PROSPERI

FAGNANI

COMMENTARIA

In Quinque Libros

DECRETALIUM.

DECLAMATIO

IN CALUMNIATOREM

COMMENTARIA

IN

EVANGELIUM

PROSPERI

PROSPERI

FAGNANI

COMMENTARIA

IN PRIMUM LIBRUM

DECRETALIUM,

CUM DISCEPTATIONE DE GRANGIIS,
quæ in aliis Editionibus desiderabatur; ac ipso Textu
suis locis aptè dispositò.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.
MDCCXLII.

Superiorum Permissu, ac Privilegiis.

PROSPERI

FAGNANI

COMMENTARIA

IN PRIMUM LIBRUM

DECRETALIUM.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

CUM DISCEPTATIONE DE GRANGIIS,

quæ in aliis Editionibus deficiebantur; ac ipso Textu

suis locis aptè disposito.

VENETIIS,

Ex Typographia Balleoniana.

M. D. C. C. L I I.

Superiorum Permissu, ac Privilegio.

JURISPRUDENTIÆ STUDIOSIS.

SI quid glorioſum, ſplendidumque de horum voluminum præſtantia & celebritate præfari voluero, Studioſe Lector, nil ſane ſplendidius forem duxerim, quam ipſum Auctoris nomen pro ingenti totius Operis ornamento, hujuſmodi librorum fronti, atque faſtigio apponere.

Per tot enim, tantorumque virorum ora, & encomia Illuſtriſs. ac Reverendiſs. PROSPERI FAGNANI *gloria aucta fuit, cumulataque ſemper in diem; ut merito crediderim illum pro norma recte, ſapienterque Divini, humanique Juris interpretandi regulas hortodoxæ Poſteritati a Deo Optimo Maximo datum fuiſſe.*

Quis etenim ſi Virum illum tanta præditum indolis ſublimitate, tanta mentis perſpicacia, tanta morum innocentia, ac pietate perſpexerit, eum in commune ſacrarum literarum bonum natum fuiſſe negabit?

Educatus nimirum per omne honeſtarum artium cultum, vix prætergreſſus ephebos, tot vetuſtiſſimæ Fagnanorum Gentis avita decora non ad fortunæ ſupercilium, ſed ad virtutis imitamentum ſuſpiciens, ita pueritiam, adoleſcentiamque tranſegit, ut vigeſimo ætatis ſuæ anno nondum expleto, juris univerſi methodum tercentum problematis propoſitam pro doctorali laurea Peruſino in Lyceo contra inopinata impugnantium argumenta in utranque partem diſcutienda expoſuerit.

Hinc eſt, quod præclariſſimi hujus facinoris fama Romanam etiam Aulam mirabiliter commovente, PAULUS V. *Pontifex Maximus loco celebri Joannis Franciſci Fagnani ejus Patrui, illum Sacræ Tridentini Concilii Congregationi a Secretis anno ætatis ſuæ ſecundo ſupra vigeſimum ſuffecit; a ſubſequentibus inſuper Summis Pontificibus Sacræ Congregationi ſuper negotiis Epiſcoporum & Regularium, deinde Apoſtolicæ viſitationis, alteriuſque ſuper ſtatu & reformatione Regularium, Indulgentiarum itidem & aliarum eodem Secretarii munere decoratus; demandata quoque illi explicandorum Canonum in Summo Sacræ Pœnitentiariæ Tribunali provincia, poſtea vero ejuſdem Tribunalis Sigillo eidem collato, ut eodem tempore undecim ſacris conceſſibus, quamvis cæcitatis infortunio affectus, inſerviret.*

Quæ omnia quanta vigilantia, quanta ſedulitate, quanta animi probitate, cum omnium laude exercuerit, tot, tantaque negotiorum momenta nos docent, quibus eum Summi Pontifices URBANUS VIII., INNOCENTIUS X., ALEXANDER VII. CLEMENS *uterque* IX. & X. & INNOCENTIUS XI. *uſque ad annum ætatis ſuæ nonageſimumprimum, quo ultimam vitæ periodum clauſit, aſſidue, inceſſanterque cumulavere, maximique fecere.*

Quinimo funebri ſuperſtes rogo, & ſupremo cineri vivax, aurea hæc in quinque Decretalium libros Commentaria, quæ nunc cum ipſomet Textu atque Diſceptatione de Grangiis prodeunt e meis typis, in Eccleſiaſticæ Reipublicæ felicitatem, ſacrarum literarum amatoribus, ac præcipue Tibi, benigne Lector, tanquam ingens ſuæ prudentiæ doctrinæque monumentum reliquit. Vale.

A U-

AUCTORIS MONITIO
AD LECTOREM.

QUÆ in his Commentariis Reſponſa S. Congregationis Eminentiſſimorum Patrum Concilii Tridentini Interpretum ſparſim pro re nata referuntur, quanquam fere omnia exſcripta fideliter, dum ejuſdem S. Congregationis eſſem a Secretis; ea tamen minime habenda pro authenticis, ſcire debes, quando Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, & Secretarii ſubſcriptione ſignoque carent. Neque aliud mihi conſilium, aut voluntas alia; imo ſi quid fortaſſe vel Amanuenſis *incuria*, vel imperitia Typographi, vel imbecillitate humanæ mentis *exciderit*, nota & animadverſione dignum, id totum ejuſdem Sacræ Congregationis auctoritati, judicio, cenſuræ ultro ſubjicimus.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per atteſtato del Segretario noſtro, nelli ſette Tomi ſtampati in Roma l'anno 1661. il titolo de' quali s'è: *Proſperi Fagnani Commentaria in Quinque Libros Decretalium*, non eſſervi cos'alcuna contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo licenza, che poſſi eſſere riſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite copie alle Librarie di Venetia, e di Padova.

Data dal Magiſtrato 21. Febraro 1695.

}Ferigo Marcello Proc. Riform.
}Aſcanio Giuſtinian 2. Cav. Riform.

Agoſtino Gadaldini Segr.

Adi 3. Marzo 1696.

Regiſtrata nel Magiſtrato Eccellentiſs. de gli Eſſecutori contro la Biaſtema.

Antonio Canal Nod.

RUBRICÆ
ET CAPITULA
HUJUS PRIMI LIBRI
DECRETALIUM.

de *Ætate, & qualitate, & ordine Præficiendorum.* pag. 386.

ACcepimus. pag. 430
Cum contingat. 415
Cum sit ars. 434
Eam te. 402
Indecorum. 397
Præterea. 409
Quæris. 410
Ut Abbates. 386

de *Arbitris.* 689

Contingit. 698
Cum tempore. 694
Ex parte. 701
Non sine. 689

de *Auctoritate, & usu Pallii.* 325

Quia nos. 325

de *Bigamis non ordinandis.* 496

Nuper a nobis. 502
Super eo. 496

de *Constitutionibus.* 13

Canonum statuta. 13
Cum accessisseut. 106
Cum M. 110
Cum omnes. 91
Ecclesia S. Mariæ. 118
Ex parte. 124
Ne innitaris. 24
Quæ in Ecclesiarum. 96
Quoniam. 128

de *Consuetudine.* 191

Consuetudines. 191
Cum dilectus. 102
Cum venerabilis. 201
Quanto. 197

de *Electione, & Electi potestate.* 216

Causam. 258
Cum ad nostram. 283
Cum causam. 275
Cum Ecclesia Vulterana. 278
Cum in cunctis. 240
Cum in cunctis, §. inferiora. 255.
Cum in Magistrum. 300
Cum terra. 265
Dudum, il secondo. 267
Licet de vitanda. 230
Massana. 303
Nihil. 297
Nosti. 262
Nullus. 216
Publicato. 207
Qualiter. 266
Querelam. 271
Quia propter. 286
Quia propter, §. illud autem. 292
Quisquis. 293
Significasti. 221

de *Filiis Presbyterorum ordinandis, vel non.* 460

Ad abolendam. 474
Ad extirpandas. 469
Constitus. 481
Ex transmissa. 466
Nimis. 474
Veniens. 464
Ut filii. 460

de *His, quæ vi, metusve causa fiunt.* 674

Perlatum. 674
Sacris. 682

de *In integrum restitutione.* 685

Requisivit. 685

de *Majoritate, & obedientia.* 606

Cum certum. 606
Cum in Ecclesiis. 614
Cum olim. 623
His quæ. 616
Quod super his. 610

de *Obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non.* 385

Magnus. 483

de *Officio Archidiaconi.* 508

Ad hæc. 508
Dilecto. 516
Significasti. 512

de *Officio Archipresbyteri.* 517

Ut Archipresbyter. 517

de *Officio Custodis.* 517

Custos Ecclesiæ. 517

de *Officio Vicarii.* 518

Ex parte. 518

de *Officio & potestate Judicis delegati.* 521

Cum in jure. 532
Ex parte, il primo. 527
Quoniam. 529
Sane, il secondo. 521
Significantibus. 536

de *Officio Legati.* 543

Studuisti. 543

de *Officio Judicis ordinarii.* 549

Conquerente. 585
Cum ab Ecclesiarum. 555
Cum vos. 559
Dilectus. 595
Grave. 597
Inter cetera. 581
Irrefragabili. 572
Irrefragabili, §. excessus. 573
Irrefragabili, §. ceterum. 578
Pernicioſam. 549
Quanto. 564
Ut juxta. 591

de *Ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui.* 375

Requisivit. 375

de *Pa-*

de *Pactis*. 638

Accepimus. 660
Antigonus. 638
Cum pridem. 644

de *Postulatione Prælatorum*. 209

Bonæ memoriæ. 209
Et si unanimiter. 215

de *Postulando*. 669

Clerici. 669
Cum Sacerdotis. 672

de *Renunciatione*. 327

Admonet. 329
Ad supplicationem. 332
Dilecti. 345
Ex transmissa. 327
Nisi cum pridem. 334
Post translationem. 343

de *Rescriptis*. 140

Ad audientiam, il primo. 154
Ad audientiam, il secundo. 172
Causam quæ. 155
Ceterum. 140
Dilectus, il primo. 187
Eam te. 151
Edoceri. 186
Inter ceteras. 146
Nonnulli. 165
Super literis. 157

de *Sacramentis non iterandis*. 454

Presbyter. 454

de *Sacra Unctione*. 440

Cum venisset. 440
Cum venisset, §. per frontis. 453

de *Summa Trinitate, & Fide Catholica*. 1

Damnamus. 9
Firmiter. 1

de *Supplenda negligentia Prælatorum*. 349

Statuimus. 349

de *Temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum*. 355

Ad aures. 361
De eo. 355
Dilectus. 371
Ex parte. 366
Ex tenore. 358
Literas. 366
Nec Episcopi. 365
Si Archiepiscopus. 364
Vel non est compos. 367

de *Transactionibus*. 666

Veniens. 666

de *Translatione Episcopi*. 314

Cum ex illo. 314
Quanto. 316

de *Treuga, & Pace*. 630

Innovamus. 637
Treugas. 630

PROSPERI FAGNANI
COMMENTARIA
In Primum Librum
DECRETALIUM.

DE SUMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT I.

FIrmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quod unus ſolus eſt verus Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis, incomprehenſibilis, omnipotens, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: tres quidem perſonæ, ſed una eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino: Pater a nullo, Filius a Patre ſolo, ac Spiritus ſanctus pariter ab utroque; abſque initio ſemper, ac ſine fine: Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens, conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: unum univerſorum principium: creator omnium viſibilium & inviſibilium, ſpiritualium & corporalium: qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis utranque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, angelicaui videlicet & mundanam; ac deinde humanam quaſi communem, ex ſpiritu & corpore conſtitutam. Diabolus enim & alii dæmones a Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: homo vero diaboli ſuggeſtione peccavit. Hæc ſancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam individua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, primo per Moyſen & ſanctos Prophetas, alioſque famulos ſuos, juxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. Et tandem unigenitus Dei Filius Jeſus Chriſtus a tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria ſemper Virgine Spiritu ſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compoſitus, una in duabus naturis perſona, viam vitæ manifeſtius demoſtravit. Qui cum ſecundum divinitatem ſit immortalis & impaſſibilis, idem ipſe ſecundum humanitatem factus eſt paſſibilis & mortalis. Qui etiam pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus, deſcendit ad inferos, reſurrexit a mortuis, & aſcendit in cælum; ſed deſcendit in anima, & reſurrexit in carne, aſcenditque pariter in utroque: venturus in fine ſeculi, judicaturus vivos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundum opera ſua tam reprobis, quam electis: qui omnes cum ſuis propriis reſurgent corporibus, quæ nunc geſtant, ut recipiant ſecundum opera ſua, ſive bona fuerint, ſive mala; illi cum diabolo pœnam perpetuam, & iſti cum Chriſto gloriam ſempiternam.

Una vero eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem ipſe Sacerdos eſt ſacrificium Jeſus Chriſtus, cujus corpus & ſanguis in Sacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus & vino in ſanguinem poteſtate divina: ut ad perficiendum myſterium unitatis, accipiamus ipſi de ſuo, quod *accepit* ipſe de noſtro. Et hoc utique Sacramentum nemo poteſt conficere niſi Sacerdos, qui *rite* fuerit ordinatus ſecundum claves Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus. Sacramentum vero baptiſmi (quod ad Dei invocationem, & individuæ *Trinitatis*, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua) tam parvulis, quam adultis in forma Eccleſiæ a quocunque rite collatum proficit ad ſalutem. Et ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari. Non ſolum autem virgines & continentes, verum etiam conjugati, per fidem rectam & operationem bonam placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire.

SUMMARIUM.

1 *Concilium Lateranense sub Innocentio III. cur simpliciter Generalem Concilium fuerit appellatum & num.* 11.
2 *Conciliorum generalium præstantia quibus ex causis sit desumenda.*
3 *Nicæni Concilii authoritas & præeminentia quæ, & num.* 6.
4 *Fides una est simplex & incommutabilis, quæ in omnibus universalibus Conciliis declaratur.*
5 *Conciliorum quatuor universalium dignitas.*
6 *Miraculum in Nicenæ Synodo.*
7 *Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices, vel eorum Legati præfuerunt, an & quomodo universalia, seu generalia nuncupari possint.*
8 *Oecumeniculum Concilium quod dicatur.*
9 *Concilia Oecumenica quæ, & quot in Ecclesia fuerint hactenus celebrata.*
10 *Concilia omnia universalia solius Romanæ Ecclesiæ authoritate fiunt, & roborantur.*
12 *Firmitas quid sit.*
13 *Fidei difinitio quæ, & num. seqq.*
14 *Spes est cupidorum.*
15 *Fidei articulos explicite credere an necessarium sit ad salutem cuilibet habenti usum liberi arbitrii, an vero sufficiat illos credere implicite, & n. seqq. in fine.*
16 *Pueris, & stultis baptizatis suffragatur meritum Christi, cujus facti sunt participes in perceptione Sacramenti.*
17 *Fides implicita & explicita quid sit.*
18 *Adulti omnes etiam simplices & laici tenentur explicite credere Deum esse, & esse remuneratorem omnium bonorum.*
19 *Laicis & simplicibus an sufficiat implicite credere articulos fidei, & n.* 41. *& seqq.*
20 *Erranti in fide non imputatur, si ea simplicitate daficiat, & fidem suam supponat fidei Ecclesiæ. Hæreticus, & erraticus qualiter differant, ibid.*
21 *Clerici inferiores qualiter teneantur laicos excedere in cognitione distincta fidei, & n.* 50.
22 *Clericis an liceat explicitæ cognitioni articulorum fidei præponere alia opera pietatis, aut alias scientias.*
23 *Prælati Ecclesiarum, & alii curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicite scire articulos Symboli Patrum, & Athanasii, n seqq. & n.* 49.
24 *Episcopi tenentur de fidei articulis reddere rationem omni poscenti, & hæreticos persequi, & confutare.*
25 *Episcopus ordinandus super quibus examinari debeat, ex decreto Concilii Cartarginensis IV.*
26 *Symbolum quid sit, & quotuplex.*
27 *Symbolum Apostolorum ubi, quando, & cur ab Apostolis compositum fuerit.*
28 *Symbolum unde dictum.*
29 *Fidei articuli in Symbolo Apostolorum comprehensi quot numerentur, & qualiter singuli singulis Apostolis attribuantur.*
30 *Symbolum Nicænum ubi, quando, & cur dictum.*
31 *Spiritum sanctum a Filio procedere, quando & cur ab Ecclesia diffinitum fuerit, & n. seqq.*
32 *Symbolum majus cujus authoritate decantetur in Missa.*
33 *Symbolum*, Quicunque vult, *ubi & cur editum ab Athanasio, & quomodo Ecclesiæ authoritate receptum fuerit.*
34 *Symbolum fidei ordinare Summi Pontificis munus est, non privatorum Patrum, & n.* 38.
35 *Symbolo Apostolorum alia Symbola a diversis Concilis fuerunt addita ad explanationem veritatis, & exclusionem errorum insurgentium, & numer. seqq.*
36 *Constitutio, de qua hic, an congrue dici possit quartum Symbolum.*
37 *Fidei professionis formula a Pio IV. præscripta Symbolum appellari potest.*
38 *Papa potest fidei Symbolum ordinare etiam sine Concilio.*
39 *Articulus fidei quid sit.*
40 *Articulus fidei tripliciter accipitur.*
41 *Fidei articulos, qui continentur in Symbolo Apostolorum, explicite credere unicuique necessarium est ad salutem.*
42 *Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicite credendum, est hæresis.*
43 *Fidei obiectum duplex.*
44 *Mysteria Christi, præcipue quæ ab Ecclesia solemnizantur, tam majores, quam minores tenentur explicite credere.*
45 *Symbolum Apostolorum & Orationem Dominicam omnis Christianus ex necessitate salutis tenetur memoriter retinere; Symbolum vero Patrum Sacerdotes, & omnes gradus Ecclesiæ, & n.* 50.
46 *Concilii Foro-Julienſis decretum de Symbolo fidei expenditur.*
47 *Confessores ex Concilio Provinciali Mediolanensi quomodo prohibeantur absolvere pœnitentes, qui memoriter nesciunt Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & præcepta Decalogi.*
Compatres fidei rudimenta ignorantes quomodo ex Concilio Mediolanensi prohibeantur infantes de sacro fonte suscipere, ibid. ves. Item in Concilio.
48 *Concilia Provincialia Mediolanensia approbantur per literas in forma Brevis. Alia recognoscuntur, & emendantur a Sacra Congregatione Concilii.*
49 *Episcopi legem scire debent scrutabiliter, non perfunctorie.*
50 *Clericis an sufficiat habere fidem implicitam de articulis ab Ecclesia diffinitis.*
51 *De articulis circa fidem continentibus sententiam veram, sed ab Ecclesia non diffinitam, an liceat dubitare, aut contrarium asserere.*
52 *Propositionum in fide peccantium gradus varii.*
53 *Errare, idest, aliud pro alio putare in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, an & quando liceat.*
54 *Propositiones multæ ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis censura temeritatis notantur in articulis non diffinitis, si ratione & authoritate sint destitutæ.*
55 *Actu fidei duplex.*

Firmiter. Hæc Constitutio inscribitur, *Innocentius III. in Concilio Generali*, id est, in Concilio Lateranensi IV. Ubi enim in sacris Canonibus simpliciter fit mentio de Generali Concilio, etiamsi nomen Pontificis non exprimatur, intelligitur de hoc Lateranensi, ut in *c. Quia nonnulli, infra de Cler. non resid. in c. 2. de stat. Monach.* utrobique in suprascriptione, & sæpe alibi; & in corpore in *c. Ecclesia vestra, il 2. de elect. in c. Quanquam, in c. Si cui, eod. tit. lib. 6. & in c. final. de Capell. Monachor. ubi glos.* 2. dicit Concilium Innocentii sic semper appellari. Non tamen putes ita appellatum fuisse ex præeminentia, seu prærogativa authoritatis, ut aliqui perperam opinati sunt. Nam etesi hæc Synodus, ut ait Surius in illius præfatione, in primis insignis fuerit, & vere Oecumenica, eique interfuerint Episcopi quadringenti duodecim, inter quos Patriarchæ Constantinopolitanus & Jerosolymitanus, Archiepiscopi tum Latini, tum Græci septuaginta, ac præterea Abbates & Priores ultra octingentos: tamen si præstantia Conci- 2
liorum sumenda esset ex numero Patrum, Concilium hoc præferendum esset Nicæno, & ex quatuor Lateranensibus prima authoritas tribuenda esset Lateranensi II. sub Innocentio II. in quo fuerunt Episcopi circiter mille, ut testatur Abbas Urspergensis in *Chronic.* & habetur in historia ejus Concilii *tom.* 3. *Concilior. par.* 2. *pag.* 489. 3
Et tamen, ut de Nicæna Synodo scribit Leo *epist.* 53. *ad Anatolium*: *Nulla sibimet de multiplicatione Congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum vel comparare se audeat, vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus authoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit Constitutione diversum*. Ex 4
parte aut materiæ, tametsi una & eadem sit fides, simplex & incommutabilis, quæ in omnibus universalibus Conciliis declaratur, ac diffinitur, ut infra in §. *Una vero*, & in Extravag. *Unam sanctam de major. & obedientia*, & explicat Divus Thomas in 1. *part. quæst.* 36.
art.

art. 2. *ad* 2. & Turrecrem. *in c. Domino Sancto n.* 2. *& 7. verſ. Nobis autem videtur* 50. *diſtinct.* Tamen præ-
5 ſtat authoritas quatuor Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, & Chalcedonenſis, quæ ut Iſidorus ait *lib.* 1. *etymolog. c.* 16. totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina. In eis enim diffinita ſunt altiora fidei principia, & religionis Catholicæ fundamenta, majoreſque & perniciosiores fidei hoſtes victi, & proſtrati fuerunt, Arius, Eunomius, Macedonius, Neſtorius, Eutyches, & Dioſcorus, impiaque eorum dogmata condemnata, ut *in c. Canones*, & ibi Turrecrem. *in* 2. *par. n.* 11. *verſ. In oppoſitum*, & *in cap. Sancta Romana* 15. *diſtinct.* Ac propterea ſicut Evangelii quatuor libros, ita quatuor hæc Concilia ſe ſuſcipere, & venerari fatetur Gregorius *lib.* 1. *Regeſt. Epiſt.* 24. quia in eis veluti in quadrato lapide fidei ſtructura conſurgit, ut refertur *in cap.*
6 *Sicut eod. diſtinct.* Quod ſi in præeminentia Conciliorum, ſicut arguit Turrecrem. *loc. cit.* habenda ſit ratio Sanctitatis Patrum, in Nicæna Synodo, ut Ambroſius inquit *lib.* 1. *c.* 1. *de fid. ad Gratian. Auguſtum*, trecenti decem, & octo Sacerdotes, tanquam Abrahæ electi judicio conſona fidei virtute victores velut trophæum toto orbe ſubactis perfidis extulerunt, & inter hos quamplurimi Confeſſionis gloria, martyrio, & miraculis clari, ut videre eſt in hiſtoria ejus Concilii *tom.* 1. *Conciliorum par.* 1. *p.* 263. & in notis *pag.* 298. & uberius apud Cardinalem Baronium *ad annum* 325. *a n.* 20. *uſque ad n.* 48. Ex quibus duo Epiſcopi jam vita functi a reliquis Patribus ad ſepulchrum requiſiti propria manu ſubſcripſerunt Synodo in hæc verba: *Chryſanthus, & Mauſonius, qui cum Patribus omnibus in ſancta prima Oecumenica Nicæna Synodo conſentimus, quamvis corpore tranſlati, manu tamen propria nos quoque libello ſubſcripſimus*, ut refert Nicephorus *lib.* 8. *Hiſtoriæ Eccleſi. cap.* 23. Unde non mirum, ſi hæc Synodus ab Euſebio *lib.* 3. *de vita Conſtantini*, & Auguſtino *lib.* 1. *de Bapt. c.* 18. Orbis terræ Concilium appellatur, & alibi, Verbum Domini, Divinum, & Sanctiſſimum Oraculum Spiritus ſancti, ut apud Athanaſium *Epiſt. ad Epiſcop. Afric.* Leonem *Epiſt.* 53. *ad Anatolium*, & Cyrillum 1. *de Trinitate*, & ſimpliciter Magnum Concilium *in c. Non oportet* 7. *q.* 1. *& in VI. Synodo act.* 18. Denique ſi dignitate Conciliorum ſpectanda ſit antiquitas, juxta textum in *c. Domi-*
7 *no Sancto in fin.* 50. *diſt.* eodem modo inter omnia Concilia univerſalia ſupremum locum obtinuit Nicænum, quod fuit primum Oecumenicum in Eccleſia celebratum. Nam quatuor Apoſtolorum Concilia, quorum prima eſt authoritas, & Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices per ſe, vel per ſuos Legatos aliquando præfuerunt, quamvis univerſalia, ſeu generalia appellari poſſint ſecundum hoc, quod ab univerſalis Eccleſiæ capite congregata de univerſalibus rebus tractent, & generaliter omnes fideles ad legum ſuarum obſervantiam adſtringant, ſecundum Turrecrem. *in d. c. Canones in* 1. *par. n.* 3. *diſtinct.* 15. ideoque Concilium Turonenſe ſimpliciter dicatur Generale Concilium *in c.* 1. *de Uſur. ut ibi per gloſſ. in verſ. Concilii*, & Cardin. *in Clem. unic. n.* 6. *de Imm. Eccl.* & Athanaſius *Apolog.* 2. generale Concilium appellet primam Synodum Alexandrinam, qui tantum interfuerunt Epiſcopi, qui Alexandrino Primati parebant, una
8 cum Oſio Cordubenſi Epiſcopo Silveſtri Papæ Legato: tamen dici non poſſunt Oecumenica, ſeu univerſalia ab univerſitate orbis; quia Oecumenicum Concilium eſt, cui Epiſcopi totius orbis, niſi legitime impediantur, intereſſe poſſunt, ac debent, cuique nemo alius, quam Romanus Pontifex per ſe, vel per Legatos ſuos præſidet. Quod etiam ab Auguſtino plenarium Concilium appellatur, ut per Turrecrem. *in d. c. Canones in* 1. *par. n.* 3. In
9 præcedentibus autem annis, ut inquit Iſidorus ibidem relatus, perſecutione ſervente, docendarum plebium minime dabatur facultas; inde Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat licentia Epiſcopis in unum conveniendi, niſi tempore Conſtantini Imperatoris, ſub quo Sancti Patres in Nicæno Concilio de omni terrarum orbe convenientes ſecundum poſt Apoſtolos Symbolum tradiderunt. Itaque quod ſpectat ad antiquitatem, Concilium Innocentii III. fuit habitum anno Domini M. CCXV. Pontificatus illius decimo octavo, & fuit duodecimum Oecumenicum. Nam ante illud præceſſerant Nicænum ſub Silveſtro, Conſtantinopolitanum ſub Damaſo, Epheſinum ſub Cæleſtino, Chalcedonenſe ſub Leone, Conſtantinopolitanum II. ſub Vigilio, Conſtantinopolitanum III. ſub Agathone, Nicænum II. ſub Adriano I. Conſtantinopolitanum IV. ſub Adriano II. quæ octo ex ordine recenſentur *in cap. Sancta* 16. *diſtinct.* & collecta fuerunt intra quingentos quadraginta quinque annos, ſecundum Cardin. Alban. *in tract. de poteſtate Papæ, & Concilii part.* 2. *numer.* 33. Concilium enim Sardicenſe in numero univerſalium Conciliorum non computamus; quia etſi fuerit vere Oecumenicum ſub Julio I. ex 376. Epiſcopis congregatum, ut probant Baronius *ad ann.* 347. *num.* 7. 8. & 9. & Bellarminus *lib.* 2. *de Roman. Pont. cap.* 21. tamen fuit appendix Nicænæ Synodi, & tantummodo illius Canones explicavit, ut patet ex notis ad illud Concilium *tom.* 1. *par.* 1. *pag.* 445. & idem dicimus de Oecumenico Ariminenſi ſub Liberio I. in quo tantum Nicæna fides fuit confirmata, ut in notis ad idem Concilium *eodem tomo pag.* 482. Item Concilium Innocentii præceſſerunt Lateranenſia ſub Calliſto II. Innocentio II. & Alexandro III. Poſt illud vero ſex tantum celebrata fuerunt, nempe duo Lugdunenſia ſub Innocentio IV. & Gregorio X. Viennenſe ſub Clemente V. Florentinum ſub Eugenio IV. Lateranenſe noviſſimum ſub Leone X. & Tridentinum, quod fuit decimum octavum, & ultimum Oecumenicum ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV. Omittimus enim Conſtantienſe ſub Martino V. & Baſileenſe ſub Eugenio IV. quia etſi fuerint Oecumenica, tamen ex parte reprobata fuerunt, ut dixi *in cap. ſignificaſti infra de elect. & in cap.* 1. *de ſchiſmat.* Hæc de 10
ratione antiquitatis. In reliquis vero una, & eadem eſt authoritas, qua univerſa Concilia congregantur, & roborantur, *d. cap. Significaſti*, ibi: *Cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem & facta ſint, & robur acceperint, c.* 1. *& per totam* 17. *diſt.* & docet D. Thomas *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. & Turrecrem. *in cap. Sancta Romana n.* 3. 15. *diſt.* idemque, & unus Spiritu Sanctus, ut pote magiſter veritatis, eſt inſpirator mentium Patrum in Concilio, ac illuſtrator, & doctor, ſecundum illud ad Hebr. 11. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* Unde & eodem Spiritu Sancto Canones univerſalium Conciliorum conditi ſunt, *c. Violatores* 25. *q.* 1. Quare hoc reſpectu inter Concilia univerſalia non conſtituitur differentia, Turrecrem. *loc. cit.* Dicendum eſt 11
igitur hac tantum ratione Concilium hoc Innocentii ſimpliciter fuiſſe appellatum generale, quia cum paulo ante fuiſſet celebratum aliud Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. idque jam ubique appellaretur Concilium Lateranenſe, etiam ſine ulla Pontificis mentione, *ut in cap.* 2. *in inſcript. de Stat. Monach. & in cap. Quod Dei timorem in corpore eodem tit.* & alibi ſæpe; ad conſtituendam differentiam inter hæc duo Concilia, & majoris facilitatis gratia, hoc poſterius fuit ſimpliciter nuncupatum generale, quod inſinuatur *in Clem. unic. de Immunit. Eccleſiarum*, in illis verbis: *In Lateranenſi, & Generali Conciliis*, ubi in ſpecie hoc obſervat Cardin. *num.* 6. & ante eum Hoſtienſis in *c. fin. de Capell. Monach. num.* 1. dicens: *Et Lateranenſe generale fuit, quod Dominus Alexander III. tenuit, & ſimpliciter generale fuit, quod Dominus Innocentius III. celebravit.* Utrunque ergo ſic appellari poteſt. Ad differentiam autem Concilium Alexandri vocatur Lateranenſe proprie, & Concilium Innocentii Generale. Hæc de nuncupatione generalis Concilii.

An autem Conſtitutiones in Concilio editæ denominandæ ſint a Papa, vel a Concilio, dicam *infra in c.* 1. *de Pact.* ubi Abb. & DD. tractant materiam. Rurſus an Conſtitutiones editæ a Papa in Concilio cenſeantur conciliares ad effectum derogationis, examino in *c. Ex parte de Capell. Monach.*

His circa inſcriptionem expeditis, hæc Conſtitutio 12
dividitur in duas partes principales. In prima uſque ad §. *Una vero*, tractat *de Summa Trinitate, & ejus operibus; de fide Catholica, & articulis fidei.* In 2. *de Sacramentis Euchariſtiæ, Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Conjugii*; nec aliter ſolet ſummari.

In principio textus nota illud verbum, *firmiter*, id eſt, conſtanter, & ſine ulla hæſitatione, ſecundum illud Jacobi 1. *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans.* Fides enim ambiguum non habet; alias ſi habet, fides non eſt, ſed opinio, ut Bernardus inquit *lib.* 5. *de conſideratione ad Eugenium III.* & Turrecrem. *in Summ. de Eccleſ. lib.* 2. *c.* 99. & du-

bius in fide infidelis est, *c.* 1. *infra de Hæret. c. Aperte*, & ibi gloss. *in ver. Titubabat.* 24. *q.* 1. *gloss.* 2. & Hostiens. 13 hic *in princip.* Jo. Andr. *sup. in rubr. n.* 11. & Bald. *num.* 5. Firmitas autem secundum Isidorum hic relatum a Jo. Andr. & Bellam. *in princ.* est animæ constantia, qua quis rei apprehensæ ita tenaciter adhæret, ut ab ea aliquo impulsu evelli, vel separari non possit. Tanta enim debet esse fidelium constantia, ut prius auferatur vita, quam fides, *c. Convenior* 23. *q.* 8. Unde *fides*, prout accipitur hic, ita diffinitur per gloss. Hostien. & Jo. Andr. *sup. in rubr. Fides est voluntaria certitudo absentium infra scientiam, & supra opinionem constituta;* quam quidem certitudinem, ac firmitatem insinuat Apostolus *ad Hebr.* 11. cum ait: *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Nam per *argumentum*, intellectus inducitur ad alicui firmiter adhærendum. Unde alia litera habet, *convictio*, quia scilicet per authoritatem divinam intellectus credentis convincitur ad assentiendum his, quæ non videt, ut explicat D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 4. *art.* 1. Quod enim fide tenetur, propter fidei certitudinem existimatur impossibile aliter se habere, ut idem ait *q.* 1. *art.* 5. *ad* 4. Declaratio tamen Apostoli non videtur proprie diffinitio, sed quædam notificatio fidei, cum non sit convertibilis cum suo diffinito, secundum gloss. *supra in rubr.* & Hostiens. *n.* 4. Nam spes similiter est substantia sperandarum rerum, & tamen non est fides. Deinde diffinitio hæc videtur tantum loqui de futuris; cum tamen fides sit tam de præsentibus, quam de præteritis, & futuris, eo quod habet se ad omnia. Ad præterita, quia credendum est Christum fuisse natum, & passum. Ad præsentia, quia credendum est in Sacramento Altaris Christi corpus, & sanguinem sub speciebus panis, & vini veraciter contineri. Ad futura, quia credere debemus ipsum venturum, & judicaturum vivos, & mortuos. Addo, quod multa sunt credenda, quæ tamen non sunt speranda, ut infernus, & alia id genus, de quibus non potest esse spes, sed timor, ut per D. Thomam in 1. 2. *q.* 23. *art.* 2. Quia spes est cupidorum, *c.* 1. §. *fin. de elect. lib.* 6. ubi id notat Archid. *in ver. Spem num.* 7. & dicit extensionem appetitus in id, quod appetibile est, ut idem S. Thom. declarat *in* 3. *dist.* 26. *q.* 1. *art.* 1. Doctores tamen communiter salvant diffinitionem Apostoli, ut dicit Abb. *supra in rubr. n.* 1. eamque in specie tuentur ibi Jo. Andr. *num.* 15. Ant. de Butr. *num.* 3. Bellam. *num.* 5. & Card. *n.* 6. qui amplius in quæstione sequenti impugnat supradictam diffinitionem glossæ Bernardi. Verum solutiones eorum non adæquant intellectum quoad præterita, & inappetibilia, de quibus quamvis esse possit argumentum non apparentium, non tamen potest esse substantia sperandarum rerum. Unde de his consule Theologos *in* 3. *distinct.* 23. & præsertim S. Thomam ib *q.* 2. *art.* 1. ubi ait, prædictam assignationem Apostoli esse rectam, & propriam diffinitionem fidei quantum ad ea, quæ exiguntur ad modum diffinitionis; *& in* 2. 2. *q.* 4. *art.* 1. ubi ostendit illam esse perfectissimam diffinitionem, & omnes alias diffinitiones, quæ de fide dantur, ut ab Augustino *tract.* 40. *in Joan. a medio tom.* 1. a Damasceno *lib.* 4. *c.* 12. & a Dionysio *c.* 7. *de divin. nominib.* esse explicationes hujus, quam ponit Apostolus. De variis autem acceptionibus fidei, vide *supra in rubr.* per gloss. Host. *num.* 3. Jo. Andr. *num.* 14. Bellam. *num* 4. Card. *num.* 5. *in* 5. *quæst.* & per Silvestrum, & Summistas *in ver. Fides*.

15 In textu, ibi, *Credimus*. Quæro, an cuilibet habenti usum liberi arbitrii necessarium sit ad salutem explicite credere articulos fidei, an vero sufficiat illos credere implicite?

Extra controversiam est, cuilibet usum rationis habenti necessarium esse ad salutem articulos fidei credere, ut in Symbolo Athanasii: *Quicunque vult salvus esse, & in vers. Hæc est fides, quam nisi quisque, &c.* Nam sine fide impossibile est placere Deo, *ad Hebr.* 11. & prima salus est rectæ fidei regulam custodire, *c. Prima salus* 25. *quæst.* 1. Di-16 xi cuilibet usum rationis habenti, quoniam, ut inquit D. Thomas *in* 3. *distinct.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 1. pueris, & stultis baptizatis suffragatur meritum Christi, cujus facti sunt participes in perceptione Sacramenti, quia meritum proprium habere non possunt, cum non habeant usum liberi arbitrii, quod exigitur ad meritum. At vero quicunque usum liberi arbitrii habent, tenentur ad merita Christi & meritum proprium addere: meritum autem consistit in actu virtutum; unde ad salutem ipsorum oportet, ut sit & actus, & habitus virtutum. Actus autem virtutum dependet ab actu fidei, quæ intentionem dirigit; unde in omni, qui habet liberum arbitrium, exigitur ad salutem ejus, ut habeat actum fidei, & non solum habitum. Hæc D. Thomas. In modo tamen credendi est diversitas secundum personarum diversitatem, ut hic per Compost. in princ. Unde dubitant hic Doctores, an cuilibet adulto necessarium sit articulos fidei explicite credere.

Ad evidentiam præmittendum est cum Archid. *in c. Ca-* 17 *nones num.* 7. 15. *distinct.* implicite credere esse generaliter credere, quod Catholica tenet, vel credit Ecclesia; & in hoc conveniunt omnes. Explicite autem credere est specialiter, & actualiter credere, secundum eum; quod fusus explicat Cajetanus *in* 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 5. Sed Joan. Andr. *supra in rubr. num.* 25. Bellam. *num.* 3. Cardin. *num.* 13. Abb. *num.* 5. dicunt: Explicite credere est scite articulos explicare, distinguere, & defendere. Verum magis videtur congruere declaratio Archidiac. quia multi sunt articuli, quos etiam rudes, & simplices tenentur explicite credere, ut inferius patebit, & tamen nec sciunt, nec possunt illos explicare, aut defendere. Unde, ut inquit S. Thomas *in* 3. *dist.* 25. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæst.* 1. *ad* 4. ea, quæ sunt supra rationem ad fidem pertinentia, non proponuntur hominibus simplicibus, ita quod res ipsa discutiatur, sed in verborum ænigmate, quibus assentiant. Præterea respondere, & confutare circa fidei articulos, est peculiaris obligatio Episcoporum, *c. Excommunicamus il* 1. *infra de Hæret.* & patebit paulo *infra in* 5. *concl. num.* 24. reliqui vero ad id non tenentur, & tamen obligantur ad credendum explicite, ut inferius dicemus *num.* 41. Ergo explicite credere non est scite articulos fidei explicare, & defendere, ut dicunt Jo. Andr. & alii supra relati.

His præcognitis, quoad quæstionem propositam, gloss. 1. *supra in rubr.* sic ait: Principales autem articuli fidei nostræ sunt septem, secundum quod septem sunt dona Spiritus Sancti, quos quilibet Christianus scire tenetur, Clerici explicite, Laici implicite, & credere sicut tenet Ecclesia, & sunt hi: Incarnatio, sive Nativitas, Baptismus, Passio Christi, sive Mors ejus, Descensus ad inferos, Resurrectio, Ascensus in cælum, Adventus ejus in judicium. Innocentius vero hic latius distinguit, ex cujus dictis eliciuntur conclusiones infrascriptæ.

Prima conclusio est: Omnes adulti etiam simplices, & 18 laici tenentur explicite credere Deum esse, & esse remuneratorem omnium bonorum. Ita Innocentius hic, & Jo. Andr. *supra in rubr. num.* 27. Card. *num.* 15. & Abb. *num.* 6. Hæc enim sunt mentibus hominum infixa, ut in Psalm. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*; secundum Compost. hic *num.* 4. & hæc prima conclusio nullam habet dubitationem; nam, ut inquit Apostolus ad Hæbreos 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator est.* Addit Hostiens. *sup. in rubr. num.* 12. *Et punitor omnium malorum:* & bene, quia contrariorum eadem est scientia, seu ratio cognoscendi, ut habetur 1. *Topic. cap.* 12. *& instit. de his, qui sunt sui, vel alieni juris, in princ. vers. Nam si cognoverimus*, & ibi Aretin. Id quod aliis verbis explicat Silvester *in ver. Fides num.* 6. ex mente S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 2. *art.* 8. *ad primum*, dicens, teneri quemlibet Christianum explicite credere Deum esse, & providentiam ejus.

Secunda conclusio: Simplices & forte omnes laici non tenentur alios fidei articulos a supradictis explicite credere, sed satis est, ut credant verum esse, quidquid credit Ecclesia Catholica. Quod procedit etiam quoad laicos, quibus Deus dedit talentum perspicacis ingenii; nam quamvis melius faciant, si suum ingenium impendant in cognitione distincta fidei; tamen, ut inquit Innocentius hic *num.* 6. non videntur peccare, si ei non intendant; sed videtur eis sufficere, ut talenta eis credita non abscondant in terra, id est, in terrenis, sed bonis operibus insistant. Cujus dictum totidem verbis sequuntur supra in *rubr.* Hostiens. *num.* 17. Joan. Andr. *n.* 27. & 31. Butr. *num.* 10. *vers. Imo*, & secundum eos Card. *num.* 16. *vers. De laicis autem*, Imol. *num.* 12. *vers. De laicis*, Abb. *n.* 7. & Bellam. *hic. n.* 9. *ver. Verum tamen dicit*. Idemque de Laicis literatis concludit hic Compost. *n.* 11. Nam etsi ex dono scientiæ, quam a Deo habent, & ex debito rationis videantur teneri ad distinctam cognitionem articulorum fidei; tamen non peccant mortaliter, si ignorent, vel si de his quærendis non sint soliciti; quia

eorum

eorum professio ad hoc non est. Ita Compost. quem referunt, & sequuntur Jo. Andr. *d. n.* 31. Butr. Card. Imol. & Bellam. in locis proxime citatis. Verum hæc secunda conclusio cum prædictis ampliationibus quam sit periculosa, patebit ex his, quæ dicemus *infra n.* 41. *& seqq.*

20 Tertia conclusio, secundum Innoc. hic *n.* 7. Si quis habeat fidem implicitam, eo quod credat, quidquid Ecclesia credit, sed falso opinetur, ratione naturali motus, Patrem esse majorem, seu priorem Filio, vel tres personas esse tres res a se invicem distinctas, non est hæreticus, nec peccat, dummodo errorem suum non defendat, & hoc ipsum credat, quia credit Ecclesiam sic credere, & suam opinionem fidei Ecclesiæ supponit; nam etsi male opinetur, tamen hæc non est fides sua, imo fides sua est fides Ecclesiæ, ut infra eod. *c. Damnamus circa fin. Ad hoc*, *c. Dixit Apostolus*, & ibi glos. in *ver. Pertinaci* 24. *q.* 3. & idem hic repetit Compost. *n.* 16. Bellam. *n.* 10. *vers. Item quæro*, *& sup. in rubr.* Hostien. *n.* 18. Jo. Andr. *n.* 20. Bald. *n.* 12. Card. *n.* 14. Butr. *n.* 11. & Abb. *n.* 7. & in hoc ultimo consentit D. Thomas in 2. 2. *q.* 2. *artic.* 6. *ad* 2. dum ait, non imputari laicis, si non inveniantur pertinaciter perversæ doctrinæ adhærere, sed in talibus ex simplicitate deficiant; & ibi Cajetanus, & idem S. Thomas 1. *Corinth. c.* 11. *lect.* 4. *& in* 3. *sentent. dist.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 3. *ad primam*, *& sæpe alibi.* Direct. Inquis. *par.* 1. *q.* 4. Alphons. Cast. *lib.* 1. *c.* 9. *de justa Hæret. punit.* Albert. *tract. de agnoscend. Assert. q.* 12. *n.* 4. *& q.* 23. *n.* 3. Navar. *in manual. prælud.* 1. *n.* 10. *vers. Nono infertur*. Unde Bald. hic *n.* 1. dicit esse differentiam inter erraticum, & hæreticum; nam simplices homines sunt erratici, quia errant, & tamen non sunt hæretici, quia nolunt discedere a Christo. Super quibus tamen consule Franciscum Pegniam in *direct. par.* 1. *in q.* 7. *schol.* 20. ubi in hac materia distincte tradit regulas, quibus in foro exteriori utendum sit in casibus contingentibus,

21 Quarta conclusio. Clerici inferiores si sint pauperes, quos oportet victum propriis manibus quærere, *c. Clericus* 12. *dist.* & ideo non possunt studiis vacare, quia non habent magistros, vel expensas; satis, est ut sciant fidei articulos sicut simplices laici, & aliquantulum plus, *arg. c. Clericus in fin.* 21. *dist.* sicut de Sacramento Altaris, quia oportet eos credere in eo Sacramento confici verum Corpus Christi; & hoc ideo, quia circa illud quotidie versantur plusquam laici. Ita Innoc. hic *n.* 4. Compost. *n.* 8. & Bellam *n.* 9. *vers. Si vero loquimur*, *& supra in rubr.* Hostiens. *n.* 16. adjiciens turpe esse, & opprobriosum ignorare id, circa quod quis quotidie versatur, *l.* 2. §. *Servus autem Sulpitius*, *ff. de origine juris*, Jo. Andr. *n.* 30. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 15. *vers. De Clericis vero interioribus*, Imol. *n.* 12. & Abb. *n.* 6. Sin autem Clerici habeant magistros, & expensas ad discendum, tunc peccant, nisi in cognitione distincta fidei magis proficiant, quam laici, secundum Innocentium, & alios locis citatis. Gemin. in *c. Canones* 15. *dist.* dicens peccare Clericum, qui habet unde vivat, si ma-
22 gis explicite nesciat, quæ sunt fidei, quam laici; quem refert, & sequitur ibi Præpositus *n.* 11. Quod tamen procedit, nisi subsit aliqua rationabilis causa, cur Clerici habentes magistros, & expensas, non profecerint in cognitione distincta fidei, puta propter duritiem ingenii, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere, veluti circa exhibita necessaria confratribus pauperibus, vel hospitibus, aut circa alia opera charitatis. Ratio est secundum Innocentium hic *n.* 5. quia cum ejusmodi Clerici non teneantur ad explicitam cognitionem articulorum, bene licet eis explicite cognitioni præponere alia opera pietatis. Codex enim est mendosus in *ver. Postponere*, & corrupte etiam refertur ab Eymerico in *Direct. Inquis. par.* 1. *princ. pag.* 19. legendum est enim *Præponere*: alioquin ratio illa, *Cum non teneantur*, non congrueret, & Innocentius esset sibi contrarius: unde sic refertur a Jo. Andr. *sup. in rubr. n.* 30. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 16. & Bellam. hic *n.* 9.

Debebit autem Sacerdos secundum Innocentium diligenter scrutari causam, cur Clerici non proficiant, & pro modo ignorantiæ, vel negligentiæ eis pœnitentiam injungere. Addit Innocentius, ex causa posse Clericos sine peccato scientiæ fidei præponere alias scientias, ut si velint addiscere scientiam Juris, ut pauperes in judicio defendant, ne opprimantur. Et sequitur hic Compost. *n.* 10. dicens, Clericos teneri magis intendere circa cognitionem fidei, quam Juris, & aliarum scientiarum, nisi obediendo Superiori, vel ex alia causa circa alias scientias intendant; & consentiunt alli locis citatis. Verum hæc quarta conclusio, dum in sua distinctione, & declaratione excusat Clericos a cognitione explicita, seu distincta articulorum fidei, si ita generaliter accipiatur, itidem non vacat periculo, & confunditur in his, quæ dicemus infra *n.* 41. *& n.* 50.

Quinta, & ultima conclusio ex Innocentio *n.* 2. & 23
Compost. *n.* 5. Prælati Ecclesiarum quicunque curam animarum habentes debent excedere hanc fidei mensuram: oportet enim eos explicite, & distinctæ scire articulos fidei, qui continentur in Symbolo, *Credo in unum Deum*, & in Symbolo, *Quicunque vult*, *c.* 1. *& per tot.* 38. *dist.* idemque de omnibus habentibus officium docendi fidem, scilicet Sacerdotibus, Professoribus, Doctoribus, & Prædicatoribus, ex D. Thoma in 3. *dist.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 3. S. Bonav. & Ricar. tradit Silvest. *in ver. Fides n.* 6. *vers. Quilibet autem habens officium docendi*. Inter hos autem Episcopi debent alios excedere in hu- 24
jusmodi cognitione, quia tenentur de his articulis reddere rationem omni poscenti, §. *Ecce* 36. *dist. c. Omnes* 38. *dist.* &, ut inquit Hostiensis *sup. in rub. n.* 13. scire debent circa prædicta opponere, & respondere, & Hæreticos persequi, & confutare, *c. Excommunicamus il* 1. §. *Adjicimus*, *& §. penult. infra de Hæret.* quamvis non teneantur ex tempore ad omnia respondere, sed ex deliberatione, ac si oportuerit etiam cum aliorum consilio, secundum prædictos; cum quibus concordant Jo. Andr. Butr. Card. & alii locis præallegatis. Rationem reddit D. Thomas in 2. 2. *q.* 2. *art.* 6. quia sicuti superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiam de rebus divinis, quam inferiores, ut dicit Dionysius *c.* 12. *cœlestis Hierarchiæ*: ita etiam superiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicite credere: & sequitur Direct. Inquis. *par.* 1. *q.* 4. Quid autem in specie oporteat Episcopos explicite scire, con- 25
stat ex Concilio Carthaginensi IV. *c.* 1. sub Anastasio ab Episcopis 214. (inter quos Augustinus) celebrato, & approbato a Leone III. quod habetur *tom.* 1. *Conciliorum par.* 1. *pag.* 588. & plenius ex Pontificali Romano in *rubr. de ordinatione electi in Episcopum*.

Ceterum etsi cum Innocentio in prædictis conclusionibus transeant communiter Canonistæ, tamen quia illius doctrina in aliquibus patitur difficultatem; pro clariori quæstionis solutione observandum est ante omnia, quid, & quotuplex sit Symbolum. Item quid sit articulus, & quot modis accipiantur.

Symbolum, quod spectat ad rem præsentem, nihil est 26
aliud, quam collectio sententiarum fidei, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. *q.* 1. *artic.* 9. & S. Antonino *par.* 4. *tit.* 8. *c.* 4. §. 3. vel secundum Jo. Gersonem *in compendio Theologiæ*, est omnium credendorum ad salutem spectantium compendiosa collectio; nam, ut ait Cassianus *lib.* 6. quidquid per universum divinorum voluminum corpus immensa diffunditur copia, totum in Symbolo colligitur brevitate perfecta. Et est triplex secundum Præpositum in *c. Canones n.* 8. 15. *dist.* & Concilium Lingonien. *anno* 1404. ut in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ Laurentii Bucchelli *lib.* 1. *c.* 24. *de Symbolis fidei pag.* 11. *littera B.*

Primum Symbolum est Apostolorum videlicet ab Apo- 27
stolis compositum in conventu habito in Judæa *anno Christi* 44. ut apud Cardinalem Baronium *eodem anno n.* 14. Nam, ut scribit Beatus Clemens in *epistola ad Jacobum fratrem Domini*, Christo resurgente, & ascendente in cælum, misso S. Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum, adhuc in uno positi Symbolum, quod fidelis nunc tenet Ecclesia, unusquisque quod sensit docendo condiderunt, ut discedentes ab invicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Unde secundum glossam *supra in rubr.* 28
circa fin. & Hostiens. *n.* 21, & gloss. *in c. Canones in ver. Apostolos*, & ibi etiam Archidiac. *n.* 15. *dist.* dictum est Symbolum, quia unusquisque Apostolorum partem suam contulit. Symbolum enim Græce, Latine collatio dicitur, ut patet ex eadem epistola Clementis, ex Cassiano *lib.* 3. *de Incarnatione c.* 3. & Ruffino in *expositione Symboli* Ideoque in *c.* 13. *sess.* 24. Concilii Tridentini Parochianorum Symbola appellantur contributiones illæ, quas Parochiani pro sua quisque parte tenentur in unum conferre pro

augendis redditibus exiguis Parochialium Ecclesiarum.
29 Quam ob causam respectu causæ efficientis, id est, duodecim Apostolorum, qui eadem hora instinctu Spiritus Sancti Symbolum ediderunt, fidei articuli dicuntur esse duodecim, secundum Hostiens. *sup. in rubr. n.* 21. Butr. *n.* 15. Card. *n.* 11. & alios communiter. Nam Petrus dixit: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli, & terræ.* Andreas: *Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.* Jacobus: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Joannes: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.* Thomas: *Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.* Jacobus Alphæi: *Ascendit ad cælum, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Philippus: *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.* Bartholomæus: *Credo in Spiritum Sanctum.* Matthæus: *Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Simon: *Sanctorum communionem, remissionem peccatorum.* Judas Jacobi, alias Thaddæus (Judam vocat Lucas 6. Thaddæum Matthæus 10. & Marcus 3. & 10.) *Carnis resurrectionem.* Mathias: *Vitam æternam.* Alii vero aliter prædictos articulos attribuunt Apostolis, ut patet in versibus, quos recenset Card. *supra in rubr. n.* 11. *in fin.* qui consonat cum sententia D. Thom. *in* 3. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 2. Sed in hoc secundum B. Thomam non est magna vis. Respectu autem causæ materialis, fidei articuli a Theologis & Canonistis communiter dicuntur esse quatuordecim, quorum septem respiciunt Divinitatem, & alii septem Humanitatem, ut per Hostiens. *supra in rub. n.* 26. Butr. *n.* 15. Card. *n.* 12. Et hanc divisionem ponit etiam D. Thom. *loc. cit.* dum ait articulos fidei dupliciter distingui: Uno modo, quantum ad ipsa credibilia, & sic sunt quatuordecim: Alio modo, quantum ad ipsos, qui articulos distinxerunt, & sic sunt duodecim Apostolorum. Sed alii aliter dividunt, ut per Hostiens. *in summa hujus tit.* §. *Quoties.* In hac tamen diversitate videtur sufficere Catholicis stare Symbolo, prout jacet, & sic ponere tantum duodecim articulos, ut inquit Card. *n.* 12. *in fin.*
30 Secundum Symbolum est Nicænum, quod scilicet trecenti & octodecim Patres authoritate B. Silvestri Papæ in Nicæa Bithyniæ urbe congregati, in prima universali Synodo ediderunt adversus Arii impietatem, qui coæternum Patri Filium non agnoscens, diversas in Trini-
31 tate substantias asserebat, ut in *c. Quidam, vers. Ariani* 24. *q.* 3. & in *d. c. Canones* 15. *dist.* non autem adversus Græcos, qui non credebant Spiritum Sanctum a Filio procedere, ut incaute scripsit glossa Bernardi *supra in rubr. circa fin.* & Hostiens. *n.* 21. Hoc enim primum explicite diffinitum fuit in tertia Synodo universali; id est, Ephesina contra Nestorium, ut refertur in *c. de Spiritu de consecr. dist.* 5. Nimirum quia hic error de processione Spiritus Sancti prius nondum irrepserat, & ideo in Nicæno Symbolo, quod incipit: *Credimus in unum Deum*, nulla de hoc fit explicita mentio; & in Symbolo secundæ Synodi universalis, id est, primæ Constantinopolitanæ, tantum legitur: *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio adorandum, & glorificandum.* Sed hæc verba, *Filioque*, apud Latinos authoritate Leonis I. ab Hispanis Episcopis primum fuerunt in Symbolo expressa ad confutandos Hæreticos Priscillianistas, ut patet in notis ad Concilium Constantinopolitanum I. *tom.* 1. *Conciliorum par.* 1. *pag.* 544. *col.* 1. quod dilucide post glos. in *d. c. De Spiritu in ver. Ex Deo Patre*, explicat D. Thom. in 1. *part. q.* 36. *artic.* 2. *ad* 2. dicens: *Quia in tempore antiquorum Conciliorum nondum exortus fuerat error dicentium, Spiritum non procedere a Filio, non fuit necessarium, ut hoc explicite poneretur. Sed postea insurgente errore quorundam, in quodam Concilio in occidentalibus partibus congregato, expressum fuit authoritate Romani Pontificis, cujus authoritate etiam antiqua Concilia congregabantur, & confirmabantur: continebatur tamen implicite in hoc ipso, quod dicebatur Spiritus Sanctus a Patre procedere.* Hæc D. Thomas. Unde in Concilio Florentino *sess.* 6. diffinitum est, explicationem verborum illorum, *Filioque*, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licite, ac rationabiliter
32 Symbolo fuisse appositam. Itaque hoc Symbolum Nicænum eadem fere verborum serie, & sententia penitus eadem servata in Synodo Constantinopolitana prima adversus Macedonium repetitum est, & ex Decreto ipsius Synodi Damasus Papa constituit, ut caneretur in Missa post Evangelium, ut referunt Rupertus Tungren. *de Canon. obser. prop. ult.* & Archid. in *d. c. Canones*, & ibi etiam Præpositus *n.* 9. *vers. Et notandum, quod Damasus Papa constit.* 15. *dist.* Sed in hoc graviter aberrant, quia ut scribit Magister in 1. *sentent. dist.* 11. cum Leo III. a Carolo Magno rogatus fuisset, ut verba prædicta, *Filioque*, ad Symbolum adderentur; non modo renuit id facere, sed etiam Symbolum absque eo additamento in argentea tabula exaratum in Altari post corpus Sancti Pauli custodiri voluit, ne quibusliber liberum esset aliquid ad sanctum Symbolum superaddere. Sed cum postea Franci, aliique omnes Boreales populi offenderentur, & periculum Schismatis subesset, quod Romana Ecclesia publice confiteri nollet eam doctrinam, quam ad probandos Catholicos, & confligendos Hæreticos, Magnus Leo ante tot secula Hispaniarum Episcopis tradidisset: placuit tandem Benedicto VII. ut idem Symbolum cum expressione eorundem verborum, *Filioque*, ad petitionem Henrici Imperatoris Romæ publice decantaretur in Missa; & incipit: *Credo in unum Deum*, ut testatur Bernardus Abbas Augiensis *de rubr. ad Missam spectant.* Vide Cardinalem Baronium *anno* 447. *n.* 12.

Tertium est Symbolum Athanasii, quod canitur inter 33
Horas Canonicas, scilicet in Prima Dominicali, & incipit. *Quicunque vult.* Siquidem Athanasius Romam a Julio Pontifice vocatus, ut judicaretur, cum Eusebianorum adventum annum integrum, & sex menses expectaret, hoc fidei Symbolum Romæ scripsit, ac tanquam Catholicæ fidei suæ professionem publice edidit: fabula enim est, quod ab aliquibus asseritur, hoc Symbolum scriptum fuisse ab Athanasio Treviris in puteo latitante, Baronius *anno Christi* 340. *n.* 14. Quod quidem Symbolum una cum actis Nicænæ Synodi in Archivio Romano diu asservatum, tandem post multa annorum curricula tradi meruit Ecclesiæ recitandum, ut in notis ad Concilium Romanum II. *to.* 1. *par.* 1. *Concil. pag.* 420. *col.* 1. Atque ita, quamvis Athanasius, cum non esset 34
Summus Pontifex, sed Alexandrinus Patriarcha, authoritatem non haberet Symbolum ordinandi; tamen ut advertit D. Thomas *in q. de potentia Dei q.* 10. *art.* 10. & Præpos. in *c. Canones n.* 10. 15. *dist.* hoc non fecit per modum cujusdam doctrinæ, ut ex ipso modo loquendi apparet; sed quia integram fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, authoritate Sedis Apostolicæ recepta est, ut quasi regula fidei habeatur. Et propterea in omnibus codicibus legitur, Regula, non Symbolum, & Regulam fidei vocat Eugebius IV. in decreto fidei edito in Concilio Florentino, §. *Sexto*, ibi, *Compendiosam illam fidei regulam.* Quoniam Symbolum fidei edere Summi Pontificis munus est, non privatorum Patrum, S. Antoninus *p* 4. *tit.* 8. *c* 4. §. 3. Symbolo autem Apostolorum ad- 35
dita sunt duo Symbola antedicta, ut inquit D. Thomas in 2. 2. *q.* 1. *art.* 9. non quia minus plene, aut insufficienter fides Catholica continetur in Symbolo Apostolorum; sed ad explanationem veritatis, & exclusionem errorum. Unde glos. *sup in rubr.* & Hostiensis *n.* 21. dixerunt, Constitutionem, de qua hic, esse quartum Symbolum, quod ab Innocentio in generali Concilio editum fuit contra Albigensium, & Almerici hæreses, & Abbatis Joachimi errores. Etenim, ut ait S. Thomas in 2. 2. *q.* 1. *art.* 9. *ad* 2. & Turrecrem. in *c. Canones n.* 15. *dist.* 15. in omnibus Symbolis eadem fidei docetur veritas, sed ibi oportet populum diligentius instrui de fidei veritate, ubi errores insurgunt, ne fides simplicium per Hæreticos corrumpatur. Et hæc fuit causa, quare necesse fuit edere plura Symbola, quæ in nullo alio differunt, nisi quod in uno plenius explicantur, quæ in alio continentur implicite; secundum quod exigebat Hæreticorum instantia. Itaque glossa, & Hostiensis Constitutionem, de qua 36
hic, congrue appellant Symbolum, sed non bene dicunt esse quartum, quia alia quoque in præcedentibus Conciliis edita fuerunt, & quinque Symbola universalium Conciliorum fuerunt recitata in Concilio Lateranensi sub Martino I. ut patet *tom.* 2. *par.* 2. *Concil. pag.* 452. Et propterea S. Thomas 1. *par. q.* 36. *art.* 2. *ad* 2. scripsit, in singulis fere Conciliis institutum fuisse Symbolum aliquod propter aliquem errorem qui in eo Concilio damnabatur; sequens tamen Concilium non faciebat aliud Symbolum, quam primum; sed id, quod implicite continebatur in uno Symbolo, in alio explanabatur contra

hæreses

37 hæreſes inſurgentes: Unde non incongrue Symbolum appellari poteſt etiam forma profeſſionis fidei a Pio IV. præſcripta in Conſtitutione, quæ incipit, *In ſacroſancta*, edita *idibus Novemb.* 1564. in ea enim inſertum eſt ad literam Symbolum majus, & alii multi articuli explicite poſiti, & in fine, ſicut in Symbolo Athanaſii, dicitur: *Hæc eſt fides, &c.* Nam & Symbolum appellatur fides, ut in *c. Quiſque*, juncta gloſſa in *ver. ad fidem de vita, & honeſtate Clericorum*, Jo. Andr. *ſup. in rubr. n.* 14. & Bellam. *n.* 24 Fides, id eſt, collectio articlorum fidei, *cap. Hæc eſt fides* 2. *quæſt.* 1. ſecundum
38 gloſſam *ibid.* & Hoſtienſ. *n.* 4. Spectat enim ad S. Romanum Pontificem, etiam ſine Concilio, fidei Symbolum ordinare, ut docet S. Thomas 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. Quoniam ad ejus authoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus authoritatem finaliter pertinet determinare ea, quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad authoritatem Summi Pontificis, ad quem majores, & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur, *c. Multis* 17. *diſt. c. Hæc eſt fides, c. Et eſt aliud, c. Quoties, & per tot.* 24. *q.* 1. & *c. Majores in princ. de Bapt.* & patet in Symbolo Athanaſii, quod non authoritate alicujus generalis Concilii, ſed Romani Pontificis tantummodo traditum eſt. Idipſum docuit idem S. Thom. *in opuſc. contra errores Græcorum*, ut refert Silveſt. in *ver. Fides n.* 2. Atque ita Symbolum dicit eſſe fidei profeſſionem, Turrecr. *in cap. Canones p.* 1. *num.* 9. *ad* 3. 15. *diſt.* Hæc de Symbolis.

39 Articulus vero fidei eſt individualis veritas de Deo ſupra rationem nos arctans ad credendum, ut diffinit Richardus de S. Victore relatus *ſupra in rubr.* a Jo. Andr. *n.* 22. Bellam. *n.* 5. & Card. *n.* 11. & a D. Thoma in 3. *diſt.* 25. *q.* 1. *art.* 1. niſi quod S. Thomas omittit verba: *Supra rationem*, quæ tamen videtur ſupponere in 3. argumento contrario, & loco illius verbi, *individualis*, ponit, *indiviſibilis*. Nam articulus nomen Græcum eſt, & importat indiviſionem; unde membra, quæ non dividuntur in alia membra, dicuntur articuli; & ſecundum iſtum modum concluſiones, quæ inquiruntur in aliqua ſcientia, vel aliquo tractatu, dicuntur articuli, quia ex eis ſicut ex quibuſdam principiis indiviſibilibus conſurgit tota collectio, quæ tractatum perficit: & ſic in judiciis ea, quæ per teſtes probata ſunt, vel probanda, dicuntur articuli, prout hæc notantur in *c.* 2. *in gloſſ. in ver. articuli. de teſtib. lib.* 6. & a D. Thoma *loco citato*, & latius in 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 6. ubi etiam poſt gloſſ. præalleg. explicat, quot modis dicatur fidei articulus.

40 Accipitur autem fidei articulus tripliciter ſecundum Vincentium, & Alanum in *c. Cum Chriſtus infr. de Hæreticis*, quos ibi ſequuntur Hoſtien. Joann. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes, & Archid. in *cap. Canones n.* 6. & ibi etiam Præpoſ. *n.* 11. 15. *diſt.*

Primo ſtricte, & ita dicuntur fidei articuli illi tantum, qui in Symbolo Apoſtolorum continentur.

Secundo largius, prout accipitur in prædicta Decr. *Cum Chriſtus*; & ſecundum hoc comprehendit omnia, quæ ſunt determinata, ſeu diffinita a Summis Pontificibus, vel generalibus Conciliis, qualis eſt articulus, tres perſonas eſſe æquales, & alii plures, de quibus hic in textu, & in *c. prox. infr. eod. in c.* 1. 2. & 3. *diſt.* 15. *& in c. penult. & ult. de conſecr. diſtinct.* 3.

Tertio largiſſime, ſecundum quod comprehendit omnem ſententiam veram circa fidem, ſive ſit diffinita, ſive non, quem aliter articularia fidei appellat Speculat. *in tit. de Diſpenſ. legat.* §. *Nunc breviter*, *ver.* 2. *Contra*, ut referunt Jo. Andr. & alii *in d. c. Cum Chriſtus*.

41 Quibus ſuppoſitis, ut jam ad propoſitam quæſtionem accedamus, fidei articulos ſtricte ſumptos, qui ſcilicet continentur in Symbolo Apoſtolorum, Alanus, & Vincentius in *d. c. Cum Chriſtus*, affirmant unicuique intellectum habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem explicite ſcire, *c. Ante viginti*, *c. Baptizandos*, & *c. Prima igitur de conſecr. diſt.* 4. Quorum ſententiæ accedunt in eod, *cap. Cum Chriſtus*, Joan. Andr. *n.* 2. Card. *n.* 3. Butr. *n.* 4. Anchar. *n.* 2. Itaque ut vides Vincentius & Alanus non diſtinguunt inter articulum, quod Deus ſit, & ſit remunerator omnium bonorum, & alios articulos Symboli Apoſtolorum, ſicuti faciunt Innocent. Compoſt. & alii, de quibus *ſupra in* 1. 2. & 3. *concluſ. n.* 18. & *ſeq.* ſed abſolute aſſerunt hos
3 articulos explicite credere neceſſarium eſſe ad ſalutem unicuique intellectum habenti.

Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

Porro prima opinio, quod omnibus Laicis ſufficiat credere Deum eſſe, & eſſe bonorum remuneratorem, alios vero articulos ſufficiat illis implicite credere; item opinio gloſſæ Bernardi ſupra in rubr. quod Incarnationem, Paſſionem, & Reſurrectionem, & alia Chriſti myſteria Laici non teneantur credere, niſi implicite, non vacat periculo erroris, ut propterea non ſine cauſa Innoc. & Compoſt. uſi fuerint dictione illa: *Forte ſimplices, & forte omnes Laici*, quam poſtea repetierunt Hoſtienſ. Jo. Andr. & reliqui Canoniſtæ citati ſupra in 2. *concluſ. n.* 19. Quoniam, ut efficaciter probat S. Thomas in 3. *diſtinct.* 25. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. in quocunque habente uſum liberi arbitrii exigitur ad ſalutem ejus, ut habeat actum fidei, & non ſolum habitum; fides autem non poteſt exire in actum, niſi aliquid determinate, & explicite cognoſcendo, quod ad fidem pertineat. Et ideo omni ei, qui haber uſum liberi arbitrii, habere fidem explicitam quantum ad aliquid, eſt de neceſſitate ſalutis. Quod clare etiam ſupponit Tridentina Synodus, dum in *c.* 2. *ſeſſ.* 5. præcipit quibuſcunque curam animarum habentibus, ut per ſe, vel alios idoneos, ſi legitime impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & feſtis ſolemnibus, plebes ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſa-
lutem. Unde non immerito Eymericus in *direct. Inquiſ.* 42
par. 2. *quæſt.* 10. de Hæreſibus ab Inquiſitoribus Aragoniæ damnatis D. Papæ mandato: Octava, inquit, hæreſis eſt, quod Laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicite credendum, ſed ſufficit ſibi iſta concluſio in genere, quod credat omne illud, quod credit ſancta Mater Eccleſia Dei. Hæc autem determinatio, & explicita cognitio eſſe debet principaliter quantum ad ea, quæ ſunt veluti univerſalia principia, ac prima Catholicæ fidei fundamenta. Stultum enim eſt dicere, ut inquit Silveſter redarguens errorem Summæ Roſellæ in *ver. Fides n.* 6. *in fin.* quod ſcilicet liceat utenti ratione, & adulto ignorare Chriſti nativitatem, & mortem Crucis,
quam impoſſibile eſt talem ignorare, niſi omnino ſuam 43
contemnat ſalutem, & aures verbis divinis obturet. Quamobrem S. Thomas 2. 2. *q.* 2. *art.* 5. Objectum, inquit, fidei per ſe eſt id, per quod homo beatus efficitur; per accidens autem, & ſecundario ſe habent ad objectum fidei omnia, quæ in ſacra Scriptura divinitus tradita continentur, ſicut quod Abraham habuit duos filios, quod David fuit filius Iſai, & alia hujuſmodi. Quantum ad prima credibilia, quæ ſunt articuli fidei, tenetur homo explicite credere, ſicut & tenetur habere fidem. Quantum autem ad alia credibilia, non tenetur homo explicite credere, ſed ſolum implicite, vel in preparatione animi, in quantum paratus eſt credere quidquid Divina Scriptura continet: ſed tunc ſolum hujuſmodi tenetur explicite credere, quando hoc ei conſtiterit in doctrina fidei contineri. Et in 2. 2. *q.* 2. *art.* 7. Poſt tempus autem gratiæ reve- 44
latæ tam minores, quam majores tenentur habere fidem explicitam de myſteriis Chriſti, præcipue quantum ad ea, quæ in Eccleſia ſolemnizantur, & publice proponuntur. Idemque de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis docuit *art.* 8. Itaque S. Thomas concordat cum 2. opinione Vincentii, & Alani, dum docet tam majores, quam minores, id eſt, tam Clericos, quam Laicos, & tam literatos, quam rudes, teneri ex neceſſitate ſalutis explicite credere articulos fidei, & præcipua myſteria, quæ ab Eccleſia ſolemnizantur, ut explicat Turrecrem. in *c. Symbolum n.* 4. *de conſer. diſt.* 4.

Sed ne in re tam gravi tam inſignis diſcrepantia inter 45
primarios Canoniſtas ullum dubitandi locum relinquat, jam proferamus, quid ſuper hoc diffinitum fuerit probatorum Conciliorum, & Sanctorum Patrum decretis. In Concilio Foro-Julienſi in cauſa Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Verbi Divini, habito *ſub* Adriano Papa I. *Anno Domini* 791. & Caroli Magni 13. *tom.* 3. *Concil. p.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 137. *col.* 1. poſt declarationem articulorum fidei ita ſcriptum eſt: *Hanc igitur Catholicæ fidei ſinceriſſimam puritatem volumus omnes Dei Sacerdotes, omneſque gradus Eccleſiæ ſummo cum ſtudio, & abſque ullo vitio, ita ut ne unus quidem apex intermittatur, vel augeatur, diſtincte, & ſenſatim diſcendo memoria retinere, & poſteris diſcenda relinquere*: & paulo infra: *Symbolum vero, & Orationem Dominicam omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas, omnis ſexus, omniſque conditio, maſculi, feminæ, juvenes, ſenes, ſervi, li-*

beri, pueri, conjugati, innuptæque puellæ; quia sine hac benedictione nullus poterit in cælorum regno percipere portionem. Hæc ibi. Per *Symbolum* autem fidei intellige Symbolum Apostolorum, ad quod omnia alia Symbola tanquam Catholicæ expositiones reducuntur, & quod implicite continet, quidquid ab aliis explicite digestum postea fuit, S. Tom. in 3. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 2. Cum enim ad hoc memoriter tenendum Synodus obliget omnem ætatem, sexum, conditionem, videtur solum intellexisse de Symbolo Apostolorum, quod facilius addiscitur, quam Symbolum Patrum Nicænæ Synodi, quod vix memoria retinetur ab hominibus provectis. Ac propterea cum in Symbolo Apostolorum contineantur omnia necessaria pro omnibus, non videtur Concilium, loquens de omnibus hominibus, voluisse obligare ipsos ad Symbolum continens necessaria ad explicite credendum solummodo a majoribus. Adde quod Synodus loquitur advertative, ibi, *Symbolum vero*, atque ita contradistinguit Symbolum Patrum, de quo prius mentionem fecerat, ab alio Symbolo, obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes, & gradus Ecclesiæ tantum; ad hoc vero indifferenter omnes. Quæ distinctio inepta esset, si omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addiscere; atque ita usus universalis obtinuit, quia minores & Laici addicere non consueverunt, nisi Symbolum Apostolorum. Quod advertendum duxi, ne alicui suboriatur scrupulus, quod cum Synodus initio expresserit de Symbolo Patrum, postea simpliciter repetendo verbum *Symbolum*, videatur de eodem Symbolo Patrum intellexisse. In Concilio itidem Moguntiaco I. celebrato *anno salutis* 813. tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni Imperat. *c.* 45. *t.* 3. *Concil. par.* 1. *sect.* 2. *p.* 201. *col.* 2. sic legitur *Symbolum, quod est signaculum fidei, & Orationem Dominicam discere semper admoneant Sacerdotes Populum Christianum; volumusque ut disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, sive in jejunio, sive in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos mandent ad scholam, sive ad monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam recte discant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant, & qui aliter non poterit, vel in sua lingua hoc discat.*

Et in Concilio Rhemensi habito eodem anno sub eodem Pontifice & Imperatore, *c.* 1. *eodem tom.* 3. *par.* 1. *sect.* 2. *pag.* 203. *col.* 1. *Est de fidei ratione, ut unusquisque juxta intellectum suæ capacitatis Domino largiente disceret, intelligeret, atque operibus pleniter observaret, & c.* 2. *Ut Orationem, quam Dominus noster Jesus Christus discipulos suos orare docuit, verbis discerent, & sensu bene intelligerent, quia illam ignorare nulli Christiano licet.* Item Isidor. *lib.* 2. *de offic. c.* 11. quem refert Ivo *par.* 1. *de Bapt. c.* 88. (Competentibus salutare Symbolum traditur quasi commonitorium fidei, & sanctæ confessionis indiciuin, quo instructi agnoscant, quales jam ad gratiam Christi exibere se debeant.) Augustinus *lib.* 1. *de Symbol. c.* 1. relatus itidem ab Ivone *par.* 1. *c.* 8. *Accipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cum acceperitis, in corde scribite, & quotidie discite apud vos: antequam dormiatis, Symbolo vestro vos munite.* Amplius in Concilio Mediolanensi V. *in tit.* Quæ ad prædicationem verbi Dei, & Doctrinam Christianam pertinent, statutum est his verbis: *Ad salutem cum omnibus fidelibus necessarium sit Christianæ fidei rudimenta scire, omnibus, singulisque animarum curatoribus, & ceteris Confessariis sive Secularibus, sive Regularibus in virtute sanctæ obedientiæ id præcipimus, ut faciant, antequam confessiones audiant, orationem Dominicen, Angelicam salutationem, Symbolum fidei, & decem præcepta Dei, quæ in Decalogo continentur, ut pœnitentes recitent, ac ipsis audientibus referant. Quarum rerum si quos ignaros rudesque offenderint, hanc eorum spiritualem socordiam acriter reprehendant, ostendantque quam gravis esse debeat illorum conscientiæ ignoratio rerum ad salutem quæ tantopere necessariæ sunt. Cum autem eos absolvunt, præter alias pœnitentias, id etiam imponant, ut quatuor hæc saltem potissima doctrinæ Christianæ capita imposterum accurate ediscant, certo illis pro arbitratu suo præfinito congruo tempore, quod tantum ob necessariam aliquam causam semel, aut ad summum iterum prorogari liceat: eo autem temporis spatio confecto, si eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confessionem audiant, nisi consilio, & assensu, aut Vicarii foranei, si Diœcesani*
47
sunt, aut illorum, quos huic curæ in civitate Episcopus præfecerit, si in civitate vivunt. Si qui vero semel ita admissi ad Sacramentum Pœnitentiæ, eos postea in rudi hac crassaque ignorantia persistere compertum erit, de iis ad Episcopum ipsum referatur, antequam amplius admittantur, qui illorum saluti diligentius, & efficacius consulat, ut viderit in Domino expedire. Hæc ibi.

Item in Concilio Provinciali Mediolanensi II. *Decreto* 10. statuum est, ut ea cura sit Parochis, ut quos Compatres ita imperitos noverint, ut Symbolum fidei, sive ea, quæ in Symbolo continentur, ignorent, illos eo officio suscipiendi de baptismo infantes fungi ne patiantur. Et cum actum esset in Sacra Congregatione Concilii de correctione hujus Decreti, Patres censuerunt addendum, quendo in ipso actu baptismi commode haberi posset copia peritorum: his rationibus, quia Compatres docere renentur infantes fidei rudimenta; unusquisque enim obligatus est munus, ad quod obligatur, exercere, *c. Vos ante omnia de consecr. dist.* 4. huius enim sacræ tutelæ administratio non est committenda iis, qui eam gerere aut fideliter non valent, aut sedulo, seu accurate non quærunt. Levatio enim si non est de necessitate Sacramenti, est tamen de rationabili admodum convenientia. Sed cum baptizati nutriantur inter fideles, ubi hujusmodi, quæ pertinent ad Christianam fidem, publice, & omnibus nota sunt; ideo excusantur Compatres, quia parentes præsumuntur hæc diligentius docere pueros suos, & ideo hujusmodi pædagogia non indigemus, Turrecrem. in *d. c. Vos autem de consecr. dist.* 4.

Quo loco omittendum non est, Concilia Provincia- 48
lia Mediolanensia consuevisse approbari a Summo Pontifice per literas in forma Brevis, cum tamen alia Provincialia Concilia non confirmentur, sed tantumodo recognoscantur, & emendentur a S. Cong. Conc. ad præscriptum Const. Sixti V. super institutione ejudem Cong.

Ex quibus dilucide apparet, omnes Christianos usum rationis habentes teneri explicite scire saltem Symbolum Apostolorum, & Orationem Dominicam ex necessitate salutis, & quoad hoc nullam esse constituendam differentiam inter clericos, & Laicos, inter literatos, ac rudes. Hactenus de articulis stricte sumptis.

Quod si fidei articuli accipiantur secundo modo, id est, 49
largius, prout comprehendunt omnia, quæ a Pontifice Maximo, vel generalibus Conciliis sunt diffinita; Prælati quidem, & alii curam animarum, vel officium docendi habentes, tenentur hujusmodi articulos explicite scire; cum legem scire debeant non perfunctorie, sed scrutabiliter, *c. Omnes* 38. *dist. c. Qui Episcopus* 28 *dist.* secundum Innocentium, & alios supra relatos in 5. *concl. n.* 23. & in hoc conveniunt omnes tam Canonistæ, quam Theologi.

Reliquis vero sufficit fides implicita, dummodo in 50
contrarium specialiter non sentiatur, secundum Archid. in *c. Canones n.* 7. 15. *dist.* & consentit glossa in *c. Cum Christus*, in ver. *Sub anathemate infra de Heret.* Itaque Archid. simpliciter, & absolute tenet, satis esse hos articulos ab Ecclesia diffinitos implicite credere, nulla facta distinctione inter Laicos, & Clericos. At Innocentius consentit quoad Laicos, ut non teneantur explicite: sed quoad Clericos dicit, si sint pauperes & rudes, satis esse, ut sciant fidei articulos sicuti simplices Laici, & aliquantulum plus; & exemplificat in articulo de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, qui explicite non habetur in Symbolo Apostolorum, sed *infr. in* §. *Una vero*. Si vero habeant Magistros & expensas, dicit eos peccare, nisi magis proficiant quam Laici in explicita cognitione fidei. Distinctio Innocentii absque dubio est tutior, & magis etiam consonat verbis Concilii Foro-Julienses paulo superius relatis *n.* 45. quæ obligant non tantum Dei Sacerdotes, sed omnes gradus Ecclesiæ ad discendum distincte, & sensatim, ac memoriæ retinendum Symbolum Patrum, Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa: *Omnes gradus Ecclesiæ*, comprehendunt non tantum Diaconos, & Subdiaconos, sed etiam Clericos inferiores, *c. Cleros* 21. *dist. c. Si officia & c. Ordinatos* 59. *dist.* cum multis similibus. Et eodem modo Concilium Rhemense *c.* 1. de quo supra *n.* 46. *vers. Et in Concilio*, per illa verba: *Juxta intellectum suæ capacitatis*, designat differentiam inter majores, & minores.

Demum si fidei articuli accipiantur tertio modo, id est, 51
largissime, secundum quod comprehendunt omnem sen-

ten-

tentiam veram circa fidem, sive sit diffinita, sive non; Alanus & Vincentius *in d. c. Cum Christus, de Hæret.* dicunt secundum hanc acceptionem licitum esse de articulis fidei dubitare, si nondum diffiniti fuerint, quemadmodum licebat dubitare de jam diffinitis ante diffinitionem, allegant *c. Dixit Apostolus* 24. *q.* 1. inferentes propterea ante diffinitionem prædictæ Decretalis, *Cum Christus*, videlicet quod Christus sit verus Deus, & verus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens, licuisse contrarium asserere. Quibus videtur suffragari, quod ait Augustinus relatus a Præpos. *in cap. Sicut.* 15. *dist.* Evangelio non crederem, nisi Ecclesia illud reciperet: Unde enim nobis constaret, quod illud Christi Evangelium foret, nisi propter Ecclesiæ approbationem? Et cum opinione Alani & Vincentii transit glos. *in c. Canones, in ver. Eutychem* 15. *dist.* Archid. *n.* 7. & Præpos. *n.* 11. *& in d. c. Cum Christus*, Jo. Andr. *n.* 2. *in fin.* ubi exemplificat in Extravag. Benedicti XI. incipien. *Benedictus Deus*, qua diffinitum est animas justorum, simul atque e corporibus migraverint, divinam essentiam clare videre, si nihil tamen habeant, quod pœnis Purgatorii expiandum sit. Et sequuntur Butr. *n.* 4. Anchar. *num.* 2. & Cardin. *num.* 3.

Verum hæc doctrina eo modo, quo proponitur a Canonistis, nisi aliqua explicatione vel interpretatione adjuvetur, est valde periculosa. Primo igitur Vincentius, & Alanus supponunt hunc articulum de duabus naturis, & quod Christus sit verus Deus, & verus homo, non fuisse diffinitum ante *d. c. Cum Christus, de Hæret.* quod tamen est falsum, quia multa ante secula fuit diffinitum in quarta universali Synodo Chalcedonensi, cujus diffinitio in quinto postea, & sexto universalibus Conciliis renovata fuit, prout refertur in Decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in unione Armenorum cum Ecclesia Latina, §. *Secundo tradimus eis diffinitionem, tom.* 4. *Conciliorum par.* 1. *pag.* 612. *col.* 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginensi IV. *cap.* 1, cujus verba superius retulimus *num.* 25.

52 Deinde, quia propositionum contra articulos in hac latissima significatione plures sunt gradus; hæretica, erronea, sapiens hæresim, piarum aurium offensiva, temeraria, scandalosa, bonis moribus contraria, blasphema, schismatica, seditiosa, injuriosa, hæreticis favens, ac si quæ sunt similes, quarum cognitio magna ex parte a Theologis petenda est, quorum est propositionum qualitates, & gradus dijudicare, & expendere; & de his consule Turrecrem. *in Summa de Eccles. lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 11, Albertin. *in tract. de agnosc. asser. q.* 6. Melchiorem Canum *lib.* 12. *cap.* 11. *de locis Theologicis*, Alphonsum Castrum *lib.* 1. *cap.* 3. *de justa hæretic. punit.* Simancam *Cathol. Instit. tit.* 54. Et præter hæresim multæ propositiones notantur censura in Concilio Constantiensi *sess.* 8. *contra Wicleff. & sess.* 15. *contra Joannem Hus*, & in Constitutionibus S. Pii V. & Gregorii XXIII. contra Michaelem Bajum. Ideoque Bald. *in cap. Ne innitaris num.* 14. *de Constitut.* dixit hodie esse proximum hæresi affirmare corpus Beatissimæ Virgini non fuisse assumptum in cælum. Præterea aliæ dantur propositiones hæreticæ etiam in articulis ab Ecclesia non diffinitis, quales sunt propositiones contra traditiones Apostolorum, *ut in Decreto de Canonicis Scripturis sess.* 14. Concil. Trident. & contra ea, quæ de fide sancti Patres unanimi consensu docuerunt, ut declarat Turrecremat. *in Summa de Eccles. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 10. & Melchior Canus *de locis Theologicis lib.* 12. *cap.* 7. Non ergo sequitur: Articulus non est ab Ecclesia diffinitus: ergo licet contrarium asserere, aut de eo dubitare.

Imo quod magis est, etiam in his, quæ ad fidem, 53
aut mores non pertinent, ita demum licitum est quidquid libet affirmare, si materia sit indifferens. Quo sensu Augustinus *in cap. In quibus*, 22. *q.* 2. ait: In quibus rebus nihil interest ad capessendum regnum Dei, utrum credantur, an non; utrum vera putentur, an falsa: in his errare, id est unum pro alio putare, non arbitrandum est esse peccatum: aut si est, minimum esse, atque levissimum; ubi glossa 1. id explicat duobus exemplis, & Turrecrem. addit tertium, An cælum sit rotundum, & alia plura Augustinus *in Enchirid. c.* 21. At vero in materia gravi Theologica etiam non diffini- 54
ta, nec ad mores spectante, aliquid affirmare, quod sit destitutum ratione, & authoritate, ex solo proprio judicio, imprudentia, negligentia, inconsideratio, præcipitatio, & temeritas esse potest, quia in rebus momenti leviter, & temere absque rationis regula judicatur, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. *q.* 53. & 54. Ideoque in officio S. Inquisitionis censura temeritatis notantur multæ propositiones consimiles, si solo proprio judicio sine authoritate, & ratione excogitatæ sint, ut apud Cordubam *lib.* 1. *part.* 17. §. 13. veluti si quis assereret locum Paradisi terrestris esse extra portam Pincianam, aut Judicium finale intra decennium futurum, licet ignoretur qua hebdomada. Quo exemplo utitur Suarez *tom.* 2. *de Gratia, disput.* 19. *sect.* 2. *num.* 20. Quod igitur dixerunt Doctores *in d. cap. Cum Christus, de Hæret. & in d. c. Canones* 15. *distinct.* de articulis continentibus omnem sententiam veram circa fidem licitum esse dubitare, aut etiam contrarium affirmare, si nondum fuerint diffiniti; declarandum est procedere quoad hoc tantum, ut sic dubitare, vel affirmare, non sit formaliter hæresis secundum ea, quæ ex mente S. Thomæ *in* 1. *part. quæst.* 32. *art.* 4. *& in* 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 1. *&* 2. explicat Eymericus *in Direct. Inquis. part.* 2. *quæst.* 2. non autem intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat contrarium asserere absque peccato, aut censura erroris, vel temeritatis, &c. ut ex prædictis constat. Sed hæc messis Theologorum. Quocirca nos Canonistæ decidamus quæstiones nostras, & Theologi decidant quæstiones suas, quia non est sine culpa ponere falcem in messem alienam, ut de Legistis, & Canonistis dicebant *in cap. fin. infra de condit. appos.* Butr. *numer.* 8. *in fin.* & Alex. de Nævo *num.* 26.

In textu ibi, *Confitemur*, nota actum fidei duplicem 55
esse, ut docet hic D. Thomas, scilicet corde credere, & ore profiteri, secundum illud ad Roman. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Ad primum referuntur verba illa hujus Constitutionis, *Firmiter credimus.* Ad secundum referuntur immediate sequentia, *Simpliciter confitemur.*

Reliqua ad expositionem hujus Constitutionis vide hic per Hostiensem, Jo. Andr. & Collectar. & præcipue per D. Thomam in sua glosa, quæ habetur *opusc.* 23. Nam, ut inquit hic Bald. in princ. ea, quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciose erratur.

DE SUMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio generali.

CAPUT II.

DAmnamus ergo, & reprobamus libellum, seu tractatum, quem Abbas Joachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de unitate, seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreticum, & insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis, quoniam quædam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: unde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem astruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communem essentiam quasi quartam; manifeste protestans, quod nulla res est quæ sit Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamvis concedat, quod

Pater,

Pater, & Filius & Spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia, unaque natura: verum unitatem hujusmodi non veram, & propriam, sed quasi collectivam, & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Ecclesia; justa illud, Multitudinis credentium erat cor unum, & anima nna; &, Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum illo. Item, Qui plantat, & qui rigat, unum sunt; & omnes unum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus, & populus tuus unum sunt. Ad hanc autem suam sententiam adstruendam illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in Evangelio: Volo Pater, ut sint unum in *nobis*, sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum. Non enim (ut ait) fideles Christi *sunt* unum, id est quædam una res, quæ communis sit omnibus; sed hoc modo sunt unum, *id* est una Ecclesia, propter Catholicæ fidei unitatem, & tandem unum regnum propter unionem *indissolubilis* charitatis, quemadmodum in Canonica Joannis Apostoli epistola legitur, Quia tres *sunt* qui testimonium dant in cælo, Pater, & Filius & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt. *Sta*timque subjungitur, Et tres sunt qui testimonum dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & *his* tres unum sunt; sicut in quibusdam codicibus invenitur. Nos autem sacro aprobante *Concilio* credimus, & confitemur cum Petro, quod una quædam summa res est, incomprehensibilis *quidem*, & ineffabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul per*sonæ* ac sigillatim, quælibet earundem; & ideo in Deo solummodo Trinitas est, non quaternitas, quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura divina, quæ sola est universorum principium, præter quod aliud inveniri non potest; & illa res non est generans, neque genita, nec procedens; sed est Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus sanctus, qui procedit, ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est Pater, est Filius, & *Spiritus sanctus*, idem omnino, ut secundum orthodoxam, & Catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno *Filium* generando, suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, majus omnibus est. At dici non potest, quod partem substantiæ suæ illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit, cum substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in Filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipsam sibi, alioquin desiisset esse substantia. Patet ergo, quod sine ulla diminutione Filius nascendo substantiam Patris accepit, & ita Pater, & Filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est Pater, & Filius, nec non & Spiritus sanctus ab utroque procedens. Cum ergo Veritas pro fidelibus suis orat ad Patrem: Volo (inquiens) ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus: hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro personis vero divinis, ut attendatur identitatis *unitas in natura*, quemadmodum alibi Veritas ait: Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est; ac si diceret manifestius: Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut Pater vester cælestis perfectus est perfectione naturæ: utraque videlicet suo modo: quia inter creatorem, & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos major sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur *sententiam*, vel doctrinam præfati Joachim in hac parte defendere, vel approbare præsumpserit, tanquam *hæreticus* ab omnibus evitetur. In nullo tamen propter hoc Florensi monasterio (cujus ipse Joachim *extitit institutor*) volumus derogari: quoniam ibi & regularis est institutio, & observantia salutaris: maxime cum ipse Joachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit, Apostolicæ Sedis judicio approbanda seu etiam corrigenda, dictans epistolam, quam propria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ (disponente Domino) cunctorum fidelium mater est, & magistra. Reprobamus etiam, & condemnamus perversissimum dogma impii Almarici, cujus mentem sic pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana.

SUMMARIUM.

1 *Hæreticus censeri non debet errans in fide, si Romanæ Ecclesiæ fidem suscipere sit paratus, & num.* 20.
2 *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus vera unione, & non similitudinaria, vel collectiva, sunt una substantia, quæ non est generans, nec genita, nec procedens, & n.* 27.
3 *Nec per hoc in Trinitate Dei est quaternitas, & num.* 27.
4 *Damnare, & reprobare an, & in quo differant.*
5 *Nullum simile est idem.*
6 *Veritas quid sit.*
7 *Errorem in fide nulli fas est defendere.*
8 *De fide publice disputare an, & quando liceat.*
9 *Joachimus Abbas dicitur habuisse spiritum Prophetiæ, & n. seqq.*
10 *Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum.*
11 *De illius vaticiniis judicium, & n. seqq.*
12 *Non prophetico spiritu aliqui futura prædicunt, sed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur.*
13 *Prout fecit Abbas Joachimus ex sententia Divi Thomæ.*
14 *Hereses plures Joannis de Parma de doctrina Abbatis Joachimi.*
15 *Libro damnato, non censetur damnatus illius author, si librum supponat correctioni Romani Pontificis.*
16 *Sed damnato authore, ejus quoque libri censentur damnati.*
17 *Etiamsi alias sint boni. Declaratur, n.* 18.
18 *Hæretici dictum, & si bonum sit, reprobatur quantum ad hoc, ut authoritatem in se contineat: alias quasi verum, non tamen authorizabile, approbatur.*
19 *Libros Hæreticorum continentes hæresim, vel de Religione tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cœnæ.*
20 *Joannes de Poliaco Doctor Parisiensis non fuit hæreticus, quia licet errorem suum defendere niteretur, tamen se submisit definitioni Apostolicæ Sedis.*
21 *Hæresis initium est error in intellectu: hæresis complementum est pertinacia in voluntate.*
22 *Pertinax quis.*
23 *Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum suorum, quam faciant protestationem ad evitandam hæresim, & n. seqq.*
24 *Joachimus Abbas non fuit hæreticus, sed erraticus, & num.* 26.
25 *Ejusdem epistola, qua scripta sua Apostolico subjecit examini, refertur.*
26 *Joachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit a Concilio damnatus.*

27 Er-

27 *Errores illius qui fuerint.*
28 *Almarici hæreses quæ.*

1 D*Amnamus*. Licet quis erret in fine, non debet hæreticus censeri, dum tamen fidem Romanæ Ecclesiæ susci-pere sit paratus, vel se illam tenere fateatur. Hoc dicit secundum Abb. Antiq. *n.* 3. Sed secundum Jo. Andr. cum quo concordant Bellamer. Cardin. Anch. Imol. Abb. Sicul. & Joann. de Anan. sumatur sic: Pa-
2 ter, & Filius, & Spiritu sanctus vera unione, & non similitudinaria, vel colectiva, sunt una substantia, essentia, seu natura; quæ substantia non est generans, nec genita, nec procedens, quia illi actus non substan-
3 tiæ, sed personis debent attribui. Neque per hoc in Trinitate Dei est quaternitas. Contrarium sentientes Hæretici sunt, nisi se Romanæ Ecclesiæ correctioni submitant. Hoc dicit. Dividitur in duas partes principales. Prima damnat doctrinam Abbatis Joachim. Secunda ibi, *Reprobamus*, damnat doctrinam Almarici. Item prima pars facit quinque. Primo reprobat opinionem ipsius Joachim contra Magistrum sententiarum, quam prosequitur exprimens motiva, & rationes ipsius. Secundo ibi, *Nos autem*, approbat, & probat illam sententiam Magistri, quam damnabat Joachim. Tertio ibi, *Cum ergo*, respondet illi authoritati, quam Joachim principalius movebatur. Quarto ibi, *Si quis*, damnat tenentes illam opinionem reprobatam. Quinto ibi, *In nullo*, protestatur pro Monasterio ipsius Abbatis Joachim: & pro intellectu hujus capituli, vide Archidiaconum *in c. in Christo Pater*, *n.* 1. *de consecrat. distinct.* 2. & Melchiorem Canum *de locis Theologicis lib.* 12. *cap.* 7. *vers. Secunda præscriptio.*

4 Nota primo, ex principio textus, verba *Damnamus*, *& reprobamus*, hic poni tanquam diversa. Nam damnare est rem perpetuo, sine spe sublevandi, tormentis, & ignominiæ sententialiter deputare. Reprobare autem est rem evidentibus rationibus ream probare, seu demonstrare; unde dicunt quidam, damnat sententiam, vel opinionem, & reprobat rationes, secundum Jo. Andr. *hic n.* 6. & Bellam. *n.* 1. & Abb. *in* 1. *notab.* Licet alii existiment hæc verba fuisse hic inculcata ad majorem exaggerationem, seu aggravationem.

5 Secundo nota ibi, *Unitatem hujusmodi non veram*, *sed similitudinariam*, illud, quod est per similitudinem, non esse per essentiam, & veritatem, quia nullum simile est idem, *l. actionis verbo* §. 1. *cum gloss. in verb. obtinent. ff. de verborum obligat*, & veritas secundum Jo. Andr. hic *n.* 11. est perpetuæ existentis rei tanta soliditas, ut ceteris defluentibus, ipsa in suo esse remaneat
6 inconcussa; imo concussionibus, si dici fas sit, amplius roboratur. Alias veritatis definitiones recenset S. Thomas *in* 1. *par. quæst.* 16. *arc.* 1. *in corp.*

7 Tertio nota ibi, *Defendere*, *& approbare præsumpserit*, nulli fas esse defendere errorem in fide, ut hic, *& in cap. Qui aliorum*, 24. *quæst.* 3. & *in cap. Excommunicamus il* 2. §. *Credentes de hæreticis*. Imo nec disputare de fide publice turbis coadunatis, tumultus, sive perfidiæ defendendæ causa, ut *l. penult. C. de Summa Trinitate*, Innocentius *hic n.* 1. & Jo. Andr. *n.* 31. Sin autem ad confusionem hæreticorum, vel ad fidem clarificandam, de fide aliquis disputaret, ut fecit B. Silvester, non esset malum, ut hic dicunt Compostell. *in fin.* Hostiensis *n.* 21. *in verb. Defendere*, qui ad hoc allegat *cap. Inter*, §. *Præcipias de purgat. Canon.* Jo. Andr. *d. n.* 31. & Bellam. *n.* 6. *in verb. Defendere*, Butr. *n.* 25. facit secundum eos *cap.* 2. §. 1. *de Hæret. lib.* 6. & est ex mente D. Thomæ *in* 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 7. *ad* 2. dum dicit
8 *d. l. penult.* Martiani Augusti per canones confirmatam prohibere publicam disputationem de fide, quæ procedit ex dubitatione fidei, non autem illam, quæ est ad fidei confirmationem, de quo dic plenius, ut hic per Bellam. *num.* 11. An autem hoc vendicet sibi locum in Clericis tantum, an vero etiam in laicis, pendet ex intellectu text. *in d. cap.* 2. §. *Inhibemus de Hæret. lib.* 6. ad quod vide, quod scripsi in *cap. Cum venissent*, *numer.* 113. *de Judiciis*.

9 Quarto nota in vers. *In nullo tamen*, Abbatem Joachim fuisse institutorem celebris Monasterii Florensis, quod est in Calabria, unde ille fuerat oriundus, qui etiam multos libros composuit, & futura prædixit, & fuit tempore Urbani III. *In Martiniana*, 1188. ut refert Albericus de Rosate *in suo Dictionario in vers. Abbas*; & sic anni 27. ante Concilium Innocentii III. qui illius errores damnavit, ut hic in litera. De isto Joachim, ut inquit Jo. Andr. hic *n.* 9. quomodo divinitus habuit donum intelligentiæ, & spiritum Prophetiæ, vide in historiis *lib.* 30. *c.* 40. & super Daniele prophetavit Ordi- 10
nem Prædicatorum, & Minorum. De eodem sic legitur in Registro mundi impresso Norimbergæ *anno Salutis* 1493. *ad annum a creatione Mundi* 6344. *fol.* 204. *Joachim Abbas Calaber ad Urbanum Pontificem Veronæ accessit. Is maximæ doctrinæ, & excellentissimi, ac prope divini ingenii vir, ac ipsa tempestate apud Guilielmum Regem, & Calabros omnes clarus, & inclytus fuit. Qui spiritu Prophetiæ, ut ajunt, repletus, futura quasi præsentia differebat, cum prius non multum ab homine Doctore didicisset. Donum intelligentiæ, ut ferunt, divinitus accepit, adeo ut facunde Scripturarum difficultates enodaret, & cum plurimum eruditus esset, nonnullos in sacros Codices edidit Commentarios, & quam maxime in Apocalypsim, ubi & multa prædixit, & potissimum de Ordinibus Mendicantium. Item contra Petrum Lombardum Theologum librum composuit, qui postea damnatus, & reprobatus fuit sicut patet in principio Libri Decretalium. Fertur quoque multa scripsisse, libros que suos Domino Papæ emendandos obtulisse: & ei multa de futuris referata ajunt de duobus Regibus Franciæ & Angliæ apud Messanam hiemantibus. Aliquando interogatus, quid sibi de expeditione Saracenorum sperandum esset, respondit: Nondum adesse tempus, quod Jerusalem recuperari posset. Super his autem, quæ scripsit de futuris temporibus, nos rerum incertarum præsagium relinquere convenit judicio posteriorum. Alia quoque perpulcra scripto mandavit.* Hæc ibi. Si- 11
militer Cardinalis Bellarminus *de Scriptoribus Ecclesiasticis*: *Joachimus*, inquit, *Abbas Florensis Monasterii vivebat anno* 1198. *Scripsit in Isaiam*, *& Jeremiam*, *& Apocalypsim*, *& concordiam Testamenti veteris*, *& novi*, *quæ omnia extant. Circumferuntur quædam vaticinia sub ejus nomine de futuris Pontificibus Romanis*, *quæ quam fidem mereantur*, *aliorum sit judicium. Illud mirum est*, *quod*, *cum ea vaticinia ad solos quindecim Pontifices pertineant*, *tamen curiositas humana ad nostra usque tempora extendere illa conatur*. Hæc ille. Verum S. Tho- 12
mas *in* 4. *sentent. distinct.* 43. *art.* 3. *q.* 2. *ad* 3. relatis verbis Augustini 18. *de Civitate Dei*, dicentis aliquos exquisite, & ingeniose futura prædicere, non Prophetico spiritu, sed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur; sic ait: 13
Et similiter videtur esse de dictis Abbatis Joachim, *qui per tales conjecturas de futuris aliqua vera prædixit*, *& & in aliquibus deceptus fuit*. Hæc Sanctus Thomas. Ro- 14
mæ Alexander IV. condemnavit librum quendam, Evangelium æternum, communiter appellatum, cujus author, ut fertur, fuit quidam Jo. de Parma Monachus, in quo libros plures hæreses sunt repertæ, & in specie, quod doctrina Abbatis Joachim excellit doctrinam Christi, & consequenter novum, & vetus Testamentum. Item quod adveniente Evangelio Spiritus sancti, sive clarescente opere Joachim, quod ibidem dicitur Evangelium æternum, sive Spiritus sancti, evacuabitur Evangelium Christi. Refertur ab Eymerico *in Directorio Inquisit. part.* 2. *q.* 9. *pag.* 288. *col.* 2. *lit. C.* & ibi vide de Joachimo aliam insaniam in vigesima hæresi.

Quinto nota ibi, *Cum ipse Joachim omnia scripta sua* 15
nobis assignari mandaverit, & signa regulam, quod damnato libro, non censetur damnatus illius Author, si librum supponat correctioni Romani Pontificis, ut hic aperte probatur. Nam libellus Abbatis Joachim damnatur a Concilio, ut in principio textus; & tamen ipse Joachim non damnatur, quia libellum *suum* subjecit censuræ Apostolicæ Sedis, ut hic patet, & latius dicam infra *in 6. notabili*. Verum hæc regula non convertitur, quia damnato Authore, *ejus* quoque libri 16
censentur damnati, *ut c. Fraternitatis de hæretic.* Nam, ut ibi dicitur, cum Cælestinus atque Pelagius in Ephesina Synodo sint damnati, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur Authores? Concordat *c. Nul-* 17
lus 3. *q.* 3. *& c. Canon.* 16. *dist.* Quod locum habet, etiamsi eorum libri alias sint boni, quia nihilominus non sunt recipiendi, ut firmat glossa unica *in d. c. Fraternitatis*, cum qua concordant ibi Innocentius *n.* 1. *vers. Si tamen publica persona accusata*, Butr. *n.* 3. *vers. Solutio*.

Ve-

18 Verum, ut inquit Hostiensis hic *n.* 19. licet etiam ex dictis hæreticorum partem sumere, ubi bene dixerunt, ut *cap. Si quid veri* 37. *dist. & cap.* 1. *in princ.* 19. *dist.* dictum tamen hæretici reprobatur, etsi bonum sit, quantum ad hoc, ut pro jure habeatur, quasi authoritatem in se contineat: alias quasi verum, non tamen authorizabile, approbatur. Et ita intelligas jura, quæ in hoc contraria videntur, secundum Goffred. & Hostiensem, cum quibus concordant hic Joan. Andr. *num.* 44. Bellamer. *num.* 13. *circa fin. vers. Dictum tamen hæretici.*

19 Sed hodie in prima excommunicatione Bullæ Cœnæ excommunicantur hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine authoritate Sedis Apostolicæ, scienter legentes, retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quavis causa, publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore. Et ita ad hanc excommunicationem incurrendam quatuor conditiones requiruntur. Prima scilicet, ut libri sint hæreticorum. Secunda, ut hæresim contineant, vel de Religione tractent. Tertia, ut scienter legantur, retineantur, imprimantur, vel defendantur. Quarta, ut id fiat sine licentia Sedis Apostolicæ.

20 Sexto nota ibi, *Apostolicæ Sedis judicio approbanda, & corrigenda*, errantem in fide non esse hæreticum, si errorem *suum supponat judicio Sedis Apostolicæ*, vel fidem Romanæ Ecclesiæ se tenere confiteatur. Ad idem *c. Hæc est fides* 24. q. 1. *cap. Dixit Apostolus*, q. 3. ubi dicitur: Qui sententiam suam quamvis falsam, atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, quærunt autem cauta solicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Ideoque in Extravag. *Vas electionis*, *de Hæreticis*, Joan. Poliach. Doctor Parisiensis non fuit hæreticus, quia licet in Consistorio Papæ articulos, quos docuerat, defendere niteretur, asserebat tamen se paratum credere, & tenere in præmissis, & aliis, quæ credenda, & tenenda esse Sedes Apostolica definiret, ut ibi legitur, & hic notant glossa *in verb. Corrigenda*, Abb. Antiq. *n.* 3. Hostiensis
21 *n.* 18. Jo. Andr. & Bellam. *in princ.* Butr. *n.* 27. Abb. Sicul. *n.* 5. & reliqui omnes. Ratio hujus assertionis est, quia hæresis est error in fide cum pertinacia, *c. Qui in Ecclesiam*, 24. *q.* 3. Archid. *in cap. Hæresis n.* 1. *eadem causa, & quæst.* Silvest. *in verb. Hæresis* 1. *nu.* 1. Unde secundum Archidiaconum ad rationem hæretici duo concurrunt; unum est error in intellectu, quod est hæresis initium; alterum pertinacia in voluntate, quod est hære-
22 sis complementum. At pertinax dici non potest, qui errorem suum corrigere paratus est, & profitetur se credere, quod credit Sancta Mater Ecclesia, Turrecrem. *in Summa de Eccles. lib.* 4. *cap.* 1. *part.* 2. S. Antonin. *in* 2. *part. tit.* 12. *cap.* 1. Pertinax enim idem est, ac durus, irrevocabilis, indocilis, obstinatus, ut dicit glossa *in Clement. unic.* §. *Porro*, *in verb. Pertinaciter*, *de Summa Trinitate*, *& Fide Catholica*, & dicitur pertinax quasi propositi tenax, seu multum tenax. Facit text. *in l.* 3. §. *Tutore*, *ff. de suspect. Tutor.*

23 Hinc Doctores Catholici caute in principio, vel in fine librorum suorum consueverunt apponere protestationem, quod omnia eorum dicta, aut scripta correctioni Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ subjiciunt; & per hoc evitant omne periculum hæreticæ pravitatis, licet in eorum scriptis aliqui sint errores ab Ecclesia damnati, prout fecit Abbas
24 Joachimus dictans epistolam propria manu subscriptam, in qua firmiter confessus fuit, se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ, disponente Domino, cunctorum fidelium Mater est, & Magistra, ut dicitur in textu *ad fin.* & notant Butr. hic *num.* 27. plene Cardin. *in Clement.* 1. §. *Porro*, *n.* 50. *de Summa Trinitate*, *& Fide Catholica*, Dec. *cons.* 8. *Gravia sunt*, *n.* 128. *vol.* 1. dicens de hoc esse textum apertum, & ad literam in hoc cap. Navarr. *cons.* 6. *Hypothes. n.* 14. *de Hæret.* Jo. a Royas *in tract. de Hæret. par.* 1. *n.* 62. & hanc cautelam tradidit Barthol. Veronensis cautela 155. Tenor autem epistolæ Abbatis Joachimi est ejusmodi,

25 *Universis, quibus literæ istæ ostensæ fuerint, Frater Joachim, dictus Abbas de Flore, æternam in Domino salutem.*

Sicut ex literis D. Papæ q. Clementis, quæ apud nos sunt, percipi potest, ex mandato D. Papæ Lucii, & D. Papæ Urbani nisus sum aliqua scriptitasse, & hucusque, quod occurrit ad gloriam Dei scriptitare non desino. Denique librum concordiæ quinque luminibus comprehensum, expositionem Apocalypsis octo partium titulis insignitam, Psalterium decem chordarum tribus voluminibus incisum, prout Deus melius inspiravit, & facultas ingenii affecit, ad consummationem conduxi, præter alia, quæ in parvis libellis, seu contra Judæos, seu contra Catholicæ fidei adversarios comprehendi. Et dum sum in hoc corpore præservatus, ad ædificationem fidelium Christi, & maxime Monachorum, dare operam non postpono. Quia vero pro angustia temporum non potui hucusque opuscula ipsa præter librum concordiæ Apostolico culmini præsentare, ut ab eo corrigerentur, si qua ibi (quod non abnuo, etsi mihi conscius non sim) occurrerint corrigenda, & incertus est homini numerus dierum suorum: si me contigerit prius egredi ex hac luce, quam possim secundum quod accepi in mandatis; siquidem ea conditione suscepi dictanda, ut omnes quidem libros ei, cui datum est omnimode magisterium, præsentarem: Rogo ex parte Dei omnipotentis Coabbates meos, & Priores, & ceteros Fratres metuentes Deum, & ea qua posse videtur authoritate præcipio, quatenus præsens scriptum, aut exemplar habentes secum, ac si pro testamento opuscula, quæ hactenus confeciisse videor, & si quid me de novo usque ad diem obitus mei contigerit scriptitare, quam citius potuerint collecta omnia, relictis in salva custodia exemplaribus, Apostolico culmini repræsentent, recipientes ab eadem Sede vice mea correctionem, & exponentes ei meam circa ipsam devotionem, & fidem, & quod ea semper paratus sim, quæ ipsa statuit, vel statuerit, observare; nullamque meam opinionem contra ejus defendere sanctam fidem, credens ad integrum quæ ipsa credit, & tam in moribus, quam in doctrina suscipiens correctionem, abjiciens quod ipsa abjicit, suscipiens quod suscipit ipsa, credens firmiter non posse portas inferi prævalere adversus eam; & si ad horam turbari, & procellis agitari contingat, non deficere fidem ejus usque ad consummationem seculi.

Hoc scriptum feci ego Joachim Abbas, & propria manu roboravi, Anno Dominicæ Incarnationis 1200. *& sic me tenere confiteor, sicut in eo continetur.*

Stante igitur hac protestatione, Joachim non fuit hæ- 26
reticus, sed erraticus, quia noluit discedere a Christo, secundum ea, quæ tradit Bald. *in cap.* 1. *num.* 1. *supra eod.* & ita declaravit Honorius Papa III. anno Domini 1221. ad supplicationem Abbatum, & Conventuum de Ordine Floris, cujus declaratio extracta ex Registro ejusdem Honorii in Bibliotheca Vaticana, sic se habet: *Honorius, &c. Cusentino Archiepiscopo Bisiniacensi. Ex parte, & infra. Licet igitur prædictus libellus, sive tractatus condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen Joachim omnia scripta sua Romano mandavit Pontifici assignari, Apostolicæ Sedis judicio approbanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam, cui propria manu subscripsit, in qua firmiter est confessus, se illam fidem tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quæ disponente Domino cunctorum fidelium mater est, & magistra: Fraternit. V. per Apostolica scripta mandamus, quatenus per totam Calabriam faciatis publice nunciari, quod eum verum Catholicum reputamus, & Regularem observantiam, quam instituit, salutarem; eos, qui Ordini memorato ex hoc detrahere, vel insultare præsumpserint, modo præmemorato sub Apostolica observantia castigantes. Datum Later.* 13. *Kal. Januarii anno* 5.

Septimo notat ex prima parte textus duos errores 27
istius Abbatis Joachim. Primus error fuit, quia redarguebat de hæresi Petrum Lombardum Sententiarum Magistrum, qui *lib.* 1. *sent. distinct.* 5. dixerat, quod summa quædam res est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: ex hoc enim Joachimus arguebat Petrum adstruere quaternitatem, quod est falsum. Secundus error fuit in unione substantiæ Divinæ quoad personas Trinitatis, quam unionem ipse Joachim asserebat non veram, & propriam, sed quasi collectivam, & similitudinariam: & utrunque errorem damnat Concilium, & Joachimi fundamenta evertit, ut in text. & notat Hostiens. *in princip.* & Jo. Andr. *num.* 19. *in verb. Quaternitas*, ubi de primo errore, *& num.* 6. *in verb. Potissimum*, ubi de 2.

Ultimo nota ex 2. par. text. doctrinam impii Almarici 28
fuisse

fuiſſe damnatam a Concilio, quod ea potiſſimum de cauſa fuit ab Innocentio III. celebratum. Cur autem Concilium appellet hanc doctrinam non tam hæreticam, quam inſanam, facile intuebitur, qui ipſius Almarici errores legerit. Fuit Almaricus natione Gallus, patria Carnotenſis, Lutetiæ Pariſiorum impietatis Doctor: inter veſanos mentis ejus errores recenſentur præcipui, qui ſequuntur. Primo dicebat corpus Chriſti non aliter eſſe in pane Altaris, quam in alio pane, & in qualibet alia re, tranſubſtantiationem denegans. Secundo, Deum ſic locutum fuiſſe in Ovidio, ſicut in Auguſtino. Tertio, negabat reſurrectionem corporum, Paradiſum, & Infernum; ſed qui in ſe Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in ſe Paradiſum, qui contra mortale peccatum haberet, eundem Infernum habere in ſe, non aliter, quam dentem putridum in ore. Quarto, Altaria Sanctis dicata, & Imagines thutificare, Sanctorumque invocationes idololatriam eſſe aſſerebat. Quinto, non ſolum cum Armenis Adam, & Hevam nunquam carnali copula jungendos, ſi permanſiſſent in ſtatu illo, in quo Deus illos creavit, verum etiam ſexuum differentiam nullam, ſed hominum multiplicationem æque, ac Angelorum futuram affirmabat. Sexto, aſſerebat Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aere. Septimo, illud quod alias eſt peccatum mortale, factum in charitate non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octavo, affirmabat ideas, quæ ſunt in mente Divina, & creare, & creari poſſe, cum tamen ſecundum Auguſtinum in mente Divina nihil ſit niſi æternum, & incommutabile. Nono, ſomniabat mentem contemplativi, vel beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe ideale, quod habuit in mente Divina. Decimo, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum converti, ut ſint unum individuum cum ipſo; unde per conſequentiam negabat in reſurrectione duplicem fore ſexum. De his, & pluribus aliis veſanis erroribus, una cum complicibus, ab Epiſcoporum, & Theologorum Pariſienſium Concilio convictus, ex mœrore animi interiit, ejuſque cadaver juſſu Philippi Gallorum Regis poſtea exhumatum, & flammis exuſtum eſt anno Domini 1208. Supraſcriptas hæreſes recenſet Prateolus *de Sectis hæretic. l.* 1. & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in *Speculo Hiſtoriali lib.* 30. *c.* 7. quorum etiam meminit Eymericus *in Director. Inquiſit. par.* 2. *q.* 7. *n.* 3. & nonnullos referunt Genebrardus *l.* 4. *Etymologiarum*, S. Antoninus 4. *p. tit.* 11. *c.* 7. §. 1. *verſ. Reprobatur etiam*, Hoſtien. hic *n.* 16. *&* 22. Jo. Andr. *n.* 36. *&* 37. Bellam. *n.* 9. & Butr. *n.* 29. Vide notas ad Concilium Lateranenſe IV. *tom.* 3. *Conciliorum*, *par.* 2. *pag.* 697. *litera F.*

DE CONSTITUTIONIBUS.

Ex Concilio Meldenſi.

CAPUT I.

CAnonum ſtatuta cuſtodiantur ab omnibus. ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur. Et nemo in actionibus, vel judiciis Eccleſiaſticis

SUMMARIUN.

1 *INtellectus varii ad hoc Capitulum, & n. ſeqq. uſque ad n.* 10.
Canonum ſtatuta, de quibus loquitur hæc Conſtitutio, quot modis accipiantur, ibid.
2 *Præcepta moralia legis veteris immutabilia ſunt.*
3 *Præcepta cæremonialia fuerunt viva uſque ad paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & mortifera poſt divulgationem Evangelii.*
4 *Præcepta judicialia evacuata ſunt per adventum Chriſti, & quamvis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua.*
5 *Infideles ad fidem, & obſervantiam novæ legis non coguntur inviti, & n.* 78. *&* 88.
6 *Conſtitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo judicia ſunt regulanda.*
7 *Actionis verbum hic poſitum quo ſenſu accipiatur, & num.* 9.
8 *Canones tranſgredi non licet in Eccleſiaticis negotiis, vel judiciis, & proprium ſenſum ſequi.*
9 *Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſervandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.*
10 *Meldenſis Concilii cauſa, & authoritas quæ.*
11 *Canonis appellatione in latiori ſignificatione venit omnis Conſtitutio Eccleſiaſtica, & n.* 18.
12 *Rex Angliæ ſi de Jure faciat mentionem, de ſuo Jure Regio intelligitur.*
13 *Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inſerta vim habent generalium Conſtitutionum.*
14 *Concilia Provincialia etiam per Sedem Apoſtolicam confirmata, regulariter non obligant extra provinciam, & n. ſeqq.*
15 *Confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit.*
16 *Rex in ſuo regno eſt Monarcha, & totum continens.*
17 *Papæ juriſdictio non reſtringitur ad limites alicujus territorii.*
18 *Decretalis epiſtola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & ſanctio, in quibus differant.*
19 *Canon ſtricte accipitur pro Conſtitutione in generali Concilio edita.*
20 *Canones qui dicantur ex ſtylo Concilii Tridentini.*
21 *Canonis nomine frequentius uſurpantur Conſtitutiones in corpore juris clauſæ, & n. ſeqq.*
22 *Juris Canonici corpus quæ complectatur, & n.* 46.
23 *Clauſula*, In his, quæ ſacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non adverſantur, *de quibus Canonibus intelligatur.*
24 *Declarationes Apoſtolicæ an dicantur Statuta Canonum, & n. ſeqq. uſque ad n.* 27.
Statuere ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere, ibid.
25 *Canones fidei non continent jus novum, ſed juris divini declarationem.*
26 *Statuere, & decernere ſe compatiuntur etiam cum verbo declarare.*
27 *Canonum appellatione an veniant ſtatuta Epiſcopi, & n. ſeq. uſque ad n.* 37.
28 *Quid in materia odioſa, & pœnali. Et quid in materia favorabili, n,* 30.
29 *Jus municipale non eſt jus commune.*
31 *Canonis appellatione in materia favorabili venit etiam Conſtitutio Capituli, & n.* 33.
32 *Abſolvere poteſt inferior ab excomunicatione lata a Canone tam Papæ, quam Epiſcopi, ſi illius conditor abſolutionem ſibi non reſervavit.*
33 *Diſpenſare qui poteſt ſuper irregularitate impoſita a Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis.*
34 *Conciliorum Provincialium Decreta an poſſint Canones appellari.*
35 *Canonis appellatione indiſtincte venit Statutum Epiſcopi, ſi a Papa ſit confirmatum.*
36 *Et idem ſi Satutum ſit ſecundum terminos Juris communis.*
37 *Gratiani dicta non ſunt pro Canonibus recipienda.*

38 Le-

38 *Leges civiles in volumine Decreti inserta, si sint contrariæ Canonibus, non sunt servandæ in foro Ecclesiæ, & n. 45.*
39 *Nec censentur canonizatæ, nisi quæ a Papa Canonibus inseruntur.*
40 *Rubricæ Decreti nun sunt authenticæ, excepta prima, & n. seqq.*
41 *An illarum author fuerit Gratianus.*
42 *Rubrica prima Decreti quo sensu dicatur authentica.*
43 *Paleæ non habent Canonis authoritatem, unde dictæ, & quis fuerit illarum author.*
44 *Gratianus quid egerit coram Pontifice, ut se Decreti authorem ostenderet.*
45 *Leges Civiles Canonibus non contrariæ servari debent etiam in foro Ecclesiæ.*
46 *Decreti liber in quibus hodie intelligatur approbatus,*
47 *Canones omnes sunt in præcepto.*
48 *Canonum transgressores ex contemptu, vel neglectu, aut concupiscentia, qualiter peccent, & puniantur.*
49 *Causæ Ecclesiasticæ decidendæ sunt secundum Canones, & non secundum leges.*
50 *Causa etiam in foro seculari secundum Canones est decidenda, si de re ecclesiastica agatur actione reali, secus si actione personali.*
51 *Sed in præparatoriis judicii indistinctæ servandæ sunt leges fori, ubi causa ventilatur.*
52 *Judex an debeat judicare secundum conscientiam, an vero secundum acta, & probata, & n. seqq.*
53 *Judicis conscientia triplex.*
54 *Princeps judicare potest secundum conscientiam, adhibita tamen cautela hic posita.*
55 *Constitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam. Et an hoc sit restringendum ad subditos, ibid. & n. seqq. usque ad n. 93.*
56 *Canonum conditori, & vicario Creatoris, subjecta est omnis creatura,*
57 *Princeps non adstringitur legibus suis, vel Predecessorum, vi coactiva; adstringitur tamen vi directiva rationis jure naturali, & divino, & n. seqq. usque ad n. 64.*
58 *Prædecessorum suorum statuta custodiat, qui sua a successoribus desiderat mandata servari.*
59 *Lex non habet vim coactivam, nisi a Principis potestate.*
60 *Papa quamvis non constringatur lege positiva, astringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinate aliquid circa peccatum.*
61 *Papa an ligetur c. Omnis utriusque, de pœnitent. & remiss.*
62 *Nemo cogitur a seipso, sed tamen a seipso dirigitur, & obligatur.*
63 *Nulla authoritas, vel senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale, vel ut sit solutus legibus naturæ.*
64 *Pagani, & infideles an, & in quibus subsint jurisdictioni Ecclesiæ, & n. seqq. usque ad n. 93.*
65 *Oves Christi sunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non sint de ovili Ecclesiæ.*
66 *Papa non solum super fideles, sed etiam super infideles jurisdictionem habet de jure, licet non de facto.*
67 *Gentilis potest licite puniri per Papam, si contra legem naturæ faciat, ut si colat idola.*
68 *Judæi possunt per Papam judicari, si contra Evangelium faciant in moralibus, vel hæreses circa suam legem inveniant, & n. 83.*
69 *Thalmud Judæorum librum plures Romani Pontifices jusserunt concremari.*
70 *Infidelibus detinentibus terram, in qua jurisdictionem habuerunt Christiani Principes, Papa potest prohibere, ne injuste divexent Christianos, & contrafacientes jurisdictione & dominio privare.*
71 *Item potest infidelibus præcipere, ut admittant Pradicatores Evangelii in terris eorum jurisdictioni subjectis.*
72 *Papa contra infideles mandatis ejus inobedientes potest juste bellum indicere.*
73 *Papa in criminibus ecclesiasticis exercere potest jurisdictionem contra infideles, sicut contra fideles.*
74 *In mixtis vero locus est præventioni inter Papam, & Imperatorem.*
74 *Infidelium dominium, seu prælatio super fideles potest juste tolli per sententiam, & ordinationem Ecclesiæ.*
76 *Ecclesia authoritatem Dei habet super regna.*
77 *Infideles non sunt directe de foro Ecclesiæ, sed alieni a Christo, & servi diaboli.*
78 *Infideles Ecclesia non excommunicat.*
79 *Forum sortiri, & statutis ligari, a pari procedunt.*
80 *Statuendi potestas a jurisdictione dependet.*
81 *Juris Canonici statuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.*
82 *Præscribens contra jurisdictionem Imperatoris non remanet acephalus, sed subest Papæ.*
83 *Judæi delinquentes contra legem Moysis, per Legem Canonicam puniuntur.*
84 *Item si obsint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Christianæ Religionis.*
Item si Dominicis, & festis diebus mercimonia vendant, & artificia, seu opera mechanica exerceant, n. 85.
Item si in die Parasceves ostia, vel fenestras apertas habeant, aut in publicum prosiliant, & n. 86.
85 *Palentinum Concilium tempore Urbani VI. celebratum nullam habet authoritatem.*
87 *Judæi non ligantur c. Omnis utriusque; de pœnit. & remiss.*
88 *Judæi si matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem conversi non separantur, & eorum proles legitima est.*
89 *Nec tenentur servare forma a Concilio Tridentina præscriptam in matrimoniis contrahendis.*
90 *Matrimonium valide ab infidelibus contractum; post conversionem non est iterandum coram Parocho, & testibus.*
91 *Judæi in successionibus utuntur lege veteris Testamenti.*
92 *Laici in mere temporalibus & prophanis non ligantur Constitutionibus Canonicis, nisi in terris Ecclesiæ.*
93 *Constitutiones Ecclesiasticæ ante publicationem non ligant,*
94 *Constitutiones particulares respectu certorum locorum, vel personarum, ad alia loca, vel alias personas non extenduntur.*
95 *Constitutiones per contrariam legem, vel consuetudinem abrogatæ, non sunt servandæ.*
96 *Et illis utentes incidunt in pœnam falsi.*
97 *Consilii lex regulariter non est obligatoria.*
98 *Cunsilii legem non servans ex contemptu, mortaliter peccat.*
99 *Consilium reverentiæ quod dicatur.*
100 *Verba hortatoria impropriantur, quando subjecta materia est de præcepto.*
101 *Residere tenentur Episcopi apud suam Cathedralem temporibus Adventus, Quadragesimæ, &c. nec sufficit, ut in Diœcesi resideant.*
102 *Ecclesia Romana authoritatem Canonibus impertitur, sed non eis alligatur,*
Declaratur, n. 106.
103 *Papa an possit solo verbo facere Sacerdotem, vel Episcopum, & n. seqq.*
104 *Imperator unico verbo, etiam procedendo, & extra ordinem prolato, potest facere quem Doctorem.*
105 *Provisus ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus.*
107 *Lex est omne, quod in ratione consistit.*
108 *Judex ex magna causa potest transgredi Canones. Contrarium, n. 114. usque in fin.*
109 *Pœna mortis ex statuto imposita commutari potest ratione ætatis in pupillo, qui homicidium perpetravit, & n. 117.*
110 *Pœnas legum licet exacerbare propter casum terribilem.*
111 *Degradari an possit Clericus, & tradi curiæ seculari pro crimine parricidii, si non sit incorrigibilis.*
112 *Mortuus ob criminis immanitatem potest tradi bestiis in cibum.*
113 *Dispensare potest Episcopus ex magna causa necessitatis, & utilitatis contra generale Concilium ex sententia Rotæ.*

Con-

Contrarium n. 121.
Delaratur, n. 122.
114 *Epicheja an & quando Judicibus uti liceat.*
115 *Innocentii doctrina de arbitrio transgrediendi leges expenditur, & n. seqq. usque ad n.* 121.
116 *Judices potestatem habent ex causa pœnas temperandi, & exacerbandi.*
117 *Minor etiam proximus pubertati pro homicidio nunquam potest affici ultimo supplicio.*
118 *Minor viginti quinque, & major quatuordecim annis pro atrocibus delictis non punitur pœna mortis. Et quid in attrocioribus, ibid.*
119 *Et quid in atrocissimis.*
120 *Parricidium dolo malo, aut ex insidiis patratum, rusticitatis, vel atatis excusatione non est velandum.*
121 *Dispensare nequeunt Episcopi contra Canones, nisi quatenus reperiatur eis a jure permissum.*

1 *Canonum Statuta.* Varias habet lecturas, quarum tres recenset Abb. Antiq. hic in princip. Prima lectura est eorum, qui intellexerunt Statuta Canonum de præceptis Legis veteris, de quatuor Evangeliis, & quatuor Conciliis Generalibus, quæ sicut quatuor Evangelia Catholica veneratur Ecclesia, *c. Sicut* 15. *dist.* Quo sensu verba textus ibi ab omnibus exponuntur sine ulla exceptione, & cessat contrarium, de quo hic in glos. 4. quia etiam Papa, & Imperator legem, & Evangelium servare tenentur, *c. Sunt quidam* 25. *q.* 1. & secundum hoc Decretalis sic summari potest: Canones veteris, & novi Testamenti, & quatuor universalium Conciliorum, ab omnibus servari debent.

Verum hic primus intellectus nullatenus videtur recipiendus. Primo, quia nimis restringit hanc literam, quæ generaliter loquitur de Statutis Canonum, quorum appellatione in sui latitudine comprehenduntur omnes Constitutiones Ecclesiasticæ, ut in *Summa* 3. *dist.* & ex communi usu loquendi, quæ in corpore juris sunt clausæ, ut dicam infra *in* 1. *notab.* Secundo, quia esset de indubitabili. Nemini enim dubium esse potest, quin omnes lege divina adstringantur, *c. Quæ contra* 8. *dist.* Tertio, quia esset contra mentem Gregorii IX. qui propterea suæ compilationi præposuit hunc Canonem in his, quæ petinent ad jus humanum, ut omnes intelligerent Decretales in hoc volumine insertas ab omnibus esse custodiendas, ut supra in *proœmio in fin.* Quarto, quia non
2 omnia præcepta veteris legis obligant post legem Evangelicam, sed moralia duntaxat, quæ immutabilia sunt, §. *His itaque*, & ibi glos. 1. 6. *dist.* S. Thomas *in* 4. *sunt dist.*
3 2. *q.* 1. *art.* 4. *q.* 1. *ad* 2. Cæremonialia enim fuerunt viva usque ad Passionem Christi, mortua deinceps, & mor-
4 tifera post divulgationem Evangelii: Judicialia vero sunt evacuata per adventum Christi. Et quamvis non sint mortifera, sunt tamen mortua, ut idem docuit in 1. 2. *quæst.* 103. *art.* 4. *& quæst.* 104. *artic.* 3. Quinto & ul-
5 timo, aliis omissis, quia nihilominus hic intellectus non solvit contrarium de infidelibus, qui ad fidem, & observantiam novæ legis non compelluntur inviti, *c. De Judæis, & cap. Ad fidem* 45. *distinct. cap. Sicut infra de Judæis.* Ad quod vide, quod dicam infra *n.* 78. *&* 88.

6 Secunda lectura est Vincentii, qui intellexit hoc capitulum de Statutis localibus, itaut exponatur, ab omnibus, scilicet subditis jurisdictioni Judicis statuentis, ut *c. Cum longe* 61. *dist. & c. Nihil infra de elect.* Sed huic lecturæ a fortiori obstant prima, & tertia consideratio, de quibus in præcedenti intellectu. Licet probabiliter dici possit has duas lecturas fuisse positas a Doctoribus non exclusive ad Constitutiones Ecclesiasticas generales, sed comprehensive, itaut sit sensus, ut Canones tam juris divini, quam juris positivi Ecclesiastici, sive sint generales, sive locales, respective ab omnibus sint servandi.

Tertia, & communis lectura est, ut textus intelligatur de statutis ab Ecclesia generaliter editis, ut per glos. 1. & Hostiensem *in princ.* & hoc modo secundum Joan. Andr. Cardin. & Anchar. hoc dicit: Constitutiones Canonum ad omnibus sunt servandæ. Vel plenius secundum Anton. de Butr. Joan. de Imol. Abb. Joan. de Anan. Alex. de Nævo, Felin. & Dec. Juris Canonici statuta omnes ligant, & eorum ritu tam in pronunciando, quam in decidendo judicia sunt regulanda. Et quamvis hoc summarium impugnet Augustinus Bero. eo quod etiam in procedendo a judicibus Ecclesiasticis servandi sint Canones: tamen revera hunc sensum habuerunt Doctores, dum dixerunt tam in pronunciando, quam in decidendo, hoc est tam interloquendo, quam diffiniendo; & sic tam in ordinatoriis judiciis, quam in decisoriis. Ad hoc *l. Quod jussit*, cum ibi notatis per Bart. *ff. de re judicat.* Præterquamquod non semper in præparatoriis servandi sunt Canones, sed leges fori, ubi judicium ventilatur, ut dicam infra in 3. *notab.* Clarius tamen sic summat Aretin. & bene: Statuta Canonica ligant omnes, & secundum ea debent Judices procedere, & judicare, non ex suo capite. Quod ultimum est ex mente glossæ, & Innocentii, qui exponunt verba suo sensu, scilicet malo.

Quarta lectura est Petri de Anchar. *in repetit. hujus c.* 7
n. 31. qui exposuit verbum, *Actionibus*, non prout sonat in jus, id est, pro jure prosequendi in judicio, quod sibi debetur, ut in *l. Extat*, *ff. Quod met. caus.* & Institut. *de action. in princ.* quemadmodum intellexerunt gloss. Innoc. & Joan. Andr. qui exposuerunt verbum, *Actionibus*, scilicet civilibus, *& judiciis*, scilicet criminalibus: hoc enim esset nimis restringere hunc textum, scilicet ad civiles, & criminales causas in judicio ventilandas; & ad judicem tantum, ut in ipsis judiciis non ducatur suo sensu; sed exposuit verbum, *Actionibus*, prout sonat in facto, & in exercitio facti, & in actibus hominum explicandis, etiam cum privatis personis extra judicium, ut in testamentis, contractibus, & aliis quibuscunque dispositionibus occultis, ut in eis ducatur quis authoritate Canonica, & non spiritu suo, cum privata dispositio non possit generalem Constitutionem Canonis immutare, *c. Requisisti, de test. & l. Nemo potest, ff. de legat.* 1. Verbum autem, *Judiciis*, intellexit in sua propria significatione, prout refertur ad civiles, & criminales causas, in quibus nec litigatores, nec Judices duci debent privato sensu, sed Canonum authoritate, *c. Ne innitaris infra eod.* Et ita 8
de decretis Concilii Tridentini sanxit Pius IV. *in Bulla Confirmationis*, quæ incipit, *Benedictus Deus*, ibi, *Eadem decreta, & statuta in judicio, & extra illud diligenter observent.* Et hoc sensu secundum Anchar. tex. summatur sic: Nemini licet in Ecclesiasticis negotiis, vel judiciis transgredi Canones, & proprium sensum sequi. Vel aliter, secundum Berojum: Statuta Canonum in omnibus negotiis Ecclesiasticis ab omnibus servanda sunt: intelligendo verbum, *Negotiis*, large pro quibuscunque actibus tam extrajudicialibus, quam judicialibus, juxta textum in *c. Forus* §. *Negotium infra de verborum signific.*

Et hinc sumi potest quinta, & nona lectura ad hunc 9
textum, accipiendo verbum, *Actionibus*, adhuc in latiori significatione, non solum pro actibus humanis extrajudicialibus externis, *ut in l. Hæredes palam*, & ibi glos. *In verb. Actionis, ff. de testament.* & in Auth. *Hoc jus porrectum, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* sed etiam pro actibus internis, secundum ea, quæ scripsi *in c. Dolentes num.* 58. *& 64. infra de celebratione Missarum*; itaut Constitutiones Ecclesiasticæ obligent etiam ad culpam, ut *in cap. Nulli fas* 19. *distinct. & in cap. Violatores* 25. *q.* 1. cum aliis adductis per Archid. *in c. Detestanda num.* 4. *de concess. præb. lib.* 6. & latius dicam infra *n.* 47. *& n.* 107. in septima declaratione: & merito, quia legum Ecclesiasticarum præcipuus finis esse debet ad æternam felicitatem, & salutem dirigere, ut per D. Thomam in 1. 2. *q.* 90. *art.* 2. & alios, quos sequitur Rota *decis.* 107. *num.* 16. *part.* 7. & secundum hunc intellectum textus hoc intendit: Constitutiones Canonicæ ab omnibus sunt servandæ tam in foro externo, quam in foro conscientiæ.

Dividitur in duas partes juxta tertiam, & communem lecturam. Prima ponit dictum in genere. Secunda illud declarat, & exponit in specie, ibi, *Et nemo.*

Desumpta est hæc Constitutio ex Concilio Meldensi 10
c. 34. alias 10. sub Sergio II. ab Episcopis Galliæ, Meldis inchoato anno 845. & absoluto Parisiis anno sequenti; eo quod cum Reges Francorum res Ecclesiasticas laicis possidendas tradidissent, ea recognita, Episcopi Galliæ ad divinam indignationem avertendam, & misericordiam implorandam, hanc Synodum congregarunt: in qua temporum iniquitatem in primis deplorarunt, tribuentes huic sacrilegio causam malorum, quibus eo tempore universa Gallia a Northmannis, aliisque Barbaris nationibus

nibus infestabatur. Mox pro rebus Ecclesiæ conservandis plura decreta ediderunt, ut patet ex Synodi præfatione *tom.* 3. *Conc. p.* 1. *sect.* 2. *p.* 345. & 350. Quæ quidem decreta a Sede Apostolica confirmata fuisse fatetur in sua Præfatione Benedictus Levita, & patet ex inscriptione, quæ habetur post Præfationem Concilii *pag.* 346. Quare dum Berojus hic *n.* 3. asseruit Papam huic Concilio Meldensi interfuisse, lapsus est ignorantia Historiæ, quia Sergius II. nunquam legitur profectus in Galliam, ubi Synodus coacta fuit, ut patet ex Anastasio Bibliothecario in illius vita, quæ refertur eodem *to.* 3. *Conc. p.* 1. *sect.* 2. *pag.* 341. ex Platina, & aliis Historicis.

11 Nota primo ex principio textus, appellatione Canonis in latiori significatione venire omnem Constitutionem Ecclesiasticam, ut patet in Summa 3. *dist.* ibi, *Constitutio Ecclesiastica Canonis nomine censetur*, & ibi hoc notat glossa ab omnibus approbata *in c. De libellis*, *vers. Quam ob causam* 20. *dist.* & firmant hic Card. Imol. Abb. Aret. Alex. de Nævo, Felin. & Bero. omnes *in* 1. *notab.* post Jo. Andr. *n.* 2. & sic Canones appellantur omnes leges Ecclesiæ, sicut Constitutiones Juris civilis dicuntur leges seculi, secundum Abbat. *n.* 5. *in fin.*

12 Sed adversus hanc expositionem insurgit Decius hic *in* 1. *notab.* quia cum textus simpliciter de Canonibus loquatur, & hæc Constitutio edita fuerit in Concilio Meldensi ut patet ex suprascriptione, consonat, ut secundum qualitatem Concilii loquentis intelligatur, & sic de Canonibus Conciliaribus, per id, quod notat Bald. *in c. Cum venissent n.* 2. *infra de eo qui mittit in possess.* ubi quod si Rex Angliæ faciat mentionem de jure, de suo regio intelligitur. Et quamvis subdat, propter subjectam materiam, quod hic statuitur, locum habere in qualibet Constitutione Ecclesiastica; tamen contendit hoc non probari per hoc capitulum ob præmissam rationem.

13 Verum huic objectioni respondeo, hunc Canonem vim habere generalis Constitutionis, non ex Concilio *Meldensi*, sed ex hac Gregoriana compilatione, ut supra in proœmio: quod inde etiam convincitur, quia in hoc volumine inserta sunt multa decreta Conciliorum Provincialium, ut scripsi *in c.* 1. *n.* 1. *&* 14 *n.* 75. *infra de pactis*. Quæ quidem decreta etsi Canonum nomine censerentur, *ut in c. Regula*, §. *Porro* 3. *dist.* & latius dicam infra *n.* 34. tamen non habent vim obligandi extra Provinciam, *c.* 1. 5. *q.* 2. *c. Decernimus* 3. 15 *q.* 9. etiamsi postea fuerint per Sedem Apostolicam confirmata, quia confirmatio, nisi aliud in literis sit expressum, dat robur, sed non extendit actum confirmatum, *l. Aurelius*, §. *Testamento il* 1. *ff. De liberat. legat.* & notat Bald. per illum textum *in l.* 1. *in fin. C. Si adverss. rem judic.* Paul. de Castr. *in cons.* 187. *Notandum est in princ. lib.* 2. Rot. *in recent. decis.* 175. *n.* 8. *par.* 5. *& dec.* 58. *n.* 30. *part.* 6. & coram Gregor. XV. *decis.* 267. *n.* 1. Unde Concilia Provincialia Mediolanensia, quamvis fuerint confirmata per literas in forma Brevis, receptum est, ut vim obligandi non habeant extra illam Provinciam; & nihilominus Canones Provinciales, sicut & aliæ Constitutiones particulares in corpore juris clausæ, non controvertitur quin habeant vim generalium Constitutionum, nisi appareat de contraria Principis voluntate, prout apparet *in c. Non autem* 7. *q.* 1. *& in c. Et temporis qualitas* 16. *q.* 1. *& in c. Sciendum* 19. *dist.* & sæpe alibi; & ita declarat Hostiens. *in c. Cum super n.* 1. *de sepultur. allegat.* §. *Sed & quod Principi instit. de jur. natur. l. Si Imperialis*, *C. de legib. c. Constitutus in fin. de conces. præben.* Idemque firmant *in d. c. Cum super*, Jo. Andr. & Anton. de Butr. quos refert, & sequitur ibi Felin. 16. *n.* 16. *vers. Hanc fallentiam intellige*, Archid. post Hug. *in c. de his il* 2. *in princ.* 50. *dist.* Et propterea non applicatur doctrina Baldi, quia Rex Angliæ potest jus condere in suo Regno duntaxat, in quo, ut Baldus inquit, est Monarcha, & totum continens; sed non extra illud, *l. fin. ff. De jurisd. omn. judic.* & notat idem Bald. *in Auth. Hoc amplius n.* 10. *vers. Quæro, an filii Regis*, *C. de fideicomm.* Bart. *in l.* 1. *in princ. ff. Quod quisque jur.* But. *in c. Tuam in* 2. *notab. infra de ordin. cognit.* & docet S. Th. in 1. 2. *q.* 56. *art.* 5. At Summus Pontifex potest Constitutiones facere 17 in universo orbe etiam sine Concilio, *c. Cuncta per mundum*, ibi, *Etiam sine ulla Synodo præcedente* 9. *q.* 3. *c. Ad Apostolicæ de re judic. l.* 6. & ibi notat glossa 1. Gemin. *col.* 2. *vers. In ea glossa*, & Philip. Franc. *n.* 3. *vers. in glos.* ibi, *Præsente*, cum jurisdictio Papæ non restringatur ad limites alicujus territorii, ut post Innocent. *in c.* 1. *n.* 2. & Butr. *n.* 31. *de offic. deleg.* dixit Marian. Soccin. *cons.* 237. *Difficultatem num.* 1. *col.* 2. *vers. Quia cum jurisdictio libr.* 2. & Aymon. *cons.* 28. *Proponitur n.* 2.

Non igitur mirum, si Canonis nomen hic large accipiatur pro omni Constitutione Ecclesiastica, quæ variis nominibus nuncupatur; nam aliquando dicitur decretalis epistola, aliquando decretum, aliquando dogma, aliquando mandatum, aliquando interdictum, aliquando sanctio. Ad hoc *c. Si quis dogmata* 25. *q.* 2. Epistola decretalis dicitur, quam Papa statuit solus, vel cum Cardinalibus, ad consultationem alterius. Decretum vero id, quod statuit Papa de Cardinalium consilio, ad nullius consultationem. Dogma est id, quod consistit in doctrina fidei Christianæ. Mandatum, quod consistit in doctrina morum. Interdictum, quando fit prohibitio, nulla pœna adjecta. Sanctio vero, cum pœna adjicitur: & ita hæc singula explicat, & juribus comprobat glossa 1. *in Summa* 3. *distinct.* & sequitur Imol. hic *n.* 1. licet hæc multoties confundantur, & unum pro altero usurpetur, ut ibi notat Hugo, & Præpos. *in fine.* 18 19 Canon stricte sumitur pro Constitutione in generali Concilio edita, *ut c. Habeo* 16. *dist.* ibi, *Oportebat enim, ut Synodus Canones Ecclesiasticos promulgaret*, *cap. Nicæna Synodus* 31. *dist.* ibi, *Posuit leges, quas Canones vocamus*, §. 1. *in princ.* 21. *dist.* & notat gloss. prælleg. *in Summa* 3. *dist. vers. Canon dicitur*, & ibi Archid. Bellam. hic *n.* 1. Abb. Aret. & alii *in* 1. *notab.* & cum hac opione omnes transire testatur Anton. Burgos *in repert. hujus cap. n.* 1. *tom.* 2. *Repeten. fol.* 76. licet Joan. Baptista Ferret. *in sua repet. n.* 1. pluribus contendat, Canonis appellatione proprie loquendo comprehendi omnem Constitutionem Ecclesiasticam generalem. Canon autem Græce, Latine regula nuncupatur, *c. Canon.* 3. *dist.* & regula dicta est, eo quod recte ducat, vel quod regat, & normam recte vivendi præbeat, vel quod distortum pravumque corrigat, ut legitur *in c. Regula ead. dist.*

Ex stylo Concilii Tridentini Canones appellantur, qui 20 continent diffinitiones in materia dogmatum, ut patet *ex sess.* 6. 7. 14. *&* 21. *cum trib. seqq.* in quibus distinguuntur, & seorsim ponuntur Canones fidei, & Decreta de Reformatione; licet a Concilio quandoque dicantur Canones etiam extra materiam fidei, ut patet in fine proœmii *cap.* 1. *sess.* 14. ibi, *Hos qui sequuntur, Canones statuendos, & decernendos ducit.* Nam quatuordecim capita, quæ sequuntur, non ad fidem, sed ad reformationem spectant. Ad idem *cap.* 16. *sess.* 23. ibi, *Vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo.*

Ceterum Canonis nomine frequentius usurpantur illæ 21 tantum Constitutiones, quæ in corpore juris sunt clausæ, *ut cap. Si Romanorum* 19. *distinct.* At vero Bullæ, Motus proprii, Brevia, Regulæ Cancellariæ, Decreta Consistorialia, & alia hujusmodi, quæ eduntur a Summis Pontificibus sine Concilio, & sunt extra corpus juris, non consueverunt Canones appellari. Et propterea Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit, *Cum* 22 *pro munere*, edita die 1. Julii 1580. sub corpore Juris Canonici complectitur tantummodo Decretum Gratiani, una cum Decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione insertis, librum Sexti, Clementinas, & Extravagantes. Sed & Francisc. Boatinus Doctor antiquus, relatus hic per Jo. Andr. *num.* 21. dicebat, post tractatum fidei positam fuisse hanc Constitutionem, quæ ostendit servandas Constitutiones infra scribendas: & ita intellexit verba illa, *Canonum statuta*, pro Constitutionibus clausis in corpore juris. Prout etiam intellexit Tridentina Synodus *in c.* 20. *sess.* 25. *de reformat.* dum distinxit sa- 23 cros Canones a generalibus Conciliis, & aliis Constitutionibus Apostolicis. Unde etiam in confirmationibus Privilegiorum, & Statutorum, quæ hodie a Sede Apostolica conceduntur in forma communi, consuevit apponi hæc clausula, *Dummodo tamen sacris Canonibus, Tridentini Concilii Decretis, & Constitutionibus Apostolicis non sint contraria.* Canonibus, id est, redactis in corpus juris; Constitutionibus Apostolicis, id est, Extravagantibus in corpore juris non insertis: non enim sunt audiendi, qui dixerunt illa verba, *Sacris Canonibus*, esse intelligenda de Canonibus Concilii Tridentini, ut probavi *in c. Tuorum n.* 26. *infra de privil.*

QUÆRO, quid de declarationibus Apostolicis, an 24 dicantur statuta Canonum?

Non

Non videtur, quia statuere ex propria significatione est jus novum inducere; Clement. *fin.* §. *final. de rescript.* glossa *in Extravag. Suscepti in verb. Statuimus*, Joan. XXII. *de elect.* Aret. *consil.* 72. in casu supradicto, *col. fin. versic. Nam ista duo*, *num.* 46. ubi quod ubicunque Princeps utitur verbo, *Statuimus*, vel *Sancimus*, semper inducit jus novum. At declaratio jus novum non inducit, sed tantum explicat jam statutum, *l. Heredes palam*, §. *Quod vero*, & §. *Sed et si notam*, & ibi Bart. Bald. Paul. de Castr. & ceteri notant, *ff. de testamen. c. Cum tu*, cum ibi notatis, *de Usur.* & dicam plenius in *c. fin. n.* 12. *infra eodem*.

Respondeo dicendum: Si declarationes edantur immediate a Summo Pontifice, absque dubio veniunt Canonis appellatione, & faciunt ejus quoad omnes, *cap.* 1. *de bigam. lib.* 6. *cap.* 1. *de privileg. eod. libr. d. c. fin.* 25 *& l. fin. Cod. De legibus*. Quinimo in Concilio Tridentino Canones proprie accipiuntur pro declarationibus; nam diffinitiones fidei, quæ a S. Synodo Canones appellantur, non sunt jus novum, sed juris divini declarationes, *c. Sunt quidam*, 25. *q.* 1. *d. c. Cum tu*, & ibi gloss. *in verb. Sive post*, *de usur.* Jo. Andr. Butr. & Anchar. in *c. Cum Christus*, *omnes in princ. de Hæret.* & fusius & dicam in eod. *c. fin. num.* 55. *infra*, *hoc tit.* Nec 26 obstat verum, *Statuere*, quia consonat etiam cum verbo, *Declarare*, *c. Constitutionem*, ibi, *Declarantes decernimus*, *de sent. excomm. lib.* 6. *& c.* 1. & ibi Gemin. *in* 2. *notab. de Cler. ægrot. eod. lib. Clem.* 2. & ibi glossa *in ver. Decernimus*, *de appellat.* Quamobrem declarationes hujusmodi non incongrue dici possunt Statuta, seu Constitutiones declaratoriæ, ut notat Jo. Andr. in *cap.* 1. *in princ. in v. Diffinimus*, *de privileg. lib.* 6. dicens non esse curandum, quod ille textus dicat, *Decernimus*, quia licet sit declaratio, tamen est Constitutio; & cum eo transeunt ibi Gemin. & alii. Quod si declarationes emanaverint non ab ipsomet Summo Pontifice, sed ab alio, Apostolica tamen authoritate, ut sunt declarationes S. Congregationis Concilii, dicam plenissime in *præallegat. cap. fin. infra eodem*.

27 QUÆRO. Quid de statutis Episcopi, an veniant Canonum appellatione?

28 Pro solutione distingue. Nam aut versamur in materia odiosa, aut in materia favorabili. Primo casu Canonum appellatione propter excellentiam comprenduntur tantummodo promulgati a Papa, non autem ab inferioribus, ut probat textus in *Clem.* 1. *post princ. de privileg.* ubi Canon, & statuta inferiorum ponuntur tanquam diversa, & materia est pœnalis, & ita ibi hoc 29 notat Paulus de Eleazar. & reputat singulare Cardin. in 26. *quæst.* & in hoc primo casu intelligi debet Baldus hic *n.* 4. dum ait statutum Episcopi non posse dici statutum Canonum, quia alias sequeretur, ut jus municipale esset jus comune; quod est falsum. Et quamvis hoc Baldi argumentum plutibus hic impugnet Andreas Barbatia, contendens non esse absonum, ut jus municipale dicatur jus commune; tamen illius objectis cumulate respondet Anton. Burgos *in repetit. hujus cap. n.* 7. & ante eum Dec. *num.* 4. qui tamen limitat hoc primum membrum, ut non procedat, ubi concurrit omnimoda similitudo, & identitas rationis, eo præcipue fundamento, quia tunc etiam in materia odiosa fit extensio ad casum, qui sublata significatione vocabuli continetur, *leg. Filium habeo*, *ff. ad Macedon. leg.* 2. §. *Quod si Curatores*, *ff. ad Tertyll.* & notat Butr. *in c. final. in materia extensionis in* 1. *fallen. infra de consuet.* Gemin. in *c.* 1. *col.* 3. *circa med. vers. Fallit primo hæc regula*, *de tempor. ordinat. lib.* 6. & cum Decio consentit hic Alexand. de Nævo *n.* 7.

30 In secundo casu, videlicet cum materia est favorabilis, statutum Episcopi large potest dici Canon; & ita notabiliter distinguit, & declarat Cald. *in cons.* 16. *incip.* 31 *An Canonis appellatione*, *hoc tit.* ubi ex facto respondit, appellatione Canonis large comprehendi etiam Constitutionem Capituli in materia illa favorabili absolutionis, licet secus dicat esse, si materia sit prohibitoria, & pœ- 32 nalis, sicut est dicta Clem. 1. *de privil.* & consentit Abbas in *c. Nuper*, *n.* 5. *infra de sent. excomm.* ubi tenet, regulam illius textus, quod ab omni excommunicatione lata a Canone possit quis inferior absolvere, quoties conditor Canonis absolutionem sibi non reservavit, habere locum tam in Canone Papæ, quam in Canone, seu statuto cujuscunque Episcopi, vel alterius Prælati. Neque vero ex hoc læditur jurisdictio Episcopi, ut putavit hic Anton. de Burgos *num.* 22. Etenim cum Episcopus statuti conditor absolutionem sibi non retinuerit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi, ut dicitur ad literam in *d. c. Nuper*, & sic ista relaxatio procedit ex tacita voluntate Episcopi; volenti autem non fit injuria, *l.* 1. §. *Usque adeo*, *ff. de injur.* gloss. *in Extravag. Dierum*, Jo. XXII. *in vers. Detinuit*, *de pœnis*: & ob 33 eandem rationem cum facultas dispensandi sit favorabilis, & late interpretanda, ut notat Joan. Andr. in *c. fin. n.* 3. & ibi etiam Felin. *n.* 6. *infra de simon.* habens facultatem dispensandi super irregularitate imposita a Canone, potest dispensare cum Monacho irregulari ex celebratione post incursam excommunicationem latam ex Constitutione Ordinis, ut idem Calderin. consuluit in *cons.* 19. *incip. Abbas habet privilegium*, *in tit. De regular.* Eandem distinctionem, an materia sit favorabilis, vel odiosa, probarunt hic Alex. de Nævo *n.* 13. Felin. *n.* 2. & Dec. *n.* 7. Et quamvis Berojus *n.* 14. illam impu- 34 gnet ductus authoritate glossæ in *Summa* 3. *distinct.* & glos. 1. *in cap.* 2. *de major. & obed.* quæ simpliciter dicunt Episcopos posse condere Canones Episcopales, & Archiepiscopos Provinciales: tamen illæ glossæ accipiunt Canones large sumpto vocabulo; quod patet ex ratione, quam immediate subjiciunt, videlicet, quia quilibet populus, vel Ecclesia potest sibi statuere aliquod jus. Nec obstat textus, in quo præcipue se fundat Berojus in *c. Regula*, §. *Porro*, 3. *distinct.* Quoniam dum dicitur ibi, Canonum alii sunt Decreta Pontificum, alii Conciliorum; & Conciliorum alia sunt universalia alia provincialia: hoc non probat Conciliorum provincialium statuta esse Canones, nec ille §. hoc dicit; sed Gratianus ibi distinxit, quia illa provincialia interdum fiunt authoritate Papæ, quo casu non ambigitur, quin sint Decreta Pontificum, alias non, ut ibi aperte sentit Gemin. *n.* 3. *in fin.* Sed statuta illorum Conciliorum, ubi non intervenerit authoritas Papæ, non esse Canones, ostendit litera ibi in fine, dum dicit: *Hæc de generalibus regulis sunt*, *&c.* & ita illum text. ad hoc ponderant Anton. Burgos *in repet. hujus c. n.* 14. & Jo. Baptista Ferrett. *n.* 3. *vers. Non obstat tertia ratio*.

Et hinc collige primam limitationem ad prædictam 35 conclusionem Baldi, quod appellatione Canonis non veniat statutum Episcopi, ut scilicet non procedat, si statutum a Papa sit confirmatum, quia ratione confirmationis efficitur statutum Papale, ut notant Bald. & Salic. in *l. Ex placito*, *C. de rerum permut.* in specie nostra post Gemin. ubi supra firmant hic Alex. de Nævo *n.* 8. & Ant. Burgos *n.* 4. ex cujus dictis *n.* 9. collige & aliam 36 limitationem, videlicet ut non procedat, si statutum Episopi sit secundum terminos juris communis, quia tunc dicitur jus commune, *l. Jus autem civile*, *ff. de just. & jur.* gl. notab. *in c.* 1. *in versic. Facti*, *de Const. lib.* 6.

3. QUÆRO. Quid de dictis Gratiani, an veniant 37 Canonum appellatione?

Breviter negat Jo. Andr. *in cap.* 2. *numer.* 24. *infra de rescript.* dicens Gratiani dicta non esse pro Canonibus recipienda, & quotidie reprobari; & sequuntur ibi Abb. *num.* 9. & communiter DD. Petr. de Anchar. *in repet. hujus cap. num.* 48. & Gratiani errores plures commemorat Bart. Cæpol. *de cognit. librorum Jur. Canon. num.* 14. *inter tract. commun. tom.* 1. *fol.* 185. & novissime Cardin. Bellarminus *de Scriptor. Eccles. in verb. Gratianus*, *pag.* 319. & glossas plurimas, quæ Gratiani opiniones reprobant, cumulat Felin. in *d. cap.* 2. *num.* 43. *vers. Opinionem Gratiani*. Unde secundum eos leges civiles in 38 volumine Decretorum insertæ, si sint contrariæ Canonibus, non sunt servandæ in foro Ecclesiæ. Generaliter enim decreta Conciliorum, decretales, & leges civiles a Gratiano ibidem insertæ, non aliam habent authoritatem, quam leges ipsæ, decreta, vel decretales, ut notat idem Jo. And. ubi supra, *& in addit. ad Specul. in tit. de appellat.* §. *In quibus*, *vers. Sed pone*: & illæ tan- 39 tum leges censentur canonizatæ, quæ a Papa Canonibus inferuntur, ut in *c. In primis*, & ibi notat glos. *in in vers. Capitali*, 2. *q.* 1. & Jo. Andr. in *d. c.* 2. *num.* 25. Præpos. *in proœm. Decreti n.* 2. post Archid. *in c. Quicunque*, 11. *q.* 1. Rota *dec.* 353. *n.* 59. *par.* 6. *rec.*

Ex his deducitur primo, ut rubricæ, quæ singulis capi- 40 tulis Decreti reperiuntur præpositæ, Canonis authorita-

41 rem non habeant: & hoc multiplici ratione. Prima ratio, quia alius fuit conditor Decreti, alius Rubricarum, ut inquit Speculat. *in tit. de disputat. & allegat. Advocat.* §. *fin. n.* 15. quibus verbis non obscure insinuavit, Canones Decreti fuisse Summorum Pontificum, & Conciliorum; Rubricas vero ipsius Gratiani. Quod patet ex eo, quia dixit, conditor, & non compilator, ut ibi accurate observat Jo. Andr. in *addit. litera H.* Idemque sensit Gemin. in *c. Quis nesciat*, *num.* 3. 9. *dist.* Et quamvis nonnulli opinentur Rubricarum authorem fuisse quendam Gratiani discipulum, qui vocabatur Palea, vel alium, ut refert Jo. Andr. *ubi supra*; idque verius putet Bart. Cæpol. in *d. tract. de cognit. librorum Jur. Canon. num.* 17. *vers. Sed advertendum*, post Felin. *in c.* 2. *num.* 44. *vers. Rubricæ infra*, *de rescript.* tamen quisquis fuerit illarum author, certe neuter potuit illis tribuere Canonis authoritatem, quam non habebant. *c. Translato*, *infer. eod. l. fin. C. de legib.* & in hoc consentiunt omnes supra citati; quibus adde Baptistam de S.
42 Blasio *in rubr. Decreti n.* 15. *&* 16. *tom.* 1. *Repeten. fol.* 3. Secunda ratio, quia aliquæ ex prædictis rubricis sunt falsæ, & non convenientes Magistro suo, ut patet in *c. Chartæ*, 2. *q.* 9. *& in c. Placuit*, *il* 2. 16. *q.* 3. Tertia ratio, quia non sunt positæ per omnia, & ubique in eodem libro, ut dicunt Jo. de Imol. *in rubr. ff. de verb. oblig.* & Jo. de Anan. *in rub. infra de testam.* quos refert Cæpol.
43 *d. num.* 17. Ultima ratio, quia secundum eos summaria sunt, & non rubricæ, & ideo multi appellant rubrum, & non rubricam; ad quod allego Laurentium *ad final. Commenti sui supra rubricas Decreti.* Ad hoc tamen vide quod notat ibi Baptista de S. Blasio *n.* 5. *v. Tu autem dicas*. Ab his excipe primam rubricam Decreti, quæ a DD. habetur pro authentica, cum sit generalis ad totum decretum, ut notant Specul. & Joann. Andr. *locis citatis*, & Butr. *supra in proœmio* §. *Sane*, *n.* 10. & intellige
42 authentica, id est, vera rubrica composita a Gratiano Decreti Authore, non autem authentica, id est, habens Canonis authoritatem, ut declarat Abb. *supra in proœm. circa fin.* & Baptista de S. Blasio *ubi supra n.* 15. *v. Adde tamen.* Aliæ autem rubricæ Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extravagantium, necnon legum civilium, procul dubio sunt authenticæ, & allegari possunt ad decisionem causarum, si orationem perfectam habeant, ut scripsi in *c. Cum creatura*, *n.* 30. *infra de celebr. Missar.* ubi etiam *n. preced.* idem firmavi *de rubric. Missalis Romani*.
43 Deducitur secundo, ut illa capitula Decreti, quæ inscribuntur *Palea*, non sint pro Canonibus recipienda: etenim illorum Author ab aliquibus fuisse dicitur quidam Gratiani discipulus, qui vocabatur Pochapalea; unde a nomine Authoris Palea sunt appellata, ut refert Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de disputat. & allegat. Advocat.* §. *final. lit. H.* Baptista de S. Blasio *in rubricas Decreti in* 24. *q. n.* 42. Alii dicunt hujusmodi capitula ab interpretibus fuisse ad marginem Gratiani adscripta, &
44 plerunque in emendatioribus & antiquioribus exemplaribus omissa, ut observat Anton. Cont. *in emendatione Decreti*, & post eum Joannes Calvinus in *Lexic. in verb. Palea*. Alii demum referunt negotium sic processisse, videlicet: Cum Gratianus Romam venisset pro confirmatione sui Decreti obtinenda, librorumque traditisset cuidam Cardinali, ut Summo Pontifici probandum præsentaret; Cardinalis alienæ gloriæ avidus, perspecta operis nobilitate se illius Authorem ostendere animo instituit, & propterea multa Sanctorum Patrum & Pontificum dicta Decreto addidit. Itaque mota de Authore operis quæstione, sistitur uterque coram Pontifice.
45 Gratianus ut se Authorem ostendat, summatim Decreti ordinem, singulas partes, & Capitula memoriter recitat. Sed cum additiones sibi ignotas prætermitteret, & ex hoc Cardinalis argueret eum convinci, quod libri Author non esset: Gratianus respondit: Ubi hujusmodi capitula reperiuntur, palea est, nec de grano meo. Indeque factum, ut nomen paleæ sortita fuerint. Et
46 quamvis alii aliter sentiant, hanc tamen dicit veriorem sententiam Bartol. Cæpol. *in tract. de cognitione librorum Jur. Canon in princip.* Sane de his nihil certi affirmare possumus. Illud tamen fere apud omnes in confesso est, Gratianum non fuisse illarum Authorem. Quod inde convincitur, quod in vetustis & emendatioribus Codicibus, ut prædixi, non reperiuntur. Sed quisquis fuerit illarum Author, sive Gratianus, sive illius discipulus, sive interpretes, illud certum est, nullum ipsorum potuisse paleis conferre authoritatem Canonis, ut de rubricis Decreti dictum est supra *n.* 41. & propterea Paleæ non habent glossas, nec super illis Hugo, Archid. & alii Commentaria ediderunt. Quod signum est ab illis non fuisse habitas pro authenticis, ut arguit Baptista de S. Blasio *super rubricis Decreti in* 6. *q. n.* 9. Et quamvis aliqui etiam Canones reperiantur sine glossis, ut patet in *c. Si quis laicus*, *& c. ult.* 22. *q.* 5. hoc tamen in Paleis regulare est, arg. *l. Nam ad ea*, *ff. de legibus*. Neque dicas Joannem Theutonicum Paleas non glossasse, eo quod in suo libro illas non haberet. Hoc enim est falsum, quia de illis mentionem fecit in *c. Precariæ*, *in gl.* 1. 10. *q.* 2. Quo fit, ut minoris etiam authoritatis habitæ fuerint, quam dicta Gratiani, super quibus expositores glossas edere non sunt dedignati. Quare Paleas non esse pro Canonibus recipiendas censuit Thomas Conanus in *proœmio Decreti n.* 624. *tom.* 2. *Repeten. fol.* 22. allegat Abb. & Felin. in *c.* 2. *infra*, *de rescript.* qui tamen loquuntur de dictis Gratiani, & non de Paleis. Adde quod Archid. & alii Decreti interpretes passim dicunt, Palea est non habens legis authoritatem; & plerique illas non allegant tanquam Capitula, sed dicunt: Ut in illa Palea, ut gl. 1. *in d. c. Precariæ*, Hostiensis *in cap. Naviganti*, *n.* 5. *de usur.* & alibi sæpe Doctores. Sed & Archid. in *c. Presbyter*, *in princ.* 91. *dist.* dicit: Hoc Capitulum habetur hic pro Palea, sed pro grano ponitur extra *de celebrat. Missarum cap.* 1.

Veruntamen Præpos. in *c. In primis*, §. *de personan.* 45
14. 2. *q.* 1. affirmat Paleis, & textibus Paleæ, nisi detur jus in oppositum, communiter credi, ex notatis per Jo. Andr. & communiter DD. in *d. c.* 2. *de rescript.* Sed certe Jo. Andr. ibi *n.* 2. Abb. *n.* 9. & alii non loquuntur de Paleis, sed de legibus civilibus a Gratiano volumini Decretis insertis, quæ non ex vi insertionis, sed quia etiamsi sint extra corpus Decreti, tamen servari debent etiam in foro Ecclesiæ, si Canonibus non sint contrariæ, argum. *c. Pastoralis*, *infra de fid. Instr.* & tenent in *c.* 1. *infra*, *de novi oper. nunc.* Abb. Antiq. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 5. & communiter DD. Anchar. hic *in* 1. *q. n.* 44. Rot. *decis.* 172. *n.* 58. *par.* 1. *recent.* Et quanquam hodie De- 46
cretum Gratiani, ut pars Juris Canonici, sit approbatum per Gregorium XIII. ut dixi supra *n.* 12. tamen videtur intelligendum quoad dicta Sanctorum Patrum, & Romanorum Pontificum, *c. Si Romanorum*, 19. *dist.* sed quoad leges civiles Canoni non insertas, quoad rubricas, & dicta Gratiani, vel alterius non habentis potestatem condendi Canones, liber non videtur authenticus, licet sit magistralis, ut notat Jo. Andr. in *d. c.* 2. *supra de rescipt.* quem ibi communiter DD. sequuntur, & Baptista de S. Blasio in *rubricas Decreti in* 6. *q. n.* 10.

Secundo nota, Canones omnes esse in præcepto, ut 47
hic probatur, ponderando verbum imperativum, *Custodiantur*. Nam quod imperatur, præcipitur; & quod præcipitur, imperatur, *c. Quisquis præceptis*, 14. *quæst.* 1. *& cap. In his*, *de verborum signific.* ut hic per Ægid. Bellamer. *in* 2. *notab.* & Anchar. *n.* 90. Unde infertur, 48
ut Canones obligent non tantum ad pœnam, sed etiam ad culpam. In quo tamen sic potest distingui secundum Collect. hic *n.* 21. & Bellamer. in 22. *q.* Nam aut quis venit contra Canones ex contemptu, credens Ecclesiam non habere condendi potestatem; & punitur ut hæreticus, *cap. Nulli fas*, 19. *dist.* & melius in *c.* 1. 22. *dist.* Aut quis venit contra Canones præcipientes, vel prohibentes, quia non curat se legi subjicere; & tunc est proprie contemptus, & inobedientia, & mortale peccatum; & talis dicitur transgressor, & punitur pœna depositionis, *cap. Dudum il* 2. *de elect. &* §. *ult.* 4. *dist.* & consentit gl. in *cap. Generali*, *in vers. inhibemus*, *de elect. lib.* 6. & Anch. hic *n.* 82. Subdunt tamen Collectar. & Bellam. hujusmodi contemptum non convinci de æquitate nisi post monitionem, secundum ea, quæ colligit idem Collect. in *cap. Novit de judic.* Aut denique venit quis contra Canones propter concupiscentiam, vel iram, aut negligentiam: & non dicitur transgressio, nec per consequens peccatum mortale, ut post D. Th. notat Archid. in *cap. Quicunque*, 81. *dist.* Sed ad hoc vide tu Abb. hic *n.* 9. & quod infra attingam, *n.* 107. in septima declaratione, & adde secundum Compostell. hic *n.* 1. quod qui Canones non habet, redarguendus est de neglectu: qui habet, & non servat, de temeri-

meritate increpandus est, *c. Si decreta*, 20. *dist.* Qui vero in contemptum Ecclesiæ Romanæ non servat Canones, hæreticus est censendus, *c. De libellis*, *eod dist.*

49 Tertio nota ibi, *Et Judiciis Ecclesiasticis*, causas Ecclesiasticas, vel Ecclesiæ, decidendas esse secundum Ca-
50 nones, & non secundum leges. Unde deducebat Guilielmus Naso, ut si de re Ecclesiastica ageretur in foro seculari, secundum ea, quæ norantur in *c. Cum sit generale*, *infra de foro compet.* Judex deberet judicare non secundum leges Civiles, sed secundum Canones, ut in præscriptione, per hunc textum, & per *c. Lege Imperatorum*, 10. *dist. & c. 1. de novi operis nunciat.* & sequuntur hic Jo. Andr. *n.* 7. Bellam. *ante n.* 1. *in v. Ecclesiasticis*, Anchar. *n.* 2. & Jo. de Imol. *n.* 2. *v. Nota quod Canones*. Hoc tamen intelligunt DD. verum esse, si agatur actione reali de re jam quæsita Ecclesiæ. Secus si ageretur simpliciter actione personali, seu de re acquirenda, quia tunc judicandum esset secundum leges fori, ubi judicium agitatur: & ita dictum Guilielmi declarant, & distinguunt hic Butr. *n.* 11. *in fin. vers. Unum non omitto*, Aretin. & Alexand. de Nævo, ambo *n.* 6. & Decius in *secunda lectura n.* 8. allegans Hostiensem in *Summa de consuet.* §.
51 *fin. v. Sed quid si Clericus*, qui tamen loquitur in alio casu, ut inferius attingam. Ceterum hæc distinctio vendicat sibi locum in decisoriis Judicii duntaxat, non autem in præparatoriis, in quibus semper & indistincte servandæ sunt leges fori, ubi causa ventilatur, ut plene tractatur in *c. Quod Clericis*, *infra de foro compet.* & per Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de constit. in princ.* & hic notant Abb. *n.* 3. Butr. Aretin. & Alexand. de Nævo *locis citatis*, & de communi testatur Dec. *d. n.* 8. & in hoc casu loquitur Hostiensis *ubi supra*, videlicet in oblazione libelli, & sic in præparatoriis Judicii, non autem decisoriis, prout loquuntur Doctores in præcedenti declaratione. Hanc tamen materiam latius prosequere, ut per Anchar. *in repert. hujus capitis in* 1. *q.* & per Jo. Andr. & DD. in *d. c.* 1. *de novi operis nuneiat.*

52 Quarto nota ibi, *Non suo sensu*, argumentum, quod judex non debet judicare secundum conscientiam, sed secundum allegata, & probata, ut *c. Judicet*, 3. *quæst.* 7. *&* §. *Si quando autem*, 2. *quæst.* 1. *cap. Pastoralis*, §. *Quia vero*, ubi glos. *ult. infra*, *de off. deleg. l. Illicitas*, §. *Veritas*, & ibi Bart. & Legistæ, *ff. de offic. præs.* glos. *in c. Summopere*, *in vers. Et contra*, 11. *quæst.* 3. Specul. *in tit. de disput. & allegat. Advoc.* §. *Satis*, *n.* 13. Hæc tamen est ardua quæstio, in qua, ut inquit Jo. Andr. *ibidem in addit. litera F.* Doctores sacræ paginæ tenent contraria, & Legistæ in varias scinduntur opinio-
53 nes, quas ibi summatim recitat. Ipse tamen distinguit in Judice triplicem conscientiam. Prima est, quam Sacerdos habet ut Deus per confessionem sibi factam in foro Sacramentali. Secunda est, quam habet ut homo ex aliquo sensu corporeo. Tertia est, quam habet ut Judex probata coram ipso. Primam sequi debet indistincte, in foro scilicet pœnitentiali, nec illam potest prodere propter veritatem sibi notam ut homini, *c.* 1. *de offic. ordin. & c. Omnes*, *de pœnit. & remiss.* Secunda & tertia si sibi invicem adversentur, quia veritas aliter sibi nota est ut homini, aliter nota ut Judici ex probationibus in causa factis; in hac perplexitate consuluit Joann. Andr. ut pro viribus nitatur veritatem, quam novit ut homo, ad concordiam reducere cum veritate, quam novit ut Judex. Quod si ad hanc concordiam pervenire non possit, tunc si est ordinarius, vel delegatus a Principe, causam alteri subdeleget, ut *c. Pastoralis*, *de offic. deleg.* Si vero sit delegatus ab alio, quam a Principe, vel executor, vel natura causæ subdelegationem non patiatur, instet quantum potest apud superiorem, ut ipsum exoneret a judicando, vel exequendo, *d. c. Pastoralis*, §. *Quia vero*, & est communis opinio, ut ibi testatur Imola *n.* 49. *in fin.* Si autem nec id assequi possit, tandem sequatur jura, & judicet secundum acta, & probata, nec sit clementior lege. Facit *c. Judicantem*, 30. *quæst.* 6. *&* §. *Si vero*, *Auth. de Judic.* & in hoc residet hic Petr. de Anchar. *num.* 41. & fusius in repet. *c. Possessor*, *in* 6. *q. principali*, *de reg. jur. lib.* 6. Et quamvis Joan. Andr. ubi supra subdat in hac perplexitate tolerabilius esse non pronunciare, & patienter pœnam pati, *c. Inquisitioni*, *de sentent. excomm.* quam contra conscientiam judicare: & Joann. Calder. & Abb. in *dict.* §. *Quia vero*, dicant tutius esse sequi conscientiam informa-

tam de veritate, quam allegata, & probata: tamen prima opinio vera est, & tenenda, quia judicare pertinet ad Judicem, secundum quod fugitur publica potestate; & ideo informari debet in judicando non secundum id, quod ipse novit tanquam privata personæ, sed secundum id, quod sibi innotescit tanquam personæ publicæ, ut docet S. Thomas in 2. 2. *quæst.* 67. *art.* 2. Cujus sententiam ex principiis more suo probat egregie, & ab objectis tuetur Cardinalis Cajetanus, dicens eam deduci ex Ambrosio, & Augustino, & teneri ab Alexandro de Ales, Richardo, Petro de Palude, Petro de Tarantasia, & aliis Magistris. Quam etiam magis communiter sequuntur Doctores nostri, ut attestatur complures, quos refert Covarruvias *variarum resolutionem lib.* 1. *c.* 1. *post. n.* 6. & Jul. Clar. *in Praxi crimin.* §. *fin. q.* 8. *n.* 5. *v. Sed pone*, & latius *q.* 66. *n.* 2. *vers. Scias autem*. Eam tamen limita, ut locum non habeat 54
in supremo Principe, qui potestatem habet legis condendæ, & conditis derogandi. Is enim utique poterit, imo & debebit sententiam dicere juxta propriam & particularem scientiam, contra allegata, & probata, ut firmant Cyn. Bart. & alii in *l.* 1. *C. ut quæ def. Advoc.* Alber. *in l. Illicitas*, §. *Veritas*, *ff. de off. Præsid.* Felin. *in d.* §. *Quia vero*, *n.* 23. *v. Secundo limita*, Dec. *cons.* 463. *n.* 24. *& seqq.* Rolan. *cons.* 70. *n.* 20. *libr.* 1. Cacheran. *decis. Pedemon. dec.* 1. *n.* 44. & Covarruvias *variarum resolutionum c.* 1. *n.* 7. *ad fin. v. Princeps*. Consulit tamen Cajetan. *d. art.* 2. ut Princeps veritatem sibi notam palam testetur, ut evitet scandalum, & populo satisfaciat; vel certe condemnet culpabilem secundum acta, eique gratiam faciat, ut consulit Covarr. *loc. cit.*

Ultimo nota principalem regulam hujus textus, vi- 55
delicet Constitutiones Canonicas ligare omnem creaturam. Concordat *c. Si quis omnem*, 1. *q.* 7. *c. Si Romanorum*, 19. *dist. & c. fin. infr. eod.* Et quamvis glossa 56
exponat verba illa, *Ab omnibus*, scilicet subditis: tamen, ut inquit Innocentius *hic n.* 1. hæc non est bona glossa, quia conditori Canonum, & Vicario Creatoris, omnis creatura subjecta est. Et hoc dictum Innocentii quotidie a DD. allegatur, & probatur, ut per Abb. *hic. n.* 2. Idque esse ex necessitate salutis, diffinitum est in *Extravag. Unam sanctam*, *de majorit. & obed.* docet S. Thomas *contra errores Grecorum q.* 72. & post eum glossa in *Clem. fin. in v. Ecclesiæ*, *de Hæret.* & plura Doctorum dicta ad hoc cumulat more suo Felin. *hic in in* 2. *not ab. n.* 5. *in fin.* Verum Hostiensis *n.* 5. sentit cum glossa, quia per eam excludendi excluduntur, scilicet successores, ut in *c. Innotuit*, §. *Quam vis*, *infra*, *de elect.* & ipse legislator, *c. Cuncta per mundum*, 9. *q.* 3. & *l. Princeps*, *ff. De legib.* item pagani, & infideles, qui in spiritualibus non sunt subjecti, *c. Gaudemus*, *in* 1. *respons. de Divort.* sed subsunt tantum in temporalibus. Aliis igitur, quam subditis, non potest quis legem imponere, *leg. Neminem*, *C. de incest. nupt.* unde nec par astringitur, *d. c. Innotuit*, & *l. Nam magistratus*, *ff. De arbitr.* Tu adverte, quia verba hujus Constitutionis, 57
Canonum statuta ab omnibus custodiantur, conveniunt legislatoris, & successoribus, §. *His ita* 25. *quæstion.* 2. Nam quamvis Princeps sit solutus legibus quoad vim coactivam, tamen ad illarum observantiam adstringitur vi directiva rationis, quia & ipse tenetur ex rationis dictamine custodire leges tam a seipso, quam a suis Prædecessoribus latas, ut de utrisque est textus in *leg. Digna vox*, *& C. de legibus*, *de legislatore*, ibi: *Majestate regnantis legibus alligatum se Principem profiteri, adeo de authoritate juris nostra pendet authoritas; & revera majus imperio est submittere legibus principatum.* Et de successoribus ibi: *Quod nobis licere non patimur, aliis indicamus*, id est, successoribus, ut exponit glossa fin. & est expressum in *c. ult. de rescript. lib.* 6. ibi: *Quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus*, & notat Calder. *cons.* 256. *circa medium*, *alias* 11. *de privileg.* Justitiæ enim, ac rationis ordo suadet, ut qui sua a 58
successoribus desiderat mandata servari, decessoris sui proculdubio voluntatem, & statuta custodiat, *c. Justitiæ*, 25. *q.* 1. *c. Justum*, 9. *dist. c. Decessorum*, 25. *q.* 2. alioquin, ut Greg. ait: *Si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed eversor esse juste comprobarer, testante Veritatis voce, quæ ait: Omne regnum in seipso divisum non stabit, & omnis scientia, & lex adversum se divisa destruetur*; refertur in *c. Si ea destrue-*

59 *rem, eadem causa, & quæstione.* Unde Sanctus Thomas in *1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. Princeps*, inquit, *dicitur esse solutus a lege quantum ad vim coactivam legis; nullus enim proprie cogitur a seipso. Lex autem non habet vim coactivam, nisi si a Principis potestate. Sic igitur Princeps dicitur esse solutus a lege, quia nullus in ipsum potest judicium condemnationis ferre, si contra legem agat. Sed quantum ad vim directivam legis, Princeps subditur legi propria voluntate, secundum quod dicitur* extra de Constit. c. Cum omnes: *Quod quisque juris in alterum statuit, ipse eodem jure uti debet: & Sapientis dicit authoritas:* Patere legem, quam tu ipse tuleris. *Improperatur enim his a Domino*, qui dicunt, & non faciunt, & qui aliis onera gravia imponunt, & digito nolunt ea movere, *ut dicitur Matth.* 23. 4. *Unde quantum ad Dei judicium Princeps, non est solutus a lege, quantum ad vim directivam ejus, sed debet voluntarius, non coactus, legem implere.* Hæc sanctus Thomas, cui subscribit ibidem Cajetanus, ostendens legem humanam habere vim obligativam Principis ab æterna lege, a qua derivatur, & Principem teneri suas leges in foro conscientiæ observare jure naturali, & divino: & sequuntur Sot. *de justitia, & jure lib. 1. art. 7. conclus.* 3. Coral. *l. 2. Miscell. c. 25.* Navar. in *c. Si quando, except. 8. n. 12. & 13. de rescript.* & Covarruvias in *c. Alma mater, par. 1. §. 1. n. 3. & 4. de sentent. excomm. lib. 6.* Et propterea quamvis Papa non constringatur lege positiva, adstringitur tamen mente legis, & 60 61 æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum, ut videtur sentire Jo. Andr. in *c. Significasti de foro compet. super verb. Jurisdictioni*, dum dicit mentem *c. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* fore ad stringere Papam quoad Deum; & consentit Imol. hic *n.* 8. dices, Papam male facere, si prædictum Canonem non servet, licet in eo non habeat locum pœna ibi statuta; & expressius Gemin. in *d. c. Justum, 9. dist.* ubi affirmat Papam peccare, si Canonem illum non servet, ex quadam ratione naturali, quæ ita astringit Papam, sicut alium. Licet aliud videatur sentire Ant. de Butr. in *d. c. Omnis utriusque, n.* 18. Ex quibus apparet etiam Principem comprehendi sub verbis generalibus hujus Constitutionis, cum & ipse teneatur suas, & suorum prædecessorum leges custodire ex vi dictaminis rationis naturalis: & propter- 62 ea non bene glossa propter Papam & Imperatorem restringit hunc Canonem ad subditos. Nam, ut Cajeta- 63 nus inquit *loc. cit. Quamvis nemo cogatur a seipso, tamen a seipso utique dirigitur, & obligatur;* & ut verbis Baldi utar in *l. 2. C. de servit. & aqua: Nulla authoritas, vel Senatus potest facere, quin Princeps sit animal rationale, vel solutus legibus naturæ.* Ad hoc *c. Nos si incompetenter, 2. q. 7.*

64 Quo vero ad Paganos, & Infideles, primum omnium expendenda est litera sacri Concilii Tridentini *sessione 14. cap. 2. De differentia Sacramenti Pœnitentiæ, & Baptismi*, ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus.* Deinde libet referre ad literam verba Innocentii in *c. Quod super his, n. 3. infra de voto*, quia sunt magni ponderis, & valde exemplaria: *Credimus*, inquit Innocentius, *imo scimus, secundum Hostiensem, & Jo. Andr.* quod Papa, qui est Vicarius Jesu Christi, potestatem habet non tantum super Christianos, sed etiam super Infideles. Etenim cum Christus plenam receperit potestatem, unde in Psalmo: *Deus judicium tuum Regi da*; non videretur diligens Paterfamilias, nisi Vicario suo, 65 quam in terra dimittebat, plenam potestatem super omnes dimisisset. Item Petro, & successoribus ejus dedit claves regni cælorum, & dixit: *Quodcunque ligaveris.* Item alibi: *Pasce oves meas.* Omnes autem tam fideles, quam infideles oves sunt Christi per creationem, 66 licet non sint de ovili Ecclesiæ; & sic per prædicta apparet, quod Papa super omnes habeat jurisdictionem, 67 & potestatem de jure, licet non de facto. Unde per potestatem, quam habet Papa, credo quod Gentilis qui non habet legem nisi naturæ, si contra legem naturæ facit, potest licite puniri per Papam. Arg. *Genes.* 19. ubi habes, quod Sodomitæ, qui contra legem naturæ peccabant, puniti sunt a Deo. Cum autem Dei judicia sint nobis exemplaria, non video, quare Papa, qui est Vicarius Christi, hoc non possit, & etiam debeat, dummodo facultas adsit: & idem dico, si colant idola; naturale enim est, unum, & solum Deum Creatorem colere, & non creaturas. Item Judæos potest judicare Papa, si contra legem Evangelii faciant in moralibus, si 68 eorum Prælati eos non puniant; & eodem modo si hæreses circa suam legem inveniant. Et hac ratione motus 69 Papa Gregorius, & Innocentius (loquitur de seipso) mandaverunt comburi librum Thalmud, in quo multæ continebantur hæreses, & mandaverunt puniri illos, qui dictas hæreses sequerentur, vel docerent. Hunc librum, teste Host. in *d. c. Quod super his*, Judæi vocant *Calchamuth*, seu *Thalmuth*, secundum Joan. Andr. & Anton. de Butr. vel *Calmochani*, secundum Petr. de Anchar. de quo Cardin. teste habetur in Specul. Histor. *l. c. 27. n. 128. & seqq.* Thalmud appellatur in Constitutione Innocentii IV. quæ incipit: *Impia Judæorum perfidia*; in Bullar. *tom. 1. pag. 62.* ubi plene videas de hoc execrabili libro, & in Constitutione Julii III. *Cum sicut nuper, eodem tomo 1. pag. 716.* & Clementis VIII. *Cum Hebræorum, tom. 3. pag. 25.* Prosequitur Innocentius: Et licet aliquando Papa omittat pœnas justas, & debitas omnibus prædictis inferendas, est vel quia facultatem non habet (scilicet de facto) vel propter pericula, & scandala, quæ ideo obveniunt, vel evenire timerentur; potestas tamen faciendi est apud eum; & infra: Contra 70 Infideles, qui nunc tenent terram, in qua jurisdictionem habuerunt Christiani Principes, potest Papa juste facere præceptum, & constitutionem, quod non molestent Christianos injuste, qui subsunt eorum jurisdictioni, Imo, quod plus est, potest eos eximere a jurisdictione eorum, & dominio in totum, *cap. Cum sit, cap. Ex speciali, c. 1. & fin. infra de Judeis, cap. Mancipia, & c. seqq. 54. dist.* Imo si male tractarent Christianos, posset eos privare per sententiam jurisdictione, & dominio, quod super eos habent, quamvis id facere non debeat, nisi magna subsistente causa. Item licet non debeant In- 71 fideles cogi ad fidem, quia omnes libero arbitrio relinquendi sunt, & sola Dei gratia in hac vocatione valeat, *cap. De Judeis 45. distinct.* tamen mandare potest Papa Infidelibus, ut admittant Predicatores Evangelii in terris suæ jurisdictionis. Nam cum omnis creatura rationabilis facta sit ad Deum laudandum, ut in *2. sent. dist. 1. c. Et si quæritur*, si ipsi prohibent Prædicatores prædicare, peccant contra Deum, & legem naturæ, ut Anton. de Butr. interpretatur; & ideo puniri possunt. In omnibus autem prædictis casibus, & aliis, ubi licet Papæ aliquid mandare, si non obediant, com- 72 pellendi sunt brachio seculari, & indicendum est bellum per Papam, & non per alios, ubi quis de jure suo contendit. Ita Innocentius, quem totidem verbis referunt, & sequuntur in eodem *c. Quod super his, de voto*, Hostiensis *n.* 14. Joan. Andr. *n.* 10. Anton. de Butr. *n.* 9. Cardin. *n.* 14. Petr. de Anchar. *n.* 23. Joan. de Anan. *n.* 13. & Abb. *n.* 12. qui amplius distinguit, an crimina sint Ecclesiastica, & in his affirmat, Papam posse exercere ju- 73 risdictionem contra Infideles, sicut contra Fideles, ideoque Ecclesiam posse in Judæos animadvertere, si delinquant contra matrimonium, ut in *c. In nonnullis, de Judæis.* Si autem crimina non sint Ecclesiastica, Imperator exercebit jurisdictionem: in mixtis vero locus erit 74 præventioni, ad notata per eum in *c. Cum sit generale, de for. competen* Ideoque in crimine usuratum se ingerit Ecclesia etiam contra Infideles, ut in *c. Post miserabilem, & c. fin. infra de usur.* Et cum prædicta Innocentii 75 doctrina consentit etiam D. Thomas in *2. 2. q. 10. art. 10.* ubi docet jus dominii, vel prælationis, quod habent Infideles super Fideles, posse juste tolli per sententiam, vel ordinationem Ecclesiæ, authoritatem Dei habentis. Ubi Cajetanus in 3. *concl.* dicit semper esse memorandum hoc 76 S. Thomæ dictum, scilicet quod Ecclesia authoritatem Dei habet super regna. Subdit tamen S. Th. quod & Innocentius advertit, Ecclesiam quandoque hoc facere, & quandoque non. In illis enim Infidelibus, qui etiam temporali subjectione subjiciuntur Ecclesiæ, & membris ejus, hoc jus Ecclesia statuit: in illis vero Infidelibus, qui temporaliter Ecclesiæ, vel ejus membris non subjacent, prædictum jus Ecclesia non statuit ad scandalum vitandum, licet posset instituere de jure.

Neque obstat, quod secundum Apostolum *1. ad Corint.* 77 3 ad Ecclesiam non spectet de his, qui foris sunt, judicare, *c. Multi, 2. q. 1. Foris*, id est, extra Ecclesiam, secundum gloss. Hugon. Archid. & Turrecrem. Infideles enim secundum D. Thomam relatum ibi a Turrecremat,

num.

n. 10. non ſunt directe de foro Eccleſiæ, ſed alieni a Chriſto, & ſervi diaboli; ideoque divino judicio relinquuntur. Id, inquam, non obſtat, quia, ut reſpondet In-
78 nocentius, quem ceteri ſequuntur, in *d. c. Quod ſuper his*, *n.* 9. *de Voto*, & Dec. hic *n.* 59. illa authoritas ita debet intelligi, ut non debeamus infideles judicare excommunicando, vel compellendo ad fidem, ad quam ſola Dei gratia vocantur, *c. De Judæis*, 45. *diſt.* Eodem modo reſpondet gloſ. in *d. c. Multi*, *in verb. Judicare*, 2. *q.* 1. & Turr. *n.* 10. ubi reddit rationem, quia tales Infideles judicium, & pœnam, qua excluderentur a communicatione Fidelium, & Eccleſiæ, non multum curatent, tanquam illi, qui Eccleſiam non venerantur. Cum
79 igitur, ut ex prædictis apparet, Apoſtolico omnis anima ſive fidelis, ſive infidelis ſubjecta ſit; conſequitur hinc, ut omnes ligentur ejus ſtatutis, quia forum ſortiti, & ſtatutis ligari a pari procedunt, *c. Ut animarum*, *de Conſt. lib.* 6. & notat Archid. in *c. Quo jure*, *n.* 18. 8. *diſt.* Specul. in *tit. de Conſt.* §. 1. Et hac regulam poſuit Cald. *conſ.* 34 *quod incipit*, *Statuto*, *de teſtamen.* Ant. de Butr. *in rubr. de conſuet. n.* 7. Dec. in *c. Decernimus*, *num.* 197. *de Judic.* Card. Seraph. *dec.* 1018. *n.* 6. & ſtatuendi
80 poteſtas a juriſdictione dependet, *cap. A nobis*, *il* 1. *de ſent. excomm. d. c. Ut animarum*, *l. fin.* & ibi notat Bald. *ff. de juriſdict. omn. Judic.* Bart. *in l. Omnes populi*, *in* 1. *q. in princ. ff. de juſtit. & jur.* Abb. in *c. Eccleſia S. Mariæ*, *n.* 10. *infra eod.* & ideo quicunque poteſtati ſubjecti ſunt, ſubduntur legi, quam fert illa poteſtas, ut inquit S. Th. in 1. 2. *q.* 96. *art.* 5.

81 Concludendo pro conciliatione gloſſæ, & Innocentii, arbitror ſit diſtinguendum: Aut quæritur, an Conſtitutiones Canonum ligent omnes in univerſum in materia eis adaptabili: & tenendum eſt ligare omnem creaturam; & in hoc recte Innocentius redarguit gloſſam, quod reſtringit textum ad ſubditos; in hoc enim gloſſa ſupponit extare aliquos, qui non ſint ſubditi: at hoc eſt manifeſte falſum, quia nullus in orbe reperitur, qui non ſubſit Apoſtolico, & in materia ſibi adaptabili ejus Conſtitutionibus non ligetur, ſive Eccleſiaſticus, ſive Laicus; ſive Princeps, ſive ſubditus; ſive Chriſtianus, ſive infidelis. Ad hoc *c. Novit*, *de Jud. c. Solite*, *de major. & obed. c. Pro humani*, *de homic. lib.* 6. & quod notat
82 Innocentius in *c. Ad Apoſtolica*, *de re judic. eodem libro*. Ideoque procedit præſcriptio exemptionis ab Imperatore, nec præſcribens remanet acephalus, quia ſubeſt Papæ, & ad eum recurritur pro juſtitia obtinenda adverſus eos, qui in terris ſuperiorem non habent, ut tradit Cardin. in Clemen. *Paſtoralis*, §. *Rurſus*, *in* 2. *notab. de re*
83 *judic.* Abb. *in c.* 1. *n.* 2. *& 6.* & ibi etiam Felin. in 2. *notab. de probat.* & idem Felin. hic *n.* 10. *verſ. Et proiſtis facit*. Et propterea ſi Judæi delinquant contra legem Moſaicam, per legem Canonicam puniuntur, ut per Petr. de Anchar. *in repet. c. Ea*, *quæ de regul. jur. lib.* 6. quem re-
84 fert, & ſequitur Felin. hic *n.* 38. & idem ſi obſint fidelibus, *c. Si inimicus*, 93. *diſt.* Petr. Brixien. in *Repert. in verb. Infidelis*. Aut ſi delinquant in opprobrium Chriſtianæ religionis, ut in *c. Sæpe*, 28. *diſt.* & notat Ancha-
85 ran. *ubi ſupra v. Sexto quæro*, *& in conſ.* 15. *incipien. Spiritualis judex*. Alios caſus recenſent Gemin. in *c. Multi*, 2. *q.* 1. & Silveſt. in *v. Judæus*, *v. Quarto quæro*, *n.* 7. *& ſeqq.* Unde in Concilio Palentino celebrato anno Domini 1388. tempore Urbani Papæ VI. in rubrica de feriis per fideles colendis ſic legitur: *Cedit in oppobrium Religionis Chriſtianæ, quod Judæi & Saraceni inter Chriſticolas habitantes, diebus Dominicis & feſtivis mercimonia vendere, & artificia, ac mechanica opera exercere publice non verentur. Cum autem in divinæ Majeſtatis offenſam non ſint a Chriſti fidelibus aliquatenus tolerandi, ipſis Judæis, & Saracenis, ne mercimonia vendere, aut qualitercunque artificia, ſeu opera mechanica exercere præſumant diebus Dominicis, & feſtivis, qui per Chriſtianos coluntur, diſtrictius inhibemus, & ad id compelli per locorum Ordinarios, ac Judices ſeculares, ſub quorum juriſdictione Judæi & Saraceni vivere dignoſcuntur, per ſubtractionem communionis fidelium, & alias pœnas temporales, authoritate, qua fungimur, præcipimus, & mandamus. Quod ſi ſeculares Judices negligentes fuerint in præmiſſis, ad hoc per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur.* Hæc ibi. Adverte tamen, quia hujus Concilii, ſeu potius Conciliabuli nulla eſt authoritas. Fuit enim celebratum a Petro de Luca Pſeudo-Cardinali in Hiſpa-

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

niarum patribus Legato Clementis VII. Antipapæ, ut patet ex illius præfatione, & ſubſcriptione *tom. 7. Concil. pag.* 975. *& 978.* Et rationabili tamen conſuetudine receptum eſt, ut fideles apud Chriſtianos commorantes ad dies feſtos ſervandos teneantur, ut teſtatur Bertach. in *tract. de Gabell. par.* 7. *q.* 1. & pro ſtatu Eccleſiaſtico extat Conſtitutio Pauli IV. *Cum nimis abſurdum* §. 5. *in* 86 *Bullar. tom.* 1. *pag.* 721. facit textus in *c. Quia*, *& in c. In nonnullis*, *infra de Judæis*, ubi interdicitur Judæis, & Saracenis, ne in die Paraſceves oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum proſiliant; & præcipitur, ut præſumptores hujuſmodi condigna animadverſione compeſcantur.

Aut quæritur, an ſingulæ Conſtitutiones Canonicæ 87
ligent omnes in materia eis non adaptabili. Et dicendum eſt, non ligare, non quia ſubditi non ſint, ſed quia materia eis non congruit, ideoque in eo particulari caſu non ſubjiciuntur legi. Nemo enim dixerit Judæos & Paganos ligari edicto generalis Concilii de confitendo ſemel in anno, & communicando in Paſchate. Quod accidit, non quia infideles non ſint ſubditi Eccleſiæ; ſed quia Sacramentorum perceptio eis non adaptatur, *cap. fin. cum ibi notat. de Presbyt. non baptiz.* cum Baptiſmus ſit janua omnium Sacramentorum, §. *Verum*, 32. *diſt.* Unde merito illa Conſtitutio reſtringitur ad fideles. Et propterea ſi Judæi matrimonium contrahent in gradi- 88
bus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem converſi non ſeparantur, *c. Gaudemus*, *infra de divort. cap. De infidelibus*, *de conſag. & affinit.* & eorum proles legitima eſt, *c. fin. Qui fil. ſint legit.* nam cum habeant legem veteris Teſtamenti, cui ſubjiciuntur, non tenetur ſervare Canones de matrimonio loquentes, ſecundum Archid. poſt Hug. *c. Multi*, *n.* 6. 2. *q.* 1. ac proinde non tenentur 89
ſervare formam a Concilio Tridentino præſcriptam in *c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reformatione matrimonii*. Imo nec poſt converſionem tenentur iterum contrahere coram Paro- 90
cho, & teſtibus, quia non contrahunt de novo, ſed perſiſtunt in jam contracto, ut conſulit Navar. *conſ.* 4. *de pact. in antiq. impreſſ. & in nov. conſ.* 2. *incip. Judæus*, *& Judæa*, *de converſ. infidel.* Et in ſucceſſionibus ſimi- 91
liter utuntur lege veteris Teſtamenti, ut per Florian. in *l. Maximum vitium*, *C. de liber. præterit.* ubi teſtatur ita fuiſſe conſultum in hæreditate Judæi triginta millium ducatorum, ut refert hic Felin. *n.* 37. adjiciens idem procedere in Catechumenis, poſt Gemin. *c. Audite*, *in* 2. *notab.* 34. *diſt.*

In his igitur caſibus, & aliis conſimilibus, infideles 92
non ligantur ſtatutis Canonum, quia materia eis non congruit. Nec mirum; nam nec Laici fideles in mere temporalibus & prophanis ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ, *cap. Quoniam*, 10. *diſt.* *cap. Si duobus*, *de appellat. gloſ. in cap. Per venerabilem*, in verb. *Habeat poteſtatem*, *qui fil. ſint legit.* Anton. de Batr. in *cap. fin. numer.* 13. *infra eod.* & ſcripſi in *cap.* 1. *num.* 26. *& ſeqq. infra de pract.* & tamen non propterea vitiatur regula hujus textus, nec licet abſolute affirmare laicos Chriſtianos non ſubeſſe Romano Pontifici, aut non adſtringi ſtatutis Canonicis. Quæ diſtinctio in effectu eſt ex mente Baldi hic *num.* 5. dicentis: Aut eſt talis Conſtitutio, quæ poſſit adaptari omnibus; & tunc eſt verum, quod dicit Innocentius: Aut non poteſt adaptari omnibus, puta infidelibus; & tunc bona eſt dicta gloſſa.

Nunc principalis regula hujus textus, quod Conſtitu- 93
tiones Canonum ab omnibus ſint ſervandæ, multipliciter declarantur hic a gloſſa, & Doctoribus.

Primo enim declaratur, ut procedat, dummodo Conſtitutiones ſint publicatæ, quia alias non ligant, §. *Leges*, 4. *diſt. c.* 1. & ibi gloſſa in verb. *Solemniter*, *de poſtul. Prælat. c.* 1. ubi etiam gloſſa in verb. *Duos menſes*, *de ſentent. excommun.* DD. & præſertim Felin. *n.* 7. *c.* 2. *infra eod.* Quinimo publicationem eſſe de eſſentia legis, docet S. Thomas in 1. 2. *q.* 90. *art.* 4. & Navar. *conſ.* 1. *v. Quinto dico*, *hoc tit. de conſtitut.* & tenent Paul. & Matth. relati a Cardin. in *proœmio Clementin. in verb. Univerſitati*, *n.* 1. De hoc ſcripſi latius in *d. c. fin. n.* 43. *& ſeqq. infra eod.* ubi etiam poſui, an declarationes requirant publicationem.

Declaratur ſecundo, ut procedat in Conſtitutionibus 9
generalibus tantum, non autem in Conſtitutionibus particularibus reſpectu certarum perſonarum, vel locorum,

v. Cum longe, 63. *dist. c. Nihil*, *infra de elect.* & notant hic gl. 1. & omnes. Quomodo autem agnoscatur, an Constitutio sit generalis, declarat gl. in *c. Ut circa*, *in v. Perpetuo*, *de elect. lib.* 6. & prosequitur Bald. *in l.* 3. *n.* 2. *C. De legib.* Felin. hic *n.* 15.

95 Declaratur tertio, ut non procedat in Constitutionibus abrogatis per contrariam legem, vel consuetudinem: illæ enim non sunt servandæ, *cap.* 1. 26. *dist. cap. ult.* 36. *quæst.* 2. *gloss.* 1. Innocent. *in princ.* Abb. *num.* 3. *in*
96 *gloss.* 2. & Doctores hic. Imo utens Constitutionibus a lege abrogatis incidit in pœnam falsi, ut est textus in §. *Hinc igitur*, *in prima Constitutione C.* & notat glos. & Bart. in *leg. fin. ff. de falsis*, Aretin. *in* §. *In personam*, & ibi etiam Jas. *n.* 19. *instit. de action.* Dec. hic *in prima lectura*, *n.* 37. Præterquam in aliquibus casibus, quos post Butr. & Imol. recenset hic Felin. *n.* 19. & Dec. *d. n.* 37. *vers. Et procedit dicta conclusio*, *& n. sequentib.* An autem Constitutio Ecclesiastica liget ab initio, antequam a subditis recipiatur, anne tollatur per non usum; relatis octo Canonistarum opinionibus, examinavi latissime in *cap.* 1. *a num.* 16. *usque in finem infra*, *de treuga*, *& pace*.

97 Declaratur quarto, ut locum habeat in Constitutionibus, quæ præcipiunt, aut prohibent; secus si simpliciter consulant, vel adhortentur, quia lex consilii regulariter non est obligatoria, *c. ult.* §. *Quod præcipitur*, 14. *q.* 1. §. *Hæc et si legibus*, 4. *dist.* glos. 2. Abb. & omnes hic; nisi in tribus casibus. Primus est, cum quis adstrinxit se consilio, ut in Religiosis solemniter professis, *c. Cum ad monasterium*, *de statu Monachorum*; qui tamen non obligantur ex vi Canonis consulentis, sed ex
98 vi voti, secundum Butr. Imol. & Felin. hic. Secundus est, cum quis venit contra legem consilii ex contemptu; quia mortaliter peccat, ut notat gl. *un. in c. Quis autem*, 10. *dist.* Tertius est, cum lex continet consilium
99 reverentiæ, *c. Ad aures*, & ibi gl. in verb. *Consilio*, *de etat. & qualit.* Dicitur autem consilium reverentiæ, quando materia est necessitativa, sed lex ob reverentiam ejus, cui loquitur, utitur verbis consultivis, non præceptivis, ut hic declarant DD. & in specie Abb. *n.* 4. Felin. *n.* 23. Exemplum sumi potest ex decretis Concilii Tridentini in *c.* 5. *vers. Quod auxilium*, *sess* 25. *de Regular. & in c.* 20. *sess.* 25. *de reform. & ex decreto de recipiendis*, *& observandis decretis Concilii*, *ver. Superest nunc*, *ut Principes omnes*; & ex Bulla Pii IV. confirmationis Concilii, quæ incipit: *Benedictus Deus*, *v. Ipsum*
100 *vero charissimum filium nostrum Imperatorem*. Ceterum his casibus obligatio non oritur ex consilio, sed ex natura rei; nam verba horatoria impropriantur, quando subjecta materia est de præcepto, ut est text. in *c. Rogo*, & ibi notat gl. 1. 11. *q.* 3. *& in c.* 1. *in verb. Hortamur*, ubi glossa exponit, id est, præcipimus, *infra de testibus*, & sequitur Abb. *in c. Nam concupiscentiam*, *n.* 3. *infra hoc tit.* Vel certe, ut ait ibi Dec. *n.* 21. verba hortatoria tunc non impropiantur, quia non est inconveniens aliquem hortari ad illud quod facere tenetur, *c. Pervenit*, 84. *dist.* & ideo verbum, *Rogo*, & verbum, *Hortamur*, in locis præallegatis proprie intelliguntur, & non indicunt præceptum, sed per alia jura materia præcepti esse dicitur, ut ibi per eum,

101 Hinc Sacra Congreg. Concilii alias declaravit Episcopos temporibus præscriptis in *c.* 1. *v. Eosdem interim admonet.*, *sess.* 23. teneri apud suam Cathedralem Ecclesiam residere, nec satis esse, ut in Diœcesi resideant; nam etsi decretum illud utatur verbo, *Admonet*, quod est consilii, non præcepti; tamen obligatio residendi in Cathedrali Ecclesia surgit ex dispositione antiquorum Canonum, quos Tridentina Synodus ibi penitus non sustulit, sed tantum moderata est: nempe ex *c. Placuit.* 7. *q.* 1. & ex *c. Episcopus*, *de consecr. dist.* 3. ut scripsi plene in *c. Qualiter*, *a n.* 27. *usque in fin. infra de Clericis non residen.*

102 Declaratur quinto regula hujus textus, ut locum non habeat in Summo Pontifice: ipse enim non ligatur statutis Canonum, cum sit supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit*, *de concess. prab.* §. *His ita*, 25. *q.* 1. ubi sic legitur: *Sacrosancta Romana Ecclesia jus & authoritatem Sacris Canonibus impertitur*, *sed non eis alligatur. Habet enim jus condendi Canones*, *utpote quæ caput est*, *& cardo omnium Ecclesiarum*, *a cujus regula nemini dissentire licet. Ita ergo Canonibus authoritatem præstat*, *ut seipsam non subjiciat eis*. Heo ibi. Et docet Sanctus Thom. *quodlib.* 4. *art.* 13. Unde Bald. in *c.* 1. *circa fin. vers. Secundo de casu de alien. feudor. Deus*, inquit, *Papæ*, *& Imperatori leges subjecit*, *& eorum celsitudini nulla lex imponi potest*; allegat textum in *Authen. de Consul. & in l. fin. C. De legib.* Et propterea Papa potestatem habet dispensandi pro loco & tempore in omnibus statutis Ecclesiæ, ut per divum Thomam *ubi supra*, *& in* 1. 2. *q.* 96. *artic.* 5. *ad* 3. Unde etiam simplici Sacerdoti committere potest, ut conferat Chrisma, ut per Doctores in *c. Quanto*, *infra de consuetud.* & est diffinitum in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. §. *Secundum Sacramentum*, de quo articulo scripsi plene in *c. unic* §. *Per frontis Chrismationem*, *infra de Sacra Unctione*; & complura his similia in proposito congerunt hic Felin. *n.* 23. *v. Fallit quarto*, & Dec. *n.* 50. qui
103 amplius affirmant Papam posse unico verbo facere Sacerdotem, vel Episcopum, allegant Angelum hoc dicentem de Sacerdote in *l.* 2. *in princ. C. de crimin. sacrileg.* & de Episcopo in *l.* 1. *n.* 2. *in fin. Cod. de sent. pars.* exem-
104 plo Imperatoris, qui unico verbo etiam procedendo, & extra ordinem prolato, potest facere quem Doctorem, ut in prædictis Juribus; & de servo liberum, ut in *l. Apud eum*, *ff. de manumiss. vindicta*. Sed adverte, quia hoc dictum Angeli est erroneum; nam omnia Sacramenta, & consequenter eorum essentialia instituta sunt immediate a Christo, ut docet Sanctus Thomas in 1. *part. q.* 60. *art.* 3. *&* 5. & est hodie diffinitum a Tridentina Synodo *de Sacramentis in genere*, *sess.* 7. *de Sacrament. can.* 1. *& in specie de Sacra Ordinatione sess.* 23. *de Sacrament. Ordin. can.* 3. & ideo in Sacramentis requiruntur res & verba determinata ex ipsa Christi institutione, ut per
105 eundem D. Thomam *dict. q.* 60. *art.* 7. Unde sine materia & forma Sacramenti essentia non perficitur, ut similiter diffinitur in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenii IV. §. *Quinto*, & in Tridentino *sess.* 14. *cap.* 2. *de differen. Sacramen. Pœniten. & Baptis.* ibi, *Materia*, *& forma*, *quibus Sacramenti essentia perficitur*. Neque Ecclesiæ relicta est potestas a Domino super Sacramentorum substantia, *cap. Sunt. quidam* 25. *quæst.* 1. & constat ex decreto Concilii Tridentini in *cap.* 2. *in princ. sess.* 21. *de commun. sub utraque specie*. Unde hanc doctrinam plene confutavi in *c. un. num.* 19. *&* 67. *de Sacramento Unctionis*. Porro respectu Episcopi dictum Ange-
106 geli salvari potest tantummodo in non consecrato. Potest enim Papa unico verbo eum facere Episcopum, id est, conferre illi Cathedralem Ecclesiam, ut quotidie facit per propositionem in Consistorio. Sed tamen sic provisus ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus, ut notat Abb. in *c. Tuanuper*, *n.* 2. *de his*, *qua fiunt a Prælatis*, Anton. de Butr. *consil.* 19. *incip. Quia hic agitur*, *n.* 3. *vers. Hoc enim verbo*: habet enim potestatem jurisditionalem, quæ ex simplici injunctionne hominis confertur, non autem potestatem Sacramentalem, quæ non confertur nisi per consecrationem, *c. Transmissam*, *&c. Quod sicut*, §. *Super eo*, *de elect.* & declarat S. Thomas in 2. 2. *q.* 39. *art.* 3. Sed respectu Sacerdotis dictum Angeli de Perusio nullo modo salvari potest. Ignoscendum est tamen Legistæ, quia in hoc articulo lapsi sunt etiam graviores Canonistæ, quorum opiniones retuli in *d. c. unico de sacra Unctione*. Ceterum quod pertinet ad hanc quintam declarationem, dic etiam Summum Pontificem comprehendi sub regula hujus textus, secundum quod ei proportionabiliter convenit: & ita non quoad vim coactivam, cum nemo cogi possit a seipso, vel a pari; sed bene quoad vim directivam, quia potest quis dirigi, vel obligari etiam a seipso, ut late ostensum est supra *num.* 57. *& seqq.* & cum
107 Princeps subjiciatur rationi, consequens est ut subjiciatur & legi, quia lex est omne quod ratione constitit, *c. Consuetudo*, 1. *dist.* Unde Seneca in *Epist. ad Lucillum*, relatus a gl. in *c. Ex eo*, *in v. Quam rationis*, *de elect. lib.* 6. Si vis, inquit, omnia tibi subjicere, te subjicias rationi.

Declaratur sexto principalis regula hujus tex. ut non procedat in infidelibus, secundum Host. & alios hic. Sed hæc declaratio non est vera, quia in materia eis adaptabili etiam infideles subjiciuntur Constitutionibus Canonum, ut patet ex dictis supra *a numer.* 64. *usque ad num.* 93.

Declaratur septimo, ut non procedat in foro conscientiæ, ut videtur tenere Abb. in *c.* 1. *n.* 19. *de rest. in integrum*.

grum. Sed hanc declarationem oſtendi falſam eſſe in *c. fin. n.* 22. *& ſeqq. infra eodem*, *& in c.* 2. *an.* 20. *de regular.* ubi fuſe probavi Decreta Apoſtolica habere vim obligandi in foro conſcientiæ etiam ſub reatu mortalis peccati.

108 Declaratur ultimo prædicta regula, ut non procedat, ſi judices ex magna cauſa tranſgrediantur Canones, ut videtur ſentire Innoc. hic *n.* 2. *verſ. Quamvis & idem credimus*. Quod ex ſequentibus confirmatur; nam Legatus ex juſta cauſa ſeveritati juris communis derogare poteſt, ut eſt expreſſum in *c. fin. de translat. Epiſc.* Et Magiſtratus propter metum periculi, vel ſcandali, poteſt legem tranſgredi, ſecundum Bald. in *l. Si quis filio*, §. *Hi autem*, *n.* 4. *ff. de injuſt. teſtam.* Et excuſatur in Syndicatu, qui ob multorum ſalutem tranſgreditur ſtatuta, ut idem
109 tradit in *l. Obſervare*, *in* 10. *q. ff. de offic. Proconſul.* Item ratione ætatis poteſt commutari pœna mortis ex ſtatuto impoſita in pupillo, qui homicidium perpetravit, ut
110 per eundem in *l. Et ſi ſeverior*, *n.* 10. *C. de infam.* Et e converſo propter caſum terribilem licere pœnas legum
111 exacerbare, ſcripſit idem Bal. in *c. Obertus*. *Qualiter olim feudum alien. poſſet*. Ideoque propter homicidium horribile, puta parricidium, clericus degradari poteſt, & tradi Curiæ ſeculari, etiamſi non ſit incorrigibilis, & ſic non ſervata forma *c. Cum non ab homine*, *de judic.* ut concludit Petr. de Anch. *conſ.* 158. *Ex narratis*, *n.* 5. *& ſeqq. & in c. Ea quæ*, *in* 19. *q. de reg. jur. lib.* 6. Abb. in *c. At ſi clerici*, *n.* 41. *de judic.* & Felin. hic *n.* 49. Qui tamen articulus eſt admodum controverſus, & extant utrinque DD. de communi & veriori opinione atteſtantes, ut refert Bern. Diaz. in *Pract. Crim. Canon. c.* 90. *de Parricid.* & dicam latius in *d. c. Cum non ab homine*, *a n.* 36. *uſque ad n.* 105.

112 Et eodem modo propter immanitatem criminis fertur ſententia contra mortuum, ſecundum gloſ. in §. *Interdum autem*, *in verb. Damnata*, *inſt. de hæredit. quæ ab inteſt. defer.* Et propter eandem immanitatem reus mortuus tradi poteſt beſtiis in cibum, ut per gloſſam un. in *l. un. ff. Arbor. furt. cæſar.* Sic noſtris temporibus vidimus cadaver Marci Antonii de Dominis olim Archiepiſcopi Spalatren. Hæreſiarchæ relapſi, in Arce S. Angeli victa functi, poſtea in Acie Campi Floræ una cum illius imagine publice concrematum fuiſſe; ob quam immanitatem etiam pecus traditur morti, ut in *c. Mulier*, 15. *q.* 2. Alia his ſimilia ponit Ludovic. Roman. *conſ.* 428. *incipit*: *In terminis propoſitæ conſultationis*, *n.* 13. *& in l. Si vero* §. *De viro*, *in* 42. *fall. ff. ſol. matrim.*

113 Et eadem ratione Epiſcopum ex magna cauſa neceſſitatis & utilitatis poſſe contra Conſtitutiones Canonum etiam Generalis Concilii diſpenſare, decidunt Domini de Rota *dec.* 262. *incip. In religioſo*, *alias eſt* 5. *de jure patr. in nov. per c. Tali*, *& c. Exigunt*, 1. *q.* 7. *& c. Propoſuiſti*, *de præben.* allegant Joan. de Lignano in *c. At ſi clerici*, *de judic.* & eos ſequuntur Roman. *conſ.* 325. *incip. Quoad primum conſultationis articulum*, *num.* 7. *verſ. Hinc eſt*, *quod notabiliter concludunt Domini de Rota*, *dict. conſ.* 428. *& numer.* 14. Abb. in *cap. Cum dilectus n.* 5. *de eleg.* & Felin. hic, qui a *num.* 48. longam ſeriem cumulat caſuum conſimilium, & latius Hippol. de Manil. in *l.* 1. *col.* 9. §. *fin. ff. de quæſt.* & Jaſ. in *leg. Omnes populi*, *n.* 11. *ff. de juſtit. & jur.* Generaliter autem, quæ veniant conſideranda in pœnis temperandis, vel exacerbandis, luculenter declarat Marian. Soc. in *c. Licet*, *a n.* 22. *infra de pœnis*, & ante eum Henric. Boich. in *cap. In Archiepiſcopatu*, *col.* 2. *v. Et in hac cauſæ conſideratione*, *de raptor.*

114 Ceterum adverte, quia in his caſibus Judices proprie non tranſgrediuntur Canones, ſed potius interpretantur mentem & rationem legis ad illum caſum non extendi. Quod egregie explicat S. Th. in 2. 2. *q.* 120. *art.* 1. ait enim: *Quia humani actus*, *& de quibus leges dantur*, *in ſingularibus continentibus conſiſtunt*, *quæ infinitis modis variari poſſunt*, *non fuit poſſibile aliquam regulam legis inſtitui*, *quæ in nullo caſu deficeret*; *ſed legislatores attendunt ad id*, *quod in pluribus accidit*, *ſecundum hoc legem ferentes*; *quam tamen in aliquibus caſibus ſervare eſt contra æqualitatem juſtitiæ*, *& commune bonum*, *quod lex intendit. Sicut lex inſtituit*, *ut depoſita reddantur*, *quia hoc ut in pluribus eſt*; *contingit tamen aliquando eſſe nocivum*, *puta ſi furioſus depoſuit gladium*, *& eum repoſcat*, *dum eſt in furia*: *vel ſi aliquis repoſcat depoſitum ad pa-*

triæ impugnationem. *In his ergo & ſimilibus caſibus malum eſt ſequi legem poſitam*: *bonum autem eſt*, *prætermiſſis verbis legis ſequi id*, *quod poſcit juſtitiæ ratio*, *& communis utilitas*. *Et ad hoc ordinatur Epicheja*, *quæ apud nos dicitur æquitas*. Hactenus D. Th. ubi Card. Cajetan. latius explicat quid ſit Epicheja: & ſubdit his caſibus legis interpretationem authoritative quidem ad Principem pertinere, ſed doctrinaliter ad legis peritos. Idipſum docuit idem S. Th. 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. dicens: *Statuta communia proponuntur*, *ſecundum quod multitudini conveniunt*; *& ideo legislator in eis ſtatuendis attendit id*, *quod communiter habetur*, *& in pluribus accidit*. *Si quid autem ex ſpeciali cauſa in aliquo inveniatur*, *quod obſervantiæ ſtatuti repugnet*, *non intendit talem legislator ad ſtatuti obſervantiæ obligare*. Hæc ibi. Itaque in his tantum abeſt, ut Judices faciant contra leges, ut potius contras eas facerent, ſi poſthabita ratione ſequuntur corticem verborum; quia non dubium eſt in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem; ut in *l. Non dubium*, *C. de legibus*, quem textum ad hoc adducit S. Th. *d. q.* 120. *art.* 1. *ad primum*: & hoc eſt, quod ſenſit hic Innocentius *n.* 2. non enim dicit Judices poſſe ex cauſa leges tranſgredi, ut refertur a Felin. hic *n.* 48. quinimo eodem *n.* 2. recenſet opinionem illorum, qui dixerunt adminiſtratores, & ordinarios quandoque licite tranſgredi leges ratione caſuum emergentium, & ſic ex rationabili cauſa, per textum in *Authent. Jusjurandum*, *quod præſtatur ab his*, *circa princip. collat.* 3. & hanc opinionem reprobat dicens: Hoc non placet; nam ſicut in eadem Authent. continetur, utrique parti tam in privatis, quam in publicis 115
contractibus jurant ſervare juſtitiam. Unde dicimus, quod adminiſtratori non licet a juſtitia diſcedere. Non obſtat prædicta Authentica, ubi dicit: Servabo æquitatem, ſecundum quod mihi viſum fuerit juſtum. Quia illud intelligitur extra judicium, ut in officiis dandis; vel etiam in Judiciis in his, quæ commiſſa ſunt ejus arbitrio, ut induciis dandis, & ſimilibus, *l.* 1. *ff. de jure deliber.* & *De induciis*, 3. *quæſt.* 3. & in diſpenſationibus, *c. Exigunt*, 1. *quæſt.* 7. & in pœnis, ſaltem in extraordinariis criminibus. Ita Innocentius, qui, ut vides, reſtringit ſe ad ea, quæ commiſſa ſunt Judicis arbitrio. Et ſequitur totidem fere verbis Compoſtell. *n.* 3. 116
Et quamvis poſtea ſubdant ſe idem credere in criminibus ordinariis, ſi Judex ex cauſa viderit pœnas temperandas: hoc tamen ideo dixerunt, quia jura tribuunt Judicibus hac facultatem pœnas temperandi, & augendi, ut in juribus per eos citatis. Nam in *l. Aut facta*, §. *fin. ff. de pœnis*, legitur: *Nonnunquam evenit*, *ut aliquorum maleficiorum ſupplicia exacerbentur*, *quoties nimirum multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit*. Et *in c. Ut conſtituentur*, 50. *diſt.* dicitur: *Detrahendum eſſe aliquid ſeveritati*, *ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat*. *In c. Tanta*, 86. *diſt.* parcitur ſenectuti, & ſimplicitati, *& in c. Circumcelliones*, 23. *q.* 5. Auguſt. ait: *Imple Chriſtiane Judex pii patris officium*. *Sic ſuccenſe iniquitati*, *ut conſulere humanitati memineris*: *nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciſcendi libidinem*, *ſed peccatorum vulneribus curandis adhibeas voluntatem*. Ad idem textus *in l. Reſcipiendum*, *ff. de pœnis*, *& in l. Et ſi ſeverior*, *C. de infam. cum concordan.* de quibus ibi per gloſſam, & Doctores, & generaliter ſtatuitur in *l. Hodie*, *ff. de pœnis*. Unde Bald. in *d. l. Et ſi ſeverior*, *n.* 3. Videtur, inquit, ſervare legem, qui ex generali poteſtate ſibi conceſſa per *d. l. Hodie*, alterat pœnam.

Et ſecundum hæc Judex, qui in crimine homicidii 117
non procedat ad pœnam mortis contra pupillum, ut in exemplo ſuperius relato per Bald. & per Felin. hic *num.* 48. non tranſgreditur, quin potius exequitur leges, quia minor etiam proximus pubertati, & doli capax, pro homicidio nunquam debet affici pœna capitis, ſed mitiori citra mortem, & membri mutilationem, text. eſt in *cap.* 2. *in fin. de delict. puer.* & ibi notat gloſſ. in verb. *Inultum*, & alii communiter, Dec. in *l. Fere in omnibus*, *num.* 2. *ff. de reg. jur.* & in caſu contingenti conſuluit Anchar *conſ.* 283. *incip. Jure ſtricto*, Aug. ad Ang. *de malef. in v. Scienter doloſe*, *poſt n.* 6. ubi refert ſe liberaſſe quendam, qui in ripa Padi bajulum interfecerat, & alia exempla recenſet Clar. *in practic. crim.* §. *fin. q.* 60. *v. Sed in omnem caſum*. Quinimo nec ma- 118
jor 14. annis, & minor 25. pro atrocibus delictis plecti

potest pœna ordinaria mortis, & in atrocioribus succurritur ei, quatenus interdum ad mediocrem pœnam miseratio ætatis Judicem perduxerit, ut est casus in *l. Auxilium*, §. *In dictis*, *ff. de minor.* & in homicidio voluntario respondit Rolan. a Valle *cons.* 77. *Quia formata*, *n.* 3. *& seqq. lib.* 3. Thes. *dec. Pedemont.* 161. *n* 4. ubi reprobat contrariam observantiam Senatus Pedemontani, affirmans illam esse nimis rigorosam, & humano Judice indignam, *& n.* 5. dicit conclusionem minorandæ pœnæ procedere etiam in atrocibus, Gramm. *dec.* 22. *n.* 11. ubi allegat Dec. *cons.* 335. loquentem in pluribus abortibus, *& n.* 12. attestatur de communi. In cri-
119 minibus tantum atrocissimis major 14. annis non succurritur, ut probat textus in *dict.* §. *In delictis*, *vers. Sed tu ad legis*, & tenet gl. *in d. l. Fere in omnibus*, *ff. de reg. jur. & in d.* §. *In delictis*, *& in verb. Atrocioribus*, quæ ita exponit textum illum, prout etiam exponunt Alber. *n.* 3. Jo. de Anan. *in d. c.* 2. *n.* 8. *vers. in glos. fin. de delict. puer.* & Franc. Cald. *in repet. l. si Curatorem*, *in verb. Vel adver-*
120 *sarii dolo*, *n.* 61. *C. De in integr. restit.* & in patricidio exemplificat D. August. in libro quæstionum novi & veteris Testamenti, in hæc verba: *Non enim velandum est excusatione rusticitatis*, *vel ætatis*, *parricidium*, *quod dolo malo aut ex insidiis patratum probatur*. Unde Vinc. de Franc. *dec.* 230. *incip. Minori non succurritur*, refert quendam nobilem, qui parricidium veneno commiserat, quamvis 18. annum non complevisset, tamen a magna Curia condemnatum fuisse amputatione capitis, utque illius corpus includeretur in sacco, seu dolio, & in mare projiceretur, itaut sepultura careret, juxta textum in *l. Pœna parricidii*, *ff. ad leg. Pomp. de paricid.* & Consilium confirmasse hujusmodi sententiam, quæ ob criminis immanitatem in die festo ipsorum Tribunalium fuit executioni demandata quoad capitis amputationem sub die 16. Junii 1580. cetera Prorex remisit ad quorundam nobilium supplicationem. Sequitur prædictam decisionem Menoch. *de arbitr. Judic. lib.* 2. *cent.* 4. *casu* 356. *n.* 18. & novissime Farin. in *Praxi crim. q.* 92. *num.* 107. *& seqq.* ubi pluribus relatis affirmat hanc opinionem esse communiter receptam, & servari posse in judicando duobus concurrentibus, videlicet ut delinquens sit major annis 14. & Principe consulto. Hunc articulum plene examino in *d. c. Cum non ab homine*, *de Judic. in q.* an Novitius minor 25. annis, qui Superiorem Regularem interfecit, a Religione tradi possit aut debeat Curiæ seculari.

Tenendum est igitur, Ordinariis, & Episcopis nulla- 121
tenus licere jura transgredi, aut contra Constitutiones Canonum dispensare, nisi a jure reperiatur illis expresse permissum, ut est text. in *cap. Dilectus*, *infra de temp. ordinat.* ubi post Laur. & Jo. hanc regulam ponunt Innoc. *numer.* 2. *in vers. Dispensatio*, Abbat. Antiq. in *vers. Permissa*, Host. *numer.* 2. *in vers. Hujusmodi dispensatio*, Jo. And. *numer.* 7. Bullam. *num.* 1. Butr. *num.* 6. *vers. Quinto nota regulam*, Card. *numer.* 2. Abb. *num.* 3. late Archid. in *cap. Licet Canon*, *num.* 3. *vers. Et ibi assertive dixit*, *de elect. lib.* 6. & ita communiter teneri testatur Abb. in *cap. Atsi Clerici*, §. *De adulteriis*, *numer.* 6. *v. Quandoque Constitutio loquitur generaliter*, *de Judic.* Episcopi enim sunt custodes Canonum, & magistri, *cap. Cum quibus*, 24. *quæst.* 3. & debitores sacras regulas custodire, *cap. Cum simus*, 9. *quæst.* 3. ad idem jurejurando se adstringunt, *cap. Ego N. de jurejur.* Unde nulli Pontificum licet Sedis Apostolicæ decreta in totum, vel in partem qualibet occasione convellere, vel mutare, ut legitur in *c. Institutionis*, 25. *q.* 2. *cum concord.* de quibus per Archid. *loco cit.* per Feder. de Sen. *cons.* 17. *incip. Quæstio talis est*, *per tot.* & Petr. de Anchar. *hic n.* 188. *vers. In contrarium*, *& n.* 190. *vers. Accedit his utilis quæstio*, & scripsi plenius in *eod. cap. Dilectus*. Hactenus de opinione Innocentii.

Decisio autem Rotæ supra de *jure patr. in nov.* quod Episcopus ex magna causa necessitatis & utilitatis possit contra Canones generalis Concilii dispensare, an, & quando procedat, dixi late in *cap. final. infra de fil. Presbyter.* ubi posui octo requisita, quæ debent simul concurrere ad hoc, ut prædicta doctrina tuto servari possit in practica.

DE CONSTITUTIONIBUS.

D. Hieronymus in parabolis.

CAPUT V.

NE innitaris prudentiæ tuæ. Prudentiæ suæ innititur, qui ea, quæ sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.

SUMMARIUM.

1 *Constitutiones decretorum singularibus sunt opinionibus præferendæ.*
2 *Prudentiæ suæ inniti quis dicatur.*
3 *Sapientia, vel stultitia bonis ex dictis, vel factis dignoscitur.*
4 *Facta magis spectanda sunt, quam verba.*
5 *Sanctorum Patrum dictis an, & quando sit standum.*
6 *Papæ interpretatio prævalet dictis Sanctorum Patrum, & contraria opinio Abbatis refellitur tanquam erronea.*
7 *Ecclesiæ Romanæ doctrina est regula fidei.*
8 *Hieronymi authoritas cur prævaluerit sententiæ Concilii.*
9 *Sanctorum Patrum dicta in philosophicis non sunt majoris authoritatis, quam dicta Philosophorum quos sequuntur.*
10 *Judex non debet judicare secundum propriam opinionem, sed secundum decreta Patrum, & aliorum habentium authoritatem legis condendæ.*
11 *Opinio propria, & singularis, erronea est, & potius est quædam superstitio.*
12 *Captiosi, & nimium de se præsumentes, volunt omnes opiniones suas aliis prævalere.*
13 *Opinionem probabilem an sequi liceat in quacunque materia, latissime discutitur, & num. seqq. usque ad num.* 403.
14 *Divisio tractatus de opinione probabili.*
15 *Opinio etiam minus probabilis eligi potest in materia ad fidem aut mores non pertinente, & num.* 19.
Declaratur, num. 117.
16 *Opiniones diversas si Sancti inter se habeant in his quæ ab Ecclesia non sunt definita, licitum est cuilibet, quod vult, dicere.*
17 *Mariæ Virginis corpus asserere non fuisse assumptum in Paradisum, hodie est proximum hæresi.*
18 *Opiniones non probabiles an sequi liceat in articulis non diffinitis, remissive, & n.* 117.
20 *Opinionem alicujus Magistri eligens contra manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id, quod publice tenetur secundum Ecclesiæ authoritatem, non potest ab erroris vitio excusari.*
21 *Opinio illa semper est præferenda, quæ habet pro se legem, vel probatam consuetudinem.*
22 *Opinio quid sit, numer.* 78. *&* 91. *& sequenti n.* 127.

23 *Doctrinæ de libera electione opinionis probabilis origo & progressus, & n. seq.*
25 *Probabilitatis gradus tres.*
26 *Referuntur authores doctrinæ de libera electione opinionis probabilis, & eorum assertiones, ibid. & n. seqq. usque ad n. 44.*
27 *Videlicet licere omnibus illam sequi, & in omni materia.*
28 *Et in specie id licere Lectoribus, & Magistris.*
29 *Item Advocatis, etiam in causa sanguinis, num. 381. & 390.*
30 *Item Consiliariis, & Consultoribus animarum, n. 354.*
31 *Item Judici etiam contra communem, n. 298. & n. 355.*
32 *Itaut reo non liceat appellare, etiamsi pro se habeat probabiliorem.*
33 *Item Medico, n. 293. & 373.*
34 *Item Regi in bello gerendo, n. 306. & 375.*
35 *Item Sacerdotibus in essentialibus Sacramentorum, & illorum administratione, num. 303. & num. 376.*
36 *Itaut liceat consecrare in materie incerta.*
37 *Et Confessarius teneatur sequi opinionem probabilem pœnitentis, etiam si credat eam esse falsam, n. 305.*
39 *Et Ecclesia tribuat jurisdictionem ad absolvendum Sacerdoti eligenti opinionem probabilem, numer. 380.*
40 *Et sequi liceat opinionem minus tutam, Etiam in articulo mortis.*
41 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum est valde utilis Christianæ Reipublicæ, & saluti animarum, & n. seqq.*
Imo valde pernicioſa, ut late ostenditur, n. 293. & n. seqq. usque ad n 340. & n. 401.
42 *Restitutio pecuniæ possit fieri per partes, invito domino.*
43 *Famulus an possit ducere concubinam in domum heri absque peccato.*
44 *Opinionem probabilem secundum se an in moralibus sequi liceat, præscindendo a quacunque probabilitate opinionis oppositæ, late discutitur, ut numeris sequentibus, usque ad n. 121.*
45 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa, n. seqq. usque ad n. 59.*
Referuntur fundamenta pro opinione negativa a n. 59. usque ad n. 111.
Solvuntur contraria a n. 111. usque ad n. 121.
Et quid si fiat reflexus ad opinionem oppositam, n. 109.
46 *Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis non agit temere, sed prudenter, n, 56.*
Contrarium n. 66. & 69. 70. & seqq. n. 111.
47 *Certitudo moralis de honestate operationis sufficit ad honeste operandum.*
48 *Certitudo alia supernaturalis, alia naturalis, & alia moralis.*
49 *Leges illæ optime sunt constitutæ, quæ quam paucissima reliquerunt arbitrio judicantium.*
50 *Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quarere.*
51 *Moralis materia non nititur certa demonstratione, sed conjecturis grossis, & figurantibus,*
Declaratur, n. 99.
52 *Certitudo est determinatio intellectus ad unum.*
53 *Prudentia est de non necessariis.*
Declaratur, n. 116
54 *Prudentia hominis non est omnino certa propter variabilitatem singularium.*
55 *Deus, & lex non obligant ad impossibile.*
57 *Opinio tutior ex Canonum præscripto non est eligenda, nisi res dubia sit.*
Declaratur, n. 118.
58 *Opinionem probabilem eligens non est in dubio, licet sit cum formidine partis oppositæ.*
Declaratur, n. 71.
60 *Actus humanos, ut sint recti, & habeant bonitatem moralem, præcedere debent verbum verax, & consilium stabile, n. 87.*
61 *Veritas est indubitata rei certitudo.*
62 *Opinio probabilis indubitatam rei certitudinem habet, n. 71.*
63 *Veritas nec fallit, nec fallitur: opinio secus.*
64 *Veritas manet, & invalescit in æternum.*
65 *Opinio stabilitatem habet, sed variabilis est.*
66 *Prudentia quid sit.*
Opinio intellectus & fides in quibus differant, ibid.
67 *Prudentia est generalis regula humanorum actuum, & complectiva omnium virtutum moralium.*
68 *Intellectus rectus est, qui dirigitur a prudentia, scientia & opinione vera; non rectus vero, qui dirigitur ab eorum contrariis.*
69 *Opinio contradistinguitur a virtutibus intellectualibus, n. 85. & 87.*
70 *Certitudo saltem moralis de rectitudine & honestate operationis requiritur ad recte & honeste operandum, n. 98.*
71 *Opinio probabilis moralem certitudinem non habet, n. 72. & 76.*
78 *Opinionis diffinitio quæ, n. 91. & 92.*
79 *Intellectus rectus, & non rectus, qui dicatur ex sententia Alexandri de Ales, & D. Thomæ, num. 80.*
81 *Judicium duplex in quolibet ratiocinato.*
83 *Intellectus inclinatur in objectum suum per modum naturæ.*
84 *Veritatem amat omnis homo natura non degenerans, & eam scire super omnia desiderat, n. 115.*
86 *Intellectus speculativi & practici virtus in quo consistat.*
87 *Judicii bonitas non consistit in sola veritate, sed in eo, quod sit firmum & stabile.*
88 *Scrupulus mors est conscientiæ, si applicatio ad opus fluctuat circa rectum & obliquum, n. 96.*
89 *Fluctuans quantum sapit fluctuationis, tantum sapit indeterminationis. n. 96.*
91 *Opinio probabilis habet inseparabiliter annexam formidinem.*
92 *Opinio est credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter suspicionem & plenam probationem, n. 261.*
93 *Formido quid sit.*
94 *Suspicio est credulitas ex levibus conjecturis, & tenet medium inter dubitationem & opinionem, n. 261.*
95 *Scrupulosa cum conscientia operari peecatum est, nisi prius error deponatur, n. seqq. & n. 246.*
96 *Conjux, qui habet conscientiam impedimenti ex credulitate levi, non potest exigere debitum, nisi prius deponat scrupulum, n. 241.*
97 *Opinionibus contrariis si quis adducatur in suspicionem, quod actus si illicitus, ex sententia D. Thomæ non potest actum illum explicare absque peccato.*
99 *Certitudinem ex probabilibus sufficere in moralibus quomodo sit intelligendum, plene explicatur, ut n. seqq. usque ad n. 111.*
100 *Aristoteles in 1. Ethicor. c. 3. expenditur.*
101 *Salomonis judicium non fuit probabile, sed omnino certum.*
102 *Sententia diffinitiva fertur ex violenta præsumptione.*
103 *Probationes plures imperfectæ simul junguntur ad faciendam plenam & perfectam probationem.*
104 *Probationes duæ semiplenæ faciunt unam plenam.*
105 *Testis unus, & confessio facta, absente parte, plene probat.*
106 *Probatio plena conficitur ex diversis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem.*
107 *Probatio plena consurgit ex pluribus præsumptionibus ad idem tendentibus, & ex pluribus adminiculis, quando unum alteri adminiculatur.*
108 *Judex inquisitor veritatis debet cuncta rimari, nec se adstringere ad unam speciem probationis.*
109 *Opinio probabilis potest amplecti, quando contraria, utcunque tutior, est rationibus destituta.*
110 *Opinio probabilis respectu non probabilis potest dici probabilior.*
112 *Certitudinem moralem habere de omnibus eligibilibus est supra humanam facultatem, & n. seqq.*
113 *In moralibus periculum est diversa sentire, & admodum*

modum utilem veritatem investigare.

114 *Ad veritatem nati homines, & ut plurimum veritatem consequuntur.*

116 *Prudentiæ materia sunt agibilia, secundum quod sunt objectum rationis, scilicet sub ratione veri.*

118 *Opinionem tutiorem sequi tenetur non tantum qui dubius est, sed etiam qui formidat.*

121 *Ex opinionibus duabus oppositis æque probabilibus an liberum sit cuilibet sequi utranque, vel alteram, quam maluerit. Late discutitur, ut num. seqq. usque ad n. 253.*

122 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa.*
Referuntur fundamenta pro opinione negativa a n. 123. usque ad n. 252.
Solvuntur contraria, n. 252.
Propositiones duæ contradictoriæ possunt esse probabiles, n. 122. & n. 131.

125 *Opiniones oppositas qui judicat esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est moraliter certus, sed dubius. Late firmatur, ut n. seqq. usque ad n. 171.*

126 *Opiniones contrarias æque probabiles eundem intellectum posse simul opinari, non tantum moraliter, sed etiam naturaliter, & physicè est impossibile, & n. seq.*

127 *Opinari quid sit.*

128 *Intellectus c. Ego solis 9. dist.*

129 *Opinari non est in nobis, necesse enim falsum, aut verum dicere, n. 136. & 139. n. 154 & seqq.*

130 *Propositionem judicare probabilem, & judicare propositionem probabiliter esse veram, multum differunt, & in quibus, & n. seqq.*

131 *Opiniones duæ contradictoriæ possunt judicari probabiles, sed non possunt judicari probabiliter esse veræ, & n. seqq.*

132 *Probabile est hoc esse verum, vel licitum, & probabile est hoc esse falsum, vel illicitum, non sunt contradictoria.*

133 *Contradictoriæ propositiones non possunt unquam verificari etiam respectu duarum causarum, & n. seqq.*

134 *Contradictoria simul esse vera, non potest esse in mente hominis, etiam si voce proferatur.*

135 *Contradictoria duo judicari non possunt simul probabiliter esse vera, etiam ex diversis principiis; & refellitur contraria opinio.*

136 *Assensus duo contrarii opinativi simul esse non possunt in eodem intellectu, unus scilicet ex principiis intrinsecis rationum, & alter ex principio extrinseco authoritatis.*

137 *Intellectus speculativus, & practicus, an & in quibus differant, n. 218.*

138 *Opiniones diversæ in nobis quotidie generantur propter diversa phantasmata.*
Doctorem non esse sibi aliquando contrarium, est fere impossibile, ibid.

139 *Opiniones contrarias qui judicat esse æqualiter probabiles, non potest earum alteram opinari, & n. seq.*
Imaginari quidem possumus, ut volumus, sed non opinari, ibid. & 140.

140 *Fingere aliud est, & aliud opinari, n. 141.*

142 *Problema quid sit.*

143 *Intellectus non habet libertatem opinandi, ut libet, sed cogitur objecto se conformare, n. 154. & seqq.*

144 *Sententia certa in re dubia ferri non potest.* (re.

145 *Problemata quomodo intelligantur dubitationem habe-*

146 *Dei judicium semper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur.*

147 *Dubitatio unde oriatur, & n. seqq. & n. 162.*

150 *Dubitatio quid sit, n. 153. & 159.*

151 *Dubium quid, n. 158.*

152 *Dubius simile quiddam ligatis patitur.*

154 *Quiescere oportet in paritate contrariorum matuum; quod pluribus exemplis ostenditur.*

155 *Intellectus ita movetur ab objecto veri, ut appetitus sensitivus bruti ab objecto delectabili.*

156 *Voluntas habet libertatem contrarietatis: intellectus secus.*

157 *Dubitans applicat animum suum ad plura, & nescit quid eligat.*

158 *Dubium est motus indifferens in utranque partem contradictionis.*

160 *Probationes etiam certæ & liquidæ per contrarias similes conquassantur.*

161 *Legatum Sempronio amico relictum, si duo sint Sempronii æqua charitate conjuncti, cui debeatur.*

162 *Dubitatio fit ex principiis tam intrinsecis rationum, quam extrinsecis authoritatum, si utrinque sint æquales, & n. seqq. usque ad n. 171.*

163 *Innocentii, Hostiens. & Jo. Andr. authoritas quanta sit.*

164 *Archidiaconi opinio super sexto libro decretalium prævalet communi.*

165 *Glossæ authoritas quæ, n. 352.*

166 *Doctoris unius authoritas per contrariam authoritatem alterius enervatur.*

167 *Opinionum veritas aut falsitas non seorsum est perpendenda, sed per differentiam, & comparationem ad opposita.*

168 *Intellectus Divinus, & Angelicus cognoscunt compositionem, & divisionem per intellectum simplicis quidditatis.*
Intellectus humanus cognoscit componendo, dividendo, & ratiocinando, ibid.

169 *Dubium juris dicitur, cum rationes pro & contra congruunt, vel ubi sunt discordes Doctorum opiniones, nec constat de communi, n. 183.*

170 *Judex, cum variæ sunt opiniones, nec discernitur, quæ sit verior, si unum sequatur, an faciat litem suam.*

171 *Opinionem tutiorem in dubio esse eligendam, est velut quoddam Sacrorum Canonum axioma, & n. seqq. usque ad n. 191.*

172 *Et refellitur illorum opinio, qui dicunt hoc non esse in præcepto, sed in consilio tantum, & num. seqq. usque ad n. 191.*

173 *Possidentis melior est conditio in materia justitiæ, & in foro judiciali, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiæ; & refellitur opinio contraria, ut n. 191. usque ad n. 211.*

174 *Referuntur aliquot Theologorum assertiones de conscientia dubia, videlicet*
Dubitans, an sit excommunicatus, sive dubium sit juris, sive facti, non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur petere absolutionem, ibid.

175 *Item dubitans, an lex imponens pœnam excommunicationis sit usu recepta, potest existimare non esse receptam.*

176 *Item dubitans, an casus sit reservatus, potest ab illo absolvere.*

177 *Item dubitans, an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri.*

178 *Item dubitans de legitima potestate Prælati, non tenetur illi obedire.*

179 *Item dubitans, an beneficium sit tenue, non tenetur officium recitare.*

180 *Item dubitans in die Jovis, an media nox sit transacta, potest comedere carnes; secus si dubitet in die Sabbati.*

181 *Assertiones suprascriptæ confutantur, & n. seqq. usque ad n. 212.*

182 *Dubia cum conscientia operari non licet, nisi prius dubium deponatur.*

183 *Cardinales, cum rationes sunt utrinque probabiles, quomodo debeant in Consistorio respondere.*

184 *Opinio tutior in dubio debet eligi ex præcepto, & n. seqq. usque ad n. 191.*

185 *Excommunicatum vitare jubetur Episcopus, quoties absolutio est dubia.*

186 *Dubitans de validitate sponsalium cum puella septennio proxima, separatur ab illius consobrina, quam postea duxit in uxorem.*

187 *Presbyteri ordinati ab Episcopis incognitis, de quibus dubium est, an sint Episcopi, sunt iterum ordinandi.*

188 *Parvuli a parentibus subtracti, de quibus dubitatur, an sint baptizati, sunt iterum baptizandi.*

189 *Ecclesia, de qua incertum est, an fuerit consecrata, iterum consecrari debet.*

190 *Matrimonium, de quo dubitatur, an valeat, non est iterum contrahendum, sed præsumitur pro illius validitate.*

192 *Episcopus, quamvis sit in possessione communicandi cum fide-*

fidelibus, tamen dicitur deponendus, eo quod in dubio non gessit se pro excommunicato.

193 *Mulier dubitans de morte prioris conjugis, non potest pergere in possessione debitum exigendi a secundo marito.*

194 *Interdictum*, uti possidetis, *datur vel cum possessor ab alio turbatur, vel cum duo contendunt de possessione.*

195 *Interdictum*, retinendæ, *ut locum habeat, quæ sint probanda.*

196 *Opinio tutior in dubio eligenda in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali tantum: in foro autem judiciali, ubi agitur ad pœnam, eligenda est benignior, n. seqq. usque ad n. 201.*
Declaratur, n. 204.

197 *Judex in dubio non debet judicare quenquam irregularem; sed quilibet in dubio tenetur se irregularem judicare.*

198 *Opinio tutior cur eligenda sit in foro conscientiæ, non autem in foro fori.*

199 *Interpretatio in dubio contra tertium facienda est in meliorem partem, contra seipsum in deteriorem, & cur.*

200 *In bligationibus, quæ concernunt Deum, tutius est præsumere quem ligatum, quam solutum.*

201 *In judicio proprie non est reperire partem tutiorem.*
Judex condemnando innocentem, peccat contra proximum; absolvendo nocentem, peccat contra Rempublicam, ibid.

202 *Satius tamen est impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari, n. 267.*

203 *Pars tutior in foro conscientiæ est etiam favorabilior.*

204 *Judex an aliquando teneatur sequi opinionem tutiorem.*

205 *Possessorium datur etiam in corporalibus, in causis tamen civilibus, non autem criminalibus.*

206 *Pars tutior in moralibus est eligenda de jure naturali, & divino, contra quod nulla passessio, aut præscriptio, vel consuetudo suffragari potest, & n. seqq. usque ad n. 211.*

207 *Periculo mortalis peccati se exponere est peccatum mortale.*

208 *Etiam ubi actus de genere suo non est peccatum mortale, & n. 213.*

209 *Interdictum*, uti possidetis, *non datur in materia nutritiva peccati.*

210 *Nec quando jus resistit.*

211 *Possessio in foro conscientiæ non stat pro libertate humana, sed pro obligatione abstinendi ab actu illicito.*

212 *Opinio tutior in dubio eligenda est, sive dubium sit facti, sive juris, vel personæ, & n. seqq. usque ad n. 218.*
Et tam in dubio juris practico, quam speculativo, n. 218.
Et in omni materia etiam extra casum irregularitatis, n. 210.

213 *Cum conscientia erronea etiam erroneitate juris operari non licet absque peccato.*

214 *Dubium juris habens, an sit excommunicatus, tenetur securiorem partem eligere.*

215 *Amylum an sit materia conveniens ad faciendum panem consecrabilem.*

216 *In dubiis omnibus tres maxime sunt servandæ ex sententia Scoti.*

217 *Dubium personæ quo sensu accipiatur a jurisperitis.*

219 *Intellectum esse certum practice, & dubium speculative, vel e converso, non est possibile.*

220 *Opinio tutior in dubio eligenda est in omni materia, ubi vertitur salutis periculum, & refellitur contraria opinio.*

221 *Furiosus habens lucida intervalla ad Subdiaconatum promotus, an teneatur continere.*

222 *Ratio generalis ampliat dictum speciale.*

223 *Lex etiam pœnalis dicitur favorabilis, & extendenda, ubi agitur de securitate animæ.*

224 *Ratio si sit expressa in Canone, ubicunque ratio illa viget, casus dicitur a jure expressus.*

225 *Certus est moraliter, non autem dubius, qui judicat unam opinionem esse altera probabiliorem.*
Opinio vehemens pro certitudine habetur, ibid.

226 *Circumstantiæ notabiliter aggravantes an sint necessario in confessione aperiendæ ab eo, qui putat utranque opinionem esse probabilem, vel unam altera probabiliorem.*

227 *Confiteri statim an sit in precepto post lapsum in mortale.*

228 *Opinio probabilior eligi potest, quamvis contraria sit tutior, dummodo deponatur conscientia opinionis oppositæ.*

229 *In opinione deligenda servandæ sunt regulæ juris, cum non apparet, quæ opinio sit tutior, & n. seq. usque ad n. 242.*
Et quæ sint ejusmodi regulæ, n. 231.

230 *Pars tutior in dubio quæ dicatur.*

231 *Præsumptio validitatis actus est aliarum præsumptionum regina.*

232 *Opinio favens matrimonio, vel potestati Clavium, præferenda est opinioni contrariæ etiam communi.*

233 *Judex tenetur sequi communem opinionem, alias facit litem suam, & n. seqq. n. 275.*

234 *Opinio communis habet vim consuetudinis, numer. 277.*

235 *Opinionibus discrepantibus, si res prorsus ambigua sit, abstinendum est a consilio, & judicio, & consulendus est Princeps, n. 244.*

236 *Opinio & veritas si invicem se confundant, potest Judex differentiam dividere.*

237 *Opiniones si utrinque sint probabiles, inducendæ sunt partes ad concordiam.*

238 *Arbitrium liberum, & absolutum, nullis subjacet regulis juris positivi.*

239 *Arbitrii verbum in dubio, viri boni, & a jure regulatum significat.*

240 *Clausula*, Arbitrio Rotæ, *quid importet.*

241 *Intellectus c. Inquisitioni, de sent. excomm.*

242 *Intellectus c. Illud, de Cler. excomm. ministran.*

243 *Depositionis pœna infligi non potest, nisi pro culpa mortali.*

245 *Intellectus c. Veniens, de Presbyt. non baptiz.*
Ordinatus ante baptismum an recipiat characterem, ibid.

246 *Opinionem habens, quod actus sit licitus, si etiam habeat scrupulum de opposito, agit contra dictamen conscientiæ, n. 249.*

247 *Et multo magis si de opposito habeat opinionem æque probabilem, & n. seqq.*

248 *Scrupulus est credulitas ex levibus conjecturis, & plus credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, n. 261.*

250 *Medicus peccat, si propinet medicinam dubitans, an sit profutura, vel nocitura, etiamsi magis credat eam proficere debere, n. 293.*

251 *Scrupulos vincendi saluberrimum est remedium, contra illos operari.*
Declaratur, ibid.

253 *Opinionem minus probabilem, & minus tutam, an sequi liceat, relicta probabiliori, ac tutiori, plene examinatur, & n. seqq. usque ad n. 403.*

254 *Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, & n. seqq.*
Referuntur quadraginta duo fundamenua pro opinione negativa, a n. 256. usque ad n. 392.
Referuntur, & expenduntur Authores pro eadem sententia, a n. 340. usque ad n. 392.
Solvuntur contraria, n. 392. usque ad n. 402.

255 *Nemo tenetur ad id, quod perfectius est; sed sufficit, ut sequatur perfectum ac tutum.*

258 *Declaratur, n. 293.*
Formido non præjudicat morali certitudini, d. n. 255. vers. Moventur septimo.
Contrarium, n. 398. vers. Ad septimum.
Declaratur, ibid. vers. Ad rationem quintam.

257 *Intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, sed violenter inclinatur in eam partem, in qua sunt fortiora motiva.*

258 *Dictamen rationis quid sit.*

259 *Ratio est dux intellectus.*

260 *Conscientia quid, & n. seq.*

261 *Credulitas quotuplex, & per quos gradus ad plenam credulitatem perveniatur.*
Fides, opinio, suspicio, & dubitatio, in quibus differant, ibid.

262 *Ignorantia vincibilis & affectata æquiparatur scientiæ.*
263 *Argumentum a communiter accidentibus validum est.*
264 *Quæstio omnis, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur.*
265 *Roboam reprehenditur, quod secutus fuerit consilium juvenum, derelicto consilio seniorum.*
266 *Senum gloria est canities.*
267 *Lex naturæ est impressio divini luminis in rationali creatura.*
268 *Lumen naturale intellectus est manifestatio veritatis.*
269 *Opinionem erroneam sequens alicujus Magistri ex simplicitate, non excusatur.*
270 *Dubiis in rebus non est de facili præstandus assensus.*
271 *Doctor referens plures opiniones, in dubio quam censeatur approbare.*
272 *Doctor, qui simpliciter approbat unam opinionem, censetur contrariam refellere.*
273 *Idem si dicat unam opinionem esse probabiliorem, seu veriorem, & n. seqq.*
274 *Intellectus c. Cum Martha, §. Quæsivisti, de celebr. Missarum.*
275 *Opinio communis est probabilis, & amplectenda in judicando, & consulendo.*
276 *Nisi contraria sit probabilior, seu verior, n. 438.*
278 *Rationem dimittens propter authoritatem humanam, incidit in insipientiam bestialem.*
279 *Opinionem communem sequens, posthabita veriori, excusatur a pœna in foro externo, sed non excusatur in foro conscientiæ.*
Opinio communis inducit errorem probabilem, ibid.
280 *Theodosii Imperatoris edictum de opinione præferenda in discordia Jurisconsultorum.*
281 *Probatio plenior absorbet & confundit minus plenam directe oppositam, & n. seqq.*
282 *Testes plures in concursu prævalent paucioribus.*
283 *Rationes duæ vincunt unam, & ratio fortis minus fortem tollit.*
284 *Opinio in concursu probabilioris non est probabilis, sed reprobabilis.*
285 *Pars major ac sanior prævalet in omnibus actibus universitatis.*
286 *Constitutiones nonnullorum Ordinum præcipiunt suis subditis Regularibus, ut in controversiis moralibus sequantur opiniones magis probabiles.*
287 *Episcopi Grassensis Synodalis admonitio ad Confessarios nimis indulgentes, qui laxiores, minusque probabiles opiniones sequuntur.*
288 *Opinio semper eligenda, per quam Deus magis glorificatur, & quæ majorem habet conformitatem cum arcta via Evangelii.*
289 *Immunis est a peccato relinquens opinionem, quam veram credit, & magis tutam, ut sequatur contrariam, est propositio non toleranda.*
290 *Certis incerta præponens in rebus ad salutem animæ pertinentibus, graviter peccat.*
291 *Periculum qui non æstimat, imprudens, ac temerarius est, quod pluribus exemplis ostenditur.*
292 *Doctrina de electione opinionis minus probabilis continet multa absurda, quæ hic referuntur a n. 293. usque ad n. 340.*
293 *Medicus præbens ægroto medicamentum, quod probabilius posset obesse, peccat contra justitiam, & contra charitatem, & n. seqq.*
294 *Periculo se committens, stultus, & fatuus dicitur.*
295 *Medicus salutis gratia est.*
296 *Sacerdotes, & Pastores Ecclesiæ sunt Medici spirituales, qui medentur languoribus animæ.*
297 *Mors æterna longe magis est formidanda, quam mors temporalis.*
298 *Judicem posse judicare pro parte minus probabili ostenditur esse absurdum, & n. seqq. & n. 355.*
299 *Judex est minister Dei, & debet conformare judicium cum veritate.*
300 *Nec potest contra eam pronunciare cum libera conscientia, & secura.*
301 *Judicium fori contentiosi non differt a judicio in foro animæ quoad obligationem eligendi opinionem magis probabilem.*
302 *Acceptio personarum gravius est peccatum in dispensatione rerum spiritualium, quam temporalium.*
303 *Opinionem nedum probabilem, sed nec probabiliorem sequi licet in administratione Sacramentorum, quando suppetit materia certa.*
304 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis invertit ordinem judicii in foro pœnitentiali, & n. seqq.*
305 *Confessor secundum aliquos non potest denegare absolutionem eligenti opinionem minus probabilem, & minus tutam; & denegando peccat mortaliter, etiamsi credat pœnitentis opinionem esse falsam, ibid.*
306 *Bellum ex utraque parte justum non datur, n. 318.*
307 *Possessor dicitur habere potiora jura, etiamsi nullum jus habeat.*
Rex, qui pacifice regnum possidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, iniquum est, ut de sua possessione vi dejiciatur, ibid.
308 *Bellum a spoliato moveri potest solum incontinenti, non autem ex intervallo.*
309 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis publicam pacem multoties turbat, & inflammat Principes ad bella gerenda.*
310 *Bellum est perditio animæ, corporis, & substantiæ.*
311 *Opinionum oppositarum utcunque probabilium oportet unam esse veram, & alteram falsam, & qui consulit, vel judicat secundum utranque, necessario pro una parte eligit falsum tam materialiter, quam formaliter, & n. seqq.*
312 *Probabilitas indifferenter se habet ad verum, & falsum.*
313 *Advocato non licet pro utraque parte scienter patrocinari, n. 315.*
314 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum vix ad praxim deduci potest sine scandalo.*
315 *Contrarietas turpis est in Doctore.*
316 *Amicis duobus in contrariis opinionibus existentibus, sanctum est pro veritate pugnare.*
317 *Opinionibus discrepantibus, conari quis debet habere Judicem proprium, non tamen claudicantem.*
318 *Defensio non competit ei, qui potest juste & impune offendi.*
319 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis convellit libertatem & immunitatem Ecclesiasticam.*
320 *Reddit homines ignavos, eosque ab omni studio contemplandæ veritatis abducit.*
Relaxat fidelium concientias, n. 322. & 337.
Parit effrenatam opinionum multitudinem, n. 330. & 338.
Aperit viam opinionibus falsis, temerariis, & scandalosis, & n. 335. & 338.
Non tollit scrupulos, sed hebetat conscientias, n. 401.
321 *Actus argumentandi est apud infinitos, conclusio respondendi, & medicina sanandi apud paucos.*
322 *In occasione proxima peccati ex sententia cujusdam Theologi licitum est perseverare ob sui, vel alterius commodum spirituale, vel temporale.*
324 *Concubinarius ex cujusdam Theologi sententia non tenetur concubinam e domo expellere, sed tantum polliceri se cum ipsa non peccaturum, quando ea dimissa tristius vitam duceret.*
325 *Missam audiens, & divinum officium recitans cum distractione voluntaria, non satisfacit præcepto Ecclesiæ.*
326 *Regularibus nefas est reluctari Papæ reformationem indicenti.*
327 *Opinionem minus probabilem Confessor potest eligere, cum per eam eximit pœnitentem ab aliqua obligatione, ex quorundam Theologorum sententia.*
328 *Et tenetur opinionem liberantem & laxiorem indicare pœnitenti de illa interroganti.*
329 *Propositum habens varios Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniat, an sit tutus in conscientia.*
330 *Opinionum probabilium hodie tam ingens est numerus, ut libera illarum electio videatur fovere quandam veluti libertatem conscientiæ, & n. seqq.*
331 *Doctoris unius authoritas an faciat opinionem probabilem ex eo, quod generaliter sic doceant quatuor, vel quinque Doctores.*
332 *Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat,*

erat, hodie amplius non sit, assertio est non tolerandа.

333 *Opinionem erroneam sequens alicujus Magistri, a peccato non excusatur.*

334 *Probabilitatum usus est commentum Diaboli ad enervandam vim præceptorum, n.* 337.

335 *Opiniones plurimæ hic referuntur, quæ non sunt tolerandæ, & tamen hodie a quibusdam Theologis probabiles reputantur.*

336 *Assertiones multæ, quas Parochi Parisienses, & Rothomagenses, Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas proposuerunt, referuntur.*

337 *Mechlinensis Archiepiscopi Epistola ad Sacram Congregationem Inquisitionis adversus Confessores, qui nimis laxant habenas peccatoribus, innixi pernicioſis opinionibus quorundam Theologorum, refertur, & n. seqq.*

339 *Assertiones septemdecim referuntur excerptæ ex libris nonnullorum Theologorum, quas facultas Theologica Lovanienſis judicavit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas.*

Gandavenſis Episcopi Epistola, & assertiones viginti sex ad ejus requisitionem censuratæ a facultate Theologica Lovanienſi, sub d. n. 339. *vers. His addimus.*

340 *Propositiones sex a Congregatione S. Officii qualificatæ, sub d. n.* 339. *vers. His demum adjicimus.*

341 *Agere incertum, & dimittere certum, in materia morali est peccatum mortale.*

342 *Pars periculosa in controversiis moralibus quæ dicatur ex sententia Henrici Gandavenſis.*

343 *Judex, glossis discrepantibus, eligere debet opinionem, cui magis ratio intellectus sui consentit.*

344 *Sententia judicis sequentis unam opinionem in materia, in qua est magnus conflictus, valet, si non appareat, quæ sit communior, & illa non sit aperte falsa.*

345 *Opinio verior & probabilior a Jurisperitis pro eodem accipitur.*

346 *Opinio tutior sequenda est, ubi agitur de periculo animæ, etiamsi opposita sit satis probabilis, ex sententia Henrici Boich, & Bellameræ.*

347 *Opinionem communem Curia non sequitur, ubi contraria est verior.*

348 *Opinio communis judicanda non est ex multitudine, sed ex pondere Authorum materiam diligenter inquirentium.*

349 *Doctoribus antiquis magis deferendum est, quam modernis, & quatuor numeris seqq.*

350 *Antiqui magni, & veræ Philosophiæ Authores.*

351 *Doctores antiquos relinquens, ut modernis adhæreat, non recte sapit.*

352 *Glossæ authoritas omnes alias antecedit.*

253 *Intellectus Clement.* 1. §. *final de Summ. Trinit. & fide Cathol.*

354 *Opinionem probabilem relicta probabiliori ac tutiori ex sententia multorum Theologorum nostri temporis sequi non licet consiliario, seu consultori animarum.*

355 *Item nec Judici, & n. seqq. usque ad n.* 373.
Item nec Medico, n. 373. *& n. seqq.*
Item nec Regi in bello gerendo, n. 375.
Et multo minus in essentialibus Sacramentorum, n. 376. *& n. seqq. usque ad n.* 381.

356 *Judex in causis criminalibus sequi potest opinionem probabilem, quæ favet reo, relicta probabiliori, quæ favet fisco, si probabilitas versetur circa factum.*

357 *Imo tenetur eo casu reum absolvere, ex sententia nonnullorum Theologorum.*
Contrarium defenditur, sive probabilitas versetur circa factum, n. 358. *& n. seqq. sive circa jus, n.* 366. *& n. seqq. usque ad n.* 373.

358 *Judex spectare non debet, an probationes Fisci præponderent probationibus rei, sed an ex processu resultet probatio sufficiens ad condemnandum, & n. seqq.*

359 *Accusatore non probante, reus absolvitur.*

360 *Etiamsi reus nihil probaverit.*

361 *Exceptio negativa pro parte rei non est probanda.*

362 *Accusatus, vel inquisitus, etiam post accusationem, vel inquisitionem, non præsumitur culpabilis, nisi delictum probetur.*

363 *Judex, absoluto processu offensivo, ac defensivo, quomodo se debeat gerere in reo condemnando, vel absolvendo.*

364 *Probationes in criminalibus debent esse luce clariores.*

365 *Indicia etiam vehementia ad infligendam pœnam ordinariam non sufficiunt.*

367 *Judices proniores esse debere ad absolvendum, quam ad condemnandum, & consimiles regulæ quando habeant locum.*

368 *Lesæ Majestatis crimen an committat occidens Consiliarium Principis.*

369 *Andreas de Isernia Reginæ Joannæ Consiliarius Neapoli trucidatur.*

370 *Fur de jure an sit suspendendus pro unico furto magnæ quantitatis.*

371 *Rapiens publicam meretricem an incidat in pœnam raptus.*

372 *Et quid de muliere rapiente virum.*

373 *Medicus peccat, si scienter applicet infirmo medicamenta dubia, etiam si credat ea probabilius profutura.*

374 *Ægrotum melius est in manu Creatoris relinquere, quam periculo exponere dubitabilis medicinæ.*

376 *Opinione probabili uti non licet in essentialibus Sacramentorum, nisi in casu extremæ necessitatis.*

377 *Periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni.*

378 *Baptizandus est puer in periculo mortis constitutus, si quid appareat extra uterum.*

379 *Sacerdos existens in peccato mortali, si tempus ita urgeat, ut non sit locus pœnitentiæ, potest ministrare Sacramentum absque peccato.*

380 *Sacerdoti eligenti opinionem probabilem Ecclesia minime tribuit jurisdictionem ad absolvendum, nisi error sit communis, & titulus putativus proveniat a legitimo Superiore.*

381 *Advocato an & quando liceat patrocinari secundum opinionem probabilem, & n. seqq. usque ad n.* 392.

382 *Advocatus in causa, in qua utrinque sunt opiniones æque probabiles, si proponat clientulo rem tanquam certam, mentitur, & tenetur ei ad damna & interesse.*

383 *Sed non prohibetur in causa dubia patrocinari, si aperiat clientulo rem dubiam esse.*

384 *Temere litigare non dicitur, qui dubius est, sed qui scit jus non habere.*

385 *Lites plerunque de re dubia instituuntur.*

386 *Advocati recti meliorem vitam faciunt, quam Fratres Prædicatores, vel alii Religiosi.*

387 *Advocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabiliorem.*

388 *Etiamsi pandant clientulo rationes adversarii esse probabiliores.*
Etiamsi non sit causa sanguinis, vel majoris partis bonorum, n. 390

389 *Advocatus, qui in principio litis credidit rationes sui clientuli esse probabiliores, si in processu appareat contrarium, tenetur causam deserere, aut illum ad concordiam inducere.*

391 *Furti actio datur etiam pro re minima.*

392 *Opinionem minus probabilem sequens, ac minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, est maxime imprudens, ac temerarius.*

394 *Verum est bonum intellectus; falsum autem est malum ipsius.*

395 *Veritas potissimum indaganda est in foro conscientiæ, qui dicitur forus veritatis.*

396 *Conscientia est quedam consonantia & harmonia cum veritate.*

397 *Lex conscientiæ debet dici lex Evangelica, a Patre luminum oriens.*
Conscientia est Angelus mentis præses, ibid.

398 *Ratio naturalis seipsam ostendit, & veritatem occultam non sinit.*
Formido duplex, ibid. vers. Ad rationem quintam.

399 *Intellectus c. Litteras, de restit. spol. & n. seq.*

400 *Opiniones distinguens, & ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare.*
Medium non opponitur extremis, sed extrema ipsa invicem opponuntur, & mutuo se perimunt, ibid.

402 *Epi-*

402 *Epilogus principalium trium quæstionum, & praxis servanda in opinione deligenda cum securitate conscientiæ.*

403 *Opinionem probabilem an faciat authoritas unius Doctoris, late discutitur, & num. seqq. usque in finem.*

Quid si authoritas illa sit rationibus destituta, n. 406. & n. seqq. usque ad n. 418.

Et quid si nitatur gravi aliquo fundamento, num. 417. & seq.

Et quid de authoritate alicujus, qui sit princeps in aliqua facultate, n. 420.

Et quid si opinio unius Doctoris sit contra legem Dei, vel Ecclesiæ, n. 425.

Et quid si contra communem aliorum opinionem, n. 433. & 442.

Et quid si opinio singularis sit verior, quam opinio communis, n. 438.

Et quid si ab utraque parte sint totidem Authores æqualis ponderis, & rationes æque suasibiles, n. 444.

Et quid si pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria graviores, n. 445.

Et quid si utrinque Doctores sint æquales numero, sed pondere inæquales, n. 447.

Et quid si pro una parte stet authoritas unius gravis Doctoris, & pro contraria nullus occurat Doctor, & rationes utrinque sint æquales, n. 448.

405 *Opinionem probabilem facit authoritas unius Doctoris, etiam si contineat errorem contra jus divinum. Contrarium, n. 412. & n. 425. & n. 432.*

406 *Opinionem probabilem in moralibus non facit sola authoritas unius Doctoris utcunque gravis & probi.*

407 *Probabilia sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis, n. 421. & 434.*

408 *Doctorum dictis in tantum est credendum, in quantum Canonicis scripturis deserviunt.*

409 *Vox unius, vox nullius.*

410 *Doctori attestanti de consuetudine, vel de communi usi loquendi, non creditur.*

411 *Cardinalis Zabarella nunquam voluit in opinionibus cedere nisi urgente ratione.*

415 *Testi unico attestanti de morte mariti non est credendum.*

416 *Ingenio non procedendum, sed auctoritatibus insistendum.*

417 *Opinionem probabilem facit authoritas unius Doctoris probi & docti si nitatur gravi aliquo fundamento & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas movens,*

418 *Opinionem sequens alicujus Magistri non subtiliter indagatam, quæ postmodum appareat falsa, excusatur a peccato, quandiu falsa non apparuerit.*

419 *Nec peccat mortaliter, qui sequitur intellectum alicujus gravis Authoris, etiamsi erret, dummodo error versetur circa subtilitate legum.*

420 *Opinionem probabilem facit sola authoritas unius Sapientis clarissimi & principis in aliqua facultate.*

422 *Locus ab authoritate infirmus & inartificialis.*

423 *Authoritatis pondus inclinat ad actum, præcipue si grave sit.*

424 *Auctoritas magni Doctoris in tantum facit aliquam probabilitatem, in quantum præsupponitur in scientia versatus, vel sapienter locutus.*

425 *Opinio unius Doctoris quantumvis gravis & pii, si ab Ecclesia sit reprobata, aut sit contra jus divinum improbabilis & falsa.*

426 *Jus ignorare licet indoctis ac rudibus, non autem eis qui sua prudentia instructi sunt.*

427 *Illiteratus debet consulere peritiores, alioquin ex juris ignorantia non excusatur, & n. seq.*

428 *Simoniam committens non excusatur ex eo, quod se peccare non crediderit.*

429 *Ignorantia nulla invincibilis est peccatum.*

430 *Ignorantia crassa & supina neminem excusat.*

431 *Et quæ dicatur hujusmodi ignorantia.*

432 *Opinionem sequens errantis Magistri in spectantibus ad fidem & bonos mores ex simplicitate, & juri ignorantia, non excusatur,*

433 *Opinionem probabilem non reddit sola authoritas unius Doctoris, si in contrarium sit communis opinio.*

Nisi ille Doctor ita solveret argumenta contraria, & confirmaret sua, ut suam redderet aut certam, aut longe probabiliorem, n. 438.

434 *Vox communis præfertur dictis paucorum.*

Raro bene loquitur, qui contra omnes loquitur, ibid.

435 *Opinio communis non dicitur, quæ plures Doctores habet eam sequentes perfunctorie.*

436 *Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum, si eam non confirment optimis rationibus.*

437 *Opinio probabilis communiter censetur, si sit approbata a sex Doctoribus classicis rem ex professo tractantibus, quam si a quinquaginta sola fere authoritate priorum ductis.*

439 *Opinioni, quæ melioribus rationibus fulcitur, justius & æquius est inhærere, licet Imperator sit in opinione contraria.*

440 *Verbo credendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum.*

441 *Ab opinione communi recedere non licet, nisi habenti pro se rationem certam & convincentem.*

442 *Opinionem probabilem non facit authoritas unius Doctoris, quando in contrarium sunt plures æqualis, vel majoris ponderis.*

443 *Nisi opinio paucorum esset validioribus rationibus munita.*

444 *Opinionem unius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum sequi non licet, quando in contrarium sunt totidem DD. æqualis ponderis, & rationes utrinque pares.*

445 *Idem si pro una parte sint Doctores numero plures, & pro contraria graviores.*

Secus si Doctores utrinque sint pares numero, sed graviores pro una parte, n. 447.

446 *Dignitas personarum compensatur cum numero.*

448 *Opinionem probabilem reddit authoritas unius gravis Doctoris, si pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinque sint æquales.*

449 *Probationes cum utrinque sunt æquales, quælibet minima præsumptio pro una parte facit eam prævalere.*

,

NE *innitaris*. Constitutiones decretorum singularibus sunt opinionibus præferendæ. Hoc dicit secundum Jo Andr. Butr. Card. Imol. Anchar. Abb. & alios communiter: vel secundum Alex. In judicando non debet quis sequi sensum proprium, sed regulas Patrum, sive Constitutiones; vel generalius: In quocunque negotio debet magis servari Constitutiones, quam sensus proprius. Sunt duæ partes. Prima ponit verba Salomonis *Proverb.* 3. Secunda expositionem Hieronymi, ibi, *Prudentiæ tuæ.*

Nota primo secundum Anton. Butr. significatum horum verborum: *Non facias secundum prudentiam tuam.* Intelliguntur enim de prudentia a jure non informata. Unde glos. 3. Hostiens. Jo. Andr. Imol. & Abb. interpretantur verba, *Prudentiæ tuæ*, id est, in malo, ut in c. *Sciendum* 8. q. 1. Exemplificant Abb. Antiq. & Jo. Andr. si alicui dicatur: Non debes hoc facere, quia contra jus est; & respondeat ille: Non curo, quia mihi videtur ita fieri debere: hic proprium sensum præponit Patrum constitutis; contra quem Augustinus in *lib.* 50. *homiliarum*, *homilia* 28. *Vis videre*, inquit, *quid sit homo? omnis homo mendax. Homo ergo si vult esse aliquid boni, non sit de suo: si de suo esse voluerit, mendax erit: si verax esse voluerit, de Deo, non de suo erit.* Et in lib. de vera innoc. c. 311. *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum; si quid autem habet homo veritatis & justitiæ, ex illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrigati, non deficiamus in via.*

Secundo nota, ex illis verbis, *Quæ sibi agenda, vel dicenda videntur*, ex dictis, vel factis cognosci hominis sapientiam, vel stultitiam. Ad hoc *leg. Quidam in suo, ff. de condit. instit.* ut hic per Butr. in 3. *notab.* Magis tamen in hoc spectanda sunt facta, quam verba, *l. Si tamen*, §. *Ei qui, ff. de ædil. edict. l. De quibus, in fin. ff. de legib. c. Dilecti, infra, de appellat. cum concordant.* de quibus ibi plene per glos. in *ver. facto provocare*. 3 4

Tertio nota, standum esse dictis SS. Patrum. Intellige secundum Innoc. & Compostell. si sint ab Ecclesia recepta; & qui dicit, quod ipsi dicunt, non potest de teme- 5

ritate

ritate redargui, nisi ab ipsismet fuerint retractata, sicut Augustinus multa de dictis suis retractavit; vel nisi sint per Ecclesiam correcta. *c.* 1. 16. *dist.* Et cum Innoc. & Compostell. transeunt hic Hostien. Jo. Andr. Butr. Card. Imol.
6 & reliqui omnes. Unde patet erroneum esse, quod Abb. dixit *n.* 3. *vers. Ultimo quæritur*, videlicet dictum unius Sancti adjutum authoritate novi, vel veteris testamenti, prævalere Papæ interpretationi. Et quod dixi in *c. significasti*, *n.* 3. *de elect.* in concernentibus fidem, etiam dictum unius privati præferendum esse dicto Papæ, si ille moveretur melioribus rationibus & authoritatibus novi
7 & veteris testamenti. Imo enim in dubiis doctrina Ecclesiæ Romanæ, quæ principaliter est in Papa, est regula fidei, *cap. Omnes*, 22. *dist. c. Quis*, *in fin.* 11. *dist. c.* 1. *& seq.* 12. *dist.* & ad ipsum pertinet hujusmodi dubia determinare *c. Multis* 17. *dist. c. Hæc est fides*, *cap. Et est aliud*, *cap. Quoties*, *& per totam* 24. *q.* 1. *cap. Majores infr. de Baptis.* & docet S. Thom. 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. Unde merito hanc Abbatis doctrinam confutat Silvest. in *ver. Opinio n.*
8 2. *in fin. vers. Quod autem dicit Panorum*. Nec obstat, quod authoritas Hieronymi prævaluerit sententiæ Concilii, ut in *cap. Tria*, 36. *q.* 2. Nam ut notat glos. & Turrecrem. in *c. Placuit*, *eod. caus. & q.* hoc provenit, quia dictum Hieronymi non solum fundatur & roboratur veritate veteris testamenti, sed etiam innititur authoritati Meldensis Concilii. In philosophicis vero, quæ ad fidem non
9 spectant, dicta SS. Patrum non sunt majoris authoritatis, quam dicta Philosophorum, quos sequuntur, ut per D. Thom. in 2. *sentent. dist.* 14. *art.* 2. *in corp. & in respons. ad* 1.

10 Ultimo nota, Judicem non debere judicare secundum propriam opinionem, sed secundum decreta Patrum, & aliorum habentium potestatem legis concedendæ. Concordat text. in *c.* 1. *sup. eod.* ibi: *Et nemo in actionibus, vel judiciis Ecclesiasticis, suo sensu, vel eorum authoritate du-*
11 *catur*. Nam ut inquit hic Bald. *n.* 2. erronea est conscientia propria & singularis, quæ est potius quædam superstiti-
12 o, *leg. Quæ sub conditione*, *ff. de condit. instit.* Unde Anton. de Butr. Joan. de Imol. & Alex. de Nævo dicunt, hunc textum esse allegabilem contra captiosos, qui plus de se præsumunt, quam sit in rei veritate, & volunt omnes opiniones suas aliis prævalere.

13 QUÆRO generaliter, utrum in omni materia sequi liceat quamcunque opinionem probabilem?

14 Præsens disputatio, seu potius tractatus de upinione probabili, dividitur in quinque partes principales. In prima *num.* 13. proponitur quæstio generalis ut supra, videlicet: Utrum in omni materia sequi liceat quamcunque opinionem probabilem. Et *num.* 15. discutitur, quid tenendum in materia ad fidem aut mores non pertinente. Et *num.* 19. quid in articulis ab Ecclesia diffinitis. Et *num.* 23. quid in materia morum; & ponitur origo & progressus doctrinæ de libera electione opinionis probabilis. Et a *num.* 25. usque ad *num.* 44. recensentur Authores probabilitatum & eorum variæ opiniones. In secunda parte principali a *num.* 44. usque ad *numer.* 121. ponitur prima quæstio: An in moralibus sequi liceat opinionem probabilem secundum se, præscindendo a quacunque probabilitate opinionis oppositæ. Et a *dict. num.* 44. usque ad *n.* 59. ponuntur undecim atgumenta pro opinione affirmativa. Et a *num.* 59. usque ad *num.* 98. ponuntur viginti sex argumenta pro opinione negativa. Et a *num.* 98. usque ad *num.* 111. explicatur, quomodo intelligendum sit illud principium, quod in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus. Et a *numer.* 111. usque ad *numer.* 121. solvuntur argumenta contraria. In tertia parte principali a *num.* 121. usque ad *num.* 253. ponitur secunda quæstio: An ex duabus opinionibus oppositis æque probabilibus liberum sit cuilibet sequi utranque, vel alteram quam maluerit. Et *dict. num.* 121. ponuntur argumenta pro opinione affirmativa. Et a *num.* 123. usque ad *num.* 252. ponuntur sex fundamenta principalia pro opinione negativa. Et a *num.* 125. usque ad *num.* 171. ponitur prima conclusio, quod is, qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, non est moraliter certus, sed dubius. Et hæc conclusio probatur septemdecim argumentis. Et a *n.* 171. usque ad *n.* 229. ponitur secunda conclusio, quod is, qui dubius est in moralibus tenetur sequi partem tutiorem. Et a *n.* 172. usque ad *n.* 191. solvitur prima objectio, quod sequi partem tutiorem non sit in præcepto. Et *n.* 191. usque ad *n.* 211. ostenditur, in moralibus, & in foro conscientiæ, non habere locum regulam juris, quod in pari causa melior sit conditio possidentis. Et a *n.* 212. usque ad *n.* 218. solvitur secunda objectio, quod regula de tutiori parte in dubio eligenda non habeat locum in dubio juris. Et *n.* 218. solvitur tertia objectio, quod non habeat locum in dubio juris speculativo. Et *n.* 220. solvitur quarta objectio, quod procedat tantum in materia irregularitatis. Et *n.* 225. solvitur quinta objectio de opinione probabiliori. Et a *n.* 229. usque ad *n.* 242. ponitur tertia conclusio, quod, ubi non constat, quæ opinio sit tutior, servandæ sunt regulæ a jure præscriptæ. Et a *n.* 242. usque ad *n.* 252. ponuntur alia quinque fundamenta principalia pro eadem opinione negativa. Et *n.* 252. solvuntur contraria. In quarta parte principali a *n.* 253. usque ad *n.* 403. ponitur tertia quæstio: An sequi liceat opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori. Et *n.* 254. & 255. ponuntur septem argumenta pro parte affirmativa. Et a *n.* 256. usque ad *n.* 402. ponuntur quadraginta duo fundamenta pro parte negativa. Et a *n.* 292. usque ad *n.* 340. ponuntur duodecim absurda, quibus ostenditur, quam sit perniciosa Christianæ Reipublicæ & saluti animarum hæc doctrina de libera electione opinionis probabilis. Et a *n.* 335. usque ad *n.* 340. recensentur quamplurimæ opiniones modernorum Theologorum, quas dicunt esse probabiles, cum tamen non sint tolerandæ. Et a *n.* 340. usque ad *n.* 392. referuntur & expendunrur Authores antiqui & moderni pro hac sententia negativa. Et a *n.* 392. usque ad *n.* 402. solvuntur argumenta contraria. Et *d. n.* 402. ponitur epilogus præcedentium quæstionum, & praxis servanda in opinione deligenda cum securitate conscientiæ. In quinta & ultima parte principali a *n.* 403. usque in finem ponitur quarta quæstio: An authoritas unius Doctoris reddat opinionem probabilem; & absolvitur per octo conclusiones.

Pro clariori solutione hujus gravissimæ, ac perdifficilis 15
quæstionis, duo membra principalia sunt distinguenda. Primum est, cum versamur in materia, quæ ad fidem, aut mores non pertinet. Et tunc absolutum est licere unicuique eligere opinionem etiam minus probabilem, ut declarat S. Thom. *quodlib.* 3. *art.* 10. dicens hoc casu habere locum, quod Apostolus dicit ad *Roman.* 14. *Unusquisque in suo sensu abundet*. Et sequitur Silvester in *Summ. in ver. Opinio num.* 1. Ideoque in quæstionibus Scholasticorum, De numero Angelorum, De loco Paradisi terrestris, De tempore Judicii finalis, Si Adam non peccasset, utrum Christus incarnatus fuisset, An major sit numerus electorum, an reproborum, & his similibus, potest quilibet ex probabilibus opinionibus eligere quam maluerit, licet minus probabilem. Et propterea in *cap. Cum Marthæ*, §. *Quæsiviśti*, *de celebr. Missar.* quamvis inter varias Scholasticorum sententias illa probabilior judicetur, quæ asserit in consecratione Calicis aquam cum vino in sanguinem transmutari: tamen dicitur non esse inconveniens, 16
si aqua in corpore Christi esse credatur. Et Innocentius hic affirmat, si Sancti diversas opiniones inter se habeant, in his, quæ ab Ecclesia non sunt diffinita, licitum esse cuique quod vult dicere. Et hoc dictum Innocentii sequitur hic Hostiensis *n.* 3. & Bart. in *l. fin. Cod. de pœn. judic. qui male judicat*, Oldrad. *cons.* 286. *incipien. In electionis*, *n.* 5. *vers. Licitum erat eis*, & Silvester in *ver. Opinio num.* 2. 17
Exemplificat Innocentius in Salomone damnato, & in corpore B. Mariæ assumpto. Sed quoad hoc ultimum hodie communis opinio est in contrarium, & merito, ut dicunt hic Hostien. *n.* 3. & Joan. Andr. *n.* 5. Unde Baldus *n.* 14. ait, olim non fuisse hæreticum credere corpus B. Mariæ non esse in Paradiso, propter varias opiniones San- 18
ctorum Patrum: hodie vero esse proximum hæresi, quia solemnissimum festum fit de Assumptione Sanctissimæ Virginis, cujus corpus & anima, ut verbis Baldi utar, pie creditur esse in Paradiso apud pedes Jesu Christi; vel a dextris Christi, ut loquar cum Ugone *de S.* Victore, Petro Damiano, D. Thom. & Cardinale Bellarmino, ita exponentibus Psalmum, *Astitit Regina a dextris tuis*, *&c.* Ceterum an, & quando in his, & consimilibus quæstionibus ad fidem, aut mores non pertinentibus sequi liceat opiniones non probabiles, ad rem presentem non spectat, & dixi in *cap.* 1. *sup. de Summa Trinitate & fide Catholica*.

Secundum membrum principale est, cum versamur in 10
his, quæ spectant ad fidem, aut mores; & tunc subdistinguere oportet duos casus. Primus est, cum articuli

sunt

sunt determinati a lege, aut publicæ tenentur secundum Ecclesiæ authoritatem; & habet locum, quod Augustinus ait in *lib.* 3. *de Doctrina Christiana*; *Consulere debet quis regulam fidei, quam de Scripturarum plenioribus locis, & de Ecclesiæ authoritate percepit*. Et quod ait Hieronymus in Parabol. *Prudentiæ suæ innititur, qui ea, quæ agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit*, ut hic in litera. Ad idem sunt textus in *c. Si inter 6. q. 4.* &
20 in *c. Summopere* 11. *q.* 3. *cum multis concordan.* Unde secundum D. Thom. *d. quodlib.* 3. *artic.* 10. qui assentit opinioni alicujus Magistri, contra manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id, quod publice tenetur secundum Ecclesiæ authoritatem, non potest ab erroris vitio excusari. Itaque semper præferri debet opinio, quæ ha-
21 bet pro se legem, vel probatam consuetudinem, ut ait Silvester in *ver. Opinio eodem n.* 2. Et idem est, si intellectus moveatur ab ipso objecto, sive quia sit per seipsum cognitum, ut in primis principiis, quorum est intellectus; sive per aliud, ut patet de conclusionibus, quarum est scientia, ut idem D. Thomas declarat in 2. 2. *q.* 1. *art.* 4. Sed hic non est casus noster, quia versamur in
22 opinione; opinio autem dicitur, cum intellectus declinat in unam partem contradictionis, cum formidine tamen alterius; nam si id fieret cum certitudine, non esset opinio, sed fides, ut per D. Thomam *dict. art.* 4. & Silvestrum *loc. cit.*

23 Secundus casus est, cum articuli non sunt a lege determinati, nec publice tenentur secundum authoritatem Ecclesiæ. Et tunc quæstio est ardua, nostris temporibus excitata, & valde periculosa, An in materia morum sequi liceat quamcunque opinionem probabilem. Dixi, nostris temporibus, quia doctrina de libera electione opinionis probabilis in moralibus hoc seculo introducta est, & quasi parva scintilla in magnum incendium excrevit. Nam illius sectatores nullum afferunt ex Magistris, qui ante centum annos eam tradiderit: non quia Scriptores illorum temporum de tali doctrina non cogitaverit; incredibile enim est tot viros illuminatissimos, ac acutissimi ingenii, qui de humanis actibus, & virtutibus moralibus ex professo disseruerunt, vim probabilitatum per tot secula non agnovisse; sed quia cognoverunt judicium probabile non posse assumi pro regula recte operandi. Quare hæc doctrina ex hoc solo redditur valde suspecta, quod sit nova, & a consuetudine Ecclesiæ exorbitans, dicente Apostolo *ad Hebræos* 13. 9. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci*; & Hieronymo *in Epistola Apologetica contra Origenem*, quæ est 33. *lib.* 1. *Cur post quadringentos annos nos docere niteris, quod ante nescivimus? Cur profertur in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Usque ad hanc diem sine hac doctrina Mundus Christianus fuit.* Hæc Hieronymus. Ad hoc *c. Quis nesciat* 11. *dist. c. Quod dilectio in fin. de consang. & affinit.* & *c. Cum consuetudines de consuet.* ubi Joan. Andr. *num.* 7. Mutationes, inquit, pe-
24 riculosæ sunt, ut docet Aphorismus: & est contra Doctores, qui pernicios as novitates inveniunt. Confert text. *in l.* 1. *in fin. ff. de Senator.* per quem Bald. in *l. ult. n.* 9. *ff. De pœn. judic. qui male judicat*, dicit præsumi imperitiam in eo, qui tenet novas & insolitas opiniones; & eum sequitur Andreas Siculus in *Repepet. rubr. de fide instrum. col.* 7. *vers. Quot autem modis*. Porro concors antiquorum sententia fuit, ad hoc, ut quis recte & prudenter operetur, necessario requiri, ut habeat certitudinem, saltem moralem, de rectitudine & honestate operationis, eamque certitudinem nullatenus reperiri in opinione probabili, quæ fallibilis est, & se habet ad verum, & falsum; ac proinde vitiosum esse illam assumere pro regula, & fine humanorum actuum, itaut, cum primum pervenerimus ad gradum probabilitatis, illico sistamus pedem, nec ulterius progrediamur: quin potius in controversiis moralibus, in quibus vertitur salutis periculum, summa opere nobis enitendum esse, ut certitudinem, explosa omni formidine, habeamus, & veritatem assequamur. Et hanc theoricam tradiderunt plurimi ex classicis, & primariis Magistris, quorum verba ad calamum referamus infra *a. n.* 79. *usque ad n.* 97.

24 Verum post multa secula irrepsit alia doctrina, videlicet, ad rectitudinem operationis non requiri judicium certo & evidenter dictans actionem licitam esse, seu honestam, sed sufficere probabile judicium cum formidine partis oppositæ. Et in hac sententia dicitur fuisse Jo. Gerson. Cancellarius Parisiensis in *tract. de prepar. ad Missam consider.* 3. *Alphab.* 37. *lit. S*, & eam probarunt Gabriel Vasquez. in 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 62. *c.* 5. *n.* 26. Joan. Salas *ibid. q.* 21. *tract.* 8. *disput. unic. sect.* 4. *n.* 4. & Thomas Sanchez in *Decal. lib.* 1. 9. *n.* 18. Et pluribus tuetur novissime Candidus Philalethus, seu potius Andreas Blancus e Societate Jesu de opinionum praxi in prima quæstione. Et posito hoc principio recentiores Theologi statuerunt tres 25
gradus probabilitatis.

Primus gradus est, cum quis in aliquo articulo, seu controversia morali, agnoscit unam opinionem esse probabilem, nempe illam, quæ affirmat actum esse licitum, & subest peccati periculo; nec ulterius inquirit, an opinio contraria sit æque probabilis, aut probabilior; potest tuta conscientia opinionem illam probabilem sequi. Et in hoc primo gradu conveniunt Theologi nostri temporis fere omnes. Sed ab hoc primo gradu probabilitatis nostro seculo factus est transitus ad secundum multo laxiorem, & gravioribus difficultatibus & periculis involutum: videlicet, cum in aliqua morali controversia duæ sunt opiniones oppositæ æque probabiles, vel quasi, liberum est unicuique amplecti alterutram, quam maluerit, etiam posthabita opinione tutiori, & specificante actum pro illicito.

Et quia abyssus abyssum invocat, & ab hoc secundo probabilitatis gradus Scholastici nostri seculi processerunt ad tertium, disseminantes doctrinam novam, & anteactis seculis inauditam; nempe cum in aliqua quæstione de moribus duæ sunt opiniones contrariæ, quarum una est probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum esse licitum, & ideo subest peccati periculo: altera vero est probabilior, ac tutior, quia affirmat, & specificat actum pro illicito; integrum est cuiliber amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, postposita opinione probabiliori, 26
ac tutiori. Et hujus sententiæ Authores sunt Medina, qui primus videtur scripsisse in defensionem probabilitatum, in *c.* 2. *q.* 19. *art.* 6. *dub. penult.* Vasquez, Suarez, Gregorius de Valentia, Azorius, Ledesma, & alii ad numerum septemdecim, quos refert & sequitur Sanchez in *Decalog. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 3. Idque hoc tempore receptum esse, testatur Petrus de Lorca in 1. 2. *tom.* 1. *de actibus humanis disp.* 39. *memb.* 1. Quinimo ita tenere omnino fe- 27
re omnes Scholasticos, affirmat novissime Ludovicus a Cruce *super Bulla Cruciatæ in tract. de opinione probabili dub.* 1. *n.* 6. & hoc procedere non solum in materia justitiæ, sed etiam in alia quacunque, scripserunt Vasquez in 1. 2. 19. *art* 6. *disp.* 63. *n.* 1. *in princ.* & Sanchez *d. c.* 9. *n.* 22.

Mirum autem est, quam longe lateque hos gradus post- 28
ea dilataverunt. Nam in specie differunt licere uti hac doctrina tam Lectoribus, & Magistris in Scholis, ut Salas in 1. 2. *disput. unic. sect.* 6. *num.* 69. & Sanchez *ubi supra n.* 26. quam Advocatis, quos posse patrocinati secundum o- 29
pinionem probabilem, omissa probabiliori, etiam in causa sanguinis, vel civili omnium bonorum, tradiderunt Villalob. in *Sum. tom.* 1. *tract.* 1. *diff.* 14. *num.* 5. Turrian. *in* 2. 2. *tom.* 2. *quæst.* 71. *art.* 3. Lorca in *par.* 2. *tom.* 1. *disp.* 39. *membr.* 2. Vasquez. in 1. 2. *disp.* 19. *art.* 6. & *disp.* 64. *c.* 1. *num.* 3. & alii, quos refert, & sequitur Sanchez in *Decal. lib.* 1. *d. c.* 8. *n.* 53.

Idipsum de Consiliariis, & Consultoribus animarum 30
censuerunt Vasquez in 1. 2. *disp.* 62. *c.* 9. *num*, 47. & Salas in 2. *tract.* 8. *disp. unic. sect.* 9. *num.* 85. Imo Sanchez *dict. cap.* 9. *n.* 20. dicit posse Consultores animarum modo juxta unam, modo juxta aliam opinionem consulere, & quandoque prudenter facere minus probabilem, & minus tutam opinionem consulendo, quando judicant probabiliorem difficilem fore pœnitenti, vel consilium petenti; & citat in eandem sententiam Vasquez *dict. disp.* 62. *c.* 9, *num.* 67. Addit Sanchez *dict. cap.* 9. *num.* 29. in conscientia tutum esse illum, qui propositum habet varios Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniat.

Judicem quoque sequi posse opinionem probabilem et- 31
iam contra communem, & probabiliorem, tenet Ledesma, asserens hanc esse sententiam multorum nostræ ætatis, *tom.* 2. *tract.* 8. *c.* 22. *post* 11. *diffinit.* & alii apud Sanchez. *in præalleg. c.* 9. *n.* 46. qui hanc opinionem dicit probabilem, & sequuntur sex alii diligenter conquisiti ab Antonino Diana, ut ipse ait in *tract.* 13. *resol moral. resol.* 3. ubi propterea post multos refert liberum esse judici ex duabus opinionibus probabilibus, quam maluerit eligere, & secundum eam judicare pro amico; imo secluso scandalo, nunc secundum unam, non secundum aliam, etiam omissa probabili-

lio-

liori, & communiori, nec teneri in syndicatu, & exemplificat in decem casibus congestis a Joanne Sancio *in practica disp.* 44. *n.* 72. *in fin.* & allegat Jo. Valerium cum aliis ab eo relatis in differentiis utriusque fori *in ver. Opinio diff.* 3. *n.* 1. & idem tenet Sanchez ubi supra *n.* 45. si utraque opinio sit probabilis. Sunt etiam qui opinantur, quotiescunque Judex fert sententiam secundum opinionem etiam minus probabilem, non esse licitum reo, qui habet pro se probabiliorem opinionem, appellare, ut apud eundem Dianam *par.* 3. *tract.* 5. *resol.* 104.

33 Similiter & Medicum, quamvis probabilius judicet medicinam fore noxiam ægroto, tamen si contrarium quoque putet probabile, dixerunt posse illam absque peccato propinare; idque non solum si aliud certum remedium non supperat, & salus ægri sit desperata, ut Gregorius de Valentia in 2. 2. *disp.* 3. *quæst.* 10. *punct.* 2. *col. ult.* paulo ante, *vers. Altero modo*, ubi ait, hoc casu esse intelligendum, quod fertur ex Galeno, Interfice audacter, & Sanchez *in Decal. tom.* 1. *l.* 1. *d. cap.* 9. *n.* 39. addens in fine hoc casu Medicum non solum posse, sed teneri medicamentum hoc minus tutum, & periculosum adhibere: verum etiamsi præsto sit aliud certum medicamentum, ut tenet Azor. *tom.* 1. *lib.* 2. *Instit. moral. c.* 17. *q.* 11. Aragon. in 2. 2. *q.* 64. *art.* 4. *dub. penult.* Salas in 1. 2. *quæst.* 2. *art.* 8. *disp. unic. sect.* 15. *num.* 158. quos refert, licet non sequatur, Sanchez *loco proxime cit. n.* 41.

34 Sed & Regem posse bellum gerere, si utrinque sint opiniones probabiles, & probabilitas versetur circa jus, pluribus nititur probare Jo. Sancius *in pract. disp.* 44. *n.* 58.

35 Quinimo propositam doctrinam putarunt multi habere locum etiam in essentialibus Sacramentorum, & illorum administratione; adeo ut in ordine ad Deum,

36 & virtutem Religionis, vel reverentia debitam Sacramento, tradiderint in Sacramentis omnibus fas esse uti opinione probabili, & minus tuta; ac propterea licere Sacerdoti consecrare etiam in materia incerta, eo quod probabile a nonnullis id reputetur, tametsi contrarium sit probabilibus, & Minister se exponat periculo faciendi irritum Sacramentum, ut inter alios censet Petrus de Lorca *in p.* 2. *de actib. human. disp.* 39. *memb.* 2. Nec dissentit Sanch. *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *d. c.* 9. *n.* 33. ait enim, probabilius esse in Sacramentorum administratione licere uti opinione minus probabili, relicta probabiliori, ac tuta, non obstante irritandi Sacramenti periculo, dummodo non sit contra communem Ecclesiæ consuetudinem, aut contra obligationem charitatis erga proximum, ut explicat *n.* 33. adducens pro eadem sententia Vasquez, Salon. Salas, & Sayr.

37 Amplius scripserunt aliqui, Sacerdotem teneri in Sacramento Pœnitentiæ sequi pœnitentis opinionem, etiamsi pœnitens eligat minus probabilem, & minus tutam, & denegantem ex hoc capite absolutionem, mortaliter peccare, ut Sanchez in fasc. citat. *cap.* 9.

38 *n.* 27. & 29. & Jo. Sancius in *Selectis disp.* 33. *n.* 54. quamvis credat pœnitentis opinionem esse falsam, ut dicemus infra *in* 3. *qu.* 32. *fundamento n.* 305.

39 Quid plura? non dubitarunt aliqui affirmare, Sacerdoti eligenti opinionem minus probabilem circa suam jurisdictionem, posthabita probabiliori, Ecclesiam assistere, ac jurisdictionem tribuere ad absolvendum sacramentaliter, licet Sacerdos vere jurisdictionem non habeat, eo quod ex electione illius opinionis oriatur titulus putativus cum communi errore tribuente jurisdictionem, ad præscriptum *l. Barbarius, ff. de offic. Prætor.* adeo ut Ludovicus a Cruce *in suis disputationibus moralibus super Bulla Cruciatæ in tit. de opin. probab. dub. ult.* glorietur se, dum esset Compluti, suasisse hanc opinionem Patri Suarez, qui in eam usque diem senserat non licere in Sacramento Pœnitentiæ uti jurisdictione probabili; eumque postea illam typis mandasse *4. tom. de Pœnit. disput.* 26. *sect.* 6. *n.* 7. Quam tamen opinionem Suarez dicit tantum esse probabilem, non autem sequitur: sed multi alii sequuti sunt, nempe Villalob. *in Summ. tom.* 1. *tract.* 1. *dub.* 13. *n.* 5. Lessius *lib.* 2. *de justitia, & jure c.* 29. *dub.* 8. *n.* 68. Sanchez *in Decal. tom.* 1. *l.* 1. *d. c.* 9. *n.* 35. *& de matrim. lib.* 3. *disp.* 22. *n. ult.* & alii apud Dianam *resol. moral. tract.* 13. *resol.* 2. *vers. Et tandem*, ubi propterea infert non peccare Sacerdotem non approbatum, qui præsente approbato absolvit pœnitentem in articulo mortis constitutum: nec Parochum audientem confessiones sibi non subditi, in alia Diœcesi absque approbatione Ordinarii ejusdem Diœcesis: item nec Sacerdotem, qui ex opinione probabili absolvit a reservatis.

Nec desunt, qui putant licere sequi opinionem minus 40
probabilem, & minus tutam in Sacramento Pœnitentiæ, etiam in mortis articulo, ut contra Sanchez *in Decal. t.* 1. *l.* 2. *c.* 1. *n.* 6. firmat Jo. Sancius *in Selectis disp.* 19. *n.* 8.

Ex quibus vides, quam large propalata sit hæc do- 41
ctrina probabilitatum in perniciem animarum. Et nihilominus illius defensores passim conclamant, eam esse valde utilem, ac proficuam Christianæ Reipublicæ, & quasi antidotum saluberrimum conscientiis fidelium curandis; audivimus enim nonnullos Theologos affirmare gratulandum esse huic sæculo, quod inventa sit via medendi morbis animarum longe uberiori ac feliciori ratione, quam medeatur corporibus medicina naturalis: quandoquidem Medicus corporis, si ægroto egenti remediis calidis applicet frigida, vel e converso, non minuit vim morbi, sed auget; at non sic in Medico spirituali animarum, qui potest applicare contraria remedia probabilium opinionum, quæ omnia sint profutura. En tibi exempla. Tenetur pœnitens restituere aureo cen- 42
tum: Confessor, suadet, ut statim integre restituat; neque enim est capax absolutionis, qui cum possit totum restituere, sine justa causa vult differre, aut facere restitutionem per partes, secundum veram opinionem, de qua per Archid. *in c. Sires n.* 5. 14. *q.* 6. Jo. Major in 4 *dist.* 15. *q.* 26. & Sotum *de justitia, & jure l.* 4. *q.* 7. *art.* 4. post D. Thomam in 2. 2. *qu.* 62. *art.* 4. Concilium Senonense anno 1542. ibi; *Non absolvantur, nisi promittant restituere bona fide quam citissimo poterunt alienum*, ut in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ *l.* 2. *tit.* 7. *de Pœnitentia c.* 116. *& c.* 117. At pœnitens vix ad hanc restitutionem inducitur. Quare Medicus spiritualis applicat illi contrarium remedium opinionis probabilis, dicens posse eum differre, aut per partes restituere, ut interea aliquid inde emolumenti sibi percipiat, si dominus nolit dilationem parum sibi noxiam concedere; quod tenet Navarr. *in Manual. c.* 17 *n.* 63. *vers. Infertur nono.* Imo eum posse absolvi, etiamsi absque ulla justa causa diu differat restitutionem, dummodo habeat animum restituendi, censet Molina *de justit. tom.* 3. *trat.* 2 *disp.* 153. *n.* 1. quem refert, & sequitur Diana *resol. moral. tract.* 17. *n.* 1. *resol.* 3. ubi ait se liberasse pœnitentem, qui sæpius confessus fuerat se animum restituendi habere, sed tamen cum posset, nunquam restituerat, adjiciens: Notent hanc Decisionem Confessarii, nam multos tollit scrupulos maxime in confessione Nobilium, qui per multos menses sine aliqua justa causa differunt restitutionem. Similiter Confessor præcipit famulo, ne de cetero 43
ducat concubinam in domum heri, ne præbeat illi occasionem ruinæ, cum id nefas sit secundum opinionem, quæ proculdubio verior, ac tutior est, arg. *c. Nullus*, ibi, *Subintroductam mulierem*, *c. Praterhoc*, *c. Interdixit* 32. *dist. & c.* 1. *de cohabit. Cleric. & Mulier.* & colligitur ex D. Thoma *in* 4. *dist.* 38. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 4. *& in* 2. 2. *quæst.* 43. *art.* 1. *ad* 3. & Silvestro *in verbo Occasio*. Sed ægre hoc præceptum fert famulus, timens, ne ejiciatur a domino. Unde Medicus animarum porrigit illi contrarium medicamentum opinionis, quam tenet Azorius *tom.* 2. *Instit. moral. lib.* 12. *cap. ult. qu.* 8. id est, licere famulo bona intentione deducere concubinam hora certa in domum heri, vel in alium locum, ubi scit eam solitam cum illo peccare. Quinimo idem de iis, qui lucri causa non solum associant, sed etiam sella gestatoria portant meretrices in domum Amasii, dicit se consultum respondisse Diana, alios referens *resol. mor. p.* 3. *tract.* 6. *resol.* 11. Utrunque igitur remedium secundum eos liberat pœnitentem a scrupulis, affertque illi serenitatem conscientiæ. Hinc Basseus *in ver. Conscientia*, apud Caramuelem *in Theol. Regul. disp.* 6. *Ex opinionum varietate*, inquit, *jugum Christi suaviter sustinetur: posset nanque evenire pleroſque hominum rebelles se prodere, si ad aliquid determinate agendum, vel committendum constringerentur eo modo, quo tenemur mandata naturalia Dei implere, quod in illis decretum jam sit determinate, & absque opinionum varietate, quod agere oporteat, vel minus. Providentia ergo superna cautum est, unicam tantum viam operationum moralium non dari, sed rectam inveniri.*

posse actionem, sive juxta unam, sive alteram opinionem operentur mortales, secuti est melius hercule plures esse vias Madritum ducentes, quam si unica tantum reperiretur: nam illam vel nimis latam esse oporteret, aut per eam transeuntes impediri, & cum molestia pergere esset opus: hanc non solum molestiam inveniendam est notum; constringendo homines unicam tantum opinionem in suis actionibus, sive omissionibus amplexari; verum non navaturos operam, & consequenter peccaturos potius, quam sibi placitam rem desinerent, vel a sibi exosa abstinere retraherentur. Huic damno bonitas divina medens diversa ingenia hominibus contulit, quibus diversa inter se judicia rerum ferrent, & se recte operari arbitrarentur; Deo namque nullum emolumentum accrescit, quod quis operetur juxta unam, vel aliam opinionem; solum desiderat mandatum suum non infringi. Cum igitur juxta opinionem probabilem operans, Dei præceptum non infringat, Dei non interest quidquam, quod juxta unam, vel aliam opinionem operatio deducatur. Ita Bassæus. Et idem Caramuel ubi supra; *Ergo*, inquit, *Ecclesia Catholica felicior debet dici, quod exuberet sanctissimis & doctissimis viris, qui introduxerunt benignas opiniones, quia damnarentur plurimi, quos sententiæ probabilitas salvat; nec inde Ecclesia infelix, quod Doctores opinentur passim; sed & inde felicior, quod benignius & facilius suos possit ad lauream empyream promovere.* Idipsum & iisdem fere verbis repetit Spinula, *De libera & prudenti electione disp.* 3. *in fin.* & allegat Henriquez *in proœm. Summæ.*

Ego vero quamvis agnoscam, quam durum sit impetum fluminis sistere, & doctrinam hanc pruritentem auribus Principum, & privatorum, ac fere omnium mentibus in fixam convellere: tamen fretus clementia Dei, qui veritatem diu latere non sinit, in medium afferam, quæ magis conducere videbuntur ad illius manifestationem. Et quia superius *num.* 25. distinxi tres gradus probabilitatis, prosequendo ordinem ibi propositum, totam hanc materiam ad mores pertinentem subdividam in quatuor principales quæstiones, ex quarum resolutione, ni fallor, clare apparebit, quantum a semita veritatis recesserint Novatores probabilitatum. In prima examinabitur, quid dicendum, si in aliqua controversia morali quis agnoscat unam tantum opinionem esse probabilem, non reflectendo ad contrariam. In secunda, quid si agnoscat duas opiniones oppositas esse æque probabiles, vel quasi. In tertia, quid si agnoscat unam opinionem esse probabilem, & alteram probabiliorem. In quarta discutietur, an authoritas unius, vel alterius Doctoris reddat opinionem probabilem.

44 QUÆRO igitur primo, an in moralibus sequi liceat opinionem probabilem secundum se, præscindendo a quacumque probabilitate opinionis oppositæ. Quod est quærere, an opinio probabilis per se sit regula morum, seu an in morali materia licitum sit opinari.

45 Sententiam affimativam sequuntur recentiores Theologi fere omnes, ut constat ex dictis supra *n.* 24. & *n.* 25. nec non Jurisperiti, qui scripserunt non peccare eum, qui agit, consulit, aut judicat secundum opinionem probabilem, Oldrad. *cons.* 286. *In electionis, num.* 5. *ver. Sed qui admittunt*, Gemin. *cons.* 66. *Pro declaratione n.* 6. Et pro ea adducuntur præcipue fundamenta infrascripta.

46 Et primo, in actionibus humanis qui eligit quod probabile est, non agit temere, sed prudenter, *c. Ego solis, vers. Vel probabiles rationes, 9. dist. c.* 1. *de homic. lib.* 6. ibi, *Probabilibus constiterit argumentis, l. Nam de ætate, ff. de probat. l. Ob carmen, §. fin. ff. de testib. l. Milites, C. de quæstion.* cum similibus, & probatur apertius *in l.* 4. *Cod. Mandat, juncta l. Eum quem temere, ff. de judiciis.*

47 Secundo, ad hoc, ut quis licite, & honeste operetur, satis est, ut moralem certitudinem habeat de rectitudine & honestate operationis: Sed qui sequitur opinionem probabilem, habet certitudinem hanc moralem de rectitudine & honestate suæ operationis; Ergo licite & honeste operatur.

48 Major probatur, quia certitudo est in triplici differentia, ut notat S. Antoninus *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 10. *reg.* 4. & post eum Angelus & Silvester *in ver. Opinio*, & Card. Palcottus *de Sacri Consistorii consul. part.* 5. *q.* 13. *vers. Attamen.* Alia enim est supernaturalis, id est fidei, alia naturalis, alia moralis, seu civilis. Quod etiam innuit S. Thomas in 3. *sent. dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæst.* 3. & *dist.* 26. *quæst.* 2. *art.* 1. Et quidem ad supernaturalem certitudinem impossibile est cuncta referre, quia non omnes articuli sunt ab Ecclesia diffiniti, *c. Canones*, & ibi gloss. *in ver. Eutychen.* Archid. *n.* 7. & Præpos. *n.* 11. 15. *dist. cap. Cum Christus*, & ibi Joan. Andr. *n.* 2. *in fin.* Butr. *n.* 4. Anchar. *n.* 2. & Card. *n.* 3. *infr. de hæret.* Et fusius plenius *in cap.* 1. *num.* 51. *sup. de Summ. Trinit. & Fide Cathol.* Quod etiam patet exemplo legum civilium. Nam etsi leges illæ optime sint constitutæ secundum Arist. 1. *Rethor.* quæ in omnibus, qui incidere possunt, casibus sancitæ sunt, quæque quam paucissima reliquerunt iis, qui judicant: tamen omnia lege comprehendi non potuerunt. Quod & ante ipsum docuit Plato *lib.* 9. 49
de legib. affirmans, impossibile esse magna parvaque omnia lege determinare. Itaque neque leges, neque senatus-consulta ita scribi possunt, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendantur, ut & Julianus ait in *l. Neque leges, & in l. non possunt ff. de legib.* Similiter ad naturalem certitudinem impossibile est omnia referre, quia non omnia patent per rei evidentiam; nam teste Philosopho *in* 4. *Met. ph. cap.* 2. *in princip.* impossibile est omnium habere demonstrationem; ideoque, ut idem ait in 2 *Met. ph. text.* 16. certitudinem mathematicam non 50
oportet in cunctis quærere, sed in iis, quæ non habent materiam, id est, in mathematicis, quæ abstrahunt a materia. Necesse est igitur pleraque referre ad certitu- 51
dinem civilem, seu moralem. Hujusmodi autem certitudinem non oportet esse demonstrativam, seu mathematicam, cum moralia saltem ut in pluribus non sint demonstrabilia, unde satis est, ut sit talis, qualem requirit moralis materia; nam ut habetur in 1. *Ethic. cap.* 3. disciplinati est in unaquaque re certitudinem requirere juxta exigentiam materiæ; simile enim vitium est, mathematicum quærere persuadentem, & moralem demonstrantem. Et concordat S. Thomas in 2. 2. *qu* 60. *art.* 3. *in resp. ad* 1. dum ait: In humanis actibus invenitur aliqua certitudo, non quidem licut in demonstrationibus, sed secundum quod convenit tali materiæ.

Minor probatur: quia cum in moralibus haberi non possit omnimoda certitudo per rei evidentiam, ut proxime ostensum est, sufficit certitudo ex probabilibus, secundum Philos. 1. *Ethic. d. cap.* 3. ubi habetur in morali materia satis esse, pingui quadam Minerva & adumbrata figuratione verum ostendere, atque de iis, quæ plerunque eveniunt, ratiocinari, & ex is similia etiam concludere. Et idem tetigit *in* 2. *Ethic. cap.* 2. & consonant jura civilia *in l. Non possunt, ff. de legib. & in l. In obscuris, ff. de regul. jur.* & notat Nicolaus de Lyra *sup. cap.* 9. *Sapientiæ*, in hæc verba: *Agibilia humana saltem ut in pluribus talia sunt, ut quoad ea non habeatur demonstratio, sed tantum probabilis ratio, quæ non facit intellectum assentire simpliciter uni parti, sed cum formidine alterius:* & sequuntur S. Antoninus, Angelus, Silvester & Paleottus in locis proxime citatis: *Non enim*, inquiunt, *consurgit certitudo moralis ex evidentia demonstrationis, sed ex probabilibus conjecturis grossis figurantibus, magis ad unam partem, quam ad aliam se habentibus;* & idem Silvester *in ver. Opinio ante num.* 2. ubi ait: *Non est in dubio, qui probabilibus rationibus flectitur ad unam partem, & tenet iste certum sibi moraliter, cum in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus;* Ergo qui opinionem probabilem sequitur, moralem habet certitudinem de rectitudine & honestate suæ operationis, & consequenter recte & cum virtute operatur.

Tertio, certitudo nihil est aliud, quam determina- 52
tio intellectus ad unum, ut diffinit S. Thomas *in* 3. *sentent. dist.* 23. *quæst.* 2. *art.* 2. *q.* 3. solus autem ille, qui dubius est, manet suspensus, & ad neutrum se determinat, ut dicemus infra *n.* 151. cum duobus sequentibus, *& n.* 158. formido autem, quæ inest judicio probabili, non est tantæ potentiæ, ut excludat assensum determinatum ad partem oppositam; sed hoc tantum operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus assensum habet, non esse evidentes, seu infallibiles, sed tantum probabiles.

Quarto, judicium probabile in actibus humanis ad 53
mores non pertinentibus reputatur sufficiens ad prudenter agendum; alias enim vix quidquam recte ageretur propter incertitudinem rerum practicarum, & patet ex dictis

supra

ſupra in primo argumento; Ergo debet etiam in moralibus reputari ſufficiens ad honeſte operandum, cum nulla afferri poſſit ſufficiens ratio diverſitatis, vulgata *lege Illud, ff. Ad l. Aquiliam, cum ſimil.*

Quinto, prudentia eſt de non neceſſariis, ut dicitur in 6. *Ethic. c.* 5. & eſt in opinativa parte animæ, & circa objectum contingens aliter ſe habere, ut docet S. Thomas in 1. 2. *q.* 57. *art.* 4. *ad* 2. & conſiderat non
54 ſolum univerſalia, ſed etiam ſingularia, ut idem docuit in 2. 2. *qu.* 47. *art.* 3. Ideoque prudentia hominis non eſt omnino certa propter variabilitatem ſingularium, ut dixit *in eodem art.* 3. *ad* 2. Ergo habere certum & infallibile judicium de omnibus eligibilibus, eſt ſupra humanam facultatem; ac proinde dicendum eſt ſufficere judicium probabile de rectitudine operationis.

55 Sexto, Deus & lex non obligant nos ad impoſſibile, *c. Erit autem lex* 4. *diſt. l. Titius*, §. *fin. ff. de excuſ. tutor. l. Quæ ſub conditione*, §. *Quoties*, *ff. de condit. inſtit. eum ſuis concordant*. Sed in moralibus non poſſumus eligere certo ſcita, ut oſtenſum eſt ſupra *n.* 51. Ergo ſatis eſt, ut eligamus probabiliter opinata.

56 Septimo, in ſpeculativis licet abſque periculo erroris & deceptionis opinari, & defendere quaſcunque opiniones, modo illæ ſint probabiles, *c. In quibus*, 22. *q.* 2. & dictum eſt ſupra *n.* 15. Ergo & in moralibus idem licet abſque periculo peccati, cum de ſimilibus idem judicium ſit habendum, *c. Inter corporalia*, §. *Sicut enim de translat. Epiſcopi*.

57 Octavo, cum objectum prudentiæ ſit variabile, & contingens aliter ſe habere, ut paulo ſupra oſtenſum eſt in quinto argumento, neceſſe eſt, ut intellectus, qui a tali objecto movetur, ſit cum formidine, quod aliter ſe habere poſſit; & conſequenter qui eligit, quod eſt probabile, prudenter agit, quamvis ſit cum formidine partis oppoſitæ.

58 Nono, ex Canonum præſcripto ille ſolum tenetur ſequi partem tutiorem, qui verſatur in dubio, nempe quia ſuſpenſus manet, & neutri extremo aſſentitur, *ut c. Ad audientiam*, ibi, *Cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem*, *c. Significaſti*, ibi, *In hoc dubio*, *&c. Petitio*, ibi, *In hujuſmodi dubio*, *de homicid. cum concord.* de quibus infra *n.* 113. Sed ille, qui adhæret opinioni probabili, non verſatur in dubio, quia non manet ſuſpenſus; imo aſſentitur uni parti contradictionis, licet cum formidine alterius, ut patet ex diffinitione opinionis, & notat Baldus *in l. Cum antiquioribus*, *in* 3. *q. n.* 6. *C. de jur. deliber.* Ergo non tenetur ſequi partem tutiorem, & conſequenter poteſt adhærere opinioni ſpecificanti probabiliter actum pro licito, quamvis habeat formidinem partis oppoſitæ, quia non exponit ſe periculo peccati, quæ ſola ratio conſideratur in electione partis tutioris, *ut in d. c. Significaſti*, ibi, *Pro eo, quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur*, *c. Si quis poſitus*, *& c. Si quis autem de pœnit. diſt.* 7. Et hanc differentiam inter eum, qui dubius eſt, & eum, qui opinatur probabiliter, & cum formidine, conſtituunt præter alios modernos Petrus de Lorca in 1. 2. *tom.* 1. *de actib. human. diſput.* 39. *membr.* 1. & Suarez *tom.* 5. *de Cenſur. diſp.* 40. *ſect.* 5.

Ultimo, niſi liceret quamcunque opinionem probabilem eligere, peccarent docentes opiniones probabiles pro parte minus tuta, quia præberent occaſionem, ut qui eorum opinionibus uterentur, errarent, *c. Error*, & ibi Hugo, Archid. & Præpoſ. *c. Quid enim prodeſt*, *& c. Conſentire* 83. *diſt. c. Quod autem* 24. *q.* 3. Eſt autem abſurdum viros doctos & pios condemnare, cum ſcholæ plenæ ſint probabilibus ſententiis contrariis & diſſentientibus. Integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *c. Prudentiam*, *de offic. deleg.* & quod a pluribus quæritur ſapientibus, facilius invenitur, *c. De quibus*, 10. *diſt.* & per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur, *l. ult. ad fin. c. de fideicomm. & c. Extra conſcientiam* 64. *diſt.* Et confirmatur, quia illa regula morum eſt tuta, quæ ab omnibus Doctoribus comprobatur, *Arg. c. In Canonicis*, *cum gloſſ. in verb. Præponat.* 19. *diſt.* S. Th. in 1. 2. *q.* 5. *art.* 3. *in tertio argumento contrario*. Sed omnes Doctores in materia morali videntur admittere doctrinam probabilem cum rectitudine conſcientiæ, ut proxime dictum eſt; Ergo probabilis doctrinæ uſus eſt admittendus.

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Sed prædictis minime obſtantibus, adhærendum vi- 59
detur contrariæ ſententiæ, quæ licet Authoribus modernis ſit fere deſtituta, innititur tamen ſapientiæ antiquorum, & fulcitur ſolidiſſimis fundamentis.

Primo enim roboratur authoritate divinæ Scriptu- 60
ræ, Eccleſ. 32. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te*, *& ante omnem actum conſilium ſtabile*. Ex quo loco expoſitores deſumunt duo eſſe neceſſaria in judicio, quod præcedit imperium prudentiæ, ad hoc, ut opera noſtra ſint recta, & habeant bonitatem moralem. Primum eſt veritas, deſignata per illa verba, *Verbum verax*; ſecundum ſtabilitas, ſeu firmitas rationum, ſignificata per verba ſequentia, *Conſilium ſtabile*, ſecundum Janſenium. Utrunque autem requiſitum deficit in opinione utcunque probabili; Ergo noſtra opera, quæ opinioni probabili innituntur, nec recta ſunt, nec bonitatem habent moralem.

Minor probatur, quia veritas eſt indubitata rei cer- 61
titudo, ut diffinit gloſſ. *in Extravag. Jo. XXII. Sedes Apoſtolica*, *in ver. Veritatem*, *de conceſſ. præbend.* Opi- 62
nio autem utcunque probabilis indubitatam hanc certitudinem non habet; imo quod opinamur, incertum eſt, ut ex Donato ſcribit *Jo. Calvinus in ver. Opinari*, & habetur *in primo poſter. c.* 26. Item veritas nec fallit, nec fallitur: opinionem vero fallere ſæpe contingit, & falli, quæ ſunt verba text. *in c. A nobis*, *il* 2. *de ſent.* 63
excom. Item ad veritatem cognitam ſe determinat intellectus ſimpliciter, & abſque ulla formidine, & in illa totaliter quieſcit tanquam in ſuo fine, ut patet in 2. *Metaphyſ. text.* 3. opinioni vero & probabilitati intellectus non aſſentitur ſimpliciter, ſed cum formidine partis alterius, ut ait Nicolaus de Lyra, de quo infra *in ſeptimo fundamento n.* 72. & D. Thomas in 2. 2. *q.* 1. *art.* 4. & Bald. *in l. Cum antiquioribus*, *in* 3. *q. n.* 6. *C. de jure deliber.* nec quieſcit in illa, ſed fluctuat, ſecundum Card. Cajet. infra *alleg. in* 20. *fundamento*; & ubi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, inquit S. Bonaventura *in ſent. diſt.* 24. *q.* 24. *verſ. Item opinio*, *ante n.* 33. & probatur clare *in primo Magnorum moralium c.* 33. *ante medium*, ubi ſic legitur: *Exiſtimatio eſt, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita, an ſecus*. Unde opinionem a veritate merito contradiſtinxit Innocentius III. *in d. c. A nobis*, & ibi Canoniſtæ, & Ariſtoteles in 6. *Ethic. c.* 3. *in princ.* Igitur in opinione probabili deeſt primum requiſitum veritatis, deeſt etiam ſecundum ſtabilitatis, *quia veritas manet*, *& invaleſcit in æternum*, *& vivit*, *& obtinet in ſecula ſeculorum*, 3. *Eſdræ* 4 38. *c.* 64
Conſuetudo, 8. *diſt.* opinio vero variabilis & fallibilis eſt, 65
ut in d. c. A nobis, *& in* 6. *Ethic. d. c.* 3. *& 5. & in primo poſter. d. c.* 26. ubi dicitur opinionem eſſe circa verum, aut falſum, contingens aliter ſe habere. Unde opinio, quæ hodie videtur vera, tractu temporis forte apparebit falſa, ſicut accidit in pluribus opinionibus, quæ olim reputabantur probabiles, & poſtea detectæ ſunt falſæ. Ad hoc *c. In multis*, *de ætat. & qualit. c. unic. in princ. de Bigam. lib.* 6. *d. l. Cum antiquioribus*, *C. de jure deliber.* cum multis ſimilibus. Quinimo de pluribus articulis ad fidem pertinentibus, antequam diffinirentur ab Eccleſia, extabant opiniones diverſæ inter ſanctos Patres, & liberum erat unicuique quicquid vellet dicere, ut ait hic Innocentius, & poſt eum Hoſtienſis *n.* 3. alii ſupracitati *n.* 16. Et tamen, poſteaquam articuli fuerunt ab Eccleſia diffiniti, vel approbati, opiniones illæ apparuerunt falſæ & erroneæ, ut de corpore B. Mariæ in cælum aſſumpto notat Bald. hic *n.* 14. & de duabus naturis in Chriſto notant Canoniſtæ in *c. Cum Chriſtus*, *de hæret.* Declaratio enim Eccleſiæ novum jus non induxit; ſed quod prius latebat, manifeſtavit, *l. Hæredes palam* §. *Quod vero*, *&* §. *Sed etſi notam*, *ff. de teſtam.* Gemin. *conſ.* 72. *n.* 1. plene Philippus Probus ad *Monach. in c.* 1. *de privil. lib.* 6. Quare cum opinio probabilis nec veritatem habeat, nec ſtabilitatem, conſequens eſt, ut opera humana quæ fundantur in judicio probabili, non ſint recta, & Deo grata, nec habeant bonitatem moralem, cum contradicant Divinæ Scripturæ *c. Quiſquis præceptis*, 14. *q.* 2.

Et confirmatur ex verbis D. Bernardi *in regulam S. Benedicti c.* 38. ubi propoſita quæſtione, an ſicut peccat qui operatur bonum, quod putat malum, ita mereatur qui operatur malum, quod putat bonum, ſic fatur: *Ego, ut interior oculus vere ſimplex ſit, duo illi eſſe neceſſaria arbitror, charitatem in intentione, & in intellectu veritatem,*

Ex quibus verbis arguitur sic: Ad rectitudinem conscientiæ ex D. Bernardo exigitur electio veritatis: Sed qui pro regula morum eligit opinionem probabilem, non eligit veritatem, cum judicium probabile, seu opinativum, indifferenter se habeat ad verum, & falsum, ut supra proxime monstratum est; Ergo qui pro regula morum utitur opinione probabili, non agit secundum rectitudinem conscientiæ. Præterea oculus agentis recte debet esse cautus, ut falli non possit, secundum D. Bernardum: Sed eligens opinionem probabilem non est cautus, ut falli non possit, cum opinionem fallere sæpe contingat, & falli, ut in *d. c. Anobis il 2 de sent. excom.* Ergo qui pro regula morum utitur opinione probabili, non agit recte.

66 Secundo. Probatur hæc sententia authoritate Aristotelis 6. *Ethic. c.* 5. ubi diffinit prudentiam esse habitum cum ratione vera circa bona humana activum: Opinio autem probabilis non fundatur in ratione vera, sed fallibili, cum se habeat ad verum, & falsum, *ut primo Magnorum moral. c.* 33. *& in* 6. *Ethic. c.* 3. *& in d. c. Anobis*, & generatur argumentis inevidentibus, & rationibus, quæ non concludunt omnino, sed persuadent duntaxat, ut fatentur sequaces probabilitatum, inter quos Petrus de Lorca *tom.* 1. *disput.* 39. *in princip.* & utitur conjecturis grossis, & figurantibus, ut asserunt S. Antoninus, & alii supracitati *in secundo argumento contrario num.* 51. Hinc præclare S. Bernardus *de Consideratione ad Eugenium lib.* 5. *c.* 2. *Intellectus*, inquit, *rationi innititur, fides authoritati, opinio sola verisimilitudine se tuetur. Habent illa duo certam veritatem, sed fides clausam, & involutam, intelligentia nudam, & manifestam; ceterum opinio certi nihil habens verum per verisimilia quærit potius, quam apprehendit. Omnino in his cavenda confusio, ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum fixumque est fidei, opinio revocet in quæstionem. Et hoc sciendum, quia opinio, si habet assertionem, temeraria est; fides, si habet hæsitationem, infirma est; item intellectus, si signata fidei tentet irrumpere, reputatur effractor, scrutator majestatis. Multi suam opinionem intellectum putaverunt, & erraverunt. Et quidem opinio potest putari intellectus, intellectus autem opinio non potest. Unde hoc accidit? Profecto quia hæc falli, & fallere potest, ille non potest; aut si falli potuit, intellectus non fuit, sed opinio; verus nempe intellectus certam habet non modo veritatem, sed notitiam veritatis. Possumus singula hæc ita diffinire: Fides est voluntaria quædam, & certa prælibatio necdum propalatæ veritatis: Intellectus est rei cujuscunque invisibilis certa & manifesta notitia: Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias; Ergo, ut dixi, fides ambiguum non habet, aut si habet, fides non est, sed opinio.* Hæc D. Bernardus. Ergo judicium probabile, seu opinativum, est extra sphæram prudentiæ, ac proinde qui pro regula suorum actuum assumit opinionem probabilem, non agit prudenter, nec habet virtutem moralem, cum prudentia sit generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium moralium, ut dicitur in 6. *Etich. d. c.* 5. & docet S. Thomas in 2. 2. *q.* 166. *art.* 2. *ad* 1. *& in* 3. *sent. dist.* 9. *q.* 1. *art.* 1. *& dist.* 27. *q.* 2. *art.* 4. *q.* 2.

67

68 Tertio. Probatur ex eod. Arist. in 2. *de Anima text.* 152. ubi ait: *Intellizere, in quo est recte quidem prudentia, & scientia, & opinio vera: non recte autem contraria horum*; id est, intellectus rectus est, qui dirigitur a prudentia, scientia, & opinione vera: non rectus vero, qui dirigitur ab eorum contrariis, ut ex mente Alexandri de Ales, & S. Th. patebit infra in 12. & 13. *argumento.*

Dixit autem, *opinio vera*, ut excluderet opinionem probabilem, de qua dubium est, an vera sit, vel falsa, cum se habeat indifferenter ad utrunque, ut ex dictis patet; Ergo intellectus, qui dirigitur ab opinione probabili, est non rectus, & a ratione virtutis excluditur. Hinc Lactantius Firmianus *lib.* 3. *Institut. c.* 25. *in princip. Stultissimum*, inquit, *est præceptis velle parere, quæ utrum vera sint, an falsa, dubitatur.*

Quarto. Prudentia, quæ virtus est intellectualis, habet pro objecto verum, & utitur mediis pro se ducentibus ad ipsum, non autem per accidens, quia ut dicitur in 6. *Ethic. c.* 5. est habitus cum ratione vera; ergo non potest uti principio, quod sit sibi cognitum probabiliter tantum, cum probabilitas se habeat ad verum, & falsum, ut habetur *in* 6. *Ethic. c.* 3. *& in* 1. *Magnor. moral. d. c.* 33.

69 Quinto. Opinio, seu judicium probabile non est virtus, nec inter virtutes a Philosopho connumeratur, ut patet in 1. *Posterior. c.* 26. *& in* 6. *Ethic. cap.* 3. ubi opinio contradistinguitur a virtutibus intellectualibus ob eam rationem, quia fieri potest, ut in opinionem mentiamur: Item, ut differit Franciscus Piccolomineus *in Philosophia morali gradu* 5. *c.* 54. *Prudentia est prima & communis regula omnium actionum, & propterea supra se aliam regulam non habet; rectus enim ceterarum usus prudentiæ subjicitur; probabile autem habet supra se probabilius & certitudinem moralem, proinde ad prudentiam non pertinet*; Ergo qui in actibus humanis utitur opinione probabili, non agit prudenter, & cum virtute.

70 Sexto. Ad hoc, ut quis recte & prudenter operetur, necessario requiritur, ut habeat certitudinem saltem moralem de rectitudine & honestate operationis, *c. Si quis positus, & c. Si quis autem, in fin. de pœnit. dist.* 7. *c. Juvenis, vers. In his, de sponsal.* Medina in 1. 2. *q.* 19. *art.* 5. Suarez *de actibus humanis, disp.* 2. *sect.* 2. Salas in 1. 2. *tract.* 8. *sect.* 4. Lessius *de justitia & jure, c.* 1. & est communis sententia; imo nonnulli existimant esse de fide, propter illud, *Rom.* 14. *Omne quod non est fide, peccatum est.* Ubi glossa dicit, Fides nostra vult, ut homo agat hoc, quod bene intelligit esse agendum; & peccatum est, quod aliter fit, quam probatum est. Ad idem *c. Quoniam omne, de præscript. &* §. *Ex his* 28. *q.* 1. S. Th. *in præalleg. loco Apostoli, & quodlib.* 8. *art.* 13. Sed qui utitur opinione probabili, non habet hanc moralem certitudinem; Ergo non agit recte & prudenter.

71 Minor probatur, quia opinio incerta est, cum se habeat ad verum & falsum; nam, ut inquit Aristoteles sæpius allegatus *in* 1. *Magnor. moral. c.* 33. Existimatio est, qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita, an secus. Quem locum exponens Jo. Calvinus ait, Opinionem esse, qua ad utranque partem declinamus, pura ad hoc ita esse, & non esse. Unde existimatione & opinione fieri potest, ut mentiamur, ut dicitur *in* 6. *Ethic. d. c.* 3. Eamque fallere sæpe contingit, & falli, *ut in d. c. Anobis, il* 2. *de sent. excomm.* Item semper est cum formidine partis oppositæ, ut patet ex illius diffinitione; formidans autem, se omnino ad unam partem non determinat, sed fluctuat, & titubat, ut est text. *in leg. fin.* ibi, *Mente titubanti, & ancipiti animo, C. de condict. indebit.* & ostensum est supra *n.* 63. & consequenter moralem certitudinem non habet, cum certitudo sit determinatio intellectus ad unum, ut per D. Th. supracit. *in* 3. *sent. dist.* 23. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 3. & apertius *de veritate, q.* 14. *art.* 1. ubi sic fatur: *Quandoque intellectus inclinat magis in unam, quam in aliam; sed tamen illud inclinans non sufficienter movet intellectum ad hoc, quod determinet ipsum ad unam partem totaliter.* Unde accipit quidem unam partem, tamen semper dubitat de opposita; & hæc est dispositio opinantis, qui accipit unam partem contradictionis cum formidine alterius.

Et confirmatur, quia dictamen rectæ rationis debet conformari legi æternæ tanquam primæ regulæ, S. Thom. in 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. Sed dictamen cum formidine morali repugnat conformari legi æternæ, quia hæc est immutabilis, *dist.* 5. *in prncip. & dist.* 6. §. *His itaque*: Judicium vero opinativum in suo conceptu formali est variabile, & fallibile, haberque defectibilitatem moralem, quia ita creditur verum, ut etiam moraliter possit esse falsum, ut in superioribus monstratum est; Ergo dictamen opinativum moralem certitudinem non habet, & consequenter non est per se conforme rectæ rationi.

72 Septimo. In actibus humanis judicium, quod est incertum, non potest habere moralem certitudinem: sed judicium probabile propter formidinem, quam intrinsecus habet infixam, est incertum; ergo moralem certitudinem habere non potest. Major patet: quia repugnat in humanis actibus aliquid esse simul certum & incertum, *c. Si quis autem, in extremis verbis de pœnit. dist.* 7. *& d.* §. *Expræmisit*, 30. *q.* 5. sicut repugnat, ut quis simul sit securus, & timidus, tutus, & formidans, stabilis, & fluctuans. Hæc enim sunt opposita, quæ se mutuo destruunt, *l. Ubi repugnantia, ff. de regul. jur.* & ibi declarat Cagnol. *n.* 2. Decian. *cons.* 49. *n.* 21. *lib.* 3. & patet ex Philos. *in* 4. *Metaphys. c.* 6. *circa medium.*

Minor est Nicolai de Lyra in oppositum mutilate relati *in secundo argumento contrarie sub n.* 51. nam postquam

dixit

dixit probabilem rationem non facere, ut intellectus assentiatur uni parti simpliciter, sed cum formidine alterius immediate subjungit: *Et hoc est quod dicit: Cogitationes enim mortalium sunt timidæ; quia sunt obnoxiæ formidini, & per consequens sunt incertæ providentiæ nostræ, nisi dirigantur dono sapientiæ divinæ*. Hæc ille. Ponderanda illa verba, *Et per consequens*, quæ clare demonstrant judicium probabile ex eo, quod sit obnoxium formidini, in necessariam consequentiam esse timidum, & incertum, & sic non habere moralem certitudinem requisitam ad honeste operandum. Hinc recte Bresserus *de Conscientia lib. 3. cap. 5. n. 64. Omnis opinio*, inquit, *etiam probabilis, est incerta, quatenus incertum est absolute quod opinamur*. Quinimo opinionem probabilem definiunt aliqui ex modernis esse illam, quæ ex rationabili motivo procedit citra certitudinem, ut novissime Honoratus Fabri *de opin. prob. pag.* 11.

73 Octavo. Qui facit actum probabiliter illicitum, discrimini se committit, & mortaliter peccat, ut est text, *in cap. Inquisitioni de sent. excommun.* ubi est expressum mortaliter peccare eum, qui facit actum illicitum ex conscientia credulitatis probabilis. Et probatur a fortiori *in c. Ad audientiam, in c. Significasti il 2. & in c. Petitio de homicid.* Sed qui facit actum probabiliter licitum, facit actum probabiliter illicitum, cum probabilitas se habeat indifferenter ad utrunque extremum, ut in *6. Ethic. c. 3. & 5. & in 1. Magnor. moral. c. 33. & in 1. Poster. text. 44.* ubi probabile, seu opinabile diffinitur esse illud, quod ita creditur esse, quod tamen aliter se habere potest. Ergo qui facit actum probabiliter licitum, committit se discrimini, & mortaliter peccat. Quo argumento utitur in effectu Card. Cajet. ut patebit in 21. *Fundamento*.

74 Nono. Si dominus administrationem, & dispensationem bonorum suorum committeret servo, qui ex imprudentia, vel infidelitate solitus esset falli, & fallere: utique ab omnibus judicaretur imprudens, ejusque fatuitati imputaretur, si servus substantiam dissiparet. Et idem esset in ægroto, si pro cura sui corporis uteretur opera Medici imperiti, & infidelis; & in navigante, si navis regimen committeret nautæ, qui ex imperitia rei nauticæ, vel dolo malo solitus esset falli, & alios fallere, & quandoque mentiendo navigantes in interitum perducere; Ergo multo magis judicandus est imprudens Christianus, qui pro directione, & regula conscientiæ suæ utitur medio opinionis probabilis, quam mentiri, & fallere sæpe contingit, & falli, ut legitur in sæpius allegato *c. A nobis il 2. de sent. excomm. & in 6. Ethic. d. c. 3. in princ.* cum anima corporis, ac rebus omnibus sit præponenda, *c. Sedulo 38. dist. & l. Sancimus, C. de Sacros. Eccles.*

75 Decimo. Ex sententia eorum, qui defendunt probabilitates, authoritas unius gravis Doctoris facit opinionem probabilem, *l. Septimo mense, ff. de stat. homin.* ut dicemus infra *in 4. quæst. princ.* & tamen text. *in l. fin. C. de instit. &*
76 *substitut.* opinionem gravissimi Juris consulti Papiniani dubitationem appellat; Ergo opinio utcunque probabilis certitudinem non habet: alioquin textus ille incongrue dubitationem appellaret opinionem tanti Juris consulti, cujus
77 quanta esset authoritas, patet ex edicto Theodosii inferius relato *n.* 280. Et ita illum textum, ad ostendendum in opinione probabili non adesse certitudinem, ponderat Bald. *in l. Cum in antiquioribus in 3. q. n. 6. C. de jur. deliber.* Ad idem text. *in c. Fraternitatis de frigid. & malef.* ubi articulus dicitur dubitabilis, non obstante opinione probabili, ponderando eum, ut dicam infra in *2. quæst. principali n. 14. vers. Probatur quinto*.

Undecimo. Omnis opinio probabilis secundum Authores contrariæ sententiæ est eligibilis: Sed omnis opinio controversa est probabilis; Ergo omnis opinio controversa est eligibilis. Minor est eorundem adversariorum, quia omnis opinio controversa habet aliquos Doctores pro se. Doctores autem non modo plures, sed etiam unus secundum eos facit opinionem probabilem, ut dictum est in præcedenti argumento; & consequenter si licet sequi quamcunque opinionem probabilem, licet etiam sequi quamcunque opinionem controversam: At absurdissimum est Christianos in moralibus, in quibus vertitur salutis periculum, posse eligere quamcunque opinionem, de qua inter Doctores sit controversia; cum præsertim ex opinionibus controversis semper altera sit falsa, ut in *4. Metaph. c. 1. & 6.*

Duodecimo. Et fortius, si liceret sequi quamcunque 78
opinionem probabilem, liceret sequi absolute quamcunque opinionem: quia opinabile, & probabile pro eodem accipiuntur, nec potest esse opinio proprie, nisi sit probabilis. Quod sic ostendo. Omnis opinio est assensus intellectus pro una parte contradictionis cum formidine alterius, ut communiter diffiniunt Philosophi. Non potest autem quis uni extremo assentiri, nisi ex probabilibus rationibus, quia intellectus movetur ab objecto, nec est ei liberum opinari, secundum Aristotelem *in 2. de Anima text. 153.* & latius explicabitur infra *in 2. q. n. 129.* Unde & Bald. *in d. l. Cum in antiquioribus in 3. q. n. 6. C. de jur. delibr.* dicit opinionem esse, quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod est verum, licet certitudinarie non noverit. De natura igitur opinionis est, ut habeat pro se rationes moventes intellectum ad assentiendum, & consequenter si licet sequi quamcunque opinionem probabilem, licet etiam sequi absolute quamcunque opinionem. Quid autem absurdius, quam inter Catholicos liberam esse quamcunque opinionem sequi pro libito voluntatis? esset enim quasi renovare errorem Protagoræ, qui dicebat opinione omnia constare; quem errorem confutat Aristoteles in *4. Metaph. c. 3.*

Decimotertio. Probatur hæc sententia ab aliis pluribus absurdis, & inconvenientibus, quæ ex doctrina de libera electione opinionis probabilis consequuntur in detrimentum conscientiarum, ut diffuse patebit infra *in 3. q. an. 293. usque ad n. 340.*

Decimoquarto. Probatur ex Alexandro de Ales *in* 79
Sum. part. 1. q. 16. de falsit. membr. 2. in respons. ad quæst. collateralem, ubi sic ratiocinatur: *Ad secundum est dicendum, quod est intellectus rectus, & non rectus: rectus est, cum est ad quod natus est, scilicet ad cognoscendam rem secundum quod est. Unde intellectus dicitur ab intus loquendo, quia intuetur, prout se habet veritas interius; & hoc modo nihil contemplatur intellectus, quod non sit verum. Intellectus non rectus est, cum incidit in quod natus non est; non est autem natus, ut judicet per veri apparentiam*. Hæc ille. Sed intellectus, qui judicat secundum opinionem probabilem, non intuetur veritatem interius, nec cognoscit rem secundum quod est, sed secundum veri apparentiam, cum probabilitas indifferenter se habeat ad verum, & falsum, ut patet in *6. Ethic. c. 3. & in 1. Poster. c. 26.* Ergo intellectus judicans secundum opinionem probabilem est non rectus, & non recte judicat.

Decimoquinto. Probatur ex D. Thom. in *2. 2. quæst.* 80
51. art. 2. ad 2, ubi ad modum Alensis Magistri sui ratiocinatur dicens; *Rectum judicium in hoc consistit, quod vis cognoscitiva apprehendit rem aliquam, prout in se est; quod quidem provenit ex recta dispositione virtutis apprehensivæ; sicut in speculo, si fuerit bene dispositum, imprimuntur formæ corporum secundum quod sunt; si vero speculum fuerit male dispositum, apparent ibi imagines distortæ, & male dispositæ*. Hæc S. Thomas. Sed judicium, quod innititur opinioni probabili ex vi cognoscitiva, non apprehendit rem, prout in se est, nec sub ratione veri, cum res possit aliter se habere, ut in *1. Poster. d. c. 26.* & supra proxime dictum est; Ergo judicium, quod innititur probabilitati, & ex mente D. Thomæ rectum non est, sed potius distortum, & male dispositum.

Decimosexto. Probatur ex similibus verbis D. Bonaven- 81
turæ *in 2. sent. dist. 7. art. 3. q. 1. n. 52.* quæ sic se habent: *Dicendum, quod deceptio, & error oritur ex deordinatione, sive deviatione judicii. Judicium autem est duplex in quolibet ratiocinato; unum quod est cognoscendorum, quod est veri sub ratione veri; aliud agendorum, quod est veri sub ratione boni*. Hæc ibi. Sed judicium de rectitudine operationis, quod fundatur in opinione probabili, non cognoscit verum sub ratione veri, quia opinio potest esse falsa; nec cognoscit verum sub ratione boni, quia operatio, quæ innititur opinioni fallibili, potest in se esse mala; Ergo judicium de rectitudine operationis, quod fundatur in opinione probabili, deviat a recto, & ex mente S. Doctoris deceptionem & errorem inducit.

Decimoseptimo. Probatur ex Scoto *quodlib. l. 18. sub lit-* 82
tera E. ubi ait: *Alia agunt ex cognitione intellectiva, quæ sola proprie est judicativa de tali convenientia. Et talia nata sunt habere regulam intrinsecam rectitudinis in suo actu, & in solis istis potest esse actus bonus habens boni-*

tatem moralem. Ita Scotus. At judicium probabile non habet regulam intrinsecam rectitudinis in suo actu, sed utitur principio fallibili, & indifferenter se habente ad rectum, & obliquum, teste Philosoph. *in 1. Poster. c. 26. & in 6. Ethic. c. 3.* Ergo in tali judicio non potest esse actus bonus habens bonitatem moralem.

83 Decimooctavo. Probatur ex eodem Scoto *in collat. 12. post princip.* cujus hæc sunt verba: *Intellectus inclinatur in objectum suum per modum naturæ. Ergo sicut natura determinatur ad unum; ita intellectus ad unum objectum præcise inclinatur. Ergo sicut natura non quietatur, nisi in illo, ad quod determinatur; ita nec intellectus, quousque habeat illud, ad quod summe, & maxime inclinatur*. Hactenus verba Scoti. Sed intellectus summe & maxime inclinatur ad cognitionem veritatis, quia ut inquit Sanctus Thomas *in princip. Opusc. 73. de Usuris: Omnis homo natura non degenerans veritatem amat, & eam scire super omnia desiderat*. Ergo quandiu intellectus non habet id, ad quod inclinatur, scilicet veritatem, manet inquietus, & fluctuans, nec præcise se determinat, & per consequens non habet moralem certitudinem requisitam ad recte operandum, cum certitudo sit determinatio intellectus ad unum, ut per Divum Thomam sæpius citatum *in 3. sentent. distinct. 23. q. 2. art. 2. q. 3.*

85 Decimonono. Probatur ex Patribus Salmanticensibus *tom. 1. sup. 1. 2. D. Thomæ ad quæst. 57. art. 5. numer. 8.* ubi sic differunt: *Quoniam judicium omnino practicum præcedens immediate imperium prudentiæ est actus virtutis intellectualis, nempe synesis, vel gnome, quæ junguntur prudentiæ ad recte judicandum, eadem ratio est de consilio, quod est actus eubuliæ deservientis ad recte judicandum. Ergo debet esse perpetuo verum, alias prædicta virtus non esset dispositio ad optimum, nec differret ab opinione, quæ est aliquando ad falsum, ob idque a ratione virtutis excluditur*. Et in eodem articulo *n. 4. Sicut ergo virtus intellectualis speculative in eo consistit, ut intellectus per se fallibilis, rebus necessariis, & infallibilibus conformetur: ita virtus practica in eo sita est, ut res, seu actiones ex se contingentes, formæ infallibili, per quam intellectus practicus in eas influit, adæquentur*. Et in articulo ejusdem quæstionis *numer. 8. Judicium stricte sumptum est determinate de unico medio, & ideo bonitas ejus non consistit sola veritate, sed in eo, quod sit firmum, & stabile*. Hactenus verba Salmanticensium. Sed judicium probabile non est perpetuo verum, & infallibile, nec habet statum, quia est aliquando ad falsum, ut habetur ex Philos. in 1. *Poster. c. 26.* ideoque opiniones plurimæ, quæ olim æstimabantur probabiles, postea apparuerunt falsæ, ut fusius ostensum est supra *in 1. argum.* Ergo judicium probabile sicut opinio ex mente eorundem Patrum a ratione virtutis excluditur.

88 Vigesimo. Probatur ex Cardinale Cajetan. *in opusc. tom. 1. tract. ult. respons. 13. dub. ult.* ubi hæc scribit: *Si applicatio ad opus fluctuat circa rectum, vel obliquum, mors scrupulus est conscientiæ, contra quem illicite agitur, & obliquitas mortalis incurritur*, & infra: *Hinc enim fit, ut vacillatio conscientiæ in applicatione deformem reddat actionem, quoniam fit applicatio modo quo non debet; debet enim potentia rationabilis determinari ad unum, si recte exire debet in actum: alioquin discrimini exponitur utriusque oppositi, si fluctuante illa quis utitur. Fluctuans enim quantum sapit fluctuationis, tantum sapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi*. Hæc Cajetanus. Sed potentia rationabilis, quæ in applicatione ad opus utitur opinione probabili, utique fluctuat, & vacillat circa rectum, vel obliquum, cum probabilitas sit cum formidine, & indifferenter se habeat ad utrunque extremum. Nam, ut inquit Aristoteles alias citatus *in 1. Magnorum moralium cap. 33. Existimatio, seu opinio est, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita, an secus*. Et ubi est opinio, ibi est vacillatio, ut inquit S. Bonaventura *suprac. n. 63.* Ergo formida illa, seu scrupulus est mors conscientiæ, & qui cum tali indeterminatione operatur, secundum Cajetanum exponit se discrimini, & indebito modo operatur, idemque deformitatem moralem incurrit.

90 Vigesimoprimo. Probatur ex eodem Cajetano *in Sum. in verb. Opinionis usus ad fin.* ubi disertis verbis asserit, judicium practicum ad operandum debere esse certum, itaut omnem contrariæ partis formidinem excludat, etiamsi secundum propriam opinionem quis operetur; idque probat efficaciter hoc argumento: *Quando potentia rationabilis solum practice probabiliter judicat aliquid esse licitum, judicat etiam probabiliter aliquid esse illicitum: At judicans probabiliter aliquid illicitum esse, & id faciens peccat, utpote qui peccandi periculo se exponit; Ergo &c.* Et cum Cajetano concordant Jacobus Almaynus *tract. moral.* Summa Armill. *in ver. Opinio, n. 3.* Navar. *in c. Si quis autem, n. 58. & seqq. de pœnit. dist. 7.*

Vigesimosecundo. Probatur ex verbis Gregorii de Valentia *tom. 2. disp. 2.* quæ sunt hujusmodi: *Ad rationem virtutis intellectualis pertinet, ut habitus secundum rationem suam specificam inclinet determinate ad verum; quod non convenit opinioni acquisitæ, etiamsi contingat esse veram. Nam etiam tunc considerata secundum suam speciem, circumscripta differentia individuali, indifferens est ad verum & falsum ostensum.*

Vigesimotertio. Probatur ex Leonardo Lessio *de justit. & jur. lib. 1. de Prudentia dub. 2.* ubi ait: *Opinionem honesti non esse judicium prudentiæ, quia non ita fertur in suum objectum, ut non possit esse falsa, quam ob causam non est virtus, ut recte Aristoteles in 6. Eth. cap. 3. Non obstat, quod opinio interdum sit vera, quia id non habet ex intrinseco modo tendendi in suum objectum, sed per accidens, & fortuito; nam sicut est vera, ita poterat esse falsa, nulla facta in ea variatione*. Et paulo ante dub. 1. num. 2. *Certa*, inquit, *est notitia honesti & turpis: ita enim prudentia fertur in suum objectum, ut ex modo judicandi falli non possit circa proprium objectum, quia evidenter cognoscit esse turpe: cujus signum est, quod is, qui judicat aliquid esse honestum, vel utile, de quo dubitat, vel formidat, an in eo peccet, sit imprudens, & imprudenter judicet, nempe quia judicium prudentiæ debet esse certum, excludens omnem rationabilem formidinem*.

91 Vigesimoquarto. Probatur, quia opinio probabilis essentialiter & inseparabiliter habet annexam formidinem, ut admittunt Authores contrariæ sententiæ, & probatur *in 1. Magnor. moral. c. 33. & 5. Ethic. c. 3. in princ. in sæpius citato c. A nobis, il 2. de sent. excom. in l. fin. Cod. De inst. & subst.* & patet ex illius diffinitione, quam communiter tradunt Philosophi. Opinio enim dicitur assensus intellectus pro una parte contradictionis non omnino firmus & certus, sed cum formidine alterius, ut per D. Antoninum in *1. par. tit. 3. cap. 10. §. 10.* Silvest. *in ver. Opinio, in princ.* Sotus *in 4. distinct. 27. qu. 1. art. 3. vers. Tunc ergo*, Navarr. *in cap. Si quis autem, num. 11.* & ante eos D. Bonaventura *in 3. sentent. distinct. 24. quæst. 24. vers. Item opinio, ante n. 33. Opinio*, inquit, *est acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi est opinio, ibi est vacillatio*. Et 92
secundum Legistas *in l. Admonendi, ff. de jurejur.* Opinio est credulitas cum aliqua levi dubitatione & tenet medium inter suspicionem & perfectam probationem, ut ibi per Bart. *num. 21. & 22.* Alioquin excluſa formidine non esset opinio probabilis, sed veritas & certitudo, seu opinio vera; ut patet *in 2. de Anima text. 152.* Nec esset secundus gradus probationis, ut dicunt Legistæ, sed esset perfecta credulitas, seu perfecta probatio, secundum Bart. *ubi supra num. 23.* Itaque quisquis 93
habet opinionem, necessario habet formidinem, quia cui convenit diffinitio, convenit & diffinitum, *l. 1. §. Dolum, ff. de dolo*, & notant omnes *in l. Omnis diffinitio, ff. de regul. jur.* Quod cum ita sit, inquiro, quid sit formido illa, quæ intrinsece inest opinioni? Aristoteles paulo supra citatus *in 1. Magnorum moral. cap. 33. Existimatio*, inquit, *seu opinio est, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita, an secus*. Quare secundum eum formido, quæ inest opinioni, est passio, quæ nos facit ancipites, id est, ambiguos & titubantes, an res ita se habeat, nec ne, juxta text. *in l. fin. C. De condit. indeb.* Unde in effectu talis formido nihil est aliud, quam dubium positivum, & formale, aut saltem suspicio quædam, seu scrupulus, & levis credulitas, ne pars opposita sit vera, ut explicant Theologi, & patebit infra *n. 261.* 94
hæc enim sunt synonyma, & idem importantia: & suspicio illa, seu formido tenet medium inter dubitationem, & opinionem; plus enim credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, cum sit credulitas ex levibus conjecturis, ut inquit Silvest. *in verb. Opinio, in princ.* & notant Bart. *d. l. Admonendi, n. 21.*

His

95 His positis probatur hæc sententia inevitabili hoc argumento. Quisquis habet suspicionem, formidinem, scrupulum, seu levem credulitatem, quod aliqua actio sit illicita, non potest manente tali formidine absque peccato operari, & actionem illam ad praxim deducere. Sed qui habet opinionem probabilem affirmantem actum esse licitum, necessario habet suspicionem, formidinem, & scrupulum, seu levem credulitatem de opposito, id est, quod ille actus sit illicitus, ut evidenter ostensum est supra, & admittitur ab adversariis. Ergo qui habet talem opinionem probabilem, non potest secundum eam licite operari, & actum illum ad praxim deducere absque peccato.

96 Major propositio probatur per textum rotundum, qui cavillari non potest, *in c. Per tuas, il 2. de simon.* ubi deciditur esse peccatum mortale operari contra conscientiam scrupulosam, seu ex credulitate levi, nisi prius formido, seu error deponatur, ut plenius explicabitur infra *in 2. q. in 6. principali fundamento pro opinione negativa nu.* 249. & tradunt Innoc. Jo. Andr. & alii ibi allegati. Ecce igitur ibi textus expressus, quod agens contra conscientiam scrupulosam, & cum formidine, mortaliter peccat; hoc enim important illa verba, *Ædificat ad ghennam*, ut notat Abbas *in c. Literas de restit. spoliat.*

Ad idem est textus apertus *in cap. Inquisitioni de sentent. excomm.* ubi proponitur dubium, an conjux, qui habet conscientiam de impedimento dirimente, possit reddere, & exigere debitum conjugale. Et distinguitur, an talis habeat hujusmodi conscientiam ex credulitate probabili, & discreta, an vero ex credulitate levi, & temeraria. Et in hoc ultimo casu textus dicit: Ad Pastoris sui consilium, *conscientia levis & temeraria credulitatis explosa*, licite poterit non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Pondera illud verbum, *Explosa*, quod clare innuit, ut qui habet conscientiam ex credulitate levi, seu formidine de nullitate matrimonii propter impedimentum dirimens, minime possit absque peccato exhibere debitum conjugale, nisi prius formidinem illam, seu levem credulitatem explodat, id est, deponat, seu abjiciat, & repellat, ut ibi per gloss.

97 Et ratio decisionis est, quia secundum Cajetanum supracitatum *n.* 88. qui formidat, vacillat, & fluctuat, ad neutram partem se determinat: qui autem sine hac determinatione operatur, certitudinem non habet de honestate suæ operationis, cum certitudo nihil sit aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut per D. Th. *ubi supra n.* 52. & sine hac certitudine exponit se discrimini, & levis illa credulitas, seu scrupulus est mors conscientiæ. Patet igitur apertissime, peccare eum, qui operatur cum suspicione, seu formidine, quod actus sit illicitus, & consequenter eodem modo peccare eum, qui operatur secundum opinionem probabilem affirmantem actum esse licitum, cum necessario habeat formidinem de opposito, id est, quod actus ille sit illicitus, ut supra proxime ostensum est.

98 Vigesimoquinto, Cum juribus ut supra ponderatis concordat S. Thomas *quodlib.* 8. *art.* 13. ubi in punto videtur determinare hanc quæstionem; nam secundum eum is, qui habet certitudinem, quod sibi liceat habere plures præbendas, & ex contraria opinione Magistrorum in quandam dubitationem inducitur, si manente tali dubitatione, plures præbendas habet, periculo se committit, & sic proculdubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. Ibi enim Doctor Angelicus pro dubitatione videtur intelligere non verum dubium, sed formidinem, quæ aliquo modo certitudinem tollat: ait enim, *Ex conscientia quem obligari ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione: at cum opinione non stat dubitatio vera, & propria, sed tantum formido, cum opinio includat assensum pro una parte contradictionis cum formidine alterius, dubitatio vero excludat assensum ab utroque extremo; nam ut habetur in 3. Metaphys. c. 1. quatenus dubitat, eatenus simile quiddam ligatis patitur; utroque enim modo impossibile est ad ulteriora procedere.* Hæc ibi. Et propterea S. Th. cum mysterio non dixit simpliciter, in dubitationem inducitur, sed, in quandam dubitationem; innuens per hoc se non loqui de dubitatione proprie sumpta, sed de formidine, quæ inest opinioni; sed hunc locum latius expendemus *infra n.* 270.

Vigesimosexto & ultimo, Pro majori dilucidatione

veritatis ante omnia supponendum est illud principium; tanquam certum, & infallibile, videlicet, in actibus humanis, ad hoc, ut quis recte, & cum virtute operetur, requiritur, ut habeat certitudinem saltem moralem de rectitudine, & honestate operationis, secundum illud Augustini: *Tene certum, & dimitte incertum, ut in c. Si quis autem in fin. de pœnit. dist.* 7. Idque apud omnes est in confesso. Sed defensores probabilitatum eni- 99
xe contendunt in moralibus sufficere certitudinem ex probabilibus, idque potissimum deducunt ex Aristotele *supracit. in* 1. *Eth. cap.* 3. Et ex hoc fundamento apud eos solido & inconcusso deducunt omnes suas conclusiones, videlicet, qui in actibus humanis eligit quod est probabile, non agit temere, sed prudenter: eligit perfectum, ac tutum: non committit se discrimini: sequitur dictamen rationis, & alia plura id genus. Quare vis tota præsentis disputationis versatur in intelligentia asserti principii, quod in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus; nam everso hoc fundamento totam hanc machinam probabilitatum corruere necesse est. Et quidem nos credimus in eo magnam latere fallaciam, seu æquivocationem. Quod ut pro nostri ingenii tenuitate, quantum Deus dederit, dilucide ostendamus, accurate observandum proponimus, aliud esse in moralibus sufficere certitudinem ex probabilibus, & aliud in moralibus sufficere certitudinem probabilem. Hæc enim duo differunt, ut causa & effectus. Nam primum denotat causam, per quam certitudo moralis in nobis generatur, & in esse producitur: secundum vero denotat effectum, id est, ipsam moralem certitudinem in nobis jam generatam, & in esse productam. Itaque cum dicimus, in moralibus sufficit certitudo, quæ oritur, & generatur in intellectu ex argumentis, & rationibus probabilibus, propositio vera est, quia plures rationes probabiles sunt aptæ natæ producere, ac generare in potentia rationabili moralem certitudinem de honestate operationis absque ulla formidine partis oppositæ, si rationes illæ sint tanti ponderis, ut efficaciter moveant intellectum ad judicandum rem ita se habere, ut probatur *in c. Ego solis, vers. Alio autem 9. dist.* Et hæc est illa certitudo surgens ex probabilibus, quæ in morali materia sufficit ad recte operandum. Cum vero dicimus, in moralibus sufficit certitudo ex probabilibus, si intelligamus, id est, in moralibus sufficit certitudo probabilis, propositio est falsa, quia ista certitudo probabilis non datur, imo implicat contradictionem, ut sit certitudo, & sit probabilis, quia certitudo est præcisa determinatio intellectus ad unum, ut in superioribus dictum est; probabilitas autem indeterminate, & indifferenter se habet ad rectum, & obliquum. Unde judicium probabile non est judicium prudentiæ, cum non habeat pro objecto verum, & sub ratione veri, sed est judicium obnoxium formidini, timidum, & incertum, atque indeterminatum, fluctuans, & instabile, quod non intuetur veritatem interius, nec cognoscit rem secundum quod est, sed secundum veri apparentiam, & ideo fallit, & fallitur, & a ratione virtutis excluditur, non habens bonitatem moralem, ut ex authoritatibus Sanctorum Patrum, & Magistrorum primæ classis diffuse ostensum est supra. Quapropter tantum abest, ut in moralibus sufficiat certitudo probabilis, ut potius opponantur, ac mutuo se destruant certitudo, & probabilitas. Nec aliud sensit Aristoteles ex adverso citatus *in* 1. *Eth. c.* 3. si sedulo expendantur illius verba; ait enim: *In morali materia satis* 100
esset, ut verum ostendatur pingui quadam Minerva, & adumbrata figuratione, atque de iis, quæ plerunque eveniunt, ratiocinari, & ex iis similia etiam concludere. Quibus verbis tantum intendit, ut in materia morum non requirantur probationes per rei evidentiam, seu demonstrationem, sed satis sit verum ostendere per conjecturas probabiles, arguendo etiam a communiter accidentibus, & a similibus. Quod & nos fatemur. Verum tamen oportet secundum Aristotelem, ut his conjecturis, & argumentis probabilibus ostendatur verum, & sic non sufficit, ut ostendatur probabile, quod longe distat, & contradistinguitur a vero, ut pluribus monstratum est supra *in* 1. *fundamento n.* 60. Quare si tu probabilibus tuis ratiocinationibus ostendis opinionem probabilem, non satisfacis menti Aristotelis requirentis, ut ostendas verum, quia loco veri, quod est objectum virtutum intellectualium, & est immutabile, æternum, &

infallibile, atque excludens omnem formidinem, ut ex dictis constat; tu ostendis opinionem probabilem, quæ a ratione virtutis excluditur, & est fallibilis, & cum formidine. Unde perperam ex eo loco deducunt defensores probabilitatum, in moralibus ad recte & prudenter operandum sufficere opinionem probabilem; hoc enim nunquam somniavit Aristoteles, quin potius opinionem exclusit, & contradistinxit a prudentia, & aliis virtutibus intellectualibus, ea ratione, quia in opinione fieri potest, ut mentiamur. Quocirca ex mente ipsius in morali materia uti possumus rationibus, & argumentis probabilibus tanquam mediis, & instrumentis ad ostendendum verum, & tanquam causis generantibus in nobis moralem certitudinem. Sed tamen illud verum ostensum, & certitudo ex probabilibus consurgens debet esse sine omni formidine partis alterius, cum veritas, & certitudo formidinem non admittant; ideoque non sufficit in sententia Aristotelis judicium probabile, quod se habet ad verum, & falsum, & de cujus ratione intrinseca est, ut formidinem, & fluctuationem includat. Similiter cum S. Antoninus, & alii ex adverso citati *n.* 51. dicunt moralem certitudinem consurgere ex conjecturis probabilibus, grossis, & figurantibus: hæc verba non important, ut in moralibus sufficiat certitudo probabilis; sed tantum, ut in moralibus sufficiat illa certitudo, quæ consurgit, id est, nascitur, seu generatur ex hujusmodi probabilibus conjecturis, & argumentis. Et eodem modo dum leges, & Canones decidunt quæstiones, & causas ex argumentis probabilibus, non intendunt, ut sufficiat judicium probabile ad judicandum, & decidendum; sed tantum, ut ex probabilibus rationibus simul junctis possit Judex ita illuminatus formare judicium certum, & infallibile de rei veritate; quia nimirum etsi argumenta hujusmodi seorsim considerata non concludant omnino, nec sint evidentia, sed tantum probabilia; tamen si simul jungantur, & sint multi ponderis, sunt apta nata generare talem certitudinem, ut virtus apprehensiva cognoscat, & apprehendat absque ulla trepidatione rem ita se habere, atque ita causæ sunt probabiles, sed effectus ex illis resultans est omnino certus, & infallibilis. Et hoc innuit textus in *cap. Judicantem* 30. *q.* 5. in illis verbis, *Ut ibi actio ambarum partium illuminata sit plenior*. Itaque si rationes probabiles sint plures, & tanti ponderis, atque momenti, ut in illis intellectus sine ulla formidine acquiescat, & judicet rem ita se habere; hæc est moralis certitudo, quæ sufficit ad recte operandum: si vero rationes illæ sint quidem plures, & probabiles, sed tamen non adeo firmæ, & efficaces, ut adæquent omnino intellectum, sed tantum persuadeant, adeo ut intellectus eis non assentiatur simpliciter, & absolute, sed tantum cum formidine, & fluctuatione, ne pars opposita sit vera; hæc est opinio probabilis, quæ non sufficit ad bonitatem moralem, ut solidis fundamentis, & authoritatibus majorum nostrorum in superioribus monstratum est. Quare non est bona consequentia: Certitudo moralis consurgit, id est, nascitur & generatur in uobis ex probabilibus: Ergo probabilia sunt moraliter certa. Quia in primo casu consideratur illud totum, & aggregatum perfectum, quod resultat, & emergit pluribus singularibus imperfectis: in secundo autem casu considerantur ipsa singularia per se imperfecta, & insufficientia. Quo fit, ut si aliqua propositio haberet pro se unam tantum rationem, seu præsumptionem non convincentem, sed solum probabilem, propositio illa non esset moraliter certa, quia esset cum formidine partis oppositæ: secus vero si ratio, seu præsumptio illa esset convincens, quia etsi non haberet evidentiam demonstrationis, tamen sufficeret ad generandam moralem certitudinem, ut est textus *in c. Afferte* 101 *de præsumpt.* ubi proponitur judicium Salomonis, qui ex præsumptione violenta pronunciavit pro matre dicens: *Date huic infantem vivum, & non occidatur; hæc est enim mater ejus*. Unde judicium Salomonis non fuit probabile, sed omnino certum, non quidem certitudine mathematica, sed morali. Ideoque Jo. Andr. & ceteri Ca- 102 nonistæ post eum sic summant illum textum, videlicet Ex violenta præsumptione fertur diffinitiva, concordat text. *in c. Literis eod. tit.* ibi, Ex hujusmodi violenta, & certa suspicione fornicationis potest sententia divortii promulgari. Surgit igitur certitudo moralis ex unica præsumptione violenta, vel ex pluribus rationibus, & argumentis probabilibus simul junctis, quæ tamen seorsim considerata non sunt certa, sed solum probabilia, & cum formidine partis oppositæ. Et hæc est ipsa 103 veritas; nam & in judiciis plures probationes imperfectæ simul junguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem, secundum illud vulgatum: *Et quæ non prosunt singula, multa juvant, l.* 2. §. *Ætas*, & ibi gl. *in ver. Legitimis, ff. de excus. tut. l. Instrumenta*, ubi etiam gl. *in verb. Aliis quoque, Cod. de prob.* gl. *in c. Cum causam in verb. Adminicula eod. tit. de testib.* Et duæ pro- 104 bationes semiplenæ etiam diversi generis similiter junguntur ad faciendam unam plenam probationem, ut notat Bart. in *l. Admonendi, num.* 48. *vers. Veritas est, quod duæ semiplenæ faciunt unam plenam, ff. de jurejurando*. Unde unus testis, qui facit semiplenam, & confes- 105 sio facta absente parte, quæ facit aliam semiplenam, simul juncta plene probant. Casus est in *c. Cum dilectus, de succes. ab intest.* & notat Bart. *ubi supra*. Item unus testis & fama publica eo casu, quo faceret semiplenam, ut in *c.* 1. *de Appellat.* & notatur in *l.* 3. §. *Iisdem quoque principiis, ff. de Testib.* & per Bart. *loc. cit.* Et idem patet in fama & scriptura privata recognita per comparationem, quæ tanquam singula non faciunt nisi semiplenam, & tamen conjuncta faciunt unam plenam, ut per Alex. *cons.* 103. *Insuper eo, n.* 5. *vers. Tertio præsuppono, lib.* 7. & in aliis pluribus exemplis, quæ cumulat Antonius Gabriel. *commun. concl.* 1. *per tot.* Plena enim 106 probatio conficitur ex diversis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem; nam junguntur scripturæ plures, testes, fama, confessio, & alia adminicula ad unum perfectum, ut notat Bald. *cons.* 397. *Punctus talis, n.* 2. *vers. Prædictæ consultationi, lib.* 3. Sed & ex pluribus præsumptionibus tendentibus ad idem 107 consurgit plena probatio, *leg. Excipiuntur, ff. ad Sillan.* cum concordantibus, ut per Ludov. Roman. *cons.* 7. *Visis necessariis, n.* 3. & Cravett. *cons.* 158. *n.* 11. Quinimo plena probatio resultat etiam ex pluribus adminiculis, quando unum alteri adminiculatur, Socin. *cons.* 98. *col.* 6. *lib.* 1. Et quod ex pluribus vehementibus adminiculis Judex reddatur certus, ita ut possit causam decidere, est text. in *d. c. Cum dilectus, de succes. ab intest.* Nam 108 ut formaliter ait Bald. in *d. cap. Cum causam n.* 1. *&* 2. *de prob.* Judex inquisitor veritatis debet cuncta rimari, nec adstringere animum suum ad unam speciem probationis, quia una species coadjuvat alteram, & confirmat, ut *l.* 3. §. 1. *ff. de Testib.* Sicut in corpore humano ex membris multis sibi invicem cohærentibus fit perfectum corpus, ut *l. Rerum mixtura, ff. de usucap.* & in melodiis ex multis consonantiis constat harmonia. Unde in probationibus surgit certitudo ex diversis conjecturis, quia cedunt ad eandem conclusionem finalem, & habent causas, & similitudines, & consonantias contextas, & invicem colligatas, *l. Qui sententiam, Cod. de pœn.* in illis verbis; *Conspirantes, concordantesque in unum rei finem tendunt*. Quamobrem sicut in judiciis plures probationes semiplenæ, & imperfectæ præsumptiones, & adminicula disjunctim considerata, & tanquam singula plenam probationem non faciunt, neque ex illis Judex informat cum certitudine animum suum, sed dubius remanet; nam, ut ait Bald. *leg. In bonæ fidei, n.* 15. *C. de reb. cred.* dubius est, qui applicat animum suum ad semiplenam probationem; & tamen ex illis simul junctis consurgit plena probatio, & certitudo judicialis sufficiens ad causam sine ulla trepidatione decidendam, juxta text. in *dict. cap. Cum dilectus*; ita & in moralibus plures conjecturæ & argumenta probabilia, quamvis per se singula non generent in nobis assensum omnino certum, sed solum cum formidine contrarii; tamen ex omnibus simul junctis consurgit certitudo moralis, quæ licet non sit demonstrativa, nihilominus excedit limites probabilitatis, & est extra omnem formidinem. Et hoc sensu verissima est propositio, quod in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus, id est, certitudo illa, quæ resultat, generatur, & in esse producitur ex pluribus conjecturis imperfectis, & argumentis probabilibus, quæ per se sola, & tanquam singula, non sunt moraliter certa, nec sufficiunt ad honeste operandum. Atque hanc sententiam ex recentioribus amplectitur Antonius Merenda in suo opere de consilio, ubi innumeris fere S. Scripturæ locis juxta Sanctorum Patrum interpretationem accurato studio impugnat, &

prorsus

prorsus damnat usum probabilitatum eo modo, quo admittitur a modernis; & concordant Carena *de offic. Sanct. Inquisit. par. 2. tit. 5. §. 4.* & Julius Mercorus in tractatu post scripta nostra impresso *de probabilitate opinionum part. 1.* ubi facili, & clara methodo erudite, ac strenue pro eadem sententia pugnat.

109 Supereſt nunc, ut reſpondeamus ad argumenta contraria, pro quorum ſolutione primum omnium advertere oportet, duobus modis poſſe contingere, ut ex opinionibus oppoſitis aliquis judicet unam tantum eſſe probabilem. Primo, ſcilicet cum examinatis accurate motivis utriuſque partis, agnoſcit rationes ſuaſibiles, & authoritates moventes ſtare pro illa tantum opinione, quæ affirmat actum eſſe licitum, contrariam vero eſſe rationibus, & authoritatibus deſtitutam. Et hoc primo caſu admittimus licere opinionem illam ſequi, quamvis oppoſita ſit tutior. Ratio eſt, tum quia opinio illa proprie non debet dici probabilis, ſed magis opinio vera, de qua loquitur Philoſophus in 2. *de anima text.* 152. Non enim poteſt eſſe cum formidine, ne pars oppoſita vera ſit, cum intellectus cognoſcat oppoſitam eſſe deſtitutam rationibus, & authoritatibus; & ideo illi non convenit diffinitio opinionis, qua eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, ut per D. Bonavent. in 3. *ſent. diſt.* 24. *q.* 24. *verſ. Item opinio, ante n.* 33. Tum quia cum in moralibus non requiratur certitudo evidens, ſeu mathematica, imo vitioſum ſit illam quærere, teſte Philoſopho in 1. *Ethic. c.* 3. plenius dictum eſt *ſup. n.* 50. & 51. is, qui determinat ſe ad unum ſine ulla formidine contrarii, utique moralem habet certitudinem requiſitam ad recte operandum: ut per D. Thom. in 3. *ſentent. diſt.* 23. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 3. Tum quia alioquin nihil agere poſſemus, & Deus requireret a nobis impoſſibilia: etenim omnino impoſſibile eſt omnium eſſe demonſtrationem, ut legitur in 4. *Metaph. c.* 2. *poſt princ.* Tum quia cum ex duabus opinionibus de eodem oporteat unam eſſe veram, alteram falſam, ut per D. Thom. *quodlib.* 8. *art.* 13. is, qui judicat unam partem eſſe falſam, eo quod non habeat pro ſe ullas rationes ſuaſibiles, vel authoritates alicujus momenti, in neceſſariam conſequentiam judi-
110 cat eſſe veram illius contradictoriam. Tum denique, quia ſi licitum eſt ſequi opinionem probabiliorem, cujus oppoſita eſt probabilis, ut patebit infra in 3. *qu. principali;* multo fortius licitum eſt ſequi probabilem, cujus oppoſita eſt improbabilis; nam reſpectu improbabilis, opinio probabilis dici poteſt probabilior, Clem. *unic. §. fin. verſ. Opinionem ſecundam, de Summa Trinitate, & fide Catholica, c. Capellanus, verſ. Sed poſterior ſententia, de feriis, cum concordantibus, de quibus infra n.* 270. *verſ. Decimumnonum fundamentum.* Et hoc primo caſu, qui ſequitur opinionem ſpecificantem actum pro licito, non eſt imprudens, nec exponit ſe diſcrimini, neque ex contrarietate opinionum in aliquam dubitationem adducitur; ſed eſt certus moraliter, & ſine omni formidine. Unde non intrant doctrinæ S. Thomæ, Scoti, & aliorum, quos ſuperius citavimus pro opinione negativa, nec vendicant ſibi locum rationes in ea ponderatæ. Et quamvis opinio oppoſita ſit tutior, tamen non tenetur aliquis eam ſequi quando eſt falſa, ſeu improbabilis; imo ſi eam ſequeretur, eſſet ridiculus tanquam vir modici judicii, & trepidans, ubi non eſt timor. Unde idem S. Antoninus in 1. *par. tit.* 3. *c.* 10. curans ſcrupuloſos, ait non obligare ita Dei & Eccleſiæ præcepta, ut eorum obſervantia quis fiat ridiculoſus, ſaltem apud diſcretos, & bonos. Et S. Ambroſius in *Pſalm.* 118. *Non ſit ergo*, inquit, *irrationabilis timor, nec eſt ſapientia ſine timore Dei, ita timor ſine ſapientia eſſe non debet.* Huc etiam ſpectat illud Eccleſiaſt. 7. *Noli eſſe juſtus multum.* Et in terminis hujus primi caſus non reperi quenquam contradictorem ex antiquis aut modernis Scriptoribus. Secundo modo poteſt una tantum opinio judicari probabilis, quando intellectus flectitur ad unam partem duntaxat propter rationes, quas habet ſuaſibiles, vel authoritates moventes, nec convertit ſe ad partem oppoſitam, diſcutiendo, & examinando illius motiva; ſed dicit: Sufficit mihi, ut opinio, quam ſequor, probabilis ſit ad hoc, ut recte, ac prudenter agam, vel ſaltem, ut errorem declinem: de oppoſita nihil curo, nec volo indagare, an illa etiam ſit probabilis, vel probabilior. Et hic quidem aſſumit probabilitatem pro fine, & regula ſuarum operationum, quod minime licet. Et in hoc ſecundo caſu procedit quæſtio ſuperius diſcuſſa, & concluſiones in ea firmatæ. Quibus ita conſtitutis, non obſtant contraria.

Ad primum nanque reſpondetur negando aſſumptum: 111
imo enim, qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit quod probabile eſt, imprudenter agit, quia tenetur pro regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt objectum prudentiæ; & tamen eligit probabile, quod ſe habet ad verum, & falſum. Item tenetur eligere quod eſt perpetuo verum, & ſtabile: & nihilominus eligit opinionem probabilem, quæ hodie videtur vera, & aliquando poterit detegi falſa. Item ut prudenter agat, tenetur judicare de re ſecundum quod eſt: & tamen judicat ſecundum quod putatur eſſe probabiliter, & ſecundum apparentiam. Item debet eſſe certus ſaltem moraliter de rectitudine ſuæ operationis; quam tamen certitudinem non habet judicium probabile, ſed fluctuat, & vacillat cum trepidatione, & ſcrupulo. Item debet uti principio infallibili; & utitur opinione probabili, quam mentiri, & fallere ſæpe contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum; & tamen eligit judicium probabile, quod eſt obnoxium formidini, & ideo eſt timidum, & incertum. Item tenetur agere cum virtute; & ſequitur opinionem, quæ a ratione virtutis excluditur. Item utitur judicio probabili, ſeu opinativo, quod tanquam incertum, & indifferens ad verum, & falſum, non poteſt eſſe objectum prudentiæ. Item tenetur eligere bonum, & rectum; & tamen eligit probabile, quod ſe habet indifferenter ad rectum, & obliquum. Item ne ſit imprudens, tenetur cavere periculum; & nihilominus eligendo, quod probabile eſt, exponit ſe diſcrimini: prout hæc omnia, & alia plura his ſimilia patent per viginti ſex fundamenta ſuperius allata. Igitur hæc præpoſitio: Qui in actibus humanis eligit, quod probabile eſt, non agit temere, ſed prudenter, eſt omnino falſa. Et ad Jura civilia, & canonica, quæ decidunt cauſas, & quæſtiones ex argumentis probabilibus, reſponſum eſt ſupra *in ultimo fundamento, n.* 100. *verſ. Et eodem modo dum leges, & Canones.*

Ad ſecundum reſpondetur negando minorem, quia judicium probabile moralem certitudinem non habet, ut plene probatum eſt ſupra in 6. & 7. *fundamento*, & in 20. *cum quatuor ſequentibus.* Ad id vero, quod ſubjungitur, in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, latiſſime reſponſum eſt ſupra in *ultimo fundamento, a n.* 98. *uſque ad n.* 111. ubi evidenter oſtenditur æquivocatio; quæ irrepſit in intelligentia hujus propoſitionis, & *n.* 100. explicatur locus Ariſtotelis in 1. *Ethic. c.* 3. Diſcrimen igitur eſt inter judicium certum moraliter, & opinionem; quia judicium certum moraliter nullam formidinem habet de falſo. Unde ſi errat, hoc eſt omnino per accidens, & præter intentionem. At opinans, ratione formidinis, quam habet, quod res poſſit aliter ſe habere, quam appareat, aliquo modo prævidet errorem, qui etiamſi raro accidat, non poteſt dici per accidens, & præter intentionem evenire. Ita Julius Mercorus poſt ſcripta noſtra viſus in *Tractatu de probabilitate opinionum part. 1. art.* 14. *verſ. Verum.*

Ad tertium reſpondetur negando minorem. Nam qui opinatur probabiliter unam partem contradictionis, ad illam ſe non determinat ſimpliciter, & abſolute, prout requiritur ad hoc, ut ejus operatio ſit recta; ſed ſolum illi aſſentitur cum formidine, & fluctuatione, quæ moralem certitudinem tollit, ut in ſuperioribus probatum eſt, & præſertim in 7. & 20. fundamento.

Ad quartum reſpondetur negando antecedens: imo enim etiam in his, quæ ad mores non ſpectant, incaute, & imprudenter agit, qui pro regula ſuorum actuum utitur judicio probabili, quod ſæpe fallit, & fallitur. Deinde reſpondetur negando conſequentiam, quia ab aliis actibus humanis non recte infertur ad actus morales, in quibus vertitur periculum ſalutis æternæ. Ad hoc bonus textus in *d. c. Significaſti, il* 2. *de homic.* ibi: *Pro eo, quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur.*

Ad quintum, & ſextum reſpondetur, negando eſſe 112
ſuper humanam facultatem habere moralem certitudinem de omnibus eligibilibus. Primum enim hoc eſt con-

contra Divinam Scripturam, quæ *Eccles.* 32. requirit, ut ante omnia opera verbum verax præcedat nos, & ante omnes actus consilium stabile, ut fuse explicatum est supra in 1. *fundamento n.* 60. Quare si Deus non requirit a nobis impossibilia, ut dicitur in argumento contrario, & tamen requirit, ut ante omnia opera ad veritatem perveniamus, consequens est, ut ad veritatem pervenire in actibus humanis nequaquam sit impossibile, seu supra humanam facultatem. Atque ita argumentum adversariorum in oppositum retorquetur. Deinde hoc est contra Cyprianum in *sermone de Baptismo*, ubi ait: *Neque lex tua scripta a lege naturali in aliquo discrepat; sed reprobatio mali, & electio boni sic animæ rationali infixa sunt divinitus, ut de hoc nemo recte causetur, quia nulli ad harum rerum prosecutionem deest scientia, sive potentia; quia & quod agendum est, scimus, & quod scimus, facere possumus.* Hæc Cyprianus. Præterea hoc est contra Scholasticos primæ classis, 113 quos supra retulimus in 14. *& in seqq. fundamentis*, qui uno ore affirmant, veritatem in omnibus quærendam esse, ac certum esse tenendum ad hoc, ut actus nostri sint recti, & habeant bonitatem moralem. Quibus addimus D. Thomam *in opusc.* 73. *de Usuris post princ.* ubi sic ait: *Quoniam vero in dubiis, quorum veritas agnita salutaris est, & incognita periculum ingerit humanæ salutis, admodum utile est veritatem investigare: & temporibus nostris audivimus multas controversias inter Doctores, non solum in naturalibus, verum etiam in moralibus, in quibus periculum est diversa sentire, & opinari, & præcipue in illa parte justitiæ, quæ commutativa dicitur a Philosophis.* Hæc ibi. Rursus hoc est contra Philosophorum traditiones; ut quid enim diffinirent prudentiam esse habitum cum ratione vera circa bona humana activum, & illius objectum esse verum, si esset supra vires humanas verum attingere? Quippe ad veri- 114 tatem nati homines, & ut plurimum veritatem consequuntur, ut inquit Aristoteles *lib.* 1. *Rethoricor. c.* 1. Faciat ergo unusquisque, quod in se est, ut verum assequatur, id est, utatur ratione, per quam potest comprehendere verum, & invocet adjutorium Dei, prout hæc verba exponit Alex. de Ales 2. *part Summ. q.* 29. *n.* 8. 115 §. 1. Demum imaginariam hanc impossibilitatem assequendi veritatem funditus evertunt aurea verba Sancti Thomæ *in princ. opusc.* 73. *de Usuris*, quæ sic se habent: *Omnis homo natura non degenerans veritatem amat, & eam scire super omnia desiderat, quam si quis concupiscat vero corde, & eam quæsiverit in simplicitate cordis, ipsa seipsam manifestabit: & Deus, qui hoc promisit verax est, & eam præbet diligentibus se, sicut scriptum est, c.* 6. *Præoccupat eos, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Eccles.* 1. *Fili concupiscens sapientia accede ad illam, & Dominus præbebit illam tibi. Invoco ipsam, ne me errare permittat in periculum animæ meæ, & laqueum aliorum, sed illuminare dignetur oculos caliginosos ipso suo lumine, sine quo nemo valet ad lumen veritatis usquequaque pertingere. Amen.* Hactenus verba S. Thomæ. Confundantur ergo, & erubescant sequaces probabilitatum, qui asserunt esse supra facultatem humanam habere certitudinem de eligibilibus, & ad veritatem pervenire, & ideo Deum ad hoc non obligare, ne requirat a nobis impossibilia. Imo enim ex prædictis convincitur, id non modo esse possibile, sed etiam facile, ut plurimum contingens, & secundum naturam. 116 Et hic junge, quæ dicentur *infra in* 3. *q. in responsione ad* 6. *argumentum n.* 394. *& seqq.* Neque obstat, quod prudentia sit de non necessariis, & versetur circa objectum contingens, potens aliter se habere, & circa particularia, quæ non sunt scibilia. Quoniam, ut inquit D. Thomas in 2. 2. *q.* 47. *art.* 5. *ad* 3. agibilia sunt materia prudentiæ, secundum quod sunt objectum rationis, scilicet sub ratione veri. Præterea etsi agibilia sint contingentia, tamen, ut inquit Schola Salmanticensis superius relata in 19. *fundamento*, *n.* 85. virtus intellectus practici in eo sita est, ut res seu actiones ex se contingentes, formæ infallibili, per quam intellectus practicus in eas influit, adæquentur. Habet igitur prudentia aliquod judicium certum, & infallibile, quo etiam in objecta fallibilia infallibiliter tendat. Atque ita objectum prudentiæ esse certum, tenent communiter Doctores, & in specie Cajetanus in 2. 2. *q.* 47. *artic.* 3. Medina *in* 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. Azor. *instit. moral. par.* 1. *lib.* 3. *c.* 25. *q.* 2. post Alexandrum de Ales in *Summ. p.* 1. *q.* 16.

Ad septimum respondetur distinguendo antecedens. 117
Nam aut quærimus de Lectoribus, & Magistris, qui habent onus docendi in scholis: & tales si pto regula eorum doctrinæ speculativæ assumerent & docerent opiniones probabiles, quæ se habent ad verum, & falsum, & multoties falluntur, & fallunt, vix possent a deceptionis periculo excusari, ex his, quæ scripsit S. Bonaventura supracit. in 16. *fundamento*. Aut quæritur de aliis, qui onus docendi non habent: & hi nil mirum si possunt amplecti quascunque opiniones probabiles, quia in speculativis, ubi de nullius præjudicio agitur, licitum est eligere opiniones nedum probabiles, sed etiam falsas; ut est text. *in c. In quibus* 22. *q.* 2. scripsit plenius *in c. Firmiter, a n.* 53. *sup. de Summ. Trinit. & Fide Catholic.* Quæ distinctio in effectu est S. Thomæ in *quodlib.* 3. *art.* 10. Deinde respondetur, a speculativis non posse inferri ad moralia, in quibus agitur de peccati periculo, ut dictum est *supr. in respons. ad* 4. *argum.*

Ad octavum patet responsio ex dictis *sup. in respons. ad* 5. *& 6. vers. Neque obstat, quod prudentia.*

Ad nonum respondetur negando majorem, quia ex 118
præcepto Sacrorum Canonum teneretur eligere partem tutiorem non solum is, qui dubius est, ut in juribus in contrarium allegatis; sed etiam is, qui habet formidinem ex credulitate levi, ut sunt textus clari in *c. per tuas, il* 2. *de Simon.* & *in c. Inquisitioni, de senten. excommun.* ponderando illos, ut dixi *supra in* 24. *fundamento, n.* 95. *& 96.* Ratio est, quia etiam sic formidans, & fluctuans, exponit se discrimini, ut ibi dixi *vers. Et ratio decisionis est*, & constat ex dictis in 6. *& 7. fundamento:* & in hoc casu etiam loquitur S. Thomas *quodlib.* 8. *artic.* 13. ut plene ostensum est in *fundamento* 25. *numero* 77.

Ad ultimum respondetur, doctrinam hanc de libera 119
electione opinionis probabilis esse novam in Ecclesia, & nostro seculo introductam, ut sup. diximus *n.* 23. Nam 120
veteres Scholastici oppositum docuerunt, tradentes, theoricas, quæ usui probabilitatum omnino adversantur, ut constat ex dictis supr. in 14. *fundamento cum pluribus sequentibus*. Quocirca non possumus doctrinam recentiorum Theologorum approbare, quin redarguamus & improbemus doctrinam antiquorum Sapientum, consuetudine Ecclesiæ per tot secula roboratam, qui contrarias regulas tradiderunt. Consultius autem est a modernis recedere, & veteribus numero pluribus adhærere, secundum illud Job. 12. 13. *In antiquis est sapientia*, & fusse patebit infra *n.* 349. Atque ita regula, Quod a pluribus quæritur sapientibus, facilius invenitur, & aliæ in argumento contrario adductæ, in oppositum retorquentur. Et ex his expedita sit hæc prima quæstio.

Venio nunc ad secundam quæstionem principalem, 121
videlicet, An ex duabus opinionibus oppositis æque probabilibus, vel quasi, liberum sit cuilibet sequi utranque, vel alteram, quam maluerit.

Pro sententia affirmativa, quam sequuntur recentio- 122
res Theologi supracitati per discursum a *n.* 25. & præsertim *n.* 30. *&* 31. supponendum est, non implicare duas contradictorias opiniones esse probabiles; nam probabilem esse nihil est aliud, quam veram apparere ex aliquo fundamento non levi. Potest autem utraque contradictoria per diversa motiva, sive media cognoscendi, apparere vera, & sic a potentia rationabili judicari probabilis. Et quamvis Vasquez in 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 62. *c.* 3. *n.* 10. & Azor. *Instit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 16. *q.* 2. *&* 3. *& c.* 17. *q.* 7. dicant non posse eundem intellectum per propria, & intrinseca rei principia, id est, per causas rei, aut effectus illius, aut absurda, & impossibilia inde deducenda, judicare utranque opinionem probabilem, quia id esset intellectum duobus contradictoriis assentiri; sed bene posse per extrinseca principia, id est, Doctorum authoritatem, judicare contrariam opinionem esse probabilem: tamen eos refellit Sanchez in *Decal. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 12. ubi asserit etiam ex principiis intrinsecis posse intellectum utranque partem contradictionis opinari, seu illi assentiri, quia non repugnat ex eisdem principiis diversimode intellectis, seu applicatis, contrarias opiniones oriri.

Et posito hoc fundamento probatur hæc sententia ex omni-

omnibus argumentis superius adductis in præcedenti quæstione pro parte affirmativa a *n.* 45. *usque ad n.* 59. Nam unumquodque illorum, videlicet, qui eligit probabile, prudenter agit, non exponit se discrimini, habet certitudinem in moralibus requisitam ad honeste operandum, & reliqua omnia vendicant sibi locum, etiamsi utraque opinio sit æque probabilis; siquidem qui eligit alteram, vel utranque, adhuc eligit quod probabile est. Non enim una desinit esse probabilis ex eo, quod contrariam similiter probabilis sit, cum non implicet utranque partem contradictionis esse probabilem, ut dictum est sup. proxime in supposito.

123 Verum his non obstantibus, contrarium videtur tenendum, videlicet ex duabus opinionibus oppositis æque probabilibus, vel quasi, nequaquam esse liberum sequi alterutram, & longe minus utranque. Probatur autem hæc sententia 26. fundamentis superius adductis in 1. *q.* pro parte negativa a *n.* 59. *usque ad n.* 111. cum enim singula probent non esse licitum sequi opinionem specificantem actum pro licito, quando illa sola agnoscitur esse probabilis, eo quod intellectus non reflectat ad contrariam, nec consideret, an pro illa extent rationes, vel authoritates moventes: a fortiori probant non esse licitum sequi opinionem probabilem, quando opposita agnoscitur esse æque probabilis. Unde supposita veritate conclusionis firmatæ in 1. *q.* hæc 2. quæstio est de indubitabili.

Sed nihilominus quatenus etiam ejus veritas revocaretur in dubium, adhuc tamen ex illa non liceret inferre ad casum præsentem. Ratio diversitatis est, quia cum una tantum opinio judicatur esse probabilis juxta terminos quæstionis præcedentis, intellectus non est proprie dubius, sed illi assentitur, licet opinative, & cum formidine partis alterius. At vero, cum utraque opinio est probabilis juxta terminos hujus quæstionis, intellectus propter æquilibrium rationum manet suspensus, & dubius, ac neutri assentitur, ut mox probabitur latissime a *n.* 125. *usque ad n.* 171.

124 Primum igitur, & principale fundamentum pro hac sententia constituitur in tribus conclusionibus infrascriptis.

Prima Conclusio est: Qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est certus moraliter de illarum veritate, sed dubius.

Secunda Conclusio: Qui dubius est in morali materia, in qua vertitur salutis periculum, tenetur ex præcepto sequi opinionem tutiorem.

Tertia Conclusio: Si minime appareat, quænam opinio sit tutior, tenetur sequi regulas a Jure præscriptas. Hæ tres Conclusiones, in quibus consistit vis tota præsentis disputationis, sunt singillatim probandæ.

125 Prima Conclusio, id est, qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est moraliter certus, sed dubius.

126 Probatur primo. Quia, ut idem intellectus simul opinetur duas opiniones contrarias æque probabiles, non tantum moraliter, sed etiam naturaliter, & phy-
127 sice est impossibile. Quod sic ostenditur; nam opinari nihil aliud est, quam ex probabilibus conjecturis credere, seu judicare, rem veram esse, illique assentiri, non quidem cum omnimoda certitudine, sed cum formidine partis oppositæ, id est, formidando, ne pars opposita vera sit. Quod satis clare adnotavit Bald. in *l. Cum in antiquioribus, in* 3. *q. n.* 6. *C. de jur. deliber.* dicens: Opinio est, quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod est verum, licet certitudinarie non noverit; & docuit S. Bernardus *lib.* 5. *de consideratione, c.* 2. ibi, *Ceterum opinio certi nihil habens verum, per verisimilia quærit potius, quam apprehendit.* Et apertius ibi: *Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias.* Unde in effectu opinio aliud non est,
128 quam judicium probabile de veritate alicujus rei. Et probatur in *c. Ego solis, 9. dist.* ponderando illa verba: *Non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per probabiles rationes, quod a vero non abhorreat, persuadere potuerunt.* Nam verbum, *putem*, designat judicium, quod fit de propositionibus Scriptorum, & sequentia verba, *per probabiles rationes persuadere potuerunt*, denotant hoc judicium non esse scientificum, sed opiniativum, & probabile, cum nitatur rationibus probabilibus, quæ non convincunt omnino, sed persuadent duntaxat. Demum verbum illud, *verum*, nec non verba, *quod a vero non abhorreat*, demonstrant tale judicium esse de veritate rei, quia intellectus credit, quod est verum, seu putat esse verum, quamvis certo non noverit; sicut enim propositio necessaria generat assensum necessarium de veritate illius, ita probabilis propositio generat assensum probabilem de ejusdem veritate. Idque non obscure innuit Aristoteles in 129
2. *de Anima text.* 153. dum ait; *Opinari non in nobis est; necesse enim falsum, aut verum dicere.* Quæ ratio 130
inepta esset, nisi judicium opinativum penderet a veritate objecti. Atque hinc notabiliter deducitur, ut aliud sit propositionem judicare probabilem, & aliud eam opinari, seu judicare probabiliter esse veram. Inter hæc enim quatuor sunt differentiæ, ad quas oportet diligenter advertere, quia illarum confusio multos traxit in errorem. Prima differentia est, quia cum judicamus propositionem esse probabilem, hoc judicium non cadit super illius veritate, sed super probabilitate; non enim judicamus eam esse veram, sed tantum esse probabilem. At contra, cum propositionem opinamur, judicium nostrum est de illius veritate, quanquam cum formidine partis oppositæ, quia opinando quis credit quod verum est, seu putat esse verum, quamvis, ut cum Baldo loquar, certitudinarie non noverit. Secunda differentia est, quia propositionem judicare probabilem, non est illi præbere assensum opinativum, seu probabiliter ei assentiri tanquam veræ, cum hoc judicium, ut prædixi, non sit de veritate propositionis, sed tantum de illius probabilitate: ideoque multas opiniones probabiles judicamus, & tamen eas non sequimur, ut docet experientia, & patet in exemplo P. Suarez, de quo *supra n.* 39. Sed e converso, propositionem opinari, seu judicare probabiliter veram esse, utique est illi assensum præbere, licet non cum omnimoda certitudine, cum opinio sit assensus pro una parte contradictionis cum formidine alterius, ut diffiniunt Philosophi. Tertia differentia, quia cum judicamus propositionem probabilem esse, hujusmodi judicium est evidens, & scientificum, non opinativum: certo enim cognoscimus rationes illius esse suasibiles, & non convincentes; unde non opinamur esse probabiles, sed scimus; neque enim opinari simul idem, & scire contingit, ut dicitur in 1. *Poster. c.* 26. Idque fatentur vel ipsi defensores probabilitatum, ut apud Sanchez in *Decal. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 18. *in fine*, dum asserunt, ad hoc, ut liceat sequi opinionem probabilem, necessario requiri, ut omnino certum sit eam probabilem esse; alioquin, si sufficeret judicium opinativum de probabilitate illius, daretur opinio opinionis, & probabilitas probabilitatis, & fieret processus in infinitum. Contra vero, cum propositionem opinamur, seu veram esse credimus, eique assentimur cum formidine partis alterius, certum est hoc judicium non esse scientificum, quia opinio contradistinguitur a scientia, & aliis virtutibus intellectualibus, ut in 6. *Ethic. c.* 3. *in princ.* & in 1. *Poster. c.* 26. & fusius probatum est *sup. n.* 69. & 85. & 87. Quarta demum differentia, consurgens ex prædictis, est, 131
quia cum unam partem judicamus esse probabilem, possumus similiter probabilem judicare illius contradictoriam. Ratio est, quia cum hoc judicium non sit de ve- 132
ritate propositionis, sed de illius probabilitate, ut dictum est in prima differentia, & probabilitas æque convenire possit utrique parti contradictionis; consequens est, ut nihil repugnet, quo minus intellectus judicare possit duas contradictorias simul esse probabiles: quanquam enim impossibile sit, ut idem intellectus se determinet ad contradictoria, putans aliquid esse verum, & falsum, licitum, & illicitum; tamen hæ duæ propositiones: Probabile est hoc esse verum, vel licitum; & Probabile est hoc esse falsum, vel illicitum; non sunt contradictoriæ, quia utrunque simul potest esse probabile, cum probabilitas, ut prædixi, æque conveniat vero, & falso; ac proinde non implicat, quin intellectus possit utranque partem contradictionis simul judicare probabilem; idque admittunt Authores utriusque sententiæ. At e converso cum opinamur unam partem contradictionis, eique assentimur opinative, & probabiliter, minime possemus illius contradictoriam simul

opina-

opinari, & in praxi sequi, quia cum judicium opinativum cadat super veritate propositionis, ut diximus in *prima differentia*, sicut est impossibile, ut duæ contradictoriæ sint veræ; ita impossibile est, ut illas simul opinemur, seu veras esse judicemus, etiam probabiliter, & cum formidine: idque clare docuit Aristoteles in 4. *Metaph. c. 1. circa med.* ubi sic ait: *Impossibile nanque est quempiam idem putare esse, & non esse*. Loquitur ergo ibi Philosophus de judicio opinativo, & cum formidine, ponderando illud verbum, *Putare*; nam quod opinamur, putamus; quod putamus, incertum est, inquit Donatus apud Joannem Calvinum in *verb. Opinari*. Igitur secundum Aristotelem non est possibile, ut idem intellectus simul opinetur, seu judicet cum formidine utranque partem contradictionis esse veram. Et *prope finem*, idem docuit apertissime his præcisis verbis: *Impossibile est simul eundem idem arbitrari esse, & non esse; simul etenim haberet opiniones contrarias, qui de ea re haberetur mendax*. Patet ergo evidenter in sententia Aristotelis esse impossibile, ut quis simul habeat duas contrarias opiniones, & opinetur, seu judicet etiam cum formidine duo contradictoria esse vera. Præterea impossibile est, ut judicemus sive cum formidine, sive sine formidine, aliquid esse, quod certo scimus non sic esse, ut patet in 4. *Metaph. c. 6.* Sed certo scimus utranque contradictoriam non esse veram, ut in *eod. c. 6.* Ergo sive cum formidine, sive non, utranque veram judicare non possumus; & consequenter si cum formidine judicamus unam determinate veram, necesse est, ut cum formidine judicemus alteram determinate falsam. Quod adeo verum est, ut nec per diversa media
133 possimus utrique simul assentiri. Ratio est, quia utraque per diversa media vera esse non potest; nam ut ratiocinatur Gregor. Arminen. *q. 2. prolog. in princ. Propositiones contradictoriæ non possunt unquam verificari, etiam respectu duarum causarum, quia alioquin tu & ego possemus facere, ut duo contradictoria essent vera, quod nec Deus facere potest cum toto mundo.* Unde sicut utraque etiam per diversa media, vera esse non potest, ita neque per diversa media utraque credi potest, quia id, quod non potest esse, neque potest verum judicari, ut in 4. *Metaph. d. c. 6.*

134 Ideoque Durandus in *prolog. q. 2. n. 21.* ait: *Æstimare contradictoria simul esse vera, non potest esse in mente hominis, etiamsi voce proferatur*, & Angelus *in conf. 87. insipien. Hic punctus, circa fin. Nec legislator*, inquit *nec Deus ipse potest actum repugnatem in esse producere*, cujus dictum sequitur Decius in *l. ubi repugnantia, ff. de regul. jur.* Atque ita non posse intellectum, physice &
135 naturaliter loquendo, utranque partem contradictionis opinari, neque ex principiis intrinsecis rationum, neque ex principiis extrinsecis authoritatum, tradiderunt idem Gregorius de Arimino in *Prolog. art. 1. q. 2.* & Durand. *loco cit.* qui ad hoc citat etiam Aristotelem, & S. Th. & in hoc æquivocarunt Vasquez in 1. 2. *q. 19. artic. 6. disp. 62. c. 3. n. 10.* & ex illo Azor. *Instit. moral. lib. 2. c. 16. q. 2. & 3.* & *c. 17. q. 7.* qui scripserunt, duos contrarios probabiles assensus circa eandem propositionem moralem haberi a nobis posse, alterum scilicet ex principiis intrinsecis rationum, alterum vero ex principiis extrinsecis authoritatum. Et Sanchez in *Decal. lib. 1. cap. 9. n. 12.* qui confutando Vasquez amplius affirmavit etiam per intrinseca principia posse intellectum utranque partem contradictionis opinari, & utrique assentiri, quia non repugnat ex eisdem principiis diversimode intellectis, seu applicatis, contrarias opiniones oriri. In hoc, inquam, æquivocarunt, quia pro eodem acceperunt posse intellectum præbere opinativum assensum utrique parti contradictionis, & posse utranque partem contradictionis judicare probabilem, cum tamen hæc duo multum differant, ut in superioribus monstratum est. Nam primum intellectus nullo modo potest, etiam naturaliter & physice; potest autem secundum, quia, ut prædiximus, præbere assensum opinativum uni parti contradictionis, seu unam partem opinari, est judicare illam esse veram, licet cum formidine partis alterius: nam assensus opinativus est judicium probabile dictans rem ita esse. Non potest autem quis simul judicare rem probabiliter esse, & probabiliter non esse; sed cum unam partem judicat probabiliter esse veram, necesse est, ut ejus contradictoriam judicet probabiliter esse falsam: quia sicut duæ contradictoriæ veræ simul esse non possunt; ita nec potest intellectus judicare sive per assensum probabilem, sive per assensum necessarium illas veras esse; sed si uni assentitur tanquam veræ, oportet, ut alteri assentiatur tanquam falsæ. At vero judicare propositionem probabilem, non est præbere illi assensum opinativum, quia hoc judicium non est de veritate propositionis, sed de illius probabilitate; quæ tamen confundunt Vasquez & Sanchez, non constituentes inter hæc duo aliquam differentiam, ad quod si advertissent, in prænominatam æquivocationem non incidissent. Unde jure optimo illorum errorem redarguit, & late confutat Andr. Blancus ex eadem Societate Jesu, sub nomine Candidi Philalethi, in libello, seu tractatu *de opinionum praxi q. 3. per totam*, & precipue *pag. 48. vers. Dicendum*, & *q. 57. pag. 77. vers. Adverte primo*, & *pag. 84. vers. Confirmatur*, & *vers. Secundo*, & *in 3. Corollario, pag. 171. vers. Nam quoad illud*. Cui libello præter ipsum Andream subscripserunt, ejusque doctrinam probarunt alii octo non obscuri nominis Sacræ Theologiæ Professores, & 136
Magistri, ut patet in princ. libelli: & ante eum idipsum advertit Castro Palao *part. 1. disp. 2. §. 2. n. 4.* ubi impugnando Sanchez, ait: *Neque ab extrinsecis, neque ab extrinsecis motivis procedere possunt in eodem intellectu duo assensus probabiles contrarii, quia intellectus non habet libertatem, proposita veritate objecti, nisi ut assentiatur parti, quam veram existimat, qualis est una tantum pars, & hæc sola probabilior. Et Sanchez equivocavit, dum fecit transitum a probabili objecto ad probabile judicium; nam stat quidem de objecto contrario, seu in contrarium movente formari posse judicium, quod tale objectum sit ex utraque parte probabile; sed hoc est judicium evidens de probabilitate honestatis, quod est insufficiens ad honeste agendum, & non est illud judicium probabile de veritate honestatis, quod tanquam necessarium ad honeste agendum requiritur ab omnibus; quod cum haberi non possit, nisi de una parte contradictionis, manifestum est nondum inveniisse Sanchez, quomodo utranque possit quis opinari, & in praxi sequi.* Hæc ille. Et concordant Layman *lib. 1. Theol. moral. tract. 1. c. 5.* Bresserus *lib. 3. de conscientia*, & novissime Julius Mercorus in *tract. de probabilitate opinionum, part. 2. art. 1.* ubi pluribus ostendit repugnare rationi, ut idem intellectus simul possit assentiri assensu opinativo utrique parti contradictionis. Et pro hac sententia allegat etiam D. Card. de Lugo *disput. 10. de fide, sect. 1. n. 14.* affirmantem, *æquivocationem pati, qui confundit, hæc duo, credere conclusionem illam esse probabilem, & credere probabiliter illam: quæ sunt valde diversæ; nam qui tenent aliquam propositionem probabilem, concedunt simul contrariam esse probabilem, non tamen credunt veram etiam assensu probabili, alioquin haberent assensus duos probabiles de objectis contradictoriis*. Hæc ibi. Nec admittenda est consideratio 137
Vasquez, quod licet intellectus speculativus opinetur ex intrinsecis principiis unam opinionem esse veram, tamen intellectus practicus hic & nunc potest assentiri opinioni oppositæ, & in praxi illam sequi ex principio extrinseco, eo quod probati Authores eam sequantur. Quoniam, ut inquit S. Thomas in 1. *part. q. 79. art. 11. Intellectus practicus, & speculativus non sunt diversæ potentiæ, quia, ut dicitur in 3. de Anima, intellectus speculativus per extensionem fit practicus; una autem potentia non mutatur in aliam*, & infra: *Secundum autem hoc differunt intellectus speculativus, & practicus; nam intellectus speculativus est, qui, quod apprehendit, non ordinat ad opus, sed ad solam veritatis considerationem: practicus vero intellectus dicitur, qui hoc, quod apprehendit, ordinat ad opus: & hoc est, quod dicit Philosophus, ubi supra, quod speculativus differt a practico fine; unde a fine denominatur uterque, hic quidem speculativus, ille vero practicus*. Hactenus verba D. Th. Cum ergo intellectus speculativus ex sola veritatis consideratione secundum propria & intrinseca rei principia apprehendit unam opinionem probabiliter esse veram, non potest intellectus practicus simul apprehendere probabiliter esse veram illius contradictoriam, eamque ad opus ordinare ex principio extrinseco, eo quod eam sequantur probati Authores, ut putat Vasquez; tum quia hoc modo eadem potentia intellectus speculativi, & practici apprehenderet, & opinaretur duo contradictoria esse simul vera, quod nec Deus etiam per diversa media facere potest, ut inquiunt

Du-

Durandus, & Gregorius de Arimino supracitati *n.* 133. Tum quia intellectus practicus hoc modo non ordinaret ad opus opinionem, quam intellectus speculativus apprehendit probabiliter esse veram; sed potius illam destrueret opinando, & ad praxim ordinando illius contradictoriam; nec isto modo practicus intellectus esset extensio intellectus speculativi, sed magis esset illius destructio, & una potentia in aliam transiret, contra doctrinam Aristotelis, & S. Thomæ.

138 Fateor quidem intellectum posse successivis temporibus nunc adhærere uni opinioni, & paulo post, relicta illa, adhærere oppositæ, *c. Certæ*, 12. *q.* 1. *c. Beatus*, 22. *q.* 2. & habetur 35. *q.* 9. *per tot. c.* 1. *de sequestr. possess. & fruct. c. Non debet*, *de consang. & affinit.* & tradit Anchar. *cons.* 210. *Inter contraria*, *n.* 1. quia propter diversa phantasmata quotidie generantur in nobis opiniones diversæ secundum Philos. 3. *de Anima*, cujus authoritate se excusat Quintilianus Mandosius, quod a priori sententia desciverit, in *reg.* 32. *de impetr. benef. vac. per obit. famil. Card. q.* 21. *n.* 5. Quinimo ut Socinus ait *cons.* 150. *n.* 1. *lib.* 1. variabilis est opinio speculativa, & ideo quasi impossibile est Doctorem non esse sibi contrarium aliquando. Verum, ut simul & semel idem intellectus opinetur, & in paxi sequatur duas contrarias opiniones æque probabiles, non tantum moraliter, sed etiam naturaliter, & physice est impossibile, ut ex prædictis constat; & consequenter in æqualitate contrariarum opinionum intellectus est in pendenti, & manet suspensus, ac dubius, *l. Duo Judicis dati*, juncta glossa 1. *ff. De re Judic. l. In ambiguo*, *ff. De reb. dub. l. fin. C. de condit. indeb. glos.* 1. & Bald. *n.* 1. *in l. De statu*, *ff. de testam.* Bart. *in l. Admonendi*, *n.* 20. *ff. De jurejur.* S. Thom. *in* 3. *sentent. dist.* 17. *q.* 1. *art.* 4. Durand. *ibid. q.* 2. *ad* 2. S. Anton. *in* 1. *p. tit.* 3. *c.* 10. §. 9. Sotus in 4. *dist.* 27. *q.* 1. *art.* 4. Navar. in *c. Si quis autem*, *n.* 12. *de pœnit. dist.* 7.

139 Probatur secundo hæc prima conclusio, quia secundum Philosophum opinari non est liberum: necesse est enim, ut potentia rationabilis moveatur ab objecto; unde si motiva intellectum moventia persuadent aliquid esse verum, non potest intellectus existimare, seu opinari illud esse falsum, neque e converso: & cum ex duabus opinionibus oppositis opporteat unam esse veram, alteram falsam, ut inquit S. Thomas *quodlib.* 8. *art.* 13. naturaliter impossibile est, ut intellectus simul opinetur utranque, ut evidenter monstratum est in præcedenti argumento. Et similiter impossibile est, ut opinetur earum alteram, quam maluerit, quia cum rationes utrinque sint æqualis ponderis, intellectus instar stateræ habentis ab utraque parte pondera æqualia, stat in pendenti, ut dicta *l. Duo judices*, ibi, *Utranque in pendenti esse*, *ff. De re judic.* nec potest flecti, & inclinari magis in unam partem, quam in alteram, quia non habet sufficientia motiva ad judicandum probabiliter veram magis hanc, quam illam; quod est opinari: unde oportet intellectum quiescere; quod evidentius mostrabitur infra in 14. *argumento primæ conclusionis a n.* 154. Hoc posito, si quis, reluctante rationabili potentia, adhuc vellet opinari, & sequi utranque opinionem æque probabilem, aut earum alteram: hic sane proditor esset perspicaciæ sui intellectus, nec putaret sic componendo se verum dicere, ideoque non opinaretur, sed fingeret, quia non moveretur ab objecto, sed a voluntate, ut patet exemplo stateræ existentis in æquilibrio, quæ si paulisper a manu moveretur, jam non libraret æqua lance, nec verum diceret, sed magis fingeret. Quippe tam in statera, quam in intellectu, pondera sunt independenter a libertate.

140 Nam imaginari quidem possumus, ut volumus, non autem opinari, quia imaginari est fingere pro libito voluntatis, & componere ad ipsius imperium; sed opinari est non pro arbitrio fingere, sed examinare, & sequi rationum momenta, a quibus intellectus determinatur ad hoc, vel illud opinandum, ita ut non sit in voluntatis arbitrio. Idque aperte docuit Aristoteles 2. *de Anima*, *text.* 153. nam secundum eum: *Non est eadem imaginatio, & opinio: hæc enim passio in nobis est, cum volumus; licet nanque, cum libet, fingere quidquid volumus, sicut qui in memorativis versantur, & simulacra faciunt: opinari autem non in nobis est, necesse enim est, aut falsum, aut verum dicere.* Hæc ibi.

141 Porro intellectus in intelligendo est veluti pictor, qui efformat rerum imagines: Et quidem interdum est pictor fingendo ad libitum, secundum illud Horatii:

Pictoribus, atque Poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

& tunc neque verum, neque falsum dicit, sed fingit, ut libet; ideoque nec dicitur falsa imago Chimæræ, seu Hippocentauri: interdum vero est pictor imitando, puta hominis, vel leonis imaginem exprimendo: & tunc dicitur semper verum, vel falsum exemplar, secundum quod conformatur, vel conformatur non prototypo; & in hoc secundo casu non est liber, sed omnino sequi debet prototypum; quod si non sequatur, sed ad libitum voluntatis pingat, jam non imitatur, nec exprimit verum, sed fingit. Nam exemplatum, quatenus discrepat ab originali, est adulterum, & falsum, ut in Authen. *de Tabellion.* §. *Illud quoque*, juncta glossa *in ver. Adulterum*, & notant Bald. *cons.* 405. *Punctus quæstionis, circa fin. vers. Ex his apparet*, *lib.* 4. & *cons.* 307. *Proponitur quid*, *in fin. lib.* 5. Angelus *cons.* 347. *Pater stipulatus*, *n.* 1. Ergo similiter, cum motiva ad judicandum utrinque sunt æqualia, si intellectus non vult fingere, sed verum dicere, & judicium suum objecto conformare, tunc necessario dubitat.

Probatur tertio eadem conclusio authoritate Aristo- 142
telis 1. *Topic. c.* 9. *in princ.* ubi sic differit: *Sunt autem problemata, & de quibus contrarii sunt syllogismi; dubitationem enim habent, utrum sic se habeant, an non, eo quod de utrisque sunt rationes suasibiles.* Hæc ibi. Ecce igitur textus clarus a defensoribus probabilitatum, quod sciam, adhuc non ponderatus, in quo propositio dicitur dubitationem habere, cum pro utraque parte sunt rationes probabiles, seu quod idem est, suasibiles. Nec obstat, si Authores contrariæ sententiæ dicant hunc locum Aristotelis non procedere, quando intellectus præbet assensum opinativum propositioni problematicæ, & ex probabilibus rationibus se determinat ad utranque partem, vel ad alteram, quam maluerit, quasi tunc, quamvis propositio sit in se dubia, tamen intellectus in illius apprehensione, & intelligentia non sit dubius, sed moraliter certus. Id inquam, non obstat, tum quia naturaliter est impossibile, ut intellectus præbeat assensum opinativum duabus propositionibus contradictoriis, vel earum alteri, quando rationes utrinque sunt pares, ut evidenter monstratum est in duobus argumentis præcedentibus. Tum quia cum propositio propter æquilibrium rationum sit in se dubia secundum Theoricam Aristotelis, oportet & intellectum in illius intelligentia esse dubium. Ratio est 143
evidens, quia cum intellectus non habeat libertatem opinandi ut libet, sed cogatur objecto se conformare, ut ex Philosopho ostensum est in præcedenti argumento, & docet S. Thomas in 1. *sentent. dist.* 48. *art.* 3. *ad* 1. utique propositioni in se dubiæ minime potest assentiri, nec eam judicare probabiliter veram esse, quod est opinari, sed violenter cogitur eam judicare, sicut in se est; alioquin judicaret esse quod non est, nec opinaretur, sed fingeret. Si igitur vult objecto se conformare, & non fingere, necesse est ut dubiter, quia in re dubia non potest esse moraliter certus. Et hoc 144
est, quod Canones attestantur, in re dubia sententiam certam ferri non posse, *c. Habuisse*, 33. *dist. c. Grave*, 11. *q.* 3. glos. in *c. Ad audientiam*, *in verb. In dubiis*, *de homic.* & in *c. Licet causam*, *in verb. Uti possidetis*, *de probat.* Vel dic melius, Problemata dubitationem non 145
habent intrinsece, & secundum rei veritatem, sed secundum apprehensionem, & intelligentiam humanam, *c. Intelligentia*, *de verb. Signif.* Unde cum dicimus res esse dubias, ut in *titulo*, *ff. De reb. dub.* hoc non ideo dicimus, qnod vere, & intrinsece ita sit, sed improprie loquimur, & secundum nostrum modum intelligendi; nam veritas cujusque rei in se est certa, & infallibilis; sed intellectus humanus est dubius, quia propter ejus imbecillitatem non intuetur rem sicut in se est, & ideo contraria ratiocinatur, & dubitat: & hoc est, quod ait Philosophus loco citato, dum dixit: *Sunt autem problemata, de quibus contrarii sunt syllogismi*, id est, de quibus intellectus contrarios format syllogismos; nam syllogizare, & ratiocinari est operatio intellectus humani. Quo fit, ut in Deo, cui nihil est absconditum, sed omnia sunt plana, & aperta, *c. Deus omnipotens* 21. *q.* 1. *c. Novit. de Judiciis*, non sint problemata, neque

proba-

probabilia, neque syllogismi, quia intellectus divinus cognoscit per intellectum simplicis quidditatis, non autem componendo, & ratiocinando, ut docet Sanctus
146 Thomas in 1. *par. q.* 85. *art.* 5. & sicut legitur in *c. A nobis, il* 2. *de sentent. excommun.* judicium Dei semper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur: judicium vero Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam fallere sæpe contingit, & falli. Et patent exempla in *c. Lator*, & in *c. Consanguinei, de re judic.* & in *c. Fraternitatis, de frigid. & malef.* & in *c. Si quis non recto*, 24. q. 3. Dum ergo Aristoteles dixit, problemata dubitationem habere propter rationes utrinque suasibiles, nihil aliud sensit, quam intellectum in apprehensione & intelligentia problematum esse dubium propter rationes, quas cognoscit esse ex utraque parte probabiles, & de quibus contrarios formar syllogismos. Quare ibi est textus inevitabilis, quod is, qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, non est moraliter certus, sed dubius. Idque disertis verbis docuit Sanctus Thomas *de Veritat. quæst.* 14. *artic.* 1. ait enim: *Intellectus noster respectu partium contradictionis se habet diversimode: quando enim non magis inclinatur in unam, quam in aliam, vel propter defectum moventium, sicuti in problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apertam æqualitatem earum, quæ movent ad utranque partem; & ita est dubitantis dispositio, quæ fluctuat inter duas partes contradi-*
147 *ctionis*. Hæc S. Doctor. Sed & Silvester in *Summ. in verb. Dubium, in princ.* inquit: *Primo dubitat de aliquo, vel circa aliquod, quando habet rationes ad utranque partem æqualiter, aut quasi æqualiter moventes, ita quod non inclinatur ad hoc magis, quam ad illud notabiliter*: & Cardin. Paleottus *de sacr. Consistor. consult. part.* 4 q. 4. postquam declaravit quid sit scientia, suspicio, & scrupulus, *in vers. Et tamen*, sic ait: *Aliquando rationes utrinque æquales sese offerunt, ita ut animus non magis in unam, quam in alteram inclinet partem: & tunc oritur proprie dubitatio*; & infra: *Potest dubitatio ex ipsismet rationibus oriri, quæ utrinque probabiles occurrunt; per sæpe enim accidit, ut parem vim habere videantur, distrahiturque animus in deliberando, utrum hanc, an illam partem amplecti debeat*.

148 Probatur quarto hæc prima conclusio in *c. Nervi*, 13. *dist.* ubi pluribus exemplis ostenditur, eum, qui agitatur contrariis opinionibus, & per rationes suasibiles impellitur in utranque partem, proprie habere conscientiam dubiam atque perplexam. Quem textum ad propositum nostrum ponderat Petrus de Ancharano *cons.* 210 *incip. Inter communia*.

149 Probatur quinto in *c. Fraternitatis, de frigid. & malef.* ubi lata fuerat sententia separationis tori ex errore probabili, ut patet ibi: *Sententiam divortii per errorem licet probabilem novimus esse probatam*: & tamen Innocentius III. dicit rem tunc temporis fuisse dubiam, ut constat ex illis verbis: *Quandiu articulus iste dubitabilis erat*. Quem textum ad hoc similiter ponderat Oldrad. *cons.* 286. *incipien. In electionis, n.* 5. *vers. Sed qui admittunt*.

Probatur sexto in *c. Illud, de Præsumpt.* ubi in articulo, an inter liberam & servum fuisset contractum Matrimonium, nec ne, ponderatur rationes pro utraque parte probabiles; & tamen res dubia æstimatur, ut patet ibi, *In hujusmodi dubitatione*.

Probatur septimo efficaciter in *c. Inquisitioni, de sent. excomm.* inducendo illud, ut patebit infra in *secundo fundamento* principali pro hac sententia.

Probatur octavo in *c. Illud de cler. excommun. ministr.* & in *c. Per venerabilem*, §. *Rationibus, qui fil. sint legit.* necnon in *c. Veniens, de Presbyt. non bpptizat.* quos Canones itidem expendimus infra in 3. 4. & 5. *fundamento*.

Probatur nono in *c. Literas, de restitut. spoliat.* ubi Papa, quamvis habeat omnia jura in scrinio pectoris, *c.* 1. *hoc titulo, lib.* 6. & *l. Omnium, C. de Testam.* tamen ubi videt opiniones Doctorum probabiles, reputat illam materiam dubiam, nec libenter illis detrahit. Atque ita illum textum ad hoc allegat Petrus Episcopus Brixiensis in *Repert. in verb. Opinio*.

150 Probatur decimo, quia ut ex Aristotele deducit Bald. in *l. De statu, n.* 1. *ff. De testam.* dubitatio est æqualitas contrariarum ratiocinationum; nam ut ait Silvester in *verb. Opinio, n.* 1. dubitatio non habet rationem probabilem ad alteram partem tantum, sed ad utranque æqualiter, vel quasi; & secundum D. Thomam in 3. *sent. dist.* 17. q. 1. *art.* 4. signat motum rationis super utraque parte contradictionis cum formidine se determinandi alterum: Sed qui judicat æque probabiles esse opiniones inter se oppositas, æqualiter ratiocinatur contraria, cum pro utraque parte formet argumenta, & syllogismos, secundum Philosophum supracitatum 1. *Topic. c.* 9. *in princ.* vel certe utrinque habet rationes æquales cum formidine se determinandi ad alterum, secundum S. Thomam; Ergo dubitationem habet.

Probatur undecimo, quia dubium est, cum intel- 151
lectus inter duas partes constitutus, quarum altera affirmat, altera negat, remanet suspensus, & neutri assentitur, quia non habet sufficientia motiva pro una parte magis, quam pro altera, quæ inclinent & moveant ad assensum, *c. In Canonicis, vers. Si autem*, 19. *dist. l. In ambiguo, ff. De reb. dub.* & notat glos. *in Rubrica, ff. De jur. & fact. ignoran.* & Bart. *in l. Admonendi, n.* 19. & 20. *ff De jurejur.* Ideoque, ut inquit Aristoteles 3. *Metaph. c.* 1. quatenus dubitat, eatenus simi- 153
le quiddam ligatis patitur; utroque enim modo impossibile est ad ulteriora procedere. Ubi S. Thomas: *Dubitatio*, inquit, *de aliqua re hoc modo se habet ad mentem, sicut vinculum corporale ad corpus, & eundem effectum demonstrat; in quantum enim aliquis dubitat, in tantum patitur aliquid simile his, qui sunt stricte ligati: sicut enim ille, qui habet pedes ligatos, non potest in anteriora procedere secundum viam corporalem; ita ille, qui dubitat, quasi habens mentem ligatam, non potest ad interiora procedere secundum viam speculationis*. Hæc S. Th. Sed inter duas opiniones oppositas æque probabiles intellectus non habet sufficientia motiva, cur magis flectatur ad unam, quam ad alteram, propter æquilibrium rationum; Ergo dubitat, & simile quiddam ligatis patitur.

Probatur duodecimo, quia, ex communi Theologorum sententia, in actibus humanis ad hoc, ut quis honeste operetur, necesse est, ut habeat certitudinem saltem moralem de honestate operationis, *c. Si quis positus*, & *c. Si quis autem, in fin. de pœnit. dist.* 7. & constat ex dictis supra in præcedenti quæstione in 6. *fundamento, n.* 70. & *num.* 98. Talis autem certitudo haberi non potest de utraque contradictoria, in qua ex una parte affirmatur honestas operationis, ex altera negatur, quando utraque est æque probabilis, quia de neutra potest haberi, & intellectus fluctuat inter utranque, ut inquit Boerius *decis.* 11. *num.* 28. Ergo remanet conscientia æquilibris, ut loquitur Joannes Gerson apud Gabriel. *distinct.* 15. *q.* 8. *art.* 2. *dub.* 2. vel ut Silvester loquitur in *ver. Dubium*, & in *ver. Opinio*, tunc sumus in dubio probabili, prout hoc distinguitur a dubio scrupuloso. Ad hoc bonus text. in *c. Inquisitioni, vers. In secundo autem casu, de sent. excomm.*

Probatur decimotertio, quia ubi est contrarietas opinionum, non potest quis utrique assentiri; cum impossibile sit, ut se determinet ad opposita etiam probabiliter, & cum formidine, ut sæpius repetitum est, & probabitur in 4. *Metaph. c.* 6. & in *l. In ambiguo, ff. De reb. dub.* in *l. Inter me, & te, ff. De except. rei judicatæ*, in *l. Pomponius*, §. *Si is, in fin. de Procurat.* & in *l.* 1. & ibi glos. ult. *c. De furtis*. Unde cum non possit esse certus & determinatus ad pugnantia, necessario sequitur, ut sit dubius, *l. Si quidem, C. de except.* & hoc est, quod voluit Bald. in *rubr. C. de probat.* dum dixit, 153
dubitationem nihil aliud esse, quam passionem animi cum præcisa ignorantia extremorum. Vere enim, qui agnoscit motiva ab utraque parte esse æqualiter moventia, agitatur inter duo extrema, & præcise ignorat utranque, cum nemo possit intelligere contradictoria esse simul vera, secundum Aristotelem in 4. *Metaph. c.* 1. *circa med. & prope fin.* & *d. c.* 6. Facit textus in *l. Ubi repugnantia*, & ibi Decius *n.* 4. *ff. De regul. jur.*

Probatur decimoquarto hæc prima conclusio, quia in 154
paritate contrariorum motuum oportet quiescere; ideoque corpus in vacuo nunquam movebitur, ut dicitur 4. *Physicor.* quoniam non est, cur magis determinetur ad hanc partem spatii, quam ad alteram: & corpus si esset ex æquo grave, & leve, neque ascenderet, neque descenderet,

deret; siquidem non esset potiór ratio, cur determinaretur ad ascensum, quam ad descensum. Et ob eandem rationem, si bruto esurienti proponerentur duo pabula in æquali distantia, ita ut omnia essent paria, brutum ad nullum pabulum moveretur, & fame periret. Quod clare docuit Aristoteles assignans rationem quietis terræ in medio, *lib. 2. de cælo, text. 93.* in hæc verba: *Quemadmodum de capillo est sermo valide quidem, sed similiter undique extenso, quod non disrumpetur: & de esuriente ac sitiente vehementer quidem, similiter autem & ab esculentis, & poculentis æqualiter distante; etenim hunc quiescere necessarium est.* Hæc ibi. Quod evidenti etiam experientia comprobatum est, ut dicitur in Asino Buridani. Et Bartholomæus Medina in *1. 2. qu. 13. art. 2.* in solutione primi, testatur se noviss hominem quendam dementem, qui propositis duobus pomis in æquali distantia cruciabatur, ut comederet, & non poterat, nisi ab alio applicaretur potius ad unum, quam ad aliud; Ergo similiter necessarium est intellectum quiescere, ubi rationes utrinque sunt æquales, cum non sit potior ratio, quare flectatur in unam, quam in aliam partem: intellectus enim ita movetur ab objecto veri, sicut appetitus sensitivus bruti ab objecto delectabili. S. Thomas in 1. 2. *quæst. 13. art. 2. corp. & ad 2.* Et quemadmodum brutum non agit libere, sed naturaliter, cum sit determinatum ad unum particulare secundum ordinem naturæ, ut ibi dicitur: similiter & intellectus, quoniam patitur ab intelligibili, ut sensus a sensibili, ut patet in 3. *de Anima, text. 3.* Unde sicut sensum factum in actu per speciem sensibilem necesse est sentire; ita & intellectum factum in actu per speciem intelligibilem necesse est intelligere, ut inquit S. Thomas *contra Gentiles lib. 1. cap. 46 in 2. notab.* Et quamvis voluntas propositis duobus bonis per intellectum possit unum eligere, & alterum refutare, cum habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. De stat. homin.* & docet S. Thomas in 1. *par. qu 83. art. 1.* tamen secus est in intellectu, quia non agit libere, sed cogitur ab intelligibilli, licet voluntas non cogatur ab appetibili, ut idem docuit in 1. *sent. dist. 48. artic. 3. ad 1.* ait enim: *Defectus intellectus non est in potestate nostra, sicut defectus voluntatis: quia intellectus violenter cogitur quandoque rationibus, ut in 5. Metaph. non autem voluntas.* Quamobrem sicut brutum, cum objectum delectabile utrinque est æquale, necessario quiescit, ut dictum est; ita & intellectum præ dubio quiescere oportet, cum objectum veri ex utraque parte est æquale; nam dubitatio ligat rationem, ne possit procedere, ut habetur in 3. *Metaph. text. 1.* & tradit idem S. Thomas in 3. *sentent. dist. 17. quæst. 5. artic. 4.* Quod enim in appetitu est prosecutio, & fuga, in intellectu est affirmatio, vel negatio, ut docet Aristoteles *lib. 6. Moral. cap. 2.* Unde sicut appetitus in objectorum sensibilium æqualitate nec persequitur, nec fugit, sed quiescit; ita & intellectus in æqualitate objectorum intelligibilium nec affirmat, nec negat, sed necessario hæret.

155

156

157 Probatur decimoquinto, quia certitudo nihil est aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut diffinit S. Thomas alias citatus in 3. *sent. dist. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* Non potest autem intellectus ad unum se determinare, cum motiva hinc inde sunt æqualia, quia non est ratio, cur se determinet ad unam partem magis, quam ad alteram; & ideo cogitur quiescere, ut supra proxime probatum est; Ergo certitudinem non habet, sed dubitat: nam, ut ait glos. prima in *l. statu, ff. de testament.* dubitans applicat animum suum ad plura, & nescit quid eligat, & Bart. in *l. Admonendi, ff. De jurejuran. Dubius*, inquit, *dicitur, qui non certitudine scit, sed applicat animum suum ad semiplenam probationem*, & eum sequitur Bald. in *l. In bonæ fidei, num. 15. C. de reb. cred.*

158 Probatur decimosexto, quia judicare utranque partem contradictionis esse æqualiter probabilem, est judicare utranque non minus apparere veram, quam falsam: nam quælibet ex proprio motivo apparet vera, & ex motivo suæ oppositæ apparet falsa; unumquodque enim motivum quanto magis suam partem facit apparere veram, tanto magis suam oppositam facit apparere falsam, *c. Hospitiolum, in fin. 32. dist. in. l. 1. ff. De his, qui sunt sui, vel alien. jur.* & docet Card. Cajetan. *supracit. n. 88.* Cum igitur ex utraque parte motiva sint æqualia, utraque pars æqualiter apparebit vera, & æqualiter apparebit falsa: Sed nullus potest opinari de propositione, quæ sibi æqualiter apparet vera, & æqualiter sibi apparet falsa, cum opinari sit judicare propositionem veram cum sola formidine, quod sit falsa, ut ostensum est *sup. n. 127.* Ergo cum intellectus judicat utranque partem contradictionis esse æqualiter probabilem, de neutra potest opinari, sed necessario dubitat.

Probatur decimoseptimo, & ultimo eadem Conclu- 159
sio, quia, ut Isidorus scripsit in *l. Etymol.* dubium est motus indifferens in utranque partem contradictionis: vel, ut ait Bald. in *d. l. De stat., n. 1. De testam.* dubitatio est æqualitas contrariorum motuum mentis, & tenet medium inter errare, & scire. Quamvis autem aliqua apinio per se solum considerata videatur probabiliter vera, eo quod habeat pro se rationes congruas, & suasibiles; tamen cum primum apparet, oppositam quoque esse probabilem, rationes illius confunduntur per rationes alterius, & fit æqualitas contrariorum motuum mentis, & sic dubitatio, quæ nihil aliud est, quam æquilibrium intellectus inter duo extrema. Tex- 160
tus est clarus in *l. Si pater, ff. De hered. institut.* Quemadmodum probationes etiam certæ, & liquidæ, per contrarias similes conquassantur, secundum glossam communiter approbatam in *cap. Licet causam. in ver. Uti possidetis, de probation.* Felin. & Dec. in *cap. In præsentia, sub n. 12. eod. tit.* Seraph. *decis. 619. sub n. 3. & 9.* Exemplum desumi potest ex quæstione facti in *l. Si ita fuerit* 161
legatum, ff. de reb. dub. Si legatum Sempronio amico fuerit relictum, & duo sint Sempronii æqua charitate conjuncti, quæritur, cui legatum debeatur? Unus Sempronius deducit assiduam cum testatore familiaritate, mutua obsequia, & beneficia, & alia plura his similia. Habet ergo hic Sempronius rationes probabiles, ob quas ei legatum adjudicari debeat. Sed & alter Sempronius probat amicitiam pluribus argumentis ejusdem ponderis; unde & hic habet pro se rationes suasibiles, si seorsim expendatur. Verum si conferantur invicem rationes utriusque, res prorsus dubia est. Vis cognoscere quam dubia? Legatum præ omnimoda ambiguitate, & incertitudine vitiatur, & neutri debetur, ut ibi deciditur, & concordat text. *l. 3. §. Si duobus, ff. De adimen. lega.* Simile in *l. Si duo, ff. Uti possidetis,* & in *c. Tuæ fraternitatis, de præbend.* Sic cum duo Judices dati contrarias sententias dederunt, Modestinus ait, utranque sententiam in pendenti esse, *l. Duo Judices dati*, juncta glossa 1. *ff. de re Judic.* & scripturæ diversæ fidem sibi invicem derogantes, ab una eademque parte prolatæ, nihil firmitatis habere poterunt, dicit text. in *l. Scripturæ, C. de fid. instrum.*

Quemadmodum autem fit æquilibrium intellectus, 162
& dubitatio ex principiis intrinsecis rationum utrinque parium, ut plene ostensum est supra; ita & ex principiis extrinsecis authoritatum, si ex utraque parte sint æquales, *c. In Canonicis, vers. Si autem, 19. dis-* 163
tinct. Accipe exempla. Tenet aliquam opinionem Innocentius Pater, & Organum veritatis, ut ait Archid. in *c. 1. col. 2. prope fin. vers. Quamvis Hostiensis, de excep. lib. 6.* item Pater Juris, & Canonistarum, secundum Specular. in *Proœmio Specul.* & Roman. in *rapetit. l. Si vero, §. De viro in 54. fallent. ff. sol. matrimon.* Tu illico acquiescis illius authoritati, & opinionem illam probabilem reputas, ad text. in *l. Septimo mense, ff. de stat. homin.* At postea reperis oppositum sentire Hostiensem, quem idem Specular. *ubi supra*, Lumen Juris appellat: vel Joannem Andream, qui Juridicæ scientiæ Juris Canonici Pater dicitur a Bald. in *princ. lectur. feudor.* Pater & Illuminator Juris Canonici a Federico de Sen. *cons. 14. incip. Monachus Perusinus, in fin.* Princeps Canonistrarum, & fons, & tuba utriusque Juris a Jas. in *l. 1. in 2. lectur. C. de Summ. Trinitat. & Fide Cathol.* & in *l. Sancimus, C. De testam.* post Card. in *Proœm. Clem. §. Cupiunt, in princ.* Jam ergo authoritate quoque Hostiensis, & Joannis Andreæ, tu æqualiter persuasus nescis quo flectas animum, sed fluctuas inter utranque, ut inquit Boerius *decis. 55. n. 28.* & dubiam reputas Innocentii opinionem, quam ob illius authoritatem antea probabilem judicaveras. Rursus vides unam sententiam 164
probari ab Archidiacono, cujus dicta non in glossa, sed in textu profitetur se recipere Joannes Andreas in

proœ-

proœmio, Sexti in glos. 1. & cujus opinio etiam singularis super Sexto libro Decretalium prævalet communi, secundum Felinum in *c.* 1. *n.* 54. *in* 4. *limit sup. eod.* ubi al-
165 legat *decis. Rotæ* 348. *in antiq.* Sed deinde occurrit glos. contrarium sentiens, cujus opinio similiter communi opinioni dicitur esse præferenda a Jacobo Butrigar. in *lib.* 1. *C. Qui pro sua jurisdictione*, & notat Bald. in *l. cum*
166 *hæreditas, C. Depositi.* & Felin. post alios *loco citato in* 2. *limit.* Ecce jam vides authoritatem unius enervari per contrariam authoritatem alterius, & jus esse turbidum, *l.* 1. §. *Nostrum*, ibi, *Cum per contrarias interpretantium sententias totum pene jus conturbatum est, C. de veter. Jur. enuclean.* Unde jure optimo Capyc. *decis.* 10. *n.* 18. *in fin. Ex quo*, inquit, *saltem de jure articulus principalis causæ est intricatus ob varias Doctorum opiniones, jus*
167 *ipsum redditur incertum, & dubium.* Et cum sequuta est Rota *decis.* 659. *part.* 2. *recent.* Opinionum igitur veritas aut falsitas non seorsim est perpendenda, sed per comparationem ad opposita, ut habetur in 3. *Metaph. c.* 1. maxime in extremis verbis, & probatur in *d. c. In Canonicis*, 19. *dist. in c. Capellanus, de feriis, in l.* 1. *ff. De contrahen. empt. & in* §. *Item pretium instit. eod. in c. ult. de Presbyter. non baptiz. & in c.* 1. *de sent. & re judic. lib.* 6. ibi: *Stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine*; & tradidit Card. Paleot. *de Sacr. Consistor. consul. par.* 4. *qu.* 4. ait enim: *Si consiliarius perplexitatem inde profluere sentiat, quod in utranque partem pares se offerant rationes, poterit tunc rationes ipsas inter se conferre, & tanquam in libra lances impositas, utra lanx*
168 *deprimat, considerare.* Ratio est, quia, ut ait D. Thomas *in* 1. *q. quæst.* 85. *art.* 5. *solus intellectus Divinus, & Angelicus cognoscunt compositionem, & divisionem, & rationem, non componendo, & ratiocinando, sed per intellectum simplicis quidditatis: Intellectus autem humanus cognoscit componendo, & dividendo, sicut & ratiocinando.* Et infra in responsione ad primam: *Compositio*, inquit, *& divisio intellectus per quandam differentiam, vel comparationem fit, & art. seqq. in resp. ad* 1. similiter docet veritatem, & falsitatem, item opinionem, & ratiocinationem esse in intellectu secundum compositionem,
169 & divisionem. Unde rem dubiam esse, cum rationes pro, & contra concurrunt, dixit Alberic. in *Diction. in verb. Dubitabile*; aut ubi sunt consilia, & discordes Doctorum opiniones, ut inquit Bart. in *l. Qui Romæ*, §. *Duo fratres, n.* 9. *ff. De verborum obligat. in* 1. *oppos.* per notata in *l. Ideo, ff. de legib. in l. Cum de novo, C. eod. in prima Constitutione Codicis, in* § *Quibus*, in glos. *in ver. Et ita*; & sequuntur Antonius de Butrio, & Petr. de Anchar. *cons.* 210. *Inter consilia Ancharani, incip. Inter contraria, per tot.* ubi pluribus probant rem dubiam esse, cum pro utraque parte sunt opiniones, & rationes æque probabiles, Alex. *cons.* 222. *Visa facti narratione, n.* 10. *vers. Et opiniones Doctorum faciunt rem ambiguam, lib.* 2. Raphael. Cuman. *cons.* 154. *Visis in fin.* & Marcabr. ab Anguil. *cons.* 66. *n.* 442. ubi ait, dubium probabile Juris dici, cum variæ sunt opiniones Doctorum, & non constat de communi, & Cardin. Paleot. *de Sacr. Consistor. consult. par.* 5. *qu.* 13. *ver. Primo igitur*, ubi itidem affirmat statum quæstionis dubium a Doctoribus constitui, cum utrinque habet rationes, sive authoritates. Et est text. in *l. Sed etsi lege*, §. *Adeo autem, ff. de petition. hæred.* Unde mos est Doctorum in his casibus dicere hæc, vel similia verba: Negari non potest, quin articulus sit dubius, cum rationes, & authoritates urgeant pro utraque parte, ut per Cuman. & Alex. *locis citatis*, & per alios Doctores passim in consiliis, & lecturis; idque haud obscure insinuat Concilium Trident. *sess.* 18. *in princ.* ibi: *Catholicæ fidei doctrinam multorum inter se dissidentium opinionibus pluribus locis inquinatam, & obscuratam.* Igitur ob contrarias rationes, vel authoritates æqualis ponderis, animus, indifferenter se habet ad utranque partem contradictionis. Quæ quidem indifferentia, & rationum, vel authoritatum æqualitas, necessario parit dubitationem, secundum Isidorum, S. Thomam, & alios præcitatos.

Verissima est igitur prima conclusio superius proposita *n.* 125. id est: Qui judicat duas opiniones oppositas esse æqualiter probabiles, vel quasi æqualiter, non est
170 moraliter certus, sed dubius: licet fateamur, cum variæ sunt opiniones Doctorum, nec discernitur, quæ sit verior, & magis recepta in foro externo, judicem, qui unam ex his opinionibus secutus est, non esse puniendum, licet alter eo prudentior, & doctior forte secundum aliam judicasset: nam opinionum multiplicitas excusat, ne litem suam fecisse dicatur, ut in specie declarat Baldus in *c.* 1. §. *Judices, n.* 4. *de pace tenen. in usibus feudorum, & in l. Observare*, §. *Proficisci, qu.* 30. *de off. Proconf.* tametsi adjiciat esse arbitrarium judicibus syndicantibus, an eo casu, qui sic judicavit, excusatione dignus sit. Et sequitur Menoch. *de arbit. l.* 2. *centur.* 4. *q.* 33. *n.* 19.

Secunda autem conclusio, videlicet: Qui dubius est 171
in morali materia, in qua vertitur salutis periculum, tenetur ex precepto sequi partem tutiorem, apud sacros Canones est veluti quoddam axioma, & habetur disertis verbis in *c. Ad audientiam, de homic.* ibi: *Quia vero, utrum ex occasione vulneris decessisset, dubium habetur, cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret. In cap. Significasti in* 2. *eod. tit.* in illis verbis: *Quod si discerni non possit, ex cujus ictu percussus interiit, in hoc dubio tanquam homicida haberi debet sacerdos; & si forte homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere debet, cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare.* Et in *c. Petitio, eod. tit.* ibi: *Si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, a ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare.* Ad idem text. *in cap. Si quis positus, de pœnit. distinct.* 7. ubi Augustinus ait: *Vis ergo a dubio liberari? Vis, quod incertum est, evadere? Age pœnitentiam dum sanus es: & in c. Si quis autem, eod. dist. Duæ res sunt: Aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur: quid horum tibi futurum sit, nescio. Ergo tene certum, dimitte incertum*: & concordat *c. Juvenis, de sponsal.* ibi: *In his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus.*

Sed insignem hanc regulam Canonum plures Theo- 172
logi ex recentioribus multifariam conantur evertere. Objiciunt enim primo, quod in re dubia tutiorem partem eligere non sit præcepti, sed consilii tantum. Sic Suarez *de consecrat. part.* 6. *disp.* 30. *sect.* 6. *numer.* 9. *& seqq.* Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. *&* 64. Malder. in 1. 2. *disput* 84. *quæst.* 19. *art.* 5. Moventur præcipue hoc fundamento, quia cum quili- 173
bet sit in possessione suæ libertatis, & famæ, in dubio non debet spoliare se hac possessione judicando se culpabilem, aut nexu alicujus obligationis innodatum, cum secundum regulam juris, in pari causa melior sit conditio possidentis, *l. Res alienas, C. de rei vendicat. l. Sive autem*, §. *Si duobus*, & ibi Bald. *ff. de public. in rem act. c. Si a Sede, de præben. cum concordan.* de quibus per Dec. in *l. In pari, ff. de regul. jur.* Quam regulam habere locum non solum in materia justitiæ, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro animæ, putat idem Sanchez *ubi supra num.* 10. Suarez *de Relig. par.* 2. *lib.* 4. *de voto, c.* 5. *num.* 7. Henriquez in *Summ. lib.* 8. *c.* 3. *in glossa litera P.* & alli multi.

Mirum autem est, tam levi fundamento quam gra- 174
ves & periculosas quæstiones decidant, inter quas non parvi sunt ponderis infrascriptæ. Qui dubius est, an inciderit in excommunicationem, sive sit dubium juris, sive facti, non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur petere absolutionem, quia, cum sit in possessione communicandi cum fidelibus, non debet in dubio ea possessione privari, Sanchez *loco citato n.* 56. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *c.* 5. §. 4. *num.* 38. Et eadem ratione 175
dubitans, an lex imponens pœnam excommunicationis sit usu recepta, potest judicare non esse usu receptam, & contra legem operari, nec propterea incidit in excommunicationem, Azor. *tom.* 1. *instit. moral. lib.* 2. *c.* 19. *qu.* 12. quem citat Salas *part.* 2. *qu.* 21. *tract.* 8. *disput. unic. sect.* 18. *n.* 169. Item dubitant, an casus sit reserva- 176
tus, potest ab illo absolvere, Suarez *de censur. tom.* 5. *disp.* 40. *sect.* 6. *n.* 4. *& de Relig. tom.* 2. *l.* 4. *c.* 15. Emmanuel Sà in *ver. Casus reservati n.* 5. Item qui dubitat, an com- 177
miserit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri, Jo. Præpos. in 3. *part.* D. Thom. *quæst. de integrit. Confess. dub.* 3. *n.* 17. Henriquez *in Sum. lib.* 8. *de Eucharistia c.* 45. *n.* 3. *in glos. litera P.* Item dubitans de legitima 178
potestate Prælati, non tenetur illi obedire, Vasquez in 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *disp.* 62. *cap.* 6. *in fin.* Salas in 1. 2. *quæst.* 21. *tract.* 8. *disp. unic. sect.* 8. *num.* 78. Item dubitans, 179
an beneficium sit tenue, nec ne, non tenetur offi-

cium

cium recitare, Salas *d. tract.* 8. *disput unic. sect.* 17. *num.*
180 154. *in fin.* Item dubius in die Jovis, an transacta sit media nox, potest tuta conscientia comedere carnes: at vero in die Sabbati dubitans similiter, an media nox excesserit, carnes comedere non potest, Sanchez *de matrimonio*, *tom.* 1. *lib.* 2. *disp.* 41. *num.* 40. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 36. Villalob. in *Summ. tom.* 1. *tract.* 1. *diff.* 31. *num.* 7. Rationem diversitatis afferunt plane ridiculam, quia in primo casu, cum in die Jovis unusquisque possideat suam libertatem vescendi carnibus, in dubio manuteneri debet in ea possessione contra diem Veneris, seu contra præceptum abstinentiæ, pro quo nulla est possessio; & propterea comedens non peccat, cum in pari causa melior sit conditio possidentis. In secundo autem casu, in die Sabbati possessio stat pro præcepto; unde peccat, qui carnes comedit, quia spoliat Sabbatum, seu præceptum sua possessione abstinentiæ a carnibus.

181 Porro hæc doctrina multo perniciosior est saluti animarum illa, quam nunc tractamus de electione opinionis probabilis, quia in contrarietate probabilium opinionum habet quis aliquam rationem apparentem existi-
182 mandi rem non esse dubiam, sed moraliter certam. At hæc theorica libere profitetur licitum esse operari cum conscientia absolute dubia contra manifestum Sacrorum Canonum testimonium, & contra unanimem Theologorum, & Canonistarum sententiam, *c. Nervi*, 13. *dist. cap. Illud de Cleric. excommun. minister. cum multis concordan.* Innoc. Joan. Andr. & DD. in *capit. Per tuas*, *il* 2. *de Simon.* Butr. & Anchar. *consil.* 120. *inter consilia ipsius Ancharani per tot.* Navarr. in *manual. cap.* 27. *n.* 228. *vers. Primum quod Judex*. Ideoque Cardin., Paleot.
183 *de Sacr. Consistor. consultat. part.* 4. *quæst.* 9. *postea quam in vers. Et tandem aliquando* docuit dubitationem proprie oriri, quando in utranque partem se offerunt rationes æque probabiles, in vers. *Sed patet*, sic ait: *Consiliarius dubitationem, qua antea detinebatur, quærat ab animo suo expellere, prinsquam sententiam ferat, simulque studeat sibi in mentem inducere, aut certe opinari, secundum quam suffragium ferre statuit, veram esse: alioquin conscientiæ dubiæ controveniens peccato se involveret, ut Doctores affirmarunt*; & infra vers. *Certe*, cum res prorsus dubia est propter rationes utrinque probabiles, & Consiliarius non potest dubitationem depellere, consulit, ut in Consistorio respondeat, sibi non liquere: & est doctrina D. Thom. in sæpius citato *quodlib.* 8. *art.* 23. dicentis, *Ex conscientia aliquem obligari ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, sive etiam habeat opinionem cum*
184 *aliqua dubitatione*. Veritas igitur est regulam de tutiori parte in dubio eligenda in his, quæ animæ salutem respiciunt, esse absolute in præcepto. Quod satis probant Canones præallegati *num.* 171. & proxime citandi, qui utuntur verbis non simplex consilium, sed obligationem importantibus, videlicet: Via est tutior eligenda: Pars securior est tenenda: Semitam debemus eligere tutiorem: Quod certius existimamus, tenere debemus, & aliis hujusmodi. Præterea in *cap. Illud, de Cleric. excomm. ministr.* deciditur de rigore deponendum esse Episcopum, qui in dubio illo tutiorem partem non elegit; Ergo electio hujusmodi est in præcepto, quia pro transgressione consilii Episcopus deponi non potuisset, *cap. Quisquis præceptis*, 14. *q.* 1. Rursus in *cap. Sicut*
185 *nobis de sent. excomm.* Episcopus jubetur excommunicatum vitare, quoties absolutio est dubia. Et concordat
186 textus in *c. Per tuas*, *eod. tit.* similiter in *d. c. Juvenis de sponsal.* Vir, qui contraxit matrimonium cum puella nondum septenni, de qua propterea dubitatur, an esset viri potens, nec ne, jubetur separari ab ejusdem puellæ consobrina, quam postea duxit in uxorem. Et redditur principalis ratio, quia in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus; Ergo hæc regula absque dubio est in precepto, quia, si esset in consilio tantum, vir non potuisset a secunda uxore judicio Ecclesiæ separari. Idem suadetur in *d. c. Ad audientiam*, *de homic.* in illis verbis: *Poteris concedere, ut minoribus Ordinibus sit contentus*, quæ satis aperte indicant necessitatem dispensationis, sine qua non licuisset in minoribus Ordinibus mini-
187 strare. Hinc jura præcipiunt, ut Sacerdotes ordinari ab Episcopis incognitis, de quibus dubium est an sint Episcopi, nec ne, debeant iterum ordinari, ut Gregorius III.
188 sanxit in *c. Presbyteris*, 68. *dist.* & idem statuit in *c. Parvulos*, *de consecr. dist.* 4. de parvulis, qui a parentibus subtracti sunt, & ignoratur an sint baptizapti, ut scilicet iterum sint baptizandi: utroque enim casu absque dubio tutius est, ut propter periculum salutis animæ Sacramentum iteretur. Hinc etiam cum Sanctissimus rejecisset ad Sacram Congregationem Concilii infrascriptum dubium Vicarii Viennensis, videlicet: An constitutus in minoribus Ordinibus, de Baptismo dubitans, iterum baptizatus sub hac conditione, Si baptizatus es, non te baptizo, in Ordinibus prius susceptis ministrare, aut ab integro ordinari debeat: Sacra Congregatio censuit debere ei iterum Ordines conferri, ex *cap. Veniens*, *de Presbyter. non baptiz.* sed sub conditione, si non erat baptizatus, quando primum eidem collati fuerunt. Et eodem modo iterum con- 189
secrari debet Ecclesia, de qua incertum est, an fuerit consecrata, *cap. Solemnitates*, *de consecrat. dist.* 1. At e con- 190
verso cum dubium est, an matrimonium sit validum, non est iterum contrahendum, sed præsumitur pro matrimonio, *cap. Si quis acceperit*, 33. *quæst.* 1. Cujus differentiæ rationem assignans glossa in *dict. cap. Presbyteris*, *in ver. Et consecrentur*, Quia, inquit, sine omni periculo est, si Sacramenta illa iterentur; sed periculum esset, si judicaretur non esse matrimonium, ubi est. Indistincte igitur in dubio pars tutior eligenda est: quæ necessitas surgit principaliter ex obligatione, qua quis tenetur vitare periculum peccati, ut mox dicemus.

Nec quidquam obstat, quod in pari causa melior sit 191
conditio possidentis. Siquidem hæc regula procedit in materia Justitiæ, & in foro judiciali duntaxat, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiæ, secundum veriorem sententiam, quam ex recentioribus tuentur Vasquez in 1. 2. *disp.* 65. *cap.* 3. *& disput.* 66. *cap.* 1. Sayr. in *Clavi regia*, *lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 9. *&* 36. Salas in 1. 2. *quæst.* 21. *tract.* 8. *disput. unic. sect.* 25. *num.* 252. Azor. *instit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *quæst.* 4. *& lib.* 11. *cap.* 15. *quæst.* 2. Et tenent communiter Canonistæ, quos
inferius citabimus *num.* 196. Eamque probant textus ex- 192
pressi 1. in *dict. cap. Illud*, *de Cleric. excomm. ministr.* ubi quamvis Episcopus ille esset in possessione libertatis communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus propterea, quod in dubio non gessit se pro excommunicato, nec abstinuit a Divinis. Secundo in *cap. Dominus*, *de se-* 193
cundis nuptiis, ubi deciditur, mulierem dubitantem de morte prioris conjugis, non posse pergere in possessione debitum exigendi a secundo marito. Tertio in *cap. Inquisitioni*, *de sentent. excommun.* ubi conjux dubitans probabiliter de impedimento dirimente, similiter prohibetur debitum exigere, non obstante exigendi possessionem. Quarto in *dict. c. Significasti*, *il* 2. *de homic.* ubi non obstante ratione adducta, quod in dubio nemo debeat se judicare culpabilem, & spoliare se sua possessione, statuitur, ut si discerni non possit, ex cujus ictu processus interiit, in hoc dubio tanquam homicida haberi debeat Sacerdos, etsi forte homicida non sit, &c. Et concordant textus præallegati *num.* 171. in quibus deciditur, in dubio Sacerdotes debere se reputare irregulares, & a ministerio Altaris abstinere, nec ulla habetur ratio possessionis suæ libertatis, quæ profecto si attendenda esset, nunquam daretur casus, ut quis teneretur tutiorem partem eligere, & hoc præceptum tam crebro a Sacris Canonibus inculcatum, esset ludibrio positum, ut cum Baldo loquar in *cap.* 1. *num.* 1. *in fin. de pace juram. firman.* Præterea in interdi- 194
cto, *Uti possidetis*, seu *Retinendæ*, prætor tuetur possessorem, ne a litigatore de sua possessione vi dejiciatur, *leg.* 1. *in princip. ff. Uti possidetis*, & datur hoc interdictum, vel cum possessor ab alio turbatur, *leg. unic. Cod. eod.* Lap. *allegat.* 73. *in quæst. num.* 3. *vers. Iste videtur*, *& num.* 4. *vers. Tertium probat*; vel cum duo contendunt de possessione, Bartol. in *dict. leg.* 1. §. *Hujus autem interdicti*, Anchar. *cons.* 274. *Ad declarationem in princ.* Ergo hoc habet locum duntaxat in materia Justitiæ, quæ est in ordine ad alium, non autem in aliis virtutibus, quæ sunt in ordine ad seipsum, quia nemo in sua possessione a seipso perturbatur; nec de illa secum contendit, aut litigat. Nec ut ait Vasquez in 1. 2. *disputat.* 65. *cap.* 3. *vers. Qui vero priorem*, potest quis contra Deum opponere, quod melior sit conditio possidentis. Et sane quis imaginari unquam poterit Deum litigare, & contendere nobiscum de anterioritate, & potioritate possessionis, quinimo & succumbere in causa, si nostra possessio anterior sit? Ad hæc, quæ traduntur a 195

Fagnan. in l. Lib. Decretal.

Doctoribus de hoc interdicto, *Uti possidetis*, veluti quod in eo probanda sint duo extrema: alterum, ut actor possideat ante litem contestatam: alterum, ut inquietetur ab adversario, Angel. Aret. *consil. 19. Videtur omnino, in princ.* Quod uterque sit actor, & uterque reus, *d. l. 3. & §. penult. instit. de Interdict.* Alex. *consil. 88. Quoniam in princ. leg. 5.* & alia his similia. Item regulæ, quod cum sunt partium jura obscura, reo favendum sit potius, quam actori, *c. Cum sunt partium, de reg. jur. lib. 6. & l. Favorabiliores, ff. eod.* & quod, accusatore non probante, absolvendus sit reus, etiamsi nihil præstiterit, *c. un. ut Ecclesiastica beneficia*. Hæc, inquam, omnia nullatenus verificari possunt in foro conscientiæ, sed in materia justi-
196 tiæ, & in foro fori duntaxat. Ac propterea in dubio tenetur quis sequi partem tutiorem, & æstimare se culpabilem tantummodo in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali, ubi non agitur ad pœnam proprie; non autem in foro contentioso, ubi agitur mere ad pœnam imponendam, ut distinguit Abb. in *c. Ad audientiam, n. 2. de homic.* ubi etiam Marian. Socin. *q. 3. n. 18. & seqq.* & Felin. *n. 1.* & in *c. Significasti, il 2. eod. tit.* idem Abb. *num. 4.* Joan. de Anan. *n. 23.* Marian. Socin. *num. 4. & in verb. Dubium*,
197 Rosella *in princ.* Angel. *n. 2.* Silvester *quæst. 4. n. 7.* & est ex mente aliorum in *d. c. Ad audientiam*, qui in hac materia constituunt duas regulas: alteram negativam, id est, Judex in dubio non debet judicare quenquam irregularem; alteram affirmativam, id est, Quilibet in dubio tenetur judicare se irregularem, & abstinere a ministerio Altaris, ut Hostiensis *in fin.* Joan. Andr. *n. 5.* Anten. de Butr. *in fin.* Ancharan. *n. 15.* Jo. de Anan. *in fin.* Prima enim regula procedit in materia justitiæ, & in foro judiciali, ubi agitur ad pœnam. Secunda vero in foro pœnitentiali, vel quasi, in quo necessario ad evitandum periculum pars tutior est eligenda, ut declarat ibi Cardin. *n. 77.* Majol. *de Irreg. lib. 4. c. 2. n. 3. reg. 7. & lib. 5. c. 51. num. 10. vers. Secundo limitatur*, Navarr. in *Manual. c. 27. n.*
198 194. Unde patet non concludere illationem Suarez *de censur. d. disp. 40. sect. 6. n. 3.* & Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 42.* videlicet Judex non cogitur imponere pœnam, quæ per sententiam imponenda est, donec in suo foro certus sit de delicto; Ergo nec reus cogetur in conscientia exequi in se pœnam legis, donec in eodem foro
199 conscientiæ sit certus de delicto. Quandoquidem plurimum interest inter utrunque casum; & rationem differentiæ dilucide assignat D. Thomas in 2. 2. *quæst. 60. art. 4.* dicens: *Ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debet unusquisque eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando, quod dubium est; alioquin injuriatur ei, & contemnit ipsum. Nullus autem debet alium contemnere, aut nocumentum quodcunque inferre absque causa cogente. At vero circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem, secundum illud Job. 9. Verebar omnia opera mea. Eo quod, cum debemus nostris malis adhibere remedium, expedit ad hoc, ut securius remedium apponatur, ut supponatur id, quod est deterius.* Hæc D. Thomas. Idem voluit glossa in *cap. unic. in ver. Æstimare, de scrutinio*, quæ conciliando jura in articulo, an quis in dubio præsumatur culpabilis, necne. Hoc, inquit, generale est, ut, ubi vertitur periculum animæ, præsumatur in deteriorem partem, *de sponsal. cap. juvenis, & 69. dist. cap. Presbyteri.* Sed circa judicia præsumitur potius justum, vel bonum, quam e converso, *86. dist. capit. Si quis, 11. quæst. 3. cap. In cunctis, 22. quæst. 4. cap. Innocens, & ff. de probat. leg. Ab ea parte.* Quam glossam dicunt notabilem, Abb. in *d. cap. ad Audientiam, num. 2.*
200 & Marian. Socin. *num. 20. de homic.* Et idem notat Petrus de Anchar. in *cap. 2. num. 2. in 3. notab. infra de observ. jejun.* dicens: *Licet in aliis facienda sit benigna interpretatio, ne quis sit obligatus in dubio, ut leg. Arianus, de act. & oblig. & cap. Ex literis, de probat. tamen in obligationibus, quæ concernunt Deum, tutius est præsumere quem ligatum,*
201 *quam solutum, ut ibi notat Hostiensis.* Adhæc in judicio neutra pars periculo vacat; nam si judex damnat innocentem, peccat contra proximum, cui sine causa injuriatur, *leg. 1. ff. de injuriis*, S. Thom. *ubi supra*: si absolvit criminosum, peccat contra Rempublicam, cujus interest, ne delicta remaneant impunita, *cap. Ut fame, de sentent. excommun.* Ergo cum in Judice non sit proprie reperire partem tutiorem, in dubio servandæ sunt regulæ a jure præscriptæ, ut dicemus *infra in 3. conclus. num. 235.* & præferendum quod est benignus, & favorabilius, *leg. Majorem, ff. de pact.* ibi: Sin autem omnia undique in unam æqualitatem concurrant, humanior est sententia a Prætore eligenda, *leg. Semper in dubiis, ff. de regul. jur. cap. In pœnis, eodem tit. lib. 6.* secundum Innocentium in *dict. cap. Ad audientiam, in fin.* nam satius est impunitum re- 202
linqui facinus nocentius, quam innocentem damnari, ut legitur in *leg. Absentem, ff. de pœnis.* Et quamvis Covarruvias, & multi Theologi appellent tutiorem partem illam, cui inest minus mali; proprie tamen illa dici non debet pars tutior, quia vere utrinque imminet periculum, licet inæquale, ut dicam *infra num. 229.* At vero in foro animæ periculum regulariter est ex una parte duntaxat. *c. significasti, il 2. de homicid.* ibi: *Pro eo quod in altero nullum, in reliquo magnum periculum timeatur*; nam reus, judicando se culpabilem, nulli periculo se exponit, nec cuiquam infert injuriam, quæ non fit volenti, & consentienti, *leg. Cum donationis, Cod. de transf. leg. 1. §. Usque adeo, ff. de injur. cum concordan.* Sed judicando se innocentem, exponit se periculo peccati, & infert injuriam Deo, cujus præceptum contemnit, secundum D. Thom. *quodlib. 8. artic. 13.* Ergo tenetur absolute sequi partem tutiorem. Quam differentiam clare etiam posuit Abb. in *dict. cap. Significasti, num. 4.* dicens: In foro conscientiæ debere quem censeri irregularem, quia in cessatione a ministerio altaris nullum subest periculum; sed si ageretur ad pœnam, ibi subest periculum, quia innocens non debet puniri, ut alius nocens relinquatur impunitus. Et idem dixit in *dict. cap. Ad audientiam; num. 2. eod. tit.* Unde Innocentius in *cap. Cum tu, in fin. de testibus*, docet absolute in foro externo amplectendam esse partem benigniorem, in foro autem conscientiæ tutiorem, & sequuntur ibi Hostien. *num 2.* Joann. Andr. in *fin.* Card, *num. 1. in 1. oppos. in fin.* Boich. *num. 2.* & Bellamer. *num. 2.* Nec prædictis adversatur *cap. Estote misericordes, infra de regul. jur.* ubi indistincte cavetur, ut dubia in meliorem partem sint interpretanda. Quoniam vel intelligitur in foro externo, juxta primum membrum Innocentii: vel si intelligatur in foro conscientiæ, verbum illud, *Meliorem*, exponi debet, id est, *Securiorem*, pro eo, quod in altero nullum, in altero vero magnum periculum timeatur: ut ibi declarat glossa 1. communiter approbata, 203
Imo si bene advertatur, pars tutior in foro conscientiæ est etiam favorabilior; negari enim non potest, quin utilius, & favorabilius sit incedere per viam tutam, quam per viam periculosam, ut ex se patet. Unde glossa in *cae. unic. in ver. Æstimare, de scrutinio*, postea quam dixit generale esse, ut ubi vertitur periculum animæ, præsumatur in deteriorem partem, statim subdit: Sed licet videatur deterior, tamen melior, & tutior est, allegat simile *de consecrat. dist. 4. cap. Parvulos*. Porro si daretur 204
casus, ut etiam respectu judicis vere una pars esset tutior, ita ut altera pars vacaret omni periculo, tunc electio tutioris partis esset in præcepto, etiam in foro judiciali, propter identitatem rationis. Et in hunc sensum admitti potest opinio illorum Theologorum, qui scripserunt regulam de tutiori parte eligenda procedere in utroque foro, Vasquez in 1. 2. *quæst. 19. artic. 6. disput. 65. cap. 3. vers. Qui vero priorem*. His accedit, quod etsi in quæ- 205
stione illa, an possessorium detur in incorporalibus, prævaluerit opinio affirmativa Innocentii, & Canonistarum in *cap. Querelam de elect.* contra opinionem negativam Legistarum, de qua per Speculat. in *tit. de restitut. spoliat. in 4. part. §. Nunc dicamus:* tamen controversia hæc procedit in causis civilibus tantum; at vero in criminalibus, quamvis inquisiti allegare soleant, delictum non præsumi, nisi probetur, eo quod unusquisque præsumatur bonus, quandiu non probetur malus, & alia id genus: tamen non est hactenus auditum apud Jurisconsultos, ut in hac materia allegaverint possessionem; imo si reus accusatus, vel inquisitus de homicidio, furto, vel rapina, peteret se absolvi, eo quod sit in possessione non committendi hujusmodi facinora, & Judex pronunciaret eum esse manutenendum in dicta possessione, esset profecto ridiculus. Quare si, ubi agitur de crimine, inepte allegatur possessio in materia justitiæ, etiam in foro judiciali; multo ineptius allegatur in materia aliarum virtutum, & in foro conscientiæ, in quo non benignior, sed tutior pars eligenda est, ut ostensum est supra. Præterea vis agnoscere in quantas absurditates se conijciat assertio tua, quod in foro conscientiæ homo sit manutenen-

tenendus in possessione suæ libertatis, & famæ contra Deum, & legem? attende diligenter.

Judicium constat ex tribus personis, id est, judice, actore, & reo, *cap. Forus*, §. *In omni*, *de verborum signific. at. leg. Ubi*, *Cod. ad legem Corneliam*, *de falsi. leg. Inter litigantes*, *ff. de judic.* Tu dicis hoc judicium de possessione agi inter Deum, & homines. Inquiro, quis erit judex, qui in hac causa pronuncier, & hominem in sua possessione contra Deum manuteneat? Bart. in tract. quæstionis ventilatæ coram Jesu Christo inter Virginem Mariam ex una parte, & Diabolum ex altera, facit Diabolum actorem, & humanum genus reum, ejusque advocatam Beatissimam Virginem, & judicem Jesum Christum: Tu vero constituis Deum actorem, & hominem reum, sed judicem non designas.

Item interdictum retinendæ datur, cum duo contendunt de possessione, ne veniant ad arma, *leg. Aequissimum*, *ff. de usufruct.* Jas. in *leg. Quidam existimarunt*, *col.* 3. *num.* 4. *ff. si cert. pet.* Tu vero, qui dicis hoc interdictum habere locum inter Deum, & hominem, de possessione contendentes in foro animæ, considera, an inter tales personas, & in tali foro subsit hujusmodi periculum ad arma veniendi.

Item judicium retinendæ est summariissimum, Rota *divers. decis.* 641. *num.* 8. *part.* 1. & momentaneum, Cagnol. in *leg. In pari*, *num.* 6. *ff. de reg. jur.* Cæsar. de Grassis *decis.* 22. *alias* 2. *num.* 5. *de restit. spoliat.* & est præparatorium judicii possessorii principalis atque plenarii, Bero. *consil.* 11, *num.* 1. *lib.* 1. & datur quousque causa cognoscatur in pleno possessorio, vel petitorio, & ideo alicubi appellatur *leg. Interim*, quia expectat aliud judicium post se, Rota in Tirasonen. Decimarum coram Cardinale Marquemontio impressa apud Marchesanum *de Commiss. part.* 1. *fol.* 1262. *num.* 2. Covarruv. *pract. quæst. cap.* 17. *in rubr. & num.* 2. Dic ergo tu, qui asseris hoc judicium agitari inter Deum, & hominem, si in eo Deus succumbat, & potior sit conditio hominis suam libertatem possidentis, quo pacto succurretur Deo, & coram quo jus suum prosequetur in pleno possessorio, vel in petitorio judicio? ad præscriptum legis *exitus*, *ff. de acquirend. possess.*

Item regula juris, quod potior sit conditio possidentis, procedit tantum in dubio, ut notat glossa 1. *ad fin. in cap. In pari*, *de reg. jur. lib.* 6. & cum jura partium sunt obscura, ut *cap. Inter dilectos*, *de fide instrum.* Idque satis clare admittunt adversarii; nam ad elidendam regulam, quod in dubio pars tutior sit eligenda, opponunt ei contrariam regulam, quod imo in dubio sit melior possidentis conditio. At quomodo fieri potest, ut res dubia sit, & obscura ex parte Dei, cui omnia sunt plana, & aperta, *cap. Deus omnipotens*, 2. *quæst.* 1. *cap. Novis*, *de offic. delegati*? Neque insistas dicendo rem esse obscuram ex parte hominis; quoniam hoc non sufficit, cum prædicta regula non intret, nisi quando jura sunt obscura ab utraque parte; alioquin si jus actoris sit clarum, & liquidum, & jus rei conventi sit dubium, ac turbidum, non pro reo, sed pro petitore est pronunciandum, arg. *d. c. Inter dilectos*, *de fide instrum. & leg. res alienas*, *Cod. de res vendic.* a contrario sensu, & notat Baldus *cons.* 459. *Qualiter probentur*, *n.* 2. *vers. Sed quid est*, *lib.*

Item possessorium non datur contra titulo possidentem, quando titulus est justus, & cum bona fide, *c. Licet causam de probat.* Alex. *cons.* 89. *Excellentissimi*, *n.* 7. *ver. Accedo ad possessorium*, *lib.* 5. Unde etiam si solo possessorio agitur, qui justificat possessionem suam cum titulo, præferri debet, Baldus *cons.* 161. *in fin. vers. Illud etiam*, *lib.* 3. Quinimo possessio titulata quantumcunque junior præfertur non titulatæ, quia magis dicitur justificata per punctum rationis, *d. cap. Licet causam*, Bart. in *leg. Si duo*, *col.* 2. *ff. Uti possidetis*, Bald. in *leg. Qui accusare*, *in ult. notab. col. fin. C. de edendo*. Possessio autem ex parte Dei præterquamquod est antiquior, ut inferius dicemus, semper est cum titulo justo, & cum bona fide, quia *Domini est terra*, *& plenitudo ejus orbis terrarum*, *& universi*, *qui habitant in eo*, ut in *Psalm.* 23. Nullo igitur casu dari potest contra Deum potioritas possessionis ex parte hominis.

Item regula, quod melior sit conditio possidentis, non obtinet, nisi cum jura utrinque sunt paria, ut in *l. In pari causa*, *ff. de reg. jur. c. In pari*, *eod. tit. lib.* 6. *l. Sive autem*, §. *Si duobus*, *ff. de public. in rem act. l. Si servum stipulatus*, §. *Sequitur*, *in fin.* ibi: Cum par utriusque causa est, quare non potentior sit qui tenet, quam qui prosequitur? *ff. de verborum obligat.* At quomodo potest esse par causa inter Deum, seu legem præcipientem, & libertatem hominis, cum Deus, & lex imperium, & potestatem habeant constringendi libertatem hominis, *l. Leges sacratissimæ*, *C. de legib.* & homo cum tota sua libertate vim nullam habeat resistendi, secundum illud Genesis 50. 29. *Num Dei possimus resistere voluntati? Qui resistit*, 11. *q.* 3. *c. Quisquis præceptis*, 14. *q.* 1.

Item interdictum retinendæ non datur contra supremum Superiorem, Menochius *de retinend. q.* 2. *num.* 152. numquid ergo dabitur homini contra Deum, qui ut dicitur Deuter. 10. 17. *est Deus deorum*, *& Dominus dominantium*?

Item hoc interdictum datur possessori quantumcunque injusto, quia etiam prædo in sua possessione est manutenendus, *c. In literis*, *cum materia*, *de restitut. spoliat. d l. res alienas*, *C. de rei vendic.* Prædo autem, & qui rem alienam injuste detinet, utique est in peccato mortali, quandiu non restituit, ut in regula Sexti: *Peccatum non dimittitur*, *&c.* At quomodo potest cadere in mentem hominis, ut in quæstione inter Deum, & hominem, & in foro coscientiæ homo sit manutenendus in possessione mortalis peccati? Certum est enim non dari possessionem causativam peccati; quinimo Judex etiam ex officio, & nemine petente debet amovere a tali possessione, Gemin. *cons.* 76. *in princ.* plene Menoch. *de retinend. remed.* 3. *n.* 156. Ruin. *cons.* 28. *lib.* 4. Igitur interdictum retinendæ in foro conscientiæ locum non habet.

Item regula Sexti, de qua in *d. c. In pari*, est complicata; sic enim se habet: In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis. Et quoad delictum glossa exemplificat in duobus casibus. Primo in eo, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo judicio, *c. Non sane*, 14. *q.* 5. Secundo in eo, qui usuras, quas solvit, repetit, *c. Quia frustra*, *de usur.* At hi duo casus locum non habent in foro conscientiæ; nam quoad primum, quamvis ille, qui dedit pecuniam pro iniquo judicio, repetere non possit, & potior sit conditio Judicis possidentis in foro externo; tamen secus est in foro animæ, quia non potest pecuniam male acceptam sibi retinere, ut in *Extravag. prima Bonifacii VIII. de sent. excomm. & in Bulla Sanctiss. Domini nostri Alexandri VII. de datis*, *& promissis*. Et quoad secundum, usurarius quamvis usuras, quas solvit, repetere non possit; tamen ille, qui accepit, non potest eas sibi retinere in foro conscientiæ, sed tenetur pauperibus erogare; ut in *c. Cum tu*, *de usur.* Quare cum regula in pari delicto non habeat locum in foro conscientiæ; ergo nec in pari causa, quia una determinatio respiciens duo determinabilia debet utrunque æqualiter determinare, vulgata *leg. Jam hoc jure*, *ff. de vulgar.*

Item cum hæc regula, ut prædixi, locum habeat tam in pari delicto, quam in pari causa: si tu pertinaciter contendis eandem regulam habere locum etiam in foro conscientiæ, & cum vertitur quæstio inter Deum, & hominem; ergo supponis in Deo posse cadere delictum. Quod est non tam impium, quam impossibile, cum potentia Dei non se extendat ad peccatum, glos. in *c. Firmiter*, *in ver. Omnipotens*, *supr. de Summa Trinit. & fide Catholica*, S. Thom. in 1. *part. q.* 25. *art.* 3. *ad* 2. Cardin. Bellam. in *c. Per principalem*, *n.* 87. *vers. Secundo igitur hoc probo*, 9. *q.* 3.

Item, ut dicunt adversarii, in dubio nemo debet spoliari sua possessione. Inquiro a quo? Non a Deo, quia Deus neminem spoliat, nec nocet, nec nocere patitur aliquem injuste, *c. Secundum*, 11. *q.* 3. cum non sit auctor mali, glossa in *c. Nabuchodonosor*, *in ver. Cum vero*, 28. *q.* 4. sed summa justitia, *c. Quicunque*, 11. *q.* 3. Neque a seipso spoliari quis potest invitus, quia nemo cogitur a seipso, S. Thom. in 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *ad* 3. Facit textus in *c. Debitum*, *cum concordant.* de quibus ibi in glos. 1. *de Baptis.*

Ac demum, aliis omissis, regula de tutiori parte in dubio eligenda habet fundamentum in jure naturali divino, quo prohibentur omnes exponere se periculo divinæ offensæ, seu propriæ salutis, secundum illud Eccles. 3. 27. *Qui amat periculum*, *in illo peribit*. Unde S. Thom. *quodlib.* 8. 206 207

art. 13. *in princ.* ait: *Quicunque committit se discrimini in his, quæ sunt ad salutem, peccat; & quodlib* 9. *art.* 15. *in* 4. *argumento contrario: Quicunque*, inquit, *committit se discrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter; & quodlib.* 3. *art.* 9. *ad* 3. *Quicunque non cavet pericula, videtur contemnere id, cujus detrimentum pericula inducere*
208 *possunt*. Et Scotus in *fine secundæ quæstionis prologi sententiarum* notabiliter ait: *Multa in actibus humanis sunt dubia, utrum sint peccata mortalia, etiam suppositis omnibus doctrinis Doctorum, & expositorum; tamen non est dubia via salutis, quia talibus tanquam periculosis debet homo sibi cavere, & se custodire, ne, dum exponit se periculo, incidat in peccatum. Quod si noluerit quærere salutem, sed [illegible], exponit se periculo, ubi forte actus de genere suo est peccatum mortale, tamen peccabit mortaliter se [illegible] exponendo*. Et in, 4. *distinct.* 17. *quæst. unic.* dicit: *Illud est facilior, id est, magis in potestate hominis & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omissa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, quia tunc se exponeret periculo salutis suæ, & videretur esse contemptor propriæ salutis*. Hactenus verba Scoti. Et hanc rationem periculi considerant Sacri Canones in præcepto de electione partis tutioris, ut patet ex verbis *dicti cap. Significasti, il* 2, *de homicid.* pro eo, quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur; & in *cap. Inquisitioni, de sent. excomm.* ibi: *Ne contra judicium conscientiæ committat offensam*; & *in Clement. Exivi*, §. *Item præterea, de verborum significat.* ibi: *In his, quæ animæ salutem respiciunt, ad evitandos graves remorsus conscientiæ pars tutior est tenenda*. Et hæc est ratio, cur non liceat operari cum conscientia dubia, secundum communem opinionem, de qua supra *num*, 182. At contra jus divinum, & ubi agitur de materia peccati, certum est, nullam possessionem, imo nullam præscriptionem, aut consuetudinem suffragari posse, *cap. fin.* ubi DD. de consuetudine. Et propterea secundum S. Thom. *quodlib.* 8. *art.* 13. qui possidet plures præbendas, & propter contrarietatem opinionum in dubitationem adducitur, non potest, manente tali dubitatione, se in ea possessione conservare, quia *periculo se committit*, & sic proculdubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem; Ergo perperam allegatur possessio ad vitandum præceptum Sacrorum Canonum de tutiori parte in dubio
209 eligenda. Neque enim interdictum, *Uti possideris*, dari
210 potest in materia nutritiva peccati, & contra jus divinum, Menoch. *de retinend. quæst.* 24. *num.* 156. nec quando jus resistit, Seraph. *decis.* 1463. *n.* 2.

Vides ergo, quam multæ sequantur ineptiæ, & absurditates ex tua assertione, quod homo in foro conscientiæ sit manutenendus in possessione suæ libertatis contra Deum, & legem, adeo ut valde mirandum sit, quod nonnulli Confessores in foro Sacramentali talem theoricam in praxi servare, & docere non vereantur in perni-
211 ciem animarum. Et nihilominus etiamsi concederemus in dubio judicandum esse pro possessore, non solum in materia Justitiæ, & in foro judiciali, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conscientæ, quod est omnino falsum: tamen observandum est, in foro interno, & in materia aliarum virtutum possessionem non stare pro libertate humana, sed pro Deo & lege: quandoquidem in ipso instanti, in quo homo incipit habere usum rationis, & esse doli capax, reperitur ligatus nexu obligationis servandi præcepta divinæ legis, & contra eam non peccandi, ut legitur & notatur in *cap.* 1. *de delict. pueror.* & consequenter non exponendi se peccati periculo. Lex autem præcedit peccatum, quia, ut dicitur 2. ad Romanos 8, *Sine lege peccatum mortuum erat*; Ergo possessio semper est pro Deo, & lege, non autem pro libertate hominis, ac proinde inepte allegatur ex parte hominis, quod potior sit conditio possidentis, quia possessio stat semper pro obligatione abstinendi ab actu, de quo dubium est an sit licitus, vel illicitus, ut optime deducit Candidus Philalethus in *præalleg. tract. de opinionum praxi, quæst.* 7. *ver. Dico quinto pag.* 148. *& vers. Dices in materia Justitiæ pag.* 149. *& vers. Minor probatur pag.* 151. Exemplificat in eo, qui emisit votum, & dubius est, an illud adimpleverit, necne: possessio enim stat pro præcepto, & non pro libertate, cum præcesserit obligatio. Et quamvis contrarium putet in eo, qui dubius est, an votum emiserit, quia tunc secundum eum possessio stat pro libertate, & non pro præcepto; tamen hoc stare non potest: ponamus enim revera hominem emisisse votum, sed postea non bene recordari, & dubitare, an illud emiserit, nec ne; sane si dicat homo; ego prorsus sum dubius an votum emiserim, & in hoc dubio nolo me spoliare possessione meæ libertatis, cum nulla lex me constrinxerit ad vovendum, *c. Integritas*, 32. *quæst.* 1. quia Dominus exigit oblatum, sed non exigit offerendum, *cap. Nuptiarum, in fin.* 47. *quæst.* 1. contra Deus dicit, si tu es dubius, ego certus sum te voviſſe, & ideo nulla est possessio ex parte tua; sequere ergo in tuo dubio partem tutiorem, *& redde Altissimo vota tua*, ut in Psalmo 49. 14. & in *c. Per tuas, de voto*. Quod si adhuc insistat homo, & dicat, forte ego non vovi, & Deus scit me voviſſe, & ideo volo pergere in possessione libertatis meæ. Contra est, quia forte tu voviſti, & Deus scit te voviſſe, & sic incerta est tua possessio: quia si voviſti, possessio stat pro Deo, & præcepto, secundum illud Psalm. 75. 12. *Vovete, & reddite*. Si non voviſti, possessio stat pro tua libertate: tu dubius es quid egeris, & incertus es, ita ne sit, vel non; quomodo ergo potes perseverare in possessione, si dubitas te possidere? cum & possessionem amittat, qui suspicatur se posse repelli, *leg.* 3. §. *Si quis nunciet.* & ibi gloss. in *verb. amisisse*, & *leg. Si id, quod in princ. & §. fin. ff. de acquirend. possess. leg.* 1. §. *sive autem, ff. de vi & vi armata*. Quare si tu facis actum, de quo dubitas, an sit contra votum, nec ne, utique exponis te periculo mortalis peccati; & ideo mortaliter peccas, etiam si actus ex suo genere non sit malus, secundum Divum Thom. & Scotum proxime citatos; nec tibi suffragari potest prætensa possessio libertatis, cum incerta sit, & dubium non tollat. Quod tamen ex abundanti dictum sit, quia revera ineptissima est hæc contemptio de potioritate possessionis inter Deum, & hominem; & ideo nihil obstat regulæ Sacrorum Canonum de optione partis tutioris.

Objiciunt secundo, quod prædicta regula de tutiori 212
parte in dubio eligenda procedat tantum in dubio facti, in quibus terminis loquuntur *c. Ad audientiam, c. Significasti, il* 2. *& cap. penult. de homic.* non autem in dubio juris. Quod tenent Suarez. *tom.* 5. *de consecrat. disput.* 40. *sect.* 5. & Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 37. Ceterum nullam rationem diversitatis assignat, & in contrarium est textus in *c. Illud de Cler. excomm. ministr.* ubi in dubio juris, an sententia excommunicationis lata a Delegato, non præmissa monitione, & ante intimationem liget, nec ne, deciditur tutiorem partem esse eligendam. Nec refert, quod ille textus procedat in dubio juris personæ, id est, cum jus est quidem certum in seipso, sed quis putat illud esse dubium, & habet conscientiam erroneam, ut videtur sentire ibi gloss. in fin. non autem in dubio juris absoluto, ut distinguit Suarez *d. q.* 5. *vers. Ulterius advertere oportet*, & Sanchez *ubi supra*. Siquidem neque inter hos duos casus assignari potest ulla sufficiens ratio differentiæ; nam cum jus est absolute dubium, aut quis credit illud esse certum, aut credit esse dubium; si credit esse certum, tunc res est extra terminos præsentis controversiæ, quia is non versatur in dubio, & ideo potest sequi opinionem minus tutam, etiam si illa sit falsa, quia excusatur propter ignorantiam juris obscuri, & intricati, secundum Innocentium in *c. Per tuas, il* 2. *de Simon.* aut credit illud esse jus dubium sicuti est, & tunc dubium juris absolutum concurrit cum dubio personæ, cum quo operari non licet absque peccato, ut fatentur iidem Suarez, & Sanchez. Imo etiamsi jus sit certum, & clarum, & 213
quis operetur secundum illud: tamen si opinetur esse dubium, peccat propter conscientiam erroneam, & scrupulosam, ut est text. secundum verum, & communem intellectum in *d. c. Per tuas*, ex quo Butr. colligit in 3. *not.* peccare agentem contra conscientiam scrupulosam etiam erroneitate juris; Ergo multo magis peccat, si non solum conscientia, sed etiam jus ipsum sit dubium, quia in primo casu agit contra conscientiam, quæ dubia est, sed non contra legem, quæ in se est clara: at in 2. cum dubium surgat ex utroque capite, agit non solum contra conscientiam, sed etiam contra legem, ut declarat S. Thomas *quodlib.* 3. *q.* 12. *art.* 27. *& quodlib.* 8. *art.* 13. Quamobrem Petrus de Lorca in 1. 2. *disput.* 38. *membr.* 2. dicit

hanc

hanc doctrinam de opinione partis tutioris esse universalem tam in dubiis juris, quam in dubiis facti, vel personæ, propter identitatis rationem periculi vitandi, & esse unanimem omnium sententiam, quam tradit S. Thomas *d. quodlib.* 8. *art.* 13. Adrian. *quodlib.* 2. Covarruv. in *Clemen. Si furiosus, in princ. n.* 3. & omnes Summistæ in *verb. Dubium*, Majol. *de irreg. lib.* 5. *c.* 51. *n.* 2. *vers.* 2. *limitatur*, Paulus Burgos *eod. tract. par.* 1. *q.* 3. *n.* 10. & tuetur Vasquez in 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 65. *n.* 9. & 13. & *disp.* 66. *c.* 1. *per totum*. Præterea etiam in dubio juris absoluti tutiorem partem esse eligendam probant quatuor textus ad literam. Primus est in *Clem. Exivi*, §. *Item præterea*, *de verborum significat.* ubi in quæst. meri juris, an Fratres Minores teneantur sub præcepto mortalis peccati ad ea observanda, quæ in regula verbo imperativi modi negative, vel affirmative apposito inseruntur, Pontifex utitur eadem regula, ibi: *Nos itaque attendentes, quod in his, quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientiæ, pars securior est tenenda*. Secundus est in *c. Veniens de Presbyter. non baptiz.* ubi similiter in dubio juris absoluti, an ordinatus ante Baptismum receperit characterem, Innocentius III. respondit: *In hoc dubitabili casu, quod tutius est, sequentes mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines usque ad Sacerdotium promovere procures*. Tertius in *c. Cum desideres, vers. Secundæ quæstionis, de sent. excomm.* ubi consultus Pontifex de dubio juris meri, an communicare liceat cum eo, quem fama vulgarat percussisse clericum, respondit in tutiorem partem, ab
214 ejus participatione abstinendum esse. Quartus est in *c. fin.* 14. *dist.* ibi: *In iis, quæ dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum*. Et propterea in dubio juris debere quem securiorem partem eligere, & reputare se excommunicatum, tenet glossa *fin. in cap. Consulti de reg.* quæ quamvis de dubio generaliter loquatur, tamen proprie intelligenda est de dubio juris, cum alleget jura; de quo dubio juris loquuntur, nempe *d. cap. Illud, &c. Per tuas de sent. excomm.* Idem tenent Hostiensis, & Jo. Andreas in *c. fin. ambo n.* 3. *de bigam* Butr. *in d. c. Illud in fin.* Cardin. in *Clem.* 1. *q.* 15. *num* 19. *in fin. de Sepult.* Soc. in *d. c. Per tuas, n.* 18. Silvester in *ver. Absolutio* 3. *num.* 14. *dub.* 10. Rota *decis.* 1. *n.* 5. *in fin. de bigam. in novis*. De dubio juris, videlicet, an liceat habere plures præbendas, simili-
215 ter loquitur S. Thom. in *præalleg. quodlib.* 8. *artic.* 13. & *quodlib.* 9. *art.* 15. prout etiam loquitur Scotus in 4. *distinct.* 11. *q.* 6. cujus hæc sunt verba: *Hic breviter potest dici, quod cum certum sit farinam tritici purgatam secundum communem purgationem esse materiam convenientem ad faciendum panem consecrabilem, & dubium sit, an amylum sit hujusmodi materia, & pars negativa multis sit probabilior: non sine peccato quis se exponit tali dubio, maxime ille, qui*
216 *præparat hostias consecrandas*. Et *dist.* 3. *q.* 2. ubi sic disserit: *Et universaliter in omnibus dubiis, quantum ad materiam, & formam, sunt tres maximæ. Prima est ista, Si possibilitas adest, tutissima via est eligenda. Secunda, Si non adest possibilitas, via tutissimæ proximæ est eligenda. Tertia est ista, cessante impossibilitate, caute est supplendum, quod impossibilitas prohibebat*. Hæc Scotus. Et pondera illa verba *Universaliter in omnibus dubiis*, quæ proculdubio includunt etiam dubium juris, & non restringuntur ad materiam, & formam Baptismi, de quo Scotus loquitur. Et ita hunc locum intellexerit Tartaretus, hanc quæstionem exponens in §. *Si quis quærat a Scoto*.
217 Quo loco omittendum non est, distinctionem inter dubium juris, facti, & personæ, ad alios effectus admitti etiam a Jurisperitis, ut notatur in *cap. ult. in glos. in ver. Ambiguis*, 33. *dist.* & per Cardin. Mantic. *de tacit. & amb. conven. lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 16. sed tamen dubium personæ apud eos non dicitur, cum persona dubitat, sed cum persona dubitatur, juxta textum in *cap. Quidam*, 5. *quæst.* 1.

218 Objiciunt tertio, quod regula de electione partis tutioris procedat in dubio juris practico, non autem speculativo, ita ut speculative, & in abstracto si quis dubitet, an contractus aliquis sit licitus, nec ne, libere amplecti possit opinionem minus tutam; sed si postea velit hic, & nunc eundem contractum celebrare, tunc omnino teneatur sequi partem tutiorem; & e converso, si practice sit certus, licite possit illum celebrare. Ita Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 2. & *de matrimonio lib.* 2. *disput.* 41. *num.* 6. Laym. in *Theologia morali lib.* 1. *tract.* 1. *c.* 5. §. 2. *n.* 8. Becanus in 1. 2. *tract.* 1, *cap.* 4. *q.* 9. *num.* 4. & consentit Suarez *de cens. disput.* 40. *sect.* 6. *n.* 8. Sed profecto secundum 219
hanc doctrinam licitum est aliud sentire, & aliud operari, & potest Magister in scholis speculative docere opiniones illas, quas nec ipse, nec auditores in practica sequi possunt absque peccato; quod valde absurdum est, & contra text. in *c. Error, c. Quid enim, & c. Consentire*, 83. *dist.* Item supponit hæc doctrina, ex diversis principiis posse aliquem esse certum practice, licet speculative sit dubius; quod est impossibile, cum intellectus practicus nihil aliud sit quam extensio intellectus speculativi, nec differat ab eo nisi respectu finis, secundum S. Thom. in 1. *part. q.* 79. *art.* 11. Unde hanc distinctionem late confutavimus supra *n.* 126. & præsertim *n.* 136. & *n.* 137. eamque reprobat Corduba *lib.* 3. *q.* 5. & ineptam dicit, ac similiter refellit efficaciter Petrus de Lorca in 1. 2. *de actibus humanis disp.* 38. *membr.* 1.

Objiciunt quarto, quod eadem regula de tutiori opi- 220
nione in dubio eligenda, limitanda sit ad terminos *c. Ad audientiam, & c. Significasti, il* 2. *& c. penult. de homic.* ut procedat tantum in irregularitate, asserentes ita Pontifices statuisse in odium homicidii, & propter specialem indecentiam, quam habet ad ministerium sacrum. Ita Suarez *d. disp.* 40. *sect.* 7. *n.* 4. & 13. & Sanchez *d. c.* 10. *n.* 48. & videtur sensisse Navar. in *c. Si quis autem, de pœnit. dist.* 7. *n.* 41. dum scripsit, tam in foro conscientiæ, quam exteriori, in dubis tutiorem partem esse eligendam vi præcepti in casibus a jure expressis: quasi sentiat extra illos non semper esse præceptum, sed consilium, ut dixerat *n.* 34. Verum hæc objectio facile diluitur. Primo, quia Canones præcipiunt, ut eligatur pars tutior in omni materia, ubi vertitur salutis periculum, ut in excommunicatione est textus in *d. c. Illud, de cler. excomm. ministr.* in matrimonium in *c. Juvenis, de sponsal.* in Pœnitentia in *c. Si quis positus, & in c. Si quis autem, de pœnit. dist.* 7. In Sacramento Ordinis in *c. Veniens, de Presbyter. non baptiz.* in Baptismate in *c. Parvuli, de consecrat. dist.* 4. & generaliter ubi agitur de præcepto sub culpa mortali, in *Clem. Exi-* 221
vi, §. *Item præterea, de verbor. signific.* & in aliis juribus supracitatis. Unde & Sacra Congregatio Concilii alias consulta: An furiosus habens dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere teneatur, respondit: Aut tempore ordinationis non agitabatur furore, durantibus nempe dilucidis intervallis; & teneri: aut agitabatur; & non teneri, nisi ante furorem habuisset animum suscipiendi: aut non constat sanæ, an insanæ mentis tunc esset; & item teneri. Deinde quia 222
etsi prædicti Canones, *Ad audientiam. Significasti, & penult. de homic.* loquantur in materia irregularitatis, quia ita contingit casus: tamen non deducitur decisionem ex indecentia ministrandi in sacris Ordinibus cum dubio irregularitatis, prout facere debuissent, si decisionem deduxissent ex natura Sacramentalium; sed fundantur in principio illo, & ratione universali, quod ubi vertitur salutis periculum, in dubio pars tutior est eligenda. Unde extendendi sunt ad latitudinem ipsius rationis, quia quandocunque ratio Legis, vel Canonis est amplior, vel generalior dicto, seu dispositio, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipsa dispositio. Text. est in *l. Regula*, §. *fin.* & ibi Bart. & Bald. notant, *ff. de juris, & facti ignor. & in l. Nomen debitoris* §. *fin. ff. de legat.* 3. *cum concord.* de quibus per Abb. in *c. Sicut, n.* 8. *de testib.* & Everardum in *sua Centuria legali, in loco a ratione legis larga, &c.* Præ- 223
sertim quia cum hoc casu agatur de securitate animæ, lex etiam pœnalis dicitur favorabilis, & extendenda ex rationis identitate, ut in *c. penult. qui filii sint legit.* adnotarunt Hostien. in *fin.* Jo. And. *n.* 5. Anton. de Butr. *n.* 9. Anchat. *n.* 5. Abb. *n.* 5. & *seqq.* Præpos. *n.* 3. Bart. & DD. in *Authent. Sacramenta puberum, C. Si adversus vendit*. Et ita jura illa intelligunt Expositores, dum ex eis colligunt regulam generalem, quod in dubiis spectantibus ad salutem animæ, & ubi agitur de materia peccati, pars tutior est eligenda, ut in *d. c. Ad audientiam, de homic.* Hostien. *n.* 3. *in fin.* & *n.* 4. Butr. *n.* 2. Abb. *eodem n. vers. Aut agitur in foro pœnitentiali*, Joan. de Anan. *n.* 1. *vers. Aut agitur*, Marian. Socin. *n.* 4. 18. 19. & 20. & Felin. *n.* 1. & *in d. c. Significasti, il* 2. *eod. tit.* idem Hostien. *n.* 9. & *in fin.* 10. & 15. & Marian. Socin. *n.* 4. & *in verb. Dubium*, Angel. *num.* 2. Silvest. *q.* 4. *n.* 7. Tabien. *q.* 2. *n.* 3. & generaliter in omni dubio etiam extra materiam irregularitatis

loquuntur S. Thomas, & Scotus, quorum verba superius retulimus *n.* 207. & 208. & 216. Nec dissentit Navarr. *loco præallegato*, quia cum ratio illa de tutiori parte eligenda ad evitandum periculum peccati sit expressa in Canones, ubicunque viget illa ratio, casus dicitur a jure expressus, ut per Calder. *cons.* 147. *in princ. alias unic. ut lite pendent*. 224

Objiciunt denique, quod si hæc ratio periculi indistincte esset attendenda, non liceret sequi opinionem etiam probabiliorem, quando contraria est tutior. Et tamen hoc licitum esse fatentur omnes tam Theologi, quam Jurisperiti. Et constat ex *cap. Placeat in fin. de Convers. conjugat.* & *cap. Nicæna*, 31. *dist.* cum multis similibus. Sed & hæc objectio facile diluitur, quia idcirco non tenemur sequi opinionem tutiorem, quando opposita est verior, seu probabilior: quia tunc nullo modo versamur in dubio, sed flectimur ad illud extremum, quod probabilius judicamus, & sumus moraliter certi; nam & opinio vehemens pro certitudine habetur, secundum glossam in *leg. Irrepudiandæ*, *in ver. Certurs*, *ff. de acquiren. hæred.* Bald. in *leg. Si quis extraneus*, §. *Sciendum*, *ff. eod.* & *in leg. Cum in antiquioribus*, *in* 3. *quæst. n.* 4. *Cod de jur. deliber.* Anchar. *cons.* 354. *Visis diligenter*, *num.* 4. *vers. Et quod vehemens opinio*. Facit text. in *cap. Veniens*, *in fin.* ibi: *Et hæc præsumptio pro certitudine sit habenda*, *de Presbyter. non baptiz.* & *in cap. Dixit Dominus*, 32. *quæst.* 1. & *in cap. Afferte*, *de præsumpt.* cum multis similibus. Non igitur mirum, si eo casu non sit locus dispositioni Sacrorum Canonum, qui non arctant ad electionem securioris opinionis, nisi cum res dubia est, ut patet ex dictis supra *num.* 57. vel cum intellectus fluctuat inter utrunque extremum, ut dictum est *num.* 118. At secus est, cum quis judicat æque probabilem utranque opinionem, quia tunc, cum sit dubius, ut abunde probatum est supra in prima Conclusione a *num.* 125. *usque ad num.* 171. tenetur omnino sequi opinionem tutiorem. Ita Silvester in *ver. Opinio*, *num.* 1. *juncto vers. Non obstat*, *paulo ante num.* 2. & clarius in *ver. Dubium*, *quæst.* 2. *num.* 2. dicens: *Si detur casus*, *quod opinio securior sit minus probabilis notabiliter*, *non est eligenda necessario*, *quia jam cessat ratio dubii*; *si autem probabilitas hinc inde esset æqualis*, *tutior eligenda est necessario*, *quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis*. Hæc ille. Et sequitur Navar. in *manual. cap.* 27. *num.* 184. Hinc in quæstione illa, an circumstantiæ notabiliter aggravantes sint necessario in confessione aperiendæ, cum res sit admodum controversa, eo quod partem affirmantem teneant Antisiodorus, Alensis, Marsilius, Cajetanus, Victoria, Sotus, Suarez, & alii multi: partem vero negantem sequantur S. Thom. S. Bonaventura, Scotus, Durandus, Paludanus, Gabriel, Adrianus, Turrecremata, S. Antoninus, Silvester, Covarruvias, & plerique alii: utique in hoc conflictu qui judicat æque probabilem esse utranque opinionem, tanquam dubius, tenetur omnino sequi tutiorem, ne in re gravissima exponat se salutis periculo. At vero si judicet probabiliorem esse sententiam D. Thomæ, quam communiorem, & probabiliorem dicit Navar. in *manual. c.* 6. *num.* 6. *vers. infertur octavo*, & cui aperte hodie suffragatur decretum Concil. Trident. *sess.* 14. *de Pœnitentiæ Sacramento cap.* 5. ut scripsi plenius in *cap. Omnis utriusque*, *num.* 48. *infra de pœnit.* & *remiss.* utique poterit illi tutto adhærere, licet contraria sit tutior: quia cum sit certus moraliter, jam cessat ratio periculi, ut ex prædictis patet. Similiter B. Thomas tenet post lapsum in mortale non oportere confiteri sub præcepto statim, habita copia Confessoris, nisi in pauciss imis casibus, qui ab ipso recensentur in 4. *dist.* 17. *q.* 3. *art.* 1. *q.* 4. & cum eo tenet Ricardus. Sed Ugo de S. Victore, & B. Bonaventura sunt in hoc contrariæ opinionis. Neutra autem illarum reprobatur, etsi S. Thomæ opinio communiter teneatur, quæ tamen minus tuta videtur. Qui ergo sequitur opinionem S. Thomæ tanquam probabiliorem, utcunque minus tutam, non peccat. Ita formaliter B. Antoninus in 1. *part. tit.* 3. *c.* 10. *de conscientia*, *reg.* 4. In varietate igitur opinionum indistincte potest quilibet amplecti probabiliorem, dummodo tamen non habeat conscientiam opinionis oppositæ, sed credat eam solam, quam sequuntur, esse veram. Si enim contingeret, ut is, qui sequitur opinionem probabiliorem specificantem actum pro licito, ex reflexu ad contrariam opinionem probabilem, inciperet fluctuare, ac formidare de veritate probabilioris, manente tali fluctuatione ac formidine, non posset opinionem illam utcunque probabiliorem amplecti, sed teneretur sequi partem tutiorem, ut a peccati periculo se eximeret: alioquin haberet conscientiam ex credulitate probabili, seu ex credulitate levi, qua manente, operari non licet, *c. Inquisitionis*, *de sent. excomm.* & *cap. Per tuas*, *il* 2. *de Simon.* ubi hoc tenet Jo. Andr. *col.* 3. *sub n.* 7. *vers. Dicendum est igitur*, & ibi etiam Butr. *num.* 9. Abbas in *c. Literas num.* 4. *de rest. spoliat.* ubi, *Nota*, inquit, *quod etiam ad Ecclesiæ præceptum non debet quis venire contra conscientiam probabilem*, & *quod veniens contra conscientiam ædificat ad gehennam*, *id est*, *peccat mortaliter*, & fusius dictum est supra *n.* 95. & 96. Et in hoc præciso casu loquitur S. Thom. in *præalleg. quodlib.* 8. *art.* 13. si sedulo illius verba expendantur. Agit enim de illo, qui ex conscientia habet certitudinem de opinione, quod liceat habere plures præbendas, & tamen si ex contraria opinione Magistrorum adducatur in quandam dubitationem, id est, formidinem, & ea manentes, plures præbendas habeat, exponit se discrimini, & procul dubio peccato, ut latius dictum est supra in 25. *fundamento n.* 97. Ex quibus itidem constat de veritate secundæ conclusionis, id est in dubiis, ubi vertitur salutis periculum, pars tutior necessario est eligenda. 225 226 227 228 229

Tertia nunc sequitur conclusio, videlicet cum ex duabus opinionibus oppositis non apparet, quæ sit tutior, in ea deligenda servandæ sunt regulæ a jure præscriptæ. Quo loco præmittendum est, a Theologis partem tutiorem appellari non tantum illam, in qua nullum peccatum est, sed etiam illam, in qua minus malum reperitur, si necessarium sit ex duobus unum eligere, ut explicat Covarruvias in 2. *part. de matrim. cap.* 7. §. 2. *n.* 7. Ceterum proprie illa dici non debet pars tutior, sed potius minus periculosa, quia vere utrinque imminet periculum, licet alterum sit altero gravius, sicut ex duobus malis, quod levius est, non dicitur melius, sed minus malum, ut in *c. Duo mala*, & *cap. Nervi*, 13. *dist.* Et cum nihil sine captione investigari potest, quod minus habet captionis, non dicitur æquius, sed minus captiosum, vel minimum habens iniquitatis, *leg. Quoties nihil*, *ff. de reg. jur.* & notat gloss. in *dict. cap. Nervi*, *in ver. Minimis*. Præterea sæpe contingit, ut pro utraque parte subsit æquale periculum peccati, veluti cum dubium est, an valeat primum, vel secundum matrimonium: quis ex concurrentibus præeligendus sit tanquam dignior: cui facienda sit restitutio, si duo contendant de dominio rei furto subtractæ: cujus sumptibus Ecclesia sit reparanda: & in aliis hujusmodi casibus. 230

Quibus præhabitis statuitur tertia conclusio, videlicet cum res dubia est (quemadmodum ostendimus esse, cum sunt opiniones utrinque probabiles) liberum non est alterutram eligere; sed in optione opinionis, si non appareat quæ tutior sit, servandæ sunt regulæ a jure præscriptæ. Jura enim in his quasdam regulas tradiderunt, quas in dubiis sequi oporteat, quæ sparsim habentur in titulis *de reg. jur. de rebus dub. de legib.* & passim alibi. Quales sunt: In dubio judicandum, ut actus valeat potius, quam pereat, *l. Quoties*, & *l.* 2. *ff. de rebus dub.* quam reginam omnium interpretationum appellat Card. Mantic. *de conjectur. ultim. volunt. lib. ult. tit. ult. num.* 13. Item in dubiis præferendum, quod in regione, in qua actum est, frequentatur, *leg. Semper in stipulationibus*, *ff. de regul. jur.* Imo in opinionibus deligendis primo loco spectandam esse antiquam, & probatam consuetudinem, quia minime mutanda sunt, quæ certam sententiam semper habuerunt, *l. Minime*, *ff. de legib.* censet Matthæus Matthesil. in *suo opusculo electionis verioris opinionis*, & Silvester in *ver. Opinio*, *num.* 2. Item ubi contrariæ extant sententiæ, pronunciandum est pro possessore, *leg. Res aliena*, *Cod. de rei vendic.* & potius pro reo, quam pro actore, nisi in causa favorabili, puta matrimonii, libertatis, dotis, seu testamenti, ut legitur in *cap. fin. de re judic.* per quem textum præferendam esse opinionem, quæ favet matrimonio etiam contra communem, scripserunt Hostiens. & Abb. in *cap. Si vir. de cognat. spirit.* Barbos. *consil.* 60. *Scriptum*, *lib.* 7. & Dec. in *c.* 1, *num.* 95. *sup. eod.* Idemque de opinione, quæ favet potestati Clavium, scripsit idem Hostiensis in *cap. Rursus*, *Qui Clerici*, *vel vovent.* & ibi etiam Joan. Andr. *Prope fin.* & Felin in *d. cap.* 1. *n.* 54. *vers. Quinto limita*. 231 232

Alias ubi sunt opiniones discordes, Judex tenetur sequi com- 233

communem; *cap. Novimus*, ibi: *Et quorundam sit opinio a pluribus approbata*, *de verb. signific*, *cap. De judiciis*, ibi: *In quo plurimi concordant*, 3. *quæst.* 3. *c. In canonicis*, 19.
234 *dist. & l.* 1. *de off. quæst.* Bald. post Joan. Andr. *hic num.* 8. ubi reddit rationem, quia communis opinio habet vim consuetudinis, Gemin. *cons.* 48. *Pro examinatione num.* 5. *vers. Item quia major numerus Doctorum*, Dec. post alios in *d. cap.* 1. *num.* 93. *sup. eod.* Alioquin facit litem suam, secundum Angel. Aret. in *cons.* 9. *Videtur primo*, *num.* 10. *vers. Et clarum est in jure*, Decian. *cons.* 111. *num.* 17. *lib.* 7. Felin. in *d. cap.* 1. *num.* 54. *vers. Et ubi DD. discrepant*, & dicitur per imperitiam judicare, Bald. in *leg. Propterea per illum textum*, *ff. de Senat.* & Alexan. *consil.* 95. *Visis processibus*, *num.* 6. *lib.* 2. Rursus in dubiis præferendum, quod benignius est, quod verisimilius, quod plerunque fieri solet, *leg. Semper in dubiis*, *leg. In obscuris*, & *leg. Quoties idem*, *ff. de reg. jur.* & quamplures aliæ his consimiles, quæ compendiose recensentur a Matth. Mattheſil. in *dict. opusc. electionis verioris opinionis inter tractatus communes*.

Sed hujusmodi regulæ funditus everterentur, & frustra legislatores in iis præscribendis tantopere laborassent, si pro cujusque arbitratu liceret sequi quamcun-
235 qua opinionem probabilem. Et tamen, ut Ambrosius ait in *c. Judicet*, 3. *q.* 7. *Bonus Judex nihil ex arbitrio suo facit*, *& domesticæ propositio voluntatis; sed juxta leges*, *& jura pronunciat*. Quod adeo verum est, ut Matth. Mattheſil. *ubi supra n.* 10. si res prorsus ambigua sit, censeat, aut Principem esse consulendum, aut omnino abstinendum a consilio & judicio. Sed si omnino, inquit, sint penitus paria, quod raro accidit, dimittas consulere cum sigillo in tali dubio, & si sis Judex, neutram opinionem sequaris. Idem sensit glossa
236 in *c. Licet causam*, *in ver. Uti possidetis*, *de probat.* Et in his casibus, cum veritas, & opinio invicem se confundunt, posse judicem dividere differentiam propter conflictum argumentorum, declarat Julianus in *leg. Si Pater*, *ff. de hæred. instit.* ubi Bald. Imol. & alii, quemadmodum Tiberius Imperator fecisse dicitur in *leg. Et hoc Tiberius*, *ff. eod.* & ubi probationes hinc inde factæ se obscurant, & confundunt, transigi debere scripsit Baldus *cons.* 352. *in fin. lib.* 4. late Boerius *decis.*
237 42. *n.* 39. Quinimo partes esse reducendas absolute ad concordiam, & divisionem, cum utrinque sunt opiniones probabiles, si materia sit divisibilis, ex facto in terminis nostris responderunt Anton. de Butr. & Petrus de Anchar. *cons.* 210. *inter cons. Anchar. incipien. Inter contraria*, *per totum*. Sequitur Felin. in *c.* 1. *n.* 55. *vers. Secundo nota*, *sup. eod.* & Boer. *decis.* 155. *n.* 24. *vers. Ideo in tanto discrimine opinionum*, post Bald. quem citat in *cons.* 164. *Quædam nomine Catharina*, *ante finem exordii*, *lib.* 3. Idque exemplo Salomonis, qui dubius, cujus esset filius, qui petebatur, dixit: *Date dimidiam partem uni*, *& dimidiam alteri*, ut in *c. Afferte*, *de præsumpt.* Quamvis enim, ut advertunt Butr. & Anchar. *loc. cit. num.* 3. Salomon respectu divisionis pueri hoc tentando dixerit, tamen respectu justitiæ sententiæ suæ hoc sensit, quod ubi dubia sunt jura partium propter conflictum opinionum, per medium dividere æquitatem habet. Ex quibus constat, quam varie loquantur moderni Theologi a Juristis: illi enim censent posse judicem indistincte eligere quamcunque opinionem, modo sit probabilis; quin etiam hodie judicare secundum unam, & cras secundum aliam, ut dictum est *sup. n.* 31. hi vero contra affirmant, cum omnia utrinque sunt paria, neutram sequi licere, sed potius esse consulendum Principem, aut controversiam transactione dirimendam. Neque obstat, quod in quamplurimis casibus jura decernant esse locum judicis arbi-
238 trio, *cap. De causis*, §. 1. *de off. deleg. l.* 1. *ff. de jur. deliber.* cum multis similibus: quoniam etsi in absoluto, & libero arbitrio nullam regulam, nullam normam, nullam legem, saltem positivam, observare necesse sit, secundum Bartol. in *Extravag. Ad reprimen. in ver. Videbis*, *n.* 2. & Dec. in *l.* 1. *n.* 14. *ff. de jurisd. omn. jud.* ita ut, qui plenum habet arbitrium, potestatem habeat præferendi iniquum æquo, juxta *leg. Fideicommissa*, §. *Quanquam*, *de leg.* 3. ac proinde non habeat hic necesse sequi juris, rationis & æquitatis Canones, ut inquit Jas. in *l. Si sic legatum*, *n.* 22. & 26. *de l.* 1. aliud tamen dicendum est in arbitrio boni viri, quod non absolutum, sed regulatum dicitur, ut per Jas. & alios supracitatos. Unde Baldus in *c.* 1. §. *Judices*; *n.* 5. *de pace juram. firma*, scriptum reliquit, judicem hunc arbitrari debere secundum mentem legis juris, ac rationis, ac demum secundum æquitatem. Non ergo sequitur: Judex in articulis a 239
lege non diffinitis habet arbitrium; ergo potest ad libitum sequi hanc, vel illam opinionem; etenim arbitrii verbum, viri boni arbitrium, & a jure regulatum significat, Aret. in *l. Videamus*, §. *Deferre*, *n.* 7. *ff de in litem jur.* Jas. post multos in *d. l. Si sic legatum*, *n.* 10. *de l.* 1. Felin. in *c.* 1. *col.* 7. *circ. med. sup. eod.* semperque bonum, & æquum significat, secundum Bald. in *c. Nisi cum pridem*, *col. ult. de renunc.* Et quotiescunque committitur per clausulas, *Prudentiæ tuæ*, *Judicio tuo*, *Discretioni tuæ*, quod frequentissimum est apud sacros Canones, boni viri arbitrium intelligitur esse collatum, ut pluribus exemplis comprobat Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 1. *q.* 8. *per totam*. Et in dubio censeri concessum arbitrium a jure regulatum, non autem liberum, seu plenum, crebrior sententia est, ut multis relatis testatur idem Menoch. *q.* 9. 240
n. 1. Et propterea, cum a Signatura committitur causa cum clausula, *Arbitrio Rotæ*, servatur, ut arbitrium hujusmodi debeat esse juri, & legibus consonum, ut in terminis hujus clausulæ fuit resolutum in causa Hispalensis pensionis coram de Grassis 4. Novembris 1575. in *impress. decis.* 100. *alias* 7. *de sent. & re judic.* & coram Card. Seraphin. *decis.* 1017. *n.* 1. Stat igitur pro hac sententia primum, & principale fundamentum, videlicet: Qui judicat duas opiniones esse æqualiter probabiles, vel quasi, non certus moraliter, sed dubius est, ut probatum est in prima conclusione a *n.* 125. *usque ad n.* 171. Qui autem dubius est, tenetur ex præcepto sequi opinionem tutiorem, ut ostensum est in secunda conclusione a *n.* 171. *usque ad n.* 229. Quod si non appareat, quæ tutior sit, in opinione deligenda tenetur servare regulas a jure præscriptas, ut constat ex dictis in tertia conclusione a *n.* 229.

Secundo principaliter pro hac sententia ponderandus est 241
textus in *c. Inquisitionis*, *de sent. excomm.* qui aperte probat omnes tres conclusiones superius firmatas. Ibi enim proponitur quæstio, an conjux, qui habet conscientiam impedimenti dirimentis, possit exigere, ac reddere debitum conjugale: & distinguuntur tres casus. Primus est, cum pro certo scit impedimentum. Secundus est: cum de impedimento habet credulitatem levem, & temerariam. Tertius est, cum de illo habet credulitatem probabilem, & discretam. Prima igitur conclusio id est: Qui versatur inter contrarias opiniones probabiles, non est certus, sed dubius. Probatur clare in ea decretali, tum quia certitudo impedimenti, quæ ponitur in primo casu, contradistinguitur a credulitate, seu opinione probabili, quæ ponitur in tertio casu; tum quia conjux, qui habet conscientiam impedimenti ex credulitate probabili, in hac fluctuatione animi, an matrimonium sit validum, vel nullum, potest reddere debitum, licet postulare non debeat, ut ibi est decisum in ultimo casu. Ergo non est moraliter certus, sed dubius. Consequentia patet, quia si certus esset de impedimento dirimente, nec posset debitum exigere, nec reddere sine mortali peccato, ut ibi deciditur in princ. & in *cap. Literas*, *de restit. spoliat.* Secunda itidem conclusio, quod in concursu opinionum probabilium eligenda sit tutior; probatur ibidem, quia conjux, qui pro una parte probabiliter putabat matrimonium a se legitime contractum esse validum, & pro alia habebat conscientiam impedimenti dirimentis ex credalitate probabili, debitum exigere non potest, cum hoc proculdubio sit tutius; ne, ut ibi dicitur, contra legem conscientiæ committat offensam. Tertia demum conclusio, quod, ubi non constat, quæ opinio sit tutior, in eligenda opinione servandæ sint regulæ juris; in eo textu probatur, quia conjux in conflictu probabilium opinionum nullitatis, & validitatis conjugii, debitum conjugale reddere potest, ne contra legem conjugii committat offensam. Ergo quamvis peccatum esse posset tam in reddendo, quam in denegando debitum conjugale, quia si matrimonium erat validum, non licebat denegare; si matrimonium erat nullum, non licebat reddere: tamen, cum utrinque esset probabilis opinio validitatis, & nullitatis conjugii, in eo dubio Pontifex decidit esse eligendum, quod favorabilius est matrimonio, juxta regulam *cap. fin. de re judic.* ideoque debi-

tum esse reddendum, ne contra legem conjugii committatur offensa. Ad idem est textus Lucii III. in *c. Dominus*, *de secund. nuptiis*, ibi: *Si vero aliquis, vel aliqua de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei, qui sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod a se tamen noverit nullatenus exigendum*. Affirmare etiam possumus eo casu tutiorem partem esse, ut reddatur debitum, secundum ea, quæ dicta sunt supra *n.* 230.

242 Tertio principaliter pro eadem sententia est text. in *præalleg. cap. illud*, *de Cler. excomm. ministr.* ubi Episcopus credidit se non fuisse ligatum excommunicatione Delegati Apostolici, eo quod sententia lata fuerat, non præmissa monitione, & ad ejus notitiam non pervenerat nisi per famam, ac propterea probabiliter opinatus fuit sibi licere divina officia etiam solemniter celebrare. Et tamen textus decidit eum de rigore juris esse deponendum: *Quia*, inquit, *cum in dubiis via tutior sit eligenda, & si de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tempore potius se abstinere, quam Sacramenta Ecclesiastica pertractare, licet cum ipso tanquam non omnino culpabili propter hujusmodi pro-*
243 *babilitatem misericorditer dispensetur*. Pater igitur ex ea decretali credulitatem, seu opinionem probabilem non excusare a mortali peccato eum, qui tutiorem partem non eligit: pœna enim depositionis infligi non potest, nisi pro culpa mortali, ut notat glos. 1. in *c. Sicut nostris*, & ibi Hostien. *n.* 5. & DD. *infra de jurejur.*

244 Quarto principaliter afferuntur verba Deuteronomii 17. 8. relata in *c. Per venerabilem*, §. *Rationibus*, *qui fil. sit legitim. Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, & judicium inter partes videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore, &c. & facies quæcunque dixerint, sequerisque eorum sententiam*. Ex prioribus enim verbis apparet, rem ambiguam censeri, cum judicium, seu intellectus in varios sensus, seu opiniones distrahitur, juxta text. in *cap. Nervi*, 13. *dist.* Et ex posterioribus constat, in hac opinionum varietate non esse liberum amplecti quamcunque, sed opus esse ad Sedem Apostolicam recurrere, ut ibi exponitur, & illius sententiam sequi. Quo loco in hac ipsa materia opinionum utitur S. Thom. *quodlib.* 4. *art.* 14. de quo tamen dic, ut scripsi in *cap. Cum venissent n.* 42. & 51. *infra de judic.* & adde, quod dictum est supra *num.* 235.

245 Quinto principaliter adducitur textus in *cap. Veniens*, *de Presbyter. non baptiz. ubi in articulo*, An ordinatus ante Baptismum receperit Ordinis characterem pro parte negativa affertur ratio, quod, cum Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum, ante illius susceptionem, deficiente fundamento, non suscipiatur aliud Sacramentum. Et hæc ratio procul dubio est probabilis; imo certa, cum sit fundamentum illius decisionis. Contra vero adducitur, quod non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti efficiatur quis membrum Christi; & respondetur argumento oppositio, tum quia qui Christum habet per fidem, etiamsi Baptismum non habeat, habet utique fundamentum, quod est Christus Jesus: tum quia contra ratio non est generaliter vera, cum & Sacramentum conjugum, & Eucharistiæ recipi possit a non baptizatis, scilicet Baptismate fluminis, sed tamen Baptismo flaminis baptizatis, ut ibi exponit glossa. Et hæc ratio itidem negari non potest, quin sit probabilis, quia per eam solvitur argumentum contrarium, & nisi esset probabilis, quæstio propter primam rationem esset indubitabilis; & tamen Pontifex respondit: *In hoc dubitabili casu, quod tutius est, sequentes mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines usque ad Sacerdotium promovere procures*. Constat ergo evidenter ex eo textu, articulum effici dubium ex contrarietate probabilium rationum, & in eo dubio non utramlibet opinionem probabilem, sed tutiorem tantum esse eligendam.

246 Sexto & ultimo efficaciter probatur eadem sententia, quia qui judicat probabiliter aliquid esse licitum; tamen si habeat etiam scrupulum de oppositio, agit contra dictamen conscientiæ, & peccati, nisi deponat scrupulum, &
247 conscientiam erroneam. Ergo multo magis peccat, si de oppositio non solum habeat scrupulum, sed etiam opinio-
248 nem æque probabilem. Consequens est manifestum, quia plus est habere opinionem, quam scrupulum, ut patet aperte in *d. c. Inquisitioni*, *de sent. excomm.* nam in scrupulo quis habet conscientiam ex credulitate levi, & temeraria: in opinione vero conscientia pulsat animum ex credulitate probabili, & discreta, ut ibi deciditur, & declarat Silvester in *verb. Opinio*, *in princ. Scrupulus*, inquit, *plus aliquid credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quam opinio, cum sit credulitas ex levibus conjecturis, quæ idem est quod suspicio*; seu, ut idem ait in *verb. Scrupulus*, *in princip.* pusillanimitas spiritus; & sequuntur Legistæ in *leg. Admonendi*, *ff. de jurejurand.* & ibi in specie Bart. *num.* 21. ubi ait: *Post dubitationem autem potest incipere Judex inclinare animum suum ad aliquam partium: & tunc si hoc facit ex aliquo levi indicio, vel ex aliquo levi argumento, ista appellatur suspicio, quæ aliqualiter movet animum Judicis, non tamen in totum removet dubietatem; & hic est primus gradus probationis, seu credulitatis, quia jam incipit animus Judicis adhærere uni parti, licet remaneat dubius. Post istam autem suspicionem, cum Judici apparent argumenta fortiora, tunc Judex incipit opinari, cum adhuc dubitat, ne sit contrarium, modicum tamen dubium remanet, & ista vocatur opinio*. Hactenus verba præcisa Bartoli, cum quo transeunt communiter DD. ut ibi testatur Jas. in 2. *lect. num.* 66. Ergo si non potest quis operari secundum opinionem suam probabilem, si in contrarium habeat scrupulum ex credulitate levi, & temeraria, quod minus est; longe minus poterit operari secundum eandem probabilem opinionem, si in contrarium habeat aliam opinionem, seu conscientiam ex credulitate probabili, & discreta, quod magis est, *c. Cum illorum*, *vers. cum majora*, *de sent. excomm. cum concord.* de quibus ibi in glossa in *ver. Minora*. Antecedens probatur per textum singularem in *c. Per tuas*, *il* 2. *de Simon.* ubi de Monacho ordinato ab Episcopo, quem credidit simoniacum, & propterea formidabat ab eodem ad superiores Ordines promoveri, deciditur, ut *contra conscientiam ad superiores Ordines non ascendat, ne forte ædificet ad gehennam, licet ex eo, quod conscientiam habuerit nimis scrupulosam, in difficultatem hujusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem*. Hæc ibi. Ad idem textus in *dict. cap. Inquisitionis*, *de sentent. excommunic.* ubi conjux, qui suspicatur adesse impedimentum dirimens ex credulitate levi & temeraria, ad sui Pastoris consilium, conscientia hujusmodi explosa, potest reddere & exigere debitum conjugale. Requiris ergo textus, ut ante copulam explodat, sed expellat, & ibi explicat glossa conscientiam scrupulosam, id est, credulam, & de facili prurientem, secundum Joan. Andream ita non licere operari cum conscientia scrupulosa, nisi prius deponatur scrupulus, quidquid contra scripserit Silvester in *ver. Scrupulus*, *num.* 5. clare sentit Innocentius in *cap. Tua nos*, *num.* 1. *de homic.* dum determinat Medicum peccare non solum, cum adhibet medicinam dubitans, an illa sit nocitura, vel profutura; sed etiam cum vehementer credit eam profuturam, si aliquid dubitationis habeat, vel habere debeat, ne noceat, quia semper in tutiorem partem inclinandum est. Ita Innocentius, cum quo concordat Joan. Andr. *circa princ.* dicens: *Peccat Medicus, si propinat scienter medicinam nocituram, & etiam si dubitet, ut non debeat proficere, vel nocere, etiam si magis credat eam proficere debere, quia in dubiis, &c.* Et sequuntur ibi Anchar. *num.* 3. Jon. de Anan. *num.* 5. & alii communiter. Et est sententia D. Thomæ *quodlib.* 8. *art.* 13. Et quamvis Joan. Gerson in 2. *part. tract. de prepar. ad Missam*, *alphab.* 37. *litera ultima*, doceat, saluberrimum remedium scrupulis vincendis esse frequenter contra illos operari; tamen per hæc verba sensit duntaxat, optimum remedium contra scrupulos esse illos parvipendere, & sic deponere, audacter operando contra illos; non autem licere operari, retenta conscientia scrupulosa, quia sic loqueretur contra *dict. cap. Inquisitioni*, & contra determinationem prædictæ decretalis *Per tuas*, secundum intellectum Innocentii, ibi *in fin.* contra communem Canonistarum sententiam & contra naturalem rationem, quia scrupulus est mors conscientiæ, teste Cardin. Cajet. superius relato in 1. *q. n.* 88. & *n.* 96. *vers. Et ratio decisionis est*. Patet igitur apertissime, contra conscientiam scrupulosam, seu ex credulitate levi & temeraria non esse licitum operari absque peccato; & consequenter multo minus esse licitum operari contra conscientiam ex opinione, seu credulitate probabili, atque discreta, ut superius est ostensum.

De-

Demum pro hac sententia sunt Aristoteles, cujus verba retulimus, & expendimus supra in 1. 2. & 13. *fundamento n.* 124. *n.* 126. *& n.* 154. dum enim docuit non esse liberum opinari, & in paritate contrariorum motum oportere intellectum quiescere; aperte sensit in æquilibrio opinionem non esse in in nobis hanc, vel illam opinari. S. Thomas in præall. *quodlib.* 8. *art.* 13. qui aperte solum concedit, in contrarietate opinionum esse licitum sequi illam tantum, quæ ita judicatur vera, ut ab altera opposita nihil intellectus moveatur per illius rationes, & motiva. Unde si utraque est æquæ probabilis, ex sententia S. Doctoris, nequaquam licet utranque eligere, cum in altera est peccandi periculum. Et *quodlib.* 3. *art.* 10. admitit in aliis, quæ ad mores non pertinent, esse liberum sequi, atque defendere utranque opinionem: non autem in his, quæ spectant ad mores, in quibus scilicet est periculum peccati. Scotus infra citatus in 3. *q. in* 10. *fundamento pro sententia negativa post n.* 264. cum enim sunt duæ opiniones, quarum una est probabilior altera, dicit non sine peccato aliquem se exonere dubio, sequendo scilicet minus probabilem, eadem autem est ratio dubii, atque periculi, cum ambæ sunt æque probabiles, & non æque tutæ. Jo. Gerson Cancellarius Parisiensis, cujus verba referuntur infra in 3. *q. in* 42 *fundamento num.* 342. Gabriel. in 4. *dist.* 15. *q.* 8. *art.* 13. *dub.* 2. Joan. Major in 4. *quæst.* 2. *Prolog.* Conradus *de contract. q.* 100. ubi admitit posse quem in contrarietate opinionum alteram sequi, dummodo formet sibi bonam conscientiam; & mox subdit, bonam conscientiam, quæ formanda est, stare non posse cum æquilibri conscientia dictante pariter, & quod sit peccatum secundum aliquas rationes, & secundum alias quod non sit peccatum, quia in tali dubio non potest formari bona, & non dubitativa conscientia: & *concl.* 1. ait: *Quando agens habet æquilibrem conscientiam, quod peccet, & quod non peccet, peccat.* Silv. in *v. Dubium, & in v. Opinio*, ubi in hanc rem multa egregie colligit ex D. Thom. & aliis Theologis; ait enim: *Dubium probabile, quod distinguit a scrupuloso, est quando rationes probabiles ex utraque parte sunt quasi æquales, & in tali dubio operando quis peccat.* Et iterum subdit: *Si probabilitas hinc inde esset æqualis, tutior est eligenda necessario, quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis.* Similiter ait ibidem secundum Philosophum, & S. Thomam in 3. *sent. dist.* 17. *Dubium est contrariarum rationum æqualitas & dist.* 18. *art.* 14. *ad* 2. *Dubitatio*, inquit, *causatur, quando aliquis rationem ejus, quod quarit, & de quo contraria apparent, videre non potest*: & alibi idem S. Doctor: *Dubium est, cum intellectus non habet sufficientia motiva ad veritatem cognoscendam.* Unde subdit Silvester: *Proprie homo dubitat de aliquo, vel circa aliquid, quando habet rationes ad utranque partem æqualiter, vel quasi æqualiter moventes. Opinio*, inquit, *est, quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione insufficienti, & non concludenti necessario, sed probabiliter pro una parte, & non pro alia; nam si habet rationem ad utranque partem æqualiter, non opinio, sed dubitatio est, in qua non potest quis licite operari.* Cordubensis in *suo Quæstionario lib.* 2. *q.* 3. Paul Comitol. *Respon. moral. lib.* 5. *quæst.* 17. Tolet. in *Sum. de septem peccat. mortal. c.* 20. & alii complures.

252 Non obstat modo fundamentum ex adverso ponderatum supra *n.* 122. quia magnam continet æquivocationem; quamvis enim non implicite duas contradictorias opiniones esse probabiles, & ab intellectu probabiles judicari; tamen bene implicat, ut idem intellectus præbeat utrique assensum opinativum, & judicet utranque probabiliter esse veram, quod est opinari. Unde licet in terminis primæ quæstionis vera esset prima sententia, quæ affirmat esse licitum sequi opinionem, quæ sola probabilis est, eo quod contraria nullas habeat rationes, & authoritates moventes; tamen illi non liceret inferre, ut licitum esset sequi opinionem probabilem, quando opposita est æque probabilis. Inter hæc enim magna est ratio diversitatis, quia in primo casu intellectus præbet assensum opinativum uni tantum parti contradictionis, in quo nulla est repugnantia: at in secundo præbet assensum opinativum duobus contradictoriis, & judicat utrunque probabiliter esse verum, quod non tantum moraliter, sed etiam physice, & naturaliter est impossibile, ut latissime probatum est supra in prima conclusione, vers. *Probatur primo, a num.* 126. Præterea sententia illa, quæ affirmat esse liberum sequi opinionem specificantem actum pro licito, quando illa sola agnoscitur esse probabilis; non est vera, eanque plenissime confutavimus in 1. *q.* 26. irrefragabilibus fundamentis *a n.* 44. *usque ad n.* 111. Quare si non licet eam sequi, quando illa sola est probabilis, longe minus eam sequi licet, quando habet oppositam æquæ probabilem, ut ostendimus *n.* 123. exemplo stateræ, quæ a pondere facillime inclinatur, si ab alia parte nihil obest; at non movetur, si a parte contraria obstet tantundem ponderis. Hactenus de secunda quæstione.

Progredior nunc ad tertiam quæstionem principalem, 253
videlicet: Cum in aliquo articulo, seu controversia morali duæ sant opiniones oppositæ, quarum una est probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum esset licitum, & ideo subest peccati periculo; altera vero est probabilior, ac tutior, quia affirmat, & specificat actum pro illicito; an sit libelum unicuique amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probaliori, ac tutiori.

Affirmant septemdecim ex modernis Theologis, quos 254
refert, & sequitur Thom. Sanch. in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 4. Idque hoc tempore receptum esse testatur Petrus de Lorca in 1. 2. *tom.* 1. *de act. hum. disput.* 39 *membr.* 1. Imo ita tenere omnino fere omnes Scholasticos, affirmat Ludovic. a Cruce *super Bulla Cruciatæ in tr. de opinione probab. dub.* 1. *n.* 6. & Candidus Philalethus in *tr. de opinionum praxi q.* 5. *in princ.* dicens, hanc sententiam esse multorum Theologorum hujus fere seculi; nam ex antiquoribus ait vix aliquem se legisse, aut citatum ab aliis reperisse. Et novissime Julius Mercorus in suo opere *de probabil. opin. p.* 2. *art.* 26. recenset pro hac sententia catalogum Theologorum hujus temporis plusquam sexaginta, inter quos tamen non pauci numerantur inferiobus notæ. Quam vero longe, lateque defensores probabilitatum hanc materiam postea dilataverint, plene scripsi supra a *n.* 23. *usque ad n.* 44.

Moventur primo, quia in actibus humanis, qui eligit, quod probabile est, non agit temere, sed prudenter, *c. Ego solis, v. Vel probabiles rationes 9. dist. cum concordant. supracit. in* 1. *q. n.* 46. Sed qui sequitur probabilem opinionem, omissa probabiliori, adhuc eligit, quod probabile est ut per se patet. Ergo non temere, sed prudenter agit. Et confirmatur, quia Deus nobis constituit pro regula morum dictamen rationis, ut homo id possit licite agere, quod sibi probabiliter apparet honestum; itaut formalis ratio certitudinis humanæ operationis constituatur in ipsa probabili apparentia honestatis, ut innuunt præcitata jura. Sed qui sequitur minus probabilem in concursu probabilioris, adhuc sequitur id, quod sibi apparet honestum. Ergo conformatur regulæ divinitus traditæ, & sic non peccat, *can. Qui peccat* 23. *q.* 4.

Moventur secundo, quia is, qui moralem habet certitudinem de rectitudine operationis, recte & cum virtute operatur; & in hoc conveniunt Authores utriusque sententiæ, ut constat ex dictis supra in 1. *q. n.* 47. Sed is, qui sequitur opinionem probabilem, utique habet hujusmodi moralem certitudinem, licet opposita sit probabilior. Ergo sequendo opinionem illam probabilem, recte, & cum virtute operatur.

Minor probatur, quia certitudo nihil est aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut ex D. Th. dictum est supra *n.* 57. Solus autem ille, qui dubius est, manet suspensus, & ad neutrum se determinat, ut ibidem diximus. Formido autem, quæ inest opinioni probabili propter oppositam probabiliorem, non est tantæ virtutis, ut excludat assensum determinatum ad partem oppositam; sed ut alias diximus, hoc tantum operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus assensum habet, non esse convincentes, seu infallibiles, sed probabiles tantum,

Moventur tertio, quia cum in moralibus haberi non possit omnimoda, & infallibilis certitudo per rei evidentiam, sufficit certitudo ex probabilibus, ut patet ex Philosopho in 1. *Ethic. c.* 3. & fusius ostensum est supra *n.* 47. Sed talis certitudo reperitur in opinione probabili, quamvis opposita sit probabilior, ut probatum est *n.* 51. *& seqq.* Ergo sufficit in moralibus ad recte operandum.

Moventur quarto, quia in speculativis licet absque periculo erroris, & deceptionis operari, & defendere qua-

quaſcunque opiniones, modò illæ ſint probabiles, quamvis oppoſitæ ſint probabiliores, ut conſtat ex dictis in 1. q. n. 55. Ergo & in moralibus idem licet abſque periculo peccati, cum de ſimilibus idem ſit judicium, *cap. Inter corporalia de transl. Epiſc.*

355 Moventur quinto, quia quamvis ſequi probabiliorem, ac tutiorem ſit majoris perfectionis; tamen nemo tenetur ad id, quod perfectius eſt, ſed ſufficit, ut ſequatur perfectum, ac tutum, *c. Aliud* 11. *q.* 1. *c. Integritas* 32. *q.* 1. *c. Qui ſitit*, & ibi gl. *in v. Nolitis* 33. *q.* 5. opera enim majoris perfectionis non ſunt præcepti, ſed conſilii tantum, quod non eſt obligatorium; *c. Quiſquis præceptis* 14. *q.* 1. & Clem. *Exivi*, §. *Cum igitur in primis de verborum ſignific.* ſecundum illud Matth. 19. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*, & declarat S. Thomas in 1. 2. *q.* 108. *art.* 4. Sed qui ſequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori, ſequitur quod eſt perfectum, ac tutum; judicium enim probabile non deſinit eſſe tale ex eo, quod contrarium ſit probabilius, nec via per ſe perfecta, ac tuta dicitur eſſe imperfecta, & periculoſa ex eo, quod alia ſit planior, ac ſecurior; imo comparativum præſupponit poſitivum, *leg. Ubi autem non oportet, ff. de verb. oblig.* Jo. Andr. in *c. Cum dilectus, v. Digniores de elect.* & comparativi natura eſt relinquere formam poſitivi in extremo, *leg. Cum filius*, §. *Cum pater*, *ff. de leg.* 2. Ergo licitum eſt ſequi opinionem probabilem, omiſſa probabiliori, ac tutiori.

Moventur ſexto, quia intolerabile onus eſſet, & multis ſcrupulis obnoxium, ſi in omni materia teneremur inveſtigare opiniones magis probabiles: Eccleſia autem, cum ſit pia mater, non debet alicui laqueum injicere, *cap. De viduis*, *il* 2. 27. *q.* 1. nec quenquam oneribus importabilibus alligare, *c. Alligant*, 26. *q. ult.* & notant Jo. Andr. & Anton. de Butr. in *c. Dolentes circa fin. de celebr. Miſſarum*. Adde, quod *Jugum Chriſti ſuave eſt, & onus leve*, ut legitur Matth. 11. *& Mandata ejus gravia non ſunt*, Jo. Epiſt. 1. *cap.* 5. *&*; *Ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui*, Prover. 4. At ſi nobis neceſſarium eſſet in noſtris actibus ſemper adinvenire probabiliores ſententias pro regula noſtrarum operationum, jugum Chriſti nimis grave redderetur, & admodum difficilia forent illius mandata, atque in via Evangelii multum arctarentur greſſus noſtri. Præſertim vero, quia lex Chriſti videtur eſſe lex libertatis, ſecundum illud Apoſtoli ad Galatas 4. 13. *Jam non ſumus filii ancillæ, ſed liberæ, qua liberate vocavit nos Dominus*, & Jacob. 1. 25. *Qui perſpexerit in legem perfectam libertatis*. Servitus autem perquam dura eſſet, ſi præcepto adſtringeremur ad inveſtigandum ſemper ſententias magis probabiles, ut opera noſtra eſſent recta.

Moventur ſeptimo, quia fundamenta omnia, quotquot ab impugnantibus uſum probabilitarum afferuntur, ad hoc unum tandem reduci videntur tanquam ad ſuum principium, nempe ad formidinem, quæ probabilitati inſeparabiliter annexa eſt. Ex hac enim formidine tanquam ex radice deducunt, judicium probabile, ſeu quod idem eſt, opinativum, non habere certitudinem moralem ſecundum omnes requiſitam ad recte operandum; quin potius eſſe incertum, variabile & expoſitum periculo divinæ offenſæ; ideoque non eſſe regulam operandi recte, & cum prudentia. Quamobrem ſi deſtruatur hoc fundamentum formidinis, totum ædificium exadverſo conſtructum corruere neceſſe eſt, *c. cum Paulus* 1. *q.* 1. *c. Veniens de presbyt. non bapt.* Conantur autem propugnatores probabilitarum hoc fundamentum evertere multiplici ratione.

Prima ratio eſt, quia Job proculdubio rectus fuit in ſuis operationibus; nam de ipſo legitur Job 1. *Erat vir ille ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo*; & tamen de illis habebat formidinem, ajebat enim cap. 4. *Verebar omnia opera mea, ſciens quia tu non parcis delinquenti*. Ergo poteſt quis habere formidinem de rectitudine ſuæ operationis, & ſimul operari ex conſcientia recta.

Secunda ratio, quia eatenus dubium poſitivum, & formale repugnat conſcientiæ rectæ, quatenus agens cum tali dubio exponit ſe periculo divinæ offenſæ, *c. Ad audientiam*, *v. Pro eo de homic.* S. Th. *quodlib.* 8. *art.* 13. Sed qui operatur cum formidine, non exponit ſe hujuſmodi periculo, ut patet ex dictis ſup. *num.* 52. Ergo formido non repugnat rectitudini conſcientiæ.

Tertia ratio, quia ſi intellectus non eſt moraliter dubius, eſt moraliter certus, arg. *c. Hoſpitiolum in fin.* & ibi gl. nn. *in princ.* 32. *diſt. & l.* 2. *ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* Sed quando intellectus habet judicium probabile, ſeu opinativum de aliquo opere, quod ſit licitum, non eſt moraliter dubius, ut notat Bart. in *l. Admonendi n.* 18. *ff. de jurejuran.* Ergo quando habet judicium probabile, eſt moraliter certus; & conſequenter judicium opinativum, ſeu probabile, de cujus eſſentia eſt formido, ſufficit ad rectitudinem operationis.

Quarta ratio, quia is, qui ſequitur dictamen rationis, tuta conſcientia operatur; cum enim lex æterna, quæ eſt prima regula morum, ignota nobis ſit, fuit datum nobis a Deo præceptum naturale ſequendi dictamen rationis tanquam ſecundam regulam nobis notam, qua mediante conformaremur legi æternæ, S. Th. in 5. 1. *q.* 19. *artic.* 4. & 5. conſcientia enim dicitur ſpiritus corrector, & pædagogus animæ, id eſt, dictamem rationis, ut ex Origene inquit idem S. Th. in *p.* 1. *q.* 79. *art.* 13. Sed ſequens dictamen probabile, cui probabiliter ineſt formido, ſequitur dictamen rationis, quia formido de oppoſito non impedit, quin intellectus determinate dicter hoc opus eſſe rectum, ut conſtat ex dictis ſupra eod *n.* 52. Ergo ſequens judicium probabile, formidine hujuſmodi non obſtante, tuta conſcientia operatur.

Quinta ratio, quia ſi ab humanis actibus oporteret excludere omnem formidinem de ipſorum rectitudine, vix eſſet, qui tuta conſcientia poſſet operari; nam cogitationes hominum ſunt obnoxiæ formidini, ut inquit gloſ. Nicolai de Lyra *ſuper c.* 9. *Sapientiæ*. Ergo formido non præjudicat conſcientiæ rectæ.

Sexta & poſtrema ratio ſumitur ab exemplis; nam præfectus militum multoties cum prudentia prælium tentat, quamvis formidet ſe poſſe ab hoſte ſuperari, eo quod dubius ſit belli eventus, ut notat Paris a Puteo *de re militar. lib.* 6. *c.* 31. *n.* 11. *inter tractat. comm. tom.* 12. *fol.* 141. Item Mercator ſæpe emit merces, & prudenter agit etiam cum formidine damni ex tali contractu, ut *ff. de periculo, & commodo rei venditæ, & de nautico fœnore quaſi per tot.* Item Medicus præbet ægroto medicamentum, quamvis formidet non profuturum, ut notatur per Innocentium in *cap. Tua nos num.* 1. *de homicid.* Imo Medici hoc ſæpius faciunt, ut de ſuis pharmacis experimentum capiant. Item Advocatus recte patrocinatur clienti cum formidine ſuccumbendi, eo quod ambigua ſint facta cauſarum, *l. Advocati in princ. c. De Advocatis diverſo Judic. leg. Quod debetur*, *ff. de pecul.* Nec temere dicitur litigare, qui formidinem habet de litis eventu, gl. 1. in *l. Eum quem tenere*, *ff. de Judic.* Item Judex juſte condemnat reum, nec convictum, nec confeſſum, pœna extraordinaria, quando contra ipſum urgent indicia violenta, Grammat. *dec.* 42. Julius Clarus *in* §. *fin. queſt.* 20. *prope finem*; & tamen de delicto per talem reum patrato Judex non habet, niſi cognitionem probabilem, de cujus ratione intrinſeca eſt formido. Ergo talis formido non impedit, quo minus operatio ſit juſta, & recta.

Octavum & ultimum fundamentum pro hac ſententia deduci poteſt ex *c. Literas de reſtit. ſpol.* ubi Innoc. III. in articulo reſtitutionis uxoris, quæ a viro abſque judicio Eccleſiæ diverterat propter occultum impedimentum, recenſet diverſas ſententias, & adductis pro unaquaque probabilibus rationibus, eligit ſententiam diſtinguentem tanquam veriorem; & tamen declarat per hoc ſe nullam de prædictis ſententiis reprobare, nec cuiquam illarum ex ſua reſponſione aliquod præjudicium generare. Ex quo contextu colligitur in uno, & eoddem articulo poſſe concurrere plures opiniones, quarum una ſit probabilis, & alia ſit probabilior, ſeu verior, & eſſe licitum ſequi etiam minus probabilem, cum Pontifex ibi declaret ſe illam non reprobare, nec ei præjudicium aliquod generare ex electione probabilioris. Unde ſicut in illo caſu Papa declaravit liberum eſſe unicuique amplecti quamcunque ex opinionibus probabilibus, etiam poſthabita veriori, ſeu probabiliori; ita & in aliis caſibus hoc debet ſimiliter eſſe liberum, quia declaratio Papæ, quamvis edita in aliquo ſpeciali caſu, facit jus commune. Caſus eſt in *c. Ex multa de voto*, per quem text. ſic tradit gl. in *c. Ex tua in ver. Conſultationem de fil. Presbyter.* & Felin. in *c.* 1. *n.* 17. *de Conſtit.* Ad idem tex. in *l. fin.* & ibi Bald. *n.* 1. *C. de legib.*

Qui-

256 Quibus tamen minime refragantibus contrarium est dicendum, id est, minime licere amplecti opinionem minus probabilem, ac minus tutam, sed omnino eligendam esse probabiliorem, ac tutiorem.

Nititur autem hæc sententia authoritate Aristotelis, S. Augustini, S. Joannis Chrysostomi, S. Thomæ, Scoti, & aliorum plurimum tam Theologorum, quam Canonistarum primæ classis, de quibus infra in 42. *fundamento a n.* 340. *usque ad n.* 348. Nec est destituta Authoribus modernis, ut patebit *n.* 354. *usque ad n.* 392. Et probatur efficaciter 26. *fundamentis supra adductis in* 1. *q. pro parte negativa an.* 59. *usque ad n.* 111. quibus latissime ostensum est non licere amplecti opinionem specificantem actum pro licito, quando intellectus apprehendit illam solam esse probabilem, eo quod non reflectat ad opinionem contrariam, nec discutiat, an illius motiva sint probabilia, necne. Hujusmodi enim fundamenta omnia a fortiori convincunt, non esse licitum sequi opinionem probabilem, quando intellectus agnoscit oppositam esse probabiliorem, ac tutiorem, juxta terminos præsentis quæstionis; quandoquidem hoc casu qui eligit minus probabilem, & minus tutam, proculdubio majorem habet incertitudinem de honestate suæ operationis, & graviori periculo se exponit, atque imprudentius agit, quam ille, qui non distrahitur inter contrarias opiniones, sed flectitur ad unam tantum, licet cum formidine partis oppositæ, secundum terminos primæ quæstionis. Quippe in casa illo, qui eligit opinionem, quam solam putat esse probabilem, habet conscientiam de contrario ex credulitate levi duntaxat propter formidinem, quam habet, ne pars opposita sit vera. At in casu præsenti eligens minus probabilem, & minus tutam, habet conscientiam de contrario ex credulitate nedum probabili, sed probabiliori. Unde absque dubio magis peccat, cum majori discrimini se exponat, ut est text. clarus in *cap. Inquisitioni de sent. excomm.* & fusius dicetur infra in 28. *fundam.*

Quare supposita veritate conclusionis firmatæ in 1. *q.* hæc tertia quæstio indubitabilis est, ut *de* 2. *q.* dictum est supra *n.* 123. Præterea pro hac sententia afferri possunt etiam fundamenta superius allegata in 2. *q. pro parte negativa a n.* 123. *usque ad n.* 252. cum enim singula plene probent inter duas opiniones æque probabiles non esse liberum sequi alteram, vel utranque, sed omnino eligendam esse magis tutam; utique multo fortius probant non esse liberum sequi opinionem probabilem, quando opposita est probabilior, ac tutior. Unde posita illius veritate, præsens quæstio similiter est de indubitabili. Sed quatenus aliquis pertinaciter adhuc vellet illarum veritatem in dubium revocare, nihilominus hæc sententia nititur suis peculiaribus fundamentis.

257 Et quidem primum, & principale fundamentum deducitur ex authoritate Aristotelis alias citati, quod tanquam desumptum ex intimis rei visceribus, aliquarum quoque rationum in hac materia fundamentum est. Sic igitur liceat ratiocinari. Intellectus humanus non habet libertatem opinandi: quia, ut legitur in 2. *de Anima text.* 153. *non est eadem phantasia, & opinio; imaginari namque possumus cum libet, & fingere quidquid volumus; opinari autem*, sunt præcisa verba Aristotelis, *non in nobis est; necesse enim est, aut falsum, aut verum dicere.* Ergo intellectus non habet libertatem opinandi partem minus probabilem, sed cogitur sequi plura, & fortiora motiva partis probabilioris. Nam sicut statera violenter inclinatur in eam partem, in qua gravius est pondus; ita intellectus, dum æqua lance librat rationes utriusque opinionis, violenter attrahitur in partem illam, in qua præponderant graviora motiva. Ad hoc *c.* 1. *& c. Abbate*, §. *Prafatus igitur de sent. & re judic. lib.* 6. Aloquin, si flecteret se ad leviora motiva opinionis minus probabilis, haberet libertatem opinandi pro libito voluntatis, contra authoritatem Philosophi, nec veritati objecti se conformaret, neque opinaretur, sed fingeret. Ob quam rationem in præcedenti *q. in* 2. *&* 14. *fundamento pro parte negativa n.* 139. *& n.* 155. firmatum est in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quiescere, quia cum motiva utrinque sint æqualia, non est ratio, cur magis moveatur in partem unam, quam in aliam, *ut l. Sed etsi lege*, §. *Adeo autem, ff. de petit. hæred c. In Canonis*, *v. Si autem* 19. *dist. l. fin. C. de condit. indeb.* Ergo viceversa in imparitate contrariorum motuum necesse est intellectum moveri in eam partem, quæ fortioribus, & validioribus rationibus est munita, §. *Item pretium*, *v. Sed Proculi sententia instit. de empt. & vendit. c. Capellanus*, *v. Posterior de feriis*, *c. Vides* 23. *q.* 6. & conferunt, quæ dicta sunt supra in tertio argumento pro eadem parte negativa secundæ quæstionis principalis, *n.* 142. *v. Nec obstat.*

Secundum fundamentum est, quia, ut quis prudenter, & recte operetur secundum Authores contrariæ sententiæ, debet habere saltem probabile judicium practicum, quod licitum sit illud, quod operatur, ut apud Sanch. in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 18. Sed qui sequitur, minus probabilem, non potest formare hoc probabile judicium practicum, quod actus sit licitus; quia cum habeat fortiora motiva pro illicito, impossibile est, ut habeat judicium practicum de licito, cum opinari, seu judicare aliquid probabiliter esse verum, in nobis non sit, teste Philosopho proxime citato; sed oporteat sequi motiva fortiora, qualia non sunt in minus probabili, sed in opposita; Ergo qui minus probabilem sequitur, non agit recte, ac prudenter.

Tertium fundamentum est, quia ad hoc, ut actus nostri sint recti, & habeant bonitatem moralem secundum veriorem sententiam, non sufficit in judicio practico, ut sequamur illud, quod judicamus esse probabile; sed necesse est, ut sequamur quod opinamur verum, cum opinari nihil aliud sit, quam judicare propositionem probabiliter veram esse, ut fuse ostensum est supra in 2. *q. a n.* 127. Sed non est possibile, ut opinemur veram utranque, tum quia ex Philosopho proxime allegato non est nobis liberum opinari, sed violenter flectimur in eam partem, in qua sunt validiora motiva: tum quia ex duabus opinionibus oppositis oportet alteram esse veram, alteram falsam, inquit S. Th. *quodlib.* 8. *art.* 13. cum cogamur judicare veram esse opinionem, quæ melioribus est rationibus fulcita, ut ostensum est supra in 1. *fundamento n.* 257. consequenter adstringimur ad judicandum illius contradictoriam esse falsam. Facit text. in *l. Ubi repugnantia*, *ff. de regul. jur.*

Et confirmatur, quia opinari propositionem non est judicare eam esse probabilem, sed est judicare probabiliter esse veram, ut proxime dictum est. Sed duas contradictorias non potest quis judicare simul esse veras etiam probabiliter, & cum formidine, quia cum utraque vera esse non possit, ita nec potest aliquo modo vera judicari, ut patet ex Philosopho in 4. *Metaph. cap.* 6. & valde probatum est supra *n.* 131. *& seqq.* Similiter non potest intellectus ex duabus contradictoriis opinari, seu veram probabiliter judicare alterutram, quam maluerit, cum juxta Philosophum *d. text.* 153. non sit liberum opinari. Necesse est igitur, ut opinetur illam partem, quæ nititur melioribus rationibus, *d. c. Capellan. de feriis cum concord.* de quibus infra in 19. *fundamento*.

Quartum fundamentum est, quia ille non licite agit, 258
qui non sequitur dictamen rationis, *c. Consuetudo* 1. *dist. cap. Frustra* 8. *distin. cap. Ex eo*, *versic. Cum tam juris, quam rationis*, cum ibi notatis per gl. *de elect. lib.* 6. *l. Quod non ratione*, *ff. de legib.* Nam, ut Bald. inquit in *l.* 1. §. *In primo cap.* 1. *C. De caduc. tollen.* quod ratio naturalis dictat, intactum atquæ illibatum perpetuo custodiri debet. Sed qui sequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non sequitur dictamen rationis; Ergo non agit licite.

Minor probatur, quia dictamen rationis nihil est aliud, quam inclinatio potentiæ rationabilis ad assensum; nam illud dictat ratio faciendum esse, ad cujus assensum intellectus sufficienter inclinatur ex motivis rationabilibus, *c. Ego solis*, *v. Alios autem ita lego* 9. *dist.* & patet ex D. Th. in *par.* 1. *q.* 79. *art.* 13. Ratio enim est dux intellectus, ut inquit Bald. in *l. Princeps n.* 101. *ff. de legib.* seu 259
intellectus fundamentum, ut idem ait in *cap.* 1. *n.* 24. *de probat.* & est motus intellectus præcedens per causas sensitivas, vel intellectivas secundum subjectam materiam ad aliquod necessario concludendum, vel disponendum. ut id Bald. diffinit in *l. non omnium n.* 3. *ff. de legib.* Qui autem sequitur minus probabilem, posthabita probabiliori, minime sequitur inclinationem rationis, seu potentiæ rationabilis ad assensum, quod hoc sit faciendum, vel non faciendum; quando quidem inclinatio ad assensum fit necessario ad illam partem contradictionis, in qua sunt plura, vel fortiora motiva, & quia intellectus non habet

habet libertatem opinandi, ut libet, secundum Philosophum supra citatum in primo fundamento; sed cogitur ab intelligibili, ut sensus a sensibili, ut habetur in 3. *de Anima text.* 3. Et quamvis voluntas propositis duobus bonis, per illum possit unum eligere, & alterum refutare, cum habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. de stat. homin.* tamen secus est in intellectu, quia non agit libere, sed cogitur ab intelligibili, licet voluntas non cogatur ab appetibili. Ita S. Th. in 1. *sent. dist.* 48. *art.* 3. *ad* 1. & plenius dictum est supra in 2. *q. n.* 155. & 156. Itaque intellectus violenter rapitur in eam partem, in qua rationes graviores præponderant. In opinione autem *minus* probabili, si comparetur cum magis probabili, *non* sunt plura, & fortiora motiva, nec præponderant rationes graviores, quin potius illæ præponderant in magis probabili. Unde qui sequitur minus probabilem, posthabita probabiliori, non sequitur inclinationem intellectus ad assensum, seu ad dissensum ipsum: necesse est enim, ut intellectus illi assentiatur, in quod fortius inclinatur, cum liberum non sit opinari, ut sæpius repetitum est; Ergo a primo ad ultimum is, qui sequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non sequitur dictamen rationis, & consequenter illicite agit: quod argumentum in effectu est Henrici Gandavensis, Conradi, & Cordubæ, quorum verba referuntur infra *n.* 342.

260 Quintum fundamentum est, quia is, qui facit actum ex suo genere licitum, si conscientiam habet quod sit illicitum, absque dubio peccat, sive talis conscientia sit dubia, ut *c. Nervi* 13. *dist. & c. Illud de Cler. excomm. minist.* sive sit ex credulitate levi, & scrupulosa, *c. Per tuas, il* 2. *de Simon. c. Inquisitioni, v. In secundo de sentent. excomm.* ponderando hæc jura, ut dixi supra *n.* 95. *& n. seqq. & n.* 246. sive sit ex credulitate, seu opinione probabili, ut in *d. cap. Inquisitioni, v. Verum.* Ergo multo magis peccat, si habeat conscientiam, quod actus sit illicitus, ex credulitate, seu opinione magis probabili. Quod sic ostenditur evidenter. Conscientia, quod spectat ad rem præsentem, nihil est aliud, quam credulitas, seu judicium de bonitate, vel malitia actus, ut colligitur ex D. Th. in 1. *par.* q. 79. *art.* 13. *in corpor.* &
261 ex D. Bonavent. in 2. *sent. dist.* 39. *n.* 19. Ad hujusmodi autem credulitatem pervenitur per quatuor gradus, ut optime declarat Bart. in *l. Admonendi n.* 19. *cum tribus seqq. ff. de jurejur.* & ex illo Bald. *in l. In bonæ fidei n.* 14. *C. De rub. cred.* Primus gradus est, cum quis incipit dubitare an actus sit malus, seu illicitus, vel non, & iste nihil habet credulitatis; nam dubitare quis dicitur, secundum Bartholum, quando non applicat magis animum suum ad unam partem, quam ad aliam; ideoque talis dubitatio non est gradus probationis, seu credulitatis, sed est illud, per quod pervenitur ad investigationem, quæ ad credulitatem perducit. Secundus gradus, qui dicitur primus probationis, est, cum quis ex aliquo levi judicio, vel ex aliquo levi argumento incipit inclinare animum suum in eam partem, quod actus sit malus, & talis appellatur suspicio, seu scrupulus, qui nihil est aliud, quam credulitas ex levibus conjecturis; & ideo plus habet credulitatis, quam dubitatio, sed minus, quam opinio; & hæc dicitur conscientia ex credulitate levi, seu temeraria, in *d. cap. Inquisitioni de sent. excomm.* & conscientia scrupulosa appellatur in *c. Per tuas, il* 2. *de Simon.* Tertius gradus, qui dicitur secundus probationis, est, cum quis ex fortioribus argumentis credit actum esse illicitum, non tamen est omnino certus: & hæc est opinio, quæ plus credulitatis habet, quam suspicio, & minus, quam plena credulitas: & hæc appellatur conscientia ex credulitate probabili, & discreta, *in d. c. Inquisitioni.* Quartus, & ultimus gradus, qui dicitur tertius probationis, est, cum quis habet certam credulitatem quod actus sit illicitus: & hæc appellatur fides, & plena credulitas, ut in *d. c. Inquisitioni in princ.* Constat autem apud omnes, eum, qui actum ex suo genere licitum credit esse peccatum mortale, ut levare festucam de terra, mortaliter peccare contra conscientiam, quamvis non contra legem Dei, si faciat actum illum, quia secundum Apostolum: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est, c. Quoniam omne de præscript. c. Liter. de restit. spoliat.* & omne, quod contra conscientiam fit, ædificat ad gehennam, quæ sunt verba textus in §. *Ex his, post c. Omnes* 28. *q.* 1. & declarat S. Th. *quodlib.* 8. *art.* 13. & egregie S. Bonaventura in 2. *sent. d. dist.* 39. *n.* 19. Quo fit, ut quanto proximius accedit aliquis ad certam fidem, seu plenam credulitatem, quod actus sit malus; tanto magis peccet contra conscientiam, si actum illum faciat, quia majori periculo se exponit, & quantum sapit credulitatis, tantum sapit determinationis ad peccatum. Quare si peccat is, qui agit cum conscientia dubia, nihil habens crudelitatis, utique magis peccat, qui agit cum conscieutia scrupulosa, cum habeat aliquid credulitatis quanquam levis: & adhuc magis peccat, qui agit cum conscientia ex credulitate, seu opinione probabili, & discreta, cum talis plus habeat credulitatis de malitia actus, quam ille, qui simplicem habet suspicionem; Ergo fateri oportet, longe magis peccare eum, qui de peccato habet conscientiam, seu opinionem magis probabilem, quia talis absque dubio propius accedit ad certam fidem, seu plenam credulitatem, quod actus sit malus, & ideo se exponit majori discrimini, & gravius offendit Deum, cujus præceptum magis contemnit, prout hi gradus distinguntur, & efficaciter probantur in prælegata decretali Inquisitione; ubi conjux, si habet conscientiam impedimenti dirimentis ex credulitate levi, & temeraria, potest exigere, & reddere debitum conjugale dummodo tamen prius hujusmodi conscientiam explodat, seu deponat: sed si habeat talem conscientiam ex crudelitate probabili, & discreta, potest reddere, sed non exigere debitum, ne contra legem conscientiæ committat offensam, ut ibi patet in 1. & 2. membro distinctionis. At vero si habeat certam fidem, seu plenam credulitatem de impedimento, non potest debitum exigere, nec reddere sine mortali peccato, ut ibi deciditur in princ. & concordat textus in *c. Literas de restit. spol.*

Sextum fundamentum est, quia in agibilibus quicun- 262
que non adhibet moralem diligentiam, quam debet, ad cognoscendum quod sit verum, vel falsum, absque dubio peccat, ut docet S. Thomas in 1. 2. *q.* 76. *ar.* 2. talis enim ignorantia cum sit eorum, quæ scire potest, & debet, dicitur vincibilis & affectata, quæ æquiparatur scientiæ, ut *c. ult.* 37. *dist.* & ideo non excusat a peccato omissionis, *c. Cum inhibitio de clandest. desponsat. c.* 2. & ibi glossa *in ver. affectata de tempor. ordin. lib.* 6. & optime declarat idem S. Th. ubi supra. Sed qui sequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non adhibet moralem diligentiam quam debet, & potest, ad cognoscendum quid sit verum, vel falsum; Ergo a peccato non excusatur.

Minor probatur, quia minime dicitur adhibere moralem diligentiam ad aliquod negotium recte peragendum is, qui sponte utitur mediis minus probabilibus & congruis ad illud recte expediendum: hic enim ut plurimum a fine aberrat, ad quem non pervenitur nisi per medium, *l.* 1. *de orig. jur. cum similibus.* Quis enim dixerit illum diligentiam adhibere, ut cognoscat peccatum, seu errorem, aut falsitatem, qui debita opera sequitur id quod magis apparet peccatum, & error, & falsitas, quam contrarium? Nam si magis probabilis appareat magis vera, oportet, ut illius contradictoria minus probabilis appareat magis falsa, quam vera, quia unam falsam esse necesse est, ut in 4. *Metaph. c.* 6. Ideoque S. Th. *quodlib.* 8. *art.* 13. ait: *quem peccare, si faciat contra legem, etiamsi non arbitretur facere:* quod intelligendum est, si non adhibuerit debitam intelligentiam, ut veritatem cognosceret.

Septimum fundamentum est, quia in nullo alio humano gravi negotio, in quo agatur de proprio cujusque commodo, seu interesse, sequitur quis minus probabilem partem, aut media minus verisimilia ad illius finem consequendum; & si quis illa sequatur, negligentiæ, seu culpæ ipsius imputabitur, §. *Igitur cum quis in fin. instit. de obligat. quæ ex quasi contractu, l. Hæredes,* §. *Non tantum, ff. Familiæ erciscundæ, l. In rebus, ff. de jur. dot. l. Si constante,* §. *Si maritus, ff. de solut. matrim.* Ergo multo minus id faciendum est in negotio animæ, in quo agitur de offensa Dei & de vita æterna; ac si id fiat, majori negligentiæ & culpæ erit imputandum, ad tradita per glossam 2. in *l.* 1. *ff. de pact.* & in Authent. *Ut cum de appellat. cognosc. Si quis* §. *de prædictis in v. Si enim, & in* §. *Sacræ in v. Exceptæ instit. de rerum divers.* Et constat ex D. Th. *d. quodlib.* 8. *in fin. art.* 13. ibi: *Periculose committit, & sic proculdubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem.* Confert tex. in *c. Ubi periculum de elect. lib.* 6.

Octa-

263 Octavum fundamentum est, quia in morali materia verum, vel falsum sufficienter ostenditur ex iis, quæ plerunque eveniunt, ut habetur in 1. *Ethic. c.* 3. prout enim communiter, & frequenter accidit, ita existimatur veritas se habere, *l. Evidens abest, ff. de ædil. edict. l. Eum qui probabilem, C. De Epis. & Cler. l. Ideo quia*, & ibi glossa 1. *ff. de legibus c.* 1. & ibi notant Jo. Calder. Card. Jo. de Imol. Abb. & DD. *de Cler. non resident.* Sed frequentius, & plerunque evenit, ut opinio minus probabilis sit falsa; Ergo qui in materia morali sequitur minus probabilem, posthabita probabiliori, sequitur id, quod ostenditur esse falsum.

Minor propositio patet, quia cum ex duabus opinionibus oppositis oporteat alteram esse falsam, ut in 4. *Metaph. c.* 6. & per D. Thomam in sæpius citato *quodlib.* 8, *art.* 13. necesse est fateri, falsitatem potius inesse illi opinioni, quæ minus habet rationis & probabilitatis, quam illi, quæ rationabilior, & probabilior est, *c. Capellanus de feriis*, Et cum in existimatione, & opinione fieri possit, ut mentiamur, ut dicitur in 6. *Ethic. c.* 3. *in princip.* & judicium, quod inititur opinioni, sæpe fallatur, & fallat, ut habetur in *c. A nobis, il* 2. *de sent. excomm.* quanto magis fallit, & fallitur judicium, quod innititur opinioni minus probabili, cujus opposita validioribus, & probabilioribus fulcitur rationibus?

Nonum fundamentum est, quia, ut inquit S. Th. *quodlib* 9. *art.* 15. *Omnis quæstio, in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur.* Sed qui consulit opinionem minus probabilem, non habet expresse veritatem, quin potius consulit id, quod plerunque contingit esse falsum, ut ostensum est in præcedenti fundamento; Ergo qui eam consulit, quæstionem periculose determinat, & consequenter exponendo se periculo peccati mortalis, mortaliter peccat, ut disertis verbis inquiunt S. Th. & Scot. supracitati *n.* 207.

Decimum fundamentum deducitur ex verbis Scoti alias relati in 4 *sentent, dist.* 17. *q. unic.* videlicet: *Ubi via est facilior, id est, magis in potestate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omissa illa, non attentet aliam difficilorem, & incertiorem, quia tunc se exponeret periculo salutis suæ, & videretur esse contemptor propriæ salutis.* Ita Scotus, Sed absque dubio via est facilior, & magis in potestate hominis, & certior ad peccatum vitandum sequi opinionem magis probabilem, & magis tutam, ad quam intellectus magis flectitur propter rationes validiores, quam ad contrariam minus probabilem, & minus tutam; Ergo tenetur quis sequi magis probabilem, nec potest, omissa illa, attentare aliam minus probabilem, & minus tutam, quæ proculdubio incertior, ac difficilior est, cum ad eam difficilius flectatur intellectus, quam ad oppositam: alioquin, ex sententia Scoti, exponit se periculo salutis suæ, & videtur esse illius contemptor. Ad hoc *c. Si quis positus, & c. Si quis autem de pœnit. dist.* 7.

Undecimum fundamentum est, quia cum utrinque sunt opiniones æquæ probabiles, tenetur quis ex præcepto sequi partem tutiorem; Ergo multo magis tenetur quis ex præcepto tutiorem partem amplecti, quando opposita est minus probabilis. Ut autem cum evidentia percipias vim hujus argumenti, apprehende stateram intellectus, qui lances appendit æquo libramine, ut dicitur in *c.* 1. & in *c. Abbate*, § *Præfatus de sentent. & re jndic. lib.* 6. & pone in lance dextera opinionem probabilem affirmantem actum esse licitum, quæ periculo vacat, ac tutior est: & in lance sinistra pone alteram opinionem æqualiter probabilem, quæ affirmat actum esse licitum & subest peccati periculo. Jam statera est in æquilibrio, cum pondera utrinque sint æqualia, & intellectus in neutram partem potest declinare: quia cum non sit ratio, cur magis declinet in partem dexteram, quam sinistram, in hac paritate contrariorum motuum cogitur quiescere, & stat suspensus, ac dubius, ut sexdecim solidissimis fundamentis monstratum est in quæstione præcedenti in 1. conclusione a *n.* 125. *usque ad n.* 171. & ideo in tali dubio tenetur ex præcepto sequi partem affirmantem, actum esse illicitum, quæ tutior est ut similiter probatum est in eadem quæstione in 2. conclusione a *d. n.* 171. *usque ad n.* 191. Pone modo in lance dextera stateræ opinionem probabilem, ac tutiorem, & in lance sinistra opinionem minus probabilem ac minus tutam. Certe lanx sinistra, quæ propter leviora motiva minus habet ponderis, minus etiam habet inclinationis, quam habeat, quando rationum pondera utrinque sunt æqualia. Item quantum assensus, & applicatio intellectus augetur in lance dextera, in qua sunt graviora motiva, tantum minuitur in lance sinistra, in qua motiva sunt leviora: ac proinde respectu partis sinistræ intellectus magis fluctuat, & vacillat circa veritatem opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, quam faciat, quando rationes in utraque lance sunt æqualis ponderis; & consequenter cum respectu partis sinistræ plus habeat fluctuationis, plus etiam habet indeterminationis, & indebiti modi operandi, secundum Cajetanum alias citatum in *opusc. tom.* 1. *respons.* 13. *dub. ultim.* Ergo, si intellectus non potest inclinari in opinionem probabilem, & periculosam, quando est in dubium propter æquilibrium rationum utrinque probabilium, multo minus potest in eam inclinari, quando illa est minus probabilis. Et per consequens cum magis probabiliter opinetur illicitum esse actum, & faciat illum contra inclinationem intellectus, & sic contra conscientiam, & dictamen rationis, & ex perversitate voluntatis; utique magis peccat, quam qui agit cum dubio. Præterea si in dubio non est liberum, neque licitum opinari partem, quæ non movet ad assensum, quando propter æquilibrium neutra movet; multo minus erit liberum, aut licitum opinari unam partem non moventem, quando movet contraria, sicut contingit in magis probabili; nam illa tantum, non autem opposita movere potest, ut patet in duobus trahentibus pondus in contrarium, quorum unus sit validior altero, quia validior solum movet. Ac demum, qui agnoscit unam opinionem esse probabilem, & aliam probabiliorem, in ordine ad sequendam licite minus probabilem, est in deteriori conditione, quam is, qui est in dubio, quia dubitans non inclinatur in hanc partem magis quam in illam, *l. In ambiguo, ff. de reb dub.* glos. *in rubr. ff. de jur. & fact. ignor.* Bart. *in l. Admonendi n.* 20. *ff. de jurejur.* & constat ex dictis in 1. *q. ad. n.* 125. *usque ad n.* 171. At, qui agnoscit unam esse probabilem, & aliam probabiliorem, magis inclinatur ad assensum probabilioris tanquam veræ, quam minus probabilis tanquam falsæ. Neque aliter, rebus sic stantibus, inclinari potest, cum non habeat libertatem ad libitum opinandi, sed violenter trahatur a fortioribus motivis, ut in 2. *de Anima text.* 153. & plenius ostensum est supra in 1. *fundam.* pro hac sententia *n.* 257. ergo qui falsam, opinatam, & periculosam sequitur, contra conscientiam agit, & plus peccat, quam qui est in dubio. Ac demum in dubio tutior pars est eligenda, & usus hujus regulæ necessarius est in dubio æquilibri, ut latissime probatum est supra in 2. *q.* Ergo multo magis est necessarius, quando dubium augetur ex parte illius opinionis, quæ affirmat actum esse licitum: ratio enim, quare hæc opinio in dubio æquilibri non potest eligi, est, quia habet annexum periculum, ut ibi demonstratum est; Ergo minus eligenda est, quando majus habet periculum; quod tunc utique accidit, quando de ea magis potest dubitari, quando de sua contradictoria. Certum autem est magis de ea dubitari, quando minus est probabilis, quam sua opposita; si ergo, quando est æque probabilis, non potest eligi, utique multo minus eligi potest, quando est minus probabilis.

Duodecimum fundamentum desumitur ex illo Eccles. 3. 27. *Qui amat periculum, in illo peribit*, quem locum citant in nostro casu plerique ex Theologis, ex quo sic formatur argumentum. Qui non vitat, quantum potest, periculum peccandi materialiter, quod quantum potest, id est, adhibita morali diligentia, vitare tenetur, ipse amat periculum, & perit in illo, seu peccat formaliter. Sed qui minus probabilem sequitur, relicta probabiliori, non vitat, quantum potest, periculum peccandi materialiter, quod quantum potest, seu adhibita morali diligentia, vitare tenetur; Ergo formaliter peccat. Major est evidens, & est S. Thomæ, & Scoti, quorum præcisa verba superius retulimus *n.* 207. & conceditur ab omnibus; nam omnes fatentur debere fieri moralem diligentiam in agibilibus, ut verum & rectum cognoscatur, & falsum & obliquum vitetur; & nisi quis illam adhibeat, non excusari ex ignorantia, quia est vincibilis, & affectata, quæ non excusat a peccato, *cap.* 2. *de tempor. ordin. liber.* 6. S. Thom. in 1. 2. q. 76.

q. 76. art. 2. & fusius dictum est supra in *6. fundam.* pro hac sententia, & patet etiam *n. 70. n. & 98.*

Minor proposito similiter patet, quia cum ex duabus opinionibus oppositis oporteat alteram esse falsam, ut sæpius repetitum est ex Philosopho in *4. Metaph. c. 6.* & D. Th. *d. quodlib. art. 13.* & falsitas verisimilius insit minus probabili, quæ debilioribus nititur fundamentis: utique qui illam eligit, relicta probabiliori, non vitat, quantum potest, periculum eligendi falsum, quod quantum potest, id est, adhibita morali diligentia, tenetur vitare. Et hic junge, quæ in propositio dicentur infra in 28. *fundam.*

265 Decimumtertium fundamentum deducitur ex lib. 3. Regum cap. 12. videlicet: *Respondit Rex populo dura, derelicto consilio Seniorum, quod ei dederant, & locutus est eis secundum consilium juvenum.* Ex quo loco arguitur sic. Reprehenditur Roboam, quod secutus sit consilium deterius, non enim apparet hoc ideo factum fuisse, quia concilium illud aliquam probabilitatem non haberet, videlicet populum esse tractandum dure, ne assuesceret sic libere loqui, & seditionem excitare; sed quia juniorum consilium prætulit consilio seniorum, non alia sane de causa, nisi quia melius hoc, quam illud censendum est. Ad hoc bonus textus in *c. De quibus 20. dist.* ibi: *Seniores provinciæ congrega, & eos interroga*, & pulcher textus in *c. ult. 84. dist.* ibi: *Gloria senum canities*; hæc vero canities sapientiam designat, de qua scriptum est: *Canities hominum prudentia est*; & ibi glossa 1. dat concordantes: Sed qui sequitur minus probabilem, probabiliori relicta, consilium sequitur deterius, & minus sapientum. Nam teste Philosopho in *1. Topic. c. 1. Probabilia sunt, quæ videntur sapientibus, & maxime notis.* Et probatur in *c. Quis nesciat*, ubi Præpositus *n. 7. dist. 9.* Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem, posthabita probabiliori, est merito reprehendendus. Et sane si licet amplecti minus probabiles opiniones, licet etiam vivere secundum consilium minus sapientum, imo plerunque desipientium, seu errantium; nam ex contradictoriis unam tantum esse veram necesse est, ut in *4. Metaph. d. c. 6.* & ut plurimum debet esse probabilior, & magis sapiens dicitur, qui de rebus judicat juxta earum pondera, quæ sunt momenta rationum, *c. Ego solis, 9. dist. c. Judicantem 30. q. 5.*

266 Decimumquartum fundamentum deducitur ex Aristotele in *2. de Anima text.* 152. ubi ait: *Intelligere, in quo est recte quidem prudentia, & scientia, & opinio vera, non recte autem contraria horum.* Ex quo loco arguitur sic: Recte intelligere, & sapere, est sequi opiniones veras sed qui sequitur minus probabiles, ut plurimum sequitur falsas, quia ut plurimum ratio humana post diligentem discussionem non fallitur. Nam ratione naturali discernimus quid sit bonum, & quid sit malum: signatum est enim super nos lumen vultus Dei, & hoc lumen est lex naturæ, quæ est impressio divini luminis in rationali creatura, ut inquit S. Thomas in *1. 2. q. 91.*
267 *art. 2.* & ex illo Fortunatus Garzia *de ult. fin. utriusque juris c. 1. n. 80. tr. com. tom. 1. pag.* 130. & lumen naturale intellectus nihil est aliud, quam manifestatio veritatis, ut idem S. Thomas docuit in *1. 2. q. 67. art. 1.* Unde vix aliquid reperitur contra naturalem rationem, quod non remordeat conscientiam, ut ait Bald. in *cons. 38. incip. D. Thomas in fin. lib. 1.* Item argumenta rei indicant ipsam rem, *c. Intelligentia de verborum signific.* Ergo qui sequitur minus probabiles, ut plurimum non recte intelligit, neque sapit; unde nec prudens censeri potest, nec bonus, quia cum ex duabus contradictoriis necessario una sit vera, altera falsa, & plerunque falsa sit minus probabilis, utique talis voluntarie, ac reluctante conscientia sequitur id, quod plerunque est contra veritatem. Ad hoc bonus text. in *c. Abbas sane*, §. *Ceterum*, ibi: *Nec etiam Judex ipse, cognita realiter veritate, pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia, & secura, de sent. & re judic. lib. 6.*

268 Decimumquintum fundamentum deducitur ex *c. In Canonis 19. dist.* ubi Aug. ait: *In illis scripturis, quæ non ab omnibus recipiuntur, præponendas eas esse, quas plures graviores que recipiunt, eis, quas pauciores minoris que authoritatis Ecclesiæ tenent*; Ergo, ex sententia August. juxta plura, & graviora motiva est judicandum; ac proinde opinio probabilior semper est sequenda.

Decimumsextum fundamentum sumitur ex S. Joanne Chrysostomo, sive Auctore imperfecto in Matth. cujus tamen authoritas gravis est apud Theologos, & crebro ab illis citatur; ait enim *Homilia 44. in c. 23. Si vestimenta empturus gyras unum negotiatorem, & alterum, & ubi meliores vestes inveneris, & pretio viliori, ab illo comparas: quomodo non oportet populum circuire omnes Doctores, & inquirere, ubi sincera veritas Christi venundatur, & ubi corrupta, & veriorem eligere plusquam vestimentum?* Et superius dixerat tales esse inexcusabiles, si errant in fide. Cujus testimonium valde etiam redarguit Authores modernos, qui ausi sunt affirmare tutum esse in conscientia eum, qui propositum habet varios DD. consulendi, quousque inveniat aliquem respondentem juxta desiderium suum, ut dixi supra *n. 30.*

269 Decimumseptimum fundamentum sumitur ex Tullio in *libro de Senectute*, ait enim: *Magnæ felicitatis est veras opiniones in senectute saltem assequi.* Sed veras opiniones per rei evidentiam assequi non possumus, cum moralia saltem ut in pluribus non sint demonstrabilia, ut ex Philosopho dictum est *n. 50. & 51.* Ergo ut veras assequamur, magis probabiles sequi debemus, non autem minus probabiles, quæ plerunque sunt falsæ, ut dictum est in 14 *fundamento.*

270 Decimumoctavum fundamentum sumitur ex D. Thoma *quodlib. 3. art. 10.* ubi docet: *In his, quæ ad fidem, & mores pertinent, nullum excusari ex simplicitate, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri;* & reddit rationem dicens: *In rebus enim dubiis non est de facili præstandus assensus.* Intelligit ergo S. Doctor de dubio, quod oritur ex diversitate opinionum, ideoque peccare illum, qui eas non examinat, ut sequatur veras, sed facile sequitur alterutram propter authoritatem alicujus Doctoris. Et *quodlib. 8. art. 13.* affirmat, *Cum sint contrariæ opiniones de aliquo articulo, oportet ad hoc, ut quis excusetur a peccato, ut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducatur, & post adhibitam diligentiam non inveniat aliquid, quod eum moveat ad credendum esse illicitum id, quod agere intendit.* Sed qui sequitur minus probabilem, relicta probabiliori, utique invenit aliquod, quod eum movet ad opinandum illud esse illicitum, imo quod magis movet, quam moveat ad opinandum illud, quod putat esse licitum, & ex contrarietate opinionum in dubitationem adducitur: imo in pejori statu reperitur, & magis culpabiliter agit, quam ille, qui est in dubio, quia agit contra inclinationem intellectus in alteram partem, & sic contra dictamen rationis propter fortiora motiva, quæ sunt in magis probabili, quam relinquit, ut evidenter monstratum est supra in *11. fundam.* pro hac sententia; Ergo iste præstat facilem assensum his, quæ dubia sunt, quin potius his, quæ magis apparent falsa, quam vera, contra Angelicum Doctorem, & cito credit, ideoque levis est corde contra divinum testimonium, *Eccles. 19.* id est, imprudenter agit, & peccat.

Et confirmatur, quia S. Th. vult in contrarietate opinionum, si una amplectenda est, ita nobis alteram improbabilem videri, ut nihil nos moveat, quin nostram indubitatam teneamus. Quanto minus igitur ille concederet nos posse illam amplecti, cujus contraria ita nos moveat, ut solidiora argumenta veritatis illam habere existimemus? Quam longe, quæso, distant a sensu tanti Doctoris illi, qui, quantumvis reluctante conscientia, quæ sequitur validiores rationes, & fortiora motiva, nituntur eam detorquere in eam partem, in quam præponderante parte contraria, nullo modo, neque etiam Physice, inclinari potest? Nonne hoc est formare conscientiam contra conscientiam, & opinari non secundum apparentiam rei, sed fingere verum ex nostro arbitrio, adversus ea, quæ diximus supra in *1. fundam.* pro hac sententia.

Decimumnonum fundamentum est, quia jura expresse determinant in varietate opinionum eligendam esse magis probabilem, *Clem. un. §. fin. ibi: Opinionem secundam tanquam probabiliorem, &c. duximus eligendam, de Summa Trinitate, & fide Catholica, c. Capellanus*, ibi: *Sed posterior sententia melieri, & subtiliori nititur ratione*, atque ibidem notant Abb. & Doct. *de feriis, l. Idem cum eodem in fin.* cum ibi notatis per Bald. Angel. & DD. *ff. de jurisdict. omn. judic. l. Æmilius, ff. de minor. leg. Pater, ff. de evict.* & textus fortius in §. *Item pretium inst. de empt. & vend.* ibi: *Sed Preculi sententia dicentis, permutatio-*

rationem propriam esse speciem contractus, merito prævaluit, cum & ipse aliis Homericis versibus adjuvaretur, & validioribus rationibus argumentaretur. Pondera illud adverbium, *Merito*, quod idem importat, quod rationabiliter, & de jure, ut *l. Cum de lege, ff. de probat. l. Merito, ff. pro socio, l.* 3. *ff. de penu legata, l.* 1. §. *De loco publ. fruen.* Unde ille text. efficaciter probat, rationis & juris esse, ut in contrarietate opinionum prævaleat probabilior, & solidioribus argumentis vallata, & ideo jure optimo sententia illa Proculi dicitur esse verior in *l.* 1. *prope fin. vers. Sed verior, ff. de contrah. empt.*

271 Vigesimum fundamentum deducitur ex formulis loquendi, quibus utuntur Doctores classici in opinionibus eligendis, & in decidendis quæstionibus. Nam glossa, Innocentius, Speculator, & alii eo celebriores Canonistæ hoc fere observant. Aliquando enim simpliciter referunt plures opiniones, & nullam expresse approbant: & tunc censentur transire cum illa, quam recensent ultimo loco, glos. in *l. Qui filium circa fin. ff. ad Trebellian.* Hostiensis, qui loquitur de opinionibus Innocentii in *cap.* 1: *de pœn. lib.* 6. Et de opinionibus glossæ, Innocentii, & Speculatoris scripserunt Bald. & Angel. in *l. Si idem cum eodem*, §. *fin. ff. de jurisdict. omn. judic.* Nisi primo glossa ponat aliquam opinionem, & postea subjiciat, Alii dicunt, seu, Quidam dicunt: quia tunc prima censetur opinio glossæ, ut per Jas. in *d.* §. *fin. n.* 3. & Dec. in *c.* 1. *prope fin. supra eodem*, ubi limitatur etiam duobus aliis modis. Aliquando cogitando reliquunt, cum præ dubio non audent aliquid determinare. Plerunque autem, aut unam
272 opinionem refellunt, & aliam expresse approbant, aut simpliciter uni adhærent, & censentur contrariam reprobare, licet id clare non explicent, ut notant Legistæ in *d. leg. Si idem cum eodem*, §. *fin. ff. de jurisdict. omn. judic.* & Canonistæ in *d. c.* 1. *supra eodem*. Porro Juristæ, præsertim in lecturis, ex duabus opinionibus nonnunquam unam dicunt communem, aliam melioribus rationibus fulciram: unam veriorem esse, æquiorem alteram: unam defendi posse in via disputativa, seu in puncto juris, sed contrariam sequendam esse in consulendo, & judicando, & alias his similia. At vix reperies classicos Canonistas in moralibus, & spectantibus ad salutem animæ unam sententiam sequutos fuisse, & asseruisse oppositam esse probabilem, & ad praxim deduci posse. Et
273 quamvis sæpe affirment aliquid esse probabilius, seu verius; non tamen inde licet inferre, ut senserint contrarium esse probabile, aut verum, quæmadmodum perperam deducunt aliqui ex recentioribus. Quinimo per ea verba censentur approbare opinionem, quam dicunt probabiliorem, & contrariam refellere, ut per Joann. Andr. in *c. Literas colum.* 2. *v. Melius*, & in glossa *supra eod. v. De restit. spoliat.* & probatur in *Clem. unic. in fin. de Summa Trinitate, & fide Catholica*, ubi in articulo illo, *An infantibus in Baptismo infundantur virtutes*, relatis duabus opinionibus, eligitur affirmativa tanquam probabilior. Et tamen glossa ibi in *v. Dirigendam*, & DD. communiter asserunt sententiam illam esse ab omnibus tenendam, & contrariam rejectam censeri. Ad idem textus in *c. Tertio loco in v. Consultius de præsumpt.* Imo Jurisconsultus in *d. l. Si idem cum eodem*, simpliciter recenset duas oppositas Jurisconsultorum sententias, & neutram ex illis approbat, sed tantum in fine ait: Illorum sententia probabilior est. Et tamen per hæc verba opinionem illam censeri approbatam, nec quenquam posse contrariam sequi, firmant ibi Bald. Angel. Jas. & ceteri DD. Et concordat textus in *l. Pater, v. Sed videamus ne*
274 *probabilibus dicatur, ff. de evict.* Nec refragatur textus in *cap. Cum Marthæ*, §. *Quæsiviisti de celebrat. Missarum.* Nam respondetur articulum, de quo ibi, videlicet: Utrum in Sacramento Altaris aqua cum vino transmutetur in sanguinem, neque ad fidem, cum non sit diffinitus ab Ecclesia, neque ad mores pertinere. Unde non mirum, si inter opinionem Scholasticorum illa probabilior judicetur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari; & tamen dicatur non esse inconveniens, vel absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur. In his enim licitum est sequi opinionem minus probabilem, secundum S. Thomam, Innocentium & alios supracitatos *n.* 16. *& seqq.* Præterea in *d.* §. *Quæsiviisti*, ex eo, quod Pontifex dicat unam sententiam esse probabiliorem, non censetur contrariam respuere, quia hoc expresse declarat in *v. Sed nec conveniens*, sicut fit in *c. Literas*, ibi: *Nos autem ad præsens nullam de prædictis sententiis reprobamus, de restit. spol.* Ergo oppositum est dicendum, cum Canon expresse non declarat se non damnare sententiam contrariam, sed simpliciter unam eligit tanquam probabiliorem, juxta terminos d. *Clem. un.* quæ hoc modo conciliatur cum *d.* §. *Quæsiviisti*. D. Th. vero, adductis hinc inde argumentis, semper ultimo loco docet quid tenendum, & respondet objectis; idemque fere observant reliqui graviores Theologi. Sed & Patres ubique docent, quid nos tenere oporteat, nec unquam in spectantibus ad mores memini me legisse eos relinquere nobis libertatem eligendi opinionem, quam maluerimus. Imo Augustinus *de unico Baptismo liber. 7. cap.* 35. in re gravi, & dubia non ausus quidquam diffinire, censet Divinum judicium concordi oratione, & impensis supplici devotione gemitibus esse imploran-
dum, Quod refertur in *c. Solet de consecr. dist.* 4.

Vigesimumprimum fundamentum est, quia opinio 275
communis proculdubio est probabilis; nam secundum Philosoph. 1. *Topic. c.* 1. *Probabilia sunt quæ videntur omnibus, vel pluribus.* Ideoque est amplactenda in judicando, & consulendo, ut est text. qui ad hoc communiter allegatur in *l.* 1. ibi: *Sane crebrior apud veteres opinio est*, ubi Bald. notat *ff. De off. quæstor.* & in *c. Novimus de verbor. signific.* & tradit Alexander *cons.* 134. *Præviso themate in fin. liber.* 1. *& cons.* 22. *Viso processu circa fin. liber.* 2. Felin. in *capitul.* 1. *col. penult. versicul. Nono fallit sup. eod.* Dec. *cons.* 131. *Revocatur in extremis verbis.* Idque facile admitunt Theologi illi, qui, ut dicemus in *ult. q. in princ.* putant opinionem reddi probabilem etiam ex 276
sola authoritate unius Doctoris. Et tamen non licet opinionem communem sequi, si contraria sit probabilior, seu quod idem est verior, & melioribus rationibus subnixa, ut est textus in *c.* 1. *de iis, quæ fiunt a major. par. c.* in *c. Sane quippe* 9. *dist.* & in *l.* 1. §. *Sed neque, C. de veter. Jur. enuclean.* ubi Justinianus ait: *Sed neque ex multitudine Auctorum, quod melius, aut æquius est judicate, cum possit unius forsan, & deterioris sententia, & multos, & majores aliqua in parte superare.* Et tenet Hostien. in *c.* 1. *in fin. sup. eod.* dum ait: *Communem opinionem semper esse tenendam, nisi notorie male dicat, vel rationabiliter convincatur, quod bonus Judex, & acutissimi ingenii æstimabit*: & sequitur ibi totidem verbis Jo. Andr. *itidem in fin.* & alii comuniter. Ideoque in Nicæna Synodo etsi aliquibus videretur statuendum esse, ut Episcopi, & Presbyteri ab uxoribus, quas ante consecrationem duxerant, abstinerent; tamen Synodus laudavit sententiam solius Paphnutii tanquam probabiliorem, licet nuptiatum esset inexpertus, ut refertur in *c.* 277
Nicena 31. *dist.* quem textum ad hoc propositum ponderant glos. in *c. Capellanus in v. Rationabiliter de feriis.* Et est communis opinio, ut dicemus infra *n.* 347. Ratio est, quia ad summum opinio communis habet vim consuetudinis, secundum Bald. hic in *n.* 8. At consuetudo rationem non vincit, *leg.* 2. *C. Quæ sit longa consuetudo, leg. Quod non ratione, ff. de legib. c. fin. de consuet.* Ergo 278
nec opinio communis. Imo ut dicebat Durandus in prologo, dimittens rationem propter authoritatem humanam, incidit in insipientiam bestialem. Ad hoc bonus text. in *c. Ego solis*, juncta glos. in *v. Quantalibet*, & in *c. Neque quorumlibet* 9. *dist.* Et quamvis sequens communem opinionem, postabita veriori, excusetur a pœna in 279
foro esterno, eo quod oppinio communis indicat errorem probabilem, ut est text. cum gloss. in *c. Unico postul. Prælat. lib.* 6. tamen non excusatur in foro conscientiæ, ut ex mente Innocentii declarat Bart. in *l. fin. C. De pœn. judic. qui male judicant*; quia debuit eligere eam, quæ validioribus rationibus firmatur, §. *Item pretium inst. de empt. & vendit. & l. Edicto, C. de edict. D. Adriani toll.* secundum eum, & sequitur Silvest. in *v. Opinio n.* 2. Quamobrem si opionio communis est probabilis, & tamen non licet eam sequi, si opposita sit magis probabilis; Ergo non licet sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori.

Vigesimumsecundum fundamentum sumitur ex Baro- 280
nio ad annum 435. ubi refert edictum Theodosii, tenoris infrascripti, videlicet: *Ubi diversæ sententiæ proferuntur, potior numerus vincat Authorum, vel si numerus æqualis sit, ejus partis præcedat authoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus emineat, qui ut singulos vincit, ita cedit duobus,* Hæc ibi. Si igitur ex edicto tanti Imperatoris sequenda

est

est opinio, quæ probabilior est ex principio extrinseco authoritatis, cur itidem non sit sequenda, si probabilior sit ex principio intrinseco rationum, aut ex intrinsecis, & extrinsecis simul junctis? Confert text. in *c. Prudentiam*, §. *Ille quippe de off. deleg.* & in *l. Duo ex tribus*, *ff. de re judic.* & quod notat Feder. de Sen. *cons.* 1. *n.* 2. *v. Præterea sive dicamus*, & *n.* 3. *v. Præterea ad hoc*.

281 Vigesimumtertium fundamentum est, quia probatio plenior absorbet, & confundit minus plenam directe oppositam, *c. Proposuit de Cler. excomm. ministr.* gloss. in *c. In nostra in verb. Mentionem de procurat.* Gemin. *consil.*
282 27. *Super dubiis in princ.* & *n.* 11. Et ideo testes numero plures in concursu prævalent paucioribus, *cap. Licet. de probat. c. In nostra de testib.* Feder. de Sen. *cons.* 185. *Super eo in princ.* & prævalet probatio, quæ majori numero testium est munita, Bald. *cons.* 452. *Qui melius in princ. lib.* 4. Et est regulare, quod probatio potentior extinguat minus potentem, Soccin. *cons.* 54 *n.* 13. & *n.* 18. *lib.* 4. Alex. *cons.* 84. *n.* 7. *lib.* 7. Cravet. *cons.* 6. *n.* 50. Rursus in discordia prævalet judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, *c. Prudentiam de off. deleg. c. In canonicis* 19. *dist.* Anchar. *cons.* 157. *Summæ prudentiæ n.* 3. ideoque DD. numero plures prævalent paucioribus, *l.* 1. ibi; *Sane crebrior apud veteres opinio est*, *ff. de off. q. c. Novimus*, ibi: *Et quorundam sit opinio a pluribus approbata*,
284 *de verb. signific.* & dictum est supra in 21. *fundamento n.* 275. Rursus duæ rationes vincunt unam, *l. Nam & si*, & ibi communiter scribentes, *ff. de inoff. testam.* Bart. in *Authent. Itaque n.* 1. *C. cum de succession.* & ratio fortis minus fortem tollit, argum. *l. Si duo Patroni*, §. *Marcellus*, *ff. de jurejur.* & argum. gloss. in *c. Cum inter. R. in v. Episcopi munus de elect.* & tradit Barbat. *in repet. leg. Cum acutissimi col.* 2. *C. de fideicommiss.* & Antonius Nicellus *de concordia glossar. n.* 32. *tract. comm. tom.* 1. *fol.*
284 211. Sive igitur sumatur probabilitas ex principio extrinseco authoritatis, sive ex principiis intrinsecis rationum, semper opinio probabilior, quæ pluribus nititur Authoribus, aut validioribus fundamentis, absorbet, confundit, ac destruit minus probabilem, quæ pauciores habet Authores, ac leviora motiva. Ad quod est textus optimus in *d.* §. *Item pretium instit. de empt. & vendit.* & in *l.* 1. *ff. eodem*. Et sic in concursu probabilioris, opinio non est probabilis; sed reprobabilis.

285 Vigesimumquartum fundamentum deducitur ex more & consuetudine civitatum, rerumpublicarum, & regnorum totius Orbis, secundum quam decidi solent, ac terminari causæ, & controversiæ ex pluralitate suffragiorum: & sic sequendo magis probabilem ex principio extrinseco authoritatis. Quæ consuetudo est etiam juri communi conformis, quo statutum est ut in omnibus actibus universitatum semper prævaleat sententiam majoris, ac sanioris partis, ut de electionibus est cautum in *c. Licet de vitanda in fin.* & in *c. Quia propter de elect.* cum multis similibus: & de postulatione in *c. Scriptum eodem tit.* & de præsentatione in *c. Quoniam de jur. patron.* & de collat. tradit Feder. de Sen. *d. cons.* 1. *n.* 3. *ver. Et hoc etiam declarat*, & de actibus capitularibus in *c. Cum in cunctis de his, quæ fiunt a major. par. c.* & *c. fin.* & generaliter de omnibus actibus Universitatum in *l. Quod major. ff. Ad municipalem in l. Nulli*, *ff. Quod cujusque univers. nomin.* & in *l. Nominationem. C. De Decurion. lib.* 10. Feder. de Sen. *d. cons.* 1. *in princ. v. Hoc præsupposito*, Cur ergo non idem dicendum in controversiis moralibus, ut sententia probabilior prævaleat minus probabili? Quippe pars probabilior potest dici pars major ex principio extrinseco, cum habeat Authores numero plures, & graviores, ut *c. In canonicis* 19. *dist.* Item dici potest pars sanior ex principiis intrinsecis rationum, tum quia nititur motivis magis rationabilibus, tum quia propter majorem conscientiæ securitatem præfefert majorem Dei zelum, quam opposita minus probabilis, & minus tuta. Ad text. in *c. In Genesi de elect.*

286 Vigesimumquintum fundamentum sumitur ex Decretis Capitulorum Generalium, & Constitutionum nonnullarum Religionum, quæ præcipiunt suis subditis Regularibus, ut in controversiis moralibus sequantur opiniones magis probabiles, ut in specie ex Decreto Quinti Capituli Generalis Clericorum Regularium Theatinorum, & ex duobus epistolis pastoralibus Generalis ejusdem Religionis; quas quidem Constitutiones obligare sub reatu peccati mortalis defendit novissime Antonius Merenda in *suo tractatu de hac materia in præfatione pag.* 174. *n.* 485. & 486. & superius *pag.* 4. *num.* 8. redarguit Authorem, qui evulgavit libros de casibus conscientiæ, in quibus profitetur se sequi modum determinandi probabilitatem opinionum Constitutionibus sui Ordinis minime congruentem. Idem constat ex Constitutionibus Ordinis Santissimæ Trinitatis Redemptionis captivorum, *cap.* 3. *de off. Patrum Lectorum*, ubi sic legitur: *In opinionum delectu habeant Patres lectores specialem advertentiam, & enixe studeant communiores, magisque probatas sententias tueri, nec ad ostendendam ingenii subtilitatem adducant opiniones obsoletas, absurdas, inutiles, præcipueve falsas, aut minus probabiles.*

Vigesimumsextum fundamentum deducitur ex instruc- 287
tionibus Synodalibus R. P. D. Antonii Godeau Episcopi Grassensis ex Gallico idiomate translatis in hæc verba: *Si Confessores omnes unanimiter abstinerent a tanta indulgentia, quas peccatores abuntur, eisque eandem viam ostenderent pravos habitus dimittendi, atque ad Cælum perveniendi: ambigendum non esset, quin in Christianis cerneretur notabilis mutatio. Censeo abstinendum quidem esse a ferro, & igne extra casus extremitatis; sed ubi extremitas advenerit, negari non potest, quin ferro, & igne utendum sit, & consultius ægrum impellere ad gemitus, & clamores, quam sinere ut moriatur. Quoties Judæi scandalizati sunt ex sermonibus Christi Salvatoris nostri? nunquid propterea immutati sunt? lenivit præcepta sua abnegatione sui ipsius, crucis amore, mundi abrenunciatione, & odio rerum omnium, quæ seculum redolent. Nunquid Christianus est vir deliciarum? Quippe illius vita, ut Tridentinum Concilium adstruit, perpetua pœnitentia esse debet. Quod si verum est de Christiano, quid de peccatore, qui Christiani nihil habet præter nomen, & qui gloriosam hanc qualitatem sæpius fœdavit? Quomodo arcta erit via, quæ ducit ad Cælum, & a paucis inventa, si maximæ, quæ hodie vigent, sunt veræ, quibus mediantibus, hac via tantopere est plorata, per quam nemo est, qui incedere non possit percommode cum suis ambitionibus, usuris, luxibus, superfluitatibus, ac deliciis? Nonne verum est hodie in multis occasionibus satis esse, ut quis ingenium habeat ad rectificandas cum dexteritate suas intentiones ad multa peccata vitanda? Christus ait, Cælum esse pro idiotis, & parvulis, id est, pro humilibus, & simplicibus. Verum hoc nostro seculo juxta magis communes, magisque receptas propositiones, Cælum est tantummodo pro ingeniis subtilibus, & pro magnatibus, pro quibus assidue conclamatur pax, pax, & qui in vita canonizantur in statu longe dissito a sanctitate. Quam mensuram accipiunt majori ex parte directores conscientiarum, qui si non pro commoditate pœnitentium, certe pro sua existimatione, & mundi judicio minime respiciunt ad veram Dei gloriam, nec ad regulas Evangelii, nec ad Sanctorum exempla, nec ad proximi detrimentum, ut merito dicere possimus cum Psalmista:* Salvum me fac Deus, quoniam defecit Sanctus, & diminutæ sunt veritates a filiis hominum. *Ex recta administratione Sacramenti Pœnitentiæ dependet instauratio Ecclesiasticæ disciplinæ ac morum reformatio in Christianis. In declarationibus casuum con-* 288
tingentium sequimini hoc generale axioma, ut eligatis semper eam opinionem, per quam Deus magis glorificatur, & quæ majorem habet conformitatem cum arcta via Evangelii. Maxima valde periculosa est illa, quæ hodie currit inter nonnullos Confessores, quod possumus relinquere probabiliorem opinionem, ut sequamur minus probabilem: & probabilem censeri, si duo Authores illam doceant, imo & si unus duntaxat. Etenim aperta hac via, vix reperies actionem ullam pravam, quæ non sit licita.

Vigesimumseptimum fundamentum sumitur ex quam- 289
plurimis assertionibus, quas Parochi Parisienses, & Rothomagenses universo Clero Gallicano paucis ab hinc annis proposuerunt non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas, inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet, a peccato immunem esse, qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam sequitur minus probabilem, minusque securam, ut fusius patebit infra *numer.* 336. Judicium autem tam magni cœtus Presbyterorum, qui in Urbibus Regni præcipuis animas regunt, & conscientias dirigunt, parvi non est faciendum, *capitul. Prudentiam*, §. *Illa quippe*, *versicul. Integrum enim est*

judi-

judicium de off. deleg. cum concordantibus, de quibus ibi per glossam *in v. Plurimorum*.

Vigesimumoctavum fundamentum est, quia imprudenter agit, qui pro regula suarum operationum utitur judicio probabili, sequiturque opinionem, quam solum putat probabilem esse, minime reflectens ad motiva partis oppositæ, ut probatum est vigintisex fundamentis *in* 1. *q.* 1. *n.* 59. *usque ad n.* 111. præsertim *n.* 66. *&* 69. *&* 70. *& seqq.* Agit autem imprudentius, qui ex duabus opinionibus æque probabilibus sequitur minus tutam, ut similiter est probatum latissime in 2. *q.* 4 *n.* 171. *usque ad* 229. Ergo agit imprudentissime, qui sequitur minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, quia tunc magis accedit ad illud extremum, quod probabilius potest esse falsum, cum ejus contrarium probabilius sit verum: opinio enim minus probabilis in concursu probabilioris magis habet speciem mali, quam boni; nam quanto sua contradictoria magis apparet vera, tanto hæc minus probabilis apparet falsa, ut constat ex dictis supra in 11. fundam. In rebus autem ad sa-
290 lutem animæ pertinentibus, ut dicit Augustinus *in l.* 1. *Baptis. c.* 3. *graviter peccat, qui certis incerta præponit; & magis incaute agit, qui majori periculo se exponit, c.*
291 *Ubi periculum de elect. lib.* 6. *gloss.* 1. *in c.* 2. *de Juram. cal. gloss. fin. in c. Venerabilis de testib. Et profecto nunquid non imprudens ac temerarius dicendus esset, qui sponte ingrederetur silvam, quam probabilius crederet obsessam esse a latronibus, & grassatoribus?* ut per D. Ambrosium Psalmo 1. *Quive ultro se in altum puteum dimitteret per funem, quem probabilius judicaret protinus confractum iri? Aut qui cum medicamentum tutum haberet, tamen illud sumeret, quod probabilius putaret esse mortiferum? Aut qui in duello pugnaret cum milite strenuo, ac forti, a quo probabilius opinaretur se fore interficiendum? Aut qui cum decem millibus bellum committeret adversus Regem, qui cum vigintimillibus veniret ad se?* ut Lucæ 14. *Rursus transeundum est mihi flumen: consulo aliquot viros fide dignos, an vadum sit tutum: respondent illi esse tutum, & plures sæpe transmeare, nec alicui unquam aliquid mali accidisse. Si ergo illorum auctoritate, & probabilibus rationibus adductus flumen ingrediar, non sum dicendus imprudens, aut temerarius, licet securius possim per pontem transire. At si volenti mihi flumen ingredi occurrant viri multo plures, & majoris auctoritatis, ac fidei, obtestantes flumen esse profundum, ac rapidum, & multos in eo periisse, ac proinde periculosum esse illi se committere: certe si eorum testimonio, & rationibus validioribus auditis, flumen intrarem: non solum imprudens, ac temerarius, sed etiam fatuus dicendus essem, & merito culpæ meæ omnes adscriberent, si quid in aquis mihi deterius contingeret.* Alia periculorum exempla his similia habes apud S. Basilium *de Instit. Monach. cap.* 74. & S. Jo. Grysost. *hom.* 9. *sup. Epistolam ad Thessalonic. Porro quisquis periculum non æstimat, temerarius dicitur*; Archid. & Jo. Andr. *in c. Quia plerique in princip. de off. ordinar. lib.* 6. imo stultus, & fatuus, secundum gloss. *in cap.* 1. *in v. temerarius*, & ibi Joan. Monach. & Jo. Andr. *de sent. excomm. eod. lib.* Quæ cum ita sint in periculo salutis corporis, longe magis vendicant sibi locum in periculo salutis animæ, quæ corpori est præponenda, ut arguit gloss. *fin. in. c. Ille autem* 32. *q.* 5. *Ad hoc c. Sedulo* 38. *dist. c. Præcipimus* 12. *q.* 1. *& c. Solicite de major. & obed.* Pulchre Abb. *in c. Literas n.* 25. *restit. spoliat.* Itaque maxime imprudens est ac temerarius, ne dicam fatuus, quisquis eligit opinionem minus probabilem, ac minus tutam, & exponit se salutis periculo, *cap. Significasti, il* 2. *& cap. petitio de homic.* & propterea lethaliter peccat secundum S. Th. *quodlib.* 8. *ar.* 13. Scotum superius relatum *n.* 208. Silvest *in v. Dubium q.* 2. *n.* 4. Cajetan. *in opusc. tom.* 1. *tr. ult. & in Sum. in v. Opinio*, Palcot. *de Sacr. Consist. Consult. par.* 5. *q.* 13. *v. Quod vero:* facit text. *in c. Quia periculosum, de sent. ex-excom. lib.* 6, ubi Archid. *in princ.* ait: Quia periculosum, ideo vitandum, *in c. Maritus* 93. *dist. & in l.* 1. §. *Si quis*, ibi: *Nam magis consulendum*, de Carboniano edicto. Et his adde, quæ dicta sunt supra in 12. fundamento pro hac sententia.

292 Vigesimumnonum fundamentum deducitur ex pluribus absurdis, quæ sequuntur ex doctrina de libera electione opinionis minus probabilis: quæ quidem absurda sunt adeo gravia, ut diviserint ab invicem auctores contrariæ sententiæ, & inter se pugnare coegerint; nam alii absurda illa ingenue fatentur, sed rationem aliquam conati sunt invenire, secundum quam hæc doctrina generaliter proposita sit limitanda in certis casibus, & cum aliquibus declarationibus intelligenda. Alii vero contra animadvertentes, hujusmodi limitationes afferri sine ullo fundamento veræ rationis, audacter negant illa esse absurda, quanquam reluctante conscientia; quod enim asserunt absurdum non esse, imo prudenter & licite fieri, id ipsi agi secum nullo modo vellent, nempe si ægrotarent, quærere Medicum, qui viam minus probabilem sequeretur in eis curandis; aut si litigarent, putantes se litigare pro justitia, habere judicem, qui pro minus probabili contra magis probabilem judicaret, & alia ejusmodi, quæ oretenus tantum concedere possunt ut vera, ad text. *in l.* 1. ibi, *non verbotenus, ff. Quod quisque juris*.

Itaque vigesimumnonum fundamentum deducitur ex 293
primo absurdo, quod est de Medico. Nam ex libera electione opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, sequitur, ut Medicus curans ægrotum, cui magis probabile sit medicamentum non profuturum, minus vero probabile profuturum, cum habeat aliud in promptu, quod magis probabile est profuturum fore, possit licite tunc dare illud medicamentum, quod minus probabiliter esset profuturum, relicto eo, quod probabilius posset prodesse. Rursus posset dare medicamentum, quod magis probabiliter obesset, & minus probabiliter prodesset, & sic probabilius occideret. Hoc autem esse perquam absurdum, vel ex eo manifestum est, quia nemo vellet talem Medicum, Arg. *l.* 1. *ff. de decr. ab Ordin. facien.* & satis constat ex dictis Innocentii, Joan. Andr. & aliorum, quos supra retulimus *n.* 250. Et quamvis negent id esse absurdum, Azor. *institut. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 17. *q.* 11. Aragonius 2. *q. quæst.* 63. *ad dubium penultimum*, Salas 1. 2. *q.* 21. *tract.* 8. *disp. unic. sect.* 15. *an.* 156. tamen convincitur ratione illa naturali, & evidenti, quia, ut prædixi, nemo eligeret sibi Medicum, qui probabilius occideret, quam sanaret; & siquis tamen eligeret; aut probaret, hunc ergo censerem magis ægrum mente, quam corpore; stultus enim, & fatuus dicitur, qui discrimini se committit, *gloss. in cap.* 1. *in v. Temerarius*, & ibi Joan. Menoch. & Joan. Andr. *de sent. excomun. lib.* 6. Ta- 294
lis igitur est merito reprobandus, idque non propter ignorantiam, sed propter malitiam, quia non Medici officium implet, sed homicidam agit, juxta text. *in cap. Absis* 50. *distinct. in fin.* ubi dicitur: *Hoc non est curare, sed si dicere verum volumus, occidere*. Et hoc non alia ex causa, nisi quia minus probabilem sequitur relicta probabiliori, atque tutiori. Alii vero, ut vitent absurdum, sibique & ægroto consulant, respondent, teneri Medicum sequi partem magis probabilem, & magis tutam, ut Suarez, Sanchez, & alii apud eum in Decalog. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 41. Et sic limitant generalem doctrinam, ut non procedat in Medico. Hujusque limitationis duplicem afferunt rationem; una est Suarez, quam reprobat Sanchez, & nos paulo infra examinabimus; altera est ipsius Sanchez, videlicet quia Medicus tenetur sequi partem tutiorem, non quidem ex obligatione justitiæ, & sui officii, sed ex debito charitatis, quæ postulat, ut certiori modo, quo possumus, ægro subveniamus. Sed contra hanc rationem urget primo, quia Medici officium est adhibere medicamenta, quæ opinatur esse profutura, & non nocitura; nam Medicus salutis gratia est, ut dicitur 8. Physicor. *cap.* 2. *de respiratione, vers. Oportet enim*, & notant Innoc. Joan. Andr. & alii *in cap. Tua nos de homic.* Et quanquam non est in Medico, semper relevetur ut æger; tamen nihil debet omittere, ut quantum in se est, sanitatem inducat. Sic docuit Aristoteles 1. Topic. *cap.* 2. ait enim: *Nam nec Rhetor omni ex modo persuadebit, nec Medicus sanabit; sed si ex iis, quæ contingunt, nihil omiserint, sufficientem disciplinam eum habere dicemus*. Idemque reperit 1. Rhetor. *capitul.* 1. dicens: *Neque enim Medici est sanitatem inducere, sed quoadusque possibile sit, ad hoc usque perducere*. Et Boetius de Trinitate: *Neque enim*, inquit, *Medicus semper ægris affert sanitatem, sed nulla culpa erit medentis, si nihil eorum, quæ fieri oportebat, omiserit*. Non potest autem Medicus opinari profuturum esse medicamentum, quod probabilius est nociturum, cum oporteat opinari illam partem, quæ habet fortiora motiva, ut constat ex dictis supra in 1. fun-

damento *n.* 257. & sæpius repetitum est; Ergo Medicus qui sequitur partem minus probabilem, non satisfacit officio suo: & sic peccat contra justitiam, *l. Idem juris, ff. ad l. Aquiliam, l. Medicus, ff. de var. & extraor. cognit. l. Illicitas*, §. *Sicuti, ff. de offic. Præsid.* Denique contra prædictam rationem urget, quia si charitas, aut amor proximi postulat, ut certiori modo, quo possumus, ægro subveniamus, sicut fatetur Sanchez: cur etiam amor veri, & recti, quod in omnibus actionibus nostris spectare debemus, *l.* 1. *ff. de just. & jur.* non itidem postulat, ut certiori modo, quo possumus, illud assequamur? Quippe verum & rectum est participatio quædam, & summa similitudo divini esse, & summa a Deo diligitur, secundum illud Psalmi 50. *Ecce enim veritatem dilexisti*, & Oseæ 14. 10. *Recta viæ Domini*: ac proinde anteferendum est omnibus temporalibus, & humanis commodis, quia est bonum quoddam præcellens, atque divinum, *c. Consuetudo* 8. *dist. c. Nolite timere* 11. *q.* 3. *c. Qui scandalizaverint*, cum ibi notatis, *de reg. jur.* Ergo si ex charitate erga infirmum tenemur uti Medico certiori, ut ei subeveniamus: certe non minus ex amore veri, & recti, quod a nobis diligi & omni studio inquiri debet, & quod nisi sic inquiramus, & amemus, peccamus formaliter, non tantum materialiter, neque excusamur ex ignorantia, tenemur certiori uti medio, ut illud assequamur. Et quemadmodum qui non utitur certiori modo ad subveniendum infirmo, convincitur, ex Sanchez, & Vasquez, non diligere infirmum, & peccat; ita quicunque non utitur medio certiori ad assequendum verum, & rectum, seu honestum, convincitur ex hoc ipso esse malus, & non diligere Deum, qui est ipsa veritas, Joan. 14. *c. Si consuetudinem* 8. *dist. gloss. in Extravag. Sedes Apostolica in v. Veritatem de offic. deleg.* Præterea Sacerdotes, & Pastores Ecclesiæ sunt
365 Medici spirituales, qui medentur languoribus animæ, *c. Inferiorum* 86. *dist. & c. seqq. c. Non vos* 5. *q.* 5. *cap. Recedite* 45. *distinct. cap. Quod faciet* 23. *quæst.* 4. & innuit Concil. Trident. *sess.* 14. *de Pœnitentiæ Sacramento, c.* 5. *v. Si enim erubescat ægrotus*. Quare si Medicus corporalis, ut dicunt Sanchez, & Vasquez, ex charitate tenetur uti certiori medio ad subveniendum proximo in ægritudine corporis: cur itidem Medicus spiritualis non tenetur ex præcepto charitatis uti certiori medio ad subveniendum proximo in ægritudine animæ, quæ pretiosior est corpore? Item, si cavendum est a Medico cor-
397 porali, qui propinando medicinam probabilius nocituram occidit corpus, ut fatentur Adversarii: quanto magis cavendum est a Medico spirituali, & consultore animarum, qui præbendo pernicioSum consilium opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, occidit animam, cum mors æterna magis sit formidanda, quam mors temporalis? *c. Facit homo, v. Omne genus, & c. Si quis* 22. *q.* 1. Quinimo ait Dominus in Evangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timere eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam*. Matthæi 10. 28. *d. c. Nolite timere* 11. *q.* 3. Et sane plurimum dolendum est quod in causis nostris, ubi agitur de periculo corporis, aut rerum temporalium, minus probabilem, ac minus tutam opinionem sequi non liceat secundum prædictos Doctores; & tamen id liceat in causis, ubi agitur de salute animæ, & peccati periculo.

298 Trigesimum fundamentum sumitur ex secundo absurdo, quod est de judice, qui secundum hanc doctrinam potest sequi minus prpobabilem partem contra probabiliorem, ferendo sententiam in favorem ejus, qui pro se habet rationes levioris momenti, adversus illum, pro quo militant rationes validiores. At hoc esse absurdum nemo non videt, tum quia sententia debet sequi judicium intellectus, ut tradit Bald. *in c. Canonum statuta n.* 35. *supra eodem*, quod quidem judicium minime flecti potest in illam partem, pro qua sunt leviora motiva, cum opinari non sit in nobis, ut ex Aristotele probatum est sup. in 1. & 11. fundamento pro hac sententia; & ideo non potest eligere opinionem, quæ minus habet rationis, ut notat idem Bald. *in d. c. Canonum statuta n.* 33. Quare si sententia fertur pro parte debiliori, fertur contra judicium, & dictamen rationis; & sic omnino iniqua est: quod satis constat ex dictis sup. in 4. fundamento. Tum quia talis sententia est contra potiora jura alterius ex litigatoribus. & ideo injusta, *leg. Edicto*, §. 1. *C. de edict.* D. Adrian. tollend. & notat Bald. *in cons.* 420. *Verba principis n.* 2. *vers. Et revertendo lib.* 1. Tum denique quia judex est minister Dei in terris, *c. Necis* 14. *q.* 1. *cap. Non solum* 23. *q.* 5. Ut igitur ipsius 299
judicium prodeat de vultu Dei, qui est via, veritas, & vita *cap. Ut nostrum de appellat. c.* 1. *in princip. ut Eccles. benef.* debet conformare judicium suum cum veritate, & ipsam summopere juvare, & ad lucem perducere, *l. penul. in fin. de probat. l. Illicitas*, §. *Veritas, ff. de offic. Præsid.* cum similibus, ut per Paulum de Castro *in con.* 380. *incip. Judex est minister De volum.* 1. Item debet sequi veritatem, & legum, & justitiæ vestigia, *l. Nemo, C. de sent. & interloq. omn. Judic.* Imo judicantem oportet cuncta rimari, & tandiu actionem ventilare, quousque ad veritatem perveniatur, *c. Judicantem* 30. *q.* 5. *gloss. fin. in l.* 2. *C. de edend.* Et contra veritatem pronunciare non pot- 300
est cum libera conscientia, & secura, ut dicitur *in c. Abbas sane*, §. *Ceterum in fin. de sent. & re judic. lib.* 6. Non ergo audiendi sunt illi, qui apud Sanchez loco cit. putant, absurdum non esse, ut judex pronunciet pro parte minus probabili; nam profecto hoc sibi nolent in sua causa, & de injustitia conquererentur. Unde nec velle debent in causa aliorum contra præceptum juris naturalis, ac divini, ut legitur *in princip. Decreti, & in l.* 1. *ff. q. quisque juris*. Quamobrem respondent alii, & præ- 301
sertim Sanchez, Vasquez, & D. Cardin. de Lugo, generalem doctrinam de libertate eligendi opinionem minus probabilem esse limitandam in judice, assignantes triplicem rationem disparitatis. Prima est, quia judex tenetur reddere unicuique jus suum secundum merita causæ, & neminem lædere, *cap. Forus*, §. *in omni de verb. signific. cap.* 1. 23. *q.* §. *& d. c. Judicantem* 30. *q.* 5. Secunda, quia respublica constituit judicem ad lites dirimendas, secundum quod ei melius videbitur, *l. Quidam existimaverunt, & ibi gloss. fin. ff. si certum petatur.* Tertia, quia videtur acceptio personarum, *c. Necesse* 3. *quæst.* 9. sicut cum beneficium, dignori posthabito, confertur minus digno, S. Thomas *in* 2. 2. *q.* 68. *art.* 2. Ceterum etsi hujusmodi rationes sint in se veræ, nullam tamen disparitatem inducunt inter regulam, & limitationem. Nam quoad primam, non est minoris, imo pluris æstimanda læsio recti, & offensa Dei, quam læsio partis in foro judiciali, *cap. Sicut qui Ecclesiam*, ibi: *Majus est peccatum, quod in Deum committitur, quam quod in hominem*, 17. *q.* 7. *cap. Vergentis, cum gloss. in ver. Longe sit gravius de hæret.* Læditur autem rectum, & Deus offenditur, quando non adhibetur debita diligentia, ut rectum cognoscatur, S. Thom. *in* 1. 2. *q.* 76. *art.* 2. & latius probatum est sup. in 6. fundamento *a n.* 262. qualem diligentiam utique non adhibet, qui minus probabilem sequitur, ut ibidem ostensum est, *vers. Minor probatur*. Similiter quoad secundam rationem nulla est disparitas: quia si Republica exigit judicium magis probabile in causis minoris momenti, quales sunt res temporales; cur Deus tale judicium a nobis non exigat in causis longe gravioribus, quales sunt animæ, & æternæ vitæ? Ad hoc *cap. Faciat homo cum duobus capitulis seqq.* 22. *q.* 2. Et eodem modo quoad tertiam rationem nulla disparitas considerari potest; imo in hoc judicio, in quo quæritur, an actus sit bonus, vel malus, quoties eligitur opinio minus probabilis, quod actus sit bonus secundum opinionem minus probabilem, habetur acceptio personæ hominis contra Deum, & legem, cui favet opinio magis probabilis, quod actus sit malus; & sic est peccatum acceptionis personarum multo deterius, quam sit inter hominem, & hominem. Præterea Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ est proprie judex, ut in Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de cas. reserv.* & fusius patebit infra 32. fundamento. Et propterea in pœnitentiis injugendis per- 302
sonarum acceptio non est habenda, *c. Sacerdos* 26. *q.* 7. Quinimo gravius esse peccatum acceptionis personarum in dispensatione rerum spiritualium, quam in dispensatione rerum temporalium, docet S. Thom. proxime citat. *in* 2. 2. *q.* 63. *d. art.* 2.

Trigesimumprimum fundamentum sumitur ex tertio 303
absurdo, quod est de administratione Sacramentorum, in quo sequendo opinionem minus probabilem, quis exponit se periculo faciendi irritum Sacramentum. At in re tanti momenti exponere se periculo errandi, cum possit quis tale periculum vitare eligendo opinionem magis probabilem, nemo negaverit grave esse peccatum, & satis con-

stat

stat ex verbis Scoti superius relati *n.* 210. & 215. Sed nihilominus respondent nonnulli, ut Sanch. *in Decal. tm.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 33. & Vasquez in 1. 2. *disp.* 29. *q.* 43. hoc non esse absurdum, nec inde ullam irreverentiam Sacramento exhiberi. Primo, quia partem probabilem sequi possumus in materia sacramentali, sicut in aliis casibus, in quibus periculum est, ne saltem materialiter peccemus contra præceptum divinæ legis: & tamen quia sequimur minus probabilem, non arguimur tanquam rei, & inobedientes præceptis divinis. Deinde quia etiam is, qui sequitur magis probabilem, aliquomodo disponit se discrimini faciendi irritum Sacramentum, cum fieri possit, ut illa opinio probabilior sit falsa. Tandem subjungunt isti, quod si subveniendum esset proximo indigenti effectus illius Sacramenti, tunc non solum sequi non liceret minus probabilem, sed nec probabilem, si supperet aliqua alia ratio certa, & tuta confitendi Sacramentum, quia ex lege charitatis eo casu esset amplectenda. Sed contra prædicta est, quia multum interest inter quæstionem, An aliquid liceat, & questionem, An aliquid fiat; nam cum quæritur, An aliquid liceat, tunc sufficit judicium probabile, quod sit licitum, ex regula illi generali, quod in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus, de qua tamen regula late diximus supra in 1. *q. an.* 99. *usque ad n.* 111. At cum quæritur, An aliqnid fiat, quia effectus non tam pendet a judicio nostro, quam a determinatione, seu operatione alterius: non ideo illud fiet, quia ita judicamus, si determinatio, seu operatio alterius aliter se habeat; nam solum judicium non suficit, ubi factum requiritur, *c. Pastoralis in fin.* ubi glos. ult. *de off. Ordinar. c.* 1. & ibi glos. in *ver. Voluntatem de eo, qui mit. in posses.* Unde in primo casu, scilicet in quæst. An liceat, qui sequitur magis probabilem, non exponit se periculo faciendi actum illicitum, ut constat ex dictis *sup. n.* 228. At in secundo, id est in quæst. An fiat, exponit se periculo non faciendi, sive minus probabilem sequatur, sive magis probabilem, & imprudenter agit, atque in re gravi, qualis est confectio Sacramenti, graviter peccat, quia cum possit sequi partem certam, ac tutam illud conficiendi, sequitur probabilem, & non tutam. In primo igitur casu non peccat, quia sequitur tutam, licet non tutiorem; sed in secundo peccat, quia in re gravissima non sequitur tutam, scilicet in ordine ad conficiendum: in hac enim materia, nedum tuta, sed tutior, & tutissima via est eligenda, ut Scotus docuit supra relatus *n.* 216. Quamobrem non tantum ex charitate, sed etiam ex reverentia, quæ debetur Sacramento, semper tenetur quis sequi partem omnino tutam, nempe certam non faciendi irritum Sacramentum. Et ita præter Scotum tradit etiam expresse Suarez post alios *tom.* 4. *in* 3. *par. dist.* 26. *sect.* 6. *n.* 5. Unde patet responsio ad duas rationes Vasquez, & Sanchez, qui contrarium asserebant, quia in casu conficiendi Sacramentum, neque minus, neque magis probabilem sequi licet, cum alia est certa, quia hæc sola tuta est, ut Sacramentum conficiatur. In ceteris vero casibus, in quibus quæritur, An quid liceat, opinio probabilior est tuta, & ideo licet illam sequi, ut fusius ostensum est supra *eod. numer.* 228.

304 Trigesimumsecundum fundamentum sumitur ex quarto absurdo, quod est in specie de administratione Sacramenti Pœnitentiæ. Nam cum absolutio Sacramentalis sit actus judicialis, & sacerdos sit vere, & proprie judex, ut diffinitur a Trident. Synodo *sess.* 14. *capitul.* 7. *de cas. reser.* & ad eum spectet discernere inter lepram, & lepram, & pœnitentem solvere, vel ligare, eique pro modo culpæ pœnitentiam injungere, *c.* 2. *de pœnit. & remiss. lib.* 6. *c. Omnis utriusque infr. eod.* per hanc doctrinam sacerdos non fungitur amplius Judicis officio, sed subditus ordine inverso assumit sibi judicium conscientiæ suæ, & eligit suo arbitratu sententiam ligantem, vel solventem: Nam cum sacerdos judicat esse restituendum, negationem dimittendam, votum adimplendum, occasionem peccati relinquendam, aut quid simile: statim pœnitens objicit, extare super hoc opiniunem probabilem sibi faventem, & esse in facultate sua illam eligere. Unde in foro animæ judex sequi cogitur judicium rei, non reus judicium sacerdotis: quod quam sit
305 absurdum, nemo non videt. Sunt enim qui putant sacerdotem non posse hoc casu denegare beneficium absolutionis, eo quod teneatur sequi pœnitentis opinionem. Ita Suarez in 3. *par. tom.* 4. *disp.* 32. *sect.* 5. *n.* 4. Basilius Pontius *de matrimon. lib.* 4. *c.* 25. *n.* 8. Gregor. de Valent. *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 7. *punct.* 4. *in fin.* Imo absolutionem non esse denegandam, etiamsi pœnitens eligat opinionem minus probabilem, & minus tutam, tenet Thomas Sanchez alios referens in *Decalog. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 27. & 29. qui amplius opinatur, confessorem ex hoc capite denegantem absolutionis beneficium, mortaliter peccare. Et sequitur Joan. Sancius *select. disp.* 33. *num.* 54. Quid plura? Confessorem sequi debere pœnitentis opinionem, etiamsi credat illam esse falsam, dummodo probabilis reputetur inter Doctores probatæ authoritatis, confidenter affirmant Gregor. de Valent. in 2. 2. *disp.* 1. *q.* 7. *punct. ultim. in fin.* Thomas Sanchez, & Jo. Sancius locis citatis. Quod absurdum esse, & contra legem conscientiæ reluctantis, aperte constat ex doctrina D. Thomæ *quodlib.* 3. *art.* 27. & *quodlib.* 8. *art.* 13. & S. Bonaventuræ in 2. *sentent. distin.* 39. *n.* 19. & Scoti *quodl.* 18. *sub lit. E.* ubi sic ait: *Non sufficit ad bonitatem moralem, ut in agente sit potentia judicativa de scientia sui actus; sed oportet, quod actu recte judicet de actu, & secundum illud rectum judicium actus fiat. Si enim cognitio propria sit erronea, licet agat conformiter cognitioni rectæ alterius cognoscentis, quia tamen tale agens natum est regulari in suo actu per propriam cognitionem, & secundum illam non agit, sed contra illam, ideo non recte agit.* Hæc Scotus. Atque ita hunc errorem pluribus confutat Candidus Philalethus *de opinionum praxi q.* 5. *v. Adverte tertio pag.* 79. & constat ex iis, quæ dicta sunt supra in 5. fundamento pro hac sententia.

Trigesimumtertium fundamentum sumitur ex quinto 306
absurdo, quod est de bello: Nam defensores probalilitatum contendunt licere invicem bellare, si utrinque sint opiniones probabiles, quod bellum sit justum, ut Joan. Sancius alias citatus in *pract. disput.* 44. *n.* 58. Hoc autem absurdum est, quia bellum ex utraque parte justum non datur; nam, ut scripsit Angel. Aretin. *cons.* 96. *In themate n.* 44. *in fin.* cum bellum sit contrariorum, necesse est, ut una pars foveat injustitiam, quia si unum contrarium est æquum, necesse est, ut aliud sit iniquum, *l.* 1. *ff. de his, qui sunt sui, vel alieni juris.* Unde contra Joan. Sancium tenent Vasquez, & Villalob. *infra allegat. num* 375. Id quod specialem etiam habet rationem, quia cum in pari causa melior sit conditio possidentis, *leg. Qui accusare, Cod. de edendo,* cum 307
concordan. & possessor dicatur habere potiora jura, etiamsi nullum jus habeat, *leg. Uti frui,* §. *Forte, ff. Si usufruct. petat.* de Castro *cons.* 70. *In facto isto libro* 2. iniquum est, ut Rex qui pacifice regnum possidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, & longe magis si pro se habeat opinionem magis probabilem, de sua possessione vi dejiciatur; nam & justus possessor debet conservari in sua possessione, *cap. In literis de restitut. spoliat.* Imo nec spoliatus de facto potest propria authoritate possessionem accipere contra spoliantem, *leg. Si quis ad se fundum, ff. De vi, & vi armata.* Ideoque spoliatum posse tantum incontinenti, non autem ex intervallo bellum movere, scripsit Angel. Aretin. *d. cons.* 96. *n.* 50. *vers. Et bene facit,* post Bart. in *leg. Idem,* §. *Cum igitur per illum textum, ff. De vi, & vi armata;* 308
quanquam præscriptio nulla dari possit etiam post decursum tempus mille annorum, si a principio spoliator fuit dolosus, vel violentus, juxta receptissimam Canonistarum opinionem, ut attestatur Cardinalis Seraphin. *decis.* 1360. *n.* 2. Præterea cum abstinere a bello inferendo absque dubio sit tutius, & res dubia sit propter æqualitatem contrariarum rationum, ut ostensum est *supra* in 2. *q. an.* 125. *usque ad n.* 171. in hoc dubio Rex tenetur sequi opinionem, quæ periculo vacat, ut pariter constat ex dictis a *d. num.* 171. *usque ad n.* 252. Ex quibus 309
patet, quam sit periculosa Christianæ Reipublicæ hæc doctrina probabilitatum, quæ publicam pacem sæpe sæpius turbat, & inflammat Reges ad bella gerenda. Timorati enim Principes priusquam rem tam arduam aggrediantur, consueverunt exquirere a suis Thologhis, & Directoribus conscientiæ, quid sibi liceat: a quibus audientes sibi favere in puncto juris opinionem probabilem, quam tuta conscientia sequi possint, licet opposita sit probabilior, ac tutior; huic damnabili consilio acquiescentes, bellum movent,

quod est perditio animæ, corporis, & substantiæ, ut in *Authent. de Armis in princ.* & notat. gloss. 1. *in leg. unic. C. publice lætitiæ lib* 12. quo etiam fit, ut hæc doctrina pariter non sit a Christo, qui venit in mundum, ut pacem doceret, *c. Nisi bella* 23. *q.* 1. sed potius ex Diabolo, qui est pacis æmulus, & sator zizaniæ, ut in Extravag. *Super cathedram*, §. *Ab olim de sepult.*

311 Trigesimumquartum fundamentum sumitur ex sexto absurdo, nempe quia secundum hanc doctrinam licitum est sequi opiniones oppositas, modo illæ sint probabiles, & secluso scandalo, modo judicare secundum unam, modo secundum aliam, ut tenent Authores supracitati

312 *n.* 31. Hoc autem esse perquam absurdum sic ostenditur evidenter. Ex contrariis opinionibus oportet unam semper esse veram, & alteram falsam, ut patet in 4. *Metaph. cap.* 6. & docet S. Thomas *quodlib.* 8. *articul.* 13. Quamvis autem qui flectit se ad unam tantum partem, quam putat esse probabilem, possit eligere falsum, quia humanum judicium fallere sæpe contingit, & falli, *cap. Lator*, & *c. Consanguinei de re judic. c. Si quis non recte* 24. *q.* 3. *c. Anobis*, *il* 2. *de sent. excomm.* tamen potest etiam eligere verum, cum probabilitas indifferenter se habeat ad verum, & falsum, ut in 1. *Magnor. moral. cap.* 33. & constat ex dictis *sup. n.* 73. & 90. Idque verisimilius est, si rationes utriusque opinionis æquo libramine expendat, juxta textum in *c.* 1. *de sentent. & re judic. lib.* 6. & eligat probabiliorem, & melioribus rationibus subnixam, ut in *c. Capellanus de feriis*, & *in* §. *Item pretium instit. de empt. & vend.* juncta *leg.* 1. *ff. eod.* Verum qui consulit, & judicat secundum utranque, in rei veritate necessario sequitur falsum, ut patet ex Philosopho in 2. *Periherm.* & docet idem D. Thom. in 1. *p. q.* 17. *art.* 4. Etenim probabilitates harum opinionum oppositarum consistunt in lineis contradictoriis, ut patet in 4. *Metaph. c.* 6. Nam probabilitas opinionis in se veræ est in linea veritatis, saltem ex parte rei: probabilitas vero opinionis in se falsæ est absolute in linea mendacii: non enim habet fundamentum in re, sed in obscuritate intellectus circa eam speculantis: atque ita ex tenebris intellectus deducitur supponentis pro vero id, quod in se est falsum; & ideo nec est duratura, nisi quandiu duraverint tenebræ intellectus, ut in 1. *Poster. c.* 26. Non est igitur credendum voluisse Deum in Ecclesia hanc deceptionem permittere, ut fere in qualibet materia fas sit cuilibet sequi, quod necessario est falsum non solum materialiter, & quoad divinum judicium, quod veritati, quæ non fallit, nec falitur, semper inniritur, ut habetur in *d. c. Anobis*, & in *c. Spiritus Sanctus* 1. *q.* 1. sed etiam formaliter respectu intellectus humani, qui quamvis non distinguat, quænam opinio ex duabus oppositis sit falsa, tamen certus est naturaliter in una ipsarum falsum latere, cum impossibile sit utranque esse veram, ut in 4. *Metaph. d. c.* 6. & per D. Thom. *loc. cit.* Unde sequendo utranque sequitur necessario id quod certo scit esse falsum. Et quemadmodum qui miscuit venenum in una ex duabus potionibus, & oblitus est, in qua potione illud miscuerit, quamvis seorsim possit probabiliter æstimare hanc, vel illam non esse veneno admixtam, tamen si sumat utranque certus est formaliter se sumere venenatam: ita qui consulit, vel judicat secundum oppositas opiniones probabiles, formaliter certus est se pro una parte sequi falsum, licet propter imbecillitatem intellectus humani non discernat, qua in parte falsitas reperiatur, ut egregie declarat Bart. in *l. In ambiguo n.* 2.

313 *ff. de reb. dub.* Et hæc est ratio, cur advocato non liceat pro utraque parte scienter patrocinari, quia scilicet ex una parte semper tueretur injustam causam scienter. Et hæc est veritas, ut inquit Silvester in *v. Advocatus n.* 7. §. 13. Quamobrem doctrina hæc nova, quæ docet sequi falsum, non est a Deo, quia Deus nec formaliter, nec materialiter potest esse author falsitatis, cum sit ipsa veritas, Jo. 14. *cap. Si consuetudinem* 8. *dist.* sed potius ex Diabolo, qui est pater mendaci, Jo. 8. 44. Arch. *cap. Nervi n.* 1. 13. *dist.*

314 Trigesimumquintum fundamentum sumitur ex septimo absurdo, quod est de scandalo, quia hæc doctrina vix ad praxim sine scandalo deduci potest; nam secundum eam fas erit marito modo adhærere uxori suæ, & ab ea debitum exigere sequendo sententiam probabilem validitatis matrimonii; modo ei debitum denegare, illamque dimittere ut concubinam, & aliam ducere pro libito suæ voluntatis, sequendo contrariam opinionem æque, vel magis probabilem nullitatis matrimonii, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in *c. Inquisitioni de sentent. excomm.* & in *c. Literas de restit. spoliat.* frequentissime enim qui nuper scripserunt tractatus de matrimonio, recensent oppositas opiniones, asserendo utranque esse probabilem, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem; etiam ubi de fœdere matrimoni agitur. Item licebit Advocato in eadem causa patrocinari tam 315
pro actore, quam pro reo, si uterque habeat pro se rationes suasibiles, contra text. in *l.* 1. *C. de advoc. diversi. judic. in l. Athletas*, §. *Penult. ff. de his, qui notantur infamia*, & in *c. fin.* 2. *q.* 3. Gloss. Geminian. & Præpositus in *c. Discipl.* 45. *dist.* Et tamen Bald. *cons.* 94. *Sciendum est in fin. lib.* 4. quia suspicabatur in eodem articulo prius consuliisse, & copiam consilii non invenerat, ne sibi esset contrarius, noluit consulere etiam pro ea parte, in quam ex probabilibus rationibus inclinat; quia, inquit, contrarietas turpis est in Doctore Item licebit judici in eodem articulo nunc proferre sententiam absolutoriam, nunc condemnatoriam, & judicare pro amico, adversus ea, quæ dicentur infra *n.* 355. cum tamen non desit, qui ex antiquis ita horretur: Si vis æquam sententiam ferre, neminem eorum, qui judicio assistunt, cognosce, sed nudam ipsam, simplicemque veritatem; ut ex Constantino Armenopolo refert Menoch. *de arbit. jud. in princ. tr. in cohortatione ad judices*. Unde Baldus relatus a Boer. *decis.* 155. *n.* 27. *Duobus*, inquit, *amicis in duabus contrariis opinionibus existentibus, sanctum est pro veritate pugnare.* 316
Et quamvis, ut idem Bald. refert in hoc *c. n.* 10. *Jo. Andr. det unum prudens consilium, ut quando opiniones sunt* 317
ita diversæ, ut in utranque partem possit probabiliter inclinari, debeat quis conari, ut habeat judicem propitium: hoc tamen non ideo dixit, quod liberum sit judici pro utraque opinione sententiam ferre; sed quia hoc casu probabiliter potest contingere, ut judex amicitia ductus declinet in unam tanquam probabiliorem, c. Quatuor modis, & c. Quicunque 11. q. 3. *Nam cum in dubio est animus, &c.* ut advertit Boer. *loc. cit.* Et propterea Bald. *ubi sup.* post illa verba: *Debet quis conari, ut habeat judicem propitium*; immediate subjunxit: *Non dico claudicantem, quia judex, & judicium claudicare non debent*. Licebit denique 318
consiliario secundum hanc doctrinam consulere Regi, ut bellum gerat contra rebellem, & simul consulere rebelli, ut vi armata resistat Regi bellum gerenti, si uterque habeat opinionem probabilem sibi faventem; & tamen certum est, bellum ex utraque parte justum non dari, ut ostensum est supra in 33. fundamento, & defensionem non competere illi, qui potest juste & impune offendi, secundum communem sententiam, de qua testatur Claudius de Seysel. in *l. Ut vim in lectura n.* 26. *ff. de just. & jur.* Quæ sane omnia, & sexcenta alia similia, nemo sani capitis inficiabitur absurda esse, & scandalosa, & ideo vitanda, *c.* 2. *de præscript. c. Ad aures de temp. ordinat. cum concord.* de quibus in gloss. in *v. Scandalo*.

319 Trigesimumsextum fundamentum sumitur ex octavo absurdo, nimirum quia quam enormiter hæc doctrina in dies lædat libertatem, immunitatemque Ecclesiasticam Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam, deplorandum est magis, quam commemorandum; quandoquidem suborta aliqua de his controversia, Principes seculares nihil ex arbitrio suo faciunt, sed quid sibi liceat, percunctantur a Theologis, quos ad sua desideria coacervant sibi magistros. Hi vero ut se præbeant zelatores laicalis jurisdictionis, prurientes auribus, & quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, ut plurimum quid Divina Scriptura, Sacri Canones, & probata Concilia ea de re statuant parum investigentes, tantum laborant in perquirendo aliquem Doctorem, qui in eo articulo amplectatur opinionem jurisdictioni seculari faventem, aut saltem affirmet illam esse probabilem: eo que modica cum difficultate reperto (in tanta enim Scriptorum hujus seculi multitudine nunquam desunt, qui palam Potentatibus adulentur, & jurisdictioni Ecclesiasticæ sint infensi) protinus consulunt, suadentque Principibus, & Magistratibus secularibus, ut opinione illa libere utantur. Et ex hac potissimum radice, ni fallor, provenit, ut multi censuris Ecclesiasticis irretiti, despiciant absolutionem a Sede Apostolica obtinere, nec abstineant a perceptione Sacramentorum, existimantes se tutos esse in conscientia; & tamen manifestum est, magistrorum consilia, quæ

dan-

dantur contra præcepta legis, aut contra id, quod publice tenetur per Ecclesiæ authoritatem, a peccato erroris non excusare, ut per D. Thom. *d. quodlib.* 3. *art.* 10. *& quodl.* 8. *art.* 13. Unde fateri oportet hanc doctrinam non esse a Deo, cum tam crebro occasionem præbeat convellendi jura, & privilegia Ecclesiæ. Ad hoc *c. Concilia*, §. *hinc* 17. *dist. c. Quis dubitet*, *c. Duo sunt*, *& c. fin.* 96. *dist. & c.* 1. *De immunit. Eccles. lib.* 6. *cum multis concordantibus*.

320 Trigesimumseptimum fundamentum deducitur ex nono absurdo, nempe quia hæc doctrina reddit homines ignavos, eosque ab omni studio contemplandæ veritatis abducit. Nam ubi primum quis in aliqua controversia morali intelligit extare opiniones probabiles, & se habere libertatem sequendi quam maluerit, licet minus probabilem, ac minus tutam, non laborat pro veritate ulterius assequenda: quo fit, ut hoc seculo pauci inveniantur profundæ scientiæ, qui velut splendor effulgeant firmamenti, & velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri ad justitiam valeant plurimos erudire, secundum quod
321 legitur in *c. Super specula de Magistris*. Imo ut ait Bald. *cons.* 343. *n.* 4. *lib.* 1. actus argumentandi est apud infinitos, conclusio respondendi, & medicina sanandi apud paucos. Confert tex. in *c. Nec mirum*, *v. Nec potestas*, ibi: *Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes*, 26. *q.* 5. Addit Julius Mercorus *de probabilitate opinion. par.* 3. *art.* 4. futurum esse, ut admisso usu probabilitatum, libri qui tractant de morali materia, brevi tempore contemptibiles fiant, imo tota scientia moralis contemptui habeatur; nam casus qui poterit unicuique occurrere, aut erit facilis, aut difficilis: si facilis, non erit opus studio, nec revolutione librorum pro ejus resolutione: si difficilis, jam experimur difficultatem propositionis ex eo provenire, quia utrinque sunt rationes suasibiles, ut habetur 1. *Topicor. c.* 9. *in princ.* Unde statim atque aliquis apprehendit casum propositum esse difficilem, simul etiam apprehendit illum esse pro utraque parte probabilem, & sine alio studio ad quam maluerit partem tuta conscientia se applicat. Ad quid ergo pro dirigendis conscientiis desudare, ac libros volvere labore supervacuo? *c. fin.* 7. *q.* 1. gl. ult. in *c. Charitatem* 12. *q.* 2.

322 Trigesimumoctavum fundamentum sumitur ex decimo absurdo, quod est de relaxione conscientiæ. Nam cum sensus hominis proni sint ad malum, Genes. 8. *c. Omnis atas* 12. *q.* 1. ex libertate eligendi quamcunque opinionem probabilem fit, ut plerique eligant opiniones prurientes auribus, & indulgentes sensui, *c. Nec mirum*, *v. Hæc potestas* 26. *q.* 5. Unde plurimum relaxantur fidelium conscientiæ, & frangitur nervus Ecclesiasticæ disciplinæ, *c. Disciplina* 45. *dist.* gloss. in *c.* 2. §. *Nulla quoque in v. Consuetudine de pœnit. & remiss. lib.* 6. *in c. fin. in v. Rationabilibus prope fin.* De consuetudine observatum est nanque homines alioquin in jejuniis austeros, a sancta observatione destitisse, auditis Scriptorum nostri temporis opinionibus jejunandi obligationes relaxantibus, ut dicemus infra in 40. fundamento sub. *n.* 336. *v. Obligationes*, contra ea, quæ in hac ipsa jejunii materia
323 consulit Pontifex in *c.* 1. *de observ. jejun.* Et nonnulli, qui parati erant relinquere occasionem proximam peccandi, modum invenerunt in ea perseverandi, postea quam audierunt sententiam Authoris affirmantis non modo esse licitum in hujusmodi occasione manere, sed etiam in eam ultro se conjicere, ob spirituale, aut temporale suum, aut proximi bonum, ut patebit eod. *n.* 336. *v.*
324 *Tametsi*. Et similiter alii, qui proposuerunt e domo concubinam ejicere, a proposito recesserunt audita alterius Theologi sententia asserentis concubinarium non teneri eam repellere, sed tantum polliceri se cum ipsa non peccaturum, quando ea dimissa tristius vitam duceret, ut pariter inferius patebit eod. *n.* 336. *v. Concubinar.* Item alii, qui (quantum humana fragilitas patitur) consueverunt cum interna attentione Missam audire, atque Of-
325 ficium Divinum recitare, fassi sunt omnem solicitudinem & scrupulum deposuisse, postea quam intellexerunt satisfieri præcepto Ecclesiæ Missam audiendo, & Officium recitando etiam cum distractione voluntaria, eo quod Ecclesia non possit præcipere, ut assistant, & recitent cum attentione, seu devotione interna, quod affirmarunt Ægidius Canonic. *de Sacram. in* 31. *q.* 83. *art.* 6. *n.* 291. *&* 297. Paulus Laym. *tr.* 7. *c.* 3. *n.* 2. Henriq. *in Sum. lib.* 9. *c.* 25. *n.* 3. *in glos. litera P.* Quorum tamen opinionem nec veram, nec probabilem esse, latissime ostendimus in *c. Dolentes a n.* 17. *usque ad n.* 67. *de celebr. Miss.* 326
sar. Rursus paucis ab hinc annis quidam Regulares audita opinione, quam nonnulli Authores probabilem dicunt, quod Summus Pontifex non possit Regularibus ad præscriptum Regulæ reformationem indicere præter consuetudinem, quæ in Religione vigebat tempore professionis emissæ, ausi sunt debitam mandatis Apostolicis obedientiam denegare. Et tamen nedum hoc casu, in quo hujusmodi opinio est manifeste falsa, & contra *c. Ex parte de Regular. c. Recolentes*, & ibi dixi *n.* 7. *&* 9. *& c. fin. de stat. Monac.* & contra *Concil. Trid. c.* 1. *sess.* 25. *de Regular.* sed etiam si esset dubia, nihilominus parendum esset propter bonum obedientiæ, *c. Quid culpatur in fin.* 23. *q.* 1. gl. *fin. in c.* 2. *De major. & obed.* Et profecto si quis intelligat secundum unam opinionem se non teneri votum Religionis adimplere, aut damnum illatum reficere, aut usuras acceptas restituere, vel quid simile, & liberum sibi esse utramlibet opinionem amplecti cum securitate conscientiæ, quis credat cum velle servituti Religionis se mancipare, aut reputare se restitutioni obnoxium, cum ab his possit se eximere eligendo opinionem minus probabilem sibi faventem, relicta contraria probabiliori, ac tutiori? Præsertim vero quia multi affir- 327
mant in conflictu opinionum probabilium posse virum doctum, relicta opinione, quam probabiliorem credit, juxta probabilem consulere, quando pœnitentem eximit ab obligatione restitutionis, & alia quacunque: secus autem quando ipsum ad quippiam obligat. Atque ita secundum hanc Theoricam consultores, & judices animarum sequi non possunt opinionem minus probabilem, quando illa est strictor, & securior pro salute animæ pœnitentis, sed solum quando est laxior, & periculosa. Quod affirmarunt Vasquez *in* 1. 2. *disp.* 62. *c.* 9. *n.* 47. & Salas 1. 2. *tr.* 8. *disp. unic. sect.* 9. *n.* 85. Quinimo (quod hactenus non est auditum) Confessorem teneri opinionem liberan- 328
tem & largiorem, minusque tutam declarare pœnitenti de illa interroganti, scripserunt idem Salas *ubi sup.* & Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 47. Ac demum in conscientia tutum esse illum, qui propositum habet va- 329
rios Doctores consulendi, donec aliquem juxta desiderium suum respondentem inveniat, author est idem Sanchez *d. c.* 9. *n.* 29. licet hunc in pessimo statu esse rectius affirmet Adrianus in 4. *de rest.* 9. *de præscript. dub.* 1. *vers. His præmissis*, & Navar. in *manual. c.* 17. *n.* 83. Vides ergo per quam latam viam ducantur pœnitentes a defensoribus probabilitatum: & tamen Dominus ait Matth. 7. 14. *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Quare nostro seculo verificata videntur verba Apostoli 2. ad Timoth. 4. *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, & c.* Quem locum præclare ad rem nostram explicans Beatus Dionysius Carthusianus ait: *Erit enim tempus, cum homines sanam, id est animarum languores sanantem, doctrinam non sustinebunt, id est, patienter non audient: sed ad sua desideria, id est, ut ea audiant, & faciant, quæ desiderant vitioso affectu, coacervabunt; id-est, congregabunt sibi magistros pro eorum beneplacito docentes, & operantes.*

Trigesimumnonum fundamentum elicitur ex undeci- 330
mo absurdo, quod est de effrænata multitudine probabilium opinionum. Cum enim nulla fere sit veritas moralis, quæ plausibili aliqua ratione opugnari non possit, nulli dubium est, quin omnis regula morum possit everti ex libertate opinandi, non modo in præceptis humanis, verum etiam in divinis, & naturalibus, dum de ipsis interdum non occurrunt nobis rationes demonstrativæ. Unde his temporibus eo res perducta est, ut nullus fere sit articulus in moralibus, in quo non sit veritas, vel contrarietas opinionum, adeo ut in solo opere non ita pridem impresso resolutionum moralium Antonini Dianæ numerentur in unum collectæ quæstiones supra ter mille cum opinionibus, & Authoribus pro utraque parte plerunque affirmantibus, aut ambas esse probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem, & in quibus fere omnibus agitur de morali peccato, ut de Sacramentis, de Censuris, de Votis, de Jejunio, de restitutione, & aliis hujusmodi, quæ amplectuntur universam fere materiã ad forum conscientiæ pertinentem. Quem scribendi morem passim observant & alii plures ex recentioribus Theologis. Quinimo apud multos receptum videtur, ut probabilitas 331

opinionis non solum eliciatur ex rationibus, & argumentis congruentibus, sed etiam ex simplici authoritate unius docti & pii Doctoris, ut tenent Gregor. de Valent. 1. 2. *disp.* 2. *q.* 12. *punct.* 4. *q.* 4. Emmanuel Sà in *Summ. in v. Dubium n.* 1. Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 7. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 21. *c.* 4. *n.* 134. & alii apud Dianam *resol. moral. par.* 4. *tract.* 4. *Miscell. resol.* 30. Quod tamen vix dixerunt Doctores nostri de opinionibus glossarum, ut notat Decius in *c.* 1. *n.* 94. *sup. eod.* Et quamvis hæc opinio ita generaliter, & absolute concepta sustineri non possit, ut dicemus infra in 4. quæst. tamen quidam Author modernus viam quandam adinvenit eam defendendi verisimiliter quidem, sed non vere, ut loquar cum Aristotele in 4. *Metaph. c.* 3. *post med.* sic enim ratiocinatur: Sententia illa proculdubio est probabilis, quæ pro se habet quatuor saltem Doctores probos, & doctos: Sed hæc sententia quæ docet opinionem reddi probabilem ex authoritate unius D. habet pro se quatuor saltem authores doctos, & probos, videlicet quos supra proxime retulimus; Ergo probabilis est. Quamobrem si unicuique licet sequi quamcunque opinionem probabilem, & probabilitas oritur etiam ex authoritate unius D. jam licet sequi opiniones fere omnes, etiam erroneas, ac temerarias, cum hodie in moralibus nullum quasi sit paradoxum, quod non nitatur authoritate alicujus D. aut certe negari non potest, quin errandi occasio hinc præbeatur minus doctis, qui veritatem profundius scrutari nec solent, nec sciunt. Non enim desunt, ut sæpe audivimus, qui dicant: Sufficit mihi, ut pro meæ conscientiæ quiete sic doceat talis, vel talis Theologus ex neotericis, quibus magis deferendum esse, quam antiquis, quorum opiniones possunt esse antiquatæ, confidenter affirmat Thomas Sanch. in *Decal. tom.* 1. *d. c.* 9. *n.* 11. Quare hæc doctrina probabilitatum videtur fovere veluti quandam libertatem conscientiæ; ac proinde magnopere indigere dextera Dei, & Beatissimi Romani Pontificis provisione, ne venenum jam plus nimio dilatatum ulterius serpat. Etiam si optimæ sunt leges, quæ quam pauciſſima judicis arbitrio reliquerunt, secundum Philosophum 1. *Rhetor.* fateri oportet pessimam esse hanc doctrinam, quæ fere omnia relinquit libero cujusque arbitratui. Nam qui legem imperare jubet, is legem, & Deum imperare jubet: qui vero hominem, belluam adjungit, ut idem docuit 3. *Politicor.* Præsertim vero quia idem Author Modernus non
332 erubuit sua epistola disseminare hanc propositionem, videlicet, Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modo amplius non sit. Quod si verum est, jam opiniones probabiles sunt supra legem Dei, & na-
333 turæ & tamen D. Th. *quodlib.* 8. *art.* 13. *& quodlib.* 3. *art.* 10. palam docuit opiniones magistrorum minime efficere, ut quis excusetur a peccato, si agat contra legem Dei, sicut etiam retigimus supra *n.* 319. Nam, ut dicitur Matthæi 15. *Si cæcus ducatum cæco præstet, ambo in foveam cadunt.* Sed quicunque errat, cæcus est in quantum errat, *c. Hinc etenim* 49. *dist.* Ergo quicunque sequitur opinionem errantis magistri, in foveam peccati
334 cadit. Ad idem *c. Cum sit ars in fin. de etat. & qualit.* Quapropter non immerito Anton. Meren. in *suo tract. de hac materia novissime impresso in Prefatione pag.* 7. *n.* 14. rotundis verbis affirmat, usum probabilitatum esse commentum Diaboli ad enervandam vim præceptorum. Ad quod vide Epistolam Archiepiscopi Meclinensis inferius relatam *n.* 337. necnon Epistolam fratris Vincentii Baronii Diffinitoris Tolosæ Ordinis Prædicatorum impressam initio Tractatus de probabilitate opinionum fratris Julii Mercoti ejusdem Ordinis, in qua refertur SS. D. N. Alexandri præceptum, seu consilium in Generali Capitulo evulgatim, ac Theologis Thomistis quotquot sunt in Orbe Christiano a Diffinitoribus deferendum, videlicet: Tædere Beatissimum Patrem tot novarum opinionum hoc seculo in Theologiam moralem inductarum, quibus disciplina Evangelica resolvitur, ac conscientiis cum gravi animarum periculo illuditur, & se maxime velle a Theologis nostris, in Ecclesiæ hoc morbo occulto laborantis remedium, opus parari ex severiori & tuta SS. Præceptoris doctrina, quo hæc morum & opinionum licentia, quæ in dies grassatur, quasi cauterio cohiberetur.
335 Quadragesimum fundamentum desumitur ex duodecimo absurdo de innumeris fere opinionibus falsis, temerariis, & scandalosis, quæ ex liberate eligendi quascunque opiniones probabiles, tanquam ex equo Trojano in dies prodeunt, & quam plurimæ pallio probabilitatis tectæ, traduntur a Scriptoribus nostri temporis, quæ revera non sunt tolerandæ. Ex quibus libet refere infrascriptas, ut ex iis possit unusquisque intelligere, quousque progressi fuerint in morali materia hodierni consultores animarum.

Ut leges etiam Pontificiæ obligent, requiritur consensus, & acceptatio Populi, qui propterea non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam, Azor. *instit. mor. par.* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *q.* 1. Villalob. in *Sum. tom.* 1. *tr.* 2. *dub.* 16. *n.* 6. & alii quos sequitur Antonin. Diana *resol. moral. lib.* 1. *tr.* 10. *resol.* 1.

Potest Episcopus jure ordinario dispensare contra legem Concilii generalis, vel Summi Pontificis, quoties dispensandi facultas illi non admittitur, etiamsi facilis sit aditus ad Papam, Basil. Pont. *de matrim. lib.* 6. *c.* 8. *n.* 11. allegat Sotum *in* 4. *dist.* 32. *q. unic. art. ult.*

Qui perdidit aliquam authenticam scripturam, licite potest aliam similem falsam confingere, Emmanuel Sà in *Sum. ver. Falsarius.*

Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ: Probabilem dicit Fagundez *resol. moral. præcept.* 2. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 4. *in fin.*

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendentem per fenestram ad stuprandam virginem, & multiores eidem inservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, Castr. Palao, Merula, Hurtad. & Alphonsus de Leon. apud Dianam *par.* 5. *tr.* 7. *resol.* 23. & Julium Mercorum de Probabilitate opinionum *par.* 3. *art.* 9. *ver. Famulus.*

Titius decies ingressus est domum cujusdam mulieris, quinquies peccavit, & quinquies non peccavit. Si iterum ingrediatur, quamvis probabiliter timeat se peccaturum, non peccat, si etiam speret se non peccaturum, quia nemo tenetur vitare periculum probabile peccandi, sed solum periculum proximum, quod tunc esset, quando Titius decies accessisset ad illam domum, & octies peccavisset. Ita Caramuel. in *Theol. Regul. disp.* 70. apud Julium Mercorum *d. par.* 3. *art.* 24. *v. Secundus casus.*

Clericus, si res ei subreptæ excedant valorem trium, quatuor, aut quinque ducatorum, potest sine peccato, & incursu irregularitatis, occidere furem cum dictis rebus fugientem, catapulta in eum explosa, Valerius Reginaldus in *praxi fori pœnitentialis tom.* 2. *lib.* 2. *& totius operis lib.* 21. *c.* 5. *n.* 64. *& seqq. & præcipue n.* 68. post Molin. quem citat, *de just. & jur. tr.* 2. *disp.* 16.

Regulares in foro conscientiæ possunt uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concil Trid. Hentiq. in *Sum. de pœnit. Sacram. c.* 6. *n.* 6. Rodriq. *in q. regular. tom.* 1. *q.* 8. *art.* 9. Sanch. in *Decal. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 4. *n.* 18.

Prælati Religionum, ut sunt Priores, Guardiani, Ministri, & similes, licet non habeant approbationem, & licentiam ab Episcopis, possunt nihilominus audire confessiones secularium, quia quamvis non habeant beneficium Parochiale, largo tamen modo dicuntur ipsum habere, quia habent curam animarum, & sunt communiter probatiores, & dignores plerisque secularibus habentibus curam, & consequenter per eos satisfit menti Concilii Tridentini. Sunt verba Joannis Valerii *in differ. utriusque fori, in ver. Nullitas differ.* 5. *n.* 3.

Cum subditis, qui ob paupertatem ad Urbem accedere non valent, possunt Episcopi dispensare in casibus Sedi Apostolicæ reservatis, Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 39. & Salas *de legib. disp.* 20. *sect.* 3. *n.* 27.

Moniales exire possunt a Monasterio non solum in tribus casibus magni incendii, epidemiæ, & lepræ, juxta Bullam S. Pii V. sed etiam dum imminet periculum probabile gravis, & diuturni morbi, Bonac. in *tract. de leg. diput.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 19. & alii apud Dianam *resol. moral. lib.* 1. *tract.* 1. *resol.* 13. ubi addit non obstare declarationem Sacr. Congreg. ab eo relatam, quia de ea non constat authentice.

Licet jurare falsum etiam in judicio, si jurans gerat aliquid in mente, quod efficiat sensum verum, Filliuc. *in q. moral. tom.* 2. *tract.* 25. *c.* 1. *n.* 236. Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 6. Lessius *lib.* 2. *c.* 31. *dub.* 3. *n.* 14. Exempla plura habentur apud eosdem Authores.

Dispensatio inter consanguineos vel affines non est subreptitia non facta mētione de copula habita inter eos ante,

vel

vel post matrimonium, stylo Curiæ non obstante, Basil. Pont. *de matrimon. lib.* 8. *c.* 17. Probabilem dicit Sanchez *eod. tract. tom.* 3. *lib.* 8. *disp.* 25. *n.* 12. & probabilissimam, & tutam in praxi Diana *resol. moral. tom.* 1. *tr.* 10. *de leg. resol.* 44. addens in tali casu non teneri obtinentes dispensationem respondere Episcopo de copula interroganti, sed posse sine peccato negare, retinendo in mente, Ut tibi dicam.

Episcopi possunt ex magna necessitate dispensare etiam ante matrimonium contractum in impedimentis dirimentibus, Sanchez *de matrim. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 40. Basil. Pont. *eod. tract. lib.* 8. *c.* 13. *n.* 6. qui citat Vasquez & Salas, & exemplificat; Si morti proximus vellet contrahere ad legitimandos liberos, vel restaurandum honorem, aut pro bono pacis.

Principes seculares ex genere, & natura suæ potestatis possunt impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus sibi subditis ex justa causa suis legibus indicere eo modo, quo Summus Pontifex id potest, Thomas Sanchez *de matrim. lib.* 7. *de imped. d.* 4. *q.... n.* 2.

Bulla Sixti V. contra Astrologos non obligat in foro conscientiæ, sed in foro externo tantum. Probabilem dicunt Suarez, Valentia, & Rodriquez apud Sanchez in *Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 38. *n.* 34.

Judices laici advocantes ad se causas Ecclesiasticas, excusantur ex tolerantia Summi Pontificis, Coriolan. *in Bulla Cœnæ ad fin.* & alii, quos refert, & sequitur Ceval. *in tr. de cognit. per viam violentiæ glos.* B. *n.* 42.

Regulares qui sub pœna excommunicationis prohibentur colloqui cum Monialibus, non prohibentur colloqui cum Abbatissa, quia non venit appellatione Monialium, Diana *resol. moral. par.* 3. *resol.* 48. *in* 3. *notab.* subdens, nec incidere in pœnas Decreti Sacr. Congreg. si explicent aliqui Moniali casum conscientiæ, cum talis locutio speciem habeat sermonis, & exhortationis. Allegat Laurentium de Peyrinis *in privil. Minimor. tom.* 2. *const.* 6. *S. Pii V.* §. 10. *n.* 36.

Confessor ob solatium scrupulosi anxie petentis absolutionem, cum tamen indispositus sit, potest verba absolutionis sine inentione proferre. Et licet sacerdoti ministrare hostiam non consecratam pro consecrata mulieri, quam cogit maritus ad communicandum, quæ sine jactura famæ non potest communionem omittere, Jo. Sanc. in *select. disp.* 35. *n.* 6. Ludovic. de S. Jo. in *Sum. tom.* 1. *q.* 7. *de Euchar. ar.* 8. *differ.* 3.

336 Libet etiam hic referre assertiones periculosas plurimorum recentiorum in materia Theologiæ moralis, quas Parochi Urbis Parisiensis, & Rothomagiensi, ut mihi relatum fuit, universo Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas proposuerunt, excerptas ex eorum libello supplici oblato in Novembri 1656. Cum perspicue D. Thomas sentiat *quodlib.* 3. *art.* 10. *& quodl.* 8. *art.* 13. opiniones Doctorum minime impedire, quominus quis reus fiat, dum agit contra legem Dei. Contra asserunt hi recentiores, opinionem aliquam probabilem esse, cum ab uno solo Doctore gravi sustinetur; & a peccato immunem esse, qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam sequitur minus probabilem, minusque securam, Filiuc. *moral. q. tr.* 21. *c.* 4. *n.* 128. Tannerus *Theol. schol. tom.* 2. *dis.* 2. *quæst.* 6. *dub.* 3. Sanch. in *Sum. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 7. Layman *Theol. moral. lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 2. *n.* 6.

Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modo amplius non sit. Vide Caramuel. *Epist. ad Antonin. Dianam.* Posse Casuistas respondere juxta opiniones non suas, tametsi eas falsas credant, ut suis consultoribus faveant, atque adeo eosdem respondere posse juxta sententiam unam, atque oppositam, Laym. *Theol. mor. lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 2. *n.* 7. Escobar *Theol. moral. tr.* 1. *c.* 3. *n.* 24. Conditiones ad actum peccandi tot, atque tantas ab iis requiri, ut innumera crimina excusari possint, Baunii *Sum. peccat. c.* 39. *p.* 906. *edit.* 6.

Enervare eosdem Ecclesiæ Canones in mollissima punitione criminum quantumvis atrocium, Escobar. *Theol. moral. tr.* 1. *exemp.* 8. *c.* 3.

Posse quempiam occidi, ut ejus impediatur alapa, aut percussio fustis, Azor. *Instit. moral. art.* 3. *lib.* 2. *p.* 105. Filluc. *tom.* 2. *tract.* 29. *c.* 3. *n.* 50. Lessius *de just. & jur. lib.* 2. *c.* 9. *d.* 12. *n.* 77. Escobar *Theol. moral. tract.* 1. *exemp.* 7. *c.* 3. Beccanus *Summ. par.* 3. *tom.* 2. *c.* 69. *de homicid. q.* 8.

Fagnan. in 1. *Lib. Decretal.*

Etiam Ecclesiastico, uti & Religioso, licere sententia, ac virtute partum honorem tueri, hominem perimendo, qui contumeliis, atque calumniis illum appeteret, Amicus *tom.* 5. *disp.* 36. *n.* 118.

Doctrinam hanc Amici, quæ dat facultatem Religioso hominem perimendi, qui calumniam illi comminatur, a Caramuel propugnari tanquam omnium communem, cujus contraria neque sit probabilis, *Theol. fundamental. fundamen.* 55. §. 6. *pag.* 544.

Jure ambigi posse, si Religioso mulierem a se turpiter cognitam occidere haud liceat, quando factum vulgat, Caramuel. *ibid.* §. 7. *pag.* 551.

Sicut haud est nefas tueri honorem contra invadentem, falsum crimen illi impingendo, & fas esse illum occidendo, Caramuel *Theol. fundamental. fundam.* 55. §. 6. *pag.* 550.

Licitum esse juxta quosdam (speculative) aut juxta alios etiam (practice) fauciare, ac interimere, qui colaphum impegerit, tametsi aufugiat, Lessius *de just. & jur. lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 12. *n.* 79. Reginaldus *in pract. lib.* 21. *n.* 62. Felliuc. *tr.* 29. *c.* 3. *n.* 5. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *par.* 3. *tom.* 3. *n.* 3. Escobar *Theol. moral. tr.* 1. *exemp.* 7. *c.* 2. *Praxis*, Caramuel *Theol. fundamental. fundam.* 55. §. 8. *pag.* 551.

Falsum accusatorem, atque adeo testes, & judicem licere occidere, quando aliter oppressio innocentis impediri nequit, Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. *q.* 8. *d.* 4. *n.* 83. Sanchez *oper. moral. in Decal. lib.* 2. *c.* 39. *n.* 7.

Procurare abortum licere ante animationem fœtus, ut consulatur vitæ, & honori puellæ, Ægidius Trullench in *Decal. tom.* 3. *lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 4. *n.* 1. Et quidam Theologus apud Dianam *par.* 6. *tr.* 8. *res.* 37.

Jure posse occidi, qui dicit, Mentiris, aut injurias profert, Escobar *Theol. moral. tr.* 1. *exemp.* 7. *c.* 3. Reginaldus *lib.* 21. *c.* 5. *n.* 60.

Posse quoque occidi, qui bona nostra eripit, etiam fugientem, dummodo pretiosum quid auferat, Lessius *de just. & jur. lib.* 2. *c.* 9. *d.* 11. *n.* 66. & 72. Escobar *Theol. moral. tract.* 1. *exempt.* 7. *c.* 3.

Quibusdam casibus permitti acceptationem duelli, Escobar *Theol. moral. tr.* 1. *exempl.* 7. *c.* 3. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *par.* 3. *c.* 3. *n.* 2. & 3. Hurtado de Mendoza in 2. 2. *disp.* 170. *sect.* 9. §. 82. apud Dianam *pae.* 5. *tr.* 19. *Miscell.* 2. *resol.* 99. Simoniam non esse, dare aut recipere bonum temporale pro spirituali, quando datur ut motivum, & non quasi pretium, Greg. de Valent. *disp.* 6. *q.* 16. *punct.* 3. *pag.* 2039. & *seq.* Escobar *Theol. moral. tr.* 6. *exemp.* 2. *cap.* 6. *n.* 40. Milhardus in *Manductione Curatorum c.* 63. *inst.* 1. *n.* 2.

Item simoniam non esse, Beneficium acquirere promittendo pecuniam, quando intentio numerandi deest, Escobar *Theol. moral. tr.* 6. *exemp.* 2. *c.* 2. *n.* 19.

Divinatorem teneri ad restituendam rem acceptam pro divinatione, si solum consuluit astra; si dæmonem, non item, Sanchez *Sum. Casuum l.* 2. *c.* 38. *n.* 96.

Neminem teneri, aut jure naturæ, aut legum, restituere acceptum pro proferenda sententia injusta, aut assassinatu committendo, vel adulterio; verum licite illud retinere, Lessius *de just. lib.* 2. *c.* 19. *dub.* 8. *n.* 52.

Lata janua aperta furtis domesticis per Baunii *Sum. peccat. p.* 213. & 219. *edit.* 6.

Restituenda non esse damna, quæ tertius fecit nobis authoribus, Baunii *Sum. peccat. p.* 307. *edit.* 6.

Sub pœna peccati mortalis obligationem non esse ad restituendam totalem summam per minutiora plurima furta acquisitam, Baunii *Sum. peccat. p.* 220. *edit.* 6.

Usura palliata ab istis Casuistis sub nomine Majoris, cui perperam imponunt, Baunii *Summ. peccat. p.* 33. & *seq. edit.* 6.

Invidiam non esse peccatum mortale ob proximi bonum temporale conceptam, Baunii *Sum. peccat. p.* 123. *edit.* 6.

Quod sacerdos pecunia accepta pro Sacrificio Missæ celebrando, aliam possit recipere pro Sacrificii parte ad ipsum spectante, Escobar *Theol. moral. tr.* 1. *exam.* 11. *cap.* 9.

Missam rite audiri, dum quatuor ejusdem partes eodem tempore audiuntur, Escobar *Theol. moral. tract.* 1. *exam.* 11. *c.* 9. *p.* 146. *edic. Lugdunen.* 1644. Baunii *Theol. moral. p.* 1. *tr.* 6. *de præcepto audiendæ Missæ q.* 9. *p.* 312.

Obligationes jejunandi relaxat Escobar *Theol. moral. tr.* 1. *exam.* 13. *c.* 3.

Curam Confessarii de judicando statu pœnitentis huc

demum reduci, si petenti, num doleat de peccatis cum proposito non amplius ea perpetrandi, id verbulo affirmet, eique Confessarium credere oportere, Filliuc. *moral. q. tom.* 1. *tr.* 7. *n.* 359. Suarez *in* 3. *part. tom.* 4. *disp.* 32. *sect.* 2. *n.* 2.

Quod pœnitens, tametsi interrogatus a Confessario, non sit obligatus ei confiteri peccatum, de quo sa accusat consuetudinis esse, seu in quod frequentius labatur. Baunii *Theol. moral. par.* 1. *tr.* 4. *de pœn. q.* 15. *p.* 137.

Tametsi occasio proxima peccandi dicenda sit, quæ per se ad peccatum ducit, & in qua homo constitutus nunquam, aut fere nunquam immunis est a lapsu; posse nihilominus in ea manere, imo sese ultro in hanc conjicere ob spirituale, aut temporale suum, aut proximi bonum, Baunii *Theol. moral. par.* 1. *tr.* 4. *de pœn. q.* 1. *p.* 93. *& 94.*

Concubinarium haud teneri pellere domo concubinam, verum solum polliceri se non deinceps cum ea peccaturum, quando ea relicta tristius vitam transigeret, Sancius in *Select. disp.* 10. *n.* 20. apud Dian. 5. *part. tract.* 19. *resol.* 108.

Quod ratio damni temporalis facit, ut absolvi queat constitutus in proxima occasione peccandi, tametsi eam non relinquat, Baunii *Theol. moral. par.* 1. *tr.* 9. *de pœn. q.* 19. *par.* 94.

Absolvendos esse, qui sunt in proxima occasione peccandi, tametsi incestus, absque obligatione, ut sese sejungant, quando horum lapsus frequentes non sunt, aut fere quotidiani, sed solum quoto mense semel, atque iterum. Imo absolvendum toties quoties filiumfamilias, qui domum paternam deserere nequit, aut pellere ancillam e domo, qua sæpe abutitur, etiamsi spes nulla effulgeat a peccato eum abstenturum, quamvis promittentem, Baunii *Sum. peccat. c.* 46. *p.* 1084. *edit.* 6.

Toties quoties item absolvendos esse juniores, qui sese polluunt, atque reincidunt semper in eadem mortalia peccata, etiamsi non conantes ab his obstinete, Baunii *Theol. moral. par.* 1. *tr.* 4. *de pœn. q.* 15. *p.* 96.

Neque denegandam, neque differendam absolutionem esse iis, qui solent ex habitu mortaliter peccare contra legem Dei, naturæ, & Ecclesiæ, tametsi nulla spes appareat horum emendationis, Baunii *Theol. moral. par.* 1. *tract.* 4. *de pœnit. q.* 22. *p.* 109.

Quod dolor de peccato admisso conceptus ratione mali temporalis, quod propterea incursum sit ob jacturam factam sanitatis, aut pecuniæ, sufficiat ad recipiendam gratiam absolutionis, modo in animum inducat hoc malum a Deo immissum fuisse, Escobar. *par.* 11. *tr.* 7. *exam.* 9. *n.* 9. Amicus *tom.* 8. *disp.* 3. *n* 13.

Homines non obligati præcepto Charitatis unicum amoris Dei actum elicere, aut aliquod præceptum observare motivo ejusdem amoris, quodque non tam injunctum sit Deum diligere, quam hunc non odisse, Anton. Sirmond. *defens. vir. tr.* 2.

337 Quadragesimumprimum fundamentum sumitur ex Epistola typis excusa Archiepiscopi Mechlinien sis ad Eminentiss. Cardinales Inquisitionis Romanæ Præfectos, cujus tenor talis est.

Eminentissimi, ac Reverendissimi Patres ac Domini.

Sacræ Vestræ Congregationis literas die 18. *Aprilis signatas, sequentis Maji die* 21. *recepi, quibus indicat se precibus N. inclinatam, censuisse injungendum mihi, ut Presbyteris ..... aliequin examinatis & approbatis, licentias audiendi Confessiones personarum secularium concederem non prætermittam; nisi forsan aliquid in hoc subsit, quod animam meam contristet, justasque causas intra trimestre coram ipsa Sacr. Congregat. allegandas, hujusmodi licentias denegandi habeam: futurum alioquin, ut alteri Episcopo facultas demandetur eosdem examinandi, atque approbandi, si intra præfixum spatium congruas denegationis meæ rationes proferre neglexero. Hoc est, Emineatissimi Patres, quod urgente extrema senecta mea ad dandam supremo Judici totius villicationis meæ rationem, supra quam dici potest animum meum contristat, quod non tantum mundum in maligno esse positum, sed quotidie videam in pejus & pejus refrigescente charitate declinare. Hujus miserandæ declinationis causa, (ut partim experientia propria observavi, partim ex judicio & relatu virorum, qui mihi ab integritate morum, zelo animarum, doctrina & rerum usu probati sunt, sepius cognovi) prima & potissima est hodierna multorum Confessariorum indulgentia, qua nimis laxant habenas peccatoribus, fidentes quibusdam noviter inventis opinionibus quorundam Theologorum, quorum studium non tendit ad sectandam Evangelicam veritatem, & traditam nobis a Sanctis Patribus vitæ normam: sed ad excusandas excusationes in peccatis, & eorum turpitudinem pallio probabilitatis obvelandam. De quibus Propheta Ezechiel: Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. In ejusmodi* 338 *perniciosis excessibus eo usque processum est, ut si quis omnia insolentia paradoxa ex quorundam libris & praxi excerpere velit, quibus hodie Ecclesiæ præcepta de observandis jejuniis, festis, lectione Horarum Canonicarum eludantur, simoniæ, privatæ vindictæ, mendacia, perjuria palliantur, obligatio vitandi occasiones peccatorum extenuatur, Sacramentorum valor & effectus evidenti periculo nullitatis exponuntur, non epistola una, sed liber integer conscribendus foret. Cum autem laxæ regulæ, quæ depravatis hominum affectibus allubescunt, facile eorum judicio probentur, vel sibi hoc successu earum authores utilem Ecclesiæ operam præstitisse, & auli petulanter gloriari, se probabilitatum rotis quotidie cæli viam ampliare, hoc est, se terminos arctæ viæ, quæ ducit ad vitam, semel a prima, & inflexibili veritate fixos, denuo propriis suis adinventionibus refigere. Dum adversus adulterinam hanc Theologiam solidioris doctrinæ, Christianaque disciplinæ cultorum querelas audivi, & non cessant hæretici nobis vicini improperare Ecclesiæ nostræ Catholicæ, talia a quibusdam ejus Doctoribus circa mores tradi, qualia nec inter gentes audiuntur, laxiores & periculosiores articulos, quorum copia hisce jungitur partim ex libris publice editis, partim ex observatione praxis quorundam mihi fideliter relata, colligi curavi, desuperque eruditorum meæ diœceseos tum secularium, tum regularium judicium & censuram exquisivi. Quibus visis & expensis conatus sum mollioribus remediis huic malo occurrere per me, & examinatores meos, monendo admittendos ad excipiendum Confessiones, ut sibi a laxiori doctrina caverent; subinde quoque erudito aliquo scripto curavi unum, vel plures ex hujusmodi articulis refutari. Sed cum observaverim, hanc cautelam nequaquam sufficere, & acrioribus remediis opus esse, proposui non admittere vel seculares, vel regulares ad munus Confessarii, nisi promitterent etiam juramento, quod a dictorum articulorum praxi sibi caverent. Contigit sub hoc tempus, hoc est, anno* 1652. *die* 28. *Aprilis sese presentare examini plures Regulares.... judicavi me oportune tunc posse exequi, quod animo conceperam, & siquidem inchoando a dictis Religiosis; tum quia existimabam, quod dum illi ad dictam promissionem præstandam & observandam essent voluntarii, aliorum quoque Ordinum Religiosi non essent refractarii; tum quia ipsi laxioribus doctrinis inveniendis & practicandis præ ceteris esse addictos, certis experimentis didici: e quorum multis unum observatum est in examine anno, & die supradictis coram Examinatoribus a me deputatis instituto; in illo enim dicti Religiosi ex proposito circa articulos periculosos examinati, multos ex illis mordicus sustinuerunt, nominatim illum, quem etiam aliunde mihi constat ab iisdem Religiosis fuisse practicatum, quod liceat Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ festivitatis, aut indulgentiæ. Quo semel admisso, passim confessiones non integre erunt, cum dicti Religiosi ad sua Templa trahant magnam populi frequentiam, & insuper graves peccatores metu explicandi graviora sua crimina, avide arrepturi sint opportunitatem obtinendi absolutionem, præmissa tantum explicatione uninus, alteriusve levioris delicti. Hinc septem ex dictis Religiosis, qui ceteroquin speciem sufficientis doctrinæ dederant, distuli admittere ad confessiones secularium audiendas, donec cum juramento promitterent, quod non conformarent se præfatis articulis in dirigendis conscientiis. Quia vero prævidebam fore, quod juramentum non præstarent sine Superiorum suorum assensu, hic dictam copiam articulorum illi tradidi, ut Superioribus suis exiberent, promiseruntque se illis exhibituros. Sed nullum hactenus responsum vel illi, vel Superiores eorum mihi dederunt, nisi quod ab uno ex ..... quam judicabam esse Profes-* 339 *sorem in eorum ..... Lovanienst, mibi dictum sit aliquos qui-*

quidem ex dictis articulis editos eſſe a....in Francia: ſed Belgas ad ea non attendere. Ad quod replicabam, quod cum non ſolerent permitti impreſſiones librorum.... niſi poſtquam a tribus Theologis per Provincialem deputatis approbati eſſent, nemini dubium eſſe poſſet, quin omnes de... haberent pro probabili id, quod tot Theologis cum Authore libri viſum fuiſſet, imprimi poſſe. Quibus omnibus conſideratis, hucuſque non potui comprehendere, cur per exactionem dictæ promiſſionis dicti Religioſi ſibi per me aliquod gravamen inferri exiſtimarent. Quod ſi pretenſa ſua gravamina allegaſſent, ea mature expendiſſem; & ſi juſtas aliquas querelas propoſuiſſent, nequaquam inhærere propoſito meo voluiſſem; non enim mihi mens fuit quidquam iniquo animo adverſus illos ſtatuere, ſeu ruinam ſalutis ovium mihi commiſſarum ab invaleſcente hodie laxitate quorundam Confeſſariorum, quam præſertim a....verebar, avertere. Quia vero ſuſpicari non potui, alio ipſos pretextu ad ſubterfugiendum uti, quam quia forte inter cenſuratos articulos aliqui ſunt, quos forſan exiſtimant benigna interpretatione ſe poſſe in meliorem partem trahere, vel plauſibilibus argumentis ita ſtabilire, ut non vedeantur tam acrem cenſuram mereri; ne multas intricatas diſputationes ſine ſpe utilitatis cogerer ingredi, eoſdem articulos tranſmiſi facultati Theologicæ Academiæ Lovanienſis maturius exponendos, ut tantummodo excerptis inde aſſertionibus, quæ plane evidentis ſunt abſurditatis, digna eos cenſura perſtringeret: & ſi quas alias paris abſurditatis vel ex libris, vel ex praxi Confeſſariorum comperiſſet, illis excerptis adjiceret; prout factum eſt partim 30. Martii, partim 26. Aprilis 1653. dum aſſertiones numero 17. judicavit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum merito prohibendas, ut ex adjuncta copia videri poteſt. Ut igitur, Eminentiſſimi Domini, mandato veſtro in omnibus paream, quantum poſſum, & interim in eliminandis perniciosis doctrinis, id quod Epiſcopalis eſt muneris non prætermittam, paratus ero Religioſos prædictos, quando nihil obſtabit aliunde, ad excipiendum confeſſiones admittere, dummodo cum juramento debitæ auctoritati promittant, quod ſaltem iſtis 17. aſſertionibus, quas ſimiliter aliis tam ſecularibus, quam Regularibus proponam, unquam in praxi ſe conformabunt: quod confido Eminentias Veſtras æquiſſimum judicaturas. Duo inſuper ſunt, de quibus Eminentias Veſtras hac occaſione certiores reddere volui: nimirum, quod a Regularibus non obſervetur Decretum Sacræ Congregationis negotiis, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium perfectæ de die 15. Junii anni 1647. quo declaratur Regularibus non competere licentiam abſolvendi a caſibus Ordinario loci reſervatis, aut impoſterum reſervandis; proinde non poſſe illa facultate uti ſine licentia ab Ordinario obtenta: tametſi dictum Decretum curaverim tertia menſis Octobris 1647. omnium Ordinum Regularium Superioribus inſinuari. Nam unus tantum Regularis ex Ordine S. Auguſtini facultatem illam a me petiit, cui etiam tanquam viro corda to & timorato eandem conceſſi. Ceteri prætendunt neſcio quæ privilegia, aut privilegiorum communicationes, inſuper decreti nullitatem, quia ipſis inauditis emanarit. Alii dicunt illud tantum eſſe declaratorium, proindeque non valere adverſus ſua privilegia, quæ non ceſſant ſine Decreto, ut ajunt, abrogatorio. Quin etiam aliqui ſunt tam temerarii, ut audeant dicere, ne quidem Sanctiſſimum Dominum ipſorum privilegia revocare, aut limitare poſſe, cum ſint eis conceſſa ob ſua merita. Alterum eſt, quod Regulares plurimi in ea Diœceſi confeſſiones excipiunt, et ſi nec a me, nec a prædeceſſoribus meis approbati ſint, prætendentes ſatis eſſe, quod approbati ſint ab alterius Diœceſis Epiſcopo. Ideoque nuper mandavi, ut ex copia mandati adjuncta patet, omnibus Regularibus, ut nomina, & tempus approbationis a me, aut prædeceſſoribus meis data exhiberent: quod a pleriſque factum eſt, & deprehenſum quoque multos ſe intruſiſſe in manus Confeſſarii in mea Diœceſi ſine dicta approbatione. Sed quod non ſatis mirari potui, ubi mandatum illud venit ad notitiam Abbatis S. Angeli in Belgio Suæ Sanctitatis Internuncii, voluit, & mihi inſinuari curavit, ut dictum mandatum revocarem: cum tamen, præterquam quod antiquitus id obſervatum ſit, & in Synodo provinciali Mechlinienſi a Summo Pontifice Paulo V. confirmata, pro regula conſtitutum ſit tit. 5. cap. 1. de Sacramento pœnitentiæ, verbis comprehenſis articulo hic injuncto, etiam Sanctiſſimus Dominus noſter nuper ſuo Brevi expedito anno Domini 1648. 14. Maji, in cauſa Epiſcopi Angelopolitani idipſum voluerit obſervari, decernens Regulares etiam Societatis Jeſu in una Diœceſi ab Epiſcopo approbatos ad confeſſiones perſonarum ſecularium audiendas, nequaquam poſſe in alia Diœceſi hujuſmodi confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi Diœceſiani, prout Eminentiis Veſtris ſcio eſſe notorium. Hæc ſunt, Eminentiſſimi, ac Reverendiſſimi Patres, ac Domini, quæ pro diſciplinæ Eccleſiaſticæ bono, S. Congregationi Veſtræ ſignificare volui, confidens pio ejus zelo, & vigilantia, quod non gravabitur mihi adhuc alios efficaciores modos, & media præſcribere, quibus ejuſmodi non negligendis abuſibus obviare poſſim, & cum omni ſubmiſſione venerando purpuras veſtras, maneo.

Em. Dominationibus Veſtris

Bruxelles 17. Julii 1654.

Humillimus famulus

Jacobus Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Subſequuntur ſeptendecim aſſertiones non tolerandæ in praxi, & authoritate Superiorum merito prohibendæ.

1. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis futuræ ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

2. Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimo directe, & ex propoſito quærit, aut ſe ingerit.

3. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium. Et mollities, ſodomia, beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ; adeoque ſufficit in primo caſu dicere in confeſſione, ſe eſſe fornicatum; & in ſecundo, ſe procuraſſe pollutionem.

4. Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſos ratione magni concurſus pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.

5. Licitum eſt tam in judicio, quam extra judicium jurare cum reſtrictione mentali, non habito reſpectu ad intentionem ejus, qui petit juramentum.

6. Licet aliquando interficere adverſarium, aut illum infamare, (etiam imponendo illi falſa crimina) ſine peccato mortali.

7. Licet Clerico, vel Religioſo calumniatorem, gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione minantem, occidere, quando alius defendendi modus non ſuppetit; uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus ea vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publice, ac coram graviſſimis viris impingere, niſi occidatur.

8. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

9. Quidam putant probabiliter, nondum animato fœtu licere abortum ad vitandum ſcandalum aut mortem procurare. Ex quo apparet, non condemnandam facile puellam abortum facientem, cum nondum eſt animatus fœtus, ne, deprehenſa gravida, occidatur, aut infametur.

10. A parato maleficium maleficio ſolvere licet idipſum petere.

11. Qui apud Mendicantes communicant intra dies Paſchales, ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ de communione annua, nec tenentur illi in ſua Parochia communicare.

12. Peccata in confeſſione omiſſa ob inſtans periculum vitæ, aut aliam cauſam, non tenemur poſtea in confeſſione exprimere.

13. Non ſolum licitum eſt defendere (defenſione occiſiva) quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus: quare licitum eſt tam hæredi, quam legatario, contra injuſte impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel præbendam, contra eorum poſſeſſionem injuſte impedientem.

14. Vocare Deum in teſtem mendacii levis, non eſt

tanta

tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

15. Ad defendendum honorem suum acceptare duellum, & occidere provocantem, non est mortale peccatum.

16. Non tenetur quis sub pœna mortalis peccati restituere quod ablatum est per parva furta, quantacunque sit summa totalis.

17. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam quoque culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis; & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

Suprascriptas assertiones numero septendecim, sacra facultas Theologica in studio generali oppidi Lovaniensis congregata in Curia Academica 30. Martii, & 26. Aprilis 1653. judicavit, & resolvit in praxi non tolerandas, & Superiorum authoritate merito prohibendas.

His addimus aliam consimilem epistolam Episcopi Gandavensis ad facultatem Theologiæ Lovaniensem tenoris infrascripti, videlicet:

Admodum Reverendi, ac eximii Domini.

Illustrissimus, ac Reverendissimus Dominus Archiepiscopus Mechlinienſis nuper defunctus piè, & recolendæ memoriæ, pro singulari sua erga gregem sibi commissum vigilantia, & solicitudine, miserat ante annos aliquot sacræ vestræ Facultati nonnullas propositiones morales admodum laxas, & perniciosas examinandas, ac conservandas: ut si ita judicium ferret, earundem praxi in Diœcesi sua prohiberet, & animarum Rectoribus, ac Confessariis expresse mandaret, ne ullo pacto eas sequerentur; admitterent, aut docerent: quod & juxta censuram vestram præstitit, ac facti sui rationem Sacræ Congregationi Cardinalium S. Conc. Trid. Interpretum aperuit; dictasque propositiones, ut præfertur, censuratas transmisit, ut authoritate sua superiori pium illud incœptum promovere dignarentur. Eminentissimi Patres zelum atque prudentiam ipsius, ut accepimus, summopere laudarunt, literis ad ipsum datis Romæ 14. Novembris 1654. & renunciarunt dictas propositiones a se remissas ad S. Congregationem generalis Inquisitionis examinandas, & qualificandas, ut eo peracto opportune tanto malo prospiceretur. Remedium illud Christianæ Religioni, & Ecclesiasticæ disciplinæ pernecessarium hactenus expectatum est, nondum tamen obtentum. Interea experimur summo animi nostri, & proborum omnium dolore nimiam illam quorundam recentiorum licentiam in excogitandis vanis, & inutilibus quæstionibus, quæ proficiunt potius ad impietatem, & serpunt ut cancer, stabiliendisque novis opinionibus, & commentis, continue augeri, & invalescere; probabilitates, quibus solis innititur, magis, magisque recipi, & confirmari; Ecclesiasticam disciplinam paulatim pessundari, dogmata Evangelica negligi, mores perverti, virtutes sperni, vitia speciosis prætextibus obvolvi, & a corrupta natura passim magnis amplexibus arripi, ac sensim omnem solidæ, & sinceræ pietatis normam a fidelium cordibus exulare: quibus enim modis, & Authoribus, quæ vix ferme jam sunt probabilia, iisdem fiunt & licita; mendacia, fraudes, perjuria, calumniæ, homicidia, usuræ, furta, simoniæ, & si quid nefandi ipsa quoque natura abhorret, nonnisi a rudibus, & idiotis modo perpetrari videntur. Acutiores verò, & sagaciores illi rerum inspectores tot circunstantiis, suppositionibus, modis, conditionibus, involucris ista vitia norunt obducere, & fucata malitia in virtutes quodammodo transformare, ut non solum hominibus, sed ipsimet Deo facile imponerent, si possent. Imo vero principiis ipsorum inhærendo leges omnes, & jura tam positiva, quam naturalia probabilitatibus tandem cedere debebunt: docent enim nonnulli authoritatem unius Doctoris probi, & docti reddere opinionem probabilem; & hanc unicuique licitum esse, etiamreluctante conscientia, sequi: cui præmissæ si subsumantur aliæ duæ sequentes opiniones, quod nempe Confessarius teneatur sub peccato mortali absolvere eum, qui juxta probabilem sententiam operatus est, quamvis a parte rei sit falsa, & talis a Confessario judicetur, neque Judex secularis possit talem illæsa conscientia punire: quid quæso inde sequetur, nisi gravissimorum etiam criminum reos, modo doceant se unius Doctoris probi, & docti opinionem secutos, ab omni lege, & pœna tam in foro poli, quam in foro fori immunes esse, & liberos? Et hæc quidem fusius fortassis, quam necesse erat, apud eximias DD. Vestras deposuimus, ut doloris nostri, & scriptionis unius causas cognoscant: quæ animum nostrum eo penitus ferunt, quod intelligamus laxas, & perniciosas hujusmodi opiniones non modo nimis libere per Diœcesim nostram disseminari, & practicari, verum etiam quandoque pro concione plebi, non sine prudentiorum, & cordatorum scandalo, publice tradi, doceri, & inculcari. Quid autem in privatis colloquiis, & præsertim sacris confessionibus agatur, supremus animorum scrutator, & arbiter noscit, pravos saltem effectus, & consentiarum corruptelas Confessarii plurimi, aliique viri probi quotidie experiuntur, ac deplorant. Urget interim subditorum ovium cura a supremo Pastore Christo Domino nobis commissa, premit officii debitum, & instat reddenda ministerii ratio, ut pro viribus nostris opportunum quantocitius remedium adferamus; a nobis enim exiget, non ab illis, ad quos non pertinet de ovibus: sed si speculator, id est, Episcopus, viderit gladium etiam perversæ doctrinæ venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram, inquit Dominus apud Prophetam suum Ezechielem. Nequ enim solummodo conqueritur paulo inferius, quod Pastorum incuria, & desidia greges facti sint in rapinam luporum, seu hæreticorum, verum etiam quod oves factæ sint in devorationem omnium bestiarum agri, quæ licet aperte non invadant, aut rapiant, occulte tamen inficiunt, & devorant gregem. Ac per eas non incongrue intelligi possent perniciosarum istarum opinionum magistri, qui speculationibus suis non nisi terrena, & carni allubentia sapere videntur, animos autem ad cælestia, & vere Christiana non dirigunt; & cum purissimam aquam biberint, quod omnes hæretici faciunt, inquit S. Hieronymus in hunc locum, ut carpant eloquia scripturarum, & quantum in se est, maculent. Sed & Ecclesiastici viri, qui dogmatum non custodiunt veritatem, sed de suo corde confingunt, magistramque habent præsumptionem suam, simili errore tenentur, qui cum populo persuaserint vera esse quæ fingunt, & in theatralem modum plausus concitaverint, & clamores, immemores fiunt imperitiæ suæ, & adducto supercilio, libratisque sermonibus, atque trutinatis, magistrorum sibi assumunt authoritatem. Ut itaque conscientiæ meæ, & officio hac in re satisfaciam, præter antedictas propositiones nuper 30. Maji, & 26. Aprilis 1653. a vestra facultate censuratas, nonnullas alias hisce injungo ad me delatas, atque judicio meo, & virorum doctorum secularium, & regularium, quos super iis consului, perniciosas, easque, ne temere, aut leviter in re tanti momenti procedam, ad eximias DD. Vestras transmitto, & unice rogo, ut dignentur pro singulari suo in Religionem, & veritatem Catholicam zelo jam toties comprobato dictas propositiones, prout hic jacent expresse, mature perpendere, & examinare: & quas in praxi perniciosas, aut non tolerandas judicaverint, censura sua singulis vel junctim apposita notare, ut ego deinde, quod muneris mei fuerit, statuam, & easdem ad Sanctam Sedem transmittam, opemque denuo pro universali remedio implorem, si eximiis DD. Vestris operæ pretium aut necesse videatur, super quo earum judicium gratum quoque erit intelligere, & non solum mihi, sed & fidelibus universis singulare beneficium præstabunt. Deus sacrum vestrum cœtum Ecclesiæ, & Reipublicæ Christianæ diutissime servet, quod animitus vovet, & precatur. Inferius habebatur: *Admodum Reverendarum, & eximiarum DD. Vestrarum humilis servus*, signabat *Antonius Episcopus Gandavensis. Gandavo 9. Aprilis 1657.*

Responsum sacræ Facultatis Theologicæ Lovaniensis ad prædictas literas.

Illustrissime ac Reverendissime Domine,

QUandoquidem Illustrissima gratia vestra pro pio, & sancto illo zelo, quo gregi sibi commisso die, noctuque solicite (uti Præsul, & Pastor bonus) invigilat, nostrum judicium exposcere placuerit super suspectis quibusdam, quæ in Diœcesi sua invehi incipiunt, dogmatibus; notemes

vel

vel officio noſtro, vel obſervantiæ, quam III. G.V. debemus, deeſſe, eadem iſta dogmata attente, & iteratis ſæpe vicibus, tam collegialiter, quam ſeorſim ante pro materiæ gravitate perpendimus, & examinavimus; ac deprehendimus (uti ſchedæ hiſce junctæ indicabunt) quod tantopere ab orthodoxis Doctrinæ Chriſtianæ principiis exorbitent, tanquæ latam portam varii generis vitiis aperiant, ut omnes in ea unanimiter ſimus ſententia, Præſulum Eccleſiæ eſſe illa tanquam ſalutari Chriſti doctrinæ diſſentanea profligere, & a Diœceſibus ſuis omni convenientiori, quo id expedire judicaverint, modo eliminare; recurrendo etiam in iſtum finem ad Sanctam Sedem, eique ſupplicando, ut & ipſa manum ſalutarem huic tam perniciœſo utrique Reipublicæ malo adhibere dignetur. Neque enim dubitare de ea poſſumus, quin viſa enormitate, poteſtate ſibi a Domino in ædificationem conceſſa, uſura ſit, & ne illud peſtilenti ſuo afflatu latius in Eccleſia, pretioſo Chriſti ſanguine redempta, proſerpat, efficaciter præpeditura. Interea preces noſtras apud D. D. M. enixe interponemus, ut III. S. G. in adulto hoc ſenio renovari faciat ut aquilæ juventutem ſuam, eamque Eccleſiæ & nobis multis adhuc annis ſoſpitem conſervet, & incolumem. Infra habebatur: *Illuſtriſſimæ ac Reverendiſſimæ Gratiæ Veſtræ ad omne obſequium devotiſſimi famuli, Decanus, & Facultas S. Theolog. in Acad. Lovan.* Signabat *Gerardus Vanuerm pro tempore Decanus, ſuo & tutius S. Facultatis nomine. Lovanii 5. Maii 1657.*

Aſſertiones quædam doctrinæ moralis per Facultatem Theologicam Lovanienſem ad requiſitionem Reverendiſſimi Domini Epiſcopi Gandavenſis examinatæ, & ſuis ſigillatim cenſuris perſtrictæ, die 4. Maji anni 1657.

Aſſertio I.

Licitum eſt quærere directe occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, aut temporali, noſtro, vel proximi.

Cenſura.

Falſa, temeraria, perniciosa, atque ab auditu fidelium procul arcenda aſſertio.

II.

Nemo tenetur occaſionem proximam peccati vitare cum magno ſuo detrimento; unde nec concubinarius tenebitur dimittere concubinam, quæ ipſi nimis utilius eſt ad lucrandum bona temporalia media negotiatione, vel etiam ad oblectamentum concubinarii, vulgo *regalo*, dum deficiente illa, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno afficerent concubinarium, & alia famula ad id nimis difficile inveniretur.

Cenſura.

Præcedenti aſſertioni conſectaria, & ſimilibus notis inurenda aſſertio, continens præterea corollarium, uti Epicureorum placitis conſonum, ita Chriſtianorum regulis, quibus manum, pedem, & oculum quoque dextrum ſcandalizantem abſcindere, atque a nobis abjicere præcipimur adverſum.

III.

Probabile eſt, non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat; & ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Cenſura.

Ne umbram quidem præfert probabilitatis, ſed cumulum complet temeritatis, ſpatioſam calumniatoribus, & impoſtoribus portam aperiens.

IV.

Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui fuſtem vel alapam nititur impingere, vel calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque licet, quamvis poſt illatam fugiat.

Cenſura.

Prior pars ſub indiſcreta ſua generalitate nefariam, & humanæ vitæ injurioſam continet doctrinam. Poſterior quoque non tam juſtam violentiæ repulſionem, quam privatæ vindictæ executionem ſpirat.

V.

Licitum eſt occidere calumnioſum actorem, teſtes, & injuſtum Judicem, ad ſervandam vitam, honorem, & res familiares.

Cenſura.

Abominanda, execrandaque aſſertio, aſſaſſinatibus, ſicariatibus, aliiſque publicis juſtitiæ miniſtris, quin & ipſis quoque Principibus præſentiſſimum procreans periculum.

VI.

Videtur probabile, omnem fœtum, quandiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum patitur; ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Cenſura.

Falſa, & Philoſophiæ ac Theologiæ principiis diſſentanea aſſertio, pernicioſe quoque concludens; ſiquidem ut in *Apologetico pro Chriſtianis, cap. 9.* monet Tertullianus: *Homicidii feſtinatio eſt prohibere naſci, nec refert, natam quis eripiat animam, aut naſcentem diſturbet: homo eſt, & qui futurus eſt, & fructus omnis jam in ſemine eſt.* Quapropter ad homicidii reatum quod attinet, inculcanda potius fuerit fidelibus Auguſtini ſententia iſta *Serm. 244. de tempore: Mulier quæcunque fecerit hoc, per quod jam non poſſit concipere, quantoſcunque parere poterat, tantorum homicidiorum ream ſe eſſe cognoſcat.*

VII.

Clarum, & certum eſt, Judicem non poſſe punire aliquem, qui ſecutus eſt opinionem probabilem.

Cenſura.

Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio 26. ſeu ultima obtendit, prorſus falſa eſt, & judiciariæ poteſtatis perperam coarctiva, ſeditionum, ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica recte ordinata ullatenus toleranda.

VIII.

Permiſſum eſt furari non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

Cenſura.

Furari nullo caſu permiſſum eſt, quia intrinſece malum: ſurripere autem alienum, permiſsum quidem eſt in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt; ſed illud extendere indiffinite ad neceſſitatem gravem, eſt dare anſam pauperibus ad paſſim furandum.

IX.

Famuli & famulæ domeſticæ poſſunt occulte heris ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

Cenſura.

Hæc aſſertio falſa eſt, naturam hominis de ſe pronam ad malum præcipitans, in furta, ac domeſticam pacem perturbans, eo vel potiſſimum, quod iſta compenſatio ipſorum famulorum, & famularum judicio relinquatur.

X.

Qui ceſſit foro, poteſt ſibi retinere bona, quibus indiget ad ſuſtentationem familiæ, ne indecore vivat, licet debita, pro quibus cedit, ſint ex injuſtitia, & notorio delicto contracta.

Cenſura.

Hæc aſſertio in ſua generalitate falſa eſt, & perniciosæ ſequelæ, utpote pleroſque fures, & alienorum bonorum uſurpatores liberans a reſtitutione.

XI.

In cauſa æquali poteſt Judex aliquid ab una partium accipere, ut ſententiam in ejus favorem ferat.

Cenſura.

Falſa eſt, juſtitiæ perverſiva, & immanibus, ac quotidianis corruptelis viam ſternens.

XII.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

Cenſura.

Aperte falſa eſt, & receptiſſimis juſtitiæ regulis contraria.

XIII.

Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum; ſed ſolum ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

Cenſura.

Hæc aſſertio periculoſa eſt, & ſerviens ad excuſandum, & palliandum uſuras de jure præſumptas.

XIV.

XIV.

Contractus Mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu venditionis prævie inito cum intentione lucri.

Censura.

Falsa est, & palliativa usurarum, præsertim cum emptori imponitur onus revendendi, ut in assertione.

XV.

Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale; vel etiam quando per temporale fit solum compensatio gratuita pro spirituali, aut e contra. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic, ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

Censura.

Variæ istæ formalitates, ut plurimum pallia sunt latentis simoniæ; & quamvis fieri subinde possit, ut nulla proprie dictæ simoniæ labes subsit, plerunque tamen subsunt sordes simoniæ affines.

XVI.

Pro intercessione ad beneficium obtinendum potest aliquid dari sine simoniæ suspicione.

Censura.

Falsa est, & perniciosa, hominibusque ambitiosis & indignis aditum aperiens ad beneficia per pecuniam promiscue procuranda.

XVII.

Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit.

Censura.

Falsa est, & præceptorum Ecclesiæ elusiva, nec majorem habet apparentiam de quatuor Sacri partibus, quam de viginti.

XVIII.

Urgens metus gravis, est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

Censura.

Irreligiosa est, & Sacramentis Christi injuriosa.

XIX.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Censura.

Patrocinatur humanæ ambitioni, justificat perjuria, & mandatum regium inutile reddit.

XX.

Superfluum non est, quod homines servant pro statu sui, vel parentum qualitate, habita, vel adipiscenda; ideoque vix poterunt inter seculares inveniri, qui superfluum habent.

Censura.

Prior pars in sua generalitate falsa est, & cum posteriori, quæ inde deducitur, elidit obligationem eleemosynæ, & misericordiæ impendendæ, a Scriptura sacra crebro inculcatam.

XXI.

Non est nisi veniale, etiam absque utilitate se cibo, & potu usque ad vomitum ingurgitare, nisi ex hujusmodi vomitibus gravia valetudini incommoda oriantur.

Censura.

Scandalosa est, & falsa in sua generalitate, ac laxans habenas potatoribus ad se liberaliter ingurgitandum, & inebriandum.

XXII.

Qui dormire nequit nisi vesperi sumpta cœna, non tenetur jejunare: imo neque in prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare posset, quia nemo tenetur pervertere ordinem refectionum.

Censura.

Falsa est, & fundata super frivolo prætextu.

XXIII.

Defectus ex quocunque labore licito, vel illicito; verb. gr. cum feminis commixtione, liberatur a lege jejunii.

Censura.

Falsa, & castis auribus horribilis.

XXIV.

In rigore loquendo, videtur, quod homo non teneatur unquam per totam vitam suam elicere actum amoris Dei.

Censura.

Impia, & primam legem Christianæ vitæ evertens.

XXV.

Ut actio quæpiam sit peccaminosa, oportet, ut procedat ab homine qui noscit, & percipit quid boni malive in ea sit; & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona est, neque mala.

Censura.

Est contra communia Christianæ Theologiæ principia, & innumera etiam immanissima hominum peccata excusat, cum pernicie animarum.

XXVI.

Authoritas unius Doctoris probi, & docti, reddit opinionem probabilem.

Censura.

Perniciosa est, & innumeras absurditates invehens in omni materia doctrinæ moralis.

Inferius habebatur:

Ita judicatum per Collegium S. Faculratis Theologicæ Universitatis Lovaniensis die 4. Maji 1655. ac de mandato DD. Decani, & reliquorum Magistrorum ejusdem Facultatis subscripsit. Signatum. Gregorius Lipsius, istius Facultatis Bedellus, & Notarius publicus.

His demum adjicimus sex alias propositiones, in Urbe novissime qualificatas, ut sequitur.

Decretum die 30. Januarii 1659.

In Congregatione generali S. Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. D. Alexandro VII. ac Eminentissimis & Reverendissimis D. D. S. R. E. Cardinalibus in universa Republica Christiana contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum nuper a Regularibus Mendicantibus Diœcesis Andegavensis judicio Sedis Apostolicæ (ad quam duntaxat fidei controversias, & morum universalis Ecclesiæ pertinet definire) infra insertæ propositiones fuerint oblatæ: de mandato Sanctissimi D. N. D. Alexandri Divina Providentia Papæ. VII. plurimum Theologorum, & Canonistarum a Sanctitate sua ad id specialiter deputatorum examini sint commissæ: quo peracto, ac relata Sanctitati suæ unanimi eorundem Theologorum atque Canonistarum censura; idem Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, & Reverendissimorum D. D. Cardinalium generalium Inquisitorum, easdem propositiones prout infra qualificatas auctoritate Apostolica declaravit, & declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

I.

Concilium Tridentinum non obligat Regulas in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut secularium confessiones audire possint: neque de illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum id in Gallia receptum non sit, præterquam in decisionibus fidei. Neque etiam Bulla Sixti IV. pro illius confirmatione promulgata.

Est falsa, temeraria, scandalosa, in hæresim & schisma inducens, Sacro Concil. Trident. & Sedi Apostolicæ injuriosa.

II.

Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas: neque illas ulla ex causa revocare. Quinimo Ordinum Mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur. Et si ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa valet tantum, ac si approbatio concessa fuisset.

Com-

Complexe accepta est falsa, temeraria, scandalosa, & erronea.

III.

Regulares Ordinum Mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad Confessiones audiendas in sua Diœcesi, habentur pro approbatis in aliis Diœcesibus, neque nova indigent Episcoporum approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi a peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo authoritas ista ipsis indulta non fuerit.

Quoad primam partem est falsa, & saluti animarum perniciosa. Quoad secundam partem est falsa, auctoritati Episcoporum ac Sedi Apostolicæ injuriosa.

IV.

Nullus in foro conscientiæ Parochiæ suæ interesse tenetur, nec ad annuam Confessionem, nec ad Missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catechesibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & secundam partem, simpliciter accepta est erronea, & temeraria. Supposito vero privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei, servetur dispositio S. Concilii Tridentini.

V.

Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia provinciarum, nec nationum sancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Ecclesiasticis censuris mulctare possunt.

Supposito itidem privilegiis Apostolicis, nullam meretur censuram. Verum ista non est prædicanda, nec publice docenda, prout nec præcedens quarta.

VI.

Regulares Mendicantes petere possunt licite a judicibus secularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadragesima. Quod si renuant facere Episcopi, decretum judicum secularium tantundem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

Est falsa, erronea, & in hæresim & schisma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem a cunctis tenendam, & sequendam, & in praxi observandam Sanctitas sua declaravit, & mandavit sub pœnis contra schismaticos, temerarios, seditiosos, ac de hæresi suspectos impositis, contrariis quibuscunque non obstantibus.

Joannes Lupus S. Romanæ, ac Universalis Inquisitionis Notarius.

340 Quadragesimum secundum, & ultimum fundamentum pro hac sententia, aliis omissis, sumitur ex authoritate gravissimorum Patrum, & Magistrorum primæ classis, qui eam suis scriptis probarunt, inter quos primo loco affertur Aristoteles supracitatus in 1. fundamento *num.* 257. Nam cum docuerit intellectum non habere libertatem opinandi ad libitum, sed violenter cogi a motivis falsis, aut veris; quia necesse est aut falsum, aut verum dicere: aperte sensit non esse possibile, ut opinetur partem minus probabilem, in qua sunt leviora motiva; quin potius violenter eum adstringi ad opinandum partem magis probabilem, in qua sunt motiva gravioris ponderis, ut ibi latius deduximus. Item huic sententiæ adscribuntur.

Sanctus Augustinus *in* 2. *de Doctrina Christiana*, relatus *in c. In Canonicis*, *dist.* 19. ponderando eum ut dixi supra in 15. fundamento.

S. Joannes Chrysostomus in *Matth. homil.* 44. *c.* 23. cujus verba superius retulimus, & expendimus in 16. fundamento.

S. Thomas *quodlib.* 8. *art.* 13. ubi vult, ut cum de eodem sunt opiniones contrariæ, liceat sequi alteram, dummodo non habeatur opinio de opposita, & modo non habeatur aliquod motivum ad contrarium opinandum, & ad dubitandum de sua: quæ omnia manifestant, relinqui non posse opinionem probabiliorem: & est adeo evidenter in hac sententia, ut omnino pertinax sit in suo errore, qui id negaverit. Quinimo Adrianus & Corduba in locis proxime citandis explicant quædam dicta S. Thomæ, ex quibus colligitur, eum sequi viam adhunc strictiorem, quam sit ista, sicut & nos supra diximus *n.* 269. *& n.* 270.

Scotus *in* 4. *dist.* 11. *q.* 6. in illis verbis: *Cum multis probabilior sit pars negativa, non sine peccato aliquis se exponit dubio, sequendo scilicet affirmativam minus probabilem.*

Joannes Major *in* 4. *sent. q.* 2. *prolog.* 3. & 5. & contra quintam conclusionem circa finem, ubi late, ac strenue pro hac sententia pugnat.

Gabriel. *in* 4 *dist.* 15. *quæst.* 8. *art.* 13. *dub.* 2. ubi etiam 341
citat Joannem Gersonem Cancellarium Parisiensem *in regulis moralibus*, ubi ponit regulam infrascriptam, videlicet: *Agere incertum, & dimittere certum in materia morali, est peccatum mortale*; & specificat eandem regulam, subjungens: *Si tale sit incertum, quod sit mortale, non solum per conjecturas leves, aut suspicione trepida, & scrupulosa proveniente ex nimio timore cadendi in viam Domini; sed intelligitur, dum est tale vehementer, & probabiliter incertum æque sicut oppositum, vel magis; tunc illud quod agitur, non carebit peccato mortali.* Hæc Gerson.

Henricus Gandavensis *quodlib.* 4. *quæst.* 33. ubi ait: *Si* 342
perius vir novit statum Doctoris, qui sententiat contra partem periculosam, nempe in qua potest esse peccatum, si ponatur in actu habere omnes bonas conditiones prædictas, aut plures ex eis, quam alius, nempe qui sententiat pro parte periculosa, ut verb. gr. si quæratur: An liceat habere plura beneficia; periculosa vocatur illa, quæ affirmat; nam in illa potest esse peccatum, non in opposita; novit etiam rationes ejus esse efficaciores, & expressiores authoritates, quas adducit: iste proculdubio exponens se illi periculo. mortaliter peccat: quia quod agit, non est ex fide, sive conscientia, sed contra dictamen conscientiæ, & rationis rectæ. Conradus *de contract. lib. quæst.* 100. ubi sic habet: *Si causæ adhærendi opinioni damnanti actum sunt magis prægnantes, tunc sunt natæ inducere eum ad magis credendum, quod sit illicitus, quam quod sit licitus: modo intellectus est potentiæ rationalis non potens non credere id, quod sibi ostenditur, ut magis credibile: igitur talis magis credit, quod sit damnatus actus; & sic agens agit contra conscientiam reclamantem, & peccat.*

Antonius Cordubensis *lib.* 2. *Quæstionarii, quæst.* 3. ubi citans Adrianum *in* 4. *de restit.* sic differit: *Agendo contra rectam rationem peccatur; sed agens contra probabiliorem opinionem agit contra rectam rationem, quia agit contra rationem, & authoritatem, cui resistere non licet; nam ideo est probabilior opinio, quia rationabilior, & quia validioribus innititur rationibus, & fundamentis, quibus naturaliter convincitur intellectus, ut huic parti potius, quam oppositæ assentiat.* Sanctus Antoninus *par.* 1. *tit.* 3. *cap.* 10. §. 10. *reg.* 4. *vers. Revertendo*, cujus hæc sunt verba: *Notandum, quod cum bona conscientia potest quis tenere unam partem alicujus opinionis, & secundum eam operari, seclusoso saltem scandalo, quæ scilicet pars habeat pro se notabiles Doctores, dummodo talis opinio non sit contra authoritatem expressam Sacræ Scripturæ, nec contra determinationem Ecclesiæ Catholicæ, & quod etiam ex contrarietate talium opinionum non inducatur ad dubitandum, sed bonam sibi conscientiam & credulitatem formet de eo, quod credit, tanquam de probabiliori parte, & præcipue quando quis adhibet diligentiam inquirendo, an liceat, nec invenit aliquid, quod eum sufficienter moveat ad hoc, quod sit illicitum.* Silvester *in verb. Dubium, numer.* 4. Cajetan. *in Summ. ut verb. Opinio*, Sot. *lib.* 3. *de just. & jur. quæst.* 5. Navar. *in cap. Si quis autem, num.* 53. *de præscript. & in Sum. cap.* 27. *num.* 286. *vers. Quinto*, & alii, quos refert & sequitur Paulus Comitolus in responsis moralibus *lib.* 5. *quæst.* 15. Card. Paleot. *de Sacr. Consit. consul. par.* 5. *quæst.* 13. *vers. Quod vero.* Et ex Canonistis Innocentius, Joan. Andr. Abbas, & alii *in cap. Per tua, il* 2. *de simon. & in cap. Tua nos, de homic.* Hostiens. *in proœmio Summæ col.* 2. ubi ait: *Tu ergo, perlectis, & intellectis juribus, & rationibus quibus unaquæque fulcitur opinio, amplectere quam malueris, & elige, cui dicas, Tu mihi sola places.* Ex mente igitur Hostiensis non potest eligi minus probabilis, quia illa non est talis, cui possit dici, Tu mihi sola places: & si quis hoc diceret utique non opinaretur, sed fingeret. Bald. *in leg. Ab eo, num.* 11. *C. Quomodo, & quando Judex*, ubi quamvis dixerit, *Si propter intricationes probationum hinc inde judex dubitet, & statutum municipale eum cogat pronunciare, posse illum pronunciare, quod sibi videbitur*; nihilominus statim hoc temperavit, dicens: *Tamen in sententia exprimat qualitatem probationum, ex quibus movetur, & respondeat quibus non movetur.* Et idem Bald. *in cap.* 1. *num.* 35. *sup. eod.* ubi 343
ait

ait, *glossis discrepantibus judicem eligere debere opinionem, cui magis ratio intellectus sui consentit*. Et Abb. *in cap. 2. de*
344 *sentent. & re judic.* relatus ibi a Felino *num. 15. in 7. fallent.* dum ait: *Sententiam judicis sequentis unam opinionem in materia, in qua est magnus conflictus, valere, si non appareat, quæ sit opinio communior, & illa non sit aperte falsa.* Ergo a contrario, si appareat, quæ sit communior, seu probabilior ex principio extrinseco authoritatis, illa est sequenda, Navar. *Summ. Hispan. c. 28. addit. ad num. 283. c. 27.* Et pro hac parte ex professo consuluerunt Antonius de Butrio, & Petrus de Ancharano inter consilia ipsius Ancharani *cons. 210. incip. Inter contraria, per totum*, Bald. Angel. & Legistæ *in leg. Si idem cum eodem, §. fin. ff. de jurisd. omn. judic.*

345 Eidem sententiæ adscribendi sunt Jurisconsulti, qui affirmant, in opinionum discrepantia eligendam esse veriorem; pro eodem enim usurpatur a Doctoribus nostris opinio verior, & opinio probabilior, ut probatur *in leg. 1. prope fin. vers. Sed verior, ff. de contrahend. empt. juncto §. Item pretium, vers. Sed Proculi sententia, Institut. de empt. & vendit.* inter quos numerantur Gemin. *consil. 48. Pro examinatione, num. 4. vers. Primum quia*, & Matth. Matthesil. *in suo Opusculo de elect. verioris opinionis, in-*
346 *ter tractat. communes volum. 6. fol. 203.* Quinimo Henric. Boich. *in cap. Quæsitum, circa med. vers. Et licet ista opinio de tempor. ordin.* dicit sequendam esse opinionem tutiorem, ubi agitur de periculo animæ, etiamsi contraria opinio sit satis probabilis. Et idem repetit ibi Cardin. Bellam. *in 2. oppos. numer. 12. vers. Et dicit hic Dominus Henricus*. Nec discrepat Navar. *in Manual. capit. 27. numer. 185.* dum ait: *Ad serenitatem conscientiæ eligendam esse ex viriis bonam opinionem, & quiescendum in ea.*

347 Quibus adjungi possunt Doctores omnes, qui sentiunt ex duabus opinionibus, quarum una sit communis, alia sit verior, eligendam esse veriorem, & melioribus rationibus fulcitam. Nam cum communis opinio sit probabilis, *cap Novimus, de verb. significat.* & latius dictum est supra in 21. fundamento; hi procul dubio censent non esse licitum sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, seu (quod idem est) veriori. Cujus sententiæ sunt gloss. *in capit. 1. in ver. Rationabiliter, per illum textum*, & Abb. *in penult. notab. de his, quæ fiunt a major. part. Capituli*, Bald. hic, *& in capit. 1. §. Judices, colon. penult. de pac. juram. firmand.* Gemin. *in capit. 1, in 1. col. in 3. notab. de Summ. Trinit. lib. 6.* Joan. de Anan. *in capit. Tua, in 1. col. de usur.* Abb. *consil. 1. in fin. lib. 1. & in capit. Capellanus in 2. col. per illum textum de feriis*, Imol. *in leg. Cum quidam 12 ff. de acquir. hared.* Præpositus *in capit. Quis nesciat numer. 7. 9. dist.* Angel. *consil 100. Sanctissima, col. 6.* Decian. *consil. 259. Visis his, in princip.* Surd. *consil. 294.* Menoch. *de arbitr. Judic. lib. 2. centur. 4. cas. 339. numer. 21.* Silvester *in ver. opinio, numer. 2.* Navar. *consil. 9. An nepotes, numer. 2. de fil. Presbyter.* Et est communis opinio, teste Riminaldo Junior, *consil. 405. numer. 20.* Imo eam tenent Joan. Andr. *in fin.* Abb. *num. 15.* & Canonistæ omnes *in cap. 1.* supra eodem, ut ibi testatur Felinus *num. 54. in 1. limit.* Quæ etiam de jure verissima est, & constat ex dictis supra in eod. 21. fundamento; & servatur tam in Rota, quæ communem opinionem non sequitur, quando apparet contrariam esse veriorem, & validioribus subnixam rationibus, quam in Sac. Congregatione Concilii, quæ propterea in casibus contingentibus sæpius mandavit, ut videretur de veritate communis opinionis.

Unde his authoritatibus simul junctis, satis superque patet, hanc posteriorem sententiam videri magis communem, sive gravitatem, sive numerum Doctorum con-
348 sideramus. Et tamen ut inquit Paulus Comitolus *supracit. lib. 5. in responsis moralibus, quæst. 15. Non sunt in delectu opinionum attendendi plures numero, qui sequuntur tanquam oves aliæ aliam; sed existimanda communior illa, quam sex, vel septem Authores Classici rem ex professo tractantes asserunt, quam probata a quinquaginta sola authoritate aliorum ductis*; quod ante eum dixerat Joan. Major. *loc. citat.* in hæc verba: *Non semper habendus est oculus ad multitudinem dicentium, sed sapientiam cum numero considerabis; quia sicut duos, vel tres debiliores valet unus fortis, sic unus occultatus materiam diligenter inquirens tres alios inferiores valet.* Hæc ille. Confert optime illud Exodi 23. *Ne sequaris turbam ad faciendum judicium*. Est bonus text. in *leg.*

1. §. *Neque ex multitudine authorum, Cod. de vet. jur. enucleand.* & *capit. In nostra de testibus*, & concordant Alexander *consil. 202. in fin. in ver. Numeris, lib. 7.* post Baldum in *leg. Magistratus, in fine, Cod. Quando provocare non est necesse*, & alii plures, quos adducemus *infra in 4. quæst. post tertiam conclusionem, vers. Verum tamen oportet advertere*. Negari autem non potest, quin Authores, 349
qui hanc sententiam probarunt, sint ex antiquis sapientibus, quibus quidquid contra scripserit Sanchez in *Decal. tom. 1, lib. 1. cap. 9. num. 11.* stando limitibus authoritatis, magis est deferendum, quam Doctoribus modernis, secundum illud Job. 12. 13. *In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia*. Et Eccles. 39. 1. 4. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens*. Et Eccles. 8. *Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis*. Et notat Hostien. *in cap. unic. num. 51. & 52.* & ibi etiam Joan. Andr. *numer. 40. & 41. de Sacr. unct.* quia temporis diuturnitas videtur eis authoritatem attulisse, Silvest. *in ver. Opinio, n. 2. in fin.* Pract. Papien. *in form. cap. Quando test. prad. ad eternam rei memoriam, in fin.* Everar. *in loco ab authoritate. n. 16. vers. ad unum tantum advertе*. Ideoque antiqui Doctores magni, & veræ Phi- 350
losophiæ authores appellantur a Baldo *consil. 327. num 2. vers. Sed in hoc non conveniunt, lib. 3.* & Speculat. *in proœmio num. 15. Tanta*, inquit, *nobis antiquitati habita est reverentia, ut nomina sapientum taciturnitati tradere nullo patiamur modo*. Item, *Antiquos cum reverentia lego, sine injuria recentes*, dicebat Lampridius a Sidonio relatus. Et Plinius: *Sum*, inquit, *ex his, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam, nostrorum temporum ingenia despicio*. Imo cum qui relinquit antiquos Doctores, ut 351
modernis adhæreat, non recte sapere, scripsit Signorell. de Odmod. *consil. 245. num. 45.* Quod maxime procedit 352
in opinionibus glossæ, cujus authoritas omnes alias antecedit, si credimus Baldo in *leg. Cum hereditas, C. Depos.* & propterea idem Bald. *in leg. fin. §. Necessitatem, C. de bonis, quæ liber. Adhæreas*, inquit, *Odofredi veritatii, id est glossæ, & in perpetuum non errabis*. Et in *c. Contingit, de dol & contum.* asserit Baldum somniasse, sicut accidit Doctoribus volentibus infringere opiniones glossarum, & Cynus in *leg Non mortuum, C. de contrahen. & committen. stipul. Advocate*, inquit, *audi idolum tuum, id est glossam*. Et plura de veterum Doctorum authoritate congerit Joan. Andr. ad Speculat. *in princip. & in Proœmio hujus compilationis*, Petrus de Anchar. *in proœmio 6.* & Cardinalis *in proœmio Clem.* & alii passim. Facit text. in *lib. 1.* ibi: *Et sane crebrior apud veteres opinio est, ff. De off. quæst.* & in *capit. De quibus, 20. dist.* ibi: *Facilius namque invenitur quod a pluribus Senioribus queritur*. Et in *cap. Domino Sancto, 50. dist. in fin.* ibi: *Quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus antiquior, aut potior extat authoritas*.

Nec refragatur textus in *Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit.* 353
& Fide Cathol. ibi: *Opinionem secundam tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologia magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam*. Etenim ex facto tunc accidit, ut secunda opinio, quam moderni Theologi sequebantur, probabilior esset, & magis consona dictis Sanctorum. Unde ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam elegerit tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, & modernorum Theologorum magis consonam, non licet generaliter arguere, ut majoris sit ponderis authoritas modernorum, quam antiquorum. Nam verisimiliter Papa eo modo meminisset de Theologis antiquis, si eandem opinionem fuissent amplexi, sicut memini de dictis Sanctorum, quod ad veteres referendum videtur. Et Augustinum adducit ibi gloss. *in ver. Sanctorum*. Præterea paulo ante Concilii Viennensis celebrationem, de articulo illius Clementinæ, id est de virtutibus, quæ in Baptismo parvulis infunduntur, scripserunt Alexand. de Ales, Albertus Magnus, S. Thomas, & ante eos Petrus Lombardus Magister Sententiarum, quos citat ibi glos. prælegata, & ad quos verisimiliter respexerunt Patres Concilii Viennensis. An autem ex authoritate tantorum Theologorum sit inferendum ad scriptores hujus ætatis, judicent alii.

Sed tamen, ut Theologis modernis alios itidem moder- 354
nos Theologos opponamus, non pauci ex his numerantur, qui existimant esse peccatum sequi opinionem minus pro-

probabilem, & minus tutam in concurſu probabilioris, ac tutioris, inter quos, præter Cajetanum, Navarrum, Cordubam, Corradum, Comitolum, Gravinam, & alios ſupracitatos, recenſentur Sotus *de juſt. & jur. lib.* 3. *quæſt.* 5. & 6. Henricus *quodlib.* 4. *quæſt.* 33. Paulus Freſanellus *de oblig. Miſſæ*, Pejerinus *tom.* 3. *cap.* 1. *numer.* 10. Antonius Perez *in Laurea Salmantina certamine* 10. *num.* 55. & ex profeſſo tuentur Candidus Philalethus, qui primus libertatem opinandi in materia morum fortiter compeſcuit, *in ſuo Opuſculo de opinionum praxi*, *quæſt.* 5. Antonius Merenda probabiliratum impugnator acerrimus in tractatu de conſilio, &c. fere per totum, & Julius Mercorus *de Probabilitate Opinionum*, *part.* 2. *præſertim artic.* 4. 7. & 8. cum pluribus ſequentibus uſque in finem. In ſpecie autem id non licere conſiliario, ſeu conſultori animarum, contra Vaſquez, & Salas, de quibus ſup. *num.* 30. tradit Thomas Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 21.

355 Item nec judici, ut contra Authores relatos *num.* 31. tenet idem Sanchez ubi ſupra *cap.* 10. *num.* 46. quamvis affirmet contrariam quoque opinionem eſſe probabilem; Villalob. *in Sum. tom.* 1. *tract.* 1. *diff.* 15. *num.* 6. Bannes in 2. 2. *quæſt.* 63. *art.* 4. *dub.* 1. *ad* 2. ubi refellit ſententiam illorum qui dixerunt, in concurſu opinionum probabilium poſſe judicem judicare pro amico, & nunc ſecundum unam, nunc ſecundum aliam; Layman *in Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 3. *num.* 16. Malderus *in* 1. 2. *quæſt.* 19. *art.* 5. *diſput.* 86. *prope fin.* Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 21. *cap.* 4. *n.* 144. Becan *in Summ. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 4. *quæſt.* 9. *num.* 13. Tanner. *in* 2. 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 4. *dub.* 6. *num.* 128. Et probatur efficaciter; nam certum eſt, judicem in dubio non poſſe ſententiam ferre, ut tenent communiter Theologi cum D. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 60. *artic.* 2. & Juriſperiti in *leg. Admonendi*, poſt Bart. ibi *num.* 19. *ff. De jur. juran.* Sed quando partium jura ita ſe habent, ut ſtent probabiliter pro una parte, & probabilius pro altera, judex dubitat tunc de minus probabili, imo magis dubitat, quam ſi rationes pro utraque parte eſſent æque probabiles: magis enim dubitat de illa parte, quæ licet ſit probabilis, tamen contra eam urgent fortiora motiva, ut evidenter monſtratum eſt ſupra in 11. fundamento; Ergo in tali caſu Judex non poteſt ſententiam ferre pro parte minus probabili.

356 Non me latet in cauſis criminalibus, quando opinio circa factum eſt probabilis pro reo, & probabilior pro fiſco, pleroſque ex Theologis modernis arbitrari eo caſu judicem ſequi poſſe probabilem, quæ favet reo, omiſſa probabiliori, quæ favet fiſco, ſeu accuſatori. Sic Sayr. *in clavi regia lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 13. Salon. *in* 2. 2. *quæſt.*
357 63. *artic.* 4. *controv.* 2. *concl.* 2. Imo in tali caſu judicem teneri reum abſolvere, cenſent Salas *in* 1. 2. *quæſt.* 63. *artic.* 4. *controver.* 2. *concluſ.* 2. & alii quos cumulat Diana *reſolut. moral. in* 2. *addit. reſolut.* 13. Moventur, quia judex ſequi non poteſt probabiliorem opinionem pro fiſco, cum ad condemnandum requirantur probationes luce meridiana clariores, juxta text. in *leg. Sciant cuncti*, *Cod. de probat.*

358 Verum obſervandum eſt diligenter, judicem hoc caſu minime ſequi opinionem minus probabilem pro reo; nam ad ferendam ſententiam ſpectandum non eſt, an probationes fiſci præponderent probationibus rei; ſed attendi debet, an ex proceſſu in univerſum reſultet talis probatio, quæ ſufficiat ad condemnandum, ut declarat Clarus *in* §.
359. *fin. quæſt.* 22. & 63. Et quidem ſi probatio non ſit omnino plena, & concludens, reus eſt in cauſa abſolutionis; nam regula *leg. Eum qui accuſare*, *ff. De eden.* id eſt, actore non probante, reus abſolvitur, maxime procedit in judicio criminali. Dyn. *conſ.* 48. *in quæſt. num.* 2. *verſ. Super* 2. & 3. Angel. Aret. *conſ.* 63. Clarus *num.* 20. *verſ. Se-*
360 *cundo principaliter*. Et eſt communis opinio, teſte Jaſone, *in l. Non eſt novum*, *num.* 5. *C. de eden.* & Clar *in* §.
361 *fin. q.* 62. *in princ.* Et habet locum etiam reo nihil probante, *c. unic. Ut Eccleſiaſtica beneficia*, Bald. *conſ.* 285. *Caſus*, *in princ. verſ. reſpondo*, *lib.* 2. Ratio eſt, quia exceptio negativa pro parte rei non eſt probanda, *cap. Quoniam contra*, ubi Lanfranc. *de probat.* Unde judex qui accuſatore minus ſufficienter probante, abſolvit reum, qui nihil prorſus probavit, non judicat pro reo ſecundum opinionem minus probabilem, ſed ſecundum id, quod eſt certum, & a legibus determinatum, gloſ. *in c. Juvenis*, *in ver. Dubia*, *verſ. Sed non dicitur dubia res*, *quia actor non probavit clare*, *& cap. deſponſal.* Bartol. *in leg. Quoties*, *num.* 1. *ff. Si quis caution.* Nam etiam poſt accuſatio- 362
nem, & inquiſitionem ſuper delicto, niſi delictum probetur, non præſumitur accuſatus, vel inquiſitus culpabillis, ut ait Bald. *conſ.* 410. *in cauſa*, *& in quæſtione n.* 1. *in fin. verſ. Sed quia non ſtatim*, *lib.* 2.

In practica tamen, quæ ſupra proxime dicta ſunt, ali- 363
ter ſe habent, quam ſpeculative differantur: *Nam* (ut ait Clar. *dict. quæſt.* 62.) *ubi nihil ulterius ſupereſt ad agendum tam ex parte accuſatoris*, *quam ex parte accuſati*, *tunc debet judex diligenter conſiderare proceſſum tam offenſivum*, *quam defenſivum*, *& rectà trutina perpendere*, *quid ex ipſo proceſſu reſultet*, *& qualia contra reum extent judicia*, *ſeu probationes: quæ per ejus defenſiones eliſæ non fuerint*; *ſi enim reus ex eis eſt plane convictus*, *vel confeſſus*, *debet condemnari*; *ſi ſemiplena tantum reſultat contra eum probatio*, *eſt torturæ ſubjiciendus*; *quam ſi ſuſtinuerit*, *purgatis indiciis*, *eſt abſolvendus*, *non quidem diffinitive ex capite innocentiæ*, *ſed rebus ſic ſtantibus*. Et hanc practicam ſervari in Hiſpania, teſtatur Covar. *variar. reſolut. lib.* 1. *cap.* 1. *poſt num.* 8. & in Gallia Rebuff. *in proœm. Conſt. Franc. gloſſ.* 5. *num.* 18. & in Senatu Mediolanen. *loc. citat.* judices noſtri abſolvunt tanquam non repertum culpabilem, nec de jure punibilem. Atque ita judex, qui eo caſu reum abſolvit, ſequitur omnino quod juſtius & probabilius eſt. 364
Quamobrem inepte aſſeritur, in cauſis criminalibus judicem ſequi debere opinionem pro reo minus probabilem. Imo enim ſtat pro reo opinio probabilior, quotieſcunque probationes pro fiſco vel accuſatore non ſunt planæ, & concludentes, juxta *dict. leg. Sciant cuncti*, *Cod. de probat. &* §. *Sciant cuncti*, 2. *qu.* 8. Neque enim ad infligen- 365
dam pœnam ordinariam ſufficiunt indicia etiam vehementia, *cap. Literas*, *de præſumption.* Alex. *conſil.* 2. *Viſo proceſſu*, *in princip. lib.* 7. Et probabilitas opinionis non eſt ſumenda ex probationibus rei, qui multoties eſt abſolvendus, etiamſi nihil probaverit; ſed ex probationibus fiſci, vel accuſatoris, ex cujus perſona jus metimur, *leg.* 1. *in princ. ff. ſi pars hæred. petat. leg. fin. de rei vendic.* Paul. de Caſtr. *conſil.* 76. *In facto iſto*, *num.* 2. *in fin. verſ. Et poſito lib.* 2. Surd. *conſ.* 150. *n.* 89.

Sed & ſi opinio probabilis pro reo verſetur circa jus, 366
tamen quidquid in contrarium ſenſerit Villalob. *in Summ. tom.* 1. *tractat.* 1. *difficult.* 15. *numer.* 3. & 4. & alii plures, tenendum eſt omnino, judicem ſequi debere probabiliorem opinionem, etiam contra reum. Ratio eſt, quia cum in difficultatibus juris raro accidat, ut judices ſint certi per rei evidentiam, neceſſe eſt, ut judicent ſecundum id, quod eſt certum moraliter, ſeu civiliter, ſive pro reo, ſive pro accuſatore: Nam jura, quæ dicunt judices proniores eſſe debere ad ab- 367
ſolvendum, quam ad condemnandum, *cap.* 3. *de probat.* eo quod ſanctius ſit nocentem abſolvere, quam condemnare innocentem, *l. Abſentem*, *ff. de pæn.* item diſpoſitio *leg. Reſpiciendum*, *ff. eod.* quam Bald. ibi dicit eſſe philoſophicam, procedunt tantum, cum judex verſatur in dubio. At cum contra reum eſt opinio magis probabilis, judex non eſt dubius, ſed moralem, ſeu civilem habet certitudinem, quam Doctores plenam credulitatem appellant, ut notat Bartol. communiter receptus in *l. Admonendi*, *n.* 21. & 22. *ff. de Jurejuran.* & probatum eſt *ſup. num.* 225. & *num. ſeqq.* Ergo etiam pro fiſco tenetur ſequi opinionem magis probabilem, & melioribus rationibus fulcitam, ne alioquin agat contra dictamen conſcientiæ, ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra in 4. fundamento pro hac ſententia. Id quod aliquibus exemplis evidentius confirmari poteſt.

Inquiſitus eſt aliquis de crimine læſæ majeſtatis, eo 368
quod occiderit Conſiliarium Principis. Opinio minus probabilis quorundam eſt, quos tacito nomine refert Clarus *in* §. *Læſæ majeſtatis*, *verſ. Quero etiam*, homicidam in hoc caſu non eſſe reum læſæ majeſtatis, ſi homicidium patraverit ex privato odio ipſius Conſiliarii, non autem in odium Principis. Tamen probabilior eſt opinio, homicidam indiſtincte incidere in crimen læſæ majeſtatis; pro qua in facti contingentia conſuluit Rubeus *conſil.* 254. Nemo autem hoc caſu juſte reprehenderet judicem, qui contra reum ſequeretur opinionem probabiliorem, pro qua fuit judicatum Neapoli contra reum, qui trucidavit Andream de Iſernia celebrem feudiſtam, Reginæ Joannæ

con-

consiliarium, ut refert Paris de Puteo *de Syndicatu fol.* 124. *n.* 14. & Afflict. *sup.* 1. *part. Constit. Regni, Rubric.* 29. *n.* 6.

370 Item quamvis secundum communem opinionem pro unico furto magno fur suspendi non possit, secundum Angel. de Ubaldo inter consilia criminalia diversi. *cons.* 71. *n.* 2. *lib.* 2. tamen contrariam opinionem docuit Bald. *in Auth. sed novo jure post n.* 3. *C. de serv. fugit.* Nec esset damnandus Angel. qui *in tract. de malefic. in ver. Vestem cælestem n.* 13. dicit se illam semel practicasse, dum Perusii assideret, quam etiam ex consuetudine invaluisse in Hispania, affirmat Diaz *in practica criminali Canonica, c.* 84. *post n.* 2.

371 Rursus probabilis opinio est, pœnam, *leg. Unica, Cod. de raptu Virginis*, non habere locum in rapiente publicam meretricem; atque ita tenere Doctores, testatur Hyppol. de Marsil. *in d. l. unic. n.* 26. & consuluit Cæphal. *cons.* 140. *lib.* 1. Veruntamen non esset condemnandus judex, qui sequeretur contrariam opinionem, secundum quam Cyn. *in ead. leg. unic.* asserit, se vidisse aliquos ultimo supplicio puniri, prout illam refert Afflict. *super* 1. *part. Constit Regni, rubr.* 20. *n.* 27. & secundum quam testatur etiam Grammaticus *in Const. Regni fol.* 19. *col.* 1. *n.* 2. cum plures juvenes quandam meretricem e prostibulo violenter rapuissent, unum ex eis Florentinum, qui fuit principalis, fuisse furca suspensum, & alios socios per triennium ad triremes damnatos.

372 Et eodem modo quamvis probabilis & communis opinio sit, pœnam *d. l. unic. C. de rapt. virg.* non habere locum in muliere rapiente virum, ut testatur Grilland. *de divers. crim. lib.* 3. *q.* 10. *n.* 23. non tamen esset de injustitia redarguendis, qui in judicando servaret opinionem glossæ in *d. l. unic. in vers. Sponsam*, quam itidem tenent communiter Doctores, teste Marsil. *ibid. n.* 23. & etiam practicantur in Gallia, ut refert Papo *lib.* 22. *tract.* 6. *arresto*, 3. secundum quam & Angel *in d. l. unic.* testatur se Florentiæ vidisse comburi quandam meretricem, quæ adolescentulum libidinis cauta rapuerat. Hæc atque alia innumera passim reperiuntur apud Doctores, ex quibus licet intelligere, juste agere judicem, qui sequitur opinionem, quam putat veriorem, ac probabiliorem, etiam contra reum, & in causis capitalibus. Et hic junge, quæ de obligatione judicandi secundum opinionem magis probabilem generaliter dicta sunt supra in 29. fundamento.

373 Similiter nec Medico licere uti opinione probabili, absque reatu mortalis peccati, contra Theologos citatos sup. n. 33. scripserunt Sot. *lib.* 3. *de just. & jur. q.* 6. *art.* 6. *ad* 4. Suarez. 4. *tom. in* 3. *par. disp.* 26. *sect.* 6. *n.* 32. Villalob. *in sum. tom.* 1. *tract.* 1. *diffic.* 1. *n.* 6. Vasquez *in* 1. 2. *tom.* 1. *disp.* 64. *c.* 4. *in fin.* Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 41. Bonacin. *de legib. disp.* 2. *q.* 4. *punct.* 4. *n.* 22. Becan. *in Summ. tom.* 1. *c.* 4. *q.* 9. *n.* 13. & ex Canonistis nostris tenent in *c. Tuanos, de homic. Innoc. tom.* 1. Jo. Andr. *circa princ.* Anton. de Butr. *n.* 15. Anchar. *n.* 3. Jo. de Anan. *n.* 5. Abb. in §. *Ad ultimum, num.* 4. Felin. *vers. Postremo scias*, Angel. *in vers. Medicus, n.* 2. Silvester, *eod. ver. quæst.* 4. *dub.* 1. quibus in locis affirmant peccare Medicum, qui scienter applicat infirmo medicamenta dubia; & aliqui ex eis, etiamsi Medicus pro-
374 babilius credat ea profutura, ut dictum est sup. num. 250. Reddunt rationem Butr. & Anchar. quia melius est ægrotum relinquere in manu Creatoris, quam ipsum periculo exponere, supponendo eum dubitabili medicinæ. Quinimo adjiciunt Innoc. & Joan. de Anan id vendicare sibi locum, etiamsi Medicus vehementer opinetur, fore ut remedium hoc dubium proficiat infirmo. Mirum est tamen plerosque ex Theologis supra proxime citatis ita sentire in Medico corporum, cum oppositum senserint in Medico animarum, quasi majori charitate obstringamur ad procurandam valetudinem corporis, quam salutem animæ, contra ea quæ in proposito dicta sunt sup. in 19. fundamento.

375 Sed nec Regem posse bellum indicere, si pro utraque parte sint opiniones probabiles, & longe minus si contra eum stet opinio probabilior, contra auctores supra citatos n. 34. censent Vasquez. 1. 2. *tom.* 1. *disp.* 29. *q.* 5. *n.* 224. Villalob. *in sum. tom.* 1. *tract.* 1. *diffic.* 17. *n.* 6. & 7. & alii multi. Et hic junge quæ dicta sunt supra in 33. fundamento.

Longe autem minus licitum esse uti opinione probabili in administratione Sacramentorum, adversus Theo- 376
logos supra allegatos num. 35. scripserunt Medina *in* 1. 2. *quæst.* 19. *art.* 6. §. *Ad argumenta in contrarium*, Henriquez *de Sacramentis in genere cap.* 9. *num.* 5. Bartholomæus a Ledesma *de Sacram. in gener. dub.* 5. *concl.* 4. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 20. *num.* 4. & propterea Petrus a Soto *in institut. Sacerdotum, lect.* 2. *de Eucharistia*, & Alanus *lib.* 1. *de Eucharistia c.* 19. affirmant, inter diversas opiniones de materia Sacramenti Eucharistiæ eligendam esse tutiorem, & peccare eum, qui utitur materia non certa; idemque vult Scot. *in* 4. *dist.* 11. *quæst.* 6. Et contrariam sententiam tantum admitti posse, cum ex oppositio magnum periculum imminueret, censet Sotus *de Secreto, membr.* 3. *q.* 2. *concl.* 3. cui subscribit Navar. *in cap. Inter verba, in* 2. *edit. corollar.* 13. *num.* 135. 11. *q.* 3. his verbis: *Licet quis habeat opinionem alicujus partis, & solum alterius formidinem, non tenetur sequi* 377
opinionem, si inde magnum immineat alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem; quia periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni. Et sequitur Cardin. Bellar. *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 7. & Basil. Pont. *de matrim. lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 8. Unde Card. Zabar. 378
in Clem. unic. §. *final. num.* 1. *de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.* scripsit, consilium esse, ut quidquid appareat de puero extra uterum, imminente periculo mortis, baptizetur propter penetrabilem & occultam operationem S. Spiritus, *cap. Multi, circa med.* 1. *quæst.* 1. Et Card. Palcot. *in compendio ordinationum pro Parochis Bononiensibus fol. Pueri*, inquit, *apparentes extra uterum matris cum brachio, vel pede, vel digitis, cum imminente mortis periculo, baptizentur; sed egressi vivi, iterum sub conditione, Si non es baptizatus, &c. baptizari debent.* Inde etiam inferunt Gabriel Vasquez *tom.* 2. *in* 3. *par. disput.* 136. *cap.* 379
4. & Basil. Pont. *de Matrim. lib.* 10. *c.* 15. *num.* 5. in casu necessitatis extremæ, cum, qui est in peccato mortali, ministrare posse Sacramentum sine peccato, si tempus ita urgeat, ut ministro non sit locus pœnitentiæ; reddentes rationem, quia quamvis sit major virtus religionis erga Deum, quam misericordiæ erga proximum; tamen quia Deo plus placet, ut proximo, in cujus utilitatem institutum est Sacramentum, succurramus, quam ut dispositionem alias debitam erga Sacramentum servemus; ideo tunc licite & sancte Sacramentum in peccato mortali celebratur. Quam rationem, ut advertit Basil. Pont. breviter attingit D. Th. 2. 2. *q.* 30. *ar.* 4. *ad* 1. & hoc sensu intelligitur illud Oseæ 6. *Misericordiam volo, & non sacrificium: & scientiam Dei, plus quam holocaustum*, At vero extra casum necessitatis non debet ullatenus admitti distinctio superius posita n. 35. quod in ordine ad Deum, & virtutem Religionis, non peccet Sacerdos, qui utitur opinione probabili in essentialibus Sacramentorum, sed tantum in ordine ad proximum. Quoniam minus malum est peccare contra misericordiam, quam contra Religionem, ut bene explicat idem Pont. *ubi supra n.* 4. Unde si non licet eligere opinionem probabilem, quando subest periculum inferendi injuriam, vel præjudicium proximo; multo minus id licet extra necessitatem, cum subest periculum irrogandi injuriam Deo, & faciendi irritum Sacramentum. Et his adde quæ in proposito dicta sunt supra in 21. fundamento.

Eodem modo nequaquam sustineri potest quod di- 380
ctum est sup. num. 39. Sacerdoti eligenti opinionem probabilem, prætermissa probabiliori, Ecclesiam tribuere jurisdictionem ad absolvendum, eo quod inde oriatur titulus putativus cum communi errore. Etenim error, unde elicitur præsumptio jurisdictionis ab Ecclesia tributæ, debet esse communis, & titulus putativus provenire debet a legitimo Superiore, ut in *c. Dudum, il* 2. *de elect.* & ibi docent Innoc. *n.* 3. Hostien. *super ver. Damnabiliter*, Jo. Andr. *num.* 42. Anton. de Butr. *num.* 26. Card. *q.* 6. & Abb. *n.* 20. qui expressius loquitur de utroque requisito, dicens, glossam ibi esse singularem, & a Doctoribus communiter approbari. Idem tenet in *c. Nihil, de elect.* glos. *fin. vers. Sed pone quod talis Prælatus*, per text. in *c. Infamis*, 3. *quæst.* 7. & alia jura ibi allegata, Innoc. *num.* 3. & 4. *vers. Si autem non fit intrusus sua authoritate*, Jo. Andr. post Hostien. & Compostel. *col. fin. in ult.* glos. *vers. Et dicunt, quod omnia, quæ facit electus.* Et Abb. *numer.* 11. *vers. Nec communis error juvat, ex qua deest authoritas Superio-*

perioris; nam lex Barbarius, ff. de offic. Prator. fundat se super communi errore, & super authoritate Superioris; nam ille servus, qui putabatur liber, habuit officium a Superiore, & sic concurrebant ibi duo, scilicet authoritas Superioris, & communis error; secus autem ubi adesset unum tantum, ut tenuit hic Innocent. & Bald. in repet. d. leg. Barbarius. Hactenus verba Abbatis, Rosella *verb. Confessio Sacramentalis* 3. *num.* 41. Angel. *Confessio*, 4. *num.* 12. Silvest. *Confessio* 2. *num.* 15. Navar. *in cap. Placuit, de pœnitent. distinct.* 6. *num.* 177. & in Manuali *cap.* 9. *nu.* 11. quam sententiam bis etiam secuta est Sacr. Congregatio Concilii, ut scripsi plenius in *cap. Super eo, de crimine falsit.* Atqui utrunque requisitum deficit hoc casu: Nam eo ipso, quod Sacerdos eligens opinionem probabilem, cognoscit contrariam esse probabiliorem, excluditur communis error; probabiliora enim sunt, quæ videntur omnibus, vel multis, vel sapientibus, id est, vel omnibus, vel plurimis, ut habetur in 1. *Topic. cap.* 1. Ad quod ponderanda sunt etiam verba illa Innoc. in *dict. capit. Dudum*, videlicet: Potest dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælatus. Item eo ipso, quod Sacerdos affirmat titulum putativum oriri tantum ex sua propria opinione, & credulitate probabili, satis clare hinc excluditur titulus proveniens a legitimo superiore; unde prædictorum opinionem merito refellit Joan. Sancius in *Select. disput.* 44. *n.* 19.

Ex quibus patet etiam ex Theologis nostri temporis non multos esse, qui generaliter, & indistincte affirment licere in concursu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam, cum plurimi sentiant oppositum in Consiliario, in Judice, in Medico, in Rege, & in administratore Sacramentorum.

His adjice, quod authores moderni, qui allegantur pro contraria sententia, sunt inter se admodum varii, & diffidentes. Nam alii generaliter tenent in quacunque materia licitum esse amplecti opinionem minus probabilem habentem minimum probabilitatis, etiamsi de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas sine evidentia. Sic Pasqualigus *dec.* 19. *num.* 2. Alii limitant, ut ita demum sit licitum sequi minus probabilem, si habeamus evidentiam de illius probabilitate. Bresserus *de conscientia libr.* 3. *cap.* 5. Merula *disput.* 3. *cap.* 4. Alii magis limitant, ut solum liceat sequi minimam probabilitatem, quando aliter grave damnum evitari non potest. Salas *p.* 2. *tract.* 8. *disput. unic. sect.* 5. Valentia *disput.* 9. *quæst.* 14. Alii affirmant usum opinionis minus probabilis esse licitum in foro conscientiæ duntaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez *in Decal. lib.* 1. *capit.* 10. Layman *de Doctr. moral. libr.* 6. *cap.* 3. Alii dicunt ad hoc, ut liceat sequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam esse, an possimus certificari de magis probabili opposita, Baldellus *de conscientia disput.* 3. *cap.* 4. Alii non admittunt regulam sequendi magis probabilem in materia Sacramentorum. Vasquez *disputat.* 60. *capit.* 3. Suarez *tom.* 4. *disput.* 26. *sess.* 6. Filliuccius *tractat.* 21. *cap.* 4. Alii ab hac regula excipiunt casus spectantes ad materiam fidei. Sic Baldi *disput.* 11, *Select. moral.* §. 8. & Bannes 2. 2. *quæst.* 1. *artic.* 10. Sed contrarium tenet Spinula *de libera, & prudenti electione disput.* 3. *sect.* 2. Alii adhuc magis limitant prædictam regulam, ut locum non habeat in materia justitiæ commutativæ, & in casibus ubi agitur de interesse proximi. Idem Baldi *loco citat.* Valentia *disputat.* 5. *par.* 4. *quæst.* 7. Alii sentiunt probabiliorem opinionem sequendam esse de consilio tantum. Sanchez *ubi supra.* Alii vero nec de consilio, nec de præcepto. Joannes Sancius *in Selectis disputat.* 44. Caramuel *Theolog. Regul. disputat.* 6. Alii affirmant ex præcepto sequendam esse sententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud grave damnum. Pasqualigus *decis.* 30. Alii vero negant. Villalob. *tractat.* 1. *Summ. disputat.* 1. *capit.* 8. & Sanchez *de matrimon. lib.* 2. *disputat.* 36. Alii censent esse licitum sequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dictat contrariam sententiam eligi debere. Bonacina *disputat.* 2. *de pecc. quæst.* 4. *punct.* 4. Demum alii existimant hanc regulam de sequenda opinione minus probabili esse tantum probabilem. Sanchez *loco citat.* Alii vero esse certissimam. Pasqualigus *decis.* 55. *num.* 4. Plura etiam alia discrimina, & varietates patebunt legentibus eorum scripta. Quare cum prælegati Doctores sint adeo varii in explicanda sententia de sequenda opinione minus probabili, utique non sunt tantæ authoritatis, ac si uniformiter loquerentur; ac proinde pro una sententia univoca simul omnes supra enumerati citati non possunt, ut accurate observat novissime Jul. Mercorus *de probabilitate opinionum p.* 2. *art.* 27.

In Advocato tantum subest aliqua difficultas. In quo tamen videtur distinguendum, an ex duabus opinionibus oppositis utraque sit æque probabilis, an vero una sit probabilis, & altera probabilior.

Primo casu siquidem Advocatus proponat clientulo suo 382
unam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam absolute fovere bonum jus, utique peccat, tum quia cum articulus propter conflictum argumentorum, & rationum utrinque probabilium sit dubius, ut late firmatum est supra in 2. quæst. pro parte negativa in 2. concluf. a num. 125. usque ad num. 171. Advocatus, qui proponit rem dubiam, & periculosam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioso mendacio, nec simplici verbo oportet decipere quenquam, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, ut legitur in *cap. Nec artificioso*, 22. *quæstione* 2. Ad idem text. *in cap. Ne quis, cap. Faciat, cap. Omne genus*, ibi: *Nec ut præstes mentiri studeas, nec qualibet fallacia vitam alicujus defendas, & capit. seqq. caus. & quæst.* Et in causarum patrono est text. in *leg. Rem non novam*, §. *Patroni, Cod. De jud.* Et docet D. Thom. 2. 2. *quæst.* 71. *art.* 3. *ad* 3. Tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui forte non litigaret, si rem dubiam intelligeret; ideoque tenetur ei ad damna, & interesse, *leg. Non est ignotum, Cod. De administr. tut.* & tradit Silvester *in ver. Advocatus num.* 5. *vers. Quandiu causa est dubia.* Atque in hunc sensum videntur accipiendi Theologi, qui simpliciter asserunt, advocatum non posse in causa dubia patrocinari. Sin autem ad- 383
vocatus proponat articulum tanquam dubium, sicuti est propter rationes utrinque suasibiles: tunc potest tuta conscientia in illa causa patrocinari, ut probatur in *dict. leg. Advocati, in princ. Cod. de advoc. diverf. judic.* ubi advocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata causarum. Ergo si patrocinium præstent in causa ambigua, non peccant, sed magis laudandi sunt; *cap. Qui peccat*, 23. *quæst.* 4. Præterea proponendo rem tanquam 384
dubiam non inducunt clientulum ad temere litigandum, quia temere litigare non dicitur, qui dubius est, sed qui scit se jus non habere, gloss. 1. *in leg. Eum quem temere, ff. de judic.* Item ut inquit Arist. *lib. Rethor.* litigantis nihil est, nisi ostendere quia res est, vel non est, vel quia facta est, vel non facta est: utrum autem sit justa, vel injusta, oportet ipsum judicem cognoscere, & non discere a litigantibus. Itaque Advocati nec sententiam proferunt, nec judicem cogunt proferre, sed tantum proponunt, quæ sui clientuli jus confirmare possunt; quæ proponere judici in causa dubia non est injustum, & multum prodesse potest, ut a judice causa melius expendatur, *cap. Judicantem* 30. *quæst. ult.* gloss. 2. *in c. Graves* 35. *q.* 9. cum causarum merita partium assertione pandantur, *l. fin. C. si per vim, vel alio modo.* Et propterea verba illa text. *Advocati, qui dirimunt ambigua facta causarum, &c.* gloss. exponit dicens, dirimunt, id est dicunt ea, propter quæ dirimuntur; nam ipsi non dirimunt, sed judex. Et in *ver. lapsa* dicit, causam ejus, qui sententiam contrariam reportavit ob omissas juris allegationes, postmodum instaurari per advocati industriam. Ad hæc nisi advocato liceret 385
consulere in causa dubia, sequeretur, ut fere nullo casu eidem liceret patrocinari, & supprimi possent fere universa orbis tribunalia; plerunque enim non consuevit litigari nisi de rebus dubiis, & propterea incertus dicitur litis eventus, *leg. Quod debetur, ff. de pecul.* & causæ terminus manifestare poterit, qui timidius, quique audacius judicium vel reliquerunt, vel protulerunt, *d. l, Rem non novam* §. *Patroni. C. de judic.* Et gloss. in *d. l. Advocati*, exponit verba illa, *ambigua fata*, id est *fines*. Hinc passim videmus sententias latas in prima instantia revocari per judices appellationis, & has rursus retractari in 3. instantia, & decisiones crebro variari. Ad hoc *c. Nec novum*, & ibi gloss. 1. 8. *q.* 1. & *l. Si unus*, §. *Principaliter*, ibi: *Propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem, ff. De recept. arbitr.* Satis est igitur, ut advocatus moveatur probabilibus rationibus, *leg.* 4. *C. Mand.* Et cum advoca- 386
ti in causis ex utraque parte debeant esse æquales, *leg. Providendum, C. De postulan.* & idcirco in omni causa quoti-

die videamus scribere utrinque advocatos; si hoc licitum non esset, consequens esset, ut advocati pene omnes damnarentur, & falsum esset, quod ait Host. in proœmio summæ: *Advocatos rectos meliorem vitam facere, quam Fratres Prædicatores, vel alios Religiosos.* Sunt pro hac sententia D. Antonin. *p. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. alias est 3. p. tit. 6. cap. 2. §. 14.* Ang. *in v. Advocatus, n. 17.* Silv. *eod. v. q. 10.* Armilla *n. 20.* Navar. *in Manual. c. 25. n. 28. ver. Quamvis si causa est dubia,* Sot. *lib. 1. de just. & jur. q. 8.* Tolet. *in sum. lib. 5. c. 60. n. 2.*

387 Secundo casu, cum scilicet una opinio est probabilis, altera probabilior, verius videtur advocatum non posse consulere, nec patrocinari pro parte minus probabili. Ratio est, quia nemo potest consulere alteri id, quod ille absque peccato exequi non potest, *c. Error cum duobus seqq. 83. dist.* S. Thom. *in loco proxime allegando,* Canonistæ in *c. Tua nos de homic.* Sed cliens non potest agere causam minus probabilem, nec judex pro illa parte sententiam ferre; sed uterque tenetur omnino sequi partem probabiliorem, ut latissime probatum est supra quadraginta duobus fundamentis; Ergo advocatus non potest in ea casua consulere, aut patrocinari. Quod clare sensit Navar. in *Manual. c. 25. n. 28. vers. Et qui,* dum affirmat peccare advocatum, qui patrocinatur in causa, quam licet nesciat omnino esse injustam, magis tamen reputat esse injustam quam justam; post Anton.
388 de Butr. quem citat in *c. Brevi de Jurejuran.* Idque quidquid senserint Theologi relati a Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 52.* vendicat sibi locum, etiamsi advocatus pandat clientulo suo rationes adversarii esse probabiliores; siquidem adhuc ei non licet clientulo etiam scien-
389 ti, & consentienti auxilium ferre. Imo si in principio litis credat rationes sui clientuli esse veriores, seu probabiliores, & in processu comperiat illas esse minus probabiles, & minus justam causam, tenetur causam ipsam deserere, vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum sine damno adversarii, secundum S. Thom. 2. 2. *q. 71. art. 3.* Silvest. *in v. advocatus, n. 6. §. 10.* Navar. *in Manual. c. 25. n. 201. v. Et qui a principio credit justam,* & est text. in *d. leg. Rem non novam, §. Patroni, C. De judic.* ibi: *Sed etsi certamine procedente aliquid tale sibi cognitum fuerit, a*
390 *causa recedant.* Et quamvis multi existimaverint non esse prohibitum advocato sequi opinionem minus probabilem, nisi in causa sanguinis, vel civili omnium bonorum, ut Sotus, Tolet. & alii relati a Sanc *d. c. 9. n. 52.* Vere tamen sive causa sit criminalis, sive civilis, & sive agatur de omnibus bonis, sive de illorum parte, nunquam licet advocato patrocinari in causa minus probabili, seu minus justa, Bart. *in l. 1. §. Si quis apud, ff. quod quisque juris,* & S. Th. *loc. cit.* Quippe major aut minor quantitas controversa auget, vel minuit injustitiam, sed
391 peccati speciem non mutat. Ideoque videmus furti actionem dari etiam de re minima, puta pro gallina, pro anfere, imo etiam pro ovo, ut dicit gl. *in §. Gallinarum, in v. Qui lucrandi animo, instit. de rer. divis.* quam sequuntur omnes, teste Tiraq. *in tract. de judic. in rebus minimis, fol. 50. col. 2. v. decimo,* & Clar. *in §. Furtum, v. Pariter etiam adjicimus.* Hæc de advocato.

392 Non obstant modo argumenta contraria. Ad primum nanque respondetur, negando majorem; imo enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit opinionem minus probabilem, imprudenter agit, quia tenetur pro regula suorum actuum eligere verum, quod est obiectum prudentiæ: & tamen eligit minus pobabile, quod plerunque est falsum. Item tenetur eligere, quod est perpetuo verum, & stabile: & nihilominus eligit opinionem minus probabilem, quæ hodie videtur vera, sed postea verisimilius probabilem, quæ hodie videtur vera, sed postea verisimilius apparebit falsa. Item ut prudenter agat tenetur judicare de re, secundum quod est; & tamen judicat, secundum quod putavit esse minus probabiliter. Item debet esse certus saltem moraliter de rectitudine suæ rationis, quam tamen certitudinem profecto non habet judicium minus probabile, sed prorsus fluctuat, & vacillat propter fortiora motiva opinionis oppositæ. Item debet uti principio infallibili: & tamen utitur opinione minus probabili, quam mentiri, & fallere plerunque contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum: & tamen eligit judicium minus probabile, quod est obnoxium magnæ formidini propter validiora motiva partis alterius, & ideo est omnino timidum, & incertum. Item tenetur agere cum veritate: & tamen sequitur minus probabilem opinionem, quæ ut in pluribus est falsa; & ideo a ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum, & rectum: & eligit minus probabile, quod plerunque se habet ad malum, & obliquum. Item ne sit imprudens tenetur cavere periculum: & nihilominus eligendo, quod minus probabile est, ac minus tutum, exponit se manifesto discrimini; prout hæc omnia, & alia plura his similia patent per viginti sex fundamenta superius allata in prima quæstione pro parte negativa a n. 59. usque ad n. 112. & probatur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac sententia.

Ad confirmationem respondetur primo negando assumptum: quia etsi Deus dederit nobis dictamen rationis ad recte operandum, non tamen constituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipsa probabili rectitudinis apparentia, cum hæc indifferenter se habeat ad rectum, & obliquum: sed in sola rectitudinis veritate, secundum illud Eccl. 37. 20. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te,* ut suse explicatum est supra in 1. quæstione n. 60.

Deinde respondetur, argumentum retorqueri ex eodemmet principio, cui præcipue innituntur defensores probabilitatum, videlicet: Qui operatur id, quod probabiliter apparet rectum, secundum eos non peccat; Ergo a contrario peccat, qui operatur id, quod apparet non rectum, *c. Hospitiolum, in fin. 32. dist.* & ibi glos. *unica in princip.* Sed qui sequitur opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, operatur id quod sibi apparet non rectum, quia fortiora motiva probabilioris opinionis oppositæ negant hujusmodi opus esse rectum; ut constat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac sententia, & præcipue in primo, & 23. n. 257. & n. 281. Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat. Si igitur æquanimiter observanda est regula a Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ, ut ipsi affirmant, consistit in hoc, ut id solum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum; in concurentia opinionis minus probabilis, & probabilioris, si illa dicter opus esse rectum, hæc vero non esse rectum; utique potius abstinendum est ab opere, quia attenta ratione apparentiæ, quæ secundum eos est ratio formalis dictæ regulæ, hujusmodi opus magis apparet non rectum, quam rectum, & eidem regulæ adversatur potius, quam conformetur. Id quod pulchro exemplo confirmat Julius Mercorus in suo opere, *de probabilitate opinionum part. 2. art. 8.* videlicet: Rex in expeditione militari præcipit duci sui exercitus, ut in gravioribus negotiis sequatur consilium septem Seniorum, quos ei collaterales nominatim constituit. Occurit hostis, consuliturque, an acie sit dimicandum. Ex iis, qui sunt a consiliis, tres affirmant, reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet præliari, quippe ageret contra præceptum Regis, apud quem non excusaretur, si vocatus ad reddendam rationem pugnæ, vellet sic paralogizare: Rex præcepit mihi agere juxta consilium Seniorum. Sed tres, quorum consilium sum sequutus, sunt Seniores; Ergo pugnando feci juxta præceptum Regis. Nam protinus fiscalis ipsum tanquam delusorem Regii mandati redarguret simili syllogismo: Imo fecisti contra mandatum Regis, quod erat, ut sequereris consilium Seniorum. Sed quatuor, quorum consilium non es sequutus, erant Seniores constituti a Rege pro consilio; Ergo pugnando fecisti contra mandatum Regis; ideoque puniri debes, tametsi res bene cesserit, ut *leg. Desertorem, §. In bello, ff. de re milit.* Porro non secus apud Regem regum se excusant, qui in distincte utuntur sententia minus probabili in concursu probabilioris, dum illum paralogismum replicant: Deus solum a nobis exigit, ut sequamur consilium rationis. Sed dictamen juxta opinionem minus probabilem concurente probabiliori est consilium rationis; Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra divinum mandatum. Non enim animadvertunt ex adverso remordere, ac redarguere syndéresim, quæ in interiori foro gerit vicem vigilantissimi fiscalis. Arguit enim: Si fateris id solum esse opus licitum, quod ex consilio rationis apparet honestum, fugere de-

bes

bes quod tibi apparet ex consilio ejusdem rationis non honestum. Igitur contra divinum mandatum agis, qui eligis opus, quod tibi suggerit opinio minus probabilis, cum idem ex consilio opinionis probabilioris magis appareat non honestum.

Ad secundum, & tertium respondetur negando minorem; imo enim etiam is, qui opinionem probabilem eligit, moralem certitudinem non habet de honestate operationis, quin potius vacillat, & fluctuat, quia opinio est acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi est opinio, ibi est vacillatio, quæ sunt præcisa verba S. Bonaventuræ in 3. *sent. dist.* 24. *qu.* 24. *vers. Item opinio*, *ante n.* 33. & probatum est supra in 1. q. in 6. & 7. fundamento, & in 22. cum quatuor sequentibus pro sententia negativa, & in responsione ad secundum argumentum n. 111. Ergo multo magis caret morali certitudine, qui sequitur opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, ut constat ex dictis supra in 2. 3. 11. & 12. fundamentis pro hac sententia.

Ad quartum responsum est supra in 1. quæst. n. 111. in responsione ad quartum argumentum, negando scilicet antecedens, & negando consequentiam. Nam ibi dicta concludunt a fortiori in casu præsenti, in quo agitur de electione opinionis minus probabilis, relicta probabiliori, & ibi vide rationem diversitatis inter speculativa, & moralia.

393 Ad quintum respondetur negando minorem, imo enim qui sequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, nec sequitur perfectum, nec tutum, sed exponit se peccati periculo, & sic procul dubio peccato, ut efficaciter probatum est supra in 12. & 28. fundamento.

Nec obstat, quod non teneamur eligere perfectius, ac tutius. Quoniam hoc vendicat sibi locum, si ex electione partis oppositæ non immineat periculum peccati, prout contingit in omnibus operibus bonis, quæ non sunt in præcepto; quamvis enim ea facere sit tutius, tamen qui non facit, non peccat, ut in ingressu Religionis, in quo exemplificat Silvest. in *ver. Scrupulus*, *n.* 3. & in his terminis loquuntur *c. Aliud* 11. q. 1. & alia jura in contrarium allegata; ideoque Apostolus 1. *ad Corin.* 7. 38. dicit: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; & qui non jungit, melius facit.* Et tamen inquit: *De virginibus præceptum Domini non habeo: consilium autem do.* Et mox subdit: *Si autem acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccavit.* Ergo propterea quis non arctatur ad electionem melioris boni, id est virginitatis, quia in electione minoris boni, id est matrimonii, non committitur peccatum. At secus est, ubi in electione unius partis vertitur peccati periculum, quia tunc tutiorem partem eligere non in consilio, sed in præcepto est, ut late in superioribus probatum est; & declarat idem, & Silvester in *ver. Dubium*, *quæst.* 2. *n.* 4. Præterea quamvis non teneamur semper sequi perfectius, ac tutius, semper tamen sequi tenemur perfectum, ac tutum, *c. Si quis positus*, & *c. Si quis autem*, *de pœnit. dist.* 7. At cum sequimur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, nec perfectum sequimur, nec tutum, ut supra proxime dictum est.

394 Ad sextum diffuse responsum est supra in 1. *quæst. in responsione ad* 5. & 6. *a num.* 112. *usque ad num.* 117. Quibus addimus D. Thomam in 2. 2. *quæst.* 60. *art.* 4. *ad* 2. ubi ait: Unusquisque debet niti ad hoc, quod de rebus judicet secundum quod sunt: quia verum est bonum intellectus, falsum autem est malum ipsius, ut dicitur in
395 6. *Ethic.* Potissimum autem veritas indaganda est in foro conscientiæ, qui dicitur forus veritatis, ut late per Feder. de Sen. *consil.* 21. *per tot.* & Anton. de Butr. in
396 *cap. Inquisitioni*, *in* 5. *not. de sent. excommun.* Unde Archid. relatus hic a Bald. *n.* 3. dicit conscientiam esse quandam consonantiam, & harmoniam cum veritate.
397 Et in idem recidit, quod scripsit idem Bald. *n.* 1. Lex conscientiæ debet dici lex Evangelica, a Patre luminum oriens. Et quod dixit in *l.* 2. *C. de fideicom.* Conscien-
398 tia est Angelus mentis præses. Nec cuiquam erit grave, aut importabile onus investigare opiniones probabiliores. Quia ratio naturalis seipsam ostendit, & veritatem occultam non finit, ut idem Bald. ait hic *n.* 9. Quinimo si credimus Feder. de Senis *cons.* 254. *in princ.* qui veritatem dicit, non laborat; sed cum magno labore, & languore trahuntur argumenta, quæ inducuntur pro oppositione veritatis.

Ad septimum argumentum, & ad primam illius rationem respondetur, B. Job ibi non loqui de formidine, an ejus opera essent recta, sed de metu, an facta essent debita cum diligentia, & intentione sine ulla culpa veniali. Nam ut D. Gregor. inquit: *Sæpe sordet in conspectu superni judicis, quod in conspectu fulget operantis.* Et ita exponunt D. Hieron. & S. Th. super illud Apostoli ad Philippenses 2. 18. *Cum metu, & tremore vestram operamini salutem. Et* 3. *p. super q.* 6. *art.* 4.

Ad rationem secundam respondetur negando minorem; nam qui agit cum dubio positivo, & formali, exponit se periculo peccati mortalis, & mortaliter peccat, ut constat ex dictis supra a n. 206. & latius in 2. q. princ. in 2. conclus. a n. 171. usque ad n. 229.

Ad rationem tertiam respondetur, eum, qui habet judicium opinativum de aliquo opere, non habere quidem dubium negativum, de quo loquitur Barr. exadverso allegatus; sed tamen habere dubium positivum, & formale, ex quo oritur fluctuatio, & vacillatio intellectus, & consequenter incertitudo, & imprudentia operationis, ut late monstratum est in superioribus, & compendiose n. 111.

Ad rationem quartam respondetur negando minorem; nam qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, minime sequitur inclinationem intellectus, qui violenter attrahitur in partem oppositam, in qua præponderant graviora motiva, ideoque nec sequitur dictamen rationis, quod nihil est aliud, quam inclinatio intellectus in opus rectum, ut ex mente D. Thomæ probatum est supra in 4. fundamento pro hac sententia n. 258.

Ad rationem quintam respondetur distinguendo duplicem formidinem. Alia enim est formido Logica, seu remota, quæ in intellectu nascitur ex eo, quod objectum cognitum, quamvis consideratis particularibus rationibus intrinsecis, & extrinsecis sit moraliter certum: tamen non repugnat, quominus possit aliter se habere, attentis quibusdam rationibus communibus, & remotis, secundum quod aliquando in humanis actibus accidere solet, ut *leg. Si major. Cod. De legit. hered.* Exemplum patet in scriptura tabellionis, quæ facit plenam fidem cum tabellio sit persona publica, quæ mentiri non præsumitur, *cap. Quoniam contra*, *de probat. & capit. Ad audientiam*, *de præscript.* Et tamen attenta quadam ratione communi, id est humanitate, possibile est, ut tabellio mentiatur, & instrumentum sit falsum, ut *leg.* 2. *Cod. De fid. instrum. & leg.* 1. & 2. *Cod. Ad leg. Corneliam*, *de fals. cum similib.* Verum quia hoc raro contingit, censetur omnino per accidens, & non attenditur, ut *leg. Jura*, & *leg. Exiis*, *leg. Nam ad ea*, & *leg. Quoniam*, *ff. de legib.* Et formido, si quæ remanet ex tali possibili contingentia de opposito, non præjudicat certitudini requisitæ ad recte operandum; imo cum sit de periculo erroris valde remoto, & raro contingente, tanquam levis contemnitur a viro prudenti. Ad hoc bonus textus in *dict. leg. Quoniam*, ibi: *Quæ semel, aut bis accidunt, contemnunt legislatores.* Alia vero est formido moralis, seu prudentialis, quæ scilicet essentialiter inest judicio opinativo, seu probabili, & oritur ex eo, quod intellectus assentitur quidem uni parti contradictionis, sed tamen propter particularia, & urgentia motiva alterius partis fluctuat, & formidat, ne pars opposita sit vera. Et de hac formidine loquitur Aristoteles in 1. *Magnor. moral. capit.* 33. *ante med.* dum diffinit, existimationem, seu opinionem esse, qua in omnibus ferimur ancipites, ea ne ita se habeant, an secus; & in 1. *Poster. cap.* 26. dum ait opinionem esse circa verum, aut falsum contingens aliter se habere; & Nicolaus de Lyra supracit. *num.* 82. *versic. Miror.* Et hæc formido prorsus perimit moralem certitudinem; ita ut qui operatur cum tali formidine seu dubio positivo, & formali in materia morum, exponat se periculo, & peccet, ut dictum est supra in responsione ad rationem secundam. Quamvis igitur admitteremus timoratæ conscientiæ homines dum recte operantur experiri aliquam formidinem, ut dicitur in argumento contrario: tamen hæc non est formido moralis, de qua nunc loquimur, sed est formido logica, seu remota, quæ rectitudini conscientiæ non præjudicat, nec moralem admit certitudinem.

Ad rationem sextam, & postremam ab exemplis deductam respondetur, Præfectum militum incaute prorsus, & imprudenter agere, si hostem adoriatur, moraliter formidans se posse ab eo superari. Idemque dicendum de mercatore, qui timet contractum sibi fore damnosum, præsertim si isti opinantur ita probabilius eventurum, ut pluribus monstratum est supra in responsione ad primum argumentum n.392. Ad exemplum de Medico responsum est supra n.250. & 293. In Advocato viget speciali ratio cur possit in causa dubia patrocinari, ut late probavimus n.381. Ad objectum vero de Judice dicimus ex præsumptione violenta ferri posse sententiam, quæ sane non est probabilis, nec obnoxia formidini, sed moraliter certa, cum sit diffinitiva, ut *c. Afferte, de præsumpt.* & latius dictum est supra *n.*101. *& seqq.*

399 Ad octavum, & ultimum argumentum desumptum ex *c. Literas, de restit. spoliat.* respondetur, idcirco ibi ex electione sententiæ verioris alias sententias non censeri reprobatas, quia Innocentius III. in illo speciali articulo declarat suæ intentionis non esse illas reprobare, aut cuiquam earum aliquod præjudicium generare; atquæ ita utitur quadam veluti clausula præservativa reprobationis, quæ illas conservat in eo statu, in quo reperiebantur, *c. Salvo, 9. q. 3. c Cum longe, 63. dist. l. Si debitor, ff. Quibus mod. pign. vel hypotheca solvat.* At secus esset, si simpliciter probabiliorem sententiam elegisset, quia ex hoc ipso intelligeretur reliquas omnes reprobare, juxta textum in *Cl. unic. §. fin. de Sum. Trin. & Fid. Cath. & l. Si idem, §. fin. ff. de jurisd. omn. judic.* & fusius dictum est supra in 20. fundamento *ver. Quinimo.*

400 Deinde respondetur id esse speciale in electione opinionismediæ, & distinguentis; nam ut colligit Butr. ex eo text. in *7. notab.* & Abb. *n.4. in fin.* inter opiniones distinguens, & illas ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare, vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis est, quia medium non opponitur extremis, sed extrema ipsa invicem opponuntur, & mutuo se perimunt, ut habetur in 1. *Physic. t.* 3. & in 4. *Met. c.* 6. *circa med.* & in *c. Majores, §. penul. in fin. de Baptismo.*

401 Ad illud vero, quod generaliter tanti faciunt, & extollunt sequaces probabilitatum, ut dictum est supra n.41. & seqq. nempe quod hæc doctrina tollat scrupulos, & afferat serenitatem conscientiæ, quod medeatur morbis animarum, easque ad cælum perducat per viam suavem, & planam, secundum illud Matth. 11. 30. *Jugum meum suave est, & onus meum leve:* Respondemus mirandum esse, quod viri docti, & pii ore, scriptoque talia effuderint paradoxa. Nam si sermo sit de præceptis juris naturalis, Christus Dominus *non venit solvere legem, sed adimplere*, ideoque mandavit, ut ab ea non præteriretur unum iota, aut unus apex, ut Matth. 5. 17. & 18. Si vero sit sermo de præceptis juris divini positivi, lex evangelica ab ipso promulgata non ideo suavis appellatur, quod ejus observatio secundum se careat difficultatibus; alioquin præceptum de captivando intellectum in obsequium fidei, præceptum de fide confitenda etiam cum periculo vitæ, præceptum charitatis de diligendo inimico, nec non præceptum de confessione peccatorum, in quibus experimur ingentem sensus repugnantiam, ad jugum Christi nequaquam pertinerent. Sin autem sermo sit de præceptis Ecclesiæ, audi verba Agathonis Papæ relati in *c. In memoriam,* 19. *d. Servanda cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.* Ad idem *c. In memoriam,* 100. *dist. & c. Quid ergo,* 11. *q.* 3. facit text. in *l. Prospexit, ff. Qui, & a quibus,* ibi: Quod perquam durum est, sed ita lex scripta est. Jugum ergo Christi non propterea dicitur suave, quod indulgeat sensui, & faveat concupiscentiis; sed quia divinæ gratiæ dono, & virtute charitatis, mandata alioquin aspera, & laboriosa reddantur nobis suavia, & plana, secundum illud 1. ad Corint. 15. *Abundantius omnibus his laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum.* Et ita expresse docuit S. Thomas in 3. *sentent. distin.* 40. *art.* 4. *vers. Sed contra junctа qu.* 3. *ver. Si autem secundo modo, & ad secundum,* ubi exponens hunc ipsum locum Matthæi, *Jugum meum suave est,* &c. sic fatur: *Non ideo Dominus hoc dixit, quod secundum se non sit laboriosum, & asperum; sed quia lex Evangelica ad mandata implenda inducit ex amore, qui omnia levia facit: & quia virtuosus ea, quæ ad virtutem pertinent, delectabiliter exequitur, ut dicitur in* 1. *Ethic. c.* 11. *& ideo virtus perfecta levius quantumcunque difficilia exequitur, quam carens virtute, facilia, cui hoc ipsum triste est, quod a delectationibus illicitis abstineat.* Hæc D. Thomas. Similiter S. Augustinus exponens illud Joann. *epist.* 1. *c.* 5. *Mandata ejus gravia non sunt,* dicit: *Non sunt gravia amanti, sed non amanti gravia sunt.* Et *c.* 49. *Omnia,* inquit, *fiunt facilia charitati, cui uni Christi sarcina levis est, aut & una est sarcina ipsa, quæ levis est; secundum hoc dictum est: Et præcepta ejus gravia non sunt, ut cui gravia sunt consideret non potuisse divinitus dici, Gravia non sunt, nisi quia potest esse cordis affectus, cui gravia non sunt, & petat qui destituitur, & impleat quod jubetur.* Sic Augustinus. Igitur suavitas in jugo Christi, & libertas in lege Evangelica nullatenus est petenda ex doctrina de libera electione opinionis probabilis, sed ex humili imploratione divini auxilii: & Scriptores Catholici, qui tantopere hoc argumentum magnificant, reminisci deberent, & cordi infigere aurea verba Hieronymi in *Joan. c.* 27. videlicet: *Hæreticos cuncta prospera polliceri, semper Cælorum regna facili negotio peccatoribus pandere: Sibi sunt regna cælorum: Potes imitari Majestatem Dei, ut absque peccato sis? cœpisti enim perfectæ libertatis legem. Decipiunt blanditiis miseros, & maxime mulierculas oneratas peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ.* Hactenus verba Hieronymi.

Quod ergo magnificant probabilitatum sectatores, per hanc doctrinam homines ad Empyreum duci per viam suavem, & planam, est merum commentum ad animas decipiendas; nam cum Evangelium dicat, Matt. 7. 14. *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam*: inquiro ab ipsis, num sit alia via eundi ad cælum ab illa, quam Evangelium docuit? Si dicant esse aliam, scilicet suavem, & latam probabilitatam, quam hoc nostro seculo ipsi suo ingenio adinvenerunt: insisto, Cur ergo Evangelium nos eam non docuit, sed tantum meminit viæ arctæ, & portæ angustæ? & saltem cùt Apostoli, & eorum Discipuli, ac Sancti Patres per quindecim secula hanc viam facilem, & planam nobis non indicarunt? Sane non immerito genus humanum conqueri posset de Divina Clementia, si existentibus duabus viis eundi ad Cælum cum eadem securitate, ostendisset nobis illam tantum, quæ angusta est, & occultasset eam, quæ lata est, & plana. Et saltem negari non posset, quin Euvangelium fuisset diminutive loquutum, manifestando nobis portam angustam, & viam arctam, & abscondendo aliam latam, & facilem, quod impium est affirmare. Nec se tueri possunt adversarii, si dicant, Evangelium docuisse nos hanc quoque viam per illa verba: *Jugum meum suave est, &c. & mandata ejus gravia non sunt.* Quoniam hujusmodi authoritates alium habent sensum, ut ex Augustino, Hieronymo, & D. Thoma supra proxime ostensum est.

Sin autem dicant unam tantum esse viam, quæ ducit ad vitam, scilicet angustam & arctam, quam docuit Evangelium; Ergo via larga, & plena probabilitatum, quæ Evangelio oponitur, non est via Evangelica, nec ducit ad vitam, sed magis ad interitum, *c. Hospitiolum in fin.* 32. *distinct.*

Manifesta quoque est illusio, quod doctrina de libera electione opinionis minus probabilis tollat scrupulos, & serenet conscientias. Ad quod demonstrandum repetenda est differentia inter scrupulum, & opinionem. Scrupulus est credulitas levis, & temerariæ Opinio est credulitas probabilis, & discreta. Utrunque probatur clare in *cap. Inquisitioni, de sent. excom.* & ex communi sententia Theologorum, & Juristarum fusius ostensum est sup. n. 24. & 61. Unde habere conscientiam scrupulosam, nihil est aliud, quam habere credulitatem levem, ac temerariam de malitia actus: & habere conscientiam opinativam, aliud non est, quam habere credulitatem probabilem, & discretam, quod similiter actus sit malus, ut in *d. c. Inquisitioni, & in c. Per tuas, il* 2. *de Simon.* Hoc posito, is, qui sequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, relicta probabiliori oppositа, utique non habet simplicem scrupulum, id est credulitatem levem, & temerariam, sed potius credulitatem probabilem, imo magis probabilem, & discretam de malitia actus, cum

opi-

opinioni suæ minus probabili, quod actus sit licitus, opponatur opinio probabilior, quod sit illicitus; Ergo doctrina, quæ docet sequi minus probabilem, & minus tutam in concursu probabilioris, ac tutioris, nequaquam tollit scrupulum, id est levem, & temerariam credulitatem, quod actus sit malus, quia impossibile est, ut tollat id quod non est, cum privatio præsupponat habitum, *leg. Decem, ff. verb. obligat. cap. Ad dissolvendum, de desponsi. impub.* Opinionem vero, seu credulitatem magis probabilem, & discretam de malitia actus, hæc doctrina tollere non potest, quia ratio nulla subest, cur talis credulitas possit suspendi, aut tolli: neque enim possumus ad libitum conscientiam nostram formare, quia secundum Philosophum sæpius citatum in *2. de Anima text.* 153. imaginari quidem possumus, & fingere quidquid volumus, opinari autem non est in nobis. Unde cum opinio, quod actus sit licitus, sit minus probabilis, & ejus contradictoria sit probabilior, impossibile est etiam naturaliter, & physice, ut intellectus, proposita veritate objecti, non inclinetur in partem probabiliorem, in qua sunt fortiora motiva, ut plenius supra in 1. fundamento num. 257. Cum igitur libertas eligendi opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, nec tollat scrupulum, nec opinionem de malitia actus, consequens est, ut nec serenet conscientias, nec earum sanet vulnera, ut perperam conclamant propugnatores probabilitatum. Quid ergo facit hæc doctrina? dicam paucis: hebetat, obtundit conscientias. Dicam vulgarius: efficit conscientias grossas, & largas, & in causa est, ut homo minime sequatur dictamen rationis, & inclinationem intellectus, qui cognita opinione probabiliori, quod actus sit illicitus, non potest illi non adhærere, cum non sit potentia libera, sed cogatur ab intelligibili, sicut sensus a sensibili, ut plane probatum est supra in 2. quæst. num. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis affirmantis actum esse licitum, non est actus intellectus, seu potentiæ rationabilis, sed est actus voluntaris, quæ cum sit potentia libera, ex perversitate, & malitia eligit, quod deterius est reluctante conscientia, ac proinde ædificat ad gehennam, ut in *d. c. Per tuas, il 2. de Simon.* & in *capit. Quoniam omne, de præscript.* & constat ex dictis supra in 5. fundamento pro hac sententia *n.* 260.

Ad motiva Bassæi, quod expediat duas habere vias pro mandatis Dei adimplendis, sicut expedit duas habere vias, quæ ducunt Matritum: Respondetur hoc posse admitti, si ambæ essent tutæ. At via probabilitatum, & libertas eligendi opinionem minus probabilem, quæ favet libertati, in concursu probabilioris, quæ favet præcepto, nullatenus tuta est, imo evidenti periculo exposita, ut in superioribus monstratum est. Quibus nunc addimus illud Proverb. 6. *Est via, quæ apparet homini recta, sed novissima ejus ad inferna deducunt.* Ubi Sapientia Divina non loquitur de via mala secundum se, & a parte rei, quæ tamen certo, & invincibiliter apparet recta: alioquin conscientia erronea ex ignorantia invincibili non excusatet, contra id, quod docent communiter Theologi cum D. Thoma in 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. Nec loquitur de via non recta, quam aliquis sine ullo fundamento judicat rectam. Nam quod apparet rectum, ex aliquo fundamento apparet tale, *cap. Ego solis, vers. Alias vero, 9. dist.* & oppositum est impossibile, ut supra ostendimus *n.* 139. 140. & 143. Superest ergo, ut loquatur de via non recta secundum se, quæ non certo, sed probabiliter tantum apparet recta; id enim proprie dicitur probabile, quod est apparens verum, ut in *d. c. Ego solis.* Et hæc via non ad lauream Empyrei, ut putat Caramuel, sed ex divino oraculo ad inferna deducit. Ad quod libet referre verba Religiosi viri Patris Gravinæ in *suo Cherubim Paradisi libr. 4. cap. 5.* quæ sic se habent: *Procerto statuant, qui varias semitas opinionum istarum probabilium inducunt, vel varia itinera aperiunt innovandæ veritatis, & speciem bonorum ostendunt, quod non via dicendæ sunt, sed diverticula, & semitæ, quæ nunquam tandem ad unum exitum terminantur. Utinam institueretur, quod sicuti in foro contentioso accipiuntur communiter receptæ sententiæ; ita & in foro pœnitentiali idem statueretur decretis provisivis, præscribendo has, non illas recipiendas. Quam bene id esset consultum Ecclesiæ! brevi tempore reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in præceps ruit, latissimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem.* Hæc ille. Præterea, si novæ felicitati Ecclesiæ, quam exaggerant Moderni, congaudendum est, quia nunc exuberat multitudine opinantium, qui facilius deducunt ad lauream Empyrei: ergo vice versa est condolendum infelicitati Ecclesiæ seculorum præcedentium, & fideles illorum temporum dicendi sunt miserrimi, quibus hæc porta Empyrei fuit clausa, quarum plurimi essent damnati, quia quod honestum est, turpe existimantes, a propriis Sacerdotibus male instructi ac decepti ex conscientia erronea peccaverunt, secundum ea quæ leguntur, & notantur in *c. Per tuas, il 2. de Simon. & in §. Ex his*, 18. *q.* 1. & per D. Thomam *quodlib.* 8. *art.* 13. Infelix ergo fuit Ecclesia, quæ hujusmodi laboravit ignorantia per quindecim secula, si nunc dicenda est felix ex multitudine opinantium.

Ad alia objecta, quæ a defensoribus probabilitatum post Medinam, & Sanchez novissime afferuntur, nempe ad imaginariam demonstrationem Caramuelis, ad quinque rationes Marci Vidal, & ad septem argumenta P. Spinulæ, adæquate respondet Julius Mercorus *de probabilitate opinionum p. 2. art.* 28.

Ad extremum, ut omnia in superioribus quæstionibus enucleata in compendium redigantur: si quæris, an in omni materia tibi sequi liceat quamcunque opinionem probabilem, distingue: Aut quæstio est de his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent; & in his liberum est tibi amplecti quam malueris opinionem, etiam minus probabilem, secundum ea quæ dicta sunt supra num 15. Aut est quæstio de his, quæ spectant ad fidem, aut mores: & tunc subdistingue. Nam aut agitur de articulis ab Ecclesia diffinitis, & consule regulam fidei, & sequere decreta Patrum: alioquin si adhæreas opinioni alicujus Magistri contra manifestum Scripturæ testimonium, aut contra id, quod publice tenetur secundum Ecclesiæ authoritatem, non poteris ab erroris vitio excusari, ut constat ex dictis n. 19. cum duobas sequentibus. Aut articuli non sunt diffiniti ab Ecclesia, & tunc ut scias omni cum securitate conscientiæ ad praxim deducere, attende diligenter, cum tibi occurrit aliqua controversia, aut a te consilium petitur in materia ad mores pertinente, si vis periculum evadere, hæc observa. Primum invoca divinum auxilium, ne te errare permittat, secundum id, quod docuit S. Thom. supra cit. n. 115. & mox super quæstione illa, in qua consulere aut judicare debes, aggredere opinionem, quæ negat actum esse licitum, & periculo vacat, & examina diligenter illius motiva: & si agnoveris eam non habere rationes suasibiles, vel authoritates moventes, tunc convertas te ad opinionem oppositam, quæ affirmat actum esse licitum, & ideo est periculo exposita, accuratoque studio expende, & discute seorsim, & singulatim unamquanque rationem illi faventem: & ubi cognoveris eas esse suasibiles, seu probabiles, tunc illas omnes simul conjunge, ac trutina intellectus sedulo in universum perpendere: & si illis simul junctis, & in unum conflatis usque adeo acquiescat intellectus tuus, ut concipiat, & apprehendat rem ita esse, & judicet sine ulla trepidatione ac formidine opinionem illam esse veram; intrepide eam sequaris, quia quamvis non sis certus de illius veritate per rei evidentiam, seu demonstrationem, quam in moralibus quærere vitiosum est; tamen certus es moraliter, cum ex illis probabilibus consurgat, & generetur in te certitudo talis, quæ sufficiens est ad recte operandum: ac proinde bona cum conscientia potes opinionem illam amplecti, & secundum eam præbere consilium petenti, prout hæc patent a n. 98. usque ad n. 111. & præsertim n. 109. & 110. Sed si agnoveris hanc partem habere pro se unam tantum rationem probabilem, aut plures quidem, sed non tanti ponderis, ut eis etiam simul junctis intellectus tuus omnino acquiescat, & ad eas simpliciter se determinet, sed tantum assentiatur fluctuans, & cum trepidatione ac formidine de illius veritate: & hoc casu adhibe diligentiam, an possis formidinem illam explodere, & abjicere: & quidem si hoc assequi potueris, tunc ea explosa, poteris tuto sequi eandem opinionem, & juxta eam consulere: quia judicium tuum, quod manente formidine erat probabile, ea deposita, definit esse tale, & incipit esse certum, ea plane certitudine quam exigit moralis materia. Et hic proprie est casus *cap. Inquisitioni, vers. In secundo de sent. excom.* At si omni diligen- 402

tia adhibita non potes formidinem illam a te repellere, ac deponere, tunc intellectus tuus vacillat, & fluctuat, nec simpliciter se determinat; ideoque judicium tuum non est moraliter certum, sed tantum probabile, timidum, ac incertum, utpote obnoxium formidini; ac proinde teneris ab illa opinione prorsus abstinere, nec secundum eam tibi fas est consulere; alioquin exponis te discrimini, & lethaliter peccas, cum in judicio practico formido, & scrupulus nisi deponatur sit mors conscientiæ, ut constat ex dictis num. 88. & 95 & numeris sequentibus, & num. 246. Verum si a principio occurrat tibi opinio affirmans actum esse licitum, & illius rationes tibi videantur probabiles, & ideo tu velis in illa statim quiescere absque eo, quod reflectas ad opinionem contrariam, aut consideres illius motiva, tunc cave ne decipiaris, quia non licet tibi opinionem illam utcunque probabilem sequi, nec secundum eam consulere aut judicare: sic enim assumeres judicium probabile pro regula tuarum operationum, quod in moralibus sine peccato fieri non potest, ut viginti sex fundamentis probatum est supra in prima quæstione a num. 59. usque ad num 98. Sin autem perpensis motivis utriusque partis agnoveris utranque opinionem esse æqualiter probabilem, vel quasi æqualiter, eo casu non est tibi liberum sequi utranque, vel alteram, quam malueris, quia non es moraliter certus, sed dubius, ut probatum est in 2. quæst. a num. 125. usque ad num. 171. & ideo teneris ex præcepto sequi partem tutiorem, ut similiter est probatum a numer. 171. usque ad num. 229. Neque enim extra materiam Justitiæ, & in foro conscientiæ habet locum regula: In pari causa melior est condirio possidentis, ut constat ex dictis a num. 191. usque ad num. 212. Unde teneris sequi partem tutiorem, sive dubium sit juris, ut a num. 212. usque ad num. 218. & in omni materia, etiam extra casum irregularitatis, ut num. 220. Quod si non appareat, quæ opinio sit tutior, servabis regulas a jure præscriptas, ut patet a num. 229. usque ad num. 242. Quod si omni studio, ac diligentia adhibita in perquirenda veritate cognoveris omnia utrinque esse prorsus paria, quod raro accidit: tunc secundum ea, quæ dicta sunt num. 235. & seqq. aut partes adige ad transigendum, aut divide rem divisibilem, aut consule Ecclesiam Romanam omnium Ecclesiarum matrem, & magistram, ut *cap. Per venerabilem, §. rationibus, qui fil. sint legitim.* Ceterum si consideratis motivis utriusque partis, agnoveris probabilem esse opinionem affirmantem actum esse licitum, contrariam vero esse probabiliorem, tunc non licet tibi sequi minus probabilem, ac minus tutam, sed teneris ex præcepto sequi probabiliorem, ac tutiorem, ut quadraginta duobus fundamentis probatum est in 3. quæst. a num. 253. usque ad num. 402. Idque sive sis Consiliarius, ut num. 354. sive Judex, ut num. 298. & 355. usque ad n, 373. sive Medicus, ut num. 373. & num. seqq. sive Rex in bello gerendo, ut num. 375. præcipuæ vero in administratione Sacramentorum extra casum extremæ necessitatis, ut n. 303. & 304. & num. 376. usque ad n. 381. & sive sis Advocatus, ut num. 381. & num. seqq. usque ad num. 392. Hæc sequere, & in perpetuum non errabis.

Quarto, & ultimo QUÆRO pro complemento materiæ: An authoritas unius Doctoris in morali materia, in qua vertitur peccati periculum, reddat opinionem probabilem, ita ut sit sufficiens fundamentum eam tenendi, & ad praxim deducendi.

Sententiam affirmativam probarunt ex recentioribus Theologis Gregorius de Valentia, Emmanuel Sà, Thomas, Sanchez, Filliucius, & alii quos supra citavimus in 3. q. in 39. fundamento pro parte negativa n. 331. Qui omnes asserunt probabilitatem opinionum oriri etiam ex sola authoritate unius docti, & pii Doctoris, & allegant Angelum *in ver. Opinio, nu.* 2. & Silvest. *ibidem qu.* 1. & Navarrum *in Manuali c.* 27. *n.* 288. dum dicit, posse nos eligere pro vera opinionem ejus, quem merito censemus esse virum scientia, & conscientia præditum. Quibus addi possunt Bonacina *de peccatis, disput.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *n.* 1. ibi: *Sufficit authoritas unius Doctoris valde periti, & bonæ conscientiæ*, Martinus Bresserus *lib.* 3. *de conscientia c.* 3. ibi: *Unius viri pii, & docti authoritas*, Castro Palaus *par.* 1. *disp.* 2. *punct.* 1. *n.* 4. ibi: *Alicujus Doctoris pii, & gravis*, & Jacob. Granad. *in p.* 2. *controv.* 2. *tract.* 12. *disput.* 4. *sect.* 1. ubi sic ait: *Dico ergo breviter, per se loquendo esse probabilem opinionem, quæ habetur in aliquo Doctore ex recentioribus, qui sit doctus in morali Theologia, pius, & minime singularis, id est non docens frequenter opiniones singulares.*

Moventur, quia opinio probabilis, quæ non levi 404
innititur fundamento: Authoritas autem viri docti, & pii non est leve fundamentum. Nam si in agibilibus prudenter agit qui credit homini gravi, & pio asserenti aliquid factum Romæ, vel Parisiis; cur non item in moralibus, & practicis prudenter agat, qui fidem adhibeat viro probo, & in ea materia versato?

Nec placet Thomæ Sanchez limitatio Adriani *quod-* 405
lib. 4. *art.* 1. *litera N, versic. Ex hoc patet*, & Cordubæ *in suo quæstionar. lib.* 2. *quæst.* 3. *in solutione ad secundum, confirmat.* 1. *arg. versic. Ad Landulphum, fol.* 18. ut hoc intelligatur, si sit error juris humani, secus si divini. Hæc, inquam, limitatio eidem Sanchez non placet, quia in utrisque est magni ponderis, ac momenti authoritas viri gravis, & pii. Itaque hic Auctor aperte sensit solam authoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, & excusare a peccato erroris, etiamsi error sit juris divini: refertque suæ opinioni favere D. Thomam *quodlib.* 3. *artic.* 10. dicentem posse quenquam amplecti opinionem erroneam, quam a Magistro audivit, in iis, quæ ad mores pertinent. Sed certe S. Doctor dicit totum oppositum, ut cuilibet legenti patere potest, & plenius paulo infra explicabitur.

Ego vero pro clariori solutione hujus quartæ quæstioni existimo statuendas esse cunclusiones infrascriptas.

Prima conclusio est: Sola authoritas unius Docto- 406
ris utcunque docti, & probi nequaquam reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum eam tenendi, & licite ad praxim deducendi.

Probatur primo auctoritate Aristotelis 1. *Topic. c.* 407
1. ubi ait: *Probabilia autem sunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus, & his maxime notis.* Quem locum explicans Alexander ait: *Probabilia sunt, quæ omnibus, vel pluribus, vel sapientibus probantur, iisque vel omnibus, vel pluribus, vel maxime cognitis, ac probatis*, & Boet. *de differ. Topic. cap.* 4. *post princ. Probabile vero*, inquit, *est quod videtur vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis, atque præcipuis.* Ergo quæ videntur uni tantum sapienti, non sunt probabilia. Et consequenter auctoritas unius viri, utcunque gravis, & docti, non reddit opinionem probabilem.

Probatur secundo in *c. Noli meis, 9. dist.* ubi Au- 408
gust. interrogatus respondit, scripturis suis pro firmo credendum non esse, nisi certum appareat. Per quem text. Petr. Brixiensis *in Repert. in ver. Credere*, dicit, in tantum esse credendum dictis Doctorum, in quantum canonicis scripturis deserviunt.

Probatur tertio in *c. Si habes*, 24. *q.* 3. ubi idem August. *ad Auxilium Episcopum: Si habes*, inquit, *de hac re sententiam certis rationibus, vel scripturarum testimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo recte anathematizetur pro patris peccato filius?* Ergo sentiebat Augustinus solam Episcopi sententiam rationibus, & scripturis nudatam, non esse sufficiens fundamentum sic opinandi, & operandi.

Probatur quarto in *c. Ego solis, 9. dist.* ubi similiter Augustinus profitetur se non credere Scriptoribus non Canonicis, quamvis doctis, & piis, nisi eorum dicta confirment vel per alios Auctores, vel per canonicas, aut probabiles rationes. Ait enim: Alios autem (id est Scriptores non canonicos) ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt; sed quia mihi per alios Authores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod a vero non abhorreat, persuadere potuerunt; Ergo sola authoritas unius sancti, & docti Scriptoris sine congruis rationibus secundum Augustinum non sufficit ad opinandum, nec reddit opinionem probabilem. Concordat textus in *cap. Nequr quorumlibet, ead. dist.* & in *c. Per tuas, de sent. excommunic.* ubi probatur non esse credendum cuilibet opinioni, nec cuilibet magistro, prout ibi notant Host. *n.* 1. & Jo. Andr. *n.* 12.

Probatur quinto in *l. final. C. de instit. & substitut.* ubi Imperator opinionem gravissimi Juris Consulti Papinia-

piniani appellat dubitationem. Dubitatio autem minus est, quam opinio, quia est infimus gradus, per quem primo ad suspicionem, deinde ad opinionem pervenitur, ut notat Bartolus communiter receptus in *l. Admonendi, n.* 21. *ff. De jurejur.* & plenius dictum est supra num. 248. Ergo sola authoritas unius Doctoris quantumcunque gravis, non est tantæ potentiæ, ut attingat gradum opinionis probabilis.

499 Probatur sexto ex generali regula, quod dicto unius non est credendum, quia vox unius, vox nullius, ut *c. Licet universis, c. Veniens, c. Jurejurando*, & *cap. In omni negotio, de testib. l. Juris jurandi, Cod. eod.* Roman. *singul.* 622. *incipien. Dictum unius.* Quantumcunque sit gravis, & fide dignus, ut *c. Anobis*, & ibi Abbas *num.*
410 1. *vers. Nota pulchrum textum, de testib.* Et ideo non creditur magno Doctori attestanti de consuetudine, seu de communi usu loquendi, ut de Bartolo notat Baldus in *l. Cum quidam*, §. *Quod dicitur, in fine, ff. De acquirend. hered.* & pluribus relatis ex communi firmat Decius in *cons.* 472. *incipien. Testator legavit, n.* 16. *in fin. vers. Secundo responderi potest*; Ergo nec creditur Doctori attestanti de probabilitate, seu veritate alicujus opinionis, cum præsertim dicti sui nullam congruentem rationem adducat, & deponat non de veritate ipsa, sed de judicio, & credulitate sua, & de his, quæ sunt juris. Unde longe minus ei fides adhibetur, ut notat Baldus *cons.* 286. *incipien. Thema proponitur, nu.* 3. *vers. Superest igitur, lib.* 2. Card. Zabarel. *cons.* 24. *Quæ enim possedit.* Alex. *cons.* 148. *Excellentissime Domine, n.*
411 4. ubi attestatur, ita omnes tenere, *lib.* 2. Hinc idem Card. *cons.* 77. *incipien. Frater unice*, scripsit se nulli unquam voluisse in opinionibus cedere, nisi urgente ratione, cujus dictum refert Felinus *in c.* 1. *in fin. supra eod.* At idem textus in *cap. Sanctum est, de consecrat. dist.* 4. & in *c. Nolite timere*, 11. *quæst.* 3. quem textum notat Archid. contra Scholares, qui quotidie dicunt, hæc est glossa communis; nam ut ipse ait: *Cuicunque magno Doctori non habeo credere, nisi suum dictum approbetur per authenticam scripturam*, & sequitur Joannes Lupus *in repetitione c. Per vestras*, §. 20. *in* 3. *art. num.* 12. *de dotat. inter vir. & uxor*, ubi amplius ait, non esse credendum Doctoribus, quantumcunque doctrina polleant, dum carent fundamento,

412 Probatur septimo authoritate S. Thomæ in prælegato *quodlib.* 3. *art.* 10. ubi docet in his quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullum excusari a peccato erroris, si sequatur opinionem alicujus Magistri, quia in rebus dubiis non est de facili præstandus assensus, quem locum latius expendemus infra in 2. conclusione, num 425. & 432. Ergo ex sententia S. Doctoris sola authoritas unius Magistri nequaquam reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum recte opinandi, & licite operandi.

Probatur octavo ex sententia Parochorum Parisiensium, & Rothomagensium, qui cum anno 1656. proposuerint universo Clero Gallicano quam plurimas assertiones periculosas, auctoritate Superiorum prohibendas, primo loco tanquam aliarum præcipuam posuerunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet opinionem probabilem esse, cum ab uno solo Doctore gravi sustinetur, ut dictum est supra in 3. *quæst. in* 40. *fundamento, num.* 336.

Probatur nono ex censura Facultatis Theologicæ Lovaniensis ad requisitionem Episcopi Gandavensis, de qua supra *num.* 339. *vers. His addimus*. Nam vigesimamsextam, & ultimam assertionem, videlicet: Authoritas unius Doctoris probi, & docti, reddit opinionem probabilem: Facultas hac censura perstrinxit: Pernicioſa est, & innumeras absurditates invehit in omni materia doctrinæ moralis. Et septimam assertionem, id est, clarum, & certum est, Judicem non posse punire aliquem, qui sequutus est opinionem probabilem; Facultas Theologica notavit censura ut infra: Assertio relata ad eam probabilitatem, quam assertio vigesimasexta, seu ultima obtendit, prorsus falsa est, & judiciariæ potestatis perperam coarctiva', seditionum, ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica recte ordinata ullatenus toleranda.

Probatur decimo, & ultimo hæc prima conclusio ab absurdo, quia hoc sæculo in moralibus nulla fere est opinio quantumcunque exorbitans, quæ aliquem non habeat sequacem. Quod enim vix tolerandum esset in philosophicis. Theologi nostræ ætatis non pauci in nulla re magis contendunt, quam ut certatim in materia morum adinveniant plausibiles, & ingeniosas opiniones, pallio probabilitatis tectas, adeo ut, quod maxime deplorandum est, is præclarius agere, & majori laude dignus videatur, qui majus profert paradoxum. Quare si sequi liceat quamcunque opinionem probabilem, & probabilitas oritur sola auctoritate unius Doctoris, jam licet omnia tenere, & in praxi sequi pro libera cujusque conscientia. Quod quam sit absurdum, & alienum ab arcta via Evangelii, nemo non videt, & satis constat ex dictis supra num. 77. & in 3. quæst. in 39. fundamento cum duobus sequentibus.

Et hanc sententiam probarunt Aristoteles, S. Augu- 413
stinus, Archidiaconus, & Jo. Lupus supracitati *num.* 407. & *num.* 411. Bassæus *in Floribus Theologiæ moralis, in ver. Conscientia, num.* 8. §. *Ut opinio cognoscatur*, qui amplius tenet, nec turbam Doctorum sine rationibus efficere opinionem probabilem, ut fusius patebit *infra n.* 431. Salon in 2. 2. *qu.* 63. *art.* 3. *controvers.* 2. dicens, eos, qui in rebus moralibus parum versati sunt, non posse tuta conscientia quod in uno, vel altero invenerint, sequi, & novissime Antonius Merenda quamvis prædicta non alleget in suo tractatu hac de re edito in *præfatione pag.* 75. *a num.* 181. *præsertim num.* 185. & 192. *vers. Vide*, ubi pluribus ostendit, opinionem probabilem non oriri ex authoritate Doctorum, sed ex rationibus. Candidus Philalethus in *tractatu de opinionum praxi, qu.* 8. ubi multis fundamentis itidem concludit, opinionem unius Doctoris non esse suffidiens fundamentum opinandi, & operandi; & respondet objectis, & D. Cardin. de Lugo *de pœnit. disput.* 22. *num.* 43. ubi ait: *Ergo non est satis, quod pœnitenti sit probabilis opinio, sed requiritur quod vere sit talis propter authoritatem, & rationes quas pro se habet, vel communiter existimetur probabilis; Ergo secundum eum sola authoritas unius Doctoris sine ratione ad hoc non sufficit.*

Nec contradicunt Angelus, & Silvester initio quæstio- 414
nis in contrarium adducti *n.* 403. Nam Angelus dicit in causa dubia pro multitudine esse præsumendum, & loquitur de dubio, quod nascitur ex opinionibus contrariis. Quod si non appareat quæ sit communis opinio, præponendam esse illam, quæ validioribus rationibus firmatur. Quare quod asserit in fine posse quem sine peccato sequi sui Doctoris opinionem, debet intelligi juxta prædicta, id est si sit communior, vel probabilior, vel nisi, ut ibidem dixerat, ita probaret suam, ut alios superaret; unde cum suis limitationibus Angelus nullo modo potuit citari pro hac sententia. Simili modo Silvester concedit posse quem sequi opinionem Magistri sui non absolute, sed si magis videtur rationi consona. Unde nec ipse affirmat simpliciter unius Doctoris opinionem esse sufficiens fundamentum eam sequendi, sed potius oppositum.

Nec obstat ratio supra in contrarium adducta, quod assertio unius probi, & docti non sit leve fundamentum ad reddendam opinionem probabilem. Quoniam hæc ratio petit principium; hoc enim quærimus an assertio unius sit fundamentum sufficiens opinandi, & recte operandi. Unde assumi non debet pro fundamento id, de quo disputatur, ut notat Ripa *in rubrica, ff. Soluto matrimonio num.*..... Nec subsistit, quod subjungitur credendum esse fide digno asserenti aliquid esse gestum Romæ, vel Parisiis. Imo nullus prudens sub hujusmodi assertione concluderet aliquod grave, & periculosum negotium. Et ideo si Episcopus in remotis noviter provisus a Papa intelligeret ex literis sui agentis, vel alterius fide digni Romæ expeditas fuisse bullas suæ provisionis, & huic attestationi fidem adhibendo, non visis bullis, acciperet possessionem sui Episcopatus, & illius administrationi se immiscereet, utique non evaderet pœnas Extravagantis Bonifacii VIII. *Injunctæ, de elect.* ut alias vidi observatum; & meo tempore Sac. Congregatio Concilii laudavit Archiepiscopum Goanum Indiarum Primatem, quod quamvis ex literis sui agentis intellexisset bullas Papales suæ provisionis fuisse levatas, & casu periisse, tamen illis non receptis, nunquam potuit adduci, ut Archiepiscopatus administrationem susceperet cujuscunque necessitatis præ-

415 textu, ut scripsi plenius in *c. Nihil, n.*20. *& 34. infra de elect.* facit quod notat Bartol. in *l.* 2. §. *Si dubitetur, n.*1. *ad finem vers. Quædam sunt, ff. Quemadmodum test. aper.* ubi tradit standum non esse testi unico in his, quæ sunt magni præjudicii, veluti si attestetur de morte mariti, quia esset magna infamia si mulier vivente viro nuberet; non enim posset in pristinum statum reponi,
416 ejusque sententia magis placet Thomæ Sanchez *de matr. t.*1. *l.*3. *disp.*46. *n.*12. Item non obstat, quod notat Archidiaconus in *c. Domino Sancto*, 19. *dist. n.*2. ubi dicit non esse ex ingenio procedendum, sed authoritatibus insistendum, & invehit contra glossas, quæ procedunt ex ingenio non informato authoritatibus. Etenim hoc intelligi debet non de authoritate probabili alicujus Doctoris, sed de authoritate necessaria scripturarum Canonicarum, de quibus loquitur Augustinus in *c. In canonicis*, 19. *d.* & in *c. Ego solis*, 9. *d.* Stat igitur conclusio, quod sola authoritas unius Doctoris utcunque docti, & pii non reddit opinionem probabilem, nec est fundamentum sufficiens eam tenendi, & secundum illam operandi.
417 Limita primo hanc conclusionem, ut locum non habeat, si authoritas talis Doctoris nitatur aliquo gravi fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas movens. Quod vix potest contingere nisi in casu novo, & ab aliis non ventilato: tunc enim tuta conscientia quis potest opinionem illam tenere, & ad praxim deducere: licet eo casu affirmare possimus probabilitatem opinionis oriri magis ex vi rationis quam authoritatis, arg. *d. c. Ego solis, vers. Alios autem 9. dist.* & *c. Si habes, in princ.*24 & patebit infra *n.*424. Et in his terminis tantum admitti potest quod dicunt Sanchez, & alii supra ex adverso citati *n.*403. videlicet probabilitatem opinionis oriri ex authoritate unius Doctoris. Procedit enim solummodo, cum Doctor ille, discusso articulo, movetur rationibus, quæ intellectum adæquent, prout etiam loquitur Silvest. in *ver. Opinio, q.*1. cujus verba supra proxime retulimus sub *n.*414. & novissime declarat Laurentius Portellus in *dub regular. in ver. Opinio eligenda, n.*4. & ex illo Antonin. Diana *resol. mor. par.*4. *tr* 4. *resol.*30. & Doctor Sorbonicus Du Val *tr. 1. q.*4. *art.*15. *pag.* 116. *&* 117. in hæc verba: *Dicimus Doctorem Classicum magnæ authoritatis, & famæ posse opinionem aliquam firmissimis rationibus roboratam introducere, eamque ita introductam, & confirmatam tuto aliquem sequi posse*, & Jacob Granad. in 1. 2. *controv.* 2. *tr.*12. *disp.*4. *sect.*1. dicens, non posse tuto reputari probabilem opinionem alicujus Doctoris, quando ille non respondet serio, sed veluti obiter, & parum consideratè; tunc enim illius authoritas non facit sufficientem
418 fidem. Et concordant alii supra citati sub *n.*413. Et in hunc etiam sensum accipiendum est dictum Abbatis in *c. Capellanus, de feriis*, quod sequens opinionem alicujus Magistri non subtiliter investigatam, quæ postmodum appareat falsa, excusatur a peccato quandiu
419 falsa non apparuerit. Quod dictum refert & sequitur Silvester in *v. Opinio, n.* 1. In quibus etiam terminis loquitur Innoc. in *c. Per tuas, il* 2. *de Simon.* dum ait: *Non peccare mortaliter eum, qui sequitur intellectum alicujus gravis Authoris, etiamsi erret, dummodo tamen error hujusmodi versetur circa subtilitates legum*, cujus dictum sequitur Bald. in *l. Ab eo, n.* 11. *C. Quomodo, & quando Judex*, & dicit communiter receptum Navar. in *cons.* 10. *N. tractabat. n.*5. *de consang. & affinit.*
420 Limita secundo hanc primam conclusionem, ut non procedat in authoritate alicujus sapientis, qui sit clarissimus, & maxime notus, ac Princeps, seu præcipuus in aliqua facultate; nam hoc casu in sola authoritate videtur quis posse quiescere, & secundum eam opinari, & operari, ut probat textus in *l. Septimo mense, ff. De stat. homin.* ubi dicitur: *Septimo mense nasci perfectum partum jam receptum est, propter authoritatem doctissimi viri Hippocratis*, non dicit propter rationem, sed propter authoritatem; Ergo sola authoritas tanti viri sufficiens est. Ad idem textus in *l. Si Patet, ff. De solut.* Ubi probatur auctoritate Aristotelis partu uno quinque nasci posse, & in *l. Antiqui, ff. Si pars hared. petat.* Unde & Pythagorici opinionibus Pythagoræ acquiescebant non
421 alia ratione, nisi quia ipse dixit. Idem suadetur ex verbis Aristotelis in 1. *Topic. c.*12. videlicet, propositiones eligendæ sunt aut omnium opinione, aut plurium, aut sapientum, & horum vel plurium, vel notissimorum; ubi Alexander ait: *Etenim ea, quæ videntur omnibus, oportet eligere, & ea quæ videntur pluribus, & ea quæ clarissimis fama.* Igitur opiniones clarissimorum virorum sunt præponendæ opinionibus plurium sapientum, vel certe æqualis ponderis sunt habendæ. Quippe magna est vis authoritatis, ut egregie declarat S. Bonaventura in *opus.* 1. cujus titulus est, *Principium sacræ Scripturæ*, ubi sic disserit: *Licet autem locus ab authoritate concludens, infirmus, & inartificialis appelletur pro eo, quod non proprio argumento, sed aliunde parato testimonio utatur qui arguit, ut Boetius dicet, plerunque in authoritate proborum ratio suæ credulitatis assensum citius exhibet, quam disputationi communi, ut pulcherrime docet Tullius. Et hoc quidem in notitia fidei manifestum est, ubi cum ratio verissima licet profundissima lateat, secundum Riccardum, ipsa tamen vis authoritatis ad assentiendum inclinat, quia quod scimus, & intelligimus rationi, quod verò credimus, debemus authoritati, dicit Augustinus. Sic etiam in operabilibus consuevit accidere, ut pondus authoritatis inclinet ad actum, præcipue si grave sit.* Hæc D. Bonaventura. Potest tamen dici inclinationem, & acquiescentiam intellectus in casu hujus limitationis non fundari in solo principio extrinseco, seu in artificiali authoritatis, sed etiam in principio intrinseco rationis, saltem implicite, nimirum quia cognoscimus generaliter viros clarissimos, atque præcipuos nunquam fuisse loquutos sine fundamento rationis. Quod clare adnotavit Joannes a S. Thoma *super.* 1. 2. *S. Thomæ qu.*18. *disp.* 12. §. *Quid de probabilitate ex principiis extrinsecis*, dicens: *In tantum authoritatem alicujus Doctoris sive antiqui, sive moderni facere aliquam probabilitatem, in quantum præsumitur in scientia versatus, ac sapienter loquutus*; unde tandem sic concludit: *Solet communiter dici, quod ille potest facere opinionem, qui præsumitur talis esse scientiæ, & ingenii, quod possit fundamenta probabilitatis tradere.* Unde ceteris paribus opinio antiquorum & seniorum probabilior censetur, quia in antiquis, & senibus maxime præsumitur sapientia.
422 423 424

425 Secunda conclusio est: Opinio unius Doctoris quantalibet sanctitate, & doctrina præditi tuta conscientia teneri, & ad praxim deduci non potest, si ab Ecclesia sit reprobata, aut sit contra Ecclesiæ determinationem, nec talis opinio ullatenus est probabilis, sed potius improbabilis, & falsa.

Hæc conclusio est S. Thomæ *d. quodlib.* 3. *art.* 10. ubi docet in spectantibus ad fidem, & bonos mores neminem excusari a peccato erroris, si sequatur opinionem alicujus Magistri contra manifestum Scripturæ testimonium, aut contra id, quod publice tenetur per Ecclesiæ authoritatem. Et eum sequuntur S. Antoninus in 3. *par. tit.* 5. *cap.*3. §. 9. Angel. Silvest. & alii Summistæ in *ver. Opinio*. Idemque tradit Suarez in 1. 2. *disp.* 12. *sect.*6. *n.*11. ubi ponit exemplum in opinione illa de absolutione absentis reprobata a Clemente VIII. Sanchez in *Decal. tom.*1. *lib.*1. *cap* 9. *num.*11. ubi ponit pro conditione opinionis probabilis, ut non contineat errorem: quod est dicere, ut ab Ecclesia non sit rejecta, Gastr. Pal *par.* 1. *disp.* 2. *n.* 4. & alii Recentiores. Quibus adjungi possunt Adrianus, & Corduba supra citati *n.*404. dum tradunt opinionem singularem unius viri quantumvis docti, & probi nullam facere probabilitatem in his, quæ sunt contra jus divinum.

Probatur primo hæc secunda conclusio, quia ut ratiocinatur S. Thomas ubi supra, *si cæcus ducatum cæco præstet, ambo in foveam cadunt.* Matthæi 15. *Cum sit ars de ætate, & qualitate.* Sed quicunque errat, cæcus est in quantum errat; Ergo quicunque sequitur opinionem errantis magistri in foveam peccati cadit.

Probatur secundo, quia Constitutiones Canonum, & sic determinationes Ecclesiæ singularibus sunt opinionibus præferendæ, ut est casus in hac Decretali secundum Jo. Andr. Butr. Card. & omnes in Summ. textus; Ergo singularis opinio unius Doctoris contra determinationem Ecclesiæ nullam facit probabilitatem.

Probatur tertio, quia opinio singularis unius Doctoris non est tenenda, quando communiter ab aliis Doctoribus reprobatur, ut dicemus infra in tertia conclusione; Ergo longe minus tenenda est, quando reprobatur ab Ecclesia, aut illius determinationi adversatur, quia Ecclesia Romana est majoris authoritatis, quam Doctorum consensus, ut constat ex dictis sup. *n.*6. *&* 7.

Nec

426 Nec prædictis adversatur, quod sufficiat indocto consilium unius sapientis, & probi viri, ut illud sequi possit; Ergo & docto sufficere debet.

Primo enim respondent nonnulli apud Azorium *instit. moral. tom.* 1. *l.* 2. *c.* 7. *q.* 5. negando consequentiam, & bene judicio meo: quia jus ignotare licet indoctis, ac rudibus, non autem eis, qui sua prudentia instructi sunt, *l. Regula, ff. De jur. & fact. ignor.*

427 Deinde responderi potest negando antecedens; nam si ille indoctus dubitat de veritate opinionis, aut habet rationem dubitandi, eo quod audiverit alios aliter opinari; & potest illos consulere, imo & debet, quia, ut inquit S. Thom. *d. quodlib.* 3. *ar.* 10. in dubiis oportet non cito credere: alioquin ex juris ignorantia non excusatur, ut est text. in *d. l. Regula*, §. *Sed juris ignorantiam*, & *in c. Non omnis* 37. *dist.* & tradit Corradus *de cont. q.* 100. dicens: *Illiteratus inquirat a literatis timentibus Deum, & sicut faceret imminente sibi periculo corporalis vitæ, aut rerum, sic etiam & multo magis in periculo animæ.*

428 Aut tali indocto nullum occurrit dubium de veritate opinionis; & nihilominus non excusatur ex ignorantia juris, ut est textus clarus in *c. Per tuas, il* 3. *de Simon.* ubi ordinatus in Subdiaconum, qui prius præsentatori suo promisit quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores Ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiamsi peccare non crediderit, uti ibi est casus secundum Jo. Andr. Card. Abbatem, & omnes in *Sum.* & gloss. 1. exponens illa verba textus, *nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit*; reddit rationem dicens: propter hoc non excusatur, ut bene sequentia notant, quia potuit consulere peritiores: & concordant ibi Host. *n.* 2. *in ver.*
429 *Illicitum*, Jo. Andr. *n.* 5. & alii communiter. Nec subsistit, quod dicebat quidam Theologus illum textum non habere locum in foro conscientiæ, quia nulla ignorantia invincibilis est peccatum, ut inquit S. Thom. in 1. 2. *q.* 76. *ar.* 2. *in corp.* Imo enim illa Decretalis expresse loquitur de eo, qui credidit se non peccasse, seu illicitum aliquid commisisse, & ita communiter exponitur a Doctoribus, & imponit pœnam, quæ afficit animam, & ideo dubitari non potest, quin habeat locum etiam in foro interno; præsertim quia, ut late probavi in *c. Si quis n.* 37. *& seqq. de Regular.* Absurdum est asserere legem justam humanam, & præsertim Ecclesiasticam non obligare in foro conscientiæ,
430 præterquam in duobus casibus ibi expressis, qui præsenti non applicantur. Neque vero talis dici potest ignorantia invincibilis, sed potius vincibilis, ut egregie declarat S. Thom. loco proxime citato, seu crassa, & supina, quæ neminem excusat, *c.* 1. *de ordin. ab Episc. qui renunc. Episcopat. c. penult. de Cleric. excomm.* gloss. in *c.* 1. *in vers. Nescire*, & *in vers. Pro hujusmodi negligentia*
431 *de Cler. per saltum promoto*. Dicitur enim crassa, & supina ignorantia, quando de facili potuit quis scire, & non indagavit, gloss. 2. *in d. c penult.* Ad hoc bonus textus in *l. Si aviam*, ibi: *Si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres, C. De ingen. & manu.*

432 Demum hæc doctrina est ipsius S. Thom. in prælegato *quodlib.* 3. *art.* 10. cujus hæc sunt præcisa verba: *In his, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri; in talibus enim ignorantia non excusat*, & infra: *nec potest excusationem habere propter simplicitatem, si in talibus erroneam opinionem sequatur, in rebus enim dubiis non est de facili præstandus assensus, &c.* Loquitur ergo S. Thom. de indocto, qui per simplicitatem, & juris ignorantiam sequitur opinionem erroris magistri, nec dubitat de illius veritate: imo credit eam esse veram; & tamen S. Doctor concludit talem ex simplicitate, & ignorantia hujusmodi in spectantibus ad fidem, & bonos mores a peccato erroris non excusari; & concordant S. Anton. & alii supracitati *n.* 425.

Et ex his patet defendi non posse opinionem Sanchez citati sup. *n.* 405. qui reprobando Adrianum, & Cordubam existimavit authoritatem unius Doctoris reddere opionem probabilem, etiamsi contineat errorem contra jus divinum ea ratione, quia etiam in hoc est magni ponderis, & momenti authoritas viri gravis, & pii. Etenim si hoc verum esset, Arius quoque, Nestorius, & alii hæresiarchæ, qui antequam condemnarentur ab Ecclesia, a multis reputabantur viri graves, & docti, sua authoritate fecissent eorum falsas opiniones probabiles. Quod absurdissimum est asserere, ut arguit S. Thomas *d. quodl.* 3. dicens: *In talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes a peccato fuissent, qui sequuti sunt opinionem Arii, Nestorii, & aliorum hæresiarcarum, quod falsum est; quia, ut Augustinus dicit in* lib. 3. de Doctrina Christiana, *in his consulere debet quis regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis, & Ecclesiæ authoritate percepit.* Quibus adde quod Abbas Joachimus divinitus habuit donum intelligentiæ, & spiritum prophetiæ, & super Daniel prophetavit Ordinem Prædicatorum, & Minorum, ut inquit Jo. Andr. in *c. Damnamus n.* 9. *sup. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* & fuit vir doctrina, & pietate clarus, nec fuit hæreticus, sed erraticus, ut ibi plene scripsi *n.* 9. & 26. & tamen nemo auderet affirmare opiniones erroneas Joachimi fuisse probabiles propter ejus authoritatem, & a peccato immunes fuisse qui sequuti sunt illius errores antequam essent damnati ab Innocentio III. in generali Concilio, ut in prædicta Decretali *Damnamus*; Ergo absonum est asserere authoritatem unius viri quantalibet sanctitate, & doctrina polleat reddere oppinionem probabilem, quamvis contineat errorem juris divini. Demum si opinio singularis errantis magistri est improbabilis, & vitiosa, quando est contra constitutionem Ecclesiæ, ut superius probatum est *n.* 425. quanto magis quando est contra legem Dei? Et idemmet Sanchez sibi contrarius videtur hanc veritatem agnovisse in *Dec. t.* 1. *l.* 1. *d. c.* 9. *n.* 11. dum dixit, ad hoc ut opinio censeatur probabilis, oportere ut communiter reputetur non continere errorem. Quomodo ergo fieri potest, ut probabilitatem habeat opinio errantis magistri, si ad esse probabilitatis requiritur, ut errorem non contineat?

Tertia conclusio est: sola authoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum eam tenendi, & secundum illam operandi, si in contrarium sit communis opinio, ita tenent Bart. Bald. & Legistæ in *l.* 2. *C. de pœn. Judic. qui male judicavit*, Innoc. Jo. Andr. & Canonistæ *hic*, & in *c.* 1. *sup. eod.* & communiter Doctores supra copiose relati in 3. *quæst. in* 21. *fundamento pro parte negativa n.* 276. Et probatur authoritate Aristotelis alias citati in 1. *Top. c.* 1. dum ait: *Probabilia autem sunt quæ videntur omnibus, vel pluribus*; Ergo a contrario quæ videntur uni tantum, minime sunt probabilia. Item probatur in *l.* 1. ibi: *Sane crebrior apud veteres opinio est, ff. De offic. Quæstor. & in c. Novimus*, ibi, *& quorundam est opinio a pluribus approbata de ver. signif.* Item probatur ratione, quia communis sententia facit rem claram, & apertam, Decian. *cons.* 2. *n.* 76. *vol.* 1. integrum enim est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, *c. Extra conscientiam* 64. *dist. c. Prudentiam*, §. *Illa quippe de off. deleg.* Quod si vox populi, vox Dei, quanto magis vox sapientum communiter consentientium? Ad hoc *c. De quibus*, juncta gloss. *in ver. Seniores* 20. *dist.* & *l. ult. C. De fideicomm.* confert quod notat Innoc. in *c. Inquisitionis n.* 5. *de accus.* ubi ait, vocem, communem præferri dictis paucorum, & quod scripsit Bald. in *cons.* 112. *intip. De generali natura n.* 7. *l.* 2. videlicet, raro bene loquitur qui contra omnes loquitur, & quod notat Petrus Hispanus in *Summul. tr.* 6. *in c. de redarg.* & falso, ubi dicit: *Inopinabile est quod est contra opinionem omnium, vel plurium, vel maxime sapientum.* Et hic junge quæ dicentur in sequenti conclusione *n.* 442. Veruntamen, ut inquit Menoch. *de præsumpt. l.* 2. *præsumpt.* 7. *n.* 39. Non dicitur communis opinio, quæ plures Doctores eam asserentes habet, nulla disputatione præmissa, sed perfunctorie, & ut ajunt, per transennam illam sequentes. Et concordat Alciatus *de præsumpt. reg.* 1. *præsumpt.* 51. *n.* 2. *vers. Item intellige*, Cardin. Mantic. *de conjecturis ultim. volunt. l.* 11. *tit.* 3. *n.* 4 Thom. Sanchez *in Decal. l.* 1. *c.* 9. *n.* 9. ubi similiter ait: Non dicitur autem communis ex Authorum numero, qui priorum vestigia instar ovium sequentes, nulla discussione præmissa, eam affirmant; sed communis dicetur si pauciores Doctores habeat, qui utriusque partis rationibus discussis, & perpensis, illam affirment. Et idem monuit Basæus *in Floribus Theologiæ moralis in v. Conscientia n.* 8. §. *Ut opinio cognoscatur*, in hæc verba: *Opi-*

433 434 435 436

nionem

nionem probabilem non facit multitudo Doctorum eam sequentium, si eam non confirment optimis rationibus, quia negare non possumus turbam Doctorum aliquando amplecti opinionem absque delectu rationum, aut saltem rationibus
437 *non exacte ponderatis.* Unde optime Navar. in *Manual. c. 27. n. 289.* ait: *Communiorem censeri opinionem approbatam a sex, vel septem authoribus Classicis rem ex professo tractantibus, quam a quinquaginta sola fere pejorum authoritate ductis.* Allegat Alexandrum *cons.* 202. *Viso themate n. 7. l. 7.* & consentiunt Sanchez *de matrim. tom. 1. l. 3. disp. 44. n. 2.* & Paulus Comitolus, & ante eos Jo. Major. quorum verba superius retulimus in 3. *qu. n.* 348.

438 Limita nunc tertiam conclusionem superius firmatam, ut procedat si rationes opinionis singularis, ut opinionis communis sint æquales, vel quasi æquales; tunc enim explorati juris est opinionem singularem unius Doctoris nullam facere probabiliratem contra opinionem communem: secus vero si opinio unius Doctoris ita resolveret argumenta contraria, & confirmaret sua, ut suam redderet aut certam, aut longe probabiliorem; tunc enim esset sufficiens fundamentum eam tenendi, & secundum illam operandi etiam contra communem. Hanc limitationem admittunt communiter omnes Theologi, ut attestatur novissime Candidus Philalethus in *tract. De opinionum praxi quæst. 8. pag. 158. vers. Dico primo*, & in specie eam tenent Vasquez in *1. 2. qu. 19. art. 6. disp. 62. cap. 4. in princ.* Azorius *Instit. moral. l. 2. cap. 17. qu. 6.* Salas 1. 2. *qu. 21. disp. unic. sect. 7. num. 74.* & alii apud Sanchez *in Decal. tom. 1. l. 1. c. 9. n. 10.* & consentiunt Jurisperiti, qui unanimiter tradunt communem opinionem non esse attendendam, cum contraria melioribus rationibus, & argumentis probatur. Ita Jo. Andr. Abb. & Felin. in *cap. 1. sup. eod.* & complures alii, quos supracitavimus in 3. *qu. num. 276.* quibus addimus Rotam *decis. 501. post princ. par. 1. divers.* Seraph. *decis. 1360. a num. 2.* & in Romana de Ghezzis 9. Februarii 1635. coram Card. Panzirolo, & sæpe alias: & probatur efficaciter in *d. l. 1. §. Sed neque, C. de ver. Jur. enucl. in cap. 1. de iis, quæ fiunt a major. par. Capit. & in c. Sane*
439 *quippe 9. dist.* Quinimo justius, & æquius est illi sententiæ inhærere, quæ melioribus rationibus fulcitur, etiamsi Imperator sit in opinione contraria, *l. Æmilius, ff. De Minor.* Dec. *cons. 219. Visis his in princ.* Quo enim quis magis ratione nititur, eo majoris authoritatis ejus
440 verba esse videntur, ut legitur in *§. 1. dist. 20.* Unde Augustinus dicebat: verbo credendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ut refertur in *cap. Vides 23. qu. 6.*

441 Ceterum admonendi fumus, in hoc magna cum circumspectione, & cautela procedendum esse, ne crebro, & passim a communi opinione recedamus sub pretextu, quod contraria sit probabilior; nam, ut inquiunt Angelus in *ver. Opinio num. 1.* Silvest. *ibidem n. 2.* Non licet a communi sententia recedere, nisi habenti pro se rationem certam, & convincentem, & Salon. in 2. 2. *qu. 63. ar. 4. contr. 2. in ult. not ab.* scripsit eos, qui in rebus moralibus parum versati sunt, non posse tuta conscientia quod in uno, vel altero Doctore inverenint, sequi: quia potest illis probabilis videri ea sententia, cum tamen apud peritos non talis habeatur. Quare concludendum est cum Hostien. in *cap. 1. in fin. sup. eod.* videlicet communem opinionem semper esse tenendam, nisi notorie maledicat, vel rationabiliter convincatur, & concordant ibi Jo. Andr. itidem in fin. & reliqui omnes, ut fusius dictum est sup. in eod. 21. fundamento *num. 276.*

442 Quarta conclusio a præcedenti non absimilis. Sola authoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum opinandi, & recte operandi, quando in contrarium sunt plures Doctores æqualis, vel majoris ponderis. Ita Jo. Major. in *4. quæst. 3. prol. concl. 5.* ubi ait: *Duobus circumspectis major fides datur, quam uni; tribus, quam duobus; quatuor plus quam tribus, & sic sine fine.* Et probatur, quia secundum Philosophum alias citatum 1. *Topic. cap. 1.* & S. Thomam *in opusc. de fallac. c. 2. Probabilia sunt quæ videntur omnibus, vel pluribus*; Ergo quæ videntur paucioribus, non sunt probabila. Item probatur in *c. In canonicis 19. dist.* ubi Augustinus ait: *In eis vero* (scilicet scripturis canonicis,) *quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque authoritatis Ecclesiæ tenent.* Item probatur ex verbis Edicti Theodosii Imperatoris superius relatis in 3. quæst. in 22. fundamento pro parte negativa, videlicet: *Ubi diversæ sententiæ proferuntur, potior numerus vincat Authorum, vel si numerus æqualis sit, ejus partis præcedat authoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus emineat, qui uti singulos vincit, ita cedit duobus*, facit textus in *c. Prudentiam, §. Illa quippe*, ibi: *Duobus quam uni, tribus, quam duobus de offi. deleg. & in l. Duo ex tribus, ff. De re judic.* Item probatur ratione, quia cum pro una parte sint plures Doctores æqualis, vel majoris ponderis, & pro alia pauciores, necesse est, ut statera intellectus declinet in eam partem, quæ majori pondere authotitatis prægravatur, cum secundum Philosophum in 2. *de Anima text.* 153. opinari non sit in nobis, ut fusius explicatum est supra in 3. quæst. in 1. fundamento partis negativæ *n.* 257. Demum cum opinio, in qua rationes sunt æquales, sed præponderant Authores, sit probabilior, ut in 1. *Top. d. c.* 1. Hæc 3. conclusio probatur omnibus fundamentis, quibus in 3. qu. probatum est in conflictu opinionum eligendam esse probabiliorem.

Procedit tamen hæc conclusio, ut prædixi, in eo 443
tantum casu, in quo rationes utrinque sunt æquales, vel quasi; tunc enim opinio unius non est opinabilis contra opinionem plurium æqualis, vel majoris gravitatis: secus vero si opinio unius esset verior, seu probabilior, & validioribus rationibus munita, quia tunc præferenda esset opinioni nedum plurium, sed etiam communi, ut pluribus probatum est in præcedenti conclusione *n.* 438.

Quinta conclusio: Authoritas unius, vel alterius, aut 444
etiam plurium Doctorum non reddit opinionem probabilem, ita ut sit sufficiens fundamentum opinandi, & operandi, quando in contrarium sunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes utrinque sunt pares. Imo intellectus nec moraliter, nec physice potest eligere utranque, vel alteram, quia secundum Philosophum sæpius citatum in 2. *de Anima text.* 153. non habet libertatem ad libitum opinandi, sed in æquilibrio authoritatum utrinque æqualium, & rationum æque probabilium; & sic in paritate contrariorum motuum cogitur quiescere, & remanet suspensus, ac dubius, ut pluribus argumentis ad hominem probatum est sup. in 2. q. *in 1. conclusione pro parte negativa, a n.* 125. *usque ad num.* 171. & præsertim in 1. *&* 2. *&* 14. *&* 16. *fundamentis num.* 162. Et in hoc dubio tenetur ex præcepto sequi opinionem tutiorem, ut ibidem latissime firmatum est in 2. conclusione ab eod. num. 171. usque ad num. 191.

Sexta conclusio: Cum pro una parte sunt Doctores 445
numero plures, & pro contraria graviores, censentur esse æquali authoritatis, ut est tex. singularis in *d. c. In canonicis, in fin. 19. dist.* ubi Augustinus ait: *Si autem alias* (scilicet canonicas scripturas) *invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi* (quanquam hoc inveniri vix
446 possit) *æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.* Ratio est, quam ibi reddit gloss. *in vers. Plures*: quia dignitas personarum compensatur cum numero, & est simile in testibus, ut *cap. In nostra, de testib. & in creditoribus*, ut *l. Majorem ff. De pactis.* Et patet exemplo stateræ, quæ si una parte habeat unicum pondus unius libræ, & in alia duodecim distinctas unies, remanet æquilibris, & in neutram partem inclinatur. Sic intellectus si pro una parte habeat plures authores, & pro alia graviores, & rationes utrinque sint æquales, in hac paritate contrariorum motuum neque in hanc, neque in illam partem declinare potest; sed cogitur quiescere, & remanet suspensus, ac dubius. Et in hoc dubio non habet facultatem eligendi uttanque opinionem, vel alteram, cum opinari non sit in nobis, sed tenetur omnino sequi partem tutiorem, ut dictum est in præcedenti conclusione.

Septima conclusio est: Cum pro una parte stat opinio 447
unius, vel alterius, aut plurium Doctorum, & pro alia stant totidem authores, qui tamen sunt magis fide digni, & majoris ponderis rationes vero utrinque sunt æquales, vel quasi æquales, & tunc authoritas Doctorum minoris ponderis non reddit opinionem probabilem, ita ut sit sufficiens fundamentum opinandi, & operandi. Imo, ut inquit Paulus Comitolus *l. 5. qu. 17.* nisi quis habeat conscientiam, seu fidem quod illi Doctores, quos sequitur, sint magis fide digni, quam alii, peccat illos sequendo,

qui

qui ſentiant pro parte periculoſa. Probatur in *d. c. In canonicis, in fin.* 19. *diſt.* nam ibi Auguſtinus dicit: *Scripturas canonicas, quarum aliæ recipiuntur a pluribus, & aliæ a gravioribus, æqualis authoritatis eſſe habendas*, nimirum quia gravitas æquipollet numero, & fit æquilibrium, ut dictum eſt in concluſione præcedenti; Ergo ſi pro utraque parte ſint numero pares, ſed pro una ſint graviores, non fit amplius æquilibrium, ſed præponderat pars illa, in qua graviores reperiuntur; ſicut ſi in dextera parte ſtateræ ſint duodecim diſtinctæ unciæ, & in parte ſiniſtra duodecim diſtinctæ libræ, proculdubio numerus unciarum utcunque æqualis minime æquipollet ponderi duodecim librarum, ſed libræ unciis præponderant. Item probatur ex præcitato loco Ariſtotelis 1. *Topic. c.* 1. ubi habetur, *probabilia eſſe quæ videntur ſapientibus, vel pluribus, vel maxime notis, atque præcipuis*, ut ibi explicat Alexander, & Boetius *de differ. Topic. c.* 4. *poſt principium*; Ergo in paritate numeri ſapientum, ſolum maxime noti, & præcipui reddunt opinionem probabilem. Ac demum probatur omnibus motivis, quibus n. 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum ſequendam eſſe magis probabilem, & præſertim ex illo, quod non ſit liberum opinari, de quo ſupra n. 257. Ergo nec phyſice opinari poſſumus, niſi illam partem, quæ habet graviora motiva: & conſequenter in paritate rationum utrinque probabilium, ubi ſunt authoritates majoris ponderis, illam partem opinari neceſſe eſt.

448 Octava, & ultima concluſio: Authoritas unius gravis Doctoris reddit opinionem probabilem, & eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, ſi in contrarium nullus occurrat Doctor, & utrinque ſint rationes æque probabiles. Ratio hujus concluſionis eſt, quia rationes opinionis authoritate munitæ præponderant rationibus æque probabilibus alterius opinionis authoritate deſtitutæ; nam ut inquit S. Th. in 1. 2. *q.* 13. *art.* 6. *ad* 3. nihil prohibet, ſi aliquando duo æqualia proponantur ſecundum unam conſiderationem, quia circa alteram conſideretur aliqua conditio, per quam emineat, & magis flectatur voluntas in ipſum, quam in aliud. Unde in æquilibrio rationum opinio, cui favet authoritas, judicari debet probabilior: & conſequenter hæc concluſio probatur omnibus 42. fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt ex duabus opinionibus oppoſitis probabiliorem eſſe eligendam. Confert text. in *c. fin. de Presbyt. non baptiz.* ubi in quæſtione, an ordinatus ante Baptiſmum recipiat Ordinis characterem, referuntur rationes hinc inde probabiles, & tandem præeligitur ſententia, cui favet authoritas Concilii. Item confert dictum S. Bonaventuræ ſupracitati n. 423. videlicet, *Pondus authoritatis inclinat ad actum, præcipue ſi grave ſit*. Ergo cum ſtatera intellectus habeat rationum pondera utrinque æqualia, & in altera lance ultra pondus rationum habeat etiam pondus authoritatis, neceſſe eſt, ut inclinet in eam partem, in quâ pondera ſimul juncta ſunt graviora. Sicut cum probationes ex utraque parte ſunt æquales omnino, & pares, quælibet minima præſumptio, vel probatio pro una parte facit illam prævalere, ut notat Alex. *conſ.* 236. *Perſpectis n.* 6. *verſ. Et qualibet probatio levis etiam minus legitima lib.* 6. allegat Baldum per gloſſ. in *c.* 1. §. *Si duo de pace tenend in uſib. feudor.* & idem Alexan. *conſ.* 112. *in cauſa n.* 8. *in fin. lib.* 4. Marſil. *ſingul.* 271. *Teſtis de auditu*.

Itaque pro coronide concludamus, ita demum authoritatem unius Doctoris in moralibus efficere opinionem probabilem, ita ut liceat eam tenere, & ad praxim deducere, ſi ſex conditiones infraſcriptæ ſimul concurrant.

Prima eſt, ut Doctor ille ſit in morali materia peritus, & timoratæ conſcientiæ, ut conſtat ex dictis ſupra in princip. hujus quartæ quæſtionis n. 403. alioquin ejus authoritas nihil conferret ad probabilitatem, ſed vis tota conſtituenda eſſet in momentis rationum, *arg. l.* 1. §. *Sed neque, C. de veter. jur. enucl.*

Secunda eſt, ut articulo examinato moveatur non levibus fundamentis; nam authoritas rationibus deſtituta nihil habet probabilitatis, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra a n. 406. uſque ad n. 418.

Tertia eſt, ut opinio illa non contineat errorem contra legem Dei, vel Eccleſiæ, ut patet ſup. in 2. concl. n. 425.

Quarta, ut non ſit contra communem aliorum opinionem, ut in 3. & 4. concl. n. 433. & 442. niſi opinio ſingularis ſit verior, ut n. 438.

Quinta, ut opinio unius Doctoris non habeat contra ſe opinionem æque probabilem, eo quod in oppoſitum ſit alius Doctor paris authoritatis, & rationes utrinque ſint æquales; nam eo caſu ex æquilibrio, & æqualitate contrariorum motuum mentis oritur proprie dubitatio; & ideo ex præcepto oportet ſequi partem tutiorem, ut patet ex dictis ſup. in 5. & 6. concluſ. n. 444. & 445.

Sexta & ultima conditio eſt, ut contraria opinio non ſit magis probabilis, quia tunc tam phyſice, quam moraliter neceſſe eſt illam ſequi, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſup. in 7. & 8. concl. n. 447. & 448. & latiſſime probatum eſt quadraginta duobus fundamentis in 3. q. principali per tot.

Qui vero his conditionibus non concurrentibus in materia morum ſequitur opinionem unius Doctoris pro parte periculoſa, is plane agit contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ideo ædificat ad gehennam, ut *c. Per tuas, il* 2. cum ibi notatis per Abb. & Doctores *de Simon. & c. Quoniam omne de præſcrip.* & fuſius dictum eſt ſupra in 3. q. n. 260.

Quæ tamen omnia reverenter ſubjicio determinationi, ac cenſuræ Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Et ex his abſolutus ſit præſens tractatus de opinione probabili, ad laudem Dei omnipotentis, qui eſt glorioſus in ſecula. Amen.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Innocentis III. Senon. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Trecen.

CAPUT VI.

CUm omnes: & infra. Ad audientiam noſtram pervenit, quod Trecenſes Canonici novum fecerunt in Trecenſi Eccleſia conſtitutum, ut eis tam in præſentia, quam in abſentia redditus ſuos ex integro percepturis, qui in eadem Eccleſia poſt illam conſtitutionem fuerunt, vel de cetero fuerint inſtituti, redditus in abſentia non percipiant, ſed tunc ſolum cum fuerint reſidentes: cum ſecundum Trecenſis Eccleſiæ conſuetudinem omnes in hoc conſueverint eſſe pares. Statuerunt etiam, ut (cum ſingulis præbendis annexæ ſint vineæ) ipſis ſuas dum vixerint poſſidentibus, vineæ decedentium ad ſucceſſores non tranſeant, ſed proventus earum inter ſingulos dividantur. Cum igitur quod quiſque juris in alterum ſtatuit, ipſe debeat uti eo: & Sapientis dicat auctoritas, Patere legem, quam tu ipſe tuleris: mandamus, quatenus antiquos Canonicos junioribus, & juniores in perceptione fructuum tam præbendarum, quam vinearum coæquetis antiquis, ſecundum priorem conſuetudinem uſque ad tempus prædictæ conſtitutionis ſervatam, vel ſecundum rationabilem inſtitutionem in poſterum obſervandam.

SUMMARIUM.

1 INtellectus triplex hujus cap. & num. seqq. usque ad num. 11.
2 Constitutio capituli super his, quæ pertinent etiam ad Episcopum, sine Episcopo facta non valet.
3 Capitulum sine Episcopi consensu non potest statuere super residentia.
4 Nec super statu Ecclesiæ.
5 Consuetudo non inducitur per observantiam juris communis.
6 Rescripti, vel privilegi idem continentis quod jus commune, non oportet mentionem facere in secundo rescripto, vel privilegio.
7 Idem in statuto, vel consuetudine.
8 Constitutio Capituli, quæ non est communis omnibus, & per quam tollitur antiqua consuetudo, non valet.
9 Constitutio Collegii in damnum aliquorum, & commodum aliorum, cessante rationvbili causa, non tenet.
10 Major pars Capituli sine rationabili causa non potest tollere consuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.
11 Consuetudo non residendi, & percipiendi fructus beneficii in absentia, an valeat, & num. seqq. usque ad n. 36.
Quid in beneficiis simplicibus, n. 13. Et quid in beneficiis in Cathedralibus, & Collegatis Ecclesiis, n. 18. Et quid in beneficiis curatis, n. 36.
12 Beneficia omnia de jure communi scripto residentiam requirunt.
13 Beneficium datur propter officium.
14 Beneficia simplicia de generali consuetudine personalem residentiam non requirunt.
15 Sed satis est illis deservire per substitutum.
16 Consuetudo non residendi in beneficiis simplicibus valida est.
17 Consuetudo obtinendi plura beneficia simplicia, si unum sit sufficiens ad sustentationem, an valeat,
18 Consuetudo percipiendi fructus prebendæ in absentia in Cathedralibus Ecclesiis valet de jure communi.
19 Clericus vagabundus potest ad residentiam revocari, licet ejus beneficium personalem residentiam non requirat.
20 Consuetudo percipiendi fructus prebendæ in absentia an valeat eo casu, in quo Canonicus absens non inservit per substitutum.
21 Et quid post Concilium Tridentinum.
22 Consuetudo immemorabilis, secundum quam ex quavis causa, & ultra tres menses ab Ecclesiis Cathedralibus abesse licet, sublata est a Concilio Tridentino.
23 Consuetudo Ecclesiæ Compostellanæ, qua dignitates absentes pro justitia ministranda habentur pro præsentibus, sublata est a Concilio.
24 Consuetudo etiam immemorabilis non excusat Canonicos ab aliqua hora illius diei, quo choro interesse tenentur, eo prætextus, quod adsint alii ab ipsis missi.
25 Consuetudo non residendi, cum Ecclesia, vel dignitas nullos habent redditus, licet valeat de jure communi, tamen sublata est a Concilio Trident. in Canonicatibus, & Curatis.
26 Archidiaconus, & Archipresbyter Auximanus tenentur residere, licet nullos habeant redditus, sed solum stallum in choro.
27 Decanatus Clodien. habens nudam præeminentiam in Ecclesia sine jurisdictione, fructibus, dote, voce, & loco in Capitulo, residentiam non requirit.
28 Canonici an possint in servitio Ecclesiæ, & Chori sese invicem substituere.
29 Et quid in absentibus a civitate.
30 Et quid in pernoctantibus in suburbiis.
31 Consuetudo etiam immemorabilis non residendi in Collegiatis Ecclesiis insignibus non valet.
Et quid in non insignibus, ibid.
32 Immemorabilis consuetudo non residendi intelligitur, si a nullo prorsus solitum fuerit residere; secus si alii residerint, alli non.
33 Canonici Collegiatarum etiam non insignium, quibus cura animarum incumbit, tenentur residere, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili.
34 Consuetudo immemorabilis percipiendi in absentia quotidianas distributiones non tenet.
35 Canonicis absentes tribus mensibus a Concilio permissis non lucrantur distributiones, etiamsi ab immemorabili tempore illas percipere consueverint.
36 Consuetudo etiam immemorabilis non residendi in beneficiis curam animarum habentibus, eisque per alium deserviendi, est corruptela.
37 Capitulum Cathedralis etiam sine Episcopo potest statuere de his, quæ propria ipsius Capituli negotia respiciunt.
Et an possit ejusmodi statutis, quo firmius observentur, pœnas adjicere, ibid. & n. seqq. usque in finem.
38 Pœnam imponendi facultas a jurisdictione dependet.
39 Canonici possunt se obligare ad pœnam quasi conventionaliter pro observantia statuti.
40 Pœnam stipulari possunt paciscendo partes etiam privatæ.
41 Capituli major pars, ubicunque de necessitate, vel utilitate Ecclesiæ agitur, potest præjudicare minori in his, quæ competunt Canonicis ut universis.
42 Absentes vocati, aut non vocati in casibus, in quibus non sunt vocandi, tenentur stare deliberationi factæ a majori parte præsentium.
43 Capitulum potest pœnas adjicere quasi conventionaliter ex his, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci possunt.
Et sufficit consensus majoris partis, ibid.
44 Statuta Capituli cum pœnæ adjectione non afficiunt successores, nisi ab Episcopo fuerint confirmata.

CUm omnes. Legitur tripliciter. Prima lectura est 1
Innocentii sub *n.* 1. *v. Vel dic illud habere locum*, & Bernardi Compostell. *n.* 4. *v. Unde cum statutum*, existimantium hunc textum esse intelligendum in Constitutione edita a Canonicis super Residentia sine consensu Episcopi: potissima enim causa, cur non valuit hæc Constitutio secundum Compost. *n.* 5. fuit, quia non intervenit Episcopi consensus, non autem quia esset injusta; non enim iniquum est secundum Innocent. ut antiqui Canonici in suis consuetudinibus remaneant percipiendi fructus in absentia; & novi, qui scienter legem novam admiserunt, ea ligentur, & fructus in absentia non percipiant; quia Constitutio futura respicit, non præterita, *c. Cognoscentes sup. eod. c. Ante* 31. *dist. & cap. fin. infr. eod.* Et secundum hanc lecturam, hæc decretalis hoc intendit: Constitutio Capituli super his, quæ pertinent etiam ad Episcopum, sine Episcopo facta non valet. Verum hæc lectura non congruit literæ, quæ nihil dicit de 2
Episcopo, secundum Cardinalem *hic in prine. & n.* 3. *in* 3. *oppos. v. Tertio solvit Innocentius*. Est tamen in se vera, quia Capitulum sine Episcopo non potest super Residentia Constitutiones concedere, *c. penult. inf. eod.* & notat 3
gloss. in *c.* 2. *v. Ex hoc de verbor. signif. lib.* 6. facit *cap. Cum consuetudinis infra de consuetud.* & tenent hic Innoc. & Compost. *locis citatis*, Card. *ubi supra*, & *in* 5. *oppositione n.* 4. & Abb. *n.* 3. *v. secundus intellectus*, cum residentia Clericorum spectet ad officium Episcopi, sine cujus licentia Clerici peregrinari non debent, *cap. Non oportet de consecr. dist.* 5.

Nec obstat text. in *c. Cum dilectus infra de Cler. non resident.* ubi Capitulum statuit super residentia, ut ibi patet in suprascriptione. Quoniam illud factum fuit authoritate Episcopi sui, vel non erat qui illud impugnaret; alias non valuisset, nisi Papa illud ex certa scientia confirmasset. Et ita etiam potest intelligi *c.* 2. & 3. *infra eod.* secundum Compost. & Jo. Andr. Et ex hoc in- 4
tellectu collige generaliter, Capitulum statuere non posse super statu Ecclesiæ sine consensu Episcopi. Quod tenet Innoc. in *d. c. Cum consuetudinis*, ubi est bonus textus, *infra de consuet.* & præter Innoc. & Compost. tenent hic Butr. *n.* 45. Abb. *n.* 4. Felin. *num.* 9. Bero *n.* 36. Calder. *cons.* 2. *de constitut.* quos sequitur Rota *decis.* 21. apud Fairnac. *part.* 2. *recent.* Abb. *cons.* 7. & *cons.* 9. *lib.* 2. Archid. & Gemin. in *cap. Catholica* 11. *dist.* & in *c. Contumaces* 50. *dist.* & alibi passim Doctores.

Quid autem in casu converso, an scilicet Episcopus super statu Ecclesiæ statuere possit sine consensu Capituli,

tuli, dicam in *cap. Novit, de his, que fiunt a major. part. Cap.*

Secunda lectura, quam recitat hic Anton. de Butr. in *princ.* est illorum, qui putant consuetudinem antiquam, contra quam Canonici fecerunt statutum, fuisse conformem juri communi, quia omnes Canonici in absentia nihil percipiebant. Et sic statutum in ea parte, in qua disposuit, ut Canonici antiqui perciperent fructus in absentia, fuit contra consuetudinem. Et secundum hoc Pontifex mandat, ut antiqui, & novi Canonici in omnibus coæquentur, itaut neque his, neque illis liceat aliquid percipere in absentia. Et secundum hanc lecturam casus sic se habet: Stante consuetudine, ut Canonici Curcen. in absentia redditus non possent percipere, Canonici antiqui statuerunt, ut novi starent consuetudini, & ipsi antiqui in absentia possent fructus percipere. Et de vineis annexis præbendis statuerunt, ut novi nihil perciperent. Pontifex considerans unumquenque eodem jure uti debere, quod in alium statuit, & dictum Sapientis, *Patere legem, quam tu ipse tuleris*, præcipit, ut quod statuerunt in alios, servent in seipsis, & nihil percipiant, & nullus eorum habeat vineas annexas. Et secundum hunc intellectum verba illa textus, *In hoc consueverunt esse pares*, exponuntur, videlicet, ut in absen-
5 tia nihil perciperent. Sed hanc lecturam utcunque subtilem, & in se veram similiter arbitror non esse congruentem literæ hujus decretalis. Moveor, quia consuetudo, secundum quam absentes nihil percipiunt, cum sit juri conformis, *c. Conquerente, c. Tuæ, & c. Cum ad hoc infra de Cler. non resident.* cum multis similibus, & notat gloss. 1. *hic in princip.* non dicitur consuetudo, sed observantia juris communis, quo utentes non videntur voluisse novam consuetudinem inducere, ut firmat Jo. Andr. in *c. un. de Cler. conjugat. lib. 6.* quem ibi sequuntur Anchar. Gemin. & alii, Fulgos. *cons. 123. Præsuppositis n.* 2. Alexan. *in l. de quibus in princip. ff. de legibus*, & Roch. de Curte in *tr. de consuetud. n.* 11. Si ergo Canonici Trecensis Ecclesiæ consuevissent nihil percipere in absentia, hujusmodi actus abstinendi a perceptione fructuum non fuissent fundati super consuetudine, sed super jure; atque ita defeciisset animus consuetudinis introducendæ, ut formaliter inquit Joan. Andr. in *d. c. unico n.* 2. *in v. Nolumus*, & consequenter Pontifex hic non fundasset suam decisionem in eo, quod statutum Capituli esset contra consuetudinem Ecclesiæ Trecensis, sed potius in
6 eo, quod esset contra jus commune. Facit quod notat Innoc. Hostien. & alli in *c. infra de rescr.* ubi tenent de rescripto, vel privilegio idem continente quod jus commune, non oportere mentionem facere in secundo re-
7 scripto, vel privilegio. Et idem in statuto, vel consuetudine disponente idem, quod jus commune, determinat glos. notab. in *c. 1. in vers. Facit de constit. lib. 6.* quam sequuntur ibi Gemin. *col. 1. in 2. oppos.* & Franc. *col. 7. v. In ea glossa.*

Tertia, & communis lectura est, quod antiqua consuetudo hic disponeret contra jus commune, ut Canonici redditus Canonicatuum perciperent in absentia. Et secundum hanc lecturam statutum, ut antiqui Canonici absentes possent fructus percipere, erat conforme consuetudini, sed contra jus commune. Sed in ea parte, in qua statuebat, ut Canonici juniores nihil perciperent in absentia, erat contra consuetudinem, sed consonabat juris comunis dispositioni. Et juxta hanc lecturam mandatur, ut in hoc juniores coæquentur antiquis, itaut omnes in absentia fructus percipiant. Et casum pone sic: Vigebat consuetudo in Ecclesia Curcen. ut Canonici omnes in absentia possent fructus percipere, & cuilibet præbendæ essent annexæ vineæ. Canonici antiqui in ea Ecclesia tunc existentes statuerunt, ut idem antiqui perciperent fructus ut prius; novi autem supervenientes nihil haberent. Item ut vineæ decedentium dividerentur inter antiquos, & non transirent ad successores. Canonici postea recepti de hoc conquesti sunt Papæ, qui considerans prædicti statuti irrationabilitatem, eo quod jus disponat, & naturalis ratio dictet, ut quod quisque juris in alium statuit, servet in seipso; & Sapientis dicat auctoritas, *Patere legem &c.* præcipit statutum cassari, & omnes ad consuetudinem antiquam
8 reduci. Et juxta hanc lecturam summatur sic secundum glos. Jo. Andr. & alios communiter: Constitutio Capituli, quæ non est communis omnibus, & per quam tollitur antiqua consuetudo, non valet. Vel sic, Non 9
valet Constitutio collegii in damnum aliquorum, & commodum aliorum, cessante rationabili causa. Vel aliter 10
sic, secundum Abb. & Felin. Absque rationabili causa non potest major pars Capituli tollere consuetudinem, utilitatem privatam nutriendo. Hoc dicit: Et dividitur in duas partes. In prima recitat duo statuta successive facta. In secunda, duplici ratione utranque cassari mandat, ibi, *Cum igitur*.

Nota primo valere consuetudinem non residendi, & 11
percipiendi fructus beneficii in absentia, de quo est textus optimus hic, qui ad hoc quotidie a Doctoribus allegatur. Et per hanc literam tenet hic glos. *fin.* Item glos. *penult. in c. Dudum, il 2. de elect.* & glos. 1. in *c. Ad audientiam de Cler. non resident.* Abb. & Dec. *hic*, ambo *n.* 1. *in* 1. *notabil.* Sed tu plenius distingue. Nam, aut quæritur, an ejusmodi consuetudo valeat in beneficiis simplicibus; aut quæritur an valeat in benficiis in Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis, aut denique an valeat in beneficiis curam animarum habentibus.

Circa primum, quamvis de jure communi scripto be- 12
neficia omnia residentiam requirant, ut in *c. Super ordinata de præb. & in cap. Conquerente de Cler. non resident.* & notat Innoccentius in *c. fin. in fine*, & ibi Abb. *n.* 3. *eodem tit.* & Abb. in *c. Extirpandæ*, §. *Qui vero n.* 30. *vers. Nam beneficium quantumqunque minimum de jure* 13
communi requirit residentiam, de præb. Oldrad. *consil.* 140. *in Ecclesia Calaguritan. n.* 3. *v. Etsi dicatur*, Rebuff. in *praxi tit. Dispensatio de non residendo n.* 7. *& sequent.* quia propter officium datur beneficium, *c. fin. de rescriptis lib.* 6. Feder. de Senis *cons.* 246. *in princ.* & beneficia omnia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sunt instituta, in decreto Concilii Tridentini *c.* 3. *sess.* 21. Abb. *ubi supra n.* 32. *ad finem*: tamen gene- 14
ralis consuetudo inolevit, ut beneficia simplicia personalem residentiam non requirant, ut testantur Lap. *alleg.* 118. *n.* 1. *prope finem, v. Sed nec etiam*, Oldrad. *loco cit.* Abb. hic in 1. *notab. & cons.* 47. *in princ. lib.* 2. Rebuff. *ubi supra n.* 8. & Rota apud Card. Seraph. *decis.* 639. *n.* 5. sed sa- 15
tis est eis deservire per substitutum, Anchar. *cons.* 233. *n.* 16
3. Quæ quidem consuetudo hodie videtur approbata in *c. Gratia de rescript. lib. 6. & in Clem. Gratiæ eod titul.* eamque validam esse tenent utrobique glos. & Doctores, & est communis opinio, ut testatur Abb. in *d.* §. *Qui vero n.* 31. *de præb.* Hinc Episcopo Vintimilien. alias petenti, ut ob Sacerdotum Parochorum penuriam, ac populi frequentiam posset revocare Presbyteros absentes, habentes in Diœcesi unde viverent, atque in primis obtinentes Capellanias, ac beneficia simplicia, eosque cogere in Diœcesi permanere: Sac. Congregatio Concilii 17
censuit non concedendum, licet Anton. de Butr. *c. fin. n.* 4. *v. Secundus casus inf. de Cler. non residen.* post Innoc. dicat absentes revocari posse ob Clericorum penuriam, etiamsi obtineant beneficia personalem residentiam non requirentia, *argum. cap. Quia frater* 7. *q.* 1. An autem valeat consuetudo obtinendi plura beneficia simplicia, si unum sit sufficiens ad sustentationem, vide Abbatem pluribus concludentem non valere tanquam irrationabilem, & impræscriptibilem, in *eod.* §. *Qui vere n.* 36. *vers. Aut quæritur de beneficis simplicibus.* Cujus opinio videtur hodie approbata a Concilio Tridentino in *cap.* 17. *sess.* 24.

Circa secundum, duo casus sunt distinguendi. Pri- 18
mus est, an valeat consuetudo, secundum quam obtinentes in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis dignitates, Canonicatus, aut portiones, percipiunt in absentia fructus præbendæ. Secundus est, an valeat consuetudo, secundum quam iidem percipiunt in absentia distributiones quotidianas.

In primo casu Doctores communiter tenent, de jure validam esse hujusmodi consuetudinem, quia de hoc est textus clarus hic, & tenent glossæ prælegatæ *sup. numer.* 11. Innocen. Hostien. Joan. Andr. & omnes hic 19
Abbat. post alios in *dict. capitul. Extirpandæ*, §. *Qui vero numer.* 31. *versicul. Quod secundum*. Limitat primo hanc conclusionem Innocentius in *cap. Ego tuæ de Cler. non resident.* ut non procedat, si Clericus vagetur, quia tunc potest ad residentiam revocari, etiamsi beneficium personalem residentiam non requirat, & privari, si monitus non redierit, quia sufficit delictum vagationis ad privationem, *c. Non oportet Episcopum, & c.*

seq.

seq. 7. q. 1. Et ita sentit Innoc. non valere consuetudinem non residendi data vagatione ex non residentia, prout illum intelligit, & sequitur Abb. in *d. §. Qui vero n. 32. v. Alia potest elici limitatio*, & Dec. hic in *2. lect. n. 5.* Deinde limitat eandem conclusionem Hostien. hic *n.* 10. dummodo Canonicus absens per Vicarium, vel alias Ecclesiæ deserviat; alioquin putat consuetudinem non valere tanquam Ecclesiæ onerosam, ut in *c. 1. de consuet.* Et cum hac limitatione transeunt communiter DD. ut hic testatur Abb. *n.* 10. Qui tamen temperat hoc dictum Hostiensis, & restringit ad casum, in quo Ecclesia propter hujusmodi consuetudinem destitueretur ministris; alias tenet consuetudinem percipiendi fructus in absentia validam esse, etiamsi absentes per substitutos non inserviant: quia quilibet Clericus, ex quo in sortem Domini assumptus est, inservit Ecclesiæ universali, ut notat Innoc. in *cap. fin. de Cler. non resid.* Et hoc ipsum post Goffred. & Alan. firmat idem Abb. in *d. cap. Extirpandæ, §. Qui vero n. 31. v. Sed advertendum est de præb.*

31 Verum hodie cessant hujusmodi ambages, quia consuetudo inserviendi per substitutum, & fructus in absentia percipiendi in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, expresse sublata est a Concilio Tridentino in *c. 12. vers. Præterea, sess. 24.* ubi statuitur, ut obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse; salvis nihilominus earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt; alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, ac residentiæ fecit suos; quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit: crescente vero contumacia, contra eos juxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur; id est, ad privationem, ad quam in totum non est procedendum, nisi lapso trium annorum spatio, ut S. Congregatio declaravit. Et infra in *§. Omnes vero*, expresse disponitur, ut omnes divina per se, & non per substitutos compellatur obire officia. Atque ita eo decreto corrigitur textus noster, quatenus præcipit ab omnibus æqualiter servandam esse consuetudinem, secundum quam Canonici non residentes percipiebant fructus præbendarum in absentia. Item corrigitur opinio Hostiensis, existimantis consuetudinem esse validam eo casu, in quo Canonici absentes inserviunt per substitutum. Ac demum corrigitur opinio Goffredi, Alani, & Abbatis, tenentium valere consuetudinem hanc, etiamsi absentes per Vicarium non deserviant, excepto casu, in quo Ecclesia esset ministris destituta. Nam ex Concilio absentes ultra tres menses, privandi sunt fructibus, etiamsi inserviant per alios, & sive Ecclesia abundet ministris, sive non, & tollitur quævis contraria consuetudo.

Hinc cum essent Canonicatus in Ecclesiis Parochialibus, & Collegiatis Aquilejen. Diœcesis, in quibus Canonici deservierunt per substitutum ante Concilium Tridentinum, sicut hodie etiam inserviunt, fuit dubitatum, an hoc esset tolerandum, vel deberent cogi ad personaliter residendum: 32 Sacra Congregatio censuit ita cogendos. Quinimo ex ejusdem Congregationis sententia eo decreto sublata est consuetudo etiam immemorabilis, secundum quam ex quavis causa, & ultra tres menses 33 ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse liceat. Unde consuetudo Ecclesiæ Compostellanæ, quas dignitates habentur pro præsentibus ea ratione, quia coguntur abesse pro justitia ministranda in ejus jurisdictione, eo decreto sublata intelligitur, ut eadem Congregatio declaravit. Quia Concilium excipit tantummodo casum, quando 34 pro cura animarum absunt, ut in *c. 3. v. Quod si alicui, sess. 22.* Quæ ratio poterat excusare solum Archipresbyterum, qui generaliter curæ incumbit. Et alias proposito dubio, an Canonici sint excusandi ab aliqua hora illius diei, quo choro interesse tenentur, eo prætextu, quod eorum nomine, velut in matutino, adsint alii ab ipsis missi, præsertim stante immemorabili consuetudine: Sac. Congregatio censuit non esse excusandos.

35 Quinimo thesaurarius Ecclesiæ Consentin. cum dignitas Thesaurariatus nec fructus aliquos, nec curam haberet, licet sit major post Pontificalem id d. Ecclesia, dubitavit, an teneretur residere stante consuetudine non residendi, quæ valet, cum Ecclesia, vel dignitas nullos redditus habet, Abb. in *cap. Extirpandæ §. Qui vero de præb.* Sacra Congregatio censuit Thesaurarium, licet nullos fructus haberet, teneri ex Concilio ad residentiam, quia illa consuetudo non residendi, quæ valet de jure communi, cum nulli sint fructus, sublata est a Concilio in Canonicatibus, & Curatis.

Et similiter cum Cardinalis ..... Episcopus Auximanus 36 petiisset, an duæ dignitates suæ Cathedralis, videlicet Archidiaconus, & Archipresbyter, qui nullos redditus habent, sed solum stallum in choro, teneantur ad residentiam, & ad quod genus residentiæ: die 18. Januarii *1614.* responsum est, supradictas dignitates, licet nullos habeant redditus, teneri omnino residere juxta formam a Concilio præscriptam in *12. sess. 24.* licet alias de- 37 claratum fuerit, Decanatum, cujus provisus habet nudam præeminentiam in Ecclesia Clodien. sine jurisdictione, & fructibus, & dote, ac voce, & loco in Capitulo, nec participat de distributionibus, & aliis incertis, residentiam non requirere, nec inducere incompatibilitatem.

Patet igitur ex supradictis, sublatam esse quamcun- 38 que consuetudinem inserviendi per substitutum in Cathedralibus Ecclesiis. Veruntamen Sacra Congregatio censuit debere Episcopum concedere facultatem Capitularibus sese invicem constituendi in servitio tum Ecclesiæ, tum Chori, dum tamen non iis temporibus substituantur, quibus servitio Ecclesiæ adstricti sunt. Item Episcopum curare debere, ut hac substituendi facultate non abutantur. Sed hoc decretum alias declaravit habere lo- 39 cum tantummodo inter præsentes. Et cum incidisset dubitatio, an censeri debeat absens is, qui extra mœnia medium milliare, vel circa in suburbiis pernoctet, & in loco percipue, a quo possit ad servitium opportune accedere; responsum non censeri absentem.

Hæc de consuetudine non residendi, & fructus præ- 39 bendæ in absentia percipiendi in Cathedralibus Ecclesiis.

Quo vero ad Collegiatas, cum Episcopus Comen. 31 habens in sua Diœcesi plures Collegiatas Ecclesias, non tamen insignes, consuluisset Sacram Congregationem Concilii, an si in eis a tempore immemorabili nunquam consueverit residere, posset compellere Canonicos ad residendum, juxta *c. 12. v. Præterea, sess. 24.* Sacra Congregatio censuit, *c. 12. v. Præterea*, supradictum intelligi de omnibus Collegiatis, etiam non insignibus; nisi tamen istæ non insignes Collegiatæ essent rurales prorsus destitutæ, aut in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut quæ adeo tenuis redditus essent, ut Canonicos non habentes unde vivant, alere non possent.

Sed postea cum subdubitatum esset, an decisio S. Congregationis, ut immemorabilis excuset a residentia, procederet in Collegiata non insigni rurali tantum, an vero etiam in urbana, itaut illa verba, *Aut in quibus*, non repeterent dictionem, *Rurales*. Cum autem quidam dicerent Gregor. XIII. in una Parav. de immemorabili in non insignibus aliter sensisse, relatum est ad eum decretum Congreg. Sanctitas Sua probavit, quod visum est Congreg. ut scilicet quando Ecclesiæ non sunt insignes, sola immemorabilis consuetudo non residendi excuset Canonicos a residentia; sed in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus immemorabilis nullo modo excuset.

Amplius censuit S. Congregario in Collegiatis Ecclesiis unumquenque ex titulatis, seu Canonicis teneri per seipsum inservire, nisi aliquæ ex ipsis adeo modici redditus sint, ut titulares aliunde non habentes unde vivant, alere non possint, ac propterea adsit etiam consuetudo non residendi.

Postea S. Congreg. eadem de re rursus habita declaravit illa verba decreti a se editi, videlicet, in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, intelligenda esse, si a nullo prorsus solitum fuerit residere; secus si alii resederint, alii non; tunc enim qui non resederunt, compellendos esse, ut resideant. 33

Ceterum si Canonicis cura animarum incumberet, im- 33 memorabilis inserviendi per substitutum non valeret etiam in Collegiatis non insignibus. Unde in Castro Ariciæ, ubi sunt centum familiæ, adest Parochialis Eccesia S. Mariæ, quæ sex beneficatos habet, qui Canonici vocantur, pares, & nullum caput habentes, nec dignitatem, nec sigillum, nec aream communem, nec locum Capitu-

pitularem, nec aliqua signa indicantia Ecclesiam esse Collegiatam. Itaque ipsi beneficiati ipsam Ecclesiam Parochialem esse censentes, & arbitrantes non convenire loci qualitati, ut omnes ibi residеant; a tempore immemorabili semper observatum est, ut ipsi Ecclesiæ deserviatur per unicum Sacerdotem ab eis constitutum. Et cum dubitassent, nunquid ulterius omnes, vel aliqui eorum residere tenerentur: S. Congregatio censuit teneri omnino residere, tum quia Canonici, tum quia Curati.

34 In secundo autem casu concludendum est absolute, consuetudinem percipiendi in absentia quotidianas distributiones nullam prorsus, atque irritam esse ex Constitutione Bonifacii VIII. quæ incipit, *Consuetudinem*, relata in *c. unico de Cler. non resident. lib.* 6. & a Concilio Trident. innovata in *d. c.* 12. *v. Distributiones vero*, *sess.* 24. & notat gloss. communiter approbata in *d. cap. unic. in verb. Improbantes*. & Dec. hic *n.* 2. Imo hoc procedit, etiamsi consuetudo sit immemorabilis. Nam cum Constitutio Bonifacii non simpliciter tollat consuetudinem, sed eam improbet, ibi, *Improbantes*, per hoc censetur sustulisse etiam illam, cujus initii non est memoria, arg. *c. Cum venerabilis*, *& c. fin. supra de consuetud.*

35 Quod adeo verum est, ut nec tribus mensibus a Concilio permissis in *d. cap.* 12. *v. Præterea*, valida sit consuetudo etiam immemorabilis percipiendi in absentia quotidianas distributiones, ut sæpius censuit Sac. Congregatio. Et sane cum distributiones quotidianas non lucrentur duo Canonici absentes pro servitio Episcopi, *c. De cetero*, *& c. Ad audientiam*, juncta gloss. in *ver. Integre infra de Cler. non resident.* nec absentes studiorum causa, *c. Licet de præben.* nec in aliis casibus privilegiatis, quos posui in *c. Licet infra de præben.* nec valeat in his casibus contraria consuetudo, licet immemorabilis, ut pluries fuit resolutum, cum non sint de tribus casibus exceptis in *d. c. unico*, longe minus valere debet in casu absentiæ trium mensium recreationis causa. Et dignum est memoratu, quod cum Canonici Cathedralis Ecclesiæ Æsinæ ab immemorabili tempore consuevissent quatuor menses quotannis ab Ecclesia abesse, & eo tempore distributiones quotidianas percipere; eaque consuetudo ab omnibus Episcopis tolerata fuisset, & præsertim a sanctæ mem. Paulo V. qui in minoribus eidem Ecclesiæ præfuit; & supplicassent propterea, ut sibi liceret pergere in eadem consuetudine: Sac. Congreg. censuit non concedendum, sed de cetero absentiæ tempus tres menses ad summum excedere non debere, & absentes, eo tempore percipere posse fructus præbendæ duntaxat, amissis distributionibus quotidianis.

Circa tertium similiter tenendum est sine dubio in be-
36 neficiis Curatis talem consuetudinem non valere, quia est irrationabilis, & Ecclesiis onerosa, & periculum continet animarum, ut dicit Abb. in *c. Extirpandæ*, §. *Qui vero n.* 32. *v. Et ex prædictis puto de præb.* Quod procedit etiam si quis per Vicarium inserviat, ut tenet Archid. in *c. Sacerdotibus* 31. *dist.* Abbas *loco cit.* & Dec. hic in 4. *lict. n.* 7. Ratio est secundum eos, quia in comissione curæ electa est industria personæ, cum per se ipsum debeat illam exercere, ut in *d.* §. *Qui vero*, *in c. Quia nonnulli de Cler. non resiđen. & in c. Clericos de offic. Vicar.* Ergo consuetudo, ut alii committatur, non est rationabilis, ad hoc *c. fin. de offic. deleg. & c. Is cui eod. lib.* 6. Tu dic residentiam in beneficiis curam animarum habentibus esse de jure divino, & naturali, & absentes mortaliter peccare, & fructus suos non facere, & contrariam consuetudinem etiam immemorabilem esse corruptelam, prout hæc omnia habentur in decreto Concilii Trident. *c.* 1. *sess.* 23. & probavi latissime in *cap. Ex parte de Cler. non resiđen.*

37 QUÆRO, an Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, cui ex juris communis præscripto, & S. Congreg. Concilii declaratione, etiam absque Episcopo competit facultas statuendi de his, quæ propria ipsius Capituli negotia respiciunt, possit ejusmodi statutis, quo firmius observentur, pœnas adjicere?

Capitulum posse statuere de his, quæ non respiciunt Episcopum, nec generalem statum Ecclesiæ, sed singularia ipsius Capituli negotia, puta, ut certis modis dividantur quotidianæ distributiones, vel ut certis temporibus Capitulum non vocati conveniant, vel super administratione bonorum communium Capituli in quibus ad Capitulum habet administrationem seorsim ab Episcopo, & super aliis similibus, Glossa est receptissima in *c. 2. in v. Statuto*, ubi omnes *de verbor. signific. in* 6. Et notant hic Compost. Jo. Andr. & alii, & in *c. Cum consuetudinis de consuetud.* Idque Jam declaravit S. Congregatio.

An vero Capitulum cum hæc statuta condit, possit etiam pœnam statuere in ipsos Canonicos transgressores, videtur distinguendum. Nam aut quæritur, an valeat statutum pœnale tanquam conditum ab habente jurisdictionem. Et hoc pacto non valet, quia Capitu- 38
lum jurisdictione caret, & facultas imponendi pœnam a jurisdictione procedit, *l.* 1. *ff. Si quis judic. non obtemper.* & notat hic Jo Andr. *n.* 11.

Aut quæritur, an Canonici statuentes possint se obli- 39
gare ad pœnam quasi conventionaliter pro observantia statuti. Et hoc modo tenet adjectio pœnæ. Ita distinguit hic Butr. in 6. *col. v. Nunquid autem*, qui cum loquatur de universitate habente jurisdictionem, idem videtur sentire de Capitulo, cujus potestatem in hac materia potestati Universitatis similem esse, *supra eod col.* ostendit. Quam opinionem non obscure amplectitur glos. recepta in *c. Cum aliquibus in v. Firmitate de rescr. in* 6. dum verbum, *Firmitate*, quod habetur in textu, accipit pro vinculo pœnæ, cui se Canonici statuentes sponte obligaverunt, & comprobat Capella Tholosana *decis.* 405. Et quamvis Imol. hic *n.* 22. velit hanc adjectionem pœnæ ita demum obligare, si Canonici promittant observare statutum sub certa pœna applicanda Superiori: tamen hæc limitatio ab aliis non ponitur, &
rationi repugnat; quia cum partes etiam privatæ pos- 40
sint inter se paciscendo pœnam stipulari, *leg. Si pacto quo pœnam*, *C. de pactis cum similibus*; non est dare rationem diversitatis, cur capitulares non possint & ipsi tanquam privati se ad pœnam obligare, ubi statuto contrafecerint. Nec est, quod replicetur, contrahentes ideo posse pœnam promittere, quia consentit tunc is, cujus interest, nec obligatur invitus. At in casu nostro loquimur de statuto, in quo cum sufficiat consensus majoris partis Capituli, *leg. Quod major*, *ff. Ad municip.* & hic per DD. hujusmodi pœna non videtur posse afficere eos saltem qui fuerunt absentes, vel statuto non consenserunt.

Respondetur enim majorem partem Capituli, ubicun- 41
que de necessitate, vel utilitate Ecclesiæ agitur, posse præjudicare minori quoad ea, quæ competunt Canonicis ut non singulis, sed collegialiter, *c. Cum in cunctis infra de his, quæ fiunt a major. part. Cap.* & notant hic DD. & precipue Imol. *n.* 9. & Abb. *n.* 7. *v. Venio ad secundum*. Absentes autem sive vocati in casibus, in qui-
bus sunt vocandi, sive non vocari non oportet, tenen- 42
tur stare deliberationi factæ a majori parte præsentium, secundum gloss. magn. hic, & in *c. Præsentium in ver. Ipsorum de testib. lib.* 6. Itaque ad dubium videtur respondendum, adjectionem pœnarum valere qnasi conventionaliter, dummodo sint ex eo genere pœnarum, quæ pacto privatorum promitti, atque in conventionem deduci possunt.

Illud tamen omittendum non est, hujusmodi pœnas non afficere Canonicos successores, quia Canonici statuere non possunt in successorum præjudicium, ut tenent DD. hic, ubi in specie Jo. de Anan. *n.* 5. dicit, per statuta Canonicorum non posse inferri præjudicium reale quoad omnes, nisi de consensu Episcopi.

Die 31. Maji 1607. proposito hoc dubio in S. Con- 43
gregatione Concilii Patres unanimiter censuerunt, Capitulum posse pœnas adjicere quasi conventionaliter, ex his videlicet, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci possunt, sufficereque consensum majoris partis Capituli; sed Canonicos successores non affici hujusmodi statutis, nisi ab Episcopo fuerint confirmata.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III. Tridentino Episcopo.

CAPUT VII.

QUæ in Ecclesiarum: & infra. Sane pervenit ad audientiam nostram, quod cives Tervisini constituerunt, ut si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaverit, alienandi feudum, quod ab Ecclesia, vel aliis tenet, liberam habeat facultatem: & infra. Volentes igitur Ecclesiarum indemnitati consulere, constitutionem hujusmodi, & venditiones feudorum Ecclesiasticorum factas sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu, vires decernimus non habere:

SUMMARIUM.

1 *Constitutio facta super rebus non suppositis jurisdictioni statuentis, ipso jure non valet.*
2 *Constitutio Laicorum non potest tribuere vassallo potestatem alienandi feudum quod tenet ab Ecclesia.*
3 *Cives habent facultatem condendi statuta in suis civitatibus.*
Etiam contra jus commune, n. 5.
4 *Dum tamen sint licita, & de rebus eorum jurisditioni suppositis.*
6 *Statuta a Clero etiam cum Episcopo fieri non possunt contra Canones, sed bene a populo contra jus commune.*
7 *Et quæ sit ratio differentiæ.*
8 *Paupertas non est justa causa auferendi bona aliena.*
9 *Eleemosynam tempore egestatis potest facere Monachus de bonis Monasterii, etiam sine licentia Prælati.*
10 *Si necessitas sit extrema, alias secus.*
11 *Pauperi subveniendum est de proprio, non de alieno, sive sua culpa in egestatem inciderit, sive non, n. seq.*
12 *Eleemosyna pro nutrimento indistincte danda est.*
13 *Pauper & inops in quibus differant, remissive.*
14 *Statutum laicorum specifice disponens de Ecclesiis, vel earum bonis, non valet, etiamsi alios contingat.*
Idem in consuetudine laicorum, n. 52. & n. 100.
Nec inde ullum præjudicium Ecclesiis generatur, n. 19.
Ampliatur novem modis, ut n. 20. & seqq. n. 57.
15 *Et statutarii sunt ipso facto excomunicati, & privandi sunt feudo quod habent ab Ecclesia.*
16 *Laici super Ecclesiis, earum que personis, ac bonis nullam habent jurisdictionem, n. 26. & 31.*
17 *Statuendi potestas a jurisdictione regulatur.*
18 *Statutum excedens potestatem statuentium, est ipso jure nullum.*
20 *Statutum laicorum disponens super rebus, quæ ratione solius dominii directi pertinent ad Ecclesias, & ratione utilis dominii pertinent ad laicos, vel e converso, non tenet.*
21 *Idem si disponat de bonis patrimonialibus Clericarum.*
22 *Bona patrimonialia Clericorum non sunt de foro laicorum, nec eorum statutis ligantur.*
23 *Forum sortiri, & statutis ligari, a pari procedunt.*
24 *Statutum factum a laicis contra personas seculares intuitu Clericorum, puta contra eorum consanguineos, est contra libertatem Ecclesiasticam.*
25 *Leges Imperatorum, ac Principium de Ecclesiis, earumve personis, ac bonis specifice disponentes, sunt nullæ ex defectu potestatis.*
26 *Etiam in materia, in qua contrarium non reperitur statutum de jure Canonico.*
27 *Nec servari debent etiam de honestate.*
Quod procedit, etiamsi fuerint editæ ab Imperatoribus ad instantiam Ecclesiæ, n. 28.
Item procedit, etiamsi concernant favorem, & commodum Ecclesiarum, n. 30.
Item procedit, etiamsi a Gratiano sint insertæ in volumine decreti, n. 33.
Item procedit, etiamsi fuerint editæ ex justa causa, n. 41. 44 & seqq.
28 *Ecclesia non potest se submittere superioritati, ac legibus Imperatoris.*
29 *Lex civilis per Papam inserta Canoni servari debet tanquam lex Canonica.*
32 *Lex Principis generaliter loquens, ubi Canon non contradicit, servari debet etiam quoad Ecclesias, nisi de ipsis Ecclesiis, vel bonis earum specifice disponat,*
34 *Leges civiles, quæ procedunt privilegiando Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, an valeant, & num. seqq. usque ad n. 41.*
35 *Privilegium est lex, licet specialis, & privata, & differt a lege communi, sicut species a genere.*
36 *Genus a quo removetur, & qualibet ejus species.*
37 *Privilegium regulariter subdito est concedendum, & non alii.*
Sed contra, n. 39.
38 *Princeps propria authoritate non potest in favorem Ecclesiæ privilegium concedere.*
39 *Contrarium.*
40 *Declaratur.*
41 *Statuti ad validitatem non sufficit justa causa, sed præcipue potestas statuentis requiritur, n. 44.*
42 *Alienationem feudi in Ecclesiam an capitula feudalia prohibere possint, & n. seqq. usque ad n. 57. & n. 94. & seqq.*
43 *Ecclesia est cultrix justitiæ, nec se injustam patitur, nec in alium tolerat.*
44 *Causa etiam gravissima non tribuit statuendi potestatem non habenti.*
45 *Lex injusta est auctore, quando fertur ab eo ultra sibi commissam potestatem, etiamsi ordinetur ad bonum commune.*
46 *Statuendi potestas magis est necessaria ad legem condendam, quam causa boni publici.*
47 *Lex civilis specifice disponens de Ecclesiis, inducta super ratione naturali, nec contradicens Canoni, servatur non ratione legis Principis, sed ratione naturali super quam fundatur.*
48 *Canone, vel lege deficiente, recurrendum est ad rationem naturalem.*
49 *Statuta laicorum an possint præjudicare Ecclesiæ in acquirendis, & n. seqq.*
50 *Argumentum a pacto, vel testamento ad legem, statutum, vel consuetudinem, an, & quando procedat, & n. seqq.*
51 *Princeps in bonis subditorum nullum habet directum, vel utile dominium, sed tantum protectionem, jurisdictionem, & quoddam dominium universaliter consideratum, n. 113.*
52 *Feudales consuetudines specifice disponentes de rebus spectantibus ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas ratione utilis dominii, non valent, n. 94. & seqq.*
53 *Feudum an transeat im Monasterium, si feudatarius fiat Monachus, & n. seqq. & n. 57. usque ad n. 66.*
54 *Feudum perpetuum ad omnem hæredem transit, quia redigitur adinstar proprietatis, & potest appellari francum.*
55 *Sed si sit ad vitam, morte naturali finitur.*
56 *Finitio jure datoris, finitur jus acceptoris.*
57 *Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Episcopatum assumptus an succedat in feudo aperto, post quam fuit consecratus Episcopus, latissime discutitur, ut n. seqq. usque ad n. 108.*
58 *Feuda secundum Canones habere possunt Clerici;*

Re-

Religiosi, & Episcopi.

59 *Vassallus si fiat Clericus, vel Monachus in feudo non succedit, & si quod habet, perdit.*
Declaratur n. 61. & seqq. usq. ad n. 66.

60 *Feudum ita demum transit in Monasterium, si tale requirat servitium, quod a Religioso vassallo, vel Monast. possit honeste per se, vel per alium explicari: alias secus, & n. seqq. usque ad n. 66, & 79. usque ad n. 108.*
Declaratur, ut n. 105.

61 *Miles seculis esse desinit, qui factus est miles Christi.*
Declaratur n. 104.

62 *Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.*

63 *Feudalia jura in exclusione Regularium a successione feudi solummodo contemplantur eorum inhabilitatem ad serviendum.*

65 *Feudum sive fuerit apertum ante, sive post professionem vassalli, transit in Monasterium, si servitia possint honeste a Monacho, vel Monasteria per se, vel per alium exhiberi.*

66 *Feudi servitium, an, & quando possit explicari per substitutum, & n. seqq. usq. ad n. 79.*

67 *Feudum si sit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum, vassallus intelligitur absolutus ab omni servitio, præterquam ab expresso in investitura.*

68 *Servitium, quod præstatur in signum recognitionis, cum sit annuum, in quocunque statu præstari potest.*

69 *Obsequia a vassallo præstanda sunt adinstar eorum, quæ libertus debet patrono.*

70 *Obsequia, quæ debet patrono libertus, sunt honoris & reverentiæ.*

71 *Homagium, & sacramentum fidelitatis honeste a religioso vassallo præstari potest per seipsum.*

72 *Abbatissa vel Prioriss exire debet e clausura ad homagium, & juramentum fidelitatis præstandum pro feudo, quod Monasterium habet a domino temporali; secus post Bullam S. Pii V.*

74 *Forma fidelitatis nihil continet, quod a vassallo Religioso, & Episcopo non possit honeste per se, vel per alium explicari.*

75 *Vassallus ex forma fidelitatis non tenetur ad militandum, præsertim in prima persona.*

76 *Et est in opinione ipsius, an ad expeditionem bellicam velit ire, vel mittere; an subministrare dimidium redditus unius anni, & n. 78.*

77 *Non tenetur sequi dominium in bello, neque ad alia servitia personalia, nisi hoc expresse sit cautum in investitura.*

79 *Monachus factus Episcopus paternam hæreditatem vendicat, non sibi, sed Ecclesiæ, & n. 88.*

80 *Spolia Episcopi Regularis morientis ab intestato in Indiis Orientalibus ad propriam Ecclesiam pertinent.*

81 *Feudum Regularis ad Episcopatum assumpti transit in Ecclesiam, si servitium honeste præstari possit per se, vel per substitutum, & n. seqq. usq. ad n. 107.*

82 *Monachus factus Comes per Papam, succedit in feudo aperto postquam factus est Comes.*

83 *Vassalus factus Episcopus censetur habilitatus ad inserviendum per substitutum, licet feudum requirat servitium personale, & n. 85.*

84 *Episcopus est successibilis in feudo paterno.*

85 *Episcopi, & Cardinales retinent feuda ad eos devolutas jure successionis.*

86 *Regularis si fiat Episcopus, non per hoc absolvitur a voto paupertatis, & n. 89.*

87 *Et cum nihil habeat, nihil donare potest.*

88 *Regularis Episcopus quicquid post suam consecrationem acquirit, non sibi, sed Episcopatui acquirit.*

89 *Frater minor si fiat Episcopus, non efficitur capax successionis, sed tamen bona in suam Ecclesiam deferuntur.*

90 *Feudum est beneficium Principis, & latissime interpretandum.*

91 *Clericorum appellatione in materia feudali veniunt Clerici etiam Regulares, & Episcopi, etiamsi vocetur Clericus major natu, n. 93.*

92 *Inhabilis ad serviendum feudo si habilitetur ad succedendum, censetur etiam habilitatus ad serviendum per substitutum.*

94 *Feudorum liber est authenticus, & allegari potest ad decisionem causarum, & ligat etiam Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas.*

95 *Fallit quoad Capitula, quæ de Ecclesiis, vel personis, ac rebus earum specifice disponunt.*

96 *Leges civiles, quæ loquuntur de emphyteusi Ecclesiæ, servari non debent.*

97 *Feudorum liber non emanavit a Principe, sed a privatis hominibus non habentibus authoritatem legis condendæ.*

98 *Et ideo secundum aliquos non ligat.*
Sed contra, & cur n. 99.

99 *Consuetudines feudorum cum sint supra hominum memoriam, habent vim privilegii, & videntur ab Ecclesia approbatæ.*

100 *Fallit in capitulis, quæ fiunt contra immunitatem Ecclesiasticam.*

101 *Episcopi propter excellentiam dignitatis non comprehenduntur in capitulis feudalibus excludentibus Clericos, & Monachos a successione feudi.*

102 *Feudum proveniens ab Ecclesia Roman. est Ecclesiasticum.*

103 *Et ad illud non extenduntur jura feudalia excludentia a successione feudi Clericos, & Monachos.*

104 *Religiosus, & Episcopus si fiat vassallus Ecclesiæ Romanæ, non desinit esse miles Christi.*

105 *Feudum apertum Religioso ad Episcopatum assumpto transit in Cathedr. Ecclesiam quoad commoditatem dominii utilis, durante vita naturali ipsius Episcopi, n. 107.*

106 *Feudalia, quæ ex sui natura non transeunt, nisi ad hæredes sanguinis, ut Regnum, Ducatus, & Baronia, non transeunt in Monasterium, vel Ecclesiam, sed remanent generi.*

107 *Declaratur.*

108 *Principis rescriptum, lex, vel statutum in lasionem juris alterius, an valeat, necne distinguitur, & n. seqq. usque in finem.*

109 *Quid si Princeps auferat jus quæsitum, vel acquirendum de jure naturali, id est gentium.*
Et quid, si procedat sine justa causa, & hoc sit certum, n. 112.
Et quid, si ex justa causa, & hoc pariter sit certum, n. 118.
Et quid, si dubium sit, an justa causa subsit, n. 120.
Et quid, si auferat jus alteri competens de jure civili, n. 133.
Et quid, si jus ex toto non auferatur, sed differatur, n. 139.

110 *Dominia sunt de jure gentium.*
Sed modi acquirendi per jus civile distinguuntur, n. 116.

111 *Jus gentium dicitur etiam jus naturale.*

113 *Imperator quamvis habeat jurisdictionem in universos, non tamen habet dominium rerum privatarum.*

114 *Leges auferentes rem alterius sine justa causa sunt tyranicæ.*

115 *Consuetudo, per quam sine causa jus alterius auferetur, non valet.*

117 *Papa an sine causa possit auferre alicui officium, vel beneficium remisive.*

119 *Causa justa auferendi rem alterius est favor publicus.*

120 *Princeps in auferendo rem alterius in dubio præsumitur motus ex justa causa.*
Contrarium, n. 124.

121 *Et contra hujusmodi præsumptionem probare non admittitur.*

122 *Contrarium, & n. 123.*
Declaratur quatuor modis, ut n. 115. & seqq.

123 *Principis assertio non probat justam causam auferendi rem alterius, sed tantum transfert onus probandi in adversarium.*

125 *Princeps rescribendo contra jus quæsitum ex suo contractu non præsumitur motus ex justa causa.*

126 *Princeps non potest suo vassallo sine causæ cognitione feudum auferre, & n. seqq.*

127 *Feudum est contractus ultro citroque obligatorius.*

128 *Princeps rescribendi contra concessionem suam etiam*

gratuitam, non præsumitur ex justa causa motus, sed circumventus.

129 *Et hæc præsumptio est juris, & de jure non admittens probationem in contrarium.*

130 *In concessionibus Principum prima attenditur, nec per secundam primæ derogatur.*

131 *Princeps rescribendo contra jus tertio quæsitum de jure gentium non præsumitur motus ex justa causa respectu non subditorum.*

132 *Idem si causa in rescripto expressa sit frivola, seu irrationabilis.*

133 *Actiones a jure civili sunt proditæ.*

134 *Principis rescriptum, lex, vel statutum auferens ex toto jus alteri competens de jure civili non valent, nisi adjiciatur clausula, Non obstante lege, &c.*

135 *Vel nisi alias constet de expressa voluntate Principis.*

136 *Sed in rescriptis Papæ requiritur derogatio regulæ de non tollendo jus quæsitum.*

137 *Princeps non potest actionem alteri competentem sic auferre, quin reddat justitiam.*

138 *Et hoc casu sine actione formali agi potest ex sola obligatione naturali.*

139 *Princeps potest modicam læsionem inferre dando dilationem debitori, ut non possit interim conveniri.*

140 *Jus mere civile tolli potest ab eo, qui jurisdictioni præest, si super eo faciat legem municipalem.*

141 *Lex civilis potest jus naturale distinguere, & adjuvare, eique addere, vel detrahere.*

142 *Princeps secularis an possit distinguere, limitare, & interpretari jus divinum.*

1 QUæ *in Ecclesiarum*. Constitutio laicorum Ecclesiam, seu ejus bona non adstringit, hoc dicit Joan.
2 Andr. vel aliter secundum Petrum de Anchar. Constitutio facta super rebus non suppositis jurisdictioni statuentis ipso jure non valet. Vel specialius secundum Cardinal. Constitutio laicorum non potest tribuere vassallo potestatem alienandi feudum, quod tenet ab Ecclesia. Dividitur in duas partes. In prima ponitur Constitutio. In secunda ejus cassatio, ibi, *volentes*.

3 Nota primo ibi: *Cives Tervisini constituerunt*, Cives habere facultatem condendi statuta in suis civitatibus, prout hic notant Abb. *in* 1. *not.* & Dec. *n.* 10. post gl. 1. & Bald. *n.* 1. dicentes, id eis licere tam jure fori, quam jure poli. Hujusmodi enim potestas competit cuilibet populo, seu universitati populum constituenti, *l. Omnes populi*, & ibi plene Bart. *ff. De Just. & jur.* § *Jus autem*
4 *inst. de jur. natur. gent. & civil. c. Jus civile* 1. *dist.* Butr. & Anch. hic *in primo not.* & Imol. *n.* 4. dum tamen alias sint licita, & de rebus suæ jurisdictioni suppositis, se-
5 cundum Anch. & Imol. Quod locum habet etiamsi statuta sint contra jus commune, ut probatur *in l. Item eorum*, *ff. Quod cujusque univ. nomin. in l. Proxibere*, §. *Palane*, *ff. Quoad vi, aut clam*, & *in l.* 1. *C. de Emancip. lib.* & firmat Albericus de Rosate *in* 1. *p. statut. q.* 7. *v. Sed quid si statutum*, quem sequitur Felin. *in c. quod super his n.* 2. *de major. & obedient.* & Dec. hic *n.* 18.

6 Et in hoc signat differentiam inter populum & Clerum. Nam Clerici etiam cum Episcopo potestatem non habent statuendi contra Canones, ut est textus in *d. c. Quod supra his*, & ibi dixi *n.* 26. plene Federic. de Senis *cons.* 17. *Quæstio talis est per totum*, Petr. de Anchar. *in repetit. c. Canonum statuta n.* 188. *v. In contrarium*, & *n.* 190. *ver. Accedit his utilis quæstio supra eodem*, Jason in *d. l. Omnes populi col.* 2. *n.* 30. *de Just. & jur.* Dec. *hic n.* 12. Rationem diversitatis assignat Abbas in *cap. fin. n.* 9. *ver. Sed pulchrum est videre infra de consuet.* Quæ tamen ratio forte est magis subtilis, quam vera; & eum refellit Felin. in *d. c. Quod super his num.* 2. *ver. Sed difficile est investigare rationem*, & *de major. & obedient.*
7 & *n.* 3. approbat rationem differentiæ, quam ponit Joan. de Imol. *in cap. fin. n.* 10. *vers. Sed certe potest dici de offic. legat.* nempe quod populus idcirco potest statuere contra jus civile, quia statuendi potestas fuit ei concessa, & approbata per Imperatorem in *d. l. Omnes populi*. Alias enim forte non posset contra jus statuere, cum omnis potestas translata fuerit de populo in Imperatorem, secundum ea quæ notantur in *leg. fin. in verb. Solus Imperator*, *C. de legib.* Quod latius prosequere, ut per Felin. ubi supra.

Secundo nota ibi: *Sed ad inopiam vergere probabiliter* 8
allegaverit. Inopiam non esse justam causam auferendi bona aliena, Card. & Imol. *hic in* 2. *not.* Nam etsi subveniendum sit in egestate constitutis, *c. Non satis*, *v. Si qis tamen*, 83. *dist.* & tempore necessitatis omnia sint communia, *cap. Sicut hi* 47. *dist. c.* 3. *infra de furt.* Ideoque in tali casu licet etiam Monacho, qui nihil habet, 9
facere eleemosynam de bonis Monasteriis, etiam sine Prælati licentia, ut notatur in *c. Non dicatis in gloss. in verb. Possidere* 12. *q.* 1. *& in cap. Alia in verb. Si munus*, 16. *q.* 1. tamen hæc vera sunt quoad constitutos in extrema necessitate, & ne quis fame pereat, juxta textus in *cap. Pasce fame morientem*, 86. *dist.* At in casu statuti 10
Tervisini, de quo hic, potuisset esse feudum longe majoris valoris: & nihilominus existenti in necessitate sub- 11
veniendum est de proprio, non de alieno, sive sua culpa in egestatem inciderit, sive non, *cap. Quiescamus* 42. 12
dist. quod intelligit ibi gloss. in *verb. postulat. circa finem de eleemosyna*, quæ datur pro nutrimento, quæ indistincte danda est, ut ibi, & in *cap. Quam pio* 1. *q.* 2. & in aliis concordant in gloss. alleg. Sed de alieno nunquam 13
licet facere eleemosynam, *cap. Tua il.* 2. *cap. Ex transmissa*, & ibi gloss. magna *circa finem*, *vers. Alias si dominum infra de decimis*: & notatur in *cap.* 2. *in gloss.* 2. *de consuet.* & per Cardin. *hic n.* 10. *in* 7. *oppos.* Quibus adde D. Thomam *in* 2. 2. *q.* 32. *art.* 7. *ad* 3. Qui autem dicatur inops, & de differentia inter inopem, & pauperem vide hic per Card. *in* 2. *not.* Bellam *in princ. in verb. Inopiam*, & Dec. *n.* 5. post Archid. *in cap. Quo jure* 8. *dist.*

Tertio nota ibi: *Constitutionem hujusmodi*. Statutum 14
Laicorum super rebus Ecclesiasticis non valere, ut hic est text. celebris, qui quotidie a Doctoribus allegatur. Quod clarum est secundum omnes, quando de ipsis rebus Ecclesiasticis specifice disponit, etiamsi alios conjungat, ut hic per Butr. *n.* 3. & Imol. *n.* 4. & notat Bart. in *l. Omnes populi n.* 36. *ff. de just. & jure*, *& in l. Cunctos* 15
populos n. 28. *C. de Summ Trinit. & Fide Cathol.* & statutarii, nisi infra duos menses statuta hujusmodi deleri fecerint, sunt ipso facto excomunicati, ut *c. Noverit de sent. excommunic.* & not. gloss. in *cap. Gravem in verb. Promulgare eodem tit.* Cardin. *hic num.* 2. Abbas *cons.* 83. *Præsens dubium n.* 2. *v. Quinimo statuentes lib.* 1. & pri- 16
vandi sunt feudo, quod habent ab Ecclesia, ut in *dict. cap. Gravem*, cum gloss. in *verb. Privatos*. Ratio conclusionis est secundum Innocent. *hic in princip.* quia laici super Ecclesiis, & earum personis, ac bonis nullam habent jurisdictionem, *cap.* 10. *dist. cap. Bene quidem* 96. *distinct. cap. Cum causa de re jud.* statuendi potestas a ju- 17
risdictione regulatur, ut notat Barthol. in *d. leg. Omnes populi in prima quæstione principali*, *ff. De just. & jure*, Bald. *in leg. fin. per illum text. ff. De jurisdict. omn. judic. & in l. Decernimus col.* 2. *n.* 7. *vers. Redeo ad primum*, *C. de Sacrosanct. Eccles.* Butr. in *cap. Cum omnes col. penul. n.* 29. & 30. *supra eodem*, Anchar. *in repetit. c. Canonum Statuta in* 9. *q. supra eod.* Dec. *in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ num.* 89. *infra eodem*. Quare hujusmodi statuta tan- 18
quam excedentia limites potestatis statuentium sunt ipso jure nulla, ut hic per Abb. *in* 2. *notab.* & Dec. *num.* 14. 19
nec inde ullum præjudicium Ecclesiis generatur, ut hic patet, & in *d. cap. Bene quidem* 96. *distinct.* glossa prima *hic*, & Innocent. in *princip.* & quod hic dicitur de statuto, idem intelligas de consuetudine, ut dicam *infra num.* 52.

Ampliatur primo, etiamsi statuta laicorum disponant 20
super rebus, quæ ratione solius dominii directi pertinent ad Ecclesias, & ratione utilis dominii pertinent ad laicos, prout hic erat in bonis feudalibus, quæ laici habebant ab Ecclesia. Et ad hoc quotidie allegatur hoc cap. secundum Abb. *in* 3. *notab.* & idem dicendum si statuta disponat super rebus, quæ ad Ecclesiam spectant ratione utilis dominii duntaxat, ut hic per Decium *numer.* 19.

Ampliatur secundo, etiamsi statuta hujusmodi dispo- 21
nant de bonis patrimonialibus Clericorum, ut concludit Butr. *hic n.* 20. *col. penult. post med. vers. Si autem loquimur in patrimonialibus*. Et Abb. in *d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ in lectura n.* 21. Felin. *n.* 8. & Dec. *n.* 176. Ratio est, quia ejusmodi bona non sunt de foro laicorum, 22
ut est textus in *l. Decernimus*, *C. De Episcopali audient.* & notat Oldrad. *in cons.* 83. *An Episcopus n.* 4. *ver. Cum*

ergo

23 *ergo Clerici*. Ergo nec eorum ſtatutis ligantur, quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari a pari procedunt, *c. Ut animarum de Conſtit. lib.* 6. & eſt regula, quam poſt Innoc. tradit Anton. de Butr. *in rubr. de conſuetud. n.* 7. *v. Nam regulam habetis*, Archid. *in cap. Quo jure n.* 18. 8. *diſt.* Speculat. *in tit. de Conſtit.* §. 1. Cald. *conſ.* 34. *Statuto de teſtam.* Dec. *hic n.* 15. Cald. Seraph. *dec.* 1018. *n.* 6. & hoc modo arguit Dec. *in d. c. Eccleſia S. Mariæ n.* 176. & adde quod ibi dixi *n.* 79. de exemptione bonorum patrimonialium Clericorum a ſeculari poteſtate.

24 Ampliatur tertio, etiamſi ſtatuta fiant a laicis contra perſonas ſeculares intuitu Clericorum, puta contra eorum conſanguineos, quia dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam, ut notab. dicit Angel. *in l. prima*, *n.* 3. *ff. In jus vocat. ut eant.* & ante eum Bart. *in l. prima in fine*, *ff. De his, quæ pœn. nomin. & in l. Hi penes*, *C. de agric. & cenſit. lib.* 11. quos ſequitur Dec. *in d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ n.* 180. *infra eodem*. Ad quod eſt bonus textus in *c. Sciant cuncti*, *de elect. lib.* 6. cum ſimilibus, & per eum.

25 Ampliatur quarto etiam in legibus Imperatorum, ac Principum utcunque ſupremam in temporalibus jurisdictionem habentium, ut ſunt leges Codicis, & Authen. quæ de Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque perſonis, ac bonis ipſarum loquuntur, quia non valent ex defectu poteſtatis, ut concludit Abbas in *d. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ in lectura n.* 10, *verſ. Ad primum dico infra eodem*; quem ibi ſequuntur Felin. *n.* 40. *verſ. Recipit autem prædicta regula in l. limitatione*, & Dec. *num.* 91. & fuit theorica Joan. Andr. *in cap. Non minus n.* 14. *infra de immunitat. Eccleſ.* ibi: *Non video, quod lex non ſolum Digeſtorum, ſed etiam Codicis, vel Authenticorum poſſit conſtringere Eccleſias ad talia*. Quam illic approbant Butr. *num.* 10. & Abbas dicens communem theoricam *numer.* 18. & 20. Idem docuit Bart. *in leg. 1. n.* 80. *C. de Sacroſ. Eccleſ.*

26 Ampliatur quinto, etiamſi lex civilis diſponat de rebus, vel perſonis Eccleſiaſticis, vel bonis earum in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de Jure Canonico, quia nihilominus non eſt ſervanda, licet Canon non contradicat: talis enim lex eſt nulla, tanquam condita a non habente poteſtatem, *l. fin. juriſdict. omn. judic. c. A nobis*, *il primo de ſent. excommun. c. ut animarum de Conſtitut. lib.* 6. Cum certum ſit Imperatorem nullam habere poteſtatem ſuper Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas earumque bona, ut in *dicto c. Eccleſia Sanctæ Mariæ*; & melius *in c. Si Imperator*, *& in c. Cum ad rerum 96. diſtinct.* & firmant Abbas *in d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ in lectura n.* 10. *v. Ad primum dico*, *& in repetit. n.* 15. *v. Sed nihilominus*, & Felin. *d. n.* 40. *verſ. Recipit autem*.

27 Ampliatur ſexto, ut hujuſmodi leges de Eccleſiis, vel earum bonis, aut perſonis ſpecifice diſponentes ſervari non debeant etiam de honeſtate, ut idem Abbas firmat in *dicto cap. Eccleſia in lectura n.* 10. *v. Ad primum dico*, *& in repetitione*, *n.* 10. *circa finem*, *v. Unde nec de honeſtate talis lex ſervanda eſt*, idque duabus rationibus. Prima eſt, ob defectum poteſtatis in legislatore. Secunda eſt, quia ex hoc denotaretur ſuperioritas imperii ad Eccleſiam, confunderetur ordo totius Monarchiæ, & eſſet res pernicioſi exempli: & ſequitur Felin. *loco cit.*

28 Quod latius proſequor in *d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ n.* 21. quamvis Abb. *in repetit. d. num.* 15. *ad fin. ver. Et procedunt hæc*, dicat prædicta procedere, quando Imperator facit legem motu proprio, non ad inſtantiam Eccleſiæ, ut *cap.* 2. 97. *diſtinction.* hoc tamen, ſalva illius reverentia, non puto verum, quia Eccleſia cum jure divino ſit exempta a ſeculari poteſtate, non poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris, ut notat Jo. Andr. in *d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ n.* 50. *verſ. Ille vero qui eſt ſuper omne forum infra eodem*, & probavi latiſſime in *cap. Significaſti a n.* 71. *de elect.*

29 Nec obſtat, quod lex civilis ſervari debeat, ſi ab Eccleſia ſit canonizata, ut dicitur in ſequenti ampliatione *n.* 33. quoniam eo caſu ſervari debet non tanquam lex civilis, ſed tanquam lex Canonica, quia, *Omnia noſtra facimus*, *&c. l.* 1. §. *Sed neque*, *Cod. de veteri jur. enucleand. c. Cum aliquibus*, *de reſcript. lib.* 6. *c. Si cum*, *& c. Hi qui*, *de prabend. eodem lib.* Unde lex canonizata dicitur Canon, & ſic mutat nomen, ut notat gloſſ.

Fagnan. in l. Lib. Decretal.

in *c. Imprimis*, *in verb. Capitali* 2. *q.* 1. quam aliis relatis ſequitur Felin. in *c.* 1. *not. de præſumptionibus*; & ſecundum hoc Romani Pontifices ſæpiſſime fundant ſuas deciſiones in dictis legum, ut *c. Ex antiquis* 54. *diſtin. c. Accuſationes*, *& cap. Cujus in agenda*, 3. *quæſt.* 8. cum multis ſimilibus, ut per Felin. *in d. c. Eccleſia S. Mariæ n.* 36. *infr. eod.*

Ampliatur ſeptimo, etiamſi ſtatuta laicorum & leges 30
Imperiales redundent in favorem, & commodum Eccleſiarum, quia nihilominus non valent ex defectu poteſtatis, ut eſt textus apertus in *d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ infra eodem*, *& in cap. Bene quidem* 96. *diſt.* ubi 31
laici licet religioſi ſint, & potentes, de facultatibus Eccleſiaſticis aliquid decernere quolibet modo prohibentur. Et hic tenent gloſſ. 1, Hoſtienſ. *n.* 1. & alii communiter Abbas *conſ.* 83. *Præſens dubium n.* 2. *lib.* 1. *& in dict. cap. Eccleſia*, *in lectura n.* 10. *verſ. Ad primum dico*, *& in repetit. n.* 26. *& in cap. Non minus num.* 20. *de immunitat. Eccleſiar. & in cap. In præſentia n.* 29. *verſ. Et in hoc dubio aliter ſentio de probat.* ubi ait: *Legem civilem ſpecifice diſponentem ſuper rebus Eccleſiæ*, *præſertim prohibendo*, *vel certam ſolemnitatem dando eſt in favorem Eccleſiæ non tenere*, *cum non habeat poteſtatem*: allegat textus *in dict. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, & Jo. Andr. qui hoc tenet in *cap. Conſtitutus num.* 17. *verſ. Circa primam ſolutionem de relig. domib.* Calder. in *capitul.* 1. *De nov. oper. nuntiat.* Item bona gloſſa in *capitul.* 1. *in verb. Tractatus circa med.* & ibi Innocent. *n.* 2. *in d. verb. Tractatus*, *verſ. Nec credimus neceſſaria de reb. Eccleſ. non alienan. lib.* 6. Et quamvis Abbas ſubdat legem Princi- 32
pis generaliter loquentem debere obſervari quoad Eccleſias ubi canonibus non contradicit, ut *d. cap.* 1. *de nov. oper. nunt.* tamen dicit ſecus eſſe, quando ſpecifice diſponit de Eccleſia, vel ejus bonis, quia non poteſt Imperator ponere falcem in meſſem alienam, contra *cap. novit de judic. & c. Duo ſunt* 96. *diſt.* & ſequitur Felin. *in dict. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ n.* 40. *verſ. Recipit autem prædicta regula*, & ibi etiam Dec. *num.* 91. *infra eodem*.

Quæ ampliatio locum habet etiamſi leges hujuſmo- 33
di ſint inſertæ a Gratiano in volumine Decreti, quia per hoc non dicuntur canonizatæ, niſi a Papa Canonibus ſit inſertæ, ut per Felin. *d. n.* 40. *v. Et iſta limitatio*, & ſcripſit plenius in *c. Canonum ſtatuta n.* 38. 39. & 45. *ſup. eod.*

Ampliatur octavo, etiamſi leges civiles procedant 34
privilegiando Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, ſecundum opinionem Gaſp. Calder. in *Repet. cap. Poſtulaſti num.* 62. *de pœnitent. & remiſſ.* Ejus fundamentum eſt, 35
quia privilegium eſt lex, licet ſpecialis, & privata, *c. Privilegia* 3. *diſtinct.* §. *fin. verſ. Cum ergo*, 25. *q.* 1. & differt a lege communi ſicut ſpecies a genere; ſed per legem non poteſt quis locum, & perſonam non ſubditam includere. *l. Cunctos populos in princ. C. de Summa Trinitate*, *& Fide Catholica*, *& cap. Ut animarum de Conſtitut. lib.* 6. Ergo nec per privilegium. Tenet conſe- 36
quentia, quia a quo removetur genus, & quælibet ejus ſpecies, *cap. Pœnale* 14. *q.* 5. *l. Filius in fin. ff. De donat. & num.* 63. allegat Hoſtienſ. in *Summa de privil.* §. *Cui concedendum*, ubi ait: *Privilegium regulariter ſubdito eſſe concedendum*, *& non alii*. Et regulam tradit, quod 37
illi poteſt concedi privilegium, quem conſtitutio concedentis arctare poteſt. Et ſubdit Calder. hanc eſſe ratio- 38
nem, quare etiam deinceps in favorem Eccleſiæ non poteſt privilegium concedere propria auctoritate, quia non poteſt ei, ſive ſuper eam legem condere, per *cap. Bene quidem* 96. *diſt.* & notat per Innoc. hic *& in c. Auditis de in integr. reſtit.*

Sed contrarium ex Diametro tenet Abbas in *dict. c.* 39
Eccleſia in lectura num. 10. *verſ. Dicerem tamen*, *& in repetitione num.* 15. *circa finem*, *verſ. Dicit enim hæc eſſe vera*, ubi concluſionem ſupra firmatam, quod leges ſpecifice diſponentes de Eccleſiis non ſint ſervandæ, etiam de honeſtate, limitat, niſi ſint mere privilegiativæ: quia tunc ceſſat ratio ſuperioritatis, cum poſſit privilegiari etiam non ſubditus; & ita intelligit text. in *cap. Novit. de Judiciis*, ubi allegatur lex Theodoſii Imperatoris, & cum eo tranſit ibi Felin. *dicto numer.* 40. *verſ. Duobus tamen caſibus*, dicens hunc caſum eſſe ſatis clarum. Sed & Hoſt. in *Summa de privileg.* §. *Quis poſſit*, *v. Sed nunquid Imperator*, generaliter tenet

Imperatore posse privilegiare Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, & idem notat *in tit. De immunit. Eccles. §. A quibus muneribus, col.* 3. *v. Ego puto, & col. seqq. v.*
40 *Item hæc vera sunt ibi: Cum ergo Princeps.* Pro concordia dici posset Imperatores, ac Principes seculares non posse privilegiare Ecclesias, & personas Ecclesiasticas in spiritualibus, sed bene in temporalibus, quæ habet in eis, *c. In Synodo*, 63. *dist.* juncta gloss. *in verb. Confessionis*, & est distinctio Innoc. *in d. c. auditis in princ. de in integr. restitut.* cum quo concordant Hostiens. *in Summ. de appell. §. A quo col.* 3. *v. Sed pone*, ibi, *nec enim puto*, dum ait laicos quoad laicos, vel quoad jus suum pertinet posse Ecclesias privilegiare, & sic intelligit, *c. Auditis, de præscr. c. Inter dilectos de fid. instr. d. c. Auditis de in integr. rest. c. Constant.* 96. *dist. & c. Dudum de decim.* Unde privilegium indultum ab Imperatore alicui Ecclesiæ valet contra privatos sibi subditos, sed non contra alias Ecclesias, nisi authoritas Papæ interveniat, *c. Hinc etiam*, 17. *dist.* & hic notat Henric. Boic. *n.* 1. *in fin. vers. Unde privilegium*, post Archid. *in c. Quo jure* 8. *dist.*

41 Ampliatur ultimo, etiamsi statuta, & leges hujusmodi edantur ex justa causa, prout erat in casu hujus decretalis propter paupertatem, quia nihilominus ob defectum potestatis non valent, ut hic deciditur, & in notab. casu tradit Angel. *cons.* 23. *Nulla persona*, quem sequitur Dec. hic *n.* 18. & ratio est evidens, quia ad validitatem statutorum, ac legum non sufficit justa causa, sed præcipue potestas statuentis requiritur, ut in eodem casu tradit Abbas *cons.* 38. *Præsens dubium per totum lib.* 1. & Dec. *d. n.* 18 & notat. Bald. *in cons.* 326. *Eex Romanorum n.* 2. *in princ. v. Item certum est quod potentia lib.* 1. Surdus *cons.* 301. *sub n.* 45. *v. & non movet cum seqq. col.* 3. dicens, & bene, quod licet ad Principem secularem spectet providere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonum circa temporalia respiciunt, non tamen personas, & res Ecclesiæ, vel Clericorum tattingere potest, quia ad illius statuti validitatem non ufficit justitia causæ, ac bonum publicum, nisi concurrat authoritas,

42 Et ex hoc redditur valde dubitabile, quod hic notat idem Bald. *n.* 19. & 20. videlicet Capitula feudalia prohibentia alienationem feudi in Ecclesiam valere, nec dici posse contra libertatem Ecclesiasticam, cum sint feu-
43 data in ratione naturali, & inconvincibili; quia Ecclesia est cultrix justitiæ, nec in se justum, nec in alium tolerat, *cap.* 1. *De feud. alien.* Ubi textus unicus, *ver. Nec feudatarius.*

44 Sed certe hæc ratio non est concludens, quia causa etiam gravissima non tribuit statuendi potestatem non habenti, ut ipsemet Bald. notat in *l. Cunctos populos num.* 55. *ver. Ita ratio non valet, C. de Summa Trinit. & fide Catholica*, Butr. in *d c. Ecclesia Sanctæ Mariæ n.* 20. ubi etiam Felin. *n.* 39. *v. Et dicuntur justæ inf. eod.* Crotus in *Filiusfamilias, §. Divi num.* 80. *ff. De legat.* 1. Fortun. Garz. *in tr. de ultim. fin. n.* 153. *in fine, v. nec obstat ratio*, Bero. in *c.* 1. *n.* 220. *supra eod.* Quibus consonat doctrina Divi Thomæ in 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *in fin.* ubi docet leges dici justas tribus modis. Primo ex fine, quia ordinantur ad bonum commune. Secundo ex authore, quando lex lata non excedit potestatem ferentis. Tertio ex fama, quando onera imponunt subditis secundum
45 æqualitatem. Quamobrem causa boni publici, quæ requiritur ad legem condendam, sola non sufficit, nisi etiam conditor habeat potestatem, & intra ejus fines se contineat. Quod ibidem expresse D. Thomas animadvertit dicens: legem esse injustam ex auctore, cum aliquam legem fert ultra sibi commissam potestatem etiamsi
46 ordinetur ad bonum commune. Imo potestas statuendi magis est necessaria ad legem condendam, quam causa boni publici, quia hæc respicit legis qualitatem, illa vero substantiam, sine qua nulla qualitas considerari pot-
47 est, *l.* 1. *nullam, §. Si absentis, ff. De petit. hæreditat.* Quando autem lex civilis specifice disponens de Ecclesiis est inducta super ratione naturali, nec reperitur Canon contrarius, potest illa servari in foro Ecclesiastico, non ratione legis Principis, sed ratione naturali, super qua fundatur, arg. *cap. Pastoralis de fid. instrum.*
48 Nam deficiente Canone, vel lege, recurrendum est ad rationem naturalem, argum. *l. Sive oportet, §. Sufficit, ff. De excusat. tutor. & c. Secundo requiris in fin. de appellat.* & declarat Abb. *in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ inf. eod. in lectura d. n.* 10. *circa finem, v. Ideo dico, quod ubi lex, & in repet. n.* 15. *circa finem, v. Item si lex esset inducta*, & ibi etiam Felin. *d. n.* 40. *v. Duobus tamen casibus.*

Nec urget argumentum Baldi hic *n.* 16. quod laicis 49
licitum sit defendere suas jurisdictiones, & utilitatem publicam in acquirendis Ecclesiæ, quia hoc potest pactum, & testamentum, ut *leg. fin. Cod. de reb. Eccl. non* 50
alien. l. ult. C. de pactis inter emptorem. Ergo & statutum, ut notatur in *l. Si ita quis §. Ea lege, ff. de verb. oblig. & in l.* 2. *C. de jur. emphyt.*

Nam respondetur non satis aperte argui a prohibitio- 51
ne privati, ad prohibitionem Principis. Nam privatus habet in suo fundo plenum dominium, plenamque proprietatem, Princeps vero tantum protectionem jurisdictionem, & quoddam dominium universaliter consideratum; non autem ullum directum, vel utile dominium ullius certi fundi, certive soli, gloss. in *l. Bene a Zenone in verb. Omnia Principis, Cod. de quadrienn. præscript.* Abb. hic *n.* 11. *v. Si autem non subest causa, & in c. Nimis, n.* 1. *De jurejur.* Alex. *cons.* 76. *In causa, & lite n.* 7. *lib.* 2. & ex communi DD *sententia* Restaur. Castald. *in tr. de Imper. q.* 92. *lib.* 2. Martin. Lauden. *de Princip. q.* 47 Franc. Zoanett. in *tr. de Roman. Imper. n.* 150. *cum seqq.* ubi id probat legibus, Jurisconsultorum authoritatibus, rationibus, & historiarum monumentis.

Accedit quod consuetudines feudales disponunt, ut 52
personæ Ecclesiasticæ non modo feudum non acquirant, sed etiam ut perdant, quod prius habebant, ut in *c.* 1. *§. Ex hoc illud de feud. femin. cum concord.* de quibus *infra n.* 59. Unde cum specifice disponant de rebus ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas pertinentibus ratione utilis dominii, non valent ex defectu potestatis, ut est text. hic secundum ea, quæ dicta sunt *supra in prima ampliation. num.* 20. Quod enim hic dicitur de nullitate statuti vendicant sibi locum etiam in consuetudine laicocum specifice disponente de Ecclesiis, vel earum personis, ac rebus, ut notat Butr. in *d. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ n.* 20. *col. penult. ante med. Si quæritur infa eod.* allegat Bart. *in l. Cunctos populos n.* 28. *C. De Summa Trivit. & fide Cathol.* & Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. De constit.* Et hic junge, quæ dicam infra *n.* 44. *& sequentibus.*

Fatetur tamen Baldus *n.* 20. feudum transire in Mo- 53
nasterium, si feudatarius fiat Monachus, quia hæc est alienatio necessaria, & tandiu durat apud Monasterium, quandiu vivit feudatarius vita naturali; eo autem mortuo, si feudum erat perpetuum, ad omnem hæredem transit in perpetuum, quia tale feudum redigitur 54
ad instar proprietatis, & potest appellari francum, ut *c. Inter dilectos de fid. instrum.* Si autem erat ad vitam, 55
quod interpretatur de vita naturali, morte naturali finitur, quia nullæ remaneant ejus reliquiæ, & finito jure datoris, finitur jus acceptoris, ut in *c.* 1. *§. Rursus, qui feudum dare poss. l. Lex vectigali, ff. De pignor. l. Uxor patrui, C. De legat. l. Si domus, §. ult. ff. De legat.* 1. *leg. Qui tabernas, ff. De contrab. emp.* Sed tandem distinguit, dicens: aut servitium feudi potest explicari per Monasterium, & vera sunt prædicta, aut non; & tunc feudum reddit ad dominum non mutatione personæ, sed extinctione finalis causæ, ut in *cap.* 1. *de eo, qui arma bellic. deposuit.*

Verum hoc latius examinabitur in quæstione sequenti.

QUÆRO, An Regularis ex Ordine Fratrum Prædi- 57
catorum ad Episcopatum assumptus succedat in feudo aperto, postquam fuit consecratus Episcopus? Eevasionem præbuit huic disceptationi feudum Castillionis Lacus Trasymeni apertum Episcopo Squillacensi per obitum Ducis a Cornea ejus fratris: cumque a Sanctissimo D. N. Innocentio X. jussus fuerim scripto proferre, quid pro veritate sentirem, respondi ut infra, videlicet.

Beatissime Pater. Cum feudum hoc non sit hæredita- 58
rium, sed ex pacto, & providentia, proposita quæstio est valde implexa, & difficilis, tum ob veritatem opinionum, de quibus per Capyc. *dec.* 10. *n.* 4. *& seqq.* Tum quia secundum Canones Clerici, Religiosi & Episcopi possunt habere feuda, ut de Clericis patet in *c. Ex transmissa, & c. Rerum de foro competent. & in. c. Nimis de jurejur.* De Religiosis est expressum in *c.* 1. *§. Verum*, & ibi Gemin. *in* 2. *not. de stat. regul. lib.* 6. Et de Episcopis constat ex *cap. Si Episcopus*, juncta gl. *in verb. Regia*, 18. *dist.*

ex

ex c. Si quis laicus 22. q. 5. *& ex c. Solitæ de major. & obed.* & de omnibus tradit Calder. *conſ.* 2. *An Clericus n.* 1. *verſ. Item hoc probatur de feud.* & Felin. *in c. In præſentia n.* 46. *verſ. Ad idem de probat.*

59 E contra vero jura feudalia nominatim excludunt Clericos, & Monachos a ſucceſſione, & retentione feudi, ut in *c.* 1. §. *Qui Clericus, ſi de feud. defunct. content. ſit inter Domin. & agnat. vaſſall.* ubi dicitur: Qui Clericus efficitur, aut votum religionis aſſumit, hoc ipſo feudum amittit, & in *c.* 1. §. *Ex hoc illud de feud. femin.* ibi: Qui habitum religionis aſſumunt ut converſi, nec poſtea in feudo ſuccedunt, & ſi quod habent, perdunt, & in *cap.* 1. *de vaſſallo milite*, qui arma bellica depoſuit, ubi eſt caſus, & ibi notant Andr. de Iſern. *n.* 1. & reliqui feudiſtæ.

60 Ceterum in hac contrarietate a Doctoribus fere omnibus in eam ſententiam itum eſt, ut ſi feudum requirat perſonale ſervitium, quod a vaſſallo religioſo nec per ſeipſum, nec per ſubſtitutum præſtari valeat; tunc minime tranſeat in Monaſterium, ſed ſtatim agnatis, vel Domino aperiatur: Si vero tale requirat ſervitium, quod honeſte a religioſo vaſſallo explicari poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum, hoc caſu bene tranſeat in Monaſterium, durante tamen vita naturali ipſius profeſſi.

61 Hanc diſtinctionem probant aperte Capitula feudalia proxime citata, & illorum gloſſatores. Nam in *d. cap.* 1. *de vaſſall. milit.* diſponitur, ut feudatarius, qui habitum religionis aſſumpſit, & ſic converſus factus eſt, amittat feudum. Et mox ſubnectitur ratio per hæc
62 formalia verba: *Quia deſiit eſſe miles ſeculi, qui factus eſt miles Chriſti, nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.* Eatenus igitur Regularis excluditur a beneficio feudi, quatenus ipſe tanquam miles Dei non poteſt ſeculo militare, nec gerere officium annexum feudo; Ergo ex mente dicti capitis ſecus dicendum, ſi talia honeſte præſtare poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum: ſimiliter in *c.* 1. *An mutus, vel alius imperfectus feud. retin.* cavetur, ut Clericus, femina, & conſimiles, id eſt, Religioſi, feudum retinere non poſſint, quia, ut ibi dicitur, ipſum ſervire non valent. Et quamvis in *d. c.* 1. §. *Qui Clericus, ſi de feud. defunct. &c.* Regulares indefinite repellantur a feudo: tamen gloſ. ibi in *verb. Amittit*, & Baldus *n.* 2. dicunt hoc ideo eſſe, quia cum pro mortuis reputentur quoad mundum, nec debeant ſe implicare negotiis ſecularibus, ſunt inhabiles ad ſerviendum feudo; alioquin ſine reſtitutione gloſſæ ille rextus videtur Judaicus, ut dicit Baldus in *cap.* 1. *in fin. de feud. femin.*
63 Jura igitur feudalia in excluſione Regularium ſolummodo contemplantur eorum inhabilitatem, & impotentiam ad inſerviendum, & tunc feudum reddit ad Dominum, non mutatione perſonæ, ſed extinctione finalis cauſæ, ut idem Baldus ait hic *n.* 20. *verſ. Imo dicas*, & poſt eum Alex. *conſ.* 10. *num.* 1. *verſ. Ita dicit Bald. lib.* 5. Unde etſi ſervitia annexa feudo ſint talia, quæ a Monaſterio poſſiut honeſte exhiberi per ſe, vel per alium, eo caſu ceſſante cauſa excluſionis, ceſſant memorata capitula. Debent enim reſtringi, & limitari ad limites rationes, cui innituntur, ut optime declarat Cald. *conſ.* 2. *n.* 2. *verſ. Per prædicta, & verſ. Secus ergo de feud.* Abbas *in c. Inpraſentia, n.* 69. & ibi etiam Felin. *n.* 46. *verſ. Et hoc modo de probat.* Salyc. *in auth. Ingreſſi, in fin. C. de Sacroſ. Eccleſ.* Curt. ſenior. *conſ.* 62. *n.* 6. *verſ. Septimo*, Alex. *d. conſ.* 10. *num.* 16. *lib.* 5. Jacobin. de Sancto Georgio in *tract. de feud. in verb. Et quibuſcunque, n.* 4. *circa fin. verſ. Ad motiva adducta*. Quinimo Ægidius Bellam. *conſ.* 48. *An Comes num.* 31. *verſ. Sed contra*, dicit ex generali conſuetudine dicta jura feudalia debere intelligi, quando eſſet feudo annexum ſervitium perſonale, quod non poſſet per alios commode expediri.

64 Et ita originaliter diſtinxit pater juris, & organum veritatis, Innocentius in *d. cap. Inpraſentia n.* 3. *de probationibus*, ſic enim ait: *Et feudalia tranſeunt in Monaſterium, ſi debeant talia ſervitia, quæ Monaſterium honeſte poſſit exhibere per ſe, vel per alium*, Arg. *l. Ad ſimilitudinem, & l. Quiſquis, Cod. de Epiſc. & Cler. alias reddit ad Dominum.* Hæc Innocentius, quem ibi totidem fere verbis ſeqquntur Hoſtienſ. *num.* 9. *& in verb. Oblationis, verſ. Feuda etiam*, Joan. Andr. *n.* 16. *verſ. Fagnan. in I. Lib. Decretal. Sed nunquid feuda*, Bellamer. *in* 6. *qu. n.* 16. Anchar. *n.* 21. Abbas *num.* 69. Felin. *num.* 49. & Dec. *num.* 290. Archid. *in cap. Si qua mulier, num.* 4. 19. *queſt. ult.* Jo. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. De ſtat. Monach.* §. 1. *verſ.* 45. *littera N. in verb. in præſentia*, Baldus hic *num.* 20. *verſ. Imo dicas*, Bellamer. *d. conſ.* 48. *num.* 31. *verſ. Sed contra*, & ita diſtinctionem Innocentii ſequuntur Canoniſtæ omnes, ut dicit Pedemont. *dec.* 22. *n.* 7. & ex Legiſtis eam probarunt Cyn. poſt Martin. Silvan. in *Auth. Ingreſſi n.* 13. *C. de Sacroſanct. Eccleſ.* & ibi etiam Bart. *in* 2. *lectur. num.* 44. *verſ. In hoc teneo opinionem Innocentii*, & Salyc. *num.* 11. dicens ita communiter Doctores tenere, Bald. in *cap.* 1. §. *Qui Clericus num.* 1. *verſ. Si de feud. defunct.* & idem Bald. in *cap.* 1. *num.* 1. *verſ. Si ergo feudum, de milit. vaſſall. qui arm. bell. depoſuit*, Jacobin. *in tract. de feud. in verb. Et quibuſcunque num.* 4. *verſ. Contrarium*, ubi refert ſe ita reſpondiſſe, & re ipſa obtinuiſſe pro Priore Sancti Andreæ de Taurino ex Comitibus Valpergiæ Curt. ſen. *conſ.* 62. *Primo aſpectu n.* 2. Alex. *d. conſ.* 19. *nu.* 8. *lib.* 5. ubi ita ait omnes tenere, Capyc. *d. dec.* 10. *n.* 4. *verſ. Videndum eſt*, ubi alios refert, *& nu.* 10. dicit in hac opinione non eſſe contradictorem.

Neque vero conſtituenda eſt differentia, an feudum 65
fuerit apertum ante, vel poſt emiſſam profeſſionem: quia utroque caſu tranſit in Monaſterium, ſi ſervitia ſint ejus qualitatis, ut a Monacho, vel Monaſterio poſſint honeſte per ſe, vel per alium exhiberi, Felin. alios citans in *d. c. In præſentia n.* 48. *de probat.* Cald. *d. conſ.* 2. *n.* 1. *& 2. de feud.* Curt. ſen. *conſ. per. tot.* ubi late conſuluit Canonicum Regularem, vel Monaſterium poſſe ſuccedere in feudo aperto poſtquam erat profeſſus, quia ſervitia poterant decenter præſtari per ſe, vel per ſubſtitutum, Jacob. *ubi ſup. n.* 4. *ad fin.* Imo minor eſt dubitatio de ſucceſſione Monaſterii in feudo aperto poſt Monachatum, quia tunc ceſſat ratio, quod vaſſallus ingrediendo Religionem videatur feudo renunciare. Ideoque hoc caſu ſi ſervitium ſit perſonale, debet admitti, de æquitate ad inſerviendum per ſubſtitutum; ſin autem ſervitium poſſit per alium explicari, tunc admitti debet etiam de rigore, ita Bald. *in c.* 1. *n.* 3. *de benefic. fœm.* Bellam. *d. conſ.* 48. *nu.* 31. *verſ. ultra prædicta*, Curt. ſen. *d. conſ.* 62. *n.* 6. *verſ. Octavo.*

His ita conſtitutis, pro ſolutione quæſtionis inqui- 66
rendum eſt, quæ & qualia ſervitia huic feudo ſint annexa; & quidem perſpecto tenore inveſtituræ nullum apparet ſervitium, quod a Monaſterio, vel Eccleſia non poſſit honeſte per ſe, vel per alium exhiberi.

Nam in bulla inveſtituræ cavetur, ut feudum hoc ſit 67
nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, expeditum. Quæ verba maxime ſimul juncta faciunt vaſſallum omni libertate liberum, & ab omni ſervitio abſolutum, ut formaliter inquit Calder. *conſ.* 7. *An feudatarius n.* 1. *verſ. Not. feudum, tit. De feud.* Oldrad. *conſ.* 234. *Factum tale enim. Quidam n.* 2. *verſ. Ego conſiderabam.* Et denotant libertatem, & franchitiam in omnibus, præterquam in inveſtitura exaratis, ut declarat Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. tit. De præſcr. col. pen. & ult.* Alex. *conſ.* 30. *Quoniam omne num.* 19. *verſ. Sed per hoc dicit*, Joan. Andr. *lib.* 3. Jacobin. *de feud. in verb. Et promiſerunt, nu.* 2. Seraph. *dec.* 1105. *n.* 9.

Servitia autem, quæ in hac inveſtitura exprimun- 68
tur, ſunt tantum infraſcripta, videlicet, ut feudatarius in ſignum, & recognitionem feudi ſummam duorum millium ſcutorum annis ſingulis Cameræ Apoſtolicæ perſolvere teneatur, ac jura colonorum ſervare. Et hoc ſervitium reale eſt, & abſque dubio præſtari poteſt per ſubſtitutum, Andr. de Iſen. in *cap. 7. §. Qui Clericus num.* 6. *verſ. Ubicunque, ſi de feud. fuer. controver.* Nam, ut inquit Felin. in *cap. In præſentia, num.* 47. *verſ. Fallit* 2. *de probat.* ſervitium, quod præſtatur in ſignum recognitionis, cum ſit annuum, in quocunque, & qualicunque ſtatu mutatum præſtari poteſt. Sequitur Decius *ibid. num.* 290. Ruin. *conſ.* 42. *Pro-* 69
ponitur num. 10. *lib.* 1. Deinde ſequitur in inveſtitura, ut feudatarii teneantur ad obſequia quæ pro ſimilibus feudis Papæ, ac Sedi Apoſtolicæ de jure, vel conſuetudine præſtari ſolent. Quæ quidem obſequia domino per vaſſallum præſtanda ſunt, adinſtar eorum, quæ libertus debet patrono, ut per Andr. de Iſern. *in cap.* 1. *numer.* 5. *quib. mod. feud. amitt.* Obſequia autem, 70

quæ debet patrono libertus, sunt honoris, & reverentiæ, quia liberto semper honesta, & sancta patroni persona videri debet, *l. liberto, ff. de obseq.* gloss. *in rubr. Cod. de obse. Patron. præstand.* Quare ambigendum non est, quin obsequia hujusmodi a religioso vassallo, & Episcopo honestissime possint, ac debeant Summo Pontifici, ac Sanctæ Sedi per seipsum exhiberi. Ad hoc Extravagans *Quorundam col.* 10. *vers. Habent in illis minores obsequi majoribus, de verb. significat.*

Tandem in investitura caveatur, ut ea omnia, ad quæ tenentur alii feudatarii, & Marchiones Sedis Apostolicæ, Papæ, & eidem Sedi impendere, & præstare teneantur. Quæ verba referuntur ad ea, quæ sunt ex natura contractus feudalis, id est, ad homagium, & fidelitatem, ut per Jo. And. & Alex. *locis proxime citatis*. 71 Homagium autem, & Sacramentum fidelitatis honeste a Religioso præstari potest per seipsum, ut est casus in *cap. Periculoso*, §. *Verum de stat. Regular. lib.* 6. 72 ubi pro feudo, quod Monasterium habet a Domino temporali, etiam Abbatissa, vel Priorissa clausuram exire debet ad homagium, & juramentum fidelitatis præstandum. Et ibi notant omnes in Summario text. & Franc. in 2. *notab.* 73 Nec illa constitutio fuit sublata, imo expresse innovata a Concilio Tridentino in *c. 5. sess. 25. de regularib.* Licet postea hac in parte sublata fuerit per declaratoriam S. Pii V. quæ incipit *Decori sub Constitutione octavæ de clausura Monialium*. 74 Unde si hæc præstare potest Abbatissa clausuræ adstricta, multo magis Religiosi, & maxime Episcopi, quia etsi feudum non habeant, tamen præstant Papæ juramentum fidelitatis, ut in *cap. Ego N. de jurejur.* Quod juramentum est bigium, ut dicunt ibi Baldus *num. 11. vers. ibi contra*, & Alex. de Nævo *n. 24. vers. Ex quo infert*. In forma autem fidelitatis, quam Domino præstant feudatarii, nihil continetur, quod a Religioso, & Episcopo non possit honeste per se, vel per alium explicari, ut patet *in c. de forma* 25. *qu.* 5. quod refertur *in* 75 *c. 1. de form. fidelit. & in tit. De nov. form. in usib. feud.* Nam ad militandum, præsertim in propria persona, ex forma fidelitatis, utique vassallus non tenetur, Oldrad. *cons. 234. n. 2. in fin. vers. Inter hæc autem non est aliquem ad exercitum sequi*, Baldus *in c. 1. num. 17. vers. Inter hæc autem, in tit. De capitaneo, qui curiam vendidit*, Jaco- 76 bin. *de feud. in verb. Et promiserunt num.* 2. & clare probatur *in cap. Imperialem*, §. *Firmiter, de prohib. feud. alienat. per Frider.* ubi cautum est, ut vassallus teneatur ire, vel mittere cum Domino ad expeditionem bellicam, vel ipsi Domino subministrare dimidium redditus unius anni. Et sic est in optione vassalli, an velit ire, vel mittere; an vero redditus subministrare. Et est communis Doctorum opinio, ut testantur Jacob. *ubi supra* 77 *num.* 26. & Clar. in §. *Feudum quæst.* 22. & quod vassallus non teneatur sequi Dominum in bello, neque ad alia servitia personalia, nisi hoc expresse sit cautum in investitura, cum hoc non sit de natura feudi, tenuerunt Bellam. *d. cons.* 48. *n.* 31. *sub vers. Sed contra*, Soccin. sen. 78 *cons. 257. visis investituris n. 1. circa finem, vers. Et licet lib.* 2. Decian. *cons.* 58. *Quæritur nunc num.* 42. *vers. Neque hic dicitur lib.* 2. Rota *dec.* 41. *numer.* 2. *part.* 1. *divers.* Et generaliter, quod in omni feudo sit in electione vassalli, an velit personaliter inservire, an vero pecuniam solvere, post antiquos deducit Alvarot. in *cap.* 1. *in fin. de pac. juram. firm. & in d. c. Imperialem*, §. *Firmiter*, Jacobin. *loco cit.* Capyc. *dec.* 10. *num.* 11. Et in Episcopo, qui tenet magnum, & nobile feudum ab aliquo Principe, notat Host. *in Summa de immunt. Ecclesiar.* §. *A quibus muneribus, vers. ab angariis ver.* ibi: *Secus puto si Episcopus*.

Ex quibus patet omne servitium in hac investitura expressum posse a vassallo religioso, & Episcopo honeste per se, vel per substitutum expediri. Et consequenter si feudum fuisset apertum antequam memoratus Religiosus esset Episcopus, utique transiviset in Monasterium, juxta primum membrum distinctionis Innocentii, de quo *supra nu.* 64. Religio enim Fratrum Prædicatorum hodie est capax bonorum immobilium ex Concil. Trid. *c.* 3. *sess.* 25. *de Regul.*

79 Verum cum fuerit apertum, postquam est in Episcopum consecratus, succedit Ecclesia: nam Monachus, quem Canonica electio a jugo regulæ monasticæ professionis absolvit, & sancta ordinatio de Monacho Episcopum facit, velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea jure vendicandi potestatem habet. Quæ sunt verba Conc. Toletani relata *in c. Statutum* 18. *q.* 1. & illud pro nomen, *sibi*, exponitur, idest, Ecclesiæ; sive, ut ibi per gl. *in ver. Legitimus*, Archid. & Turrecr.

Ideoque cum Archiepiscopus Goanus in Indiis Orien- 80
talibus in visitatione liminum inter alia quæsiviset, an spolia Episcopi Regularis morientis ab intestato pertinerent ad Cameram Apostolicam, an ad successorem beneficii, & bon. men. Cardinalis Serra testatus esset, Cameram Apostolicam ibi quoad spolia nihil prætendere: Sacta Congregatio Concilii respondit bona post consecrationem acquisita ad propriam Ecclesiam pertinere per *d. Statutum, & doctrinam*, Navarr. *de redditib. Eccles. quæst.* 1. *in* 9. *admonit. numer. ... & seqq.*

Unde quemadmodum Cathedralis Ecclesia, ad quam 81
Regularis assumptus est, succedit in bonis allodialibus eis post consecrationem delatis; ita & in feudalibus de quibus agitur, quia cum servitia illis annexa non sint incompatibilia cum statu Regulari, sicut in illis ante consecrationem successisset Religiosus ad utilitatem Monasterii, ut fuse ostensum est supra; ita post con- 82
secrationem succedit Episcopus ad utilitatem Ecclesiæ. Idque ad exemplum Monachi, qui effectus est Comes per Papam: succedit enim in feudum apertum postquam factus est Comes, tanquam postliminio reversus, in integrum restitutum, & habilitatus. Ita Bald. *in cons.* 275. *Quod pro regulam n.* 7. *vers. Pone quod Monachus l.* 2. Quod 83
longe magis procedit in Regulari ad Episcopatum evecto. Nam etiamsi servitia feudo annexa requirerent industriam personæ, juxta text. *in l. Inter artifices, ff. De solut. & in c. fin. de offic. deleg.* tamen ex quo factus 84
est Episcopus, censetur habilitatus ad inserviendum per substitutum, ut est text. in *l. Ad similitudinem, Cod. de Episcop. & Cleric.* & tradunt Præpositus in *cap.* 1. §. *Et quia, col* 6. *post med. vers. Respondeo, de his, qui feud. dar. poss.* Calderin. *d. cons.* 2. *num.* 1. *vers. Item hoc probatur, de feud.* Jason *cons.* 117. *In causa, & lite num.* 2. *vers. Ad prædicta accedat, quod etiam effectus Episcopus, volum.* 4. Cæphal. *cons.* 1. *num.* 4. *vers. Tertio quicquid*, Martin. Lauden. *in cap.* 1. §. *Et quia vidimus, qui feud. dar. poss.* ubi refert hanc controversiam de facto contigisse in Episcopo Palmen. & præstantiores Doctores Bononienses, & Papienses consuluisse, Episcopum esse successibilem in feudo paterno, prout etiam refert Jacob. in *tract. de feud. in verb. Et quibuscunque n.* 4. *vers. Contrariam*. Et ita communiter servatur. 85
Nam Episcopi, & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure successionis, ne dignitas potius decrementum, quam incrementum eis attulisse videatur, & sine controversia admittuntur ad præstandum quodcunque servitium per substitutum, ut attestatur Julius Clarus in §. *Feudum quæst.* 76. *circa fin. vers. Ceterum communiter servatur*.

Neque obstat, quod hoc casu versemur in Episcopo 86
Regulari, qui per consecrationem non fuit absolutus a voto paupertatis, sed adhuc remansit in statu incompatibili cum acquisitione dominii feudalis, gloss. in *cap. Satutum in verb. Legitimus* 18. *q.* 1. *& in cap. De Monachis, in verb. Discedere*, 16. *quæst.* 1. Sanctus Thomas *in* 87
2. 2. *quæst.* 185. *art.* 8. & probatur in *c. Cum olim, il.* 2. *vers. Præterea de privileg.* ubi Monasterium, cui Canonicus Regularis in Episcopum jam promotus mille marabotinorum donaverat, fuit condemnatum ad illorum restitutionem, quia, ut ibi dicit glossa in *verborum Restitutionem*, qui nihil habet, nihil donare potest.

Id inquam non obstat, quoniam, ut respondet d. 88
gloss. quicquid Religiosus post suam consecrationem acquirit, non sibi, sed Episcopatui acquirit. Et, ut inquit Div. Thom. *ubi supra in respons. ad* 3. non vendicat hæreditatem, ut propriam, sed quasi Ecclesiæ debitam. Et sic non frangitur votum paupertatis. 89
Imo quod plus est, si frater Minor promoveatur ad Episcopatum, quamvis talis dignitas non faciat eum capacem successionis, quia non liberat a substantialibus regulæ; tamen bona, quæ ipsi fratri Minori jam assumpto obveniunt, remanent apud Ecclesiam, ad quam est assumptus, ut post Bart. Bald. & Feder. de Sen. firmat Nicolaus de Ubald. *in tract. de succes. ab intest. Cleric. in* 1. *par. n.* 3. *&* 4. & ex modernis Navar.

var. cons. 7. incipit, Quidam Archiepiscopus olim frater minor n. 1. de solut. & resolvit Rota *dec. 115. per tot. p. 4. tit. 2. rec.*

Confirmantur prædicta, quia in hac investitura ex descendentibus masculis Diomedis primo loco vocantur filius major natu, & nepos major natu laici, exclusis personis Ecclesiasticis, quæ matrimonium contrahere non valuerint, id est clerici in sacro Ordine constituti, & solemniter professi. Nam his duobus modis solemnizatur votum impediens matrimonium contrahendum, & dirimens postea contractum, ut *c. 1. De voto lib. 6.* & paulo post sequitur in investitura: laicis vero omnibus cessantibus ex præfatis clericis major natu subintret. Quæ verba videntur intelligenda de illis clericis, seu personis Ecclesiasticis, quæ exantibus masculis fuerant a feudo exclusæ; & sic de constitutis in sacro Ordine vel solemniter professis. Non enim investitura discretive loquitur de clericis, vel Monachis, sicut sit in *cap. 1. §. Qui Clericus de fed. defunct. &c.* & in aliis concordantibus,
90 sed loquitur simpliciter de clericis. Et cum feudum sit beneficium Principis, *c. 1. §. Beneficium, in quibus caus. feud. admitt.* ac proinde sit plenissime interpretandum, *l. fin. ff. de const. Princip.* Præpos. in *c. 1. §. Et quia col. 18.*
91 *ante med. v. Item quia beneficia Princip. de his qui feud. dar. poss.* utique in hac favorabili materia clericorum appellatione non veniunt etiam regulares, ut per Abb. in *rubr. de vit. & honest. cleric. n. 15.* Paul de Castr. *consil. 336. in hac substitutione n. 3. lib. 1.* Imo veniunt etiam Episcopi
92 secundum Abb. in *c. cum tibi n. 40. de verb. significat.* Unde quatenus prædicti alias essent inhabiles ad serviendum: tamen cum ex forma investituræ sint habilitati ad succedendum, intelliguntur etiam habilitati ad serviendum per substitutum, argum. *l. Quidam consulebant, ff. de rei judicat.* Et hanc regularem ponit Andr. de Iser. in *c. 1. in fin.* & post eum Bald. *ibid. n. 6. v. Adde talem regulam*, & Afflict. *col. 4. in princip. de milit. Vassal. qui arma bellic. deposuit*, Alex. *d. cons. 10. n. 16. & 17. lib. 5.* Pedemon. *dec. 27. n. 15. & 16.*

93 Nec refert, quod in investitura vocetur clericus major natu. Quia nihilominus succedit Monachus, & Episcopus, Paul. de Castr. *cons. 336. In hac substitut. n. 30. lib. 1. juncto themate consilii.*

94 Primo in hac materia illud accurate observandum videtur, quod etsi liber feudorum sit authenticus, & allegari possit ad decisionem causarum in materia feudali, & liget etiam Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas, Bald. in *c. Ceterum num. 2. de jud.* & alii apud Clar. *in §. Feudum, q. 3. vers. Sed numquid:* tamen hoc videtur o-
95 mnino limitandum quoad illa capitula, quæ statuunt nominatim contra Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, prout facit *d. c. 1. §. Qui clericus, si de feud. defunct. &c.* & alia capitula supracitata *n. 59.* Quia talia sunt contra libertatem Ecclesiasticam, & non valent, ut per Bald. *cons. 275. Quod regula n. 9. v. Papa etiam lib. 2.* Oldrad. *cons. 270. In quæstione proposita n. 9. vers. Et tu instabis amice.*

Nam & leges Imperiales, quæ specifice disponunt de Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, ac bonis earum, quales sunt, quæ habentur in titulis, *de Sacros. Eccl. de Episc. & Cleric.* & consimiles, non valent ex defectu potestatis, ut est text. celebris in *c. Ecclesia S. Mariæ*, & ibi notant omnes infra eodem, & fuse dictum est supra *n.*
96 *25. & seqq.* unde leges civiles, quæ loquuntur de emphyteusi Ecclesiæ, servari non debent secundum Abb. *in c. in præsentia n. 28. vers. Ego in hoc dubio de probat.* Et idem est in constitutionibus laicorum super rebus spectantibus ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, etiam ratione dominii utilis tantum, ut probatur in hoc capitulo secundum ea, quæ dicta sunt supra *n. 20. &*
97 *52.* Quod si ita est in legibus Imperatorum, ac Principum, multo fortius observandum erit in constitutionibus feudalibus, quæ non emanarunt a Principe, sed a privatis hominibus; nempe Roberto Orto, & Gerardo Agapite non habentibus authoritatem leges condendi,
98 ut advertit Bellamer. *d. cons. 48. n. 33. v. Item facit quod quæstio loquitur de jure.* Qui propterea *n. 33. v. Quid dicendum in fin.* firmat communem esse opinionem, quod jura feudorum non ligent. Et quamvis hodie contraria opinio frequentius sit recepta: tamen hoc ideo est, quia
99 ex quo liber feudorum fuit pro authentico observatus, & allegatus supra hominum memoriam, usus tanti tempo-

ris vim habet privilegii, ut ait Molin. *in consuetud. Paris. feud. in princip. num. 46.* & Clar. *loc. cit.* At hæc ratio non militat in capitulis, quæ sunt contra libertatem Ec- 100
clesiasticam, quia in talibus consuetudo utcunque immemorabilis non valet, nec habet vim privilegii, *c. Cum terra*, & ibi Abb. *in 2. not. de elect.* Collect. *in c. 1. n. 30. circa fin. de consuet.* & hodie expressum in *Constitutione sanct. mem. Urbani VIII.* quæ incipit: *Romanus Pontifex edita die 5. Junii 1641.* Et hic junge, quæ dicta sunt supra *n. 52.*

Nec refert, quod Dec. *cons. 131. Revocatur in dubium n. 3.* dicat jura feudorum videri approbata ab Ecclesia: ubi canones expresse non contradicunt: quoniam hoc potest admitti in illis tantum juribus feudalibus, quæ generaliter loquuntur, prout colligitur ex ipsomet Dec. *n. 2. vers. Ad hoc facit*, & ita intelligi debet Bald. quem Dec. allegat *in cap. Ceterum n. 2. de judic.* dum ait consuetudines feudales habere locum etiam in feudis Ecclesiasticis. At secus est in illis juribus, quæ de Ecclesiis, & earum personis, ac rebus specifice disponunt: quia ponunt falcem in messem alienam, & non valent, prout de legibus Imperatorum distinguitur per Canonistas in *cap. 1. infr. de nov. oper. nunciat.* & post Abbat. & alios dixi supra *num. 32.* Quare cum capitula feudalia excludentia a successione Clericos, & Monachos hac in parte non habent legis authoritatem; consequens est, ut in hoc articulo servandi sint Canones, qui Clericos, & Monachos non repellunt, ut supra diximus *num. 5.* Felin. *in dict. cap. In præsentia num. 44. vers. Et nos dicas de probat.*

His accedit, quod in prædictis capitulis excludenti- 101
bus Clericos, & Monachos non comprehenduntur Episcopi propter excellentiam dignitatis Episcopalis, Cæphal. *cons. 1. n. 4. vers. Quicquid*; ac proinde in eorum successione servabitur jus commune, ut disponitur in *c. 1. §. Strenuus de cognit. feud.* Bald. *cons. 328. Cum in Causa, in fin. v. Declarando. id quod dixi lib. 3.* Paul. de Castr. *cons. 262. Dico quod Episc. in fin. lib. 2.* Clar. *in §. Feudum in q. 3.*

Ac demum cum præsens feudum uti proveniens ab 102
Ecclesia Romana sit Ecclesiasticum; Bald. in *Prælud. feud. in ult. divis.* Imol. *in c. fin. n. 36. v. Item feudorum aliud est. Ecclesiasticum inf. de feud.* Jura feudorum superius allegata, quæ prohibent Clericos, & Religiosos succedere 103
in feudo seculari concesso a Principibus secularibus, ad hoc feudum Ecclesiasticum non extenduntur; Nam Principes laici verisimiliter nolunt in suis feudis secularibus admitti Ecclesiasticos: sed e contra in feudis Ecclesiasticis non est verisimile, ut Apostolicus voluerit excludere suum genus Ecclesiasticorum. Ita in terminis Jason in *cons. 117. in causa, & lite n. 1. col. 2. v. Secundo principaliter vol. 4.* ubi etiam subdit in feudo Ecclesiastico 104
cessare rationes ponderatas in præallegatis capitulis excludentibus Clericos, & Religiosos a successione feudi, nempe quod desinant esse milites seculi, qui facti sunt milites Christi, & nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus. Hæ nanque rationes non applicantur feudo Ecclesiastico, quia Religiosi, & Episcopi propter hoc non desinunt esse milites Ecclesiæ, & possunt impendere servitia feudalia secundum eorum qualitatem, & conditionem, ut latius per eum, & sequitur decisio Pedemontana *27. n. 17. in 3. fallentia.*

Ex quibus concludendum videtur feudum hoc debere 105
in Ecclesiam Episcopalem transire quoad commoditatem dominii utilis durante tamen vita naturali ipsius Episcopi. Nam ut inquit Bald. in *auth. Nisi rogati n. 15. C. Ad Trebell.* interim donec vivit vassallus feudum non reddit ad dominum, sed Ecclesia habet commoditatem, si servitium juxta conditionem feudi non minus decenter præstare possit Ecclesia, quam vassallus. Et idem Bald. in *c. 1. n. 1. v. Si ergo feudum de milit. vass. qui arm. bellic. deposuit.* Et ibi etiam Alvar. *col. 2.* Alex. *d. cons. 10. n. 10. 14. & 17. lib. 5.* Felin. in *d. c. in præsent. n. 46. v. Secundo.*

Nec prædictis obstat, quod jura feudalia, quæ ex sui 106
natura non transeunt, nisi ad hæredes sanguinis, ut Regnum, Ducatus, Baronia, minime transeant in Monasterium, vel Ecclesiam, sed remaneant generi, ut inquit Bald. in *l. Deo nobis, §. Hoc etiam n. 4. C. de Epis. & Cleric.* post gloss. ordinariam *in cap. Scripsit nobis in verb. Dignitatem 27. q. 2.* Felin. *in d. c. In præsentia num. 44. vers. Ad idem quod notat Bald.* & ibi etiam Dec. *n.*

289. *de probat.* Spec. *in tit. De stat. Monach.* §. 1. *n.* 15. dicens ita servari de facto.

107 Etenim hujusmodi authoritates vendicant sibi locum in successione, per quam feudum transit in perpetuum ad manus mortuas, adeo ut nunquam sit versum ad dominum, juxta text. in *c.* 1. §. *de alien. feud.* At in casu præsenti secundum conclusionem superius firmatam Monasterium, Ecclesia non succedunt in feudo in perpetuum, nec sunt vassalli, sed habent solam commoditatem dominii utilis vivente feudatario; unde prædictæ authoritates non applicantur. Et ita seipsum declarat Bald. in *cap.* 1. *num.* 1. *vers. Si ergo feudum*, & ibi etiam Alvarot. *col.* 2. *de milit. vassal. qui arm. bell. depos.* & idem Bald. *hic n.* 19. Alex. *d. cons.* 10. *n.* 17. *lib.* 5. Capyc. *dec.* 10. *n.* 5. & 10. & quamvis Præpos. *in c.* 1. §. *Et quia col.* 13. *ante med. vers. Aut loquimur de iis, qui feud. dar. poss.* opinatus fuerit Monasterium etiam durante vita feudatarii non succedere in feudo, quod transit solum in hæredem sanguinis: tamen loquitur ex capite suo, & in prima opinione non est contradictor, ut dicunt Capyc. *d. dec.* 10. *num.* 6. & 10. & Clar in §. *Feudum*, *q.* 78. *vers. Quæ tamen opinio.*

108 In glos. prima, Quæro cum Innocentio, an Principis rescriptum, lex, vel statutum in læsionem juris alterius valeat, nec ne.

109 Pro solutione duo casus principales sunt distinguendi. Primus est, cum Princeps aufert jus alteri quæsitum, vel acquirendum de jure naturali, id est gentium, ut sunt dominia, obligationes, & hujusmodi, quæ non
110 dantur a jure civili, sicut dantur actiones, *l. Ex hoc jure, ff. De Justit. & jur. instit. de rerum divis.* §. *Feræ quoque bestiæ*; sed proveniunt a jure gentium, quod et-
111 iam dicitur jus naturale, quia naturali ratione inductum est, ut *instit. de rerum divis.* §. *Singulorum*, secundum Innoc. hic *n.* 3. *circa fin. v. De jure autem naturali*, & Compost. *n.* 3.

112 Et in hoc primo casu subdistingue: Nam aut Princeps auferendo jus alterius procedit sine justa causa, & hoc est certum; & concludendum est secundum Innocentium *n.* 2. hujusmodi rescriptum, aut legem, vel statutum non valere, ut *l. fin. C. Si contra jus, vel utilit. public.* Et concordant Compostell. *n.* 1. Host. *eod num. in verb. Ut si quis, v. Hoc enim*, Joan. Andr. *n.* 15. & 16. Felin. *n.* 27. & reliqui omnes. Et hanc dicit esse opinionem Canonistarum, & Legistarum, Abb. *hic n.* 11. *v. Si autem non subest causa*, per text. in Clement. *Pastoralis de re judicat.* ubi habetur, Imperatorem non posse
113 tollere ea, quæ sunt de jure naturali: & si non potest Imperator aliqui rem suam auferre, quia licet habeat jurisdictionem in universos, *l. de precario, ff. ad l. Rhod. de jact.* non tamen habet dominium rerum privatarum, quæ a principio fuerunt concessæ occupantibus, ut *inst. de rerum divis. Quasi per totum*, secundum Abbatem & Felin. *locis proxime citatis*, & constat ex dictis supra *n.* 51. Eandem conclusionem posuit Bart. *in proœmio Digestorum*, per text. *Quem dicit meliorem de mundo in leg. venditor*, §. *Si constat, ff. commun. prædiorum*, per quod dicit, nec Principem, nec Civitatem posse aliquem private dominio rei suæ sine causa. Et quamvis non desint contradictores, ut hic per Felin. *n.* 33. *v. Secundum*
114 *vero membrum*, tamen hæc opinio est communior, & rationabilior, ut dicit Raphael Fulgos. in *d. l. fin. C. Si contra jus*, & Felin. *loco proxime citato*. Et patet ex cumulat. per Anton. Gabr. *comm. concl. lib.* 3. *tit. de jur. quæsit. non toll. conclus.* 1. *n.* 1. & eam sequitur D. Thomas,
115 dicens, hujusmodi leges esse tyranicas in *quodlib.* 12. *art.* 24. *in fin.* Et hoc membrum declara septem modis; ut hic per Felin. *n.* 40. Et sicut non valet rescriptum, lex, vel statutum; ita nec consuetudo, secundum Innoc. *d. n.* 2. *v. Et sicut rescriptum*, Host. *n.* 40. & Jo. Andr. *num.* 16. *v. Et sicut non valet.*

116 Non obstat, quod rerum dominia videantur haberi per leges Imperatorum, *ut cap. Quo jure* 8. *dist.* Ergo legibus, & statutis possunt auferri. Quoniam ut respondet Compost. *hic n.* 6. *ad fin. vers. Sed videtur*, & Jo. Andr. *num.* 24. a jure gentium descendunt dominia, sed per leges Principum distinguuntur modi per quos dominia acquiruntur *ut ff. De acquir. rer. domin. per totum*, sequitur Ruin. *cons.* 21. *Visis omnibus n.* 3. *vol.* 1. & Felin. *hic n.* 49. *v. Secundus est*. An autem Papa sine causa pos-
117 sit auferre alicui officium, vel beneficium, examinavi latissime in *c. Consultationibus infra de Cler. ægrotant.* & plura in utranque partem congerit hic Felin. *n.* 40. *usq. ad n.* 45.

Aut Princeps auferendo jus alterius procedit ex ju- 118
sta causa, idque similiter est certum: & tenendum est rescriptum, legem, vel statutum valere, vel si quis sepulchrum, *ff. De religios. & sunt. funer. C. Pro quib. caus. serv. pro præmio libert. accipiant. per totum*, Innoc. *hic n.* 2. *in fin. versicul. In casibus tamen, & numer.* 3. Compost. *n.* 4. Host. *eod. n. v. Et hoc verum est*, Jo. Andr. *n.* 18. *v. Et hæc vera*, Abb. *n.* 11. Ideoque per præscriptionem a jure civili inductam privatur quis jure suo, *leg. Bene a Zenone, C. De quadrien. præsc.* & propter delictum bona confiscantur, *C. De bon. damn. per tot.* Item per legem humanam certo casu inducitur servitus, ut *in c. Ita quorundam de Judæis*, contra libertatem, quæ est de jure naturali, ut *c. Jus naturale* 1. *dist.*

Et justa causa auferendi jus quæsitum de jure gentium 119
est favor publicus, ut *l. Item si verberatum*, §. 1. *ff. De rei vendicat. l. Lucius, ff. De evict. & not. in l. Antiochensium, ff. de privileg. credit.* Abb. *d. n.* 11. *circa fin. vers. Sed causa existente*, & Felin. *n.* 27. *v. causa autem*, plene Anton. Gabriel. *commun. conclus. lib.* 3. *in tit. De jur. quæsit. non tollen. concl. n.* 1. adeo ut in hoc casu valeat rescriptum, etiam si in eo non fuerit derogatum regulæ *de non tollen. jus quæsitum*, Sayr. *super d. regula q.* 19. *& dec. penult. lib.* 2. & fuit multoties resolutum in Rota, ut dixi in *c. Ceterum n.* 32. *&* 49. *de rescr.* Et hoc secundum membrum, quod Princeps ex justa causa possit rem alterius auferre, declara notabiliter quatuor modis, ut hic per Felin. *a n.* 28. *usq. ad. n.* 32.

Aut denique dubium est, an justa causa subsit, necne 120
& tunc Cyn. & communiter Legistæ in *l. Rescripta, C. De precib. Imperat. offerend.* tenent præsumi pro Principe, quod fuerit motus ex justa causa. Et idem tenet gl. *fin. in l. Relegati, ff. De pœn.* dicens magnam, & justam causam esse Principis voluntatem, Butr. *hic n.* 22. *vers. Aut est dubium*, & Card. *in* 6. *q.* & Imol. *n.* 18. *v. Si autem esset dubium*; & pro ac opinione plurimos cumulat, eamque dicit esse magis communem Ant. Gabr. *commun. concl. lib.* 3. *d. tit. de jure quæsito non tollen. concl.* 3. *n.* 4. *&* 5.

Quinimo dicunt Doctores in Principe, qui suo re- 121
scripto aufert dominium de jure gentium quæsitum privato, usque adeo causam præsumi, ut contra hujusmodi præsumptionem contraria probatio non admittatur, Cyn. in *d. leg. Rescripta circa fin. Cod. De precib. Imper. offerend.* Butr. & Imol. *loc. cit.* Felin. *hic n.* 60. *v. Et adeo procedit*; sed hoc dictum, ut inquit Abb. *hic n.* 14. vi- 122
detur satis durum, & nullo jure aperte probatur, & in contrarium potest allegari text. in Clementin. *Pastoralis de re judicat.* & illud dictum reprobat Cravet *in cons.* 135. *Verba decreti n.* 42. *v. Imo isto casu*, ubi citat plu- 123
rimos, & in *princ. ejusdem n.* 42. concludit assertionem Principis super justa causa non esse probationem, sed tantum operari, ut transferatur onus probandi in adversarium, allegat Angel. *in cons.* 368. *Serenissimus Princeps Vinceslaus, n.* 2. Rom. *in cons.* 369. *circa primum n.* 37. Com. *in cons.* 32. *In hac consultatione n.* 9. *col.* 6. *vers. Et maxime cum Pontifex lib.* 1. alios citat Gab. *d. concl.* 3. *n.* 3.

Imo in Principe rescribente contra jus tertio quæsi- 124
situm de jure gentium absolute causa non præsumi tenuerunt Abb. *hic d. n.* 14. *v. Hoc dictum*, Dec. *n.* 27. & Felin *n.* 66. *vers. Ex quibus redditur dubia*, & alii plures apud Ant. Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 1.

Quia tamen in practica servaretur prima opinio, ut 125
dicit Abb. *loco citato* eam poteris limitare quatuor modis. Et primo eam limitabis, ut non procedat, quando Princeps rescribit contra jus quæsitum ex suo contractu; ad hoc *leg. Cæsar, ff. de publican. & vectigal. & c.* 1. *de probat.* ubi text. optimus. Quam limitationem posuit etiam idem Abbas in *cons.* 3. *Nitar. in præsenti in penult. col. in* 27. *q. lib.* & Bertrand. in *cons.* 15. *n.* 4. *vers. Secundo respondetur, & cons.* 233. *num.* 3. *vol.* 2. Gabr. *d. concl.* 3. *n.* 13. & ex hoc infert Abb. *dic n.* 15. ut
Princeps non possit suo vassallo sine causæ cognitione 126
feudum auferre, quia in feudo est quidam contractus, ex quo ultro citroque nascitur obligatio, ut in *capitul.* 127
De forma 22. *q.* 5. juncta glos. in *l. Liber homo, ff. De verb. obligat.* Item de natura feudi est, ut non auferatur,

nisi

niſi cauſa cognita, *ut in cap.* 1. *de natur. feud.* & in *cap.* 1. *de feud. ſine culpa non amitt. in uſib. feud.* & in hac ſpecie conſuluerunt Dec. *conſ.* 689. *viſo puncto*. Pariſ. *conſil.* 11. *Caſtrum iſtud*, *num.* 55. & 111. *lib.* 1. Socin. Jun. *conſil.* 94. *Conſilium*, *n.* 3. *vol.* 2. & paſſim alii.

128 Limitabis ſecundo, ut non procedat, ſi Princeps reſcribat contra conceſſionem ſuam etiam gratuitam, puta conferendum officium, vel beneficium a ſe prius alteri collatum: in tali enim reſcripto non præſumitur cauſa, ſed potius Princeps præſumitur circumventus, text. eſt in *capit. Cum olim*, *infra de re judic.* ubi ſi Papa conferat alicui beneficium unius, & dicta collatio repugnet ordinationi a ſe prius factæ in favorem alterius, ſecunda diſpoſitio irritatur, prima remanente, ea ratione, quia ipſam ſecundam feciſſe cenſetur tanquam circumventus in ea, quam prius fecerat, vel ex oblivione, vel facto ipſius collatarii. Et ita de hoc eſſe ibi caſum expreſſiſſimum dixit Roman. *conſil.* 298. *circa præmiſſam*, *num.* 1. *verſ. Secundo eadem concluſio*, quem ſequitur Ruin. *conſil.* 98. *Quia per privilegium*, *num.* 22. *volum.* 4. Decian. *conſil.* 588. *Viſo puncto*, *num.* 18. Socin. Jun. *dict. conſil.* 94. *num.* 3. *vol.* 2. & Ferret. *conſil.* 6. *Factum tale eſt*, *alias num.* 4. & hæc
129 præſumptio circumventionis eſt juris, & de jure, quæ contrariam probationem non admittit, ut ibi voluit ſingulariter Innoc. *in pricip.* cum quo concordant Honſtienſ. *num.* 5. Joan. Andr. *num.* 4. Bellam. *num.* 2. Cardin. *num.* 9. *verſ. Et dicit Innocen.* Alex. de Nævo *num.* 22. & Felin. *num.* 5. *col.* 5. *verſ. Amplia iſta*, & conſuluit eleganter Bald. in *conſ.* 327. *Pridie enim*, *num.* 4. *volum.* 1. Ruin. *ubi ſupra*, & concordant plures, quos citat Apoſtil. ad
130 Roman. *dict. conſ.* 298. *lit. B*, Porro in conceſſionibus Principum prima attenditur, nec per ſecundam primæ derogatur, ut conſuluit Rom. *dict. conſ.* 298. *per tot.* & alii, quos cumulat Anton. Gabr. *comm. concl. lib.* 3. *in tit. De jure quæſito non toll. conſ.* 7. *n.* 4. & 5.

131 Limitabis tertio, ut præſumatur pro Principe reſpectu ſubditorum duntaxat, non autem reſpectu aliorum, ut notabiliter voluit Innoc. in *capit. Inquiſitioni*, *num.* 4. *de ſentent. excommunic.* ubi quod ſi Papa mandat laico ſibi non ſubjecto in temporalibus, ut det alicui rem ſuam, talis non tenetur ei obedire, niſi appareat legitima cauſa ſic præcipiendi, cum non ſit ei temporaliter ſubjectus; & idem colligitur ex Clem. *Paſtoralis de re judic.* ubi ponderatur, quod Rex Siciliæ non ſuberat Imperio, & hanc limitationem approbat hic Abb. *num.* 15. *verſ. Item limito*, & Felin. *num.* 62. *in fin. verſ. Limita* 3. & idem Abb. in *cap.* 1. *num.* 4. *in fin. de cauſ. poſſ. & propriet.* Ruin. *conſil.* 91. *Quæritur*, *num.* 5. *vol.* 1. & *conſ.* 123. *Viſa facti ſent. num.* 23. *vol.* 3.

132 Limitabis quarto, niſi cauſa in reſcripto Principis expreſſa ſit frivola, ſeu irrationabilis. Tunc enim Princeps quamvis reſcribat ex certa ſcientia, motu proprio, & de plenitudine poteſtatis; tamen præſumitur circumventus, & tales literæ ſunt ipſo jure nullæ, & ita ſingulariter limitat Decian. in *conſil.* 576. *Pro reſolutione*, *num.* 10. Bolognett. *conſil.* 2. *num.* 45. Socin. ſen. *conſil.* 273..... *ante fin. volum.* 2. Ruin. *conſil.* 123..... *num.* 3. *volum.* 3. alias limitationes ad prædictam regulam ponit Anton. Gabr. *dicta concluſ.* 3. *De jure quæſit. non toll.* & latius an, & quando cauſa præſumatur in Principe reſcribente contra jus tertii, vide Præpoſitum in *capit. Venerabilem*, §. *Quod autem*, *col.* 1. *in* 3. *notab. & ſeqq. Qui filii ſint legit.*

133 Secundus caſus principalis eſt, quando reſcriptum, lex, vel ſtatutum lædit jus alterius in eo, quod ad eum pertinet de jure civili, prout ſunt actiones, quæ a jure civili ſunt proditæ, ut *leg.* 2. *ff. De origin. Juris*, & *leg. Ex hoc jure in fin. ff. de juſt. & jur.* & in hoc 2. caſu Innoc. *hic num.* 3. *verſ. Ubi vero reſcriptum*, Compoſtell. *num.* 5. Hoſtien *num.* 4. *verſ. Ubi vero*. Joan. Andr. *num.* 19. & Fe-
134 lin. *num.* 54. *in fin. verſ. Quarta concluſio*, diſtinguunt ſic: Aut reſcriptum, lex, vel ſtatutum perimit jus alterius omnino, vel denegat ex toto agendi poteſtatem: & non valet niſi adjiciatur clauſula, *non obſtante lege. &c.* arg. *leg. Si quis in princip. teſt. ff. De legat.* 3. & authent. *Hoc inter liberos*, *Cod. de teſtam.* arguendo a lege ad ultimam voluntatem, quæ ſimiliter lex dicitur, ut §. *Diſponat. auth. de nupt.* & melius ſecundum Hoſtien. *ubi ſupra*, probatur in *capit. Nonnulli infra de reſcript.* & in *capit. ultim. De Capell. monach.* & quod dictum eſt, niſi adjiciatur
135 clauſula *non obſtante*, *&c.* locum habet etiam quando
136 alias conſtat de expreſſa voluntate Principis, ſecundum Compoſtell. *dict. num.* 5. Hæc tamen non procedunt in literis Papæ contra jus tertii, quia non dicitur conſtare de illius voluntate per quaſcunque derogationes, niſi expreſſe fuerit derogatum regulæ de jure quæſito non toll. ut reſolvit Rota coram Card. Seraphin. *deciſ.* 1082. *num.* 6. 7. & 8. Quæ quidem derogatio requiritur in jure quomodolibet quæſito, & cujuſcunque ſit generis. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 1. *n.* 4. *de verb. ſignif.*

Verum tamen etſi reſcriptum, vel lex auferre poſſit a- 137
ctionem modis prædictis, ut eſt communis opinio, ſecundum Abb. *hic num.* 3. non tamen poteſt illam ſic auferre, quin raddat juſtitiam, quia id eſſet contra jus naturale. Et ita ex mente aliquorum declarant Innocent. *hic num.* 3. *verſ. Sed & tunc*, *ut quidam dicunt*, & Compoſtell. *num.* 6. *eod. verſ.* & tenent Joan. Andr. *num.* 21. Abb. *dict. num.* 13. & Felin. *num.* 55. Nam hoc caſu fit reditus ad primæ- 138
vum jus in quo non erant actiones, ſed manu regia adminiſtrabatur juſtitia, *dict. l.* 2. & ſic habes caſum, in quo ſine actione formali quis poteſt agere ex ſola obligatione juris, gentium, & ſecundum Abbat. & Felin. locis citatis, & ſequitur Alex. *conſil.* 1. *Ponderatis*, *num.* 31. *verſ. Non obſtat. lib.* 5.

Aut ex hujuſmodi reſcripto, lege, vel ſtatuto jus alte- 139
ri competens de jure civili non aufertur, ſed differtur, & tunc valent, ut *leg. Quoties*, *Cod. De precib. Imper. offerend.* Innocent. *dict. num.* 3. *poſt med. verſ. Si vero non auferatur jus*, Compoſtell. *num.* 6. *eod. verſ.* Hoſtienſ. *num.* 4. *verſ. Ubi vero reſcriptum*. Joann. Andr. *num.* 22. Abb. *num.* 12. & Felin. *num.* 47. dicentes Principem poſſe inferre modicam læſionem, puta dare dilationem debitori, ut non poſſit interim conveniri, *dict. leg. Quoties*, Idem tradit Alexand. *conſil.* 216. *Non arguendi*, *numer.* 15. *lib.* 2.

Ceterum indiſtincte jus mere civile tolli poteſt, ſi is, 140
qui habet Juriſdictionem ſuper eo jure, de hoc facit legem municipalem, ſecundum Innoc. *num.* 4. & Joann. Andr. *num.* 23.

Poſtremo addunt Innoc. *dict. num.* 4. *verſ. Jus autem na-* 141
turale. Compoſtell. *num.* 8. Joann. Andr. *num.* 25. & Felin. *num.* 26. quod etſi lex civilis non poſſit tollere in totum jus naturale; poteſt tamen illud diſtinguere, & adjuvare, eique addere, vel detrahere, ſicut lex civilis, vel Canonica diſtinguit illud Evangelii: *In ore duorum*, *vel trium ſtat omne verbum*, *capit. In omni infra de teſtibus*, ut non procedat in multis caſibus, in quibus plures requiruntur, ut *leg. fin. Cod. De teſtam. leg. Hac conſultiſſima*, *Cod. Qui teſtam. facer. poſſ. leg. Teſtium*, *Cod. De teſtib. c.* 1. & 2. 2. *quæſt.* 4. & hoc expreſſe dicit text. in *leg. Jus civile*, *ff. De juſt. & Jur.* ibi: *Cum aliquid addimus*, *vel detrahimus juri communi*, (id eſt naturali) ut ibi in gloſ. 1. Idque exemplo juris Prætorii, quod Prætores introduxerunt adjuvandi, vel ſupplendi vel corrigendi juris civilis, gratia ut *leg. Jus autem*, §. *fin. ff. eod.* & ibi plena gloſ. in *verb. Adiuvandi*. Et ita Innocen. & ſequaces videntur ſentire non modo jus naturale, id eſt gentium, ſed etiam jus divinum poſſe diſtingui, limitari, & declarari per leges civiles, ut hic per Felin. *num.* 2. Circa quod Cyn. & Legiſtæ multa dicunt in *leg. Reſcripta*, *Cod. De precib. Imper. offer.* & Bald. poſt gloſſ. in *leg. fin. Cod. Si contra jus*, *vel utilitat. publicam*. Et alii apud Felin. *hic num.* 2. & 16. & concludunt Principem poſſe limitare jus divinum in illis articulis, qui reperiuntur ab ipſo jure divino limitati; in aliis ſecus, niſi ſubſit juſta cauſa limitandi, & in dubio præſumi pro lege Principis. Sed Abbas *hic num.* 4. limitando dicta Legiſtarum dicit, Principem ſecularem poſſe ſtatuere interpretando jus divinum in rebus profanis, in quibus habet juriſdictionem, & dummodo ſubſit cauſa aperta; ſed in ſpiritualibus interpretationem pertinere ad Papam, ut eſt textus in *cap. Per venerabilem*, *in fin. Qui filii ſint legitimi*. Quod pluribus exornat Felin. *hic num.* 17. & *ſeqq.*

Ego vero exiſtimo hæc dicta non procedere per ea, quæ ſcripſi in *cap. Cum pridem a num.* 76. *uſque ad numer.* 84. *de pact.* ubi, latiſſime probavi, legem humanam ex quacunque cauſa non poſſe legi Divinæ quidquam detrahere, nec illam modificare, ſeu limitare, aut ſuper ea diſpenſare, ibi plene videas. Et ad authoritatem illam: *In ore duorum*, *vel trium ſtat omne verbum*. Quæ videtur diſtingui, & limitari per legem Canonicam, in *cap. Licet univerſis*, *infr. de teſtib.* & in *cap. Præſul*, 2. *q.* 4. Reſponde ut dixi, in *cap. Cum eſſes*, *num.* 144. & *n.* 149. *de teſtam.*

& in

& in *d. c. Licet universis*, *in 2. not.* Distinctio autem Cyn. & Legistarum est sine succo, quia ineptum est ut lex civilis limitet jus divinum in illis casibus, in quibus jus divinum seipsum limitat. Jam enim illa non est limitatio juris civilis, sed juris divini. Arg. *cap. Literis de rescript.* & *leg. Item eorum*, §. *Ci decuriones*, *ff. Quod cujusque universi. nomin.* Ubi vero jus divinum non limitat seipsum, lex civilis ex causa quantumvis gravi nequaquam potest illud limitare. Nam si id non potest Apostolicus, ut dixi in *dict. cap. Cum pridem*, *num. 76. & seqq.* longe minus id poterit Princeps secularis, *cap. Cum ad verum*, & *cap. Si Imperator*, *96. dist.*

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III.

CAPUT VIII.

CUm accessissent ad Apostolicam sedem Archid. Tullen. & G. Tullen. capituli procurator; Archid. proposuit memoratus, quod cum olim quidam Tullen. Canonici nostris auribus intimassent, quod primiceriatus in Tullen. Ecclesia tanto tempore vacavisset; quod ad manus nostras illius personatus esset donatio devoluta: & infra. Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quod de communi assensu Canonicorum Tullen. fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas esset ulterius in Ecclesia memorata: inter Canonicos ipsos primiceriatus proventibus, & possessionibus distributis: & infra. Propter quod evidenter apparet, quod primiceriatus ipse tanto tempore non vacaverit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum: & infra. Quocirca mandamus quatenus si vobis constiterit Tullen. Canonicos; ne ulterius in Tullensi Ecclesia primiceriatus esset officium, communiter statuisse, ac statutum ipsum auctoritate sedis Apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti Canonici contravenerint aliquem videlicet in primicerium eligendo,

SUMMARIUM.

1 *Dignitatis collatio devolvitur ad Papam, si omnes collatores habuerunt sex menses ad conferendum, & neglexerunt conferre.*

2 *Papa confert beneficia devoluta potestate speciali, non generali tantum, qua potest omnia beneficia conferre,*
Papa duobus modis conferre potest beneficia devoluta, ibid. vers. Porro.

3 *Dignitas, personatus, & officium an differant.*

4 *Nomen dignitatis non sufficit in rescripto ex stylo curiæ, sed requiritur nomen proprium, & cognomen.*

5 *Canonici non possunt supprimere aliquam dignitatem in Ecclesia, & illius redditus sibi applicare sine authoritate Papæ.*

6 *Præbendarum tenuitas est justa causa suppressionis dignitatis.*

7 *Episcopus cum consensu Capituli potest aliquot præbendas supprimere, & earum fructus reliquarum præbendarum distributionibus si sint tenues applicare ex Concilio Trid.*

8 *Non tamen ex Concilio potest supprimere dignitatem.*

9 *Collatio beneficii dicitur donatio.*

10 *Qualitas non potest esse sine suo subiecto.*

11 *Beneficium non vacat per obitum beneficiati, in tribus casibus, id est si sit suppressum, si præbendæ non sint distinctæ, & si sit de mensa.*
Literæ ad beneficium vacaturum, non extenduntur ad beneficium de mensa, ibid. vers. Tertius est.

12 *Statuentes possunt recedere a statuto edito contra jus, non obstante confirmatione Apostolica.*
Declaratur, n. 19.

13 *Capitulum generale an possit recedere a constitutionibus per Sedem Apostolicam confirmatis præscribentibus tempus faciendi decreta circa electionem Generalis in sede vacante, & nu. seq. usque in fin.*

14 *Actus contra prohibitionem legis est ipso jure nullus, quamvis lex non procedat ulterius irritando actum.*

15 *Nisi eadem, vel alia lex declaret actum valere, & num. 38.*

16 *Gesta contra constitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti non valent.*
Declaratur, n. 21. & 17.

17 *Constitutio Capituli generalis confirmata a Sede Apostolica cum clausula decreti a statuentibus revocari non potest, etiam quatenus concernit eorum favorem.*
Contrarium, n. 21.

18 *Clausula decreti quando opponitur videtur, data forma, cui renunciari non potest.*
Declaratur, n. 22.

19 *Statutum potest a statuentibus revocari, quatenus concernit eorum favorem non obstante confirmatione Superioris.*

20 *Et censetur revocasse per unicum actum capitulariter gestum contra statutum, aut saltem suspendisse pro illa vice.*

21 *Statutum potest revocari a statuentibus, quatenus concernit eorum favorem, etiamsi fuerit confirmatum cum decreto irritanti.*

22 *Formæ renunciari potest, quando privatam respicit utilitatem.*

23 *Præceptum respiciens utilitatem ejus cui præcipitur, consilium dicitur.*

24 *Prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus cui fit, habet vim exhortationis, & num. 38.*

25 *Privilegio sicut potest renunciari, ita & decreto irritanti tanquam accessorio.*

26 *Decretum oppositum in regressu, vel alia gratia non habet effectum nisi volente eo, in cujus favorem est appositum.*

27 *Decretum irritans in confirmatione constitutionum, quarum aliqua habent clausulam annullativam actus contrarii, & alia non, minime inducit nullitatem quoad omnia usque ad n. 34.*

28 *Confirmatio Pii IV. cum clausula decreti non operatur, ut omnia gesta contra Concilium Tridentin. sint nulla.*
Matrimonia contracta non præmissis denunciationibus valida sunt.

30 *Concilium Tridentinum ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id disertis verbis expressit.*

31 *Professio non est irrita ex eo, quod facta fuerit a puella ante explorationem voluntatis.*

32 *Electio Provincialis facta non prævio juramento de eligendo digniorem contra Constitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti, non est nulla.*

33 *Decretum irritans apponitur ad finem removendi obstacula impedientia executionem actus super quo decernitur.*

34 *Causa finali constitutionis cessante, cessat ipsa constitutio.*

35 *De-*

35 *Decretum irritans non impedit manutentionem, dum discutitur, an principalis dispositio locum habeat, nec ne.*

36 *Verba futuri temporis non imperative prolata non sunt dispositiva.*

37 *Actus contra legis præscriptum factus ab eo, qui prius jurisdictionem non habebat, est nullus; secus si habebat.*

38 *Intellectus* c. Ad Apostolicam, de Regul.

39 *Actus contra legem non habentem perpetuam causam prohibitionis non est irritus.*

40 *Actus contra statuti prohibitionem si fiat ab ipsismet statuentibus valet.*

Cum accessissent. Dignitas sublata de Ecclesia per statutum Capituli a Papa confirmatum ulterius non censetur vacare, nisi postea per contrarium actum statutum illud fuerit revocatum. Hoc dicit. Dividitur in tres partes secundum Host. & Joan. Andr. In prima ponitur allegatio pro Primicerio. In secunda allegatio contra eum pro Capitulo. In tertia diffinitivæ commissio. Secunda ibi, *Fuit insuper*. Tertia ibi, *Quocirca*.

1 Nota primo ibi, *tanto tempore vacavisset, &c.* dignitatem posse tandiu vacare, ut ejus collatio ad Sedem Apostolicam devolvatur. Quod contingit quando superiores omnes ordinarii collatoris una cum ipso collatore habuerunt sex menses ad conferendum; & ne-
2 glexerunt conferre. Ultimo enim collatio devolvitur ad Papam juxta terminos decreti Lateranen. Concilii, de quo in *c. 2. infra, de conces. præben.* Et tunc Papa confert ex potestate propria, & speciali, non ex generali tantum, qua potest omnia beneficia conferre, *c. 2. de præben. in 6.* & Clem. 1. *in fin. ut. lite pend.* & tradit Sarnen. *in proœm. regul. Canc. q. 2. n. 7. vers. Considerata persona ipsius Papæ*, & plenius in *regul. de jur. q. non tollen. q. 1. n. 7.* Quint. Mandos. in *reg. 2. q. 2. n. 2.* Porro beneficia devoluta duobus modis Papa conferre potest. Primo posteaquam ad eum sunt devoluta omnibus inferioribus in statutis temporibus ad conferendum negligentibus. Deinde quando beneficia sunt tantum devoluta ad aliquem superiorem ordinatii collatoris, utpote si ob negligentiam Abbatis, vel Capituli devoluta sit collatio ad Episcopum, vel ob negligentiam Episcopi ad Metropolitanum, ad præscriptum *d. c. 2. de præb. in 6.* Papa enim concurrere potest cum Episcopo, vel Metropolitano; atque ita semper conferre potest vel ratione devolutionis ad ipsum, vel ratione concursus, ut declarat Rebuff. *super. concord. in tit. De collat. §. Si quis vero, in ver. Devolutio*, & Mandos. *in reg. de Ann. q. ult. n. 6.*

3 Secundo nota dignitatem, personatum, & officium esse synonyma, seu idem importantia; nam in hac decretali Primiceriatus quandoque appellatur dignitas, quandoque personatus, & quandoque officium. Quod tamen verum est large sumpto vocabulo; sed in strictiori significatione differunt, ut plene notat Jo. Andr. post Archid. in *cap. 1. de consuet. lib. 6.* & in *cap. De multa infr. de præbend.* Butr. *hic num. 4.* Imol. *num. 1.* & Abb. *in princ.* & scripsi in *cap. Ad hac infra, de præb.* ubi plene videas.

4 Tertio nota ibi, *Archidiaconus Tullensis*, ad certitudinem personæ sufficere in rescripto exprimere nomen dignitatis, quod tamen hodie non servatur, quia ex stylo Curiæ apponitur nomen integrum, & cognomen ad evitandam æquivocationis fallaciam: ut dicunt hic Hostiens. Jo. Andr. Butr. Card. & Imol. & notat in *c. fin. infr. de rescrip.* Nam & in legibus crimen falsi committitur, si nomina prudentum per specialia signa, non per consequentiam literarum exprimantur, *l. 1. circa fin. §. Ne autem per scripturam, C. De veter. jur. enucl.*

5 Quarto nota ibi, *ac statutum ipsum authoritate Sedis Apostolicæ fuisse postmodum confirmatum*, Canonicos non posse supprimere in Ecclesia aliquam dignitatem, & illius redditus sibi applicare sine Papæ authoritate: hic enim fundatur validitas statuti in confirmatione Apostolica. Unde sine illa statutum non valet, etiam si fiat de Episcopi consensu, ut post multa concludit hic glos. in *ver. confirmatum*. Card. *n. 1.* & alii communiter.

6 Quinto nota ibi, *inter Canonicos ipsos Primiceriatus proventibus, & possessionibus distributis*, legitimam causam esse supprimendi aliquam dignitatem in Ecclesia, ut redditus convertantur in utilitatem Canonicorum, quibus proprii redditus non sufficiunt, ut hic per Abb. *in 4. notab.* Causa tamen hujusmodi non esset sufficiens ad dignitatem supprimendam, nisi etiam concurreret authoritas Sedis Apostolicæ, ut dictum est in præced. notab. licet secus sit in suppressione Canonicatus, ut est casus in *cap. Ex parte*, ibi, *Licet redditus non sint diminuti, infr. eod.*

Porro in *c. 15. sess. 24.* Concil. Trid. statutum est, ut in 7
Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ, simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiant, liceat Episcopis cum consensu Capituli vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia iis unire, vel si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressis eas ad pauciorem numerum reducere, & illarum fructum, & proventus reliquarum præbendarum distributionibus applicare. Verum circa hoc decretum cum Capitulum, & Canonici Ecclesiæ Elnen. qui obtinuerunt ab Ordinario uniri Præcentoriam ejusdem Ecclesiæ, quæ inibi dignitas existit eidem Capitulo ob præbendarum tenuitatem, dubitassent an ea valida esset, ex *d. c. 15.* Sac. Congregatio Concilii censuit vigore *c. 15. sess. 24.* non potuisse uniri dignitatem. Quamobrem cum casus suppressionis di- 8
gnitatis sit omissus a Concilio, salva manet juris communis prohibitio; nam quod non mutatur, cur stare prohibetur? *l. Sancimus, C. De testam. l. Præcipimus, in fin. C. De appellat.* Hostien. in *c. Ad Apostolicam, num. 2. de regul.* An autem Capitulum possit numerum Canonicorum augere, dixi in *c. Dilecto, inf. de præb.*

Sexto nota ibi, *personatus esset donatio devoluta*: 9
Collationem beneficii dici donationem, ut hic, & in *c. Postulastis, infra, de conces. præb.* est enim quædam liberalitas, *c. Relatum, infr. de præb. c. fin. de off. Vicar. lib. 6.* quod est verum respectu ejus, cui confertur; non enim tenetur collator magis ei, quam alteri conferre. Unde illi conferendo gratiam facit; sed non dicitur libetaliter in dando simpliciter, quia absolute tenetur conferre, ut infra. *Ut eccles. benef. in rubro & nigro.* Et in necessitatibus non est liberalitas, *l. Rem legatam, ff. De adimen. legat.* & declarat glos. in *d. cap. Relatum, in ver. Liberalitas*, Cardin. Imol. & Abbat. *hic*.

Septimo nota casum, in quo per mortem beneficiati non vacat beneficium, quando scilicet beneficium est suppressum ut hic. Alius casus est in Ecclesia non numerata, vel ubi præbendæ non sunt distinctæ, *c. Dilecto, de præb.* & *c. Ex parte, de conces. præb.* Tertius quando beneficium est de mensa, glos. in *Clem. 1. in ver. Non vacet, de excess. Prælat.* consolidatur enim mensæ mortuo clerico ad instar ususfructus, *c. Cum constet, de pignor*, Unde Imol. in *cap. Abbatem, in 2. col. infr. de rescript.* relatus hic a Felin *n. 2.* tenet contra Jo. Andr. & Autr. Literas super beneficio vacaturo non extendi ad beneficia de mensa. Et hos tres casus recensent Butr. *num. 8.* Card. *num. 2.* Anchar. *in princ.* Imol. *n. 3.* & Felin. *eod. n.*

Octavo nota ibi, *Primiceriatus ipse tanto tempore non vacaverit*, extincta dignitate esse impossibilem illius vacationem, quia non entis nullæ sunt qualitates, *l. Divus, ff. De milit. testam. lib. 2. ff. De usufruct. ear. rer.* Oldrad. *cons. 203. Factum tale est, vers. Ad secundam quæstionem.* Et ubi deficit subjectum, deficit prædicatum, quia impossibile est prædicari de non ente, ut dicit Angel. *consil. 390. Charissime frater, num. 1.* Nec accidentia esse possunt sine subjecto, *c. Baptizari, in fin. 5. dist. l. 1. C. De condit. ob turp. cau. l. Ejus qui in Provincia, ad fin. ff. Si cert. petat.* Bald. in *l. Omnium, col. 2. vers. Nam impossibile est intelligere accidentia, C. De testamen.* Roman. *cons. 91. Visis nam. 8.* Plura similia congerit Philipp. Prob. ad Joan. Monach. *in cap. 1. num. 35. & seqq. de confess. lib. 6.* 10

Ultimo nota in vers. *Nisi postea dicti Canonici contravenerint.* Canonicos quamvis non possint contra jus statuere, tamen posse tollere statutum contra jus ab ipsis editum, etiam authoritate Apostolica confirmatum; nam hic Canonici statuerunt, ut dignitas Primiceriatus non esset amplius in Ecclesia, quod est contra jus, ut dictum est supra *in 4. notab.* & statutum fuerat a Papa confirma-

Ermatum. Et tamen si contraveniant facto ipso aliquem in Primicerium eligendo, dignitas extincta reviviscit. Et ita hanc conclusionem firmat Bart. in *lib. Omnes populi*, 13. *col. vers. Juxta prædicta quæro, ff. De just. & jur.* & alii hic copiose relati a Felin *num.* 3. Verum hoc impugnat Dec. *hic num.* 18. Si confirmatio fuit necessaria; quia tunc statutum dicitur absolute superioris quod ab inferiore tolli non potest ex defectu potesta-
12 tis, ut hic per eum. *Sed* in contrarium stat litera hujus Decretalis. Nam hic statutum de suppressione dignitatis fuit editum contra jus, & sic confirmatio Apostolica fuit necessaria, & tamen Canonici possunt contravenire. Abb. sic distinguit, conciliando opiniones *num.* 2. Aut statutum concernit principaliter favorem statuentium, & procedit opinio Bartoli. Aut concernit favorem aliorum, vel bonum publicum; & tunc procedit opinio contraria, & sequitur Felin. *num.* 4. *vers. Prima declaratio*. Sed tu adverte, quia etsi DD. videatur hic fundare validitatem revocationis statuti confirmati in eo, quod per illam fiat reditus ad jus commune; tamen stante supradicta distinctione Abbatis, non est jus in hoc. Nam si statutum editum fuerit ob favorem aliorum, vel ob publicam causam, revocari non poterit a statuentibus, licet per revocationem fiat reditus ad jus commune; imo hoc procedit, etiamsi statutum non fuerit confirmatum per superiorem secundum Innocentium communiter receptum in *c. Cum olim, il* 2. *num.* 7. *vers. Imo plus dicimus*, alias est in *c. Accedentibus, de privil.* Exemplum in decreto edito per Capitulum generale ex causa publicæ quietis, ut Generalis Ordinis eligi non possit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædecessor. Quanquam enim per revocationem hujus decreti fiat reditus ad jus commune, secundum quod electio generalis tam activa, quam passiva libere spectat ad universam Congregationem, ut decidit Rota *decis.* 65. *num.* 5. *part.* 1. *in recent.* tamen durante causa illa quietis publicæ, decretum ab eodem Capitulo generali revocari non potest, ut scripsi in ea-
13 dem decretali, *Cum dilectus, a num.* 9. *usque in fin.* Sin autem statutum concernat tantumodo favorem ipsorummet statuentium, poterit ab ipsis revocati, licet per revocationem non fiat reditus ad jus commune, non obstante confirmatione Apostolica etiam facta cum decreto irritanti, ut plene dicam in quæstione seq. præsertim n. 19. & 21.

Posita constitutione Congregationis Somaschæ cum reliquis constitutionibus ejusdem Congregationis ex certa scientia, & cum decreto iritanti per Sedem Apostolicam confirmata tenoris infrascripti, videlicet: Priusquam ad Præpositum Generalem eligendum deveniant Patres Electores, si quid statuendum erit, ad ipsius, vel majorum officialium personas, jura, modum procedendi, & ad electionem attinens, hic erit locus.

Item, posito decreto post electionem Præpositi Generalis in Capitulo generali proposito, & suffragiis Patrum obtento, quo determinatum est pro publica quiete, ut posteaquam Præpositi Generales Congregationis sui triennalis regiminis tempus expleverint, successor immediate eligi non possit ex eadem natione, seu statu, sed ex alio.

QUÆRITUR, An decretum, ut præfertur, editum sit validum, & in proximo Generali capitulo observandum, nec ne?

Ex duplici capite videtur hoc decretum posse impugnari. Primum ex eo, quod propositum & obtentum fuerit ante electionem Præpositi Generalis contra præscriptum dictæ constitutionis. Secundum ex eo, quod restringat libertatem electionis contra dispositionem sacrorum Canonum.

14 Quoad primum caput contra validitatem Decreti facit, primo, quod actus gestus contra prohibitionem legis est ipso jure nullus, licet lex ulterius non procedat irritando actum, *l. Non dubium*, ubi id not. Bart. Bald. & Legistæ, *C. De legib. c. Ne nimia, de relig. domib. c. un. in princ. eod. tit. lib.* 6. *c. Quæ contra jus, de regul. jur. eod. lib.* glos. in *c. vides, in ver. Disolvi*, 10. *dist.* Canonistæ in *c. Ad Apostolicam, infra, de regul.* Sufficit enim legislatorem tantum prohibuisse ad hoc, ut ea quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta non solum inutilia, sed pro infectis habeantur, ut legitur in *d. l. Non dubium, quæ est canonizata, in c. Imperiali*, 25. *q.* 2.

Neque obstat text. in *d. c. Ad Apostolicam*, ubi valet professio facta infra annum in Ordinibus non Mendicatium contra legis prohibitionem; Siquidem hoc procedit ibi, *quia Decretalis procedit ulterius, declarando actum valere*. Secus autem est, si Canon simpliciter prohibeat, quia tunc ex vi solius prohibitionis actus redditur nullus. Et ita ad illum textum, & ad *c. Nos novimus*, 17. *quæst.* 2. & *c. Si vir*, 27. *dist.* post Goffred. respondent ibi Jo. Andr. *n.* 3. Cardin. *n.* 8. *vers. Septimo oppono*, & Henric. *circa med. vers. Super eo*. Et cum hoc intellectu transeunt ibi communiter DD. ut Abbas testatur *n.* 11. 15

Ergo cum decretum, de quo agitur, propositum fuerit a Capitulo Generali, & Patrum suffragiis firmatum post electionem Generalis contra præscriptum constitutionis initio propositæ, videtur ipso jure nullum, licet constitutio ulterius non procedat ad irritationem actus.

Deinde quatenus constitutio ex vi solius prohibitionis non importaret nullitatem actus; tamen cum postea 16
fuerit confirmata una cum ceteris constitutionibus Congregationis a Sede Apostolica cum insertione tenoris, & cum clausula decreti irritantis, actus in contrarium gestus non tenet, *cap. Si soli, vers. Nisi nos in gratia tibi facta decrevissemus, irritum, & inane, de concess. præb. lib.* 6. *cum concord.*

Quod adeo verum est, ut constitutio propter clau- 17
sulam decreti in confirmatione appositam a statuentibus revocari non possit, etiam quatenus concernit favorem statuentium, text. est notab. in *c. Dilecto, de præb.* in illis verbis: *Nisi forte statutum aliquod obviaret, cui Sedis Apostolicæ confirmatio accessisset, hujusmodi clausula prohibitionis adjecta, ut si quidquam contra id fieret, non valeret*. Et ibi notat glos. *in ver. Hujusmodi clausula*, dicens verius esset, ut non obstet statuentibus confirmatio Papæ, cum eorum favore facta sit, quin possint contravenire si velint, nisi clausula hujusmodi sit apposita, *decernimus irritum, & inane*. Sequitur ibi Abb. *col.* 3. *n.* 14. *vers. Nota glossam*, juncto text. in *l. Jus publicum in fin. ff. De pact.*

Quod eadem habet rationem, quia quando clausula 18
decreti apponitur, videtur data forma, secundum Bald. in *l.* 1. *nu.* 2. *ff. De liber. & posth.* Formæ autem renunciari non potest, ut notat Bart. in *l. De his, de transact.* Albert. Brun. in *tract. de forma, fol.* 33. *col.* 1. Et propterea ubi tale decretum apponitur, consensus partium nihil operatur, ut per gloss. in *c. Statutum, in princ. in ver. Committatur, de reser. in* 6.

Verum his non obstantibus, verius videtur suprascriptum decretum ex hoc capite propositionis post 19
electionem Præpositi Generalis infirmari non posse; nam cum constitutio capituli præscribens locum, seu tempus propositionibus faciendis in sede vacante, edita fuerit in favorem vocalium, ne scilicet authoritas Generalis electi impedimento esset illorum libertati, licuit eisdem vocalibus capitulariter ab ea resilire, non obstante confirmatione Apostolica. Nam regula est, quod statuentes recedere possunt a statuto confirmato per Superiorem absque alia licentia Superioris, qui confirmavit, quatenus statutum concernit eorum favorem. Textus est in *l. Omnium, C. De testam.* ubi testamentum confirmatum a Principe revocari potest. Et in terminis statuti capitularis casus est hic, per quem text. ita tenet gloss. in *d. c. Dilecto, in ver. Hujusmodi clausula, de præb.* Abb. *num.* 10. *vers. Et ex contrario*, Bart. in *l. Omnes populi, col.* 13. *vers. Juxta prædicta quæro, ff. De just. & jur.*

Ratio est, quia licet statuentibus favori suo renunciare, *c. Ad Apostolicam, de Regular.* gloss. in *Clem.* 1. *in vers. inhibentes, vers. Item cum hæc principaliter, de Jurepatr.* Nec requiritur ut expresse renunciaverint; imo 20
per unicum actum capitulariter gestum contra constitutionem, censetur illam sustulisse, ut probat hæc litera in *fin. in ver. Contravenerint*, & fuit opinio Tancredi, quam glossa hic dicit esse veriorem; & sequitur Oldrad. *cons.* 259. *Impugnatur electio, col.* 1. *num.* 1. *vers. Secundo, quia illud statutum*. Aut saltem pro illa vice censetur constitutioni renunciasse, aut illam suspendisse, secundum opinionem Decii *hic num.* 26. *vers. Ultimo nota*.

Hæc autem regula quod statuentes possint ad sui præ- 21
judi-

judicium recedere a statuto confirmato, procedit etiamsi in confirmatione adsit clausula decreti irritantis, quod probatur.

22 Primo, quia etsi talis clausula videatur formam, seu præceptum continere; nihilominus etiam formæ renunciari potest, quando privatam respicit utilitatem, *cap. fin.* §. *His autem*, ubi Abb. in 2. *not. de offic. delegat.* & notat Bart. in *leg. Filio præterito*, *ff. De injust. nupt.* & sufficit
23 tacita renunciatio secundum Abb. ubi supra, ac similiter præceptum, quod respicit utilitatem ejus cui præcipitur, in effectu consilium dicitur, *leg. Cum Pater*, §. *Mando*, ubi glos. *in ver. consilii*, *ff. De l.* 2. *& l.* 2. §. *fin. ff. Mand.* Decian. *hic num.* 22. Quemadmodum & prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus, cui fit, habet vim exhortationis *cap. Denique*, §. *Hæc etsi legibus*, 4. *dist.* per quem textum ita scripsit Abb. in *cap. Ad Apostolicam*, *n.* 11. *vers.* 2. *Solve de regul.*

24 Neque obstat text. in *dict. cap. Dilecto*, *de præb.* quia ibi agitur de favore Ecclesiæ, & non simpliciter de favore statuentium. Unde non mirum si statutum revocari non possit, ut bene observat Decian. *hic num.* 24. adjiciens eodem modo procedere gloss. in *dict. cap. Statutum*, quia ibi agitur de favore mixto, cui merito renunciari non potest, ut notant DD. ibi post Joann. de Imol. Secus quando solum tractatur de favore statuentium, ut ex predictis patet.

25 Unde hanc sententiam tuetur hic Decian. *num.* 22. & eam dicit magis juridicam Rota apud Card. Crescen. *decis.* 79. *alias* 3. *sub tit. De privil. & decis.* 1. *sub tit. De præter.* quæ incipit: *Est privilegium*. Quia sicut privilegio quis potest renunciare, ita & decreto irritanti tanquam accessorio, Aretin. in *leg. Duobus*, §. *Etiam col.* 2. *vers. Bald. tamen*, *de vulg. & pupil.* Expressius Cardin. *in Clem.* 1. *n.* 18. *quæst. de elect.* Eandem opinionem tenet Cassad.
26 *decis.* 2. *de decret.* & Sarnen. *in reg. de trienn. q.* 49. *n.* 11. ubi ait: decretum appositum in regressu, vel alia quacunque gratia non habere effectum nisi volente eo, in cujus favorem est appositum per text. in *cap.* 1. *De concess. præb. in* 6. *cum concord.*

27 Secundo principaliter quando actus confirmatus alicubi habet clausulam annullativam actus contrarii, & alicubi non, ut in casu nostro, in quo constitutio, de qua agitur, non habet prædictam clausulam, sicuti habent plures aliæ constitutiones hujus Congregationis, tunc decretum irritans appositum in confirmatione non inducit nullitatem quoad omnia, sed regulatur, & modificatur secundum naturam actus confirmati, *cap. Quia cunctis*, *de concess. præb. lib.* 6. Gemin. *cons.* 143. *Ex narratis*, *num.* 1. *vers. Decretum enim*. Put. *decis.* 1. *num.* 3. *lib.* 1. Cardin. Seraphin. *decis.* 341. *numer.* 4. post Cassad. & Sarnen.
28 *loc. citat.* Quod clare ostenditur exemplo Bullæ confirmationis Concilii Tridentinii a Pio IV. editæ, quæ incipit, *Benedictus Deus:* in ea enim appositum est decretum irritans, & tamen certissimum est hoc decretum non importare nullitatem omnium, & singulorum, quæ fiant contra dispositionem Concilii, alioquin sequerentur plurima
29 absurda. Et in specie matrimonia contracta non præmissis denunciationibus nulla essent, cum id prohibeantur fieri in *cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. matrim.* Item professiones emissæ a puellis ante explorationem voluntatis essent invalidæ, cum ante hujusmodi explorationem emitti
30 prohibeantur in *capit.* 17. *sess.* 25. *de regul.* Et tamen contrarium, in utroque casu sæpius declaravit Sac. Congregat. Quandoquidem Concilium ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id disertis verbis expressit, ut fecit in matrimoniis clandestinis in *dict. cap.* 1. & in professione emissa infra annum probationis, aut ante annum ætatis 16. in *cap.* 15. *sess.* 25. *De regul.* Item in electionibus Regularium, quæ non fiunt per vota secreta in *cap.* 6. *ejusdem sessionis*, & sæpe alibi. Unde ubi hanc pœnam nullitatis non apposuit, censetur noluisse actum esse irritum *cap.* 2. *vers. Unde si circa translationem*, *de transl. Episc.* Oldrad. *consil.* 266. *Quod autem*, *num.* 10. & consequenter decretum irritans in confirmatione Bullæ Pii IV. appositum non debet hanc nullitatem indistincte inducere, sed potius regulari secundum naturam actus confirmati. Alioquin non confirmaret, sed potius inverteret verba, & mentem Concilii.

31 Et ponderandum est in præsentia dictum *cap.* 17. *sess.* 25. *De regul.* præscribens tempus professionibus emittendis post explorationem voluntatis fuisse editum in favorem libertatis Virginum Deo dicandarum, ut ibi dicitur in princip. Quemadmodum, & præsens Constitutio præscribens tempus propositionibus faciendis ante electionem Generalis, edita fuit in favorem liberratis electorum; Ergo sicut professio emissa contra dispositionem Concilii eo casu ex sententia Sac. Congregationis non redditur irrita in vim decreti irritantis positi in Bulla Confirmationis Concilii: ita nec propositio decreti de quo agitur, facta contra antedictam Constitutionem debet reddi irrita ex decreto irritanti appositio in literis confirmationis constitutionum hujus Congregationis.

Et ex prædicta consideratione Bullæ Pii IV. cum nuper 32
dubitatum esset in Sac. Congregatione Regularium de validitate electionis Provincialis Mediolanen. ordinis Minorum Conventualium celebratæ, non prævio juramento de eligiendo digniore contra prohibitionem constitutionis Ordinis; & opponeretur quod esset nulla propter decretum irritans appositum in Bulla confirmationis constitutionum ejusdem ordinis, Sac. Congregatio hoc non obstante resolvit pro validitate electionis, cum constitutio illa de juramento præstando non haberet in specie clausulam annullativam actus contrarii.

Et confirmatur, quia etiam in constitutionibus hujus Congregationis plurima reperiuntur præcepta, & ordinationes, ex quorum transgressione valde absurdum esset, ut electiones essent invalidæ. Nam pag. 22. mandatur ut Cancellarius ante singulorum officialium electionem ea legat, quæ in constitutionibus de ipsis atque ipsorum officiis decreta sunt, item pag. 27 statuitur, ut dum calculi extrahuntur, a solis scrutatoribus videantur, non ab aliis electoribus. Et pag. 30. præscribitur forma juramenti a capitularibus præstandi ante electionem Præpositi Generalis, & tamen nemo assereret ex omissione alicujus ex prædictis solemnitatibus vitiari electionem propter clausulam decreti appositam in confirmatione constitutionum, & in omissione juramenti hoc jam declaravit S. Congregatio Regularium, ut supra proxime dictum est. Similiter pag. 22. cavetur ut quinque, aut sex pagellæ electoribus distribuantur. Item ut præses propriam schedulam duobus digitis sublatam in urnam immittat. Quid ergo si septem, aut octo pagellæ distribuantur electoribus? Quid si præses schedulam sublevet tribus digitis? nunquid propterea irritabitur electio? Patet igitur ex prædictis, & aliis, quæ in constitutionibus habentur, decretum irritans non posse referri ad singulas constituriones absque eo, quod mille absurditates sequantur. Unde generaliter dicendum est decretum irritans, siquidem adjiciatur alicui particulari ordinationi, vel prohibitioni tunc indistincte importare nullitatem actus in contrarium attentati juxta textum in *cap. Quia propter de elect.* & in *c. Si cui*, *eod. tit. lib.* 6. Si vero apponatur in clausulis executivis, ut fieri solet ex stylo, tunc referri debet ad judices, ut verba ipsa sonant: apponitur enim ad finem removendi obstacula impedientia executionem actus, super quod decernitur, *cap. Si eo tempore*, *de elect. lib.* 6. & notat Gemin. *consil.* 143. *Ex narratis*, *num.* 1. & ex eo tollitur jurisdictio aliter judicandi, ex notatis per Card. in *cap. Quia diligentia*, *in* 3. *quæst. de elect.* Seraph. *decis.* 351. *num.* 1. Rota *decis.* 174. *num.* 13. *par.* 7. *rec.* 33

Tertio, & ultimo, quod spectat ad præsentem quæstionem observandum est, constitutionem Congregationis initio propositam idcirco præscripsisse tempus propositionibus faciendis circa personas, jura, & electionem Præpositi Generalis, vel majorum officialium ante ipsorum electionem, ne iidem postea electi quoquomodo læderent, aut imminuerent liberratem capitularium. Hæc autem libertas non est consideranda respectu suffragiorum, quia cum suffragia ferantur per calculos; ratio ipsa secreti satis tuetur libertatem capitularium adversus authoritatem superiorum, ut notat in *d. c. Quia propter*, *de elect.* & patet ex decreto *cap.* 6. *sess.* 25. *De Regul.* Concil. Trid. Sed considerari debet respectu propositionum in capitulo; quia Generalis electus, si aliquis articulus sibi displiceret, facile impedire posset, ne a vocalibus proponeretur. At hæc ratio omnino cessavit in decreto, de quo agitur; quia omnes, & singuli capitulares sede vacante ante electiones jurejurando se obstrinxerunt non impedire, quominus decretum hoc proponerentur in capitulo, casu quo aliquis eorum in Generalem eligeretur; ergo 34

cum

cum beneficio juramenti satis consultum fuerit libertati electorum, ut effectus ipse comprobavit, quia decretum fuit propositum, & obtentum post electionem Præpositi Generalis absque ullo ejus impedimento: utique cessante causa finali constitutionis cessavit constitutio, *capit. Etsi Christus*, & ibi gloss. in *vers. Cessante*, *de jurejur.*

35 Et ad summum remanet saltem dubium, an dispositio ejusdem constitutionis afficiat supradictum decretum. At quando est dubium an aliqua constitutio vindicent sibi locum in certo casu, necne, tunc clausula decreti irritantis non impedit, quin pendente articuli examinatione, res conservari debeat in eo statu, in quo reperitur. Ita Seraph. *decis.* 1471. *num.* 5. Nam decretum irritans est accessorium ad constitutionem, in qua est appositum, & ideo dum discutitur, an constitutio intret, decretum nihil operatur, Gemin. & Franc. in *capit. Pratenti*, *in princip. num.* 2. *de offic. legat. lib.* 6. Gabriel. in *tit. De clausulis*, *concluf.* 3. *num.* 85. Rot. *in Recent. decis.* 523. *num.* 3. *part.* 3. Et consequenter esto res dubia sit, quod negatur; tamen decretum irritans non debet impedire, quin vocales illius nationis, de qua fuit Generalis, remaneant in proximo capitulo in eo statu exclusionis ab electione passiva, in quo non reperiuntur, ex vi suprascripti decreti capitularis.

Nec prædictis obstant adducta in contrarium: ad primum enim quod actus factus contra prohibitionem legis sit ipso jure nullus.

36 Respondetur primo, constitutionem Congregationis hoc casu non prohibere, ne propositiones fiant post electionem Generalis, imo nec præcipere, ut an fiant antea: nullum enim verbum ibi legitur, quod prohibitionem, aut præceptum importet, sed simpliciter indicatur quod fieri expediat per illa verba, *hic erit locus*. Quæ cum non sint imperative prolata, sed futuri temporis, non sunt dispositiva. Alexand. *consil.* 190. *Plura num.* 31. *vers. Fortius dico*, *lib.* 6. & potius sonant in consilium, quod non est obligatorium, *l.* 2. §. *fin. ff. Mand.*

37 Respondetur secundo, actum gestum non servatis conditionibus, & modificationibus a lege præscriptis ita demum esse nullum, si eodem contextu lex tribuat potestatem, & præscribat conditiones; tunc enim recipitur potestas qualificata, seu modificata: & ideo actus non servatis modis præscriptis a lege redditur nullus ex defectu potestatis; secus vero si lex præscribat modum, vel conditiones observandas ab eo, qui prius potestatem, vel jurisdictionem habebat: quia tunc actus sustinetur in vim potestatis præexistentis, licet transgrediens sit puniendus. Hæc est notabilis theorica gloss. *in Clement.* 1. *in ver. Inhibentes*, *vers. Sed quæro*, *de jure patron.* quam sequitur Anchar. in *c. statutum*, §. *fin. vers. Adverte*, *de rescr. lib.* 6. Abb. in *cap. Ex parte*, *num.* 5. *inf. eod.* Roman. *conf.* 203. *Quod primum n.* 7. At Capitulum generale ante præscriptum modum in propositionibus observandum habebat potestatem faciendi decreta a jure communi, *cap. In singulis*, §. *Hujusmodi*, *& §. Si vero*, *de statut. monachor.* Ergo propositio ab ipso facta contra modum a constitutione præscriptum, & decretum inde secutum non vitiatur.

Respondetur tertio, etiam a lege prohibitoria posse 38
recedi per eum, in cujus favorem edita fuit. Et videtur de hoc textus clarus in *c. Ad Apostolicam*, *de Regul.* ubi prohibetur fieri professio infra annum; & tamen si fiat in Ordinibus non Mendicantium, tenet. Et redditur ratio, quia cum tempus probationis sit indultum in favorem conversi, & Monasterii per professionem infra annum emissam pariter & acceptam uterque renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductum. Et quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmiratem, ex quo contextu colligitur professionem emissam contra legis prohibitionem non ideo sustineri, quia textus procedat ulterius decernendo actum valere, ut habet communis intellectus, quem propterea merito reprobat ibi Abb. *n.* 11. *vers. Sed certe*; nam textus non procedit dispositive sustinendo professionem, sed loquitur declarative, quod patet ex eo, quia respondet ad consultationem, ut notatur in *c. Consultationis*, *de temp. ordin.* Item declarat professionem tenere ex ratione antiqua; Ergo etiam ante illam decretalem tenebat professio, ut per Abb. *ubi supra.*

Respondetur quarto, ubi legis prohibitio non ha- 39
bet perpetuam causam prohibitionis, actus in contrarium gestus non est nullus, ut notatur in *cap. Vides*, in gloss. *in ver. dissolvi* 10. *dist.* & in *capit. Tua*, *de sponf. duor.* Constitutio autem, de qua agitur, non habet hujusmodi causam prohibitionis perpetuam, quia propositiones possunt fieri aliquando, id est dum Sedes vacat, nec prohibentur fieri, nisi in tempore Sedis plenæ. Ita declarat Abb. in *dict. cap. Ad Apostolicam*, *n.* 11. *vers. Ideo solvo*. Ad idem est glos. quæ sic limitat regulam, *l. Non dubium*, *C. De legib. in d. Clem.* 1. *in ver. Inhibentes*, *de Jurepatron.*

Respondetur denique quidquid sit in lege superioris, 40
in quibus terminis loquuntur contraria, certe actus gestus contra prohibitionem statuti, ab ipsismet statuentibus non est nullus, quia licitum est conditoribus recedere a sua constitutione, quatenus concernit eorum favorem, non obstante confirmatione Apostolica juxta textum hic, & dictum est supra in principio primi fundamenti pro hac sententia, *vers. Nam regula est*, *n.* 19.

Ad secundum argumentum, quod scilicet decretum Capituli Generalis sit nullum propter decretum irritans appositum in confirmatione constitutionum Congregationis, abunde patet responsio ex dictis in superioribus fundamentis.

Secundum caput, videlicet, An hoc decretum possit impugnari ex eo, quod restringat libertatem electionis contra dispositionem sacrorum Canonum, plene examino in *cap. Cum dilectus*, *infr. de consuet. a num.* 10. *usque ad* 56.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III. Clugien. Episcopo.

CAPUT IX.

CUm M. Ferrarienſis: & infra. Dictus M. pro ſe ac quatuor ſocliſ ſuis propoſuit, quod Ferrarien. Canonici ut eo amplius ſuos redditus augmentarent, quo proventus Eccleſiæ (qui dividi conſueverant inter plures) in uſus cederent paucorum, quatuordecim præbendas tantum, præter id quod menſæ communiter deputarunt, in eadem Eccleſia contra antiquam conſuetudinem ſtatuerunt. Poſtmodum vero contra conſtitutionem ipſam voluntarie venientes, dictos quinque in Canonicos receperunt, nullis præbendis aſſignatis eiſdem. Et licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex ſuperexcreſcentibus redditibus providere. Verum exadverſo fuit propoſitum, quod quatuordecim præbendarum numero in Ferrarien. Eccleſia inſtituto, & Apoſtolicæ protectionis præſidio roborato: cum una in eadem Eccleſia præbenda vacaſſet, ad quorundam inſtantiam duos ad eam, & poſtmodum ad preces Epiſcopi dictum M. & quendam alium ſine præjudicio dictæ conſtitutionis in Canonicos receperunt: ita quod ipſi Canonici de canonica nihil perciperent; donec primi duo eſſent præbendas integre aſſecuti.

Cum

Cumque per Canonicorum induſtriam fuerit procuratum, ut ex poſſeſſionibus, quas Eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis redditus ſolverentur: ſuperexcreſcentes communi menſæ, quæ minus ſufficiens fuerat, deputaverunt: quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra capituli conſtitutionem in beneficium aſſignari: & infra. Mandamus quatenus cum in conſtitutione prædicta, & confirmatione Sedis Apoſtolicæ vel fuerit, vel eſſe debuerit, ſicut conſuevit, expreſſum, niſi in tantum excreſcerent Eccleſiæ facultates, quod pluribus poſſent ſufficere competenter: & iidem Canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis, ad vacaturas præbendas quatuor receperunt ultra numerum conſtitutum, antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus conſuetas, ſuperexcreſcente redditus prædictis Canonicis facias aſſignari: ita quod ſi ex eis pares potuerunt cum aliis ſortiri præbendas: quod ſuperfuerit, in communes Canonicorum uſus (ſicut prius ſtatuerunt) ſive aliter, prout melius videbitur, convertatur: revocatis in irritum quæcunquæ ac alterutra partium in præjudicium alterius poſt motam quæſtionem coram Epiſcopo Ferrarien. circa præbendas vel poſſeſſiones fuerint innovata.

SUMMARIUM.

1 *Canonicis ſupranumerariis capitum de fructibus ſuperexcreſcentibus providere tenetur, non obſtante conſtitutione de certo numero, & contra proteſtatione.*

2 *Præbendarum, & Canonicorum numerus determinatur ſecundum varias Eccleſiarum conſuetudines.*

3 *Fructus ſuperexcreſcentes debentur Canonicis ultra numerum receptis, quando præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed fit diviſio per certam menſuram fructuum.*

4 *Fructus induſtriales cedunt lucro præbendati, ubi præbendæ ſunt diſtinctæ, & n. 40.*

5 *Nomina propria in reſcriptis an, & quando exprimi poſſint abbreviate per primam literam.*

6 *Litis conſors admittitur ſine mandato ad agendum pro conſorte, ſicut conjunctus pro conjuncto, dummodo caveant de raro.*

Et quid in requirentibus ſpeciale mandatum, eumer. 10.

7 *Litis conſortium inducitur ex ſimultanea lite, & cauſa.*

8 *Canonicus pro Canonico non poteſt agere ſine mandato.*

9 *Amicus an admittatur pro amico in judicio.*

11 *Præbendas aliquot ſupprimendi legitima cauſa ut reliquorum redditus tenues augmententur.*

12 *Præbendæ ut poſſint ſupprimi ad augendos reliquarum redditus ex Concilio Trid. quinque conditiones requiruntur.*

13 *Capitulum ex cauſa publicæ utilitatis poteſt ſtatuta facere contra antiquam Eccleſiæ conſuetudinem, etiam non facta mentione conſuetndinis.*

14 *Et etiamſi conſuetudo foveret utilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritivum utilitatis privatæ.*

15 *Dummodo principaliter, & directe concernat utilitatem Eccleſiæ, & fiat de Epiſcopi conſenſu.*

16 *Præbenda non eſt de ſubſtantia Canonicatus.*

17 *Canonica poteſt eſſe actu ſine præbenda, ſed non ſine ſpe, & expectatione futuræ prebendæ.*

18 *Proteſtatio contra ſubſtantiam rei, ſuper qua interponitur, non relevat.*

19 *Proteſtatio contraria facto regulariter non prodeſt.*

Declaratur, n. 22.

20 *Proteſtationis materia quam ſit profunda, & periculoſa.*

21 *Proteſtatio contraria conſecutivis facti, ſeu dependentibus a facto, an, & quando valeat.*

22 *Et quid, ſi ſit contraria facto.*

23 *Et quid, ſi ſit declaratoria facti multipliciter intelligibilis.*

24 *Proteſtati relevat quando non eſt contraria facto, ſed tollit mentem a facto.*

25 *Canonica aliud eſt, aliud prebenda.*

26 *Canonica quid ſit.*

27 *Prebenda quid ſit.*

28 *Prebenda collata, cenſetur eo ipſo collatus etiam Canonicatus.*

29 *Canonicus prebendatus ſi aliud beneficium impetret, facta mentione de prebenda, & non de Canocatu, gratia non eſt ſubreptitia.*

30 *Et quid in caſu converſo.*

31 *Laicus quamvis non poſſit eſſe Canonicus, poteſt tamen eſſe prebendatus.*

32 *Secus ex ſtylo curiæ.*

33 *Simoniacum non eſt recipere aliquem in Canonicum eo pacto, ut de prebendis diſtinctis nihil percipiat.*

Secus ſi reciperetur cum pacto, ut nec de Canonia, nec de prebendis diſtinctis, nec de communibus proventibus aliquid haberet, & num. 35.

34 *Pactum juri conſonum ſimoniam non inducit, & n. 36.*

37 *Statutum excludens Canonicos ſupranumerarios a redditibus ſuperexcreſcentibus, quamvis ſit malum, non tamen eſt ſimoniacum.*

38 *Pactum initum inter eligentes non nocet electo.*

39 *Canonicis ſupranumerariis debentur redditus ſuperexcreſcentes, etiam ſi provenerint ex Canonicorum induſtria.*

40 *Quod procedit, ſi predia ſint communia, & redditus communiter augmententur.*

Secus ſi prebendæ ſit diſtinctæ, ibidem.

41 *Paludes meliorate cultorum cura non debent ſeparatim cenſeri.*

42 *Clauſulæ omiſſio reſcriptum non vitiat.*

43 *Statutum taxans numerum Canonicorum habet tacitam conditionem, niſi redditus Eccleſiæ augmententur, & n. ſeqq.*

Etiam ſi fuerit a Sede Apoſtolica confirmatum cum decreto irritanti, n. 46.

44 *Diſpoſitio quælibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.*

45 *Monialium numerus etiam in Monaſteriis exemptis ab Ordinario prefixus augeri poteſt, ſi redditus Monaſterii augmententur, & n. ſeqq.*

47 *Statutum, & confirmatio ſtatuti limitatur ad limites cauſe ſtatuti.*

48 *Numerus familiæ a capitulis generalibus, vel provincialibus prefinitus a Superioribus regularibus augeri non poteſt etiam pretextu augmenti redditnum abſque licentia Sac. Congregat. Concilii.*

49 *Canonicis ſupranumerariis non tenentur Canonici antiqui communicare ſuas prebendas, ſed tantum redditus ſuperexcreſcentes.*

50 *Numerus prebendarum an frangatur per receptionem Canonicorum ultra numerum, & per ſuperexcreſcentiam fructuum.*

51 *Canonicis ultra numerum receptis debentur fructus ſuperexcreſcentes uſque ad quantitatem valoris prebendarum antiquarum, & non ultra.*

52 *Et quid ſi fructus non ſufficiant niſi ad unam prebendam, & n. ſeqq.*

53 *Prebenda non eſt ita affecta Canonico noviter recepto, ut collatio alteri facta non teneat, & n. 62.*

54 *Attentata ante omnia ſunt revocanda, gravia tamen cauſæ cognitione.*

55 *Attentare eſt delictum.*

Attentata ſunt plene probanda, ibidem.

56 *Attentata turbida non ſunt revocanda, & poteſt Rota illa non attendere, quando cauſa fuit commiſſa ejus arbitrio.*

57 *Canonici an recipi poſſint cum expectatione futuræ prebendæ, & n. ſeqq. uſque in fin.*

58 *Quid ſi receptio fiat pure, & ſimpliciter, cum intentione*

ne tamen, ut receptus habeat prebendam cum primum vacaverit.

59 *Et quid, si primo recipiatur pure, & postea ex intervallo promittatur ei prebenda proxime vacatura.*

Et quid, si eodem tempore fiat receptio, & promissio sub diversa conceptione verborum, ea tamen intentione, ut statim sit Canonicus, sed prebendam non habeat nisi cum vacaverit, n. 64.

Et quid, si effectus utriusque conferatur in tempus vacaturæ, n. 67.

Et quid, si receptio, & promissio fiant sub unica verborum structura, n. 68.

60 *Expressio ejus quod de jure inest, quandoque est illicita.*

61 *Maxime si alio modo exprimatur, quam insit.*

62 *Canonicus receptus cum promissione vacaturæ prebendæ debet illam habere non ex vi promissionis, sed ex vi receptionis.*

65 *Canonici supranumerarii qualiter ab Episcopo creari possint ex sententia Sac. Congregationis Concilii.*

66 *Canonici ultra numerum recepti non possunt prebendam postea vacantem propria authoritate apprehendere, nisi eis conferatur, nec habent jus in re, sed jus ad rem.*

69 *Actus licet inspecta unitate conceptionis videatur unicus, tamen propter diversitatem effectuum censentur duo, & utilis ab inutilis non inficitur.*

1 CUm *M. Ferrarien sis.* Si Capitulum contra suam constitutionem de certo Canonicorum numero aliquos receperit ultra numerum, de superexcrescentibus redditibus illis providere tenetur. Hoc dicit secundum Joann. Andr. cui consentiunt Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. & Joann. de Anan. vel sic secundum Abbatem. Non obstante certo Canonicorum numero etiam per Papam confirmatio, providendum est receptis ultra numerum de superexcrescentibus fructibus, maxime si voluntarie per Canonicos fuerint recepti, vel aliter secundum Aretin. Protestatio contraria facto non relevat protestantem; & ideo si Capitulum contra suum statutum aliquos recipit in Canonicos, non obstante protestatione, de fructibus superexcrescentibus eis providere tenetur. Dividitur in tres partes principales secundum Hostien. & omnes. In prima ponitur allegatio pro Martino, & sociis receptis. In secunda ibi, *Verum* allegatio in contrarium pro Canonicis recipientibus. In tertia ibi, *mandamus*, diffinitionis commissio, & quælibet earundem partium subdividitur in alias tres, ut hic per Jo.
2 Andr. ad intelligentiam textus præmittendum est, in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis varias extare consuetudines circa distinctionem, & determinationem numeri prebendarum, & Canonicorum, ut in *cap. fin. de concess. preb. lib.* 6. Interdum enim se determinant in numero tam Canonicorum, quam prebendarum, interdum in neutro: interdum vero in altero tantum; semperque contingit Ecclesias variari altero de quatuor modis, quos hic late prosequitur Anton.
3 de Butr. *num.* 1. Et quidem in casu hujus Decretalis per statutum Capituli erat determinatus numerus prebendarum duntaxat, secundum unum intellectum, qui colligitur ex illis verbis textus, quatuordecim prebendas tantum statuerunt, vel erant determinatus numerus tam prebendarum, quam Canonicorum, secundum alium intellectum, qui magis congruit literæ ibi, contra constitutionem venientes alios quinque in Canonicos receperunt, Non enim venissent contra constitutionem recipiendo Canonicos ultra numerum, nisi Canonicorum numerus fuisset per constitutionem taxatus. Sed nihilominus prebendæ non erant hic distinctæ, sed unicuique ex Canonicis certa mensura, vel portio fructuum assignabatur. Et quia ultra illam mensuram redditus Ecclesiæ erant adaucti, in hujusmodi augmento consistebant redditus superexcrescentes, de quibus controvertebatur inter Canonicos antiquos, & noviter receptos. Alioquin si prebendæ fuissent realiter distinctæ ut beneficia separata, separateque instituta secundum ea, quæ habentur in *cap. Ex literis, de probat.* Redditus superexcrescentes cessissent lucro illius Canonici tantum, cujus erat illa prebenda, ut dicam infra in 9. notab. num. 40. Quod si prebendæ non essent distinctæ, & nihilominus non essent determinata certa mensura, seu portio fructuum, sed omnibus in communi redactis tot fierent prebendæ, quot redditus suppetunt; eo casu non esset dare fructus superexcrescentes, nec haberet locum iste textus, quamvis numerus Canonicorum, & prebendarum esset taxatus; exempli gratia, si in Ecclesia essent decem prebendæ & totidem Canonici, & in fine anni dividerentur communis acervus frumenti per decem portiones æqualiter, & cuilibet Canonico decima pars illius acervi assignaretur; quantumcunque ille acervus excrescerat, tamen semper unicuique Canonico contingeret decima pars pro sua prebenda, & nihil separatum discerni posset, quod superexcresceret. *Arg. l. fin.* & ibi bona glos. *in ver. exigi, Cod. De alluvion.* Ad hoc igitur ut dari possint hujusmodi redditus superexcrescentes, necesse est ut portio fructuum sit taxata, puta in viginti salmis frumenti pro quolibet Canonico, & ita erat in Ecclesia Ferrarien si, de qua agitur in hoc cap.

Nota primo ex principio textus, in rescriptis satis 5
esse exprimere primam literam nominis proprii, ut hic, & in *cap. P. & G. de off. deleg. & c. Cum I. & A. de sent. & re judic. cum simil.* secundum Barbat. & modernos hic. Sed an hoc sit verum, & an probetur jure, examinat plene Rip. *in 2. notab.* Ex stylo Curiæ nomina eorum, contra quos rescripta impetrantur, scribi possunt abbreviate per unam literam; sed nomina impetrantium debent scribi extense, & prima litera debet esse capitanea, & magna, ut notat Specul. in *tit. De rescript. præsent. §. Primo igitur, vers. Et quoniam ex forma, num.* 4. Archid. in *Summa*, 25. *quæst.* 2. *n.* 4. & Ripa *ubi supra*. Confert textus in *lib.* 2. *ante fin. C. De veter. jur. enucl.* ubi præcipitur ut nomina prudentum, qui leges composuerunt, per consequentiam literarum manifestentur, & sic cessat quæstio duodecima in lib. Jo. de Deo fundata super litera Apostolica, in qua ponebantur literæ pro nomine, secundum Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. loc. cit. litera P*, Nec obstat hic textus cum concord. quia fuit compilator operis, qui brevitatis studio resecavit antiquas decretales, ubi omnia erant extense scripta, & tantum apposuit primam literam, ut notat Jo. Andr. supr. *in proœm. in ver. Superfluis, n.* 32. & in *c. Nobis, n.* 2. *infr. de jure patron.* & Rip. *hic n.* 2.

Secundo nota ibi, *pro se, & sociis*, posse quem age- 6
re pro litis consortibus etiam sine mandato, prout hic notat glos. 1. Hostien. *n.* 1. Jo. Andr. *n.* 27. Cardin *in* 1. *notab.* Abb. *n.* 9. Decius *n.* 31. Ripa *n.* 53. & alii communiter. Et quamvis hoc non bene probetur hic, quia iste Martinus habebat mandatum a Canonicis, quorum erat procurator, secundum glos. *prealleg.* & Innoc. *hic in princ.* & patet in antiqua relata ab Anton. August. *in.* 3. *compilat. Decretal. lib.* 1. *hoc tit.* tamen est in se verum, & speciale in hoc casu; nam sicut conjuncta persona potest agere pro conjuncta sine mandato, præstando tamen cautionem quod Dominus habebit ratum, ut in *l. Sed & hæ, ff. De Procur.* & *in c. Nonnulli, in fin. infr. de rescript.* ita consors ejusdem litis admittitur ad agendum pro consorte sine mandato, dummodo tamen similiter caveat de rato, licet non admittatur nisi prius cum omnibus fuerit lis contestata, ut *l.* 2. *C. De consorc. ejusd. lit.* Et hujusmodi consortium contrahit ex communione causæ, & litis, ut notatur in *l. Si petitor, ff. De judic.* & per Butr. *hic n.* 22. *vers. Quia consortium inducitur ex simultanea lite, & causa*, & Abb. *n.* 9. 7

Regulariter vero qui non admittitur ad agendum no- 8
mine alterius sine mandato, unde iste Canonicus fuit admissus ad agendum pro Concanonico, vel quia, sicut prædixi, mandatum habebat, ut in antiqua, vel quia erat litis consors, alioquin contra, ut hic per glos. 1. Butr. *d. num.* 22. *vers. Ad primum*, & Jas. in *l. Exigendi, n.* 7. *vers. Ad idem facit textus, Cod. De procur.* adeo ut sine mandato nec amicus admittatur pro amico, quia jura, quæ dicunt conjunctam personam posse agere pro conjuncta, loquuntur de conjuncta sanguine, ut in *d. l. Sed & hæ, ff. De procur.* & in *d. c. Nonnulli*, ubi est casus, ut per Butr. *hic num.* 26. *vers. Hoc fallit in conjuncta*. Et quamvis in amico contrarium teneant Cyn. & Salyc. *in d. l. Exigendi*. Guilielm. de Cun. *in d. l. Sed & hæ*, & Bart.

Bart. in *l. Non solum*, §. *Qui alieno*, *ff. De procur.* Et hanc opinionem in puncto juris posse defendi in amico magno, & singulari, existimat Jas. in *d. l. Exigendi*, *n.* 4. *in* 4. *extens.* nihilominus eam reprobant Butr. loco proxime citato, Angel. in *d. l. Sed & hæ*, Gemin. in *c. Qui ad agendum*, *de procur. l.* 6. & alii plures, quos refert Jas. in *d. Exigendi*, *n.* 7. & videtur verior etiam in puncto juris. Secundum quia etiam in amico singulari non viget eadem ratio, quæ in sanguine conjuncto, quia amicitia dissolvi potest, sed jura sanguinis deleri non possunt, *l. Jus agnationis*, *ff. De pact.* Tum quia cum materia sit exorbitans, non debet trahi ad consequentiam, *c. Quæ a jure*, *de reg. jur. l.* 6. ut bene per Butr. *hic d. n.* 26. *vers. Hunc tamen puto.* Et hanc partem veriorem putat, & pluribus confirmat Ludovic. Roman. *in singul. suo* 560. *incip. Cynus*, & in *l. Si vero*, §. *De viro*, *in* 26. *fallen. ff. sol. matrimon.* ubi late probat hanc esse communem opinionem, & eum refert, & sequitur Felin. alios adducens *in c. Coram*, *n.* 2. *infr. de offi. deleg.*

10 Limita conclusionem superius firmatam in omnibus casibus, qui requirunt speciale mandatum. In his enim litis consors non admittitur ad agendum pro consorte, sicut nec conjunctus pro conjuncto, *l. Patri pro filio*, *& l. Illud*, §. 1. *ff. De minor.* Jas. *in d. l. Exigendi*, *in* 4. *fallen. n.* 9. *C. De procur.* Felin. dicens ita omnes tenere *in d. c. Nonnulli*, §. *Sunt & alii*, *n.* 16. *de rescript.* Et ita in litis consorte videtur firmare Abb. *hic n.* 10. Sed contrarium tenet Dec. *n.* 36. & Ripa *n.* 58. assignantes rationem differentiæ inter conjunctas personas, & litis consortes. Alias fallentias ad prædictam regulam prosequitur Ripa a *n.* 54. & ex ejus dictis collige novem esse necessaria ad hoc, ut litis consors possit agere pro consorte, ut hic per eum *n.* 59. *vers. Ex præmissis.*

11 Tertio nota ibi, *ut eo amplius suos redditus augmentarent*, unam causam legitimam supprimendi aliquot præbendas, easque ad pauciorem numerum redigendi, nempe ut augeantur redditus tenues reliquarum præbendarum; tot enim in Ecclesia sunt ponendi, quot ex illius redditibus possint congrue sustentari, *c.* 1. *de instit. & c.* 1. §. *Sane*, *de statu regul. l.* 6. Quanto autem inter pauciores Ecclesiæ dividuntur proventus, tanto majores fiunt singulorum percipientium portiones, ut hic, & in *c. ult. vers. Quantoque inter pauciores*, *de conces. præb. lib.* 6. & ita hic notant Abbas *n.* 1. Aretin. *in* 2. *notab.* & Ripa *n.* 20. Facit quod notat gloss. in *c. Pulchra*, *in ver. Dato*, 86. *dist.* & Butr. *hic n.* 8.

12 Hodie hæc causa partim approbatur, & partim modificatur a Concilio Tridentino in *cap.* 15. *sess.* 24. ubi statuitur, ut in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, in quibus frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ, una cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui non sufficiant, liceat Episcopo cum Capituli consensu, vel aliquot beneficia simplicia, non tamen regularia, iis unire (& in hoc primo membro restringitur *cap. Exposuisti*, *infra de præb.* quo permittebatur, ut propter paupertatem præbendarum possent eis annecti etiam Capellæ, id est, Parochiales Ecclesiæ, ut ibi dicitur) vel si hac ratione provideri non possint, aliquot ex iis supprimere, & illarum fructus reliquarum distributionibus applicare. Et circa hoc secundum membrum nota suppressionem præbendarum hodie fieri non posse nisi in subsidium, nempe cum deficit remedium unionis beneficiorum simplicium; nam alternativa, *vel*, non est electionis, sed ordinis, ut ostendit conditio illa: si hac ratione provideri non possit, & censuit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres, & de intellectu illius decreti vide quod plene scripsi in *d. c. Exposuisti*. Et quod spectat ad rem præsentem, ex eo decreto collige quinque conditiones requisitas ad hoc, ut fieri possit præbendarum suppressio. Prima scilicet, ut Ecclesiæ sint insignes. Secunda, ut præbendæ sint frequentes. Tertia, ut præbendæ simul cum distributionibus sint adeo tenues, ut non sufficiant ad decentem Canonicorum sustentationem. Quarta, ut suppressio non fiat a Capitulo, sed ab Episcopo de Capituli consensu. Quinta, ut fiat in subsidium, id est, deficiente remedio unionis simplicium beneficiorum.

13 Quarto nota ibi, *contra antiquam consuetudinem statuerunt*. Canonicos posse statuta facere contra consuetudinem Ecclesiæ diu observatam, dummodo id faciant ex causa communis utilitatis, gloss. *hinc in vers. Consuetudinem*. Host. *n.* 2. *in eod. ver.* Butr. *num.* 12. Imol. *num.* 8. *vers. Et nota etiam*. Quod procedit etiam non facta mentione consuetudinis, ut hic per Butr. *num.* 10. per rationem *cap.* 1. *de consuet. lib.* 6. Quinimo hoc 14
procedit, etiamsi consuetudo foveret utilitatem publicam, & statutum sit nutritivum utilitatis privatæ ipsorum statuentium, dum tamen hoc faciant ex rationabili causa, secundum Abb. *hic num.* 2. & Aretin. *num.* 4. Hoc intelligas tu cum duplici declaratione. Prima est, 15
dummodo statutum concernat directe, & principaliter publicam utilitam Ecclesiæ; secundario autem, & indirecte privatum commodum singulorum Canonicorum, prout declarat hic Ripa *num.* 22. Secunda declaratio est, dummodo statutum fiat a Capitulo de Episcopi consensu, vel etiam sine, si verum est confirmationem Papæ intercessisse, secundum Joan. Andr. *hic num.* 2. *in vers. Statuerunt.* An autem, & super quibus Capitulum possit absque consensu Episcopi statuta facere, eisque pœnam adjicere plene notavi ex sententia Sac. Congregationis Concilii in *cap. Cum omnes*, *n.* 37. *sup. eod.*

Quinto nota ibi, *in Canonicos receperint*, *nullis præ-* 16
bendis assignatis eisdem. Præbendam non esse de substantia Canonicatus, quia potest esse Canonicus sine præbenda, ut hic patet secundum Bald. *n.* 18. Abb. *in* 3. *notab.* Aret. *n.* 6. & Rip. *n.* 26. Idem tenet Innocent. *in c. fin. infra de Cleric. non resident.* & probatur *in c. Sanctorum*, 70. *dist.* ubi expressum est quem non debere esse Canonicum præbendatum in diversis Ecclesiis, quasi innuat, ut quis possit in diversis Ecclesiis habere Canonicatus sine præbenda, cum id sit utile Ecclesiæ, ut contingit, si Canonici habeant unde vivant ex distributionibus quotidianis, ut scripsi plenius *in c. Cum jam dudum*, *n.* 24. & 25. *infra de præb.* Item in principio erant Canonici sine præbendis distinctis, maxime quando Ecclesia non habebat temporalia, *c. Videntes*, 12. *q.* 1. Abb. *hic n.* 30. *in fin.* Sed hoc intelligunt Doctores respectu 17
temporis præsentis; nam respectu futuri utique non potest esse Canonicus sine præbenda, id est, sine spe & expectatione futuræ præbendæ, *c. Relatum*, *infr. de præbend. c. Cum super*, *de conces. præbend.* & sic debet intelligi gloss. *in c. un. in ver. Receperit*, *de Cler. non resid. l.* 6. dum ait, non esse Canoniam sine præbenda. Hæc enim duo ita sunt naturaliter conjugata, ut cui confertur Canonicatus, debeat assignari, & præbenda, si quæ vacat; ac si non vacet, debeat expectari vacatio, ad quod vide bonam gloss. *in c. Dilectus*, *il* 1. *in ver. Approbantes*, *infra de præb.* & ita hic declarant Bald. *d. n.* 18. & Ripa *n.* 26. & 27. *vers. Nec obstat dictum Innocentii.*

Sexto nota ex illis verbis, *sine præjudicio dictæ Con-* 18
stitutionis. Et signa duas regulas valde practicabiles in materia protestationis. Prima regula est, quod protestatio contra substantiam rei, super qua interponitur, non prodest. Et ita contigit in casu hujus decretalis. Nam novi Canonici fuerunt recepti cum protestatione, ut non frangeretur numerus præbendarum in constitutione præfixus, & sic ut præbendam non haberent, quæ est substantia negotii; nam receptus non debet carere præbenda, ut *c. Cum super*, *infr. de conces. præb.* & dictum est in præced. notab. merito protestatio hic non profuit, & Papa illam non admisit. Ad idem *c. Dilectus. il* 1. & *c. Inter cetera*, *infr. de præb. c. Si quis objecerit*, 1. *q.* 3. & est simile in professo cum protestatione ut habeat, proprium, *c. Cum ad monasterium*, *in fin. infra de statu Monach. & c. Insinuante*, §. 1. *qui Cler. vel voven.* & in contrahente matrimonium cum protestatione ut vitetur proles, *c. ult. de condit. appos.* & ita hanc regulam ex hoc textu elicit gloss. *in ver. Sine præjudicio*. *Host. n.* 12. Joan. Andr. *n.* 3. Boich. *n.* 1. Bellam. *n.* 3. *ver. Secunda conclusio*, eamque confirmat, & tripliciter limitat Felin. *n.* 7. *vers. Secunda conclusio.*

Secunda regula est, quod ubi quis per contrarium fa- 19
ctum contradicit suæ protectationi, nec protestatio, & factum se simul compatiuntur, non suffragatur protestatio. Et ad hoc quotidie allegatur hic textus. Nec obstat, quod hoc fiat corrupte, ut post Butr. dicit Abbas *hic n.* 14. eo quod protestatio hic non fuerit contraria facto. Nam Canonici antiqui receperunt istos in Canonicos, & volebant eos esse Canonicos, nec protestatio repugnabat, sed veniebat ad tollendum jus consecutivum ad factum gestum,

Nam ex quo quis est receptus ad jus Canoniæ, consequenter ex dispositione juris debet habere præbendam, *c. Relatum, de preb.* & ab hoc jus consecutivum tollendum tendebat ista protestatio. Id, inquam, non obstat, quia si bene advertatur, hæc protestatio cantabat sic, videlicet: Recipimus vos in Canonicos cum protestatione, quod non intendimus derogare constitutioni nostræ de numero quatuordecim. Pugnabant autem ex diametro protestatio ut salva maneret constitutio de certo numero, & factum receptionis ultra numerum. Et hoc est, quod dicit litera, contra constitutionem ipsam, voluntarie venientes, quinque in Canonicos receperunt, & *infra* ibi, in derogationem suæ Constitutionis: hoc enim aperte demonstrat Canonicos recipiendo alios ultra numerum seciſſe actum derogatorium, & contrarium, & constitutioni, quam protestabantur salvam fore. Nam numerum in ea præfixum manere integrum, & numerum frangere alios recipiendo ultra numerum, se invicem non compatiuntur, merito rejicitur protestatio uti contraria facto, & sic puto salvari posse communem intellectum, prout postea reperi illum defendi per Rip. *hic num. 77. vers. Defendendo inductionem*. Unde hanc regulam ex hoc c. desumunt gloss. *hic in ver. præjudicio*. Innocent. *nu.* 1. Compostell. *n.6.* Abb. Antiq. *n.2. infin.* Henric. Boich. *n.* 3. Jo. de Anan. *n.5.* & reliqui Interpretes, & Domini de Rota *decis.* incipit. *Si suspendens, de cau. possess. & propriet.* & *decis.* 15. *Si Judex, in fin. de off. deleg. novissi.* & *decis.* 260. *n.* 5. *p.* 5. *recent.* Nam per actum contrarium receditur a protestatione, ut dixit Rot. *in præalleg. decis.6. & 15.* & *decis.* 563. *n.1. part.* 3. *divers.* & hoc pro regula videntur præsupponere communiter Doctores hic, ut Felin. testatur *n.* 77. Quam tamen limitat sex modis, ut ibi in *vers. Recipit tamen ista regula*; eamque fusius prosequitur Ripa *hic in* 4. *quæst. a nu.* 70. *usque ad num.* 101.

20 Porro occasione receptionis, quam hic fecerumt Canonici antiqui sine præjudicio fractionis numeri, Doctores multum insistunt circa protestationis materiam, quæ secundum Abb. hic est prolixa, subtilis, & periculosa. Secundum Felin. profundissima. Secundum Alax. de Nævo, & longa, difficilis, sed tamen utilis. Secundum Barbat. famosa, utilis, & subtilis. Secundum Joan. Baptist. Ferrett. subtilis, & intricata, practicabilis tamen; & secundum Dec. versatur in magno pelago. Eamque fundamentaliter examinat Joan. Andr. *in reg. general. lib.6.* in Mercur. & Bart. adeo copiose, & ordinate eam tractavit in *l. Non solum*, §. *Morte*, *ff. De novi oper. nunciat.* ut nullus postea sit actus illam ingredi, ut hic dicunt Felin. *num.26. vers. Restat postremo*, & Rip. *num.66. vers. Pro intelligentia*, licet Butr. *n.* 35. dicat Bartolum eam non perfecte explicare. Canonistæ tamen hic dilatant fimbrias, presertim Butr. *n.*35. Felin. a *n.* 27. & Ripa, qui eam ulterius tractat a *n.66. usque ad n.*167. Sed proprius ad materiam hujus capit. vide tu compendiosam distinctionem, quam hic posuit Hostiens. *n.*12. & sequuti Jo. Andr. *num.* 30. Henric. Boich. *in princ.* & Card. *n.* 7. *vers. Generaliter autem*. Moderni tamen videntur sequi trimembrem distinctionem Abb. *hic. num.*15. quam reassumunt Dec. a *n.*61. & Ferrett. *num.*1. *tom.*2. *Repeten. fol.*183. & col-
21 ligitur ex dictis Antonii de Butrio a *n.*35. videlicet quandoque protestatio fit ad tollendum id, quod venit consecutive ad factum, & valet si fiat super dependentibus a sola voluntate protestantis, & actus vitiatur, *l. Per servum*, §. *Usus fructus, an fructus legetur*, *ff. De usu & habit.* Secus si fiat super dependentibus a consensu plurium, quia requiritur omnium consensus; alias non valet, per ea, quæ notantur, in *c. fin. de cond. appos.* & idem est si protestatio fiat super non dependentibus a potestate partium, sed a dispositione
22 juris, quia non valet. Quandoque est contraria facto, & similiter valet si fiat super dependentibus a mera voluntate protestantis, allegatur *c. Hæc est fides*, 24. *qu.*1. *& l. Si quis*, *in princ. ff. De legat.* 3. & idem si fiat super his, quæ pendent a voluntate protestantis, & alterius, quia valet de consensu utriusque, *c. Cumana, de elect.* Etiamsi sit contra præsumptionem juris, & de jure, dummodo absit turpitudo, per ea, quæ notantur in *c. Is qui fidem*, *de sponsal.* & per Inpoc. *in c. Veniens*, *il* 2. *eodem tit.* Secus si fiat sine consensu alterius, quia non valet, nisi fiat ex causa probabili, ut *c.* 1. *infr. quod met. cas.* Quandoque protestatio fit ad declarandum factum multipliciter intelligibile, & ad dandum intellectum contra communem intelligentiam, & protestatio valet, & operatur ut factum intelligatur secundum sensum protestationis, *l. Nesennius*, *ff. De negot. gest. l. Si quis*, §. *Plerique*, *ff. De leg. & sumpt. funer.* Singula hæc membra per distinctas conclusiones lariſſime prosequitur, in aliquibus temperat, pluribus illationibus exornat, & ab objectis tuetur. Rip. hic in *4. q a n.71. usque ad n.*101. ad quem recurrere. Et ad tertium membrum adde Dominos de Rota *dec.* 218. *n.*1. *& seqq. p.7. rec.* ubi notabiliter declarant protestationem suffragari, quando non est contraria facto, sed tollit mentem a facto, allegant. *l. Non solum*, §. *Morte*, & ibi Doctores, maxime Rubeum *nu.*349. *ff. De novi oper. nunciat.* Bursatt. *cons.*214. *n.*16. *lib.*2. fuit theorica Abb. in *c.*1. *n.*16. *&* 17. *infra de lit. contest.* quem sequitur Alex. *cons.*130. *In causa Strazarolorum*, *col. ult. n.*17. *lib.*4. quam prolixius examinat Ripa hic *n.*70. ubi etiam videas an, & quando protestatio dicatur contraria facto. 23

Septimo nota ibi, *de Canonia nihil perciperent*, *donec primi duo essent præbendas integre assecuti*, aliud esse Canoniam, aliud præbendam, ut hic, & in *c. Eamte*, *infra de rescript.* ibi, in Canonicum reciperent, & præbendam sibi conferre deberent, & in *c. Dilectus*, *il* 2. *infr. de præb.* Canonia secundum gloss. hic *in verb. receperunt.* Innoc. *n.* 2. & Compost. *n.*7. est quoddam jus proveniens ex electione, & receptione in fratrem, ut hic, & in *c. Dilecto*, *infr. de præb.* & secundum Compostell. hic *n.* 8. & Hostiens. *n.*4. consistit in jure, & honore, ut *c. Proposuit*, *in fin. de conces. præb.* scilicet stallo in Choro, loco in Capitulo, & similibus, ut in prædictis juribus, in *c. Pro illorum*, & in *d. c. Dilecto*, *de præb.* Vel, ut describit Baldus hic *n.*13. Canonia est jus spirituale in Ecclesia, quo jure communi competit locus in Choro ad divina officia, & cetera, quæ debent fieri in Capitulo, sicut sunt tractatus electionis, alienationis, & similia, quæ collegialiter debent fieri. Præ- 27
benda vero prout stricte, & proprie accipitur *hic*, & *infra de præb. per totum*, secundum Compost. *hic n.* 9. est jus ordinatum, seu institutum pro Canonico ad utendum, & fruendum rebus, & juribus ad hoc deputatis, & recipiendum, & administrandum ipsa, quod jus ex Canonia, sive officio descendit tanquam sequela, quia ex quo quis habet Canoniam, sive officium, debet habere præbendam, sive beneficium, *c. Relatum*, *& c. Dilectus*, 1. *& 2. infra de præb. c. Si quis*, *& c. Eos*, 81. *dist.* 28
Et hinc fit ut ob respectum, quem habet præbenda ad Canoniam, quia scilicet ex ea procedit, & pro Canonico instituta est, si alicui præbenda vacans conferatur, vel de ipsa quis investiatur, perinde sit, ac si investiretur de Canonicatu, ut notatur in *c. Transmissam*, *infra de elect.* Nam ex hoc ipso, & Canonia intelligitur collata. Secundum Compost. *hic n.*10. & Bald. *n.*19. quia unum trahit ad se reliquam rationem connexionis, & cujusdam unionis. Unde sufficit, ut in literis Papæ, vel Episcopi fiat mentio de altero, quia correlativa sunt, & unum ab altero dependet. Fatetur tamen Compost. consultius esse, ut collator dicat: Confero tibi præbendam cum plenitudine juris Canoniæ, ut *c. Proposuit*, *infra de conces. præb.* Tu adde Dominus de Rota *dec.*547. *Utrum Ca-* 29
nonicus, *alias* 72. *de rescr. in antiq.* ubi decidunt gratiam non esse subreptitiam, si Canonicus præbendatus impetret aliud beneficium facta mentione de præbenda quam obtinebat, non autem de Canonicatu, licet contrarium resolvant in casu converso, videlicet in eo, qui fecit mentionem de Canonicatu, & non de præbenda, ut in *d.* Bisignetti 2. *Utrum Canonicus de præbend.* & fusius *d.*449. 30
Quidam habens, *alias* 33. *de rescr. in novis*. De quo tamen vide quod plene scripsi in *c. Eam te*, *infr. de ætat. & qualit.*

Quandoque vero præbenda accipitur largius pro jure, 31
quod alicui non tanquam de Collegio, sed ratione ministerii, vel officii, vel paupertatis, aut utilitatis conceditur ad utendum, & fruendum certis rebus Ecclesiæ, ut redditibus, quos Canonici, vel alii percipiunt. De qua præbenda habetur in *c. Quia nonnullis*, *infra de magist. in c. Possessiones*, 16. *q.*1. & in *c. Illud*, *q.6.* Nec talis præbendatus intererit communibus tractatibus, cum non sit ei collata præbenda ut Canonico. Unde laici nobiles, qui ab Ecclesia Compostellana, & Ecclesia sancti Martini

Tu-

Turonis recipiuntur in Canonicos, vocem in electionibus, vel aliis tractantibus non habent, cum sit jus spirituale, quod in laicum non cadit, *c. Sacrosancta, & c. Massana, de elect.* Sed per talem receptionem intelliguntur ipsi nobiles jus consequi quantum ad ea, quæ de jure capere possunt, cujusmodi sunt temporalia, quotidianæ distributiones, & similia, *Arg. cap. Pastoralis, de donat. & lib. Si aliquando, ff. De leg.* 1. & ita hic declarat Compostel. *numer.* 10. *seqq.* & secundum hæc accipiendum est quod hic notant Vincentina & gloss. *in vers. Receperunt*, & Hostien. *n.* 6. dum dicunt laicum, quamvis non possit esse Canonicus, posse tamen esse præbendarium. *Arg. c. In Ecclesia, infra de instit.* Hoc enim debet intelligi de præbenda non Canonicali. Secus vero si sit annexa Canoniæ, quia tunc quamvis habeat aliquid temporalitatis, tamen propter illam annexionem est jus spirituale, ut probat textus in *c. Delicto*, & ibi dixi *n.* 7. post Card. & Abb. *infra de præb.* & propterea merus laicus talis præbendæ non est capax, ut ibi declarat Abb. in 5. *notab.* & in *c. Majoribus*, 32 *eod. tit.* Hodie tamen hæc differentia non videtur amplius admittenda, quia præbendæ consideratæ seorsim a Canonia nihil aliud sunt, quam stipendia, seu pensiones super redditibus Ecclesiarum; quæ quidem pensiones hodie multum habent spiritualitatis, & non reservantur nisi prima tonsura initiatis, ut servat Curia, & scripsi late in *c. Cum in cunctis, a n.* 94. *de elect.* & *in c. Ad audientiam, a n.* 40. *usque ad n.* 121. *de rescrip.*

33 Octavo nota, ex iisdem verbis, *ita quod de Canonia nihil perciperent*, non esse simoniacum recipere aliquem in Canonicum eo pacto, ut de præbendis distinctis nihil percipiat, & ita intelligunt hanc literam gloss. *in* 34 *vers. Perciperent*, & Innocent. *n.* 5. Ratio est, quia hic statuto ordinabatur, ut antiquæ præbendæ inter Canonicos distinctæ non minuerentur; & hoc juri consonabat: pactio autem juris consona simoniam non inducit, quia hæc promissio alias illicita propter juris con- 35 cursum efficitur licita; secus vero si reciperetur cum pacto, ut nec de Canonia, nec præbendis distinctis, nec de communibus proventibus aliquid perciperet; hoc enim esset simoniacum, ut *c. Dilectus, il* 1. *infra de præb.* Ad hoc Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 14.

36 Hæc conclusio non probatur hic, quia ex protestatione, & pacto Canonici antiqui intendebant excludere noviter receptos a redditibus superexcrescentibus, quod non erat juri consonum; est tamen in se vera, quia quæ de jure insunt, licite deducuntur in pactum etiam in spiritualibus, *c. Significatum, & c. Per tuas, de Simon.* gloss. *in c. Ad audientiam, in ver. Renuntiantes, de rescript.* gloss. 2. *in c.* 1. *de restit. spoliat. l.* 6. Butr. *hic n.* 49. Abbas *n.* 24. & Dec. *n.* 131. & alii communiter. 37 Hic vero protestatio non damnatur tanquam simoniaca, quia inter electores, & electum nulla intercessit pactio, vel conventio, sed tantummodo Canonici inter se statuerunt, ut receptus nihil perciperet. Condendo autem statutum quamvis malum, non commiserunt simoniam, licet alias peccaverint. Sed si hoc in pactum deduxissent, utique fuissent simoniaci, ut *c. Artaldus*, 8. *qu.* 3. *& c. Quampio*, 1. *qu.* 2. & hunc intellectum approbat Innoc. *d. num.* 5. *In verb. Perciperent, vers. Vel dic melius.* Abb. Antiq. *num.* 2. *in ver. Ita quod.* Host. 38 *num.* 6. Joan. Andr. *num.* 36. qui ex hoc notabiliter inferunt, ut pactum initum inter eligentes non noceat electo. Sed circa hoc vide tu quod scripsi *in c. Nobis, de simon.* ubi latissime in utranque partem differui, an electio facta per simoniam cum electoribus commissam, electo ignorante, sit ipso jure nulla, a *n.* 35. *usque ad n.* 83. Item pondera Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 14. & Constitutionem S. Pii V. quæ incipit, *Dum nimis, in Bullar. tom.* 2. *pag.* 310.

39 Nono nota ibi, *per Canonicorum industriam*, Canonicis de novo receptis providendum esse de redditibus superexcrescentibus, etiamsi hujusmodi incrementum provenerit ex industria antiquorum Canonicorum: hic enim Papa non admisit allegationem eorundem Canonicorum dicentium, fructus excrevisse per eorum industriam, quia alios recipiendo sibi præjudicium intulerunt, cum tot ponendi sunt in Ecclesia, quot ex ejus redditibus possunt commode sustentari, *cap.* 1. *infra de instit.* Ideoque Papa simpliciter mandat, ut receptis assignentur redditus superexcrescentes, nec distinguit unde augmentum provenerit. Neque id attendi debet, ex quo reperiuntur adaucti, *c. ult. de verb. sinif.* gloss. *hic in ver. Industriam.* Hoc enim favore divini cultus introductum est in ampliandis Ecclesiæ ministris, secundum Innoc. *hic num.* 8. *in vers. Superexcrescentes.* Sed hoc notabi- 40 liter declarant Doctores ut procedat si prædia sint communia, & redditus communiter augmententur. Secus vero si præbendæ sint omnino distinctæ, & separatæ, & per industriam Canonici sua præbenda augmentetur, quia tunc augmentum cedit ei soli, nec eos dividere, aut cum aliis communicare compellitur. *Arg. l. Ceterum, ff. De rei vendic. c. ult. in* 1. *resp. infra de pecul. Cleric. c.* 1. *in fine de usura, & c. Cum causam, de præben.* Nam & 41 paludes melioratæ curæ cultorum non debent separatim censeri, ne diligentiam suam sibi damnosam intelligant, dicit textus in *l. ult. C. de alluvion.* & ita hic declarant Host. *n.* 17. Jo. Andr. *n.* 37. & Butr. *n.* 56.

Decimo nota ibi, *sicut consuevit*, ex omissione clau- 42 sulæ ex stylo Curiæ apponi consuetæ rescriptum non vitiari, quia subintelligitur, ut hic est textus apertus, quem ad hoc ponderat Roman. in *cons.* 376. *Quæstio est, in fine.* Butr. *hic n.* 19. Imol. *n.* 9. *vers. Item potes notare quod clausula*, concordat textus *in c. Accepimus*, & ibi dixi in 2. *notab. infr. de æt. & qual.*

Undecimo nota ibi, *nisi in tantum excrescerent Ec-* 43 *clesiæ facultates*, in Constitutione Ecclesiæ, qua taxatur certus Canonicorum numerus, subintelligi tacitam conditionem, nisi Ecclesiæ redditus augmententur, ut hic est casus secundum Card. *in prine.* & nota gloss. *in ver. sufficere*, cum qua omnes transeunt. Ratio est, 44 quia quælibet dispositio intelligitur rebus sic stantibus, *c. Beatus*, 22. *q.* 2. & *c. Quemadmodum, cum ibi not. de jurejur.* Domini de Rota apud Cæsar. de Graff. *decis.* 4. *n.* 17. *de reb. Eccles. non alienan.*

Ex quo notabiliter infero ut decretum Concilii Tri- 45 dentini *c.* 3. *sess.* 25. *de Regular.* quo præcipitur, ut in Monasteriis Monalium is tantum numerus constituatur, & imposterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Monasterii, vel ex consuetis eleemosynis congrue possit sustentari, sit intelligendum, & declarandum, nisi redditus Monasterii adeo excreverint, ut ad plurium Monialium sustentationem congrue sufficiant, juxta textum hic. Nam isti Canonici fecerunt 46 constitutionem, ut præbendæ essent quatuordecim tantum, & constitutio fuit a Sede Apostolica confirmata, ut patet *in vers. Verum*, & *infra in vers. Mandamus.* Per quam quidem confirmationem Constitutio effecta fuerat Papalis, nec videbatur posse a Canonicis revocari, *c. Si Apostolicæ, c. Si eum*, & *c. Hi qui, in fin. de præbend. l.* 6. *c. Cum aliquibus, de rescrip. eodem lib.* Cardin. *cons.* 130. *Ad primam partem, num.* 6. Dec. *in cap. Cum accessissent, nu.* 12. *supr. eodem*, & tamen textus decidit hujusmodi Constitutionem esse intelligendam juxta clausulam consuetam: *Dummodo redditus Ecclesiæ non fuerint augmentati.* Quinimo hoc vendicat sibi locum, etiamsi confirmatio facta fuisset a Papa cum decreto irritanti, quia nihilominus Canonici potuissent frangere numerum, si fructus superexcrevissent; nam, ut inquit Butr. *hic n.* 2. *vers. Si est confirmatus*, Statu- 47 tum, & confirmatio statuti limitatur ad limites causæ statuti. Causa statuti determinativa, & refrænativa numeri est sola penuria fructuum, quia aliter non conceditur. Augmentario ergo fructuum debet esse causa resolutiva statuti ex defectu causæ. Et hoc est, quod dicimus, statutum recipere conditionem resolutivam statuti, nisi fructus superexcreverint. Hæc Butrius, & sequuntur Felin. in *d. c. Cum accessissent, n.* 13. *sup. eod.* & Jans. *in l. Quod Servius, n.* 11. *ff. De condit. caus. data non seq.* Ita ergo in proposito videtur dicendum in decreto præfixionis, & conservationis numeri in Monasteriis Monialium.

Et in hunc sensum videtur accipienda Constitutio Gregorii XIII. *Deo sacris Virginibus*, §. 6. *in Bullar. tom.* 2. *pagin.* 368. dum mandat ut locorum Ordinarii etiam in Monasteriis exemptis cum illorum Superiorum interventu numerum Monialium præfigant, neque supra illum numerum aliæ recipi possint, etiam de consensu suorum Superiorum: ex hoc enim non videtur interdicta augmentatio numeri ex redditibus superexcrescentibus, per supradicta.

Hæc tamen obtinent in Monasteriis Monialium duntaxat ubique locorum, & in Monasteriis virorum ultra montes, ut scripsi plenius in *c. 1. in suprad. quæst. infr. de instit.* non autem in Monasteriis virorum Italiæ, & Insularum adjacentium, quia in decretis *de celebr. Missar.* non ita pridem editis a Sac. Congregatione Concilii in §. 13. *in Bullar. tom.* 4. *pag.* 316. specialiter cautum est, ut Superiores regulares perpetuo servare teneantur numerum familiæ in prædictis Monasteriis Capituli Generalis, vel provincialis authoritate præfinitum, nec possint quoquomodo augere, etiam prætextu augmenti reddituum absque Sacræ ipsius Congregationis licentia, sub pœna privationis officiorum vocisque activæ, ac passivæ, & perpetuæ inhabilitatis eo ipso incurrenda, Idemque prius sanxerat Palus V. in Constit. quæ incipit, *Sanctissimus edita die* 4. *Decemb.* 1605. *ut in Bullar. tom.* 3. *pag.* 187.

Duodecimo nota ibi, *ad vacaturas præbendas quatuor receperunt*. De jure communi non videri prohibitam receptionem Canonicorum cum expectatione futuræ præbendæ, sed quia hoc videtur obviare Concilio Lateranensi in *c. Nulla inf. de concess. præbend.* & a Doctoribus dantur variæ solutiones, ego hunc articulum expediam infra cum gloss. *in vers. Ad vacaturas præbendas*, distinguendo quinque casus.

Decimotertio nota ibi, *antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus consuetas*. Canonicis de novo receptis non teneri antiquos Canonicos communicare suas præbendas, sed tantum redditus super-
50 excrescentes. Sed contra. Canonici antiqui venerunt contra Constitutionem suam recipiendo Canonicos ultra numerum in Constitutione præfixum; Ergo non debent beneficio ipsius Constitutionis juvari, *c. Cum accessissent, supra eodem*: nec Canonicis nuper receptis debent negari præbendæ, *c. Dilectus, il* 1. *infr. de præb.* Doctores solvunt contrarium tripliciter.

Prima solutio est Innocentii hic *num.* 7. quod hic propterea non debeant communicari præbendæ, quia Constitutio non loquebatur de numero Canonicorum, sed de numero præbendarum duntaxat: aliud enim est Canonia, aliud præbenda; unde recipiendo Canonicos ultra numerum, non venerunt contra Constitutionem: merito Papa determinat ut consuetæ præbendæ antiquis Canonicis cum integritate permaneant; Et ex hoc singulariter nota numerum præbendarum non frangi per receptionem ultra numerum Canonicorum: & hæc solutio communiter tenetur, ut hic testatur Imol. *num.* 30. sed repugnat litera ibi, *in derogationem suæ constitutionis*, ut latius dixi *sup. in evidentialibus, num.* 3. & 19.

Secunda solutio est Compostellani hic num. 5. in *vers. Consuetas*. Quod ideo Canonici antiqui non debuerunt suas præbendas communicare, quia protestati fuerunt, ut per hoc præbendarum numerus in Constitutione taxatus non frangeretur: alioquin nisi fuissent protestati, debuissent suas præbendas communicare, ut *c. Dilectus, il* 1. *infra de præb.* ubi disponitur, ut dentur eis quotidianæ distributiones. Sed hæc solutio non recipitur a Doctoribus. Tum quia protestatio fuit contra jus, tum quia fuit contraria facto, ut dixi *sup. in* 6. *notab.*

Tertia solutio est glossæ hic in *vers. Cum integritate*, quod numerus antiquarum præbendarum fuit fractus per receptionem ultra numerum, & communicatio earundem præbendarum justa fuit, sed eam Pontifex non concessit, quia recepti eam non petierunt. Hæc solutio est optima ad textum, quia revera novi Canonici non petierunt nisi fructus superexcrescentes. Sed restat dubium, an per superexcrescentiam fructuum, & receptionem Canonicorum ultra numerum frangatur numerus præbendarum. In quo dubio distingue plures casus, ut hic per Butr. *num.* 33. & vide quæ scripsi in *c. Dilectus, il* 1. *num.* 21. & 25. *infra de præb.*

51 Decimoquarto nota ibi, *pares cum aliis sortiri præbendas*. Canonicis ultra numerum deberi fructus superexcrescentes, usque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultra: quod vero superfuerit, in communes usus Canonicorum, vel aliter, ut melius videbitur, esse convertendum, ut dicitur in
52 litera. Sed quid si redditus superexcrescentes non sufficiant nisi ad unam præbendam? Innoc. *hic n.* 8. *in vers. Superexcrescent*. Hostiens. *n.* 19. Petrus de Sampsone, & Compostell. *n.* 25. *vers. Item pone*, tenent adhuc esse dividendos inter omnes receptos æqualiter, *arg. hujus literæ*; & quia si Papa concedit noviter recepti, quod plus est, scilicet fructus quando sunt pares præbendis, censetur etiam concedere quod minus est, scilicet quando non sufficiunt, *arg. c.* 1. 16. *qu.* 2. & *c. Ex parte, il* 3. *de Decim.* Sed Vincentius, Ægid. & Abb. Antiq. hic *n.* 5. *in vers. Pares*, dicunt esse in arbitrio superioris eligere cui det, & sic esse locum gratificationi, *arg. c. Quod autem, infr. de Jurepatr. & l. Privilegia, ff. De privil. credit.* placet distinctio Jo. Andr. hic *n.* 11. quod ait: Apparet quis sit primo receptus; & tunc debentur illi fructus superexcrescentes, etiamsi non sufficiant nisi ad unam præbendam, quia gratificatio non habet locum nisi ubi est paritas, *c. penult. de resc. lib.* 6. Item si hoc habet locum in præbenda, ut scilicet debeatur prius recepto; ergo & in fructibus, qui succedunt loco præbendæ, *arg. c. Ecclesia, infr. Ut lit. pend.* Fatetur 53
tamen Jo. Andr. præbendam non ita esse affectam, ut collatio alteri facta non teneat secundum ea, quæ notantur in *c. Si soli, conc. præb. lib.* 7. Aut non apparet quis sit primo receptus, & tunc fructus æqualiter sunt dividendi juxta primam opinionem Innocentii, & sequacium, quæ distinctio fuit originaliter Compost. *l. c.*

Ultimo nota ibi, *revocatis in irritum*, quicquid ab 54
alterutra parte fuerit innovatum post motam litem, in irritum esse revocandum tanquam attentatum, ut hic, & in *c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, infr. Ut lit. pend.* cum aliis hic alleg. in gloss. *in vers. Post motam quæstionem*; revocatio tamen fieri debet prævia diligenti causæ cognitione, ne alioquin lite pendente quis privetur commodo suæ possessionis contra id, quod habetur in *c. Volumus*, 16. *quæst.* 4. & in *cap. Consultationibus, de jurepatr.* secundum Innocent. *hic n.* 9. *in verb. Revocatis*, & Imol. *n.* 38. Idem firmant Innocent. & Jo. Andr. in
c. Episcopi, de rebus Eccles. non alien. Cum enim attentare sit delictum, Bellam. *decis.* 18. *incipit. Oneratio con-* 55
scientiæ, n. 1. Lancell. *de Attent. in præf. n.* 104. & 105. & delicta concludenter probari debeant, *c. Super his*, ubi Felin. *n.* 27. *de accusat.* Butr. *dec.* 440. *incip. Franciscus de Arala, n.* 3. *p.* 1. Inde fit ut attentata sint plene probanda, ut decidunt Domini de Rota *dec.* 411. *n.* 1. *par.* 2. *rec.* Unde in primis, & ante omnia non esse 56
revocanda attentata quando sunt turbida, dixit Rota *d.* 651. *n.* 1. *par.* 3. *rec.* & potest Rota hujusmodi attentata turbida non attendere, quando causa fuit commissa ejus arbitrio, ut *d.* 657. *n.* 4. *in rec. p.* 3. De materia attentatorum, & intellectu hujus textus vide hic plene per Compost. *n.* 19. *in vers. Revocatis*, Butr. *n.* 58. Imol. *n.* 38. & Abb. *in gloss. fin. n.* 32.

In gloss. ad vacaturas præbendas, Quæro, an Cano- 57
nici recipi possint cum expectatione futuræ præbendæ? Pro clariori quæstionis solutione quinque casus videntur distinguendi ex mente Doctorum, præsertim Antonii de Butr. *hic. num.* 32. & Jo. de Imol. *num.* 25. *vers. In gloss. ad præbendas*.

Primus casus est, cum receptio fit pure & simpliciter, 58
cum intentione tamen, ut receptus habeat præbendam cum primum vacaverit: & indubitanter concludendum est, receptionem valere, ut *c. Dilectus, il* 1. *& cap. Pro illorum, de præb.* & tali provideri debet, cum se facultas obtulerit, *c. Relatum, eodem tit. & cap. Accedens, de Conc. præb.* & in hoc primo casu intelligi debet literas hujus decretalis ibi, *Ad vacaturas præbendas receperunt*; nam Canonici antiqui recipiebant supranumerarios in Canonicos, & in fratres pure & simpliciter: sed non intendebant eis assignare præbendas, nisi cum vacarent. Unde verba illa non denotant formam receptionis, sed intentionem recipientium, & noviter recepti agebant ad præbendas ex vi receptionis ad jus Canoniæ, non ex vi promissionis. Et hic intellectus colligitur ex glossa nostra, & communiter recipitur a Doctoribus, explosa interpretatione Innocentii, quod hæc decretalis contineat dispensationem, & non jus commune, & hic primus casus est satis planus.

Secundus casus est, cum quis primo recipitur pure in 59
Canonicum, & deinde ex intervallo ei promittitur præbenda proxime vacatura. Et cum aliud sit Canonica.

aliud

aliud præbenda; vel receptio ad Canoniam ſecundum omnes, ut hic teſtatur Butr. *num.* 32. *verſ. Secundus caſus*. Sed an valeat vacaturæ promiſſio, ſunt opiniones, Gloſſ. 1. in *cap. Relatum*, *de præb.* ſentit promiſſionem valere; & hanc partem tuetur Dec. *hic n.* 128. per textum in *d. c. Relatum*, & quia promiſſio vacaturæ habet fomentum juris, cum non debeat carere præbenda qui in Canonicum eſt electus, *c. Cum ſuper*, *de conceſſ. præbend.* & alias illicitum propter concurſum juris efficitur licitum: unde non eſt ſimonia, ſi promittatur quod de jure communi debetur, ut dixi *ſupra n.* 34. & 36. In contrarium eſt communis opinio, a qua non videtur recedendum, ut hic per Ripam *n.* 185. quia promiſſioni vacaturæ præbendæ reſiſtit Concilium Lateranenſe in *c. Nulla*, *de conceſſ. præbend.* ob eam rationem, quia inducit votum captandæ mortis, ut ibi, & in *c. Deteſtanda*, & *c. ſeqq. eod. tit. lib.* 6. Hæc autem ratio militat etiam eo caſu, in quo collato Canonicatu promittitur præbenda vacatura.

60 Non obſtat, quod hæc promiſſio ſit expreſſio ejus, quod de jure communi tacite inerat; nam ut reſpondent Butr. & Imol. *locis citatis*, hoc caſu iſtud non ſufficit, ne detur occaſio ex tali promiſſione captandi mortem alterius: ſicut in ſimili, quamvis ex diſpoſitione juris communis poſſit quis licite expectare hæreditatem proximi, vel propinqui ſui ab inteſtato decedentis; tamen de hæreditate illa paciſci non licet, ut *l. fin. C. de pact.* Accedit regula expreſſa, *Nocent*, & *c. ff. de reg. jur. cum concor-*
61 *dant* de quibus ibi in gloſ. *unic.* Deinde & forte melius reſpondet Ripa *d. n.* 185. expreſſionem ejus, quod de jure ineſt, hoc caſu vitiari, quia alio modo exprimitur, quam inſit, *arg. l. Si ita*, §. *illi ſi volet*, *ff. de legat.*
62 1. Nam collato ſimpliciter Canonicatu per Capitulum, ſeu Ordinarium, præbenda vacatura non eſt affecta, quo minus cum vacaverit poſſit alteri conferri, ut hic tenet Jo. Andr. *n.* 11. poſt. Innoc. & alios in *c. Inter cetera*, *de præbend.* Ideoque ceſſat eo caſu ratio captandi mortem alterius a Lateranenſi Concilio conſiderata. At quando vacatura præbenda promittitur, ſi promiſſio obligaret, præbenda illa eſſet quodammodo affecta, & jus Canonico acquiſitum ad vacaturam, *arg. c. Si capitulo*, & *c. Si ſoli*, *de conceſſ. præb. lib.* 6. Quod quidem jus ad vacaturam nullus inferior a Papa dare alicui poteſt, propter votum captandæ mortis; & ſic promiſſio dicitur aliter fieri, quam de jure communi tacite ſubintelligeretur: merito tanquam contra Concilium Later. facta non valet. Non obſtat textus, cui Decius innititur in *d. c. Relatum*; nam ut reſpondet Ripa, ubi ſupra, etſi Papa mandet ibi præbendam conferri juxta promiſſa, non tamen ex promiſſione jus aliquod erat acquiſitum Canonico, ſed ad majorem aggravationem Capituli recuſantis conferre præbendam Papa ponderat illam promiſſionem, ſecundum Abb. in *d. c. Dilectus*, *il* 1. *de præbend.* Conclude igitur in hoc ſecundo caſu valere receptionem in Canonicum, ſed non promiſſionem vacaturæ præbendæ, & ſic utile per inutile non vitiari, juxta regul. Sexti, *Utile*.

63 Cave tamen, quia ſic recepto nihilominus conferri debet præbenda cum vacaverit, non quidem ex vi promiſſionis, quæ nulla eſt, ſed ex vi connexionis, quam habet præbenda ad Canoniam, textus eſt in *d. c. Dilectus*, & firmat gloſſ. in *cap.* 2. *verſ. Indirecte*, *de conceſſ. præb. lib.* 6. Innocent. *hic num.* 6. *verſ. Ubi autem ſimpliciter*, & Abb. *num.* 29. Et quamvis contrarium ſenſerit Innoc. in *d. c. Dilectus*, tamen ejus dictum damnat communiter Doctores, ut illic teſtatur Butr. *num.* 9. *verſ. Hæc eſt in effectu*. Non enim ſubſiſtit illius motivum, quod hinc aperiatur via ad vacaturas. Quandoquidem quod debeatur vacatura ubi promittitur, eſt ex diſpoſitione hominis, quo improbatur a jure, & ita loquitur *cap.* 2. *de conceſſ. præb.* Quod autem debeatur ex diſpoſitione juris ſurgentis ex receptionis actu, hoc jure non damnatur, quinimo permittitur, ut in *d. cap. Relatum cum ſimil.* Nec obſtat, quod ſecundum Innocentium Canonico ſupranumerario non debeatur præbenda cum vacat, ſed numerario: hoc enim eſt falſum, quia cum vacat præbenda, Canonicus ſupra numerum extinguitur, & numerum antiquum ingrediatur; unde cum jam reperiatur numerarius, nil repugnat, quominus vacantem habere poſſit, ut bene ibi per Butr. *n.* 16. *verſ. Sed adverte*.

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

64 Tertius caſus eſt, cum quis recipitur in Canonicum, & eodem tempore, ſub diverſa tamen conceptione verborum, promittitur ei vacatura ea intentione, ut illico ſit Canonicus, & poſtea tempore vacationis ſtatim habeat præbendam: & tunc ſecundum omnes valet receptio in Canonicum, ſed non promiſſio vacaturæ, ut hic teſtatur Butr. *num.* 32. *verſ. Tertius caſus*. Ratio eſt, quia iſti ſunt duo actus ſeparati; & ideo unus non inficitur ab alio: & cum receptio ad jus Canoniæ ſit ſimplex, & ſola promiſſio vacaturæ habeat vitium, ut in *cap.* 2. *de conceſſ. præb.* hæc ſola debet infici, per reg. *Utile per inutile*, *lib.* 6. & hoc tenet Innocent. hic *num.* 6. *verſ. Ubi autem ſimpliciter*, & gloſſ. in *dict. cap. Dilectus*, *il* 1. *in verſ. Approbantes*, *de præb.* Itaque tertius caſus, & ſecundus a pari procedunt.

65 Nec prædictis adverſatur declaratio Sacræ Congregationis Concilii, dum cenſuit poſſe ab Epiſcopo Canonicos ſupranumerarios creari, ea tamen conditione, ut nullum jus ad præbendam vacaturam habeant, vel vendicent ſibi ex tali erectione. Hæc enim declaratio non ita intelligi debet, ut Canonici ſupranumerarii non debeant habere jus ad præbendam poſtquam vacaverit, idque in pactum deduci debeat. Hoc enim eſſet contra jura, quia eo ipſo quod quis recipitur ultra numerum, habet jus ad vacaturam præbendam, ut *cap. Cum ſuper*, *de conceſſ. præb. cap. Relatum*, & *c. dilectus*, *il* 1. *de præb.* Nec poteſt in receptione apponi contraria conditio, ut patet ex dictis *ſup. n.* 17. & *in* 6. & 8. *notab.* Sed declaratio in hunc ſenſum videtur accipienda, ut Canonici ſupranumerarii non poſſint præbendam poſtea vacantem propria authoritate apprehendere, ut innuunt illa verba: *Nullum jus ſibi vendicent*, *&c.* 66 Per receptionem nanque ultra numerum non cenſetur collata præbenda; & ideo vacante præbenda non poteſt illam jure proprio ſibi vendicare, quia antequam ſit ei collata, etiam ſi petierit illam ſibi conferri, habet jus ad rem, ſed non in re; ut eſt textus in *cap. Si poſtquam*, & *in cap. penult. de conceſſ. præb. lib.* 6. & declarat hic Felin. *num.* 16. *verſ. Sed hæc opinio*. Caveant igitur Epiſcopus, vel Capitulum, ne in creandis vel recipiendis Canonicis ſupranumerariis paciſcantur, ut præbendam vacaturam habeant, vel non habeant; utrunque enim pactum eſt illicitum, & a jure improbatum: ut ex dictis conſtat; ſed hoc relinquant diſpoſitione juris communis, vel certe apponant conditionem, ut ſic recepti non poſſint abſque nova collatione præbendam poſtea vacantem propria authoritate ſibi vendicare, juxta declarationem S. Congregationis.

67 Quartus caſus eſt, cum eodem tempore, & ſub diverſa conceptione verborum quis recipitur in Canonicum, & promittitur ei præbenda vacatura, effectus tamen receptionis utriuſque confertur in tempus vacaturæ; ita ut ſic receptus non ſit Canonicus ſtatim, ſed ſolum habeat præbendam, & Canonicatum cum præbenda vacaverit: & hoc 4. caſu Innoc. *in d. cap. Dilectus*, *il* 1. *de præb. in princ.* ſup. gloſſ. in *verſ. Proximo*, firmat non valere receptionem, habita conſideratione magis ad unitatem effectus in tempore ſimultaneam, quam ad diverſitatem conceptionis verborum: & ſic concludit tam receptionem, quam promiſſionem vitiari, quaſi judicentur unus actus conjunctus, & individuus propter unionem effectus; & ſequitur Butr. *hic num.* 32. *verſ. Quartus caſus*, dicens, bene notandum, & Imol. *n.* 26. *verſ. Secus ſi conſtaret de mente*.

68 Quintus, & ultimus caſus eſt, cum receptio, & promiſſio vacaturæ ſit ſub unica verborum ſtructura, velut ſi dicatur: Recipio te ad vacaturam præbendam; & tunc gloſſ. in *prælleg. cap. Dilectus*, *il* 1. *de præb. in ver. Approbantes*, & Innocent. *hic num.* 6. *in ver. Vacaturas*, tenet abſolute receptionem non valere. Tu vero ex mente Doctorum diſtingue tres caſus; nam aut conſtat effectum tam receptionis ad Canonicatum, quam promiſſionis præbendæ collatum fuiſſe in tempus vacationis; & explorati juris eſt receptionem non valere, ut probatur a fortiori ex dictis in caſu præcedenti, & tenet hic Butr. *dict. num.* 32. *verſ. Quintus caſus eſt*, & Imol. *numer.* 26. *verſ. Et idem multo fortius*. Aut conſtat recipientes voluiſſe, ut re- 69 ceptio ſtatim valeret, ſed collatio præbendæ ſortiretur effectum tempore vacationis: & tunc Innocentius in *dict. cap. Dilectus filius*, *il* 1. *num.* 1. *in ver.*

Proximo, tenet receptionem valere, & solam promissionem vitiari, quia licet inspecta unitate conceptionis verborum videatur unicus actus, & individuus; tamen habita consideratione ad mentem, & effectum, censentur duo actus separati; & ideo utilis ab inutilis non inficitur, consentiunt hic Butr. *d. n.* 32. *vers. Sextus casus*, & Imol. *n.* 26. *vers. Si autem constaret*. Aut denique versamur in dubio, eo quod non appareat, an recipientes voluerint effectum receptionis differre in tempus vacationis, nec ne. Et in hoc dubio unitas orationis, & conceptionis verborum efficit, ut non teneat receptio, quia effectus tam receptionis, quam promissionis videtur collatus in tempus vacationis futuræ, ut *in prælleg. cap. Dilectus* & ibi gloss. *in ver. Approbantes*. Secus quando in diversis orationibus fit receptio, & promissio vacaturæ, ut in secundo, & tertio casu: quia tunc in dubio mens videtur fuisse, ut receptio statim valeat; & propterea hæc valebit, licet non valeat promissio vacaturæ, ut hic bene per Imol. *d. n.* 26. *vers. In dubio tamen.*

Investigandum hic esset, an receptus ultra numerum debeat habere stallum in Choro, vocem in capitulo, & quotidianas distributiones. Sed hanc quæstionem plene examino in *d. cap. Dilectus*, *il primo*, *de præbend.* Ubi etiam vide, an per hujusmodi receptionem numerus frangatur.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Idem Innocentius III. & Conventui S. Silvestri.

CAPUT X.

Ecclesia sanctæ Mariæ: & infra. Nos attendentes, quod laicis (etiam religiosis) super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi; a quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis existit: nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Unde statutum Basilii de non alienandis prædiis rusticis vel urbanis, ministeriis, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quod authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum. Quod a senatore factum fuerat in præjudicium Monasterii non conventi nec confessi vel victi, in irritum revocantes, easdem possessiones restituendas sibi sententialiter definimus.

SUMMARIUM.

1 *Causæ Ecclesiarum per constitutiones laicorum diffiniri non debent.*
2 *Lex secularis generaliter lata, ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, aut earum bona in earum præjudicium non extenditur.*
3 *Statutum generale laicorum non ligat clericos, sive redundet contra ea, quæ sunt clericis concessa in privilegium, sive contra ea, quæ illis competunt de jure communi, & n. seqq.*
4 *Dispositio generalis non comprehendit illicita.*
5 *Jus commune difficilius tollitur, quam Privilegium.*
6 *Laici cogi possunt per judicem Ecclesiasticum ad declarandum eorum statutum non comprehendere Ecclesias.*
7 *Lex secularis disponens de Ecclesiis, personis Ecclesiasticis, vel earum bonis, etiamsi respiciat earum commodum, vel favorem, non valet.*
8 *Statuendi potestas a jurisdictione dependet.*
9 *Princeps laicus in Ecclesias, vel Ecclesiastica negotia nullam habet jurisdictionem.*
10 *Clerici exempti sunt a seculari jurisdictione jure humano, & divino.*
11 *Presbyteri cadaver, qui sibi mortem consciverat, arresto Parisiensi remittitur ad judices Ecclesiasticos,*
12 *Judex Ecclesiasticus cognoscit de clericis vivis, & mortuis.*
13 *Ecclesiastica potestas lege Evangelica a Christo supernaturaliter constituta est.*
14 *Ozias cum minaretur Sacerdotibus, a Deo lepra percussus est.*
15 *Bona Ecclesiarum, & clericorum exempta sunt a jurisdictione Principis secularis, jure tam humano quam divino.*
16 *Ecclesia nunquam humanis legibus constringitur.*
17 *Leges civiles, Cod. de Sacros. Eccles. de Episcop. & Cler. & consimiles non valent ex defectu potestatis.*
Imperator recognoscit Imperium ab Ecclesia, ibid.
18 *Solemnitas introducta ab Imperatore in alienatione bonorum Ecclesiæ non attenditur.*
19 *Leges civiles loquentes de emphyteusi Ecclesiastica debent servari.*
20 *Legis ad instructionem, Cod. de Sacros. Eccles. non tenent.*
21 *Clerici etiam de honestate non tenentur ad observantiam legum secularium, quæ de clericis, & earum bonis expresse disponunt.*
22 *Actus ipso jure nullus, & cui lex resistit, nec naturalem parit obligationem.*
23 *Statuentes contra immunitatem, seu libertatem Ecclesiasticam, sunt ipso jure excommunicati.*
24 *Arma deferendi licentias adversus edictum Principis laici a quo sit clericis concedenda.*
25 *Clerici an ligentur edicto Principis secularis de armis non deferendis vi coactiva.*
26 *Et an vi directiva rationis.*
Clerici cum armis reperti an possint a Curia seculari armis spoliari, ibid.
27 *Arma clerico ablata a Curia seculari an sint ei restituenda.*
28 *Clerici cum armis prohibitis deprehensi qua pœna sint puniendi.*
29 *Lex civilis generaliter lata ob bonum publicum an comprehendat etiam Clericos vi directiva rationis.*
Clerici an sint membra Reipublicæ, & veniant populi appellatione, ibid.
30 *Clerici non licet Judicem secularem adire pro licentia deferendi arma.*
31 *Episcopus habet merum Imperium in sua diœcesi.*
32 *Legis civilis non est habenda ratio, quando opponitur Canonicæ.*
33 *Solvendi & ligandi eadem est potestas.*
34 *Clerici an, & quomodo eximi possint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis.*
35 *Armorum usus jure Canonico est clericis interdictus.*

36 Lai-

36 *Laicus non poteſt relaxare clericis prohibitionem juris Canonici de armis non deferendis.*
37 *Arma edicto Principis ſecularis prohibita an liceat miniſtris curiæ laicalis in Eccleſia perquirere, & inde auferre.*
38 *Eccleſia eſt extra territorium judicis laici.*
39 *Delinquens in Eccleſia non privatur immunitate, niſi propter homicidium, vel membri mutilationem.*
40 *Eccleſia eſt immunis tam quoad perſonas, quam quoad bona.*
41 *Immunitas conceſſa fuit Eccleſiæ non intuitu perſonæ, ſed ob reverentiam Deo, & ejus Eccleſiæ debitam.*
42 *Familia Epiſcopi de ejus licientia an poſſit deferre arma prohibita edicto Principis ſecularis.*
43 *Lex civilis prohibens uſum armorum non comprehendit familiam Epiſcopi, uſque in fin.*
44 *Familia Epiſcopi exempta eſt a juriſdictione ſeculari.*
45 *Epiſcopi debent habere familiam armatam immunitate Eccleſiaſtica gaudentem,*

1 *Eccleſia S. Mariæ.* Cauſæ Eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cui ſubſcribunt Ant. de Butr. Cardin. Anch. Imol. Bald. & Bellam. Sed plenius ſecundum Abb. cum quo tranſeunt Aretin. Felin. & alii recentiores. Hoc intendit ſtatutum generale laicorum ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, earum bona in earum præjudicium non extenditur, nec ſpeciale etiamſi earum commodum, & favorem concernat. Dividitur ut per Jo. Andr.

Nota ex hac Decretali duas concluſiones, quæ ſunt veluti claves, & axiomata quædam in materia juriſdictionis, immunitatis, ac libertatis Eccleſiaſticæ.

2 Prima concluſio eſt, Lex ſecularis generaliter lata, id eſt, nulla Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum habita mentione, quantumcunque rationabilis non comprehendit Eccleſias, aut perſonas Eccleſiaſticas, vel earum bona in earum præjudicium. Hæc eſt concors fere omnium juris civilis, & canonici interpretum determinatio; & in ſpecie ita tenent hic poſt Joan. de Lignan. Anton. de Butr. *n.* 20. Petr. de Anchar. *in* 3. *notab.* Jo. de Imol. *ſub. n.* 11. Abb. in 1. *notab.* Felin. *n.* 81. *verſ. Ex hoc infert.* Dec. *n.* 233. Mantuan. *ſub n.* 1. Idem firmant Oldrad. relatus a Feder. de Sen. *conſ.* 85. *n.* 4. Calder. relatus a Card. *conſ.* 144. *n.* 5. Feder. de Sen. *d. conſ. & n.* Card *d. conſ. & n. & in repet. c. Perpendimus, n.* 13. *verſ. Aut ſi obſervaretur, de ſent. excomm.* Jo. Andr. & Lap. in *c. fin. de Immun. Eccleſ. in* 6. & ibidem Gemin. *n.* 3. *verſ. Sed pone.* Anchar. *n.* 1. *qu.* 1. *verſ. Quæro*, poſt Joan. Andream, Franc. *n.* 2. *verſ. Et ultra etiam* Bartol. in *l. Filius familias*, §. *Divi, n.* 11. *de legat.* 1. quem ibi ſequuntur Angel. Imol. Florian. Crott. *n.* 8. Alex. *n.* 12. Ripa *n.* 81. Jaſ. *n.* 106. qui quamvis poſtea multa in propoſitum alleget, ibi tamen ait, omnes ita ſentire, & ita indubitanter eſſe tenendum, Ferdinand. Laoz *n.* 157. Bolognett. *n.* 200. Ex quibus Crott. Alex. Jaſ. & Laoz teſtantur hanc opinionem communi ſcribentium conſenſu eſſe receptam, & Ripa affirmat eam ſequi communiter Legiſtas, & Canoniſtas. Eandem probant Bald. in *l. Ut inter divinum, n.* 17. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* & *in conſ.* 133. *lib.* 3. Anton. de Butr. in *c. Tua il* 1. *n.* 4. *de decim* Redoan. *in tract. de reb. Eccleſ. non alien. q.* 10. *n.* 6. Cuman. *conſ.* 85. *Præſuppoſito caſu, prope fin.* Jacob a Canib. *in tract. de repreſſal. in* 2. *par. n.* 10. Bertach. *in tract. de Epiſcop. in* 4. *par. n.* 147. Fabian. de Monte in *tract. de empt. & vendit.* 3. *p. principali n.* 45. *verſ. Sed*
3 *non valeret*. Qui fere omnes exemplificant in lege, vel ſtatuto laicali prohibente alienationem fieri in non ſubditum. Et quamvis Bart. in *l. Cunctos populos, n.* 27. *verſ. Quinto quæro, C. De Summ. Trinit.* teneat ſtatuta laicorum ſi de Eccleſia, vel clericis expreſſe non diſponant, non valere quatenus redundent contra ea, quæ ſunt conceſſa Eccleſiis, vel clericis in privilegium, Auth. *Caſſa. C. eod. tit.* Secus ſi contra ea quæ non competunt Eccleſiis, vel clericis ex privilegio, ſed ut cuilibet, quia ligant clericos, & ſunt ſervanda in foro Epiſcopali, dummodo ſint honeſta, per *c. Cum veniſſent, de eo qui mitt. in poſſeſſ. c. Conſtitutus, de in integr. reſtit. c. Cum cauſa, de re jndic.* tamen ejus opinionem reprobant communiter Doctores, & contra eam præter Cyn. in *l. fin. circa fin. C. Quæ ſit longa conſuetudo*, relatum a Bartolo *ubi ſupra*, tenent Bald. in *l.* 1. *col.* 8. *verſ. Sed hic alterius quæritur*, & in *l. Omni innovatione, C. De Satroſ. Eccleſ.* Calder. *conſ.* 11. *hoc tit.* & alii, quos refert, & ſequitur hic Felin. *n.* 81. *verſ. Sed contra Bartolum.* Et hoc dictum Bartoli communiter damnari per Canoniſtas, dicit hic Anton. de Butr. *n.* 20. & Dec. *n.* 233. referens Dominic. idem dicentem in *c.* 1. *de jnrejur.* Principalis ratio eſt, quia dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam non ſolum ſtatuta illa, quæ auferunt Eccleſiis, ſive clericis, quod illis competunt tanquam clericis, & in privilegium, ſecundum Innocent. & omnes in *c. Noverint, de ſent. excomm.* Sed etiam quæ auferunt quod illis competit de jure communi, & ut cuilibet de populo, *c. fin. de immun. Eccleſ. lib.* 6. *c. Cum terra*, & ibi Butr. *infr. de elect.* Lap. *alleg.* 92. *Inſpeximus.* Paul. de Caſtr. *in d. Auth.* Caſſad. *n.* 4. *& ſeqq* & ibi etiam Dec. *n.* 17. Felin. alios adducens *hic n.* 69. *verſ. Tertia fuit opinio*, & Dec. *n.* 3. *verſ. Quando auferuntur ea, quæ conceſſa ſunt Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis de jure communi canonico, vel civili.* Et cum Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ, & earum bona ſint 4
proꝛſus exempta a ſeculari juriſdictione, ac proinde ex defectu poteſtatis non liceat Principibus laicis in Eccleſias, vel earum perſonas, aut bona nominatim ſtatuere, ut hic deciditur, & latius dicam infra in 2. concluſ. Leges laicales generaliter diſponentes ad hunc perverſum intellectum trahi non debent, ut inquit Petr. de Anchar. in *d. c. fin. n.* 1. *verſ. Præterea*, poſt Jo. Andr. *ibi n.* 4. quoniam ſub generali diſpoſitione non veniunt illicita *c. Cauſam, de elect. c. Si gratioſe, de reſcr. in* 6. *l. Si Procurator, ff. De cond. in deb.* Et ſicut expreſſe non poſſunt laici per ſua ſtatuta ligare clericos. vel Eccleſias; ita nec tacite generaliter diſponendo, quia tacitum, & expreſſum æquiparantur, *l. Cum quid ff. Si cert. pet.* ut hic per Imol. *n.* 11. Et in his paria ſunt aliquid directe, vel in directe facere, *c. Quanto, de privil. c. fin. de immun. Eccleſ. in* 6. *cum concord.* de quibus ibi per gloſ. & Jo. Andr. Menoch. *conſ.* 291. *n.* 25. *& ſeq. l.* 1.

Quamobrem lex generalis perſonas Eccleſiaſticas, & earum bona non comprehendit tam ex defectu poteſtatis, quam voluntatis, Abb. in *c. A nobis, il* 1. *n.* 4. *de ſent. excomm.* Alex. *conſ.* 210. *n.* 1. *l.* 2. Socin. ſen. *conſ.* 40. *n.* 9. *lib.* 4. Crott. *conſ.* 75. *n.* 13. *& ſeqq. lib.* 1. & alii paſſim. Unde Butr. *hic prope fin. verſ. Unum tamen adverte.* Si laicus, inquit, facit ſtatutum in genere loquens, in dubio illud ſtatutum ex mente condentis non ligat Eccleſiam, tum quia non eſt veriſimile, ut diſpoſitionem extendat ad non ſubjectum poteſtati, *c. A nobis, de ſent. excomm.* niſi in quantum privilegiaret; tum quia non eſt præſumptio in genere loquentem ſe extendere ad prohibita per quæ delinqueret, *c. Si compromiſſarus, de elect.* ſubdens hoc eſſe notabile verum Joannis Monachi in *c. Ut animarum, de conſt. lib.* 6. Eo autem magis inveriſimile eſt ſtatuentes velle clericos includere, quia alioquin in ſententiam excommunicationis inciderent, ut in *c. Noverint, de ſent. excomm. c. Non minus, de immun. Eccleſ. c.* 1. & *c. fin. eod. tit. lib.* 6. & in Bulla Cœnæ Domini *c.* 15. *verſ. Seu noſtræ, & dictæ ſedis*, plene Navarr. in *Manual. c.* 27. *n.* 118. Præterea ſi non valet ſtatutum, quando diſponit contra privilegium Eccleſiarum, licet generaliter loquatur, ut fatetur Bartol. longe mi- 5
nus debet valere ſi diſponat contra concernentia jus commune, quia facilius tollitur quod competit de jure ſpeciali, quam quod de jure communi, *l. Ejus militis*, §. *Militia, ff. De milit. teſtam.* & tradunt hic Butr. *n.* 20. Imol. *n.* 11. Felin. *n.* 81. & Dec *n.* 2. Barbat *in rubr. de reb. Eccl. non alien. n.* 138. Alber. de Roſat. *de ſtatut. p.* 2. *q.* 2. *n.* 6. Galliaula *in Repet. l. Centurio, n.* 157. *ff. De vulg. & pupill.*

Nec refert, quod ſtatutum ſit bonum, & æquum, quia hoc non tribuit poteſtatem ſtatuenti, ſecundum Bald. in *l. Cunctos populos, numer.* 15. *verſ. Iſta ratio non valet, C. De Summ. Trinitat.* publica enim utilitas qualitatem legis reſpicit; ſed poteſtas, & authoritas ſubſtantiam, ſine qua nulla poteſt conſiderari qualitas, *l.* 2 *ff. De uſufruct. & l. Nec ullam, alias eſt, l. Etiamſi*, §. *Si quis abſentis*, & ibi notat Angel. *in princip. ff. De petit. hared.* Unde parum refert, ut in laico adſit modus condendi legem, ſcilicet utilitas, & neceſſitas, niſi etiam adſit poteſtas, & voluntas;

quæ omnia ad cujuscunque actus validitatem concurrere debent. Bald. *consil.* 326. *Rex Romanorum*, *num.* 2. *lib.* 1. Bero. *cons.* 76. *num.* 26. *vol.* 1. Purpurat. *cons.* 335. *num.* 1.

Ad jura per Bart. allegata respondetur, ea loqui in consuetudine clericorum, & laicorum simul, ut per Felin. *d. n.* 81. ubi etiam dicit opinionem Bartoli posse salvari in quinque casibus, quos prosequere, ut per eum.

Addit Joan. Andr. *in d. c. fin. n.* 4. non esse absurdum dicere statuentes compelli posse per Judicem Ecclesiasticum ad declarandum statutum non includere Ecclesias, & sequuntur ibi Petr. de Anchar. *sub n.* 1. *post med. vers. subdit tamen*, Gemin. *sub n.* 4. *vers. Imo non esset absurdum*, & Franc. *n.* 2. *vers. Quod autem, & infra circa fin. vers. Et ultra etiam.* Butr. *cons.* 40. *Statuto civitatis*, *n.* 2. *vers. Quinimo compellere posset Judex Ecclesiasticus.* Et idem Butr. *hic in fin.* & Felin. *n.* 75. dicens hanc esse solemnem, & efficacem practicam per notam materiam hujus decretalis, plene Gabr. *cons.* 47. *vol.* 2. Surd. alios citans *cons.* 301. *n.* 46. *vol.* 3. Ad quod est bonus textus in *c. Pervenit. de arbit.*

7 Secunda conclusio. Lex Principis laici utcunque supremam in temporalibus jurisdictionem habentis, quæ specialiter de Ecclesiis, aut Ecclesiasticis personis vel earum bonis loquitur, etiam si respiciat earum commodum, vel favorem, non valet ex defectu potestatis. Textus clarus est hic, ubi hoc notat Abb. *in lectura*, *n.* 10. *vers. Ad primum dico*, & in *repetitione n.* 26. Felin. *n.* 40. *vers. Recipit autem predicta regula*, & Dec. *n.*
§ 87. A qua conclusione nemo dissentit, nec dissentire potest, quoniam potestas statuendi a jurisdictione dependet, *l. fin.* & ibi Bald. *ff. De jurisd. omn. judic. c. A nobis*, *il* 1. *de sentent. excommunicat. c. Ut animarum*, *de constit. lib.* 6. Bart. *in l. Omnes populi*, *in* 1. *q. in princip. ff. De just. & jur.* Romam. *cons.* 118. *n.* 2. Abb. *hic d. n.* 10. Dec. *n.* 8. & alibi sæpe DD. & in quocunque actu ad illius validitatem præter voluntatem necessaria est justa potestas, *c. Cum super*, *de offic. deleg. c. Super inordinata*, & ibi Butr. *in primo notab. de præbend. l. Cum te*, ubi Bald. *n.* 1. *C. De donat. ante nupt.* Et potestatis defectus semper, & indistincte nullitatem producit, ut ait hic Butr. *n.* 20. & Dec. *n* 223. Crott. *in l. Filiusfamilias*, §. *Divi*, *n.* 80. *in fin. ff. de leg.* 1.

9 Explorati autem juris est Ecclesias, personas Ecclesiasticas, & earum bona frui omnimoda exemptione a jurisdictione seculari. Et quidem in Ecclesias, vel Ecclesiastica negotia admittunt omnes, Principem secularem non posse ullam authoritatem sibi vendicare: Catholicus enim Princeps filius est, non Præsul Ecclesiæ; & quod ad religionem pertinet, & disciplinam, discere convenit, non docere, *c. Si Imperator*, 96. *dist.* Quippe ad Dei Sacerdotes Deus voluit quæ Ecclesiæ sunt disponenda, pertinere, non ad seculi potestates, *d. c. Si Imperator*, *c. Bene quidem*, *ead. dist.* Unde Ambrosius in *c. Convenior*, 33. *q.* 8. allegatur, inquit, Imperatori licere omnia ipsius esse universa. Respondeo. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum. Plena sunt hujusmodi testimoniorum Concilia, quibus optimi quique Imperatores, ac Reges assensum præbuerunt, & illustris est ea de re confessio Basilii Imperatoris in fine octavæ Synodi. Non datum est, inquit, laicis secundum Canones decernendi quicquam de Ecclesiasticis causis; opus enim hoc est Pontificium. Habetur & Regis Theodorici responsum, profitentis synodalis esse arbitrii in negotiis Ecclesiæ majoribus sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere, ut refertur in *c. Concilia*, 17. *dist.*

10 Personas itidem Ecclesiasticas exemptas esse a jurisdictione laicali disertis verbis cavetur in *d. c. Si Imperator*, 96. *distin.* ubi habetur nono a legibus publicis, non a potentatibus seculi, sed a Pontificibus, & Sacerdotibus omnipotentem Deum voluisse Clericos, & Sacerdotes ordinari, & discuti, hoc est, ut ibi omnes notant, judicari, concordant *c. Continua*, *c. Si quisquam*, *c. Clericum*, *c. Volumus*, *cum seqq.* 11. *quæst.* 1. Idemque sancitur in Concilio Chalcedonensi *can.* 9. in Matisconensi II. *can.* 9. Item in Concilio Milevitano, seu potius in Toletano III. *can.* 13. relato in *c. Inolita*, 11. *q.* 1. & in Concilio Carthaginensi VIII, alias Matisconen. *can.* 9. relato in *c. Placuit*, *ead. can.* & *q. in c.* 2. & in *c. Si diligenti*, *de for. comp. in c. Cum non ab homine in c. At si Clerici*, *de judic. in c. Si judex laicus*, *de sentent. excommun. in* 6. & in *c. Quanquam de censib. eodem lib.* & novissime in Concilio Lateranensi sub Leone IX. *sess.* 9. *tit. Reformationes curiæ*, *& aliorum*, *vers. Et cum a jure.* Licet hanc exemptionem permulti hæretici conati sint convellere, ut in specie Marsilius de Padua, & Joannes de Janduno relati a Turrecr. in *Sum. de Eccles. lib.* 3. *p.* 2. *c.* 37. Joannes Calvinus, & Petrus Martyr, quorum fundamenta everrit Cardinal. Bellarmin. *tom.* 2. *Controvers. lib.* 1. *c.* 28. *in tit. An Clerici sint liberi a jugo potestatis sæcularis.* Et quanquam non conveniant inter se DD. quo jure hujusmodi exemptio inducta sit crebrior; tamen gravissimorum interpretum sententia est eam exemptionem esse de jure divino. Ita tenet gloss. penult. in *d. c. Si Imperator*, dum ait, Clericos ante omnem humanam constitutionem a seculari potestate exemptos esse, & constitutiones Clericos eximentes non novum jus continere, sed juris declarationem. Idem sentiunt Turrecr. & Præpos. in *d. c. Si Imperator*, *n.* 1. gloss. & DD. in *d. c. Quanquam*, *de censib. lib.* 6. Card. in *Repet. c. Perpendimus*, *n.* 50. *vers. Ego tamen dico*, *de sent. excommun.* Bald. in *c.* 2. *n.* 50. *de major. & obed.* & in Auth. *Statuimus*, *in princ. C. de Epis. & Cler.* ubi loquens de dicta Authentica prohibente trahi personam Ecclesiasticam ad judicium seculare, notat secundum Canonistas id non esse jus novum, sed recedere ab errore veterum legum. *Quia* inquit, *clerici nunquam fuerunt de temporali jurisdictione Judicum laicorum; & hæc est ipsa veritas, quia Deus a principio hujusmodi jurisdictiones distinxit.* Idemque tradunt Hostien. in *d. c.* 2. *de major. & obed.* dicens Clericos a potestate Imperatoris exemptos esse a Summo Imperatore, id est, Deo, & etiam ab Imperatore inferiori. Goffred. *ibid.* Abb. & Felin. *n.* 1. Mil. in *Repert. in vers. Clericus.* Imol. *in Clem.* 1. *col.* 1. *de off. ord.* Roman. in *Sing.* 414. Lip. *alleg.* 92. *n.* 7. Anchar. *cons.* 96. *n.* 1. Prob. *in addit. ad Monach. in c. Si Judex laicus*, *de sent. excommun. in* 7. *n.* 1. Hieron. Gig. in *tract. de crimin. læsæ majest. q.* 68. *n.* 15. Tiber. Decian. in *tract. crimin. l.* 9. *c.* 9. *n.* 1. Hippolyt. Riminal. in *Repet. c. Quæ in Ecclesiarum*, *n.* 54. Everar. *cons.* 19. *n.* 13. *incipien. In materia quæstionis* & in *cons.* 42. *incipien. Visis*, *& bene discussis*, *n.* 25. *&* 26. & alii plures. Et hanc esse communem sententiam testatur Alciat. in *c. Cum non ab homine n.* 2. *de judic.* Stephan. Aufer. *de potest. secul. super Ecclesiasticis personis in introductione*, *n.* 7. Nav. in *relect. c. Novit*, *de judic. notab.* 6. *n.* 6. Covarr. *pract. q.* 31. *n.* 1. & novissime Gregor. de Valent. alios allegans *tom.* 4. *disp.* 9. *q.* 5. *punct.* 4. *de exemptione Clericorum*, *vers. Tertia assertio*. Atque ita decisum fuit in Rota Rom. in Antiq. *decis.* 10. *de consuet.* In Concilio Neapolitano, ut apud Gram. *decis.* 61. Et in Senatu Parisiensi, ut refert Rebuff in *Concord. rub. de potest. Concord.* adjiciens, id esse contra rationem naturalem, ut laici inferiores judicent de personis Ecclesiasticis, quæ sunt ipsis digniores; testaturque aresto Senatus Parisiensis die 5. Aprilis, anno 1431. re- 11
missum esse ad Judicem Ecclesiasticum cadaver Presbyteri, qui laqueo sibi mortem consciverat in vico Santi Germani. Ex quo, inquit, patet, quod Judex Ecclesiasticus cognoscit de clericis vivis, & 12
mortuis, quia character est impressus animæ, & ossibus.

Et probatur efficaciter hæc sententia in *d. c. Si Imperator*, *in d. c. Quanquam*, *in præcit. loco Concilii Lateranensis*. Ac demum in Concilio Tridentino in *c.* 19. *sess.* 25. ubi dicitur immunitatem Ecclesiæ, ac personarum Ecclesiasticarum Dei ordinatione, ac canonicis sanctionibus constitutam.

Præcipua hujus determinationis ratio est, quia cum Ec- 13
clesiastica potestas sit a Christo Salvatore nostro lege Evangelica supernaturaliter constituta, & Petro ut Principi Apostolorum, ejusque successoribus, non autem Principibus laicis commissa, *c. In novo*, 21. *dist. c. Solitæ*, *de major. &*

jor. & obed. & habetur 96. *diſt. per tot.* eaque circa ſpiritualia verſetur: conſequens eſt, ut ad Eccleſiaſticam, non laicam poteſtatem pertineat juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas, quæ omnino corpus & animam in ſortem Domini tranſtulerunt, & Dei ſervitio dedicarunt, *c. Cui portio* 12. *qu.* 1. Qua ratione uſus eſt Hoſt. in *d. c.* 2. cui ſubſcribunt Joan. Andr. Imol. & alii, Marian. Socin. in *c.* 2. *nu.* 3. *de for. compet.* Et plura in hanc rem congerit eleganter Oldrad. *conſ.* 83. *incipit*, 14 *An Epiſcopus poſſit declinare forum Regis*. Sed & multis aliis rationibus, & ſacratum literarum teſtimoniis hanc opinionem comprobarunt Authores præallegati, & Turrecr. in *d. c. Si Imperator* 96. *diſtinct.* ubi prope finem refert illud *Paralip.* 26. Ozias rex iratus tenens thuribulum in manu, ut adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus, ſtatimque orta eſt lepra in fronte ejus: cumque aſpexiſſet eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes viderunt lepram in fronte ejus, & feſtinato expuerunt in eum, ſed ipſe perterritus acceleravit egredi, eo quod ſenſiſſet plagam Domini. Subdit deinde Turrecr. Caveat ergo Princeps Catholicus, ſi vult juvari a Domino & victorias obtinere, ne uſurpare velit ad Sacerdotem pertinentem authoritatem, alias ejiciendus eſt e templo per ſententiam excommunicationis, & lepra deteſtandæ culpæ percuſſus a communione fidelium ſeparandus.

15 Denique bona Eccleſiarum, & Clericorum eſſe & ipſa exempta a juriſdictione Principis ſecularis magna Patrum conſenſione, & vehementi in laicos ſibi in illa jus aliquod vendicantes increpatione declaratum eſt in Synodo Romana III. *c.* 1. relato in *c. Bene quidem* 96. *diſtin.* & in Synodo Romana VI. cujus decretum refertur in *c. In canonibus* 16. *quæſt.* 1. In Concilio generali ſub Innocentio III. *cap.* 44. relato in *c. Cum laicis de reb. Eccleſ. non alien.* de quo etiam eſt textus apertus hic. Et hanc quoque exemptionem eſſe de jure divino, conſtat evidenter ex *d. c. Quanquam de cenſib. l.* 1. ibi: *Cum igitur Eccleſiæ, Eccleſiaſticæque perſonæ, ac res ipſarum non ſolum jure humano, quinimo & divino a ſecularium exactionibus ſint immunes*. Ad idem textus irretragabilis in *c. Non minus infra de immunit. Eccleſ.* inducendo eum, ut ibi dixi *in* 2. *notab.* & dicit eſſe communem & veram ſententiam Canoniſtarum, eamque pluribus argumentis tuetur ex recentioribus Gregor. de Valent. *tom.* 4. *d. diſp.* 9. *qu.* 5. *punct.* 4. *verſ. Tertia aſſertio*, Card. Bellarmin. *controverſ. tom.* 2. *lib.* 1. *de Cleric. cap.* 28. *in* 4. & 5. *propoſit.* Idemque firmarunt Jo. Montaig. *de collat. parlam. par.* 2. *num.* 11. Burſatr. *conſ.* 42. *num.* 1. *lib.* 1. & *conſ.* 186. *n.* 8. *l.* 2. Plot. *in addit. ad ult. conſ.* Lauden. *n.* 8. Everar. *conſ.* 30. *n.* 23. *ad fin.* & noviſſime deciſum fuit in Rota Romana in *cauſa Albanen. Gabellæ, ſeu onerum* 28. *Junii* 1630. coram R. P. D. Merlino, articulo acuratiſſime examinato.

16 Quamobrem cum tam Eccleſiæ, quam perſonæ Eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus exempta a ſeculari juriſdictione: neceſſario hinc ſequitur, ut Princeps ſecularis nullam ſibi authoritatem, aut juriſdictionem in Eccleſias, perſonas, & bona hujuſmodi poſſit vendicare, ut de his omnibus eſt textus hic in *d. c. Cum laicis, & in c. Inter hæc* 33. *qu.* 2. ubi dicitur, ſanctam Dei Eccleſiam nunquam humanis legibus conſtringi, & clamant paſſim Interpretes omnes in locis ſupracitatis.

17 Unde etiam infertur, ut omnes leges, quæ habentur in tit. *Cod. De Sacroſanct. de Epiſcop. & Cleric.* & in Authent. *de Sanctiſt. Epiſcop. cum ſimil.* non valeant ex defectu poteſtatus, cum de Eccleſiis, de perſonis Eccleſiaſticis, & earum bonis ſpecialiter loquantur, ut concludit hic Abb. *n.* 10. *verſ. Ad primum dico*, & fuit theorica Jo. And. in *c. Non minus n.* 14. *infra de immun. Eccleſ.* quam ibi ſequuntur Butr. *n.* 10. & Abb. *n.* 18. & Calderin. *conſ.* 2. *incip. Statuto Peruſino n.* 3. *verſ. Reperio de cenſib.* Addit Abb. *hic loco citato*, hodie Imperatorem recognoſcere Imperium ab Eccleſia, ideoque ab Eccleſia coronari, & confirmari, & Imperium de gente in gentem per Eccleſiam transferri, ut fuit olim translatum de Græcis in Germanos, *c. Venerabilem de elect.* Cujus quidem translationis veritatem pluribus Romanorum Pontificum atteſtationibus, & ipſorummet Principum confeſſionibus comprobat, & a mendaciis, & impoſturis Mathiæ 18 Flaccii Illyrici latiſſime vendicat Cardin. Bellam. *tom.* 1. *controverſ. lib.* 1. *de translatione Imperii a Græcis ad Germanos per tot.* Hinc etiam fit, ut nulla ratio habenda ſit ſolemnitatis ab Imperatore introductæ in alienatione bonorum Eccleſ. ut in Auth. *Hoc jus porrectum, C. de ſacroſ. Eccl.* prout tenet Abb. *d. n.* 10. & Dec. *n.* 91. poſt Innoc. *in c.* 1. *n.* 2. *verſ. Nam ſtatuta le-* 19 *galia de reb. Eccleſ. non alien.* & idem Abb. *in c. Nulli in fin. eod. tit. & in c. præſentia n.* 28. *verſ. Ego in hoc dubio de probat.* ubi eadem ratione concludit jura civilia, quæ loquuntur de emphyteuſi Eccleſiæ, non debere obſervari. Et eodem modo diſpoſitio, *leg. An* 20 *inſtructionem, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* ſervari non debet, ut tradunt Bart. & DD. *in d. leg. Ad inſtructionem*, & plene Bart. *conſ.* 1. *l.* 3. & *c.* 29. *l.* 4. & Dec. *hic n.* 42. *ſeqq.* poſt gloſſ. in *c. Generaliter*, §. *Novarum in ver. Collationibus* 16. *qu.* 1. Abb. *conſ.* 3. *Caſus ſuper quo l.* 1. & ſcripſi plenius in *c. Non minus n.* 40. *infra de immun. Eccleſ.*

Uſque adeo autem leges ſeculares nominatim diſ- 21 ponentes de perſonis Eccleſiaſticis, & earum bonis etiam in earum favorem ſunt nullæ, ut Clerici ne ex vi quidem directiva rationis ad illarum obſervantiam teneantur, ut ſenſit hic Abb. *n.* 10. *verſ. Et credo*, dicens ejuſmodi leges non eſſe obſervandas etiam de honeſtate, cum ſint nullæ tanquam conditæ a non habente poteſtatem. Facit quod notat Jaſon in *leg. Cum* 22 *quis n.* 7. *C. de jur. & facti ignor.* ubi tenet ex actu ipſo jure nullo, & cui lex reſiſtit, nec naturalem oriri obligationem. Ejuſmodi autem legibus Sacri Canones 23 vehementer reſiſtunt, itaut earum conditores etiam ſententiæ excommunicationis ſubjiciant, ut in *c. Noverint infra de excommun.* & dictum ex ſupra *n.* 4. *verſ. Et eo magis*. An autem Clerici teneantur vi directiva ad obſervantiam legis generaliter latæ abſque ulla mentione perſonarum Eccleſiaſticarum, dicam plene in qu. ſeq. n. 26.

QUÆRO. Suppoſito Principis ſecularis edicto ad 24 bonum publicum lato de armis, non ferendis, aut domi retinendis.

Primo, An Clerici ex Epiſcopi licentia poſſint eadem arma deferre, & retinere, itaut ejuſmodi licentia non ab eodem Principe, ſed ab Epiſcopo tantum ſit eis concedenda.

Secundo, An Principis familia in Eccleſiis, & aliis locis Eccleſiaſtica immunitate gaudentibus arma perquirere, vel inde a quovis auferre liceat.

Tertio, An Epiſcopi familia de ipſius Epiſcopi licentia impune uti poſſit quovis armorum genere perinde, ac familia Principis ſecularis.

Quoad primam quæſtionem ardua eſt dubitatio, an 25 Clerici ejuſmodi edicto ligentur: Sunt enim qui putant ligari non modo vi directiva rationis, ſed etiam coactiva, itaut arma contra Principis laici prohibitionem detulerint, poſſint civiliter puniri a ſecularibus Judicibus, inter quos recenſentur Jo. Fab. in *leg. Addictos*, per illum textum in *ver. Ultio procedat*, *C. de Epiſc. audien.* Aufrer. *in tract. de poteſt. ſecul. ſeu in repet. Clem.* 1. *de offic. ord. num.* 21. *verſ. decimo tertio fallit in verb. Armorum*, Guilielm. de Benedic. *in repet. cap. Raynutius in verb. Et uxorem nomine fol.* 87. *n.* 36. Jo. Redin. *in tract. de Majeſt. Princip. in ver. Non armis ſolum decoratam* 2. *par. nu.* 162. *& ſeqq. inter tract. communes fol.* 152. ubi nititur hanc opiniunem tueri & rationibus, & authoritatibus, quas in præſentia refellere non oportet, ut inferius patebit.

Alii vero quamplures arbitrantur Clericos teneri tan- 26 tum edicto laicali vi directiva rationis, itaut propterea poſſint quidem a curia ſeculari armis ſpoliari, ſed non puniri etiam civiliter, cum hoc ſit juriſdictionis, quam non habent ſeculares in perſonas Eccleſiaſticas. Ideoque pœnam eſſe petendam a Judice Eccleſiaſtico tantum. Atque hujuſmodi ſententiæ ſunt Jo. de Plat. in §. *Item lex Julia inſtit. de publ. Indit.* Jo. Lup. *in Repet. c. per veſtras in* 2. *notab.* §. 1. *n.* 13. *de donat. inter vir. & uxor.* Afflict. *in conſt. intentionis n.* 13. *ad fin. de illicit. port. armor.* Covar. *practicar. q. in* 33. *q. n.* 7. & *var. reſol. cap.* 20. *in fin.* Menoch. *de arbitr. jud. caſ.* 394. *n.* 31. & *ſeqq.* Clar. *in* §. *fin. qu.* 36. *verſ. Ulterius quæro*, ubi teſtatur hanc eſſe magis communem opinionem, Sot. *in* 4. *diſt.* 25. *qu.* 2. *art.* 2. *concl.* 4. Farinac. *de Armis qu.* 8. *n.* 96.

Quorum plerique probant uſque adeo licere fami- 27 liæ ſeculari Clericos cum armis deprehenſos abſque metu excommunicationis apprehedere, atque armis ſpoliare, ut nec deinde teneantur eadem arma reſtituere Judici Eccleſiaſtico, uti opinantur Covar. Clar. quidam

alii

alii locis citatis, ubi Covar. *Censeo*, inquit, *Clericum quemcunque arma prohibita portantem posse per secularem judicem, & ministrum laicæ jurisdictionis armis his spoliari, & privari absque ullo metu excommunicationis: hoc enim ad secularem judicem, & Reipublicæ Rectorem dubio procul pertinet; nec compelli poterit judex secularis a judice Ecclesiastico armailla restituere, siquidem laica lex arma prohibere potuit, eaque prohibitio Clericos etiam complectitur, ut probavimus superius, & licet non possit judex secularis punire Clericum arma prohibita portantem, pœna etiam pecuniaria, ipsa tamen arma quibus armatus* 28 *deprehensus Clericus est, justissime potest eidem auferre, nec est lex divina, vel humana, quæ contrarium probet. Imo hæc consuetudo, aut tacita juris permissio sanctissima est, atque in maximam vergit Reipublicæ utilitatem.* Hactenus Covarr.

29 Quæ opinio supponit illud principium, quod lex civilis generaliter lata ad bonum publicum & commune tam laicorum, quam Clericorum utilitatem, etiam Clericos comprehendat, saltem vi directiva, & ex vi dictaminis rationis, cum & ipsi sint cives, & membra Reipublicæ. Quod docuit gloss. in *c. Generaliter in ver. Necessitatis* 16. *qu.* 1. Salyc. *in Authent. Cassa, & irrita n.* 12. *C. de sacros. Eccles.* Calder. *cons.* 2. *col.* 3. *vers. Ad hoc tamen Clerici hoc tit.* Barbat. *cons.* 1, *col.* 12. *vers. Et dicit quod statuta l.* 3. Abb. *in cap. Non minus col. fin. prope fin. vers. Fateor tamen quod si Clericus de immunit. Eccles.* Paul. de Castr. *in leg. Ad institutionem, Cod. de sacros. Eccles.* Natta *cons.* 311. *n.* 4. Guiliel. de Benedict. *in d. c. Raynutius in ver. Et uxorem nomine Adalasiam n.* 70. Bellarm. *cons.* 45. *in princip.* post Innoc. inter consilia ejusdem Bellam. *cons.* 46. *n.* 4. *& cons.* 47. *vers. Super sexto articulo.* Idque aliis relatis fusius comprobat Dominus meus Jo. Franciscus Fagnanus in *tract. de justit. & valid. censur. Pauli V. par.* 3. *vers. Quinto arguitur.* Ideoque Card. Bellarm. *tom.* 2. *controvers. lib.* 1. *c.* 28. An Clerici sint liberi a jugo potestatis secularis, in secunda propositione, cum primo docuisset Clericos quoad vim rationis directivam, non autem coactivam ligari constitutione Principis jubentis neminem noctu cum armis incidere, subdit deinde: Nam Clerici præterquam quod Clerici sunt, sunt etiam cives, & partes quædam Reipublicæ politicæ: igitur ut tales vivere debent civilibus legibus: Non sunt autem aliæ, quam quæ a Magistratu politico latæ sunt, Greg. de Valent. *tom.* 4. *disp.* 9. *qu.* 5. *punct.* 4. *in princip.* Igitur illas Clerici servare debent, alioquin magna confusio & perturbatio in Republica oriretur, si Clerici non servarent politicas leges in rebus humanis, & politicis. Hæc Bellarmin.

Quæ tamen non transeunt absque difficultate, & in contrarium valde urget text. *leg. Placet, Cod. de Episcop. & Cleric.* ubi dicitur, Clerici cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non sunt annexi, nihil commune habeant: Per quem text. Abb. in *c. Non minus in fin. de immun. Eccles.* tenet Clericos non esse de universitate laicorum, allegat Innoc. in *c. Dilecta de excessib. Prælat* & sequuntur Thom. Papal. *in repet. d. leg. Placet.* & Jo. Maur. in *repet. l. unic. Cod. De mulier, & in quo loco lib.* 10. Quod absque dubio procedit in odiosis, in quibus Clerici non veniunt appellatione populi, *c. Si sententiam de sent. excommunic. in* 6. & est communis opinio, ut testatur hic Dec. *n.* 36. licet secus sit in favorabilibus, *c. Dilecti de for. comp.* & ibi Abb. *n.* 3. *in* 2. *notab.* Anchar. Imol. & Abb. in *c.* 1. *de præb.* Præpos. *in c. De iis* 12. *dist.* Dec. *hic eod. n.* 36.

Verum esto sententia Covarr. & aliorum vera sit in ea parte, in qua affirmat Clericos ligari edicto Principis ex dictamine, & vi directiva rationis tantum. At certe nullo jure defendi potest in alia parte, in qua vult Clericos posse a Curia seculari apprehendi, atque armis spoliari, nam aut executor, vel officialis Curiæ apprehendit Clericum, eumque armis vi spoliat de facto, & tanquam privata persona, & tunc non excusatur a violenta manuum injectione. Nam sicut non liceret alteri privato Clericum sistere, repellere, dimovere, aut aliquid ex ejus manibus per vim abstrahere absque incursu censurarum Canonis, *c. Siquis suadente* 17. *qu.* 4. ut illic omnes notant: & in *c. Pervenit, & in cap. Tuas nos de sent. excommun.* ita nec licebit hoc ministro seculari, si de facto, & tanquam privatus procedat: textus est singularis in *c. Si vero, il* 1. *in fin. de sent. excomm.* cui responderi non potest, ut inquit Aretin. in *c. Cum non ab homine de judic.* ubi proterea miratur de DD. contrarium asserentibus contra casum illius decretalis; & cum eo transit Felin. in *d. c. Si vero n.* 2. *vers. Contrariam partem*, sin autem Clericum sistat, & armis privet tanquam officialis, & executor Curiæ secularis: tunc negari non potest, quin hujusmodi actus sit jurisdictionis, cum procedat a Curiæ ministro tanquam ministro, & de mandato judicis secularis: executio enim est pars jurisdictionis, *c. Si delegatus de offi. deleg. in* 6. Jo. de Anan. *in c. Significasti in fin. infra eod. tit.* Quinimo quoad personas, alioquin non subditas in multis casibus jura permittunt cognitionem, sed non executionem, ut *l. A divo Pio, ff. de re judic.* glos. 1. *in Clem.* 1. *de for. compet.* fuse Anchar. *in c. Eamque n.* 15. *de reg. jur. in* 6. Et patet ex notatis per Innoc. in *d. c. Significasti in fin.* Unde palam est tam ipsum executorem, qui Clericum armis spoliat, quam judicem mandante incidere in excommunicationem statutam in *c. Ut fame de sent. excomm. & Bulla Cœne c.* 17. ut in specie advertit Navar. in *man. c.* 27. *n.* 71. & Bellarm. *tom.* 2. *controv. l.* 1. *c.* 28. *An Clerici sint liberi a jugo protestatis secularis in* 2. *propositione.*

Nec urget ratio, quod Clerici sint membra Reipublicæ civilis, & quod non deceat eos publicam tranquillitatem perturbare; nam hæc ratio solum concludit eos teneri ex rationis dictamine ad observantiam legis secularis, ut censent Authores postremo citati, sed inde non potest inferri, ut si eam non observent, sint eis arma auferenda per familiam secularem: habent enim suos judices Ecclesiasticos, a quibus apprehendi, armis spoliari, ac pro modo coerceri, & puniri valeant. Unde opinio Covar. tanquam periculosa ob metum censurarum minus vera, & quæ adversatur Ecclesiasticæ libertati nullo modo esset sequenda in practica, nec eam sequi solent judices timoratæ conscientiæ, cum præsertim non desint authores maxime ex recentioribus qui eam refellant,

Ceterum in solutione dubitationum, de quibus agitur, non est opus de veritate dictarum opinionum uberius differere; nam etsi edictum Magistratus secularis arma prohibentis obliget Clericos vi directiva rationis: non tamen hinc sequitur, ut Episcopus non possit ex justa causa licentia deferendi arma eodem edicto prohibita suis subditis impertiri.

Neque enim fas esset Clericis judicem secularem adire pro hujusmodi licentia obtinenda, a quo jure Divino, & humano exempti sunt, ut late ostensum est supra n. 10. Et cum Princeps secularis possit eam suis subditis 31 in suo territorio tribuere, nulla ratio suadet, cur non idem liceat Episcopo, cum & ipse habeat merum imperium in sua diœcesi, *c. Si quis Episcopus*, & ibi gloss. *in ver. Quia alibi* 2. *quæst.* 7. Gundisal. *de hæret. q.* 11. *n.* 16. *& seqq.* ideoque posse Episcopum hujusmodi licentiam concedere, supponit Præpos. in *c. Clericum* 50. *dist.* Marsil. *in pract. crim.* §. *Pro complemento sub n.* 4. & Guido Papa *decis.* 437. *n.* 7. 30

Cum itaque Episcopus possit hanc licentiam impertiri, manifestum etiam erit non legem laicam prohibentem, sed Ecclesiasticam concedentem esse quoad Clericos observandam: neque enim est habenda ratio legis secularis, quando opponitur canonicæ, *c.* 1. ubi gloss. & DD. *de nov. oper. nunc.* Bero *cons.* 196. *n.* 23. *l.* 1. & in materia Cardin. Bellarm. *tom.* 2. *controvers. l.* 1. *c.* 27. *An Clerici sint liberi a jugo potestatis secularis in* 2. *propositione*, ubi affirmat Clericos ne vi quidem directiva rationis ligari hujusmodi lege civili quando adversatur Ecclesiasticæ: atque ita cum pugnent hoc casu prohibitio laici, & concessio Ecclesiastici, lex utriusque observanda erit quoad suos subditos, gloss. in *c. Possessor de reg. jur. in* 6. & ibi Jo. Andr. *in Mercural.* Anton. de Butr. *in c. Clericum n.* 12. *vers. Si materia est mixta*, & ibi etiam Abb. *n.* 2. *de Jud.* Fel. *hic n.* 43. & scripsi plenius in *c.* 1. *n.* 27. *infra de pact.* 33

Neque obstat, quod cum Princeps secularis possit suo edicto Clericos ligare, saltem ex rationis dictamine, poterit quoque illos a nexu hujusmodi obligationis absolvere; atque ita licentiam deferendi arma concedere, cum eadem sit solvendi, & ligandi potestas, *c. Verbum de pœnit. dist.* 1. *c. Cum inferior de major. & obed.* Feder. de Sen. *cons.* 14. *n.* 4. *vers. In* 2. *quæst.* 33

Nam respondetur Clericos duobus modis ab edicto hujusmodi absolvi posse. Primo, cum Princeps generaliter revocat legem, quam condiderat de armis non deferendis: 34

dis, & tunc non eſt dubitandum, quin etiam Clerici ſint ſoluti a lege, cui ex vi rationis ſubjiciuntur. Sublata enim eſt vis legis ex ipſius conditoris revocatione, in gl. *c. In iſtis*, §. *Leges* 4. *diſt.* Bart. *in l. Omnes populi in fin. de juſt. & jur.* gl. & DD. in *c.* 1. *ſupr. eod.* ubi in ſpecie Dec. *n.* 37.

Deinde abſolvi poſſunt Clerici a dicta obligatione nominatim, cum ſcilicet Princeps relaxat legis vinculum in ſpecie quoad Clericos per conceſſionem licentiæ, & hoc non licet. Ratio eſt, quia quæcunque lex ſecularis, quæ ſpecialiter, & nominatim de Clericis, vel rebus Eccleſiaſticis ſtatuit, etiamſi in eorum favorem ſit lata, nulla eſt ex defectu poteſtatis. Sic probat textus expreſſus hic in illis verbis: *Quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem*. Et latius dictum eſt ſupra in 2. concl. Ergo quemadmodum non poſſet laicus Clericis nominatim prohibere armorum delationem, ita nec poterit illis hanc licentiam ſpecifice impertiri, cum utroque caſu careat juriſdictione, a qua poteſtas ſtatuendi dependet, *l. fin. ff. de juriſd. omn. jud.*

25 Quod evidenter alia etiam ratione probatur. Nam non eſt dubitandum, quin uſus armorum lege canonica ſit Clericis interdictus: id enim ſancitum eſt in *c. Clerici*, ubi gl. & omnes notant *inf. de vit. & honeſt. Cleric. in Clem.* 1. *eod. tit.* & in *c. Clerici*, & *ſeqq.* 23. *q.* 8. quod latius proſequitur Marſil. *in pract. crim.* §. *pro complemento hujus operis n.* 1. & *ſeqq.* & Menoch. *de arbitr. Judic. caſu*
36 394. *n.* 31. Itaque ſi admitamus Clericos ligari etiam edicto laicali de armis non deferendis, manifeſtum erit illos conſtringi hac in re duplici vinculo obligationis, ideſt civilis, & canonicæ. At Princeps ſecularis utcunque tollere poſſit vinculum a ſe injectum ſublata ſuæ legis obligatione: nulla tamen ratione poterit eximere Clericos ſibi alias non ſubditos ab obligatione juris canonici; facultas enim ex juſta cauſa ſuper hoc jure diſpenſandi, non ſecularibus poteſtatibus, ſed Eccleſiaſticæ tantum eſt a Chriſto Domino attributa, *c. Translato*, ubi Abb. *in Summ.* & ceteri notant *infra eodem*, & habetur 36. *diſt. per tot.* DD. in *c. Per venerabilem, qui fil. ſint legit.* Specul. *tit de legat.* §. *Poſtremo, v. ſed illud quæritur*, cum aliis ad ductis per Ruin. *conſ.* 75. *Quia de pluribus quæritur n.* 2. *vol.* 3. Atque hinc patet Clericis nihil prodeſſe licentiam cum armis incedendi a ſeculari poteſtate impetratam, ſed opus eſſe, ut nexus jure canonico injectus, ab Eccleſiaſtico judice relaxetur.

37 Ad ſecundam quæſtionem videtur reſpondendum, non licere officialibus laicis in Eccleſiis, & aliis Eccleſiaſticis locis immunibus arma vetita perquirere, vel inde
38 auferre. Nam cum perquiſitio, & ablatio illa ſit actus juriſdictionis contentioſæ, non poteſt a judice laico exerceri in Eccleſia, quæ eſt extra territorium ipſius, *l.* 2. *in fin. C. de Summ. Trinit. & fide Cath.* Paul. de Caſtr. *in leg. Si quis in hoc genus n.* 3. *C. de Epiſcop. & Cler.* Abb. *in cap. inter alia n.* 29. *de immun. Eccl.* Atque id expreſſe ſtatuitur in *l. Pateant, C. de his qui ad Eccleſ. confuger.* in hæc verba: *Hos vero qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant præmonemus, alias ſtatim eos, ut arma deponant, authoritate Epiſcopi a ſolis Clericis ſecurius conveniri præcipimus*, & infra: *Et ſi Eccleſiæ voce moniti per tot, tantorumque denunciationes renuerint arma relinquere: jam clementiæ noſtræ apud eum, & Epiſcopum cauſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit, intromiſſis abſtrahendos eſſe cognoſcant*. Ad idem Concilium Tolet. relatum in *c. Diffinivit* 17. *q.* 4. cujus hæc ſunt verba: *Diffinivit S. Concilium, ut nullus audeat confugientem ad Eccleſiam, vel reſidentes abſtrahere, aut quodcunque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre*. Ad idem text. *in c.* 1. *infra de Immunit. Eccleſ. & in cap.* 2. *eod. tit. in* 6.

Et quamvis Covarr. *variar. reſol. lib.* 2. *c.* 20. *ſub n.* 18. relatus a Foller. *in praxi crimin. canon. c. Miſcellanea quædam n.* 30. ſentiat Judicem laicum, etſi non poſſit fugientes ad Eccleſiam inde invitos abducere, poſſe tamen ab eis arma prohibita etiam intra Eccleſiam auferre, eo quod cum arma deferens intra Eccleſiam delinquat, a judice ſeculari ſit puniendus, aut ſaltem armis ſpoliandus: ejus tamen opinio eſt contra jura ſuperius expreſſa, nec ulla valida ratione fulcitur. Leviſſima enim eſt illa ratio, quod deferens arma delinquat in Eccleſia. Tum quia quatenus etiam hoc delictum eſſet tale, ut privaret delinquentem immunitate Eccleſiæ, non tamen hinc ſequeretur, ut male inquit Covar. ut abſtractio illa fieri poſſet e Curia ſeculari, ſed ab Eccleſiaſtica tantum, juxta *d. l. Pateant, & Conſtitutionem Gregorii XIV.* 39
hac de re editam. Tum quia non quodcunque delictum in Eccleſia perpetratum privat immunitate Eccleſiaſtica, etſi ſit grave, ſed homicidium tantum, vul mutilatio, ut expreſſe ſtatuitur in *c. fin. Immun. Eccleſ. & in prædicta Gregorii conſt.* Et quemadmodum Eccleſia eſt immunis 40
quoad perſonas ad eam confugientes, ita & quoad bona, ut etiam probatur in d. *c. ſicut* 17. *q.* 4. ibi: *Aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit*, & in *c. Quiſquis*, ibi: *Aliquid inde eripiendo, vel auferendo*: neque enim 41
immunitas fuit Eccleſiæ conceſſa intuitu perſonæ confugentis, ſed ob honorem, & reverentiam quæ ipſi Deo, atque ejus Eccleſiæ debetur, ut per Vaſq. *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 22. *limit.* 17. *n.* 55. Reg. *de immun. Eccleſ. n.* 2. & probatur in *d. c.* 2. *de immun. Eccl. in c. reum ad Eccl. & in c. Si quis il* 4. 17. *q.* 4. atque ex eis cenſet Remig. & bene, judices, vel officiales arma in Eccleſia perquirentes incidere in pœnas violantium Eccleſiæ immunitatem,

Ad tertiam quæſtionem videtur ſimiliter reſpondendum familiam Epiſcopi quovis genere armorum impune 42
uti poſſe, porinde ac familiam Curiæ ſecularis. Nam lex 43
civilis prohibens generaliter uſum armorum, ut *Cod. Ut armorum uſus lib.* 11. *& in rubr. de Fabri, eod. lib.* & in *Auth. de armis*, §. *Si autem*, non comprehendit familiam Epiſcopi, ut ſcripſit Bald. *in l.* 3. §. *Ait enim ff. De offic. præf. Vigil.* ubi ex textu illo: Nota, inquit, officiales communes poſſe & debere portare arma: & idem puto de familia Epiſcopi, cum ipſe habeat imperium in ſua diœceſi: & ſequuntur Marſil. in *pract. crim. in ver. Pro complemento n.* 5. Soccin. *reg.* 30. *in* 1. *Fall.* Barbat. *de Cardin. legat. q.* 5. *n.* 17. Amad. *de Syndic. n.* 92. ubi propterea reprehendit quendam judicem, qui juſſit capi familiarem Epiſcopi pro delatione armorum: & Menoch. *de arbitr. judic. caſu* 334. *n.* 6.

Quæ concluſio iiſdem fere nititur fundamentis, quibus primæ quæſtionis ſolutio; nam cum familia Epiſcopi ſit exempta a juriſdictione ſeculari, ac de foro Eccleſiæ, *c. fin.* & ibi omnes notant, *de offic. Archid.* Dec. in *c. Cum non ab homine n.* 4. *de jud.* de communi Abb. in *c.* 2. *n.* 6. *v. In familia vero Epiſcopi, de foro compet.* tenetur ſervare legem Epiſcopi uſum armorum concedentis, non edictum laici prohibentis, ut de clericis ſupra probavimus. 44

Neque his obſtat, quod Epiſcopus pro executione juſtitiæ debeat implorare auxilium brachii ſecularis, *c. Adminiſtratores, & cap. princeps* 23. *q.* 5. & quod ſicut pro ſpiritualibus debent Principes recurrere ad Eccleſiam, ita in temporalibus debeant Prælati recurrere ad Principes ſeculares, *cap. Cum ad verum*, & *c. Imperator* 96. *diſt.* nec promiſcuis actibus ſint eorum officia perturbanda, *l. Conſulta Divalia, C. de teſtam.* Pulchre Oldrad. *conſ.* 83. *incipien. An Epiſcopus, per tot.* Nam reſpondetur hoc idem obſervari inter ſeculares judices, ut unus imploret auxilium alterius, ubi vires ipſius non ſufficiunt ad exequendum quod ſibi incumbit, text. eſt in *l. Si quis in hoc genus, C. de Epiſc. & Cler.* Sed & judices ſeculares in ſubſidium invocant auxilium Eccleſiæ, ubi per ſe non poſſunt ſuos ſubditos coercere, ut notat Innoc. in *c. Licet ex ſuſcepto, infra de foro comp.* Ergo hic non bene infertur, ut Eccleſia non habeat poteſtatem exequendi etiam per ſuos miniſtros. Et propterea jura non ſtatuunt præciſe, ut Epiſcopus teneatur implorare brachium ſeculare, ſed adjectis verbis: *Si opus fuerit*, ut in *c.* 1. ibi: Et cum opus fuerit publicum convocent auxilium, *de offic. ordinar. in c. periculoſo*, §. *ult. ver. invocato ſi opus fuerit, &c. De ſtatu Regular. lib.* 6. innovato a Conc. Trid. in *c.* 5. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* & ſepæ alibi. Per quod inſinuant eſſe arbitrarium Epiſcopo ad brachii ſecularis invocationem confugere, cum ſibi vires non ſuppetunt ad juſtitiam exequendam. Item non obſtat, quod Eccleſiæ ſit interdicta executio gladii temporalis, cum Petro Dominus dixerit: *Converte gladium tuum in locum ſuum*, ut legitur & notatur in *cap. Novit de judic. & in ſumma* 23. *q.* 8. & arma clericorum ſint lacrymæ & orationes, *c. Convenior ead. can. & q.*

Reſpondetur enim Eccleſiam non habere gladium materialem ad mortem alicui inferendam, vel membri mutilationem. Et in hunc ſenſum accipienda ſunt jura in contrarium adducta, ut plene notatur in *c. Cum non ab homine, de judic.* & in *c. Novimus, de verb. ſignific.* At ſecus eſt ad exequen-

quendam justitiam sibi incumbentem, ut patet ex *Clem. 2. §. fin. de hæret.* ubi tribuitur facultas Inquisitoribus hæreticæ pravitatis, ut possint armatos officiales habere. Ex quo innuitur penes Ecclesiam esse hanc potestatem utendi officialibus armatis in criminibus ad suum forum pertinentibus, alioquin non potuisset ea Inquisitoribus concedere. Ad hoc *Extravag. Unam S. de major. & obed.* Atque ita contrarias oppositiones Abbatis *in d. c. Significasti de off. delegat.* diluit Gundisal. Villadiego *de hæret. q. 11. n. 16.* adjicens sit observare communem usum.

Adde quod ex Decreto Concilii Trid. in *c. 3. sess. 25.* Episcopus antequam utatur gladio excommunicationis, debet ad executionem realem, vel personalem etiam contra laicos procedere per suos proprios, vel alienos executores. Quod necessario supponit eum uti posse officialibus armatis, cum personarum districtio vix, ac ne vix quidem fieri possit sine ministerio armorum.

Neque vero hac in re videtur hodie subesse ulla difficultas; nam etsi olim esset opinio ab aliquibus controversa in *d. c. Cum non ab omine de judic.* an liceret Episcopis habere familiam armatam, nihilominus S. Congregatio Episcoporum jam sæpius probavit sententiam Episcopis favent em veluti gravioribus authoritatibus, & solidioribus rationibus munitam, censuitque Episcopum non solum posse, sed debere etiam habere familiam armatam immunitate Ecclesiastica gaudentem. Idemque respondit Sacr. Congreg. Concilii ab Episcopo Serano consulta sub die 23. Novemb. 1613. Quamobrem non videtur amplius dubitandum, quominus possit Episcopus usum armorum cujusvis generis suis officialibus pro executione justitiæ concedere ad instar Principis secularis.

Præsertim vero, quia eandem sententiam in fortioribus terminis, ideft in familiaribus Episcopi, etiam non necessariis pro executione justitiæ, hoc ipso tempore probavit Curia in memorabili casu Reipublicæ Lucanæ; nam vexilliferi, antiani, & ministri, & officiales, qui pro tempore exiterunt, denuntiati fuerunt excommunicati ab Episcopo civitatis Castelli commonitorio Apostolico, in vim specialis facultatis desuper habitæ per literas in forma Brevis sub die 23. Februarii 1640. Civitas vero cum universo dominio Lucano supposita fuit Ecclesiastico interdicto, propterea quod duos familiares Cardinalis Episcopi cum armis deprehensos, & duos ejusdem Cardinalis fratres germanos in depressionem, & violatoinem Ecclesiasticæ libertatis carceribus mancipaverint, & eundem Commissarium a S. D. N. Urbano VIII. illuc ablegatum admittere recusaverint, ut in sententia declaratoria sub die 29. Martii, & in alia interdictoria 5. Aprilis 1640. Confert text. in *leg. 1. §. Sed & si quæ leges, Cod. de veteri jur. enucl.* & dicta per Cardin. Zabarel. *cons. 136. num. 1. vers. Præmitto quod etiam*, & per Lap. *alleg. 55. n. 3. vers. Istam opinionem sequitur Romana Curia.*

DE CONSTITUTIONIBUS

Honorius III. Episcopo, & Cantori Cabilonen.

CAPUT XII.

EX parte Episcopi Heudensis fuit propositum, quod Canonici Heuden. propriis commodis inhiantes, præbendarum numerum ab antiquo in Ecclesia Heuden. statutum (licet non sint ejus diminuti redditus) restrinxerunt: & infra. Nolentes igitur Divini Numinis minui cultum, sed potius augumentari: Mandamus, quatenus antiquum numerum facientes auctoritate nostra servari, præbendas quas a tempore ultimi statuti inveneritis vacasse in Ecclesia memorata (non obstante aliqua constitutione super hoc a Canonicis ipsis facta, vel confirmatione a nobis ab eisdem obtenta) personis idoneis cum consilio Episcopi conferatis.

SUMMARIUM.

1 *STatutum non valet, per quod cultus divinus sine causa diminuitur, etiamsi in forma communi a Papa fuerit confirmatum, n. 3. & 4.*
2 *Præbendarum numerus per constitutionem Canonicorum restringi non potest, si Ecclesia redditus non sint diminuti.*
3 Inhiare, *quid sit.*
4 *Confirmatio in forma communi quid operetur.*
5 *Confirmatio subreptitia non convalidat præbendarum suppresionem nullam.*
6 *Præbendarum reductio invalida non impedit vacationem præbendæ in remanentibus ultra numerum.*
7 *Impetratio beneficii ex taciturnitate suppressionis nullæ non redditur subreptitia.*
8 *Præbendarum numerus reduci potest a Canonicis authoritate Episcopi, si Ecclesiæ redditus diminuti sint,*
9 *Fallit, si præbendæ non ab Episcopo, vel Capitulo, sed ab aliis fuerint dotatæ, & n. 15. & 29.*
10 *Item fallit, si præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus authoritate Apostolica, &*
11 *Vel juratus a Canonicis, ibid.*
Item fallit, si negotia Episcopi, & capituli sint communia.
12 *Et quid post Concil. Trid. & n. seqq.*
13 *Præbendarum numerum an & quando Episcopus possit restringere in vim Concil. Trid. & in quibus jus comune fuerit a Concilio alteratum, seu declaratum.*
14 *Præbendas non potest hodie Episcopus supprimere, si illarum tenuitati providere possit per unionem beneficiorum simplicium.*
15 *Præbendas patronatus laicalis Episcopus supprimere non potest sine consensu patroni. Secus si sint patronatus Ecclesiastici.*
17 *Præbendarum numerum Episcopus potest ex causa reducere, sed non tenetur. Nec Metropolitanus potest in hoc supplere.*
18 *Abbatibus, & aliis inferioribus etiam exemptis, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus non licet præbendas supprimere ex c. 15. sess. 24.*
19 *Nec Capitulo Sede vacante.*
20 *Missas, & Anniversaria, aut eleemosynas pauperibus erogandas, an Episcopus ex causa tenuitatis reducere possit de jure communi.*
Et an ex Concil. Trid. n 30.
21 *Papa solus alterare potest usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.*
22 *Commutatio voluntatis ab inferiori a Principe regulariter fieri non potest.*
23 *Et quid si proventus hæreditatis non sufficiant ad onera adimplenda, & n. 25.*
24 *Missarum onera beneficio incumbentia Episcopus reducere non potest.*
25 *Missarum onera beneficio injuncta an Episcopus moderari possit, si redditus postea diminuti sint, & n. seqq.*
Et quid si spectent ad beneficiatum, n. 27. & seqq.
Quid si ejusmodi redditus spectent ad hæredem, ibidem.
26 *Onus pro rata minuitur redditibus diminutis.*
27 *Voluntas testatoris potest ab Episcopo in alium pium usum commutari, si de jure, vel de facto adimpleri non possit.*
28 *Commutandi ultimas voluntates si quæ facultas de jure Episcopo competebat, non est sublata a Conc. Trid.*

30 Au-

30 *Anniversaria, & officia defunctorum Episcopus potest reducere ad præscriptum Concil. Trid. c. 4. sess. 25.*
31 *Eleemosynas pauperibus erogandas Episcopus reducere non potest in vim c. 4. sess. 25. Concilii Tridentini, & nn. seqq.*
32 *Dispensandi facultas, ut favorabilis est amplianda, nisi agatur de præjudicio tertii.*
33 *Dispensandi potestas in simplicibus non extenditur ad mixta.*
34 *In Missis, vel Anniversariis, aut eleemosynis reducendis quis ordo servari debeat.*

1 *EX Parte.* Non valet statutum, per quod cultus divinus sine causa diminuitur, etiamsi in forma communi a Papa fuerit confirmatum. Hoc dicit. Vel specialius. Non possunt Canonici sine causa restringere numerum Canonicorum, seu præbendarum. Dividitur ab Host. in duas partes. Prima ponit factum corrigendum. Secunda correctionem, ibi: *Nolentes.*

2 Nota ex decretali duas conclusiones, quarum prima est negativa, videlicet: Statutum Capituli restringens numerum Canonicorum, seu præbendarum non valet, si Ecclesiæ redditus non sint diminuti: & ita hic est casus secundum Abb. Antiq. Panormit. Aretin. & Felin. & notant gloss. 2. Innoc. in *princip. in ver. Diminuti*, & communiter Doctores. Cujus conclusionis duplex ratio colligitur ex textu. Prima est, quia hujusmodi statutum procedit ex radice avaritiæ; nam ut legitur in *c. fin. de conces. præbend. lib. 6.* quanto inter pauciores cujusvis Ecclesiæ dividuntur proventus, tanto majores fieri possunt singulorum percipientium portiones. Si-
3 mile in *c. Cum M. supra eod.* Et hanc rationem inducat litera ibi, *propriis commodis inhiantes*, idest cupiditati intendentes secundum gloss. 1. Inhiatio enim est vehemens cupiditas, ut *leg. 1. Cod. De petit. bonor. sublat. l. 10.* Eodem loquendi modo utitur textus in *c. fin.* ibi, *turpe lucrum inhiantes* 20. *qu.* 3. *& in c. Ex parte in fin.* ibi, *lucris temporalibus inhiare*, infra, *de censib. & in leg. Per diversa, Cod. Mandati*, ibi, *alienis rebus, fortunisque inhiantes*, cum simil. ut hic per Dec. *n.* 1. Secunda ratio est, quia hoc statutum cedit in diminutionem divini cultus, ut patet ibi: *Nolentes divini numinis minui cultum, sed potius augmentari.* Ad idem *c. Vasa*, cum gloss. *in ver. Succrevit de consecr. dist. 1.* Atque ita nisi rationabilis causa subsit, non valet statutum divini cultus diminutivum, ut dicunt in Summa hujus textus Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Jo. de Anan. ad hoc *leg. novis, ff. De constit. Princip.* secundum Innoc. *hic in princ.* & Host. *n.* 2. Nec obstat textus in *c. ult. de relig. domib.* Quoniam illud fit ibi propter honorem Ecclesiæ, ne nimia religionum diversitas confusionem inducat, secundum Joan. Andr. *hic n.* 8. & Imol. *in* 2. *notab.*

4 Procedit autem hæc prima conclusio, etiamsi statutum restringens numerum Canonicorum fuerit a Sede Apostolica confirmatum in forma communi. De hac enim confirmatione intelligitur hoc capitulum ibi: *Non obstante confirmatione a nobis obtenta*; nam talis confirmatio sub communi forma nihil novi tribuit, *cap. Cum dilecta, §. Nos igitur de confirm. util. vel inutil. c. Quia diversitatem in fine de conces. præben. & c. Ex parte, il primo de privil.* & tenet hic gloss. *in verb. Confirmatione*, Host. *n. 6.* Jo. Andr. Bald. Butr. Cardin. Anchar. Imola, & Jo. de Anan. omnes *in princ.* Sed dices: Ad quid igitur hujusmodi confirmatio membranas occupat? Respondet Bald. *n.* 19. dicens: Confirmatio facit de aliquo validius, ut non possit revocari per statuentes, sed de nullo non facit aliquod, nisi Papa apponeret clausulam, *non obstan.* & ex certa scientia scriberet, vel in contradictorio examine decerneret, ut *leg. Adoptio, ff. De adopt.* Et est ratio secundum eum, quia illud, quod non est confirmabile de jure, non præsumitur per incuriam confirmatum, ut *leg. 2. §. Ne quis a Principe, ff. Ne quid in loco publ. leg. Meminerit,*
5 *C. Unde vi, & c. Qualiter, & quando, il primo de accusat.* Potest etiam intelligi hoc c. de confirmatione subreptitie impetrata, eo quod statuentes mentionem non fecerint de statuto antiquo, nec de redditibus Ecclesiæ non diminutis: talis enim confirmatio non validat præbendarum suppressionem nullam. *Arg. cap. 2. de rescript.* & tenet hic gloss. in *ver. Confirmatione*, Innoc. *in eod. verb.* Host. *n. 4. vers. Nec etiam prodest, & n. 7.* Jo. And. *in fine*, Butr. *n. 6.* & reliqui post eos. Et idem est si non meminerint de assensu Episcopi neglecto, *c. Cum consuetudinem de consuetud.* secundum Innoc. & Jo. Andr. *locis citatis*, & Card. *n. 2. vers. Et de consensu.* Et nota 6 hoc statutum non obstante confirmatione sub communi forma impetrata usque adeo esse nullum, ut restrictio numeri non impediat vacationem præbendarum in remanentibus ultra numerum, ut probat litera ibi, *præbendas quas a tempore ultimi statuti inveneritis vacasse in Ecclesia memorata.* Et notat Butr. *n. 6.* & Bald. *n. 3.* qui ex hoc notabiliter infert, ut si quis post ultimum statutum restringens numerum impetraverit vacaturam facta mentione numeri antiqui, & non novi, valeat impetratio, quia novus numerus non est numerus juris, sed facti, de quo non oportet mentionem facere; Ergo taciturnitas suppressionis invalidæ subreptionem 7 non inducit, ad hoc *c. Non præstat de regul. jur. in 6.* & vide bonam glossam in *c. Cum nostris in verb. Non vacaret de conces. præben.* Rota *in ant. decis. 176. alias 69. de rescrit. quæ incipit.* Nota quod de gratia adversarii, quæ nulla est, non teneor in gratia mea facere mentionem, Gemin. *cons. 120. num. 4. vers. Item de jure istius*, Felin. plene *in c. Ex tenore num. 2. & seqq.* post gloss. 1. *ibi* [*in fin. de rescript.*

Secunda conclusio est affirmativa, & colligitur a 8 contrario sensu ex illis verbis, *licet ejus non sint diminuti redditus*, videlicet, possunt Canonici aliquot præbendas supprimere, easque ad pauciorem numerum reducere Episcopi authoritate, si Ecclesiæ redditus diminuti sint. Arg. *c. Quoniam infra de vita, & honest. Cler.* & tenet hic gloss. 1. Hostien. *n. 2. in ver. Diminuti*, Card. *n. 2. in 1. quæst.* Abb. & Aretin. ambo in 2. *notab.* & ita communiter teneri testatur Card. in *c. Cum accessissent in 4. qu. supra eod.* Nec mirum, quia auctis facultatibus Ecclesiæ augeri potest Canonicorum numerus authoritate Episcopi, *c. Cum M.* & ibi plene notatur *sup. eod.* & arg. *c. Quanto de censib. c. Innovo 41. dist. & leg. In Ecclesiis, Cod. de Episc. & Cler.* Ergo eadem authoritate diminui potest redditibus diminutis, quia omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur, *c. 1. de reg. jur. & leg. Nihil tam naturale, ff. eodem*, & eadem authoritas, quæ requiritur in constructione actus, requiritur in illius destructione, *c. Verbum de pœnit. dist. 1.* Romam. *cons. 65. Viso themate n. 2. vers. Hoc enim, & cons. 116. Viso in princ.* & sicut in augmento numeri, ita & in illius coarctatione facultates Ecclesiæ sunt considerandæ, ut *c. 1. & c. Authoritate de instit.* secundum Host. *hic n. 3.* ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, *leg. Si ex toto, ff. De legat. 1. leg. 3. §. fin. leg. 4. & leg. Legata in fin. ff. De adimen. legat.* Non obstat textus *in c. fin. de verb. signif.* Nam ut respondet Compostell. & post eum Cardin. in *d. c. Cum accessissent in 4. quæstione*, ibi, *voluntarie fuit petita confirmatio Sedis Apostolicæ*: Et eodem modo respondet ad *c. Cum olim de consuet.* Fatetur enim utile esse, ut in talibus authoritas Papæ interveniat, & concordat hic Vincentius.

Hæc tamen secunda conclusio procedit, dummodo 9 præbendæ fuerint dotatæ ab Episcopo, vel Capitulo. Secus si ab aliis, quia tunc in præjudicium Patroni, qui illas fundavit, vel dotavit, nequeunt Episcopus, & Capitulum illas supprimere, & ad pauciorem numerum reducere, ut *c. Monasterium, & c. Rationis*, ibi notatur *16. quæst. 7.* & tenet Innoc. & Compost. in *c. Cum accessissent sup. eod.* Bellam. *ibid. n. 7. vers. Sed nunquid*, Cald. in 5. *quæst.* & Abb. *n. 4. in fin. & n. 5.* & Host. *hic n. 9. vers. Et hoc est verum.* De quo latius dicam infra n. 15. & n. 29.

Rursus procedit eadem conclusio, si Canonicorum 10 numerus fuerit in Ecclesia judicio Episcopi ordinatus, juxta textum *in leg. In Ecclesiis, Cod. de Episcop. & Cleric.* Secus si ab initio institutus fuerit, vel postea confirmatus authoritate Apostolica cum clausula decreti irritantis, quia tunc a Canonicis authoritate Episcopi restringi non potest. Arg. *c. Cum venissent de judic. c. 1. & 2. de confirm. util. vel. inutil. c. Omnis res de reg. jur. & l. Nihil tam naturale, ff. eod* Et idem est si numerus fuerit juratus, ut *c. Dilecto de præb.* & ita intelligunt hanc decretalem Hostien. *n. 2. & 4.* Collect. & Bellam. ambo *n. 2.* & idem Bellam. *in d. c. Cum accessissent num. 7. vers.*

Sed

Sed nunquid, & ibi etiam Card. *in 5. quæstione supra eod.* de quo tamen dic plenius, ut ibi scripsi.

11 Demum procedit conclusio prædicta si nogotia Episcopi, & Capituli sint divisa; secus si sint communia, quia tunc non potest Capitulum præbendas supprimere, etiam authoritate Episcopi, ne sit author in facto proprio, *l. Pupillus, ff. De author. tutor.* & Clem. *Si una de reb. Eccl. non alienan.* & tenent hic Host. *n. 4. vers. Item nec authoritate Episcopi*, Henric. Boich. *post. princip. vers. Sed si quæris in d. c. Cum accessissent n. 2. vers. Sed si quæris*, ubi etiam Abb. *n. 5. supr. eod.* gloss. in d. Clem. *Si una in verb. Mensæ suæ.* Quam ibi sequuntur Card. *n.* 1. & reliqui omnes, de quo tamen dic ut plene scripsi in *c. Exposuisti de præben.*

12 Sed hodie in his servari debet decretum Concilii Trid. *c.* 15. *sess.* 24. quo statuitur, *ut in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradu, pro loci, & personarum qualitate non sufficiant, liceat Episcopis cum consensu Capituli, vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire, vel si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressi cum patronorum consensu si de jure patronatus laicorum sint, quarum fructus, & proventus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere, ita tamen ut tot supersint, quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Ecclesiæ commodo valeant respondere: non obstantibus quibuscunque constitutionibus,*

13 *& privilegiis*. Hæc ibi. Ex quo contextu omisso unionis remedio, de quo egi latissime in *d. c. Exposuisti di præb.* quod spectat ad materiam suppressionis, observandum est, jus commune fuisse in multis alterarum, seu declaratum a Concilio. Primo enim Concilium voluit præbendarum suppressionem fieri posse ab Episcopo in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus duntaxat, ut patet ex princ. *d. c.* 15. non autem in non insignibus, quod non reperiebatur cautum de jure communi. Deinde noluit Concilium fieri posse hanc suppressionem in prædictis Ecclesiis omnibus, sed in illis tantum, ubi præbendæ essent fræquentes. Quod de jure communi saltem expresse cautum non erat. Unde Episcopus hodie non potest præbendas supprimere, & ad pauciorem numerum reducere, nisi tot supersint, quæ sufficiant ad divinum cultum peragendum, & dignitatem Ecclesiæ conservandam, ut patet in *d. c.* 15. ibi, *frequentes:* necnon ibi, *ita tamen ut tot supersint*. Præterea Concilium voluit licere Episcopo numerum præbendarum restringere ex causa tenuitatis reddituum, non distinguendo an redditus fuerint tenues ab initio, an postea diminuti fuerint: cum tamen jus commune disposuerit in eo tantum casu, in quo redditus ex post facto sint imminuti, ut patet in hac decretali. Similiter jus commune non exigebat, saltem expresse, ut essent tenues nisi præbendæ, ut hic patet: at ex Concilio oportet ut tales sint non solum fructus præbendæ, sed etiam distribututiones, ut patet in *d. c.* 15. ibi, *tenues sunt præbendæ, simul cum distributionibus quotidianis*. Quamobrem si solæ distributiones essent tenues, deveniendum non esset ad suppressionem, sed Episcopus uti posset

14 remedio, *c.* 3. *sess.* 21. ut S. Congregatio declaravit. Insuper jure communi inspecto ubi facultates Ecclesiæ erant diminutæ, poterat Episcopus cum Capitulo immediate procedere ad suppressionem præbendarum; sed ex Concilio Episcopus debet primo consulere præbendarum tenuitati per unionem beneficiorum simplicium: atque hoc remedio deficiente, tunc demum confugere potest ad aliud remedium supressionis præbendarum; illa enim alternativa, vel qua Concilium utitur in *d. c.* 15. non est electionis, sed ordinis, ut clare ostendit conditio illa, quæ immediate subsequitur, videlicet, *si hac ratione provideri non possit*. Ad hoc *c. Metropolitano*, & ibi, gloss. *in ver. Ex Presbyteris* 62. *dist.* & quod

15 scripsi in *c. Inter ceteras n.* 47. *de rescript.* Ad hæc Concilium in illis verbis, cum patronorum consensu approbavit opinionem Innocentii, & Compostellani, de qua supra n. 11. asserentium non posse Episcopum præbendas supprimere si fuerint ab aliis fundatæ, vel dotatæ, & in sequentibus verbis, *si de jure patronatus laicorum sint*, eandem opinionem limitavit, seu declarayit procedere in præbendis patronatus laicalis duntaxat; unde si fuissent dotatæ de bonis Ecclesiasticis etiam ab aliis, quam ab Episcopo, vel Capitulo secundum ea, quæ notantur, in *c. Cum autem de Jurepatr. & in c. Unico in fin. eod. tit. l.* 6. tunc ex decreto Concilii a contrario sensu posset Episcopus concurrentibus requisitis illas supprimere, & ad pauciorem numerum reducere, etiam sine consensu patroni Ecclesiastici, quod est valde notabile: & vide bonam glossam in *c. Cum dilectus in ver. Quempiam præsentare, vers. Sed nunquid de Jurepatr.*

16 Amplius in derogatione illa, non obstantibus quibuscunque constitutionibus, & privilegiis, S. Synodus non obscure sustulit opinionem Hostien. & aliorum, qui dixerunt reductionem numeri præbendarum ab Episcopo, & Capitulo fieri non posse, si ejusmodi numerus fuerit ordinatus ab initio, aut postea confirmatus authoritate Apostolica. Cum enim talis ordinatio, vel confirmatio nihil sit aliud, quam constitutio, vel privilegium, utique dum Concilium constitutionibus, & privilegiis derogavit, in necessariam consequentiam permisit Episcopis, ut possent ex causa numerum præbendarum restringere, non obstante ordinatione, vel confirmatione Apostolica. Accedit quod cum Cathedrales, & Collegiatæ Ecclesiæ non erigantur nisi a Sede Apostolica, & in illarum erectione semper consueverit præfiniri numerus præbendarum, si Episcopus non posset illarum numerum reducere, provisio Concilii esset supervacua contra textum in *c. Commissa de elect. lib.* 6. *cum simil.* Ponderatis quoque illis verbis Concilii, *liceat Epi-* 17 *scopis*. S. Congregatio censuit præbendarum tenuitati Cathedralis, vel Collegiatæ insignis posse Episcopum providere, juxta *c.* 15. *sess.* 24. sed non teneri, nec Metropolitanum in hoc posse supplere. Atque ita reprobavit opinionem Hostien. *hic n.* 4. qui putavit in casu hujus c. posse haberi recursum non solum ad Papam, sed etiam ad Metropolitanum per *c. Nullus de jurepatron.* Et approbavit contrariam opinionem Jo. Andr. de qua per Bellam. *hic n.* 2. *vers. Sed in hoc quod dicit*: quia hic casus non est de his, qui notantur per gloss. in *c. Pastoralis de offi. ordin.* & per Jo. Monach. in *c.* 1. *De supplen. neglig. Prælat. l.* 6. Ac demum hæc decretalis cum decidat Canonicis 18 non licere præbendas supprimere, quando Ecclesiæ redditus non sunt diminuti, a contrario sensu probat id licere Canonicis, si redditus imminuti sint. Sed quia mentionem non facit de Episcopo, gloss. 2. Host. *n.* 2. & Doctores supplent, Episcopi authoritate, non autem propria. Verum hoc explicite declaravit Concilium. Unde S. Congregatio censuit Abbatibus, vel Archidiaconis, qui sunt principales dignitates in Collegiatis Ecclesiis, & ad quos tanquam ad Ordinarios inferiores pertinet collatio præbendarum, non licere præbendas supprimere in vim *c.* 15. *sess.* 24. Sed Episcopo tantum cum consensu Capituli, si modo ipsa Collegiata sit insignis, & serventur alia, de quibus in *d. c.* 15. Et alias censuit Abbati jurisdictionem quasi Episcopalem habenti, etiamsi exemptus sit, ac Ordinarius Ecclesiæ Collegiatæ, etiamsi in dicta Ec- 19 clesia concurrant omnia requisita, *c.* 14. *sess.* 24. non licere Canonicatus supprimere. Et eodem modo censuit hanc facultatem non competere Capitulo Sede vacante.

Nunc cum in superioribus firmatum sit licere Episco- 20 po cum consensu Capituli ob reddituum tenuitatem reducere numerum Canonicorum, seu præbendarum, hinc sumpta occasione investigandum est, an similiter ex eadem causa tenuitatis eidem licet reducere onera Missarum, seu Anniversariorum, aut eleemosynæ pauperibus erogandæ. Sæpe enim contingit, ut ex testatorum dispositionibus hæredes teneantur per Sacerdotes peculiares, Anniversaria pro defunctis, vel Missas quotidianas, seu certis diebus celebrare, & interdum etiam eleemosynas pauperibus distribuere, & consimilibus oneribus multories etiam gravantur in fundationibus beneficiati futuri. Verum quandoque evenire solet, ut fructus hæreditatis, vel beneficii non sufficiant pro omnibus oneribus a fundatore, seu testatore impositis supportandis. Unde ad locorum Ordinarios pergravatos recurritur, ut opportune provideant, maxime juxta facultatem sibi traditam a Concil. Trid. *c.* 4. *sess.* 25.

Quamobrem circa prædicta dubitatur primo, an Episcopus de jure communi facultatem habeat reducendi, ac moderandi non solum onera Missarum celebrandarum, & Anniversariorum, sed etiam eleemosynæ pauperibus erogandæ. Secundo, an id saltem possit authoritate Concilii

Trid.

Trid. *cap.* 4. *sess.* 25. Tertio, quatenus possit, quo ordine debeat moderationem facere, videlicet an in ipsis Anniversariis, vel Missis quotidianis, seu potius in eleemosynis.

21 Ad primum dubium respondetur reductionem, seu moderationem onerum prædictorum, cum respiciat commutationem piæ voluntatis, soli Romano Pontifici esse reservatam. Textus est clarus in Clem. *Quia contingit*, & ibi gloss. *in ver. Sedis Apostolicæ de relig. domib.* ibi: *Nota per hanc literam solum Papam alterare posse usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta.* Quam glossam sequuntur ibi Card. *in* 10. *not. ab.* & *in* 2. *oppos. n.* 9. & *qu.* 4. *n.* 11. Imola *n.* 16. Abb. *n.* 3. *in ver. Solus Papa*, Vitalin. *n.* 17. & reliqui omnes. Quod etiam sup-
22 ponit Concilium Tridentinum *c.* 6. *sess.* 22. Depositio enim testatoris, ut lex debet servari, *cap. Ultima voluntas*, & ibi gloss. *unic.* 13. *qu.* 2. §. *Disponat in Auth. de nupt.* quam non potest inferior a Principe tollere, *leg. Si quis ad declinandam*, §. *Sin autem*, *Cod. De Episcop. & Cler. c. A nobis*, & ibi Abb. *n.* 4. & Covarr. *n.* 7. *de testam.* Et hanc sententiam in proposito non obscure probavit Concilium Tridentinum in *d. c.* 4 *sess.* 25. dum facultatem reducendi onera Missarum tribuit Episcopo non simpliciter, & absolute, sed in Diœcesana Synodo; nam si hæc reductio, & moderatio de jure Episcopis licuisset, utique Concilium, quod emanavit ad ampliandam facultatem Episcoporum, non eam restrinxisset ad tempus Synodi diœcesanæ. *Arg. lex. legata inutiliter*, *ff. De adim. legat. leg. Quod favore*, *C. De legib. & cap. Quod ob gra-*
23 *tiam de reg. jur. lib.* 6. Quod si proventus hæreditatis non sufficiant ad implenda omnia onera injuncta, videtur posse inferior a Principe facere dictam moderationem usque ad ea, quæ possunt ex dictis redditibus adimpleri, *leg. Legatam municipio*, *ff. De admnistr. rer. ad civit. pertin.* & ibi gloss. *unic. quæ adducit. concord. cap. Nos quidem de testam.* & notat Card. *ubi supra qu.* 4. & 5. neque enim hoc casu hæres potuit plus gravari, quam fuerit honoratus. *Arg. leg. Imperator*, §. *Cum quidam*,
24 & ibi Bart. *ff. De legat.* 2. Ceterum secus dicendum est quoad onera beneficiis in eorum fundatione injuncta, quæ servari mandat Concilium Trident. *sess.* 25. *c.* 5. Et merito; nam fundatio, & dotatio illa habet se per modum quasi contractus ultro citroque obligatorii, seu donationis sub modo, quam cum Episcopus admiserit, & provisus dum institueretur non recusaverit, non potest modo onus detrectare. *Arg. d. leg. Imperator*, §. *Enim vero*, imputetque sibi beneficiatus si passus est se ad tenuem ordinari Ecclesiam, seu beneficium, *c. Conquerente*, & ibi DD. *de Cleric. non resident.* gloss. *in c. Clericus victum in ver. Vigilis* 91. *d.* Hinc S. Congregatio Concilii censuit non esse concedendum indultum, quod petebatur, reductionis onerum Missarum beneficio incumbentium, tum quia Concilium juncta declaratione ipsius Congregationis non permittit reductionem Missarum, quarum celebratio in fundatione beneficii injuncta fuit; tum quia ex hoc fideles scandalizarentur, & a fundationibus retraherentur; tum quia cessant causæ Concilii, quod non reperiantur, qui tale onus subire velint, cum beneficiati acceptantes beneficia sponte onus etiam susceperint.

25 Quod si a principio erant quidem sufficientes, sed postea imminuti sint, adeout non sufficiant ad onera supportanda, tunc in quantum hujusmdi redditus spectant ad hæredem, poterit forte Ordinarius illa moderari, quia videtur hæres institutus, ut ex redditibus ipsis curet hæc, & hæc observari, unde suficit ut adimplenda curet, quæ potest ex erogatione omnium proventum; nam tunc imminutis redditibus, imminutum
26 dicitur & onus, ex gloss. trita in *leg. Plautius in gloss. fin. ff. De condit. & demonstr.*

27 At respectu ipsius beneficiati duo casus videntur distinguendi. Primus est respectu eleemosynarum, quas ipse beneficiatus tenetur aliis Sacerdotibus erogare pro Missis celebrandis, & hoc primo casu si redditus beneficii sint adeo imminuti, ut non sufficiant ad hujusmodi onera adimplenda; similiter videtur posse ordinarius illa moderati, quia quotiescunque pia voluntas testatoris sive de jure, sive de facto adimpleri non potest, tunc per Episcopum una cum hærede, vel executore potest in alium pium usum commutari: textus est clarus in *c. Nos quidem de testam.* ubi id notat Innocent. *n.* 1. *in ver. per testatorem* Host. *n.* 5. *in ver. Et alibi placet*, Jo. Andr. *n.* 7. *in gloss. Et alibi placet*, Butr. *n.* 4. & Abb. *n.* 6. Ad idem textus *in d. leg. Legatam*, *ff. de administr. rer. ad civit. pertin. & in leg. Legatum civitati*, ubi Bart. *n.* 2. 3. & 4. *prosequitur eandem theoricam*, *ff. De usufruct. leg.* Ad quod facit optime decretum Concilii Tridentini *cap.* 8. *sess.* 25. ubi statuitur, ut si hospitalia ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum genus fuerint instituta, nec in loco ubi sunt dicta hospitalia similes personæ, aut perpaucæ reperiantur, fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximiori sit, ac pro loco, & tempore utilior convertantur ab Ordinario cum duobus de Capitulo per ipsum deligendis, & ita in specie nostra tenent Felin. in *c. Cum accessissent n.* 19. *in fin. supra eod.* & Rocch. de Curte post alios in *tract. de Jurepatron. in ver. Pro eo quod qu.* 12. ubi concludit posse Episcopum reducere onera Missarum beneficio incumbentia, si eleemosynæ pro illarum celebratione erogandæ sint adeo diminutæ, ut ad onera supportanda non sufficiant. Quamobrem si in aliqua Ecclesia essent celebrandæ plures Missæ quotidianæ, & Rector Ecclesiæ sive ex lege fundationis, sive ex testatoris præscripto tenetur ex redditibus beneficii eleemosynas tribuere pro illis celebrandis; si ejusmodi redditus postea diminuti essent, forte beneficiatus non teneretur nisi tot eleemosynas erogare, quot caperent fructus beneficii, juxta moderationem Episcopi, & non ultra. Etenim cum non teneatur ex bonis patrimonialibus has eleemosynas tribuere, sed ex fructibus beneficii tantum, utique si fructus hujusmodi ad illas non sufficiant, & sic voluntas testatoris, nec de jure, nec de facto adimpleri possit, intrat facultas Ordinariis attributa in *d. cap. Nos quidem*, & ibi dixi in 4. *not ab.* & conferunt, quæ de
28 hærede dicta sunt supra n. 23. & 25. Neque vero hæc facultas competens Episcopo de jure communi videtur sublata a Concilio in *c.* 4. *sess.* 25. Quia cum emanaverit ad ampliandam Episcoporum authoritatem in hujusmodi reductionibus, non est verisimile ut voluerit illius diminutionem inducere. *Arg. d. leg. Legata inutiliter*, *ff. de adimen. legat.* cum aliis supracitatis *n.* 22. *in fin.*

Decretum vero *c.* 5. *ejusdem sess.* quod jubet ut oneribus beneficio incumbentibus non derogetur, recipit declarationem a jure communi, & a *c.* 8. *vers. Quod si sess.* 25. ut locum habeat, si onera hujusmodi de jure, vel de facto adimpleri possint, alias secus. Et hanc interpretationem jampridem videtur admisisse Sac. Congregatio; nam consulta, an facultas commutandi ultimas voluntates de jure communi Episcopo competens censeatur sublata per specialem remedium *c.* 4. *sess.* 25. quo cavetur, ut Episcopus circa hæc in diœcesana Synodo provideat: respondit non esse sublatam, si quæ Episcopis de jure communi competebat circa ultimarum voluntatum commutationem.

Secundus casus est respectu Missarum, quas beneficiatus per seipsum celebrare tenetur. Et hoc casu etiamsi redditus beneficii postea diminuti fuerint, non videtur Episcopus ullam facultatem habere illas reducendi, ex gloss. citata in *c. Clericus victum* 91. *dist.* quæ hanc reductionem nec Episcopo videtur concedere. Et est ratio, quia cum hoc casu pia voluntas testatoris, vel fundatoris tam de jure, quam de facto per ipsum beneficiatum impleri possit, non est cur liceat Episcopo illam commutare, sed hæc facultas est soli Papæ reservata, ex dicta Clem. *Quia contingit de*
29 *relig. domib.* ut abunde ostensum est supra. Nec prædictis obstat hæc decretalis cum gloss. *in ver. Diminuti*, & *c. Cum accessissent*, cum sua gloss. *in ver. Confirmata supra eod.* Quoniam imminutis redditibus, tunc demum possunt præbendæ ad pauciorem numerum reduci authoritate Episcopi, quando illarum numerus fuerit ab ipsis Ecclesiis, vel Ecclesiam ordinantibus, seu gubernantibus institutus, & determinatus, ut in *l. In Ecclesiis*, *Cod. De Episc. & Cler. & in Auth. Ut determinatus sit n. Cleric. in rubr. & nig. collat.* 1. *& in c.* 1. *de instit.* Secus si sit institutus à patronis in beneficiorum fundatione, ut plene ostensum est supra num. 9. & 15. Atque ita argumentum ex his juribus desumptum in oppositum retorquetur, ut quemadmodum Episcopus facultatem non habet reducendi numerum præbendarum, ita nec numerum Misarum eis annexum, quando ex lege fundationis est præfinitus, ut idem sit judicium de corpore beneficii, ac de oneribus illi annexis.

Arg.

Arg. cap. Si quis objecerit 1. *quæst.* 3. *lib. Cum principalis, ff. De reg. jur. & reg. Accessorium lib.* 6.

30 Ad secundum dubium cum clara sit dispositio Concilii in *d. c.* 4 *sess.* 25. tribuentis Episcopo facultatem reducendi in synodo diœcesana numerum Missarum, quæ in aliquibus Ecclesiis ex variis defunctorum relictis imposita sunt, si numerus sit adeo magnus, aut elemosynæ pro illis celebrandis sint adeo tenues, ut non facile inveniatur qui velit huic se muneri subjicere: idem videtur respondendum de anniversariis, omnia enim sacra sunt, gloss. 1. in *c. Cum creatura de celebr. Missar.* nec est ratio, quare anniversaria subtrahantur ab ipsa Concilii dispositione. Et propterea Sac. Congregatio censuit *d. cap.* 4. *sess.* 25. habere locum etiam in reductione officiorum pro defunctis. Et in individuo cum Capitulo Cathedralis Neapolitanæ pro tenui eleemosyna incumberet onus celebrandi in tot anniversaria, ut ad remedium Concilii in *d. cap.* 4. recurrendum foret, & hæsitaretur de facultate Archiepiscopi, eo quod in *d. c.* 4. fieret mentio de Missis tantum, & non de Anniversariis: Sac. Congregatio ad ipsius Capituli consultationem rescripsit Archiepiscopo in hæc verba: *Cum ex libello hoc Capituli istius Cathedralis nomine oblato cognitum esset ab Illustrissimis Cardinalibus, qui Sacra Tridentini Concilii decreta interpretantur, dubitari abs re an ejusdem Concilii decretum* sess. 25 c. 4. *intelligatur etiam de Anniversariis: ii Amplitudini tuæ significandum censuerunt, decretum prædictum in sacrorum etiam Anniversariorum reductione locum habere, ut in margine ipsius libelli adscriptum est. Quamobrem Amplitudo tua præfati Canonis authoritate in casu proposito uti non dubitabit, &c.* 26. *Novembris* 1583. *Philippus Boncompagnus Card. S. Sixti.*

Recipit tamen hæc facultas moderandi Missas, & Anniversaria duplicem limitationem. Altera est, ut procedat tantummodo in oneribus impositis ante Concilium. Altera, ut locum non habeat in obligationibus Missarum, quæ impositæ sunt Capellis erectis in titulum; ut ex ipsius Sacr. Congregationis sententia dixi in *cap. Significatum num.* 15. *de præbend.*

31 Verum quoad moderationem eleemosynarum pauperibus erogandarum verius videtur a Concilio nullam facultatem Episcopis attributam fuisse; nam quamvis dispensatio prout respicit personam, cui dispensandi facultas conceditur, sit tanquam favorabilis ampliando; ut notat Anton. de Butr. in *c. Nisi eum pridem*, §.
32 *Personæ vero n.* 36. *de renunc.* & Felin. in *cap. Postulasti in* 4. *limit. de rescript.* tamen hoc fallit, quando agitur de præjudicio tertii, ut ibi per Felin. *vers. Secundu casus, si contingit hoc casu.* Item dicta conclusio non ita admittitur, ut facultas concessa in uno genere extendatur ad aliud genus, ut per Navarr. *in Manuali c.* 12. *n.* 79. ut similiter hoc casu accederet, si Episcopus facultatem sibi concessam quoad moderationem Missarum vellet extendere ad moderationem eleemosynarum. Accedit ad prædictam communis conclusio Ca- 33
nonistarum, asserentium potestatem dispensandi in simplicibus concessam non extendi ad mixta, Felin. in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis*; *notab.* 8. & 9. *de judic.* & ita Sac. Congregatio censuit Ordinarium *ex c.* 4. *sess.* 25, non posse diminuere onus a testatore impositum hæredibus, ut certis diebus eleemosynas erogent.

Ad tertium dubium cum Episcopus, ut prædixi, 34
facultatem non habeat ex Concilio nisi quoad Missas, & Anniversaria, dicendum videtur debere cum moderari Anniversaria potius, quam Missas quotidianas; plus enim suffragii capiet anima defuncti, si pro eleemosyna decem Juliorum celebrentur pro ipsa decem Missæ per decem Sacerdotes, quam si pro eadem fiat unum Anniversarium cum interventu viginti, aut plurium Sacerdotum, quia suffragium, quod provenit ex virtute sacrificii, & operis operati multum præponderat ei, quod provenit ex virtute meriti, & operis operantis, *c. Utrum de consecr. distin.* 2. & est unanimis Theologorum, & Canonistarum sententia, ut scripsi latissime post alios in *c. Fraternitatem de sepultur.* & inde provenit præferenda sit hæc solutionis, seu satisfactionis conditio, quæ ex virtute sacrificii proficiscitur, cum debitori in Purgatorio existenti sit magis utilis. *Arg. leg.* 1. & 3. *ff. De solut.* Suffragia enim prosunt per modum solutionis debiti, ut per D. Thom. *in* 4. *d.* 45. *q.* 2. *art.* 4. *qu.* 2. *ad.* 1. Quod si Episcopus haberet facultatem moderandi etiam eleemosynas pauperibus erogandas, similiter consultius foret ab ea moderationem exordiri, quia ex dicta erogatione defuncti anima minus habebit suffragii, quam si ex eadem eleemosyna Missæ, vel Anniversaria celebrentur, *c. Non æstimemus, c. Animæ defunctorum, & c. Tempus* 13. *qu.* 2. & hoc eadem ratione, de qua in *d. leg.* 1. *& leg.* 3. *ff. de solut.* Et hunc ordinem in reductionibus servandum alias probavit Sacra Congregatio Concilii. Censuit enim si Rectori beneficii ex fundatione incumbat onus celebrandi, & faciendi eleemosynas, & ob reddituum tenuitatem facienda sit reductio ab habente potestatem, potius reducendas esse eleemosynas, quam Missas, vel Anniversaria.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Gregorius IX. Archipresbytero S. Mariæ Majoris de Urbe.

CAPUT XIII.

QUoniam constitutio Apostolicæ Sedis omnes adstringit, & nihil debet obscurum, vel ambiguum continere: Declaramus constitutionem, quam nuper super præferendis in perceptione portionis majoribus, & consuetis servitiis a minoribus exhibendis, edidimus; non ad præterita, sed ad futura tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi: nisi nominatim in eis de preteritis caveatur.

SUMMARIUM.

1 *LEx nihil debet obscurum, vel ambiguum continere.*
Declaratur n. 3. *vers. Non tamen intelligas.*
2 *Lex habens plures intellectus allegari non debet ad decisionem causarum.*
3 *Sententia lata contra casum legis, vel statuti, de cujus intellectu probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expressum.*
4 *Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caveatur.*
5 *Constitutio quid sit, & an illius appellatione veniant declarationes Apostolicæ.*
6 *Congregationis Concilii declarationes, an habeant legis authoritatem, itaut obligent in utroque foro, & nn. seqq. usque ad numer.* 69.
7 *Congregationis Concilii institutio, & facultates, & num.* 35 *& seq.*
8 *Congregationis Concilii authoritas in decretis Tridentini Concilii interpretandis est Apostolica, & facit jus quoad omnes, & nn. seqq.*
9 *Constitutiones factæ authoritate Papæ confirmatæ Papales, & ab inferioribus revocari non possunt.*
Declarationes editæ Principis authoritate habent vim Constitutionis generalis, ibid. versic. Et in terminis.
10 *Declarationes a Congregatione Concilii fieri debent consulto Romano Pontifice, & cur.*
11 *Consultatio Papæ etiam edita in aliquo particulari casu facit jus commune inter omnes.*
Dubia emergentia in audientia Papæ referenda sunt ad

ad ipsum Apostolicum, ibid.

12 *Verbum*, Decernere, *necessitatem inducit, & referri potest tam ad novæ legis editionem, quam ad legis jam editæ declarationem.*

13 *Cardinalium authoritas in dubiis & causis decidendis tam ex veteri, quam ex novo Testamento causam trahit.*

Intellectus cap. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. sint legit. *ibid.*

14 *Declaratio legis ab eo facta, qui a Principe authoritatem habet legem interpretandi, essentialiter non differt a lege declarata.*

15 *Declarans non inducit jus novum, sed tantum manifestat quod prius latebat.*

Enucleare quid sit, ibid. v. Quod satis confirmant.

16 *Interpretatio statuti dicitur statutum, si sit intrinseca & substantialis, & inseparabilis a statuto, & n.* 19.

17 *Declarare quid sit.*

18 *Verba*, resolvere, decidere, respondere, *quid importent.*

19 *Interpetratio quid sit, & quid differat a declaratione.*

20 *Congregatio Concilii in suis rescriptis frequentius utitur verbo*, Censuit, *& cur.*

21 *Declarationes Congregationis Concilii insunt Concilio, & obligant in utroque foro ex vi legis declaratæ.*

22 *Decreta Apostolica, & Conciliaria obligandi vim habent etiam sub reatu mortalis peccati.*

23 *Qualitates omnes, quæ insunt legi declaratæ, censentur inesse illius declarationi.*

24 *Baptizati a Calvinistis, sunt vere baptizati, nec sunt iterum baptizandi etiam sub conditione.*

25 *Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, &c. aut ex alia causa vocato, adhibito tamen ad illum actum, aut interdicto, vel non sacerdote, validum est, & n. seqq.*

27 *Procuratio post Concilium Tridentinum non debetur Episcopa visitanti Ecclesias, & loca pia suæ civitatis.*

28 *Sacerdos excommunicatus, & denunciatus non potest sacramentaliter absolvere pœnitentem etiam in articulo mortis.*

29 *Episcopi non possunt absolvere in casibus occultis in Bulla Cœnæ Sedi Apostolicæ reservatis.*

30 *Item post Bulla S. Pii V. nequeunt absolvere Moniales in materia clausuræ secreto delinquentes.*

31 *Episcopi absolventes, ac dispensantes in casibus Sedi Apostolicæ reservatis, incidunt in Bullam Cœnæ.*

32 *Episcopus non potest dispensare cum vero bigamo ad primam tonsuram, aut beneficia simplicia.*

33 *Ignorantia juris dubii an & quando excuset.*

34 *Legem Canonicam male intelligens non peccat mortaliter, nisi post declaratam ejus obscuritatem.*

35 *Congregationis Concilii stylus in dubiis decidendis, & causis expediendis.*

36 *Congregatio Concilii inhibet officialibus Urbis in causis Conciliaribus, in quibus habet jurisdictionem privative quoad omnes.*

37 *Congregatio Episcoporum de iis, quæ ad interpretationem Concilii pertinent, aut de ipsis Congregationis Concilii decretis cognoscere non potest.*

38 *Stylus in causis Rotalibus, cum dubia emergunt ad interpretationem Concilii pertinentia, & n. seqq. & n.* 72.

39 *In commissionibus causarum, quando in supplicatione non exprimitur articulus certus juris, jubetur addi clausula*: Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilii.

40 *Citatio partis in declaratione legis an & quando requiratur.*

41 *Papa dat literas in forma Brevis, & Auditor Cameræ monitoria pro observatione declarationum Congregationis Concilii, & n.* 70.

42 *Lex ante prohibitionem non ligat.*

43 *Declarationes Congregationis Concilii non requirunt publicationem, & n. seqq.*

44 *Declaratio legis etiam obscuræ, ac dubiæ; publicationem non requirit.*

45 *Declaratio triplex, & proprie fit super dubio, ibidem vers. Et sane.*

Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imo & ad pendentia, & n. 53. *& seqq.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

46 *Ignorantia declarationum Congregationis Concilii an & quando excuset, & n.* 50.

47 *Constitutiones Apostolicæ ante illarum publicationem an & quando ligent ignorantes.*

48 *Lex declarata intelligenda erat juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanasset.*

49 *Ignorantia juris dubii non excusat, quando consuli possunt peritiores.*

50 *Ignorantia juris an & quando excuset.*

51 *Constitutio nova etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam.*

52 *Constitutiones Papales non continentes tempus, & locum, an valeant.*

In declarationibus Congregationis Concilii non consuevit apponi tempus, neque locus, & cur, ibid. & n. seqq.

53 *Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratæ.*

54 *Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus non fuerit.*

55 *Canones Concilii Trid. circa dogmata juris divini sunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare a Kal. Maii* 1564. *sicut alia decreta reformationem concernentia, sed a divina institutione.*

56 *Declarationes Congregationis Concilii an careant legis authoritate, eo quod aliquando videantur sibi contrariæ.*

57 *Episcopi comprovinciales, nec personaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Ecclesiam, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili.*

58 *Concursus non requiritur in Parochiali juris patronatus mixti laicorum, & Ecclesiasticorum.*

59 *Declarationibus Congregationis Concilii impressis, vel manuscriptis, sigillo, & subscriptione carentibus, an & quæ fides sit adhibenda.*

60 *Interpretatio legis quotuplex sit.*

61 *Congregationis Concilii interpretatio non est probabilis tantum, sed necessaria, & n.* 63.

62 *Innocentius IV. Pater juris, & cur.*

64 *Jurisdictiones omnes sunt principaliter apud Principem, tanquam apud fontem.*

65 *Congregatio Concilii respondet ad dubia juris, ea vero quæ factum concernunt, rejicit ad judices ordinarios.*

66 *Declarationes Congregat. Concilii, quamvis edantur in aliquo speciali casu, tamen faciunt jus quoad omnes.*

67 *Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis statuti.*

68 *Congregationis Concilii rescripta sunt veluti responsa prudentum.*

69 *Congregatio Concilii occasione visitationis Liminum, & recognitionis Conciliorum Provincialium, respondet etiam ad dubia non Conciliaria.*

70 *Rotæ Romanæ testimonium de authoritate resolutionum S. Congregationis Concilii, & n.* 71. *&* 72.

QUoniam. Constitutio futura respicit, non præterita, nisi in ea de præteritis caveatur. Hoc dicit secundum omnes. Dividitur in tres partes. Prima ponit in genere declarationis causam. Secunda declarationem, ibi *Declaramus*. Tertia declarationis rationem, ibi *Cum leges*.

Nota primo ibi, *Nihil debet obscurum, vel ambiguum continere*, legem seu constitutionem, quamvis non feratur, nisi super dubio, *l. Labeo, ff. e Carbon. edict.* tamen debere esse claram, *cap. Erit autem lex* 4. *dist.* ibi: *Manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat*, ideſt, ne aliquis possit eam captiose interpretari, ut ibi explicat gl. vel ne per obscuram constitutionem in laqueum incidamus, *c. de viduis* 27. *q.* 1. Unde nihil est tam proprium legum sicut claritas, ut in *Authen. de testam. imperf.* §. *Nos igitur*, ideoque statutum, quod est ambiguum, non meretur in causis allegari, secundum Bald. hic *n.* 13. & lex habens varios intellectus allegari non debet ad decisionem causarum, *l. In ambiguo*, & ibi Bart. *n.* 2. *ff. de reb. dub.* Jason. *in rubr. n.* 21. *& seqq. ff. de transact.* Idenque in statuto, & constitutione tradit Felin. *supra in proœm. n.* 2. & sententia lata con-

contra casum legis, vel statuti, de cujus intellectu pro-
3 babiliter dubitat, non dicitur continere errorem expressum, ut notat Bart. in *l. Cum prolatis, ff. de re judic.* & Bal. hic *n.* 14. Decian. *cons.* 32. *n.* 24. *lib.* 2. & Vant. *de nullit. ex defectu processus n.* 118. *v. Et præmissa intellige*, dicitur autem obscurum quantum ad literam, ambiguum quantum ad mentem, secundum Joan. Andr. & Card. hic, qui etiam referunt illud Hieron. in Oseam, videlicet: *Obscuritas tribus modis nascitur, aut rerum difficultate, aut magistri imperitia, aut discentis nimia tarditate.* Non tamen intelligas secundum Jo: Andr. legem ita claram esse debere, ut nihil dubium relinquatur, quod precipue pateret ex eo, quod ibi debet esse generalitas, *d. c. Erit autem lex* 4. *dist. c. Cum omnes infra eod.* gl. *in rubr. hoc tit. lib.* 6. generalitas vero obscuritatem inducit, *leg. Ita fidei, ff. de jur. fisc. c. Venerabilibus infra de confirm. ult. vel inutil.* Sed ideo dicitur non esse obscura, quia ad conditorem poterit haberi recursus pro declaratione, & ita nihil remanebit ambigum, *l. fin. C. de l.* & cum Jo: Andr. transeunt hic Butr. Card. & alii. Veruntamen dicit Bart. *in l. Omnes populi n.* 56, *v.* 3. *Quæro, ff. de justit. & jur.* non recurri ad Principem pro interpretatione, nisi in subsidium, cum scilicet alia interpretatio, quæ congrua sit, haberi non potest, & seq. Dec. in *leg. in ambiguis, il* 2. *n.* 1. *ff. de reg. jur.* de quo scripsi plene in *c. Cum veniissent infra de judic.*

4 Secundo nota, constitutionem respicere futura tantum, & non præterita, concordat text. *in c. Cognoscentes supra eod. c.* 1. 31. *dist. c. Proposuisti* 82. *dist. leg. Leges, C. de legib.* Quinimo trahere leges ad preterita est quædam calumnia, *leg. penult. Cod. de decurion. lib.* 10. ibi Cum conveniat leges futuris regulas imponere, non præteritis calumnias excitare, & notat hic Bald. *n.* 19. Fallit tamen hæc regula præcipue in duobus casibus. Primus est, cum in constitutione expresse cavetur, ut trahatur etiam ad præterita, ut hic, & in *c. Si quidem* 10. *q.* 1. & in *c. Cum inquantis infr. de elect.* Secundus est, si constitutio sit declaratoria: hic enim ex sui natura etiam præterita comprehendit, *c. fin infr. de fil. Presbyt. c. pen. de cons. Eccles. vel alt.* & plene dicam infra n. 45. & seqq. & propositio non eget publicatione, ut similiter dicam infra n. 45. & seq.

Ultimo nota ex principio literæ, constitutiones Apostolicæ Sedis astringere omnes, ad idem *c.* 1. *supra eod. c. Si quis omne* 1. *q.* 7. *c. Romanorum* 19. *dist. & c. Nolite* 11. *dist. cum concord.*

5 Quid de declarationibus? Non videtur, quia constitutio dicitur a *con*, quod est simul, & *statuo*, quasi *simul statuitio*, vel dicitur communis statuitio, ut inquit gl. *in rubr. hoc tit. lib.* 6. Statuere autem ex propria significatione est jus novum inducere, *Clem. fin. §. fin. de rescrip.* gloss. in extrav. *Suscepti*, Joan. XXII. *in v. Statuimus de elect.* At declaratio jus novum non inducit, sed tantum explicat jus antea editum, *l. Heredes palam*, §. *Quod vero, & §. Sed etsi notam, ff. de testam. c. Cum tu, cum ibi not. de usur.* & dicam plenius infra *n.* 12.

Respondeo, si declarationes sint editæ immediate a Summo Pontifice, absque dubio ligant omnes, *c.* 1. *de bigam. lib.* 6. *c.* 1. *de privil. eod. lib.* Nec obstat verbum, *Constitutio*, quia quamvis stricte accipiatur, prout differt ab aliis partibus juris scripti, & tunc nihil aliud sit, quam quod Princeps statuit, & ordinat animo condendi legem, *ut inst. de jur. nat. §. Sed & quod Principi placuit*, tamen in latiori significatione complectitur etiam responsa prudentum, & alias partes juris scripti, & sic etiam declarationes, ut declarat gloss. præalleg. *in rubr. hujus tit. lib.* 6. quam ibi sequuntur Gem. Anch. & Fran. Unde declarationes quoque dicuntur constitutiones non quidem novi juris promulgatoriæ, sed juris præexistentis declaratoriæ, ut probatur in *c. fin. de fin. Presbyt. & in c. pen. de cons. Eccl. vel alt.* & not. Jo: Andr. *in c.* 1. *in princ. in verb. Diffinimus de privil. in* 6. dicens non esse curandum, quod ille text. dicat: *Decernimus* quia licet sit declaratio, tamen est constitutio, & cum eo transeunt ibi Gemin. & alii. Si autem declarationes emanaverint non imediate a Summo Pontifice, sed de illius authoritate, dic latissime, ut in quæsito seq.

6 QUÆRO, utrum declarationes Sac. Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini interpretum obtineant legis authoritatem, adeout non solum in exteriori judicio, sed etiam in foro animæ obligandi vim habeant?

Emersit nuper hæc quæstio, quia nonnulli Episcopi innixi sententiæ scriptorum aliquot recentiorum visi sunt existimare, S. Congregationis Concilii declarationes, etsi magnum habeant pondus authoritatis, earumque præcipua habenda sit ratio in dubiis, & causis decidendis, tamen legis vigorem non obtinere, cum promulgari non consueverint, & nondum sanxerit Romanus Pontifex, ut tanquam leges recipiantur. Quod tamen longe aliter se habere patebit ex his, quæ de S. Congregationis institutione & authoritate, de ipsarum declarationum natura, ac vi, deque observantia, ac stylo inferius dicentur.

Primo igitur Pius IV. anno 1563. 7. Kalend. Februarii in Constitutione, quæ incipit, *Benedictus Deus*, postea-quam confirmavit Oecumenicam Trid. Synodum, mox ad evitandam perversionem, & confusionem, quæ oriri posset, si unicuique licerer in decreta Concilii commentaria, & interpretationes suas edere, inhibuit omnibus tam Ecclesiasticis, quam laicis, Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis vero sub excomunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine authoritate auderet ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, nullumve omnino interpretationis genus super ipsius Concilii decretis quocunque modo edere, difficultatesque & controversias, quæ ex iis decretis exoriretur, sibi ac Sedi Apostolicæ declarandas, & decidendas reservavit. Et subinde idem Pius IV. in Constitutione incipiente, *Sicut ad sac. Conciliorum*, edita *anno* 1564. 15. *Cal. Aug.* declaravit ejusdem Concilii decreta omnia ad reformationem, jusque positivum duntaxat spectantia, a Kal. Maii ejusdem anni 1564. omnes obligare cœpisse, neque post eam diem excusationem cujusquam, quod ea ignoraverit, admittendam.

7 Hoc ipso tempore initium habuit S. Congreg. Concilii sub eodem Pontifice Pio IV. qui cum paulo ante edidisset nonnullas Constitutiones, & ordinationes concernentes reformationes sacræ Pœnitentiariæ, Vicarii Urbis, Camerarii, Auditoris Cameræ, Palatii Apostolici causarum Auditorum, Gubernatoris, aliorumque Urbis, & Romanæ curiæ Tribunalium, & officiorum, deputavit octo S. R. E. Cardinales, qui easdem Constitutiones, & pariter Decreta Tridentini Concilii per quoscunque tribunalium prædictorum Judices, & officiales sub excommunicationis latæ sententiæ, ac privationis officiorum, & aliis eisdem Cardinalibus bene visis eo ipso incurrendis pœnis firmiter, & cum effectu servanda curarent, nisi tam in executione dictorum decretorum Concilii, quam dictarum constitutionum aliqua dubietas, aut difficultas emergeret, quo casu ad Sanctitatem Suam referrent, ut in motu proprio incipien. *Alias nos*, edito *eo anno* 1564. 4. *Nonas Augusti*. Itaque Sacra Congregatio ab initio Tridentini Concilii decretis non interpretandis, sed exequendis duntaxat, præfecta est; sed paulo post cum multis consultationibus respondisset ad Concilii intelligentiam pertinentibus, & dubitatum esset de illius facultate ob prohibitionem Pii IV. in Constitutionibus supra editis: S. Pius V. indulsit eidem, ut posset decidere casus, quos tanquam claros putaret decidendos, quos vero tanquam dubios existimaret referendos, Sanctitati Suæ referret, quod in eam usque diem fecerat: moxque ipsi Congregationi ampliores etiam facultates pro decidendis causis, & controversiis Concilii interpretationem concernentibus, idem S. Pius V. attribuit, ut in libris ejusdem Congregationis adnotatum reperitur manu Cardinalis Carafæ. Crescente vero causarum & negotiorum mole, quæ ex omnibus terræ partibus ad eam confluebant, constitutum est ut pro faciliori expeditione quatuor Cardinales ex corpore generalis Congregationis delecti frequentius convenirent sub nomine Congregationis particularis. Quam quidem Congregationem Gregor. XIII. die 8. Maii 1576. declaravit in præteritum potuisse, & in futurum posse expedire casus alias decisos in Congregatione generali, atque etiam eos, quos pro claris haberet ex omnium sententia.

Post hæc idem Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *Immensæ æterni Dei*, §. *Deo autem Patri*, edita 11. *Kal. Febr.* 1587. eorum quidem decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem sibi ipsi reservavit, ac postea subdit: Cardinalibus vero præfectis interpretationi, & executioni Conc. Trid. si quando in his, quæ de morum

refor-

reformatione, disciplina, ac moderatione, & Ecclesiasticis judiciis, aliisque hujusmodi statuta sunt, dubietas aut dificultas emerserit, interpretandi facultatem, nobis tamen consultis, impartimur. Ac deinde attribuit eidem Congregationi alias facultates, nempe Provinciales & Diœcesanas Synodos in usum inducendi: item Provincialia Concilia expediendi, & recognoscendi: Prælatorum Limina visitantium postulata audiendi: adjiciens, ut quæ Congregatio ipsa per se posset, ex charitatis & justitiæ norma expediret, majora ad Sanctitatem suam referret. Præterea statuit, ut Congregatio haberet authoritatem promovendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Urbe, & statu Ecclesiastico temporali, sed etiam in universo Christiano orbe. Et in declarationibus editis paulo post idem Pontifex dispositi, ut Cardinales Congregationum jam erectarum, inter quas Congregatio Concilii, sibi viros S. Theologiæ, & Pontificii, ac Cæsarei juris peritos in consultationibus adhiberent, ut quæ justitiæ, atque æquitati consentanea maxime essent, decernerentur, graviora vero quæcunque ad se vel successores suos deferentur: & in aliis declarationibus in Consistorio editis die 11. Maii 1588. in fin. decrevit, ut si alicui Congregationi occurreret pro rebus ad ipsam Congregationem spectantibus brachio seculari indigere, tunc recurreretur ad Gubernatorem, Auditorem Cameræ, Vicarium, sive ad alium judicem, qui præceptis ab ipsa Congregatione factis obedire teneretur, ut in Bullar. *tom. 2. fol. 616. & seqq.* Ac demum, ut omittamus alias facultates, quæ ad rem presentem non pertinent, Gregor. XIV. per literas in forma Brevis eidem Congregationi impertitus est authoritatem scribendi nomine Papæ.

8 His ita constitutis, manifestum videtur, declarationes S. Congregationis Concilii vim legis obtinere, & in utroque foro obligare, cujus quidem assertionis veritas nititur præcipuæ his fundamentis.

Et primo, cum facultas Concilium Tridentinum interpretandi sit Sedi Apostolicæ reservata per Constitutionem S. Pii V. initio relatam, eo quod Sixtus V. in sua Constitutione hanc interpretandi facultatem ipsi Congregationi impertitus fuerit, jam Congregatio in his decretis interpretandis non sua, sed Papæ utitur authoritate; nam quotiescunque Papa tribuit aliquam facultatem alteri, qui eam prius non habebat, tunc authoritas illa intelligitur esse Apostolica, *c. Cum aliquibus de rescriptis in 6.* ex quo textu hanc regulam desumunt Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. Anchar. & alii omnes. Ideoque Sacr. Congregatio multoties inscribitur Tridentini Concilii Sanctissimi Domini Nostri authoritate, seu Apostolica authoritate interpres. Et concordat text. in *c. Si cum de prabend. in 6.* ibi: *Talis receptus hujusmodi nostra authoritate mandati, non legati, sed nostra intelligitur authoritate receptus:* & in *c. Hi qui in fin. eod tit. & lib.* in illis verbis: *Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius authoritate Apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur, authoritate Apostolica receptum esse dubium non existit.* Ad idemest textus formalis, ut qui clare hanc sententiam probat, in *l. 1. Cod. de veter. jur. enuel.* Nam ibi in §. *Nostram autem consummationem*, Justinianus prohibet, ne ad suum Codicem edantur Commentaria, sicut Pius IV. sua constitutione prohibuit ad decreta Tridentini Concilii: & in §. *His itaque collectis*, dicit prudentibus interpretandarum legum authoritatem sacratissimos Principes tribuisse, quæmadmodum illam Sixtus V. attribuit Congregationi: demum in §. *Sed neque*, Imperator declarat prudentium interpretationes habere legis authoritatem, tanquam, inquit, si eorum studia ex principalibus constitutionibus profecta & a nostro divino fuerint ore perfusa, & mox reddit rationem: quia merito omnia nostra facimus, quibus authoritatem impartimur. Quam rationem in his terminis adducit etiam Joan. Monachus in *d. cap. Cum aliquibus num. 15. de rescriptis in 6.* & illa utitur Bonifacius VIII. in *cap. Si Apostolica*, ibi: Certum est, quod cum ipsa provisio ipsius legati post impertitam a nobis authoritatem, nostra censeatur affecta, &c. *De præben. eod. lib.* quem text. ad hoc allegat Dec. post Abb. in *c. Cum accessissent n. 8. supr. eod.* & cum Papa sit causa & origo authoritatis Congregationis, debet etiam esse causa causati, idest, interpretationum ab ea editarum, *leg. Manumissiones, ff. de just. & jure,* *Fagnan. in l. Lib. Decretal.* *cap. fin. de injur.* Jason. *in leg. Si pecuniam num. 21. ff. de cond. caus. data*, actus enim tribuitur primæ causæ, *leg. Item eorum, Si decuriones, ff. Quod cujus univer. nom. c. Literis de rescript.* Bart. *in leg. Unum ex familia*, §. *Si rem de leg. 2.* & Papæ ordinanti, non exequenti, ut est casus in *d. c. Literis*, Rom. *cons. 366. in princ.* Et propter- 9
ea constitutiones authoritate Papæ editas ab eo, qui alias potestatem statuendi non habebat, censeri Papales & ab inferioribus revocari non posse, determinat Bart. *in l. Omnes populi n. 33. v. Juxta prædicta quæro, ff. de just. & jure*, & idem Bart. *in l. 2. in fin. C. de oper. lib.* Bald. *in l. Ex placito, col. 2. C. de rer. permut.* Felin. *in c. Cum accessissent n. 9. sup. eodem*, ubi Dec. *n. 16. v. Secundo, conclusio*, testatur hanc conclusionem ab omnibus simpliciter teneri. Pro qua consulit Ludovic. Rom *cons. 116.* ubi *n. 1. in fin.* reddit rationem, quia cum authoritate superioris inferior statuerit, non ipse hoc fecisse videtur, sed ille, cujus authoritate hoc factum est. Et Navar. *cons. 8. in 1. q. de constit.* ubi respondit, constitutiones editas a Capitulo generali in vim privilegiorum ordinis tolli non posse a Capitulo repræsentativo Capituli generalis, imo neque ab ipso generali Capitulo, quia, inquit, cum editæ fuerint authoritate Apostolica, facta illa sunt facta Papæ, & inferior non potest tollere facta superioris. Et proprius ad rem nostram declarationes, seu interpretationes factas ab eo, qui habet authoritatem a Principe habere vim constitutionis generalis, tradit glos. communiter approbata *in leg. 1. in versicul. Jusque in fin. C. de legib.* per text. qui maxime congruit Cardinalibus, *in leg. Hon ambigitur, ff. eod. in leg. 1. ff. A quibus appell. non liceat in §. Lex est institut. de jur. nat.* item *in leg. Formam, ff. de offic. Præf. Præt.*

Secundo, Sixtus V. dat facultatem Congregationi 10
Concilium interpretandi, adjectis verbis: Nobis tamen consultis. At hujusmodi verba supervacanea essent, si Congregationis interpretatio non haberet legis authoritatem neque enim est opus, ut cum magistri, aut judices interpretantur Canones, aut leges, ante interpretationem consulant Principem, *l. Unica, C. de profess. qui in Urb. Constant. lib. 12. leg. Non possunt, ff. de legib.* glos. *in c. 1. v. Interpretatus de postul. Præl.* Innoc. *in cap. Cum speciali de appell.* Silvest. *in v. Opinio n. 2. ver. Quia judex post interpretari.* Et de Trident. Synodo cautum est expresse *in c. 2. sess. 25. de reform.* ibi: Ab iisdem Universitatibus Canones, & decreta hujus S. Synodi integre recipiantur, ad eorumque normam Magistri, Doctores, & alii in eisdem Universitatibus ea, quæ Catholicæ fidei sunt, doceant & interpretentur, seque ad hoc institutum initio cujuslibet anni solemni juramento obstringant. Dicendum est igitur, idcirco Pontificem voluis- 11
se prius se consuli a Congregatione, ut illius declarationes majorem acciperent roboris firmitatem ex Pontificia consultatione, & facerent jus quoad omnes: ad quod est text. notab. *in c. Ex multa de voto*, ibi: In consultatione nostra jus editur, & notat glos. *in c. Ex tua in v. Consultationem de fil. Presbyt.* & glos. *fin. in c. Consultationi de tem. ordin.* Card. *in Clem. ultim in. 2. opp. de præbend.* Abbas *in c. Venerabilis in 2. col. de judic.* Felin. *in c. 1. n. 17. v. Et per istam declarationem supra eod.* Propterea enim cum dubia emergunt in audientia Papæ, referendum est ad ipsum Apostolicum, ut inquit Bald. in *leg. Cum de novo in fin. C. de legib.*

Tertio, constitutio eadem agit primo de authoritate interpretandi dubia, quæ pertinent ad fidei dogmata, & hanc Pontifex sibi reservat. Deinde agit de authoritate interpretandi dubia, quæ spectant ad morum reformationem, disciplinam ac moderationem, & Ecclesiastica judicia, & hanc Sacræ Congregationi impartitur; sed authoritas interpretandi, quam in primo casu Papa sibi reservat, est Apostolica, & facit jus quoad omnes, *cap. 1. De juram. calum. cap. Sunt quidam 25. q. 2.* Silvest. *in vers. Interpretatio num. 2.* ergo & authoritas interpretandi, quam in secundo casu tribuit Congregationi, *cap. Majores*, ibi. (Tota authoritas intelligenda est de adultis, ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur) *de Baptism.* ubi Anton. de Butr. *q. 7.* notat clausulam in dubio individue prolatam censeri, ne diverso jure censeatur. Et idem Butr. *in c. Per venerabilem in princ. in 6. not. Qui fil. sint legit.* ubi ex eo textu similiter notat eandem vim non posse censeri jure diverso, etiamsi consideretur prout applicatur ad diver-

sos respectus. Et confirmatur, quia exceptio Apostlicæ authoritatis interpretandi dubia ad fidem pertinentia, quam Papa sibi reservat, declarat, regulam secundæ authoritatis interpretandi dubia ad reformationem spectantia, quam tribuit Congregationi, esse similiter intelligendam de authoritate Apostolica. Nam, ut inquit Bald. *cons.* 407. *n.* 2. *v. Secundo quæritur lib.* 5. de natura exceptionis est, ut eximat se a genere, & declaret prædicta generis esse debere ejusdem qualitatis cum exceptione, alias exceptio non esset de regula, contra textum in *l. Nam quod liquide*, §. *fin. ff. de pen. leg.* & esset derisoria, ut dixit Paul. de Castr. *cons.* 79. *n.* 3. *lib.* 1.

Quarto, in declarationibus a Sixto V. ut supra editis statuitur, ut quæ pertinent ad reformationem, a Con-
12 gregatione pro justitia, & æquitate decernantur. Verbum autem *Decernere* necessitatem inducit, *c. Inter cetera*, & *c. Dilecti*, *in fin.* ubi notatur, *de præben. c. Decernimus*, ubi Felin. *de judic.* gl. & Cardinalis *in Clem. Eos*, *de regul.* & quamvis in strictiori significatione referatur ad novæ legis editionem, tamen se compatitur etiam cum verbo *Declarare*, & in sui latitudine aptum est importare etiam legis jam æditæ declarationem, textus est in *cap. Constitutionem*, ibi, Declarantes decernimus, *de sent. excomm. in* 6. & *in c.* 1. & ibi Gem. *in* 2. *not. de Cler. ægrot. eod. liber.* Et propterea Sacræ Congregationis resolutiones, etiam decreta aliquando appellari consueverunt. Et eodem spectat, quod in prædicta Constitutione legitur, ut quæ Congregatio ipsa per se potierit, ex charitatis, & justitiæ norma expediat, majora ad Pontificem referat,

Quinto, sub eodem oratione, & verborum structura tam in eadem Sixti constitutione, quam in aliis literis Apostolicis eadem Congregatio passim dicitur assumpta, seu præfecta decretis Trid. Concilii interpretandis & exequendis. Sed authoritas exequendi inducit quoad omnes parandi necessitatem, ut patet in Constitut. Pii IV, in princ. relata, in qua pro Concilii executione tribuitur Congregationi amplissima authoritas procedendi pœnis, & sensuris Ecclesiasticis etiam usque ad officiorum privationem; Ergo & authoritas interpretandi, per regulam *l. Jam hoc jure*, §. *fin. ff. de vulg. & pupill. & leg. fin. C. de sent.* de qua per Dec. in *c. Novit*, *n.* 56. *infra*, *de judic.* Veritas enim orationis de pluribus loquens regulata ab eodem verbo operatur, ut æqualis sit determinatio quoad omnes, *l. Hereditatem*, & *l. Quamvis*, *C. de impuber.* & *aliis substit.* Bald. *in l. In testamento*, *C. de milit. test.* quo pluribus exemplis confirmat Florian. a S. Petro *cons.* 14. *n.* 9. & *seq. per tot.* Et cum utrunque jus interpretandi, & exequendi manaverit ab eodem fonte Apostolicæ potestatis, succedit dictum Bald. relatum a Felin. in *cap. Translato n.* 6. *supr. eod.* quod propter simultaneam originem species divisæ in unam naturam annectuntur. Et quæ procedunt a pari potentia & virtute, sunt unius effectus, *l.* 1. §. *Non esse*, *ff. Ne quid in loco publ.* Petr. Brixien. *in Repert. in v. Effectus*.

Sexto, facultates quæ in eadem Sixti Constitutione, & in declarationibus postea editis conceduntur Sacræ Congregationi, omnes inducunt necessitatem, veluti præcipiendi, ut Provincialia Concilia ex omnibus mundi partibus ad eam referantur: illaque recognoscendi, & emendandi, atque in usum inducendi una cum Synodis diœcesanis; item promovendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Urbe & statu Ecclesiastico, sed etiam in universo Christiano orbe, atque alia quæ ibi recensentur; Ergo idem dicendum de interpretendi facultate. Uniformis enim debet esse cujuslibet authoritatis intellectus, ut inquit gl. in *cap. Majores*, *in princ. in v. Tota authoritas*, *de Baptis.*

Septimo, ex literis in forma Brevis Gregorii XIV, quarum initio meminimus, Sacra Congregatio authoritatem habet scribendi nomine Papæ; ergo ambigendum non est quin ejus rescripta censeantur Papalia, & Apostolica, ut constat ex *d. c. Cum aliquibus in* 2. *respons. de rescript. in* 6. & *cap. His qui*, *de præb. eod. lib.*

13 Octavo, Cardinalium authoritatem in dubiis, & causis decidendis censeri Apostolicam, & tam ex veteri, quam ex novo testamento causam trahere, aperte probat text. valde singularis in *c. Per venerabilem*, §. *Rationibus*, *qui fil. sint legit.* ubi Innocen. III. exponens verba illa Deuteronomii; Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perpexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram, & judicium inter portas tuas videris variari, venies ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, qui judicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, sequerisque eorum sententiam; sic ait: Sunt autem sacerdotes Levitici generis fratres nostri, qui nobis jure Levitico in executione sacerdotalis officii coadjutores existunt. Quæ quidem verba de Cardinalibus esse intelligenda, tradunt ibi Jo: Andr. *col.* 3. *in v. Fratres nostri*, Anchar. *n.* 18. & Abb. *n.* 19. Specul. *in tit. De legato*, §. *Sequitur n.* 2. Et hanc authoritatem non de Episcopis, sed de Cardinalibus intelligendam esse, clare constat ex Epistola decretali Eugenii IV. ad Archiepiscopum Cantuariensem, quæ incipit, *Non mediocri*, data Florentiæ, ubi Eugenius præsidebat in Concilio Florentino, Anno sui Pont. 8. *in v. Imo*, *ut inquit Innocentius III.* in quem sensum etiam accipitur a Sixto V. in Constitutione, quæ incipit, *Postquam verus*, edita 3. Non. Decembris 1586, *v. Ut inter sanguinem*, & *sanguinem*, *causam*, & *causam*, &c, ubi propterea, inquit, Cardinalium verba, & responsa pro oraculis, monita & præcepta ab universis Christianis regulas, ac normam recte vivendi, rectequè sentiendi existimari. Quinimo ex eo text. *in. v. Angelos*, colligit Goffred. Cardinales participare in plenitudine potestatis. Et cum eo transit ibi Jo: Andr. *col.* 7. *in eod. ver. Angelos*, Quod citra controversiam vendicat sibi locum in Cardinalibus a Summo Pontifice decidendi authoritatem habentibus, quemadmodum habent Cardinales Sac. Congregationis Concilii, tunc enim proprie verificantur simultanea illa verba Deuteronomii; Ipsi, idest Summus Pontifex, & ejus fratres Cardinales, seu Cardinales ab ipso authoritatem habentes judicabunt tibi judicii veritatem, Eorum autem decisioni necessario parendum esse, aperte ostendunt subsequentia verba; & facies quæcunque dixerint, sequerisque eorum sententiam, &c. Hinc Cardinalis Paleot. *de Sacri Consistorii Consult. par.* 5, *q.* 40. dixit Congregationes Cardinalium, quas Summi Pontifices, & præsertim Sixtus V. ad causarum difficultates ipsius authoritate cognoscendas, & definiendas instituerunt, esse tanquam filias Consistorii, ab eo veluti fonte permanentes. Et quemadmodum Sol non solum ipse lucet, verum etiam stellis lumen impertitur, quo & cælum ornant, & illuminant orbem universum; sic Summum Pontificem, non suis decretis modo Ecclesiam per seipsum docere, & moderari, verum etiam ita Cardinales sua tum authoritate fulcire, tum potestate augere, ut sociatis laboribus facile omnes difficultatem nodos dissolvant.

Nono, declaratio legis ab eo facta, qui a Principe, 14
seu legis conditore jus habet legem interpretandi essentialiter non differt a lege declarata, *l. Hominis*, & *rei*, §. *Verbum ex legibus*, *ff. de verb. signific. l. Qui testamento*, §. *Mulier in v. Argumento*, *ff. de testam.* Abb. *cons.* 75. *n.* 6. *v. Nam mens legis lib.* 1. Ergo eandem authoritatem, & obligandi vim habet quam ipsa lex. Nam qui declarat, novum jus non inducit, sed tantum detegit, quod prius latebat, *l. Heredes palam*, §. *Quod vero*, & §. *Sed est notam*, *ff. de testam.* ubi Ulpianus: Quod vero quis obscurius in testamento vel nuncupat, vel scribit, an post solemnia explanari possit quæritur? utputa Sticum legaverat, cum plures haberet, nec declaravit de quo sentiret; Titio legavit, cum multo Titios amicos haberet, &c. poterit ne postea declarare de quo senserit? Et puto posse, nihil enim nunc dat, sed datum significat. Atque ita ibi esse casum ad literam, Bellam. *decis.* 746, *col.* 2. *v. Ideo talis dicitur propria declaratio*, Idem probatur in proœmio Sixti ibi; Nunc antiquorum declaratione, nunc vero novorum editione jurium, in Clem. *Exivi vers. Horum autem de verb. signific.* & *in Clem. fin.* ibi: Ipsam declarare, ac quædam adjicere, *de jure patr.* Et per hæc jura ita scripserunt Gemin. *cons.* 72. *n.* 1. quem refert, & sequitur Philipp. Prob. qui in hanc rem plura cumulat ad Joan. Monach. in *c.* 1. *de privileg. lib.* 6. Anchar. *cons.* 65. *num.* 3. & Fulgos. *cons.* 147. *in fin. vers. Ad secundum*.

Quod satis confirmant duæ similitudines, quibus inter alias utuntur Jurisconsulti in exprimenda declarationis natura. Altera ducta est a nucleo, qui tenet in nuce claditur, eaque confracta enucleatur; unde illud Plauti: Qui ex nuce nucleum esse vult, frangat nucem. Enucleare

igi-

igitur est quasi nucleum alicujus rei curere, & quia lex cum explicatur, ejus perplexitas, & dubietas instar nucis frangitur, enucleari dicitur. Ideoque gl. in *rubr. digestorum in v. Enucleati*, explicat id esse per similitudinem dictum a nuce, & nucleo, & Albert. *in Diction. Enucleare*, inquit vetus jus, idest texta nuclei obscuritatem ponere. Altera ducitur a spica & granis, qua utitur Raphael. Fulgos. *cons.* 157. *in fin. ver. Ad secundum*, dicens eum qui declarat, nihil de novo referre, sed jam relatum significare: exemplo ejus qui excutit grana ex spicis, quia non dicitur novam speciem facere, sed eam, quæ erat, declarare, *leg. Adeo* §. *Cum quis*, *ff. de acquir. rer. dom.* ubi Cajus, cum grana quæ spicis continentur, perfectam habeant suam speciem, qui excutit spicas, non novam speciem facit, sed eam quæ est detegit. Eodem exemplo utitur Ægid. Bellam. *d. dec.* 796. *col.* 2. & Vital. *in Clem. unic.* §. *Nos itaque n.* 22. *de jurejur.* Quemadmodum igitur cum nucleus ex nuce, & grana ex spicis eruuntur, speciem non mutant, sed sunt idem nucleus, & eadem grana, ita & declaratio cum ex visceribus legis e-
16 ducitur, nihil est aliud quam ipsa lex. Idque aperte docuit Bald. *in c.* 1. *n.* 52. *sup. eod* allegans ad hoc gloss. ord. quam dicit non esse alibi *in leg. Qui testamento*, §. *Mulier*, *ff. de testam.*

Quibus etiam consonat, quod S. Congr. rescripta appellari consueverunt declarationes, resolutiones, decisiones, interpretationes, responsa; his enim rescribendi modis uti solet, nempe, declaravit, respondit, censuit, &c.

17 Declarare autem nihil est aliud, quam aperire, seu manifestare super aliqua lege, seu Constitutione intellectum, sive sensum, quem habuit Princeps tempore editionis legis, quando scilicet lex est obscura, vel erratur in ejus intellectu, ut apud Paul. de Castr. post *cons.* 339. *in alleg. ad cons.* 340. *col.* 1. *v. Non obstantibus prædictis lib.* 1. Unde & Oldrad. *cons.* 318. *in fin. v. Ad articulos*, dicit effectum declarationis esse verbum obscurum clarius explicare, quod colligitur ex hac decretali, ex *c.* 1. *de libell. oblat. & Clem.* 1. §. 2. *de Summ. Trid. & Fid. Cath.*

18 Similiter resolvere nihil aliud est, quam modum ambiguitatis explicare, seu enodare, *c. Inter alia de sentent. excomm. l. fin. C. de l.* unde legis obscuritas appellatur nodosa, idest involuta, *in proœm. Clem.*

19 Item decidere cum proprie idem sit quod abscindere, seu succidere, per translationem significat rem dubiam dirimere; nam cum lex declaratur, quasi certum a dubio secernitur, & obscurum succiditur. Ac propterea in eodem proœm. Clem. legis declaratio appellatur decisio lucida suæ nodosæ ambiguitatis. Et mox subnectitur: Necessaria est superioris authoritas, ut tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succidat: & *in c. unic. de bigam. in.* 6. legitur, Altercationis antiquæ dubium præsentis declarationis oraculo decidentes.

Item interpretatio, ut diffinit Bald. *supra in proœm. n.* 95. est sermonum difficilium, vel perplexorum expositio: vel secundum Silvest. *in v. Interpretatio in princip.* est unius verbi per aliud, vel unius sententiæ per aliam declaratio. Proprie tamen loquendo cum exponimus illud, quod verbi legis comprehenditur, legem non interpretamur, sed declaramus, ut notat Bart. *in l. Gallus*, §. *Etiam si n.* 1. *ff. de liber. & Posthum.* Unde, ut Bald. inquit *in cons.* 212. *in princ. & ver. Et est vulgaris doctrina lib.* 5. Ea quæ veniunt per modum declarationis, vere, & proprie inesse dicuntur. Qui enim explicat, nil novi facit, sed discooperit. Ea vero, quæ veniunt per modum suppletionis, per interpretationem insunt, non vere, & proprie: & *in c.* 1. *n.* 52. *supr. eod.* dixi, interpretationem statuti esse statutum, si sit intrinseca, & substantialis & inseparabilis a statuto. Hæc enim est mera declaratio; secus si sit argumentalis, vel extrinseca, que dicitur interpretatio, vel potius correctio, seu enodificatio, juxta textum in *l.* 1. §. *Qui operas*, juncta gl. *in v. Interpretatione*, *ff. Ad Tertull.* & notat gl. 2. *in l.* 1. *ff. de orig. jur.* Paul. de Castro *cons.* 338. *n.* 2. *& cons.* 340. *num.* 1. *lib.* 1. Verbo autem, *Respondit*, utebantur prudentes, qui consultationibus respondebant, ut habetur in *cap. Responsa prudentum* 2. *dist. & in* §. *Responsa instit. de jur. nat. Ideoque jurisconsultus in l. fin. ff. de author. tutor.* Responsum, inquit, habes, scis, quid agere debes.

20 Verbo intidem, *Censuit*, olim utebatur Senatus, cum de re aliqua sententiam dicebat, ut *l. Senatus*, *ff. de contrahen. empt. & l. censeri*, *ff. de donat. caus. mor.* cum concord. Hoc autem verbo frequentius utitur S. Congreg. & qidem congrue, cum Cardinales authoritatem habeant Senatorum, ut inquit Innocentius in *cap. Cum te de re judic. sub n.* 1. per text. *in c. Ecclesia* 16. *q.* 1. & Specul. *in tit. de legato*, §. *Sequitur n.* 1. *in fin. per c. Constantinus* 96. *dist.*

Ex quibus rescribendi formulis cum similiter satis liqueat Sac. Congregationis declarationes editas Apostolica authoritate nihil aliud esse essentialiter, quam decreta ipsa Concilii ex se obscura, ac dubia, seu, ut ait Vitalin. *in eod. proœm. Clem.* §. *Nunc igitur n.* 32. male ab aliquibus intellecta, explicatione dilucidata & clarificata; hinc necessario sequitur, ut obligandi vim habeant 21
perinde, ac decreta ipsa declarata, quod expresse asseruit Paul. de Castr. *cons.* 339. *col. pen. n.* 5. *v.* 5. *Quæritur lib.* 1. ubi ait, vim omnem, quæ inest dispositioni declaratæ, censeri etiam inesse illius declarationi. Et ante eum Oldrad. *ad cons.* 263. *n.* 2. *& seqq. v. Et advertendum est*, subdens declarationem esse dependentem, implici- 22
tam, & consequentem ad declaratum. Explorati autem juris est, decreta Apostolica & Conciliaria generaliter omnes obstringere in utroque foro, etiam sub reatu mortalis peccati, *c. De his in primo in fin.* 50. *dist. c. Quia* 64. *dist. c. Nulli fas est*, ubi hoc tenet Hugo 19. *dist. c. Si quis omnem.* 18. *q.* 7. *c. Violatores* 25. *q.* 1. *c.* 1, 15. *dist.* Archid. *in c. Detestandæ n.* 4. *de concess. præb. in* 6. quem refert, & sequitur ibi Gemin. *in princ. v. An scienter faciens contra præceptum, vel prohibitionem Canonis, peccet mortaliter*, Felin. *sup. in c.* 1. *n.* 11. gl. & DD. *in c. Nam concupiscentiam supra eodem, & in rub. de observ. jejun.* Et de Trid. Concilio satis constat ex Constitut. Pii IV. quam initio retulimus, & ex alia ejusdem, quæ incipit: *In Principis Apostolorum*. Et quamvis constitutio ut obliget sub mortali debeat præcipere, aut prohibere, ut advertunt Authores proxime citati, declarationes autem nihil præcipiant, aut prohibeant, sed tantum significent quid agi oporteat, ut dictum est: tamen satis est ut præcipiant, aut vetent decreta ipsa Concilii, cui declarationes ipsæ insunt; nam 23
qualitates omnes legis declaratæ censentur inesse illius declarationi, text. est in *l. Nihil*, & ibi Bart. *in princ. ff. de conjungen. cum emancip. lib. & in Auth. de filiis ante dotalia instrumenta natis ad fin.* Roman. *cons.* 93. *n.* 4. *v. quia in lege nova*. Paul. de Castr. *d. cons.* 339. *col. fin. n.* 5. *ver. Quinto quæritur lib.* 1. Et obligatio ad culpam & pœnam oritur ex lege declarata, non ex declaratione, ut declarat Vitalin. *in Clem. unica n.* 7. *de imm. Eccl.* Et probatur in *lege Asse toto*, ubi id notat Bart. *in Summ. ff. de hæred. instit.*

Quod clarius patebit, si recensentur aliquot exempla declarationum S. Congreg. ad rem pertinentium:

Primo igitur cum decreto Concilii *can.* 4. *sess.* 7. *de Bapt.* 42
diffinitum sit, ut si quis dixerit baptismum, qui etiam ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cun intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit, magnopere hæsitatum est de baptismo Calvinistarum; nam cum hi nullam vim, efficaciam ac virtutem tribuant baptismo, videbatur illis deesse intentio, saltem universalis faciendi, quod facit Ecclesia. Et tamen compluribus Theologis consultis, & articulo pro rei gravitate mature discusso. S. Congregatio Concilii authoritate sibi tributa censuit baptizatos a Calvinistis vere baptizatos esse, ut iterum baptizandi non sint etiam sub conditione, si non sint baptizati. Concilium ergo etsi generaliter dicat baptismum hæreticorum esse verum baptismum, si habeant intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, tamen non aperit, qualis esse debeat hujusmodi intentio, & an in hæreticis Calvinistis eadem intentio concurrat, necne; sed S. Congreg. ita declaravit. Quis ergo baptizatum a Calvinistis, qui quamvis haberet notitiam declarationis a Congregatione ut supra editæ, tamen faceret se iterum baptizari, auderet excusare a mortali culpa & sacrilegio? de quo in *c. Qui his*, *& c. Eos de consecr. dist.* 4. *& c.* 2. *de Apost. & reiter. Baptis.*

Simili modo ad decretum *c.* 1. *sess.* 24. *de reform. matrim.* 25
S. Congreg. declaravit validum esse matrimonim contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quanquam nihil eorum, quæ agebantur, vidit & intellexit, si affectavit non intelligere, ut in Parocho, qui sibi aures obturaverat, etiamsi ex alia causa vocatus, adhibitis tamen ad illum actum: item coram Parocho tamen viri, quã mulieris, etiam in aliena Parochia: imo etsi Episcopus,

illi matrimonium interdixerit. Item coram Parocho et-
26 iam minoribus tantum Ordinibus initiato. Fingamus nunc pœnitentem contraxisse matrimonium cum muliere aliquo ex prædictis modis, & postea quasi non servaverit formam Concilii, de facto aliam duxisse: quis Sacerdos auderet eum Sacramentaliter absolvere, si ille posthabita legitima uxore adhuc vellet commisceri adulteræ? Et tamen Concilium hoc expresse non aperuit, sed tantum ita interpretata est S. Congr. Quo loco illud est notatu dignum, quod Navar. quamvis *cons. 9. de cland. desp.* optimis rationibus sentiret validum esse matrimonium contractum coram Parocho non Sacerdote, non obstantibus verbis *d. c. 1. Vel alio Sacerdote*: tamen quia audivit, licet falso, S. Congreg. inclinasse in contrariam partem, *cons. seq.* professus est se non audere recedere a sententia, in quam per errorem credidit Sac. Congregationem inclinasse.

27 Rursus etsi de jure communi Episcopus possit accipere procurationem, etiam cum visitat Ecclesias, & loca pia suæ civitatis, *c. Venerabili*, ubi gl. *in v. Cœnomanensis de cens.* tamen S. Congr. resolvit, Episcopo id non licere post decretum *c. 3. sess. 24.* licet verbis Concilii non adeo clare id exprimatur. Eos vero, qui in casu prædicto, aut in aliis non permissis procurationem exigere præsumpserunt, non modo S. Congr. acriter corripuit, atque ad restitutionem ejus, quod indebite acceperunt, coegit, sed Sanctissimus aliquando etiam duplici pœna mulctavit, juxta text. in *c. Quia plerique de immun. Eccles.* Ad quam quidem restitutionem adacti sunt etiam Episcopi, qui contra declarationem S. Congreg. prætextu consuetudinis mulctas pecuniarias sibi, aut suis officialibus applicarunt, & tamen ea consuetudo nullibi reperitur expresse sublata a Concil.

28 Ad hæc quamvis *sess. 14. de Sacram. Pœnit. c. 7. de cas. reserv.* diffinitum sit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possint: tamen Episcopus Valent. petiit declarari, utrum pœnitentes in articulo mortis constitutos possit a casibus reservatis absolvere quilibet Sacerdos etiam excommunicatus, & denunciatus, ut tenuit Navar. *de regul. Confessariorum c. 27. n. 272. v. Quod per eadem verba, fol. 551.*

Congregatio Generalis, Moron. Alciat. Senon. M. Alt. Alban. S. Sixti censuit, non posse. Quia communis opinio videtur illa, quod tales excommunicati non possint, etiam in casu necessitatis, Magist. Sent. *in 4. dist. 19.* S. Th. in 3. *par. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3.* Durand. *in 4. dist. 19. q. 1. art. 3.* Turrecr. *in c. 1. n. 3. de pœnit. dist. 6.* S. Anton. in 3. *par. tit. 14. c. 19. §. Quinta decima conditio*, Bacchon. *in 4. dist. 15. q. 2. art. 2.* Scot. *in 4. dist. 19 q. unic. art. 4.* Riccar. *in 4. dist. 18. art. 9. q. 3.* Alex. de Ales *in 4. par. q. 20. memb. 8. art. 2.* Navar. *in Manual cap. 26. n. 26.* Facit. *cap. Audivimus 24. q. 1.* Abb. *in c. Cum Clericis de Ordin. ab Episcopo qui ren.* Decius *in l. more, ff. de jurisd. omnium judic.* Licet contra teneant Palud. Silvest. Sot. Nec obstat *c. 7. de reserv.* quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus *eod. cap. 7. in 1. & 2. par.* agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam potestatem. De hac quæstione scripsi latissime in *c. Non est vobis infra de sponsal.*

29 Demum, ut alia omittamus, cum S. Congreg. declaraverit ex Bulla Cœnæ sublatam esse facultatem Episcopis tributam decreto Concilii *c. 6. sess. 24.* & similiter ex
30 Bulla S. Pii V. ademptam esse facultatem Episcopis competentem in vim *d. c. 6.* absolvendi Moniales secreto delinquentes in materia clausuræ, nemo affirmaret lethali culpa vacare Episcopus, qui ab hæresi occulta, & ab aliis casibus occultis per easdem Bullas Sedi Apostolicæ
31 reservatis, auderent absolvere. Quinimo nec excusandi essent a censuris latis in eadem Bulla Cœnæ Domini contra usurpantes jurisdictiones, ac jura ad Sedem Apostolicam pertinentia, ut in his & similibus casibus multo-
32 ties datæ sunt literæ ad Episcopos. Et in specie cum quidam Episcopus cum sibi subdito vero bigamo dispensasset super bigamia, eique primam tonsuram, & beneficium simplex contulisset, contra sententiam S. Congreg. quæ declaravit Episcopo hanc facultatem non competere, quamvis Congregatio niteretur eum excusare, tum quia pœna suspensionis a jure imposita non videtur latæ sententiæ, sed ferendæ; tum quia super hoc articulo inter primarios DD. maxime diffidetur: tamen Sixtus V. in Consistorio respondit significandum Episcopo, ipsum esse suspensum a collatione Ordinum: item promotum incidisse in pœnas juxta declarationem Congregationis, licet adjecerit se benigne acturum cum utroque, ubi absolutionem, & dispensationem peterent.

Quod si dicas, in supradictis casibus, & aliis consimilibus obligationem non oriri ex eo, quod ita S. Congreg. declaraverit, sed ex eo, quod ita Concilium disposuerit, fateor ita esse, quia declarationes intrinsece insunt Concilio, & obligatio ex Concilio ipso proficiscitur, ut late ostensum est supra, & post Abbatem declarat hic Felin. *num. 4.* In hoc tamen consistit differentia, quod cum post declarationem super aliquo decreto editam jus, quod ex eo decreto oritur, dicatur clarum, ejus ignorantia amplius allegari non potest, sicut aliquando allegari potuisset ante ipsam declarationem. Ma- 33
nifestum est enim ignorantiam juris dubii, ac difficilis intellectu in aliquibus casibus excusare, quæmadmodum docent Innoc. in *c. Per tuas n. 2. col. 2. de Simon.* Card. *in Clem. fin. in 4. q. de reg.* Felin. *in c. 2. col. 7. de re judic.* & Navar. *cons. 7. de regul.* Et propterea male intelligens legem Canonicam non peccat mortaliter, nisi post decla- 34
ratam ejus obscuritatem, Felin. *in d. c. Per tuas, il 2. n. 6. v. Quinta conclusio de Simon.* post Innoc. *ibi ad fin.* & Bald. *in l. Ab eo in 3. col. C. Quomodo, & quando judex.*

Decimo & ultimo, his omnibus accedit usus, & lon- 35
gissima observantia Summis Pontificibus scientibus, & approbantibus. Nam & in eorum præsentia Congregat. Concilii multoties haberi consueverunt, ut in specie observatum fuit tempore Clementis VIII. Et alias quotiescunque emergentia dubia nondum decisa resolvuntur, ad præscriptum Constit. Sixti V. de omnibus consuevit fieri relaxatio Papæ Cardinali Præfecto, vel a Secretario Congreg. ut ergo ipse diu observavi, licet id in declara- 36
tionibus exprimi nec opus sit, nec semper soleat. Qui testari etiam possum, S. Congreg. frequenter inhibuisse Auditori Cameræ, ac Vicesgerenti, & illis significasse, ut suas moderarentur inhibitiones, seu monitoria, eosque semper prompte paruisse, cum Congreg. jurisdictio in materiis Conciliaribus sit privativa quoad omnes. Et 37
Greg. XIII. dixit, nunquam suæ intentionis fuisse committere Episcoporum Congreg. ut de iis, quæ ad interpretationem Concilii pertinerent, aut de ipsis Congregat. Concilii decretis, cognoscere. Illud autem se recte meminisse ait Sanctitas sua, commisisse Congreg. Concilii ea omnia, quæ ad Concilium interpretandum pertinent, ut est adnotatum in libris publicis S. Cong. *t. 10. f. 557.*

In casibus autem Rotalibus etsi aliquando significa- 38
tum fuerit Ponenti, ut partes remitteret ad Congregationem, illud tamen fere semper observatum est, ut quoties incidit quæstio super inteligentia alicujus decreti Concilii, si casus sit dubius, & alias a Congregatione non decisus, Rota ipsa aut Congreg. consulat, aut significet patribus, ut ipsæmet adeant Congr. a qua ubi resolutionem obtinuerint, redeunt postea cum ipsa ad Rotam pro causæ expeditione. Imo idem Greg. die 7. Junii 1574. audita Congregatione jussit significari Cardinali 39
Aquavivæ, ut quando in supplicationibus non exprimitur articulus certus juris, super quo cognoscendum est, sed in genere, & confuse petitur commissio causæ, addatur semper hæc clausula, *Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilii*. Et die 14. Aprilis 1581. dixit non esse tractandum in Rota super resolutionibus Congregationis.

Item quamvis in declaratione legis citatio partis non 40
requiratur, Oldrad. *cons. 293. in princ. c. Olim*, ubi id notat Innoc. *de verb. signific.* Paul. de Castr. *con. 338. n. 1. col. 2. vers. Præterea, tunc videtur pars citanda*; tamen cum declarationes eduntur ad instantiam partis, Sac. Congregatio consuevit audire quorum interest, & dare etiam literas ad Episcopos, ut moneant partes ad jura sua in Congregatione deducenda. Quod præcipue observat, cum dubia proponuntur in concreto, & decreta Concilii casibus particularibus applicantur propter varias factorum circumstantias; vel si quæstio sit, an tale juspatronatus sit a Concilio sublatum, an in tali examine per concursum fuerit servata forma a Concilio præscripta, an certa Ecclesia, vel Hospitale possit ab Episcopo visitari, & alia id genus. Porro in similibus casibus tametsi agatur de declaratione, tamen requiri citationem partis satis colligitur ex his, quæ scripsit

Bald.

Bald. *in l. fin. n.* 1. *& seqq. C. de l.* Alex. *cons.* 11. *n. & seqq. lib.* 7. Marian. Socin. *cons.* 12. *col.* 2. per text. *in l. Ejus qui delatorem, ff. de jur. fisci*, & Phillip. Prob. ad Monach. in *c.* 1. *n.* 8. *de privil. in* 6. Ut autem declarationes debitæ
41 executioni demandentur, Sacr. Congreg. non solum præcipere consuevit, sed etiam in contumaces, & refractarios animadvertere pœnis, & censuris Ecclesiasticis. Et a Secretaria Brevium passim expediuntur literæ Apostolicæ, & ab Auditore Cameræ Monitoria pro observatione declarationum a Congregatione editarum. Quas itidem Episcopi, & Sedis Apostolicæ Nuncii, quin & S. R. E. Cardinales, & de latere Legati suscipiunt, & exequuntur. Imo cum olim Alphonsus provisus de Canonicatu in Ecclesia Oxomen. qui ab Episcopo erat electus pro Theologo, obtinuisset declarari a S. Congregatione, quod decretum *c.* 1. *sess.* 5. non comprehendat præbendas Sedi Apostolicæ reservatas, opponebatur apud Auditores Regii Concilii, quod de tali declaratione, aut per Breve sub annulo piscatoris, aut per Bullas plumbeas constare deberet; ideoque Alphonsus adiit S. Congregationem pro remedio: Congregatio parva censuit referendum Santissimo, si velit Nuncium curare, ut literæ Card. S. Sixti mittantur executioni, prout in aliis, an velit concedere Breve, ut literis illis fides præstetur: Die 23. Februarii 1577. Sanctitas sua dixit, quod scribantur literæ ad Nuncium, ut testetur Regi, & cui opus erit, quod decreta Congreg. Concilii solita sunt significari solis literis, & ita hactenus executæ sunt semper: nec opus esse Breve. Congregatio parva censuit post ver. Literis, addenda esse hæc verba, scilicet Card. S. Sixti.

42 Sed prædictis objicitur primo. Declarationes S. Congregationis non consueverunt publicari, neque enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut moris est in constitutionibus Apostolicis, sed simpliciter eduntur partibus, quarum interest, sigillo, & subscriptione munitæ; Ergo non ligant, ut in Authent. *Ut facta novæ const.* Nam leges instituuntur, cum promulgantur, firmentur, cum moribus utentium approbantur, *c. In istis*, §. *Leges* 4. *dist.* Per quem Paul. & Matth. Relati a Card. *in proœm. Clem. in v. Universitati n.* 1. dicunt tria requiri ad esse legis, primo, ut instituantur, secundo, ut promulgentur, tertio, ut moribus utentium approbentur, ac si quid horum deficiat non esse legem: quamvis gloss. magna ibi post med. teneat publicationem esse ultimum actum perficientem legem, per text. *in l. Humanum, C. de l.* Idque verius esse affirmat Card. *ubi supr.* & est ex mente D. Th. *in* 1. 2. *q.* 90. *art.* 4. relati a Navar. *cons.* 1. *v. Quinto dico de const.* Quod procedit etiam in constitutionibus Apostolicis *c.* 1. ubi gl. *in v. Solemniter editum de Postul. Prael. c. Naverit*, ubi etiam gl. in *v. Infra duos menses de sent. excomm.* gl. & DD. in *c.* 2. ubi in specie, Felin. *n.* 7. *sup. eod.* Et de declarationibus S. Congreg. tradit Petrus de Ledesma in *Summ. tom.* 1. *de Sacram. pœnit. c.* 13. *difficul.* 7. affirmans ob defectum publicationis eas non habere leges authoritatem.

43 Verum hæc obectio tollitur, quia solemnitas publicationis exigitur quidem in legis editione, idque servat etiam S. Congregatio in decretis, quæ per modum novæ legis ab ipsa eduntur, ut patet in decretis de Apostatis, & ejectis, de rebus regularium non alienandis, de celebatione Missarum, & aliis hujusmodi: at secus est in legis declaratione, ut tradunt hic communiter Canonistæ *in proœm. Clem.* quia cum legis declaratio non faciat novum jus, sed tantum manifestet, quod prius erat, ut late ostensum est sup. *n.* 12. *& seqq.* & lex declarata ab initio promulgata fuerit, solemnitas publicationis semel adhibita in principali dispositione non est ulterius repetenda in illius declaratione. Ita declarat Barr. *in l. heredes palam*, §. *Si quid col.* 1. *v. Venio ad seq. gloss.* ubi etiam. Im. *col.* 1. *v. Quæro quot testibus*, Aret. *col.* 1. *in* 2. *not.* Bald. *in* §. *Sed si notam in fin. v. Quarta, & ult. nota*, & Ang. *in v. Ibi & etiam, ff. de test.* Bellam. *dec.* 746. *col.* 2. *v. Tertio fusius probatur hoc*, Rebuff. *in pract. de non toll. jur. q ingl.* 3. Rom. *cons.* 482. *n.* 7. *v. Et pro hoc, quia videmus*. Atque ita defectum publicationis non impedire, quo minus declarationes S. Congr. habeant legis authoritatem, ex recentionibus tradit Rodriq. *de regul. t.* 1. *q.* 11. *art.* 1. *&* 2.

Quod procedit etiamsi lex declarata sit prorsus obscura, & dubia. Nam nihilominus in illius declaratione publicatio non requiritur, ut clare probatur *d. l. Heredes palam*, §. *Quod vero*, ubi dispositio erat ambigua, ut nisi testator illam declarasset, propter incertitudinem fuisset nulla, ut est text. *in l. Si ita fuerit legatum, ff. de verb. & l.* 3. §. *Si duobus, ff. de adm. l.* & tamen in §. *Quod vero*, dicitur illius declarationem fieri posse absque solemnitatibus requisitis, & satis esse, ut solemnia præcesserint in dispositione declarata, atque in hunc sensum DD. communiter illum text. interpretantur. Ad idem est tex. apertus in *l. Asse toto, ff. de hæred. instit.* ubi testator cavit: Quem hæredem Codicillis fecero, hæres esto. Et ita persona hæredis erat prorsus incerta. Et tamen quia in Codicillis Titium hæredem instituit, institutio valet, licet Codicillis dari hæreditas non possit, ut ibi decidit; Ergo solemnitas testamenti requisita in institutione hæredis non requiritur in illius declaratione.

Et sane mirum est quosdam ex Theologis affirmare 44
declarationes S. Congregationis esse publicandas, cum decreta Concilii sunt dubia, non autem cum sunt clara, ut Salas *de legib. tr.* 14. *disp.* 21. *q.* 67. *sect.* 12. *v. Quinto colligunt*. Imo enim oppositum potius dicendum fuisset, nam semper declaratio proprie loquendo fit super dubio, *d.* §. *Sed si notam*, alias non diceretur proprie declaratio, sed potius nova constitutio, vel correctio, ut explicat Paul. de Castr. *cons.* 21. *n.* 4. *v. Nam semper declaratio lib.* 1. Petr. de Anchar. *cons.* 127. *n.* 3. *v. Nec talis dicitur proprie declaratio*. Et idem Paul. de Castr. *cons.* 340. *n.* 1. *lib.* 1. ubi ait declarationem tribus modis fieri. Primo modo proprie, cum Papa, vel alius declarat illud, quod est dubium in jure, & hæc est mera declaratio, quæ non facit novum jus, sed factum declarat. Secundo, per modum correctionis super eo, quod certum est. Tertio, per modum modificationis, vel augmenti: & his duobus casibus dicitur nova constitutio, non autem declaratio, quia supponitur res certa, & quæ certa sunt, declaratione non indigent, *l. Ille, aut ille*, §. *Cum in verbis, ff. de l.* 3. cum concord. per eum alleg. Ergo solemnitas publicationis potius adhibenda est, cum declaratio fit super lege clara, quæ dici potest nova lex, seu correctio legis antiquæ, quam cum fit super lege dubia, quæ vere, & proprie dicitur declaratio.

Hujus conclusionis intrinseca ratio est, quia cum cer- 45
tum sit legis futuris tantum dare formam negotiis, ut hic & *c.* 2. *sup. eod. & l. Leges, C. de legib.* idcirco novæ constitutiones publicari debent, ut omnes intelligant se a tempore publicationis, vel post duos menses teneri ad illarum observantiam, ut declarat gloss. *in d. c.* 2. *in v. Ante prohibitionem*, & Vital. *in proœm. Clem. v. Nunc igitur:* at hæc ratio cessat in propria constitutionis declaratione, quia non incipit obligare ex eo tempore quo fit, sed trahitur etiam ad præterita, ut in Auth. *de fin. ante dotal. instrum. nat.* §. 1. & in *l. Asse toto, ff. de hæred. instit. gloss. fin. in princ. in data Sexti libri*, Bald. *in l. Non dubium in* 2. *col. C. de legib.* Felin. *hic n.* 4. ubi Dec. *n.* 44. dicit implicare contradictionem, & repugnantiam quandam, ut fit constitutio declaratoria, & non habeat locum in præteritis. Quinimo trahitur etiam ad negotia pendentia, Anchar. in *proœm.* 6. *n.* 6. Vitalin. *in dict.* §. *Nunc igitur num.* 32. *in poœnm. Clem.* Et propterea cum Rota in causis in eo Tribunali pendentibus consulit S. Congreg. super alieno articulo congregari, postea consuevit causam expedire juxta Congregationis declarationem; Ergo constitutio declaratoria non eget publicatione: quia cum extendatur ad preterita, & pendentia, frustra expectaretur lapsius duorum mensium a publicatione. Ita formaliter dicit Felin. *in d. c.* 2. *n.* 8. *in* 6. *limit. supr. eod.* subdens ita ibi omnes sentire; facit *c. Cum contingat de offic. delegat.*

Nec refragatur, quod absque publicatione, declaratio- 46
num notitia haberi non possit, & iniquum videatur, ut ignorantes ad illarum observantiam teneantur, *l. ult. ff. de decret. ab ord. n. faciend. l. Si ignorantes, ff. Locati*, Archid. *in c. Si Apostolica in gloss. Decernat. de præb. in* 6.

Siquidem respondetur primo, constitutiones Apos- 47
licas obligare ignorantes etiam ante illarum publicationem quoad observantiam, qua ligantur subditi etiam ignorantes, ut observent tempore scientiæ veræ, vel præsumptæ, non autem ad pœnam quasi contemptores; non enim possunt dici contemptores veri, vel præsumpti, ante publicationem debite factam. Ita respondet ad literam Vital. in *proœm. Clem.* §. *Huc igitur paulo ante numer.* 22. *versicul. Et ideo quia talis objectio*: & est ex mente Baldi in *cap.* 1. *num.* 17. *supra eod.* ubi ait constitutionem esse arctativam ignorantiæ,

saltem propter naturalem justitiam, & posse arctare actum, sed non agentem, quia parcitur ignoranti in pœnis.

48 Respondetur secundo, legem declaratum fuisse intelligendam juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanasset. Ita tradit gloss. in *c. Sicut nobis in v. Respondemus de verb. signific.* & est textus singularis in Authen. *raptor. mulier. quæ reptor. n. in fin.* ibi: Tanquam si lex nostra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuisset: quem textum ad hoc propositum dicit meliorem de jure Felin. hic *n.* 4. *in* 2. *fall.* Unde cum decreta Concilii etiam circumscriptis Congregationis declarationibus essent a principio intelligenda, & observanda ad eum modum, quo Congregatio ipsa interpetrata est, defectus publicationis declarationum, & consequenter illarum ignorantia justam excusationem non parit. Quæ de re innumera exempla afferri possent, sed satis erit unicum attulisse. Episcopus ultra montes in vim *c.* 12. *sess.* 24. pronunciavit irritam esse collationem canonicatus nullum sacrum Ordinem annexum habentis in Collegiata Ecclesia, eo quod provisus non exegisset annum vigesimum ætatis suæ, idque contra resolutionem Sac. Congregationis, quæ declaravit Concilium in *d. c.* 12. nihil disposuisse circa ætatem ad obtinendos Canonicatus in Ecclesiis Collegiatis. Quæsitum est, an sententia Episcopi sustineatur ex eo, quod ipse habuerit ignorantiam invincibilem prædictæ declarationis. Et manifestum est non sustineri, quia si licuit Episcopo ignorare declarationem non publicatam, non tamen licuit ignorare decretum Concilii, quod etjam ante Congregationis declarationem ita erat intelligendum, cum declaratio non faciat aliquid novi. Et ignorantia potuit quidem excusare a pœna sed non validare actum nullum, ut sunt jura aperta in *c. Si postquam*, *in c. Dudum*, §. *Hos igitur*, *in c. Si beneficium*, *& in c. penul. v. Licet ab ignorantibus de prab. in* 6. & tradit Archid. *in c. Si Apostolicæ circa med. eod. tit. & lib.* & Felin. *in c.* 2. *n.* 7. *v. Quarto limita supra eodem*. Et secundum prælegatam resolutionem se vidisse judicari in Hispan. testatur Emman. Rodrig. *de Regular. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 2. Quinimo Sixtus V. non excusavit a pœna suspensionis Episcopum, qui ignorans declarationem Congregationis dispensavit cum bigamo ad primam tonsuram, &

49 beneficia simplicia, ut dictum est supra *n.* 33. Quod si quid in decretis Concilii aliquid obscurius dictum videatur, non tamen propterea ab illius observantia quisquam excusatur, cum super eo possit, ac debeat Sedem Apostolicam consulere, ut cavetur in constitutione Pii IV. initio relata; certum est enim ignoratiam juris dubii non excusare, cum consuli possunt peritiores, *leg. Regula in princ. v. Sed juris ignorantia*, *ff. de jur. & fact. ignorant.* Specul. *in tit. de Summ. Trinit. n.* 6. Anton. de Butr. *cons.* 18. *in fin. v. Aut enim erravit*.

50 Respondetur tertio, statum præsentis quæstionis esse, an declarationes S. Congreg. obtineant vim legis; & quoad hoc certum est, illarum vim non impediri ex eo, quod publicatæ non fuerint, cum ad hoc sufficiat promulgatio legis declaratæ, ut ostensum est supra. An autem supposita illarum vi, & efficacia obligandi excusentur ab earum observantia, qui earundem notitiam non habent, alterius est judicii; in hoc enim articulo examinandum esset, an ignorantia sit affectata, vel crassa, aut probabilis, seu invincibilis: quoniam sint qui in ejusmodi erroris, vel ignorantiæ prætextu se excusent, num Episcopi, vel alii rerum Ecclesiasticarum periti, quibus non licet jus, in quo versantur, ignorare, an vero milites, minores, ac rudes: rursus an jus quod ignoratur sit dubium, an clarum: habenda etiam esset locorum ratio & distantiæ ab Urbe, non enim idem judicium statuendum esset de eo qui Romæ, ac de eo qui in remotioribus Provinciis moram traheret, ut in Auth. *Ut factæ novæ cons.* §. *Ne igitur*, ibi: In Provincias directa, &c. & advertit Vital. *in proœm. Clem.* §. *Nunc igitur n.* 8. Item distinguendum esset inter forum interiorem quoad Deum, & forum exteriorem quoad Ecclesiam, ut ex D. Thom. fuse explicat Navarr. *cons.* 2. *in princ. de const.* Et alia hujusmodi, quæ copiose cumulantur ab Ant. Gabr. *In concl. Ignorantia præsumitur*, quæ est quinta: *& in concl. Ignorantia excusat*, quæ est sexta: *& concl. seqq. tit. de reg. jur.* quæ tamen ad præsentem quæstionem non pertinent, non enim sequitur: Non habentes notitiam declarationum S. Congreg. propter ignorantiam excusantur ab illarum observatione: Ergo Congreg. declarationes non habent legis authoritatem: sicut non sequitur: Ignorantes in aliquibus casibus excusantur ab observatione legis; Ergo lex vim obligandi non habet. 51
Præsertim vero, quia etiam nova constitutio, quamvis ante publicationem non liget ignorantes saltem respectu pœnæ, valet tamen, & eligat eos, qui illius habent notitiam, ut videtur text. in *c.* 1. *v. Nec obstaret de concess. præb. lib.* 6. & videtur communis traditio, ut patet ex allegatis per Felin. *in c.* 2. *n.* 7. *in* 2. *fall. sup. eod.* Quandoquidem secundum Feder. de Sen. *cons.* 211. *circa fin. n.* 3. *ver. Item est advertendum usque in fin.* ne nova quidem lex, seu constitutio requirit ad sui esse publicationem, sed tantum ad effectum, ut liget ignorantes, & sequitur Abb. *cons.* 35. *in princ. lib.* 2. Quæ tamen exabundati dicta sint, quia hoc casu non versamur in novæ legis edictione, sed in legis jam edictæ declaratione, quæ declaratio ligat etiam ignorantes ex tempore editionis legis declaratæ, ut ostensum est supra.

Objicitur 2. Constitutiones Papales continere debent 52
tempus, & locum, alias non valent, ut in proœm. Clem. *v. Earum*, ubi id notat Vital. *n.* 2. *& l. Si beneficium*, *C. de divers. rescript.* Sed in declarationibus Congreg. quæ eduntur partibus in forma authentica, regulariter non consuevit apponi tempus, neque locus; Ergo non valent.

At similiter hæc objectio tollitur, quia hæc solemnitas temporis, & loci, quatenus requiratur, de quo articulo aliter loquitur Bald in 1. *cons. C.* requiritur tantum in novæ legis edictione, non autem in legis jam editæ declaratione, nimirum quia declaratio retrotrahitur ad tempus conditæ legis, cui intrinsece inest, & ab il- 53
lius promulgatione obligandi vim habet, *l. Esse toto*, *ff. de hæred. instituend.* Bartol. *in l. Omnes populi*, *ff. de just. & jur. in* 3. *q. principali*, Joan. Andr. *in add. ad Specul. in tit. de testam. col. penul. v. Hoc etiam nota*, & in *c. Licet causam col.* 3. ubi etiam Butr. *v. Ex his deciditur de probat.* Paul. de Castr. *cons.* 340. *lib.* 1. *& in d. l. Hæredes palam*, §. *Et si quid post col.* 2. *ff. de testam.* ubi propterea infert declarationes a Pontifice editas super gratiis ab eo factis valere, & præjudicare eis, quibus erat jam jus quæsitum, quasi illud quod declaratur a principio dictum fuisset, a primordio enim tituli posteriot formatur eventus, ut in his terminis constitutionis declaratæ dixit Anchar. *cons.* 65. *n.* 3. Et propterea excommunicatus 54
per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus jam fuerit; sed solum declaratur, ut ab aliis vitetur, Roman. *cons.* 482. & Prob. *in d. c. Volentes de privil. in* 6. post Gem. *in c. Episcopor. eod. tit. & lib. v. Sed posset salvari*, ubi si delictum, inquit, exemptorum esset notorium, & ex tali delicto ipso facto incurrerent excommunicationem ex juris dispositione, tunc Ordinarii locorum possent illos denunciare excommunicatos ad finem, ut per suos subditos evitentur. Nec dici potest, quod unc imponant eis pœnam, quia illa est a jure inducta, nec denunciatio aliquid addit. Et sequitur ibid. Franc. *v. Si tamen ex delicto*, Marian. Socin *c. Accepimus col.* 11. *v. Secundum Lapum de privil.* & Felin. *in c. Non potest. n.* 3. *de re judic.*

Unde etiam factum putamus, ut Pius IV. dum in con- 55
stitutione in princ. relata declaravit Tridentini Concilii decreta cœpisse obligare a Calend. Maii anno 1564. restrinxerit se ad decreta pertinentia ad reformationem, & jus positivum duntaxat. Nam Summus Pontifex cum sit supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit de concess. prabend.* S. Thom. *quodlib.* 3. *art.* 13. & absolute possit nova decreta condere, ac vetera etiam conciliaria abrogare, *c. Significasti*, *& c. Innotuit de elect.* Turrecrem. in *c. Sicut. n.* 7. 15. *dist.* utique decretis reformationem, ac jus positivum concedentibus jure potuit annectere tempus, a quo inciperent obligare, *c. Cum singula de prab. in* 6. *c. Noverit de sent. excomm.* Dec. *in c.* 2. *n.* 37. *supr. eod.* Vital. *in* §. *Nunc igitur n.* 30. *in proœm Clem.* At vero præcepta divina cum Ecclesia possit tantum interpretari, & declarare, non autem tollere, seu immutare, *cap. Majores de Baptis. c. Sunt quidam* 25. *q.* 1. *gloss. fin.* Archid. Turrecrem. & Præpos. *in d. c. Sicut* 15. *dist.* S. Thom. *ubi sup.* merito doctrinæ editæ a Patribus in Concilio circa dogmata, tempus a Pio IV. non est adjectum, quia nimirum cum non sint jus novum, sed juris divini declarationes, ut in *d. c. Sunt quidam*, non incipiunt obligare ab eo tempore, quo fuerunt in Concilio editæ, aut promulgatæ, sed a divina institutione, ut clare proba-

tur

tut in *cap. Cum tu de usur.* ubi cum quidam usurarii contenderent se non teneri ad usurarum restitutionem, nisi post publicationem prohibitionis decreti Concilii Lateranensis, Alexander III. respondit illos teneri restituere, sive ante, sive post interdictum usuras extorserint: quia cum hoc divinum sit præceptum, lex Pontificia est juris divini declaratoria, non novi juris promulgatoria; ideoque non incipit obligare ab eo tempore, quo publicatur, sed trahitur etiam ad præterita, ut notat ibi gloss. *in ver. Sive post*, quam DD. communiter sequuntur. Item gloss. hic *in ver. Futura*, & Felin. *num.* 4. Et tradunt in *cap. Cum Christus, de hæret.* Joan. Andr. Butr. & Anchar. omnes in princ. Card. *num.* 2. *fin. vers.* Nam constitutio hæc cum sit juris divini, debet respicere præterita. Et Abb. *in fin. vers. Et ex hoc infertur.* Et propterea Patres in his quæ ad fidem pertinent, usi non sunt verbis novum jus inducentibus, sed juris præexistentis declarationem importantibus, qualia sunt, Sancta Synodus definit, declarat, tenet, profitetur, docet, damnat, anathematizat, & alia his similia.

Non est igitur opus, ut declarationibus Sacræ Congregationis adjiciatur tempus, aut locus, cum incipiant obligare a tempore publicationis Concilii, & qualitates omnes, quæ insunt Concilio, censeantur inesse illius declarationibus, ut late in superioribus monstratum est, præsertim *n.* 21. 23. 45. & 48.

56 Objicitur tertio. Multæ solutiones Sac. Congregationis sibi contrariæ inveniuntur, ut patet ex declarationibus impressis, & manuscriptis, quæ circumferuntur; Ergo vim obligandi non habent, *leg. Ubi repugnantia, ff. de regul. jur.* Lex enim debet esse possibilis, *cap. Erit autem lex, 4. distinct.* & reg. *Nemo potest, de regul. jur. in 6.* Nam impossibile est contrariis declarationibus assensum præbere, aut obtemperare, *leg. In ambiguo, ff. de reb. dub.*

At respondetur, multas etiam leges reperiri sibi contrarias, nec tamen inde licet inferre, ut careant virtute obligandi, cum debeant invicem conciliari, si congrue id fieri possit, *c. Literas, de restit. spol. §. His ita respondetur*, 25. 4. 2. *c.* 1. *de cognat. spirit.* Nam conveniens est jura juribus concordare, *c. Cum expediat, de elect. in 6. leg. Præcipimus, C. de appell. gloss. in c. Cum dilectus, in vers. jure communi, de consuet.* præsertim cum multæ declarationes videantur sibi contrariæ, quæ tamen deprehenduntur tales non esse, si factorum diversitas, & circumstantiæ sedulo expendatur. Quod si ad concordiam reduci nequeant, posteriores derogant prioribus, *leg. Sed & posteriores, C. de leg. c.* 1. *de Const. in 6.* Et de dec. sibi contrariis censet Jo. Franc. Pavin. *in Præludiis Extravag. Joann. XXII. col.* 3. *ver. Decisiones.*

Deinde respondetur, falsam, & commentitiam esse hanc multiplicem declarationum repugnantiam; quandoquidem spatio quindecim fere annorum, quo fuimus Sac. Congregationis Concilii a secretis, nunquam contigit, ut Congregatio ex deliberatione retractaverit ullam resolutionem prius editam. Nec anteactis temporibus in scripturis, & libris publicis usquam reperi eam ex proposito recessisse a decisis, nisi in duobus casibus. Nam cum ante cen-
57 fuisset decretum Concilii *c.* 2. *sess.* 24. quo disponitur, ne in posterum Episcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Ecclesiam accedere inviti compellantur, intelligendum esse de personali accessu ipsorum Episcoporum, non autem de Procuratore mittendo: postea tamen die 17. Julii 1578. de eadem re maturius deliberans censuit Concilium liberasse suffraganeos etiam ab onere mittendi Procuratorem, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili. Sed quia prius diversum senserat, dixit referendum Sanctissimo, qui probavit sententiam posteriorem Congregationis, jussitque dari literas ad Episcopos, præsertim Regni Neapolitani, quibus eis significaretur, etsi alias Sac. Congregatio aliud censuisset; tamen postea perpensis
58 aliis rationibus, & facta relatione Sanctitati Suæ, ita fuisse decretum. Et iterum cum antea declarasset in Parochialibus juris patronatus mixti laicorum, & Ecclesiasticorum requiri formam examinis per concursum; tamen postea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione Sanctissimo, ac de ejus mandato iterum articulo discusso recessit a prima declaratione. Alias vero dubia semel resoluta in Congregatione ne consueverunt quidem denuo proponi, nedum retractari. Quod est etiam juri consonum; nam semel interpretatum non potest iterum interpretari, quia rei declaratæ nihil addi potest, vel detrahi, ut dicit gloss. ordinar. *in leg. Quidquid adstringendæ, ff. de verborum obligat.* quod non reperitur alibi, secundum Bald. *in capit. 1. num.* 57. *supra eod.* & omnes scribentes *in dict. leg. Quidquid adstringendæ*, allegans illum textum pro singulari secundum unam lecturam *in ver. Nec rursus*, ad hoc quod habens potestatem interpretandi non potest interpretari, nisi semel tantum.

Unde etiam colligitur falsum esse, quod vulgus credit, Sacr. Congregationem idcirco non permittere, ut suæ decisiones imprimantur, ne impediatur illas revocare pro rerum, ac temporum diversitate, neve appareat illarum contrarietas. Etenim hæc impressionis prohibitio alias habet altiores, ac rationabiles causas, quas hic recensere non oportet. Et quamvis longissimi temporis cursu mutatis personis Congregationis ob varios hominum sensus possibile sit, ut in aliquo articulo resolvatur contrarium ejus, quod ignoratur prius resolutum fuisse; tamen hic casus, meo tempore, quod meminerim, nunquam accidit, & ferre vix potest accidere: tum quia Cardinalium Præfecti, aut Secretarii mutationes ob mortem, vel aliam causam, non fiunt repente omnium simul, sed semper supersunt multi habentes notitiam præteritarum declarationum: tum quia scripturæ sunt adeo bene digestæ, ac dispositæ per materias, titulos, tempora, ac diœceses, ut quotiescunque aliquod novum dubium disputandum proponitur, brevi, ac parvo labore dignosci possit, an aliquid circa illud prius diffinitum fuerit. Nec refert, quod in de- 59
clarationibus manuscriptis, vel impressis, quæ deferuntur per manus, multæ appareant contrariæ; si quidem illis non est fidendum, cum quamplures sint apocriphæ, aut falsæ, & undique scateant erroribus; ut propterea mirum non sit, si Sacr. Congregatio die 27. Aprilis 1621. de mandato Gregor. XV. decrevit hujusmodi declarationes Indici librorum prohibitorum esse adjiciendas; Ergo decisionibus quæ Congregationis nomine inscribuntur, fides adhibenda non erit, nisi appareant manu Cardinalis Præfecti, & Secretarii subscriptæ, & consueto sigillo obsignatæ. Tantum præbere possunt causam viris prudentibus, ac timoratæ conscientiæ inquirendi de illarum veritate, de qua si probabiliter constaret ex alicujus fide digni testimonio, licet non authentice, non esset laudandus, qui illius veritate aliter non investigata auderet contrarium docere, ut faciunt nonnulli ex Theologis, qui relatis verbis multarum declarationum Summorum Pontificum, aut Congregationis, ut illas evitent, consueverunt indistincte respondere: De illis nobis non constat authentice: atque ita libere contrariam sententiam tuentur. Quod certe vix abest ab irreverentia, ac temeritate. Quinimo, ut inquit Salas *de leg. tract.* 14. *disput.* 21. *quæst.* 97. *sect.* 12. *in fin.* recte facit judex, qui declarationes Sacr. Congregationis, quas invenerit apud aliquem probatum Authorem, ut veras habuerit, & sequatur, etiamsi nec a parte allegentur, nec producantur: adjiciens, in foro conscientiæ teneri unumquemque eas sequi, si de illis sufficientem notitiam habuerit, juxta ea quæ tradit Navarr. *consil.* 1. *num.* 12. *& per totum de Const.*

Objicitur quarto. Interpretationum quatuor sunt spe- 60
cies, quarum meminit gloss. & Abb. *in c.* 1. *de postul. Præl.* Item gloss. fin. *in cap. Sicut*, §. 1. 11. *quæst.* 1. *& in leg. Si de interpretatione, ff. de leg.* Prima interpretatio est generalis, & necessaria, & in scriptis redigenda, ut Principis. Et hæc facit jus quoad omnes, ut hic & *in cap. Constitutionem, de sentent. excommun. in 6. & cap. Inter alia inf. eodem titul.* Secunda est generalis, & necessaria, sed non in scriptis redigentia, ut consuetudinis, *cap. Cum dilectus, de consuet. & d. l. Si de interpretatione.* Et hæc ad præsentem quæstionem non pertinet. Tertia non est generalis, sed necessaria, & in scriptis redigenda, ut judicis, *l. Non possunt, ff. de legib.* Quarta nec generalis est, nec in scriptis redigenda, nec necessaria, sed probabilis tantum, ut Magistrorum, *l. Unic. C. de profess. qui in urb. Constantinop. lib.* 12. *cum concord.* de quibus ibi per Luc. de Penn. Cum autem dicimus Con- 61
gregationem habere authoritatem interpretandi Concilium, hoc videtur intelligendum de ultima specie interpretationis, id est probabilis, quam ceteris Doctoribus

Pius

Pius IV. sua Constitutione interdixit, ut videntur innuere illa verba: *Glossas, commentaria, ullumve interpretationis genus*; ad exemplum Nicolai IX. *in cap. Exiit qui seminat*, §. *Itaque sub pœna*, *de verb. signif. in* 6. quam Constitutionem propterea nemo ausus est interpretari, ut ibi notat glos. adeo ut necesse fuerit, ut Joannes XXII. illam prohibitionem suspenderit in Extravag. *Quia nonnunquam*, *eod. tit.* Nec non exemplo Justiniani, *qui in l. 1. C. de veter. jur. enucl.* sui Codicis interpretationem prohibuit his verbis: *Nullis jurisperitis in posterum audere commentarios illi applicare, & verbositate sua supradicti Codicis compendium confundere; quemadmodum in antiquioribus temporibus factum est, cum per contrarias interpretantium sententias totum pene jus conturbatum est.*

Nec tollit obicem, quod S. Congregationis authoritas emanaverit a Summo Pontifice. Nam & Papæ interpretatio nonnunquam probabilis est, & non necessaria, ut not. Jo Andr. *in addit. ad Specul. in rubr. Ne sede vacante*, 62 ubi propterea ait Innocent. IV. vere fuisse Patrem juris, quia pavit nos duplici pabulo, scilicet solemni apparatu, ut Magister, in quo ejus authoritas est probabilis tantum; & Constitutionibus, quas fecit ut Pontifex, & nunc habemus in 6. lib. Decretalium, in quibus authoritas illius necessaria est. Quod multo magis videtur procedere in interpretationibus S. Congreg. quia cum absque speciali Sanctissimi facultate legem condendi authoritatem non habeat, nec videtur habere interpretandi ea interpretatione, quæ necessaria, & generalis dicitur, & vim legis obtinet; nam ejus est jura interpretari, cujus est condere, §. *Ex his*, 11. *q. 1. c. Inter alia*, *de sent. excomm. c. ap. fin. de concess. præb. l. fin. C. de legib.* Unde in Constitutione Sixti V. de qua supra in prin. legitur ad Summum Pontificem tantummodo spectare generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari,

Atque ita declarationes Sac. Congreg. Concilii esse tantum, ut inquiunt, doctrinales, neque illis esse necessario standum affirmat (nullum tamen adducens fundamentum) Sanchez. *de matrim. tom.* 3. *lib.* 8. *disput.* 2. *nu.* 10. Petr. de Ledesm. *in Sum. tom.* 1. *de Sacram. Pœnit. c.* 23. *diffic.* 7. Alphos. de Vega *in Summ. tom.* 1. *cap.* 62. *casu* 40. Villalob. & alii nonnulli Theol.

63 Ceterum ad hanc quoque objectionem patet responsio ex dictis a num. 9. usque ad num. 43. ubi decem fundamentis latissime probatum est Sacr. Congregationis authoritatem esse Apostolicam, ejusque interpretationem non esse tantum probabilem, sed necessariam, quæ in scriptis redigitur; & obligat omnes generaliter in utroque foro. Et sane cum in proœmio dictæ Bullæ Sixtus V. primo dixerit decretorum Trident. Concilii interpretationem ad singularem Summi Pontificis authoritatem tantummodo pertinere, ac deinde immediate hanc interpretandi authoritatem Congregationi impertitus fuerit; patet manifeste eum tribuisse Congregationi jus faciendi interpretationem illam, quæ singulariter pertinet ad Summum Pontificem, & sic generalem, & necessariam, juxta text. hic, *& in d. l. fin.* ubi id notat Bald. *C. de legib.* Præsertim vero quia cum Sixtus V. in declarationibus editis post institutionem Congregationum a se erectarum disponat, ut Cardinales sibi viros Sac. Theolog. & Pontificii, ac Cæsarei juris peritos in consultationibus adhibeant, aperte distinguit interpretationem Congregationis ab interpretatione Magistrorum, quod, ut inquit Card. Paleott. *de Sacri consist. consult. p.* 5. *q.* 40. *vers. Quare ut antea*, consonat cum veteri instituto OEcumenicorum Conciliorum, in quibus non solum conveniebant Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi, qui jus suffragii definitivi habebant; sed Presbyteri etiam, & Diaconi sæpe adhibebantur, qui sententiam consultivam dicebant, ac Patrum deliberationes consiliis studiisque suis juvabant. Et confirmatur, quia in iisdem declarationibus in principio, ut dictarum Congregationum expeditiones validæ existant, decernitur, ut Cardinales in qualibet Congregatione non sint pauciores tribus. Hæc autem ratio validitatis expeditionum inepta esset, si Congregationis authoritas esset tantum doctrinalis, ut Magistrorum.

64 Sed urgebis. Judices, ac Magistratus universi authoritatem habent a Principe, apud quem sunt principaliter jurisdictiones, tanquam apud fontem, a quo fluunt, & refluunt. sicut flumina ad mare, ut inquit formaliter Bald. in *c.* 1. §. *Adhuc*, *n.* 11. *de pacto juram. firm.* alias est sub titulo *de allodiis in usib. feud.* & Gram. *decis.* 46. *in princip.* adeo ut nec minima jurisdictio possit conferri, nisi authoritate Principis mediata, vel immediata, ut notatur *in l. Et quia*, *ff. de jurisd. omn. jud. in l. Privatorum*, *Cod. eod. tit.* per Innoc. *in cap. Cum ab Ecclesiarum*, *inf. de off. ordin.* & tradit Bald. *in dict.* §. *Ad hoc nu.* 2. & tamen diffinitiones, & interpretationes Judicum legis vigorem non habent, sed inducunt tantum parendi necessitatem in ea particulari causa, in qua emanant, *leg. Paulus*, *la* 1. *ff. de re judic. & dict. l. Non possunt*, *ff. de legibus*, Innoc. *in c. Cum speciali*, *sub n.* 4. *de appell.* quem ibi sequuntur Jo. Andr. *col.* 3. *ver. Quidam dicunt*, & Ant. de Butr. *n.* 11. *ver. Dicit tamen Innocentius*, Bald. *in l. Cum de novo*, *in princ. C. de leg.* Ergo similiter etsi S. Congregatio habeat decidendi authoritatem a Principe; tamen illius interpretatio videtur tertiæ speciei, id est illius, quæ generalis non est, licet sit necessaria, & in scriptis redigenda, ut judicis. Vel certe quatenus illius declarationes habeant legis authoritatem, id videtur procedere in illis tantum, quæ generaliter, & per modum legis eduntur; non autem in illis, quæ fiunt in aliquo speciali casu,

At facilis est responsio. Quia jurisdictio aliis Judicibus 65
attributa, regulariter restricta est ad certos limites personarum, aut territorii, extra quos non extenditur, *l. fin. ff. de jurisd. omnium judic.* Nam sicut Prætor universam jurisdictionem mandare alii potest, ita & in personas certas, vel de una specie potest, ut legitur *in leg. Prætor*, *ff. eod.* At Sacr. Congreg. fuit generaliter assumpta a Summis Pontificibus ad decreta Trid. Concilii intetpretanda, & propterea decidit non solum casus particulares, & in concreto, sed ut plurimum aperit sensus, & mentem S. Synodi generaliter, & in abstracto. Ea vero, quæ in facto consistunt, rejicit ad Judices ordinarios. Unde eatenus se extendit illius authoritas, quatenus protenditur latitudo decretorum Concilii, quibus declarationes intrinsece insunt, ut ostensum est supra. Et ideo cum Congreg. de- 66
claravit decretum Concilii *cap.* 6. *sess.* 23. ademisse clericis non habentibus requisita ibi præscripta, privilegium fori duntaxat, sed nihil disposuisse de privilegio Canonis: item cum declaravit ad obtinendum simplex beneficium Ecclesiasticum sufficere ex eo decreto decimumquartum annum inchoatum, & e converso ad obtinendas dignitates quibus animarum cura nulla subest in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, vel decreto *c.* 12. *vers. Ad ceteras*, *sess* 24. requiri annum vigesimum secundum completum, & in aliis innumeris casibus: quamvis declarationes editæ fuerint ad consultationem Episcoporum, aut partium litigantium in aliquo speciali casu; tamen nemo dixerit non esse generaliter observandas, cum decreta illa Concilii, quæ generaliter ligant omnes, habeant semper in ventre sensum, seu intellectum illum, quem S. Congregatio sua declaratione manifestavit. Et propterea videmus sententiam Principis, quæ venit ad declarandum aliquod du- 67
bium juris, quamvis lata fuerit inter partes, & in casu particularis; tamen facere jus quoad omnes, quia non solum habet vim sententiæ, sed etiam generalis statuti, ut decidit Bald. per illum text. *in l. fin. n.* 1. *C. de legib.* Et in propriis terminis cum Pontifex, vel authoritatem habens ab ipso respondet ad consultationem alicujus in aliquo particulari casu, responsum illud facere jus commune inter omnes, est textus apertus *in cap. Ex multa*, *de voto*, per quem text. ita determinat glos. *in c. Ex tua*, *in ver. Consult. de fil. presbyt.* & Felin. alios allegans *in c. In* 17. *sup. eod.* Quibus accedit, quod etsi ad hanc interpretationem faciendam desideraretur præcisa authoritas legis condendæ; illa tamen non deesset, quia Congr. ex Bulla Sixti in his, quæ morum reformationem concernunt, authoritatem habet pro justitia, & æquitate decernendi quæcunque sibi visa fuerint in universo orbe. Unde sicut Princeps authoritatem habet ubique, & quoad omnes; sic & is, qui authoritatem habet ab ipso, ut post Jacob. de Belvisio dixi Jo. Andr. *in c. Per venerabilem. col.* 1. *qui fil. sint legit.*

Quamobrem ut concludamus, S. Congregationis rescripta sunt veluti responsa prudentum; nam, ut olim prudentis, respondet diffinitive consultationibus eorum, qui illius sententiam exquiruntur circa intelligentiam decretorum Concilii. Occasione autem visitationis Liminum, & emendationis Conciliorum Provincialium consuevit respondere Episcopis eam consulentibus super omnibus dubiis ad Ecclesiarum regimen pertinentibus etiam non Conciliaribus. Constat autem eorundem prudentum responsa vim legis obtinere, *c. Responsa prudentum*, 2. *dist. l. Jus autem civile*, *ff. de*

ff. de just. & jur. §. *Responsa, instit de jur. natur. & l.* 1. *Sed neque C. de veter. jur. enucl.* Valet enim illatio: Ita ait Celsus Jurisconsultus; Ergo ita est, *l.* 1. ubi Bart. & Bald. Ang. Paul. de Castr. Alex. Jas. & ceteri notant, *ff. Si cert. pet.*

Hanc autem S. Congregationis authoritatem DD. quoque passim reverenter agnoscunt. Nam Nicolaus Garz. *de benef. tom.* 1. *in præfat. Quod attinet*, inquit, *Ad declarationes Sacr. Congregationis, certum est eas non esse declarationes doctrinales, sicut latas a Doctoribus, & Jurisperitis, ut aliqui Theologi perperam dicunt; sed esse declarationes definitivas, seu decisivas, vim legis habentes, & ut leges recipiendas, utpote latas ex commissione Papæ, & a personis habentibus interpretandi, & respondendi facultatem a Principe, ut apparet ex Bulla Sixti V. quæ est in parte secunda Bullarii, in ordine septima, ubi habetur facultas dictæ Congregationis. Et eadem Sacr. Congregatio*
70 *cuidam Abbatissæ Messanensi sic respondit: Eadem ratio habenda est de his, quæ scribuntur a Cardinalibus S. Congregationis Concilii Tridentini nomine ipsius Congregationis, ac si a Papa scripta essent, & alias sic censuit: Decreta, & literæ Congregationis Concilii semotis litibus sunt executioni damnanda, nec super his sententia, nec decretum aliquod est faciendum. Et ita super declarationibus S. Congregationis Papa statim dat Breve, & Auditor Cameræ Monitorium in earum executionem. Et Rota eas absque ulla controversia, & disputatione amplectitur, suscipit, & observat, ut praxis ostendit. Et quamvis declaratio sit facta ad instantiam alicujus, seu in casu particulari; tamen facit jus quoad omnes, & in universum.* Hæc ille.

Similiter Emman. Rodriq. *de regul. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 1. & 2. affirmat has declarationes, si authenticæ habeantur, in judicio, & extra esse obligatorias, & dicendas esse definitivas, quæ ut tales imponunt necessitatem, & in scriptis rediguntur sicut declarationes ipsius Principis legislatoris, & testatur secundum eas in Tribunalibus judicari.

Sed & Ludovicus Miran. *in Manual. Prælat. tom.* 2. *q.* 26. *art.* 11, rejecta opinione quorundam, quin Hispania contrarium asserebant, concludit declarationes S. Congregationis authentico sigillo, & subscriptione munitas, non solum habendas esse ut doctrinales, verum etiam ut judiciales, & in utroque foro obligare, & secundum ipsas in omnibus Tribunalibus judicari debere. Eo quod cum Cardinales faciant hujusmodi declarationes ex commissione Summi Pontificis, & ipsius auctoritate; eadem lege, qua jubemur Papalem declarationem recipere, tanquam certam, & veram, eadem jubemur etiam recipere easdem declarationes explicantes mentem, & mentionem legislatoris.

71 Idem censet Jo. de Salas *de legib. tract.* 14. *q.* 97. *disput.* 21. *sect.* 12. dicens, declarationes dictæ Congregationis non ut probabiles, & doctrinales duntaxat habendas esse, sed ut authoritativas, & necessarias, tanquam si ab ipso Papa editæ fuissent; & ideo habere vim obligandi in utroque foro tam in judicio, quam extra, non solum pro illis personis, ad quarum instantiam fiunt, seu in illo speciali casu, cui Congr. respondet, sed ut leges generales in similibus omnibus: idque probari tum ex verbis constitutionis Sixti V. in quibus Papa eandem, quam ipse habet, interpretandi, & exequendi facultatem Congregationi impartitur; maxime quia illa exceptio dubiorum, cum debeat esse de regula legis, id manifestius reddit; tum ex consultatione Papæ, quia ex ea, etiam sit super particulari casu, jus generale editur, juxta textum *in capit. Ex multa, de voto*, allegat pro hac sententia Emman. Rodriq. & Nicolaum Garziam *loc. cit.* item *in prax. Episcopali par.* 1. *ver. Authoritas*, ac præterea Rotam *decis.* 482. 743. & 750. *par.* 1. *decis.* 325. *par.* 2. *divers.* in quibus Rota juxta declarationes Cardinalium judicavit: refert etiam, licet mutilate, verba alterius decisionis Rotæ in causa Tudent. jurisdictionis 28. Novembris 1607. coram Cardinali Sacrato, quæ sic se habent: *Cum fuisset pro parte moderni Episcopi data quædam declaratio S. Congregationis super interpretatione Concilii Trid. Rota quæ solet acquiescere resolutionibus S Congregationis, negative respondit. Ceterum cum fuerit repertum, quod illa non erat resolutio S. Congregationis, sed quædam annotatio bon. mem. Card. Caraffæ: iterum proposui dubium, & Domini affirmativam sententiam amplexi fuerunt.* Impressa est hæc decis. *in repet. cap.* 3. *decis.* 166. *num.* 1. & subdit Salas se hujusmodi verba retulisse, nescius an alibi tam expressum, aut grave testimonium pro declarationibus S. Congregat. reperiatur. Sed expressius hoc habetur in decisione Romana Capellaniæ 2. Januarii 1589. coram Cardinali Pamphilio, in hæc verba: *Domini attenta resolutione Illustrissimorum DD. Sac. Concilii Interpretum in causa Pistorien. quod præsentandus non debeat esse Presbyter ex eo, quod in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia, &c. recesserunt a resolutis in hac causa, & dixerunt Capellaniam non esse Sacerdotalem.* Quam quidem decisionem ad literam retuli *in cap.* 1. *num.* 73. *infr. de ætat. & qualit.* Deinde addit Salas, ubi supra, *in vers. Quarto colligo*, effectum obligandi, quem habent prædictæ declarationes, non solum esse quoad futura, sed etiam quoad præterita, quia hoc de natura legis declaratoriæ, & potius ligat constitutio antiqua, quam nova declaratoria, secundum gloss. *in Clem. Statutum in ver. Declaramus, de elect.* & ibi Card. *quæst.* 2. *gloss. in cap.* 11. *de decim. in ver. Declaramus, lib.* 6. & Abb. hic *num.* 8. & sententias contra declarationes Sacr. Congregationis latas, esse ipso jure nullas, ut ibi per eum *in vers. Sexto colligunt*. Idipsum censent & alii recentiores. Nec aliud sentit Basil. Pont. *in tractat. de matrim. lib.* 5. *cap.* 13. §. 1. *num.* 7. ab aliquibus perperam allegatus pro contraria sententia; tantum enim ait: *Non obstant decisiones Rotæ, quas pro sua sententia Menochius refert; his enim ego oppono Congregationis declarationes, quæ majus pondus authoritatibus habent.*

His demum addo Rotam in causa Fulginaten. hæreditatis 14. Februarii 1650. coram R. P. D. Verospio, cujus hæc sunt verba: Prædicta vero certiora redduntur ex resolutione Sac. Congregationis Concilii Tridentini in una Meliten. sub die 10. Maji 1608. qua Eminentissimi Patres responderunt, professionem ad hujusmodi Equitibus Obedientiæ nuncupatis emissam nullius esse roboris, atque momenti ad obligendum ipsos Religioni, nisi eorum institutio per Apostolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentissimus magnus Magister legitimam ad id facultatem obtineat. Quorum responsa non solum futuris imponendi finem controversiis vim obtinent, sed justam quoque per se ferunt interpretationem in præcedentibus casibus hactenus decisis, neque in judicium deductis pari ratione servandum, juxta gloss. *in proœm. Clem. in verb. de cetero*, Salas *de legib. quæst.* 97. *tract.* 4. *sect.* 12. *vers.* 5. *Colligo*, ubi loquitur in specie de resolutionibus Sacr. Congregationis prædictæ, Rota coram Gregorio *decis.* 310, *num.* 7. & *decis.* 317. *num.* 32. *par.* 4. *tom.* 2. *rec.* & in Milevitana Antianitatis 26. Maji 1650. *in* §. *Non, obstat, quod prædicta ordinatio, coram R. D. meo Decano*, & ab hoc Tribunali semper magna cum reverentia suscipi solent, ut dictum fuit in Aversan. Beneficiorum 3. Julii 1606. coram Cardinali Sacrato, & coram Buratto *decis.* 479. *num.* 2. & in Meten. Abbatiæ, 19. Junii 1628. coram Dom. meo Decano, & in Majoricen. Parochialis, 13. Junii 1646. coram R. P. D. meo Celso, & in aliis relatis in Calaguritan. Clavis, 11. Januarii 1648. *in ultimo* §. coram R. P. D. meo Corrado, & in Oppiden. Processionum, 18. Maji 1646. *in* §. *Et hæc juris dispositio coram me*.

72

DE RESCRIPTIS.

Alexander III. VVintonien. Episcopo.

CAPUT III.

CEterum si aliquis super aliqua causa ab Apostolica Sede impetraverit literas, & adversarius ejus eandem causam postmodum obtinuerit committi aliis, de commissione priori non habita mentione: priores judices ad decisionem causæ possunt procedere, nec secundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem. Si vero in secundis literis habeatur mentio de commissione priori, prædicta causa a priorum est exempta judicio, cum eædem literæ non sint veritate tacita impetratæ. Verum si de assensu partium causa committitur, & processu temporis, vel etiam continuo, alterutra pars, altera nesciente causam ipsam, tacito de commissione priori, alii judici obtinuerit delegari, non immerito is qui tali dolo, vel fraude, adversarium suum laborare coegit, in expensis condemnari debet eidem.

SUMMARIUM.

1 *REscriptum secundum in eodem negotio ab adversario impetratum non valet, si de primo non faciat mentionem, & primum remanet in suo robore, & n.* 3.

2 *Rescriptum secundum non valet, si taceat primum fuisse impetratum communi consensu, & num.* 14.

4 *Rescriptum primum si non fuit præsentatum, & illius authoritate facta citatio, valet secundum prius præsentatum, licet de primo mentionem non faciat.*

5 *Rescriptum secundum ad lites non faciens mentionem de primo an sit ipso jure nullum, an vero sit annullandum ope exceptionis.*
Et quid in literis beneficialibus, & gratiosis, num. 8.

9 *Subreptio non inficit literas contentiosas ipso jure, sed ope exceptionis.*

10 *Secus si litere sint gratiosæ.*

11 *Rescriptum secundum si faciat mentionem de primo, valet secundum, & non primum.*

12 *Rescriptum secundum faciens mentionem de primo, an tollat primum ipso jure.*

13 *Gratia secunda quamvis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, nisi in secunda fuerit expresse derogatum regulæ de jure quæsito non tollendo, & n.* 17.

14 *Rescriptum secundum non sufficit, ut faciat mentionem de primo, nisi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, quæ reddidissent Principem difficiliorem ad secundas literas concedendas.*

15 *Subreptionem inducit omne tacitum, quo expresso Princeps non tam facile dedisset literas.*

16 *Princeps, si in secunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus prime, præsumitur circumventus.*

18 *Regulæ de jure quæsito non tollendo Papa non censetur velle derogare, quibuscunque utatur verbis, & clausulis, nisi eidem regulæ expresse deroget, & n.* 26.

19 *Amplia primo, etiamsi Papa habuerit certam scientiam ex narratis de præjudicio tertii.*

20 *Amplia secundo in jure quomodolibet quæsito, & ex privilegio.*
Amplia tertio, etiam in gratia motu proprio, n. 22.
Amplia quarto, etiamsi Papa processerit de plenitudine potestatis, n. 23.
Amplia quinto, etiam si generaliter derogaverit constitutionibus Apostolicis, & regulis Cancellariæ etiam cum clausula, Quorum tenores, n. 26.
Limita primo, in gratia ex sui natura præjudiciali, n. 28.
Limita secundo, in gratia quæ fit ob publicam utilitatem, n. 32. *& n.* 48.

21 Quomodolibet *dictio includit omne jus quantumcunque minimum.*

22 *Clausula* de plenitudine potestatis, *operatur etiam in præjudicium tertii, fallit ut n.* 25.

25 *Protestatio de qua in regula de non tollendo jus quæsitum tollit consensum, & voluntatem Papæ ab actu gerendo.*

27 *Clausulæ derogatoriæ in literis Apostolicis semper apponi consueverunt.*

29 *Gratia ex sui natura præjudicialis quando dicatur, & n.* 30. *&* 31.

30 *Scientia Papæ de prjuditio tertii, si proveniat ex narratis, non sufficit ad tollendum jus quæsitum sine expressa derogatione regulæ.*

31 *Protestatio cedit facto omnino contrario.*

33 *Studia literarum pertinent ad communem utilitatem.*

34 *Privilegio concesso miserationis causa renunciari non potest,*

35 *Officium obtinens ad sui vitam, si evadat cæcus, an valeat provisio de eodem officio alteri facta sine derogatione regulæ de jure quæsito non tollendo, late discutitur, ut num. seqq. usque in fin.*

36 *Officia ex sui natura regulariter sunt perpetua, præsertim si concedantur ad vitam.*

37 *Officialis perpetuus sine justa causa de potestate ordinaria amoveri non potest.*

38 *Regula de non tollendo jus quæsitum obstat secundæ gratiæ de officio prius alteri ad vitam concesso.*

39 *Cæcitas non est justa causa removendi aliquem ab officio prius obtento.*
Quamvis sit officium Ecclesiasticum, n. 34.
Et quamvis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem, num. 62. *& num. seq. usque in fin.*

40 *Cæcus qui perdit visum, non perdit officium.*

41 *Senatorium ordinem retinet, & judicantis officio fungitur.*
Retinet magistratum prius acceptum, ibid.

42 *A tutela non removetur, sed datur illi curator, vel coadjutor, & n.* 73.

43 *Mutus Archidiaconus, qui amisit officium linguæ, non removetur ab officio.*

44 *Idem si amiserit officium oculorum.*

45 *Officialis electus, qui ante confirmationem evasit cæcus, debet in eodem officio remanere, illudque per alium exercere, & n.* 58.

46 *Officium obtinens sive gratuitum, sive oneroſum, si fiat inhabilis, non privatur officio, sed inservit per substitutum, & retinet stipendia sua.*

47 *Etiamsi officium requirat industriam personæ.*

50 *Coadjutoria concernit principaliter publicam utilitatem, non autem remotio officialis infirmi ab officio.*

51 *Prælatus etiam invitus cogi potest ad cedendum, quando subest periculum destructionis Ecclesiæ, dummodo detur ei bonum concambium.*

52 *Utilitas publica præfertur privatæ.*

53 *Coadjutoriæ gratia cur non requirat derogationem regulæ de jure quæsito non tollendo.*

54 *In-*

54 *Infirmi remotio ab officio, vel beneficio, est contra jus, & utilitatem publicam, & n. seqq.*
55 *Afflictis afflictionem addere peccatum est.*
56 *Rex Portugalliæ inhabilis a Regno non removetur; sed datur illi coadjutor a Romano Pontifice ob publicam utilitatem.*
57 *Officio, vel beneficio suo quem privare sine culpa, perversum est, & contra Ecclesiasticam censuram, & n. seq.*
59 *Cæcis est miserandum, & de novo subveniendum.*
60 *Dementia non est justa causa removendi ab officio perpetuo, sed solum dandi coadjutorem.*
61 *Repetitio nunquam fieri intelligitur etiam in eadem clausula, quando ex illa resultat aliquid exhorbitans jure communi.*
62 *Infirmus ab officio removeri potest de potestate ordinaria, quando officium datur principaliter non propter dignitatem, sed propter exercitium.*
Contrarium, n. 63. & seqq. usque in fin.
Declaratur primo, ut procedat in officio temporali, non autem in spirituali, & perpetuo, num. 65.
Declaratur secundo, ut procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit, n. 68.
Sed contra secundum Canones, n. 69.
Declaratur tertio, ut procedat in remotione ab administratione, non autem a titulo, & habitu officii, n. 70.
Declaratur quarto, ut non procedat stante consuetudine inserviendi per substitutum, n 78.
Declaratur quinto, ut non procedat in officiali, qui factus est cæcus, n. 80.
Intellectus legis, Si quos judices, Cod. de offic. Præfect. Prætor. Orient. *numer. 63. & seqq. usque in fin.*
63 *Judices propter longinquam infirmitatem inutiles ab administratione removentur, & alii in eorum locum subrogantur. Contrarium, num. 67. & 73.*
Declaratur multis modis, ut num. 65. & seqq. usque in finem.
64 *Judex datus mutari jubetur, si propter infirmitatem diu fuerit impeditus.*
Procedit in judice delegato, n. 71.
66 *Leges debent imitari Canones, sed e converso.*
67 *Judex propter furorem, vel cæcitatem supervenientem non debet removeri.*
68 *Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, removetur ab officio secundum leges.*
69 *Secus secundum Canones.*
70 *Judices ob adversam valetudinem inutiles, removentur ab administratione, sed non ab officio.*
71 *Delegati jurisdictio de facili per ordinarium judicem revocetur.*
72 *Judicium solvitur vetante eo, qui jussit judicare.*
73 *Tutor factus inutilis propter adversam valetudinem non removetur, sed datur illi coadjutor.*
74 *Episcopatus est nomen oneris, non honoris.*
75 *Infirmi sive Episcopi, sive Parochi, sive simplices beneficiati, sive officiales, non removentur, sed eis dantur coadjutores, & n. seqq.*
76 *Officia perpetua, & spiritualia regulantur per omnia ut beneficia Ecclesiastica.*
77 *Imo difficilius quis removetur ab officio, quam a beneficio.*
79 *Officiales collegiorum urbis ægritudine, vel senio, aut alias legitime impediti, ex consuetudine inserviunt per substitutum, sibique emolumenta percipiunt.*
80 *Lex generalis posterior non tollit legem specialiter loquentem, sed distinguitur, & limitatur per legem antiquam.*
81 *Cæcus non potest dici inhabilis ad officium, vel magistratum, nec respectu tituli, nec respectu exercitii, & n. seqq. usque in fin.*
82 *Non excusatur a consilio, vel patrocinio.*
83 *Si sit sapiens, cogi potest ire ad consilium, & consulere.*
84 *Non privatur voto, quod alias haberet, si cæcus non esset.*
85 *Non dicitur inhabilis ad legendum, vel scribendum cum a lege sit habilitatus ad hæc implenda per substitutum.*
86 *Cæcis vis ingenii, & intellectus perspicacior est, & n. seqq.*
87 *Judicandi munus magis consilia prudentis viri, quam corpore explendum est.*

Ceterum. Si in secundo rescripto de primo rescripto adversarii ejusdem causæ non fit mentio, valet primum; aliter valet secundum: & si primum communi consensu fuit obtentum, non valet secundum hoc tacito impetratum. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Dec. & sunt tres partes, quæ per se patent: secunda ibi, *Si vero*: tertia, ibi, Verum. 1 2

Nota ex hac decretali tres regulas in materia rescriptorum sicut necessarias, & usu forensi admodum frequentes. Prima regula est, si secundæ literæ in eodem negotio ab adversario impetratæ, de primis non faciant mentionem, primæ remanent in suo robore, & secundæ non valent. Hæc regula habetur in prima parte text. & validitas primarum literarum probatur ibi: *Priores judices ad decisionem causæ procedere possunt*, & nullitas secundarum ibi: *Nec secundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem*. Ratio hujus primæ regulæ, quia si Princeps recordatus fuisset primarum literarum, secundas utique non concessisset. Ideoque secundæ non valent ex defectu intentionis, *ut cap. ex parte, il 1. infra de offic. deleg* ibi: *Si memores fuissemus nos pro predicto N. literas direxisse; pro adversario nullatenus scripsissemus*. Ad idem *cap. In nostra inf. eod. cap. Ex literis de offic. deleg.* Quare hanc regulam ponunt hic gloss. post casum, Jo. Andr. Bald. & omnes in Summ. text. 3

Declara tamen hanc primam regulam, dummodo primæ literæ fuerint præsentatæ, & illarum authoritate fuerit facta citatio; alias enim valerent secundæ, quæ primo fuerunt præsentatæ, etiamsi in eis de primis literis nulla mentio facta esset, *cap. ut debitus*, & ibi notatur in gloss. *in verb. Assignatæ, infra de appellat.* gloss. 1. & 2. hic Bald. *num.* 1. & plerique alii. Plures alias declarationes ad hanc regulam vide hic plene per Felin. *a num.* 2. *vers. Limita decem modis.* 4

An autem secundum rescriptum non faciens mentionem de primo impetrato super eadem causa ab adversario sit ipso jure nullum, necne, sunt opiniones. Abb. hic *n.* 5. refert Compost. tenere secundum esse ipso jure nullum, & pro eo dicit optime facere hanc literam ibi: *Nec secundæ literæ obtinent alicujus roboris firmitatem*. Quæ verba cum sint præsentis temporis, videntur inducere nullitatem ipso jure, ad gloss. *in reg. de pœn. de regul. jur. lib. 6. & in l. In criminali in verb. Habeatur, C de jurisdict. omn. judic.* 5

Sed tu adverte; nam Compostell. non fuit in hac opinione, imo cum Innocentio oppositum censuit, ut mox dicetur, & forte Abb. voluit allegare Tancredum, qui, ut refert Hostien. hic *num.* 1. *in verb. Secundæ literæ*, tenuit secundas literas non facientes de primis mentionem esse ipso jure nullas, motus ex antiqua compilatione, in qua dicebatur, Nec secundæ literæ de jure obtinent, &c. exponebat enim de jure, id est ipso jure, & eum sequitur hic Andr. Siculus; sed contrariam opinionem, id est secundum rescriptum ad lites non esse nullum ipso jure sed annullandum per sententiam, adeo ut per tale rescriptum detur jurisdictio, & teneat processus secundi judicis, si ex adverso non excipiatur, tenuit Goffred. hic, qui ad motivum Taner. respondet, verba illa de jure ex compilatione, qua utimur, fuisse sublata ad confundendam illius opinionem, ut refert Hostien. ubi supra. Idem tenuerant hic Philippus, Petr. de Sempsone relati a Cardinali, *num.* 3. Innoc. *num.* 2. *in verb. Ne secundæ, & num.* 3. Compostell. *in fin. princ. ver. Securius, & justius*, Abb. Antiq. *num.* 2. Host. *dict. num.* 1. *in ver- Secundæ literæ*, Joan. Andr. *num.* 6. Bald. *num.* 4. Cardin. *num.* 3. Abb. Sicul. *num.* 5. *vers. Tertia opinio*, dicens, hanc opinionem esse communem fere omnium DD. & Felin. *num.* 10. dicens, ita tenere omnes DD. hic excepto Andrea Siculo, cujus motivis respondet. Pro hac opinione inducitur *cap. Si autem, & cap. Plerunque, infra eod.* in quibus patet secundum rescri- 6

scriptum subreptitie impetratum ob taciturnitatem primi valere post annum data negligentia primi impetrantis; ergo non fuit nullum ab initio, alioquin tractu temporis non potuisset convalescere, ut in regula, *Non firmatur, de regim. jur. lib. 6.* Quæ inductio approbatur hic ab omnibus, ut attestatur Felin. *in cap. Audientiam, il 2. nu.* 7 17. §. *Literæ ad lites infra eod.* & ad hunc text. & similia jura, quæ videntur obstare huic opinioni, responderi potest, secundum rescriptum non habere roboris firmitatem, seu esse nullum inspecto effectu; nam id, quod ope exceptionis potest annullari, potest dici largo modo nullum, *ut leg. Si dari stipuler. ff. de verb. obligat.* secundum Abb. hic *num.* 8. facit text. *in leg.* 1. *in princip.* juncta expositione Bald. *in verb. Nulla, ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisdictio*, vel plenius responde, ut hic per Felin. *num.* 10.

8 Limita communem opinionem, ut procedat in rescriptis ad lites, seu literis justitiæ, juxta terminos hujus decretalis: secus vero in literis beneficialibus, seu gratiosis; nam secundæ non facientes mentionem de primis, sunt ipso jure nullæ, *cap. Constitutus infra eodem, capit.* 9 *Cum olim, de re judicata, cum concordant.* Ratio differentiæ est, quia literæ contentiosæ per subreptionem non annullantur ipso jure, sed veniunt annullandæ ope exceptionis, *dict. cap. Si autem, & cap. Plerunque infra eod. capit. Ut debitus, de appellat.* Abb. hic *num.* 6. late Hostien *in Summ. hoc titul.* §. *Quæ possunt objici, vers. Sed nunquid processus*, Compostell. *in cap. Super literis, num.* 6. *vers. Prima casu infra eod.* Rota *decis.* 13. *incip. Verum si sit delatum, hoc tit. in antiq. & decis.* 151. *incip. Si aliquis judex, alias* 63. *de appellat. in antiq. & in recent. decis.* 582. *num.* 2. *par.* 2. Seraph. *decis.* 513. *num.* 7. At ve- 10 ro in beneficialibus, & gratiosis literæ subreptitiæ sunt ipso jure nullæ, *capit. Ad audientiam, il 2. infra eodem. Clement.* 1. *de præbend. capit. Si motu proprio, eod. titul. lib.* 6. Abb. hic *numer.* 6. *vers. Nam scire debes aliam conclusionem*. Et tenent gloss. fin. Innocent. & omnes *in dict. cap. Ad audientiam*, ut ibi dixi *in ult. not. num.* 20. *& seqq.*

11 Secunda regula est: si secundæ literæ faciunt mentionem de primis, valent secundæ, & non primæ. Habetur hæc regula in secunda parte hujus text. ibi: *Si vero in secundis literis*. Et eam ponunt Joann. Andr. & reliqui post eum, *in Summ. text. gloss. in verb. Judicio*, Innocent. *num.* 6. & alii communiter. Ratio hujus secundæ regulæ est, quia cum hoc casu constet de intentione Principis volentis primas literas revocare, & de potestate non sit ambigendum, posteriores derogant prioribus, *cap. Bonæ*, ibi: *Respondemus igitur, quod posteriores debent prioribus præjudicium generare: de confirm. util. vel inutil. capit.* 1. *cum ibi not. de cons. lib.* 6. *leg. Pacta novissima, Codic. de pactis.*

12 An autem secundum rescriptum faciens mentionem de primo tollat primum ipso jure, adeo ut processus factus super primo sit nullus, est ardua quæstio, quam prolixe examinat Abbas hic *num.* 10. ad eum recurrere.

13 Limita hanc secundam regulam, nisi secundæ literæ auferant jus tertio quæsitum ex primis literis: quia tunc non valent secundæ, etiamsi de primis faciant mentionem, nisi expresse in secundis fuerit derogatum regulæ Cancellariæ de jure quæsitæ non tollendo, Cardin. Seraph. *decis.* 1082. & latius dicam infra *n.* 18.

14 Tertia est regula, & quidem valde notabilis: non sufficit ut secundæ literæ faciant mentionem de primis, sed amplius requiritur, ut in eis fiat mentio de illarum qualitatibus, quæ si fuissent expressæ, reddidissent Principem difficiliorem ad secundas literas concedendas. Hæc regula similiter probatur clare ex tertia parte textus nostri, ibi: *Verum*. Nam si primæ literæ fuerunt impetratæ de communi consensu, non valent secundæ, quamvis de primis faciant mentionem, nisi etiam in eis exprimatur illa qualitas, quod primæ fuerint impetratæ de consensu partium. Et ita intelligunt hoc cap. gloss. *in verb. de commissione*, dicens esse nullas secundas literas, quamvis de prima commissione fecerint mentionem, si tacuerunt quod de communi consensu fuerit impetrata, Abb. Antiq. *num.* 2. *in verb. Verum*, Host. *num.* 3. *in eod. verb.* Bald. *num.* 14. Abb. Siculus, *num.* 3. Joann. Andr. Bellam. But. & omnes in Summ. text. & hanc regulam pluribus confirmat Cardin. *consil.* 136. *Factum sic se habet: Vacantibus Cancellariatu, &c. num.* 9. *& consil.* 142. *Punctus quæstionis, num.* 6. *&* 7. Alexand. *consil.* 111. *Perspectis literis, num.* 2. *lib.* 6. Concordat. *cap. Dilectus, il* 1. *infra eod. cap. Coram, juxta secundum intellectum de offic. delegat. cap.* 2. ibi: *Quoniam in posterioribus literis non fuit mentio facta priorum, nec in eis, &c. de dot. & contumac. cap. Inter monasterium*, ibi. *Tum etiam quoniam de privilegiis Apostolicæ Sedis, & processu negotii coram primis judicibus nihil in secundis literis dicebatur, quod si fuisset expressum, obtinere minime potuissent, de rejudic.* cum multi concord.

15 Ratio hujus tertiæ regulæ est, quia omnem tacitum, quo expresso Princeps non tam facile dedisset literas, reddit rescriptum subreptitium, *cap. Super literis, cum materia, & cap. Postulasti, infra eod.* Abb. hic *num.* 3. *vers. Ratio est*, Cassad. *decis.* 12. *num.* 14. *de prab.* Rota *decis.* 739. *num.* 1. *par.* 2. *& decis.* 670. *num.* 4. *par.* 4. *rec.* & alias passim. Quæ quidem subreptio licet in contentiosis non annullet rescriptum, nisi fuerit exceptum: tamen in beneficialibus, & gratiosis reddit gratiam ipso jure nullam, ut ostensum est supra *n.* 10.

16 Et per hoc alias dixi secundam gratiam de officio prius alteri collato cum clausula *Ad tui vitam*, ab eodem Pontifice factam non valere, cum in ea non fuisset expressum, quod prima ab eodem emanaverat cum illa qualitate, *Ad tui vitam*, de quo si Papa recordatus fuisset, verisimiliter secundam gratiam vel nullo modo, vel certe non tam facile concessisset. Ideoque secunda gratia est subreptitia ac nulla, & Princeps præsumitur circumventus per supradicta, & per text. *in cap. Cum olim*, ibi; *Contra pronunciationem suam contulit, sicut credimus, circumventus, infra de rejudic.* cum ibi not. per Felin. *nu.* 2. *vers. Ideo infert, quod gratia secunda, & in cap. Constitutus*, ibi: (Cum de hoc memoratus P. non fecisset in suis literis mentionem, intelligendum erat circumvenisse prædecessorem nostrum, & dictas literas veritate tacita impetrasse,) *infra hoc titulo*.

17 Cæterum adverte, quia hodie non sufficit, ut in secunda gratia fiat mentio de prima cum illius qualitatibus; sed amplius requiritur, ut expresse, & nominatim derogetur regulæ Cancellariæ 18. *de non tollendo jus quæsitum*: alioquin secunda gratia est ipso jure nulla. Hæc conclusio est Mohedan. *decis.* 7. *per totam, maxime, num.* 6. *de restitut. spol.* ubi resolvit collationem officii custodis pontis, & portæ Salariæ, factam a Papa cum clausula, *Non obstante collatione per nos alteri facta*, nullum præjudicium inrulliſſe primo officiali, & obstare regulam de jure quæsito non tollendo; & allegat Bart. qui idem tenet *in leg. Prædia, num.* 2. *Cod. de locat. prædior. lib.* 11. & Bald. *in auth. Hoc inter liberos num.* 3. *vers. De clausula autem, Cod. de testam.* concordat Buratt. *decis.* 421. *num.* 1. Quinimo non valere secundam gratiam de officio prius alteri ad vitam concesso, etiamsi in ea fuerit facta expressa, & individua derogatio primæ gratiæ, & intrare prædictam regulam de jure quæsito, cui derogatum non fuerat, tenuit Rota in causa Bononien. Portæ Palatii coram Litta, ut latius dicam infr. *n.* 38.

18 Neque obstat, si dicas regulam non intrare, ubi constat Papam voluisse auferre jus alteri quæsitum, quoniam de hoc quæritur an voluerit; & propter protestationem in regula appositam constat nolle, quibuscunque utatur verbis, & clausulis, nisi expresse deroget regulæ, Sarnen. *in proœm. dictæ regulæ quæst.* 5. *num.* 3. & fuit dictum in causa Burgensi juris sepeliendi coram Cæsare de Grass. 10. Junii 1575. quæ habetur *in tit. de resc. decis.* 9. & sequitur Seraph. *decis.* 1082. *num.* 6. *&* 7.

19 Amplia primo hanc conclusionem, ut locum habeat, etiamsi Papa ex narratis in literis habuerit certam notitiam præjudicii tertii, ut plene firmavit Rota coram Cæsar. de Grass. *in dict. decis.* 9. *de rescr. per tot. & in rec. decis.* 607. *n.* 6. *par.* 3.

20 Amplia secundo in jure quomodolibet quæsito, etiam ex privilegio, Sarnen. *super reg. de non tollen. jus quæs.* q. 15. *circa fin.* Gozzadin. *consil.* 14. *num.* 22. Roland. *consil.* 2. *num.* 23. *lib.* 4. late Cæs. de Grass. *decis.* 1. *per totam, de verb. significat.* Seraph. *dict. decis.* 1082. *num.* 1. Nam di- 21 ctio, *Quomodolibet*, in regula apposita includit omne jus quantumcunque minimum, *gloss. in Clem.* 2. *in verb. Quomodolibet, de sent. excom.* Paris. *consil.* 50. *num.* 10. *lib.* 1. Seraph. ubi supra, *n.* 3.

Am-

22 Amplia tertio, etiamsi Papa secundam gratiam fecerit motu proprio, & ex certa scientia, Mohed. *dict. decis. 7. nu. 1. & 2. de restit. spoliat.* Cæs. de Graff. *dict. decis. 9. de rescript, n. 14.* nam motus proprius non firmat privilegium contra jus alterius, ut dixi in *cap. Causam quæ, n. 18. & seqq. infr. eod.*

23 Amplia quarto, etiamsi Papa processerit de plenitudine potestatis; nam etsi clausula, *De potestatis plenitudi-*
24 *ne*, operetur in tertii præjudicium, ut voluerunt Paris. *consil. 5. num. 91. & consil. 30. nu. 46. lib. 4.* & Gozzadin.
25 *consil. 5. num. 26. & seqq.* tamen hoc non habet locum in terminis regulæ, in qua protestatio tollit consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogantur; & ita nulla potest alia formula introduci, per quam possit dici constare de mente Papæ, nisi faciat regulæ mentionem. Quæ sunt formalia verba Card. Seraph. *in præcitat decis. 1082. n. 9.* ubi etiam subdit ita decisum fuisse coram Blanchetto in una Mediolanensi fructuum 24. Aprilis 1592. in propriis terminis hujus regulæ.

26 Amplia quinto, etiamsi in gratia secunda fuerit generaliter derogatum constitutionibus Apostolicis, & regulis Cancellariæ in contrarium facientibus, etiam cum clausula, *Quorum tenores*. Nam nihilominus Rota semper renuit hujusmodi generales derogationes non sufficere, quia regulæ de jure quæsito non tollendo specialiter, & individue est derogandum, Put. *decis. 265. lib. 2.* & fuit dictum in Bononien. usufructus 23. Maji 1625. coram
27 Coccino circa med. *vers. aut nititur*, ubi allegantur decisiones concordantes: & eo magis quia clausulæ derogatoriæ in literis Apostolicis semper apponi consueverunt, Put. *decis. 418. num. 4. lib. 2.* unde si clausulæ generales sufficerent ad derogandum regulæ, in omni gratia censeretur illi derogatum, & regula redderetur omnino inanis, & elusoria, *cap. Commissa, de elect. lib. 6.*

28 Limita nunc propositam conclus. ut non procedat in gratia ex hujusmodi natura præjudiciali, & de indubitata concedentis scientia, quia in tali gratia non potest de ignorantia Papæ, aut subreptione dici, ex quo Papa scit per eam tertio præjudicari, propter jus certum, de quo præsumitur habere notitiam, ut licit Bald. *in leg. fin. numer. 9. Cod. sententiam rescin. non posse*; & ideo non requiritur derogatio regulæ, quæ est fundata in defectu intentionis, sed sufficit actus contrarius ad removendam priorem voluntatem in protestatione regulæ positam, *cap. Solicitudinem, in fin. de appellat. cap. Cum accessissent, & cap. Cum M. Ferrarien sis, de Constitut. cum similibus*, ut per Rotam *de offic. de leg. decis. 15. in fin. & de causa poss. & propriet. decis. 6. in novis*, & latissime per Felin. *in dict. capit. Cum M. numer. 67.* & ita in pluribus casibus firmavit Rota, ut coram Card. Seraph. *decis. 762. num. 4. & decis. 1445. num. 6. & in rec. decis. 174. num. 1. 2. & 3. par. 1.* ubi allegantur aliæ decisiones concordantes, *& decis. 607. num. 4. par. 3. & decis. 11. num. 25. par. 6.* & in dicta Bononien. usufructus 23. Maji 1625. *vers. Non obstat, quod hæc gratia* coram Coccino.

29 Dicitur autem gratia præjudicialis ex sui natura, quando perneccssario implicat præjudicium tertii, ita ut sola gratia secum afferat præjudicium in necessariam consequentiam, & Papa illud agnoscit ex natura gratiæ, ut dicitur in præallegat. decisionibus, cujus generis sunt exemptio a decimis, prout loquitur Cassad. *decis. 1. de privil.* Seraphin. *decis. 762. num. 4.* & exemplificant præcitatæ decisiones. Item exemptio a jurisdictione Episcopi, in quibus terminis Corn. *cons. 86. num. 16. lib. 4.* Item commutatio ultimæ voluntatis, *ut dict. decis. 11. nu. 25. par. 6. rec.* Item unio, & erectio, Seraph. *d. decis. 1445. num. 6.* Item secularizatio Ecclesiæ regularis, *ut dict. decis. 174. num. 1. par. 1. rec.* Item dismembratio, in d. Bononien. usufructus, *vers. Non obstat, quod hæc gratia.*

30 Nec prædictis refragatur, quod non sufficiat scientia Papæ, sed ulterius requiratur derogatio regulæ, Cæs. de Graff. *d. dec. 3. de rescr.* & in Cæsaraugustana jurisdictionis 13. Junii 1594. coram Card. Seraph. & dictum est supra in prima ampliatione: quoniam non loquuntur de scientia, quæ oritur ex natura ipsius rei, quæ geritur, sed ex scientia desumpta ex narratis, circa quæ Papa facilius potuit circumveniri, quia in narrando possunt adesse suggestiones, quæ dicuntur, tam si verum, quam si falsum narretur, ut dicitur *in d. dec. 3. de rescr. n. 44.* & ideo bene requiritur derogatio, quia deficit voluntas Papæ etiamsi vera narrentur, ne per suggestiones tollatur jus tertii, ut dicitur in regula, & in his terminis procedunt decisiones in contrarium allegatæ. At secus est, ubi Papa intelligit præjudicium ex natura ipsius gratiæ, ut bene *in d. decis. 607. n. 5. par. 3. rec.* & in d. Bonon. usufructus *dict. vers. Non obstat quod hæc gratia.*

Rursus gratia, quæ de sui natura non est præjudicialis, 31
non habet tantam repugnantiam cum regula, sicut ipsamet gratia præjudicialis. Cum enim præjudicium in illa sit accidentale, stante protestatione, de qua in regula, dici potest Papam intellexisse gratiam facere, si & quatenus cesset præjudicium tertii. Verum in gratia præjudiciali ex sui natura non potest cadere hujusmodi interpretatio, quia sublato præjudicio cessat omnino gratia; & consequenter cum veniant in concursum protestatio, & factum, necesse est, ut protestatio cedat facto omnino contrario, ex traditis per Bart. & alios *in leg. Non solum*, §. *Morte, ff. de nov. oper. nunc.* & notatur *in dict. decis. 174. n. 3.*

Deinde limita eandem conclusionem in gratia, quæ fit 32
ob publicam utilitatem, in qua derogatio regulæ non requiritur, quia per eam non censetur præservatum jus particulare in concursu juris publici, cui cedere debet. Arg. *leg. Item si verberatum*, §. 1. *ff. De rei vendit. leg. Lucius, ff. de evict.* plene Anton. Gabr. *comm. concl. in titul. de jure quæsit. non tollen. concl. 2. num. 1.* & in terminis regulæ tradunt Sarnen. *supradicta regula quæst. 19. & decis. penult. lib. 2.* Anton. Aug. *in repert. super dict. regul. num. 8.* Rebuff. *super ead. reg. gloss. 6. num. 30. in verb. Etiamsi motu proprio*, & fuit multoties resolutum in Rota, *ut decis. 759. num. 1. par. 1. divers.* quæ loquitur in terminis indulti con- 33
cessi pauperibus Collegii S. Jacobi suscipiendi gratis gradum Doctoratus in Collegio Universitatis; & fuit consideratus favor publicus, tum quia literarum studia ad communem pertinent utilitatem, ut in procem. Gregor. *vers. Ad communem*; tum quia fuit concessum miserationis causa cui renunciari non potest, ut Felin. *in cap. Si di-* 34
ligenti, num. 16. de for. compet. Item coram Cardin. Seraph. *decis. 762. num. 5.* ubi dicitur ita fuisse resolutum in Salamantina Privilegiorum 14. Novembris 1539. & in Granaten. Hospitalis 26. Maji 1583. coram Bravo. Item in recent. *decis. 174. num. 7. par. 1.* quæ loquitur in secularizatione facta per Papam ob bonum publicum, & reformationem Ecclesiæ Cæsarauguslanæ.

Ex facto quæsitum est, A. per literas Apostolicas fuit 35
provisus de officio cum clausula, ad sui vitam; & cum deinde luminibus orbatus esset, de eodem officio per similes literas provisus fuit B. An secundæ gratiæ obstet regula de jure quæsito non tollendo?

Videtur respondendum obstare, quia cum regulari- 36
ter officia ex sui natura sint perpetua, Calderin. *consil. 3. de rescriptis*, Guidopap. *decis. 195. num. 1.* præsertim quando conceduntur ad vitam, ad text. *in lib. 1.* & ibi gloss. 1. *ff. Pro socio*, & notat Abb. *in cap. Cum inter R. in 3. not ab. de elect. & in cap. Ad nostram, n. 7. de confirm. util. vel inutil.* primo officiali fuit jus quæ- 37
situm in tantum, ut sine justa causa de potestate ordinaria non potuerit amoveri, ut latissime deducit Bolognett. *consil. 2.* Roman. *consil. 467.* Menoch. *de arbitr. quæst. 55. lib. 1. in addit. num. 8.* Carol. Tapia *in leg. fin. Cod. de constitut. Princip. cap. 9, a num. 73. usque ad num. 95. part. 2.* Ideoque secundæ gratiæ de eodem 38
officio alteri factæ, proculdubio obstat regula de jure quæsito non tollendo, ut in terminis terminantibus resolvit Rota *in Bononien. officii Portæ Palatii 5. Novembris 1594.* coram Litta, quæ est *decis. 334. par. 4. divers. & concord.* Mohedan *decis. 7. maxime num. 6. de restitut spol.* & Buratt. *decis. 421. n. 1.*

Cæcitas autem superveniens non est justa causa re- 39
movendi quem ab officio prius obtento, ut *leg. famia*, ibi: Non etiam amissionis oculorum casus quæ- 40
situm tibi adimit honorem, *Cod. de Decurion. lib. 10.* quem text. sic sumat Bart. Qui perdit visum, non perdit officium, *leg. 1. §. Quamvis autem*, ibi: Cæcus & Senatorium ordinem retinet, & judicandi officio 41
fungitur; & infra: Melius est, ut retinere quidem dicamus jam acceptum magistratum posse, *ff. de postulando, & leg. Cæcus, ff. de judiciis.* Sed & tutor luminibus captus non removetur a tutela, sed datur illi curator, vel coadjuvator, *leg. Etiamsi tutor, ff. de author. tutor. l. post susceptum, ff. de excuss. tutor. & l. Solet*, & ibi Bart. *num. 2. & 3.* Bald. *in princ.* & Legistæ, *ff. de tutel.* & Canonistæ *in cap. fin. de supplen. neglig. Prælat. lib. 6.*

ubi

ubi in specie Archid. *n.* 2. *cica fin. vers. Et quod talis Abbas*, Jo. And. *eod. n. v. Item tutori longa ægritudine impedito datur curator*, Gemin. *col.* 2. *cod. v.* Butr. *n.* 4. Philipp. Prob. ad Monach. *n.* 2.

Quod locum habet etiam in officiis, & dignitatibus
43 Ecclesiasticis, *ut c. final. infr. de cleric. ægrot.* Nam cum text. ibi decidat non esse removendum ab officio Archidiaconum, qui amisit officium linguæ, gloss. ibi dicit idem esse, si amiserit officium oculorum, & sequuntur
44 Hostiens. *in princip.* Joan. Andr. *n.* 14. Henrich. Boich. *n.* 4. Butr. *n.* 19. & Card. *in* 2. *q. n* 3. Abb. *in cons.* 45. *per*
45 *totum, maxime n.* 3. *lib.* 1. ubi consuluit electum ad officium, qui eo interim, antequam confirmationem obtineret, evasit cæcus, debere in eodem officio remanere, iludque per alium exercere, & eum sequitur Vant. *de nullit. ex defect. jurisd. deleg. n.* 42. *&* 43. Et generaliter in quocunque officio idipsum probat Bolognett. *d.*
46 *cons.* 3. *n.* 12. ubi quod licet recte a principio gratiam, vel officium gratuitum, vel oneros um quis receperit; tamen si postea perpetuo morbo inhabilis effectus fuerit, non poterit officio privari; sed si officium concessum non habeat administrationem, tunc retinebit honorem, & emolumenta; onus vero deponet: sin autem administrationem habeat, inserviet per substituturum, & habe-
47 bit ipse officium, & stipendia sua, etiamsi esset officium requirens industriam personæ. Et idem repetit *num.* 39. subdens ita pulchre determinare Mayner *in l. Nemo potest, n.* 79. *ff. de reg. jur.*

48 Nec prædictis obstat motivum, quod cum primus officialis ob supervenientem cæcitatem desiderit officium exercere, ne illud publico incommodo subjaceret, fuerit eidem datus coadjutor, qui quidem coadjutor postea idem officium obtinuit cum emolumentis; &
49 ita hæc secunda gratia videatur facta ex causa publicæ utilitatis, in qua propterea non requiritur derogatio regulæ de jure quæsito non tollendo, secundum ea, quæ dicta sunt supra in secunda limitatione, *numer.* 32.

50 Nam respondetur, rationem publicæ utilitatis posse tantum considerari, prout hic fuit considerata, in dat
51 ione coadjutoris, non autem in provisione officii: & ratio differentiæ est, quia gratia coadjutoriæ datur principaliter propter publicam utilitatem, ut scilicet per eam sit consultum officio, & populo, *capitul. Exparte, in final. de cler. ægrot.* Abbas *in capitul. Tua nos, numer.* 4. *eodem titul.* Rota *consil.* 114. *numer.* 12. *cum sequentibus part.* 6. *recentior.* At vero in provisione officii hæc ratio est impertinens, quia nullum est publicum incommodum, quod officialis infirmus titulum, & habitum officii retineat, dummodo adsit alius, qui illius vices suppleat, & onera officii supportet, ut per Abbas ubi supra. Quam differentiam inter hos duos casus apertissimis verbis constituit pater Juris, & organum veritatis Innocentius *in capitul. Nisi cum pridem, numer* 4. *in verb. Malitiam, versicul. Nos dicimus, de*
52 *renunciac.* Nam primo ibi firmat, propter malitiam populi, quando subest periculum destructionis Ecclesiæ, Prælatum etiam invitum cogi posse ad cedendum Prælaturæ, dummodo detur ei bonum concambium, quia utilitas publica præfertur privatæ. Deinde opponit quod
53 imo utilitas privata præferatur publicæ, quia furiosi, & alii infirmi ab officio non removentur, *ut capitul.* 1. *cap. Quamvis, cap. Qualiter, & cap. Cum percussio,* 7. *quæst.* 1. Et tandem solvit per hæc præcisa verba. *Dic quod in cap prædictis non præfertur privata utilitas publicæ; imo utraque utilitas ibi servatur, privata in eo quod infirmus remanet in dignitate, & publica in eo quod*
54 *infirmo datur coadjutor*. Ita Innocent. quem ibi totidem verbis sequuntur Hostiens. *numer.* 24. Joan. Andr. *num.* 47. *versicul. Non obstat, quod infirmi non removentur,* Bellam. *numer.* 4. *vers. Sed oppono,* Butr. *num.* 21. *vers. Nec obstat,* Abb. *numer.* 11. *eodem vers.* Cardin. in §. *Propter malitiam, numer.* 1. *quæst.* 4. *in fin.* Et hæc est ratio, cur in coadiutoria non requiratur derogatio regulæ de jure quæsito non tollendo, nempe quia gratia coaditoriæ quæ respicit favorem publicum, est juri communi conformis, & nemini præjudicat, ut dicitur *dict. dec.* 114. *numer.* 12. *part.* 6. *recentior.* At vero remotio infirmis a quibusvi beneficiis, vel officiis, est contra jus, & utilitatem publicam. Quod clare deducitur *ex cap. Scripsit,* 7. *quæst.* 1. ubi sic legitur, Omnino injustum est, ut honore suo privetur ægrotus; atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne peccatum in mea anima ex ejus depositione veniat. Idem deducitur *ex cap. Cum percussio*, immediate sequenti, ibi: *Non debet a nobis addi flagellatis afflictio* (scilicet in subtractione beneficii) *ne nos culpæ, quod absit, offensa respiciat*, id est, sequatur nos, & arripiat, quia si flagellatis addimus afflictionem, peccamus, ut exponunt Archid. & Turrecrem. Unde gloss. ibi formar casum in Clerico, qui ob ægritudinem privatus fuerat beneficio; & subdit, quod Gregorius super hoc querela pulsatus præcepit, ut omnia ei restituerentur, *quia*, inquit, *si pro ægritudine Ecclesia privaretur, & Deus offenderetur, & alii non invenirentur hoc exemplo deterriti qui vellent Ecclesiæ militare*. Hactenus verba gloss. Ex quibus constat, tantum abesse, ut sit favor publicus privare ægrotum, ut potius hoc adversetur publicæ utilitati propter rationem gloss, quæ desumpta est ex *capitul.* 1. *de Cler. agrot.* unde Abb. *ibi in* 3. *notab.* sic ait: *Existenti in infirmitate, & sic in impotentia serviendi, non debet subtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur status Ecclesiæ.* Et similiter Roman. *cons.* 467. *numer.* 7. *vers. Quarto*, per text. in *dict. cap.* 1. dicit remotionem officialis sine culpa tendere non ad conservationem, & bonum statum officii, sed potius ad ejus subversionem, eo considerato, quod difficulter reperiretur, qui hoc officium subiret regiminis. Ad idem est text. *in cap. Grandi, de supplenda negligentia Prælat. liber.* 6. ubi Regi Portugalliæ inhabili Papa dat coadjutorem perpetuum ob publicam Regni utilitatem: & tamen per hoc non censetur voluisse Regnum a Rege abdicare, sed tantum publicæ utilitati consulere per deputationem administratoris, ut ibi deciditur *in versicul. Per hoc autem.* Ac demum in quocunque officio idem deducitur *ex capitul. Satis perversum*, 56. *distinct.* ubi dicitur: Satis perversum, & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, ut quis privetur, quem sua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit. Et tam in officiis, quam in beneficiis formant ibi casum gloss. Archidiaconus & Turrecrem. & per illum textus Rebuff. *in tract. nominat. quæst.* 21. *numer.* 65. dicit perversum esse, ut sine culpa quis privetur per Papam suis officiis, vel beneficiis; & eodem modo Roman. *dicto consil.* 467. *numer.* 1. per illum text. dicit satis perversum, & consequenter iniquum esse, ut Rector hospitalis sine culpa ab officio removeatur, & eum sequitur Menoch. *de arbitr. quæst.* 55. *liber.* 1. *in addit. numer.* 8. & in terminis nostris Abbas *consil.* 47. *numer.* 3. *liber.* 1. dicit esse contra dictum *capitul. Satis perversum*, ut electus ad officium civile, & nondum confirmatus, removeatur ab officio ex causa supervenientis cæcitatis, ne addatur affliis afflictio, & sine culpa sua quis privetur jure suo, cum sit potius cæcis miserendum, & eis de novo subvenien-
59 dum *ut capitul. Licet, de censibus*. Hæc Abb. quem sequitur Vant. *de nullit. ex defect. jurisd. deleg. num.* 42. *&* 43. Quinimo Petr. de Ancharan. *in consil.* 188. *nu-*
60 *mer.* 7. plene consuluit, nec perpetuam dementiam, ex qua officialis redditur prorsus inhabilis, esse justam causam removendi eum ab officio, sed solum dandi coadjutorem, & loquitur in Generali Humiliatorum, amoto per Papam ex causa dementiæ ab officio Generalatus.

Et ex his patet, causam publici incommodi jure o-
61 ptimo fuisse prætermissam in secunda gratia provisionis officii, quia cum ex ea induceretur privatio officialis, hujusmodi privationi, quæ juri communi, & favori publico adversatur, talis causa adaptari non potest. Quo fit, ut eadem causa expressa in coadiutoria nequaquam possit censeri repetita in provisione officii, quia talis repetitio nunquam fieri intelligitur in eadem oratione, quando ex illa resultat aliquid exorbitans a jure communi, & contra jus tertio quæsitum, ut optime deducit Ruin. *cons.* 123. *n.* 12. *vol.* 3.

Rursus non obstat aliud motivum, quod officialis fa-
62 ctus inhabilis propter ægritudinem removeri possit de potestate ordinaria (& sic absque derogatione regulæ de jure quæsito non tollendo) quando officium datur principaliter non propter dignitatem, sed propter exercitium,
63 ut in hoc casu ex Alciato *de præsumpt. regul.* 3. *præsumpt.* 19. *n.* 7. qui hoc firmat per text. *in l. Si quos judices, C. de offic. Præf. Prat. orien.* ubi judices propter adversum, &

lon-

longinquam corporis valetudinem inutiles ab adminiſtratione removentur, & vice eorum alii ſubrogantur: & in
64 *leg. Si longius, ff. de judiciis*, ubi judex datus mutari jubetur, ſi propter infirmitatem diu fuerit impeditus.
65 Nam ad prædictas leges, & conſequenter ad hanc doctrinam Alciati primo loco reſpondet Hugo *in capit. Si quis Abbas*, 18. *queſt.* 2. & poſt eum Archidiac. *in capit. fin. num.* 2. *verſ. Item pro illorum ſententia, de ſupplen. neglig. Prælatorum, lib.* 6. & Turrecrem. *in capit. Scripſit, artic.* 1. *in reſponſionem ad primum, & ſecundum argum. His habitis*, 7, *queſt.* 1. per hæc præciſa verba videlicet, quod leges tales loquuntur de honore temporali; Canones vero de ſpirituali, & perpetuo; & alia eſt in ſeculari-
66 bus cauſis, alia in divinis; & leges debent imitari Canones, & non e converſo. Hæc ex illis. Quamobrem cum officium, de quo agitur, ſit perpetuum, adminiſtrationemque in foro conſcientiæ, & ordinem ſacrum habeat annexum: conſequens eſt, ut in remotione ab hujuſmodi officio non ſint ſervandæ illæ leges, ſed ſacri Canones, qui officialibus infirmis dari jubent coadjutores, ut *de Cleric. agrot. per tot. & cap. Unico, eod. tit. lib.* 6.
67 Præterea, ut ſubdit Turrecrem. *ubi ſup.* dictæ leges habent alias contrarias leges, in quibus continetur, quod propter furorem vel cæcitatem ſupervenientem judex, vel magiſtratus non debet removeri, *ut ff. de ſtat. ham. l. Qui furere, & ff. de poſtul. leg.* 1. §. *Quamvis autem, & ff. de judiciis, leg. Cæcus.*
68 Deinde reſpondetur, doctrinam Alciati, & per eum citatas leges intelligi debere in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit; non autem in eo, qui ſine culpa ſua factus eſt inutilis, quia talis non removetur, ſed datur illi coadjutor; & ita declarat Archidiac. *in dict. cap. fin. num.* 2. *verſ. Poteſt dici*, & poſt eum Joann. And. *ibid. num.* 1. *verſ. Ad quæ*, & Butr. *num.* 2. *in fin. verſ. Quia id verum*, Magneſ. *in leg. Nemo poteſt, numer.* 80. *ff. de reg. jur.* licet ſecundum Canones infirmitas excuſet a privatione tituli, & emolumentorum, etiamſi ex propria
69 culpa provenerit, Covar. *leg.* 3. *var. reſol. cap.* 13. *num.* 8. & ſcripſi in *cap. Ut Abbates, num.* 36. *de ætat. & qualit.* & in *cap. Licet, n.* 147. *de prab.*
70 Tertio loco reſponderi poteſt, text. *in dict. leg. Si quos judices, Cod. de offic. Præfet. Præt. orien.* non loqui de remotione judicum inutilium ab officio, ſed ab adminiſtratione, ut verba ipſa ſonant, & dum ſubjungit. Et eorum vice alii ſubrogentur, hoc ſimiliter exponi debent retento eodem themate, ſcilicet in adminiſtratione, prout ſimilia verba in his terminis exponit Abb. *in cap. Tua nos, num.* 4. *de Cler. agrot.* & ante eum Archid. *in dict. cap. fin. n.* 2. *verſ. Si tamen bene advertas de ſupplend. neglig. Prel. lib.* 6. Text. vero in *dict. leg. Si longius, ff. de jud.* loqui-
71 tur in judice delegato, cujus juriſdictio de facili per ordi-
72 narium judicem cum delegantem revocatur, cum judicium ſolvatur vetante eo, qui juſſit judicare, ut *leg. Judicium, ff. de judic.* & quod de tali judice loquatur, clare colligitur ex verbo ibi poſito, *Datus*, quod exponitur, id eſt, delegatus, *ut leg. Judex, & leg. A judic. ff. eod.* ſecundum Archidiac. *loc. cit. verſ. Sed poſſet reſponderi, quod lex, ſi longius.*
73 Quarto loco reſponderi poſt Alciati doctrinam confundi ex eo, quod ſecundum leges tutor nullam habet dignitatem, ſed datur principaliter propter adminiſtrationem, *l.* 1. *ff. de tutel. & adminiſtr. tut. per tot.* & tamen tutor factus inutilis propter adverſam valetudinem non removetur, ſed datur ei coadjutor, ut *l. Solet, ff. de tutel.* & la-
74 tius dictum eſt ſupr. *n.* 42. & ſecundum Canones etiam Epiſcopatus datur principaliter propter exercitium, cum ſit nomen oneris, non honoris, ut dicitur in *c. Qui Epiſcopatum*, 9. *q.* 1. & officium Parochi ſimiliter datur principali propter exercitium curæ animarum, *c. qui nonnulli, de Cler. non reſid.* & generaliter, quodcunque beneficium
75 datur principaliter propter officium, *fin. de reſcr. lib.* 6. & tamen nec Epiſcopi, nec Parochi, nec ſimplices beneficiati propter morbum incurabilem a ſuis beneficiis removeri poſſunt, ſed eis coadjutores adjungi debent, *c. Scripſit, c. Quamvis, c. Petiiſti*, 7. *q.* 1. *& de Cler. agrot. per tot. & c. Unic. eod. tit. lib.* 6. & latius oſtenſum eſt ſupra *n.* 44. 45. *& ſeqq.* Quare idem prorſus dicendum in officio, de quo agitur, quod cum ſit perpetuum, & collativum, & annexum habeat ordinem ſacrum, regulatur per omnia ut beneficium Eccleſiaſticum, ſecundum Sarnen. *in reg. de*

infirm. queſt. 22. *verſ. Aut loquimur de officio*, & ante eum Federic. de Sen. *conſ.* 20. *in civitate Peruſii, n.* 3. *verſ. Sed quod de officio Pœnit.*

Imo difficilius removetur quis ab officio perpetuo, 77
quam a beneficio, ut late probat Bologn. *dict. conſ.* 3. *num.* 125. & 131.

Quinto loco reſpond. eandem Alciati doctrinam non 78
applicari caſui noſtro, quia ex antiqua obſervantia, & ſtylo officiales Collegii, de quo agitur, legitime impediti etiam per ſenium, & inhabilitatem perpetuam, officiorum ſuorum titulos indifferenter retinuerunt, inſervientes per ſubſtitutum, ſibique emolumenta percepe-
runt. Qui quidem ſtylus eſt conformis Bullæ S. Pii V. 83. §. 12. & conſonat etiam cum obſervantia aliorum Collegiorum. Nam, ut omittamus ſacræ Rotæ Auditores, idipſum ſervatur in Advocatis Conſiſtorialibus, & in Can-
toribus Capellæ Pontificiæ, qui licet conſtituantur prin- 79
cipaliter propter exercitium, tamen ob ſupervenientem ægritudinem, vel ſenium non removentur, ut eſt notorium, & in Cantoribus conſtat ex Bulla Sixti V. 38. *In ſuprema.*

Ultimo, aliis omiſſis, ad Alciati doctrinam reſpon-
detur, præcitatas leges non habere locum in officiali cæco: quia cum generaliter ſtatuant, ut officiales propter morbum inutiles removeantur, & in cæco ſpecialiter ſit cautum, ut judicantis officio fungatur, retineatque magiſtratum prius acceptum, ut *dict. leg. Cæcus, ff. de judic. & leg. Prima*, §. *Quamvis autem, ff. de poſtul.* intelligi 80
debent de aliis infirmis, non autem de cæcis: quia lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem, Dyn. *conſil.* 27. *num.* 3. *verſ. Item ex hoc reſultat*, Bart. *in leg. Hujus, in fin. ff. ad Turpil.* & alii apud Ant. Gabr. *commun. concl. tit. De legibus, concluſ.* 1. *num.* 6. & 10. Sed potius diſtinguitur, & limitatur per leges antiquas, ne videatur illas corrigere, Caſtill. *conſil.* 10. *In facto ſupponitur, num.* 5. *verſ. Ad teſtamentum*, ubi dicit omnes DD. ita tenere, & eo magis, quia cum leges prædictæ loquantur de officiali inutili, hæc verba non adaptantur cæco, & conſequenter nec illorum diſpoſitio, *leg.* 4. §. *Toties, ff. De damn. infect.* Nam cæcus non poteſt dici inu- 81
tilis ad officium, vel magiſtratum quandoquidem aut conſideramus titulum, & habitum ipſius officii: & hoc reſpectu plenum eſt nec in cæco, nec in quovis alio infirmo ullam reperiri inhabilitatem. Et in hoc concordant gloſſ. 1. Bart. Bald. Angel. & omnes in *dict. leg. Cæcus, ff. De judic.* & Gloſſ. 1. & communiter Canoniſtæ in *cap. fin. de Cler. agrot.* & optime probat Bolognet. *dict. conſil.* 3. *num.* 33. Aut conſideramus uſum, & exercitium officii: 82
& hoc reſpectu ſimiliter planum eſt, cæcum nullatenus eſſe inutilem ad ea, quæ conſilio implenda ſunt, *ut leg.* 1. *Cod. Qui morb. ſe excuſ. lib.* 10. & in *leg.* 2. §. *Corporis debilitas, ff. De vacat. muner.* unde ait gloſſ. *in dict. leg.* 1. *in verb. Perſonalium*, cæcus a conſilio, vel patrocinio non excuſatur, quia ingenio pollet, cui vim natura negavit. 83
Imo ſi ſit ſapiens, compelli poterit ire ad Concilium, & conſulere, ſecundum Joann. de Anan. *in cap. Licet, num.* 4. *infra de cenſibus*: & Sacr. Congregatio Concilii jam de- 84
claravit, ex cæcitate ſuperveniente quem non privari voto, quod alias haberet, ſi cæcus non eſſet. Et quamvis 85
nudum, & rude miniſterium legendi, ſcribendique, quod magis corpore, quam ingenio expletur, cæcus per ſeipſum præſtare nequeat; tamen poteſt illud adimplere per ſubſtitutum, exemplo judicis cæci, qui ſcribit, ac legit ſententiam per alium, Bald. in *leg. fin. nu.* 4. *verſ. Sed pone, Cod. De ſent. ex pericul recitand.* Bart. Bald. & Ang. *in d. l. Cæcus, ff. de judic.* Luc. de Pen. *in d. l.* 1. *n.* 8. *& 9. C. Qui morb. ſe excuſ. lib.* 10. Nec propterea dici, aut cenſeri poteſt inhabilis, ut in fortioribus terminis late deducit Bolognett. *d. conſ.* 3. *n.* 35. ubi pluribus oſtendit, infantem nec reſpectu exercitii poſſe dici inhabilem ad officium ſibi delatum, ea potiſſimum ratione, quia a lege datum fuit remedium, ut per alium adminiſtret, & qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur. Et ideo tanquam inhabilis non poteſt officio privari: quia is, qui a lege habilitatus eſt, non poteſt dici, nec reputuri inhabilis, ut latius per eum. Confert tex. in *c. Ad audientiam*, & ibi bona gloſ. *in ver. Infirmitas, de Cler. non reſid.* & Gloſſ. *ult. in c.* 1. *de Cler. agrot.* Quod ſi hoc eſt in infante, qui prorſus caret uſu rationis, multo fortius obtinebit in cæco, cui vis intelle- 86
tus & ingenii perſpicacior eſt, ut gloſ. in *d. leg.* 1. *Cod. ubi morb. ſe excuſ. lib.* 10. ſatis enim eſt, ut oculis intellectus cer-

nat, ac judicio suo, quid agendum determinet, cum munus judicandi magis consilio prudentis viri, quam corpore explendum sit, ut ait Vant. *de nullit. ex defect. jurisd. deleg. num.* 43. Qua de re plura exempla congerit Tiraq. *de jur. primog. quæst.* 21. *num.* 15. *tom.* 1. & curiosum exemplum ponit Joann. de Anan, post Ant. de Butr, *in cap. Licet num.* 3. & 4. *infra de censib.*

Et ita pronunciatum fuit sub die 11. Junii 1649. in causa Romana Correctoris sacræ Pœnitentiariæ per Eminentissimos DD. S. R. E. Cardinales Lantem, Quevam, & Cherubinum judices delegatos appellat. remota: & sententia fuit executioni demandata vigore specialis commissionis Sanctissimi mandati expediti sub die 11. Augusti immediate sequentis.

DE RESCRIPTIS.

Idem Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

CAPUT IV.

INter ceteras consultationes tuas fuit propositum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua sub disjunctione mandantur, quorum unum verum est, alterum falsum: ut pura si proponatur, quod si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proxime in tali Ecclesia ministravit, vel quod illicite Ecclesiam occupavit eandem. Huic ergo quæstioni taliter respondemus (judici quodcunque istorum constiterit) illi prælibatam Ecclesiam adjudicari debere. Et idem in similibus observandum est.

SUMMARIUM.

1 *REscriptum impetranti sufficit alterum probare ex disjunctive narratis.*
2 *Alternativa ut verificetur, satis est alteram partem esse veram.*
3 *Clericus beneficiatus gaudet privilegio fori, licet clericalem habitum, & tonsuram non deferat, & Ecclesiæ non inserviat.*
4 *Alternativa dispositio unum in effectu continet, ibidem.*
Alternative petens non dicitur praecise alterum petere.
5 *Jurans non venire contra contractum an sit perjurus, si petat pretium suppleri, vel contractum rescindi.*
6 *Prohibitum simpliciter an sit etiam prohibitum alternative, & n.* 9.
7 *Alternativa ambiguitatem, & obscuritatem inducit.*
8 *Juramentum potest remitti ab eo, in cujus favorem est juramentum.*
Alternativa petitio pendet a voluntate debitoris, cujus est electio, ibid.
9 *Alternativa posita inter personas resolvitur in conjunctivam, & requirit concursum utriusque copulati.*
10 *Alternativa negativa ut verificetur, an sufficiat alterum non factum esse; an vero requiratur, ut neutrum sit factum.*
11 *Dictiones*, Vel, & Aut, *sunt proprie, & simpliciter alternativæ, quæ verba, & sensum disjungunt.*
12 *Dictiones*, Seu, & Sive, *non sunt alternative proprie, & simpliciter, sed habent naturam mixtam.*
13 *Et sunt indifferentes ad disjunctivam, & conjunctivam.*
Contrarium, n. 21.
Declaratur, n. 34. & *seqq.*
14 *In dispositione favorabili, ut in legatis, stant ampliative, in non favorabili, ut in contractibus, stant disjunctive.*
Contrarium, n. 17.
15 *Intellectus, l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg. & n.* 17 24. & 27.
16 *Legatum pecuniæ, quæ habetur Perusii, seu Paduæ, an comprehendat utranque, & n.* 24.
Et quid si loco dictionis, Seu, *posita sit dictio*, Vel, *n.* 34.
17 *Dictio*, Seu, *ex sui natura est augmentativa.*
Contrarium, n. 21.
18 *Interpretatio lata fit etiam in odiosis, quatenus patitur verborum proprietas.*
19 *Interpretatio stricta fit in legatis, ut minus gravetur hæres quam fieri possit.*
20 *Intellectus l. In testamentis, ff. de reg. jur.*
21 *Dictio*, Seu, *regulariter est disjunctiva*, Sive, *alternativa.*
22 *Legato equo albo, seu nigro, alter tantum debetur.*
23 *Dictio*, Sive, *proprie importat alternativam*, Seu, *disjunctivam.*
24 *Dictio*, Seu, *juncta cum relativo auget dispositionem.*
25 *Legatis libris impressis, seu manuscriptis, debentur omnes.*
26 *Participium resolvitur in suum verbum cum relativo.*
27 *Dictiones*, Seu, & Sive, *quando ponuntur inter illa, quæ habent conformitatem, & convenientiam, stant ampliative.*
Inter synonyma stant positive pro, Idest, n. 30.
Inter genus, & speciem stant conjunctive, seu expositive, n. 31.
28 *Portus. De Portu idem judicatur, quod de Urbe.*
29 *Legatum digesti veteris, seu infortiati, utrunque comprehendit.*
32 *Dictiones*, Seu, & Sive, *ad vitandum absurdum quamvis verba disjungant, sensum tamen conjungunt.*
33 *Augent, disjungunt, & exponunt, prout suadet mens disponentis, & subjecta materia, & n. seqq.*
34 *Habent symbolum cum conjuncta, in quam facilius transeunt, quam dictiones*, Aut & Vel.
35 *Falsitas, vel subreptio in uno ex disjunctive narratis non vitiat rescriptum.*
36 *Filius sacerdotis non concluditur in sacerdotio genitus.*
37 *Joannis Andreæ pater quis fuerit.*
38 *Filius sacerdotis non excluditur a beneficio, nisi probetur genitus post ordinem sacrum.*
39 *Fallit, si agatur de beneficio paterno.*
40 *Item fallit in Ecclesia Orientali.*
41 *Obligatus ad duo alternative, potest præstare, quod maluerit, ut liberationem consequatur.*
42 *In alternativis electio regulariter est debitoris.*
47 *Fallit in legatis alternativis, quorum electio in dubio est legatarii.*
44 *Item fallit in pœnis alternative appositis, quarum electio est judicis, non rei, nisi in casibus, &c.*
45 *Examinatores Synodales an sint necessario eligendi Magistri, Doctores, aut Licentiati, an vero sit in optione Episcopi eligere alios clericos his qualitatibus carentes, & n. seqq. usq. in fi.*

46 *Al-*

46 *Alternativa regulariter est electionis, non ordinis.*
47 *Fallit, si sit posita inter diversas personas, & in primo nominatis subsit major ratio.*
48 *Disjuncta posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata, non resolvitur in conjunctam.*
49 *Vicarius Capituli Sede vacante non potest eligi non Doctor, aut Licentiatus, nisi in defectum aliorum his qualitatibus præditorum.*
50 *Regulares non graduati an possint eligi in Examinatores Synodales existentibus graduatis.*
51 *Regulares deputari non possunt Judices Synodales, aut Conservatores, nisi habentes qualitates requisitas.*
52 *Qualitates actu requisitæ debent actu concurrere, nec sufficit aptitudo.*
53 *Dictio*, Etiam, *implicat causam magis dubitabilem.*
54 *Concursus habitus coram Examinatoribus non Magistris, seu Doctoribus, aut Licentiatis in Theologia, vel jure Canonico, non est nullus.*
55 *Doctor ignarus perinde ac nullus.*

1 I*Nter ceteras.* Ex disjunctive narratis in rescripto sufficit impetranti alterum probare. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & DD. communiter. Vel clarius secundum Abbatem: Si Papa mandat in rescripto de duobus inquiri alternative ad certum effectum consequendum, sufficit alterum probari. Communis divisio. Consultatio, & responsio. Secunda ibi, *Huic*. Et prima pars subdividitur, Nam primo ponitur quæstio, Secundo declaratio, ibi, *Puta*.

2 Nota primo, ad verificationem disjunctivæ, seu alternativæ sufficere alteram partem esse veram. Et ad hoc quotidie allegatur hæc Decretalis, concordat *cap. In alternativis, de regul. jur. lib. 6. leg. Si quis ita stipulatus fuerit,*
3 *& leg. Si quis ita stipuletur, ff. de verborum obligatione.* Hinc censuit Sacr. Congregatio Concilii Clericum beneficiatum fori privilegio gaudere, licet careat requisitis habitus, & tonsuræ clericalis, & servitii Ecclesiæ, quia Trident. Concilii decretum *in cap. 6. sess. 23.* loquitur alternative, ibi: *Nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat.* Et sic sufficit alteram partem alternative verificari per regulam hujus Decretalis, In alternativa enim dispositione unum in effectu continetur, *leg. Cum illud, ff. quan. dies leg. ced. l. Si illud*, ubi Bald.
4 *ff. de legat. 2.* Unde qui alternative petit, non dicitur præcise alterum petere, §. *Huic autem, instit. de action.* Et
5 hic notat Decian. *in 3. notab.* qui propterea *num. 23.* infert videri dubitabile dictum Baldi *in leg. Quæ sub conditione*, §. *Si quis, ff. de condit. instit.* quem hic refert, & sequitur Felin. *ad fin. vers. Et memento in æternum*, videlicet, quod qui juravit, non venire contra contractum; potest nihilominus petere, ut pretium sibi suppleatur, in quo
6 fuit deceptus. Sed si peteret alternative pretium suppleri, vel contractum rescindi, esset perjurus: quia illud, quod est simpliciter prohibitum, est etiam prohibitum alternative. Et idem dixerunt Cyn. & Angel. *in leg. 2. in 9. quæ-*
7 *stione, Cod. de rescind. vendit.* Hoc inquam dictum secundum Decian. non videtur verum; tum quia, ut prædixi, petens alternative, non dicitur præcise alterum petere: imo alternativa ambiguitatem, & obscuritatem inducit, ut est textus *in leg. Prætor. edixit*, §. *Quod autem, ff. de*
8 *injur. in leg. Ubi autem*, §. *Quid, ff. de verborum obligatione*, & notat Bart. *in leg. Stipulationes non dividuntur, in ultima quæstione, ff. eodem*; tum quia, qui petit alternative pretium suppleri, vel contractum rescindi, non videtur venire contra promissionem, quia quamvis simpliciter, & absolute promiserit non contravenire: hoc tamen intelligi debet contra voluntatem ejus, in cujus favorem juravit; alioquin eo volente, bene potest contractus rescindi; cum ipse juramentum sibi præstitum remittere possit, *cap. 2. de sponsal.* Oldrad. *consil. 241. Factum tale in fine, vers. Tertio quid plus.* Et est communis opinio, ut testatur Raphael Fulgos. *consil. 39. Ad primum, in princ.* & Alexan. *consil. 125. Visis, & consideratis, num. 2. vers. Secundo quia juramentum, lib. 1.* & plenius *consil. 59. Viso instrumento, in princip. lib. 1. & num. 7. vers. Non obstat tertium.* Quamobrem petitio alternativa, quæ in effectu pendet a voluntate debitoris, cujus est electio, *leg. Plerunque in fine, ff. de jur. dot. & dict.*

reg. *In alternativis*, non videtur esse prohibita. Nec verum est, quod prohibetur simpliciter censeri etiam prohibitum alternative; nam in contrarium est casus *in leg. Adigere*, §. 1. *ff. de jure patron. & in leg. fin.* §. *Is qui, ff. Qui, & a quibus.* Et est gloss. *in cap. Multorum in ver. Aut certe,* 27. *quæst.* 2. Prædicta autem regula, videlicet in alternativis satis esse alteram partem esse veram, tres recipit declarationes. 9

Primo enim declaratur, seu restringitur, ut non procedat in alternativa, quæ ponitur inter personas, quia tunc resolvitur in copulativam, & sic requiritur concursus utriusque copulati, textus est *in leg. Cum quidam, C. de verbor. signific.* Unde si testator instituat hæredem Titium, aut Sejum, ambo erunt hæredes, ut ibi est casus. Et similiter si Papa conferat beneficium Titio, aut Sejo, utrique debetur beneficium, & uno recusante, accrescit alteri; & dictio, *Vel*, eodem modo tunc ponitur copulative. Ita notabiliter per *dict. leg. Cum quidam*, resolvunt Archid. & Gem. *in cap. Pastoralis 7. quæst. 1*, & sequitur Felin. *hic n. 16. vers. Fallit primo.*

Ceterum hæc declaratio recipit octo notabiles sublimitationes, quas ponit Jas. *in d. leg. Cum quidam*, ad quem remisisse sufficiat.

Secundo, prædicta regula declaratur procedere, si al- 10
ternativa concipiatur per verba affirmativa, ut in exemplo hic posito in litera, & *in leg. Plerunque, in fine, ff. de jur. dot.* Secus si per verba negativa, quia oportet, ut neutrum contingat. Textus est *in dict. leg. Si quis ita stipulatus, in fine, ff. de verbor. obligat.* ubi si promittis te daturum, si navis non venerit, aut Titius consul factus non fuerit, ad hoc ut non teneatis, requiritur, utrunque non factum esse. Ad idem textus *in leg. Si is qui ducenta*, §. *Utrum, ff. de reb. dub.* ubi si sic concipiatur stipulatio, si illud, aut illud factum non erit, oportet, ut neutrum factum sit. Et tenent hic Card. *num. 4. in prima oppos.* & Abb. *in 3. not. num. 2.* Idem tenet Ang. *in dict. leg. Si quis ita*, & Marian. Socc. *cons. 52. Ut veram col. penult.* relatus hic a Dec. *n. 26.*

Contrarium tenet Imol. hic, *& in leg. Si quis ita stipuletur*, ubi Alex. *ff. de verb. oblig.* quia sive sermo sit affirmativus, sive negativus, dispositio effectum habet verificata altera parte, ut *in dict. leg. Si quis ita stipulatus.* Et est ex mente Dyni *in dict. regul. In alternativis, vers. ad secundam partem oppono*, ubi dicit esse differentiam inter alternativam affirmativam, & alternativam negativam; quia in affirmativa sufficit alterum fieri, in negativa oportet alterum non fieri; tamen idem esse in utraque, si consideretur effectus, quia in affirmativa sufficit alterum affirmative, in negativa sufficit alterum negative. Tu distingue. Aut quæritur, an in alternativa negativa sufficiat alterum adimpleri quoad effectum, ut committatur stipulatio; & concluso sit non esse differentiam, an alternativa affirmative, vel negative concipiatur; quia utroque casu, si alterum verificetur, committitur stipulatio, ut in exemplo proxime relato. Et in hoc primo casu loquitur Dyn. ubi supra. Aut quæritur, an sufficiat alterum adimpleri quoad effectum, ut stipulatio non committatur; & concludendum est non sufficere, sed oportere, ut neutrum fiat. Unde in exemplo, de quo supra, promitto decem, si navis non venerit, aut Titius consul non fuerit; si neutrum contingat, non committitur stipulatio, nec sum obligatus. Ita in effectu distinguunt hic Felin. *num. 16. vers. Fallit quarto*, & Dec. *num. 26.* qui propterea dicunt cavendum esse ab Abbate, dum in suo exemplo, videlicet, Dabo decem, si Imperator non venerit in Italiam, vel filius mihi non nascatur, dixit, Non sum obligatus, si alterum accidat; debuit enim dicere, si neutrum accidat. Et hoc si declaratur, quia si alterum fiat ex alternativis, stipulatio committitur, ut dictum est; Ergo a contrario sensu, si alterum non fiat, non committitur stipulatio. Et ut verum sit hoc, id est, alterum non factum esse, necesse est, ut neutrum fiat. Et ita ad hoc ut non oriatur obligatio copulative requiritur, ut neutrum fiat, Sed certe Abbas in meo codice non dicit illud, ad quod cum allegant Felin. & Decian. videlicet, Non sum obligatus, si alterum accidat: sed dicit, Non sum obligatus, si neutrum istorum accidat. Et ita concordat cum ipsis.

Adverte tamen, quia hæc distinctio procedit, si alternativa concepta verbis negativis sit posita in conditione, ut in exemplo superius posito, Dabo decem, si navis non ve-

venerit, aut Titius consul factus non fuerit; tunc enim ad hoc ut sim obligatus, sufficit, ut alterum fiat; & ad hoc ut non sim obligatus, requiritur, ut neutrum fiat. At secus est, si alternativa negativa proferatur pure, & simpliciter, verbi gratia: Promitto contractum non rescindere, aut pretii supplementum non petere; tunc enim non sufficit, ut unum non faciam, sed teneor neutrum facere. Quod breviter, & dilucidè explicat Jo. Andr. in *d. c. In alternativis, in princ. de reg. jur. l. 6. in mercur.* Intellige, inquit, regulam de qua ibi, de alternativis affirmativis; in negetivis enim requiritur, ut neutrum fiat, *l. Si quis ita, ff. de verb. oblig.* secundum Dynum. Declaro, quia sicut affirmativa vult alterum fieri; negativa vult alterum non fieri, & sic neutrum fieri. Et sequitur Philipp. Franc. *n. 1. in 2. not.* Quamobrem lapsi sunt DD. qui absolute dixerunt non esse differentiam inter alternativam affirmativam, & negativam. Imo enim, qui promittit hoc, vel illud facere, satis est, ut alterum faciat. At qui promittit hoc, vel illud non facere, non sufficit, ut non faciat unum, sed tenetur utrunque non facere.

11 Tertio, prædicta regula, id est, in alternativis sufficere alterum adimpleri, declaratur procedere in alternativa propria, & simplici, quæ scilicet tam sensum, quam verba disjungit, qualis est dictio, *Vel*, ut hic in textu, & in *l. Pediculis, §. Argento, ff. de aur. & arg. leg.* & in *l. Cum quidam, in princ. C. de verb. signif.* & tenet Bart. in *l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg.* ubi per dicta jura reprobat Cyn. dicentem, dictionem, *Vel*, non esse alternativam simpliciter, & ideo utrunque requirere. Talis etiam est dictio, *Aut*, ut clare probatur in *d. l. Si quis ita, in l. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub. in l. Prætor, edixit, §. Quod autem, ff. de injur.* & in *l. Ubi autem, ff. de v. oblig.* & in hoc consentiunt omnes.

12 Sed aliud dicendum est in alternativa impropria, & non simplici, sicut est dictio, *Seu*, & dictio, *Sive*, quæ appellantur subdisjunctivæ, & habent naturam mixtam, cum aliquando habeant naturam alternativæ, aliquando conjunctivæ, ut inquit Bart. in *leg. Si quis ita legaverit, post med. vers. Quædam est dictio disjunctiva, ff. de*
13 *aur. & arg. leg.* Abb. hic *n.* 4. & Bald. *n.* 14. dicens dictionem, *Seu*, esse indifferentem ad disjunctam, & conjunctam. Et in his dictionibus Bart. *loc. cit.* distinguit
14 sic: Aut versamur in dispositione favorabili, ut in legatis, in quibus fit plenior interpretatio, quam in con-
15 tractibus, *l. In testamentis, ff. de reg. jur.* Et dictiones hujusmodi stant copulative. Et ita procedit illa lex, *Si quis ita*, ubi si legavero uxori mundum, ornamenta, seu quæ ejus causa paravi, omnia debentur; nam favore legati, secundum Bart. disjuncta, *Seu*, accipitur pro conjuncta. Aut versamur in dispositione non favorabili, ut in contractibus, arg. *l. Veteribus, ff. de pact. & c. Contra eum, de reg. jur. l. 6.* Et dictiones, *Seu*, & *Sive*, stant alternative, sicut dictio, *Aut*, prout de dictione, *Sive*, est text. in *l. Si ita quis stipuletur, ff. de v. oblig.* de quo latius per eundem Bart. in *d. l. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub.* Et hanc distinctionem sequuntur hic Imol. *n. 6. v. Aut loquimur in alternativa hominis*, Abb. *n. 4. in penult. col. n. 16. in 3. fall.* & idem voluit Bald. in *d. l. Si quis ita legaverit*, & Rom. post alios in *cons. 363. Petitur, n. 2.*
16 ubi Apostilla in *v. Ampliationem*, citat plurimos, & est communis declaratio, ut inquit Dec. hic alios citans sub *n. 27.* Unde si testator legat pecuniam, quam habet Perusii, seu Paduæ, utraque pecunia venit in legato, ut idem Bald. firmat in *l. penult. in 9. oppos. v. Et hoc facit, C. De verb. signif.* dicens esse novum dictum, & mente tenendum, quem sequitur Brixiensis in *Repert. in ver. Seu.*

17 Sed tu adverte; nam text. in *d. l. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg.* non fundat se in eo, quod materia sit favorabilis, sed in natura ampliativa dictionis, *Seu*, dum dicit: Hoc enim verbum, *Seu*, ampliandi legati gratiam positum est; & ita dictionem, *Seu*, ex sui natura esse augmentativam, per illum textum firmat Abb. hic *n. 4.* Cald. *cons. 548. in fin. alias 4. de verb. signif.* Rom. *d. cons. 363. n. 2.* dicens de hoc esse casum in *d. l. Si quis ita*, & allegat gloss. in *c. Ego Ludovicus, in ver. Seu, 63. dist.* & Jo. Andr. in *c. Licet, de offic. Vicar.* &
18 sequitur Cravetta *cons. 105. n. 6.* Quare si hoc est ex propria verbi significatione, perinde locum habere debet in materia odiosa, atque in favorabili, quia etiam in odiosis fit lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietas, *leg. cum lege; ubi Aret. ff. de testam.* & notat. Cald. *consil. 1. de consang. & affin.* Præterea non vi- 19
detur verum, materiam legatorum, de qua ibi agitur, esse favorabilem. Imo enim regula est in contrarium, cum in legatis fieri debet stricta interpretatio. Ideoque in dubio videtur legatum, quod minimum est, *leg. Nummis, ff. de leg. 3. leg. Apud Julianum, alias in cap. Idem Julianus, §. Sejo, de leg. 1.* Testator enim censetur voluisse minus gravare hæredem, quam fieri possit: *leg. Unum ex familia, §. Si rem de leg. 2.* Nec obstat text. quem Imola allegat in *leg. In testamentis, ff. de reg jur.* Nam illa regula non videtur procedere in legatis, quæ licet in Testamento relicta sint, tamen stricte interpretari debent, ut præ- 20
dixi; unde gloss. quæ ibi ponit exemplum in legatis, non bene dicit, & eam reprobat Decian. ibid. *num. 4.* Sed & Bart. *in leg. Cum avus, ff. de condit. & demonstrat.* videtur intelligere illam legem respectu institutionis, quia institutio est caput testamenti, *§. Ante hæredis, instit. de leg.* Et ideo latior interpretatio fit in testamentis, quam in legatis, ut not. gloss. fin. in *leg. Si plures, ff. de condit. instit.*

Tunc conclude dictionem, *Seu*, regulariter esse disjun- 21
ctivam, seu alternativam, *cap. Literas, de desponsi. impub. cap. Pastoralis, de caus. poss. & prop.* Clem. *Non potest, de procur. cap. ult. in fin. 75. dist.* & notat Archid. *in cap. Ego Ludovicus, ad fin. 63. dist.* Cald. *consil. 248. circa med. vers. Idem probat dictio*, Seu, *alias 27. de prob.* Gemin. *consil. 32. num. 11. vers. Cum dictio*, Seu, *disjunctionem significet*, Rom. *consil. 179. num. 7. vers. Ex quibus quidem verbis, maxime ex dictione*, Seu, *quæ regulariter est alternativa*; ubi Horatius Mand. *in apostilla, in ver. Regulariter*, plura cumulat; & idem Rom. *cons. 165. ad fin.* ubi dicit, naturam dictionis, *Seu*, esse disjunctivam; & ideo non esse ad improprietatem, id est ad conjunctionem trahendam; Alex. *consil. 79. num. 5. lib. 5.* dicens dictionem, *Seu*, esse disjunctivam, sicut dictio, *Aut*, & poni inter diversa, Crav. *consil. 967. num. 3. cum seqq.* ubi ait hanc proprie dici dictionem alternativam, quia de sui natura hoc importat. Unde si testator legat
equum album, seu nigrum, alter tantum debetur, quia 22
non videtur sensisse de pluribus, ut inquit Bald. hic *num. 13.* quem sequitur Dec. *num. 28. vers. Et istud expresse.*

Et idem dicendum de dictione, *Sive*, ut *in l. Si quis* 23
ita stipuletur, ff. de verb. oblig. & tradit Imol. *in cons. 14. n. 3.* ubi ait dictionem, *Sive*, proprie importare disjunctivam, seu alternativam. Unde Marc. Soc. hic dicebat nunquam sibi suaderi potuisse, ut si quis legaverit fundum talem, sive domum talem, utrunque debeatur, quia hoc videtur contra mentem testatoris.

Sed fallit primo hæc regula, quando dictio, *Seu*, jun- 24
gitur cum relativo, quia eo casu auget, & ampliat dispositionem, *leg. Eatamen adjectio, ff. de leg. 3.* Unde si testator legat uxori mundum, & ornamenta, seu quæ ejus causa parata sunt, debentur omnia. Et in hoc casu loquitur text. *in dict. leg. Si quis ita legaverit, ff. de aur. & arg. leg.* secundum intellectum, quem ponit Bart. Soc. *in leg. Si is qui ducenta, §. Utrum, ff. de reb. dub.* Quamobrem si legetur pecunia, quæ habetur Patavii, seu Perusii, ut in exemplo Baldi, de quo supra *num. 16.* debetur utraque; quia perinde est ac si legata fuisset pecunia, quæ habetur seu Patavii, seu Perusii.

Nec obstat ponderatio Decii hic *num. 28.* quod scilicet 25
text. *in dict. leg. Si quis ita*, faciat vim simpliciter in illa dictione, *Seu*, quæ est ampliativa, non autem in relativo; imo enim non facit vim simpliciter, & absolute in sola natura dictionis, *Seu*, sed in modo, quo fuit adjecta; non enim dicit per verbum, *Seu*, legatum ampliari; sed dicit verbum illud ampliandi legati gratia positum esse. Et sic ponderat potius modum positionis, seu adjectionis, quam naturam verbi. Unde congrue dici potest habuisse relationem relativi.

Et per hoc puto idem dicendum, si testator uteretur par- 26
ticipio, veluti, si diceret: Lego libros meos impressos, seu manuscriptos. Idem enim est, ac si dixisset: Lego libros meos, qui sunt impressi, seu manuscripti; cum participium resolvatur in suum verbum cum relativo, ut not. gloss. *in Clem. 1. in ver. Si dignitatibus, de prab.* Bart. *in l. Centurio, ff. de vulg. & pupill. & in leg. 1. ad fin. ff. de condit. & demonstr.* Alex. *cons. 7. n. 16. lib. 7.* & ita libri omnes veniunt in legato, per supradicta.

Fallit secundo proposita regula, quando dictio, *Seu*, vel 27
Sive,

sive, ponitur inter illa, quæ habet conformitatem, & convenientiam, ita ut non sit omnino diversa: tunc enim non stat alternative, seu disjunctive, sed ampliative, ut hic per Decian. *num.* 28. *vers. Unde postremo cogitabam*. Et ita secundum eum potest intelligi textus in *dict. leg. Si quis ita legaverit*, *ff. de aur. & arg. leg.* Nam mundus, & ornamenta mulieris, de quibus ille textus loquitur in primo exemplo, satis dicuntur parata uxoris gratia, *leg. Augmento*, §. *Ornamenta*, & §. *Mundus*, *ff. eod.* Et idcirco cum testator legavit mundum, & ornamenta, seu quæ uxoris gratia parata sunt; illa dictio,
28 *Seu*, ponitur augmentative. Et idem patet in secundo exemplo, id est cum testator legavit vina, quæ erant in urbe, seu portu. Nam de portu idem est judicium, quod de urbe, *leg. Cæsar.*, *ff. de publican. & cap. Ubi periculum*, §. *Porro*, *de elect. libr. 6.* Et quia vinum in portu destinatum erat ad civitatem, idcirco reputabatur esse in civitate, ut not. Bald. in *leg. Ex facto proponebatur*, *ad fin. ff. de hered. instit.* & Alber. in *leg.* 1. §. 1. *ff. de offic. Præf. urb.* Non igitur mirum, si dictio, *Seu*, ibi stet ampliative. Ad idem text. in *cap.* 1. §. *Verum de stat. regul. lib.* 6. ibi, *Ab aliquo Principe*, *seu Domino temporali*, *in leg. fin.* §. *Sunt munera*, *ff. de muner. & honor.* ibi; *Civilia seu publica*, & in *leg.* 1. *ff. de his quib. ut indig.* ibi; *Legato*, *seu fideicommisso*. Hodie enim hæc per omnia sunt exequata, ut in *leg.* 1. *ff. de leg.* 1. Ad idem allego glossam notabilem in *cap. Bonæ memoriæ*, *il* 1. *in verb. Nominationem*, quæ est gloss. *fin. inf. de postul. Prælat.* dum ponderat, idcirco text. ibi dicere postulationem, seu nominationem, quia talis nominatio satis similis est postulationi, imo quasi
29 idem est. Et ad hanc speciem videtur posse referri, quod ait Cremen. *sing.* 56. *lego Digestum*, videlicet, si legetur alicui Digestum vetus, seu infortiatum, dictionem, *Seu*, augere, & utrunque deberi, sequitur Gomes in §. *Sed istæ post n.* 38. *instit. de action.* & Honorat. Mand. ad Roman. *cons.* 363. *in verb. Ampliationem*.

30 Fallit tertio, cum dictio, *Seu*, ponitur inter synonyma, seu idem importantia, quia stat expositive, seu declarative, Clem. *Si Romanus*, *de præb.* Clem. 2. *de vit. & honest. Cler. Clem.* 2. *de censib.* Conc. Trid. *cap.* 10. *sess.* 7. ibi, *Dimissorias seu reverendas*, *in c.* 1. *sess.* 24. ibi, *Examinis*, *seu inquisitionis*, & passim alibi Gemin. *cons.* 115. *super dubio*, *n.* 7. Bald. *cons.* 218. *Statuto*, *n.* 3. *vers. Si autem ponitur*, *lib.* 2. & *cons.* 203. *Punctus quidam*, *n.* 2. *lib.* 5. Paul. de Castr. *cons.* 379. *Primo videndum*, *volum.* 2. *vers. Tertio dico lib.* 1. Socc. Jun. *in leg. Centurio*, *num.* 174. *vers. Ad secundum*, *ff. de vulg. & pupil.* Quod maxime procedit, ne in dispositione superfluitas inducatur, ut per Paul. de Castr. *loc. cit.* Et idem dicendum de dictione, *Sive*, quæ cum ponitur inter synonyma, exponitur pro, *Id est*, ut cum dicitur Alex. sive Paris, *leg. Ad protegendam*, & ibi gloss. 1. *C. de in litem dand. tut.* & notat Bart. in *dict. l. Si quis ita legaverit post med. vers. Quædam est dictio disjuncta*, licet Dec. *hic n.* 31. in prædicto exemplo dixerit dictionem, *Sive*, augere; quod non est verum, quia Alexan. non est alius a Paride, ac proinde dictio, *Sive*, non auget, sed exponit.

31 Fallit quarto, cum dictio, *Seu*, ponitur inter genus, & speciem, quia resolvitur in conjunctam, ut *leg. Sæpe*, ibi, *Dari*, *seu donari*, *ff. de verb. signif.* & firmat Bart. in *leg. Quintus*, *la* 1. per illum text. *n.* 3. *ff. de aur. & arg. leg.* & sequuntur DD. hic. Similiter & dictio, *Sive*, cum ponitur inter genus, & speciem, stat expositive pro, *Id est*, ut per eundem Bart. in *cons.* 41. *Statuto civitatis*, *n.* 3. *ver. Et quod ponatur*, *lib.* 2. ubi Apostilla in *ver. Præcedit genus*, dat concordantes.

33 Fallit quinto, si alias sequeretur absurdum; nam ad illud vitandum, dictiones, *Seu*, & *Sive*, quamvis verba disjungant, sensum tamen conjungunt, ut tradit Paul. de Castr. *consil.* 318. *Viso*, & *examinato*, *numer.* 4. *lib.* 1.

33 Fallit sexto, ubi apparet de mente disponentis, qui tunc dictiones, *Seu*, & *Sive*, possunt importare conjunctionem, item disjunctionem, sive disgregationem, & quandoque expositionem, prout aliæ conjunctiones, ut firmat Bald. *cons.* 229. *Primum dubium*, *n.* 2. *vers. Secundum punctum*, *lib.* 1. Imol *cons.* 44. *n.* 3. ubi dicit dictionem, *Sive*, proprie importare disjunctivam, seu alternativam; sed importare conjunctionem, ubi constat de mente proferentis. Unde ut notabiliter inquit Bald. hic *n.* 2. tene pro firma regula, quod semper ad intentionem disponentis est recurrendum, ut solemniter notat Bern. in *c. Ex parte*, *in glos.* 1. *sup. eod.*

Ex his patet, Doctores circa dictiones, *Seu*, & *Sive*, esse admodum varios; alii enim dicunt illas sui 34
natura esse augmentativas; alii censet esse ex propia significatione alternativas, seu disjunctivas; alii vero asserunt eas habere naturam mixtam, & esse indifferentes ad conjunctam, & disjunctam: fateor tamen eas habere symbolum, & convenientiam quandam cum conjuncta; unde in eam facilius transeunt, quam dictiones, *Aut*, & *Vel*, quæ stricte sunt alternativæ. Et propterea quamvis superius firmatum sit, legatum pecuniæ, quæ habetur Perusii, seu Paduæ, utrunque comprehendere; secus tamen est, si legetur pecunia, quæ habetur Perusii, vel Paduæ, quia altera tantum debetur, nec alternativa, *Aut*, transit in conjunctam, cum hoc non reperiatur jure cautum, prout hic firmant Imol. & Felin. quidquid contra senserit Cardin. item Cyn. & Alber. de Rosate in *l. Cum quidem*, *C. De verb. signif.* Nam Cyni opinionem dixit esse falsissimam Bart. in *l. Si iis qui ducenta*, §. *Utrum*, *ff. de rebus dub.* & sequitur Jal. in *d. l. Cum quidam*. Et ita secundum eum textus in *d. l. Si quis ita legaverit*, procedit tantum in dictione, *Seu*, & *Sive*, quæ licet regulariter sint alternativæ, facile tamen transeunt in conjunctam. Unde quatenus habeant mixturam disjunctæ, & conjunctæ; proximius tamen accedunt ad naturam disjunctæ, seu alternativæ, & in ea magis incalescunt, ut de Hermaphrodito dicitur in *l. Quæritur*, *ff. de stat. homin.* & in *c. Si testes*, §. *Hermaphroditus*, 4. *q.* 3. licet quandoque augeant, quandoque exponant, prout suadet mens disponentis, & subjecta materia, ut declarat Ægid. Bell. *cons.* 39. *n.* 7. & 8. & Fel. hic *n.* 3. qui ad hoc quamplurimos cumulat, licet satis confuse.

Secundo nota, rescriptum, in quo duo alternative 35
narrantur, non esse subreptitium ex eo, quod alterum sit falsum, & sic falsitas, vel subreptio in uno ex disjunctive narratis non vitiat rescriptum, & utile per inutile non vitiatur, secundum Ægid. Cremon. quem hic sequuntur Jo. Andr. *n.* 7. Bald. *n.* 1. *vers. Nota quod alternativa*, Butr. *n.* 2. & Card. *n.* 2. & 3.

Tertio nota, non valere illationem, Quis est filius 36
sacerdotis; ergo est in sacerdotio genitus. Sicut con- 37
tigit in Jo. Andr. cujus pater erat magister grammaticæ, eumque genuit antequam esset in Presbyterum ordinatus, ut idem de seipso refert in addit ad Specul. *in Rubr. de fil. Presbyt.* ut se defenderet adversus eos, qui ipsum spurium adstruebant. Ad hoc bonus textus in *c. Ad extirpandas*, & quod ibi dixi *n.* 4. *infra de fil. Presbyter.* & in *l.* 2. §. *In filiis*, *ff. de Decurion.* ubi natus ante Decurionatum est filius Decurionis. Unde infertur, ut 38
ad repellendum aliquem a beneficio non sufficiat probare promovendum esse filium sacerdotis, nisi etiam probetur post sacerdotium genitus, ut hic per Butr. *n.* 4. & Abb. in 1. & 2. *notab.* Et intellige sacerdotium pro ordine sacro, cum hodie Subdiaconatus annexum habeat votum solemne continentiæ, *c.* 1. *infra*, *qui Cler. vel voven.* & *c. Unde voto l.* 6. Fallit, si ageretur de beneficio 39
paterno: quia tunc satis esset probare eum filium sacerdotis, licet non procreatum in sacerdotio, cum filius etiam legitimus prohibeatur immediate succedere in beneficio patris, ut est casus in *c. Ad extirpandas*, *de fil. Presbyt.* & hic declarant Abb. *n.* 1. Felin. *n.* 2. *ver. Et ad istum textum*, & Dec. *n.* 6. Item fallit, si esset filius genitus ex sacerdotio in Ecclesia Orientali, quæ votum 40
continentiæ non admisit, *c. Nicæna*, 31. *dist.* & *c. Cum olim*, *de Cler. conjug.* Felin. *eod. n.* 1. *in fin.*

Quarto nota, esse in optione illius, qui ad duo al- 41
ternative tenetur, alterutrum præstare, ut liberationem consequatur, *l. penult. C. de condict. indeb.* & *c. Referente*, *inf. de præb.* cum aliis hic allegatis in glos. in *ver. Istorum*, quam communiter DD. recipiunt. Et sic in alternati- 42
vis electio regulariter est debitoris, *reg. in alternativis*, *de reg. jur. lib.* 6. *Plerunque*, §. *fin. de jur. dot.* & §. *Huic autem qui loco*, *inst. de act. cum simil.*

Fallit hæc regula multipliciter, ut hic per DD. præser- 43
tim Fel. *n.* 4. sed præcipue recipit duas notabiles limitationes. Prima est, ut non procedat in legatis alternativis, ita glos. in *l. Lucio*, *in verb. Vendicare*, *ff. de legat.* 2. quæ notabiliter dicit in legatis alternativis electionem esse hæredis, si ad eum verba dirigantur, puta, Hæres dato;

sed si dirigantur ad legatarium ipsius esse electionem, ut si dicatur, Tu legatarie percipito. Verum si testator utatur verbo, *Lego*, quod est indifferens, vel simili, in dubio electionem esse legatarii, & non hæredis. Quam gloss. reputat singularem, & meliorem de corpore juris, Imol. hic *n.* 5. & Felin. *d. n.* 4. *vers. Facit Glossa*, & Alex. *in l. Qui duos, ff. de leg.* Idem tenet Dyn. *in d. reg. In alter-*
44 *nativis*, & Bald. *in d. l. Lucio*. Secunda limitatio est, ut non procedat in pœnis alternative appositis, quia non datur optio reo, & sic debitori, sed judici, Gloss. fin. *in c. Acrapula infra de vis. & honest. Cler.* quam sequuntur Jo. Andr. & communiter DD. ibi testatur Abb. *n.* 4. & sequitur Felin. hic plurimos cumulans, *n.* 5. *vers. Fallit quinto*, ubi amplius hanc fallentiam restringit decem modis, quos per te videas.

Ultimo nota, alternativam regulariter esse electionis, non ordinis. De quo tamen hic latius, ut in quæst. seq. Et de his duabus speciebus alternativæ, vide gloss. *unic. in regula Sexti*, *In alternativis*.

45 QUÆRO, cum decreto Concilii Tridentini *cap.* 18. *versic. Sint vero*, *sess.* 24. statutum sit, ut Examinatores Synodales pro Parochialibus conferendis sint Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii clerici, seu regulares etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam seculares, qui ad id videbuntur magis idonei: nunquid inter diversa personarum genera ibi alternative expressa optio sit Episcopo tributa, vel potius ordo præscriptus, adeo ut clericos gradu Magisterii, Doctoratus, aut Licentiaturæ carentes eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus præditorum copia supperat.

46 Videtur respondendum, alternativam, *Vel*, quæ habetur in *dict. vers. Sint vero*, præscribere ordinem, non electionem; & Episcopum ad secundam partem alternativæ pervenire non debere, quandiu primæ possit esse locus,

47 Primo quidem, quia etsi alternativa regulariter electionem tribuat, & alteram ejus partem adimplere sufficiat, ut hic, & in *capit. Cum plures*, ubi Gloss. *in ver. Forma*, *de off. deleg. lib.* 6. cum concordantibus, de quibus supra in 1. notabili; tamen quando est posita inter personas habentes diversas qualitates, & in primo nominatis subest major ratio, quam in posterioribus in secunda parte alternativæ comprehensis; tunc alternativa ordinem inducit, non electionem; & ad secundam partem alternativæ perveniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primæ. Ita probat textus in *capit. Metropolitano*, juncta Gloss. *in ver. Et presbyteri*, 63. *distinct.* ubi cum textus jubeat, ut Metropolitano defuncto, in ejus locum subrogetur alius ex Presbyteris, vel Diaconis; gl. notat, illis verbis esse designatum ordinem, ut ex Dia-
48 conis Metropolitanus non eligatur, nisi desint Presbyteri, Idem probat text. in *leg. Heredes mei*, §. *fin. ad Trebell.* ubi fideicommissum relictum alternative nepotibus, vel ceteris cognatis, non debetur ceteris cognatis, donec extent nepotes, qui prædilecti præsumuntur; & in *leg. Cum Pater*, §. *penult. ff. de leg.* 2. ubi disjuncta posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata, non resolvitur in conjunctam, ut ibi per Bart. Unde si testator mandet aliquid dari liberis, aut iis deficientibus, consanguineis, aut affinibus; sequimur ordinem, aut gloss. in *dict. cap. In alternativis*, *vers. Sunt tamen quædam alternativæ*, *in quibus debet ordo servari*. Id ipsum colligitur ex *leg. Si fundum sub conditione*, §. *His verbis*, *de leg.* 1. *& cap. Mandato*, *de præb. lib.* 6. & notat gloss. *cap. Licet in ver. Vel in Parochiali*, *de sepulturis*, *in* 6. quam ibi Joannes de Lignano relatus a Franc. testatur esse communiter approbatam, Felin. in *cap. Cum dilectus*, *num.* 4. *vers. Et dicit Glossa*, *infra eodem*. At in casu nostro major ratio subest in Magistris, Doctoribus, & Licentiatis pro illorum idoneitate, quam in simplicibus clericis; Ergo ordo scripturæ spectandus est, ita ut hi eligi non debeant, nisi ubi illi deficiant.

Secundo, idem suadetur, quia alias prima pars alternativæ esset otiosa, nisi designaret ordinem; & satis fuisset tribuere Episcopo facultatem eligendi clericos seculares, vel regulares ideoneos. Ad quod absurdum vitandum fateri necesse est, secundam partem alternativæ esse subsidiariam; nam ne syllaba quidem in legibus debet esse superflua, secundum Bald. in *rubric. Codic. De contrah. empt. quæst.* 9. quin potius debent verba intelligi improprie, & contra eorum naturam, quam ut nihil operentur, *capite Si civitas*, *de sentent. excommunic. lib.* 6. & Abb. *in c. fin. n.* 8. *de præb. & in cons.* 32. *col.* 1. *post med. lib.* 2.

Tertio, id confirmari potest, quia alias Sacr. Congre- 49
gat. Concil. idem videtur censuisse circa intellectum *cap.* 16. *sess.* 24. ubi jubetur eligi Vicarius Capituli sede vacante, qui sit saltem in jure Canonico Doctor, vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Declaravit enim nisi desint Doctores, & Licentiati, non posse eligi alium his qualitaaibus carentem.

Non obstat, quod illa verba posita in fine secundæ partis alternativæ videantur tribuere facultatem præferendi non Doctores, & non Licentiatos, si sint magis idonei, Doctoribus, & Licentiatis: quia respondetur, vel illa verba posita in fine ex regula vulgata referri ad totam clausulam, ita ut eligi debeant magis idonei ex singulis gradibus ibi expressis; vel si referrenda sit ad secundam partem alternativæ tantum, hoc importare, ut cum in defectu habentium qualitates expressas in prima parte alternativæ perveniatur ad personas expressas, in secunda ex eis eligantur, qui ad id magis idonei videbuntur. Et sic illa verba non adversantur suprapositæ opinioni,

Item non obstat, quod cum in secunda parte habeatur 50
mentio Regularium, quorum plures Religiones non habent institutum hos gradus conferendi, sequeretur, secundum hanc opinionem, ut Episcopus deberet præferre graduatos plerunque non admodum literatos Regularibus longe doctioribus, qui ad gradus hujusmodi ex Religionis instituto non promoventur. Quia respondetur hoc absurdum vitari, si ita intelligamus Concil. ut ex illis Religionibus, quæ his gradibus carent, possint assumi non habentes eas qualitates, etiamsi alii graduati non desint; nam in illis forte non videtur necessarium hos gradus requirere, cum eos assequi ex instituto Religionis prohibeantur.

Deinde respondetur, Concilium absolute voluisse, ut primo loco deputarentur Magistri, seu Graduati: quia cum hi studiorum cursus peragere, & in publicis functionibus literaturæ periculum facere consueverint, eos juris præsumptione sufficienter idoneos judicavit; a qua quidem juris præsumptione quemadmodum noluit posse recedi ex eo quod alii aptiores, & doctiores reperirentur ex clero seculari, cum alternativa, ut dictum est, sit ordinis, non electionis; ita nec censendum est voluisse, ut posset recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex clero Regulari; utrosque enim sub una, & eadem ratione, ac determinatione Concilium complectitur. Unde succedit regula *leg. Jam hoc jure*, §. *fin. ff. vul. & pupill. leg. fin. Cod. De sentent.* de qua per Dec. in *cap. Novit num.* 56. *de judic.* Nec videtur inconveniens, ut Episcopus carere debeat in hac functione ministerio Regularium, qui ex instituto hoc gradus suscipere non solent. Quandoquidem Patres Concilii non latebat multas Religiones extare ejusmodi instituti. Unde si voluissent eos comprehendere, expressissent, arg. *leg. Unica*, §. *Sin autem ad deficientes*, *Cod. de caduc. toll. & cap. Ad audientiam*, *vers. Nam si intelligeremus*, *de decim.* ejusmodi enim expressio parum de
membrana occupasset, ut inquit Oldrad. *consil.* 266, *num.* 51
10: Et quemadmodum absurdum non est, ut Regulares quantumvis idonei non possint esse Judices Synodales, si careant qualitatibus requisitis in *cap. Statum*, *de rescript. in* 6. ut in *Clement.* 2. *eod. tit.* nec judices conservatores, si non habeant requisita *cap. fin. de offic. deleg. eod. lib. & Constitutionis Gregor. XV. de Conservat.* ita nec videtur absurdum, ut non possint esse Examinatores Synodales, nisi deficientibus Magistris, aut Graduatis; nam ubi lex certas qualitates actu requirit, debent illæ qualitates actu concurrere, nec sufficit aptitudo, Abb. in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *num.* 10. *de elect.* gloss. & DD. in *d. c. Statutum*, & Rom. *cons.* 216. *Electio*, *n.* 3. 5. *& seq.* Quin- 52
imo in Religionibus Monasticis gradus Magisterii, Doctoratus, & alii similes non sunt in usu: & tamen Monachos, Graduatis non deficientibus, Concilium aperte excludit in *d. c.* 18. *sess.* 24. ut indicant verba illa, *Etiam ex Ordine Mendicantium*, quæ posita sunt ad differentiam non Mendicantium; Ergo si Conc. existentibus Graduatis, in Examinatores Synod. noluit deputari posse Monachos, licet ex eorum instituto hos gradus suscipere non soleant; eodem modo dicendum est noluisse, ut deputari possent Regulares, etiam ex illis Ordinibus Mendicantium, qui

sumi-

53 ſimile habent inſtitatum. Præſertim vero, quia in Mendicantibus major ſuberat ratio dubitandi, quin deputari poſſent, ut innuunt eadem verba, *Etiam, ex ordine Mendicantium*; ponderando particulam, *Etiam*, quæ implicat caſum magis dubitabilem, *cap. Tanta, de ſimon.* Gemin. *conſil.* 65. *num.* 8. *verſ. Sed dictio.*

54 Ceterum adverte, quia etſi Epiſcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus inſignitos, ſi eorum copia ſuppetat; non tamen ſequitur, ut ſi alios clericos idoneos eligat, concurſus propterea ſit nullus; nam Sacra Congregatio Concilii alias conſulta in caſu Montis Regalis, an concurſus habitus coram Examinatoribus Synodalibus non Doctoribus, vel Magiſtris, aut ſaltem Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico, ſit nullus, cum præſertim alii extant his qualitatibus prædíti: Die 2. Auguſti 1607. reſpondit debuiſſe quidem eligi Examinatores, qui ſint Magiſtri, ſive Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico; ceterum etiamſi his qualitatibus careant, concurſum non eſſe propterea nullum.

Illud præterea omittendum non eſt, ſi alicubi non reperiantur Doctores, niſi prorſus imperiti; eo caſu licere Epiſcopo, prætermiſſis Doctoribus, alios clericos magis idoneos deputare, ſive ſeculares, ſive regulares, ut alias in electione Vicarii Capitularis reſpondit Sacr. Congregat. approbavit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec Licentiato alias idoneo, cum ibi non extaret niſi unicus Doctor, iſque omnino impertitus: Doctor enim ignarus perinde ac nullus, Felin. poſt alios in *cap. Clerici, num.* 1. *ver. Utrum autem Doctor titulo tantum, inf. de jud.* 55

DE RESCRIPTIS.

Idem Alexander III. Tornacenſi Epiſcopo.

CAPUT VII.

EAm te: & infra. Dudum ſiquidem ante tuam promotionem literæ a nobis (ſi bene meminimus) emanarunt, quibus Decano, & Eccleſiæ tibi commiſſæ, te adhuc in eodem capitulo exiſtente, mandatum dedimus, & præceptum, ut P. (qui de gente Judæorum originem deduxit, & divina gratia fidem Chriſti ſuſcepit) in Canonicum reciperent, & præbendam ſibi conferre deberent: & infra. Ipſi vero (quia donatio præbendarum ad te ſpectabat) præceptum noſtrum executioni non potuerunt mandare. Cum Itaque præſcriptus P. te ſuper hoc ex parte noſtra requireret, reſpondiſti, quod nullum inde mandatum receperas, & ſic eum a te infecto negotio remiſiſti. Quod nullatenus feciſſe deberes, ſi datam literarum diligentius attendiſſes: cum tempore, quo literæ ipſæ datæ fuerunt, de capitulo ipſo eſſes, ſicut qui eras Archidiaconus, & Canonicus ejuſdem Eccleſiæ, nec eſſes adhuc in Epiſcopum conſecratus: & infra. Pro eo vero, quod Judæus extiterit, ipſum dedignari non debes.

SUMMARIUM.

1 *Sede vacante, ſi Papa tribuat Capitulo uti vicegerenti, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur.*
2 *Capitulo ſi diriguntur monitoriæ, vel præceptoriæ ſuper receptione alicujus, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur.*
3 *Promotus non dicitur quis ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus, vel proviſus, & n.* 5. 9. & 15.
Contrarium, n. 23. & ſeqq.
Declaratur, n. 30. & 38.
4 *Epiſcopi promoti in Curia an ex Bulla Urbani VIII. teneantur ſe conferre ad reſidentiam infra menſem computandum a die proviſionis, an vero a die conſecrationis, & num. ſeqq. uſque in fin.*
6 *Epiſcopus non dicitur ante conſecrationem, ſed electus, & n.* 28.
Declaratur duobus modis, ut n. 30. & 38.
7 *Electio, & conſecratio unum faciunt Epiſcopum.*
8 *Pontifex non dicitur ante conſecrationem.*
9 *Proviſus a Papa ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*
Declaratur, n. 30. & 38.
10 *Archiepiſcopus appellari non poteſt ante ſuſceptionem Pallii.*
11 *Papa ante conſecrationem, & coronationem ex ſtyla non ſcribit nomen ſuum, nec Pontificatum in data, ſed utitur dimidia Bulla, & appellat ſe electum, & n.* 13.
12 *Aſſerentes tamen eum non debere ſe Epiſcopum, ſed electum inſcribere, ſunt eo ipſo excommunicati.*
14 *Imperator non dicitur ante coronationem.*
Fagnan. in l. Lib. Decretal.
15 *Proviſio, ſeu pronunciatio Papæ in Conſiſtorio habet vim electionis, & confirmationis.*
16 *Epiſcopi, vel Pontificis appellatione in materia pœnali non venit electus confirmatus ante conſecrationem.*
Contrarium, n. 25.
17 *Civitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Epiſcopum.*
18 *Promoti in curia ad Epiſcopatum tenentur viſitare Cardinales præſentes.*
19 *Lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis, alias non eſt obligatoria.*
20 *Epiſcopi æqua ex cauſa poſſunt ſingulis annis duos vel tres menſes ab Eccleſia abeſſe, & n.* 36.
21 *Et hæc facultas non fuit eis adempta per Conſtitutionem Urbani VIII. ſuper reſidentia.*
22 *Et illa uti poſſunt a principio ſuæ promotionis, etiam antequam ſe conferant ad reſidentiam.*
Contrarium, n. 37.
24 *Proviſi a Papa etiam ante conſecrationem appellantur promoti, & n.* 27.
25 *Proviſi nondum conſecrati accedentes ad Eccleſias, & adminiſtrantes ante levatas Bullas, incidunt in pœnas Extravag. Injunctæ, de elect.*
26 *Conſtitutio in favorem animæ recipit latam interpretationem, licet ſit exorbitans, & pœnalis.*
29 *Præfecti Cathedralibus Eccleſiis dicuntur etiam non conſecrati.*
30 *Epiſcopi appellatione venit etiam electus, quando in eo militat eadem ratio, quæ in conſecrato.*
31 *Epiſcopus electus, & confirmatus tenetur perſonaliter reſidere, ſicut conſecratus, & num. ſeqq. & num.* 40.
32 *Et inter eum, & eligentes contrahitur ſpirituale conjugium.*
33 *Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem*

non potest exercere ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, sed ea solum, quæ sunt jurisdictionis.

34 *Formula, qua utitur Papa in promovendis Episcopis in Consistorio.*

35 *Parochus tenetur personaliter residere, etiam si nondum sit promotus ad sacerdotium.*

37 *Abscedere non dicitur, qui prius non resedit.*

38 *Episcopi appellatione venit tantum consecratus in concernentibus exercitium, & decorem ordinis Episcopalis.*

39 *Sed in concernentibus jurisdictionem venit etiam electus confirmatus, vel provisus per Papam.*

41 *Electus confirmatus potest dare licentiam clerico se absentandi a Parochiali studiorum causa.*

1 **Etsi te.** Intellectus hujus cap. est admodum involutus, maxime propter scripta intricata Innocent. & legitur quinque modis, ut hic per Card. in 3. 4. & 10. *opposit.* communiter tamen sic sumatur: Si vacante Sede Papa scribat Capitulo, ut præbendam conferat, Episcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Anch. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Sed juxta 4. lectur. Innocent. quam dicunt communiter approbatam Card. & Abb. *in princ.* & Ripa *num.* 44. *circa fin. vers. Quartus fuit intellectus*, hoc intendit: Si vacante Sede scribitur Capitulo tanquam gerenti vices Episcopi, ut præbendam alicui conferat, si creatur Episcopus nondum executo mandato, & ad eum spectat collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. Adverte
2 tamen, quia in dubio mandatum factum Capitulo Sede vacante censetur factum Capitulo uti vices gerenti: unde procedit lectura Joann. Andr. ut bene hic per Henr. Boich. *n.* 8. & Rip. *in princ. n.* 48. Vel melius juxta 5. lectur. de qua per Cardin. *in princ. & in* 10. *oppos.* Si Capitulo diriguntur Monitoriæ, vel Præceptoriæ super receptione alicujus, & ad Episcopum spectat receptio, Episcopus, qui tempore datæ, erat de Capitulo, exequi tenetur: & secundum hanc lecturam, quæ magis consonat rationi ponderatæ in litera ibi, *Quod nullatenus feciſſe deberes, si datam literarum diligentius attendiſſes:* text. videtur procedere de plano. Continet autem quinque, ut dicebat Hostien. mandatum, executionem, cavillationem, reprehensionem, & antipophoram,

3 Nota primo, ibi: *Ante tuam promotionem*, juncto fine ibi, *Nec adhuc esses consecratus*, Episcopum electum, & confirmatum, ante consecrationem non dici promotum ad Episcopatum; & ita ex hac litera deducit Franc. Vercellensis, cum quo transeunt communiter DD. ut latius dicam infra *n.* 5.

4 Et ex hoc infero ad quæstionem, quæ nuper contigit in facto: Urbanus VIII. sa. me. in Bulla *super residentia Episcoporum* edita die 14. Decembris 1634. quæ incipit, *Sancta Synodus*, statuit, ut jam Præfecti Cathedralibus, vel majoribus Ecclesiis etiam S. R. E. Cardinales se itineri committant, & ad residentiam conferant infra unum mensem, si in Urbe existant; infra duos, si extra Urbem in Italia; si extra Italiam, infra quatuor computandos a die publicationis Bullæ: nondum autem Præfecti, infra prædictos terminos computandos a die eorum promotionis, sub pœna amissionis facultatis testandi, & aliis pœnis in constitutione expressis. Quæsitum est, an verba illa, A die promotionis, intelligi debeant a die consecrationis, an vero a die propositionis, & provisionis in Consistorio, ita ut provisus in curia, & non consecratus, si infra mensem non contulerit se ad residentiam, incidat in pœnas constitutionis.

5 Et quidem verba illa, A die promotionis, esse exponenda, id est a die consecrationis, videtur suaderi posse, quia non dicitur quis promotus ante consecrationem, licet sit electus, & confirmatus, ut probatur in hoc *c.* conjungendo principium, ibi; *Ante suam promotionem*, cum fine ibi, *Nec adhuc esset consecratus*; & originaliter ex hac litera deduxit Franc. Vercell. quem postea secuti sunt Jo. And. *n.* 3, Bellam. *in princ. in vers. Promotionem*, Butr. Card. Anch, Imol. Abb. & Felin omnes in 1. *not.* Jo. de Selva in *tract. de benef. p.* 1. *q.* 2. *n.* 48, ubi ex hoc infert, ut si in privilegio fiat mentio de promotis, non veniant electi non consecrati, per
6 text. *hic* Similiter ante consecrationem non dicitur Episcopus, sed electus, *c. Tam literis*, & ibi Abb. *in* 1. *notab. de testib. c. Tua nuper*, ibi, *Episcopo, vel electo. De his quæ fiunt a Prælatis sine cons. Capit.* ubi etiam Abb. *in* 1. *notab.* Gloss. 1. & DD. in *c.* 1. *de Relig. domibus cum similibus*, ut hic per Felin. *col.* 2. *in fin. vers. Cum istis concordant*, & bene pro- 7
batur *in rubr. de translat. Episc. vel elect.* Et merito, quia electio, & consecratio unum faciunt Episcopum, ut dicit text. in *c. Sicut* 40. *dist.* Non etiam appellatur Pontifex, 8
ut per gloss. in *Clem.* 2. *in vers. Pontificum, de celebr. Miss.* cum qua concordat ibi Paul. Jo. de Lignan. Imol. & Card. in 3. *q.* & Jo. de Selva *de benef. p.* 1. *d. q.* 2. *n.* 48. Quod 9
locum habet non modo in canonice electis, & confirmatis, sed etiam in illis, quos Papa pronunciavit Episcopos, quia ante consecrationem vocantur electi, ut notat Abb. in *c. Tuan.* 2. *vers. Etidem hic hodie: de his, quæ fiunt a Prælat. sine cons. Cap.* & in *c. Cum in cunctis*, §. *Cum vero*, *n.* 6. *de elect.* Felinus *hic n.* 3. *vers. Tertio, extende*, Joannes de Selva *d. q.* 2. *n.* 48. *vers. Idem esset in illis*. Quemad- 10
modum nec ante susceptionem Pallii potest aliquis appellari Archiepiscopus, *c. Nisi, infra de authorit. & usu Pallii, c. Quod autem, de electione.* Nec electus in Papam 11
ante benedictionem, coronationem, & consecrationem ex stylo intitulatur Pontifex, nec scribit Pontificatum in data, ut notat glos. *super data Sixti in ver. Pontificatus*, item gloss. *in fin. in præm. Clem.* licet, ubi primum a duabus partibus Cardinalium vocem habentium eligitur, Præsulatum assumat, *cap. Licet, de vitanda*, & ibi dixi *nu.* 5. *de elect.* & in *cap. Significasti, num.* 32. *eodem titulo*; & asserentes eum ante suæ coronationis insignia se non debere Episcopum simpliciter, sed electum inscribere, senten- 12
tiam excommunicationis incurrant, ut in Extravag. *Quia nonnulli, de sentent. excomm.* de qua stupet gloss. ibi novi- 13
ter facta, quia de stylo Curiæ etiam moderno ante consecrationem non exprimit Papa in Bulla nomen suum, sed dimidia Bulla utitur, & se electum appellat; ideo de illa Extrav. judicet Apollo, ut inquit Felin. hic *n.* 6. Similiter 14
electus in Imperatorem non dicitur Imperator nisi corona suscepta, *leg. antepenult. ff. de milit. testam. leg. Bene a Zenone, Cod. de quadr. præscript.* glossa præalleg. super data Sixti in *ver. Pontificatus*, item gloss. *in Clem.* 1. *circa med. vers. Ego enim, in ver. Futurus, de jurejur.* & Ang. *in dict. leg. Bene a Zenone*, de quo ibi egregie per Salic. *num.*.... Oldrad. *consil.* 180. *incip. Quæstio est utrum Imperator ante coronationem, per tot.* dixi in *dict. cap. Licet de vitanda, nu.* 7. *de elect.* & alia plura his similia congerunt hic Felin. *nu.* 2. Ripa *num.* 5.

Si igitur electus, & confirmatus ante consecrationem 15
non potest dici promotus; ergo nec pronunciatus a Papa in Consistorio, quia talis pronunciatio, seu provisio Papalis habet vim electionis, & confirmationis, secundum Innoc. in *c. Cum olim in princip. de caus. possess. & propriet.* Gloss. in *cap.* 1. *in ver. Provisionem, de elect. libr.* 6. ubi quod Papa providendo eligit, & confirmat, Abb. in *d. c. Tua, num.* 2. *vers. Et idem dic hodie, de his quæ fiunt a Prælat.* & in *d. c. Cum in cunctis*, §. *Cum vero*, *n.* 2. *vers. Sed quæro, de elect.* ubi quod Papa creat Episcopos solos verbo, & talis creatio dicitur provisio, quæ habet vim electionis, & confirmationis: alios citat Felinus hic, *nu.* 3. *versic. Differunt tamen*: & consequenter Bulla Urbani VIII. quæ de promotis loquitur, non debet extendi ad provisos non consecratos; nam quibus non conveniunt legis verba, neque ipsa dispositio convenire videtur, *leg. Si servum*, §. *Non dicit Prætor. ff. de aqua quotidiana*, & Hostien. *leg.* 4. §. *Toties, ff. de damn. infect.* & eo magis, quia 16
Bulla est pœnalis: in materia autem pœnali appellatione Episcopi, vel Pontificis minime venit electus, & confirmatus, si nondum sit consecratus, ut notat gloss. in *Clem. Si quis suadente, in ver. Quemvis Pontificem de pœnis*, & Baldus in *l. Si nondum, post princip. Cod. de furt*, ubi quod 17
civitas interficiens electum, non incidit in pœnam interficientis Episcopum, de qua in *cap. Ita nos*, 25. *quæst.* 2. & eum sequitur Felinus *hic num.* 1. *in princip. versic. Unde Bald.* Quibus accedit, quod per Extravag. *Injunctæ, de electione Episcop.* tenetur Bullas suæ promotionis expedire, & antea prohibentur ad Ecclesias sibi commissas accedere, aut in illarum administratione se immiscere: & ex consti- 18
tutione 7. Leonis X. in Concilio Lateranensi edita, quæ incipit, *Supernæ in* §. 6. *Promoti visitare tenentur Cardinales, qui præsentes in Curia fuerint*, in Bull. *tom.* 1. *pag.* 475. & plerunque debent alia etiam negotia in Curia explicare, Quæ vix fieri possent infra spatium unius mensis. Unde 19
non est verisimile, ut Pontifex voluerit eos arctare, ut infra tam brevem terminum ab Urbe abscedant, arg. *leg. Titius*, §. *fin. ff. de excusat. tut.* Rom. *cons.* 410. *Ut clarior.*

num.

n. 1. Quia lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis; alias non eſſet obligatoria, *c. Erat autem lex* 4. *diſt.* Nec tranſgreſſio ejus imputaretur ad pœnam, ut ibi per gloſ. in *v.*
20 *poſſibilis*, quinimo cum ex Concilio Trident. Epiſcopi tres menſes ſingulis annis a ſuis Eccleſiis abeſſe liceat,
21 dummodo id æqua ex cauſa fiat, ut in *c.* 1. §. *Quoniam autem ſeſſ.* 23. Et hæc facultas non fuerit illis adempta
22 per Conſtitutionem Urbani, ut alias fuit declaratum; nihil prohibet, quo minus hujuſmodi facultate uti poſſint in princ. anni ſuæ proviſionis antequam munus conſecrationis ſuſcipiant, & ſe ad reſidentiam conferant,
23 Verum his non obſtantibus dicendum videtur terminos præſcriptos in Bulla Urbani ad committendum ſe itineri, & conferendum ſe ad reſidentiam, eſſe computandos a die proviſionis, ſeu pronunciationis factæ per Papam in Conſiſtorio, non autem a die conſecrationis; quia verbum promotionis, quo bulla utitur, ex proprietate vocabuli comprehendit etiam electos, & confirmatos, ut eſt textus in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *ver. Hoc ſane de elect.* juncta gloſſ. quæ exponit *d. Promoti*, id eſt electi, & confirmati, ſed non ordinati: & concordant ibi Innoc. Compoſtell. & Hoſt. facit text. in *cap. Super his de accuſat. & c. Non magnopere in fin. & c. ultimo*, *in fin. Ne Cleirici*, *vel Monachi*, & ita per hæc
24 jura firmant Dec. *n.* 7. & Ripa *n.* 1, Ego præter eos allego duo jura, quæ irrefragabiliter convincunt proviſos, ſeu pronunciatos a Papa in Conſiſtorio appellari promotos, etiamſi nondum fuerint conſecrati. Primum eſt in extravag. *Injunctæ de elect.* in illis verbis: Epiſcopi, & Abbates, qui apud dictam Sedem promoventur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt: nec non ibi; *Eorum promotionem*, *confirmationem*, *ſeu benedictionem*: per quem textum tollitur etiam
25 motivum, de quo ſupra *n.* 16. quod appellatione Epiſcopi, vel promoti in pœnalibus non veniat non conſecratus. Nam dicta extravag. *Injunctæ*, imponit pœnas Epiſcopis accedentibus ad Eccleſias ſibi commiſſas, & adminiſtrationem ſuſcipientibus ante expeditas Bullas: & tamen comprehendit etiam promotos in curia, ſeu proviſos per Papam, necnon electos, & confirmatos, etiam non conſecratos, cum de illis, & de conſecratis loquatur disjunctive. Unde ſi promoti, & nondum conſecrati ad Eccleſias ſe conferent, & bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationi ſe immiſcerent, proculdubio in-
26 ciderent in pœnas ibi ſtatutas. Præterquam quod cum materia reſidentiæ concernat utilitatem animæ, etſi Conſtitutio Urbana alias eſſet exorbitans, & pœnalis; tamen reciperet extenſionem, ut notat Jo. Andr. in *c. Ex tenore n.* 5. *v. Illa enim conſtitutio*, *qui fil. ſint legit.* ubi ſingulariter ait, conſtitutionem, etſi videatur odioſa, quia pœnalis, tamen favorabilem eſſe, ſi ſit inducta in animarum favorem; & ideo illius pœnam non eſſe reſtringendam, ſed dilatandam. Sequitur Sarnen. alios citans in *regul. de veriſimili in* 1. *q. n.* 3. *v. Iſtis tamen non obſtantibus*. Et nihilominus etiam in pœnalibus fit lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietas, ut dixi in *c. Inter ceteras n.* 18. *ſup. eod.* præſertim cum in proviſis, & conſecratis militet eadem ratio, ut
27 patebit infra *n.* 31. Alterum eſt jus noviſimum Concilii Tridentini *ſeſſ.* 9. *c.* 9. ubi ſic legitur. Ad majores Eccleſias promoti munus conſecrationis infra tempus a jure ſtatutum ſuſcipiant. Ecce igitur text. rotundus, quod promoti dicuntur eſſe non conſecrati.

27 Nec obſtat hæc decretalis, quoniam non probat id, ad quod eam induxit Franciſcus Vercell. & ſequaces ſupra citati *n.* 5. ut bene advertunt hic Dec. Ripa, & Jo. de Anan. omnes *in* 1. *not.* Nam tempore datæ literarum vacabat Sedes; Ergo iſte non erat electus, & confirmatus, quia ſic Sedes non vacaſſet, *c. Tranſmiſſam infr. de elect.* & dum text. dicit, Nec adhuc eſſet conſecratus,
28 debet intelligi, nec electus. Addo quod præcitati Doctores videntur habuiſſe bonum intellectum; non enim dixerunt abſolute aliquem non dici promotum ante conſecrationem, ſed dixerunt Epiſcopum non dici promotum. Unde ſenſus eſt, quod non conſecratus non dicitur promotus Epiſcopus, quia electus, & confirmatus, licet dicatur promotus, adhuc tamen non dicitur Epiſcopus. Idque ſatis aperte præter alios declaravit Jmola *in* 1. *notab.* dum ait: Nota quod ante conſecrationem non dicitur quis promotus in Epiſcopum, licet ſit electus, & confirmatus; nam ante confirmationem non debet appellari Epiſcopus, ſed electus, dum ſit confirmatus.

Præterea conſtitutio Urbani non loquitur explicite de 29
Epiſcopis, quorum appellatione, ut prædixi, regulariter veniunt ſolum conſecrari; ſed adinſtar Concilii Trident. *c.* 1. *v. Ne vero ſeſſ.* 23. loquitur de Præfectis Cathedralibus, vel majoribus Eccleſiis, quorum appellatione abſque dubio veniunt etiam non conſecrati, ut clare probatur in decreto ejuſdem Concilii *d. ſeſſ.* 23. *c.* 2. ubi ſancta Synodus ſtatuit per hæc formalia verba, videlicet, Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Superioribus quocunque nomine, ac titulo Præfecti, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Et ita evidenter patet, Præfectos Eccleſis Cathedralibus proprie dici ante conſecrationem: & conſequenter dum Bulla Urbani præſcribit eiſdem Præfectis terminum ad conferendum ſe ad reſidentiam computandum a die eorum promotionis, debet intelligi de illa promotione, quæ fit a Papa in Conſiſtorio ante conſecrationem: & cum myſterio Bulla adinſtar Concilii Trident. non Epiſcopi, ſed Præfecti nomen adhibuit, ut forte ſubmoveret dubitationem, quæ fieri potuiſſet de computatione temporis a die conſecrationis,

Et nihilominus etiam ſi Bulla nominatim loqueretur de Epiſcopis, tamen regula illa, quod Epiſcopi appellatione non venit electus, & confirmatus non conſecratus, recipit duas notabiles limitationes, quæ optimo adaptantur caſui, de quo nunc agitur.

Primo enim limitatur, niſi in electo militet eadem 30
ratio, quæ militat in conſecrato; tunc enim appellatione Epiſcopi venit etiam electus, ut per Gloſſ. in *Clem.* 1. *in v. Epiſcopis de for. compet.* & ibi Abb. *n.* 2. & tunc promotus dicitur etiam non conſecratus: & ita per il- 31
lam gloſſam probat hanc limitationem Felin. in *c. n.* 1. *col.* 2. *poſt princip. v. Et adde gloſſ.* & ante eum Marian. Socin. in *ſua diſp.* quæ incipit, *A ſacroſancte*, & eſt tertia in ordine; reddens rationem, quia ſtante rationis identitate non dicitur fieri extenſio, ſed comprehenſio; & eum ſequitur idem Felin. hic *n.* 5. *col.* 5. *poſt medium*, *v. Reſpondet ad gloſſam*: materia autem reſidentiæ, de qua loquitur Conſtitutio Urbana, nulla eſt differentia inter electum, confirmatum, ſeu pronunciatum a Papa, & 32
conſecratum, ut probat text. in *c. Inter corporalia*, §. *Sicut enim de transl. Epiſcopi*, per hæc formalia verba: *Sicut enim Epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet Eccleſiam dereliquere*, *ſic & electus confirmatus*, *cum non debeat in dubium revocari*, *quin poſt electionem*, *& confirmationem Canonicam inter perſonalis eligentiam*, *& electi conjugium ſit ſpirituale contractum*, *cui profecto Epiſcopalis dignitas nihil addit*: & infra. *Unde cum non ſit majus vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam*, *quam electi*, *maxime cum fuerit confirmatus*, *imo idem penitus*, *& non aliud: idem juris obtinet in utroque*. Hæc ibi. Et quamvis ante conſecrationem non ha- 33
beat poteſtatem ordinis, quæ in conſecratione tantum confertur; tamen aſſequitur plenariam in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrationem, *cap. Tranſmiſſam de elect.* & Papa in Conſiſtorio facta propoſitione per Cardinalem relatorem pronunciat Epiſcopum per hæc formalia verba: *Auctoritate Dei omnipotentis Patris*, *& Filii*, *& Spiritus ſancti*, *& Beatorum Apoſtolorum Petri*, *& Pauli*, *ac noſtra*, *Eccleſiam N. de perſona N. providemus*, *ipſumque illi in Epiſcopum præficimus & Paſtorem*, *curam*, *& adminiſtrationem ipſius eidem in ſpiritualibus*, *& temporalibus plenarie committen.* & Cardinalis relator 34
firmat ſchedulam, quam mittit Vicecancellario, per ſimilia verba, ut refert Flamin. Pariſ. *de reſignat. Benef. lib.* 8. *q.* 5. *n.* 23. *&* 35. Quamobrem cum etiam ante conſecrationem ſit Paſtor, & curam habeat animarum, utique tenetur oves ſuas agnoſcere, & paſcere præcepto divino; & conſequenter apud Eccleſiam ſuam perſonaliter reſidere, ut in Concilio Trident. *c.* 1. *ſeſſ.* 23. Et eſt 35
ſimile in Parocho, qui habet regimen animarum, & tenetur perſonaliter reſidere, etiamſi non ſit promotus ad Sacerdotium, ut *c. Licet Canon.* §. *Is etiam de elect. lib.* 6. & ibi notat Butr. in 3. *not.* Anchar. *in* 2. Gemin. *in d.* §. *Is etiam*, *v. Quero quando dicatur*, & Franc. *ibid. n.* 3. *in fin. v. In eod. Gloſſa*.

Et confirmatur, quia Epiſcopis ex Concilio, *d. c.* 1. 36
§. *Quoniam*, *ſeſſ.* 23. non licet longiori ſpatio, quam duorum, vel trium menſium, ſingulis annis ab Eccleſia abeſ-

ſe,

se. Quod si Bulla Urbani VIII. non arctaret provisos ad residendum, nisi post mensem a die consecrationis, haberent omnes primo anno ad minus quatuor menses absentiæ; nam tres menses habent ad suscipiendum munus consecrationis, *cap. Quoniam 75. dist. cap. Quoniam 100. dist.* Concilii Tridentini *sess. 23. cap. 2.* & alium mensem haberent ex Bulla; quod esset absurdum, quia cum Con-
37 stitutio emanaverit in favorem residentiæ, non debet in ejus dispendium retorqueri, *l. Quod favore, C. de legib. c. Quod ob gratiam de reg. jur. lib. 6.* nec operari contrarium ejus, ad quod inducta est, *leg. Legata inutiliter, ff. de adimen. legat. simil.* Nec verum est promotos ad Episcopatum posse sumere tres menses absentiæ in principio anni suæ promotionis. Quoniam Concilium in dict. §. *Quoniam*, intelligi debet de Episcopis residentibus, qui a suis Ecclesiis abscedunt; non autem de illis, qui nunquam ad residentiam se contulerunt, ut patet ibi: *Statim reversuri sunt, l. Plerique, ff de rit. nupt. l. Vir mulieri, ff. de donat. inter vir. & uxor. & l. 3. ff. de divort.* necnon ibi, *Abscedentium*, quod verb. necessario supponit Episcopos antea in suis Ecclesiis residisse, ac deinde ab illis recessisse, ut *l. Unica, C. de Colon. Palest. lib. 11.* Nec obest angustia temporis unius mensis supra ponderata *n. 18.* quia ad expediendas Bullas sufficiunt dies circiter viginti, & interea potest promotus se expedire a visitatione sacri Collegii, & aliis in Curia peragendis; & expedit animarum saluti, ut quanto cujus ad residentiam se conferant.

38 Secundo, limitatur suprascripta regula, ut locum habeat solummodo in spectantibus ad exercitium, & decorem ordinis Episcopalis, in quibus appellatione Episcopi venit tantum consecratus, *c. Transmissam*, cum ibi notatis *de elect.* & tradit Butr. in *cons. 19. Quia hic agitur*, cum aliis hic congestis per Felin. *n. 1. col. 3. in princ.*
39 *v. Et ideo dicit Butrius*; secus vero si materia subjecta concernat jurisdictionem Episcopalem, quia hæc cum cadat in electo confirmato, ut *d. c. Transmissam*, cum Gloss. in *v. De talibus*, dispositio loquens de Episcopo verificatur etiam in electo confirmato, seu provisо, licet non consecrato, ut notat Gloss. in *d. Clem. 1. in ver. Episcopis*, & ibi Abbas *n. 2. de foro compet.* Cardin. post Zanzelinum in *Clem. 1. in. 6. q. De pœnis*, Felin. alios referens hic *n. 5. vers. Restringantur*, Jo. de Selva *de Benef. part. 1. q. 2. n. 49.* Hoc autem casu versamur in materia 40
residentiæ, quæ non prærequirit ordinem Episcopalem, imo potest ac debet fieri a provisis etiam non ordinatis, ut in *d. c. Licet Canon. §. Jus etiam de electione lib. 6.* & fusius ostensum est in præcedenti limitatione. Facit quod notat Jo. Andr. in *c. Cum ex eo.* ibi: *Et per id idem di-* 41
cendum in electo, de *elect. lib. 6.* ubi tenet, electum confirmatum posse dare item licentiam clerico se absentandi a Parochiali per septennium studiorum causa, licet ille text. loquatur de Episcopis: & eam sequuntur Felin. & Joann. de Selva *locis citatis*. Ex quibus patet etiam responsum ad objecta: & ita fuit observatum in casu bon. mem. Ludovici Rodulphi, Episcopi Pactensis, qui cum in morbum incidisset post mensem a die propositionis in Consistorio, seu infra mensem a die suscepti muneris consecrationis, & paulo post in Curia obiisset, ejus bona tanquam spolia Cameræ Apostolicæ applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis testandi, quam obtinuerat a felicis record. Urbano VIII. & adde quod de hac Bulla super residentia scripsi in *c. Qualitate a n. 11. usque in fin. de Cler. non reside.*

De materia decretalis, videlicet, quando Papa Sede vacante, vel plena mandat Capitulo, vel Episcopo, ut aliquem recipiant in Canonicum, & in Fratrem, eique præbendam conferant, nunquid mandatum possint, aut debeant adimplere, vide magistralem distinctionem Baldi hic *n. 34.* & Henric. Boich. *n. 6. v. Si quis quando Papa.*

DE RESCRIPTIS.

Lucius III.

CAPUT XI.

AD audientiam nostram, te significante, pervenit, quod H. de sancto Stephano super absolutione sua literas tibi (ut prima facie videbatur) Apostolicas præsentavit. Quibus (quoniam manifestum continent in constructione peccatum) fidem te nolumus adhibere.

SUMMARIUM.

1 *Latinitas falsas vitat rescriptum Papæ.*
Amplia, etiamsi falsa latinitas sit in uno tantum ex Capitulis separatis, n. 4.
Limita, si sit in supplicatione, & narrativa partis, num. 8.
2 *Literæ Apostolicæ deficiendo in figura literarum, deficiunt in figura substantiæ.*
3 *Et præsumuntur falsificatæ præsumptione juris, & de jure.*
5 *Scripturæ fides est indivisibilis.*
Declaratur, n. 13.
6 *Subreptio in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis.*
7 *Declara, quando est in parte, quæ non causat principaliter concessionem gratiæ.*
9 *Literæ Apostolicæ facultatis testandi, & transferendi pensiones, an ex omissione registrationis in Camera censeantur nullæ quoad utranque facultatem transferendi duntaxat.*
10 *Rigistrationis omissio adimit fidem Brevi Apostolico, quoad facultatem testandi, sed non quoad facultatem transferendi pensiones.*
11 *Scriptura continens capitula separata, quamvis non probet quoad unum, potest tamen probare quoad aliud.*
12 *Nisi defectus proveniat ex dolo illius, a cujus auctoritate fides scripturæ dependet.*
14 *Instrumenti unius falsitas, & defectus fidei influit etiam in alia instrumenta.*

AD audientiam. Falsa latinitas vitiat rescriptum Papæ; hoc dicit Joann. Andr. Baldus, Bellam. Butr. Cardin. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbat. Felin. 1
& Dec. & sic literæ Apostolicæ deficiendo in figura literarum deficiunt in figura substantiæ, ut inquit Bald. 2
hic *num.* 2. Ratio decretalis est, quia rescriptum Papæ transit per multas manus, & magna maturitate decoquitur, *cap. Apostolica*, & ibi Gloss. 1. 35. q. 4. Joan. de Imol. *cons.* 133. *Viso rescripto n.* 5. nec est verisimile, ut aliquis ex officialibus non viderit falsam latinitatem, & illam non emendaverit, ut hic in Gloss. *unica*. Ideoque rescriptum hujusmodi præsumitur extra voluntatem, & 3
cancellariam Principis, & ab aliis fuisse falsificatum, ut ait Gloss. & Felin. *hic n.* 2. Imo hæc est præsumptio juris, & jure, ut respondit Ludov. Roman. *cons.* 376. *Quæstio est nunquid n.* 11. *in fin.*

Et intellige regulam hujus text. etiamsi falsa latinitas 4
sit in uno tantum ex capitulis separatis, adhuc enim rescriptum vitiatur in totum, quia tota auctoritas & fi- 5
des deficit, cum fides scripturæ sit indivisibilis, ut patet in text. ibi: *Fidem te nolumus adhibere, & in c. Si* 6
ad scripturas 9. dist. & in c. Puræ, & simplex 3. q. 9. & hic firmant Bald. *n.* 15. & Felin. *n.* 2.

Nec obstat text. in *c. si eo tempore infra eodem lib. 6.* ubi subreptio in una parte non vitiat totum rescriptum in partibus separatis. Quoniam aliud est subreptio in tacendo 7
verum, ut ibi, aliud in exprimendo falsum, ut hic; nam subreptio non impedit, quin constet de voluntate Principis in capitulo separato, quando est in parte, quæ non causat principaliter concessionem gratiæ, sed Papa aliunde

de movetur. At falsa grammatica operatur, ut totum rescriptum videatur extra voluntatem Principis, secundum ea, quæ dicta sunt supra *n.* 1. & ita post Abbatem in *c. Sedes infra eod.* ad prædictam objectionem respondet Felin. hic *n.* 2. qui amplius ad regulam hujus decre-
8 talis ponit quinque ampliationes, & 11. limitationes, quas per te videas. Et ultra eum limita duodecimo eandem regulam, ut locum habeat, si falsa latinitas sit in parte, in qua Princeps rescribit; secus vero si sit in supplicatione, & narrativa partis, ut per Jo. de Imol. *d. cons.* 133. *n.* 5.
9 Ex facto quæsitum est, an literæ in forma brevis, quibus tribuitur facultas testandi, & transferendi pensiones, ex omissione registrationis in Camera censeantur nullæ quoad utranque facultatem, an vero quoad facultatem testandi duntaxat.
10 Facultas testandi, quæ registrari debet in Camera, nullam habet connexitatem cum facultate transferendi; ideoque omissio registrationis, etsi adimat fidem Brevi
11 quoad facultatem testandi, non tamen censetur illam adimere quoad facultatem tranferendi; nam quoties separata sunt Capitula, quamvis ex aliquo defectu scriptura
12 non probet quoad unum, potest tamen probare quoad alia, Glos. in *l. Si ex falsis in v. Nisi forte, C. de transact.* quam dicit Alexan. *ibid. n.* 4. in judiciis observari, & omnes ad eam recurrere. Quod sine dubio procedit, quando defectus non provenit ex dolo illius, a cujus authoritate fides scripturæ dependet, prout non provenit in casu nostro, Rot. *dec.* 3. *de fide instr. in antiq.* Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. *comm. concl. de crim. concl.* 3. *n.* 2. Legistæ in *d. l. Si ex falsis*, & Canonistæ in *c. Fraternitatis infra de hæreticis*, Dec. in *cons.* 317. *n.* 7. & 8.

Neque obstat, quod fides instrumenti sit indivisibilis, 13
ut dictum est supra *n.* 5. quia respondetur id procedere, quando agitur de defectu fidei personæ adstruentis fidem instrumento; tunc enim si personæ non creditur, ut puta notario in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio, cum ab ejusdem personæ authoritate dependeant. Imo, quod plus est, falsitas, & defectus fidei unius instrumenti influit etiam in alia instrumenta. Ita loquuntur Doctores in *l. Si ex falsis*. Et ita accipi debet quod 14
dicitur fidem instrumenti esse indivisibilem. At in casu nostro fides unius partis Brevis, scilicet facultatis testandi, non proficiscitur a persona, quæ Breve confecit, sed a registratione omissa, quæ subsequi debebat: & ita cessat ratio individuitatis fidei, quam Doctores in falsitate instrumenti considerant.

DE RESCRIPTIS.

Innocentius III. electo Decano, & N. Canonico Cameracensi

CAPUT XVIII.

CAusam quæ inter Præmostraten. & Pramon. Ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: & infra. Quia in literis animadvertimus fuisse insertum, quod si alterutra partium citata legitime, præsentiam vestram adire, vel judicio vero parere contemneret, vos præsentis partis probationes recipere, & quantum de jure poteritis, in causæ congregatione, ac decisione procedere minime tardaretis: Nos volentes, ut clausula illa (quantum de jure poteritis) quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inserenda, clausulam illam de receptione probationum præcedat: Mandamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa juxta tenorem literarum procedere non tarderis, provisuri ut si literarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitime est processum, firmum & stabile perseveret: alioquin si occasione clausulæ memoratæ aliquid constiterit in alterius partis præjudicium attentatum, id viribus decernimus carituram: mandantes, ut in decisione ipsius negotii (sicut præmissum est) eam super principali, quam super incidentibus quæstionibus, appellatione remota, canonice procedatis.

SUMMARIUM.

1 *ORdo rescripti interpretationem recipit a jure communi.*
2 *Clausulam in rescripto posita debet ad statum juris reduci ubicunque sita reperiatur.*
3 *Ordo sensus, & intellectus magis servandus, quam abusivus ordo verborum.*
4 *Rescriptum Principis debet reduci ad terminos juris communis, etiam impropriando verb. Et quid in privilegiis, n.* 7. *& seqq.*
5 *Rescripta contra jus elicita, nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, n.* 31.
6 *Rescriptum conceditur ad juris communis observantiam; alias transit in privilegium.*
8 *Privilegia sunt restringenda, ut minus ledant jus commune, quam fieri possit, dum tamen aliquid conferant quantumcunque minimum, numer.* 24. *& 26.*
9 *In quantum tangunt jus concedentis, sunt latissime interpretanda.*
10 *Sed in quantum tangunt jus tertii, sunt restringenda, & n. seqq.*
11 *Gratia Principis ita est interpretanda, ut non noceat tertio.*
12 *Amplia primo, etiam in gratia concessa miserabilibus personis.*
13 *Amplia secundo, etiam in gratia concessa Regibus.*
Ampla tertio, etiamsi prejudicium sit modicum, n. 15. *sed contra, n.* 16.
Amplia quarto, etiam quando rescribitur motu proprio, n. 17.
Amplia quinto, etiamsi alias gratia nihil conferret, n. 24. *& 26.*
Amplia sexto, etiamsi oporteat recedere a proprietate verborum, n. 27.
Limita, nisi verba sint adeo clara, ut cesset omnis ambiguitas, n. 34.
14 *Privilegia Regum in dubio sunt interpretanda, ut minus derogent juri communi, & superioritati Pontificiæ.*
18 *Motus proprius non firmat privilegium contra jus alterius.*
19 *Licet præservet a subscriptione, non tamen operatur remotionem juris alieni.*
20 *Princeps non intendit juri alterius derogare.*
21 *Clausula, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, stante intentionis defectu, nihil operatur.*
22 *Intentionis defectus semper opponi potest, licet in motu proprio sublata sit facultas de eo dicendi.*
23 *Onus tamen probandi incumbit alleganti.*
25 *Verba rescripti tolerabilius est, ut nihil operentur, quam ut aliquis indebite damnum patiatur.*
26 *Privilegium, ubi non agitur de præjudicio tertii, non debet adeo stricte interpretari, ut nihil operetur.*
28 *Clausula*, Non obstante collatione alteri facta, *intelligitur de collatione invalida, ne tertio prejudicetur.*
29 *Rescripti verba, quod aliquis sit privatus beneficio propter crimen non inducens privationem ipso jure, impropriantur, & exponuntur, quod sit privandus.*
30 *Princeps rescribens scienter contra jus, tollit juris obstaculum.*

31 Con-

31 *Contrarium.*
32 *Declaratur.*
33 *Princeps rescribendo simpliciter contra jus, præsumitur circumventus.*
34 *Verba clara interpretationem non admittunt.*
35 *Regulæ de jure quæsito non tollendo debet expresse derogari, nec sufficit scientia Papæ implicita, vel explicita ex narratis, quod agebatur de præjudicio tertii.*
36 *Nec ulla formula introduci potest, per quam dici possit constare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regulæ mentionem.*
37 *Fallit in gratia ex sui natura præjudiciali.*
38 *Item fallit in gratia, quæ sit ob publicam utilitatem.*

1 C *Ausam quæ.* Ordo rescripti interpretationem recipit a jure communi: Hoc dicit Joan. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Vel
2 aliter secundum Anton. de Butr. Abb. & Felin. Clausula in rescripto posita debet ad statum juris reduci, ubicun-
3 que sita reperiatur. Vel plenius secundum Bal Ordo rescripti interpretationem ab ordine præfixo de jure communi: & verba præposita, vel postposita idem significant: & ordo sensus, & intellectus magis servandus, quam abusivus ordo verborum. Dividitur in duas partes, in prima ponitur partis conquestio, in secunda responsio, ac judicis instructio, ibi, *Non volentes.*
4 Nota primo, ex hac decretali notabilem theoricam, quod rescriptum Principis debet reduci ad terminos juris communis, etiamsi oporteat id facere per impropriationem verborum, prout ex hoc text. deducunt Abb. & Dec. ambo in 1. *notab.* & notat Gloss. in *cap. Paratus in verb. Si verba* 23. *q.* 1. quæ per hunc text. dicit, verba in rescripto posita juri, & æquitati, esse conformanda, licet verba non pariantur; Oldr. *consil.* 268. *Quæstio est utrum numer.* 5. Calder. *consil.* 2. *Si Mandatur numer.* 1. *de rescr.* dicens rescripta debere interpretari secundum jus, etiamsi quantum ad verba videantur discrepare a jure communi, & de hoc esse casum in hac decretali, & in *c. Super liter. infra eod. & in c. Super quæst.* §. *Si vero de off. del.* Ad quod plura more suo cumulat hic Felin *n.* 5. *& seqq.*
5 Rationem hujus conclusionis assignat Calder. *ubi supra*, quia rescripta contra jus elicita, nisi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, *leg. Rescripta, C. de precib. Imper. offer. c. Rescripta* 25. *q.* 2. ergo in quantum possunt, reduci debent ad jus commune.
6 Aliam rationem reddit Abb. hic *n.* 1. quia rescriptum conceditur ad juris communis observantiam, ne debet aliquid continere contra jus; nam tunc esset privilegium, ut notat. gl. in *c.* 1. *in verb. Noscatur in fin. de const. lib.* 6. & Cyn. in *d. l. Reser. C. de precib. Imp. offerend.* Igitur ne rescriptum quid operetur contra naturam suam, debet ita, & taliter intelligi, ut juri communi non obviet.
7 Et per hanc rationem videtur Abb. sentire, aliud esse dicendum in privilegiis, quæ conceduntur contra observantiam juris communi, & tenet expresse gl. hic in *verb. Præcedat*, dicens verba in rescriptis esse intelligenda secundum jus commune, ut hic, & in concordant. in ea allegatis, secus in privilegiis, *c. Ad audientiam in fin infra de Decim. c. In his de privil.* Idem Inn. hic *n.* 2. Hostien. *n.* 10. dicentes in privilegiis fieri latam interpretationem, *l. fin. ff. de constit. Princip. c. Olim, de verbor. signific.* dummodo a verbis privilegii non recedatur, *c. Ad aures infr. de privileg. c. In singulis*, §. *Porro de statu Monachorum*, cum suis concordant.
8 Sed tu dicas, privilegia, in quantum possunt, esse restringenda ad limites juris, ut quanto minus fieri potest lædant jus commune, ut est text. in *d. leg. Si quando in princ. C. de inof. test.* dum tamen ita itelligantur, ut aliquid conferant quantumcunque minimum, per ea, quæ leguntur, & notantur in *c. Olim de verb. signif. in d. c. In his de priv.* ut bene per Butr. hic *n.* 17. Imol. *n.* 11. *v. Interdum autem*, & Dec. *n.* 3.
9 Et quamvis privilegia in quantum tangunt jus concedentis, latissime sint interpretanda, per id quod habetur in *c. Cum dilectus infr. de consuetud* nam quoad condentem censentur esse beneficia, in quibus fit latissima interpretatio, quando agitur de præjudicio solius concedentis, juxta not. in *c. fin. infr. de translat. Episcoporum*,
10 *& in d. c. Olim de verbor. signif.* tamen in quantum tangant jus tertii, sunt restringenda, *cap. Pastoralis inf. de priv.* & not. Innoc. in *c. Cum dilecti de donat. in cap. Tua de decim. & in d. c. ult. de translat. Episc.* Oldrad. *d. cons.* 268. *n.* 2. Bald. *in l. Nec avus n.* 2. *C. de emancipat. liber.* Butr. *hic n.* 18. Imol. *n.* 11. *v. Et prædicta præcedunt*, & Felin. *n.* 10. *v. Et ideo dicit Bald.*

Itaque si Princeps alicui privilegium concedit, ipsum sic temperare, & civiliter est intelligendum; ut quantum fieri potest, sine alterius injuria, & juris alieni præjudicio, præsertim si per ipsam juris interpretationem aliqua utilitas cui conceditur, afferri possit, intelligatur concessum; quæ sunt formalia verba Oldradi in prælleg. *cons.* 268. *n.* 1.

Et generaliter concessiones Principis ita esse interpre- 11
tandas, ut non noceant tertio, probant jura clara in *l.* 2. §. *Merito*, ibi; Nam quoties aliquid in publico fieri permittitur, ita oportet permitti, ut sine injuria cujusque fiat, *ff. Ne quid in loc. publib. & in l. Impuberi*, ibi: Privilegium militum ad alienam injuriam porrigi non oportet, *ff. de admin. tutor. & in l. Sed cum ab herede*, ibi: Præsertim si novum beneficium cum alterius injuria postularetur, *ff. ad Trebell. & in leg. Nec avus*, ibi: Nec in cujusquam injuriam beneficia tribuere moris est nostri, *C. de emancipat. lib. & in c. Et tuarum infr. de usu Pallii*, ubi gloss. in *verb. Permittat*, *& in c. Ad aures*, *v. Cum non sit intentionis nostræ supra eodem c. Ex parte il primo*, ibi: Si memores fuissemus, & *cap. Super eo*, ibi: Non tamen est nostræ intentionis, *infra de off. deleg.* dum plurimis concordant. & notat gloss. 1. in *c. Ecce* 99. *dist. & in c. lege in verb. Decisiones* 10. *dist. & in c.* 1. *in verb. Justitiam* 22. *dist.* cum multis similibus, ut hic per Felin. *n.* 10 *v. Et generaliter*, Rota *in antiquioribus decis.* 2. *n.* 2. *de renunc.*

Amplia primo, etiamsi privilegium concessum esset 12
personæ miserabili; nam adhuc intelligendum esset sine præjudicio tertii: neque enim jura patiuntur, ut unius inopia per alterius injuriam relevetur, nec quod ex pietate aliquibus miserabilibus personis conceditur, ad injuriam alterius redundet, *c.* 1. 22. *q.* 2. *& c.* 2. *infra de Eccles. ædific.* & tradunt Oldrad. *d. cons.* 268. *n.* 8. & Sarnen. *in reg. de jure quæsito non toll. q.* 1. *n.* 4.

Amplia secundo, etiam in privilegiis concessis Regi- 13
bus, quæ odiosa sunt, ut per Rebuff. *super concord. in* 14
tit. de Regib. ad Prælat. nominan. in princ. in gloss. in *verb. Cathedralibus*, & Felin hic *n.* 25. & ideo veniunt interpretanda, ut minus derogent juri communi, & superioritati Pontificiæ, Caputaq. *decis.* 84. *n.* 6. *&* 7. *par.* 2.

Amplia tertio, etiamsi præjudicium sit modicum, gl. 15
in *c. Cum olim in verborum præjudicium infra de consuetud.* Felin. hic *num.* 10. *v. Et quæ dicuntur de præjudicio.* Sed in oppositum est gloss. *fin. ad d. leg. Nec avus*, *Cod. de emancip. lib.* quæ exponit verbum, *Injuriam*, scilicet magnam, sed parva toleratur. Et allegat multa jura. 16
Ac item gloss. in *d. c. Ad aures in verb. Intentionis supra eod.* quæ dicit Papam sic uni concedere beneficium, ut alium non lædat, vel gravet, saltem graviter, seu enormiter, per jura ibi allegata.

Amplia quarto, etiam quando rescribitur motu pro- 17
prio, ut notat Host. in *c. Causam quæ in princ. in verb. Vobis consultum infra de test.* Caldetin. in *c. Mandatum n.* 24 *supra eodem*, Abb. in *c.* 1. *n.* 21. *de judic.* Felin. hic *n.* 10. *vers. Et procedunt hæc*, Rota *decis.* 531. *n.* 25. *in* 18
3. 4 *part. recent.* Et quod metus proprius non firmet privilegium contra jus alterius, tenent Abbas in *c. Ad aures n.* 5. *supra eodem*, Butr. in *c. Per venerabilem n.* 15. *infr. qui fin. qui fil. sint. legitimi*, Præpos. in *c. Quia circa n.* 4. *de consang. & affinit.* Rota in *antiq. decis.* 445. *alias* 71. *de reser. & dec.* 33. *n.* 6. *&* 8. *de præb.* ubi quod motus pro- 19
prius licet præservet a subreptione, tamen non operatus remotionem juris alterius, Seraph. *decis.* 398. *n.* 6. 20
Ratio, quia Princeps non intendit juri alterius derogare, *c. Super eo de off. deleg.* cum concord. Et stante defe- 21
ctu intentionis, clausulæ, *Ex certa scientia, & plenitudine potestatis*, nihil operantur, Rota *decis.* 474. *num.* 22
18. *par.* 8. *recent.* Quinimo defectus intentionis semper opponi potest, licet in motu proprio sublata sit facultas de eo dicendi, Seraph. *decis.* 964. *n.* 14. Onus tamen pro- 23
bandi intentionis defectum incumbit alleganti, idem Seraph *decis.* 1494. *n.* 11.

Amplia quinto, etiamsi alias privilegium nihil confer- 24
ret, quia potius debet tolerari, ut verba rescripti nihil ope- 25
rentur, quam ut aliquis indebite damnum patiatur, quæ

sunt

sunt formalia verba Sarnen. in *reg. de non toll. jur. quæsit.* q. 1. *n.* 4. & q. 21. *ad fin.* alleg. Jas. post gloss. Bart. & alios *in l. fin. §. In computatione col. fin. Cod. de jure deliber.* & Gemin. *in cap. Si Papa in fin. princ. de privil. lib.* 6.

26 Ubi tamen non agitur de præjudicio tertii, privilegium non debet adeo stricte interpretari, ut nihil operetur, ut hic per Imol. *n.* 11. & Felin. *eod. n. v. Secunda declaratio*; & ita intelligi potest gloss. nostra in *verb. Præcedat in fin.* dum vult in privilegiis non fieri interpretationem secundum jus, quia illa contra jus conceduntur, cum privilegium dicatur quasi privans legem, seu jus commune, *c. Privilegia* 3. *dist.* & ideo ita debet interpretari, ut aliquid addat juri communi, *d. c. In his de privil. & c. Abbate de v. signif.*

27 Amplia sexto & ultimo, etiamsi oporteret recedere a proprietate verborum; nam potius verba Principis sunt improprianda, quam ut tertio præjudicium inferant, ut tradit Roman. *cons.* 334. *circa primum n.* 1. *vers. Secundo idem probatur*, dicens de hoc esse casum in *c. Super ea off. deleg.* Ruin. *cons.* 123. *Visa facti serie post n.* 12. *lib.* 3. Sigismun. Loffred. *cons.* 39. *Quidam Baro n.* 25. Jas. in *l. Ex facto in* 4. *not. ff. de vulg. & pupill.* Bolognet *cons.* 2. *In causa vertente num.* 38. Sarnen. in *reg. de jur. quæs. non toll. d. q.* 1. *n.* 4.

28 Hinc deducitur primo, ut si Papa mandet conferri alicui beneficium non obstante collatione de ipso alteri facta, hæc verba sint intelligenda de collatione invalida, non autem de valida, ne alteri præjudicetur hic firmat Compost. *n.* 13. *v. Et per eadem rationes*; subdens se ita de mandato Papæ sententiam protulisse apud Mediolanum, quia hujusmodi literæ sunt odiosæ, ambitiosæ, & jus alterius usurpantes, & ideo restringendæ: & hanc decisionem Compost. seqquntur hic Jo. Andr. Bald. Butr. Imol. & alii communiter, illamque pluribus exornat Felin. *n.* 9. *cum multis seqq.* & quamvis *n.* 25. *v. Considera secundo*, videatur dubitare de illius veritate in puncto juris, subdit tamen ab ea in practica recedendum non esse, quia non habet contradictorem. Quibus adde Mohedan. *decis.* 7. *de rest. spol.* ubi vertebatur lis inter duos super officio custodis pontis, & portæ Salariæ, quorum primus prædictum officium a Papa obtinuerat ad sui vitam, secundus idem officium postea obtinuerat ab eodem Pontifice cum clausula, *Motu proprio, & ex certa scientia, & non obstante collatione per nos alteri facta*, & cum facultate ingrediendi possessionem propria auctoritate; & Rota resolvit concessionem secundam non valere, & primum officialem spoliatum esse reintegrandum, *& num.* 6. dicit non obstare clausulam illam, *Non obstante concessione per nos alteri facta*; nam intelligitur de invalida, licet per errorem alleget Innocent. cum debuerit allegare Compost.

29 Deducitur secundo, ut si Papa in suis literis assereret aliquem a jure privatum esse suo beneficio propter tale crimen, illudque alteri conferret; si tamen de jure non esset privatus, sed privandus, prædicta verba deberent impropriari, & reduci ad sensum juris, id est, ut esset
30 privandus. Ita notabiliter determinat Felin. hic *n.* 6. *v. Sed ex ista aurea decis.* Et quamvis Petrus de Anchar. *cons.* 293. *incipit ultra alia*: velit, ut Princeps disponendo scienter contra jus tollat juris obstaculum, *l. Idem Ulpianus, ff. de excus. tutor.* nihilominus Felin. *ubi sup.* dicit se 31
non credere istud esse tenendum, quia habere aliquem pro privato suis beneficiis qui de jure non est privatus, est disponere contra jus. Verum Papa non intendit contra jus disponere, nisi dicat, *Non obstante*, & glos. in *c.* 1. *ic verb. Noscatur de const.* 6. Ergo rescribendo quod sit privatus, nulliter rescribit, & contra mentem suam. Nec dicatur, derogat juri ex certa scientia eo ipso quod scribit contra jus. Quoniam si hoc esset, quodcunque reseriptum contra jus valeret, indistincte, cum Papa præsumatur habere omnia jura in scrinio pectoris, *cap.* 1. *de const. lib.* 6. quod tamen constat esse falsum, ut *l. Rescripta, Cod. de precibus Imper. offer.* cum suis concord. Et 32
quamvis possit juri derogare, tamen id verum est, quando constat de certa scientia, quæ non percipitur ex hoc solo, quod scribat contra jus, quia sequeretur tunc dictum absurdum necessario; sed percipitur ubi adjicit hoc verbum, *Ex certa scientia*, vel si diceret; Titium privandum volumus haberi pro privato; tunc enim apparet Principem scire se derogare: sed rescribendo simpliciter con- 33
tra jus, præsumitur circumventus, ut idem Felin. tradit in *c. Nonnulli in* 4. *fallentia secundæ regulæ v. Secundo contra istam* 4. *fallentiam infra eod.* Nec dicatur, in beneficialibus reseriptum non indigere clausula *Non obstante*, quia hoc est falsum, ut idem deduxit in eodem *c. Nonnulli, v. Fallit nono.* Et ista latius reassumpsit consuetudo in diœcesi Lunensi, in qua unus impetraverat Ecclesiam alterius, quia Papa in suis literis dicebat eum privatum, eo quod sine licentia se absentaverat a cura animarum. Hæc enim non erat sufficiens causa, quæ cum beneficio privaret ipso jure. Hæc Felin.

Et ex his collige declarationem ad plenam regulam 34
hujus textus, quod literæ Apostolicæ ad intellectum juris sint reducendæ; procedit enim ubi verba hoc patiuntur; ubi vero nulla est ambiguitas, cessat hæc communis interpretatio, *l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. de leg* 3. Innocent. *hic n.* 2. & 3. *in fin.* Compost. *n.* 10. Abb. in 1. *not ab. v. Quod intelligo.*

Hodie vero ubi agitur de tollendo jure alteri quæsito 35
non sufficit, ut verba literarum Apostolicarum sint clara; imo nec sufficit, ut Papa habuerit scientiam implicitam, vel explicitam ex narratis, quod agebatur de jure tertii tollendo; sed debet nominatim fieri mentio, & individua derogatio regulæ de jure quæsito, ut optimis fundamentis resolvit Rota apud Cæsar. de Grass. *decis. 9. alias* 3. *de rescript. & decis.* 1. *n.* 10. *de verb. signif.* quæ decisiones fuerunt postea multoties approbatæ, Seraph. *decis.* 1082. *n.* 6. *& seqq.* ubi etiam decisum ait nullam aliam formulam posse introduci, per quam possit 36
dici constare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regulæ mentionem; quia protestatio, quam Papa facit in regula, tollit ejus consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur, ex Sarnen. *in proœm. regul. q.* 5. *n.* 3.

Fallit gratia ex sui natura præjudiciali, in qua non 37
requiritur derogatio regulæ, Ror. in *recent. decis.* 11. *n.* 35. *par.* 6. Item fallit in gratia, quæ fit ob publicam uti- 38
litatem, ut in *decis.* 174. *n.* 7. *par.* 1. *recent.* Quæ omnia latius reassumpsi in *c. Ceterum an.* 18. *supra eod.* ubi plene videas.

DE RESCRIPTIS.

Idem Innocentius III. A. Canonico Pictaven.

CAPUT XX.

SUper literis, quæ ab aliquibus ex malitia, & a nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur a nobis, diversos intelleximus diversa sentire: aliis asserentibus, eos debere prorsus carere omni commodo literatum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: aliis vero dicentibus, quod & si forma carere debeant in literis nostris expressa, nihilominus juxta rigorem juris sit a delegato judice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem, vel malitiam, & illos qui per simplicitatem, vel ignorantiam literas a nobis impetrant, hujusmodi credimus discretionem adhibendam, ut hi qui priori modo falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in suæ perversitatis pœnam, nullum ex illis literis commodum

conse-

consequantur, ita videlicet quod delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem qui posteriori modo literas impetrant, diximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa; nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ quamvis fuisset tacita vel expressa, nos nihilominus (saltem in forma communi) literas dedissemus, delegatus non sequens formam in literis ipsis appositam, secundum ordinem juris in causa procedat. Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, qua tacita, vel expressa nos nullas prorsus literas dedissemus, a delegato non est aliquatenus procedendum, nisi forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convocatis, de precum qualitate cognoscat, ut sic in utroque casu, eadem ratio, quæ delegantem moveret, moveat etiam delegatum: & ubi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ congregationis officium nullatenus interponat,

SUMMARIUM,

1 *Decisio hujus c. attenditur etiam inter Legistas. Tacens verum, vel exprimenes falsum in rescripto, si per malitiam, caret funditus impetratis: si per simplicitatem, aut alias non obtinuisset rescriptum, & idem; aut obtinuisset, & secundum juris ordinem Delegatus procedit, n. 3.*

3 *Bona fides abesse præsumitur, ubi enormis læsio reperitur.*

4 *Subrepcio dolosa vitiat rescriptum in totum, si autem processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis.*

5 *Subreptio, & obreptio, an & in quo differant.*

6 *Causantur ex duplici causa.*

7 *Mendacium committi potest tam falsum exprimendo, quam verum tacendo.*

8 *Subrepio, & obreptio quid sit.*

9 *Rescriptum falsum, & obreptitium in quo differant,*

10 *Subreptio dolosa vitiat rescriptum.*

11 *Ampliatur primo, etiamsi impetrans esset sanctus,*

12 *Sed contra,*

13 *Ampliatur secundo, etiam in literis beneficialibus, Ampliatur tertio, etiam in privilegis, n. 15.*
Ampliatur quarto, etiamsi fuerit causa partis rescripti tantum, n. 18.
Et rescriptum contineat plura capitula separata, & subreptio non fuerit causa obtinendi omnia, n. 19.
Maxime in literis gratiæ, n. 20.
Et in expectativis, n. 23.
Ampliatur quinto, sive fuerit commissa exprimendo falsum, sive tacendo verum, n. 25.
Ampliatur sexto, etiamsi non fuerit causa concessionis, n. 33.
Limita primo, nisi subreptio dolosa sit circa ea, quæ non tangunt substantiam, vel formam rescripti, n. 34.
Limita secundo, nisi respiciat unum tantum ex duobus alternative narratis, n. 35.
Limita tertio, nisi literæ fuerint obtentæ motu proprio, n. 37.

14 *Falsitas non præsumitur in literis ad lites, sicut præsumitur in literis ad beneficia.*

15 *Mendacium necat privilegium.*

16 *Subreptio magis vitiat literas gratiosas, quam literas ad beneficia.*

17 *Subreptio dolosa in gratiosis, etiamsi minima sit, est attendenda,*
Etiamsi Papa alias fuisset concessurus, ibid.

21 *Subreptio facilius inficit literas beneficiales, & gratiosas, quam rescripta ad lites.*

22 *Subreptio etiam dolosa non vitiat reseripta ad lites ipso jure, sed ope exceptionis; sed literas gratiosas, & beneficiales vitiat ipso jure.*

23 *Expectativæ sunt ambitiosæ, & restringendæ.*

24 *Subreptio non dolosa non vitiat literas in totum, sed eam partem tantum, cujus fuit causa.*

26 *Expressio falsitatis, & suppressio veritatis facta per dolum equiparantur.*

27 *Exempla dolosæ subreptionis per falsi expressionem in rescriptis ad lites.*

28 *In literis gratiæ.*

29 *Exempla dolosæ subreptionis per veri suppressionem in rescriptis ad lites.*

30 *In literis gratiæ.*

31 *Dispensatio nunquam porrigitur ad defectus suppressos.*

32 *Sufficit tamen exprimere qualitates in genere,*

33 *Subreptio dolosa vitiat rescriptum in totum, etiamsi Princeps alias concessisset.*

35 *Intellectus c. Si eo tempore, de rescriptis, lib. 6.*

36 *Alternative petens non censetur præcise alterum petere: fallit, si alternativa non possit, nisi in uno verificari.*
Minor petens alternative sibi provideri de beneficio curato, vel simplici, censetur se restrinxisse ad simplex, cujus est capax, ibid.

37 *Motus proprius omnem subreptionem excludit.*
Dari tamen potest de defectu intentionis, n. 38.

38 *Subreptio duplex, altera quæ provenit ex parte impetrantis, altera quæ oritur ex re ipsa. Primam tollit motus proprius, secundam non.*

39 *Motus proprius relevat ab onere justificandi gratiam, sed probato intentionis defectu, nihil operatur.*
Requiritur tamen oris apertio, quando in concessione est sublata facultas contrarium dicendi, vel operandi, ibid. vers. In præjudicium.

40 *Subreptio in dubio an præsumatur dolosa,*

41 *Quid in rescriptis ad lites.*
Et quid in literis gratiosis, n. 45.

42 *Falsi crimem nemo præsumitur committere propter literas de simplici justitia.*

43 *Dolum non præsumitur quis commisisse in re modica.*

44 *Dolus præsumitur in eo, qui in facto proprio, non antiquo, neque intricato, falsum narrat, etiam in literis justitiæ, n. 46.*

45 *Subreptio in gratiosis semper præsumitur cum dolo; sed hac præsumptio est juris tantum, & ideo potest contrarium probari,*
Et si gratia sit modica, dolus non presumitur, n. 46.

46 *Dolus in literis gratiæ præsumitur in eo, qui expressit falsum, vel tacuit verum in facto proprio.*

47 *Ignorantia in facto proprio non præsumitur.*

48 *Falsitas quæ non inducit Principem ad gratiam facilius concedendam, sed est superflua, non præsumitur dolosa.*

49 *Idem si vero expresso Princeps difficilius concessisset.*

50 *Dolus in eo, qui suggessit falsum, vel tacuit verum in rescripto, ex quibus probetur,*

51 *Simplicitati, & impertitiæ parcitur,*

52 *Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam, si non fuit causa concessionis, rescriptum non vitiat.*

53 *Quod procedit, etiamsi impetrans tacuerit ea, quæ de processu sunt necessario exprimenda.*

54 *Idem procedit etiam in beneficialibus. Sed vide, n. 57.*
Sed fallit, si qualitates sint tales, ad quarum expressionem impetrans tenetur de jure communi, n. 57.
Item fallit, si subreptio cadat in eo, ad quod verba concessionis non adaptantur, ibid. vers. Motivum autem.
Item fallit, ubi est diversitas personarum, vel causarum actoris, vel rei, n. 60.
Item fallit, si expressio falsitatis factæ fuerit non causa demonstrationis, sed causa taxationis, n. 61.

55 *Literæ non vitiantur ex eo, quod impetrans tacuerit beneficium ab alio injuste possideri, vel per simoniam.*

56 *Et exprimens beneficium cum cura, vel residentia, obtinebit beneficium simplex, & residentiam non requirens,*

57 *Subreptitia non est impetratio thesaurariæ sub nomine dignitatis, cum sit officium, v. At secus est.*
Stylus Principis attenditur ad dignoscendum, an verisimiliter literas concessissent, necne, ibid v. Ad dignoscendum,
Item attenditur, an gratia præjudicium inferat, ibid.

58 Li-

58 *Litera impetrationis ob taciturninatem beneficii, etiam modici, vitiantur.*

59 *In literis beneficialibus non tenetur impetrans facere mentionem nisi de qualitatibus in jure expressis.*

62 *Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam vitiat rescriptum in totum, si sit substantiæ rescripti inductiva.*

Quod a fortiori procedit in beneficialibus, & gratiosis, n. 66.

Item procedit etiam quando subreptio non fuit causa finalis, sed impulsiva, n. 67.

Et quid, si alius pro absente literas impetravit, n. 71.

63 *Rescriptum inutile fit, si talis veritas taceatur, vel talis falsitas exprimatur, qua tacita, vel expressa, Papa literas non dedisset.*

64 *Exempla non dolose subreptionis substantiæ rescripti inductivæ, & n. seq.*

65 *Rescriptum commissionis causæ super re feudali non facta mentione de feudo, non valet.*

67 *Rescriptum vitiatur tacendo id, quod si fuisset expressum, nihilominus fuisset obtentum, sed non ita facile.*

Fallit, si taciturnitas proveniat ex probabili ignorantia, n. 68.

Nisi taceatur id, quod erat de jure exprimendum, n. 69.

Subreptitia est resignatio ejus, qui expressit se esse forensem, cum in impetratione beneficii expressisset se esse civem Romanum, n. 67. v. Et millies.

Pensio reservata, non facta mentione alterius pensionis reservata super eodem beneficio, est subreptitia, ac nulla, ibid.

69 *Rescriptum non vitiatur, si taceatur id, quod de jure non debet ex primi, licet eo expresso Princeps non ita facile literas concessisset.*

70 *Intellectus c. Gratia, de prebend. lib. 6.*

72 *Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam, si non fuit causa totius concessionis, sed partis tantum, eam solam vitiat, & non totum rescriptum. quod procedit etiam in beneficialibus, n. 76.*

Sed fallit, si obtentum per subreptionem habeat connexitatem cum reliquis, n. 78.

Item fallit secundum aliquos in privilegiis, n. 79.

Sed contra, n. 80.

73 *Simplicitas respicit jus, ignorantia factum.*

74 *Vitium eatenus vitiare debet, quatenus ingreditur substantiam actus.*

75 *Exempla non dolosæ subreptionis, quæ non fuit causa totius concessionis, sed partis duntaxat.*

80 *Privilegia, & literæ beneficiales in materia subreptionis æquiparantur.*

1 *Super literis.* Famosum, & difficile, ac varias decidens opiniones, Cardin. Emanavit enim ad declarationem opinionum legistarum insurgentium ex intellectu duarum legum, nempe *l. Præscriptione, & l. Et si legibus consentaneum, Cod. Si contra jus, vel util. publ.* quæ sunt canonizatæ in *c. Præscriptione, & in c. Et si legibus*, 25. q. 2. ejusque decisio attenditur etiam inter Legistas, ex quo in contrarium non reperitur statutum de jure civili, ut declarat Abb. in *c. Licet ex suscepto n.* 10. *vers. Quartus decimus casus, infra de foro compet.* & Dec. hic *n.* 1. *in fin. v. Et sic emanavit.* Item in materia rescriptorum obtinet principatum, Anton. de Butr. & notat Bart. in d. *l. Præscriptione, n.* 3. *v. Certe Domine.*; & est
2 clavis totius tituli, Abbas Siculus. Summatur variis modis, qui tamen fere in idem recidunt, Joan. Andr. cum quo concordant Bellam. & Anchar. sic summat: Qui per malitiam tacet verum, vel falsum exprimit in rescripto, caret impetratis: idem in eo, qui hoc fecit ignorantia, vel simplicitate, si expresso vero quod tacuit, vel tacito falso, quod expressit, literas non habuisset: si vero nihilominus saltem in formam communi literas habuisset, secundum juris forma procedit judex. Bald. summat sic: Qui per malitiam tacet verum, vel exprimit falsum in rescripto, caret funditus impetratis: si vero hoc facit ex ignorantia, vel simplicitate,
3 siquidem non erat verisimiliter concessurus, similiter non valet; sed si saltem in forma communis concessisset literas, secundum juris formam procedit judex; & bona fides abesse præsumitur, ubi enormis læsio reperitur. Cardin. sic: Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto, si malitiose, caret impetratis; si per simplicitatem, aut alias non obtinuisset rescriptum, & idem; aut obtinuisset secundum juris ordinem Delegatus procedit, Butr. Imol. & Joan. de Anan. Jacob. Zocchius *vol. 2. repet. fol.* 208. & Quintil. Mand. *vol. 6. in Appendic. fol.* 30. Dolosa subreptio rescriptum vitiat indistincte; temeraria vero subreptio, vel ex simplicitate, vel ex ignorantia procedens, si est substantiæ rescripti inductiva, totaliter rescriptum vitiat; alias vero si solius formæ specificæ, illam tollit, sed non rescripti substantiam quoad formam communem. Abb. & Ambros. de Vignate *vol. 2. repetent. fol.* 211. Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto, si malitiose, caret prorsus impetratis; sed si per simplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuisset vero expresso, vel suppresso falso, saltem literas in forma communi, & Delegatus procedit servato juris ordine, & non speciali forma rescripti; secus si nullo modo literas habuisset. Vel brevius secundum eundem Abbatem, Guidop. Bero. & Felin. Dolosa subreptio 4
vitiat rescriptum in totum: si autem processit ex simplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit causa concessionis. Hoc dicit. Dividitur in tres partes principales. Primo ponit casum, super quo antiquitus erant opiniones, quas recitat. Secundo illas per distinctionem bimembrem ad concordiam reducit. Tertio dat regulam doctrinalem. Secunda, ibi, *Nos igitur.* Tertia, ibi, *Nisi forma.*

Ad intelligentiam textus præmittendum est primo, 5
subreptionem, & obreptionem esse synonyma, & idem importantia, ut probat textus in *l.* 1. *C. Si nuptiæ & rescript. pet.* ubi in eodem casu rescriptum appellatur subreptitium, & obreptitium: & ibi illum textum ad hoc ponderat Bald. in *princ. in vers. Obreptione*, & Dec. in *c. Ceterum n.* 28. *v. Sed tamen talis differentia supra eodem*, & Jas. in *l. Præscriptione n.* 1. *v. Mihi autem videtur, C. Si contra jus.* Et quamvis aliqui putent obreptionem esse quando exprimitur falsum, subreptionem vero quando tacetur verum, ut Jas. *cons.* 2. *In themate n.* 1. *vers. Imo plus lib.* 1. alii vero existiment literas obreptitias dici quando sub involucro verborum, puta ironice, vel callide, seu fraudulenter loquendo effugunt deliberatam conscientiam Principis; subreptitias vero quando Papa plene intellexit totum illarum tenorem, sed enarratum est falsum, vel suppressum verum: & in hac opinione fuit Inn. in *c. Cum dilect. num.* 1. 2. & 3. *infra eodem*, & ibi etiam Joan. de Imol. *num.* 10. & Berous hic *num.* 2. Gemin. *cons.* 120. *Quia in facto n.* 3. *in fin. ver. Et sic isto casu*: tamen hæc differentia jure non probatur, ut dicit Abbas in *eodem c. Cum dilecta n.* 7. Dec. & Jas. *locis citatis*, & Quintilianus Mandos. hic *n.* 5. Imo secundum eos his vocabulis Doctores promiscue utuntur, nec constituunt differentiam inter obreptitium, & subreptitium; & ita magis communiter teneri attestantur Socin. Sen. in *cons.* 77. *Licet in præsenti num.* 86. *vol.* 1. & Mandos. hic *n.* 5. *in fin.* Hanc etiam dicit esse veram opinionem Dec. hic *num.* 4. quibus adde Calder. *cons.* 304. *Alias primo, de feudis*, Gemin. *consil.* 33. *Pro examinatione in princ. & cons.* 63. *Dubia suprascripta in princ. vers. Secundo præmitto.*

Præmittendum secundo, subreptionem, vel obreptio- 6
nem causari ex duplici causa, videlicet ex taciturnitate veritatis, & ex expressione falsitatis, ut patet in textu, ibi, *Tacita veritate, vel suggesta falsitate*: & infra, ibi, *Falsitatis expressionem, vel suppressionem veritatis*, secundum Anton. de Butr. hic *n.* 8. & de rescripto subreptio notat Batt. in *l. Præscriptione n.* 5. *ver. Quæro utrum rescriptum subreptitium, C. Si contra jus*: & de obreptitio Bald. *ibid. n.* 16. *& seqq.* & de utroque Jas. *n.* 1. & sic
7 mendacium commiti potest tam falsum exprimendo, quam verum tacendo, ut est text. in *c. Cum dilecti filii infr. de accusat.* ubi jurans plenam dicere veritatem, tacendo incurrit pœnam falsi, Butr. hic *d. n.* 8. & scripsi plenius in *c. Falsidicus in* 2. *not. inf. de crimine falsi*, & tangam infra *n.* 26. Subreptio igitur, vel obreptio est
8 expressio falsi, vel taciturnitas veri, quo non expresso, vel tacito, Papa nullo modo literas concessisset, sed potius denegasset, text. est hic *v. Si vero, & in cap. Dudum, il* 2. *v. Insuper de elect.* vel concessisset quidem, sed non ita facile, ut est text. in *c. Postulasti, infra eod.* aut verisimile est concessurum non fuisse, ut dicit text. in *c.* 2. *de fil. Presbyt. lib.* 6. & notat Gemin. *cons.* 63. *Dubia supradicta in princ. v. Secundo præmitto.*

Præ-

9 Præmittendum tertio, aliud esse rescriptum falsum, aliud subreptitium; nam rescriptum falsum est, quod caret primordio veritatis, ut *leg. Cum filius*, §. *Hæres*, *ff. de legat. secundo*, veluti cum rescriptum emanat præter conscientiam Principis, vel Cancellarii sui, ab illis, qui sunt inferiores personæ, & quæ non sunt ad hoc deputatæ. Obreptitium est illud quod non caret primordio veritatis, quia scilicet emanavit quidem a Principe, seu ab ejus Cancellario, sed tamen fuit mendacium in eo insertum; & ita intelligi debent jura in *l. Si quis obrepserit*, *ff. ad l. Cornel. de falsi. & in l. Sed si hac* §. *Patronum*, *ff. de injus*, *vel vocan.* & notat Cynus in *l. Præscript. n.* 3. *Cod. Si contra jus*, *vel util. publ.* Dic brevius secundum Bart. ibi *n.* 3. Rescriptum falsum est illud, quod nunquam exivit de Cancellaria Principis. Obreptitium autem quod est verum in se, sed causæ in eo insertæ sunt falsæ. Sequitur Jas. *ibid. n.* 1.

His præmissis descendo ad materiam decretalis, & eam prosequar per quatuor regulas principales ex textu desumptas, adjectis ampliationibus, limitationibus, & exemplis, ex quibus subreptionis materia, quam scribentes passim conclamant esse difficilem, ac profundam, remanebit, ni fallor, clare, & dilucide explicata.

10 Prima regula est. Subreptio dolosa vitiat rescriptum. Desumitur hæc prima regula ex textu nostro in *ver. Ut hi, qui priori modo:* & notat Jo. Andr. Bald. & omnes in *Summ. text. in primo membro*, post gloss. in *v. Priori modo*, Innoc. in *princ.* & Hostien. *n.* 6.

11 Ampliatur primo, hæc regula, ut locum habeat, etiamsi rescriptum impetrans esset sanctus, ut est text. in *cap.* 1. *Ut lite pendente:* vitiatur enim rescriptum, quia propter meritum vitæ non est recedendum a juris dispositione, & ita per illum textum notat Bald. in *Rubrica*, *Ut lite pendente in fin.* & Dec. hic *n.* 3. licet hoc dictum
12 impugnet Bero. in *secunda lectura num.* 16. quia sanctus, & perfectus dici non potest, qui dolose falsum exprimit, aut veritatem supprimit, allegat textum in *c. Cavete* 22. *q. ult. & in c. Mihi* 22. *q.* 2. Sed melius facit *c.* 1. ibi: *Uterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit*, *infra de crimine falsi:* & multipliciter respondet ad textum in *d. c.* 1. *Ut lite penden.* qui videtur loqui de B. Th. Cantuariensi,

13 Ampliatur secundo, ut locum habeat non modo in rescriptis ad lites, de quibus specifice loquitur hoc *cap.* Sed etiam, & multo fortius in literis beneficialibus, quia facilius redduntur nullæ, ut dicam *infra n.* 21. & quia sunt magis odiosæ, *c. Quamvis de præb. lib.* 6. & hic firmant Butr. *n.* 27. Abb. *n.* 2. *in primo notab.* Barbat. *n.* 25. Dec. *n.* 16. Bero. *in prima lectura n.* 4. *&* 39. *& in*
14 *secunda n.* 61. *&* 62. & in hoc concordant omnes a fortiori, ut inquit Felin. hic *n.* 1. *v. In literis gratiæ n.* 5. facit text. in *c. Accedens de crimine falsi*, ubi in literis ad lites non ita præsumitur falsitas, sicut in beneficialibus, & ibi Innoc. in *princ.* arguit, quod si quis suggessit falsum in literis de simplici justitia, non præsumitur dolose fecisse; secus in literis gratiæ, quia dolus ex perspicuis indiciis probatur, *leg. Dolum*, *C. de dolo.* Cum Innoc. concordant ibi Hostien. *n.* 8. Joann. Andr. *n.* 21. Bellam. *n.* 22. *v. Host. dicebat*, Cardin. *n.* 18, 17. Imol. *n.* 8. *ver. Hostiensis v. vero*, & Abbas *n.* 7.

15 Ampliatur tertio, ut a fortiori locum habeat etiam in privilegiis, quia mendacium necat privilegium, ut inquit Bald. per illum textum in *l. Etsi in princ. Cod. Si contra jus*. Exemplum in eo, qui feudum impetravit, vel remissionem criminis, mendaciter narrando se strenuum militem, & multos latrones apprehendisse, vel transfu-
16 gas indicasse, ut ibi notant gloss. 1. Paul. de Castro, & alii scribentes. Dixi a fortiori, quia subreptio magis vitiat literas gratiosas, quam literas ad beneficia, ut voluit glos. 2. in *c. Non potest de præben. lib.* §. & est bonus textus in *c.* 1. *&* 2. *de filiis Presbyt. eod. lib.* Bero. hic *n.*
17 39. Unde smbreptio in gratiosis etiamsi minima sit, est attendenda, Rota *decis.* 435. *n.* 1. *par.* 3. *recent.* etiamsi Papa alias fuisset concessurus: Puteus *decis.* 424. *lib.* 1. Rota *ubi supra*.

18 Ampliatur quarto, etiamsi dolosa subreptio fuerit causa partis rescripti duntaxat, quia nihilominus vitiat rescriptum in totum, & hoc in pœnam dolosi, ut in text. ibi: *In suæ perversitatis pœnam nullum ex illis literis commodum consequantur*. Et ita Delegatus nec de causa cognoscere poterit secundum specialem, vel favorabilem formam traditam in literis, puta ut summarie, ac simpliciter procedatur; nec etiam juxta juris ordinem, secundum Joann. Andr. *n.* 10. *in v. Prorsus*. Et ex 19
hoc secundum Abbatem hic *n.* 2. nota textum apertum, quod subreptio dolosa vitiat omnia contenta in rescripto, licet rescriptum contineat plura capitula separata prout hic erant forma, & substantia rescripti, etiamsi subreptio non fuerit causa obtinendi omnia: quod est valde notabile, secundum eum. Idem Barbat. *num.* 25. Quod latius prosequitur Bero. *an.* 5. *usq. n.* 9. respondendo ad objecta Philippi Decii.

Quod si hoc habet locum in literis contentiosis, for- 20
tius debet obtinere in literis gratiæ, ut per Abbatem ubi infra, & cum eo consentiunt hic Bero. *num.* 13. Quint. Mandos. *n.* 7. *vers. Ampliant vol.* 6. *repetent. in appendic. fol.* 31. Ratio est secundum Abbatem *dict. num.* 2. *& in* 21
cap. Ceterum numer. 6. *vers. Nam scire debes sup. eodem*, 22
quia subreptio facilius inficit literas Beneficiales & gratiosas, quam rescripta ad lites: illæ enim per subreptionem vitiantur ipso jure, hæc vero ad lites per subreptionem etiam dolosam regulariter non vitiantur ipso jure, sed ope exceptionis, *cap. Si autem supra eodem*, & infra, *cap. Plerunque*, Bellam. *d.* 485. *Processus factum*, Innoc. Butr. & Abb. in *cap. Ceterum supra eodem cum similib.* ut dixi in *c. Ad audientiam*, post Felin. *ibi n.* 17. *vers. Literæ ad lites infra eodem*, & est communis opinio, ut hic attestatur Bero. *n.* 23. *v. Verum antequam*, *& n.* 37.

Quæ ampliatio præcipue vendicat sibi locum in lite- 23
ris expectativis, quia sunt ambitiosæ, & restringendæ; & ideo per subreptionem dolosam vitiantur in totum, *c. Quamvis il* 1. *de præben. lib.* 6. *juncto c.* 2. *infra de concess. præb. & c.* 2. *eod. tit. lib.* 6. Bero. hic *n.* 43.

Et ex hoc collige limitationem notabilem ad textum 24
in *c. Si eo tempore de rescriptis lib.* 6. ut procedat, quando subreptio non fuit dolosa: tunc enim vitiat solum illam partem gratiæ, cujus fuit causa, & non reliqua contenta in rescripto, secundum Abbatem hic *n.* 2. *v. Ex quo collige:* & ita etiam limitati debet quod ait Anton. de Butr. in *c. Exhibita circa fin. v. Ex his deciditur de judic.* videlicet rescriptum non vitiari in totum, si ex copulative narratis in rescripto una pars sit falsa; nam si malitiose illa copulative narrata sint, in totum deberent rescriptum vitiare: Vel secundo & melius ad textum in *d. c. Si eo tempore*, responde, ut dicam infra in *2. limitat. hujus* 1. *regule n.* 36.

Ampliatur quinto supradicta regula, ut locum ha- 25
beat sive subreptio fuerit commissa exprimendo falsum, sive tacendo verum; parificantur enim quoad hoc taciturnitas veri, & suggestio falsi, ut est casus apertus hic *v. Qui priori modo*, id est fraudem, secundum gloss. Innoc. & Host. *falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in suæ perversitatis pœnam nullum ex illis literis commodum consequantur*, & notant Cardin. in 12. *notab.* Abb. *n.* 2. *v. Et nota quod hæc parificantur*, Dec. *n.* 4. *v. Tertio*, Joan. Andr. Bellam. Butr. Anchar. & omnes in *summ. text. in* 1. *membro*, & in specie Ambr. de Vignate *vol.* 2. *repetent. fol.* 211. qui summat sic, Mendax precator dolosus, id est dolo tacens verum, vel exprimens 26
falsum, in totum caret impetratis. Facit ad hoc, quia non solum dicendo, sed etiam tacendo committitur mendacium, *Ea quæ commendant*, ubi Bar. *n.* 1. hoc inducit ad testes, *ff. de contrah. empt.* Jas. in *l. præscriptione in* 2. *not. C. si contra jus, vel utilitatem publicam*, & hic junge, quæ dixi supra *n.* 7.

Exemplum dolosæ subreptionis per falsi expressionem 27
in rescriptis ad lites habetur in *c. Sedes*, §. *Si quis vero sup. eod.* Item secundum Bald. hic *n.* 7. exemplum in eo, quid dicit se miserabilem personam, & ideo impetravit procedi summarie, & de plano; nam si persona miserabilis non est, rescriptum ei non prodest, quia callide mentitius est paupertatis ingenium, ut *l.* 1. *C. de mendic. validis lib.* 11. In literis autem gratiosis habetur in *cap. Ad* 28
aures supra eodem, *& in c. Si proponente infra eodem*, *& in cap. Ex literis de transact.* in eo, qui dixit se Clericum, cum nondum esset tonsuratus.

Exemplum dolosæ subreptionis per veri suppressionem 29
in rescriptis ad lites, est in litigioso, qui dolose impetrat secundum rescriptum nulla d. primi facta mentione, *c. Ceterum*, *& c. Ex tenore sup. eod. c.* 2 *de dolo & contum.* rei qui tacuit processum habitum super eodem negotio, *c. Inter de*

re

re judic. vel de litis prudentia, *c. Cauſam*, *il 2. de teſtibus*. Item ſecundum Baldum hic *ſub n. 7.* Pone exemplum in muliere, quæ impetravit reſcriptum ſuper actione de dote, cum eſſent nuptiæ inceſtuoſæ, *ut l. Si quis inceſt. nupt.* Item in eo, qui impetravit tan-
30 quam filius, cum eſſet ſpurius *ut l. Si qua illuſtris*, *C. Ad Orficianum*. In literis autem beneficialibus exemplum habes *in c. Ad aures*, *& in c. Cum adeo ſupra eodem*, *& in c. Si motu proprio de præben. lib. 6.* ſecundum Card. hic *n.* 13. *in* 3. *q.* poſt Goffred. & Hoſt. *n. 6. in verſ. Priori*, *& n.* 8. *in ver. Supprimunt.* Abb. Antiq. *n.* 3. Jo. Andr. *n.* 4. Item ſecundum Bald. *n. 7. in fin.* In
31 literis gratioſis poteſt poni exemplum in eo, qui fecit ſe legitimari tanquam ſimplicem naturalem, cum eſſet inceſtuoſus; nam ad defectus ſuppreſſos nunquam porrigitur diſpenſatio, ſed oportet exprimi qualitatem defectuum, *l. Sed ſi hac*, §. *Patronum*, *ff. de in jus*
32 *voc.* Sufficit tamen exprimere qualitatem in genere, puta quod ſit illegitime natus, licet non dicat ex Moniali, vel Monacho, ſecundum Bald. hic *n.* 8.

33 Ampliatur 6. etiamſi expreſſio falſi, vel taciturnitas veri non fuerit cauſa conceſſionis, propterea quod eo non expreſſo, vel tacito Papa nihilominus literas conceſſiſſet, hæc enim diſtinctio, an Papa veriſimiliter dediſſet literas, necne, adhibetur tantum *in* 2. *reg.* videlicet quando ſubreptio committitur per ſimplicitatem, vel ignorantiam: at ubi committitur per dolum, vel malitiam, ſubreptio indiſtincte vitiat reſcriptum, ut innuit gloſ. hic *in ver. Nullatenus*, dum ait, non diſtingui hoc caſu, quæ falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata, ſed ſufficere, ut per malitiam hoc fecerit, & tenet expreſſe Innoc. *in princip. in ver. Cognoſcet*, ibi: Plus dicimus, quia ſi etiam illud per fraudem obtineat, quod alias obtenturus eſt, non valet, *l. Et ſi*, *C. Si contra jus*, & cum Innocen. concordant hic Joan. Andr. *n.* 12. Imola *n.* 5. Abb. *in* 1. *not.* Barbat. *n.* 24. Bero. *n.* 13. & Quintil. Mandoſ. *n.* 7. Dec. *in c. Sedes in* 4. *not. ſupra eodem*, Bellam. *d.* 4. *n.* 1. Mohed. *d.* 8. *de reſcript.* ubi deciſum fuit gratiam diſpenſationis vitiari per falſam expreſſionem ætatis quinque annorum, licet non fuerit neceſſaria, & Papa alias conceſſiſſet, & gratia non ſit fundata in d. ætate, quia ingratioſis, & in facto proprio præſumitur dolus, qui vitiat gratiam. Ratio eſt odium ipſius doloſi, Butr. hic *n.* 3. *verſ. Ratio prima*. Hæc enim eſt pœna exprimentis falſum, vel tacentis verum per dolum, vel malitiam, quia reddit ſe indignum gratia, & ideo indiſtincte caret impetratis: ſic probat hæc decretalis ibi: In ſuæ perverſitatis pœnam.

34 Nunc limita 1. regulam ſuperius propoſitam, ut locum non habeat, ſi ſubreptio non fuit cauſa formæ, nec ſubſtantiæ, nec alicujus de contentis in literis, ut quia in illis aliquid falſum doloſe, & ſcienter expreſſum fuerit, quod nihil de contentis in literis concernebat, ſed erat omnino extra materiam in illis poſitam; nam talis ſubreptio literas juſtitiæ, vel gratioſas, nec in totum, nec in partem vitiat, ut hic probatur a contrario ſenſu, & eſt de mente Abb. hic *a contrario*, ſecundum Bero. *in* 1. *lectura n.* 43. *& in* 2. *n.* 53. Ad hoc quod notat Innoc. & Hoſt. *in c. Ex literis inf. de tranſact.* Quod ſi ſubreptio ſcienter commiſſa fuerit, quæ non ſit cauſa conceſſionis, nullo modo vitiat literas, & impetrans illarum vigore poteſt beneficium obtinere.

35 Limita 2. niſi plura in reſcripto fuerint narrata alternative, quia tunc ſi ſubreptio etiam reſpiciat unum, illud tantum vitiat, non autem alia in quibus nulla fuit commiſſa ſubreptio, ut notabiliter voluit Antonius de Butr. *in d. c. Exhibita prope finem*, *verſ. Et ſi quidem*, dicens hoc eſſe planum, & Bero. hic *in* 1. *lectura num. 7. poſt med. verſ. Verum nota*, licet Butrii mentionem non faciat: & ita poteſt intelligi textus *in c. Si eo tempore infra eod. lib.* 6. nam Papa ibi dedit literas ad duo alternative narrata, videlicet ad beneficium curatum, vel ad beneficium ſimplex. Unde quamvis gratia de beneficio cutato eſſet ſubreptitia propter defectum ætatis in literis non expreſſum, non tamen propterea vitiatur gratia de beneficio ſimplici, circa quod nulla fuit ſubreptio, cum impetrans haberet ætatem requiſitam ad illud obtinendum: & eſt
36 ratio, quia ad veritatem alternative ſufficit alteram partem eſſe veram, *l. Ita ſtipulatus*, *ff. de verb. oblig. c. Inter ceteras ſupr. eodem*, & quamvis alternative petens non dicatur præciſe alterum petere, §. *Huic aut inſtitut. de action.* Dec. *in d. c. Inter ceteras in* 3. *non* tamen quando diſpoſitio alternativa ab intio non poteſt niſi in uno verificari, ſimpliciter de illo ſolo facta cenſetur, arg. *l. Si duo*, *ff. de verborum obligatione*. Unde minor, qui tacendo defectum ætatis, petiit ſibi provideri de beneficio curato, vel de ſimplici, cenſetur præciſe ſuam petitionem reſtrinxiſſe ad beneficium ſimplex, cujus eſt capax; ac proinde gratia de ſimplici non vitiatur, *d. c. Si eo tempore*. Quod nota perpetuo ad intellectum illius textus.

Limita 3. niſi literæ fuerint obtentæ motu proprio Pa- 37
pæ, quia tunc ſubreptio etiam ſcienter facta non vitiat, & hoc propter virtutem motus proprii ipſius Principis, quæ omnem ſubreptionem excludit, *Clem. Si Romanus de præbend. c. Si motu proprio eodem tit.* 6. ſecundum Bero. hic *in ſecunda lectura n.* 42. Rota *dec.* 353. *n.* 1. *p.* 4. *rec.*

Ceterum adverte, quia ſubreptio eſt duplex, altera, 38
quæ provenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur ex re ipſa. Primam tollit motus proprius, ſecundam non, Bellam. *d.* 392. *& d.* 475. Vitalin. *in Clem. Per literas num.* 11. *& 12. de præb.* Felin. *in c. In natura in* 10. *Corrolar. de reſcr.* Card. Seraph. *d.* 398. *n.* 5.

Rurſus adverte, quia etſi contra literas motu proprio obtentas non poſſit dari de ſubreptione, ut prædixi; tamen poteſt dari de defectu intentionis, qui ſubreptioni æquiparatur, ut in præallegata deciſione Seraphini 398. *num.* 2. Imo quod eſt ſubreptio in gratia facta ad ſupplicationem partis, eſt defectus intentionis in gratia facta motu proprio, ut dicitur *in deciſ.* 119. *nu.* 6. *part.* 5. *recent.* 39
Et quamvis motus proprius relevet impetrantem ab onere juſtificandi gratiam quæ ſolum innititur voluntati, & verbo Papæ, Acchil. *deciſ.* 10. *de probat.* Put. *d.* 101. *lib.* 3. Card. Seraphin. *dec.* 1484. *num.* 10. *& in recent. d.* 632. *numer.* 3. *& d.* 645. *num.* 2. *part.* 1. tamen non impedit, quin ex adverſo poſſit dari de defectu intentionis Papæ; eoque probato motus proprius non operarur, Bald. *in l. Imperialis*, §. *Si miles*, *Cod. de nupt.* Bellam. *deciſ.* 392. Caſſador. *d.* 4. *verſ. Non tamen de penſ.* cum aliis relatis in præalleg. *d.* 119. *num.* 3. *par.* 5. *recent.* Adverte tamen, quia requiritur oris apertio, quando in conceſſione eſt ſublata facultas contrarium dicendi, vel opponendi, & interpretandi, Caputaq. *d.* 134. *num.* 4. *part.* 3. Put. *deciſ.* 50. *num.* 5. *lib.* 1. *& d.* 377. *in fin. lib.* 3. Seraph. *dec.* 351. *& 764. n.* 1. Rot. *d.* 157. *num.* 14. *par.* 7. *rec.*

Modo pro abſolutione hujus primæ regulæ duo ſuper- 40
ſunt inveſtiganda. Primum eſt, an ſubreptio in dubio præſumatur doloſa ad effectum, ut probans ſubreptionem relevetur ab onere probandi dolum. Secundum, qualiter dolus probetur.

Circa primum, diſtinguendum eſt inter reſcripta ad li- 41
tes, & literas gratioſas; nam in reſcriptis ad lites ſubreptio in dubio non præſumitur doloſa, & qui fraudem, vel dolum allegat, probare debet, *l. Quoties*, §. *Qui dolo*, *ff. de prob.* nam quilibet præſumitur bonus, donec probetur malus, *c. Unic. de Scrut. c. Dudum de præſumpt. l. Merito*, *ff. Proſocio*, & hic firmant gloſſ. *in ver. Priori modo*, & gloſſ. ſeqq. Innocen. *in princip. in ver. Facta fuerit*, *verſ. Et debet probare dolum*, *qui alleg.* Abb. Antiq. *n.* 3. *in eod. verſ.* Hoſt. *n.* 7. Joan. And. *n.* 21. Bald. *n.* 14. & alii communiter, Caputaq. *d.* 220. *n.* 1. *&* 2. *p.* 3. Et
pro hac opinione eſt textus optimus *in c. Accedens infra de* 42
crimine falſi, quem ſic ſumat Abb. Antiq. Propter literas de ſimplici juſtitia nemo præſumitur comittere crimen falſi, & ibi Gloſſ. 1. & Innocen. *in princip.* & Hoſtien. *n.* 4. inde ſumunt argumentum, quod ſi quis ſuggeſſit falſum in literis de ſimplici juſtitia, non præſumitur doloſe feciſſe. Ratio eſt, quia de facili poſſunt obtineri, ut ibi di- 43
citur: nec in re modica præſumitur quis dolum commiſiſſe, *l. Si oleum*, §. *ult. & l. ſeqq. ff. de dolo*. Eſt tamen 44
unus caſus, in quo in reſcriptis ad lites præſumitur dolus, videlicet quando ſunt magnæ conjecturæ doli, ut ſi eſt falſitas in narratione facti proprii, non antiqui, neque intricati, vel ſi ſunt literæ magni ponderis. Et idem de ſimilibus conjecturis, ut hic pulchre per Abbatem *n.* 7. *v. Sed tu conclude*, & Felin. *numer.* 5. *ver. Et etiam unus caſus*.

In literis autem gratioſis ſtat regula in oppoſitum, 45
quia expreſſio falſi, & taciturnitas veri ſemper præſumitur cum dolo, ſecundum Innoc. *in d. cap. Accidentes in princ. de crimine falſi*: & quamvis loquatur, ſi gratia ſit magna; tamen in gratioſis in dubio dolum præſumi

sentit simpliciter idem Innoc. *in c. Dilectus, il* 1. *n.* 2. *infra eod.* Cassad. *d.* 10. *n.* 3. *de preb.* Mohedan. *decis* 8. *de rescript.* Seraph. *d.* 20. *num.* 4. Rota *d.* 155. *num.* 5 *part.* 4. *rec.* & sequitur Felinus hic *num.* 5. *vers. Et quod in gratiosis*, qui tamen subdit, hanc præsumptionem non esse juris, & de jure; & ideo posse probari subreptionem dolo caruisse. Sed Host. *in d. c. Accedens num.* 3. *vers. Si vero*, dicit in literis gratiosis esse attendendam qualitatem gratiæ, & personæ impetrantis, & secundum
46 hoc contra ipsam præsumendum esse plus, vel minus, & cum Host. concordant ibi Jo. Andr. & quod in gratia modica dolus non præsumatur, tenet Bellam. hic *n.* 22.

Rursus attendendum, an impetrans suggesserit falsum in facto proprio, quia in literis gratiæ præsumendum est
47 contra ipsum, ut patet *in l. Quisquis, C. de rescind. vendit.* & notat Gloss. 1. *in d. c. Accedens*, ibi: Sed pone quod falsum affirmet circa rem propriam, cujus notitiam habuit, præsumitur primo contra ipsum, quia non præsumitur quis ignorare factum propriæ rei, & cum Gloss. concordant ibi Host. *num.* 4. *vers. Sed quid si circa factum proprium*, Butr. *n.* 7. *vers. Sed pone, dicit gloss.* Mohed. *decis.* 8. *de præscript.* Accoramb. *d.* 17. *lib.* 1. Seraph. *d.* 601. *n* 2. Rota *d.* 295. *n.* 13. *part.* 6. *rec.*

48 Sunt tamen duo casus, in quibus subreptio in beneficialibus non præsumitur dolosa, secundum Felin. hic *num.* 5. *vers. Sunt tamen.* Primus est, quando falsitas non est talis, quæ verisimiliter debeat inducere Papam ad gratiam facilius concedendam, sed est superflua, quia tunc in dubio non præsumitur dolosa, cum dolus sit quædam machinatio exquisita, *l.* 1. *ff. De dolo*, quæ in superfluis, & inutilibus non est verisimilis, Bellam. *d.* 4. quæ incipit: *Falsi expressio non dolosa.*

49 2. Casus est, quando falsitas est circa illud, quod si esset verum, potius debuisset Principem retrahere a concessione, pura, dixit sacristiam esse dignitatem, cum non esset; nam si esset dignitas, Princeps difficilius concessisset, & si non esset facilius concessisset: talis ergo falsitas non præsumitur dolosa, Rot. *in Antiquior. d.* 19. *in fin. de præb,* Bellarm. *d.* 115. incipien. *Falsa expressio litis pendentiæ.*

50 Circa 2. est qualiter dolus, seu fraus, vel malitia probetur, generaliter dicendum est probari ex perspicuis indiciis, ut est text. *in l. Dolum, C. de dolo*, puta ex qualitate personæ, & ex forma rescripti, ut dicit glos. hic *in verb. Nullatenus, vers. Sed qualiter probetur malitia.* Specialiter autem, ut verbis utatur Hostiensis hic *num.* 8. probabitur hæc fraus eo ipso, quod impetrans probatur sciens, *l. Verius, ff. de probat. & l. Non omnes*, §. *a Barbaris, ff. de re militari, & l. Dolum, C. de dolo.*
51 Ergo probata scientia, fraus probata intelligitur, nisi in communi forma impetretur, ut *c. Accedens infr. de crimen falsi.* Ita Host. qui tamen statim declarat dictum suum procedere in homine curioso, & diligenti; secus vero si sit simplex homo, quia tali subveniendum est, licet probetur scientia, *c.* 3. *De consecr. dist.* 2. *c. Cum universorum infr. de rerum permut.* neque enim obest, quod per simplicitatem commissum est, *ut l.* 1. §. *ult. ff. de ventre inspic.* Item imperitiæ parcitur, *l. Cum de indebito*, §. 1. *ff. de probat. & l.* 1. §. *ult. ff. de edendo cum concord. de quib. per eum n.* 5. Sed tandem hanc distinctionem non admittit, nisi per aliquas conjecturas relevetur, quod committitur arbitrio judicis, ne viam aperiamus, &c. arg. *c. Nonnulli infr. eod. & c. Unico infra, ut beneficia ecclesiastica*, quibus verbis intendit Hostien. ut probata scientia, censeatur probata malitia, & si impetrans sit homo simplex, nisi per aliquas conjecturas arbitrio boni judicis relevetur, & cum ipso concordat Jo. Andr. *n.* 21. & alii supra citati, *n.* 14.

52 2. Regula: Expressio falsitatis, vel taciturnitatis veritatis ex simplicitate, vel ignorantia proveniens, si non sit causa concessionis, eo quod expressa veritate, vel tacita falsitate, Princeps nihilominus literas concessisset, rescriptum non vitiat. Habetur hæc reg. ex verbis textus ibi: Si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultat, quæ quamvis fuisset tacita, vel expressa, Nos nihilominus literas dedissemus, &c. Eam ponit Innoc. *n.* 1. *vers.* 2. *reg.* Hostien. *n.* 10. Jo. Andr. *n.* 25. Bellam. *n.* 13. *vers. Aut tacita veritate*, Butr. *n.* 3. *vers.* 3. *reg. & n.* 6. Card. *n.* 13. *in* 3. & 4. *reg.* Anchar. *n.* 4. Imol. *n.* 7. *vers. Nota quod ubi*, Bellam. *d.* 4. & 115. Cassad. *d.* 12. *n.* 15. *de præben.*

53 Amplia primo hanc 2. reg. ut locum habeat, etiamsi impetrans tacuerit ea, quæ de processu sunt necessario exprimenda; quia valent literæ, etiamsi tale quid sit omissum, quo expresso Princeps nihilominus literas concessisset, ut determinat Innoc. hic *n.* 1. *in ver. In communi forma*, arg. *c. Oblatæ infra de appellet.* licet alii contra.

Amplia secundo etiam in beneficialibus, ut est textus 54
in *c. Dudum, vers. Considerantes de præb. l.* 6. qui in materia beneficiali expresse vult, ut taciturnitas alicujus qualitatis, qua expressa nihilominus Princeps literas concessisset, non vitiet eas. Ad idem textus *in c. Si pro Clericis pauperibus eod. tit. & lib.* ubi taciturnitas defectus sacrorum Ordinum non vitiat literas, ex quo impetrans intra tempora a jure statuta potest promoveri ad Ordines, quos requirit beneficium. Et per hæc jura tradit Felinus hic *n.* 2. Bellam. *d. dec.* 4. Cassad. *d.* 12. *n.* 15. *de præbend.* Cæsar. de Grass. *d.* 8. *n.* 2. *eod. tit.* Rota *d.* 439. *n.* 6. *p.* 4. *& d.* 24. *n.* 4. *vers. Sane hæc ratio p.* 5. *& d.* 140. *n.* 7. *& d.* 22. *n.* 23. *p.* 7. *rec.* Hinc fit, ut si taceatur 55
beneficium ab alio injuste possideri, vel per simoniam, non vitientur literæ, ut notant Innoc. & Hostien. *in c. Ex literis de transact.* & qui narravit beneficium cum cura, vel residentia, obtinebit beneficium simplex, & residentiam non requirens, quia multo potius Papa hoc concessisset, Rota *dec.* 73. *Papæ supplicat alias* 562. *de rescript. in Antiquis*, & Felin. hic *n.* 2. *vers. Et ad idem Rota.* Verum temen glos. *in c. Si motuproprio in vers. Taceat* 56
de præb. l. 6. tenet hoc cap. 6. *in* 2. *reg.* non habere locum in beneficialibus, quia non sufficit, ut Papa verisimiliter voluerit providere, sed requiritur provisio, & facta in uno casu, non porrigitur ad alium, *c. Susceptum in-* 57
fra eod. lib. 6. & opinionem glos. dicit. videri veriorem, Dec. hic *n.* 18. *vers. Et ideo verior videtur*, De qua plenius diserit Bero. *n.* 49. *vers. Contrarium, & n.* 51. *vers. Secunda tamen opinio.* Sed non videtur recedendum a prima opinione, quam passim servat Rota, ut in præcitatis decisionibus.

Motivum autem glossæ posset procedere, si subreptio caderet circa id, ad quod verba literarum non adaptantur. Unde si quis exprimat dignitatem, cum sit beneficium simplex, non valent literæ, licet Papa simplex beneficium facilius contulisset, quia dignitatis appellatione non veniunt beneficia simplicia, *c. Si forte* juncta glos. *in verb. Dignitatem de elect. l.* 6. Et simili modo impetrans præbendam integram, non poterit obtinere dimidiam, licet dimidiam facilius impetrasset, quia appellatione integræ præbendæ non venit dimidia, text. est *in c. Cui de non sacerdotali de præb. eod. l.* & in literis ad beneficia tanquam ambitiosis non fit extensio de casu ad casum, etiam ex majoritate rationis, nec valet arg. de majori ad minus etiam affirmative, *ut in d. c. Cui de non sacerdotali, & in c. Quamvis de præb. l.* 6. *& in c. Susceptum de rescriptis eod. l.* & nota Bero. hic *n.* 44. *post princ. vers. Hæc ratio non placet in* 1. *lectura, & in* 2. *n.* 55. & in hoc casu intrat ratio glossæ, quod non sufficiat, ut Papa voluerit providere, sed necessaria sit provisio. At secus est, si subreptio sit circa qualitatem beneficii, quam si Papa sciviset, eodem modo, vel facilius concessisset: tunc enim non applicatur motivum glossæ, quod non sufficiat, ut Papa voluerit providere, sed requiratur provisio; quoniam Papa tunc vere providit de beneficio, licet ejus qualitatem ignoraverit, quam tamen si sciviset, eadem vel majori facilitate providisset, & ideo subreptio non vitiat, *ut d. c. Dudum*, & ibi gloss. *in ver. De ipsa, & in c. Si pro Clericis de præbend. l.* 6, & tenet Rota *d.* 11. *n.* 16. *par.* 6. *rec.* Caputaq. *dec.* 160. *n.* 1. *part.* 1. ubi allegat Romanum *cons.* 194. *in* 2. *dubio*, & Cravet. *cons.* 2, *n.* 17. & 19. Quo fit, ut si quis impetraverit Thesaurariam in certa Ecclesia sub nomine dignitatis, cum esset officium, talis subreptio non vitiet literas, ut pro majori parte tenuerunt Domini de Rota *dec.* 582. *alias* 4. *Quidam obtinuit de rescr. in Antiquis*; quia si fuisset narratum illud esse officium, Papa eodem modo, imo facilius dedisset, cum facilius consueverit conferre beneficia minora, quæ sonant in officium, quam Dignitates, & faciliqs beneficia simplicia, quam Curata, ut in *c. Ad aures sup. eod. & in c. Gratia eod. tit. l.* 6. Et illam decisionem sequuntur hic, & pluribus confirmant Abb. *n.* 6. *vers. Et ad predicta*, Dec. & Bero. *in* 1. *sect. n.* 44. *& in* 2. *n.* 54. *& seqq.* Ad cognoscendum autem, quæ sint illa, quibus expressis Papa verisimiliter gratiam concessisset, vel non concessisset, attenditur communis stylus Principis, vel usus Cancellariæ;

riæ; item probabilis conjectura, vel communis usus aliarum literarum, quas Principes concesserunt, vel consueverunt concedere; alias nunquam deprehendi posset, num Princeps feciſſet gratiam, ſi fuiſſet expreſſum, necne? forte enim feciſſet, & forte non, ut bene per Lapum *alleg.* 86. *duo Prælati*. Quod latius proſequitur Felin. hic *n.* 8. *verſ. In* 1. *reg.* & cenſuit Rota apud Caſſad. *d.* 12. *n.* 14. *de præbend. & in rec. d.* 105. *n.* 1. & 3. *& d.* 739. *n.* 1. *p.* 2. Potiſſimum vero attenditur, an gratia præjudicium inferat, quia tunc præſumptio eſt, Papam vel non conceſſurum, vel difficilius, ut dicitur in prælegata *d.* 105. *n.* 3. & tenet Card *conſ.* 96. *Videtur unio n.* 8.

58 Limita 1. hanc 2. reg. ut locum habeat, dummodo qualitates non expreſſæ ſint tales, ad quarum expreſſionem non tenetur impetrans de jure communi: ſecus ſi ſint tales, de quibus impetrans debuit de jure mentionem facere, quia tunc taciturnitas earum vitiat, etiamſi alias Papa omnino literas conceſſicet: ita procedit text. *in cap. Si motu proprio de præb. lib.* 6. ubi taciturnitas beneficii prius obtenti, quantumvis modici, vitiat literas impetrationis. Hoc enim procedit, quia de obtento etiam

59 modico de jure eſt facienda mentio, ut ibi in gloſſ. penult. & poſt Dominicum declarat Felin. hic *n.* 2. *v. Limita* 1. Dec. *n.* 18. & regula eſt, quod non tenetur impetrans facere mentionem in literis beneficialibus, niſi de qualitatibus in jure expreſſis, Felin. ubi ſupra, qui allegat Calder. *conſ.* 6. *de præben.* & Domin. *in c. Poſtulaſti infra eod.*

60 Limita 2. ut non procedat, ubi eſt diverſitas perſonarum, vel cauſarum, actoris, vel rei, quia tunc etiamſi ſuper tacito fuiſſent datæ literæ, nihilominus reſcriptum obreptitium vitietur. Ita Calder. *conſ.* 11. *Epiſcopus Delegatus de ſent. excom.* allegat *cap. Significante infra eod.* & ſequitur Felin. hic *num.* 1. *circa fin. verſ. Et dicit quod regula.*

61 Limita 3. dummodo ea, quæ ſunt expreſſa circa qualitates beneficii, expreſſa ſint cauſa demonſtrationis, ſubreptio enim non doloſa non obeſt, ſi Princeps nihilominus conceſſiſſet; ſecus vero ſi expreſſa eſſent cauſa taxatione, quia tunc reſcriptum beneficiale non poteſt reduci ad ea, quæ ſi fuiſſent bene expreſſa, non retraxiſſent Principem a conceſſione literarum, Rota *d. dec.* 4. *n.* 5. *v. Alii tamen de reſcript. in atiquis*, Domin. *in c. Poſtulaſti infr. eod.* & hic notant Felin. *n.* 3. *v. Limimita* 4. Dec. *n.* 18. *v.* 2. & Bero. *in* 1. *lectura n.* 44. *& in* 2. *n.* 56. Quando autem aliquid dicatur expreſſum cauſa demonſtrationis, vel taxationis, vide per eundem Bero. *n.* 45. *in prima lectura, & in ſecunda n.* 57.

62 Tertia regula; Expreſſio falſitatis, vel ſuppreſſio veritatis per ſimplicitatem, vel ignorantiam, vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiva, ſeu fundamentum, vel cauſa totius conceſſionis, id eſt, ſi Princeps tacita falſitate, vel expreſſa veritate, nullo modo dediſſet literas. Deſumitur hæc tacita regula ex litera textus, ibi: *Si vero per huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis litere fuerint impetrate, qua tacita, vel expreſſa, nos nullas prorſus literas dediſſemus*: & eam ponunt hic Innocent. *n.* 4. *v. Si vero tertia regula*, Hoſtienſ. *n.* 10. *v. Vel per ſimplicitatem*, Joan. Andr. *num.* 11. & notant Abb. *numer.* 4. *&* 6. Felinus *n.* 6. *v. Limita* 5. & Dec. *num.* 8. *in* 3. *notab.* & idem Abb. *in cap. Conſtitutus in* 2. *notab. & in cap. Sedes num.* 4. *ſupra eodem, & in cap. Ad audientiam num.* 14. & ibi Felin. *numer.* 22. *in* 3. *ampliat. infra eodem*, Franc. *in cap. Si eo tempore n.* 4. *de reſcriptis lib.* 6. Bellam. *diſtin.* 4. *n.* 1. & probatur ratione evidenti, quia deeſt voluntas concedentis, a qua dependet ſubſtantia reſcripti; nam, ut ait gloſſa hic *in ver. Literas dediſſemus*, ſimplicitas, & ignorantia non prodeſt circa hujuſmodi literas impetrandas; imo ad hoc ut reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex iis, quæ movere poſſunt animum Principis ad

63 dandum reſcriptum, vel denegandum. Et infra immediate ponit quamplurima exempla, & in fine dat generalem theoricam his verbis: *Et generaliter ubicunque talem veritatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita, vel expreſſa, Papa literas non dediſſet, reſcriptum inutile fit*. Ac cum gloſſa concordat Hoſtien. *n.* 10. Jo. Andr. *n.* 25. *ver. Aut id factum*, Bellam. *num.* 13. *poſt med. ver. aut non habuiſſet*, Butr. *n.* 3. *v. Tertia regula n.* 5. Cad. *n.* 13. *v. Quinta regula*, Anchar. *n.* 4. *v. Et tunc aut ex falſitate*, Imol. *n.* 6. *v. Secus ſi Delegatus*, Abb. *in* 2. *notab.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Exempla hujus 3. regulæ, ſecundum Innoc. hic *n.* 3. 64 *verſ. Nos nullas*, habentur *in c. Ad aures de cohabitat. cleric. & mulierum, in c. Super eo, & in c. Cum olim de re judic in c. Inter dilectus de fid. inſtrum. in c. Cum ideo, & in c. Conſtitutus ſupra eod. in c. Ex literis de tranſact. & in l. fin. C. ſent. reſcindi non poſſe.*

Aliud exemplum, quando in totum vitietur reſcri- 65 ptum propter ſubreptionem, vel obreptionem ex ignorantia, vel ſimplicitate, poni poteſt, ſi impetretur reſcriptum commiſſionis cauſæ ab ipſo Papa ſuper re feudali, non facta mentione, quod feudalis ſit: quia tunc Papa veriſimiliter ſe non intromiſiſſet ſuper re feudali, niſi forte in defectum non adminiſtratæ juſtitiæ, ex quo ad dominum feudi talis cognitio ſpectabat; ut in conſtitutione Federici, *Hac edictali*, §. *Præterea*, *cap. Ceterum*, *& cap. Novit de judiciis*, *c. Ex tranſmiſſa*, *& c. ſeq. de for. comp.* Unde quia hæc ſubreptio, & taciturnitas fuit cauſa totius conceſſionis, reſcriptum corruit in totum, licet ignorantia, vel ſimplicitas, non autem dolus intervenerit; utroque enim caſu literæ pariter vitiantur; nam etſi dolus præponderet ſimplicitati, & ignorantiæ; tamen idem erit effectus, quando ſubreptio fuit cauſa totius conceſſionis, ut bene per Quint. Mandoſ. *in repet. hujus cap. n.* 7. *in fin. v. Exemplum tom.* 6. *Repeten. in Append. fol.* 31.

Ampliatur primo, hæc tertia regula, ut a fortiori lo- 66 cum habeat in literis beneficialibus, & gratioſis, ut concludit Abbas hic *in* 2. *not.* Felin. *n.* 6. *v. Limita quinto*, & Dec. *n.* 17. Seraph. *d.* 734. *n.* 7. Rota *dec.* 94. *n.* 60. *&* 61. *part.* 7. *rec.* & conferunt quæ dixi ſupra *n.* 21.

Ampliatur ſecundo, ut locum habeat non ſolum quan- 67 do ſubreptio fuit cauſa inductiva, & finalis ipſius conceſſionis, ſed etiam quando fuit cauſa impulſiva, ut quia Princeps etiam ceſſante ſubreptione fuiſſet quidem conceſſurus, ſed non ita de facili, ſeu de levi, & ſic ſubreptio fuit cauſa impellens; nam nihilominus ſaltem in gratioſis ſubreptio vitiat, ut eſt tex. *in c. Poſtulaſti*, in illis verbis, *De levi non ſcribimus*, & ibi ponderant Doctores *infra eod.* & tenet Gloſſ. *in cap. fin. in figuratione caſus de filiis Presbyt. lib.* 6. & ibi Prob. *in Addit. ad Monach. n.* 3. *v. ipſo jure*, Abb. hic *num.* 7. *& in c. Ad aures n.* 4. *ſupra eod.* Gemin. *in c. Dudum n.* 15. *de præbend. lib.* 6. & ibi Anchar. *n.* 3. & Franc. *ad fin.* Imol. *in d. c. Poſtulaſti n.* 4. & ibi etiam Felin. *n.* 1. Calderin. *conſ.* 13. *An poſſidens in tit. de reſcriptione*, Alexand. *conſ.* 95. *Requiſitus n.* 8. *v. Non obſtat ſupra allegata lib.* 7. *& conſ.* 161. *Viſis narratis n.* 5. *v. Quia litera gratioſe eodem lib.* & millies reſolvit Rota, ut apud Caſſan. *d.* 12. *n.* 14. *de præben.* Put. *d.* 232. *n.* 2. *lib.* 1. Seraphin. *d.* 19. *n.* 2. ubi decidit reſignationem eſſe ſubreptitiam, ſi quis in interpretatione beneficii dicat ſe eſſe Romanum, & poſtea in reſignatione dicat eſſe forenſem: quia propter hujuſmodi narrativam Papa motus fuit ad facilius concedendum, quam ſi narraſſet ſe eſſe civem Romanum, cum hoc caſu opus eſſet derogatione; & apud Buratt. *dec.* 55. *n.* 6. *& dec.* 510. 7. *& in rec.* 7. *& in res. d.* 418. *n.* 1. *part.* 1. *& d.* 670. *n.* 4. *& d.* 94. *n.* 60. *& d.* 6. *p.* 7. *& d.* 739. *n.* 1. *par.* 2. ubi reſolvit reſervationem penſionis non facta mentione alterius penſionis ſuper eodem beneficio reſervatæ eſſe ſubreptitiam, ac nullam: quia ſi Papa ſciviſſet dictam penſionem, vel non conceſſiſſet ſecundam, cum non ſoleant duplici onere gravari beneficia, ad notata *in c. Mandatum infra eod.* Caſſador. *d.* 3. *de penſ.* cum aliis ibi allegatis, vel ſaltem difficilius conceſſiſſet, quod ſufficit ad cauſandam ſubreptionem, atque inde nullitatem gratiæ, Socin. Sen. *conſ.* 260. *n.* 2. Corn. *conſ.* 245. *n.* 6. *lib.* 1. Cravetta *conſ.* 296. *n.* 3.

Sed tu adverte, quia hæc concluſio non procedit, 67 quando ſubreptio provenit ex ignorantia probabili; tunc enim taciturnitas ejus, quo expreſſo reſcriptum non ita facile fuiſſet obtentum, illud non vitiat, ut efficaciter probat textus *in capitul. Gratia*, *de reſcript. lib.* 6. tenendo, prout communiter tenetur, quod non ponat caſum ſpecialem; nam ſi Papa ibi ſciviſſet de alio beneficio, non ita facile conceſſiſſet; & tamen quia illa taciturnitas erat cooperta juſta ignorantia, reſcriptum valet; & ita illum textum ad hoc ponderant Abbas *numer.* 5. Felinus *numer.* 6. *verſicul. Limita ſecundo*: ex quo ſequitur magna limitatio ad regulam *dict. cap. Poſtulaſti in verſicul. De levi*, videlicet quod tacere id, quo expeſſo Princeps non ita facile reſcripſiſſet, vitiat

rescriptum; nam hæc regula non obtinet, quando taciturnitas provenit ex justa ignorantia, ut per Felin. ubi supra.

69 Pro concordia potest dici primam opinionem glossæ, & sequacium procedere, quando tacetur id, quod de jure erat exprimendum in literis; tunc enim taciturnitas utcunque non dolosa vitiat literas, etiamsi Papa eo expresso concessisset, quamvis non facile, *ut c. Si motu proprio de præben. lib. 6.* & constat ex dictis supra n. 58. Secus vero si per ignorantiam taceatur id, de quo non est cautum in jure, ut debeat exprimi; quia tunc litere non vitiantur, licet eo expresso difficilius fuisent obtentæ: ita gl. *in Clem. 1. in v. Vel alteri, paulo post princ. de præben.* Calder. *cons. 6. ad fin. v. Vel per prædicta eod. tit. & cons. 10. rescriptione, & cons. 1. num. de filiis Presbyt.* Felinus *hic n. 2. v. Et regula est, & in c. Postulasti n. 1. v. Declara etiam infra eod.* Rota *d. 32. Extra Rotam n. 5. de rescript. in novis.* ubi ait: *Non omnia tacita, quorum expressio movere potuisset ad denegandam gratiam, vitiant; sed ea solum, de quibus reperitur expressum, vel de quibus in jure est cautum, ut eis expressis eam gratiam nullatenus concessisset;* & ideo concessio facta per Papam criminoso valet ipso jure, *cap. Inter dilectus de excess. Prælat. c. Accedens de accusat.* & notat præcitata gloss. *in Clem. 1.* & tamen si fuisset crimen expressum, hoc valde potuissent movere ad denegandum. *c. Eam te de etat. & qualit. cum simil.* concordat Bellam. *d. 697. Conclusio extra Rotam n. 4. & 6.* Caputzq. *d. 310. n. 3. par. 1.* Mohedan. *d. 7. de rescript.* Rot. *d. 105. n. 2 par. 2. rec.* Navar. *cons. 1. q. 11. de constit. & cons. 2. n. 5. de rescriptione, & in aliis pluribus.*

70 Verum huic concordiæ adhuc fortiter obstat textus *in d. c. Gratia de rescript. lib. 6.* nam ibi deciditur, ut impetrans beneficium a Papa, tacito alio, quod sibi absenti collatum fuerat ab Ordinario, possit utrunque retinere, si sint compatibilia; si vero incompatibilia sint, habeat optionem retinendi quod maluerit; & redditur ratio decisionis, quia tempore impetrationis nesciebat, & tamen fuit ignoranter tacitum beneficium, quod de jure erat exprimendum, *d. c. Si motu proprio de præb. lib. 6.* Ergo subreptio ex juxta ignorantia proveniens non vitiat literas, etiamsi fuerit tacitum id, quod de jure erat exprimendum.

Doctores dant varias solutiones, ut per Jo. Andr. *in d. c. Gratia n. 2.* & hic per Butr. *n. 27.* Abb. *n. 5.* & Bero. *in prima lectura n. 41.* Sed placet solutio ipsius Beroji *n. 42.* videlicet quod ibi subreptio ex justa ignorantia proveniens, idcirco non vitiat literas ad beneficia, quia ex ignorantia tacitum fuit beneficium, in quo impetrans jus in re non habebat, sed tantum jus ad rem; nam fuerat collatum beneficium absenti, & ignoranti per Ordinarium, quo casu absenti non acquiritur jus in beneficio, saltem in re, & irrevocabiliter, nisi post ratificationem, *ut c. Si tibi absenti de prabend. lib. 6.* & ideo subreptio proveniens ibi ex tam probabili ignorantia non vitiat literas, quia ad hoc ut vitiet, debet taceri beneficium, in quo impetranti est acquisitum jus in re quantumcunque sit modicum, & ita procedit textus *in d. c. Si motu proprio*: de jure autem ad rem non est facienda mentio in literis, *Clem. Gratiæ de rescript.* & hæc est ratio, cur *in d. c. Gratie*, subreptio ex tolerabili ignorantia proveniens non vitiat, quia fuit tacitum id, quod de jure exprimendum non erat, licet eo expresso Papa non ita facile literas concessisset.

71 Limitant nonnulli hac tertiam regulam, ut non procedat, si alius pro absente literas impetravit, quia subreptio non nocet absenti, & ignoranti, Rota *d. 68. D. Urbanus V. de rescript. in antiq.* quam sequitur hic Felin. *n. 7.* & Bart. Socin. *cons. 270. consideratis ad fin.* sed eam confutat Dec. *n. 9.* quia intentio rescribentis attenditur, & non ignorantia partis, licet probabilis. Adde tu, quod subreptio vitiat etiam, quando alius pro eo impetravit, ut probat text. in *c. eo tempore*, ibi, *Secus si ad petitionem illius, vel alterius pro eo oblatam, de præb. 6.* ubi hoc tenent Anch. *in 3. not.* & Franc. *n. 3.*

72 4. *Regula.* Subreptio per simplicitatem, vel ignorantiam, quæ non fuit causa totius concessionis, sed partis illius duntaxat, scriptum non vitiat in totum, sed eatenus tantum, quatenus fuit causa concessionis. Colligitur hæc 4. reg. quæ in ordine literæ est 2. ex illis verbis: *Nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, que quamvis fuisset tacita, vel expressa, nos nihilominus (saltem in forma communi) literas dedissemus, delegatus non sequens formam in literis appositam, secundum ordinem juris in causa procedat.* Et sic rescriptum non vitiatur quoad substantiam, quia subreptio non fuit substantiæ rescripti ductiva, ex quo Papa in forma communi literas concessisset; sed vitiatur quoad formam, seu modum procedendi: quia subreptio fuit ipsius formæ inductiva, & ideo delegatus non procedit secundum formam rescripti, sed secundum juris ordinem: & ita hanc regulam ponunt hic Abb. Antiq. *n. 3. v. Qui per simplicitatem*, Jo. Andr. *n. 8.* Butr. *n. 3. v. Tertia regula*, Card. *n. 13. in 3. & 4. reg.* Imol. *in princ.* Abb. Siculus *in 2. not. & n. 4. v. Secunda regula*, Felin. *n. 2.* Dec. *n. 8. in 3. not.* & Quint. Mandos. *n. 7.* Jo. And. Bald. Bellam. & omnes in sum. tex. Et simplicitas proprie respicit jus, ignorantia vero respicit factum, secundum Abb. Antiq. *n. 2.* & Jo. Andr. *n. 11.* Et ratio hujus reg. est secundum Ant. de Butr. *n. 3. v. Ratio secunda*, & Joan. de Imol. *col. 4. post medium, v. Et illam opinionem*; quia vitium eatenus actum vitiare debet, quatenus ingreditur actus substantiam, ut sic quantitas infirmitatis actus mensuretur quantitati vitii; & hoc rationabile. Si ergo subreptio causat formam solam, aliam tantum vitiat relicta substantia: & sequitur Rot. *d. 169. n. 8. v. Et bene applicatur elegans doctrina Butr. & 7. rec.*

73 Exemplum in creditore, qui impetravit rescriptum contra debitorem, narrando per ignorantiam, vel simplicitatem ex statuto vel consuetudine causas in 1. instantia cognosci simpliciter, & de plano; quod falsum erat, cum vere in illa patria procederetur in causis via ordinaria, non autem summaria, ac privilegiaria, & quæ tollat plura substantialia judicii, juxta textum *in Clert. Sepe de verb. signific. & in Clem. Dispendiosam de judiciis*: & sic ignorantia, vel simplicitas impetrantis narrando hujusmodi consuetudinem, vel statutum, fuit causa inductiva formæ rescripti, id est procedendi summarie, & de plano; & ideo hæc forma vitiatur: quia si Papæ non fuisset narratum de hujusmodi consuetudine, vel statuto, sub tali forma literas non concessisset; sed non fuit inductiva substantiæ rescripti, quia etiam cessante statuto, vel consuetudine Papa in communi forma concessisset literas; & ideo non vitiatur rescriptum quoad substantiam, sed perinde est, ac si causa simpliciter commissa fuisset absque illis clausulis insoliti. Judex igitur delegatus vigore hujus rescripti non procedet summarie secundum formam rescripti, sed via ordinaria, & juris ordine servato, juxta text. *l. 1. & in Auth. Offeratur, C. de lit. contest. & in l. Prolatam, C. de sent. & in c. Quoniam contra infra de probat.* Et hoc exemplum posuit hic Hostiens. *n. 10.* post eum Jo. Andr. *n. 8. v. Item in utroque*, & Mandos. *n. 7.* & alia plura exempla recenset Jo. Andr. *eod. n.* & Baldus *in l. Præscriptione n. 16. & seqq. C. Si contra jus, vel utilit. publicam*, quæ hic non transcribo, sed per te videas.

76 Ampliatur hæc 4. reg. ut procedat etiam in literis ad beneficia, in quibus pariter subreptio non dolosa, quæ fuit causa unius rei, illam solam vitiat, & non aliam, cujus non fuit causa. Ita firmant hic Butr. Imol. Domin. & Abb. relati a Felin. *n. 2.* & idem Dominicus late *in repetitione c. Postulasti infra eodem*, Rota *dec. 4.* 77 *Quidam obtinuit de rescriptis in antiquis*, & Calder. *cons. 2. eodem titulo*, & probatur secundum Abbatem, & Felin. *in cap. Si eo tempore de rescript. lib. 6.* ubi subreptio circa ætatem impetrantis beneficium Curatum vitiat literas quoad ipsum beneficium, non autem quoad beneficium simplex, in quo nulla fuit subreptio.

78 Limitatur primo hæc quarta regula, nisi obtentum per subreptionem habeat connexitatem cum reliquis, quia tunc ratione connexitatis subreptio vitiat omnia, textus est in *c. Constitutus supra eodem*, qui loquitur in literis ad beneficia, & notat Abb. hic *n. 5. v. Hoc verum*, & post eum Felin. *n. 2. v. Limita 2.* qui idem putant in literis justitiæ, arg. *c. Si super de off. delegat. lib. 6.* & sic intendunt, ut etiam si illa connexa sint talia, quibus expressis omnino literas concessisset, nihilominus in illis non valent literæ propter connexitatem, quam habent cum partibus literarum subreptitie obtentis. Quod bene nota, & idem Abb. in *c. Sedes n. 4.* ubi etiam Felin. *n. 2. supra eodem*, Franc. in *cap. Si eo tempore n. 4. de rescript. lib. 6.*

79 Limitatur secundo, ut non procedat in privilegiis, quia

quia per ſubreptionem etiam non doloſam vitiantur indiſtincte, ut hic firmant Butr. Imol. & Domin. relati a Felino *num.* 3. qui allegant Cynum, & Jacobum Buttrigar. *in l. Præſcriptione, Cod. Si contra jus, vel utilit. public:* & Joan. Andr. *in cap. Cum delicta, infra eodem*: & rationem reddunt, quia privilegium eſt lex privata, & mens generalis, & ſpecialis concedentis in privilegio eſt præciſa, quia præciſe intendit privilegium concedere. Sed in literis contentioſis mens generalis reſcribentis eſt inquirere, ut juſtitia miniſtretur, & ſpecialis eſt circa formam, ideoque vitium formæ non vitiat ſubſtantiam. Sed tu adverte, quia, ut dicit Imola, etiam in literis beneficialibus mens Papæ eſt præciſa, quia præciſe intendit beneficium conferre; & tamen in hujuſmodi ſubreptio non doloſa, quæ fuit cauſa unius rei, illam ſolam vitiat, & non aliam, cujus non fuit cauſa, ut dictum eſt ſupra *num.* 76. ergo idem dicendum in privilegiis; in materia enim ſubreptionis privilegia, & literæ beneficiales parificantur, ut tenet Innoc. *in cap. Cum dilecta num.* 3. *verſ. Quamvis in alio caſu infra eodem*, & Abb. hic *num.* 5. Unde merito prædictam limitationem reprobat hic Felin. *num.* 3.

In gloſſa magna nota bene hanc gloſſam, quia eſt Magiſtra, & docet, quæ ſint exprimenda in reſcripto, ut vitetur ſubreptio, & in materia vide decem regulas cum ampliationibus, & limitationibus, quas collegit Felin. hic a *num.* 8. *uſque in fin.*

DE RESCRIPTIS.

Idem Innocentius III. in Concilio generali.

CAPUT XXVIII.

NOnnulli gratia Sedis Apoſtolicæ abutentes, literas ejus ad remotos judices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus, & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per judicium injuriis aditus patere non debeat, (quas juris obſervantia interdicit) ſtatuimus, ne quis ultra duas dietas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas ad judicium trahi poſſit; niſi de aſſenſu partium fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem.

Sunt & alii qui ſe ad novum genus mercimonii convertentes, vel ut ſopitas poſſint ſuſcitare querelas, vel novas immittere quæſtiones, fingunt cauſas, ſuper quibus a Sede Apoſtolica literas impetrant, abſque dominorum mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum, vel expenſarum diſpendio moleſtetur,) aut actori (ut per ipſas adverſarium indebita moleſtatione fatigat) venales exponunt. Cum autem lites reſtringendæ ſint potius, quam laxandæ: hac generali conſtitutione ſancimmus, ut ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione de cetero ſine ſpeciali mandato domini literas Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & literæ illæ non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur; niſi forte de illis perſonis extiterit, a quibus non debet exigi de jure mandatum.

SUMMARIUM.

1 *REus coram delegato Papæ trahi non poteſt ultra duas dietas.*
2 *Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Legati an poſſint cauſas delegare ultra duas dietas.*
3 *Epiſcopus extra diœceſim cauſas audire, aut delegare non poteſt.*
4 *Reus in qualibet parte diœceſis citari poteſt coram delegato ab Epiſcopo, etiam ultra duas dietas, & n.* 6.
5 *Metropolitanus non poteſt cauſas audire, vel committere, niſi in diœceſi ſua, vel in diœceſi judicis, a quo fuit appellatum.*
6 *Dietæ non computantur a loco, ubi reus domicilium habet, ſed a finibus ſuæ diœceſis.*
7 *Si agatur actione perſonali.*
8 *Et quid, ſi actione reali, aut perſonali in rem ſcripta, vel quæ datur ad certam rem.*
9 *Reus tantum gaudet beneficio, ut trahi non poſſit ultra duas dietas, non autem actor.*
10 *Actor originalis ſi fiat reus in judicio reconventionis, aut appellationis, vel alias, citari poteſt etiam ultra duas dietas a finibus ſuæ diœceſis.*
11 *Actor in judicio reconventionis dicitur potius citare, quam citari.*
12 *Reus conveniri poteſt ultra duas dietas, ſi partes expreſſe conſentiant in judices remotos.*
13 *Idem ſi Papa reſcribat ex certa ſcientia.*
14 *Rei ex ſtylo ad curiam trahuntur ultra duas dietas, niſi ſint privilegiati.*
15 *Dietæ hodie reſtrictæ ſunt ad unam tantum, ultra quam ſi fiat delegatio, non valet ſententia.*
16 *Dietarum tria ſunt genera, & de quibus dietis hæc conſtitutio intelligatur, & num. ſeqq.*
17 *Hoſtienſis ex villa Secuſia oriundus.*
18 *Verba ex communi uſu loquendi ſunt accipienda etiam contra naturam vocis.*
19 *Arbitrium judicis ſuccedit in his tantum, quæ a lege non ſunt determinata.*
20 *Abbates benedicti an poſſint tonſuram, & minores Ordines conferre ſecularibus, in quos habent ordinariam juriſdictionem, non obſtante cap.* 10. *ſeſſ.* 23. *Concilii Tridentini, & num. ſeqq. uſque in finem.*
21 *Concilio generali debet expreſſe, & ſpecialiter derogari, nec ſufficit generalis derogatio.*
Contrarium n. 37. *verſ. Nec eſt omittendum.*
Declaratur n. 28. *& ſeqq.*
22 *Regulares poſſunt ſecularium confeſſiones audire abſque Epiſcopi licentia, quoties Epiſcopus eam exhibere recuſaverit. Contrarium n.* 43.
23 *Privilegia in corpore juris clauſa non cenſetur ſublata per generalem privilegiorum derogationem.*
Contrarium, n. 38.
Declaratur, n. 41.
24 *Privilegium conferendi minores Ordines conceſſum Abbatibus in VII. Synodo generali, expenditur.*
Intellectus cap. Quoniam 79. diſtinct. *ibid. & num. ſeqq.*
25 *Abbatum privilegium ordinandi ſeculares, in quos habent ordinariam juriſdictionem, an ſit inſertum in corpore juris, & n.* 27.
26 *Abbas ſi ſit Presbyter, & benedictus, poteſt Novitio ſui Monaſterii primam Clericalem conferre tonſuram, licet conſultius ſit, ut abſtineat.*
28 *Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, ſi derogationes hujuſmodi ponantur in literis gratiæ, & reſcriptis contra jus.*
29 *Conſtitutio poſterior tollit priorem directe contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.*
30 *Concilia generalia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta contra, non autem ad ſequentes conſtitutiones, etiamſi ſint ſolius Papæ.*
31 *Concilii generalis poſterius decretum tollit primum contrarium, quamvis generali Concilio expreſſe non dero-*

get, aut de illo mentionem non faciat, & n. seqq. & n. 35. *usque ad n.* 38. *& n.* 42. *usque ad n.* 49.

32 *Rescriptum contra generale Concilium cur non valeat, nisi Concilio fuerit specialiter derogatum, & n. seqq.*

33 *Lex Canonica, vel civilis habens clausulam derogatoriam, non tollitur per contrarium rescriptum, nisi fiat mentio de illa specialiter, vel per verba equipollentia.*

34 *Litera Apostolicæ, in quibus generali Concilio derogatur, sunt invalidæ, non ex defectu potestatis Papæ, qui est supra Concil. sed voluntatis, & n.* 44.

36 *Testamentum primum habens clausulam derogatoriam, rumpitur per secundum, in quo sit clausula generalis, non obstantibus quibuscunque aliis testamentis.*

37 *Intellectus* c. Domino sancto 50. dist. *Constitutiones Conciliares si invicem sint contrariæ, quænam ex illis servari debeat, ibid.*

38 *Privilegiis clausis in corpore juris multo magis censetur derogatum, quam non insertis.*

39 *Derogatio generalis nunquam operatur circa ignoratâ in facto consistentia.*

40 *Privilegium insertum in corpore juris facit jus commune inter nominatos, & de eo judicatur quoad effectum derogatorium, sicut de jure.*

41 *Lex specialis in materia, in qua est privilegium clausum in corpore juris, tollit illud, etiamsi de eo non faciat mentionem.*

42 *Concilium Tridentinum antiquioribus Conciliis, aut privilegiis clausis in corpore juris non consuevit nominatim derogare; quod pluribus exemplis ostenditur, & seqq.*

44 *Concilia omnia œcumenica manant ex eodem fonte Apostolicæ potestatis, sine qua non habent firmamentum.*

45 *Canonibus Apostolorum præjudicatur per posteriores Canones.*

46 *Conciliaria decreta ita sunt interpretanda, ut non sint inania, & elusoria.*

47 *Præsumptio validitatis actus dicitur aliarum præsumptionum regina.*

48 *Clausula*, Ex certa scientia, & de plenitudine potestatis; *item clausula*, Quorum tenores, *ingenerali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.*

1 NOnnulli. Per literas Apostolicas, de hac constitutione mentionem non facientes; non potest quis trahi ultra duas dietas suam diœcesim, nisi de consensu partium literæ fuerint impetratæ: hoc dicit usque ad §. *Sunt & alii*, & dividitur in tres partes. Primo, ponit abusum impetrantium judices remotos. Secundo, providet ibi, *Cum autem*. Tertio, excipit ibi, *Nisi*.

Nota primo, per Judicem delegatum a Papa quem trahi non posse ultra duas dietas. Hæc enim constitutio loquitur in delegatis Sedis Apostolicæ, ut probat
2 litera ibi, *Gratia Sedis Apostolicæ abutentes*, & infra ibi, *Per literas Apostolicas*. Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic *n.* 5. tenet, Ordinarios, scilicet Episcopos, Archiepiscopos, ac etiam Sedis Apostolicæ Legatos bene posse ultra duas dietas trahere litigantes, cum id non reperiatur eis prohibitum. Sed alii contradicunt quoad Legatos a Metropolitanis, & Legatis Apostolicæ Sedis, quos quidem Delegatos dicunt debere observare, quod Delegati Apostolici servant, arg. *c. In causis de re judic.* ut refert hic Compost. *num.* 4. *in ver. Per literas*. Tu dic, in Legatis Sedis Apostolicæ communem opinionem esse contra Innocentium, ut scilicet trahere non possint ultra duas dietas, Abb. Antiq. *in eod. ver. n.* 3. Hostiens. *n.* 13. Jo. Andr. *n.* 9. Abb. Siculus *n.* 3. *in fin.* & reliqui omnes. Rationem reddit Abb. Antiq. quia cum Legati nequeant contra Concilium dispensare, *c. Dilectus*, *c. Dilecto*, *& c. Venerabilis de preben.* hanc regulam observabunt, editam scilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, ut patet in suprascriptione, In Delegatis a Metropolitanis, Hostiens. hic *eod. n.* 13. sentit cum Innocent. ut scilicet non arctentur hac constitutione, eo quod Ordinarii communiter non habeant Provincias admodum diffusas, unde non potest de facili reus enormiter gravari; nec est considerandus casus specialis contrarius, si occurrat, arg. *c. Erit autem lex* 4. *dist.* Sed Abb. Antiq. distinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria persona, vel in sua curia examinare causam, & potest trahere litigantes etiam ultras duas dietas: quia ex tota Provincia confluitur ad judicium Metropolitanum, *c. Scitote* 6. *q.* 3. Aut vult negotium delegare, & satis æquum est, ut Delegatus extra diœcesim ultra duas dietas non citet, & sic moderabitur Archiepiscopus suos Delegatos secundum constitutionem Ecclesiæ Romanæ; nam satis indignum est quenquam Pontificum, vel ordinum sequentium hanc observantiam refutare, quam Beati Petri Sedem sequi viderit, & docere, *c. Basilicas de consecr. d.* 1. Idem concludit in
3 Episcopis. Sed certe hæc constitutio, quæ permittit, ut Delegatus citare possit infra duas dietas a finibus diœcesis, applicari non potest Delegato ab Episcopo Diœcesano: quia Episcopus nec infra unam dietam extra fines suæ diœcesis potest causas delegare, *c. Episcopum cum duob. seqq. q.* 2. *c. Placuit* 7. *q.* 1. *& Clem.* 1. *de foro compet. cum multis simil.* In Episcopis ergo teneas,
4 quod statuitur in *c. Cum Episcopus de off. Ordinar. l.* 6. ut scilicet tam per se, quam per alium possint causas audire, & tribunal erigere in qualibet parte suæ diœcesis, dummodo non in loco exempto. Et in Metro-
5 politanis serva quod statutum est in *c. Ut litigantes eod. tit. & l.* ut hic per Jo. Andr. *n.* 9. & Abb. *n.* 4. Quocunque enim subditi trahantur, dummodo non extra suam diœcesim, non possunt conqueri, nec læditur mens hujus constitutionis, quæ non prohibet reum citari, nisi ultra duas dietas extra diœcesim, secundum Abb. *hic n.* 2. & mox subjiciam.

6 Secundo nota, ibi, *Extra diœcesim*; dietas non esse computandas a civitate, vel oppido, ubi reus domicilium habet, sed a finibus suæ diœcesis, ut hic, & apertius in *c. Statutum*, §. *Cum vero, vers. Nullus infra eod. l.* 6. Rationem reddit Jo. Andr. hic *n.* 8. & Abb. *n.* 2. quia nullum gravamen infertur ex imperratione Judicis intra diœcesim, cum per totam diœcesim trahi possit coram Ordinario, ut *d. c. Cum Episcopus de off. ordin. in* 6. Quod tamen verum est, si agatur actione
7 mere personali, quæ scilicet non in rem scripta, nec datur ad certam rem, ut actio legis Aquilæ, ex sti-
8 pulatu, & consimiles; tunc enim computantur dietæ a finibus diœcesis, ubi reus habet domicilium, ut hic. Secus vero si agatur actione reali, aut actione personali in rem scripta, ut sunt interdicta, quæ licet personalia sint, in rem tamen scripta sunt, *ut l.* 1. §. *penult. ff. de interdict.* & notatur in *l.* 3. §. *Est autem*, *ff. ad exhiben.* vel si agatur actione personali, quæ datur ad certam rem, ut actio depositi, commodati, & similes: his enim casibus computantur dietæ a loco, ubi res sita est, ut infra in *c. Proximo*, secundum opinionem glossæ *in d. c. Statutum*, §. *Cum vero in ver. Unam dietam infra eodem l.* 6. Innocen. hic *n.* 3. *&* 4. & hoc propter odium trahentium ad extraordinarios judices: nam alias bene licet in reali actione reum convenire, ubi habet domicilium, licet alibi res sita sit, *l. fin. C. de præscr. long. tempor.* vel secundum Compost. quando agitur actione reali, aut personali in rem scripta, vel ad certam rem, fit computatio non tantum a loco, ubi res sita est, sed etiam a diœcesi, ubi reus domicilium habet. Unde si a fine diœcesis, in qua est res, essent ultra quam duæ dietæ usque ad locum, ad quem citatur reus, non autem a fine diœcesis, in qua reus domicilium habet; per huhusmodi citationem non læderetur hæc constitutio, arg. *infra c. Proximo*, ibi: *Ex hoc videatur domicilium habere, &c.* qui textus innuit, ut si ibi habeant domicilium, bene possunt a fine illius diœcesis computari dietæ; & tamen ibi actione reali, scilicet super Ecclesia, actor intendebat agere, atque ita erat in potestate illius computare dietas, vel a loco rei sitæ, vel a loco domicilii conventi, si hoc impetranti expediret, quantum ad hoc, ut reus non posset conqueri, quod ultra duas dietas traheretur.

9 Tertio nota ex illis verbis, *Ut reus fatigatus laboribus, & expensis, litigare, vel importunitatem actoris redimere compellatur*; hanc constitutionem fuisse editam in favorem rei; solus ergo reus prohibetur trahi extra diœcesim ultra duas dietas. Quod statutum est in favorem ordinariæ jurisdictioni, ar. *l. Ut debitus de appellat.* & in odium im-

pe-

petrantium, ut hic patet, secundum Hostien. *n.* 3. & quia reus favorabilior est, quam actor, *l. Favorabiliores, ff. de reg. jur.* & quia actor sequitur forum rei, *cap. Cum sit generale infra de foro compet.* & hoc intelligendum de reo originaliter. Actor vero originalis, licet in progressu litis fiat reus, bene potest trahi ultra duas dietas a finibus diœcesis suæ, dummodo non trahatur ultra duas dietas a finibus diœcesis rei. Unde si Romanus conveniat Anglicum ultra duas dietas a domicilio Romani, & postea Anglicus reconveniat Romanum coram eisdem judicibus; bene citabitur Romanus ultra duas dietas a suo domicilio, sed non a domicilio rei, id est Anglici, ut exemplificant hic Innoc. & Compost, *in princ.* cum quibus Hostien. Joann. Andr. & cæteri transeunt. Idem dicendum, si reus non reconveniat, sed cum actor, qui dedit libellum, desistat, reus vult, ut procedatur in causa; quod potest reus, *Auth. Quod semel, C. Quomod. & quando jud.* vel cum actor literas præsentavit, & vult supersedere; reus vero vult, ut procedatur per eas, cum factæ sint communes; quod similiter potest reus, ut notatur in *c. Ex conquestione de rest. spoliator.* In omnibus enim his casibus, & similibus, bene trahi posset actor, qui modo est reus, ultra duas dietas a finibus suæ diœcesis, sed non a finibus diœcesis rei, secundum Compost. *n.* 1. *v. Item et si reus*, Idemque observandum, si reus fiat actor in causa appellationis, vel alio modo: quia non propterea trahi poterit ultra duas dietas extra suam diœcesim, cum reo originali hoc beneficium sit concessum. Subdit tamen Innoc. quod actor
11 dicitur potius citare, quam citari, id est, actor cum reconvenitur, non dicitur trahi, quia potius alium traxit; & sic non habet locum litera, ibi, *Trahi possit*, ut explicat Cardin. *n.* 3. *v. Dicit tamen Innocentius.*

12 Quarto nota in ver. *Nisi*, duos casus, in quibus reus trahitur ultra duas dietas coram Delegato Apostolico. Primus est, cum de partium consensu literæ impetrantur; quod intellige, si partes expresse consentiant in judices remotos, secundum Abb. *n.* 4, idque fuerit expres-
13 sum in Delegatione Papæ, Cardin. *cons.* 71. *in princip.* Secundus est, cum Papa ex certa scientia rescribit contra jus; quod facere censetur, cum de hac constitutio-
14 ne in literis mentionem facit, ut per Butr. *n.* 7. Tertium casum addit Compost. videlicet cum causa delegatur in curia; nam de stylo curiæ non habet ibi locum hæc decretalis: & sequuntur Jo. Andr. Butr. Imol. & Felin. limitantes, nisi aliquis esset privilegiatus; non enim trahi posset ultra duas dietas, tamen non facta mentione de privilegio; nam si de privilegio Papa notitiam habuisset, verisimiliter ipsum servare voluisset, aut saltem difficilius rescripsisset. Quæ ratio cessat, cum dat rescriptum in curia contra non privilegiatum; & ita refert Compost. se obtinuisse. Alios octo casus, in quibus exceptio de duabus dietis locum non habet, prosequitur Felin. *n.*
15 30. Sed extra ipsos reus trahi non poterit extra diœcesim ultra duas dietas, & hodie ultra unam, ut est expressum in *c. Statutum*, §. *Cum vero de rescr. lib.* 6. & ibi notat gloss. *in. v. Unam dietam*, Jo. Andr. hic *n.* 7. Butr. *n.* 9. Abb. *n.* 3. Card. *cons.* 71. *in princ.* ubi respondit, si delegatio Papæ simpliciter fiat ultra unam dietam absque expressione, sententiam non valere; *& n.* 2. *in* 2. *dubio*, dicit posse opponi de nullitate, etiamsi talis sententia fuerit confirmata.

16 Dietas autem intellige non legales, secundum quod viginti milliaria computantur pro dieta, *l. Tertia, ff. de verborum signific. l. Vicena, ff. Si quis cautione*, nec speciales, seu singulares, id est, eorum qui utuntur diplomate felici, & de duabus dietis faciunt unam, *l. Continuus*, §. *Cumita*, juncta gl. *in v. Diplomat, ff. de verborum obligatione*, quales se dicit sæpius expertum fuisse Hostien. hic *n.* 7. Sed intellige vulgares, id est, secundum consuetudinem regionis, de quibus plura exempla ponit Hostien.
17 & in specie a villa Fecusia, alias Secusia, unde asserit se originem duxisse, usque ad Taurinum. Siquidem nomina ex communi usu intelligenda sunt, *c. Ex literis il* 1, *infra de Sponsal.* non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debent, *l. Labeo, ff. de supellect. leg.* & lex debet patriæ convenire, *cap. Erit autem lex* 4. *distinctione*, cum consuetudo sit optima
18 legum interpres, *cap. Cum dilectus de consuet. leg. Si de interpretatione, ff. de legib.* unde magis statur usui, quam significationi vocis, *leg. Uxori in princip. ff. de legat.* 3. de quo plenius notatur, *cap. Illud* 12. *distinct.* & ita concludit hic gl. *in ver. ultra duas dietas*, Innocent. *n.* 2. Compostell. *eodem n.* Et hoc dictum sequuntur communiter DD. ut dicit Abb. *n.* 6. Nec multum discrepat Hostien. *n.* 10. qui putat hoc esse arbitrarium, ita tamen ut arbitrium reguletur secundum consuetudinem regionis: *Quid enim*, inquit, *si traham te per mediam leucam ultra duas dietas vulgares? Quid si traham te satis ultra leucam? & quid si nec vulgares appareant? puta citatur quis in montanis, quo nunquam, aut perraro vadunt homines. Et quidem exceptio in hieme locum habet, & in æstate non potest opponi, ut si Maurianen. civis Ebrudunum citetur. Certe quod legibus omissum, non omittet religio judicantis, l. Quæsitum, ff. de testib. qui & qualitatem regionis considerabit, l. Præsides, ff. de feriis:* & cum hac opinione Hostiens. transit etiam Jo. Andr. *n.* 32. & consentiunt Butr. *n.* 20. & Abb. *n.* 6. qui tamen tenent
19 in defectum vulgarium non esse locum arbitrio judicis, sed recurrendum esse ad legales; quia judicis arbitrium succedit in his, quæ a lege non sunt determinata, *leg.* 1. *ff. de jur. delib. c. De causis infra de off. delegat.* & hoc tenet gl. *in c. Cupientes in v. Commod de elect. lib.* 6. & Archid. *in d. cap. Statutum de rescr. in* 6. An autem potius attendi debeat via terrestris, quam maritima, si dietæ sint diversæ per terram, & aquam, vide Archid. *in d. capitul. Statutum*, §. *Cum autem*, & Butr. *eodem num.* 20.

Ultimo nota ex hoc textu, juncta suprascriptione, literas Apostolicas impetratas contra constitutionem in generali Concilio editam, vel habentem clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, non valere, nisi de constitutione ipsa faciant mentionem, Butr. hic *n.* 7. & Felin. *n.* 2. de quo latius dicam infra *n.* 21. Hinc inferunt aliqui moderni, ut decretum Concilii Tridentini in *c.* 10. *sess.* 23. adimens Abbatibus facultatem conferendi secularibus tonsuram, & minores Ordines, non valeat, cum non faciat mentionem constitutionis septimæ Synodi; de qua *in c. Quoniam* 69. *dist.* Hunc articulum plene examino in quæstione sequenti ubi explico materiam derogationis ad contrarias constitutiones, vel privilegia.

Revoco igitur in dubium, an facultas quam habent 20
Abbates, Presbyteri, & benedicti, conferendi primam tonsuram, & minores Ordines secularibus, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, fuerit sublata decreto Concilii Tridentini in *c.* 19. *sess.* 23.

Præsens controversia non pertinet ad validitatem ordinationis, seu impressionem characteris; sed hoc enim diffuse egi in *cap.* 1. *supr. de suppl. neglig. Prælat.* in quæstione, an Prælatus inferior secularis habens facultatem a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum conferendi primam tonsuram, & minores Ordines aliquibus personis secularibus tantum, conferat aliis, quam expressis in literis Apostolicis, imprimat characterem, necne: sed quæritur loco, an Abbas benedictus licite, ac rite possit ordinare suos subditos seculares, adeout non solum ordines conferat, sed etiam ordinum executionem. Et quamvis articulus videatur indubitabilis, eo quod decretum Concilii in *d. c.* 10. *sess.* 23. disertis verbis statuat, ut Abbatibus non liceat imposterum alicui, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre, nec literas dimissorias clericis secularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere; sed horum omnium ordinatio ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existunt, pertineat, non obstantibus quibusvis privilegiis: tamen non desunt ex recentioribus Theologis, qui opinentur contrarium. Nam Sanchez *in opuscul. moral. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 19. *n.* 20. *vers. Sed hoc non caret difficultate*, libere affirmat, Abbates benedictos hodie eo decreto non obstante licite posse etiam secularibus suis subditis conferre tonsuram, & minores Ordines, ac literas dimissorias concedere, innixus præcipue duobus fundamentis.

Primum est, quia cum privilegium minores Ordines 21
conferendi fuerit concessum Abbatibus in generali Concilio, nempe in septima Synodo *c.* 14. non censetur sublatum per generalem privilegiorum derogationem Conc. Trident. oportet enim, ut generali Concilio expresse, & specialiter derogetur per clausulam, *Non obstante aliqua lege vel constitutione etiam in Concil. generali edita*, jux-

ta textum hic, *& in c. Ex parte*; ubi est casus, ibique notat Hostien. & alii communiter, *de Capell. Monach. & in c. Eam te de ætat. & qualit.* Archid. *in c.* 1. *v. Noscatur de constit. in* 6. Bald. *in l. Humanum, C. de leg.* Jacobatius *de Concilio lib.* 5. *art.* 18. Felinus hic *n.* 2. Rom. *cons.* 436. *n.* 11. *in fin. ver. Primo ex eo*, Capra *cons.* 157. *n.* 11. *& seqq.* Covar. *lib.* 4. *variar. resol. c.* 16. *n.* 16. *ver. Sed & ex his diffinitionibus*.

22 Quo fundamento motus Navarr. *in Manc. cap.* 27. *n.* 265. opinatus, est privilegium concessum Religiosi *in Clem. Dudum*, §. *Si vero iidem Prælati de sepult.* nempe audiendi confessiones secularium absque Episcopi licentia, quoties Episcopus eam exhibere recusaverit, non fuisse sublatum decreto Concil. Trid. *cap.* 15. *sess.* 23. eo quod etsi ibi dicatur, Non obstante quocunque privilegio, non tamen dicitur, Non obstante privilegio generalis Concilii.

23 Secundum fundamentum est, quia privilegium hoc concessum Abbatibus est insertum in corpore jutis; nempe ordinandi, *in c. Quoniam* 69. *d. cap. Cum contingant de ætat. & qualit. cum concord.* & dimissorias concedendi, *in c. Abbates de privileg. in* 6. In generali aut privilegiorum derogatione, qualis est quæ habetur *in fin d. c.* 10. *sess.* 23. non comprehenditur privilegium in corpore Juris clausum, gloss. *in Auth. Quia in Provincia, in verb. Illic. in fine*, quam ibi sequitur Bart. *in* 2. *oppos.* & Bald. *v. Tertia solutio, C. Ubi de crim. agi oporteat*, Gloss. *in authent. Ut omnes obediant, jud. v. Privilegio coll.* 5. Bart. *in Extravag. Ad reprimendum in ver. Non obstantibus n.* 11. Rom. *cons.* 498. *In casu quo quæritur n.* 14. *in fin. & n.* 15. *v. Quo vere ad secundum caput*, Butr. *in c. fin. in* 4. *col. v. Sed est dubium de foro compet.* Rip. *in c.* 1. *ante n.* 56. *sup. eod.* Felinus hic *n. v Duodecima conclusio*, Dec. *cons.* 164. *n.* 4. Unde cautela est, ut privilegiatus super immunitate faciat eam inseri in statutis: quia tunc nova impositio ei derogans non operabitur, nisi etiam faciat mentionem de insertione, secundum Paul. de Castr. *in dict. Auth. Qua in Provincia*, & Cepoll *cautela* 76. *incip. Domini, & Principes*. Ad idem est gloss. 2. in §. *Omnes in v. Compelluntur*, & ibi Bald. & Paul. de Castr. *ff. de judic.* Felin. post alios in *cap.* 1. *n.* 12. *v. Unum in prepositis bene nota sup. eod.*

Ceterum his non obstantibus nullatenus est recedendum a dispositione clara *d. c.* 10. *sess.* 23. nam duo fundamenta quæ ad eam elidendam ut supra asserunt, neque in facto, neque in jure nullam habent subsistentiam.

24 Et quod pertinet ad factum, observandum est, in VII. Synodo generali *c.* 14. statutum esse his verbis: *Lectoris autem manus impositione licentia est solummodo in proprio Monasterio faciendi, si duntaxat eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo secundum morem præficiendorum Abbatum, dum constet illum esse Presbyterum*. Ex quo contextu colliguntur tres conditiones, quæ necessario exiguntur ad hoc, ut Abbas possit rite, & recte ordinare. Prima est, ut sit presbyter, ut in *vers. Dum tamen constet*. Secunda, ut sit solemniter benedictus; id enim importat manus impositio, de qua Synodus loquitur, *cap. Manus* 1. *q.* 1. & notat gloss. *in c. Quoniam in verb. Impositio* 69. *dist.* Et hæ duæ conditiones pertinent ad validitatem ordinationis, ut ibi per Archid. &
25 DD. Tertia est, quæ pertinet ad ordinationem rite celebrandam; ut scilicet Ordines conferat suis subditis regularibus tantum. Quæ conditio satis clare desumitur ex illis verbis, *Solummodo in proprio Monasterio*: secundum Specul. *tit. De privil. n.* 5. *v. Item nequeunt primam tonsuram conferre, nisi conversis, & c.* Et quamvis possit ordinare etiam Monachos alterius Monasterii, si fuerit invitatus, secundum gloss. ibi, *vers. Monasterio*; item eos, in quos habet ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem: hoc tamen non est ex dispositione VII. Synodi, quæ restricta est ad Monachos proprii Monasterii; sed ex indulto Summorum Pontificum, ut mox dicetur. Itaque cum Concilium Tridentinum in *d. cap.* 10. *sess.* 23. quoad hoc concordet cum decreto VII. Synodi generalis, ut scilicet Abbatibus non liceat tonsuram, vel minores Ordines conferre, nisis suis subditis Regularibus, vel quod idem est, solummodo in proprio Monasterio, ut loquitur VII. Synodus: nescitur, quo spiritu asseratur, decretum Tridentini Concilii non valere, eo quod non deroget privilegio VII. Synodi: manifestum est enim derogationem non fieri, nisi ad contraria. Atque ita ex facto corruit hoc primum fundamentum.

Similiter nec videtur in facto subsistere, ut privilegium hoc ordinandi subditos seculares sit insertum in corpore juris; nam *d. cap. Quoniam* 69. *dist.* quod est desumptum ex VII. Synodo, non loquitur nisi de subditis Regularibus, ut ostensum est supra. Item decretalis Innoc. III. in *c. Cum contingat de ætat. & qualit.* dum loquitur de laicis, qui ad Monasteria convolantes a suis Abbatibus tonsurantur, intelligitur de transeuntibus ad Monasteria, ut ibi convertantur, & fiunt Monachi, ut hæc ipsa verba explicat Gloss. *in cap. Abbates in v. Convolaverint de privil. in* 6. Unde cum textus loquantur de novitiis, qui veniunt Regularium appellatione, *c. Religioso*, & 26
ibi Archidiac. *de sententia excommunicationis in* 6. quoad hoc decretalis non discrepat a decreto Concilii Tridentini: jam enim Sacra Congregatio pro majori parte existimavit *d. c.* 10. non obstare, quo minus Abbas Presbyter, & benedictus possit novitio sui Monasterii clericalem conferre tonsuram; tametsi adjecerit consultius esse, ut ab hujusmodi ordinatione abstineat: quod consilium præbet etiam gl. 2. *in d. cap. Abbates in eodem verb. Convolaverint, in addit. Datur*, inquit, *consilium, quod hoc non fiat infra annum probationis: quia certum est, quod postea exire posset, & fraus fieri, quæ præcavenda est*. Unde illa decretalis Innoc. III restringitur ad subditos regulares duntaxat: quod etiam ex eo apertius colligitur, quod in illa recensentur ad literam verba VII. Synodi generalis; unde sequitur, ut sit intelligenda de regularibus tantum, ad quos restringitur VII. Synodus, & non de secularibus. Eodem modo decretalis Alexandri III. *in* 27
c. 1. *de suppl. negl. Pral.* quæ tribuit Abbatibus Cisterciensibus facultatem benedicendi suos Monachos, & alia, quæ ad officium hujusmodi pertinent, exercendi, si Episcopus tertio requisitus subslitutos Abbates benedicere recusaverit, restringitur ad subditos regulares. Ideoque gl. fin. verba illa (Et alia, quæ ad hujusmodi officium pertinent) exponit, scilicet, ut conferant lectoratum in proprio Monasterio, & allegat textum in *d. cap. Cum contingat, & in d. c. Quoniam*. Demum decretalis Alexandri IV. in *d. cap. Abbates de privil. in* 6. disponit quidem, ut Abbatibus non liceat aliis, quam Monasteriorum suorum conversis, & qui ad illa convolaverint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis id competat ex pleno Apostolicæ Sedis indulto; & ut dicit ibi Gloss. in *v. Quasi Episcopalem*, si Abbas in Parochia sua, vel alio loco habet jurisdictionem in spiritualibus, quod alias de jure debet habere Episcopus, etiam puros laicos, nec conversos, nec convertendos, poterit clericare; sed tamen hoc privilegium non competit Abbatibus in vim prædictæ decretalis, quæ potius venit limitative, seu restrictive ad privilegia Abbatum, quam ut nova illis conferat, ut indicant verba illa, *Nec eis licitum sit aliis, quam Monasteriorum suorum conversis, &c.* Et cum Abbates, nec de jure communi, nec ex privilegio Canonis habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in laicos, sed solus Episcopus, ut dicit gloss. prælleg. & est text. *in cap. Cum Episcopus de offic. ordin. lib.* 6. *cum multis similibus*; sequitur, ut Abbates possint ordinare subditos seculares, non ex privilegio ullo in corpore juris clauso, sed solum in vim jurisdictionis quasi Episcopalis, quam habent ex indulto Apostolico in jure non inserto, in quo includitur etiam facultas tonsurandi laicos, juxta declarationem prædictæ decretalis Alexandri IV.

Sed quatenus in facto verum esset, facultatem ordi- 28
nandi Clericos seculares competere Abbatibus ex indulto VII. Synodi, seu aliorum Canonum: tamen de jure duo fundamenta in contrarium adducta nullatenus consistunt; nam propositio illa, quod in derogationibus generalibus literarum Apostolicarum non includantur decreta Conciliaria, nisi illis specialiter degogatur, non habet locum nisi in literis gratiæ, & rescriptis contra jus; & ita procedunt duæ decretales, in quibus eadem propositio principaliter fundatur: altera scilicet *in capitul. Ex parte, de Capellan. Monachorum*, ubi Abbas & Conven Riven. asserebant se per literas Apostolicas obtinuisse, ut possent singuli Monachi in singulis eorum Prioratibus commorari, contra dispositionem generalis Concilii Lateranensis suo Innocent. III.

alte-

29 altera hic ubi disponitur, nè quis trahi possit ultra duas dietas in vim rescripti Apostolici, nisi in eo fiat mentio de hac constitutione ab eodem Innocentio III. edita in Generali Concilio: at secus est in constitutionibus generalibus, quia posterior indistincte tollit priorem directe contrariam, licet de illa mentionem non faciat: textus est expressus in *cap. 1. de constit. in 6.* ibi: *Romanus Pontifex, qui jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere, constitutionem concedendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.* Atque ita expresse distinguit, & declarat gloss. in *ver. Noscatur*, dicens *dict. capit. Ex parte, capit Nonnulli*, & alia jura superius citata non esse contraria; illa enim loquuntur de rescriptis datis contra legem, quæ non valent, nisi in ipsis fiat mentio de lege: at prædictum *capit. 1.* de secunda lege loquitur, quæ primam tollit directe contrariam, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit esse ratio, ut subdit Glossa, quia maturius, & deliberatius fit legis promulgatio, quam rescripti concessio, ut in proœmio *6.* in fine. Idipsum censent in *dict. cap. 1.* Archidiac. *col. 1. in vers. Revocare noscatur*, & *vers. Vel dic planius*, ubi ait hoc præcipue habere locum in rescriptis, quæ impetrantur contra Concilia generalia, Joann. Mon. *sub. num. 1.* ubi opponit de *dict. cap. Ex parte*, & solvit dicens: *Ibi est casus diversus, non adversus: & est ratio diversitatis inter dictos casus: ubi loquitur, quando rescriptum datur contra jus commune, quia tunc non videtur Princeps tollere legem per rescriptum, nisi faciat mentionem de ea, secus de constitutione, quæ est primæ adversa, quia lex fit cum magna solemnitate, ut leg. Humanum, Cod. de leg. & ideo Princeps deliberatus de condendo jure alicui primo adverso primum tollit, non sic mandando rescriptum, quod cum tanta deliberatione non datur.* Hæc Joann. Mon. & sequitur ibidem Gemin. *col. 5. circa med. in gloss. 3.* ac reliqui omnes. Et idem Gèmin. *in cap. Ut Officium, §. Denique, in 2 notab. de Hæret. in 6.* Imol. Clem. 1. *in ultima not. de sepultur.* & declarat Alexand. *consil. 111. Perspectis. num. 1. vers. Circa primum dubium, lib. 6.* Et in rescriptis contra jus loquitur Baldus *in dict. leg. Humanum, col. 3. vers Sed Dominus, Cod. de leg.* Felinus hic *num. 5. in prima Fallen.* & alii supra in contrarium adducti *num. 21.* Et in dispensationibus contra Concilium generale, Covar. *variar. resolut. lib. 4. cap. 16. num. 16. vers. Sed & in his*
30 *diffinitionibus.* Ex quibus apparet, constitutionem Apostolicam contra decreta generalis Concilii valere, quamvis Concilio non deroget, aut de illo mentionem non faciat, idque etiamsi constitutio posterior sit solius Papæ, quia generalia Concilia habent clausulam derogatoriam ad sequentia rescripta, non autem ad sequentes constitutiones, Philipp. Prob. *ad Monach. in cap. 1. numer. 3. de constitut. in 6.* & ante eum Oldrad. *consil. 328. Ad idem num 3.* & alii proxime citati. Et quamvis nonnunquam etiam in constitutionibus, quæ per modum legis universalis eduntur, fiant derogationes ad contraria decreta in generali Concilio promulgata, id tamen censeri debet factum ad abundantiorem cautelam, non quod derogatio sit necessaria, ut ex prædictis constat. Verum si decreto generalis Conciliis opponatur aliud decretum posterius editum in alio Concilio generali, ut nunc supponitur, res videtur esse extra omnem difficultatem. Primo, quia idcirco in derogationibus generalibus literarum Apostolicatum non includuntur decreta Conciliaria, quia cum hæc edantur in generali Concilio summa cum deliberatione, ac maturitate, & e converso a Summis Pontificibus nonnunquam literæ contra jus per occupationem, vel importunitatem extorqueantur, quas verisimiliter non concessissent, si ad contrariam dispositionem conciliarem animum applicassent: propterea iidemmet Pontifices sanxerunt, ut eorum rescripta, quæ decretis alicujus Concilii generalis adversantur, vigorem non habeant, nisi in eis fuerit derogatum generali Concilio. Quod constat ex responso Honorii III. in *dict. cap. Ex parte, de Capell. Monach.* ubi decernens non valere literas gratiæ a quibusdam Monachis impetratas contra Concilium Lateranense, de quo in *capit. 2. de statu Monachorum*, cujus nulla mentio facta fuerat, rescribit ut infra, videlicet: Hujusmodi literas ab Apostolica Sede non credimus emanasse, quod si per occupationem forsitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio supradicto; ubi Gloss. in *ver. Occupationem*, dicit tales literas præsumi extortas, vel per occupationem Romani Pontificis, vel per importunitatem petentium. Ad quod confert textus in *cap. Si quando, supra eodem*, ubi Alexand. III. rescribit Episcopo Ravennaten. ut si quando aliqua eidem a Sede Apostolica dirigantur, quæ illius animum exasperare videantur; aut pareat rescripto, aut causam rationabilem assignet, quare parere non possit: *Quia*, inquit, *patienter sustinebimus, si non feceris quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum.* Quamobrem quod in literis gratiæ non censeatur derogatum generali Concilio, suadent rationes tam ex parte ipsius Concilii, quam ex parte Papæ rescribentis. Ex parte Concilii, quia cum statuta ibi edantur matura discussione, & unanimi tot Patrum consensu, æquum non est, ut eis indeliberate derogetur per speciales posteriores literas, *capit. Ecclesia vestra il 2. de elect.* Ubi Gregor. IX. agens de forma electionis a Concilio Lateranensi præscripta: *Neque enim*, inquit, *credendum est Romanum Pontificem, qui jurat tuetur, quod alias excogitatam est multis vigiliis, & inventum, uno verbo subvertere voluisse.* Unde Oldrad. *consil. 326. Quod articuli, num. 1. in fin.* dicit, *præsumi non posse, quod Dominus Papa juri nedum publico, sed quasi divino cum solemnitate, videlicet in sacris generalibus Conciliis promulgato, sub tali taciturnitate voluerit derogare, cum etiam sit legali provisione statutum, ut rescriptum nedum contra jus divinum, sed etiam contra jus publicum impetratum, extorquendam sit de manibus impetrantis, leg. 3. Cod. de sacris largitionibus.* Et infra: *Calumniosum est ergo dicere hujusmodi sacra Concilia tali dissimulatione fuisse sublata, facilius enim tolluntur simplices decretales, & constitutiones, quas solus Papa promulgat, quam unaquæque ex Conciliis cum multitudine, & ex authoritate tot solemnium personarum, & de ipsarum sensu, & consilio, & tot formata capitibus promulgata: & dict. consil. 328 num. 3. Non enim*, inquit, *esset conveniens, ut vallata fortiori vinculo, scilicet Concilii generalis, sic de facili tollerentur, sicut alia, quæ non sunt tanto vinculo roborata.* Hæc Oldrad. Et generale est, 33
ut cum lex Canonica, vel civilis habet clausulam derogatoriam, non valeat contrarium rescriptum, nisi faciat mentionem de illa specialiter, vel saltem per verba æquipollentia, ut hic, ubi Felinus *num. 2. in cap. fin. infra eodem*, & in *cap Unico*, & ibi Joann. Andr. & DD. *de excess. Prælat. in 6.* Anchar. *cons. 255. In quæstione, col. 3* Sed neque ex parte Papæ rescribentis censetur derogatum Concilio, tum quia rescripta hujusmodi præsumuntur ab ipso obtenta per occupationem, ut dicitur in *dict. cap. Ex parte, de Capell. Monach.* inde censentur non emanasse ab Apostolica Sede, idest de scientia Papæ, ut ibi explicat glossa *in ver. Asserunt*, ad hoc *cap. quando de sentent. excomm.* ibi: *Cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per subreptionem contingat hujusmodi literas impetrari*; tum quia præsumuntur extorta per ambitionem, & importunitatem, juxta text. in *cap. Tuæ fraternitatis, de Presbyt.* & in *leg. 2. Cod. de petitionibus bon. sublat. lib* 10. ubi: Per importunitatem non concedenda sæpe concedimus, dicit Imperator, & notat glossa *in dict. cap. Tuæ in ver. Importunitatem*, & Gemin. *consil. 36. Quod collatio num. 2. vers. Quod non præsumitur*, ubi ait, Papam non ita de facili derogare Constitutionibus Conciliaribus, & præsumi circumventum. Unde quod literæ Apostolicæ contra generale Con- 34
cilium non valeant, non provenit ex defectu potestatis Papæ, qui est supra Concilium *cap. 1. 25. quæst. 1. cap. Innotuit, & cap. Significasti de elect.* Covar. *lib. 4. variar. resolut. cap. 16. num. 6.* & dixi late in *d. cap. Significasti*; sed ex defectu voluntatis, quia vult illas non valere, nisi in eis expresse fuerit derogatum Concilio, ut deciditur in *d. cap. Eam te, de atat. & qualit.* eo quod etsi solutus sit legibus tamen secundum leges vivere debet, *d. cap. Significasti, & leg. Digna vox, C. de leg.* ut in proposito dixit Oldrad. *d. cons. 326. n. 4 & cons. 328. n. 1.* Nec per rescripta quælibet intendit detrahere utilitati publicæ, vel privatæ, *l. fin. C. Si contra jus vel utilitatem publicam, leg. Nec damnosa, & leg. Rescripta, C. de prec. Imper. offer. quæ sunt canonizata 35. quæst. 2.*

At hujusmodi rationes omnes cessant, cum Generali 35
Concilio opponitur aliud Concilium generale; nam quod pertinet ad solemnitatem, utrunque celebratum pari consilio, & maturitate, & utrunque censetur vallatum eisdem clausulis derogatoriis, Felinus post alios hic *num. 1. vers. Et nota quod omnis Constitutio*. Unde cum par sit vinculum

culum utriusque, ratio postulat, ut posterius deroget primo: quia nihil tam naturale est, quam ex eo generale quodque dissolvi, quo colligatum est, *leg. Nihil tam naturale, ff. de regul. jur.* ut in his terminis considerat Oldrad. *dict.*
36 *cons.* 326. *nu.* 3. Et propterea quamvis primum testamentum habens clausulam derogatoriam non rumpatur per secundum, tamen rumpitur, si in secundo adsit clausula generalis: *Non obstantibus quibuscunque aliis testamentis, leg. Si quis in princip. de testam.* & ibi Bart. & DD. *de leg.* 3. Card. in *Clem.* 1, *in* 3. *quæst. de sepult.* & Bened. Capra *consil.* 31. *Punctus*. Latissime Barbat. in *cap. Cum esses col.* 37. *de testam.* Et quamvis ab emptione, quæ non tantum consensu, sed etiam traditione est roborata, non discedatur solo consensu; tamen disceditur omnino, si in contrarium retraditio subsequatur, *leg. Ab emptione, ff. de pact.* Oldrad. *ubi supra*. Et generaliter quibuscunque fere modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur, ut Paul. ait in *leg. fere, ff. de regul. jur.* facit text. in *l. Pacta novissima, Cod. de pactis in leg. Cum de novo, & leg. Sed & posteriores, ff. de leg.*

Similiter decreta in secundo generali Concilio palam est non posse dici extorta per occupationem, vel importunitatem: non per occupationem, quia Episcopi in Concilio congregati aliis negotiis non vacant, quam pertinentibus ad celebrationem illius: non per importunitatem, vel ambitionem, quia singuli articuli prævio accurato examine, ac discussione, suffragiis Patrum diffiniuntur, §. *Synodus autem* 15. *dist.* facit *cap. Prudentiam, de offic. deleg.* Sequitur ergo, ut constitutio conciliaris posterior deroget contrariæ antiquiori, licet de illa mentionem non faciat.

37 Neque obstat textus in *cap. Domino sancto, in fine* 50. *distinct.* ubi Isidorus scribit: Quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus aut antiquior, aut potior extat authoritas. Nam respondetur, præd. authoritatem procedere, quando ambæ constitutiones sunt particulares, & locales, juxta textum in *cap. In Canonibus* 19. *dist,* secus si ambæ constitutiones Conciliares sint generales, quia semper posterior præjudicat priori, ut in *cap.* 1. *extra de cognat. spirit.* Ita formaliter declarat gloss, *in dict. capit. Domino, in ver. Discors*. Et quamvis hæc solutio non placeat ibi Præposito, eo quod si constitutiones sint diversorum locorum, unaquæque servari debet in suo loco, si sint ejusdem loci, posterior derogat priori: tamen textus intelligi potest de Concilio antiquiori dignitate, & authoritate, non autem de antiquiori quoad tempus tantum, quia tunc posterius generale derogat primo, secundum Hugon. & Archidiac. *num.* 4. Unde Turrecrem. 161. *num.* 2. & Idem Præpositus *num.* 6. *Si dissonantia quæ reperitur in canonibus universalium Conciliorum, sit circa ea, quæ sunt juris positivi, ut puta circa regimen humanæ vitæ, aut disciplinam Ecclesiasticam, concludunt absolute standum esse constitutioni posteriori Conciliorum, quia cum hujusmodi agibilia humana habeant materiam variabilem, pro loco, tempore, & conditionibus personarum, sæpe statuta priorum Conciliorum temperantur, supplentur, atque etiam corriguntur per posteriora Concilia*. Hæc illi, unde August. cujus est hæc conclusio, *lib.* 2. *de baptis. contra Donatistas*, ait: *Sæpe priora Concilia a posterioribus emendari, cum aliquo rerum experimento aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*. Ergo ut Turrecrem. & Præpos. subdunt *locis citatis*, in talibus non habet locum antiquitas, quantumcunque magnæ fuerit authoritatis, quoniam aliqua superioribus temporibus erant convenientia, quæ nostris plurimum dispendiosa essent, id est quasi impossibilia *cap. Non debet, cum vulg. de consang. & affinit.* sicut patet in canonibus Apostolorum circa dispositionem clerici fornicarii. Patet etiam de Concilio illo præstantiss. Nicæno, cui circa dispositionem sedium Patriarchalium præjudicarum est per Concilium universale VI. ut in *cap. Renovantes* 22. *distinct.* & illi statur, & præjudicatur Nicæno, licet sit antiquioris, & potioris authoritatis, & de eo nulla ibi mentio facta fuerit. De intellectu autem *dict. cap. Domino sancto* 15. *dist.* vide pleniss ime ibi per Turrecrem.

Nec est omittendum secundum Innoc. in *dict. cap. Ex parte, in ver. Mentio, de Capell. Monachorum*, verum non esse in literis, quas Papa concedit, indistincte esse faciendam mentionem de jure, etiamsi sint statuta Conciliorum, ejusque opinio quatenus affirmat, quoad derogationem non esse constituendam differentiam inter constitutiones conciliares, & alias constitutiones, forte verior est secundum Felin. hic *sub num.* 3. *vers. Sed videtur verum*, qui ex mente Innocentii in contrarium retorquet textum in *cap. Eam te, de stat. & qualit. & in dict. capit. Ex parte*, quem itidem contrarium probare observat etiam Alexand. *consil.* 111. *Perspectis nu.* 6. *lib.* 6. Et quamvis, ut Felin. subjicit, non sit de facili recedendum a contraria sententia Archid. 1. quam videtur sequi totus mundus, & tenet Rota apud Cassad, *decis.* 2. *num.* 8. *vers. Pro decisione, de Præb.* tamen cum illa non transeat absque contradictione, ac difficultate, non debemus eam extendere extra casum literarum contra jus, in quo Archidiaconus loquitur. Concludendum est igitur, per dispositionem posteriorem Concilii generalis, indistincte censeri sublata decreta contraria antiquorum Conciliorum, licet de illis mentio facta non fuerit. Et hanc sententiam alias probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Nam cum Episcopus Tarraconen. quæsivisset, an dispensationes, quæ in *cap. De multa*, quod est generalis Concilii Lateranen. sub Innoc. III. *de præb.* pro legitimis habentur, videlicet circa sublimes, & literatas personas, censerentur revocatæ per Concilium Tridentinum, *sess.* 24. *cap.* 17. ibi: *Quibuscunque dispositionibus non obstantibus*, cum de eis non fuerit habita mentio specialis: Sac. Congregatio censuit comprehendi etiam dispensationes, de quibus in *dict. capit. De multa*, nec opus fuisse speciali mentione, aut derogatione juris communis.

Quod vero spectat ad privilegia, multo magis debet 38
censeri derogatum insertis in corpore juris, quam non insertis; nam etsi privilegiis Canonum difficilius consueverit derogari, *leg. Ejus militis, §. Militia missus, ff. de militar. testam.* tamen quoad non inserta allegari potest defectus intentionis Papæ propter illorum ignorantiam, vel oblivionem, ut constat ex *cap. Ex parte de offic. deleg.* in illis verbis: *Si memores fuissemus nos pro predicto N. literas direxisse, adversario nullatenus scripsissemus*. Quæ quidem ignorantia præsumi non potest de insertis in corpore juris. Et hæc est ratio, cur Pontifex per posterio- 39
rem constitutionem censeatur tollere priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat: & tamen non censeatur tollere particularia statuta, vel consuetudines, juxta text. in *cap.* 1. *de constitut. in* 6. generalis enim derogatio non operatur circa ignorata in facto consistentia, Tiber. Decian. *consil.* 40. *num.* 87. *& seqq. lib.* 3. Et in terminis ob hanc rationem ita tenet Franc. *in dict. cap.* 1. *num.* 5. *vers. Limita tamen*, dicens privilegium in corpore juris clausum revocari per contrariam constitutionem, etiamsi de illo non fiat specialis mentio, cum præsumatur scientia illius, sicut & juris communis. Et sequitur Felinus in *cap.* 1. *num.* 11, *vers. Fallit* 3. *supra eodem*, ubi similiter concludit, privilegium derogans juri communi in corpore juris clausum tolli per contrariam dispositionem, etiam nulla facta mentione privilegii, quia illius mentio non est necessaria, sicut nec juris communis: non sic ubi primum est extra corpus, quia præsumitur Papæ incognitum: subdens ita tenere communiter Doctores, sicut etiam testatur Decius *ibid. numer.* 52. *vers. Et predicta conclusiones*. Et quamvis contrarium sentiant in *dict. capit.* 1. Abbas & Barbat. tamen secundum Felin. tutius est tenere communem. Et ab ea non esse recedendum, dicit etiam Decian. *eodem numer.* 52. *in fin.* quam etiam tenet Geminian. in *capit. Ignorantia num.* 6. *vers. Item illo respectu* 38. *distint. & in cap.* 1. *vers. Quæro quia de constitut. in* 6.

Principalis ratio est secundum Felin. & Dec. *ubi supra*, 40
quia si facienda sit mentio privilegii inserti in corpore juris, id non alia de causa potest contingere, nisi quia privilegium sic insertum facit jus commune inter nominatos, ut per gloss. 4. *in c. Constitutionem, de reg. in* 6. *& in Clem. Dudum, §. Verum., in ver. De jure, de sepult.* & per Jo. Andr. post Hostiens. *in c. Ex parte, il primo nu.* 3. *super ver. Ceteris, de Decim.* Sed Juris communis non est facienda mentio, *c. primo de cognat. spirit. & d. c. prima de constitutione in* 6. & tradit Innocentius & omnes *in d. cap.* 1, *supra eodem*, ubi in specie Felinus *nu.* 11. *in* 2. *fallen.* Ergo nec privilegii inserti in corpore juris; nam quoad effectum derogatorium ita judicatur de privilegio in jure clauso, sicut de jure, Gloss. in *cap. Ut circa*, §. 1. *in ver. Corporali, vers. Item privilegium, de electione in* 6. & ibi Germin.

min. & Franc. *in d. c.* 1. *verſ. Limita tamen, de conſtit. in* 6. Ideoque per generalem derogationem, quæ habetur in *fin. c. Alma mater, de ſent. excommun. in* 6. ſublatum fuit privilegium Templariorum, & Hoſpitalariorum in corpore juris inſertum, nempe in *c. Ut privilegia, infra de privileg.* ſecundum Gloſſ. & Archid. *in d. c. Alma mater, in ver. Conceſſis.* Abbas vero loquitur ſecundum opinionem illorum, qui tenent in privilegio eſſe derogandum juri communi, quæ tamen opinio reprobatur, & fundamentum ejus tollitur, quia eo ipſo quod datur privilegium, videtur juri communi derogatum, ut notat Bald. in *l. Item Lapilli, col.* 5. *verſ. Et nota, ff. de rer. diviſ.* Et ita ad opinionem Abbatis reſpondet Dec. *in d. c.* 1. *n.* 12. *verſ. ſed dicendum eſt.* Præterea Abbas, & Barbat. moventur ea ſpeciali ratione, quia in Principe non eſt verſimilis recordatio privilegii in corpore juris clauſi propter importunitatem impetrantium. At hæc ratio, quidquid ſit de illius veritate, militat tantum in privilegiis, & literis gratiæ, quæ conceduntur contra privilegia in jure inſerta, non autem in derogatione privilegiorum, quæ fit in generali Concilio, ut dictum eſt ſupra *n.* 15.

41 Neque obſtant authoritates in contrarium adductæ ſupra *n.* 3. ſiquidem procedunt tantum, quando lex, vel Princeps revocat generalia privilegia, in eo enim caſu cum per hujuſmodi revocationem non tollat jus commune, conſequens eſt, ut nec tollat privilegia in jure inſerta, quæ ſortiuntur naturam juris communi. Unde eo caſu, cum derogatio privilegiorum poſſit referri tam ad inſerta, quam non inſerta, ex verisimili mente referri debet potius ad non inſerta. At ſecus eſt, ſi fiat lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium in corpore juris clauſum, ut in caſu noſtro, in quo Concilium Tridentinum edidit ſpeciale decretum in *d. c.* 10. *ſeſſ.* 23. contra jus, quod habent Abbates ordinandi Clericos ſeculares, in quos habent quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, juxta *c. Abbates, de privil. in* 6. hoc enim caſu ſicut jus commune, ita privilegium in jure clauſum tollitur per generalem privilegiorum derogationem: ita ſingulariter determinat Bart. *in Extravag. Ad reprimendum, in verſ. Non obſtantibus, col. fin.* quem refert, & ſequitur Felinus *in d. c.* 1. *n.* 12. *in fin. verſ. Salvo niſi condendo legem*; & apertius declarat Dec. *ibi n.* 53. his verbis: *Patet ex prædictis, quod facilius derogatur privilegio inſerto in corpore juris, quam non inſerto; & hoc procedit, quando tollitur jus commune, tunc enim tollitur facilius inſertum, quia jus commune reputatur; ſecus eſt quando non tollitur jus commune, ſed tollitur privilegium, quia tunc facilius tollitur non inſertum, quia eſt privilegium proprie, & ſimpliciter, quam tollatur inſertum, quod non videtur privilegium ſimpliciter, ex qua de eo judicatur idem, quod de jure communi.* Hæc Dec. ſubdens, hoc ſecundo caſu habere locum gloſſas, quæ volunt, ut ſi tollantur privilegia, non videantur tolli inſerta in corpore juris. Præterea contraria opinio procedit tantum in privilegio ſpeciali in jure clauſo, cui non intelligitur derogatum per conſtitutionem juris communis, niſi de eo fiat ſpecialis mentio. At ſecus eſt in privilegio generali, quale eſt privilegium conceſſum Abbatibus ordinandi Clericos ſeculares, in quos habent Epiſcopalem juriſdictionem: quia utcunque ſit inſertum in corpore juris, nempe *in d. c. Abbates, de privileg. in* 6. tamen cenſetur ſublatum per poſteriorem conſtitutionem illi contrariam, etiam nulla facta mentione privilegii. Ita poſt alios diſtinguit, & declarat Philipp. Franc. *in d. c.* 1. *n.* 5. *verſ. Quod tamen intelligit, de conſtit. lib.* 6.

42 Valde confirmantur prædicta ex ſtylo Tridentinæ Synodi, quæ antiquioribus Conciliis, vel privilegiis in corpore juris clauſis nominatim derogare non conſuevit, ſi quando contra illa ex juſtis, & rationabilibus cauſis aliquid ſtatuendum duxit. Unde *in c.* 2. *ſeſſ.* 25. *de regul.* correxit decretum Concilii Lateranenſis, de quo in *c. Monach. de ſtat. Monachorum*, quatenus permitteret Monachis habere peculium de licentia Abbatis, ut Sacra Congregatio Concilii alias declaravit adverſus ſententiam Navar. & ſcripſi latiſſime *in d. c. Monach.* Et tamen generali Concilio neque ibi derogatur, neque *in c.* 22. ubi ponuntur ampliſſimæ derogationes quoad decreta omnia illius ſeſſ. Eodem modo *in c.* 6. *ejuſdem ſeſſ.* 25. *de regul.* ex ſententia Sac. Congregationis in electionibus Superiorum Regularium ſublata fuit forma eligendi per compromiſſum vel quaſi per inſpirationem, a generali Concilio præſcripta in *c. Quia propter, de elect.* Et tamen de Concilio Lateranenſi nulla fit mentio, Et in *c.* 2. *ſeſſ.* 24. dum præcipitur, ut provincialia Concilia quoliber ſaltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi ſingulis annis inducta per conſtitutionem Innocentii III. editam in generali Concilio, de qua in *c. Sicut, de accuſat.* Atque, ut alia omittamus, dum in *c.* 12. *ſeſſ.* 23. præfinivit ætatem vigeſimi ſecundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigeſimi tertii ad Diaconatum, abrogavit diſpoſitionem Concilii Viennenſis, qua conſtitutum erat, ut quis libere poſſet in decimooctavo ad Subdiaconatus, & in vigeſimo ætatis ſuæ anno ad Diaconatus ordines promoveri, Et tamen in eodem *c.* 12. nullam fecit mentionem Viennenſis Concilii. Sed & in privilegiis clauſis in corpore juris idem omnino obſervat S. Synodus, ſive illa ſint conciliaria, ſive non. Ac propterea in *c.* 15. *ſeſſ.* 24. contra opinionem Navarri, de qua ſupra *n.* 2. ex ſententia ejuſdem Sacræ Congregationis ſuſtulit privilegium Clementis V. conceſſum Regularibus in Concilio Viennenſi, de quo in Clem. *Dudum*, §. *Sivero iidem Prælati, de ſepult.* audiendi ſcilicet confeſſiones ſecularium ſine Ordinariorum licentia, quoties Ordinarii eam exhibere recuſaverint. Et in *c.* 6. *verſ. Is autem ſeſſ.* 27. ademit Clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta fori privilegium, ordini Clericali conceſſum etiam in Concilio Pariſienſi, ut habetur in *c.* 2. *de for. compet.* Et tamen nemo unquam in dubium revocavit validitatem decreti Concilii Tridentini ex eo quod Pariſienſi Concilio non derogaverit. Rurſus in *c.* 17. *ſeſſ.* 24. ademit Cardinalibus privilegium retinendi ex diſpenſatione Apoſtolica plura beneficia curam animarum habentia in corpore juris clauſum, de quo in Extrav. Joan. XXII. *Execrabilis, de præb.* nam & Extravagantes prædictæ ſunt pars corporis Juris, ut Gregorius XIII. in ſua conſtitutione declaravit. Item per generalem derogationem, quæ habetur in *c. Unico, ſeſſ.* 22. *de obſervant. & evit. in celeb. Miſſ.* ſublatum eſt privilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum celebrandi Miſſam in altari viatico abſque Diœceſani licentia, de quo in *c. In his, de privileg.* ut cenſent Navar. *in Man. c.* 25. *n.* 82. *in fin.* Suarez *tom.* 3. *diſp.* 81. *ſect.* 3. *in fin.* Hering. *in ſumm. l.* 9. *c.* 27. *n.* 2. *in gloſſ. litera S*, & late probatum eſt in *c. In his infra de privileg.* in quæſtione, utrum fratres Prædicatores in clauſtro monaſterii ſui Ordinis poſſint in altari portatili Miſſam celebrare etiam invito Epiſcopo Diœceſano; ubi alia exempla his ſimilia congeſſimus.

In his ergo, & plurimis aliis caſibus, in quibus Tridentina Synodus non derogavit contrariis decretis aliorum Conciliorum, aut privilegis Canonum, ſi diceremus illius diſpoſitionem non valere, id aut contingeret ex defectu poteſtatis, aut voluntatis. Non primum, quia utriuſque Concilii generalis æqualis eſt authoritas, & par in parem non habet imperium, *c. Innotuit, de elect.* omnia enim Concilia Oecumenica manant ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum, ut habetur 22. *diſt. per tot. c.* 1. *& ſeq.* 17. 2. *q.* 6. *& c. Significaſti, de elect.* & tradit poſt alios Covarr. *variar. reſol. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 6. Itaque in diſpoſitionibus hujuſmodi, non habentibus clauſulam derogatoriam, non negari potentiam derogandi, ſcripſit Gemin. in *c.* 1. *in* 6. *col. verſ. Ego credo, de conſt. in* 6. & Felin. hic poſt alios *n.* 5. *in* 6. *ampl.* Ideoque etiam Canonibus Apoſtolorum per poſteriores Canones præjudicatur, *c. Presbyter* 82. *diſt.* gloſ. in *c. Domino ſancto, in verſ. Diſcorſ.* 50. *diſt.* ubi etiam declarat, quomodo fieri poſſit, ut unus Canon juſte adverſetur alteri, cum omnes ſint promulgati inſtinctu Spiritus ſancti. Neque ſecundum, quia cum in generali Concilio conſtitutiones dici non poſſint extortæ per occupationem, vel importunitatem, aut circumventionem ut ſuperius dictum eſt: defectus voluntatis, aut oriri potuiſſet ex ignorantia antiquorum Conciliorum, vel Canonum, & abſurdum eſt de tot Patribus hoc aſſerere; imo enim, quod a pluribus quæritur ſapientibus, facilius invenitur, *c. De quibus* 20. *diſt.* & per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur, *leg. ult.*

44

45

ult. ad fin. Cod. de fideicomm. & c. Extra conscientiam, 64. *dist.* glos. in *c. Prudentiam*, *in ver. Plurimorum*, *infra de offic. deleg.* aut quia per errorem crediderint illis non fuisse specialiter derogandum, & hoc ex iisdem rationibus convincitur esse calumniosum. Error enim juris in Concilio generali non est tolerabilis, Oldrad. *cons.* 326. *n.* 15. *vers. Ex quo etiam*
46 *convincitur*. Aut denique, quia non habuerint intentionem, seu voluntatem illis derogandi, & secundum hoc voluissent facere actum inanem, & elusorium, quod similiter non est dicendum. Nam, ut ait Oldrad. *d. consil. n.* 4. *In his, quæ in generali Concilio cum tanta maturitate, & solemni deliberatione transeunt, seu examinatione elimantur, nihil est, nec esse debet, quod frustra membrans occupet*. Hæc ille. Nec Synodus censenda est elegisse viam, per quam ejus judicia possint subverti, *l.* 3. *ff. de testam. nullit. l. Quoties*, *l.* 2. *ff. de*
47 *reb. dub.* Bart. *in l. Sejæ*, §. *Cajo*, *de fund. instr.* Et hanc conjecturam validitatis actus esse ceteris potentiorem, scripsit Ruin. *cons.* 72. *n.* 4. *vol.* 2. & Dec. in *l. In testamento n.* 12. *C. de testam. milit.* Quinimo eam dicit esse reginam aliarum interpretationum, Ceph. *cons.* 35. *n.* 46. & Card. Mant. *de conject. ult. volunt. lib. ult. tit. ult. n.* 13. Quæ conjectura eo magis sumenda est in casu præsenti: quia si decreta Trid. Concilii ex hoc defectu specialis derogationis non valerent, magna ejusdem Concilii pars subverteretur, quod quam sit absurdum, nemo non videt.

48 Ex abundanti quatenus derogationes Tridentinæ Synodi non sufficerent, extat motus proprius: Pii IV. incipien. *In Principis Apostolorum* 13. Kal. Martii 1565. in quo amplissime derogatur privilegiis, & indultis omnibus, ac si de verbo ad verbum essent inserta, in his, quæ decretis Tridentini Concilii contrariantur. Hæc autem clausula sufficit ad derogandum legi contrariæ habenti clausulam derogatoriam ad rescripta, sicuti habent Concilia generalia, non solum si apposita fuerit in generali constitutione, sed etiam in privilegiis, & literis gratiæ, ut tradit Anton. de Butr. *c.* 1. *supra cod.* Bart. *in l. Si quis*, *in princip. testam. l.* 3. idemque operatur clausula: *Ex certa scientia*, *& de plenitudine potestatis*, apposita in literis Pii IV. ut per Alexand. *cons.* 111. *Perfectis lib.* 6. ubi consulit pro quatuor Cardinalibus creatis a Paulo II. per literas in forma brevis exhibitas post obitum ejusdem Pontificis: & latissime respondit eas literas valere, & per clausulas antedictas fuisse sufficienter derogatum Extravaganti Eugenii IV. incipien. *In eminenti*, habent clausulam derogatoriam, & annullativam eorum, quæ in contrarium fierent. Quemadmodum autem pro literis gratiæ, cum clausula: *Quorum tenores*, vel *Ex certa scientia*, derogatur contrariis constitutionibus generalibus, etiam habentibus clausulam derogatoriam ad rescripta: ita per constitutionem generalem habentem aliquam ex prædictis clausulis derogatur contrariis privilegiis, quamvis habeant clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, Felin. hic *n.* 2. *in secunda fallen. & n.* 6. *in fin. vers. Sed ubi agitur*, Roman. *cons.* 327. *n.* 8. *vers.* 2. *Respondeo*, ubi probat sufficere derogationem in genere, cum clausula: *Pro expressis*, quando Papa rescribit motu proprio, vel per modum legis generalis, aut ex certa scientia, & ibi Apostilla citat plures, & testatur de communi opinione; alias enim Papa non posset derogare valide, ut considerat Feder. de Sen. *cons.* 47. *Habita super casu*, *n* 2. *Si diceremus*, inquit, *quod generalis derogatio privilegiorum antecedentium non sufficeret, jam indifferenter auferretur Papæ potestas tollendi, & derogandi privilegiis derogatoriis, quod nefas est sentire. Ideo dicimus, quod per sufficientia generalia derogatoria posita in lege, vel canone, vel decretali, vel alio privilegio, derogatur specialibus privilegiis, quantumcunque habentibus speciales clausulas derogatorias*, allegat *c. Quia sæpe*, *de elect. c. Ut officium*, *de hæret. & c.* 1. *de sentent. excomm. in* 9. Et sequitur Dec. *cons.* 164. *Viso tenore in princp.* dicens, sic servari de stylo curiæ, & similiter testatur de communi, post Jo: de Anan. *cons.* 6.

Hactenus ostendimus, decretum Concilii Tridenti- 49
ni in *d. c.* 10. *sess.* 23. frustra oppugnari ex hoc capite, quod septimæ Synodo generali, aut privilegiis Canonum non derogaverit.

Sed alii paulo modestius non audent affirmare decretum illud esse nullum; sed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in Parochos, & Parochianos privative ad Episcopum. Ita Stephanus Gratianus *discept. forens. tom.* 2. *c.* 212. *per tot.* & alii recentiores. Sed hanc quoque opinionem falsam esse probavimus in *c. Significasti infra de offic. Archid.* ubi plene videas.

An autem constitutio edita a Papa in generali Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum derogationis, dixi latissime in *c. Ex parte*, *de Capell. Monach.*

DE RESCRIPTIS.

Honorius III. Bituricen. Archiepiscopo, Apostolicæ Sedis Legato,

CAPUT XXXI.

2 AD audientiam nostram pervenit, quod quidam Clerici obtentis a Sede Apostolica literis super provisione sua in aliquibus Ecclesiis tibi subjectis, recipientes ab eis annuas pensiones, seu alia beneficia ab eorum impetitione desistunt, renunciantes beneficio literarum: & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus eos, qui post literas taliter venditas, alias (de illis mentione non habita) impetrabunt de cetero, vel hactenus impetrarunt, carere decernas commodo earundem, & Ecclesias non permittas earum occasione vexari: revocando in irritum, si quod earum prætextu inveneris esse factum.

SUMMARIUM.

1 *IMpetrans an teneatur facere mentionem de literis ad beneficia prius renunciatis.*
2 *Impetratio beneficii vacantis, non facta mentione receptionis vigore literarum ad vacatura, valet, si receptus velit renunciare juri, quod habet ex priori receptione.*
3 *Impetrans non tenetur facere mentionem de beneficio jam resignato.*
4 *Expectans potest renunciare literis impetratis, & earum commodo, non solum expresse, sed etiam tacite.*
5 *Expectans nullum contrahit vinculum spirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet jus in re.*
6 *Expectans an possit renunciare literis pro pecunia sine labe simoniæ, & n. seqq. usque ad n.* 13.
7 *Literæ ad beneficia an conferant jus spirituale, & num. seqq.*
8 *Expectans non consequitur jus in re, nec jus ad rem, sed jus quoddam præparatorium ad beneficium obtinendum.*
9 *Imo consequitur jus ad rem.*
10 *Et quamvis non habeat jus spirituale completive, habet tamen initiative.*
11 *Simonia non committitur, si pure renuncietur literis ad vacatura, & postea reservetur renunciantí annua pensio.*

12 *Dum-*

12 *Dummodo tamen hæc explicentur authoritate superioris.*
13 *Simoniacum non est in pactum deducere etiam in spiritualibus ea, quæ præcipiuntur a jure, dummodo deducantur eo modo, quo tacite insunt, n.* 17.
14 *Expectans non potest secundum beneficium adipisci, nisi renunciet literis.*
15 *Beneficium secundum volens obtinere, potest in pactum deducere resignationem primi.*
16 *Propter concursum juris quandoque quid annectitur ad naturam alterius.*
17 *Simoniacum est ex pacto sepulturam eligere in eo loco, in quo quis de jure sepeliri debet.*
18 *Item deducere in obligationem civilem id quod debetur naturaliter tantum.*
19 *Simoniam an committat, qui debitori suo dat aliquid spirituale, ut quod suum est, recuperet.*
20 *Literæ beneficiales subreptitiæ sunt ipso jure nullæ.*
21 *Et de facto revocari debet, quidquid illarum vigore intentatum est.*
22 *Processus habitus per literas subreptitias, est ipso jure nullus, & potest detecta subreptione quandocunque revocari.*
23 *Beneficium possideri non potest, nisi canonice habeatur.*
24 *Litera in beneficiis per subreptionem obtentis est loco tituli.*
25 *Tacitæ conditionis defectus impedit literas, neproducantur in esse.*
26 *Subreptio vitiat privilegia, & beneficia Principum ipso facto.*
27 *Subreptio vitiat literas gratiosas, etiamsi ignoranter, & per simplicitatem fuerit subreptum.*
28 *Literæ contentiosæ per subreptionem non vitiantur ipso jure, sed annullari debent ope exceptionis.*
29 *Rescriptum subreptitie impetratum ob taciturnitatem primi, non est nullum.*
30 *Processus in vim literarum subreptitiarum ad lites valet parte non opponente.*
31 *Rescriptum subreptitium tribuit jurisdictionem, si de subreptione oppositum non fuerit, & n.* 38.
32 *Literæ contentiosæ super beneficiis, quoad subreptionem regulantur sicut aliæ literæ contentiosæ.*
33 *Processus super executione literarum beneficialium habitus per judicem principaliter deputatum super contentione beneficiali valet, si de subreptionem non fuerit oppositum.*
34 *Processus habitus coram executore literarum beneficialium subreptitie impetratarum, an valeat, & n. seqq.*
35 *Executor cum assumit partes judiciis, judicatur de eo sicut de judice.*
36 *Processus venit accessorie ad gratiam, & ideo vitiatur ad limites ipsius gratiæ.*
37 *Subreptio cur magis inficiat literas gratiæ, quam justitiæ.*
38 *Jurisdictio an tribuatur per literas subreptitias.*
39 *Falsæ literæ nullam conferunt jurisdictionem.*
40 *Pensio an sit beneficium, & veniat beneficii appellatione, latissime examinatur usque ad num.* 121.
41 *Pensionum duæ sunt species.*
Intellectus cap. Conquerente, de Cler. non residen. *ibidem.*
42 *Pensio cessante fraude super fructibus Ecclesiæ constitui potest nomine beneficii.*
43 *Beneficium super alio beneficio creari potest, dummodo id fiat sine labe simoniæ, & absque scissura beneficii.*
44 *Pensio, quæ in titulum beneficii assignatur, vere, & proprie est beneficium Ecclesiasticum.*
45 *Et diffinitur sicut beneficium.*
46 *Item de illa fieri debet mentio in literis, sicut de beneficio.*
47 *Item simoniacum est pro ea obtinenda pecunia dare.*
48 *Pensio quid sit, & unde dicatur, & n. seqq.*
49 *Pensio pendet formaliter a beneficio, a quo detrahitur, sicut ususfructus a proprietate.*
50 *Pensio, quæ simpliciter constituitur super fructibus Ecclesiæ, & alicui assignatur authoritate superioris, an sit beneficium, & beneficii nomine intelligatur, & n. seq. usque ad n.* 74.
Referuntur authores, & argumenta pro opinione affirmativa, ibid. & n. seqq.
51 *Pensionis facienda est mentio in literis ad beneficia, sicut & beneficii.*
52 *Pensio repræsentat ipsum beneficium.*
53 *Dictio*, alius, *implicat similia.*
Nisi per alia jura declaretur aliquid non esse simile, n. 56.
Item denotat diversitatem in supposito, & identitatem in substantia, & est implicativa ejusdem generis, n. 55. & 65.
54 *Nullum simile est idem.*
57 *Subrogatum sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur.*
58 *Sed non est idem cum subrogato.*
59 *Patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatur, quamvis beneficium repræsentet, non tamen est beneficium.*
60 *De præstimoniis an debeat fieri mentio in literis, & n.* 62.
61 *Hospitale an sit beneficium, anve de eo in literis sit facienda mentio, & n.* 63.
64 *Referuntur authores, & fundamenta pro sententia negativa.*
66 *Pensio non includitur in mandato de providendo alicui de beneficio usque ad certam summam.*
Intellectus cap. Quamvis, de præb. lib. 6. *ibid. & n. seqq.*
67 *Beneficium curatum in mandato de providendo, non comprehenditur beneficii appellatione.*
68 *Ecclesiarum civitatis appellatione in literis beneficialibus non includitur Cathedralis.*
69 *Pensio ex stylo Concilii Tridentini non habetur pro beneficio, & n.* 130.
70 *Dictio*, vero, *est adversativa præcedentium, & adversatur in jure, & in facto,*
71 *Pensio est stipendium mere temporale, nihil habens spiritualitatis annexum, & cadere potest etiam in laicum, & n.* 81. & 128.
72 *Item potest pretio constitui, transferri, ac redimi sine labe simoniæ.*
73 *Nec de illa fieri debet mentio in literis.*
74 *Pensio, quæ hodie ex stylo assignatur loco beneficii, an sit beneficium Ecclesiasticum, & veniat illius appellatione, & n. seqq. usque ad n.* 121.
75 *Non est quid mere temporale, sed spirituale, vel spirituali annexum, & prærequirit clericatum instar beneficii, & n.* 81.
76 *Nec reservari debet nisi in habitu Clericali, & tonsura incedentibus, præterquam si non excedat sexaginta ducatos auri de Camera.*
77 *Clericatus tamen requiritur, etiamsi pensio sexaginta ducatos non excedat.*
78 *Laico reservari non potest, nisi per Papam.*
79 *Pensionarii olim non tenebantur ad horas, sed hodie ex Constitutione S. Pii V. obligantur ad officium parvum B. M. Virginis.*
80 *Pensio datur hodie propter officium, sicut beneficium.*
81 *Et in Rotæ auditorio receptum est, ut non sit quid profanum, sed annexum spirituali.*
82 *Simoniacum est pensionem constituere, vel transferre, aut redimere pecuniæ interventu.*
83 *Pensio extingui non potest anticipatis solutionibus sine authoritate Papæ.*
84 *Gratis tamen remitti, & condonari potest in totum, vel in partem, simpliciter, vel ad tempus.*
85 *Subsidium charitativum solvitur de pensione sicut de beneficio.*
86 *Seminarii taxa solvi debet ex fructibus non modo beneficiorum, sed etiam pensionum.*
87 *Pensionarii tenentur ad collectam per Clericos solvendam, sicut ceteri beneficiati.*
88 *Annata sicut solvitur de beneficiis excedentibus viginti quatuor ducatos, ita hodie de pensionibus ultra summam ducatorum quatuordecim, & n. seqq.*
89 *Et in expeditione literarum provisionis beneficii, super quo est pensio reservata, solvitur detracta pensione.*

90 *Ille-*

90 *Illegitimus sicut non est capax beneficii, ita nec pensionis sine dispensatione.*
91 *Pensio extinguitur per professionem regularem pensionarii.*
92 *Item per contractum matrimonii.*
93 *Et quid, si pensio fuerit reservata laico de Ecclesia bene merito, aut pro servitio Ecclesiæ impenso, vel impendendo.*
94 *Et quid, si fuerit reservata Clerico pro temporali servitio.*
Et in gratia pensionis an fieri debeat mentio tam de beneficiis, quam de aliis pensionibus, ibid. vers. Sexto facit, & n. 116.
95 *Pensionis fructus, sicut & beneficii, licite vendi, & locari possunt, dummodo non ad vitam, vel ultra triennium sine authoritate Papæ.*
96 *Pensionarius sine beneplacito Apostolico non potest constituere pro pecunia procuratorem irrevocabilem ad fructus pensionis exigendos.*
97 *Cancellaria habet pensionarios pro beneficiatis, & vult in literis fieri mentionem de pensionibus, sicut de beneficiis, & n.* 132.
98 *Beneficium Ecclesiasticum ex sui natura debet esse perpetuum, & n.* 118.
99 *Pensio non vacat, sed extinguitur morte pensionarii, sicut ususfructus morte usufructuarii.*
100 *Beneficium requirit canonicam erectionem, alias non est beneficium.*
Vicarius perpetuus constitui non potest sine erectione tituli Vicariæ, idid.
101 *Pensio Clerico assignari potest sine ulla erectione, aut canonica institutione.*
102 *Pensionarius non dicitur sponsus Ecclesiæ, nec illum spirituale conjugium, vel quasi cum Ecclesia contrahit.*
103 *Beneficiatus intitulatur, & obligatur Ecclesiæ.*
104 *Titulus, & beneficium pro eodem assumuntur.*
105 *Pensionarius non intitulatur, nec ad residentiam tenetur.*
106 *Beneficium quamvis resignari non possit, pensio tamen potest extingui sine superioris authoritate.*
107 *Diffinitio quid sit.*
108 *Quidditatem rei ostendit.*
109 *Et differentiæ specierum non cognoscuntur, nisi per diffinitionem.*
110 *Beneficium quid sit.*
111 *Nomen debet esse consequens rei.*
112 *Pensio ex sententia Rotæ est quoddam jus temporale, id est ad tempus, separatum, & formale, per se distinctum a beneficio.*
113 *Pensio in materia odiosa, & stricte intelligenda non venit beneficii appellatione.*
114 *Etiamsi beneficium exprimatur per dictionem universalem,* quodcunque.
Secus si materia sit favorabilis, ibid. & n. 117. 123. 124. 131. 134.
115 *Pensionem transferens, aut redimens pro pecunia sine authoritate Papæ, quamvis simoniam committat, non tamen incidit in excommunicationem Extrav.* 2. *de Simon.*
116 *Beneficiorum etiam manualium fieri debet mentio in literis.*
117 *Pensio in materia favorabili venit beneficii Ecclesiastici appellatione, non ex proprietate vocabuli, sed per interpretationem extensivam, & n.* 129.
118 *Beneficia manualia vere, & proprie non sunt beneficia.*
119 *Etiamsi authoritate Episcopi sint fundata.*
120 *Capellania si ex perpetua fiat amovibilis ad nutum, desinit esse beneficium.*
121 *Clericus primæ tonsuræ, qui beneficium Ecclesiasticum a se possessum resignavit, reservata sibi pensione, an gaudeat privilegio fori, licet in habitu, & tonsura non incedat, & n.* 127. *& seqq.*
122 *Constitutio Clementis VII. adimens in criminalibus privilegium fori Clericis dominii Reipublicæ Venetæ refertur.*
123 *Clerici pensionem obtinens an veniat appellatione Clerici non beneficiati, de quo prædicta constitutio loquitur.*
124 *Regressum habens dicitur habere jus ab beneficium.*
125 *Constitutio exorbitans stricte intelligi debet, ut minus ledat jus commune, quam fieri possit.*
126 *Fori privilegium Clericis indultum est de jure divino.*
131 *Pensionarius ex declaratione Gregorii XIII. censetur beneficiatus ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici.*
133 *Homicida voluntarius, ejusve socius potest obtinere, & obtentas retinere pensiones absque dispensatione, non obstante* cap. 7. sess. 14. Concilii Tridentini.
139 *Episcopus non potest quenquam ad sacros Ordines promovere ad titulum pensionis, nisi pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum.*
136 *Pensio non est titulus ad Ordines sacros, nisi dispensative.*
137 *Tonsuræ collatio, facta ab Episcopo familiari suo triennali, valida est, si statim ei reservata fuit pensio.*

Ad audientiam il secondo. Si habens literas Papæ ad beneficium, eis propter annuam pensionem renunciat, non valent literæ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio, in secunda provisio, ibi, *Fraternitati.* 1

Nota primo ibi: *Annuas pensiones, seu alia beneficia,* appellatione beneficii non venire annuam pensionem, quæ reservatur super fructibus Ecclesiæ. Sed de hoc latissime dicam infra in prima quæstione.

Secundo nota ibi: *De illis mentione non habita,* impetrantem teneri mentionem facere non tantum de beneficiis obtentis, ut in *cap. Postulasti, supra eod.* sed etiam de literis prius impetratis ad beneficium, etiam extinctis, erant enim hoc casu extinctæ, per renunciationem, *cap. Sane de renunciat. & cap. Cum pridem, de pact.* & tamen de illis oportuit fieri mentionem, ut hic per Goffred. & Hostiens. *num.* 4. *in ver. Occasione,* Card. *num.* 2. *in quarto notab.* & Abb. *num.* 4. reddentes rationem, quia ex quo per literas consequi poterat beneficium, & per eum stetit, quo minus consequeretur, perinde est, ac si consecutus fuisset, ut in *Reg. sexti, Cum per eum.* Quoniam qui ad rem actionem habet, ipsam rem habere videtur, ut *leg. Qui actionem, ff. de regul. jur. & leg. Nemo videtur, ff. de in integ. restitut.* Unde quasi beneficium habentes, aliud impetrare non possunt. Idem secundum Abb. omne tacitum, quo expresso Princeps aut nullo modo, aut difficilius concessisset literas, subreptionem inducit, *cap. Postulasti, supra eod.* Sed si Princeps sciviset impetrantem habuisse literas, & eis renunciasse, utique secundas non concessisset, saltem ita facile, præsertim cum vigore primarum obtinuerit annuam pensionem, Hæc conclusio, 2
quod de literis extinctis facienda sit mentio, non videtur vera, & contrarium in fortioribus terminis tenet Innocent. in *cap. In nostram num.* 4. *infra eod.* Nam secundum eum, si Canonicus postquam vigore literarum receptus est ad vacaturam præbendam, impetravit literas de beneficio vacante, mentione non habita de priori receptione, valent secundæ literæ, si velit renunciare juri, quod habet ex priori receptione: Quia, inquit, non credimus hanc veritatem suppressam talem, qua expressa, literas non habuisset, argum. *cap. Pastoralis* 7. *quæst.* 1. *cap. Cum secundum, infra de præbend. & argum. cap. Super literis, supra eod.* Præterea de beneficio resignato, quod plus est, 3
non est facienda mentio in impetratione secundi beneficii. Et hoc servat curia. Ergo nec facienda est mentio de literis ad vacaturam præbendam prius renunciatis, quod minus est, *c. Queniam de conces. præb. lib.* 6. *argum. cap. Ex parte, il* 3. *infra de decim.* Demum a priori sententia recedit Abb. in *cap. Pax, infra eod. sub num.* 9. *col. penult. vers. Credo etiam,* ubi firmat de literis prius pure renunciatis non esse opus mentionem facere in secundis, subdens hoc sensisse ibi Innocentium in fortioribus terminis. Nec secundum eum obstat hæc Decretalis, quia impetrans consecutus fuerat pensionem, vel aliud beneficium vigore primarum literarum, ideoque tenetur de illis mentionem facere; secus si nihil fuisset consecutus. Et ad hoc facit hic textus a contrario sensu, & sequitur Felin. *hic n.* 1. *vers. Adde quæ dixi, & in d. c. Postulasti, supr. eod.*

Ter-

4 Tertio, nota duas differentias inter expectantem vigore mandati Apoſtolici de providendo, & intitulatum in beneficio. Prima differentia eſt, quia expectans poteſt pro libito renunciare literis impetratis, & earum commodo, non ſolum expreſſe, ut hic patet, ſed etiam tacite, ut in *c. Veniens, & c. Sane, infra de renunc.* At vero intitulatus non poteſt beneficio renunciare ſine licentia Superioris, *c. Admonet, & c. Quod in dubiis, eod. tit.* Abb. hic *n* 3. Ratio differentiæ eſt, quia inter beneficiatum, & Eccleſiam vinculum ſpirituale contrahitur, quod ſine authoritate Superioris diſſolvi non poteſt, *c. Sicut in unaquaque*, 21. *q.* 2. *c. Inter corporalia, c. Quanto, & c. fin. de translat. Epiſc. & c. Niſi cum pridem*, §. *Verum*, ibi, *Non debes deſerere ſponſam tuam, cui deſigendo manum apud extraneam*
5 *te fide media copulaſti, de renunciat.* At expectans nullum contrahit vinculum ſpirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet jus in re, ut in *c. Quoniam, de conceſſ. præb. l.* 6. & fuſius patebit infra *n.* 7. *& ſeqq.*

6 Altera differentia eſt, quia expectans poteſt renunciare literis Apoſtolicis pro pecunia, ſeu alia re temporali ſine labe ſimoniæ, ut hic videtur probari, quia Pontifex non reprobat annuam penſionem ab impe-
7 trante receptam. Et eſt ratio, quia per literas ad beneficium obtinendum non dicitur quis conſequi jus ſpirituale, ex quo adhuc non eſt receptus in Canonicum, nec dum beneficium eſt aſſecutus. Et ita, licet vacillando, concludit gloſſ. hic in *verſ. Renunciantes*, quam dicit eſſe mirabilem, Abb. *n* 6. & nunquam oblivioni tradendam propter illius authoritatem. Idem videtur ſentire Bald. *n.* 2. *in ver. Beneficio literarum*, Nam, ut ipſe ait, textus non dicit Beneficio Eccleſiaſtico, quia nondum illud erat adeptus, ſed adepturus, quaſi dicat; Renunciavit officio judicis, quod oritur ex literis obtentis ſuper proviſione; & ideo non eſt ſimonia, quia jus ſpirituale nondum erat formatum; & infra *n.* 7. concedit non committi ſimoniam, ſi hoc fiat juſſu, & authoritate Epiſcopi, vel redimendo ſuam vexationem, argum. *l. Furti*, §. *Qui juſſu, & l. Quoniam, ff. de infam.* At vero intitulatus renuncians beneficio pro pecunia, vel commodo temporali, abſque dubio involvitur crimine ſimoniæ, *c. Cum pridem, & c. fin.*
8 *infra de pact. gloſſ. in ver. Dimittere*, & DD. in *c. Ex parte, il* 1. *de offic. deleg.* Abb. Antiq. hic *n.* 4. *in ver. Renunciantes*. Verum hanc poſteriorem differentiam reſellit Abb. Sicut. *n.* 6. *verſ. Sed contrarium videtur verum*, quia impetrans etſi per literas ad vacatura non conſequatur jus in re, imo nec jus ad rem: conſequitur tamen quoddam jus præparatorium ad beneficium obtinendum, quod eſt ſpirituale, vel ſpirituali annexum, Exemplo præſentationis, quæ eſt ſpirituali annexa, quia parat viam ad inſtitutionem obtinendam,
9 quæ eſt quid ſpirituale. Tu dic, expectantem, licet non conſequatur jus in re, conſequi tamen jus ad rem, ut eſt textus formalis in *c. Quoniam ex conſtitutione de conceſſ. præb. lib.* 6. ibi: In quibus non eſſet quæſitum jus in re, licet ad rem. Et in Extravagan. Joannis XXII. *Sedis Apoſtolicæ, de off. deleg.* ibi, Jus ad rem expectantibus ante competens, & ibi gloſſ. *in ver. Jus ad rem*. Et Bald. hic *n.* 12. ubi dicit expectantem quamvis non habeat jus ſpirituale complective, habere tamen initia-
10 tive. Quare ſi huic juri pro commodo temporali renunciet, proculdubio ſimoniam committit. Et hoc contra gloſſ. tenet expreſſe Innoc. *n.* 1. ait enim: Si pro pecunia, vel aliquo temporali renunciaſſe literis, cum ex eis habeat jus ad petendum ſpirituale beneficium, eſſet ſimonia, arg. *c. Proximo, ſupra eod.* Et ſequuntur totidem verbis Hoſtienſ. *n.* 3. *in ver. Taliter*
11 *venditas*, Jo. Andr. *n.* 10. & plerique alii. Subdunt tamen Hoſtienſ. & Jo. And. eſſe ſimoniam, ſi ex pactione partium renuncietur literis, & aſſignetur annua penſio; ſecus ſi pure fiat renunciatio ex officio Superioris, vel amicis intervenientibus, & poſtea reſervetur ei annua penſio, quia tunc non eſt ſimonia. Et ita intelligunt *c. Sane, & c. Veniens, de renunciat. & c. Cum pridem, de pactis*. Et conſentit Bald. *n.* 12. qui explicans more ſuo mentem Innocentii; Aut renunciatio, inquit, eſt facta cauſative, & eſt ſimonia; aut ſimpliciter, & non in fraudem, & non eſt ſimonia, ſed eſt potius providentia æquitatis. Nam æquum eſt, ex quo renunciat, ut fiat ſibi aliqua recompenſatio, arg. *Sed ſi lege*, §. *Conſuluit, ff. de petit. hæred.* Ceterum ut hæc tranſ- 12
cant ſine vitio, per Superiorem ſunt explicanda, ſecundum Hoſtienſ.

Quarto nota, ea quæ præcipiuntur a jure, in pa- 13
ctum deduci poſſe etiam in ſpiritualibus abſque vitio ſimoniæ. Quod optimè probat hæc litera. Nam expe- 14
ctans de jure non poterat ſecundum beneficium adipiſci, niſi prius renunciaret literis. Unde prædicta renunciatio tanquam jure conſentanea licite potuit in pactum deduci. Et ſecundum hoc expone verbum, *Venditas*, id eſt tali pacto renunciatas. Ad idem: *c. Eleutherius, in princ.* & gloſſ. l. 18. *q.* 2. *c. Contra morem*, 6. *diſt. c. De Syra*, 28. *diſt.* & *cap. Significaſti, in princip.* & in gloſſ. ſecunda *infra de elect.* & tenent hic gloſſ. *in ver. Nunciantes*, Innoc. *in princip.* Hoſt. *n.* 3. *verſ. Vel dic quod ex quo aſſignabatur*, Jo. Andr. *n.* 10. *ver. Si vero beneficium*, & Felin. alios cumulans, *n.* 8. Quinimo ob 15
hanc rationem ſecundum gloſſ. Innoc. & alios præalleg. etiamſi quis haberet beneficium, & vellet ſecundum obtinere, in pactionem poſſet deducere reſignationem primi, quia ad hoc de jure tenetur, & tacite ineſt, cum non poſſit eſſe duplex, *c. Cum non ignores, & c. Cum jam dudum, de præb. cum ſuis concordant*. Ad idem bonus textus in *c. Ex parte, il* 2. *in princ. de Cler. non reſident.* ubi patet obligationem de facienda reſidentia, quæ de jure ineſt, poſſe in pactum deduci etiam in ipſo actu aſſecutionis beneficii. Per quem textum ſuprascriptam concluſionem firmat Gem. *in conſ.* 84. *n.* 14. *ver. Non obſtat, quod iſta conditio*. Ratio eſt ſecundum Anton. de
Butr. in *c. Cum Al. de conſtitut.* relatum hic a Fel. *n.* 8. quia 16
propter concurſum juris quandoque quid annectitur ad naturam alterius, ut in *c. Ceterum, de judic. cum ſimilib.*

Intellige tamen concluſionem ut ſupra firmatam, 17
dummodo id, quod deducitur in pactum, deducatur eo modo, quo de jure tacite inerat; ſecus ſi alio modo, quia eſſet ſimonia: puta ſi ex pacto eligatur ſepultura in eo loco, in quo quis de jure alias ſepeliri debebat, ut notat gloſs. in *c.* 1. *in ver. Apud quos*, & in *ver. Facienda, de ſepult. l.* 6. quia cum jus ſepulturæ conceſſum a jure non ſit firmum, ſed variabile, *c. Cum liberum, de ſepult.* expreſſio per pactum efficit, ut hoc jus nunc inſit alio modo, quam prius ineſſet, 18
ut poſt Dominicum declarat hic Fel. *n.* 9. Et idem dicendum eſſet, ſi quis ex pacto deduceret in obligationem civilem id, ad quod eſſet obligatus naturaliter tantum; hoc enim ſimoniacum eſſet, ut per Fel. hic *n.* 10. qui ad hoc allegat notata per gloſſam ſecundam in *c. Conſuluit, in fine, de uſur.* & ibi Doctores, maxime Joan. de Anan. & Innoc. in *c. Tuam, ante medium magnæ Gloſſæ, de ætat. & qual.* & B. Thom. *in* 2. 2. *q.* 27. *art.* 2. *in reſponſione ad ſecundum argum.* Sed 19
certe D. Th. eo loco nihil dicit ad hoc propoſitum, ſed id videtur docuiſſe in 4. *ſent. d.* 25. *q.* 3. *ar.* 2. *ad ſecundum*, ubi primo dicit: Res Eccleſiæ quamvis ſint aliquo modo Papæ, non eſſe tamen ejus omnibus modis habendi, ſicut illud, quod ad manum habet. At deinde ſubdit: Non eſt autem dubium, quod ſimoniam committeret, ſi quis aliquod ſpirituale debitori ſuo daret, ut quod ſuum eſt, recuperaret; & ita etiam in propoſito Papa a ſimonia non excuſaretur, ſi (quod abſit) ſpiritualia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret. Quo loco S. Doctor ſupponit, ita demum eſſe ſimoniam, dare aliquid ſpirituale debitori ſuo, ſi res non ſit debita omnibus modis, & ſic naturaliter, & civiliter. Alioquin non congrueret ratio illa, quod res Eccleſiæ non ſint Papæ omnibus modis habendi. Et ita intellige hanc doctrinam, quæ alias pugnaret cum communi concluſione Canoniſtarum, quoad ea, quæ præcipiuntur a jure, & tacite inſunt, ſicut eſt reſtitutio rei alienæ, ut in *reg. ſexti, Peccatum*, & licite in pactum deduci poſſunt etiam in ſpiritualibus. Quod nota propter ea, quæ de hac doctrina D. Th. ſcripſit in *c. Tua nos, n.* 21. *infr. de ſimonia*.

Ultimo nota ibi, *Revocando in irritum*, literas ſub- 20
reptitias in beneficialibus eſſe ipſo jure nullas, ut hic, & apertius in *Clem.* 1. ibi, *Veluti ſubreptitia nullius eſt momenti, de præb. in c. Si motu proprio*, ibi, *Quantumcunque modicum beneficium taceatur in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vires nolumus obtinere, eod. tit. l.* 6. & in *c.* 1. *& 2. de fil. presbyt. eod. l.* adeo ut de facto revocari poſſit, & 21
debeat, quidquid vigore harum literarum intentatum eſt,

est, etiamsi de subreptione exceptum non fuerit, ut probatur in hac Decretali, quæ ad hoc quotidie a Doctoribus allegatur. Et hic tenent gloss. *fin. vers. Vel potest dici*, Innoc. *n.2. in ver. Revocando*, Abb. Antiq. *n.5. in ver. Irritum*, Jo. Andr. *n.* 14. Butr. *n.5. in ult. not.* dicens processum habitum per literas subreptitias esse ipso jure nullum, & postea detecta subreptione quandocunque revocari, Card. *n.3. in 5. not.* Abb. Sicul. *n. 5. & n.8. & 9. in fin. ver. Secundo casu*, & alii omnes teste Felin. *n.* 22. §. *Literæ beneficiales*. Item firmat Innoc. in *c. Ad aures*, & *in c. Constitutus*, per illa jura *sup. eod.* Imol. in *c. Ad hæc in ult. not. supr. eod.* & Marian. Soc. *in repet. d. c. Postulasti, in* 8. *princ. art.* Et hanc regulam constituit Oldrad. *cons.*81. *incip. Quod processus n.2. ver. Nam subreptio gratiam reddit nullam, & per consequens processum*: ubi allegat hanc Decretalem, *& cons.*527. *Factum tale est n.*40. *vers. Præterea in dicto rescripto*. Rationem vero, cur literæ beneficiales subreptitiæ sint irritæ ipso jure, assignat gloss. *fin. in eod. vers Vel potest dici*, quia scilicet beneficium non potest possideri, nisi canonice habeatur *c. Ex frequentibus, de instit.* Sed isti per fraudem obtinuerunt, & ideo injuste. Vel secundum Comp. in *c. Super literis n.*19. *supr. eod.* subreptio in beneficialibus gratiam vitiat propter puritatem, quæ desideratur in beneficiis, & quia in beneficiis sic obtentis litera est loco tituli. At sine justo titulo quis non habet jus in beneficiis, arg. *l. Habere jus, ff. de decur. & lex. Si quis Sepulchrum, ff. de reliq. & sumpt. fun.* Unde, ut ipse ait, probato, quod litera est injusta, vel subreptitia, probatur, quod in beneficio per talem literam obtento quis non habet titulum justum, & per consequens jus in ipso beneficio non habet. Vel denique secundum Bald. in *c. Cum ideo n.19. vers. Nota diligenter, sup. eod.* literæ obreptitiæ ad beneficia idcirco sunt nullæ, quia qui mentitur, facit se indignum, ut in *Authent. Contra qui propriam, C. de non n. pecun.* Unde tacitæ conditionis defectus impedit literas, ne producantur in esse. Nam idem operatur tacita conditio, quod expressa, ut notatur in *leg. Item quia, ff. de pact.* Quod autem dictum est de literis impetratis ad beneficia Ecclesiastica, vendicat sibi locum etiam in aliis privilegiis, & beneficiis Principum; nam hæc quoque per subreptionem vitiantur ipso facto, ut in *leg.* 1. *ff. de natural. restit. & in leg. Et si legibus consentaneum, C. Si cont. jus vel utilit. publ. notatur in c. Cum dilectus, sup. eod.* & tenet Abb. hic *n.*14. *vers. Quod autem dixi:* & Felin. post alios *n.*22. *in secunda ampl.* qui hinc infert ad indulgentias subreptitio impetratas.

Rursus procedit communis conclusio ut supra firmata etiamsi ignoranter, & per simplicitatem fuerit subreptum; satis est enim, ut alias Princeps verisimiliter non fuisset concessurus, ut in *c. Constitutus, supra eod.* per quem textum sic firmat Abb. hic *n.* 14. *ver. Et vitiat subreptio*, & latius in *c. Super literis, super. eod.* Cald. *cons.*14. *de rescript.* Crescen. *decis.*10. *de prab.* Seraph. *decis.* 160. *n.7.* & Felin. hic *n.*22. qui supradictam regulam ampliat alio modo, & limitat dupliciter.

Ceterum, ut prædixi, hæc obtinent in literis beneficialibus, & gratiosis. At secus est in literis contentiosis, quia per subreptionem non vitiantur ipso jure, sed annullari debent ope exceptionis, ut probatur in *c. Si autem*, & in *c. Plerunque, sup. eod* ubi secundum rescriptum subreptitiæ impetratum ob taciturnitatem primi non est nullum. Patet, quia si nullum esset, non convalesceret data negligentia primi impetratoris. Et hæc inductio ab omnibus approbatur in *c. Ceterum, supr. eod.* ut hic testatur Felin. *n.*17. §. *Literæ ad lites*. Et hanc differentiam inter literas beneficiales, & literas ad lites constituunt gloss. Innoc. Joan. Andr. & reliqui supracitati *n.* 31. & Rebuff. *in praxi benefic. tit. de differ. inter rescripta gratiæ, & justitiæ n.*1. Et in rescriptis ad lites hujusmodi regulam latissime firmat Hostiens. *in summa hoc tit.* §. *Quæ possunt objici, vers. Sed nunquid processus authoritate illarum*, Compostell. *in c. Super literis n.6. vers. Primo casu supra eodem*, Bald. hic *n.* 10. Mill. *in repert. in ver. Rescriptum*, §. 34. *incipien. Rescriptum ad lites*, Rota *decis.*13. *incipien. Utrum si sit delatum, de rescript. in antiquior.* ubi resolvit processum in vim literarum subreptitiarum valere, parte non opponente, & *decis.*651. *incip. Si aliquis judex alias* 65. *de appellat. in antiquis*, ubi allegat gloss. hic *in vers. Irritum*, ibi: *Contrarium videtur*: late Bellam. *decis.*84. *incipien. Executoria, in princip.* Caputaq. *decis.* 225. *par.* 5. Seraph. *decis.*513. *n.7.* ubi firmat rescriptum subrepticium tribuere jurisdictionem, si non fuerit de subreptione oppositum, allegat Innoc. *in c. Cum M. in fine, de constit.* & Cassad. *decis.*1. *de rescrip.*

Sed hic occurrit dubium, quid juris sit de literis ad lites super beneficiis, an scilicet quoad hoc regulari debeant tanquam contentiosæ, an vero tanquam beneficiales. Compostell. in *d. c. Super literis n.6. vers. Et intelligo verum, supra eodem*, tenet literas contentiosas super beneficiis quoad subreptionem regulari ad eum modum, quo dictum est supra de aliis contentiosis, Et eum sequitur hic Jo. Andr. *n.* 14. Quod etiam sentit, si diligenter expendatur, gloss. 1. in *c. Ex parte A. vers. Vel dicas, de testib.* dum dicit ideo in eo casu valuisse literas tacita veritate impetratas, quia hæc exceptio ab initio non fuit opposita: & hoc apertius tenet ibi Abb. *in* 3. *not ab.* & idem Abb. hic *ante finem*, & Felin. post cum *n.* 17. *vers. Ampliatur regula ista*. Unde si deputaretur judex principaliter super contentione beneficiali, valeret processus super executione literarum beneficialium, quamvis essent subreptitiæ, si de subreptione non fuisset oppositum, ut dicunt Abb. & Felin.

Sed quid in executore literarum beneficialium? Respondeo: Aut executor assumit partes judicis, aut assumit partes executoris. Si assumit partes judicis, & procedit causa cognita, puta quia impetrator petiit, ut executor compelleret Capitulum ad eum recipiendum, & imponeret silentium super conditione, & judicio recte agitato, & executor pronunciavit, nec ab ejus pronunciatione fuit appellatum: Et hoc casu processus tenet, ex quo de subreptione non fuit oppositum, nec appellatum; nam literæ fortiuntur naturam literarum ad lites. Ita concludit Compost. *in d. c. Super literis, supra eodem*, quem hic sequuntur Jo. Andr. Butr. Imol. & DD. ut Felin. testatur *n.* 22. *vers. Fallit primo*. Ratio est, quia cum executor assumpsetit partes judicis, judicamus de eo sicut de judice. Sed processus judicis; valet, si exceptio subreptionis non fuit opposita, ut firmatum est supra; Ergo & processus executoris. Si vero executor assumit partes executoris, tunc processus est ipso jure nullus secundum prædictos, & Abb. *cons.*129. *super quæstionis materia, num.... lib....* Et est ratio, quia tunc processus venit accessorie ad gratiam, & ideo vitiatur ad limites ipsius gratiæ, argum. *regulæ accessorium, de regul. jur. in* 6. Ad hoc *c. Constitutus, supra eodem, & c. Cum nostris, de concess. preben. & c. Cum olim de dolo, & contum.* & quod processus veniat accessorie ad gratiam, est textus *in c. Si super de off. deleg. in* 6. Quam distinctionem in effectu posuit Bald. *in leg. Præscriptione, col.*4. *vers. Ego dico quod etiam, C. Sed intra jus*. Nam, ut ipse ait, quando in privilegiis est annexa causæ cognitio, puta: Provideas Titio, si eum idoneum inveneris, statur declarationi Commissarii factæ causa cognita, licet non fundetur in causa veritatis, & si quis ex hoc gravatur, appeller, allegat Innoc. *in c. fin. de præsumpt.* & gloss. *in Clem.* 1. *de off. deleg.* Si autem non est annexa causæ cognitio, sed Princeps disponit per seipsum motus ex obreptione impetrantis: tunc ipso jure non valet privilegium per eum impetratum. An autem, & quando executor possit assumere partes judicis, notant Innoc. & DD. in *d. c. fin. de præsumpt.*

Postremo investiganda est ratio diversitatis, cur subreptio magis inficiat literas gratiosas, quam contentiosas: videbatur enim oppositum statuendum fuisse, quia gravior est causa Principem fallere in materia justitiæ, quam in materia gratiæ. Nam per subreptionem in gratia non læditur nisi Princeps. At in materiam justitiæ non solum læditur Princeps, sed etiam tertius cui præjudicium infertur, argum. *cap. Super ea, de off. delegat. & leg.* 2. §. *Si quis a Principe, ff. Ne quid in loco publ.* Doctores laborant in perquirenda ratione differentiæ. Abb. hic dicit hujusmodi rationem non reperiri in jure expressam; sed inter rationes, quæ a Doctoribus assignantur, eam esse satis apparentem, quia facilius conceduntur literæ de justitia, & quia magis videtur ingratus qui nititur obtinere beneficium per subreptionem. Unde non mirum, si subreptio magis vitiet literas gratiæ, quam literas de simplici justitia. Sed secundum Felin. hic in fine meliorem rationem reddunt Cardinalis & Imol. videlicet quia

lite-

literæ ad beneficia tribuunt jus. At literæ ad lites tribuunt judicem, ſed non jus. Unde cum primæ ſint majoris præjudicii, propterea facilius inficiuntur. Cogitabam poſſe aſſignari aliam rationem diverſitatis, videlicet quia in literis gratioſis cum non ſit pars, quæ poſſit excipere de ſubreptione, impetrans veriſimiliter diu pergeret in detentione beneficii injuſte occupati. Unde ceſſante proviſione hominis, neceſſe fuit, ut lex provideret inficiendo gratiam, ut ſic falſus precator conſuleret conſcientiæ ſuæ, aut per gratiam *perinde valere*, aut per ceſſionem beneficii, ſecundum ea, quæ de intruſis, & titulum non habentibus leguntur, & notantur *in c. Niſi cum pridem*, §. *Propter conſcientiam*, in gl. *inver. Duntaxat infra de renunc. & in c. Ex frequentius*, *de inſtitut.* At vero in literis juſtitiæ adeſt pars cujus intereſt, quæ poteſt opponere exceptionem ſubreptionis, & appellare. Unde ſtante proviſione hominis non oportuit, ut lex provideret per irritationem literarum, ad textum *in l. Quandiu*, *la ſeconda*, *ff. de acquiren. hæred.* & gl. magna *in lib.* 2. & ibi per Cynum, & Bartolum, *C. de jure emphyt.*

Hanc materiam ſubreptionis literarum, & proceſſus deſuper habiti magiſtraliter examinat Compoſtell. *in cap. Super literis*, *a numer. 6. verſ. Quæritur primo*, *ſupra eod.* Conſtituit enim duo membra principalia. Primum, an & quando valeat proceſſus habitus ſuper literis ſubreptitiis. Secundum, quando hujuſmodi exceptiones de falſitate ſuggeſta, vel veritate ſuppreſſa debeant, & poſſint proponi. Et circa primum membrum diſtinguitur inter literas juſtitiæ ad lites etiam ſuper beneficiis, & inter literas impetratas ad beneficia obtinenda; item inter privilegia. Cujus dicta ſunt magni effectus, & quotidie allegantur, ut inquit Abb. hic *nu.* 10. *verſ.*
38 *Et circa hunc articulum*, qui utrunque membrum diſtinctionis Compoſtellanæ late proſequitur. Quorum dicta in effectu reſolvit more ſuo in ampliationes, & fallentias Felin. *n.* 17. *& ſeqq.* Pulchre etiam in hac materia loquitur Bald. hic *nu.* 8. quærit enim cum gloſſa magna, nunquid per literas ſubreptitias detur juriſdictio. Et diſtinguit inter literas gratioſas, & contentioſas. In gratioſis dicit referre, an juriſdictio detur de virtute literæ gratioſæ, ſcilicet cum litera; an ſeorſum. In primo caſu dicit nullam eſſe juriſdictionem, quia cum principale ſit nullum, ergo & poteſtas, ex eo allegat Innoc. *in c. Ad aures*, *& c. Ceterum*, *ſup. eod.* In ſecundo autem caſu bene datur juriſdictio ſecundum eum, ſed elidi poteſt ope exceptionis, allegat eundem Innocen. *in c. Cum dilecta*, *ſupra eodem*, quia principale eſt validum, & ſine vitio, licet acceſſorium non ſit abſque vitio. Literas autem contentioſas concludit non eſſe nullas, & niſi excipiatur de ſubreptione, per eas
39 dari efficacem juriſdictionem. Hoc tamen intellige, ſi literæ ſint ſubreptitiæ, prout loquitur Bald. & alii prædallegati; ſecus ſi ſint falſæ, quia tales revera non ſunt literæ, ſicut falſus procurator, non eſt procurator; & ideo indiſtincte nullam conferunt juriſdictionem, imo ſunt irritæ ipſo jure, ut determinat Innoc. *in d. cap. Super literis*, in gloſſ. *incip. Imo ſine forſan*, *num. 6. verſ. Sed quid ſi literæ falſæ dicuntur*, *cum verſ. ſequen. uſque ad finem illius gloſ.* Late Ægid. Bellam. *dec.* 84. *incip. Executoria*, ubi in fine refert hanc diſtinctionem poſuiſſe Cynum *in l. Præſcriptione*, *in* 4. *col. C. Si contra jus*, & ſequitur hic Felin. *n.* 21. *verſ. Fallit ſeptimo*. Et circa hanc declarationem vide quod de quodam Regulari, qui in Hiſpania literas Apoſtolicas diſpenſationem matrimonialium falſificavit, plene ſcripſi *in c. Super eo*, *infra de crimine falſi.*

40 QUÆRO, nunquid annua penſio ſit beneficium, & veniat beneficii appellatione.

41 Obſervandum eſt pro clariori ſolutione quæſtionis propoſitæ, duas eſſe ſpecies penſionum. Quædam enim eſt penſio, quæ aſſignatur in titulum beneficii Eccleſiaſtici, ut contigit, cum Eccleſia redditibus abundat, & caret ſuffragio miniſtri, & auctoritate ſuperioris ſtatuitur, ut ibi ſit unum beneficium pro clerico, cui aſſignetur penſio, ſeu portio fructuum ejuſdem Eccleſiæ annuatim percipienda. In quibus terminis loquitur textus *in c. Conque-*
42 *rente*, *infr. de Cler. non reſiden.* ut ibi declarat Abb. *n.* 5. Nam ſuper fructibus unius Eccleſiæ conſtituti poteſt certum beneficium, aſſignando certam penſionem ex redditibus Eccleſiæ pro temporalitate beneficii noviter creati, ut idem colligit ex textu *n.* 1. *in* 1. *notab.* dummodo id non fiat in fraudem, quo caſu eſt locus prohibitioni Concilii generalis, de qua *in c. Extirpandæ*, §. *Qui vero*, *in fine de præbend.* ibi, *Ne quis in fraudem de redditibus Eccleſiæ*, *quæ curam habere debet proprii ſacerdotis*, *penſionem alii quaſi pro beneficio conferre præſumat*, ut fuſius explicat ipſe Abb. *eod. n.* 5. Itaque ceſſante fraude, ſuper fructibus Eccleſiæ poteſt conſtitui certa penſio nomine beneficii, ut *in d. c. Conquerente* notant Ant. de Butr. *in* 1. *not.* Petr. de Anchar *n.* 2. & 43
Jo. de Imol. *in* 1. *not.* ubi ex eo textu deducit ſuper uno beneficio poſſe aliud beneficium creari, videlicet ut certa quantitas pecuniæ annuatim pro alio beneficio percipiatur. Quod verum intelligit, ſi id fiat abſque vitio ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficii, juſta cauſa ſuadente, ſecundum ea quæ habentur *in c. Vacante*, *& c. Majoribus*, *de præbend.* & ſequitur ibi Alex. de Nævo *in primo not. n.* 2. *&* 3.

Et de hac penſionis ſpecie non ambigitur, quin ve- 44
re, & proprie ſit beneficium Eccleſiaſticum, ut probatur in prædicta decretali *Conquerente*. Nec refert, 45
quod appelletur penſio, quia non eſt vis in nomine, & cum ſit titulus beneficii, diffinitur ſicut beneficium, ita Card. *in Clem.* 1. §. *Eadem*, *n.* 4. *verſ. Sed quatenus eſt beneficium*, *de ſupplen. neglig. Prælator.* Petr. de Anchar. *in c.* 1. *n.* 5. *verſ. Si igitur prædictæ conditiones de regul. jur. in* 6. Abb. *conſ.* 46. *incip. Illud de jure queritur*, *ver. Quartum conſideratur l.* 2. Caccialup. *de penſion. q.* 12. Gigas in *eod. tract. q.* 1. *n.* 1. *& q.* 28. *n.* 20. *& q.* 96. *n.* 23. Redoan. *de ſimon.* 2. *p. c.* 14. *n.* 18. & Covarr. *pract. qu. c.* 36. *n.* 10. *ver. Quarto quoties*,

Et hinc fit, ut de penſione hujuſmodi facienda ſit men- 46
tio in literis, perinde ac de beneficio, ut notat Calder. *conſ.* 30. *incipien. An ſi ſacriſtæ*, *in fine*, *verſ. Nec obſtat*, *de præb.* Butr. *in c. Poſtulaſti*, *col.* 1. *n.* 6. *verſ. Queritur aliquis*, & ibi etiam Card. *col. penult. verſ. Secundo quæro*, & Imol. *col.* 2. *verſ. Poteſt quæri ſupra eod.* & Gigas *de penſion. q.* 67. *n.* 1.

Hinc etiam fit, ut quemadmodum de beneficio Ec- 47
cleſiaſtico provideri debet pure, & ſine pacto, vel conditione, & non pro ullo commodo temporali, alias committeretur ſimonia, *c. Quam pio* 1. *q.* 2. *c. fin. de pact. c. Conſulere*, *de ſimon.* Eodem modo ſimoniacum eſt pecuniam dare pro hujuſmodi penſione obtinenda, ut concludit Abbas in *præaleg. conſ.* 47. & Gigas *d. q.* 99.

Hinc demum alia plura deduci poſſunt, de quibus plene ibi per Gigantem *n.* 1. *uſq. ad n.* 6.

Quædam vero eſt penſio, quæ ſimpliciter conſtitui- 48
tur ad tempus ſuper fructibus Eccleſiæ, & alicui aſſignatur authoritate Superioris. Quam Guil. de Monte Laudun. & poſt eum Card. *in d. Clem.* 1. §. *Eadem*, *n.* 4. *de ſupplen. neglig. Prælat.* ſic diffiniunt videlicet: Penſio eſt certa portio ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad tempus, non ut in perpetuum ſepparata, & ſequitur ibidem Imol. *col.* 3. *verſ. Circa ſecundam partem*, & Gigas *dict. qu.* 1. *n.* 1. Quæ diffinitio ſecundum Card. convenit penſioni quatenus eſt commodum temporale tantum, & non quatenus eſt titulus beneficialis. Et dicitur penſio a pendeo, quia dependet formaliter a 49
beneficio a quo detrahitur, ſicut uſusfructus a proprietate, *c. fin. de pignor. c. Poſſeſſiones*, 16. *q.* 1. *c. Quicunque*, 12. *q.* 2. *& c. Quamvis*, *il* 1. *de præb. l.* 6.

Et de hæc ſecunda penſionis ſpecie celebris eſt con- 50
troverſia inter Doctores, num ſit beneficium, & beneficii nomine intelligatur, Abb. Antiqu. hic *in princip.* poſt Vincen. quem citat, per hanc decretalem tenet eum, qui recipit annuam penſionem authoritate Apoſtolica, non poſſe impetrare literas ad beneficia, 51
niſi de penſione ſpecialem mentionem faciat. Quod etiam tenent Jo. Andr. *n.* 4. qui verbum, *De illis*, ſupplet, *Et de annua penſione pro illis obtenta*; Abbas Sicul. *n.* 4. *verſ. Et dicit hic Jo. Andreas*, & Felin. *n.* 1. *in eod. verſ.* Rationem reddit Abbas Antiquus, quia nomine beneficii Eccleſiæ continetur penſio, & quicquid aliud percipitur ab Eccleſia, *c. Ex multis*, 1. *q.* 3. *c. Poſſeſſiones*, 16. *q.* 1. Unde quemadmodum tenetur impetrans facere mentionem de beneficio, *c. Poſtulaſti*, *ſupr. eod.* ita de penſione. Et fuit ſententia Innoc. *in d. c. Poſtulaſti*, *in fine*, ait enim; Et quod dicit de Vicaria, *id eſt ut de illa ſit facienda mentio in literis*,

idem intellige, si habeat aliquam possessionem ab Ecclesia, vel redditum, vel pensionem; & allegat hanc decretalem. Verum citati Authores intelligi possunt de prima specie pensionis, quæ assignatur in titulum beneficii. Et ita authoritatem Innocentii intelligit Calder. *d. cons.* 30. *in fine*, dicens eam esse intelligendam de possessione, vel redditu, quæ assignata fuerunt loco beneficii, quod debebatur ratione literarum, vel alias; & quod ita intellexerit Innocentius, probat hæc decretalis, quam allegat, & æquiparatio Vicariæ, quæ datur in titulum; alioquin si intelligeretur de
52 alia pensione, ut Calder. inquit, non esset bene dictum. Et ita etiam potest intelligi Bald. *hic. in princip.* dum ait: Pensio repræsentat ipsum beneficium arg. *l. fin. ff. Mand.*

53 Sed clare Andr. Barbatia solus contra omnes, ut inquit; Felin. *hic in princ. vers. Sed Andreas Siculus*, tenet stricte, & proprie loquendo appellatione beneficii venire etiam pensionem, eique subscribunt Paul. Rom. *in tract. de pension. c. 6. n.* 34. *& c. 7. n.* 16. & And. Gambara *in tract. de offic. legat. lib. 6. a n.* 309.

Et primo arguit sic: Dictio, *Alius*, implicat similia, gl. & Doctores *in c. Sed sup. eod.* Sed dictio, *Alius*; hic ponitur inter pensiones, & beneficia; Ergo pensiones sunt beneficia.

Sed huic argumento respondetur negando consequentiam. Peccat enim in forma, & hoc tantum concludit; videlicet; Ergo pensiones sunt similes beneficiis. Et hoc
54 modo concludendo, argumentum retorquetur. Nam si pensio est similis beneficio: Ergo non est beneficium, quia nullum simile est idem; *l. Quod Nerva, ff. depos. & leg. Actionis verbo*, §. 1. *de action. & oblig.* ubi gl. *in verb. Obtinent*, notant nihil esse id, cui idipsum simile est. Item aliud est esse tale, aliud haberi pro tali, ut notat Bartol. *in l. Simaritus*, §. *Legis*, *ff. de adulter.*

55 Deinde respondeti potest, imo dictionem, *Alius*, significare diversitatem, ut *l. Si fugitivi*, ubi textus cum gl. *C. de servit. fugit.* §. *Gallinarum*, *instit. de rerum divis.* & in proposito notat Bald. hic *n.* 2. Card. *in* 2. *not. nu.* 1. & Abb. *in* 1. *not.* Sed de hoc infra *n.* 65.

56 Tertio loco respondet Felin hic, & Joan. de Selva in *tract. de benef.* 1. *part. quæst.* 3. majorem propositionem esse falsam, quando per alia jura est declaratum, aliquid non esse simile, ut idem Felin. not. *in d. c. Sedes*, *supra eodem.* Et ita est in proposito per *c. Quamvis*, *de præb.*
57 *lib. 6.* Secundo arguit sic: Subrogatum sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur, *cap. Ecclesia*, *il* 1. *Ut lit. pend. cum similib.*

Sed pensio subrogatur loco beneficii; Ergo est beneficium.

58 At similiter respondetur negando consequentiam. Nam hæc rationatio concludit tantum, ut pensio sapiat naturam beneficii, non autem ut sit beneficium, quoniam quod sapit naturam alterius, non est id cujus naturam sapit, ut probatur *in leg. Non solum*, *ff. rem ratam habere*, ubi stipulatio repræsentat actionem, & tamen non
59 est actio. Et est simile in patrimonio, ad cujus titulum quis ordinatur, juxta textum *in c. Cum secundum*, *de præbend.* quod sapit naturam beneficii, & tamen non est beneficium, ut not. gl. 1. *in c. Tuis*, *eod. tit.* quæ ab omnibus approbatur, ut inquit Gigas *de pension. q.* 28. *num.* 4. *vers. Nam patrimonium.* Et patet ex decreto Concil. Trid. *c.* 2. *sess.* 21. ubi beneficium, & patrimonium, ad cujus titulum quis ordinatur, ponuntur tanquam diversa.

Tertio, denique arguit sic: De beneficio Ecclesiastico debet fieri mentio, *c. Si motu proprio de præb. lib. 6.* Sed de pensione debet fieri mentio, ut hic; Ergo pensio non est beneficium. Verum hic quoque male ratiocinatur Barbatia. Nam ut argumentum concluderet, oporteret, ut major propositio esset universalis affirmativa, videlicet: Omne id, de quo fieri debet mentio: In li-
60 teris, est beneficium. Vel negative concepta, id est in literis non debet fieri mentio; Ergo pensio est beneficium. Sed arguendo hoc modo, major est falsa. Tolle instantiam: etiam de præstimoniis fieri debet mentio, ut tradit Felin. *in c. Postulasti*, *sup. eod.* Imo & de patrimonio secundum Vincent. & alios, licet Innocentius,
61 & communis contra. Et tamen nemo affirmaret hæc esse beneficia Ecclesiastica, Rursus fieri debet mentio in literis de Hospitali, quod datur in titulum, secundum Card. *in Clement.* 2. *num.* 8. *in* 10. *qu. de offic. ordinar.* & tamen Hospitale non est beneficium, *Clem. Per literas de præbend.* gl. 1. *Clement. Si beneficiorum*, *de decim.* Unde non sequitur de aliqua re fieri debet mentio; ergo illa res dicitur beneficium. Ita in effectu respondet Felin. hic; & Jo. de Selv. *d. q.* 3. Verum hujusmodi instantiæ non transeunt absque difficultate; 62
quia multi tenent præstimonia, & præstimoniales portiones vere esse beneficia Ecclesiastica, per *c. fin. de conces. præbend. lib. 6.* inter quos Host. *in c. Postulasti*, *sup. eod.* Oldrad. *cons.* 81. *nu.* 2. *& 3. cons.* 180. *n.* 1. 2. *& 6.* Abb. *cons.* 47. *num.* 1. *lib.* 2. Mill. *in repert. in ver. Beneficii appellatione continentur præstimonia*, Rebuff. *in Praxi tit. Secular beneficium quotuplex*, *nu.* 16. Navarr. *de orat. c.* 21. *nu.* 9. Et in universa Hispania observavi, ut præstimonia conferantur Clericis in titulum perpetui beneficii, testantur Hojeda *de incompat. benefic.* 2. *p. c.* 8. *nu.* 15. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. glos.* 5. §. 2. & Garzias *de benef. p.* 1. *c.* 3. *nu.* 118. licet de jure contrarium teneant Jo. And. *in c. Postulasti*, *n.* 3. Gemin. *in c.* 1. *n.* 9. *de rer. permut. lib.* 6. & alii plures.

Similiter Hospitalia, quæ dantur in titulum, sunt be- 63
neficia; ut *Clemen. Quia contingit*, §. *Ut autem de relig. domib.* Felin. *in cap. De quarta*, *nu.* 13. *de præscript.* Unde an hæc sint vera, ut scilicet de præstimoniis, & hospitalibus sit facienda mentio: vide per Card. *in d. Clem.* 2. *in* 10. *& 11. quæst. de off. ordinar.* Forte melius responderi posset negando minorem. Imo enim de pensione, quæ non datur in titulum de beneficiis, jure communi inspecto, non est facienda mentio in literis, ut tenet Card. *in d. Clem.* 2. *q.* 9. & latius patebit infra *n.* 73. Nec obstat hæc decretalis, quia intelligi potest de pensione, quæ in titulum assignatur & sit primæ speciei, secundum Cald. *sup tract. n.* 46.

Itaque, ut Felinus inquit, consultius fuisset hujusmodi argumenta non ponere: sed teste Philosopho *lib. De cælo*, *in fine*, ad pauca respicientes facile enunciant. Unde præter Felin. & Jo. de Selv. hanc Siculam garrulitatem redarguunt etiam Andr. Gambara *in proœmio sui commenti super constitutione Julii II. de simon. elect. Rom. Pontif.* & Gigas *de pension. q.* 28. *n.* 6. *ad fin.*

Contrariam igitur opinionem, videlicet, pensionem 64
non esse beneficium, nec venire beneficii appellatione, nisi large, prout beneficium diffinitur esse benevola actio gaudium tribuens capienti, sequuntur communiter Doctores *in c. Quamvis*, *il* 1. *de præb. lib.* 6. videlicet Archid. *col.* 2. *in ver. Provideri*, Joan. And. *col. fin. in ver. In Glossa Papa noster*, Gemin. *in ult. notab.* Petr. de Ancharan. *in* 3. *notab.* & Franc. in 2. & in hac decretali Cardin. & Imol. ambo *in* 2. *notab.* Abb. *in* 1. *not.* & Felin. *in princ.* Staphil. *de literis gratiæ in nova forma expectativarum numer.* 27. Sarnen. *in reg. de infirm. q.* 16. *& de annali q.* 21. Caccialup. *de pension. quæst.* 12. *& ultim.* Gig. *in eodem tract. num.* 28. Selva *de benefic.* 1. *par. q.* 3. *num.* 11. Card Palcott. *de Nothis*, *& spuriis*, *c.* 58. *n.* 4. Mandos. *reg.* 19. *Cancellariæ q.* 11. *num.* 11. *& cons.* 55. *n.* 18. *& cons.* 139. Navarr. *cons.* 11. *n.* 8. *de constit.* & Covar. *pract. c.* 36. *n.* 10. *vers. Quarto quæries.*

Quinimo, excepto Andr. Siculo, hanc partem sequuntur omnes, ut testantur Felin. & Gigas locis citatis. Et pensiones proprie beneficia Ecclesiastica dici non posse, dixit Rota in causa Brixien. Confidentiæ 5. Junii 1591. coram Penia, quam ad literam referunt Moderni *de benef. p.* 1. *c.* 5. *n.* 52.

Pro qua opinione inducitur primo hæc decretalis in 65
illis verbis, *Annuas pensiones*, *seu alia beneficia*; ponderando dictionem, *Alia*, quæ ponitur inter diversa, juxta textum *in d. l. Si fugitivi*, *C. de serv. fugit.* Quam inductionem probarunt hic Bald. *num.* 2. Cardin. Abbat. & Felin. *locis cit.* Sed hæc inductio videtur parum urgere, quia dictio, *Alia*, denotat quidem diversitatem in supposito, sed identitatem in substantia, ut probat Raph. Cuman. *cons.* 46. *incipien. Sine disputatione in princ. vers. Etiam addito.* Est enim dictio implicativa ejusdem generis, *l. Quidam relegatus*, *ff. de reb. dub.* & probatur *in c. Sacris*, *infra de sepult.* notant gl. & Doctores *in c. Sedes supra eod. & in d l. Si fugitivi.* Unde quemadmodum cum dicitur, Abbates, vel alii Religiosi, non licet inferre, ut Abbates non sint Religiosi, *Clem.* 1, *in princ. de rescr.* Item cum dicitur Decanatus, Archidiaconatus, vel alia beneficia, non bene infertur ut Decanatus, & Archidiaconatus non sint beneficia; quin

potius

potius concluditur oppositum, ut *cap. Cum in cunctis*, §. *Interiora*, *de electione.* ita cum dicitur hic, Pensiones, seu alia beneficia, non bene infertur, ut pensiones non sint beneficia, sed potius infertur oppositum, & propterea Abb. Antiq. Andr. Sicul. & alii inducunt hanc decretalem pro contraria opinione, ponderantes eandem dictionem, *Alia.*

66 Sed pro hac parte est textus formalis *in d. c. Quamvis*, *il* 1. *de præb. lib.* 6. ubi cum mandatur alicui provideri de beneficio usque ad certam summam, non includitur pensio. Et ita hunc text. ad hoc allegant hic Jo. And. *n* 4. *in ver. Pensiones*, Bellam. *in princ. in eod. ver.* Bald. *n.* 2. Card. *n.* 1. *in* 2. *not.* & plerique alii; quinimo DD. omnes, ut inquit Gigas *de pension. q.* 28. *n.* 9. *in fine*, *& n.* 10.

Nec refragatur, quod ille textus fundet se in ratione illa, quod literæ ad beneficia sint ambitiosæ, & stricte intelligendæ, quoniam si ex proprietate vocabuli appellatione beneficii veniret pensio, utique includeretur etiam in literis beneficia: quia in omni materia quantumcunque odiosa, & stricte intelligenda, fit lata interpretatio, quatenus requirit verborum proprietas, *l. Cum lege*, ubi Aret. *ff. de testam.* & notat Cald. *cons.* 1. *de consang. & affinit.* & Dec. post eum *in c. Inter ceteras*, *nu.* 28. *sup. eod.* Et per hoc patet responsio ad objectum Gigantis *d. q.* 27. *nu.* 6. *in fine vers. Prima opinio.*

67 Neque urget, si dicas cum Gigante *d. quæst.* 28. *nu.* 6. in mandato de providendo, de quo loquitur ille textus, appellatione beneficii non comprehendi beneficium Curatum, ut deciditur *in c. Cum illis*, *de præb. lib.* 6. & tamen nemo dixerit beneficium curatum non esse proprie beneficium; Ergo eodem modo, ex eo quod in literis ad beneficia non comprehendatur pensio, non licet inferre, ut pensio non sit beneficium. Etenim replicari potest, quod Curatum beneficium non comprehendatur in mandato de providendo, non provenire ex eo, quod beneficium Curatum non sit proprie beneficium, sed quia est speciali nota dignum, & Papa non censetur voluisse illud sub tali generalitate includere, ut notant Doctor. *in d. c. Cum illis*, & est bona glossa *in Clem. Per literas*, *in ver. Provideri*, *de præb.* sicut in literis beneficialibus appellatione Ecclesiarum civitatis non venit Cathedralis, non quia non sit proprie Ecclesia; sed
68 quia propter illius honorem Papa non vult illam includi sub tali generalitate, ut formaliter dicitur *in d. cap. Quamvis*, *in vers. Quanquam*. At non sic est in pensione, quia non ideo non includitur in literis ad beneficia, quod sit speciali nota digna, cum minus sit pensio, quam beneficium; sed quia literæ ad beneficia sunt ambitiosæ, & stricte intelligendæ. Et hanc rationem ibi exprimit textus. Quasi dicat, cum pensio proprie non sit beneficium, & in materia ambitiosa, sicuti sunt literæ ad beneficia, non sit facienda extensio ultra propriam significationem vocis: propterea in mandato de providendo, beneficii appellatione pensio non concluditur. Et ita arbitror salvari posse communem inductionem illius decretalis.

Pro eadem opinione inducuntur etiam aliquot decre-
69 ta Concilii Tridentini, videlicet *c.* 2. *sess.* 21. ubi primo agitur de beneficiis, ad quorum titulum Clerici sacris Ordinibus initiantur, ibi, *Beneficium Ecclesiasticum*, *&c.* ac deinde subjungitur, *Patrimonium vero*, *vel pen-*
70 *sionem*, &c. Ponderanda est enim illa dictio, *Vero*, quæ est adversativa præcedentium, *c.* 1. §. *Qui vero*, & ibi glossa in *ver. Etiamsi*, & Doctores notant *de regular. lib.* 6. Bald. *cons.* 412. *Verba testamenti*, *per totum*, *lib.* 1. & adversatur in jure, & in facto, ut notat Abb. *cons.* 63. *Videtur primo*, *in fine*, *lib.* 1. Ad idem decretum Concilii *in cap.* 18. §. *Ad hanc autem portionem*, *sess.* 23. *& in c.* 15. *sess.* 25. ubi similiter pensio, & beneficium ponuntur tanquam diversa, ibi, *Beneficium aliquod Ec-*
71 *clesiasticum*, & ibi, *Nec pensiones*, *&c.* Nititur autem opinio communis hac præcipua ratione, quia pensio hujus speciei est stipendium mere temporale, nihil habens spiritualitatis annexum, cujus propterea, jure communi inspecto, etiam laicus est capax, ut notant Bald. Felin. & alii, hic Gemin. Franc. & reliqui supracitati *n.* 64. Laurent. *in cap. Possessiones*, 16. *quæst.* 1. Card. *in Clem.* 2. *numer.* 7. *quæst.* 9. *vers. Contrarium*, *de offic. Ordinar.* Gigas *de pension. q.* 1. *n.* 1. *&* *q.* 21. 33. *&* 51. *num.* 2. Ripa *in c.* 2. *n.* 128. *de judic.* Bursatt. *cons.* 178. *num.* 27. *lib.* 2. Rebuff. *de pacif. possessor. a num.* 150. *alias* 132. Cæsar de Grassis *dec.* 91. *num.* 5. *&* *dec.* 114. *n.* 8. Qualis est pensio: quæ laico assignantur in stipendium pro servitio temporali, puta pro patrocinio, pro pulsandis campanis, aut aperiendo fores Ecclesiæ, vel alias pro remuneratione laborum, de quibus plene per Hostiens. Jo. Andr. & DD. *in c. Super inordinata*, *infra de præb.* Dixi *in c. Cum in cunctis a num.* 98. *de elect.* Pensio enim hujusmodi est omnino profana; unde non mirum, si cadere possit etiam in laicum, ut per Gigan. *qu.* 67. *num.* 2. Duaren. *in tract. de benef. lib.* 6. *c.* 4. & Mandos. *in reg.* 19. *Cancell. q.* 11. *n.* 2. *&* *de signat. gratiæ*, *tit. de pension. in princ.*

Hinc deducunt multi pensionem hanc simplicem pretio 72
constitui, transferri, ac redimi posse sine labe simoniæ, ut post seriam, & prolixam disputationem in translatione concludit Gigas *q.* 99. & in extinctione, seu redemptione *q.* 45. *&* 87. & ante eum Hieron. Paul. *in pract. Cancell. vers. Quod pensiones quæ constituuntur*, Rebuff. *in repet. c. Extirpandæ*, §. *Qui vero in* 6. *not. in materia pensionis ad fin. de præb.* Duaren. *in tract. de benef. lib.* 6. *c.* 4. §. *Annua hujusmodi*, Redoan. *de simon.* 2. *part. c.* 14. *n.* 15. Bursatt. *cons.* 126. *n.* 90. *ad fin. lib.* 2. & ex Theologis Card. Cajet. *in* 1. *tom. opusc. tract.* 31. *resp.* 10. & Medin. *in Summ. lib.* 1. *c.* 14. §. 22. de quo tamen vide, hoc dicam infra *n.* 75. *&* 81.

Hinc etiam deducunt alii de hac simplici pensione non 73
esse faciendam mentionem in impetratione beneficii; quia jura non præcipiunt in literis mentionem fieri nisi de beneficio, *capit. Si motu proprio*, *de præbend. lib.* 6. *Clement.* 2. *de Offic. Ordinar.* ubi hoc tenent de Eleaz. & Zenzelin. & post eos Cardin. *num.* 7. *quæst.* 9. Imol. *col. penultim. vers. An impetrans*, *& in cap. Postulasti*, *supra eodem*, Joan. Andr. & Henric. Boich. *num.* 5. Butr. *num.* 7. Cardin. *num.* 5. & Felin. *numer.* 8. *in* 3. *declaratione & 30. corollar.* Mill. in *repertor. in verb. Gratia*, *vers. Decimo sexto*, Hieron. Paul. *in pract. Cancell. in not ab. supervacantibus non reserv. vers. Gratiam beneficii impetrans*, Capella Tolosana *decis.* 473. & ita servat Rota, ut novissime testatur Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. in gl.* 5. *n.* 5. *a n.* 16.

Sed major est difficultas: Quid dicendum in pensioni- 74
bus, quæ hodie ex stylo Curiæ assignantur loco beneficii, ut quis commodius sustentari valeat, vel ex causa resignationis, seu cessionis, ne exinde resignans nimium dispendium patiatur? De his enim non immerito ambigitur, an dici possint beneficia Ecclesiastica, & veniant beneficii Ecclesiastici appellatione.

Pro opinione affirmativa facit primo: quia hujusmo- 75
di pensiones non sunt quid mere temporale, sed potius spirituale, aut spirituali annexum, dependenter, seu consequenter, instar beneficii. Patet, quia quemadmodum beneficium Ecclesiasticum prærequirit Clericatum, *c. Cum adeo*, & ibi glos. *in ver. Nec Clericus*, *supr. eod. cap. Ex literis*, *infra de transact. cap.* 2. *de institution.* Et hac ratione dicitur spirituale, seu spirituali annexum, dependenter; ut docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. & ibi expositores, Sotus *de just. & jur. lib.* 9. *q.* 1. *art.* 1. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 108. & scripsi latissime *in cap. Cum pridem*, *in* 3. *quæst. & num.* 60. *infra de pactis*. Ita & pensio Clericatum prærequirit ex stylo Curiæ notissimo, de quo testatur Redoan. *de simon.* 2. *part. capitulo* 14. *num.* 13. Navarr. *cons.* 63. *numer.* 5. *de simon.* & Rota *dec.* 139. *lib.* 3. *par.* 3. *divers.* & hodie est expressum in constitutione Sancti Pii V. incip. *Sacrosanctum*, *de revocatione privilegiorum circa pensiones obtinendas*, *& transferendas per laicos bigamos*, *Clericos conjugatos*, *&c.* in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 269. & in Constitutione Sixti V. incip. *Cum sacrosanctam*, *de habitu*, *& tonsura per Clericos*, *seu Milites Beneficia vel etiam pensiones obtinentes deferendis*, in Bullar. *eod. tom. pag.* 653. 76
ubi statuitur, ut Clerici obtinentes pensiones debeant tonsuram, & habitum Clericalem, vestes scilicet talares jugiter deferre; alioquin non gestantes dictum habitum Clericalem, pensionibus sint ipso facto privati, & pensiones extinctæ, &c. & in futurum nonnisi actu Clericis in habitu Clericali, & tonsura incedentibus pensiones reserventur, cum decreto irritante, &c. Atque ita ex hac posteriori constitutione non tantum prærequiritur Clericatus ad pensiones obtinendas, sed etiam ut pensionarii jugiter incedant in habitu, & tonsu-

77 ra, præterquam si pensiones insimul non excedant summam sexaginta ducatorum auri de Camera, in quibus tamen requiritur clericatus, licet non delatio habitus, & tonsuræ, ut idem Sixtus postea declaravit in alia constitutione, quæ incipit *Pastoralis*, in Bullar. *d. to.* 2. *pag.* 654.

78 Quamobrem usu receptum est, ut pensio non possit laico reservari, nisi per Romanum Pontificem, teste Rebuff. *de pacif. possessor. num.* 153. *alias* 135. Navarr. *cons.* 34 *de præb.*

79 Secundo, pro eadem opinione facit, quia ex constitutione S. Pii V. incipien. *Et proximo*, *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 347. Pensionarii obligantur ad recitandum officium parvum Beatæ Mariæ Virginis, licet prius ad Horas non tenerentur, ut tradit Gigas *de pension. qu.* 30. ubi refert ita etiam tenuisse Hieronymum Paulum practicum Curialem, auctorem libelli, qui inscribitur, Provinciale omnium Ecclesiarum, *fol.* 48. *vers. Quod pensiones*, *in fine*, & Gomes. in *regul. Cancellar. de infirm. re-*

80 *signant. quæst.* 16. Ergo pensio datur hodie propter officium sicut beneficium, juxta textum in *cap. fin. de reser; lib.* 6. *dum concord.* de quibus ibi in glossa *in vers. Datur*, ut per Navarr. *de restitut. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 200. & statutum est in Concilio Lateranensi novissimo sub Leone X. *sess.* 9. §. *Statuimus quoque*, adeo ut propterea post memo-

81 ratas constitutiones Henriquez *in summa libr.* 13. *cap.* 13. §. 3. dixerit pensionem dari titulo Ecclesiastico. Quare pensionem hodie non esse quid mere temporale, sed spirituali annexum, probarunt Navarr. *cons.* 56. *Quidam Canonicus*, *cons.* 62. *Status propositæ quæstionis*, *num.* 2, & 3. *ubi numer.* 3. dicit Zabarellam, Cajetanum, & alios, qui dixerunt pensionem esse jus mere temporale, parum caute locutus fuisse, & *cons.* 65. *Fuit reservata*, *n.* 1. *de simon.* & in Man. *cap.* 23. *num.* 121. Hieron. Gabriel. *cons.* 191. *n.* 8. *libr.* 2. Redoan. *de spol. Eccles. cap.* 4. §. *Ex his*, *num.* 6. Mandos. *reg.* 19. *Cancellar. q.* 11. *nu.* 11. Cardin. Tolet. *in summa lib.* 5. *c.* 9. Et hodie jam receptum est in Rotæ Auditorio pensionem non esse quid profanum, sed annexum spirituali, ut patet in causa Britonorien. Commendæ 12. Decembris 1588. coram Gipsio, ut referunt moderni, *de resignat. beneficior. lib.* 7. *quæst.* 4. *num.* 54. & *in tract. de benefic. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 19. & habetur apud Farinac. *cons. lib.* 1. *dec.* 63.

82 Tertio, pro eadem opinione facit, quia sicut simoniacum est pro pecunia beneficium Ecclesiasticum conferre, vel permutare, aut resignare, *c. Cum pridem*, & *c. fin. d. pact. c. Si quis datur*, *cum duobus sequentibus cap. Si quis obiecerit*, & *c. Salvator* 1. *q.* 3. eodem modo simoniacum reputatur pensionem constituere, vel transferre, aut redimere pecuniæ interventu, ut tenent Adrian. *quodlib.* 4. *ad* 5. Cordub. *lib.* 1. *q.* 21. *punct.* 1. Sayr. *de Censur. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 15. & alii recentiores apud Garziam *de benef. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 20. post Paul. Roman. & Andream Gambar. supracitatos *num.* 53. Quinimo, ut inquit Navarr. *d. consil.* 59. *n.* 1. *de simon.* Pensio non potest juste emi secundum omnes, nec redimi secundum fere omnes absque auctoritate Apostolica, contra Cajetanum sentientem pensionem esse jus mere temporale, & ideo esse redimibile pecunia, *in* 1. *tomo opusculor. tract.* 31. *respons.* 10. Et hoc ipsum respondit idem Navar. *d. cons.* 61. in eo, qui pensionem sibi reservatam ad utilitatem alterius Curialis de ipsius Curialis consensu soluta eidem certa pecuniæ quantitate in alium transtulit, & *cons.* 65. in pensionario habente facultatem transferendi, qui intendebat transferre reservata sibi facultate exigendi quoad viveret, *eodem tit. de simon.*

83 Quam sententiam, & Rota amplexa est in causa Pharen. pensionis 24. Januarii 1578. coram Clem. VIII. quæ habetur in impressis *dec.* 454. *num.* 1. *part.* 1. *diversor.* ubi tenuit, pensionem extingui non posse anticipatis solutionibus sine auctoritate superioris, post Præpos. *in cap. Agathosa in fine* 63. *dist.* Sarnen. *in regula de infirm. quæst.* 16. & Gigas *de pension. quæst.* 45. Et adde eundem Gigantem *q.* 87. ubi expressius tenet, pensionem redimi non posse pro tot anticipationis solutionibus sine authoritate Papæ. Et ita se habet stylus Curiæ, qui facit jus, teste eodem Navarr. *dict. cons.*

84 61. *in fine*, & *cons.* 11. *incip. N. pressus admodum ære alieno*, *in tit. de reb. Eccles. non alien.* licet pensio uti debitum pecuniarium possit gratis remitti, & condonari in totum, vel in parte, simpliciter, vel ad tempus sine authoritate superioris, ut tenet Præpos. *loco citato*, Gig. *quæst.* 45. & Navar. *dict. cons.* 11. *vers. Respondeo primo*.

Quarto, facit pro eadem opinione, quia de pensione loquitur subsidium charitativum, sicut de beneficio, ut per Bellenc. *in tractat. de subsid. quæst.* 75. Caccialup. *in tract. de pension. qu.* 12. & Gig. *in eod. tract. qu.* 49. 85

Quemadmodum & taxa pro seminario solvi debet ex fructibus non modo beneficiorum, sed etiam pensionum, 86
ut in decreto Concilii Tridentini *cap.* 18. *vers. Ad hanc autem portionem*, 23. Et generale est, ut pensionarii 87
teneantur ad collectam per Clericos solvendam ex fructibus beneficii, sicut ceteri beneficiati, ut pluribus probat Gigas *qu.* 28. *num.* 19. *vers. Tertio limita.*

Similiter de pensionibus solvenda est annata in ex- 88
peditione literarum reservationis, sicut solvitur de beneficiis excedentibus valorem viginti quatuor ducatorum auri de Camera. Et ita observat Curia. Imo stylus habet, ut quando alicui providetur de beneficio, super cujus fructibus est alicui reservata annua pensio, tunc in expeditione literarum provisionis beneficii solvatur annata, detracta pensione. Et quidem annata ante tempora Leonis X. solvebatur pro pensionibus excedenti- 89
bus prædictam summam viginti quatuor ducatorum; sed tempore ipsius Leonis statutum fuit, ut annata solveretur ex pensionibus ascendentibus ad ducatos duodecim, ut testatur Gigas *quæstione* 26.

Et eodem modo sicut illegitime natus non est capax 90
beneficii Ecclesiastici sine dispensatione, *c. Literas*, *de fil. presbyt. c.* 1. *eodem tit. lib.* 6. ita pariter sine dispensatione non est pensionis capax, ut concludit Gigas *quæst.* 16. *per totam*.

Quinto facit, quia sicut beneficia ingressi religio- 91
nem secuta professione vacant, *cap. Beneficium*, *de regular. lib.* 6. ita extinguitur pensio per professionem Pensionarii, quia verbum, Beneficium, positum in ea decretali, intelligitur large de quocunque beneficio, ut ibi notant Jo. Andrea Gemin. & Franch. *in princ.* Et ita in pensione firmat Gigas *qu.* 75. *num.* 5. *vers. In contrarium*, *num.* 6. dicens, hanc sententiam esse de jure veriorem. Item sicut per contractum matrimonii per 92
verba de præsenti vacant omnia beneficia Clerici in minoribus constituti, *cap. Primo*, & ibi gl. 1. & DD. *infra de Clericis conjugat.* ita etiam per contractum matrimonii extinguitur pensio Clerico assignata ex causa resignationis, aut cessionis, vel ut commodius sustentari valeat, de qua nunc agimus, ut concludit Caccialup. *de pension. q.* 30. & *ult. vers. Et pro declaratione materiæ*, Put. *dec.* 460. *lib.* 2. Jo. Paulus *dec.* 188. *lib.* 2. Covarr. *in* 4. *Decretal. secunda p. cap.* 5. §. 3. *n.* 6. Julius Clarius *in pract. crimin.* §. *fin. q.* 73. *n.* 5. & Gig. *q.* 54. *nu.* 4. ubi amplius testatur hanc opinionem amplecti Curiam Romanam; & sibi ipsi in facto accidisse, quia postea quam matrimonium contraxit, quasdam pensiones amisit sibi tanquam Clerico in minoribus reservatas per Clem. VII. Licet secus sit in pensione signata laico de Ecclesia benemerito, quod fieri potest juxta ter-
minos, in quibus consuluit Oldrad. *cons.* 266. *incip. Quidem Episcopus*; 93
aut pro servitio Ecclesiæ impenso, vel impendendo, puta advocato pro patrocinio, & defensione, vel pro aliis causis temporalibus, de quibus per Hostiens. & DD. in *cap. Super inordinata*, *infra de præb.* Hoc enim casu per contractum conjugii pensio non extinguitur, ut post Guiliel. de Monte Laud. *in Clem.* 1. *de reb. Eccles. non alienan.* firmant ibi, Card. *qu.* 18. & Imol. *col.* 6. *vers. Sed nunquid advocatus*: quemadmodum nec extinguitur, si fuerit assignata clerico pro ser- 94
vitio, vel officio temporali, ut notant Laurent. Cardinal. & Imol. *in Clement.* 1. §. *An eadem*, *de supplen. neglig. Prælat.* & post eos Gigas *dict. q.* 54. *num.* 3. *vers. Primo casu*.

Sexto facit, quia sicut in impetrationem beneficii fieri debet mentio de obtentis, *c. Si motu proprio*, *de præb. lib.* 6. *cum concord.* & ita in gratia pensionis, quæ clerico assignatur loco beneficii, ut commodius sustentari valeat, facienda erit mentio de beneficiis, & aliis pensionibus, nisi in gratia reservatæ sint motu proprio, ut super Episcopatibus, vel ex causa resignationis, seu sessionis, & ita servatur de consuetudine, & stylo curiæ, ut testatur Garz. *de benefic. par.* 1. *c.* 5. *n.* 85. Ideoque in pensionibus pro Palatinis opponi consuevit hæc clausula, videlicet, *Et cum indulto*

quod

quod pensio per præsentes reservata loco beneficii Ecclesiastici non cedat, nec in numero beneficiorum, seu personum, etiam sub eodem tecto consistentium intret, vel illius taciturnitas in impetrationibus aliorum beneficiorum, seu pensionum deinceps faciendis subreptionem, aut nullitatem aliquam faciat.

95 Septimo, pro hac parte facit, quia sicut fructus beneficii quamvis licite vendi, & locari possint, ut *in cap. Vestra, de locat.* tamen vendi aut locari nequeunt ad vitam propter prohibitam rerum Ecclesiasticarum alienationem, ut notat gl. *in Clem.* 1. *in ver. Unius, de reb. Eccles. non alienan.* Imo nec ultra triennium, ut *in Extrav. Ambitiosæ, eod. tit.* Ita quamvis & fructus pensionis licite vendi, & locari queant; id tamen fieri
96 non potest ad vitam, ut firmat Navarr. *in prælleg. cons.* 11. *de reb. Eccles. non alienan.* ubi pluribus consuluit non licere pensionario pro pecunia constituere aliquem Procuratorem irrevocabilem ad fructus pensionis, vita ejusdem pensionarii durante, sine authoritate Apostolica, Quod male servatum intellexi a nonnullis Curialibus, qui a sui vitam constituerunt procuratores, ut in rem propriam ad exigendam pensionem, recepta ab ipsis certa pecuniarum quantitate. Ultimo, omissis aliis, fa-
97 cit pro hac opinione, quia Cancellaria habet pensionarios pro beneficiatis, & vult in literis mentionem fieri de pensionibus, sicut de beneficiis, ut patebit in quæstione sequenti *n.* 132. Et contraria opinio vera est tantummodo in pensione, quæ non assignatur loco beneficii, sed in stipendium, in qua loquuntur plerique ex Auctoribus præcitatis *c.* 73. ut declarant Andr. Gambara *de off. leg. lib.* 6. *n.* 323. Gigas *de pension. qu.* 67. *concl.* 2. Mand. *de Signatura grat. tit. de pension. in princ. vers. Hinc dicimus.* Item procedit eadem opinio in pensione quam
98 quis habet a laico pro titulo Ordinum, de qua loquitur Rota *dec.* 39. *de rescr. in antiquis, & dec.* 9. *de præbend. in antiquior.* & Felin. *in c. Postulasti, n.* 8. *in* 3. *declarat. & in* 30. *corrollar. sup. eod.*

Verum his non obstantibus, arbitror dicendum, nec pensiones, quæ hodie ex stylo Curiæ Clericis reservantur, esse beneficia Ecclesiastica, nec proprie, & stricte loquendo venire beneficii Ecclesiastici appellatione. Quod multipliciter probo, Et primo. Beneficium Ec-
99 clesiasticum ex sui natura debet esse perpetuum, *c. Præcepta,* 55. *dist. cap. Sanctorum,* 70. *dist. c. Veniens, de fil. Presbyt. c. penult. de Cler. ægrot.* & notatur *in c. Sigratiose, de rescr. in* 6. Lap. *alleg.* 9. *incip. Disputat. nu.* 3. Petr. de Anch. *in c.* 1. *num.* 4. *de regul. jur. in* 6. Cassad. *dec.* 4. *num.* 2. *& dec.* 12. *nu.* 9. *de præb.* plene Franc. Marc. *dec. Delphin* 1071. *libr.* 1. *& dec.* 1120. *nu.* 22. Pensio autem non est perpetua, sed temporalis; extinguitur enim morte pensionarii, cui solvitur, sicut ususfructus morte usu-
100 fructuarii, §. *Finitur, institut. de usufruct. l. Antiquitas, C. de usufruct. & habit.* Unde in literis reservationis pensionis semper apponitur clausula, *Tibi, quoad vixeris, vel procuratori tuo legitimo annis singulis persolvendam,* ut per Gigan. *de pension. q.* 1. *nu.* 5, *& p.* 12. *in princ.* Nec pensio vacat per obitum pensionarii, sed extinguitur, ut prædixi, ac proinde ut vacans impetrari non potest. At beneficium Ecclesiasticum uti perpetuum vacat, & alteri confertur, *c.* 2. *cum duobus sequentibus, c. Ex tenore, & c. fin. inf. de conces. præb.* cum multis similibus. Se-
101 cundo, beneficium Ecclesiasticum requirit canonicam erectionem, alias non est beneficium, *c. Nemo de consecr. dist.* 1. *c.* 1. 22. *dist.* Unde Sacra Congregatio Concilii alias respondit Vicarios perpetuos constitui non posse in vim *cap.* 7. *sess.* 7. absque erectione tituli Vicariæ. Item beneficium sine canonica institutione obtineri non potest, ut in regula *Beneficium de reg. jur. lib.* 6. Sed Ecclesiastici proventus annuatim a Clerico percipi possunt sine ulla erectione, aut canonica institutione; quia ex eo non dicitur quis proprie beneficiatus, ut inquit gl. notabilis in *d. c. Beneficium, in princ.* per textum in *c. Quicunque suffragio,* 12. *quæst.* 2. *c. Possessiones,* 16. *q.* 1. *c. Clerici, & c. Si Episcopus qu.* 3. *& c. Quoniam de magistr.*

102 Tertio, inter beneficiatum, & Ecclesiam contrahitur matrimonium spirituale, *c. Sicut in unaquaque* 21. *q.* 2. *cap. Inter corporalia, c. Quanto, & c. fin. de trasl. Episc. c. Requisisti, de testam.* vel quasi matrimonium, ut not. gl. 1. *in c. Ne pro defectu, inf. de elect.* Butr. *in c. fin. nu.* 15. *de postul. Prælat.* & dixi plenius *in d. c. Quanto, n.* 7. At pensionarius non dicitur Sponsus Ecclesiæ, nec ullam spirituale conjugium cum Ecclesia contrahit, ut *ind. c. Possessiones,* cum aliis allegatis *n. præc.*

Quarto, ut inquit Petr. de Anch. *in c. Quamvis, il* 103
1. *in* 3. *not. de præb. lib.* 6. propter beneficia quis intitulatur, & obligatur Ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiam, *c. fin. de Cler. non resid.* Adde textum *in usibus feudor. lib.* 1. *tit.* 6. *in princ.* ubi pro eodem assumuntur beneficium, & titulus beneficialis, sicut etiam communiter usu receptum est. Sed per pensionem quis non
intitulatur, nec ad residentiam tenetur, *d. c. Possessio-* 104
nes, &c. Illud, 2. *q.* 6. Et hanc idem Anchar. dicit esse 105
rationem decidendi in ea decretali.

Quinto, beneficium Ecclesiasticum resignari non po- 106
test sine Superioris authoritate, *c. Admonet. de renunc.* Idque propter rationes superius expressas in tertio, & quarto fundamento. Sed pensio etiam Clerico assignata, juxta hodiernum Curiæ stylum remitti, & condonari potest sine ulla authoritate Superioris, dummodo pure, & liberaliter id fiat, ut dictum est supra *n.* 84.

Sexto, quorum diversa est diffinitio, diversa quoque 107
est substantia. Nam diffinitio, teste Boetio, est oratio cujuscunque rei substantiam demonstrans, ut refert gl. *in l. Omnis diffinitio, ff. de reg. jur.* & quidditatem rei 108
ostendit, ut inquit Aret. *in l. Moribus col.* 2. *vers. Secundo nota argumentum, ff. de vulg. & pupill.* Et differentiæ specierum non cognoscuntur nisi per diffinitionem, *l.* 1. 109
C. de jure emphyt. l. Quæsitum, in princ. ff. de fundo instructo, & l. Si quintus, §. *Cum aurum, ff. de aur. & arg. legat. Ad hoc l.* 1. §. 1. *ff. de dolo. Instit. de tutel. in princ.* 110
& c. Cum causam, inf. de raptor. Sed diffinitio pensionis, de qua supra *n* 48. multum differt a diffinitionibus bene- 111
ficii Ecclesiastici, quas ponunt Jo. de Selva *in tract. de benef. p.* 1. *q.* 1. Duaren. *lib.* 2, *c.* 4. Coral. *part.* 1. *c.* 2. *num.* 1. Card. Tolet. *in Summa lib.* 5. *c.* 77. Navar. *de reddit. Ecclesiast. q.* 1. *monit.* 55. *n.* 4. Moderni *de re benefic. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 1. & alii complures; Ergo necesse est aliud esse pensionem, & aliud beneficium Ecclesiasticum, & consequenter pensionem non venire beneficii Ecclesiastici appellatione ad *l. Si idem, C. de Codicill.* Nam nomen debet esse consequens rei, *instit. de donat,* §. *Est & aliud, c. Si officia,* 59. *dist.* Unde illud, *Si repriveris, nec nomen habere mereris, l. fin. C. de sent. ex peric. recitant. c. Cleros,* & ibi Arch. 21. *dist. & c. Non omnis,* 2. *q.* 7.

Septimo, ut dixit Rota *d. c.* 425. *part.* 1, *divers.* Pen- 112
sio quamvis sit spirituali annexa; tamen est quoddam jus temporale, id est ad tempus, separatum, & formale, ac per se distinctum ab ipso beneficio.

Ultimo, aliis omissis, pensiones nostris temporis 113
non esse beneficia, nec proprie comprehendi sub nomine beneficii Ecclesiastici, inde patet manifeste, quod in materia odiosa, & stricte intelligenda appellatione beneficii nunquam venit pensio; textus est clarus *in d. c. Quamvis, il* 1. *de præb. lib.* 6. & patebit in quæ-
stionibus sequentibus. Quod procedit, etiamsi benefi- 114
cium exprimatur per dictionem universalem, *Quodcunque,* ut ibi probatur *in vers. Et ideo, in fin.* quod pluribus exornat Gigas *de pension. q.* 28. *n.* 16. Atqui pensio esset vere, & proprie beneficium Ecclesiasticum, utiq; comprehenderentur appellatione beneficii etiam in materia odiosa, & stricte intelligenda, ut ostensum est supra *n.* 66. *vers. Nec refragatur.* Et hanc partem tenent communiter DD. concedunt enim pensionem esse proprie beneficium in eo tantum casu, in quo pensio assignatur in titulum beneficii, ut patet ex dictis supra *n.* 44. Et probatur per text. *in Clem.* 2. §. 1. *junctο* §. *Ceteri vero, in ver. Quodcunque, de vit. & honest. Cleric.* Nam ibi Clericus contraveniens illi Constitutioni est suspensus a perceptione fructuum beneficii, quod obtinet, per sex menses, nec appellatione beneficii ibi venit pensio. Et *in* §. *Ceteri,* Sacerdotes non beneficiati utentes virgata veste, dicit ibi textus, redduntur inhabiles ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum obtinendun. Gl. vero *in d. verb. Quodcunque,* dicit appellatione beneficii comprehendi pensionem, quæ in titulum datur; Ergo quæ non datur in titulum non comprehenditur. Et ita hunc locum expendit Gigas *de pension. q.* 94. *n.* 4.

Non obstant argumenta contraria. Nam ad primum, secundum, & tertium respondetur concedendo pensionem hodie non esse quid mere temporale, sed spirituali annexum, idest beneficio, & dari propter officium; ideoque simoniâ committi in pensione sicut in beneficio. Sed hinc

115 non sequitur, ut pensio proprie sit beneficium. Quod inde apparet manifeste, quod pensionem transferens, aut redimens pro pecunia seu auctoritate Rom. Pontificis, quamvis committat simoniacam pravitatem; tamen non incidit in excommunicationem latam in *Extrav. secunda de simon.* quia ibi non excommunicantur nisi Simoniaci in ordine, & beneficio, secundum receptam sententiam, de qua testatur Navarr. *d. cons. 65. n. 1. vers. Secundo quod dici possit de Simon.*

Ad quartum, & quintum respondetur, ex eo quod de pensione sicut de beneficio solvatur charitativum subsidium, collecta, vel taxa; & quod pensio sicut beneficium vacet per professionem, & matrimonium; hoc tantum inferri, ut pensio in illis casibus sit similis beneficio, & eodem jure cum beneficio censeatur, non autem ut sit beneficium. Quod inde etiam apparet, quia Hospitalia quoque, Confraternitates, & Collegia ad ejusmodi taxam tenentur, ut in *d. c. 18. sess. 23.* & tamen non sunt beneficia, ut superius tetigimus, *n. 61.*

Ad sextum patebit solutio ex responsione ad ultimum.

Ad septimum itidem respondetur, ex eo quod fructus pensionis sicut beneficii ad vitam, vendi, aut locari nequeant, hoc tantum sequi, ut ejusmodi fructus veniat appellatione rerum Ecclesiasticarum, ut non autem ut pensio sit beneficium,

116 Ad ultimum denique respondetur Cancellariam habere pensionem pro beneficio ad illum effectum tantum, ut de pensione sicut de beneficio facienda fit mentio in literis, non autem generaliter, & indistincte. Ratio autem cur in eo casu pensio reguletur instar beneficii, ea esse potest, quia Papa non ita de facili provideret eum, qui nihil haberet ex proventibus Ecclesiasticis, arg. *c. Postulasti, sup. eod.* ac propterea de pensionibus, sicut de titulis beneficialibus, oportet mentionem fieri, quemadmodum, & de beneficiis manualibus, licet proprie non sint beneficia, ut patebit infra *n.* 118. fieri debet mentio, ut notat Calder. *cons. 9. de rescr.* Ripa *in c. Ad aures*, 12. *sup. eod.* Selva *de benef.* 3. *part. quæst.* 11. *num.* 8. Rebuff. *de nomin. q. 9. num.* 27. & Rota in causa Seguntina Thesauratiæ 29. Aprilis 1596. coram Orano.

Demum argumenta omnia in contrarium adducta huc spectant ut pensio hodie in multis casibus reguletur instar beneficii, ubi scilicet id suadet subjecta materia, non autem ut ex proprietate vocabuli comprehendatur appellatione beneficii Ecclesiastici.

117 Quamobrem concludendo, & opiniones conciliando videtur sic distinguendum. Aut versamur in materia odiosa, & stricte intelligenda; & proculdubio beneficii appellatione non venit pensio. Aut versamur in materia favorabili; & tunc pensio includitur appellatione beneficii, non solum accipiendo nomen beneficii in genere, prout est benevola actio tribuens gaudium capienti, (de hoc enim ineptum esset dubitare, cum quælibet Principis liberalitas, seu gratia etiam profana, & laicalis dicatur beneficium, ut donatio rei temporalis, *cap. Cum dilecti, infra de donat.* dixi in *cap. Olim de verbor. significat.*) sed etiam accipiendo nomen beneficii in specie pro beneficio spirituali, & Ecclesiastico, ut per Gigant. *q. 94. n. 8. vers. Imo largo modo pensio dici potest Ecclesiasticum beneficium.* Pro qua distinctione induco textum in *d. cap. Quamvis, il* 1. *de præbend. lib.* 6. Nam ibi deciditur in literis ad beneficia pensionem non includi ob illam rationem, quod literæ hujusmodi sunt ambitiosæ, & restringendæ; Ergo a contrario sensu si materia sit favorabilis, & late interpretanda, beneficii nomine veniet etiam pensio; idque non ex proprietate vocis, sed per interpretationem extensivam, ut per Gigan. *quæst.* 58. *num.*
118 28. *vers. Secundo limita*; sicut in materia favorabili appellatione beneficii includuntur etiam beneficia manualia, quæ tamen vere, & proprie non sunt beneficia, ut tenent Staphil. *de literis gratiæ, nona forma expectativar. num.* 39. Gambar. *de offic. leg. lib.* 4. *rub.* 1. *nu.* 1. Ludovic. Gomez *de expectativis, nu.* 94. Duaren. *in tract. de benef. libr.* 2. *cap.* 4. ubi ait, Prioratus clau-
119 strales beneficiis non annumerari, quia perpetui non sunt; Quintanadven. *lib.* 11. *Ecclesiasticor. cap.* 3. *nu.* 12. & Navarr. *cons.* 5. *de præb. & cons.* 8. *nu.* 7. *de jure patr.* dicens Capellaniam sic fundatam etiam authoritate Episcopi non esse beneficium, & *cons. 9. de off. ord. & cons.* 27. *de præb.* ubi ait Capellaniam desinere esse beneficium, si ex perpetua fiat ad nutum amovibilis. Et hanc distinctionem inter materiam odiosam, & favorabilem, in proposito sæpius probavit S. Congr. Card. Conc. Tridentini interpretum; quinimo & Gregor. XIII. ut patebit infra *n.* 129. 131. & 134. 120

Secundo QUÆRO, utrum in decreto Concil. Trid. *c. 6. sess.* 23. qua parte statuitur, ut Clericus prima tonsura initiatus, ut etiam in minoribus ordinibus constitutus fori privilegio non gudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, vel habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat; appellatione beneficii Ecclesiastici veniat pensio. 121

Hanc quæstionem format Hieronymus Gigas in *tract.* 122
suo de pension. quæst. 94. *num.* 8. in terminis constitutionis Clementis VII. emanatæ ad instantiam Reipublicæ Venetæ infrascripti tenoris, videlicet: *Statuimus, & ordinamus, quod de cetero post trimestre a die publicationis præsentium computandum tam conjugati, quam alii dicti dominii Clerici etiam ad minores ordines promoti non beneficiati, nec in sacris Ordinibus constituti, cujuscunque Dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, privilegio Clericali in criminalibus duntaxat gaudere nequeant. Sed tales clericali characlere insigniti, ac in minoribus ordinibus constituti non beneficiati, & alii, qui ætatis legitimæ ad Ordines sacros suscipiendos, si Ordinem sacrum non susceperint, delinquentes pro tempore per judices seculares capi, inquiri, & juxta eorum demerita omnibus pœnis, quibus meri laici delinquentes de jure puniri deberent, libere, & licite puniri possint, nec se sub prætextu privilegii Clericalis tueri, & defendere, & ad Curiam Ecclesiasticam recurrere valeant.* Et dicit Gigas 123
sæpius se consultum fuisse, an in prædicta constitutione appellatione Clerici non beneficiati veniret Clericus, cui reservata fuit annua pensio super fructibus alicujus Ecclesiastici beneficii; & respondisse negative, motus ex conclusione, quam superius firmaverat, quod in materia favorabili, qualis est hæc privilegii fori, appellatione Clerici beneficiati venit eriam Clericus, qui nullum possidet Ecclesiasticum beneficium, habet tamen, & percipit annuam pensionem sibi authoritate Apostolica reservatam super fructibus alicujus Ecclesiastici beneficii, Mensæ, vel dignitatis. Quod quidem 124
responsum confirmat ea ratione, quia Clerico, cui pensio reservatur, ut plurimum datur in literis reservationis pensionis regressus ad beneficium ob non solutionem pensionis, juxta stylum Curiæ, & propter hujusmodi regressum dicitur habere jus ad beneficium, allegat Æneam de Falconib. *in tract. suo de reservat.* 47. *effectu num.* 10. & 11. licet hæc ratio non sit universalis, quia non comprehendit nisi Clericos, quibus reservatur pensio ex causa resignationis beneficii, & hos non omnes, illos tantum quibus in literis Apostolicis datur hujusmodi regressus. Præterea secundum Gigantem, cum ante- 125
dicta constitutio exorbiret a jure communi, quippe quæ restringit privilegium fori Clericalis a jure communi indultum, stricte intelligi debet, ut minus lædat jus commune, quam fieri possit, ut per Doctores *in cap. Causam quæ, supra eodem.* Imo secundum jus commune intelligi, & interpretari debet, ut notatur *in l. Ex facto, in princ.* ubi Imol. & Alex. *ff. de vulg. & pupil. substitut.* Ac demum in exorbitantibus non fit extensio, *c. Quæ a jure, de reg. jur. lib.* 6. & notant gloss. & Doctores *in l. Si constante, in princ.* ubi Alex. *ff. solut. matr.* Ergo verba illa, *Non beneficiati*, in dicta constitutione intelligenda sunt de Clericis, qui non 126
habent aliquod beneficium, neque Ecclesiasticam pensionem. Hæc autem præcipue vendicant sibi locum in casu constitutionis prædictæ, quia privilegium Clericale est Clericis indultum de jure divino, ut est textus *in c. Si Imperator*, & ibi glossa *in ver. Et discuti*, 96. *dist.* Calder. *in repetit. c. Perpendimus, de sent. excomm.* Card. *in Clem.* 1. q. 1. *de off. ord.* Abb. *in c. Proposuit, col.* 3. *v. Ex quo infertur, de conces. præb.* Præp. *in c. Inistis, in fine* 4. *dist.* & scripsi plenius *in c. Ecclesia S. Mariæ, supra de constitut.* Quamobrem, ut minus lædatur jus commune, in terminis constitutionis prædictæ Clericus pensionem habens beneficiatus censeri debet. Eandem opinionem in 127
terminis Conc. Trident. tenet Salzedo, dicens ita fuis-

se in

se in supremo Concilio judicatum, in practica criminali canonica *c.67. nu.* 10. Et quamvis in ultima editione anni 1594. affirmet Illustrissimos Cardinales S. Congregationis contrarium judicasse, existimantes *d.c.* 6. Concilii quoad privilegium fori non comprehendere Clericum, cui fuit reservata pensio in fructibus alicujus beneficii, prout testatur Flamin. Paris. *de resignat. benefic, lib.* 1. *qu.* 10. *in fin. & lib.* 2. *q.* 15. *n.* 15. & Nicolaus Garzias *de benef. par.* 1. *c.* 5. *num.* 70. veritas tamen aliter se habet.

128 Nam dubitatum fuit a quodam Clerico Velitrnæ diœcesis, qui erat Clericus primæ tonsuræ, & beneficium Ecclesiasticum a se possessum, reservata sibi pensione, resignaverat, an gauderet privilegio fori, licet in habitu, & tonsura non incederet; die sexta Decembris 1576. Sacra Congregatio nihil decrevit: Nam primo aspectu
129 videbantur obstare verba Concilii, ibi, *Beneficium Ecclesiasticum habeat*; & sic re ipsa corpus beneficii; pensio autem non est hujusmodi, quæ consistit in mera temporalitate. Item quamvis appellatione beneficii veniat pensio largo modo; tamen clarum est proprie non venire, *c. Quamvis, de præben. in* 6. ubi si Ponifex mandat alicui provideri de beneficio, non potest dari pensio, nisi expresse fiat mentio pensionis in literis, Staphil. *de literis gratiæ, q.* 28. *c.* 6. *c. Ad audientiam, de rescriptis*: ubi omnes, excepto Barbatia, dicunt pensionem stricte non venire appellatione beneficii, in materia favorabili venire, sed non est favor, ut gaudeat in habitu, & ton-
130 sura non incedens. Ultimo, Concilium, non intellexit appellatione beneficii venire pensionem, ut in *c.* 2. *sess.* 21. *c.* 18. *sess.* 23. *c.* 15. *sess.* 25. Tamen quia in terminis adest decisio Gigan. *q.* 94. quæ in praxi observatur Neapoli, Venetiis, & alibi, in dubio judicandum pro foro Ecclesiastico, censuerunt Patres amplius deliberandum. Die 13. Decembr. 1576. Sac. Congr. prævidit aliquas difficultates futuras in decisione hujus quæstionis; quia jure vereri, & verbis *c.* 6. *sess.* 23. & solito modo loquendi Concilii non videtur Pensionarius comprehendi appellatione habentis beneficium. Quia tamen consuetudo, & Venetiis, & Neapoli stat pro pensionario, juxta decisionem Gigantis, licet quoad consuetudinem ea Romæ non probetur, nec in statu Ecclesiastico, & consuetudo unius loci ad alium non extendatur: Sacra Congregatio censuit non expedire decidere istum casum, sed ad Sanctissimum remittere decidendum.

131 Sanctissimus audita relatione Congregation. die 8. Decembris 1576. declaravit Pensionarium censeri beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio fori Ec-
132 clesiastici, de quo Concilium loquitur. Idque duabus rationibus, Primo, quia Cancellaria habet Pensionarium pro beneficiato, ideo vult exprimi in Bullis pensiones sicut beneficia. Secundo, quia S. Pius V. Bulla sua coegit pensionatium ad dicendum officium, saltem Beatæ Mariæ.

Unde postea Sacra Congregatio consulta, an clericus primæ tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tanquam clericus pensionem, sed non beneficium, nec Ecclesiæ jussu Episcopi deservit, gaudeat privilegio fori: censuit gaudere ad instar obtinentis beneficium. An autem præallegatum Concilii decretum in *c.* 6. *sess.* 23. *in princ.* ubi statuit, ut nullus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, appellatione beneficii comprehendat pensionem, dixi *in* §. *Cum in cunctis, n.* 102. *infr de elect.*

133 Tertio QUÆRO, an homicida voluntarius ejusve socius possit obtinere, & obtentas retinere pensiones absque dispensatione, non obstante *c.* 7. *sess.* 14. quod de beneficiis tantum loqui videtur,

Die 11. Julii 1577. proposito hoc dubio, Congregat. generalis omnium sententiis censuit *d. cap.* 7. non comprehendi pensiones, tamen faciendum verbum cum Sanctissimo: & in memoriam revocandum, quod Cancellaria in Bullis dicit: Cum retentione quorumcunque beneficiorum alias compatibilium, & pensionum. Referentibus die 19. Julii 1577. Cardinalibus Morono, & Alciato, Sanctitas sua non habuit pro bono argumento, quod Cancellaria ita exprimat; id enim fit ad majorem declarationem. Tamen dixit in mate- 134
ria favorabili, ut illa privilegii fori, appellatione beneficii venire pensionem. Die 8. Augusti 1577. Congregatio generalis, cum hæc essent relata, dixit servandam esse hanc distinctionem, & ita rescribendum.

Quarto QUÆRO, an Clericus possit ab Episcopo 135
sacris Ordinibus initiari ad titulum annuæ pensionis, sicut potest ad titulum beneficii Ecclesiastici.

Solutio; si agatur de pensione, quæ assignatur in titulum beneficii, & sit primæ speciei, de qua egimus supra in 1. *q. num.* 41. extra dubium est ad illius titulum posse Clericum promoveri, quia talis pensio est vere, & proprie beneficium Ecclesiasticum, ut illic firmavimus. Sed si agatur de pensione secundæ speciei, quæ in stipendium assignatur ad tempus super fructibus alicujus Ecclesiæ, dicendum est Episcopum non posse ad titulum talis pensionis quenquam promovere, nisi ad eum modum, quo potest Clericos ordinare ad titulum patrimonii, id est pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ. Ita expresse statuitur decreto Concili Trident. in *cap.* 2. *sess.* 21. ibi: *Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*, & advertit Navarr. *cons.* 14. *incip. Quæsitum est, num.* 2. *vers. Tum quia Concilium, de tempor. ordin.* Unde S. Con- 136
greg. jam pridem respondit pensionem non esse titulum ad sacros Ordines nisi dispensative. Sed & jure communi inspecto, quamvis pensio assignata sit Clerico pro titulo recipiendorum Ordinum: non tamen censetur titulus beneficialis, de quo in *c. Tuis de præbend.* ut tradit Gigas *de pension. q.* 33. *in princip.* Ceterum subsistente causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, etsi Clericus possit ordinari ad titulum pensionis, tamen cogi non potest ad Ordines suscipiendos, quia in §. *Quæris, infra de ætat. & qualit.* ubi Clerici beneficiati ex causa necessitatis, vel utilitatis compelluntur recipere Ordines suis beneficiis non annexos, appellatione beneficii non venit pensio, ut ibi dixi *n.* 28.

Ultimo QUÆRO, an in decreto Concilii Triden- 137
tini *cap* 9. ibi, *Et beneficium statim re ipsa illi conferat, sess.* 23 appellatione beneficii veniat pensio.

Contigit hic casus in Episcopo Brixiensi, qui ut suum familiarem decennalem ad pensionem obtinendam capacem redderet, primam tonsuram eidem contulit absque literis dimissorialibus Patriarchæ Venetiarum, subsecuta statim dictæ pensionis reservatione. Et cum dubitaretur, an valida esset tonsuræ collatio, Sacra Congregatio Concilii censuit tonsuram collatam ab Episcopo familiari suo decennali validam esse, si statim ei reservata fuit pensio. Itaque appellatione beneficii, de quo loquitur *dict. cap.* 9. *sess.* 23. cum materia illa sit favorabilis, ex sententia Sacræ Congregationis comprehenditur etiam pensio.

DE RESCRIPTIS.

Innocentius III. Abbati, & Conventui Præmonstratens.

CAPUT XXI.

EDoceri postulastis a nobis, utrum per literas adversus Abbates (nulla mentione habita de suis Conventibus) impetratas, teneantur Abbates ipsi super causis (quæ ad Conventus pertinent & eosdem) de ipsis querelantibus respondere: ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis objectum possint (ne respondeant) se tueri. Super quo duximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellationem se tueri non possunt, quominus debeant auctoritate literarum hujusmodi legitime respondere, cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare: nisi forte Abbatis, & Conventus negotia essent omnino discreta.

SUMMARIUM.

1 *ABbas in causa Monasterii convenitur per rescriptum, in quo nulla sit mentio de Conventu, nec propter hoc appellari potest, nisi Abbatis, & Conventus bona essent distincta omnino.*

2 *Mensa Conventualis instituenda est, distincta, & separata ab Abbatiali in omnibus Monasteriis commendatis.*

3 *Mensa Abbatialis a Conventuali separari non debet in monasteriis, quæ dantur in titulum.*

4 *Commendatarii monasteriorum an possint se immiscere in his, quæ concernunt regularia instituta.*

1 *Doceri*. In causa monasterii convenitur Abbas per rescriptum, in quo nulla fit mentio de Conventu, nec propter hoc appellari potest, nisi Abbatis, & Conventus bona essent distincta omnino. Hoc dicit Abbas Siculus. Communis divisio. Secunda, ibi, *Super quo*. Et optimo ponit duas quæstiones. Secunda, ibi, *Ac licet*. Item pars secunda duo facit. Primo, solvit illa duas quæstiones, & causam reddit. Secundo, excipiendo declarat solutionem, ibi, *Nisi forte*, Jo. Andr.

2 In textu, ibi, *Abbatis, & Conventus negotia essent omnino discreta*. Nota in monasterio aliquando mensam Abbatialem esse distinctam a Mensa Conventuali. Quod si quæras, an expediat hanc distinctionem inducere, aut approbare conventiones, seu concordias eam inducentes, sic distingue; Aut monasterium est commendatum, & servanda est dispositio Bullæ 18. Gregorii XIII. *Superna*, §. 9. *in Bullar. tom. 2. pag.* 381. quia decernitur, ut in omnibus monasteriis, quæ commendata reperiuntur, & imposterum commendabuntur, etiam S. R. E. Cardinalibus, ubi non fuerit, instituatur mensa Conventualis ab Abbatiali mensa distincta, & separata, ut ibi plenius videre est. Et quamvis Bulla loquatur tantum de monasteriis Ordinis Cisterciensis; tamen conveniens est, ut servetur etiam in aliis ordinibus Monachorum. Ratio est, quia cum commendatarii sint Clerici seculares, non decet, ut sint cum Regularibus commixti; nemo enim potest Ecclesiasticis officiis simul, & Monachali regulæ deservire, *c. Nemo* 16. *q.* 1. sicut dicitur in Conc. Hispalensi, in uno, & eodem officio non debet esse dispar professio, dicente Moyse, *Non arabis in bove simul, & asino*, id est, homines diversæ professionis in unum non sociabis; nam cohærere, & conjungi non possunt, quibus vota, & studia sunt diversa, *cap. In nova* 16. *q.* 7. *Et dispares mores*, inquit Tullius de Amicitia, *disparia studia sequuntur, quorum dissimilitudo dissociat amicitias*. Unde & de jure communi si non professus eligitur ad regimen Ecclesiæ regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante, ut est casus *in c. Cum causam, de elect. & decreto Concilii Tridentini sess.* 14. *c.* 10. statuitur, ut regularia beneficia in titulum regularibus provideri consueta conferantur tantum Religiosis illius Ordinis, ne vestem lino lanaque contextam induant: & in *c.* data quæ imposterum vacabunt, non nisi Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur. Non ergo videtur decens esse, ut Clericus secularis cum Monachis conjungatur, & communi mensa utatur cum eis.

3 Aut monasterium non datur in commendam, sed in titulum; & hoc casu separatio mensæ Abbatialis a Conventuali fieri non debet, quia est contra regulam S. Benedicti, secundum quam inter Abbatem, & Monachos omnia sunt communia, & in dispositione Abbatis cuncta sunt posita, ut in *cap. Cum ad monasterium*, §. *Abbas de stat. Monachorum*. Item Abbas, & Monachi constituunt unum corpus, cujus Abbas est caput, Monachi vero membra, ut hic patet, & 18. *quæst.* 2. *per tot.* Colleg. Paduan. *cons.* 2. *num.* 26. & *seqq.* post Consilia Cardinali Zabarellæ. Non licet autem a capite membra recedere, *cap. Non decet*, 12. *dist. cap. Cum non liceat de præscript. capit. Novit*, & ibi gl. in *verb. Non decet de his quæ fiunt a Prælatis*. Quamobrem jure optimo in casibus contingentibus Sacra Congregatio rerum Consistorialium sæpius improbavit conventiones pro separatione mensæ Abbatialis a Conventuali, & in specie in causa Cracovien. transactionis, seu separationis mensæ inter Abbatem, & Monachos monasterii Capriunicen. Ordinis Cistercien. 16. Maji 1652.

4 Extra QUÆRO, an commendatarii monasteriorum possint se immiscere in iis, quæ concernunt regularia instituta. Solutio patet ex literis in forma Brevis fel. rec. Innocentii X. quarum tenor talis est, videlicet.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

PAstoralis Officii nobis divinitus commisi partes esse cognoscimus, ut Religiosorum virorum in humilitatis spiritu sub suavi Religionis jugo Altissimi obsequiis mancipatorum commodis, & felici directioni intendentes, illos a dispendiis quibuslibet, quantum nobis ex alto conceditur, asseramus. Sane pro parte dilecti filii Claudii Abbatis generalis Ordinis Cistercien. per ejus Procuratorem nobis nuper expositum fuit, quod licet peculiaria Ordinis prædicti privilegia a quamplurimis Romanis Pontificibus, & signanter a fel. rec. Pio II. Sixto V. Innocentio VIII. Pio IV. S. Pio V. & Gregor. VIII. Prædecessoribus nostris concessa, & confirmata respectiva disponant ac declarent, quod commendataria monasteria d. Ordinis in commendam obtinentes nullam in monasteria sibi commendata quoad eorum Monachos jurisdictionem exerceant, sed visitatio ad Abbatem Cistercii, & quatuor primores, quemlibet in sua generatione, juxta formam antiquam privilegiorum pertineat, ac Monachi ipsorum monasteriorum commendatorum d. Abbatem Cistercii, & primos quatuor, ac eorundem commissarios ad eandem visitationem recipere, & in eorum manibus professionem emittere debeant: commendatarii vero ne quempiam propter delictum ejiciant, sed quotiescunque Monachi quid admiserint, quod quidem animadversione dignum sit, id quamprimum Priori claustrali, vel Commissario significent, qui correctionem juxta Ordinis præd. statuta faciat; ac demum

Prior,

Prior, & Subprior in iisdem commendatis, seu commendandis Monasteriis officiales spirituales dicti ordinis professi, & non seculares per commendatarios, etiamsi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales fuerint, instituantur: Et præterea Concil. Trident. decreto sess. 25. cap. 20. statutum reperiatur, ut Priores claustrales, aut in Prioratibus conventum habentibus Superiores, qui correctiones, & spirituale regimen exercent, a capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum Visitatoribus instituantur. Ac insuper a Congregatione Venerabilium fratrum nostrorum ejusdem Sanct. Roman. Eccles. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, resolutiones præmissis, ac Constitutionibus Apostolicis innixæ emanaverint die 2. Augusti 1647. quibus tunc existenti nostro, & Sedis Apostolicæ in Regno Poloniæ Nuncio injunctum fuit, ut serio invigilaret, ne commendatarii hujusmodi, & signanter dilectus pariter filius Alex. Donhoff commendatarius Monasterii Andreonien. Ordinis præfati Cracov. diœc. circa officialium electiones, vel circa Monachorum vitam, & mores, ceteraque institutum regulare spectantia se ingererent. Nihilominus iidem commendatarii passim, & in primis præfatus Alex. Donhoff in vim literarum Apostolicarum super eorundem Monasteriorum commendis expeditarum, in quibus hujusmodi Monasteriorum cura, regimen, & administratio tam in spiritualibus, quam temporalibus plenarie committitur, prætendunt jus instituendi, ac destituendi Priores, & Officiales claustrales, visitandi, corrigendi, statuendi, ordinandi, & exercendi ea, quæ institutum regulare contingunt; eorumdemque commendatariorum nonnulli non contenti redditibus, ac fructibus, quorum majorem partem ex opulentioribus dicti Ordinis monasteriis colligunt, in alienam insuper messem, veluti in electiones, ac depositiones Priorum, ac Subpriorum, aliorumque Officialium, ac etiam in visitationes, & Monachorum correctiones falcem mittere præsumentes, prædicta privilegia, & constitutiones Apostolicas contemptui habent in grave ejusdem Claudii Abb. imo universi Ordinis prædicti jurium præjudicium; quare idem Claudius Abb. nobis humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur d. Claudium Abb. specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & penis a jure, vel ab homine, quamvis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequen. harum serie absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, de prædictorum Cardinalium consilio, inhærentes præallegatorum summorum Pontificum Prædecessorum nostrorum privilegiis Ordini Cistercien. hujusmodi concessis, ac decretos ejusdem S. Collegii Conc. Tr. ac resolutionibus alia de super factis, Apostolica auctoritate tenore præsentium declaramus, decernimus, ac statuimus non licere commendatariis, Priores, Subpriores, aut Officiales claustrales instituere, ac destituere visitare Monachos, eosdemque corrigere, nec facultates eisdem in literis Apostolicis concessas, & expressas, prout supra, ad ea, quæ institutum regulare concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & S. Conc. dispositione monastico regimini relinquuntur, trahi, posse ac debere. Ideoque dilectis filiis nostris, & Sedis prædicte Nunciis, sive etiam locorum Ordinariis, vel dicti ordinis conservatoribus per easdem præsentes injungimus, ut quotiescunque requisiti fuerint ab hujsmodi vexationibus, ac violentiis manifestis commendatarios per censuras, & alia juris remedia, implorato etiam si opus fuerit brachii secularis auxilio, cohibeant, & compescant, salva semper in præmissis auctoritate Congr. eorundem Cardinalium: Decernentes præsentes literas semper firmas, validas, & efficaces existere fore, ac ab omnibus, ad quos spectat, ac pro tempore spectabit, inviolabiliter observari. Sicque in iisdem præmissis per quoscunque judices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstan. præmissis, ac rec. me. Bonifacii Papæ VIII. de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præsentium in judicium non trahatur, aliisque Apostolicis, ac in universalibus provincialibusque Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, nec non præfati Ordinis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro expressis haben. illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 25. Septembris 1654. Pontificatus nostri anno decimo.

Similes literæ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulensibus sub die 20. Martii anno 1657.

DE RESCRIPTIS.

Idem Innocentius III. Episcopo Imolen.

CAPUT XXVI.

1 Dilectus filius Abbas S. Stephani Bonon. nobis per suas literas intimavit, quod cum ipse (cui visitationis officium in civitate ac diœces. Bonon. commisimus) B. & A presbyteros ab Ecclesiis suis (propter eorum graves, & manifestos excessus) duxerit amovendos, iidem super restitutione nostras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis suæ causa, & excommunicationis, qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur fraternitati tuæ mandamus quatenus (si est ita) literas ipsas tanquam per veri suppressionem obtentas viribus carere decernas.

SUMMARIUM.

1 *Rescriptum super restitutione beneficii non valet tacita causa excommunicationis, & privationis impetrantis, & n. 7.*
2 *Judex admitti debet ad defendendam sententiam suam.*
3 *Judici, etsi non fiat injuria per appellationem, sit tamen aliquale præjudicium ex retractione sententiæ.*
4 *Judex, qui male judicavit, qualiter sit puniendus.*
5 *Judex a quo, regulariter non est citandus in causa appellationis, si processerit per requisitionem, sed ad instantiam partis.*
6 *Secus si ex officio.*
7 *Agens possessorio recuperandæ repellitur exceptione amotionis a beneficio, & excommunicationis.*
8 *In rescripto non sufficit factum narrare, nisi causa facti adjiciatur, quam judex pretendit.*
9 *Et de pluribus causis facienda est mentio, si plures sint.*
10 *Modus itidem exprimendus, si causam dandi, vel negandi præstaret.*

11 Re-

11 *Rescriptum non valet, cum processus supprimitur.*
12 *Rescriptum redditur subreptitium non solum tacendo id quod est factum, sed etiam tacendo, quomodo, & ex qua causa sit factum,*
13 *Princeps ex generalitate facile potest circumveniri,*
14 *Visitator generaliter datus a Papa potest Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifestos excessus.*
15 *Declaratur procedere, si hoc habeat ex literis delegationis, alias secus, & n. seqq.*
16 *Delegatus non potest beneficio privare, nisi hoc exprimat commissio ei facta.*
17 *Visitator, & judex censetur uti potestate, per quam actus sustinetur.*
18 *Visitatores generales possunt inquirere, & referre, sed non privare.*
19 *Intellectus c. In singulis, de statu Monach. & n....*
20 *Privatio beneficii est pœna ordinaria, quæ non imponitur nisi pro gravissimo crimine, prævia citatione, & legitimis exceptionibus discussis.*
21 *Privatus a judice non servante ordinem judiciorum potest petere restitutionem tanquam spoliatus.*
22 *Visitator datus a Papa censetur datus ad corrigendum,*
23 *Visitator potest a beneficiis suspendere, & n. seqq.*
24 *Correctio an depositionem contineat.*
25 *Vlitator an possit contra contumaces ad pœnam privationis procedere.*
26 *Episcopus visitans loca exempta, vel nullius diœcesis in vim Conc. Trid. an possit causas ordinarias cognoscere, ac diffinire, & n. seq. usque in fin.*
27 *Visitationis finis quis sit.*
28 *Visitatio, & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam judicii, & n. 40. 42. & seqq.*
29 *Appellatio in his, ubi de visitatione, & morum correctione agitur, ad effectum suspensivum non admittitur, nisi modus excedatur.*
30 *Appellatio in causis ordinariis admittitur ad utrunque effectum, etiamsi in visitatione diœcesis cognoscantur, & num. 32.*
31 *Episcopus extra visitationem nullam habet jurisdictionem in locis nullius diœcesiis, & num. 35.*
32 *Appellationis remedium ad innocentiæ præsidium institutum.*
33 *Visitatores licet procedant sine strepitu, & figura judicii, tamen legitimæ defensiones semper sunt salvæ,*
34 *Defensio a judice, vel a Principe tolli non potest.*
35 *Episcopus in loco exempto non potest tribunal erigere,*
36 *Visitatio debet ab Episcopo quam celerrime absolvi, debita tamen cum diligentia.*
37 *Sententia non nimia festinatione, ac præcipitanter ferenda est.*
38 *Et debent saltem præcedere termini substantiales,*
39 *Archiepiscopus in visitatione Provinciæ Episcopo negligente potest in criminibus notoriis procedere, & pœnas ordinarias imponere,*
41 *Episcopus in visitatione Capituli exempti potest sine adjunctis punire crimina, sed non pœna ordinaria.*
42 *Visitatoris Regularium officium est absque judiciorum strepitu intendere regulari disciplinæ, & reformationi Ordinis.*
43 *Procuratio non debetur visitatori, qui vadit pro causis expediendis.*
44 *Episcopus in visitatione potest imponere pœnas non ordinarias, sed eas tantum, quæ morum correctionem respiciunt.*
45 *Causæ ordinariæ extra visitationem sunt cognoscendæ.*
46 *Episcopus in visitatione Ecclesiæ exemptæ non debet specialem inquisitationem descendere, nec sententias ferre.*

1 *Dilectus il* 1. Rescriptum impetratum super restitutione beneficii non valet, si causa excommunicationis, & amotionis impetrantis mentionem non faciat. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes. Dividitur in duas. In prima ponitur facti narratio. In secunda judicis instructio, ibi, *Nos igitur*. Secundum Host. Duo Presbyteri propter evidentes excessus Ecclesiis privantur: in communi forma impetrant, ut restituantur; literæ viribus carere pronunciatur.

2 Nota primo ex eo, quod hic visitator, quia sententiam privationis tulerat, denunciavit Papæ, argumentum, quod judex est admittendus a superiore ad defendendam sententiam suam, prout hic colligunt Goffred, Host. *num.* 1. *in vers. Quod cum ipse*, Joan. Andr. *num.* 2. *in verb. Intimavit*, Bald. *num* 4. Butr. *num.* 6. Cardin. & Anch. ambo in *primo notab.* & Abb. *num.* 6. Nam etsi judici non fiat injuria ex eo, quod litigatores ad appellationis remedium convolaverit, ut *l. Et in majoribus, C. de appellat.* tamen infertur ei aliquale præjudicium ex retractatione sententiæ arg. *l. A sententia, ff. eod. tit.* 3
Præterea interest judicis sententiam suam tueri, quia obesset ei, si deprehenderetur iniquo animo pronunciasse, *c. Hoc etiam* 11. *quæst.* 6. nam litem feciisset suam, & condemnaretur in veram æstimationem, *l. Si filius familias, ff. De judic. l.* 2. *Cod. De pœn. judic. qui male judic.* Quod si per imperitiam, in quantum superiori æquum, & bonum videretur, ut *instit. de obligat. quæ ex delict. nascun. in princ. l. ult. ff. De var. & extraord. cogn.* Sin autem per sordes, vel per gratiam inique judicasset, suspensus esset per mensem ab officii executione, in æstimatione litis nihilominus condemnandus, ut in *c. Æterni*, §. *Si quis de sentent. & re judic. lib.* 6. Ob quas rationes repellendus non esset judex, qui sponte se offerret ad instruendum Superiorem super processu, & sententiam suam 5
defendere niteretur. Dixi, qui sponte se offerret, quia regulariter judex non est citandus, cum ex revocatione sententiæ non inferatur ei directum & notabile præjudicium, *c. Venerabilibus in princ. de sentent. excommun. lib.* 6. & notat Innocen. in *c. In nostra de procurat.* & in *c. De cetero de transact.* Jo. Andr. & omnes hic teste Felin. *nu.* 3. Ceterum hoc declaratur verum esse, si judex processerit per inquisitionem, & ad instantiam partis, ut in *d. cap. Venerabilibus*, & est communis opinio, ut testatur Felin. *hic num.* 4. *vers. Sed non est recedendum*, quidquid contra scripserit Salic. in *l. fin. in fine, Cod. Si reus, vel accus. mort. fuer.* Cujus motivis breviter respondet Felin. *d. num.* 4. Secus autem est, si judex proceserit ex officio, quia debet citari, ut sententiam suam defendat; tum quia tenet locum partis; tum etiam quia sua interest, ne postea puniatur, si comperiatur processisse iniquo animo, vel per imprudentiam, ut probatur in *eod. c. Venerabilibus*, secundum Abb. *hic num.* 6. & Felin. *num.* 4. & notat gloss. in *cap. Cum speciali in ver. Coram superiore infra de appel.* Alias quinque declarationes ad prædictam regulam, quod judex non sit citandus, ponit idem Felin. *a n.* 5. *vers. Secunda declaratio usque ad n.* 10.

Secundo, nota duas causas inficientes rescriptum ad 7
lites. Altera est, cum impetratur super restitutione beneficii, & impetrans non exprimit se per sententiam fuisse eodem beneficio privatum. Altera, cum excommunicatus impetrat non facta mentione excomunicationis. Tres rationes hujus subreptionis assignat gloss. *in ver. Excommunicationis*. Prima est, quia tacuit processum judicis, *c. Inter de re judic.* Secunda, quia tacuit vitium suum; quod si expressisset, nullas literas obtinuisset, cum ei interdicatur agere, *c. Intelleximus de judic. c. Pia de except. lib.* 6. secundum Innoc. *n.* 2. *in eod. ver.* Tertia, quia ingessit se communicationi fidelium, propter quod puniendus est, *c. Illud*, §. *Illud autem de Cler. excom. minist. & c. Placuit* 11. *qu.* 3. Et hinc collige duas exceptiones, quæ admittuntur contra agentem possessioni recuperandæ, videlicet sententiam privationis, & excommunic. secundum Ant. de Butr. *n.* 4. & 5.

Tertio nota ibi, *Causam*, in rescripto super restitutio- 8
ne beneficii non solum esse exprimendam sententiam privationis, & excommunicationis, sed etiam ipsius sententiæ causam. Non enim, ut inquit Innocent. *num.* 1. *in ver. Sine causa*, sufficit factum narrare, ut expositionem, nisi quis narret causam facti, quæ si expressa fuisset, Papa verisimiliter literas non concessisset, ut *hic*, & in *leg.* 3. *Codic. De adopt.* Idem notat gloss. 1. dicens non sufficere in literis Papæ seriem facti narrare, nisi causa facti adjiciatur, argum. *cap. Occidit* 23. *quæst. ult.* & *c. Cum causa infra de testib.* cum illis in gloss. allegatis, & consentit Joann. Andr. *num.* 7. *in ver. Admonitiones*, & Cardin. *num.* 2. *in* 6. *notab.* Quod procedit etiamsi causa vere non subsit. Nam nihilominus fieri debet mentio de illa, quam prætendit visitator; præsumitur enim quis dolose seriem negotii tacere, si mentionem non faciat de causa, quam judex prætendit, *cap. Super eo de cohabit. Cleric. & mulier.* per Innocent. *hic num.* 2. *in ver. Juribus*

9 *ribus carere*, & Host. *n.* 4. *vers. Item nota, quod non sufficit*, & Card. *n.* 5. *in* 3. *oppos.* adeout etiam de pluribus causis facienda sit mentio, si plures sint; alias non valeret absolutio, ut hic, & in *c. Ex parte infra de off. ordin.* & in *c. Cum pro causa de sent. excommun.* secun-
10 dum Goffred. hic & Host. *n* 3. *in vers. Suæ causæ*, Roman. *cons.* 272. *Commissio impetrata, in fine.* Quinimo secundum Innocentium exprimendus est etiam modus facti, quando modus causam dandi, vel negandi præstaret, *l. Ut responsum, C. De transact.* Nam aliter Princeps referiberet, si actum esset per viam accusationis, aliter si per viam inquisitionis, argum. *c. In primis 2. qu. 1. c. Qualiter, il 2. de accusat. & c. Licet de Simon.*
11 Itaque rescriptum non valet, cum processus supprimitur, *c. Inter Monasterium de sentent. & re judic.* secun-
12 dum Host. *n.* 4. *vers. Item nota quod non valet.* Et ex prædictis collige notabilem theoricam, videlicet rescriptum reddi subreptitium non solum tacendo id, quod est factum, sed etiam tacendo quomodo, & ex qua causa sit factum; omissio enim modi, & formæ vitiat dispositionem, ut *l. Qui Romæ, §. Flavius Hermes, ff.*
13 *de verbor. obligat. & c. Pisanis de restit. spoliat.* Rationem assignant Roman. & Felin. *ubi supra*, quia ex ea generalitate, quæ obscuritatem parit, potest Princeps facile circumveniri, *l. fin. ad fin.* ibi: *Falso sermone se jactat, C. de dot. promiss.*
14 Quarto nota ibi, *Duxerit amovendos*, generalem visitatorem posse Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifestos excessus, juxta textum in *c. Inventum* 16. *q.* 7. prout hic notant Petr. Ægidius, & Abb. Antiq. *n.* 2. Bald. *n.* 3. *in* 2. *notab.* Petr. de Anchar. *n.* 2. *in* 2. *notab.* Anton. de Butr. *in* 1. *notab.* dicens Visitatores generales datos generaliter in Ecclesiis civitatis & diœcesis habere potestatem procedendi ut Inquisitores usque ad sententiam privationis a beneficio; & sequitur Abbas Siculus, dicens Visitatorem datum ad corrigendum posse privare beneficiis, & Felin. *n.* 2. Idem firmat Feder. de Sen. *cons.* 55. *Per Visitatores*, & idem Feder. *cons.* 145. *Joannes Episcopus in tertia col. n.* 2. ubi amplius tenet Visitatores posse deponere causa subsistente. Quod etiam tenent hic Jo. Andr. & Collectar. prout illos refert Bald. *n.* 6. *circa finem.* Quod intelligunt Petr. Ægidius, & Abb. dummodo Visitator sit datus a Papa, prout hic datus fuerat, ut probatur circa princip. ibi, *Commisimus:* alias secus, ut in *c. In singulis de statu Monach.* & consentiunt alii præallegati. Item hoc intelligit Felin. *dict. n.* 2. dummodo visitator hoc faciat præmissa citatione, & legitimis exceptionibus discussis. Et ita intelligit Federicus *locis citatis.*

Moventur omnes, quia nomine visitationis continetur correctio: propterea enim instituitur visitatio, ut corrigantur, qui fuerint corrigendi, arg. *c. Ea quæ, ver. Et tam in spiritualibus, & vers. Si vero Abbates infra de statu Monachor.* Nec possent forsan corrigi, nisi a beneficio amoverentur. Unde consequens est, ut visitator possit Clericos a beneficio removere etiam quos visitando reperit criminosos, ut hic, & *in c. Ex literis de excess. Prælat. in c. Ad petitionem de accus. in c. Cum l. & A. de re judic. & in c. 1. de off. Vicar. l.* 6. Non obstat tex. in *c.* 1. *de tempor. ordin.* quia loquitur in occultis criminibus; text. autem noster in manifestis, ut patet ibi, *Et manifestos*, secundum Jo. Andr. & Butr. *n.* 8.
15 Sed tu adverte, quia etsi plerique ex DD. præallegatis simpliciter dicant generalem Visitatorem datum a Papa posse Clericos criminosos a beneficiis amovere; tamen hæc conclusio procedit tantum in duobus casibus.

Primus est, cum visitator hoc habet in facultatibus. Quod non obscure sentit Host. hic *n.* 2. *in vers. Amovendos*, dum dicit generales visitatores non posse a beneficiis amovere, nisi sint delegati, id est, nisi hoc habeant ex literis delegationis; & ita intelligit text. in *d. c. Cum l. & A. de sentent. & re judic. & in c. Qualiter, il 2. de accusat.* prout illum declarat Card. hic *n.* 5. *in prima oppositione.* Idem tenet Feder. de Sen. *d. cons.* 145. ubi tandem concludit cum Lapo, visitatorem simpliciter datum non posse deponere, nisi in suo mandato dicatur, *Inquiras, & corrigas.* Et consentit Imola in *Clem. Attendentes in* 6. *col. de statu Monachor.* & Felin.
16 hic *n.* 2. Confert quod notat Jo. Andr. in *c.* 1. *de homicid. l.* 6. dum dicit delegatum non posse aliquem privare beneficio, nisi hoc exprimat commissio ei facta, sicut fuit expressum in *c. Quia diversitatem de concess. præben.* & in *c. Cum dilecti de accusat.* & sequitur Cardin. post Paul. in *Clem. Attendentes, §. Visitatores n.* 4. *in* 6. *quæst. vers. Oppono ad hoc; & vers. Et ex hoc non expedit respondere de statu Monach.* Et in hoc primo casu intelligo hanc decretalem; supponendum est enim Abbatem S. Stephani in sua commissione habuisse hanc facultatem amovendi Clericos a beneficiis ob eorum graves, & manifestos excessus. Neque dicas hunc intellectum esse divinativum, cum de hac facultate nulla habeatur mentio in litera: observandum est enim de potestate Abbatis hic non fuisse dubitatum, sed tantummodo de subreptione literarum, eo quod impetrans non fecisset mentionem de causa amotionis, & excommunicationis. Unde in reliquis supponendum est, Abbatem fuisse ligitima potestate suffultum; alioquin a beneficio amovere non potuisset, ut bene considerat Card. *n.* 5. *vers. Et vult hæc solutio*, ubi ait: *Iste Abbas erat etiam delegatus, seu datus judex, seu Inquisitor super hoc, & hæc vera solutio, sed divinat. Verum dic, quod hic non disputatur de potestate Visitatoris, sed præsupponitur, quod habebat. Quando autem non est sibi tributa specialis potestas, comparari potest officiali Episcopi, qui etiam non amovet a beneficio, c.* 2. *de off. Vic. lib.* 6. Hæc ille. Et ita etiam potest intelligi text. in *c. fin. infra de statu Monach.* Idcirco enim Visitatores illi privare possunt beneficiis non exemptos, quia clare ibi hoc reperitur eis commissum.

Secundus casus, in quo Visitator potest Clericos be- 17
neficiis privare, est, cum simul est visitator, & judex; cum enim eo casu duplicem habeat potestatem, videlicet visitatoris, & judicis; dum privat Clericum beneficio, censetur uti ea potestate, per quam actus sustinetur, & sic judicis, arg. *l.* 2. §. 1. *vers. Perinde, ff. de judic.* & fuit theorica Bald. in *l. Non codicillum n.* 7. *Cod. de testam.* ut scripsi plenius in *c. Cum tempore n.* 35. 38. *& 39. & seqq. infra de arbitr.* Et in proposito tenet Butr. hic *n.* 8. ubi dicit visitatorem non judicem, quamvis generaliter datum a Papa, non posse deponere; secus si sit Visitator, & judex delegatus. Itaque si Visitator sit etiam judex delegatus, potest procedere ad sententiam privationis: intellige, si hoc habeat in communione. Atque ita hic casus coincidit cum primo. Sin autem sit ordinarius; tunc absolute potest, servatis tamen servandis, amovere Clericos a beneficio, etiam in visitatione, & actus sustinetur in radice ordinariæ jurisdictionis, licet non debeat, cum teneatur visitationem celeriter absolvere, ut dicam infra n. 36. Sed extra hos duos casus 18
constituenda est regula in contrarium, videlicet generalem visitatorem non posse quenquam a beneficio amovere. Quod tenent hic Innoc. *n.* 1. Host. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 5. omnes in *vers. Amovendos*, Bald. *n.* 6. dicens cum Innocentio generales Visitatores posse inquirere, & referre, sed non privare; allegat simile in *l. fin. ff. de off. Præfect. vigil. & l. Solet, ff. de offic. Proconf.* Idem firmant Lap. Feder. de Sen. Card. Imol. & Felin. supracitati *n.* 14. late idem Card. post Paul. de Eleazar. *in Clem. Attendentes, §. Visitatores n* 4. *in* 6. *qu. de statu Monachor.* ubi ubi tandem concludit pro hac parte.

Fundatur principaliter hæc opinio secundum omnes 19
in *cap. In singulis, §. Ordinentur, vers. Ita quod si rectorem de statu Monachor.* ubi est expressum, visitatores non posse penitus ab administratione amovere, sed debere Episcopo denunciare, ut amoveat. Nec refert, quod ille text. non procedat in Visitatoribus datis a Papa, sed ab aliis duntaxat, ut hic dicunt Petr. Ægid. & Abb. supracitati *num.* 14. Quoniam hæc differentia non probatur jure, ut inquit Card. *hic num.* 5. *vers. Sed hæc diversitas inter datum a Papa.* Quinimo si bene advertatur, ille textus loquitur in Visitatore Apostolica auctoritate delegato, ut indicat litera ibi, *Vice nostra studeant visitare*, ubi gloss. exponit verba illa, *Vice nostra*, id est tanquam delegati authoritate illius constitutionis, & Host. *num.* 1. *in eod. ver. Tanquam delegati a nobis.*

Deinde fundatur hæc opinio, quia privatio beneficii 20
est pœna ordinaria, quæ non imponitur, nisi pro gravissimo crimine, prævia citatione in judicio ordinario, & legitimis exceptionibus discussis, *c. Inventum* 16. *q.* 7. & ibi Hugo, Archid. & Bellam. omnes in *vers. Severitate, c. Satis perversus*, & ibi gl. *un.* 56. *dist.* &

notat

notat hic Felin. *n.* 2. adeout privatus a judice non ser-
21 vante ordinem judiciarium possit petere restitutionem tanquam spoliatus, *cap. Ad petitionem*, ibi. *Et si restituendus foret propter judiciarium ordinem non servatum,*
22 *infra de accus. & c. Inprimis* 2. *q.* 1. Visitator non judex non potest in visitatione cognoscere causas ordinarias, & requirentes judicialem indaginem, ut dicam plenissime in quæstione sequenti a *num.* 25. *usque in fin.* Ergo nec potest infligere hanc pœnam privationis beneficii. Nec refragatur ratio Petri de Sampsone, Ægidii Cremonensis, & Abbatis Antiqui, quod Visitator datus a Papa sit datus ad corrigendum, & forte visitatus non possit corrigi, nisi amoveatur a beneficio. Quoniam hinc non sequitur, ut visitator possit excedere limites visitationis, & correctionis, quæ fit ad pœnitentiam, & extra formam judicii, ut dicam infra *n.* 28. *&* 40.
23 *usque in fin.* Et visitatum alioquin incorrigibilem potest ab administratione beneficii amovere, seu a beneficio ad tempus suspendere, sed non privare titulo, seu a beneficio deponere, ut in simili notat glos. in *d. c. Ad petitionem in ver. Modus probandi in fin.* Suspensio enim hujusmodi fieri potest etiam extrajudicialiter, & ob crimen occultum, ut hodie sancitum est decreto Conc. Trid. in *c.* 1. *sess.* 14. ut scripsi plenius in *c. Ex tenore*,
24 & in *c. Ad aures infra de temp. ordin.* Non obstat, quod verbum, *Correctionis*, etiam depositionem contineat, arg. *c. Contumaces* 50. *dist.* & notat gl. 1. in *c. Quærenti de verb. signif.* & Card. *in dict. Clem. Attendentes*, §. *Visitatores in 6. qu. post princ. de statu Monach.* Siquidem hoc procedit, si subjecta materia hoc suadeat; alias secus, ut patebit ex dicendis infra *n.* 28. Vel secundum Hugonem verba illa, *Peregrina eis communio tribuatur*, non intelliguntur per amotionem ab officio, & beneficio, sed per suspensionem, ut notatur in *d. c. Contumaces in glos. in ver. Neglexerint*.
25 Et hinc forte colligi potest notabilis limitatio ad regulam superius propositam; ut scilicet contra contumaces, maxime si sint notorii, possit Visitator procedere etiam ad pœnam privationis, cum eo casu non sit opus procedere servata tela judiciaria. Ita singulariter post Lap. notat. Card. loco proxime citato per *d. c. Contumaces*, *c. Si quis* 81. *dist. c. Eleutherius* 18. *q.* 2. *c. Sciendum* 8. *q.* 1. *c. Si quis tumidus*, 15. *q.* 7. *& c. Si apud* 23. *q.* 5.
26 QUÆRO, an Episcopus visitans Ecclesias exemptas, vel nullius diœcesis, in vim Conc. Trid. *c.* 8. *sess.* 7. *& c.* 9. *sess.* 24. possit processus judicialiter conficere, cau-
27 sasque ordinarias cognoscere, ac diffinire. Videtur respondendum non posse. Nam visitationum omnium præcipuus scopus est sacram, orthodoxamque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, & populum cohortationibus ad religionem, patientiam, innocentiamque accendere, *c.* 1. §. *Florentinum* 85. *dist. c. Placuit* 11. *q.* 1. *c. In singulis*, *& c. fin. de statu Monach. cap. Romana*, §. *Sane de cens. in 6.* & habetur disertis verbis in *cap.* 3. *sess.* 24. Conc. Trid. §. *Visitationum autem*. Hæc autem non strepitu judiciali, sed paternis admonitionibus, & extrajudiciali correctione potius perficiuntur, ut in *c.* 1. *sess.* 13. Visita-
28 tio enim, & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam judicii, arg. *cap. Si homo* 27. *q.* 1. *& c. Cum beatus*, 46. *dist.* & notat gl. in *c. Ad nostram in ver. Minus infr. de appell.* Quam sequuntur ibi Tancred. & Vinc. Host. *in fin.* Anchar. *n.* 4. Abb. *n.* 7. & alii communiter. Idem dixit Calder. *cons.* 453. *alias* 11. *vers. Nam visitatio*. Unde ex fine hujusmodi satis probatur in visitatione non esse judicialiter procedendum.
29 Secundo idem probatur, quia in his, ubi de visitatione, & morum correctione agitur, non admittitur appellatio ad effectum suspensivum, nisi modus excedatur, *c. Licet ubi gl.* 1. *& fin. & cap. Irrefragabili de off. ordin. d. c. Ad nostram*, ubi Innoc. & omnes not. *de ap-*
30 *pel.* & hodie statutum est decreto *c.* 10. *sess.* 24. ejusdem Conc. Sed in causis ordinariis admittitur appellatio ad utrunque effectum devolutivum, & suspensivum, juxta *cap.* 2. *sess.* 13. *& c.* 20. *sess.* 24. etiamsi in visitatione
31 diœcesis cognoscantur, ut sæpius censuit S. Congr. Ergo dum Episcopus has causas judicialiter cognoscit, excedit modum visitationis, atque transgreditur limites suæ facultatis, quia extra visitationem nullam habet jurisdictionem in locis nullius diœcesis, ut patet ex decreto *d. c.* 9. *sess.* 24. & sæpius fuit resolutum,

Et confirmatur, quia aut a sententia diffinitiva Visitatoris datur appellatio, aut non datur. Si dixeris dari appellationem, hoc est contra decretum Concilii *d. cap.* 10. & jura proxime citata, quibus interdicitur appellatio in causis visitationum. Item sic nullus esset fructus visitatio- 32
nis, quia decreta omnia per appellationem suspenderentur. Si dixeris non dari, hoc est contra *d. c.* 1. *sess.* 13. *& d. c.* 20. *sess.* 24. & contra omnia jura, quæ dicunt a sententia diffinitiva, vel diffinitivæ vim habente posse appellari ad utrunque effectum, suspensivum, & devolutivum, *c. de appell. c. Dilectus*, *& c. Ut debitus de appell. & c. Romana eod. tit. lib.* 6. *cum mult. simil.* Item esset in facultate Visitatoris cognoscendo, & diffiniendo in visitatione causas ordinarias, præripere omnibus litigantibus remedium appellationis, quod ad innocentiæ præsidium jura instituerunt, ut in *d. c.* 1. *sess.* 13. & ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel imperitiam, ut in *l.* 1. *ff. de appellat.* & tamen, ut inquit Feder. de Sen. *cons.* 55. *per Visitatores n.* 1. *vers. Sed certum est*, quomodocun- 33
que, & qualitercunque Papa mandet per Visitatores procedi, sive simpliciter, sive de plano, & sine strepitu, & figura judicii, sive præcise scribat, semper legitimæ defensiones sunt salvæ, *c. Ex parte*, *il* 2. *de off. deleg. Clem. Pastoralis in fine de re judic. & leg. Sæpe*, *ff. de verb. obligat.* Plurimum enim claudicaret judicium, si audiretur 34
impugnatio, & non defensio, quæ a jure provenit naturali, & quam judici sive Principi tollere non licet, ut in *d. Clem. Pastoralis*, *& c. Cum inter de except.* Superest igitur, ut in visitatione nullatenus possint causæ ordinariæ cognosci, & diffiniri.

Tertio idem suaderur, quia jure communi inspecto 35
non licebat Episcopo in loco exempto tribunal erigere, aut jurisdictionem exercere, *c. Luminoso* 18. *q.* 2. *c. Cum Episcopus*, ubi glos. *in ver. Non exempto de off. ordin. in 6.* Concilium vero, ut in iisdem locis Ecclesiasticam disciplinam conservaret, ac restitueret, concessit Episcopis jus visitandi tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis, juxta *d. cap.* 8. *sess.* 7. *& d. c.* 9. *sess.* 24. Unde reliqua jurisdictio ordinaria remanet salva inferioribus Prælatis, utpote illis non adempta decretis Concilii, *l. Præcipimus in fin. Cod. de appell.* Et est text. *in cap. Fratres*, §. *Quod si contra* 16. *q.* 1. Quod si Episcopi in visitatione possent causas ordinarias diffinire, Concilium non nudum jus visitandi, sed ordinariam quoque jurisdictionem eisdem tribuisset; esset enim in eorum facultate causas omnes decidere in visitatione in fraudem privilegii exemptionis, contra text. *in c. Quanto*, ubi glos. notat *in ver. Fraudem infra de privil.*

Quarto, Episcopus debet visitationem quam celerri- 36
me absolvere, ne inutilibus sumptibus cuiquam gravis onerosusve sit, ut statuitur in *cap.* 3. *sess.* 24. ibi. *Studeant quam celerrime*, *& debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere*, & in Conc. Tolet. *c.* 4. quod refertur *in c. Inter cetera* 10. *q.* 3. decernitur, ut Episcopus diœce- 37
sim visitans non amplius, quam una die, per unamquanque basilicam remorandi licentiam habeat. Sed causas ordinarias debet Episcopus, ac judex matura deliberatione examinare, & sententias non nimia festinatione, ac præcipitanter, ferre, *c. Cum ex literis infra de in integr. rest. Clem. Pastoralis*, §. *Verum de re jud.* & debent saltem præ- 38
cedere termini substantiales, Cassad. *dec.* 8. *de reser.* Rota *decis.* 1278. *p.* 3. *divers.* Imo satis est, ut causa infra biennium a die motæ litis terminetur. juxta *c.* 20. *sess.* 24. Unde ex hac contraria procedendi ratione in visitatione, atque in causis ordinariis manifeste apparet, causas ordinarias non esse in visitatione cognoscendas.

Quinto, speciale est in criminibus notoriis, cum Epi- 39
scopus est negligens, ut Archiepiscopus visitans Provinciam possit de his criminibus cognoscere, & pœnas ordinarias imponere, *c. Romana*, §. *Sane*, *vers. Notoria vero crimina de appellat. in* 6. Ergo in contrarium est jus commune, *l. Jus singulare*, *ff. de legib.*

Sexto, hæc opinio satis probatur in *d.* §. *Sane*, ubi 40
Prælatus in visitatione jubetur ea quæ ad ejus officium spectant absque coactione, & exactione qualibet juramenti ad emendationem per salubria monita, nunc levia, nunc aspera, juxta datam a Deo prudentiam diligenter intendere.

Septimo, idem videtur probari decreto *cap.* 6. *sess.* 25. Conc. Trid. ubi constituitur differentia, an Episcopus visitet capitula Ecclesiarum exempta, an vero proce-

dat

41 dat extra visitationem. Et in visitatione quidem dicitur posse solus procedere; extra visitationem vero nonnisi adhibitis duobus de capitulo. Et S. Cong. ejusdem Concil. interpres jam declaravit Episcopum in visitatione capituli posse solum crimen aliquod corrigere, & punire; non tamen pœna ordinaria, sed ea potius, quæ morum emendationem respiciat. Quod si compilato processu, formato judicio, prout juris fuerit, contra aliquem capitularem in visitatione Episcopus procedere voluerit, servandam esse formam traditam *c. 6. sess. 25.* ut non solus, sed adhibitis deputatis procedat. Patet igitur idem esse in visitatione procedere, juris ordine servato, & extra visitationem causas cognoscere.

Octavo, pro hanc sententia est text. expressus in *c. In singulis, §. Ordinentur infra de statu Monach.* ubi Concilium generale præcipit, ut in Capitulis Provincialibus regularium deputentur religiosæ personæ quæ singulas Abbatias ejusdem Regni, seu Provinciæ, non solum Monachorum, sed etiam Monialium, tanquam delegati authoritate illius constitutionis studeant visitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere. Et mox subdit; *Ita quod si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum, denuncient Episcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quod si non fecerint, visitatores hoc referant ad Apostolicæ Sedis examen.* Ex quibus verbis patet Visitatores non posse beneficiis privare, Nec mirum, quia causa hæc privationis est ordinaria, & judicialem requirit indaginem, ut dictum est supra *n.* 20. Atque ita per text. in *d. c. In singulis*, firmant Innoc. Host. Jo. Andr Butr. Card. & alii plures, quos citavi supra *n.* 18. Et ad hanc decretalem, & ad alia jura, quæ videntur tribuere Visitatoribus potestatem amovendi a beneficio, respondeo, ut dixi supra *n.* 16.

42 Nono, hoc tenet Jo. Andr. inter cons. Feder. de Sen. *cons. 292. col. 1. sub n. 1. ver. Ad hoc respondeo*, ubi consuluit Visitatores ordinatos a Capitulo Provinciali Monachorum Ordinis S. Benedicti posse quidem visitare Monasteria Monialium habitus nigri; *Sed absit*, inquit, *quod tribunal teneant vel judicialiter cognoscant; est enim ipsorum officium absque judiciorum strepitu intendere regulari disciplinæ, & reformationi ordinis.* Quod probat etiam Jo. de Imola in *c. 1. de cens. in 6.* ubi ait, Visitatorem non posse procedere judicialiter per viam fori contentiosi, sed extrajudicialiter per modum fori pœnitentialis, & videtur esse ibi aperta decisio Innoc. *in ver. Visitatis*, ibi: 43
Visitare intellige, etiam si vadat causa consignandi pueros in fronte, vel consecrandi Ecclesias, vel pro quocunque alio negotio communi, & c. Secus autem, si causis expediendis eat. Sentit ergo Innocentius, Episcopum, dum causas cognoscit, & expedit, non censeri visitare, ac propterea eidem non deberi procurationem, & sequitur ibidem Anchar *n. 4. vers. Secus, secundum Innoc. si vadit pro causis expidiendis.*

Ultimo, etsi nonnulli recentiores contrarium sense- 44
rint in hanc sententiam videtur sæpius respondisse S. Congreg. Conc. nam olim a Capitulo Segobicensi consulta, an, & ad quæ genera pœnarum posset Episcopus se extendere in visitatione, & ad pœnam ordinariam delicti procedere; respondit posse imponere pœnas non quidem ordinarias, sed eas tantum, quæ morum correctionem, & emendationem respiciunt, Et Archidiacono Juvenacensi postulanti, an Episcopus in visitatione posset cau- 45
sas ordinarias cognoscere; respondit causas ordinarias extra visitationem esse cognoscendas. Ac demum die 1. Februarii 1607. præcipit Episcopo Tornacensi, ut in vi- 46
sitatione Collegiatæ Ecclesiæ exemptæ contineret se intra limites notissimos visitationis, itaut neque ad specialem inquisitionem descenderet, nec processus conficeret, nec sententias ferret; sed in his, quæ morum correctionem, atque emendationem respiciunt, sine judicii strepitu decerneret.

DE CONSUETUDINE.

Gregorius in registro.

CAPUT I.

COnsuetudines, quæ Ecclesiis gravamen inducere dignoscuntur, nostra nos decet consideratione remittere.

SUMMARIUM.

1 *Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, seu eis onerosa non tenet, & n. 3.*
2 *Et de facto revocari debet, n. 4.*
4 *Remittere verbum quid importet.*
5 *Consuetudo ut sit servanda, debet esse rationabilis, & Religioni conveniens.*
6 *Consuetudo Ecclesiæ præjudicialis ratione caret, & num. 33.*
7 *Statutum inferens gravamen Ecclesiis non valet, etiam si sit Legati de latere, n. 9.*
8 *Consuetudo, & statutum non differunt, nisi sicut tacitum, & expressum.*
10 *Consuetudo ut dicatur Ecclesiis onerosa, non sufficit qualecunque præjudicium, sed requiritur magnum,*
11 *Quod judicis arbitrio relinquitur.*
Et quid post Bullam Urb. VIII. n. 21, & seqq.
12 *Læsio enormis, vel magna judicatur judicis arbitrio.*
13 *Ecclesia tenetur tolerare incommoda non multum lædentia propter consuetudinis authoritatem.*
14 *A consuetudine sine magna causa non est recedendum.*
15 *Minima, seu modica in remediis ordinariis attenduntur.*
16 *Fallit propter authoritatem consuetudinis.*
17 *Consuetudo, qua Parochus tenetur suis parochianis in Paschate dare agnum Paschalem, vel pastum, aut certa die candelas de cerra alba, an valeat, & n. 18.*
19 *Et quid in consuetudine, qua Plebanus dare debet cuilibet parochianorum certas libras carnis porcinæ ante solutionem decimarum.*
22 *Modica præjudicia non magnopere curat lex.*
23 *Fallit, si dispositio concepta sit verbis universalibus, & num. seqq.*
24 *Verba universalia comprehendunt etiam minima.*
25 *Constitutio loquens per verba universalia, & gemina-ta non recipit interpretationem restrictivam a jure communi.*
26 *Consuetudo gravans Clericos, eorumque bona patrimonialia, an sit nulla, & n. seqq.*
Et quid post Bullam Urbani VIII. n. 31.
27 *Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant privilegio bonorum Ecclesiæ.*
28 *Præscriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de jure communi currit sicut in bonis laicalibus.*
Et quid post Bullam Urb. VIII. & n. 3.
29 *Consuetudo, ut Clericus testari possit de fructibus suæ præbendæ percipiendis post ejus obitum usque ad annum, valida est.*
30 *Restitutio in integrum non datur Clerico ratione læsionis in bonis patrimonialibus, vel in redditibus Ecclesiarum ei debitis.*
32 *Consuetudines Ecclesiis præjudiciales, per hoc capit. sublatæ, quæ sint, & num. seqq. usque ad n. 58.*
Quid si consuetudo sit inter laicos, n. 33.
Et quid si præjudicet Ecclesiæ aliter, quam respectu immunitatis, aut libertati Ecclesiasticæ, numer. 34.
Et quid in consuetudine interpretativa, n. 35.
Et quid in consuetudine inductiva decem, vel viginti annorum, n. 37. & 42.
Et quid in centenaria, n. 40.
Et quid in quadragenaria, n. 41.

Et quid

Et quid in immemorabili, n. 48.
Et quid si cum immemorabili concurrat fama privilegii num. 52.

33 *Consuetudo multum gravans Ecclesiam est nutritiva peccati, & imperscriptibilis.*

35 *Consuetudo interpretativa non censetur sublata per statutum tollens consuetudinem.*

36 *Consuetudo interpretativa favorabilior est, quam inductiva, & sufficit probare observantiam sine præscriptione.*

37 *Consuetudo minoris temporis, quam annorum* 40, *contra Ecclesiam non procedit, & n.* 42.

38 *Et quid si consuetudo non sit specialiter contra Ecclesiam, sed generaliter contra omnes.*

39 *Consuetudo laicorum non potest Clericos astringere.*

40 *Centenaria consuetudo, vel præscriptio procedit etiam contra Ecclesiam Romanam, concurrentibus de jure requisitis.*

41 *Consuetudo, vel præscriptio quadragenaria obtinet contra Ecclesiam, & n.* 44.

43 *Nisi magnum illi afferat præjudicium.*

45 *Beneplacitum Apostolicum ex cursu* 30. *annorum cum observantia subsecuta, præsumitur etiam contra Ecclesiam de jure communi.*

46 *Sive fuerit reservatum, sive non.*

47 *Secus post Bullam Urbani VIII.*
Negativa sufficienter probatur ex registro, in quo dispositio, de qua agitur, non reperitur descripta, ibid.

48 *Beneplacitum quamvis præsumatur ex observantia* 30. *annorum, etiam ubi agitur de magno præjudicio, tamen ex registro probari potest non intervenisse.*

49 *Immemorabilis potest Ecclesiis præjudicare, quia habet vim tituli.*

50 *Contrarium.*
Declaratur, n. 52.

51 *Immemorabilis non habet vim privilegii, quando est a jure reprobata, vel quando est in materia, in qua non est verisimile, ut Papa aliquem privilegiaverit.*

52 *Immemorobilis consuetudo, vel præscriptio præjudicialis Ecclesiæ, quibus casibus tollatur per constitutionem Urbani VIII.*

53 *Immemorabilis a jure reprobata non sustinetur post Bullam Urbani VIII. etiam concurrente fama privilegii Apostolici.*

54 *Laicus est incapax juris conferendi etiam ex conditione in limine fundationis, vel ex immemorabili, nisi fama privilegii concurrat.*

55 *Item nullo unquam tempore potest præscribere jus decimandi, nisi concurrente fama privilegii.*

56 *Item nec per immemorabile acquirit jus nominandi capellanos amovibiles in Parochialibus Ecclesiis, nisi cum prædicta fama.*

57 *Secus post Bullam Urbani VIII.*

58 *Papæ officium est Ecclesiarum indemnitati consulere, & perniciosas consuetudines extirpare.*

59 *Constitutio Urb. VIII. improbans, & cassans quæcunque præjudicialia Sedi Apostolicæ, vel jurisdictioni, immunitati, aut libertati Ecclesiasticæ, Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, earumque bonis, ac juribus, per partes refertur, & n. seqq. usque in fin.*

61 *Legati, & Ministri Apostolici, & feudatarii, sine speciali mandato Papæ non possunt quidquam præjudiciale Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis facere, seu tolerare.*

63 *Bulla Cœnæ Domini publicatur quotannis ad damnanda, & evitanda Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis præjudicialia, cum eorum usibus, & observantiis etiam immemorabilibus, & numer.* 74.

65 *Constitutionibus Apostolicis ad tollenda Ecclesiis præjudicialia, objici non potest, quod non sint publicatæ, vel usu receptæ,*

66 *Libri continentes opiniones damnatas, vel minus legitimas Bullarum interpretationes, etiam permissu Legatorum editi, non sunt attendendi.*

67 *Molestiæ Legatis, & Nunciis illatæ in denegando ingressum in Provinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur.*

68 *Collectæ Ecclesiæ ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis sine Apostolica authoritate per laicos, vel alios imponi, & exigi non possunt, etiam a sponte dantibus.*

69 *Laicorum attentata contra Ecclesias, ac personas Ecclesiasticas, etiam ab immemorabili, & cum facta privilegii, sunt ipso jure nulla.*

70 *Immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ violationes generaliter improbantur, & n.* 72.
Et ad cautelam revocantur, cum consuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum fama privilegii, n. 74.

71 *Investituræ, pignorationes, & aliæ dispositiones temporales de bonis Sedis Apostolicæ, vel inferiorum Ecclesiarum, prorogari, aut perpetuari non possunt.*

72 *Immunitati Ecclesiasticæ, & Ecclesiis, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis præjudicialia quæcunque sunt irrita, nec unquam fuerunt convalidata, etiam ex immemorabili cum fama privilegii, scientia, & permissione Romanorum Pontificum.*

74 *Et ad cautelam revocantur.*

75 *Et Ecclesiæ in integrum restituuntur.*

76 *Enunciativæ jurispatronatus, & quædam aliæ per injuriam ministrorum in expeditionibus literarum inserta, declarantur erroneæ, & n. seq.*

77 *Principes privilegia impetrantes obligantur ex stylo ad tuendam immunitatem Ecclesiasticam.*

78 *Status ultimus Ecclesiarum, earumque virium non est attendendus, ubi de antecedenti contrario statu constat.*

79 *Interpretatio gratiarum, & dispositionum Apostolicarum in favorem supremorum Principum Regularibus, & aliis quibuscunque interdicta est sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.*

Consuetudines. Duos habet intellectus. Juxta primum, & communem, hoc dicit: Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, seu eis onerosa, non tenet. 1 Sed juxta secundum, quem Abb. dicit esse magis singularem, hoc intendit: Consuetudo inferens gravamen Ecclesiis, debet judicis officio tolli. Breve est, & divisionem non patitur. 2

Nota primo, ex hac decretali, & nunquam oblivisearis generalem regulam in favorem Ecclesiarum, secundum Abb. & Dec. in 1. *not.* videlicet, consuetudinem in Ecclesiarum præjudicium, & gravamen induci non posse; nam verbum, *Remittere*, hic positum, exponitur, id est, *Tollere*, & non secundum eas judicare, secundum Innoc. in *ver. Remittere*, cui subscribunt Jo. Andr. & Card. ambo *n.* 2. vel radicitus extirpare, secundum Abb. Antiq. in *eod. ver.* & Host. *n.* 8. & sic supponunt DD. hujusmodi consuetudines non de jure, sed de facto tolli, ac extirpari debere tanquam illicitas, & perniciosas corrupte las; & ita declarat explicite Card. hic. *n.* 2. *vers. Et secundum prædicta*, dicens: *Et quamvis per tales consuetudines non ligentur Ecclesiæ, tamen quia quandoque de facto gravantur, ideo revocari debent*; ad hoc *c. Mala* 8. *dist. & c. Bona rei* 12. *q.* 2. & hic intellectus, quem Abb. hic *in princ.* fatetur esse communem, hodie reperitur canonizatus in constitutione sa. mem. Urbani VIII. de qua infra *nu.* 59. nam in §. *Nec non reliqua*, de quo infra in *summario num.* 72. consuetudines in præjudicium Ecclesiarum declarantur esse ipso jure nullæ, & quamvis postea cassentur, & revocentur, id tamen dicitur fieri ad abundantiorem cautelam, & quatenus foret opus, & nihilominus illicitæ, irrationabilesque declarantur in §. *Et quatenus foret opus*, ut patebit infra *in summario n.* 74. 3 4

Pone casum *in c.* 1. *infra de his, quæ fiunt a majori parte Cap.* secundo Innoc. & Abb. *hic in princip.* vel secundum Host. *num.* 5. pone exemplum in *c. Clericis de judic. in cap. Non minus*, & in *cap. Adversus de immunit. Eccles.* & in *c. Novit de sent. excomm.* Alia quinque exempla consuetudinum Ecclesiis præjudicialium, ac reprobatarum, habes in præallegata constitutione Urbani in §. *Molestias quoque*, ut infra *in summario n.* 67. *& seqq.* & quatuor alia exempla 5

in

in §. *Insuperque*, ut in *eod. summario n.76. & 77.* Ratio prædictæ regulæ, ac decisionis hujus decretalis, ea est, quia consuetudo ut sit servanda, debet esse rationabilis, & Religioni conveniens, *c. Erit autem lex 4. dist.* & arg. *l. Sunt personæ, ff. de relig. & sumpt. funer.* nam cum illa sit jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex, *c. Consuetudo 1. dist. l. De quibus, ff. de legib.* sicut lex debet esse rationabilis, & Religioni convenire, ita & consuetudo; alioquin dicenda est potius corruptela, & non servari, sed magis extirpari debet, *d. c. Mala 8. d. &* 6 *c. fin. infra eod.* At consuetudo Ecclesiis onerosa, seu præjudicialis ratione caret, *c. 1. infra de his, quæ fiunt a majori par. Cap. c. Ad audientiam, c. Cum inter nos, & venerabilis infra eod. & c. Cum causa de sent. & re judic. gl. unic.* hic Host. *n.6. & 7.* & Abb. *in 1. not. vers. Et si quæratur de ratione*, Jo. Andr. *supra in rubr. n.10. vers. Nec obstat*, & patet ex memorata Bulla Urbani in §. *Nec non reliqua, & §. Et quatenus foret opus*, ut infra in *summario n.72. & 74.* Item cum consuetudinis sit nutrire publicam utilitatem, quæ consistit in sacris, & sacerdotibus, *l.1. §. 1.... ff. de just. & jur.* utique si sit Ecclesiis damnosa, & Religioni, non est conveniens, & per consequens irrationabilis est, ut in effectu ratiocinatur Butr. hic *n. 2. & 6.* & Abb. *loco cit.*

7 Extenditur autem regula hujus text. ut procedat etiam in statuto Episcopi, quod si inferat gravamen
8 Ecclesiis, non valet: idem enim est effectus consuetudinis, & statuti; & utrunque procedit ab eadem causa efficiente, nec differunt, nisi sicut tacitum, & expressum: quia consuetudo causatur a consensu tacito, constitutio ab expresso, ut *l. De quibus, ff. de legib.* & ita post Goffred. hic firmant Gost. *in fin.* Card. *n. 1.* Anchar. *eod. n. vers. Quid in constitutione*, & Abb. *in 1. notab. vers. Per quod arguo*, & idem Host. in *c. Quæ in*
9 *Ecclesiarum n. 4. supra de constit.* Quinimo hoc vendicat sibi locum etiam in statutis Legati de latere, ut patet in eadem Constitutione Urb. VIII. §. *Nihilominus*, qua declarantur irrita, & ad cautelam revocantur quæcunque Ecclesiis præjudicialia, a legatis, & aliis ibi expressis emanata etiam per viam declarationonis, vel constitutionis, ut patebit infra in *summario n. 64.* & vide quod legitur, & notatur *in c. Dilectus infra de off. legat.*

10 Ceterum cum hæc decretalis reprobet consuetudinem; quæ infert gravamen Ecclesiis, ambigui juris est, de quo gravamine hoc sit intelligendum. Nam Bellam. hic in 2. 9. fatetur se de hoc semper hæsitasse, & audivisse dubitari etiam per majores, nec se vidisse hoc a quoquam clare decisum: nimis enim generalis est regula, quam tradit hæc decretalis; & patet, quia omnes consuetudines præjudicantes Ecclesiis etiam approbatæ in jure ipsis Ecclesiis gravamen inducunt. Doctores tamen conveniunt in restringenda generalitate hujus regulæ, licet non eadem verborum formula utantur. Nam gloss. hic *in princ.* & Jo. Andr. *n.2.* intelligunt textum de consuetudine, quæ multum lædit Ecclesiam. Host. *n.5.* explicat verbum, *Gravamen*, scilicet enorme, & onerosum, Collectar. *n.3.* & Abb. *n. 5.* requirunt magnum, Bellam. *d. q. 2.* magnum, & notabile, Card. in *2. oppos.* quod gravat immodice, Abb. in *1. notab.* non modicum, *& cons. 72. In negotio n. 3. l. 1.* ait, non quamlibet consuetudinem contra Ecclesiam esse nullam, sed illam, quæ magnum præjudicium affert, & nulla ratione fulcitur: & Decius hic in *1. not.* restringit textum ad consuetudinem multum gravantem.

11 Placet tamen opinio Bellam *loco citato*, videlicet in gravaminibus determinatis a jure, & in his, quæ sunt consimilia determinatis, standum esse juris dispositioni; in aliis vero, quamvis gravamen debeat esse magnum, seu notabile, secundum Doctores, tamen hoc judicis arbitrio dijudicandum relinquitur, arg. *c. In*
12 *causis infra de offic. delegat.* secundum Bellam. Sic læsio enormis, vel magna judicatur judicis arbitrio, ut patet ex cumulatis a Menochio *de arbitr. judic. lib. 2. centur. 1. cas. 72. n. 5. & cas. 74. n. 4.*

13 Tenetur ergo Ecclesia propter authoritatem, consuetudinis tolerare incommoda non multum lædentia, prout est casus hic, juncta gloss. secundum Card. in *2.*
14 *oppos.* Neque enim a consuetudine est recedendum sine magna causa, *l. In rebus, ff. de constit. Princ. c. Cum consuetudinis infra eod.* Et quamvis in remediis ordinariis
15 curetur etiam de modo, *c. ult. 14. q. ult. c. Si proponente de reser.* Card. *supr. in proœm. in ver. Volentes in 2.* ta- 16
men hoc fallit propter consuetudinis authoritatem, ut hic per eumdem Card. in *2. oppos.*

Et ex hoc solvitur quæstio de consuetudine, quæ 17
alicubi viget, ut Parochialium Ecclesiarum Rectores teneantur suis Parochianis in Paschate dare agnum Paschalem, vel pastum, vel quid simile; nam secundum Card. hic prope finem, si quod traditur est tale, ut inde Ecclesia multum gravetur, non valet consuetudo; alias secus, per præd. & arg. *c. Cum Apostolus infra de cens.*

Ex hoc etiam infert Feder. de Sen. *cons. 155. incip.* 18
Quæro an laici, ut valeat consuetudo, quod Presbyter debeat certa die dare Parochianis candelas de cera alba, quia consuetudo hujusmodi est modicum præjudicalis; & sequitur Dec. hic. *n. 2.*

Sed e converso non videtur subsistere consuetudo, 19
quæ dicebatur vigere in Castro Corsiani, quod Plebanus cuilibet Parochianorum dare deberet certas libras carnis porcinæ ante solutionem decimarum, quia multum gravat Ecclesiam, ut hic per Abb. *n. 2.*

Porro supradicta distinctio inter magnum, & mo- 20
dicum præjudicium procedit de plano in terminis justis communis. Verum post constitutionem Urbanam, 21
de quia infra *n. 59.* non videtur transire absque difficultate: quia Pontifex dum reprobat consuetudines Ecclesiæ præjudiciales, utitur verbis universalibus, ac geminatis, ut patet in §. *Nihilominus*, ubi irrita esse declarat omnia, & singula Ecclesiis quomodolibet præjudicialia, & quibusvis, & ex quavis causa, quandocunque, qualitercunque, & quomodocunque emanata, ut infra *in summario n.64.* & in §. *Nec non reliqua n. 72.* ibi, *Omnia quæcunque, & qualiacunque Ecclesiis, & c. quomodolibet præjudicialia.* Quæ quidem verba videntur comprehendere quodcunquæ præjudicium cujuscunque sit qualitatis, ex notatis per gl. *in c. Ut circa in ver. Omnia, & singula de elect. l. 6.* & per Jasonem in *l. Titia, §. fin. n. 3. ff. de verbor. obligat.* Nec refert, 22
quod de his, quæ sunt modici præjudicii, non magnopere curet lex, ut pluribus exemplis fuse probat Cravetta *cons. 182. Videtur n. 15.* Quoniam hoc non pro- 23
cedit ubi verba sunt universalia. Tunc enim etiam mi- 24
nima veniunt in dispositione, ut plene per eundem Cravett. *cons. 194. ver. Transactionis, col. antepen. ver. Secundo, & Tertio, & cons. 229.* Jafredus *n. 12. vers. Octavo considero.* Et quamvis constitutio alias non esse 25
intelligenda de quolibet præjudicio, sed de gravi, & magno duntaxat, ut sic reciperet restrictionem, & interpretationem passiam a jure communi, ad *lib. 2. C. De noxal.* tamen secus dicendum videtur hoc casu propter verba universalia, & geminata, quæ impediunt constitutionem recipere interpretationem restrictivam, ut voluit Salic. in *dict. l. 2.* quem refert, & sequitur Alex. *cons. 118. In causa n. 5. vers. Et tanto magis l. 5. & cons. 35. Viso themate n. 8. & 9. lib. 9.* latissime Cravetta *in præcit. cons. 194. per tot.* Tamen hac de re Sanctissimus esset consulendus, cum interpretatio hujus Bullæ sit cuilibet interdicta, & ante declarationem Apostolicam sine ulla distinctione ad literam sit intelligenda, ut inf. *in summ. n. 79.*

Ulterius QUÆRITUR, an dispositio hujus decre- 26
talis improbans consuetudines Ecclesiis onerosas vendicet sibi locum in Clericis, eorumque bonis patrimonialibus.

Opinionem affirmativam videtur sequi Host. hic *n. 5.* 27
& Jo. Andr. *n. 1.* nam super *ver. Ecclesiis*, addunt, Idem in Clericis, per *c. Clericis infra de judic.* & ex hoc inferunt Ant. de Butr. *n. 5.* Jo. de Imol. *n. 1.* & Jo. de Anan. *n. 2.* ut non valeat consuetudo gravans bona patrimonialia Clericorum, cum hæc gaudeant eodem privilegio, quo gaudent res Ecclesiarum, ut notat gl. in *c. Ex literis in ver. obligata infra de pignor.* itaut propterea sicut res Ecclesiæ a laicis collectari non possunt, ita nec bona patrimonialia Clericorum, secundum eos.

Sed contrariam opinionem amplectitur Abb. hic *n. 3. vers. Sed tu adverte;* non enim subsistit fundamentum, quod bona Clericorum fruantur eodem privilegio, quo res Ecclesiarum; imo contrariam regulam firmat idemmet Butr. in *c. Si diligenti de præscript.* ubi asserit eodem privilegio Clericorum bona regulariter non potiri,

nisi

nisi in casibus in jure expressis, licet quoad collectas eodem privilegio gaudeant, quia hic casus est expressus in jure, ut *c. fin. de vit. & honest. Cler.* & fatetur Abb.
28 hic *d. n.* 3. *vers. Fateor tamen*. Unde ipse putat hoc cap. non extendi ad bona patrimonialia Clericorum, tum ob regulam suprascriptam, tum quia videmus hujusmodi bona non frui privilegio rerum Ecclesiasticarum quoad præscriptionem; nam contra Ecclesiam non currit præscriptio, nisi quadragenaria, ut in *c. De quarta infra de præscript. & in Auth. Quas actiones, C. De sacros. Eccles.* at contra bona patrimonialia Clericorum currit præscriptio, sicut in bonis laicalibus, ut notat gloss. 1. in *c. Possessiones*, 16. *qu.* 4. Tum ex doctrina Jo.
29 Andr. *in reg. Nemo potest l.* 6. *in Mercur.* ubi pluribus firmat valere consuetudinem, ut Canonicus possit testari de fructibus suæ præbendæ percipiendis post ejus obitum usque ad annum. Et dicit non obstare hoc capitulum, quia in casu quæstionis ab eo formatæ non præjudicatur Ecclesiæ, ut hic, sed successori in præbenda: & sic
30 aperte sentit Jo. Andr. valere consuetudinem inferentem gravamen nedum bonis Clericorum patrimonialibus, sed etiam redditibus, qui eis debentur occasione Ecclesiæ: Tum denique quia non ita judicis officio succurritur bonis Clericorum, sicut bonis Ecclesiarum; ideoque Clericus in bonis patrimonialibus non petit restitutionem in integrum ratione læsionis, nec in Ecclesiarum redditibus ei debitis, prout sentit gloss. in *Clem. un. in v. Ecclesia de in integrum restit.* & tenet Speculator. *in tit. de restit. in integrum*, §. *Qualiter n.* 7. *v. Sed nunquid Clericus*. Non obstat *d. c. Clerici de judic.* quoniam, ut respondet Abbas, ille textus non reprobat consuetudinem, nisi respectu privilegii ipsis Clericis tributi in favorem totius ordinis Clericalis; & ita etiam secundum eum intelligi debent Host. & Jo. Andr. *loc. cit.* quia loquuntur de Clericis ipsis, non autem de eorum bonis patrimonialibus.

31 Tu dicas primam opinionem hodie reperiri approbatam in sæpius citata constitutione Urbani VIII. in qua reprobantur, & irritæ decernuntur non solum consuetudines Ecclesiis, sed etiam personis Ecclesiasticis, earumque juribus, bonis, & fructibus præjudiciales, ut in §. *Nec non reliqua*, & constabit infra *in Summario n.* 72. & sic non solum Clerici, sed etiam eorum bona patrimonialia, sive per viam declarationis, sive extensionis, hodie proculdubio comprehenduntur in dispositione hujus decretalis. Et ponderandum, quia text. *in cap. Non minus de immun. Eccles.* loquitur simpliciter per illa verba, *De bonis Ecclesiarum, & Clericorum*; & tamen ex illa decretali eliciunt omnes quoad immunitatem a collectis eodem privilegio potiri res Ecclesiarum, & bona patrimonialia Clericorum, ut ibi dixi in 6. not. Ergo fortius idem dicendum quoad dispositionem hujus cap. in terminis constitutionis Urbani, quæ de Clericis, eorumque bonis, juribus, ac fructibus explicite loquitur. Similiter gloss. *ult. in d. c. fin. de vita, & honest. Clericor.* propter illa verba, quæ habentur ibi in textu, De facultatibus suis, generaliter ait, res Clericorum, & Ecclesiarum eodem privilegio gaudere.

32 Ultimo QUÆRITUR, de quibus consuetudinibus hoc capitulum intelligatur.

33 Excludam casus non dubios. Certum est primo textum esse generaliter intelligendum, etiamsi consuetudines Ecclesiis onerosæ sint inter laicos, secundum Card. *hic n.* 2. *vers. Et secundum prædicta*; nam etsi regulariter Papa de laicis non judicet, *c. Novit, de judic.* hoc tamen
34 fallit ratione peccati, ut ibi, & hic; & ex hoc dicto Card. singulariter notat consuetudinem inducentem Ecclesiis magnum gravamen, esse peccati nutritivam, & consequenter impræscriptibilem, secundum ea, quæ leg. & not. *in c. fin. infra eod.* & scripsi *in c. Extirpandæ, in* 1. *not. infra de præbend.* & adde, quæ dixi sup. *n.* 6. Rursus certum est, hunc textum non restringi ad libertatem Ecclesiasticam, quia generaliter loquitur, & ponderat gravamen, quod infertur Ecclesiis ex consuetudine, secundum Abb. *hic in* 1. *not. v. Et pondera*. Et hodie expeditum est in præcitata Bulla Urbani VIII. in qua reprobantur consuetudines præjudiciales non modo jurisdictioni, vel immunitati, aut libertati Ecclesiæ, sed generaliter Ecclesiis, personis Ecclesiasticis, & earum bonis, ut infra *in Summario n.* 72.

35 Secundo, manifestum videtur, ex hoc cap. sublatam non esse consuetudinem interpretativam, de qua in *l. Si de interpretatione, ff. de leg.* & in *c. Cum dilectus infr. eod.* quia textus intelligi debet de consuetudine proprie sumpta, quæ est contra jus; consuetudo autem interpretativa juri non adversatur, ideoque non censetur sublata per statutum tollens consuetudinem, ut consulendo tenet Dec. *cons.* 11. *Quoniam judicantium n.* 10. & post eum Dec. *cons.* 124. *Post absolutum n.* 28. *l.* 3. Hujusmodi enim con- 36
suetudo interpretativa, seu juris præexistentis declarativa, favorabilior est, quam consuetudo dispositiva; ideoque in ea sufficit probare observantiam sine præscriptione, ut orginaliter voluit Nicol. de Matarellis, quem refert, & sequitur Anton. de Burr. *in ult. n.* 47. *v. Ex his dicit Nicolaus infr. eod.* Alex. *cons.* 8. *Et adverte n.* 7. *& seqq. l.* 2. plene Aym. *cons.* 201. *Præsupponitur n.* 11. *&* 12. & resolvit Rota apud Put. *d.* 283. *l.* 1. *& d.* 256. *n.* 6. *&* 7. *p.* 2. *divers.* quod nota etiam pro intellectu præcitatæ constitutionis Urbani.

Tertio, si loquamur de consuetudine inductiva, si illa 37
sit decem, vel viginti annorum, res est extra dubium, quia contra Ecclesiam talis consuetudo non procedit, *c. Placuit*, §. *Potest*, 16. *q.* 3. & notat. Innoc. *in d. c. Cum dilectus n.* 5. *in v. Talis infra eod.* ubi ait, consuetudinem 38
contra Ecclesiam oportere esse præscriptam, & sic non minoris temporis, quam annorum quadraginta, & sequitur ibi Card. *n.* 12. *in* 6. *qu.* nisi forte consuetudo non 39
esset specialiter contra Ecclesiam, sed generaliter contra omnes; quia tunc sufficerent decem anni etiam contra Ecclesiam, secundum Innoc. quod dicit esse notandum Cardin. ubi sup. sed alii contra, & bene secundum Host. *ibid. n.* 16. & Jo. Andr. *n.* 13. quia consuetudo laicorum non potest Clericos astringere, ut notat idem Jo. Andr. supra *in rubr. n.* 10. *vers. Nec obstat.*

Quarto, de centenaria consuetudine, vel præscriptione 40
similiter non est ambigendum, quia procedit etiam contra Ecclesiam Romanam, ut in *Auth. Quas actiones, Cod. de Sacros. Eccles.* quæ est canonizata in *c. Nemo*, 16. *q.* 1. & idcirco concurrentibus de jure requisitis, hodie reperitur expresse præservata in eadem constitutione Urbani VIII. in §. *Non intendimus*, ut infra *in Summrrio n.* 81.

His præhabitis, duo dubia supersunt examinanda. Pri- 41
mum est, an hæc decretalis sustulerit consuetudinem quadragenariam. Secundum, an sustulerit immemorabilem.

Circa primum, pro parte affirmativa facit, quia consuetudo, si sit præscripta spatio annorum quadraginta, obtinet etiam contra Ecclesiam, *c. Cumana infra de elect. c. Cum Ecclesia Sutrina*, & ibi notatur *de caus. possess. & propriet.* & notat. Innoc. *in c. Cum dilectus n.* 5. *in ver. Talis infra eod.* quem ibi sequuntur Host. *n.* 16. Jo. Andr. *n.* 13. Cardin. *n.* 12. *in* 6. *quæst.* & alii communiter. Idem Jo. Monach. *in c. Generali n.* 7. *de elect. l.* 6. ubi firmat consuetudinem posse Ecclesiis præjudicare, si sit infra hominum memoriam, & sic annorum quadraginta.

In oppositum est veritas, quia si hoc cap. intelligere- 42
retur de consuetudine infra quadraginta annos, esset de indubitabili, contra textum in *l. Habeo, ff. de Carbon. edict.* Nam talis consuetudo nullo casu procedit contra Ecclesiam, sed tantum contra laicos, *c. Quæ sit long. consuet. per tot. & l.* 2. *ff. de aqua pluv. arc.* & notant Innoc. Host. & Jo. Andr. *loc. cit.* & dictum est sup. *n.* 37. Ergo supervacaneum fuisset illam tollere. Nec obstat, 43
quod consuetudo quadragenaria procedat etiam contra Ecclesiam, ut in contrario. Quoniam hoc locum non habet, si Ecclesiæ magnum inferat gravamen, ut hic. Hodie cessat omnis difficultas, quia ut patebit infra *n.* 80. in constitutione Urbani in §. *Præsentes quoque*, disertis verbis reprobatur consuetudo, & præscriptio Ecclesiæ præjudicialis, etiamsi sit quadraginta annorum; & quamvis postea in §. *Non intendimus*, præservetur centenaria simpliciter, & immemorabilis in casibus ibidem exceptis; tamen quoad quadragenariam nulla fit præservatio, ut infra *in Summario n.* 81. & sic indistincte remanet sublata, arg. *l. Præcipimus in fin. C. de appell. & l. Sancimus, C. de testam.*

Ex quibus etiam constat, hodie non procedere, quod ait Bellam. *hic n.* 1. videlicet hoc cap. non habere locum in præscriptione, quæ induci potest, etiamsi sit Ecclesiæ onerosa, ut in *Auth. Quas actiones, C. de Sacrosant. Eccles. & in c.* 1. *de præscript. l.* 6. Contrarium enim liquido appa- 44
ret ex memorata constitutione, quæ expresse loquitur tam de consuetudine, quam de præscriptione. Et quamvis fatear hoc perquam durum esse, cum jura omnia admittant præscriptionem quadragenariam etiam con-

tra

tra Ecclesiam; ut *cap. De quarta*, ibi gloss. 1. & DD. *cap. Ad aures, & cap. Illud autem infra de præscript.* cum sexcentis similibus: tamen ita lex scripta est, *leg. Prospexi, ff. Qui, & a quib.* vel certe cessat legis duritiei ex his, quæ dixi supra *n.* 6. & 33.

45 Hinc etiam constat, hodie non obtinere, quod Doctores affirmant, ex cursu triginta annorum cum observantia subsecuta præsumi beneplacitum Apostolicum intervenisse etiam contra Ecclesiam, Anchar. *cons.* 136. *In consiliis n.* 2. Alexan. *cons.* 17. *Viso instrumento n.* 8. *lib.* 4. & sæpius resolvit Rota, *ut decis.* 179. *n.* 1. *par.* 2. *divers. & decis.* 202. *n.* 7. *par.* 7. *recent.* & coram Gregor. XV. *decis.* 52. *n.* 2. ubi in alienatione bonorum Ecclesiæ triginta annos effectum sortita, & in transactione Put. *decis.* 355. *n.* 1. *lib.* 1. & in investitura Rota *decis.* 407. *n.* 7. *par.* 4. *recent.* & in permutatione fuit decisum in causa Mediolanen, rescissionis permutationis 10. Januarii 1597. coram Cardin. Pamphilio, impressa apud Nicol. Garz. *de benef. par.* 12. *cap.* 2. *n.* 185. & approbata *in decis.* 694. *n.* 5. *par.* 1. *recent.* & in unione beneficii liberi ad beneficium jurispatronatus, quæ est valde præjudicialis Ecclesiæ, censuit Rota *in recent. decis.* 506. *n.* 2. & 3. *par.* 2. Quod procedit, 46 sive beneplacitum Apostolicum fuerit reservatum, seu enunciatum, sive non secundum communem opinionem, de qua testatur Felin. in *c. Albericus n.* 4. *de testib.* & quam multoties probavit Rot. Put. *d. decis.* 355. *n.* 2. *lib.* 1. Seraphin. *decis.* 1042. *n.* 3. Rota *d. decis.* 506. *n.* 3. *par.* 2. & *decis.* 202. *n.* 7. *par.* 7. *recent.* & in prælleg. Mediolanen, rescissionis permutationis.

47 Id inquam constat hodie non obtinere; quandoquidem hanc beneplaciti præsumptionem improbavit Urbana constitutio in his, quæ sunt Ecclesiis præjudicialia, etiamsi beneplacitum fuerit reservatum, vel promissum, ut infra *in Summario num.* 64. Idque ob eam rationem, quia confirmationes, approbationes, & beneplacita Papæ, præsertim ubi agitur de præjudicio perpetuo, semper consueverunt in scriptis expediri, præcipue per literas Apostolicas, sive sub plumbo, sive in forma Brevis sub annulo Piscatoris; ac proinde si in registris Apostolicis, quæ fideliter custodiuntur non reperiantur registrata, vel non exhibeantur originalia literarum Apostolicarum, aut transumpta juxta formam alterius Bullæ ejusdem Pontificis; inde deducitur, Romanos Pontifices nunquam præjudicialia hujusmodi approbasse, vel confirmasse, aut beneplacita desuper concessisse: ut patet in §. *Quodque confirmationes, & in* §. *Minusque inde*, & constabit infra in *Summario n.* 62. & *n.* 73.

Hic enim est optimus modus probandi negativam, ut firmat Paul. de Castro *in Auth. Si quis in aliqua in fin. Cod. de edendo*, & Ripa *in cap. Cum Ecclesia Sutrina num.* 82. *de caus. possess. & propriet.* Ideoque ex registro denunciationum probatur sufficienter denunciationem non fuisse factam, ut ex facto respondit Bart. *consil.* 81. Martinus Forniconis *num.* 2. *vers. Ista autem negativa lib.* 1. Et similiter si in libro, in quo collationes consueverunt registrari, non appareat collatio, ex hoc probatur concludenter, possessorem esse intrusum, seu titulum non habere, ut voluit Felin. *in cap. Illud num.* 7. *circa fin. vers. Et* 48 *idem si forte probaretur de præsumpt.* & Ripa *loc. citat.* Et quamvis ex lapsu temporis annorum triginta cum observantia præsumatur solemnitas, seu beneplacitum Superioris, etiam ubi agitur de magno præjudicio, secundum Joann. de Imol. *in cap. Pervenit*, & ibi gloss. 1. *de empt. & vendit.* hoc tamen non impedit, quin contrarium probari possit. Et probatur sufficienter eo ipso, quod beneplacitum in registro non reperitur descriptum, ut singulariter declarat Felin. *in dict. cap. Illud num.* 6. *vers. Secundo est advertendum, & num.* 7. *de præsumpt.* Quod est notatu dignum ad dignoscendam justitiam prædictæ constitutionis,

49 Circa secundum, an hoc capitulum improbans consuetudinem Ecclesiis onerosam comprehendat immemorabilem, Joann. Monach. *in cap Generali n.* 7. *de elect. lib.* 6. tenet consuetudinem posse Ecclesiis præjudicare, si sit supra hominum memoriam, quia habet vim statuti, ut *l. Hoc jure*, §. *Ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana, & æstiva.* Similiter Bald. *in c.* 1. *in princ.* 6. *col. vers. Quæro quantotempore, qui feud. dar. poss.* tenet, consuetudinem, cujus initii non est memoria, validam esse, licet sit Ecclesiis onerosa. Idemque firmat Card. *in Clem.* 2. *in* 8. *q. de reb. Eccl. non alien.* & Dec. hic *n.* 5.

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Sed contrarium magis probatur Collectario hic *n.* 3. 50 *circa fin.* ubi ait, sententiam Joan. Monach. stare non posse per ea, quæ notantur in *c.* 1. *infra de his, quæ fiunt a major. par. c.* & in *c. Cum causa de re judicat.* Hæc posterior opinio reperitur hodie approbata in constitutione Urbana in §. *Nec non reliqua*, ubi generaliter declarantur irrita, & ad cautelam cassantur quæcumque præjudicialia non tantum Sedi Apostolicæ, sed etiam Ecclesiis inferioribus, & Ecclesiasticis personis, earumque bonis; & damnantur, revocanturque contrariæ consuetudines etiam immemorabiles, ut patebit infra *in Summario Bullæ n.* 71. & *n.* 74. Unde non obstat, quod immemorabilis habeat vim tituli, seu privilegii, *d.* §. *Ductus aquæ*, 51 quoniam hoc non procedit, ubi talis consuetudo est a jure reprobata, ut in casu præsenti; tunc enim nec vim privilegii, nec vim aliquam habet: ita Philipp. Franc. in *c.* 1. *not. v. Imo*, tradit Host. *de consuet. lib.* 6. & Put. *decis.* 466. *n.* 4. *lib.* 2. quibus adde Felin. *in c. Cum ex officii num.* 13. *v. Secundo dico de præscr.* ubi pluribus ostendit titulum privilegii non probari ex cursu temporis immemorabilis, quando versamur in materia, in qua non est verisimile, ut Papa aliquem privilegiaverit; quin potius privilegia, quæ adeo deviant ab honestate, præsumi falsa, vel subreptitia, ut idem dixit in *c.* 2. *n.* 16. *v. Stylus Curiæ de rescript.*

Ceterum adverte, quia in eadem constitutione, in §. 52 *Non intendimus*, Pontifex declarat se non intendere immemorabilam tollere, nisi in casibus, in quibus per sacros Canones, seu Concilia universalia, vel constitutiones, aut dispositiones Apostolicas illa reprobatur, seu illi derogatur, ut alias de jure illa non suffragatur, ut infra *in Summario n.* 81. Et ita etiam limitant opinionem suam Cardinalis, & Dec. *locis citatis*, dicentes, immemorabilem Episcopis onerosam valere, nisi sit expresse reprobata in aliquo casu particulari. Quamobrem dicta constitutio, qua parte immemorabilem improbat, forte parum, aut nihil operatur, cum postea se restringat ad terminos juris communis.

Illud tamen admonendi sumus, quod in illis casibus, 53 in quibus immemorabilis consuetudo reperitur a jure reprobata, hodie sustineri non potest, etiamsi cum ipsa concurrat fama privilegii Apostolici, cum Bulla Urbani in *prælleg.* §. *Nec non reliqua*, sustulerit immemorabilem etiam cum fama privilegii.

Quamobrem etsi laicus sit incapax juris conferendi, 54 *c. Si quis deinceps, c. Per laicos, & cap. Laicis* 16. *q.* 7. adeout neque ex conditione adjecta in limine fundationis illud possit acquirere, ut per Lambert. *de jurepatr.* 1. *par. q.* 9. *art.* 1. *n.* 70. 96. & 105. neque ex immemorabili consuetudine, ut firmat Roch. de Curt. in *c. fin. hoc tit. sect.* 5. *n.* 44. Lambert. *d. tr. in* 3. *par. lib.* 2. *q.* 1. *art.* 11. Seraph. *decis.* 1382. *n.* 3. tamen de jure communi immemorabilis suffragatur, si fama privilegii concurrat, Felin. *in c. Causam quæ a n.* 2. *de præscript. & in cap. Cum contingat n.* 4. & 5. *de for. compet.* Probus ad Monachum *in cap. Nullus n.* 3 *de tempor. ordinat. lib.* 6. Aufrer. *de potestat. secular. super Ecclesias regul* 2. *n.* 25. Bald. *de præscript.* 1. *part.* 5. *partis principalis q.* 7. *a n.* 16. Crescent. *decis.* 1. *n.* 2 *de decim.* Put. *decis.* 365. *lib.* 1. Similiter 55 quamvis laici sint decimarum incapaces, nec ullo tempore possint illas præscribere, *d. cap. Causam quæ de præscript.* Rebuff. *de decim. quæst.* 10. tamen possunt de jure communi, si cum immemorabili concurrat fama privilegii, ut resolvit Rota *decis.* 215. *part.* 2. *divers. & in recent. decis.* 698. *num.* 2. *part.* 3. *decis.* 545. *num.* 1. *par.* 4. *decis.* 22. *num.* 14. & *decis.* 56 *num.* 1. *par.* 7. Et eodem modo si jus commune spectetur, laico immemorabilis 56 possessio suffragatur ad nominandum Capellanos amovibiles in Parochialibus Ecclesiis, quando fama privilegii concurrit, Bald. *d. q.* 7. Anton. Gabriel. *conclus. prima de præscript. a n.* 16.

At hæc omnia cessant post constitutionem Urbani VIII. 57 quia in his, quæ sunt præjudicialia Ecclesiis, dicta constitutio improbat, & annullat consuetudines, & præscriptiones, etiamsi sint immemorabiles, & cum prætensa fama privilegii Apostolici; idque ob eam rationem, quia cum privilegia hujusmodi consueverint in scriptis expediri, probatur negativa eo ipso, quod in Registris Apostolicis non reperiuntur registrata, aut non exhibentur originalia, vel transumpta: & mens Romanorum Pontificum semper fuit hujusmodi præjudiciales consuetudines nunquam appro-

bandi, seu confirmandi, nisi de prætensa approbatione, vel confirmatione Apostolica constiterit ex prædictis registris, aut originalibus, vel transumptis, ut in §: *Nec non reliqua*, & patebit infra *in summario n.* 73. Hoc enim modo sufficienter probatur negativa, ut dixi supra *n.* 47. & 48.

58 Porro cum ad Romani Pontificis officium spectet Ecclesiarum indemnitati consulere, *c. Quæ in Ecclesiarum supra de constit. cap.* 3. *infra de arbitr.* libertatem, immunitatemque Ecclesiasticam tueri, *c.* 1. de *immun. Eccles. lib.* 6. & consuetudines Ecclesiis præjudiciales, ac pernicio-
59 sas extirpare, ut ex hoc textu notant Anchar. *in primo not.* Cardin. & Decius uterque *in* 2. *not.* hinc provide sanmem. Urbanus VIII. constitutionem edidit die 5. Junii 1641. incipientem, *Romanus Pontifex*, quam per partes singulas compendiose hic referendam duxi, ut usui esse possit, cum sit de materia admodum gravi, & quotidie in praxi occurrente.

60 Dividitur ergo hæc constitutio in 8. partes. In prima narrat causam constitutionis, nempe quod aliqui Legati, Nuncii, aliique Sedis Apostolicæ ministri, Gubernatores, ac officiales Cameræ, necnon Barones, & feudatarii præter, vel contra facultates sibi concessas, aliqua Sedi Apostolicæ, aut jurisdictioni, vel immunitati, seu libertati Ecclesiasticæ, Ecclesiis, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis, & juribus præjudicialia fecerunt, seu tolerarunt. Quodque gratiæ, & investituræ bonorum etiam jurisdictionalium ad Romanam, vel inferiores Ec-
61 clesias spectantium ad certas vitas, seu lineas factæ longius protrahuntur, vel perpetuantur, cum tamen Legati, & alii prædicti sine speciali Papæ mandato nulla hujusmodi præjudicialia unquam tacite, vel expresse facere potuerint, nec Romanis Pontificibus illa innotuerint, sal-
62 tem cum suis circumstantiis: Beneplacita vero Apostolica, maxime ubi agitur de præjudicio perpetuo, semper consueverint in scriptis expediri, adeout si in registris Apostolicis non reperiantur, aut non exhibeantur originalia, vel transumpta juxta formam alterius constitutionis
63 ejusdem Urbani editæ die 1. Junii 1635. inde deducatur Romanos Pontifices nunquam super his beneplacita concessisse. Cum præsertim publicetur quotanis Bulla in die Cœnæ Domini pro impugnandis, & evitandis hujusmodi præjudicialibus, quæ propterea fuerunt, ac sunt ipso jure nulla.

64 In secunda parte ibi, *Nihilominus*, ad abundantiorem cautelam reprobat, & damnat, & eo ipso nulla esse declarat omnia, & singula acta, decreta, indulta, & declarationes, concordata, & pacta etiam nomine Sedis Apostolicæ inita, alienationesque officiorum, ac jurium ejusdem Sedis, Ecclesiarumve inferiorum, & quascunque alias dispositiones Romanæ, seu quibusvis aliis Ecclesiis, ac personis Ecclesiasticis, seu jurisdictioni, vel immunitati, aut libertati Ecclesiasticæ quomodolibet præjudicialia, a Legatis, & aliis antedictis quomodocunque emanata, etiam per viam declarationis, vel constitutionis, ac sub reservatione, vel promissione beneplaciti Apostolici, etiam cum executione, & longissima observantia
65 subsecuta, etiam intuitu supremorum Principum ex quacunque causa, etiam transactionis, vel pacis universalis, etiam sub prætextu, quod Bullæ Apostolicæ non sint pu-
66 blicatæ, vel usu receptæ, aut contrario usu abrogatæ, etiam in præmittendo editionem librorum, ut præfertur, præjudicialium, seu continentium opiniones damnatas, vel minus legitimas constitutionum Apostolicarum interpretationes, vel contra disciplinam Ecclesiasticam.

67 In tertia parte, ibi, *Molestias quoque*, damnat, & reprobat, & nulla esse declarat in specie præjudicialia infrascripta. Primo scilicet molestias, & impedimenta Legatis, & ministris Apostolicis per quoscunque illata in denegando ingressum in Provinciam, vel eorum facultates
68 impediendo, ac eos expellendo. Secundo, collectas, militum hospitationes, & alia onera super Ecclesiis, & locciis piis, ac personis Ecclesiasticis, earumque bonis, seu fructibus per laicos, vel alios quoscunque sine Apostolica authoritate imposita, & exacta etiam a sponte con-
69 tribuentibus. Tertio, molestationes, carcerationes, & attentata quæcunque a quibusvis laicis contra personas Ecclesiasticas, vel Ecclesias, vel earum bona, sive jura, etiam per tempus immemorabile, etiam cum fama privilegii executioni demandata. Quarto, transgressiones Canonum, constitutionum Apostolicarum, & generalium Conciliorum in præjudicium Sedis Apostolicæ, sive 70
jurisdictionis, vel immunitatis, aut libertatis Ecclesiasticæ, seu Ecclesiarum, earumque bonorum, seu fructuum, etiam, ut præmittitur, effectuum sortitas. Quinto, pro-
rogationes, & perpetuationes gratiarum, & investitura- 71
rum ad certas vitas, vel tempus jam elapsum; item pignorationum, venditionum cum pacto redimendi, aliarumque dispositionum de bonis etiam feudalibus, ac juribus Sedis Apostolicæ, ac inferiorum Ecclesiarum, quocunque tempore executioni demandatas.

In quarta parte, ibi, *Nec non reliqua*, generaliter da- 72
mnat, & irrita esse declarat omnia quotcunque, & qualiacunque Sedi Apostolicæ, vel jurisdictioni, immunitati, aut libertati Ecclesiasticæ, seu Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, earum juribus, bonis, & fructibus quomodolibet præjudicialia cum omnibus inde secuti; adjiciens illa non fuisse convalidata etiam ex immemorabili tempore cum fama privilegii Apostolici, juncta etiam scientia, & permissione Romanorum Pontificum. Nec 73
inde aliquam præsumptionem beneplaciti Apostolici, neque aliquam bonam fidem, possessionem, aut præscriptionem induci posse, nisi de approbatione appareat ex re- 74
gistris Apostolicis: quinimo fuisse quotannis reprobata in Bulla Cœnæ Domini. Et ad cautelam illa reprobat, & damnat, declaratque beneplacita Apostolica semper fuisse denegata, & quatenus opus foret, eadem præjudicialia revocat, cassat, & annullat cum consuetudinibus etiam immemorabilibus, & fama privilegii, quas illicitas, irrationabilesque declarat: Sedemque Apostolicam, & 75
inferiores Ecclesias, ac personas Ecclesiasticas in integrum restituit.

In quinta parte, ibi, *Insuperque*, quia quandoque per 76
ministrorum incuriam in provisionibus Cathedralium narratur, & admittitur præsentatio, nominatio, vel supplicatio, licet de jure part. non constet: & quandoque nonnulla decreta in provisionibus Ecclesiarum apponi solita, narrantur per obitum expirasse, cum tamen perdurare debeant, quousque fuerint adimpleta: quandoque vero in indultis, & privilegiis omittuntur literæ, quibus impetrantes ex stylo se obligant ad tuendam immunitatem, ac 77
libertatem Ecclesiasticam: & quandoque in expeditionibus gratiæ narrantur factæ in vim concordatorum cum Sede Apostolica initorum, quæ tamen expirarunt: declarat hujusmodi narationes, & admissiones erroneas, ac minime præjudiciales.

In sexta parte, ibi, *Statumque ultimum*, declarat, & 78
decernit ultimum statum Ecclesiarum, locorum jurisdictionalium, gratiarum & concessionum, jurium Apostolicæ Sedis, & inferiorum Ecclesiarum non esse attendendum, ubi de antecedenti contrario statu, modo, vel forma præmissis constat.

In septima parte, ibi, *Et quatenus*, prohibet quibus- 79
cunque etiam Regularibus interpretationem tam hujus constitutionis, quam gratiarum, ac dispositionum Apostolicarum in favorem supremorum Principum, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ac nullitatis gerendorum; declarationemque sibi, ac successoribus reservat; & ante declarationem vult Bullam hanc ad literam esse intelligendam.

In octava parte, ibi, *Præsentes quoque*, ponit clausu- 80
las executivas, & removet obstacula, derogans contrariis, & in specie regulæ, de jure quæsito non tollendo, & consuetudini, sive præscriptioni etiam quadraginta annorum, & immemorabili, & cum fama privilegii, cum clausula sublata, & decreto irritanti. Præservat tamen declarationes in Romana Curia factas per Rotam, vel Cameram, aut alios a Papa specialiter deputatos. Item præ-
servat centenariam præscriptionem, concurrentibus de 81
jure requisitis, & immemorabilem, nisi in casibus, in quibus per sacros Canones, seu Concilia universalia, vel constitutiones Apostolicas illa reprobatur, seu illi derogatur, aut alias de jure illa non suffragatur; firma tamen remanente Bulla Cœnæ Domini.

DE

DE CONSUETUDINE.

Innocentius III. L. Vicario nostro apud Constantinopolim constituto.

CAPUT IV.

QUanto de benignitate : & infra . Pervenit ad audientiam nostram , quod quidam simplices Sacerdotes apud Constantinopolim ea Sacramenta præsumunt fidelibus exhibere , quæ ab Apostolorum tempore fuerunt solis Pontificibus reservata , ut est Sacramentum Confirmationis, quod chrismando renatos, soli debent Episcopi per manus impositionem conferre: ad excusandas excusationes in peccatis, solam consuetudinem prætendentes: & infra. Discretioni tuæ mandamus, quatenus omnibus Presbyteris districte prohibeas , ne talia de cetero sua temeritate præsumant, quæ licet non sint a fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quæ legem non habet) omittere , quam ut ab his , quibus ea conferre non licet , ex temeritate (quæ lege damnatur) non sine gravi periculo inaniter conferantur ; cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu,

SUMMARIUM.

1 *COnsuetudo non habilitat Presbyteros ad ea , quæ sunt reservata Ordini Episcopali.*
2 *Confirmationis Sacramentum conferri potest per solos Episcopos , non autem per simplices Sacerdotes.*
3 *Episcopis non licet, nec unquam licuit committere Sacerdoti, ut conferat Chrisma.*
4 *Papa an possit dare licentiam non Episcopo conferendi Ordines sacros.*
5 *Consuetudo Ecclesiæ prævalet authoritati cujuscunque Doctoris.*
7 *Opinio Butr. & Abb. circa potestatem Sacerdotalem refellitur tanquam periculosa , & n. seqq. usque ad n. 20.*
7 *Episcopi, & Sacerdotes gradu, ordine, & potestate differebant etiam in primitiva Ecclesia, & n. seqq.*
8 *Episcopi in locum Apostolorum, Presbyteri vero in locum Discipulorum successerunt, & n. 11.*
9 *Promotio non fit, nisi de minori ad majus.*
10 *Intellectus c. Olim 95. dist.*
Presbyteri olim nomine ab Episcopis non differebant, sed propter schismata, facta est nominum distinctio, ibid. & n. seqq.
11 *Episcopi, & Presbyteri unde dicti,*
12 *Presbyteros non differre ab Episcopis , Arianorum fuit hæresis.*
13 *Majorum, & minorum Sacerdotum discretio non ab Apostolis, sed ab ipso Christo sumpsit exordium.*
14 *Sacerdos supremus in primitiva Ecclesia consecrabatur speciali consecratione, & ad specialem actum.*
15 *Episcopi præcipue pertinent ad hierarchicum ordinem divina ordinatione institutum.*
16 *Ecclesia effectum Sacramenti impedire non potest, quando concurrunt ea , quæ sunt de necessitate Sacramenti,*
17 *Presbyteri conficiunt, & Episcopi characterem Confirmationis, & Ordinis conferunt, non obstante Ecclesiæ prohibitione.*
18 *Episcopus, vel Sacerdos excommunicatus, depositus, & degradatus potestatem consecrandi non amittunt.*
19 *Consuetudo circa potestatem Presbyteris tribuendam in his, quæ sunt Ordinis Episcopalis, nihil potest.*
20 *Generalis Ordinis Silvestrinorum an possit suis subditis Regularibus tonsuram, & minores Ordines conferre, ut consuevit ab immemorabili tempore, & n. seqq. usque in fin.*
21 *Abbas non potest primam tonsuram, & minores conferre, nisi sit Presbyter, & benedictus.*
22 *Abbas non benedictus non potest minores Ordines conferre, nisi Episcopus tertio requisitus eum benedicere recusarit.*
23 *Benedictio Abbatis est de substantia quoad potestatem Ordines conferendi, sed non quoad hoc, ut electus dicatur Abbas,*
24 *Abbas ante benedictionem potest exercere ea, quæ sunt officii .*
Ordines conferre non est officii tantum, sed Ordinis, ib. Fagnan. in I. Lib. Decretal.
25 *Abbas benedictus conferens minores Ordines seculari, imprimit characterem; secus si non sit benedictus.*
26 *Benedictio proportionaliter id tribuit Abbati, quod consecratio Episcopo.*
Episcopus non consecratus non potest Ordines conferre, ibid.
27 *Communicatio privilegiorum in forma communi non comprehendit facultatem conferendi Ordines.*
28 *Communicatio quantumvis ampla, & generalis non comprehendit facultatem ordinandi, cum sit difficillimæ concessionis.*
29 *Abbas non benedictus , quamvis ex privilegio habeat usum Pontificalium, non tamen potest Ordines conferre.*
30 *Consuetudo etiam immemorabilis Ordines conferendi non suffragatur.*
31 *Privilegio multa acquiri possunt , quæ tamen non possunt præscribi.*
32 *Consuetudo conferendi Sacramenta solis Episcopis reservata improbatur.*
33 *Immemorabilis possessio quando habeat vim tituli.*
34 *Possidere qui non potest, is non potest præscribere.*
35 *Ecclesia per simplicem Sacerdotem non potest reconciliari, & contraria consuetudo est corruptela.*
36 *Ordines minores conferre est Ordinis Episcopalis, non autem jurisdictionis.*
37 *Archiepiscopus ante susceptum pallium, & Episcopus non consecratus possunt exercere , quæ sunt jurisdictionis tantum.*
38 *Delegari possunt ab Episcopo, quæ sunt jurisdictionis, etiam non Sacerdoti, sed non ea, quæ sunt Ordinis.*
39 *Vicarius capituli sede vacante succedit in his, quæ sunt jurisdictionis, non autem in his, quæ sunt Ordinis.*
40 *Degradatio, seu dispositio a minoribus Ordinibus est Ordinis Episcopalis.*
Instituendi , ac destituendi jus manat ab eodem fonte, ibid.
41 *Episcopi declarantur esse Presbyteris superiores, & soli ministros Ecclesiæ ordinare.*
42 *Consuetudo contra Concilia generalia valide introduci non potest.*
Concilia generalia habent tacitam derogationem ad sequentes dispositiones contrarias, ibid.
Privilegium Papæ contra Concilium absque derogatione non valet, ibid.

QUanto. Prætextu consuetudinis Presbyteri non pos- 1
sunt in fronte chrismare: hoc dicit secundum Joan. Andr. Card. Anchar. & Imol. Sed quia hæc litera loquitur indefinite de Sacramentis , quæ solis Episcopis sunt reservata, & Sacramentum Confirmationis non ponitur, nisi gratia exempli; ideo secundum Anton. de Butr, & Abb. generalius sic potest summari: Consuetudo non habilitat Presbyteros ad ea quæ sunt Ordinis Episcopalis, seu reservata Ordini Episcopali. Dividitur in duas partes. In prima ponitur præsumptuosa consuetudo. In secunda illius reprobatio, ibi, *Discretioni*.

Nota primo , Sacramentum Confirmationis conferri 2
posse per solos Episcopos, non autem per simplices Sacerdo-

ţes, concordat *cap. Manus, & capit. De his, de consecr. dist. 5. capit. Quamvis Choriepiscopi*, 68. *dist. & cap. un. §. Per frontis Chrismationem infr. de Sacra Unct.* ubi dicitur: Cum ceteras unctiones simplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere; hanc nonnisi summus Sacerdos, idest, Episcopus debet conferre. Et est hodie definitum a Concilio Trident. *sess. 7. de Confirm. can.* 4. Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum 3
Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit. Adeout propterea ex delegatione Episcoporum non liceat simplici Sacerdoti, nec unquam licuerit hoc Sacramentum administrare. Et in hoc concordant omnes DD. ut inquit Innoc. hic *n.* 4. Compost. *eod. n.* & Bellam. *n.* 6. Licet secus sit in Delegatione Papæ, *cap. Pervenit*, 4
95. *dist.* & concludunt hic gloss. Innoc. & omnes, de quo plenius dicam in *d.* §. *Per frontis Chrismationem*. An autem Papa possit dare licentiam non Episcopo conferendi Ordines sacros, Innoc. hic *n.* 4. recitat secundo loco opinionem Silvestri dicentis posse, dummodo talis habeat ipsos Ordines, quos vult conferre, sed contrarium sentit D. Thom. *in* 4. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 1. *ad* 3. ait enim: *Papa, qui habet plenitudinem potestatis, committere potest non Episcopo pertinentia ad Episcopalem dignitatem, modo illa non habeant relationem ad Corpus Christi verum: ideoque ex ejus commissione Sacerdos simplex potest conferre Ordines minores; & confirmare; non autem non Sacerdos, nec Sacerdos majores Ordines, qui habent immediatam relationem ad Corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet majorem potestatem, quam simplex Sacerdos.* Hæc ille, quem refert, & sequitur Turrecrem. *in cap Psalmista num.* 3. 23. *dist.* Et hæc opinio S. Thomæ servatur in practica, ut inquit Silvest. *in ver. Ordo* 3. *num.* 7. idest, non apparet Ecclesiam Romana unquam demandasse simplici 5
Sacerdoti hanc facultatem conferendi Ordines sacros. Consuetudo autem Ecclesiæ prævalet authoritati cujuscunque Doctoris, S. Thom. in 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 12. Et vide Capreol. *in* 4. *dist.* 7. & Bellam. hic *num.* 7. & DD. in *d. cap. Pervenit* 95. *dist.*

6 Secundo, nota secundum Anton. de Butr. *num.* 5. *in tertio not.* & Abb. *num.* 2. *in secundo not.* ex ritu Apostolorum impediri impressionem characteris in Sacramento Confirmationis, & Ordinis. Nam, ut ipsi dicunt, immediate post mortem Christi omnes Presbyteri in communi regebant Ecclesiam, & Sacerdotes ordinabant, *c. In novo*, 21. *distin. & cap. Legimus*, 93. *dist.* nec erant inter eos Episcopi, sed idem Presbyter, quod Episcopus, ut *in cap. Olim* 95. *dist.* Sed postmodum ad schismata sedanda ordinaverunt Apostoli, ut crearentur Episcopi, & certa Sacramenta eis reservarunt, illa interdicendo simplicibus Presbyteris, ut *in dict. cap. Legimus*. Verum hæc doctrina est admodum periculosa, & implicat tres assertiones omnino falsas.

7 Primo enim in eorum dictis Butr. & Abb affirmant in primitiva Ecclesia in collatione Sacramentorum nullam fuisse differentiam inter Episcopos, & simplices Sacerdotes, & consequenter, summam potestatem Ordinis esse potestatem Sacerdotalem, itaut omnis Sacerdos ex vi potestatis Sacerdotalis, possit omnia Sacramenta ministrare, Confirmationem, omnes Ordines, omnes benedictiones, & omnes consecrationes impertiri: quod videtur erroneum; quoniam Apostoli, in quorum locum Episcopi successerunt, *d. c. In novo*, 21. *dist.* fuerunt a Christo instituti gradu, potestate, & ordine majores, & superiores Discipulis, in quorum locum successerunt Presbyteri, ut per gloss. *Luc.* 10. Idque manifestum esse cuilibet fideli, dicit Card. Turrec. *in d. c. Legimus nu.* 1. *vers,* 9
Sed ista opinio. Hos enim duodecim elegit, quos Apostolos nominavit, Matth. 10. de quibus in Psalm. 44. *Constitues eos Principes super omnem terram*, & in Psalm. 138. *Nimis confortatus est principatus eorum* Quod ipsum colligitur ex electione Mathiæ, qui erat unus ex septuaginta duobus, quem, & Barnabam similiter Discipulum, ut gloss. dicit Actor. 1. *Statuerunt orantes, quis eorum eligeretur in opus ministerii Apostolici*. Hinc enim manifeste patet, non esse idem ministerium Apostolorum, & Discipulorum, sed differens statu, & potestate, quandoquidem, si idem status, & ministerium esset Apostolorum, & Discipulorum, frustra Discipulus diceretur assumi ad id, quod jam erat. Ad hoc *c. Legimus*, 93. *dist. vers. Qui provehitur, de minori ad majus provehitur*. Et eodem modo Paulus, & Barnabas inter Discipulos assumptus est, & consecratus in Episcopum, Actor. 12. quando Spiritus Sanctus dixit; *Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos: tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus dimiserunt eos*: atque ita Paulus, & Barnabas ex Discipulis consecrati sunt Episcopi. Unde patet etiam in primitiva Ecclesia extitisse differentiam gradus, Ordinis, & potestatis inter Episcopos, & simplices Sacerdotes; quod fusius probat Turrec. in *d. c. Legimus*, *an.* 1. *vers. Utrum inter Episcopum, & Presbyterum semper fuerit differentia in gradu potestatis, & prælationis.*

Neque obstat, quod in primitiva Ecclesia idem esset 10
Presbyter, qui & Episcopus, ut dicitur in *d. c. Olim* 95. *dist.* nam ut respondet S. Thom. in 2. 2. *q.* 184. *art.* 6. *ad primum. De Presbytero, & Episcopo dupliciter loqui possumus, uno modo quantum ad nomen, & sic olim non distinguebantur Episcopi, & Presbyteri; nam Episcopi dicuntur* 11
ex eo, quod superintendunt, sicut dicit Augustin. 19. *de Civit. Dei: Presbyteri autem in Græco dicuntur quasi seniores. Unde & Apostolus communiter utitur nomine Presbyterorum quantum ad utrosque, cum dicit* 1. *ad Timot.* 5. *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digne habeantur: & similiter etiam nomine Episcoporum; unde dicit Actor.* 20. *Presbyteris Ephesinæ Ecclesiæ loquens; Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Sed secundum rem semper inter eos fuit distinctio, etiam tempore Apostolorum, ut patet per Dionys. cap.* 5. *Eccles. Hierarch. & Lucæ* 10. *super illud: Post hæc autem designavit Dominus, &c. Dicit gloss. Sicut in Apostolis forma est Episcoporum, sic & in septuaginta duobus Discipulis forma est Presbyterorum secundi Ordinis. Postmodum tamen ad schisma vitandum necessarium fuit, ut etiam nomina distinguerentur, ut scilicet majores dicerentur Episcopi, minores autem Presbyteri. Dicere autem* 12
Presbyteros non differre ab Episcopis, inter dogmata hæretica numerat Augustinus in lib. de hæres. ubi quod Ariani dicebant Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni. Hæc S. Thom, Similiter Hugo in *dict. cap. Legimus*, 93. *dist.* dicit ab initio differentiam fuisse inter Episcopos, & simplices Sacerdotes, sicut & nunc est in administratione, & Prælatione, & in officiis, & in Sacramentis; sed quoad appellationem non fuisse differentiam, quia communiter, & indifferenter illi, & isti dicebantur Episcopi, & Presbyteri; sed quia schismata incœperunt tunc in Ecclesia ex ipsa parilitate nominis, ideirco ad ea submovenda convenienter statutum est, ut sicut potestate differebant, ita & nominibus, *cap. In illis*, 80. *dist.* & sequuntur *in eod. cap. Legimus*, Arch. *num.* 5. Turrecrem. *num.* 2. *vers. Nec obstat, & num.* 4. *vers. His habitis*, & Præpos. *num.* 1. & idem Turrecrem, in *dict. cap. Olim., in princ.* 95. *dist.*

Secundo, affirmant Butr. & Abb. differentiam inter Epi- 13
scopos, & Sacerdotes quoad potestatem consecrationis, & Ordinis fuisse introductam ex Ordinatione Apostolorum: quod similiter videtur eroneum. Imo enim, ut legitur in *can. Decretis*, 21. *dist. Simpliciter majorum, & minorum Sacerdotum discretio in novo testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tanquam majores Sacerdotes, & septuaginta duos Discipulos quasi minores Sacerdotes instituit.* Hæc ibi. Quemadmodum enim in ve- 14
teri lege, quæ figura fuit novæ, ad *Hebr.* 7. supremus Sacerdos ex ordinatione divina consecrabatur speciali consecratione, & ad specialem actum ultra simplices Sacerdotes, ut patet Levit. 8. sic & in nova lege dicendum est, ex divina ordinatione constitutum esse, ut Episcopus, qui est summus Sacerdos, consecretur ad specialem actum, qui ei soli competit, qui est ministros ordinare, & hujusmodi, quæ solis Episcopis conveniunt. Quo argumento utitur Gratianus in *d. can. Decretis, vers. Summi enim Pontifices*, & Turrecrem. *in prælleg. c. Legimus*, 93. *dist. nu.* 4. *vers. Secunda conclusio.* Quæ multo clarius procedunt post Con- 15
cilium Trid. quod *in c.* 4 *sess.* 23. *de Sacram. Ordinis, juncto can.* 6. declarat præter ceteros Ecclesiasticos gradus Episcoporum, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hierarchicum ordinem divina ordinatione institutum præcipue pertinere, & positos, sicut Apostolos, ait a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque agere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Et in *can.* 7. subjicit anathemati contrarium dicentes. Quamobrem hodie hæreticum esse affirmare

Epi-

Episcopos non esse Presbyteris superiores ex institutione divina, tenet Vasq. *in* 3. *par. D. Th. tom.* 3. *disp.* 240. *c.* 3. *n.* 26.

16 Tertio, affirmat Butr. & Abb. ex ritu Apostolorum factum esse, ut simplices Sacerdotes administrando Sacramentum Confirmationis, & Ordinis, non imprimant characterem. Quod similiter stare non potest, quia Ecclesia non potest impedire effectum Sacramenti, quando concurunt ea, quæ sunt de necessitate Sacramenti, *c. Ordinationes*, 9. *q.* 1, *c. Quod quidam*, 1, *q.* 1. Unde si verum esset simplicem Sacerdotem ex ordinatione Christi esse verum Ministrum Sacramenti Chismatis, & Ordinis, non potuisset ab Ecclesia impediri impressio characteris; neque enim quicunque effectus, puta scandalum, vel schisma, potest effectum Sacramenti impedire, ut in-
17 quit Turrecr. in *d. c. Legimus*, 93. *dist. n.* 2. *v. Tertio probatur conclusio*. Et propterea Bellam, hic *n.* 9. post Henric. *vero*, concludit Presbyteros conficere, & Episcopos characterem Confirmationis & Ordinis conferre, non obstante quavis Ecclesiæ prohibitione, allegat Archid. in *c. Manus*, *de consecr. distin.* 5. & Guiliel. de Monte Laud. *in Clem. Plerisque*, *de elect.* & tenet hic expresse Innoc,
18 *n.* 4. Qua ratione factum est, ut Sacerdos, & Episcopus etiam excommunicatus, depositus, & degradatus retineat potestatem conficrandi, quia Ordinem non amittit, sed tantum jus consecrandi sibi auferrur; & ideo si consecrat, peccat, sed tamen consecratum est; Episcopus enim non dedit ordinem, sed Deus per ministerium Episcopi, & Deus posset auferre, non Episcopus, quia non est constitutus minister auferendi Ordinem, sicut conferendi; quia propter efficaciam consecrationis debet esse Ordo perpetuus, ut formaliter inquit D. Th. *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. *ar.* 1. *q.* 4. *in corp. & ad* 2. Et hanc dicit verissimam opinionem Silvestr. *in v. Degradatio n.* 9.

19 Tertio, nota circa potestatem inferioribus Sacerdotibus tribuendam in his, quæ sunt Ordinis Episcopalis, consuetudinem nihil posse, ut hic per Butr. *n.* 7. Imol. *n.* 2. *in ult. notab.* Abb. *n.* 2. & reliquos omnes. An autem hoc vendicet sibi locum, si consuetudo sit immemorabilis; dicam plene *in q. seqq.*

20 Ex facto quæsitum est, an generalis Ordinis Silvestrinorum possit suis subditis Regularibus primam tonsuram, & minores Ordines conferre, prout ab immemorabili tempore confere consuevit.

21 Videtur respondendum non posse. Nam ex juris communis dispositione, ad hoc, ut Abbas suos subditos Ordinibus minoribus initiare valeat, duo necessario requiruntur, id est, ut sit solemniter benedictus, & Præsbyter, ut statutum est in septima Synodo relata in *c. Quoniam*, 69. *dist.* & in *c. Cum contingat de ætat. & qualit.* his verbis: Dummodo ipsis ab Episcopo secundum morem præficiendorum Abbatum manus impositio facta noscatur, & constet eum existere Sacerdotem per primam tonsuram juxta formam Ecclesiæ datam, a talibus Clericis Ordo confertur. Ex quibus verbis, præsertim ponderando dictionem illam, *Dummodo*, quæ facit dispositionem conditionalem, adeout nisi verificetur qualitas illa adjecta, dispositio locum non habet, *c. fin. in fin. de transl. Episcop. c. Ex tuarum in fin. de usup. all.* Gemin. *cons.* 96. *Pro hujus dubii declaratione n.* 4. *v.* Nam hæc dicto, *Dummodo*, satis clare colligitur duas conditiones esse necessarias ad hoc, ut per primam tonsuram Abbas conferat Ordinem Clericalem, & inter has conditiones primo loco requiritur, ut ei manus impositio per Episcopum facta sit. Quæ quidem manus impositio nihil est aliud, quam solemnis benedictio, ut illic Gloss. & Doct. interpretantur. Et dixi in *c. Præbyt. de Sacram. non iteran.* Idem probat
22 text. *in c.* 1. *de suppl. neglig. Prælat.* ubi ita demum Abbas non benedictus potest suos Monachos benedicere, & ordinare, si Episcopus tertio requisitus eundem Abbatem benedicere recusaverit; quod indicat, semota Episcopi recusatione, Abbatem non benedictum non posse suos subditos ordinare, cum Pontifex illud concesserit in odium Episcoporum, ne propterea in spiritualibus patiantur Monasteria detrimentum propter Episcoporum negligentiam, ut ibi animadvertit gloss. in *verb. Alia*. Atque ita simplices Abbates, quibus manus impositio per Episcopum facta non est, prorsus carere potestate Ordines conferendi, scripserunt in *d. c. Cum contingat*, Host. Jo. Andr. Ant. de Butr. Abb. & alii omnes, Bertach. in *tract. de Episcopis lib.* 3. *par.* 2. *n.* 9. Silvest. *in verb. Ordo Fagnan. in l. Lib. Decretal.* *tertio sub nu.* 2. *vers. Simplices vero Abbates*, Rebuff. *in prax. tit. de Cleric. & a quibus, & quomodo n* 14. & Gabr. *cons.* 181. *n.* 27. *in fine*, & *num.* 29. *lib.* 2. Neque obstant 23
DD. in contrarium allegati: quia non dicunt benedictionem non esse de substantia ad effectum conferendi Ordines, id enim esset contra Canones superius relatos; sed solum dicunt eam non esse de substantia ad hoc, ut electus dicatur Abbas; nam etiam sine benedictione Abbas est. Atque ita loquitur Card. in *Clem. Attendentes*, §. *Statuimus q.* 6. *n.* 2. *in fin. de stat. Monach.* Felin. *in c. Eam te nu.* 7. *de rescr.* Joann. de Selva *de benef. q.* 38. *n.* 6. *&* 7. *& q.* 2. *n.* 78. *& seqq.* Et quamvis iidem asserant, Abbatem ante benedictionem posse exercere ea, quæ sunt officii; Ordines tamen conferre non est officii tantum, sed ordinis, 24
ut ait Innocen. in *d. c.* 1. *n.* 2. *de supplen. neglig. Prælat.* atque ibi etiam Bellam. *num.* 11. *circ. princip. vers. Dicit tamen*, & Cardin. *col.* 2. *ante fin. vers. Et hoc videtur sentire*. Nec aliud statuitur decreto *c.* 10. *sess.* 23. Concil. Trident. nam ibi tantum prohibentur Abbates conferre Ordines cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit. Unde non potest desumi a contrario sensu, ut suo subdito regulari cuilibet Abbas possit conferre Ordines; sed ita demum, si habeat qualitatem a sacris Canonibus requisitas, cum Concilium hac in parte nihil disponat, recipiatque declarationem, atque interpretationem passivam a jure communi, *leg.* 2. *C. de noxal.* Gloss. Bart. & Doct. *in leg. Sciendum. ff. qui satisd. cog.* Atque ita hanc sententiam alias secuta est Sacra Congregatio Concilii; declaravit enim secularem tonsuram ab Abbate benedicto, vel habente privilegium, ut possit ea omnia, quæ potest Abbas benedictus, quamvis ab eo non debuerit ordinari ob demptam sibi a Concilio jurisdictionem, recepisse tamen characte- 25
rem; secus vero, si Abbas non esset benedictus, vel tale privilegium non haberet, cum eo casu prorsus careat ordinandi potestate. Itaque Generalis Silvestrinorum quatenus sit Abbas, quod tamen est satis dubium, ut in facto deducitur, tamen cum non sit benedictus, ut est in confesso, nullo modo potest de jure communi minores Ordines conferre; id enim proportionaliter præstat benedictio Abbatibus, quod consecratio Episcopis, Felin. *in c. Inter* 26
Monasterium, *in princ. de re judic.* & scriptum plenius *in cap.* 1. *in* 4. *notab de suppl. negligen. Prælat.* ideoque non potest conferre Ordines Abbas ante benedictionem, sicut non potest Episcopus ante consecrationem, *cap. Transmissa*, ubi gloss. *in verb. De talibus*, & *cap. Quod sicut*, §. *Præterea*, *de elect.*

Ex privilegiis autem Generalis similiter non videtur hanc facultatem habere. Nam quod pertinet ad communicationem privilegiorum, quamvis Paulus V. extenderit omnia privilegia Ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium, ad Congregationem Silvestrinorum; in literis tamen Apostolicis adest clausula: Dummodo privilegia sacris Canonibus, & Trid. Conc. decreris non sint contraria. Atque ita hæc communicatio non comprehen- 27
dit facultatem conferendi Ordines, quæ in Abbate non benedicto est contra Canones, ut in *d. c. Quoniam*, & *cap. Cum contingat*. Rursus, quamvis idem Pontifex concesserit Monasterio Gualdi ejusdem Ordinis Nucerinæ diœcesis omnia privilegia, quæ competunt universo Ordini S. Benedicti; certum est tamen hoc privilegium extendi non posse ad facultatem ordinandi, quam habent Abbates S. Benedicti, quia in eodem Monasterio nullus Abbas degit, sed tantum simplex Prior, cui non congruit prædicta facultas, nec unquam illa usus est. Unde cum eam non habeat Superior ipsius Monasterii, cui localiter concessum est privilegium, longe minus illam habebit Generalis, qui nititur sola communicatione, & extensione ejusdem privilegii, arg. *l. Nemo plus juris*, *ff. de reg. jur. cum concord.* de
quibus ibi per gloss. At præterea absolutum est hujusmodi 28
communicationes quantumvis amplas, & generales nunquam comprehendere ea, quæ sunt Ordinis, cum sint difficilimæ concessionis, ut in specie plenissime consulit Ant. de Butr. *cons.* 19. Quod sæpius fuit approbatum in Rota, & in Congregatione Concilii in casibus contingentibus. Privilegium vero, quod affertur Nicolai IV. tantum concedit Generali usum insignum Pontificalium, his verbis: *Ut tu, & successores tui, qui erunt pro tempore Generales dicti Ordinis, mitra decorati, annulo, & aliis quibuscunque Pontificalibus insigniis uti, & post Missarum solemnia super populum benedictionem solemnem elargiri libere possitis, &c.*
Hoc autem privilegium nullo modo comprehendit fa- 29
cul-

cultatem exercendi ea, quæ sunt Ordinis, ut probat text. juncta gloss. *in verb. Tonsuram in c. Abbates, de privilegiis in 6.* ibi enim disponitur, ut Abbas, qui ex indulto Apostolico potest uti Pontificalibus, possit etiam conferre tonsuram suis subditis: gloss. vero, Et hoc intellige, inquit, secundum determinationem *d. c. Cum contingat de Abbate benedicto, & Presbytero*, & sequitur ibidem Anchar *sub n.* 3. Et hanc sententiam probavit Sac. Congregatio in Abbate Monasterii Beatæ Mariæ de Laude Tornacensis diœcesis; censuit enim ejusmodi Abbatem potuisse regulari. bus sibi subditis conferre primam tonsuram, ac minores Ordines, quamvis in indulto Apostolico, quo eidem conceditur usus Mitræ, & Baculi, nulla de ejusmodi facultate habeatur mentio; dummodo tamen fuerit solemniter benedictus, & Presbyter. Ratio est, quia insignia Pontificalia sunt potius dignitatis, quam Ordinis Episcopalis, & hoc præstant Abbatibus, quod genitalia mulis, ut dicit Jo. Andr. *in c. Ut Apostolicæ de privileg.* & Præpos. *in c. Quoniam n.* 569. *dist.* ideoque ex concessione unius non infertur ad aliud, ut *in d. c. Abbates*, post Flor. tradunt Gem. & Fran. *prope fin.* & Card. *in d. Clem. Attendentes, §. Statuimus ante n.* 4. *de stat. Monach.*

30 Denique non suffragatur Generalibus, quod ab immemorabili tempore suis subditis minores Ordines contulerint: quia ea, quæ sunt Ordinis, nullo tempore præscribuntur; ut est textus clarus hic, ubi omnes notant, ut dixi sup. in 3. *not.* & in terminis Abbatis allegantis consuetudinem pro minorum Ordinum collatione, post Joann. Andr. concludit Archid. in *d. c. Abbates sub n.* 2. & Gemin. qui eam consuetudinem irrationabilem appellat, & Henric. Boich. in *d. c. Cum contingat in fin.*

In Congregatione Concilii habita die 20. Decembris proximi præteriti propositum fuit dubium, an Generalis Silvestrinorum possit suis subditis regularibus primam tonsuram, & minores Ordines conferre. Et quod pertinet ad juris communis dispositionem, censuerunt omnes Generali hanc facultatem non competere, cum non constet eum esse Abbatem, & benedictum, ut requirit text. in *cap. Quoniam* 69. *dist. & in cap. Cum contingat de ætat. & qualitat.* Præterea censuerunt, neque ex privilegio Generalem habere hanc potestatem minores Ordines conferendi, quia communicatio privilegiorum Ordinis Sancti Benedicti, præterquam quod habet clausulam, *Dummodo privilegia sacris Canonibus, & Tridentini Concilii decretis non adversentur*, non extenditur ad ea, quæ sunt Ordinis, cum sint difficilis concessionis, juxta *consil.* 19. Ant. de Butr. Et privilegium utendi insigniis Pontificalibus, quod habent Generales Silvestrinorum, non importat facultatem conferendi minores Ordines, text. juncta gloss. *in verb. Tonsuram in cap. Abbates, de privil. in 6.* Et alias censuit Sacr. Congregatio similiter per textum hic, majori parte Patrum existimante, non suffragari consuetudinem, secundum quam Generales pro tempore dictæ religionis dicuntur ab immemorabili tempore minores Ordines contulisse.

31 Sed quia aliquibus visum est immemorabilem consuetudinem habere vim privilegii Apostolici, *cap. Super quibusdam*, & ibi gloss. *in ver. Non extat memoria, de verbor. significat.* & facere, ut præsumatur melior titulus de mundo, ut ubique dicunt DD. quos citat Menoch. *consil.* 90. *n.* 65. *& cons.* 80. *n.* 43. Rota *decis.* 249. *n.* 4. *par.* 5. *rec.* ideo placuit Patribus super hac consuetudine rursus adire Generalem.

32 In qua dubitatione videtur respondendum, ejusmodi consuetudinem utcunque immemorabilem non valere. Nam ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, nullo unquam tempore præscribuntur: sed facultas minores Ordines conferendi est Ordinis Episcopalis; ergo nullo tempore præscribitur. Major propositio probatur aperte in hac decretali, ubi improbatur consuetudo quorundam Sacerdotum, qui præsumebant conferre Sacramenta solis Episcopis reservata; atque hinc omnes colligunt ea, quæ sunt reservata Ordini Episcopali, non posse acquiri per præscriptionem etiam immemorabilem. Ratio est, quia simplex Sacerdos absque Apostolico privilegio non est capax exercendi ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis; & præscriptio immemorabilis ita demum æquipollet privilegio, & habet vim tituli, si is, qui vult præscribere, sit capax, ut notat expresse Abbas *hic n.* 2. his verbis: *Nota unam regulam mente tenendam, quod ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, non possunt acquiri per inferiorem ex consuetudine quantumcunque*

33 *vetustissima; nam possessio temporis, cujus initii non est memoria; habet vim tituli, quando datur capacitas in exercente, alias non.* Et hic limita *cap.* 1. *de præscript. lib.* 6. *& l. Hoc jure, §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiva*, & allegat Joann. Andr. idem dicentem *in cap.* 2. *de præbend. in* 6. Idem notat gloss. 1. *in cap. Illud* 43. *dist.* Cardin. *consil.* 57. *num.* 3. Felin. post alios *in cap. Cum contingat num.* 4. *vers. Secundo fallit, de foro compet.* Paris. *in cap. Cum nobis num.* 5. *& seqq. de præscr.* Bald. *in tract. de præscript. in prima parte quintæ partis principalis in* 7. *quæst. num.* 53. & alii relati ab Anton. Gabr. *commun. concl. lib.* 5. *de præscr. concl.* 1. *num.* 16. Et inde fit, ut multa acquiri possint per privilegium, quæ tamen non possunt acquiri per præscriptionem immemorabilem, ut notatur *in d. cap.* 2. *de præbend. in* 6. *in dict. cap. Causam, & in cap. Accedens de præscript.* & tradit Bar. Socc. *in consil.* 260. *col.* 2. *num.* 22. *vers. Videmus enim, quod multa privilegia concedi possunt, quæ immemorabili præscriptione non quæruntur.* Etenim, ut ait Jo. Monach. *in dict. cap.* 2. *num* 4. Jura quæ dicunt tempus immemorabile habere vim privilegii, loquuntur, quando cadere potest jus in aliquem absque authoritate Sedis Apostolicæ expressa: Sed jus exercendi ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, non cadit in simplicem Sacerdotem absque expressa authoritate Sedis Apostolicæ, ut hic; Ergo tempus 34
immemorabile quoad hoc non habet vim privilegii. Ratio est, quia qui non potest possidere, nullo tempore potest præscribere, *cap. Causam de præscr. & cap. Sine possessione, de reg. jur. in* 6. Sed simplex Sacerdos non potest possidere, aut simpliciter exercere ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, ut hic patet; Ergo nec ullo tempore præscribere. Idem probat text. in *c. Aqua de consecr. Eccles. vel Altar.* 35
ubi Gregorius prohibet Ecclesias reconciliari per simplices Sacerdotes, etsi aqua fuerit per Episcopum benedicta, non obstante, inquit, consuetudine Ecclesiæ Bracharensis, quæ dicenda est potius corruptela; atque ex eo textu similiter eliciunt gloss. & DD. ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, nullo unquam tempore posse præscribi, cum Pontifex reprobet ibi consuetudinem tanquam corruptelam, & de consuetudine immemorabili loquuntur ibi Vinc. & Joann. Andr.

Minor propositio, idest, minores Ordines conferre 36
non esse jurisdictionis, sed Ordinis Episcopalis, probatur per text. expressum in *cap. Quod sicut, §. Super eo de elect.* ubi Innocent. III. jubet corripi, & castigari Episcopum, qui in die consecrationis suæ, antequam Missarum solemnia finirentur, Acolythum ordinavit: & infra in §. *Præterea*, reprehendit Archiepiscopum, qui antequam impetret Pallium, Clericos ordinare festinat. Certum est autem Episcopum ante consecrationem, & Archiepiscopum ante susceptum Pallium posse exercere ea, quæ sunt jurisdictionis, non autem ea, quæ sunt Ordinis, *capit. Transmissa*, ubi not. gloss. & DD. *de elect.* Sed Episcopus 37
ante consecrationem, & Archiepiscopus ante susceptum Pallium non possunt minores Ordines conferre, *d. §. Super eo, & §. Præterea*, & tradit Bertach. *in tract. de Episcopo lib.* 3. *par.* 2. *n.* 8. Ergo minores Ordines conferre non est jurisdictionis, sed Ordinis.

Præterea, quæ sunt jurisdictionis, possunt alteri Sacerdoti, imo etiam non Sacerdoti ab Episcopo delegari, non autem ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, *d. c. Aqua de consecr. Eccles. vel Altar.* ibi, *Quia licet Episcopus committere valeat, quæ jurisdictionis existunt, quæ Ordinis tamen* 38
Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare. Et *c. Sicut, de elect. in* 6. Sed potestas conferendi minores Ordines non potest ab Episcopo delegari simplici Sacerdoti, ut omnes tradunt in *d. cap. Aquæ*, & probat Silvest. *in ver. Episcopus n.* 9. Ergo hæc potestas non est jurisdictionis, sed Ordinis Episcopalis.

Præterea in *c. Sede vacante*, transeunt quæ pertinent 39
ad jurisdictionem, *c. Dum olim*, ubi gloss. *in verb. Capitulo, de major. & obed.* sed facultas minores Ordines conferendi non transit in Capitulum sede vacante, ut per gloss. in *c. Si Episcopus de suppl. negl. Prælat. in* 6. & in *c. His quæ, de major. & obed.* Feder. de Sen. *cons.* 30. *col.* 2. ergo hæc facultas ad jurisdictionem non pertinet.

Ad hæc Clericos a minoribus Ordinibus deponere, seu 40
degradare est Ordinis Episcopalis *c. Episcopus*, 11. *q.* 3. ubi gloss. *in verb. Reliqui*; Ergo & Clericos initiare, quia ejus est deponere, cujus est ordinare, *c. Nullus primas*, 9. *q.* 2. *c.* 3. *de Parochiis*, Host. *in c. Cum contingat n.* 2. *de foro compet.* Ita arguit Bertac. *de Episcopis lib.* 3. *par.* 2. *n.* 24. & tradit

dit Abbas post gloss. in *cap. Transmissa nu. 4. de elect.* Idem enim est judex recti, & obliqui, secundum Philosoph. 2. *de anima*, Turrec. *in cap. Sancta Romana n. 4. vers. Tertio sic* 11. *dist.*

Rursus minorum Ordinum collationem non esse jurisdictionis tantum, sed ordinis, tradit expresse Innoc in *c.* 1. *n.* 2. *de supplen. negl. Prælat.* quem ibi sequuntur Ægid. Bellam. *n.* 11. *circa princ.* & Card. *col.* 2. *ante finem, vers. Et hoc videtur sentire*, & idem scripsit Archid. *in c. Quoniam* 69. *dist*, Petr. de Anchar. *in c. Ea quæ n.* 4. *de regul. jur. in* 6, Silvestr. *in verb. Ordo sub n.* 2. *vers. Consuetudo licet det jurisdictionem.*

41 Ac denique hanc esse fidei Catholicæ veritatem, diffinitum videtur decreto Concil. Trident. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 4. ubi Episcopi declarantur Presbyteris esse superiores, & ministros Ecclesiæ ordinare, & alia pleraque peragere posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent, & contrarium asserentes anathematizantur *can.* 7. Concludit ergo argumentum initio propositum, quod jus minores ordines conferendi, cum sit ordinis Episcopalis, nullo unquam tempore præscribi possit. Atque hoc argumento utitur Archid. in *dict. cap. Quoniam*, ubi ait, jus conferendi minores ordines non pertinere ad jurisdictionem, sed ad potestatem consecrationis, vel ordinis, ideoque non posse acquiri per consuetudinem. Et loquitur Archidiac. in terminis nostris de Abbate non benedicto. Atque id ipsum etiam de prima tonsura post Joann. Andr. tradit Anchar. *in c. Abbates sub num* 2. *in quinto notab. in fin. de privil. lib.* 6. & hanc consuetudinem irrationabilem appellat ibi Gemin. & Henric. Boich. *in d. c. Cum contingat in fin. de ætat. & qualit.* & est communis opinio gloss. & DD. *in d. c. Aqua de consecrat. Ecclesiæ, vel Altaris.*

42 Ex abundanti, ex alio etiam capite improbatur hujusmodi consuetudo, quia ut Abbas non benedictus conferat minores ordines, est contra generale Concilium, videlicet contra septimam Synodum, id est secundam Nicænam, *c.* 14. relatam *in d. c. Quoniam* 69. *dist.* & in *d. c. Cum contingat.* At contra decreta generalis Concilii non potest valide introduci consuetudo, vel præscriptio, ut in causa Mediolanensi privilegii fori censuit superioribus annis Sacra Congregatio Concilii secuta opinionem Host. & Jo. Andr. *in c. Cum laicis prope fin. de reb. Eccl. non alien.* Bald. *in tit. de pace Constan. col.* 4. §. *Imperialis Clementiæ in ver. Mos Romanorum n.* 22. *in fin.* & Jas. *in leg. De quibus n.* 54. *vers. Addo quod eodem modo, C. de legib.*

Ratio est, quia generalia Concilia censentur habere tacitam derogationem ad futuras contrarias dispositiones, itaut ex defectu voluntatis, nec Summi Pontificis privilegium contra Concilium sustineatur, nisi Concilio expresse derogatum fuerit, text. est ad literam *in cap. Ex parte de Capell. Monach.* & tradunt Archid. Joann. Andr. Joan. Monach. Gemin. Anchar. & alii communiter *in cap.* 2. *de constit. in* 6. Oldrad. *cons.* 326. *Quod articuli*, & Bald. *in l. Humanum in* 3. *notab. C. de legib.* Unde si contra Concilium generale non valet privilegium Apostolicum, in quo adest expressus consensus Papæ; multo minus valebit consuetudo, quæ non habet Papæ consensum nisi tacitum, ac præsumptum, ut notat Anchar. *in c. Cum de Beneficio sub num.* 2. *vers. Secundo quæro de præben. in* 6. Alia ratio cur non valeat consuetudo contra generale Concilium, desumitur ex *cap. Sicut* 15. *dist.* eaque utuntur Host. Joan. Andr. & DD. *in d. c. Cum laicis*, ut alibi dixi. Itaque usus quantumcunque vetustissimus, cui innititur Abbas non benedictus pro minorum ordinum collatione, non solum improbatur ex natura rei, quæ ex se impræscriptibilis est; sed etiam ex vi legis Conciliaris, contra quam legitime præscribi non potest. Proposito hoc dubio, an Generales Silvestrinorum possit suis subditis regularibus primam tonsuram, & minores ordines conferre: S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum re accurato studio semel, atque iterum discussa, censuit non posse, & sic ordinatos, characterem non recepisse. Cetera agendum esse cum S. D. N. Gregorio XV. ut eidem Generali in Monasterio S. Silvestri de Montefano, aut S. Benedicti de Fabriano, Camerinensis diœcesis, residenti, ex speciali gratia concedere dignetur hanc facultatem, quam ex longissima consuetudine exercuit, conferendi primam tonsuram, & quatuor minores ordines suis subditis regularibus, atque ordines perperam collatos secreto repetendi. Quod cum Sanctissimo relatum esset, die 29. Januarii 1622. Sanctitas sua benigne annuit.

DE CONSUETUDINE.

Idem Innocentius III. Conventui Corbien. Monasterii.

CAPUT VII.

CUm venerabilis frater noster Episcopus Hostiensis, & L. Sanctæ Crucis Presbyter Cardinalis in partibus Alemaniæ legationis officio fungerentur, invenerunt Abbatem de Monasterio Hermion. quod ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere nullo mediante, ad Monasterium Corbien. quod est etiam Romanæ Ecclesiæ speciale, propria temeritate migrasse, licentia illud deferendi, vel confirmatione a nobis, vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habita, nec petita: & infra. Postmodum autem nuncii ejus ad defensionem ipsius generalem illius terræ consuetudinem allegarunt. Cum igitur hæc non tam consuetudo, quam corruptela merito sit censenda, quæ profecto sacris est canonibus inimica, ipsam mandamus de cetero non servari.

SUMMARIUM.

1 *COnsuetudo dimittendi dignitatem, vel ad aliam se transferendi sine Superioris licentia, non valet, & n.* 6.
2 *Consuetudine induci non potest, ut electus administret non habita confirmatione a Superiore, & n.* 7. *&* 13.
3 *Legati de latere possunt esse plures in una Provincia.*
4 *Consuetudo non valet, per quam rumpitur nervos ecclesiasticæ disciplinæ.*
5 *Romanæ Ecclesiæ potestas dicitur nervosa, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.*
7 *Licentia administrandi ante confirmationem non sufficit petita, nisi fuerit obtenta.*
8 *Immemorabilis consuetudo dimittendi Prælaturam, vel administrandi, non habita Superioris licentia, non valet.*
9 *Immemorabilis non habet vim tituli, ubi consuetudo a jure est reprobata.*
10 *Consuetudo pernicios est, per quam omittitur inquisitio, quæ in confirmatione servari debet.*
11 *Electus potest administrare ante confirmationem, si hoc habeat ex privilegio, ut Cistercienses, & Præmonstratenses.*
12 *Electi in partibus remotis stante consuetudine possunt administrare ante confirmationem, etiamsi Curia sit ultra montes.*
14 *Electi in concordia extra Italiam, & Papæ immediate subjecti, administrare possunt ante confirmationem, nisi esset Legatus in Provincia.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

CUm venerabilis. Non valet consuetudo, per quam Prælatus sine Superioris sui licentia potest dimittere Prælaturam. Hoc dicit secundum Joannem Andr. &

álios post eum. Vel plenius secundum Abb. Non potest introduci ex consuetudine, ut quis possit dimittere dignitatem sine superioris licentia, vel ut possit electus administrare non habita confirmatione a superiore. Dividitur in tres partes. In prima ponitur temeraria translatio. In secunda translati excusatio, ibi, *Postmodum*. In tertia excusationis reprobatio, ibi, *Cum igitur*.

3 Nota primo, ibi, *Legationis officio fungerentur*, in una Provincia posse simul esse plures Legatos de latere, prout hic erant Episcopus Hostiens. & Cardinalis S. Crucis.

4 Secundo nota, ibi, *Non tam consuetudo*, non valere consuetudinem, per quam rumpitur nervus ecclesiasticæ disciplinæ, Bald. hic *in princip.* Unde dicit Archidiac. *in*
5 *cap. Fraternitatis num* 3. 34. *distinct.* potestatem Romanæ Ecclesiæ dici nervosam, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.

6 Tertio nota ex hac decretali duos casus, in quibus generalis consuetudo servari non debet. Primus est diminuendi dignitatem, seu Prælaturam, vel ad aliam se transferendi absque Superioris licentia, ut patet ibi, *Propria temeritate migrasse*. & notant Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Joann. de Anan. *in summario textus*.

7 Secundus est administrandi Prælaturam ante obtentam Superioris confirmationem: quamvis enim hæc littera dicat, *Nec habita, nec petita*; tamen hoc non ideo dixit, quod satis fuisset petere, sed dixit factum narrando, & contemptum aggravando, ut bene per Joann. Andr. *num.* 3. & Abb. *num.* 4. *vers. Oppono*. Ad hoc enim non sufficit licentiam petere, nisi obtineatur: ut *capit.*
8 *Admonet*, *cap. Quod in dubiis*, *& cap. Nisi cum pridem infra de renuntiat.* & pondera rationem in textu expressam, cur in prædictis duobus casibus consuetudo non sit servanda, videlicet quia hæc non tam consuetudo, quam corruptela merito est censenda, quæ sacris Canonibus est inimica, ut in littera. Ex hoc enim sequitur, ut non valeat, etiamsi sit tanti temporis, ut ejus initii non extet memoria; nam quotiescunque lex non solum tollit, sed etiam reprobat, & damnat consuetudinem uti pravam, & irrationabilem; tunc censetur sublata etiam immemorabilis, ut post alios tradit Covarr. *var. resolut. lib.* 3. *cap.*
9 13. *num.* 5. *vers. Adnotandum tamen est*. Et est ratio, quia etiamsi tempus immemorabile regulariter habeat vim tituli, seu privilegii, ut *leg. Hoc jure*, §. *Ductus aquæ*, *ff. de aqua quotid. & æstiu.* hoc tamen fallit, ubi consuetudo a jure est reprobata. Ita Franc. in *cap.* 1. *in* 2. *not. vers. Imo tradit Hostiens. de consuet. lib.* 6. Felin. *in cap. Cum ex officii num.* 13. *de præscript.* Put. *decis.* 466. *num.* 4. *lib.* 2. Quo fit, ut Oldrad. *consil.* 146. *Factum tale est de consuetud. num.* 6. *vers. Præterea*, non bene ratiocinatus fuerit: Potest privilegio concedi, ut quis sine confirmatione administret, ut *cap.* 1. *infra de suppl. neglig. Prælat. & cap. Quia vos de appellat.* & ibi notatur per Hostiens. si potest privilegio; ergo & consuetudine; sunt enim paria hæc ut notatur per Innocent. in *cap. Novit infra de judic.* Et enim æquiparatio ista non procedit, ubi consuetudo est a jure improbata, ut hic, & ipsemet Oldrad. tenuit *loco in-*
10 *ferius citando num.* 12. esset enim perniciosa consuetudo, per quam omitteretur inquisitio, quæ in confirmatione servari debet, *cap. Cum nobis*, *& cap. Venerabilem*, *infra de elect.* secundum Compost. hic *num.* 2. qui refert propter hoc fuisse cassatam electionem Prioris S. Crucis Colubrien. qui annos quinque sine confirmatione administraverat, 11
licet postea Papa illum restituerit ex gratia. Unde quidam hoc habent ex privilegio, ut sine confirmatione administrent, sicut Cistercienses; nam sicut dicitur in parte dante tutorem filio emancipato, quod Prætor eum confirmat sine inquisitione, §. *Sed hoc institut. de satisd. Tutor.* & hoc propter confidentiam, quam gerit jus de tutore per partem dato: sic potest dici Papam tantam fiduciam habere de aliquibus, ut eis indulgeat, ut etiam sine inquisitione eorum electiones confirmentur; & hæc dicta Compostellani sequuntur hic Joann. Andr. *nu.* 8. & communiter DD.

Rursus etsi idem Oldrad. *consil.* 9. *Posito super præjudi-* 12
cio sine præjudicio num. 5. *vers. Item ponit*, consuluerit electum in Episcopum de consuetudine Portugalliæ statim posse administrare ante confirmationem; tamen hoc ideo dixit, quia Ultramontani in concordia electi possunt illico administrare etiam circumscripta consuetudine in vim *cap. Nihil infra de elect.* & quia Papa tunc temporis residebat ultra montes, & electus Bracarensis distabat a curia per 30. dietas; & amplius dubitabatur, an esset lotus dispositioni *dict. cap. Nihil*, itaut licuisset electo statim administrare, & Oldrad. respondit licuisse stante prædicta consuetudine Portugalliæ. Atque ita tunc non agebatur de consuetudine contra jus, ut in casu hujus capit. 1. sed de consuetudine interpretativa prædictæ decretalis *Nihil*.

Sed quidquid sit in casu Oldradi, generaliter tene 13
quod hic dicitur, scilicet non valere consuetudinem administrandi ante confirmationem Superioris, prout tenuit ipsemet Oldrad. sibi contrarius in *consil.* 128. *Quoniam ad investigationem num.* 7. ubi ait, hujusmodi consuetudinem esse a jure reprobatam, & ideo nec titulum, nec jurisdictionem conferre; & si aliqui Ordines hoc habent, ut sine confirmatione administrent, id non esse ex consuetudine, sed ex privilegio. Idem firmant hic gloss. 2. Innocent. *num.* 1. Compost. *eod. num. vers. Sed licet*, Hostiens. *num.* 6. Joann. Andr. *num.* 8. Butr. *num.* 24. *vers. Dic quod consuetudo*, Cardin. *num.* 5. & Abb. *num.* 6.

Fallit hæc regula in speciali casu *dict. cap. Nihil infra de* 14
elect. videlicet in Prælatis, qui immediate subsunt Papæ; nam si sint electi in concordia, & sint extra Italiam constituti, ex generali dispensatione Papæ statim administrant, ne scilicet Ecclesia interior patiatur in temporalibus, & spiritualibus læsionem, ut ibi in text. & hic in gloss. *penult.* & per Innocent. *num.* 1. *vers. Hodie autem*. Nisi in partibus remotis essent Legati, quia tunc non haberet locum dispositio *dict. cap. Nihil*, cessante nimirum illius ratione; sed esset locus huic decretali, ut sentit Innocent. *in fin.* dum ait: Sed hic cum in Provincia essent Legati, a quibus poterat confirmationem habere, non prodest consuetudo, Compostell. *numer.* 2. Abb. Antiqu. Ægid. & Boatin. quos refert, & sequitur Joann. Andr. *in fin.* & Joann. de Anan. *dum.* 1. *vers. Et colligitur his*.

DE CONSUETUDINE.

Idem Innocentius III. Decano Salesberien. A. Archidiacono, & Magistro P. Penerel. Canonico Parisiensi.

CAPUT VIII.

CUm dilectus filius Guil. Andren. Ecclesiæ Monachus, qui pro Clerico ejusdem Ecclesiæ se gerebat, & G. Procurator Monasteri Karofeu. super jure eligendi Abbatem in Andren. Monasterio, & de ejusdem electione in nostra præsentia invicem litigarent, idem Gu. electionem suam a fratribus Andren. Ecclesiæ concorditer celebratam, authoritate Apostolica petiit confirmari, asserens tam de jure communi, quam privilegio speciali, eis ab Alexandro Papa concesso, & a nobis postmodum confirmato, liberam eligendi authoritatem ad eosdem fratres tantummodo pertinere: & infra. Dictus vero procurator proposuit ex adverso, quod cum olim ad petitionem patronorum Ecclesiæ a Morren. Episcopo fuerit constitutum, quod si præfatus locus divino munere adeo pullularet, ut Prior, aut Abbas constitueretur ibidem, electio ejus penes fratres ejusdem loci, & capitulum Karon-

ronsen. penderet: & hujusmodi obtentum statuti sic fuerit longe retroactis temporibus observatum, ut Monasterio Andren. vacante, Andren. fratres in Karosen. capitulo, aliquem de gremio Monasterii Karosen. sibi alienarent in Abbatem; electio prædicti G. tam contra statuti tenorem, quam etiam contra consuetudinem approbatam (quæ optima est legum interpres) minus canonice attentata, merito cassari debeat: & infra. Quia nobis constitit electionem ipsam a suspensis, & de suspenso etiam celebratam, eam justitia cassavimus exigente. Ceterum cum supradictum statutum ita sane possit intelligi, quod per illud nec juri communi, nec privilegio derogatur, ut videlicet ad sæpedictos fratres electio spectet Abbatis, & ad Karosen. capitulum confirmatio: Mandamus quatenus si ex parte Karosen. cœnobii, talis fuerit consuetudo probata, quæ juri communi præjudicet in hac parte, vos secundum illam decernatis electionem Andren. Abbatis de cetero faciendam: alioquin Andren. monachis jus eligendi Abbatem adjudicare cureris, ut ac de cetero liberam habeant facultatem, vel de gremio Ecclesiæ suæ, vel etiam aliunde, per electionem Canonicam eligendi personam idoneam in Abbatem, præsentandam Karosen. capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

SUMMARIUM.

1 *Consuetudine introduci potest, ut una Ecclesia de Collegio alterius teneatur sibi Prælatum eligere, & n. 26.*

2 *Monachus in Prælatum electus habet jus prosequendi propriam electionem, etiam in judicio contentioso.*

3 *Monachus non potest consentire electioni de se factæ ab extraneo Collegio absque sui superioris licentia.*

4 *Capitulum sed vacante potest super jure eligendi litigare.*

5 *Privilegium potest concurrere cum jure communi.*

6 *Monachi unius Monasterii ex consuetudine possunt sibi vendicare jus eligendi Abbatem in alio Monasterio.*

7 *Consuetudo est optima legum interpres.*

8 *Suspensus non potest eligere, nec eligi.*

9 *Capitulum generale an possit statuere, ut Prælatus generalis eligi non possit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædecessor, & n. seqq. usque in finem.*

10 *Electio Abbatis Generalis tam activa, quam passiva libere spectat ad universam Congregationem.*

11 *Statutum restringens libertatem electionis an sit contra jus, & n. 34. & seq.*

12 *Capitulum Generale non potest statuere contra Canones.*

13 *Major pars Capituli non potest prajudicare minori in jure eligendi, sed requiritur omnium, & singulorum consensus.*
Declaratur, n. 47. 48. & 50.

14 *Capitulum Generale non statuit contra jus privatum, juri alterius detrahendo.*

15 *Major pars Collegii non sufficit in statutis, quæ fiunt contra jus alicui competens.*

16 *Jus eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis est publicum, quod pacto, vel statuto tolli non potest.*

17 *Intellectus* leg. Scyphi, ff. De optim. legat. *& numer. 50.*

18 *In electione qualibet eligendus est melior, & vita sanctitate præstantior.*
Declaratur, n. 53.

19 *Electio de digno, omisso dignori, regulariter sustinetur, sed peccant sic eligentes.*

20 *Statutum Principis, ut electio fieri non possit de extraneis, vulnerat libertatem electionis.*

21 *Generali non licet in electione Provincialium, & aliorum officialium, aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonice eligatur.*

22 *Electio non dicitur libera, si facultas eligendi restringatur, itaut certum genus personarum, imo una persona eligi non possit.*
Declaratur, n. 29. 35. 39. & 55.

23 *Electio passiva majorem libertatem requirit, quam activa.*

24 *Statuta excludentia a beneficiis certum genus personarum dicuntur contra jus.*

25 *Capitulum Generale potest statuere, ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio personarum, usque ad n. 39.*

26 *Consuetudo eligendi Prælatum ex certo genere personarum valet.*

27 *Statuti, & consuetudinis æqualis est authoritas.*

28 *Consuetudo in tantum valet, in quantum nititur tacito consensu ejus, qui potest jus condere.*

29 *Statutum restringens electionem ad certum genus personarum sustinetur, quatenus concernit præjudicium statuentis.*

30 *Capitulares possunt juri electionis passivæ renunciare.*

31 *Electio de certo genere personarum facta per metum, vel impressionem an valeat.*

32 *Voluntati nihil est sub cælo ita contrarium sicut metus.*

33 *Episcopus cum suo Capitulo potest statuere de jure communi, ut Monachi unius monasterii eligant sibi Prælatum de gremio alterius monasterii.*

34 *Ut electio ab uno monasterio fiat de gremio alterius, non est contra, sed præter jus.*

35 *Statutum restringens electionem valet, si fiat ex justa causa.*

36 *Constitutio Capituli generalis, qua cavetur, ne in Priores monasteriorum eligantur plures quam tres de una natione, valida est.*

37 *Alternativa in electione tam Provincialium, quam Generalis, in pluribus Religionibus etiam non Mendicantibus instituta est.*

38 *Electio Generalis, qua in aliquibus Religiosibus fit singulis Provinciis per turnum, an sit rationabilis.*

39 *Constitutio Capituli Generalis excludens personas unius tantum nationis ab electione passiva non est contra libertatem electionis.*

40 *Matrimonium carnale sicut & spirituale omnimodam libertatem requirit.*

41 *Conditio, si puella non nupserit alicui ex certo genere personarum, non est contra libertatem matrimonii, si alii supersint, quibus possit nubere.*

42 *Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certo genere personarum, vel prohibens, ne puella nubat extra loca, ubi possidet hæreditatem, est nullum.*

43 *Secus si statutum excipiat tantum certum genus personarum.*

44 *Statuta civitatum super matrimonio non valent ex defectu potestatis etiam respectu pœnæ.*

45 *Constitutionibus omnium fere Ordinum regularium reprimuntur aliqui inhabilitati ad electionem passivam.*

46 *Prælati regulares habent jus suspendendi subditos a gradibus, & dignitatibus ex quacunque causa, etiam occulta, extrajudicialiter.*

47 *Capituli major pars potest ex justa causa excludere certam nationem ab electione passiva.*

48 *Major pars Collegii non potest præjudicare minori, si actus sint voluntarii; secus si necessarii, vel ob publicam utilitatem.*

49 *Jus eligendi ex Collegio alterius Ecclesiæ non est publicum, sed commune.*

50 *Majoris partis factum in jure universitatis, vel Collegii præjudicat majori; secus in jure singulari.*

51 *Constitutio arctans ad eligendum Abbatem ex gremio certi monasterii intelligitur, si ibi reperiatur aliquis idoneus.*

52 *Electorum libertas non laditur ex eo quod non reperiatur nisi unus idoneus in monasterio, de cujus gremio tenentur eligere.*

53 *Electio non semper facienda est de dignori simpliciter, sed de dignori quoad aliquid.*

54 *Juramenti forma in electione Romani Pontificis quæ.*

55 *Electionis libertas non violatur, si ab ipsismet Capitularibus, quorum interest, restringatur electio.*

56 *Capitulum generale de jure communi potest constitutiones facere.*

57 *Verbum*, potest, *precedente negatione inducit necessitatem præcisam, & privat potentia.*

58 *Statuto si cavetur, ut minor, vel mulier non possit vendere sine consensu consanguineorum, si aliter vendant, contractus est nullus.*

59 *Beneficii collatio facta minori quatuordecim annorum est ipso jure nulla, & provisus non facit fructus suos.*

60 *Statutum concernens favorem publicum, a statuentibus revocari non potest, si fuerit a superiore confirmatum.*

61 *Capitulum generale an possit revocare decreta a se prius edita in vim privilegiorum Sedis Apostolicæ.*

62 *Statutum concernens publicam utilitatem, etiamsi confirmatum non fuerit, revocari non potest a statuentibus.*

63 *Verbum*, videbitur, *refertur ad arbitrium boni viri.*

64 *Statutum speciale derogat generali, si ab eo discrepet, aut illi videatur contradicere.*

65 *Species contraria generi, sive precedat genus, sive sequatur, limitat, & restringit genus.*

66 *Statuta si sint contraria, est attendendum speciale, licet non habeat clausulam derogatoriam,*

1 CUm *Dilectus*. De consuetudine potest induci, ut una Ecclesia de Collegio alterius teneatur sibi Prælatum eligere. Hoc dicit Hostiensis, & dividit in quinque partes: Sed Jo. Andr. in duas. Prima narrat duplicem quæstionem cum partium allegationibus. Allegatio pro electo, ibi, *Dictus*. Secunda unam definit, ibi, *Quia nobis*. Alteram diffiniendam committit, ibi, *Ceterum*. Brevius secundum Baldum. Sunt duæ partes. Thema cum allegationibus. Quædam Papæ declaratio, & quædam commissio. Secunda, ibi, *Quia nobis*.

2 Nota primo ibi, *Litigarent*, Monachum, quamvis non habeat proprium, *c. Non dicatis*, 12. *quæst.* 1. tamen electum in Prælatum habere jus prosequendi propriam electionem, etiam in judicio contentioso, ita ut absque alio mandato possit principaliter super proprietate juris eligendi litigare in præjudicium eorum, quorum interest. Ad idem textus *in cap. Cum dilectus supra de rescript.* Quod tamen procedit secundum Petr. de
3 Anchar. & Abb. *in princ.* si eligatur a Collegio proprio, quia tunc eo ipso quod eligitur, videtur sibi data potestas acceptandi Prælationem. Unde in acceptatione hujusmodi nullius consensus exigitur, videtur sibi data potestas acceptandi Prælationem. Unde in acceptatione hujusmodi nullius consensus exigitur. Ad hoc quod notatur *in cap. Qui tacet, de reg. jur. in 6. in Mercurial.* Secus vero si eligatur ab extraneo Collegio, quia cum velle, vel nolle non habeat, non potest consentire electioni de se factæ sine licentia sui Superioris petita, & obtenta. Imo si consenserit, hoc ipso ejus electio irritatur. Casus est *in c. Si Religiosus, de elect. lib. 6.* Facit textus *in cap. Religiosus, de testam. eod. lib.*

4 Secundo nota in eodem verbo, Capitulum sede vacante posse super jure eligendi litigare, & est unus casus, in quo quæstio Ecclesiæ potest tractari vacante Ecclesia, licet regula sit in contrarium. Ratio est secundum Card. & Imol. Facit quod legitur, & notatur *in c. Decretis, supra de rescript.*

5 Tertio nota, ibi, *Tam de jure communi, quam privilegio speciali*, privilegium posse concurrere cum jure communi, de quo *in cap. Veniens, de rescript. & in cap. Cum persona, de privil. in 6.* Sed contrarium tenet glos. *in cap. Contra morem in vers. Privilegio* 100. *dist.* Dicit Bald. hic *n.* 4. quoddam este privilegum juri communi contrarium, quòddam juri communi consonans: vel secundum eum hoc est privilegium, quia jus commune prius erat violatum in fundatione monasterii per constitutionem diœcesani de consensu patronorum, & sic reverti ad jus commune, quod erat quodammodo sublatum, vocatur, privilegium, ut dicimus de Ecclesia Nonantulana. Ad hoc *l. Si unus*, §. *Pactus, vers. Quoties enim ad jus, ff. de pact.* Et sic reparatio status appellatur privilegium seu indulgentia.

Quarto nota, ibi, *De gremio monasterii Karofen.* ex 6
consuetudine posse unum monasterium vendicare sibi jus eligendi Abbatem in alio monasterio. Quid autem sit, si Monachi sint diversæ Religionis, vel habitus, an Monachus unius possit eligi in Abbatem alterius, dic ut *in Clem. 1. de elect. & in c. Abbate, de v. signif.*

Quinto nota, ibi: *Quam etiam contra consuetudinem* 7
approbatam, dispositionem ambiguam recipere declarationem ab observantia subsecuta, quia consuetudo est optima legum interpres, concordat *cap. Certificari, de sepult. & l. Si de interpretatione, ff. de legib.* Item consuetudo, ut dicit Host. interpretatur, corrigit, immutat, abrogat, & præsumptionem inducit. Quæ singula late hic prosequitur Cardin.

Sexto nota, ibi, *A suspensis, & de suspenso*, suspen- 8
sum non posse eligere, nec eligi. Ad idem *c. Cum inter R. infra de elect. c. Cum bonæ, de etat. & qual. & c. Postulasti de cler. excomm. ministr.* An autem possit excommunicare, & beneficia conferre, dic ut per glos. *in v. A suspensis*, per Innoc. *n.* 4. & omnes hic.

Ultimo nota, electionem Abbatis de jure communi spectare ad collegium Ecclesiæ, seu monasterii vacantis. De electione activa non est dubium, *c. 1. inf. de elect.* & dicam infra proxime. De electione passiva hic videtur casus, de quo *in c. Cum Ecclesia, de elect.* veritas tamen est passivam esse liberam circumscripta consuetudine, vel statuto, de quo dic plene ut in quæstione sequenti.

Posito decreto Capituli Generalis Congregationis So- 9
masch æ, quo determinatum est, ut postea quam Præpositi Generales Congregationis sui triennalis regiminis tempus expleverint, successor immediate eligi non possit ex eadem natione, seu statu.

QUÆRITUR, an hoc decretum sit validum, & observandum.

Contra decreti validitatem hæc potissimumum videntur urgere.

Et primo, electio Generalis tam activa, quam pas- 10
siva libere spectat ad universam Congregatienem, ut de electione activa est textus *in c. fin. n.* 16. *q.* 7. *in c. Abbatem il primo* 18. *q.* 2. *& in c. Inordinatione*, 61. *dist.* & de passiva *in c. Abbatem in monasterio* 18. *q.* 2. *& hic*, ubi hoc notant Doctores, & in specie Anton. de Butr. *in prima lect. n.* 7. *& in* 2. *lect. n.* 38. *& n.* 45. Card. Zabarell. *n.* 9. *q.* 1. glos. 1. *in c.* 2. ubi Archid. & Turrecr. *n.* 1. *dist.* 66. Et quamvis prædicta jura non loquantur de Abbate Generali, sed de Abbatibus singulorum monasteriorum, & nomen Congregatio ibi significet singularem cujusque monasterii conventum; tamen sicut electio Abbatis particularis cujusque monasterii fieri debet libere ex corpore Congregationis illius monasterii, de cujus Prælati electione agitur; ita ex eadem ratione electio Generalis, qui toti Congregationi præficitur, eligi debet libere ex corpore totius Congregationis, ut consideratRota *decis.* 65. *n.* 5. *par.* 1. *in recent.* Ergo statutum restringens libertatem electionis est contra jus, quod tenet Butr. hic *in secunda lectura n.* 45. quia, inquit, id quod erat voluntatis secundum dispositionem juris communis, trahitur ad causam necessitatis, quod est directe contra jus commune; & consequenter decretum de quo agitur, excludens certam rationem ab electione passiva Præpositi Generalis videtur nullum ex defectu potestatis, quia capitulum Generale non potest statuere contra ca- 12
nones, sicut nec Episcopus, nec Synodus, *c. Quod super his, de major. & obed.* glos. hic *in v. Constitutum*, & Butr. *in secunda lect. n.* 38. & Abb. *n.* 10. Navarr. *cons.* 8. *Quæritur primo, n.* 1. *de const.*

Secundo, cum quilibet de Congregat. habet jus, ut 13
eligi possit in Generalem, ut superius dictum est, major pars Capituli generalis non potest cuiquam invito hoc jus adimere, ex notat. per glos. communiter approbatam in *c. Quia propter. in v. Vice omnium, de elect.* Butr. hic *in secunda lect. n.* 6. Navarr. *cons.* 2. *In quadam Religione,*

num.

n. 3. *hoc tit.* Sed ad hoc requiritur omnium, & singulorum consensus, quia nemo cogitur juri suo renunciare invitus, *c. Abbas. infr. Quod met. caus. caus. l. Invitum, C. de contrab. emp.* Hostien. *in d. c. Quia propter n.* 49. & quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, *leg. ultim. C. ae auctor. præst.* gloss *in c.* 2. *in verb. Ab omnibus*, 66. *dist.* Et in his terminis tradit Rota *in prædicta* 14
decis. 65. *n.* 5. *in fin.* Et Capitulum Generale non statuit contra jus privatum, juris alterius detrahendo, quia hoc est solius Papæ *c. Quæ in Ecclesiarum, de const. c. Constitutus, de relig. domib. c. Statuimus*, 16. *q.* 1. Butr. *ubi supra n.* 37. Ad quod confert decisio Putei 41. *lib.* 1. & Sarnen. *de jure quæst. q.* 9. dum volunt, ut in competentibus de jure communi sit necessaria derogatio regulæ de
15 jure quæsito non tollendo. Et generaliter in statutistis quæ fiunt contra jus alicui competens, non sufficere majorem partem Collegii, seu universitatis, sed debere omnes esse concordes, respondit Angel. *cons.* 247. *incipien. Visis, & examinatis*, quem referunt *in c. Cum omnes, de const.* Felin. *n* 2. *ver. Hanc conclusionem limita primo*, dicens hanc esse notabilem limitationem *ad l. Quod major. ff. Ad municip.* & Dec. *n.* 36. *in* 1. *lect.*

16 Tertio hoc jus, ut fieri possit electio de corpore totius Congregationis, est publicum, & ideo pacto non potest tolli; ergo nec statuto, *cap. Si diligenti, de for. compet. cap. Requisisti, de testam. cum simil.* Et ita arguit gloss. hic *in vers. Constitutum*, & Butr *in* 2. *lect. n.* 39.

17 Quarto, pro hac parte adducitur text. *in l. Scyphis, ff. de opt. legat.* ubi Paulus respondit, scyphis electione data, si non omnibus scyphis exhibitis legatarius elegisset, integram ei electionem manere placet. Sicut igitur si vel una res excludatur a facultate eligendi, electio legatarii non dicitur libera, nec tenet, ut ibi notat glos. *in v. Integram*, & Bart. *in princ.* ita & multo minus videtur libera electio Capituli Generalis, a qua excluduntur personæ unius nationis. Quem textum ad hoc propositum adducit Rota, ut dicemus infra *in* 6. *& ult. fundamento*, licet eum alleget sub initio, *l. Nec solum, ff. de option. legat.*

18 Quinto, in omni electione ille est præferendus, qui ceteris est melior, ac morum & vitæ sanctitate præstantior, *cap. Licet ergo*, 8. *quæst.* 1. *cum concord.* de quibus per gloss. *in cap.* 2. *in vers. Sanctiones, de off. custod.* & Lambert. *de jure part. lib.* 2. *part.* 1. *quæst.* 10. *art.* 3. *n.* 5. & 6. At facile potest contingere, ut in natione exclusa ab electione passiva reperiatur aliquis religiosus qui ceteris omnibus dignior & præstantior sit; Ergo ille erit necessario eligendus, & consequenter servandum non erit decretum excludens illum ab electione passiva, ut in proposito considerat Rota *decis.* 65. *num.* 8. *par.* 1. *in recent.*
19 Et quamvis pro validitate electionis satis sit, si dignus eligatur, & electio de digno, omisso dignori, sustineatur, *c. Monasterium*, 16. *q.* 7. *cap. Cum nobis de elect.* & tradit post alios Covarr. *in reg. Peccatum, par.* 2. §. 7. *n.* 3. *v. Sed hoc in hunc sensum*; id tamen procedit, postquam facta est electio, quæ ex omissione dignioris non retractatur, ut litium occasiones amputentur; sed ante electionem omnia jura clamant, ut meliores, & sanctiores eligantur; & ideo peccant contra justitiam distributivam, qui omisso digniori eligunt dignum, ut notant omnes *in cap. Constitutis, de appellat.* S. Thom. in 2. 2. *quæst.* 63. *articul.* 2. *ad* 3. Covarr. & Rota *loco citato* & patet ex constitutionibus hujus Congregationis, *pagina* 30.

20 Sexto, ad hoc adducitur Bald. *in c. Cum terra n.* 6. *de elect.* ubi determinat non valere statutum Principis, ut lectio fieri non possit de extraneis, etiamsi in Patria inveniantur multi dignissimi: quia, inquit, licet hoc sit honestum, tamen vulnerant libertatem, quia nimis arctat eam.

21 Et confirmatur ex declaratione olim edita a Sacra Congregatione Concilii. Nam consulta a Generali ordinis Sancti Augustini an liceat enim Generali in electione Provincialium, Priorum, aliorumque officialium faciendi aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonice per secreta suffragia ad officium eligitur, respondit non licere; de quo videtur casus *in d. c. Cum terra de elect.*

22 Ultimo, in propriis terminis constitutionis excludentis certum genus personarum ab electione passiva adducitur Rota *in prælleg. decis.* 65. *num.* 6. *par.* 1. *in recent.* cujus hæc sunt verba; *Cum in electione requiratur summa libertas, & ab ea debeat longe abesse omnis coactio, & restrictio, d. c. Cum dilectus in fin.* ibi, *Liberam habeant, &c.* si facultas eligendi restringitur, ita ut certum genus personarum, imo una persona eligi non possit, non dicitur libera electio, *l. Nec solum, l. Imo, ff. de opt. legat.* Bald. *in tr. de schismate*, quem posuit post *tit. C. de edicto D. Hadriani tollen. n.* 12. *v. Est & tertium, & in l. fin. §. Sed etsi quis, n.* 26. *C. Communia de legat.* Præsertim quia major libertas requiritur in lectione pas- 23
siva, quam in activa, ut per Butr. hic *num.* 26. *in prima lect. & n.* 25. *& 45. in secunda lect.* & Imol. *sub num.* 1. Idem Butr. *in c. Cum inter. il tertio n.* 11. *de elect.* Et facit, quod de jure quilibet potest eligi, & institui, dummo- 24
do sit idoneus, *c. Ad decorem de institution.* Et propterea statuta excludentia a beneficiis certum genus personarum dicuntur contra jus, Butr. hic *num.* 38 *cum duobus seqq. in* 2. *lect.* & sæpissime fuit in Rota resolutum.

Sed his non obstantibus respondendum videtur, de- 25
cretum, ut proponitur, editum a Capitulo Generali esse validum, & servandum, & ex duobus præcipue fundamentis.

Primum fundamentum est, quia Capitulum Generale, de cujus authoritate in condendis statutis non est ambigendum, tam ex constitutionibus Ordinis, quam de jure communi, & *c.* 1. & ibi gloss. *in v. Constitutum, de his quæ fiunt a major. par. Capit. c. In singulis*, §. *Hujusmodi, & §. Si vero, de stat. Monach. DD. in c. Cum omnes, de const.* potest statuere, ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio personarum; Ergo multo magis potest statuere ut ex pluribus nationibus Congregationis excluduntur ab electione passiva Religiosi unius nationis tantum: quia hoc secundo casus minus restringitur libertas electionis, quam in primo, ut ex se patet.

Assumptum probatur primo, quia de consuetudine 26
induci potest, ut Capitulum unius Ecclesiæ eligat sibi Prælatum ex collegio alterius Ecclesiæ, & sic valet consuetudo eligendi Prælatum ex certo genere personarum. Casus est hic, ubi id notat Abb. Antiq. Joan. Andr. Bald. Butr. Imol. Calder. Anchar. Abbas Sicul. & reliqui omnes in princ. Et concordat text. *in c. Abbate*, & ibi gloss. *in v. Consuetudinem, de verb. signif.* Ergo id potest induci etiam ex statuto Capituli, & ita arguit Abb. *in c. Licet, n.* 12. *de elect.* & est ex mente Innoc. Compostell. & aliorum, de quibus infra *n.* 33. *ver. Quinto probatur*, dum ad probandam validitatem statuti restringentis electionem ad gremium certi monasterii adducunt textum *in d. c. Abbate, de verb. signif.* qui loquitur de consuetu- 27
dine, seu præscriptione: æqualis enim est authoritas utriusque, gloss. *in cap. fin. in v. Vilis authoritas, infra eod.* imo major authoritas juris scripti, quam juris non scripti, *l.* 2. *C. Quæ sit longa consuet.* ex qua desumptus est 28
text. *in d. c. fin. & in c. Consuetudinis*, 11. *dist.* Ratio est, quia in tantum valet consuetudo, in quantum nititur tacito consensu ejus, qui potest jus condere, *l. De quibus, v. Nam cum ipse leges, ff. de legib.* & in proposito observat Dec. *in c. Licet, de vitanda, n.* 43. *de elect.* non debet autem esse minor virtus expressi consensus statuentis, quam taciti, imo major, arg. *l. cum ex filio*, §. *Filio*, & quod ibi notat Bart. *ff. De vulg. & l. Expressa nocent, ff. de regul. jur. c. Constitutionem, v. Sed expresse de reg. in* 6. Ergo si valet consuetudo Capituli de eligendo ex certo genere personarum, multo magis valet statutum.

Deinde probatur assumptum, quia statutum restrin- 29
gens electionem ad certum genus personarum, quamvis esset contra jus, & ideo non valeret in præjudicium tertii, ut dictum est in primo & secundo argum. contrario, sustinetur tamen, quatenus concernit præjudicium statuentis, ut in statuto Episcopi de electione facienda ex gremio certi monasterii tradit gloss. hic *in vers. Constitutus*, quod dicit esse bene notandum Butr. *in* 2. *lect. n.* 41. quia limitat *c. Quod super his, de major. & obed.* & cum gloss. consentiunt hic Innoc. Abb. Antiq. Compost. Bellarm. Card. & alii communiter; ergo cum in hoc statuto non agatur, nisi de præjudicio Capituli statuentis, sequitur, ut absolute sit validum. Ratio est, quia Capitulares qui habent jus electionis passivæ, bene possunt, 30
huic juri renunciare, *c. In præsentia ad fin. de renunc. c. Ad Apostolicam, de reg. c. Si terra, de privileg. gloss. fin. in c. Cum venisset, de testib.* Dec. *in cap. Cum accessissent, n.* 24. *de const.*

Tertio,

31 Tertio, idem assumptum probatur ex doctrina Abb. in *c. Cum terra, n.* 3. *de elect.* ubi tenet valere electionem factam per metum, seu impressionem, quando electores non compelluntur eligere certum, sed aliquem de certo genere personarum, nec per hoc tolli libertatem eligendi: & idem Abb. *in c. Licet, n.* 12. *eod. tit.* ubi dicit electionem validam esse, si electores compellantur eligere de certo genere personarum, quia non amittitur omnino libertas eligendi, sed restringitur. Et adducit simile de consuetudine, quæ potest arctare jus eligendi, puta ad certum genus personarum, sed non potest tollere libertatem, remanente potestate eligendi, ut probatur *in d. c. Cum terra*, & ibi per Jo. Andr. juncto textu hic.

Et quamvis de hac Abbatis doctrina in casu metus, seu impressionis merito dubitari possit, & contrarium determinet Bald. *in l. fin.* §. *Sed etsi quis, n.* 26. *C. Communia, de legat.* & fusius in suo consilio schimatis, quod posuit post rubricam, *C. de edict. D. Adrian, tollen. n.*
32 12. eo quod nihil sub cælo sit ita contrarium voluntati, sicut metus; & implicet contradictionem, & repugnantiam quandam, ut sit electio, & non sit libera, ut ibi per eum, *& in d. c. Cum terra, n.* 12. & per eundem Abb. *ibid. n.* 1. tamen si omni metu, & impressione cessante ijdemmet electores se adstringant per viam statuti ad electionem faciendam ex certo genere personarum, doctrina Abbatis videtur omnino admittenda. Et propterea Dec. *in d. c. Licet*, dum reprobat opinionem Abbatis dicit non valere illationem a consuetudine Capituli ad statutum Principis, quia illa habet consensum tacitum illius, de cujus præjudicio agitur. Sentit ergo Decius, si Capitulum consentiat, ut in casu nostro, non esse constituendam differentiam inter consuetudinem, & statutum. Et nihilominus Panormitanum esse receptum simpliciter, testatur Navar. *conf.* 7. *n.* 1. *de const.*

33 Quarto, probatur authoritate Innocentii hic *n.* 2. ubi reprobans opinionem glossæ dicit se non videre, quare Episcopus cum suo Capitulo non possit ordinare, ut Monachi unius monasterii eligant sibi Prælatum de gre-
34 mio alterius monasterii, *cap. Quanto, de his quæ fiunt a Prælat. cap. Catholica*, 11. *dist.* & est satis expressum secundum eum in *cap. Abbate, de verbor. signific.* Et cum Innocentio videtur transire Abb. Antiq. *n.* 3. *vers. Ad glossam, licet Episcopus*, & apertius Bernard. Compostell. *n.* 1. & 2. dicens non esse contra jus, ut unum monasterium de alio eligat, licet sit præter jus. Quod patet ex eo, quia hoc jus præscribitur, ut in *d. c. Abbate*: at non præscriberetur si esset contra jus, *c. Massana, de elect.* & sequitur Card. Bellarm. *n.* 3. *ver. Dicit tamen Innocentius*. Si ergo secundum eos valet statutum Episcopi arctans electionem ad certum genus personarum in præjudicium Monachorum non consentientium; multo magis valere debet idem statutum, si capitulariter fiat ab ipsismet Regularibus, de quorum præjudicio agitur. Nam Canonistæ inter se discordes in hoc unanimes conveniunt in hac decretali, ut statutum valeat, quatenus concernit præjudicium statuentis. Et dictum est.

35 Quinto, quando statutum restringens electionem editur ex justa causa, consentiunt omnes esse validum, etiamsi fiat ab Episcopo, non obstante Monachorum præjudicio, in terminis juris communis, & circumscriptis exemptionibus, gloss. Innoc. Compost. Card. Abb. & alii communiter hic per text. *in c. Ut nostrum, ut Eccles. benef. c. Dudum, de reb. Eccles. non alien. lib.* 6. *& c. Constitutis, infra de apell.* Decretum autem de quo agitur, supponitur factum pro publica quiete, & fuit editum a Capitularibus, quorum interest.

36 Sexto, ad idem assumptum probandum aducitur Navarr. *d. conf.* 7. *incipien. Capitulum Generale, de constitut.* ubi in his fere terminis consuluit valere constitutionem Capituli Generalis multarum Nationum, qua cavetur, ne in Priores monasteriorum eligantur plures, quam tres de una natione. Tum quia ex pluribus causis potest esse rationabilis, ut ibi per eum. Tum quia statutis Collegii Bononiensis, & aliorum multorum in Hispania cautum est, ne ex eadem civitate eligantur plures collegæ, & ne ex eadem diœcesi plures, quam duo. Tum quia vlet consuetudo, ut Abbas unius monasterii eligatur solum de gremio alterius. Et ex aliis fundamentis ibi adductis, subdens non restringi libertatem electionis ex eo quod restringatur electio ad certum genus personarum, ex Panormit. superius relato in vers. *Tertio, idem assumptum, n.* 31. Unde & Papa secundum eum eligitur tantum de Collegio Cardinalium, & in Hispania non conferuntur beneficia, nisi Hispanis, & in Galia, nisi Gallis.

Ac demum probatur assumptum ex multarum religio- 37
num observantia. Etenim plura Capitula Generalia Ordinis Prædicatorum, S. Augustini, & aliorum Ordinum etiam non Mendicantium, instituerunt alternativam in provinciis, id est, ut electio provincialis semel fieri debeat de una natione, & semel de alia, & in electione Generalis hanc alternativam instituit Congregatio S. Benedicti Hispaniarum anno 1559. ut refertur in *decis.* Rotæ 65. *n.* 15. *par.* 1. *in recent*. Qua etiam in familia Ultramontana, & Citramontana utuntur in alternis sexenniis fratres Minores S. Francisci in electione Generalis Ministri, & Commissarii. Imo, quod magis est, in 38
aliquibus Religionibus introductum est, ut electio Generalis fiat ex singulis Provinciis per turnum, ut in specie servatur in Congregatione Canonicorum Regularium Lateranensium. Licet hæc ratio eligendi per turnum videatur minus tuta, quippe quæ aliquando impingit electores ad consentiendum in minus dignum, maxime in parvis Religionibus, ut nos docuit experientia; exceptio enim quod Religiosi illius provinciæ, in quam cadit turnus, sint parum idonei, & in aliis provinciis multi reperiantur sanctiores, & meliores, parit jurgia, & inimicitias inter Religiosos, & inexplicabiles habet difficultates, propter quas jura sanxerunt, ut sustineatur electio de digno, omisso digniori, ut dictum est supra in 4. argumento. Ob quam rationem similiter DD. adnotarunt collationem zeli ad zelum, & meriti ad meritum, de qua canones loquuntur, ad constituendam majorem, & saniorem partem, ut in *c. In Genesi, in c. Dudum*, & *in c. Ecclesia vestra, il secondo, de elect. cum concord.* vix ad praxim deduci posse sine dissidio. Neque vero tanti est facienda ratio æqualitatis servandæ in religione, ut propterea ad Prælationem totius Ordinis assumi debeant inhabiles. Alternativa videtur rationabilior, præsertim in magnis Religionibus.

Secundum principale fundamentum pro validitate de- 39
creti est, quod quatenus etiam statuta restringentia electionem ad certas personas, vel nationem non valerent, in quibus terminis loquuntur Doctores in contrarium citati; tamen aliud dicendum est in decreto de quo agitur: quia per illud non arctatur electio ad certum genus personarum, sed tantum excluduntur personæ unius status, vel nationis ab electione passiva, & relinquitur vocalibus libertas eligendi in Generalem quem maluerint ex omnibus aliis nationibus. Hoc autem non esse con- 40
tra libertatem electionis suaderur efficaci exemplo matrimonii carnalis, quod non secus ac matrimonium spirituale omnimodam libertatem requirit, *c. Gemma*, & ibi Hostiens. & Doct. *not. de spons.* Feder. de Sen. *consil.* 169. *Domino Conrado per tot.* Et nihilominus quamvis 41
conditio, si puella nupserit alicui ex personis arbitratu tertii designandis, tanquam impediens libertatem matrimonii, non valeat, & habeatur pro non adjecta, *l. Cum tale*, §. *Si arbitratu, ff. de condit. & demonstr.* aliud tamen dicendum est in conditione negativa, si non nupserit alicui ex certo genere personarum, quia valet conditio, dumodo alli supersint, quibus condigne puella possit nubere. Casus est *in l. Cum ita legatum, ff. de condit. & demonst.* cujus responsi verba hæc sunt: *Cum ita legatum sit: Si Titio non nupserit, vel ita, Si neque Titio, neque Sejo, neque Mævio nupserit, & denique si plures personæ comprehensæ fuerint, magis placuit cuilibet eorum si nupserit, amissuram legatum, nec videri tali conditione viduitatem injunctam, cum alii cuilibet satis commode possit nubere*. Ex quo contextu satis clare apparet exclusionem plurium personarum a facultate nubendi non esse impeditivam libertatis matrimonii carnalis, & idem juris est, si excludantur personæ unius civitatis, ut est text. *in l. Hoc modo*, §. *Si Arritiæ, ff. eod.*

Et eodem modo non valet quidem statutum adigens 42
ad contrahendum cum certo genere personarum, secundum opinionem Felin. *in c.* 1. *n.* 20. *v. Nec puto procedere, de Sponsal.* Ideoque, S. Congreg. Concilii olim consulta, an statuta locorum, quibus feminæ possidentes hæreditatem prohibantur extra dicta loca nubere, sit valida; censuit decretum quidem *c.* 9. *sess.* 24. *de reformat. matim.*

non

non decidisse hunc casum; sed jure veteri secundum communem sententiam, de qua per Curtium Senior. *consil.* 207, declarandum statutum esse nullum, & ita referendum Sanctissimo, qui generali constitutione hujusmodi
43 statuta nulla declaravit; tamen secus est, si statutum excipiat certum genus personarum duntaxat, & relinquat libertatem contrahendi cum omnibus aliis, ut notabiliter tradit Bald. *in l.* 1. §. 1. §. *Jus naturale*, *n.* 10. *ff. de just. & jur.* ubi tenet statuto civitatis posse prohiberi sub pœna, ne quis accipiat Gibellinam in uxorem, & tale statutum valere respectu pœnæ, si factum sit propter aliquam publicam utilitatem, Gaspar. Calder. *in dict. cap. Gemma*, *de Sponsal.* Roman. *in rubr ff. Solut. matrim. in* 7. *col.* Cravett *cons.* 610. *Lege municipali*, *in princip.* Quini-
44 mo Bart. & Angel. *in l. Edicimus*, *C. de Murilegul. lib.* 11. dicunt valere statutum prohibens sub certa pœna, ne inter homines diversarum civitatum contrahatur matrimonium, dummodo possint honeste nubere inter homines suæ civitatis; & quamvis in statuto civitatis verior sit opinio Joan. Andr. *in c. Statutum*, *in princip. vers. Facit hæc decretalis*, *de hæret. lib.* 6. ubi concludit hujusmodi statuta laicorum non valere ex defectu potestatis, quia cum matrimonium, & ejus causa, & dependentia ab illis sint Ecclesiastici fori, *c. Tuam*, *de ordin. cognit. cap. Lator qui fil. sint legit.*, & est hodie diffinitum a Trid. Synodo, *can. ult. sess.* 24. *de Sacrament. matrim.* Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos, anathema sit; Judex Ecclesiasticus debet se intromittere, ne talis pœna exigatur, sicut facit de pœna conventionali, ut in *d. cap. Gemma*, *de Sponsal.* tamen si conditum esset a Superiore Ecclesiastico, impugnari non posset ex hoc cap. quod per exclusionem certi generis personarum, ut in casu Baldi impediret libertatem matrimonii; ut ex prædictis constat. Quemadmodum ergo conditio, vel statutum excludens a nuptiis personas unius sectæ, non impedit libertatem matrimonii carnalis, si alii supersint, &c. ita nec decretum excludens certum genus personarum ab electione passiva, impedit libertatem matrimonii spiritualis, *cap. Inter corporalia*, *de translat. Episcopi*. Et quidquid sit de veritate prædictarum opinionum, cessat omnis difficultas hoc casu, in quo statutum fuit editum ab ipsismet electionibus, de quorum libertate agitur.
45 Accedunt prædictis regularium ordinum instituta. Nam nulla fere est religio, in qua ex constitutionibus Capituli Generalis non reperiatur aliquis inhabilitatus ad tempus ad electionem passivam; in plerisque enim statutum est, ut Generalis vel Provincialis post expletum tempus sui officii non possit immediate eligi ad eandem Prælationem; idemque in multis religionibus constitutum est de visitationibus, & in specie de diffi-
46 nitoribus id cavetur constitutionibus hujus Congregationis *pag.* 26. §. *In Capitulo*, *& pag.* 12. excluduntur non habentes sex annos religionis, & triginta ætatis, & alias qualitates ibi præscriptas. Neque vero in hoc dubitari potest de potestate Religionum, quia Prælati regulares jus habent suspendendi, & sic ad tempus excludendi subditos a gradibus, & dignitatibus ex quacunque causa etiam extrajudicialiter, ut patet *in cap.* 1. *sess.* 14. Concil. Tridentin. & alias declaravit Sacra Congregatio. Unde sicut a Capitulo Generali excludi potest ab electione passiva certus numerus religiosorum; ita excludi possunt Religiosi unius nationis, cum hæc quoad libertatem electionis non differant specie, ut est textus *in dict. leg. Cum ita legatum*, *junct. l. Hoc modo*, §. *Si Arritiæ*, *ff. De condition. & demonstrat.*, ubi quoad libertatem matrimonii carnalis parificantur exclusio aliquarum personarum nominatim, & exclusio personarum unius civitatis.

Nec prædictis obstant adducta in contrarium. Ad primum enim respondetur negando statutum astringens ad eligendum ex gremio certi monasterii esse contra jus; imo enim est tantum præter jus, secundum opinionem Compostell. & aliorum, quos retuli supra in primo fundamento pro hac parte, vers. Quarto, probatur authoritate Innocentii.

Respondetur secundo, hujusmodi statutum, esto sit contra jus, tamen de jure communi, & circumscriptis exemptionibus valere, etiamsi fiat ab Episcopo in præjudicium Monachorum, quando editur ex justa causa, ut hoc casu, quemadmodum ex communi Canonistarum sententia dictum est supra in vers. Quinto, quando statutum,

Respondetur tertio, authoritates in contrarium adductas loqui in statuto Episcopi, qui secundum unam opinionem non potest arctare Monachos non consentientes ad eligendum sibi Prælatum ex gremio alterius monasterii. Unde non procedunt, si statutum fiat ab eodem Capitulo Monachorum, quorum interest, ut hoc casu, quia valet statutum etiam contra jus commune in præjudicium Capituli statuentis, ut est de mente gloss. *hic in ver. Constitutur*; & est communis opinio, ut patet ex dictis supra *n.* 29.

Ad secundum respondetur negando ad validitatem hu- 47
jus statuti necessarium esse consensum omnium, & singulorum; imo enim sufficit consensus majoris partis Capituli; nam cum edictum fuerit ex justa causa, sufficit major pars, etiamsi auferat aliquibus jus electionis passivæ, ut declarat Imola *in cap. fin. in* 12. *col. v. Circa secundam partem*, *infr. eodem*, quem refert, & sequitur Felin. *in c. Cum omnes*, *n.* 2. *v. Sed ista limitatio*, *de constit.* & ibi etiam Dec. *num.* 36. *in prima lect.* ubi reprobat opinionem Angeli in contrarium allegati; quod absque dubio procedit hoc casu, in quo ex constitutionibus Ordinis *pag.* 69. *& seqq* universaliter constitutum est, ut in omni consultatione, sive in Capitulo, sive extra Capitulum, in qua aliquid definiendum fuerit, secreta ferantur suffragia, & quod major pars censuerit, id definitum intelligatur, & a ceteris omnibus etiam contra sentientibus decreto illi subscribatur; hoc enim casu factum majoris partis absolute præjudicat minori, ut per Angel. *cons.* 269. *Punctus est*, *alias incipit*, *non est dubium*, & Dec. *in d. c. Cum omnes*, *n.* 28.

Similiter conclusio illa, quod non sufficiat majos pars, 48
quando tractatur de jure alicui auferendo, procedit tantum in actibus voluntariis, ut declarat gloss. 1. *ad fin. in dict. cap. Cum omnes*, quam Doctores ibi communiter sequuntur, ut testatur Dec. *num.* 29. & in his terminis procedit gloss. in contrarium allegata in *dict. cap. Quia propter in v. Vice omnium*, *de elect.* loquitur enim in promisso, qui est actus mere voluntarius; unde non mirum, si quilibet potest contradicere, ne priveretur voce sua, secundum Abb. in *cap. In causis*, *de elect.* Secus autem est, si actus sit necessarius, vel saltem utilis, ut hoc casu, in quo decretum fuit editum ex necessitate, vel utilitate publicæ quietis, quia sufficit consensus majoris partis. Quæ limitatio est etiam Innocentii, & DD. *in cap. Cum omnes*, ut per Dec. *dict. num.* 36. Lap. *allegat.* 131. *Infrascripta sunt*, Bald. *in l.* 1. *ff. De magistr. convenien.* Ad idem est gloss. *in extrav. Provide*, *in ver. Processibus*, *ad fin. de sent. excomm.* quæ dicit sic: Ubi agitur de electionibus, & similibus, quod major pars facit, omnes facere videntur, ut *l. Quod major*, *ff. Ad municipal.*. Item ubi factum omnium respiceret debitum, vel publicam utilitatem, quia tunc sufficeret major pars, *cap. final. de iis quæ fiunt a major. part. Capit.* Hæc gloss. Et ex contrario sequeretur, ut Capitulum Generale ex causa quantumvis necessaria, vel utili, nunquam posset excludere aliquem ab electione passiva: esset enim in potestate ejus qui excluditur, illam impedire, si omnium, & singulorum consensus requireretur; quod esset valde absurdum, & contra bonum publicum religionum.

Ad tertium, respondetur ex Hostiens. *hic n.* 4. *Hoc jus* 49
ut una Ecclesia de alia eligat, *non esse publicum*, *sed commune*, *c. Nobis*, *de jure patr. & c. Sacrosancta*, *de elect. nam contra publicum non prodest consuetudo*, *sed contra commune bene currit*, *ut notatur hic in v. Interpres*, *unde & hoc jus præscribitur*, *ut in c. Abbate*, *de verb. signif. & Episcopus bene potest facere contra hoc jus*, *cap. De cetero*, *de transact. cap. At si clerici*, *de judic.* Hæc Hostiensis. Quod si hoc potest Episcopus in præjudicium Capituli Monachorum, multo magis poterit ipsummet Capitulum, de cujus præjudicio agitur.

Ad quartam, id est ad *leg. Scyphi*, *ff. De opt. legat.* 50
respondetur, ibi electionem legatarii non valere, nisi scyphi omnes legati fuerint exhibiti: quia cum propter illorum ignorantiam legatarius non habeat consensum liberum, non potest ei ab hærede, vel alio in electione præjudicium inferri. At hoc casu electores, de quorum exclusione agitur, capitulariter consenserunt. Unde succedit limitatio, quæ habetur in *ead. l. Scyphi*, *in final.*

fin. ibi: *Nisi ex his duntaxat eligere voluisset, cum sciret & alios esse*. Præterea ibi agitur de jure singulari, a quo non licet arguere ad jus universitaris, vel Collegii, in quo factum majoris partis præjudicat minori, *cap.* 1. & ibi gloss. *in v. Constitutum, de his quæ fiunt a major. par. cap.* 6. *In Genesi, & c. Ecclesia vestra, de elect. gloss. in c. Inter Canonicos, in ver. Capituli, eod. tit. & in d. extrav. Provide, in v. Processibus in fin. de sent. excomm.*

51 Ad quintum respondet Navarr. *d. cons.* 7. *de constit.* ubi posteaquam firmavit valere constitutionem Capituli Generalis, quod in Priores non possint eligi, nisi tres de una natione; dicit non obstare, quod exinde videantur cogi electores ad eligendos indignos, quia quando non possent eligi omnes Priores digni de omnibus nationibus, nisi plures quam tres eligerentur de una, tunc possent plures eligere de illa, quia nunquam est eligendus indignus: ad quod allego textum *in c. Abbate, de verb. signif.* ubi patet obligationem eligendi Abbatem ex certo gremio monasterii habere locum, dummodo ibi reperiatur aliquis idoneus; quod si non reperiatur, aliunde fore eligendum; & concordat *c. Nullus*, 65. *dist. c. Sacrorum*, 63. *dist. & c. In nomine Domini*, 23. *dist.* ibi: *Eligatur autem de ipsius Ecclesiæ gremio, si reperitur idoneus; vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur*. Nec propterea generabitur monasterio præjudicium in futuris electionibus, ut ibi not. gloss. fin. *v. Sed pone quod nullus reperiatur idoneus*.

52 Ad idem est doctrina Jo. Andr. *in d. cap. Cum terra n.* 4. *ver. Opponet*; quam ibi sequitur Cardin. *num.* 3. ubi opponens, quod non valeat consuetudo eligendi de certo gremio, eo quod libertas electionis posset in totum tolli, si ibi non esset nisi unus idoneus; nam electores necesse haberent illum eligere. Respondet hoc non facere consuetudinem, sed casum, sicut contingeret, si in orbe non esset nisi unus, ut idem Joan. And. & Card. not. in *c. Consideravimus, eod. tit.* Tales autem eventitios casus non computamus, *l. Julianus, ff. Qui & quib. cap. fin. de homic.*

53 Præterea considerandum est hunc casum non posse contigere, ut in natione exclusa reperiatur aliquis, qui sit ceteris dignior. Ratio est, quia, ut inquit D. Thom. *in quodl.* 6. *artic.* 9. *Aliquis potest dici melior dupliciter, uno modo simpliciter qui est sanctior plus habens de charitate: alio modo dicitur aliquis melior quoad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc ut Prælationem suscipiat, quia alius forte potest Religionem magis juvare vel per consilium sapientiæ, vel per auxilium potentiæ, &c. Non ergo semper est præeligendus melior simpliciter, sed quoad aliquid*. Hæc D. Thom. Quamvis autem possit dari casus, ut in illa natione exclusa reperiatur aliquis, qui simpliciter & secundum se sit ceteris sanctior; tamen quia per ejus electionem destruitur illud bonum publicum, quod consideravit Capitulum generale in promulgatione illius decreti, non debet censeri magis idoneus quantum ad aliquid; ac proinde non est præeligen-
54 dus. Hinc juramentum in electione Romani Pontificis non fit simpliciter de sanctiore eligendo, sed in hæc verba: *Testor Deum qui me judicaturus est, quod eum eligo, quem secundum Deum judicio eligi debere*; ut in constitutione Gregorii XV. *Æterni Patris Filius*. Et in hac ipsa Congregatione quamvis electores jurent digniorem eligere in Præpositum Generalem, tamen cum mysterio addita sunt illa verba, *Pensatis circumstantiis*.

Præterea ex constitutionibus ejusdem Congregationis multi reperiuntur excluși ad tempus ab electione passiva, ut dictum est supra in ultimo fundemento pro hac parte, *vers. Accedunt prædictis*. Et tamen hoc non repugnat juramento de digniore eligendo, licet aliquis æstimare possit quempiam illorum esse ceteris digniorem: ergo eodem modo nec repugnabit decretum de quo agitur, licet aliquis ex natione exclusa dignior ceteris videri possit.

55 Ad ultimum sic respondetur. Congregatio Sancti Benedicti Hispaniarum in casu Rotæ opponebat, quod constitutio illa restringens electionem Generalis in alterius trienniis ad gremium certi monasterii subreptitie edita fuisset a Sanctissimo ad suplicationem ipsius Congregationis, quia Congregatio pro eadem constitutione nunquam supplicaverat, ut legitur in principio decisionis. Unde stante defectu consensus Congregationis, Rota resolvit constitutionem esse illi præjudicialem, quia quomodocunque restringatur electio, etiam per exclusionem unius ab electione passiva, infertur præjudicium libertati electorum non consentientium, juxta text. *in d. l. Scyphi, ff. De opt. leg.*

Hæc autem resolutio nullatenus applicari potest casui nostro, in quo, ut sæpius repetitum est, decretum excludens certam nationem editum fuit ab ipsa Congregatione, de cujus præjudicio tractatur.

Ex quibus omnibus concluditur hoc decretum esse va- 56
lidum, & consequenter observandum in proximo generali Capitulo, ex dispositione tam juris communis, *c. In singulis*, §. *Hujusmodi, & §. Si vero, de stat. Monachor.* quam constitutionum Congregationis, ut patet *pag.* 40. §. *Quæ, & pag.* 89. §. *Quicquid*, & passim alibi; alio- 57
quin si in Præpositum Generalem eligeretur aliquis de natione exclusa, electio nulla foret, quia decretum non prohibet simpliciter electionem fieri, sed statuit, ut electio fieri non possit: verbum autem, *Possit*, præcedente negatione inducit necessitatem præcisam, & privat potentia, secundum gloss. ordin. *in cap.* 1. *in vers. Non potest, de regul. jur. in* 6. quam Bart. & omnes sequuntur *in l. Gallus, ff. de liber. & posthum.* ut testatur ibi Jas. *n.* 19. & 23. & idem Bart. *in l. De his, n.* 4. *ff. De transact.* Abb. *in c.* 1. *in ult. not. de caus. possess. & propriet. & in c.* 1. *in* 2. *not. de fid. instr.* & reddit actum de jure impossibilem, ut ait Bald. *in leg.* 1. *num.* 6. *C. Qui admitti*, & Jas. *in d. l. Gallus*.

Et propterea quidquid fit ab eo, cui facta est prohibitio per verbum, *Non possit*, est irritum ipso jure, ut respondit Bart. *in cons.* 97. *In quæstione, num.* 4. *liber.* 1. Alex. *cons.* 77. *in princ. & cons.* 82. *Viso processu, num.* 3. *lib.* 3. Hinc si statuto caveatur, ut minor, vel mulier 58
non possit vendere sine consensu consanguineorum; si aliter vendant, contractus est nullus, ita ut nec naturalem pariat obligationem, ut determinat Bartol. *in d. leg. Cum lex, in penult. col. num.* 6. *ff. de fidejussor. Quia*, inquit, *dicere quod non possit contrahere, nihil est aliud quam auferre potestatem, & facultatem vendendi*, & sequitur Jas. *in d. l. Gallus, num.* 16. *ver. Prima conclusio* ubi hanc theoricam pluribus exemplis confirmat, & *n.* 19. testatur esse communem, & ab omnibus indifferenter approbatam.

Ideoque cum olim dubitatum fuerit in S. Congrega- 59
tione Concilii, an *c.* 6. *sess.* 23. disponens neminem ante decimumquartum annum beneficium obtinere posse, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus est ætatis annorum quatordecim, adeo ut nunc non sit legitimus possessor, & fructus suos non fecerit: S. Congregatio annexa doctrinæ Jason. *in d. l. Gallus, n.* 17. *cum seqq. ff. de liber. & posthum.* ubi quod actus redditur nullus ipso jure, cum quid prohibetur cum verbo, *Non possit*, censuit collationem ante decimum quartum annum fuisse nullam.

Neque vero hoc casu integrum est capitularibus ab 60
hoc decreto recedere, quia non fuit simpliciter editum in favorem singularium personatum, sed pro publica quiete. At statutum concernens favorem publicum, stante confirmatione constitutionum, quæ dicta pag. 89. præcipiunt, ut decreta Capituli Generalis observentur, etiam antequam referantur inter constitutiones, a statuentibus revocari non potest, etiamsi per revocationem fiat reditus ad jus commune, ut concludit Abb. *in cap. Cum accessissent n.* 2. *v. Nota quod statuentes, & v. Si vero statutum, de constitut.* Roman. *cons.* 37. *Viso puncto, col. fin.* & Angel. *in l. Omnium, col. ult. C. De testam.* Ratio est secundum eos, quia ex quo Superior confirmat, videtur dispositionem suam facere, *l.* 1. §. *Sed neque, C. de veter. jur. enucl. c. Si Apostolicæ de præb. in* 6. Idem tenet Cardin. *cons.* 130. *Ad primam partem*, ubi respondit statuta Capituli confirmata per Papam non posse tolli per Capitulares, quatenus respiciunt favorem publicum: & 61
eodem spectat quod scripsit Navarr. *cons.* 8. *Quæritur primo, in princip. de constit.* ubi ait, Capitulum Generale non posse revocare decreta a se prius edita, eo quod cum habeat jus condendi decreta ex privilegio Sedis Apostolicæ, decreta ipsa non dicuntur Capituli Generlis, sed Papæ; & ideo ab inferiori a Papa revocari non possunt, per jura quæ ad hoc citat Felin. *in d. cap. Cum accessissent, n.* 9. *de const*,

Qui

62 Quinimo non est vis aliqua in confirmatione; quia statutum concernens utilitatem publicam etiam absque confirmatione Superioris revocari non potest a statuentibus, nec illi tacite vel expresse renunciari, ut determinat Innoc. *in c. Cum olim, il 2 n. 7. ver. Imo plus dicimus*, alias est in *cap. Accedentibus, de privil.* & ibi Jo. Andr. *n.* 5. Butr. *n.* 7. Anchar. *n.* 4. *v. Subdit Innocentius*, & Dec. *in d. c. Cum accessissent, n.* 13. *v. Præterea quando statutum respicit utilitatem publicam*, facit secundum eos *cap. Si diligenti, de for. compet.*

Non obstat, quod ex Bullis dictæ Congregationis Capitulum Generale sicut potuit decretum concedere, ita etiam possit ante ullam executionem illud abrogare; ut patet *pag.* 5. *linea* 5. *& pag.* 16. *linea* 11. ibi; *Statuta condere, quoties videbitur, mutare, ac de novo statuere.* Nam respondetur hanc facultatem immutandi statuta competere statuentibus etiam de jure communi, ut notant omnes in *c. Cum accessissent*, per illum textum, ubi in specie Felin. *n.* 3. *&* 10. *de constit.* Unde cum prædictæ Bullæ idem disponant, quod jus commune, debent ad instar juris communis declarari, & limitari, ut non procedant in statutis editis ex causa publicæ utilitatis, *l. Juris gentium*, §. *Si paciscar, ff. de pact.* juncta *l. Transigere*, ubi gl. magn. *C. de transact. gl.* Bart. & omnes in *l. Scien-dum, ff. Qui satisd. cogan.*

63 Nec refragatur verbum, *Videbitur*, in Bullis positum, quia refertur ad arbitrium boni viri, & regulatum a jure, *l. Si fideicommissaria libertas, la seconda in princip. de fideic. libert.* ibi, *Si tibi videbitur, peto, ut manumittas*; quod accipiendum est, ac si dictum fuisset: Si tibi quasi bono viro videbitur, & tradunt Gemin. Roman. & alii copiose relati a Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 1. *q.* 8 *n.* 2.

Præterea quetenus Capitulum Generale possit hoc decretum revocare, hoc tamen intelligi debet servata forma præscripta in constitutionibus dictæ Congregationis, ut scilicet id fiat electionibus majorum officialium absolutis, ut habetur *pag.* 67. *c.* 18.

64 Neque obstat, quod in alia constitutione initio relata caveatur, ut si qnid statuendum fuerit circa electiones, id fieri debeat ante electiones majorum officialium, Etenim cum hæc constitutio generaliter disponat, ut propositiones circa electiones fiant in sede vacante, & e contra, secunda constiturio disponat specialiter, ut propositiones decretorum Capituli generalis fiant in sede plena, prima constitutio Generalis non censetur loqui, neque disponere in casu decretorum Capituli Generalis, de quo specialiter fuit cautum in secunda constitutione. Ita declarat Ang. *cons.* 160. *Domina, in princip.*

Ratio est, quia quotiescunque provisio specialis discrepat a generali, imo prima fronte illi contradicit, puta si unum statutum disponat, ut de falsitate possit inquiri usque ad vigesimum annum, & alio statuto speciali caveatur, ut contra testem falsum non possit inquiri, nisi infra mensem; tunc generali statuto derogatur per speciale, ut decidit Bart. in *l. Sanctio legum, ff. de pœn.* quem refert, & sequitur idem Ang. alia exempla cumulans *cons.* 355. *q. predicta, per tot.*

Hinc si Imperator concesserit Cremonensibus usum aquarum Padi usque ad mare, & Parmensibus concesserit omnes aquas in territorio Parmensi, prævalet quoad aquas Padi privilegium Cremonensium tanquam magis speciale de aquis Padi, ut ex facto respondit Signorol. de Homod. *cons.* 70. *n.* 12.

Hinc etiam statutum specialiter loquens de succes- 65
sione certarum personarum derogat statuto generali, excludenti personas in genere, ut consuluit Bald. *cons.* 78. *Duo sunt statuta, lib.* 1. *Quia*, inquit, *certum est, quod species contraria generi, sive præcedat genus in eadem dispositione, vel alia, sive sequatur, eximitur a genere, & derogat generi, & restringit genus, ut non referatur genus ad illam speciem, cum inter genus, & speciem sit incompatibilitas, sive contrarietas*, & idem Baldus *consil.* 292. *Verba pactorum, n.* 3. *in fin. vers. Dictum statutum, lib.* 2. ubi generaliter docet, si sint duo statuta contraria, unum speciale, & alterum generale, esse attendendum speciale, etiamsi non habeat verba derogatoria, sive species præcedat genus, sive sequatur, ut in regul. Generi per speciem derogatur; & sequitur Angel. *dict. cons.* 355. & Alex. *cons.* 141. *n.* 9. *lib.* 2.

Quod maxime procedit hoc casu, in quo secunda constitutio de proponendis decretis Capituli Generalis post absolutas electiones habet specialem rationem, nimirum ut religio decreta experiatur priusquam abroget, aut inter constitutiones referat; alioquim si ante ullam executionem, & experimentum decreta possent pro libito voluntatis arborgari a majori parte Capituli, jam lex esset ludribio posita, *leg. Si Prator, ff de judic.* ibi, Alioquin lusoria erunt hujusmodi edicta, & decreta Pastorum. Die 29. Martii 1638. Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. per literas in forma brevis confirmavit supradictum decretum Capituli Generalis Congregationis Somaschæ.

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

Innocentius III. Clericis Raven. Ecclesiæ.

CAPUT III.

BOnæ memoriæ Guil. Archiepiscopo vestro viam universæ carnis ingresso, quidam vestrum sanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem, quidam vero Imolen. Episcopum postulaverunt: & infra. Nos igitur auditis quæ de facto, & de jure fuerant allegata, & plenius etiam pro utralibet partium curavimus allegare: consideravimus vero quod ejusdem Cardinalis præsentia utilior sit non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali tam apud Apostolicam Sedem, quam apud Ecclesiam Ravennatem; unde non immerito præferentes speciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum. Attendentes autem ex altera parte, quod prædictus Episcopus a minori quam tertia parte fuerit postulatus, & quod Apostolica Sedes postulationes hujusmodi non consueverit in tanta divisione, ac contradictione recipere: cum etiam quando aliquis ab aliis unanimiter postulatur, ad admittendam postulationem eorum, non tam ex justitia, quam ex gratia moveatur, postulationem ipsius non duximus admittendam. Mandantes quatenus cum his qui vocem in electione habere noscuntur, per electionem, postulationem, seu nominationem canonicam in personam idoneam convenire curetis.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *Postulatio per quam privata, vel minor utilitas communi, vel majori præfertur, vel quæ fit a minori quam tertia parte Collegii, admitti non debet, & n. seqq.*
2 *Canonici veniunt Clericorum appellatione in materia favorabili, vel indifferenti.*
Ravennatensis Ecclesia duplex habet Collegium, id est Cardinalium, & Canonicorum, ibidem, & num. 14.
3 *Electio Prælati pertinet ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos.*
4 *Canonicatus comprehenduntur in indulto conferendi beneficia Clericocum.*
5 *Clericorum appellatione an veniant Canonici, & dignitates obtinentes in materia odiosa, & restringibili, & n. seqq.*
6 *Canonici censentur exempti per exemptionem Clericis Ecclesiæ concessam.*
7 *Exemptionis materia est stricte accipienda.*
8 *Clericorum nomen generale est, & comprehendit parvos, & magnos.*
9 *Canonici sunt digniores Clericis,*
10 *Et appellantur Ecclesiæ Senatus,*
11 *Permutationis materia favorabilis est, & large interpretanda.*
12 *Species ubicunque ponit aliquid ultra genus suum, appellatione generis non venit illa species.*
13 *Parochialis appellatione non venit Ecclesia Parochialis Collegiata, si materia sit odiosa.*
14 *Cardinales Ecclesiæ Compostellanæ Ravennaten. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, sicut dicitur Rex Scaccorum,*
15 *Et sunt Cardinales sine pileo rubro, & sine succo,*
16 *Cardinalis Episcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, sed postulatur,*
17 *Et quid in Cardinali non Episcopo,*
18 *Cardinales habent alas ligatas, sicut Episcopi,*
19 *Cardinales residentes in Curia æquiparantur stellis fixis, quæ non moventur nisi motu orbis.*
20 *Cardinalatus de jure est incompatibilis cum Episcopatu, num. seqq. usque ad num. 24.*
Et quid ex Concilio Tridentino, num. 24.
21 *Et quid de consuetudine, & num. 23. & 31.*
22 *Cap. De multa de præben. an habeat locum in Cardinalibus, & Episcopatibus.*
23 *Cardinali in Curia residenti Episcopatus non datur in titulum, sed in commendam.*
24 *Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Episcopatu, & refellitur contraria opinio Alphonsi Heredæ.*
25 *Episcopatus plures nemo etiam Cardinalis potest simul retinere in titulum, seu commendam.*
26 *Cardinales quibus casibus comprehendantur in dispositione generali.*
27 *Episcopi etiam Cardinales tenentur ex præcepto divino in suis Episcopatibus residere.*
28 *Cathedralem unam in titulum obtinere, & aliam in commendam, an adversetur Concilio in cap. 2. sess. 7.*
29 *Commendæ de jure communi erant temporales, & ideo non erant incompatibiles cum titulis.*
30 *Commendæ nostri temporis sunt perpetuæ, & habent rationem tituli, & comendatarius facit fructus suos.*
31 *Episcopatus non vacat per promotionem ad Cardinalatum.*
32 *Consuetudo Ecclesiæ Romanæ facit jus.*
33 *Cardinales an expediat Metropolitanis, vel Cathedralibus Ecclesiis præficere.*
34 *Cardinales sunt coadjutores Papæ.*
35 *Cardinalium consilio apud Romanum Pontificem universalis Ecclesiæ administratio nititur.*
36 *Cardinalium instantia est solicitudo omnium Ecclesiarum.*
37 *Communis, & major utilitas præfertur speciali, & minori.*
38 *Episcopatus Cardinales habent in Romana Curia residentiam.*
39 *Electio, postulatio, & nominatio in quibus conveniant, & n. seqq. usque ad n. 57.*
40 *Electio fieri debet a majori parte Collegii.*
41 *Fallit in electione Papæ, in qua duæ Partes requiruntur,*
42 *Postulatio facta a non majori parte Capituli, potest respui, nec nulla fit injuria postulantibus.*
43 *Eligentes scienter indignum, sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi.*
44 *Postulantes scienter impostulabilem, similiter pro ea vice sunt privati.*
45 *Nominantes itidem indignum, sunt privati pro illa vice potestate nominandi, si nominatio sit perfecta, alias secus.*
46 *Electio, postulatio, & nominatio fieri debent collegialiter, alias per subsequentem consensum singulorum non convalescunt.*
47 *Electo acquiritur jus petendi confirmationem, & num. 77.*
48 *Scrutinio publicato electionibus variare non licet.*
49 *Postulato jus acquiritur, postquam postulatio fuit Superiori præsentata, nec licet postulantibus residere, & n. 78.*
50 *Postulans, & Superior possunt simul recedere a postulatione, etiam postulato contradicente.*
51 *Nominatio facta Superiori tribuit jus nominato, ut ea pendente ad electionem non sit procedendum, & n. 78.*
52 *Nominatio in qua exprimitur consensus de presenti, idem est quod electio.*
53 *Electio cassatur, si electus se immisceat administrationi Ecclesiæ ante confirmationem.*
54 *Postulatus, qui ante admissam postulationem se administrationi immiscuit, privatur omni commodo postulationis.*
55 *Et postulantes qui eum admiserunt, eligendi & postulandi facultate privantur.*
56 *Idem in nominato.*
57 *Electio, postulatio, & nominatio in quibus differant, & n. seqq. usque in fin.*
58 *Electio quid sit.*
59 *Postulatio innititur magis gratiæ, quam justitiæ.*
60 *Postulatio quid sit.*
61 *Postulatio admittitur, electio confirmatur.*
62 *Postulatum non cogitur Prælatus concedere.*
63 *Debet tamen compelli per Superiorem, si justa causa exigat.*
64 *Prælatus non concedens postulatum, tenetur illi providere de consimili beneficio.*
65 *Gratia est, quidquid facit Papa.*
66 *Postulationem concorditer factam, si Superior non admittat, injuriam inferet.*
67 *Nominatio quæ fit per unum tantum, proprie non dicitur electio.*
68 *Nominatio fit de pluribus; postulatio vero, & electio de uno tantum.*
69 *Nominatio fieri potest alternative, postulatio non.*
70 *Nominatus primo censetur dignior, major, & magis dilectus.*
71 *Electio fieri debet de digniori, licet sustineatur de digno.*
72 *Postulatio fit de ineligibili, puta extraneo, laico, & illegitimo.*
73 *Fratres minores ad Cathedralem non eliguntur, sed postulantur,*
74 *Criminosus est impostulabilis.*
75 *Electio debet esse canonica.*
76 *Postulatio, & nominatio quam solemnitatem requirant.*
77 *Electo quale jus acquiratur, antequam nominatio fuerit Superiori præsentata.*
78 *Nominatio, quæ fit ante scrutinium, non tribuit jus.*
79 *Nominationum tres sunt species.*

Bona

1 *Bonæ memoriæ, il* 1. Postulatio per quam privata, vel minor utilitas communi vel majori præfertur, vel quæ fit a minori, quam tertia parte Collegii, admitti non debet. Hoc dicit. Dividitur in tres partes. Prima ponit duas discordes postulationes. Secunda utranque repellit, causas exprimens, ibi, *Nos igitur*. Tertia monet novam provisionem fieri, ibi, *Mandantes*.

2 Nota primo, ex suprascriptione juncto textu, Papam aliquando scribere Canonicis sub nomine clericorum, quod fecit hic propter duplex Collegium, quod est in Ecclesia Ravennate, alterum scilicet Cardinalium, alterum Canonicorum, secundum Boactinum, quem hic refert Joan. Andr. *num.* 3. Cardin. *in princip.* concordat textus in *cap. Illud*, & 93. *distinct.* ubi Gregorius Collegium Ravennatis Ecclesiæ appellat clerum, ibi, *A clero vestro*. Et sic collige, clericorum appellatione com-
3 prehendi etiam Canonicos: nam Papa hic scribit clericis Ravennatis Ecclesiæ, & intelligit de Canonicis, ad quos pertinet jus eligendi prælatum; non autem de clericis inferioribus, qui licet ibi sint beneficiati, tamen non sunt de Capitulo, nec faciunt Collegium, *cap. Dilecta*, cum gloss. *de excess. Prælator.* & notat Compostell.
4 dicens ita servare Ecclesiam Romanam, in *cap.* 1. *num.* 4. ubi etiam Joan. Andr. *num.* 11. & ibi dixi *num.* 31. & *seqq. infra tit. proximo*. Quæ conclusio absque dubio procedit in materia favorabili, vel indifferenti, ut sentit Feder. de Sen. *cons.* 73. *Factum tale est, Duo, &c. n.* 3. *vers. Verbi gratia*, ubi dicit in concessione facta per Papam Cardinali, ut possit conferre beneficia clericorum cedentium, vel decedentium, comprehendi etiam beneficia Canonicorum, cum hæc sit quædam gratia, & privilegium, allegat *cap. penult. de verb signific. cap. Si cui*,
5 *in* 1. *respon. de præben. in* 6. & *cap.* 1. *de regul. jur. eod. lib.* Sed difficultas est quid in materia odiosa stricte intelligenda. Cardinalis hic *num.* 1. *in secundo notab.* concludit etiam in hujusmodi materia Canonicos venire appellatione clericorum. Movetur primo per hanc decretalem, quæ tamen nihil facit, quia hic appellatione clericorum veniunt Canonici propter subjectam materiam, quia videlicet agitur de postulatione, & electione, quæ ad so-
6 los Canonicos pertinet, ut proxime dictum est: Deinde movetur Cardinalis per *c. Per exemptionem, de privil. in* 6. upi per exemptionem concessam clericis alicujus Ecclesiæ etiam Canonici intelliguntur exempti; & tamen
7 materia exemptionis est stricte accipienda propter præjudicium, quod infert potestati Ordinarii, arg. *c. Pervenit*, 11. *qu.* 1. Ad hoc Concilium Tridentinum in *c.* 11. *sess.* 24. *in princ.* ubi exemptiones dicuntur perturbationem in Episcoporum jurisdictione excitare, & exemptis præbere occasionem laxioris vitæ.

Ad hunc tex. qui valde stringit, respondet Abb. hic *num.* 2. posse contingere, ut privilegium illud exemptionis alias nihil operaretur, puta si in Ecclesia essent tantum Canonici, quo casu fieret lata interpretatio, etiam in materia odiosa, ne previlegium alias redderetur elusorium, ut est text. in *c. Si sententia, de sent. excomm. lib.* 6. melior text. est in *c. In his, infra de privil.* Sed hæc responsio infirma est: quia ille textus dum decidit exemptis clericis etiam Canonicos intelligi exemptos, utique supponit in Ecclesia extare tam Clericos, quam Canonicos. Præterea hæc responsio restringit decisionem illius textus ad casum, in quo in Ecclesia non essent nisi Canonici; quod fieri non debet, tum quia textus generaliter loquitur; tum quia cum hic casus, ut in Collegiata Ecclesia nullus sit Clericus præter Canonicos, sit valde rarus, non censetur ad eum conditor canonis respexisse, *l. Jura cum trib. seqq. ff de leg.* Magis ergo placet alia responsio, quod idcirco in *d. c. Per exemptionem*, appellatione Clericorum veniunt Canonici, quia alias absurdum foret, ut exemptis clericis inferioribus, non essent exempti Canonici, qui sunt principaliores in Ecclesia.

8 Demum movetur Cardinalis, quia esse Canonicum non ponit aliquid super alios clericos, nisi quatenus a jure specialiter eis conceditur. Igitur Canonici debent venire appellatione clericorum, cum nomen clerici sit nomen generis, & genus inferat suas species. Quod motivum desumpsit ex Feder. *d. cons.* 73. *num.* 2. ubi dicit nomen clericorum generale comprehendere paucos, & magnos, *c. De persona* 11. *q.* 1. & tanquam genus habere sub se species. Nam aliqui dicuntur Canonici, qui sunt in Ecclesia Collegiata, & faciunt unum corpus cum suo Prælato. Aliqui dicuntur Clerici, & retinent nomen sui generis, sicut dicimus, Arrogatio, & adoptio sunt species adoptionis, ut not. in *c. un. de cognat. legat.* Et stricte loquendo potest dici, Si est Canonicus, ergo Clericus, quia species infert genus; sed non e converso, Clericus est, ergo Canonicus.

Sed & huic motivo patet responsio ex dictis Innocentii 9
in *cap. Sedes, supra de rescript.* ubi determinat, ut si Papa det rescriptum contra Titium clericum, & quosdam alios, sub illa clausula generali non includantur Canonici, quia sunt digniores simplicibus clericis. Unde cum Canonicus habeat qualitatem canonicatus ultra alios cleri- 10
cos, in materia stricta non debet venire appellatione clericorum. Ad hoc Concilium Tridentinum in *c.* 12. *in fine, sess.* 24. ubi Canonici appellantur Ecclesiæ senatus. Et
Feder. de Sen. *d. cons.* 73. loquitur in permutatione, quæ 11
cum non fiat, nec fieri præsumatur, nisi beneficiorum utilitate exigente, *c. Quæsitum, de rer. permut.* debemus 12
in ea tanquam favorabili æquitatem præferre, & large interpretari, ut ipsemet declarat *num.* 4. *vers. Item permutatio*.

Quamobrem concludo, in materia restringibili, ap- 12
pellatione clericorum non venire Canonicos, nec alios in dignitate Ecclesiastica constitutos, prout etiam concludit Abbas *hic num.* 2. *& in rubr. infra, de vita & honest. cleric.* Felin. in *cap. Non dubium, num.* 1. *de sent. excomm.* Dec. in *Cum non liceat, num.* 18. *de præb.* quia ubicunque species ponit aliquid ultra genus suum, appellatione generis non
venit illa species, ut est textus valde notabilis in *cap. Statu-* 13
tum, de elect. in 6. ubi appellatione Ecclesiæ Parochialis non venit Ecclesia Parochialis Collegiata, quia semper habet qualitatem Collegii ultra Parochiam: & ibi dicit textus hoc procedere in materia odiosa, secus in materia favorabili, vel indifferenti: & hoc tenent ibi Arch. Jo. Monach. Joan. Andr. Gemin. Franc. & reliqui interpretes. Unde cum Canonici habeant qualitatem canonicatus ultra alios clericos, non debent venire appellatione clericorum in materia stricte intelligenda. Quid autem in casu converso, an appellatione Canonicorum veniat clerici, vide per eundem Feder. *d. cons.* 73. Adverte etiam ad id 14
quod superius diximus de duplici Collegio Ravennatis Ecclesiæ: nam consimiles Canonici Cardinales sunt etiam in Ecclesia Compostellana, & Mediolanensi, nec tamen secundum Abb. *hic n.* 3. sunt vere Cardinales, sed tales nuncupantur honoris causa ex privilegio Papæ, & dicuntur Cardinales sicut dicitur Rex Scaccorum, ut inquit gloss. in *c. Pudor in ver. Principem mudi*, 32. *q.* 2. & Sarnen. in *regula de Annali, q.* 47. *n.* 5. Sunt enim Cardinales sine 15
pileo rubro, & sine fuco, ut concludit Cardin. Jacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 1. *num.* 271.

Secundo nota, Cardinalem ad Episcopatum non eli- 16
gi, sed postulari; quod citra controversiam procedit in Cardinali Episcopo, quia sicut simplex Episcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, sed postulatur, ut hic patet, & in *c. Bonæ memoriæ*, & *cap. fin. infra eod.* ita & Episcopus Cardinalis. Idque indubitanter verum esse affirmat hic Jo. de Anan. *num.* 4. Sed in Cardinali non Epi- 17
scopo DD. non conveniunt. Host. *hic num.* 1. tenet Cardinalem Presbyterum esse postulandum, quia habet alas ligatas, ut in *c.* 2. *inf. de cleric. non resident.* sicut Epi- 18
scopus, ut in *d. cap. fin. infra eod.* & in *c. Nisi cum pridem, in fine de renunc.* Sed Abb. Antiq. & Ægid. tenuerunt Cardinalem non Episcopum posse eligi. Et ad hunc textum respondent verbum, *Postularunt*, stare improprie respectu Cardinalis, & proprie respectu Episcopi, concludentes propterea Cardinalem hic fuisse electum, non postulatum. Simile in *c. Plerunque, supra de rescript.* Verum hæc solutio destruit literam. Hunc articulum tractant Doctores, & in specie Abb. Sicul. in *c. Ecclesia vestra, il* 2. *inf. tit. prox.* Dic ut ibi.

Tertio nota argumentum optimum, quod Episcopus ad Cardinalatum promotus non debet retinere Episcopatum saltem in titulum. Nam Cardinales tenentur consulere, & assistere Papæ, *c. Fundamenta, §. Decet, de elect. lib.* 6. 19
Et ut Bald. inquit, *num.* 3. æquiparantur stellis fixis, quæ non moventur nisi motu orbis: sic Cardinales residentes in Curia non moventur, nisi motu Papæ. Item tenentur in suis titulis, & Ecclesiis Urbis personaliter residere, ita ut etiam a tantæ dignitatis fastigio sint deponendi, si ad eas redire contumaciter detrectaverint, ut est casus in *d. c.*

de Cleric. non resid. Episcopatus similiter continuam residentiam requirit, *cap. Qualiter*, *eodem tit. cap. Pervenit*, *cum multis seqq. 7. qu.* 1. Nam durum est dimittere Ecclesiam sine sponso, & paria sunt non habere sponsum, vel prorsus inutilem, *c. 2. de transl. Episc.* Quamobrem hic vides Papam noluisse admittere postulationem factam de Cardinali ad Archiepiscopatum Ravennatem, quia oportuisset aut Romanam Curiam deserere, aut moram trahere extra Archiepiscopatum. Utrunque autem erat inconveniens, merito Papa postulationem non admisit. Atque hinc Abb. *num.* 6. colligit Cardinalatum, & Episcopatum esse incompatibiles in eadem persona; subdit tamen novissimis temporibus servatum esse, ut Episcopus promotus in Cardinalem non perdat ipso jure Episcopatum, imo retineat illum, sicut prius, nisi Papa aliter disponat; & sic testatur servatum fuisse in Cardinali Sanctæ Crucis quoad Episcopatum Bononiensem, & in Cardinali Sancti Marcelli quoad Episcopatum Senensem. Et hoc quia plerique consuluerunt, *c. De multa*, *de præb.* non habere locum in Episcopatibus, & similibus. Quod tamen secundum eum etsi verum sit quoad verba juris, tamen quoad mentem secus dicendum est, quia potius debet vacare ipso facto unus Episcopatus per adeptionem alterius, vel Cardinalatus, quam vacet unus Archidiaconatus per adeptionem alterius dignitatis inferioris.

Hanc ipsam opinionem tenet idem Abb. in *cap. Ecclesia vestra*, *il* 2. *num.* 3. *infra de elect.* Felin. in *cap. Quod super his de fide instrument.* Gomez. *in proœm. Regul. Cancell. in versic. Ex quo refertur*, *& in reg. de impetran. benef. vacan. per obit. familiar. Cardinal. quæst.* 12. Petr. Duenn. in *ver. Beneficium*, *regul.* 71, & Dominic. Sot. in particulari quæstione, quam fecit de pluralitate beneficiorum, ubi affirmat esse legem prohibitoriam, ne Cardinales qui Romæ resident, Episcopi fiant, prout illum refert Alphons. Hojeda, qui pluribus eandem opinionem tuetur in *tract. de benefic. incompatib. part.* 1, *c.* 2, quibus addo Cardinalem Cajetanum 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 5. ubi notabiliter ait; Secundum doctrinam juris communis falsum assumitur, quod Cardinalis de jure potest esse Episcopus cujuscunque Ecclesiæ quantumcunque remotæ. Quoniam ut in dicta decretali patet (loquitur de hac decretali) propter impossibilitatem residendi in utraque Ecclesia, Romana scilicet, & Ravennensi, præfertur utilitas universalis Ecclesiæ, ut Cardinalis præsens sit Romæ, & non admittitur postulatio ipsius ad Archiepiscopatum Ecclesiæ Ravennatis. Et quia textus clarus est, & rationi innititur sanctæ; ideo dicendum videtur, quod Cardinalatus, & Episcopatus sint de numero incompatibilium de jure, ut Panormitanus etiam ibi sentit, quid quid sit de consuetudine; si tamen consuetudo, & non potius abusio appellanda est. Hæc Cajetanus,

Quorum opinioni valde suffragatur stylus Romanæ Curiæ. Nam Cardinali, qui in Urbe residere debet, Papa non consuevit Episcopatum conferre in titulum, sed in commendam, ut ex illius fructibus decenter sustentari valeat. Hoc autem incompatibilitatem arguit, ut in *c. Dudum*, *il* 2. *vers. Cum nullus*, *infra titul. proximo*. De quo stylo testantur Sotus, & Hojeda locis citatis, Et quamvis non desint, qui negent hujusmodi incompatibilitatem Cardinalatus cum Episcopatu, & Abb. hic affirmet in facti contingentia se vidisse multorum consilia pro hac sententia, eamque conetur defendere Andr. Barbat. in *tract. de præstan. Cardinal. in* 1. *part. quæst.* 12. ejus tamen fundamenta infirma sunt, eisque sufficienter respondet Hojeda in *d. c.* 2. *num.* 10. Addit Hojeda pro hac sententia esse textum expressum Concilii Tridentini in *c.* 17. *sess.* 24. ubi clare dicit probari Cardinalem comprehendi in hac prohibitione, ut non possit obtinere Cardinalatum cum Episcopatu.

Sed certe Hojeda in hoc decipitur, quia longe diversus est sensus illius decreti. Nam ibi solum statuitur, ut unum beneficium singulis conferatur, vel ad summum duo, si primum sit insufficiens, & dommodo utrunque personalem residentiam non requirat; idemque jubetur observari etiam in S. R. E. Cardinalibus, ibi; *Quod in quibuscunque personis*, &c. Unde decretum illud non obstat, quominus Cardinalis possit obtinere unam Ecclesiam etiam Cathedralem, quia in numero beneficiorum Concilium ibi non computat dignitatem ipsam Cardinalatus; alioquin si illam computaret, Cardinalis non posset obtinere duo beneficia simplicia etiam tenuissima, quia esset triplex; & sic Cardinalis esset deterioris conditionis quam alii clerici, qui non prohibentur obtinere secundum beneficium, si primum sit insufficiens.

Præterea hoc ipsum satis clare colligitur ex *eod. c.* 17, *in §. Hi vero*, ubi ante Concilium obtinuerunt plures Cathedrales, tenentur unam dimittere. Ergo si decretum illud servari debet in Cardinalibus, ut initio præcipitur, manifeste sequitur, ut si quis Cardinalis eo tempore obtineret plures Cathedrales, posset aliis dimissis unam retinere; & ita Concilium non habuit Episcopatum pro incompatibili cum Cardinalatu.

Et confirmatur ponderando *cap.* 1. *sess.* 23. ubi in decreto de personali residentia Episcopi in diœcesi S. Synodus declarat comprehendi etiam S. R. E. Cardinales, & ita non obscure admittit, Cardinales posse obtinere Episcopatum; alioquin non obligasset eos ad personaliter residendum in Episcopatu, sed potius adstrinxisset ad Episcopatum dimittendum, ut fecit de pluribus Cathedralibus in *d. cap.* 17. & in decreto proxime citando.

Demum apertissime deducitur mens Concilii ex *cap.* 2. *sess.* 7. ubi statuitur, ut nemo quacunque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgeat, plures Cathedrales Ecclesias in titulum, seu commendam recipere, & simul retinere præsumat: & rationem subjicit: Cum valde felix sit ille censendus, cui unam Ecclesiam bene, ac fructuose regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias tunc detinebant, una quam mallent retenta, reliquas infra certum tempus dimittere tenerentur; alioquin Ecclesiæ ipsæ, ultimo obtenta duntaxat excepta, eo ipso vacare censerentur. Constat enim hoc decretum comprehendere etiam S. R. E. Cardinales, tum ponderando rationem ibi expressam, *Cum valde felix*, &c. tum quia dictio illa universalis negativa, *Nemo*, etiam Cardinales includit, ut notat Archid. Joan. Andr. & Gemin. in *cap. Nemo*, *de elect. lib.* 6. præsertim stante subsequenti clausula, *Quacunque etiam dignitate*, *gradu*, *aut præeminentia præfulgens*, Felin. *in cap. Cum in jure peritus*, *de offic. delez. & in rubr. de major. & obed.* & Gomez *in reg. de Valore*, *quæst.* 1. *num.* 5. Tum denique quia in his quæ respiciunt incommodum, & periculum animarum, ut est retentio plurium Episcopatuum, in dispositione generali includuntur etiam Cardinales, ut notat glossa, & DD. in *cap. Sciant cuncti*, *de elect. lib.* 6. Belenzin. post Romanum & alios, quos citat in *tract. de charitativo subsidio*, *quæst.* 6. & Gomez in *regul. de puplic. resignat. quæst.* 12. *num.* 3. Et hanc sententiam alias probavit Sac. Congregatio Concilii. Nam consulta, an Cardinales comprehendantur in decreto *dict. cap.* 2. *sess.* 7. eo quod comprehendi non dicantur, nisi eorum fiat mentio, & præcipue in odiosis: respondit comprehendi, cum simus in lege correctoria, & in materia peccati; maximus enim inquit, abusus est, ut qui vix fructuose unam Ecclesiam regere possit, alteram accipere audeat, cum unusquisque in sua Ecclesia residere præcepto divino teneatur, ut *sess.* 23. *cap.* 1. & Cardinalis ad residendum sit adstrictus. Si igitur in eo decreto Cardinales includuntur, necessario sequitur, ut possint unam Cathedralem obtinere, & retinere, licet non plures.

Nec unquam hoc revocavit in dubium Sacra Congregatio, sed tantummodo dubitavit, an liceret retinere unam Cathedralem in titulum, & aliam in commendam, cum eo decreto non videatur prohibitum, nisi plures habere in titulum, vel plures in commendam, & non abhorreat ab antiquis sacris canonibus unam in titulum, & aliam in commendam obtinere, ut patet in *c. Relatio* 21, *quæst.* 1. & ex Sacr. Congregationis sententia dictum est non licere, tum ex contextu *dict. c.* 2. tum ex his quæ tradunt Doctores in regula de triennali possess. Nam commenda *in dict. cap. Relatio* erat temporalis, & rationem depositi habebat, *cap. Nemo*, & ibi gloss. in *verb. Commendare*, *de elect. lib.* 6. & Commendatarius non faciebat fructus suos, ut aperte colligitur ex *epist.* 13, *lib.* 2. *Beati Gregorii*: hodie vero, cum sit perpetua, & omnino habeat rationem tituli, & fructus Commendatarius faciat suos, & nudum commendæ nomen retineat, non est mirum, si cum alia Ecclesia, quæ habeatur in titulum, non possit simul retineri, cum Commendatarii habeantur ut veri

Præ-

Prælati. De hoc seripsi plenius in *cap. Dudum, il 2. infra tit. prox.*

Ex his patet, Cardinales ex Sac. Congregationis sententia non prohiberi unam Cathedralem obtinere etiam in titulum; prohiberi tamen obtinere plures, sive utranque in titulum, sive utranque in commendam, sive una in titulum, & aliam in commmendam. Et huic in-
31 terpretationi multum favet observantia Romanæ Curiæ. Videmus enim passim Episcopos ad Cardinalatum promotos retinere Episcopatum absque ulla dispensatione; quod non esset, si Cardinalatus, & Episcopatus essent de numero incompatibilium, cum & Cardinales comprehendantur in *cap. De multa, de præb.* ut resolvit Abbas in *c. Ecclesia il 2. infra titul. proxim.* & Gomez. *in regul. de impetr. benefic. vacant. per obit. familiar. Cardinal. quæst. 2. numer. 6.* Item Cardinalibus passim conferuntur Episcopatus: & quamvis hoc fiat per viam commendæ, tamen Commendatarii nostri temporis habentur pro veris Prælatis, ut proxime dictum, & plenius scripsi in *c. 1. infra de Capell. Monachor.*

32 Consuetudo autem Ecclesiæ Romanæ facit jus, ut notatur in *cap. Ex literis*, in glos. *super ver. Nostri moris, supra de constit.* & in *cap. In causis, infra de re judic.* & tenet Hostiens. *hic num. 7. vers. Sed nunquid consuetudo*, & prævalet authoritati cujuscunque Doctoris, ut
33 ex D. Thoma dixi in *cap. Quanto, de consuetud.* Fateor tamen consultius fore, ut aliunde suppediterentur S. R. E. Cardinalibus necessaria ad eorum dignitatem decenter sustinendam, & Metropolitanis, Cathedralibus Ecclesiis præficiantur Pastores, qui possint in illis assidue resi-
34 dere sine detrimento Ecclesiæ universalis. Nam cum Cardinales Romani Pontificis in executione Sacerdotalis officii jure Levitico coadjutores existant, *cap. Per*
35 *venerabilem*, §. *Rationibus, infra, Qui fil. sint legitim.* & eorum consilio apud eum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, ut habetur in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. §. Quæ vero, sess. 25.* ita ut propterea instantia
36 Cardinalium sit solicitudo omnium Ecclesiarum, ut hic dicit Innocent. in *ver. Generali*, qua de re plura Gomez in *regul. de impetran. benefic. vacant. per obit. familiar.*
37 *Cardin. quæst. 17. num. 3. & seqq.* profecto commune hoc bonum præferri debet bono unius particularis Ecclesiæ. Qua ratione Innocentius III. in hac decretali non admisit postulationem Presbyteri Cardinalis ad Archiepiscopatum Ravennatem, quia, inquit, Cardinalis præsentia utilior est non solum Romanæ, sed etiam Ecclesiæ generali, tam apud Apostolicam Sedem, quam apud Ecclesiam Ravennatem; unde non immerito præferentes speciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendum.

38 Porro in sex Episcopatibus prope Urbe existentibus, qui optari solent a Cardinalibus præsentibus in Urbe, nulla subest difficultas, quia habent residentiam in Curia Romana, ut in Constitutione S. D. N. de qua multa scripsi in *c. Qualiter, infra de cler. non residen.* Unde in eis nulla considerari potest cum Cardinalatu incompatibilitas, ut per Card. Cajet. in 2. 2. *dict. quæst. 185. art. 5. vers. Ob hanc rationem sex Episcopi*, Sot. *de just. & jur. lib. 10. q. 3. art. 4. col. 8. ver. Hac nanque ratione.*

39 Ultimo nota *ver. Mandantes*, tres modos providendi Ecclesiæ vacanti, videlicet per electionem, postulationem, & nominationem: concordat tex. in *c. Quod sicut, in princ. infra tit prox.*

QUÆRO, an & in quibus conveniant, & differant ejusmodi modi?

40 Solutio. Conveniunt primo ratione efficientis, quia omnes fieri debent a majori parte Collegii, ut de electione in Ecclesiis inferioribus patet in *c. Cumana*, & in
41 *c. in Genesi inf. tit. prox.* & passim alibi. Dixi, in Ecclesiis inferioribus propter Ecclesiam Romanam, in qua requiruntur duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut in *c. Licet, eod. tit.* & est simile in electione Abbatissæ, ut in
42 *c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6.* De postulatione est text. in *c. Postulationem, inf. eod.* ubi patet respui posse postulationem factam a non majori parte Capituli, & nullam fieri injuriam postulantibus, & notat gl. in *c. Cupientes*, §. *Denique, in ver. Gratia, de elect. lib. 6.* plene Roman. *cons.* 330. *Circa primum, n. 20. vers. Postremo:* & idem in nominatione, cum eadem sit ratio, ut inferius patebit.

Secundo, conveniunt ratione materiæ, seu personæ 43
quæ eligitur, postulatur, aut nominatur, quia indignus in omnibus repellitur. Unde sicut eligentes scienter indignum sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi, *c. Cum in cunctis*, §. *fin. infra, tit. proximo:* ita & scienter postulantes impostulabilem, *cap. Bonæ memoriæ,*
il 1. infra de elect. & c. 1. snp. eod. ubi hoc tenet glossa com- 44
muniter approbata in *ver. Privare, in ver. Possemus.* Et 45
idem dicendum in nominatione, dum modo sit perfecta; alias enim nominantes non privantur potestate nominandi etiamsi nominaverint indignum, textus est in *c. Perpetuo, de elect. lib. 6.* & tradit Rebuff. *in repet. c. Postulastis in quarto notab. de Cler. excomm. ministr.* & in *tract. nomin. q. 1. num. 30.*

Tertio, conveniunt ratione formæ in hoc, quia o- 46
mnes fieri debent collegialiter, seu capitulariter; ideoque sicut electio facta a minori parte Capituli, per subsequentem consensum singulorum non convalescit, ut est textus in *c. Auditis, infra de elect.* ita nec postulatio, seu nominatio, ut tenet Roman. *d. cons.* 330. *num.* 20. *vers. Nec refragatur.*

Quarto, & ultimo conveniunt ratione finis, seu ef- 47
fectus, quia sicut electo acquiritur jus petendi confirmationem, *c. Postquam, & c. Nihil, infra de elect. & c. Super his, de accusat.* ita ut publicato scrutinio non liceat 48
electoribus variare, *c. Publicato, infra tit. prox.* gl. 1. in *cap. Quanto, 63. dist.* imo compelli possint ad electionem perficiendam, Gemin. *cons.* 84. *Quia istud dubium, n.* 13. *ver. Et idem dicitur:* ita & postulato acquiritur jus ex 49
postulatione, postcaquam fuit Superiori præsentata, ita ut non liceat postulantibus ab ea resilire, ut in *cap. proxim.* §. *Nec obstabat*, & tenet Innocent. *hic num. 1. vers. Tamen in hoc credo*, Hostiens. *num.* 18. *in ver. Per electionem*, Jo. Andr. *num.* 10. Butr. *num.* 48. Cardin. *nu. 9. vers. Ipse etiam Innocentius*, & Abb. *num.* 8. Subdit tamen Innocentius, quod si postulans, & Superior, a 50
quo postulatur, concordarent, utique posset idem postulans recedere, non obstante contradictione aliqua postulati: quod etiam admittunt Host. & Compostel. cum nec postulato jus aliquod sit quæsitum, & sequuntur Jo. Andr. *num.* 12. Butr. Card. & Abb. *loc. cit.*

Similiter & ex nominatione jus acquiritur nomina- 51
to, adeo ut non liceat ab ea resilire, ubi facta fuerit Papæ, *cap. Contra sanctorum, 16. quæst. ultim.* & argum. a contrario sensu in *cap. Ei qui* §. *Diffinitiva, versic. Nominationes 2. q. 6.* & ea pendente non procedatur ad electionem, ut post Goffred. notat. Archidiac. in *cap. Quanto, num. 6. 63. distinct.* In hoc enim nominatio similis est postulationi, cum in utraque vigeat ratio assignata, videlicet ne illudatur Sedi Apostolicæ, secundum Innocent. *ubi. supra*, Hostien. *num. 19. vers. Nominatio vero*, Joan. Andr. *num.* 11. & alios præallegat. & respondit Joan. Calderin. *cons.* 51. *An nominantes, alias 5. de elect.* Quod multo magis procedit, si in no- 52
minatione exprimatur consensus de præsenti; talis enim nominatio idem est, quod electio, quia non refert quibus verbis quis exprimat consensum, *cap. Humanæ 22. quæstion. 5.* Unde per talem nominationem absque dubio jus acquiritur nominato, præsertim si habeat consuetudo talis Ecclesiæ, ut per talia verba celebretur electio, glos. 1. in *dict. cap. Quanto, circa finem, versic. Sed si per denominationem.* Item conveniunt ratione effectus, quia quemadmodum, si electus administret ante confirmationem, ejus electio cassatur, *cap. Qua-* 53
liter, infra titul. proximo, cap. Cum jam dudum, in fine, de præben. nisi in casu *c. Nihil est*, §. *fin. infra de election.* glos. 1. in *cap. Nostri, eodem tit.* ita & postulatus, si se immiscat administrationi Ecclesiæ, ad quam fuit postulatus ante admissam postulationem, privatur 54
omni commodo, & jure postulationis, textus est valde notabilis in *c. Bonæ memoriæ, il 1. infra tit. proxim.* ubi patet postulationem ejus, qui ea nondum admissa administrationem suscepit, ex hoc ipso irritam effici: 55
quinimo postulantes, qui eum ad Ecclesiam receperunt, eligendi, atque postulandi facultate fore privatos, provisione dictæ Ecclesiæ facienda ad Sedem Apostolicam devoluta. Et de hoc est ibi casus expressus secundum Roman. *d. cons.* 330. *num.* 21. Et idem dicendum in nomi- 56
nato, quia viget eadem ratio, quæ in electo assignatur in *d. c. Qualiter*, videlicet quia administrationi se irreverenter immiscuit, cum secundum Apostolum, Nemo debeat

sibi honorem assumere; sed qui vocantur à Deo tanquam Aaron.

57 Differunt autem electio, postulatio, & nominatio similiter respectu efficientis, quia electio innititur juri 58 communi. Unde solet sic diffiniri secundum Abb. *sup. in rubr. num.* 2. videlicet: Electio est alicujus personæ ad prælationem, vel fraternam societatem canonice facta vocatio. Postulatio vero, etiamsi unanimiter fiat, 59 innititur magis gratiæ, quam justitiæ, ut est textus hic. Unde Hostiens. *num.* 12. *vers. Non tam ex justitia*, festive dicit: Plus est ibi de aqua, quam de vino. Si- 60 mile in *cap. Contingit, il* 1. §. 1. *infra, de sent. excom.* Unde illam sic diffinit Abb. *ubi sup. num.* 1. videlicet: Postulatio est quædam gratiæ petitio a Superiori facta de promovendo aliquem ad prælationem, ad quam de 61 jure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum, eligi, seu promoveri non poterat. Et propterea electio dicitur confirmari, & postulatio admitti, 62 *cap. Scriptum*, & ibi gloss. *in verb. Majorem, infra tit. prox.* Et quia postulatio gratia est, Prælatus non cogitur 63 postulatum concedere, *cap. Literas*, 63. *dist. c. Admonet, de renunc. in Authen. de Sanctiss. Episcop.* §. *Nullus*. Si tamen justa causa exigeret, deberet compelli per Superiorem, ut illum concederet, *cap. Nullus de jurepatr.* secundum gloss. *hic in ver. Gratia*, & Innoc. *in eod. ver.* 64 & Host. *num.* 15. Quamvis, ut glossa subdit, per indirectum quodammodo cogatur illum concedere, si sit idoneus, cum teneatur illi providere de consimili beneficio, *cap. Pastoralis, eod. tit.*

65 Ceterum quamvis postulatio admittatur ex gratia, quia quidquid facit Papa, gratia est, ut notatur in *cap. Sedes Apostolica supra, de rescr.* & per Host. *hic num.* 66 14. tamen si concorditer fiat, infertur injuria, si Superior illam non admittat, *c. penult. inf. eodem*, & tradit Alex. *cons.* 80. *num.* 12. *vers. Ad textum, lib.* 1. Nominatio similiter innititur gratiæ, quia per eam supplicatur Papæ, ut dignetur uni ex nominatis providere, ut patebit infra *num.* 68.

67 Differunt etiam respectu efficientis, quia nominatio potest dici etiam quæ fit per unum tantum, quæ proprie non dicitur electio, secundum Host. *hic in fine, vers. Vel dic quod nominationem*, Jo. Andr. *num.* 12. *vers. Posset etiam dici nominatio*, & Abb. *num.* 8. *vers. Et quanquam Innocentius*. Exemplum patet in nominatione, quam facit Rex Franciæ ad Prælaturas, ut patet *in concordatis, in tit. de regia ad Prælaturam nominatione facienda* §. 1. *& seqq.* ut per Rebuff. *in tract. nomin. quæst.* 1. *num.* 31. & dixi in *c.* 1. *infra tit. prox.*

68 Secundo, differunt respectu materiæ, primo in numero quia nominatio fit de pluribus, *cap. Quod sicut*, ibi, *Quæ facta est de tribus, dicenda videtur potius nominatio, infra, de elect.* cum scilicet duo, vel tres excellentiores sunt in Ecclesia, & omnes nominantur Papæ, eique supplicatur, ut uni ex illis dignetur providere, *capit. Archidiaconum Florentinum*, 65. *dist.* secundum Host. *hic n.* 19. *vers. Nominatio vero*, Jo. Andr. *num.* 10. *vers. Nominatio debet esse solemnis*, Butr. *num.* 48. *vers. Sed hoc differt*, Card. *n.* 9. *vers. Ipse etiam Innocentius*, & Abbas *ubi sup.* Archid. *in c. Quanto, num.* 6. 63. *dist.* & in *c. Nulla, de elect. lib.* 6. Rebuff. *in tract. nomin. q.* 1. *num.* 28. Postulatio vero, sicuti & electio, fit de uno tantum, adeo ut si unus tantum nominetur, postulatio sit, vel quasi, non autem nominatio: & hanc præcipuam differentiam inter nominationem, & postulationem assignat hic Host. *n.* 21. *vers. Sed hæc est differentia*, cum quo transeunt communiter Doctores, & 69 præsertim Jo. Andr. Butr. & alii proxime citati; & hinc est, ut nominatio fieri possit alternative, sed postulatio non, ut hic notant Jonan. Andr. & Imola *in fine*, Gemin. & Franc. *in cap.* 2. *de elect. in* 6. Rebuff. *dicta q.* 1, 70 *n.* 29. & primo nominatus censetur dignior, *cap. Quorundam, de elect. lib.* 9. Felin. *in cap. Cum dilecta, n.* 5. *de rescript. & major. l.* 1. *ff. de alboscribendo*, ac magis dilectus, Bald. *in rubr. C. Si quis omiss. cau. testam. col. fin.* Rebuff. *loc. cit.*

Deinde differunt respectu materiæ in qualitate, quia 71 electio fieri debet de digniori, ut notant omnes in *c. Constitutus, infra de appell.* S. Thomas in 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad tertium*, Covarr. *in reg. Peccatum, par.* 2. §. 7. *num.* 3. *vers. Sed hoc in hunc sensum*, licet sustineatur de digno, *cap. Monasterium*, 16. *q.* 7. *c. Cum nobis, infra tit. prox.* Covarr. *ubi sup.* Rota *dec.* 65. *num.* 8. *par.* 1. *in recent.* postulatio vero fit de ineligibili, non tamen criminoso, seu alias indispensabili. Dixi, de ineligibili, seu patiente defectum, ut extraneo, laico, & illegitimo, qui non 72 eliguntur, sed postulantur, §. *Sed aliud, & c. Ostius*, 61. *dist. c. Innotuit, infr. de elect.* gloss. 2. in *c. Literas*, 63. *dist.* sic etiam Fratres Minores postulari possunt ad Ecclesiam Cathedralem, vel Metropolitanam, sed non eli- 73 gi, *c.p. Quorundam, de elect. in* 6. Card. *consil.* 36. *in princ.* sic etiam Cardinalis, vel Episcopus ad Episcopatum non eligitur, sed postulatur, ut est textus hic, & dictum est supra *in* 2. *notab. num.* 16. Dixi, non tamen criminoso, quia talis est impostulabilis, ut in *c.* 1. *sup. eod.* ubi postulatio facta de Episcopo, qui interdictum 74 non servavit, repellitur, ut indigna, propter postulatam personam: quia, ut inquit gloss. *ibi in ver. Personam*, vitium fuit materiæ, non artificis, *leg. Si servus*, §. *Si talicem, ff. Ad legem Aquil.* Sed nominatio fit de excellentioribus, ut dictum est supra, & ita in hoc convenit cum electione, quæ fieri debet de digniori, & differt a postulatione, quæ fit de ineligibili. Nam dict. glossæ, & Innocentii, *hic in vers. Nominationem*, quod nominatio canonica dicatur, quando omnes concordant de aliquo ineligibili assumendo, non recipitur ab Host. & aliis prælleg.

Tertio, differunt respectu formæ, quia electio debet 75 esse canonica, idest, forma canonis servari debet, quæ præscribitur in decretali, *Quia propter, infr. de elect.* Postulatio autem eam formam non requirit, sed satis est, ut sit concors, ut hic dicit Hostiens. *num.* 18. *vers. Et nota quod electio debet esse canonica, & num.* 19. Joan. Andr. *num.* 9. *in ver. Canonicam*: & idem in nominatione, cum non reperiatur jure cautum, ut suprascripta forma in ea servari debeat.

Et quamvis gloss. & Innocent. *ubi sup.* dicant differen- 76 tiam esse inter postulationem, & nominationem, quia postulatio fit cum solemnitate, ut notatur in *cap. In causis, infr. de elect.* nominatio vero sine solemnitate: hoc tamen non placet Hostiens. *num.* 21. *versic. Scripsit etiam*, nisi hoc intelligatur de solemnitate decreti, quæ, ut Host. dicit, secundum magistrum suum est de substantia postulationis, ut notatur in *c. Innotuit, eod. tit.* & paulo infra idem dicit in nominatione, quæ non requirit, nisi solemnitatem decreti; & cum opinione Host. transeunt Joan. Andr. *num.* 12. Butr. *num.* 48. Abb. *num.* 8. & communiter Doctores.

Ultimo, differunt respectu finis, seu effectus, quia 77 electo jus acquiritur etiam ante confirmationem, dummodo consentiat, vel consentire velit, *c. Cum inter Canonicos, infra tit. prox.* gloss. 1. in *c. Quanto*, 63. *dist.* Cardin. *cons.* 30. *num.* 9. & quidem acquiritur jus Prælaturæ, & jus administrandi, licet non exercitium Prælaturæ, & administrationis. Nam per confirmationem nihil novi juris acquiritur, sed tantum exercitium, *cap. Pastoralis, in fin. de rescript.* §. *Ecce*, 16. *q.* 1. electio enim facit Imperatorem, ut in *c. Legimus*, 93. *distinct.* & ita concludit glossa *prælleg. in dict. cap. Quanto*, Gofred. *in cap.* 2. *de translat. Episc.* ubi dicit per confirmationem dari quidem potestatem administrandi, *cap. Nosti, & cap. Transmissam de elect.* sed nihil addi quoad substantiam, sive vinculum matrimoniale, ut in *dict. cap.* 2. nam per mutuum consensum contrahi debet spirituale matrimonium, *cap. Licet, eodem tit.* post quem obligatus est sponsus Ecclesiæ, *cap. Sicut*, 7. *q.* 1. & sequitur Archid. in *dict. cap. Quanto, num.* 3. *vers. Unde dicas*, 63. *distinct.* ubi tandem resident in hoc, ut facta canonica electione, statim habeat electus administrationem, sed non effectum jurisdictionis, & idem dixit in *cap.* 1. 23. *dist. super gloss. in aliis, & in addit. hoc videtur falsum, &c.* subdit tamen, quod secundum Innocentium, & Host. electores nunquam dicuntur transferre dominium Prælaturæ, licet dent, per quod possit Prælatura peti; unde electi ab electoribus non petunt Prælaturam, quia eam non habent, nec etiam eam plene dare possunt, imo ipsam Prælaturam recipere videntur a confirmatore qui eis confert plenitudinem sui officii, *cap. Cum in cunctis, c. Transmissam, & c. Nihil est, de elect.* At vero postulato jus non acquiritur ex po- 78 stulatione, *cap. penult. infra eodem*, Innocent. *hic in ver. Et gratia*; nisi ad eum modum, quo dictum est *supra numer.* 49. Similiter & nominato ex simplici nominatione nullum jus quæritur, *cap. Et qui, vers. Nominationes*,

2. *q.* 6.

2. q. 6. ita ut nominantibus liceat a nominatione resilire, antequam fuerit Superiori præsentata, ut patet ex dictis supra *num.* 51. Quod multo magis procedit in tractatu electionis, quæ fit ante scrutinium, ut cum dicitur: Talis esset bonus; ex hac enim nullum jus quæritur nominato, *cap. Quod sicut in princ.* & ibi gl. 1. *infra de elect.* & post Gofred. not. Host. hic *n.* 21. *vers. Ex nulla autem*, Card. *d. cons.* 51. *alias* 5. *de elect. in fin.* gl. *pragm. sanction. in §. Volens, in ver. Nominationes, in tit. de collat.* Ratio est, quia per talem nominatio exprimitur consensus de futuro: & est sensus, Nomino talem, id est, Nomino eum eligendum, sicut etiam aliquis eligitur in postulandum, ut in *c. Post translationem, de renunc. & cap. Valentinianus*, 63. *dist.* gl. 1. in *d. c. Quanto, ver. Dico quod si nominatio*, Rebuff. post alias in *tract. nomin. q.* 1. *n.* 26. propterea hanc speciem nominationis appellat consultoriam, seu tractatoriam. Et sic obiter habes species nominationum ad beneficia vacantia. Altera est consultoria, quæ fit ante scrutinium, de qua proxime dictum est. Altera est, quæ fit in scrutinio, & in qua exprimitur consensus de præsenti, & hæc coincidit cum electione, ut dictum est supra *n.* 52. Tertia demum est, quæ fit Papæ de pluribus excellentioribus, ad hoc, ut uni ex illis dignetur providere; & in hac procedunt paritates, & discrimina, de quibus fuse actum est in præcedentibus: & ita has tres species distinguit Rebuff, *d. q.* 1. *n.* 26. *& seqq.* Adverte tamen ad id quod obiter dictum est, aliquem eligi in postulandum, vel e converso; nam hodie hoc est correctum per *c. Unicum, inf. eod. lib.* 6. 79

DE POSTULATIONE PRÆLATORUM.

Honorius III. Capitulo Calaritano.

CAPUT VI.

ET si unanimiter vota vestra concurrerint ad Sutrin. Episcopum in Ecclesiæ vestræ Archiepiscopum eligendum, cum suæ alligatus Ecclesiæ, liberum non habeat sine nostra permissione volatum: electionem de ipso factam, tanquam contra Canones minus licite attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cum eligi nullo jure potuerit, sed potius postulari.

SUMMARIUM.

1 *Episcopus postulandus est, non eligendus. Favet, si nulli sit alligatus Ecclesiæ, n.* 3.
2 *Concordia plena non supplet defectum modi in eligendo, nec postulandum facit eligibilem.*
4 *Electio de persona postulanda non valet.*
5 *Factum contra legis prohibitionem non valet, quamvis lex non procedat ad annullationem actus.*
6 *Cassationis causa est nullitas, & iniquitas, & cassatur de facto, etiam quod nullum est.*
7 *Postulatio, & electio non valet, si quis dicat postulo, & eligo, ut melius valere potest.*
8 *Episcopus si de facto eligatur ad aliam dignitatem, non debet electio per Superiorem confirmari, & nu. seqq.*
9 *Episcopus est Ecclesiæ suæ alligatus vinculo matrimoniali, quod dissolvi non potest nisi per Papam auctoritate divina.*
10 *Episcopus non potest electioni suæ consentire, c. Cur, & num. seqq.*
11 *Consensus postulantium non est liber, cum ab alieno arbitrio dependeat.*
12 *Postulatus si consentiat, eo ipso repellitur tanquam ambitiosus.*
13 *In Patriarcham Antiochiæ Maronitarum Episcopus de Nauca more illius nationis electus non confirmatur, sed e vinculo suæ Ecclesiæ absolvitur, & ad Ecclesiam Patriarchalem transfertur.*
14 *Patriarchalibus sedibus, vacantibus Canonicis, fieri non potest electio vel postulatio, quousque ad notitiam Sedis Apostolicæ perducatur.*
15 *Postulatio quid sit, & in quo differat ab electione, & num.* 19.
16 *Postulari non possunt, qui propter vitium eligi prohibentur, ut criminosi.*
Declaratur, n. 17.
18 *Postulandi qui sint.*

1 ET *si unanimiter*. Episcopus postulandus est, non eligendus. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Bald. & reliquos omnes. Dividitur quoad mentem in quatuor partes. Nam primo factum narrat. Secundo permittit unam rationem decidendi, ibi, *Cum suæ*, Tertio, decidit, ibi, *Electionem*. Quarto, aliam decisionis rationem subjicit, ibi, *Cum eligere*.

Nota primo, ibi, *Unanimiter vota vestra concurrerint*, plenam concordiam non supplere defectum modi in providendo, secundum Ant. de Butr. hic *n.* 3. Nam isti Canonici Calaritani cum debuissent procedere per viam postulationis, processerunt per viam electionis, nemine discrepante; hoc enim importat verbum, *Unanimiter, ut c. Bonæ, il* 2. *supra eod.* & tamen Papa irritat electionem: concordia enim unanimis vim non habet tollendi defectum postulandi, ut eum faciat eligibilem, ut hic per Abb. in 2. notab. 2

Secundo nota, ibi, *Cum suæ alligatus Ecclesiæ*, idcirco Episcopum non esse eligendum, quia est Ecclesiæ suæ alligatus; ex quo deducitur a contrario sensu secundum Jo. Andr. hic *n.* 2. Ant. de Butr. *n.* 4. Anch. *n.* 1. *col.* 2. *ante med. vers. Primo ergo postulandus*, Card. & Imol. *n.* 2. ut si non sit amplius alligatus Ecclesiæ, puta quia renunciavit Episcopatui, tunc bene possit eligi, quia cessat ratio prohibitionis: de quo dic ut per eundem Jo. Andr. in *c. Ad supplicationem, alias post translationem super gl.* 2. *infra de renunt.* 3

Tertio nota, ibi, *Tanquam contra Canones minus licite attentatam*, non valere electionem de persona postulanda, ut hic per Butr. *n.* 7. Quamvis enim Pontifex dicat, *Duximus irritandam*; tamen præcedentia verba, ibi, *Tanquam contra Canones minus licite attentatam*, nec non subsequentia, ibi, *Cum eligi nullo jure potuerit*, aperte ostendunt hujusmodi electionem esse irritam ipso jure, tum quia actus gestus contra legis prohibitionem, est ipso jure nullus, quamvis lex ulterius non procedat ad irritationem actus, ut *l. Non dubium*, & ibi Legistæ, & maxime Bart. *C. de legib. quæ est canonizata, in c. Imperiali*, 25. *q.* 2. Cardin. in 4. *notab.* & Imol. *n.* 2. *ver. Nota quod factum*; tum quia illud verbum, *Potuerit*, præcedente negatione, privat potentiam, & inficit actum ipso jure, Glossa ordinaria *in c. Beneficium, de regul. jur. lib.* 6. & scripsi plenius in *c. Causam, n.* 21. 30. *& seqq. infra de elect.* Et dum text. dicit, *Duximus irritandam*, expone, scilicet de facto, sicut de facto processit, ad notata per Bald. in *l. Hi qui ad Civilia, n.* 6. *&* 7. *C. de appellat.* ubi dicit duplicem esse causam cassationis, id est nullitatem, & iniquitatem; & cassari etiam quod nullum est, quia cassatio ad factum refertur. Vel dic, irritandam, id est, irritam denunciandam, & est simile *in c. Accedens, il* 1. juncta gl. *v. Cassavimus, infr. ut lit. non contestat.* & tradit Bald. *d. n.* 7. Antiqui, ut vitarent periculum nullitatis, utebantur clausula, de qua hic in glossa magna *in* 4 5 6 7.

Fagnan. in l. Lib. Decretal.

fin. & per Innoc. *in princ.* videlicet, Eligo postalandum, & postulo eligendum, vel, Eligo, & postulo, ut melius valere potest: sed hæc practica hodie reprobatur in *c. 1. infra eod. lib. 6.*

8 Quarto, nota Episcopum non esse eligendum ad aliam dignitatem, sed postulandum; & si de facto eligatur, non debere per Superiorem confirmari, & ita hic est casus secundum Bald. *in princip.* Rationem habes
9 in litera, quia Episcopus est Ecclesiæ suæ alligatus, scilicet nexibus præceptorum, *cap. Nisi cum pridem, in fin. de renunciat.* Hostiens. *hic in princip. in verb. Alligatus.* Vel secundum glossam expone verbum, *Alligatus*, scilicet vinculo matrimoniali, ut *cap. Inter corporalia, versf. Sicut autem infra de translat. Episcop.* Quod quidem vinculum dissolvi non potest, nisi auctoritate divina, id est auctoritate illius, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, *d. cap. Inter corporalia*, gloss. *hic post princip.* & Bald. *num.* 1. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit; quæ sunt verba text. in *cap. Quanto, de translat. Episcopi:* & ideo sequitur
10 hic in litera: Non habeat sine nostra permissione volatum. Quare cum Episcopus non possit suæ electioni consentire, consequens est, ut nec possit eligi, sed bene postulari a Papa; *cap. Bonæ memoriæ; il 1. in princ. supra eodem*: & in hoc magna est vis secundum Abb. Antiq. hic *n.* 2. nam cum quis dicit, Eligo te, idem est ac si diceret, Ego consentio in te tanquam in sponsum, vel Prælatum; quod esse non potest, quia alteri matrimonialiter copulatus, eo vinculo perdurante in aliam Ecclesiam nisi adulterine consentire non potest, *cap. Sicut vir 7. qu.* 1. Unde delinquit Ecclesia, quæ in talem consentit, ut in sponsum, vel Prælatum; & idcirco non debet eligi, ut hic. At ubi quis consentit postulando, non in eum tanquam in sponsum consentit, sed in voluntate Superioris rem totam, & consensum
11 suum ponit; & ita ejus consensus liber non est, cum ab alieno arbitrio non habito, sed habendo dependeat;
12 *c. Super eo, & cap. Per tuas, infra de condit. appos.* Postulatus vero, si consentiat, hoc ipso tanquam ambitiosus cassatur in Curia, ut attestantur Host. *hic in princ. in verb. Volatum*, & Jo. Andr. *num.* 2. *in eod. verb.* Itaque jure optimo constitutum, est, ut Episcopus sit postulandus, non autem eligendus, nec ejus electio confirmanda.

Et ex his cum actum fuerit in S. Congr. rerum consistorialium, an sit confirmanda electio de persona R. P.
13 D. Jo: a Sapa, Episcopi de Nauca, in Patriarcham Antiochenum nationis Maronitarum, ab Archiepiscopis, Episcopis, & clero facta more illius gentis, & secundum antiquos Canones, ut *c. Qui Episcopus*, §. *Cum in his* 34. *dist. c.* 1. 63. *dist. cum simil.* Die 6. Augusti 1649. S. Congr. censuit non esse locum confirmationi, sed Episcopum posse per Sanctissimum absolvi a vinculo Ecclesiæ de Nauca, quo tenetur, & transferri ad Ecclesiam Patriarchalem Antiochiæ Maronitarum: ita a Sanctitatis suæ prædecessoribus pluries factum fuit.

14 Adde quod Benedictus XI. in Extravag. *Sancta Romana, de elect.* considerans civitates omnes quatuor Patriarchalium sedium, nempe Constantinopolitanæ, Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, aut esse destructas, aut occupatas ab infidelibus, vel a schismaticis detineri, ipsarum Capitulis, seu Canonicis dispersis, statuit, ut quandiu civitates ipsæ schimaticorum, aut infidelium subsunt, aut fuerunt ditioni, aut detinebuntur per eos; Canonici dictarum Patriarchalium sedium, cum earum aliquam vacare contigerit, ad electionem, postulationem, seu quamvis provisionem de præficiendo sibi Patriarcha nullo modo procedant, quousque ad Apostolicæ Sedis notitiam perducatur, decernens irritum, & inane, si secus factum fuerit, licet illa Extravagans a quibusdam intelligatur de Patriarchis, Latinis, non autem de Græcis.

Ultimo nota, ex fine text. aliud esse postulationem, 15
aliud electionem; nam postulatio est quædam gratiæ petitio a Superiore facta de promovendo aliquem ad Prælationem, ad quam de jure communi propter defectum aliquem, vel impedimentum eligi, seu promoveri non poterat; ut diffinit Abb. *supra in rubrica num.* 1. vel secundum Hostiens. *hic num.* 3. postulatio est alicujus personæ, quæ eligi prohibetur, non propter vitium, sed propter defectum, ad eligendum, seu promovendum concors petitio. Et ex hoc patet, crimi- 16
nosum postulari non debere, cum propter vitium eligi prohibeatur, *cap.* 1. §. *Nos igitur supra eodem, & cap. Cum in cunctis*, §. 1. ibi: *Qui etiam vita, & c. infra de elect.* Hostiens. *hic d. num.* 3. Butr. *num.* 16. Imol. *num.* 4. & alii communiter, & idem Hostiens. *in dicto cap.* 1. *num.* 10. licet Innocent. contrarium senserit; unde sicut perjurus, inobediens, incontinens eligi prohibetur, ut *cap. Querelam, infra de jurejur. cap. Ut leviorum, de vita, & honest. clericor. cap. Dudum, & cap. Cum in cunctis, de elect.* ita & postulari, ut in *dicto cap.* 1. *&* 2. *supra eodem, & cap. Scriptum, infra de election.* Sed quando non propter vitium, sed propter 17
defectum prohibetur eligi, tunc postulatur, veluti si patiatur defectum Ordinis, quia laicus est, vel sit in minoribus Ordinibus constitutus, *cap. A multis, infra de ætat. & qualitat.* vel si patiatur defectum natalium, *cap. Innotuit, infra de election.* vel ætatis, *ut cap. Cum nobis olim eodem tit.* vel defectum consensus, quia Episcopus est, ut hic, & in *cap. Bonæ* 1. *&* 2. *supra eodem*: & idem in aliis, sicut servi liberti, filiifamilias, adscriptitii, obligati ex publica administratione, bigami, corpore vitiati, Chyrurgi, Medici, infames, publici pœnitentes, & alii plurimi, de quibus hic latissime per Innocent. *a numer.* 1. *usque in fin.* & Petr. de Anchar. *num.* 1. *colum.* 2. *versic. Quæritur hic communiter*, licet permisceant etiam criminosos, qui, ut prædiximus, sicut sunt propter vitium ineligibiles, ita & impostulabiles, ut homicidæ, nisi specialissima gratia, secundo Imol. *hic num.* 4. *post medium, versic. Et per hoc potest apparere*, & dummodo pœnitentiam egerint, ut per Anchar. *colum.* 3. *in princip. versic. Et omnes prædicti sunt postulandi, si egerint pœnitentiam.* Circa hoc 19
tamen vide distinctionem Antonii de Butrio *nu.* 16. Electio vero est alicujus personæ ad Prælationem, vel fraternam societatem canonice facta vocatio, secundum Abbatem supra in *rubrica num.* 2. Atque ita electio inititur juri communi, postulatio autem gratiæ, Butr. *hic num.* 9. In quibus autem conveniant electio, postulatio, & nominatio, posui latissime in *cap. Bonæ, il* 2. *supra eodem, a nu.* 39. *usque ad num.* 57. & in quibus differant, *a n.* 57. *usque ad num.* 79.

DE ELECTIONIBUS.

Lucius Papa 3.

CAPUT I.

NUllus in Ecclesia ubi duo vel tres fuerint in congregatione, nisi eorum electione Canonica, presbyter eligatur: & infra. Si vero aliter quis Ecclesiam adeptus fuerit: eo quod per cupiditatem illam acquisierit, atque contra Canonicæ regulæ disciplinam egerit, expellatur.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia Collegiatæ non debet provideri de Prælato per collationem, seu provisionem, sed per electionem Collegii.*
2 *Episcopatuum provisio olim ad Papam tantum pertinebat.*
3 *Dignitates omnes originaliter Romana fundavit Ecclesia, & n. 6.*
4 *Electio Prælati in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis tributa fuit Capitulis ex indulgentia Romani Pontificis, & n. 13.*
5 *Patronus in Collegiatis Ecclesiis de jure patronatus præsentat Prælatum, & Episcopus instituit.*
6 *Ecclesiæ omnes diœcesis in potestate Episcopi sunt constitutæ.*
7 *Cathedrales Ecclesiæ, & monasteria excedentia valorem 200. ducatorum auri sunt Papæ reservata per secundam regulam Cancellariæ.*
8 *Papa de quibus beneficiis consistorialiter provideat.*
9 *Dignitates majores post Pontificalem in Cathedralibus, & primæ in Collegiatis Ecclesiis reservantur in tertia regula.*
10 *Dignitates item conventuales, & præceptoriæ generales, non tamen militiarum.*
Reservationibus Apostolicis sublatum est jus eligendi Prælatum, quod habent Capitula de jure communi, ibid.
11 *Concordatis Germaniæ non obstant reservationes non insertæ in corpore juris,*
Electiones, & postulationes in Cathedralibus, & monasteriis quatenus sublatæ fuerint in Gallia ex concordatis, ibid. vers. In Gallia vero.
13 *Elidendi jus, quod habent Capitula Ecclesiarum, non est de jure divino, ut male affirmat Ferret.*
14 *Ecclesiæ Collegiatæ nemo inferior a Papa potest Prælatum præficere, sed debet fieri electio per illos de Collegio.*
15 *Legatus Cathedrales regulares aut Collegiatas Ecclesias vel Cathedralium dignitates electivas majores post Pontificalem conferre, aut sibi reservare non potest.*
16 *Prælati provisio in Collegiata potest pertinere ad alium, quam ad Capitulum, ex fundatione, vel consuetudine.*
17 *Papa providere potest etiam de beneficiis electivis.*
18 *Beneficia electiva non comprehenduntur in mandato de providendo, si certi modi sint expressi.*
Secus si Papa simpliciter mandet provideri de beneficio vacaturo, n. 20.
19 *Literæ ad beneficia vacatura sunt ambitiosæ, & stricte intelligendæ.*
21 *Provisio habet vim electionis, & confirmationis.*
22 *Dispositionis verbum generale est, & idem sonat, quod ordinatio.*
23 *Dignitas electiva non comprehenditur in gratia ad dignitatem pertinentem ad quamlibet dispositionem quorumcunque.*
24 *Provisionis verbum comprehendit nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem, sed non electionem.*
25 *Collatio cur habeat vim electionis, & confirmationis,*
26 *Provisio, & collatio sunt synonyma.*
27 *Congregationem quot homines faciant, & quot Collegium.*
28 *Congregatio quotuplex sit, & an differat a Collegio.*
29 *Collegium ex universo sumitur, & loco unius personæ habetur.*
30 *Jus Collegii etiam in uno retinetur.*
31 *Electio Prælati non competit beneficiatis Ecclesiæ Collegiatæ, nisi sint ibi ut Collegium.*
32 *Canonici tantum de jure communi habent jus eligendi Prælatum, non autem portionarii.*
33 *Canonici soli de jure faciunt Capitulum, & n. 42.*
34 *Portionarii Segobien. qui aliquibus tantum diebus interfunt actibus Capitularibus, ex sententia S. Congreg. non sunt de Capitulo.*
35 *Idem responsum de portionariis Conchen. qui ingrediuntur Capitulum pro negotiis ad Ecclesiæ rem, & bona pertinentibus.*
36 *De Capitulo esse possunt ex consuetudine etiam penitus extranei.*
37 *Portionarii Calciaten. qui a Rota declarati sunt esse de Capitulo, possunt eligi in conjudices contra Capitulares.*
38 *Portionarii non possunt eligi ex Conc. Trid. in conjudices Capitulares, nisi ex consuetudine, privilegio, aut statuto Ecclesiæ sint in omnibus, & per omnia de Capitulo.*
39 *Portionarii, & dimidii portionarii Seguntin. Corduben. & Abulen. declarantur propterea non esse Capitulares.*
40 *Episcopus solus potest sine adjunctis procedere contra portionarios, licet ex consuetudine, privilegio, vel statuto habeant in Capitulo semper, vel ut plurimum vocem.*
41 *Coadjutor Canonici cum futura successione potest puniri ab Episcopo sine adjunctis Capitularibus, nisi in literis Coadjutoriæ concessa ei fuerint omnia privilegia, quæ habent Canonici.*
42 *Coadjutor Canonici cum futura successione non est Canonicus, nec Capitularis.*
43 *Dignitates obtinentes in Cathedrali Ecclesia, de jure communi non sunt de Capitulo.*
44 *Collegium non facit societas privata, sed publica authoritas.*
45 *Collegiata omnis naturaliter electiva est respectu Prælati.*
46 *Generalis Præpositi facultas reputandi Vicarium in locum alicujus Præpositi defuncti, an adversetur sacrorum Canonum, & Conc. Trid. decretis, usque ad num. 53.*
47 *Electio Prioris de jure spectat ad Conventum, confirmatio ad Superiorem.*
48 *Priores obedientiarii deputantur per Abbatem, & ad ejus nutum sunt amovibiles.*
49 *Vice-Præpositi, seu Vicarii deputati a Præposito Generali, an possint ad ejus nutum amoveri.*
50 *Vicarii, seu Præsidentes in locum Priorum, seu Guardianorum defunctorum, vel absentium, de jure non eliguntur a Capitulo, sed deputantur a Provincialibus.*
51 *Capitulum Generale sicut potest Vicarios eligere, sic potestatem eos deputandi potest in Generalem transferre.*
52 *Constitutiones ordinum, secundum quas deputatio Vicarii pertinet ad Abbatem, approbantur a jure.*
53 *Generalis facultas deputandi Vicarium in locum defuncti an extendatur ad casus infirmitatis, absentiæ, cessionis, & consimiles.*
54 *Casus mortis, ægritudinis, cessionis, & absentiæ æquiparantur.*

Ullus. Ecclesiæ Collegiatæ non debet provideri de Prælato per collationem, seu provisionem, sed per electionem Canonicam faciendam per ipsum Collegium. Hoc dicit secundum Abbatem, cujus summarium est præfixum textui. Sed non complectitur posteriorem partem. Unde secundum Jo. Andr. Bald. Anton. de Butr. Cardin. & alios hoc intendit: Congregatio debet sibi Prælatum eligere; aliter electus repellitur. Aptius dixissent, Aliter provisus: vel ut idem Abb. summat primo loco: Congregatio Ecclesiastica, seu Collegium Ecclesiasticum debet sibi Prælatum eligere, & aliter adeptus Ecclesia expellendus est. Prima pars prohibet: secunda contra factum cassat, ibi, *Si vero.* 1

Provisio Episcopatuum, & aliarum dignitatum olim ad summum Pontificem tantum pertinebat, *cap. 1. 22. dist. cap. 2. de præb. in 6.* Gemin. *cons.* 88. Innocentius Papa VII. *num.* 3. Unde Eugenius IV. in decretali Epistola, quam scripsit ad Archiepiscopum Cantuariensem, dum Florentiæ præsideret in Concilio Florentino, quæ incipit, *Non mediocri*, in §. *Quod vero hæc dignitas*, inquit: *Ut Sancti attestantur Patres, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, Cathedrales, aliasque dignitates Romana fundavit Ecclesia; sicutque licuit, uni Ecclesiæ amplam, & alii ampliorem, & alii ampliſſimam, prout expedire judicavit, tradidit potestatem: omnes enim tanquam unius arboris rami ab una eademque radice, & ut diversi aquarum rivuli ab eodem fonte prodierunt, licet unus alio copiosior, atque* 2

uberior. Quæ clausula ferè desumpta est ex verbis Nicolai II. in *d. c.* 1. & ex verbis Cypriani in *c. Loquitur*
4 *Dominus*, 24. *q.* 1. Sed postea Romani Pontifices concesserunt, ut in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis jus eligendi Prælatum esset penes Capitulum, ut in *c.*
5 *Congregatio* 16. *qu. ult.* & in hac Decretali: In aliis vero Ecclesiis non Collegiatis fuit tributa potestas præsentandi Patronis, & Episcopo jus instituendi, si Ecclesia
6 sit Patronata, *cap. Anobis de jurepatr. cap. Decernimus*; 16. *quæst.* 7. Si vero Ecclesia Patronum non habeat, statutum est, ut Episcopus provideat ei de Prælato, cum omnes Ecclesiæ diœcesis in potestate ejus sint constitutæ, *c. Omnes Basilicæ* 16. *quæst.* 7. & notat hic Compostell. & Joan. Andr. Et de prædicta origine vide bonam gloss. in *c. Quamquam*, *in ver. Devolvatur*, *vers. Ut igitur scias juris originem*, *de præb. lib.* 6. Abb. *hic num.* 1. *& in cap. Cum Ecclesia Vulterana num.* 8. *infra eod.* Jo. de Selv. *de beneficiis* 3. *par. q.* 22. 3. *casu*, & Bursat. *cons.* 126. *a num.* 8. *lib.* 2.

7 Sed postea supervenerunt regulæ Cancellariæ, quas summi Pontifices in crastinum assumptionis suæ facere solent suo tempore duraturas, quibus fere sublata est hujus Decretalis dispositio, præsertim in Italia, & in Hispania, adeo ut multi affirmaverint titulum electionis hodie recessisse ab aula, ut Lambert. *de jurepart.* 2. *lib. quæst.* 7. *art.* 20. *num.* 6. *in fin.* Quintil. Mandos. *in re-*
8 *gula* 2. *Cancell. in præfatione*, *alias quæst.* 1. *num.* 3. & Moderni in *tract. de benef. part.* 4 *cap.* 1. *num.* 11. nam præter reservationes Cathedralium, & Monasteriorum clausas in corpore juris, de quibus in Extravag. *Ad regimen*, *de præb.* in 2. regula Papa sibi reservat generaliter omnes Ecclesias Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, Episcopales, necnon omnia Monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum communi æstimatione excedentia, & de his Papa consistorialiter providet, Lap. *allegat.* 73. *num.* 11. *vers. Item de illis*, & de Cathedralibus patet ex decreto Concilii Tridentini in *cap.* 1. *sess.* 24. ubi præscribitur, quanta cum cautela, & maturitate in Consistorio sit formandum judicium in promovendis Episcopis.

Quæ quidem Consistorialis provisio habet vim electionis, & confirmationis, ut not. gloss. in *cap.* 1. *in ver. Provisionem*, *infra eodem*, *lib.* 6. & Ripa in *c. Eam te*, *num.* 11. *de rescrip.* & latius dicam infra in primo notab. Similiter in 3. regula Papa generaliter reservat
9 dispositioni suæ omnes dignitates majores post Pontificales in Cathedralibus valorem decem florenorum auri excedentes; declarans dignitates, quæ in Cathedralibus post Pontificales non majores existunt, & quæ ex Apostolicæ Sedis indulgentia, vel ordinaria authoritate, aut consuetudine præscripta, vel alias quovis modo in Collegiatis Ecclesiis principalem præeminentiam habent, sub reservatione prædicta com-
10 prehendi. Amplius Papa in eadem regula sibi reservat Prioratus, Præposituras, & alias dignitates Conventuales, & præceptorias Ordinum quorumcunque, non tamen militarium. Per hujusmodi autem Apostolicas reservationes in Italia ad nihilum redactum est jus eligendi Prælatum, quod habent Capitula in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, ut hic not. Dec. *num.* 6. *& seq.* Æneas de Falc. *de reserv. in* 1. *prælud.* & Quin-
11 til. Mandos. *loc. citat.* Dixi, in Italia, quia Capitulis Germaniæ salvum manet jus eligendi juxta concordata, de quibus in constitutione Nicolai V. quæ incipit, *Ad sacram Petri sedem*, edita *anno* 1447. *Kal. Aprilis*, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 305. Quibus quidem concordatis non obsunt reservationes in corpore juris non insertæ, ut ex facto respondit Gemin. in *cons.* 36. *Casus talis est*, *per tot.*

12 In Gallia vero ex concordatis initis inter Leonem Decimum, & Franciscum Primum, statutum est, ut Cathedralibus, & Metropolitanis Ecclesiis vacantibus, illarum Capitula, & Canonici ad electionem, seu postulationem futuri Prælati procedere non possint, sed Rex Franciæ nominet infra sex menses a die vacationis personam habentem qualitates ibi præscriptas, & Papa de sic nominato provideat. Et in monasteriis, & Prioratibus Conventualibus, & vere electivis, videlicet in quorum electionibus forma *c. Quia propter*, servari, & confirmationes electionum hujusmodi peti consueverunt ab dicto regno vacantibus, illorum Conventus ad electionem, seu postulationem Abbatis; seu Prioris itidem procedere non possint; sed Rex religiosum ejusmodi Ordinis infra idem tempus nominet, & Papa provideat; sed & Prioratus personæ ad illum per Regem nominatæ conferri debeant, & electiones, & confirmationes, & provisiones contra præmissa irritæ decernuntur. Per præmissa tamen declaratur non præjudicari Capitulis Ecclesiarum, Conventibus monasteriorum, & Prioratuum hujusmodi privilegia a Sede Apostolica proprium eligendi Prælatum obtinentium, quominus ad electionem Episcoporum, Abbatum, & Priorum, juxta privilegia eis concessa, libere procedere possint, dummodo de privilegiis sibi concessis per literas Apostolicas, seu alias scripturas authenticas docuerint, omni alia specie probationis eis in hoc adempta, ut latius constat ex *sess.* 11. Conc. Lateranen. Novissimi *tom.* 4. *Concil. par.* 2. *pag.* 114. *& seqq.*

Et ex his apparet erroneum esse, quod scripsit Ferret. 13
cons. 305. *Episcopatus habet institutionem*, *n.* 9. ubi temere carpens regulas reservatorias Ecclesiarum Cathedralium, & monasteriorum, dixit viam electivam in Capitulis Ecclesiarum ordinatam fuisse de jure divino. Imo enim hoc jus derivatum est in Capitula non ex necessitate, sed ex mera indulgentia, & humanitate Romanorum Pontificum, ut initio diximus, & bene explicat Rebuff. *tit. de elect. derog. in princ.* & novissime Card. Bellarm. *tom.* 1. *controv.* 5. *lib.* 1. *c.* 8. *&* 2. *tom. controv.* 2. *lib.* 1. *c.* 8. & Moderni in *tract. de benef. p.* 5. *c.* 4. *num.* 7.

Quibus præcognitis. Nota primo, in Ecclesia Col- 14
legiata nullum inferiorem a Papa præficere posse Prælatum, sed debere fieri electionem per illos de Collegio, & per Superiorem confirmari; *c. Transmissam*, *& c. Nihil infr. eod.* Nam pondera literam ibi, *Si vero aliter*, quæ omnem aliam potestatem excludit, ut per Abb. hic *num.* 1. Unde in *c. penult. de off. leg. lib.* 6. inhi- 15
betur Legatis, ne Cathedrales, aut Collegiatas Ecclesias, vel ipsarum Cathedralium dignitates electivas majores post Pontificalem conferant, aut sibi reservent, & contra hoc factum irritum decernitur. Regu- 16
la tamen hujus text. procedit, nisi aliter in fundatione ipsius Ecclesiæ extiterit ordinatum, vel de consuetudine aliud obtineat, secundum Innoc. in *ver. In Congregatione*, & Jo. Andr. *in fin.* Papa vero ob supremam ejus authoritatem etiam de beneficiis electivis providere pot- 17
est, Card. in *cons.* 103. *Divisione præmissa in princ.* quem refert, & sequitur hic Dec. *num.* 2.

An autem requiratur, ut in literis Apostolicis ad beneficia fiat specialis mentio de Ecclesia Collegiata, dic, aut in literis certi modi exprimuntur, & dignitates electivæ non includuntur, non facta de illis speciali mentione. Ita
procedit text. in *c. Cum in illis*, *in fin. de præb. in* 6. ubi si 18
Papa mandat alicui provideri de beneficiis, vel dignitatibus ad collationem, provisionem, præsentationem, vel dispositionem quorumcunque, non comprehenduntur beneficia electiva, Abb. *cons.* 38. *In quæstione quæ ad præsens vertitur*, *col.* 3. *sub n.* 2. *vers. Quarto posset attentari*, *lib.* 2. Ratio est, quia cum literæ ad beneficia obtinenda 19
sint ambitiosæ, debent stricte intelligi, ut in *c. Quamvis de præb. lib.* 6. & propterea uno modo expresso, non venit alius, ut per Abb. *loco cit.*

Aut nullus modus in literis exprimitur, sed simpliciter 20
mandatur provideri de beneficio vacaturo; & tunc in mandato includitur etiam beneficium electivum, ut tenet gloss. *in Clem.* 1. §. 1. *in ver. Quamvis*, *in fin. de præb.* cum qua tandem ibi residet Card. *in* 5. q. Gemin. *in d.* §. *Illis*, *col.* 1. *in fin. vers. Quid si in literis*, ubi allegat dec. Rotæ, quæ est 11. *in tit. de præb. in Nov.*

Sed hoc secundum membrum distinctionis impugnat 21
hic Dec. *n.* 4. quia textus in *d.* §. *Illis*, non exprimit certos modos, sed utitur verbis, Ad provisionem, vel dispositionem, quæ generalia sunt, ut de provisione notat gl. in *Clem. fin. hoc. tit.* & in *cap.* 1. *gl.* 3. *eod. in* 6. dum dicit provisio- 22
nem habere vim electionis, & confirmationis. Et de dispositione est text. in *c.* 2. *in princ. de præb. in* 6. & tamen in gratia concepta prædictis verbis generalibus non includitur modus providendi per electionem. Ex quo conjici potest, de electione fieri debere specialem mentionem; nec sufficere mandatum verbis generalibus conceptum: quia ubi aliquid specialiter exprimi debet, generalia verba non sufficiunt, *cap. Qui ad agendum*, *de Procur. in* 6. Ad quod videtur text. *in d. Clem.* 1. *in fin.* ibi: Nullam de electione fecerimus mentionem; & ratio esse potest secundum

dum

dum eum, quia sub tali generalitate Superior non intendit inferre præjudicium pluribus, qui jus eligendi habent, ac propterea necessaria est mentio specialis.

Verum his non obstantibus non videtur recedendum a communi intellectu ad d. §. *Illis*; nam provisionis, & dispositionis verba, quamvis in materia favorabili, & late interpretanda extendi possint ad omnem modum providendi, & disponendi, & sic etiam ad electionem; tamen in literis ad beneficia vacatura, quæ sunt odiosæ, & restringendæ, ut superius dictum est, electionem non includunt, ut patet in d. §. *Illis*, & est casus in *d. Clem.* 1. *de præben.* ubi literæ gratiosæ ad dignitatem pertinentem ad provisionem, & dispositionem quorumcunque non comprehendunt dignitatem electivam. Et propterea secundum Jo. Andr. in *d. c. Cum in illis col.* 1. *vers. Dispositio de præben. in 6.* quamvis dispositionis verbum sit generale, & sonet idem quod ordinatio, *c. Cum tibi infra de test.* cum aliis per eum allegatis; & ideo hoc verbum positum in d. §. *Illis*, videretur includere electionem, ut aliquid adderet præcedentibus verbis, Ad collationem, provisionem, & præsentationem; nihilominus litera gratiosa ad dignitatem non inclu-
23 dit electivam, etiamsi dictum sit literis, Ad dignitatem pertinentem ad quamlibet, seu quamvis dispositionem quorumcunque, ut est expressum in *d. Clem.* 1. atque ita dicit Jo. Andr. se consuluisse.

24 Neque obstat glos. in *d. Clem. fin. de elect.* quia tantum dicit provisionis verbum esse latum, ita ut comprehendat nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem; sed non dicit comprehendere electionem saltem in materia ambitiosa; & stricte intelligen-
25 da. Item non obstat, quod provisio habeat vim electionis, & confirmationis; quia etiam collatio habet eandem vim, ut tradit Joann. Andr. *loc. cit.* & tamen admittunt omnes collationis appellatione non venire ele-
26 ctionem. Provisio autem, & collatio sunt synonyma, *c. Dudum post princip. c. Cui de non Sacerdotali* 1. & 2. *respon. cap. Et cui, & cap. Sis cui in fin. de præb. lib. 6.* & notat Joann. Andr. in *c. Cum in illis in princip. in ver. Collationem.* Propterea autem provisio dicitur habere vim electionis, & confirmationis, quia provisor, & collator absque alterius facto confert, *cap. Si tibi absenti* 1. & 2. *respon. de præb. in 6.* Non ita electores, quia expectant factum Superioris confirmantis, ut declarat ibidem Joann. Andr. Sed hinc non sequitur, ut modus provisionis sit generalis etiam ad electionem. Non obstat ponderatio quam facit Decius de dicta *Clem. in ultimis verbis*; quia idcirco textus ibi se fundat in eo, quod de dignitate electiva nullam fecit mentionem: quia in literis fuerunt expressi certi modi, ut patet ibi, Ad cujuscunque collationem, provisionem, seu quamvis dispositionem; qui quidem modi dicuntur certi, & saltem in materia odiosa viam electivam non includunt, ut ostensum est supra. Unde non mirum, si de electione debuit fieri specialis mentio. Et sic ille textus concordat per omnia cum communi intellectu ad d. §. *Illis*. Nec refragatur text. in *d. c.* 1. *de præb.* quia non probat dispositionis verbum esse ita generale, ut comprehendat electionem; sed tantum ut includat non solum collationem, sed etiam gratiam de vacaturis.

Demum non obstat motivum præjudicii, quod infertur pluribus electoribus; quoniam constat de intentione Papæ volentis præjudicare inferioribus per mandatum de providendo: majus autem est præjudicium, quod infertur provisori, seu collatori, quam illud quod infertur electoribus: quia per provisionem, seu collationem confertur plenum jus proviso, sed electus ante confirmationem administrare non potest, *c.* 3. *& c. Nostri infra eod. cum concord.* Unde si Papa per gratiam simpliciter conceptam ad vacatura præjudicat collatoribus, nulla subest ratio, cur non etiam præjudicet electoribus. Stat igitur communis distinctio, quod aut certi modi in literis sunt expressi, & non venit electio; aut non sunt expressi, & includuntur etiam dignitates electivæ. Eodem modo distinguitur in reservationibus, ut per Æneam de Falcan. in *tr. de reserv. q.* 5. *n.* 21. & Modern. in *tr. de benef. p.* 3. *c.* 1. *n.* 122.

27 Nota secundo, ex illis verbis, *Ubi duo vel tres in Congregatione fuerint*, duos facere Congregationem, tres vero Collegium, *l. Neratius, ff. de verbor. significatione*, secundum glos. Innoc. & ceteros hic, notat Specul. in *tit. de nov. crimin. §. unic. vers. Ad hæc*, & Bart. in *l. Prætor la* 2. *in princ. n.* 2. *& 3. ff. de vi bonorum rapt.* ubi etiam habes quot homines faciant turbam, quot cœtum, quot multitudinem, quot universitatem, quot populum, quot gentem. Dixi in *c. Responso inf. de sent excommun.* Adverte tamen, quia secundum Bald. hic *nu.* 4. aut lo- 28
quimur de Congregatione Collegiali, aut de simplici; primo casu idem est Congregatio, & Collegium; secundo casu nomen Congregationis est magis generale, quam 29
nomen Collegii, quia Collegium ex universo sumitur, & alicui certo nomini est subjectum, *leg. Rerum mixtura, ff. de usucap.* & loco unius personæ habetur, *leg. Mortuo, ff. de fidejuss. leg. Metum*, §. *Animadvertendum, ff. quod metus causa:* Sumitur quinto Collegium, & Congregatio ex pluribus differentibus numero; sed Collegio attribuitur ex intellectu significatio complexiva, quæ ex universo sumitur, non tam voce, quam significatione, *l. Si is qui ducenta*, §. *Utrum, ff. de reb. & leg. Quod major, ff. ad municip.*

Quod autem superius dictum est, tres saltem requiri 30
ad faciendum Collegium, verum est ab initio; sed postea jus Collegii etiam in uno retinetur, *l. Sicut*, §. *ult. ff. Quod cujusque universitatis nomine*, & notant hic gloss. 1. Innoc. Joan. Andr. Bald. & omnes.

Tertio, nota ex iisdem verbis, *In Congregat. fuerint*, 31
ad hoc ut Clerici in Ecclesia beneficiati habeant jus eligendi Prælatum, oportere, ut ibi sint ut Collegium, nec sufficere, ut generaliter sint in ea beneficiati, *cap. Dilecta* cum glos. 1. *de excess. Prælat.* Non enim sequitur: In tali Ecclesia sunt plures Clerici, sue beneficiati; Ergo ibi Collegium, ut notat Innoc. in *cap. Postulasti de jurepatr.* Archidiac. in *cap. Monasterium* 16. *quæst.* 7. Abb. in *cap. Bonæ memoriæ, il* 1. *num.* 2. *in primo notab. supra tit. prox.* & tradunt hic Anton. de Butr. Cardinalis, Abbas, Decius, & alii communiter. Et propterea si in eadem Ecclesia sint diversorum generum beneficiati, puta aliqui sunt Canonici, aliqui Capellani, aliqui Assisii, ut in Antiochena Ecclesia, *cap. penult. infra de Clericis non residentibus*, alii Portionarii, & similes, ut in Burginen. Palatin. Ecclesiis; & 32
in Ecclesiis Hispaniarum Portionarii, vel similes; non sunt vocandi, ut determinat hic Compostell. *num.* 4. dicens Curiam Romanam tenere, quod soli Canonici sunt vocandi, & soli Canonici faciunt Capitulum, 33
quia unum corpus constituunt, *cap. Novit de his, quæ fiunt a Prælat.* Et eum refert, & sequitur hic Jo. Andr. 34
num. 11. Hinc cum Portionarii Ecclesiæ Segobien. qui non interveniunt in actibus Capitularibus, exceptis quibusdam diebus, in quibus conveniunt, ut percipiant certas distributiones illis diebus assignatas, petiissent declarari a S. Congr. Conc. an dicerentur de Capitulo, adeout contra eos Episcopus cum adjunctis procedere teneretur ad præscriptum *c. 6. sess.* 25. Conc. Trid. S. Congr. censuit non dici esse de Capitulo hujusmodi Portionarios. Idemque respondit de Portionariis Ecclesiæ Conchen. qui 35
participes mensæ Capitularis ingrediuntur Capitulum ad consentiendum, vel contradicendum in negotiis ad Ecclesiæ rem, & bona pertinentibus.

Ulterius proposito dubio, an appellatione eorum, qui non sunt dignitates, nec de Capitulo, comprehendantur non solum ii, qui sunt extra Cathedrales, vel Collegiatas Ecclesias, sed etiam qui in eisdem Ecclesiis officia, vel simplicia beneficia Ecclesiastica obtinent, & prædictis Ecclesiis, aut Capitulis in divinis, seu aliis ministeriis famulantur, sive sub Capitulis, sive extra illa degant, ita ut omnes in causis Ecclesiastici Episcopo subjiciantur libere, & absolute, absque eo quod contra ipsos cum adjunctis procedendum sit: Sacra Congregatio censuit, ex quo *c. 6. sess.* 25. subjici Episcopo eos, qui non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo; isti autem neque dignitates habent, neque Capitulares sunt, sed tantum Capitulo famulantur, aut sub Capitulo degunt; comprehendi istos *d. cap. 6. vers. Quia vero*, cum aliud sit esse de Capitulo, aliud sub Capitulo.

Quod tamen verum est, nisi aliud obtineat de consue- 36
tudine, ut in Ecclesiis Legionen. & Oveten. ut declarat Compostell. *eod. n.* 4. Nam quandoque penitus extranei de consuetudine admittuntur, ut in *cap. Cum Ecclesia Sutrina infra de caus. possess. & propr.* Quapropter posita de- 37
cis. Rotæ in causa Calciat. conjudicum edita die 25. Februarii 1611. qua Cathedralis Calciat. portionarii declaran-

rantur esse de Capitulo dictæ Ecclesiæ, cum dubitatum fuerit, an ipsi Portionarii tanquam Capitulares possint eligi in conjudices causarum criminalium adversus Capitulares: Ex decreto Concilii Tridentini in *d. c. 6. sess.*
38 25. Sacra Congregatio censuit non posse. Verum hoc debet intelligi, dummodo Portionarii ex consuetudine, vel alio speciali jure sint in omnibus, & per omnia de
39 Capitulo; secus si quoad aliquos actus tantum. Ideoque cum dubitasset Episcopus Seguntinus, an posset solus sine adjunctis procedere contra Portionarios integros, ac dimidios suæ Ecclesiæ, si ipsi ex privilegio Apostolico, aut ex consuetudine, vel Ecclesiæ statuto habeant in Capitulo, vel semper, vel ut plurimum vocem: Sacra Congregatio censuit, non ex eo, quod Portionarii integri, & dimidii habeant vocem in Capitulo, illos esse Capitulares; sed tunc inter Capitulares censeri debere, cum ex Apostolico privilegio, vel ex consuetudine, vel ex Ecclesiæ statuto inter Capitulares connumerantur. Ideoque si ipsi talibus facultatibus non potiantur, Episcopus poterit contra illos non cum adjunctis, sed solus procedere.

Similiter cum Portionarii, ac dimidii Portionarii Ecclesiæ Corduben. vocem habeant in Capitulo quoad ea duntaxat, quæ spectant ad impensas, reditus, & servitium Ecclesiæ, non autem in his, quæ pertinent ad jurisdictionem Capituli sede vacante, ad nominationem officialium, atque aliis pluribus: Quæsitum est, an Episcopus teneatur contra ipsos cum adjunctis procedere: Sacra Congregatio respondit, si hujusmodi Portionarii tam integri, quam dimidii non sunt de consuetudine in omnibus, & per omnia de Capitulo, non teneri Episcopum contra eos procedere cum adjunctis.

Rursus cum Portionarii Ecclesiæ Abulen. prætenderent ad se una cum Canonicis pertinere administrationem bonorum mensæ Episcopalis sede vacante, & electionem judicum, cum quibus Episcopus advetsus Capitulares procedere tenetur, eo quod ex consuetudine Ecclesiæ quoad ea, quæ tangunt administrationem bonorum Ecclesiæ, & mensæ Capitularis, pro Capitularibus habeantur: Sacra Congregratio censuit in neutro debere se ingerere.
40 Et generaliter consulta, an decreto Concilii Tridentini *cap. 6. sess. 25.* possit solus Episcopus sine adjunctis Capitularibus ad correctionem, & punitionem Portionariorum procedere, eo etiam casu, quo Portionarii de consuetudine, aut ex privilegio Apostolico, vel Ecclesiæ statutis habent in Capitulo, vel semper, vel ut plurimum vocem; respondit hujusmodi Portionarios non comprehendi, *cap. 6. sess. 25.* si solam vocem in Capitulo habeant. Hæc de Portionariis.

41 De Coadjutoribus vero Canonicorum. Cum dubitatum fuerit, an Episcopus, qui juxta decretum Concilii, *cap. 6. sess. 25.* debet procedere contra Capitulares cum adjunctis, teneatur idem servare volens procedere contra Coadjutorem Canonici cum futura successione: Sacra Congregatio censuit teneri, si ex forma Coadjutoriæ colligatur ipsi Coadjutori concessa fuisse omnia
42 privilegia, quæ habent Canonici. Nam Coadjutor cum futura successione non dicitur Canonicus, neque habet jus in Canonicatu, sed ad Canonicatum, Navarr. in *cap. Si quando de reser. & in cap. 2. de Hor. Canon.* Unde cum non sit Canonicus, non est Capitularis, cum de jure communi Canonici tantum dicantur Capitulares, *dict. cap. Novit, & c. Quanto de his, quæ fiunt a Prælat.* Abb. in *cap. Auditis nu. 3. in fin. de elect.* Felin. in *procem. decretal.* Verall. *decis. 290.*

43 De dignitatibus in Cathedralibus, & Collegiatis idem dicendum, quia circumscripta consetudine, vel privilegio non sunt de Capitulo, ut notatur in *c. Cum olim in ver. Duplici sibi voce inf. de re judic.* & constat ex decreto Concilii Trident. in præalleg. *cap. 6. sess. 25.* ibi: Qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo: si enim obtinentes dignitates essent de Capitulo, satis fuissent excluti per illa verba, *Nec sunt de Capitulo*; nec fuisset opus eos nominatim excludere. Quomo-
44 do autem cognoscatur, an plures sint in Ecclesia, ut Collegium, vel ut singuli; Joan. Andr. & DD. remittunt ad notata in *c. Dilecta de excess. Pralat.* Bald. hic *n. 8.* dicit privatam societatem non facere Collegium, sed publicam authoritatem, & requiri, ut Collegium habeat caput, seu Præpositum, licet sufficiat, ut ita ordinatum sit ab initio; nam eo mortuo nihilominus est Collegium, ut per eum: de quo tamen vide Innocen-

tium in *c. Cum non ignores num. 2. infra de præben.* ubi dicit ad esse Collegii non requiri, ut ibi sit Prælatus, arg. *l. 1. §. 1. ff. Quod cujusque univers. num.* & eum sequitur Oldrad. *cons. 128. Cum ad investigationem nu. 8. vers. Et si dicatur*, licet requiratur ad bene esse, ut per eundem Oldrad. *cons. 204. Prima quæstio in princip.* Ex quipus signis cognoscatur, an Ecclesia sit Collegiata, vide Rotam in causa Zamoren. Canonicatus de Thoro, apud Card. Seraphin. *decis. 1265.* Concluditur ergo, in Ecclesia Collegiata de jure communi, & cessantibus reservationibus Apostolicis, sive sit secularis, sive regularis, Prælatum esse eligendum ab illis tantum, qui sunt ibi ut Collegium. Unde dicebat Gamb. *de off. leg. nam. 84. alias 817. lib. 3.* electivam naturaliter esse omnem Collegiatam, intelligi 45
respectu Prælaturæ, ut hic. Sed de Prælatis, & Superioribus regularibus, dicam latius, ut in seq. quæst.

Posita constitutione Congregationis Somaschæ a Sede Apostolica una cum aliis ejusdem Congregationis constitutionibus confirmata in forma communi, qua cavetur, 46
ut interveniente obitu alicujus Præpositi, vice Præpositus succedat, donec aliter fuerit provisum per Præpositum generalem, qui vel illum confirmabit, vel alium mittet, vel alium ex dicto Collegio nominabit, qui Vicarii nomine insignitus ordinariam Præpositi habeat authoritatem.

QUÆRITUR primo, an facultas præposito generali, ut supra attributa adversetur huic decretali, vel aliis sacrorum Canonum, aut Concilii Tridentini decretis.

Secundo, an eadem constitutio, quæ loquitur in casu mortis, vendicet sibi locum in casibus infirmitatis, absentiæ, cessionis, & consimilibus.

Quod spectat ad primam quæstionem, etsi electio 47
Prioris spectet ad Conventum ex dispositione juris communis, ut hic deciditur, & in *c. 2. §. fin. de stat. Monachor. & in c. ult. 16. q. ult.* & confirmatio ad Superiorem, *c. Nullus 16. quæst. 7.* hoc tamen procedat in Prioribus Conventualibus habentibus populum, & authoritatem perpetuæ prælationis, per text. juncta gloss. in *d. c. 2. §. fin.* cujus hæc sunt verba: Priores autem cum in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitulorum canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non mutentur: ubi gloss. asserit, hoc esse intelligendum de illis Prioribus, qui instituuntur perpetuo per Canonicam electionem Capituli, & confirmationem Superioris, & sequitur Archid. in *summa 16. q. 2. n. 6. vers. Secus autem est in Prioribus*, Felin. in *c. Cum venerabilem col. 10. vers. Fallit tertio de excep.* & post alios Joan. de Selv. *de benef. part. 2. q. 22. n. 51.* & propterea verbum, *Presbyter*, hic positum exponitur ab Innocentio, & Abb. Antiq. id est, Prælatus, & pro Rectore ab Host. & Joan. Andr. Unde hæc decretalis, & constitutio, *c. Quia propter infra eod.* non habent locum nisi in Prælatis, sive secularibus, sive regularibus, per quorum obitum Ecclesia viduatur, ut illic adnotavit gloss. in *verb. Ecclesiis viduatis*, & sic in Prælatis, qui curam habent animarum, & dicuntur sponsi Ecclesiæ, *cap. Sicut in unaquaque 21. q. 2.* gloss. *ubi supra*, & resolvit Rota *dec. 3. n. 2. de elect. in nov.* Et hic non est casus noster, ut inferius dicetur.

Sin autem Prioratus sint obedientiarii, habentes qui- 48
dem Monachos, sed non populum, tunc censentur revocabiles ad nutum, Bellam. *decis. 203. incip. Quilibet Prioratus regularis*: ideoque Priores hujusmodi deputantur per Abbates, & ad eorum libitum amoventur. Sic probat text. juncta gloss. in *ver. Perpetuo in cap. Cum ad Monasterium*, §. *Tales de statu Monach.* in hæc verba: *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda tanquam in sua sibi vita locetur; sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur*, ubi glos. dicit hoc esse verum, quando non eligitur canonice a Capitulo, sed Abbas committit ei administrationem. Idem dicit gloss. in *d. cap. 2. in ver. Non mutentur eod. tit.* & Archid. *in summa 16. quæst. 2. num. 5.* ubi ait: *Circa hujusmodi Prioratus, qui Parochianos non habent, & qui non ordinantur per electionem Collegiorum suorum, sed Monachi tantum manent in eis, & Abbates plene in eisdem obtinent temporalia, permissum est, & observatum sicut creditur, quod ponantur in eis Priores, & removeantur ad mandatum Abbatum suorum, ut in Religionibus magis vigeat & observatur obedientia; & ideo hujusmodi Prioratus proprie appellantur obedientiæ, & ex eo quod sic præficiuntur, non possunt nec debent sibi assumere authorita-*

thoritatem continuæ Prælationis, imo cum expedierit, absque contradictione mutari possunt: sic dicitur de præsidentibus Capitulis Generalibus, extra de stat. Monach. cap. In singulis, & infra: Et ideo in hujusmodi Prioratibus, ponuntur, & deputantur Priores pro voluntate suorum Abbatum, & etiam amoventur. Hactenus Archid. sequitur Gemin. in *cap. 1. col. 3. n. 4. vers. Secundo casu 21, dist.* & Selva *de benef. part. 2. disp. 22. n. 46. & 50.*

49 Talis autem videtur esse deputatio Vicarii, seu Vice-Præpositi, quam facit Præpositus Generalis Congregationis Somaschæ in locum Præpositi: quia d. Vicarius non instituitur, ut habeat prælationem illam, de qua Canones loquuntur; sed ad tempus præsit Regularibus, ac bona dicti Conventus administret; atque ita dici potest Prælatus obedientiarius, qui ponitur, &
50 amovetur ad libitum Superioris, ex prædictis. Ideoque in Religionibus Ordinis Prædicatorum, & Minorum, in locum Priorum, seu Guardianorum defunctorum, vel absentium deputantur Vicarii, qui eandem habent authoritatem, & alio nomine Præsidentes vocantur, non per electionem Conventuum, sed per deputationem Provincialium, ut refert Ludovicus Miran. in *Manual. Prælat. tom. 2. q. 20. art. 1. in princip. & concl. 2. & 3. & art. 2. concl. 1.*

51 Et revera sicut posset hos Vicarios instituere Capitulum Generale, ut per Alex. in *rubr. de offic. ejus n. 14. vers. Quidam constitutis*, & Dec. in *c. Sane, il 2. n. 9. de off. delegat.* sic videtur posse illos deputare Præpositus Generalis, in quem universa Congregatio jus, & potestatem eos deputandi transtulit, *l. 2. C. de off. ejus qui vic. alic. judic,* ibi: Qui præceptione principali, seu vestræ sedis amplissimæ tueri locum Rectorum Provincialium noscuntur, *&c. In causis, §. Quia vero infra eod.*

52 Quibus accedit, quod etsi eorum electio de jure ad Capitulum pertineret; Canones tamen non improbant, imo approbant constitutiones Religionum, secundum quas illorum deputatio reservatur Abbati, seu Generali Ministro: de hoc est text. & ibi DD. in *c. Sacrosancta inf. eod.* & docent Gemin. in *d. cap. 1. col. 3. vers. 2. casu 21. dist.* & Selva *loc. cit. nu. 46.* Unde satis est hoc casu, ut ex constitutionibus Congregationis Somaschæ usu, & consuetudine in hac parte approbatis deputatio Vice-Præpositi spectet ad Præpositum Generalem, licet speciali ipsius Capituli facultate, vel constitutione id Generali Præposito non liceret, Ideoque cum Generalis Ordinis S. Augustini olim consuluisset Sac. Congregationem Concilii, an sibi liceret ex officii sui authoritate in aliqua domo sui Ordinis, vel Provincia Rectorem, Commissarium, vel Vicarium quibusdam in casibus nulla fratrum electione expectata constituere, ubi ita expedire judicaret, præsertim cum ita ante & post Concilium consuevisset: S. Congregatio respondit non licere, nisi ex gravi causa, & ad modicum tempus.

Quemadmodum autem constitutio prædicta non est contraria sacris Canonibus, ita nec illi adversatur decretum S. Concilii Tridentini in *d. cap. 6. sess. 26. de regul.* quia locum habet, & procedit tantum in electionibus Superiorum, quas præcipit fieri per vota secreta. Ideoque cum alias dubitatum esset, an ex *d. cap. 6.* oporteret semper facere electiones, vel posset aliquando Prælatus superior authoritate sui officii prætermissa electione providere alicui Monasterio, vel Provinciæ de Præfecto, vel alio Superiore; S. Congregatio respondit, Concilium non jubere, ut semper fiat electio; sed quando facienda, servanda est forma præscripta *d. c. 6.*

Quoad secundam quæstionem videtur respondendum, 53
constitutionem, quæ tribuit facultatem deputandi Vicarium in casu mortis Præpositi, habere etiam locum in casu ægritudinis, cessionis, vel absentiæ, &c. quia hujusmodi casus in hac materia æquiparantur, *c. Con-* 54
gregatio 16. q. 7. Ideoque Bart. in *l. 2. C. de off. ejus qui vic.* censet esse locum hujusmodi deputationi propter quodcunque impedimentum officialis. Quod etiam sentit Antonius de Butr. *cons. 3. n. 2.* Et in specie propter infirmitatem, Maran. in *spec. part. 4. tit. An sit judicium arbitrarium n. 17.* ubi alios refert. Et propter remotionem ab officio, vel recusationem, Jo. de Plat. in *l. 1.* post gloss. in *fin. C. de Princ. lib. 12.* & Cardin. in *Clem. 1. n. 13. de procur.* Et generaliter facultatem subrogandi in casu mortis procedere etiam in aliis casibus similis impotentiæ, respondit per text. in *l. Hoc jure, ff. de vulg.* Surd. *cons. 236. n. 23. lib. 2.* & ante eum Paris. *cons. 19. n. 174. lib. 2.*

Et propterea Sacra Congregatio alias consulta, an decretum Concilii *cap. 10. sess. 25.* quo tribuitur facultas Episcopis subrogandi alium in locum judicis Synodalis defuncti, procedat etiam in casu diuturnæ absentiæ alicujus ex judicibus Synodalibus, respondit *dict. cap. 10.* comprehendere etiam diuturnam absentiam, quæ morti æquiparatur, *cap. Præsentata de testib.* Cardin. *cons. 54.* facit text. in *leg. Si longius, ff. de judicib. & in cap. Quod Sedem de off. ordin.*

DE ELECTIONE.

Paschalis Panormitano Archiepiscopo

CAPUT IV.

SIgnificasti reges & regni majores, admiratione promotos, quod pallium tibi ab apocrisiariis nostris, tali conditione oblatum fuerit: Si Sacramentum, quod a nobis scriptum detulerant, exhiberes: & infra. Mirentur in hac causa Dominum Nostrum Jesum Christum, qui, cum ovium suarum curam Petro committeret, conditionem posuit, dicens: Si diligis me, pasce oves meas. Si conscientiarum factor, & cognitor secretorum, conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad contristationem: qua nos solicitudine oportet tantam Ecclesiæ prælationem imponere fratribus, quorum conscientias non videmus? Ajunt omne jusjurandum in Evangelio a Domino esse prohibitum, nec ab Apostolis post Dominum, nec in Conciliis inveniri posse statutum. Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius est, a malo est? hoc enim amplius ut exigamus, malum nos illo permittente compellit. Nonne malum est ab Ecclesiæ unitate, & a Sedis Apostolicæ obedientia resilire, & contra Canonum statuta prorumpere? quod multi etiam post Sacramentum præstitum præsumpserunt: & infra. Hoc nimirum malo, ac necessitate compellimur juramentum pro fide, pro obidientia, pro unitate requirere. Ajunt in Conciliis statutum non inveniri: quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas: & infra. Cum igitur a Sede Apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ a Beati Petri tantum corpore assumuntur, justum est, ut vos quoque Sedi Apostolicæ subjectionis debitæ signa solvatis, quæ vos cum Beato Petro, tanquam membra de membro habere, & catholici capitis unitatem servare declarent.

SUM-

SUMMARIUM.

1 PAllium a Sede Apostolica non traditur electo in Archiepiscopum, nisi prius præstet fidelitatis, & obedientiæ juramentum.
2 Reges plures in uno regno esse possunt.
3 Pallium tradi potest per Nuncium.
Aprocrisiarii qui sint, ibid.
4 Juramentum exigi potest per Nuncium, seu Procuratorem.
5 Omnis Christi actio, nostra est instructio.
6 Papa non gerit vicem Dei in conscientiis cognoscendis.
7 Pallii traditione confertur plenitudo Pontificalis officii.
8 Jurare in quibus casibus liceat.
9 Papa est supra Concilium, quod latissime probatur usque in fin.
10 Concilia non constringunt Papam, sed constringuntur ab ipso, & n. seqq.
11 Papæ sententiæ standum est, si contradicat Ecclesiæ, vel Concilio, etiam in materia dogmatum.
12 Intellectus c. Sicut, 15. dist.
13 Papa cur non possit aliquid statuere contra articulos fidei semel diffinitos.
14 Potestas ligandi, seu legem imponendi, non potest esse nisi Superioris.
15 Concilia omnia per Romanæ Ecclesiæ authoritatem facta sunt, & robur acceperunt.
16 Concilium non dicitur, sed conciliabulum, seu conventicula, quod sine authoritate Romani Pontificis celebratur.
17 Concilium legitime congregatum, post dissolutionem remanet acephalum, & schismaticum.
18 Basileense Concilium post translationem non Synodus Ecclesiæ, sed satanæ, & ministrorum ejus synagoga appellatum.
19 Authoritas non est nisi Superioris.
20 Causa principalis semper est potior effectu.
21 Concilia non dederunt primatum Romanæ Ecclesiæ, sed datum immediate a Domino explicarunt.
22 Constantiensis Concilii Canon de potestate Concilii in Romanum Pontificem expenditur.
23 Constantiensis Concilii decreta, quæ ad fidem pertinent, duntaxat a Martino V. confirmata fuerunt.
24 Constantiense Concilium qualiter dici possit habuisse immediate potestatem a Christo.
25 Basileense Concilium a Leone X. in Concilio Lateranensi appellatur conciliabulum, præsertim post translationem.
26 Dictio, Præsertim, quid importet.
27 Basileensis Concilii constitutiones quæ fuerint a Nicolao V. approbatæ, aut improbatæ.
28 Papæ primatus in Concilium nititur principiis juris naturalis, & divini, & n. seqq.
29 Ordo potestatum est, ut inferiora a superioribus gubernentur, & ad unum tandem redigantur.
30 Petrus quando, & per quæ verba fuerit constitutus primus Christi Vicarius, & Papa.
31 Petrus non modo pascendi, sed etiam regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam potestatis amplitudinem habuisse diffinit Concilium Florentinum.
32 Papa ubi primum Canonice eligitur a sacro Collegio Cardinalium, supremam a Deo potestatem sine medio consequitur.
33 Orbis major Urbe qualiter esse dicatur.
34 Hierarchia in Ecclesia Catholica divina ordinatione instituta est.
35 Monarchia præstat inter omnia gubernationum genera.
36 Potestas omnis impatiens consortis est.
37 Tyrannis oritur sæpius ex principatu plurium, quam ex principatu unius.
38 Ecclesia militans est exemplata divinitus a triumphante.
39 Papa quam gerat personam in Ecclesia ex Bernardi sententia.
40 Papæ primatus in Ecclesia ostenditur ex pluribus summorum Pontificum, & sanctorum Patrum testimoniis, & n. seqq.
41 Ecclesia Catholica non ab Apostolis, sed a Christo primatum obtinuit, & n. seqq.
42 Papa cunctos judicaturus a nullo mortalium judicari potest, sed cælo tantum debet innocentiam.
43 Hæreses in Ecclesia unde exortæ.
44 Pii II. retractatio, & diffinitio de primatu Romani Pontificis in Concilium.
45 Abbas Panormitanus, & Ludovicus Romanus habiti in Concilio Basileensi tanquam duo orbis sidera.
46 Papæ primatus in Concilium ab ipsismet Conciliis sæpius declaratus.
Marcellinus Papa a Concilio judicatus non fuit ob defectum jurisdictionis, ibid.
47 Intellectus c. Nemo, 9. q. 3.
48 Papæ sententia prævalet sententiæ totius mundi.
49 Abbas Panormitanus, & Ludovicus Romanus hostes acerrimi Pontificiæ dignitatis, & n. 56.
50 Florentini Concilii diffinitio de primatu Romani Pontificis in universum orbem.
51 Concilia Generalia quomodo Romani Pontificis superioritatem agnoverint, & n. seqq.
52 Papæ authoritas in omnibus Conciliis patenter excipitur.
53 Confirmatio est manifestum signum superioritatis, & num. seqq.
54 Statuta Papæ a Concilio non confirmantur, sed approbantur; sed statuta Concilii confirmantur a Papa tanquam Superiore.
55 Papæ superioritatem in Concilium qui authores ex Canonistis, & Theologis tueantur.
56 Abbas Archiepiscopus Panormitanus in schismate Basileensi creatus fuit Cardinalis a Felice Antipapa.
57 Introducentibus in Concilium multitudinem Presbyterorum ob defectum Episcoporum libere contradixit.
58 Cardinalis Zabarella quomodo se gesserit erga Romani Pontificis authoritatem.
59 Appellatio est de minori ad superiorem judicem provocatio.
60 Appellari potest a sententia Concilii ad Papam, sed non e converso.
61 Appellari non potest a Papa ad tribunal Christi.
62 Appellantes a Romano Pontifice ad futurum Concilium, eorumque Conciliarii, & fautores incurrunt pœnam excommunicationis, & læsæ majestatis humanæ, & divinæ, ex Bulla Pii II.
63 Item declarantur schismatici, & hæretici, ex Bulla Julii II.
64 Concilium est judex in schismate, cum duo, vel plures contendunt de Pontificatu, & n. seqq.
65 Concilium cognoscit, quando electio Papæ non fuit canonica.
66 Item in casu hæresis formalis, non autem alterius criminis, etiam notorii & scandalosi.
67 Correctionis fraternæ regula an sit servanda cum summo Pontifice.
68 Papam incidere in crimen hæresis, an sit possibile.
69 Marcellinus peccavit contra fidei confessionem, sed fidem non amisit.
70 Papa si in hæresim notorie, & contumaciter laberetur, eo ipso desineret esse Papa.
Casus nullus reperitur, in quo Concilium habeat authoritatem in eum, qui certus sit Pontifex, ibid.
71 Papa etiam sponte non potest se Concilio subjicere.
72 Deus solus potest facere, ut aliquis mortalium sit major Apostolico, n. 76.
73 Intellectus §. Hinc etiam, 17. dist.
Symmachus Papa a Concilio non fuit absolutus, sed dimissus, tam ex capite innocentiæ, quam ex defectu jurisdictionis, ibid.
74 Intellectus c. Nunc autem, 21. dist.
Sixtus etsi Concilio se sponte subjecerit, tamen a Patribus ob defectum jurisdictionis judicatus non fuit, ibid.
75 Intellectus c. Nos si incompetenter, 2. q. 7.
Leo Papa quomodo se subjecerit judicio Ludovici Imperatoris, ibid.
76 Judex major quomodo possit se subjicere minori in jurisdictione contentiosa.
77 Clericus jurisdictionem judicis laici propagare non potest.

78 Cle-

78 *Clericus non potest consentire in suum non judicem etiam Ecclesiasticum sine proprii Episcopi licentia.*
79 *Regulares Sedi Apostolicæ immediate subjecti, nec tacite, nec expresse possunt renunciare privilegio exemptionis.*
80 *Papa non potest alteri committere, ut ipsum excommunicet.*

Significasti. Electio in Archiepiscopum Apostolica Sedes non tradit Pallium, nisi prius præster fidelitatis, & obedientiæ juramentum. Hoc dicit. Primo, ponit admirationem, quam confundit. Secundo, duplex administrantis motivum, cui respondet. Tertio, concludit. Jo. Andr.

2 Nota primo, ex illis verbis, *Reges, & regni majores*, posse in uno regno esse plures reges, *cap. Fertur 1. qu. 1. in suprascriptione*. Alia tamen litera habet, *Regem;* & vide quod dicam infra *n.* 35. *& seqq.*

3 Secundo, nota ibi, *Ab Apocrisiariis nostris*, Pallium tradi posse per Nuncium: nam Apocrisiarii sunt Nuncii, seu Legati, ut hic in gloss. prima, de quibus sic legitur in sexta actione Concilii Chalcedonensis: In omnibus synodis Apocrisiarii Apostolici decretas sententias propter summam authoritatem ejusdem Apostolici & Sedis confirmabant, & subscribebant: quia aliter nullum robur habebant, ut post Isid. *in lib. de Conciliis*, refert Turrecrem. in *summa de Eccles. lib. 2. c. 100. in prine.* & confert text. cum gloss. in *cap. convenientibus in ver. Apocrisiariis 1. qu. 7. & in auth. Quomod. oport. Episc. §. Si vero in proposita*, ubi gloss. in *ver. Apocrisiarios, & in §. Reverendissimi de Sanctiss. Episc. in ver. Apocrisiariis.*

4 Tertio, nota ex iisdem verbis, juramentum exigi posse per alium, puta per Nuncium, vel Procuratorem, & illi videri juratum, cujus nomine juratur, concord. text. in *cap. Si diligenti infra de præscript. & in c. Ea que de jurejur.* & in juramento fidelitatis probatur in *c. 1. §. Verum de statu regul. in 6. & in Clem. 1. de jurejur.*

5 Quarto, nota in *vers. Si conscientiarum factor*, ex actibus Christi congrue argui ad nostros; quia omnis actio Christi, nostra est instructio, *c. Deus 2. q. 1, & c. Qualiter, il 2. infra de accus.*

6 Quinto, nota ex illis verbis; *Quorum conscientias non videmus*, Papam non gerere vicem Dei in conscientiis cognoscendis, *c. unic. Ut Eccl. benef.* Addo *c. Sicut in fin. & in c. Tua nos de Simon. c. Humanæ 22. q. 5. & c. Erubescant 32. dist.*

7 Sexto, nota ex *verb. Prælationem*, Pallii traditionem esse quendam Prælationem, quia per ipsum confertur plenitudo Pontificalis Officii, *c. Nisi infra de usu Pallii.*

8 Septimo, nota ibi, *Pro fide*, licitum esse jurare pro fide, pro obedientia, & pro unitate. Adde alios plures casus, ut in gloss. in *verb. Pro unitate.*

9 Ultimo, nota principaliter ex hac decretali, Romanum Pontificem esse supra Concilium, prout deducunt Host. *num.* 11. Card. *num.* 5. *in* 10. *oppos.* Ancharan. *n.* 3. Bellamer. *num.* 1. & Abb. *numer.* 3. *in* 7. *notab.* Quod efficaciter probat hæc litera. Primo, quia cum Reges, & regni majores mirari essent, quod summus Pontifex in transmissione Pallii ad Archiepiscopum Panormitanum exegisset ab eo juramentum fidelitatis, & motivum admirationis fuisset inter cetera, quod in Conciliis non inveniretur statutum, ut præstari deberet hujusmodi juramentum; Paschalis hanc oppositionem confutat tanquam frivolam, ut ex ipso modo loquendi apparet, ibi: 10 *Ajunt in Concilii stacutum non inveniri, quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerint*; innuens hoc esse falsum, cum omnia, &c. ut hic per Host. in *ver. Præfixerunt*. Unde, ut notat Abbas Antiq *n.* 2. *in fin.* Concilia non constringunt Papam. & Abb. Panorm. *n.* 3. *Nota*, inquit, *quod Concilia generalia non sunt supra Papam; unde non possunt statuendo præfigere legem Papæ*; subdens hunc textum satis esse in hoc notabilem, & quotidie allegari, præsertim ubi disputatur de potentia Papæ, & Concilii. At e converso summus Pontifex bene constringit Concilium, cum illius statuta immutet, & corrigat, *c. Statutum de rescript. lib. 6.* ut hic Jo. Andr. *num.* 10. Ad quod est gloss. notab. in *c. Ubi periculum in ver. Concilio infra eod. lib. 6.* ubi dicit æquum non esse, ut constitutio Conciliaris revocetur absque requisitione Concilii; sed tamen de plenitudine potestatis Papam id facere posse, cum sit super omnia Concilia, & allegat textum hic, & dictum gloss. pluribus comprobat Turrecrem. in *summa. de Eccles. lib. 3. c. 24. & cap. 44.* Et propterea secundum Joan. Andr. in *ver. robur num* 9. standum est sententiæ Papæ, si contradicat Ecclesiæ, vel Concilio, de hoc *c. In istis 4. dist. & c. Sicut 15. dist. c. penult. 19. dist. c. Nemo 9. q. 3. & c. Quodcunque 24. q. 1.* & sequuntur Butr. Card. Anchar. & alii proxime citati. Unde patet, inepte Cardinalem in *c. Inter cetera n. 2. infra de off. ordin.* docuisse modum constringendi Papam per legem Conciliarem, nempe statuendo, ut ligetur legibus Concilii, nec possit contravenire; loquitur enim contra expressam literam hujus decretalis, & contra textum apertum in *c. Innotuit, vers. Quamvis autem Canon. Lateranensis Concilii infra eod.* ut notat Præpos. in *summ. 15. dist. num. 73.* ad quod vide quod dixi in *c. 1. a num. 53. infra de pactis.* 11

Prævalet autem sententia Summi Pontificis sententiæ Concilii, etiam in materia dogmatum, ut probat S. Th. in 2. 2. *q. 1. art.* 10. & notant hic Card. & Abb. Ad ejus enim authoritatem finaliter spectat determinare ea, quæ sunt fidei, ad quem majores & difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur, *cap. Multi 17. dist. c. Hæc est fides, cap. Est aliud, c. Quoties, & per totam 24. q. 1. c. Majores infra de bapt.* S. Thom. *ubi supra, & in opusc. contra errores Græcorum*, & Silvest. in *ver. Fides n.* 2.

Et propterea quod dicitur in gestis primæ Synodi Ephesinæ, quod perlecto Symbolo Nicænæ Synodi decrevit S. Synodus aliam fidem nulli licere sub pœna anathematis proferre, vel conscribere, vel componere, præter diffinitam a SS. Patribus, qui in Nicæna congregati sunt cum Spiritu Sancto: quod etiam reiteratur in gestis Chalcedonensis Synodi, se extendit ad privatas tantum personas, quare non est determinare de fide; non autem ad summum Pontificem, qui propterea non prohibetur novam editionem symboli facere, non quidem, aliam fidem continentem, sed eandem magis expositam, ut idem S. Th. declarat *d. art.* 10. *ad 2. juncto argumento contrario.*

Nec habenda est ratio Bellam. & Præpos. qui contrarium scripserunt in *cap. Sicut 15. dist.* sentientes in spectantibus ad fidem prævalere sententiam Concilii; siquidem moventur ex litera *d. cap. Sicut*, ibi: Quia dum universali consensu sunt constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit absolvere quos ligant, & ligare quos absolvunt circa articulos fidei. Sed hæc authoritas præterquanquod non se extendit ad Pontificem Maximum, ut supra proxime dictum est; ad summum probat, a quoquam immutari non posse articulos fidei semel in Generalibus Conciliis diffinitos: & ita etiam loquitur gloss. fin. ibid. licet in alium sensum detorqueatur a Bellam. quia gloss. non dicit in discordia inter Papam, & Concilium prævalere sententiam Concilii in materia fidei; hoc enim est falsum, ut ex dictis constat: sed tantum dicit Papam non posse statuere contra articulos fidei, qui semel in Conciliis Oecumenicis sunt diffiniti, quod verum est; nam, ut ait Zosimus Papa in *cap. Contra 25. q. 1.* Contra statuta Patrum, id est de articulis fidei, ut ibi exponit gloss. condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem sedis potest authoritas. Sed hoc non provenit ex eo, quod sententia Concilii præponatur sententiæ Papæ; sed quia fides una est, & incommutabilis, ut inquiunt Leo, & Augustinus relati a Turrecrem. in *cap. Domino sancto num.* 2. 50. *dist.* & pluribus rationibus confirmat Cardinalis Alban. in *tract. de potestate Papæ, & Concilii part. 2. num.* 90. *& seqq. & n.* 249. Ideoque quidquid semel fuit articulus fidei, semper fuit, & erit articulus fidei, ut dixit Archid. in *cap. Canones num. 6. 15. dist.* & DD. in *cap. Cum Christus infra de hæret.* Unde etiam fit, ut quamvis statuta Papæ non ligent successorem, quia par in parem, &c. *cap. Innotuit infra eodem*; tamen quæ semel magistraliter, & ex Cathedra ab uno Pontifice sunt diffinita, a successore infringi non possunt; quia alioquin fides non esset una; & Sedes Apostolica, quod impium est asserere, in fide errasse convinceretur, ut dicit text. in *cap. Sunt quidam 25. q. 1.* Ad idem *c. Licet ex quadam de testib. cap. Lector 34. dist. cap. Placuit, & cap. Subdiaconus 77. dist.* & docet S. Thom. *quodlib. 4. art.* 13. & Turrecrem. in *d. cap. Sicut num. 2. & seq. 15. dist.* & Cardin. Abb. *d. n.* 249. Si igitur Summus Pontifex constringit Concilium, sed non constringitur ab ipso, ut hic deciditur, necessario sequitur, ut absolute sit supra Concilium, quia potestas 12 13

testas ligandi, seu legem imponendi non potest esse nisi
Superioris, *c. Solita*, & *c. Cum inferior infra de major.*
14 *& obed. c. Inferior* 21. *dist.* ibi: Nam non posse quen-
quam, qui minoris authoritatis est, eum, qui majoris
potestatis est, judiciis suis addicere, aut propriis diffi-
nitionibus subjugare. Et notat Anton. de Butr. in *c. Cum*
laicis num. 2. *de reb. Eccles. non alienan.* & Turrecrem.
in *cap. Sancta Romana* 15. *dist.*

15 Deinde hæc litera probat superioritatem Papæ in Con-
cilium ratione illa, ex qua deducit Concilia non præfige-
re legem Papæ, videlicet, quia omnia Concilia per Ro-
manæ Ecclesiæ authoritatem facta sunt, & robur accepe-
16 runt, concordat *c.* 1. *& 2. & per totam* 17. *dist.* Unde Pe-
lagius II. ad Episcopos, qui convenerant ad Concilium
universale vocati a Joanne Patriarcha Constantinopolita-
no, *epist.* 1. *c.* 1 sic ait: *Multis Apostolicis, & Canonicis,*
atque Ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque
sententia Romani Pontificis Concilium celebrari. Quapro-
pter recte non Concilium, sed vestrum conventiculum, vel
conciliabulum cassatur; & quicquid in eo actum est, irritum
habetur, & vacuum, refertur in *c. Multis ead. dist.* Et ver-
bum illud, *Sententia*, exponunt pro authoritate, & con-
sensu, Hugo, Archid. & Turrecrem. & verbum illud, *Cas-*
satur, exponunt, id est, ipso jure cassum est, & inuti-
le, vel dignum est cassari de facto, ne idiotæ crederent
aliquid vigoris habere. Id quod pluribus sanctorum Pa-
trum testimoniis, & authoritatibus confirmat, & ab ob-
jectis tuetur Cardin. Alban. in *eod. tr. de potest. Papæ*, &
Concilii part. 2. *an.* 188. *usque ad n.* 220.

17 Quod adeo verum est, ut etiamsi ad initio Concili-
um fuerit authoritate Apostolica congregatum; tamen
si postea per Romanum Pontificem dissolutum, aut alio
translatum fuerit, ex eo tempore remaneat acephalum,
& schismaticum, nec sit amplius Concilium, sed con-
ciliabulum, *c. Clericus* 24. *quæst.* 3. *cap. Submittitur*, ibi:
Alioquin acephalum liquet esse Concilium, 21. *dist.* Et
fuit diffinitum in Concilio Lateranensi novissimo sub
18 Leone X. *sess.* 11. *tom.* 4. *Concilior. part.* 2. *pag.* 120. *col.* 2.
Unde Julianus Cardinal. S. Angeli, qui ab initio fuerat
Apostolicæ Sedis Legatus in Concilio Basileensi, post
illius dissolutionem, seu translationem ab Eugenio fa-
ctam, differens cum Ænea Silvio, dicebat illud non Sy-
nodum Ecclesiæ, sed satanæ, & ministrorum ejus syna-
gogam, ut refertur in Constitutione Pii II. de qua *in-*
fra num. 44. Cujus quidem assertionis evidens est ratio,
quia corpus mysticum Ecclesiæ, & Concilii, quando-
cunque præcidatur a capite, remanet acephalum, *c.*
Nulla ratione 93. *dist.* & notat Hostien. in *c. Cum non*
ignores num. 7. *vers. Sed tres personæ infra de præben.* Ad
quod conferunt aurea verba Cypriani in *tract. de sim-*
plicit. Prælat. relata in *cap. Loquitur Domino* 24. *quæst.* 1.
Loquitur Dominus ad Petrum: *Ego dico tibi, quia tues*
Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:
super unum ædificat Ecclesiam. Et infra: *Episcopus unus*
est, cujus a singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia
una est, quæ in multitudinem latius incremento fecun-
ditatis extenditur; quomodo Solis multi radii sunt, sed
robur unum tenaci fundatum radice. Et quomodo de fon-
te uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa vi-
deatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen servatur
in origine. Avelle radium Solis a corpore, divisionem
lucis unitas non capit. Ab arbore frange ramum, fructus
germinare non poterit. A fonte præcide rivum, præcisus
arescit. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa per orbem
totum radios suos porrigit; unum tamen est, quod ubique
diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos in
universam terram copia ubertatis extendit, profluentes
largiter rivos latius pandit; unum tamen caput est, & ori-
19 *gouna, & una mater fecunditatis successibus copiosa.* Hæc
Cyprianus. Si ergo, ut dicebamus, Concilia omnia
universalia non aliter congregantur, & fiunt, quam
Romani Pontificis authoritate, & ab ipso tantum ac-
cipiunt robur, ut hic deciditur; necessario hinc sequitur,
ut Romanus Pontifex sit supra Concilium: quia author-
tas non est nisi Superioris, ut hic per Host. in *ver. Author-*
itas, & causa principalis semper est potior effectu, S.
20 Thom. in 1. 2. *quæst.* 66. *art.* 6. *ad* 3. Nam propter quod
unumquodque tale, & illud magis tale, Authent. *Multo*
magis, & ibi Bald. *C. de sacros. Eccles.*

21 Nec refragatur §. *Hinc etiam* 17. *dist.* 161. *Quia ejus*
Sedi primum Petri Apostoli meritum, deinde secuta jussio-
ne Domini Conciliorum venerandorum authoritas singularem
in Ecclesiis addidit potestatem: nam ut ibi est adnotatum,
Concilia proprie non dederunt primatum Romanæ Eccle-
siæ, sed explicarunt datum a Domino, ut innuunt illa
verba, *Secuta jussione Domini:* ab ipso enim Romana
Ecclesia primatum habuit, & non a Conciliis, ut legi-
tur in *c. Quamvis* 21. *dist.* & *in c. Omnes* 22. *dist.* & no-
tat glos. in *dict.* §. *Hinc etiam in ver. Jussione Domini*,
Petr. de Monte in *sua Monarchia Conciliorum in princ.* &
Turrecrem. in *summ. de Eccles. lib.* 2. *c.* 38.

Non me latet quod refert Platina in *vita Joannis XXIII.* 22
citatus a Felin. in *c. Nonnulli num.* 3. *vers. Sed pro majo-*
ritate Papæ de rescr. videlicet fuisse decisum in Concilio
Constantiensi, Concilium Generale legitime congrega-
tum habere statim potestatem a Christo; quo fundamen-
to posito Patres asserebant Pontificem Concilio subjici.
Hic Canon habetur inter acta Concilii Constantien-
sis *sess.* 4. & 5. *tom.* 3. *Concil. part.* 2. *pag.* 840. & 850. &
repetitus fuit in Concilio Basileensi *sess.* 2. *tom.* 4. *Con-*
cil. part. 1. *pag.* 20. in hæc verba: *Declarat, quod ipsa*
Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, Generale
Concilium faciens, & Ecclesiam militantem repræsentans,
potestatem immediate a Christo habet, cui quilibet cujus-
cunque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existat,
obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extir-
pationem dicti schismatis, & ad generalem reformationem
Ecclesiæ Dei in capite, & in membris. Verum hunc
Canonem, ex cujus verbis incredibile est quanta sit
exorta perturbatio in Ecclesia, & quam multi conati
sint supremi Capitis imminuere authoritatem, multi ar-
gumenti probat fuisse irritum, ac nullum ex defectu
potestatis, Cardin. Alban. *de potestate Papæ, & Concil.*
part. 1. *num.* 82. *cum pluribus seqq. & præsertim num.* 121.
& seqq. & ante eum Cardin. Turrecrem. qui ponit mul- 23
ta notatu digna contra validitatem illius Canonis in
summ. de Eccles. lib. 2. *cap.* 99. & Cardin. Jacobat. in
tract. de Concilio lib. 5. *pag.* 304. Et idcirco Martinus V.
confirmavit ea tantum decreta Constantiensis Concilii,
quæ ad fidem pertinent, ut legitur in 45. *& ult. sess.*
vers. Quibus sic factis tom. 3. *Concilior. part.* 2. *pag.* 944.
col. 1. Ex quo sequitur, ut alia omnia in sua perman-
serit infirmitate, arg. *cap. Nonne de præsumpt. & l. Cum*
Prætor, ff. de jud. Cardin. Alban. *ubi supra num.* 248.

Præterea dici potest, Concilium Constantiense idcir- 24
co declarasse se immediate habere potestatem a Deo,
quia cum nullus tunc esset certus Pontifex, & ob illud
schisma Ecclesiæ maximum periculum immineret, & res
omnino moram non pateretur, Pontificia potestas erat
casu ad Concilium devoluta; atque ideo illa potestas a
Deo dependebat, ut declarat Card. Alban. *d. part.* 2. *n.* 47.
post Turrecrem. in *summ. de Eccles. lib.* 2. *c.* 99.

Nec refert, quod idem decretum fuerit postea ad li- 25
teram repetitum in Concilio Basileensi *sess.* 2. ante illius
dissolutionem; siquidem postea Leo X. in Concilio La-
teranensi *sess.* 11. dum cassavit pragmaticam sanctionem
editam in Concilio Basileensi, dixit illud fuisse concili-
abulum, seu potius conventiculam, quæ præsertim
post translationem Concilium amplius appellari non
merebatur. Quæ verba satis clare innuunt, Concilium 26
Basileense, etiam ante translationem, saltem in aliqui-
bus non fuisse legitimum, ponderando dictionem il-
lam, *Præsertim*, de cujus natura est implicare casum
magis dubitabilem, & exprimere casum minus dubita-
bilem, & denotare identitatem etiam in casu contra-
rio non expresso, *leg.* 3. juncta glos. in *verb. Præser-*
tim, ff. de liber. homin. glos. in *cap. Continebatur in*
verb. Præsertim infra de despon. impuber. Quintil. Man-
dos. post alios, quos citat in *reg. de subrog. collitig.* q. 6.
num. 2.

Præterquamquod cum Felix V. Antipapa schismaticus 27
ad unitatem, & concordiam Ecclesiæ componendam hor-
tatu Friderici III. Imperatoris pseudo-pontificatum resi-
gnasset, actaque Basileensis conciliabuli suo ipsius judicio
quasi improbasset, Nicolaus V. pacis gratia approbavit
eas Constitutiones, quæ de beneficiis Ecclesiasticis editæ,
ac promulgatæ fuerunt; reliqua omnia, quæ aliorum
Conciliorum decretis, & Constitutionibus non sunt diffi-
nita, rejecit, & improbavit, ut Bulla, quæ incipit, *Ut*
pacis, edita Spoleti 1449. 14. *Kal. Julii*, quæ habetur inter
acta Concilii Basileensis *t.* 4. *Concil. part.* 1. *pag.* 196. Ra-
tiones autem, cur hæc Synodus etiam ante dissolutione-

ex parte fuerit reprobata, recenſentur *eod. tom. pag.* 406. & latius a Turrecrem. in *ſumm. de Eccleſ. lib.* 2. *c.* 100.

28 Sed præter rationes a poſteriori, quæ ex hac decretali colliguntur, Romani Pontificis primatus in Concilium nititur principiis juris naturalis, & divini, adeo ut contrarium aſſerere ſit error in fide. Nam divina providentia, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum quæ creavit, non eſt putanda inordinatam reliquiſſe militantem Eccleſiam, *cap. Miramur* 16. *diſt. c. Ad hoc*, & ibi Turrecrem. 89. *diſt.* quæ cum ſit ſponſa Chriſti dilecta, *Clem.* 1. *de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* Concil. Trid. *cap.* 1. *de ſacrif. Miſſ. ſeſſ.* 22. profecto a Deo
29 eſt, & ordinem habet, dicente Apoſtolo ad Rom. 12. *Quæ a Deo ſunt ordinata, confuſa eſſe non poſſunt*. Requirit autem ordo, ut inferiora a ſuperioribus gubernentur, *cap. Inferior* 21. *diſt. cap. Cum inferior infra de major. & obed. Clem. Ne Romani de elect.* S. Thom. in *opuſc.* 3. *c.* 149. & ad unum tandem deveniatur tanquam Principem, & moderatorem cunctorum, quæ infra ſe ſunt, *cap. Legimus circa med. verſ. Quod autem poſtea unus electus eſt* 93. *diſt.* gloſſ. in *cap. Licet, il* 2. *in ver. Ad concordiam* 45. *diſt.* Ordo enim poteſtatum eſt, ut ad unum redigantur, ut inquit Præpoſ. in *cap. In Apibus in princip.* 7. *q.* 1. quod dilucide explicat gloſſ. in *Clem. fin. in ver. Eccleſiæ de hæret.* poſt D. Thom. in 2. 2. *q.* 104. *art.* 1. *Quia ſicut operationes rerum naturalium procedunt ex naturalibus potentiis; ita operationes humanæ procedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in naturalibus, ut ſuperiora moverent inferiora ad ſuas actiones per excellentiam naturalis virtutis collatæ divinitus: ſic oportet in rebus humanis, ut ſuperiores moveat inferiores per ſuam voluntatem ex vi voluntatis divinitus ordinatæ. Iſtorum autem moventium unus eſt ſupremus. Omnes igitur ſunt ſubjecti motioni illius.* Hæc gloſſ. Quod latius proſequitur Turrecrem. in *Summ. de Eccleſ. lib.* 2. *c.* 2. Itaque ſicut in apibus Princeps unus eſt, & grues unam ſequuntur, *d. c. In apibus* 7. *qu.* 1. ita & in Eccleſia militante unus eſt omnium moderator, & arbiter, a quo tanquam capite omnis in ſubjecta membra poteſtas, & authoritas derivatur, quæ a Chriſto Domino ſine medio in ipſum influit, *c. Quamvis* 21. *diſt. c. Omnes* 22. *diſt. cap. Fundamenta infra eod. lib.* 6.

30 Hanc autem ſupremam authoritatem certe non in alium, tanquam ſui exercitus ducem, Chriſtus principaliter derivavit, quam in ſuum Vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commiſſam novimus Dominici gregis curam, *c. In novo* 21. *diſt.* & habetur hic in text. & late probat Turrecrem. in *Summ. de Eccleſ. lib.* 2. *c.* 15. Nec duos, pluresve Petros Evangeliſtæ commemorant, nec duos aut plures inſtituit Dominus, qui ſuum locum tanquam capita tenerent æqualia; ſed unum conſtituit verticem, ac ducem, & Paſtorem univerſi gregis, Simonem Petrum, cui ſoli Matth. 16. dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum: & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis, c. Ita Dominus* 19. *diſt. d. c. Quamvis* 21. *diſt. c. Sacroſancta* 22. *diſt. c. Solitæ de major. & obed.* Extravagans *Unam ſanctam eod. tit.* Neque enim dixit, & non fecit, qui ſolus eſt verax, *Joan.* 14. *c. Si conſuetudinem, & c. Qui contempta* 8. *diſt.*

31 Implevit autem promiſſa, cum poſt reſurrectionem dixit eidem Petro: *Paſce oves meas, Joann.* 21. quibus verbis eum creavit Papam, & Vicarium ſuum, ut hæc notant DD. & præcipue Abb. & Dec. in 3. *not.* & fuſius Turrecrem. in *Summ. de Eccleſ. lib.* 2. *c.* 29. eique non modo paſcendi, ſed etiam regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam poteſtatis amplitudinem attribuit, ut Patres tam Græci, quam Latini in Concilio Florentino ſolemniter diffinierunt, ſicut inferius patebit *n.* 50. Quæ verba alteri ſeorſim dicta leguntur, niſi Petro: ut in Petro, qui ſolus pro Domino in periculo conſtituto exemit gladium, unitas, & ſumma contineretur authoritas.

Præterea uni Petro dictum eſt *Joan.* 21. *Tu vocaberis Cephas*, quod interpretatur caput, ut ait Anacletus in *c. Sacroſancta* 22. *diſt.* & notat Turrecrem. in *c. Non autem n.* 5. *verſ. Quarto* 7. *q.* 1. Nec alius a petra dictus eſt Petrus, niſi Simon: ut intelligeremus unicum eſſe veræ ſolidæ petræ, id eſt, Chriſti, ut Paulus exponit, locum tenentem Simonem Petrum, ſic fundans Eccleſiam non in loco, ſed in perſona Petri, *c. Qui Cathedram* 93. *diſt.* gloſſ. in Extrav. *Execrabilis Joan. XXII. in ver. Romane Eccleſ.*

Rurſus Ambroſius ait: *Et ſi aliis imperatur, ut laxarent retia ſua, ſoli tamen Petro dicitur: Duc in altum, Matth.* 16. *hoc eſt, in profundum diſputationum.* Item, ut Bernardus inquit, *lib.* 2. *de conſid. c.* 9. *Diſcipuli navigabant, & Dominus apparebat in litore: ſciens Petrus, quia Dominus eſt, in mare ſe miſit, & ſic venit ad ipſum aliis navigio pervenientibus.* Quid iſtud? nempe ſignum ſingularis Pontificii Petri, per quod non navem unam, ut ceteri quique ſuam; ſed ſeculum ipſum ſuſceperit gubernandum. Mare enim ſeculum eſt; naves, Eccleſiæ. Demum uni Petro dicitur Luc. 22. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. Unde ſoli Petro tributam fuiſſe poteſtatem diffiniendi cum judicio infallibili, fuſe Deo dante probabimus in *cap. Majores infra de Bapt.*

Itaque Petrus, & ſucceſſores ejus Romani Pontifices 32
primatum in Eccleſia tenuerunt, & quamprimum quiſque canonice electus eſt a Sacro Collegio, ſupremam a Deo poteſtatem ſine medio conſequitur, & per ordinem in omnem diffundit Eccleſiam, *c. Quamvis* 21. *diſt. & capit. Licet de vitanda, inf. eod.* Nam Eccleſia Romana inſtituit quidem omnes Eccleſias, ſive Patriarchales, ſive Primitiales, ſive Archiepiſcopales, ſive Epiſcopales, & omnes Prælatos; ſed ipſam ille ſolus fundavit, & ſupra firmam petram fidei mox naſcentis erexit, qui Petro æternæ vitæ Clavigero terreni ſimul, ac cæleſtis imperii jura commiſit, ut legitur in *cap. Omnes*, 22. *diſt.* & notat gloſſ. & DD. in §. *Hinc etiam* 11. *diſt.*

Nec refert, quod Orbis major ſit Urbe, ut dicit Hie- 33
ronymus in *c. Legimus*, 93. *diſt.* ſiquidem ſalva reverentia gloſſatoris, Hieronymus, ut clare colligitur tam ex epiſtola, quam ad Evandrum ſcribit, quam etiam ex gloſſa ibi, non loquitur de authoritate poteſtatis, ſeu juriſdictionis Orbis reſpectu Eccleſiæ Romanæ; ſed de authoritate conſuetudinis, quæ tanto majoris authoritatis eſſe dicitur, quanto generalior eſt, ſicut de Canonicis ſcripturis dicit Auguſtinus in *c. In Canonicis*, 19. *diſt.* ſecundum quam regulam non eſt dubium, quin conſuetudo Orbis major ſit, quam conſuetudo Urbis, ut declarat Turrecrem. in *cap. Sicut, num.* 10. *ver. Ad quintam, & in cap. ſeq. n.* 4. *verſ. Ad primam*, 15. *diſt.*

Eſt igitur Eccleſia ut caſtrorum acies ordinata, ut in *c.* 4. 34
de Sacram. Ordin. ſeſſ. 23. *Concil. Trident.* Adeout *ſi quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe Hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, anathema ſit, can.* 6. *ejuſdem ſeſſ.* Et cum Deus voluerit eandem Eccleſiam, quam fun- 35
davit ſanguine ſuo, uſque ad finem mundi perdurare, Matth. ult. *cap. Videnter*, 12. *qu.* 1. fateri oportet in ea id regimen inſtitutum fuiſſe, quod optimum cenſetur, ut poſt S. Thomam in 4. *contra Gentes*, tradit Turrecrem. in *Summ. de Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 2. At vero inter genera gubernationum communis omnium ſententia eſt præſtare Monarchiam, de quo eſt text. not. in *l.* 2. §. *noviſſime*, & ibi omnes not. *ff. de origin. jur.* & docet Ariſtoteles in 3. & 8. *Ethic. & in* 3. *Politic.* S. Thom. in *prima part. qu.* 103. *art.* 3. & *in* 2. 2. *qu.* 50. *art.* 1. *ad* 2. Præpoſ. in his terminis in *Summ.* 15. *diſt. num.* 7. & Turrecr. *loco cit.* Bart. in *ſuo tract. de Regim. civit.* Bald. in 1. *conſtit. Horum, col.* 2. *v. Item conſuetudo dominorum.* Ægid. de Roman. in *tract. de Regim. Principum*, Boer. in *tr. de cuſtod. Clavium num.* 53. ubi teſtatur ita omnes tenere. Unde Ariſtot. 12. *Metaph. in fin. Entia*, inquit, *nolunt male gubernari; non eſt bonum pluralitas principatuum, unus ergo Princeps:* & Auguſt. in *lib. de nupt. & concupiſcen. Principatus magis naturalis unius in plures, quam in unum poteſt eſſe multorum.* Et idem Auguſt. 36
in *cap. Quod autem* 23. *qu.* 7. *Natura principiorum amat ſingularitatem; & omnis poteſtas impatiens conſortis eſt.* Hinc S. Thom. *opuſc.* 20. *cap.* 5. docet, *tyrannidem ſæ-* 37
pius oriri ex principatu plurium, quam ex principatu unius: & Hieron. in *cap. In Apibus* 7. *qu.* 1. *Roma*, inquit, *ut condita eſt, duos fratres ſimul habere Reges non potuit, & parricidio dedicatur.* In Rebeccæ utero Eſau & Jacob bella geſſerunt, *Geneſ.* 25. & 26. *c.* 1, 79. *diſt.* Et Roboam & Jeroboam regnum Judæ & Iſrael in malum eorum diviſerunt, 3. *Regum* 12. Et propterea Romani quamvis ejectis Regibus duos annuos Conſules Tribunis adjecerint, & alios Magiſtratus invenerint; in adverſis tamen caſibus, & gravioribus bellis unum conſtituerint Dictato-

ctatorem, cujus dicto non liceret adversari; & hæc dictatura etsi ab initio temporalis, tamen in Julio & successoribus ejus perpetua effecta est. Nec unquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quam sub Augusto Cæsare; quando universus Orbis unius ditioni parebat, *Luc.* 2. quo tempore natus mundi Salvator Monarchicum regimen ceteris prætulisse videtur gubernationibus. Ad hoc *c. Fundamenta*, §. *Ne autem infra eodem. lib.* 6. & quod not. Bald. in *proœm. Decretal. n.* 2. Idipsum astruit totius fere Orbis consuetudo, cujus maximam partem gubernant Reges, sive Christianos intueamur, sive Barbaros; & civitates aliquot, quæ se liberas profitentur, non possunt tamen effugere quin unum præferant aliis, eique tanquam Capiti pro tempore obediant. Facit text in *cap. Quoniam in plerisque de off. ordin. in c. Duo ista* 23. q. 4. & *in l. Si plures*, §. *Quod in tutoribus*, ibi: *Sane cum facilius unus tutor*, *ff. de admin. tutor.* ubi gloss. illud tritum recenset: *Segnius expediunt commissa negotia plures.*

Quinimo in Ecclesia ipsa triumphante, quamvis & Angelorum diversi sint ordines, & sanctorum Spirituum Chori; unus est tamen omnium Rex æternus Deus, *Apoc.* 21. *c. Principum*, § *Omnis lapis de pœnit. dist.* 2. qui propterea ad Ecclesiæ formam triumphantis Ecclesiam suam militantem instituit, *cap. Ad hæc* 89. *dist. cap. Fundamenta infra de elect lib.* 6. Unde Dionysius in *c.* 6. *Eccles. Hierarchiæ*: *Nostra enim*, inquit, *Hierarchia a Deo traditis ordinibus sancte disposita, sanctis & cælestibus Hierarchiis conformis est.* Quod optime explicat gloss. in *Clem. fin. in verb. Ecclesiæ de hæret.* in hæc verba: *Etenim Ecclesia exemplata divinitus a triumphante, dicente Joanne in Apocal.* 21. *in princip Vidi Jerusalem sanctam novam descendentem de cælo, & Moysi dictum est Exod.* 25. *ut omnia faceret secundum exemplar sibi monstratum in Monte. Cum igitur in Ecclesia triumphante sit unus Princeps supremus, cujus obedientiæ tota ipsa Ecclesia perfectissime est subjecta, scilicet Deus, necessario sequitur toti militanti unum supremum Principem præsidere, scilicet Papam, cujus præceptis omnes obedire tenentur: & hoc est de necessitate salutis, ut in extrav. Bonifacii, Unam sanctam, & fortius in iis qui sunt perfecti,* 22. *qu.* 2. *cap. Ne quis. Inde prædictum fuit Osee* 1. *Congregabuntur filii Israel pariter, & ponent sibi Caput unum, & Joann.* 16. *Fiet unum ovile, & unus Pastor, de Baptis. c. Licet, & infra de sentent. excommun. c.* 1. *cum concord.* Hactenus gloss. Quo argumento ad ostendendam Pontificis Maximi superioritatem in Concilium utitur etiam Turrecrem. in *c. Non autem num.* 5. *vers. Tertio idem ostenditur* 7. *q.* 1. *& in Summ. de Eccles. lib.* 2. *c.* 1. & 2. & Præpos. in *Summ.* 15. *dist. n.* 7. Quinimo & Pius II. *in constit. inferius referenda.*

39 Unum ergo in Ecclesia est Caput, & unus Princeps; quia pax populi ex uno rectore dependet, pluralitas Principum discordiam parit, *d. cap. In Apibus* 7. *q.* 1. Unde pacis author dedit Ecclesiæ suæ regimen pacis amicum, id est, Monarchicum, sub B. Petro, & successoribus ejus administrari cuncta præcipiens clavibus illis commissis, & cura gregis demandata. Sicut etiam in veteri Testamento unus fuit in regimine paradisi, scilicet Adam, *Gen.* 2. unus in regimine arcæ, scilicet Noe; unus in ducatu filiorum Israel, id est, Moyses; unus Josue post eum; unus Sacerdos in Tabernaculo, id est, Aaron; unus David, unus Salomon, &c. Unde Bernardus *de considerat. ad Eugenium III. lib.* 2. *cap.* 9. *Indagemus*, inquit, *adhuc diligentius quis sis, quam geras videlicet personam in Ecclesia Dei: Tu es Sacerdos magnus Pontifex, ut Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, authoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es, cui Claves traditæ, cui oves creditæ sunt, & alii quidem Janitores, & gregum Pastores; sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius utrunque pra illis nomen hæreditasti. Habent illi assignatos sibi greges singuli singulos, tibi universos credidit, uni unus, nec modo ovium, sed & Pastorum, tu unus omnium Pastor.* Hæc Bernardus.

40 Accedunt prædictis quamplures Summorum Pontificum, & sanctorum Patrum diffinitiones, & inter ceteras *Deuteron.* 17. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, & judicum intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus; venieseque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcunque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino tuo, ex decreto Judicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.* Quam authoritatem exponens Innocentius III. in *c. Per venerabilem*, §. *Rationibus infra, qui filii sint leg. Sane*, inquit, *cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in novo testamento debeat observari. Locus enim quem elegit Dominus, Apostolica Sedes esse cognoscitur.* Et infra: *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis fratres nostri, qui nobis jure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores existunt. Is vero super eos Sacerdos, sive Judex existit, cui Dominus inquit in Petro: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & c. Ejus Vicarius, qui est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, constitutus a Deo Judex vivorum, & mortuorum.* Et infra: *Cujus sententiam qui superbiens contempserit observare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus a communione fidelium separari.*

Anacletus a Petro Apostolo presbyter ordinatus in *c.* 41
Sacrosancta 22. *dist. Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, sicut ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & reliqua. Ergo hæc Apostolica Sedes a Domino, & non ab alio est constituta; & sicut cardine ostium regitur, sic hujus Sanctæ Sedis authoritate omnes Ecclesiæ Domino disponente reguntur.*

Zephyrinus in *c. Ad Romanam* 2. *q.* 6. *Judicia Episcoporum, majoresque Ecclesiæ causæ, a Sede Apostolica, & non ab alia sunt terminandæ; quia licet in alios transferantur Episcopos, beato tamen Apostolo Petro dictum est: Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis.*

Antherus in *c. Facta subditorum* 9. *q.* 3. *Facta subditorum judicantur a nobis; nostra vero judicat Deus.* 42

Gelasius in *c. Cuncta per mundum, eod. cau. & q. Cuncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia de omni Ecclesia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illum de omni mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appellare permissus.* Et infra: *Apostolica Sedes sine ulla Synodo precedente & solvendi, quos Synodus inique damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & retinebit:* quod ipsum habetur in Canone præcedenti ex eodem Gelasio ad Faustum legatum.

Symmachus in *c. Aliorum* 9. *q.* 3. *Aliorum hominum causas Deus voluit homines terminare; sed Sedis istius Præsulis suo sine quæstione reservavit arbitrio. Voluit B. Petri successores cælo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam.*

Vigilius ad Eutherum *can.* 1. *Licet omnium Apostolorum par esset electio, B. Petro tamen concessum est, ut ceteris præemineret. Unde & Cephas vocatur, quia Caput & primus est omnium Apostolorum. Quamobrem sancta Romana Ecclesia primatum tenet omnium Ecclesiarum, ad quam tam sancta Episcoporum negotia, querelæ atque ludibria, quam & majores Ecclesiarum quæstiones quasi ad Caput semper referendæ sunt.* Et idem Vigilius in *c. Qui se scit* 2. *q.* 6. *Ipsa nanque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem vocatæ sint solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.*

Gregor. omnibus Episcopis per diversas Provincias constitutis: *Quia cunctarum dispositione divina Ecclesiarum curam gerimus, mandamus, ut nihil prius de eo, quod ad sinum Sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, ejusque implorat auxilium, decernatur, quam ab ejusdem Ecclesiæ præceptum fuerit authoritate, quæ vices suas ita aliis impartivit, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis,* refertur in *c. Decreto eod. caus. & quæst.* Ad idem *c. Præceptis* 12. *dist. c. Quamvis. c. Multum, & c. Dudum* 3. *qu.* 6.

Nicolaus in *c. Nemini* 17. *qu.* 4. *Nemini licitum est de*

Sedis

Sedis Apostolicæ judicio judicari, aut illius sententiam retractare permissum, videlicet propter Romanæ Ecclesiæ primatum, Christi munere in Petro Apostolo divinitus collatum.

Bonifacius Martyr. *in c. Si Papa* 40. *dist. Si Papa suæ, & fraternæ salutis negligens deprehenditur inutilis, & remissus in operibus suis, & insuper a bono taciturnus, quod magis officit sibi, & omnibus; nihilominus innumerabiles populos catervatim secum ducit primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus hujus culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus a nemine est judicandus,*

43 Cyprianus *epist.* 3. *ad S. Cornelium Romanum Pontificem: Neque enim aliunde hæreses ortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur, cui si secundum magisteria divina obtemperaret fraternitas universa, nemo adversum Sacerdotum Collegium quidquam moveret: nemo post divinum judicium, post populi suffragium, post Coepiscoporum consensum, Judicem se non jam Episcopi, sed Dei faceret.* Et plura sanctorum Patrum testimonia, videlicet Hieronymi, Augustini, Ambrosii, Cyrilli, Chrysostomi, & aliorum adducit Turrecr. *in Summ. de Eccl. lib. 2. fere per tot.* & præcipue *c. 15. c. 36. & seqq.*

44 Demum Pius II. Romani Pontificis primatum in Concilium apertius diffinit in Constitutione, quæ incipit, *In minoribus agentes*, edita 6. *kal. Maji* 1463. *in Bull. to.* 45 1. *p.* 322. Cum enim (ut in ea refertur) Basileense Concilium adiviſſent duo viri ex Italia Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, & Ludovicus Pontanus Alphonsi Magni Regis Oratores, qui velut duo orbis sidera, & Pontificii Juris, & totius Civilis Sapientiæ duo præcipua lumina, & clarissima censebantur, iique una cum Cardinalibus Eugen. IV. infensis, ore, scriptoque Concilii gesta extollerent, ut nullus auderet dicta eorum refellere; ipse quoque Pius, tunc Æneas Sylvius, in minoribus agens multa deceptus scripsit de Concilii authoritate adversus Primatum Roman. Pontificis, quæ scilicet audivit, & didicit ab his magistris in Schola Basileensis Concilii. Sed postea cum deposito Eugenio, & creato Amadeo, qui Felix appellatus est, vidisset Felicem a Rege Romanorum non recipi, & cognovisset Eugenium falso de multis accusatum, & Card. qui Basileam venerant, ob privatas inimicitias, bono & sancto viro notam inurere voluisse, sed tamen cunctos postea ad eum rediisse, & veniam errati petiisse; quin & Card. S. Angeli, qui partes itidem Concilii tutatus fuerat, mutatum in melius authoritatem Pontificiam defendere: tandem ipse quoque Æneas lucem veritatis agnovit, & Basilense dogma rejecit; ac demum ad Pontificatum evectus prædictam edidit Constitutionem, in qua errorem suum humiliter & ingenue reprobavit, & scripta respuit, docuitque firmiter tenendum esse authoritatem Pontificiam esse supra Concilium.

46 Quid plura? Concilia ipsa hoc idem sæpius declararunt: *Nam in c. Nunc autem* 21. *dist.* refertur a Nicolao *exemplum Marcellini, qui cum in Concilio confessus fuisset se a Paganis compulsum, ut in eorum templum ingressus grana thuris super prunas imponeret, nullus Episcoporum proferre sententiam in eum ausus est, sed dixerunt omnes: Tuo ore judica causam tuam non nostro judicio, sed colli-ge in sinu tuo causam tuam.* Et rursus: *Quoniam*, inquiunt, *ex te justificaberis, aut ore tuo condemnaberis.* Et iterum dicunt: *Prima Sedes non judicabitur a quoquam.* Atque ita Patres abstinuerunt a judicio, agnoscentes defectum jurisdictionis. Concil. hoc habitum fuit in civitate Sinuessana a trecentis Episcopis, usque acta super hoc, & responsio Patrum habentur *tom.* 1. *Concil. Gener. & Provinc. p.* 1. 182. *& seqq.*

47 Præterea in Generali Synodo Romana, cui præfuit B. Silvester, sic legitur: *Nemo judicabit primam Sedem, quoniam omnes Sedes a prima Sede justitiam desiderant temperari. Neque enim ab Augusto, neque ab omni Clero, neque a Rege, neque a populo Judex judicabitur.* Qui Canoni licet in vetustis Gratiani exemplaribus citetur Innocentio habetur tamen in eodem Conc. Rom. *c.* 20. Illudque notatu dignum est, quod ipsi Canoni in specie subscripserunt ducenti octuaginta quatuor Episcopi, quadraginta quinque Præsbyteri, & duo Diaconi, & Augustus Constantinus, & mater ejus Helena, ut habetur *eodem* 48 *tom.* 1. *Concilior. p.* 1. *pag.* 260. Refertur totidem fere verbis *in c. Nemo* 9. *q.* 3. ubi gl. ex illis verbis, *Ab omni Cle-*

ro, deducit Papam non posse a Concilio judicari, & allegat hanc decretalem, additque, quod si totus mundus sententiaret in aliquo negotio contra Papam, sententiæ Papæ standum esset, per *c. Hæc est fide* 24. *q.* quam glossam sequuntur Bellam. Turrec. & reliqui Canonistæ. Et eadem verbi, *Ab omni Clero*, de universali Ecclesia esse necessario intelligenda, & sic etiam de Concilio universalem Ecclesiam repræsentante multis argumentis comprobat ibi Turrec. *n.* 2. & Alban. *de potestate Papæ par.* 1. *n.* 89. & fatentur duo hostes acerrimi Pontificiæ dignitatis, nempe Ludovic. Roman. *in consilio suo* 523. & Abb. *intr. de Concil. Basileensi nondum excluso col.* 2. Item in Capi- 49
tulis Nicæni Concilii I. Oecumenici per Thesilonem, & Theoristam Constantinopolitanum de Græco in Latinum versis *can.* 39. sic legitur: *Ille qui tenet Sedem Romæ, Caput est, & Princeps omnium Patriarcharum; quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus, cui data est potestas in omnes Principes Christianos, & omnes populos eorum, ut qui sit Vicarius Christi Domini nostri super cunctos populos, & cunctam Ecclesiam Christianam; & quicunque contradixerit a Synodo excommanicatur.* Refertur ab Alphonso Pisano *lib.* 3. *de Conc. Nicæni decretis eod. tom.* 1. *Concil. p.* 1. *pag.* 327. *col.* 1. Si Papa est super cunctam Ecclesiam Christianam; ergo & super Concil. quod cunctam Ecclesiam Cristianam repræsentat,

Item in Concilio Florentino sub Eugenio IV. post *sess.* 50
25. *to.* 4. *Concil. p.* 1. *pag.* 606. sic legitur *Diffinimus sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur.* Hæc ibi. Cui diffinitioni subscripserunt etiam Imperator Grecorum, & Patres tam Græci, quam Latini. Rursus in Conc. Later. novissimo sub Leone X. *sess.* 11. *tom.* 4. *Concilior. p.* 2. *pag.* 120. *solum Roman. Pontificem pro tempore existentem tanquam authoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus & potestatem habere, nedum ex S. Scripturæ testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, sacrorumque Canonum decretis, sed propriam etiam eorundem Conciliorum confessione manifeste constat.*

Amplius, Concilia ipsa dupliciter agnoverunt se inferiora esse Rom. Pont. Primo, quia in statutis universalium 51
Conciliorum ipsius Pontificis patenter excipitur authoritas, ut dicitur hic in text. in ver. *Cum omnia*. Et concordant *c. Dudum*, & *c. Peregrina* 3. *q.* 6. *c.* 21. *sess.* 25. *de re-* 52
form. Conc. Trid. Authoritas autem non excipitur nisi Superioris, *c. Venientes inf. de jurejur. & d. c. Dudum.*

Deinde, quia Patres consueverunt petere, & obtinere Conc. confirmationem a Summo Pontifice, *c. Multis, & c. Concilia* 17. *dist.* Sicuti in specie fecerunt Patres Concilii Picæni, Chalcedonens. & Constantiens. & Trid. Ideoque pluribus aliis exemplis, item rationibus, & authoritatibus confirmat Turrec. *in c. S. Romana num.* 4. 15. *dist.* & dixi *in c.* 1. *n.* 47. *v. Secundo Concilia omnia inf. de pactis.* Confirmatio autem est evidens signum superioritatis, ut per Bald. *in l. fin. numer.* 4. *vers. Ulterius nota, C. de leg.* ubi ait: *Nihil est majus, sive sanctius imperio, intellige, nisi Apostolat. B. Petri, cum enim Apostlic. confirmet Principem, istud est manifestum signum superioritatis, ut in auth. de defen. civ.* §. *Interim.* Hæc Bald. quem ad propositum primatus Papæ in Conc. adducit Felin. *c.* 1. *in fin. v. Prod. Abbatis infr. de treg. & Pac.* & Car. Alban. *in tr. de potest. Papæ par.* 1. *n.* 88. *Qui propterea hinc deducit ipsamet Concilia, dum confirmationem petierunt, se Romano Pontifice inferiora declarasse. Quod satis etiam constat ex Bulla Pii IV. confirmationis Concilii Tridentini*, quæ incipit, *Benedictus Deus*; ibi: *Cum autem ipsa Synod. pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum vestigiis inhærens decretorum suorum omnium confirmaiionem a nobis petierit.* Et infr. ibi: *Cujus authoritatem etiam ipsa S. Synodus tam reverenter agnovit.* Unde Host. *in c. Qualiter, il* 2. *in princ. inf.* 53
de accus. dicit statutum Papæ non confirmari a Concil. quod est inferius; sed sollumodo approbari, idque intelligendum fieri ad cautelam. At viceversa statuta Concilii a 54

Papa confirmati tanquam a Superiore, cum confirmatio ad Superiorem spectet. Et Turrecr. *in d. c. Sancta Rom. n. 2. v. Secundo modo* 15. *dist. Approbatio*, inquit, *& confirmatio authorizationis, scilicet quæ tribuit authoritatem, & robur rebus approbatis, prout est aprobatio Conciliorum universalium, semper est Superioris, sicut Principis, gl. c. Frater noster* 17. *q.* 4.

55 Postremo hanc ipsam Pontificis Maximi superioritatem in Concil. latissime tuentur Petrus de Monte Episcopus Brixiensis *in sua Monarchia Conciliorum in rubr. de Concilii præeminentia, ver. His ita expeditis, nunc ingrediendum est illud mare magnum, & procellosum*, inter tract. communes *t.* 2. *p. fg.* 75. And. Barb. *in Clem. Ne Romani de elect.* ubi *a n.* 31. *usq. ad n.* 86. pro superioritate Papæ in Conc. adducit octuaginta septem argumenta, Card. Alexandrinus *in Sum.* 15. *dist. a n.* 1. *usq. ad n.* 76. & plenius Card. Jac. de Conc. *lib.* 10. *art.* 7. *a n.* 72. *ad n.* 134. & Card. Alb. *in tr. de Potestate Papæ, & Concilii per tot.*

Et ex Theologis, S. Th. *in Opusc. contra errores Græcorum*, San. Antonin. *in* 2.ª *par. sue summe tit.* 2. *cap.* 11. Card. Turrec. *in summa de potest. Ecclesiæ lib.* 2. *per tot. & in c. Si Papa* 30. *dist.* ubi *n.* 2. in hanc sententiam citat Richardum de S. Victore 2. *p. de Sacram.* Alber. Magn. & S. Th. *in* 4. *dist.* 15. Alexand. de Ales *in* 3. D. Bonaventuram *in* 4. Petr. de Tarantasia, qui fuit Innocentius III. Richard. de Med. Villa *in* 4. Petr. Pal. *in tractatu suo de potestate Ecclesiastica*, & alios plures. Thomas Uvaldus *lib.* 2. *de doctrina fidei, & Patrum*, & recentius Cardinales Cajetanus, Rossensis, Contarensis, Polus, Osius, Baronius, & Bellarminus. Et inferiorum ordinum Catharinus, Echius, Pighius, Joannes Faber, Jacobus Latomus, Cœlcus Congregius, Joannes Antonius Delphinus, Petrus a Soto, Alphonsus de Castro, Melchior Canus, Raymundus Ruffus, & novissime Nicolaus Sandeus *de Visibili Monarchia Eccesiæ lib.* 7. & alii quam plures, qui ex sacris literis ex summorum Pontificum decretis ex antiquis Conciliis, ex sanctis Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus, ex legibus denique publicis, & approbatis historiis articulum adeo clare explicarunt, ut de eo nemo amplius dubitare possit, nisi qui per hæresim, & schisma penitus est subversus, ac judicio proprio, ut ait Apostolus condemnatus.

56 Et quamvis in schismate illo Basileensi non defuerint qui temere contrarium scripserint, ut in specie Abb. Panor. in sermone quem illic habuit, incip. *Maximum*, & in q. sua incipien. *Episcopus*, & Ludovicus Roman. qui pro Concilio ibi erat Advocatus, *cons.* 380. *Quæstio est per tot. & cons.* 522. *&* 523. tamen ambo, ut credi potest, conscientia ducti postea se retractarunt e ille lectura hujus decretalis, & latius in sua questione prima; hic vero *in cons* 354 *in princ. v. Et hoc etiam verum*. Cujus etiam fundamenta in prioribus consiliis funditus evertit
57 Turrec. *in d. c. Si Papa* 40. *dist.* Præterquanquod Abbb. Panor. propria obcæcatus passione tuebatur causam suam; nam in schimate fuit creatus Cardinalis a Felice V. Antipapa, & in eo tantum dicitur se gessisse, quod introducentibus in Concilium multitudinem Presbyterorum ob defectum Episcoporum, contra præscriptum sacrorum Canonum; & præsertim *c. Satis evidenter* 99. *dist.* liber-
58 rime contradicit, ut testatur Æneas Sylvius, qui præsens aderat, in historia Conc. Basileensis, & Cardin. Bellam. *de scriptoribus Ecclesiasticis*. Sed & Card. Zabar. licet in schimate Urbani VI. multa effuderit in diminutionem Pontificiæ authoritatis, *in suo tract. de modo sopiendi scciss. ma q.* 44. *&* 45. quem posuit post *c. Licet inf. eod.* in eo tamen laudatur, quod dum in Concilio Constatinensi publicaret *constit. de author. Conc. sess.* 4. *&* 5. legere noluit partem illam, quæ est de reformatione capitis, & membrorum, tanquam subreptitiam, ut testatur Abb. *in prælleg. tr. de potest. Papæ, & Concilii p.* 2. *n.* 246.

59 Infertur ex prædictis, ut cum appellatio sit de minore ad superiorem judicem provocatio, *l.* 1. §. *Si quis a judice, ff. de appel. c.* 2. *de consuet. lib.* 6. a sententia Concilii Generalis possint appellari ad Summum Pontificem tanquam
60 Superiorem, sed non e converso, quia esset appellare a Superiore ad inferiorem contra naturam appellationis, textus est *in c. Cuncta per mundum*, 9. *q.* 3. *& in cap. Qui se scit*, 2. *q.* 6. & notat Præpos. *in Summa n.* 72. *v. Ex determinatione prædicti articuli*, 15. *dist.* ubi etiam addit
61 ex Collectar. *in c. Quæ multoties, ex reg. jur.* appellari non posse ad Christum a sententia Papæ, cum Christi, & Papæ ejus Vicarii sit idem tribunal, *d. n.* 2. *de consuet lib.* 9. Quinimo appellantes a Rom. Pontif. ad futurum Conc. eorumque Consiliarii & fautores pœnis excommunicat, 62
criminisq; læsæ Majestatis divinæ, & humanæ subjiciuntur a Pio II. in constitutione, quæ incipit, *Execrabilis*, edita 1459 15. *Kal. Februarii*, & excommunicantur quotannis in die cœnæ Domini, ut in Bulla Gregorii XIII. *Consueverunt*, 1583. *pridie Nonas Aprilis*. Quinetiam decernuntur veri, & indubitati schismatici, & de Catholica fide male sentientes, in constitutione Julii II. incip. 73
Suscepti regimini, 1509. *Kal. Julii*. Ex qua constitutione sic appellantes in crimen hæresis incidere existimat Card. Alban. *de potest. Papæ, & Concil. p.* 2. *n.* 82.

Nunc ad conclusionem superius firmatam de superioritate Pontif. Maximi in Conc. dantur a DD. quatuor li- 64
mitationes. Prima limitatio est in casu schismatis, cum duo vel plures contendunt de Pontificatu; tunc enim Concilium est judex competens, juxta terminos *cap. Si duo*, 79. *dist.* & ibi gl. & DD. not. Card. Zabarel. *in c. Licet, inf. eod.*

Secunda limitatio est, quando electio Papæ non fuit 65
Canonica; Conc. enim cognoscit, *c. Si quis pecun.* 79. *dist.*

Sed adverte, quia prædictæ non sunt proprie limitationes ad regulam; nam ubi plures certant de Pontificatu, cum non appareat, quis vere Pontifex sit, omnes occupata dignitate repelluntur; quia parta sunt quid non esse, aut esse, & non apparere, *l. Duo sunt Titii, ff. de testam. tutel. l. In lege fundi, ff. de contrab. empt.* Ideoque eo casu non Pontifex Maximus, sed factum potius eligentium judicatur, qui duos ad Pontificatum assumpserunt, ut declarat Card. Alban. *de potest. Papæ, & Concilii, p.* 1. *n.* 12. *& seq.* Sic etiam ubi electio Pontificis tanquam irrita reprobatur, Concilium non judicat Pontificem, quia non canonice electus, ut inquit Bald. *in l. fin. C. Sentent. rescin. non poss.* non est Deus in terris, sed dæmon, claves non regni cælorum, sed inferni gerens. Nec est Apostolicus, ut dicitur *in d. c. Si quis pecunia*, & novissime in constitutione Greg. XV. de elect. Rom. Pontif. quæ incip. *Æternis Patris Filius*. Unde neque eo casu subjicitur Concilio, ut per Card. Alb. *loco proxime cit.*

Tertia limitatio est in casu hæresis, quia Concilium 66
est judex, ad præscritum *c. Si Papæ*, 40. *dist. v. Nisi deprehendatur a fide devius*, & ibi omnes notant. Et *in Summ.* 15. *dist.* & hic *in textu*. Quod ultimum intellige, dummodo hæresis sit formalis, & sic deprehensus nolit se corrigere, secundum Hugonem, quem ceteri sequuntur.

Nec habenda est ratio gl. fin. dicentis, Papam posse accusari etiam de alio crimine, si sit notorium; & inde scandalizatur Ecclesia, & incorrigibilis sit. Nam illa gl. quicquid Abb. & Decius hic dixerint communiter reprobatur, eamque maledictam appellat Petrus de Monte *in sua Monarchia Conciliorum in rubr. de Concilii præeminentia, n.* 7. *v. Solum*, & eam solidissimis rationibus ibi confutat, & contraria gl. adducit Cardin. Turrecr. & S. Ant. post August. de Ancona, & Petrum de Palude, quos refert *in* 3. *p. tit.* 20. *c.* 4. §. 3. Facit quod notat Host. *in c. Propositi, de concess. prab.* ubi ait, Papam, 67
si jaceat in peccato, admoneri posse juxta regulam Evangelii, cui subjicitur quantum ad primam partem, dum dicitur, *Si peccaverit in te frater tuus, corripie eum inter te, & ipsum solum*, ut legitur *in c. Novit, de judic. & in c. Si peccaverit*, 2. *q.* 1. *in princ.* sed quoad aliam partem, regula, quæ dicit, *Quod si non audierit, dic Ecclesiæ*, talia verba in summo Pontifice esse intelligenda de Ecclesia triumphante, quia ipse ab Ecclesia militante judicari non potest.

Non conveniunt tamen DD. an hic casus possit con- 68
tingere, ut Apostolicus incidat in crimen hæresis: sunt enim qui intrepide affirmant hunc casum non esse possibilem, ut Albertus Pighius Campensis *lib.* 4. *c.* 8. *de Eccles. Hierarch.* cujus opinionem probabilem dicit, & rationi consonam Franciscus Pegna *in Direct. Inquis. p.* 3. *lib.* 3. *schol.* 91. eo quod Christus rogavit pro Papa, ut ejus fides non dificeret, quasi videatur hoc privilegium personale esse, & annexum ei, qui rite, & canonice ad Pontificatum evectus est.

Sed contraria sententia, ut idem Pegna testatur, communi Theologorum, & Canonistarum voto recepta est, quam sequitur Turrec. *in Summ. de Eccles. lib.* 2. *c.* 112. *ad septimum argumentum*, Cajetanus *in opusc. de author. Papæ, & Concilii* Card. Alban. *in eodem tr. par.* 1. *n.* 110. *& multis seqq.* Dominicus Sotus *in* 4. *sent. dist.* 22. *art.* 2. Silvest. *in ver. Papæ q.* 4. *n.* 4. Covarr. *lib.* 4. *variar. resol. c.* 13. & alii relati a Pegna ubi supra. Archid. Bellam Turrecrem.

crem. Præpos. & ceteri Canonistæ *in d. c. Si Papa per illum textum* 40. *dist.*

69 Sed quidquid sit de veritate utriusque opinionis, illud certum est, hunc casum in Ecclesia divinæ gratiæ præsidio nunquam hactenus contigisse, ut fatentur omnes; nam Marcellinus in exemplo, cujus superius meminimus, non fuit hæreticus, quia non habuit errorem intellectus; sed tantum metu mortis, & blanditiis Imperatoris adactus una cum ipso Imperatore templum Vestæ ingressus, Jovis simulacro thus adolevit; ac propterea peccavit quidem contra fidei confessionem, ideoque externo actu fidem negasse visus est; verum interiore actu contra fidem nihil credidit, aut docuit. Cujus rei evidentissimum testimonium præbuerunt horribilis pœnitentia postea peracta, Pontificatus sponte dimissus, & martyrium ob fidem susceptum, ut apud Card. Bellarm. *lib.* 4. *de Roman. Pontif. c.* 9.

70 Ceterum nec tertia hæc declaratio vitiat regulam initio propositam: quia si Romanus Pontifex in crimen hæresis notorie, & pertinaciter laberetur, desineret esse Pontifex, *c.* 1. *Cum ibi not.* 24. *q.* 1. & fieret minor quocunque fideli, ut inquit D. Thomas in 4. *dist.* 19. & gl. *in d. c.* 1. *ver. In hæresim*; ac proinde subesset Concilio non ut Apostolicus, sed ut quilibet privatus. Ita colligitur ex gloss. fin. in *d. c. Si Papa* 40. *dist. v. Item nunquid posset statuere*, ut explicat Cardinalis Turrecrem. *in Summ. de Eccles. lib.* 2. *c.* 102. & Cardin. Alban. *de Potest. Papæ, & Concilii par.* 1. *num.* 6. *& seqq.* qui propterea in Proœm. operis *n.* 7. *& seqq.* firmat nullum casum reperiri, in quo vere dici possit Concilium habere authoritatem in eum, qui certus sit Pontifex. Addo Card. Bellam. in *c. In Synodo n.* 6. *v. Tertius casus, & num.* 17. *in fin.* 63. *dist.* ubi ait, *Proprie loquendo Concilium Generale non potest Papam verum deponere, licet ejus errorem possit declarare. Aut enim Papa est verus hæreticus, puta pertinax, & incorrigibilis in hæresi jam damnata, & tunc jam depositus est, d. cap.* 1. *q.* 1. *& sic deponi non potest, quia non potest exui jam nudatus. c. Frequens de restit. spoliat. lib.* 6. *Aut non est verus hæreticus, & tunc non potest judicari a quoquam, ut in c. Si Papa* 40. *dist. & in c. Nemo* 9. *q.* 3. *cum simil.* Hæc Bellam. licet Card. Cajet. *de potest. Papæ, & Concilii c.* 22. late defendat Papam hæreticum, quamvis amiserit fidem etiam informem; quia tamen propter characterem Baptismi retinet Sacramentum fidei, non desinere esse membrum Christi, & propterea non esse jure divino a Pontificatu depositum.

71 Quarta & ultima limitatio est, cum summus Pontifex sponte se subjicit Concilio, gloss. 1. *in c.* 1. 9. *q.* 3. Gloss. Hugo, Jo. de Fan. & Gemin. *in c. Nos si incompetenter per illum textum* 2. *quæst.* 7. Generale enim est, ut major judicari possit a minore, si ultro se illi submittat, *l. Et receptum, ff. de jurisd. omn. judic.* gloss. 1. *in c. Cum inferior inf. de major. & obed.*

Verum hanc limitationem communiter refellunt Juris interpretes, teste Card. Alban. *in præall. tract. par.* 1. *n.* 104. Quoniam cum Pontificia potestas a Deo sit, *c.* 1. 22. *dist.* Romani Antistites huic privilegio renunciare, aut Pontificiæ majestati quidquam detrahere non possunt, Joan. Andr. in *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ numer.* 5. *versicul. Ille vero qui est super omne forum, de constit.* quem ibi sequuntur Anton. de Butr. Imol. Abb. & alii relati a Felin. *n.* 5. Ejusdem sententiæ est Archid. in *d. c. Nos si incompetenter*, Roman. *in singul.* 134. Jas. post
72 Alex. *in d. l. Est receptum*, & Bellam. in *c. In Synodo n.* 6. 63. *dist.* ubi reddit rationem, quia nullus posset judicare summum Pontificem, nisi esset illius Superior, 21. *dist. per tot.* Ut autem aliquis mortalium possit esse major Papa, vel ejus Superior, non potest facere, nisi solus Deus.

Cujus assertionis veritas satis etiam comprobatur exemplo Marcellini paulo ante relato. Nam etsi in Concilio conspersus cinere voce clara clamasset, dicens: *Peccavi coram vobis, &c.* atque ita se quodammodo supposuisset judicio Synodi; tamen eum judicare ausus est nemo, ea ratione, quia prima Sedes a nemine judicatur. Idem-
73 que apertius colligitur ex §. *Hinc etiam* 17. *dist.* ubi Synodus congregata contra Symmachum authoritate Theodorici regis, duo objiciebat eidem Theodorico. Primum, quod Concilium absque jussu accusati Pontificis congregari non posset: secundum, quod primæ Sedis Antistes inferiorum judicio non subjaceret; quasi diceret: Etiamsi Concilium præcedente Apostolica authoritate convocaretur; nobis tamen, qui inferiores sumus, contra Pontificem maximum ferre sententiam non liceret. Unde quamvis primum objectum postea sublatum esset, accedente demum Symmachi authoritate: tamen quia supererat secundum, quod minori fas non esset in Superiorem jus dicere, Episcopi non sunt ausi in eum proferre sententiam, sed dixerunt: Symmachus Papa Sedi Apostolicæ Præsul ab hujusmodi oppositionibus impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis ac liber, cujus causam tota Dei judicio reservamus. Non alia quippe ratione Patres Symmachum, & Papam, & geminando ipsius dignitatem etiam sedis Apostolicæ Præsulem, & se homines esse memorarunt, nisi ut ostenderent, hominibus in eum, qui supra homines est, & qui Dei vices gerit, jus dicere non licere. Nec refert, ut inquit Roman. *con.* 533. quod Symmachus fuerit a Synodo absolutus non ex defectu jurisdictionis, sed quia non fuit repertus culpabilis. Imo enim Concilium non tam personæ innocentiam, quam dignitatis amplitudinem consideravit. Et propterea in resolutione non fuit usum verbo, Absolvimus, & liberamus, ut mos est judicum in sententiis absolutoriis, *leg.* 3. *C. de sentent. & interlocut. omn. judic.* sed dixerunt: Ipse, qui est Papa, & Apostolicæ Sedis Præsul, quantum ad homines respicit, sit immunis ac liber, perinde ac si dixerint: Non sit liber, quia eum nostra sententia liberemus, neque sit immunis, quia cum nostra authoritate absolvamus; sed quia ipse est Papa, & Apostolicæ Sedis Præsul; nos vero homines sumus, quibus non licet de eo sententiam ferre; nemo enim qui condemnare non potest, absolvere potest, *l. Nemo, ff. de regul. jur.* atque ita hunc locum fusius explicat Card. Alban. *de potest. Papæ, & Concilii par.* 1. *n.* 105. ubi etiam respondet ad oppositionem Romani de text. in *c. Nos si incompetente*, §. *Item Symmachus* 2. *q.* 7.

Denique hoc ipsum adhuc clarius probatur in *c. Nunc* 74
autem 21. *dist.* Nam in ea parte, in qua adducit exemplum Sixti, hic Canon loquitur de Concilio, quod Valentiani Augusti jussu convenerat. Cui quidem Concilio Sixtus a Basso, & Martiniano accusatus, se sponte subjecerat, ut ait textus in *cap. Mandastis* 2. *q.* 5. Et tamen textus in *d. cap. Nunc autem*, dicit eum a Concilio tanquam ab inferiori judicari non potuisse; atque ita ipsum Concilium declarasse. Ergo ibi est text. irrefragabilis, juncto *d. c. Mandastis*, probans Pontificem Maximum etiam volentem a Concilio judicari non posse. Processus, & acta accusationis Sixti III. habentur *tom.* 1 *Concil. General. & Provinc. par.* 2. *pag.* 488. & ejus spontanea submissio judicio Synodi *pag. seqq. c.* 4. *&* 5.

Non obstat text. in *d. c. Nos si incompetenter* 2. *q.* 7. ubi 75
Leo Papa subjecit se judicio Ludovici Imperatoris; nam judicium ibi ponitur pro discretione, secundum Jo. Andr. *in d. c. Ecclesia S. Mariæ n.* 5. *de constit.* & post eum Butr. Imol. & Abb. Ut enim inquit Card. *in c. Significasti, v. Oppono n.* 5. *de foro comp.* relatus a Felin. *in d. c. Ecclesia S. Mariæ n.* 5. Papa ibi ex humilitate se subjecit Imperatori, ut aciperet correctionem tanquam monitionem, non quia judicem suum Imperatorem constituerit.

Item non obstat text. in *d. l. Est receptum, ff. de juris-* 76
dict. omn. judic. ubi judex major potest se subjicere minori, vel æquali in jurisdictione contentiosa. Nam, ut respondent Imol. & Felin. *in d. cap. Ecclesia S. Mariæ*, Superior ibi potest prorogare jurisdictionem inferioris, & non dicitur tunc minor judicare majorem: quia prorogatio facit de minore majorem, & e converso: quod non est hoc casu; quia ut aliquis mortalium sit major Apostolico, non potest facere nisi solus Deus, ut dictum est supra. Et inde fit, ut cum exemptio Clericorum a seculari potestate sit de jure divino, *c. Si Imperator*, 77
& ibi gloss. *in v. Et discuti* 96. *dist.* Innoc. *in c.* 2. *de major. & obed.* Clericus judici laico se subjicere, aut illius jurisdictionem prorogare non possit, *c. Si diligenti, & c. significasti infra de foro compet.* & notant Joen. Andr. & DD. *in d. cap. Ecclesia S. Mariæ*, Imo nec Episcopo alieno potest Clericus se subjicere, aut illius jurisdictionem 78
prorogare sine proprii Episcopi licentia. Casus est in *d. cap. Significasti*, ubi gloss. fin. & DD. communiter notant, Clericum in non suum judicem etiam Ecclesiasticum sine consensu expresso sui Episcopi consentire non posse. Ad idem text. in *c. Non liceat* 4. *q.* 6. *& cap.* 1. 9. *q.* 2. Idque non alia ratione, nisi quia ex consequenti obesset juri, ac favori Episcopi proprii, secundum

Abb. *in d. cap. Significasti n. 9.* Et quia sic posset evacuari jurisdictio Episcoporum, si omnes consentirent in Judicem non suum, ut dicit gloss. *in d. c. Non liceat in*
79 *vers. Expetere*. Et similiter Regulares Sedi Apostolicæ immediate subjecti privilegio exemptionis nec tacite, nec expresse possunt renunciare, aut jurisdictioni alicujus Episcopi se subjicere, ut est text. *in c. Cum tempore inf. de arbitr. in 2. in capitul. 1. de in integr. restit. & in c. Cum olim de privil.* Et supetioribus annis respondit S. Congregatio Concilii in causa Synodi Cracovienſis, ut dixi late *in cap. Quod super his de major. & obed.* Idque propter eandem rationem, qua favori suo renunciare non possunt in præjudicium juris Sedis Apostolicæ, ut in dictis *cap. 2. & cap. Cum tempore*, & consulit Paul. de Castr. *cons.* 432. *Videtur dicendum n. 3. & seqq. lib. 1.* Ludovicus Romanus *cons.* 369. *Circa primum n. 19.* Ergo longe minus licebit Romano Pontifici se subjicere judicio Synodi, atque ita renunciare privilegio exemptionis a potestate omnium mortalium sibi divinitus collato, ut per Felin. loco supracit. & Turrecrm. *in summa de Eccles. lib. 2. c. 100.* Et confert quod notat idem Turrecrem. *in eadem summa de Eccles. seu in tract. de potestate Papæ c. 25.* relatus ubi supra a Felino sub nomine Cardinalis S. Sixti, ubi ait summum Pontificem non posse 80
alteri committere, ut ipsum excommunicet, ex Divo Th. *in 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 3. q. 3.*

DE ELECTIONE.

Alexander III. in Concilio Lateranen.

CAPUT VI.

LIcet de vitanda discordia in electione Romani Pontificis, manifesta satis a prædecessoribus nostris constituta manaverint: quia tamen sæpe postilla, per improbæ ambitionis audaciam, gravem passa est Ecclesia scissuram; nos etiam ad malum hoc evitandum, de consilio fratrum nostrorum & sacri approbatione Concilii aliquid declevimus adjungendum. Statuimus ergo, ut si forte (inimico homine superseminante zizania) inter Cardinales de substituendo summo Pontifice non porerit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen Episcopi usurpaverit, tam ipse, quam ii, qui eum receperint, excommunicationi subjaceant, & totius sacri ordinis privatione mulctentur: iraut viatici etiam eis (nisi tantum in ultimis) communio denegetur, & si non resipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos terra vivos absorbuit) accipiant portionem. Præterea si a paucioribus, quam a duabus partibus aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium: nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subjaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis constitutionibus, & aliis Ecclesiis præjudicium generetur, in quibus debet majoris, & sanioris partis sententia prævalere: quia quod in eis in dubium venerit, Superioris poterit judicio diffiniri. In Romana vero Ecclesia speciale aliquid constituitur, quia non poterit ad Superiorem rursus haberi,

SUMMARIUM.

1 *Papa eligi debet saltam a duabus partibus Cardinalium, & aliter se intrudens in Papatum incidit cum sibi adhærentibus in pœnas hujus constitutionis.*
2 *Concordia plena non dicitur, nisi omnes consentiant nemine discrepante.*
3 *Electus in Romanum Pontificem potest statim scribere Pontificatum.*
4 *Consecratio Papæ ad potestatis plenitudinem nihil addit.*
5 *Papa ante consecrationem, & coronationem ex stylo non scribit Pontificatum in data.*
6 *Coronationis dies dicitur ortus imperii.*
7 *Imperator non dicitur, nisi corona suscepta.*
8 *Archiepiscopus non dicitur, nisi recepto pallio.*
9 *Papa ante coronationem quomodo scribat datam, qualiter se nominet, & det Bullas.*
10 *Et quomodo post coronationem.*
11 *Papæ electo duabus partibus Cardinalium nulla exceptio opponi potest.*
12 *Papæ opponi non potest, quod Cardinales eligentes sint excommunicatis vel suspensi.*
13 *Cardinales cur non pecent communicando cum excommunicatis in electione Papæ.*
14 *Papæ electo objici non potest, quod non sit de Collegio Cardinalium, aut quod sit uxoratus, vel Monachus, & n. seqq.*
15 *Pontifices sex post Alexandrum III. numerantur electi, qui non erant Cardinales.*
16 *Hæresis exceptio an possit opponi contra electum in Romanum Pontificem.*
17 *Simoniæ exceptio itidem an contra electum in Papam admittatur.*
18 *Electo in Papam an possit objici, quod Cardinales eligentes non sint saltem in Diaconatus ordine constituti.*
19 *Vel quod forma constitutionis Gregorii XV. non fuerit observata.*
Vel quod os non fuerit eis apertum, ibid. v. Olim admitti poterat.
20 *Et quid de exceptionibus intrinsecis electioni, vel juris naturalis, & divini.*
21 *Electionis Papæ nullus mortalium potest esse judex, & n. seqq.*
22 *Et quid de Concilio.*
23 *Papæ electio multa habet specialia, & formis non est obnoxia; sed quomodocunque appareat duas partes Cardinalium in unum consensisse, jus habet, & verus Papa est, & n. 4.*
25 *Et quid post constiuutionem Gregorii XV.*
26 *Cardinales in difficultatibus emergentibus qua ratione possint consulere celeritatis electionis, & n. seqq.*
27 *Ceremoniale continens ritus electionis Papæ a Gregorio XV. & S. D. N. confirmatum.*
28 *Cardinales in Conclavi præsentes an hodie possint ordinare, ut valeat electio celebrata a majori parte Collegii, & n. seqq. usque ad n. 71.*
29 *Compromissum in aliquos initum hac forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum a majori parte Capituli, validum est,*
Declaratur, n. 56. & seqq. & n. 86.
30 *Papæ electio requirit duas ex tribus partibus Cardinalium tam de jure communi, quam ex constitutione Greg. XV.*
31 *Cardinales de jure communi convenire possunt, ut valeat electio celebrata a majori parte Collegii, usque ad n. 37. & 60. usque ad n. 72.*
Declaratur n. 86. usque in fin.

32 Juri

32 *Juri publico privatorum pacto renunciari non potest.*
33 *Cardinales non possunt jus Papæ immutare.*
34 *Electus a majori parte Cardinal. de consensu omnium non a majori parte tantum, imo a toto Collegio electus censetur, & num. seqq. & n. 39.*
35 *Cardinales possunt tacite renunciare huic decretali, licet non possint expresse.*
36 *Cardinales unanimiter de jure communi convenire possunt, ut valeat electio celebrata a pluribus de Collegio etiam partium comparatione minorum, & n. 88. usq. in fin.*
37 *Cardinales nemine dissentiente possunt compromittere eligendi potestatem pluribus de Collegio in numero sibi grato.*
38 *Papæ electio ex Gregoriana constitutione redacta est ad tres formas Concilii Generalis.*
39 *Electio per scrutinium requirit secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi præsentium.*
40 *Electio facta a minori parte de consensu totius Capituli an valeat.*
Intellectus c. Si cui de elect. in 6. *ibidem & n. 56.*
41 *Card. de jure communi cur possint inter se ordinare, ut valeat electio celebrata a majori parte Collegii.*
42 *Compromissum initum in aliquam partem Collegii an videatur initum in personas incertas.*
43 *Compromissum de incerta persona assumenda non tenet,*
Declaratur, n. 59.
44 *In electione per compromissum factum in majorem partem Collegii debent omnes suffragium ferre.*
Declaratur, n. 67.
45 *Compromissor, & compromissarius idem esse non potest, & n. 38. vers. Neque dicas.*
46 *Capitulum non potest esse judex, si aliquod dubium oriatur inter majorem partem Capituli, & aliquos singulares de Capitulo.*
47 *Electio per inspirationem quando fieri dicatur.*
48 *Electio quasi inspirata non dicitur, si vel unus contradicat.*
49 *Tractatus in electione per compromissum est unum de essentialibus requisitis.*
50 *Electio prævio tractatu celebrata potius dicitur per instigationem, quam per inspirationem.*
51 *Compromissarii eligere possunt, & honestius est, ut eligant per scrutinium secretum, & n. 61.*
52 *Papæ electio quasi per inspirationem fieri debet per verbum,* Eligo, *intelligibili voce prolatum.*
53 *Cardinales renunciare non possunt formæ eligendi Romanum Pontificem.*
54 *Decretum irritans inducit formam, cui renunciari non potest.*
55 *Eligendi potestas tribus modis a Cardinalibus transferri potest in majorem partem Collegii, & n. 85 vers. Quartus casus usque in fin.*
56 *Compromissum factum in aliquem ex Collegio Cardinalium hac forma, ut ille votis singulorum secreto exquisitis eum eligat, in quem major pars Collegii consenserit, hodie non valet, & n. 85. vers. Quartus casus.*
57 *Compromissum initum in aliquem ex Collegio, hac forma, ut ille eligat eum, in quem libere, ac nulla forma servata major pars Collegii consenserit, validum est, & n. 86.*
58 *Compromissum fieri potest sub ac forma, ut compropromissarius eligat eum, quem postea elegerint aliqui de Collegio.*
59 *Compromissarii a principio possunu esse incerti, certificandi tamen per eos, quibus data est eligendi potestas.*
60 *Compromissum factum a Cardinalibus directe in majorem partem Collegii an valeat, usque ad n. 72. & n. 87. usq. in fin.*
61 *Compromissarii non arctantur ad eligendum servata forma scrutinii, & n. 67.*
62 *Compromissum factum in quotam partem Collegii, non dicitur in personam incertam.*
63 *Compromissum fieri potest in Collegium, imo, & in Concilium generale, & sufficit postea consensus majoris partis.*
Fagnan. in l. Lib. Decretal.
64 *Compromissum factum in majorem partem Collegii, an videatur factum in seipsum.*
Pars major an & quando faciat Collegium, ibid.
65 *Pars major Collegium facit per repræsentationem, seu per fictionem.*
66 *Collegium quaandoque repræsentat singularis persona, licet Collegium non faciat.*
67 *Vota singulorum an sint scrutanda in electione, quæ fit per viam compromissi initi in majorem partem Collegii.*
68 *Compromissum an requirat consensum singulorum, vel sufficiat in communi.*
69 *Commune pluribus ut singulis, vel ut universis, quando aliquid esse dicatur.*
70 *Abbas potest compromittere in ipsum Capitulum.*
71 *Comoromissum in aliquos ex Cardinalibus initum hac forma, ut compromissarii eligere debeant eum, in quem votis singulorum inquisitis duæ partes Collegii consenserint, an fieri possit a duabus ex tribus partibus Cardinalium, & n. seqq. usq. in fin.*
72 *Compromissum initum hac forma, ut compromissarii teneantur eum eligere, in quem major pars Capituli consenserit, valet, & est expeditior forma quam habeamus.*
73 *Scrutinii forma est difficilis observatu, & boni Juristæ practicam ignorantes in ea deficiunt.*
74 *Electio Papæ per viam compromissi uno ex Cardinalibus dissentiente initi, irrita est, & n. seqq.*
75 *Et quid, si compromissum sit limitatum cum forma, ut singulorum vota scrutari debeant, & n. seqq.*
76 *Constitutio disponens idem quod jus commune, recipit interpretationem passivam a jure communi.*
77 *Suffragium suum alteri dare nemo invitus compellitur.*
78 *Cardinales quomodo & quando convenire possint, ut valeat electio celebrata a duabus partibus vel a majori parte Collegii, declaratur, septem casus distinguendo, usque in fin.*
Compromissum a Cardinalibus initum ea forma, ut compromissarii votis singulorum per secretum scrutinium inquisitis teneantur eum eligere, in quem duæ partes Cardinalium consenserint, an valeat, ibidem.
79 *Et an fieri possit a duabus ex tribus partibus Cardinalium.*
80 *Et quid, si compromissum sit cum forma, ut simpliciter vota singulorum exquiri debeant.*
81 *Compromissum cum forma, ut compromissarii teneantur eligere eum, in quem consenserint duæ partes Collegii, votis singulorum per scrutinium apertum inquisitis, an valeat.*
82 *Et an fieri possit a duabus ex tribus partibus Cardinalium.*
83 *Opinio Lapi, quod in compromisso limitato sufficiat consensus majoris partis Capituli, declaratur.*
84 *Electoris cujuslibet interest consensum suum explicare per secretum suffragium.*
85 *Constitutio Gregorii XV. in electione per scrutinium habet præcipuam rationem secreti.*
86 *Compromissum cum forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum a majori parte Collegii, requirit consensum omnium nemine dissentiente.*
87 *Compromissum directe factum in majorem partem Collegii non valet, si sit cum forma, ut vota singulorum exquirantur.*
88 *Secus sine forma.*
89 *Et hoc fieri potest etiam in plures de Collegio partium comparatione minorum.*
90 *Vitiatur tamen, si vel unus dissentiat.*

Licet de vitanda. Agit de materia altissima, & stricte hoc intendit secundum Abb. Antiq. Joan. Andr. Ægyd. Bellam. Ant. de Butr. Petr. de Anch. & Jo. de Anan. videlicet: In Papam, nisi duæ Partes Cardinalium conveniant, non est aliquis assumendus; vel secundum Bald. In Papam non est aliquis assumendus, nisi duas partes Cardinalium vocem eligendi habentium in eum consentiant, & electus a duabus partibus est verus 1

Papa; sed secundum Card. & Abb Siculum hic dictus Electus in Roman. Pontificem a duabus partibus Cardinalium nulla exceptione obstante est Papa, electus autem a minori numero gerens se pro Papa incidit una cum sibi adhærentibus in pœnas hic contentas. Vel plenius secundum Bellam. Electus in Papam a duabus partibus Card. etiam parte tertia concordare nolente, aut alium eligente, sine ulla exceptione pro Rom. Pontifice est habendus, & aliter Papatum usurpans, ac ei faventes puniuntur: nec per hoc aliis constitutionibus Canonicis aliter derogatur: nec per hoc aliis constitutionibus Canonicis aliter derogatur. Dividitur in tres partes. In prima ponitur Constitutionis causa. In secunda Constitutio. In tertia quædam protestatio. Secunda ibi. *Statuimus*; Tertia ibi, *Ex hoc*.

2 Nota primo, ibi, *Plena concordia*, concurrentibus duabus partibus Collegii non esse plenam concordiam, nisi omnes plena concordent nemine discrepante, licet sufficiens concordia sit concordia duarum partium, Bald. hic *n.* 1. Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 3. Et sic est differentia inter plenam, & sufficientem. Patet quia plenum est proprie cui nihil addi potest, *l. Raptores C. de Episc. & Cleric.* Unde plena concordia excluditur ex contradictione unius tantum, ut notatur in Clem. *Ne Romani de elect.* secundum Abb.

3 Secundo nota, ibi, *Pontifex*, electum in Romanum Pontificem posse illico scribere Pontificatum, ut per Jo. And. *n.* 11. & Bellam. *n.* 1. *in v. Pontifex*, & Catd. *n.* 3. atque ita ab ipsa electione incipit annus Pontificatus;

4 secundum Bald. *n.* 3. nam ad potestatis plenitudinem consecratio nihil addit, ut inquit Host. *n.* 5. Sed tu adverte,

5 quia etsi Romanus Pontifex sola electione facta a duabus partibus Cardinal. vocem habentium Præsulatum assumat, ut hic patet, & in *c. In nomine Domini*, §. *Plane* 23. *dist.* & dicam infra *in ult. not. n.* 24. tamen consuetu-

6 do est Romanorum Pontificum, quæ potius eorum solito usu, quam jure roboratur, ut post electionem antè consecrationem, & coronationem non scribant Pontificatum in data; & huic consuetudini suffragatur text. *in l. ul. in fine*, ibi, *Ex quo Imperiales suscepimus insulas*, *C. de quadrienn. præscq.* Unde dies coronationis dicitur ortus imperii, *l. Omnes*, *C. de fer.* Nec dicitur Imperator, nisi corona suscepta, *l. ante penult. ff. de milit. test.* plene

7 Oldrad. *cons.* 180. *quæstio est per tot.* Sicut nec Archiepi-

8 scopus dicitur, nisi recepto pallio, *ut in c. Nisi infra de usu pallii*, ad idem *l. fin. C. de decur. lib.* 12. *l. Ex eo*, *ff. de re milit.* & in Auth. *de Consul. in fin. collat.* 5. Sed tunc

9 ante coronationem scribunt ante datam, locum, & diem, ut infra, videlicet: *Datum suscepti a nobis Apostolatus officii anno, &c.* & tunc etiam non scribunt se simpliciter Episcopos, sed sic scribunt, *Talis*, puta Gregorius *Electus Episcopus*. Rursus tunc temporis non bullant Bullà integra, sed si quas literas concedunt, ponunt mediam Bullam, id est illam partem, quæ habet capita sculpta,

10 & ex alio latere, quo ponitur nomen, plena est Bullà sine nomine. Post coronationem vero scribunt Pontificatum in data non ut prius, *Datum a nobis suscepti Apostolatus officii anno*, sed, *Datum Pontificatus nostri anno, &c.* Præterea vocant se simpliciter Episcopos, & dant Bullam cum suo nomine, prout hæc notantur per Jo. And. *in data sexti libri*, *in gl. in v. Pontificatus*, ubi etiam fit mentio erroris nonnullorum Jurisperitorum, qui deinde male pronunciarunt in prioritate, & posterioritate quorundam expectantium. Et hunc stylum esse observandum, respondit Anton. de Butr. *cons.* 43. *Aggrediar. in princ.* & vide Præp. *in c. In nomine Domini n.* 19. 23. *dist.*

11 Tertio nota, ibi, *Absque ulla exceptione*, contra electum a duabus partibus Cardinalium nullam exceptioptionem opponi posse. Hæc enim verba, ut Bald. inquit

12 *n.* 4. glossationem non recipiunt, nec superadditum intellectum. Quamobrem excipi non poterit, quòd Cardinales eligentes sint excommunicati, vel suspensi, secundum Compost. *n.* 3. & Jo. Andr. *n.* 10. & reliquos omnes. Ho-

13 die hoc est expressum in Clem. *Ne Romani*, §. *Ceterum de elect.* Nec obstat, quod alii de Collegio videantur peccare communicando talibus. Siquidem hoc faciunt authoritate hujus Canonis, qui omnem removet exceptionem, *l. Servus*, §. *Si quis rivum*, *ff. de rivis*. Præterea ex causa necessitatis Ecclesiarum licite communicatur cum excommunicatis, secundum Jo. Andr. nulla autem major necessitas haberi potest quam carentia Vicarii Jesu Christi, *c. Omnes* 22. *dist. c. Ad Romanam* 2. *q.* 6. Similiter excipi non poterit contra electum, quod non sit de Collegio. Ad hoc *c. In nomine Domini*, *v. Eligatur autem* 23. *dist.* Licet jura antiqua aliud viderentur innuere, ut in *c. Oportebat*, *& c. seq.* 79. *dist.* Unde post hanc Constitutionem ab Alexandro III. in Concil. Lateranensi editam sex numerantur non Car. qui ad Apostolatus apicem electi sunt, videlicet Urbanus IV. Gregor. X. Cælestinus V. Clemens V. Urbanus V. & Urbanus VI. Item excipi non poterit, quod electus sit uxoratus, vel Monachus, ut notat gl. *in c. Si quis pecunia* 79. *dist. & in c. Quam sit* 18. *q.* 2. Et de prædictis exceptionibus tenent hic Joan. And. *n.* 11. Bald. *n.* 3. Butr. *n.* 5. Abb. *n.* 4. Bellam. *in princ. in v. Exceptione*. Ab his excipitur hæresis, *c. Si Papa* 40. *dist.* gl. hic *in v. Exceptione*. Sed Innoc. *in princ. in eod. ver.* dicit de hoc crimine non posse excipi, sed accusati, & 16
cum eo consentit Compost. *n.* 3. Host. *n.* 15. & Jo. Andr. *n.* 11. Et quamvis Goffred. & Philipp. teneant cum glos. tamen opinionem Innocentii sequitur etiam Joan. de Ligan. post Vnic. & Alan. eamque dicit veriorem Card. *n.* 6. *in* 1. *oppos. & ad reg. Qui ad agendum de regul. jur. lib.* 6. Responde, ut per Innoc. *in c. Inter. dilectos de excess. Prælat.* Adde Bald. hic *n.* 2. ubi dicit, istud non esse excipere, sed nullum esse. Materiam vero de hujus criminis exceptione contra electionem, per quæstiones plene examinat Bellam. *n.* 33. Additur hodie exceptio Si- 17
moniæ per constitutionem Julii II. quæ incipit, *Cum tam divino*, edita *kal. Februarii* 1505. circa quam vide quod plene scripsit *in c. Nobis in* 1. *& 2. q. infra de Simonia*. An autem ante hujusmodi constitutionem excipi posset contra electum de hoc crimine Simoniacæ pravitatis, juxta text. in *c. Si quis pecunia* 79. *dist.* sunt opiniones, quas hic examinat Bellam. *a n.* 38. *vers. Tertio principaliter opponitur*.

Præterea admittitur hodie exceptio, quod Cardinales 18
eligentes non sint saltem in sacro Diaconatus Ordine constituti, ex Constitutione Pii IV. incip. *In eligendis*, §. *Statuimus etiam, & declaramus*, edita 7 *Idus Octobris* 1592. Et apertius ex constitutione Sixti V. quæ incipit, *Postquam versus ille*, §. *Neque post hac*, edita *Nonis Decembris* 1586. Et in cæremoniali electionis Papæ a Gregorio XV. approbato *in* §. *Porro*, in Bullar. *rom.* 4. *p.* 104. Demum admittitur exceptio, quod in electione 19
Romani Pontificis non fuerit servata forma novissime Constitutionis Gregorii XV. de qua inferius agetur a *n.* 25. Olim admitti poterat exceptio, quod Cardinalibus nondum fuisset os apertum ex constitutione Eugenii IV. quæ incipit, *In imminenti*, edita 7. *Kalen. Novembris* 1431. in Bullar. *rom.* 1. *pagin.* 269. nam *in* §. 3. statuitur in hæc verba: *Quodque in Cardinalem sic pronunciatus etiam postquam insignia hujusmodi receperit, & etiam admissus fuerit, & receptus, ut præfertur, in electione Romani Pontificis pro tempore vocem activam, aut aliquo alio actu habuisse, vel habere potuisse, aut debuisse, sive posse, vel debere minime censeatur, donec & quousque per Roman. Pontific. pro tempore existentem de similibus consilio, & consensu sibi in praticandis, consulendis, & deliberandis negotiis Consistorii, postquam in Consistoriis aliquibus mores in talibus observari consuetos expertus, interrogatus consiliative, aut consultive responsum dandi expressa licentia tribuatur, seu ad hunc effectum, ut verbis utamur communibus, ei fuerit os apertum. Decernentes irritum &c.* Sed in decreto S. Pii V. edito 26. *Januar.* 1571. hæc oris clausura declaratur esse simplex cæremonia, quæ ad subjectum electionis non pertinet, ut refertur in cæremoniali antedicto Greg. XV. *in* §. *Porro v. De Car. autem*. Aliæ vero exceptiones omnes hic rejiciuntur, quæ juris positivi sunt, secundum Abb. *n.* 5. *v. Videtur ergo hic Papa, & n.* 11. *v. Et pro hoc facit ista lit.*

Nunquid igitur contra electum opponi poterit, quod sit hermaphroditus, aut mutus, vel surdus? Solvit singulariter Bald. hic *n.* 8. dicens: Cardinal. non facerent ita fatuam electionem, & ideo non deberet fieri quæstio de ambagibus, & ineptiis.

Cæterum exceptiones intrinsecæ electionis, veluti quod 20
electio fuerit celebrata a paucioribus, quam a duabus partibus Card. vel quod electores non sint S. R. E. Card. nec in possessione Cardinalatus existentes: item exceptiones de jure naturali, & divino, puta quod electus sit Hæreticus, Paganus, vel Judæus; quod sit mulier, furiosus, vel infans; utique ab hac constitutione non excluduntur, quia insinuat jus habendi, & possidendi, ut late hic per Bellam.

numer.

n. 38. & Abb. *n.* 16. *v. Cum quaritur, an aliqua exceptio.* Et de exceptione impressionis, vel metus, vide per eosdem, & per Bald. hic *n.* 9. & latius *in sua q. de schismate*, quam posuit post rubricam *C. de edict. D. Adr. tollen.*

21 Quarto nota ibi, *Recursus*, ubi ambigitur de electione Summi Pontificis, nullum mortalium posse esse Judicem, quia nullus superior, sed ipse per omnes, ut in Authent. *de Eccles. tit.* §. 1. Hostien. hic *n.* 33. *in v. Ad superiorem*, & Jo. Andr. *n.* 33. Nisi dicamus Concilium hoc

22 dubium debere determinare, *c. Si duo 79. dist.* secundum Bald. hic *n.* 7. *in fin. v. Recursus*. Ceterum in quibus hoc casibus procedat, & quomodo sit intelligendum, scripsi plene *in c. Significasti a n.* 64. *usq. ad n.* 71. *infr. eod.*

23 Ultimo nota, in electione Rom. Pontificis aliquid speciale constituendum fuisse, & pondera ratione specialitatis in litera expressam, videlicet, quia quod in aliis Ecclesiis dubium venerit, superiori poterit judicio diffiniri; in Romana vero Ecclesia non poterit ad Superiorem recursus haberi. Item pondera illa verba in principio textus: *Gravem passa est Ecclesia scissuram*: si enim, ut inquit Card. Bellam. *hic in col. 6. v. Rursum quareres*, non esset certus modus statutus, quem universalis Ecclesia tenere deberet circa Romanum Pontificem, & ejus obedientiam, jam divisis hominibus in diversas opiniones, & vota circa vires electionis; & obedientiæ exhibitionem, cum non sit Superior, qui possit super hoc ordinare, facile sequerentur schimata, Ecclesiæque scissura. Aliam rationem reddit Host. *hic n.* 15. *in v. Exceptione*, quia cum electus in Romanum Pontificem gravetur in hoc, ut jus non habeat, nisi duæ partes consentiant, cum in electionibus inferiorum sufficiat major pars; in aliis relevatur, ut nulla exceptio contra ipsum admitti possit. Complura autem specialia in hujusmodi electione hic a Doctoribus recensentur, & octo numerantur ab Hostiensi, & quinque alia addebat Guilielm. *in decret. Ubi periculum de elect. lib.* 6. Unde tredecim specialia ab Host. & Guilielm. collecta referuntur hic a

24 Jo. And. *n.* 4. & Card. *n.* 11. *in* 23. *q.* Inter hæc autem illud est præcipuum, quod ex necessitate in electione Rom. Pontificis non est aliqua forma servanda. Imo quocunque modo appareat duas partes consentire in aliquem tanquam in electum, jus habet, & verus Papa est, ut formaliter hic dicit Innoc. *in fin. in v. Speciale*, & post eum Compost. *n.* 5. Host. *n.* 33. *in fine in verb. Constituitur*, Jo. And. *n.* 30. *in v. Speciale*, Card. *n.* 11. *q.* 22. & Collect. *in fin.* qui allegat Arch. *in c. fin. 79. dist.*

25 Verum hodie novam formam eligendi Romanum Antistitem præscripsit Gregorius XV. in constitutione, quæ incipit, *Æternim Patris Filius*, edita 17. *Kalendas Decembris* 1621. Quæ quidem forma perstringitur *in* §. *Quod si*, in hæc verba: *Quod si electio hujusmodi alibi celebrata fuerit, quam in Conclavi clauso, vel aliter, quam per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi præsentium in scrutinio, seu scrutinio, & accessu electi suffragio non computato, vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus similiter in Conclavi præsentibus nemine dissentiente initi, & itaut nemo seipsum elegerit, vel quasi per inspirationem nullo præcedente de persona speciali tractatu omnium pariter Cardinalium præsentium in Conclavi, communiter, nemine itidem dissentiente, per verbum*, Eligo, *intelligibili voce prolatum, aut scripto, si voce non potuerit, expressum, nulla sit, & invalida eo ipso absque ulla declaratione, & ita electo nullum jus tribuat; quinimo is non Apostolicus, sed apostaticus sit, & habeatur, &c.* Hæc ibi,

Porro hac constitutione sublata est dispositio hujus Decretalis, quatenus nullam formam præscribit in electione Romani Pontificis; propterea enim in calce constitutionis legitur: *Non obstante felicis record. Alex. III. in Concilio Lateranensi edita, quæ incipit, Licet de vitanda, & aliorum Romanorum Pontificum constitutionibus, quibus pro hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus*: & ne qua suboriri posset difficultas propter illa verba, *Pro hac vice duntaxat*, S. D. N. Urbanus VIII. eandem constitutionem confirmavit, atque perpetuo in omnibus futuris Romanorum Pontificum electionibus observari præcepit; & in fine huic Decretali ea in parte, quæ constitutioni adversatur, perpetuo derogavit sua constitutione, quæ incipit, *Ad Romani* edita 5. *Kal. Februarii* 1625.

26 Quoniam vero hic Canon in Concilio Lateranensi editus fuit ob illam specialem rationem, cujus superius meminimus, videlicet quin super dubiis electionis Papæ nullus extat Superior, ad quem possit haberi recursus. Ideoque, ut inquit Host. *hic num.* 31. consentaneum fuit hanc electionem ad certam formam, & ad reliquas juris subtilitates non adstringere. Hinc hæsitatum est a viris gravibus ex Gregoriana constitutione, quæ certas formas præfinit, complures difficultates emergere in dies posse, quibus electionis negotium, ut graviora omittamus, diu, multumque protrahatur in grave detrimentum universalis Ecclesiæ, *ut in c. Ubi periculum de elect. in 6. & in Clrm. Ne Romani eod. tit.* & quamvis ad ejusmodi difficul- 27
tates præcipiendas, ac pro faciliori Grægorianæ constitutionis observantia ipsius Gregorii jussu compositum fuerit ceremoniale ritus dictæ electionis continens, primum ab eodem Pontifice confirmatum in constitutione incip. *Decet Romanum Pontificem*, ac deinde a S. D. N. in prælegata constitutione, *Ad Roman.* & jam Deo propitio post Gregorii obitum electio secundum præscriptam formam cesserit felicissime; quia constitutio magno Catholicæ Ecclesiæ bono nobis veluti primogenitum peperit S. D. N. Urbanum VIII. Nihilominus ad vindicandum sacrum Collegium ab angustiis, in quas inimico homine superseminante zizania forte aliquando incidere posset; proposuerunt nonnulli eo casu non obstante Gregoriana constitutione licitum fore S. R. E. Cardinalibus convenire, ut valeat electio facta a majori parte Collegii. Quod si verum esset, profecto posset aliquando plurimum conducere ad electionem celeriter absolvendam, cum multo facilius sit; ut major pars sacri Collegii nulla forma observata in unum consentiat, quam duæ ex tribus partibus per secreta schedularum suffragia. Quamobrem non videtur esse abs re hujus propositionis veritatem, ut res tanti ponderis postulat, diligenter examinare.

Revoco igitur in dubium, an post Gregor. constitutio- 28
nem Card. in Conclavi præsentes convenire possint, ut valeat electio Rom. Pont. celebrata a majori parte Collegii.

Et quidem posse Cardinales ita convenire probatur, 29
Primo per textum in *c. Cum dilectus infra eodem* ubi est expressum valere compromissum initum in aliquem, hac forma ut compromissarii teneantur eligere nominatum a majori parte Capituli, cujus dispositio non fuit postea abrogata per Concilium Generale in decretali, *Quia propter*, ut deciditur *in c. Cum expediat de elect. lib.* 6. Deinde 30
hæc sententia videtur posse probari, quia de jure communi ad Rom. Pontificem eligendum duæ ex tribus partibus Cardinalium necessario requirebantur, ut hic patet, sicuti hodie requiruntur ex Gregoriana constitutione, 31
quæ hac in parte nihil detraxit determinationi hujus decretalis. Sed de jure communi, non obstante hac ipsa decretali duas partes requirente, licet Cardinalibus convenire, ut valeat electio celebrata a majori parte Collegii; ergo idipsum hodie licere debet non obstante Gregoriana constitutione. Minor probatur authoritate Compostell. hic *n.* 6. ubi, *Quæro*, inquit *nunquid Cardinales possit inter se ordinare, ut valeat a majori parte omnium electio celebrata? Videtur quod non, quia hoc jus publicum* 32
in favorem Ecclesiæ introductum est, cui pacto privatorenunciari non potest, c. Si diligenti de foro compet. Item electio hæc fieret hoc jure prohibente; ergo pro infecta debe- 33
ret haberi, leg. Non dubium, Cod. De legib. Item Cardinales non possunt jus majoris, id est Papæ immutare, cap. Inferior 21. *dist. Respondeo quod ordinare hoc possunt concorditer, & tunc valebit electio a majori parte ipsorum facta, & hoc innuitur hic, ubi dicit, Major concordia. Nec obstant jura in contrarium adducta, quia ille, qui sic electus est, non tantum a majori parte, imo a toto Collegio eligitur, sicut ille, qui a compromissariis* 34
est electus, cap. In causis infra eodem, & sic per hanc ordinationem nihil fit contra hanc decretalem, imo secundum eam. Hactenus verba Compostellani. Idem tenet Hostien. *in vers. Quid ergo, si compromittant*, subdens 35
Cardinales per talem ordinationem posse huic decretali tacite renunciare, licet illi expresse renunciare non possint, & ita in hoc casu magis operari renunciationem tacitam, quam expressam. Simile *in c. Si diligenti de foro competent. & in cap. fin. de vita, & honest. Cler.* Sequitur Joan. Andr. hic *n.* 14. ubi dicit: Possunt Cardinales ex causa ordinare inter se, ut valeat electio facta a majori parte, & tunc electus a majori parte censebitur electus ab omnibus, secundum Compost. Guilielm. & Hostien.

Cum quibus consentiunt Collectar. *ad fin. ver. Sed nunquid huic decretali*, Anton. de Butr. *n.* 25. Bellam. *n.* 29. *in* 10. *dubitatione*, Franciscus de Plateo *in tract. de excomm.* §. *Quantum ad declarationem n.* 1. Ejudem sententiæ fuit Arch. *in cap. fin. n.* 2. *ver. Sed Hostiensis dicebat* 79. *dist.* ubi ait: *Cardinales non posse expresse huic decretali renunciare, sed posse tacite, videlicet compromittendo, vel aliam viam eligendo, quia possunt inter se concorditer ordinare, ut valeat electio a majori parte Cardinalium celebrata; & talis non solum a majori parte, imo etiam a toto Collegio intelligitur esse electus, sicut & ille qui a compromissariis eligitur. Unde per talem ordinationem non fit contra ipsam constitutionem Licet de evitanda.* Ita Arch. & sequitur DD. *in c. In causis infr. eod.* ubi in specie Butr. *n.* 22. *Nota*, inquit, *quod electio dicitur concorditer facta a toto Capitulo, quando est facta a majori parte habente potestatem a Capitulo, quando sic consentiunt, ut major pars possit.* Quod etiam docuit ibidem Bald. *sub. n.* 3. *v. Item nota quod unanimiter.* Atque ita plerunque observari a Cardinalibus, post gl. *in c. Si cui in ver. Præter de elect. lib.* 6. testatur Abb. *cons.* 25. *incip. Quoniam col. fin. n.* 4. *vers. Circa quintum lib.* 1. Quinimo, quod vide-
36 tur mirabile Card. *hic n.* 10. *in* 10. *q.* post gloss. prælleg. dicit: Si omnes Cardinales nemine dissentiente statuerent, ut staretur electioni majoris partis partium comparatione minorum, valeret cum in electione Papæ non habent locum formæ, *c. Quia propter, & in q. seqp.* In compromisso sequitur Compostell. & Host. itaut si fiat compromissum, & eligatur nominatus non a duabus partibus, sed a majori, valeat; & de majori etiam non simpliciter, sed comparatione minorum partium. Ex quibus apparet hanc esse unanimem Canonistarum sententiam, quæ nec reprobatur per id quod legitur in Clem. *Ne Romani in princip. de elect.* ut ibi notat gl. *in vers. Reprobamus.*

37 Ac demum eidem sententiæ suffragatur, quod tam ex dispositione juris communis, quam ex Gregoriana constitutione licet Cardinalib. nemine dissentiente eligendi potestatem duobus, vel pluribus de Collegio committere. De jure communi patet *in cap. Quia propter*, §. 2. *& in cap. In causis infr. eod.* Abb. *n.* 2. dicit non posse vim in numero compromissariorum, cum universitas possit eos eligere in numero sibi grato, & idem ante ipsum dixit Abbas Antiq. in *d. c. Quia propter n.* 20. *ver. Sed si huic adhæreas opinioni.* Unde videmus interdum eligendi potestatem dari tribus, ut in *c. Cum dilectus infr. eod.* interdum quinque, ut in *d. c. In causis*, quandoque sex, ut *in cap. Cum in veteri infra eodem*, & quandoque septem, ut infra *in c. Cum in jure.* Imo de compromisso inito in unum tantum est casus *in c. Causam*, & ibi dixi de compromisso inito in unum tantum ex Cardinalibus, *& in c. Inter Canonicos infra eod. & in c. Post translationem de renunc.* Ex Gregoriana autem constitutione id constat in §. *Matura itaque, & in* §. *Quod si electio.* Si igitur fas est Cardinalibus eligendi potestatem committere duobus, vel tribus de Collegio, longe magis eisdem fas erit eandem potestatem commitere majori parti ejusdem Collegii: magis enim consulitur Ecclesiæ universali, cum electio plurimorum approbatur assensu. *c. Prudentiam de off. deleg. gl. in c. Auditis in verb. Irritandam infra hoc tit. Ubi enim multa consilia, ibi salus*, Proverb. 24. Et in hac materia tradit Abb. *in c. Constitutis post. n.* 2. *v. Nec secundum eum inf. eod.*

38 Pro contraria veto opinione plurimum videtur urgere, quod ex Constitutione Gregorii *in d. c. Quod si electio*, nulla decernitur electio Romani Pontificis aliter celebrata, quam per secreta schedularum suffragia in scrutinio, seu scrutinio & accessu, vel per compromissum, vel quasi per inspirationem. Quibus verbis, ut dictum est supra *n.* 25. sublata est dispositio hujus decretalis, & electio redacta est ad tres formas Concilii Generalis, de quibus *in c. Quia propter infra eod.* Electio autem facta a majori parte Collegii de consensu omnium, nec videtur sustineri posse, ut electio per scrutinium, nec ut per compromissum, nec ut quasi per inspirationem.

39 Non quidem ut electio per scrutinium: quia in scrutinio ex Gregoriana constitutione, ad electionis validitatem requiruntur secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi præsentium, ac proinde satis non est, ut electio celebretur a majori parte Colegii, licet omnes consentiant, ut ita celebretur. Nam constitutio duo exigit necessario in hac forma. Primum ut celebretur electio per consensum, & hoc primum requisitum concurrit in electione facta a majori parte de consensu omnium; unanimiter enim a toto Collegio censetur esse facta, ex quo facta fuit per eos, in quos totum Collegium eligendi transtulerat potestatem. Quæ sunt formalia verba text. *in c. In causis*, §. *Quia vero infra eod.* & dictum est supra *n.* 34. Deinde exigit, ut ejusmodi consensus duarum partium non aliter exprimatur, quam per secreta schedularum suffragia; & hoc secundum requisitum omnino deficit in hac eligendi ratione, quia duarum partium consensus non exprimitur per scrutinium secretum. Quæ interpretatio apertissime colligitur ex textu in *cap. Si cui de elect. in* 6. 40
ubi deciditur non valere electionem factam a minori parte de consensu totius Capituli, non alia ratione, nisi quia ex *c. Quia propter*, aliis omissis; duo substantialia ad electionem requiruntur in Ecclesiis inferioribus: Alterum ut fiat a minori parte Capituli; Alterum ut suffragia majoris partis accipiantur in scrutinio secreto. Et quamvis primum requisitum non desit ubi electio fit a majori parte de consensu omnium, tu proxime dictum est; deest tamen secundum, dum dicit: Si cui eligendi potestas dat fuerit sub hac forma, ut ipse secreto, & singillatim votis singulorum de Capitulo inquisitis eum eligat, in quem plures de Capitulo partium comparatione minorum consenserint, ipsique juxta traditam sibi formam, eum inquem non major pars, sed plures de dicto Capitulo, qui in quenquam alium direxerant vota, duxerit eligendum, talis electio, cum præter formas, quas generale Concilium servari statuit in electionibus celebrandis, fuerit attentata, robur non obtinet firmitatis. Ubi observandum est, dum textus declarat ejusmodi electionem esse nullam, eo quod si præter formas Generalis Concilii, hanc nullitatem non oriri ex eo, quod electio celebreta fuerit a majori parte; hoc enim vitium excluditur, ex quo omnes consenserunt, ut ita celebretur, *ut in d.* §. *Quia vero*: sed potius ex eo, quod per secreta suffragia non fuerit expressus consensus majoris partis Capituli, ut requirit Conc. Generale; sed plurium duntaxat partium comparatione minorum. Si enim consensus majoris partis fuisset expressus per suffragia secreta, electio sub hac forma valida esset, ut est textus ad liter. *in c. Cum expediat de elect. lib.* 6.

Quemadmodum ergo de jure communi idcirco non valet electio Prælati facta a minori parte Capituli de consensu omnium, quia est præter formam generalis Concilii, quod exigit secreta suffragia majoris partis: eodem modo non valebit electio Rom. Pontificis facta a paucioribus, quam a duobus partibus, de omnium consensu, cum sit præter, vel contra Gregoriamam constitutionem, quæ requirit secreta schedularum suffragia, saltem duarum ex tribus partibus Cardinalium.

Atque hinc patet responsio ad objecta. Ad textum enim *in c. Cum dilectus, & cap. Cum expediat*, respondetur, ideo valere electionem factam a majori parte Capituli de consensu omnium, quia in electionibus inferiorum satis est, ut major pars Capituli per secretum scrutinium consentiat, juxta *d. c. Quia propter infra eod.* at in electione Papæ hodie requiritur secreta suffragia duarum partium.

Ad secundum respondetur, propterea de jure commu- 41
ni potuisse Cardinales convenire, ut valeret electio celebrata a majori parte, quia nulla forma in electione Romani Pontificis tunc temporis præscripta erat; sed sufficiebat, ut duæ partes quoquomodo consentirent, ut hic in textu, & plenius dictum est supra *in ult. not.* At post Gregorianam constitutionem secus dicendum videtur, cum non sufficiat, ut duæ partes consentiant quoquomodo, sed certas formas servare teneantur; & ita in specie respondit glos. *in d. c. Si cui in vers. Præter de elect. in* 6.

Sed neque hæc forma eligendi videtur sustineri posse, 42
ut electio per compromissum; nam compromissum factum in aliquam partem Collegii videtur initum in personam incertam, ac proinde non valere per *leg. Item si anus*, §. *Si in duos, ff. de arbitr.* Cujus decisionem ap- 43
probavit textus in *c. Innotuit infra de arbitr.* in illis verbis: *Cum legali sit provisione statutum, ut compromissum de incerta persona assumenda non teneat.*

Deinde vero hæc forma videtur improbata, quia per 44
eam

eam quodammodo Collegium in seipsum compromitteteret. Certum est enim, postquam conventum est, ut valeat electio facta a majori parte, Cardinalium vota esse exquirenda, ut constare possit, quis majorem suffragiorum partem obtinuerit, ut Joan. Monach. & alii
45 notant in *d. cap. Cum expediat, de elect. lib.* 6. Atque ita idem Collegium esset de re sua compromissor, & compromissarius, quod jure fieri non potest, ut probatur in *leg. penult. ff. de recept. arbitr.* cujus hæc sunt verba: *Si de re sua quis arbiter factus est, sententiam dicere non potest, quia se facere juberet, aut parare prohiberet; neque autem imperare sibi, neque prohibere quisquam post.*
46 Per quem text. Abb. *in cap. In Genesi, n.* 2. *infra eodem*, dicit non posse Capitulum esse judicem, si aliquod dubium oriatur inter majorem partem Capituli, & aliquos singulares de Capitulo; nec putat valere constitutionem Capituli in contrarium.

Et per hoc patet etiam responsio ad ultimum motivum, videlicet, quod si Collegium potest paucis aliquot eligendi potestatem committere, ergo multo magis majori parti. Etenim non videtur procedere hoc argumentum, quia hæc potestas transferri non potest in personas incertas, nec in seipsum; & ita videtur respondere Jo. Monach. *in d. c. Si cui de elect. in* 6.

47 Non potest denique hæc forma eligendi sustineri ut quasi per inspirationem; siquidem hæc fieri dicitur, cum omnes Cardinales quasi afflati Spiritu sancto, aliquem unanimiter viva voce Summum Pontificem proclamant;
48 adeo, ut, si vel unus dissentiat, aut contradicat, non reputetur inspiratio Dei communis fuisse, ut in Decretali, *Quia propter, in ver. Nisi*, ubi omnes notant, *infra eod.* & patet ex Gregoriana constitutione in §. *Matura* & §. *Quod si electio*. In hac autem forma eligendi consensus totius Collegii in personam certam non fertur, nec viva voce ab omnibus Romanus Pontifex proclamatur. Unde electio hujusmodi ad formam quasi inspirationis referri non potest.

49 Ac præterea major pars Collegii, in quam initum est compromissum, non prohibetur de speciali persona tractare ad negotium electionis melius, & celerius absolvendum. Imo tractatus in hac forma per compromissum, de qua agitur, est unum ex substantialibus requi-
50 sitis, ut post Bald. notat. Butr. *in d. cap. In causis, num.* 2. *infr. eodem.* Et tamen hic tractatus adeo repugnat electioni quasi inspiratæ, ut electio prævio tractatu celebrata dicatur potius per instigationem, quam per inspirationem, ut ait Giulielm. Cardin. *in tract. de elect. novor. Prælat. cap.* 52. *& par.* 2. *cap.* 11. Jo. Andr. *cap. Quia propter, n.* 40. *infr. eod.* post Host. *ibi, n.* 50. *& in summa eod. tit.* §. *Qualiter, vers. Tertia forma*, Card. Jacobat. *de Concil. liber.* 4. *artic.* 4. *pag.* 250. Specul. *in tit. de elect.* §. *fin.* & Ripa *responso* 30. *alias* 5. *n.* 10. *eod. tit.* inferentes propterea cassatam fuisse electionem Parmensis electi, quam Bernardi glossa dictaverat, quia dicebatur habito diligenti tractatu fuisse per inspirationem, seu quasi electus; & idipsum clare constat ex dicta constitutione Gregorii *in eod.* §. *Quod si electio*, ubi pro forma electionis quasi per inspirationem exigitur, ut fiat nullo precedente de persona speciali tractatu.

51 Ac denique major pars Collegii, in quam fieret compromissum, non prohibetetur eligere per scrutinium secretum. Imo honestum esset, ut eo modo eligeret, ut ait Ant. de Butr. *in d. cap. Quia propter, n.* 45. Et tamen
52 electio quasi per inspirationem non potest consistere, nisi fiat per verbum, *Eligo*, intelligibili voce prolatum, ut statuitur in eadem constitutione locis citatis, & tradunt Specul. & Ripa *ubi sup.*

53 Quamobrem hæc ratio eligendi cum ad nullam ex præscriptis formis referri possit, consequens est, ut nulla prorsus, atque irrita sit ex constitutione Gregorii *in d.* §. *Quod si electio*, adeo ut nec consistere possit ob unanimen Patrum consensum; tum quia hoc jus publicum, in favorem universalis Ecclesiæ introductum est, cui renunciari non potest pacto privatorum, ut hic notat Compostell. *num.* 6. tum quia cœtus Cardinalium constitutionem Papæ super electione Romani Pontificis immutare non potest, ut est expressum in Clem. *De Romani, in princip. de elect.* ubi reprobatur contraria opinio; tum denique, quia decretum irritans in constitutione Gregorii appositum inducit formam, Bald. *in l.* 1. *ff. de lib. & posthum.* formæ autem non potest renunciari, ut notat Bart. *in l. De his, ff. de transact.* Albert. Brun. *in tract. de forma, fol.* 33. *col.* 1. Et propterea, ubi tale decretum opponitur, consensus partium nihil operatur, 54
gloss. *in cap. Statutum, in princ. in versicul. Committatur, de rescr. in* 6.

Et eo magis, quia in eadem constitutione statutum est his verbis: *Postremo iisdem omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, & eorum sacro Collegio inhibemus, ne contra hæc, vel eorum aliquod statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant.* Et in Bulla Ceremonialis apposita est etiam clausula, *sublata*, per quam adimitur Cardinalibus aliter statuendi, & judicandi facultas, Rota apud Seraph. *dec.* 35. *n.* 5.

His in utranque partem adductis, pro solutione quæ- 55
stionis præmitto, constitutiones omnes juris communis de Prælatorum electionibus loquentes habere locum in electione Papali præter illas solas, quibus per hanc decretalem, & per jura nova de electione Papæ loquentia fuit specialiter derogatum, argum. *leg. Præcepimus, in fine, Cod. de appelat. leg. Sancimus, Cod. de testam. c. Cum expediat, de elect. in* 6. & declarat formaliter Bellarm. *in capitul. Si quis Apostolicæ, numer.* 4. & ibi etiam Præpos. *num.* 2. *vers. Item ex hoc infert Bellarm.* 79. *dist.* Quo præmisso, considerabam S. R. E. Cardinales tribus modis posse convenire, ut valeat electio facta a majori parte Collegii.

Primus est, cum omnes, & singuli compromittunt 56
in aliquos ex sacro Collegio, hac tamen forma adjecta, ut compromissarii votis singulorum per secretum scrutinium exquisitis, eum eligant, in quem major pars Collegii consenserit. Et hic primus modus validus erat de jure communi, quando in electione Romani Pontificis non habebant locum formæ, ut tenet gloss. *in capitul. Si cui, in versicul. Præter, de elect. lib.* 6. & Anton. de Rosell. *in tract. de potest. Papæ*, §. *Secundum unum tractatum, numer.* 8. Sed hodie repugnante supradicta constitutione, hic modus non videtur posse consistere; quandoquidem habet impliciatas duas formas eligendi: alteram scilicet per compromissum, cujus vigore compromissarii eligunt eum, in quem major pars Collegii consensit: alteram scrutinii, cujus vigore iidem compromissarii vota singulorum scrutantur ad effectum eligendi eum, in quem compererint consensisse majorem partem Collegii. Et quidem in ea parte, quæ pertinent ad compromissum, electio sustinetur, quia etsi compromissarii eligant eum, in quem consensit major pars Collegii duntaxat; tamen ex quo omnes consenserunt, ut ita electio fieret, omnes elegisse videntur, ut est textus *in c. In causis*, §. *Quia vero, infra eodem*, & tenet Compostell. & alii, quos citavimus *sup. num.* 31. *usque ad n.* 37. Et ita hac in parte censetur satisfieri Gregorianæ constitutioni, quæ in electione per compromissum requirit consensum omnium nemine dissentiente. Sed in ea parte, quæ respicit scrutinium, electio sustineri non potest. Ratio est, quia in hac forma electionis per scrutinium, quod spectat ad rem præsentem, ex constitutione Gregorii duo substantialia requiruntur, ut etiam dictum est supra *numer.* 39. Primo enim requiritur consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi præsentium. Et hoc primum requisitum similiter concurrit hoc casu, quia nedum duæ partes, sed omnes, & singuli censentur consentire propter consensum ab initio præstitum in compromisso nemine dissentiente inito, ut proxime dictum est. Deinde requiritur, ut hujusmodi consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium non quomodo exprimitur, sed per secreta schedularum suffragia. Et hoc secundum requisitum omnino deficit in hoc primo modo eligendi: quia in scrutinio non concurrunt secrera suffragia duarum partium, sed tantummodo majoris partis Collegii. Et consequenter irrita est electio, utpote celebrata contra formam Constitutionis, cui Cardinales renunciare non possunt, Clem. 2. *in princip. de elect.* & plenius dictum est supra, *n.* 53. *& seqq.*

Et in his terminis loquitur textus in *d. cap. Si cui, de elect. lib.* 6. ibi enim fuit initum compromissum in uno de Capitulo hac forma, ut ille votis omnium singillatim ac secreto exquisitis, eum eligeret, in quem non major pars Capituli, sed plures partium comparatione

mino-

minorum consentirent: Non mirum ergo, si electio ibi declaratur invalida, quia non adfuerunt secreta suffragia majoris partis Capituli, prout requiritur ex forma generalis Concilii, ut latius ostensum est sup. *n.* 40.

Quæ quidem declaratio satis colligitur ex verbis glossæ *in cap. Cum expediat, in ver. Inquisitis, de elect. in 6.* ubi ait ejusmodi formam esse partim ex scrutinio, partim ex compromisso, & sequitur Butr. *ibi num.* 10. *ad fin.* & Anchar. *in 2. notab.* Et quatenus sit forma per compromissum, ut placet Joann. Mon. & Joann. Andr. adhuc tamen est nulla, cum sit determinata, seu qualificata per aliam formam non approbatam a generali Concilio, ut adverterunt Butr. & Anchar. *locis citat.* Et in his tantum terminis procedunt ea, quæ in contrarium retulimus sup. *num.* 38. *& seqq.* Sicut igitur electio inferioris Prælati secundum hunc primum modum celebrata, idcirco decernitur invalida in *dict. cap. Si cui, de elect. in 6.* quia in scrutinio non fuit per secreta suffragia expressus consensus majoris partis Capituli, sed plurium duntaxat partium comparatione minorum, quod est contra formam Decretalis, *Quia propter; infra eod.* ad eundem prorsus modum invalida est electio Papæ, cum in scrutinio secundum hanc formam per secreta schedularum suffragia non sit expressus consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium, sed tantummodo majoris partis Collegii; quod est contra formam Gregorianæ Constitutionis.

57 Secundus vero modus est, cum Patres similiter nullo dissentiente compromittunt in aliquos de Collegio, ita tamen ut compromissarii teneantur eum eligere, in quem libere, ac nulla forma observata major pars Collegii consenserit: Qui modus in hoc differt a primo, quod in illo expressum fuit, ut consensus majoris partis exprimeretur per secretum scrutinium, juxta terminos *dict. cap. Si cui, de elect. in 6.* in hoc autem non item. Quam differentiam agnoscunt illic Doctores, ut mox dicetur. Et hic quidem secundus modus, ut credimus, non improbatur a Gregoriana Constitutione: sicut non improbatur in electionibus inferiorum Prælatorum, ut est textus in *dict. capit. Cum dilectus*, §. *Verum, infr. eod.* cujus dispositio non fuit postea abrogata per Concilium generale in Decretali *Quia propter*, ut deciditur *in cap. Cum expediat, eod. tit lib. 6.* Est enim pura, & simplex electio per viam compromissi nemine dissentiente initi, ut in *dict.* §. *Verum*; non autem mixta compromisso, & scrutinio, aut determinata per scrutinium, sicuti est illa, quæ improbatur in *dict. cap. Si cui*; & ita ibi expresse declarat Petr. de Ancharan. *sub num.* 3. his verbis: *Ego reddo aliam rationem, & dico, quod in casu hujus Capituli magis considerantur vota scrutinii, quam forma commissio, a qua forma videntur Canonici resilire, contrarium in scrutinio disponendo. Secus credo, si pluribus, pone septem, data esset potestas eligendi juxta formam hic præfixam sine inquisitione votorum, sed simpliciter, prout eis; & pluribus eorum placuerit; nam si duo unum, duo alium, & tres alium eligant, valebit electio trium: quia plures compromissarii non eligunt tanquam Collegiati, sed tanquam singuli. Ergo valet, quod fit a pluribus; per notata in cap. Quoniam, de jurepatron. in novell. Nam sicut in unum possunt transferre totalem potestatem, ita hoc casu in tres, & septem trastulisse videntur*; Ita Ancharan. quem totidem fere verbis sequitur Franc. Sed & Gemin. *ibidem*: *Aliud*, inquit, *est dare potestatem, seu formam eligendi sub certa forma, & ita procedit ista glossa cum textu. Aliud est ordinare, ut procedi valeat libere sine aliqua data forma, & isto ultimo casu non procedit iste textus.* Quæ fuit opinio Lapi, quam veram putat ibi Anchar. *in fine*, & sequitur Franc. *num.* 4. & Petr. a Biaxio *in Directorio elect. par.* 3. *cap.* 17. *n.* 4.

58 Ac propterea videmus in Ecclesiis inferioribus valere compromissum factum in aliquem hac forma, ut ille eligat eum, quem postea elegerint aliqui de Capitulo, ut est textus in *capit. In causis, infr. eod.* ubi DD. not. & in specie Abb. *num.* 2. Ergo similiter in Ecclesia Romana valebit compromissum factum in aliquem hac forma, ut ille eligat eum, quem postea elegerit major pars ejusdem Collegii, cum nulla ratio diversitatis afferri possit.

Neque dicas, ideo hanc posteriorem formam non valere, quia scilicet Collegium videretur quodammodo in seipsum compromittere, contra textum in *leg. penult. ff. de arbitr.* Etenim si hoc verum esset, sequeretur, ut multo minus liceret compromittere in aliquos adjecta hac forma, ut compromissarii eligerent eum, in quem duæ partes Collegii consentirent: longe enim magis Collegium tunc videretur in seipsum compromittere, cum magis Collegium videantur repræsentare duæ partes illius, quam major pars tantum, ut in *cap. Si quando, & in cap. Indemnitatibus, de elect. in 6.* & tamen hoc est falsum, quia valet compromissum initum a Patribus hac forma, ut compromissarii eligant nominatum a duabus partibus Collegii, per textum in *dict. cap. Cum dilectus, infr. eod.* & in *cap. Cum expediat, eod. tit. lib. 6.* Idque nemo inficiatur.

Ac demum si urgeas, hanc formam idcirco non videri 59
sacris Canonibus consentaneam, quia ejusmodi compromissum videtur initum in personam incertam, contra text. *in cap. Innotuit, de arbitr.*

Respondebimus, eandem objectionem fieri posse in compromisso inito in aliquem hac adjecta forma, ut ille eum eligat, in quem duæ partes Collegii consenserint. Et tamen hæc forma compromissi valida est, ut dictum est supra proxime.

Præterea compromissarii ad eligendum possunt a principio esse incerti, certificandi tamen per eos, quibus est data eligendi potestas, ut dicit Abb. in *dict. cap. In causis, num.* 2. *infr. eod.* Qui propterea subdit ita esse limitandum textum in *dict. cap. Innotuit, de arbitr.* Idque fusius prosequitur *in dict. capit. Innotuit, & in capit. seqq.* ubi de hoc est textus secundum intellectum glossæ, & Innocentii, qui placet eidem Abbati: & sequitur Petr. a Biaxio *in director. elect. par.* 3. *cap.* 17. *num.* 5. Itaque hic secundus modus eligendi, qui tandem non est, nisi per compromissum nemine dissentiente initum, nec a sacris Canonibus, nec a prædicta Constitutione videtur improbatus, cum non habeat implicitam formam scrutinii, in qua sola fundatur ratio prohibitionis *dict. capit. Si cui, de elect. in 6.* sicut non improbatur de jure communi in Ecclesiis inferioribus, ut patet in *dict. cap. Cum dilectus, infra eod.*

Tertius denique modus est, cum Cardinales unanimes 60
directe, & immediate compromittunt in majorem partem Collegii. Et tunc, aut in compromisso adjicitur forma, ut major pars eligere debeat servata forma scrutinii, & puto compromissum non posse consistere, quia annexam habet scrutinii formam, quæ ex dicta Constitutione servari non potest, nisi concurrant secreta suffragia, saltem duarum ex tribus partibus Cardinalium, ut similiter constat ex jam dictis in primo modo *n.* 56.

Aut vero nulla præscribitur forma, sed simpliciter 61
fit compromissum in majorem partem Collegii; quo casu satis est, ut quomodolibet appareat de consensu majoris partis, cum compromissarii non arctentur ad eligendum servata forma scrutinii, vel alia, ut notat glossa Joann. Mon. Joann. Andr. & Gemin. in *dict. cap. Si cui, de elect. in 6.* Butr. *in cap. Quia propter, num.* 45. *infr. eod.* & Petr. a Biaxio *in director. elect. par.* 3. *cap.* 17. *num.* 4.

Et hoc casu hic tertius modus nec a Constitutione Gregorii, nec a jure communi improbatus videtur. Non a Constitutione, quia per eam in proposito nihil aliud requiritur in electione, quæ fit per viam compromissi, quam ut fiat ab omnibus Cardinalibus nemine dissentiente. Quod requisitum concurrit in hac forma compromissi, ut supponitur. De jure communi autem posse Cardinales unanimes directe compromittere in majorem partem Collegii, concors Canonistarum sententia est, ut abunde ostensum est supra a *num.* 31. *usque ad num.* 37. Et probatur præter rationes ibi adductas, quia si ejusmodi compromissum esset a jure improbatum, id tantum accideret, aut quia major pars Collegii esset incerta, contra textum *in cap. Innotuit, de arbitr.* Aut quia Collegium hoc modo in seipsum compromitteret, contra *leg. penul. ff. eod.* Neutrum autem ex his videtur obstare.

Et quidem non primum, quia etsi personæ Cardina- 62
lium constituentes majorem partem Collegii non sint omnino certæ; tamen est certa illa pars Collegii, in quam initum est compromissum; idque satis est, quia potestas eligendi hoc casu non transfertur in singulares personas, sed in quotam, seu partem universalem ipsius Collegii, quæ semper est certa, licet varientur personæ, Bald. in *l. Civitates*, §. *In decurionibus, n.* 1. *ff. quod cujusque univers. nom.*

Ideo-

63 Ideoque videmus valere compromissum initum in Collegium, imo & in Concilium Generale, ut respondit Gemin. *consil.* 65. *num.* 9. & 10. Et tamen eo casu ad eligendum non requiritur consensus omnium, & singulorum, quia compromissum non est initum in personas, sed sufficit major pars Collegii, ut tenet Butr. in *capit. In causis, num.* 9. *infra eod.* & Abb, *infra, in cap. Cum dilectus, nu.* 2. & Petr. a Biax. *in director. elect par.* 3. *cap.* 17. *num.* 3. ubi alios refert, & constat ex his, quæ scripsit Anchar. *in dict. cap. Si cui, num.* 3. *eodem tit. in* 6. Sicut ergo compromissum ab aliquo initum in Collegium valet, quamvis personæ majorem partem illius constituentes, quæ ad electionem sufficiunt, videantur incertæ; ita etiam valere debet, si expresse fiat in majorem partem Collegii, cum major pars sit expressio ejus, quod tacite inest, quæ nihil operatur, *ut leg.* 3. *ff. de legat.* 1. *cum simil lib.* Præterea valet compromissum de jure communi initum hac forma adjecta, ut ille eum eligat, in quem major pars Capituli consenserit, ut est text. in *dict. cap. Cum dilectus, infra eodem*, & in *cap. Cum expediat, eodem tit. in* 6. & tamen eo casu compromissum censetur initum in majorem partem Capituli, ut patet ex his, quæ tradit Abb. in *dict. cap. In causis, n.* 2. & Joan. de Anan. *n.* 1. *infra eod.* Ergo non vitiatur hæc forma compromittendi ex eo, quod major pars Collegii videatur incerta.

64 Sed nec videtur vitiari ex eo, quod hoc modo sacrum Collegium videatur quodammodo in seipsum compromittere: advertendum est enim majorem partem Collegii posse dupliciter considerari. Primo simpliciter, & absolute, & tunc, ubi est major pars, ibi regulariter esse dicitur totum Collegium, *capit. In Genesi, & cap. Ecclesia vestra, infra eod. cap.* 1. *& in fin. de his, quæ fiunt a major. par.* & not. gloss. *in cap. Inter Canonicos, in ver. Capituli, infr. eodem.* Deinde considerari posset non simpliciter, & absolute; sed respectu duarum partium, aut etiam totius Collegii; & tunc major pars Collegium non faciat, sed duæ partes vicem totius Collegii obtinent, ut hic, & infra *in cap. Scriptum est in Apocalypsi, & cap. Si quando, & capit. Indemnitatibus, eod. tit. in* 6. & docet gloss. *in dict. cap. Inter Canonicos, & in ver. Aliam.*

Certum est autem, dum sacrum Collegium nullo ex Cardinalibus discrepante compromittit in majorem partem ipsius, hanc partem non esse absolute, & simpliciter accipiendam, ita ut integrum Collegium constituat; hoc enim modo Collegium in seipsum compromitteret: sed esse accipiendam, ut contra distinguitur a toto Collegio compromittente, sicut accipitur in *dict. capit. Cum dilectus*, quando fit compromissum in aliquem eo pacto, ut ille eligat eum, quem major pars Capituli nominaverit. Eo enim casu, quamvis compromissum etiam in majorem partem Capituli, ab eodem Capitulo initum censeatur, ut superius diximus; tamen non ideo compromissum vitiatur, quasi Capitulum in seipsum compromiserit, Ratio est, quia illa pars accipitur illic, ut contra distin-
65 guitur a Capitulo universo, eodem igitur modo major pars hoc casu integrum Collegium non facit, nisi per repræsentationem, ut inquit Roman. *consil.* 366. *num.* 4. quia scilicet ad electionem procedere debet vice, & nomine totius Collegii, seu per fictionem, ut dicit Abb. in *dict. capit. In causis, numer.* 6. *infra eod. Quia*, inquit,
66 *quod fit per compromissarium, fingitur esse factum per ipsum committentem.* Quomodo etiam singularis persona de Collegio ipsum Collegium repræsentat, licet Collegium non faciat, ut constat ex Decretali, *Quia propter, infra eod.* ibi: *Qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideat de Pastore.* Quemadmodum ergo speciales illi compromissarii, quamvis eligant vice omnium, & eo modo Collegium repræsentent, non tamen dicunrur facere Collegium, adeout idem Collegium in seipsum compromiserit: ita etiam illa major pars Collegii, tametsi vice omnium celebret electionem, non tamen ita Collegium constituit, ut compromissum in se initum videatur.

67 Sed objicies: Post factum compromissum vota singulorum exquiri debent, ut constare possit, an quis habuerit suffragia majoris partis, ut in *dict. cap. Cum expediat*, notat Archidiac. *in ver. Secreto*, Joann. Mon. *num.* 6. *vers. Item hæc accessio*, Innocent. & Compost. in *capit. Quia propter, infra eod.* Ergo Collegium videtur per hanc formam compromisisse in seipsum. At nego assumptum, quia vota singulorum tantummodo scrutanda sunt, quando electioni per compromissum adjiciatur etiam forma scrutinii, juxta textum in *dict. cap. Cum expediat*, idest, cum fit compromissum in aliquem adjecta forma, ut votis omnium secreto, & sigillatim inquisitis, eum eligat, in quem major pars Collegii consenserit; qui est primus modus compromittendi, de quo diximus supra *num.* 56. & in his terminis loquuntur Archidiac. qui notabiliter ponderat *ver. Sigillatim*, Joann. Mon. & alii proxime citati. Secus autem est, quando compromissum est simplex; tunc enim satis est, ut de consensu majoris partis appareat, quo modo nec scrutinium requiritur, ut declarat gloss. *in dict. cap. Cum dilectus, in ver. Examinatis, infra eodem*, Butr. *in dict. cap. Quia propter, num.* 45. *& in dict. cap. Cum expediat, num.* 10. & notat idemmet Joann. Mon. Joann. Andr. & Gemin. in *capit. Si cui, hoc tit. lib.* 6.

His accedit, quod etsi Vincentius in *dict. cap. In causis, infr. eodem*, senserit in compromisso consensum non 68
debere esse singulorum, sed in communi, ita ut sicut ex singularibus consensibus fit communis electio, ita ex singularibus consensibus fieri debeat communis potestatis translatio; tamen Papa determinavit contrarium, ut ait Compostell. in *cap. Quia propter, infra eodem*, quia licet electio sit universitatis, translatio tamen potestatis est singulorum; transferunt enim jus, quod habent, & singuli debent sigillatim requiri, & expressim in hoc consentire; nec sufficit, ut unus aliis non contradicentibus, vel alicui de eisdem compromittant suo, & aliorum no- 69
mine; & sequuntur totidem verbis Petr. de Anchar. *in* 2. *notab.* & Joann. de Anan. itidem *in* 2. *notab. in dict. capit. In causis.* Quod patet etiam ex eo, quia aliquid esse commune pluribus ut singulis ex hoc vel maxime dignoscitur, quod factum majoris partis non præjudicat dissentienti, Gloss. & DD. *in capit. Cum omnes, de constitut.* & notat Anchar. *in dict. cap. Si cui, num.* 3. *de elect. in* 6.

Sicut e contra aliquid esse commune pluribus ut universis, ex eo potissimum deprehenditur, quod major pars præjudicat minori, *capit.* 1. *de his, quæ fiunt a major. par. cap.* & *leg. Quod major, ff. Ad municip.* Compromissum autem fieri non potest, si vel unus dissentiat, aut contradicat, quia cum singuli vocem habeant in electione; nemo suffragio suo privari debet, aut compelli jus suum dare alteri, ut dicit gloss. *in dict. capit. Quia propter, in ver. Vice omnium*, quam communiter sequuntur Doctores; & constat ex Gregoriana constitutione *in dict.* §. *Quod si electio*, Cum igitur compromissum sit singulorum, nullum videtur inconveniens, ut Cardinales, 70
ut singuli, compromittant in majorem partem Collegii, ut in Collegium; sicuti non est inconveniens, ut Abbas, qui caput est Capituli, aut alias de Capitulo, compromittat in ipsum corpus Capituli, ut notat Speculat. *in tit. de arbitr. & arbitrar.* §. *Sequitur, num.* 31. *vers. Sed nunquid Abbas*, & Marcus Antonius Blancus *in tract. de compromiss. quæst.* 2. *num.* 54. Diversis enim respectibus non repugnat, ut idem sit compromissor, & compromissarius, ex not. per Calderin. *in repet. cap. De illis, in* 7. *quæst. de raptor.* & Abb. *in cap. Cum inferior, de major. & obed.*

Ex quibus videtur concludendum sustineri posse 71
hunc tertium modum compromittendi in majorem partem Collegii, dummodo tamen fiat ab omnibus nemine dissentiente, ut ex dictis constat, & latius dicam infra *in quæstione proxime sequenti numer.* 90. *vers. Septimus, & ultimus casus.*

Successive quæro, an compromissum in aliquos ex Cardinalibus initum hac forma adjecta, ut compromissarii votis singulorum inquisitis, in Romanum Pontificem eligere debeant eum, in quem duæ partes Collegii consenserint, fieri possit a duabus ex tribus partibus Cardinalium; an vero requirat consensum omnium, & singulorum.

Utilitas quæstionis eo spectat, quia hæc forma si 72
sit Canonica, plurimum potest aliquando prodesse celeritati electionis. Primo, quia duæ partes Collegii poterunt electionem celebrare etiam per scrutinium apertum, aut alio modo, ut notat gloss. *in c. Cum expediat, de elect. lib* 6. *in ver. Inquisitis*, quæ propterea addit hanc formam esse meliorem, & expeditiorem, quam habeamus: *Non enim*, inquit, *Canonici volunt libere jus suum in alios transferre, & dare illis potestatem præficiendi Prælatum.*

latum. Per formam scrutinii grave est procedere, nec omnes bene sciunt illam formam, & boni Juristæ practicam ignorantes in ea deficiunt. Expedientius ergo servabitur ista forma. Hæc glossa. Deinde quia facilius est, ut descendant in hanc viam compromissi duæ partes Collegii, quam omnes, & singuli Cardinales. Ac demum, quia in hanc formam electores libentius consentiunt, cum per eam nullus suo privetur suffragio, ut inferius dicetur.

74 Difficultatem ingerit constitutio Gregorii XV. de electione Romani Pontificis, quæ in §. *Quod si electio*, nullam decernit electionem per viam compromissi, si aliter fiat compromissum, quam ab omnibus Cardinalibus in Conclavi præsentibus nemine dissentiente. Et in § *Postremo*, prohibet Patribus quidquam adversus constitutionem statuere, vel ordinare. Et in Bulla confirmatoria Ceremonialis hac de re editi apponitur clausula, *Sublata*, ita ut proinde non liceat sacro Collegio huic formæ renunciare, ut abunde ostensum est supra in quæstione præcedenti, *n.* 53. & 54.

75 Sed in oppositum, videlicet compromissum sub forma superius proposita fieri posse a duabus ex tribus partibus Cardinalium, videtur posse suaderi, quia consensus omnium, & singulorum in forma compromissi necessario requiritur ex constitutione Gregorii in electione Papæ, sicut de jure communi requiritur in electionibus inferiorum ex decreto Generalis Concilii, in *cap. Quia propter*, *infra eod.* adeo ut propter unius dissensum, vel contradictionem actus inficiatur, ut ibi notat glossa, quam communiter DD. sequuntur, ut testatur Abb. *in can. In causis*, *num.* 3. *infra eod.* & tamen in compromisso iniro in aliquem hac forma, ut ille votis singolorum inquisitis eligat eum, in quem major pars Capituli consenserit, omnium consensus non requiritur, sed sufficit majoris partis, ut determinat Lap. Abb. in *capit. Cum expediat*, *in princip. & circa med. vers. Sed nunquid*, *de elect. lib. 6.* Cujus dictum extollit inter alios Geminian. *ibid. col. 2,*

76 *versic. Sed quærit Lapus.* Ergo nec in electione Papæ requiritur in ejusmodi compromisso consensus omnium, & singulorum; sed duæ partes Cardinalium sufficiunt, cum constitutio hac in parte recipiat interpretationem passivam a jure communi, *leg. Jurisgentium*, §. *Si paciscar. ff. de pact.* Glos. Bart. & DD. *in leg. Sciendum*, *ff. Qui satisd. cogan.*

77 Atque hujus sententiæ præcipuum fundamentum est, quia quando fit compromissum simpliciter, ideo requiritur omnium, & singulorum consensus, quia nemo invitus privari debet jure suo, nec compelli suffragium suum alteri committere, ut notatur in Decretali, *Quia propter*, *infra eod.* Nam, ut inquit Abb. *infra in cap. In causis*, cujuslibet interest singulariter, ut eligat per se, non per alium; ideo quilibet potest contradicere, ne fiat compromissum: & sequitur totidem verbis Petr. a Biaxio *in direct. elect. par.* 3. *cap.* 18. *n.* 2.

Hæc autem ratio cessat in compromisso limitato secundum formam in dubio propositam: quia compromissarii voces singulorum scrutari debent, atque ita jure suffragium ferendi nullus ex electoribus privatur, ut est textus in *dict. cap. Cum expediat*, & ibi declarat Geminian. *loco citato*, & Francus *prope finem*, ubi, quod dicitur, inquit, per compromissum non posse procedi, nisi omnes consentiant, intellige, si fiat compromissum simpliciter, secus si cum forma, ut voces singulorum perscrutentur: quia cum non præjudicet aliis, poterit per majorem partem compromitti aliis contradicentibus, & valet electio facta ex tali compromisso, dummodo dignus eligatur. Idem post Joann. de Lign. tenet Anton. de Butr. *in dict. capit. Cum expediat*, *num.* 10. ubi ait: *Si factum est compromissum, ut compromissarius eligat scrutatis votibus singulorum, quia tunc non tractatur de præjudicio vocis, non est necesse, ut omnes consentiant,*

Et ita hanc sententiam in propriis terminis electionis Romani Pontificis tuetur Anton. de Rosell. *in tractat. de potest. Papæ*, §. *Secundum unum tractatum*, *num.* 8. his verbis: *Sed hic potest dubitari, cum dixerim opus esse duas partes Cardinalium consentire, an esset casus aliquis, in quo possit sufficere minor numerus. Dico quod sic, si forte Cardinales prius statuissent inter se, quod electus a majori parte ipsorum foret Papa. Tunc qui haberet majorem partem, quamvis non haberet duas partes Cardinalium, esset Papa, per textum in dict. cap. Licet, de elect. ibi. Nisi major concordia intervenerit. Et est ratio, quia tunc electus taliter diceretur electus ab omnibus, si omnes in talem constitutionem consensissent, vel a duabus partibus, si duæ tantum partes hoc statutum constituissent. Quod statutum duæ partes solæ possent facere etiam aliis contradicentibus, ut in dict. cap. Licet, vers. Nisi major, & ita vult gloss. in dict. capit. Si cui, de elect. in 6. in ver. Et nota. Idem dico, si omnes consensissent compromittere in aliquo jus eligendi, tunc electus a talibus compromissariis esset Papa, quia censeretur esse electus ab omnib. dict. capit. Quia propter. Sed in hoc casu est notandum, quod compromissum non posset fieri, nisi consentientibus omnibus Cardinalibus, quia dissentienti non deberet fieri prjudicium in voce sua, leg. Sabinus, ff. comm. dividun. Quod secus esset, quando fieret lex, quod electus a majori parte esset Papa, quia in tali lege non fieret præjudicium alicui in voce sua; & ideo sufficeret in hac lege duarum partium Cardinalium consensus. Ita volunt DD. in dict. capit. Licet, & in capit. Ubi periculum, & in Clement. Ne Romani, & ibi gloss. in ver. Reprobamus: & est ratio, quia quando fit aliquibus prejudicium in singulari, sicut in via compromissi, omnium consensus requiritur, ita notatur in dict. capit. Quia propter; secus si fit solum Capitulo prajudicium, ut quando statuitur, quod electio sufficiat a majori parte, ut cap. Cum omnes, de constit.* Hæc Anton. de Rosell.

Porro hæc opinio in electione Romani Pontificis verissima videtur in terminis juris communis. At post Bullam Gregorii XV. eas habet difficultates, quas inferius adducemus. Quamodrem pro clariori quæstionis solutione, quia materia perdifficilis est, & involuta, perstringendo omnia dicta tam in hac, quam in præcedenti quæstione, arbitror sequentes casus esse distinguendos.

Primus casus est, in compromisso a Cardinalibus 78
inito in aliquos de Collegio hac forma, ut compromissarii votis singulorum per secretum scrutinium inquisitis teneantur eum eligere in Romanum Pontificem, in quem duæ ex tribus partibus Cardinalium consenserint.

Et quidem hujusmodi compromissum credimus esse validum tam de jure communi, quam ex Gregoriana constitutione. Probatur apertissime in *cap. Cum expediat*, *de elect. lib. 6.* ubi est expressum posse sub hac forma licite compromitti, ut compromissarii secreto, & singillatim voluntatibus omnium inquisitis, teneantur eum eligere, in quem major, & sanior pars Capituli consenserit; & eandem formam non fuisse postea abrogatam per Concilium generale, quod tres formas præscripsit in electione Romani Pontificis.

Non obstat Decretalis, *Si cui*, *eod. tit. lib. 6.* Nam propterea ibi declaratur invalida electio celebrata per compromissum, ut præfertur, limitatum, quia votis singulorum secreto inquisitis, in electum consentiunt plures tantum de Capitulo partium comparatione minorum, quod est contra formam Generalis Concilii, requirentis secreta suffragia majoris partis Capituli in electionibus inferiorum. Et hoc innuit littera ibi, Non a majori parte Capituli, sed e pluribus partium comparationem minorum; quasi si a majori parte Capituli celebrata fuisset, nullatenus fuisset improbata, ut ibi notat gloss. in *ver. Non major pars*, & sic ille textus concordat cum *dict. capit. Cum expediat*. Atque ita hic primus modus, quamvis habeat implicitam formam compromissi, & scrutinii, ut per Archidiac. *in dict. capit. Cum expediat circ. fin. in ver. Concilium*; tamen cum in scrutinio servetur forma Gregorianæ Constitutionis, quia duæ partes consentiunt per secreta schedularum suffragia, non est per constitutionem abrogatus, ut patet ex dictis, & fusius ostensum est supra in primo modo quæstionis præcedentis, *n.* 56.

Hoc autem primo casu existimo compromissum fieri 79
posse a duabus ex tribus partibus Cardinalium, hoc, ni fallor, validissimo fundamento. Nam consensus omnium, nemine discrepante, in simplici compromisso ita requiritur ex decreto Generalis Concilii in inferioribus Ecclesiis, sicut requiritur ex constitutione Gregorii in Ecclesia Romana. Sed in Ecclesiis inferioribus in compromisso secundum hanc formam limitato sufficit consensus majoris partis Capituli, non obstante decreto Generalis Concilii secundum opinionem Lapi, quam communiter sequuntur

DD.

DD. in *d. c. Cum expediat*, ut patet ex dictis *n.* 75. Ergo similiter in Ecclesia Romana in hujusmodi compromisso sufficit consensus duarum partium, non obstante Gregoriana constitutione; & hoc per rationem ejusdem Lapi; quia cum in hac forma omnium vota singillatim, & secreto exquiri debeant, nulli fit præjudicium in voce sua. Et ideo in Ecclesiis inferioribus ejusmodi compromissum fieri potest a majori parte Capituli, & in Ecclesia Romana a duabus ex tribus partibus Cardinalium, secundum opinionem Antonii de Rosell. de qua supra *sub n.* 77. cui in hoc primo casu non adversatur Gregoriana constitutio, quæ videtur intelligenda in compromisso simplici, non autem in limitato, sicut Doctores intelligunt decretum Concilii Generalis, in *dict. cap. Quia propter*, *infra eod.*

80 Secundus casus est in compromisso cum forma, ut compromissarii, votis singulorum inquisitis, eligere debeant eum, in quem duæ ex tribus partibus Cardinalium consenserint. Qui modus in hoc differt a præcedenti, quod in illo expressum est, ut vota singulorum exquiri debeant per secretum scrutinium; in hoc vero simpliciter, ut debeant exquiri, nulla facta mentione scrutinii secreti, vel aperti. Sed nihilominus arbitror hunc secundum modum in effectu non differre a primo, quia illa verba, *Votis singulorum inquisitis*, intelligi debent per secretum scrutinium, juxta textum in *d. c. Si cui*, *& d. c. Cum expediat*, *de elect. in 6.* Alioquin si intelligerentur per scrutinium apertum, compromissum non valeret, ut patebit in casu proxime sequenti. Et ita existimo hanc formam validam esse, & fieri posse a duabus ex tribus partibus Cardinalium, dummodo consensus duarum partium a compromissariis exquiratur per secreta schedularum suffragia, secundum ea, quæ dicta sunt in præcedenti casu.

81 Tertius casus, & quidem multo difficilior, est in compromisso inito hac forma adjecta, ut compromissarii votis singulorum quomodolibet etiam per scrutinium apertum inquisitis, eligere debeant eum, in quem consenserint duæ ex tribus partibus Cardinalium: quæ forma, si esset canonica, posset aliquando multum conducere celeritati electionis, per ea, quæ dicta sunt in principio hujus quæstionis *n.* 72. Et quidem de jure communi hæc forma valida erat, & poterat fieri a duabus ex tribus partibus Cardinalium, ut constat ex dictis sup. *n.* 75. Ratio est, quia tunc temporis nulla forma in electione Romani Pontificis erat præscripta; sed satis erat, ut duæ partes Cardinalium, sive per scrutinium secretum, sive apertum, sive per adorationem, sive alias quomodolibet consentirent in aliquem ut in electum, secundum Innocentium *hic*, cum quo transeunt communiter Doctores, ut dixi supra *in ult. notab.* Et hanc rationem in terminis assignat glossa communiter approbata in *d. c. Si cui*, *in ver. Præterea*, *de elect. lib. 6.* & tenet in fortioribus terminis Anton. Rosell. supracit. *sub n. 77. versic. Et ita hanc sententiam*. At vero post Gregorianam constitutionem existimo ejusmodi compromissum aut fieri nullatenus posse, aut saltem ad illius validitatem requiri consensum omnium, nemine discrepante.

Dixi primo, nullatenus fieri posse: quoniam hæc ratio eligendi habet implicitam formam compromissi & scrutinii, ut patet ex dictis in quæstione præcedenti *n.* 56. & 57. Et quamvis respectu compromissi satisfiat constitutioni, si fiat ab omnibus, nemine dissentiente; tamen non satisfit respectu scrutinii, quia in eo ex constitutione Gregorii necessario requiritur consensus duarum ex tribus partibus Cardinalium, non per scrutinium apertum, ut habet forma hujus tertii casus; sed per secreta schedularum suffragia, ut latius dictum est supra *eod. n.* 56. Alioquin præter tres formas a constitutione præfinitas in electione Romani Pontificis daretur quarta forma, videlicet mixta compromisso, & scrutinio aperto, quod est absurdum. Et hanc rationem considerat textus in *d. c. Si cui*, *de elect. lib.* 6. dum decidit electionem celebratam in vim compromissi cum forma scrutinii, idcirco esse nullam, quia, inquit, præter formas, quas Generale Concilium servari statuit in electionibus celebrandis, decernens eam, si aliter fieret, non valere, fuit attentata: in decretali vero, *Cum expediat*, *eodem & lib. 6.* declaratur validum compromissum cum forma scrutinii: quia secundum formam, de qua ibi, consensus majoris partis exquiritur per secreta suffragia, ut dictum est supra in primo casu *n.* 78.

Sed quatenus hæc forma sustineri posset per viam sim- 82
plicis compromissi; nihilominus dixi ad illius validitatem necessario requiri consensum omnium, nemine dissentiente, sicut requiritur in forma electionis per compromissum ex verbis claris constitutionis Gregorii. Etenim opinio Lapi Abbatis, quod in compromisso, in
quo vota singulorum sunt exquirenda in electionibus 83
inferiorum, sufficiat consensus majoris partis Capituli, cum non agatur de singulorum præjudicio, procedit solummodo, quando in compromisso adjecta est forma, ut vota singulorum exquiri debeant, non quomodolibet, sed secreto. Et ita intelligendi sunt Doctores supracitati *n.* 75. Loquitur enim in terminis 2. *cap. Cum expediat*, *de elect. in 6.* ubi agitur de compromisso inito sub hac forma, ut omnium voluntates singillatim, & secreto exquiri debeant; & secundum illam formam Doctores dicunt posse fieri compromissum per majorem partem Capituli; tunc enim vere non agitur de præjudicio alicujus, cum compromissarius teneatur secreto exquirere vota singulorum, idque sit de forma, ut in specie ibi notat Jo. Mon. *n. 6. vers. Item hæresis accessio*. At hæc ratio non applicatur, nec est adæquata in forma, de qua agitur in hoc tertio casu: quia etsi omnes suffragium ferant, non fuerunt tamen secreto, sed per scrutinium apertum. Plurimum autem uniuscujusque ex 84
electoribus interest consensum suum explicare per secretum suffragium ob electionis libertatem, ut in decreto Concilii Tridentini *c. 6. sess. 25. de regul.* & notat Archid. in *d. c. Cum expediat*, *in ver. Secreto*. Quid enim si quis per scrutinium apertum vix suffragari possit, quin multorum odium, vel indignationem incurrat? Nonne illius singulariter interest, ut ejusmodi compromissum non fiat in quo cogetur postea votum suum dare per scrutinium apertum? Cum itaque præjudicium sit singulorum, consequens est, ut singulorum etiam voluntas, & consensus requiratur, per rationes *l. Sabinus*, *ff. communi divid.* & not. gloss. & DD. in *d. c. Quia propter*, *infr. eod. & in c. Cum omnes*, *supra de constit.*

Quæ consideratio multo magis videtur urgere post 85
Gregorianam constitutionem. Etenim Gregorius in forma scrutinii, in qua omnium consensus non exigitur, ut in electione per compromissum, & quasi per inspirationem, sed sufficiunt duæ ex tribus partibus Cardinalium, præcipuam habet rationem libertatis eligentium, sustulitque hanc ob causam electionem per adorationem, in qua poterat contingere, ut aliquando electio non videretur prorsus libera, & ad vindicandum, vel conservandum sacrum Collegium in omnimoda libertate, quæ maxime pendet a secreto, exactissimam secreti rationem præscripsit, declaravitque suæ intentionis esse, ut hoc sanctum negotium secretissime transigatur. Si autem liceret duabus partibus Cardinalium ordinare, ut esset Papa, quem compromissarii eligerent per scrutinium apertum duarum partium, utique constitutio tam sancta esset prorsus eluforia, quia Cardinales potentiores facile suos adhærentes possent adducere ad compromittendum secundum hanc formam, ad hoc ut postea electio fieri posset a duabus partibus per scrutinium publicum, vel per viam adorationis, seu intronizationis, tractatusque & conspirationes omnes huc tenderent, ut Cardinales omnes inducerentur ad ejusmodi compromissum ineundum: quod esset valde absurdum, & contra mentem, & verba ipsius constitutionis. Quamobrem cum pro forma tam clare Gregorius sanxerit, ut compromissum aliter fieri non possit, quam ab omnibus nemine dissentiente, adeo ut electio aliter celebrata, irrita sit eo ipso: non est nostrum hanc formam distinguere, & limitare, ut non procedat in compromisso cum mixtura scrutinii aperti: quia in claris non sunt extenuanda, quæ scripta sunt, ut inquit Jo. Andr. in *c. Super specula*, *in fin. infr. Ne Cler. vel Monach.* cum præsertim verbis admodum urgentibus, & geminatis in ipsa constitutione prohibitum sit Cardinalibus contra ipsam aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, vel alterare, ut dictum est supra *n.* 53. *vers. Et eo magis*.

Quartus casus est in compromissio adjecta forma, ut com-

compromissarii, votis singulorum per secretum scrutinium inquisitis, teneantur eum eligere, in quem major pars Collegii consenserit. Et hæc forma de jure communi valida erat, ut notat gloss. *in prælleg. cap. Si cui, in ver. Præter, de elect. in 6.* & poterat fieri a duabus partibus Cardinalium, ut in puncto tenet Anton. de Rosell. cujus verba ad literam retulimus supra *nu. 77. ver. Et ita hanc sententiam*. Nam etsi haberet implicitam formam compromissi, & scrutinii; tunc temporis in electione Papæ non habebant locum formæ, sed satis erat, ut duæ partes quoquomodo consentirent, ut sæpius repetitum est.

Verum hodie stante constitutione Gregorii, qui formas præfinivit, ejusmodi compromissum est prorsus invalidum, & fieri non potest nedum a duabus partibus Cardinalium, sed nec ab omnibus nemine dissentiente, ut fuse ostensum est in præcedenti quæstione *num.* 56. & constat ex verbis glossæ *in eod. cap. Si cui, in ver. Præter*: *Sed nonne*, inquit, *nominatus a minori parte, ex quo placuit omnibus, ut ipse eligeretur, est nominatus ab omnibus? Unde & in electione Romani Pontificis servatur interdum hoc, quod nominatus a minori, quam a duabus partibus, de consensu omnium habeatur pro Romano Pontifice. Dic quod jura voluerunt certas formas servari, & licet omnes consentiant, si non servantur formæ, non tenet electio. Cardinales non arctantur, nec de facto servant formas, sed sufficit, quod duæ partes consentiant*. Hæc ibi. Ergo ex mente glossæ cum hodie Cardinales arctentur ad certas formas, si formæ non serventur, nulla est electio, licet omnes consentiant. Et idem voluit Abb. *cons.* 25. *sub n.* 4. *lib.* 2. dicens, ubi de necessitate non esse servanda forma *c. Quia propter*, possent electores convenire a principio, ut ille sit electus, in quem major pars conveniret partium comparatione minorum: quia propter primum consensum, & conventionem omnes videntur consentire, sicut plerunque observant Cardinales in electione Papæ.

86 Quintus casus est in compromisso a Cardinalibus inito in aliquos de Collegio sub hac forma, ut compromissarii teneantur eligere nominatum a majori parte Collegii, juxta textum in *cap. Cum dilectus*, §. *Verum*, *infr. eod.* & hic modus etiam post Gregorianam Constitutionem sustineri potest, ut fuse probavimus in quæstione præcedenti *num.* 57. Sed cum in hac forma singulorum vota non sint scrutanda, sed sufficiat nominatio majoris partis Collegii, etiam aliis non suffragantibus, & ita agatur de præjudicio singulorum in voce sua; non sufficiunt duæ partes, sed requiritur consensus omnium nemine dissentiente, ut probatur in prædicta Decretali, *Cum dilectus, in ver. Unanimiter*, Ita post Joann. de Lignano declarat Anton. de Butr. in *dict. cap. Cum expediat*, *nu.* 10. *eod. tit. in* 6. & clarius patebit ex his, quæ dicentur in casu proxime sequenti.

87 Sextus casus est, cum Cardinales directe compromittunt in majorem partem Collegii, ita ut major pars Collegii eligere debeat votis singulorum inquisitis, seu servata forma scrutinii. Et hunc modum esse improbatum a Gregoriana constitutione, etiamsi fiat nemine dissentiente, abunde probavimus in quæstione præcedenti *num.* 58. hic enim sextus casus coincidit per omnia cum quarto superius expresso, ac proinde regulari debet secundum illius determinationem.

88 Septimus, & ultimus casus est, cum Cardinales directe, & simpliciter, nulla adjecta forma, compromittunt electionem in majorem partem Collegii, Quod compromissum de jure communi validum esse, concors Canonistarum sententia est, ut plene ostensum est in quæstione præcedenti *a num.* 31. *usque ad num.* 37. Et non improbari a Gregoriana constitutione, similiter latissime probatum est *a num.* 60. *usque ad n.* 72.

89 Quinimo compromitti potest in majorem partem, etiam partium comparatione minorum, ita ut si duo eligerent unum, duo alium, & tres alium, electus a tribus esset Papa. Sic probat textus hic, ubi primo constituitur regula, ut in Papam non sit aliquis assumendus, nisi duæ partes Cardinalium consentiant, ac deinde ponitur limitatio in illis verbis: *Nisi major concordia intervenerit*, idest, nisi omnes consentiant, ut electio fieri possit a paucioribus. Et ita tenet gloss. *in Clement. Ne Romani, in ver. Reprobamus, de election.* quæ a Doctoribus communiter approbatur, Card. *hic num.* 10. *in* 10. & 11. *quæst.* Anchar. *in cap. Si cui, sub. num.* 3. *de elect. lib.* 6. Abb. *cons.* 25. *num.* 4. *lib.* 2. & patet ex dictis in præcedenti *quæst. n.* 36. 37. & 38.

Verum in hac forma tam de jure communi, quam ex prædicta constitutione duæ ex tribus partibus Cardinalium non sufficiunt, sed requiritur consensus omnium, nemine dissentiente. Ratio est, quia hæc est pura, & simplex forma compromissi, quod tam de jure communi ex decretali, *Quia propter*, quam ex prædicta constitutione aliter fieri non potest, quam ab omnibus, nemine dissentiente. Et cum adjunctam non habeat formam scrutinii, & sic agatur de præjudicio singulorum in voce sua, consensus duarum non sufficit. Et ita etiam in fortioribus terminis juris communis, quando nulla forma erat præscripta in electione Papæ, determinat Compostell. *hic n.* 6. ubi postquam docuit, posse Cardinales inter se ordinare, ut valeat electio Romani Pontificis a majori parte Collegii celebrata, mox subdit: Uno autem contradicente non puto, quod possit compromitti, nec ordinatio ista fieri, quia in re communi potior est conditio prohibentis, *l. Sabinus*, *ff. commun. dividun.* Sequitur Joann. Andr. *hic n.* 14. dicens: Possunt Cardinales ex causa ordinare inter se, ut valeat electio facta a majori parte; & tunc electus a majori parte censebitur electus ab omnibus: uno tamen contradicente non compromitteretur, secundum Compostell. Guid. & Hostiens. Idem expresse docuit Archid *in cap. fin. num.* 2. *ver. Sed Host. dicebat*, 79. *dist.* & sequuntur alii, quos citavi supra *n.* 35.

Cogitavi tamen, quia in dictis tam in hac, quam in præcedenti quæstione, quod spectat ad Constitutionem Gregorii, nihil audeo firmare, sed censeo Beatissimum Romanum Pontificem esse consulendum, ad quem solum pertinet Constitutionem ipsam interpretari.

Quærunt hic Doctores, an Papa possit sibi eligere successorem. Ego de hoc disserui in *cap. Accepimus*, *infra de pactis*.

DE ELECTIONE.

Idem Alexander III. in eodem Concilio Lateranen.

CAPUT VII.

CUm in cunctis sacris Ordinibus, & Ecclesiasticis ministeriis sint ætatis maturitas, gravitas, morum, & literarum scientia, inquirenda; multo fortius in Episcopo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari. Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur a posteris in exemplum: præsenti decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam trigesimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etjam vita, & scientia commendabilis demonstretur.

Cum

Cum vero electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit: decurso tempore de consecrandis Episcopis a Canonibus diffinito, is ad quem spectant beneficia, quæ habebat, de illis disponendi liberam habet facultatem.

Inferiora etiam ministeria, utputa Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam vigesimumquintum annum ætatis attigerit, & scientia, & moribus commendandus existat. Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti non fuerint præfixo a Canonibus tempore in presbyteros ordinati: & ab illo removeantur officio, & aliis conferatur, qui & velint, & possint illud convenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, si forte in constitutionis istius transgressionem, per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his, qui jam promoti sunt, si Canones non obsistant, præcipimus observari.

Clerici sane, si contra formam istam quenquam elegerint, & eligendi tunc potestate privatos, & ab Ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Dignum est enim, ut quos Dei timor a malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coerceat severitas disciplinæ. Episcopus autem, si contra hæc fecerit, aut consenserit fieri, in conferendis prædictis officiis, & beneficiis potestatem amittat, & per Capitulum, aut per Metropolitanum (si Capitulum concordare nequiverit) ordinetur.

SUMMARIUM.

1 *Ordines minores non veniunt sacrorum Ordinum appellatione, etiamsi Ordines sacri exprimantur per dictionem universalem.*
2 *Ordines minores non requirunt etatis maturitatem, nec literarum scientiam.*
3 *Large tamen dicuntur sacri.*
4 *Ætas matura quæ dicatur.*
5 *Vita in Prælato an sit scientiæ præferenda.*
6 *In promovendis ad sacros Ordines, dignitates, & officia Ecclesiastica requiritur ætatis maturitas, morum gravitas, & literarum scientia.*
7 *Episcopus in eminentiori gradu habere debet qualitates requisitas in inferioribus Ordinibus, & ministeriis Ecclesiasticis.*
8 *Processiones, & preces publicæ Sede vacante a Capitulo indicendæ, ut bonum a Deo Pastorem valeant impetrare.*
9 *Argumentum a minori ad majus sumitur affirmative; a majori autem ad minus sumitur negative.*
10 *Episcopus præcepto divino tenetur pascere oves sibi commissas non tantum verbi Dei prædicatione, & Sacramentorum administratione, sed etiam bonorum operum exemplo.*
11 *Criminosus inelligibilis est.*
Vitæ integritas a puerilibus exordiis requiritur in assumendo ad dignitatem Episcopalem.
12 *Episcopus debet esse natus de legitimo matrimonio.*
13 *Legitimatus per subsequens matrimonium an sit eligibilis.*
14 *Papa potest dispensare cum promovendo ad Episcopatum super ætate, & aliis qualitatibus hic præscriptis.*
15 *Ætas quæ requiratur in promovendis ad dignitates, officia, & Ordines Ecclesiasticos, latissime discutitur per duodecim quæstiones usque ad n. 137.*
16 *Ætas quæ requiratur ad obtinendum Episcopatum, & superiores dignitates, & num. seqq. usque ad num. 25.*
17 *Episcopatus dicitur summum beneficium.*
18 *Annum legitimum sufficit attigisse in dignitatibus tam secularibus, quam Ecclesiasticis, excepto Episcopatu.*
19 *Annus legitimus debet esse completus in matrimonio tam spirituali, quam carnali.*
20 *Malitia in matrimonio spirituali non supplet ætatem, sicut supplet in matrimonio carnali.*
21 *Annus trigesimus in Episcopo cur debeat esse completus, cum in aliis dignitatibus sufficiat inchoatus, usqu. ad n. 25.*
22 *Christus in trigesimo anno completo baptizatus est, & prædicavit; & refellitur contraria opinio gloss. Hug. Archid. & Abba. & n. 24.*
23 *Ætas triginta annosum perfecta.*
24 *Dictio, quasi, aliquando non importat diminutionem, sed excessum.*
25 *Ætas triginta annorum an requiratur in Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus de jure communi.*
26 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
27 *Cardinalis Diaconus creari potest in vigesimo secundo ætatis anno.*
28 *Papa in qua ætate eligi possit.*
29 *Exceptiones a jure naturali, & divino provenientes non sunt sublatæ per decretalem*, Licet, de elect.
30 *Actus suscipientis curam Pastoralem necessario requiritur, ubi in corpus mysticum accipitur potestas.*
31 *Ætas quæ requiratur ad dignitates seculares, quibus cura animarum incumbit, & Parochiales Ecclesias, & n. seqq. usque ad n. 34.*
32 *Et quid, si cura sit jurisdictionalis.*
33 *Et quid, si dignitas sit principalis in Collegiata Ecclesia.*
34 *Et quid in dignitatibus secularibus, vel personalibus, quibus cura animarum nulla subest, & n. seqq. usque ad n. 51.*
35 *Intellectus* §. Inferiora, infra eod.
36 *Dispensatio dicitur vulnus, & cur.*
37 *Ætas quæ requiratur ad dignitates, & Personatus, quibus cura animarum non incumbit, ex Concilio Tridentino, & n. seqq.*
38 *Et quid, si dignitati annexum sit beneficium curatum perpetuo, & accessorie.*
39 *Ætas quæ requiratur ad obtinendas dignitates non curatas, quibus annexus est Ordo Presbyteratus, & n. seqq.*
40 *Abbatia, Decanatus, Præpositura, & Archipresbyteratus de jure requirunt Ordinem Sacerdotalem.*
41 *Sacerdotium actu non requiritur ad obtinendas dignitates, quibus annexus est Ordo Presbyteratus; sed satis est, ut provisus infra annum se faciat promoveri, & n. 63.*
42 *Dignitates non curatæ, quibus annexus est Ordo Presbyteratus, requirunt annum vigesimumquartum inchoatum.*
43 *Quod procedit, si talis Ordo sit annexus de jure speciali.*
44 *Secus si de jure communi, quia tunc ex Concilio Tridentino sufficit annus vigesimus secundus completus.*
Et quæ sit ratio differentiæ, n. 46.
45 *Præpositura præsertim commendari consueta, si careat cura, & conventu, censetur dignitas comprehensa in cap. 12. §. Ad ceteras, sess. 24. & n. 111.*
46 *Nisi fuerit collata tanquam beneficium simplex.*
47 *Constitutio posterior tollit priorem, licet de ipsa mentionem non faciat; sed non tollit locorum specialium consuetudines, vel statuta.*
48 *Dignitates in Collegiata, quibus animarum cura nulla subest, requirunt annum vigesimum secundum completum, etiamsi sint primæ, & num. seqq.*

49 *Abbatia in Ecclesia Collegiata, cui nulla imminet cura nec pœnitentialis, nec jurisdictionalis, obtineri potest in vigesimo secundo anno absoluto.*
Ætatem viginti duorum annorum Conc. Trid. prefixit ad obtinendas dignitates curatas in Ecclesiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, ibid. & n. seqq.

50 *Et refellitur contraria declaratio tanquam apocrypha.*

51 *Ætas legitima, quæ dicatur ad Canonicatus, Prebendas, & Portiones in Ecclesiis Cathedralibus, & n. seqq. usque ad n. 78.*

52 *Quid de jure communi, late discutitur usque ad n. 56.*

53 *Intellectus* c. Ex eo, de elect. lib. 6. n. 56.

54 *Intellectus* c. Si animum, de judic. lib. 6. & n. 57.

55 *Canonicatus non requirit de substantia maturitatem consilii, & vocem in Capitulo.*

58 *Canonicatus in Cathedrali an vigore consuetudinis conferri possit majori septennio propter certum ministerium illi annexum.*

59 *Canonicatus habentes Ordinem sacrum annexum requirunt, ut provisus sit in ætate ad talem Ordinem requisita, & n. 63.*

60 *Alias provisio etiam facta ex causa permutationis est nulla.*

61 *Quod procedit, sive illis sit annexus Ordo Presbyteratus, sive Diaconatus, sive Subdiaconatus, contra opinionem Jo. Andr.*

62 *Item ætas Ordinis requiritur tempore datæ impetrationis, nisi sit advocatura in genere.*

63 *Sed hodie obtinentes Dignitates, Canonicatus, & Portiones, quibus Ordines sacri annexi, satis est ut sint in tali ætate, ut infra annum promoveri valeant.*
Sive Ordines sint annexi certis Prebendis, sive incertis, n. 66.

64 *Prebenda Sacerdotalis ab Ordinario conferri potest existente in vigesimoquarto ætatis anno.*

65 *Ordinum annexio respectu aptitudinis non requirit ætatem Ordinis tempore collationis contra opinionem Abbatis, sed respectu actus duntaxat, & n. seqq.*

66 *Ordinum annexio duplex.*

67 *Beneficium ea lege fundatum, ut conferri debeat Sacerdoti, seu constituto in Ordine Sacerdotali, requirit Ordinem Presbyteratus tempore collationis.*

68 *Prebenda Subdiaconalis hodie obtineri potest in vigesimoprimo, Diaconalis in vigesimosecundo, Presbyteralis in vigesimoquarto anno inchoatis, contra opinionem quorundam recentiorum.*

69 *Prebenda Subdiaconalis conferri potest habenti viginti annos completos.*

70 *Prebendæ, & Portiones in Cathedrali Ecclesia ex Concilio Tridentino non habent absolute Ordines sacros annexos; sed Episcopus cum consilio Capituli distribuere debet, quibus quisque Ordo annexus esse debeat.*

71 *Canonicatus in Cathedrali Ecclesia conferri potest etiam non existenti in tali ætate, ut infra annum ad Subdiaconatum promoveri valeat, si nondum facta sit Ordinum distributio, & n. 74.*

72 *Canonicatus conferri potest ante ætatem a jure, vel a Tridentino Concilio præscriptam, si ita in illius fundatione sit cautum.*

73 *Episcopus potest in erectione Canonicatus in Cathedrali admittere conditionem, ut instituatur Clericus, licet decimum sextum ætatis annum non exegerit.*

74 *Canonicus noviter erectus in Cathedrali Ecclesia, cui nondum sacer Ordo sit annexus, etiam hodie conferri potest in ætate a jure communi præscripta.*

75 *Canonicus Pœnitentiarius debet esse Magister, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, & annorum quadraginta.*

76 *Et annus quadragesimus debet esse completus.*

77 *Defectus tamen ætatis non obstat, ubi alias optior pro loci qualitate non reperitur.*

78 *Ætas quæ requiratur ad Canonicatus, & Prebendas in Collegiata Ecclesia, & num seqq. usque ad n. 87.*

79 *Quid de jure communi.*
Et quid ex regula Cancellaria, n. 85.

80 *Causæ ab Apostolica Sede delegari possunt Canonicis Cathedralium, non autem Collegiatarum Ecclesiarum.*

82 *Ordines sacri ex Concilio Tridentino annecti non debent Canonicatibus, & Portionibus Collegiatarum Ecclesiarum, nec dignitatibus, & dimidiis Portionibus, sed Canonicatibus tantum, & Portionibus Cathedralium, & n. 85.*

83 *Canonicatus, & prebenda includitur appellatione beneficii, de quo loquitur Conc. Trid. in cap. 6. sess. 23.*

84 *Canonici in Collegiata, ubi vigore statuti provisi ante realem possessionem tenentur expectare per biennium, & an obstet decretum c. 6, sess. 23.*

86 *Ætas quæ requiritur ad titulum beneficii, requiritur ad coadjutoriam.*

87 *Ætas quæ requiratur ad obtinendas capellas, & beneficia simplicia de jure communi, & num. seqq.*

88 *Et quid Ex Concilio Tridentino.*

89 *Ætas quæ requiratur ad pensiones obtinendas, & n. seqq. usque ad n. 107.*

90 *Quid, si pensio assignetur pro vitæ sustentatione.*

91 *Quid, si pro officio requirente maturitatem Consilii.*

92 *Et quid, si pro servitio Ecclesiæ impendendo.*

93 *Et quid, si ex causa remunerationis.*

94 *Pensiones super fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum hodie non reservantur, nisi primæ tonsuræ initiatis.*

95 *Pensiones obtinentes ultra sexaginta ducatos auri de Camera ex Bulla Sixti V. tenentur habitum Clericalem, & tonsuram deferre, alias pensionibus sunt ipso facto privati.*

96 *Item tenentur dicere officium B. M. Virginis ex Bulla S. Pii V.*

97 *Pensio hodie datur propter officium sicut beneficium.*

98 *Et minori septennio reservari non potest sine dispensatione Apostolica, & n. 100.*

99 *Pensio de jure communi est quid mere temporale, nihil habens spiritualitatis annexum, & reservari potest etiam infanti.*

109 *Pensiones, quæ hodie beneficii loco assignantur, ut commodius quis sustentari valeat, vel ex causa resignationis, seu cessionis, sunt quid spirituale, seu spirituali annexum.*

101 *Pensio non est vere, & proprie beneficium Ecclesiasticum, nec venit beneficii appellatione.*
Declaratur, n. 104.

102 *Ætas quatuordecim annorum a Concilio Trident. prefixa ad obtinendum beneficium simplex non requiritur in pensione.*

103 *Pensionarius quamvis Ecclesiæ non inserviat, tamen gaudet fori privilegio instar obtinentis beneficium.*

104 *Pensio venit appellatione beneficii in materia, in qua fit redditus ad jus commune, secus in materia correctoria, & restringibili.*

105 *Pensio non comprehenditur in literis ad beneficia, nisi de illa fiat mentio.*

106 *Beneficii appellatione ex stylo Concilii Tridentini non venit pensio.*

107 *Ætas legitima, quæ sit ad obtinendas dignitates regulares, & numer. sequenti, usque ad numer. 113.*

108 *Quid in Abbatia, & Prioratu Conventuali, cui cura animarum incumbit.*

109 *Et quid in dignitatibus non Conventualibus curam animarum habentibus.*

110 *Et quid, si dignitatibus cura animarum non immineat.*

111 *Ætas viginti duorum annorum a Concilio Tridentino prefixa ad obtinendas dignitates, quibus animarum cura nulla subest, an habeat locum in dignitatibus regularibus.*

112 *Et quid in commendis Monasteriorum, remissive.*

113 *Ab-*

113 *Abbatissa, vel Prioriſſa in qua ætate eligi poſſit, n. ſeqq. uſque ad n.* 124.
114 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
115 *Abbatiſſa eligi non poteſt ex alio monaſterio, ſi in proprio ſit Monialis annorum quadraginta ætatis, & octo profeſſionis.*
116 *Sin minus, liberum eſt Monialibus aliam eligere in proprio monaſterio, quæ ſit annorum triginta ætatis, & quinque profeſſionis, nec tenentur quadragenariam eligere in alio monaſterio.*
117 *Et quid, ſi talis in proprio monaſterio non reperiatur, nec quadragenaria in alio ejuſdem Ordinis.*
118 *Abbatiſſa nullo caſu eligi poteſt, quæ trigeſimum annum non expleverit, ſed poſtulanda eſt a Sede Apoſtolica.*
119 *Abbatiſſa eligi debet, quæ ſit ceteris magis idonea, ſi nulla ſit in monaſterio cum qualitatibus a Concilio requiſitis, & in provincia non ſit aliud monaſterium ejuſdem Ordinis.*
120 *Ætas provectior requiritur in Abbatiſſa, quam in Abbate, propter ſexus imbecillitatem.*
121 *Diſpoſitum in Abbatiſſa non habet locum in Abbate.*
122 *Maſculinum concipit femininum, ſed non e converſo.*
123 *Annus quadrageſimus in Abbatiſſa an debeat eſſe completus.*
124 *Inquiſitores hæreticæ pravitatis cujus ætatis eſſe debeant.*
125 *Ætas major cur requiratur in Inquiſitore, quam in Epiſcopo, qui tamen Inquiſitor eſt.*
126 *Ætas legitima ad Monachatum quæ ſit.*
127 *Monachatus dicitur beneficium ſimplex.*
128 *Monachus per profeſſionem acquirit jus Collegii, & habet monaſterium obligatum ad alimenta.*
129 *Malitia in profeſſione regulari ætatem non ſupplet.*
130 *Ætas quæ requiratur ad Ordines ſuſcipiendos, & n. ſeqq. uſque ad n.* 137.
Quid in Ordine Epiſcopali.
131 *Et quid in Ordine Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus.*
132 *Et quid in minoribus Ordinibus, & prima Tonſura.*
133 *Ætas an ſit computanda a tempore conceptionis, an nativitatis, vel baptiſmi.*
134 *Ætas quid ſit.*
135 *Homo non dicitur qui eſt in utero.*
136 *Annus ubi requiritur completus, an ſufficiat ultimum diem attigiſſe, an vero tempus currat de momento in momentum.*
137 *Scientia qualis requiratur ad dignitates, & Ordines Eccleſiaſticos, & num. ſeqq. uſque in fin.*
138 *Scientia alia eminens, alia mediocris, alia ſufficiens.*
139 *Scientia potiſſimum æſtimanda eſt ſecundum qualitatem Eccleſiæ, ad quam quis aſſumitur.*
140 *Scientia eminens requiritur in promovendo ad dignitatem Epiſcopalem, n.* 143.
141 *Epiſcopus habere debet notitiam ſcrutabiliter novi, & veteris Teſtamenti.*
142 *Item habere debet ſcientiam juris, cum ſecundum illud debeat judicare.*
143 *Scientia competens in Epiſcopo toleratur ex cauſa, & diſpenſative.*
144 *Scientia juris requiritur in Archidiaconis, Præpoſitis, & aliis habentibus juriſdictionem contentioſam; in aliis vero ſufficit ſcientia ſecundum qualitatem officii, vel beneficii.*
145 *Et quid ex Concilio Tridentino.*
146 *Monachi, & Eremitæ potius egent contemplatione, quam ſcientia.*
147 *Scientia qualis requiratur in Abbate, & n. ſeqq.*
148 *Abbas curam habet ſaltem fori Pœnitentialis reſpectu Monachorum ſuorum.*
149 *Scientia qualis requiratur in Presbytero, & qualis in Diacono, & Subdiacono, n.* 153.
Et qualis in minoribus Ordinibus, & prima Tonſura, n. 154.
Fagnan. in I. Lib. Decretal.
150 *Liber Sacramentorum, id eſt, Miſſale.*
151 *Illiterati etiam dociles, & ex magna cauſa neceſſitatis promoveri non debent ad ſacros Ordines, & n. ſeqq.*
152 *Sed jam promotis conferri poſſunt Parochiales, quando literatiores inveniri nequeunt.*

Cum in Cunctis. Præſcribit, qualis eſſe debeat, qui in Epiſcopum eligitur. Punit ſcienter alium eligentes. Dicit, quando vacent priora beneficia ipſius electi: & qualis aſſumi debeat ad dignitatem, perſonatum, & beneficium curatum, & ponit pœnam contrafacientis. Et quomodo ſic aſſumptus debeat ad Ordines promoveri, & ſub qua pœna, quoad eam removens appellationem, & extendens eam ad præterita. Poteſt dividi in duas partes principales ſecundum Jo. Andr. In prima ponitur duplex conſtitutionis ratio. In ſecunda, conſtitutio, ibi, *Præſenti*. Ratio vero prima finalis eſt, ſecunda impulſiva. Secunda ibi, *Ea propter*. Conſtitutio vero habet tres principales partes. Prima uſque ad §. *Inferiora*, facit duo. Primo enim ponit, qualis eſſe debeat qui in Epiſcopum eligitur. Deinde, quando vacent ejus beneficia, ibi, *Cum autem*. Secunda pars uſque ad §. *Clerici*, itidem duo facit. Primo, ponit, qualis debet aſſumi ad dignitatem, perſonatum, & beneficium curatum. Secundo, quomodo, & ſub qua pœna debet ad Ordines promoveri, removens appellationem a præſenti, & extendens ad præterita, ibi, *Cum autem*. Tertia pars etiam facit duo. Primo, ponit pœnam peccantium in eligendo Epiſcopos. Secundo, pœnam peccantium in electione inferiorum, ibi, *Epiſcopi autem*.

Nota primo, ſacrorum Ordinum appellatione non 1
venire Ordines minores, etiamſi Ordines ſacri exprimantur per dictionem univerſalem. Nam hic dici- 2
tur, in cunctis ſacris Ordinibus requiri ætatis matüritatem; & tamen certum eſt hujuſmodi maturitatem non exigi in Ordinibus minoribus, cum conferri poſſint a ſeptimo anno explero, *cap. De iis*, 28. *diſtinct. cap. In ſingulis*, 77. *diſtinct.* Dixi in *capit. Super inordinata, a num.* 19. *uſque in finem, inf. de præb.* Item hic dicitur, in ſacris Ordinibus requiri literarum ſcientiam; quæ tamen non exigitur in promovendis ad minores Ordines, cum ſatis ſit ut linguam Latinam, 3
intelligant, ut in decreto Concilii Tridentini *cap.* 11. *ſeſſ.* 23. Large tamen minores Ordines dicuntur ſacri, ut notat gloſſ. in *cap.* 1. *in ver. Clericum, de tempor. ordin. lib.* 6.

Secundo, nota ætatem maturam dici non tantum 4
in trigeſimo anno completo, ſed etiam in decimo octavo incœpto; nam in principio dicitur ætatis maturitatem requiri in cunctis ſacris Ordinibus, & Eccleſiaſticis miniſteriis, & officiis, puta Decanatu, & Archidiaconatu, ut explicant Innocent. Hoſtienſ. & Joann. Andr. & poſtea hæc maturitas declaratur eſſe in Epiſcopo in trigeſimo anno completo. In Ordine autem Subdiaconatus, qui etiam inter ſacros computatur, *cap. A nobis, de ætat. & qualit. cap. Miramur de ſerv. non ordin. cap. Ex eo, de elect. in* 6. Concilium Trident. *de Sacrament. Ordin. ſeſſ.* 23. *cap.* 2. ex juris communis diſpoſitione ſatis eſt attingere annum decimum octavum, ut in *Clem. fin. de ætat. & qualit.* Item hæc maturitas in inferioribus dignitatibus exemplificatur in vigeſimo quinto inchoato, *ut infra in* §. *Inferiora*. Unde collige ætatem maturam dici ſecundum ſubjectam materiam. Ad hoc *l. Cum filio, in fine, ff. de legat.* 2. *& l. Cum hic ſtatus*, §. *Sponſam, ff. de donat. inter vir. & uxor. & c.* 1. 27. *q.* 1. & notat Archid. *in c. Convenior, & princ.* 23. *q.* 8. & Decian. *hic n.* 4.

Tertio, nota ex ordine literæ, ibi: *Gravitas mo-* 5
rum, & literarum ſcientia, in Prælato vitam eſſe præponendam ſcientiæ, quia, ut Bald. inquit *n.* 13. *Vita facit hominem beatum, ſcientia inflatum*. Sed an hoc ſit verum, ſcripſi plene in *capit. Eam te, de ætat. & qualitat.*

Quarto, nota tria requiſita in promovendis ad ſacros 6
Ordines, & Eccleſiaſtica miniſteria. Primum, eſt ætatis maturitas: & de hoc pleniſſime dicam infra per duo-

decim quæstiones. Secundum, est morum gravitas, id est, ponderositas, secundum Hostiens. *num.* 2. Nam & compositio corporis qualitatem indicat mentis, §. *ultim.* 41. *distinct. cap. Convenientibus*, 1. *quæst.* 7. Tertium, est literarum scientia, & de hoc dic *ut infra in ult. quæstione*.

7 Quinto, nota ibi, *Multo fortius*, qualitates requisitas in inferioribus Ordinibus, & ministeriis Ecclesiasticis, in eminentiori gradu desiderari in Episcopo. Et merito, quia ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari, ut dicitur in litera. Vilissimus enim computandus est, qui præcellit dignitate, nisi præcellat alios scientia, & sanctitate, *cap. Vilissimus*, 1. *quæst.* 1. *cap. Convenientibus*, 1. *quæst.* 7. & in Authen. *de Sanctiss. Episc.* §. *Damus*, glos. *hic. in ver. Multo*, & Innocent. in *princip. in in ver. In Episcopo*. Quod si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus prudenter, scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum; multo magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur; nam totius familiæ Domini status, & ordo nutabit, si quod re-
8 quiritur in corpore, non inveniatur in capite, ut legitur in *cap.* 1. *sess.* 24. Concilii Tridentin. ubi propterea statuitur, ut cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publice privatimque habeantur, atque a Capitulo per civitatem, & diœcesim indicantur, quibus Clerus populusque bonum a Deo Pastorem valeat impetrare.

9 Sexto, nota in eodem ver. *Multo fortius*, argumentum a minori ad majus sumi affirmative, videlicet: Si id, de quo minus videtur inesse, inest; Ergo & id, de quo magis, ut hic, *& cap. Si in laicis*, 18. *distinct. cap. De induciis*, 3. *quæst.* 3. *cap. Si officia*, 59. *distinct. capit. Cum per bellicam*, 34. *quæst.* 2. *cap. Non æstimemus*, 13. *quæst.* 2. *& cap. Ex parte*, *il* 3. *de decim.* Sed a majori ad minus formatur negative, id est: Si id, de quo magis videtur inesse, non inest; Ergo nec id, de quo minus, ut *cap. Si Paulus*, 32. *quæst.* 5. *cap. Si ergo*, 8. *quæst.* 1. *cap. Imitare*, 6. *quæst.* 1. *& cap. Quælibet*, 40. *dist.* & hic notat glos. in *ver. Multo fortius*, & Hostiens. *num.* 4. *vers. Et est hic argumentum*. Ad utrunque membrum est textus in *leg. Relegatorum*, §. *Solet*, *ff. de interdict. & releg.* ibi: *Est enim perquam ridiculum, eum, qui minoribus pœne causa prohibitus sit, ad majores aspirare; majoribus tamen prohibitus minores petere non prohibetur*.

10 Septimo, nota in ver. *Ea propter*, quatuor requisita, quæ debent inquiri in eligendo ad dignitatem Episcopalem, de quibus etiam habetur in decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *sess.* 7. ubi innovatur hæc decretalis, & in *cap.* 2. *sess.* 22. *& in cap.* 1. *sess.* 24. Primum, est ætas annorum triginta, & de hoc plene dicam *infra in* 1. *quæst. principali*.

Secundum, est vita commendabilis: irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis, *cap. In Sacerdotibus*, 61. *distinct.* Et Episcopus præcepto divino tenetur oves suas pascere non tantum verbi Dei prædicatione, & Sacramentorum administratione, sed etiam bonorum omnium operum exemplo, ut habetur in decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *sess.* 23. Vita enim est veluti quoddam prædicandi genus, ut in *cap.* 1. *circa prin-*
11 *cip. sess.* 25. Unde integritas præsidentium dicitur esse salus subditorum, in *capit.* 1. *sess.* 6. Ad hoc *capit. Magnæ*, *vers. Præterea*, *de voto*. Itaque criminosus ineligibilis est, *cap.* 1. *sup. titul. proximo*, Joann. Adr. *hic num.* 7. *in ver. Vita*. Imo nec sufficit vitæ integritas tempore electionis; sed, ut ait Hormisdas Papa in *dict. cap. In Sacerdotibus*, 61. *distinct.* longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ, concordat *cap. Priusquam*, 28. *distinct.* & Concilium Tridentinum in *cap.* 1. *vers. Confidens itaque*, *sess.* 6. ibi: *Ad Ecclesiarum regimen, onus quippe Angelicis humeris formidandum, qui maxime digni fuerint, quorumque prior vita, ac omnis ætas a puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia Ecclesiasticæ laudabiliter acta testimonium præbeat, secundum venerabilem beatorum Patrum sanctiones, assumantur*.

12 Tertium requisitum, est literarum scientia, de quo dic ut infra in ultima quæstione.

13 Quartum & ultimum est, ut promovendus sit de legitimo matrimonio natus. Et pondera hanc literam, quæ non requirit simpliciter, ut sit legitimus; sed etiam ut sit natus de legitimo matrimonio: & sicut matrimonium præcedat nativitatem. Unde videtur posse inferri, ut legitimatus per subsequens matrimonium sit ineligibilis. Et hoc in fortioribus terminis videtur sentire Bald. *hic num.* 11. ait enim: *Sed quid si fuit conceptus ex concubina, & antequam nasceretur, fuit cum ea contractum matrimonium? Dic, quod peccatum originale est in semine*.

Sed contrarium determinat glos. in *capit. Innotuit*, *in ver. Conjugata*, *infra eod.* quia matrimonium sequens omnia præcedentia purgat, & eam glossam dicit communem Compostell. hic *num.* 8. *in ver. Legitimo*, & sequuntur Covarr. *de Sponsal. par.* 2. *cap.* 8. §. 2. *num.* 24. & Duen. *reg.* 350. *ampl.* 5. & passim alii.

Octavo, nota ibi, *Ea propter*, Summum Pontifi- 14
cem posse pro necessitate temporis dispensare cum promovendo in Episcopum super qualitatibus hic præscriptis; ut per Abbatem in 4. *notab.* Ad idem *text. in capit. Innotuit*, *infra eodem*. Unde ut hic refert Joann. Andr. *num.* 4. *in ver. Quibusdam*, Joannes Episcopus Gratianopolitanus avunculus Comitissæ Sabaudiæ, propter nobilitatem suam, & amicorum potentiam, in decimo octavo anno electus fuit tempore schismatis Alexandri III. & Friderici.

Expeditis notabilibus, quia inter qualitates requisi- 15
tas in promovendis ad dignitates, officia, & Ordines Ecclesiasticos, primo loco hic commemoratur ætatis maturitas. Inquirendum est generaliter, quæ ætas in singulis exigatur, tam ex juris communis dispositione, quam ex decretis Concilii Tridentini.

QUÆRO igitur primo, & principaliter, quæ æ- 16
tas requiratur ad obtinendum Episcopatum?

Hoc loco sub nomine Episcopatus comprehendimus etiam superiores dignitates, nempe Archiepiscopatus, & Patriarchatus: Ordo enim Episcoporum quadripartitus est, *capit. Cleros*, 21. *dist.* Magister in 4. *sentent. distinct.* 24. *de quadripart. ord. Episcop.* Et de
Episcopo, & superioribus dignitatibus hanc quæstio- 17
nem firmat Geminian. in *cap. Si eo tempore*, *col.* 3. *in gloss. penult. de rescript. in* 6. ubi Episcopatum supremum beneficium appellat; & summum beneficium Hostiens. in *cap. Super inordinata*, *num.* 9. *vers. Aliud seculare summum*, *infra de Præb. per cap. Quorum vices*, 68. *dist.*

Et ita intelligendo dicendum est ad Episcopatum re- 18
quiri annum trigesimum completum, ut hic est casus. Et est speciale in Episcopo, ut non sufficiat annum esse inchoatum, secundum glossam Innocentii, & Host. omnes in *ver. Exegerit*. Idem notat glos. in *cap. Ad nostram*, *in ver. Ante consummationem*, *infra de regular.* In inferioribus enim dignitatibus sufficit annum legitimum attigisse, ut infra in §. *Inferiora*, ibi: *Nisi qui jam vigesimum quintum ætatis annum attigerit*. Item aliud in secularibus dignitatibus, ut *leg. Ad Rempublicam*, *ff. de muner. & honor.* Nec contrarium sentit glos. in *cap. Unico*, *in ver. Compleverint*, *de ætat. & qualit. lib.* 6. licet eam in alium sensum incaute detorserint moderni Collectores hic *n.* 16. Nam cum textus ibi indulgeat Episcopis, ut dispensare possint ad dignitates, & personatus curam animarum non habentes cum iis, qui vigesimum annum compleverint; glossa dicit: Non sufficit attingere, sicut in Episcopo. Quæ verba non important, ut in Episcopo sufficiat attingere; imo important oppositum, & sensus est: Non sufficit attingere, sicut non sufficit in Episcopo. Quod inde apparet manifeste, quia glossa allegat hanc decretalem, quæ requirit annum trigesimum expletum. Item allegat duo alia similia, in quibus non sufficit annum attigisse, videlicet in Abbatissa, ut in *cap. Indemnitatibus*, *primo responso*, *de elect. lib.* 6. & in judice delegato, ut in *cap. Cum vigesimum*, *infra de offic. deleg.* Itaque ad obtinendam dignitatem Episcopalem oportet annum trigesimum expleviss e, ut hic patet; nec glossa, nec quisquam alius discrepat. Et hodie similiter est expressum in constitutione Gregorii XIV. quæ incipit, *Onus Apostolicæ servitutis*, edita *idibus Maji* 1591. §. 9. ibi, *Annum trigesimum jam expleviss e*, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 691. Et in hoc pari passu ambulant matrimo- 19
nium spirituale, quod contrahitur inter Episcopum, &

Ec-

Ecclesiam, ut in *cap.* 2. *de traslat. Episcop.* & matrimonium carnale, in quo itidem non sufficit annus inchoatus, ut in *cap. Continebatur*, & *cap. Attestatione*,, *infra de spons. impuber.* In hoc tamen differunt, quod in matrimonio carnali malitia supplet ætatem, *cap. De illis*, *il* 2. & *cap. fin. eodem tit.* Secus in matrimonio spirituali, gloss. in *Clement.* 2. *in ver. Ætate*, & ibi Imola, *num.* 5. *de regular. gloss. unica*, & Abb. in *cap. Postulasti*, *num.* 3. *eod. tit.*

21 Quod si quæras, cur hic canon præfixerit trigesimum annum completum ad obtinendam dignitatem Episcopalem, cum in aliis dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam secularibus sufficiat annus inchoatus, ut dictum est: glossa præallegata in *cap. unico*, *in ver. Compleverit*, *de ætat. & qualitat. lib.* 6. dicit ista talia esse illa, de quibus dicit lex: *Non omnium, quæ a Principibus fiunt, ratio reddi potest, leg. Non omnium, ff. de legibus.* Nam sicut dixit, de triginta, ita potuisset dicere, de citeriori, vel ulteriori tempore; sicut Imperator in *Authent. de Sanctiss.*

22 *Episcop.* §. *Presbyterum*, ad hoc præfixit ætatem annorum 35. Idem notat gloss. in *Clement. Ne in agro*, §. *Ceterum*, *in ver. Vigesimum annum peregerint*, *de statu Monach.* Sed melius Hostiens. hic *num.* 5. *in ver. Exegerit*, hoc ideo factum putat, quia Salvator noster, cujus Vicarius est Episcopus, *capit. Mulier*, *il* 2. 33. *quæst.* 5. *cap. Innovo*, 21. *distinct.* in trigesimo anno baptizatus est, & prædicavit, *capit. Presbyter* 78. *distinct.* Addit S. Thom. in 3. *par. quæst.* 39. *artic.* 3. hanc esse perfectam corporis ætatem. Unde, ut legitur Gen. 41. triginta annorum erat Joseph, quando accepit regimen Ægypti; David triginta annorum erat, cum regnare cœpit, ut 2. Reg. 5. & Ezechiel in trigesimo anno cœpit prophetizare, Ezech. 5.

23 Sed objicies. Si ratio Hostiens. fuisset attendenda, non oportuisset præscribere annum trigesimum completum; quia, ut ex sententia B. Chrysostomi advertunt gloss. Hugo, & Archid. in *dict. cap. Presbyter*, & Abb. hic *num.* 2. Dominus Jesus cum fuit baptizatus, & cœpit prædicare, de trigesimo anno nondum attigerat nisi triginta dies, sicut in Evangelio continetur, *Luc.* 3. *Erat Jesus quasi annorum triginta.*

24 At respondetur, Quidquid dicant glossa, Hugo, Archid. & Abb. juxta sanctorum Patrum sententias, Christus baptizatus est, & prædicavit trigesimo anno completo. Et dum Lucas ait: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta*, non dixit quasi propter diminutionem, sed quia de trigesimo excesserat tredecim dies, ut declarat Cardin. Turrecremata in *dict. capit. Presbyter*, ubi ait, hanc fuisse sententiam Chrysostomi *super Matth. Homil.* 10. & Gregorii Nazianzeni, Bedæ, Isidori, & aliorum, adjiciens ita etiam sentire D. Thom. loco citato. Tene igitur trigesimum annum completum fuisse hic præfixum, quia ad imitationem Christi in hac ætate debet promovendus prædicationem assumere, quod est præcipuum Episcoporum munus, *capit. Episcopus il* 3. 88. *distinct.* Concilium Tridentin. *capit.* 2. *sess.* 5. & *capit.* 4. *sess.* 24.

25 Successive QUÆRO, an eadem ætas annorum triginta, quæ exigitur in Episcopo, requiratur etiam in sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus?

26 Etsi jure veteri de hoc nihil expresse sit cautum; tamen videtur hoc posse deprehendi ex jure novissimo Concilii Tridentini; nam in *cap.* 1. *sess.* 7. decernit, ut ad Cathedralium Ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, gravitate morum, literarumque scientia præditus assumatur, juxta constitutionem, de qua hic, ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi promulgatam, & idem repetit in *c.* 2. *sess.* 22. & *in c.* 1. *sess.* 24. Ac deinde in *c.* 1. §. *Quæ vero*, *sess.* 25. quæ de Episcopis dicta sunt, eadem ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit. Et ita ex his decretis simul junctis colligunt Majol. *de irreg. lib.* 1. *c.* 30. *n.* 13. Alphonsus Hojeda *de benef. incompatib. c.* 24. *n.* 27. & Nicol. Garzias *de benef. p.* 7. *c.* 4. *n.* 78.

Sed certe quamvis sit admodum rationabile, ut ad tantæ dignitatis fastigium non assumatur quis ante trigesimum annum completum, arg. hujus decretalis; tamen opinio hæc non probatur in *d. c.* 1. *sess.* 25. quia verba illa, quæ de Episcopis dicta sunt, non referuntur ad ea, quæ dicta fuerunt in præcedentibus sessionibus; sed ad illa tantum, de quibus fuit dictum in *eod. c.* 1. circa frugalitatem,

27 modestiam, continentiam, humilitatem, & reliquum vitæ genus Episcoporum. Idque non obscure colligitur ex eo, quod Concilium ibi extendit, quæ dicta sunt de Episcopis non tantum ad Cardinales, sed etiam ad quoscunque beneficia Ecclesiastica tam secularia, quam regularia obtinentes, pro gradus sui conditione. At absurdum esset, ut ætas ad obtinendum Episcopatum præfixa intelligeretur etiam præfixa ad obtinenda beneficia inferiora. Item mos Concilii est, ubi voluit decreta in præcedentibus sessionibus edita inovare, aut ampliare, id disertis verbis exprimere, ut in *cap.* 1. *vers. Ne vero*, *sess.* 23. *in cap.* 1. ibi, Et Tridentinæ hujus Synodi decreta, & *capit.* 9. *in princ. sess.* 24. *in cap.* 6. *in princ. sess.* 25. & sæpe alibi. Illud tamen certum est in Diaconum Cardinalem assumi posse, qui in vigesimo secundo ætatis suæ anno sit constitutus, ita ut omnino intra annum ad sacrum Diaconatus Ordinem valeat, & debeat promoveri, ut ad literam statuitur in constitutione Sixti V. de S. R. E. Cardinalibus, quæ incipit, *Postquam verus ille*, edita *Nonis Decembris* 1586. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 560. & advertit Card. Paleott. *de sacri Consist. consultatione* 4. *par. q.* 1.

Ulterius QUÆRO, quid in Romano Pontifice?

28 Breviter dicendum, ad hoc nullam certam ætatem a sacris constitutionibus esse præfixam, ut per Jo. de Selva *de benef. quæst.* 5. *part.* 3. *num.* 14. Et quamvis decens sit, ut Christi Vicarius, & universalis Ecclesiæ Episcopus in ea saltem ætate sit constitutus, in qua Christus cœpit prædicare, & in qua ceteri Ecclesiarum Episcopi promoventur, ut hic; tamen in quacunque ætate eligatur, validitati electionis defectus ætatis objici non potest, *cap. Licet de vitanda*, *infra eodem*, & ibi dixi *num.* 11. & 24. post Innocent. Compostell. Host. Jo. Andr. & alios communiter: requiritur tamen jure naturali & divino, ut eligendus sit in tali ætate, ut usum rationis habeat, quoniam Petro Dominus dixit: *Pasce oves meas*, *Joann.* 20. quibus verbis elegit eum in Pastorem ovium suarum, *cap. significasti*, &

29 ibi gloss. in *ver. Pasce oves meas*, *supra eod.* Officium autem pascendi suscipere non potest infans, & usu rationis carens; ideoque electio de talibus nulla esset, & hic defectus objicii posset non obstante decretali, *Licet*, quæ hujusmodi exceptiones a jure naturali, & divino promanantes non sustulit, ut ibi dixi *num.* 20. post Bellam. *num.* 39. & Abb. *num.* 10. *vers. Cum queritur an aliqua exceptio.*

30 Præterea ad Episcopatum, ubi in corpus mysticum accipitur potestas, requiritur ex necessitate actus suscipientis curam Pastoralem, & sic usus rationis, ut per D. Thom. in 4. *sent. dist.* 25. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 2. Turrecr. & Præpos. in *c. Subdiaconus n.* 277. *dist.*

31 Secundo, principaliter QUÆRO, quæ ætas requiraratur ad obtinendas inferiores dignitates seculares, quibus cura animarum incumbit, & Parochiales Ecclesias?

Respondeo requiri annum vigesimum quintum inchoatum, ut patet infra in §. *Inferiora*, ubi dicitur: Inferiora ministeria, puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia quæ curam animarum habent connexam, nec non Parochialis Ecclesiæ regimen nullus omnino suscipiat, nisi qui jam vigesimum quintum annum attigerit. Concordat decretum Concilii Tridentini in *c.* 12. *circa princ. sess.* 24. ibi: *Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem vigesimum quintum suæ ætatis annum attigerit*, & paulo post innovatur hæc decretalis.

32 Quæ conclusio procedit, sive cura incumbens dignati sit fori pœnitentialis, sive jurisdictionalis, ut est textus clarus in *cap. Dudum*, §. *Licet autem positiones*, *vers. Sed cum in jure confessus fuerit*, ubi Abb. *sub num.* 7. & omnes notant infra eod. & consuluit Navarr. *cons.* 4. *num.* 1. & 2. *de ætat. & qualit.* Et dixi plenius in *cap.* 1. *infra de Capell. Monach.*

33 Et ex his infertur, ut ad obtinendam dignitatem principalem in Ecclesia Collegiata regulariter requiratur annus vigesimus quintus inceptus, cum plerunque curam habeat animarum in foro interiori, vel exteriori, ut advertit Garzias *de benef. par.* 7. *cap.* 4. *num.* 65. Sed tu vide, quod dicam infra *n.* 49.

34 Tertio, principaliter QUÆRO, quæ ætas requiratur ad obtinendas dignitates seculares, vel personatus, quibus cura animarum nulla imminet?

Innocentius in *c. Præterea sub num.* 1. *de ætat. & qualit.* dixit non inveniri jure cautum, qua ætate debeat esse is,

qui eligitur ad dignitatem curam animarum non habentem: ideoque satis esse, ut sit major annorum quatuordecim. Sed de hoc dicto Innocentii multum miratur Bernard. Compost. in *cap. Dudum*, *inf. eod.* prout eum refert Anchar. in *dict. cap. Preterea*, *circa finem*, quia cum in secularibus honoribus administrationem habentibus requiratur ætas viginti annorum, ut *leg. Spurii*, §. *Minor*, & *leg. Non tantum*, *ff. de decurion.* nisi ex causa, ut in præalleg. *leg. Non tantum*, & ita possit intelligi Innocentius secundum eum: longe magis id obtinere debet in honori-
35 bus & dignitatibus Ecclesiasticis. Et pro opinione Compost. videtur text. *infra in* §. *Inferiora*, si referamus verba illa, *Que curam animarum habent annexam*, ad verbum, *Alia*, immediate præcedens, non autem ad verbum, *Ministeria*, ita ut sit sensus: Inferiora ministeria, seu dignitates etiam non curatæ, & alia quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, nisi qui vigesimum quintum annum attigerit: prout illum §. etiam in dignitatibus non curatis intelligit Gemin. in *cap. Si eo tempore*, *col.* 3. *in gl. penult. vers. Conclude veritatem*, *de rescript. in* 6. & Abb. in *cap. Super inordinata*, *num.* 11. *vers. Aut est dignitas inferior*, *infra de Præben.* Et est ex mente Jo. Andr. in *eod.* §. *inferiora*, qui super verb. *Alia*, dixit supplendum, Quandoque, qdasi senserit necessarium non esse, ut habeant curam animarum. Rursus pro opinione Compost. inducitur text. in *cap. un. de ætat. & qualit. lib.* 6. ubi indulgetur Episcopis, ut dispensare possint in dignitatibus, & personatibus non habentibus curam,
36 cum his, qui vigesimum ætatis annum expleverint. Ergo in illis de jure communi requiritur annus vigesimus quintus, cum dispensatio sit juris communis relaxario; glossa in *cap. Ut constitueretur*, *in ver. Detrahendum*, 50. *dist.* & dicitur vulnus, quia per eam jus commune vulneratur, *cap. Ipsa pietas*, 23 *quæst.* 4. Silvest. in *ver. Dispensatio*, *in princ.* alioquin si jus commune non obstaret, dispensandi facultas Episcopis concessa nihil operaretur. Et pro hac parte concludit Abb. in *dict.* §. *Inferiora nu.* 3. subdens non extare aliud jus de ætate disponens super istis dignitatibus inferioribus. Et sequuntur Decian. in *eodem* §. *num.* 11. Franc. in *cap. Si eo tempore*, *num.* 10. *de rescript. in* 6. *& in cap.* 1. *sub num.* 3. *vers. In eadem glossa*, *de ætat. & qualit. eod. lib.* Selva *de benef.* 3. *par. quæst.* 52. *num.* 17. & 24. & plerique alii.

37 Verum altercationem hanc inter Innocentium & Compostell. hodie diremit jus novissimum Concilii Tridentini in *cap.* 12. §. *Ad ceteras*, *sess.* 24. quod mediam viam elegit, statuitque, ut ad dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores asciscantur. Et Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres declaravit dictum §. *Ad ceteras*, esse intelligendum de anno vigesimo secundo completo. Quod pro constanti etiam tenet Quinti l. Mandos. *de minori ætat. cap.* 5. *n.* 10.

Ideoque consulta, an is, qui attigit vigesimum secundum annum, possit obtinere dignitatem non curatam in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata, stante decreto Concilii, quod ad eas Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores ascisCantur, *sess.* 24. *cap.* 12. §. *Ad ceteras autem dignitates:* Respondit non posse, sed oportere, ut annum vigesimum secundum exegerit. Et in hanc sententiam dedit literas ad Episcopum Abulen. sub die 24. Septembris 1593. Quarum tenorem recitat Garzias *de benef. par.* 7. *cap.* 4. *& n.* 70.

38 Hæc autem ætas viginti duorum annorum ex ejusdem Congregationis sententia sufficit in dignitate, cui animarum cura nulla imminet, quamvis ei accessorie, & in per-
39 petuum unitum sit curatum beneficium. Ad hoc *c. Extirpande*, §. *Qui vero*, cum ibi notatis per DD. *infra de Præb.* Recipit tamen secundum aliquos conclusio superius firmata notabilem limitationem, videlicet ut non procedat, si dignitati annexus sit Ordo Presbyteratus; quia tunc ad eam obtinendam requiritur etas viginti quinque annorum ad Sacerdotium requisita, allegant *d. c.* 12. *vers. Neminem etiam deinceps*, *sess.* 24. Unde ad Abbatiam, Decanatum,
40 Præposituram, & Archipresbyteratum, licet eis cura animarum non incumbat, requiritur etiam hodie, ut promovendos attingat vigesimum quintum ætatis annum, cum de jure annexum habeant Ordinem Presbyteratus, ut de omnibus est text. in *c.* 1. & ibi Butr. in 1. *notab. infra de ætat. & qual.* Et ita post Majol. & Mandos. quos citat, concludit Garzias *de benef. par.* 7. *c.* 4. *n.* 72. *& seqq.*

Sed tu considera primo jure communi inspecto ad obti- 41
nendas dignitates, quibus est annexus Ordo Presbyteratus, non requiri, ut quis actu sit Sacerdos; sed satis esse, ut statutis temporibus ad Sacerdotium promoveatur. Ita probat text. in *dict. cap. De ætat. & qualit.* ibi, *Presbyteri fiant*, ubi hoc notat Butr. *in* 4. *notab. num.* 2. dicens de jure Ordinem ad validitatem promotionis ad beneficium non exigi contemporance cum promotione, quantumcunque illi sit annexus Ordo; sed sufficere, ut provisus faciat post promotionem se promoveri. Idem statuitur infra, in §. *Inferiora*, ibi, *Præfixo a Canonibus tempore in Presbyteros ordinari*. Quod quidem tempus hodie est infra annum, ut est expressum in *cap.* 4. *sess.* 22. Concilii Tridentini, & latius dicam infra *num.* 63. Unde quatenus etiam 42
Concilium in *dict. cap.* 12. §. *Ad ceteras*, nil novi statuisset quoad illas dignitates, quibus de jure annexus est Ordo Presbyteratus, de quo mox dicetur; adhuc tamen non requireretur ætas viginti quinque annorum, ut putat Garzias; sed satis esset attingere annum vigesimum quartum, quia sic posset provisus infra annum ad Sacerdotium promoveri. Neque vero huic considerationi adversatur decretum Concilii in *dict. cap.* 12. §. *Neminem etiam deinceps*, *sess.* 24. Quoniam loquitur alternative, ibi, *Eo Ordine sacro aut sit initiatus*, *quem illa dignitas*, *Præbenda*, *aut portio requirit*; *aut in tali ætate*, *ut infra tempus a jure*, *& ab hac sancta Synodo statutum initiari valeat*; & sic non requirit præcise, ut sit actu constitutus in Ordine requisito; quin potius admittit, ut promoveri possit infra annum; hoc enim est tempus statutum a jure, & a Tridentina Synodo, ut in *dict. Clement. Ut ii*, *& in dict. cap.* 4.

Deinde considera duobus modis dignitates habere pos- 43
se Ordinem Presbyteratus annexum. Primo de jure speciali, id est, ex privilegio, fundatione, statuto, vel consuetudine, ut notat gloss. in *capit. Si eo tempore*, *in ver. Ætatem*, *de rescript. in* 6. Et hoc casu verum est ad obtinendam dignitatem, cui sit annexus Ordo Presbyteratus, non sufficere ætatem viginti duorum annorum præscriptam in *dict.* §. *Ad ceteras*; sed oportere, ut provisus sit in tali ætate, ut infra annum possit in Presbyterum ordinari, & sic in vigesimo quarto inchoato, juxta *dict. Clement. Ut ii*, *& dict. cap.* 4. *sess.* 22. Secundo, dignitas ha- 44
bere potest Ordinem Presbyteratus annexum de jure communi, ut in quatuor dignitatibus expressis in *dict. cap.* 1. *de ætat. & qualit.* Et hoc casu arbitror veram non esse supradictam limitationem, sed sufficere ætatem viginti duorum annorum, & Concilium in *d.* §. *Ad ceteras*, hac in parte sustulisse juris communis dispositionem, ut scripsi plenius in *dict. cap.* 1. *in* 1. *notab.* Ideoque quamvis Abbatia non Curata de jure habeat annexum Ordinem Presbyteratus, ut in *eod. cap.* 1. tamen Sacra Congregatio declaravit ad eam obtinendam satis esse vigesimum secundum annum expleviSse, ut patebit infra *n.* 49. Et similiter quam- 45
vis & Præpositura habeat hujusmodi Ordinem Ptesbyteratus annexum, ut habetur in *eodem cap.* 1. ibi, *Præpositi*; tamen cum fuerit dubitatum, an Præpositura præsertim commendari consueta, si careat Cura, atque Conventu, censeatur nihilominus dignitas, ita ut in ejus Commendatario requiratur ætas, de qua in Concilio Tridentino *cap.* 12. *sess.* 25. Sacra Congregatio die 9. Julii 1577. censuit esse dignitatem comprehensam *dict. cap.* 12. quia cum sit regularis, est saltem habitu cum præeminentia; licet postea die 20. Septembris 1577. ostensa quadam decisione Rotæ quæ deciderat contrarium, dixerit videndas collationes, quas Papa fecerat de istis præposituris; quia 46
si contulerit tanquam beneficia simplicia, clarum est non comprehendi appellatione dignitatum. Itaque quatenus esset dignitas, Sacra Congregatio habuit pro constanti sufficere etatem viginti duorum annorum a Concilio præscriptam.

Quod si inquiras, cur Concilium in *d. cap.* 12. §. *Ad ce-* 47
teras, *sess.* 24. nil novi statuerit quoad dignitates habentes Ordinem Presbyteratus annexum de jure speciali; sed quoad illas tantum, quibus Presbyteratus est annexus de jure communi. Patet solutio ex textu in *c.* 1. *de constit. lib.* 6. quia scilicet legislator (qui omnia jura in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, intelligitur priorem revocare, quamvis de ipsa mentionem non faciat. At vero locorum specialium consuetudines & statuta, cum sint facti, & in facto consistant, potest probabiliter ignorare, ideoque per constitutionem a se noviter

viter editam, nisi expresse caveatur in ipsa, non intelligitur ipsis in aliquo derogare. Præsertim vero, quia mos Concilii est, ubi voluit privilegia, statuta, vel consuetudines tollere, id disertis verbis exprimere. Ad hoc *cap. 2. vers. Unde si circa, infra de transl. & cap. Ad audientiam, de decim.*

48 Successive QUÆRO, quid de dignitatibus non curatis in Collegiatis Ecclesiis?

Respondeo, ad obtinendas dignitates, quibus animarum cura nulla subest, in Ecclesiis Collegiatis oportere vigesimum secundum annum compleviſſe, quia decretum Concilii Tridentini in *dict. cap. 12. §. Ad ceteras, sess. 24.* disponit de dignitatibus tam in Ecclesiis Cathedralibus, quam Collegiatis, ut patet tum ex initio illius decreti, ibi, *Cum dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus*; dictio enim illa, *Præsertim*, cum sit implicativa, utique implicat idem in Collegiatis, easque includit: tum ponderando dictionem universalem, *Quascunque, & ad ceteras*: & hunc intellectum probavit Sacra Congregatio Concilii; censuit enim *dict. §. Ad ceteras*, disponere de dignitatibus, tam in Ecclesiis Cathedralibus, quam Collegiatis.

49 Et in specie cum fuisset dubitatum, an sufficeret ætas viginti duorum annorum ad obtinendam Abbatiam in Ecclesia Collegiata, cui nulla imminet cura animarum, nec jurisdictionalis, nec pœnitentialis, nec habet administrationem bonorum Ecclesiæ, sed tantum stallum in Choro, & vocem in Capitulo: Sacra Congregatio censuit sufficere ætatem annorum viginti duorum ad obtinendas quascunque dignitates, etiamsi sint primæ, dummodo non habeant curam animarum, quia verba Concilii *cap. 12. sess. 24.* satis clara sunt.

50 Et cavendum est ab Emmanuele Rodrig. qui *tom. 1. qu. regular. quæst. 11. art. 2.* testatur se scire, secundum quandam declarationem Sacræ Congregationis quendam ætatis sexdecim annorum fuisse admissum ad dignitatem in Ecclesia Collegiata in Diœcesi Burgen. *Declaraverunt enim*, inquit, *Illustrissimi Cardinales, quod Concilium Tridentinum requirens vigesimum secundum ætatis annum ad hujusmodi admissionem, loquitur de dignitatibus, & Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium, non autem Collegiatarum, ut patet ex litera ejusdem Concilii, & probat Quintil. Mandos. consil. 20.* Et idem repetit ipse Rodrig. in *addit. ad Bullam Compositionis, num. 4.* subdens virtute hujus declarationis D. Christophorum Velam Archiepiscopum Burgen. contuliſſe dignitatem Scholastriæ Collegiatæ Ecclesiæ de Anguillar. de Campo cuidam Scholari, qui habebat majorem ætatem septendecim annorum; & cum litigaretur super hoc, fuisse judicatum collationem esse canonicam & juridicam. Cavendum est, inquam, ab ipso, quia declaratio hujusmodi vera est quod Canonicatus Collegiatarum Ecclesiarum duntaxat, de quibus Concilium non disposuit in *dict. §. Ad ceteras*, non autem de dignitatibus. Et sicut prædictus author fallitur in intellectu Concilii, existimans dictum §. *Ad ceteras*, loqui etiam de Canonicatibus, cum tamen non loquatur nisi de dignitatibus, ut patet ex litera; eodem modo fallitur quoad declarationem Sacræ Congregationis, quæ quoad dignitates apocrypha est. Et Mandos. quem allegat, dicto *consil. 20.* non loquitur de dignitate, sed de Canonicatu in Collegiata Ecclesia.

Præterquam quod si Concilium in *dict. §. Ad ceteras*, non disposuisset de dignitatibus in Ecclesiis Collegiatis, hic casus tanquam omissus remansisset in dispositione juris communis, *leg. Commodissime, ff. de liber. & posth.* De jure communi autem ad obtinendas quascunque dignitates, vel personatus, etiamsi curam non habeant animarum, requiritur ætas non quatuordecim, sed viginti quinque annorum, ut dictum est supra *num. 34.* ex sententia Compostellani, quæ verior & crebrior est; & sic provectior ætas hodie requireretur in dignitatibus, seu Personatibus non curatis Ecclesiæ Collegiatæ, quam in dignitatibus & Personatibus in Cathedrali Ecclesia, in quibus ex Concilio sufficit annus vigesimus secundus expletus. Quod esse absurdum, arg. *capit. Requisisti, de testam.*

51 Quarto, principaliter QUERO, quæ dicatur ætas legitima ad Canonicatus, & Præbendas, vel portiones in Cathedralibus Ecclesiis?

52 De jure communi maxima est dissensio inter Doctores, & glossa Bernardi in *cap. Super inordinata, in ver. Ætatem*, infra *de Præb.* adeo involute loquitur, ut a Doctoribus pro utraque parte allegetur. Nam Joann. Andr. in *cap. Si eo tempore, in gl. penult. de rescr. lib 6.* illam allegat pro opinione, quod sufficiat annus septimus completus. Abbas vero in eadem decretali, *Super inordinata, num. 6.* eandem glossam adducit pro opinione, quod requiratur ætas quatuordecim annorum, ut ibi dixi *num. 11.* Itaque in hoc articulo duæ sunt opiniones. Prima opinio est glossæ Joann. Andr. in *dict. cap. Si eo tempore, in ver. Ætatem*, quæ tenet septennem, & majorem septennio posse obtinere Canonicatum, & Præbendam in Cathedrali Ecclesia. Et hanc opinionem servavit Curia usque ad tempora Papæ Joannis, ut testatur Collectar. in *dict. cap. Super inordinata, num. 1.* & pro ea videtur text. in *cap. Ex eo, de elect. lib. 6.* ubi Canonicus impubes fuit provisus de Canonicatu in Cathedrali, & ibi glos. in *ver. In tua Ecclesia. Nota*, inquit, *quod minor quatuordecim annis dicitur idoneus ad beneficium etiam, & Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ*, & per illum textum opinionem Jo. Andr. esse veriorem dicit Card. in *dict. cap. Super inordinata, n. 10. vers. Secundo casu*, & communiorem, & veram Anton. de Butr. in *dict. cap. Si eo tempore, num. 15. de rescr. in 6.* Item supradictam glossam Joan. Andr. dicit esse tenendam Jo. Calder. in *eod. cap. Si eo tempore*; & sic servatur secundum eum. Idem tenet ibi Paul. de Eleazar. quos refert, & sequitur ibidem Gemin. *cap. ult. vers. Si quæritur de Præbenda, & Canonia simul*, ubi etiam pro hac parte allegat Jo. de Lignano. Pro eadem opinione allegatur 54
c. Si annum de judic. lib 6. quod decidit minorem quatuordecim annis non posse per seipsum agere in causis beneficialibus, sed per Procuratorem; & sic supponit minorem posse obtinere beneficium Ecclesiasticum.

Ac demum pro hac parte adducitur textus in *d. c. Si eo tempore, de rescr. in 6.* qui cum indistincte loquatur de beneficio, ad quod literæ impetrantur ante ætatem legitimam, utique videtur includere etiam Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, *capit. penult. de verb. signif.* Nec obstat, 55
quod in Canonicis requiratur maturitas consilii, arg. *cap. Statutum, de rescr. in 6.* Nam & Paulus respondet, Maturitas consilii, & vox in Capitulo non est de substantia Canonicatus. Quod patet ex eo, quod si hæc essent de substantia Canonicali, minor decem & octo annis non posset esse Canonicus, cum non possit ad Subdiaconatus Ordinem promoveri, ut in *Clem. Generalem, de ætat. & qualit.* & ille qui non est in Sacris, vocem in Capitulo non habeat, ut in *Clem. Ut ii, eod. tit.*

Verum Host. in *dict. cap. Super inordinata, n. 9. vers. Aliud seculare simplex, de Præb.* pluribus tuetur contrariam opinionem, concludens Canonicatum, & Præbendam in Cathedrali Ecclesia obtineri non posse ante decimum quartum annum; & hanc partem sequitur ibidem Henric. Boich. *vers. Aut quæris pro simplicibus*, Archid. in *d. c. Ex eo; de elect. lib 6.* & Guilielm. de Monte Laud. in *Clem. fin. de ætat. & qualit.*

Et probatur optime non cavillando literam in *eod. cap. Super inordinata*, ubi pueri dicuntur inhabiles ad beneficia in Ecclesiis obtinenda, & sic ad Præbendas in Ecclesiis Cathedralibus. Pueri autem dicuntur a septimo anno usque ad decimum quartum, *cap. Pueri 22. quæst. 5.* ut bene per Host. Collectar. & Abb.

Ad hæc jura præsumunt, Canonicos Cathedralium esse peritos, cum eis committi possint causæ a Sede Apostolica, vel ejus Legato, ut in *dict. cap. Statutum, de rescr. in 6.* & consequenter supponunt eos esse majores annis quatuordecim. Ad hoc *capit. Cum vigesimum, infra de offic. delegat.* Rursus Canonici ponuntur propter maturitatem consilii, *capit. Novit, infra de his quæ fiunt a Prel.* Ergo pueri non sunt ad hoc idonei, cum discretione careant, *cap. Cum virum, infra de regular. & cap. Ex eo, in princ. de elect. lib. 6. cum concordant.* de quibus ibi per gloss. in *ver. Discretione*.

Nec obstat *dict. c. Ex eo*; quoniam, ut respondet Ar- 56
chid. ille textus loquitur, quando ex dispensatione Papæ fuit minori provisum, vel scriptum ex certa scientia pro minori quatuordecim annis. Nec dicatur cum Cardinali, & Gemin. *locis citatis*, hoc esse divinare. Quia respondeo, ut dixi in *d. cap. Super inordinata, num. 10. de Præb.*

Præterea si ego dico Canonicum illum fuisse promotum dispensative, tu dicis me divinare. Et si tu dicis eum fuisse promotum de jure communi, ego similiter dico

intellectum tuum esse divinativum, cum hoc ex litera nullibi deprehendatur. Unde glossa in figuratione casus agnoscens hanc provisionis incertitudinem, dicit: In Ecclesia illa erat Canonicus impubes de jure communi, vel dispensative. Ergo in eo textu pro neutra opinione constitui potest efficax fundamentum, quia simpliciter ibi recitatur factum, nec aperitur, quo jure impubes Canonicatum obtinuerit.

57 Rursus non obstat text in *d. cap. Si annum, de judic. in 6.* Quia secundum Archid. loquitur in eo, qui alias fuerit legitime provisus, & ita ex dispositione Papæ. Vel certe loquitur de aliis Ecclesiis inferioribus a Cathedralibus. Vel denique non habet locum argumentum a contrario sensu, ubi juris contrarietas reperitur, *cap. Significasti, infra de foro compet.* secundum Guilielm. de Monte Laud. & Henric. Boich. *locis citatis*. Demum non obstat textus in *d. c. Si eo tempore, de rescript. lib. 6.* Quoniam secundum Archid. dicit impetrantem habuisse tempore datæ sufficientem ætatem ad beneficium sine cura, sed non dicit quantam.

58 Et tenendo hanc opinionem, quæ de jure verior videtur, & quam etiam servat Curia, ut de suo tempore testantur, in *dict. capit. Super inordinata*, Card. *num. 7.* & Abb. *num. 12.* eam limitabis. Primo, ut non procedat, si consuetudo Ecclesiæ habeat, ut major septennio obtinere possit Canonicatum cum Præbenda propter certum ministerium illi annexum, pura deferendi candelabra, vel quid simile: tunc enim impubes utique poterit esse Canonicus, sed ejus vox erit in suspenso usque ad ætatem legitimam. Et in hoc casu potest intelligi textus in *dict. c. Ex eo, de elect. in 6. & in dict. cap. Si annum, de judic. eod. lib.* secundum Hostiens. in *dict. cap. Super inordinata*, quem refert & sequitur Gemin. in *dict. cap. Si eo tempore, col. ultima circa princip. vers. Si quæritur de Præbendis & Canonia simul.* Sed de hac limitatione non immerito dubitari potest propter decretum Concilii Trident. in *cap. 6. in princip. sess. 23. & cap. 12. §. In omnibus vero, sess. 24.* ut patebit ex dicendis infra *n. 88.*

59 Deinde eandem opinionem limitabis, ut locum non habeat in Canonicatibus, & Præbendis habentibus Ordinem sacrum annexum ex privilegio, consuetudine, vel statuto, aut alio modo: quia tunc oportet provisum esse in tali ætate constitutum, qualem requirit ordo Canonicatui annexus, ut probatur in *capit. Ei cui provideri, de Præb. lib. 6.* & notat gloss. in *d. cap. Si eo tempore, in ver. Ætatem, vers. Et hæc vera intelligo. de rescript. eod. lib.* quam ibi sequuntur Gemin. *col. 3. in fine, vers. Aut non sunt dignitates, sed beneficia inferiora*, Franc *num. 20.* & alii communiter. Idem tenet gloss. in *cap. Cum in iliis, in ver. Provideri, de præb. in 6.* & Guilielm. de Monte Laud. in *Clem. fin. de ætat. & qualit.* qui ad hoc allegat *cap. Significatum, infra de Præb.* Rebuff. in *praxi benefic. tit. Requisita ad collationem, num. 33. & in repet. cap. extirpandæ, §. Qui vero, in 2. notab. de Præb.* Rota *decis. 1. num. 3. de*

60 *Præb. in nov.* Alias provisio etiam facta ex causa permutationis nulla est, Put. *decis. 331. & 388. lib. 1.* Mohed. *de-*

61 *cis. 7. de concess. Præb.* Tanis *decis. 58. & 59.* Idque non solum vendicat sibi locum in beneficiis habentibus annexum Ordinem Presbyteratus, sed etiam in habentibus annexum Diaconatum, vel Subdiaconatum; in omnibus enim requiritur ætas ad hujusmodi Ordinem requisita, cum nulla appareat ratio diversitatis. Et quamvis prædicta decretalis, *Ei, cui*, expresserit de Ordine Sacerdotali; id tamen non fecit taxationis gratia, sed per modum exempli, quod dispositionem non restringit, *leg. Damni infecti, la 2. ff. de damno infect.* & ita post Archid. Calder. Jo. de Lignano, Imol. & Gemin. concludit Philipp. Franc. in *dict. cap. Ei, cui, n. 14.* & ibi etiam Prob. ad Monac. *num. 1.* Lambert. *de jurepatr. 7. p. 2. lib. quæst. 7. art. 27. nu. 8.* qui alios refert, testaturque hoc tenere omnes Doctores in *d. c. Ei, cui*, & Petrus de Greg. *de benef. cap. 37. n. 2.* di-

62 cens, in his ætatem Ordinum requiri tempore datæ impetrationis, nisi sit ad vacatura (intellige in genere) quia tunc sufficit tempore vacationis beneficii, ut in *d. cap. Ei, cui*, & ibi Gemin. quem sequitur Pelin. in *c. Eam te, nu. 18. de rescript.* Licet Joann. Andr. in *d. c. Ei, cui*, distinxerit, an beneficio sit annexus Ordo Presbyteratus, an vero inferiores Ordines; ut in primo casu requiratur ætas Ordini Sacerdotali præscripta tempore impetrationis, & ad hunc casum restringit textum in *dict. cap. Ei, cui*; in secundo autem casu beneficium conferri possit etiam non habenti ætatem ad Ordinem requisitam, & eum seq. Rom. *cons. 325. n. 1.* & Dec. *hic n. 21.*

Sed tu adverte, quia etsi Doctores tam antiqui, quam 63
moderni videantur crebriori calculo adhærere primæ opinioni; hodie tamen in beneficiis tam Præsbyteralibus, quam Diaconalibus, & Subdiaconalibus servari debet dispositio Concilii Tridentini in *cap. 4. sess. 22.* quod innovando *Clem. Ut ii, de ætat. & qualit.* eique adjiciendo decernit, ut illi, qui dignitates, Præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia in Cathedrali, vel Collegiata seculari, vel regulari Ecclesia obtinent, aut imposterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant, seu cantent, &c. teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos, &c. Nec aliis imposterum fiat provisio nisi iis, qui jam ætatem, & ceteras habilitates integre habere dignoscantur; aliter irrita fit provisio. Quo loco est animadversione dignum, quod dicta *Clem. Ut ii, §. Illi vero*, loquitur de beneficiis, quibus certi Ordines sunt annexi, nec exprimit quos. Et Concilium Tridentinum quasi explicans decretum Viennensis Concilii, loquitur de beneficiis, quibus annexa sunt onera dicendi Missas, Evangelium, vel Epistolam, & sic de beneficiis, quibus annexi sunt Ordines Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus; iis enim prædicta onera incumbunt, ut in *cap. Perlectis, 25. dist.*

Rursus in dicta Clement. obtinentes beneficia hujusmodi non obligantur ita clare, & præcise ad Ordines suscipiendos; sed tantummodo quandiu non promoventur; carent voce in Capitulo, eisque subtrahunt pars dimidia distributionum. At vero Concilium Tridentinum aperte statuit, ut teneantur infra annum Ordines suscipere requisitos, & pœnas innovat. Unde patet hodie, sublata Archid. & aliorum opinione, nec non distinctione Joann. Andr. ad obtinenda beneficia, quibus de jure, privilegio, consuetudine, vel statuto annexi sunt Ordines, sive Presbyteratus, sive Diaconatus, vel Subdiaconatus, non exigi ætatem requisitam ad Ordinem tempore provisionis, sed sufficere ut provisus in tali ætate sit constitutus, ut infra annum ad Ordines requisitos promoveri valeat. Quod tenet gloss. communis in *dict. Clem. Ut ii, in ver. In eisdem*, concordat *cap. 12. §. Neminem etiam deinceps, sess.* 64
24. Et hanc sententiam alias probavit S. Congregatio ejusdem Concilii interpres; nam stante Concilio Tridentino in *dict. cap. 4. sess. 22. in fine*, ubi disponitur, ut non fiat provisio de beneficiis nisi iis, qui habent ætatem ad Ordinem, quem beneficium requirit: item eodem Concilio *sess. 24. cap. 12.* ubi disponitur neminem recipiendum, nisi eo Ordine sit initiatus, quem beneficium requirit, vel in tali ætate, ut infra tempus a jure, vel ab eodem Concilio statutum initiari valeat: stante etiam juris communis dispositione, quod ad beneficium, cui annexus est Ordo, nemo assumatur, nisi sit in ætate sufficienti ad Ordinem suscipiendum, *cap. Ei, cui, de præb. in 6. & cap. 2. de instit. eod. lib.* dubitatum fuit, an hodie vigore Concilii *sess. 24. cap. 12.* possit Ordinarius conferre Præbendam sacerdotalem existenti in anno suæ ætatis 24. qui potest intra annum promoveri, vel potius requiratur ætas annorum 25. sicut dispositum est de jure communi: Sacra Congregatio censuit posse. Et ex his patet hodie admitten- 65
dam non esse distinctionem quam facit Abb. *infra in §. Inferiora, num. 10.* ait enim: *Quædam est annexio Ordinis respectu aptitudinis; quædam vero est annexio respectu actus.* Primo casu requiritur, ut quis habeat ætatem tempore promotionis, in qua quis possit promoveri ad Ordinem requisitum; nec est necesse, ut tunc habeat illum Ordinem; sed satis est, ut sit habilis ad illum accipiendum, & teneatur illum recipere quamcitius potest, temporibus tamen competentibus: & in hac annexione intelligit textum in *dict. §. Inferiora, & in capit Si procle-ricis, & in capit. Ei, cui, de præbend. lib. 6.* In secundo autem casu, quando est annexio respectu actus, requiritur necessario ut tempore promotionis habeat illum Ordinem beneficio annexum; ut si dicat statutum, Talis Præbenda non conferatur nisi actualiter constituto in Sacerdotio. Qualiter autem cognoscatur, an sit annexio respectu actus, vel aptitudinis, concludit recurrendum esse ad verba, nec aliter declarat annexionem respectu aptitudinis: & hanc distinctionem sequitur hic Decian. *in eodem §. Inferiora, numer. 21.*

Sed

Sed primum membrum hujus distinctionis hodie non est verum, quia si Ordines sint annexi beneficio respectu aptitudinis, non est necesse, ut quis tempore promotionis habeat ætatem, quam Ordo annexus requirit; sed satis est ut sit in tali ætate, ut ad illum Ordinem promoveri possit infra annum, juxta decretum Concilii Viennensis, in dicta Clement. *Ut ii*, & Tridentini *in d. c. 4. sess. 22. &*
66 *capit. 12. §. Neminem etiam deinceps, sess. 24.* ut abunde ostensum est supra. Aptius igitur distingue secundum glos. Joann. Andr. in dicta Clement *Ut ii, in ver. annexi*: Aut Ordines de jure communi, primæva institutione, antiqua consuetudine, vel statuto, sunt Præbendis annexi simpliciter, & absolute; & tunc non est necessaria ætas ad Ordinem requisita tempore promotionis, sed satis est, ut provisus in ea sit ætate, ut in proximis temporibus, seu infra annum promoveri valeat. Quod procedit secundum glos. sive annexi sint certis Præbendis, sive incertis, quæ tamen postea certificatæ sunt; puta quia portio vacans est sacerdotalis, ut scripsit idem Joann. Andr. *in cap. Proposuit, in princip. infra de conces. præb.* Aut Ordines sunt Præbendis annexi non simpliciter, sed cum ex-
67 pressione, ut Præbendæ conferri non possint, nisi actu Sacerdoti, Diacono, vel Subdiacono, seu constituto in tali Ordine: & tunc, ut inquit glossa, non est dare, ut habeat istud beneficium non habens Ordinem annexum: & verum est secundum membrum distinctionis Abbatis, de qua supra *num. 65.* Et est ratio, quia qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, *leg. Si Titius*, ubi Bart. *ff. de testam. milit. leg. in delictis*, §. *in extraneis*, *ff. de noxal.* & notat Dec. *infra in* §. *Inferiora*, *num.* 21. suadens, secundum hanc conclusionem consuluisse Andream Siculum *in consil. 33. in 2. dub. lib. 2.* Et eandem sæpius probavit Rota, & Sacr. Congregatio Concilii in beneficiis, seu Capellaniis ea lege fundatis, ut conferri debeant Sacerdoti, seu constituto in Ordine Sacerdotali, ut scripsi plene *in cap. 1. infra de ætate, & qualit.* Sed nisi ita expresse sit cautum, teneas indistincte satis esse, ut provisus sit in tali ætate, ut infra annum promoveri possit ad Ordinem beneficio annexum.

68 Hinc infertur, ut cum hodie decreto Concilii Tridentini *in cap. 12. §. In omnibus vero, sess. 24.* statutum fuerit, ut in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, & Portiones habeant annexum Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus, ad obtinendam Præbendam Subdiaconalem in Cathedrali Ecclesia, satis erit, ut quis sit constitutus in vigesimo primo anno, ad Diaconalem in vigesimo secundo, & ad Presbyteralem in vigesimo quarto inchoatis. Quoniam in tali ætate constitutus poterit infra annum fieri Subdiaconus in vigesimo secundo, Diaconus in vigesimo tertio, & Presbyter in vigesimo quinto similiter inchoatis. Quemadmodum hodie requiritur ex *capit. 12. sess. 23.* ejusdem Concilii; & latius dicam infra in 11. principali quæstione. Quicquid contra incaute scripsérint Hojeda *de benefic. incompatib. capit. 29. num. 16.* Majol. *de irregul. capit. 30. num. 12.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 4. quæst. 9. num. 11.* & Nicol. Garzias alios referens *de benefic. par. 7. cap. 4. n. 22.*

69 Nec refert, quod sacra Congregatio alias consulta, an constitutus in vigesimo anno possit obtinere Canonicatum in Cathedrali habentem Ordinem Subdiaconatus annexum, cum intra annum possit suscipere dictum Ordinem; declaravit, posse. Etenim hæc declaratio intelligenda est de constitutis in anno vigesimo completo; alioquin infra annum non potuisset ordinari Subdiaconus, quia nondum attigisset annum ætatis vigesimum secundum, prout requiritur decreto *dict. cap. 12.*

70 Unum tamen adverte, quod Concilium *in d. §. in omnibus vero*, non statuit simpliciter, & absolute, ut omnes Canonicatus, ac Portiones habeant annexos Ordines sacros; sed addit, ut Episcopus cum consilio Capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat; ita tamen ut dimidia saltem pars Presbyteri sint, ceteri vero Diaconi, aut Subdiaconi. Ubi vero consuetudo laudabiliter habet, ut plures, vel omnes sint Presbyteri, o-
71 mnino observetur. Quamobrem si Ordinum distributio nondum facta fuerit, aut consuetudo non habeat, ut Præbendæ omnes sint Presbyterales, servandum erit jus verus quoad ætatem requisitam ad obtinendos Canonicatus, & Præbendas, Portionesque in Cathedrali Ecclesia. Quidquid contra scripserint Hojeda *de benefic. incompatib. par. 1. cap. 24. sub num. 16. vers. Si autem in Ecclesia*, Less. *de just. & jur. lib. 2. c. 34. dub. 20. num. 106.* Gratz. *de benefic. par. 7. capit. 4. num. 28. & seqq.* & Lotter. *de re benefic. lib. 2. quæst. 47. num. 81. & seqq.* Atque ita disceptatio superius habita in hac quarta principali quæstione non est inutilis.

Nec refert, quod Concilium, ut inquit Less. & alii supracitati, sua auctoritate omnibus Canonicatibus, & Portionibus annectat Ordinem sacrum in genere. Etenim observandum est, S. Synodum non facere hujusmodi annexionem præcise, sed alternative, statuendo, ut annexum habeant Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus. Et hujus alternativæ electionem, & declarationem committit Episcopo, ibi: *Episcopus autem cum consilio Capituli designet*. Unde priusquam Episcopus hujusmodi designationem, & annexionem faciat, non potest dici Concilium præcise statuisse, ut nulla Præbenda annexum habeat Ordinem Subdiaconatus, quoniam qui plura facit alternative, non dicitur præcise seu determinative alterum facere, §. *Huic autem instit. de action.* Dec. *in cap. Inter ceteras, in 3. notab.* & ibi dixi, *n. 4. supra de rescript.* & est text. optimus *in cap. Is qui de elect. lib. 6.* & ubi voluntas, & electio desideratur, ante voluntatem, & electionem nihil perficitur, *ut leg. Mater, C. de rei vindicat.* & fuit dictum Bald. *cons. 299. dicunt Petrus, & Cynus, n. 5. vers. nam ubi voluntas, lib. 1.* & consequenter ante hujusmodi declarationem, & specialem annexionem, provisus de aliquo Canonicatu, vel Portione, arctari non potest ad Ordinem Subdiaconatus: neque enim in alternativis ante factam electionem, & declarationem oritur obligatio, ut est text. *in leg. Eum qui certarum*, §. 1. *ff. de verborum obligat.* & notat Bart. *cons. 70. Reverendissime, num. 4. vers. Ad unum tamen adverte, lib. 1.* & Bald. *dict. cons. 299. num. 5. vers. Imo videtur quod cum Ecclesia habeat electionem*. Quod inde etiam apparet manifeste; nam si in Ecclesia, ubi non est facta Ordinum distributio, vacarent eodem tempore omnes Præbendæ, vel ultra dimidiam illarum partem, secundum ratiocinationem Doctorum omnes conferri deberent Subdiaconis. Hoc autem patenter esset contra Concilium, quod jubet indeterminate, ut saltem dimidia pars Presbyteri sint, cetera vero Diaconi, aut Subdiaconi. Dicendum est igitur, ante specialem annexionem Episcopi ad obtinendos Canonicatus, vel Portiones in Cathedrali Ecclesia, non exigi ætatem ad ullum sacrum Ordinem requisitum, sed sufficere habilitatem præscriptam a jure communi. Et hanc sententiam jam pridem probavit sacra Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii interpretum. Nam Ferdinandus ætatis annorum 18. obtinuit Canonicatum in Cathedrali Oveten. quo enim Episcopus vollet eum privare, quia non erat in tali ætate, ut infra tempus a jure statutum saltem ad Subdiaconatum promoveri posset: adiit sacram Congregationem Concilii, dicens sufficere ut sit in ætate habili de jure communi ad obtinendum Canonicatum, nempe 14. annis completis, ut per DD. *in c. Super inordinata, de præb.* Nam Concilium in hoc casu non potest habere locum, cum in dicta Ecclesia adhuc non sit facta Ordinum distributio. Sacra Congregatio censuit, non posse privari, & si non sit in ea ætate, qua ad Subdiaconatum promoveri possit, si Episcopus nondum distribuit, quibus quisque Ordo ex sacris annexus esse debeat, prout Concilium mandat. Itaque monendum eum, ne id facere differat amplius.

Neque vero ulla habenda est ratio contrariarum resolutionum, quas recenset Garzias *loco citato*; nam illarum falsitas inde evidenter cognoscitur, quod resolutiones illæ supponunt, ad obtinendum Canonicatum Subdiaconalem requiri annum vigesimum secundum inchoarum, quod est aperte falsum, quia cum ex Concilio *in cap. 4. sess. 22. & in dict. cap. 12. §. Neminem etiam, session. 24.* ad obtinendum Canonicatum, cui sacer Ordo sit annexus, sufficiat quem in tali ætate constitutum esse, ut infra annum ad illum Ordinem promoveri possit, hinc patet manifeste, ad obtinendam Præbendam Subdiaconalem satis esse attingere annum vigesimum primum; quia sic infra annum poterit provisus ad Subdiaconatum promoveri; & sic in vigesimo secundo inchoato, ut Concilium requirit, *cap. 12. sess. 24.* & patet ex dictis supra *num.* 68. Cardin. Seraph. 1138. falso enim supponit, ad obtinendum Canonicatum requiri

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

ætatem 22. annorum ex Concil. Trid. *cap.* 12. *sess.* 24. quia hanc ætatem Concilium ibi in *vers. ad ceteras*, requirit tantummodo in dignitatibus non curatis, sed non in Canonicatibus, ut patet paulo infra, *vers. Neminem*. Unde hac in parte decisio illa sustineri non potest, licet in resolutione sit conformis Concilio, quia in suo casu deerant proviso undecim menses ad complendum annum ætatis 20. & ideo non poterat infra annum ad Subdiaconatum promoveri, etiam computatis octo mensibus, super quibus Papa dispensavit. Merito fuit concluſum, dispensationem non suffragari. Præterea decisio non aperit, an in casu illo fuisset facta ab Episcopo Ordinum distributio; sed tantum dicit in literis dispensationis fuisse injunctum onus proviso, ut infra annum se promoveri faceret ad Ordinem Subdiaconatus. Unde credendum est Præbendam illam fuisse Subdiaconalem; alioquin Pontifex non arctasset provisum ad sacrum Ordinem suscipiendum, ut ex dictis constat. Et eodem modo respondetur ad decisionem,

72 Limitabis tertio opinionem supra firmatam, ut non procedat, si in fundatione Canonicatus expresse cautum fuerit, ut conferri possit ante ætatem a jure communi, aut etiam a Concilio Tridentino requisitam; lex enim fundationis omnino servanda est, secundum ea, quæ notantur per gloss. communiter approbatam, *in cap. cum dilectus, in verb. Constitutum, vers. satis tamen credo, supra de consuet.* & censuit sacra Congregatio, quam secuta fuit Rota *decis.* 194. *num.* 1. *par.* 2. *recent.*

73 Ideoque cum quidam laicus intenderet in Cathedrali Nepesina erigere Canonicatum cum Præbenda sufficientis redditus cum reservatione juris patronatus pro se, & successoribus suis, sed vellet prima vice præsentare clericum minorem annis viginti, ac majorem quatuordecim, id est in decimo sexto anno constitutum, & Episcopus quæsivisset, an in erectione posset, aut deberet ejusmodi conditionem admittere; sacra Congregatio censuit posse Episcopum in erectione Canonicatus ejusmodi conditionem admittere, ut hac prima vice instituatur Clericus, alias tamen idoneus, licet decimum sextum ætatis annum
74 non exegerit. Forte in Ecclesia illa ex consuetudine, vel alias Præbendæ omnes erant presbyterales; alioquin ad obtinendam Præbendam noviter erectam, cui nondum ab Episcopo Sacerdos annexus esset, sufficeret ætas annorum quatuordecim a jure communi præscripta, ut late ostensum est supra in hac quarta principali quæstione, nec esset opus hanc conditionem apponere in limine fundationis. Vel certe sacra Congregatio satis duxit eo casu respondere ad propositam facti speciem.

75 Limitabis quarto, ut non procedat in Canonico Pœnitentiario, qui non solum debet esse magister, vel Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, sed etiam annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur, ut cavetur decreto Concilii Tri-
76 dentini *cap.* 8. §. *In omnibus etiam, sess.* 24. & annus quadragesimus debet esse completus, cum litera requirat in plurali, ut sit quadraginta annorum, ut notat. gloss. *in Clement. fin. in ver. In decimo octavo, de ætate, & qualit.* Abb. *hic num.* 6. Felin. *in capit. Cum vigesimum num.* 1. *de offic. delegat.* Com. *consil.* 213. *num.* 7. *vol.* 1. Rota *decis.* 26. *de rescript. in novis*, Bellam. *decis.* 726. & in Pœnitentiario tradit in specie Nicol. Garz. *de benefic. part.* 7. *capit.* 4. *num.* 32. licet Azor. *institut. moral.* 2. *part. lib.* 6. *capit.* 5. *quæst.* 6. *in fine*, dixerit, & non bene, suffi-
77 cere annum quadragesimum inchoatum. Defectus tamen ætatis annorum quadraginta a Concilio requisitæ non obstare dixit sacra Congregatio, ubi alias aptior pro loci qualitate non reperitur.

78 Quinto principaliter QUÆRO, quæ sit ætas legitima ab obtinendos Canonicatus, & Præbendas in Collegiata Ecclesia?

79 Jure communi inspecto Doctores unanimiter existimarunt, ad Canoniam cum Præbenda in Ecclesia Collegiata ætatem legitimam esse septennium completum. Et hujus sententiæ fuerunt Joan. Andr. & alii citati in præcedenti quæstione *num.* 52. qui dixerunt septennium sufficere ad Canonicatus, & Præbendas etiam in Cathedrali Ecclesia, & de Canonia inferiorum Ecclesiarum expresse loquitur Abb. *in cap. Præterea, num.* 6. *vers. In Canoniis autem, de ætat. & qualitat.* Nec dissentiunt Host. Collectar. & reliqui superius relati *num.* 55. requirentes ætatem annorum quatuordecim, quoniam loquuntur in Canonicatibus, & Præbendis exigentibus maturitatem consilii, & sic Cathedralium Ecclesiarum, *ut in cap. Quanto, infra, de his quæ fiunt a Prælat.* facit textus *in cap. Statutum, de rescript. in* 6. ubi patet, causas ab Apostolica Sede delega- 80
ri Canonicis Cathedralium, non autem Collegiatarum Ecclesiarum, ut ibi notat gloss. *in ver. Cathedralium*. Item facit *in cap. Requisisti, vers. Quoniam non est tanta communio, infra, de testam.*

Sed nunquid juris communis dispositio hac in parte fue- 81
rit immutata ex decretis Concilii Tridentini? Non videtur; nam proposito dubio in S. Congregatione, qua ætate constituti esse debeant ex Concilio, qui Canonicatus acquirere volunt in Collegiatis Ecclesiis? Responsum est, Concilium de hoc nihil disposuisse, & reliquisse in terminis, in quibus erat ante Concilium, nec expedire nunc aliquid novi juris statuere.

Ceterum advertere oportet hanc declarationem esse 82
intelligendam in terminis, *cap.* 12. §. *In omnibus sess.* 24. quod loquitur tantummodo de Canonibus, & portionibus in Cathedralibus Ecclesiis, & ex sententia sacræ Congregationis locum non habet in Canonicatibus, & portionibus Collegiatarum Ecclesiarum; sicut nec extenditur ad dignitates & dimidias portiones. Vel certe eadem declaratio intelligi potest in specie, quia nullibi Concilium specialiter disposuit, qua ætate esse debeant, qui obtinere volunt Canonicatus, vel portiones in Ecclesiis Col-
legiatis. At secus est in genere, quia decreto *capit.* 6. *sess.* 83
23. generaliter statutum est, ut nullus beneficium Ecclesiasticum obtinere possit ante decimum quartum annum; hoc enim decretum cum indefinite loquatur de beneficio, proculdubio includit etiam Canonicatus, & Præbendas in Collegiata Ecclesia, *capit.* 1. *Ne sede vacan. lib.* 6. *& capit. penult. infra, de verb. significat.* ubi est casus.

Unde orta dubitatione, an proviso in decimo tertio 84
suæ ætatis anno de Canonicatu in Cathedrali Ecclesia, ubi vigore statuti Ecclesiæ provisi ante realem possessionem, & fructuum perceptionem tenentur expectare per biennium, obstet decretum *capit.* 6. *sess.* 23. Sacr. Congregatio censuit obstare. Quamobrem ex eo decreto ad obtinendum Canonicatum in Collegiata requiritur ætas 14. annorum, & sufficit annum decimum quartum esse inchoatum, ut patebit in quæst. sequenti, & tenent Mandos. *consil.* 20. & alii apud Garziam *de benefic. part.* 7. *cap.* 4. *num.* 39. Vel denique prædicta declaratio intelligi potest proprie, quia ex regula Cancellariæ jam requirebatur 85
ætas 14. annorum ad Canonicatus in Collegiata. Unde Concilium *in dict. cap.* 6. quoad ejusmodi Canonicatus nil novi statuit. Idque satis dilucide alias declaravit eadem sacra Congregatio, Nam cum fuerit quæsitum, si non constat de qualitate Canonicatuum apposita in fundatione, seu erectione, quæ ætas requiratur sive in Cathedralibus, sive in aliis Collegiatis insignibus, & non insignibus? Sacr. Congregatio respondit, *Quoad Cathedrales clare decretum esse a Concilio, cap.* 12 *sess.* 24. *Quoad Collegiatas autem censuit, Concilium nihil statuisse circa ætatem Canonicorum Collegiatarum, neque eos ad sacros Ordines cogere voluisse, quatenus alias non tenerentur. Quod & videtur colligi cap.* 12. *sess.* 24. *ubi statuitur de Cathedralibus tantum, & ex cap.* 4. *sess.* 22. *ubi de Collegiatis agitur, & de Canonicis, qui non sunt in sacris, & eos tantum voce privat, & quando cogit ad sacros, præsupponit constare alio modo Ordinem sacrum annexum esse illi Canonicatui: sicque in summa quod ad Collegiatas attinet, Concilium reliquisse eas circa ætatem Canonicorum in illis terminis, in quibus erant ante Concilium, nempe ut sufficiat ætas quatuordecim annorum. Nam licet olim major septem annis posset Canonicatum obtinere; tamen regula Cancellariæ decimum quartum requirit, qui terminus est etiam generaliter a Concilio sess.* 23. *capit.* 6. *præfixus ad obtinenda beneficia simplicia*. Hactenus verba decisionis Sacr. Congregationis.

Porro eadem ætas, & habilitas, quæ requiritur, & suf- 86
ficit ad titulum beneficii, requiritur, & sufficit ad Coadjutoriam a Pontifice concessam, Caputaq. *dec.* 127. *par.* 1. Gonzalez *super regula* 8. *Cancell. in gloss.* 5. §. 9. *n.* 6. & 90. & Garzias *de benef. par.* 7. *c.* 4. *n.* 90.

Sexto principaliter QUÆRO, quæ ætas requiratur 87
ad obtinendas Capellas, & alia beneficia simplicia? Doctores non conveniunt; nam gloss. *in c.* 2. *in ver. Ecclesias, infra de ætat. & qualit.* dixit, majorem septennio posse obtinere

bene-

beneficia simplicia, quia in tali ætate potest ad minores Ordines promoveri, *c. In singulis 77. dist.* & ratione Ordinis debet habere titulum, *cap. 1. 70. dist.* Idem voluit gloss. *in c. Si eo tempore in v. Ætatem*, & ibi etiam Franc. 1. *de rescr. in 6.* & Henric. Boich. *in c. Super inordinata post. med. v. Aut quæris de Capellis de præben.* post Guiliel. de Monte Laud. *in Clem. Generalem de ætat. & qualit.* Sed Abbas in prædicta decretali *super inordinata num.* 12, post Calder. distinguit sic: Aut beneficium sonat in nomen Rectoriæ, eo quod sit Ecclesia, vel Capella per se stans, & habens Clericum ad suum regimen: & tunc pueri non sunt idonei, quia indecorum est, ut regant Ecclesias, qui non noverunt gubernare seipsos, ut dicitur in *cap. Indecorum inf. de ætat. & qualit.* Idem voluit Guilielm. de Benedict. *in recep. c. Raynutius de testam. vers. Adjecta impuberi n.* 60. & Lambert. *de Jurepat. lib. 2. par. 1. art. 26. q. 7. n.* 5. Aut sunt beneficia in Ecclesia; & tunc si maturitatem consilii non requirant, ut sunt Capellæ, sufficit septimum annum attigisse,

88 Verum has differentias sustulit Concilium Tridentinum *in c. 6. sess.* 23. ubi decernitur, ut nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, Atque ita hodie pueri sunt inhabiles ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum, sive illud sonet in nomen Rectoriæ, sive sit beneficium in Ecclesia; & sufficit annus decimus quartus inchoatus, ut ex sententia Sac. Congregationis in *d. c. Super inordinata n.* 15. ubi etiam *n.* 16. dixi decretum *d. c.* 6. contrariam legem fundationis non sustulisse.

89 Septimo principaliter QUÆRO, quæ ætas requiratur ad pensiones?

90 Doctores *in c. Super inordianta infra de præben.* formant hanc quæstionem de Præbenda sine Canonica, quæ nihil aliud est, quam pensio, seu stipendium temporale: & communiter sic distingunt: Aut pensio assignatur pro simplici sustentatione, & quilibet est idoneus, si est pauper, *c. in singulis 86. dist. cap. Quia tua 12. q. 1.* Gemin. *in c. Si eo tempore col. 4. circa princip. v. Quædam quæ dantur tantum pro vitæ sustentatione de rescr. in 6.* post Hostien. *in d. c. Super inordinata n. 9. v. Aliud vitæ*

91 *sustentationis*. Aut assignatur pro certo officio exercendo; & tunc subdistinguunt; Nam aut officium illud requirit maturitatem consilii, ut cum assignatur stipendium pro defensione Ecclesiæ, ut in *c. Veniens de jurejur.* vel ut legat Theologiam, ut *c. penult. de magist.* & ad hanc pueri non sunt idonei, quia non sunt apti ad hæc munera obeunda, ut per Host. *ubi supra, versic.*

92 *Aliud requirit patrocinii defensionem*, & Gemin. *loco citato*. Aut non requirit maturitatem consilii, sed pensio assignatur pro servitio in Ecclesia impendendo: & ad hanc puer est habilis, dum tamen infantiam excesserit, *c. vel non est compos. de tempor. ordinat. c. In singulis 77. dist.* nam & laicus ad eandem est idoneus, ut notat gloss. *in d. c. cum M. in ver. receperunt*, Host. *in d. c. Super inordinata n. 9. v. Aliud. obsequii assiduitatem*, Gemin. *ubi supra, v. Et tunc si quæritur de præbenda, sive*

93 *Canonica*. Doctores *in c. 2. de istit.* Aut ex causa remunerationis; & ad hanc puer tam ex persona patris, qui servitium impendit, quam ex persona sua, si sit major infante, idoneus est, cum mereri, & demereri possit, *c. 1. de delict. pueror.* secundum Host. *loc. cit. qui a n. 9.* usque in finem plures pensionum species distinguit, & eum totidem fere verbis sequuntur ibi Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Abb.

94 Verum hodie pensiones super fructibus beneficiorum Ecclesiasticorum non reservantur, nisi prima tonsura initiatis, tum stylo Curiæ notissimo, de quo testantur Redoan. *de Simon. p. 2. c. 14. n. 13. & de spoliis Eccles. §. Ex his a n. 6.* Navarr. *cons. 63. de Simon. n.* 5. & Rota *decis. 139. lib. 3. par. 3. divers.* tum ex Constitutione Pii V. revocatoria privilegiorum circa pensiones transferendas, & obtinendas per laicos, bigamos, Clericos conjugatos, &c. quæ incipit, *Sacrosanctum*, in Bullar. *tom.*

95 *2. pag. 269.* & apertius ex Constitutione Sixti V. quæ incipit, *Cum sacrosanctam*, *eod. tom. 2. p. 653.* qua statuitur, ut Clerici pensiones obtinentes ultra sexaginta ducatos auri de Camera, tonsuram, & habitum clericalem, vestes scilicet talares, jugiter deferant; alioquin hujusmodi habitum non deferentes pensionibus sint ipso facto privati, & pensiones extinctæ, &c. Nec de cetero pensiones reservantur nisi actu Clericis in habitu cle- 96
ricali, & tonsura incedentibus. Et eodem spectat alia ejusdem S. Pii V. Constitutio incipiens, *Ex proximo*, *p.* 347. quæ Clericos pensionarios obligat ad dicendum of- 97
ficium parvum B. M. V. & sic pensio hodie datur propter officium, sicut beneficium, ut inquit Nav. *de restit. lib. 2. cap. 2. num.* 200. Quamobrem cum pensio Clericatum 98
prærequirat, quemadmodum ad Clericatum, seu ad Clericalem tonsuram requiritur septennium completum, *c. In singulis 77. dist. c. Nullus de tempor. ordinat. lib. 6.* ita & ad pensionem obtinendam, adeo ut minori septennio reservari non possit sine dispensatione Apostolica, alias reservatio nulla sit, ut tenent Gigas *de pens. q.* 13. Joan. de Selva *de benef. 3. par. q. 5. num.* 27. Mandos. *de ætat. minor. q.* 23. late Guidobonus *decis.* 139. *in manuscriptis*, & alii apud Graziam *de benef. par. 1. cap. 5. n.* 127.

Et quamvis Rota *in una Catanien. Pensionis 4. Maji* 99
1583. *coram Gypsio*, & antea *in una Veneta Pensionis coram Robusterio*, tenuerit, infantem de jure communi esse capacem pensionis, ut referunt Mandos. & Garzias *ubi supra*; tamen hoc verum est jure communi inspecto, secundum quod pensio est quid mere temporale, nihil habens spiritualitati annexum, ut notat gloss. *in c. Cum M. in ver. Receperunt supr. de constit.* Franc. *in cap. Quamvis, il primo n. 2. de præb. in 6.* Abb. *in c. Ad audientiam, il secundo n. 2.* & ibi etiam Felin. *in princ. supra de rescript.* Sed hodie pensiones, quæ beneficii loco assignantur, ut quis commodius sustentari valeat, vel ex causa 100
resignationis, seu cessionis, ne ex ea nimium dispendium patiatur, non sunt quid mere temporale, sed potius spirituale, seu spirituali annexum; cum instar beneficii prærequirant Clericatum, ut prædiximus, & tenent Navarr. *dicto cons. 63. & cons. 59. 61. & 65. de Simon. & in Man. cap. 23. n. 111.* Mandos. *in reg. 19. q. 11.* Hieronym. Gabr. *cons. 191. n. 8. lib. 2.* Rhedoan. *de Spol. c. 14. §. Ex his n. 6.* Tolet. *in Summa lib. 5. c. 9.* & alii complures,

Sed & Rota tenet hodie pensionem non esse quid prophanum, ut dixit in *una Britorien. coram Gypsio 12. Decembris 1589.* & referunt Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 6. q. 4. n.* 54. & Garzia *de benef. par. 1. c. 5. n.* 19. Unde etiam in præallegatis decisionibus Catanien. & Veneta dixit, consuetudine, seu stylo Cancellariæ expressionem infantilis ætatis esse necessariam.

Ceterum etsi hæc ita se habeant, tamen pensiones 101
quæ simpliciter constituuntur ad tempus super fructibus beneficii, & aliqui assignantur authoritate Superioris, vere; & proprie non sunt beneficium Ecclesiasticum, nec veniunt beneficii appellatione; textus est in *capitul. Quamvis*, & ibi notat Franc. *num. 2. de præb. in 6.* Abbas, & Felin. *locis citatis*, Staphil. *de lit. grat. in 6. forma expectativ. num. 27.* Selva *de benefic. par. 1. q. 3. n. 11.* Caccialup. *de pension. q. 12. ultima*, Gigas *eodem tract. q. 28. & responso 30. alias cons. 139.* Sarnen. *in reg. de fir. q. 16. & de annali q. 21.* Duarenus *de benefic. lib. 2. c.....* *v. Annua hujusmodi*, Paleot. *de nothis, & spuriis c. 58. n. 4.* & dixit Rota *in una Brixien. confidentiæ 5. Junii 1581. coram Penia*, quam ad literam refert Garzia *d. c. 5. n. 51.* & probavi latissime in *c. Ad audientiam, il 2. a n. 74. usque ad n. 121.*

Atque hinc fit, ut Concilium Tridentinum *cap. 6. sess.* 102
23. dum statuit, ut nullus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, non habeat locum in pensionibus, ut declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres, Nam falsa est contraria decisio, quæ circumfertur, & refertur a Garzia *d. cap. n.* 129. Unde usu receptum est, ut passim reserventur pensiones Clericis primæ tonsuræ in quacunque ætate sint constituti, nulla prævia dispensatione Apostolica. Nec unquam vidimus reservationes infringi ex hoc capite, quod in literis expressum non fuerit pensionarium esse minorem annis quatuordecim.

Sed objicies: Sanctæ mem. Gregorius XII. die 18. De- 103
cembris 1576. declaravit pensionarium censeri beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici. Et Sacra Congregatio Concilii consulta, an Clericus primæ tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tanquam Clericus pensionem, sed non beneficium, nec Ecclesiæ jussu Episcopi deservit, gaudeat privilegio fori; respondit gaudere ad instar obtinentis beneficium, ut

scripsi

scripsi plenius in *c. Ad audientiam, in secundo an.* 121. *supra de rescript.* Ergo quemadmodum decretum Concilii in *d. c. 6. sess.* 23. *in* 2. *par.* ubi agit de privilegio fori, appellatione beneficii Ecclesiastici comprehendit pensionem; ita videtur illam comprehendere in prima parte, ubi præscribit ætatem annorum quatuordecim ad beneficium obtinendum, arg. *c. Majores in princ.* ibi, Ne ad alios prima, & ad alios secunda clausula referatur, *infra de Baptism.*

104 At responderi potest, in secunda parte illius decreti agi de materia favorabili, & de privilegio fori conservando in eo casu, in quo de jure communi competebat Clerico, licet Ecclesiæ non inserviret. In materia autem favorabili, & in qua fit redditus ad jus commune, fieri debet lata interpretatio, ut notat gloss. in *c. Cum dilectus in v. Juri communi*, & ibi Abb. *n.* 21. *supra de consuetud.* quia promptum est jura juribus concordare, *l. Unic.* 2, *C. De inofficios. dotib. & c. Cum expediat infra eodem lib.* 6. unde non mirum, si eo casu appellatione beneficii veniat pensio. At vero in prima parte *d. c.* 6. corrigitur jus commune, secundum quod ad obtinendum beneficium simplex satis erat septennium compleviſſe, ut vidimus in præcedenti quæstione. In materia autem correctoria, & restringibili, dispositio loquens de beneficio extendi non debet ad pensionem contra propriam verbi significationem, ut clare probatur in *d. c. Quamvis de præbend. in* 9. ubi si Pontifex mandat alicui provideri de beneficio, non potest dari pensio, nisi expresse fiat mentio pensionis in literis; & textus fundat se in ratione illa, quia literæ super beneficiis impetratæ, cum sint ambitiosæ, debent restringi. Præsertim vero quia ex stylo Concilii, appellatione beneficii non venit pensio, ut patet *in c. 2. sess. 21. in c. 18. sess.* 23. *& in cap.* 15. *sess.* 25. Hactenus de beneficiis secularibus.

105

106

107 Octavo principaliter QUÆRO, quæ sit ætas legitima ad obtinendas dignitates regulares?

108 De jure communi Doctores sic distinguunt: Aut Dignitatibus cura animarum incumbit, aut non. Si incumbit; aut sunt Dignitates conventuales habentes Collegium sub se; & requirunt annum vigesimum quintum incœptum. Quod procedit, sive sint Abbatiæ, sive Prioratus conventuales, Clem. *Ne in agro. §. Ceterum de statu Monach.* & tenet Guilielm. de Monte Laud. *in Clem. Generalem de ætat. & qualit.* Henric. Boich. *in c. Super inordinata col.* 1. *v. Aut pro duplibus obtinendis de prab.* & ibi etiam Abb. *n.* 7. *v. Primo casu*, post Hostien. Jo. Andr. & alios communiter, & idem Abb. *hic n.* 6. *vers. Extra glossam quæro*, Gemin. *in cap. Si eo tempore col.* 3. *vers. Conclude veritatem de rescript. in* 6. Et quamvis, ut Abb. subjungit *locis citatis*, & Dec. *hic n.* 50. & ante eos Oldrad. *cons.* 14. *Cum queritur n.* 9. in Abbate hoc non reperiatur expresse jure cautum, sed communiter teneatur requiri annum vigesimum quintum inchoatum, per regulam de qua infra, *in §. Inferiora*; tamen satis potest dici cautum a fortiori, *in d. §. Ceterum*, ubi sic statuitur in Priori conventuali. Et quoad hujusmodi Dignitates curam animarum habentes concordat Concilium Tridentinum, §. *Nemo igitur sess.* 24. si intelligamus decretum illud loqui de Dignitatibus tam secularibus, quam regularibus, de quo mox dicetur.

109 Si vero sunt Dignitates non conventuales, tametsi curam habeant animarum, sufficit annus vigesimus, dummodo sit completus, & cura non per ipsum Priorem, sed per alium exerceatur; tunc enim Prior non dicitur curatus, ut est casus in dicta Clem. *Ne in agro*, §. *Ceterum de statu Monach.* & notant Laudun. Henric. Gemin. & Abbas *locis citatis*. Secus si Prior ex consuetudine curam exerceat per seipsum; quia tunc ex mente canonum oportet, ut attingat annum ætatis vigesimum quintum, secundum Abb. *in d. c. Super inordinata n.* 9.

110 Si autem his Dignitatibus cura animarum non immineat, tunc sufficit annus vigesimus quartus completus, ut per Gemin. *in d. c. Si eo tempore col.* 3. *vers. Aut nullo modo cura est annexa*, & ita secundum eum videtur velle glos. in *d. §. Ceterum*.

111 Veruntamen hoc procedit jure communi inspecto; sed post Concilium Tridentinum aliud dicendum videtur, quia *in d. c.* 12. §. *Ad ceteras sess.* 24. statuitur, ut ad quascunque Dignitates, quibus animarum cura nulla subest, Clerici non minores viginti duobus annis assciscantur, ut dictum est supra in 3. quæstione principali. Et decretum illud cum ex sententia Sacræ Congregationis loquatur de Dignitatibus tam in Cathedralibus, quam in Collegiatis Ecclesiis, videtur intelligendum etiam de Dignitatibus Collegiatarum Regularium; cum præsertim paulo infra, *in §. Nemine etiam*, circa ætatem recipiendorum ad Dignitates, Canonicatus, & portiones, referat se ad tempus a jure, & ab eadem S. Synodo statutum; & sic ad decretum *cap.* 4. *sess.* 22. quod loquitur de Collegiatis Ecclesiis etiam regularibus, ibi, Collegiata secularis, vel regularis Ecclesia, prout etiam loquitur Clem. *Ut ii de ætat, & qualit.* ibidem a Concilio innovata.

Demum hanc sententiam probavit Sacra Congregatio Concilii, dum respondit, Præposituram præsertim commendari solitam esse Dignitatem comprehensam in *d. cap.* 12. quia cum sit regularis, est saltem habitu cum præeminentia, ut dixi supra in eadem tertia quæstione principali num. 45.

Tene igitur, hodie ad quascunque Dignitates non curatas, sive seculares sint, sive regulares, requiri annum vigesimum secundum completum. Quæ autem ætas requiratur ad commendas Monasteriorum, seu Dignitatum regularium, scripsi plene in *cap.* 1. *infra de Capell. Monach.* 112

Nono principaliter QUÆRO, in qua ætate eligi possit Abbatissa, vel Priorissa? 113

Ex veterum Canonum sententia Abbatissa non erat eligenda nisi sexagenaria, ut in *cap. Juvenculas* 20. *q.* 1. facit text. *in c. Quomodo* 31. *q.* 1. ubi refertur illud Apostoli ad *Timoth.* 5. *Vidua eligatur non minor sexaginta annorum*. Sed de intellectu prædictorum Canonum vide quod scripsi in *c. Cum sis n.* 30. 31. *& 74. de convers. conjug.*

Postea vero in *c. Indemnitatibus de elect.* 5. *lib.* 6. statutum est, ut in Abbatissam, seu Priorissam, ubi per Priorissam Monasterium gubernatur, de cetero non eligatur aliqua, nisi triginta annos compleverit. Atque ita eo tempore inspecto Episcopus, & Abbatissa respectu ætatis eodem jure censebantur.

Sed hodie ex decreto Concilii Tridentini *c.* 7. *sess.* 25. *de regular.* Abbatissa non minor eligenda est annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; ac si his qualitatibus ibi non reperiatur, quæ saltem trigesimum annum ætatis, & quintum professionis excesserit. Unde ex Sacræ Congregationis sententiam si in Monasterio sit Monialis annorum quadraginta, & quæ octo annis post professionem laudabiliter vixerit, non licet Monialibus aliquam ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis eligere. Sin autem reperiatur in Monasterio aliqua Monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur Moniales aliam ex alio ejusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum illis est aliquam, de consensu tamen Episcopi, vel earum Superioris, eligere ex proprio Monasterio habentem qualitates requisitas eo decreto. Quod si nec talis in proprio Monasterio nec quadragenaria in alio ejusdem Ordinis reperiatur, poterunt aliquam ex alio Monasterio eligere, quæ ad præscriptum *d. cap. Indemnitatibus*, trigesimum annum expleverit, & expresse sit professa: nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda erit a Sede Apostolica. 114 115 116 117 118

Porro cum Monasterium esset recens erectum, nullumque aliud in tota Provincia ejusdem Ordinis reperiretur, & nulla extaret Monialis, quæ esset prædita qualitatibus requisitis decreto Concilii *c.* 7. *sess.* 25. *de regular.* petitumque esset, ut liceret eligere aliquam ex eis absque dictis qualitatibus: Responsum est, ex Monialibus in dicto Monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis indonea ceteris. 119

Ex his collige differentiam inter Abbatem, & Abbatissam; nam etsi in Abbate sufficiat annus vigesimus quintus, ut firmavimus in præcedenti quæstione; tamen in Abbatissa requiritur provectior ætas. Ideoque propter sexus imbecilitatem, ut notat Abb. *in dict. cap. Super inordinata numer.* 9. *& hic num.* 6. *versicul. Et nil mirum*. Facit text. *in cap. Sanctimoniales* 20. *quæst.* 1. Unde inferunt Abb. *ibidem num.* 7. & Dec. *hic num.* 50. ut dispositum in Abbatissa non habeat locum in Abbate. De quo est glossa notabilis in Clem. *Attendentes in v. Cecidisse de statu Monachor.* Ideoque confirmant, quia masculinum concipit fœmininum, sed non e converso, *l. Si ita scritum de leg.* 2. De quo tamen vide hic plenius 120 121 122

per

per eundem Dec. *n.* 51. post Butr. in *c. fin. de cosuet.* Anch. *cons.* 112. *Superstite Domina*, Raphael. Fulg. *cons.* 38. *In proposito quæst. in princip.* Paul. de Castro *cons.* 428. *Inhærendo n.* 4. *lib.* 1. & Alex. *cons.* 17. *Circumspectis n.* 9. *v. Quarto quia lib.* 7.

123 Successive QUÆRO, utrum annus 40. in Abbatissa debeat esse completus: Solutio patet ex text. *in leg.* 3. §. *Minore*, *ff. de minor.* ubi decidiur, hæc verba, *Minor quam* 25. *annis*, importare, ut annus supremus debeat esse completus, & computatio fiat de momento in momentum; & hic notat Jo. Andr. *n.* 35. *in* 5. *gl. v. Circa ætatem minorum*. Ergo idem dicendum in terminis *c.* 7. *sess.* 25. *de regul.* quod loquitur per similia verba: *Non minor annis* 40. Idipsum constat ex *cap.* 12. §. *Ad ceteras*, *sess.* 24. ubi Concilium præscribens ætatem ad dignitates non curatas, utitur similibus verbis, ibi: *Viginti duobus annis non minores*. & tamen S. Congr. declaravit decretum illud esse intelligendum de anno 22. completo, ut dixi supra in 3. *q. princ. n.* 37. & ita in Abbatissa concludit Nicol. Garz. *de benefic. par.* 7. *c.* 4. *n.* 71.

124 Eadem ætas annorum 40. requiritur in Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. In hoc tamen est differentia, quod in Abbatissa requiruntur 40. anni completi, ut prædiximus; in Inquisitore autem sat est annum 40. attigisse, ut est text. in Clem. *Nolentes in princ. de hæret.* ubi 125 gl. in *vers. Quadragesimum*, dicit esse mirandum, quod major ætas requiratur in Inquisitore, quam in Episcopo, qui tamen Inquisitor est: concludit hoc esse de arbitrariis, de quibus non cogimur reddere rationem. Sed Abb. *hic n.* 6. *v. Inquisitore*, dicit, *in Episcopo minorem ætatem fuisse præfinitam*, *forte quia promovendi ad Episcopatum transeunt cum magna inquisitione*; *nam recipiuntur testes*, *& discutitur promotio in Consistorio Papæ*. De quo dic, ut scripsi plene *in cap. Nisi cum pridem infra de renunt. Item quia promotus ad tantam dignitatem præsumitur ex omni parte idoneus. Sed officium inquisitionis non committitur cum tanta indagatione*; *ideoque jura voluerunt*, *ut esset maturus ætate*. Hæc Abbas; sed magis placet dictum glossæ.

126 Decimo principaliter QUÆRO, quæ sit ætas legitima ad Monachatum.

127 Non incongrue interseritur hæc quæstio, quia & Monachatus dicitur beneficium simplex, secundum Hostien. *in d. c. Super inordinata n.* 9. *v. Aliud seculare simplex*, *ut Monachalis fraternitas de præb.* Et quamvis Abb. ibi *n.* 10. dicat proprie non esse beneficium, sed potius quoddam votum solemnizatum per professionem, ut in *cap.* 128 *Unico de voto lib.* 6. tamen postea subdit Hostiensem forte eo respexisse, quod per Monachatum quis acquirit jus Collegii, & habet Monasterium obligatum ad alimenta. Unde hoc respectu dici potest habere beneficium simplex instar illius, qui ingreditur Collegium seculare Clericorum, ubi bona sunt communia, arg. *c. Quoniam infra de vit. & honest. Cleric.*

129 Ex dispositione juris communis, quamvis pueri recipi possint ad habitum regularem, *c.* 2. *c. Cum virum*, *& c. Cum simus infra de regul.* Host. *loco proxime cit.* & scripsi late in *d. c. Cum virum*; tamen ad Monachatum, seu professionem regularem requiruntur 14. anni completi in masculo, & 12. in femina, adeo ut si ante hujusmodi ætatem ingrediantur religionem, quantuncunque sint doli capaces, & prudentia ætatem præveniat, nihilominus parentes, aut ipsis deficientibus tutores possint illos invitos a Monasterio extrahere, ut legitur, & notatur in §. 1. *cum seqq.* 20. *q.* 2. *& in c. Postulasti de regul.* & ibi Host. in *d. c. Super inordinata in fin. v. Si autem quæritur de tertio*. Dixi in *dict. cap. & in d. c. Cum virum*.

130 Verum hodie sublata distinctione sexus, in quacunque religione tam virorum, quam mulierum, professio emissa ante annum 16. expletum est ipso jure nulla, nullamque inducit obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscunque effectus, ut disertis verbis statuitur a Concil. Trid. *c.* 15. *sess.* 25. *de regul.* Sed an hoc procedat etiam in professione tacita, quæ inducitur ex gestatione annali habitus indistincti, vel indistinctissimi, vide quæ scripsi latissime in *c.* 1. *in* 1. *requisito*, *vers. Quo vero ad tacitam a n.* 7. *infra de regular.*

Undecimo principaliter QUÆRO, quæ sit ætas legitima ad Ordines suscipiendos.

Quoad ordinem Episcopalem dic breviter requiri annum 30. completum, ut hic in princ. & notat Henric. Boich. in *d. c. Super inordinata ad fin. v. Si quæris pro Ordinibus de præb.* Quæ tamen ætas requiritur de necessitate præcepti, non autem de necessitate Sacramenti; unde consecratus ante annum 30. Ordinem recipit, licet non Ordinis executionem, arg. *c. Vel non est compos*, & ibi dixi in 3. *not.* gl. in *ver. Ætate*, Abb. Antiq. Host. & alios communiter infra *de temp. ordin.* dummodo tamen sic ordinatus habeat usum rationis, qui in consecratione Episcopali requiritur ex necessitate Sacramenti, licet secus sit in Ordinibus inferioribus, ut dixi in *d. c. Super inordinata n.* 37. & 38. post D. Th. in 4. *sent. dist.* 25. *q.* 2. *art.* 2. *q.* 2. & Card. Turrecr. in *cap. Subdiaconus n.* 2. 77. *dist.*

Quo veros ad inferiores Ordines, olim nullus ad Sub- 131
diaconatum ante 20. ann. erat promovendus, *c. De his* 28. *distin. c. In singulis*, *c. Quicunque*, *& c. Subdiaconus* 77. *dist.* Ad Diaconatum vero non erat quis ordinandus ante annum 25. *c. Placuit. d. c In singulis*, *& d. c. Quicunque* 77. *dist.* Nec ad Presbyteratum ante annum 30. *c.* 1. *& ult.* 78. *dist.* & dispensative ex causa necessitatis in 25. *c. ult.* 78. *dist.* & notat Host *in d. cap. Vel non est compos num.* 3. & reliqui post eum *inf. de tem. ordin.* Sed postea aliam ætatem determinavit Conc. Viennen. in *Clem. Generalem de ætat. & qual.* videlicet, ut quis promoveri possit ad Subdiaconatum in 18. ad Diaconatum in 20. & ad Presbyteratum in 25. ætatis anno. Quæ determinatio fuit summe necessaria propter Clem. *Ut ii de ætat. & qualt.* ut notat Jo. Andr. in *d. cap. Vel non est compos n.* 9. ubi refert se de hoc pluries clamasse.

Verum hodie ex nova determinatione Conc. Trid. *c.* 12. *sess.* 23. nullus est promovendus ad Subdiaconatum ante 22. ad Diaconatum ante 23. ad Presbyteratum ante 25. ætatis annum. Quo decreto quo ad Ordinem Subdiaconatus, & Diaconatus corriguntur antiqui Canones supracitati. Et quoad ætatem Presbyteratus confirmatur prædicta Clem. & indistincte *c. ult.* 78. *dist.* & satis est annum esse inchoatum, ut per gl. in *d. Clem. Generalem in v. In decimo octavo*, & Navar. *in Man. c.* 25. *n.* 116. & sepius censuit S. Congreg. Conc. Ad Ordines autem minores, & primam tonsuram oportet infan- 132
tiam, & sic septennium excessisse, *c. In singulis* 77. *dist. c. De his*, 28. *dist. c. Nullus*, & ibi gl. in *ver. Infanti de temp. ordin. lib.* 6. Sed an singuli minores Ordines statim expleto septennio conferri possint, aut debeant, plene examinavi in *d. c. Super inordinata a n.* 19. *usque in fin. de præbend.*

Duodecimo, principaliter QUÆRO, a quo tempo- 133
re ætas sit computanda, an scilicet conceptionis, an nativitatis, vel Baptismi.

Respondeo esse computandam a die nativitatis; nam 134
ut diffinit Bald. *cons.* 19. *sub n.* 3. *lib.* 5. ætas nihil aliud est, quam temporis mensura quædam a nativitate usque ad obitum decurrens. Quapropter nec a tempore conceptionis est computanda, ut contra glosatorem *reg. Cancell.* 17. tradit Covar. in 4. *Decret.* 2. *p.* 2. *c.* 8. §. 2. *n.* 3. & Molina *de just. & jur. tom.* 2. *disp.* 579. *circa princ.* & tenet Bald. hic *n.* 5. dicens ætatem non incipere in utero 135
matris, sed in partu, ut *leg. penult. C. De posthum. hæred. instit.* nam ille, qui est in utero, non dicitur homo, ut *l. fin. ff. de assignan. libert. l. ult.* §. 1. *ff. de collat. bonor. & l. Antiqui*, *ff. si pars hæred. petat.* Et de Baptismo hoc jam declaravit S. Congr. Concil. Quæsitum est enim: Provisus est aliquis de Canonicatu in Cathedrali habente annexum Ordinem Presbyteratus, ad quem promoveri potest infra annum, si attendatur dies nativitatis; sin autem dies Baptismi, minime; a quo tempore facienda est computatio? S. Congr. censuit tempus computari a die nativitatis, non autem Baptismi. An autem in suprascriptis casibus, in quibus firmatum est requiri 136
annum completum, sufficiat ultimam diem attigisse, an vero tempus currat de momento ad momentum? communiter recipitur distinctio gl. hic in *ver. Exegerit*, ut testatur Abb. *n.* 6. videlicet: Quandoque favor tantum vertitur in causa, ut usucapione; & tunc sufficit diem incipere, ut *l. In usucapione*, *ff. de diverf. & temporal. præscription.* Quandoque vertitur odium tantum, ut in præscriptione 30. annorum; & tunc oportet ultimam diem impleri, ut *l. In omnibus*, *ff. de act. & oblig.* Quandoque vertitur utrunque, & sic materia est mixta

favo-

favoris, & odii; & tunc tempus de momento in momentum computatur, ut *l.* 3. §. *Minore*, *ff. de minor.* De hac materia scripsi plenissime in *c. Ad nostram infra de regul.* ibi vide. Et hæc sufficiant de ætate.

137 Ultimo QUÆRO, qualis scientia requiratur ad Dignitates, & Ordines Ecclesiasticos.

138 Præmittendum est, scientiam esse in triplici differentia secundum Innoc. *hic n.* 1. *v. Et scientia*, Compost. *n.* 8. & Host. *n.* 15. quibus consentiunt Jo. Andr. Butr. Abb. & reliqui omnes; alia enim est scientia eminens, alia mediocris, alia sufficiens. Eminentem scientiam habet, qui *subtiles*, & difficiles quæstiones discutere novit, & in promptu sine revolutione librorum respondet, præsertim de fide interroganti, §. *Eccles.* 36. *dist.* Mediocrem habet, qui cum deliberatione, & revolutione librorum veritatem scit invenire. Sufficientem habet, qui per se sufficit ad ea, quæ sibi imminent, expendenda.

139 Quibus præhabitis dicendum est scientiam æstimandam, & requirendam esse secundum Dignitatem, locum, & Ordinem. Et hæc omnia discreti judicis arbitrio examinanda sunt, qui præcipue considerare debet qualitatem Ecclesiæ, ad quam quis assumitur, *c. Incausis*, §. *fin. & cap. Scriptum*, §. *penult. infra eod.* secundum Innoc. & Compost. *n.* 1. Host. *n.* 15. Jo. Andr. *n.* 12. *vers. Sufficientem habet*, But. *n.* 11. & Abb. *n.* 4.

140 In specie autem in assumendo ad Dignitatem Episcopalem requiritur scientia eminens secundum omnes. De-
141 bet enim Episcopus habere notitiam scrutabiliter novi, & veteris testamenti, cum sit judex, & pastor animarum; & reddere de fide rationem omni poscenti, *cap. Omnes* 38. *dist. c. Qui Episcopus* 23. *dist. c. Cognovimus* 18. *q.* 2. Et quemadmodum superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiam de rebus Divinis, quam inferiores, ut inquit Dionys. *c.* 12. *Celest. Hierarch.* ita etiam superiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis. Ita S. Th. in 2. 2. *q.* 2. *art.* 6. & scripsi plenius in *c. Firmiter num.* 24. 25. & 49. *supra de Summa Trinit.*

142 Rursus secundum eos Episcopi habere debent scientiam juris, cum secundum illud debeant judicare, *cap. Conquerente infra de offic. Ordin. c. De persona* 11. *q.* 1. *c.* 1. §. *fin. de consang. & affin.*

143 Ceterum etsi in Episcopo, ut prædiximus, desideretur scientia eminens, competens tamen toleratur, *cap. Cum nobis olim infra eod. & c. Nisi cum pridem*, §. *Pro defect. de renunt.* Quod intellige ex causa, & dispensative, secundum Innoc. Compost. & Host. quos sequitur Jo. Andr. *n.* 13. *v. Ex causa tamen*, & Abb. *n.* 4. *v. Ex præditis infertur*, quia imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis, ut dicitur in *d. c. nisi cum pridem*; & vide quod ibi dixi de examine Episcoporum. Porro qualitatem scientiæ requisitam in eo, qui ad Cathedralem Ecclesiam erit assumendus, Concilium Tridentinum in *c.* 2. *sess.* 22. paucis perstrinxit dicens: Scientia vero ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere.

144 Archidiaconi autem, Præpositi, & omnes alii, ad quos spectat de causis cognoscere, debent scire jura; quia verecundum est Patritio, &c. *l. cap.* 2. §. *Servius*, *col. antepenul. ff. de orig. jur.* & turpe est de aliorum manibus quærere, quod debet quis apud se invenire, ut inquit Hostien. hic *n.* 11. & ita ex mente ipsius hoc non habet locum indistincte in omnibus Archidiaconis, &

Præpositis, sed in illis tantum qui habent jurisdictionem contentiosam, prout intelligit Abbas *hic n.* 4. *ver. Sed hoc ego intelligo*. In illis vero, qui solum habent nudum nomen, ut Archidiaconus, & Præpositus Senen. hujusmodi scientia non requiritur, secundum Abb. satis est enim, ut habeant sufficientem scientiam: & sufficiens dicitur secundum qualitatem officii, vel beneficii.

Sed ex decreto Conc. Trid. *c.* 12. *sess.* 24. *v. Archidia-* 145
coni etiam, statutum est, ut Archidiaconi, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, Magistri in Theologia, seu Doctores, aut Licentiati in jure Canonico. Circa quod vide quod scripsi in *c. Ex parte, il* 1. *infra de offic. deleg.*

Monachi verò, & Eremitæ potius egent contempla- 146
tione, quam scientia, arg. *c. Legi* 16. *q.* 1. Ideoque Innocent. dicit in Abbate non requiri magnam scientiam; imo secundum Archid. in *d. c. Legi*, satis est, ut sciat 147
cantare, & legere. Quod tamen dicit verum Collectar. dummodo curam animarum non habeat. Sed Abb. *eod. n.* 4. *v. Sed ego non video*, absolute impugnat primum di- 148
ctum, quia quilibet Abbas habet curam saltem fori pœnitentialis respectu Monachorum suorum. Tu dic, in religionibus esse Abbates titulares cura, & administratione carentes, ut idem Abb. admitti *cons. suo* 101. incipien. *In quæstione n.* 1. *vers. Nam Papa lib.* 4. Presbyter autem satis est, ut sciat Canones Pœnitentiales, *c.* 149
Nulli, juncta glos. *Unica* 38. *dist.* secundum Innoc. & Compost. Sed text. in *c. Quæ ipsis eod. dist.* commemorat alia plura, quæ Presbyterum scire oportet ultra Ca- 150
nones Pœnitentiales, videlicet librum Sacramentorum, id est Missale, ut ibi exponit glos. & Præpos. *n.* 3. *& hic num.* 9. Lectionarium, Antiphonarium, Baptisterium, Computum, Psalterium, Homilias per anni circulum dominicis, & singulis festivitatibus aptas. Quod si unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo constabit, ut ibi legitur.

Sed hodie ex decreto Conc. Trid. *cap.* 14. *sess.* 23. ad Presbyteratus Ordinem assumi debent, qui ad populum docendum ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.

Et stante hoc decreto arbitror hodie non procedere, 151
quod dicit hic Innoc. parum scientes promoveri posse, si sint dociles, id est apti ad discendendum, saltem dispensative, & ex magna causa, ut declarant Host. *num.* 13. *ver. Si autem sit parum sciens*, & Abb. *num.* 4 *col.* 3. 152
vers. Parum autem scientes. Etenim Episcopi contra hoc decretum Conc. dispensare non possunt, etiam ex magna causa, ut probavi latissime in *cap. fin. infra de fin. Presbyt.*

Unde S. Congr. Conc. etiam in locis, ubi maxime est Sacerdotum inopia, nunquam censuit ignaros posse promoveri ad Sacros; licet jam promotis ad Presbyteratum censuerit conferri posse Parochiales Ecclesias, quando literatiores inveniri non possunt, ut dixi in *c. Quæris n.* 18. *infra de ætat. & qualit.*

Diaconi autem, & Subdiaconi sunt ordinandi, qui 153
literis, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi sunt, ut habetur in *c.* 13. *sess.* 23. ejusdem Conc.

Demum ad minores Ordines promovendi sunt, qui 154
saltem linguam Latinam intelligant, ut in *c.* 11. *ejusdem sess.* Et prima tonsura non sunt initiandi, qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere, & scribere nesciant, ut eadem *sess. c.* 4.

DE

DE ELECTIONE.

Cap. Cum in cunctis. §. Inferiora.

SUMMARIUM.

1 *DEcanus an sit major Archidiacono, vel e converso.*
2 *Beneficium omne curatum habet annexum Ordinem Presbyteratus.*
3 *Et quid, si cura sit jurisdictionalis, remissive.*
4 *Dignitates non curatæ, de jure communi requirunt annum 25. inchoatum, ex Conc. Trid. vigesimum secundum.*
5 *Beneficium curatum, & Parochialis Ecclesia, an & in quibus differant, & n. seqq.*
6 *Parochialis Ecclesia proprie, quæ dicatur, & n. 9.*
7 *Beneficium in Ecclesia aliud est, quam beneficium Ecclesiæ.*
8 *Dignitas Ecclesiæ unica non comprehenditur in literis expectativis de dignitate in Ecclesia.*
9 *Beneficium dicitur curatum etiam ratione jurisdictionis in foro contentioso.*
10 *Ordo dignitati, vel beneficio annexus, non requiritur in ipso actu provisionis, sed sufficit aptitudo.*
11 *Nisi annexio facta sit respectu actus.*
12 *Beneficia Sacerdotalia respectu aptitudinis non exigunt ætatem ad Sacerdotium requisitam in actu collationis nisi sint dignitatis, vel beneficia curata.*
13 *Beneficium omne late sumpto vocabulo potest appellari officium.*
14 *Appellatio contra Canones non valet.*
15 *Ordinem Presbyteratus dignitati, vel beneficio curato, aut Parochiali annexum non suscipiens, an sit ipso jure beneficio privatus, vel privandus per sententiam, & n. seqq. usque in fin.*
Quid ex hoc §. Inferiora, n. 18.
Et quid ex c. Licet Canon de elect. in 6. n. 19,
Et quid ex c. Statutum eod. tit. & lib. n. 22.
Et quid ex c. Concilio Constantiensi, n. 23.
Et quid ex Conc. Trid. n. 35.
16 *Pœna in facto negativo per negligentiam non incurritur, nisi præcedat monitio.*
17 *Sententia privationis contra beneficiatum non promotum sufficit sine juris solemnitate,*
20 *Parochiales quæ sunt dignitates, vel personatus, licet non sint Collegiatæ, non comprehenduntur in c. Licet Canon, de elect. in 6.*
21 *Priores, vel Decani rurales, quorum Ecclesiæ sunt Curatæ, & non Collegiatæ, non sunt ipso jure privati ex eo, quod infra annum promoti non fuerint ad Sacerdotium.*
22 *Collegiatam etiam Parochialem obtinens infra annum non promotus ad Ordinem Presbyteratus non est privatus ipso jure, sed privandus monitione præmissa, & n. seqq. usque ad n. 35.*
23 *Constantiensis Concilii constitutio de non prometis ad Ordines beneficio annexos refertur.*
24 *Expenditur, & n. seqq. usque in fin.*
25 *Præpositus Ecclesiæ, quæ est Dignitas principalis, & Collegiata cum jurisdictione spirituali, & temporali, an ex Concilio Constantiensi sit privatus ipso jure, si infra annum non fuerit in Presbyterum ordinatus, & n. seqq. usque ad n. 35.*
26 *Canones ita sunt interpretandi, ut minus corrigant jus commune, quam fieri possit.*
27 *Monasterii appellatione in materia exorbitanti non veniunt Ecclesiæ seculares.*
28 *Secus in materia late interpretanda.*
29 *Conventuales Ecclesiæ ex proprietate vocabuli intelliguntur Regularium, non Clericorum secularium.*
30 *Verba in materia pœnali, & exorbitanti secundum propriam significationem sunt intelligenda.*
31 *Archidiaconatus est dignitas in Cathedrali, nec comprehenditur in c. Statutum, de elect. in 6.*
32 *Canon imponens pœnam ipso jure super facto per aliud jus jam damnato, dicitur illius executivus.*
33 *Dictio, Quodcunque, universaliter omnia includit,*
34 *Nisi per aliud jus aliquis casus reperiatur exceptus.*
35 *Ordines sacros dignitati, prebendæ, vel portioni annexos in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia infra annum non suscipiens, an sit ipso jure beneficio privatus, & n. seqq. usque in fin.*
36 *Quid ex Concilio Viennensi.*
37 *Et quid ex Concilio Constantiensi.*
Et quid ex Conc. Trid. n. 39.
38 *Canonicatus, & Prebenda ex proprietate vocabuli comprehenditur beneficii appellatione.*
39 *Canonici, & Portionarii ad Ordines suis beneficiis annexos non promoti, hodie quas pœnas incurrant.*
40 *Conc. Trid. cap. 4. sess. 22. comprehendit omnia beneficia, quæ Ordinem requirunt.*
41 *Beneficia in aliis Ecclesiis, quam Cathedralibus, vel Collegiatis, non comprehenduntur in Clem. Ut ii, de ætat. & qualit. etiamsi in illis essent distributiones.*
Constantiensis Concilii constitutio imponens pœnam privationis tituli ipso jure ob non promotionem ad Ordines, in quibus beneficiis hodie sit servanda, ibidem.

INferiora. Nota primo ibi, *Diaconatum Archidiaconatum, &c.* arguendo ab ordine literæ juxta text. in *cap. Cum dilecta supra de rescript.* Decanum esse majorem Archidiacono, ut hic per Card. in 3. notab. Sed oppositum colligitur ex litera Paulo infra, ubi Archidiaconus præponitur Decano, & ex *cap. Innovamus 60. dist.* ibi, Archidiaconi, vel Decani. Solve, ut dixi in *c. 1. in 5. notab. n. 31. infra de ætat. & qualit.* 1

Secundo nota, omne beneficium curatum habere Ordinem Presbyteratus annexum, ut hic, & in *c. Præterea infra de ætat. & qualit. & in capitul. Licet Canon, & c. Comissa de elect. lib. 6. cum suis concordan.* Quod absque dubio procedit, si beneficium habeat curam animarum in foro pœnitentiali, ut in juribus præallegatis. Sed an idem juris sit si tantummodo curam habeat jurisdictionalem in foro contentioso, scripsi plene in *c. 1. a n. 2. infra de Capell. Monachor.* 2 3

Tertio nota, ad Dignitates etiam non curatas requiri annum 25. inchoatum: Nam de his etiam intelligitur hæc litera, ut dixi supra in princ. *n.* 35. & de omnibus idem est judicium, ut in *c. Dudum, il 2. §. Tandem Archidiaconus, versic. Quam si etiam non haberet infra eod.* & notat hic Host. *n.* 30. *in vers. Curam animarum*, Jo. Andr. *n.* 22. *in ver. Quæ*, Abb. *n.* 3. & Dec. post alios *n.* 11. Sed hodie ad Dignitates non curatas sufficit annus 22. completus, ex jure noviissimo Conc. Trid. *c.* 12. §. *Ad cæteras, sess.* 24. ut latius dictum est *n.* 37. 4

Quarto nota, ex illis verbis, *Quæ curam animarum habent annexam*, juncto vers. *Sed nec Parochialis Ecclesiæ.* differentiam esse inter beneficium curatum, & Parochialem Ecclesiam: differunt enim primo, quia beneficium curatum est nomen generis, quod complectitur non tantum Ecclesias Parochiales, sed etiam Dignitates, & alia beneficia in Ecclesia, quibus cura animarum incumbit, puta Decanum, Archidiaconatum, &c. de quibus hic: in quorum vacatione non dicitur Ecclesia viduata, cum sit ibi Prælatus, qui solus est sponsus Ecclesiæ, ut notat gloss. in *c. Quia propter in v. Ecclesiis viduatis infra eod.* Parochialis vero est beneficium curatum sonans in nomen Rectoriæ, *c. Licet Canon, §. Is etiam*, ibi, *In Parochiali Ecclesia cujus rector extiterit, infra eod. lib. 6.* in cujus vacatione Ecclesia viduatur, ut *d. cap. Quia propter, & in cap. Ne pro defectu infra eod.* & cujus Rector non habet beneficium in Ecclesia, sed Ecclesiam ipsam, seu beneficium Ecclesiæ, ut inquit gloss. *in Clemen. Ut ii in versic. In eisdem de ætat. & qualit.* Unde & Collegiata potest esse Parochialis, 5 6

lis, ut est text. in *cap. Statutum*, ibi, *Etiamsi Parochiales extiterint de elect. lib.* 6. Et ex his collige aliud esse 7
beneficium in Ecclesia, aliud beneficium Ecclesiæ, ut hic, & in Clem. 1. §. *Ad hoc de præb.* Et propterea Jo. Monach. in *cap. In generali de reg. jur. lib.* 6. & Archid. 8
in *cap. Ne captanda de conces. præb. eodem liber.* referunt Clementem IV. terminasse auctoritate sumpta *de lib.* 2. *Reg. cap.* 12. *&* §. *ultim.* 3. *quæst.* 7. de illo, qui habebat unicam ovem, & ex *leg. Illicitas*, §. *Ne tenuis*, *ff. de offic. præsid.* de illo, qui habebat unicum lumen, quod cum scribitur alicui provideri de dignitate in aliqua Ecclesia, & non est ibi nisi unica, & principalis, illa non debetur; & est ratio, quia providere de illa dignitate non est providere in Ecclesia, sed de Ecclesia. De hoc tamen vide gloss. in *d. Clem.* 1. *in ver. In certa*.

9 Deinde differunt, quia beneficium curatum dicitur etiam ratione jurisdictionis spiritualis in foro contentioso, ut sunt jura clara in *c. Dudum*, *il* 2. §. *Tandem Archidiaconus*, *vers. Sed cum in jure*, ibi, *Evidenter apparet*, *quod curam habet animarum*, & ibi Abbat. *n.* 7. *&* 8. *infra eod. in c. Super eo de præb. lib.* 6. & in Extrav. Jo. XXII. *Execrabilis in fine*, & notat Card. in *Clem.* 1. *in* 20. *q. de offic. Vicar.* Ad quod tamen vide quod scripsi in *cap.* 1. *num.* 2. *& seqq. infra de Capell. Monachor.* Sed Parochialis non dicitur, nisi curam habeat animarum in foro pœnitentiali, ut per Hostien. in *summa de Paroch.* §. *In quibus consistas*, & Joan. Andr. *in rubr. de Paroch. num.* 2. Itaque omnis Ecclesia Parochialis est beneficium curatum, sed non convertitur, quia non omne beneficium curatum est Parochialis: datur enim beneficium curatum in Ecclesia, & beneficium curatum ratione jurisdictionis in foro contentioso, quod Parochialis dici non potest. De his tamen differentiis vide quæ adnotavi in *c. Cum sit ars in* 1. *quæst. infra de etat. & qualit.*

10 Quinto nota in vers. *Cum autem*, ad obtinendam Dignitatem, vel beneficium, cui sacer Ordo est annexus, non requiri, ut Ordo præcedat, aut sit contemporaneus cum provisione, sed sufficere habilitatem ad illum suscipiendum infra tempus a Jure præfixum, ut hic per Butr. *num.* 5. & Abb. in 4. *notab.* concordat text. *in cap.* 1. & ibi dixi in 2. *notab. num.* 2. *infra de etat. & qualit.*
11 *& in cap.* 2. *de institut. lib.* 6. Quod tamen procedit, si annexio Ordinis facta sit beneficio respectu aptitudinis, prout regulariter facta censetur. Secus si respectu actus, quia tunc requiritur Ordo in ipso actu provisionis, ut in *capitul. Nemo deinceps de elector. liber.* 6. & declarat Abb. hic *numer.* 10. & dixi supra *a numer.* 65. *usque ad numer.* 70. In quibus autem casibus Ordinis annexio intelligatur facta respectu aptitudinis, vel respectu actus, plene examino in *d. c.* 1. *a n.* 54. *usque ad num.* 60. *de etat. & qualit.*

12 Sexto nota, ibi, *Nisi qui jam vigesimum quintum annum ætatis attigerit*, ad beneficium sacerdotale, quamvis non requiratur Ordo in ipso actu collationis, tamen requiri ætatem ad illum Ordinem requisitam simultanee cum promotione, & hoc pro regula in inferioribus beneficiis constituit Abb. hic in 2. *notab.* Sed tu dic hoc tantumodo verum esse in dignitatibus, & beneficiis curatis, in quibus a jure præfixus est annus vigesimus quintus incœptus, ut hic. At secus est in aliis beneficiis sacerdotalibus respectu aptitudinis, quia ad illa obtinenda satis est, quis in ea ætate sit constitutus, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri possit, & sic in 24. inchoato, ut fuse probavi supra *numer.* 6. & fusius in *dict. capitul.* 1, *numer.* 51. *& sequentibus de etat. & qualit.*

13 Septimo nota, ibi, *Et ab illo removeantur officio*, omne beneficium late sumpto vocabulo posse appellari officium, ut hic per Butr. in 7. *notab.*

14 Octavo nota, ibi, *Nec prosit eis appellationis refugium*, appellationem contra Canonem non valere, ut hic, & in *c. Reprehensibilis*, *& c. Quia nos de appell.* & hic notat Innoc. *n.* 6. *in v. Appellationis*, Host. *num.* 35. *in eod. ver.* Jo. Andr. *n.* 27. *in ver. Diffugium*, Butr. *in* 8. *notab.* Card. *in* 5. *notab.* & Imol. *n.* 4.

15 Ultimo nota, ibi, *Admoniti*: necnon ibi, *Removeantur*, obtinentem Dignitatem, vel aliud beneficium curatum, aut Parochialem Ecclesiam, ex eo, quod infra tempus a jure præfixum non fuerit in Presbyterum ordinatus non esse ipso jure privatum beneficio, sed privandum per sententiam, monitione præmissa, ut hic, & in *c. Quæris de ætat. & qualit.* & notant hic Innoc. *n.* 6. *in v. Admoniti*, Hostiens. *num.* 32. *in eod. v.* Joan. Andr. *n.* 25. Butr. *n.* 6. Anchar. in 9. *notab.* Abb. in *ult. notab.* & Dec. *n.* 8. Et facit ad hoc, quia in facto negativo, de 16
quo hic agitur, ad hoc ut pœna per negligentiam incurratur, necessaria est monitio, ut notat Innoc. *in c. Extirpanda de prab.* Bald. *in Authen. Hoc amplius col.* 4. *Cod. De fideicomm.* & alii apud Alexan. in *l. Ita stipulatus col.* 5. *de verb. obligat.* quos sequitur hic Dec. *n.* 9. Sententia 17
tamen amotionis sufficit sine juris solemnitate, ut in *d. c. Quæris*, *& in c. Cum nostris de conces. præb.* secundum Host. & Jo. Andr. *ubi supra*. Cum enim hæc esse non possint non notoria, *c. Quanto de transat. Epis.* non est juris ordo servandus, *c. De manifesta* 2. *q.* 1.

Verum quia quod hic statuitur, ut non promoti privandi sint per sententiam, hodie in multis corrigitur per posteriores Constitutiones; ideo pro pleniori notitia distinguenda sunt quatuor tempora. 18

Primum tempus est Conc. Lateranensis, de quo hic; & hoc tempore inspecto non promoti, sive obtineant Dignitates sive beneficia curata, sive Parochiales Ecclesias non sunt ipso jure privati, sed privandi, ut proxime dictum est & est casus hic, & in *c.* 1, & ibi dixi in *ult. notab. n.* 33. *infra de etat. & qualit.*

Secundus tempus est Concilii Lugdunensis, de quo in 19
c. Licet Canon, *de elect. lib.* 6. & secundum hoc tempus assumptus ad regimen Parochialis Ecclesiæ, nisi infra annum se fecerit ad Sacerdotium promoveri, Ecclesia sibi comissa, nulla etiam præmissa monitione, est ipso jure privatus, ut illic diserris verbis statuitur. Atque ita eo decreto respectu pœnæ corrigitur constitutio, de qua hic, quoad Parochiales Ecclesias, sed quoad Dignitates, & beneficia curata remanet in suo robore, quia quod non mutatur, &c. *l. Precipimus in fin. C. de appell. & l. Sancimus*, *C. De testam.* & ita firmat gl. in *d. c. Licet Canon in* 2. *Parochis Ecclesiæ*, quæ a DD. communiter approbatur. Quinimo hæc Constitutio rema- 20
net salva etiam quoad Parochiales, quæ sunt Dignitates, vel personatus, licet non Collegiatæ, quia *c. Licet Canon*, eam corrigit tantummodo quoad simplices Parochiales, ut optime declarat Feder. de Sen. *conf.* 86. *Casus talis est per tot.* ubi propterea ex facto respondit Priorem, sive Præpositum, vel Decanum ruralem, quo- 21
rum Ecclesiæ sunt Curatæ, & Parochiales non tamen Collegiatæ, non esse pro jure privatos ex eo, quod ad præscriptum *d. c. Licet Canon*, non fuerint infra annum in Presbyteros ordinati.

Tertium tempus est Bonifacii VIII. qui in *c. Statutum* 22
de elect. lib. 6. declaravit prædictam decretalem, *Licet Canon*, uti pœnalem non extendi ad Collegiatas Ecclesias, etiamsi Parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen; sed in illis servanda esse antiqua jura, id est, hunc §. *Inferiora*, ut ibi exponit gl. ult. Joan. Monab. Archid. Joan. Andr. Gemin. & reliqui Interpretes, Feder. de Sen. *d. conf.* 86. *n.* 1. *ver. Sed quæ sunt jura antiqua*, & Rebuff. in *Praxi benefic. de non promot. n.* 25. 27. *& seqq.* Et propterea dicebat in *d. cap. Statutum*, Joan. Andr. *n.* 1. propter illam Decretalem multos curasse, ut eorum Parochiales fierent Collegiatæ, ut eorum Rectores non tenerentur ad Sacerdotium promoveri; sed eos quandoque pœnituisse propter reservationes quas faciunt Romani Pontifices. Adde hanc cautelam potuisse illis proficere quoad pœnam *d. capitul. Licet Canon*, sed non quoad promotionem ad Sacerdotium, quia nihilominus tenebantur promoveri; alioquin privari poterant per sententiam, ut dictum est supra *n.* 15. & vide quod scripsi in *c.* 1. *n.* 13. *infra de etat. & qualit.*

Quartum denique tempus est Concilii Constantien- 23
sis sub Martino V, *qui sess.* 43. *in titul. de dispensat.* statuit in hæc verba, *Martinus*, *&c. Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus absurdum, ut qui beneficia obtinent, recusent, aut negligant officium exercere. Nos igitur Sacro approbante Concilio omnes dispensationes concessas quibuscunque pro Romanis Pontificibus, se gerentibus concessas quibuscunque electis, confirmatis, seu provisis ad Ecclesias, Monasteria, Prioratus Conventuales, Decanatus, Archidiaconatus, & alia quæcunque beneficia, quibus certus Ordo debitus est, vel annexus, ne munus consecrationis Episcopi, sive benedictionem Abbatis, aut ceteros debitos, aut annexos Ordines suscipiant, præter illas, quæ secundum formam Constitutio-*

tionis Bonifacii VIII. quæ incipit, Cum ex eo, *factæ sunt, revocamus; statuentes, ut qui de præsenti illas, vel illa obtinent, infra sex menses a die publicationis hujusmodi Constitutionis nostræ, & qui in posterum obtinebunt, infra terminum juris se faciant consecrari, aut benedici, seu ad alium debitum Ordinationem promoveri; alioquin sint ipsis Monasteriis Ecclesiis, Dignitatibus, Personatibus, officiis, & beneficiis ipso jure privati, & aliis libere conferantur, aut provideatur de illis, ceteris Constitutionibus circa hoc editis in suo robore duraturis.* Hæc sessio habita est Constantiæ anno Domini 1417. die Lunæ 21. Mensis Martii, & habetur *tom. 2. Concil. p. 2. pag. 942.*

24 Quo quidem statuto confirmatur constitutio Concil. Lugdunen. de qua in *d. c. Licet Canon*, quoad Parochiales Ecclesias; nam ex Conc. Constantiensi sunt ipso jure Ecclesiis privati, qui Ordines suis beneficiis debitos, vel annexos non suscipiunt infra terminum juris. Hic autem terminus quoad Parochiales Ecclesias est infra annum, ut in *d. cap. Licet Canon*. Sed quoad Dignitates, Personatus, & alia beneficia curata, respectu pœnæ corrigitur constitutio Conc. Lateranen. de qua in hoc §. *Inferiora*. Quia ex Concil. Constantiensi non promoti infra tempus a Canonibus præfixum non sunt privandi per sententiam monitione præmissa, ut hic dicitur, sed sunt ipso jure privati.

Itaque hic §. *Inferiora*, respectu pœnæ hodie videtur prorsus abrogatus; nam quoad Parochiales est correctus per *c. Licet. Canon*, & quoad Dignitates, Personatus, & alia beneficia, quæ curam animarum habent annexam, per statutum Concilii Constantiensis. Sed de hoc vide quod dicam in quæstione sequenti.

25 QUÆRO, super intellectu hujus statuti, an obtinens Præposituram Ecclesiæ Collegiatæ, quæ est principalis Dignitas, habeatque sub se Parochiales, ac etiam castra, & oppida, in quibus spiritualem, & corporalem jurisdictionem exercet, incidat in pœnam *d. c. Licet Canon, de elect. lib. 6.* si infra annum non fuerit in Presbyterum ordinatus,

Circumscripto Concilio Constantiensi, planum est Præpositum in memoratam pœnam non incidere, quia *cap. Licet Canon*, tanquam pœnale, locum non habet in dignitatibus principalibus, & Collegiatis, etiamsi Parochiales extiterint, ut est casus in *cap. Statutum de elect. lib. 6.* sed in illis observanda est dispositio hujus §. *Inferiora*, ut scilicet non promoti sint ipso jure privati, ut dictum est supra *n. 22. vers. Tertium tempus*. Unde difficultas ad hoc restringitur, videlicet, an constitutio, ut præfertur edita a Martino V. in Concilio Constantiensi, correxerit *d. c. Statutum*.

26 Et videtur non correxisse, quia regula juris notissima est, Canones ita esse interpretandos, ut minus corrigant jus commune, quam fieri possit, & jura juribus concordentur, *cap. Cum expediat de elect. lib. 6.* Neque enim credendum est, Romanum Pontificem, qui jura tuetur, quod alias excogitatum est multis vigiliis, & inventum, uno verbo subvertere voluisse, ut legitur in *c. Ecclesia vestra, il secondo, infra eod. & l. Si quando, Cod. de inoff. testam.* Præterea verba illius constitutionis non important, ut Papa voluerit *d. c.* corrigere, quia nihil expressit de Ecclesiis Collegiatis: idque non obscure patebit, si singula constitutionis verba sedulo expendantur.

Primo enim dixit, Ecclesias, quod verificatur in simplicibus Parochialibus, juxta text. in *d. cap. licet Canon*, vel in aliis Ecclesiis, quæ non essent Collegiatæ, & haberent Ordines annexos ex consuetudine, vel statuto, juxta dispositionem Clem. *Ut ii de atat. & qualit.*

27 Deinde dixit, Monasteria, & clarum est in materia exorbitanti, sicuti est hæc, quæ disponit contra jus antiquum, Monasterii appellatione non comprehendi Ecclesias seculares, ut notat gl. in *Clem. 1. in ver. Monasteriis de elect.* & gl. 3. *c. Grandi de suppl. Prælat. lib. 6.* licet secus sit in materia late interpretanda, ut firmat Jo. Andr. in *c. Joannes de regul.* ubi ita intelligit jura, quæ dicunt Ecclesias venire appellatione Monasterii, ut in §. *Hæc autem* 10. *dist.*

28

29 Tertio, dixit Prioratus Conventuales, quod similiter includit Ecclesias Collegiatas Regularium, non autem Secularium, quia ex proprietate vocabuli Ecclesiæ Conventuales intelliguntur Regularium, non Clericorum secularium, ut notat Paul. de Eleazar in *Clem. 1. in ver. Quæritur*, ubi etiam Card. *num. 7. deb. Eccl. non lien.* allegat jura in *c. Nisi essent de præb. in cap. Monachi, §. penult. de statu regul. & c. Si Religiosus de elect. lib. 6.* licet nonnunquam large, & improprie appellatione Conventualium etiam Seculares comprehendantur, ut notant Jo. Andr. & Joan. Cald. in *c. Capitulum supra de rescript.* Sed cum Constitutio Constantiensis sit pœnalis, & exorbitans, illius verba juxta proximam significationem 30
sunt inteligenda, *c. Rodulphus de rescript.* & notat gl. in *Clem. Ut ii in v. In eodem de ætat. & qualit.* & in Clem. *In plerisque in v. Populo de elect.* & de his Prioratibus expressit, quia & alias de jure pœnam privationis incurrerent sine alia monitione, ut in Clem. *Ne in agro, §. Ceterum de statu Monach.* Atque ita quoad eos nil novi statuit, sed jus præcedens innovavit.

Quarto, dixit Decanatus, & Archidiaconatus. Et 31
quidem in Archidiaconatu non habebat locum *d. c. Statutum de elect. in 6.* cum hæc Dignitas sit in Ecclesia Cathedrali, & sic non sit principalis in Ecclesia Collegiata, cum ibi sit caput Episcopus, ut patet in *c. 1. & per tot. infra de offic. Archid.* Similiter nec in Decanatu habebat locum *d. c. Statutum*, Quando non erat principalis dignitas in Ecclesia Collegiata; sed tantumodo habebat locum Concilium Lateranense, de quo in hoc §. *Inferiora*, ut notat gl. in *d. cap. Licet Canon in v. Parochialis de elect. lib.* 6. Unde Martinus V. voluit, ut in his dignitatibus, in quibus requirebatur monitio ad pœnam incurrendam, & privatio per sententiam, ut expresse cavetur hic, hodie monitio non requiratur, sed sint ipso jure privati: & sic Concil. Constantiense coad- 32
juvat Lateranense, de quo hic, per modum executionis; nam quilibet Canon imponens pœnam ipso jure super facto per aliud jus jam damnato, dicitur illius executivus, ut probatur in prælleg. *c. Licet Canon*, & ibi notat gl. in *v. Executione:* & sic inteligendo nova hæc constitutio proprie non corrigit jura præcedentia, sed est executio hujus §. *Inferiora*, *& c. 1. infra de ætat. & qualit.* & Decretalis, *Statutum*, remanet in suo robore.

Nec prædictis obstat clausula generalis, quæ subse- 33
quitur, videlicet, *Et alia quæcunque beneficia*, ponderando dictionem universalem, *Quæcunque*; quæ videtur includere omnia alia beneficia etiam Collegiata, cum de natura universalis sit omnia universaliter includere, ut dixit text. in *c. Oblitæ de major. & obed.*

Etenim respondetur, Dictionem, *Quæcunque*, licet 34
sit universalis, non tamen stare universaliter in materia, in qua profertur, quando per aliud jus aliquis casus reperitur exceptus ab illo jure, ut est glos. notab. *inc. Monachi in ver. Quocunque modo inf. de sent. excommun.* unde & prædicta clausula, *Quæcunque alia beneficia*, ita est intelligenda, ut locum habeat in aliis quibuscunque beneficiis, nisi alio jure reperiantur exclusa, sed obtinentes Collegiatas Ecclesias excluduntur per *d. c. Statutum:* Ergo in hoc casu excepto non verificabitur illa dictio universalis, ut tenet gl. prælleg. Et hoc intendit Martinus V. dum in calce constitutionis adjecit: *Ceteris constitutionibus circa hoc editis in suo robore duraturis;* nam si intelligeremus *d. cap. Statutum*, fuisse sublatum utique in suo robore non permaneret: & idem contingeret de hoc §. *Inferiora*, qui non remanet correctus, sed vitiatur circa executionem suam, ut est dictum: & ita intelligendo, hæc clausula operabitur effectum suum. Verba autem clausulæ intelligi debent, ut operentur, *c. Si Papa de privileg. lib. 6.* & ita in proposita facti specie consuluit Gemin. *cons. 131. incip. Præmitto per tot.* ubi est casus.

Secundo QUÆRO, super intellectu ejusdem con- 35
stitutionis Martini V. an hodie, qui obtinent Dignitates, Præbendas, portiones, & alia beneficia in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, sint beneficiis ipso jure privati, si infra annum Ordines suis beneficiis annexos non susceperint?

Pro clariori solutione circa hoc distinguenda sunt tria tempora.

Primum tempus est Conc. Viennensis, de quo in Clem. 36
Ut ii, §. Illi vero de ætat. & qualit. ubi statuitur, ut obtinentes in eisdem Ecclesiis Dignitates, personatus, officia, vel Præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, nisi justo impedimento cessante ad hujusmodi Ordines se promoveri fecerint infra annum, ex tunc, donec ad eos promoti fuerint, voce in Capitulo non habeant, eisque

eisque distributionem pars dimidia subtrahatur. Et ita secundum hæc tempora non promoti ad Ordines, ut præfertur, annexos non erant beneficiis privati, sed tantummodo carebant voce in Capitulo, & privabantur dimidia parte distributionum.

37 Secundum tempus est Conc. Constantiensis, in quo Martinus V. edidit constitutionem superius relatam *n.* 23. & hoc tempore inspecto obtinentes hujusmodi dignitates, & beneficia, qui infra terminum juris non recipiebant Ordines beneficiis annexos, erant ipso jure
38 privati, ut illic statuitur. Atque ita constitutio Constantiensis correxit dispositionem Conc. Viennensis, de qua in *d.* Clem. *Ut ii*. Neque enim ambigendum est, quin eadem constitutio comprehendat Dignitates in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis: tum quia utitur clausula illa universali, *Quæcunque alia beneficia*, quæ ut prædiximus *n.* 33. omnia universaliter includit: tum quia beneficii appellatione ex proprietate vocabuli comprehenditur Canonicatus, & Præbenda, ut est text. in *c. penult. infra de verb. signific. in c. In nostra de rescrip. & in c. unico, Ne Sed vacante lib.* 6. & notat. Bellam. in *c. Cum contingat n.* 9. *de foro compet.* tum denique, quia constitutio exprimit nominatim Archidiaconatum, qui est dignitas in Cathedrali Ecclesia, ut patet *infr. de offic. Archid. per tot.* & ita per eandem constitutionem fuisse sublatam dispositionem dict. Clem. *Ut ii*, tenet Gemin. quamvis prædicta non ponderet, in *præcit. cons.* 131. *n.* 2. *v. Primo dixit Ecclesias*.

39 Tertium tempus est Conc. Trid. quod in *c.* 4. *sess.* 22. statuit, ut obtinentes in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia dignitates, personatus, officia, Præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia, quibus certi Ordines sunt annexi, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos; alioquin pœnas incurrant juxta constitutionem d. Clem. *Ut ii*, quam ibi innovat. Quo decreto aperte sublata est dispositio Concil. Constantiensis quoad obtinentes beneficia in prædictis Ecclesiis; nam si non promoti incurrunt pœnas d. Clem. *Ut ii*, a Coccil. Trid. innovatas; ergo necessario sequitur, ut non sint ipso jure beneficiis privati; nam pœnæ hujusmodi sunt privatio vocis, & subtractio dimidiæ partis distributionum, ut dictum est. Utraque autem pœna supponit perneccessario retentionem beneficii, quia carens titulo privari non potest voce, vel dimidia parte distributionum, cum privatio supponat habitum, *l. Decem, ff. de verb. oblig. c. Ad dissolvendum infra de despons. impub. & cap. Debitum de bigam.* Unde S. Congr. Trid. Conc. interpretum, licet nulla facta mentione constitutionis Conc. Constantiensis, sæpius declaravit, obtinentes dignitates, Præbendas, vel portiones in prædictis Ecclesiis non esse ipso jure beneficiis privatos, sed tantummodo privari posse si contumaciter renuerint *s*uscipere Ordines suis beneficiis annexos, ut dixi in *c. Quæris n.* 34. *infra de ætat. & qualit.*

Neque hoc loco omittendum est, decretum Concil. in *d. cap.* 4. quod generalius loquitur, quam prædicta Clem. vendicare sibi locum ex S. Congr. sententia in quibuscunque beneficiis. Nam consulta, an decretum *d. cap.* 4. *sess.* 22. comprehendat omnia beneficia, quæ Ordinem requirunt; respondit comprehendere: quod videtur intelligendum quoad obligationem suscipiendi Ordines infra annum, non autem quoad pœnas saltem 40
privationis vocis: quia illa applicari non potest nisi obtinentibus beneficia in Ecclesiis, in quibus sunt Capitula, & sic in Cathedralibus, vel Collegiatis, cum in aliis subjecta materia id non patiatur. Quod expresse tenet gl. in d. Clem. *Ut ii in v. Distributionum*, dicens per hoc verb. *Distributionum*, & verb. *Capitulo*, quod præcedit, has pœnas non competere in beneficiis, quibus non debetur vox Capituli, & in quibus non sunt distributiones.

Itaque cum Conc. Trid. quo ad pœnam privationis 41
vocis in Capitulo servari non possit in Ecclesiis, ubi non sunt Collegia, juxta text. in *c.* 1. *sup. eod.* & dispositio d. Clem. locum non habeat in beneficiis extra Ecclesias Cathedrales, vel Collegiatas, etiamsi in illis essent distributiones, ut ibi notat gl. in *v. Præbendas in v. In eisdem, & in v. Distributionum*, Card. *n.* 5. & Vital. *n.* 30. consequens est, ut quoad pœnam privationis tituli ipso jure hodie servanda sit Constitutio Conc. Constantien. in illis beneficiis, quæ habent Ordines annexos, & non sunt in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, nec comprehenduntur in *c. Statutum de elect. lib.* 6. Quæ omnia diligenter notabis, quia ad hanc constitutionem non advertunt DD. nostri, qui de beneficiis scripserunt.

DE ELECTIONE.

Idem Alexander III. Ravennati Archiepiscopo.

CAPUT VIII.

CAusam, quæ inter Moniales S. Margaritæ: & infra. Si Sorores in Episcopum electionem contulerint, promittentes, quod illam, quam eis provideret, reciperent: ipsam, quam providerit, facias ab eis (si tamen existat idonea) in suam recipi Abbatissam.

SUMMARIUM.

1 *Compromittentes tenentur recipere electum a compromissariis, dummodo sit idoneus.*
2 *Moniales appellantur Sorores.*
3 *Monachi possunt appellari Fratres.*
4 *Fratres qui dicantur.*
5 *Moniales possunt compromittere in masculum electionem Abbatissæ.*
6 *Compromissum super electione potest fieri in unum tantum, & n.* 38.
7 *Item fieri potest in extraneum a Collegio.*
8 *Episcopus non est de Collegio Monialium, licet sit ipsarum Caput.*
9 *Collegium ipsum censetur eligere, cum electio fit a compromissariis.*
10 *Compromissum super electione an possit fieri in laicum, & n. seqq. usque ad n.* 18.
11 *Compromissarius an sit Procurator compromittentium, & n.* 13. *& 16.*
12 *Laicus potest esse Procurator in spiritualibus, & acceptare beneficium pro Clerico absente.*
13 *Compromissarius arbitrari debet, an Prælatus sit idoneus ad officium Prælaturæ.*
14 *Laicus non potest esse arbiter in spiritualibus.*
15 *Laicus non prohibetur ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica.*
16 *Et potest esse arbitrator in spiritualibus.*
17 *Compromissarii possunt esse alii a Capitulo, dummodo sint viri Religiosi, id est, Clerici.*
18 *Cardinales an valide possint hodie compromittere electionem Papæ in personas extra Collegium, & n. seqq. usque ad n.* 35.
19 *Cardinalium cœtus non potest modificare, corrigere, vel immutare constitutionem super electione Papæ.*
20 *Actus contra legem celebratus est nullus, quando lex adimit potentiam actum celebrandi.*
21 *Verbum, Potest, præcedente negatione tollit potentiam, & reddit actum de jure impossibilem, & n.* 30. *& seqq.*
23 *Beneficii collatio facta minori* 14. *annorum est ipso jure nulla.*

23 *Forma quibus verbis inducatur.*
24 *Verba*, Aliter fieri non possit, *an importent decretum irritans.*
25 *Conditio formam substantialem inducit.*
26 *Gesta contra formam sunt ipso jure nulla.*
27 *Papæ electio de jure communi valida est, quomodocunque duæ partes Cardinalium consentiant in aliquem, ut in electum.*
28 *Electionis Papæ forma substantialis prescribitur in Constitutione Gregorii XV. in §. Quod si electio.*
29 *Clausula decreti posita in fine Bullæ electionis magni Magistri Jerosolymitani sublata est, & in ejus locum suffecta est alia perstringens substantialia electionis.*
30 *Verbum*, Non potest, *aliquando exponitur, id est, non debet.*
31 *Pupillus pubertati proximus absque tutoris authoritate naturaliter obligatur.*
32 *Verbum*, Potest, *precedente negatione non privat potentia, quando hinc resultaret absonus intellectus.*
33 *Missæ sacrificium an ex forma præcedere debet electionem Papæ.*
34 *Una determinatio respiciens plura determinabilia, debet ea æqualiter determinare.*
35 *Cardinales an possint super electione Papæ compromittere in unum tantum ex Collegio, & n. seqq. usque in fin.*
36 *Pluralis locutio duorum saltem numerum requirit.*
37 *Eligendi potestas utilius committitur pluribus, quam uni.*
38 *Melius tamen expeditur per unum, qua per plures.*
39 *Costitutio juri communi conformis recipit ab eodem jure interpretationem passivam.*
41 *Pluralitas an & quando resolvatur in singularitatem.*
42 *Eligendi potestas consultius committitur in impari numero.*
43 *Canones loquentes de electionibus inferiorum, an & quando habeant locum in electione Papæ, & n. 45. vers. Et cum similiter.*
44 *Pluralis oratio non resolvitur in singularem secundum rigorem verborum, sed secundum sensum, & naturalem affectum.*
45 *Compromissum super electione Papæ a Cardinalibus initum in unum tantum de Collegio, an valeat.*
46 *Pluralitas, ubi est de forma, non potest resolvi in singularitatem.*

1 C. *Ausam*. Compromittentes tenentur recipere electum a compromissario, dummodo sit idoneus. Hoc dicit, & non dividitur secundum Joan. Andr. & Anton. de Butr. Vel secundum alios sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda, responsio, ibi, *Sorores*.

2 Nota primo, Moniales appellari Sorores; nam cum primo text. dixerit, Moniales, postea subdit, Sorores; atque ita hæc duo videntur synonyma, seu idem importantia; quod est contra vulgares, qui distinguunt Sorores a Monialibus, secundum Jo. Andr. & Card. *in princ. in verb. Sorores.* Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 1. *in* 1. *not.* & Jo. de Anan. *in princ.* Vulgus enim appellat Sorores, quæ subsunt Fratribus Ordinum Mendicantium, ut Prædicatobus, Minoribus & aliis, de quibus in *c. Non solum*, & *c. Constitution. de regul. lib.* 6. reliquas vero vocat Moniales. Ratio motiva potuit esse, quia sicut Religiosi Mendicantes non consueverunt appellari Monachi, sed Fratres, & vice versa Religiosi non Mendicantes appellari solent Monachi non autem Fratres; quinimo ægre ferunt, si quando Fratres nuncupentur: eodem modo vulgus credidit mulieres Religiosas Fratribus subjectas, esse vocandas Sorores, & subjectas Monachis Moniales, Sed hæc distinctio confunditur hic, & in *c. Cum*
3 *dilecta supra de rescript.* Nec mirum, quia etiam Monachi possunt appellari Fratres, ut in *c. Causam, il primo infra de judic. c. Si Religiosus*, §. *Quia vero*, & ibi notatur *in v. Fratrum*, *de elect. lib.* 6. & *c. Suscepimus*, &
4 ibi Host. *in princ. in v. Fratre*, *de homicid.* Et quamvis omnes Christiani sint fratres in Christo, quia per lavacrum regenerationis recognoscunt spiritualiter unum Patrem, scilicet Deum, *c. Ad mensam*, 11. *q.* 3. tamen ut dicit Abb. *ubi sup.* per excellentiam hoc nomine dotati sunt Religiosi propter charitatem, quam invicem debent habere, ut appellentur Fratres. & Sorores.

Secundo nota, ibi, *In Episcopum*, Moniales posse 5
compromittere in masculum electionem Abbatissæ, nec teneri compromittere in alias Moniales, secundum Anton. de Butr. *n.* 5. & Abb. *n.* 3.

Tertio nota in eod. v. compromissum super electione 6
fieri posse in unum tantum. De hoc infra *in* 2. *q. n.* 38.

Ultimo nota, compromissum super electione fieri 7
posse etiam in extraneum, seu, ut dicit Abbas, forinsecum a Collegio; nam Episcopus, in quem Moniales compromiserunt, non est de Collegio Monialium, licet sit ipsarum Caput, *cap. Requisisti*, §. *Secus infra de* 8
testam. ibi: *Non est tanta communio inter Episcopum, & Monasteria, quanta est inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralem, cui est spirituali conjugio copulatus*, & ibi notat glos. 1. Host. *n.* 1. *ver. Et extra Collegium bene potest compromitti*, Jo. And. *n.* 2. exponens verbum, *Episcopum*, id est, proprium, vel alienum quoad actum electionis, sed proprius confirmabit, Cardin. *in princip.* Butr. *n.* 3. *in* 2. *notab.* Anchar. *n.* 1. Bellam. *in princip. in v. Episcopum*, Abb. *n.* 2. *in* 2. *notab.* & Jo. de Anan. *n.* 1. glos. in *c. Quia propter*, *in v. Juris infra eod.* & ibi Innoc. *in eod. v. n.* 6. Abb. Antiq. *n.* 20. *in v. De Collegio*, Compost. *n.* 27. *in v. Committatur*, *v. Similiter nec est jus*, & alii communiter. Ratio est, quia Collegium ipsum censetur eligere, 9
cum electio fit per eos, in quos eligendi transtulit potestatem, *cap. In causis*, §. *Quia vero infra eod. l. Item eorum*, §. *Si Decuriones*, ibi: *Non refert, an ordo elegerit, an is, cui ordo commisit. ff. quod cujusq; univers. nomin.* secundum Innoc. *hic in v. Recipi*, Compost. *in princip. in. v. Facias*, Jo. Andr. *n.* 8. in glos. 1. & alios præallegatos.

Procedit tamen supradicta conclusio, dummodo is, 10
in quem compromittitur, sit persona Ecclesiastica, pro ut hic erat Episcopus; non enim hujusmodi actus spiritualis eligendi videtur posse transferii in laicum, *c. Massana, & c. Sacrosancta infra eod.* nam si laici prohibentur cum laicis interesse, multo magis videtur prohibita in eos totalis translatio; idque verius putat Petr. de Anchar. *hic n.* 1.

Sed in contrarium facit, quia compromissarius cen- 11
setur procurator compromittentium; eligit enim ipsorum nomine, per id, quod legitur, & notatur in *d. c. In causis infr. eod.* & in *c. Si compromissarius*, *eod. tit.* 12
lib. 6. Sed laicus potest esse procurator in spiritualibus, ut *c.* 1. *de procurat. lib.* 6. & potest acceptare beneficium pro Clerico absente, ut notat. Joan. Andr. in *c. Accedens infra de præb.* quem communiter alii sequuntur, ut testatur Dec. in *c. Decernimus n.* 5. & *seqq. de judic.* Ergo, &c. 13
Anchar. non solvit. Tu dic secundum Abbas *hic n.* 5. in electione Prælati non versari nudum ministerium; imo enim debet arbitrari, an quis sit idonens ad officium Prælaturæ, ut hic; nec est simplex procurator, imo officium in ejus persona radicatur, adeo ut nec revocari possit, nisi secundum ea, quæ notantur in *d. c. In causis*. 14
Ad hoc optimus textus in *c. Contingit infra de arbitr.* ubi est expressum, non posse assumi arbitrum laicum super spiritualibus; & subjicitur ratio in textu, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur. Quæ quidem ratio maxime viget in casu, de quo agitur. At vero procurator habet nudum ministerium facti. Unde non mirum, si nomine alterius interesse valeat in hujusmodi spiritualibus, ut colligitur ex notatis per glos. in *d. c.* 1. *in v. Spiritualibus*. Laicus enim non prohibetur ministerialiter, 15
seu ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica, ut fuse probat Dec. *loco citato* Et hac ratione, quamvis non 16
possit esse arbiter in causa spirituali, ut proxime dictum est: potest tamen esse arbitrator, ut tenent Host. & Jo. Andr. *in c. fin. de rer. permut.* Specul. *in tit. de arb.* §. *Restat*, *v. Quid*, *de sententia excomunicationis*, & est communis opinio, ut Dec. testatur alios referens in *d. c. Decernimus num.* 4. Præterea compromissarius potest eligere compromittentem; ergo non est illius procurator, quia alioquin posset quis eligere seipsum, cum procutator, & dominus in causa procuratorii censeantur unus & idem, ut hic observat Joan. de Anan. *sub n.* 1. *in* 1. *not. v. Utrum autem*, & *ver. Dic hoc non esse verum*: & pro hac opinione adduco etiam gloss. notab. in *cap. Quia propter*. *in v. Juris inf. eod.* quæ dicit compromissarios esse 17
posse alios a Capitulo, dummodo sint viri Religiosi, id

est Clerici, ut ibi exponit Joan. And. *sub n. 67. in gloss. Et isti.*

18 QUÆRO, an compromissum super electione Romani Pontificis a Cardinalibus initum in personas Ecclesiasticas extra sacrum Collegium sit validum, necne?

19 Manifestum est hodie non licere S.R.E. Cardinalibus hanc potestatem eligendi committere, nisi aliquibus de Collegio; quia in novissima constitutione Gregorii XV. *Æternis Patris Filius*, *in* §. *Matura itaque*, disertis verbis statuitur, ut electio per compromissum aliter fieri non possit, præterquam si omnes, & singulis Cardinales aliquibus ex eorundem Collegio committerent eligendi potestatem. Hoc autem jus publicum in favorem Ecclesiæ introductum est, cui pacto privatorum renunciari non potest, *c. Si diligenti*, *infra de foro compet.* Nec licet Cardinalibus jus Papæ immutare, *cap. Inferior* 21. *dist.* & in proposito notat Compost. in *c. Licet de vitanda sub n. 6. v. Sed nunquid Cardinales*, *supra eodem*, & est expressum in *Clem. Ne Romani*, *in princ. de elect.* ubi reprobatur opinio, quæ astruebat cœtum Cardinalium Sede vacante posse modificare, corrigere, vel immutare decretalem, *Ubi periculum eod. tit. lib. 6.* Idem patet in hac ipsa constitutione Gregorii in §. *Postremo*, ubi inhibetur S.R.E. Cardinalibus, & eorum sacro Collegio, ne adversus eam aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant.

Verum quæstio admodum implexa videtur, an ita ex forma sancitum sit, ut compromissum fieri debeat in aliquos de Collegio, ut si fiat in extraneos, electio irrita sit. Et quamvis quæstio videatur solvi posse ex inferioti parte constitutionis in §. *Quod si electio*, ubi perstringitur forma electionis cum decreto irritanti, & in forma compromissi non repetuntur verba illa, *Aliquibus ex eorundem Collegio*; tamen videtur adhuc obstare,

20 quod in *d.* §. *Matura itaque*, Constitutio non simpliciter prohibet fieri electionem, sed decernit, ut electio per compromissum aliter fieri non possit, &c. Quotiescunque autem lex non solum prohibet, sed etiam adimit potentiam, & facultatem, actus contra legem celebra-

21 tus est ipso jure nullus, Bart. *in l. fin. n. 7. ff. de fer.* Verbum autem, *Potest*, præcedente negatione præcisam necessitatem importat, & privat potentia, gloss. ordin. in *c. Beneficium*, *in v. Non potest*, *de regul. jur. lib. 6.* quam Bartol. & omnes sequuntur in *l. Gallus*, *ff. de lib. & posthum.* ut testatur ibi Jas. *n.* 19. & 23. & sic reddit actum irritum, & de jure impossibilem, Bald. in *l. 1. n. 62. C. Qui admitti*, & post Bart. in *l. 1. ff. de injust. rupt. testam.* & notat Jas. in *l. Non dubium n. 60. C. De legib.* Atque ita idem importat aliquid esse impossibile, vel fieri non posse; nisi quod impossibile videtur parum Latine dici, licet ejusmodi verbum non reformidet Quintilianus *lib. 5. instit. orator. c.* 10. nec Jurisconsultus, ut in *l. Impossibilis*, *ff. de verbor. obligat. in leg. Impossibilium*, *ff. de reg.*

22 *jur.* & passim alibi. Hinc cum olim dubitatum esse in S. Congregatione Concilii, an *cap. 6. sess.* 23. disponens neminem ante decimumquartum annum beneficium obtinere posse, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus est ætatis annorum quatordecim; adeout nunc non sit legitimus possessor, & fructus suos non fecerit: Sac. Congregatio innixa doctrinæ Jas. in *d. l. Gallus num.* 17. ubi quod actus redditur nullus ipso jure, cum quid prohibetur cum verbo, *Non possit*, censuit collationem ante decimum quartum annum fuisse nullam, & provisum fructus suos non facere. Quamobrem etsi in posteriori parte constitutionis nulla fiat mentio de compromisso incundo in aliquos de sacro Collegio; tamen videtur sufficere, ut hujusmodi mentio facta fuerit in priori parte per verba adimentia electoribus potestatem aliter eligendi, cum perinde sit reddere electores impotentes ad eligendum, ac decernere electionem aliter factam non valere, ut ex dictis constat, & ex decreto Concilii Tridentini in *c.* 1. *sess.* 24. *de reform. matrim.* quod dum irrita decernit matrimonia clandestina, eos qui illa contrahere attentabunt, inhabiles reddit ad sic contrahendum. Utrunque enim loquendi genus inducit formam; quod aperte sensit Felin. in *c. Cum dilecta n. 6. su-*

23 *pra de rescrip.* ubi enumerans decem signa, quæ indicant formam inductam esse, quintum signum asserit esse, ubi

24 est appositum decretum irritans; ac deinde paulo inferius: *Septimum signum*, inquit, *ubi in dispositione dicitur*, *Aliter fieri non possit*, *ibi est data forma*, *& ei renunciari non potest*: & Felini doctrina sequitur Dec. *cons.* 528. *n.* 11. & Alber. Brun. *in tr. de forma fol.* 33. *col.* 1. *v. Et quod lex prohibitiva*, & fuit sententia Bart. in *l. de his n. 4. ff. de transact. & in l. fin. n. 4. C. De venden. reb. civit. lib.* 11. quibus addo Paris. *cons.* 19. *n.* 20. *lib.* 2. ubi dicit hæc verba, *Non aliter fieri possit*, inducere decretum irritans, & Loffredum *cons.* 30. *incipit*, *Sit dubium*, *n.* 20. Præterea ponderanda est parricula, *si*, in constitutione 25
apposita, ibi, *Decernimus electionem aliter fieri non posse*, *præterquam si omnes*, *& singuli Cardinales aliquibus ex eorundem Collegio*, *&c.* hæc enim particula ex sui natura conditionem importat, *l. Quodcunque*, §. *ult. ff. de verbor. obligat.* gloss. *in l. 2. in v. Conditio*, *ff. de condit. & demonst.* Conditio vero formam substantialem inducit, ut per Felin. *in d. cap. Cum dilecta sub n. 6. v. Secundum si-* 26
gnum. At manifestum est gesta contra formam esse ipso jure nulla, ut est textus in *d. c. Cum dilecta*, *in c. Venerabilis de offic. deleg.* plene Calderin. *in disput. incip. Statuto civitatis*, Archidiac. in *c. Si cui*, *in fin. de elect. lib.* 6.

Sed in oppositum facit, quia de jure communi in ele- 27
ctione Romani Pontificis nulla forma præscripta erat; nam cum in ea non sufficiat major pars Collegii, ut in electionibus inferiorum, sed saltem duæ ex tribus partibus requirantur, & in difficultatibus emergentibus nullus sit superior, ad quem possit haberi recursus; aliquid speciale in ea constituendum fuit, ut legitur in decretali, *Licet de vitanda supra eodem*, & præcipue, ut electio valida esset, quomodocunque duæ partes Cardinalium consentirent in aliquem, ut in electum, pro ut ibi notat Innocentius: Gregorius vero gravissimis causis mo- 28
tus in electione Romani Pontificis certas formas præscripsit sua Constitutione; non tamen omnia, quæ ibi præcepit, aut prohibuit, ad substantiam, & validitatem electionis voluit pertinere, ne alioquin res tanti ponderis usque adeo difficultatibus involveretur, ut aliquando gravem pati posset Ecclesia scissuram; quam rationem considerat textus in *d. cap. Licet de vitanda*, *in princ.* Et propterea, quæ sancivit initio Constitutionis in §. *Matura itaque*, voluit quidem a Cardinalibus exacte observari; non tamen ita, ut illorum omissio inficeret electionem; sed formam substantialem paucis perstrinxit in §. *Quod si electio*, & ibi apposuit decretum irritans; quod aperte indicat ejus intentionis non fuisse, ut ea, quæ in superiori Constitutionis parte præscripta fuerant, esset substantialia electionis; alioquin ineptum fuisset in *dicto* §. *Quod si*, decernere electionem aliter celebratam esse nullam, si hoc ipsum jam sancitum fuisset in superiori parte Constitutionis. Et hanc fuisse mentem Sanctitatis Suæ nos ipsi non obscure intelleximus, qui ante Constitutionis promulgationem in eo negotio diu, multumque laboravimus. Unde cum postea pro reformatione electionis magni Magistri S. Joannis Jerosolymitani 29
compilata fuisset minuta Bullæ a D. Vulpio Archiepicopo Theatino, & jusso S.D.N. delata per manus Carsdinalium, & Prælatorum Congregationis super hoc deputatæ, & in fine Bullæ apposita esset clausula infrascripta, videlicet: *Quod si electio aliter celebrata fuerit*, *nulla*, *atque irrita sit eo ipso*: Ego adverti hanc clausulam operari, ut omnia, & singula, quæ in Constitutione sancita erant, essent de substantia electionis, indeque futurum esse, ut nulla fere electio posset valide celebrari, cum vix fieri posset, ut in tot, & tam variis ordinationibus defectus aliquis non contingeret; nam & forma scrutinii, quæ tandem compendiosis verbis concluditur in decretali, *Quia propter inf. eod.* reputatur adeo difficilis observatu, ut etiam boni Juristæ practicam ignorantes in ea deficiant, ut inquit gl. in *c. Cum expediat*, *in vers. Inquisitis*, *de elect. lib.* 6. Unde Patres censuerunt unanimes eam clausulam esse expungendam, & ad exemplum Gregorianæ Constitutionis substituendam esse aliam clausulam cum decreto irritanti, in qua perstringerentur ea tantum, quæ pertinerent ad substantiam electionis, prout factum est in Constitutione S.D.N. quæ incipit, *In specula militantis Ecclesiæ*, edita 3. *Julii* 1628. *in* §. *Quod si electio magni Magistri*.

Quibus ita se habentibus, quamvis Gregoriana Constitutio in principio decreverit non posse aliter compromitti, quam in aliquos ex Cardinalium Collegio; cum tamen in *dicto* §. *Quod si electio*, ubi præteribat formam substantia-

rialem electionis cum decreto irritanti, nullam faciat mentionem personarum, in quas fieri debeat compromissum; sed simpliciter statuat, ut nulla sit ejusmodi electio aliter celebrata, quam per viam compromissi, ab omnibus Cardinalibus in Conclavi præsentibus nemine dissentiente initi. Hinc satis ostenditur non pertinere ad electionis validitatem, & formam, ut compromissum fiat in aliquos de Collegio.

30 Nec obstat verbum, *Non posse*, positum *in d. §. Matura itaque*, quia secundum hæc erit exponendum, id est, non debere; hoc enim non est novum apud sacros Canones, ut est textus in *c. Nisi cum pridem*, §. *Persona vero infra de renunc.* & ibi notat gl. *in v. Non potuerit*, Host. Jo. Andr. Butr. & alii, Ea ratione, quia illud dicimus posse, quod de jure possumus, & e converso, *c. Faciat*, 22. q. 2. *& c. Scisciatus supra de rescript.* Præterea, etsi verbum, *Potest*, præcedente negatione regulariter privet potentia, & reddat actum de jure impossibilem; hoc tamen non est perpetuum, ut notat Roman. in *l. Stipulatio ista*, §. *Alteri in* 3. *col. ff. de verbor. oblig.*

31 Ideoque in *l. Obligari*, *in princip. ff. de author. tut.* pupillus dicitur non posse obligari sine tutoris authoritate, & tamen pupillus pubertati proximus absque tutore naturaliter obligatur, *l.* 1. *ff. de donat. & leg. Si pupillus*, *ff. ad l. Falcid.* Rursus stipulari alteri nemo potest, ut legitur in d. §. *Alteri*, & sic negativa præcedit verbum, *Potest*: & tamen si quis alteri stipuletur, stipulatio non est ipso jure nulla, ut ibi advertunt gloss. & Bart. in *l. Cum lex n. 6. ff. de fidejussor.* Bald. in *l. Non dubium in* 11. *col. n.* 29. *C.*

32 *de legib.* & plenius Jas. in *d. l. Gallus n.* 19. *v. Contra istam communem regulam*, *ff. de lib. & post hum.* Ideo secundo loco potest dici, quamvis regulariter verbum, *Potest*, præcedente negatione privet potentia; hoc tamen non procedere, quando hinc resultaret absonus intellectus, *c. Quanto*, & ibi gloss. *in v. Non potuit de præsumpt.* Jas. in *d. l. Gallus n.* 23. *ver. Secundo limita*, prout resultaret hoc casu, ut patet ex his, quæ superius dicta sunt *n.* 28. *&* 29. Et eo magis, quia Constitutio Gregorii in dicto

33 §. *Matura itaque*, decernit electionem fieri aliter non posse, quam in Conclavi, & eo clauso, ac post celebratum prima die sacrosanctum Missæ solitum sacrificium. Et tamen non creditur ad validitatem electionis pertinere, ut præcedat celebratio Missæ; cum hoc requisi-

34 tum non repetatur inferiùs in §. *Quod si electio*, ubi ponitur electionis forma cum clausula decreti; Ergo sicut respectu celebrationis Missæ illa verba, *Fieri aliter non posse*, non important formam; ita nec respectu illorum verborum, *Aliquibus de Collegio*: cum una determinatio respiciens plura determinabilia debeat illa æqualiter determinare, *l. Quamvis*, *C. de impub. l. Jam hoc jure*, § *fin. ff. de vulgar.* textus in *l. fin.* & ibi Bart. *C. de sentent.* Dec. in *c. Novit n.* 56. *infrv de judic.* De his tamen tutius esset petere oraculum Sanctissimi.

35 Successive QUÆRO, an Cardinales possint super electione Papæ compromittere in unum tantum ex sacro Collegio?

Difficultatem ingerit supradicta Constitutio Gregorii XV. de Romani Pontificis electione, quæ in §. *Matura itaque*, declarat electionem per viam compromissi fieri aliter non posse, præterquam si omnes, & singuli Cardinales in Conclavi præsentes nemine dissentiente aliquibus ex eorundem Collegio Cardinalium committerent eli-

36 gendi potestatem, ut vice omnium Ecclesiæ Catholicæ providerent de Pastore. Oritur enim dubium ex illo verbo, *Aliquibus*, quod cum sit pluralis numeri, non potest in uno tantum verificari, sed duorum saltem concursum requirit, *l. fin. ff. ad Trebell. l. Ubi numerus*, *ff. de testib.* gloss. *in Clem. Sæpe*, *in v. Partibus*, *de verbor. si-*

37 *gnific. DD. in c. un. de Cleric. conjug. lib.* 6. Nec videtur eadem ratio vigere, si compromissum fiat in unum, ac si in plures; nam integrum est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, *c. Prudentiam*, §. 1. *de offic. deleg.* Specul. *in tit. de advoc.* §. 3. *v. Habito*, *& vers. seqq.* Et magis consulitur Ecclesiæ, cum electio plurium approbatur assensu, *c. Si transitus*, 76. *dist.* gloss. in *c. Auditis in v. Irritanda inf. eod* Quod enim a pluribus quæritur sapientibus, facilius invenitur, *c. De quibus*, 20. *dist.* & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur, *l. ult. ad fin. Cod. de fideicommiss.* gloss. in *d. cap. Prudentiam in ver. Plurimorum*, & ubi multa consilia, ibi salus, *Proverb.* 24. Nec tutum videtur tanti ponderis negotium uni tantum committere; hac enim ratione, videlicet propter rei gravitatem, provide sancitum est, ut in electione Papæ consentire debeant duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut in *c. Licet sup. eod.* cum tamen in electionibus inferiorum sufficiat major pars Collegii, ut in decret. *Quia propter cum multis simil.* Et propterea, ut dicebat Nazo in *d. c. Quia propter*, ponderando verbum, *Aliquibus*, ibi positum, oportet pluribus dare hanc potestatem, & non servatur illa forma, si uni tantum detur potestas eligendi, ut refert ibi Abb. Antiq. *n.* 19. *in v. Aliquibus*, & notat Petr. a Biaxio *in direct. elect. par.* 3. *c.* 17. *n.* 2.

Sed in contrarium facit, quia Constitutio Gregorii 38
utitur hac in parte iisdem verbis, quibus utitur Generale Concilium in *d. c. Quia propter*, ut patet ibi: Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. At ex dispositione juris communis in Ecclesiis inferioribus, non obstantibus illis verbis pluralis numeri, *Aliquibus viris idoneis*, poterat eligendi potestas uni tantum committi, ut est textus hic, & reprobata Nazonis opinione, tenet Abb. Antiq. *loco citato*, quia, inquit, cum hujusmodi Constitutionis ratio fuerit, contra vacationem diutinam providere, ut *sup. in prine. & in c. Cum inte universos circa fin. infr. eod.* quia melius expeditur electio per unum, quam per pluers, propter naturam facilem ad dissentiendum, arg. *c.* 1. *infra de arbitr.* Idcirco audacter dico, quod potest uni dari, quia expressum in *c. Causam*, *& in c. Cum inter Canonicos sup. eodem*, & optime in decret. *Post translationem de renunc.* Nec est verisimile Papam uno verbo voluisse ista subvertere, *c. Ecclesia*, *il secondo infra eod.* Idem tenet in *d. cap. Quia propter*, Compost. *n.* 24. *in v. Committatur*, *v. Quæro an sit jus quod uni ex pluribus* & Host. *sub n.* 44. *in v. Aliquibus viris*, ubi reprobans opinionem illorum, qui dicebant per decretalem, *Quia propter*, quæ pluraliter loquitur, fuisse correcta alia jura, dicit melius esse, ne corrigantur, ut resolvas pluralitatem in singularitatem, sic *infra de privil. c. Ut privilegia*. Ergo & uni, & pluribus committi potest; & melius uni, ut discordia vitetur, *c.* 1. *infra de arbitr. & c. Cum inter Canonicos*, §. *Post hæc sup. eod.* vel saltem in impari numero, ut in *c. Incausis*, *c. Cum dilectus*, *& c. Cum in jure supra eodem*, sequitur Bald. *ibid. n.* 37. & notant hic Joan. Andr. Abb. & alii, Host. *in summa hoc tit.* §. *Qualiter col.* 13. *v. Secunda forma*, & in electione Romani Pontificis tradit Anton. de Rosell. *in tr. de potestate Papæ*, §. *Postquam satis diximus sub. n.* 6. *v. Sed in contrarium*. Ergo eodem modo poterit hodie committi hæc facultas uni ex sacro Collegio, non obstantibus illis verbis pluralis numeri Gregorianæ Constitutionis, videlicet, Aliquibus ex eorundem Collegio Cardinalium, cum Constitutio hac in parte uti conformis juri communi recipere debeat ab eodem jure communi interpretationem passivam, ut *l.* 2. *C. De* 39
noxal. & notat Bart. & DD. *in l.* 1. §. *Hoc autem edictum*, *ff. de novi oper. nunc. & in l. Sciendum*, *ff. qui satisd. cogan.* Anchar. *cons.* 429. *Pro evidentia*, *n.* 3. *in fin. v. Posterior ergo Constitutio*, Roman. *cons.* 345. *circa princip. num.* 18. *& seqq.* Etenim lex nova disponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, *l. In contractibus*, §. *Præterea*, *Cod. de non num. pecun.* Petr. Brixien. *in repert. in v. Interpretatio*, *vers. Lex noviter.*

Quid dicendum? Hæc quæstio duas habet inspectio- 40
nes. Prima est, an liceat Cardinalibus compromittere in unum tantum ex S. Collegio. Secunda est, quatenus non liceat, an electio sic celebrata sit irrita, necne. Quoad primam inspectionem verius videtur non licere Cardinalibus compromittere in unum tantum; clara enim sunt verba Constitutionis Gregorii in *d.* §. *Matura itaque*, *in verb. Aliquibus*. Et quamvis de jure communi liceat in unum tantum compromittere, id tamen contingit, quia de hoc jura sunt aperta, ut hic, & in *d. c. Inter Canonicos*, *infra eod. & in d. c. Post translationem de renunc.* Ideoque nec refert, quod *c. Quia propter*, u- 41
tatur eodem verbo, *Aliquibus*, quod est pluralis numeri; nam pluralitas resolvitur in singularitatem, quotiescunque ex aliis juribus apparet ejusmodi resolutionem esse faciendam, *c. Ut privilegia in fin.* ubi Abb. *num.* 5. *de privileg.* E cum Generale Concilium in *dict. c. Quia propter*, utatur verbis pluralis numeri, & jura præ-

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

allegata utantur verbis numeri singularis, nisi pluralitas resolveretur in singularitatem decretalis, *Quia propter*, & jura prædicta essent inter se contraria, & pugnantia. Unde cum sermo pluralis non possit remanere in propria significatione, quin hujusmodi inconveniens sequatur, non mirum, si ad jura concilianda, & correctionem vitandam pluralis locutio in singularitatem resolvatur: & hoc præcipuo fundamento Abbas Antiq. *in d. c. Quia propter n.* 19. dicit compromissum fieri posse in unum tantum, quia scilicet non est verisimile Papam unico illo verbo, *Aliquibus*, prædicta jura subvertere voluisse: & Host. *ibidem sub. n.* 4. *in ver. Aliquibus*, dum dicit melius esse, ut prædicta jura non corrigantur, ut sic resolvas pluralitatem in singularitatem. Verum si illud verbum, *Aliquibus*, positum in Gregoriana Constitutione intelligatur ut jacet in numero plurali, nulla hinc sequitur correctio jurium: neque enim ullibi cavetur ante ipsam constitutionem, ut potestas eligendi Rom. Pont. in unum transferri valeat, & sacri Canones remanent in suo robore in illis terminis, in quibus loquuntur, id est, in inferiorum electionibus. Igitur pluralis locutio nullatenus videtur resolvenda in singularitatem: & confirmatur ex theorica Gemin. in *cap. Omnes leg.* 1. *dist.* ubi ait, ita demum pluralem numerum resolvi in singularem, si in plurali non possit verificari, quin sequatur inconveniens, vel absurdum. Idem notat Præpos. *ibid. ante numer.* 10. ubi dicit gloss. ibi procedere, ubi plurale remanere non potest in significatione propria, quin sequatur iniquum & inconveniens; alias non resolvitur plurale in singulare, & sequuntur alii relati ab Everar. *in sua cent. in loca a vi numeri n.* 7. At nullum inconveniens, aut iniquitas sequitur, si in Gregoriana Constitutione illud verbum, *Aliquibus*, accipiatur in propria significatione; imo utilius, & consultius est Ecclesiæ Catholicæ, ut Apostolicus non ab uno tantum, sed a pluribus compromissariis eligatur, ut ostensum est supra numer. 37.

42 Nec obstat, quod Abb. Host. & alii supracitati n. 38. dicant melius expediri electionem per unum, quam per plures, propter naturam facilem ad dissentiendum. Etenim celeritati electionis satis consultum erit, si committatur in impari numero, ne alioquin res sit sine exitu, *l. Ite si unus*, §. *Principaliter*, *ff. De arbitr. & c.* 1. *eod. tit.* prout factum legimus *in c.* 1. *In causis*, *cap. Cum dilectus*, *& cap Cum in jure infeod.* & notant idemmet Host. & Abb. Antiq.

Non valet igitur argumentum: De jure communi verbum, *Aliquibus*, positum in Decretali, *Quia propter*, in numerum singularem resolvitur; Ergo & in Gregoriana Constitutione; si quidem de jure communi ejusmodi resolutio sit necessitate cogente, cum jura inter se contraria non aliter conciliari possint. At in terminis constitutionis nulla cogit necessitas, ut verbum illud
43 singulariter accipiatur. Imo rationes omnes suadent, ut potius remaneat in propria significatione. Neque vero hoc casu locum habent jura loquentia de electionibus inferiorum: quoniam illorum dispositio in electione Papæ servanda est in illis tantum casibus, in quibus nihil in specie reperitur dispositum circa hujusmodi electionem, ut patebit *infra n.* 46. *& in c. Si quis Apostolicæ* 79. *dist.* tradunt Bellam. *n.* 4. & propos. *n.* 2. Et ob hanc rationem de jure communi potestas eligendi Papam ad exemplum aliarum electionum committi poterat etiam uni juxta textum hic. Verum hodie cum Gregorius legem hanc sacrosanctam tulerit, & decreverit electionem Romani Pontificis per compromissum aliter fieri non posse, quam si potestas eligendi committatur aliquibus ex sacro Collegio: nihil proponitur, cur hæc lex servari non debeat in propria significatione, itaut nec sit amplius recurrendum ad Canones loquentes de electionibus aliorum Prælatorum, cum habeamus legem in hac materia specialiter loquentem. Præsertim vero, quia 44
in Bulla confirmatoria Ceremonialis adimitur Patribus, & eorum sacro Collegio facultas aliter giudicandi, & interpretandi. Quibus verbis videtur prohiberi intellectus ille, secundum quem pluralis numerus in singularem resolvitur, quia resolutio hujusmodi non fit ex proprietate sermonis secundum rigorem verborum, sed secundum sensum, & naturalem intentionem, & affectum duntaxat, *l.* 1. & ibi notat Bald. *n.* 1. *C. de cond. infer. l. fin. ff. Ad Trebell. & d. c. Ut privilegia in fin. de privileg.* & propterea nunquam fieri potest, ubi repugnat mens disponentis, *l. Cum quidam*, ubi Bald. *in primo notab. C. De impub. & aliis substit.* Doctores *in l. Falsa demonstratio*, §. *fin. ff. De condit. & demonstr.*

Itaque cum ex prædictis appareat non licere Cardinalibus eligendi potestatem uni tantum committere: Quæ- 45
ritur nunc, an si committatur, electio a compromissario facta sit irrita, necne; quæ est secunda inspectio superius proposita. Hoc autem petit illud principium, videlicet, an illa verba, *Aliquibus ex eorundem Collegio Cardinalium*, pertineant ad electionis formam, necne. De hoc enim satis dubitari potest, cum verba hujusmodi ponantur tantummodo in §. *Maturaitaque*, nec repetantur in §. *Quod si electio*, ubi præscribitur forma electionis cum decreto irritanti. Et quidem si verba hujusmodi non sint de forma, absolutum erit valere compromissum initum in unum tantum, sicut valet initum in personam extra Collegium; nam cum hic casus validitatis, & invalidtiatis compromissi fuerit a constitutione omissus, servanda erit hac in parte juris communis dispositio. Et cum similiter de jure communi nihil specialiter de hoc sit cautum in electione Papæ, ea erunt observanda, quæ a sacris Canonibus præscribuntur in electionibus inferiorum. Ita Bellam. *in cap. si quis Apostolicæ numer.* 4. *79. dist.* ubi dicit omnes constitutiones juris communis de Prælatorum electionibus loquentes habere locum in electione Papali, præter illas solas, quibus per Decretalem, *Licet de vitanda*, & per jura nova de electione Papæ loquentia fuit specialiter derogatum, argum. *leg. Præcipimus in fine*, *Cod. de appellat. leg. Sancimus*, *C. de testam. capitul. Cum expediat*, *de elect. lib.* 6. & sequitur Præpos. *ibidem num.* 2. *versicul. Item ex hoc infert Bellam.* In inferiorum vero electionibus admittunt fere omnes eligendi potestatem non solum valide, sed etiam licite in unum tantum posse transferri, ut abunde ostensum est supra. E contra vero, si eadem verba sint de 46
forma, potestas eligendi non poterit valide transferri in unum tantum; quia ubi pluralitas est de forma, non potest fieri resolutio in singularitates; textus est *in leg. Cum hi*, §. *Prætor*, *ff. de transact.* & notat gloss. *in l.* 3. §. *Hoc autem a Superiore*, *in ver. Competere*, *ff. de itin. actuque priv.* & Bald. *cons.* 123. *Reverendissimus Pater n.* 3. *vers. Nec intelligo lib.* 5.

Verius autem videtur, illa verba, *Aliquibus de Collegio*, ad formam, seu validitatem actus non pertinere, quia substantialia electionis perstringuntur, *dict.* §. *Quod si electio*, ut fusius ostensum est in præcedenti quæstione *numer.* 28. Cetcrum in re tanta nihil audeo firmare, sed censeo Apostolicum esse consulendum.

DE ELECTIONE.

Idem Alexander III. Vigoren. Episcopo.

CAPUT IX.

NOsti quomodo Lincon. electus concedendi honore, vel præbendas, aut alias disponendi de rebus Ecclesiæ (cum sua non sit electio confirmata) non habeat facultatem: & infra. Mandamus igitur, quatenus ei authoritate nostra præcipias, ut concessionem, si quam fecit de prædictis, studeat revocare.

SUM-

SUMMARIUM.

1 ELectus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest.
2 Potestas conferendi beneficia, & administrandi pendet ex confirmatione, non autem ex electione Collegii.
3 Electio dat jus Prelaturæ, & jus administrandi in habitu; confirmatio vero jus administrandi in actu.
4 Provisi a Papa in Consistorio consequuntur plenum jus Prelaturæ, & administrandi in habitu, & actu.
5 Non tamen sunt recipiendi, nisi ostendant literas suæ promotionis.
6 Episcopus potest esse judex in causa Ecclesiæ suæ.
7 Melius est tamen, ut id expediat per Delegatos, n. 11.
8 Judex nemo esse potest in causa sua, & qui jus sibi dicit in re sibi debita, cadit a jure suo.
9 Imperator potest esse judex in causa fisci.
10 Causa Ecclesiæ non est Episcopi.
12 Episcopus in causa Ecclesiæ suæ potest recusari.
13 Idem in ejus consanguineo.
14 Canonicus potest recusari in causa Concanonici.
15 Inferior a Papa regulariter non potest esse judex in causa propria.
16 Sed Papa regulariter contra.
17 Qui tamen causas proprias ex consuetudine aliis delegat.
18 Episcopus in causa suæ mensæ non potest esse judex.
19 Nec testis.
20 Et quid, si fundet intentionem de jure communi, seu notorium sit bona ad mensam Prælati pertinere.
21 Vicarius in causa mensæ Episcopalis si recusetur ut suspectus, datur ei adjunctus, non autem conservator, & n. 25.
22 Causæ contra debitores, emphyteutas, conductores, & censuarios mensæ Episcopalis sunt fori Ecclesiæ, & judex Ecclesiasticus est judex Ordinarius.
23 Judex Ordinarius quando allegatur suspectus, datur adjunctus.
24 Vicarius Episcopi supposita immemorabili consuetudine an possit procedere contra laicos in causa mensæ Episcopalis ad instantiam Procuratoris fiscalis, & n. seqq. usque in fin.
26 Episcopus potest esse judex in causa suæ mensæ, si id jus præscripserit ex antiqua consuetudine.
27 Consuetudo tribuit jurisdictionem alias non habenti.
28 Consuetudo immemorabilis habet vim privilegii.
29 Episcopo ex privilegio possunt committi causæ suæ mensæ recusatione remota.
30 Episcopi, & Vicarii non est idem tribunal in materia recusationis.

1 *Nosti.* Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes; & primo ponit jus ex quo; secundo concludit ad factum, ibi, *Mandamus*.

2 Nota primo ibi, *Cum sua non sit electio confirmata*; potestatem conferendi beneficia, & administrandi pendere ex confirmatione, non autem ex electione Colle-
3 gii; nam per electionem quis consequitur jus Prælaturæ, & administrandi in habitu, sed per confirmationem Superioris consequitur jus administrandi in actu, ut hic per Abbatem *in* 1. *notabili*, & est bona glossa in *cap. Quanto, in versicul. Relatio circa med.* 63. *dist.* quæ dicit per electionem acquiri jus Prælaturæ, & jus administrandi, sed non exercitium; per confirmationem vero nihil novi juris acquiri, sed exercitium duntaxat: & consentit gloss. 2. *hic*, dum ait, electum per confir. mationem acquirere plenam administrationem. Provisi
4 autem, seu pronunciati per Papam Consistorio consequuntur plenum jus Prælaturæ, & administrandi in habitu, & actu, quia talis provisio habet vim electionis, & confirmationis, ut dicit gloss. in *cap. Primo, in ver. Provisionem, de elect. lib.* 6. & scripsi plenius in *c. Pri-*
5 *mo n.* 8. *v. Quæ quidem, sup. eod.* Adverte tamen, quia sic provisi nullatenus debent Ecclesiæ administrationem suscipere, nec recipiendi sunt tanquam Prælati, nisi per literas faciant fidem suæ promotionis; & contravenientes incidunt in pœnas Extravag. *Injuncta, de elect.* ut hic per Abb. *n.* 4. de quo vide, quod scripsi in *c. Nihil an.* 20. *maxime n.* 28. & 29. *infra eodem*.

Secundo nota ibi, *Studeat revocare*, Episcopum pos- 6
se judicare in causa Ecclesiæ suæ, ut hic per Innoc. *n.* 10. Host. *n.* 6. Jo. Andr. *n.* 9. *v. Tu dic cum Innoc.* & alios communiter, & tenet gloss. in *c. Si quis erga, in v. Privetur*, 2. q. 7. gloss. 2. in *c. Cum venissent*, & ibi omnes *de judic.* item gloss. in *c. Cum personæ*, §. *Si autem, in v. Ordinariis, per illum text. de privileg. lib.* 6. licet illa Decretalis alium habeat intellectum, ut dixi in *c. Procura-* 7
tiones n. 42. *de censib.* Host. *in summa de sentent.* §. *Si quis debet column.* penult. Gemin. in *c. Primo, col. fin. in princip. v. Aut causa non est sua privata, sed Ecclesiæ de pœn. lib.* 6. Capyc. *decis.* 137. *n.* 1. & hanc dicit esse communem opinionem Oldrad. *cons.* 159. *Primo quæritur n.* 1. & probatur arg. *c. Si quis ab Episcopo*, 2. q. 7. & *c. Qui emendat*, 45. *dist.* Quod mirum videtur, quia nullus potest 8
esse judex in causa sua, ut *c.* 1. 4. *q.* 4. *l. Si quis in tantam, C. Unde vi, & C. Ne quis in sua causa, in rubro, & nigro.* Imo qui jus sibi dicit in re sibi debita, cadit a jure suo, *l. Extat, ff. quod met. caus.*

Sed pro solutione distinguendum est inter causam Ec- 9
clesiæ, & causam propriam ipsius Episcopi. In causa Ecclesiæ potest Episcopus esse judex, ut in præcitatis juribus; sicut Prior fisci est judex in causa fisci, ut *l.* 1. *C. Ubi causa fiscales*. Episcopus enim dicitur procurator Ecclesiæ, *c. Si privatum*, 12. *q.* 1. Sic Imperator est judex in causa fiscali, *l. Proxime, ff. de his, quæ in testamen. delen.* & tamen res fisci quasi propriæ Imperatoris dicuntur, *l.* 2. §. *Hoc interdictum, ff. ne quid in loco public.* & causa Ecclesiæ non est Episcopi, *c.* 2. *de donat.* Item 10
Ordinarius, si dicat suam esse jurisdictionem, & subditus hoc neget, bene cognoscit, an sua sit jurisdictio, *c. Super literis, de rescript. l. Si quis ex aliena, ff. de judiciis*. Item contra malefactores Ecclesiæ utroque gladio uti potest, si illum habeat, *c. Dilecto, de sentent. excom. in quoc.* 1. *de Malefic. in c. Romana, de pœn. lib.* 6. & est tex. *in c. Cum sit generale, de foro comp.* & ita objectum solvunt Innoc. Host. & Jo. Andr. supracitati *n.* 6. Et egregie declarat Bald. *in l.* 1, *n.* 3. *C. Ne quis in sua caus.* ubi format hanc questionem: Episcopus Perusinus movet mihi litem de quibusdam rebus, dicens, quod illæ res sunt emphyteuticæ Episcopatus Perusini, & quod ad eum sunt reversæ: Ego hoc nego, & dico, quod Episcopus Perusinus non potest de hoc cognoscere, sed debet agere contra me coram Archiepiscopo. Modo quæritur, utrum iste Episcopus possit de hoc cognoscere, necne. Quæstio stat in hoc, utrum ista dicatur sua causa. Innocentius videtur dicere in *d. cap. Ex parte*, quod non possit cognoscere. Canonistæ tenent communiter contrarium, quia ista non est causa personæ, sed Ecclesiæ, & utilitas principaliter respicit Eccesiam, & ideo Episcopus potest esse judex, cognitor, & determinator hujus litis, ut notant Host. Joan. And. in *d. c. Ex parte*, post Innoc. & adde, quod notatur *extra de appellat. c. Dilectis, & in cap. Dilectus, de pœn.* per Innoc. *& in* §. *Sequitur in Speculat. de judice deleg.* Hactenus verba Bald. 11

Veruntamen etsi Episcopus judicare possit in causa Ecclesiæ, nihilominus ad omnem suspicionem vitandam melius est, ut id expediat per Delegatos, ut innuit textus in *d. c. Cum personæ*, §. *Si autem*, ibi, *Vel delegatis ab eis viris prudentibus, de privil. lib.* 6. *cap. Si quis, de foro compet. & l. Prætor, ff. de jurisd. omn. judic.* & notat gloss. in *d.* §. *Si autem, in v. Ordinariis*, & gloss. *in d. c. Cum venissent, de judic.* quæ ibi a scribentibus communiter approbatur. Quinimo si vellet per seipsum cogno- 12
scere causam Ecclesiæ, vel injuriam tangentem principaliter dignitatem suam, quia in consequentia tangit eum, posset recusari ut suspectus; ita notabiliter concl. Cyn. post Petr. de Bellapert. in *l. Unic. C. Ne quis in sua causa*, & loquitur Cynus, quando injuria principaliter tangit dignitatem. Ad hoc bonus text. *in c. Insinuante,* 13
de offic. deleg. ubi recusatur consanguineus Prælati in causa Ecclesiæ suæ; fortius ergo potest recusari ipse Prælatus. Idem post Paul. tenet Abbas in *d. c. Cum venissent n.* 9. *vers. Aut causa principaliter, de judic.* dicens, hoc esse valde æquum, ut lites sine omni suspicione procedant, *c. Quod suspecti*, 3. *q.* 5. *& l. Apertissimi, & l. Cum specialis, Cod. de judic.* Nam videmus judicem ex facili 14
causa recusari, ut notatur in *c. Cum R. Canonicus, de offic. delegat.* Unde & Canonicus potest recusari in causa Concanonici, ut ibi; Ergo longe magis Prælatus in causa

Ecclesiæ, cum major sit conjunctio inter Prælatum, & Ecclesiam suam, quam inter Canonicum, & Concanonicum, ut legitur, & notatur *in cap. Relatum, il secondo, de testam. in c. fin. 22. q. 5. & in c. 2. de pœn.* Et hanc opinionem dicit esse veriorem Philipp. Franc. *in cap. Postremo num..... vers. Quinto quæritur, de appell.* Licet contrarium tenuerit Speculat. *in tit. de judic. delegat. §. Supereſt n. 9. v. Quid si Prælatus alicujus Ecclesiæ.* Sed primum verius, & communius, ut testatur Dec. *in d. cap. Postremo n.* 31. & Speculatorem reprobant Joan. Andr. *in additione litera Y, & in dicto cap. Insinuante, in gloss. Hoc videtur, de offic. deleg.* De quo tamen articulo dic plenius, ut per Dec. *ubi supra n.* 30. & Capyc. *d. dec.* 137. *n.* 1. *cum plurib. seqq.*

15

In causa autem propria planum est inferiorem a Papa regulariter Judicem esse non posse; & ita procedit textus *in l. 1. c. Ne quis in sua caus.* cum aliis supra in contrarium allegatis *n.* 7. Ad idem textus *in l. Qui jurisdictioni, ff. de jurisdict. omn. judic.* & notat gloss. *in d. cap. Cum personæ, §. Si autem, in verb. Ordinariis, de privileg. lib.* 6. & hanc regulam negativam in inferiore a Pa-

16

pa constituunt Gemin. *in c. 1. col. ult. v. 2. Casu princip. de pœn. lib.* 6. Decius post alios *in dicto c. Cum venissent n.* 45. *de judic.* ubi *a n.* 48. limitat hanc regulam quatuor modis, licet contrariam regulam affirmativam in Papa constituant gloss. 1. *in dict. cap. Cum venissent*, & post eam Abbas ibi *n.* 6. *vers. Et dic concluderdo*, & Dec. *n.*

17

30. & Gemin. *d. cap.* 1. *col.* 2. *post med. vers. Aut quærimus de Papa de pœn. lib.* 6. nisi velit causam propriam alteri delegare, quod consultius, & honestius est, ut dicit præcitata glossa, & Dec. post alios *n.* 3. & arg. *c. Nos incompetente, in princ.* 2. *q.* 7. *& l. Nec quicquam, ff. de offic. Proconsul.* & sic obtinet de consuetudine, quia Papa

18

hujusmodi causas delegat aliis, teste Innocentio *in cap. Ex parte n.* 2. *in fin. de verbor. signific.* Quod si causa spectet ratione Ecclesiæ ad mensam ipsius Prælati, nunquid in ea possit Prælatus esse judex? Respondeo, non, quia tunc causa propria videtur, & satis est suspectus, ex quo commodum, vel incommodum ad eum pertinet, *cap. Biduum*, ibi, *Et palam est eam propriam esse causam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine pertinet*, 2. *q.* 6. & quemadmodum eo casu non potest authoritatem interponere, quia videretur authorizare in facto proprio, Clem. *Si una, de rebus Eccles. non alien.* ita nec viduare; & ita firmant in *d. cap. Cum venissent, de judic.* Collectan. *num.* 2. *vers. Quid sit dicendum*, Bellam. *num.* 2. Butr. *num.* 9. *in fin. vers. Si causa spectat ad mensam*, Abbas *num.* 9. *versic. Item si causa spectat*, & Dec. *num.* 55. Gemin. *in dicto cap.* 1. *col. final. post princip. vers. Posset tamen isto casu distingui, de pœn. lib.* 6. Bald. *in c. Literas n.* 1. *v. Sed nonne Episcopus potest, de præsumptionib.* ubi ait, Episcopum non judicare, quando tractatur de proprio quæstu bonorum, per *leg. De jure, in princ. ff. Ad municipal.* & ibi optima gloss. *in v.*

19

Provinciæ, Abb. in *c. Venerabili n.* 3. *in fin. de censib.* qui similiter limitat conclusionem, quod Prælatus possit esse judex in causa Ecclesiæ suæ, ut locum non habeat, si commodum sibi sit applicandum. Imo in tali causa Prælatus nec potest esse testis, ut notat Innocent. in *c. Insuper n.* 3. *de testib.*

20

Limitant prædictam conclusionem Collect. Bellam. locis citatis, nisi notorium sit bona ad mensam Prælati pertinere, quia tunc Prælatus bene potest esse judex, ut patet ex notat. per Innoc. & Hostien. in *c. Ex parte, de verbor. signific.* ubi dicunt Episcopum esse Judicem in facto proprio, vel causa propria, cum notorium est jus Episcopi; & eos sequitur Feder. de Senis in *cons.* 138. *Benedictus Episcopus num.* 6. *in fin. vers. Et optime facit.* Ad idem Calder. *cons.* 120. *alias* 6. *de judic. & foro comp.* ubi tenet Episcopum posse judicare in causa suæ Ecclesiæ, & mensæ, quando habet fundatam intentionem de jure communi; quia tunc propter notorietatem excommunicat subditum propter denegatam procurationem sibi debitam ratione visitationis. Et idem, si occupat Ecclesiam, vel quid simile. Tu vero dicas, in his casibus Prælatum non judicare, nec procedere judicialiter cognoscendo; sed extrajudicialiter ad defensionem jurium, quæ notorium est pertinere ad Ecclesiam, vel mensam Prælati. Unde non ut judex, sed ut pars, seu executor pœnæ uti potest gladio spirituali, sicut & materiali in eum, qui injustiose jura, vel bona Ecclesiæ, vel Prælati occupat, seu retinet; & ita loquitur Innocent. in *d. c. Ex parte n.* 3. *vers. Et si ipse Prælatus*, Turrecr. in *d. cap. Si quis erga*, 2. *quæst.* 7. *numer.* 6. & ibi etiam Gemin. *num.* 3. & Præpos. *n.* 5. & latissime prosequitur idem Innocentius in sua celebri, & intricata gloss. quam posuit in *cap. Venerabili, de censib.* & reassumit Host. in *captul. Procurationes, eodem tit.* & ibi dixi, a numer. 27. usque ad num. 49. & ad hanc limitationem vide plures declarationes, quas ponit Abbas in *d. c. Cum venissent, n.* 10. *v. Et hæc vero*, & Dec. *a n.* 48. *de judic.* Stat igitur conclusio, quod Episcopus in causa mensæ non potest esse judex.

Sed quid in Vicario Episcopi? Dic ut in subjecta de- 21
claratione.

Conquerente Cardinali Borromæo, quod cum mensa Archiepiscopalis Mediolani diversos haberet debitores emphyteutas, conductores bonorum, & censuarios, quos sæpe in judicium vocari contingit; ipsi cum vocantur coram Vicario Archiepiscopali, eum suspectum allegant sub prætextu, quod cum in causa suæ mensæ Archiepiscopus tanquam in re propria dicatur suspectus, etiam ejus Vicarius idem Tribunal faciens reddatur suspectus; ideoque cum remedium peteretur a Sac. Congregatione Concilii: Congregatio censuit referendum Sanctissimo, quod quando Vicarius suspectus allegatur, detur ei Adjunctus, vel Delegatus ab Archiepiscopo, nullo autem modo detur Conservator. Quod si impedimentum in hoc fiat a judicibus secularibus, tunc clarius exprimendum, ut provideatur; causæ enim hujusmodi ad forum Ecclesiasticum spectant, quando isti conveniunt super rebus, quas ab Ecclesia tenent, Specular. *de compet. judic. adit. §.* 1. *v.* 27. Abb. in *cap. Nullus, n.* 6. *de foro compet.* & in specie de bonis feudalibus, Alex. *cons.* 79, *lib.* 1. Obstat tamen, quod licet Episcopus possit esse judex in causa Ecclesiæ suæ, Bart. & Bald. in *l.* 1. *C. Ne quis in sua caus.* Bertacch. *de Episcopis, in* 5. *par.* 5. *lib. q.* 8. *n.* 12. Dec. in *cap. Cum venissent, n.* 6. *de judic.* tamen si causa ratione Ecclesiæ spectat ad mensam Episcopi, quia satis est suspectus, ex quo commodum, vel incommodum ad eum spectat, non potest esse judex, Abb. in *d. c. Cum venissent, n.* 19. & ibi Dec. *n.* 6. Sanctissimus audita relatione Congregationis dixit interrogandum procuratorem Cardinalis Borromæi, an fiat aliqua controversia a Tribunali seculari; si dixerit fieri, supersedendum; si dixerit non fieri, sed tantum a partibus allegatur, quod Vicarius est suspectus ea sola ratione, quia judex in causa propria sui Episcopi, cujus est idem Tribunal; tunc procurator scribat Cardinali placere Sanctissimo, quod det Vicario suo Adjunctum confidentem debitori convento, & dicatur etiam illi causas istas esse proprie fori Ecclesiæ, & judicem Ecclesiasticum esse judicem ordinarium, cui quando allegatur suspectus, datur Adjunctus. Hactenus verba declarationis. 22 23

An autem hoc vendicet sibi locum, ubi viget contraria consuetudo, patebit ex dicendis in quæstione sequenti. 24

Supposita immemorabili consuetudine Ecclesiæ Pisarum, secundum quam in causa mensæ Archiepiscopalis, & in quibus agitur de interesse Archiepiscopi, illius Vicarius tam active, quam passive ad instantiam procuratoris fiscalis, seu syndici ejusdem mensæ contra laicos procedit, causasque hujusmodi in prima instantia cognoscit, ac terminat; consulit Archiepiscopus Sac. Congregationem, an sibi liceat laicos in prædictis causis mensæ Archiepiscopalis coram suo Vicario convenire, Videtur respondendum licere; nam etiamsi Episcopus non sit judex competens in causa suæ mensæ, ut abunde ostensum est supra n. 18. & n. 21. & in his casibus, si Vicarius recuseretur, sit ei dandus Adjunctus, ut olim jussit observari Gregorius XIII. in causa mensæ Archiepiscopalis Mediolanensis, pro qua S. Carolus S. Congregationem consuluerat, secundum ea, quæ supra proxime dicta sunt; tamen hæc regula fallit in illis Ecclesiis, in quibus Episcopi ex antiqua consuetudine præscripserunt hujusmodi causarum cognitionem; eo enim casu Episcopi bene possunt esse judices in causis concernentibus suum proprium interesse, ut probat text. *in captul.* 1. ibi gloss. in *vers. Punire, de pœn. lib.* 6. Host. in *Summ. tit. de sent. §. Proprius ordinarius, col.* 2. *&* 3. Gemin. *cons.* 114, *in fin.* Natt. *cons.* 294. *n.* 2. 25 26

Ratio est, quia consuetudo potest tribuere jurisdictionem alias non habenti, *c. Si Clericus laicum, de foro competent. & cap. Cum contingat in fin.* ubi gloss. *in v. Vel con-* 27

sue-

ſuetudine, de conſuetud. lib. 6. Gemin. *in c.* 1, *in princ. in* 4. *not. de pœn. eod. lib.*

28 Quod multo magis videtur admittendum hoc caſu, tum quia conſuetudo ſupponitur eſſe immemorabilis, quæ habet vim privilegii Apoſtolici, ad not. *in c.* 1. *de præſcr. lib.* 6. *& cap. Cum perſonæ, de privileg. eodem lib.*

29 Seraph. *deciſ.* 707. *n.* 3. certum eſt enim privilegio Pontificis poſſe hujuſmodi cauſas committi Epiſcopo recuſatione remota, Franc. *in cap. Poſtremo, n.* 5. *de appellat.* 30 Tum quia has cauſas non cognoſcit Archiepiſcopus ipſe, ſed ejus Vicarius, cujus in materia recuſationis non eſt idem Tribunal, atque Epiſcopi, Archid. *in cap. Non puram, n.* 2. *de conſuetud. lib.* 6. aut certe in eo non viget tanta ſuſpicionis cauſa, quanta in Epiſcopo, ad quem commodum, vel incommodum ſpectat; *c. Biduum, v. Palam, cum concord.* 2. q. 6.

DE ELECTIONE.

Cæleſtinus III.

CAPUT XIV.

CUm terra, quæ funiculus hæreditatis Domini cenſebatur: & infra. Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus pravæ conſuetudinis morbus irrepſit, ut cum alicujus Prælati electio debet celebrari, conventus, ad quem pertinere dignoſcitur, duas perſonas nominet, latenter auribus Patriarchæ, vel Principis exprimendas; ut ſic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ, idem Patriarcha, vel Princeps plenariam habet facultatem. Quia igitur hoc redundat in gravamen, & perniciem Eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptam conſuetudinis pravitatem ſancimus penitus abolendam: ſtatuentes, ut forma electionis canonice in omnibus Conventualibus Eccleſiis obſervetur; videlicet ut cum debet Eccleſiæ conſuli Paſtoris regimine deſtitutæ, electores in unum locum (in quo fuerit electio celebranda) conveniant, & invocata Spiritus ſancti gratia, perſonam nominent. Quod ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tandiu in electione diligentiam inquiſitionis apponant, donec vacanti Eccleſiæ de perſona idonea valeant providere: quo facto non prohibemus, quin Regis, ſeu Patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur aſſenſus; ſed propter hoc ipſam electionem volumus impediri.

SUMMARIUM.

1 *Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet contraria conſuetudo.*
2 *Collegium habet intentionem fundatam ſuper jure eligendi Prælatum in Collegiata Eccleſia.*
3 *Patriarchalis dignitas eſt major quacunque mundana dignitate.*
4 *Patriarchales Sedes an præferantur Presbyteris Cardinalibus.*
5 *Patriarchæ ſunt redacti ad inſtar Regum, quia multas regunt Provincias.*
6 *Conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam non valet, etiamſi ſit immemorabilis, & n.* 7.
8 *Conſuetudo, ſecundum quam electio non eſt in libertate eligentium, ſed pendet ex arbitrio tertii, ſive Eccleſiaſtici, ſive laici, extirpanda eſt.*
9 *Eligendi jus ſpirituale eſt, & non cadit in laicum,*
10 *Conſuetudo, per quam in totum tollitur electio, valida eſt.*
11 *Secus ſi libertas eligendi remanente electione in totum tollatur.*
12 *Conſuetudo, per quam detrahitur ſubſtantia actus, ipſo actu remanente, non tenet,*
13 *Eligere eſt unum ex pluribus capere.*
14 *Electio ſi ſit facienda de certo gremio, & ibi non ſit, niſi unus idoneus, ille eſt eligendus.*
15 *Caſus eventitii non ſunt computandi.*

1 CUm terra. Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet contraria conſuetudo. Hoc dicit Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. & dividitur in tres partes. In prima, ponitur deciſum exordium. In ſecunda, narratio, ibi, *Sicut*. In tertia, proviſio, ibi, *Quia igitur*. Et hæc ſubdividitur in alias tres; nam primo, cauſam reddens damnat conſuetudinem. Secundo, ſtatuit, & ſtatutum declarat. Tertio, permitti, & permiſſionem determinat. Secunda ibi, *Statuentes*. Tertia ibi, *Quo facto*.

2 Nota primo ibi, *Conventus ad quem pertinere dignoſcitur*, Collegium de jure communi habere intentionem fundatam ſuper jure eligendi Prælatum in Collegiata Eccleſia, Bernard. *hic poſt caſum*, Hoſt. *n.* 2. concordat *c.* 1. & ibi dixi *n.* 1. 4. *&* 13. *ſup. eod.*

Secundo nota ibi, *Patriarchæ, vel Principi*, Dignitatem Patriarchalem eſſe majorem quacunque mundana dignitate, ſeu potentatu, arguendo ab ordine literæ, prout arguit gloſſa magna *in Clement. unica in verſ. Regum, de Baptiſmo*. Item gl. *in c. fin. in ver. Prædicatores, de pact. lib.* 6. gloſſ. *in cap. Quorundam, de elect. in ver. Prædicatorum, eodem lib.* & ibi Gemin. *col. v. Gloſſa ſuper v. Prædicatorum*, & Franc. *n.* 4. Abb. *in c. Nicolao, in princ. de appell & in c. Sedes, n.* 5. *de reſcr.* Quo argumento Petr. a Monte *in ſua Monarchia Concil. in* 5. *q. n.* 2. putavit quatuor Sedes Patriarchales de jure præferendas eſſe Presbyteris Cardinalibus, quia Alexander III. *in c. Conſtitutis, il primo, infr. de appell.* in ſuprafer- 4 iptione præponit Patriarchatum Grandenſem Presbytero Card. S. Vitalis, arguendo ut ſupra ab ordine literæ. In oppoſitum tamen eſt litera hujus *c. In fin.* ibi, *Regis, ſeu Patriarchæ*. Ad prædicta vide Bald. *in leg.* 1. §. *His cunabulis, n.* 3. *ff. de offic. Præfect. Prætor.* ubi ait, Pa- 5 triarchas eſſe redactos ad inſtar Regum, quia multas regunt Provincias, & ſequitur Caſſan. plura cumulans de dignitate, & authoritate Patriarchali in Cathalogo gloriæ mundi *par.* 4. *conſider.* 9.

Tertio nota ibi, *In gravamen, & perniciem Eccleſiaſticæ libertatis*, non valere conſuetudinem contra libertatem Eccleſiaſticam; nam hic textus non reſtringit ſe ad caſum electionis, ſed cum reddat rationem, quæ generalis eſt, generaliter damnat conſuetudinem, quæ redit in perniciem Eccleſiaſticæ libertatis, ut recte obſervat Abbas *hic in* 2. *notabil.* & ideo Bernard. poſt caſum notat ex hac Decretali, conſuetudinem contra libertatem Eccleſiaſticam eſſe extirpandam. Quinimo cum textus non ſimpliciter deroget conſuetudini, ſed eam improbet uti corruptelam, ut patet ibi, *Pravæ conſuetudinis morbus irrepſit*, necnon ibi, *Præſcriptam conſuetudinis pravitatem ſancimus penitus abolendam*; hinc ſequitur, ut talis conſuetudo ſit nulla & impræſcriptibilis, etiamſi ſit tanti temporis, ut ejus initii non extet memoria, ex theorica Felin. *in c. cum ex officii, n.* 13. *de præſcr.* Aretini *in l. Cum Stipulatus ſim a Proculo, col.* 2. *ff. de verbor. oblig.* & aliorum plurium, quos cumulat Covarr. *variar. reſol. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 5. *v. Adnotandum tamen erit*. Hodie hoc eſt expeditum ex Bulla Urbani VIII. *Romanus Pontifex*, edita 5. Junii 1641. per quam ſublata eſt quæcunque conſuetudo præjudicialis libertati, & immunitati Eccleſiaſticæ, etiamſi ſit immemora- 7

bilis, & cum ea concurrat fama privilegii, ut plene scripsi *in c. 1. n. 59. & 74. sup. de consuetud.*

8 Quarto nota ibi, *Abolendam*, extirpandam esse consuetudinem, secundum quam electio non est in libertate eligentium, sed pender ex arbitrio tertii, sive ille tertius sit Ecclesiasticus, sive laicus, prout erat hic Pa-
9 triarcha, vel Princeps respectu Principis hoc est indubitatum ex alio capite, nempe quia jus eligendi spirituale est, & non cadit in laicum, *capite Sacrosancta, &* ibi gl. *in versicul. Laicum, & c. Massana, infra eod. cap.*
10 *Decernimus, de judiciis*; respectu vero Patriarchæ, ratio decisionis est, quia licet valeat consuetudo, per
11 quam in totum tollitur electio *c. 2. infra, de restit. spoliat, & c. ult. Ne Sede vacante*, non tamen valeat consuetudo, per quam libertas eligendi, remanente electione,
12 in totum tollitur, ut bene hic per Jo. And. *num.* 4. Non enim valet consuetudo, per quam detrahitur substan-
13 tiæ actus ipso actu remanente; & quia eligere est unum ex pluribus capere, introduci non potest consuetudine, ut sit electio, & non sint in libertate eligentis, quia sic remaneret electio sine illius substantia, quod repugnat, secundum Abbatem *hic n.* 3.

14 Neque obstat, quod si electores ex consuetudine teneantur eligere de certo loco, & ibi non sit, nisi unus idoneus, necesse habeant illum eligere, & sic tollatur libertas eligendi remanente electione, *c. Cum dilectus, supra de consuet. & c. Abbates, infr. de verb. sign.* Quoniam, ut respondet Jo. Andr. *hic n.* 4. *v. Sed oppones*, hoc non facit consuetudo, sed casus, sicut contingeret, si reliquis vita functis non supereset, nisi unus, vel si Ecclesia sit privilegiata, ut de illius gremio deberet fieri electio, & non esset, nisi unus idoneus; tales enim e- 15
ventitios casus non computamus, *leg. Julianus, ff. Qui, & a quibus, c. fin. de homicid. cum concord.*

Et per prædicta in Sacra Congregatione rerum Consistorialium, habita die 13. Augusti 1648. cum actum esset, an electio Abbatis S. Petri Gandaven. esset confirmanda, necne, stante consuetudine, secundum quam coram commissariis laicis colliguntur suffragia Monachorum; & ex tribus, qui habuerunt plura suffragia, Princeps nominat unum, & mittit literas suæ nominationis ad Monachos, ut illum eligant, & Princeps sic electum Sedi Apostolicæ confirmandum præsentat? Dictum fuit hujusmodi consuetudinem esse contra hoc *c. Cum terra*, ubi damnatur talis consuetudo ut prava corruptela, & contra libertatem Ecclesiasticam. Unde non valet, etiamsi sit supra hominum memoriam; nam per eam Monachi adstringuntur ad eligendum Prælatum ad voluntatem Principis, quod est contra substantiam actus, ut ostensum est supra.

DE ELECTIONE.

Innocentius III. Capitulo Pennen.

CAPUT XVII.

QUaliter post obitum: & infra. Verum quoniam electus a vobis, ante confirmationem administrationi Episcopatus se irreverenter immiscuit, recipiendo tam a Clericis, quam a Laicis juramenta, non attendens, quod secundum Apostolum: Nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron; præcipue quia nec donum scientiæ Pontifici conveniens fuerat assecutus: postquam nobis præsentastis eundem, sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam duximus irritandam; quicquid ex ea, & ob eam factum est, denunciantes penitus non tenere,

SUMMARIUM.

1 *Electus si non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, ejus electio cassari debet.*

2 *Electus non potest se ingerere administrationi Prælaturæ ante obtentam confirmationem; nec valet contraria consuetudo.*

3 *Electus an possit permittere se installari ante confirmationem, & n. seqq.*
Installare, quid sit, ibid.

4 *Promoti, vel etiam confirmati ad Cathadrales, vel Regulares Ecclesias, non debent per Ecclesiam recipi tanquam Prælati, nisi literas promotionis, vel confirmationis ostendant.*

5 *Promotus in Consistorio ante ostensas Bullas non potest quidquam de bonis Ecclesiæ administrare, etiamsi habeat certissimum nuncium suæ promotionis,*
Et contraveniens, aut literas infra annum non expediens, est ipso jure privatus, n. 7. v. Tu vero,

6 *Literæ non sunt de substantia gratiæ, sed probationis.*

7 *Gratia ante confessionem literarum est informis, & imperfecta.*

8 *Scientia conveniens sufficit in Episcopo.*

9 *Electus qui ante confirmationem per se, vel per alium administrat in spiritualibus, vel temporalibus, eo ipso privatus est jure in electione quæsito.*

10 *Sive administret œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio quæsito colore, sive tanquam electus. Fallit in electo in concordia extra Italiam.*

1 QUaliter, Et si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, ejus electio cassari debet. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan, Primo, ponit decisum exordium. Secundo, factum nar- 2
rat, ibi, *Verum*. Tertio, electionem cassat, ibi, *Postquam*.

Nota primo, ibi, *Ante confirmationem*, electum non posse se ingerere administrationi Prælaturæ ante obtentam confirmationem, ut hic est casus, nec valet contraria consuetudo, *c. Cum venerabilis, supra de consuet.* 3
nisi forte in casu, ut per Oldrad. *cons. 9. incip. Posito sine præjudicio, n. 4. post medium, v. Item proponit*, & fusius dicam *in c. Nihil infra eod.* Et pondera illud verbum, *Administrationi*, per quod patet non esse prohibitam installationem. Unde si electus permiteret se installari, id est, in stallo, & sede poni, *c. Ut nostram, infra de offic. Archid. c. post electionem circa medium, de concess. præben.* gl. 1. *in c. Ne Dei, de simon.* per hoc non incideret in pœnam hujus Decretalis: tum quia per hunc actum non administrat bona Prælaturæ: tum quia ita se habet generalis consuetudo, de qua testantur *hic* Innocentius, & Compostell. *ambo in princ.* Host. *n. 6. vers. Quid si permiserit installari*, Joan. Andr. *n.* 3. Abb. *in* 3. *not. vers. Quid si autem electus*, & alii communiter.

Sed hodie in hoc servari debet dispositio Extravag. 4
Bonifacii VIII. *Injuncta, de elect.* qua cautum est, ut promoti, vel etiam confirmati in Curia ad Cathedrales, vel Regulares Ecclesias non modo non debeant se immiscere administrationi Prælaturæ; sed nec per Ecclesiam recipi tanquam Prælati; nisi literas promotionis, vel confirmationis ostendant, alioquin recipientes, & recepti incidunt in pœnas ibi statutas, prout hic advertunt Joan. Andr, *num.* 2. Card, *num.* 2. & plerique alii. Quod secundum Imol, *n.* 3. forte inductum fuit, ut citius procurarent habere literas Papales de Curia, de quibus alias non curassent. Unde pronunciatus per Papam in Consistorio, ut moris est, quamvis habeat cer- 5
tissimum nuncium de hujusmodi pronunciatione; tamen minime posset aliquid administrare de bonis Episcopatus ante ostensas literas suæ promotionis, ut hic per Abbatem *in primo notabil.* Nam etsi literæ non 6

sint

sint de substantia gratiæ, quia post pronunciationem, seu provisionem illico est verus Prælatus: tamen sunt de substantia probationis, ut notant Archid. & Joan. Andr. in *proœmio Sexti*, Bald. in *Humanum*, *Cod. de legib.* Abb. hic *num.* 1. Gemin. *consil.* 106. *Super dicto dubio num.* 6. ubi de stylo Curiæ attestatur Seraph. *decis.* 775. *num.* 2. Verall. 175. *num.* 2. *part.* 7 2. Nam literis non confectis gratia est informis, & imperfecta, Rota *decis.* 20. *n.* 5. *de conces. præbend. in novis.* Mohed. *decis.* 28. *n.* 3. *de renunc.*

Tu vero prædictis adde, quod Alexander V. in Constitutione incipien. *Ex injuncto*, innovata a Julio II. in sua Constitutione 4. *Romani Pontificis*, §. 2. & 5. in Bull. *tom.* 1. *pag.* 405. decrevit, ut de cetero promoti authoritate Apostolica ad Cathedrales, vel Regulares Ecclesias, infra annum a die provisionis computandum teneantur literas expedire, sub pœna privationis earundem Ecclesiarum, & omnis juris ex provisionibus prædictis quomodolibet eis acquisitis, quam negligentes incurrere voluit eo ipso, earumque sic vacantium dispositionem Sedi Apostolicæ reservavit: & interim absque literis provisionis in forma sub eadem pœna in illarum regimine, & administratione in spiritualibus, vel temporalibus, nullatenus se ingerere præsumant. Quamobrem pœna privationis statuta contra electos admistrantes ante obtentam confirmationem, hodie locum habet etiam in provisis, qui administrant literis non expeditis, aut infra annum illas non expediunt.

8 Secundo nota, ibi, *Donum scientiæ Pontifici conveniens*, satis esse, ut in Episcopo sit scientia conveniens, ut ex hac litera deducit gloss. in *ver. Conveniens*, & patet in *cap. Cum olim*, *infra eod.* dixit Bald. in *cap. Nisi cum pridem*, *num.* 7. *infra de renunciat.* In Episcopo requiritur scientia eminens: tamen toleratur scientia competens, ut ibi dicitur in §. *Pro defectu*; sed nihil sciens, etiamsi Episcopus sit, debet deepiscopari. Simile in *leg. Sed & reprobari*, *ff. de excusat. tut.* Qualis scientia in Episcopo desideretur tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino, constitutionibus Apostolicis, & decretis consistorialibus, scripsi latissime in prædicta Decretali, *Nisi cum pridem*, *a num.* 58. *usque ad num.* 70. ubi etiam vide, *num.* 61. de laudabili institutione examinandi promovendos ad Cathedrales Ecclesias in præsentia Summi Pontificis.

Ultimo nota, ibi, *Duximus irritandam*, hoc jure 9 inspecto electum, qui se inimiscuit administrationi Prælaturæ ante confirmationem, non esse ipso jure privatum jure sibi quæsito ex electione, sed privandum per sententiam. Dixi, hoc jure inspecto, quia per jura Sexti secus dicendum est, ut *cap. Avaritiæ*, *inf. eod. lib.* 6. ubi electus ante confirmationem administrans per se, vel per alium, in totum, vel in partem, in spiritualibus, vel temporalibus, sub quocunque colore, ipso jure privatus est jure ex electione quæsito. Et quamvis nonnulli sentiant illam De- 10 cretalem habere locum in eo tantum casu, in quo electus administrat sub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio quæsito colore, ut verba sonant; & jus antiquum, de quo hic remanere incorrectum in eo, qui administrat tanquam electus: & hæc opinio placet Jo. Andr. in *d. cap. Avaritia*, *in gloss. ordinaria*, *in ver. Privatos*, ut sic vivetur correctio jurium, *c. Cum expediat*, *eod. tit. & lib.* tamen Garzias tenuit esse privatum ipso jure, etiamsi administret tanquam electus. Et hoc est verius, ut dicit illa gloss. & sequitur Abb. hic *n.* 4. dicens hanc opinionem esse communiorem, & veriorem.

Limita hunc textum in electis in concordia extra Italiam, qui ob Ecclesiæ necessitatem dispensative administrant ante obtentam confirmationem, ut est text. in *c. Nihil*, *vers. ita quod infr. eod.* ut ibi plene scripsi in ult. notab.

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III. Prænestino Episcopo Apostolicæ Sedis Legato.

CAPUT XXII.

DUdum ad audientiam nostram quæstione perlata, quod vacante præpositura Colocen. Ecclesiæ, in duo se vota eligentium divisissent, causam judicibus duximus committendam: & infra. Ipsi vero partes ad suam præsentiam convocarunt, receperunt testes, examinaverunt eligentium conscientias, audiverunt allegationes utrinque. Et quoniam Præpositus Sancti Georgii eorum sententiæ se asseruit nolle stare, processum ad Sedem Apostolicam destinarunt: & infra. Cumque nuncii Præpositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad præsentiam nostram accessissent, Præpositus sancti Georgii nec venit, nec pro se misit idoneum responsalem: & infra. Gestis igitur judicium diligenter inspectis, invenimus quod pro Præposito sanctorum Apostolorum auctoritas, pro Præposito vero sancti Georgii numerus eligentium faciebat, cum primus a quatuordecim tum personis, tum Canonicis, qui alios dignitate, ætate, & tempore præcedebat, secundus vero a viginti quatuor fuisset electus: & infra. Cum autem allegationes pro eodem Præposito sancti Georgii coram judicibus ipsis propositæ, nobis non fuerint præsentatæ, propter quod non potuimus scire per nos, quid objecerit, vel quid responderit ad objecta, sicque causa remissa non fuit sufficienter instructa, ad diffinitivam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causæ ipsius judicibus commisimus sub hac forma; Ut si vel notorium esset, vel per ea quæ jam dicta erant, constaret, quod Præpositus sancti Georgii electionis tempore pateretur vel inordinibus, vel in scientia, vel in ætate defectum, qui eum juxta Canonum sanctiones impediret ad hujusmodi officium promoveri, ei (non obstante ipsius absentia corporali) silentium imponentes, Præposito sanctorum Apostolorum præposituram adjudicarent eandem: alioquin (cum in eum non solum plures, sed duæ pene partes convenerint, & impedimentis cessantibus appareat, quod eum bono zelo elegerint) Præpositi sanctorum Apostolorum electione cassata, electionem confirmarent ipsius, & ei facerent tanquam Præposito responderi.

SUMMARIUM.

1 *BEneficia plura curata obtinens sine dispensatione Papæ, ineligibilis est tam ad Cathedrales Ecclesias, quam ad minora beneficia, &c. seqq.*

2 *Canonum violatores dejiciuntur tam ab obtentis, quam ab obtinendis.*

3 *Beneficia plura detinens incurrit infamiam Canonicam.*

4 *Item avaritiæ, & cupiditatis vitium.*

5 *Item committit furtum cum sacrilegio.*

6 Fur-

6 *Fur sacrilegus Judæ comparatur.*
7 *Furtum proprie non committitur in re immobili, aut incorporali.*
8 *Possessor malæ fidei respectu fructuum beneficii an dicatur proprie furtum committere.*
9 *Furtum non committitur rei quæ caret domino, ut hæreditatis jacentis.*
10 *Ecclesiarum bona nunquam vacant, sed sunt de dominio, & patrimonio Christi.*
11 *Et dicuntur ab Ecclesia possideri.*
12 *Positionum usus admittitur etiam in spiritualibus.*
13 *Dispensare non potest Episcopus ad duo Curata, vel ad dignitatem cum Parochiali ob prerogativam meritorum, & n. seqq.*
14 *Et quid ob utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ, & n. seqq. usque ad n.* 30.
15 *Dispensare non potest Episcopus contra Canonem Concilii etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ.*
16 *Nec contra Canonem non Conciliarem reservantem Summo Pontifici dispensationem.*
17 *Dispensatio ad plura Curata ob prærogativam meritorum fit principaliter propter bonum publicum, & n.* 28.
18 *Papa solus dispensat ad plura Curata etiam propter causam utilem, vel necessariam Ecclesiæ.*
19 Cap. Sanctorum 70. dist. *an fuerit indistincte correctum per capit. De multa, de præbend. & num.* 28.
20 *Abbatis distinctio inter dispensationem ad plura Curata, quæ fit principaliter ob prærogativam meritorum, & secundario ob utilitatem Ecclesiarum, refellitur, & num. seqq. usque ad num.* 30.
21 *Dispensatio ad plura Curata necessario includit dispensationem super residentia in alterutro ipsorum.*
22 *Papa quomodo intelligatur dispensare super residentia in Ecclesiis Curatis, quæ est de jure divino.*
23 *Dispensare in præscriptis divinis non potest nisi Deus, vel is, cui Deus ipse commisit.*
24 *Papa dispensare potest ad duo Curata, declarando jus divinum ob aliquam circumstantiam in illo casu ad personalem residentiam non obligare.*
25 *Dispensatio Papæ ad plura Curata talem causam requirit, ut jus divinum in casu illo vere ad residentiam non obliget.*
26 *Residere tenentur jure divino in beneficiis Curatis personæ quantumcunque illustres, & literatæ.*
27 *Cardinalis Cajetani invectiva in sublimes personas, quæ munia pastoralia per se non obeunt, sed alteri delegant.*
28 *Intellectus* c. De multa, de præb. *& n. seqq. Dispensatoris principale objectum debet esse Ecclesiæ utilitas, vel necessitas, non autem prærogativa personæ, ibid.*
29 *Dispensatio super retentione plurium Ecclesiarum in Germania quam ob causam concedi soleat.*
30 *Beneficia duo Curata, quorum unum dependet ab alio possunt simul retineri absque dispensatione.*
31 *Beneficium annexum amittit nomen beneficii, & induit naturam beneficii, cui unitur, & fit illius prædium.*
32 *Et impetrari non potest, quia non vacat.*
33 *Annata non solvitur de beneficiis unitis.*
34 *Beneficium unum Curatum obtinere in titulum, & aliud in commendam, non est prohibitum de jure communi.*
35 *Secus ex Concilio Tridentina.*
36 *Cathedrales, vel Metropolitanas plures in titulum, sive commendam nemo potest recipere, & simul retinere.*
37 *Cathedralem unam in titulum obtinenti an possit commendari altera, non obstante Concil. Trid. in c. 2. sess. 7.*
38 *Commendæ nostri temporis magis participant de collatione, & vero titulo, quam de depositio simplici.*
39 *Commendatarii olim non faciebant fructus suos.*
40 *Cathedralem unam obtinens in titulum an possit habere aliam in commendam ad tempus, vel esse illius Procurator.*
41 *Intellectus* c. Relatio, & c. seqq. 21. q. 1.
42 *Parochialem unam in titulum, & aliam in commendam obtinens authoritate ordinaria, ac simul retinens, utraque privatus existat, & n. seqq.*
43 *Commendæ de jure communi non inducebant incompatibilitatem; secus post Concilium Tridentinum.*
44 *Commendæ ad sex menses in beneficiis Curatis, quæ fieri poterant ab Ordinariis, post Concilium Tridentinum locum non habent, sed deputari debent Vicarii.*

DUdum, il secondo. Habens plures dignitates, vel plura beneficia Curata sine dispensatione Papæ ineligibilis est. Hoc dicit, quoad titulum; habet enim plura dicta, quæ ad electionem non pertinent. Hostiensis dividit in septem partes, Joann. de Anan. in octo; sed Ægidius, & post eum Joann Andr. & reliqui dividunt in tres. In prima ponuntur narrationes partium coram Papa. In secunda, ibi, *Nos igitur*, commissio causæ, & processus judicum. In tertia, ibi, *Licet autem*, processus Papæ. 1

Nota primo id, quod dictum est in sumniario, videlicet quem reddi ineligibilem ex pluralitate dignitatum, vel beneficiorum curam animarum habentium. Quod absque dubio verum est ad Cathedrales, & alias majores Ecclesias, ut hic est casus. Quo vero ad minora beneficia, puta Archidiaconatum, Decanatum, Canonicatum, & similia, quidam dicunt pluralem non esse ineligibilem, ut hic refert Compostell. *num.* 20. quia hoc non reperitur jure cautum; & quia major perfectio requiritur in Episcopo, qui sicut honore, ita & meritis alios præcellere debet, *cap. Vilissimus*, 1. *quæst.* 1. *cap. Cum in cunctis*, *supra eod.* Sed contrarium determinat ipse Compost, quia talis violator est Canonum, *capit. Sanctorum*, 70. *dist. cap. Quia nonnulli*, *inf. de cler. non resident.* & Canonum violatores dejiciuntur tam ab obtentis, quam ab obtinendis, *cap. Violatores*, 25. *quæst.* 1. *cap.* 2. *infra de major. & obed.* Idem firmat Specul. *tit.* 2. §. *Videndum*, *circa finem*, *ver. Sed nunquid habens*, Butr. hic *num.* 17. & Jo. de Anan. *in princ.* qui testatur ita communiter teneri. Hodie hoc est clarum, quia per Extravag. *Execrabilis*, §. *Qui vero deinceps*, non dimittens primum est inhabilis ad sacros Ordines, & beneficia. 2

Secundo nota, *in vers. Unde cum in eodem Concilio*, detinentem plura beneficia minus canonice in multa vitia incidere. Primo enim incurrit transgressionis notam; quia jus prævaricatur. Et dic notam, sed est infamia. Et sic videtur infamis secundum Abb. hic *num.* 5. Ad hoc *cap. Infames*, 6. *quæst.* 1. saltem infamia Canonica, de qua vide per eundem in *cap. Testimonium*, *de testib.* Est autem peccatum sustinere infamem in dignitate, *cap. Primum*, 25. *dist.* Compostell. hic *num.* 12. Secundo incurrit avaritiæ, & cupiditatis vitium; ut hic, *& cap. Cum jam dudum*, ibi, Ambitionis, & avaritiæ vitium; & in *cap. Quia in tantum*, *in princip. infra de præben. & dict. capit. Quia nonnulli*, Concilium Trident. *cap.* 17. ibi, Improbæ cupiditatis affectu, *sess.* 24. cupidi autem ab Apostolo promoveri prohibentur 1. *ad Timoth.* 3. 47. *dist. in summa*. Tertio committit furtum, ut in littera, ibi, Rem contrectavit alienam, & sic furtum commisit quodammodo, vel rapinam. Simile in *cap. Non furem*, 7. *quæst.* 1. Imo nec simplex furtum committit secundum Abb. *num.* 5. sed cum sacrilegio. Nam amico quidquam capere furtum est; Ecclesiam fraudare sacrilegium est, dicit textus in *cap. Gloria Episcopi*, 12. *quæst.* 2. Et potest dici furtum peculatus, quod committitur in re sacra, vel Religiosa, vel publica, ut in *leg.* 1. *ff. ad leg. Jul. pecul.* Et est gravius. Nam sic delinquens Judæ comparatur, in *cap. Quid ergo*, 23. *q.* 4. Improprie tamen hoc casu dicitur furtum committi, ut dicit gloss. hic in *ver. Furtum*, *in fine*, quia proprie furtum non committitur in re immobili, ut in §. *Qui autem*, *instit. de usucap.* Nec de re incorporali, sicut est beneficium, ut *leg. Servus*, §. *Incorporales*, *ff. de acquir. rer. domin.* Et propterea textus caute utitur dictione illa, *Quodammodo*, quæ est impropriativa; nam proprie res hujusmodi dicuntur invadi; & ita exponitur litera in *d. cap. Non furem*, nec latronem, idest invasorem, & sequun- 3 4 5 6 7

tur

8 tur Host. *num. 6. in ver. Furtum.*, *n.* 10. *in ver. Rapinam* Butr. *num.* 11. *in* 10. *notab.* & Abb. *num.* 19. Ceterum hoc dictum procedit tantum respectu corporis beneficii, & jurium ad illud pertinentium, non autem respectu fructuum, quos percipit malæ fidei possessor, quia in his committitur vere furtum, *ut leg. Si urbana, ff. de condit. indeb. leg. Si quis ne causam*, §. *fin. ff. Si cert. leg. Si quis uxori*, §. *Cum creditorem, ff. de usur. & leg. Insinuando, ff. de furtis*, not. Cyn. *in leg. Ancilla, Cod. de furt.* & Bart. *in leg. Sequitur*, §. *Fructus, ff. de usucap.* & in propos. tenent hic Bald. *num.* 5. Butr. *num.* 22. Abb. *num.* 19. & Joann. de Anan. *num.* 2. Nec obstat, quod Host. *num.* 8. *in ver. Quodammodo*, cui subscribunt Joann. Andr. *num.* 41. Bellam.
9 *num.* 11. & 12. Imol. *num.* 24. concludat nec respectu fructuum hoc casu committi furtum proprie, eo quod furtum fieri non possit rei, quæ caret domino, *ut leg. Falsitas*, §. *Qui alienum, ff. de furtis*. Et sicut jacente hæreditate non fit furtum rei hæreditariæ, *leg. 2. ff. de crimin. expil. hereditat.* ita de rebus ad Ecclesiam pertinentibus, Ecclesia ipsa vacante. Id inquam non obstat; nam multum interest inter bona hæreditatis jacentis, & Ecclesiæ vacan-
10 tis; quia bona Ecclesiarum nunquam vacant, sed sunt in dominio Christi, de cujus patrimonio esse dicuntur, ut *capit. Cum ex eo, de elect. lib. 6.* Extravag. *Salvator, in princip.* ibi, Patrimonium Crucifixi, de præben. inter
11 communes. Præterquamquod Ecclesia ipsa dicitur res suas possidere, ut not. Innocent. *in cap. Literis, de restit. spoliat.* Unde merito Hostien. opinionem refellit Abb. hic *n.* 19.

12 Tertio nota, *in vers. Licet autem*, usum positionum admitti etiam in spiritualibus; nam hic factæ fuerunt super pluralitate beneficiorum, secundum Abb. *n.* 7. *in* 8. *notab.* Nec refert, quod positiones super crimine non admittantur, quia pluralitas non est semper crimen, cum interdum nitatur dispensatione Apostolica, ut hic, & in *c. De multa, in fine de præbend.* cum concordant; Quid autem sit positio, unde originem duxerit, & de illius materia, vide glossam magnam, & magistram in *cap.* 1. & ibi per Archid. & DD. *de confess. lib. 6.* & per Innoc. & Bald. hic, Dixi late in *cap. Unico, infra de lit. contest.*

13 Quarto nota, in *vers. Nos igitur*, Episcopum non posse dispensare, ut quis in titulum habeat plura beneficia curam animarum habentia, vel dignitatem cum Parochiali, concordat textus in *capit. De multa, in fine infra de*
14 *præbend.* Et quamvis glossa in *dict. cap. Sanctorum, in ver. In duabus*, 70. *dist.* & glossa in Extravag. *Execrabilis, in ver. Dispensative*, teneat ob prærogativam quidem meritorum solum Papam posse dispensare, & ita loqui prædictam Decretalem, *De multa*; sed ob utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ dispensare posse etiam Episcopum; idemque sentiant in *dict. cap. De multa*, Hostien. Petr. de Sampson. & Abb. Antiq. & in *dict. cap. Sanctorum*, Archid. & Præpos. tamen ut notatur in eodem *capit. Sanctorum, in fine gloss. præalleg.* illa gloss. nihil valet, quia post Concilium generale in *dict. cap. De multa*, solus Papa dispensat. Et probatur evidenter in hoc *capit.* nam *in vers. Verum*, pro electo allegabatur concessio, seu dispensatio Episcopi ad plura beneficia curata; & tamen Papa non ex defectu causæ, sed ex defectu potestatis Episcopi prædictam excusationem uti frivolam non admisit, & electionem cassari mandavit, nisi ille ostenderet secum super hoc
15 per Sedem Apostolicam dispensatum. Præterea prohibitio obtinendi plura beneficia curata est Concilii Generalis, nempe Concilii Lateranen. sub Alexandro III. in *cap. Quia nonnulli, de clericis non resid.* & alterius Lateranen. sub Innocentio III. in *d. cap. De multa*, & Concilii Trid. in *cap. 4. sess. 6.* Episcopi autem contra Canonem Generalis Concilii etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ dispensare non possunt, Extravag. *Sancta Romana*, §. *Quidam autem, de relig. domib.* & ibi not. gloss. *in ver. Concilii, Clement. 2. de elect.* gloss. *in cap. Cum dilectus, in ver. In atate, eod. tit.* quam sequitur, & dicit esse veram Butr. ibi *n.* 13. & Abb. *num.* 10. & probavi latissime in *c. fin. a n.* 11. *usque in finem, infra de fil. Presbyt.*
16 cum præsertim hoc casu Concilia non simpliciter prohibeant retentionem plurium curatorum, sed etiam dicant per Sedem Apostolicam dispensari, ut in *dict. cap. De multa*; quinimo dispensationem Episcopi esse irritam ut hic; tunc enim conveniunt omnes antiqui, & moderni Doctores Episcopum dispensare non posse contra Canonem etiam non conciliarem, *cap. Nuper, de sent. excomm.* Doctores in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, ubi in specie Butr. *num.* 17. *vers. Conclude totum*, & Abb. *num.* 5. *vers. Si vero est Canon pœnalis, infra de judic.* Innocent. Host. & omnes *in cap. Dilectus*, & ibi dixi *de tempore ordinat.* Neque vero constituenda est differentia, ut dicit 17
gloss. præalleg. an dispensatio fiat ob prærogativam meritorum, an ob Ecclesiæ utilitatem. Nam dispensatio quæ fit propter prærogativam personæ, sit principaliter propter bonum publicum, & hoc dicit *cap. De multa, in fine*, ibi, Circa literatas personas, &c. Nam magis prodest Ecclesiæ bonus, & literatus, quam decem Ministri illiterati, ut inquit Joann. de Lignan. *in Clement. Gratiæ, de rescript.* qui propterea detestatur prædictam distinctio- 18
nem glossæ, & tenet indistincte etiam propter causam utilem, vel necessariam Ecclesiæ solum Papam posse dispensare, idem tenet Tancred. & gloss. hic *in ver. Per concessionem*, quæ concludit, *cap Sanctorum* 70. *dist.* quod indulgebat Episcopis dispensationem, fuisse correctum per 19
Decretalem, *De multa*, prout etiam tenet Bartholom. Brixien. *in dict. cap. Sanctorum*, gloss. *in cap. Literas, in ver. Vacare noscatur, de concess. præb.* gloss. *in cap. Ordinarii, in ver. Sui beneficii, de offic. ordinar. lib. 6.* gloss. *in c. 1. in ver. Absque dispensatione*; quam ibi sequuntur Gemin. *n.* 13. & Franc. *n.* 7. *de consuet. eod lib.* Felin. *in cap. At si cleric.* §. *de adulteriis, n.* 5. *de judic.* Mill. *repet. vers. Dispensare non potest Legatus de Latere super pluralitate* Mandos. *de signatura grat. tit. de dispens ad plura, vers. Aut loquitur*, & Rota *decis.* 4. *de off. legat. in novis*, alias 286. Et est communis opinio, ut testatur Abb. *in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero*, *num.* 38. *vers. Primo casu, de præbend.* & Andreas Gambara *in tract. de offic. & potest. Legati de Latere, lib.* 5 *in tit. An Legatus possit plura beneficia uni conferre*, quam etiam servat Curia Romana, ut Hostien. fis fatetur, prout illum refert Abb. *dict. num.* 38. *vers. Tamen fatetur Hostiensis, & in dict. cap. De multa, num.* 19. De quo stylo testantur etiam Jo. Andr Rebuff. & Quintin. in *dict. cap De multa, num.* 111. & Villadiego *de legat. n.* 81. *quæst.* 14. Nec placet distinctio Abbatis in *dict.* §. *Qui vero, num.* 38. *vers. Et pro tanto*, & Alphonsi Hojedæ in *tract. de benefic incompatib. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 18. videli- 20
cet, quod aut dispensatio conceditur principaliter propter prærogativam personarum; secundario tamen propter bonum publicum spirituale, videlicet Ecclesiæ generalis, ut quia clericus est persona literata, vel potens, & secundum ejus qualitates non potest commode vivere ex redditibus unius Ecclesiæ; tamen si habebit duas poterit prodesse Ecclesiæ particulari, & generali, defendendo jura, Ecclesiæ consulendo; & sic principaliter fit ob respectum personæ, ut habeat redditus plurium Ecclesiarum: & hoc primo casu sit correctus textus in *d. cap. Sanctorum*, 70. *dist.* & habeat locum textus in *dict. cap. De multa*, ut non dispenset nisi Papa. Aut vero conceditur dispensatio principaliter propter utilitatem Ecclesiarum, nulla habita ratione, an persona sit literata, vel potens: & hoc secundo casu *dict. cap. Sanctorum*, remaneat incorrectum, & Episcopus dispensare possit sicut prius. Hæc inquam distinctio non placet; considero enim Clericum non posse 21
simul retinere duo beneficia Curata, quin desinat personaliter residere, & per seipsum inservire in alterutro ipsorum, cum nemo possit seipsum dividere, & eodem tempore in duabus Parochiis corporaliter adesse, & curam gerere per seipsum, *cap. Quia nonnulli, & cap. Relatum, de Cler. non resident.* Hostiens. in *cap. Extirpandæ, n.* 15. *& 16. vers. Et etiam est alia ratio, de præb.* Bald. hic *n.* 38. Personalis autem residentia in beneficiis curam animarum habentibus est ex precepto divino, ut in decreto Con- 22
cilii Tridentini *cap.* 1. *sess.* 23. & est Theologorum sententia communis, & vera, ut latissime probavi in *cap. Ex parte, il* 1. *a num.* 20. *usque ad num.* 74. *infra de Cler. non resident.* Dispensatio vero super jure divino dupliciter accipitur secundum Richar. de Media Villa in 4. *sentent. distinct.* 38. *quæst.* 9. *art.* 1. & Card. *in cap. Cum ad monasterium*, §. *Abbas num.* 16. *infra de statu Monach.* Uno modo prout est juris relaxatio, ut notatur in §. *Nisi rigor*, 1. *q.* 7. Et hoc modo contra jus divinum non dispensat Ecclesia, *c. Sunt quidam*, 25. *q.* 1. Ratio est secundum D. Thomam in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad* 3. quia ad legem divinam ita se 23
habet quilibet homo, sicut persona privata ad legem publicam, cui subjicitur. Unde sicut in lege humana publica non potest dispensare nisi ille, a quo lex authoritatem habet, vel is cui ipse commiserit; ita in præceptis juris divini,

vini, *cap. In omni, de testib.* & notat gloss. unica *in dict. cap. Sunt quidam*, dicens Papam dispensare in Evangelio, interpretando ipsum, *cap. Licet, in fine de testib.* Quinimo Turrecrem. *in eod. capit. Sunt quidam, num. 2. in fin.* dicit illam glossam non esse veram: *Quia*, inquit, *interpretatio obsequitur, & obsequi debet Evangelio: alias non esset interpretatio, sed corruptio. Interpretari quippe Evangelium ad sensum bonum, & Catholicum non contradicendo veritati fidei, & Scripturæ Sanctæ, hoc licet Summo Pontifici; sed per hoc non dispensat in Evangelio, ut aliud dicat, quam Dominus, & Evangelium dicit.* Hæc ille: & scripsi plenius in *cap. Cum pridem, a num. 76. usque ad num. 86. infra de Pact.* Unde cum Romanus Pontifex impertitur dispensationem super retentione duorum beneficiorum curam animarum habentium, & consequenter super residentia alterius, non dispensat proprie, nec jus relaxat, sed tantummodo interpretatur jus divinum ob aliquam circumstantiam in illo speciali casu ad personalem residentiam non obligare, ut declarat Cardin. Cajetan. in 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 5. Soto *de just. & jur. lib.* 10. *quæst.* 3. *art.* 1. Covarr. *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 9. *vers. Fateor enim.* Et est ex mente D. Thomæ *quodlib.* 9. *artic.* 15. ut dixi plenius in *dict. cap. Ex parte, num.* 36. *& seqq.*

25 Oportet igitur in dispensatione, quam concedit Papa super pluralitate beneficiorum, hujusmodi talem causam subesse, ut jus divinum in casu illo vere non obliget: alioquin non esset juris divini declaratio, sed relaxatio, cum de natura declarationis sit, ut insit legi declaratæ, & ab illa essentialiter non differat, ut plene notavi in *capit. fin. supra, de constit.* & sic non esset dispensatio, sed dissipatio secundum Joann. de Lignano *in Clem. Gratiæ de rescr.* ubi concludit posse Papam dispensare generaliter, ut unus habeat plura curata: totum tamen, ut ipse ait, debet referri ad cultum divinum; alias si non habita relatione ad bonum publicum, non foret dispensator, sed dissipator: & sequitur Abb. *in dict. cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero, num.* 29. *vers. totum tamen, & nu.* 46. *vers. Alia conclusio, de præb.*

26 At certum est, jus divinum non eximere illustres, & literatas personas a residentia, & muniis pastoralibus in
27 beneficiis Curatis; nam ut formaliter inquit Cajetan. in 2. 2. *dict. quæst.* 185. *artic.* 5. *vers. Ad secundum argumentum: Nemo illustrior illo qui Pontifex assistens futurorum bonorum introivit semel in Sancta, qui de se ipso dicit; Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Non acceptet vir illustris Episcopatum, si non vult pastorale officium exercere: sibi ipsi imputet illustris quis acceptavit Episcopatum, & exequatur quod promisit: servet Deo, & Ecclesiæ fidem; turpem se recognoscat, si nomen, potentiam, honorem, ac divitias Episcopi tenet in persona sua, officium autem alteri delegat; quoniam priora omnia suæ data sunt personæ, ut habeat simul cum illis personale officium Episcopi.* Hæc ille. Et hac de causa Concilium Tridentinum in *cap.* 1. *sess.* 23. declarat etiam S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales teneri ad personalem in suis Ecclesiis, vel Diœcesibus residentiam, & in *c.* 2. *sess.* 7. prohibet, ne quis plures Metropolitanas, vel Cathedrales Ecclesias recipere, & simul retinere præsumat, quacunque dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgeat. Ergo cum præceptum divinum æque obstringat ad personalem residentiam in Ecclesiis Curatis sublimes, ac literatas personas, atque alios quoscunque; dispensatio Apostolica ad plures Curatas, & sic super residentia alterius, si initeretur principaliter prærogativæ personæ, non esset juris divini declaratio, prout esse debet; sed potius relaxatio. Quapropter cum Summus Pontifex dispensat ad plura Cura-
28 ta, primario intueri, & contemplari debet utilitatem Ecclesiæ, & bonum commune. Et hoc innuit Decretalis *De multa, in fine*, quæ non dicit, cum sublimibus, & literatis personis simpliciter, & absolute posse per Sedem Apostolicam dispensari; sed addit conditionem illam, si ratio postulaverit; innuens per hoc ita demum licitam esse dispensationem, si principaliter id exigat Ecclesiæ utilitas; hoc enim semper esse debet principale objectum fidelis, & prudentis dispensatoris, ut docet S. Thomas in 1. 2. *quæst.* 97. *artic.* 4. Ad hoc Concilium Tridentinum *sess.* 25. *capit.* 18. *vers. quod si urgens, justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit cum aliquibus dispensandum esse*, &c. Sic videmus in Germania cum sublimibus personis non raro dispensari super retentione plurium Episcopatuum, non quidem principaliter ut ex illorum fructibus se alere possint; sed ut Catholicam Religionem expulsis hæresibus consilio, opibus, authoritate sartam tectam tueantur. Et hac ratione Princeps Elector Colonien sis ad præsens obtinet Archiepiscopatum Coloniæ, & Episcopatus Leodien. Monasterien sem, Padebornensem, & Hildesimensem. Cum igitur Concilium generale in *dict. capit. De multa*, propter præceptum divini juris necessario sit intelligendum in hoc speciali casu, quando dispensatio ad plura curata conceditur sublimibus, & literatis personis principaliter ob utilitatem Ecclesiarum: & tamen dicat posse per Sedem Apostolicam dispensari; consequens est, ut propter eandem Ecclesiarum utilitatem dispensari non possint Episcopi; & sic adempta illis fuerit potestas, quam super hoc habebant a jure communi, ex *dict. cap. Sanctorum*, 70. *distinct.* alias enim expressio illa de Sede Apostolica, nisi intelligeretur ad exclusionem Episcoporum, fuisset nugatoria, cum de Papa nullus dubitet, quin posset dispensare, prout etiam observat Abb. *in dict. cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero, num.* 38. *in fine*. Et per hanc considerationem juris divini, ad quod DD. non advertunt, puto expeditum esse, dispensationem ad plura beneficia curam animarum habentia etiam principaliter propter bonum Ecclesiarum, non ad Episcopos, sed ad solum Romanum Pontificem pertinere.

Ultimo nota, in *ver. Cum nullus*, duos casus, in quibus 30
de jure communi potest Clericus obtinere duo beneficia Curata. Primus est, cum unum dependet ab altero, ut hic, & in *cap. Eam te, de ætat. & qualit.* in *dict. cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero, de præb.* & in *cap. Super eo, eod. tit. lib.* 6. ubi decidit non esse necessariam dispensationem, ut quis obtineat personatum cum cura & præbendam, cui sit annexa Parochialis in Ecclesia, cum hoc non obviet Concilio generali, idque ratione connexitatis, ut inquit Host. in *dict. cap. Extirpandæ, num.* 16. & 31
quia secundum Bald. *hic num.* 34. unum & idem videtur quod divi di non potest, ut *leg. Si ex duobus, ff. De legat.* 2. & *leg. Quidam Eulogio, Cod. De jur. deliberan.* Nam beneficium annexum amittit nomen beneficii, & induit naturam beneficii cui unitur, & fit illius prædium, Rota *decis.* 370. *alias* 11. *de reb. Eccles. non alienan. in antiquis*, Oldrad. *consil.* 257. *Factum tale est, num.* 15, *vers. Fundata igitur*, Cassad. *decis.* 2. *num.* 2. *de unione*, Caputaquen. *dec.* 349. *par.* 3. & ideo impetrari non potest, Boer. *decis.* 345. *in princ.* Card. Serpah. *decis.* 1078. *n.* 6. Ra- 32
tio est, quia non vacat per obitum obtinentis, Oldrad. *d. cons.* 257. *n.* 20. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de Unione, n.* 12. *& tit. de Vicariis perpetuis, n.* 18. Sernen. *in reg. de triennali q.* 8. Rota *dec.* 114. *n.* 5. *par.* 2. *diversi.* Et inde est, 33
ut de beneficiis unitis non solvatur annata, cum in eis impossibile sit dari vacationem, Seraphin. *decision.* 1410. *num.* 18.

Secundus casus, in quo potest Clericus obtinere duo be- 34
neficia curata, est, cum unum obtinet in titulum, & aliud in commendam. Et de hoc est textus expressus hic in *eod. vers. Cum nullus*, ibi: Vel unam intitulatam, & alteram commendatam haberet; concordat *c. Qui plures*, & *c. Relatio*, & *c. seqq.* 21. *q.* 1. Quid autem sit titulus, late explicat gloss. *hic in ver. Intitulatam*. Et de his commendis habes plenam glossam in *c. Nemo, in ver. Commendare*, & ibi per DD. *de elect. lib.* 6. & per Host. hic, & Innoc. in *cap. Si constiterit, infra de accus.* Et de his vide quod scripsi in *c.* 1. *de Capell. Monach.*

Hodie ex decreto Concilii Tridentini in *c.* 4. *sess.* 7. ne- 35
mini licet plura curata, vel alias incompatibilia beneficia Ecclesiastica, sive per viam unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo, contra formam sacrorum Canonum, & præcipue 36
contra *cap. De multa, de præb.* recipere ac simul retinere. Et decreto *cap.* 2. *e usdem sess.* similiter statuitur, ut nemo plures Metropolitanas, seu Cathedrales Ecclesias in titulum, vel commendam, aut alio quovis nomine contra sacrorum Canonum instituta recipere, & simul retinere præsumat.

Stante hoc Decreto, QUÆRO, an habenti unam Ca- 37
thedralem in titulum possit commendari altera?

Proposita hac controversia in sacra Congregat. Concilii, aliqui ex Patribus dicebant posse; quia antiqui Canones permittentes, ut uni possent duæ Ecclesiæ una in titulum, & altera in commendam conferri, *c. Qui plures, c. Relatio*, & *c. sequen.* 21. *q.* 1. *c. Dudum il* 2. *ubi gloss. in ver.*

In-

Intitulatam, in fine de elect. & notat gloss. in *cap. Eam te, de ætat. & qualit.* non sunt immutati per decretum Concilii in *dict. cap.* 2. *sess.* 7. & intelligebant literam, ibi, In titulum sive commendam, ut nemo posset obtinere plures intitulatas, vel plures commendatas Ecclesias, pro quibus vide Joan. Franc. Pavinum *in tract. de offic. & potest. Capit. Sede vacan. quæst.* 3. *par.* 2. *col.* 4. Alii contra asserebant per antiquas rationes, & regulas, quibus cavetur neminem duabus Ecclesiis præfici posse, *cap. Clericum.* 21. *quæst.* 1. *ex Concilio Calcedonensi cap.* 10. *c. Clericus, ead. caus. & quæst. ex Niceno secundo, cap.* 15. *& c. Unio,* 10. *quæst.* 3. *ex Toletano* 16. *c.* 4. *& c. Sanctorum,* 70. *dist. & c. Quia nonnulli. de cler. non residen.* libere denegari hanc commendam, eo quod singula Ecclesiastici juris officia singulis quibuscunque personis sint committenda, *c. Singula,* 89. *dist.* Et odiosa fuit apud veteres plurium Sacerdotum ambitiosa cupiditas, neque semel in generalibus Conciliis damnata, ut testatur Concilium Colonience sub Hermano, *anno* 1536. *in tit. de Mun. Episcop. c.* 32. Nitebantur etiam verbis Concilii *in d. cap.* 2. quibus expresse prohibetur pluralitas, sive in titulum sit, sive in commendam cum valde censeatur felix, cui unam Ecclesiam bene regere contigerit. Ex quibus verbis elicitur mens Concilii volentis auferre pluralitatem, quæ per viam commendæ inoleverat. Id quod clarius probabant per textum *cap.* 17. *sess.* 24. quo cavetur non posse aliquem retinere, nec obtinere duo beneficia, quæ personalem residentiam requirant, ne unus officia sibi vendicet plurimorum; & id habere locum non solum in Cathedralibus, sed etiam in omnibus aliis beneficiis cujuscunque tituli, & qualitatis, etiamsi commendata existant. His addebant, quod considerando rationem finalem hujus textus, quæ est multiplex, juxta enumerationem, quam facit Rebuff. *in praxi in tit. de dispensat. ad plura per tot. fol.* 280. ita prohibita est pluralitas plurium titulorum, sicut unius tituli, & unius commendæ. Præsertim cum hodie commendæ,
38 quæ sunt perpetuæ, & cum facultate percipiendi fructus, & eos convertendi in usus proprios, magi participent de collatione, & vero titulo, quam de depositio simplici, ut testatur Gomez. *in reg. Idiomati, quæst.* 5. *num.* 4. *&*
39 *seqq.* ubi etiam addit commendas, quæ per Canones, & antiquos Doctores permittebantur, habuisse naturam depositi; ideoque commendatarii non faciebant fructus suos, ut aperte colligitur ex *Epistola* 23. *lib.* 2. D. Gregorii. Et illo tempore sicut non fuerunt cognitæ, nec etiam fuissent permissæ commendæ nostrorum temporum, quæ habentur pro vero titulo; & sic respondebant ad *dict. cap. Qui plures, cum seqq.* 21. *quæst.* 1. & ad argumenta contraria, de quibus per Staphil. *de grat. expect. form.* 7. *num.* 4. *pag.* 18. & Gomez. *in reg. de triennali quæstion.* 5. *num.* 6. & ita fuit concluſum. Hæc de commendis perpetuis.

40 An autem obtinens unam Ecclesiam Cathedralem in titulum possit habere aliam in commendam ad tempus, vel esse illius Procurator, juxta præscriptum *capit. Cum nobis olim, supra eod.* Arbitror posse, nec tali casu dispensari contra decretum Concilii *dict. cap.* 2. *sess.* 7. non enim prohiberi potest quod ex necessitate fit, & ad tempus, & non ad commodum recipientis; quod Concilium abhorret. Et ita *cap. Relatio, & cap. seqq.* 21. *quæst.* 1. remanent in suo robore in terminis, in quibus loquuntur, id 41
est cum quis obtinet unam Ecclesiam in titulum, & aliam in commendam ad tempus: de temporali enim commenda loquuntur prædicta jura, non autem de perpetua, ut incaute scripsit Navarr. *consil.* 9. *incip. An dispensatio, num.* 2. *de præbend.* cum eo tempore commendæ perpetuæ non essent cognitæ, ut dictum est supra. Quod ergo non mutatur, &c. *leg. Sancimus, Codic. de testamen. leg. Præcipimus, in fine, Cod. de appellat. cap. Cum expediat, de elect. lib.* 6.

Quid in Parochialibus? Episcopus Palentinus consue- 42
verat commendare Parochiales in sua diœcesi, & cum unam commendasset Rectori alterius Parochialis, dubitavit is Rector, an sibi eas retinere liceret, vel potius utraque privatus existeret, juxta *cap.* 4. *sess.* 7. Concilii Tridentini.

Hæc verba sunt adnotata in libris publicis Sacræ Con- 43
gregationis Concilii ad *d. cap.* 4. *sess.* 7. manu Cardinalis Carafæ ejusdem Congregationis Præfecti, videlicet: Quamvis de jure communi commenda non inducat incompatibilitatem, *c. Dudum, il* 2. *de elect.* ideoque ante Concilium habens beneficium Curatum in commendam, posset aliud in titulum obtinere absque dispensatione Apostolica, Rebuff. *de pacif. possess.* tamen secus post Concilium *sess.* 7. *c.* 4. Imo commendæ ad sex menses in Ecclesiis Curatis, quæ fieri poterant ab Ordinariis, *c. Nemo, de elect. in* 6. amplius post Concilium locum non habent, cum debeant in eis deputari Vicarii, ad formam *c.* 18. *sess.* 24. ut Sacra Congregatio censuit. Unde Orator qui utrunque beneficium retinuit post Concilium, utroque privatus existit, etiam vigore *d. c.* 4. *sess.* 7. nec prætensa consuetudo contra dictum decretum excusare valet.

Rursus ex consuetudine antiqua Parochiales quædam 44
Mansionariæ Bergomen. Diœcesis ab Ordinario commendari solebant ad sex menses Sacerdotibus per vicinos præsentatis. His tamen sex mensibus elapsis, nunquam, vel raro Rector ipse prorogationem, vel novam provisionem petebat, sed vigore primæ expeditionis, ad sui ipsius, vel hominum libitum in ipso munere curæ persistebat. Dubitatum est, an hujusmodi commendæ ad sex menses in Ecclesiis curatis amplius locum habeant post Concilium Tridentinum; vel potius ex eodem Concilio debeant deputari Vicarii amovibiles. Sacra Congregatio respondit locum non habere, sed in eis servandam esse formam præscriptam a decreto Concilii *c.* 18. *sess.* 24. Si tamen vicini illi legitime probarent jus patronatus validum, prout Concilium requirit *sess.* 25. *c.* 9. permittendum illis præsentare instituendns, prævio tamen examine, ex *d. c.* 18. sed denegandam expresse illis facultatem semel institutos amovendi ad eorum nutum.

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III. Clericis sanctæ Agathæ.

CAPUT XXIV.

QUerelam, quam G. tituli sancti Vitalis presbyter Cardinalis per œconomum Ecclesiæ vestræ, cujus idem Cardinalis est gubernator, contra P. presbyterum Ecclesiæ sancti Salvatoris super Ecclesia ipsa proposuit, C. Papa prædecessor noster nobis in minori officio constitutis audiendam commisit. Petebat igitur œconomus, præfatum P. ab Ecclesia sancti Salvatoris (quam in præjudicium vestræ Ecclesiæ, ac injuriam Cardinalis prædicti occupare præsumpserat) removeri, cum ipsa Ecclesia pertineat ad Ecclesiam sanctæ Agathæ pleno jure; petens pensionem sexdecim denariorum Papien. debitam Ecclesiæ sanctæ Agathæ, pro eadem Ecclesia de Thermis sibi restitui, de novo subtractam. Prædictus vero P. respondebat, quod ipse nullam injuriam irrogaverat Cardinali, nec in præjudicium Ecclesiæ vestræ receperat dictam Ecclesiam, cum hæc ad illam nullo jure pertineat, nec aliquam sibi debeat reddere pensionem; sed ipse per electionem populi, ad quem

de an-

de antiqua consuetudine pertinet electio, a Cardinali sanctæ Susannæ (cui eadem Ecclesia tanquam Capella suo titulo in spiritualibus est subjecta) canonice fuerat institutus: & infra. Nos igitur rationibus utriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi vestri super electione ac institutione de se facta in Ecclesia sancti Salvatoris absolvimus, & super his præfato œconomo silentium duximus imponendum: cum nobis constiterit, quod populus in quasi possessione præsentandi clericum existebat, quando ipsum presbyterum ad illam elegit: & Ecclesia eadem spectat ad titulum sanctæ Susannæ in spiritualibus pleno jure, salva quæstione super jurepatronatus inter Ecclesiam vestram, & populum sæpedictæ Ecclesiæ sancti Salvatoris. Quia vero fuit liquide comprobatum, quod pensio sexdecim denariorum Papiensis monetæ, fuerit clericis Ecclesiæ vestræ, pro Ecclesia sancti Salvatoris de Thermis, annuatim per multa tempora persoluta, sed de novo subtracta: nos in eundem statum percipiendi hujusmodi de Ecclesia sancti Salvatoris de Thermis, Ecclesiam vestram decernimus reducendam, & ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus presbyterum antedictum, salva quæstione proprietatis inter Ecclesias memoratas.

SUMMARIUM.

1 *Electo sufficit probare eligentem tempore electionis possedisse.*
2 *Laicus an ex consuetudine possit acquirere jus eligendi etiam in Collegiata Ecclesia.*
3 *Præsentatio ut sit valida, sufficit, ut præsentans sit in quasi possessione præsentandi tempore præsentationis, etiamsi sit talis, in quo cadat usurpationis præsumptio.*
4 *Secus post Concilium Tridentinum, & n. seqq.*
5 *Juspatronatus qualiter ex Concilio probari debeat a personis privatis, vel aliis, in quibus præsumitur usurpatio.*
6 *Parochiani an possint præscribere præsentationem Rectoris Parochialis Ecclesiæ.*
7 *Præscribenti absurdum est minus tribuere, quam possidenti.*
8 *Parochianorum juspatronatus an præsumatur quæsitum ex usurpatione, ita ut in eo requiratur plenior probatio a Concilio Tridentino præscripta,*
9 *Et quid, si universitas Parochianorum sit parva,*
10 *Et quid, si juspatronatus sit mixtum Parochianorum, & privatæ familiæ, & n. 20.*
11 *Et quid, si spectet ad quartam partem Parochianorum tantum.*
12 *Universitas an constituatur ex quarta Parochianorum parte.*
13 *Juris patronatus usurpatio in quibus præsumatur, & num. 25.*
14 *Juspatronatus Abbatis temporalem jurisdictionem habentis an requirat probationes, quas exposuit Concilium Tridentinum in personis, in quibus cadit præsumptio usurpationi, num. seqq. usque in finem.*
15 *Juspatronatus Baronum perpetuam jurisdictionem habentium probari debet juxta formam a Concilio Tridentino præscriptam in potentibus.*
16 *Juspatronatus competens Prælato ratione temporalis dominii, quod habet Ecclesia, censetur Ecclesiasticum.*
17 *Prælatus in dubio censetur Ecclesiam fundasse, vel dotasse de bonis Ecclesiæ.*
18 *Usurpationis præsumptio cessat, ubi Ecclesia est patrona, & n. 25.*
19 *Juspatronatus Ecclesiæ competens non transit ad consanguineos Prælati.*
20 *Juspatronatus non præsumitur ex usurpatione, si in eadem persona concurrat qualitas potentiæ, quæ præsumptionem usurpationis includit, & qualitas Ecclesiastica, quæ illam excludit.*
21 *In universitate Ecclesiastica juspatronatus non præsumitur quæsitum ex usurpatione.*
22 *Juspatronatus ab Ecclesia præscribitur per quadraginta annos: in laico requiritur immemorabilis.*
23 *Juspatronatus transferri potest in Ecclesiam absque consensu Episcopi, secus in laicum.*
24 *Beneficia patronatus Ecclesiastici pertinent ad liberam collationem Papæ in mensibus reservatis.*
25 *Juspatronatus de jure communi etiam in potentibus probatur per immemorabilem.*

QUerelam. Sufficit electo probare eligentem tempore electionis jus eligendi possedisse, Hoc dicit secundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. & est cap. utile, & allegabile, secundum Cardin. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda causæ diffinitio, ibi *Nos igitur*: & utraque pars subdividitur, ut hic per Jo. Andr. 1

Nota primo, ibi, *Ad quem de consuetudine pertinet electio*, laicos ex consuetudine posse acquirere jus eligendi; nam & jura vetera hoc eis permittebant etiam in Ecclesiis Collegiatis, *cap Petrus*, 39. *dist. cap. de Petro*, 47. *dist. cap. studii*, 61. *dist. cap. Plebs Astensis*, & *cap. Reatina*, 63. *dist.* & notat. Jo. Andr. *in cap. Quod alicui gratiose, sub num.* 2. *col.* 2. *vers. Quid mirum, de reg. jur. lib.* 6. *in Mercur.* Sed in contrarium est textus in *capit. Missana, infra eod.* ubi patet jus eligendi non posse laicis competere etiam simul cum clericis, & contrariam consuetudinem non valere, ut ibi dixi in primo notab. & in *cap. Quisquis, num.* 16. *infra eod.* Solutio, hic loquitur de electione, quæ provenit ex jurepatronatus, ut colligitur infra, ibi, *In quasi possessione præsentandi*: necnon ibi, *Salva quæstione jurispatronatus*. Talis autem electio bene cadere potest in laicum ex præscriptione, vel consuetudine, ut in juribus præallegatis & in *capit. Nobis, de jurepatronat.* & hic notat glossa, *in ver. Consuetudine*, quam refert & sequitur Frideric. de Senis in *consil.* 234. *super primo puncto, num.* 2. Sed contra hoc videtur textus in *cap Sacrosancta, infra eod.* ubi dicitur jus eligendi non cadere in laicum, & tamen ibi agebatur de electione proveniente ex jurepatronatus. Solutio, electio ibi non proveniebat ex jurepatronatus immediate, quia laici non fundaverant, vel dotaverant: nec allegabant consuetudinem ad probandam fundationem, vel dotationem; sed nitebantur cessione patronatus Ecclesiastici, seu juris eligendi, a clericis facta, quæ non valuit etiam de Diœcesani consensu, de quo tamen dic, ut per Abb. ibi *in* 3. *not ab.* vel ibi agebatur de jure eligendi Prælatum in Collegiata Ecclesia, quod non cadit in laicum, etiam ex consuetudine, *ut in dict. capit. Nobis*, etiam sit tanti temporis, cujus initii non exstet memoria, ut innuit Abb. *loc. cit.* post Jo. Andr. quem citat, *in cap.* 2. *de præb. lib.* 6. 2

Secundo nota, ibi, *Populus in quasi possessione præsentandi Clericum existebat*, ad validitatem electionis non esse opus docere de titulo, seu proprietate juris patronatus; sed satis esse, ut præsentans tempore præsentationis existat in quasi possessione juris præsentandi, etiamsi præsentans sit talis, in quo cadat præsumptio usurpatiodis, ut hic est casus expressus; loquitur enim hoc *cap.* in Populo, seu Communitate, in qua juspatronatus plerunque ex usurpatione quæsitum præsumi solet, ut notat. *in cap. Dilectus*, & ibi per Butr. *in* 1. & 2. *quæst. infra de offic. legat.* & per Speculator. *in tit. de jurepatron. num.* 11. & hodie est expressum in decreto Concilii Trid. *c.* 9. *vers. In iis vero personis, sess.* 25. ut latius dicetur infr. n. 8. & tamen text. decidit pro validitate electionis, ex eo, quia populus in quasi possessione præsentandi existebat. Unde quamvis Rota in causa Compostellana Parochialis 16. Januarii 1595. coram Cardinali Blanchetto, impressa apud Nicol. Garz. *de benefic. par.* 5. *c.* 5. *n.* 48. distinxerit, an juspatronatus sit personæ privatæ, an vero universitatis; ut in primo casu sufficiat quasi possessio juris præsentandi ad institutionem obtinendam; in secundo autem casu propter suspicionem usurpationis non suffragetur quasi possessio, sed præferatur proprietas: tamen non advertit ad hoc capitulum, ubi hæc distinctio aperte reprobatur. Nec tollit obicem, si dicas 3

cas decisionem Rotæ non esse intelligendam in terminis
4 juris communis, sed in terminis Concilii; quoniam si ita intelligeretur, primum membrum distinctionis esset falsum; quia nec in personis privatis post Concilium sufficit quasi possessio juris præsentandi, & correctum est hoc capitulum, *& cap. Consultationibus, infra de jurepatron.* nisi quando ageretur de pertinentia juris patronatus
5 inter præsentatos, ut ibi dixi *n.* 16. Dic ergo nec in communitatibus, vel aliis, in quibus præsumitur usurpatio, nec in privatis familiis hodie ad validitatem præsentationis, vel institutionis sufficere quasi possessionem præsentandi, vel eligendi, seu nominandi; quoniam, ut colligitur ex *dict. cap. 9. sess.* 25. titulus juris patronatus ostendi debet vere, vel præsumptive. Si vere, non est discrimen personarum, sed satis est titulum ostendere ex authentico documento fundationis, vel donationis, Si vero præsumptive, distinguitur inter privatos & alios, in quibus viget suspicio usurpationis; nam in privatis sufficit docere de titulo ex multiplicatis præsentationibus, quæ hominum memoriam excedant, vel alias secundum juris dispositionem; in aliis vero immemorabilis non sufficit, sed præterea probari debent authenticis scripturis præsentationes continuatæ, & effectum sortitæ, non minori spatio, quam quinquaginta annorum; & tam quoad privatos, quam quoad alios indistincte reliqui patronatus abrogantur cum quasi possessione inde secuta. Quare præsentatus ab eo, qui existit in quasi possessione juris præsentandi, nullatenus hodie debet admitti, nisi verificato titulo, & proprietate juris patronatus ad præscriptum Concilii, ut ex sententia Sacr. Congregationis plene notavi in prædicta Decretali *Consultationibus, in* 2. *notab. de jurepatron.*

6 QUÆRO, an Parochiani possint præscribere præsentationem Rectoris Parochialis Ecclesiæ?

Hæc quæstio difficilis est, & admodum controversa dissentientibus duobus juris Canonici illuminatoribus Ar-
7 chid. & Jo. Andr. opinio tamen favens Parochianis probatur irrefragabiliter in hac Decretali; nam si præsentatus a Populo jus præsentandi possidente debet admitti, fortius admitti debet a Populo juspatronatus præscribente; absurdum enim esset minus dari præscribenti, quam possidenti: atque ita per hanc, & alias fortissimas rationes hanc partem strenue tuetur Jo. Andr. contra Archidiac. magistrum suum, *in d. c. Quod alicui, de reg. jur. lib.* 6. ubi etiam respondet ad hoc *cap. in vers. Salva quæstione juris patronatus* (ex quo colligebat Archidiaconus populum non præscripsisse) & refert hanc quæstionem contigisse in Curia tempore Nicolai IV. contra præsentatum a populo sanctæ Cæciliæ de Florentia, ad quem de antiqua consuetudine præsentatio pertinebat. Nam cum Diœcesanus noluisset præsentationem admittere, præsentatus ad Papam appellavit, & sententiam favorabilem obtinuit, quæ a Papa fuit confirmata, & ibi inserit tenorem literarum confirmationis, & ita pro hac opinione habemus casum in hac decretali, & in prædicta confirmatione Apostolica, secundum Jo. Andr. quam etiam canonizavit Tridentina Synodus *in c. 9. vers. In iis vero*, ubi admittit juspatronatus in Communitatibus, vel Universitatibus posse probari per immemorabilem, dummodo concurrant alia, quæ jure communi adduntur a Concilio, ut in proxime sequenti quæstione fusius patebit.

8 Secundo QUÆRO, an ad probationem juris patronatus, quod a Parochianis prætenditur, requiratur illa plenior, & exactior probatio, quam Concilium Tridentinum *c. 9. sess.* 25. *de reform.* requirit in iis personis, Communitatibus, & Universitatibus, in quibus id jus plerunque ex usurpatione quæsitum præsumi solet?

Die Veneris, quæ fuit 24. Septembris 1595. in S. Congregatione Concilii fuit disputatum suprascriptum dubium: & omnes fuere in ea sententia, ut requiratur illa plenior, & exactior probatio, cum de jure communi in Parochianis præsumatur usurpatio, per doctrinam Antonii de Butrio in *c. Dilectus de off. legat.* & per Speculator. *in tit. de jurepatr.* & ita sentit Rota coram Thoma de Thunis *in quadam Lucana*, & coram Achille. Rota nullam posuit differentiam inter juspatronatus prætensum a magnatibus, & prætensum a Parochianis, ut in *decisione Achillis* 156. & licet ibi dicatur sufficere immemorabilem, tamen hodie non sufficit, nisi cum ea concurrant præsentationes continuæ non minori spatio, quam quinquaginta annorum, quæ omnes effectum sortitæ sint: & Cardinalis Cusanus in prædicta sententia una cum aliis concurrit cum illa limitatione, quando Parochiani sint viri potentes, & talis authoritatis, ut ab eorum potentia, & authoritate præsumenda in eis sit usurpatio, & quod Episcopi authoritas non fuerit sufficiens ad impediendam talem usurpationem; omnes autem alii fuere absolute in sententia, ut in Parochianis cadat usurpatio absque ulla distinctione. His adde Puteum *dec.* 57. *lib.* 1. & Rotam *dec.* 9
154. *n.* 7. *par.* 2. *rec.* Quod procedit etiamsi universitas Parochianorum sit parva, ut per Rotam *dec.* 481. *n.* 1. *par.* 1. *rec.* ubi aliæ decisiones referuntur.

Fallit tamen prædicta conclusio in juspatronatus mix- 10
to Universitatis, & privatorum, in quo prævalet qualitas privatæ familiæ; & ideo sufficit probatio ordinaria, Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 99. *n.* 15. & 16. *& cons.* 654. Rota *dec.* 154. *n.* 7. *p.* 2. *& dec.* 219. *n.* 2. *p.* 1. *rec.* Caval. *dec.* 89. *n.* 2. & fuit decisum in Lauden. juspatronatus 28. Junii 1630. coram Pirovano, & scripsi latissime *in c. Cum propter in* 5. *q. an.* 74. *usque in fin. infra de jurepatr.*

Rursus fallit eadem conclusio in jurepatronatus, quod 11
non spectat ad universitatem Parochianorum, sed ad aliquam eorum partem duntaxat, ut in infrascripta declaratione S. Congregationis, videlicet, In oppido Soncini extant duæ Parochiales, quarum una habet in Parochia sua Ecclesiam sub invocatione S. Martini, in qua adest Capella S. Antonii, ad quam vicini dictæ Ecclesiæ S. Martini, qui faciunt quartam partem in circa omnium Parochianorum 12
supradictæ Parochialis, habent jus præsentandi Capellanum: quæritur, an dicta quarta pars Parochianorum dicatur constituere personas, aut communitatem, seu universitatem, ita ut plenior, & exactior probatio ad docendum de jurepatronatus requiratur? Die 18. Julii 1603. Sac. Congregatio Concilii censuit hujusmodi quartam partem Parochianorum non comprehendi *vers. In iis veropersonis, d. c.* 9. ideoque quoad eam sufficere probationem ordinariam, nec requiri illam exactionem, quam exposcit Concilium in his personis, in quibus usurpatio præsumitur. Idem in hac ipsa causa resolvit Rota *decis.* 154. *num.* 7. *par.* 2. *rec.*

Porro cum in Sacra Congregatione sæpius fuerit diligentissime discussum, quænam essent personæ, in quibus juspatronatus præsumitur ex usurpatione, ut patet in libris publicis ipsius Congregationis ad *c.* 9. *sess.* 25. tempore bon. mem. Cardinalis Carafæ, *fol.* 452. tandem fel. record. Greg. XIII. edidit Motum proprium, qui habetur ibid. *fol.* 473. *& seqq. seu post pag.* 472.

Tertio QUÆRO, an in jurepatronatus Abbatis tem- 14
poralem jurisdictionem habentis requirantur ampliores illæ probationes, quas exposcit Concilium Tridentinum decreto *c.* 9. *sess.* 25. in iis personis, in quibus præsumitur usurpatio?

Etsi in dominis temporalibus perpetuam jurisdictionem 15
habentibus requiratur probatio illa exactior, quam Concilium præscribit in his personis, in quibus id jus plerunque ex usurpatione quæsitum præsumi solet, Seraph. *dec.* 1421. *n.* 1. Rota *dec.* 219. *n.* 1. *p.* 1. *rec.* & sepius censuit S. Congregatio Concilii: hoc tamen casu videtur respondendum sufficere ordinariam probationem, quæ requiritur in privatis personis. Nam aut Abbas præsentat ratione temporalis dominii, quod habet Ecclesia Abbatialis, & Monasterium: aut quia vere, vel juris præsumptione Ecclesias fundavit, construxit, & dotavit. Primo casu juspatronatus est Ecclesiasticum, & ad Ecclesiam spectat, ut tradit Gambar. *de auth. Legat. de Latere lib.* 3. *n.* 417. *vers.* 16
Item quid si aliquis, ubi pluribus probat, si quis Episcopus, aut Prælatus ex largitione fidelium Comitatum, vel Ducatum obtineat, in quo jura temporalia exerceat, ibique ut dominus temporalis habeat juspatronatus, ad jus censendum esse Ecclesiasticum, quia competit Episcopo in quantum Episcopo, qui cum sit Prælatus Ecclesiæ, est etiam administrátor eorum quæ sunt Ecclesiæ annexa. Secundo casu similiter Prælatus in dubio censetur Ecclesiam 17
fundasse, ac dotasse de bonis Ecclesiasticis, secundum Felin *in cap. Ex literis, col.* 1. *sub. num.* 3. *de constit.* ideoque non acquirit sibi patronatum, sed ipsi Ecclesiæ, per text. *in c. Apostolicos, in fin.* ubi id notat gloss. Archid. & DD. 11. *q.* 2. & pro absoluto supponit Cardin. *cons.* 122. *col.* 1. *n.* 3. *vers. Contrarium puta*, ubi quando, inquit, Prælatus de bonis Prælaturæ construit, vel dotat Ecclesiam, non ipse Prælatus singulariter consideratus, sed ipsa Prælatura patronatum consequuntur, & Lamber. post alios

in tract.

in tract. de Jurepatron. lib. 1. p. 1. q. 8. art. 7. n. 1. & seqq. & art. 8. n. 2. atque ita utroque casu patronatus ad Ecclesiam pertinet; & revera hoc casu idest absque dubitatione, cum Abbas præsentet tanquam Prælatus, & administrator bonorum Ecclesiæ, non autem ratione familiæ, aut patrimonii, gloss. in *c. Dilectus, in ver. In concessione, de effic. legat.* & in Clem. 2. *in ver. Præsentare, de jurepatron.* Rebuff. *de nomin. q. 8. n. 35.*

18 Unde cum Ecclesia ipsa sit patrona, videtur omnino cessare usurpationis præsumptio ex considerationibus infrascriptis.

Primo, quia iniquum esset hac delicti præsumptione impetere Ecclesiam, quæ cultrix est justitiæ, & inde injuriam deducere, unde jura nascuntur, *capit. Qualiter, & quando il 1. de accusat.* & notat gloss. *in c. Mulieri, in ver. Perjurii, de jurejuran.*

19 Deinde quia cum hoc juspatronatus non transeat ad hæredes, & consanguineos Prælati, *d. c. Apostolicos*, & tradit Abbas *in cap. 3. col. penul. n. 12. de Eccles. ædific.* Cardin. & alii locis citatis: non est verisimile, ut Prælatus Ecclesiasticus voluerit uni Ecclesiæ usurpare, ut daret alteri; aut certe non viget in eo casu tanta affectio, & causa moriva usurpationis, quanta viget in patronatu laicali, & transitorio ad hæredes, & consanguineos patroni, argum. *c. Pervenit*, juncta gloss. *in ver. Gravius, 1. q. 3.*

Tertio, hæc usurpationis præsumptio non militat nisi contra personas potentes, aut universitates, ut colligitur ex decreto *d. c. 9. sess. 25.* ibi, *In iis vero personis, seu communitatibus.* At vero hoc casu patronatus nec personæ competit, nec universitati, sed ipsi Ecclesiæ tantum, ut superius diximus. Unde cum deficiant verba Concilii, deficere etiam debet illius dispositio, *l. 4. §. Toties, ff. De damn. infect. cum vulgar.* Idque eo magis, quia Concilium paulo inferius cum voluit personas, & universitates Ecclesiasticas comprehendere, illas nominatim expressit *in vers. Patroni autem beneficiorum*: quare illas similiter expressisset in præcedenti *vers. In iis vero personis*, si comprehendere voluisset, *c. 2. §. Sed neque, vers. Unde si circa, infra de translat. Episcop. leg. un. §. Sin autem ad deficientis, C. de caduc. toll.* una enim pars legis declarat aliam, *l. Utrum, ff. de pet. hared. cum simil.*

20 Quarto, multum favet huic sententiæ, quod si dominus temporalis haberet juspatronatus commune cum Ecclesia, utique ob mixturam Ecclesiæ id jus non censeretur ex usurpatione acquisitum, ut jam censuit Sac. Congregatio *in causa Pampilon.* in jurepatronatus mixto universitatis, & privatorum, & retigi supra *n. 10.* Ergo similiter, cum patronatus de quo agitur, Ecclesiæ competat, etsi Prælatus Ecclesiæ, qui illius nomine præsentat, sit etiam dominus temporalis: tamen quia in eodem subjecto concurrit qualitas potentiæ, quæ præsumptionem usurpationis inducit, & qualitas Ecclesiastica, quæ eandem presumptionem excludit, certe patronatus affici non debet duriori illa probatione, quæ requiritur in potentibus; quia in hac qualitatum mixtura applicatio fieri debet illi extremo, per quod excluditur usurpatio, cum idem magis faveat patronatui, Frider. de Sen. *cons. 65. n. 2.* Jo. de Sylv. *de benef. p. 1. q. 3. n. 4.* Put. *dec. 157. lib. 3.* Covarr. *lib. 2. pract. quæst. c. 36. n. 5. vers. Tertio opponitur*, & aliis rationibus, & authoritatibus adductis in decision. eo-

jusdem causæ Pampilonen. Sicut in simili; quamvis in universitate etiam parva requirantur ampliores illæ 21
probationes, quas exigit Concilium in potentibus, Mant. *dec. 253* tamen aliud est, si universitas sit Ecclesiastica, puta Collegium, seu Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, Rota *dec. 798. n. 4. par. 1. diversi.*

Quinto, Persona Ecclesiastica præscribit de jure 22
communi juspatronatus spatio annorum quadraginta. cum tamen in laico requiratur tempus immemorabile propter illius incapacitatem, ut tradit Abb. *in cap. Causam, post princ. col. 2. de præscript.* & late probat Lambert. *lib. 1. p. 1. q. 10. art. 5. n. 41. & sub n. 47. ver. Limita secundo:* & eodem modo cum patronatus transfer- 23
tur in Ecclesiasticum, non requiritur Episcopi consensus, sicut requiritur, cum transfertur in laicum, *c. Unic. de jurepatron. lib. 6.* Rot. *dec. 404. Fuit dubitatum, alias 9. de jurepatron. in novis*, & Abb. *in c. Illud eod. tit.* ubi asserit id communiter teneri. Unde cum facilius de jure communi acquiratur juspatronatus ab Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, quam a laico, non est absurdum, ut etiam Concilium Trident. quod recipit interpretationem passivam a jure communi, ampliores probationes exegerit in patronatu laicali potentis, quam Prælati Ecclesiastici, *l. 2. C. de noxal. l. Juris gentium, §. Si paciscar, ff. de pactis, injuncta leg. Transigere*, ubi gloss. magna, *C. de transact.*

Præsertim quia non est ita oneroſum Ecclesiæ esse 24
sub servitute patroni Ecclesiastici, sicut laicalis; nam in Ecclesiis patronatus Ecclesiastici Pontifex habet liberam collationem in mensibus reservatis. Quamvis enim nonnunquam ejusmodi Abbatiæ commendentur Cardinalibus, qui habent indultum in omnibus mensibus, id tamen est per accidens, non autem ex natura hujus patronatus, Cassad. *dec. 4. n. 11. de probat. & dec. ult. n. ult. de jurepatr.*

Rursus Legatus de Latere habet facultatem illi derogandi, *c. Cum dilectus, de jurepatr.* & in Parochialibus patronatus Ecclesiastici requiritur forma examinis per concursum a Concilio præscripta, *c. 18. sess. 24.* Quæ omnia secus se habent in beneficiis patronatus laicorum, ut notatur *in d. c. Cum dilectus.*

Quibus accedit, quod cum tempore Gregorii XIII. 25
actum esset in Sac. Congregatione Concilii de edenda constitutione declaratoria personarum, in quibus ob suspicionem usurpationis exigitur exactior probatio a Concilio præscripta, manu Cardinalis Carafæ est adnotatum, non esse faciendam mentionem in constitutione de Ecclesiasticis, qui tanquam Ecclesiastici possident loca, ubi Ecclesia temporalem habet jurisdictionem, cum nunquam in mentem alicujus cadat, ut in his usurpatio præsumatur, nec unquam de illis Rota locuta fuerit.

Ultimo, hac interpretatione minus læditur jus com- 26
mune, secundum quod sufficit immemorabilis consuetudo etiam in potentibus, Verall. *decis 128.* quæ incipit, *Juspatronatus in magnis Dominis*: magis favetur patronatui ob probationis facilitatem; quod magnopere attenditur in perquirenda natura, & qualitate jurispatronatus, secundum Frideric. de Senis *d. cons. 65. n. 2.* Jo. de Selva, & Covarr. *loc. cit.* ac demum excluditur delictum, & præsumptio iniquitatis adversus Ecclesiam; quod considerat Puteus *decis. 58. Quia in causa, n. 7. lib. 1.* & ita censuit S. Congregatio.

DE

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III. Priori Sancti Frigidiani G. & G. Canonicis Lucanensibus.

CAPUT XXVII.

CUm causam, quæ inter Bonum presbyterum, & Brunum Canonicum sancti Petri Lucanen. vertitur, super eo quod dictus presbyter Bonus, a majori parte Canonicorum ejusdem Ecclesiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in Priorem, sicut dicitur, est electus, olim vobis duximus committendam: & infra. Quamvis autem multi Priores continue unus post alium, in ipsa Ecclesia per multa, & longa tempora fuerint non professi: quia tamen præfatus presbyter B. non est professus observantiam regularem, dubitatis (& merito) nobis procedere inconsultis. Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendum: Consultationi vestræ taliter respondemus: quod cum secundum legem divinam non sit in bove arandum, & asino: nec quisquam debeat vestem inducere de lana linoque contextam: irritetis electionem prædictam: & compellatis præfatum præsbyterum aliosque Clericos non professos, ut vel Beati Augustini regulam in eadem Ecclesia constitutam profiteantur & servent, aut ipsam Ecclesiam omnino dimittant.

SUMMARIUM.

1 *Electio de non professo ad regimen Ecclesiæ regularis cassatur consuetudine non obstante.*
2 *Consuetudo longæva, licet irrationabilis, inducit probabilem dubitationem.*
Nisi sit contra jus naturale, vel divinum, num. 4.
3 *Sententia contra jus lata in vim consuetudinis irrarionabilis valet ipso jure, licet sit retractanda.*
5 *Factum non attenditur, sed potius quid fieri debeat.*
6 *Consuetudo mala est radicitus extirpanda.*
7 *Facta contra jus habentur pro non factis, & quæ de facto processerunt, de facto retractari debent.*
8 *Homines diversæ professionis non sunt in eodem officio sociandi, si associentur ita, ut sint unum corpus; secus si tanquam singuli, n. 10.*
9 *Deuteronomii authoritas, Non arabis in bove simul, & asino, exponitur.*
11 *Ad Beneficia regularia non professus assumi non potest ad Abbatiam, Prioratum, vel administrationem Ecclesiæ Regularis, & n. 34. & ad hoc requiritur expressa professio, non sufficit tacita, num. 13.*
Alias irrita est provisio, n. 14. & 34.
Nec valet contraria consuetudo, n. 23.
Et Ordinarii inferiores non possunt Abbatias, & beneficia administrationem habentia conferre nisi professis, n. 38.
Et in provisionibus, quas faciunt non professi, non est apponendum decretum. Ex nunc prout ex tunc, & postquam, & c. n. 39.
Et nulla est provisio de dignitate regulari facta Clerico seculari ab Archiepiscopo Cæsaraugustano cum decreto, ut infra annum habitum suscipere, & professionem emittere teneatur, n. 40.
12 *Reges Hispaniarum in vim indulti Adriani VI. præsentare non possunt personas seculares ad Præfecturas regulares.*
14 *Regularis elizi non potest ad Prælaturam, seu administrationem suæ, vel alterius Religionis, nisi sit expresse professus, alias irrita est electio, & numer. 34.*
15 *Clericus secularis præfici non potest Regularibus, sed Regularis Clericus potest præfici secularibus: & quæ sit ratio differentiæ.*
16 *Regularis an possit fieri Canonicus in Ecclesia seculari.*
17 *Episcopus præfici potest regimini Ecclesiæ Regularis, licet sit Clericus secularis, & numer. seqq. usque ad num. 23.*
18 *Et dicitur Episcopus, & Abbas, & Monachis immediate præest, eosque ad professionem recipit.*
19 *Et Monachi debent illi obedientiam, quam debent Abbati.*
20 *Papa aliquando gerit personam Regis.*
21 *Episcopus sanctior præsumitur quolibet Monacho, vel Abbate.*
22 *Et Religione debet omnibus præeminere.*
23 *Consuetudine induci non potest, ut Clericus secularis præficiatur regimini Ecclesiæ regularis.*
24 *Habilitas non est præscriptibilis.*
25 *Præsertim contra jus divinum, & rationem naturalem.*
26 *Clericus secularis non potest esse Clericus in Monasterio.*
27 *Si habeat jus in participatione spiritualium; secus si simpliciter recipiatur ad officiandum, & num. 29.*
28 *Clericus secularis non potest esse Canonicus, seu Prabendatus in Ecclesia regulari.*
30 *Et quid si Prabendatus non faciat Collegium cum Regularibus, & n. 32.*
31 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
33 *Regulares intrantes religionem collapsam non excusantur a mortali culpa, si regulam, quam professi sunt, ad unguem non servent.*
34 *Beneficia regularia administrationem habentia conferri non possunt nisi religiosis ejusdem ordinis expresse professis; reliqua vero conferri possunt etiam Clericis secularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere teneantur.*
35 *Intellectus hujus capituli.*
36 *Tridentinum Concilium* cap. 10. sess. 24. *expenditur.*
37 *Intellectus Clement.* 1. de supplend. negl. Prælat.
41 *Provisus de beneficio regulari, cujus status fuit immutatus, non tenetur habitum regularem suscipere, vel professionem emittere.*
42 *Beneficii regularis collatio facta seculari Clerico tanquam de beneficio seculari non valet.*
43 *Consuetudo an valeat contra jus commune.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Cum causam. Si non professus eligitur ad regimen Ecclesiæ regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante. Hoc dicit, Communis divisio, secunda ibi, *quia igitur.* 1

Nota primo ibi, *Dubitatis & merito*: longævam consuetudinem licet irrarionabilem inducere probabilem dubitationem, ut hinc deducunt Host. *numer.* 3. *in ver. Et merito*, Jo. Andr. *numer.* 4. *in eod. ver.* Butr. *num.* 18. Card. *num.* 4. Imola *eod. num.* Anchar. *num.* 2. Abb. *num.* 3. & Jo. de Anania *numer.* 1. quod facit ad ea quæ notantur in *cap. unico*, in gloss. *in ver. De cetero*, *de postulat. Prælat. lib.* 6. Unde inferunt Butr & Abbas, ut sententia lata obtentu talis consuetudinis valeat etiam contra jus, hoc est, non sit nulla ipso jure, licet retractari debeat, ex quo consuetudo est irrationabilis. Facit 2 3

quod notat Innocent. in *c. Cum special. infra de appellat.*
4 & in *c. P. & G. de offic. deleg.* Sed hoc videtur intelligendum, si irrationabilitas proveniat ex eo quod consuetudo sit contra jus commune, seu legem positivam; secus si contra jus naturale, vel divinum, ut *cap. fin. supr. de consuetudine*, *c. Cum in Ecclesiæ, infr. de Simon.* & *cap. Cum haberet, de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter.* & notat. Bart. *in l. 2. n. 45. vers. Primo casu, aut consuetudo est contra jus naturale, C. Quæ sit longa consuetudo.*
5 Secundo nota, in vers. *Quia igitur*, & signa literam contra eos, qui ad justificandum eorum gesta fundant se in observantia longi temporis, dicentes quotidie factum est sic, & sic, secundum Antonium de Butr. *in 8. notab.* & Abb. *num. 4.* quia non debemus attendere solummodo quod factum sit, sed potius quid faciendum, ut hic dicitur, & in leg. *Sed licet, ff. de offic. Præsid.* ibi, *Non tam spectandum est quid Romæ factum est, quam quid fieri debet*, & in *leg. penult. §. fin. ff. De just. & jur.* ibi, *Prætor quoque jus reddere dicitur etiam cum inique decernit, relatione scilicet facta non ad id, quod Prætor ita fecit, sed ad illud, quod Prætorem facere convenit.* Ad idem text. in *l. Legimus, ante finem, 93. dist.* & in *cap. Quia ingredientibus,*
6 *de testam.* neque enim exemplis, sed legibus judicandum est, ut *leg. Nemo, C. De sentent. & interlocut. omn. judic.* & mala consuetudo est radicitus extirpanda,
7 *c. Consuetudo*, 8. *dist.* Unde merito quæ de facto processerunt, de facto retractari debent, *c. Ad præsentiam, de appellat. c. 1.* & ibi Joan. Andr. & Doctores, ut lite pendent. notatur in *l. 1. §. Nunciatio, ff. de novi oper. nunciat.* & in *c. Primates* in glos. *in ver. Retractandam 2. q. 1.* & per Bald. *in l. Si pacto quo pœnam, in princ. C. de Pact.* facit quod notatur in *c. Arguta. 2. q. 6.* & *in c. Frater noster, 16. q. 1.* facta enim contra jus habentur pro non factis, *c. Imperiali, 25. q. 2.* & *l. Non dubium, C. De legib.* De hoc plene in *c. Quæ contra jus, de reg. jur. lib. 6.*
8 Tertio nota, homines disparati professionis non esse in uno officio sociandos: nam verba illa Deuteron. 22. hic
9 posita, videlicet, *Non arabis in bove simul, & asino*, ita exponuntur in *c. In nova, 16. q. 7.* vel, ut inquit Baldus *hic in principio*, in bove, & asino, id est forti, & debili; quia quam male inæquales veniunt ad aratra juvenci: & per bovem significatur professus, id est fortis; per asinum significatur non professus, & inexpertus vitæ arctioris. Ad idem text. in *c. Presbyteros, 16. q. 1.* & in Clement. 1. *de elect.* & notat glos. *hic in ver. Per multa*, Host. *num. 6. in ver. Arandum*, Anton. de Butr. *num. 10.*
10 & Imol. *num. 1.* Qui tamen *num. 4.* hoc intelligit, & bene, si homines disparis professionis associentur ad unum officium, ita ut sint unum corpus; secus, si tanquam singuli, ut in *c. Joannes, de testam.* ubi Clericus, & laicus associantur in executione testamenti, de quo ibi per Jo. Andr. *in 3. opposit.* & in *c. Per tuas, de arbitr.* ubi unus Clericus, & duo laici associantur in compromisso de causa spirituali. Rursus hoc intellige, ut dixi in *c. Non magnopere, ne Cler. vel Monach. in q.* An Doctor in seculo semel admissus in Collegium Doctorum utriusque Juris, si postea Religionem capacem bonorum in communi profiteatur, ex sui Superioris licentia eidem Collegio interesse, & in eo suffragari valeat, a *nu. 3. usque in fin.* & præsertim *n. 26.* & *27.*
11 Quarto nota, non professum assumi non posse ad regimen Ecclesiæ regularis: ut hic, & in *c. Nemo, 16. q. 1.* & *in c. Pervenit, il 2. 18. q. 2.* Idque sive assumatur per viam electionis, ut de Abbate cavetur in *c. Presbyteros, 16. q. 3. in c. Cum ad nostram*, & *c. Cum in magistrum, inf. eod. de Abbatissa*, in *c. Quia ingredientibus, inf. de testam.* & in decreto Concilii Tridentini *c. 7. sess. 25. de regular.* Et de Priore est casus hic, sive per viam collationis, ut in Clem. *Ne in agro, §. Sane prioratus, de stat. Monach.* & Clem. *un. de supplen. neglig. Prælat.* sive per viam cujusvis alterius provisionis: ut probatur in *c. Cum de beneficio, de præb. lib. 6.* ubi si mandatur provideri Clerico seculari de aliquo prioratu, provideri non potest de prioratu, qui per Religiosos est solitus gubernari; & tenet Abb. in *d. c. Cum in magistrum in 2. notab.*
12 Unde infertur ut Reges Hispaniarum, quibus Adrianus VI. dicitur concessisse jus præsentandi in suis regnis Abbates, & alios Præfectos Collegiatarum secularium, & regularium saltem Consistorialium, præsentare non possint personas seculares ad præfecturas regulares, ut observat Navar. *Comment. 3. regul. in princ. num. 2.* & post eum Nicolaus Garzia in *tract. de benefic. part. 7. c. 10. num. 14.*

Ad hoc autem ut quis præfici possit regimini Eccle- 13
siæ regularis requiritur expressa professio, nec sufficit tacita: nam etsi Goffredus dixerit eum, qui portavit habitum regularem per annum, ex hoc intelligi tacite professum, juxta *c. Ex parte, de regul.* & valere electionem de illo, qui non est professus expresse, dummodo sit professus tacite: hoc tamen non servat Curia, ut hic testatur Abbas Antiqu. *n. 2.* subdens se audivisse ob hanc causam fuisse cassatam Lugduni ab Innocentio quandam electionem, & se credere hoc firmiter esse verum, ut innuit Innocentius in illa decretali ex parte. *Quia*, inquit, *in professione datur benedictio, & certum quid ordinis ei confertur, ut ex forma professionis habetur.* Idem docuit Hostien. in *d. c. Cum in magistrum, n. 8. in ver. Non fuerunt, infra eodem*, ubi ait, *non professum ineligibilem esse quantumcunque moram in monasterio traxerit sine professione expressa.* Hodie hoc expeditum in *c. Nullus, infr. eod. lib. 6.* ubi statuitur ut nullus religiosus ad Abbatiam, seu Prælatu- 14
ram suæ, vel alterius Religionis de cetero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expresse professus; alias irrita sit electio. Quod capitulum extenditur ad prioratus, & ad alias administrationes in Clement. *Ne in agro. §. Sane Prioratus, de stat. Monachor.* quo textu corrigitur opinio Ægidii in *dict. c. Cum in magistrum*, asserentis ad temporales administrationes posse assumi non professos, cum illi sint quasi Castaldi: & idem dixit de laicis; sed utrunque reprobatur in *d. §. Sane*, ut notat Jo. Andr. in prædicta decretal. *Cum in magistrum, n. 3.* Cardin. *ibidem n. 2. vers. Quæro an non professus*, & Anchar. *in 2. notab.*

Quod si quæras cur Clericus secularis non possit præfi- 15
ci regularibus; & e contra regularis præfici possit secularibus, ut *cap. 1. & 2. 58. dist.* & *cap. 1. 18. qu. 1.* solvit Vincentius hic, & post eum Abbas Antiquus *n. 3.* Quia quilibet regularis est instructus in regula clericali, non e contra, ut notatur in *cap. Officii, infra eod.* & in idem 16
recidit ratio quam assignat glos. additionalis in *c. Cum ad nostram in vers. Monachus, infra eod. Quia*, inquit, *Monachus clericus est, sed non convertitur: propterea quilibet Monachus in clericali officio videtur instructus, sed clericus secularis non in monachali.* Sed hodie an hoc sit verum, ut scilicet regularis sit capax beneficii secularis, dixi in *cap. Quod Dei timorem, infr. de statu Monach.* ubi plene videas. Host. *hic numer. 7.* tenet regularem non posse fieri Canonicum in Ecclesia seculari, arg. *cap. ultimi, de relig. domib.* nec obstare *cap. Ad audientiam, infr. de Eccles. ædific.* quia continet indulgentiam specialem. Facit secundum eum quod notatur in *c. In Ecclesia, de institut.*

Regula superius firmata *num. 11.* fallit in Episcopo, 17
qui potest præfici regimini Ecclesiæ regularis, licet sit Clericus secularis, ut patet in *cap. Causam quæ, infra de Judic.* & *in cap. 1. Ne sede vacante*, ubi Episcopus erat secularis, licet uterque locus esset regularis. Idemque vi- 18
demus in Ecclesiis Pampilonen. Vintonien. & in aliis compluribus, in quibus ratione Episcopalis ordinis, & officii est Episcopus, sed Abbas dicitur; tum quia Monachis immediate præest, & ab eis eligitur, & Monachos ad professionem recipit, quod est Abbatis, ut in Authen. *de Sanctiss. Episcop. §. Jubemus, c. Porrectum*, & *cap. Ad Apostolicam, de Regular.* tum quia Monachi debent illi obedientiam, quam debent Abbati, *c. Non dicatis, 12. quæst. 2.* unus enim quandoque gerit personam duorum ra- 1
tione diversi officii quod exercet: sicut Papa, qui aliquando gerit personam regis, ut *c. Licet, de foro compet.* ita Bernardus Compostellanus *hic num. 1.* nec secundum 20
eum obstat hæc decretalis, & alia jura, quæ dicunt secularem, sive non professum non posse in Abbatem assumi; quoniam hoc contingit propter excellentiam, & utilitatem dignitatis Episcopalis, *c. Ante omnia, 40. dist.* cum enim Episcopus non solum Monachis, quibus immediate præest, *c. Pervenit, 16. q. 1. c. Abbas, & quatuor c. seqq. 18. q. 2.* Sed etiam omnibus aliis suæ civitatis, & diœcesis sit valde utilis; propter hoc, & quia Episcopus sanctior præsumitur quolibet Monacho, vel Abbate, Sancti Patres approbaverunt ut secularis Episcopus præesset monachis immediate, si ad utrunque officium idoneus inveniretur. Idem firmant Abbas Antiquus *hic num.*

numer. 4. & 5. dicens hoc esse speciale in Episcopo; quia cum præesse debeat & secularibus, & regularibus, pro-
22 pterea hoc fuit toleratum in eo; & quia religione debet omnibus præminere, ut *cap. Ex multa, in princ. infra de voto.* Hodie hæc fallentia est approbata in *cap. Nullus, vers. ad dignitatem*, & ibi notat gloss. fin. & Doctores *infra eodem lib.* 6. Abbas Siculus *hic n.* 6. & alli communiter.

23 Quinto nota, ut Clericus secularis assumatur ad regimen Ecclesiæ regularis, non posse induci consuetudine, ut hic est casus; quia est irrationabilis, seu contra bonos mores, & contra jus, ut *c. Nemo*, & *c. Presbyteros*, 16. *q.* 1. *c. Pervenit*, *il* 2. *c. Abbatem*, & *c. Quam sit*, 18. *q.* 2. & ideo non observanda, *c. Illa*, 12. *dist.* & *c. Cum venerabilis*, *supr. de consuetud.* & hinc notant gloss. *In ver. irritetis*, Innocen. *in princ.* Hostien. *n.* 1. Butr. *n.* 7. *in* 6. *notab.* Cardin. *n.* 2. *in* 2. *notab.* & Abbas *n.* 6. *vers. Et nota quod non potest ex consuetudine introduci.*

24 Sexto nota, habilitatem non posse præscribi, id est, ut inhabilis ad aliquod officium reddatur habilis propter
25 longævam consuetudinem, seu diuturam observantiam, ut hic per Anchar. *n.* 4. & Joan. de Anan. *n.* 2. præsertim si inhabilitas sit contra legem divinam, & rationem naturalem, secundum Abbatem *n.* 6.

26 Septimo nota ibi, *aliosque Clericos non professos*, nullum Clericum secularem posse esse Clericum in monasterio, secundum Innocentium *n.* 2. *in ver. Dimittant*, Baldum *eodem num.* & Butr. *num.* 13. *in* 11. *notab.*
27 quod tamen limitat, & intelligit Innocentius, verum esse si habeat jus in participatione spiritualium, sicut
28 est habere vocem in electione Prioris, & hujusmodi. Unde infert Hostien. *num.* 7. ut secularis non possit esse Canonicus in Ecclesia regulari, quia nec præbendarius, ut in *cap. Ea quæ*, §. *Præcipimus*, *infr. de stat. monach.* & notatur in *c. Deus qui*, *de vita*, & *honest. cleric.* & nota hujusmodi Clericos esse cogendos aut professionem emittere (intellige si hoc placeat Monasterio, secundum Innocentium *num.* 1. *in ver. Profiteantur*, ad hoc *cap. Ad Apostolicam*, *infra de regular.*) aut monasterium dimittere, ut hic dicitur in fine. Quod similiter intellige quando lapsus est annus, & non est facta professio, ut in Clem. *Eos*, *de regular.* secundum Imolam *hic n.* 3. Ad hoc Concilium Tridentinum in *cap.* 16. *vers. Finito tempore novitiatus*, *sess.* 25. *de regular.* secus
29 autem est, si tales Clerici jus non habeant in participatione spiritualium, sed simpliciter recipiantur ad officiandum; hoc enim non prohibetur, ut ex mente Innocentii declarat Baldus *hic num.* 2. per tex. *in d.* §. *Præ-*
30 *cipimus*; quinimo tenuit ibi Hostien. seculares Clericos posse esse præbendatos in Ecclesia regulari, dummodo non faciant Collegium cum regularibus. Huic autem
31 limitationi non videtur adversari decretum Concilii Tridentini in *c.* 10. *sess.* 14. nam etsi generaliter, & indefinite prohibeat non professos habere beneficia regularia, ut inferius patebit: tamen hoc ipsum prohibebat jus commune, ut hic probatur, & in *cap. Cum de beneficio*, *de præb. lib.* 6. Unde sicut prohibitio juris communis non obstat quin Clericus secularis possit esse præbendatus in Ecclesia regulari, si nullum habeat jus in participatione spiritualium, & non faciat collegium cum Regularibus, juxta limitationem Innocentii, & Hostien. ita nec videtur obstare prohibitio Concilii. Quandoquidem lex nova disponens in materia antiqua, secuti facit Concilium, recipere debet omnes limitationes & restrictiones, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, *l. In contractibus*, §. *Præterea*, *Cod. De non num. pecun.* adeo ut perinde sit ac si limitationes, & restrictiones hujusmodi essent descriptæ, inclusæ, & incorporatæ in Concilio, ut notat Bart. *in leg.* 1. §. *Lex Falcidia*, *ff. Ad legem Falcidiam*, plene Angelus Aretin. *cons.* 36. *Videtur*, *num.* 18. Et eo magis quia Concilium in *d. c.* 10. in sua prohibitione utitur eadem ratione ex Deuteronomio desumpta, qua utitur textus noster, videlicet ne induant vestem lino lanaque contextam: quæ ratio importat, ut homines diversæ professionis in eodem officio collegialiter sociari non debeant, ut ostensum est supra *in* 3. *notab. num.* 8. & 10. & sic ut jus non habeant in participatione spiritualium, juxta limitationem Innocentii, & ampliationem Ho-
32 stiensis. Ceterum in hoc non audeo quidquam firmare, tum quia nil reperio decisum; tum quia contra opinionem Host. quod Clerici seculares, dummodo non faciant Collegium cum Regularibus, possint esse præbendati in Ecclesia Regulari, tenuit Anton. de Butr. in *d. c. Ea quæ*, §. *Præcipimus*, *de statu Monach.* & oppositum videtur innuere ille textus secundum Abb. *hic n.* 6. *vers. Et optime facit*, qui etiam ponderat ver. *Omnino*, hic positum, quod videtur insinuare, ut in nullo casu non professi possint esse præbendati in Regulari Ecclesia.

Octavo nota diligenter illam copulam, *& servent*; 33
Nam ut formaliter iniquit Anton. de Butrio *nu.* 14. *non excusantur intrantes Regulam collapsam, se ipsam profitentur, licet tempore quo profitentur non sit ibi observantia, si regulam ad unguem non servent; & sic videtur quod omnes Monachi hodie vadant ad domum diaboli*, Hæc ille: & sequitur Jo. de Anan. *n.* 4. dicens: *Nota textum, & servent regulam: qui probat quod non excusatur ille, qui intrat Religionem collapsam, in qua regula non servatur ad unguem, si illam profitetur; & sic videtur secundum Dominum Antonium quod hodie omnes Monachi vadant ad domum diaboli.* De hac materia scripsi plene in *c. Recolentes*, *in* 1. *notab. inf. de statu Monach.*

Ultimo nota, & nunquam obliviscaris differentiam 34
inter Abbatias, Prioratus, & alia beneficia regularia administrationem habentia, & inter beneficia simplicia, cujusmodi sunt Præbendæ, Portiones Monachales, & alia id genus: nam ad præfecturas regulares assumi non possunt, nisi Religiosi actualiter expresse professi, ut ostensum est supra in 4. *notab.* alioquin ipso jure irrita est electio, ut probatur in *c. Officii*, ibi, *Irritam esse decrevimus*, *& inanem*, & in *cap. Cum in magistrum*, ibi, *ad amotionem eorum*, *infra eod.* & hodie est expeditum in *cap. Nullus*, *infra eod. lib.* 6. ut per Jo. Andr. *hic n.* 4. *in vers. Irritetis.* Bald. *in princip.* Card. *num.* 2. *in* 3. *notab.* Anchar. *num.* 1. & Abb. *n.* 6. At vero ad obtinenda beneficia simplicia non requiritur actualis professio, imo nec habitus regularis; sed satis est ut beneficia hujusmodi conferantur Clericis secularibus, qui habitum illius Ordinis susceperе, & professionem emittere teneantur. Quæ differentia satis probatur hic: nam in priori 35
parte, ubi agitur de electione Presbyteri secularis in Priorem monasterii, textus dicit, *electionem irritetis*, id est, *irritam nuncietis*, prout exponit gloss. in *cap. Cum ad nostram*, *in ver. Irritare*, *inf. eodem*, & tenet hic Innocentius *n.* 1. *ver. Irritetis*, Host. *num.* 8. *in eodem ver.* & Butr. *in* 7. *notab.* Sed in posteriori parte, ubi agitur de aliis Clericis, textus utitur illis verbis: *B. Augustini regulam profiteantur, & servent, aut ipsam Ecclesiam omnino dimittant.* Nec obstat, quod litera promiscue, & sub unica determinatione agat de Presbytero, qui fuerat electus in Priorem, & de aliis Clericis. Quoniam non agit de Presbytero tanquam Priore, cum ejus electio jam esset cassata; sed de Presbytero tanquam Clerico, ut innuit illa dictio, *alios*, quæ est repetitiva similium, gloss. & DD. in *c. Sedes*, *de rescr.* Unde sensus est, ut si prædictus Presbyter una cum aliis Clericis velit remanere in monasterio, non uti Prior, sed ut Canonicus, seu Præbendatus (nam de Canonicis Regularibus loquitur Capitulum secundum Baldum, in princip.) tunc tam ipse, quam alii Canonici compellantur, aut professionem emittere, aut Ecclesiam, seu monasterium dimittere; & si illa clausula utrunque determinabile uniformiter determinat, juxt. reg. *leg. Jam hoc jure*, §. *fin. de vulg. & pupill. & l. fin. C. de sent. cum simil.* Sed quatenus differentia hujusmodi non probaretur hic, eo quod electio in Priorem de Presbytero seculari secundum hæc tempora, non esset irrita, sed irritanda, secundum alium intellectum gloss. in *c. Nullus*, *in ver. Irritum*, *inf. eod. lib.* 6. Card. *hic n.* 5. Imol. *n.* 2. adhuc tamen hodie in se vera est; quia per jura sexti electio de non professo ad Præfecturam regularem est irrita ipso jure, ut in *d. c. Nullus*. Sed quoad beneficia inferiora stat jus vetus, cum non reperiatur immutatum, *l. Sancimus*, *C. de test. l. Præcipimus*, *in fin. C. de appell. cum simil.* & idcirco satis est, ut postea professionem emittant, & sufficit tacita, ut innuit gloss. in præd. Decret. *Nullus*, *in ver. Expresse*, & in hoc casu salvatur opinio Goffr. de qua supra in 4. *notab.*

Hanc differentiam tacite approbavit Tridentina Syn- 36
odus in *d. c.* 10. *sess.* 14. dum statuit *ut regularia beneficia in titulum Regularibus professis provideri consueta, cum per obitum, aut resignationem, aut alias illa in titulum obtinentes vacare contigerit, Religiosis tantum illius Ordinis, vel iis, qui habitum omnino susceperе, & pro-*

fessionem emittere teneantur, & non aliis, ne vestem lino, lanaque contextam induant, conferantur. Etenim cum decretum hoc sit alternative conceptum, alternativa illa non designat electionem: ita ut sit in optione collatoris regularia beneficia conferre vel Religiosis professis, vel profiteri debentibus: sed accipienda est distributive, & primum membrum referri debet ad Abbatias, Prioratus, & Præfecturas, de quibus provideri non potest nisi Religiosis ejusdem Ordinis expresse professis, ut hic, & in concordan. supra citat. Et in hoc primo membro concordat aliud Concilii decretum *cap.* 21. *sess.* 25. *de regulari*, ibi, *Quæ vero imposterum vacabunt* (id est, Abbatiæ, Prioratus, & Præposituræ quæ suos Conventus habent) *non nisi Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis conferantur.* Licet ibi Concilium nihil præcipiat, sed utatur verbo *considit*, quod verbum comprehendit etiam vers. *Quæ vero*, ut sacra Congregatio declaravit, quæ propterea censuit etiam eo decreto non prohiberi, ne detur de commenda in commendam.

Secundum vero membrum alternative referri debet ad beneficia administrationem non habentia, quæ conferri possunt etiam non professis, qui tamen habitum ejusdem Ordinis suscipere, & professionem emittere teneantur; & in his alternativa vel retinet propriam naturam, quia electionem designat, ut in *cap. Cum plures*, & ibi gloss. in *ver. Formam*, *de officio delegat. lib.* 6. & plene notatur in *cap. Inter ceteras*, *supra de rescript.* Neque obstat Clement. 1. *de supplend. negligent. Prælat.* quia cautum est ut Prioratus, Ecclesiæ administrationes, & quævis alia beneficia, quæ Religiosis committi sunt solita vel conferri, Religiosis ejusdem Ordinis conferantur. Siquidem vel dictio, *alia*, referri debet ad consimilia beneficia, & sic ad Abbatias, Præfecturas, & officia, de quibus loquitur *c. Cum singulis*, §. *Prohibemus*, *de præben. lib.* 6. ut sic recipiat interpretationem passivam ab hac decretali, juxta tex. in *l.* 2. *C. de noxal. & jurium correctio evitetur*, *c. Cum expediat*, *de elect. eodem lib.* Vel certe si referenda sit etiam ad beneficia simplicia, standum erit decreto Concilii Tridentini tanquam posteriori, ex cujus dispositione non requiritur in his beneficiis actualis professio, sed sufficit aptitudo.

37

38 Quam distinctionem probavit etiam Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres: nam proposito dubio, an præter Papam ordinarii Collatores possint regularia beneficia in titulum Regularibus professis provideri consueta conferre etiam secularibus, qui illius Ordinis habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur. Die 12. Decembris 1585. Sacra Congregatio censuit posset etiam ordinarios collatores portiones Monachales, & Canonicales, & similia simplicia beneficia Regularibus provideri consueta conferre, nedum ejus Ordinis professis, sed & secularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur. Abbatias tamen, & beneficia administrationem habentia non nisi professis juxta Canones per Ordinarios inferiores conferri posse, Item

39 censuit in provisionibus beneficiorum, quas Ordinarii inferiores faciunt non professis, non esse apponendum decretum, *ex nunc prout ex tunc*, *& postquam*, &c. in solis provisionibus Apostolicis apponi consuetum; sed provisiones faciendas esse pure, & simpliciter ad formam Concilii *cap.* 10. *sess.* 14. adeo ut habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur. Ideoque in Cæsaraugustana Sacra Congregatio censuit 40
non sustineri provisionem Archiepiscopi de dignitate Regulari factam Clerico seculari, cum decreto ut infra annum habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneatur. Amplius die 6. Julii 1600. S. Con- 41
gregatio censuit si beneficium sit seculare, nihil subesse difficultatis ut provisus non teneatur habitum Religionis suscipere, & profiteri. Quod si a principio fuerit regulare, & postea immutaverit statum concurrentibus his, quæ a jure communi requiruntur ad inducendam hujusmodi mutationem: itidem cogi oratorem non posse ut habitum Religionis assumat, in *c. Profiteatur*. Quod si beneficium regulare sit, taleque permaneat, 42
collationem oratori, qui secularis est, tanquam de seculari factam viribus carere.

In gloss. in ver. *Irritetis*, nota hanc glossam, quæ sentit non valere consuetudinem contra jus commune, movetur per text. hic in ver. *Permulta*, & longa tem- 43
pora, ut in vers. *Quia igitur:* item per, *cap. Ad nostram*, *cap. Cum inter*, & *cap. Cum venerabilis*, *supra de consuetud.* ubi consuetudinis, ususque longævi dicitur non esse vilis authoritas; sed non usque adeo, ut aut rationem vincat, aut legem. Sed contra signatur textus in *leg. De quibus*, *in fin ff. De legibus*, ubi habetur receptum esse ut leges non solum suffragio legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur. Doctores magnopere torquentur in conciliatione prædictarum legum; & septem opiniones recenset glossa magna in *d. l.* 2. Tu dic breviter, consuetudinem contra jus commune validam esse si sit rationabilis, & legitime præscripta, ut in *cap. fin. cum ibi notatis de consuetudine*, & hic notat Imola, *num.* 4. *gloss.* 2. ita ut si sit generalis, vincat legem generaliter, ut in *d. l. De quibus*; si sit specialis, seu localis, vincat eam specialiter in eo loco, ut in *d. leg.* 2. *in princ.* secundum unam lecturam, & *l. Venditor*, §. *Si constat*, *ff. Comm. prædior. l. Sine herede*, § *Laicus*, *ff. De administrat. tutor. & l. Imperator*, *in fin. ff. De pollicitat.* non autem generaliter in omni loco, ut in *fin. d. l.* 2. juxta unam lecturam, quam dicit veram Bart. ibi in fin. nisi lex procedat ulterius reprobando consuetudinem, ut *l. Eos*, §. *penult. C. De usur.* Auth. *Cassa*, *C. De sacros. Eccles.* Auth *Navigia*, *C. De furt.* & Auth. *Omnes peregrini*, *C. Comm. de succes.* & in hoc casu potest intelligi hoc *c.* & *cap. Ad nostram*, & *c. Cum inter*, *de consuetud.* & hæc in effectu fuit opinio Joannis, Azonis, Glossæ, & Bartoli in *d. l.* 2. Potest enim dici in casu hujus Decretalis consuetudinem non solum esse contra jus, sed etiam contra bonos mores, & propterea non valere, ut *Illa*, 12. *dist.* & *dict. c. Cum venerabilis*, *de consuetud.* & fusius dictum est supra in 5. notab. quando autem dicatur consuetudo rationabilis, & legitime præscripta dixi in *cap.* 1. 13. & 17. infra de Cognat. spiritual.

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III. Episcopo Florentino.

CAPUT XXXI.

CUm Ecclesia Vulterana debito Canonicorum obsequio longo fuisset tempore destituta, Vulteranus Episcopus volens ministrorum defectum in eadem Ecclesia restaurare, Canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem: quos Canonici recipere noluerunt, asserentes quod talis electio fuerat in eorum præjudicium attentata: & infra. Mandamus, quatenus super primo articulo petitionis Episcopi, in quo postulavit a te, ut Canonicos ab injuria, quam ei super electione Canonicorum Vulteranen. Ecclesiæ inferunt, prohiberes, ab impetitione ipsius dictos Canonicos absolvere non postponas: quia non videtur injuriam facere, qui utitur jure suo; cum per testes longe melius sit probatum, quod Canonici supradicti hoc jure usi fuerint, antequam Episcopus memoratus. In secundo quoque articulo, quo idem petebat Episcopus, ut dicti Canonici ipsum

ci ipsum jure electionis uti libere paterentur, absolvere studeas Canonicos sæpedictos, maxime si sit notorium, quod in Tuscia generalis consuetudo servetur, ut in Cathedralibus Ecclesiis solum Capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi Canonicos habeat facultatem.

SUMMARIUM.

1 *Electio Canonicorum de consuetudine potest ad solum Capitulum pertinere.*
2 *Collatio Canonicatuum, & præbendarum in Cathedrali Ecclesia ad quem spectet de jure communi, & num. seqq.*
3 *Præbendarum collatio de generali consuetudine spectat ad Episcopum solum sine consensu Capituli.*
4 *Prælatus solus dicitur habere jus conferendi, licet de consensu alterius conferre debeat.*
5 *Conferre aliud est, aliud conferenti consentire. Collationem habens de consensu alterius dicitur habere liberam collationem, ibid.*
6 *Expectativa ad beneficium spectans ad collationem Episcopi, & Capituli, non includit beneficium ad collationem Episcopi cum Capituli consensu.*
7 *Collatio præbendæ facta sine consensu Capituli an sit nulla, & num. 9.*
8 *Et an tertius possit hanc nullitatem opponere, aut judex allegationem supplere.*
9 *Conferre habens de Capituli consensu, habere debet consensum saltem majoris partis; alias nulla est collatio.*
10 *Collatio beneficiorum requirit consilium, vel consensum illius, cujus principaliter interest.*
11 *Collatio Præbendarum in Cathedrali de jure est simultanea inter Episcopum, & Capitulum secundum communem opinionem, quam servat Rota, & num. 13.*
12 *Cardinalis dum allegatur ab Henrico Boich, & Bellamera, intelligitur Jo. Monachus, non autem Zabarella, qui fuit illius posterior.*
13 *Præbendæ in dubio præsumuntur erectæ de bonis communibus Ecclesiæ.*
14 *Congregationis Concilii Decisio de collatione simultanea incaute a quibusdam refertur.*
15 *Pœnitentiarii electio ad solum Episcopum pertinet; collatio vero præbendæ fieri debet ab eo, ad quem antea spectabat.*
16 *Intellectus c. Postulastis, de conces. præb.*
17 *Canonicorum receptio in Cathedrali Ecclesia pertinet simul ad Episcopum, & Capitulum.*
18 *Dignitatum collatio in Cathedrali Ecclesia an sit simultanea, & num. seqq.*
19 *Dignitas, & jura Ecclesiæ possidentur pariter per Episcopum, & Capitulum.*
20 *Præsentationes de jure communi spectant ad Prælatum, & Capitulum simul.*
21 *Pœnitentiarii præsentatio, sicut & collatio, fieri potest ab eis, ad quos spectabat ante Conc. Trid. dummodo fiat delecto ab Episcopo.*
22 *Præbendarum collatio in Collegiata Ecclesia ad quem spectet de jure communi.*
23 *Monachorum creatio de jure communi spectat ad Abbatem, & Conventum.*
24 *Abbas & Conventus unum corpus constituunt.*
25 *Consuetudo in electionibus, & beneficiorum collationibus spectanda est.*
26 *Sive collationem det soli Prælato, sive soli Capitulo, sive alteri eorum de consensu, vel consilio alterius.*
27 *Dummodo tamen sit legitime præscripta.*
28 *Consuetudo circa simultaneam collationem Episcopi, & Capituli est juris communis observantia.*
29 *Privilegium quod habet Episcopus, vel Capitulum, ut alter eorum sine altero possit conferre, servandum est.*
30 *Et quid in fundatione Ecclesiæ.*
31 *Institutio in beneficiis Juris patronatus, quæ post Conc. Trid. acquiruntur, reservari non potest alteri, quam Episcopo.*
32 *Etiam in Ecclesiis exemptis, nisi Rector ordinaria fungeretur jurisdictione.*
33 *Institutiones, quæ ante Concilium ex immemorabili ad inferiores spectabant, an sint sublatæ.*
34 *Præsentatio in Canonicatibus, & præbendis de jure patronatus spectat ad patronum, & institutio ad Episcopum cum consensu, vel consilio Capituli.*
35 *Jus patronatus acquiritur ex fundatione, vel dotatione etiam sine expressa reservatione, dummodo patronatui non fuerit renunciatum.*
36 *Collatio inferiorum beneficiorum in Cathedrali fieri potest ab Episcopo sine consensu, vel consilio Capituli.*
37 *Vicarii perpetui in Ecclesiis Cathedralibus sunt ad præsentationem Capituli, & institutionem Episcopi.*
38 *Et quid in undecim Vicariis a S. Pio V. institutis in totidem Urbis Basilicis.*
39 *Electio Prælati in Cathedrali Collegiata, vel Conventuali Ecclesia, de jure communi pertinet ad Capitulum, Collegium, vel Conventum.*
40 *Confirmatio vero ad proximum Superiorem.*
41 *Collatio beneficiorum sonantium in nomen Rectoriæ spectat ad Episcopum cum Capituli consilio, si majora sint; si minora, ad Episcopum solum.*

Cum Ecclesia. De consuetudine potest Canonicorum electio ad solum Capitulum pertinere. Hoc dicit secundum Joann. Andr. & omnes, & concordat *cap. unic. §. fin. Ne Sede vacant. lib. 6.* Communi, divisio: Consultatio & Responsio. Secunda ibi, *Mandamus.* 1

QUÆRO, ad quem de jure communi spectet collatio Canonicatuum, & præbendarum in Cathedrali Ecclesia. 2

In hoc articulo quatuor sunt principales opiniones, quæ colliguntur ex gloss. magna *hic in vers. Postulavit*, & Ægid. Bellam. in *cons.* 10. *incip. Factum est tale, col. penult. n.* 58. *& seqq. vers. Quæritur ergo, nunquid judex.*

Prima opinio est eorum, qui putant collationem ad solum Episcopum pertinere, inter quos ex antiquis numerantur Vicent. Tancred. Laurent. Goffred. & Bernard. in *c. Ex frequentibus, supra de instit.* Jo. Andr. in *cap. 1. super fine ultimæ glossæ, supra eodem*, Joan. Calder. hic dicens hanc esse tenendam, Guilielm. de Montelaud. in *c. A collatione, de appellat. lib. 6.* eamque amplectitur, & tuetur latissime Jo. de Lugnan. in *cap. Ea noscitur, infra de his, quæ fiunt a Prælat.* quos refert & sequitur Bellam. *d. cons.* 10. *col. fin. vers. Quid dicendum*, ubi affirmat hanc opinionem esse veriorem, & eam servare Palatium Apostolicum. Quin 3
etiam paulo post num. 59. testatur hodie de generali consuetudine omnium Ecclesiarum, quam in fine consilii dicit esse notoriam, hoc servari, ut ad Episcopum solum spectet præbendarum collatio, & consensus, vel consilium Capituli non requiratur.

Et pro hac opinione Doctores inducunt *d. c. Ex frequentibus, de instit.* Item allegant *cap. Ad decorem, eod. tit. cap. Nullus, 16. q. 7. cap. Gratiæ, de rescript. in 6. & cap. Si tibi, de conces. præb. eodem lib. cap. In novo, 21. dist. & cap. Si quis Episcopus, 1. q. 1.* ubi dicunt hoc expressum.

Sed tu adverte, quia etsi præcitati Doctores dicant 4
collationem præbendarum in Cathedrali Ecclesia spectare ad Episcopum solum; non tamen excludunt consensum Capituli, quia stat simul, ut Prælatus solus habeat jus conferendi, & tamen de consensu alterius conferre debeat. Nec ille, cujus consensus requiritur collationem facit; quia sicut aliud est vendere, aliud 5
venditioni consentire, *leg. Aliud, ff. de regul. jur.* ita aliud est conferre, & aliud consentire, ut est casus in *c. unico, Ne Sede vacant. lib. 6.* & notat Jo. Andr. in *cap. A collatione, numer. 1. de appell. eodem lib.* Unde qui collationem habet de consensu alterius, dicitur nihilominus habere liberam collationem, ut per Bisignett. 6
decis. 10. *de præbend.* Sicut in simili beneficium ad Abbatis præsentationem de consensu Episcopi dicitur ad

præsentationem liberam Abbatis, ut per eundem Bisignet. *dec. 2. de conceff. præbend.* Et expectativa ad beneficium, quod spectat ad collationem Episcopi, & Capituli, non comprehendit beneficium ad collationem Episcopi cum Capituli consensu, ut idem dixit *dec. 79. de rescript.* Et ra- 7
tionem reddit Bellam. *decis. 181. in fine*, & in præallegat. *cons. 10. ad finem, vers. Sed oppones*, quia scilicet defectus consensus Capituli non redderet collationem ipso jure nullam, argum. *cap. Continebatur*, & *cap. Cum vos*, *infra de his, quæ fiunt a Prælat.* cum his, quæ notantur per Innocentium *in cap. Cum consuetudinis, de consuetud.* & *in cap. Dudum, in gloss. ultima de rebus Eccl. non alienand. lib. 6.* Nec obstat textus *in cap. Novit, de his, quæ fiunt a Prælat.* ibi: *Nos enim talem institutionem carere decernimus robore firmitatis*: Quia secundum Bellam. ibi debet suppleri, videlicet per sententiam; ut probatur in *d. cap. Ea noscitur, eodem tit. in ver. Si constiterit, & in ver. Vacuari*, cum utrobique notatis per Hostiens. & Jo. 8
Andr. Unde non contradicente Capitulo, cujus interest, non potest tertius de hoc opponere, ut patet ex notatis per Cyn. *in l. Cum servum, Cod. de serv. fugit.* & per Bart. *in l. 2. ff. de except. rei judic.* & per Jo. Calder. *in cap. Capitulum, de rescript.* Imo nec posset judex ex officio hujusmodi allegationem supplere, secundum ea, quæ notat Henric. Boich. *in cap. Bonæ, de Postul. Prælat.* & confert decisio Cottæ 197. ubi in casu converso tenet valere collationem Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ factam per Capitulum, non contradicente Episcopo. Itaque dum Doctores prædallegati dicunt collationem præbendarum esse liberam Episcopi, vel spectare ad solum Episcopum, ita intelligi debent, ut nihilominus requiratur consensus, vel consilium Capituli. Et ita hæc prima opinio in effectu coincidit cum secunda, vel tertia opinione; alioquin nec vera, nec probabilis esset, aut confunderetur per *d. c. Ea noscitur*, & *c. Novit*, & per alia jura inferius citanda. Atque ita hanc primam opinionem circumscripta consuetudine declarat Ægid. Bellam. *in eodem cons. 10. col. ult. versic. Item non est verum*; ubi dictum Joannis Monachi, quod collatio spectet ad solum Episcopum de consuetudine, declarat esse intelligendum per totalem exclusionem Capituli; quia, inquit, de jure requiritur consensus, vel consilium Capituli. Et paulo infra prope finem Concilii, *vers. Sed oppones*, dicit negari non posse, quin consensus, vel saltem consilium Capituli requiratur, & opiniones omnium in hoc convenire. Et idem notat compilator decisionis Ægidii 69.

9 Secunda opinio est Compostellani hic *num. 1.* ubi tenet provisionem Præbendarum, & Canonicatuum Cathedralis Ecclesiæ de jure communi spectare quidem ad Episcopum, per textum, in *d. c. Nullus, 16. qu. 7. & d. c. Ex frequentibus*; sed tamen hanc provisionem debere Episcopum facere de sui Capituli consensu, alias non valeret, juxta textum in *d. c. Novit, & c. Quanto de his, quæ fiunt a Prælat.* Et ita secundum eum intelligitur *c. Postulastis, infra de conceff. præbend.* & consimiles. Et tenet collatio, si Episcopus conferat saltem cum consensu majoris partis, alias nulla esset collatio, quia non diceretur Episcopus contulisse de Capituli consensu, ex quo majorem partem non haberet, ut *c. Cum in cunctis, infra de his, quæ fiunt a maj. par. Cap.* gl. in *c. Unico*, §. 1. *in ver. Assensu, Ne Sede vacan. lib. 6.* Hanc ipsam opinionem amplectitur Archid. *in Sum. 21. dist.* dicens tutius ac verius esse hoc sentire. Et pro eadem allegantur Vinc. Jo. Laurent. Goffred. & alii supracitati pro prima opinione: illa enim coincidit cum hac secunda, ut dixi *n. 4. vers. Sed tu adverte*. Cui etiam adstipulantur ex recentioribus Jo. de Selva in *tract. de benefic. 2. p. qu. 22. casu 4. a num. 12.* Duaren. *de benef. lib. 3. c. 4.* dicens receptius esse in Præbendis, & dignitatibus Ecclesiæ Cathedralis collationem ad Episcopum spectare cum consensu Capituli, Bursat. *cons. 126. n. 45. lib. 2.* & Quintanadv. *lib. 1. c. 5. num. 4.*

Tertia opinio est Hostien. hic *n. 5. & n. 9. in ver. Postulavit, vers. Si non habet patronum*, qui post multa concludit, in Præbendis, & aliis beneficiis inferioribus patronum non habentibus, institutionem, & destitutionem ad Prælatum mero jure pertinere. Nam Dominus, cujus vices gerit Episcopus, duodecim Apostolos, & septuaginta duos Discipulos elegit, ut *c. In novo, 21. dist.* & habetur expresse in *d. c. Nullus, 16. q. 7.* Et Moyses ex præcepto Domini Aaron in Pontificem, & filios ejus in Sacerdotes elegit, ut §. 1. 21. *dist.* & videtur expressum in Auth. *de mensura ordin. Cler. coll. 3.* & in *c. Cum satis, & c. seqq. sup. de offic. Archid.* Debet tamen Prælatus hujusmodi collationem facere de consilio Capituli, ut in *d. c. Novit, & c. Quanto, de his, quæ fiunt a Prel.* Et hoc procedit ubi omnia sunt divisa; sed si communia, Prælatus hoc facit de consensu Capituli, nisi consuetudo Prælato tribuat, ut assensum Capituli non requirat, *c. Ea noscitur, cum ibi notatis eod. tit.* Ita Host. cujus opinionem dicit esse veriorem Card. hic in 1. *qu.* per text. in *d. c. Novit*, & eam sequuntur Ægid. Bellam. *dec. 69.* Coras. *de benef. 2. p. c. 4. n. 5.* & Zech. *de benef. & pension. Eccles. c. 2. vers. Ordinarii etiam*, & allegant *c. Illa, Ne Sede vacante.* 10

Dicit etiam Hostiensis requiri consilium Capituli, vel consensum illius, cujus principaliter interest, ut *cap. Ad hæc*, §. *ult. infra de offic. Archid.* ne socium vel vicarium habeat Archidiaconus, vel Presbyter, quem habere nollet, ut *c. Propesuit, infra de fil. Presbyt. c. Ad hæc, de offic. Vicar. & c. Illud, de excess. Pral.* Nihil enim est æquius, quam ut servetur utrinque æqualitas. Et sicut Canonici sibi Prælatum quem volunt, eligunt; ita a Prælato Canonici eligantur. Et sic neutri invito, & non delinquenti detur Prælatus, vel subjectus, & concordia nutriatur, *c. Nullus invitus, 61. dist. c. Quanto*, §. *Ceterum, de translat. Episc.* Verum si nullius principaliter interest, ex sententia Host. satis esset, ut Episcopus conferat de Capituli consilio, nec requiritur consensus, allegat *c. Quoniam in plerisque, supra de off. ordin.*

Quarta, & ultima principalis opinio est illorum, qui 11
censent de jure communi collationem Canonicatuum, & Præbendarum in Cathedrali Ecclesia esse simultaneam, id est spectare ad Episcopum, & Capitulum simul. Cui adhærent in *d. c. Cum Ecclesia*, Jo. Laurent. Vinc. Goffred. & Jo. Andr. quos refert & sequitur Henric. Boich. in *d. cap. Novit, col. 1. circa medium, vers. Aut ista omnia cessant, infra de his, quæ fiunt a Prel.* Et moventur per textum nostrum, Item per *c. Postulastis, inf. de conceff. præb. per d. c. Novit, & c. Quanto.* Item per *c. Nobis, de jurepatr. cap. Si pro te, de rescrip. in 6. c. A collatione de appell. eod lib. & d. c. Cum Ecclesia, in fin. supra de elect.* Et in hac, relatis aliorum opinionibus, post multa tandem residet hic gl. Bern. in *ver. Postulavit, ver. Dico quod de jure communi simul ad Episcopum & Capitulum pertinet collatio beneficiorum.* Idem tenet gl. in *c. fin. in ver. Communiter, infra de supplend. neglig. Prælat.* item gl. *in c. Irrefragabili, in ver. Per Capitulum, de offic. ordin.* & gloss. in *c. 1. §. in ver. Disponit, 21. distinct.* Archid. & alii in *c. A collatione, de appellat. lib. 6.* Philip. Prob. ad Monach. in *rubr. de jurepatr. in 6. n. 8.* Rebuff. *de nominat. qu. 8, n. 3. & cons. 60.* Pro eadem opinione Henric. Boich. *ubi supra*, & Bellam. *d. cons. 10. col. 26. n. 56. in fin. & n. 57.* Allegant etiam Cardin. in *c. Sciant cuncti, in gl. 4. super ver. Spectat, in fine de elect. lib. 6. & in cap. 1. in gloss. super ver. Potuit, de concess. præb. eodem lib.* Et pro Cardinali intelligunt Joannem Monachum Cardinalem, ut patet ex locis citatis, non autem Cardinalem Zabarellam, seu Florentinum, ut quidam incaute opinati sunt. Nam Ægidius Bellam. qui fuit posterior Henrico, claruit anno salutis 1378. at Franciscus Zabarella obiit anno 1417. Quod nota, quia allegatio Cardinalis præbuit multis causam æquivoci, qui propterea in suis scriptis, & allegationibus semper Zabarellæ postponunt Henricum, & Bellam. Denique, ut ad propositum redeamus, hanc ultimam opinionem putat veriorem Henric. in *d. cap. Novit, col. 1. circa fin. vers. Primam opinionem credo veriorem*, eamque pro indubitata ponit Paul. de 13
Castr. *cons. 366. Super prima, col. 2. vers. Istæ rationes, lib. 1.* Et communem esse testatur Abbas hic, *versic. Tertia opinio, numer. 8.* subdens illam procedere, sive constet Præbendas fuisse erectas de communi, sive non; quia in dubio præsumuntur erectæ de bonis communibus Ecclesiæ, ut in *cap. final. 12. quæst. 1.* De communi etiam testatur Franciscus in *dict. cap. A collatione, numer. 1. de appellat.* & Quintilian. Mandos. in *Reg. Cancell. 17. quæst. 14. a numer. 2.* & *cons. 28. num. 7.* & *cons. 29. numer. 1.* ubi etiam dicit communiorem. Et quidquid fuerit temporibus Bellameræ, hodie illam amplectitur, & servat Rota, teste Cassad. *d. dec. 22. de præbend.* ubi reprobat decisionem Ægidii 69. Rota in *novis decis. 4. de conceff. præbend.* Put. *decis. 117. &*

dec.

decis. 172. *lib.* 3. Achill. *dec.* 267. seu 4. *de præbend.* Mantic. *decis.* 56. *num.* 2. ubi affirmat hanc esse receptam Doctorum opinionem, & a Rota comprobatam, Rota *dec.* 7. *num.* 5. *par.* 2. *diversi.* Seraph. *decis.* 980. *num.* 2. & *dec.* 1091. *numer.* 3. *decis.* 1402. *numer.* 4. Gregorius XV. *dec.* 95. *num.* 1. & sæpe alias. Addit Lotter. *in tract. de re beneficiaria lib.* 2. *quæst.* 21. *num.* 8. *in fine.* Manticam *loco citato* attestari hanc sententiam fuisse approbatam a Sacra Congregatione Concilii. Sed certe Mantica tantum dicit electionem personæ Pœnitentiarii ex declaratione Sacræ Congregationis ad solum Episcopum pertinere; collationem vero Præbendæ communem esse Episcopi, & Capituli, sicuti ex statuto Ecclesiæ dispositum est. Et mox subdit: quod etiam a jure communi est constitutum, & a Rota comprobatum. Et in his posterioribus verbis non refert se ad decisionem Sacræ Congregationis, sed loquitur ex propria sententia. Quod aperte constat ex decisione ipsa; sic enim se habet: In Ecclesia Placentina ex statuto condito in fundatione Ecclesiæ, Apostolica authoritate confirmato, & a tempore immemorabili observato, omnes Dignitatum, Canonicatuum, & Portionum electiones, & provisiones ad Capitulum simul cum Episcopo pertinent. Quamobrem dubitatum est, an ipsum statutum observari debet etiam in electione, & collatione Pœnitentiariæ ex *c.* 8 *sess.* 24. ut ad Episcopum simul cum Capitulo pertineret; Sacra Congregatio censuit collationem Præbendæ fieri debere ab eo, ad quem antea spectabat; electionem vero, & deputationem personæ ad solum Episcopum pertinere sine consensu Capituli, non obstante statuto in fundatione a Sede Apostolica approbato, & immemorabili observatione illius. Ex quibus verbis liquet Sacram Congregationem nihil resolvisse de collatione simultanea in terminis juris communis. Quidquid tamen sit de declaratione Sacræ Congregationis, nec recedas a communi opinione, maxime per *c. Postulastis, de concess. præben.* ibi: *Cum ad vos, & ad Archiepiscopum vestrum simul collatio Præbendarum Ecclesiæ vestræ pertineat.* Non enim textus loquitur conditionaliter, ut putavit Bellarm. *d. cons.* 10. *col. ult. vers. Nec obstat, c. Postulastis*; sed loquitur causative: & dictio, *Cum*, exponitur pro *quia*, ut in *c. fin. supr. de consuet.* & in *l. Si ab arbritio, ff. Qui satisd. cogant. cum similibus.* Unde sensus est: quia ad vos, & Archiepiscopum vestrum simul collatio Præbendarum pertinet; Ideo postulastis, &c. Nec audiendi sunt qui dicunt textum loqui ubi pertinet collatio ad Prælatum, & Capitulum simul de consuetudine: Imo enim intelligi debet de jure communi, ut plene probavi in eodem *c. Postulastis, in* 1. *notab* & ita illum textum intelligit Goffredus, cum quo transit ibi Joan. Andr *nu. in eodem vers. Pertineat*, & Doctores supracitati *n.* 11. dum per illam Decretalem concludunt electionem esse simultaneam inter Episcopum & Capitulum. Et sane si collatio ad eos pertinuisset de consuetudine, textus non fuisset locutus per modum causæ, sed per modum conditionis, sicut fuit in *c. fin.* & ibi not. gloss. *in ver. Pertineat, de regul. lib.* 6. Concordat textus in *c. Acollatione, de appellat. eodem lib.* ubi collatio supponitur pertinere ad Episcopum, & Capitulum simul: nec textus loquitur conditionaliter, sed dispositive, aut certe suppositive. Item secundum Joann. Andr. pro hac parte facit *c. Quod quibusdam, infr. de fidejussor.* & *cap. Quia nonnullus*, §. *Verum, de Magistr.* Item facit ratio, quam adducit Abbas *hic n.* 8. *vers. Ego dicerem sic*, videlicet quia interest omnium de Ecclesia habere Canonicos gratos; & quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, *c. Ad hæc, in fine, de offic. Archid.*

Regula igitur est, collationem Canonicatuum, & Præbendarum in Cathedrali Ecclesia simul ad Episcopum, & Capitulum pertinere.

17 Ampliatur primo hæc regula, ut procedat etiam in receptionibus Canonicorum, ut firmat glossa in *c. Si pro te, in ver. Episcopi & Capituli, de rescript. lib.* 6. Henr. Boich. in *d. c. Novit, col.* 1. *in fin. vers. Et quod dictum est de collationibus, de his, quæ fiunt a Præl.* Nec mirum, quia receptio in Canonicum habet vim collationis, *c. Jacobus*, & ibi Jo. de Anan. *in* 2. *notabili de Simonia*. Et quod habetur *in cap Cum aliquibus, de rescript. lib.* 6. & *in c. Cum in Ecclesiis, de præb. eod. lib.*

18 Ampliatur secundo, ut habeat locum etiam in dignitatibus Cathedralis Ecclesiæ: nam, ut inquit Innocentius in *c. Dilecti, de major. & obed.* Dignitas, & jura Ecclesiæ possidentur pariter per Episcopum & Capitulum, argum. *c. Cum Clerici, infr. de verb. signif.* Unde collationem Dignitatum in Cathedralibus esse simultaneam Episcopi, & Capituli, firmat Abb. *hic num.* 8. *col.* 1. *vers. & pro hoc membro*. Sed Oldrad. *cons.* 244. *Ad object. num.* 19. tenet collationem Dignitatum in Cathedrali pertinere ad Episcopum cum consensu Capituli: secutus opinionem Composteliani in Canonicatibus & Præbendis, de qua supra *nu.* 9. Geminianus vero in *cap. Deliberatione, in quarto not. de off. leg. lib.* 6. & Franch. *ibid. in* 1. *notab.* per illum textum tenent in dignitatibus existentibus in Ecclesia Cathedrali non spectare provisionem ad Episcopum de jure communi, sed electionem ad Capitulum, & confirmationem ad Episcopum. Et hoc videtur sequi Jo. Andr. ibi, & in *c. Ne pro defectu, sup. de elect.* & ibi Innoc. 19

Ampliatur tertio, ut procedat etiam in præsentationibus, quæ itidem ad Prælatum, & Capitulum simul spectant, secundum Jo. And. in *c. un. de Capell. Monac. lib.* 6. & Henr. Boich. *loc. cit.* De præsentatione enim quoad hoc idem est judicium, quod de collatione. Unde cum S. Congr. Conc. declarasset electionem personæ Pœnitentiarii esse faciendam ab Episcopo; collationem vero Præbendæ ad eos pertinere, ad quos antea spectabat: Et postea Capitulum Zamoren. postulasset declarari, An sicut est præservata collatio, ita etiam sit præservata præsentatio; quam habet Capitulum de dictæ Ecclesiæ Præbendis: Responsum est idem in præsentatione, quod in collatione; sed tamen referendum Sanctissimo, qui probavit sententiam Congr. dummodo præsentatio fiat de electo ab Episcopo. 20 21

Ampliatur quarto eadem Regula, ut locum sibi vendicet non tantum ubi constat Præbendas fuisse erectas de bonis communibus Ecclesiæ; sed etiam ubi id non constat. Nam in dubio de communibus præsumuntur erectæ, *c. fin.* 12. *q.* 1. & dixi supra *num.* 13. Licet secus esset ubi constaret Præbendas fuide institutas de bonis alicujus privatæ personæ cum reservatione jutispatronatus, ut dicam infra in quinta Fallentia, *n.* 34.

Ampliatur quinto, ut habeat locum etiam in Præbendis Collegiatæ Ecclesiæ. Nam & illarum collatio est simultanea, non quidem inter Episcopum & Capitulum Cathedralis; sed inter Prælatum, & Capitulum ipsius Collegiatæ, qui simul providebunt irrequisito Episcopo, sicut expediunt alia ipsius Ecclesiæ negotia. Non enim est tanta communio inter Episcopum, & Ecclesiam inferiorem sibi subjectam, quanta inter Episcopum, & Ecclesiam suam Cathedralem, ut in *c. Requisisti, de testam.* Merito aliud dicendum in Præbendis Ecclesiæ inferioris. Provideat ergo Prælatus, & Capitulum illius Ecclesiæ, sicut aliorum bonorum habent administrationem. Ita Host. in *c.* 2. *de Instit.* & Jo. Calder. in *d. c. Cum Ecclesia, de elect.* Licet Domini de Rota in hoc articulo fuerint varii, ut in *decis.* 16. *alias quarta, de concess. præb. in novis.* Nam Collector adhæsit prædictæ opinioni; alii vero tenuerunt præsentationem pertinere ad Prælatum, & Capitulum illius Ecclesiæ inferioris; Institutionem vero ad Episcopum Diœcesanum. Et idem sensit Jo. de Lignan. hic post Feder. de Sen. quem citat *in cons.* 231. *incipien. Casus talis est*, & sequitur Abb. *hic n.* 8. *col.* 2. *vers. Et mihi placet hæc ultima opinio*. Vide plenius in prædicta decisione. 22

Ampliatur sexto, ut habeat locum etiam in Collegiatis Regularium: nam & creatio Monachorum est simultanea inter Abbatem, & Conventum, ut tenet gloss. singularis in *c. fin. in ver. Pertineat, de regularib. lib.* 6. Movetur per *c. Ea noscitur, de his, quæ fiunt a Præl.* Sed hæc jure non probatur secundum Abbatem *hic n.* 9. *vers. Prædicta procedunt*; ubi tenet receptionem, seu creationem Monachorum ad solum Abbatem pertinere per textum in *c. Nullam*, 18. *q.* 2. Aliter tamen locutus est idem Abb. in *c. Ad Apostolicam, n.* 11. *vers. Sed ultra glossam quæro, infra de regul.* ubi concludit receptionem Monachorum circumscripta consuetudine pertinere ad Abbatem cum consilio Capituli; quia præcipue debet Abbas explicare cum Capituli consilio. Negari autem non potest, quin creatio Monachorum sit quid præcipuum in Monasterio: sicut collatio Canonicatuum, & Beneficiorum in Ecclesia seculari; & allegat parvam apostillam, quam posuit Jo. And. in præd. Decretali, *Ad Apostolicam*, dicens hoc Abbatem facere consultis Fratribus. 23

Et tellatur cum illa apostilla transire communiter Doctores. Et *infra num.* 12. tenet de jure communi receptionem Monachorum factam per Abbatem sine consilio Conventus non valere per textum, juncta glossa in *d. c. Novit, de his, quæ fiunt a Prælat.*

Sed tu non recedas a prima opinione gloss. id est, receptionem Monachorum spectare simul ad Abbatem, & Conventum: nam præcipua pars regimen Monasterii consistit in exercitio potestatis creandi Monachos, cum personæ præstent rebus, *l. 2 ff. De statu homin. & l. Si quæramus, ff. De testamen.* Igitur ad totum Conventum pertinet præcipua pars regiminis illius; & consequenter creatio Monachorum. Præterea jura, & rationes, quæ
24 probant receptionem Canonicorum esse simultaneam inter Prælatum, & Capitulum Ecclesiæ secularis, æque probant receptionem Monachorum esse simultaneam inter Abbatem, & Conventum Ecclesiæ Regularis, cum Prælatus & Conventus utrobique unum corpus constituant, juxta textum in *d. cap. Novit, in princ.* Et hæc opinio fere ubique servatur de consuetudine, secundum quam, ut testatur Navarr. *cons. 20. incipien. Universis, num. 2. de privileg.* Monachorum creatio in omnibus ferme Monasteriis omnium Ordinum ad Prælatum & Conventum simul pertinent, ut constat ex eorum regulis, & Constitutionibus, eamque consuetudinem servandam esse probat textus juncta gloss. *Secundo, in d. c. fin. de reg. lib. 6.* & tenet Abb. in *d. cap. Ad Apostolicam, num. 11. vers. Unde dicerem*, & Navarr. *loco cit.* & in *c. Nullam*, 18. q. 2.

Fallit nunc regula superius proposita pluribus modis.

25 Et primo fallit, si aliter se habeat consuetudo, quæ in electionibus, & beneficiorum collationibus spectanda est, ut dicunt hic Innocent. *num. 2. in ver. eligendi.* Compost. *num. 1.* & Hostien. *num. 8. vers. Solutio*, & *num. 9. vers. Sic distingue*, per jura allegata in gloss. *in*
26 *vers. Postulavit, ver. Sed consuetudo in pluribus Ecclesiis.* Id quod vendicat sibi locum sive consuetudo det soli Prælato ipsam collationem, ut in *cap. Ea noscitur, in fine, de his quæ fiunt a Prælat.* sive illam det Capitulo tantum, ut hic in fine; sive illam det alteri eorum
27 de consensu, vel consilio alterius, ut notat Henric. Boich. in *d. c. Novit, in princip.* dummodo tamen sit legitime præscripta, ut *in c. Cum dilectus, de consuetud.* & *in*
28 *c. Cumana, infra eodem*: idem sentit Hostien. *ubi supra*, qui amplius testatur de consuetudine Ebredun. Ecclesiæ, quam dicit se novisse, collationem spectare ad Prælatum, & Capitulum, sicut est fere in qualibet Ecclesia illius provinciæ. Sed hoc ideo dixit, quia ipsa in ea fuit sententia, ut mero jure pertineret collatio ad Prælatum de Capituli consilio, ut dictum est *supra num. 9. vers. Tertia opinio.* Verum si teneamus collationem de jure esse simultaneam, ut frequentiori calculo tenent Doctores; consuetudo illa cum sit conformis juri communi, non dicenda est consuetudo, sed juris communis observantia, ut notat gloss. in *c. 1. in ver. Facti, de constitut. lib. 6.* & Jo. Andr. in *c. unic. num. 2. in ver. Nolumus, de Cler. conjug. eod. lib.* ubi reddit rationem, quia super jure, & non super consuetudine fundabantur actus præteriti; Atque ita deficiebat animus consuetudinis introducendæ,

29 Fallit secundo, si Episcopus, aut Capitulum habeat competens privilegium, ut alter eorum sine altero possit conferre; nam ad illum solum jus conferendi pertinebit, ut *d. cap. Ea noscitur, in fine, infra de his quæ fiunt a Prel.* & not. ibi Bernard. *in gloss. fin.* Jo. Andr. *in c. Si pro te, in gloss. in ver. Episcopi, & Capituli, de rescript. lib. 6. in c. unico, in gloss. 2. de Capell. Monach. eod. lib.* & Henr. Boich. *in d. c. Novit, col. 1. post princ. vers. Aut quæris inter illos.*

30 Fallit tertio, si ex fundatione Ecclesiæ, vel beneficii appareat ad quem spectare debeat electio, vel collatio; quia ad illum spectabit, *c. Eleutherius, 18. q. 2. & cap. Cum dilectus*, & ibi gloss. Compost. & DD. *de consuetud.*
31 Henr. Boich. *ubi supra, vers. Aut neuter habet.* Confert decretum Concilii Tridentini *cap. 5. sess. 25.* Ceterum adverte, qui alio decreto, nempe *cap. 12. sess. 14.* statuitur, ut in fundatione Ecclesiæ, vel beneficii institutio Episcopo, & non alteri reservetur. Et Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres consulta, An in juribus patronatus, quæ post Concilium acquiruntur, reservari possit institutio alteri, quam Episcopo; Respondit non posse in Ecclesiis etiam exemptis, nisi rector illius ordinaria fungeretur jurisdictione. Non tam ex ipsius Congregationis sententia eo decreto sublatæ sunt institutiones, quæ ex immemorabili consuetudine ante Concilium ad inferio- 32
res spectabant, dummodo tamen institutio hæc ad ipsos 33
inferiores alias legitime pertineat, ita ut non dependeat ab aliquo jurepatronatus, quod decretis Concilii sublatum sit, prout disponitur *sess. 7. c. 13. sess. 24. c. 18. vers. Cum vero institutio, & sess. 25. c. 9.*

Fallit quinto, in Canonicatibus, & beneficiis de jure 34
patronatus, quorum collatio non est simultanea Episcopi, & Capituli, sed ad patronum spectat præsentatio, & institutio ad Episcopum, *c. Sacrosancta, de elect. cap. ult. infra. hoc tit. c. Nobis*, §. 1. *c. Pastoralis & cap. Postulasti, infr. de Jure patron.* & notant Hostien. *hic num. 9. vers. Sed si quæris*, & Henr. Boich. in *d. cap. Novit, col. 1. vers. Aut quæris alio beneficio, inf. de his quæ fiunt a Prælat.* ubi dicunt in beneficiis inferioribus, puta Ecclesia, Archidiaconatu, Præbenda, & similibus, si sit ibi patronus, qui præsentare habeat, ad ipsum spectare præsentationem, & institutionem ad Prælatum. Et consentit Abbas *hic num. 8. col. 1. vers. Ego dicerem sic*, dum distinguit. Aut constat præbendas fuisse institutas de bonis communibus Ecclesiæ; & collatio pertinet ad Episcopum, & Capitulum simul. Aut constat illas fuisse institutas de bonis alicujus privatæ personæ cum reservatione jurispatronatus; & Patronus debet Episcopo præsentare; & Episcopus instituere cum consensu, vel saltem cum consilio Capituli. Sed Institutio principaliter pertinet ad Episcopum; inducit *c. Nullus 16. qu. 7.* & magis placet illi ut requiratur consilium, quam consensus. Et in hoc casu procedit opinio Hostiensis, de qua supra *n. 9. vers. Tertia opinio.*

Verum quod dixit Abbas de fundatione alicujus pri- 35
vatæ personæ cum reservatione jurispatronatus, non intelligas ut requiratur expressa reservatio. Quoniam fundans, construens, vel dotans Ecclesiam acquirit jus patronatus, etiamsi illud non reservaverit, dummodo expresse illud non remiserit, tex. est in *c. Significavit, de test.* ubi hoc tenent Jo. Andr. Bald. Butr. Card. Imol. Aret. Abb. & Felin. & est receptissima conclusio, ut dixit Rota *dec. 167. n. 4. p. 2. divisor.*

Fallit sexto, in beneficiis inferioribus ipsius Ecclesiæ Ca- 36
thedralis; hæc enim potest Episcopus conferre solus sine consensu, vel consilio Capituli. Quod videtur voluisse Innocentius in *d. c. Novit*, & *c. Quanto, de his quæ sunt a Prel.* Et tenet expresse Abb. *hic n. 8. col. 1. in fin. vers. In tertio membro:* nam ista minora explicat Rector cujuscunque Universitatis ex suo officio sine ipsa Universitate, ut idem Innoc. notat. in *c. fin. supr. de majorit. & obed.*

Fallit septimo, in Vicariis perpetuis Cathedralium, 37
vel Collegiatarum Ecclesiarum: nam præsentatio pertinet ad Capitulum, & institutio ad Episcopum, *c. De Monachis, supr. de præb.* & *cap. 1. infr. de Capell. Monach.* Et patet ex Constitutione S. Pii V. quæ incipit, *Ad exequendum, in* §. *Volumus*, ubi statuitur, ut Vicarii perpetui non ad liberam Ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis unitis ponentur, cum ipsorum Ordinariorum, seu eorum Vicariorum prævio examine, approbatione deputentur in Bullar. *tom. 2. pag. 243.* Quapropter in undecim Vicariis 38
perpetuis, quas in totidem Basilicis Urbis idem S. Pius V. erexit, inter ceteras disposuit, ut Vicarii instituantur, & deputentur a Vicario Urbis ad nominationem Capitul. cujuslibet ex eisdem Basilicis: & nominatio fit ex numero approbatorum ab eodem Urbis Vicario prævio examine coram Examinatoribus in ipsa Urbe deputatis, ut in Constitutione incipien. *Et si omnibus, eodem tom. 2. pag. 349.* Et de his Vicariis perpetuis Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum, vide quæ scripsi in *c. fin. sup. de offic. Vicar.*

Fallit octavo, in Prælatura Cathedralis, aut Collegia- 39
tæ, vel Conventualis Ecclesiæ: nam ad Capitulum, Collegium, vel Conventum de jure communi spectat electio, *c. 1.* & *c. Cum terra supra eodem*: confirmatio vero ad pro- 40
ximum Superiorem, ut infra in *c. sequenti, c. Venerabilem*, §. 1. & *Nihil est.* Hostien. *hic num. 9. vers. Si non apparet de consuetudine*, & Abb. *num. 8.* & alii communiter. Glossa in *c. Quanquam, in principio*, & *in ver. devolvetur, de elect. lib. 6.* Henric. Boich. in *c. Novit, col. 1. ver. Aut non apparet, de his, quæ fiunt a Prel.* Selva *de benef. 2. q. 22. casu 3. n. 9.* Sed hodie illarum provisio est Papæ reserva-

ſervata per regulas Cancellariæ, ut ſcripſi plene in *d. cap. 1. ſupra eod.*

Hæc de Canonicatibus, Præbendis, & beneficiis Cathedralium, & collegiatarum Eccleſiarum.

41 Quo vero ad alia beneficia ſonantia in nomen Rectoriæ, dic breviter circumſcripto privilegio, conſuetudine, vel fundatione, collationem, ſeu inſtitutionem de jure communi ſpectare ad Epiſcopum, qui in majoribus beneficiis providebit cum conſilio Capituli ſui, in minoribus vero ſine conſilio, ut legitur, & notatur in *d. cap. Novit, & d. c. Quanto de his, que fil. a Prel.* Abb. *hic d. num. 8. col. 2. verſ. Tertio, & ultimo caſu.* Et in collationibus Parochialium ſervabit formam examinis per concurſum a Concilio Tridentino præſcriptum in *c. 18. ſeſſ. 24.* ut ſcripſi late in *c. Eam te infra de ætat. & qualitat.*

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III.

CAPUT XXXVII.

CUm ad noſtram notitiam perveniſſet, quod H. qui ſe pro Abbate Lexonien. gerebat, non fuit ante Monachus quam electus: nos attendentes quod contra regulares traditiones illud fuerat attentatum, cum nullam ſpem, vel promiſſionem habens, ut Abbas fiat, debeat monachari: electionem de ipſo factam curavimus irritare.

SUMMARIUM.

1 *IN Prælatum regularem elegi non poteſt, qui non fuit ante Monachus, & inſtructus in regula Monachali.*
2 *In Magiſtrum aſſumendus non eſt, qui formam diſcipuli non aſſumpſit.*
3 *Beneficia ſecularia ſecularibus, & regularia regularibus ſunt conferenda.*
4 *Si dentur in titulum, ſecus ſi in commendam: quia tunc ordine inverſo ſecularia regularibus, & regularia ſecularibus commendantur.*
5 *Commendæ cur adinventæ.*
6 *Commenda quid ſit.*
7 *Beneficia commendari poſſunt a Summo Pontifice tantum, non autem ab Ordinariis inferioribus, & num. 14.*
8 *Commendæ noſtri temporis, an ſint a jure, vel a Concilio Tridentino improbatæ.*
Et an a Concilio Lateranenſi ſub Leone X. num. 14.
9 *Commendæ perpetuæ de jure antiquo non erant cognitæ.*
10 *Trident. Concilium non prohibet quin Monaſteria, quæ ſuos habent conventus, dentur de commenda in commendam.*
11 *Niſi Monaſteria huiuſmodi ſint capita Ordinum.*
12 *Ciſtercii Monaſterium eſt caput Ordinis, & illius Abbas eſt Generalis totius Ordinis Ciſtercienſis.*
13 *Monaſteria, quæ ſunt capita Ordinum, ſed nulla ſub ſe membra habent, an comprehendantur in prohibitione Concilii Tridentini cap. 21. ſeſſ. 25. de regular.*
14 *Commendæ graviter lædunt Monaſteria tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus.*
15 *Monaſteria commendari ſolita ex Concilio Lateranenſi noviſſimo Cardinalibus tantum, & perſonis qualificatis, & benemeritis commendari poſſunt.*
16 *Monachus fieri non debet ſpem, vel promiſſionem habens, ut Abbas fiat, & cur.*
17 *Monachi officium eſt lugere.*
18 *Spes aſſequendi Prælaturam in eo, qui Monachus, aut Clericus ordinatur, an & quando ſit a jure improbata, & num. ſeqq.*
19 *Simonia mentalis non obligat ad beneficii dimiſſionem, ſed tantum ad ſatisfaciendum Deo per pœnitentiam.*
20 *Spes ex pacto proveniens repellit Monachum ab Abbatia, ſed non a Monachatu.*
21 *Pollicitatio quid ſit.*
22 *Concurſus non requiritur in beneficiis regularibus curatis, & quæ regularibus in titulum conferri conſueverunt; ſed ſufficit ut regularis præficiendus ſit ab Ordinario examinatus, atque probatus.*
23 *Et quid in beneficiis regularibus curatis, quæ dantur in commendam Clericis ſecularibus, & num. ſeqq. uſque in fin.*
24 *Commenda non mutat ſtatum beneficii.*
25 *Commenda ceſſante beneficium vacat eo modo, quo ante commendam vacabat.*
26 *Etiamſi commenda ſit perpetua.*
27 *Eccleſiarum curatarum appellatione ex ſtylo Concilio Trident. non veniunt Eccleſiæ regulares commendatæ.*
28 *Concurſus non requiritur in Parochialibus patronatus, laicorum, & Vicariis perpetuis.*
29 *Extenſio non fit de caſu ad caſum, etiam ex identitate rationis in his, quæ exorbitant a jure communi.*

CUm ad noſtram. Non Monachus in Prælatum regularem eligi non poteſt. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. In prima narrat factum. In ſecunda illud caſſat, ibi, *Nos attendentes.* 1

Nota primo ibi: *Non fuit ante Monachus*, ad hoc ut quis aſſumi poſſit ad Prælaturam regularem, neceſſario exigi, ut prius fuerit Monachus, adeout non ſufficiat, ut eodem contextu fiat Monachus, & Abbas, ſed præcedere debeat Monachatus, ut hic eſt caſus ſecundum gloſſ. in illius figuratione, Butr. *num.* 6. & Abb. *num.* 2. Quinimo debet etiam eſſe inſtructus in regula Monachali, ut in *cap. proximo infra eod.* Et eſt ratio, quia in magiſtrum aſſumi non debet, qui formam diſcipuli non aſſumpſit, nec aliis eſt præficiendus, qui ſubeſſe non novit, ut legitur *in cap. Cum in magiſtrum infra eod.* Ad hoc Concilium Trident. *in cap* 21. *ſeſſ.* 26. *de regular* ibi: *Regulares perſonæ ejuſdem Ordinis expreſſe profeſſæ, & quæ gregi præire, & præeſſe poſſint, præficiantur.* 2

Sed hoc intellige, ſi Præfecturæ & adminiſtrationes regulares in titulum conferantur, prout loquitur Clement. *unica de ſupplen. regliz. Prælat.* & Clem. *Ne in agro*, §. *Sane Prioratus de ſtatu Monachor.* & expreſſius Concilium Trident. *in cap.* 10. *ſeſſ.* 14. Ita enim procedit communis regula, quod beneficia ſecularia ſecularibus, & regularia regularibus ſunt conferenda, *cap. Cum de beneficio, de præbend. lib.* 6. *cap. Nullus de elect. eodem lib.* cum concordantiis, quas dedi in *cap. Cum cauſam in* 5. *notab. ſupra eod.* & tradunt Franc. Aretin. *conſ.* 7. *numer.* 3. Rebuff. *in praxi tit. de deſponſat. cum regular. & in tract. de pacific. poſſeſſ num.* 311. *alias* 259. Navarr. *conſ.* 3. *de præben.* Covarr. poſt alios *in c.* 2. *de teſtam. n.* 2. *&* 3. & Rota apud Card. Seraph. *deciſ.* 1165. *n.* 12. Secus autem eſt ſi procedatur per viam Commendæ, quia tunc ordine inverſo beneficia ſecularia regularibus, & regularia ſecularibus a Sede Apoſtolica commendari conſueverunt, etiamſi ſuos habeant Conventus, & in eis vigeat regularis obſervantia, ut patet in Monaſteriis Farfen. & Sublacen. Ordinis S. Benedicti, in Monaſterio Cryptæ Ferratæ Ordinis S. Baſilii, & in aliis compluribus. Hæc enim via a Romanis Pontificibus adinventa ad hoc, ut qui inhabiles ſunt ad obtinenda beneficia in titu- 3 4 5

titulum (qui est modus ordinatus, & legitimus) quales sunt seculares ad beneficia regularia, & e converso efficerentur habiles ad illa obtinenda per viam Commendæ, quæ est via ordinaria, & dispensatoria, ut observat Petrus Andr. Gammat. *in tract. de offic. legat. lib.* 4. *in rubr.* 6 *de potest. legat. in commend. benefic. quæst.* 21. *n.* 57. *&* 60. Commendæ enim nostri temporis, quæ fiunt principaliter non in favorem Ecclesiæ, sed personæ, ut ex fructibus beneficii commodius sustentari valeat, nihil sunt 7 aliud, quam collatio Papæ dispensatoria, ut inquit Mandos. *reg.* 32. *quæst.* 7. *n.* 5. Unde beneficia regularia secularibus, & secularia regularibus commendari possunt, ut solent a Romano Pontifice duntaxat, non autem a quoquam ex Ordinariis inferioribus, ut tradunt Sarnen. *in reg. de triennal. quæst.* 5. & Æneas de Falcone *de reservat. quæst.* 3. *num.* 11.

8 Huic autem stylo Canones non repugnant, tum quia jura prohibentia, ne beneficia regularia secularibus, & secularia regularibus provideantur, loquuntur de provisione, quæ fit in titulum per viam electionis, vel collationis, ut dixi supra, & latius in prædicta Decretali: 9 *Cum causam in* 4. *not. ab. supr. eod.* tum quia hujusmodi commendæ perpetuæ de jure veteri non erant cognitæ, ut post Cassanæum advertit Sarnen. *loc. cit.* nam hoc commendarum genus majores nostri ignorabant, ut ait Thomas Campeg. in *tract. de Commen. beneficior. tom.* 15. *part.* 2. *tract.* & scripsi plenius *in c. Dudum, il secondo n.* 38. *&* 39 *infra eod.* Sed nec Tridentina Synodus eundem stylum improbavit, quin potius tacite admisit, ut patet *in c.* 2. *sess.* 6. *in c.* 8. *sess.* 21. *in c.* 17. *sess.* 24. *in c.* 20. *sess.* 25. *de regular.* & sæpe alibi: & propterea *in c.* 10. *sess.* 14. ubi interdixit beneficia regularia secularibus conferri, cum mysterio adjecit illa verba, *in titulum*, ad hoc scilicet, ut excluderet concessionem per viam commendæ, ut argum. *c. Nonne de præsumpt. c. Qualis* 25. *distinct. & leg. Cum Prætor de judic. cum simul.* & quamvis decreto 10 *c.* 21. *sess.* 25. *de regular.* caveatur ut Monasteriis, quæ tunc commendata reperiebantur, & suos Conventus habeant, Regulares personæ ejusdem Ordinis expresse professæ præficerentur, quæ vero in posterum vacabunt, nonnisi Regularibus conferantur: & Domini de Rota intellexerint ea verba præceptive, non consultive, & hunc dixerint esse sensum perfectum, ne de cetero alicui non regulari conferantur, juxta doctrinam Socini Junioris *cons.* 144. *num.* 19. *col.* 3. tamen oppositum declaravit Sacra Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii interpretum: nam proposito dubio, an Concilium *d. cap.* 21. censeatur præcipere ne detur de commenda in commendam: censuit non censeri, cum utatur verbo illo, *confidit*, quod verbum comprehendit etiam illum vers. *Quæ vero*. Et quando Concilium vult præcipere, utitur in sequentibus verbo *teneantur*.

11 Et hinc collige notabilem limitationem ad conclusionem proxime firmatam, qua dictum est Concilium non prohibere, quin beneficia regularia secularibus commendentur, ut non procedat quoad Monasteria, quæ sunt Capita Ordinum: nam de his Concilium per verba præceptiva, seu obligatoria *in eod. cap.* 21. statuit, ut infra, videlicet: *Quoad ea vero Monasteria, quæ Capita sunt, ac Primates Ordinum, sive Abbatiæ, sive Prioratus, filiæ illorum Capitum nuncupentur, teneantur illi, qui hac præsenti ea in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore provisum, infra sex menses religionem illorum Ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere, alias commendæ prædictæ ipso jure vacare censeantur*. Hæc ibi. Qua ratione forsitan factum est, ut Romani Pontifices, qui pleraque Monasteria S. Benedicti, & Cistercienses Ordinis dederunt in commendam secularibus Clericis: tamen non commendaverint Monasterium Cassinense, quod est caput illius Congregationis, nec Monasterium Cistertii, quod est caput Or- 12 dinis Cistercienses. Quà itidem ratione inter ceteras factum putamus, ut nostris temporibus Sedes Apostolica abnuerit Cardinali a Richelieu supplicanti pro confirmatione electionis de se factæ in Abbatem Cistertii. Nam cum Abbas illius Monasterii sit etiam Generalis totius Ordinis Cistercienses, ultra generalem dispositionem juris communis, qua non professi prohibentur assumi ad regimen Regularis Ecclesiæ. Obstat etiam 13 specialis prohibitio Concilii *in d. cap.* 21. ne scilicet secularis Prælatus tot Regularibus præsit. Et ob hanc rationem Sacr. Congregatio existimavit non esse verisimile decretum *d. cap.* 21. comprehendere Monasteria, quæ nulla sub se membra habent, sed ea, quæ habent membra recognoscentia eorum superioritatem: quia non decet Commendatarium præesse tot Regularibus, sed noluit declarare.

Ceterum etsi commendis hujusmodi, excepto casu *d.* 14 *cap.* 21. nec jus vetus obviet, nec Tridentinum Concilium, ut prædixi, advertendum est tamen ad Concilium Lateranense sub Leone X. *sess.* 19. quo statutum est in hæc verba: *Et quoniam ex Commendis Monasteriorum, ut magistra rerum experientia sæpius docuit, Monasteria ipsa tam in spiritualibus, quem in temporalibus graviter laduntur, quippe quorum ædificia partim Commendatariorum negligentia, partim avaritia, vel injuria collabuntur, & indies divinus cultus in his magis diminuitur, passimque obloquendi materia personis præsertim secularibus præbetur non absque dignitatis Apostolicæ Sedis diminutione, a qua commendæ hujusmodi proficiscuntur: ut eorum indemnitati salubrius consulatur, volumus, ac sancimus, ut cum illa per obitum Abbatum, qui illis præerant, vacaverint, nullo pacto cuiquam possint commendari (nisi pro conservatione authoritatis Apostolicæ Sedis, & ad occurrendum malitiis illam impugnantium pro temporum qualitate, aliter nobis de Fratrum nostrorum consilio visum fuerit expedire) sed de persona idonea juxta præscriptam constitutionem eis ita provideatur, ut illis idonei Abbates, prout decet, præfuturi sint. Ea vero Monasteria, quæ commendata fuerit, cum per eorum cessum, vel decessum, quibus* 15 *erat commendata, commendæ hujusmodi cessaverint. Cardinalibus duntaxat, ac personis qualificatis, & benemeritis commendari possint*. Hæc ibi, & infra præscribitur quota pars fructuum pro instauratione fabricæ, ornamentisque, & pauperum alimonia a Commendatariis sit insumenda, de quo dic, ut plene scripsi *in cap. fin. infra de pecul. Clericor.*

Secundo nota ibi, *nullam spem*, non debere aliquem 16 monachari ea fiducia, vel spe, ut in Religione dignitatem, seu Prælationem assequatur: concordat *text. in cap. Per laicos* 16. *qu.* 7. ibi: *Nullus habitum Monachi suscipiat, spem, aut promissionem habens, ut Abbas fiat*. Cujus prohibitionis multiplex est ratio, secundum Turrecrem. *in d. cap. Per laicos in princip.* Primo, quia talis non cupit fieri Monachus, ut plangat, & lugeat, 17 quod est officium Monachi, ut in *cap. Monachi eod. caus. & quæst.* sed ut plaudat, & rideat. Secundo, quia non cupit effici Monachus, ut alteri subjectus, & obediens propter Christum, præmium habeat vitæ æternæ, sed ut præsit, & dominetur, quod est præsumptionis, & ambitionis, *cap. fin.* 40. *dist.* Tertio, quia talis non cupit abstinere, & carnem suam domare, sed laute, vel delicate vivere, quod est concupiscentiæ, & voluptatis, *cap.* 12. *&* 3. 41. *dist. cap. Quinque de consecr. dist.* 5. Quarto, quia talis non cupit pauper fieri, & egere cum Christo, sed optat præesse, ut divitias tractet, & possideat, quod obviat Evangelicæ perfectioni, *cap. Clericus cum multis seqq.* 12. *qu.* 1. Unde, ut dicunt hic 18 Butr. & Abb. ambo *in tertio notab.* datio spei, sicut & promissio simoniam inducit. Sic videmus e converso Clericum secularem, qui Ordines suscipit, ut beneficium consequatur, simoniam committere, saltem mentalem, quæ non obligat ad beneficii demissionem, sed tantummodo ad satisfaciendum Deo per pœnitentiam, nisi pactum præcesserit, ut *cap. fin. cum ibi not. infr. de Simonia*, & per Abb. *hic num.* 3. *vers. An autem adepti*. Et nihilominus simonia propter spem ex pacto prove- 20 nientem non repellit eum a Monachatu, sed ab Abbatia, ut hic est textus notabilis, quia hic Papa cassat electionem, sed non professionem, ut optime advertit Bald. *num.* 1. Verum gloss. nostra, & Innoc. exponunt illa verba, *nullam spem*, scilicet principalem, ut *cap. Sunt in Ecclesia* 8. *qu.* 1. Sed secundario dicunt lici- 21 tum esse alicui sperare honores Ecclesiasticos, ut *cap. Quid proderit* 61. *dist. cap. Si officia* 59. *dist. & cap. Consuluit* 74. *dist.* Host. vero intelligit primo eadem verba *nullam spem*, scilicet ex pacto provenientem, vel ex pollicitatione, & est pollicitatio unius tantum promissio, pactum vero duorum, vel plurium in idem consensus, ut *l. Pactum, ff. De pollicitat.* Alias nulla præcedente pollicitatione, vel promissione, secundum eum sine vitio monachatur intrans, & sperans de Abbatia, & eligitur, sive

po-

postulatur in Abbatem, arg. *d. c. Quid proderit*, cum aliis præallegatis. Deinde Hostien. distinguit, utrum vacet Abbatia in introitu, & spes reprobatur; vel non vacet, & tunc approbatur, dummodo intrans dignitatem speret non ut honoretur, sed ut oneretur, arg. *Qui Episcopatum* 8. *qu.* 1. *&* c. *Accedens in fine* 50. *dist.* & cum Hostien. transeunt hic Jo. Andr. *n.* 7. & Bellam. *in princ.* Sed Abbas *num.* 5. secutus Archidiac. in *d. c. Per laicos* 16. *q.* 7. videtur concludere hic reprobari spem, etiam secundariam, & ponderat illam dictionem universalem negativam, *Nullam spem*, quæ videtur excludere tam principalem, quam secundariam, ut in *c. Solitæ de major. & obed. c. Si Romanorum* 19. *dist.* & tandem concludit nullam spem debere Ordinandum, seu Monachandum habere, ut aliis præsit, & sic propter honores seculi, vel propter divitias, per *c. fin.* 40. *dist.* & quod hic dicitur, *Nullam spem*, intelligit, ut sibi prodesse possit; secus si speret propter bonum publicum, quia spes hujusmodi non videtur damnata, ut in *d. c. Qui Episcopatum*. Ita Abbas, qui tamen in *c. Tua nos in* 1. *not ab. infra de Simon.* probavit distinctionem inter intentionem principalem, & secundariam assequendi beneficium, quam ibi posuerunt Innoc. in *ver. Intentionem*, Hostien. & Jo. Andr. ambo *n.* 3. *in eod. ver.* & Card. *n.* 3. nam secundum eos vix hæc facere possunt, qui hujusmodi intentionem secundariam non habent. Satis potest dici eum, qui Monachus efficitur spe consequendi Abbatiam, mortaliter peccare, & simoniam committere, si hujusmodi spes sit talis, ut sine illa Monachus non fieret, quod tenent Hugo, & Turrecremata in *d. c. Per laicos*. Ad illud autem quod hic dicunt Host. Jo. Andr. Abb. & alii, videlicet hanc spem non reprobari, dummodo intrans speret non ut honoretur, sed ut oneretur, & propter bonum publicum; vide D. Thom. egregie explicantem hoc esse peccatum præsumptionis in 2. 2. *q.* 185. *art.* 1.

22 QUÆRO, cum hic disponitur, ut non Monachus præfici non possit regimini Ecclesiæ regularis, utrum in provisione beneficiorum regularium, quibus animarum cura personarum secularium incumbit, servanda sit forma examinis per concursum a Concilio Trid. præscripta in *c.* 18. *sess.* 24.

Pro solutione, ut clara a dubiis segregentur, duo casus sunt distinguendi. Primus casus est, cum beneficia hujusmodi in titulum conferuntur. Secundus est, cum dantur in commendam.

In primo casu clarum est in collatione talium beneficiorum formam concursus non esse observandam. Etenim cum conferri debeant aut Religiosis ejusdem Ordinis expresse professis, si sint Præfecturæ, & Administrationes, aut iis, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur, si sint portiones Monachales, vel Canonicales, & consimilia beneficia administrationem non habentia, juxta decretum Concilii in *c.* 16. *sess.* 14. & distinctionem quam posui in *c. Cum causam in ult. not ab. sup. eod.* jam constat in eorum collatione nec debere, nec posse observari formam concursus, in qua notantur omnes concurrere volentes per edictum etiam publicum; & liberum est etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, quemadmodum præscribitur decreto *d. c.* 18. & eo magis, quia de beneficiis curatis Concilium egit specialiter in *c.* 11. *vers. Nec ibi aliqui sess.* 25. *de regul.* ubi simpliciter mandavit neminem in iis deputari, nisi de consensu Episcopi Diœcesani, & prævio examine per eum, aut ejus Vicarios faciendo. Unde merito S. Congreg. ejusdem Concilii interpres consulta, an in beneficiis regularibus, & quæ regularibus conferri consueverunt, concursus requiratur: Respondit non requiri, sed sufficere, ut is regularis, cui conferri debet beneficium, sit ab Ordinario examinatus, atque probatus.

In secundo casu major est difficultas.

23 Unde revoco in dubium, an in beneficiis regularibus Curatis, quæ Clericis secularibus commendari consueverunt, observanda sit forma concursus præscripta decreto Concilii Trident. *d. c.* 18. *sess.* 24.

Videtur respondendum non esse observandam; jam enim sæpius S. Congreg. declaravit decretum *d. cap.* 18. non comprehendere beneficia regularia curata, quæ regularibus conferri consueverunt, ut dictum est in primo 24
casu; Ergo nec comprehendit illa, quamvis postea commendentur a Summo Pontifice; quia commendæ non mutant statum beneficii, quod cessante commenda vacat eo modo, quo ante commendam vacabat, ut colligitur ex gloss. 1. in *c. Si constiterit de accus.* & tenet Feder. de Sen. in *tract. de rer. permut. q.* 15. dicens Ecclesiam vacantem, 25
cum conceditur in commendam, finita commenda dici vacare per primum modum, scilicet mortis, ea ratione, quia commenda non facit commendatarium Prælatum; ergo durat antiqua vacatio: nam quandiu provisum non est Ecclesiæ de Prælato, semper Ecclesia vacare dicitur, ut per Host. in *c. Ne pro defectu inf. eod.* Et sententiam Feder. de Sen. pluribus rationibus confirmat Romanus *cons.* 350. *n.* 3. Corn. *cons.* 66. *colum.* 1. *circa medium lib.* 3. Bertrand. *cons.* 235. *n.* 3. *vol.* 3. *in antiq.* Capyc. *dec.* 2. *num.* 2. Quod procedit nedum in commenda temporali, sed etiam in perpetua, Cassad. *dec.* 5. *de privil. n.* 2. Sicut igitur 26
non fuisset instituendus concursus beneficii regularis vacantis per obitum regularis; ita nec debet institui postquam est solitum commendari, cum antiqua vacatio, cessante commenda, adhuc duret. Accedit, quod Concilium *d. c.* 18. dum instituit formam concursus, non videtur cogitasse de beneficiis regulatibus commendatis. In his enim specialiter postea providit in *cap.* 21. *sess.* 25. *de regular.* ut quoties in posterum vacarent, nonnisi regularibus conferrentur. Unde provisio generalis præcedens non videtur referenda ad beneficia regularia commendata, de quibus subsequitur provisio specialis, ut per Bart. in *leg. Quæsitum*, §. *Si fundum num.* 16. *ff. de fid. instrum.* Deni- 27
que appellatione Ecclesiarum curatarum non comprehendi regularia commendata, expresse videtur sensisse idem Concilium: nam cum in *c.* 8. *sess.* 7. tribuerit Episcopo facultatem visitandi Ecclesias etiam exemptas, quamvis curatas: quasi talium Ecclesiarum nomine non venirent regularia commendata, eandem postea visitandi facultatem quoad hæc regularia nominatim Episcopo concessit in *c.* 8. *sess.* 21. Ideoque cum in *c.* 18. nullam mentionem fecerit, ut potestas Episcopi circa concursus institutionem extendatur ad regularia commendata, noluisse credendum est, *cap. Inter corporalia, vers. Si circa de translat. Episcopi*, *l. un.* §. *Sin autem ad deficientis*, *Cod. de caduc. toll.* & tradit in specie Quintil. Mandos. in *reg.* 32. *de impetr. benef. vacan. per obitum famil. Card. q.* 7. *n.* 16.

Non obstat, quod hodie commendæ æquiparentur titulis, ut per Gomes. in *regul. de trienn. q.* 5. Non enim inde sequitur, ut beneficium regulare, cum datur in commendam, comprehendatur a Concilio, quod ex declaratione S. Congregationis de secularibus tantum beneficiis intelligitur.

Nec similiter obstat, quod etiam hoc casu videatur militare ratio Concilii considerata in *princ. d. c.* 18. scilicet, ut dignioribus beneficia conferantur. Quia non propterea infertur, ut Concilium voluerit comprehendere hujusmodi regularia commendata, cum alibi hortetur Summ. Pontificem, ut deinceps illa conferat regularibus tantum, inter quos non cadit forma concursus: sicut videmus nec Parochiales juris patronatus laicorum, nec Vi- 28
carias perpetuas esse conferendas prævia forma hujus examinis, quamvis in his quoque vigeat prædicta ratio, nempe quia de dictis Parochialibus specialiter Concilium egit in *d. c.* 18. *vers. Quod si juspatronatus*, & de Vicariis in *c.* 7. *sess.* 7. *& cap.* 11. *sess.* 25. *de regul.* Et propterea nec Sac. Congregatio eandem rationem attendit, dum declaravit beneficia regularia curata non comprehendi in *d.* 29
c. 18. Præterea in his, quæ exorbitant a jure communi, sicuti est forma examinis per concursum, non fit extensio de casu ad casum, etiam ex identitate rationis, ut notat gloss. in *cap. Constitutionem in vers. Prorogamus de regul. lib.* 6. Item gloss. *unic. in cap. Quæ a jure de regul. jur. eod. lib.* & Bart. in Extravag. *Qui sint rebelles*, §. *Transit n.* 3. Alias ponderationes ad suprascriptum dubium, & resolutionem Sac. Congreg. habes infra in *cap. Cum sit ars n.* 37. *&* 40. *de ætat. & qualit.*

DE

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XLII.

QUia propter diversas electionum formas, quas quidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis. Statuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præsentibus, omnibus qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secrete, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto: ut is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, & sanior pars Capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium, Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. Aliter electio facta non valeat: nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem absque vitio celebrata. Qui vero contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur.

Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, justoque impedimento detentus devenire non possit: super quo, si opus fuerit, fidem faciat juramento: & tunc si voluerit, uni committat de ipso Collegio vicem suam.

Electiones quoque clandestinas reprobamus, statuentes, ut quam cito electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

SUMMARIUM.

1 *ELectio non servata forma hujus capitis non valet, & eligentes privandi sunt pro illa vice potestate eligendi.*

2 *Electionis formæ sunt scrutinii, compromissi, & quasi inspirationis.*

3 *Electio per veram inspirationem est immediate a Deo, nec redigitur ad aliquam formam juris positivi.*

4 *Columba, per quam Ravennates Archiepiscopi eligebantur, a corvo dicitur occisa.*

5 *Proœmium denotat causam finalem, & regulat totam dispositionem.*

6 *Formæ hic statutæ non sunt servandæ, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum mortem Ecclesiæ sunt viduatæ.*

7 *Ecclesia per quorum obitum viduata maneat, & n. seqq. usque ad n. 36.*

8 *Electio Episcopi fieri debet secundum formam hujus Capituli.*

9 *Matrimonium spirituale inter Prælatum inferiorem, & Ecclesiam, proprie non contrahitur, sed quasi matrimonium, n. 32.*

Electio Prælatorum Regularium facienda est secundum formas hic præscriptas, d. n. 9.

Quod procedit, si Prælati Regulares sint intitulati, alias secus, n. 14. & seqq.

10 *Electio Abbatum fieri debet juxta hoc Capitulum, si sint perpetui, secus si temporales, n. 14. & seqq.*

Abbas est nomen potius solicitudinis, quam honoris, dict. num. 10.

11 *Dicitur tamen Pastor, & per ejus obitum Ecclesia remanet viduata.*

Abbatiæ in multis æquiparantur Episcopatibus, ibid.

12 *Abbatissa dignitatem habet.*

13 *Et eligi debet juxta hoc Capitulum.*

Si habeat Monasterium in titulum, alias secus, n. 16. & seqq.

14 *Electio Generalium, & aliorum Superiorum Regularium etiam perpetuorum, qui Monasteria non habent in titulum, fieri non debet secundum formam hujus Capituli, n. 18.*

15 *Sed sufficiunt singulares consensus Capitularium, dummodo præstentur in communi.*

16 *Et electio fiat per vota secreta ad præscriptum Concil. Trid n. 30.*

17 *Triden. Concilium cap. 6. sess. 25. de regular. expenditur.*

18 *Generales Cistercienses, & Cluniacenses sunt etiam Abbates perpetui, ac proinde eligi debent secundum formam hujus cap.*

20 *Electionis formæ, de quibus in hoc Capitulo, non sunt sublatæ a Concilio Trid.*

21 *Scrutinii forma est incompatibilis cum forma Concilii Trident.*

22 *Electio Regularium, in qua duo, vel tres suscipiunt vota eligentium, non est conformis dispositioni Concilii Trident.*

Et quid in electione Abbatissæ, n. 51.

23 *Idem si scriba communis det singulis electoribus plures schedulas cum nomine unius tantum eligendi.*

24 *Scrutinii forma est valde difficilis observatu.*

25 *Electio Superiorum Regularium per viam compromissi, vel quasi inspirationis, est sublata a Concilio Trid. & n. seqq. & n. 30.*

26 *Compromissarii non arctantur ad secretum.*

27 *Electio quasi inspirata quæ dicatur.*

28 *Non est absolute a Deo, sed quasi a Deo.*

29 *Subjacet legi positivæ, & indiget canonica probatione.*

30 *Electio Superiorum Regularium fieri debet tamen per vota secreta.*

31 *Electio Prælatorum principalium Collegiatarum Ecclesiarum, qui generalem habent jurisdictionem, fieri debet secundum formam hujus cap.*

32 *Prælati inferiores sunt quodammodo Sponsi Ecclesiæ.*

33 *Capitulum hoc est favorabile, nec debet multum stricte interpretari.*

34 *Electio ad dignitates, personatus, & Canonicatus in Cathedralibus Ecclesiis necessario fieri non debet juxta hoc cap.*

35 *Nisi aliud habeat consuetudo Ecclesiæ.*

In electione Papæ an sint servandæ formæ scrutinii, compromissi, & quasi inspirationis, remissive, d. n. 35. in fin.

36 *Electionis per viam scrutinii primum substantiale est, ut fiat per congregatos in unum, & n. seqq.*

2. *Ut scrutatores assumantur a Collegio, n. 42.*

3. *Ut scrutatores sint tres, n. 45.*

4. *Ut scrutatores sint de Collegio, n. 45.*

5. *Ut vota singulorum exquirantur secrete, n. 47.*

6. *Ut exquirantur singillatim, n. 48.*

7. *Ut exquirantur vota cunctorum, n. 49.*

8. *Ut vota in scriptis redigantur, n. 53.*

9. *Ut vota in communi publicentur, n. 55.*

10. *Ut publicentur mox, n. 56.*

11. *Ut fiat collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, n. 57.*

12. *Ut collatio fiat incontinenti post publicationem, n. 58.*

13. *Ut fiat communis electio, n. 59.*

14. *Ut eadem electio fiat statim post collationem, n. 60.*

15. *Ut electio fiat de illo, in quem major, & sanior pars Capituli consentit, n. 61.*

16. *Ut*

16. *Ut electio fiat verbalis, num.* 63.
17. *Ut electio non sit clandestina, num.* 64.
18. *Ut prædictorum omnium ordo servetur, num.* 66.

37 *Electionis actus non debet esse singularis, sed Collegialis.*

38 *Absentium vocatio non pertinet ad substantiam electionis, sed ad justitiam.*
Declaratur, num. 40.

39 *Electio ex contemptu aliquorum non vitiatur, sed cassari debet ipsis prosequentibus contemptum.*

40 *Electio fieri non potest, nisi sint præsentes duæ partes vocandorum.*

41 *Et in numero duarum partium, qui debeant computari.*

42 *Scrutatores non debent se ultro ingerere, alioquin redderentur suspecti.*

43 *Scrutatores si sint plures, quam tres, vitiatur electio.*

44 *Utile per inutile vitiatur, ubi aliquid inducitur pro forma substantiali.*

46 *Doctori attestanti de stylo Curiæ non est credendum, & num.* 53.

47 *Secrete quomodo exquirantur vota eligentium.*

49 *Scrutatores ore proprio vota electorum scrutari debent.*

50 *Scrutatores duo secundum communem practicam scrutantur tertium.*

51 *Monialium vota in electione Abbatissæ debet Episcopus, vel Superior ante cancellorum fenestrellam audire, vel accipere.*

52 *Nec lecto affixæ votum suum mittere possunt, sed Episcopus debet ad eas accedere pro votis accipiendis.*

53 *Eligentium vota debet in scriptis redigi, vel per scrutatores, vel per tabellionem etiam extraneum.*

54 *Tabellio in electionis negotio potest esse laicus.*

55 *Publicatio est de forma electionis, non autem per quem fiat.*

56 *Dictio,* mox, *quid importet.*

59 *Electio communis post collationem votorum, qua forma fieri debet.*

61 *Electio ut sit valida non sufficit, ut quis habuerit majorem partem suffragiorum, nisi etiam illa sit sanior, & idem in casu converso.*

62 *Procurator ad eligendum nomine absentis etiam legitime impediti non potest esse, qui non est de Capitulo.*

64 *Electio publicari debet in Capitulo, & tutum est, ut etiam populo publicetur.*

65 *Electio clandestina, quæ dicatur.*

67 *Dies, & locus non sunt de substantia electionis, & num.* 69.

68 *Etiamsi in Constitutionibus Ecclesiæ, vel Ordinis certus dies, aut locus sit præfinitus, nisi adsit decretum irritans.*

69 *Electio honestum est, ut fiat in Ecclesia vacante, sed hoc non est de substantia, nisi aliud habeat consuetudo.*

70 *Scrutatores, ut sint fide digni non pertinet ad substantiam electionis, sed ad justitiam.*

71 *Electio ut celebretur antequam cadaver Prælati traditum sit sepulturæ, non est de substantia.*

72 *Præses Capituli, an sit de substantia electionis.*
Capitula celebrari nec solent, nec debent sine præsidente, ibid.

73 *Ad esse Collegii non requiritur, ut habeat Prælatum.*

74 *Collegia cessante exemptione habent Ordinarium per capita: exempta vero Papam.*

75 *Capitulum potest congregari ab antiquiore in defectum ejus, ad quem id spectant de jure, vel consuetudine.*

76 *Formam electionis per compromissum, quæ sit, remissive.*

---

1 Q*Uia propter*. Statuit Concilium formas electionum, secundum quas provideri debet Ecclesiis viduatis, cassans electiones aliter factas, & jubens contrafacientes pro illa vice eligendi potestate privari. Secundo, prohibet, in electionis negotio procuratorem constitui, nisi certa concurrant. Tertio, præcipit electionem statim publicari, & reprobat clandestinas, Hoc dicit secundum Joan. Andr. & est famosa, & principalis in titulo, ut inquit Cardin. *in princip.* Dividitur in duas partes principales. In prima ponitur Constitutionis causa. In secunda Constitutio, ibi: *Statuimus*. Secunda subdividitur in tres, partes §. *Secunda*, ibi, *Illud*. Tertia, ibi, *Electiones*.

Nota primo, ex hac constitutione tres formas canonicæ electionis, videlicet Scrutinii, Compromissi, & Quasi inspirationis, ut hic per Bernard. in figuratione casus, Cardin. Abb. Joan. de Annan. & alios communiter in summario textus. Et quamvis Goffred. & Innoc. *num.* 6. *in ver. Per inspirationem*, senserint hujusmodi formas esse duas tantum, eo quod electio, quæ fit quasi per inspirationem, non sit forma, sed exceptio a formis, ponderantes textum *in ver. Nisi*. Nihilominus Compostell. *num.* 27. *in ver. Nisi forte*, & post eum Joan. Andr. *num.* 37. *is eodem ver.* asserunt non esse peccatum si dicatur esse forma, cum aliquam habeat formam, ut per eos. Et hic junge quod dicam infra *n.* 28. *& seqq.* Rursus etsi Host. *n.* 51. senserit quatuor esse formas, & sub illa dictione, *quasi*, latere etiam veram inspirationem, & istarum formarum hunc esse ordinem, ut primo recurratur ad formam inspirationis, quæ est immediate a Deo. Secundo, ad formam Quasi inspirationis, quæ est quasi a Deo. Tertio, ad formam Compromissi, quæ est ab homine. Quarto, ad Scrutinii, quæ est a Canone: tamen primum dictum, videlicet formas substantiales electionis non esse nisi tres, tenent communiter omnes, & magis consonat literæ hujus textus, qui cum mysterio posuit illam dictionem, *quasi*, quæ est verisimilitudinaria, & non veritas expressiva, secundum Host. *n.* 50. *in ver. Quasi per inspirationem*, nempe ut excluderet veram inspirationem, quæ redigi non debet, nec potest ad aliquam formam juris positivi, cum illum, qui nec fallit, nec fallitur, habeat Authorem, *cap. A nobis, il secondo infra de sentent. excommunic. cap. Duæ* 19. *quæst.* 2. & talis fuit electio B. Ambrosii, B. Nicolai, & B. Severi, de quibus in § *His omnibus* 61. *distin.* Hæc tamen secundum Host. *d. num.* 51. peccatis nostris impedientibus, raro, aut nunquam occurrit, adeo ut fabulose dici soleat, columbam illam, per quam olim Archiepiscopi Ravennates eligebantur, a corvo occisam fuisse, ut hic refert Joan. Andr. *num.* 40. *vers. Unde & dicitur*.

Secundo nota verba illa textus, *Ecclesiis viduatis*, quæ cum sint posita in proœmio Constitutionis, designat causam finalem, & regulant totam dispositionem, ut *leg.* 1. *ff. de orig. jur. l. ult. ff. de hæred. instit.* Oldrad *cons.* 103. *Quæstio est; vers. Circa secundum*, Bart. *in leg. Cum ii n.* 4. *& in §. Eam transactionem, ff. de transact.* Unde dispositio hujus capitis locum non habet, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum obitum Ecclesiæ remanent viduatæ, & sine Pastore, prout hic notat glossa prima, quæ a Doctoribus communiter recipitur. Contrahitur enim inter Prælatum, & Ecclesiam spirituale conjugium, *c. Sicut vir 7. q.* 1. *c. Requisisti de test. cum simul.* Ac proinde sicut uxor carnalis per obitum viri remanet vidua, *c. Vidua* 34. *dist.* ita & Ecclesia per obitum Prælati, & sponsi spiritualis, ut *c. Inter corporalia*, §. *Sed neque infra de translat. Episcop.*

Hinc deducitur primo, ut in electione Episcopi indistincte servandæ sint formæ hic præscriptæ, quia Episcopus proprie est sponsus Ecclesiæ, & inter ipsum & Ecclesiam proprie matrimonium spirituale contrahitur, ut loquantur jura prælegata, & plene probavi in *c. Quanto n.* 5. *de translat. Episc.* post Turrecrem. *in d. cap. Sicut vir 7. q.* 1. Unde cum in Episcopo præcipue verificentur verba hujus Constitutionis de Ecclesia viduata, *c. Ne pro defectu supra eod.* nulli dubium est, quin ad ejus electionem sit procedendum altera ex formis hic statutis a Concilio Generali. Et in hoc post glossam primam, & Abb. Antiq. *hic num.* 2. *in fin.* conveniunt omnes teste Bellam. *num.* 3.

Deducitur secundo, ut formæ hic præscriptæ sint etiam servandæ in electione Prælatorum Regularium: nam etsi inter Prælatos inferiores, & Ecclesiam proprie, & stricte spirituale conjugium non contrahatur, ut tenent Archid. *in c. Sicut vir. 7. q.* 1. Butr. in *c. fin. n.* 51. *&* ibi etiam Abb. *n.* 5. *supra de postul. Prælat.* tamen inter eos est quasi matrimonium, ut probat textus optimus in *cap. Ne pro defectu supra eodem* ubi Pontifex æquiparat Ecclesias Cathedrales, & Regulares, & illorum Prælatos appellat Pastores, & per illorum mortem dicit Ecclesias viduatas: Unde merito hæc Constitutio etiam in

eorum

corum electionibus servanda est; & ita hic firmant gloss. 1. Joannes, Tancredus, Vicentius, Philippus, Host. relati a Bellamera *n.* 3. item Abb. Antiq. *n.* 3. & alter Abb. *n.* 7. *vers. Circa*, & *n.* 8 *vers. Et placent*, Rot. *decis.* 5. *princ. elect. in Novis*, Franciscus Marc. *dec.* 992.

10 Et quamvis Roffredus in libro ubi tractat de Monachis, §. *Videamus ultima*, *vers. Illud autem frequenter*, relatus hic a Jo. Andr. *n.* 59. dixerit, pronunciatum fuisse de mandato Papæ hanc Decretalem non habere locum in electione Abbatum, quia Abbas non dicitur proprie Pastor, & est nomen solicitudinis potius, quam honoris, *c. Hoc tamen* 17. *q.* 2. tamen secundum Jo. Andr. *d. n.* 50. Pastor dicitur, ut in *cap. Officii supra eod.* & Abbatiæ in multis æquiparantur Episcopatibus, *c. Cupientes supra eod. & cap. Si postquam lib.* 6. & nedum Abbas, sed etiam Abbatissa dignitatem habet, ut *c. Indemnitatibus*, §. *Verum infra eod. lib.* 6. Quare ipsemet Roffred. *infr. eod. lib.* 6. juxta principium, §. *Attende*, contrarium dixerat, id est Decretalem servandam esse etiam in electione Abbatum. Et hanc partem amplectitur hic Jo. Andr. *n.* 59. dicens notabiliter ita tenere omnes, & ita servari, & eum sequuntur hic Bellam. *n.* 3. Butr. *n.* 20. Card. *n.* 2. *in prima quæst.* Anchar. itidem *in prima q.* Imol. *n.* 3. & Abbas *n.* 7. *in fin. & n.* 8. Silvest. *in ver. Electio*, *secundo n.* 2. *vers. Eod. modo*, ubi testatur opinionem Roffredi communiter reprobari, Rota *d. dec.* 5. *in princ. juncto n.* 2. & apud Card. Seraph. *dec.* 647. & novissime in causa Meten. Monasterii 5. *Julii* 1621. coram Coccino, *vers. Quod autem*, & cor. eodem *in Treveren. Abbatiæ S. Maximini* 20. *Novembris* 1624. *in princ.* Et idem intellige de Abbatiis Monialium, salvo eo quod habetur in *c. Indemnitatibus*, §. *Ut autem infra eod. lib.* 6. secundum Joan. Andr. *hic n.* 59. *vers. Et idem intelligas*, cui consentiunt Bellam. *n.* 3. *vers. Dic ergo*, ubi ait servari, Card. *in secunda q.* & Anchar. *in prima q. vers. Hoc tamen contrarium*, dicens, ita omnes tenere. Licet Abb. Antiq. *n.* 4. dixerit in Abbatiis, & Monasteriis Monialium hoc non habere locum, quia mulieribus propter simpliciratem est licitum jura ignorare, *l. Regula*, *ff. De juris*, *& facti ignoran.*

14 Ceterum adverte ne decipiaris, quia suprascripta illatio venit declaranda, ut procedat tantummodo in Abbatibus perpetuis, & aliis Prælatis, qui Monasteria obtinent in titulum, non autem in Abbatibus temporalibus, & aliis Superioribus Regularibus non intitulatis: tales enim non sunt Sponsi Ecclesiæ, nec per mortem
15 ipsorum Ecclesia dicitur viduata; ideoque in eorum electione non sunt necessariæ formæ hic præfinitæ, sed sufficiunt singulares consensus Capitularium, dummodo præstentur in communi, & omnibus collegialiter congregatis, & electio fiat a majori, & saniori parte Capitu-
16 li, ad quod allego bonam glossam in *c. Sicut in ver. Forma inf. eodem lib.* 6. Et probatur satis clare in decreto Concilii Trident. *c.* 6. *sess.* 25. *de regular.* quo statuitur, ut electio quorumcunque Superiorum, Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, & Abbatissarum fieri debeat per vota secreta, itaut singulorum eligentium nomina nunquam publi-
17 centur; alioquin electio irrita sit. Pondera primo, quia Concilium ibi non loquitur simpliciter de Abbatibus, sed de Abbatibus temporalibus, innuens per hoc se noluisse immutare formam hujus Decretalis quoad Abbates perpetuos, & alios intitulatos; sed tantummodo novam formam præscribere voluisse in electione aliorum Superiorum Regularium, qui intitulati non sunt. Item pon-
18 dera, quia Concilium dum loquitur de electione Generalium, & aliorum officialium, cum mysterio non repetit verbum illud, *temporalium*, quod tales sive sint perpetui, sive temporales non sunt Sponsi Ecclesiæ; & propterea eligi non debent secundum formas hic statutas a Concilio Lateranen. sed per vota secreta ad præscriptum Conc. Trident. & Constitutionum cujusque ordinis, ut communiter servatur, & olim declaravit Sacra Congregatio Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum: nam cum esset quæsitum, An dispositio Concilii *cap.* 6. *sess.* 25. *de regular.* volens Superiores eligi per vota secreta, intelligatur nedum in temporalibus, sed etiam in per-
19 petuis Superioribus: Sacra Congregatio censuit intelligi etiam de perpetuis. Verum hoc intelligas, nisi Superiores hujusmodi essent perpetuo intitulati in aliqua Abbatia, vel Monasterio, ut contingit in Generali Cisterciensi, qui est Abbas perpetuus Cistercii; & in Generali Cluniacensi, qui similiter est caput Ordinis, & perpetuus Abbas Monasterii Cluniacensis, ut innitur in Concilio Trident. *c.* 11. *sess.* 25. *de regular.* Tales enim, sicut alli Abbates perpetui, sunt eligendi secundum formas hujus Decretalis, cui Concilium Tridentinum non derogavit, quemadmodum & Rota censuit in *d. Treveren. Abbatiæ*, *vers. Neque etiam coram Coccino*, formam enim tot laboribus, & vigiliis adinventam Concilium censeri non debet uno verbo subvertere voluisse, ut legitur in *c. Ecclesia vestra*, *il* 2. *ad fin. inf. eod.*

Sed in electione aliorum Superiorum Regularium, qui 21
Ecclesias non habent in titulum, non modo non sunt servandæ formæ hujus Decretalis, sed nec servari possunt, quia non compatiuntur cum forma præscripta a Concilio Tridentino. Et quidem quoad formam scrutinii hoc patet evidenter, primo quia ex præscripto hujus textus assumendi sunt tres scrutatores, qui vota eligentium ore proprio exquirant, ut dicam infra in septimo substantiali hujus formæ *numer.* 49. hoc autem servari non potest secundum formam electionis Conc. Tridentini; nam proposito dubio, An electio facta per scruti- 22
nium ubi duo, vel tres suscipiunt vota eligentium, sit conformis dispositioni expressæ *cap.* 6. *sess.* 25. *de regular.* Sacra Congregatio censuit non esse. Deinde ex præscripto hujus capitis vota eligentium debent in scriptis redigi per ipsos scrutatores, vel per tabellionem. Idque substantiale est, ut dicam infra in 8. substantiali. At 23
secundum formam electionis Concilii Tridentini hoc non potest observari, cum debet esse secreta; ideoque cum consuevisset fieri electio Superiorum hac forma, ut eligeretur scriba communis, qui singulis electoribus tres schedulas tribuat, in quarum singula sit scriptum nomen alicujus eligendi ab aliis diversum, & elector, schedulis de manu Scribæ acceptis, quam ex eis elegerit pro voto suo tradat, aliis duabus laceratis; cumque audivisset in quadam electione scribam unam tantum schedulam aliquibus, vel duas, in quibus idem nomen continebatur tradidisse: fuit dubitatum an esset servata forma præscripta *c.* 6. *sess.* 25. *de regular.* S. Congr. censuit electionem nullam, quia scriba potuit revelare.

Demum secundum formam hujus c. Substantiale est, ut vota electorum publicentur in communi, ut dicam infra in 9. Substantiali. At secundum formam Conc. Trident. viceversa substantiale est, ut eligentium vota nunquam publicentur, ut in *d. cap.* 6. Ergo implicat contradictionem, ut in electione Superiorum Regularium, quæ fieri debet secundum formam *d. c.* 6. servetur forma scrutinii præscripta in hac decretali.

His addo fuisse admodum rationabile, ut Religiosi 24
exempti essent a forma scrutinii hic præscripta, quia illa est difficillima observatu ob quam plurima substantialia, quæ insunt huic formæ, ut patebit infra *a n.* 26. *usque ad n.* 67. adeo ut Juristæ practicam ignorantes in ea deficiant, ut inquit gloss. *in c. Cum expediat in ver. Inquisitis infr. eodem lib.* 6. & Abb. *hic n.* 16. *in fin.*

Quo vero ad formam compromissi, & quasi inspira- 25
tionis id ipsum patet, quia cum Tridentina Synodus voluerit electionem aliter fieri non posse, quam per vota secreta, & nomina electorum, nunquam publicari; utique per hoc excluditur forma compromissi, & quasi in- 26
spirationis: neutra enim est secreta, cum compromissarii ad secretum non arctentur, ut notat glossa in *c. Cum dilectus in ver. Examinatis supra eod.* Butr. *hoc num.* 45. *& in d. c. Cum expediat n.* 10. Electio vero quasi inspirata fiat 27
cum omnes afflati Paraclito, ad instar Apostolorum uno ore loquentes eligunt, ut hic per Host. *num.* 51. & Joan. Andr. *n.* 40. Neque obstat, quod hujusmodi electio cum 28
sit a Deo, non potuerit tolli per legem positivam Conc. Trident. quia quæ spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, *cap. Duæ*, 19. *qu.* 2. *c. p Licet infr. de regular.* nam respondetur, electionem quasi per inspirationem non esse absolute a Deo, sed quasi a Deo, tamen Host. *n.* 51. quia sic præsumitur; non tamen adeo est certum, quin possit 29
esse contrarium; unde & talis electio propter dubium subjacet legi positivæ, & eget canonica probatione, & confirmatione, *cap Nisi cum pridem de renunciat. c. Cum ex injuncto de haret.* & hic firmant. Host. in *d. n.* 15. Jo. Andr. *n.* 50. cum quibus aliis transeunt merito, cum Carthusiani dubitaverint, An in electione Superio- 30

rum

rum possit procedi nedum per viam scrutinii, sed etiam inspirationis, vel compromissi: Sacra Congregatio Concilii censuit electionem horum Prælatorum Regularium debere fieri tantum per vota secreta, ut se habent verba propria Concilii *d. c.* 6.

31 Deducitur tertio, ut formæ hic statutæ servari etiam debeant in electione Prælatorum principalium Collegiatarum Ecclesiarum etiam secularium, qui in spiritualibus generalem habent jurisdictionem in iisdem Ecclesiis, ut concludit glos. 1. hic Goffr. Innoc. Compost. & Host. quos refert, & sequitur Jo. Andr. *n.* 60. *in gloss.* ibi, *Collegiatis*, Abb. Antiq. *n.* 3. Bellam. *eod. num. vers. Tertio die*, Silvest. *in vers. Electio secunda n.* 2. *vers. Nec arbitror*, dummodo tamen Collegium sit tale, & tantum, ut possint formæ servari, secun-
32 dum Jo. Andr. *ubi sup.* Ratio est, quia etsi inferiores Prælati non sint proprie sponsi Ecclesiæ, nec cum eis proprie fit matrimonium spirituale, sed cum Episcopo, tamen ut tetigi supra *n.* 8. & docet S. Th. in *dist.* 20. *art.* 4. *q.* 1. & *dist.* 24. *q.* 3. *art.* 3. tamen & ipsi quodammodo sponsi appellantur, *c. Sicut in unaquaque* 21. *q.* 2. secundum gloss. & alios præallegatos, & *ver. Viduata*, in hac materia non debet capi ita stricte, quin porrigatur etiam ad Prælatos, & Pastores inferiorum Ecclesiarum, ut patet *in d. c. Ne pro defectu supra eodem*, præsertim vero quia hæc Decretalis est favorabilis, cum emanaverit ad summovenda Ecclesiarum pericula, & impedimenta, ut patet ex principio textus, unde non debet multum stricte intelligi, ut perpendunt Abbas *hic n.* 9. & Silvest. *in v. Electio* 2. *n.* 3.

34 Deducitur quarto, ut in aliis dignitatibus, personatibus, & Canonicatibus Cathedralium Ecclesiarum locum non habeat hæc constitutio, quia per eorum mortem Ecclesiæ non remanent viduatæ, cum non ipsi, sed principales Prælati sint sponsi Ecclesiæ, & in hoc resident hic glossa 1. *in fin.* Goffred. Innoc. & Com-
35 postell. Specul. *hoc tit. in fin. c.* 21. & Gul. Man. *c.* 21. Ubi idem tenet, nisi consuetudo Ecclesiæ habeat, ut etiam in illis dignitatibus serventur formæ, ad quod facit *c. penult. de offic. delegat. lib.* 6. Et quamvis contradicat Host. *hic paulo ante n.* 13. *v. Sed contra*, existimans hanc decretalem habere locum in omnibus beneficiis, quorum electio, vel collatio ad aliquod Collegium pertinet; eo quod hæc fuerit mens conditoris; & ubi dicit textus, *Ecclesiis viduatis*, Host. subaudit, vel destituris ministris; tamen primos sequitur Jo. Andr. *hic n.* 60. *in v. Collegiatis*, & *in c. Sicut cum in gloss. ordinar. in v. Formam infr. lib.* 6. cui consentiunt hic Bellam. *n.* 3. *v. Quarto dicas* Abbas *n.* 7. *in v. Ecclesiæ viduatæ*, dicens, in hanc partem inclinare communiter Doctores, subauditionem Host. destruere hanc literam, & communiter non teneri, nec esse rationi consentaneam; tum quia ubi agitur de modico præjudicio non est necessaria tanta solemnitas; tum quia non deficit Superior, qui possit difficultatibus occurrentibus providere, arg. in *c. Ubi periculum in princ. inf. eod. lib* 6. & *c. Licet in fin. sup. eod. in* & sequitur totidem verbis Silvest. *in v. Electio, il* 2. *n.* 2. *v. & consequenter*. An autem in electione Romani Pontificis hodie servandæ sint formæ scrutinii, compromissi, & quasi inspirationis, latissime in *c. Licet de vitanda supr. eod.*

36 Ultimo nota octodecim substantialia formæ electionis per scrutinium, quæ ex hac Decretali colliguntur, secundum Jo. Andr. *n.* 28. quem DD. communiter sequuntur.

37 Primum substantiale est, ut electio fiat per congregatos in unum, itaut actus suis electio non fiat singulariter, puta in Camera, sed Collegialiter, & in communi, ut innuitur in tex. ibi *Præsentibus omnibus*, & *c.* & habetur apertius in *cap. In Genesi infra eod.* & hic notat Innoc. *num.* 1. dicens esse de forma, ut Capitulum congregetur, Host. *num.* 17. *in ver. Assumantur*, Joan. Andr. *num.* 28. Butr. *num.* 20. *vers. Ad intellectum*, Cardin. *n.* 3. *in septima quæst.* & Abb. *n.* 12. gloss. *in cap.* 1. *in vers. Tractatus de reb. Eccles. non alie-*
38 *nan. lib.* 6. Non tamen intelligas esse de substantialibus formæ, ut vocentur absentes, hoc enim ad substantiam
39 electionis non pertinet, sed ad Justitiam. Et ideo ex contemptu aliquorum electio non vitiatur, sed retractari debet ipsis prosequentibus contemptum, ut *c. Quod sicut*, & *cap. Bonæ supra eod. & infra cap. Ecclesia, il secondo*, & hic declarant Joan. Andr. Card. & Abbas *locis citatis*. Itaque de substantia est, ut electores congregentur in unum, non autem ut omnes sint præsentes, & in hoc conveniunt omnes, teste Bellam. *hic n.* 11. Dummodo tamen sint præsentes duæ partes eorum, qui ad electionem vocari debent; alias enim non esset ibi Capitulum, seu Universitas: Sed si duæ partes sint præsentes, tunc valebit, quod major pars disposuerit, ut notatur in *l. Nulli, & in leg. Plane, ff. Quod cujusque univers. n.* & per Bellam. *d. n.* 11. & Abb. *n.* 12. & Petr. a Biaxio in *Direct. Elect. in* 3. *p. c.* 6. *n.* 3. *vers. Et jura quæ dicunt*, & secundum hoc si vocales essent duodecim, & quatuor essent contempti, valeret electio facta a quinque ex octo præsentibus: Secus si essent contempti quinque, quia tunc non essent ibi duæ partes constituentes Capitulum, quod bene nota. In numero autem dua- 41
rum partium non sunt computandi, nisi qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, ut firmat Abb. *hic n.* 5. & Petr. a Biaxio *d. n. c.* 6. *n.* 4. ad quod vide glos. magnam in *c. Indemnitatibus*, §. *Sane in vers. Non obstante de elect. lib.* 6. & *in Clem. Quod circa in vers. Qua in facto eod. tit.* & circa numerum duarum partium vide omnino distinctionem, quam ex mente Canonistarum ponit Abb. in *d. c. Cum omnes n.* 13. *de Constit.*

Secundum substantiale est, ut scrutatores assumantur 42
a Collegio, ut patet ex litera ibi, *assumantur*. Non enim debent se ultro ingerere, alioquin redderentur suspecti, ut *l. Quæ omnia, ff. de Procur.* & post Vincent. hic notant Abb. Antiq. *n.* 7. *in v. Assumantur*, *n.* 17. *in eod. ver.* Jo. Andr. *n.* 10. & *n.* 28. *vers. Secundum*, Cardin. *n.* 3. *in* 8. *quæst.* & aliis communiter. Et quamvis Abb. *numer.* 13. dubitet an hoc sit de substantia, & putet electionem valere si tres de Capitulo aliis videntibus, & tacentibus incipiant aliorum vota scrutari, quia cum agatur de re meritoria, & concupiscibili, tacentes habentur pro consentientibus, ut in simili notat glossa in *c. Sicut cum in ver. Forma infra eod. lib.* 6. tamen non videtur recedendum a communi opinione. Quid enim si illi, qui se ultro ingerunt, essent potentes, & terribiles; adeo ut electores non auderent contradicere? ad hoc *leg. unic. C. Si Rect. Provinc. l. Si per impressionem, C. Quod met. caus. l. unic. Cod. Si quacunque prædit. potest.* Et *c. Quisquis infra eod.* Unde Concilium summa cum ratione statuit, ut scrutatores a Collegio expresse assumantur, & ipsemet Abbas fatetur tutum esse ita servare.

Tertium substantiale est, ut scrutatores, qui assu- 43
muntur, sint numero tres, non plures, nec pauciores; Idque substantiale esse firmant hic Host. *num.* 17. & 43. Jo. Andr. *n.* 28. *vers. Tertium*, Bald. *num.* 31. Butr. *n.* 22. *vers. Dicitur sexto*, Card. *n.* 3. *q.* 13. Anchar. *col.* 1. *in fine*, Imol. *n.* 7. & communiter DD. ut testatur Abbas *n.* 13. *vers. Tertium substantiale*, Silvest. *in ver. Elect. secundo num.* 12. Petr. a Biaxio *in Direct. Elect. par.* 3. *c.* 23..... Et quamvis glossa hic *in ver. Senior*, Tancred. Vincent. & Innoc. *num.* 4. existiment 44
hunc ternarium numerum non esse de substantia: quia qui plus facit, non videtur facere contra, & superflua non vitiant; tamen prima opinio magis consonat huic literæ, quæ dicit, *assumantur tres*, & ibi incipiunt substantialia formæ, secundum Host. *n.* 17. *in vers. Tres*, & Joan. Andr. *n.* 9. *in vers. Assumantur*. Et regula, Utile per inutile non vitiatur, locum non habet, ubi aliquid inducitur pro forma substantiali, ut in terminis electionis tradit Romanus *cons.* 66. *Vidi eximie D. a num.* 2. *usque in fin.* Unde a communi opinione non esset recedendum in consulendo, aut judicando, ut inquit Bertrand. *cons.* 187. *n.* 1.

Quartum substantiale est, ut iidem scrutatores sint 45
de Collegio, ut est expressum in litera ibi. *De Collegio*: & tenent Compost. *n.* 5. *in fin. v. de Collegio*, Host. *num.* 43. Jo. Andr. *n.* 11. Butr. *n.* 22. *v. Dicitur septimo*, Cardin. *n.* 3. *q.* 12. Anchar. *col.* 2. *vers. Circa hoc*, Imol. *n.* 8. & Abb. *n.* 13. *vers. Quartum substantiale*, Rota *in præallegat. Meten. Monasterii*, *vers. Neque est verum*, & *in d. Treveren. Abbatiæ*, *vers. Et quod etiam* cor. Coccino. Nec refert, quod aliqui sentiant non esse de substantia, ut scrutatores sint ex corpore Collegii, sed posse etiam aliunde assumi, inter quos glos. *in ver. Sanior*, Vincen. & Tancred. hic Mandagot. *de elect. novor. Prælator. c.* 23. *in ver. Irritari*, qui amplius attestatur in Curia confirmatam fuisse electionem Abbatis Tullen. Licet in ea fuissent

assum-

assumpti sex scrutatores, nempe tres de Collegio, & tres extra Collegium, ut refert Cardin. *hic num.* 3. *qu.* 12. *vers. Et juxta Mandagotthum*. Quandoquidem a pri-
46 ma opinione, quæ conformis est huic literæ, & magis communiter tenetur, non est aliquatenus recedendum; & confirmatio illa potuit concedi ex gratia, non autem ex eo, quod electio valida esset, ut perpendit Rota *in decisionibus proxime citatis*, ubi etiam dixit non esse credendum Hostiensi in summa hujus tituli, §. *Qualiter facienda col.* 4. *vers. Assumendum*, & aliis nonnullis attestantibus secundam opinionem esse receptam in Curia ex traditis per Mohedanum *decis.* 2. & 3. *de consuet.*

47 Quintum substantiale est, ut vota singulorum exquirantur secrete, ut patet ibi, *secrete*, & tenet glossa *in ver. Sanior*, Host. *num.* 43. *vers. Tertium, est*, Joan. Andr. *num.* 28. *vers. Quintum*, Abb. *num.* 13. *eod. ver.* & reliqui omnes. Et dic *secrete*, id est non in communi, secundum Goffred. sed seorsum ab aliis, qui habent jus in electione, ut per Host. *num.* 28. *in vers. Qui secrete*, & Abbatem Siculum ubi supra puta in angulo Capituli, secundum Abb. Antiq. *num.* 8. *in ver. Qui secrete*; idque ob eam rationem, ut quisque liberius votum suum possit exprimere, exemplo testium qui propterea secreto, & seorsim ab aliis sunt examinandi, *c. Venerabili infra de testib.* ut hic per gloss. *in vers. Secrete*, Host. & Abb. Siculum *locis citatis*.

48 Sextum substantiale est, ut vota eligentium exquirantur singulariter, ut in litera ibi, *& sigillatim*. Non ergo exquiri debent bini, vel trini, sed unus post alium, sicut servatur in testibus, qui non debent plures commisceri in examinatione, alias depositio nulla esset, ut in *d. c. Venerabili, & in cap. Cum causam de testib.* Idque inter substantialia electionis recenset glossa *hic in ver. Sanior*, Host. *num.* 43. *vers. Tertium*, Joan. Andr. *nu.* 28. *vers. Sextum*, & Abb. *n.* 15.

49 Septimum substantiale est, ut exquirantur vota omnium præsentium, ut habetur in textu ibi, *Vota cunctorum*; Ergo si vel unus ex præsentibus omittatur, aut non exquiratur a tribus scrutatoribus, sed ab uno, vel duobus tantum, irrita est electio, ut hic per Joan. Andr. *n.* 14. Cum quo Abb. *n.* 16. & ceteri consentiunt: & ver. *Exquirantur*, intellige, scilicet per se, & ore proprio, id est interrogando electores in quem consentiant, & quo zelo, ac de illius meritis, & qualitate; hoc tamen non est de substantia, sicut de substantia est, ut exquirant: & ita hic notant Innoc. *n.* 6. Host. *n.* 30. Butr. *n.* 25. & Abb. *in* 3. *not.* Specul. *in tit. de elect.* §. 1.
50 *n.* 17. quos sequitur Rota *in d. Treveren. Abbatiæ, vers. Tertio coram Coccino*: & hoc intelligas quantum ad scrutatores respectu aliorum electorum: respectu autem ipsorum quamvis diversæ tradantur practicæ; tamen verior, & communis practica est, ut duo ex ipsis scrutentur tertium, secundum Innoc. *hic n.* 9. *in ver. Cunctorum*, Compost. *eod. n.* Host. *n.* 43. *vers. Sed quis inquiret*, Joan. Andr. *n.* 18. Butr. *n.* 26. Abb. *n.* 9. *vers. Quarto quæritur*, & alios apud Rotam *in Treveren. Abbatiæ, vers. Secundo*. Et ex his signa differentiam inter formam scrutinii inductam ex hac Decretali, & formam inductam a Concilio Tridentino in electione Superiorum Regularium, quæ ita debet esse secreta,
51 ut non sit canonica, si duo, vel tres vota electorum excipiant, ut dixi supra *n.* 22. Licet secus sit in electione Abbatissæ sanctimonialium, quia ex decreto Concilii Trident. *c.* 7. *in fin. sess.* 25. *de regul.* Episcopus, sive alius Superior ante cancellorum fenestellam
52 debet vota singulorum audire, vel accipere. Quinimo Sac. Congregatio ejusdem Concilii interpres a Canonicis Regularibus consulta, An Moniales lecto propter morbum affixæ votum suum ad electionem Superiorum mittere possint? Respondit non posse, sed qui accipiendis, custodiendisque votis præfecti erunt, debebunt accedere, & ab eis vota accipere.

53 Octavum substantiale est, ut vota electorum in scriptis redigantur, ut in tex. ibi, *in scriptis redacta*. Et hoc esse de forma substantiali, tenet glos. *hic in vers. Sanior*, Host. *n.* 41. Jo. Andr. *n.* 28. *vers. Octavum*, Abb. *n.* 16. *eod. vers.* Et ceteri omnes: & quod dicit in scriptis redacta, intellige vel per ipsos scrutatores, vel per tabellionem etiam extraneum, secundum gloss. *in ver. Redacta*, Innoc. *n.* 6. Host. *d. n.* 31. & Jo. Andr. *n.* 19. Nec refragatur, quod vota secreto sint scrutanda: quia hoc debet intelligi quantum ad ipsos electores, qui non debent vota sua palam aperire; non autem quantum ad personas necessa- 54
rio adhibendas, ut declarat glossa, cum qua Doctores communiter transeunt. Imo Tabellio in hujusmodi actu adhibendus non solum potest esse extraneus a Collegio, secundum Innoc. *ubi supra*, sed etiam laicus: & quamvis contradicant Host. Jo. Andr. & alii plures in *c. Sicut te infra ne Cler. vel Monach.* tamen hæc opinio non solum est verior, & communior, & ubique recepta ex consuetudine, ut hic per Abb. *n.* 10. Sed etiam reperitur hodie approbata a Concilio Tridentino in *c.* 10. *sess.* 22. ubi patet Notarios etiam Imperiali, vel Regia authoritate creatos, & sic laicos posse hoc officium exercere etiam in negotiis, litibus, & causis Ecclesiasticis, ac spiritualibus quandiu ab Episcopo minus idonei reperti, vel in officiis delinquentes suspensi non fuerint, quem locum ad hoc plenius expendi in *d. c. Sicut te n.* 64. *& seqq.* & adde quod in proposito scripsi in *c. Quisquis n.* 19. *& seqq. sup. eod.*

Nonum substantiale est, ut vota postquam fuerint 55
in scriptis redacta in communi publicentur, ut patet in text. ibi, *publicent in communi*, id est in Capitulo. Quam publicationem similiter esse de forma substantiali, firmat glossa prælegata *in ver. Sanior*, Host. *n.* 44. *vers. Quintum est*, Jo. Andr. *n.* 28. *vers. Nonum*, Abb. *n.* 16. *eod. vers.* & consentiunt alii. Publicatio autem fieri potest ab omnibus scrutatoribus, vel ab aliquibus ipsorum, vel a Capitulo; non enim est de forma per quem fiat, secundum Innoc. *n.* 6. *in ver. Publicent.* Sed tu dic, ut per Cardin. *in* 42. *qu.*

Decimum substantiale est, ut publicatio hujusmodi 56
fiat mox, postquam vota fuerint in scriptis redacta, ut patet in text. ibi, *mox*, id est incontinenti, nullo actu contrario intermedio, unico contextu, instar instrumenti, ut *leg. Heredes palam in fin. ff. De testament.* secundum gloss. *hic in ver. Mox*, Innoc. *n.* 6. *in eod.* ver. & Card. *q.* 31. Et quamvis nonnulli putaverint istud, *mox*, non esse de forma, ut Compostell. *n.* 11. *v. Mox publicent*: tamen contrarium tenet Jo. Andr. *n.* 28. *vers. Decimum*, & est tutius, & communius, secundum Cardin. *ubi supra*, & Abb. *n.* 16. *vers. Decimum*.

Undecimum substantiale est, ut votis publicatis fiat 57
plena collatio, ut constat ex litera ibi, *collatione habita*, id est numeri ad numerum, meriti ad meritum, & zeli ad zelum, ut in *cap. In Genesi infra eod.* & hic declarat glossa *in ver. Collatione*, quod similiter esse de forma, tenet prædicta glossa *in ver. Sanior*, cum qua Jo. Andr. *n.* 28. *ver. Undecimum*, Abb. *n.* 16. *eod. vers.* & reliqui transeunt.

Duodecimum substantiale est, ut hujusmodi colla- 58
tio fiat incontinenti, postquam vota fuerint publicata: nam, *mox*, illud positum in publicatione votorum post scrutinium, debet censeri repetitum in collatione, & electione; & quamvis discrepent, tamen hoc approbat Joan. Andr. post Philipp. & Host. in *c. Cum post petitam n.* 9. in gloss. 2. *infra eod. lib.* 6. & idem Joan. Andr. *hic n.* 28. *vers. Duodecimum*, & Abb. *n.* 16. *eod. vers. Dicens hoc esse tenendum per l. Cum Antiquitus, C. de testam.*

Decimumtertium substantiale est, ut post habitam 59
collationem sequatur communis electio, ut patet in litera ibi: *Is collatione habita eligatur*, & tener gloss. *in ver. Sanior*, Joan. Andr. *num.* 28. *vers. Decimumtertium*, & Abb. *n.* 16. *eod. vers.* quod ita intelligendum est, ut electio fiat ab uno ex Collegialibus nomine Capituli, & per *ver. singularis numeri*, ut *c. Sicut eum infra eod. lib.* 6. *c. Cum ab uno de sent. & re judic. eod. lib.* secundum Joan. Andr. & Abb. *loc. cit.* Porro ex Constitutionibus Ordinis Prædicatorum *dist.* 2. *de elect. Magistri Ordinis c.* 4. §. 5. *in gloss.* 1. *in fin.* Facta collatione numeri ad numerum, fit communis electio in hunc modum, videlicet, *Ego N. vice mea, & omnium electorum mecum consentientium eligo Fratrem N. in Magistrum Ordinis Prædicatorum*.

Decimumquartum substantiale est, ut ipsa commu- 60
nis electio fiat illico post collationem; id est nullo extraneo actu interjecto: nam illud, *mox*, censetur repetitum etiam in electione, ut dixi supra in 12. substantiali. Et in hoc consentiunt glos. *hic in ver. Sanior*, Compost. *n.* 11. *vers. Sed in electione*, Jo. And. *d. n.* 28. *vers. Decimum*.

mumquartum, Abb. *num.* 16. *eod. verſ.* & communiter omnes, & probatur clare in *cap. Cum poſt petitam infr. eod. lib.* 6. ubi caſſatur electio, quia non fuit publicata ſtatim poſt collationem.

61 Decimumquintum ſubſtantiale eſt, ut electio fiat de illo, in quem major, & ſanior pars Capituli conſentit, ut expreſſe habetur in text. ibi, *in quem omnes, vel major, & ſanior, &c.* Intellectus enim Innocentii *n.* 6. qui exponit particulam, & pro, *id eſt*, infert vim literæ. Ideoque tenendum ad validitatem electionis non ſufficere, ut quis habuerit majorem partem ſuffragiorum facta collatione numeri ad numerum, niſi etiam illa ſit ſanior, & idem in caſu converſo, ut hic, & *in c. Eccleſia noſtra, il* 2. *infra eod.* ubi eſt caſus, ſecundum Jo. Andr. & omnes ibi in Summario, & hic firmant Hoſt. *num.* 44. *verſ. Nonum*, Jo. And. *d. n.* 28. *verſ. Decimumquintum*, & Abb.
62 *d. n.* 16. *eod. verſ. & in* 5. *not.* Et cum textus dicat major, & ſanior pars Capituli, hic colligunt Doctores electionem faciendam eſſe per ſolas perſonas de Capitulo, nec quenquam eſſe admittendum etiam tanquam procuratorem alicujus abſentis, etiam legitime impediti, niſi fuerit de corpore ipſius Capituli, ſeu Collegii, ita Mandag. *de elect. novor. Prælatorum, c.* 1. Petr. Gregor. Toloſ. *ad Decretal. ſub hoc tit. c.* 6. *n.* 9. Jo. de Selva *de benef. p.* 2. *q.* 22. *an.* 9. & eſt expreſſum *inf. eod. in* §. *Illud autem*, ibi *Uni committat de ipſo Collegio vices ſuas.*

63 Decimumſextum ſubſtantiale eſt, ut electio ſit verbalis, & ita intelligi debet hæc litera *in ver. Eligatur*, & probatur *in c. Eccleſiæ, il* 1. *inf. eod. & in c. Sicut, & cap. cum ab uno eod. tit. lib.* 6. & ita hic tenent Joan. And. *n.* 28. *verſ. Decimumſextum*, Butr. *n.* 35. *verſ. Decimumſeptimum*, Imol. *nu.* 8. *eod. verſ.* & Abb. *d. nu.* 16. *verſ. Decimumſextum.*

64 Decimumſeptimum ſubſtantiale eſt, ut electio non fiat clandeſtine, ſed ſolemniter publicetur, ut patet in fine hujus cap. & *in cap. fin. infra eod. lib.* 6. & tenet gloſſa *ultima hic*, Hoſt. *n.* 44. *verſ Duodecimum*, Jo. And. *n.* 28. *verſ. Decimumſeptimum*, Butr. *n.* 35. *verſ. Decimumoctavum*, Imol. *n.* 8. *eod. verſ.* & Abb. *num.* 16. *verſ. Decimumſeptimum*, & idem Abb. & Alex. de Nævo *in cap.* 1. *uterque in primo not. infra de Clandeſt. deſponſ.* & publicatio fieri debet in Capitulo, & tutum eſt, ut etiam populo publice-
65 tur, ſecundum Abb. *ubi ſupra*. Quæ autem electio dicatur clandeſtina, late proſequitur hic gloſſa ultima, & Doctores. Satis placet opinio Compoſtellani *n.* 44. dicentis electionem clandeſtinam eſſe, quando Canonici concordant inter ſe ordinando, ut nihil extra Capitulum de electione dicatur, ſicut fecerunt Canonici Eccleſiæ Compoſtellanæ ob Regis timorem, cujus conſenſus primo non fuerat requiſitus; & ob id caſſata fuerit eorum electio propter *ver. Reprobamus*, poſitum in fine hujus textus, ſecundum Compoſtell quem ſequitur Abb. *hic in fin.*

66 Decimumoctavum, & ultimum ſubſtantiale eſt, ut prædictorum omnium ordo ſervetur, ita ut actus ſupra enumerati non fiant præpoſtere, nec ſimultanee, ſed ſucceſſive unus poſt alium, ut patet in eo, quod legitur, & notatur *in cap. Cumana*, §. *final. infra eodem*, & hoc eſſe de forma ſubſtantiali electionis, tenet gloſſ. *hic in ver. Sanior*, Hoſt. *n.* 44. *verſ. Decimum*, Jo. Andr. *n.* 28. *verſ. Decimumoctavum*, Butr. *num.* 35. *verſ. Decimumnonum*, Imol. *n.* 8. *eod. verſ.* Abb. *d. n.* 16. *verſ. Decimumoctavum*, & nullus diſcrepat.

67 Addunt nonnulli aliud ſubſtantiale electionis, videlicet ut certa dies aſſignetur ad electionem celebrandam, per *cap. Cumana, & cap. Cum in veteri infra eod.* Sed oppoſitum tenet Compoſtell. *hic n.* 3. dicens ſe ita vidiſſe Papam terminantem. Nec obſtant præcitata jura, quia in illis narratur factum, non ponitur jus ſecundum eum qui conſentiunt Joann. Andr. *numer.* 28. *verſ. Addunt quidam*, Butr. *num.* 35. *eodem verſ.* & Abb. *num.* 16. *verſ. Aliqui*
68 *volunt*. Et ita vidi multoties obſervari, etiamſi in Conſtitutionibus Eccleſiæ, vel Ordinis præfinita ſit certa dies ad electionem celebrandam; & idem de loco; nam nihilominus electio non fuit reprobata ex eo, quod alio die, vel loco celebrata fuerit, de quo per Archidiac. *in cap. In nomine Domini num.* 16. *in fin. num.* 17. *&* 18. 23. *diſtinct.* niſi Conſtitutiones procedant ulterius irritando electionem; ad quod vide quod notant Joann. Andr. *num.* 3. & Abb. *n.* 11. *in cap. Ad Apoſtolicam infr. de Regul.* & quod plene ſcripſi *in cap. Cum acceſſiſſent num.* 37. *&* 40. *ſupra de Conſtit.*

Idem addunt aliqui ſubſtantiale eſſe, ut electio celebre- 69
tur in Eccleſia vacante, ut *capit. Quod ſicut ſupra eodem*. Sed hoc ſimiliter non tenetur, quia licet ſit honeſtum, & juſtum, ut *in d. cap. Quod ſicut, verſ. Cum juxta Conſtitutiones Canonicas*, tamen nec locus eſt de ſubſtantia electionis, ſecundum Joann. Andr. *num.* 28. *circa fin. verſ. Et quod in Eccleſia*. Cui etiam Abbas conſentit *numer.* 16. *circa fin. verſ. Item addunt aliqui*, niſi aliud ſit obtentum de conſuetudine, argumen. *capit. Qui fronte de appellat.*

Rurſus addunt quidam ſubſtantiale eſſe, ut ſcrutato- 70
res ſint fide digni, cum hoc ſit expreſſum in hac litera ibi, *fide digni*. Sed ſecundum Joann. Andr. *circa finem, verſ. Item quod ſcrutatores*, & Abb. *numer.* 16. *verſ. Addunt etiam*, communius tenetur hoc non pertinere ad ſubſtantiam electionis, ſed ad Juſtitiam, quia textus hoc dicit potius admonendo, quam aliquid ſubſtantiale inducendo; & hujuſmodi idoneitas præſumitur, *ut in cap. final. de præſcr.*

Similiter licet aliqui contradicant, communiter tene- 71
tur non eſſe de ſubſtantia, ut electio celebretur poſtquam cadaver traditum eſt ſepulturæ, ut notant omnes *in capit. Bonæ, il ſecondo poſt gloſſam*, ibi, *in ver. Tractatum ſupra eod.* Jo. And. *d. num.* 28. *in fine*, & Abb. *d. num.* 16. *itidem in fin.* Silveſt. *in ver. Electio* 1. *q.* 6.

Vide multoties dubitari, an Præſes Capituli ſit de ſub- 72
ſtantia electionis; nam communi practica habet, ut Capitula non celebrentur, ſine Præſidente; idque valde rationabilis eſt, ut ſit ibi aliquis, qui dirigat actus Capitulares, & vitetur confuſio, & diſcordiarum occaſio amputetur, argum. *cap. In Apibus 7. quæſt.* 1. Sed nihilominus verius videtur hoc ad ſubſtantiam electionis non pertinere, tum quia in hac Decretali, ubi perſtringuntur ſubſtantialia electionis, de Præſide nihil diſponitur, ut oſtenſum eſt ſupra, nec alicubi reperitur in jure, ut ex defectu Præſidis aliqua electio fuerit caſſata, vel reprobata, nec ullus Doctor id exigit ad electionis validitatem, & inſpecie Petr. a Biaxio *in Directorio electionis par.* 1. *ac.* 3 & per totam ponit vigintiocto requiſita ex parte eligentium, nec meminit Præſidentis, & quamvis ſit de forma, ut electio fiat a Collegio, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in primo ſubſtantiali *numer.* 37. tamen ut inquit In- 73
noc. *in cap. Cum non ignores num.* 1. *de præbend.* ad eſſe Collegii non exigitur, ut ſit ibi Prælatus, arg. *leg.* 1. *ff. Quod cujuſque univer. nom.* & ſequitur ibidem Joan. And. *num* 2. *verſ. Solutio*. Sed & Oldrad. *conſ.* 128. *Quoniam ad inveſtigationem n.* 8. *verſ. Et ſi dicatur*. Non eſt, inquit, de 74
eſſe Collegii habere Prælatum. Et paulo poſt ſubdit, talia Collegia ceſſante exemptione habere Ordinarium pro capite, exempta vero Papam. Actus autem Capitulares di- 75
rigi poterunt ab Antiquiore, qui etiam poteſt Capitulum convocare in defectum ejus, ad quem id ſpectat de jure, vel conſuetudine, ut notat Innoc. Joan. Andr. Abb. Felin. & alii *in cap.* 1. *infra de major. & obed.* Anchar. *in repetit. capit. Canonum ſtatuta in* 10. *quæſt. principali ſup. de Conſtitut.* quos ſequitur Petr. a Biaxio in 3. *par. Director. cap.* 4. *num.* 1. Et ita ſemper tenui, niſi ſtatutis Eccleſiæ, vel ordinis a Sede Apoſtolica confirmatis aliud expreſſe caveatur.

De forma electionis per compromiſſum egi latiſſime in 76
c. Licet de vitanda ſupra eod. ibi plene videas.

DE ELECTIONE.

Cap. Quia propter, §. Illud autem.

SUMMARIUM.

1 *Electores non possunt suffragium ferre per procuratorem, nisi sint canonice impediti.*
2 *Electio procuratoris ad eligendum non potest fieri sorte.*
3 *Electores absentes non possunt votum suum dare scripto obsignatum.*
4 *Moniales infirmæ, qua ratione debeant in electione suffragium ferre.*
5 *Procurator ad eligendum constitui debet a vocalibus absentibus cum generali mandato.*
6 *Regulares in electionibus votum non habent, nisi saltem sint Subdiaconi.*
7 *Privilegia, & indulta contra decreta Trid. Concil. revocantur in Bulla Pii IV.*
8 *Electiones Præpositi Generalis sancti Hieronymi de Fesulis nulliter celebratæ convalidantur.*
9 *Numerus effrenatus vocalium reducitur, multitudo in pluribus reprobatur, ibid.*

¶ *Illud autem.* Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta, usque ad §. *Electiones*.

In Religione Fratrum sancti Hieronymi de Fesulis extat Constitutio usu recepa circa electionem Præpositi Generalis, qua cavetur, ut singuli, qui septem annos in Religione perstiterint, & sacris Ordinibus initiati fuerint possint mittere, ac dare votum in electione Præpositi Generalis, & in specie præscribitur forma, ut iidem vocales si absentes fuerint, scribant in schedula nomen cum cognomine ejus, quem volunt in Præpositum Generalem eligere, & consignent eam exteriori folio inclusam, & obsignatam procuratori Monasterii ad Generale Capitulum accedenti, cum inscriptione *Votum Fratris N.* Vota vero sic obsignata a procuratore deferuntur ad Capitulum Generale, ubique sublato exteriori folio, absque eo quod legantur interius, in urnam conjiciuntur ad electionem peragendam. Procurator autem Capituli, qui portat schedulas vocalium absentum, eligitur sorte, ut habetur in alia ejusdem Ordinis Constitututione.

Consulta est Sacr. Congregatio Concilii, an hic modus eligendi Præpositum Generalem censeri debeat Canonicus, necne.

Et quidem videtur hic modus repugnare non solum Juri communi, sed etiam decreto Trident. Concilii *cap. 6. sess. 25. de regular.* jur. communi, quia vocales non accedunt personaliter ad suffragium ferendum, sed mittunt suum votum in schedula obsignata; & tamen de jure non potest quis eligere per procuratorem, nisi cum justo impedimento detinetur, quominus personaliter accedat, ut aperte statuitur in hoc §. ibi, *penitus interdicimus, ne quis in electioni negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, de quo debeat advocari, justoque impedimento*
2 *detentus venire non possit*, ad idem text. *in capit. Si quis justo*, ubi omnes notant *infra eod. lib. 6.* Et eo magis, quia casu procurator qui mittitur, eligitur sorte, quod tamen similiter de jure prohibetur, *ut in capit. final. de Sortileg.*

Deinde est contra decretum Concilii *dict. capit. 6.* quod jubet electionem fieri per secreta suffragia; quia quamvis procurator deferat schedulam inclusam in folio obsignato, potest tamen illam resignare, & in alio folio includere. Ob quam rationem Sac. Congregatio olim consulta a
3 Canonicis Lateranensibus, an absentes personæ, quod præsentes facerent scripto suum votum dare possint in ele-
4 ctionem sociorum Capitularium: Respondit non posse. Et similiter consulta, an Moniales lecto propter morbum affixæ votum suum ad electionem Superiorum mittere possint, itidem respondit non posse, sed qui accipiendis, custodiendisque votis præfecti erunt, debeant accedere
5 ad ægrotantes, & ab eis vota accipere. In casu autem legitimi impedimenti non mittitur votum in scriptis per procuratorem, sed procurator constituitur ad eligendum cum generali mandato, ut similiter Congregat. alias censuit.

Quibus accedunt duo inconvenientia. Alterum quod procurator, qui portat schedulam obsignatam potest illam occultare, & loco illius aliam sibi beneviſam in urnam ponere, ut sæpius factum dicitur. Alterum quod ambientes dignitates, vel alii, quorum interest, ut certi sint de voto alicujus, multoties, ut testatur procurator Ordinis, illud amerunt pecunia: viderunt enim illud inscribi, obsignari, & tradi procuratori Capituli, & pro hac scriptione, obsignatione, & traditione coram ipsis facienda pecuniam damnabiliter solvere non sunt veriti.

Rursus in eadem Regione extat alia Constitutio, qua cavetur, ut vacantibus Prioribus localibus, singuli professi tam Clerici, quam Conversi cujuscunque Conventus dent votum in eorum electione. Quæ etiam videtur 6
adversari decreto Veronens. Concilii relato in Clement. *Ut ii de stat. & qualit.* atque invocato a Concilio Tridentino *capit. 4. sess. 22.* quo statutum est, ut quicunque in Cathedrali, vel Collegiata seculari, vel Regulari Ecclesia divinis mancipatus officiis in Subdiaconatus Ordine saltem constitutus non sit, vocem in ejusmodi Ecclesiis in Capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere fuerit concessum, & in fin. dict. Clement. additur clausula, Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, vel statutis, quæ videtur referri ad omnia præcedentia, *cap. Secundo requiris de appellat.* Anchar. *consil. 2. num. 9. vers. Postquam ista clausula*, & Felin. *in capit. Causam quam de rescript.*

Et quamvis cum hæc Constitutio fuerit confirmata a Sede Apostolica, non videatur sublata ex dicta Clementina, & consequenter neque a Concilio dictam Clementinam innovante; nam gloss. in illis verbis, *non obstantibus Consuetudinibus, vel statutis, Nota*, inquit *quod* 7
non sustulit privilegia, tamen videtur sublata per Constitutionem Pii IV. quæ incipit, In Principis Apostolorum, per quam revocantur privilegia, & indulta omnia in his, quæ decretis Concilii contrariantur. Neque enim dubitari potest, quin dicta Constitutio adversetur Concilio, cum de directo statuat contrarium ejus, quod Concilium statuit; & alioquin Constitutio Pii IV. fuisset superflua, ut alias advertit Sac Congregatio in simili Constitutione Eremitarum sancti Pauli.

Itaque videtur respondendum ejusmodi Constitutiones esse nullas, cum non appareant confirmatæ post Concilium; modumque eligendi Generalem non esse Canonicum, & electiones hactenus celebratas esse irritas. Verum agendum esse cum S. D. N. ut illas dignetur ex gratia convalidare cum omnibus inde secutis, ita ut ex defectu formæ superius propositæ deinceps a nemine impugnari valeant: ac præterea injungendum Generali, ut una cum Procuratore Ordinis, & quatuor aliis Patribus peritioribus alium modum eligendi consultet, eumque S. Congreg. transmittat pro confirmatione.

Et ita Sac. Congregatio Concil. declaravit modum 8
eligendi Generalem, quo hactenus usi fuerunt Fratres sancti Hieronymi de Fesulis, non esse canonicum, & electiones celebratas esse nullas, atque irritas. Veruntamen Sanctissimus benigne hujsmodi electiones convalidavit cum omnibus inde secutis.

Cui quidem resolutioni Religio acquievit, ac deinde Generalis de consilio, & assensu multorum Fratrum ex gravioribus Religionis aliam formulam electionis confecit, quam nuper misit ad sacram Congregationem pro approbatione.

Hæc autem formula, quod spectat ad secretum, & substantiam electionis videtur posse tolerari, quamvis non habeat omnia requisita Concilii Generalis: illa enim plurima sunt, ut ostensum est in principio hujus *capit. a num. 36.* Et per forma scrutinii grave est procedere, ut ait gloss. *in c. Cum expediat in verb. Inquisitis, infra eod. lib. 6.* Præterquamquod hoc cap. non procedit nisi in electionibus Prælatorum, per quorum obitum Ecclesiæ viduantur, ut colligit gl. *in verb.*

Eccle-

Ecclesiis viduatis, quam communiter DD. sequuntur, ut latius dictum est *supra in princip. n. 6.* Et religiones omnes habent peculiares Constitutiones, quibus ad rigorem prædictæ formæ non astringuntur, nec Trid. Conc. aliud exegit in electionibus regularium, quam ut celebrentur per vota secreta.

Habet tamen exhibita formula aliquid difficultatis propter numerum vocalium. Nam cum Religio hæc sit satis parva, & extra Italiam non extendatur, tamen secundum formulam confectam accedent ad Capitulum generale plusquam centum personæ. Hoc autem valde absonum est, tum ob periculum confusionis, & discordiarum, tum ob Religionis dispendium, tum quia religiosis datur ansa se nimium occupandi in aucupandis plurimorum votis. Unde expedit hunc numerum aliqua ratione moderari, instar testium, quorum numerus comprimitur, ne effrænata potestate ad vexandos homines superflua multitudo protrahatur, *l. 1. §. fin. ff. De testib.* cum enim in electionibus numerus præferatur authoritati, *c. Dudum supra eod.* ubi gloss. *in ver. Numerus*, *& c. Ecclesia vestra infra eod.* valde expedit, ut vocalium numerus refrænetur, & ad aliquot digniores restringnatur. Neque enim nimium deferendum est multitudini, *c. Si quis 18. q. 2.* Imo, ut legitur *in auth.* ut determinatus sit numerus Clericorum *in princip. collat. 1.* Quia pene nihil immensum bonum est, competens est, neque ordinationes fieri tantas, ut illorum expensis Ecclesia incidat in causam mutuorum maximorum, & paulatim ad novissimam inopiam deponatur facit text. *in leg. 1. §. Novissime*, *ff. De orig. Juris*, *& in leg. Comperimus*, *Cod. de prox. sacr. scrin. lib. 12.* & alia quæ in hanc rem congerit glossa secunda *in c. unico in princip. de Relig. domib. lib. 6.* & Paris de Puteo *de exercit. Advoc. num. 1. & seqq.* Itaque posset permitti, ut haberent votum in Capitulo Generali infrascripti tantum, nempe Præpositus Generalis, Visitatores, Procurator Ordinis. Item Priores omnes, sed esset exprimendum, dummodo non sint titulares (plurimi enim id generis extant in dicta religione) & dummodo Priores ordinarie in suo quisque Monasterio resideant; & in eo Monasterio inhabitent quatuor saltem Sacerdotes præter ipsum Priorem: Ad hoc *cap. ult de Capell. Monach.* hæc restrictiva erit valde utilis, & dabit Religioni occasionem supprimendi hos parvos Conventus, qui retinentur solum ad finem multiplicandi vota. Item tres primi Diffinitores per triennium existentes: non enim admitti debent omnes Diffinitiores juxta formulam a Generali confectam, quia hi sunt numero viginti unum creati a Capitulo, unde satis sunt tres primi, alii facti sunt, ut sint exempti ab officiando. Item Procuratores, seu Discreti singulorum Monasteriorum, in quo similiter adhiberi potest restrictiva, dummodo in his Monasteriis præter Priorem ordinarie degant quatuor saltem Sacerdotes. Item Cancellarius, quem sibi Generalis elegerit, quod potest tolerari juxta Constitutiones antiquas. Supradicti omnes constituunt numerum vocalium circa sexaginta.

Superest deliberandum, an sit indulgendum Religioni petenti, ut habeant votum Magistri, Lectores, & Prædicatores, quemadmodum hactenus habuerunt in vim Constitutionum.

In fine ejusdem formulæ, ubi dicitur, ut facta supputatione omnium votorum, qui illorum excesserit numero sit is Præpositus Generalis: videtur addendum, *dummodo ultra dimidiam partem suffragiorum tulerit*, *d. c. Ecclesia vestra infra eod. cum concord.*

Die 9. Maii 1626. S. Congregatio Cardinalium Concil. Tidentini Interpretum approbavit formulam electionis ad se transmissam, eamque mandavit de cetero inviolabiliter observari a Generalibus, & vocalibus Religionis sancti Hieronymi de Fesulis, ita tamen ut post verbum, *numero*, addatur clausula, *dummodo ultra dimidiam partem suffragiorum tulerit, & de cetero vocem in Capitulis Generalibus non habeant, nisi infrascripti, videlicet Præpositus Generalis, Vicarius Generalis pro hac vice tantum, Visitatores, Procurator Generalis, ac Præpositi Generales post dimissum officium. Item Priores omnes, non tamen Titulares omnium, & singulorum Conventuum, dummodo ordinarie in suo quisque Monasterio actu resideat. Item tres primi Diffinitiores per biennium existentes, Procuratores, seu Discreti singulorum Conventuum, in quibus præter Priorem degant quatuor saltem professi Sacerdotes, aut saltem in sacris constituti, necnon Cancellarius, quem sibi Præpositus Generalis elegerit pro Capitulo Generali, cum altero Cancellario a Capitulo Generali eligendo, & Doctores ex antiquioribus in magisterio jam in aliqua publica Universitate promoti, & in futurum præviis disputationibus publicis habendis in Capitulo Generali, & de licentia tantum ipsiusmet Capituli ad Doctoratum promovendi, actu legentes, aut prædicantes, dum tamen numerum quindecim non excedant. Quæ omnia cum S. D. N. relata fuissent, Sanctitas sua illa approbavit, atque ab iis, ad quos pertinet, inviolabiliter observari mandavit, quibuscunque in contrarium non obstantibus. Romæ 13. Junii 1626.*

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius in eodem Concilio Generali.

CAPUT XLIII.

QUisquis electioni de se factæ per secularis potestatis abusum consentire præsumpserit, contra canonicam libertatem: & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui vero electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis, & beneficiis penitus suspendantur per triennium, eligendi tunc potestate privati,

SUMMARIUM.

1 *Eligentes per secularis potestatis abusum ab officiis, & beneficiis triennio suspenduntur, & tunc eligendi sunt potestate privati, & n.* 11.
2 *Electio quarumcunque dignitatum a Clericis celebrata per abusum laicæ potestatis est ipso jure nulla, & n. seqq.*
3 *Verba*, careat commodo, *inducunt nullitatem ipso jure.*
4 *Electioni de se facte per secularis potestatis abusum consentiens efficitur ineligibilis ad dignitates, & beneficia curata non autem ad Canonicatus.*
Et quid in electo in Papam, n. 6.
5 *Verbum futuri temporis, quamvis innuat canonem non esse latæ sententiæ, hoc tamen fallit, quando ex sequentibus apparet de contraria mente.*
7 *Dispensare an possit Episcopus ad dignitates cum Fagnan. in I. Lib. Decretal.*
8 *Dispensare tacite intelligitur Papa cum ineligibili, si eum scienter provideat,*
9 *Secus in aliis Superioribus citra Papam.*
10 *Penitus adverbium adjunctum verbo futuri temporis, an importet canonem latæ sententiæ.*
12 *Electio an, & quando dicatur celebrata per secularis potestatis abusum, & n. seqq. usq. in fin.*
13 *Quid, si electores requirant Principem laicum super personis eligendis, ut consensum præstet.*
Et quid, si Princeps laicus interfit electioni ex privilegio, vel consuetudine, n. 16.
Et quid, si laicus interfit ut Tabellio, n. 19.
Et quid, si interfit, ut privatus ad coeligendum, n. 22.
Et quid, si laicus Princeps, vel potestas incutiat metum electoribus, ut certam personam eligant, n. 23.
Et quid, si electioni interfit authoritative, ut coeligat,

vel alias jurisdictionem exerceat, *n.* 28.
Et quid, si assistat electoribus extra aulam Capitularem ad protegendum, *n.* 29.
Et quid, si in ipsa aula Capitulari, *n.* 30.
14 *Electio non potest pendere ex consensu alterius, sive ille sit Clericus, sive laicus.*
15 *Regis tamen assensus potest requiri super electione jam facta.*
16 *Laici possunt interesse electionibus Clericorum ex privilegio, non autem ex consuetudine etiam immemorabili.*
17 *Electio per abusum potestatis secularis est contra libertatem Ecclesiasticam.*
18 *Consuetudo contra Ecclesiasticam libertatem non valet.*
19 *Notarius in causa electionis potest esse laicus.*
20 *Notarius quoad officium suum, sicut est servus publicus laicorum, ita & Clericorum.*
21 *Notarius in causa hæresis, & in visitatione Capituli Cathedralis debet esse Clericus.*
23 *Electio facta per impressionem laicorum non valet propter abusum secularis potestatis.*
Et quando dicatur facta per impressionem, & quæ minæ illam inficiant. Et quid differat metus ab impressione, *n.* 25.
24 *Potentes qui dicantur.*
26 *Eligentes per metum, vel impressionem non puniuntur.*
27 *Coactus a prædominio si quis vult, magis non vult, quam vult.*
28 *Laicus non potest interesse electioni authoritative ad aliquem actum jurisdictionis exercendum.*
29 *Potest tamen extra aulam Capituli assistere electoribus ad protegendum etiam armata manu, & n.* 31.
30 *Laica potestas, an possit in ipsa aula Capitulari assistere electoribus, ne veniant ad arma, vel aliud scandalum oriatur, & n. seqq. usq. in fin.*
33 *In electoribus liberum debet esse arbitrium non solum ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili.*
34 *Laicorum preces, & acclamationes sunt in electionibus, prohibitæ, & n.* 39.
35 *Laici excludendi sunt a Collegiatis Ecclesiis, ubi electiones celebrantur, & n.* 37.
36 *Laicus Princeps, vel Potestas, ut interfit electionibus, non est usus, sed abusus.*
37 *Electio, quæ fit contra libertatem Ecclesiæ, nulla est.*
38 *Electio, in qua ultra solitos scrutatores electi fuerunt alii tres laici, non valet.*
39 *Capitulum Fratrum Eremitarum S. Augustini Provinciæ Bethicæ, cui Regius Minister interfuit, declaratur nullum ob laicæ potestatis abusum.*
41 *Præsens dicitur multis modis pro subjecta materia.*

1 Q*Uisquis*. Eligentes per secularis potestatis abusum ab officiis, & beneficiis triennio suspenduntur, & tunc sunt eligendi potestate privati: electus si tali electioni consentiat, fit ineligibilis, nec valet electio. Hoc dicit secundum Joann. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Joann. de Anan. sed summando juxta ordinem literæ secundum Bald. & Abbatem hoc intendit. Consentiens electioni factæ per secularis potestatis abusum, ineligibilis fit, nec absque dispensatione potest eligi ad aliquam dignitatem: præsumentes eligere per triennium suspendantur ab officiis, & beneficiis; ac ea vice sunt eligendi potestate privati. Dividitur in duas partes. In prima punit electum consentientem. In secunda punit eligentes, & electionem vitiat, ibi, *Qui vero*.

2 Nota primo ibi, *electionis commodo careat*, electionem a Clericis celebratam per abusum laicæ potestatis esse ipso
3 jure nullam; nam per hæc verba, *careat commodo*, inducitur nullitas ipso jure, ut hic per Butr. *in secundo notab.* & Felin. *in c. Rodulphus n.* 25. *supra de rescript.* & est expressum infra in illis verbis, *quam ipso jure irritam esse censemus*. Ad idem *c. Quoniam* 16. *q.* 7. & est simile *in c. Cum in cunctis supra eod.* & ita hic firmant gl *in ver. Irritam*, Innoc. *n.* 1. Abb. Antiq. *eod. n. in ver. Commoda careat*, Host. *n.* 1. *in ver. Irritam*, Jo. Andr. *n.* 4. *in eod. ver.* Bellam. *n.* 2. *& in* 10. *q.* Anch. *in* 1. *notab.*

Et procedit hæc conclusio in electionibus quarumcunque Dignitatum, secundum Innoc. hic *in ver. Qui verò electionem*. Et quamvis Host. *in princ.* videatur eam restringere ad electiones Episcopalis dignitatis; tamen prima opinio, cum text. loquatur indistincte, magis placet Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Electioni*, & communiter tenetur, ut testatur Abb. *sub. num.* 2. *in* 1. *quæst.* De quo dic plenius, ut per eundem Joann. Andr. *in cap. Quod sicut in princip. inf. eod.* Quando autem electio dicatur fieri per secularis potestatis abusum, plene dicam infra a *n.* 12. *usq. in fin.*

Secundo nota ibi, *ineligibilis fiat*, consentientem electioni de se factæ per abusum potestatis secularis esse ineligibilem ipso jure ad omnes dignitates, ita ut sine dispensatione promoveri non possit; nam illud verbum, *fiat*, licet videatur futuri temporis, tamen est futuri immediati, quia subauditur adverbium, *tunc*, quod extremitatem temporis significat, secundum Bald. *num.* 4. *vers. Item quod verbum*; Vel certe secundum Imol. *in secundo notab.* quamvis verbum futuri temporis regulariter innuat canonem esse sententiæ ferendæ, secundum ea, quæ notantur *in cap. Quia propter sup. eod. & in cap. Si diligenti infra de foro compet.* tamen hoc fallit, quando ex sequentibus appareret esse ex mente Conditoris, ut si canon latæ sententiæ, prout apparet hoc casu ex verbis, quæ sequuntur ibi, *nec absque dispensatione ad aliquam valeat eligi dignitatem*. Et ita hic firmant gloss. *in ver. Fiat*, Innocent. *num.* 1. Compostell. *in princip.* Hostiens. *num.* 1. *in ver. Fiat*, Bellam. *in* 9. *quæst.* Collectar. *num.* 1. Butr. *in primo notab.* Imol. & Abb. ambo *in secundo notab.* & cum textus generaliter dicat, ad aliquam dignitatem, intelligi debet non tantum de Episcopatibus, ut *cap. Si quis deinceps* 16. *quæst.* 7. sed etiam de aliis dignitatibus inferioribus, secundum Host. *hic num.* 1. *in ver. Ad aliquam*, Joann. Andr. *num.* 4. & Bellam. *num.* 3. *in prima oppositione, & in undecima quæst.* ac etiam de Curata, quia dignitati comparatur, *capit. Dudum infra eod.* secundum Pet. de Sampsone, Abb. Antiq. *hic in fin.* & Joann. Andr. *num.* 6. licet secus sit de Canonicatibus, secundum eos, quia pœnæ sunt restringendæ, *capit. Pœne de pœnit. distinct.* 1. Quinimo Bald. *hic numer.* 6. tenet hoc procedere etiam in electo in Papam, qui si consentiret electioni factæ per metum, non posset per Cardinales iterato eligi, quia ineligibilis est hoc casu specifico, secundum eum, qui latissime hoc idem prosequitur in suo consilio Schismaticis, quod habetur post titulum, *Codic. de edict. D. Hadr. tollen.* Sed contrarium concludit Bellam. *in* 14. *quæst.* & bene, quia contra electum a duabus ex tribus partibus Cardinalium nulla exceptio potest opponi, ut *capit. Licet sup. eod.* & ibi dixi *a num.* 11.

Sed hic suboritur dubium, an Episcopus possit super hac inhabilitate dispensare? Gloss. *hic in ver. Fiat*, *vers. Sed nunquid*, tenet Episcopum dispensare posse; Tum quia conditor canonis dispensationem sibi non reservavit, *cap. Nuper infra de sentent. excomm.* Tum quia hoc crimen est minus adulterio, in quo Episcopo permittitur dispensatio, *c. At si Clerici*, §. *De Adulteriis infra de judic.* Idem notat Jo. *in c. Si quis deinceps in* 3. *gloss.* 16. *quæst.* 7. & consentiunt hic Vincent. Goffredus, & Innoc. *n.* 1. Compost. *in princ.* Host. *n.* 1. *in ver. Absque dispensatione*, & Bald. *num.* 5.

Sed contrariam opinionem, id est Episcopum dispensare non posse, secutus est hic Philipp. & Bartholom. Brixien. *in d. cap. Si quis deinceps*, quos hic refert Jo. Andr. *n.* 10. & Anchar. *in* 2. *q.*

Prima ratio Philippi est, quia Episcopus non dispensat cum illegitime natis, eo quod alieno vitio laborent; ergo longe minus cum istis, qui laborant proprio. Secunda ratio, quia Episcopi non dispensant, nisi ubi eis permittitur, *cap. Dilectus infra de tempor. ordinat.* Tertiam rationem adducit hic Hostiens. quia Pontifex sibi reservat, quod minus est, ut *capit. Grave ad fin. infra de præben.* Ergo & hoc quod majus est, *c. Cum illorum infra de sent. excomm.* licet respondeat facta se habere tanqam excedentia, & excessa, remittens adnotata *in capit. Nihil inf. eud.*

Tu dicas Episcopo non competere hoc casu facultatem dispensandi, quia pœna inhabilitatis est hic imposita a Generali Concilio, contra quod non dispensat Episcopus, ut notatur *in capit. Cum dilectus supra eod.* & tenet Butr. *hic n.* 13. *in fin.* & probavi latissime *in cap. Nimis infra de fil. Presbyter.* Non obstat, quod dispensatio intelligatur Episcopo expresse permissa, si canon etiam Conciliariis

dicat

dicat simpliciter in aliquo casu posse dispensari, ut tenet Abb. *in d. cap. At si Clerici*, §. *De adulteriis num.* 5. *de judic.* & scripsi plenius *in dict. cap. Dilectus num.* 17. *infra de temp. ordin.* Nam respondetur hanc theoricam non applicari textui nostro, quia Concilium hic non dicit posse dispensari, sed procedit prohibendo, ne sine dispensatione promoveri valeat. Unde verba illa, *sine dispensatione*, intelligi debent, scilicet Papæ, non autem Episcopi, & adde quod notat Butr. *in d. §. De Adulteriis num.* 17. *vers.*
8 *Si autem apparet specifice permissa*. Sufficit tamen, ut Papa sufficienter provideat de illa dignitate, in quam se intrusit electus per abusum laicæ potestatis; nam ex hoc intelligitur cum eo tacite dispensare, ut hic per Abb. *nu.* 2.
9 *vers. Puto tamen*, licet secus sit in alio Superiore circa Papam in illis casibus, in quibus habet dispensandi facultatem, quia talis non censetur dispensare, nisi saltem præmiserit cognitionem super causa dispensationis, secundum eum, qui remittit adnotata per Joan. And. & alios in *cap. Fraternitati inf. de Schism.*

10 Tertio nota ibi, *penitus suspendantur*, hoc adverbium, *penitus*, adjuncto verbo futuri temporis non importare canonem latæ sententiæ, sed ferendæ; nam verbum, *suspendantur*, exponitur hic scilicet per sententiam, secundum glossam, & Innocent. *in fin. in ver. Suspendantur*, Abb. Antiq. *num.* 1. *in eodem ver.* Hostien. *in fin.* sed idem Host. *num.* 1. exponitur, penitus suspendatur, id est ipso jure authoritate hujus Canonis suspensi pronuncientur. Subdit tamen *num.* 2. primum intellectum esse benigniorem; & cum hoc transeunt Joann. Andr. *num.* 10. *in gloss. per sententiam*, & Bellam. *in* 13. *quæst.* Tu vero, an & quando dictio, *penitus*, seu omnino importet ipso jure, vide Felin. plura cumulantem, & nihil concludentem *in c. Rodulphus n.* 34. *vers. Omnino sup. de rescr.*

11 Ultimo nota ibi, *privati*. Eligentes per abusum laicæ potestatis pro illa vice esse privatos ipso jure potestate per eligendi, prout hic notat gloss. *ultima*, Innocent. *in fin.* Abbas Antiq. *num.* 1. *in ver. Privati*, Host. *in fin.* Joann. Andr. *num.* 7. Bellam. *in* 12. *quæst.* Simile *in capit. Cum in cunctis supra eod.* & vide quod legitur, & notatur *in cap. Quanquam inf. eod. lib.* 6.

12 In glossa prima QUÆRO. Quando electio dicatur celebrata per secularis potestatis abusum, adeo ut propterea sit nulla, & tam electus quam eligentes incidant in pœnas hic statutas.

13 Pro clariori quæstionis solutione octo casus videntur distinguendi. Primus casus est, quando electores requirunt Principem laicum super personis eligendis, ut consensum præstet, & planum est hoc esse contra libertatem Ecclesiasticam; ut est text. in *cap. Cum terra sup. eod.* Unde talis electio dici etiam posset facta per abusum potestatis secularis, ut hic notant Innocent. *ad fin.* Compost. *in princip. vers. Vel si Clerici*, Abb. Antiq. *n.* 1. *vers. Et dic abusum*, Host. *n.* 3. *vers. vel si Principes*, Jo. And, *nu.* 9. *vers. Idem secundum eum*, Collectar. *in princ.* Butr. *n.* 9. *vers. Idem dicit*, & communiter.

14 Verum Cardin. hic, & *in dict. cap. Cum terra*, utrobique in prima oppositione accurate observat hoc casu electionem non improbari propter abusum laicæ potestatis, sed quia non potest pendere ex consensu alterius, sive ille sit laicus, sive Clericus, & ita contigit in terminis *dict.*
15 *cap. Cum terra*, ubi Capitulares requirebant consensum Patriarchæ, vel Principis. Quare hoc exemplum non congruit huic decretali, quæ loquitur tantum de laicæ potestatis abusu. Sed certe objectum Cardin. posset procedere quando electio fieret ad solam nomitationem Patriarchæ, vel alterius in potestate Ecclesiastica constituti. Tunc enim manifestum esset electionem improbari non posse propter abusum laicalem, sed solum quia pendere non potest ex consensu alterius, ut in *dict. cap. Cum terra*. At secus est si electio fiat ad nominationem Principis laici, quia tunc impugnari potest etiam ex capite secularis abusus, juxta hoc capitulum. Quidquid tamen sit, non improbatur, ut electioni jam factæ Regis requiratur assensus, ut dicitur *in dict. capit. Cum terra in fin. & in dict. cap. Quod sicut in princip. vers. Quia non simplex nominatio supra eod.* & hic notat idem Cardin. *in* 1. *oppos.*

16 Secundus casus est, quando Principes laici intersunt electionibus Clericorum in vim privilegii, vel consuetudinis, & hoc casu electio non dicitur fieri per abusum potestatis secularis, ut *cap. Hadrianus* 63. *dist. & capit, Nobis*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

infra de Jurepatr. secundum Innocent. *hic in princ.* qui exponens verbum, *abusum*, dicit secus esset si Principes laici hoc jus sibi vendicarent ex consuetudine, vel privilegio, eique consentiunt Compostell. *ad fin. ver. Quod intellige verum*, Host. *in princip. in ver. Abusum*, Joann. Andr. *num.* 2. *in eod. ver.* Bellam. *num.* 3. *in* 2. *oppos. & n.* 4. *in* 1. *quæst.* & Butr. *n.* 5.

Verum hæc opinio potest procedere in terminis privilegii; & quoad hoc cum prædictis consentit etiam Abb. Antiq. *in princip.* & Panormit. *num.* 3. *vers. Placet mihi.* Non enim potest dici abusus, ex quo laici eligunt ex privilegio *dict. cap. Hadrianus*. Sed respectu consuetudinis eam reprobat idem Panorm. *ubi supra*, & merito, quia laicus ex consuetudine etiam tanti temporis, cujus initii non est memoria, non potest requirere jus eligendi etiam, ut coeligat cum Canonicis, ut in *cap. Massana infra eod.* & per Joann. Andr. *in cap. de præb. lib.* 6. Usu de propria talis usus potest dici abusus, & hujusmodi consuetudo est potius corruptela, ut *dict. capit. Massana in fin.* Adde tu quod electio per abusum laicæ potestatis est contra canonicam libertatem, ut hic in litera, scilicet Ecclesiasti- 17
cam, ut in gloss. *in ver. Libertatem*. Consuetudo autem 18
contra Ecclesiasticam libertatem non valet, ut est textus clarus *in cap. Cum terra supra eod.* ibi, quia igitur hoc redundat in gravamen, & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, præscriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam, & ibi notat gloss. *in ver. Consuetudinis*, gl. *ult. in d. c. Massana*, & ibi dixi *n.* 13. post Bald. *ante n.* 1. *vers. Item nota*, & Abb. *n.* 6. & hoc teneas sine trepidatione ex rationibus, quas ibi posui.

Tertius casus est, quando laicus interest electioni tan- 19
quam tabellio, ut scribat electionis processum, & sunt opiniones Petr. de Sampsone Abb. Antiq. Ægid. & Host. *in capit. Quia propter sup. eod.* opinati sunt notarium electionis debere esse Clericum. Et generaliter laicum super spiritualibus non posse instrumenta conficere, multis argumentis tuetur Hostiens. *in cap. Sicut te nu.* 6. *vers. Nunquid ergo tabellio infra ne Cleric. vel Monach.* Sed contrarium tenuit Compostell. *in dict. cap. Quia propter num.* 11. *in ver. Reducta*, Speculat. *in tit. de instrum. edit. §. Restat vers. Quid ergo tabellio*, Abb. *in dict. cap. Sicut te num.* 17. *vers. An autem laicus*, & Bald. *in cap. Decernimus num.* 15. *infra de Judic.* dicens hanc esse veritatem, quidquid dicat Hostiens. Tum quia laicus in causa electionis potest 20
esse testis; ergo & tabellio. Tum quia tabellio quoad officium suum est servus publicus; unde sicut est servus laicorum, ita Clericorum. Et hanc opinionem approbat consuetudo, ut attestatur Compostell. *ubi supra*, Joann. Andr. *in cap.* 1. *de Procur. lib.* 6. & post eum Abb. *in dict. cap. Quia propter num.* 10. Qui similiter eam putat veriorem, quia notarius scribendo nullam authoritatem exercet, nec aliquid spirituale ministrat, sed solum præbet nudum ministerium, seu officium exemplo Procuratoris in re spirituali, qui a procuratione non repellitur ex eo quod sit laicus, ut *in dict. cap.* 1. Præterea speciale vide- 21
tur in causa hæresis, ut notarius debeat esse Clericus, seu Religiosus, ut in *cap. Officium*. §. *Ad conscribendas de Hæret. lib.* 6. secundum Abb. *ubi sup.* Adde tu alium specialem casum, videlicet in visitatione Capituli Ecclesiæ Cathedralis, ut in Extravag. Bonifacii VIII. *Debent de offic. ordin.* Ergo regulariter non requiritur, ut tabellio sit persona Ecclesiastica, arg. *leg. Jus singulare*, & *leg. Quod vero contra, ff. De legib.* Demum cessat omnis difficultas ex decreto Conc. Trid. *cap.* 10. *sess.* 22. ut dixi in *cap. Sicut te circa fin. vers. Demum quoad hoc infra Ne Cler. vel Monach.* An autem, & quando Clericus possit exercere tabellionatus officium, scripsi latissime *in d. c. Sicut te in sexta quæstione*.

Quartus casus est, quando laici tanquam privati inter- 22
veniunt simul cum Canonicis ad coeligendum, & electio est irrita ipso jure, & utile per inutile vitiatur, nec valet contraria consuetudo, text. est *in d. c. Massana infr. eod.* forte tamen hoc casu non dicitur celebrata per abusum secularis potestatis, quia ad hoc requiritur, ut laicus, qui interest electionis sit potens, puta Princeps, vel Potestas, ut dicam in casu proxime sequenti. Et ita videtur intelligendus Card. *hic in princ.* dum sic summat hanc decretalem, videlicet consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis secularis, id est cum laici simul cum Clericis eligunt, efficitur ineligibilis ad dignitates; ideoque Petr. a Baxio *in Director. elect. in* 1. *p.* ubi recenset viginti octo re-

quisita ex parte eligentium, octavum dicit esse, ut non eligant per abusum potestatis secularis. Decimum vero, ut non admittant laicos ad coeligendum.

23 Quintus casus est, quando laicus Princeps, vel Potestas interest electioni non coeligendo, sed incutiendo metum electoribus, ut certam personam eligant. Et hoc casu talis electio proculdubio est per abusum potestatis laicalis, ut innuit hæc litera ibi, *contra canonicam libertatem*. Unde Bernardus formans causam: *Multi*, inquit, *eligebantur per impressionem, sive per abusum potestatis secularis*: & Innoc. *ad fin.* dicit electionem censeri celebratam per hujusmodi abusum, non solum quando Clerici faciunt laicos interesse electionibus, vel eam faciunt ad voluntatem Principis laici, sed etiam quando minis Potentum aliquem elegerunt, *cap. Bonæ memoriæ, il primo respons. primo supra eod.* & eum sequitur totidem verbis Compost. *hic in fin.* Abb. Antiq. *n.* 1. *v. idem est secundum eundem*, Host. *n.* 3. *v. Vel si minis*, Jo. And. *n.* 9. *v. Idem in his*, Bellam. *n.* 4. *in prima q.* Butr. *num.* 9. *in fin.* & alii
24 communiter. Dicuntur autem Potentes, qui terribiles sunt, & minacem fervorem possunt ostendere, quales sunt in publica potestate constituti, ut *l. unic. C. Si rect. Provinc. l. Si per impressionem, C. Quod met. casu & leg. unic. C. Si quacunque præd. potest.* & notat Azo *in summ. C.*
25 *Ne lic. potentior. in princ.* Cyn. *in l.* 1. *eod. tit.* & Bellam. *hic in secunda q.* Quando autem electio dicatur celebrata per impressionem, & quæ minæ illam inficiant, & quæ differentia sit inter metum, & impressionem, late prosequitur idem Bellam *in* 3. 4. *&* 5. *q.* Ad eum recurre.

26 Ceterum adverte, quia hic quintus casus non congruit literæ hujus decretalis, quæ loquitur proprie, quando Clerici electores sponte admittunt laicos; propterea enim
27 plectuntur pœnis hic statutis: At quando inviti, & per vim, aut metum eos admittunt, nullatenus punitur, quia a prædominio si quis coactus vult, magis non vult, quam vult, & metus excusat ab istis extraordinariis delictis, *c. Cum Vintonien. sup. eod.* & declarat hic gl. 1. Bal. *n.* 1. *&* 3. Henr. Boich. *in princ.* Card. *in* 1. *oppos.* & Jo. de Anan. *n.* 1.

28 Sextus casus est, quando laicus in publica potestate constitutus interest electioni authoritative, ut coeligat, vel alias jurisdictionem exerceat: & similiter planum est hujusmodi electionem esse per abusum laicæ potestatis, ut in §. *Verum*, dost *c. Quia S. Romana* 63. *dist.* & in hoc conveniunt omnes hic, & in *c. Massana inf. eod.* nam si electio dicitur per abusum, quando privatus laicus coeligit simul cum Clericis, ut dictum est supra in 4. casu; multo fortius idem dicendum, quando id facit laicus in publica positus potestate, quippe cum hoc casu magis impediatur libertas electionis hic considerata.

29 Septimus casus est, quando potestas secularis assistit electoribus extra aulam Capitularem ad protegendum, ne scilicet oriantur scandala, neve libertas eligentium ab extraneis impediatur: & hic casus simpliciter est satis clarus; omnes enim admittunt id licere Principi laico, nec per hoc canonicam libertatem violari. Quod sine dubio concedunt Authores qui tenent laicos posse interesse electioni ad protegendum, ut dicam infra *n.* 31.

30 Octavus & ultimus casus, & hic quidem satis dubius est, quando secularis potestas interest ipsimet electioni in aula Capitulari, non tamen ullam interponit authoritatem, vel jurisdictionem exercet, sed nudam præstat assistentiam, forsan eo prætextu, ne electores veniant ad arma, vel aliud scandalum oriatur.

31 Ad partem negativam, videlicet electionem hoc casu non fieri per læcularis potestatis abusum, inducitur authoritas Doctorum, qui dixerunt laicos posse interesse electionis Clericorum ad protegendum. Per hoc enim videntur sensisse interessentiam laicorum in ipso actu electionis non esse a jure improbatam, dummodo fiat ad bonum finem; idque non obscure intellexerunt de laico Principe, vel in potestate publica constituto, quandoquidem privato non congruit assistentia ad protegendum, *c. Ab Imperatoribus* 23. *q.* 3. *&* *c. Regum q.* 5. *&* *c. Defensionis* 87. *dist.* Inter hos autem est primo loco Compostell. *in c. Massana in princ. infra eod.* quem ibi secuti sunt Abbas Antiq. *in v. Laicos*, Jo. Andr. *n.* 4. *in vers. Electio*, Butr. *in* 2. *not.* & Bald. *in princ. ver. Adde tamen*, ubi formaliter ait, quamvis laici non possint interesse ad eligendum, posse tamen interesse ad protegendum etiam armata manu; & expressius hoc sentit Abb. Sicul. *ibid. in* 3. *not.* Primo enim ait, admissionem laicorum in electione Prælati reddere electionem ipso facto nullam; ac deinde subdit hoc esse intelligendum, quando admittuntur ad coeligendum, secus si admitterentur tabellio ad scribendum electionis processum, vel vocantur laici, ut defendant Clericos electores contra schismaticos, vel alios injuste impedientes. Videtur enim Abb. intelligere de admissione laicorum in loco ipso Capituli, & in actu electionis; alioquin exemplum tabellionis non congrueret, & exceptio sua non esset de regula.

Et pro hac opinione videtur text. *in* §. *Principibus*, 32
post *c. Vota* 63. *dist.* ubi patet per Principem laicum posse vocari ab electoribus ad compescendos schismaticos, vel alios, a quibus timetur impressio, seu violentia; concordat *c. In nomine Domini* 28. *dist.* & tenet Compost. & alii: ad idem text. *in c. Adrianus, & c. Quia S. Romana*, ibi, *eligatur præsente Senatu, & populo* 63. *dist.*

Sed his non obstantibus contrariam opinionem puto veriorem.

Moveor primo, quia electio per abusum hic reprobatur ob eam rationem, quia est contra canonicam libertatem. Hæc autem ratio militat etiam hoc casu, quia ex assistentia Principis, vel alterius potestatis secularis quantuncunque nuda, & simplici tollitur libertas eligentium. Humani enim moris est illum vereri, cujus judicio, & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur, *c.* 16. *q.* 12. & voluntatibus obedire reverentia exigente compellimur, *c.* 1. 8. *q.* 2. & notant Innoc. & Bald. *in c. Quod super his infra de major. & obed.* & in casu valde notabili Felin. *in c.* 1. *n.* 5. *ver. Ex quo colligi potest de sponsal.* & tamen, ut inquit Bald. *hic n.* 1. in electionibus 33
liberum debet esse arbitrium non solum ab oppressione manifesta, sed etiam ab occulta formidabili. Quo fit, ut 34
preces, & acclamationes laicorum sint in electionibus prohibitæ, tanquam adversantes Ecclesiasticæ libertati, ut hic per Bellam. *in 6. q. circa fin.*

Moveor secundo, quia protectionis prætextu Princi- 35
pes vendicarent sibi hoc jus interessendi electionibus, prout de facto sibi vendicant asserentes sibi competere ex jure regaliæ. Quod non obscure intimavit gl. 2. hic dicens, si admitterentur laici, sive hujusmodi potestates, assumerent sibi jus imposterum, & sic periret libertas Ecclesiæ; & ideo laici omnino excludendi sunt a Collegiatis Ecclesis. Sequitur Bellam. *in* 8. *q* Butr. *n.* 10. & communiter alii. Facit quod Doctores notant post Innoc. *in c.* 1. *de celebr. Missar.* dum dicunt laicos non posse simul cum Clericis in choro divinis officiis interesse.

Moveor tertio, quia cum in forma electionis per viam scrutinii, vel compromissi necessario debeat præcedere tractatus, *capitul. In causis circa finem*, & ibi Butr. *in primo notab. supra de elect.* potest probabiliter contingere, ut electores in ipso actu electionis celebrandæ tractent, & contendant de inhabilitate excludendorum, At valde indecens est, ut laicus sedeat inter Clericos eligentes, jurgia illorum audiat, & personarum Ecclesiasticarum demerita patefiant laicis, qui Clericis oppido sunt infesti, *c. Laicos* 2. *q.* 7. *&* *c. Clericis de immun. Eccles. lib.* 6.

Moveor quarto, quia si in hac decretali prohiberetur tantummodo interessentia laicorum ad coeligendum, frustra fuisset positum *c. Massana inf. eod.* ubi hoc ipsum prohibetur; Ergo ut hæc duo capitula invicem differant, & non sint superflua, dicendum est in *c. Massana*, prohiberi interessentiam laicorum ad coeligendum, hic vero quancunque interessentiam in aula Capitulari, etiam ad protegendum.

Moveor ultimo, quia opinionem hanc communiter 36
sequuntur Magistri, & Doctores nostri; nam gloss. 1. hic explicans laicæ potestatis abusum sic ait: *Ut laicus, Princeps, vel potestas interfit electionibus, non est usus, sed abusus*, & Innocent. *numer.* 1. *in versicul. Qui vero*, similiter declarans, quando electio dicatur fieri per abusum secularis potestatis, *quando*, inquit, *Clerici in electione Episcoporum, vel Prælatorum laicos interesse fecerint*, & totidem verbis sequuntur Compostellus in *princ. versicul. Quando Clerici*, Abbas Antiquor. *numer.* 1. Hostiens. *n.* 3. Jo. And. *num.* 9. Bald. *in princ. in verborum Libertatem*, Bellam. *numer.* 4. *in prima quæstione*, Butr. *n.* 9. Anchar. *in* 1. *notab.* Abb. *ante numer.* 4. & Jo. de Anan. *numer.* 1. & in hoc conveniunt omnes, teste

Car-

Cardinali in prima oppositione. Idem Petr. de Biaxio in *Direct. elect. par.* 1. *cap.* 10. *n.* 5. & recentiores communiter, & cum dicant omnes electionem esse per abusum, quando laici electionibus intersunt, utique excludunt eos non tantum a coeligendo; sed etiam ab assistendo, & interveniendo cum eligentibus in loco Capituli. Sed aper- 37 tius hoc firmat gl. 2. hic dum ait, *electio est nulla, quæ fit contra libertatem Ecclesiæ*, & ita laici omnino excludendi sunt a Collegiatis Ecclesiis. Pondera, quia non dixit excludendi sunt ab electione, sed a loco, & ab Ecclesia, ubi celebratur electio, & sequitur Butr. *hic n.* 10. ibi, & sic laici omnino sunt expellendi de Collegiatis Ecclesiis, & novissime Rota in causa Treveren. Abbatiæ sancti Maximini impressa apud Castellin. *in tractat. de elect. c.* 4. *fol.* 38 101. *n.* 13. *vers.* 2. *Quia fuerunt*, *& n.* 18. ubi declaravit nullam electionem ex quo ultra solitos scrutatores electi fuerunt alii tres laici: eamque rationem adducit, quia laici sunt omnino arcendi ab hujusmodi electionibus. Simi- 39 liter Bellam. *hic n.* 1. *vers. Quarto*. dicit adversari Ecclesiasticæ libertati, ut laici de Prælatorum Ecclesiasticorum electionibus se intromittant: & in sexta quæstione ait, laicorum admissiones sunt in electionibus prohibitæ tanquam adversantes Ecclesiasticæ libertati; & eodem modo Butr. *hic num.* 5. dicit electionem esse per abusum, & non valere quando fit intervenientibus secularibus. Idem non obscure sensit gloss. *in cap. Cum terra sup. eod.* in figuratione casus ad fin. dum ait: Item laici non debent interesse, nec vocem habere in electione Prælati; & sic glossa excludit laicos non tantum a voce, sed etiam ab interessentia, & interventu. Idem Episcopus Brixiens. *in suo magno repertorio in ver. Laicus*, dicens: Nullus potest, aut debet interesse electioni Prælatorum, ac de illa se intromittere; & Franc. March. *dec.* 102. *n.* 2. similiter excludit laicos ab utroque, cum alternative inquit non valere consuetudinem, quod laica potestas habeat jus eligendi, aut interessendi electioni.

Et probatur hoc satis clare *in cap.* 1. 63. *distinct.* ubi dicitur: *Nullus laicorum Principum, vel Potentum semet inferat electioni, ne inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio*. Pondera, quia non dicitur eligat; sed semet inferat electioni, quod nudam interessentiam importat.

Et ita in Congregatione habita jussu S. D. N. Innocen- 40
tii X. *die* 5. *Aprilis* 1646. coram Eminentissimo Cardinali Paleoto, cui interfuerunt DD. Farnesius Archiepiscopus Patracen. Maraldus, Fagnanus, Albicius, Mascabrunus, & Confessarius Sanctissimi, ex communi sententia resolutum est Capitulum Provinciæ Bethicæ Ordinis Eremitarum S. Augustini celebratum in civitate Granatens. cum assistentia, & interventu Auditoris Regiæ Cameræ in aula Capitulari, fuisse nullum ob laicæ potestatis abusum.

Non obstant Authores, qui dicunt laicos posse interes- 41
se ad protegendum electores. Quoniam intelligi debent non de interessentia physica, & corporali in ipso actu, & loco electionis; sed de interessentia morali; congrue enim dicitur electioni adesse, qui tanquam brachium seculare extra aulam Capituli violentias propulsat, & eligentium libertatem tuetur. Sicut præsens quandoque dicitur intra muros, *capit. Cum olim in fin. infra de re judic.* Joann. Andr. *capit. Ubi periculum num.* 5. *de elect. lib.* 6. Quandoque dicitur præsens, cujus vox audiri potest, *leg.* 1. *ff. De verbor. obligat.* Quandoque dicitur præsens, & qui in hortis est, *leg. Præsens*, *ff. De Procur.* Quandoque latius, qui est in Provincia, *leg. ultim. Codic. de præscript. long. tempor.* gloss. *in cap. Cum inter*, *il secondo in ver. Remoti supr. eod.* & pluribus aliis modis pro subjecta materia, ut notat gloss. *in Auth. de fidejuss.* §. 1. *in ver. Præsentes*.

Nec obstat *capit. Adrianus* 63. *distinct.* & alia jura supra citata *num.* 32. Quoniam procedunt in terminis privilegii Apostolici, ut dictum est supra *num.* 16. & declarat Butr. *in capit. Massana in* 2. *not ab. infra eod.* quod tamen privilegium fuit postea revocatum, ut in §. *Verum*, *& in cap. seqq. eod. dist.* & de authoritate hujus *capit. Adrianus*. Vide quod plene scripsi *in cap. Accepimus n.* 64. *infra de pactis*.

Demum non obstat, quod dictum est de Notario laico, quia hoc non pertinet ad abusum; cum enim Notarius nullam habeat jurisdictionem in foro contentioso, nullum inducit metum in eligentibus, & sic cessat ratio hujus Decretalis. Præterquamquod opinio illa de Notario non caret contradictoribus, ut patet ex dictis supra *n.* 19. *& seqq.*

DE ELECTIONE.

Idem Innocentius in eodem Concilio Generali.

CAPUT XLIV.

Nihil est quod Ecclesiæ Dei magis officiat, qnam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam ad regimen animarum fuerit electus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligenter examinet & electionis processum & personam electi: ut cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia si secus fuerit incaute præsumptum, non solum dejiciendus est indigne promotus, verum etiam indigne promovens puniendus. Ipsum quoque decernimus hac animadversione puniri, ut cum de ipsius constiterit negligentia, maxime si hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel ætatis illegitimæ approbaverit, non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate, verum etiam (ne aliquo casu pœnam effugiat) a perceptione proprii beneficii suspendatur, quousque (si æquum fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero convictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, graviori subjaceat ultioni. Episcopi quoque tales ad sacros Ordines, & Ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui commissum sibi officium digne valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem. Ceterum qui ad Romanum pertinet immediate Pontificem, ad percipiendam sui confirmationem officii, ejus se conspectui (si commode fieri potest) personaliter repræsentent, aut personas transmittant idoneas, per quas diligens inquisitio super electionibus, & electis possit haberi: ut sic demum per ipsius circumspectionem consilii, sui plenitudinem officii assequantur, cum eis nihil obstiterit de Canonicis institutis: ita quod interim valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, si electi fuerint in concordia, dispensative propter necessitates Ecclesiarum, & utilitates in spiritualibus, & temporalibus administrent: sic tamen ut de rebus Ecclesiasticis nihil penitus alienent. Munus vero benedictionis, seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueverunt.

SUMMARIUM.

1 *Confirmans electum indignum ad regimen animarum perdit potestatem confirmandi primum successorem, & a perceptione proprii beneficii suspenditur ad beneplacitum Superioris, si per negligentiam id fecerit, & n.* 7.

Si vero per malitiam, gravius punitur Superioris arbi-

arbitrio, vel pœna depositionis, n. 8.

2 *Electi immediate subjecti Papæ per se, aut per personas instructas debent adire Papam pro confirmatione, & n. 10.*

3 *Et si sint electi in concordia, & sint ultra Italiam interim administrant, ita tamen, ut nil alienent, & n. 11. 13. & 24.*

Nisi in Provincia sit Legatus de Latere, n. 19. vers. Limitabis.

Et dicuntur electi in concordia, si nullus discrepet, n. 12.

4 *Ecclesiæ Dei nihil tam perniciosum, quam ut indigni assumantur Prælati ad regimen animarum.*

5 *Confirmator antequam confirmet, debet electionis processum, & merita electi diligenter examinare.*

6 *Idque vocatis oppositoribus, &c. alias confirmatio non valet.*

7 *Prælatus indignus debet dejici etiam si fuerit confirmatus.*

8 *Pœna est arbitraria; cum a jure non reperitur determinata.*

9 *Malitia gravius punitur, quam negligentia.*

10 *Legatus de Latere potest electos confirmare ex officio legationis: sed alii Legati hoc non possunt sine speciali mandato, & n. 19. vers. Limitabis.*

11 *Electus ut possit administrare ante confirmationem, quæ requirantur, & n. 24.*

12 *Suffraganeus, quamvis sit valde remotus a suo Metropolitano, tamen administrare non potest ante confirmationem, & n. seqq.*

13 *Dispensatio ad similia non extenditur, & n. 16.*

14 *Privilegium clausum in corpore juris non facit jus commune, nisi inter nominatos; & ideo non extenditur de casu ad casum, etiam ex identitate rationis.*

15 *Extravagans* injunctæ de elect. *non habet locum in inferioribus a Papa confirmantibus.*

17 *Per reservationem dignitatum fuit ademptum electoribus jus eligendi.*

18 *Quod tamen fuit præservatum in concordatis Germaniæ, quibus non obsunt reservationes non clausæ in corpore juris.*

19 *Administrationem Prælaturæ, an Episcopus in partibus remotis suscipere possit ob urgentem Ecclesiæ necessitatem ante receptas Bullas.*

20 *Administrare potest Episcopus, si literas suæ consecrationis habere non potuit propter obitum Papæ, & n. 34.*

21 *Prohibitio generalis non excludit casum alias licitum.*

22 *Statuta, & privilegia cum trahuntur ad iniqua, sunt revocanda.*

23 *Electus in concordia in partibus remotis non cecidit a jure suo ex eo, quod ante confirmationem administraverit ob necessitatem Ecclesiæ, licet Curia esset ultra montes.*

25 *Necessitas facit licitum, quod alias est illicitum.*

26 *Provisus per Papam in Consistorio est verus Prælatus ante levatas Bullas.*

27 *Literæ Apostolicæ sunt de substantia probationis, sed non de substantia gratiæ.*

28 *Provisio Consistorialis habet vim electionis, & confirmationis.*

29 *Gratiæ tenor potest probari per testes, si literæ sint perditæ.*

30 *Literis missivis de promotione Episcopi attestantibus non est credendum.*

31 *Ad electionis Canonicæ probationem de jure sufficit solum decretum.*

32 *Per electionem spirituale matrimonium initiatur, & acquiritur electo jus administrandi in habitu.*

33 *Gesta per electum toleratum, an sustineatur ex titulo putativo, & communi errore, remissive.*

34 *Gesta per electum toleratum, an sustineatur ex titulo putativo, & communi errore, remissive.*

1 *Nihil.* Si Prælatus per negligentiam confirmavit indignum electum ad regimen animarum, perdit potestatem confirmandi primum Successorem, & a perceptione proprii Beneficii suspenditur, & promotus dejicitur: si vero per malitiam hoc fecit, gravius punitur. Electi vero immediate subjecti Papæ per se, aut per personas instructas debent adire Papam, & petere confirmationem. Et si sint electi in concordia, & valde remoti, videlicet ultra Italiam constituti, interim administrant, ita tamen ut nihil alienent. Benedicuntur autem, & consecrantur prout consueverunt, hoc dicit Jo. And. Bald. Bellam. Butr, Card. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Et dividitur tota Decretalis in duas partes. In prima ponitur Constitutionis causa; in secunda Constitutio, ibi, *Irrefragabilis:* & secunda pars subdividitur in tres, ut per Jo. And. 1 2

Nota ex principio literæ. Nihil esse tam pernicioſum Ecclesiæ Dei, quam quod indigni assumantur Prælati ad regimen animarum. Ad quod solet allegari quotidie hæc Decretalis, secundum Abb. *in primo notab.* Unde S. Tridentina Synodus se accingere volens ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ admodum collapsæ ab iis, qui majoribus Ecclesiis præsunt, initium censuit esse sumendum: quia integritas Præsidentium salus est subditorum, ut *sess. 6. de reformat. cap.* 1. ubi gravissimis verbis inculcat, ut ad Ecclesiarum regimen onus Angelicis humeris formidandum, maxime digni assumantur. Idemque repetit in *cap.* 1. *sess.* 24. dicens, hoc munus ejusmodi esse, ut si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Ad hoc *cap. Cum sit ars infra de etat. & qualit. & c. In Sacerdotibus* 61. *dist.* 4

Secundo nota ibi, *Diligenter examinet.* Superiorem, antequam munus confirmationis impendat, debere sedulo examinare electionis processum, an scilicet forma fuerit observata, item qualitates, & merita electi, ut in textu. Idque ex officio, etiamsi contra ipsum nihil opponatur, ut hic in gl. *in ver. Examinet.* Sed hodie præcedere debet causæ cognitio, vocatis oppositoribus juxta formam præscriptam *in c. fin. inf. eod. lib.* 6. alias confirmatio est ipso jure nulla: ut ibi statuitur. 5 6

Tertio nota *in vers. Non solum*, pœnam indigne promoti, quia debet dejici, etiamsi fuerit confirmatus: & pœnam promoventis indignum, quia caret potestate confirmandi primum Successorem, & suspenditur a perceptione Beneficii ad beneplacitum Superiotis, si per negligentiam id fecerit; si vero per malitiam, gravius punitur, ut in litera, id est Superioris arbitrio; cum pœna hic non determinetur, *cap. De causis. §. fin. de offic. deleg.* gl. *hic in ver. Graviori*, & Abb. *num.* 2. vel dic graviori, id est pœna depositionis, ut *capit. Tantis* 81. *distinct.* secundum Host. *hic num.* 6. *in ver. Graviori*, & Jo. Andr. *nu.* 25. Et ita magis punitur malitia, quam negligentia, Bald. *n.* 1. Bellam. *n.* 28. *in ver. Graviori*, & Abb. *n.* 3. facit *c. Super literis de rescr.* 7 8 9

Quarto nota in §. *Ceterum.* Exemptos Sedi Apostolicæ immediate subjectos teneri confirmationem petere a Summo Pontifice; tamen etiam Legati de Latere ex officio Legationis possunt electos confirmare in Provincia sibi decreta: alii vero Legati hoc non possunt sine speciali mandato, ut est text. *in cap. si Abbatem*, §. *hujusmodi inf. eod. lib.* 6. 10

Ultimo nota *in ver. Ita quod.* Electos posse administrare in spiritualibus, & temporalibus ante obtentam confirmationem, tribus tamen concurrentibus. Primo, scilicet, ut sint in partibus valde remotis, id est ultra Italiam constituti. Facit *cap. Cum longe* 63. *distinct. & capit. Cum olim de dolo, & contum.* Secundo, ut sint electi in concordia, id est nemine prorsus discrepante, ut notat gloss. in Clement. *Ne Romani*, §. 1. *in ver. Concorditer de election.* Item gloss. *in capit Cupientes.* §. *Ad hec in ver. Concordem eod. titul. lib.* 6. & tenent hic Compostell. *num.* 4. *in ver. In concordia*, dicens: Electum esse in concordia quantum ad hoc, ut administrare possit ante confirmationem, quando ejus electio est ab omnibus quasi per inspirationem communiter celebrata, ita ut uno tantum dissentiente non dicatur electus concorditer, Bald. *ante num* 1. explicans *ver. Concordia*, scilicet plena, & non ficta: & Abbas *num.* 4. Tertio, ut subsint immediate Romano Pontifici; nam de his loquitur hoc Capitulum, unde suffraganeus quamvis sit valde remotus a suo Metropolitano, tamen administrare non potest ante confirmationem: quia hæc facultas dispensative hic conceditur exemptis; dispensatio autem ad similia non extenditur, *cap. In causis infra de rejudic. & cap. Cœnomanensis* 56. *dist.* Nec excusat hoc casu rerum periculum, *c. Illud de major. & obed.* & ita hic firmat gl. *in ver. Administrent*, 11 12 13 14

cum

cum qua transeunt Host. *n.* 12. *in ver. Dispensative*. Jo. Andr. post Joannem & Vincentium, quos citat *n.* 27. post medium in gloss. ultim. & communiter Doctores, ut Abbas testatur *n.* 10. *circa med. v. In glossa*, ibi, *Sed contra*
15 *videtur*. Et quamvis ipse Abbas oppositum sentiat, eo quod hoc privilegium sit redactum in Corpus Juris, & sit Ecclesiis favorabile, & ideo ampliandum; nec fuerit mens Papæ privilegiare exemptos ratione exemptionis, sed propter necessitatem, & utilitatem Ecclesiarum, cum exempti sint valde remoti a Romana Curia, quo regulariter non contingit in non exemptis respectu suorum Superiorum: tamen non videtur recedendum a communi opinione, quia hæc litera disertis verbis non tantum requirit, ut electi sint valde remoti, sed etiam, ut subsint immediate Romano Pontifici. Nec verum est exemptos esse valde remotos, cum intra fines Italiæ plurimi sint Episcopi, qui Metropolitanis non subsunt. Nec refert, quod in Suffraganeo valde remoto a suo Archiepiscopo habeat locum eadem ratio: quoniam cum hoc sit privilegium, extendi non potest, etiam ex identitate rationis, *cap. Petisti*, 7. *q.* 1. Et quamvis sit insertum in Corpore Juris, tamen non propterea facit jus commune, nisi inter nominatos, nec debet extendi ad alios, ut notat gloss. in *c. Constitutionem*, *in v. Prorogamus*, *de regular. lib.* 6. Et in Clement. *Dudum*, §. *Verum*, *in v. De jure*, *de sepult.* Jo. Andr. in *c. Ex parte*, *il* 1. *n.* 3. *super v. Ceteris*, *de Decimis*, & hic tenet Hostiens. *n.* 12. *in ver. Dispensative*, dicens, hoc privilegium esse dispensationem respectu Lombardorum, sed jus commune respectu Privilegiatorum; & secundum hoc posse intelligi quod de jure communi, & privilegio dicitur in *cap. Cum dile-*
16 *ctus*, §. 1. *supra de Consuetud.* Item hæc litera, ut prædixi, dat facultatem administrandi dispensative, scilicet contra jura, quæ nolunt ante confirmationem administrari, ut explicat Jo. Andr. *sub n.* 27. *in glossa ultim. ver. Et ibi dispensative*. Unde tanquam exorbitans stricte
17 est intelligenda, *cap. Quæ a jure*, *de reg. jur. lib.* 6. Et est simile in Extravag. *Injunctæ*, *de elect.* quæ cum loquatur de confirmatis per Papam administrantibus ante receptas literas, tanquam exorbitans non extenditur ad confirmatos ab inferioribus a Papa, ut ibi firmat glossa in *v. Non præsumant*, *v. Sed nunquid*.

18 Rursus quamvis idem Abbas *hic sub n.* 4. putet hoc privilegium hodie de rigore non habere amplius locum, quia ex quo Papa sibi reservavit potestatem providendi de dignitatibus, consequenter abstulit electoribus jus eli-
19 gendi, ut *c. Eo tempore*, *infra eod. lib.* 6. Tamen tu dicas servari posse in Episcopatibus, & Monasteriis Germaniæ, cum jus eligendi fuerit Capitulis præservatum in Concordatis, ut in Constitutione Nicolai V. quæ incipit, *Ad sacram Petri Sedem*, *edita anno* 1447. *Kalend. Aprilis*, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 305. Quibus quidem Concordatis non obstant reservationes non clausæ in Corpore Juris, ut ex facto respondit Gemin. *in cons.* 36. *Casus talis est*, *per totum*. Et servatur in praxi. Sed ipse Abbas Panormitanus non vidit Concordata, quia obiit Anno 1445. & sic biennio ante, ut refert Card. Bellarm. *de Scriptor Eccles.*

20 Limitabis tamen notabiliter hunc textum, nisi in provincia esset Legatus de Latere, quia tunc exemptus etiam Ultramontanus, & in concordia electus, non posset sine confirmatione administrare, contraria consuetudine non obstante, ut est text. in *c. Cum venerabilis*, *supra de consuetud.* & ibi hoc notant Innoc. & Compost. uterque in fine, & Jo. de Anan. *n.* 1. *v. Et colligitur hic*.

Ex facto QUÆSITUM EST, An urgente necessitate liceat Episcopo, vel alii superioti Prælato in partibus remotis Ecclesiæ sibi commissæ administrationem suscipere ante receptas literas Apostolicas suæ provisionis, vel confirmationis. Hæc dubitatio emersit in Archiepiscopo Goani Indiarum Primate; nam cum literæ Papales suæ provisionis casu periissent, tametsi in eadem Ecclesia maxima subesset necessitas Pastoris, quo jam a quinquennio erat viduata, non potuit tamen Archiepiscopus adduci, ut Archiepiscopatus administrationem susciperet, cum Extrav. Bonifacii VIII. *Injunctæ*, *de elect.* & Constitutione Julii III. 34. in Bullario veteri, quæ incipit, *Sanctissimus in Christo Pater*, *publicata die* 27. *Maii* 1553. statutum sit sub gravibus pœnis, ne Episcopi, & alii majores Prælati sine literis eorum promotionem, confirmationem, & consecrationem continentibus ad commissas ei Ecclesias accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere præsumant; quamobrem supplicavit Archiepiscopus, ut sibi præscriberetur, quomodo in hoc se gerere deberet. Et quia hic casus ob itinerum distantiam posset iterum in illis partibus accidere, propterea petiit declarationem suprascripti dubii a S. Congregatione Concilii.

Glossa in d. Extravag. *Injuncta*, *in v. Non præsumant*, 21 sensit licere Episcopo administrare, si literas Papales habere non potuit; quia, inquit, Papa hic damnat præsumptionem temerariam recedere volentium absque literis, propter quod Episcopum, & recipientes eundem punit; sed necessitatem non excludit, & ubi non est culpa, nec pœna debet infligi, *c. Sine culpa*, *de regul.* 22 *jur. lib.* 6. Unde temeraria præsumptio hic reprobata ad casum alium non debet extendi, nec prohibitio generalis excludit casum alias licitum, *c. Super quibusdam*, *de* 23 *verb. signif.* Item statuta & privilegia, cum trahuntur ad iniqua, sunt revocanda, *c. ult. in princip. de sent. excom. lib.* 6. *cum concord. alleg. in gloss.* Cujus opinioni videtur 24 etiam suffragari hæc Decretalis, ubi statuitur, ut electi immediate subjecti Sedi Apostolicæ ante confirmationem Papæ non administrent, & tamen in vers. Ita quod indulgetur concorditer electis ultra Italiam, ut administrare valeant etiam ante confirmationem propter necessitatem, atque utilitatem Ecclesiarum. Et Hostiens. *in c. Qualiter*, *n.* 1. *supra eodem* dicit, hoc esse speciale in remotis, & concorditer electis ad vitandum moræ periculum, quia posset esse Ecclesiis pernitiosa utilitas, si eam quis nimium sequeretur. Argum. *leg. penult. C. Ad Trebell.* Hinc Oldrad. *cons.* 9 *incipien Posito sine præjudicio*, late consuluit electum in concordia immediate sub- 25 jectum Papæ atque ab urbe distantem ultra triginta dies non cecidisse a jure suo, ex eo quod ad instantiam sui Capituli, ac propter urgentem Ecclesiæ necessitatem nondum obtenta confirmatione a Papa tunc extra Italiam existente, administratione bonorum Ecclesiæ se immiscuerit; quia in hac Decretali pro facultate administrandi ante confirmationem ponderantur duæ causæ. Prima est, longa distantia, ob quam multa statuuntur, ut *c. Cum lenge*, 63. *dist. c. Tum ex literis*, *circa fin. De in integr. restitut.* Secunda est, necessitas, vel utilitas Ecclesiarum, ob quam similiter multa statuuntur, & si- 26 ne præjudicio permittuntur, *c. Ne pro defectis*, *supra eodem*, *c. Quam sit*, *eod. tit. lib.* 6. *Cum concord. per eum alleg.* Utraque autem ratio procul dubio militat in casu proposito: quod ergo propter distantiam loci, & necessitatem Ecclesiæ licet electo ante confirmationem, liceat quoque proviso ante receptas Bullas, cum necessitas faciat licitum, quod alias est illicitum, *c. Quoniam*, 1, *q.* 7. *c.* 1. *de Fer. cap.* 3. *de celebrar. Missar.* cum multis simil. Et in qualibet dispositione intelligatur excepta, *c. Licet*, *de pœnit. & remiss.* & eo magis, quia privilegium, quod hic tribuitur concorditer electis, est Ecclesiis favorabile, cum emanaverit ob illarum necessitatem, vel utilitatem: & ideo debet late interpretari tamen opinionem Abbatis *hic sub n.* 10. *v. In ea gloss.* ibi, *sed contra*.

Quibus accedit, quod pronunciatus per Papam in 27 Consistorio, ut moris est, etiam ante levatas Bullas est verus Prælatus; quia litera est de substantia probationis, non autem de substantia gratiæ, Gemin. *cons.* 106. 28 super dicto dubio, *v. In contrarium*, Abb. *in c. Qualiter*, *sub n.* 1. *v. Dic tamen quod pronunciationem*, *supra eodem*, Felin. *in c. Eam te*, *col.* 3. *num.* 2. *ver. Cave*, *de rescript.* & latius *in Rubrica*, *de Constit. num.* 5. Sarn. *in Regula de infirmis*, *quæst.* 1. *ver. Nam considerandum*. Cassador. *dec.* 4. *numer.* 2. *de caus. possess.* Caputaq. *decis.* 175. *n.* 2. *par.* 2. Seraph. *decis.* 775. *n.* 2. Rota *decis.* 42. *l.* 8. *n.* 3. *part.* 1. *diversi.* & sæpe alias. Et provisio Consistorialis habet vim electionis. & confirmationis, gloss. 29 *in cap.* 1. *in ver. Provisionem*. *infr. eodem lib.* 6. dixi *in cap.* 1. *num* 8. *vers. Quæ quidem supra eodem*. Unde cum pronunciatus Episcopus plenum habeat jus, tametsi probatio deficiat; rigor hujus solemnitatis probandi per literas tamen, cum sit juris positivi, non videtur attendendus urgente Ecclesiarum necessitate: sicut propter necessitatem non attenditur in probando tenorem gratiæ Apostolicæ, cujus literæ sunt deperditæ, ut per 30 Felin. *in dict. Rubrica de Constit. paulo ante numer.* 7. *versicul. Tertius casus*, de quo latissime Mandosa *in*

Regu-

Regula 27. *de non judicandis quæstion.* 6. *numero* 5.

31 Sed contra videtur, quia valde periculosum est in hac materia quidquam generaliter decernere, cum Episcopi præsertim illarum partium vix aliter esse possint certi de sua promotione, quam per inspectionem Bullarum. Maxime enim absurdum esset, ut aliqui receptis literis missivis suorum Agentium, vel aliorum Curialium gererent se pro Episcopis, munus consecrationis susciperent, & ea, quæ sunt ordinis ad jurisdictionis, exercerent in grave detrimentum animarum suarum, & periculum nullitatis actuum, ut in d. Extravag. *Injunctæ*. Neque enim in hoc gravissimo negotio promotionis Episcoporum fidendum est hujusmodi attestationibus: tum quia multoties ab Urbe scribitur factum, quod proxime creditur faciendum: & tamen interdum non fit ob aliquod impedimentum postea subortum; tum ob periculum falsificationis, quæ non ita facile potest contingere in literis Apostolicis, præsertim ob pœnam gravissimam, de qua in *capitul. Ad falsariorum, de crimine Falsi*.

32 Nec procedit simile desumptum ex hac Decretali, quia in electis diversa militat ratio, quam in provisis apud Sedem. Nam electi sunt statim certi de sua lectione, cum de jure ad probationem Canonicæ electionis solum decretum sufficiat, ut *c. Episcopus*, 61. *dist.* & *hic* 33 notat Innoc. *n.* 1. Per quam quidem electionem spirituale matrimonium initiatur, *c. Cum inter Canonicos, supra eod.* & *cap. final. infra de translat. Episcop.* Et ex ea acquiritur electo jus, & potestas administrandi in habitu licet non in exercitio, ut notat gloss. Magna in *cap. Quantum*, 63. *dist.* & Abb. *hic num.* 4. *vers. Hodie vero*, & *in cap. Transmissa, supra eodem*. Unde æquitati est consonum, & Ecclesiis favorabile, ut ultra Italiam constituti, & concorditer electi non teneantur expectare confirmationem ab Urbe, quia mora posset esse Ecclesiis pernitiosa; sed statim administrare valeant dispensative propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiarum, ut hic in litera. At hæc ratio cessat in provisis apud Sedem; nam si attendamus tempus ante provisionem, cum certum sit eos nullum jus habere, absurdum esset, ut in administratione Prælaturæ se intruderent, *cap.* 1, 63. *dist. capit. Si per inordinationem*, & *capit. Omnis*, 63. *dist.* Unde a die vacationis Ecclesiæ usque ad tempus pronunciationis in Consistorio necessitas cogit eos abstinere. Post provisionem vero nulla causa subest dispensandi cum eis, ut administrare valeant ante receptas Bullas, cum possint statim illas expedire; & ante illarum receptionem non dicantur certi de sua promotione, quippe quæ non aliter probari potest, quam per literas Papales, ut in d. Extravag. *Injunctæ*: & tamen etiam si subesset eadem ratio in provisis, quæ est in electis; nihilominus hoc privilegium non extenderetur ad casus similes, ut ostensum est supra in ultim. not. Glos- 34 sa vero supracitata *numer.* 21. loquitur in casu valde diverso, scilicet in Episcopo consecrato, qui est certus de sua constitutione, & literas consecrationis hujusmodi obtinere non potuit propter obitum Papæ. Adeo ut propterea laudandus sit Archiepiscopus Goanus, qui documentis Apostolicis nondum receptis administrationi Ecclesiæ se immiscere non est ausus cujusvis necessitatis prætextu, ut *capitul. Illud de major. & obed.* & hic notat gloss. *in versicul. Administrent. Sed contra videtur*.

Quamobrem tutius videtur tam in hoc casu, quam in aliis futuris consulere Ecclesiarum necessitati, transmittendo diversa Bullarum duplicata, ac per diversas vias propter casus fortuitos, ut si alterum depereat, reliqua salva esse possint, juxta text. *in §. ult. Instit. de testam. & cons.* Host. *in c. Ego N. in ver. Licentia, n.* 9. & Joan. Andr. *in vers. Absolvor, n.* 10. *infra de jurejur.* & hoc placuit S. Congreg.

Glossa in *ver. Administrent.* Innocent. & Compostell. 35 *eodem vers.* Bald. Abb. & reliqui tractant hic prolixe materiam, *l. Barbarius, ff. de offic. Prator.* videlicet an gesta per electum toleratum in administratione sustineantur ex titulo putativo, & communi errore. Ego de hoc egi latissime in *cap. Super eo, a n.* 9. *infra de crim. falsi.* & in *cap. Quod a Prædecessore, a n.* 130. *de schismat.* hic non repeto, & consule Socinum *cons.* 32. *n.* 19. *& seqq. volum.* 1.

DE ELECTIONE.

Gregorius IX.

CAPUT XLIX.

CUm in magistrum assumi non debeat, qui formam discipuli non assumpsit: nec sit præficiendus, qui subesse non novit: Nos intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus, jure tibi diœcesano subjectis, sunt quidam in Abbates, non professi ordinem regularem, assumpti: Mandamus quatenus cum tales Abbates esse non debeant, qui per professionem, Monachi & regulares Canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inveneris, sublato appellationis impedimento, procedas.

SUMMARIUM.

1 ABbas eligi non potest non professus, & numer. 5. & 9.
2 *Magisterii, seu Doctoratus gradum propere assumentes corripiuntur.*
3 *Docere prius, quam doceri præposterum est; & impossibile.*
4 *Magistro non podest quod multoties fuerit approbatus, si aperte indignus sit.*
6 *Beneficium, cujus provisio ob negligentiam electorum ad Superiorem devolvitur, conferri non potest nisi habenti qualitatem, cui primi electores adstricti erant.*
7 *Canonicus regularis an possit eligi in Abbatem.*
8 *Monachorum appellatione an veniant Canonici regulares.*
10 *Ordinarii Collatores an possint beneficia in titulum Regularibus provideri solita conferre secularibus, qui illius Ordinis habitum suscipere, & professionem emitere teneantur, & numer. seqq. usque in fin.*
11 *Quid de Abbatiis, Prioratibus, & Administrationibus.*
Et quid de Portionibus Monachialibus, seu Canonicalibus, n. 13. & 33.
Et quid de aliis beneficis, quæ in titulum Regularibus conferri solent. n. 19.
12 *Intellectus* c. Nullus de elect. lib. 6.
14 *Portiones Monachales, seu Canonicales Ecclesiæ non numeratæ, non dicuntur vacare, sed creantur simul ac de iis aliqui providentur.*
15 *Portionum divisio in singulos Monachos videtur contra jus, & votum paupertatis.*
16 *Novitii licite recipiuntur a monasterio, alimenta, & portiones, quæ in eorum locum subrogantur.*
17 *Portiones plures Monachales sunt incompatibiles.*
18 *Portiones consuetudine nedum Sabaudiæ, sed etiam*

Onl-

Galliæ, & Hispaniæ providentur secularibus habitum susceperuris, & professionem emissuris.

20 *Beneficia certo personarum generi affecta multoties conferri possunt iis, qui tempore collationis non sunt de genere.*

21 *Beneficia regularia in defectu Religiosorum conferri possunt secularibus.*

22 *Regula de triennali tuetur Clericum secularem in possessione beneficii regularis.*

23 *Concordata an obstent, quin valeat nominatio Regis de persona seculari ad Abbatiam regularem.*

24 *Tridentinum Concilium præcipiens beneficia regularia conferri Regularibus, vel iis, qui habitum suscipere, & professionem emittere teneantur, procedit in inferioribus Collatoribus.*

25 *Beneficia unius Ordinis prohibentur conferri Regularibus alterius Ordinis.*

26 *Dictio*, omnino, *quid importet.*

27 *Tridentinum Concilium, ubi loquitur de Summo Pontifice, quibus verbis uti consueverit.*

28 *Papa solus confert beneficia sub conditione, & ex tempore, sive ad tempus.*

29 *Actus legitimi non recipiunt conditionem, neque diem.*

30 *Collatio beneficii regularis facta seculari cum decreto ut teneatur habitum recipere, & professionem emittere, non pendet ex tempore, aut conditione, & n.* 38.

31 *Ordinis defectus cur minus obsit impetranti, quam defectus ætatis, scientiæ, & morum.*

32 *Beneficia regularia in Francia an, & quando provideantur non expresse professis.*

33 *Non professi in Collegiata regulari existentes coguntur aut profiteri, aut beneficia dimittere, & num.* 37.

34 *Novitii late sumpto vocabulo Regulares appellantur.*

35 *Collatio beneficii regularis facta seculari ex nunc prout ex tunc, & postquam professionem emiserit, est conditionalis, & non potest fieri nisi a Papa.*

36 *Idem si adjiciatur, ut elapso anno, & non secuta professione expressa beneficium vacet ipso jure.*

37 *Collatio beneficii regularis Clerico seculari qua formula ab Ordinariis inferioribus sit concipienda.*

38 *Facta sub obligatione profitendi non est conditionalis, sed modalis.*

1 *CUm in magistrum*. Non professus in Abbatem eligi non potest. Hoc dicit. Solet ab aliquibus notari superfluitas, eo quod hic casus reperiatur decisus etiam in aliis capitulis hujus tituli. Sed non est ita; nam Decretalis, *Cum causam*, loquitur in promovendo, hæc in promoto; & *cap. Cum ad nostram*, loquitur in eo, qui nondum erat Monachus, & sic nil superflnum, secundum Abbatem Antiq. cui subscribunt Joan. Andr. Collectar. Bellam. & reliqui omnes. Posset etiam dici in *cap. Cum causam*, tolli consuetudinem; in *cap. Cum ad nostram*, reprobari spem, vel promissionem, ut Abbas fiat, hic vero removeri obstaculum appellationis. Dividitur in duas partes. In prima factum recitat. In secunda providet, ibi, *Mandamus*.

2 Nota primo proœmium multum allegabile contra Religiosos, & scholares, quia gradum magisterii, seu doctoratus præpopere, & immature suscipiunt; nam miserum est eum fieri magistrum, qui formam discipuli non assumpsit, ut hic, & in *cap. Miserum*, 61. *dist.* debet enim esse discipulus quisquis Doctor esse desiderat, ut possit docere quæ didicit: alias qui minime literis operam dedit, præceptor non potest esse literarum, ut legitur in *cap. Ordinatos*, 59. *distinct.* est enim præposterum, & impossibile prius docere, quam doceri, ut ait hic Baldus *in princip.* prius ergo multo tempore addisce, quæ postmodum doceas, *captul. Sic vive*, 17. q.
3 1. & *cap. Si officia*, 59. *distinct.* quoniam nemo repente fit summus, §. *Quæ de charitate*, *de pœnit. distinct.* 2. gloss. *in c. Tum ex literis*, *in verf. Instructus*, *de in integrit. restitut.* Joan. de Anan. *hic numer.* 2. nec ipse te doceas, neque absque doctore regrediaris in viam, quam nunquam ingressus es, *cap. Si Clericatus*, *in fin.* 16. *quæst.* 1. cum aliis hic allegat per Hostien. *in princ.* Bellamer. *numer.* 2. & Cardin. *in* 1. *notabil.* Addunt Vincent. & Collectar. non prodesse Magistro, quod 4
millies fuerit approbatus, si aperte indignus sit, *capit. Quid de mensa*, 73. *dist.* & *c. cum sit ars*, *infra*, *de ætat. & qualit.*

Secundo nota ibi, *Nec sit præficiendus*, argumentum 5
optimum, & quasi expressum, secundum Abbatem *in* 2. *notab.* quod non professus in Abbatem assumi non debet non solum per viam electionis, sed nec per viam provisionis. Hodie satis clare hoc est expressum in Clemen. *Ne in agro* §. *Sane Prioratus*, *de statut. Monach.* Ponderanda verba, *committi*, *vel conferri*, & in *cap. Cum de beneficio*, *de præb. lib.* 6. quod utitur verbo, *provideri*, ut scripsi latius in *cap. Cum causam*, *in* 4. *notab. supra eodem*. Unde infertur ut si Capitulum negligat e- 6
ligere infra terminum a jure præfixum, Superior immediatus, ad quem fit devolutio juxta terminos *cap. Ne pro defectu*, *supra eodem*, non poterit conferre (salva Sedis Apostolicæ auctoritate) nisi Religioso professo: ad quod est textus clarus in Clement. *unica*, *de supplenda neglig. Prælat.* ubi notabiliter expressum est Superiorem, ad quem fit devolutio ex negligentia, teneri conferre personæ habenti illam qualitatem, cui adstricti erant primi electores. Et vide quod scripsi in *capit. Cum propter*, *numer.* 7. *infra de jurepatronat.* In Quæstione, An Episcopus Parochialem Ecclesiam Jurispatronatus laicorum conferens jure devoluto teneatur eam conferre approbato in concursu ad præscriptum Concil. Trid. *cap.* 18. *sess.* 24.

Tertio nota in vers. *Mandamus*. Canonicum regula- 7
rem eligi posse in Abbatem, ut post Boatinum hoc notant Jo. Andr. *n.* 4. Butr. *n.* 6. & Card. *in* 4. *notab.* tamen hodie dic ut Clem. *Cum rationi*, *eod. tit.*

Quarto nota ibi, *Monachi & Regulares Canonici*. Mo- 8
nachorum appellatione non comprehendi Canonici regulares; licet quandoque æquiparentur, & a Monachorum consortio non sint sejuncti, ut in *cap. Quod Dei timorem*, *inf. de statu Monach.* de quo tamen dic, ut ibi notavi, *n.* 10. & *seqq.*

Ultimo nota ibi, *Ad amonitionem eorum*. Textum 9
quasi expressum quod etiam secundum hæc tempora electio in Abbatem de non professo erat ipso jure nulla. Unde Decretalis, *Nullus*, *infra eodem lib.* 6. potius emanavit ad majorem declarationem, cum de hoc articulo esset controversia inter primarios Canonistas, ut dixit in *c. Cum causam*, *n.* 35. *in princ. & vers. Sed quatenus*, *supra eod.* Ad quod vide bonam glossam in *c. unico*, *in ver. De cetero*, *de postulat. Prælat. lib.* 6.

QUÆRO. An præter Papam ordinarii Collatores 10
possint beneficia in titulum Regularibus provideri solita, conferre secularibus, qui illius Ordinis habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur ad præscriptum, *c.* 10. *sess.* 14. Conc. Trid.

Ut plenius satisfiat propositæ dubitationi, distinguen- 11
dum videtur inter Abbatias, Prioratus, & similes administrationes regulares, atque inter Monachales, seu Canonicales portiones, quæ loco victualium assignantur singulis; & inter cetera beneficia, quæ in titulum Regularibus providentur.

De Abbatiis videtur respondendum negative: tum quia de his expressum est, ut ad eas non assumantur nisi professi, ut hic, & in *cap. Ad nostram*, & in *cap. Officii*, *supra eodem*. Imo debent eligi expresse professi, *c. Nullus*, *eod. tit. lib.* 6. tum quia appellatione beneficiorum non veniunt Abbatiæ, ut per Lapum *Allegat.* 85. *n.* 11. *ver. Item Abbatiæ*, & scripsi plene in *c.* 1. *an.* 15. *usque ad n.* 20. *infra de etat. & qualit.*

Idem videtur respondendum de Prioratibus, & similibus officiis habentibus administrationem, ut de Prioratibus, sunt jura clara in *capitul. Cum causam*, *supra eodem*, & in *cap. Cum de beneficio*, *de præb. lib.* 6. & in aliis administrationibus, in Clem. *unic. de supplen. neglig. Prælat.* & in Clem. *Ne in agro*, §. *Sane Prioratus*, *de statu Monachor.* Et facit ratio, quia tales debent esse instructi in regula Monachali, ut in *d. capit. Officii*, ubi Innocentius, & DD. notant, Butr. in *d. c. Cum ad nostram*, *num.* 6. & Abbas post eum *num.* 2. & convenit, ut prius sint discipuli, quam magistri, ut hic patet, & in *d. cap. Miserum*, 61. *dist.* & ad hoc itidem requiritur expressa professio, ut in *d. cap. Nullus*, *infr. hoc tit. lib.* 6. Nec verisimile est Concilium quoad istos 12
aliquid innovare voluisse. Nec obstat, quod plerique intel-

lexerint præd. Decret. *Nullus*, saltem respectu nullitatis procedere tantum quando provisio fit per modum electionis; secus si per viam collationis, ut post Jo. Andr. notat Abbas in *cap. 2. num. 4. vers. & pro hoc facit, infr. de testam.* Siquidem hoc non est tutum; & contrarium convincitur ex text. in d. Clement. *Ne in agro*, §. *Sane Prioratus*, *de statu Monachor.* qui loquitur de collatione Prioratuum, & aliarum administrationum; & tamen decernit, ut collatio fieri non possit nisi espresse professis: & pondera illa verba, *non possis*, quæ tollunt potentiam, & reddunt actum ipso jure nullum, juxta gloss. ordinariam in *cap. Beneficium de regul. jur. lib. 6.* Unde melius oppositum tenuit idem Abbas hic, ut dixi supra in 2. notab. & dicam latius in *dict. capit. 2. de testament.*

13 De Portionibus Monachalibus, seu Canonicalibus, de quibus late Navarr. *in 3. Comment. de regular.* videtur respondendum affirmative; non solum quando sunt in Ecclesiis non numeratis, in quibus est minor difficul-
14 tas; siquidem tales portiones tunc non dicuntur vacare secundum Abb. in *c. Ex parte, num. 6. de conces. preb.* sed creantur simul ac de iis aliqui providentur: verum etiam quando in Ecclesiis sunt hujusmodi portiones, seu præbendæ distinctæ, & numeratæ.

15 Primo, quia nullo jure ante Concilium id prohibitum reperitur; immo vero hujusmodi bonorum divisio in singulos Monachos, seu Regulares professos videtur contra jus, & votum paupertatis, Innocent. in *c. Dilectus, il 1. in final. vers. Nisi essent Regulares, de præbend.* & colligit Navarr. *ubi supra num. 24. & seqq.* & latissime probavi in *c. Monachi, infr. de statu Monachor.* & quatenus divisio hujusmodi portionum, & assignatio defendetur ex his, quæ idem Navarr. postea in *seqq. num.* congerit; tamen magis justificantur peculiares illæ, seu privilegiatæ portiones in personis Novitiorum, quam Professorum.

16 Secundo istæ portiones accipiuntur in victum, & vestitum Regularium, ut omnes consentiunt. At Novitii post susceptionem habitus alimenta a monasterio licite recipere possunt, *c. Si quis propter, hoc 1. qu. 2.* Conc. Trid. *c. 16. post. medium*, ibi, *excepto victu, & vestitu, sess. 25. de regular.* Ergo & portiones, quæ in eorum locum subrogantur, arg. *c. Majores, de Bapt. &* §. *fuerat Instit. de action.*

17 Tertio, si non possent provideri nisi Professis, sequeretur ut Ordinariis auferretur provisio; siquidem portio vacans per obitum unius portionarii Professo habenti suam portionem provideri non potest; quia tunc incompatibiles, *c. Cum singula, de præben. in 6.* Navarr. *ubi supra num. 43.* Alius autem Professus, qui careat sua portione, non facile reperiretur, nec reperirentur qui ante habitum suscipere, & professionem emittere vellent, nisi simul portionem suam consequerentur, cum alias contingere possit eos vel non admitti ad professionem, vel admissos de subventione non provideri,

Quarto, si harum portionum provisio sub conditione, sive ex nunc facienda sit semper a sed Apostolica, disciplina regulari facile collabetur; nam præterquam quod provisio sæpe fieri poterit non idoneis, ipsi provisi erga Abbatem, seu Priorem, Superioresve suos regulares non eam exhibebunt reverentiam, quam alias præstarent, ut probe animadversum fuit contra *l. Convenire, ff. de pact. dotal.*

18 Quinto, consuetudo in partibus nedum Sabaudiæ; sed per totam Galliam, & Hispaniam obtinuit, ut provideatur sæcularibus habitum susceperturis, & professionem emissuris: quæ consuetudo per quodvis decretum vix aboleri posset, arg. *c. Certificari, de sepult.* & *l. Minime, ff. deleg.*

19 De aliis beneficiis, quæ in titulum Regularibus conferri consueverunt, Respondetur posse ea per ordinarios collatores conferri secularibus cum decreto, ut juxta Concilium habitum suscipere, & professionem emittere teneantur.

20 Primo, quia jure non est novum beneficia certo personarum generi affecta conferri etiam iis, qui tempore collationis non sunt de eo genere, argum. *cap. Ei cui, de præb. lib. 6.* & scripsi late in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora, supra de elect.* sic enim Parochiales Ecclesiæ conferri possunt etiam non Sacerdotibus, qui tamen tenentur intra annum ad Sacerdotium promoveri, *c. Licet Canon. c. Cum ex eo, de elect. in 6.* & *c. Si pro Clericis*, ubi glos. *eod. lib. de præb.* Sic beneficia, quibus varia onera sunt annexa, rite conferuntur non habentibus tempore collationis Ordines requisitos ad onera subeunda. Clementin. *Ut ii, de etat. & qualitat.* innovata a Concilio Trident. in *cap. 4. sess. 22.* Et præbendæ Diaconales, & Sacerdotales conferri possunt etiam ex. d. Clement. & *d. cap. 4.* iis, qui intra tempus a jure statutum Ordines assumere possunt requisitos.

Secundo, non usque adeo de jure communi expressum est, ut regularia beneficia tantum Regularibus conferantur, quin aliquibus casibus etiam jure permittente conferri possint secularibus, ut puta in defectum Religiosorum, *c. Inter quatuor, de relig. dom.* Abb. in *c. Relatum, ne Cler. vel Monach.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 15. num. 23.* Et regula de triennali tuetur Clericum secularem in possessione beneficii regularis, Rebuff. *de pacif. poss. num. 139.* Imo non obstantibus Concordatis *in tit. de collat.* §. *Volumus*, ubi cavetur ut secularis nominatus beneficia regularia petere, aut consequi non possit; non desunt qui putant valere nominationem Regis de persona seculari ad Abbatiam regularem in commendam usque ad annum, intra quem debent assumere habitum, & postea habere in titulum, ut per Rebuff. *ubi supra de nominat. num. 21.* quanquam hoc reprobarit Navarr. qui in *Comment. 3. de regul. n. 2.* non satis se intelligere dicit, qua ratione Regia Majestas ante Concilium præsentaret, nedum Regulares unius Ordinis ad præfecturas alterius, sed & seculares nec expresse, nec tacite professos vigore indulti ab Adriano VI. concessi, ut posset præsentare in Hispaniis ad Abbatias, & Præfecturas Collegiatarum secularium, & regularium; de quo dic ut scripsi in *c. Cum causam, sup. eod.* 21 22 23

Sed quatenus esset expressum in jure ut regularia beneficia nisi Religiosis professis non conferrentur, & qualitas religiositatis contemporanea ipsi collationi esse deberet; ac proinde collatio facta non professis, nulla esset de jure communi, ad not. per Anchar. & alios in *d. c. Si pro Clericis;* adhuc tamen per Concilium viderentur hujusmodi beneficia rite conferri iis, qui habitum & professionem suscipere, & emittere tenentur, inducendo text. Concilii *c. 10. sess. 14.* 24

Primo, quia verba sunt generalia, apta comprehendere quoscunque collatores, ibi, *provideri consueta conferantur*, &c. id est, ab iis, ad quos collatio pertinet. Secundo, quia pars alternativæ, *Religiosis tantum illius Ordinis*, proculdubio etiam inferiores collatores respicit; ergo & altera pars, *vel iis, qui, &c.* argum. *l. Iam hoc jure*, §. *fin. de vulgar. & pupill.* Tertio, non præsumitur Concilium voluisse privare per indirectum inferiores Ordinarios suis collationibus, argum. *l. 2.* §. *Si quis a Principe, ff. Ne quid in loco public.* Quarto, mens Concilii fuit providere præcipue duabus corruptelis. Altera est, ne conferantur professis alterius Ordinis, quod etiam de jure communi prohibitum erat, *c. Cum singula*, § *Prohibemus, de præbend. in 6.* Clement. *1. de elect.* Altera, ne seculares beneficia regularia obtinerent, unde status beneficiorum immutaretur, juxta *cap. Cum de beneficio, de præb. in 6.* Ideo adjecta est in text. dictio taxativa, *tantum*, ad excludendos professos alterius Ordinis, non ad includendum solos professos, cum statim subjecerit, *vel iis, qui*, sufficit enim alternativæ unam partem verificari, ut legi satisfactum sit, *l. Si is, qui 200.* §. *Utrum. de re dub.* & *c. Inter ceteras, supra de rescript.* provide etiam adjecta est dictio, *omnino*, ad excludendam dispensationem inferiorum, Franc. in *c. Cum ex eo, num. 2. de elect. in 6.* Quinto ex usu Concilii, quando specialiter dirigit dispositionem ad ea, quæ proprie pendent ab authoritate Summi Pontificis, ne videatur ei legem dicere, utitur verbis modestiæ, & reverentiæ, *confidit sancta Synodus, optat, & similibus, cap. 17. sess. 24. &c. 21. sess. 25. de regul.* ubi disponit circa Præposituras regulares non commendandas imposterum, alibi in *c. 10.* sunt verba valde præcisa, *tantum omnino, non conferantur.* 25 26 27

Prædictis non obstat, quod solus Papa conferat beneficia sub conditione, & ex tempore, sive ad tempus, Abbas in *c. Significasti, num. 5. de elect.* glos. *penul.* & DD in *cap. 2. eodem titul. lib. 6.* cum collatio debeat esse certa, & 28 29

actus

actus legitimi non recipiant conditionem, neque diem,
30 leg. *Actus legitimi*, *ff. De regul. jur.* & *c. Actus*, ubi notatur *eod. tit. liber. 6.* Respondetur enim collationem, quæ fit secularibus cum decreto ut teneantur recipere habitum & professionem emittere juxta decretum Concilii, certam esse nec pendere ex tempore, aut conditione; quemadmodum pure, & perpetuo conferri intelliguntur Parochiales iis, qui Sacerdotes non sunt, & tenentur infra annum ad Sacerdotium promoveri, *cap. Licet Canon. de elect. in 6.* & similiter dignitas, & præbendæ requirentes certum Ordinem conferuntur etiam post Concilium iis, qui intra tempus a jure statutum Ordinem requisitum sumere teneantur, d. Clement. *Ut ii qui, de etat. & qualit.* Nemo autem dixerit in his casibus opus esse dispensatione Papæ, aut inferiores non posse ita providere, cum leges hoc non dicant, & usus obtineat ut Parochiales, & Præbendæ sic, ut præmittitur, etiam ab inferioribus conferantur, & jure secundum communem opinionem, de qua testatur Francus in *c. Si pro Clericis n. 5. de præb. lib. 6.* & *in c. Licet Canon. n. 6. de elect. eod. lib.* Card. *in Clement. 1. de offic. Vicar.* &
31 reddit rationem Anchar. in *d. c. Si pro Clericis*, cur minus obsit impetarnti defectus Ordinis quam ætatis, scientiæ, & morum; nempe quia defectum Ordinis brevi suppleri potest voluntate impetrantis: non sic de aliis, quæ ratio potest concludere etiam in defectu professionis, maxime ubi non esset necessarius annus probationis.

32 Non obstat assertio Rebuff. *in tit. de dispensat. cum regular. n. 24. & seqq.* ubi dicit in Francia non admitti aliquem ad beneficia regularia, Prioratum, aut aliam administrationem, nisi sit expresse professus, juxta *c. Nullus, de elect. lib. 6.* sive per viam electionis, sive collationis, præterquam si collatio fieret ab ipsomet Papa, non obstante consuetudine in contrarium. Quia respondetur primo hoc esse intelligendum non de quibuscunque beneficiis, sed de Præposituris cum administratione, de quibus id concessum est in primo, & secundo membro distinctionis; secus de simplicibus beneficiis, ut puta Capellis Monachorum, & Præbendis regularibus. Secundo respondetur dictum Rebuff. procedere, stantibus Concordatis, & Regiis Constitutionibus, quarum ibidem meminit. Tertio respondetur, his circumscriptis, quicquid antea servaretur, post Concilium videri permissam collationem talium beneficiorum his, qui habitum suscipere, & professionem emittere volunt regularem. Quarto respondetur, de contraria consuetudine quoad Præbendas Canonicales testati Dom. Datarium.

33 His ita constitutis, si quæstionis resolutio eo minus expedita videatur, quod plura beneficiorum genera complectatur; posset restringi ad terminos portionum monachalium, seu canonicalium, quas conferri posse etiam non professis de jure veteri probatur, argum. *c. Cum causam, de elect.* quatenus in fine mandat Clericos non professos in Collegiata regulari existentes compelli, ut vel B. Augustini regulam profiteantur, & servent, aut ipsam Ecclesiam omnino dimittant; Ergo non professi esse possunt Canonici: & obtinere suas Præbendas, quibus postea spoliari possunt si recusent profiteri, ut ibi latius deduxi in ultimo notab.

Præterea in casu Gratianopolitan. quo agitur, supponitur has portiones a quadraginta annis ultra, & citra secularibus, qui simul recipiuntur ad habitum regularem, esse solitas conferri; Ergo videtur dicendum Concilium vel non comprehendere istas portiones, tanquam non consuetas conferri Regularibus, vel comprehendere cum modificatione subjecta. Siquidem Novitii, qui 35
ad professionem tendunt, licet non sint Monachi, aut Regulares proprie, seu cum effectu; tales nihilominus largo vocabulo appellantur, *cap. Religioso*, §. *Quamvis autem, de sentent. excommunic. lib. 6.* Rebuff. *de dispensat. cum regul. n. 23.* & patet ex noratis per Hostiens. in *cap. Statuimus, n. 4. verf. Nec obstat, infra de regular.* & per gloss. mag. in *c. Beneficium, post medium, v. Item talis, eod. tit. lib. 6.* quæ dicit tales esse Religiosos, sed revocabiliter.

Circa formam provisionis consuetæ videtur advertendum non esse consonam, quatenus sonat provisionem 35
fieri seculari ex nunc prout ex tunc, & postquam professionem regularem emiserit; quia hæc collatio est incerta, & ex tempore, sive sub conditione: contra glos. *penul. in allegat. cap. 2. de elect. in 6. & in c. un. de Capell. Monachor. eodem lib. in ver. Perpetuo:* & solus Papa potest sic conferre, gloss. in *c. Si gratiose, in ver. A Romano, de rescript. in 6.*

Qua ratione minus probatur formula, ut in exhibi- 36
tione habitus regularis fiat collatio cum clausula *ex nunc, prout ex tunc*, & postquam professionem regularem expresse emiserint, quam elapso anno probationis expresse emittere omnino teneantur, alias portiones vacent eo ipso; quia præter oppositionem supra factam hæc adiicit juri communi, & Canonico requisitum expressæ professionis: & quatenus opponit vacationem ipso jure, præsupponit vacationem validam fuisse a principio, & postea eandem resolvit ad tempus, quod non potest fieri per inferiores; imo implicat contradictionem collationem fieri prout ex tunc, & secuta professione vacare beneficium ipso jure: adde hanc vacationem induci non posse decreto inferiorum.

Quid igitur? Videtur dicendum, provisionem simpli- 37
citer fieri debere, quæ habet a jure annexam suam obligationem, seu conditionem, ut provisus teneatur habitum suscipere, & professionem emittere: alias nisi provisus adimpleat id, ad quod tenetur, amovebitur ab Ecclesia, & privabitur portione, argum. *cap. Relatum, de Cleric. non resident. cap. Significatum, de præbend.* & omnino agetur cum eo, prout cum provisо de Præbenda habente Ordinem annexum, qui intra tempus non promovetur: nam peculiariter statutum est, ut provisus de Parochiali nisi intra annum promoveatur ad Sacerdotium, privatus sit ipso jure, ut in *capit. Licet Canon, infra eodem lib. 6.* sed in aliis beneficiis Curatis stat jus vetus, de quo in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora, supra eodem*, nam quod non mutatur, &c. *leg. Sancimus, Cod. De testament.* & *leg. Præcipimus, in fine, Codic. De appellat.* & probatur in *capitul. Statutum*, ubi gloss. & DD. notat *infra hoc titul. lib. 6.* & scripsi plenius in *dict.* §. *Inferiora*. Nihil etiam prohibet exprimi in provisione hanc obligationem, quæ non reddit collationem conditionalem, sed modalem, ut per Oldrad. *cons. 108. in princip. versicul. Ad primum*, plene Butr. *cons. 48. in princip.* & Alexan. *cons. 102. Visis, & ponderatis, numer. 2. versicul. Et notat Barthol. lib. 11.* cum præsertim non sit apposita ab homine, sed a jure, adnot. per DD. in *dict. cap. 2. infra hoc tit. lib. 6.* arg. *leg. Si is legatum*, §. 1. *de leg. 1.* 38

Sententiam S. Congregationis super propositis dubitationibus habes in *capitul. Cum causam, numer. 38. supra eod.*

DE ELECTIONE.

Idem Gregorius IX. Capitulo Massano.

CAPUT LVI.

MAssana Ecclesia Pastore vacante: & infra. Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum Canonicis Pontificis electio præsumatur. Quæ si forte præsumpta fuerit, nullam obtineant firmitatem: Non obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *Electio Pralati per laicos, & Canonicos facta non valet, etiamsi hoc habeat consuetudo, & num. 19.*
2 *Eligendi jus in Collegiata Ecclesia non cadit in laicum.*
3 *Laici spiritualium non sunt capaces, etiam admixtis Clericis, & n. 16.*
4 *Actus activorum non cadunt in subjecto inhabili.*
5 *Papa solus dispensat, ut laici admittantur cum Collegialibus ad eligendum, & n. 8.*
6 *Notarius laicus potest electioni interesse, ut scribat processum.*
7 *Laici in electione Pralati admitti non possunt ad coeligendum, sed ad protegendum electores etiam armata manu.*
8 *Imperatores ex privilegio sibi olim concesso eligendi, seu confirmandi Romanum pontificem, nullum jus spirituale transferebat.*
9 *In mixtis inseparabilibus magis attenditur quod nocet, quam quod prodest, & n. 28.*
10 *Declaratur, & n. 31.*
11 *Electio a Canonicis celebrata non irritatur ex eo, quod laici ignoranter fuerint admissi, aut violenter se intruserint.*
12 *Consuetudine induci non potest, ut laici admittantur ad actus spirituales, etiamsi sit immemorabilis, & n. 16.*
13 *Consuetudo contra Ecclesiasticam libertatem est impraescriptibilis.*
14 *Consuetudine induci non potest, ut Clerici solvant collectam etiam de bonis patrimonialibus.*
15 *Consuetudo mala amittit nomen consuetudinis, & dicitur corruptela.*
16 *Spiritualia a laicis possideri non possunt.*
17 *Bulla Sanctissimi D. N. Urbani VIII. super praservatione jurium Sedi Apostolica, & inferiorum Ecclesiarum tollit consuetudines etiam immemorabiles, & cum fama privilegii.*
18 *Conversi laici possunt electionibus Regularium interesse ex consuetudine.*
19 *Utile an, & quando vitietur per inutile, num. 26. & seqq. 29.*
20 *Naturam immutare non est in potestate partium.*
21 *Electio Papa an reddatur irrita ex eo quod schedulae post illarum publicationem apparuerint esse plures numero, quam Cardinales, & n. seqq. usque in fin.*
22 *Quid, si electus tantum habuerit duas tertias partes suffragiorum habita ratione numeri Cardinalium, non autem numeri schedularum.*
Et quid, si habuerit duas tertias partes suffragiorum etiam superfluis non computatis, n. 26. & num. seqq. usque in fin.
23 *Vota eligentium debent esse certa, alias non valent, & n. 25.*
24 *Incertum dicitur quod ignoratur.*
25 *Incertitudo in causa inducit incertitudinem in effectu.*
26 *Capitulum congregatum ex permissis, & prohibitis Capituli authoritatem non habet.*
27 *Electionis actus est individuus, & n. seqq.*
Concursus, in quo una cum tribus examinatoribus Synodalibus alii quoque non Synodales fuerunt adhibiti, non valet, ibidem.
29 *Electio vitiatur propter admissionem inhabilium etiam ignoranter facta. Contrarium num. 31. & seqq.*
30 *Utile vitiatur per inutile propter assumptam formam juri contrariam.*
Declaratur, n. 34.
31 *Actus collegialiter gestus ab habilibus, & inhabilibus ignoranter admissus sustinetur propter habiles; secus si scienter, & n. 33.*
32 *Et quid, si unus tantum sit habilis, reliqui vero inhabiles.*
34 *Actus principalis habens in sua essentia debitam formam non vitiatur ex supervacua adjectione.*
35 *Schedulae si post illarum publicationem repertae fuerint esse plures, quam Cardinales; an sint comburendae ex Gregoriana Constitutione.*
36 *Scrutinio publicato cur electoribus variare non liceat.*

MAssana. Non valet electio Pontificis per laicos, 1
& Canonicos facta, etiamsi hoc habeat consuetudo, Hoc dicit, & tria facit. Prohibet. Decretum apponit, & contrariam consuetudinem damnat.

Nota primo, jus eligendi in Collegiata Ecclesia non 2
cadere in laicum, ut hic, & in *c. Quisquis, supra eod. cum concord.* Et est ratio, quia hoc jus spirituale est, *c.* 3
Sacro sancta, supra eodem. Laici autem hujusmodi spiritualium non sunt capaces, *c. Causam quae, de praescrip.* & notatur in *c. Quae in Ecclesiarum, & in Ecclesia S. Mariae, de Constit.* & *in c. Decernimus, de judic.* etiam admixtis Clericis, ut *hic*, & in *c. Contingit*, & ibi dixi *n. 11. infra de arbitr.* & actus activorum non cadunt in subjecto inhabili, *c. Per Esaiam*, 1. q. 1. *c. Medicina, de poenit. dist.* 1. *c. Juvenis, de Sponsal. l.* 1. §. *Cum arietes,* 4
ff. Si quadrup. pauper. fec. dicatur, l. Si ex plagis, §. *Tabernarius, ff. ad leg. Aquil.* & notat Joan. And. in *c. Romana super, v. Per hanc, de sent. excomm. lib.* 6. & Bald. *hic in princ. v. Nota quod actus.*

Secundo nota, laicos non posse electioni interesse et- 5
iam ex admissione Canonicorum, ut hic est casus. Quod tamen declarat Compostell. & post eum Abb. Antiq. *in v. Laicos.* Jo. Andr. *numer.* 4. *in vers. Electio.* Bald. in *princip. vers. Adde tamen*, & *num.* 1. Butr. *in* 2. *notab.* & Abbas *num.* 2. & 3. ut procedat si laici admittantur ad coeligendum una cum Collegialibus: in hoc enim solus Papa dispensat, *cap. Sacrosancta, supra eod.* Secus vero si admittantur propter aliquam Ecclesiae utilita- 6
tem, veluti cum tabellio laicus admittitur ad scribendum electionis processum, ut notat gloss. in *cap. Quia propter. in vers. redacta, supra eodem*, & ibi Abb. *num.* 9. vel cum vocantur laici ad compescendum schismaticos, vel alios, a quibus timetur impressio seu violentia, ut *cap. Vota*, §. *Principibus*, 63. *dist.* & *c. In nomine Domini*, 23. *dist.* Quamvis enim laici non possint interesse ad eligendum, possunt tamen interesse ad protegendum Canonicos, etiam armata manu, ut formaliter inquit Bald. *hic in princ. v. Ad tamen*: vel denique 8
admitti possunt, si hoc eis competat ex privilegio Papae, ut *c. Quod sicut, supra eod. c. Adrianus*, & *c. In Synodo*, 63. *dist.* ubi Papa cum Concilio impertitus est potestatem Imperatori eligendi Romanum Pontificem. Quod tamen privilegium postea fuit revocatum, ut in *c. Praeter*, §. *Verum* 32. *dist.* Sed an in vim praedicti indulti Apostolici Imperatores transtulerint aliquod jus spirituale, vide per Innoc. in *d. c. Quod sicut*, *num.* 3. & Card. Turrecr. in *d. c. Adrianus*, *n.* 1. *v. Quarto*, ubi ait haereticum esse affirmare Papatum esse ab Imperatore, cum sit a Deo, ut *c. Omnes*, & *c. Sacrosancta*, 22. *dist.* & egregie declarat qualis esset illa potestas Imperatoribus collata eligendi, seu confirmandi Romanum Antistitem, & tamen de fide, & authoritate illorum Canonum vide Cardinal. Baron. *in Annal. Ecclesiast. ad annum Domini* 526. 555. & *maxime* 774. *an.* 10. & *ad annum* 964. *a n.* 22. & Cardin. Bellarm. *lib.* 2. *de Summo Pontifice*, *c.* 25. & *de Clericis*, *c.* 9.

Tertio nota, in mixtis inseparabilibus magis esse at- 9
tendendum quod nocet, quam quod prodest, ut hic notat Butr. *in* 1. *notabil.* nam in electione mixta laicorum, & Canonicorum magis hic inspicitur qualitas laicalis ad destructionem actus, quam qualitas Ecclesiastica ad illius productionem. Sed contra. Imo mixtum 10
ex duabus naturis assumit naturam ejus simplicis, quod est favorabilius, & per quod jus consortis conservatur, ut *leg. Si communem*, *ff. Quemadmodum servit. amitt.* & *c. Sacris, de sepultur.* Quam regulam ponit gl. in *cap. unico, in vers. Ecclesiasticus, de Jure patr. lib.* 6. & pluribus confirmant Alexand. *in cons.* 122. *num.* 16. & *seqq. lib.* 4. Jas. in *leg. Si emancipati*, *num.* 5. & *seqq. C. de collat.* & Felin. in *c.* 1. *num.* 6. *ad med. vers. Et dixit, de praescript. Solutio. Sta contrario*, ut scripsi latissime in *c. Cum propter*, *n.* 27. 36. 42. & 81. *de Jurepatr.* Et ad hanc Decretalem respondet, hic esse speciale, ut praevaleat qualitas laicalis, quae inficit electionem: & ratio specialitatis est propter odium Capitularium, qui sibi adjun-

jungunt, & consociant inhabiles, ut hic per Abb. *n.* 5.
11 Unde infertur, ut si Canonici ignoranter admitterent laicos coeligendum, electio alias canonica ex mixtura laicorum non redderur irrita, quemadmodum neque ex admixtione excommunicatorum, ut est textus ad hoc notabilis in *c. fin. de Procurator.* & latius dicam *infra n.* 31. *& seqq.* Hic etiam infertur, ut si laici per vim se in electione intruderent, electio a Canonicis celebrata nihilominus sustineretur, valeret enim quatenus fieret a Clericis, & est utile ut tunc fiat protestatio secundum Abb. *d. n.* 5. & *c. Cumana, supra eod.* nam cessat odium admittentium quando laici per ignorantiam admittuntur, aut per violentiam se ingerunt.

12 Quarto nota ibi, *etiamsi hoc habeat consuetudo.* Non posse introduci consuetudine, ut laici admittantur ad actus spirituales, qualis est electio Prælati. Quod du-
13 plicem habet rationem. Prima ratio est, quia hujusmodi consuetudo est contra Ecclesiasticam libertatem, ut *c. Sacrasancta, c. Cum terra,* & *c. Quisquis, supra eod.* & *c. Cum causa, in fine, de re judic.* & consequenter est imprescriptibilis, ut hic notat gloss. fin. Bald. *ante n.* 1.
14 *vers. Item nota,* & Abb. *n.* 6. qui ex hoc infert, ut non possit consuetudine introduci, ut Clericis solvant collectam etiam de bonis patrimonialibus, cum sit contra libertatem Ecclesiasticam, ut *c. Non minus; & c. Adversus, de immun. Eccles. c. fin. de vita, & honest. Cleric.*
15 & *c. Quanquam, de censib. lib.* 6. & propterea consuetudo hujusmodi amittit nomen consuetudinis, & appellatur hic corruptela, nempe quia mores corrumpit sub velamine consuetudinis: assumitur enim ab impiis ut pri-
16 vilegium, *c. Mala,* 8. *dist.* & *c. Denique,* 4. *dist.* Secunda ratio est, quia spiritualia a laicis possideri non possunt, *c.* 1. 16. q. 7. & *c. Causam que, de præscrip.* Sine possessione autem non currit præscriptio, ut in reg. *Sine possessione, de regul. jur. in* 6. & *l. Qui in servitute, ff. eodem.* Quæ ratio convincit in hac materia induci non posse consuetudinem, aut præscriptionem etiam per tempus, cujus initii memoria in contrarium non existat, ut concludit Jo. Andr. in *c.* 2. *de præb. lib.* 6. & Abbas *hic n.* 4. & plenius in *d. c. Causam,* dixi in *c. Cum contingat, n.* 9. *de foro compet.*

17 Hodie extat hac de re novissima Constitutio S. D. N. Urbani VIII. quæ incipit, *Romanus Pontifex in sua, & c. edita anno* 1641. super præservatione jurium Sedis Apostolicæ & inferiorum Ecclesiarum, ac personarum Ecclesiasticarum a quibuscunque præjudicialibus; in qua irritæ declarantur contrariæ consuetudines, & præscriptiones, etiamsi sint immemorabiles, & cum fama privilegii.

18 Fallit conclusio superius firmata in Conversis professis, qui etsi laici sint, tamen admitti possunt in electionibus Regularium, sit ita se habeat Religionis consuetudo, ut notat gloss. 3. in Clement. *Ut ii, de ætat. & qualit.* Jo. Andr. in *c. Ex ea, in fin. de elect. lib.* 6. & Collectar. *hic in princ.*

19 Ultimo nota, electionem Prælati a Canonicis factam una cum laicis esse irritam ipso jure propter admixtionem laicorum, ut hic est casus valde notabilis, & mente tenendus secundum Abbatem *n.* 3. & ita electio alias utilis, id est celebrata a majore, & seniore parte Capituli vitiatur per inutilem admixtionem laicorum, ut hic notat gloss. 1. communiter approbata. Nec obstat contraria regula *c. Utile de regul. jur. lib.* 6. quia procedit
20 in inseparabilibus, ut ibi declarat glossa: sed de hoc plenius dicam infra *n.* 26. *& 29. & seqq.* Item procedit regula illa, si vitium sit in materia, veluti cum acceptilatio interponitur super contractu juris gentium: nam permutare naturam non est in potestate partium; & ideo tunc valet ut valere potest, ut *l. An inutilis, ff. De acceptilat.* & arg. *leg. Quia ratio, ff. De condit instit.* secus si vitium sit in forma, ut hic declarat Bald. *n.* 2. *prope finem.* Item signatur contrarium in *c. fin. de Procurat.* Sed solve, ut dicam infra *n.* 31. *&* 33.

21 Hinc supra occasione, QUÆRO: in Constitutione Gregorii XV. de Romani Pontificis electione, quæ incipit, *Æternis Patris Filius, in* §. *Insuper*, statuitur, ut antequam schedulæ a scrutatoribus aperiantur, omnes ab iis diligentissime numerentur: & si plures repertæ fuerint, quam sint Cardinales, omnes comburantur, & iterum ad suffragia deveniatur. Pone, post absolutam schedularum publicationem, & non prius compertum fuisse schedulas esse plures numero, quam Cardinales. Fac enim scrutatorum incuria ante publicationem schedulas non fuisse rite numeratas, vel certe alicujus malitia post completam numerationem, & inchoatam publicationem alias schedulas ultra numeratas in calicem injectas fuisse, ita ut in universum excedant numerum Cardinalium in Conclavi præsentium, nunquid ex hoc electio reddatur irrita.

Pro clariori quæstionis solutione duo casus sunt distin- 23
guendi. Primus est, cum electus habuit duas tantum partes suffragiorum habita ratione Cardinalium existentium in Conclavi, non autem numeri schedularum: puta quia Cardinales sunt numero triginta, & Cardinalis Hostiensis habuit suffragia viginti, suo suffragio non computato; & tamen in calice repertæ fuerunt schedulæ triginta tres, aut etiam plures: & hoc primo casu
credimus manifestum esse talem non censeri electum. 23
Ratio est evidens, quia fieri potest ut in numero viginti suffragiorum, quæ ipse habuit, adsit aliqua ex schedulis, quæ superabundant, atque ita ignoratur an vere is a duabus partibus Cardinalium electus fuerit, sicut pro forma requirit Gregoriana Constitutio, quæ in
hoc est juri communi conformis, ut in *c. Licet de vitan-* 24
da, supra eod. & consequenter electio est incerta, quia incertum dicitur quod ignoratur, *l. Subsignatum,* §. *fin. ff. De verbor. signif.* & non probat hoc esse quod ab hoc contingit ab esse, *l. Neque natales, C. De probat.* & *leg. Non hoc, C. Unde legit.* imo quod est incertum, perinde est ac si non esset *l. Duo sunt Titii, ff. De testam.* & *l. Si ita fuerit, ff. De reb. dub.* facit text. in *l. Ita stipulatus, ff. De verbor. obligat.* & *in l. Cum post,* §. *Gener. cum ibi not. ff. De jur. dot.* Vota autem eligentium debent esse certa, 25
alias non valent, ut sunt jura clara in *c. In electionibus, infra eod. lib.* 6. & in *c.* 1. *de postulat. Prælat. eod. lib.* & incertitudo in causa inducit incertitudinem in effectu, *c. Coepiscopi,* 68. *dist. c. Ad audientiam, c. Significasti,* & *c. Petitio, de homicid.*

Secundus casus est, cum electus habuit duas suffra- 26
giorum partes etiam superfluis non computatis, puta Cardinales sunt triginta, & schedulæ trigintas tres, & electus habuit suffragia viginti tria, vel plura, aut etiam omnia: & hoc casu res videtur non parum dubia.

Contra electionem videtur primo urgere hæc Decre- 27
talis, ubi irrita decernitur electio facta a Canonicis, cum quibus laici admixti fuerunt: & ita electio alias utilis, id est, a majori parte Capituli celebrata vitietur per inutilem admixtionem inhabilium, ut hic notat gl. 1. & ratione prohibiti vitiatur concessum, ita ut Capitulum congregatum ex permissis, & probibiti Capituli
authoritatem non habeat, ut hic Bald. *in princ.* Et est ra- 28
tio, quia actus electionis est individus, nec potest pro parte valere, & pro parte non, *c. prudentiam, de offic. deleg.* Individuis autem, & inseparabilibus mixtio inutilis vitiat utile, & magis inspicitur quod nocet, quam quod prodest, ut est casus notabilis hic secundum Anton. de Butur *in* 1. *notab.* & Abb. *n.* 3. Ob quam ratio-
nem alias Sac. Congregatio Concilii nullum declaravit 29
concursum, in quo una cum tribus examinatoribus in diœcesana Synodo deputatis alii quoque non Synodales fuerunt adhibiti. Quod adeo verum est, ut inficiatur electio ex admixtione inhabilium etiam ignoranter facta, si credimus eidem Butr. hoc asserenti in *c. fin. n.* 2. *&* 11. *de Procurator,* ea consideratione, quia in scrutinio nomina omnium describuntur, ita ut omnes simul, & in- 30
dividue ad actum electionis procedant: & in idem recidit quod scripsit Bald. *hic n.* 2. videlicet utile vitiari per inutile propter assumptam formam juri contrariam, licet secus fit, quando vitium superfluum est in materia. Ex quibus videtur resultare ut viginti suffragia utilia duas tertias partes Cardinalium constituentia, quæ hoc casu habuit electus, vitientur per supervacuam adjectionem trium inutilium.

Deinde contra electionem videtur urgere, quod cum in Gregoriana Constitutione sancitum fuerit, ut si schedulæ plures repertæ fuerint, quam Cardinales, comburantur omnes, & iterum ad suffragia deveniatur: his verbis videtur Pontifex abstuliffe vim omnem, & robur illius scrutinii, in quo repertum fuerit plures fuisse schedulas, quam Cardinales. Ideque nulla habita ratione, an quispiam ab omnibus, vel a duabus partibus, an vero a paucioribus tantum electus fuerit. Si enim voluis-

set

set hanc distinctionem adhiberi, non utique sanxisset schedulas omnes esse indistincte comburendas, sed decrevisset prius deveniendum esse ad illarum publicationem, ut constare posset, an electus etiam non computantis schedulis superfluis habuisset duas tertias partes suffragiorum. Non videtur ergo consentaneum, ut nos adhibeamus distinctionem, quam legislator non adhibuit, *l. Prospexit, ff. Qui, & a quib.* & *l. De pretio ff. De public. in rem act. cum vulg.* Quod enim non est Apostolico decreto sancitum, superstitiosis non est adinventionibus præsumendum, *c. Consuluisti, 2. q. 5.* & *c. Inter corporalia, de translat. Episc.*

31 Sed validitati electionis videtur suffragari, quod etsi schedulæ excedant numerum eligentium; certum est tamen electum habuisse suffragia duarum ex tribus partibus. Esto enim suffragia lata in tribus schedulis, quæ superabundant, sint cassa, & irrita; tamen cum Cardinales sint numero triginta, & electus viginti tria suffragia habuerit, etiam si demas illa tria, supersunt tamen viginti, quæ adæquate constituunt duas tertias partes Cardinalium in Conclavi existentium. Electio igitur alias utilis, idest a duabus partibus Collegii canonice celebrata per inutilem schedularum adjectionem vitiari non debet, ex theorica Innoc. in *c. Illa, n. 2. vers. Imo plus dicimus, supra eod.* ubi in quæstione illa: An vitietur electio ex eo quod cum habilibus aliqui inhabiles admixti fuerint ad coeligendum, distinguit an scienter admissi fuerint; & tunc electio non valeat, & in hoc casu dicit esse intelligendam hanc decretalem, *c. fin. de Procurator. c. Ad probandum, de re judic.* & *c. Cum super, de offic. delegat.* An vero ignoranter; & tunc determinat electionem ab habilibus factam nunquam irritari pro-
32 pter admixtionem inhabilium, arg. *l. 1. §. 1. ff. Pro soc.* Quinimo asserit hoc vendicare sibi locum etiamsi unus tantum ex electoribus esset habilis, reliqui autem omnes inhabiles, puta majori excommunicatione ligati; quia nihilominus si elector habilis admiserit eos ignoranter ad coeligendum, sustinetur electio, quia in ipsum recidit jus Capituli, ut *l. Sicut, ff. Quod cuiusque univers. nom.* & notatur in *c. Irrefragabili, de offic. ord* Et rationem diversitatis assignat, quia ubi admittuntur inhabiles scienter, electores videntur nolle sine iis procedere, sed potius ut actus assumat vim ab omnibus; ideoque non valeat quod agitur, quia quod possunt nolunt, & quod volunt adimplere nequeunt, ut *d. cap. Cum super, de off. deleg.* At vero ubi inhabiles admittuntur ignoranter, principalis intentio eligentium est eligere omni meliori modo, sive cum aliis, sive per se tantum, si alii de jure interesse non possunt, ut *l. Eum, qui, §. Si in curiam,* & *§ seq. ff. De iniur.* Quæ distinctio Innocentii prævalet in electionem, eamque amplectuntur omnes Doctores, ut testatur Abb. in *d. c. fin. n. 6. de Procurat.* quid-
33 quid scripserit Butr. in contrarium citatus supra *n. 28.* Et probatur aperte in *d. cap. fin.* ubi est expressum valere actum collegialiter gestum ab habilibus, & inhabilibus ignoranter admissis, & sustineri propter habiles, quem textum dicit ad hoc meliorem de corpore Juris Corsett. *in suis singular. in ver. Universitas, singul. 384. incipien. Regula est quod actus,* post Abb. *illic n. 3.* Et propterea si non existens in sacris, qui vocem in Capitulo non habet, ut Clem. *Ut ii de etat. & qualit.* vel alias inhabilis ignoranter admittatur ad coeligendum, seu ad alios actus Capitulares, valet quod geritur, & utile per inutile non vitiatur, *c. Utile, de reg. jur. lib. 6.* secundum Jo. Andr. in *reg. Quod aliqui, in Mercurial.* Quamobrem cum hoc casu schedulæ supervacuæ in calice fuerint positæ ignorantibus electoribus, vel omnibus, vel saltem duabus tertiis eorum partibus, penes quos residet eligendi potestas, vota illorum valida, & utilia per adjectionem aliorum inutilium vitiari non debent, & nonnullorum fraus, & dolus non debet obesse nominato, ut inquit gloss. *ult. in fin. in c. Publicato, infra eodem.*

34 Præterea quando actus principalis habet in sua essentia debitam formam, sicuti habet electio Pontificis ex Constitutione Gregorii, supervacua adjectio non vitiat. Ita loquitur text. in *l. Eum qui ita, §. Te, & Titium, ff. De verb. obliz.* Bald. *hic n. 2. vers. Ne obstat.* Generale enim est, ut si formæ aliquid superfluum addatur, ex hujusmodi inutili adjectione actus non infringatur, ut *l. Non sunt liberi, ff. De statu homin.* & ibi notat gloss. in *ver. Prodigiosum, in fin.* & Butr. *in tract. Tiberiadis ad fin. super ver. Amissa propria forma,* concordat text. in leg. *Idem Offilius, ff. De edilit. edict.* & in leg. *Falsa, §. Sed & si cui, ff. De condit. & demonstrat.* & in *l. Si is cui, ff. Quemadm. serv. amitt.* Quibus accedit, quod electioni Romani Pontificis a duabus partibus Cardinalium celebratæ nulla exceptio juris positivi potest opponi, ut statuitur in decretali, *Licet devitanda, sup. eod.* Et quamvis in Constitutione Gregorii nova forma præscripta fuerit; tamen in §. *Quod si electio,* ubi perstringitur forma essentialis cum decreto irritanti, statutum non legitur ut electio nulla sit ex hoc capite, quod schedulæ repertæ fuerint plures numero, quam Cardinales, & consequenter quod spectat ad electionis validitatem hic casus tanquam omissus in Constitutione remansit in dispositione juris communis, vulg. *leg. Commodissime, ff. De liber. & post hum.* & arg. *l. Sancimus, C. De test am.* & *l. Præcipimus, in fin. C. De appell.* De jure communi autem contra electum a duabus partibus Cardinalium objici non potest quod schedulæ superabundent, sicut objici non potest quod Cardinales eligentes sint excommunicati, vel suspensi; cum hujusmodi exceptiones juris positivi sint, ut in *d. c. Licet,* adnotarunt Compostell. *n. 3.* Jo. Andr. *nu. 10.* & reliqui Interpretes, ut ibi dixi *n. 11. seqq.*

Non obstant contraria. Ad primum enim respondetur hoc capitulum non habere locum, quando inhabiles ignoranter admittuntur ad eligendum, secundum theoricam Innocentii, quidquid contra scripserit Butr. cujus opinio communiter non tenetur, ut fuse ostensum est supra *num. 31. & seqq.*

Ad secundum responderi potest Gregorium statuisse, 35
ut schedulæ numerentur antequam aperiantur a scrutatoribus, & tunc si apparuerint numero plures quam sint Cardinales, omnes comburantur. Quibus verbis videtur respexisse tantummodo ad illum excessum schedularum, qui repertus esset ante inchoatam illarum publicationem; & in hoc tantum actu decrevit schedulas esse comburendas. At vero de excussu schedularum reperto post inchoatam, vel absolutam publicationem scrutinii nihil statuit, forte quia visum sibi fuit sufficienter huic inconvenienti occurrisse præcipiendo, ut ante publicationem schedulæ palam diligentissime numerentur a scrutatoribus; postquam quidem numerationem in conspectu omnium peractam vix putavit posse contingere, ut schedulæ excederent numerum Cardinalium, ac proinde de hoc casu veluti raro, aut minus frequenti nihil statuendum dixit, arg. *l. Jura, eum tribus leg. seqq. ff. de legib.* Præsertim vero quia si schedulæ 36
comburantur priusquam fuerint apertæ, & ad novum scrutinium procedatur, cum nondum appareat quæ quisque suffragia habuerit, nemo potest conqueri, quod exinde juri suo, vel famæ aliquatenus detrahatur, ut notat Innoc. in *c. Publicato, n. 2. infr. eod.* dicens hoc casu Capitulum posse destruere, quia nemini fit præjudicium, nec aliqua infamia oritur nominato, cum clausa sint vota. At vero apertis jam schedulis, & scrutinio publicato videtur quodammodo electio initiata, & aliquod jus quæsitum ei, quem constat habuisse duas tertias suffragiorum partes, etiam superfluis non computatis, ut ex dictis patet. Unde schedulæ tunc lacerari, aut comburi non possent, nec ad nova suffragia deveniri citra illius injuriam, quia res non est integra, & nemini licet mutare consilium in alterius præjudicium, *c. Cum inter Canonicos, infr. eod. l. Nemo, la quarta, ff. de reg. jur.* Item ex novo scrutinio protraheretur electio. Quod est periculosum, præsertim in electione Romani Pontificis, *c. Ubi periculum, infra eod. l. 6.* & Clem. *Ne Romani, eod. tit.* Ad quas rationes forte respexit Gregorius IX. dum decrevit, ut publicato scrutinio non liceat electoribus variare, ut in *d. c. Publicato, infr. eod.* & ibi notant gloss. 2. Innoc. Host. Joan. Andr. & reliqui Interpretes. Nobis tamen in his pronunciare non licet, ideoque ad obviandum periculis abs re non esset, ut prima Sedes hanc dubitationem deluciderat.

Quid autem juris sit in casu converso, videlicet cum schedulæ repertæ sunt pauciores numero, quam sint Cardinales, scripsi plene in prædicta decretali, *Publicato, a n. 56. usque in fin.*

DE

DE ELECTIONE.

Idem Gregorius IX.

CAPUT LVIII.

PUblicato ſcrutinio, variare nequeunt electores: cum ſit facienda collatio, & electio celebranda. Ad quod per Superiorem, ſi opportuerit, compellantur.

SUMMARIUM.

1 *SCrutinio publicato non poſſunt electores variare, ſed cogi debent ad collationem, & electionem.*
Ampliatur ſex modis a n. 11 uſque ad num. 23. & fallit novem, a n. 45. uſque ad n. 52.
2 *Electores dici poſſunt actu electionis inchoato, licet non conſummato.*
3 *Electores publicato ſcrutinio ſunt compellendi ad collationem, & electionem a Superiore, ad quem ſpectat confirmatio.*
4 *Matrimonium tam ſpirituale, quam carnale non vitiatur ex legitima compulſione Superioris propter principium voluntarium.*
5 *Electoribus cur non liceat variare ſcrutinio publicato, & n. ſeqq.*
6 *Initium ſi deſit, deeſt initiatum.*
7 *Matrimonium ſpirituale quas habeat partes.*
8 *Publicationis effectus varii.*
9 *Beneficio etiam abſenti collato Epiſcopus dicitur functus officio ſuo, & ideo variare non poteſt.*
10 *Ex ſcrutinii publicatione an, & quale jus acquiratur nominato, n. 20.*
11 *Electores nec ſingulariter, nec in communi variare poſſunt ſcrutinio publicato.*
12 *Variatio ſicut poſt publicationem ſcrutinii non permittitur electoribus; ita nec ſubſtitutis in eorum locum.*
13 *Idem in Metropolitano, ad quem jus eligendi ſit devolutum.*
14 *Electores poſt ſcrutinii publicationem excommunicati, ac deinde abſoluti variare non poſſunt.*
15 *Et an poſſint facere electionem ante abſolutionem, remiſſive.*
16 *Electoribus aſſerentibus ſe non conſenſiſſe in eum, qui in ſcrutinio reperitur nominatus, non creditur.*
17 *Scrutatoribus an fides adhibeatur contra tenorem ſcripturæ, remiſſive.*
18 *Electio caſſari non debet, niſi ad petitionem contempti, nec per alium, quam per Superiorem, & interim variare non licet.*
19 *Scrutinio publicato ſi ſuperveniat defectus in forma, an electores ad novum ſcrutinium procedentes teneantur eligere jam nominatum, & n. ſeqq. & n. 28. & ſeqq.*
20 *Ex nominatione jus non acquiritur, niſi nominatio ſit ſolemnis.*
21 *Electus a minori parte Capituli an, & quando ſit præferendus, ſi electio facta a majori parte ſit nulla.*
22 *Electores in forma peccantes privandi ſunt ea vice poteſtate eligendi.*
23 *Electio Papæ ſi nulla ſit ex defectu formæ præſcriptæ in Conſtitutione Gregorii XV. an Cardinalibus in novo ſcrutinio liceat variare, & n. ſeqq. uſque ad n. 35.*
24 *Electio quamvis nulla ex defectu formæ, tamen ſi adſit conſenſus eligentium, & electi, dicitur canonica de jure naturali.*
25 *Et poſt conſecrationem nihil poteſt objicere Eccleſia de forma non ſervata.*
Contrarium, n. 28. & ſeqq.
26 *Forma in electionibus cur introducta.*
27 *Electus in Papam non ſervata forma Conſtitutionis Gregorii XV. non eſt Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus.*
29 *Subſtantia deficiente deficit ipſum totum.*
30 *Electio ipſo jure nulla an poſſit confirmari.*
Fagnan. in I. Lib. Decretal.
31 *Obligatio naturalis non oritur ex conſenſu, quando lex poſitiva reſiſtit actui.*
32 *Idem quando actus peccat in ſua forma.*
33 *Vel quando lex decernit actum ipſo jure nullum.*
34 *Matrimonium tam carnale, quam ſpirituale celebratum non ſervata forma juris poſitivi, eſt nullum, etiam in foro conſcientiæ.*
35 *Scrutinii publicatione inchoata, ſed non conſummata, an liceat Electoribus variare.*
Et quid, ſi publicato ſcrutinio vota appareant æqualia, n. 36.
Et an pars minor variare poſſit accedente majori, n. 37.
Et quid, ſi nominatus in ſcrutinio juri ſuo renunciaverit, n. 39.
Et quid, ſi notorium ſit, nominatum eſſe ineligibilem, n. 40.
Et quid, ſi dubitetur, an ſit poſtulandus, vel eligendus, n. 43.
Et quid in compromiſſariis eligentibus per viam ſcrutinii, n. 45.
Et quid in Patronis Eccleſiarum, n. 46.
36 *Variatio non eſt prohibita Electoribus niſi in præjudicium nominati, & n. ſeqq.*
38 *Variare an poſſit quis conſentiendo electioni de ſe factæ.*
39 *Electus in ſcrutinio poteſt diſſentire etiam poſt electionem ſibi præſentatam.*
41 *Nominantes in ſcrutinio ſcienter indignum, an ſint privati pro illa vice poteſtate eligendi.*
42 *Poſtulatio, & electio ſibi invicem adverſantur.*
43 *Electio an ſit differenda, ſi aliquis publicato ſcrutinio probare velit nominatum eſſe ineligibilem.*
45 *Compromiſſarii, licet procedant per viam ſcrutinii, non tamen arctantur ad formam c. Quia propter.*
46 *Patroni tam Clerici, quam laici variant indiſtincte ante præſentationem; poſtea vero laici tantum.*
47 *Cives eligentes ſibi poteſtatem an poſſint variare.*
48 *In poſtulatione an licita ſit variatio publicato ſcrutinio, & n. ſeqq. uſque ad n. 53.*
49 *Argumentum a contrario ſenſu eſt fortiſſimum in jure, & quando ſecus.*
50 *In poſtulatione nulla forma reperitur a jure præſcripta.*
51 *Nec per eam acquiritur jus poſtulato.*
52 *Variare poſſunt electores ante publicationem ſcrutinii.*
53 *Idem in Superiore, ad quem jus eligendi ſit devolutum.*
54 *Et quid, ſi ſcrutatores receſſerint a loco ſcrutinii.*
55 *Scrutinium nondum publicatum an deſtrui poſſit de conſenſu majoris partis Capituli etiam ſine ulla cauſa.*
56 *Electio Papæ an vitietur ex eo quod aliquot ſchedulæ deperierint ante conſummatam ſcrutinii publicationem, & n. ſeqq. uſque in fin.*
Et quid, ſi hic caſus contingat in ſcrutinio, & acceſſu, n. 65.
57 *Actus ex ſe perfectus, & conſummatus, per contrarium eventum non reſolvitur.*
58 *Etiamſi poſtea eveniat caſus, a quo non potuit inchoari.*
59 *Forma, ubi ex aliquo caſu adventitio ſervari non poteſt, valet actus etiam tali forma non ſervata.*
60 *Publicatio electionis ſi omittatur fraudulenter, non nocet electo.*
61 *Electio non valet, ſi poſt collationem protrahatur per ſimplicitatem, vel negligentiam electorum; ſecus ſi mala fide.*

62 *Actus imperfectus remanet nullus, sive casu, sive culpa accidat, ut nequeat perfici.*
63 *Testamentum inter liberos quamvis valeat sine publicatione, tamen si Testator voluerit illud publicari, & ante publicationem obierit, est nullum ex defectu voluntatis.*
64 *Actum nihil dicitur, cum aliquid supereſt agendum.*
65 *Quod pendet, non est pro eo quasi sit.*

1 *Publicato.* Famosum, & quia breve est, per alia verba sic summari potest; Scrutinio publicato non possunt electores variare, sed cogi debent ad collationem, & electionem. Hoc dicit, & tria facit. Primo, dictum ponit. Secundo, ejus rationem reddit. Tertio, rationem necessitatis exprimit. Secunda, ibi, *Cum sit*, Tertia, ibi, *Ad quod*.

Nota primo, ex textu tres actus substantialis electionis per viam scrutinii, videlicet scrutinii publicationem, suffragiorum collationem, & electionem in communi, quorum si vel alterum omittatur, non tenet electio, ut *c. Quia propter*, *c. Cumana*, *& c. In Genesi*, *supra eod.*

2 Secundo, nota ibi, *Electores*, congrue dici posse electores actu electionis inchoato, licet nondum consummato, & tunc dicuntur electores quasi electuri, secundum Jo. Andr. *n.* 5. & Card. in 2. *not ab.*

3 Tertio, nota ibi, *Si opportuerit*, *compellantur*, electores non esse simpliciter, & absolute compellendos ad collationem numeri ad numerum, & electionem in communi; sed si opus fuerit. Unde prius moneri debent; ac si restiterint, tunc demum per censuram Ecclesiasticam sunt cogendi ad instar testis, ut *cap.* 1. *de testibus cogend.* Admonitio enim debet præcedere vindictam, ut *c. Indigne*, 12. *qu.* 2. ut hic per Compostell. *n.* 7. *in ver. Si oportuerit*. Vel aliter expone illa verba, ut per Abb. Antiqu. *num.* 4. *in eod. ver.* Compulsio autem spectabit ad Superiorem, cujus est electionem confirmare, licet alias non sit ordinarius istorum eligentium, secundum Joann. Andr. *n.* 27. quia ex quo conceditur confirmatio, videntur concessa omnia præambula, per quæ pervenitur ad illam, argum. *c. Praterea*, *de offic. deleg. & l. Ad rem nobilem*, *& l. Ad Legatum*, *ff. de Procurat.* Et cum hoc dicto transeunt Doctores, licet Abb. dubitet *n.* 9. *vers. Ultimo hic queritur*.

4 Et ex his collige non vitiari electionem propter compulsionem. Quod procedit in hoc speciali casu propter principium voluntarium, & consensum ab initio præstitum in scrutinio, secundum Abb. in *ultim. not ab.* Et est simile in matrimonio carnali, quod contrahi non potest, si metus, aut violentia intercesserint, *c. Cum locum*, *de sponsa.* & tamen si præcesserint sponsalia de futuro, compellitur quis contrahere de præsenti, ut *c. Ex literis*, *il* 2. *& c Requisivit*, *eod. tit.* Ergo idem in hoc matrimonio spirituali, argum. *cap. Inter corporalia*, *de translat. Episc.* Sed extra hunc casum non est electio, ubi libertas admittitur eligendi, ut legitur in *cap. Ubi periculum*, §. *Ceterum*, *infra eod. lib.* 6.

Ultimo, nota ex hac decretali duas insignes regulas in materia electionis per scrutinium. Una est negativa, quæ non permittit electores variare publicato scrutinio; & sumitur in sensu directo. Altera est affirmativa, quæ variationem permittit ante scrutinii publicationem; & colligitur a contrario sensu. Utranque regulam prosequar faciliori methodo per ampliationes, & declarationes, reassumendo ea quæ in 21. *quæstionibus* fuse hic tractat Jo. Andr.

5 Prima igitur regula est: Publicato scrutinio non possunt electores variare, id est alium nominare, vel a prima nominatione recedere, ut est textus singularis in materia sua; nam ut advertunt Joan. Andr. *n.* 23. & Abb. in *princ.* olim hac de re variæ erant scribentium opiniones. Quidam enim asserebant electores posse variare usque ad subscriptionem electionis. Quidam usque ad confirmationem. Quidam usque ad consensum electi. Alii vero usque ad pronunciationem electionis, ut notatur *in cap. Quanto*, *in gloss. magna*, 63. *dist.* & per Hostien. *in summa eod. tit.* §. *Utrum mutari*. Unde ad eorum controversias dirimendas emanavit hæc decretalis. Sed in perscrutanda ratione decisionis Doctores valde torquentur; nam tres rationes, quas primo assignat gloss. 2. videlicet quod per publicationem scrutinii res desinat esse integra, quod nemini liceat mutare consilium in alterius præjudicium, & quod mora in protrahenda electione sit damnosa Ecclesiæ, concludunt etiam ante publicationem, ut bene deducit Joann. Andr. *n.* 14. & Abb. *n.* 2. *vers. Et primo.* Quarta autem ratio, quod per hujusmodi publicationem 6
electio videatur quodammodo initiata, non videtur vera, quia matrimonium hoc spirituale initiatur per electionem, ut *c. Licet de transl.* Ergo non ante, quia nihil est, antequam incipiat esse, *l. ult. ff. de collat. bonorum*, Oldrad. *cons.* 180. *Quæstio est*, *n.* 7. & si deest initium, deest initiatum, ut inquit Compostell. in *c. Quod sicut*, *n.* 17. *supra eod.* Quare Joann. Andr. hic *n.* 15. dicit hanc constitutionem jus novum inducere in eo quod publicatio scrutinii impediat variationem votorum; antea enim nullus ex antiquis tenebat, quod hic dicitur. In hoc autem jure positivo affirmat fuisse arbitrarium Pontifici interdicere variationem publicato scrutinio. Nam si voluisset, utique potuisset illam prohibere, etiam post latum suffragium. Idcirco autem præfixit terminum publicationis: quia matrimonium spirituale habet partes suas, cujus prima est electio, secunda confirmatio, tertia consecratio, Prima pars, quæ dicitur electio, similiter habet partes multas quoad formam, & tres saltem quoad consensum, scilicet scrutinium, ipsius publicationem, & electionem. Cum igitur factus est transitus ad medium, vel duas partes hujus partis, præclusus est variandi aditus. Æqua autem fuit hæc diffinitio, ut ipse ait *n.* 4. ad evitandam infa- 8
miam, & injuriam nominati, ex quo facta est publicatio. Sic in simili publicatio attestationum impedit productionem testium, *c. Cum venisset*, *& cap. Causam*, *de testib.* Sic edictum publicatum arctat, *cap.* 1. *supra*, *de postul. Prel.* Et non sufficit mihi institorem revocasse, nisi publice hoc descripserim, *leg. Sed si pupillus*, §. 1. *de institor. act.* Verum Abbas tametsi fateatur hanc rationem Joann. Andr. esse persuasivam, tamen illam refellit *num.* 2. *col.* 3. *vers. Hæc sunt in effectu*, quia hæc decretalis jus novum non inducit, sed est juris antiqui declaratoria. Unde ipse 9
assignat aliam rationem, cur non liceat variare post publicationem scrutinii, videlicet quia electores functi sunt officio suo, & ad hoc allegat textum in *c. Si tibi absenti*, *de præb. lib.* 6. ubi si beneficium conferatur absenti, nullum jus illi acquiritur, antequam consentiat; & tamen quia conferens officio suo functus est, variare non potest, ut ibi decidtur; quam rationem reddit etiam Bart. in *l. Absenti*, *ff. de donat.* Sed certe hæc ratio Abbatis laborat eodem vitio, quo rationes glossæ: quia vendicat sibi locum etiam ante publicationem scrutinii; nam electores ut singuli postea quam suffragium suum tulerunt, dicuntur functi officio suo, cum non habeant amplius quid facere. Publicatio enim scrutinii quæ subsequitur post vota in scriptis redacta, & illorum collatio non pertinet ad eligentes, sed ad scrutatores, ut patet in *cap. Quia propter*, *supra eod.* Unde si ratio Abbatis esset vera, non liceret electoribus post latum suffragium variare, etiam ante scrutinii publicationem, cum jam sint functi officio suo. Quod tamen est falsum, ut hic patet a contrario sensu, & latius dicam in secunda regula *n.* 52. Quod si consideremus electores non ut singulos, sed ut Collegium, tunc non dicuntur functi officio suo nisi post electionem, quæ ad eos pertinet in communi, ut hic, & in *d. c. Quia propter*, *& in c. In Genesi*, *supra eod.* Ergo attenta ratione Abbatis liceret eis variare ante electionem etiam scrutinio jam publicato, quod est falsum, ut hic. Existimo igitur esse bonam ratio- 10
nem, quam ponit Joan. Andr. nam sive hæc constitutio sit novi juris promulgatoria, sive declaratoria juris antiqui, semper tamen verum est rationabiliter fuisse præclusam viam variationi, posteaquam deventum est ad actum medium, id est ad publicationem scrutinii, ut vitetur infamia, & injuria, quæ irrogaretur nominato a majori parte, si liceret electoribus ab illius nominatione recedere. Quæ ratio in effectu elicitur ex dictis Innoc. hic *n.* 2. ut latius dicam infra in secunda regula *n.* 55. Videtur etiam consistere alia ratio, quam assignat Butr. *n.* 4. *vers. Æquius tamen diffinit*, salvando rationem in textu assignatam; nam secundum eum quemadmodum aliæ obligationes oriuntur ex consensu, ut *l. Consensu*, *ff. de act. & obligat.* ita & in electione obligatio oritur ex consensu eligentium. Unde hæc electio est valida, & perfecta de jure naturali, licet pro forma accidentaliter inducta fuerit institutum ut debeat subsequi collatio, & communis electio. Cum ergo inspecto jure naturali videatur jam perfecta ex votis in scriptis redactis, & publicatis, non debet esset locus variationi, quasi principium finis necessitativum sit expletum;

ideo.

ideoque sequitur in litera, Cum facienda sit collatio, &c. quasi sic finis necessario trahatur ad principium. Et quamvis Abbas *sub n.* 2. *col.* 3. nitatur refellere hanc rationem, eo quod illa attenta non liceret variare, etiam ante scrutinii publicationem, cum jure naturali inspecto inducatur electio ex singularibus consensibus in scrutinio præstitis; & publicatio scrutinii, collatio subsequens, & electio in communi sint jure positivo inductæ, in *d. cap. Quia propter*, ut notat gloss. in *c. Sicut eod. tit. lib.* 6. Responderi tamen potest negando consequentiam; quia electio utcunque perfecta ex singularibus consensibus, nihilominus variationem non impedit ante publicationem scrutinii. Ratio est, quia ignoratur, an quis habuerit consensum majoris partis, cum vota sint clausa, ut hic observat Innocent. *num.* 2. nam quod ignoratur, perinde est, ac si non esset, cum paria sint non esse, & non apparere, ut *leg. Duo sunt Titii, ff. de testam. tutel. leg. Et liberi, & l. Rutilia, ff. de contrah. empt. & l. Si ita fuerit, ff. de rebus dub.* Item non obstat aliud objectum Abbatis, quod obligatio non sit orta nominato, quia absenti nihil acquiritur, *d. leg. Absenti, ff. de donat.* Quoniam ad hoc, ut variatio impediatur, satis est, ut obligatio orta sit ex parte eligentis, licet non sit tertio acquisita, ut probatur in prædicta decretali: *Si tibi absenti*, & conferunt quæ leguntur de pollicitatione in *l. Pactum, & toto tit. ff. de pollicitat.* Præterea quamvis nominato ante electionem non acquiratur jus substantificæ electionis; tamen cum per publicationem sit deventum ad principium finis necessitativum, & incompatibile cum variatione; negari non potest, quin ex hoc sit acquisitum aliquod jus nominato, id est principium necessitans finem electionis, ut bene per Butr. *d. n.* 4. *vers. Tertia ratio.* Adde quod etsi electus non habeat jus in beneficio antequam consentiat suæ electioni, ut *c. Cum inter Canonicos, supra eod.* habet tamen jus consentiendi: quod quidem jus injuste illi præriperetur ex variatione electorum, ut *cap. Mutare, de reg. jur. lib.* 6. *& d. c. Si tibi absenti.*

11 Ampliatur primo suprascripta regula, ut procedat, sive electores publicato scrutinio intendant variare, ut singuli, *cap. Bone memorie, §. Nec nocebat, supra de postulat. Prælat.* sive ut Collegium, & in communi, secundum Innocent. & Compost. *in princ.* Hostien. *n.* 9. *in ver. Variare*, Anchar. in 1. *notab.* & alios communiter.

12 Ampliatur secundo, ut procedat non tantum in ipsismet electoribus, sed etiam in eorum successoribus; nam si publicato scrutinio aliqui ex eligentibus obierint, vel abscesserint, substituti in eorum locum, vel supervenientes tenebuntur nominatum eligere, quia nominato est jus quæsitum ex votis publicatis, ut hic; quod quidem jus non amisit propter casum supervenientem, secundum Vincen. Innoc. Compostell. quos hic referunt, & sequuntur Jo. Andr. & Cardinal. ambo in 14. *quæst.* & Bellam. *num.* 17.

13 Ampliatur tertio, ut procedat etiam in Metropolitano, vel alio Superiore, ad quem per negligentiam, vel contumaciam electorum, qui publicato scrutinio electionem distulerunt ultra trimestre a die vacationis, jus eligendi sit devolutum, ad præscriptum *cap. Ne pro defectu, supra eod.* quia cum per publicationem limitata esset potestas Capituli, ergo & Superioris, qui succedit in jus illorum, *leg. Non intelligitur, §. Si posteriori, ff. de jur. fisc.* alias una via permitteretur ejus variatio, scilicet sinendo labi tempus præfixum ad eligendum, quod alia via est eis prohibitum, contra reg. *Cum quid, de regul. jur. lib.* 6. *& cap. Tuæ, de Procurat.* facit *Clem. Una de suppl. negl. Prælat.* & ita hic firmant Vinc. Compostell. Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. quos sequitur Joann. Andr. *num.* 29. licet Abb. Siculus dubitet *num.* 9. *vers. Tene mente*, qui tamen non respondet ad fundamenta Jo. Andr.

14 Ampliatur quarto, ut habeat locum etiamsi publicato scrutinio Canonici excommunicentur ab homine, vel a jure, puta quia in collatione suffragiorum percusserunt Clericum; nam posteaquam fuerint absoluti, vel Superior, ad quem jus eligendi esset devolutum, non variabunt, sed eligent nominatum, secundum Vinc. & In-
15 noc. cum quibus transit Joann. Andr. in 15. *quæst.* & Bellam. *num.* 18. Sed an Canonici excommunicati post publicationem scrutinii ante absolutionem possint facere electionem, disputat idem Joan. Andr. in *reg. Factum, de reg. jur. lib.* 6. *in Mercurial.*

Ampliatur quinto, ut locum habeat etiamsi aliqui 16
ex Canonicis publicato scrutinio dicant se non consensisse in eum qui in scrutinio reperitur nominatus, quia illis non creditur, cum sint singulares; sed statur scripturæ, & fidei scrutatorum, ut *cap. Cum dilecti, supra eod.* alioquin facile esset hanc constitutionem eludere, contra *cap. Commissa, de elect. lib.* 6. secundum Jo. Andr. in 18. *quæst.* & facit quod ipse notat in *cap. Ad audientiam, infra de rescript.* An autem ipsis scrutatoribus fi- 17
des adhibeatur contra tenorem scripturæ, notat idem Jo. Andr. in *c. Quia propter, in ver. Redacta, supra eod.*

Ampliatur sexto eadem regula, ut etiam vendicet si- 18
bi locum, si publicato scrutinio appareat electionem ex aliquo capite fore annulandam, puta quia aliquis ex Capitularibus contemptus fuerit, vel aliam ob causam: quod enim eo casu electio cassari non debeat ad petitionem electorum, sed contempti, *cap. Cum in Ecclesiis, de prabend. lib.* 6. nec per alium, quam per Superiorem; & ignoretur an is contemptus velit jus suum prosequi, cum ad id non sit cogendus, *c. Quod sicut, supra eod.* anve Superior velit electionem infirmare; idcirco interea electores nequeunt ad aliud scrutinium procedere, sed cogendi sunt ad electionem nominati. Verum ad petitionem contempti potest, & debet scrutinium irritari; & tunc fiet novum scrutinium, si nondum sit processum ad electionem, ut notatur in *cap. prox. supra eodem*, & hic tenent Innocent. *num.* 1. *vers. Sed quid si non sit nulla*, Abb. Antiqu. *num.* 3. & Hostien. *num.* 9. ambo in *eod. vers.* Compostell. *num.* 1. *vers. Sed quid si non sit processus nullus*, Joan. Andr. & Card. uterque in 12. *qu.* & vide eundem Card. in *cap. proximo, in quinta quæst. supra eodem.*

Ampliatur septimo prædicta regula, ut obtineat, et 19
iamsi post publicationem scrutinii legitime facti superveniat defectus in forma, puta quia sit omissa collatio, vel communis electio, vel quid simile; nam etsi electores debeant ad novum scrutinium procedere: tamen nequeunt variare alium eligendo, ut pluribus determinat hic Innocent. *num.* 2. *col.* 2. *post princ. vers. Sed quid si publicato:* & hanc partem sustinebat ipse Innocentius in 20
pleno Consistorio, ut attestatur Compostell. *n.* 1. *in fine*: ea ratione, quia licet cassanda sit electio, quando post publicatum scrutinii peccatur in forma; tamen remanet electo jus acquisitum ex votis publicatis, argum. hujus *cap.* Non obstat, quod ex nominatione jus non quæratur, *cap. Quod sicut, supra eodem*, quoniam hoc non procedit, cum nominationes fiunt solemniter, & animo se obligandi: tunc enim bene jus quæritur ex nominatione, *cap. Bone, il* 2. *supra de postul. Prælat. & c. Cum in jure, supra eod.* & videtur expressum hic. Similiter non obstat, 21
quod electus a minori parte Capituli sit præferendus, si electio facta a majori parte sit nulla, dummodo utraque electio fiat eodem contextu, ut notatur in *cap. Dudum, supra eodem*, & consequenter jus non videatur quæsitum electo a majori parte. Quandoquidem hoc verum est, si electio facta a majori parte sit nulla ex defectu electi, puta quia est criminosus, sed occultus; vel quia fuit peccatum in scrutinio, eo quod vota non fuerint in scriptis redacta: his enim casibus non fuit jus quæsitum nominato; unde non mirum, si electus a minori parte sit præferendus. Demum non obstat, quod electores in forma 22
peccantes privati sint ea vice potestate eligendi, *cap. Quia propter, §. Qui vero, supra eod.* & sic non eligent: quoniam poterunt eligere, antequam priventur per sententiam, ut notat Compostell. in prædicta decretali, *Quia propter, in ver. Priventur*, ad hoc *c. Quanquam, infra eod. lib.* 6. Vel si priventur, Superior, maxime Papa, stante illorum suspensione providere poterit de eodem nominato, ut *c. Quia diversitatem, de concess. prabend.* Et ita concludunt hic Innoc. & Compostell. quibus accedunt Abb. Antiqu. *n.* 1. & Jo. Andr. in 10. *qu.* Butr. *n.* 9. *vers. Per istum textum*, & alii communiter, ut testatur Abb. Siculus, *num.* 9. Aliis tamen hoc absonum videtur; quia tres partes electionis, scilicet scrutinium, ipsius publicatio, & electio sunt unus actus, & in his omnibus cum nihil præstet electus, sed electores, sufficit peccatum ipsorum, ut cassetur quidquid factum est, etiamsi fiat præjudicium electo, quia qui peccat in uno, peccasse videtur in omnibus, *cap. Desleat, infr. de reg. jur.* Et hæc secunda opinio verior videtur, ut patebit *infra n.* 28. *& seqq.*

Sed hic opportune occurrit dubium, quid sit dicendum 23

in electione Romani Pontificis, videlicet si electio sit nulla ex defectu formæ præscriptæ in Constitutione Gregorii XV. quæ incipit, *Æterni Patris Filius:* an Cardinales ad novum scrutinium procedentes possint variare recedendo ab electo in primo scrutinio, & alium eligendo.

Proponitur hæc quæstio in terminis Gregorianæ Constitutionis, quia de jure communi nulla forma servanda erat in electione Papæ, sed satis erat, ut in aliquem tanquam in Papam consentirent duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut est textus in *cap. Licet de vitanda*, & ibi dixi post Innoc. & Compost. *supra eod.* Sed hodie electio Papæ redacta est ad tres formas Concilii generalis, de quibus in decretali, *Quia propter*. Licet non requirantur illa decem, & octo substantialia, quæ in electione inferiorum ibi enumerant Doctores, præsertim Abb. *n.* 12. sed illa tantum, quæ Constitutio ponit in §. *Quod si electio*, ubi perstringitur forma electionis cum clausula decreti.

24 Ad partem negativam arguitur ex doctrina Innocentii in *cap. Quod sicut*, *num.* 8. *vers. Si autem nulla sit electio*, *supra eodem*, ubi sic ait: *Si nulla sit electio ob non servatam formam Concilii generalis, de qua in cap. Quia propter, de elect. vel aliud consimile; consensus tamen legitimus eligentium, & electi intervenit, qui solus de jure naturali ad electionem, & alios contractus sufficit, cap. Inter corporalia, de translat. Episcop. sic electus Ordines confert, & sine peccato beneficium retinet. Nec illi obstat, quod non habeat fundamentum, & ideo non possit superædificare in Ordinibus, & aliis, cap. Principatus, 6. quæst. 1. Quinimo fundamentum habet, scilicet Canonicam electionem, de jure naturali; maxime ubi non oritur scandalum, nec laditur honestatis publicæ justitia, nec*
25 *generalis status Ecclesiæ; & post consecrationem de forma non servata nihil potest objicere Ecclesia, cum in ejus consensu perseveraverit. Nec mirandum, quod id, quod nullum est, tractu temporis sit ratum; quia hæc non est nulla de jure naturali.* Hæc Innocentius. Sed & Compostellan. in *dict. cap. Quod sicut*, *num.* 17. *Si autem*, inquit, *electio non fuit Canonica propter formam, vel solemnitates omissas, quas jus positivum præcipit in electionibus observari, fuit tamen secundum jus naturale Canonica: tunc per talem electionem assumptus non tenetur dimittere beneficium sic acquisitum, sicut condemnatus injuste ad restitutionem rei suæ, quamvis de jure civili teneatur, dominus tamen naturalis remanet: unde non*
26 *peccat retinendo, argum. leg. Julianus, ff. de condict. indeb. Jus enim positivum de forma servanda de rigore introductum, inventum est propter vitandum periculum Ecclesiarum, quod incurrebant propter lites quas habebant, quia certam formam in electione non habebant. Quæ lites jam cessant, postquam electus jam consecratus est, & sic fit reditus ad jus naturale; quod facile contingit, leg. Si unus, §. Idem decimus, ff. de pact.* Hæc ille, & sequuntur Archid. in *cap. Nullus*, *num.* 1. 62. *dist.* Abb. in *cap. Quia plerique*, *num.* 31. *infra, de immun. Eccl.* Gemin. *cons.* 88. Innocentius Papa VII. *n.* 4. & Felin. alios cumulans in *cap.* 1. *n.* 39. *vers. Fallit sexto, supra, de constit.*

Quibus authoritatibus forte motus bonæ mem. D. Coccinus Rotæ Decanus in suo tractatu manuscripto de Romani Pontificis electione opinatus est electum, non servata forma Gregorianæ constitutionis, dummodo habuerit suffragia, & naturalem consensum duarum ex tribus partibus Cardinalium, esse verum Papam jure naturali inspecto, & posse Papatum tuta conscientia retinere.

27 In oppositum sunt verba clara ipsius Constitutionis: nam in §. *Quod si electio*, non tantum decernitur eo ipso nulla, & invalida absque ulla declaratione electio aliter celebrata, quam servata forma ibi præscripta; sed amplius statuitur, ut ita electo nullum jus tribuat: quinimo is non Apostolicus, sed Apostaticus sit, & habeatur, & tam ipse, quam eligentes ejusque fautores, & complices sententiam excommunicationis, & anathema, aliasque censuras, & pœnas invasoribus Sedis Apostolicæ a sacris Canonibus, & constitutionibus Apostolicis impositas pariter ipso facto incurrant. Ergo quidquid sit in electionibus inferiorum in terminis juris communis, quando controversum erat, an ex naturali consensu eligentium esset acquisitum jus electo, etiam non servata forma juris positivi; certe in electione Papæ post Constitutionem Gregorii, res videtur carere omni dubio, quia sic electo nullum jus acquiritur; ac proinde non arctantur Cardinales ad eum denuo eligendum, sed integrum est illis variare, & alium eligere servata forma Constitutionis. Quod autem dicebat D. Coccinus, non videtur posse consistere; quia non apparet, quo ausu possit quis gerere se pro Papa, quem Constitutio Gregorii declarat esse Apostaticum, & Sedis Apostolicæ invasorem. Ad hoc *c. Si quis pecunia*, 79. *dist.* ex quo videntur desumpta illa verba Constitutionis; ibi enim sic legitur: *Si quis, & cap. non concordi, & Canonica electione, & c. fuerit Apostolicæ Sedi intronizatus, non Apostolicus, sed Apostaticus habeatur, liceatque Cardin. Episcopis cum religiosis, & Deum timentibus Clericis, & Laicis invasorem etiam cum anathemate, & humano auxilio, & studio a Sede Apostolica repellere, & quem dignum judicaverint, proponere.* Cum præsertim Bulla sic electum, ejusque fautores, & complices anathematis mucrone percellat; quæ pœna præcipue locum habet in foro animæ, & non infligitur nisi pro mortali reatu, ut *c. Nemo Episcoporum*, 11. *qu.* 3. & privat gratia Dei, traditque Sathanæ corporaliter, & spiritualiter, ut inquit S. Thom. in 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 1. *q.* 2. *ad* 3. Et cum Apostolicæ Sanctiones generaliter vim habeant obligandi etiam in foro conscientiæ, ut *cap. Nulli fas*, 19. *dist. & cap. Violatores*, 25. *q.* 1. cum aliis adductis ab Archidiac. in *cap. Detestanda*, *num.* 4. *de concess. præb. lib.* 6. longe magis hoc vendicat sibi locum in Bulla Gregorii, cum disponat de re omnium gravissima, & sacrosancta, arg. *cap.* 1. *infra de schism. cap. Ubi periculum, infra eod. lib.* 6. *& Clem. Ne Romani, eod. tit.*

Quibus accedit, quod etiam in electionibus inferio- 28
rum Prælatorum multi tenent nullum jus acquiri ex electione celebrata contra formam juris, licet nullitas emerserit post publicationem scrutinii legitime facti; ac proinde electores non teneri iterato eligere eum, qui fuit nominatus in scrutinio: & inter alios hoc mordicus tuetur Abb. *hic sub num.* 2. *col.* 3. *vers. Præterea dico, & n.* 9. *vers. Adverte:* & opinionem Innocentii, & Compostellani, de qua *supra num.* 24. jure non probari, & contrarium esse de jure verius, affirmat Imola *n.* 5. *col.* 4. *vers. Item adde secundo*, quia nullibi reperitur jure cautum, ut cassata electione propter vitium formæ arctentur eligentes ad eligendum eundem; quin potius reperitur dispositum, ut tales sint privandi potestate eligendi, ut *d. c. Quia propter*. Unde hoc dictum non videtur tutum, quia sine lege, & canone, secundum eum. Quod si est in electionibus inferiorum, multo magis vendicat sibi locum in electione Papæ, in qua Constitutio Gregorii disertis verbis disponit, ut nullum jus acquiratur electo, non servata forma ibi præscripta. Præterea opinionem Innocentii, & Compostellani in *d. cap. Quod sint, supra eod.* late confutat Archid. in *c. Sicui, in princip. vers. Sed contra credo, & n.* 1. *ver. Firmitatis, infr. eod. lib.* 6. Movetur primo ex his quæ habentur 22. *dist. per tot.* & ex *c. Ordinationes*, 1. *q.* 1. ubi electio non Canonica dicitur falsa, & qui sic ordinantur, id est eliguntur, non per ostium, idest per Christum intrant, sed ut
ipsa Veritas testatur, fures sunt, & latrones. Deinde 29
movetur ratione, quia cum forma electionis sit de substantia, ut probatur expresse in *d. c. Si cui*, & notat Innocentius in *c. Ecclesia vestra, il* 2. *supra eod.* deficiente ipsa substantia deficit ipsum totum, ut patet in eo quod legitur, & notatur in *cap. Quæ ipsis, & c. seqq.* 38. *dist. & c.* 2. *vers. Si ita*, 33. *qu.* 5. & arg. *l. Seja, ff. de aur. & argent. leg.* Movetur tertio, quia ubi certa forma desidera- 30
tur, ibi necessario est servanda, ut *l. Cum hi*, §. *Si Prætor, ff. de transact. & l. Certa forma, C. de jur. fisc. lib.* 10. cum aliis per eum allegatis. Movetur quarto, quia cum electio non servata forma sit ipso jure nulla, confirmari non potest, ut in *d. c. Si cui*. Et tandem *n.* 1. ponderando literam ibi, in *ver. Firmitatis*, sic ait: Hic videtur expresse confundi quod dixerunt Innoc. & Bernard. Compostell. in *cap. Quod sicut, supra eod.* scribunt enim ibi, quod jus positivum de forma servanda est de rigore introductum, & inventum est propter periculum evitandum, quod Ecclesiæ incurrebant propter lites, quas habebant. At ubi electio non fuit Canonica propter formas, vel solemnitates omissas, quas jus positivum in electionibus præcipit observari, fuit tamen aliter Canonica de jure naturali: tenet talis electio, & est aliqua, & corroboratur confirmatione secuta. Sed contrarium indistincte credo verum. Ita Archid. quem in *d. c. Si cui*, sequitur totidem

ver-

verbis: Jo. Andr. in *princ. in eodem ver. Firmitatis*, & consentiunt Butr. *n.* 3. Anchar. *eod. n. vers. Quæro*, post Joan. Andr. *circa princ. vers. Quid si confirmetur*; & quamvis Lapus conciliando opiniones distinguat, an confirmatio fiat per Papam, vel per alium inferiorem, ejusque distinctionem sequantur Butr. & alii præcitati; tamen sentit cum Archid. in eo, quod secluſa confirmatione Papæ ex electione hujusmodi nullum jus acquiratur electo.

31 His dictis Archid. ad propositum nostrum arbitror duo addi posse. Primum est, quod ubi lex positiva resistit actui, tunc ex consensu nec civilis, nec naturalis oritur obligatio, *l. Cum lex*, & ibi Bart. *ff. de fidejussor. l. Si non sortem, in princ.* & ibi DD. *ff. de condict. indeb.* & fuit dictum Petri de Bellapertica, quod sequitur Jas. in *leg. Cum quis, n. 7. vers. Omissis levibus, Cod.*

32 *de jur. & fact. ignorant.* Et idem est, quando actus qui geritur, peccat in sua forma, ut *l. 1. §. Si quis ita, ff. de verbor. oblig. & l. 1. §. Eum, qui, ff. de constit. pecun.*

33 Jas. in *d. l. Cum quis, vers. Omissis levibus*. Idemque dicendum, quando lex non tantum prohibet actum fieri, sed ulterius si fiat, decernit ipso jure nullum: nam neque hoc casu oritur naturalis obligatio, ut per Jas.

34 *ubi supra num. 11. vers. Secundo pondera:* & probantur hæc exemplo matrimonii, quod si contrahatur non servata forma a Concilio Tridentino præscripta in *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* non obstante contrahentium consensu est nullum in utroque foro: & idem patet in professione, quæ si fiat ante annum ætatis decimum sextum, vel infra annum probationis, ex decreto *c. 15. sess. 25. de regular.* est nulla, nullamque inducit obligationem etiam in foro conscientiæ, ut declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres. Ergo similiter hoc matrimonium spirituale, quod contrahitur per mutuum consensum eligentium, & electi, ut *cap. Cum inter Canonicos, supra eod.* nisi servetur forma juris positivi, cum lex resistat actui cum decreto irritanti, naturalem obligationem non parit, sed est ipso jure nullum, etiam in foro animæ. Ad quod facit, quod notatur in *cap. Quam sit, in fin.* ult. gloss. & in *d. c. Quorundam, in ultim. gloss. de elect. lib. 6.* Præsertim vero quia etsi consensus sit de jure naturæ, tamen ut consensus Canonicorum faciat electionem canonicam, non est de jure naturæ inductum, sed de jure positivo Ecclesiastico, ut reprobata Ferretti opinione probavi in *c. 1. n. 4. & 13. supra eod.* & consequenter nullo modo potest dici canonica electio, quæ a Sacris Canonibus, vel Constitutionibus Apostolicis improbatur, argum. *c. Imperiali, 25. qu. 2. & d. c. Ordinationes 1. q. 1.*

Alterum est, quod opinio Innocentii in *d. c. Quod sicut*, habet in ventre limitationem illam, videlicet, ubi non oritur scandalum, nec læditur honestatis publicæ justitia, nec generalis Ecclesiæ status. Quæ tria verificantur in eo casu, in quo quis eligitur in Papam non servata forma Gregorianæ Constitutionis: nam si Cardinales publicato scrutinio ad novam electionem procederent, & variarent alium eligendo, facile posset contingere, ut electus in primo scrutinio credens suam electionem canonicam de jure naturæ gereret se pro Papa, idemque faceret electus in secundo scrutinio. Unde aliquando (Deus omen avertat) magnum schisma oriri posset in Ecclesia Dei. Quæ tamen dicta sint solius dubitationis gratia, non ut Constitutionem Gregorii interpretemur, quod nobis non licet.

35 Fallit primo, regula superius proposita *n.* 5. si publicatio scrutinii sit tantummodo inchoata, & non consummata; tunc enim licet electoribus omnibus in communi, vel majori parte ipsorum variare, quia verba, *Publicato scrutinio*, hic posita denotant actum perfectum, & consummatum, *cap. In his, de verb. signif.* secundum Jo. Andr. *hic num.* 3. & 26. & Card. in 1. *notab.*

36 Fallit secundo, eadem regula, si publicato scrutinio vota appareant æqualia, aut nullus habuerit majorem partem, ut *c. In genesi, supra eod.* tunc enim electores de communi consensu poterunt ad novum scrutinium, vel compromissum procedere, & variare, cum nemini sit jus quæsitum, secundum Innoc. *n.* 2. *col.* 2. *vers. Et intellige*, Compostell. *n.* 4. *vers. Sed quid si publicato*, Host. *n.* 9. *in ver. Variare*, Abb. Antiqu. *n.* 2. & Joann. Andr. in 17. q. & notatur in *c. Ecclesia vestra il* 2. *supra eodem in gloss. ult. circa fin. vers. Sed si omnia sint hinc inde æqualia:* atque ita quod hic dicitur electores publicato scrutinio non posse variare, intellige in præjudicium nominati, secundum Goffred. & Joann. Andr. & facit, quod notatur in *c. Perpetui, infra eod. lib. 6.*

Fallit tertio, hæc prima regula in minori parte Capituli, quia non obstante publicatione scrutinii variare poterit accedente majori parte. Ratio est, quia in præjudicium nominati prohibita est variatio, ut prædixi; nominato autem a paucioribus nullum fit præjudicium, cum jus non habeat. Et propterea qui consentit in alium, variare potest consentiendo electioni de se factæ, secundum Vincent. Compostell. *num. 5. & 6.* & Jo. Andr. in 17. *quæst. vers. Publicato ergo scrutinio.* Quod intellige, ut notatur in *cap. Cum in jure supra eod.* 37 38

Fallit quarto, si nominatus in scrutinio certior factus de sua nominatione juri suo tacite, vel expresse renunciet; tunc enim Canonici poterunt alium eligere tam ante, quam post publicationem scrutinii, propter rationem expressam in præcedentibus fallentiis, secundum Compost. *n. 6.* Nec mirum, quia & electione sibi præsentata posset dissentire, & integrum esset Capitulo alium eligere, ut *cap. Cum inter Canonicos, supra eod.* & hic notant Hostien. *n.* 8. *vers. Tu dicas*, & Joann. Andr. in *quarta quæst.* 39

Fallit quinto, si per sententiam, vel rei evidentiam notorium esset, nominatum in scrutinio esse ineligibilem propter aliquem defectum; hoc enim casu liceret Canonicis variare etiam scrutinio publicato, ut notatur in *cap. Cum terra, in gloss. ultim. & in cap. Dudum supra eod.* imo satius esset non publicare, secundum Innoc. hic *n. 1. vers. Nisi notorium*, & Hostien. *num.* 9. 40

Sed tu adverte, quia hoc non videtur verum: nam si notorium est juris, vel facti, electum in scrutinio ineligibilem esse, utique Canonici qui elegerunt scienter indignum, illa vice sunt ipso jure privati potestate eligendi, & consequenter variare non possunt alium eligendo, ut *c. Cum in cunctis*, §. *fin. cap. Innotuit, & c. Cum Vintonien. supra eod.* Unde Compostell. *hic num.* 1. *vers. Quod autem dixi*, & Abb. Antiqu. *eodem num.* declarant hoc habere locum, si scrutinium sit, nullum propter occultum impedimentum electi; tunc enim bene possunt Canonici alium eligere. Nec obstat *d. cap. Cum terra*, quia loquitur de ignorantibus vitium electi, & diligentiam adhibentibus, ut ibi notat gloss. *fin. circa med. vers. Et loquitur*. Sed dicendum est, pœnam *d. cap. Cum in cunctis*, non incurri per solam nominationem in scrutinio, sed ad hoc requiri actum consummatum, videlicet electionem in communi, prout videntur loqui jura prælegata, & hodie est expeditum in *c. Perpetuo, de elect. lib. 6.* Unde si publicato scrutinio appareat eum, in quem totum Capitulum, vel major pars ipsius consensit, ineligibilem esse propter aliquem defectum, puta ætatis, ordinum, natalium, & hujusmodi; locus erit variationi, nec poterunt Canonici eum eligere, si nominaverunt, vel consenserunt in eligendum; adversantur enim sibi postulatio, & electio, ut *c. unico, de postul. Pralat. lib. 6.* & tenent hic Joann. Andr. *q.* 8. & Butr. *n.* 9. Secus si probabiliter dubitetur, an sit postulandus, vel eligendus, quia tunc non poterunt variare, argum. *c. Sacris, de sepult.* & quod ibi notatur, & *c. Non æstimemus*, 13. *q.* 2. Utantur ergo illa forma: Eligo, & postulo, ut in *d. c. unico*, & imputent sibi qui exactius ante non inquisiverunt, secundum Joann. Andr. *in 9. q.* & Butr. *ubi supra.* 41 42 43

Sed hic incidit QUÆSTIO, quid si publicato scrutinio aliquis dicat se paratum probare impedimentum illius, qui habuit majorem partem suffragiorum in scrutinio?

Putant Innoc. & Abb. Antiqu. differendam esse electionem, ne Ecclesia superfluis expensis vexetur, *c. Literas, prope fin. de restit. spoliat.* nec citabitur tunc nominatus, nec procedetur in modum inquisitionis, secundum Innoc. Sed hæc non placent Hostien. quia ad Capitulum non pertinet has probationes recipere: eligant ergo, & opponens, si velit, jus suum prosequatur coram superiore, ut *c. 1. infr. eod. lib. 6.* Verum Joann. Andr. conciliando opiniones in 13. *qu.* putat primam esse veram, si opponens dicat illum excommunicatum, & velit ad Cameram mittere pro instrumento excommunicationis: & e converso, si amicus electi dicat illum esse absolutum, & velit mittere pro absolutione, audietur: & idem in similibus casibus; & ad Superiorem spectabit hoc 44

decidere, secundum Anton. de Butr. *n.* 13. *in fin.* Sentit ergo Joan. Andr. secundam opinionem Hostiensis procedere, quando partes non habent probationes paratas, quibus incontinenti docere possint de impedimento, vel de illius remotione: & ita transeunt Doctores.

45 Fallit sexto, in compromissariis, qui processerunt ad electionem per viam scrutinii; quia tales non arctantur ad formam decretalis, *Quia propter*, ut ibi notant Doctores, maxime Butr. *n.* 45. & sic non est de necessitate, ut publicato scrutinio sequatur collatio, & communis electio. Unde cum cesset ratio hujus cap. licet eis variare, facit *c. Cum dilecti, supra eod.* & ita concludunt hic Jo. Andr. & Cardin. *ambo in* 19. *qu.* & Butr. *n.* 17.

46 Fallit septimo, in Patronis Ecclesiarum procedentibus per viam scrutinii, quia possunt variare etiam scrutinio publicato; tum quia non arctantur ad formam *d. c. Quia propter*, ut de compromissariis dictum est in præcedenti fallentia; tum quia actus ipsorum est præsentare, non eligere, ut notatur in *c. Nobis, & c. fin.* & ibi Jo. Andr. in *fin. de jurepat.* Quamobrem usque ad præsentationem varient indistincte Clerici, & laici, cum non sint functi officio suo, post præsentationem vero laici tantum, ut *c. Cum autem, eodem tit.* Ita Jo. Andr. & Card. hic *ambo in* 10. *q.* Butr. *n.* 18. & Abb. *n.* 5.

47 Fallit octavo, in civibus eligentibus sibi potestatem, qui variare possunt etiam scrutinio publicato, quoniam eorum electio non est authorizabilis, id est eis delata a canone: & refert hic Joann. Andr. in 21. *qu.* hoc fuisse disputatum in scholis Legistarum, & determinatum ut supra, & fuit quæstio Jacob. de Belvis, quam habes in *Auth. de Collator. collat.* 9. & sequuntur hic Butr. *n.* 19. Card. in 21. *qu.* & Anchar. *n.* 3. *vers. Secundo casu principali*, & Bart. in *l. Absenti, n.* 2. *de donat.*

48 Fallit nono & ultimo, in postulatione, in qua licitum est variare etiam in scrutinio publicato: nam etsi gloss. *fin. hic*, item gloss. in *c. Bonæ il* 2. *& in c. penult. & fin. supra, de postulat. Prælat.* sentiant hanc decretalem habere locum etiam in postulatione per *c. In causis, supra eod.* & quia utrobique eadem est ratio; idemque senserint Bonaguida, & Guil. Naso: alii vero existimaverint non esse licitum variare post præsentationem postulationis factam Papæ, sed antea licere etiam publicato scrutinio. Primam tamen opinionem indistincte secuti sunt gloss. Joannis in *cap. De Siracusana, in ver. Præstiterunt, in fin.* 28. *dist.* Philippus, Goffredus, Bernardus, Compost. Hostien. & post eos Jo. Andr. hic *num.* 17. qui post prolixam disputationem tandem in hoc residet, ut liceat a postulatione recedere etiam post publicationem scrutinii.

49 Movetur primo per *d. cap. Bonæ, il* 2. §. *Nec nocebat, sup. de postul. Prælat.* ubi hoc efficaciter probatur per argumentum a contrario sensu, quod est fortissimum, ut *cap. Ex eo*, 15. *q.* 3. *& c. Cum Apostolica, in fine, infra, de his, quæ fiunt a Prælat.* ubi concordan. *& leg.* 1. §. *Hujus rei, ff. de offic. ejus cui mand. est jurisd.* Et semper est verum, nisi in duobus casibus. Primus est, ubi illius argumenti contrarium reperitur expressum in jure, ut *cap. Si quis a simoniacis*, 1. *q.* 1. *& l. Conventicula, C. de Episc. & Cler. cum simil.* Secundus est, ubi verba legis non ponuntur causative, sed narrative, vel modaliter, ut notat Specul. in *tit. de disput.* & allegat. Advocat: §. *Post hæc, vers. Vel non obstat sensus*, & Azo in Brocardis *charta* 8. *sub rubr.* Contrarius sensus legis, &c. Quorum neutrum concurrit in terminis prædictæ decretalis *Bonæ*, ut optime deducit Jo. Andr. *n.* 18. & Butr. post eum *n.* 24. Deinde movetur ex allegatis per eum in solutione contrariorum *n.* 19. Ac demum quia plures, & majores hanc opinionem sequuntur, ut *cap. In canonicis*, 19. *dist.* & ita eam com-

50 munem esse testatur hic Cardin. in 22. *q.* Non obstat hæc decretalis, quia loquitur in electione, nec debet extendi ad postulationem, quia diversa est ratio; non enim in postulatione facienda est collatio, nec postea communis postulatio, cum nulla forma reperiatur a jure præscripta in postulatione: nam de electione loquitur Concilium ge-

51 nerale in *cap. Quia propter supra eod.* Præterea non videtur requiri tanta solemnitas in actu postulationis, per quem jus non acquiritur, ut hic fatetur gloss. fin. sicut in actu electionis, per quem acquiritur jus. Ad hæc cum in postulatione non sit consensus matrimonialis, hinc nulla oritur infamia postulato. Ad d. decretalem, *In causis*, & ad alia argumenta contraria respondet, ut hic plene per Joann. Andr. & Card. *ubi supra.*

52 Secunda regula, quæ ex hac decretali colligitur a contrario sensu, est hujusmodi, videlicet, Electores variare possunt ante publicationem scrutinii; & ita hic deducunt Vincent. Goffred. & Innoc. *num.* 2. *col.* 2. *in princ. vers. Item argumento a contrario sensu*, Compost. *n.* 14. *in ver. Variare*, Host. *in princ.* Jo. Andr. & Card. *ambo in* 2. *qu.* Butr. *n.* 5. & alii communiter. Et procedit hæc regula non 53 tantum in Canonicis, sed etiam in Superiore, ad quem propter illorum negligentiam jus eligendi sit devolutum, ut per Abb. Antiq. *n.* 4. Et vide quæ dixi supra in tertia ampliatione *n.* 13.

Sed declaratur eadem regula, ut procedat, antequam 54 scrutatores recedant de loco, ubi vota scrutantur. Secus postquam abscesserint, & se contulerint ad locum, ubi sunt alii electores; quia tunc non possunt variare, cum jam cessaverint ab officio, & res non sit amplius integra, arg. *c. In causis, supra eod. & c. Præterea infra, de testib. cogen.* Ita Innoc. *hic n.* 2. Jo. Andr. *n.* 45. & Card. in 2. *qu.* Qui tamen hoc sublimitant, nisi toti Capitulo, vel ma- 55 jori parti placeret, ut illud scrutinium destrueretur; hoc enim efficere posset etiam sine ulla causa, cum Capitulum, quod fecit, ad libitum destruere possit; nulli enim fit præjudicium, nec ulla infamia oritur nominato, cum clausa sint vota. Verum Compost. & post eum Joan. Andr. *n.* 26. dicunt hoc posse fieri tantummodo ex justa causa, velut si ante publicationem scrutinii perveniret ad illorum notitiam aliquis defectus nominati, ut *l. Si autem nescis, C. de furt.* Secus si malitiose, sicut fertur factum fuisse in Ecclesia Eboracensi, ubi unus ex scrutatoribus videns quendam a majori parte nominatum, procuravit perturbationem in Capitulo, ne fieret suffragiorum publicatio. Sed Jo. de Imola hic *num.* 5. *vers. Adde dictis suis duo*, tenet cum Innocentio, quod indistincte, ex quo non est publicatum scrutinium, possit Capitulum, vel major pars ipsius variare, & primum scrutinium dilacerare, & ad novum procedere, per hanc decretalem, quæ variationem interdicit simpliciter post publicationem scrutinii. Ergo illam permittit libere ante publicationem, sumpto argumento a contrario sensu, quod est validissimum, ut dictum est supra *n.* 49. & hoc satis placet.

QUÆRO, cum in Constitutione Gregorii XV. de 56 Romani Pontificis electione, in §. *Rursus*, statutum sit, ut nemo per viam scrutinii, seu accessus habeatur pro electo nisi publicatis omnibus suffragiis: quid si casu, vel malitiose schedulæ aliquæ deperierint, ita ut publicatio perfici non possit: Finge enim post inchoatam publicationem aliquot schedulas esse combustas, vel dilaceratas, aut in terram dilapsas, vel absconditas incuria, vel fraude alicujus, adeo ut reperiri non valeant: Nunquid nominatus in scrutinio nihilominus habendus sit pro electo?

Dupliciter hic casus potest contingere. Primo, antequam constet sic nominatum habuisse duas tertias suffragiorum partes: & hoc primo casu si aliquibus votis publicatis nulla alia supersit schedula, quæ aperiri, & legi possit, absolutum erit sic nominatum non esse electum; non enim habuit suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium, quod est de substantia electionis tam ex Bulla Gregorii in §. *Quod si electio*, quam ex juris communis dispositione, ut in decretali *Licet, supra eod.* Nec potest plura habere cum nulla alia schedula reperiatur, ut per se patet. Sin autem schedulæ non perierint omnes, sed aliquæ supersint in calice; satis ambiguum videtur, an nihilominus publicatio sit consummanda, an vero deveniendum sit ad novum scrutinium. Fac enim Cardinalem Hostiensem ex triginta Cardinalibus præsentibus habuisse in scrutinio novemdecim vota, atque ita unum tantum deesse, ad hoc ut censeatur canonice electus. Fac deinde alteram ex schedulis, dum e calice extraheretur a scrutatoribus, in terram cecidisse, ita ut inveniri non possit. Cardin. Host. instabit ut publicatio compleatur, in qua si vel unum suffragium habuerit, illico affirmabit se electum. Alii objicient publicationem non esse ulterius prosequendam, quia illa perfici non potest, cum desit una ex schedulis ad eam absolvendam necessariis; proindeque instabunt, ut schedulæ omnes comburantur, & novum inchoetur scrutinium ad præscriptum Constitutionis. Et quamvis hoc ultimum videatur de jure verius, quia publicatione scrutinii inchoata, & nondum consummata, licitum est electoribus variare, secundum ea quæ dicta sunt in prima Fallentia *num.* 35. hinc tamen maxima oriri posset turbarum occasio; ideoque utile

esset

esset illi occurrere Apostolicæ Sedis oraculo. Secundo hic casus potest contingere, posteaquam constitit nomina-
57 tum habuisse in publicatione scrutinii duas ex tribus partibus suffragiorum; & tunc res videtur magis dubia. Favet electioni, quod peracta fuerit per secreta schedularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi præsentium, electi suffragio non computato. In hoc enim consistit demum forma integra per Gregorianam Constitutionem inducta in electione Romani Pontificis, quæ per scrutinium fieri dicitur, ut in *d.* §. *Quod si electio*, & casus, vel culpa superveniens non videtur obesse electioni jam perfectæ, & consummatæ, argum. *l.* 2. *ff. de itin. actuque privat.* ubi dicitur: Nec enim corrumpi, aut mutari quod recte transactum est supervenien-
te delicto potest, *leg. Patre furioso*, *ff. de his, quæ sunt*
58 *sui*, *vel alien. jur.* Item actus ex se perfectus per contrarium eventum non resolvitur, *leg. Donationes*, *ff. de donat.* etiamsi postea eveniat casus, a quo non potuit inchoari, *leg. Si quis alicui*, *ff. de acquir. hæred. & leg. Si Gaudentius*, & ibi Bald. *Cod. de contraben. empt. leg. In ambiguis*, §. 1. *ff. de reg. jur.* & regula *Factum legitime*,
59 *eod. tit. lib.* 6. Præterea non videtur requiri consummatio publicationis, nisi ubi illa fieri potest. Quod si fortuito aliquo casu, multoque magis si dolo, vel fraude alicujus ex electoribus id reddatur impossibile, Sanctissimus non videtur voluisse ad illud adstringere, cum impossibilium nulla possit esse obligatio, & lex non feratur nisi super possibili, *c. Erit autem lex q. dist.* Et quamvis publicatio requireretur pro forma, tamen ubi forma ex aliquo casu eventitio non potest servari, valet actus gestus, etiam tali forma non servata, ut notant Doctores in *l. Turpia*, §. *fin. ff. de legat.* 1. Aym. *cons.* 12. *num.* 2. *& cons.* 77. *n.* 7. Ideoque in partibus, in quibus nullus est Parochus, vel Episcopus, matrimonia consistunt etiam absque præsentia Parochi, adhibitis saltem duobus testibus, ut olim declaravit sanct. mem. Clemens VIII. ex sententia Congregationis Concilii; & legem non ligare, ubi illa de facto servari non potest, in hac ipsa materia electionis tradit Abb. in *c. Quia propter*, §. *Vel saltem prope fin. supra*
60 *eod.* post Joan. Andr. in *reg. In toto*, *in Mercurial.* Ac demum etiamsi publicatio omnium, & singulorum suffragiorum esset simpliciter, & absolute necessaria ad validitatem electionis; nihilominus quando illa omittitur fraude, & culpa electorum, causa nocendi electo, tunc talis omissio non vitiat, ut in solemni publicatione tradit Host. in *d. cap. Quia propter*, *ad fin. in ver. Solemniter*. Cujus opinionem satis probabilem dicit Abb. *ibidem in* §. *fin. num.* 1. Fraus enim, & dolus non debet electoribus patrocinari in præjudicium electi, *c. Cum universorum*, *de rer. permut. c. Officii*, *de testam. & c. Cum dilectus*, *de*
61 *religios. domib.* Et in simili quamvis sit unum ex substantialibus requisitis, ut post collationem electio fiat incontinenti, nullo scilicet actu extraneo intermedio, alias non valeat, ut est casus secundum lecturam magis communem in *cap. Cum post petitam*, *supra eod.* & tradunt omnes in *d. cap. Quia propter*, præsertim Abb. *num.* 16. *vers. Quartum decimum*; tamen hoc procedit, quando electio protrahitur per simplicitatem, vel negligentiam electorum, vel de consensu electi; secus si mala fide: quod in dubio præsumitur, ut omnis fraus excludatur. Ita notabiliter scripsit Host. in *d. cap. Cum post petitam n.* 4. *vers. Et hoc quod dicit*.

62 Contra electionem vero urget, quod Constitutio disertis verbis diffinit neminem in scrutinio pro electo habendum esse nisi publicatis omnibus suffragiis; atque ita certum videtur ante consummatam omnium suffragiorum publicationem negotium electionis non censeri absolutum, sed potius esse, ut dicitur, in fieri. At quotiescunque negotium non est perfectum, sive casu, sive culpa accidat, ut nequeat perfici, actus remanet omnino nullus, ut probat textus in *l. Contractus*, ubi Bald. *n.* 11. *C. de fid. instrument.* & tradit Anchar. *cons.* 332. *incipien. Pro clariori*, *vers. Pro tanto dico*; hoc enim casu cœptum non habetur pro completo, ut *l. Quintus*, §. *An aurum*, *ff. de aur. & argent. leg. & leg. Stipulatio*, §. *Opus*, *ff. de nov. oper. nunciat. & l. Ex his*, *C. quand. dies l. ced.* Hinc non juvat præscriptio inchoata, si fuerit interrupta, *cap. Illud*, *infra de præscript.* & frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perveniat, deficit, *cap. Incassum*, *de pœnit. dist.* 3. *& c.* 1. *de renunc.* Nec subsistit testamentum inchoatum nondum perfectum. *Instit. quib. mod.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

testam. infirmen. §. *penult. in fin.* Ideoque etsi testamentum, 63
quod pater condidit inter liberos, valeat absque publicatione Notarii, & aliis solemnitatibus, ut *l. Hac consultissima*, §. *Ex imperfecto*, *& Auth. Quod sine*, *C. de testam.* tamen si pater post conditum testamentum voluerit, ut illud publicaretur, & ante publicationem obierit, testamentum dicitur nullum ex defectu voluntatis, & appellatur potius testamenti præordinatio, quam testamentum, ut consuluit Oldrad. *cons.* 119. *incipien. Titius condidit testamentum*. Cujus opinio communis est, ut testatur Jas. qui in eadem facti specie respondit *cons.* 115. *vol* 4. Eodem igitur modo tametsi ex *c. Licet de vitanda*, *supra eod.* ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus concordantibus electus fuerit, & receptus, ita ut propterea contra electionem tunc non posset admitti ejusmodi exceptio, quod vota omnia non essent publicata; tamen quia hodie in Gregoriana Constitutione sancitum est, ut nullus habeatur pro electo nisi publicatis omnibus suffragiis, profecto si ante absolutam publicationem perierint schedulæ, electio nulla dicenda erit ex defectu voluntatis, & potius dici poterit electionis præordinatio, quam electio; nihil enim dicitur actum, cum quid supereſt agendum, *c. Nihil*, 7. *quæst.* 1. *& l. penult. C. ad Syllanian.* & quamvis 64
principium sit potissima pars cujusque rei, *lib.* 1. *ff. de orig. jur.* perfectum tamen consistit ex omnibus suis partibus, ut ibi dicitur. Unde libro legato, intelligitur ligatus liber scriptura perfectus, *leg. Librorum*, §. *Quod ergo*, *ff. de legat. tertio*, & verbo, *Operis*, intelligitur opus perfectum, *l.* 1. §. 1. *de verbor. signifie.* & ædificium perfectum dicitur quod ita consummatum est, ut usui esse possit, *l. ædificia*, §. *Perfecisset*, *ff. eodem tit.* & solvendo nemo esse intelligitur, nisi qui solidum potest solvere, *l. Solvendo*, *ff. de verbor. signif.* & edere non videtur, qui totam stipulationem non edit, *l.* 1. §. *Edere*, *ff. de edend.* facit textus in *l. Scyphi*, *ff. de opt. legat.* Præsertim vero, quia Constitutio utitur dictione illa universali, *Omnibus*, quæ importat, ut nullus censeatur electus, si vel unum suffragium restet publicandum, *cap. Si Romanorum* 19. *dist. t.* 3. *ff. de offic. Præsid.* gloss *fin. in c. Solitæ de major. & obedien.*

Nec relevat, quod ex votis publicatis appareat nominatum habuisse duas tertias partes. Quia nihilominus electio non dicitur perfecta, & consummata, sed informis, cum Constitutio ad hoc requirat ex necessitate, ut suffragia omnia sint pubblicata. Ad hoc *l.* 1. §. *Hæc autem verba*, *ff. Quod quisque jur. & c. In his*, *infra*, *de verborum signic. c. Quod vero non formatum* 32. *q.* 2. *& c. Si aliquis*, *cum ibi notat. infra de homicid.* Imo verba illa: *Nemo habeatur pro electo*, *nisi publicatis omnibus suffragiis*, si sedulo expendantur, nullatenus sunt intelligenda de illo, qui in actu publicationis nondum habuit duas tertias suffragiorum partes; quia hoc modo Constitutio esset de indubitabili, contra textum in *l. Labeo*, *ff. de carbon. edict.* Nemini enim dubium esse potest de nullitate electionis illius, qui ante absolutam scrutinii publicationem nondum pervenit ad duas partes suffragiorum, & ineptum fuisset super hoc legem condere, cum talis non sit electus, etiamsi suffragia omnia sint publicata, ut est clarum. Videtur ergo dicendum illa verba esse proprie intelligenda de nominato a duobus partibus, quem Constitutio nihilominus non vult haberi pro electo nisi publicatis omnibus suffragiis; & cum verba sint satis clara, non admittunt interpretationem sermonis, aut conjecturam voluntatis, *leg. Pediculis*, §. *Argento*, *ff. de aur. & arg. leg. Licet Imperator*, *ff. de legat.* 1. Socin. sen. *cons.* 13. *Præsens consultatio*, *num.* 38. *lib.* 1.

Porro si hic casus alicujus schedulæ deperditæ post inchoatam publicationem, contingeret non in scrutinio, sed in scrutinio, & accessu, res parum haberet difficultatis. Nemo enim habendus esset pro electo ante completam, & consummatam publicationem, etiamsi aliquis pervenisset ad duas partes suffragiorum. Ratio est, quia posset dari casus, ut nominatus a duabus partibus, publicatis postea suffragiis non remaneret canonice electus, puta si alius quispiam in scrutinio, & accessu haberet totidem, aut plura suffragia: nam in suffragiorum paritate neuter est electus; in imparitate vero qui numero suffragiorum superior erit, ut expresse statuitur in Bulla Gregorii in §. *Ac si contingat*: unde cum jus electionis sit in suspenso, & pendeat a futuro eventu; nulli potest censeri jus acquisitum, antequam ex publicatione omnium suffragiorum appareat electum

non solum habuisse duas tertias suffragiorum partes, sed etiam neminem alium habuisse in numero suffragiorum superiorem, vel æqualem, ex his, quæ notantur in *cap. Cumana, supra eod.* Nam quod pendet, non est pro eo quasi sit, dicit textus in *l. Is damnum*, §. *Quod pendet*, *ff. de reg. jur.* & notatur in *c. 2. infra de appellat.* & quod incertum est, perinde est, ac si non esset, *l. Duo sunt Titii, ff. de testam. & l. Si ita fuerit, ff. de reb. dub.* & facit quod in proposito scripsi in *cap. Massana, num.* 23. *& seq. supra eadem.* Forte expediret, ut Beatissimus Romanus Pontifex ad obviandum periculis declararet, ut si casu, vel culpa, dolove malo alicujus acciderit, ut publicatio suffragiorum compleri non possit; nihilominus schedulæ quæ supersunt, aperiri debeant, isque intelligatur Canonice electus, qui in scrutinio habuerit suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in conclavi præsentium, suffragio electi non computato; in scrutinio vero, & accessu similiter is habeatur pro electo, qui ad duas suffragiorum partes pervenerit, nisi quispiam alius habuerit totidem, vel plura suffragia: quo casu in paritate neuter censeatur electus; in imparitate vero qui numero suffragiorum erit superior. Salvo, &c.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

Innocentius III. Antiochæno Patriarchæ.

CAPUT I.

CUm ex illo generali privilegio, quod beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit, Canonica postmodum manaverint instituta continentia majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam perferendas; ac per hoc translationes Episcoporum, & sedium mutationes, ad summum Apostolicæ sedis Antistitem de jure pertineant: nec super his quicquam, præter ejus assensum, debeat immutari: Miramur, quod L. Apamen. electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti, & novo quodam mutationis genere parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti, episcopare Archiepiscopum, imo potius dearchiepiscopare præsumens. Licet enim dictus L. nondum fuisset in Archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrat: sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valien. Episcopum asseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia ceteris audacia tribuatur, te ab Episcoporum confirmatione duximus suspendendum.

SUMMARIUM.

1 *Patriarcha, qui confirmatum in Archiepiscopum transfert ad Sedem Episcopalem, ab Episcoporum confirmatione suspenditur.*
2 *Causæ majores Ecclesiæ ad Papam pertinent non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex institutione divina.*
3 *Et hæc authoritas ab inferioribus acquiri non potest consuetudine, aut præscriptione etiam immemorabili.*
4 *Consuetudo contra jus divinum est corruptela, & omnino impræscriptibilis.*
5 *Papa in spiritualibus omnia potest, & nullus potest quærere possessionem, quæ illi præjudicet.*
6 *Præscriptio non currit contra Ecclesiam Romanam respectu supremæ potestatis.*
7 *Hominis proprii expressio in materia dignitatem concernente non restringit dispositionem ad personam.*
8 *Translationes Episcoporum, & sedium mutationes sunt ex majoribus Ecclesiæ causis.*
9 *In dignitatibus Ecclesiasticis non licet de majori ad minorem transire, n.* 15.
Declararur, n. 20. *& seqq.*
11 *Renunciatio Episcopi non valet, nisi per Papam fuerit admissa.*
12 *Episcopus, qui propria authoritate ad aliam Ecclesiam se transfert, carere debet utraque.*
13 *Episcopus, qui infra sex menses munus consecrationis non suscepit, est ipso jure privatus Ecclesia.*
14 *Non tamen potest cedere propria authoritate, nisi factum sit notorium, vel declaratum per sententiam; sed bene potest, ac debet cedendi licentiam postulare, n.* 24.
15 *Ab Episcopatu ad Scholasticam transire non licet.*
16 *Translatio Episcopi requirit causam utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ, & aliter transiens dicitur spiritualis adulter, n.* 18.
17 *Papa solus dissolvit spirituale conjugium non humana, sed divina authoritate.*
19 *Subreptitia est impetratio dignitatis facta sub narrativa cessionis Episcopatus, si cessio fuit invalida.*
20 *Archiepiscopo, qui ex justa causa cessit, licite de Episcopatu vacante provideri potest.*
21 *Imo & de Parochiali.*
22 *Secus si cessio facta fuerit in fraudem ad obtinendum Episcopatum locupletem.*
23 *Sed qui fraudem allegat, probare debet.*

CUm ex illo. Patriarcha, qui confirmatum in Archiepiscopum transfert ad Sedem Episcopalem, ab Episcoporum confirmatione suspenditur. Hoc dicit Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Joann. de Anan. Aliqui allegant etiam Abbatem Siculum, sed per errorem, quia non scripsit super Capitulis hujus tituli, & in ejus Commentaris insertæ fuerunt lecturæ Joan. de Imola. Dividitur in quatuor partes. Prima probat translationem Episcoporum soli Papæ competere. Secunda narrat reprehensibile factum Patriarchæ, ibi, *Miramur*. Tertia tacitæ quæstioni respondet, ibi, *Licet*. Quarta pœnam imponit, ibi, *Ne igitur*. 1

Nota primo, ex principio literæ, majores Ecclesiæ causas ad Summum Pontificem pertinere, non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex institutione Divina, concordat *c. Dudum*, 3. *q.* 6. ibi, *Domino instituente ad Romanam Ecclesiam quasi ad matrem, atque apicem omnes majores Ecclesiæ causæ, & judicia Episcoporum recurrant*. Et scripsi plenius in *c. Perniciosam a num.* 28. *usque ad n.* 72. & præsertim *n.* 56. *infra de offic. ordin.* 2

Ex quo notabiliter infero, ut hæc authoritas cognoscendi, aut decidendi majores Ecclesiæ causas, ab Episcopis, & aliis inferioribus acquiri non possit consuetudine, aut præscriptione etiam immemorabili, quia talis consuetudo, cum sit contra jus divinum, est corruptela, & omnino impræscriptibilis, *cap. fin. supra de consuet.* & notat Innocent. in *cap. Bonæ il* 2. *paulo ante num.* 2. *de postul. Prælat.* dicens: Contra Papam, qui circa spiritualem jurisdictionem omnia potest, & plenitudinem potestatis habet, nullus potest quærere possessionem, quæ ei præjudicet, cum illam habeat a Domino tantum, & ideo est immutabilis, *cap. In novo*, & *cap. seqq.* 21. *dist. cap. Omnes* 32. *dist. cap. Imperator* 96. *dist.* & §. 1. *dist.* 5. 3 4 5

Sequi-

Sequitur Abb. *cons.* 82. *Quanquam, paulo post princip. vers. Quia licet lib.* 1. ubi ait, contra Ecclesiam Romanam non currere præscriptionem respectu supremæ po-
6 testatis, sicut nec contra Deum, cujus vices gerit. Ad hoc bonus text. in *cap. Nemo* 16. *qu.* 3. & facit *l. Competit, Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annorum*, & hic junge quod plene notavi in *c. Consuetudines supra de consuetudin.*

7 Secundo nota ibi, *l. Apamen. Archiepiscopum*, quod in materia dignitatem concernente expressio proprii nominis non restringit dispositionem ad personam, sed realis censetur dispositio; & sic potentius operatur natura subjectæ materiæ, quam proprii nominis expressio, Butr. & Imol. *hic num.* 3.

8 Tertio nota ibi, *Translationes Episcoporum, &c.* inter majores Ecclesiæ causas recenseri Episcoporum translationes, ac sedium mutationes, *cap. Omnis qui gemebat, c. Et temporis qualitas 7. quæst.* 1. *cap. Quod translationem de offic. legat. & infra eodem per tot.* Imol. *hic num.* 5. & reliqui omnes.

9 Quarto nota ibi, *Episcopare Archiepiscopum, imo potius dearchiepiscopare præsumens*, in dignitatibus Ecclesiasticis non esse licitum descendere, id est, de majori ad minorem transire, ut hic est expressum, & in *cap. Legimus in fin.* ibi: Qui provehitur, de minori ad majus provehitur, 93. *dist. & in cap. Licet, vers. Quod si ad majorem*, & ibi gloss. 2. *infra eodem*, Butr. & Imol. *hic num.* 7. Nam gradatim conferuntur honores, *l. Ut gradatim, ff. de muner. & honor.* quod latius examinabitur infra *n.* 15.

10 Ex hoc infero ad dubium propositum in Sacra Congregatione rerum Consistorialium habita die 28. Januarii 1649. super transitu Electi Sancti Jacobi de Cuba in Indiis Occidentalibus ad Scholasticam Ecclesiæ Salamantinæ. Facti series sic se habet.

Martinus de Celaga Ocariz a Rege Catholico præsentatus ad dictam Ecclesiam S. Jacobi, fuit de ea provisus in Consistorio die 20. Novembris 1645. qui tamen die 22. Octobris immediate præcedentis fuerat præsentatus ad dictam Scholasticam Ecclesiæ Salamantinæ; die vero 28 Decembris ejusdem anni constituit procuratores tam ad cedendum juri sibi competenti ad dictam Ecclesiam de Cuba, quam ad procurandam provisionem dictæ Scholasticæ: & subinde 14. Maii 1646. supplicatio super provisione ejusdem Scholasticæ expedita fuit, in qua leguntur verba infrascripta, videlicet: Supplicat igitur, &c. Martinus, &c. Electus sancti Jacobi de Cuba, &c. quatenus sibi, qui electioni de sua persona ad Ecclesiam sancti Jacobi de Cuba auctoritate Apostolica factæ munere consecrationis minime suscepto renunciavit, specialem gratiam faciendo, &c. Scholasticam prædictam conferre, secumque desuper, quatenus opus sit, opportune dispensare dignemini, &c. Ipso nunc in pacifica possessione perseverante, Rex Catholicus ad dictam Ecclesiam sancti Jacobi de Cuba uti vacantem per liberam ejus cessionem alium præsentavit.

11 Dubitatum est, nunquid Ecclesia sancti Jacobi vacet, & quomodo: & quatenus non vacet, an cessio electi sit admittenda.

Dictum est primo, Ecclesiam hanc non vacare per cessionem, quia etsi electus dederit mandatum ad cedendum, tamen nullibi apparet hujusmodi cessionem a Sanctissimo fuisse admissam: nam in supplicatione renunciatio fuit simpliciter narrata, nec pro illius admissione supplicatum fuit, sed tantummodo pro provisione Scholasticæ, prævia dispensatione, quatenus opus esset. Et Sanctitas Sua provisionem, & dispensationem petitam concessit, sed renunciationem nullatenus admisit, prout requirebatur ad hoc, ut Ecclesia vacaret, ut *cap. Inter corporalia, & cap. ult. infra eod.*

12 Alioquin Episcopus, qui propria auctoritate relicta sua Ecclesia ad aliam se transfert, carere debet utraque, ut statuitur infra in *c. Quanto*.

13 Similiter dictum est eandem Ecclesiam non vacare ob non susceptum munus consecrationis infra sex menses ad præscriptum *c. Quoniam* 75. *dist. c. Quoniam* 100. *dist.* & Concilii Trid. *sess.* 23. *cap.* 2. quandoquidem de hoc nullatenus constat: confessio enim electi facta in supplicatione emanavit die 14. Maii 1646. & provisio in Consistorio facta fuerat die 20. Novembris immediate præcedentis, & sic semestre tempus ad munus consecrationis suscipiendum nondum effluxerat, sed adhuc supererant sex dies, infra quos bene illud suscipere poterat. Sed esto infra sex menses non fuisset consecra- 14
tus, tamen ex eo, quod titulus electi redactus esset ad non titulum, non licuisset ei cedere sine auctoritate Papæ, nisi factum esset notorium, vel declaratum per sententiam, ut tradit Anton. de Butr. *in cap. Nisi cum pridem num.* 8. *vers. Infertur secundo de renunciat.*

Rursus dictum est cessionem Episcopatus non esse 15
admittendam, quia hujusmodi transitus ab Episcopatu ad minorem dignitatem est contra Canonica instituta, ut hic, & in concordantibus supraciratis in quarto notabili; nec ulla affertur causa, quæ justificet translationem; & tamen, ut legitur in *cap. Mutationes 7. q.* 1. mutationes Episcoporum scitote communi utilitate, 16
atque necessitate fieri licere, *& infra:* Non enim transit de civitate ad civitatem, nec transfertur de minori ad majorem, qui hoc non ambitu, nec propria voluntate facit, sed aut vi a propria Sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci, aut populi, non superbe, sed humiliter ab aliis translatus, & inthronizatus est, concordat *cap. Scias frater eadem caus. & quæst. & cap. Quanto infra eod.* ibi, *Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri* 17
hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit. Idque jure merito, quia dissolutio spiritualis conjugii, quam Deus suo judicio reservavit, ut in *cap. Inter corporalia infra eod.* requirit causam gravem, sicut requirit dissolutio matrimonii carnalis non consummati, ut notatur in *cap. Ex publico de Convers. conjugat.* Ideoque inevitabilem
necessitatem exigit, text. *in cap. Sicut vir 7. qu.* 1. Et 18
aliter transiens dicitur spiritualis adulter, ut ibi, & in *cap. Sicut alterius eadem caus. & quæst.*

Postremo dictum est, provisionem, ut præfertur, 19
factam de Scholastica esse subreptitiam; quia electus narravit in supplicatione se renunciasse juri sibi competenti ad Ecclesiam de Cuba: quæ verba intelliguntur de renunciatione valida, *l.* 4. §. *Condemnatum, ff. De re judicat.* & tamen renunciatio fuit nulla, cum per Papam non fuerit admissa, ut in *d. cap. Quanto infra eod.* Nec potuit appellari renunciatio, & sic fuit obreptum Papæ, ex traditis per Anb. in *cons.* 98. *In casu n.* 4. *in fin. & num.* 50. *vers. Non obstat secundum motivum lib.* 1. Sanctissimus autem providit de Scholastica cum supposito renunciationis, scilicet validæ, sed non dispensavit cum eo, ut non obstante, quod adhuc retineret Episcopatum, posset assequi aliud beneficium incompatibile.

Porro si electus antea cessisset Episcopatui de licen- 20
tia Summi Pontificis, & multo postea cessante omni fraude fuisset provisus de Scholastica, non obstaret hæc Decretalis, ut pulchre determinat Hostiensis *hic n.* 7. ubi quærit: Quod si Archiepiscopus ex justa causa cessit, nunquid ei poterit de Episcopatu aliquo vacante provideri? & resolvit, posse, dicens sic fuisse judicatum per Clementem IV. quando Nelfranicus Archiepiscopus Salisburgensis cessit, & Dux Poloniæ ad eandem Ecclesiam promotus extitit, & prædicto Archiepiscopo de Episcopatu Jesionensis Ecclesiæ etiam eidem Salisburgen. subjectæ provisum fuit. Nec obstat, quod hic dicitur; quia in provisione non dearchiepiscopatur, imo quando cessit, dearchiepiscopatus fuit, & remansit tantum Episcopus, cui propterea licite de Episcopatu providetur; unde etiam est, ut talis possit in alterius Ecclesiæ Episcopum licite postulari, *cap. Post translationem infra de renunciat. cap. fin. supra de postulat. Prælat.* & consequenter non obstat, quod videatur descendere: imo enim eo tempore, quo ei providetur, non descendit, sed potius ascendit, cum de nullo Episcopatu ad Episcoparum ascendat, ut patet in *cap.* 1. *infra de ordinat. ab Episcop.* Imo in provisione non in- 21
spicitur ascensus, quin potius sustentationi necessariæ subvenitur; unde in tali casu etiam de Parochiali Ecclesia providetur, ut in *cap. Ad supplicationem infra de renunciat.* fortius ergo de Episcopatu, *cap. Pastoralis 7. qu.* 1. Nec obstat, quod hoc posset fieri in frau- 22
dem, & aperiretur via ambitioni, ut si habens tenuem Archiepiscopatum procuraret cessionem ab hoc, ut

posset

posset promoveri ad Episcopatum locupletem; quod est vitandum, argum. *c. Quanto, §. penult. infra de divort. cum suis concordant.* Quoniam, ut respondet Hostiens. *ubi supra*, Papa, ad quem solum spectat hujusmodi cessionem admittere, poterit sibi cavere, diligenter inqui-
23 rendo de causa cessionis. Quod si de fraude constaret, non esset cessio admittenda, nec provisio facienda: qui tamen fraudem allegat, illam probare debet, *l. Quoties, §. Qui dolo, ff. De probat.* Ita Hostien, cui totidem fere verbis consentiunt hic Jo. Andr. *n.* 4. Butr. *num.* 17. *vers. Quia Archiepiscopus*, & Imol. *n.* 14.

Verum hæc doctrina non applicatur casui, de quo agitur, quia electus non renunciavit prius Episcopatui; sed actus fuerunt contemporanei, & correspectivi, quia eodem contextu cessit, & ad Scholasticam se transtulit, & sic de majori dignitate ad minorem descendit contra dispositionem hujus cap. Quinimo non cessit, saltem valide, cum cessio non fuerit admissa, ut dictum est supra. Quia tamen per triennium, & amplius distulit susci- 24
pere munus consecrationis; & ideo est ipso jure privatus Ecclesia, ex decreto Concilii Trid. *cap.* 2. *sess.* 23. quamvis propria auctoritate cedere non possit, cum factum non sit notorium, ut declaratum per sententiam, secundum ea, quæ dicta sunt supra *n.* 14. nihilominus potest, ac debet cedendi licentiam postulare, cum privatio tituli impediat officii executionem, ac beneficii retentionem, ut *cap. Nisi cum pridem, §. Propter conscientiam*, cum ibi not. per gloss. *in ver. Sed duntaxat circa finem infra de renunciat.*

In Sacra Congregatione rerum Consistorialium dictum fuit, prædictæ Ecclesiæ provideri posse uti vacanti certo modo, quem Sanctitati Suæ placeret habere pro expresso; sed hoc Sanctissimus facta sibi relatione non probavit: unde causa iterum proposita in Congregatione habita die 6. Augusti 1649. resolutum fuit cessionem posse a Sanctissimo admitti.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

Idem Innocentius III. Episcopo ex Petro Scholastico Moguntinen.

CAPUT III.

QUanto personam Hildesemen. Episcopi: & infra. Ipse vero relicta Hildesemen. Ecclesia ad Herbipolen. Ecclesiam auctoritate se propria transtulit, non attendens quod Veritas in Evangelio protestatur: Quos Deus conjunxit, homo non separet. Potestatem transferendi Pontifices ita sibi retinuit Dominus, & Magister, quod soli Beato Petro Vicario suo, & per seipsum successoribus suis, speciali privilegio tribuit, & concessit, sicut testatur antiquitas, cui decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam, & evidenter asserunt sacrorum Canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit: & infra. Ne autem facti perversitas transeat præsumptoribus in exemplum (quod quidem si verum est, non potest non esse notorium) sibi præcipimus, ut administrationem Herbipolen. Ecclesiæ penitus derelinquat: & infra. Ceterum quoniam Herbipolen. Ecclesiæ Canonici vota sua in ipsum prorsus illicite contulerunt, volentes (sicut dignum est) ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hac vice suspendimus potestate: & infra. Quia vero Hildesemen. Ecclesiam, cui fuerat alligatus, unde secundum Apostolum solutionem quærere non debebat, nimis improbe dereliquit: ne ad ipsam redeat ulterius, districtius prohibemus: cum secundum traditiones Canonicas, qui ad majorem se plebem transtulerit, a Cathedra repelli debeat aliena, & carere propria, ut nec illis præsideat, quos per superbiam sprevit, nec illis, quos per avaritiam concupivit.

SUMMARIUM.

1 *EPiscopus, qui propria authoritate de sua Ecclesia se transfert ad aliam, carebit utraque.*
2 *Evangelii locus:* Quos Deus conjunxit, homo non separet, *intelligitur de matrimonio tam spirituali, quam carnali, & n.* 36.
3 *Argumentum a matrimonio carnali ad spirituale, validum est.*
4 *Everardi error circa Sacramentum Matrimonii.*
5 *Matrimonium spirituale cum Ecclesia contrahitur ab Episcopo tantum, non autem ab inferioribus Prælatis.*
6 *Episcopus solus de jure communi habet jus deferendi annulum.*
7 *Matrimonium spirituale in latiori significatione qui dicantur cum Ecclesia contrahere.*
8 *Consistorium Dei, & Papæ, unum & idem est censendum.*
9 *Appellare non licet a sententia Papæ ad tribunal Christi.*
10 *Translatio Episcopi fieri non potest, nisi a Papa.*
11 *Papa an possit Episcopum invitum transferre, latissime discutitur usque in finem.*
12 *Episcopus electus, & confirmatus, sed nedum consecratus, non potest invitus transferri ad alium Episcopatum.*
13 *Episcopus electus non potest invitus consecrari, sed satis est, ut dignitati cedat.*
14 *Character Sacramentalis non imprimitur præcise coacto.*
15 *Papam non posse Episcopum transferre invitum, quibus rationibus probetur, & n. seqq. usque ad num.* 32.
16 *Episcopus per translationem absolvitur a vinculo prioris Ecclesiæ, non pure, sed sub conditione, quatenus consenserit.*
Declaratur, num. 91.
17 *Matrimonium spirituale instar carnalis initiatur, firmatur, & consumatur.*
18 *Crescere invitus nemo cogitur.*
19 *Dos sine matrimonio esse non potest.*
20 *Dotis promissio intelligitur sub conditione, si nuptiæ fuerint secutæ.*
21 *Translatio quantumcunque pura intelligitur sub conditione, si nuptiæ cum secunda Ecclesia secutæ fuerint.*
22 *Donata res acquiritur donatario, sed non irrevocabiliter, quia potest illam respuere.*
23 *Consensus sicut requiritur in conjugio spirituali contrahendo, ita & in dissolvendo.*
Declaratur, num. 91.
24 *Matrimonium tam spirituale, quam carnale, ad tempus contrahi non potest.*
25 *Filios adoptivos temporales abhorret lex.*
26 *Translatus quis non dicitur, nisi secunde Ecclesiæ possessionem quæsiverit.*
Contrarium, num. 99.
27 *Beneficia promoti ad Episcopatum non vacant ante illius consecrationem, & ademptam possessionem Ecclesiæ.*
28 *Idem si provisus fructus Episcopatus non acceperit,*

eo quod ad certum tempus alteri debeantur.

29 *Beneficia electi, & in Curia consecrati conferuntur ex stylo Curiæ etiam ante adeptam Ecclesiæ possessionem.*

30 *Possessio non acquiritur sine animo.*

31 *Episcopus, quem non crimen, sed infirmitas ab officio abducit, Ecclesia privari non debet invitus.*

32 *Papam posse pro libito voluntatis Episcopum transferre invitum, qui Authores senserint.*

33 *Ecclesia vacat eo ipso, quod Papa invitum transfert, nec ad eam datur regressus.*

34 *Episcopus quoad translationem liberum assensum non habet, sed Monacho æquiparatur, n.37. Declaratur, num.75.*

35 *Ecclesia potest agere contra Episcopum translatum, ut recedat.*

36 *Episcopus ab initio nemo cogitur fieri invitus.*

37 *Monachus non potest contradicere Superiori eum transferenti de Monasterio ad Monasterium, & n.75.*

38 *Beneficia omnia mundi sunt manualia Papæ. Declaratur, num.77.*

39 *Papæ in beneficialibus est pro ratione voluntas, & num.43. Declaratur, n.79. & seqq.*

40 *Papa potest Episcopum deponere etiam sine causa. Contrarium, num.78.*

41 *Papa potest facere Prælatum ad tempus.*

42 *Papa præsertim in beneficialibus habet plenitudinem potestatis.*

43 *Et sola potestas est pro causa. Declaratur, n.79. usque ad n.88.*

44 *Patriarchatus, Archiepiscopatus, & Episcopatus Romana fundavit Ecclesia.*

45 *Destitutio ad eum spectat, ad quem institutio.*

46 *Destruere potest jus, qui illud condidit.*

47 *Imperator potest auferre rem privati, & dare militibus in præmium.*

48 *Papa potest rem uni Ecclesiæ auferre, & dare alteri etiam sine causa, nec quisquam potest ei dicere: Cur ita facis? Contrarium, num.70. Declaratur, num.79.*

49 *Beneficiatus nec habet dominium utile, nec directum; sed est constitutus procurator, & administrator a Papa.*

50 *Sacerdotes etiam inviti possunt a suis Episcopis ex una ad aliam Ecclesiam transferri, & n.89.*

51 *Papa potest in uno Episcopatu duos Episcopos constituere, & n.89.*

52 *Augustinus non successit, sed accessit Valerio adhuc viventi.*

53 *Papa potest concedere duos Episcopatus uni Episcopo: item plures unire, & unum in plures dividere, & n.69. & 89.*

54 *Item potest dissolvere matrimonium ratum, non consummatum, & n.89. & 93.*

55 *Item quandoque dissolvit matrimonium consummatum.*

56 *Prælati sunt procuratores, & dispensatores rerum Ecclesiæ, non domini.*

57 *Papa est principalis dispensator bonorum Ecclesiæ, & n.70. & 82.*

58 *Papam non posse transferre Episcopum invitum, nisi ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiarum, qui Authores teneant.*

59 *Translationis justa causa est insuperabilis resistentia populi etiam injusta, & n.61.*

60 *Ecclesia universalis est unum corpus mysticum, multorum Episcoporum concordi numerositate diffusum, cujus caput est Papa, & n.107.*

61 *Papa si videt membrum Ecclesiæ, id est, Episcopum inutilem esse ob persecutionem, quam patitur, debet illum amovere, & ad aliam Ecclesiam transferre.*

62 *Papa in his, quæ sunt de jure divino, non dispensat in casibus sibi permissis, nisi ex justa, & rationabili causa.*

63 *Conjugium spirituale inter Episcopum, & Ecclesiam est de jure divino, ejusque dissolutionem Deus suo judicio reservavit.*

64 *Papæ auctoritate quod fit, dicitur fieri auctoritate Dei, si ex justa causa fiat.*

65 *Papa dicitur habere cæleste arbitrium.*

66 *Nec puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris.*

67 *Deus non est author iniquitatis, sed omnia aut justo judicio facit, aut suo permissu ita fieri sinit.*

68 *Petri privilegium eatenus manet in Romano Pontifice, quatenus ex ipsius fertur æquitate judicium.*

69 *Papa non potest sine justa causa Episcopatum dividere, Episcopo non consentiente.*

70 *Papa non est absolute dominus bonorum Ecclesiæ, sed dispensator, & n.82.*

71 *Prælati honestatem non decet, aliquem sine justa causa a suis beneficiis amovere.*

72 *Translationis in materia semper jura ponderant justam causam utilitatis, vel necessitatis Ecclesiarum.*

73 *Opinionum conciliatio circa translationem Episcopi inviti.*

74 *Sedes Apostolica in causis majoribus magna circumspectione & maturitate procedere consuevit.*

75 *Translatio Monachi quid differat a translatione Episcopi.*

76 *Priores per electionem canonice instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non sunt mutandi.*

77 *Episcopos esse ad nutum amovibiles repugnat sacris regulis.*

78 *Depositio Episcopi in dubio censetur facta ex justa causa.*

79 *Princeps potest sine causa jus tertii auferre de potestate absoluta, non autem de potestate ordinaria.*

80 *Disputare non licet de factis Papæ.*

81 *Papa quomodo intelligatur habere liberam dispositionem in beneficialibus, & n. seqq. usque ad n.88.*

82 *Papalis potestatis plenitudo quoad res temporales Ecclesiæ non exit limites potestatis dispensativæ.*

83 *Papa tanquam habens apicem dispensativæ potestatis potest multo plus dispensare de rebus Ecclesiæ, quam quicunque alius Ecclesiæ Prælatus.*

84 *Judicium ejus debet de vultu Dei prodire.*

85 *Beneficium acceptans censetur ex quasi contractu se obligare ad illius administrationem.*

86 *Contractus sine causa dissolvi non potest etiam per Principem.*

87 *Papa an habeat æqualem potestatem in Episcopatibus, atque in beneficiis inferioribus.*

88 *Sacerdotes non possunt ad aliam Ecclesiam transferri inviti, nisi ex causa communis utilitatis, vel necessitatis.*

89 *Papa non dispensat super pluralitate cathedralium, nec super matrimonio rato, & aliis hujusmodi, sine gravi causa, & n.93.*

90 *Dispensatio nulla fieri debet, nisi ad honorem Christi, vel utilitatem Ecclesiæ.*

91 *Translatio facta in gratiam Episcopi non inducit vacationem Ecclesiæ, nisi post consensum præstitum ad secundam, usque ad n.98.*

92 *Translatio in favorem solius translati improbatur a sacris Canonibus.*

93 *Dissolutio matrimonii spiritualis, sicut & carnalis non consummati, sine gravi causa fieri non debet.*

94 *Episcopus transiens ad aliam Ecclesiam sine justa causa, dicitur adulterium committere, & n.109.*

95 *Dispensatus ad majorem cur non possit transire ad parem.*

96 *Translatio in dubio censetur fieri de Episcopo non invito, & n.120.*

97 *Translatio facta in gratiam Episcopi requirit illius consensum non ex defectu potestatis Papæ, sed voluntatis.*

98 *Et sufficit consensus præsumptus.*

99 *Vacatio Ecclesiæ inducitur eo ipso, quod Episcopus translationi consentit, etiam ante adeptam possessionem secundæ.*

100 *In translatione duo extrema sunt consideranda.*

101 *Episcopatus vacat eo ipso, quod Episcopus ex causa transfertur invitus, nec ad eum datur regressus.*

102 *Episcopus an contrahat spirituale conjugium cum Ec-*

Ecclesia, ad quam transfertur, & num. seqq. usque ad n. 118.

103 *Matrimonium spirituale, sicut & carnale, sine consensu contrahi non potest, & n.* 117.

104 *Professio regularis ad sui validitatem requirit consensum, qui ab Ecclesia suppleri non potest.*

105 *Vinculum fortius est inter Episcopum, & Ecclesiam, quam inter professum, & religionem.*

106 *Voti solemnitas ex sola Constitutione Ecclesiæ est inventa.*

107 *Ex translatione locus tantummodo variatur, non autem dignitas Episcopalis.*

108 *Locus vel sublimiorem, vel inferiorem non reddit Episcopum.*

109 *Episcopus durante vinculo prioris Ecclesiæ non potest consentire alteri matrimonio spirituali; alias contingeret adulterium spirituale.*

110 *Translatio est modus providendi Ecclesiæ, sicut electio.*

111 *Papa est sponsus universalis Ecclesiæ.*

112 *Translatus quoad primam Ecclesiam habetur pro mortuo.*

113 *Ecclesia secunda dicitur viduata per obitum Episcopi ad eam translati.*

114 *Vidua esse non potest, quæ virum non habuit.*

115 *Prælati qua ratione dicantur Ecclesiæ sponsi.*

116 *Christus solus est proprie sponsus Ecclesiæ.*

117 *Episcopus æque absolvitur a vinculo Ecclesiæ per translationem, ac per cessionem, vel depositionem.*

118 *Vir solutus a vinculo matrimonii tam carnalis, quam spiritualis cogi non potest alteri nubere.*

119 *Episcopus an cogi possit causative, ut translationi ad secundam Ecclesiam consentiat.*

Postulatus etsi beneficiari non possit præcise invitus, tamen potest cogi, ut de nolente fiat volens, ibid.

120 *Episcopus in dubio an cogatur transire, ubi non apparet, an translatio fuerit facta ex causa necne, & num. seqq.*

121 *Causa præsumitur in Principe etiam in his, quæ competunt alicui de jure gentium, vel de jure divino, ubi solitum est dispensari.*

122 *Monachus per Papam translatus ad secundum Monasterium an possit ad primum redire sine licentia Papæ.*

123 *Translatio an censeatur facta de Episcopo non invito, cum non apparet, an Papa processerit providendo, vel nubendo.*

1 *Quanto.* Episcopus, qui propria authoritate de sua Ecclesia se transfert ad aliam, carebit utraque. Hoc dicit: & secundum mentem tres habet partes. Prima factum narrat. Secunda aggravat, ibi, *Non attendens.* Tertia punit, ibi, *Ne autem.*

2 Nota primo, auctoritatem illam Matth. 19. videlicet: *Quos Deus conjunxit homo non separet*, esse intelligendam non tantum de matrimonio carnali, ut in *cap. Quos Deus, & cap. An quod* 33. *qu.* 2. *& in cap. Ad limina* 30. *qu.* 1. *& c. fin. inf. eod.* sed etiam de matrimonio spirituali, quod contrahitur inter Episcopum, & Ecclesiam, ut hic patet. Unde primo colligunt DD. valere argumentum a matri-
3 monio carnali ad spirituale, cum utrunque sit de jure divino, *c. Sicut vir, & cap. Sicut alterius* 7. *qu.* 1. *c. Prox. supra eod. & infra cap. seqq. & cap. Quoniam frequenter, §. Porro, ut lite non contest.* & hic notant Anton. de Butr. *n.* 2. & Abb. *n.* 1. Cyn. Salyc. & Legistæ in Auth. *Nisi rogati, Cod. Ad Trebell.* De quo dic, ut notatur *in cap. Cum apud de Sponsal.* & per Joan. Andr. in *cap. Tuæ eod. tit.* Et vide tres notabiles differentias, quas inter utrunque conjugium ponit idem Abb. in *sua quæst.* 1. quæ incipit, *Episcopus, & quidam Rector, col.* 4. *n.* 7. *vers. Nec mirum si non ita facile solvitur.* Imo viginti tres differentias cumulat Everard. *in sua Centuria*, in loco a matri-
4 monio carnali ad spirituale, *a n.* 10. *usque ad finem.* Cave tamen ab octava differentia, quam ibi ponit, dicens: Matrimonium spirituale habere in se aliquid sacri, cum detur propter administrationem Sacramentorum, & divinorum; matrimonium vero carnale nihil in se spiritualitatis habere, nec per illud gratiam conferri. Hæc enim est hæresis damnata a Tridentina Synodo *sess.* 24. *de Sacramento Matrim. can.* 1. Si quis dixerit Matrimonium non esse vere, & proprie unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit. In eundem errorem incaute lapsa est gloss. in *cap. Cum in Ecclesiæ in ver. Benedictionibus nubentium infra de Simonia.*

Secundo, hinc Doctores colligunt, spirituale matri- 5
monium proprie non esse nisi inter Episcopum, & Ecclesiam suam; nam de Episcopis duntaxat auctoritatem prædictam intellexit Ecclesia, non autem de inferioribus Prælatis. Confert text. in *cap. Requisisti de testam.* ibi: *Quoniam non est tanta communio inter Episcopum, & inter Capellas, vel Monasteria, seu alia pia loca, quanta est inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralem, cui est spirituali conjugio copulatus;* & propterea dicunt Doctores so- 6
lum Episcopum de jure communi habere jus deferendi annulum, ut *in cap. Clerici infra de vit. & honest. Cleric.* & notat Butr. *in cap. fin. num.* 1. *&* 15. *supra de postulat. Prælator.* quia nimirum ipse est proprius sensus Ecclesiæ suæ, 7
ut in *d. cap. Sicut*, ubi hoc late probat Turrecrem. & objectis respondet.

Idem docuit S. Thomas in 4. *dist.* 20. *art.* 4. *qu.* 1. dicens, *solum Episcopum proprie dici Prælatum Ecclesiæ suæ, & ideo Episcopum solum quasi sponsum recipere annulum Ecclesiæ.* Et in 4. *sentent. dist.* 29. *quæst.* 3. *art.* 3. *in corpore*, ubi ait per annulum significari Sacramenta fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo: Episcopi enim sunt Ecclesiæ Sponsi loco Christi. Reliqui autem Prælati inferiores non sunt Sponsi Ecclesiæ, nec cum eis proprie est matrimonium spirituale, ut tenet Archid. in eodem *cap. Sicut*, Butr. in *d. cap. fin. n.* 15. & ibi etiam Abb. *n.* 5. licet inter eos sit quasi matrimonium, cum propter eorum mortem Ecclesiæ dicantur viduatæ, ut in *cap. Ne pro defectu, & in c. Quia propter*, & ibi gloss. 1. *supra tit. proximo.* Et latius dicitur matrimonium inter Rectorem, & Ecclesiam, ut inquit gloss. *antepenultima in cap. Dudum, il secondo supra de elect.* & Innoc. *in cap. Quoniam*, §. 1. *vers. Si vero infra, ut lite non contest.* & latissime inter præbendam, & præbendatum, ut in *c. Accedens de præben.* & notat Butr. *in d. c. fin. n.* 15. *de postulat. Prælat.*

Secundo nota ibi, *Non enim homo, sed Deus separat.* 8
Factum a Papa censetur factum a Deo, cujus vicem Papa gerit in terris. Unde, ut notabiliter hic ait Host. *n.* 11. *in ver. Vicem:* Consistorium Dei, & Papæ, unum & idem est censensum. Cujus dictum sequitur Joan. Andr. *n.* 3. *in ver. Non enim*, & Doctores hic, & valde extollit Abb. *in prælleg. qu.* 1. *n.* 1. *col.* 2. *vers. Hostien. vero*, & probatur arg. *c.* 1. *&* 2. *supra eod. & c. Romana in primo respon. de appell. lib.* 6.

Unde infertur, ut sicut a Vicario Episcopi ad Episco- 9
pum non admittitur appellatio, ut in *c.* 2. *de Consuet. lib.* 6. *& d. c. Romana*; ita nec liceat appellare a Romano Pontifice ad Tribunal Christi. Ita Collectar. in *c. Quæ multoties de reg. jur.* quem refert, & sequitur Præpos. *in Summa* 15. *dist. n.* 72. *vers. Ex determinatione prædicti articuli.*

Ultimo nota, Episcopum non posse se ad aliam Eccle- 10
siam transferre sine Romani Pontificis authoritate. Rationem reddit textus *in c. fin. supra de postul. Prælat. & in c. Nisi cum pridem, in extremis verbis infra de renunc.* videlicet, quia suæ alligatus Ecclesiæ liberum non habet absque Papæ permissione volatum; idque propter spirituale conjugium cum Ecclesia initum, cujus dissolutionem omnipotens Deus suo tantum judicio, & Romani Pontificis 11
ejus Vicarii reservavit, ut legitur in *c. Proximo supra eod.*

QUÆRO, an Summus Pontifex possit Episcopum invitum ex una in aliam Ecclesiam transferre?

Hæc investigatio plurimum prodesse potest ad dignoscendum, an Cathedralis Ecclesia vacet a tempore translationis factæ per Papam, an vero a tempore acceptationis Episcopi translati. Qua de re fuit olim ardua quæstio in Episcopo Florentino in absentia ad Cardinalatum promoto ab Urbano VI. Nuceriæ obsesso. Vertebatur enim in dubium, an Episcopatus vacaret a tempore quo fuit pronunciatus Cardinalis, an vero a tempore ratificationis duntaxat; & Doctores fuerunt varii, ut refert Abb. in *c. fin. n.* 13. *supra de postulat. Prælat.*

Pro clariori solutione quæstio potest divini in duo membra. Primum est, an Episcopus electus, & confirmatus, sed nondum consecratus, possit transferri invitus ad alium Episcopatum. Secundum, an invitus transferri possit Episcopus jam consecratus.

Quoad

12 Quoad primum membrum breviter concludendum est, Episcopum nondum consecratum non posse invitum transferri, prout in *d. c. fin.* concludunt Host. *n.* 1. *vers. Et hoc intelligas*, Joan. Andr. *n.* 2. *vers. Quod intelligit de voluntarie consecrato*, Butr. *circa fin. vers. Aut est tantum confirmatus*, & Abb. *n.* 11. *vers. Et hoc verum*, & Philipp. Prob. ad Joan. Monac. *in cap. Generali n.* 39. *de*
13 *elect. lib.* 6. Ratio est secundum eos, quia non potest invitus consecrari, sed satis est, ut dignitati cedat, si consecrari renuit, ut in *c. Quoniam quidam* 100. *dist. & in d. c. Proximo*, §. *Sed neque supra eodem*, licet alias cedere non possit sine Papæ licentia speciali, ut in *d. cap. Proximo*. Idem docuit S. Thom. in 4. *dist.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *qu.* 2. ubi ait, ad Episcopatum, ubi in corpus Christi mysticum accipitur potestas, requiri actum suscipientis curam Pastoralem; & ideo esse etiam de necessitate consecrationis
14 Episcopalis, ut suscipiens usum rationis habeat. Confert tex. in *cap. Majores*, §. *fin. de baptism.* ubi est expressum, præcise coacto characterem non imprimi, quia tunc characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obsistentem.

15 Quoad secundum, an scilicet Romanus Pontifex possit invitum transferre Episcopum jam consecratum, gravis est difficultas, & Doctores in varias opiniones scinduntur. Prima opinio est eorum, qui putant Papam absolute non posse Episcopum invitum transferre: cui videtur adhærere Joan. Monac. in *cap. Generali num.* 10. *vers. Sed quero*, *de elect. lib.* 6.

16 Pro hac opinione adducitur primo, quia etsi per translationem Episcopus absolvatur a vinculo prioris Ecclesiæ, ut est moris, & juris, ut in *d. cap. fin. & in c. Proximo*, §. *Sicut supra eodem*; tamen hujusmodi absolutio non est pura, sed conditionalis, id est, si Episcopus consenserit. Quod sic probatur secundum Joan. Monach. *ubi su-*
17 *pra*; nam matrimonium spirituale, sicut carnale, initiatur, formatur, & consummatur, *cap. Proximo infra eodem*. Et quemadmodum initiatur consensu eligentium, & electi, adeout jus electo acquiratur, licet juris executio regulariter non tribuatur, ut notatur in *cap Quanto* 63. *dist. c. Nosti*, & *cap. Qualiter supra de elect.* eodem modo dissolvitur ex dissensu, arg. *leg.* 1. *& 2. C. Quando*
18 *lic. ab empt. disced.* Atque ita non solvetur Episcopus a vinculo prioris Ecclesiæ, nisi post consensum præstitum ad secundam. Et hoc Joan. Monac. testatur se vidisse pluries in Curia declarari. Et est ratio secundum eum, quia nemo invitus tenetur crescere, *cap. Ubi ista reliqua* 74. *dist.* Et nemo invitus contrahit, nec invitus contractum jam initum dissolvit, *l. Sicut*, *Cod. De action. & obligat. l.*
19 *invitum*, *C. de contrah. empt.* Ergo in his semper subintelligitur conditio, Si placuerit. Id quod exemplo etiam suaderi potest; nam dos non potest esse sine matrimonio, *l.* 3. *Cod. De jur. dot.* Quemadmodum nec acquisitio secundæ sponsæ spiritualis absque liberatione a prima, arg.
20 *cap.* 2. *& 4. infra de secund. nupt.* Sed in primo casu quantumcunque promissio dotis sit pura, subintelligitur conditio, Si nuptiæ fuerint subsecutæ, *l. Stipulationum*, *& l. Plerunque*, §. *Si ante*, *ff. De jure dot. l. Ex eo tempo-*
21 *re*, *ff. De militar. testam.* Ergo similiter translatio quantumcunque pura intelligitur sub conditione, Si nuptiæ cum secunda secutæ fuerint, arg. *l. Legatario in* 2. *responso*, *ff. De legat.* 1. *& cap. Si qui Episcopi* 92. *dist.* Neque obstat textus *in l.* 1. *in fine*, *ff. De bonor. possess. ex testam.*
22 *milit.* quia intelligitur sub eadem conditione, Si accesserit consensus translati. Sic videmus rem donatam acquiri donatario, sed non irrevocabiliter; quia potest illam respuere, *can. Si tibi absenti de præbend. lib.* 6. Sic etiam videmus in legato, quod est donatio, ut *Institut. de legat. in princ.* cujus dominium a morte testatoris transit recta via in legatarium, *l. A Titio*, *ff. De furt. l. Cum pater*, §. *Surdo*, *ff. De legat.* 2. & tamen hoc etiam casu subauditur prædicta conditio, Si voluerit, *l. Si ita legatum*, §. *Illi si volet*, *ff. De legat.* 1.

23 Secundo principaliter pro eadem sententia affertur, quia prout unumquodque producitur, sic resolvitur, *c. Omnis res infra de reg. jur. l. Nihil tam naturale*, *ff. eod.* Sed spirituale matrimonium inter Prælatum, & Ecclesiam a principio producitur per consensum Prælati, ut in *c. Inter Canonicos*, §. *penult. & c. Innotuit supra de elect.* & in prædicta Decret. *Si tibi absenti*. Ergo eodem modo per consensum Prælati resolvitur.

24 Tertio, si Papa ad nutum posset Episcopos a prioribus Ecclesiis amovendo transferre, iidem Episcopi dicerentur quodammodo ad tempus, id est, ad beneplacitum Papæ matrimonium cum sua Ecclesia contraxisse: quod est absurdum; quia sicut non potest contrahi ad tempus matrimonium carnale, ut in *cap. fin. de condit. appos.* ita nec spirituale illi æquiparatum, ut hic, & in *cap. Proximo supra eodem*.

Quemadmodum enim lex abhorret adoptivos filios 25
temporales, ut *l. Si tibi*, alias incipit, *Quæsitum*, *ff. De adoption.* ad eundem modum sacri Canones abhorrent Rectores in Ecclesia temporales, jubentque illos esse perpetuos, non obstante quavis consuetudine, vel statuto, ut habetur in *c.* 1. *de Capell. Monach. lib.* 6. & constat ex decreto Concilii Placentini dicentis: In qua Ecclesia quilibet intitulatus est, in ea perseveret, ut refertur in *c. Sanctorum* 70. *dist.* & scripsi latissime in *cap. infra de offic. Vicarii*.

Quarto, non dicitur quis translatus, nisi secundæ Ec- 26
clesiæ possessionem quæsiverit per administrationem Ecclesiasticorum beneficiorum, vel alias, in *c. Si qui Epi-* 27
scopi 20. *dist.* & notat gloss. in *c. Si quis jam translatus* 21. *qu.* 2. Et est simile in proviso, cujus beneficia non vacant ante illius consecrationem, & adeptam possessionem Ecclesiæ, *c. Cum in cunctis*, §. *Cum vero de elect. cap. Licet Episcopus de preben. lib.* 6. itaut interea conferri non possint, ut est decisum in §. *Post electionem*, juncta gloss. *in ver. Confirmationem de conces. preben.* Quinimo voluit 28
gloss. notabilis in *c. Si tibi concessio in ver. Vacare de præben. lib.* 6. per illum textum, ut etiam post consecrationem, & adeptam possessionem, si fructus Episcopatus non percipiat promotus, eo quod ex causa ad certum tempus alteri conferri non possint, sed ab eodem interea retineri valeant. Et quamvis in Curia Romana servetur, ut 29
beneficia electi, & in Curia consecrati etiam ante adeptam possessionem illico conferantur; hanc tamen consuetudinem ex prædictis dicit esse damnabilem, Jo. Andr. in Clem. 1. *in gloss. in ver. Collato*, *ut lite pend.* & Rom. *cons.* 345. *circa primum n.* 17. Sed Episcopo invito quæri 30
non potest secundæ Ecclesiæ possessio, cum animum requirat, *l.* 1. §. *Adipiscimur*, *& l. Quamvis*, §. *Insans*, *ff. De acquir. possess.* Ergo nec de invito fieri potest translatio.

Ultimo pro hac opinione videtur textus expressus in 31
c. Quamvis 7. *q.* 1. ubi Gregorius sic formaliter ait: Quia viventem Episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit, alium in locum ejus, recusante eo, nulla finit ratio ordinari.

Secunda opinio primæ opposita est eorum, qui arbi- 32
trantur Papam posse Episcopum absolute transferre pro libitu voluntatis. Quam sequitur gloss. 2. *in cap. Omnis* 7. *q.* 1. dum dicit, Papam posse absolute Episcopum cogere, ut transeat de una ad aliam Ecclesiam. Idem tenet Hugo, & post eum Turrecr. in *cap Scias in fine*, *vers. Surgit hic quæstio eadem caus. & quæst.* ubi formaliter dicit, Papam ex toto, sive simpliciter absolute posse cogere Episcopum, ut ad alium locum transeat, & abrenunciet primo. Et Calder. *cons.* 56. *circa finem n.* 4. *vers. Fateor*, *quod est primum*, *in titulo de translat. Prælator.* ubi tenet expresse Papam transferendo posse absolvere invitum a vinculo quo tenetur Ecclesiæ suæ etiam sine causa, licet subdat hoc non esse debitum, vel honestum. Et hoc casu, id 33
est, cum agitur de invito, itaut voluntas Pontificis sit eum omnino quantumcunque invitum transferre sine causa, illico vacat Ecclesia, nec ad eam datur regressus, ut tenet idem Calderin. *cons.* 2. *eodem tit.* & Rota *decis.* 475. *sub n.* 6. *vers. Sed quod in simplici translatione par.* 1. *in recent.* Idem sensit Hostiens. *in cap. fin. n.* 1. *supra de po-* 34
stulat. Prælator. ubi ait Episcopum non habere dissensum liberum quoad translationem, & quoad hoc comparari Monacho, qui jus contradicendi non habet: & cum Hostiens. transeunt *ibidem*, Joan. Andr. *num.* 2. *vers. Sed nec habet liberum dissensum*, Butr. Cardin. Abb. & alii communiter, prout hanc esse communem Doctorum opinionem testatur Præpos. *in d. cap. Omnis n.* 1. *& 7. qu.* 1. quam & Bald. amplectitur *in l. Rescripta num.* 8. *vers. Item omnia beneficia*, *C. De precib. Imper. offeren.* ubi difertis verbis ait Papam posse pro libitu voluntatis Episcopum de suo Episcopatu ad alium transferre, eique subscribit Rhedoan. *de Simonia par.* 2. *cap.* 12. *n.* 6. & Philipp. Prob. ad Joan. Monac. in *c. Generali num.* 41. *de elect. lib.* 6. Quibus addi potest etiam Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de translat. in ver. Nec obtenta*, ubi videtur ter-

tiæ,

tire, contra Episcopum per Papam translatum posse Ecclesiam agere, ut recedat, si de facto renuat recedere.

36 Huiç secundæ opinioni ex mente Hostiensis suffragatur primo, quod etsi ab initio nemo cogatur episcopari, ut in *d. cap. Inter Canonicos*, §. 1. & *c. Innotuit supra tit. proxime:* tamen ex quo semel consensit de una Ecclesia, ad aliam etiam invitus transfertur, *cap. Scias*
37 *frater 7. q. 7.* Hac enim in parte Episcopus Monacho comparatur, qui Superiori transferenti non potest resistere, cum velle, aut nolle non habeat, *c. Nolo*, & *c. Non dicatis 12. q. 1. cap. Religiosus de testam. lib. 6.* & imputandum est illi, quod a principio consenserit se ita indissolubiliter alligari, arg. *l. Sicut*, *C. De act. & oblig.*

38 Secundo, eidem sententiæ suffragatur, quod omnia beneficia mundi sunt obedientialia, & manualia respectu Papalis potestatis. Quod fuit celebre dictum Baldi *in d. l. Rescripta n. 8. vers. Item omnia beneficia mundi*; quem secuti sunt Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 8. n. 3.* Barbat. *in tract. de præstan. Card. in 1. part. sub n. 14. vers. Et ideo*, Philipp. Prob. ad Joan. Monach. *in c. Generali n. 41. de elect. lib. 6.* Alex. *cons. 74. n. 29. lib. 4.* Dec. *cons. 124. n. 4.* Cæphal. *cons. 235. n. 3.* Cened. *Canonic. q. 22. sub n. 3. vers. Et respectu Papæ*, Rhedoan. *de Simonia*
39 *p. 2. c. 12. n. 6.* & passim alii. Et dictum Baldi videtur probari in *c. Si gratiose de rescript. in 6.* per quem textum dicit ibi Gemin. *in penult. col.* Papam in titulis beneficialibus habere pro ratione voluntatem, & posse ad libitum auferre Prælato titulum beneficii; & idem dicit in *cons. 88. incipien. Innocentius Papa in princip. vers. Unde cum Papa possit removere beneficiatos quoscunque a titulis suorum beneficiorum, etiam nulla causa legitima subsistente.*

40 Hinc glossa singularis *in cap. Per principalem in vers. Ad nos 9. q. 3.* firmat Papam posse Episcopum deponere etiam sine causa, licet secus sit, si vellet omnes Episcopos deponere; quia hoc esset turbare statum universalis Ecclesiæ: & illam glossam sequitur ibi Gemin. & Card. *cons. 84. Venerabilis vir*, & in Clem. 1. *in ult. notab. Ut lite pendent.* Imol. *in c. Ad supplicationem in ult. notab. de renunc.* & alii, quos congerit Felin. *in c. Quæ in Ecclesiarum num. 42. vers. Per istam declarationem de constit.*

41 Hinc etiam secundum Bald. *ubi supra*, Papa potest
42 facere Prælatum ad tempus, *cap. Pastoralis 7. q. 1.* Quæ conclusiones innituntur huic principio, quia Papa, præsertim in beneficialibus, habet plenitudinem potestatis, cum sit supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit de concess. præben.* Unde in his absolute potest omnia, *c. 2. de præbend. lib. 6.* Clem. 1. *ad fin. Ut lite pendent.* Gemin. *cons. 8. super præmissis n. 5. & seqq. cons. 53. Pro responsione n. 1. vers. Secundo præmitto quod Papa, & in d. cons. 88. in princ. vers. Unde cum Papa*, & Roman. *cons. 298. Circa præmissa n. 2.* plene Abb. *in prælleg. qu. 1. num. 1.*
43 *vers. Primum sic.* Et sola voluntas habetur pro ratione, secundum glossam *hic in ver. Veri Dei*, & sola potestas pro causa. Et qui de hoc dubitat, dicitur dubitare de fide Catholica, & tanquam sacrilegus est censendus, ut formaliter inquit Bald. *cons. 477. Quæritur utrum n. 1. lib. 1.* quem sequitur Alexand. *cons. 2. num. 19. lib. 1.*

44 Secundo, titulos beneficiales, & signanter Patriarchatus & Archiepiscopatus Romana fundavit Ecclesia, ut est textus in *c. 1. & 2. 22. dist. & in c. Olim 95. dist.* & patet ex decretali Epistola Eugenii IV. ad Archiepiscopum Cantuariensem, quæ incipit, *Non mediocri*, §. *Quod vero dignitas*, & habetur in Bullar. *to. 1. pag. 282.* late Præpos. *in Summa 44. dist.* Ergo potest Episcopos a suis titulis, & administrationibus pro libitu voluntatis amovere; nam, ut inquit ad literam Eugenius in prædicta Extravag. Papa potest adducere illud Evangelicum verbum; *Amice, non facio tibi injuriam: Nunquid non*
45 *licet de meo facere quod volo?* Quippe ad quem spectat institutio, ad eundem & destitutio, *c. In Lateranensi*, §. 1. & 2. *de prab.* Host. *in c. Postulasti n. 4. de homicid.* & Dominus par jus esse voluit ligandi, atque
46 solvendi, ut dicit text. in *c. Verbum de pœnit. dist* 1. Quo argumento etiam utitur Innocentius *in c. Cum ad Monasterium n. 3. infra de statu Monachor.* ad probandum in dispensationibus, quæ fiunt per Papam contra jus positivum, sufficere solam voluntatem dispensatoris, etiam sine ulla causa: *Nam*, inquit, *si sola voluntaria Constitutio erat causa, quare aliquid prohibeatur; & sola voluntas erit causa, quare prohibitio relaxetur; quia ejus est destruere jus, qui illud condidit, nec tenetur Princeps sua lege ligatus, l. Digna vox, C. De legib.* Hæc Innocentius. Tituli autem beneficiales, ut prædixi, sunt de jure positivo, *d. c. 1. & 2. 22. dist. c. In illis 80. dist. cap. 1. 86. dist.* notatur per Innoc. & alios *in c. Nisi cum pridem de renunc. & in c. 1. de Simon.* & per Abb. *in d. q. 1. n. 4. col. 3. vers. Nam tituli beneficiales.* Dixi *in c. fin. infra de pecul. Cleric.*

Quarto, sicut Imperator potest auferre rem privati, 47
& dare militibus pro præmio, *l. Item si verberatus, ff. De rei vendic.* ita, & multo magis Papa potest auferre rem unius Ecclesiæ, vel Clerici, & dare alteri, etiam sine justa causa. Et quamvis injuste agat, tamen ferendum est, nec quisquam potest ei dicere: Cur ita facis? *c. In memoriam 19. dist. §. Ex persona de pœnit. dist.*
3. gloss. *hic in ver. Veri Dei:* nec beneficiatus potest con- 48
tradicere, quia dominium non habet neque utile, neque directum, sed est constitutus procurator, & administrator a Papa. Quo argumento utitur Paul. de 49
Castro *cons. 415. in facto præsente n. 4. vers. Præterea lib. 1.* & idem tradit *cons. 46. in fin. vers. Plus videtur, & n. 3. vers. Restat. lib. 2.*

Quarto, idem suaderi potest exemplo inferiorum 50
Sacerdotum, qui etiam inviti possunt a suis Episcopis ex una ad aliam Ecclesiam transferri, *c. Quæsitum de rer. permutat.* gloss. *in cap. Omnis in ver. Coactæ 7. q. 1.*

Quinto, videmus Papam posse in uno Episcopatu 51
duos Episcopos constituere, ut in *c. Non autem 7. qu. 1.* 52
ubi hoc fuit gestum in persona Augustini, qui non successit, sed accessit Valerio adhuc viventi; nec fuit deputatus simplex coajutor, sed verus Episcopus, ut ibi legitur, & notatur. Item potest concedere duos Episco- 53
patus uni Episcopo, itaut sit Episcopus utriusque, ut in *c. Relatio 21. q. 1.* Item unire duos Episcopatus, & unum in plures dividere, *c. Et temporis 16. q. 2. & cap. Sicut unire de excess. Prælator.* Atque ita potest facere contra statutum, & ordinationem Concilii, & Beati Petri Apostoli, qui præcepit, ut in singulis civitatibus singuli, & non plures ponerentur Episcopi, ut refert B. Clemens in *cap. In illis 80. dist.* & Anacletus *in c. seq.*

Sexto, Summus Pontifex dissolvit matrimonium ra- 54
tum non consummatum, ut communiter notatur in *c. Commissum de Sponsal. & in c. Ex publico de convers. conjug.* & quandoque etiam consummatum, videlicet inter 55
Infideles, cum alter conjugum ad fidem convertitur, & alter renuit secum habitare sine contumelia Creatoris, *cap. Quanto de divort.* tametsi inter eos sit verum matrimonium, eisque dictum fuerit a Domino: *Quos Deus conjunxit, &c. c. De infidelib. de consang. & affinit.* Et ita hoc casu dissolvit matrimonium carnale etiam altero conjuge invito. Fortius ergo poterit solvere matrimonium spirituale, transferendo Episcopum invitum ad aliam Ecclesiam, cum arctius sit vinculum matrimonii carnalis, quam spiritualis, ut notat gloss. in *c. Proximo in verb. Fortius supra eod.* & Abb. *in d. q. 1. col. 4. n. 7. vers. Nec mirum si non ita facile solvitur.*

Septimo, spirituale conjugium inter Episcopum, & 56
Ecclesiam contrahitur non propter bonum privatum ipsius, sed propter bonum Ecclesiæ; non ut ei præsit, sed ut prosit, ut patet in *c. Qui Episcopatum, & in c. In scripturis 8. q. 1.* Unde fit, ut Prælati dicantur procuratores, & dispensatores, non domini, ut in *c. Fraternitatem de donat. & c. Viâentes, 12. q. 1.* Bonorum autem Eccle- 57
siæ principalis administrator, & dispensator est Romanus Præsul, S. Th in 2. 2. q. 100. *art 1. ad 7.* Joan. de Lign. *in Clem. Gratiæ de rescr.* Abb. *in c. Extirpandæ*, §. *Qui vero de præbend.* Si igitur Papa vult Prælatum removere, non potest subditus reluctari, cum reddat se suspectum, & removibilem eo ipso, quod se ingerit administrationi invito Papa, arg. optimum in *l. Quæ omnia, ff. De Procurator.*

Ultimo, pro hac parte adducuntur plura jura. Host. 58
& Joan. Andr. allegant *cap. Scias frater 7. qu. 1.* Hugo, Glossa, & Turrecrem. citant *c. Cuncta per mundum, cap. Nunc vero, & c. Per principalem 9. qu. 3.* Qui tamen Canones nullatenus probant translationem fieri posse pro libitu voluntatis; quin potius probant oppositum, ut inferius patebit *n. 72.*

Inter has duas opiniones oppositas est tertia media, quæ nec absolute negat, nec absolute affirmat Episcopum invitum posse per Summum Pontificem ad aliam Ecclesiam transferri; sed ita demum si concurrat causa utilitatis,

vel

vel necessitatis Ecclesiæ, alias secus. Et huic tertiæ opinioni adhæret Joan. Monach. *in cap. Generaliter*, *n.* 15. *de elect. lib.* 6. ubi ait: Non nego, quin Papa possit transferre Episcopum invitum, saltem ut careat prima, quem sequitur totidem verbis Jo. Andr. *in cap. Quod ob gratiam col.* 2. *n.* 1. *in fine*, *vers. Fatetur tamen de regul. jur. lib.* 6. *in Mercurial.* Idem tenet Calderin. *in cons.* 57. *An si duo Episcopi*, *quod est secundum de translat. Prælat.* dicens translatum non posse contradicere, cum translatio fiat ob utilitatem Ecclesiarum, Bellam. *in cap. Omnis n.* 1. *vers. Item gloss.* 7. *qu.* 1. ubi dicit: Per istam glossam videtur, quod Papa potest præcise, & absolute Episcopum cogere transire de Ecclesia sua ad aliam, etiam invitum; quod cum grave dictum sit, restringe ad limitem rationis, videlicet cum propter necessitatem, vel utilitatem evidentem Ecclesiarum hoc facit, quia revera alias non debet fieri. Et pro hac parte latissime consuluit Ludov. Roman. *cons.* 345. *incip. Circa primum consultationis articulum*, ubi ex facto respondit, Papam sine justa, & probabili causa invitum transferre non posse, & consequenter ante ejus ratificationem Ecclesiam non dici vacare, nec posse Papam de illa disponere; & eum refert, & sequitur Præpos. in *d. cap. Omnis n.* 1, subdens factam fuisse Extravagantem in Concilio Constantiensi, quod sine causa non possit Papa invitum transferre, Abb. *in cap. Constitutus col.* 3. *De relig. domib.* ubi similiter testatur tempore suo statutum fuisse in Concilio Basileensi, ut nec Episcopus, nec Abbas possit transferri invitus sine causa rationabili; & idem Abb. *in c. fin. in fine de postulat. Prælator. & in sua q.* 1. *col.* 13. *n.* 15. *vers. Sexto*, *& ultimo*, ubi refert idipsum fuisse statutum Pisis in Concilio, cui præfuit Alexander Papa. Sequitur Felin. in *cap. Que in Ecclesiarum num.* 43. *de*
59 *Constitut.* ubi ait Papam non posse Episcopum transferre invitum, nisi subesset causa, puta insuperabilis resistentia populi etiam injusta, quia tunc Papa posset eum transferre cum bono cambio, allegat Innocen. in *cap. Nisi cum pridem in secunda col. de renunc.* & tunc fit remotio sine culpa, sed non sine causa; & multos cumulat pro hac parte, & de communi testatur. Imo hanc esse communiorem opinionem affirmat Horat. Mandos. in *addit. ad Roman. dicto cons.* 345. *in ver. Non possit.*

60 Porro hæc tertia opinio duo habet membra. Primum est affirmativum, videlicet, Papam ex causa posse transferre Episcopum invitum. Secundum est negativum, id est, Papam sine causa invitum transferre non posse. Primum membrum affirmativum probatur primo ex fundamentis adductis pro secunda opinione a num. 36. Nam rationes omnes, quæ probant Papam posse transferre invitum sine causa, & pro libitu voluntatis, multo magis probant posse sic invitum transferre ex justa, & rationabili causa.

Deinde probatur, quia Ecclesia est unum corpus mysticum, ut in Cantico Canticorum: *Una est Columba mea*, *cap. Firmiter*, §. *Una supra de Summa Trinit. cap. Novatianus* 7. *q.* 1. *cap. Loquitur Dominus* 24. *q.* 1. Extravag. *Unam sanctam de majorit. & obedient.* Sponsus vero hujus columbæ, & caput hujus mystici corporis est Papa, *c. Rogamus* 34. *q.* 1. Hoc autem mysticum Ecclesiæ corpus æquiparatur corpori humano: quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam in uno eodemque spiritu multa sunt membra per diversa officia distributa, ut legitur in
61 *cap. Singula* 89. *dist.* Quemadmodum erga divina veritas præcepit membrum illud, quod reliquum corpus humanum scandalizat, debere abscindi, & a reliqua compage corporis separari, *c. Illud* 24. *qu.* 3. ita si Romanus Pontifex videt aliquod Ecclesiæ membrum, id est, Episcopum inutilem esse, eo quod propter ejus personam patiatur Ecclesia persecutionem, & per ipsum reliqua membra scandalizentur, debet ex officii sui debito huic morbo antidotum parare, & membrum illud ab eadem Ecclesia abscindere, id est, amotionem, seu translationem facere. Ita Ægid. Cremonen. in quadam sua disputatione, quam ad literam refert Joan. Andr. *in cap. Quod ob gratiam n.* 2. *de reg. jur. lib.* 6. & sequitur Roman. *dict. cons.* 345. *n.* 3. *vers. Et hanc opinionem.*

Secundum vero membrum negativum similiter probatur primo ex fundamentis allatis pro prima opinione, de qua supra *n.* 16. Quoniam rationes, quæ ostendunt Episcopum invitum absolute per Papam transferri non posse, probant multo minus fieri posse hujusmodi translationem, si nulla rationabilis causa concurrat.

Ac propterea probari potest, quia in his, quæ sunt de 62
jure divino, Papa dispensare non potest in casibus sibi permissis sine justa, & rationabili causa, *cap. Literas de restitut. spoliat. cap. Sunt quidam* 25. *q.* 1. *c. Quanto*, & ibi gloss. *in ver. Absolvi de jurejur. l. fin. C. Si contra jus, vel util. publ.* & est theorica Innocentii communiter approbata in *cap. Quæ in Ecclesiarum supra de Constit. & in cap. Cum ad Monasterium n.* 3. *infra de statu Monach.* Sed con- 63
jugium, quod inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, est de jure divino, cum authoritas illa, *Quos Deus conjunxit*, *homo non separet*, etiam de spirituali conjugio intelligatur, ut hic est textus, & dictum est supra in primo notab. ejusque dissolutionem Deus suo judicio reservavit, ut in *c. Proximo supra eod.* Ergo Papa non potest super eo dispensare, illudque per translationem dissolvere, sine justa, & rationabili causa. Unde cum text. in 64
d. cap. prox. cit. dicat: *Non enim humana, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem authoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, Episcopus ab Ecclesia removetur*, gloss. *in ver. Divina*, notat, quod fit authoritate Papæ, dici factum authoritate Dei: & mox subdit ad propositum nostrum: Et verum est si justa causa hoc faciat, *cap. Quodcunque* 24. *qu.* 1. *& cap. Si quis non recto*, *qu.* 3. & idem notant ibi Innoc. *n.* 1. *in ver. Separet*, Host. *num.* 22. *in ver. Removetur*, & Bellam. *in eod. ver.* Et merito, 65
quia Papa in his dicitur habere cæleste arbitrium, *l.* 1. *in* 66
fine, *C. de Summa Trinit.* & non homo, sed Deus separat, quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit, ut hic in litera. At si separatio fie- 67
ret a Papa sine justa, & rationabili causa, utique non Deus, sed homo separaret; nec divina, sed humana potius authoritate conjugium dissolveretur, quia Deus non est author iniquitatis, *c. Quicunque* 11. *q.* 3. sed omnia, aut justo judicio facit, aut suo permissu ita fieri sinit, dicit textus in *cap. Nec mirum*, §. *Aruspicine*, *vers. Nec ideo* 26. *q.* 5. ita arguit gloss. *in cap. Nabuchodonosor in ver. Cum vero* 23. *qu.* 4. & Card. *cons.* 142. *n.* 2. *vers. Sed his literis non obstantibus*. Eatenus igitur manet in Romano 68
Pontifice Petri privilegium, quatenus ex ipsius fertur æquitate judicium, dicit text. in *cap. Manet* 24. *quæst.* 1.

Tertio, eadem conclusio probari potest exemplo, quia 69
Papa sine justa causa non potest Episcopatum dividere absque Episcopi consensu: textus est apertus in *c. Decimas*, §. *Quod autem dicitur*, *vers. Sunt enim* 16. *qu.* 1. & tenet gloss. *in cap.* 1. *in ver. Divisiones* 10. *dist.* & ibi etiam Archid. & Abb. *d. q.* 1. *num.* 15. *col.* 13. *vers. Sexto*, *& ultimo*. Ergo nec potest sine justa causa Episcopatum illi in totum per translationem auferre, nisi consentiat, argum. *l. Quæ de tota*, & ibi gloss. 1. *ff. De rei vendic.*

Quarto, non potest Papa rem uni Ecclesiæ auferre, & 70
dare alteri, *cap. Ecce*, *& cap. Nullus* 99. *dist. cap. De Ecclesiasticis* 25. *q.* 2. nisi justa causa subsit, *c. Conquestus*, *cap. Nunc vero*, *& cap. Per principalem* 9. *q.* 3. gloss. *in c.* 1. *in ver. Injustitiam* 22. *dist.* Et ratio est, quia Papa non est absolute dominus bonorum Ecclesiæ, sed dispensator, S. Thom. 2. 2. *qu.* 100. *art.* 1. *ad* 7. & latius patebit *infra n.* 82. Ergo nec potest Ecclesiam Episcopo auferre, & dare alteri sine justa causa. Ad hoc *cap. Conquerente de restit. spoliat.* ibi: *Non decet honestatem Superioris sine manifesta, & rationabili causa aliquem a suis beneficiis amovere; imo tenetur illis paterna provisione consulere.*

Quinto, dissolvere hujus spiritualis conjugii vinculum 71
ex nuda voluntate, non adminiculante aliqua justitiæ causa, est contra divinam dispositionem, contra Apostolorum ordinationem, contra Conciliorum auctoritatem, contra Romanorum Pontificum sanctiones, & contra juris civilis, & naturalis rationem. Et singula hæc membra egregie probat Abb. *in sua q.* 1. *col.* 11. *num.* 15. *vers. Nam dissolvere tale vinculum*, & Ludov. Roman. *in præallegat. cons.* 345. *n.* 7. *vers. Tertio quia dissolvere*, *usque ad n.* 12. quæ hic non transcribo, cum facile ex ipsis haberi possit. Porro uterque ipsorum loquitur per eademmet verba. Uter autem ab altero mutuaverit, plane non constat, cum fuerint contemporanei, & ambo Basileensi Concilio interfuerint Romani Pontificis hostes acerrimi, ut scripsi in *cap. Significasti supra tit. prox.*

Ulti-

72 Ultimo probatur utrunque membrum, quia ubi de translatione jura loquuntur, semper ponderant justam causam necessitatis, vel utilitatis Ecclesiarum, ut patet in hac Decretali, ibi, *Ecclesiarum necessitate, vel utilitate pensata*. Item in *c. Mutationes 7. q. 1.* ubi Anterus Papa: *Mutationes*, inquit, *Episcoporum scitote communi utilitate, atque necessitate fieri licere*. Idque probat exemplis translationum Petri Apostolorum Principis, Eusebii, & Felicis. Item in *c. Scias frater eod. caus. & q.* præsertim in fine: *Non ergo bene intelligunt Ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis, vel utilitatis fieri posse, quoties communis utilitas, vel necessitas persuaserit*. Idemque patet in duobus *c. seqq.* Ac demum de hoc est textus apertus *in cap. Sicut alterius eadem caus. & qu.* ubi cavetur, ut quemadmodum uxor carnalis alterius ab alio viro primo vivente desponsari non potest; ita nec sponsa Episcopi, quæ est Ecclesia ipsius, possit eo vivente per alium disponi, seu desponsari sine sui voluntate. Et paulo post subnectitur: Si autem utilitatis causa ad aliam Ecclesiam fuerit invitandus, poterit non per se, sed authoritate Romanæ Sedis ad illam se transferre. Unde patet Romanæ Ecclesiæ authoritatem ita demum valere, si subsit justa causa transferendi, & primum spirituale conjugium dissolvendi, prout hunc textum ad hoc dicunt esse apertum Abb. *in sua q. 1. n. 14. col. 11. vers. Venia ad secundum*, & Roman. *cons. 345. n. 5. vers. Hoc autem primo probo*.

73 In hac varietate opinionum, quarum, ut vides, nulla destituitur rationibus, & authoritatibus; ego, ut dissidentes sententiæ, quantum fieri potest, ad concordiam reducantur, pro veritate arbitror tria membra esse distinguenda. Aut enim Summus Pontifex transfert Episcopum invitum pro libitu voluntatis, & sine ulla causa, itaut hoc sit certum. Aut illum transfert ex causa, adeout hoc similiter sit certum. Aut dubium est, an illum ex causa transferat, necne.

74 Quoad primum membrum, concludendum est, translationem Episcopi inviti pro libitu voluntatis, & sine ulla causa factam non sustineri. Probatur hæc conclusio ex fundamentis adductis pro tertia opinione a n. 58. quæ, ni fallor, validissima sunt, licet hic casus ferre vix possit contingere; quia Sedes Apostolica in causis majoribus, quales sunt Episcoporum translationes, ut in *cap. 1. supra eodem, & in c. Nisi, & c. Quod translationem infra de off. leg.* magna circumspectione, & maturitate procedere consuevit. Unde restat tantummodo respondere ad fundamenta in oppositum adducta pro secunda opinione a num. 36.

75 Ad primum igitur respondetur, Episcopum ita demum non posse contradicere translationi, ex quo semel consensit se fieri Episcopum, si ex justa causa transferatur. Alias poterit ad eundemmet Summum Pontificem recurrere, & causas inutilitatis, vel injustitiæ translationis deducere, *c. Si quando supra de rescript.* Idque abunde probatum est in tertia opinione a n. 58. Nec procedit simile de Monacho ad Episcopum: quia per translationem Monachi ad aliud Monasterium nullum spirituale conjugium dissolvitur; at per translationem Episcopi solvitur matrimonium spirituale, cujus dissolutio est de jure divino; & ideo sine justa causa ab Ecclesia fieri non potest, ut ostensum est sup. num. 63.

76 Accedit, quod Priores, cum in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitulorum suorum canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non sunt mutandi, ut est tex. in *cap. 2. in fine de statu Monachor.* Fortius ergo idem dicendum in Episcopo, qui longe strictiori vinculo Ecclesiæ est alligatus.

77 Ad secundum, id est, ad dictum Baldi, quod omnia beneficia mundi sunt manualia Papæ: Respondetur, quidquid sit in beneficiis inferioribus, de quibus consule Felin. in *c. Que in Ecclesiarum n. 42. de Constit.* & Ar. Pinel. *in rubr. p. 1. c. 2. n. 30. vers. Altera inspectio, C. De resc. vendit.* certe in Episcopatibus dictum Baldi non procedere; quia cum in his agatur de spirituali conjugio, cujus dissolutionem Deus suo judicio reservavit, ut in superioribus probatum est, repugnat sacris regulis, ut Episcopi quasi manuales Capellani sint ad nutum amovibiles; & ita dictum Baldi limitant Cephal. *cons. 97. sub n. 19.* Cened. *Canon. qu. 22. n. 3.* & ante eos Abb. *in præcit. qu. 1. n. 15. col. 14. post med. vers. Sic etiam limitandum est dictum Bald.* Et *c. Si gratiose de rescript. in 6.* non loquitur ubi matrimonium esset contractum inter Prælatum, & Ecclesiam; sed quando dispensatio fit ad tempus propter utilitatem personarum, quam Papa ex causa facere potest, ut per Abb. *loc. cit.*

Glossa vero *in d. c. Per principalem 9. q. 3.* tantum dicit Papam posse Episcopum deponere, sed non dicit, Gne causa, prout ei Doctores imponunt. Unde intelligi debet juxta terminos illius textus, qui loquitur de translatione ex causa necessitatis, ut patet ibi, *Cum necesse fuerit*; & ita illam glossam intelligit Card. *in cons. 142. Punctus quæstionis n. 4. vers. Item non est verum*. Præterea eadem glossa intelligi potest in dubio, cum scilicet non apparet, an Episcopus fuerit depositus ex causa, necne; tunc enim Summus Pontifex præsumitur motus ex justa causa, ut declarat Abb. *in d. q. 1. n. 15. col. 13. post med. vers. Et sic judicio meo*. 78

Ad secundum respondetur negando consequentiam: nam contrarium argumentum hoc tantum concludit, ut sicut Romana Ecclesia dignitates fundavit, ita possit illas supprimere; & sicut Apostolicus instituit Episcopos, ita possit illos destituere. Sed hinc non licet inferre; Ergo hæc fieri possunt pro libitu voluntatis; cum in his justa causa exigatur, ut in superioribus probatum est, & mox etiam patebit. Et ad doctrinam Innocentii, de qua supra n. 46. respondetur ut infra num. 80.

Ad tertium respondetur primo, adducta in contrarium procedere de potestate absoluta, secundum quam potest Princeps jus tertii auferre pro libitu voluntatis. Secus vero de potestate ordinaria, & a jure regulata, ut declarat Gemin. *cons. 8. n. 6. & 7. & cons. 53. in princ. vers. Quædam est potestas suprema*, Alex. *cons. 216. n. 10. vers. Septimo Principis lib. 2.* Item prædicta procedunt quoad forum Ecclesiæ militantis, in quo non licet disputare de factis Papæ, *c. Si quis suadente*, §. *Qui autem 17. qu. 4.* quia ipse de aliis judicat, sed a nemine judicatur, *c. Si Papæ 40. dist.* At secus est quoad Deum, ut post Joan. de Lign. *in Clem. Gratiæ de rescript.* declarat Abb. *in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero n. 44. de preben.* ita intelligens doctrinam Innocentii *in c. Cum ad Monasterium n. 3. de statu Monachor.* Dixi *in cap. Ex parte, il primo n. 61. de Cleric. non resident.* Unde si præter consuetudinem Romanorum Pontificum contingeret hic casus, ut Papa rem Clerico auferret, & daret alteri, aut quem beneficio privaret absque rationabili causa, quamvis judicio Ecclesiæ non esset subjectus, & beneficiato liceret contradicere: tamen injuste ageret, & quoad Deum non esset a peccato immunis, ut fatetur glossa nostra *in ver. Veri Dei*, & egregie deducit Cardin. Zabarell. *d. cons. 142. n. 2.* & Abb. in sæpius citata *q. 1. n. 12. & seqq.* Addit Card. *d. cons. num. 3.* quod dici solet Papam habere plenariam dispositionem beneficiorum, ita esse intelligendum, ut evitetur inconveniens, ne alicui fiat injustitia. Sed & Roman. *d. cons. 345. n. 15. vers. Eandem consultationem*, dicit non esse verum quod dicunt glossa, & DD. videlicet Papam posse omnia in beneficialibus; quia debet intelligi, si justa causa concurrat, alias secus. Ratio prædictorum est, quia Summus Pontifex constitutus est a Deo non dominus, sed dispensator bonorum Ecclesiæ, secundum illud Lucæ 12. *Quis putas fidelis est dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? cap. Non liceat Papæ*, & ibi Archid. Bellam. & DD. 12. *q. 1.* & docet S. Thom. *in 2. 2. q. 100. art. 1. ad 7.* ubi Card. Cajet. singulariter ait: *Nota tertio, quod cum potestas Papæ quoad res temporales Ecclesiæ sit potestas non domini, sed dispensatoris, ut in litera dicitur: consequens est, ut plenitudo potestatis Papalis circa bona Ecclesiæ temporalia non exeat limites potestatis dispensativæ, sicut in naturalibus plenitudo potentiæ calefactivæ non exit limites potestatis calefactivæ; & in Politicis plenitudo potestatis regiæ non exit limites regiæ potestatis. Ac per hoc non potest Papa ad libitum donare res Ecclesiæ, sed potest, tanquam habens apicem dispensativæ potestatis, multo plus de eisdem dispensare, quam quicunque alius proximus Ecclesiæ alicujus Prælatus*. Hæc ille. Idem docuit Ulricus de Argentina Alberti Magni Auditor *in sua Summa Theologiæ*, quem refert, & sequitur Card. Turrecr. & Præpos. in *cap. Latorem*, 1. *q. 1.* Debet igitur Apostolicus esse fidelis, & providus dispensator, & ejus judicium debet de vultu Dei prodire, ut *in c. Ut nostrum, ut Eccles. benef. & cap. Cum æterni de sentent. & re judic. lib. 6.* & consequenter non licet ei

79 80 81 82 83 84

res

res Ecclesiæ, aut Beneficium Clerico auferre sine justa,
85 & rationabili causa. Ex alio etiam capite Cardin. *in præallegat. cons.* 141. dicit verum non esse, Papam sine causa posse quem privare Beneficio, vel Episcopatui; nempe quia acceptans Beneficium sibi collatum videtur ex quasi contractu se obligare ad illius administrationem, *c. Nisi cum pridem*, §. *Verum*, ibi, *Sponsam tuam, cui defigendo*
86 *manum, apud extraneum te fide media copulasti, de renunc.* Hujusmodi autem contractus non potest sine causa dissolvi, etiam per Principem, ut in *c.* 1. *cum ibi notatis, de probat.* & sequitur Felin. *in c. Quæ in Ecclesiarum n.* 42. *vers. Sed Dominus Card. de Constit.*

87 Deinde respondetur ea, quæ dicuntur de potestate Apostolica in beneficialibus, videlicet Papa, potest omnia, æquare rotunda quadratis, potest efficere de albo nigrum, & de nigro album, sola voluntas est pro ratione, & consimilia, quæ passim a Doctoribus inculcantur, posse quidem admitti in beneficiis inferioribus, & in his, quæ sunt de jure positivo; prout in specie loquitur Bald. *d. cons.* 477. *lib.* 1. at secus dicendum est in Episcopatibus; quia spirituale conjugium, quod jure divino inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, nulla humana potestate invito Episcopo dissolvi potest sine justa causa, ut sæpius repetitum est; & ita declarant Abb. Cæphal. & Cened, *locis supracitatis n.* 77.

88 Ad quartum respondetur retorquendo argumentum. Quoniam etsi inferiores Sacerdotes transferri possint inviti; tamen ad hoc requiritur causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiarum, ut probatur in juribus in contrarium adductis, & notat Archid. in *c. Episc. de loco in fin.* 7. *q.* 1. Ergo idem, & multo fortius dicendum in translatione Episcopi.

89 Ad quintum, & sextum eodem modo respondetur, exempla in contrarium adducta habere locum tantummodo concurrente gravi causa, qua cessante Apostolica Sedes nec duos Episcopos in uno Episcopatu constituit, nec duos Episcopatus uni concedit, nec dispensat super matrimonio rato, ut patet in locis ibidem citatis.

90 Ad septimum respondetur, naturam dispensationis hoc importare, ut fiat habita ratione ad bonum commune, ut docet S. Thomas in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. Ideoque nulla dispensatio fieri debet, nisi ad honorem Christi, vel utilitatem Ecclesiæ, ut idem probat in 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. Unde auferretur alicui Episcopatus sine causa communis utilitatis, vel necessitatis; hæc non esset dispensatio bonorum Ecclesiæ, sed dissipatio, ex notat, per Archid. in *c. Licet Canon. n.* 3. *de elect. lib.* 6. Dixi in *c. Dilectus*, *infra de tempor. ordin.*

Ad ultimum respondetur, jura allegata retorqueri in contrarium; quia omnia probant translationem fieri posse ob Ecclesiarum necessitatem, vel utilitatem, non autem pro libitu voluntatis, ut dictum est supra *num.* 72.

91 Venio ad secundum membrum, videlicet, cum Papa transfert Episcopum ex causa: & tunc subdistinguendi sunt duo casus. Primus est, cum Papa Episcopum transfert, quia vult eum honorare. Et hoc primo casu absolutum est translationem requirere consensum Prælati, quia intelligitur facta sub conditione, si Episcopus consentiat; ideoque ante illius ratificationem non vacat Ecclesia, ne quod ob gratiam eidem conceditur, in ipsius dispendium retorqueatur, ut in reg. sexti, *Quod ob gratiam*: & in hoc primo casu procedit prima opinio, de qua supra *n.* 15. & rationes Jo. Monach. ibid. adductæ *a n.* 16. & in his terminis loquuntur Jo. Andr. in *d. c. Quod ob gratiam*, & Calderin. *cons.* 56. *circa finem n.* 4. *vers. Ad idem optime facit*, *quod est cons.* 1. *de translat. Prælator.* Idem firmant Abb. in *c. Cum nobis sub n.* 5. *circa fin. vers. Unde facit ista litera*, *de elect. & in c. fin. n.* 13. *de postulat. Prælat.* Prob. ad Jo. Monach. in *c. Generali n.* 11. *& 12. eod. tit. lib.* 6. Joan. de Selva *de benefic.* 3. *part. q.* 37. *n.* 2. & Rota *dec.* 475. *n.* 7. *par.* 2. *in recent.* & ita ex facto in casu Episcopi Florentini in absentia ad Cardinalatum promoti, de quo supra *n.* 11. respondit Cardin. Zabarell. ut ipsemet refert in *d. cap. fin. n.* 10. *in* 14. *quæst. de postulat. Prælat.* ubi etiam ait, ita consuluisse Doctores Bononienses, & Florentinos.

92 Ceterum hæc conclusio eam patitur difficultatem, quod translatio in gratiam solius translati improbatur a sacris Canonibus, ut in *c. Scias Frater*, 77. *q.* 1 & in aliis juri-
93 bus supracitatis *n.* 72. Et merito, quia dissolutio spiritualis conjugii, quam Deus suo judicio reservavit, ut in *Fagnan. in l. Lib. Decretal.*

c. Prox. sup. eod. requirit causam gravem, sicut requisit dissolutio matrimonii carnalis non consummati, ut notatur in *c. Ex publico, de conversi. conjug.* & Canones in translatione Episcopi ubique mentionem faciunt necessitatis, vel utilitatis Ecclesiarum, ut dictum est eodem *n.* 72. Quinimo inevitabilem necessitatem exigit textus in *cap. Sicut vir*, 7. *qu.* 1. & aliter transiens dicitur adul- 94
terium committere, ut ibi, *& in cap. Sicut alterius, ead. caus. & q.* Et quamvis Episcopus nonnunquam transferatur ad Archiepiscopatum; hoc tamen non fit simpliciter 95
in gratiam personæ, sed ob majorem Ecclesiæ utilitatem, ut est text. in *c. Prox. infra eod.* Et hæc est ratio, cur dispensatus, ut possit transire ad majorem, non possit transire ad parem; quia nimirum in majori consideratur major Ecclesiæ utilitas, ut ibi deciditur, Cum igitur nulla translatio fieri possit, nisi ex causa necessitatis Ecclesiarum: non video quomodo possit constitui differentia inter translationem, quæ fit in gratiam personæ, & eam, quæ fit ex causa communis utilitatis, vel necessitatis, ut in primo casu translatio requirat consensum translati, secundo autem non. Sed quia durum esset in practica recedere a communi opinione: Tu dic salvari posse dicta Doctorum in eo casu, in quo Papa trans- 96
fert Episcopum non invitum, Quod in dubio præsumitur secundum Calder. *cons.* 2. *de translat. Prælat. ad fin.* in illis verbis: Donec aliter declaret Papa intentionem; tunc enim etsi translatio fiat ex justa causa utilitatis Ecclesiæ, ut in *c. seqq.* tamen quia Papa vult etiam Episcopum honorare, & ideo non intendit illum cogere ad transeundum; idcirco non solvitur Episcopus a vinculo prioris Ecclesiæ, nisi post consensum præstitum ad secundam. Atque ita Doctores, dum dicunt translationem fieri in gratiam personæ, non excludunt causam communis utilitatis. Unde conclude in hoc primo casu Ecclesiam non 97
vacare ante ratificationem Episcopi, non ex defectu potestatis Papæ, sed ex defectu voluntatis, quia scilicet non intendit Episcopum simpliciter, & absolute transferre, sed sub conditione, quatenus expresse, vel tacite consentiat, ut probatum est supra *n.* 16.

Dixi, *tacite*, quia ad hoc non requiritur consensus 98
expressus, sed sufficit præsumptus ex scientia, & acquiescentia, ut post Ægid. Cremonen. concludit Jo. Andr. in *cap. Quod ob gratiam n.* 5. *de reg. jur. in* 6. & Abb. *consil.* 101. *n.* 4. *vers. Dum videtur sensisse lib.* 2.

Nec verum est, quod dictum est supra *n.* 26. primam 99
Ecclesiam per translationem non vacare ante adeptam possessionem secundæ; imo enim vacatio inducitur eo ipso, quod Episcopus translationi consentit, ut late consuluit Abb. *in præallegat. cons.* 101. *n.* 3. *vers. Sed prædictis non obstantib. & per tot.* ubi objectis omnibus respondet; & idem resolvit Rota *decis.* 475. *a n.* 6. *par.* 1. *recent.* ubi sub *n.* 16. ostendit opinionem illorum, qui dixerunt non induci vacationem Episcopatus, nisi post adeptam possessionem secundi, esse erroneam, veluti innixam auctoritati glossæ in *cap. Si quis jam translatus*, quæ loquitur de translatione abusiva.

In secundo autem casu, id est, cum translatio fit ex 100
causa communis utilitatis, vel necessitatis, quamvis Doctores simpliciter asserant translationem fieri posse etiam de invito; ego tamen arbitror distinguendum inter primam, & secundam Ecclesiam. Quandoquidem Episcopus per translationem non tantum absolvitur a vinculo prioris Ecclesiæ, ut in *cap. prox.* §. *Sicut*, *sup. eod. & infra in c. seqq.* sed etiam alligatur vinculo secundæ, ad quam transfertur, ut in *c. Sicut alterius*, 7. *q.* 1. Atque ita in translatione duo extrema sunt consideranda, videlicet terminus a quo, id est, Ecclesia a qua Episcopus transfertur, & terminus ad quem, id est, Ecclesia ad quam fit translatio.

Quod igitur spectat ad primum extremum, indubitan- 101
ter concludendum est, ex causa communis utilitatis, vel necessitatis Episcopum etiam invitum absolvi posse a vinculo prioris Ecclesiæ, itaut si Summi Pontificis voluntas sit eum omnino utcunque invitum transferre, illico solvatur spirituale conjugium, & vacet Ecclesia, nec ad eam detur regressus. Hæc conclusio communi omnium consensu recepta est, ut patet ex authoribus supracitatis pro tertia opinione *n.* 85. & probatur efficaciter rationibus, & juribus ibidem adductis *n.* 59. *usque ad n.* 73.

Quo vero ad secundum extremum, solutio videtur pen- 102
dere ab inspectione, an Episcopus contrahat spirituale

conjugium cum secunda Ecclesia, necne; nam si contrahat, alligari non poterit secundæ Ecclesiæ, nisi consentiat, quia ad veliditatem matrimonii spiritualis, sicut & carnalis, necessarius est consensus, *c. Cum inter Canonicos*, ibi, *Ut per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi conjugale vinculum spiritualiter sit contractum, supra tit. proximo, c. Locum, c. Cum apud, & c. Tuæ, de sponsal. l. Nuptias, ff. de reg. jur.* Hostiens. *in cap. Veniens, in princ. vers. Nam sicut sine consensu nullum est matrimonium temporale, infra qui Cler. vel. vovent*. Substantialiter enim matrimonium capit principium, & finem a consensu, ut inquit Butr. *in c. Prox. n. 10. infra eod.* & est simile in vinculo spirituali, quod contrahitur inter professum, & religionem, juxta notata *in cap. Porrectum, de regul.* nam cum necessario exigatur consensus profitentis, ut *in cap. 2. & cap. Cum virum*, cum utrobique notatis, *eod. tit.* dicunt Doctores Summum Pontificem non posse quenquam invitum religioni alligare, *cap. Integritas, 32. quæst. 1. cap. Gesta, 74. dist.* & tradit Navarr. *cons. 39. n. 2. de regular.* Unde longe minus posset alligare alteri Ecclesiæ Episcopum contradicentem, quia inter Episcopum, & Ecclesiam est arctius vinculum, quam inter professum, & Religionem, cum illud sit de jure divino, ut hic, & supra *in cap. proximo*; voti autem solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ sit inventa, ut dicit text. *in cap. un. de voto lib. 6.* Sin autem Episcopus per translationem non alligetur matrimonialiter secundæ Ecclesiæ, sed muretur tantummodo de loco ad locum, juxta textum *in cap. Mutationes, 7. quæst. 1.* nihil obstabit, quominus per Papam transferri possit invitus, exemplo Monachi, qui ex uno ad aliud Monasterium transfertur, ut patet ex dictis supra *n. 34. & 37.*

103 104 105 106 108

Et quidem Hostien. & Jo. Andr. *in d. cap. fin. in princ. de postulat. Prælator*, videntur sentire, spirituale conjugium contrahi tantummodo a principio, cum quis fit Episcopus, non autem cum transfertur ad aliam Ecclesiam, & ita eos pro hac sententia allegat Ludovic. Roman. *in præcitat. cons. n. 1.* ait enim: Ex quo suo consensu quis Episcopus factus est, potest per Papam invitus ad aliam Ecclesiam transferri; quia non dicitur de novo contrahere matrimonium: Ecclesia enim universalis est unum corpus mysticum multorum Episcoporum concordi numerositate diffusum, *c. Novatianus, 7. q. 1. cap. Loquitur Dominus, 24. q. 1.* Unde quamvis ab initio nemo cogatur fieri Episcopus, *d. cap. Inter Canonicos, §. 1. & c. Innotuit, sup. tit. prox.* tamen cum semel in hac universali Ecclesia quis Episcopatui consentit, non potest Papæ resistere, cum ad aliam particularem Ecclesiam transferre volenti. Ex ea enim translatione causatur solum variatio loci, cujus curæ Episcopus præficitur, non autem variatur dignitas Episcopalis. Nam locus vel sublimiorem, vel inferiorem non reddit Episcopum, ut *in c. Legimus, 93. dist.* Idem formaliter dicit Abb. *in c. fin. n. 13. sup. de postulat. Prælat.* & sequitur Philipp. Prob. ad Jo. Monach. *in c. Generali n. 34. de elect. lib. 6.* & novissime Lotther. *de re benefic. lib. 1. qu. 12. numer. 18.*

107 108

Sed his non obstantibus verius existimo Episcopum contrahere novum spirituale conjugium cum Ecclesia, ad quam transfertur: quod probo juribus, & rationibus. Jura sunt in *cap. Sicut vir, 7. q. 1.* ubi Episcopus sine causa transiens ab una ab aliam Ecclesiam, dicitur primam uxorem derelinquere, & alteri per adulterium se conjungere. Ergo si ex causa transeat, per matrimonium se conjungit: quod expresse habetur in *c. Sicut alterius, ead. caus. q.* ubi Episcopus, qui Ecclesiam sponsam suam dimittit sine causa, & alteri sponte nubit, adulter existimatur. Sed si ex causa persecutionis, debet alteri associari. Ergo si legitime transeat, dicitur alteri nubere. Atque ita per illum textum tenet expresse Abb. *consil. 101. n. 6. col. 5. ante med. vers. Sed Episc. lib. 2.* ubi disertis verbis ait, Episcopum Ecclesiæ matrimonialiter obligatum non posse durante priori vinculo consentire alteri matrimonio spirituali; alias contingeret adulterium spirituale. Idipsum patet *in c. Proximo, sup. eod. in §. Nos intuentes*, ubi Episcopus electus priori vinculo perdurante, dicitur non posse ad secundam Ecclesiam canonice consecrari adhuc conjugaliter alteri alligatus. Quod idem est, ac si dixisset: Non potest quis eodem tempore habere spiritualiter duas uxores; ideoque quandiu est priori vinculo alligatus, non potest contrahere cum secunda.

109

110 Rationes autem sunt infrascriptæ. Prima ratio est, quia per translationem Episcopus intitulatur in secunda Ecclesia; cum translatio, sicut electio, sit modus Ecclesiis providendi, ut notat gl. Jo. Andr. Bellam. Card. Butr. & Abb. *sup. in rubr.* Sed per electionem utique contrahitur ab electo spirituale conjugium, ut in *c. 1. & 2. sup. eod. & in d. c. Cum inter Canonicos, & elect.* ego & per translationem.

Secunda ratio, quia alioquin Episcopus translatus nullius Ecclesiæ esset sponsus: non universalis Ecclesiæ, quia illius sponsus est Papa, non Episcopus, *c. Quoniam, de immunit. Eccles.* ibi, *Nos justitiam nostram, & Ecclesiæ sponsæ nostræ, & c.* & notat Turrecr. *in c. Sicut alterius n. 37. q. 1.* quidquid contra scripserit Abb. *in præalleg. q. 1. n. 15. col. 14. post princ. vers. Et adverte*: non primæ Ecclesiæ particulari, quia ab illius vinculo fuit absolutus per translationem, ut *hic, & in c. 1. & 2. sup. eod.* non secundæ, si cum illa spirituale conjugium non contraheret; absurdum autem esset, ut quis esset Episcopus alicujus Ecclesiæ & nullius Ecclesiæ esset Sponsus. 111

Tertia ratio, quia Episcopus translatus, quoad primam Ecclesiam habetur pro mortuo, arg. *l. Actione. §. Publicatione, ff. pro socio, §. Ecce in quibus*, & ibi Archid. *7. q. 1.* Ergo quoad secundam Ecclesiam perinde haberi debet, ac si a principio fieret illius Episcopus. Quo casu non esset dubium, quin eidem sociaretur spirituali conjugio, ut hic, & *in d. c. Sicut vir, & cap. Sicut alterius cum concord.* 112

Quarta ratio, quia si Episcopus ad secundam Ecclesiam translatus obiret, utique Ecclesia diceretur viduata, ut *in c. Proximo, vers. Cum non intelligatur*. Hoc autem indicat cum illa præcessisse spirituale matrimonium; alioquin vidua esse non posset, si virum non habuisset, ut in *cap. Vidua*, & ibi gloss. *1. 34. dist.* 113 114

Quinta ratio, quia in tantum Prælati dicuntur Ecclesiæ Sponsi, in quantum ut Dei Ministri exterius cooperantur, aut prædicationis verbo, aut dispensatione Sacramentorum ad generationem filiorum spiritualium, quos non sibi, sed Christo generant, ut docet S. Thomas *in tract. suo contra impugnantes religionem*, relatus a Turrecr. *in d. c. Sicut alterius n. 3. vers. Est autem pro pleniori notitia*; proprie enim solus Christus est Ecclesiæ Sponsus, *c. Ecclesiæ meæ, vers. Ipsa enim Ecclesia, 97. dist.* Extrav. *Unam sanctam, de major. & obed.* Conc. Trid. *sess. 23. de sacr. Missæ c. 1.* ibi, *Dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ*. Sed Episcopus translatus eodem modo tenetur cooperari in secunda Ecclesia, quo tenebatur in prima; quia cum secundæ curam gerat, adstringitur præcepto divino oves suas verbis divini prædicatione, & Sacramentorum administratione pascere, *c. Ephesii, 43. dist. cap. Qui Episcopatum, 8. q. 1. cap. Præcipue, 11. q. 3.* & habetur in Conc. Trid. *cap. 1. sess. 23.* Ergo est Sponsus secundæ Ecclesiæ, quemadmodum fuit primæ. 115 116

Sexta, & ultima ratio. Si Episcopus cederet Episcopatui, aut deponeretur Summi Pontificis auctoritate, & postea alteri Ecclesiæ præficeretur; negandum non esset, quin interim contraheret cum secunda spirituale conjugium. Ergo idem dicendum, si per translationem secundæ Ecclesiæ præficiatur, quia a vinculo prioris Ecclesiæ æque absolvitur per translationem, ac per cessionem, vel depositionem, ut in *cap. præcedenti*. 117

Ex quibus censeo, Episcopum rursus contrahere matrimonium spirituale cum Ecclesia, ad quam transfertur, & ita tenent expresse Jo. Monach. *in c. Generali n. 13. de elect. lib. 6.* & Jo. Andr. *in c. Quod ob gratiam n. 2. vers. Item ut dicit, de reg. jur. eod. lib. in Mercurial.* dum disertis verbis dicunt, acquisitionem secundæ sponsæ spiritualis fieri non posse absque liberatione a prima, arg. *c. 2. & 4. infr. de secund. nupt.* & translationem quantuncunque puram intelligi sub conditione, si nuptiæ cum secunda secutæ fuerint, & idem tenet Abb. *suprac. n. 109.* Atque hinc necessario sequitur, ut invitus transferri non possit quoad hoc, ut sit Episcopus secundæ Ecclesiæ, cum matrimonium tam spirituale, quam carnale sine consensu non possit consistere, ut per Card. in *d. c. fin. n. 10. in 14. q. vers. Pars prima probatur supra de postulat. Prælator.* & latius ostensum est supra *n. 103.* Et sane, si conjux esset absolutus a vinculo matrimonii carnalis, utique invitus cogi non posse ab Ecclesia alteri nubere, dicente Apost. 1. ad Corinth. *7. Quod si dormierit vir ejus, cui vult nubat, c. Sicut alterius, 7. q. 1.* Ergo similiter Episcopus per translationem solutus a vinculo matrimonii spiritualis, ab Ecclesia cogi non potest præcise, ut alteri nubat.

Et

Et huic opinioni videntur adhærere, Jo. Monach. in
4 *d. c. Generali n.* 15. *de elect. lib.* 6. & Jo. Andr. in *d. cap. Quod ob gratiam col.* 2. *n.* 1. *in fin. de reg. jur. lib.* 6. dum dicunt, Papam ex causa transferre posse Episcopum invitum, saltem ut careat prima: quasi sentiant secus dicendum esse quoad hoc, ut alligetur secundæ. Eamque aperte amplectitur glos. *unic. in c. Episcopus de loco* 7. *q.* 1, ubi primo decidit Clericum, qui non vult transire de minori ad majorem, non posse cogi ab Episcopo, & mox subdit: Hoc autem Papa potest, sed si ad alium Episcopatum vocatus est Episcopus, necessarius est consensus Episcopi, allegat 7. *dist. per tot. & c. Archidiaconum Florentinum*, 85. *dist.* Atque ita clare sentit glos. Papam posse quidem transferre Episcopum invitum, sed non quoad hoc, ut præcise alligetur secundæ Eccle-
119 siæ, nisi consentiat. Dixi, *Præcise*, quia forte cogi posset causative, ad instar postulati, qui etsi dissentire valeat quoad hoc, ne possit invitus beneficiari; tamen causative potest compelli consentire per subtractionem beneficii, *c. Quæris, de ætat. & qualit. c. Licet Canon.* in glos. *in ver. Ipso jure, de elect. lib.* 6. & tenet Card. in *d. c. fin. n.* 10. *vers. Dic dando regulam*, ubi etiam Abb. *n.* 12. *sup. de potest. Præl.* & sic cogi potest, ut de nolente fiat volens, ut inquit glos. in *c. Omnis, in ver. Coactæ*, 7. *q.* 1. Et est text. in *cap Displicet, vers. Et tamen multi*, 23. *q.* 4. Verum priusquam translationi consentiat, non esset secundæ Ecclesiæ Episcopus, & si semper esset nolens, non deberet cogi, ut dicit glos. in *dict. c. Displicet, in ver. Inviti*, per text. in *c. In scripturis*, 8. *q.* 1. & notatur in *c. Ante omnia*, 40. *dist. & in c. Canensis*, 61. *dist.*

120 Venio ad tertium membrum principale, videlicet cum est dubium, an Sum. Pontifex Episcopum transferat ex causa, necne. Et tunc Bald. in *leg. Rescripta n.* 8. *vers. Item omnia beneficia, C. de præcib. Imper. offeren.* distinguit sic: Aut Papa procedit providendo; & non cogitur provisus transire, quia præsumitur factum ejus favore. Aut procedit jubendo; & cogitur transire, quia præsumitur factum favore Ecclesiæ, *c. Omnes*, 7. *q.* 1. Ad hoc faciunt notata per Legistas in *l. fin. C. Si contra jus, vel utilit. publ. & in l. Præscriptione, C. de precib. Imper. offeren.* & per Canonistas in *cap. Quæ in Ecclesiarum*, 121
sup. de Constit. ubi communiter volunt causam præsumi in Principe, etiamsi agat in his, quæ competunt alicui jure gentium; imo & in his, quæ sunt de jure divino, ubi solitum est dispensari; & in proposito translationis tenet Abb. in *præcitata q.* 1. *n.* 15. *col.* 13. *circa med. vers. Venio ad tertium membrum*, ubi etiam *col.* 3. *n.* 4. *vers. Baldus vero*, amplectitur supradict. Baldi distinctionem. Quam etiam sequitur Philipp. Prob. ad Jo. Monach. in *c. Generali n.* 41. & 42. *de elect. lib.* 6. qui et- 122
iam pro dicto Baldi allegat Frider. de Senis *consil.* 263. *Præsupposito*, ubi tenet Monachum translatum per Papam ad aliud Monasterium intuitu personæ, posse ad primum Monasterium redire sine licentia Papæ; secus si intuitu Monasterii.

Tempera tamen secundam partem distinctionis Baldi, id est, cum Papa procedit jubendo, ut respectu secundæ Ecclesiæ cogatur quidem Episcopus transire, non tamen præcise, sed ad summum causative, per ea, quæ dixi supra *n.* 102. & *seqq.* & *n.* 119.

Quod si quæras, quid juris sit, si non appareat, 123
an processerit providendo, vel jubendo, ut si in literis dicatur Episcopum Perusinum ab Ecclesia, cui præest, ad Ecclesiam Ferrarien sem duximus transferendum? Respondeo in hoc dubio translationem præsumi factam non tantum favore Ecclesiæ, sed etiam in gratiam personæ, & sic de Episcopo non invito, juxta opinionem Calder. de qua supra *n.* 96. & consequenter non induci vacationem primæ Ecclesiæ, nisi post consensum præstitum ad secundam, ex his, quæ dicta sunt supra *a n.* 91. *usque ad n.* 100.

DE AUCTORITATE ET USU PALLII.

Honorius III. Archiepiscopo Tri.

CAPUT VII.

QUIA nos: & infra. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod tam in tua, quam in aliena diœcesi potes sine pallio, & sandaliis celebrare: qui utique in tua diœcesi non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in Ecclesiæ tuæ privilegiis sunt expressi. Sicque soluta est quarta quæstio, qua quæsivisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare,

SUMMARIUM.

1 *Archiepiscopus potest celebrare sine pallio, & sandaliis, & n.* 5.
2 *Pallium est Pontificale Archiepiscopi.*
3 *Sandaliæ sunt calceamenta purpurea, quibus utuntur Episcopi.*
4 *Compagi sunt caligæ Episcoporum.*
5 *Episcopus an possit celebrare in Pontificalibus, & prædicare in aliena diœcesi sine licentia diœcesani, & n.* 12.
6 *Et quid, si Pontificalia habeant mixtionem jurisdictionis, vel officii, & n.* 12.
Et quid post Concilium Tridentinum n. 9. 14. & 18.
7 *Pallio non utitur Archiepiscopus in diœcesi aliena, etiam de licentia diœcesani, nisi super hoc sit privilegiatus.*
8 *Pallii usus strictior est, quam Pontificalium.*
9 *Pontificalia exercere non potest in alterius diœcesi Episcopus utcunque privilegiatus sine Ordinarii licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas.*
10 *Idem in locis nullius diœcesis.*
11 *Episcopus an in Ecclesiis Monasteriorum exemptorum intra suæ diœcesis fines existentium, invitis earundem Ecclesiarum Regularibus, in Pontificalibus celebrare, ac prædicare possit, & numer. seqq. usque in fin.*
Fagnan. in I. Lib. Decretal.
13 *Missæ celebratio in Pontificalibus non est jurisdictionis, sed honoris, & præeminentiæ.*
15 *Exempta loca, quamvis sint in diœcesi, censentur tamen, ac si essent extra diœcesim, & numer.* 17.
16 *Procedit quoad jurisdictionem contentiosam, non quoad voluntariam, & num. seqq.*
17 *Pontificalia habentia mixturam jurisdictionis, vel officii, Episcopus exercere non potest in loco exempto suæ diœcesis.*
Regulares resistentes Episcopo exercere volenti Pontificalia in eorum Ecclesiis, non ab ipso Episcopo, sed ab eorum Superioribus Regularibus sunt compellendi.

QUia nos. Sine pallio, & sandaliis potest Archiepi- 1
scopus celebrare. Hoc dicit, Jo. Andr. Bald. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Pallium 2
est Pontificale Archiepiscopi, *c. Nisi, supra eod.* & post Paulum de Eleaz. notat Anch. *in Clem.* 2. *n.* 3. *vers. Circa usum Pontificalium, de privil.* Et sandalia sunt calceamenta purpurea, vel depicta, quibus utuntur Episcopi, ut dixit Petr. de Sampsone, & post eum Jo. Andr. 3
hic n. 2. Bellam. *in princ.* & Abb. *n.* 1. Alibi dicuntur compagi, ut in *c. Nonnulli*, §. *Compagi*, 93. *dist.* & di- 4
cit in glos. compagos esse sandalia, seu caligas Episcoporum. Dividitur in duas partes. In prima decisa consultatio. In secunda responsio ibi, *Inquisitioni.*

5 In textu ibi, *In aliena diœcesi*. Nota Archiepiscopum posse celebrare sine pallio, & sandaliis etiam in diœcesi aliena; quod intelligit glos. 1. de licentia Episcopi diœcesani; alias secus, quia non debet ponere falcem in messem alienam, *c. Scriptum est, 6. qu. 3. cap. Nullus prima, 9. q. 2.* & concordant Vicent. & Tancred. hic relati ab Host. *in princ.* Privatim vero, ut suddit glos. celebrare potest etiam sine licentia, ut *cap. Tuæ, de Cleric. Peregr.* & diœcesanus debet illum invitare, *c. Episcopi, vel Presbyteri, 7. qu. 1.* Atque ita sentit glos. Archiepiscopum non posse in diœcesi aliena celebrare publice, vel solemniter sine diœcesani licentia. Sed Innocentius *hic in princ. in ver. Aliena*, dicit Episcopos in diœcesibus alienis, etiamsi de licentia diœcesanorum celebrent, non uti Pontificalibus, nisi super hoc sint privilegiati. Allegat *c. Ad suplicationem, de renunc.* & pro opinione Inn. fortiter facit text. in *Clem. 2. de privileg.* in quantum ex privilegio Archiepiscopis, & Episcopis usum Pontificalium concedit in locis exemptis, ex quo deducitur, ut sine speciali juris permissione non potuissent illis uti, ut ibi per Anchar. in 2. *notab.* Et si non potuissent in locis exemptis suæ Provinciæ, vel diœcesis, multo minus extra ipsa. Præterea ibi expresse habetur usum Pontificalium competere Archiepiscopo intra Provinciam, & Episcopo intra diœcesim; ergo non extra. Verum Hostien. *hic in princ. in eod. ver. In aliena*, tenet etiam in Pontificalibus, & sine licentia diœcesani posse Episcopum jure suo celebrare, sicut servat generalis consuetudo, & etiam prædicare, nisi specialiter prohibeatur,
6 remittens ad notata in *c. Cum ex injuncto, infr. de hæret.* Sed glos. magna *circa fin. in Clement. 2. de privil.* reducit istas opiniones ad concordiam hoc modo, videlicet, aut loquimur de simplici usu Pontificalium absque mixtura jurisdictionis, vel officii, puta celebrando, vel prædicando: & hoc casu vera sit opinio Host. ut scilicet sine licentia uti possit, nisi prohibeatur, ut ipsemet declarat *loco cit.* Aut loquimur de Pontificalibus cum mixtura jurisdictionis, vel officii, puta ordinando, degradando, chrismando, vel similia faciendo; & tunc sit vera opinio Innocentii, ut talia exercere non possit, ut 9.
7 *q. 3. per tot.* Si tamen circa illorum exercitium haberet licentiam diœcesani; tunc uti posset Pontificalibus secundum glos. & in hoc differunt Pontificalia a pallio, quo non uteretur Archiepiscopus in aliena Provincia etiam de licentia illius, ad quem spectat, nisi super hoc esset privi-
8 legiatus, *cap. Ex tuarum, sup. eod.* strictior est enim usus Pallii, quam Pontificalium, ut ibidem patet, *& in c. 1. & c. Ad honorem, sup. eod.* & declarat gl. *prælleg. in d. Clemen. 2.* ubi etiam Anchar. *n. 3. in fin.*

9 Ceterum istas opiniones partim sustulit, & partim declaravit jus novissimum Concilii Tridentini *sess. 6. cap. ult.* quo statutum est; ut nulli Episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subjectas tantum; & si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic Ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi. Nam qua parte hoc decretum prohibet exercitium Pontificalium in alterius diœcesi, nisi de Ordinarii licentia, videtur reprobasse opinionem Hostiensis adstruentis id licere sine licentia diœcesani: nisi dixeris, Concilium posse intelligi de exercitio illorum Pontificalium, quæ habent mixturam jurisdictionis, ut innuunt illa verba: *In personas eidem Ordinario subjectas*: nec non illa: *Sic ordinati ab executione Ordinum, & c.* Quæ quidem Pontificalia etiam Hostien. censuit exerceri non posse in diœcesi aliena. Dum vero Concilium permittit de licentia Ordinarii exercitium Pontificalium etiam ordinando, aperte sustulit opinionem Innocentii, quatenus asseruit, nec de licentia diœcesani Episcopum posse hujusmodi Pontificalia exercere in diœcesi aliena, nisi specialiter super hoc sit privilegiata. Demum in eisdem verbis: *Et in personas eidem Ordinario subjectas*, Concilium declaravit opinionem glossæ, videlicet, ut possit quidem Episcopus exercere Pontificalia etiam chrismando, & ordinando de licentia diœcesani; dummodo tamen id fa-
10 ciat in personas eidem Ordinario subjectas. Et quod dixit Concilium de exercitio Pontificalium in alterius diœcesi, idem intelligas in locis, quæ nullius diœcesis esse dicuntur, ut scripsi in *c. Nullus n. 52. de Parochiis*, & adde, quæ habentur *in cap. 2. sess. 14.*

NUNC QUÆRO, an Episcopus in Ecclesiis Monasteriorum exemptorum intra suæ diœcesis fines exi- 11
stentium, invitis earundem Ecclesiarum Regularibus, in Pontificalibus celebrare, ac prædicare possit?

Videtur respondendum posse. Nam de jure commu- 12
ni, etsi controversum sit inter DD. an Episcopus possit celebrare in Pontificalibus extra diœcesim sine licentia diœcesani loci, cum Innoc. hic putet non posse, Host. vero sentiat oppositum, ut fuse ostensum est supra *n. 5.* & Host. opinionem communiter videantur sequi DD. *in Clem. 2. de priv.* attestantes id observari ex consuetudine, quando Episcopus utitur Pontificalibus sine ulla mixtione jurisdictionis, vel officii, ut post gl. ibi *in ver. Etiam celebrare*, notant Paulus Eleaz. & Petr. de Anch. *n. 7.* Jo. de Imol. *n. 12.* Abb. *n. 4.* & ceteri omnes: tamen nullus dubitat, quin Episcopus in loco suæ diœcesis exempto possit in Pontificalibus absque illius licentia celebrare. De hoc enim est text. expressus *in d. Clem. 2. §. Simili, de privil.* Nam cum textus in principio indulsisset Archiepiscopo, ut in locis suæ Provinciæ exemptis posset Pontificaliter celebrare, postea subjunxit, *Simili modo concedimus Episcopo, ut in locis eisdem* (scilicet exemptis) *suæ diœcesis possit populo benedicere, audire divina officia, & etiam celebrare*; id est Pontificaliter, ut innuunt illa verba, *Simili modo*; & ponderat glossa magna *in princ.* Imol. *n. 12.* & Bonifacius de Vitalinis *n. 13. & 17.* 13
Et est ratio, quia cum hæc celebratio in Pontificalibus respiciat honorem, & præeminentiam, non autem jurisdictionem, conceditur Episcopo intra suam diœcesim in loco etiam exempto propter reliquias præcedentis subjectionis ante exemptionem, quæ multum operantur, arg. *l. Cum quis, §. Primo, ff. de solutionis, leg. Servos, C. de quæstionibus*, & notat Vitalin. *in dict. Clem. 2. n. 4.* Neque propterea violantur exemptorum privilegia, quæ salva manet in ceteris absque eo, quod ex tali celebratione aliquid juris acquiratur Episcopo in præjudicium exemptorum, ut habetur expresse *in d. Clem. in fin.* & notat Vitalin. *ibid. n. 27.*

Et in hac facultate Episcopo competenti de jure, ut 14
possit Missam Pontificaliter celebrare in locis suæ diœcesis exemptis, includitur etiam facultas sermonem habendi ad populum, & prædicandi, ut aperte supponitur per Vitalin. *ibid. n. 66.* & satis colligitur ex d. glos magna, ubi loquens de nudo usu Pontificalium absque jurisdictione ita exemplificat, scilicet Missam celebrando, & prædicando; eamque ibi sequuntur omnes Doctores.

Nec obstat, si dicatur, hæc quidem esse vera de jure communi, sed diversum jus inductum esse decreto Trid. Conc. in *d. c. 5. sess. 6.* quo prohibetur Episcopis Pontificalia in alterius diœcesi exercere sine licentia Ordinarii loci, ut fusius dictum est supra *n. 9.* Nam loca exempta, etsi sint in diœcesi, censentur tamen ut loca extra diœcesim existentia, ut notat Petr. de Ubald. *in tr. de Can. Episc. & Paroc. c. 6. q. 4. n. 11.* ubi ait, Mona- 15
sterium exemptum in diœcesi existens æquiparari Monasterio existenti extra diœcesim. Si igitur Conc. prohibet exerceri Pontificalia extra diœcesim; ergo prohibere censetur etiam in locis exemptis, quæ æquiparantur locis extra diœcesim existentibus. Hoc, inquam, 16
non obstat; nam respondetur, loca exempta, etsi non dicantur de diœcesi, esse tamen in diœcesi, ut probatur in *c. Cum Episcopus*, ibi, *In quolibet loco suæ diœcesis non exempto, de offic. ordin. lib. 6. & in d. Clem. 2. de privil.* ubi hoc tenent Zenzel. & Lap. Abb. *n. 2.* & post eos Petr. de Anchar. *in princ.* & Card. *in §. Simili, in 4. q.* Abb. in *c. Apostolicæ n. 3. de donat.* Rota *dec. 207. n. 2. p. 2. divers.* Ideoque hujusmodi loca exempta reputantur extranea, seu extra diœcesim quoad jurisdictionem contentiosam, cum non subsint jurisdictioni Episcopi; sed non quoad ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, ut post Guilielm. de Monte Laud. notat Imol. *in prælleg. Clem. 2. n. 3. super gl. in ver. Crucem*, & ibi etiam Vital. *n. 31.* ubi 17
ait, in locis exemptis non posse Episcopum exercere potestatem, & judicium, sed bene posse uti insigniis honoris, & devotionis, ut *in d. Clem. 2.* Sic ergo ea regula, quod locus exemptus æquiparatur loco extra diœcesim, non est indistincte vera, sed tantum quoad certos effectus, ut optime deducit Felin. *cap. Gratum n. 2. in fin. de off. ordin.* Et ad propositum quæstionis nostræ æquiparatio procedit quoad jurisdictionem, quam Episcopus exercere non potest in locis suæ diœcesis exemptis,

sicut

sicut nec in locis extra diœcesim, ut *c. Luminoso*, 18. *q. 2. & d. cap. Cum Episcopus, de off. ord. lib. 6.* sed non quoad insignia honoris, quæ potest deferre, & eis uti ubique in sua diœcesi, etiam in loco exempto, ut habetur in sæpius citata *Clement. 2. de privil.* Et propterea
18 dum Concilium Trident. in *d. c. 5. sess. 6.* prohibet, ne in aliena diœcesi Episcopus Pontificalia exerceat, censetur etiam prohibere, ne illa exerceat in locis exemptis, si illa Pontificalia habeant mixtionem jurisdictionis, vel officii, ut si ordinet, degradet, chrismet, vel similia faciat: nam quoad prædicta, vera est æquiparatio, ut locus exemptus perinde habeatur, ac si esset extra diœcesim. Secus autem est, si tantum Pontificalibus uratur prædicando, & Missam celebrando, quia tunc quoad hæc insignia absque jurisdictione locus exemptus non æquiparatur loco existenti extra diœcesim, ut elicitur ex gl. magna *in cad. Clem. 2.* & fusius dictum est supra *n. 6.*

Quibus accedit, quod Concilium non sine mysterio usum est illis verbis: *Nulli Episcopo liceat Pontificalia exercere in alterius diœcesi*, nec dixit, extra diœcesim, innuens propterea se noluisse prohibere, quin Episcopus exerceret Pontificalia in locis exemptis: nam etiamsi loca exempta dicerentur esse extra diœcesim, secundum opinionem Imolæ in *d. Clem. 2. num. 3.* tamen non dicuntur esse in aliena diœcesi; & sic Episcopus in eis Pontificalia excercens, non potest dici in alterius diœcesi ea exercere; & sic non habet locum prohibitio Concilii.

19 Id tamen est animadvertendum, quod si exempti indebite restiterint Episcopo, quominus in eorum locis Pontificalia exerceat, non poterunt propterea ab eodem Episcopo puniri, sed ipsum oportebit agere coram Superiore exemptorum, ut eos cogat permittere, arg. *c. Nullus de jurepatron.* & tradunt in *d. Clem. 2.* Lapus *num. 3.* Card. in §. *Sic tamen n. 5.* & reliqui omnes.

Advertitur hoc procedere jure communi inspecto. Verum ex Decreto Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium conceditur Episcopis facultas contra eos hoc casu procedendi ad censuras, & pœnas Ecclesiasticas. Decreti tenor talis est.

Decet Episcopis pro eo, quo in Ecclesia Dei excellunt, Dignitatis gradu, in quocunque suarum diœcesium loco, quoties eos ibi Pontificalia exercere, aut Pontificalibus adesse, & assistere contingit, eam, quam par est, reverentiam, & honorem decoro cultu, & ornatu exhiberi. Quare non sine gravi animi dolore auditum est, nonnullos Regulares, vano quarundam immunitatum, & privilegiorum prætextu, Episcopis in eorum Ecclesiis Pontificalibus intercessentibus, non modo renuisse in eis supra locum Episcopalis solii Baldachinum erigere, verum id etiam jussu ipsorum Episcoporum curantes prohibere, ac arcere ausos fuisse. Atque ideo Sac. Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, facto verbo cum Sanctiss. D. N. Clemente VIII. ac de Sanctitatis suæ speciali, & expresso mandato, hoc præsenti Decreto perpetuis futuris temporibus valituro declarat, statuit, decernit, & mandat, ut decetero Episcopi, ubi tam ex consuetudine, & privilegio, quam ex sacrorum Canonum Constitutionibus, & Pontificalis Romani præscripto, aut alio jure Pontificalia exercere, aut Pontificalibus paramentis cum Mitra, vel extra sola Cappa induti in quibusvis Regularium tam Mendicantium, quam Monachorum etiam Cassinensium, Clericorum, Presbyterorum, & cujusvis alterius Ordinis, Religionis, Militia, Societatis, aut Congregationis Ecclesiis interesse possunt, ipsi Regulare quoties opus fuerit, teneantur ibi, & debeat in loco ad solium Episcopi constituendum opportuno, & congruo Baldachinum attollere. Eis autem id facere negligentibus, aut nolentibus, liceat eisdem Episcopis illud apportari, & in quacunque eorum Regularium, aut alia quamtunvis exempta Ecclesia, supra Episcopale solium, seu Pontificale faldistorium erigi facere, atque sub eo sedere, & stare, quemadmodum in propriis Cathedralibus eorum Ecclesiis stare, & sedere solent, ea tamen duntaxat tempore, quo Pontificales ejusmodi functiones exercebunt, vel dum actus ipse, cui in Pontificalibus aderunt, peragetur. Si qui vero Regularium huic declarationi, statuto, decreto, & mandato inobedientes, & contumaces fuerint, sciant se ab iisdem Episcopis ad id per censuras, & pœnas Ecclesiasticas hujus Decreti virtute cogi, & compelli posse, aliisque pœnis tam spiritualibus, quam temporalibus arbitrio Summi Romani Pontificis subjacere, & obnoxios fore. Non obstantibus, & c. Romæ die 10. Junii 1603.

DE RENUNCIATIONE.

Alexander III. Episcopo Verulano.

CAPUT III.

EX transmissa relatione Abbatis sancti N. de Ceparano, nostris est auribus intimatum, quod P. Rubeus Clericus, dum infirmitate laboraret apud Monasterium Sancti Salvatoris, sibi petiit nabitum monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad Monasterium illlud gratia complendi votum accessit; & ibidem moram aliquantulam faciens, ea, quæ prædictæ Ecclesiæ sancti N. contulerat, sibi fecit restitui; nunc autem mutato animo laborat, ut restituatur in Ecclesia supradicta. Verum quoniam jam dicta Ecclesia ab eo soluta dignoscitur, ex quo ea, quæ sibi contulerat, ad petitionem suam resignavit eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum Abbatem, & socios ejus ad receptionem P. nulla ratione compellas invitos: nec a populo Ceparano compelli permittas; hortari tamen eos poteris, ut illum non tanquam unum de Ecclesia, sed quasi de novo recipiant in socium, & in fratrem.

SUMMARIUM.

1 RE*Nuncians beneficio suo expresse, vel tacite, illud repetere non potest.*
2 *Abbates ex consuetudine alicubi dicuntur Rectores Ecclesiarum secularium.*
3 *Et alicubi reperiuntur Abbates seculares.*
4 *Et multi in locis Consules, & Rectores artium Abbates appellantur.*
5 *Sed Abbas proprie est caput Monasterii Monachorum.*
6 *Infirmus potest vovere, & profiteri, nisi sit extra mentem.*
7 *Renunciare beneficio intelligitur eo ipso, quod quis aufert bona collata Ecclesiæ, in qua est beneficiatus, & habitum probationis assumit, licet professio non sequatur, & num. 8.*
Et quid post Concilium Tridentinum, & numer. 9.
8 *Intellectus* cap. Beneficium, de Regularib. lib. 6.
10 *Clericus bona a se collata Ecclesiæ, in qua est beneficiatus, auferre potest, & secum in Monasterium transferre.*
11 *Privatus beneficio, & postea noviter receptus, non recuperat primæva jura.*
12 *A privatione ad habitum non datur regressus, & num. 13.*
Fallit, si habitus non est omnino extinctus, sed tantum velatus, dict. num. 12.
13 *Jus renunciatione sopitum non revivisit.*

1 EX *transmissa*. Qui renunciavit beneficio suo expressе, vel tacite illud repetere non potest, Hoc dicit, secundum Anton. de Butr. & Joan. de Imol. Sed Abbas Antiq. summabat sic: Qui ad sui petitionem licentiatus transit ad aliam Ecclesiam, jus perdit, quod habebat in prima. Dividitur in duas partes. Prima ponit querelam. Secunda provider, ibi, *Verum quoniam*.

2 Nota primo, ibi, *Abbatis de Ceparano*, Prælatos, seu Rectores Ecclesiarum secularium alicubi appellari Abbates. Nam iste Abbas non erat Monachus, quia Ecclesia erat secularis, non autem Regularis, ut in gloss. 1. & Laurent. dicit se ita didicisse a Clericis illius Ecclesiæ, ut hic refert Joan. Andr. *n.* 13. Unde Inn. *in princ.* exponit verbum, *Abbatis*, scilicet, Clerici secularis. Item Host. *in princip.* dicit, id esse juxta consuetudinem Metropolitanæ Civitatis, in qua Rectores secularium Ecclesiarum vocantur Abbates, secundum Goffr. Vel juxta consuetu-
3 dinem aliarum Ecclesiarum, in quibus Abbates seculares reperiuntur, ut est Abbas S. Felicis Valentini, & Abbas Claromonten. & in Hispania sunt multi tales. Jo. Andr. *d. n.* 13. dicit hoc esse vulgare Apulorum, Catalanorum, &
4 Hispanorum. Nec mirum, quia etiam Consules, & Priores Artium multis in locis Abbates appellantur, Alciat. in *l. Collegarum, ff. de verbor. signific.* Item in Aragonia Rectores dicuntur Abbates, & eorum uxores dicuntur Abbatissæ, Card. *in Clem. Attendentes*, §. *Statuimus*, *in* 5.
5 *quæst. de statu Monach.* Verum hæ nuncupationes improprie usurpantur, quia Abbas proprie est caput Monasterii Monachorum, ut 18. *q.* 2. *per tot*, *cap. Cum ad Monasterium*, *infr. de statu Monach.* Colleg. Paduan. *consil.* 2. *n.* 26. *& seqq.* post consilia Card. ubi plura de antiquitate Abbatum, & Monachorum, de quo etiam per Cacialup. *consil.* 10. *n.* 5. *& seqq.* post consilia ejusdem Cardinalis,

6 Secundo, nota ibi, *Dum infirmitate laboraret*, per corporis infirmitatem non impediri actum voti, vel professionis; & sic validum est votum in infirmitate emissum, nisi tanta sit morbi vis, ut mentis alienationem inducat, ut *c. Sicut nobis*, & ibi dixi *n.* 22. *infr. de regular. & in c. fin. de succes. ab intest.* & hic notant Host. *in princ. in v. Infirmitate*, Jo. Andr. *n.* 4. Butr. & Abb. *in* 2. *notab.* Quippe metus mortis, sive proveniat ab intrinseco, & causis naturalibus, sive ab extrinseco, & causis liberis, nunquam irritat professionem, nisi fuerit incussus ad professionem extorquendam, juxta terminos *cap.* 1. *infr. de his, que vi met. causat.* ut fuse probavi in *c. Si quis n.* 81. & 82. *infra de regularibus*.

7 Tertio, nota ibi, *Sibi petiit habitum Monasticum indulgeri*, quod eo ipso, quod quis habitum probationis assumit, & aufert bona a se collata Ecclesiæ, in qua est beneficiatus, censetur beneficio renunciare, nec potest illud repetere, licet professionem non emittat: de quo est casus notabilis, & apertus hic secundum veriorem intellectum: nam iste Clericus P. Rubeus erat Canonicus Ecclesiæ Sancti Nicolai de Ceparano, secundum gloss. Bald. & Abb. in figuratione casus, Hostien. *in princ. in ver. Clericus*, & Jo. Andr. *n.* 3. *in fin.* Et in Ecclesia Sancti Salvatoris suscepit habitum monasticum (id est probationis, secundum omnes) petiitque a prima Ecclesia bona illi collata sibi restitui, ut patet ibi: *Ex quo ea, quæ sibi contulerat, ad petitionem suam resignavit eidem*. Et propter hoc censetur tacite beneficio renunciasse, ut constat ex illis verbis: *Dicta Ecclesia ab eo soluta dignoscitur;* præsumitur enim habuisse pro derelicta primam Ecclesiam; tum quia omnia bona eidem a se prius collata inde abstulit; tum quia in Religione habitum probationis assumpsit, secundum Innoc. *n.* 1. Nec ibi expresse, vel tacite professionem emisit: alioquin Papa non hortaretur Abbatem, & Clericos Ecclesiæ secularis Sancti Nicolai, ut eum reciperent in socium, & in fratrem, ut accurate observat idem Innoc. *hic in fin. in verb. Recipiant:* & tamen Canonicatum sic tacite dimissum non recuperat, nec Prælatus Ecclesiæ, & socii coguntur eum amplius recipere, ut in text.

Sed his obstare videtur determinatio Papæ in *cap.* 8
Beneficium, *de regularibus*, ubi patet beneficium ingredientis Religionem infra annum probationis non vacare, nec posse alteri conferri, nisi ad id ipsius ingredientis accedat assensus, qui per hoc intelligitur beneficio renunciare, vel nisi professionem faciat expressam vel tacitam, quæ inducitur assumendo habitum professorum, vel habitum probationis cum proposito absolute vitam mutandi. Iste autem Clericus P. Rubeus expresse non consensit renunciationi beneficii sui: non enim audiendi sunt, qui dicunt hunc Clericum expresse renunciasse, quia hoc est divinare cum ex litera non colligatur: item nullam fecit professionem, ut supra proxime ostensum est. At responderi potest, imo hunc Clericum consensisse renunciationi sui Canonicatus tacite faciendo actum contrarium, scilicet repetendo bona, quæ contulerat Ecclesiæ, ubi erat Canonicus, ex quo surgit tacita renunciatio; & propterea non potest beneficium repetere: & ita hic text. concordat cum *d. c. Beneficium*, quia versamur in primo casu ibi excepto, prout bene declarat gloss. *ibid. in ver. Assensus*, Butr. *hic n.* 15. & Abb. *n.* 8. Quod nota secundum eos ad declarationem illius decretalis, quia dum inducit renunciationem beneficii ingredientis Religionem, si ad id ejus accedat assensus, hæc conditio verificatur in eo, qui facit actum, ex quo surgit voluntas renunciandi: per hoc enim inducitur tacita renunciatio, & beneficium potest alteri conferri, licet professio non sequatur; & sic illud cap. concordat cum text. nostro, quem propterea sic summat Cardinalis: Si Ecclesia ad requisitionem ejus, qui habet in ea beneficium, eidem volenti transire ad aliam Ecclesiam, & transeunti resignat omnia, quæ dedit Ecclesiæ primæ, per hoc intelligitur ab ea absolutus, tanquam ex tacita renunciatione beneficii, maxime si transit ad Religionem, licet non profiteatur.

Verum hodie hoc non procedit, quia ex Concilio 9
Trident. *sess.* 25. *de regul. c.* 16. *in prin.* non valet renunciatio beneficii infra annum probationis, nisi fiat cum licentia Ordinarii infra duos menses proximos ante professionem: & nihilominus effectum non sortitur, nisi secuta professione, ut dixi in *cap. Statuimus*, *infra de regular.* ubi accurate examinavi, an & quando tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino beneficium vacet per resignationem expressam, vel tacitam ejus, qui religionem ingreditur, & an possit alteri conferri infra tempus probationis, anve resignatio hujusmodi effectum sortiatur professione non secuta, ibi plene videas *an.* 15. *usque ad n.* 22.

Quarto, nota ibi, *Ea quæ predicta Ecclesiæ S. N. con-* 10
tulerat, Clericum beneficiatum in Ecclesia seculari posse ad religionem transire, & bona quæ ipsi Ecclesiæ contulerat, secum in Monasterium transferre: quod diligenter nota, quia forte non reperitur alibi, secundum Anton. de Butr. *in* 4. *notab.* Imol. *n.* 5. & Abb. *n.* 10. Covarr. in *c.* 1. *n.* 19. *de testam.* In oppositum tamen est gloss. quæ reputatur singularis, in *cap. Ut lex continentiæ*, *in ver. Professis*, 27. *qu.* 1. Sed tu teneas primam opinionem, per ea, quæ in proposito scripsi *cap. Non est vobis a n.* 11. *usque ad n.* 21. *infra de regul.*

Ultimo, nota ibi, *Non tanquam unum de Ecclesia*, 11
Clericum beneficio privatum, & postea noviter receptum non recuperare primæva jura, nec receptionem retrotrahi, ut ad jus pristinum redintegretur, Butr. *hic n.* 10. Imol. *n.* 7. Abb. *n.* 5. Et est ratio, quia a privatione ad habitum non datur regressus, *l. Liber homo*, 12
ff. de stat. homin. si habitus sit omnino extinctus, ut hic, non autem velatus, *l. In tantum*, *ff. de rer. divis.* Item, ut inquit Bald. *hic. n.* 2. jus renunciatione 13
sopitum non reviviscit, & est simile in *l. Solita providentia*, *C. de remiss. pignor. in l. Quæritur*, §. *Si venditor*, *ff. de edilit. edict. in l. Pactum ante heredem*, *& in l. Tale pactum*, §. *Qui procuravit*, *ff. de pact.* Facit text. in *l.* 1. §. 1. *de Decur.* ubi a fortiori Decurio, qui ad tempus relegatur, post tempus non recuperat primum locum, sed velut novus in ordine venit.

DE

DE RENUNCIATIONE.

Idem Alexander III. Episcopo Torracensi.

CAPUT IV.

ADmonet: & infra. Universis personis tui Episcopatus sub districtione prohibeas, ne Ecclesias tuæ diœcesis ad Ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. Quod si quis contra prohibitionem tuam venire præsumpserit, in eum canonicam exerceas ultionem.

SUMMARIUM.

1 *Beneficiatus sine licentia Prælati sui beneficio renunciare non potest, & n.* 4.
2 *In beneficii dimissione requiritur illius authoritas, quæ requiritur in beneficii assecutione, & n.* 4.
3 *Consilium quandoque ponitur pro consensu, vel authoritate.*
4 *Renunciare beneficio suo non potest Clericus sine licentia Episcopi diœcesani.*
5 *Jurisdictiones seculares nemo potest propria authoritate adipisci, nec adeptis renunciare, nisi in manibus Superioris.*
6 *Renunciatio beneficii facta sine Superioris authoritate non tenet, etiam in præjudicium renunciantis.*
7 *Nec impedit eum agere contra intrusum in beneficio sic renunciato.*
Possessio tamen amittitur, ibid. vers. Adverte.
8 *Electus ad secundam Ecclesiam non potest se transferre sine licentia Episcopi, ad quem pertinet prima Ecclesia.*
Licet contrarium servetur de facto, n. 11. *vers. Veruntamen.*
9 *Et si transierit, ab eodem revocari potest, & n.* 10.
10 *At si monitus non recedat, est excommunicandus.*
11 *Et quando secundæ Ecclesiæ de alia persona sit providendum.*
12 *Transiens ad secundam Ecclesiam sine licentia Superioris, non est ipso jure privatus prima, sed privari potest infra sex menses; secus si transeat cum licentia.*
13 *Beneficiatus ut transeat ad aliam Ecclesiam ejusdem diœcesis, sufficit consensus tacitus Prælati; sed si sit alterius diœcesis, requiritur expressus.*
14 *Prælati inferioris licentia requiritur ad hoc, ut Clericus ei subjectus transire possit ad aliam Ecclesiam.*
15 *Clerici in Ordinatione adscripti servitio Ecclesiæ non debent eam deserere sine licentia Episcopi, quamvis non sint intitulati, & nu.* 37.
16 *Hospitalium administrationem laici non possunt suscipere, nec suspectam deserere sine diœcesani licentia.*
17 *Beneficiatus transire potest ad Religionem licentia petita, licet non obtenta.*
Intellectus c. Licet, de regular. *ibid. & n. seqq.*
18 *Cautela ad dimittendum beneficium invito Episcopo.*
19 *Electio ad Ecclesiam, quam obtinet Novitius, etiam ipso consentiente, non valet; collatio secus: & quæ sit ratio differentiæ.*
20 *Electus ad secundam Ecclesiam potest electioni de se factæ consentire sine Superioris licentia, & eum eligentes non peccant.*
21 *Fallit in Episcopo, qui non potest eligi, sed postulari.*
22 *Electioni de Clerico factæ ad secundam Ecclesiam si Episcopus primæ Ecclesiæ malitiose renuat consentire, per Superiorem est cogendus.*
23 *Beneficiatus an possit beneficium dimittere acceptando aliud beneficium compatibile, sive incompatibile contra voluntatem Superioris primi beneficii, & n. seqq. usque in fin.*
24 *Renunciatio beneficii an fieri possit sine authoritate Superioris.*
25 *Quid de beneficiis curatis.*
26 *Et quid in beneficiis simplicibus personalem residentiam requirentibus.*
Et quid in non requirentibus residentiam, n. 28.
Et quid, si Clericus ad illius titulum fuerit ordinatus, ibid. vers. Modo.
27 *Feudatarius obstrictus certo servitio, non potest invito domino feudum renunciare.*
29 *Æqualitas est servanda in actibus ultro, citroque obligatoriis.*
30 *Ordinatus ad titulum patrimonii de jure communi, non potest invitus detineri in diœcesi.*
31 *Secus post Concilium Tridentinum.*
32 *Renunciari non potest beneficio sine licentia Superioris propter ejus præjudicium.*
34 *Beneficia simplicia obtinentes non possunt cogi ad residentiam in diœcesi, & num.* 37.
35 *Beneficium non confertur in invitum, quando agitur de commodo ipsius contradicentis tantum.*
36 *Renunciare libere potest Clericus non habens alas ligatas.*

Admonet. Beneficiatus sine licentia Prælati sui beneficio renunciare non potest. Hoc dicit. Et primo ponit prohibitionem. Secundo transgressionem puniri præcipit, ibi, *Quod si quis.* 1

Nota primo ibi, *Absque assensu tuo*, ejus authoritatem requiri in dimissione beneficii, quæ requiritur in illius assecutione, ut hic per Bald. *in* 1. *not.* Unde is demum potest authoritatem præstare renunciationi, qui potest invitum destituere, ut dixerunt Domini de Rota *decis.* 573. incipien. *Quidam Cardinalis, alias* 14. *n.* 3. *de renunt. in antiquis*, ex not. per Innoc. & DD. in *c. Quod in dubiis, infra eod.* & hic junge, quod dicam infra *n.* 4. 2

Secundo, nota ibi, *Te dimittere inconsulto*, consilium aliquando poni pro consensu, vel authoritate, ut hic per Butr. *n.* 5. & 6. & Cardin. *in* 3. *not.* Non enim ad beneficium dimittendum sufficit Prælatum consulere, sed oportet illius consensum obtinere, *d. c. Quod in dubiis infr. eod.* Host. *hic n.* 15. & Jo. Andr. *n.* 8. *in ver. Inconsulto.* Quod nota pro intellectu decreti Concilii *c.* 16. *sess.* 23. ut dicam infra *in* 3. *ampl. n.* 14. 3

Ultimo, nota, quod dictum est in summario, videlicet, Clericum non posse beneficio suo renunciare sine licentia Episcopi diœcesani; & ita hic est casus, secundum Joan. Andr. cui consentiunt Bald. Bellam. Butr. Card. & omnes, concordat *col.* 1. & 2. 63. *dist. & c.* 1. 53. *dist.* Et est ratio, quia omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur, *cap.* 1. *infr. de regul. jur. & l. Nihil tam naturale, ff. eod.* & quoniam beneficium Ecclesiasticum obtineri non potest sine institutione canonica illius Prælati, ad quem collatio pertinet, ut supra in *c. Proximo;* idcirco nec potest renunciari sine ejusdem Prælati licentia, ut hic, *& in c. Cum & plantare*, §. *In Ecclesiis, infr. de privil.* facit text. in *c. Verbum, de pœnit. dist.* 1. ibi, *Dominus par jus & solvendi esse voluit, & ligandi.* Idem dicunt Legistæ de jurisdictionibus secularibus; nam sicut non potest quis propria authoritate illas adipisci, ita nec adeptis renunciare, nisi in manu Superioris, *l. Legatus Cæsari, ff. de off. præsid.* & hic notat Bald. *in* 1. *not ab.* 4 5

Ampliatur primo hæc conclusio, ut renunciatio facta sine authoritate Superioris usque adeo sit irrita, ut nec sustineatur in præjudicium renunciantis, ut *c. Quod in dubiis, c. Nisi cum pridem, & c. fin. infra eodem, & c.* 1. 17. *q.* 2. & gloss. *un.* quæ oppositum tenuit in *d. c. Quod in dubiis, & in c. Quod Dei timorem in v. Ministrare, infr. de statu Monachor.* non est vera, & eam reprobant fere omnes Doctores, ut ibi testatur Abb. *n.* 4. Ideoque renunciatio facta in manibus non habentis potestatem admittendi resignationem, non obstat agenti contra intrusum in beneficio per se renunciato, ut decidit Rota *decis.* 3. *Quidam primus in data de renunc. in antiq.* & sic renuncians 6 7

habet verum jus in beneficio, & remanet in eo intitulatus, juxta veram opinionem Innoc. in *d. c. Quod in dubiis*, ut dixit Rota in Antiquor. *decis. 4. Quidam Cardinalis n. 2. vers. Et licet etiam in ejus præjudicium*. Nec beneficium vacat, Put. *decis. 420. lib. 3.* Caputaq. *dec. 45. par. 1.* Mohed. *decis. 22. de renunt. aliàs 135.* Adverte tamen, quia hujusmodi renunciatio non præjudicat cedenti quoad titulum, & proprietatem; secus quoad possessionem, quia perditur tanquam nihil habens spiritualitatis, *c. fin. infra eod.* & declarat Cassador. *dec. 2. n. 3. de renunt.* post Innoc. in *d. c. Quod in dubiis n. 1.* & Abb. *n. 8.* Rota *dec. 519. n. 2. par. 1. diversf.*

8 Ampliatur secundo eadem conclusio, ut procedat etiam in electo ad secundam Ecclesiam: nam etsi talis possit eligi, & electioni de se factæ consentire, ut dicam infra in secunda limitatione *n. 20.* non tamen potest se effectualiter transferre sine licentia, ut hic, *& 71. dist.* fectualiter transferre sine licentia, ut hic, *& 71. dist. per tot.* secundum Hostien. *hic n. 15. vers. Hoc etiam notandum*, Joan. Andr. *n. 13. eod. vers.* Bellam. *num. 1.* & Butr.
9 *num. 11.* Alioquin revocari possunt, & si admoniti non redierint, sunt excommunicandi, *cap. Si qui vero, & c.*
10 *seqq. 7. q. 1.* & hæc est canonica ultio, de qua loquitur hoc *c. in fin.* secundum gloss. *ult.* & liberum erit Episcopo, ad quem pertinet prima Ecclesia, quoad substitutionem, & alia spiritualia providere, & eum, qui transit revocare, ad primam Ecclesiam, vel potius eum non licentiare, sed in prima Ecclesia retinere, cui non præjudicat illius transitus *cap. Quod in dubiis, infra eodem*, secun-
11 dum Innoc. *hic num. 1. vers. Est tamen licitum*. Quo fit, ut habens jus eligendi, vel præsentandi ad secundam Ecclesiam, non statim debeat eligere, vel præsentare; sed ante perquirere ab Episcopo, an ratum habeat illius transitum: qui si ter charitative monitus sufficienter respondere noluerit, ex tunc infra sex menses fiat electio, arg. *cap. fin. sup. de elect. & cap. 1. infr. de supplen. neglig. Prælatur.* Quod intelligit Joan. Andr. *n. 13. circa fin.* si requisitio non fuit morosa, ut in *d. c. fin.* Vel certe Prælatus secundæ Ecclesiæ poterit ipsimet electo modicum tempus præfigere, infra quod a primo diœcesano licentiam obtineat; quo elapso, & licentia non obtenta, erit secundæ Ecclesiæ de persona alia providendum, arg. *cap. Quoniam frequenter, §. Si vero aliter, infra, Ut lit. non contestat. c. Quia nonnulli, c. Relatum, & cap. fin. de Cler. non resid.* secundum Innoc. *hic num. 3.* Hostiens. *num. 15. vers. Hoc etiam notandum*, Jo. And. *n. 13. eodem vers.* &
12 notatur in *c. Cum in cunctis, sup. de elect.* Nec obstat *cap. De multa, infr. de prabend. num. 12.* ubi per transitum ad secundam vacat prima ipso jure. Quoniam secundum Host. & Joan. Andr. illud intelligitur, quando transit de licentia Prælati, alloquin non vacat prima, licet ea privari possit, ut *cap. penult. & fin. infra de Cleric. non resid.* & hoc infra sex menses, ultra quos beneficium vacare non debet, *cap. 2. de concess. præb.* nam ipsis elapsis diœcesanus videtur translationem tacite ratificasse, & consentit Butr. *n. 12.* licet Card. controvertat *n. 1. in 3. oppos. & in 4. q.* Nam secundum eum, quamvis hoc casu non vacet beneficium respectu Superioris, qui non consentit; vacat tamen quoad eum, qui secundum beneficium assequitur. Veruntamen, ut subdunt Host. *num. 15. circa fin.* & Joan. Andr. *n. 16.* etsi prædicta de jure scripto vera sint; tales tamen quotidie sine licentia eliguntur, & electioni de se factæ consentiunt, se transferunt, & recipiuntur, & ex eo quo sic translati recepti sunt ad Prælaturam, sive Rectoriam Ecclesiæ cum cura, prius beneficia, quæ habebant similia, ipso jure intelliguntur vacare; quæ tamen, & plerunque de facto retinent. Et inde ex his colligit Card. in *4. qu. hoc cap. non est in observantia*. Nam Superiores non curant, ut beneficiati recedant de beneficiis, quin potius contenti sunt, ut possint aliis conferre. Sed his omnibus, secundum eos, potest non improbabiliter responderi: Multa per patientiam tolerantur, *&c. c. Cum jam Dudum, in fin.*
13 *in infr. de præbend.* Adverte tamen, quia de jure, si Clericus transeat ad aliam Ecclesiam ejusdem diœcesis, sufficit tacitus consensus Prælati sui; sed si alterius diœcesis, requiritur expressus, secundum Tancr. & Vicentium *hic*, cum quibus transeunt Host. *n. 13. vers. Sed si in eod. Episcopatu*, Jo. Andr. *num. 5.* Butr. *num. 8.* Card. *in 9. q.* & Anchar. *in 2. notab.*

14 Ampliatur tertio prædicta conclusio, ut vendicet sibi locum etiam in Clericis inferiorum Prælatorum, ut Abbatum, & consimilium, sine quorum consensu Ecclesias dimittere non debent, *c. 1. & 2. 63. dist. & c. 1. 53. dist.* glos. *ult. hic*, Joan. Andr. *n. 11.* Bald. *n. 1. vers. Dicit Ber.* Butr. *n. 9. vers. Si non spectat*, & Card. *in 1. q.* De hac tamen renunciatione in manibus inferioris Prælati, vide Henric. Boich. in *cap. Significatum n. 6. infr. de præb.* & omnino Bellam. *hic in 4. quæst.*

Ampliatur quarto, ut procedat etiam in Clericis bene- 15
ficium Ecclesiasticum non habentibus, sed tantum servitio alicujus Ecclesiæ in ordinatione adscriptis, juxta Concil. Trid. *c. 16. sess. 23* nam nec tales debent locum deserere inconsulto Episcopo; ut dicitur in *d. c. 16.* id est, sine consensu Episcopi, prout hæc verba exponuntur hic, & in *c. Cum & plantare, §. In Ecclesiis, infr. de privileg.* ut dictum est supra in *2. not.* Quod si deseruerint, sacrorum exercitium est eis interdicendum, ad præscriptum sexti Canonis Conc. Chalcedon. qui refertur in *c. Neminem 70. dist.* & a Trid. Synodo innovatur *d. c. 16.* Unde cavendum est a modernis Collectoribus *hic n. 7.* dum aliis relatis dixerunt, Presbyteris, & Clericis non habentibus beneficium in titulum personalem residentiam requirens, licitum esse ire quo velint, & Ordinarios teneri eis literas commendatitias concedere, Hoc enim est contra præcitatum Conc. decretum: & vide quod scripsi in *cap. Cum omnes n. 19. sup. de constit. & in c. Significavit n. 4. infr. de Paroch.* & quod dicam infra *n. 37.*

Ampliatur quinto, ut locum habeat non solum in Cle- 16
ricis, sed etiam in laicis respectu Hospitalium: nam nec illorum administrationem ingredi licet, vel dimittere sine authoritate diœcesani, cum & illa sint sub dispositione Episcopi, *cap. De Xenodochiis, infr. De relig. domib.* etiam si per laicos administrentur, *c. Quidam Monachorum, 18. q. 2.* de quo hodie provisum est in Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* innovata a Concilio Trident. *sess. 7. cap. ult.* Atque ita verbum, *Personis*, hic positum, late intelligitur etiam de laicis secundum Host. *num. 2.* & apertius Jo. Andr. *n. 3.* Butr. *nu. 7.* Card. & Anchar. *in 1.* 17
notab. Limita nunc conclusionem superius firmatam, qua dictum est, Clericos non posse beneficia dimittere, aut ad aliam Ecclesiam transire sine diœcesani licentia, ut non procedat, si ad Religionem transire voluerint, *c. Licet infra de regular.* secundum gloss. *ult. hic*, Innoc. *n. 1. in ver. Admittere*, Host. *n. 15. in ver. Inconsulto*, Joan. Andr. *n. 8. in eod. ver.* & Anchar. *n. 3.* Quod singulariter nota, quia ampliat dispositionem prædictæ Decretalis, *Licet*, ut sicut de laxiori ad strictiorem Religionem potest quis transire licentia petita, licet non obtenta, ut ibi dicitur; ita etiam possit de Ecclesia seculari transire ad Religionem sola licentia petita, ut hic per Butr. *n. 6. v. Quod nota*. Non obstat, quod hoc modo fieri possit fraus huic 18
Constitutioni: nam volens beneficium dimittere invito Episcopo, poterit Religionem ingredi probationis causa, & cum protestatione se non obligandi Religioni etiam in genere, & hodie etiam sine tali protestatione, ut in decreto Conc. Trident. *cap. 15. in fin. sess. 25. de regular.* & de ipsius consensu poterit ab Episcopo beneficium conferri, ut in *cap. Beneficium, de regul. lib. 6.* quo collato, Religione exibit. Id, inquam, non obstat, quoniam, ut respondet Joan. Andr. *n. 8.* & Butr. *n. 9.* ex 19
quo Episcopus contulit, nulli potest fraus fieri, *c. Scienti, de regul. jur lib. 6.* Adverte tamen, quia Decretalis, *Beneficium*, procedit in collatore, non autem in electore; quod probat litera ibi, *Conferendum*. Unde si existens infra annum probationis consentiat, ut ad suam dignitatem, vel beneficium electivum alius eligatur, non tenet electio, quia non est facta beneficio vacante, cum iste non sit modus renunciandi, & nulla esset etiam expressa renunciatio facta in manibus non sui Prælati, *c. penult. & ultim. infra eod.* Quare hoc casu bene fieret fraus confirmanti, vel instituenti, in cujus manibus fieri debet renunciatio, ut hic; secus autem est in beneficio, quod teneret per collationem Prælati: si enim in probatione positus consentiret, ut Prælatus conferret, valeret collatio: quia per hoc videretur Novitius tacite renunciasse: & in hoc casu intelligas *d. cap. Beneficium, de regul. lib. 6.* ut post Host. notabiliter declarat Jo. Andr. *hic n. 8. vers. Eligi autem*, & fusius *in c. Ex ore n. 5. vers. Quod si electus, infra, de his, quæ fiunt a major. par. c.* & sequitur Butr. *hic n. 9. vers. Sed si beneficium esset electivum*, & Card. *n. 1. in 1. oppos.*

Deinde limita propositam conclusionem, ut procedat 20
in

in eo, qui Ecclesiam dimittit, vel ad aliam effectualiter se transfert; non autem in eo, qui simpliciter ad secundam Ecclesiam eligitur; talis enim sine licentia Superioris potest consentire electioni de se factæ ad aliam Ecclesiam, etiam alterius Episcopatus, & qui eum eligunt non peccant, cum nullibi hoc reperiatur prohibitum, *c. Cum inter Canonicos*, ubi de hoc, *supra de elect.* secundum glos. ult. hic *circa fin.* Innoc. *in princip. in ver. Intrare*, Bellam. *n.* 1. Butr. *n.* 10. & Card. *in* 8. *q.* Et quamvis contrarium sentiat Host. *n.* 11. ubi prolixe conatur defendere Clericum eligi non posse ad aliam Ecclesiam, sed postulari ad instar Episcopi; ejus tamen opinio hodie reprobatur in Decretali, *Si Abbatem de*
21 *elect. lib.* 6. ut ibi notatur per glos. *in ver. Elegistis*, & per Jo. Andr. hic *n.* 18. & Butr. *n.* 15. Speciale enim est in Episcopo, ut non possit ad aliam Ecclesiam eligi, sed postulari, quia alas habet ligatas nexibus præceptorum, *ut c. final. supr. de postul. Prælat. & c. Nisi cum pridem infra hoc tit.* in quo consentiunt omnes *in d. c. Si*
22 *Abbatem*. Fateor tamen cum glos. ult. hic *ad fin.* & Innoc. *ubi sup.* & Card. *in* 7. *q.* quod Clericus ad aliam Ecclesiam electus debet implorare licentiam Episcopi sui, qui, si renuerit malitiose consentire translationi, cogendus erit per Superiorem, *c. Nullus infra de jurepatr.*

23 QUÆRO, an obtinens beneficium, illud dimittere possit acceptando aliud beneficium incompatibile; contra voluntatem Superioris primi beneficii?

24 Pro solutione præsentis quæstionis videtur inquirendum, an Rectores beneficiorum possint illa invito Superiore dimittere. Ad partem negativam arguitur, quia cum beneficia propter officium, seu servitium conferantur, *c. fin. de rescript. lib.* 6. acceptando quis beneficium videtur quasi contrahere cum Ecclesia, & se obligare ad serviendum, ut est text. notab. *in c. Nisi cum pridem, vers. Verum infra eod.* Unde quamvis ab initio liberum ei fuerit beneficium acceptare, vel non; tamen ex quo semel acceptavit, non potest libere recedere, arg. *l. Sicut, C. de action. & oblig. & c. Quod semel de regul. jur. lib.* 6. & ita per hanc rationem hoc c. habere locum etiam in beneficiis simplicibus, firmat Card. hic *in* 8. *q.* Pro quo etiam facit, quia hæc litera non distinguit inter beneficium requirens residentiam, vel non; sed generaliter statuit, ne quis sine consensu Prælati beneficium dimittat, alioquin etiam excommunicatur; ergo nec nos distinguere debemus, *cap. Si dormierit* 31. *q.* 1. glos. *in l. De pretio, per illum textum, ff. De public. in rem act.* Imo de hoc videtur textus satis expressus *in cap. Si quis vero* 7. *q.* 1. ubi sic legitur: *Si quis vero ab Ecclesia sua, sive Presbyter, sive Diaconus, vel in quocunque Ordine positus fuerit, recesserit, cum omni necessitate cogatur, ut redeat ad suam Ecclesiam: quod si permanserit, excommunicari eum oportet.*

25 Breviter puto sic posse distingui; nam aut agitur de beneficiis curatis, & quinam his dicitur contrahi quasi matrimonium, *c. Sicut* 21. *q.* 2. *& d. cap. Nisi, vers. Verum infra eod.* censeo procedere prædictam opinionem negativam; quam etiam approbat Host. *in summa de postulat. Prælat. §. Quis postulandus n.* 7. Card. hic *q.* 4. *& in Clem. fin. q.* 1. *de elect.* Pro quo facit Conc. Trident. *sess.* 23. *c.* 1. *in fin.* ubi tales coguntur ad residentiam per censuras; cum tamen non essent excommunicandi, si possent beneficia invito Superiore dimittere. Et in hoc non videtur subesse difficultas; quamvis negandum non sit, quin Superior ex causa quandoque teneatur admittere resignationem, itaut alioqui possit per
26 suum Superiorem ad id cogi, arg. *c. Clericos, & c seqq.* 71. *dist.* & fusius ostensum est supra *n.* 22. Aut agitur de aliis beneficiis, & tunc aut agitur de requirentibus personalem residentiam, seu personale servitium; & idem dicendum, quod supra, & eisdem rationibus, & ex Card. hic *in præcit. q.* 8. Et de personatibus loquitur clare Innoc. hic *in princ. in ver. Intrare*. Jo. Andr. *n.* 12. & Bellam. *n.* 1. Quibus suffragatur etiam Conc. Trid. *sess.* 6. *c.* 2. Nec obstat textus *in c. penult. & final. de Cler. non residen.* ubi contra non residentes proceditur ad privationem beneficii, & nihil dicitur de præcisa coactione; nam ideo ibi fit mentio de dicta privatione, quia magis timeri solet, & quia Prælatis, ut sic de iis possint suis benevolis providere, adeout ob id dispositio hujus Decretalis desierit quodammodo esse in usu, ut patet ex dictis supra *n.* 11. *vers. Verumtamen*. Sed ob hoc non tollitur, quin Prælati possint illa via omissa hanc coactivam aggredi. Simile adducitur de feudatario, qui si sit obligatus ad certum servitium, non potest invito domino feudum renunciare, ut notat gl. 27
in c. Imperialem, §. Callidis, in ver. Amittant, & ibi Bald. *de prohib. feud. alienat.* per Frider. Jo. Andr. *in Addit. ad Specul. in tit. de locat. §. Nunc aliqua, vers.* 128. & alii quos sequitur Felin. *in c. Quæ in Ecclesiarum, n.* 78. *de Constitut.*

Aut agitur de beneficio, cui nullum est annexum 28
certum personale servitium: & tunc quia in hoc casu horum beneficiorum collatio fit principaliter ad utilitatem illorum, quibus conferuntur, provisi de illis, modo non impediantur ob contenta in Conc. Trident. *sess.* 21. *c.* 2. *& in c. Cum secundum, de præb.* videntur posse eadem invito Superiore resignare, per regulam, quod quisque potest ei renunciare, quod pro se principaliter est introductum, *c. Ad Apostolicam, inf. de regul. leg. Si quis in conscribendo, C. de pact. cum simil.* ut etiam arguit Calder. *cons.* 2. *de renunc.* Non obstat, 29
quod notat Gemin. *in fine d. Concilii*, videlicet æqualitatem debere semper servari, adeo ut sicut conferens non potest repetere ab invito, ita nec provisus possit Superiori invito restituere; nam illud procedit in actu ultro citroque obligatorio, non autem in hoc, in quo donatarius, seu provisus ad nullum certum obligatur servitium, ut in simili in Feudatario distinguit gl. communiter recepta *in c.* 1. *de c. qui Curiam vendidit in usibus feudor.* quam commendat Clar. *in §. Feudum, q.* 34. & probat Felin. *in d. c. Quæ in Ecclesiarum, num.* 78. Et ad 30
prædicta etiam facit quod notat Abbas *in c. Suis quæstionibus, n.* 7. *de præb.* ubi tenet ordinatum ad titulum patrimonii non posse invitum detineri in Diœcesi, &c. hac motus consideratione, quod ratione patrimonii non remanet obligatus officiare certam Ecclesiam; & sic cessat ratio, quare possit cogi. Licet 31
aliud videatur dicendum post Conc. Trid. quo non potest quis ad titulum patrimonii ordinari, nisi pro utilitate, vel necessitate Ecclesiæ; *ut in d. cap.* 2. *sess.* 21.
Accedit etiam argumentum a cessante ratione: Nam 32
ratio, quare provisi de beneficiis non possunt illa invitis Superioribus resignare, est, ne inde Superioribus fiat præjudicium, ut notat glos. *in c. Si electio, in ver. Renunc. de elect. lib.* 6. quam ad hoc propositum ponderat Calderin. *d. cons.* 2. quæ ratio etiam colligitur ex hac Decretali: sed hæc ratio in nostro casu cessat; ergo & dispositio cessabit, *l. Adigere, §. Quamvis, ff. de jurepatr.* Et quamvis Card. hic *q.* 8. videatur sentire 33
hunc textum procedere in omnibus beneficiis simplicibus: tamen videtur loqui de illis, quibus est annexum aliquod certum personale servitium, dum fundat se in ea ratione, quia beneficiatus censetur quasi contrahere cum Ecclesia, & se obligare ad serviendum, & allegat text. *in c. Nisi, §. Verum, infra eod.* qui loquitur in Episcopo, ibi, *Non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum per extraneum te fide media copulasti*. Præterea ad doctrinam Card. *& ad d. c. Si*
quis vero, 7. q. 1. *& ad regul. d. c. fin. de rescr. lib.* 6. re- 34
spond. procedere secundum antiqua tempora, quando beneficia requirebant personalem residentiam, *c. Conquerente, infr. de Cler. non resid.* & notat satis ad propositum nostrum Præpos. *in c. Sanctorum, col.* 2. *dist.* 70. At cum hodie beneficia simplicia personalem residentiam non requirant ex generali consuetudine, de qua testantur *in c. Cum jam dudum, de præb.* Innocent. *n.* 1. Host. & Jo. Andr. *ambo n.* 3. Card. *n.* 11. & Anchar. *n.* 6. ex eorum resignatione Superior nullum potest prætendere interesse; nam nec ea obtinentes potest, ut resideant in Episcopatu cogere, & alias censuit Sac. Congr. Conc. Episcoporum, ac Regular. negotiis præposita. Unde non est ratio, quare sic provisus cogi 35
possit, ut beneficium invitus retineat, cum beneficium in invitum non conferatur, quando agitur de commodo ipsius contradicentis duntaxat, glos. *Instit. quib. mod. toll. obligat. in addit. in princ. in ver. Solutio*, & favori suo possit quisque renunciare, *d. c. Ad Apostolicam, de regularibus*. Ideoque Host. *in summa hoc tit. §. Quis renunciare, num.* 6. simpliciter dicit: *Clericum posse renunciare, modo non habeat alas ligatas, ut est Prælatus, qui datur, & assumitur non pro se solo, sed propter alios, ut præsit, & prosit, d. cap. Nisi cum pridem,*

dem, infra eod. & sensit Innoc. hic *in princ. in ver. Intrare*, dum dixit hanc Decretalem esse intelligendam in personatibus, non autem in beneficiis compatibilibus, & consentiunt Jo. Andr. *n.* 12. & Bellam. *n.* 1.

Ex quibus, ut ad quæstionem propositam descendamus, videtur sic posse responderi; Aut beneficium, quod quis vult renunciare, est curatum, vel habet annexum certum personale servitium; & non potest illud invito Superiore resignare, nec simpliciter, nec acceptando aliud huic incompatibile; quia licet dubium sit, an quoad ipsum per adeptionem secundi vacet primum; tamen non vacat respectu Superioris, Card. hic *in 4. q. & in d. Clem. fin. q.* 1. *de elect.* glos. 1. *in c. Quod in dubiis, infra eod.* Aut est omnino simplex, & potest illud resignare, etiam acceptando aliud. Nam si potest illud dimittere simpliciter, ut superius probatum est, longe magis poterit per assecutionem alterius, cum hæc dimissio habeat fomentum, & calorem ex juris dispositione, argument. *capit. Literas, infra de concess. præbend.* Nec obstat Concil. *sess.* 24. *cap.* 17. ubi habenti unum sufficiens non debet, seu potest ordinario jure aliud conferri; nam intelligitur de eo, qui vult utrunque retinere; non autem de illo, qui primum resignat, vel resignare vult, ut plene notavi *in cap. Cum jam dudum, infra de prebend.* 37
Item nec videtur obstare id, quod habetur *sess.* 23. *cap.* 16. nam illud cap. non loquitur de dimissione beneficii obtenti, sed de eo, qui in sua ordinatione permisit se abscribi, ac tanquam servum ascriptitium mancipari servitio Ecclesiæ, pro cujus utilitate est ordinatus. Unde non mirum, si eo casu locum deserere non potest inconsulto Episcopo, secundum Canonem sextum Conc. Chalcedon. ibi innovatum, ut dixi supra *in 4. ampliat. nu.* 15. Nos autem agimus de illis beneficiis, quæ nullo egent servitio. Unde nulla subest ratio, cur provisi in eis inviti detineantur. Et in hanc sententiam olim propendit Sac. Congregatio Concilii, quamvis dixerit hujus dubitationis solutionem proprie ad se non pertinere, sed petendam esse a jure communi.

DE RENUNCIATIONE.

Innocentius III. Eboracen. Archiepiscopo.

CAPUT XI.

AD supplicationem Ragusien. Archiepiscopi, eum a cura, qua tenebatur Ecclesiæ Ragusien. duximus absolvendum, eo quod ibi non poterat secure morari, & si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminebat: & infra. Ne vero idem in vituperium ministerii nostri, defectum in rebus temporalibus patiatur: mandamus, quatenus beneficium, quod de liberalitate regia, ac concessione tua, in Episcopatu Carleoli, & Ecclesia de Malebron est illi collatum, ad sustentationem conserves ipsius: cui concessimus, ut in ipso Episcopatu absque usu pallii, officium Episcopale valeat exercere, tibi tanquam Metropolitano reverentiam, & obedientiam impensurus.

SUMMARIUM.

1 *PApa concedit licentiam cedendi Episcopo, qui sine mortis periculo in Ecclesia sua morari non potest.*
2 *Renunciationis legitima causa est, cum Episcopus accessum non habet ad Ecclesiam sine periculo mortis.*
3 *Renuncians Archiepiscopatui desinit esse Archiepiscopus, & remanet tantum Episcopus, & exhibet obedientiam Archiepiscopo, in cujus diœcesi moratur.*
4 *Dignitatem perdens potest descendere ad minorem.*
5 *Archiepiscopus, qui renunciavit Archiepiscopatui, potest exercere Pontificalia in loco exempto etiam sine licentia Ordinarii, vel de alienis Clericis sibi missis; sed pallio uti non potest etiam de Diœcesani licentia.*
6 *Episcopus potest petere cessionem a Papa, cum habet in Ecclesia sua capitales inimicitias, & n. seqq. usque ad n.* 15.
Declaratur, ut n. 13. *&* 14.
7 *Salvo conductui non tenetur quis credere, quando habet in loco capitales inimicos.*
8 *Citatus ad locum non tutum non tenetur comparere.*
9 *Locus non tutus dicitur, ubi quis habet inimicos capitales.*
10 *Citatus ad locum turpem, vel inhonestum, non tenetur comparere.*
11 *Guelphus non tenetur comparere, si citatur in loco, ubi regnant Gibellini.*
12 *Inimicitiæ capitales an excusent a residentia.*
13 *Inimicitiæ capitales præbent legitimam causam cedendi, dummodo sint verisimiliter duraturæ.*
14 *Et dummodo subditorum saluti possit per alium provideri.*
15 *Aeris intemperies an, & quando sit justa causa petendi cessionem, & num. seqq. usque in fin.*
16 *Translatus ad secundum beneficium ignorans malignitatem aeris habet regressum ad primum.*
17 *Citatus excusatur a comparendo in loco, ubi viget pestis, & n.* 20.
18 *Aeris intemperies an excuset a residentia.*
19 *Pestis an a residentia excuset, & n.* 22.
21 *Pestilentia præbet justam causam cedendi, dummodo sit perpetua, vel longo tempore duratura; alias secus, secundum opinionem Baldi.*
Sed contra n. 22. *Declara, n.* 23.
22 *Pestis tempore Episcopus nec in perpetuum, nec ad tempus potest Ecclesiam deserere.*
24 *Citatus in loco, ad quem accessus est multiplex, non excusatur, nisi probet nullum ex illis accessibus esse tutum.*
25 *Balneoregiensis Episcopi cessio admittitur, propterea quod in ea civitate, vel diœcesi ob aeris intemperiem sine mortis periculo morari non poterat.*

AD supplicationem. Papa concedit licentiam cedendi Episcopo, qui sine mortis periculo in Ecclesia sua morari non potest. Hoc dicit, Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Dividitur in tres partes. Primo recitat renunciationis admissionem, & ejus causam. Secundo causam mandati, & ipsum mandatum, ibi, *Ne vero*. Tertio concessionem illi factam, & ipsius moderationem, ibi, *Cui*. 1

Nota primo ex textu unam legitimam causam cedendi, videlicet cum Episcopus accessum non habet ad Ecclesiam suam sine mortis periculo, ut hic est casus secundum omnes: & nota practicam probandi, quem non posse in loco secure morari, quando scilicet ibi timetur periculum mortis, ut clare demonstrant verba illa textus: *Eo quod non poterat ibi secure morari, & si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminebat*. Et hic notat Butr. Imol. & Abb. omnes *n.* 2. 2

Secundo nota in vers. *Ne vero*, istum Archiepiscopum hic

hic deſcendere ad minorem dignitatem, quia ex Ar-
3 chiepiſcopo efficitur Plebanus, ut hic in gloſ. 3. Unde ſignatur contrarium *in c.1. & n. Licet, de translatione Epiſcopi, in c. Egimus, in fin. 93. diſt. & in leg.3. Cod. Quemadmodum, Civil. muner. judic. lib.* 10. Gloſsa ultima non ſolvit. Sed tu dic ſecundum Hoſt. *in d. c.5. n.7.* quoniam iſte Archiepiſcopus ceſſit, jam fuit dearchiepiſcopatus, & remanſit tantum Epiſcopus; & hæc eſt ratio, cur Archiepiſcopus Raguſinus hic jubeatur exhibere reverentiam, & obedientiam alteri Archiepiſcopo Eboracen. Neque hoc eſt inconveniens, quaſi pari obedientiam exhibeat; quia per renunciationem deſinit eſse Archiepiſcopus, & remanet Epiſcopus, ſecundum Boatin. cum quo tranſeunt hic Jo. Andr. *n.* 5.
4 & Card. *in* 4. *not ab.* & communiter DD. Nec in proviſione beneficii inſpicitur aſcenſus, quin potius ſuſtentationi neceſſariæ ſubvenitur: unde nil mirum, ſi in tali caſu etiam de Parochiali Eccleſia illi providetur, ut hic ſecundum Hoſt. Unde & Bald. *n.* 2. ex hoc textu notat, quod major qui perdit dignitatem, poteſt deſcendere ad minora, & licet Archiepiſcopus remaneat Epiſcopus quoad dignitatem, non tamen quoad adminiſtrationem.

5 Ultimo nota ibi, *Abſque uſu pallii officium Epiſcopale valeat exercere*, Archiepiſcopus, qui renunciavit Archiepiſcopatui, poſſe quidem exercere Pontificalia in alterius diœceſi de Ordinarii licentia, & in loco exempto, etiam ſine licentia, vel de alienis Clericis ſibi miſſis, ut hæc indulgentiam aliquid operetur, ſecundum Hoſt. *n.*4. *in ver. Officium Epiſcopale*, & Jo. Andr. *eod. num. & ver.* Sed non poteſt uti pallio etiam de licentia Diœceſani; ut in textu. Hoc tamen ideo eſt, quia ex quo Eccleſiam Archiepiſcopalem dimiſit, utique non debet uti pallio, ſecundum Hoſt. *n.* 4. *in ver. Abſque pallii*, & Jo. Andr. *eod. n.*4. *in ver. Abſque uſu.*

6 In gloſſa prima nota duas cauſas, ob quas Epiſcopus nequit in Eccleſia ſua ſecure morari, & ideo poteſt cedendi licentiam poſtulare. Una eſt cum habet inimicitias capitales, *cap. Bonæ memoriæ, il* 1. *ſupr. de elect. c. Niſi cum pridem*, §. *Propter malitiam, infra eodem:* & exemplificat Bernardus hic poſt caſum dicens: Nota quod cum quis timet interfici in Eccleſia ſua, poteſt petere ceſſionem, & firmat præcitata gloſſa,
7 cum qua concordant Abb. Antiq. Hoſt. & omnes, ut infra ſubjiciam *n.*15. Ad hoc facit text. optimus *in cap.*
8 *Accedens, il* 2. *inf. ut lite non conteſtat.* ubi non tenetur quis credere literis ſalviconductus, quando habet in loco capitales inimicitias, quia non debet ſe credere inimicis capitalibus propter mortis periculum; qui textus reputatur ab omnibus ſingularis, ut inquit Fel. *ibi, n.*2. Item facit, quia citatus ad locum non tutum non tenetur comparere, Clement. *Paſtoralis*, §. *Piſanaque de re jud.* gloſſ. penult. *in fin. in Clem. Appellanti, de appell.* Specul. *in tit. de Citat.* §. 1. *num.* 10. *verſ. Item*
9 *quod citatus*, & dicitur locus non tutus propter potentiam citantis, qui forte eſt inimicus citati, argumen. *l.* 4. *cum tribus ſeqq. ff. de donat. cauſ. mor. l. Fulcinius*, §. *Quid ſit latitare, ff. ex quibus cauſ. in poſſeſſ. datur, & l. Mortis*, §. *Si autem, ff. de pœn. & propter. in cap. De cetero, inf. de ſent. excom.* Vel etiam ſi familiares potentis citantis ſint manifeſti inimici, quia talis citatus non tenetur ibi comparere, nec mittere excuſatorem, ſicut nec tenetur quis ad talem locum legationem ſuſ-
10 cipere, *ut l. Sciendum*, §. *Si accuſatio, ff. de legat.* & tamen ad legationem ſuſcipiendam quis arctatur, ut in *l. fin.* §. *legat. ff. de mun. & bonor.* Item ſi citatus ad locum inhoneſtum non tenetur comparere propter conſervationem famæ, *ut l. Si cum dies*, §. *penult. ff. de arbitr.* Multo fortius ſi ſit facta ad eum locum, in quo eſt periculum vitæ, juxta leg. dicentem; nam cujus famæ, multo fortius parcendum eſt vitæ, *ut l. Si adulter, & l. Si adulterium cum inceſtu*, §. *Liberto, ff. l. Jul. de adult.* Ita argumentatur Oldrad. *in conſ.* 43. *Quæritur*, quem
11 ſequitur Mar. Socin. *in rubr. de dilationibus, ſeu in tract. de citationib. art.*18. *n.* 5. & 6. *pag.* 24. & ante eos notat Specul. *in tit. de citat. d.* §. 1. *n.* 10. Item facit gloſ. *in c. Statutum*, § 1. *in ver. Non audiens, de reſcr. lib.* 6. ubi quod ſi citatur Guelph. in loco ubi regnat Gibellini, non tenetur comparere: & eam ſequitur Fel. *in d. c. Ac-*
12 *cedens, n.* 14. *Ut lite non conteſt.* Item facit, quia inimicitiæ capitales excuſant quem a reſidentia, ut tenet gloſ. communiter approbata *in cap. ult. in ver. Excuſationem, de Cler. non reſid.* de quo tamen dic, ut ibi ſcripſi *an.*22. *in q.* an Parochus excuſetur a reſidentia propter inimicitias. Ex quibus ſatis roboratur concluſio gloſſæ noſtræ, quod inimicitiæ capitales præbeant legitimam cauſam cedendi.

Recipit tamen hæc concluſio duas declarationes, 13
Prima dummodo inimicitiæ ſint veriſimiliter duraturæ, alias enim eſſet admittenda ceſſio, ſed danda eſſet dilatio Epiſcopo morandi extra diœceſim in aliquo propinquiori, ac tutiori loco ad aliquod breve tempus, durantibus duntaxat inimicitiis, ubi obſervat S. Congreg. Conc. quæ in Parocho ſolet etiam adjicere aliam conditionem, dummodo inimicitiæ ſine ejus culpa, & antequam Eccleſiam obtinuit, ſint exortæ, ut in formula literarum, quam poſui *in d. c. ult. n.* 25. *de Cler. non reſid.* Secunda declaratio eſt, dummodo ſaluti poſſit per alium 14
provideri; alias ſecus, ut *c. Adverſitas*, §. *Hoc tunc ſervandum*, 7. *q.* 1. & egregie declarat S. Thom. in 2. 2. *q.*185. *art.* 5. *in corp.* Inn. & omnes *in c. Niſi cum pridem, inf. eod.* dixi in *c. Ex parte, n.*78. *de Cler. non reſid.*

Alia cauſa, propter quam Epiſcopus ſecure morari 15
non poteſt in Eccleſia ſua, & ideo poteſt ceſſionem petere, eſt aeris intemperies: & hanc primo loco recenſet hic præallegata gloſſa prima, quæ exponens verba illa textus: Eo quod ibi non poteras ſecure morari, exemplificat dicens: Forſitan propter intemperiem aeris, vel quia habebat capitales inimicos. Similiter Abb. Antiq. hic *in princ.* ſic ſummat text. Propter intemperiem aeris, vel inimicitias quis poteſt petere ceſſionem, & concordant Hoſt. *in princ. in v. Secure morari*, & Bald. *n.* 5. Fel. *in d. c. Accedens, il* 2. *n.* 11. *circa medium, ver. Facit, d. c. Ut lite non conteſt.* Rebuff. *in Praxi benef. in tit. de reſign. exprim. ſub n.* 2. Redoan. *de Simon. p.*2. *c.*13. *n.*11. *verſ. Item propter*, & noviſſime Flam. Pariſ. *de reſign. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 244. *& ſeq.* Ad hoc facit text. *in c. Quo-* 16
rundam, cum gl. 2. 74. *diſt.* ubi translatus ad ſecundum Beneficium ignorans malignitatem aeris habet regreſſum ad primum. Item facit, quia intemperies aeris excuſat citatum a comparendo, quaſi locus non ſit ſecu- 17
rus, ut per text. noſtrum, notat Bald. *in l. Recuſare*, §. *Si quis alio, n.* 4 *ff. ad Trebell.* & Fel. *in d. c. Accedens, n.* 11. *verſ. Sexta concluſ.* Item facit gloſ. *in Clem. Ne in agro*, §. *Ceterum, in ver. Cauſa rationabili, de ſtat. Mo-* 18
nach. quæ inter cauſas rationabiles a reſidentia excuſantes recenſet infirmitatem, aeris intemperiem, & capitales inimicitias, & eam ſequitur Felin. *in præalleg. c. Accedens, n.* 11. *verſ. Sexta concluſ.* de quo tamen articulo tu dicas, ut ſcripſi *in d. c. ult. n.*35. & 48. *de Cler. non reſid. & in c. Licet, n.* 45. & 57. *de præb.*

Sed hic incidit dubitatio, quæ ſit aeris intemperies, quæ præbet Epiſcopo legitimam cauſam petendi ceſſionem? Hoſt. *in c.*1. *n.*3. *ſupra eod.* dicit eſſe juſtam cauſam cedendi, ſi Epiſcopus erat delicatæ naturæ, & aer ſibi contrarius. Rebuff. & Redoan. *loc. cit.* & noviſſime Flamin. Pariſ. *de reſign. benef. lib.* 5. *q.*3. *n.*244. *& ſeqq.* dicit hanc eſſe communem opinionem, quando cæli gravitas eſt contraria naturæ ipſius Epiſcopi: & hanc ob cauſam Greg. XII. ſe excuſavit, quare non venit ad Conc. Piſan. timens illius loci, & aeris intemperiem, ut refert Mar. Socin. *in c. Veniens de accuſ. & in Rubr. de dilat. ſeu in tr. de cit. art.*18. *n.* 6. *ante med. v. Item etiam, alia modo, fol* 24. & poſt eum Fel. *in d. c. Accedens n.*11.

Communiter tamen DD. *in d. c. ult. de Cler. non re-* 19
ſident. loquentes de non reſidentia, in qua leviores cauſæ ſufficiunt, quam in renunciatione, accipiunt aeris intemperiem pro aeris corruptione, ſeu peſtilentia, ut in ſpecie Hoſt. *ibi, n.* 5. *poſt med. in v. Excuſationem*, & concludit Ripa *in tr. de peſte, in tit. de priv. contr. n.*140. & eodem modo Doctores, qui excuſant citatos a com- 20
parendo propter intemperiem aeris, intelligunt, quando in loco viget peſtis, & aer eſt corruptus: & ſic loquuntur Bart. & Mar. Socin. *ſupracit. num.* 17. & 18. Imol. hic *num.* 8. *circa med. verſ. Ubi vult. quod excuſetur quis ad comparendum in loco, ubi viget peſtis*, Jo. Andr. Butr. Abb. & alii *in c. Cum dilecti, de dolo, & contumacia*, quos ſequitur Felin. *in d. cap. Accedens n.* 11. *verſ. Dixit tamen Jo. Andr.* qui etiam dicit citatum non teneri experimentum facere, an ſua complexio, vel converſatio ibi ſit tuta, cum hoc ſit periculoſum; ſed ſatis excuſari a comparendo, ſi medici dicant aerem

eſſe

esse corruptum, vel si pestis contagiosa multum invaluerit: & in terminis gloss. Bernardi ita intellexit Bald. hic *n.* 5. ait enim; Dixit hic Bernardus, quod propter pestilentiam aeris, sicut propter periculum mortis, debet admitti cessio; quod est verum, ubi est perpetua pestilentia, vel longo tempore duratura, ut
32 in Senogallia, & Comacchia. Quid dicendum? magis placet prima opinio Hostiensis, quia tempore pestis, non Prælato tantum, sed generaliter periculum omnibus imminet; & ideo cum subditorum salus exigat personæ Pastoris præsentiam, non debet Pastor personaliter *suum* gregem deserere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod personale periculum imminens, cum bonus Pastor animam suam ponere teneatur pro ovibus suis: textus est in *c. Adversitas*, §. *Hoc tunc servandum*, 7. q. 1. & docet D. Th. 2. 2. *q.* 185. *art.* 5. *in corp.* & ita Episcopus ex causa pestilentiæ non potest cedere, imo nec ad tempus abesse, cum teneatur in Ecclesia sua omnino residere, ut re diligentissime examinata olim censuit Sac. Congreg. Conc. à S. Carolo Borromæo Archiepiscopo Mediolanensi consulta, cujus sententiam ad se relatam approbavit sanct. mem. Greg. XIII. ut plene adnotavimus *in d. c. ult. a n.* 37. & præsertim *num.* 46. *usque ad n.* 52. *de Cler. non resid.*

At vero cum in loco non viget epidemia, seu pestis formalis, & aeris qualitas non generaliter omnibus, sed ipsi Prælato, & ejus complexioni specialiter est infensa, adeo ut non possit ibi residere sine metu mortis: eo casu cum periculum non immineat omnibus generaliter, sed soli Episcopo, & animarum salus tuta esse possit per alium Prælatum, cui cæli qualitas non sit adversa, & qui possit ibi secure morari: utique ex hac causa potest Episcopus cessionem petere, & in hoc casu potest intelligi ipse textus. Et hanc differentiam, an periculum immineat omnibus, vel soli Prælato, latius prosequor *in d. c. ult. n.* 50. & *in c. Ex parte*, *n.* 78. *de Cler. non resid.* post Innoc. & Doctores *in c. Nisi cum pridem*, *infra eod.*

33 Hoc tamen videtur temperandum juxta sententiam Baldi superius relati *n.* 21. dummodo intemperies aeris verisimiliter futura sit contraria complexioni Episcopi in perpetuum, aut per longum tempus; de hac enim intemperie intelligendus est Bald. & non de formali pestilentia, ut ostendunt exempla Senogallien. & Comachien. Secus vero si esset parum duratura, quia tunc non esset justa causa admittendi cessionem, sed solum dandi licentiam non residendi ad aliquot menses extra diœcesim in aliquo viciniori, & tutiori loco, ut moris est S. Congregationis Concilii, secundum ea, quæ scripsi *in c. Licet*, *n.* 46. & 47. *inf. de præb.*

Rursus hoc temperandum est, dummodo intempe- 24
ries aeris, seu cæli inclementia naturæ Episcopi adversa vigeat non tantum in civitate, sed etiam in diœcesi; alias enim si reperiretur in diœcesi aliquis locus, in quo Episcopus posset secure morari, cessio non esset admittenda, ut observat Flamin. Paris. *de resign. benef. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 244. & quamvis nihil alleget, tamen satis probatur ex doctrina Mar. Socin. *in rubr. de dilat. sive in tract. de citationib. art.* 18. *n.* 5. & 6. *fol.* 24. & *in d. c. Accedens*, *il* 2. *in* 5. *notab. Ut lite non contest.* quam ibi sequitur Felin. *n.* 10. *vers. Et dicit Marianus*, videlicet quod si accessus ad locum esset multiplex, non sufficere, si citatus ad comparendum probaret unum accessum non esse tutum; sed necessarium esset probare nullum ex illis accessibus esse tutum: alias probatio non esset concludens necessario; quod dicit esse notandum pro cautela retinenda in practica in formandis articulis.

Porro in S. Congregatione rerum Consistorialium 25
proposito dubio, an sit admittenda cessio Ecclesiæ Balneoregien. quam in manibus Sanctissimi facere libere intendit R. P. D. Carolus Azolinus illius Episcopus, eo quod cælum tam civitatis, quam diœcesis Balneoregien. ut testes deponunt, adeo sibi grave, & suæ complexioni contrarium sit, ut morbum pene exitialem, nulla remedia ex illa aeris intemperie admittens, hactenus passus, nuper ab alio cælo valetudini redditus, ad suam Ecclesiam redire, & apud eam residere, nisi cum certo vitæ periculo non possit: Die 11. Julii 1652. S. Congregatio censuit, si Sanctissimus annuat, cessionem esse admittendam.

DE RENUNCIATIONE.

Idem Innocentius III. Archiepiscopo Calaritano.

CAPUT X.

NIsi cum pridem: & infra. Si in hujusmodi cessione frugem tibi melioris vitæ promittis, scire te debes non esse sanctificato in utero sanctiorem, & ideo non oportet te prædicationis jam susceptæ deserere ministerium: cum ille, cujus fieri bajulus recusabat, tandem prædicandum receperit verbum Dei. Quod si forsan humilitatis causa de culmine quæris pontificali descendere, eo ipso humilitatis videris exigere male verticem, quod te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem: quia tunc in te veram humilitatem custodies, cum & per eam locum sublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaque volumus, quod hæc sunt illa, per quæ cedendi Episcopus licentiam potest postulare: conscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, grave scandulum, irregularitasque personæ; sed in his omnibus est observanda cautela. Propter conscientiam enim criminis, cedendi potest licentiam postulari, & forsitan non cujuslibet, sed duntaxat illius, propter quod ipsius executio, post peractam pœnitentiam impeditur: cum si omnes, quos arguit conscientia cujuslibet culpæ, cederent, pauci vel nulli in illo ministerio remanerent: & infra. Alia vero causa est debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex senectute procedit: nec tamen omnis, sed illa solummodo, per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale: nam si pro qualibet corporali debilitate, susceptæ servitutis officium posset deseri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatibus gloriari: cum interdum non plus hortetur senilis debilitas aliquem cedere, quam moralis maturitas (quæ in senibus esse solet) ipsum in suo suadet officio permanere: pro talibus enim de se dicit Apostolus: Cum infirmor, tunc fortior sum; quia nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem cordis augmentat. Pro defectu quoque scientiæ plerunque potest quis petere cessionem, quia cum ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum necessaria, & circa curam temporalium opportuna: Præsul, qui commissam sibi debet Ecclesiam regere in utrisque, salubriter ei renunciat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat: Tu enim (inquit Dominus) scientiam repulisti, & ego repellam te ne sacerdotio fungaris mihi; quanquam & si desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen sit competens toleranda: quia secundum Apostolum, Scientia inflat, charitas autem ædificat: & ideo imperfectum scientiæ, potest supplere perfectio charitatis. Propter malitiam autem plebis, cogitur interdum Prælatus ab ip-

sius

sius regimine declinare: quando plebs adeo duræ cervicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam; sed propter ejus duritiam, quo magis satagit, eo magis justo judicio deficere permittatur, dicente Domino per Prophetam: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, quia domus exasperans est: & Apostoli leguntur dixisse Judæis: Ecce convertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis. Non tamen pro qualibet culpa pastor debet gregem deserere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, fugit: sed de superioris licentia, tunc demum potest, non tam timide fugere, quam provide declinare, cum oves convertuntur in lupos; & qui debuerant humiliter obedire, jam irrevocabiliter contradicunt: cum etsi tales sint graviter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempore utiliter tolerandi; quia sanguinem elicit, qui nimis emungit. Pro gravi quoque scandalo evitando (cum aliter sedari non possit) licet Episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur affectare salutem; memor illius quod dicit Apostolus: Si esca scandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Sed inter scandalum & scandalum est subtiliter distinguendum, sicut Dominus ipse distinxit, cui cum dixissent Apostoli: Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizantur? Respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi vero dixit: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendantur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Personæ vero irregularitas, ut si forte sit bigamus, vel viduæ maritus, est causa propter quam petere potest licentiam aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit: Oportet Episcopum esse unius uxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ debet ei, qui regulariter ministravit, cedendi licentia indulgeri, utpote si de legitimo matrimonio non sit natus; quia licet irregularitatem hujusmodi non potuerit subticere, si tamen & culpa latet, & causa cum eo, qui laudabiliter suum implevit officium (injuncta sibi pœnitentia competenti) potest non minus utiliter, quam misericorditer dispensari. Ego sum, inquit Deus, zelotes, visitans peccata patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, id est, in illis qui contra me paternum odium imitantur: unde patet, quod illis, qui paterna vitia non sequuntur, propriæ possunt in talibus suffragari virtutes, illo discretionis adhibito moderamine, ut inter nothos & manzeres, naturales & spurios distinguatur: & infra. Verum si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti favendum, cum hujusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam (ut id tanquam notissimum omittamus, quod otiositas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captivandas) propter laboris angustias, aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum apud extraneum te fide media copulasti, sciens quod beati sunt illi, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Sed dices: Spiritus ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quo vadat: & ideo non est, qui possit vias illius spiritus perscrutari: qui vero spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quoniam ubi spiritus Dei, ibi libertas: quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes, quia data est tibi libertas cedendi a Deo. Certe desipis, si sic sapis: nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei agit? Si enim vera sunt, quæ præmisimus, (imo quia indubitanter sunt vera) procul dubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis. Porro si dicas, quod forsan alia est causa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inspiratur: & nos siquidem respondemus, tu quomodo scis quod talis inspiratio sit cælestis? Nonne recolis, quid ille glorioſus Pontifex dixerit, cum cœpisset viribus corporis repente destitui? Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua; illius exemplum secutus qui dixit: Cupio dissolvi, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter vos: & infra. Quippe si quantocunque virtutum flore refulgeas, & in te non habeas charitatem, nihil te comprobatis habere. Nulla siquidem major poterit esse charitas, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Cum autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione (dummodo proficere illis possis, etsi non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te convenit excusare: quoniam si laboris causam prætendis, exemplum te Apostoli sublevabit, qui suadet tibi laborem hujusmodi non refugere, dum se asserit pro communi salute plus ceteris laborasse: quia licet non semper sequatur laborem effectus; nihilominus tamen ipse labor est meritorius apud Deum, juxta quod legitur: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum: & infra. Nec putes, quod ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima satagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea: quoniam licet illa sit magis secura, ista tamen est magis fructifera; & licet illa sit magis suavis, hæc tamen magis utilis: cum in fecunditate sobolis lippitudo Liæ, Rachelis pulchritudini sit prælata: quamvis simul in unum & contemplativus esse valeas, & activus: legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam Domini cum majori cerneret libertate; nunc vero descendebat in castra, ut cum utilitate majori necessitatibus populi provideret: quapropter facilius indulgetur, ut ascendat Monachus ad Præsulatum, quam Præsul ad Monachatum descendat: & infra. Monemus itaque, ut laborem pastoralis regiminis non recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere, qui sibi apud te divertenti sprevisses cum Martha solicita ministrare: & infra. Quia vero in postulando cedendi licentiam institisti, tibi te duximus relinquendum, ut distinctis causis, propter quas cedere oporteat, si propter aliquam causam utilem, & honestam in hujusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas, alioquin cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus interdictam: quoniam etsi pennas habeas, quibus satagas in solitudinem advolare; ita tamen adstrictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.

SUMMARIUM.

1 *ANtonii de Butrio repetitiones multæ incaute citantur ex Abbate Panormitano, in cujus commentariis reperiuntur insertæ.*

2 *Episcopo non licet Episcopatui renunciare propter frugem melioris vitæ.*

3 *Frugis appellatione quid veniat.*

4 *Curato non licet Ecclesiam deserere, ut transeat ad vitam Eremiticam.*

5 *Episcopus non potest curam pastoralem deserere, ut transeat ad Monachatum, & num. seqq. usque ad num. 11.*

6 *Transitus a perfectiori statu ad minus perfectum non est licitus.*

7 *Status Episcopalis perfectior est, quam status religionis.*

8 *Episcopus semel consecratus, perpetuo retinet potestatem consecrationis.*

9 *Episcopatus nomen est oneris, non honoris.*

10 *Vita contemplativa an sit præferenda activæ.*

11 *Prædicatio est præcipuum Episcoporum munus, nec licet illud deserere ob suasionem melioris vitæ.*

12 *Humilitas, quæ contra obedientiam erigitur, est superbia.*

13 *Resignationis causæ reducuntur omnes ad impedimentum exequendi officium pastorale.*

14 *Episcopus tandiu obligatur ad retinendam curam pastoralem, quandiu potest subditis profiere ad salutem.*

15 *Crimen impediens Ordinis executionem, post peractam pœnitentiam est justa causa cedendi Episcopatui.*

16 *Dictio*, forsitan, *quandoque ponitur affirmative.*

17 *Crimina, quæ post peractam pœnitentiam impediunt officii executionem, quæ sint, & n. seqq.*

18 *Culpa licet tollatur per pœnitentiam, tamen in omnibus non deletur infamia.*

19 *Conscientia erronea deponenda est ad consilium, & determinationem Romani Pontificis.*

20 *Episcopus pro crimine quamtuncunque gravi renunciare non potest sine licentia Papæ.*

21 *Spirituale vinculum fortius est, quam carnale.*

22 *Conjugium spirituale, quod inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, non humana, sed divina potius potestate dissolvitur.*

23 *Translatio, depositio, & cessio Episcoporum sunt soli Papæ reservatæ non tam constitutione canonica, quam institutione divina.*

24 *Prælatus suscipiendo Prælaturam videtur cum ea quasi contrahere.*

25 *Episcopus intrusus an possit Episcopatui renunciare sine licentia Papæ, & numer. seqq. usque ad num. 49.*

26 *Intrusi in quatuor species distinguuntur.*

27 *Episcopus nullum habens titulum verum, nec putativum, non solum potest, sed etiam debet ex seipso Episcopatum dimittere.*

28 *Fures, & invasores quo diutius rem detinent, eo magis peccant.*

29 *Intrusus proprie quis dicatur, & n. 32. & 36.*

30 *Prædo maximus est intrudens se in Ecclesiam, & falsus Prælatus.*

31 *Intrusus potius dicitur incubator, quam possessor.*

32 *Intrusi habentes titulum putativum, sed non a legitimo Superiore, cedere possunt, ac debent absque alia Papæ licentia.*

33 *Titulus putativus nisi proveniat a legitimo Superiore, non dicitur coloratus, nec sustinetur opinione communi.*

34 *Electi in schismate dicuntur hæresiarchæ, & eorum gesta ex communi errore non sustinentur.*

35 *Prælatus intrusus non potest conferre Sacramenta, ac si conferat, executionem non confert.*

36 *Intrusus dicitur non solum qui sine electione, sed etiam qui ex electione non canonica, puta minoris partis, beneficium occupat.*

37 *Episcopatum accipiens Regia ordinatione tenetur illi cedere sine licentia Summi Pontificis.*

38 *Item provisus ab Antipapa, vel alio schismatico,*

39 *Electus a minori parte tenetur cedere, dummodo de non canonica electione constet in figura judicii.*

40 *Intrusus habens titulum putativum a legitimo Superiore cedere non potest sine licentia Papæ.*

41 *Possessio facti suffulta aliquo colore tituli dimitti non potest sine Superioris licentia.*

42 *Simoniacus an possit Episcopatum resignare sine authoritate Superioris.*

43 *Intrusus cum titulo colorato, in articulo mortis potest beneficium dimittere non expectata Superioris licentia.*

44 *Crimen hæresis, & assassinii inducunt privationem tituli ipso jure.*

45 *Paria sunt intrudere se in beneficio, vel retinere beneficium, quo aliquis canonice est privatus.*

46 *Episcopus privatus ob crimen notorium, vel declaratum per sententiam, cedere potest absque Superioris authoritate.*
Secus si crimen sit occultum, numer. 48. vers. Aut crimen.

47 *Extrusus per sententiam non dicitur cedere, sed recedere.*

48 *Intrusus post rem judicatam, & executoriale non auditur.*

49 *Debilitas corporis impediens executionem pastoralis officii est justa causa cedendi.*

50 *Morbus sonticus quis dicatur.*

51 *Podagra an præbeat legitimam causam renunciandi Episcopatum.*

52 *Infirmitas est justa causa cedendi, etiamsi proveniat e propria culpa.*

53 *Distributiones quotidianæ debentur senio confectis, si aliter residere soliti sunt.*

54 *Item infirmis ex propria culpa, & peccato.*

55 *Debilitatem corporis non sequitur debilitas cordis, intellectus, & spiritus.*

56 *Episcopus si propter debilitatem corporis sit inhabilis ad spiritualia, seu temporalia, potest, sed non cogitur renunciare, sed datur illi coadjutor.*

57 *Cardinalium Episcoporum resignationes admitti solent etiam non probatis causis hic expressis.*

58 *Scientia in Episcopo est necessaria tam in spiritualibus, quam in temporalibus.*

59 *Scientiæ defectus promotum dejicit invitum.*

60 *Scientia eminens desideratur in Pastore; competens tamen sufficit, nec defectus eminentis præbet justam causam cedendi.*

61 *Congregatio examinis Episcoporum coram Papæ a Clemente VIII. instituta.*

62 *Promovendi ad Cathedrales, & alias majores Ecclesias etiam insignis literaturæ, subjiciuntur examini.*

63 *Cardinales ad Episcopatum promovendi cur examen non subeant.*

64 *Episcopi, qui ad aliam Ecclesiam transferuntur, novo examini non subjiciuntur.*

65 *Promovendi ad Cathedrales in partibus infidelium, an, & quando subjiciantur examini.*

66 *Examinatores Episcoporum quod juramentum præstent ante susceptum officium.*

67 *Instructio de qualitatibus promovendi extra Curiam a quibus sit sumenda.*

68 *Inquisitio de scientia promovendi extra Curiam quomodo formari debeat.*

69 *Regularis ad Cathedralem assumendus a quibus habere debeat testimonium, an sit idoneus ad alios docendos.*

70 *Malitia, seu durities subditorum est justa causa postulandi, & obtinendi cessionem.*

71 *Actus pascendi est principalis actus Episcopi.*

72 *Episcopus propter persecutionem subditorum an debeat fugere, & Ecclesiam deserere.*

73 *Episcopus propter scandalum aliquando non solum potest, sed etiam debet renunciare.*

74 *Scandalum omnino vitandum, si sine peccato vitari possit, alias secus, & n. seqq.*

75 *Veritas disciplinæ deseri potest propter multitudi-*

nem

nem peccantium.

76 *Multitudini non est parcendum, quando excusat, vel defendit errorem.*

77 *Veritas bonæ vitæ, vel justitiæ, propter scandalum nunquam deserenda est.*

78 *Scandalum potius vitandum, quam peccatum, cum dubium est, an scandalum sit peccatum, necne.*

79 *Scandalum quid sit, & unde dicatur.*

80 *Irregularitas quid sit, & in quo differat a suspensione.*

81 *Irregularitas tribus modis contrahitur.*

82 *Irregularitas nativa quæ dicatur.*

83 *In corpore vitiatis non peccat anima, sed natura. Authoris Commentaria post cæcitatem inchoata, ibidem.*

84 *Irregularitates omnes, & earum pœnæ sunt de jure positivo.*

85 *Papa dispensat in omnibus irregularitatibus, etiam bigamiæ.*

86 *Potestas Clavium non recipit interpretationem restrictivam.*

Nisi cum pridem. Ponit, & exponit sex causas, propter quas Episcopi possunt petere, & Papa consuevit concedere cedendi licentiam. Est clavis in materia resignationis Episcopatuum, & sæpe allegari solet in Sacra Congregatione rerum Consistoriallum, ubi resignationum causæ, & alia ad Consistorium Sanctissimi pertinentia examinantur, ut Cathedralium erectiones, & uniones, divisiones, & consimilia, de quibus per gloss. in *c.* 1. *in ver. Pertineant, supra de translat. Episc. & in c. Sicut unire, in ver. Pertinere, infra de excess. Prælat.* Prima pars reprobat has duas causas cedendi, videlicet zelum melioris vitæ, & humilitatem. Secunda ibi, *Intueri*, ponit legitimas causas cedendi, ut prædixi in Summa. Tertia ibi, *Verum*, reprobat alias causas cedendi, ut otium, laborem, inspirationem, & his similes, probans id auctoritatibus, & respondens ad id, quod opponi posset de Martha. Quarta concludit ibi, *Monemus.*

1 Multi incaute hic allegant Abbatem Siculum, qui tamen non scripsit super hoc textu: nam lectura, quæ inserta est inter Commentaria Abbatis, non est sua, sed Antonii de Butrio, ut constat ex illius subscriptione, & patebit cuilibet illam conferenti cum lectura posita inter Commentaria Butrii: nec tantum hoc reperitur factum de hac Decretali; sed etiam de aliis pluribus, quæ sunt Antonii de Butrio, & tamen inadvertenter citantur de Panormitano. Qua ratione id factum fuerit, ignoro, nisi forte ut lectura Abbatis habeatur integra super singulis capitulis hujus compilationis.

2 In prima parte nota primo ex principio literæ primam causam minus legitimam petendi, & admittendi renunciationem Episcopatus, id est, propter frugem melioris vitæ. Archiepiscopus enim Calaritanus, ad quem Innocentius direxit hanc Decretalem, intendebat vitam eligere solitariam, melioris vitæ frugem sibi promittens, frugem, id est, fruitionem, secundum
3 Goffred. vel plenitudinem, seu ubertatem, secundum Tancred. & Host. aut retributionem, secundum Abb. Antiq. & Jo. Andr. Credebat enim, ut dicitur in tex-
4 tu, vitam contemplativam meliorem esse, quam activam. Unde colligitur non licere Episcopo, vel Curato Ecclesiam deserere, ut transeat ad vitam solitariam seu eremiticam; neque id permittendum esse a Superiore, ut hic per Butr. *n.* 3.

5 Secundo nota Episcopum non posse curam pastoralem derelinquere ex hac sola causa, ut fiat Monachus. Quod colligitur ex litera exponendo verbum illud, *Solitariam*, id est, monasticam: nam Monachus dicitur quasi solitarius, ut legitur, & notatur in *c. Placuit, il* 2. 16. *q.* 1. & consonant verba, quæ habentur infra in §. *Verum*, ibi, *Facilius indulgetur, ut ascendat Monachus ad Præsulatum, quam Præsul ad Monachatum descendat.* Ad idem textus in *c. Proximo, infra eod.* ubi patet posse Episcopum per Superioris authoritatem ad monasticam vitam descendere, cum proficere nequit in regimine pastorali ob persecutionis, vel ægritudinis impedimentum; Ergo his impedimentis cessantibus sola causa transeundi ad monasticam vitam non est legitima. Idem apertius probatur in *c. Suggestum*, 7. *q.* 1. ubi serio corripiuntur a Liberio Papa, qui a laboribus Episcopatus quieti monasteriorum se tradunt, & ut seipsos solvant, filios orphanos derelinquunt.

Præterea nulli licet de statu perfectiori ad minus per- 6
fectum statum transire, quandiu potest ea, quæ sunt perfectioris status, exequi; hoc enim est retro aspicere, quod est damnabile secundum Domini sententiam dicentis, Lucæ 9. *Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro aptus est regno Dei, c. Pennata animalia, de pœnit. dist.* 2. & hæc est ratio, cur non liceat a Religione redire ad seculum, *c. Sicut, & c. Consulti, & c. Statuimus, de regul. cum mult. simil.* & cur non liceat a strictiori Ordine ad laxiorem transire, *c. Sane, & c. Licet, eod. tit.* Conc. Trid. *cap.* 19. §. *Nemo etiam regularis, sess.* 25. *de regul.* facit text. in *c.* 1. *supra de transl. Episcop.* ubi Innoc. III. redarguens Patriarcham Antiochenum, quod Metropolitanum electum ad Episcopatum transtulisset: *Novo quodam*, inquit, *mutationis genere parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti, episcopare Archiepiscopum, imo potius de archiepiscopare præsumens.* Sed status Episcopalis perfectior est, quam status Religionis. Nam, ut inquit Dionysius *de Eccles. hierarch. c.* 5. *Pontificum quidem Ordo consummativus est, & perfectivus; Sacerdotum autem illuminativus, & lucidativus; ministrantium vero purgativus & discretivus*; Ergo sicut non licet de statu Religionis redire ad seculum, aut a strictiori ad laxiorem Religionem; ita non licet de statu Episcopali ad Religionem redire, nisi alia legitima causa subsit.

Ad hæc ordo gratiæ est decentior, quam ordo na- 7
turæ. Sed secundum naturam non movetur idem ad contraria, puta si lapis naturaliter deorsum movetur, non potest naturaliter a deorsum redire in sursum. Sed secundum ordinem gratiæ licet de statu Religionis transire ad statum Episcopalem, *c. Unic.* 18. *q.* 1. & patet infra in §. *Verum, & in c. Proxim.* ubi Episcopus, qui renunciavit Episcopatui propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam, & ad Religionem transivit, potest iterum reassumi ad Episcopatum; Ergo non licet e converso de statu Episcopali redire ad statum Religionis.

Postremo, nihil in operibus gratiæ debet esse otio- 8
sum; sed ille, qui est semel in Episcopum consecratus, perpetuo retinet potestatem consecrationis, *c. Un. cum ibi not. inf. de ordin. ab Episc. qui renunc. Episc. c.* 2. *vers. Sicut enim Episcopus, supra de transl. Episcop.* & docet S. Th. in 2. 2. *q* 39. *art.* 3. ergo Episcopus, ut fiat Monachus, non potest curam Episcopalem dimittere, quandiu potest illam exercere; quia alioquin potestas consecrationis, seu Ordinis Episcopalis, quam habet, esset otiosa, & sine effectu: quod esse non debet, cum præsertim Episcopatus sit nomen oneris, non honoris, *c. Qui Episcopatum*, 8. *q.* 2. & verba Apostoli, *Bonum opus*, exponantur, id est, actio plebi utilis; ut per D. Thom. 9
in 2. 2. *q.* 185. *art.* 1. *in respon. ad secundum.*

Concluditur ergo Episcopum ex causa transitus ad Religionem non posse petere cedendi licentiam, nec si petat, eam esse concedendam, nisi concurrat aliqua ex sex causis hic numeratis: quod tenet S. Th. 2. 2. *q.* 185. *art.* 4. & Turrecrem. in *c. Hoc nequaquam, n.* 2. 7. *q.* 1. Idem docet Innoc. in *c. Post translationem, n.* 4. *infra eod.* dicens non licere Episcopatum dimittere propter Monachatum. Quod dictum sequuntur ibi Host. *n.* 7. Jo. Andr. *n.* 9. Anchar. *n.* 2. & alii communiter DD. in *c. Licet, de regular.*

Non obstat, text. in *d. c. Hoc nequaquam* 7. *q.* 1. quia intelligitur de Episcopo, qui convictus est de crimine, & propter hoc in monasterium detruditur, ut ibi declarat glos. in *ver. Ulterius*, & Archid. *ad fin.*

Non obstat, quod vita contemplativa sit præferen- 10
da activæ, & quidem in duodecim, secundum Augustinum relatum ab Archid. in *c. Privilegium, n.* 3. *de verb. signif. lib.* 6. & a Collectar. hic *n.* 2. dicente Domino, Lucæ 10. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quoniam, ut hic dicitur, licet vita contemplativa sit magis secura, tamen activa est magis fructifera; & licet illa sit magis suavis, hæc tamen magis utilis; & ut legitur in *d. c. Licet*, §. *Si vero, de regular.* sicut majus bonum minori bono præponitur.

nitur, ita communis utilitas speciali utilitati præfertur. Et in hoc casu recte præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi, & labor quieti &c.

11 Secundo nota, ex illis verbis, *Non oportet te prædicationis jam susceptæ deserere ministerium, &c.* quod præcipuum Episcoporum munus est prædicatio verbi Dei, nec licet illud jam susceptum deserere ob suasionem melioris vitæ. Ad idem *c. Inter cetera, infra de offic. ordin. c. Cum ex injuncto, de hæretic.* Concil. Rhemen. c. 14. Concilium Carthagin. IV. *c.* 20. relatum in *c. Episcopus, il* 3. 88. *dist.* & Conc. Trid. *c.* 4. *sess.* 24. facit text. in *c. Pennata, de consecr. dist.* 2.

12 Tertio nota, in *vers. Quod si forsitan*, secundam causam cedendi illegitimam esse, si Episcopus ex sola humilitate intendat de culmine Pontificali descendere: non enim licet humilitatem contra obedientiam exercere, quia ut inquit hic Butr. *num.* 4. humilitas, quæ contra obedientiam erigitur, est superbia.

13 §. *Intueri.* Hic incipit secunda pars Decretalis, ex qua nota per ordinem sex causas cedendi, quæ ponuntur in litera. Quæ tamen omnes ad unam tandem reducuntur, tanquam diversi rivi ad fontem, videlicet ad impedimentum exequendi officium pastorale: nam tunc demum causa cedendi legitima est, si Episcopus nequeat munia Pontificalia exercere, & ovibus sibi creditis ad salutem proficere: sive impedimentum proveniat ex parte ipsius, puta ob crimen, corporis debilitatem, defectum scientiæ, vel irregularitatem: sive ex causis externis, puta ob malitiam plebis, aut
14 scandalum. Unde in *d. c. Licet*, §. *Si vero, de regul.* pro generali regula statuitur, ut quandiu potest Episcopus præesse pariter & prodesse, non debeat cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. Rationem assignat S. Th. in 2. 2. *d. q.* 185. *art.* 4. quia perfectio status Episcopalis in hoc consistit, ut aliquis ex divina dilectione se obliget ad hoc, quod saluti proximorum insistat. Et ideo tandiu ad retinendam curam pastoralem obligatur, quandiu potest subditis sibi commissis proficere ad salutem. Contingit autem quandoque; ut Episcopus impediatur procurare hujusmodi salutem multipliciter, videlicet in casibus hic expressis. Quamobrem in his duntaxat jure potest Episcopus de licentia Summi Pontificis curam pastoralem deserere.

15 §. *Propter conscientiam.* Nota primam causam legitimam cedendi, videlicet conscientiam criminis, & pondera qualitatem illi annexam; exigitur enim, ut crimen sit tale, ut post peractam pœnitentiam impe-
16 diat ordinis executionem; & sic dictio illa, *Forsitan*, non ponitur dubitative, sed affirmative, secundum glos. & Innoc. Nam, ut inquit Host. *n.* 5. sub dubio forsan loquuntur sæpe periti; & fuit philosophicum temperamentum.

17 Quædam igitur sunt crimina, quæ impediunt officii executionem post peractam pœnitentiam, & glos. *in ver. Duntaxat*, & Abb. Antiq. *in ver. Impeditur, vers. Quæ ergo sunt crimina*, exemplificant in simonia, *c. Erga Simoniacos*, 1. *q.* 1. sive sit in Ordine, sive in beneficio, secundum Host. *n.* 9. Jo. Andr. *num.* 44. & Butr. *n.* 9. Item in homicidio, *c. Miror*, 30. *dist. cap. ult. de tempor. ord.* De quibus duobus criminibus est expressum in *c. Inquisitionis, in princ. infra de accus.* quorum memi-
18 nit etiam D. Th. *loc. cit.* Item in delictis, quæ ipso jure irrogant infamiam, *c. Infames*, §. *Porro*, 3. *q.* 7. quia licet culpa tollatur per pœnitentiam, non tamen deletur infamia, §. *Hinc colligitur*, 2. *qu.* 3. Idque efficit enormitas, ex qua remanet perpetuum sigillum ignominia, vel indignitas perpetua, ut inquit hic Bald. *n.* 4.

Quod tamen secundum DD. est verum, quando crimen irrogat infamiam naturalem civilem, sive infligatur ipso jure, sive inflicta sit per sententiam, ut per Butr. hic *n.* 9. Alios casus recenset hic Host. *n.* 9. Jo. Andr. *n.* 44. Butr. *eod. n.* 9. & Anchar. *n.* 2. videlicet si quis excommunicatus, suspensus, vel interdictus se in contemptum Clavium fecerit ordinari, *c. Cum illorum*, §. *Si autem, de sentent. excommun.* vel præsumpserit celebrare, *cap. Si quis Episcopus in Concilio*, 11. *q.* 3. vel beneficia conferre, seu recipere a contemnente, vel interdictum Papæ violante, *c. Tanta, de excess. Prælat.* Item falsificans literas Papæ, *cap. Ad falsariorum, de crim. falsi.* Item hæreticus, *c. Inter solicitudines, de purgat. can.* Item Sodomita, *c. Clerici, de excess. Prælat.* Item revelantes peccatum in Sacramento Pœnitentiæ sibi detectum, *c. Omnis*, §. *fin. de pœnit. & remiss.* Item incorrigibilis, & nimium in contumacia perseverans, *cap. Veritatis, de dolo, & contum.* Hæc crimina dicuntur gravia, & enormia, in quibus post pœnitentiam dispensari non consuevit, secundum Host. Jo. Andr. & alios proxime citat. & propterea præbet legitimam causam postulandi, atque admittendi cessionem.

Quædam vero sunt crimina, quæ post peractam pœnitentiam non impediunt executionem. Et propter hæc non licet Episcopatum dimittere, ut hic decidi-
tur; quia secundum Host. *n.* 10. sufficit per solam pœnitentiam satisfacere suo Creatori, argum. *fin. infra de Simon. c. fin. de tempor. ordin. c. Ferrum*, 50. *dist.* Nec, ut inquit Jo. Andr. *n.* 8. *in ver. Remanerent*, & Card. *in 6. notab. n.* 2. debet quenquam ex talibus conscien-
19 tia erronea cruciare, cum deponenda sit ad Papæ non solum consilium, sed etiam determinationem, ut in *c. Inquisitioni, infra de sent. excomm.* quia nullus peccat legis authoritate, *c. Qui peccat*, 23. *q.* 4. Qui tamen ipsam deponere non potest, nisi ipsam sequatur, non evadet periculum, *c. Nervi*, 13. *dist. & cap. Per tuas, de simon.*

20 Tertio nota, quod etsi conscientia criminis impedientis executionem officii post peractam pœnitentiam sit justa causa renunciandi, non tamen fieri potest renunciatio propria authoritate, sed requritur Superioris licentia, ut probat litera, ibi: Cedendi potest licentia postulari. Unde glos. *in ver. Duntaxat*, Innocent. & Compost. ambo *num.* 1. *in ver. Cedendi*, colligunt, pro nullo crimine quantuncunque gravi posse Episcopum cedere sine licentia Papæ, argum. *c. Prox. vers. Unde quidam, inf. eod. & c. Denique* 6. *q.* 3. *& leg. Tutores*, §. *Qui se, ff. de administr. tut.* Ratio est, quia ut inquit S. Th. in 2. 2. *q.* 185. *art.* 4. *Sicut curam regiminis assumit aliquis per providentiam superioris Prælati; ita etiam oportet, ut per ejus authoritatem ex causis prædictis deserat susceptam.* Adducit verba Innoc. III. quæ habent in fine hujus Decretalis, ibi, *Si pennas habeas, quibus satagas in solitudinem avolare; ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.* Alia ratio desumitur 21
ex *c. Inter corporalia, supra de transl. Episc.* quia scilicet, *fortius est spirituale vinculum, quam carnale; sed dissolutionem carnalis conjugii, quod est inter virum, & feminam, Deus suo tantum judicio reservavit, præcipiens, ut quos Deus conjunxit, homo non separat; Ergo non est* 22
dubitandum, quin spirituale conjugium, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, suo tantum judicio reservaverit dissolvendum: non enim humana, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem Romani Pontificis (quem constat esse Vicarium Jesu Christi) Episcopus ab 23
Ecclesia removetur: & ideo tria hæc, quæ præmisimus, 24
non tam constitutione canonica, quam institutione divina soli sunt Romano Pontifici reservata. Hæc ibi. Demum idcirco Prælatus non potest ex seipso deserere prælaturam, quam suscepit, quia suscipiendo videtur cum ea quasi contrahere, *c. Cum inter Canonicos, supra de elect.* Pro hoc, *l. Sicut, C. de action. & obligat. & c. Per tuas, de voto.* Qua ratione utuntur hic Jo. Andr. *n.* 3. *in ver. Jam susceptæ*, & Card. *n.* 1. referentes illud Senecæ *epist.* 22. *Turpe est cedere oneri, & luctari cum officio, quod semel suscepisti.*

QUÆRO, quid in Episcopo intruso, an possit ce- 25
dere absque licentia Summi Pontificis?

Pro clariori hujus quæstionis solutione distinguo in- 26
trusos in quatuor species. Quidam enim sunt intrusi, 27
qui nullum prorsus habent titulum nec putativum, nec verum; sed de facto invadunt Ecclesiam, quos stricte schismaticos appellant, in *cap.* 1. *infra de schismat.* Innocent. *in princip.* Hostien. *n.* 1. Butr. *n.* 4. *& in rubr. eod. tit.* Joan. Andr. *n.* 1. Abb. *n.* 1. & Marian. Soccin. *n.* 4. qui scilicet proprium Episcopum ejiciunt de Sede Episcopali, & Episcopatum occupant, & suos constituunt Sacerdotes, *cap. Scire, quæst.* 1. *cap. Inter hæresim* 24. *quæst.* 3. Et hujusmodi intrusos manifestum est non solum posse, sed etiam teneri cedere, seu potius recedere absque alia Superioris licentia, quia tales dicuntur invasores, & fures, *c. Ordinationis*, 9. *q.* 1. & ideo quo diutius rem detinent, eo magis peccant, & 28
fur

fur semper est in mora restituendi, *l. Si pro fure, §. penult. De condict. furt.* nec remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, *c. Si res aliena*, 14. *q.* 6. Ergo sic intrusi possunt sine licentia renunciare, quia etiam ad id tenentur Canonis authoritate, ut dicunt hic Trancred. & Joannes. Quibus consentit gloss. *in v. Sed duntaxat.* Dum concludit intrusum debere omnino cedere, quia nec quantum ad opinionem, nec quantum ad veritatem titulum habet. Et sequuntur Jo. Andr. *n.* 4. dicens vere intrusos, qui nullum habent colorem tituli, posse, ac debere possessionem facti dimittere absque ulla Superioris licentia, Butr. *n.* 8. *v. Conclude mentem glos. & v. Infertur tertio.* Henric. Boich. *col.* 1. *ante medium, v. Aut non habet titulum coloratum, sed de facto.* Card. *in §. Intueri, n.* 2. & Bald. *n.* 1. ubi ait: Quidam est intrusus qui
29 non habet esse, nec figuram esse, ut quia non fuit electus, vel confirmatus; & iste proprie non dicitur cedere, sed recedere. Ille ergo qui non est Prælatus, nec re, nec nomine, nec communi opinione, & tamen possi-
30 det, vel quasi, iste proprie dicitur intrusus. Omnes enim intrusi sunt prædones, & eorum possessio non est cum titulo, nec figura justitiæ: & ideo non pertinet ad judicii activi vigorem, ut notatur *in l. Communi dividun. §. Inter prædones, ff. Comm. divid.* nam maximus prædo est intrudens se in Ecclesiam, vel officium, & falsus Prælatus, ut notatur *in l. Falsus, in princ. ff. De*
31 *furt.* & *in l. Qui nomine, ff. de falsi.* & iste potius dicitur incubator, quam possessor, ut not. *in l. Si quæ loca, C. De fund. & saltib. rei domin. lib.* 11.

Quæ omnia probantur evidenter *in c. Quis deinceps*, 16. *q.* 7. ubi Greg. VII. in generali Synodo præsidens: *Si quis deinceps Episcopatum, vel Abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo, seu Abbati audientia concedatur. Insuper eigratiam B. Petri, & introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ (quod est scelus idololatriæ) cœpit, resipiscendo non deserit.* Ad idem est text. *in cap. Si quis neque*, 1. *q.* 1. ubi Gregorius: *Si quis neque a clero populoque vocatus, vel pulsatione coactus Episcopalem, seu Sacerdotalem non lucro animarum, sed inanis gloriæ avaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non sponte reliquerit, eumque insperata mors pœnitentem non invenerit, proculdubio in æternum peribit.* Concordat *c. Petimus*, 11. *q.* 1. ubi Episcopus, qui plebem invaserat, si admonitus relinquere contempserit, & emendare illicitum, authoritate judiciaria jubetur excludi, *c. Factus*, 7. *q.* 1. & *c. Audivimus* 3. *q.* 2. & hic primus casus est extra omnem difficultatem.

32 Quidam sunt intrusi, qui etsi verum titulum non habeant, tamen habent putativum, sed non a legitimo Superiore, quia non apparet eos fuisse ingressos authoritate Superioris habentis jus instituendi. Dicitur enim intrusus qui præter Superioris authoritatem ingreditur beneficium, *c. Quia diversitatem, de conces. præb.* Petrus Brixien. *in reper. in v. Intrusus*, seu qui propria authoritate sine aliquo titulo, vel colore beneficium occupat, secundum Cald. *cons.* 558. *alias* 13. *de verb. signif. in prin.* Felin. *in c. Qualiter, & quando, il* 1. *in v. per illam gl. n.* 15. *de accusat.* Ferret. *cons.* 12. *n.* 16. Et tales parificantur cum præcedentibus intrusis; & ideo possunt ac debent
33 Episcopatum dimittere absque licentia Superioris. Ratio est, quia titulus putativus, id est, qui communiter verus reputatur, nisi proveniat a legitimo Superiore, non dicitur coloratus, nec gesta cum titulo tali sustinentur errore seu opinione communi, ut determinat Compostell. *in c. Nihil, n.* 4. *in v. Administret, v. Item per Superiorem confirmatum, supra de elect.* cui subscribunt ibidem Butr. *n.* 24. Anchar. *q.* 4. *ad fin.* Henric. Boich. *in §. Ceterum, n.* 4. idem docut Archid. *in cap. Alienationis, n.* 2. 12. *q.* 2. Bald. *in l. Barbarius, in* 1. *lect. n.* 29. & ibi etiam Jas. *num.* 48. *ff. De offic. Prator.* Ad quod adduco textum
34 apertum *in cap.* 1. *infra de Schism.* ubi Octavianus, & Guido, qui intruserant se in Papatum, carebant titulo vero, habebant tamen putativum, sed non a legitimo Superiore, quia electi fuerant in schismate, ut referunt ibi gloss. 1. Host. Joan. Andr. *in princ.* eosque tanquam veros Pontifices reputavit, & coluit universa Germania, & aliquot regiones Italiæ, ut habetur in historia Concilii Lateranensi sub Alexandro III. ex quo desumptus est ille Canon *tom.* 7. *Concil. par.* 2. *pag.* 655. secundum novissimam impressionem Parisiensem. Et tamen in *d. c.* 1. appellantur hæresiarchæ, & decernuntur irritæ non tantum ordinationes ab eis factæ; sed etiam factæ ab illis, qui a prædictis Schimaticis Ordines susceperunt, ut illic adnotavit Innoc. *n.* 1. *in fin.* Unde Anch. *ibid. n.* 1. dicit viribus carere quæ geruntur per Schismaticos, etiamsi gerantur prætextu publici officii. Et quod dicitur in *l. Barbarius, ff. De offic. Prætor.* & *c. Consultationibus, de jure patron.* habere locum in eo, qui dignitatem possident bona fide; secus si sit intrusus, ut Schimaticus, quia tunc non est sibi respondendum de juribus dignitatis. Quod 35
ipsum innuit ante eum Innoc. *ibid. n.* 4. dicens Prælatum intrusum non posse subditis, quibus per intrusionem datus est Prælatus, conferre Sacramenta; ac si conferat, executionem non conferre; non quia sit suspensus, sed quia non suis subditis executionem conferre non potest. Cum igitur sit intrusis titulo colorato carentibus non suffragetur communi reputatio, seu titulo putativus, qui non provenit a legitimo Superiore; hinc sequitur ut non solum possint, sed etiam debeant cedere Episcopatui, non obtenta a Summo Pontifice licentia, præsertim quia inter eos, & Ecclesiam non est contractum spirituale conjugium. Unde non est opus Superioris authoritate, cum non agatur de dissolutione alicujus vinculi, sed tantum injuste possessioni renuncietur. Et ita tenent hic Tancr. Joan. gloss. Jo. Andr. Butr. Card. & Bald. superius citati in casu præcedenti. Et pro hac sententia est tex[t] clarus *in c. Ordinationes*, 1. *q.* 1. ubi ordinationes, seu ele[c]tiones, quæ non communi consensu secundum cano[n]icas sanctiones fiunt, & ab iis, ad quos consecrati[o] pertinet, non comprobantur, a Gregor. VII. falsæ judi[c]cantur; quoniam qui taliter ordinantur, non per ostium, id est, per Christum intrant; sed ut ipsa Veritas testa[t]tur, fures sunt, & latrones. Unde Joann. de Imola *cons.* 36
152. *n.* 7. Intrusum dicit non solum qui sine electione, sed etiam qui ex electione non canonica, puta minoris partis beneficium occupat. Et cum eo instar adulteri non potest esse matrimonium, secundum Petr. de Anch. *cons.* 397. *n.* 3. & 4. & est text. *in cap. Convenior*, 23. *q.* 8. ubi Ambrosius de Ecclesia ab Imperatore occupata: *Non licet*, inquit, *tibi illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim quæ non est legitimo Christi conjugio copulata.* Et secundum hæc absque Romani Pontificis li- 37
centia potest, & debet renunciare qui Episcopatum accepit regia ordinatione, *cap. Si per ordinationem regiam* 63. *dist. c. Si quis deinceps*, 16. *q.* 7. Item provisus ab Antipapa, seu Patriarcha, vel alio Schismatico, ut sunt 38
Vuladicæ Ruthenorum Episcopi, juxta text. *in d. c.* 1. *de Schism.* Neque enim suffragatur eis Constitutio Concilii Constantiensis, quæ incipit, *Ad evitanda*, ut ibi latissime probavimus a *n.* 53. *usque ad* 126. Item electus a minori parte capituli, *ut in d. c. Ordinationes*, 1. *q.* 1. 39
vel alias non canonice, secundum Compostell. *in c. Quod sicut, in* 1. *gloss. in ver. Item queritur, n.* 16. *supra de elect.* Archid. *in c. Si cui, in gl. quid sit confirmatio, eod. tit. lib.* 6. & Host *in cap. Prælatorum, infr. de accusat.* quibus consentit Baldus *hic n.* 3. dummodo de non canonica electione constet in figura judicii. Hi enim omnes nec titulum habent, nec aliquem colorem, & hic quoque secundus casus est satis planus.

Quidam vero sunt intrusi, qui carent quidem titulo 40
quoad rei veritatem, sed tamen habent putativum authoritate Superioris, & aliquem colorem tenendi, ut quia delictum, vel defectus inficiens titulum est occultus. Et tales cedere non possunt absque licentia Summi Pontificis, quia ille putativus titulus, & coloratus opinione communi habetur instar veri, *cap. Auditis, de elect.* Gloss. Innoc. Butr. Abbas, & alii *in dict. cap. Nihil, eodem tit.* & dixi *in d. cap.* 1. *n.* 127. *infra de Schism.* Unde sicut in titulo vero hujusmodi licentia exigitur; ita, & in putativo, & colorato, ut dicit hic disertis verbis Butrius *num.* 8. *vers. Quidam sunt carentes titulo* Henric. Boich. *in princ. vers. Et tunc aut habet titulum coloratum*, & Bald. *num.* 1. *ubi considera*, inquit, *quod interdum quis est tacite intrusus, ut ille qui habet figuram esse, tamen non habet efficaciam esse, & iste non potest cedere sine licentia Domini Papæ; puta illegitimus, qui fuit electus, & confirmatus tacite de sua illegitimitate.* Et ita intelligi possunt hic Innocentius, & Compostellan. uterque *n.* 1. *in ver. Cedendi*, dum dicunt etiam ad dimittendam possessionem facti exigi Supe-

rioris licentiam: hoc enim intelligi debet de illa possessione facti, quæ licet sit nulla, est tamen suffulta aliquo colore tituli, saltem ex opinione hominum, ut declarat Joan. Andr. *n.* 43. *v. Et ibi titulum habet.* Butr. *dict. n.* 8. Henric. Boich. *ante med. v. Innocentius hic, qui dicit,* &
42 Card. *in* §. *Intueri, n.* 2. Et juxta hoc qui per simoniam adeptus est Episcopatum, siquidem simonia per alium fuit commissa eo ignorante, *ut infra in c. Proximo,* habet titulum, vel saltem colorem; & ideo licentiam expectet. Quod tenet Specul. *tit.* 2. §. *Non ostendendum, v.* 21. relatus hic a Card. *in* §. *Intueri, ver. Et in eo quod dixi de simoniaco:* si vero simoniam commiserit per seipsum, & delictum sit publicum & notorium, non est opus licentia; quia simonia impedit titulum, vel colorem, text. est in *d. c. Ordinationes,* & *in c. Si quis neque,* 1. *q.* 1. Sin autem crimen sit occultum, expectanda erit licentia Superioris. Et hoc propter duo, ut inquit hic Butr. *eod. n.* 8. *ad fin. v. De simonia autem.* Primo, quia hujusmodi titulus putativus habetur pro vero. Secundo, quia de facili cum talibus bene administrantibus & occultis dispensat Romana Ecclesia, arg. *infr.* §. *Persone vero.*

43 Conclusionem superius firmatam, quod intrusi habentes titulum putativum, & coloratum, cedere non possint absque licentia Papæ, limitat gloss. *hic in v. Sed duntaxat,* & Butr. *loc. cit.* nisi in articulo mortis vellent renunciare; quia tunc ad purgandam conscientiam possunt dimittere beneficium non expectata Superioris authoritate, si careant illius præsentia; & sufficeret ut dimiterent in manibus alterius Superioris, puta Pœnitentiarii, seu Confessoris electi, allegans *c. Si quis suadente,* 17. *q.* 4. & *c. fin. de pœnit. & remiss.*

Tu dic secundum Host. *n.* 7. Henric. Boich. *col.* 1. *ante med. v. Et nota,* & Silvestr. *in v. Renunciatio, n.* 3. *vers. Tertium Episcopis,* qui non bene intravit, sed per simoniam, vel intrusionem, & hujusmodi, in mortere-nunciabit mente, scilicet si aliter nequit, & in manu Archiepiscopi, si potest; alias simplicis Sacerdotis, sub hac conditione, si Papæ placuerit: & si convaluerit, eum quam citissime adeat, pariturus ei humiliter, & devote, arg. *cap. Non dubium, de sent. excomm.* Et interim fructus custodiat, vel in utilitatem Ecclesiæ expendat, arg. *c. Cum vos, de offic. ordin.* accipere tamen sibi potest vitæ necessaria stricte, *c. Non satis,* & *c. Parce,* 86. *dist.*

44 Quidam denique sunt intrusi, qui ab initio verum, & legitimum titulum habuerunt, sed postea titulus redactus est ad non titulum, eo quod commiserit aliquod crimen inducens privationem tituli ipso jure, puta hæresis, *c.* 1. 24. *q.* 1. *c. Ad Abolendum,* §. *Præsenti, infra de Heret.* Extravag. Pauli IV. *Cum ex Apostolatus, vel assiduis,* ut in *c.* 1. *de homid. lib.* 6. secundum Bald. *hic n.*
45 3. Paria enim sunt intrudere se in Beneficium, vel retinere Beneficium, quo aliquis canonice est privatus, *c. Cum dilectus, de purgat. canon.* & tradit Petrus Brixien. *in repert. in ver. Intrusus.*

46 Et nunc distinguitur; nam aut crimen est notorium, seu declaratum per sententiam: & tunc cum sic privati non habeant titulum, neque colorem tenendi, cedere possunt absque Superioris authoritate. Ita Anton. de
47 Butr. *hic. n.* 8. *v. Infertur secundo.* Quoniam, ut Baldus inquit *n.* 1. qui extrusus est per sententiam, non dicitur cedere, sed recedere, cum non habeat esse, nec figuram, ex quo remotus est illo actu, *leg. Dispensatori, ff.*
48 *De solut.* Et propterea intrusus post rem judicatam, & executoriales, non auditur; sed debet tradere possessionem captam, etiamsi alleget notorium non jus petentis, quando potest inficiari, & requirit altiorem indaginem, ut per Paleott. *decis.* 441. *par.* 3. *lib.* 3. *per totam.* Aut crimen est occultum, & alia lata non est sententia: & non licet absque licentia, seu authoritate Superioris renunciare. Ratio est, quia suffragatur illis communis error, seu titulus putativus ab initio proveniens a legitimo Superiore, ut per Butr. ubi supra.

49 §. *Alia vero.* Nota hic secundam legitimam causam resignandi Episcopatum, nempe debilitatem corporis, sive proveniat ex senectute, sive infirmitate, dummodo tamen sit talis, quæ reddat Episcopum inhabilem ad executionem, & administrationem officii pastoralis. De senectute habetur in *cap.* 1. *supra eod.* De cujus initio, & progressu scripsi latissime *in c. Cum sis, infra de conver. conjug.* De infirmitate autem gloss. *hic in ver. Duntaxat.* Hostiens. *n.* 13. Jo. Andr. *n.* 44. exemplificant in morbo sontico, qui cuique rei agendæ impedimento est, ut *l. Morbus, ff. De verb. signif.* & *l. Quæsitum, ff. De re jud.* 51
Sed nunquid ratione podagræ liceat cedendi licentiam postulare? Die secundum Baldum *hic n.* 6. hæc omnia ad judicis arbitrium pertinere, ut *l. Podagræ, C. Qui morb. se excus. lib.* 10. & sufficiunt informationes summariæ, ut notatur *in l. In causæ,* §. *Hoc autem, ff. De procur.* Ex hac tamen causa vidi sæpius denegatam Episcopis licentiam cedendi in S. Congreg. rerum Consistoralium.

Debilitas vero, quæ reddit Episcopum, ut supra, in- 52
habilem, habetur pro legitima causa postulandi, & admittendi resignationem, etiamsi ex peccato proveniat, dummodo Episcopum pœniteat, *c. Cum infirmitas, de pœnit. & remiss.* & notat hic Hostiens. *n.* 13. *in fin. in ver. Infirmitas corporis.* Prout in simili sacra Congregatio 53
Concilii alias consulta, an senio confectis, si aliter residere soliti sint, distributiones debeantur; ac etiam infirmis ex propria culpa, & peccato: Respondit deberi; 54
alias enim nimius rigor esset, nec Superiorem hujusmodi inquisitionem facere debere addendo afflictionem afflictis, quia multæ possunt esse causæ, & non turpes. Et hanc partem tanquam mitiorem amplexus est Gregorius XIII.

Secundo nota, ad debilitatem corporis non sequi de- 55
bilitatem cordis, & intellectus, & spiritus; sed potius augmentationem, quasi in vicem opponantur, ut hic Butr *n.* 10. *in* 2. *notab.* Concordat *cap.* 1. *sup. eod.* ibi, Vergente deorsum conditione corporea, feryor spiritus in sublimora conscendit.

Non obstat si dicatur infirmitas non præbet legiti- 76
mam causam cedendi, quia dandus est coadjutor, ut *in c. Ex parte, de Cler. egrot.* Nam primo respondetur id procedere si Episcopus ex debilitate reditus sit inhabilis quoad temporalia tantum; tunc enim licet in temporalibus non possit proficere, non propter hoc cogitur cedere, sed dandus est illi coadjutor: casus est *in c. Quia frater,* 7. *q.* 1. Secus vero si reditus sit inhabilis in totum quoad spiritualia, quia tunc habet legitimam causam cedendi. Ita Innoc. *hic n.* 4. Host. *n.* 13. *in v. Pastorali.* Jo. Andr. *in eod. v. n.* 9. Butr. *n.* 11. & Card. *in* §. *Alia vero, n.* 1. Deinde respondetur debilitatem corporis, qua quis redditur inhabilis ad spiritualia, seu temporalia, præbere justam causam renunciandi in volente, ut hic. At invitus non competitur, sed dandus est illi coadiutor, ut in *d. c. Ex parte,* secundum Host. & Butr. *prox. citat.*

Porro Cardinales Episcopi consueverunt admitti ad 57
resignandum, etiamsi delibitas corporis, vel alia causa hic expressa non probetur: forte in eis pro causa est obligatio, quam alias habent residendi in suis titulis, ut *in c. de Cler. non residen.* & coadiuvandi Romanum Pontificem in executione Sacerdotalis officii, juxta text. *in c. Per venerabilem,* §. *Rationibus, qui fil. sint. legit.* & Decretum Concilii Tridentini *in c.* 1. §. *Quæ vero, sess.* 25. alias amittunt fructus beneficiorum, & officiorum ex Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess.* 9. in Bulla *Reformationis Curiæ, in tit. de Cardinalibus.*

Advertitur, a pluribus annis servari ut cessiones hujusmodi remittantur ad S. Congregationem rerum Consistorialium, in qua causæ discutiuntur formato etiam processu.

§. *Pro defectu.* Nota hic primo scientiam in Episco- 58
po esse necessariam ad regimen tam spiritualium, quam temporalium. De scientia in spiritualibus habetur 38. *dist. per tot.* Et de hac plura scripsi *in c.* 1. *supra de Summa Trinit. & Fid. Cathol.* De scientia vero in temporalibus habetur *in c. Fratrem nostrum,* 86. *dist. in c. Petrus,* 39. *distinct.* & *in* §. 1. 36. *d.* Et utranque esse necessariam in Episcopo, notat hic gloss. *in vers. Temporalium, Quia,* inquit, *in his alios docere debet Episcopus; & ideo aliorum doctrina indigere non debet, cap. Convenientibus,* 1. *q.* 7.

Unde defectus scientiæ promotum dejicit invitum, *c.* 59
fin. infa de ætat. & qualitat. secundum Host. *hic n.* 14. *in v. Pro defectu,* & Joan. Andr. *in eod. v. n.* 10.

Secundo nota in ver. *Quanquam.* Quod etsi eminens 60
scientia desideranda sit in Pastore; tamen competens sufficit, nec defectus eminentis præbet legitimam causam cedendi, secundum Innoc. *n.* 4. *in v. Defectu.* Hostien. *n.* 19. *in ver. Toleranda,* Butr. *n.* 15. concordat *cap. Cum nobis olim, sup. de elect.* Concilium Later. novissimum

sub

sub Leone X. *de reform. Curiæ*, *sess. 9. in princ.* ibi, Curialitatis antiquæ cum competenti literatura. Alioquin si eminens scientia esset necessaria absolute in Prælato, pauci ad Episcopatum promoverentur; cum vix ad culmina dignitatum viri eminentis scientiæ valeant reperiri, ut legitur in *c. Venerabilis*, §. *penult. infra de præb.* & ibi notat gloss. *in ver. Eminentis*, & Host. *hic n.* 11. Itaque ut verbis Baldi utar, *n.* 6. in Episcopo requiritur scientia eminens, tamen toleratur scientia competens; sed nihil sciens, etiamsi sit Episcopus, debet deepiscopari. allegat *l. Sed & reprobari*, *ff. De excus. tutor.*

61 Ceterum hic casus deepiscopandi Episcopum ob defectum scientiæ hodie vix potest contingere; nam promovendi quidem in Curia ad Cathedrales, & alias majores Ecclesias, ut Episcopi Italiæ, & Insularum adjacentium, accurate examinantur juxta antiquissimum Ecclesiæ morem: olim nanque Origenistarum, Cælestii, aliorumque hæreticorum novæ, aut certe resuscitatæ hæres causam dederunt Constitutioni Conc. Carthag. *c.* 1. in qua præscribitur qua forma Episcopus recens ordinandus examinari debeat, ut habetur *tom.* 1. *Concil. pag.* 727. *col.* 2. & refertur in *c. Qui Episcopus ordinandus est*, 23. *dist.* Et hunc pristinum morem a Clemente VIII. in Ecclesia restitutum esse, eosque, qui ordinandi sunt Episcopi, una cum aliquot delectis ad hoc Cardinalibus, adhibitis simul qui in urbe sunt doctissimis Theologis, & Canonicis Juris consultissimis, diligenti, atque improviso examine in præsentia Pontificis probari. Atque ita nunc nonnisi bene disertis aditum patere ad Episcopatum scribit Card. Baronius *ad Annum* 398. *num.* 698. Quod institutum magno Christianæ Reipublicæ bono, alii quoque Pontifices illius successores postea retinuerunt. Et ego ipse uti examinator Canonista jam a pluribus annis in jure Pontificio examinavi Episcopos promovendos coram Sanctissimo D. N. Urbano VIII. Hoc
62 autem examen subire tenentur omnes etiam insignis, & exploratæ literaturæ, ita ut ne ipsi quidem Episcoporum examinatores sint ob eo immunes. Et dignum est memoratu, quod D. Cardinal. Gypsius tunc in minoribus agens qua die examinavit aliquot promovendos, mox fuit ipse examinatus ad Ecclesiam Ariminensem. Quod ipsum ad Novariensem Ecclesiam nuper contigit D. Torniello, qui mihi successit in officio Secretarii sacræ Con-
63 gregationis Episcoporum, & Regularium. Excipiuntur tantummodo ab hujusmodi examine sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui Cardinalibus præficiuntur. Nam Summi Pontifices quam solicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debent, eam hic potissimum impendunt, ut lectissimos tantum sibi Cardinales ascisçant ad præscriptum Concilii Trid. *c.* 1. §. *postremo*, *sess.* 24. Et cum Cardinales assumpti jam sint ad gradum Episcopis eminentiore, ut diffinitur in decretali epistola, quam scripsit ad Archiepiscopum Cantuariensem Eugenius IV. dum Florentiæ præsideret in Concilio Florentino, quæ incipit, *Non mediocri dolore*, & habetur in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 282. utique non egent novo examine ad inferiorem dignitatem, *c. Gesta*, 74. *dist. c. Accepimus*, *infra de etat. & qualit.* & ibi gloss. *in v. Reputare*. Innocentius, qui allegat concordantes *in eod. vers. n.* 3. Host. *n.* 12. & reliqui interpretes. Cum præsertim scientiam, & alias qualitates in promovendis ad Episcopatum præfinitas Concilium Tridentinum decernat etiam ad Cardinales pertinere, quorum consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem cum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest non iis etiam virtutum insignibus eos fulgere, qui merito in se omnium oculos convertant, ut legitur in Decreto Conc. Trid. *cap.* 1. §. *Quæ vero de Episcopis dicta sunt*, *sess.* 25. Confert ad hoc quod notat Innoc. *in c. Cum Venerabilis*, *n.* 7. *v. Item si admitto*, *infra de excep.* ubi determinat semel admissum ad aliquod officium non posse in simili officio reprobari requirente eandem personæ idoneitatem: & sequitur Bald. *in Margarit. in v. Approbatus*.
64 Et hac ratione Episcopi, qui ad aliam Ecclesiam transferuntur, huic examini non solent subjici.

65 Sed nec promovendi ad Patriarchales, Metropolitanas, vel Cathedrales Ecclesias, quæ sunt in partibus infidelium; quia non habent quos doceant tanquam Clero populoque carentes, ut in Concilio Trid. *c.* 2. *sess.* 14. Verum si contingat ut ejusmodi Prælati titulares deputentur in Suffraganeos alicujus Cardinalis Episcopi ad præscriptum Conc. Later. novissimi *sess.* 9. *de Car.* tunc & ipsi consueverunt examinari, ut sepius vidi observatum.

Ad hæc Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. in Congre- 66
gatione examinis promovendorum ad Ecclesias Cathedrales, habita in Palatio Vaticano *die* 16. *Maii* 1625. decrevit, & mandavit, ut Examinatores non audeant propalare, nec ullo modo indicare examinandis ea, super quibus illos interrogare intendunt, & tam ipsi Examinatores, quam quicunque alii, quia examini interfunt, in votis proferendis omnino abstineant a quocunque temperamento, veluti quod examinanti iterum revertantur, vel quod Vicarium a S. Congr. approbatum secum ducant, aut quid simile; sed teneantur sententiam suam simpliciter, ac præcise proferre, an sibi videantur idonei secundum præsentem justitiam ad munus Episcopale subeundum. Insuper ne vota etiam propria, aut ea quæ gesta sunt in Congr. publicentur, aut communicentur alicui, qui Congregationi interesse non solet: voluit idem SS. D. N. ut tam S. R. E. Cardinales, quam ceteri Prælati ejusdem Congregationis juramentum præstent de servandis in hoc decreto contentis, sub pœnis & censuris incurendis justa stylum Sacræ Congregationis S. Officii hac sequenti forma.

Pro Cardinalibus. *Ego N. miseratione divina S. R. E. Cardinalis*, *&c. tactis per me sacrosanctis Dei Evangeliis coram propositis juro, ac promitto servare omnia contenta in præsenti decreto SS. D. N. per me electo sub pœna excommunicationis, a qua nonnisi a SS. D. N. absolvi possim. Sic me Deus adiuvet, & hæc sancta ejus Evangelia.*

Pro Prælatis. *Ego N. &c. constitutus coram vobis Eminentiss. & Reverend. D. S. R. E. Cardinali N. &c. tactis per me sacrosanctis Evangeliis coram propositis juro, ac promitto servare omnia contenta in præsenti Decreto Sanctissimi D. N. sub pœna periurii, & excommunicationis latæ sententiæ, a qua nonnisi a Sanctissimo absolvi possim. Sic me Deus, &c.*

Quod quidem juramentum ea religione observari consuevit, ut ne quidem in genere indicentur examinandis materia, super qua illos intendunt interrogare. Quamobrem prorsus illiterati, & qui secundum Baldum post promotionem essent deepiscopandi, gravissimum hoc judicium subire, & tanto periculo se exponere non audent. Quod si auderent tanquam inhabiles repellerentur, ut interdum contingit. Hæc de promovendis in Curia.

Extra Curiam vero ex Tridentini Concilii præscripto, 67
& Constitutione Gregorii XIV. *edita idibus Maii* 1591. Instructio de qualitatibus sumitur tantummodo a Sedis Apostolicæ Legatis, seu Nunciis provinciarum aut ejus Ordinario, eoque deficiente a vicinoribus Ordinariis, ut in *cap.* 2. *sess.* 22. ubi etiam statuitur, ut assumendus scientia ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antea in Universi- 68
tate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Jure Canonico merito sit promotus, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si Regularis fuerit, a Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat. Prædicti autem omnes, unde instructio, seu testificatio erit sumenda, hæc fideliter, & gratis referre teneantur; alioquin eorum conscientias graviter oneratas esse scient, ac Deum & Superiores suos habebunt ultores. Aliæ etiam complures diligentiæ, quo instructo hujusmodi sincere, & fideliter habeatur, præscriptæ sunt ex Decretis Sacr. Congregationis rerum Consistorialium, & præsertim in instructione particulari super hoc publicata, & impressa anno 1627. in qua quod pertinet ad literaturam, præscribitur, ut testes interrogentur, an sciant assumendum aliquo gradu in Jure Canonico, vel in sacra Theologia insignitum esse, quibus in locis, quanto tempore, & quo fructu ipsi Theologiæ, vel Juri Canonico operam dederit, & an vere ea doctrina polleat, quæ in Episcopo requiritur ad hoc ut possit alios docere, & quæ sit causa scientiæ. Quod si pro- 69
movendus nullus habeat gradum, ex parte illius exhibeatur publicum alicujus Academiæ testimonium ac præscriptum Concilii. Ac si ortus sit in provinciis, in quibus non sunt Universitates studiorum, neque consuetum est suscipi gradum aliquem, ejusmodi testimonium sumatur ex viris gravibus, & sacræ Theologiæ, vel Juris Canonici peritis. Quod si Regularis sit a suis Superioribus

Regularibus, quorum appellatione quoad hoc intelliguntur duntaxat, qui nullum sui Ordinis Superiorem agnoscunt, sive ii nuncupentur cujusvis Ordinis Abbates, Magistri, Ministri, aut Præpositi Generales, vel quarumlibet Congregationum Præsidentes, sive Definitores, aut Visitatores Capitulum Generale repræsentantes, sive alio quocunque nomine; & in eorum absentia ipsorum Vicarii, seu Commissarii Generales, vel in Romana Curia Procuratores Generales Ordinum, aut Congregationum; ut legitur in eadem institutione. Quæ cum ita sint, non mirum si a multis annis, quibus eidem Congregationi rerum Consistorialium interfui, tanquam unus ex Consultoribus nominatus in Bulla Sanct. D. N. Urbani VIII. super institutione ipsius Congreg. nunquam vidi, nec prius audivi quenquam ex hoc capite ignorantiæ fuisse de Episcopatu dejectum, aut resignandi licentiam postulasse,

70 §. *Propter malitiam*. Nota quartam causam legitimam resignationis Episcopatus, id est malitiam, seu duritiem subditorum, cum scilicet adeo pervicaces, & incorrigibiles existunt, ut Episcopus proficere nequeat apud ipsos.

71 Quippe actus pascendi est principalis actus Episcopi, ut constat ex Decreto Conc. Trid. *c. 1. sess. 23.* & tradit Cajet. *in 2. 2. q. 185. art. 5.* Unde si nec gregem pascere potest Episcopus, neque alia pastoralia munia exercere ob subditorum pervicaciam, cessat obligatio retinendi. In quacunque enim obligatione attendi debet obligationis finis, ut docet S. Thomas *d. q. 185. art. 4.*

72 QUÆRO, An Episcopus propter persecutionem subditorum debeat fugere, & Ecclesiam deserere? Hanc quæstionem format hic Anton. de Butr. post Innocent, Host. & Jo. Andr. Ego plene examino *in cap. prox. infra eod. in q.* An Episcopus civitatis, vel diœcesis, quam incolunt soli Græci schismatici, ad personalem residentiam teneatur?

73 §. *Pro gravi quoque*. Nota hic quintam causam cedendi legitimam, videlicet grave scandalum, quod aliter sedari non potest. Et pondera cessionis rationem, nempe quia Episcopus non debet magis temporalem honorem, quam æternam affectare salutem. Porro tantum potest esse scandalum, Episcopus non solum possit, sed etiam teneatur renunciare, ut dicunt hic Hostiens. & Joan. Andr. ambo *n. 19. in ver. Quia sanguinem*, & Card. *in §. Pro gravi, in princip.* allegant *c. Nihil, de præscrip. c. Cum teneamur, de præbend. cap. 1. 2. & 3. de jurrpatr.*

74 *c. Inter solicitudines*, §. 1. 2. & 3. *de purgat. canon.* Ratio est, quia scandalum vitare debemus quantum possumus,

75 si sine peccato vitari potest. Nam veritas disciplinæ deseri potest propter multitudinem peccantium, *c. Ut constitueretur*, 50. *dist.* intellige nisi defendant errorem, *c.*

76 *Comessationem*, 74. *dist.* Si enim defenderent, vel excusarent, tunc nullo modo parcendum esset multitudini, *c.*

77 1. *in fine, de pœnit. dist. 6. c. Plurimos*, 82. *dist.* Sin autem scandalum vitari non possit sine peccato, tunc utilius scandalum nasci permittitur, quam ut veritas relinquatur, *cap. Qui scandalizaverit, infra de regul. jur.* Veritas namque bonæ vitæ, vel justitiæ propter scandalum nunquam deserenda est, secundum gloss. *hic in v. Distinguendum*. Innocent. *in eod. v. n. 6.* Jo Andr. *n. 19.*

78 Butr. *n. 22.* Anchar. *n. 7.* & Card. *ubi supra*. Quod si sit dubium an scandalum sit peccatum, necne, tunc potius videtur vitandum scandalum, quam peccatum, secundum Host. Jo. Andr. Cardin. & alios proxime citatos, qui allegant illud Augustini: *Tene certum, & dimitte incertum*, §. 1. *ad fin. de pœnit. dist. 6.*

79 Est autem scandalum, dictum vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ. Et quod græce *scandalon* dicunt, nos offensionem, vel ruinam & impactionem pedis possumus dicere. Quemadmodum enim contingit quandoque ut aliquis obex ponatur alicui in via corporali, cui impingens disponitur ad ruinam, & talis obex dicitur scandalum; similiter in processu viæ spiritualis contingit aliquem disponi ad ruinam spiritualem per dictum, vel factum alterius, in quantum scilicet aliquis sua admonitione, vel inductione, aut exemplo alterum trahit ad pecandum. Et hoc proprie dicitur scandalum, ut ex Hieronymo *super Matth.* diffinit, & explicat D. Thomas *in 2. 2. q. 43. artic. 1.* & sequitur Silver. *in v. Scandalum, in princ.* An autem propter scandalum, teneatur quis deserere bona spiritualia, vel temporalia, dic ut per S. Th. *in d. q. 43. art. 7. & 8.* Et de duplici scandalo pusillorum, & Phariseorum vide Navarr. *cons. 9. N. Nobilis, n. 11. De iis, quæ vi,* & dixi *in c. Si quis, n. 80. infra de regul.*

§. *Personæ vero*. Nota hic sextam, & ultimam causam renunciandi legitimam, nempe irregularitatem, intellige ex defectu provenientem, ut differat a prima causa irregularitatis ex delicto, quæ ponitur supra *in §. Propter conscientiam*. Est autem irregularitas secundum Bald. *hic n. 9.* passiva prohibitio in his, quæ sunt Ordinis, & officii; vel ut diffinit Speculator *lib. 1. de dispens. §. 4. in princ.* est nota, seu impedimentum Canonicum ex facto, seu defectu proveniens, quo quis prohibetur ad Ecclesiasticos Ordines promoveri, & in eisdem ministrare; & eodem modo fere describunt Hostiens. *in c. 2. de Cler. excomm. ministr.* Arch. & Jo. Andr. *in cap. 1. de reg. jur. lib. 6.* Et quamvis Marian. Socin. Senior. *in c. Ad audientiam, in prima quæstione principali, n. 12. de homicid.* post verbum, *Canonicum*, putet addendum, *seu divinum*; & post verbum, *ex defectu proveniens*, similiter addendum putet, *a natura vel eventu:* Tu tamen non recedens a communi descriptione, quia quatenus reperiatur aliqua irregularitas de jure divino, de quo per eundem Socin. *ibid. in 3. q. principali, n. 15 & seqq.* tamen verbum illud, *Canonicum*, est aptum comprehendere etiam impedimentum juris divini, *c. unic.* cum gl. *in v. Canonicum, de ætat. & qualit. lib. 16.* facit text. *in c. Si quis dogmata, 25. q. 2.* & *in c. Qualiter, & quando, il 2. in princ. infra de apellat.* & quod notat gloss. *in Sum. 9. dist.* & Abb. *in c. fin. n. 7. ne Cler. vel Monach.* & verba illa, *a natura, vel eventu*, superflua sunt, quia unumquodque impedimentum aut est a natura, aut ex accidenti, & undecunque proveniat, absolute impedimentum est, Dicitur autem nota, id est, infamia, *c. Accidens, de purg. canon. seu cicatrix, ut l. 2. ff. de serv. fugit.* nam & irregularitas est cicatrix criminis; vel defectus, *cap. In Sacerdotibus alias est, c. Non negamus, 61. dist.* Unde secundum Specul. sanitas, scilicet pœnitentiæ post vulnus, scilicet peccati, secuta sine cicatrice, scilicet irregularitate, esse non potest, *c. Ventum est, 1. q. 1.* Atque ita irregularitas differt a suspensione, quia eam includit, & illi addit, Suspensio enim importat inhabilitatem ad executionem tantum; irregularitas vero ad executionem, & Ordines, ut per Silvestr. *in v. Irregularitas, in princip.* Et tres modos, quibus irregularitas contrahitur notat hic Ionoc *n. 7.* Host. *n. 71.* & Specul. *loco* 81
cit. Communiter tenetur irregularitatem tripliciter contrahi: videlicet ex delicto, ut supra *in §. Propter conscientiam*. Ex defectu Sacramenti, ut in bigamo, *cap. Acutius, 26. dist.* & *c. Debitum, infra de bigam.* & ex defectu corporis; sub qua specie comprehenduntur tam qui patiuntur defectus natalium, ut hic, quam corpore vitiati, *ut infr. de corpor. vitiat. per tot.* Bald. *hic n. 11.* hanc ultimam speciem irregularitatis appellat nativam, 82
ut si quis nascatur spurius; nam ex corrupta radice oritur vitium, quod inditum est sine culpa nascentis; & ideo per ejus pœnitentiam non purgatur, quia nec pœnitere potest qui non peccavit. Simile est in corpore vitiato, quia ibi non peccat anima, sed natura, ut *not. inc. infra de corp. vitiat.* Verum irregularitas in corpore vitiatis non semper potest dici nativa; quia quamvis vi- 83
tium corporis contingat a nativitate, ut in cæco nato; tamen plerunque accidit postea, sicut nobis contigit cæcitas Domino sic permittente in quadragesimo quarto ætatis nostræ anno, & eo tempore quando a publicis negotiis Deus nobis hæc otia fecit, cœpimus scribere, seu potius dictare Commentaria hæc nostra super libris Decretalium; forte tamen mens Baldi fuit appellare hanc irregularitatem nativam, non quod oriatur a nativitate, sed quia adnascitur sine facto, & ministerio ejus, qui irregularis efficitur: & hoc indicat ratio illa, quia ibi non peccat anima, sed natura,

Porro irregularitates omnes, & illarum pœnæ sunt de jure positivo, & ex Constitutione Ecclesiæ. Ac proinde Summus Pontifex in irregularitatibus omnibus dispensat, etiam in bigamia secundum Innoc. *hic n. 8.* cui subscribunt Host. *n. 72.* Jo. Andr. *n. 54.* ac ceteri omnes: & Specul. *d. tit. de dispens. §. 4. n. 3.* De quo tamen articulo vide plene per Marian. Socin. *in c. Ad audientiam, n. 15. v. Tertio principaliter quæro quo jure fuerit introducta irregularitas,* & *n. 21. & seqq. infra de homic.* & quod dixi *in c. Henricus, circa fin. n. 40. infra de Cler. pugn. in duel.*

Nec

68 Nec obstat dictum Apostoli 1. Timoth. 3. *Unius uxoris virum*, id est, non plurium, ut *in d. c. Acutius*; nam, ut inquit hic Bald. *n.* 14. licet Apostolus ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendit quid facere possit; quia potestas Clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam, subdens hanc esse intentionem Innocentii notabilem, & veram. Episcopi vero an possint super bigamia dispensare, scripsi plene *c. in Super ea, an.* 19. & *in c. Anobis, an.* 29. *infra de bigam.* & an in irregularitate ex homicidio, dixi *in d. c. Henricus, n.* 42.

DE RENUNCIATIONE.

Idem Innocentius III. Episcopo Faventin. in Archiepiscopum Raven. electo.

CAPUT XI.

POst translationem tuam ad Ecclesiam Ravenaten. cum Præpositus, & Canonici Faventin. in I. eorum concanonicum liberam eligendi auctoritatem unanimiter contulissent, ipse I. sancti Fridiani Lucan. Canonicum olim Episcopum Sarnaten. in Faventin. Episcopum postulandum elegit. Porro a sancti Fridiani priore super hoc requisito, & obtento consensu, Præpositus & alii postulationem eandem approbari a nobis humiliter petierunt. Verum postulationi hujusmodi videbatur Concilii Constantinopolitani capitulum obviare, in quo statutum est, ut quicunque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam, & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam ulterius ad Pontificatum resurgat, unde contra dictum Concilium (cum sit unum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum postulatio admittenda. Ceterum speciales quidam casus inveniuntur, in quibus (prædicto Concilio non obstante) is, qui vitam monachalem eligit, rursum licite potest ad Episcopatum assumi: si enim quisquam persecutionis rabie sæviente, vel præpediente invalitudine corporis, cum proficere nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat: persecutionis vel ægritudinis impedimento cessante, ad Episcopalem poterit resurgere dignitatem. Item si quis propter literaturæ defectum (ne tanquam cæcus cæco ducatum præbeat) locum regiminis auctoritate Apostolica deferendo, ad otium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, scientiæ repererit margaritam; proculdubio poterit denuo vocatus a Domino, cathedram reascendere pastoralem. Rursus si quis per cupiditatem parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit Episcopatum adeptus, & hoc comperto Episcopatum ipsum de licentia superioris dimittens, observantiam elegerit regularem: & si ad Episcopatum eundem redire postmodum nequeat, juxta Canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licite reassumi. Quanquam autem in his, & consimilibus casibus is, qui Episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra præscriptum intelligitur Concilium attentari: quod in eo loquitur casu, cum propter aliquod crimen Episcopatum quis deferens, ad vitam monasticam, pœnitentiæ causa descendit. Unde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictum, cum quis pro crimine, de quo convictus fuerat, vel confessus, ab Episcopali dignitate depositus, monasterio extitit ad pœnitentiam agendam inclusus: vel cum aliquis propter grave crimen, pro quo Episcopatum retinens pœnitentiam digne agere non valebat, cedendi obtenta licentiam vitam monachalem eleget. Aliis afferentibus sic intelligendum esse capitulum antedictum, ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, quanquam eligi possit, presertim si locum tantum, & non ordinem resignavit. Cum ergo nobis constare nequiverit, ob quam causam prædictus I. Episcopatui olim cesserit, mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod propter aliquam ex præmissis causis seu consimilibus idem I. Episcopatui cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas vel utilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen Ecclesiæ Faventin. maxime si veritate subnititur, quod dictus I. loco tantummodo cesserit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati: tunc enim esset vehementissime præsumendum, quod non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentiæ ad vitam migraverit regularem: præsertim cum Apostolica sedes post cessionem multo minus, quam antea, permisisset eidem tali crimine irretito, in Pontificali ordine ministrare: alioquin (cum durum nimis extiterit, contra tam solemne Concilium hujusmodi postulationem admittere) Præposito & Canonicis memoratis injungas, ut aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem.

SUMMARIUM.

1 *EPiscopus, qui propter crimen renunciavit Episcopatui ad Religionem descendens, ad Episcopatum reassumi non potest; secus si renunciavit propter aliam causam.*
2 *Episcopus civitatis, & diœcesis, ubi sunt tantum Græci Schismatici, an ad residentiam teneatur.*
3 *Persecutionis contra Episcopum duæ sunt species.*
4 *Finis in qualibet obligatione attendi debet. Fagnan. in I. Lib. Decretal.*
5 *Episcopus ob intrinsecam persecutionem cogi debet ab Ecclesia recedere.*
6 *Episcopi titulares in decreto de residentia non comprehenduntur.*
7 *Episcopus ob duritiem plebis non potest abscedere a residentia absque Sedis Apostolicæ licentia.*

POst translationem. Episcopus, qui propter crimen renunciavit Episcopatui ad Religionem descendens, ad Episcopatum reassumi non potest. Secus si renuncia- 1

vit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, simoniam ipso ignorante commissam, vel aliam similem causam. Hoc dicit secundum omnes. Dividitur in tres partes, ut per Jo. Andr.

2 Nota primo, non esse legitimam causam cedendi, ut Episcopus fiat Monachus. De hoc supra in *c. Nisi cum pridem*, & ibi dixi *in princip. in 2. not. a numer. 5. usq. ad num. 11.*

Nota secundo, ex causa persecutionis licere Episcopo curam Pastoralem deserere. Quibus autem casibus hoc locum habeat, & an procedat tam in intrinseca, quam in extrinseca persecutione, dicam plene in q. seq.

QUÆRO igitur, An Episcopus civitatis, & diœcesis, quam incolunt soli Græci Schismatici, ad personalem residentiam teneatur.

Episcopus in Insula Christiano Principi in temporalibus subjecta nullas habet Ecclesias ritus Latini præter unam Cathedralem; atque incolæ omnes tam civitatis, quam diœcesis sunt Græci Schimatici, & Græcas Ecclesias colunt, ibique a Præsbyteris Græcis Ecclesiastica recipiunt Sacramenta; Rectoribus secularibus se subditos profitentur, nec parent Episcopo; quem illum ritui Latino addictum vilipendunt ac despectui habent; ideoque Episcopus in Ecclesia residet, & divina celebrat aliquando cum altero tantum Clerico, aliquando ipse solus. Spes vero, ut Græci illi ad Ecclesiæ unitatem redeant, nulla subest; tum quia in schismate obfirmato animo perseverant, & Latinum ritum excercantur, ut moris est Græcorum, *c. Licet Græcos, infra de Baptis.* Tum quia præcipua res, quam Magistratus secularis Episcopo observandam præscribitur, ea est, ut de Græcorum religione ac ritibus inter concionandum, aut alio quovis modo minime tractent: id quod si Episcopus non servaret, verendum esset ne in eum ministri seculares, qui motus illarum gentium Turcis finitimarum timent, aliquid molirentur, quod Sedem Apostolicam in necessitatem justæ ultionis adduceret. Unde factum est, ut in ea diœcesi a Concilio Florentino sub Eugenio IV. in hæc usque tempora ne una quidem anima potuerit a schismate amoveri, & ad unitatem Romanæ Ecclesiæ reduci.

Quibus ita se habentibus præsens Episcopus quærit, an Ex præscripto sacrorum Canonum, & decretorum Concilii Trid. teneatur illic residere.

Quam dubitationem sustulit text. *in cap. Adversitas, 7. quæstion. 1.* in hæc verba: *Cum vitiis subditorum Prælatus affligitur, aliquando omnium est una, & insatiabilis obstinatio: aliquando mali inveniuntur bonis admixti, quando boni simul cum malis habitant, non sunt deserendi propter malos, sed potius mali tolerentur propter bonos. Quando vero omnium subditorum est obstinata malitia, nec prodest eis Prælatorum præsentia, tunc etiam corpore licet ab eis recedere: ne illorum nequitia semper in deterius proficiat, & isti quidem fructum amittant, quem de illorum profectu possent invenire.* Hæc ibi. Et similis tex. habetur in Can. seqq. ubi Gregorius Petro Diacono interroganti an liceret Prælato gregem semel susceptum deserere, respondit dicens: *Ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali, ubi inveniuntur aliqui, qui adiuventur bonis; nam ubi omni modo de bonis fructus deest, fit aliquando de malis labor supervacuus;* & infra. *Sæpe agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est, quia cum laborem suum sine fructu esse considerent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant;* & infra. *Nunquid Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Jesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco (id est Damasci) minorem sibi fructum adesse conspiceret, ad gravem laborem se alibi cum fructu servavit.* Quod ipsum statuit Innocentius III. *in capitul. Nisi cum pridem, §. Propter malitiam, supra eod. ubi propter malitiam*, inquit, *plebis cogitur interdum Prælatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs adeo dura cervicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam; sed propter ejus duritiam quo magis satagit, eo magis justo judicio deficere permittatur, &c. & Apostolis leguntur dixisse: Ecce convertimur ad Gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis.*

3 Ex quibus decretis gloss. in *d. cap. Adversitas, in ver. Hoc etiam*, elicit duas persecutionum species: aliam extrinsecam, quam patitur Ecclesia a manifestis inimicis: aliam intrinsecam, quæ consistit in eis, qui ab unitate Ecclesiæ non sunt præcisi, sed tamen nec pasci ab Episcopo, nec corrigi volunt. Et quamvis in extrinseca persecutione, cum sine Prælato non est tuta salus Ecclesiæ, aut cum non solus Prælatus quæritur, sed etiam Clerus, oporteat Pastorem ponere animam suam pro ovibus suis; in intrinseca tamen, qui est casus præsentis Ecclesiæ, ut ait gloss. sic distinguntur. Nam aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commixti malis, eos Episcopus non deseret. Si omnes mali sunt, aut spes est correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi: si non est spes, tunc sunt deserendi, Quam gloss. hac in parte ad literam refert, & sequitur Innocentius *d. c. Nisi cum pridem, sub n. 4. in ver. Malitiam.* Hostiens. Card. Anton. de Butr. Anchar. & alii communiter. Consimilis glossa est *in dict. cap. Nisi cum pridem, §. 1. & in d. cap. fin. 7. quæst. 1.* in hæc verba: *Si subditi sunt malis admixti, tolerandi sunt mali propter bonos: si vero omnes sunt mali, & incorrigibiles, recedere potest Prælatus ad alium locum exemplo Pauli, qui de Damasco fugit, ut alibi magis proficeret. Sicut Moyses Prælatus populo Judæorum malitia subditorum permotus cedere voluit regimini, talemque cessionem a Domino instantissimis precibus flagitavit, dicens, Num. 11. Cur afflixisti servum tuum? Quare non invenio gratiam coram te? Et cur imposuisti pondus universi populi hujus super me? Non possum solus sustinere hunc populum, quia gravis est mihi. Sin autem tibi videtur, obsecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis,* & in gestis B. Adalberti Episcopi sic legit Ecclesia. *Beatus Adalbertus Pragensis Episcopus factus, cum cerneret gregem suum per abrupta vitiorum ire; (nam Clerici connubia ducebant, & unus vir plures habebat uxores, & Christiani captivi, & servi a Christianis ipsis vendebantur Judæis) flens ac desperans se posse quicquam facere, relicto Episcopatu Romam perrexit, ibique Monachus factus est.* Hæc ibi. Unde hanc sententiam ex Canonistis post Innocentium sequitur in *dict. cap. Nisi*, Abb. Antiq. in *ver. Propter autem*: ubi sequitur distinctionem Innocentii inter extrinsecam, & intrinsecam persecutionem, Host. *num. 20. in vers. Propter autem malitiam*, ubi ait plebem esse omnino rejiciendam ab Episcopo, ex quo prædicationem nullo modo audit, Bald. *n. 21. v. Item notat hic Jon. Andr.* ubi ait: *Persecutio intrinseca est præcisa, & quercus furoris, qui procedit de corpore proprio Clericorum, vel subditorum ipsius Ecclesiæ, quia totum est unum corpus mysticum. Extrinseca autem persecutio est deforis adveniens, puta a Saracenis, vel a tyranno.* Et adducit simile de bello civili, & de bello de gente ad gentem, Anton. de Butr. Petr. de Anch. & Car. in §. *Propter malitiam.* Henr. Boich. *n. 4. v. Et de materia*, ubi asserit cum ea glossa concordare D. Thom. & Astensem, Ægid. Bell. in *d. §. Propter, n. 9. q. 9.* ubi etiam post Innoc. & Host. appellat persecutionem extrinsecam, quæ fit alicui sive in publico, sive in privato ex peccato suo; & intrinsecam, quæ contingit ex peccatis aliorum, cum tamen Prælatus odio non habeatur. Et *in c. Adversitas, 7. q. 1.* idem probat Arch. ubi sub *n. 10. v. Cum autem*, commendat distinctionem glossæ inter utranque persecutionem, & inferius n. 11. *Quoniam* inquit, *sanctus vir videt malos, inter quos conversatur, ex admonitione sua, & exhortatione potius deficere, quam proficere: quia insurgunt in eum, & molestias ei inferunt; & sic peccato peccatum addunt: solet contingere propter tædium ut capiat eum solitudinis desiderium, & vult recedere, non amore, scilicet ut quibus non poterat prodesse hortando, possit saltem orando.* Hæc Arch cujus verba ad literam refert Ægid. Bellam. *ib. §. Cum autem, n. 2.* Turrec. *in §. Hoc etiam* atque ibi etiam Gemin. Præpos. *ibid. sub num. 3.* ubi testatur distinctionem glossæ approbari per S. Th. & communiter DD. Arch. Gem. & Præp. in *Can. Ubi adunati, 7. q. 1.* Turr. *ibid.* ubi ait: *Quando omnes sunt mali, & de correctione eorum nullus fructus speratur, a consortio talium fugiendum est exemplo Loth, qui cum non posset illorum compescere malitiam, a Domino sibi consultum est, ut inde fugeret: & Dominus præcepit Apostolis, Matth. 10. & Luc. 10. ut si venissent in aliquam civitatem, quæ non recepisset eos, nec vellent audire sermones suos, eis relictis ad alia loca se converterent, ubi fructum afferrent, quibus Dominus ait, Jo. 15. Ego elegi vos, & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. In quo docentur Prælati, quod ubi non recipiuntur, & præ malitia subditorum*

torum, quia eorum sermones, ac correctiones non audiunt, sed contemnunt, non valent fructum afferre, tunc possunt inde recedere, & alibi convolare, ubi fructificent. Hactenus Turrecremata. Hanc etiam inter legitimas non residendi causas connumerat Gigas in *tract. de residentia Episcoporum c.* 17. *num.* 18. Et hanc sententiam esse communiter approbatam testatur Præpos. in *d.* §. *Hoc etiam, sub n.* 3. & recentiores.

Ex Theologis vero idem docuit D. Thomas in 2. 2. *q.* 185. *art.* 4. ubi asserit, *tandiu Episcopum obligari curam Pastoralem retinere, quandiu potest subditis sibi commissis proficere ad salutem.* Et inferius assignans causas,
4 propter quas cessat obligatio cure pastoralis, inter alias recenset subditorum incorrigibilitatem relatis verbis Gregorii in *d. c. fin.* 1. *quæst.* 7. In qualibet enim obligatione secundum S. Thomam *ibid. art.* 5. citatum a Campeg. *de residen. Episcoporum, n.* 20. attendi debet obligationis finis: & ut ibi Cajetanus adnotavit, actus pascendi est principalis actus Episcopi; ac proinde si nec gregem pascere potest Episcopus, neque alia pastoralia munia exercere ob subditorum pervicaciam, cessat residentiæ obligatio, cum cesset finis obligationis; nam ubi non est auditus, ne effundas sermonem, *Eccl.* 32. labor enim sine fructu esse non debet, *Cap. Charitatem,* 12. *q.* 2. Et quamvis præceptum de residentia nitatur jure divino, dicente Domino *Joan.* 20. *Pasce oves meas,* cum tamen sit affirmativum obligat semper, sed non ad semper, saltem per accidens, ut declarat Cajetan. 2. 2. *q.* 185. *d. art.* 5. & dixi in *c. Ex parte, inf. de Cler. non resident.* & hoc casu sacri Canones interpretantur præceptum non obligare, quia residentia esset sine fructu. Unde Sot. *de just. & jur. lib.* 20. *q.* 3. *art.* 4. relatis verbis D. Thom. quod ubi subdictorum salus exigit Pastoris præsentiam, non debet Pastor suum gregem deserere: Hinc argue, inquit, si grex nollet salutem, poterit abire in alium locum, præcipue ad alios juvandos: & in 2. 2. *q.* 2. *art.* 4. *concl.* 1. tandiu ait obligatur Episcopus pastoralem curam retinere, ejusque agones perferre, quandiu spes ibi durat, quod possit proficere. Quod etiam scripsit Gregorius de Valentia *tom.* 3. *Comment. in D. Thom. disp.* 10. *q.* 3. *punct.* 4. *in fin.* Quinimo Host. in *dict. cap.*
5 *Nisi, n.* 20. *in ver. Propter autem malitiam,* sentit Episcopum hoc casu cogendum esse ab Ecclesia sua recedere; & sequitur ibi Jo. Andr. *n.* 13. & Gemin. in *d. c. Adversitas, col.* 3. *in glos.* 1. ubi dicit Episcopum cogi posse etiamsi nolit.

Neque his repugnant, quin potius consentiunt decreta Concilii Tridentini; nam *c.* 1. *sess.* 6. dum pœnas imponit Episcopis non residentibus, excipit legitima absentiæ causas, ibi, *legitimo impedimento, seu justa, & rationabilibus causis cessantibus.* Idemque fit in *c.* 1. *sess.* 23. *ver. Nam cum Christianas.* Inter legitimas vero causas abscedendi sacri Canones reponunt plebis duritiem, apud quam Episcopus proficere non potest, ut in *d. cap. Adversitas,* & *c. seqq.* & *in c. Nisi.*

Ac præterea Concilium idcirco præcipit Prælatis ut residerant, & gregem sibi commissum non deserant, ut illum pascant, & suum impleant ministerium, ut *in d. c.* 1. *sess.* 6. ibi, *Vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant:* & *in d. c.* 1. *sess.* 23. ubi dicitur *præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro eis sacrificium offerre, verbique divini predicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, ac miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera munia pastoralia incumbere.* Hæc autem certum est præstari non posse ab Episcopo, cujus vocem oves non audiunt, cujus ritum abominantur, & cujus curæ nulla ex parte subjici volunt; ergo ex mente Concilii Episcopus non tenetur hoc casu residere. Ideoque etsi decre- 6
tum de residentia sit adeo rigorosum, Episcopos tamen titulares non comprehendit, ut patet *in c.* 2. *sess.* 14. Certum autem est arctius astringi ad residentiam Episcopos titulares, qui patiuntur persecutionem extrinsecam ab inimicis manifestis ab Ecclesiæ unitate præcisis, & non toleratis, quam qui patiuntur intrinsecam a populi incorrigibilitate, ut probat distinctio glossæ *in d. c. Adversitas,* quæ tam a Canonistis, quam a Theologis communiter recipitur, ut dictum est.

Atque ex his omnibus sive spectemus Christi Domini verba; sive Apostolorum, atque aliorum sanctorum exempla ab omnibus relata in locis superius allegatis, & præcipue ab Archid. & Turrecr. *in d. c. Adversitas, sive sacrorum Canonum,* & Trid. Concilii dispositionem; sive demum Theologorum, & Canonistarum communes doctrinas, satis videtur constare Episcopum hoc casu non astringi præcepto residentiæ.

Censerem tamen hæc omnia ut infra esse temperanda. Primo enim non videtur declarandum absolute Episcopum non teneri residere, sed tantum esset illi concedenda licentia alibi residendi ad tempus duntaxat, si tandiu res Ecclesiæ suæ in eodem statu perstiterint; quia secun- 7
dum tutiorem, ac veriorem opinionem Episcopus hoc casu non potest ex seipso curam pastoralem deserere, sed requiritur Sedis Apostolicæ licentia, ut probatur *supra eod. in c. prox* & ibi dixi *in* §. *Intueri, in* 3. *not ab. n.* 20. Et post Laur. docet Archid. *in d. c. Adversitas,* & Turrec. *in d. c. fin. prope fin.* quod hodie aperte statutum est *in d. c.* 1. *sess.* 23. ubi etsi Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas nonnunquam Episcopos abesse requirant: statuit tamen S. Synodus ut legitimæ absentiæ causæ prius a Romano Pontifice examinentur, & approbentur.

Deinde censerem in his omnibus esse onerandam Episcopi conscientiam, cui etiam esset injungendum, ut interdum gregem sibi creditum ipse per se visitaret perquisiturus an spes ulla orta esset proficiendi; nam, ut inquit D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 185. *d. art.* 5. *in fin.* imminet eidem necessitas ut animum retineat intendendi proximorum saluti, si opportunitas adsit, & necessitas requirat. Ac proinde etiam Sacerdos Latinus esset illic præficiendus, ut si quas forte ex prædictis ovibus ad ovile revocaret divina pietas, adesset ibi Vicarius Pastoris, quis eas reciperet, ac de ea re, deque universo Ecclesiæ statu Pastorem opportune certiorem faceret. Quod est ex mente Conc. *in d. c.* 1. *sess.* 23. *ver. Meminerint tamen discessuri.*

DE RENUNCIATIONE.

Gregorius IX. Agathen. & Uticen. Episcopis.

CAPUT XV.

DIlecti filiis Conventus Monasterii sancti G. immediate ad Romanam pertinentis Ecclesiam; intimaverunt, quod Abbas eorum sentiens se insufficientem oneri regiminis Abbatiæ, cessit in manibus eorundem: ipsi quoque G. Monachum sancti Victoris elegerunt canonice in Abbatem: & infra. Cum igitur dictus Abbas cedere sine licentia nostra nequirerit, nos tam electionem quam cessionem prædictas decernentes irritas & inanes: mandamus quatenus Abbatem ipsum loco suo restitui faciatis, quo integre restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

SUMMARIUM.

1 *Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest.*
2 *Quamvis se insufficientem agnoscat.*
3 *Et ad arctiorem Religionem transire velit,*
4 *Et quid, si non sit exemptus.*
5 *Regularis ut ex una ad aliam Religionem transire valeat, cujus licentia requiratur distinguitur, ut n. seqq. usque ad n.* 36.
Quid, si transire velit ad strictiorem, n. 6.
Et quid, si ad parem, n. 8.
Et quid, si ad laxiorem, n. 30.
6 *Regularis transire potest ad arctiorem Religionem de licentia sui Prælati immediati petita, licet non obtenta.*
7 *Nec est necessarium eam petere a Conventu, licet sit tutius, & n.* 19.
8 *Regularis non potest transire ad parem Religionem sine legitima causa, nisi de licentia Papæ.*
9 *Et an hujusmodi licentia suffragetur etiam in foro poli.*
10 *Et an inferiores a Papa ex justa causa possint hujusmodi licentiam indulgere.*
Quid, si monasterium sit exemptum. n. 12. *& n.* 15.
Et quid, si sit subjectum Episcopo, n. 14.
11 *Tridentinum Concilium nihil novi juris induxit super transitu Regularium ad strictiorem, vel parem Religionem.*
14 *Episcopus an possit dispensare, ut Regularis Monasterii non exempti transeat ad æqualem Religionem.*
Quid, si monasterium, ad quod fit transitus, sit in aliena diœcesi, ibid. & n. 15. *&* 16.
Et quid si utrumque Monasterium sit in diœcesi ipsius Episcopi, n. 17.
18 *Regularis ut ex justa causa transire possit ad parem Religionem præter licentiam Abbatis, requiritur etiam licentia Conventus, & n. seqq.*
19 *Secus si transire velit ad strictiorem; & quæ sit ratio differentiæ.*
20 *Regularis ut transeat ad laxionem sine causa, solus Papa potest dispensare.*
21 *Sed talis dispensatio non excusat quoad Deum.*
Dispensatio Papæ in votis sine justa causa non prodest in foro animæ, ibid.
22 *Papa in votis non dispensat, sed declarat.*
23 *Regularis ut transeat ad laxiorem ex legitima causa etiam inferiores a Papa possunt dispensare.*
24 *Et qui sint isti inferiores, si monasterium sit exemptum.*
25 *Et quid, si sit subjectum Episcopo.*
26 *Et an requiratur etiam licentia Conventus.*
27 *Sed contra quia solus Papa dispensat ex causa super transitu ad laxiorem.*
29 *Inferior non dispensat in lege superioris.*
30 *Mendicantes transeuntes ad non Mendicantes sine licentia Papæ sunt eo ipso excommunicati per extrav. Martini IV.*
31 *Etiamsi transeant ex justa causa.*
32 *Et refellitur contraria opinio.*
33 *Ratio quando non est generalis ad omnes, est impulsiva, qua cessante non cessat constitutio.*
34 *Regulares cujuscunque facultatis vigore prohibentur a Concilio Tridentino transferri ad laxiorem Religionem.*
Etiamsi justa causa subsit, & refellitur opinio contraria, n. 35.
35 *Tridentinum Concilium*, c. 19. vers. Nemo, sess. 25. de Regular. *expenditur.*
36 *Regularis ut transeat ad laxiorem Religionem, quæ sint causæ legitimæ dispensandi.*
37 *Quid de causa infirmitatis, & n.* 40.
38 *Et quid de causa senectutis.*
39 *Et quid, si Religiosus sit exosus fratribus, vel infamia notatus.*
40 *Et quid servetur in Signatura Gratiæ, & in sacra Pœnitentiaria.*

Dilecti. Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest. Hoc dicit, Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Joan. de Anan. Dividitur in duas partes. In prima ponitur Conventus petitio, in secunda ipsius repulsio, & negotii commissio, ibi, *Cum igitur.* 1

Nota primo ibi, *Sentiens se insufficientem.* Abbatem quamvis se insufficientem agnoscat, puta ob defectum scientiæ, secundum Innoc. hic in princ. tamen non posse Abbatiam dimittere sine licentia Papæ, cui est immediate subjectus, ut hic est casus secundum omnes. Quod locum habet etiamsi ad arctiorem Religionem transire velit, adhuc enim requititur licentia Papæ, nec sufficit petita, nisi etiam sit obtenta, ut per Host. in *c. Illud in princ. infra de Cleric. excomm. ministr.* & Archid. in *c. Si Abbatem ad fin. de elect. lib.* 6. ubi refertur sic per Papam Clementem IV. fuisse determinatum. Secus vero si Abbas, seu Prælatus non sit immediate subjectus Papæ, sed habeat alium Superiorem supra se, quia tunc sufficit ejusdem Superioris licentia petita, licet non obtenta, ut concludit Jo. Andr. in *c. Cum non sint n.* 11. *&* 12. *de reg. jur. lib.* 6. *in Mercur.* quem sequuntur in *c. Licet de Regul.* Henric. Boich. *n.* 4. Anchar. *n.* 8. *in* 11. *notab.* & Abb. *n.* 13. Silvest. *in versicul. Religio* 4. *quæst.* 3. Quid autem sit dicendum in simplici monacho, patebit in quæstione sequenti. 2 3 4 5

QUÆRO generaliter cum Innocentio, cujus licentia requiratur ad hoc ut Professus in una Religione possit transire ad aliam. 5

Pro clariori solutione distinguendi sunt tres casus; nam aut transire vult ad strictiorem, aut ad parem, aut ad laxiorem.

Primo casu, cum scilicet vult transire ad strictiorem, seu arctiorem Religionem, breviter dicendum, requiri licentiam Prælati immediati ipsius Monasterii, puta Abbatis, ut exemplificant in *d. c. Licet, de regular.* Innoc. *n.* 2. *&* 4. Hostiens. *n.* 5. *circa finem, in vers. Utrum quis velit*, Abb. Antiq. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 7. & alii communiter. Et sufficit licentia petita, licet non obtenta, ut ibi in textu, nec requiritur de necessitate, ut licentia petatur a Conventu, sed satis est eam petere a Prælato, ut late probat Archid. in *c. Statuimus, n.* 2. 19. *q.* 3. Et quamvis non desint contradictores, tamen opinio Archidiaconi communis est, & melioribus fulcita rationibus, ut dixi in prædicta Decretali *Licet, n.* 37. 38. *&* 39. licet tutius sit etiam a Conventu licentiam postulare, secundum Innoc. *hic n.* 1. Host. *n.* 3. Jo. Andr. *n.* 7. & Butr. *num.* 13. Quæ autem requirantur ad hoc ut transitus ad arctiorem Religionem sit licitus, plene examinavi in *d. c. Licet, de Regular. a n.* 20. *usque ad n.* 52. 6 7

Secundo casu, id est cum Religiosus vult transire ad parem, seu equalem, subdistingue; nam aut nulla subest legitima causa transeundi, & planum est solum Romanum Pontificem posse hanc licentiam impertiri, Butr. *hic n.* 13. & Cardin. *n.* 2. Abb. in *cap. Non est vobis, n.* 6. *de Regular.* Philipp. Franc. in *cap. Cum singula, §. Prohibemus, n.* 4. *de præbend. lib.* 6. S. Antonin. in 3. *parte tit.* 16. *cap.* 4. *ad finem princ.* Silvest. in *ver. Religio*, 4. q. 2. & passim alii. Et quamvis Gemin. in *d. §. Prohibemus, n.* 5. concedat posse etiam Episcopum, & Abbatem hanc licentiam sine ulla causa indulgere, quando Religiosus non est exemptus, & Monasterium est in eadem Diœcesi: tamen prima opinio communiter tenetur, & locum habet etiam in foro conscientiæ, secundum Angel. in *ver. Religiosus, n.* 34. & Silvestrum in *ver. Religio*, 4. *n.* 2. licet Franc. in *d. §. Prohibemus, n.* 4. teneat licentiam Papæ nulla causa legitima subsistente non suffragari, nisi in foro externo. Aut legitima subest causa: & receptissima DD. sententia est etiam inferiores a Papa posse hujusmodi licentiam concedere, ut ex Doctoribus infra citandis liquebit. Nec aliquid novi juris super hoc induxit Concilium Triden. *c.* 19. *v. Nemo Regularis, sess.* 25. *de Regular.* Nam proposito dubio an liceat Regularibus transire ad arctiorem Religionem petita tamen licentia a suis Superioribus etsi non obtenta; ad paremvero, & æqualem petita, & obtenta absque speciali dispensatione Sedis Apostolicæ ex decreto Concilii *dict. capit.* 19. Nihil reperi decisum, sed ex Annotationibus colligitur quoad prædictam dubitationem nihil novi juris induxisse Tridentinum Concilium. Sed dubium est, quinam sint isti inferiores, qui ex justa causa dare possunt 8 9 10 11 12

hanc

hanc licentiam transeundi ad parem, an scilicet Episcopus, vel Abbas, vel uterque simul. Et quidem si Monasterium sit exemptum, planum est hoc jus pertinere ad solum Abbatem, ut tenet gloss. *in capit. Non est vobis in ver. Permittatis infra de Regular.* & ibi etiam Joannes Andr. *num.* 7. *in fin.* Item gloss. *in dict. cap. Cum singula*, §. *Prohibemus in ver. Canonice de præben. lib.* 5. quam ibi sequuntur Geminian. *num.* 5. & Franc. *num.* 4. Bellam. *in*
13 *cap. Ex parte ad fin. de temp. ordin.* Lap. *allegat.* 130. *alias* 135. *num.* 2. Et quamvis Romanus *singular.* 452. Domini mei, pro Abbate hoc casu intelligat Superiorem totius Ordinis, id est Generalem, non autem Superiorem immediatum Monasterii, per text. *in cap. Statuimus*, ibi *Patris totius Congregationis* 19. *quæst.* 3. tamen ille text. parum facit, quia alia litera habet Abbatis, totiusque Congregationis, ut apud Ivonem, & DD. pro Congregatione communiter intelligunt Conventum ipsius Monasterii, ut per Henric. Boich. *in dict. capit. Licet num.* 9. *de Regular.* Unde non communiter recedendum a communi intelligentia Doctorum, qui pro Abbate intelligunt Prælatum immediatum ipsius Monasterii, ut ibi dixi *num.* 36.

14 Si vero Monasterium non sit exemptum, sed jurisdictioni Episcopi subjectum, tunc refert; nam aut Monasterium, ad quod fit transitus, est in alia diœcesi: & requiritur licentia non tantum Abbatis, sed etiam Episcopi, e cujus diœcesi Monachus ad aliam diœcesim vult transmigrare, cum agatur de præjudicio utriusque, ut
15 per Butr. *in cap. Significatum in fin. de Regular.* Et ita intelligi debet Innocent. *hic. num.* 1. dum ait, non posse fieri Monachum alterius Monasterii sine licentia Episcopi si sit paris, vel minoris Religionis, sed auctoritate Episcopi posse fieri dispensationem, argumen. *cap. Significatum in fin. de Regular.* Quod ipsum repetunt hic Hostiens. *num.* 3. Joann. Andr. *num.* 7. Joann. Monach. *in cap. Cum singula numer.* 4. & ibi gloss. *Additional. post ver. Canonicæ de præbend. lib.* 6. Archidiac. *in cap. Si Religiosus in fin. de election. eod. lib. & in cap. Quam sit num* 6. 18. *quæst.* 2. Speculat. *in tit. de dispensat.* §. *Sunt quoque num.* 6. *vers. Vigesimo quarto*, Imol. *in Clement.* 1. *num.* 18. & ibi etiam Vitalin. *num.* 18. *de Regular.* Hæc enim doctrina intelligi debet. Primo, dummodo Monasterium, a quo Monachus vult abscedere, sit Episcopo subjectum; nam si esset exemptus, prout erant Monasteria omnia de jure veteri, *cap. Si quis Abbas, & cap. Abbates* 18. *quæst.* 2. utique non spectaret ad Episcopum hujusmodi licentiam concedere, cum in exemptos nullam habeat jurisdictionem; sed ad Abbatem duntaxat, *cap. Non est vobis de Regular.* Et ita inter exemptos, & non exemptos in specie distinguunt Ang. *in ver. Religiosus num.* 34. Silv. *in ver. Religio* 4. *quæst.* 9. Tabiena *in eod. ver. quæst.* 23. *n.* 24. & in idem recedit quod ait Cardin. *hic num.* 2. *in* 3. *quæst.* videlicet solius Abbatis licentiam sufficere, si ipse haberet jurisdictionem quasi Episcopalem. Secundo, Innocentii doctrina intelligi debet, dummodo Monasterium, ad quod fit
16 transitus, sit in alterius diœcesi: tunc enim præjudicatur Episcopo, a cujus obedientia Monachus subtrahitur, &
17 ideo requiritur ipsius licentia; secus vero si utriusque Monasterium sit in diœcesi ipsius Episcopi; quia tunc ejus nihil interest, an Monachus sit in hoc, vel in illo Monasterio, cum utrobique remaneat sub illius jurisdictione, arg. *cap.* 2. *in fin. de Relig. domib.* Licet etiam hoc casu requiri licentiam Episcopi, teneant hic Butr. *num.* 13. Cardin. *num.* 2. *in* 3. *quæst.* & Abb. *eod. num.* quod non displicet. Tertio, debet intelligi, dummodo præter licentiam Episcopi simul etiam concurrat licentia Abbatis, ne alias contemnatur bonum obedientiæ, ut dicitur *in d. cap. Licet, vers. Quo vero de Regular.* Et ita requiri licentiam Abbatis, & Episcopi, qui super hoc potest dispensare, tenet ibi Henr. Boich. *n.* 9. ubi allegat Innoc. *hic*, & alios proxime citatos.

18 Desideratur etiam secundum aliquos licentia ipsius Conventus, quod tenet gl. *in cap. Cum singula in ver. Canonice de prab. lib.* 6. ubi dicit Monachum ex causa posse transire ad parem de licentia Abbatis, & Conventus, per *c. Statuimus* 19. *q.* 3. & cum illa gl. concordant, ibid. Jo. Monach. *num.* 4. Anch. *n.* 2. Cardin. *hic num.* 2. *q.* 3. Henric. Boich. *in d. c. Licet n.* 9. *in fin. de regular.* Bellam. *in c. Ex parte in fin. de tempor. ordinat.* Rebuff. *in praxi benef. in tit. de translat. Monach. n.* 7. Idque tutius esse, etiamsi ad arctiorem Religionem fiat transitus, affirmant Innoc. *hic num.* 1. Hostiens. *num.* 3. Joann. Andr. *num.* 7. & Butr. *numer.* 13. Sed ego existimo non solum hoc esse tutius, sed etiam verius, quando fit transitus ad æqualem, tum quia ad Abbatem simul, & Conventum spectat Monachum recipere, & ordini incorporare, gloss. 1. *in cap. Porrectum de regular.* & dixi *in cap. Ad Apostolicum in* 2. *notab. eod. tit.* ergo ad eosdem spectat Monachum dimittere, & ab ordine absolvere, argum. *cap. omnis res de regul. jur. & leg. Nihil tam naturale, ff. eod.* Tum quia sicut in alienatione rerum Ecclesiasticarum requiritur Capituli consensus, *cap. Sine exceptione* 12. *quæst.* 2. ita & fortius in alienatione personarum, quia gravior, & major censetur alienatio personarum, quam rerum, argum. *cap. Præcipimus* 2. *quæst.* 1. secundum Hostiens. *in dict. cap. Licet num.* 12. *de regular.* & Turrecrem. *in dict. cap. Statuimus nu.* 2. 19. *qu.* 3. Nec refragatur, quod in transitu ad strictorem 19
licentia Conventus non sit necessaria, ut pluribus firmavi in prædicta Decretali, *Licet n.* 37. *& seqq.* Quoniam in transitu ad strictiorem Monachus non alienatur, sed in melius commutatur auctoritate Superioris, ut dicit Archid. *in d. cap. Statuimus nu.* 2. *in fin.* Item in eo casu non requiritur licentia Abbatis, sed satis est eam petere, ne bonum obedientiæ contemnatur, ut in *d. c. Licet, vers. Quocirca.* Et Monachus, tunc transit propria auctoritate, ut ibi notat Innoc. *n.* 1. *in ver. Adimplere*, & Host. *n.* 14. At secus est in transitu ad æqualem, quia requiritur licentia petita, & obtenta, ut per Henric. Boich. in *d. c. Licet n.* 9. nec fit commutatio in melius, & ita est ibi alienatio, in qua requiritur consensus, ut dictum est. Consulo igitur, ut si Monasterium sit Episcopo subjectum, licentia se transferendi ad parem impetretur ab Episcopo, Abbate, & Conventu, juxta opinionem Cardin. *hic n.* 2. *in* 3. *q.* Hæc de transitu ad æqualem.

Tertio autem casu, scilicet cum Religiosus transire 20
vult ad laxiorem, seu minorem Religionem; similiter distingue; nam aut nulla subest causa legitima transeundi; & palam est solum Papam posse hujusmodi licentiam impetriri, gloss. *in capit. Cum singula in ver. Canonice de præbend. lib.* 6. ubi dicit solum Papam dispensare si transeat ad laxiorem sine causa, cum sit contra jura, *cap. Proposuit de conces. præben.* & cum gloss. concordant ibi Geminian. *in* §. *Prohibemus num.* 5. & Franc. *num.* 4. *vers. Sed certe*; ubi quod illam gloss. sequuntur Doctores Joann. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de dispens.* §. *Sunt quoque num.* 6. *Litera D.* Lapus *allegat.* 130. *alias* 135. *num.* 3. Butr. *in capit. Significatum in fin. de regular. & in capit. Non est vobis in fine*, ubi etiam Cardin. & Abb. *num.* 2. *eod. tit.* Dicunt tamen Doctores hujusmodi dispensatio- 21
nem, quamvis prosit in foro judiciali, tamen non excusare in foro conscientiæ, & quoad Deum, ut in simili voluit gloss. singularis *in cap. Non est voti in ver. Adimplere infra de voto*, ubi dicit eum, cum quo Papa in talibus dispensat, non esse securum quoad Deum, nisi subsit causa dispensandi. Et ita in hac specie concludit Abbas *in d. cap. Non est vobis num.* 6. Joann. Andr. & Butt. *in cap. Sane de Regular.* ubi propterea exclamant contra Prædicatores, & Minores, & alios Mendicantes, qui credunt se esse tutos quoad Deum, si ex dispensatione Papæ transeunt ad Ordinem Monachorum, vel ad aliam Religionem non subsistente rationabili conscientia, & justa causa; pro quo etiam est bona gloss. *in cap. Monachi vagantes in ver. Nec in civitatibus* 16. *quæst.* 1. & sequitur Franc. *in d. cap. Cum singula*, §. *Prohibemus num.* 4. *vers. Sed certe de præb. lib.* 6. Angelus *in verb. Religiosus n.* 34. Silvest. *in ver. Religio* 4. *q.* 2. Navarr. *cons.* 56. *n.* 2. *de regular.* dicens nec Papam id posse absque peccato, *& in Commentar.* 4. *de regular. n.* 10. alias super *c. Statuimus n.* 4. 19. *q.* 3. Sot. *de just. & jur. lib.* 1. *q.* 7. *art.* 3. *in corpor. ad fin.* Adde quod in istis votis Papa non dispensat, sed declarat, ut dicit 22
gloss. notabilis *in dict. cap. Non est voti in ver. Auctoritate Sedis de voto.*

Aut subest legitima causa ad laxiorem ordinem transeundi, & hoc casu variatum est sententiis; nam multi 23
tenuerunt etiam inferiores a Papa super hoc transitu dispensative posse licentiam indulgere. Et hæc est communis opinio, ut patebit ex Doctoribus mox citandis. Sed in dubium vertitur, quinam sint isti inferiores, an scilicet Episcopus, vel Abbas, vel ambo simul. Et quidem ut supra distinximus in casu transitus ad æqualem, si Monasterium sit exemptum a jurisdictione Episcopi, planum est, non Episcopum, qui in exemptos nullam habet jurisdictio-

dictionem, sed Abbatem duntaxat posse super hoc dispensare. Quod tenent Host. *in c. non est vobis n. 2. de reg. per cap. Super eo*, §. 1. *& cap. Consulti*, §. 1. *vers. In primo eod. tit.* Jo. And. *in addit. ad Specul. in tit. de dispensat.* §. *Sunt quoque n. 6. lit. D. & in d. cap. Non est vobis in fin. de reg.* S. Ant. *in 2. p. tit. 11. cap. 2. §. 9. vers. Hoc autem videtur*, Silv. *in ver. Votum 4. quæst. 3. dist. 6.* Qui Authores quamvis nnn distinguant, videtur tamen intelligendi de Monasteriis exemptis, prout intelligunt idem Silv. *in ver. Religio 4. quæst. 8.* & Tabien. *in ver. Religio quæst. 23. n. 4.* & senti Cardin. *hic num. 2. quæst. 3. vers. Si cum causa*, dum dicit Abbatem solum posse ex causa super transitu ad laxiorem dispensare, si habeat jurisdictionem quasi Episcopalem, & sic loquitur de Monasterio exempto a jurisdictione Episcopi.

25 Si vero Monasterium sit Episcopo subjectum, tunc requiritur dispensatio Episcopi, & Abbatis simul, ut per Cardin. *loco citato*, ubi ait hoc tenere Joann. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit.* 1. §. *Nunc Episcoporum*, *vers.* 24. & sequuntur Silv. & Tabiena, *ubi sup.* & de dispensatione Episcopi loquitur Innocent. *hic num.* 1. Host. *nu.* 3. Jo. Andr. *num.* 7. Butr. *num.* 13. & Abb. *num.* 2. & Idem Innocent. *in cap. Dilectus num.* 3. *ad fin. de temp. ordin.* Speculat. *in titul. de dispensat.* §. *Nunc de Episcoporum num.* 3. *versic. vigesimo*, Archidiac. *in capit. Quam sit num.* 6. 18. *quæst.* 2. *& in capit. Religiosus in fin. de election. lib.* 6. Abbas *in cap. Significatum in fin. & in capit. Non est vobis num.* 6. *de reg.*

26 Quidam vero non tantum Episcopi, & Abbatis, sed etiam Conventus licentiam putant esse necessariam per *c. Statuimus* 19. *qu.* 3. *Hi sunt*, Card. *hic dict. n.* 2. *quæst.* 3. *vers. Si cum causa*, Bellam. *in cap. Ex parte in fin. de tempor. ord.* Petr. de Palud. *in* 4. *sent. dist.* 38. *q.* 4. *art.* 4. *n* 43. Silvest. *in ver. Religio* 4. *q.* 8. Navarr. *conf.* 56. *n.* 3. *de regular.* Addent. ad Abbatem *in cap. Non est vobis litera C. ad finem de reg.* Idque tutius putant Innoc. *hic n.* 1. *& alii supracit. n.* 7.

27 Ceterum contrariam opinionem, idest solum Papam posse ex causa dispensare, ut fiat transitus ad laxiorem Religionem, tenuerunt Speculat. *in tit. de dispensat.* §. *Sunt quoque num.* 6. *vers. vigesimo quarto*, ubi dicit Abbatem posse dispensare, ut Monachus transeat ad majorem ordinem, vel etiam ad parem ex causa, sed non ad minorem, gloss. *in dict. cap. Non est vobis in ver. Permittatis de Regular.* quæ similiter dicit Abbatem non posse dispensare, ut Monachus transeat ad minorem, Joann. Monach. *in c. Cum singula num.* 6. *de præb. lib.* 6. ubi ait: Si vellet transire ad Religionem laxiorem, hoc potest solus Papa, cum hoc sit dispensare contra jura, & solus Papa est supra jura, *capit. Proposuit de concess. præben.* & cum eo concordat ibi Anchar. *num.* 2. *vers. Et dic latius*, Henric. Boich. *in cap. Licet num.* 10. *de Regular.* Imol. *in Clement.* 1. *nu.* 10. *eod. tit.* Abb. *consil.* 99. *num.* 3. *lib.* 1. & hæc opinio servatur in

28 practica; nam hujusmodi licentiæ transeundi ad laxiorem Religionem etiam legitimis causis subsistentibus consueverunt concedi a Papa in signatura gratiæ, ut patebit infra *num.* 40. & a S. Pœnitentiaria, a qua conceduntur plerunque ad supplicationem Generalis, vel Procuratoris Ordi-

29 nis, & de utriusque Religionis consensu Sacræ Pœnitentiariæ exhibito, ut sæpissime vidi observatum: atque ita ipsimet superiores Regulares agnoscunt se non habere potestatem super hoc dispensandi, cum pro ea obtinenda recurrant ad Sedem Apostolicam: quæ quidem observantia validis etiam nititur fundamentis; nam inferior non dispensat in lege Superioris, Clem. *Ne Romani*, *de elect.* & cum Episcopi, & inferiores Prælati sint custodes Canonum etiam ex magna causa non possunt contra Canones dispensare, secundum Archidiaconum *in capit. Licet Canon. num.* 3. *vers. Et ibi assertive dixit de elect. lib.* 6. & probavi latissime *in cap. Dilectus a num.* 2. *usque ad numer.*

30 22. *infra de tempor. ordinat.* Præterea per extravag. Martini IV. *quæ est prima de regular.* interdicitur Mendicantibus transitus ad non Mendicantes, excepta Carthusia sine licentia Papæ sub pœna excommunicationis ipso facto

31 incurrenda. Et quamvis Leonard. Less. *lib.* 1. *de just. & jur. cap.* 41. *dub.* 13. *num.* 164. & Thom. Sanch. *super Decal. lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 68. dicant Extravag. illam non esse usu receptam, vel esse intelligendam de transeuntibus absque legitima causa, ut deducunt ex illis verbis: *Fucatis coloribus, & ut liberius degant, & beneficia Monastica consequi valeant*, tamen satis leve est, quod dicunt de non usu prædictæ Extravag. Imo enim usu receptum est, 32
ut nullus inferior a Papa ex quavis causa det transitum Mendicantium ad non Mendicantes; & ex stylo S. Pœnitentiariæ nunquam datur hujusmodi transitus quantumcunque justa sit causa, nisi quando inter Mendicantes non inveniuntur benevoli receptores; & nihilominus cum hodie prædicta Extravag. faciat jus commune, præsumitur usu recepta, ut bene per Rot. *decis.* 30. *num.* 5. *par.* 1. *recent.* Rursus si constitutio illa non prohiberet, nisi transitum absque legitima causa, esset prorsus inanis, & frustatoria, quia hoc ipsum jam reperiebatur prohibitum per antiquos canones, ut *cap. Non est vobis*, *cap. Sane* & *cap. Licet*, *de reg. cum concord.* Nec refragantur verba ut supra 33
ponderata, quia non denotant causam finalem, sed impulsivam; nam cum constitutio respiciat, & comprehendat omnes, & rationes in ea expressæ sint de aliquibus tantum, rationes illæ sunt impulsivæ, quibus cessantibus non cessat constitutio, *leg.* 1. §. *Sexum*, *ff. De postulan.* & notabiliter declarat Bart. *Extravag. ad Reprimendum*, *in ver. Nec ex eorum absentia*, *in princip. num.* 12. *& seq.* 34
Quibus accedit, quod ex Concilio Tridentino *capit.* 19. *sess.* 25. *de regular.* statutum est, ut nemo Regularis cujuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem. Nec placet quod dicunt Navar. *consil.* 56. *num.* 35
3. *de regular.* & Sanchez post alios *super Decalog. lib.* 6. *capit.* 7. *num.* 68. videlicet mentem Concilii in eodem decreto non fuisse tollere facultates juridicas: sed tantum non juridicas, id est sine justa causa, & sine causæ cognitione, & absque consensu Capituli. Quoniam de hac mente ex verbis Concilii non apparet, & nemo illam revelavit, ad textum in *leg. Labeo*, §. *Id Tuber. ff. De supellect. legat.* Quinimo verba Concilii in eo decreto cum sint universalia, & geminata, hanc restrictionem non patiuntur. Dictio enim, *nemo*, qua utitur Concilium, tanquam universalis negativa includit omnes quacunque authoritate suffultos, ut notat Archidiac. *in cap. Nemo*, *in princip. de elect. lib.* 6. & similiter dictio illa, *cujuscunque* comprehendit omnes facultates qualescunque sint *capit. Solita*, *vers. Quodcunque ligaveris de major. & obedien.* nam lex, quæ loquitur per illam dictionem, *cujuscunque*, vel consimiles, dicitur effrænate loqui, ut inquit idem Archidiac. *in cap. Si tibi absenti*, *col.* 2. *in ver. Quicunque*, *de præbend. lib.* 6. Absonum est igitur decretum illud restringere ad facultates non juridicas, & eo magis, quia non juridicæ nec sunt, nec dici possunt facultates; & si de talibus Concilium intellexisset, non dixisset facultatis vigore, sed potius colore, vel prætextu, ut mos est Concilii, ubi voluit tollere abusus, & corruptelas, ut patet *in cap.* 7. *sess.* 14.

Præterea si *dict. cap.* 19. intelligeretur tantummodo de facultatibus non juridicis, & de transitu sine justa causa, non bene prohiberet in specie transitum ad laxiorem Religionem, quia sine justa causa nec ad parem, nec ad strictiorem transire licet, ut notat Joann. Andr. *in dict. cap. Licet*, *num.* 2. *in ver. Vocatus*, & ibi dixi *in* 2. *notab. de regular.* S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 189. *artic.* 8. *in corp.* Nec Sede Apostolica solet hujusmodi licentias concedere nisi ex justa causa, ut sæpissime experti sumus, & patebit infra num. 40. Dicendum est igitur, S. Synodum eo decreto voluisse generaliter prohibere Superioribus ordinum, ne vigore facultatis, quam prætendebant se habere de jure communi, secundum ea, quæ dicta sunt supra *numer.* 23. *& seqq.* aut ex statutis ordinum, vel privilegiis, seu indultis Apostolicis Regulares sibi subjectos ad laxiorem transferrent: & ideo quoad decreta omnia illius *sess.* 25. *in capit. ultim.* amplissimas posuit derogationes. Sed urgebis: si Concilium prohibet transitum ad laxiorem etiam ex justa causa; ergo nec Papæ licebit etiam cum legitima causa super hoc dispensare, quin contraveniat Concilio. At respondetur Concilium eo loco non loqui de Papa, quia cum ei non adaptentur verba illa, cujuscunque facultatis vigore, nec utique dispositio adaptari debet, *leg.* 4. §. *Taties*, *ff. De damn. infect. cum simil.*

Successive QUÆRO, quæ sint causæ legitimæ dis- 36
pensandi super transitu ad laxiorem Religionem.

Conveniunt omnes legitimam causam esse infirmita- 37
tem, vel debilitatem, per quam Religiosus redditur impotens ad arctioris ordinis statuta servanda, juxta text. *in cap. Cum ad monasterium*, §. *In refectorio*, *vers. Quanquam*, *infra de statu Monach.* & tenet Abb. *in cap. Non est vobis*

vobis num. 6. de regul. Gemin. *in cap. Cum singula*, §. *Prohibemus num. 6. de præbend. lib. 6.* & ibi etiam Franc. *num.* 4. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 8. *in corp. vers. Tertio propter infirmitatem*, Silvest. *in ver. Religio* 4. *quæst.* 2. & in-
38 firmitas ad hoc debet esse perpetua, secundum Archid. *in cap. Monach. num.* 4. 20. *quæst.* 1. Gemin. & Franc. *loc. cit.* Et quamvis pro justa causa adducant, & senectutem: secundum hoc ita videtur temperandum, si senectus sit talis, ut per eam Religiosus fit reditus inhabilis ad servandum austeritates arctioris Regulæ, arg. *cap. Nisi cum pridem*, §. *Alia vero causa supra eod.* alioquin valde absurdum esset, ut unicuique Religioso in senectute etiam valida, & robusta liceret ad laxiorem ordinem transvolare, arg. *cap.* 1. *sup. eod.*

39 Præter infirmitatem, seu debilitatem corporis moderni recensent complures alias causas dispensandi super transitu ad minorem Religionem, videlicet si Regularis in sua Religione odio habeatur, vel male tractetur a Fratribns, aut in ea sit adeo infamatus propter aliquod crimen a se perpetratum, ut nonnisi magna cum tristitia, & rubore possit ibi permanere, ibi Manuel Rodriq. *tom.* 3. *quæst. regular. qu.* 53. *art.* 9. Thom. Sanch. *super Decal. lib.* 6. 1. 7. *n.* 72. & Moderni in Collectanea ad Concilium Tridentinum *cap.* 19. *sess.* 25. *de regular. n.* 31. Ego vero existimo has, & consimiles causas ab eis adductas non esse sufficientes ad dispensandum super transitu, nisi forte ad parem, seu æqualem, non autem ad laxiorem; quia cum Religiosus possit æque bene suæ indemnitati consulere transeundo ad parem, nulla ratio patitur, ut transmigret ad regulam minus strictam, ex notatis per gl. *in cap. Monachi vagantes in ver. nec in Civitatibus* 16. *quæst.* 1. Nulli enim fas est de statu perfectiori ad minus perfectum statum transire; hoc enim est retrospicere, quod est damnabile, secundum Domini sententiam dicentis Lucæ 9. *Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est Regno Dei.* S. Thom. *in* 2. 2. *quæstion.* 185. *artic.* 4. *in primo arg. contrario.* Unde si Regularis in suo ordine est exosus fratribus, & ab eis male tractatur, vel infamis reputatur, inveniat alium Ordinem saltem æqualis perfectionis observantiæ, in quo possit quiete vivere, sed non eligat alium laxioris vitæ, quia retro aspiceret, & videretur hoc facere, ut disciplinam effugeret, & jugum Regulæ districtioris excurreret, ac licentius viveret contra textum *in cap. Virgines*, ibi: *Si vero fuga disciplinæ alium locum quæsierint, redire cogantur* 20. *quæst.* 4. *& in capit. Non est vobis*, cum gloss. *in ver. Permittatis de regular.* Facit text. *in cap.* 1. Et quod ibi dixi *in* 4. *not ab. sup. de translat. Episcop.* alioquin omnes Apostatæ, & infamia notati transferendi essent ad laxiorem, & ita ex eorum 40
nequitia commodum reportarent contra juris regulas, quod multis tribueret incentivum apostatandi, ut *capit. Est injusta in fin.* 23. *quæst.* 4. *capit. Ut Clericorum infra de vit. & honestat. Clericor.* Tutius est igitur tenere solam ægritudinem, seu debilitatem esse justam causam super hoc transitu dispensandi, prout hanc solam assignavit D. Thom. *in* 2. 2. *quæstion.* 189. *dict. artic.* 8. *in corp.* propter quam etiam dispensat Sac. Pœnitentiaria. Quinimo bon. mem. Antonius Cardinalis Carafa olim Signaturæ Sanctissimi Præfectus *in sua glossa manuscripta ad cap.* 19. *sess.* 25. *de regular.* testatur se nunquam vidisse in Signatura Gratiæ concedi transitum ab arctiori ad laxiorem Religionem, nisi ob infirmitatem, vel debilitatem provenientem ex observantia ipsius regulæ arctioris, cum non possit illius statuta servare.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

Alexander III. Cisterciensibus.

CAPUT I.

STatuimus præterea, ut si Episcopus tertio cum humilitate ac devotione (sicut convenit) requisitus, substitutos Abbates vestros benedicere forte renuerit, eisdem Abbatibus liceat proprios Monachos benedicere; & alia quæ ad officium hujusmodi pertinent exercere, donec ipsi Episcopi suam duritiam recogitent, & Abbates benedicere non recusent.

SUMMARIUM.

1 *ABbas propter contumaciam Episcopi in benedicendo recipit potestatem alios benedicendi, perinde ac si esset benedictus.*
2 *Abbas ante benedictionem non consequitur potestatem spiritualem, id est, facultatem benedicendi Monachos, & minores Ordines conferendi.*
3 *Benedictio Abbatis, & consecratio Episcopi in quibus differant. Et n. seqq.*
4 *Episcopi non habent communem cum reliquis inferioris gradus potestatem chrismandi, & ordinandi.*
5 *Ordines sacros conferendi potestas non Episcopo delegari non potest; potestas chrismandi secus.*
6 *Abbates non consequuntur potestatem conferendi minores ordines ex vi solemnis benedictionis, sed ex concessione Ecclesiæ, & adminiculo habiti Sacramenti, & n.* 29.
7 *Potestas, quæ confertur Episcopo per consecrationem, est indelebilis, & remanet in Episcopo etiam excommunicato, deposito, & degradato.*
8 *Episcopus prohibitus a Papa chrismare, vel ordines conferre, si contempta prohibitione secus faciat, imprimit characterem.*
9 *Abbas etiam benedictus ordinando contra prohibitionem Ecclesiæ nihil confert.*
Declaratur, numer. sequent. & numer. 31. *& sequent.*
10 *Abbatem potestas conferendi minores Ordines potest ab Ecclesia ex toto auferri, sed non pro parte, sicut nec potest pro parte concedi, & n.* 32. 33. 46. *&* 50.
11 *Prælatus inferior secularis habens facultatem post Concilium Tridentinum conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines certis personis, si alios ordinet, an characterem imprimat, & nu. seqq. usque in fin.*
12 *Abbas benedictus conferens Tonsuram, ac minores Ordines regularibus etiam sibi non subditis, imprimit characterem.*
13 *Tonsuratus ab Abbate non benedicto, vel non habente hanc facultatem ex privilegio, debet iterum tonsurari, & n.* 54.
14 *Abbas non benedictus habens privilegium ante Concilium conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines, ita demum ordinando characterem imprimit, si habeat subditos regulares; alias secus, & n.* 31.
15 *Prælatus inferior secularis habens privilegium ante Concilium Tridentinum conferendi jus suis subditis secularibus primam Tonsuram, & minores Ordines, ordinando post Concilium nihil confert, & n.* 31.
16 *Potestas sacramentalis, & jurisdictionalis, quæ sit, & in quibus differant.*
17 *Prælatus carens potestate dicitur esse instar chimæræ.*
18 *Ordinatus a Prælatus non habente potestatem ordinis nihil recipit, & debet iterum ordinari.*
19 *Episcopi accipiunt potestatem conferendi Ordines in consecratione.*
20 *Abbates, & alii inferiores Prælati, in quo actu accipiant potestatem minores Ordines conferendi.*
21 *Episcopi jurisdictionem accipiunt in confirmatione, etiam ante consecrationem.*
22 *Abbates, & alii inferiores Prælati in quo actu juris-*

jurisdictionem accipiant.

23 *Ordinandi potestas ex limitatione jurisdictionis non restringitur, cum jurisdictio ad essentiam ordinationis non spectet.*

24 *Episcopus ordinando Clericos alienos imprimit characterem, sed Ordinis executionem non confert.*

25 *Idem in Episcopo, qui renunciavit Episcopatui.*

26 *In Episcopo titulari.*

27 *Et in Episcopo haretico, excommunicato, vel degradato.*

28 *Ordinandi potestas licet non competat inferioribus Prælatis ex vi consecrationis, sed ex concessione Ecclesiæ; tamen non restringitur ex limitatione jurisdictionis ad certas personas, & n. seqq.*

29 *Abbates benedicti potestatem habent conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines ex constitutione Ecclesiæ.*

30 *Abbatum jurisdictio quoad Ordinum collationem ad quas personas restringatur.*

31 *Abbas non benedictus potest Lectoratum conferre, postquam Episcopus ter requisitus benedicere eum recusaverit.*

32 *Ordinandi potestatem habens ex indulto Papæ, ordinando post prohibitionem, non imprimit characterem.*

33 *Procedit si prohibitio sit totalis, secus si restricta ad certas personas tantum, & n. 46. & 50.*

34 *Presbyter cui Papa dedit facultatem chrismandi, post revocationem commissionis nihil confert. Secus in Episcopo.*

35 *Ecclesia in traditione potestatis apponere potest legem, quam vult.*
Declaratur, n. 40. 44. & 46.

36 *Taxatio, seu modificatio in ejus est arbitrio, in cujus est totalis denegatio.*
Declaratur, n. 40, 44. & 46.

37 *Actus contra legis prohibitionem factus, an & quando sit nullus, & n. 44. & seqq.*

38 *Potestas Ordinis neque ex intervallo, neque in actu concessionis recipit divisionem, seu limitationem, & n. seqq.*

39 *Abbas facultatem habens ex privilegio conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines, vel faciendi ea, quæ potest Abbas benedictus, ordinando non subditos characterem imprimit.*

40 *Potestas Ordinis non recipit limitationem, sive competat de jure communi, sive ex privilegio Papæ, & n. 46.*

41 *Potestas Ordinis competere non potest, nisi ex consecratione Episcopali, vel ex concessione Papæ.*

42 *Decretales epistolæ etiam non clausæ in corpore juris habent legis authoritatem.*

43 *Codex Canonum qui sit.*

44 *Potestas jurisdictionis cujusmodi est absolutio sacramentalis, restringitur ad subditos tantum, & n. seqq.*

45 *Confessiones, quas audit Sacerdos ab Episcopo non approbatus, sunt irritæ.*

46 *Ordinandi potest cur non possit pro parte conferri, & pro parte non.*

47 *Jurisdictio an sit indivisibilis.*

48 *Potestas Ordinis ad usum, jurisdictio ad usumfructum proximius accedit.*

49 *Frui parte possumus, uti parte non possumus.*

50 *Lex promotionis consistit in facto.*

51 *Character quid sit.*

52 *Forma quid.*

53 *Prælatus inferior sive regularis, sive secularis si conferat primam Tonsuram, aut minores Ordines, an & quibus casibus imprimat characterem, aut conferat Ordinis executionem, compendiosa distinctio.*

1 SIC *Tatuimus.* Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensem Abbatem, ipse proprios benedicere poterit. Hoc dicit Cardin. & dividit in duas partes in prima concessio. In secunda limitatio, ibi, *Donec.*

Nota primo propter contumaciam Episcopi in benedicendo, Abbatem recipere potestatem alios benedicendi perinde ac si esset benedictus, ut hic est casus secundum omnes. Et sic aliquis dat quod non habet, quia non benedictus benedicit contra reg. *cap. Quod autem de Jurepatron. cap. Nuper de donat. inter vir. & uxor. &c. Nemo de reg. jur.* secundum gl. & Innoc. *hic in ver. benedicere.* Sed hoc contingit virtute hujus Canonis, qui ob duritiam Episcopi tribuit Abbati non benedicto authoritatem alios benedicendi, ut per Butr. *n. 11. in 2. oppos.* & Abb. *n. 2*, Similis indulgentia habetur *in c. Nihil*, §. *fin. sup. de elect.*

Secundo nota, ibi, *renuerit*, cessante Episcopi contumacia Abbatem ante benedictionem non recipere potestatem spiritualem, id est, facultatem benedicendi Monachos, & minores Ordines conferendi: concordat *c. Quoniam 69. dist. & c. Cum contingant supra de etat. & qualit.* Quod ergo operatur consecratio in Episcopo, *c. Transmissam supra de elect.* operatur solemnis benedictio in Abbate, secundum Ant. de Butr. *hic in 3. notab. nu. 6.* Quod tamen intellige proportionabiliter, quia benedictio non confert Abbatibus idem per omnia, quod consecratio Episcopis, neque enim ex vi solemnis benedictionis Abbates potestatem habent Sacramentum Confirmationis, aut sacros Ordines conferendi, *c. Quanto de consuet. cap. unico*, §. *Per frontis chrismationem de sacra Unct.* Quandoquidem hanc potestatem non habent Episcopi communem cum reliquis inferioris gradus, ut est diffinitum in Conc. Trident. *de Sacram. Ordin. sess. 23. cap. 4. & can. 7.* Quod adeo verum est, ut neque ex delegatione Ecclesiæ possit competere non Episcopo facultas conferendi Ordines sacros, secundum sententiam D. Thom. *in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3.* quæ servatur in practica, ut testatur Silvest. *in ver. Ordo 3. num. 7.* licet secus sit in Sacramento Confirmationis, quod de plenitudine potestatis demandari potest per Papam etiam simplici Presbytero, *cap. Pervenit*, & ibi Doct. 95 *dist.* glos. Innocent. & omnes *in dict. c. Quanto*, S. Thom. *ubi supra*, & diffinitum est in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. *in* §. *Secundum Sacramentum*, ut scripsi latius *in dict.* §. *Per frontis chrismationem.*

Rursus quod dictum est Abbates per solemnem benedictionem consequi potestatem conferendi minores Ordines, non ita est intelligendum, ut ipsi benedictioni naturaliter, seu de jure divino sit annexa hujusmodi potestas: hoc enim est falsum secundum opinionem, quam recitat hic secundo loco Innocentius circa fin. quia, ut dictum est, soli consecrationi, seu Ordini Episcopali secundum proprietatem annexa est potestas chrismandi in fronte, & ministros Ecclesiæ ordinandi, quarum functionum potestatem reliqui inferioris gradus nullam habent, ut dicitur *in dict. cap. sess. 23. de Sacram. Ordin.* sed ita intelligi debet, ut Abbates in actu solemnis benedictionis consequantur prædictam auctoritatem supposita concessione Ecclesiæ, & adminiculo habiti Sacramenti, ita ut Abbas Presbyter, eo ipso quod solemniter benedicitur, ex antecedenti concessione Apostolicæ Sedis, de qua in *dict. c. Quoniam 69. distinct.* consequatur dictam potestatem minores Ordines conferendi; & sic benedictio est veluti conditio sine qua non, ut dicam plenius infra *n. 28. vers. Nec refragatur.*

Et hinc resultat inter has potestates alia notabilis differentia; nam Episcoporum potestas, cum conferatur per ipsam consecrationem, est indelebilis, nec potest ab Ecclesia auferri: unde remanet in Episcopo etiam excommunicato, hæretico, deposito, & degradato, *cap. Ordinationes 9. qu. 1. cap. Quod quidam 1. qu. 1, c. Ostenditur*, & ibi Archid. *de consecr. dist. 4.* S. Thom. *in 2. 2 quæst. art. 3.* Silvest. *in ver. Degradatio n. 9.* & dixi latius *in cap. 1. num. 31. infra de chrismat.* Nam contraria opinio Bartholomæi Brixiensis *in summa 9. q. 1.* qui dixit degradatum non conficere, & est error: & contraria sententia Joannis ibi posita, & Laurentii, Alani, Tancredi, & Bernardi in *cap. 2. de Cleric. excommun. ministran.* est vera, & Catholica, ut docent Theologi uno consensu *lib. 4. sent. dist. 13.* & S. Thomas *in 3. par. qu. 82. art. 8.* Nec textus *in c. Degradatio de pœn. lib. 6.* est in contrarium, ut videtur ibi sentire glos. *final.* quæ omnino est respuenda, ut ibi in margine est adnotatum; & sic Episcopus ptohibitus ab Ecclesia Ordines conferre, si nihilominus enntempta prohibitione ordinet, characterem imprimit, secundum Innocent. *in cap. Quanto num. 4. de consuet.* quia in his homo non agit, nisi ut minister Dei, ut per D. Thomam ubi supra, licet Ordinis executionem non conferat propter Ecclesiæ prohibitionem, gl. & DD. *in d. cap. 1. de schism.* At vero potestas Abbatis etiam benedicti, cum sit ex delegatione

2 3 4 5 6 7 8

tione, seu concessione Ecclesiæ, non immobiliter adhæret, quia Ecclesia potest mandatum revocare, & ita auferre quod dedit. Unde Abbas ordinando post Ecclesiæ prohibitionem, seu mandati revocationem nihil confert, ut docet Innoc. *loc. cit.* cum quo alii transeunt. Quod tamen procedit si potestas ordinandi auferatur Abbati in totum: non enim potest pro parte auferri, cum sit individua, sicuti nec potest pro parte concedi. Ac propterea si Sacerdos habens ex delegatione Papæ potestatem ordinandi limitatam, seu restrictam ad certas personas, egrediatur limites delegationis, ordinatio non est irrita, ut diffuse probabitur in proxime seq. quæst.

11 QUÆRO, An Prælatus inferior secularis habens facultatem a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum conferendi primam Tonsuram, ac minores Ordines aliquibus personis secularibus tantum, si conferat aliis, quam expressis in literis Apostolicis, imprimat characterem, necne?

12 Quæstio est admodum difficilis, pro cujus clariori explicatione aliqua sunt præmittenda,

Et primo cum fuisset quæsitum a Sacr. Congregatione Concilii, an habens jurisdictionem quasi Episcopalem, si aliis, quam Regularibus sibi subditis, primam Tonsuram conferret, censeretur saltem impressisse characterem, adeout taliter Tonsuram non iterum tonsurari deberet; Sacr. Congregatio respondit impressum esse characterem, & ita tonsuratum tonsurari iterum non debere, si Abbas fuerit benedictus, vel ex privilegio hanc facultatem haberet, Et cum hac decisione consentit alia, quæ manu Cardinalis Carafæ est adnotata super *capit.* 10. *sess.* 23. *in margine Concilii*, in verbis: *Tonsuratus ab Abbate non benedicto, vel non habente facultatem ex privilegio Sedis Apostolicæ, debet iterum tonsurari.* Sed huic decisioni subnectitur alia decisio in hæc verba: *An tonsuratus ab Abbate habente privilegium ante Concilium debeat iterum tonsurari.* Sacr. Congregatio censuit debere, cum 14 privilegium fuerit per Concilium revocatum. Nec decisio posterior videtur contradicere decisioni prius relatæ; in illa enim dicitur tonsuratum ab Abbate habente privilegium non esse iterum tonsurandum. In hac vero determinatur oppositum; ideo cum ad has decisiones conciliandas illarum rationes paulo attentius considerassem, & cum scripturis publicis contulissem, comperi eas minime dissentire. Quod ut clarius appareat, distinguendi videntur duo casus. Primus est, cum Abbas habens a Sede Apostolica privilegium, ut possit Tonsuram, & quatuor minores Ordines conferre; est talis, ut subditos regulares habeat; & tunc procedit decisio prius relata, ut alii quam subditi regulares ab ipso prima Tonsura initiati iterum tonsurari non debeant. Quia cum talis Abbas quoad aliquos habeat potestatem, scilicet quoad subditos regulares, cum alios ordinat, imprimit characterem; deficit enim quoad alios jurisdictio, sed non ordinandi potestas, glos. *penult.* Archidiac. & Franc. *in capit. Abbates de privileg. lib.* 6. & idem Archidiac. *in capit. Quoniam num.* 5. *in fin. vers. In eadem gloss. invitatus.* Et ibi etiam Turrecrem. *num.* 10. & Præpos. *in fin.* 69. *distinct.* Lapus *allegat.* 138. *num.* 5. & secundum Turrecrem. *ubi supra.* Hanc sententiam tenet etiam is, qui glossavit Summam Raymun. & Richar. *de etat. & qualitat* §. *Presbyter.* & omnes in gloss. quæ incipit, *Monachis suis.* Nec Concilium *dict. capit.* 10. huic privilegio obstat, quia revocat tantum ea privilegia, quæ impertiebantur facultatem alios, quam regulares subditos ordinandi. Unde cum tale privilegium non sit sublatum a Concilio, sequitur ut Abbas non careat prorsus facultate conferendi quoad omnes, & ita quoad alios, quam regulares sibi subditos, si conferat primam Tonsuram, valida est collatio. Secundus est casus, cum tale privilegium est concessum ante Concilium Abbati, qui nullos subditos regulares habet, quales sunt inferiores Prælati seculares, & in hoc casu cum privilegium non possit dici aliquo modo præservatum, quia Concilium *dict. capit.* 10. permittit Abbatibus, ut solis subditis regularibus Tonsuram, & minores Ordines conferre possint: sequitur ut prorsus careat hujusmodi Abbas potestate conferendi Ordines, cum nitatur solo privilegio in toto sublato per Concilium, & ita tonsuratus ab eo per doctrinas supracitatas debet iterum tonsurari.

15 Et hoc modo procedit posterior decisio Sacræ Congregationis. In quem sensum videtur etiam congruere decisio Pescien. alibi adnotata: qua Sacra Congregatio declaravit, nullam fuisse ordinationem Præpositi Pescensis, qui ordinaverat vigore privilegii per Concilium sublati. Et ratio est, quia cum is Præpositus non haberet aliquos regulares sibi subditos, quorum respectu privilegium esset præservatum, carebat funditus ordinandi potestate.

Deinde præmittendum est secundum Div. Thomam in 16
2. 2. *quæst.* 39. *art.* 3. & gloss. *in cap. Aqua in ver. Jurisdictionis inf. de consecr. Eccles.* potestatem spiritualem duplicem esse, sacramentalem, seu ordinis est quæ, per aliquam consecrationem confertur, *cap. unico infra de sacr. Unct.* Sola enim voluntate, & verbo jurisdictio committitur, & revocatur, sive sit ordinaria, sive delegata, *cap. Super quæstionum*, §. *Intentionis*, & §. *Porro infra de offic. delegat. & leg. Judicium, ff. De Judic.* Utraque autem potestas requiritur ad Ordines conferendos. *cap.* 2. 9. *quæst.* 2. *cap. Nullus de Paroch.* gloss. *in dict. cap. Aqua in ver. Jurisdictionis.* Et quidem sacramentalis potestas quoad sui essentiam consideratur in ordinante simpliciter, & absolute; Jurisdictionalis vero respective, & in ordine ad subditos, *cap. Monachi, & cap. seqq. cap. Sic vive, cap. Si Clericatus, & c. seqq.* 16. *quæst.* 1. in quibus patet, Monachos quamvis recipiendo Ordinem recipiant officii potestatem, non tamen recipere jurisdictionem, seu executionem nisi occasione populi. Et idem probatur decreto Concilii Trident. *sess.* 14. *cap.* 7. *de cas. reservat. in princip.* & declarat S. Thom. *quodlib.* 12 *artic.* 30. & Turrecrem. in *cap. Ita dominus num.* 10. 19. *distinct.* Potestas sacramentalis pertinet ad substantiam, & validitatem ordinationis, *cap. Presbyteris* 68. *distinct.* S. Thom. *in* 4. *dist.* 25. Nam 17
Prælatus carens potestate dicitur esse instar Chimæræ, seu Hyppocentauris, vel Hypocrisis, quæ licet sint similia entibus, tamen non sunt entia, ut ait Bald. *consil.* 9. *Factum tale est, Anno Domini in fin. num.* 8. *vers. Et ad clariorem lib.* 1. Ideoque ordinatus ab eo nihil recipit, & debet iterum ordinari, *cap.* 2. 68. *distinct.* Lap. *dicta allegat.* 138. *num.* 5. Cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu: Quæ sunt verba tex- 18
tus *in cap. Quanto supra de consuet.* ubi Bald. ait, *Quod fit, & fieri non potest, est sicut chimæra, & fumus, non realitas, leg. unic. Cod. De dedititia libert. tollen.* Jurisdictio vero pertinet ad ordinationem rite, ac recte celebrandam, ut *in dict. cap. Cum nullus de tempor. ordin. lib.* 6. Sine hac non confertur Ordinis executio *dict. cap.* 1. & 3. 71. *dist.* sine illa Ordo non confertur *dict. cap. Presbyteris de potestate sacramentali ordinantium*, meminit Sacra Tridentina Synodus *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. capit.* 4. & *can.* 7. *De jurisdictione in subditos loquitur, capit.* 2. *sess.* 14. & *capit.* 8. & 11. *sess.* 23. Potestatem sacramentalem ad confe- 19
rendum Episcopi accipiunt in consecratione, *cap. Quamvis, cap. Chorepiscopis* 68. *distinct. cap. Transmissam*, & *cap. Quod sicut*, §. *Preterea de elect.* Abbates in actu im- 20
positionis manuum, id est, solemnis benedictionis, *cap. Quoniam* 69. *dist.* & *cap. Cum contingat de etat. & qualit.* Benedictio enim hujusmodi largo modo dicitur consecratio, *cap. Alienationes* 12. *quæst.* 2. & id proportionabiliter præstat Abbatibus quod vera consecratio Episcopis, Felin. *in cap. Monasterium in princip. de re judic.* Quod tamen intellige secundum ea, quæ dicta sunt supra in secundo notab. Reliqui inferiores Prælati illam accipiunt in actu commissionis Apostolicæ, vel promotionis ad dignitatem, cui privilegium est concessum cum adminiculo habiti Sacramenti, Innoc. *in cap. Quanto num.* 4. *supra de consuet.* ut in Cardinalibus juxta notata *in cap. His que de majorit. & obed.* & in Abbatibus habentibus speciale indultum a Sede Apostolica, *ut in cap. Abbates de privil. lib.* 6. Jurisdi- 21
ctionem vero Episcopi recipiunt in actu confirmationis etiam ante consecrationem, *dict. cap. Transmissam*, ubi gloss. *in ver. De talibus*, enumerat species jurisdictionis. Abbates similiter in actu confirmationis etiam ante susce- 22
ptum munus benedictionis, *cap. Nosti de elect.* gloss. *hic in ver. Substitutos*, Oldrad. *cons.* 14. *n.* 4. & *seqq.* Felin. *in c. Meminimus in princ. de accusat. & in d. c. Inter Monasterium in princ. de re judic.* post Abbat. *ibid. n.* 25. reliqui inferiores jurisdictionem accipiunt, vel in actu delegationis, vel cum promoventur ad dignitatem, cui hæc facultas competit ex Apostolicæ Sedis indulto, ut *in dict. capit. Abbates de privileg. libr.* 6. & *dict. capit.* 10. *sess.* 23.

His positis ad dubium videtur respondendum; imprimere characterem, adeo ut sic ordinati iterum ordinari 23

non

non debeant, licet sint male promoti, & Ordinis executionem non acceperint; nam in privilegio, seu commissione conferendi Ordines duo implicite continentur, videlicet nuda, & simplex potestas ordinandi: & jurisdictio restricta, & limitata ad personas in literis Apostolicis designatas. At ex limitatione jurisdictionis non infertur ad limitationem prædictæ potestatis, quoniam quoad impressionem characteris, & essentiam ordinationis nulla habetur ratio jurisdictionis. Probatur exemplo Episcopi, qui quamvis jurisdictionem non habeat, nisi in subditos ratione originis, beneficii, vel domicilii *dict. cap. Cum nullus de tempor. ordin. lib.* 6, tamen ordinando Clericos alienos imprimit characterem, qui est effectus potestatis Sacramentalis, licet sic ordinati non recipiant Ordinis executionem ob defectum jurisdictionis in conferente, *c.* 1. & 3. 71. *dist. cap. Luzdunensis* 9. *quæst.* 2. & *cap.* 8. *sess.* 23. Conc. Tridentini.

Quinimo tantum abest, ut ex limitatione jurisdictionis referri possit ad limitationem potestatis Sacramentalis, ut is, qui potestatem conferendi accepit, etiamsi nullam prorsus habeat jurisdictionem, tamen valide Or-
25 dines conferat, licet non recte. Ideoque Episcopus, qui renunciavit Episcopatui, licet nullam habeat jurisdictionem, eo quod careat subditis; tamen quia non caret conferendi potestate, ordinando imprimit characterem, licet Ordinis executionem non conferat, *capit.* 1. *De ordi-*
26 *nat. ab Episcop.* Silvest. *in ver. Irregularitas num.* 8. & eodem modo Episcopi Titulares, qui nullam habent jurisdictionem tanquam Clero, & populo carentes; tamen ob potestatem, quam in consecratione susceperunt, valide Ordines conferunt, licet graviter peccent, & incidant in
27 pœnam a Concilio statutam *in capis.* 2. *sess.* 14. Idemque patet in Episcopo hæretico, excommunicato, vel degradato, qui valide Ordines confert, licet non Ordinis executionem, *capit. Ordinationes* 9. *quæst.* 1. Richard. *in* 4. *distinct.* 19. & Silvest. *in ver. Degradatio num.* 9. dicens in idem consentire Div. Thom. & idem Silvest. *in ver. Ordo* 3. *num.* 6. *vers. Quæritur*. Unde Augustin. *lib.* 2. *contra epistolam Parmeniani capit.* 13. relatus *in capit. Quod quidam* 1. *quæst.* 1. *Sicut autem*, inquit, *habent in baptismo, quod per eos dari possit, sic in ordinatione jus dandi: utrunque quidem ad perniciem suam, quandiu charitatem non habent unitatis, sed tamen aliud est prorsus non habere, aliud salubriter habere; quidquid non habetur dandum est, cum opus est dari; quod vero perniciose habetur per correptionem depulsa pernicie agendum est, ut salubriter habeatur*. Hæc ibi.

28 Nec refragatur, quod prædicta videantur procedere in Episcopis, quibus per consecrationem de jure divino confertur potestas indelebilis per Divum Thomam *in* 4. *distinct.* 25. *quæst.* 1. *artic.* 2. *ad secundum*, & dixi supra *in* 2. *notab. num.* 7. *vers. Et hinc resultat*. Imo enim, ut Silvest. ait *in dict. ver. Degradatio num.* 9. Idem dicendum in habentibus potestatem ordinandi a jure positivo conces-
29 sione Ecclesiæ; nam ut Abbates Presbyteri, & benedicti possint primam clericalem conferre Tonsuram, indultum legitur in septima Synodo universali, id est secunda Nicæna relata *in dict. capit. Quoniam* 69. *distinct.* ponde-
30 rando verbum illud, *licentia*. Sed illorum jurisdictio in tonsurando restricta est de jure communi ad conversos, & Monachos sui Monasterii: textus est *in dict. capit. Quoniam*, ibi, *Lectoris autem manus impositione licentia est Abbati solummodo in proprio Monasterio faciendi*. Item ad eos, in quos habet ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, *capit. Abbates*, & ibi Franc. *in* 2. *notab. de privileg. lib.* 6. Speculat. *in tit. de priv. num.* 5. *vers. Item nequeunt primam Tonsuram conferre, nisi Conversis*, & Summa Tabien. *in vers. Abbas*, §. 2. & ex Concilio restricta est ad subditos Regulares tantum *in dict. capit.* 10. *sess.* 23. & tamen si Abbas benedictus conferat primam Tonsuram Regulari sibi non subdito, aut seculari, valida est ordinatio ratione potestati sibi traditæ in impositione manuum: idque tam ante Concilium, Lap. *d. allegat.* 138. gl. Arch. & Franc. *supracit. n.* 14. quam post Concilium, ut patet ex relatis declarationibus Sacr. Congregationis supra *n.* 12. & *seqq.*

31 Eodem modo, ut Abbates non benedicti possint benedicere, & Lectoratum conferre, secundum opinionem gloss. *hic in ver. Alia*, posteaquam Episcopus ter humiliter requisitus munus benedictionis illis impertiri recusaverit, primum statuit Alexander III. in hac Decretali, ponderando verbum, *statuimus*. Unde gloss. prælleg. quærens qualiter hoc possint facere ante suam benedictionem: *Dic*, inquit, *quod in odium Episcoporum Dominus Papa hoc concedit per ipsam constitutionem, ne propterea in spiritualibus, vel aliis patiantur Monasteria detrimentum propter negligentiam Episcoporum*. Idem notat Innoc. *num.* 1. dicens hujusmodi Abbates etiam ante benedictionem habere plenam administrationem authoritate hujus Canonis, & sequitur Joann. Andr. *num.* 4. & 8. *in ver. Liceat*. Et tamen supposita gloss. opinione, si prædicti conferrent Regularibus sibi non subditis, dubitandum non esset, quin character esset impressus. Patet igitur ex limitatione jurisdictionis, ad certas tantum personas non inferri ad limitationem potestatis ordinandi, quam Prælatus habet etiam ex concessione Ecclesiæ.

Non obstat, quod secundum Innocent. *in capit. Quanto num.* 4. *de consuetud.* quando facultas conferendi Ordi- 32
nes competit non ratione Episcopalis, sed ex delegatione, seu demandatione facta per Papam, tunc prohibitio efficit, ut nihil conferatur, quia Papa potest auferre, quod dedit, ut plenius dictum est supra *in* 2. *notab. vers. Et hinc resultat*.

Nam respondetur id verum esse, si prohibitio sit totalis, quia tunc per eam aufertur funditus potestas per delegationem collata. Et propterea quamvis Concilium in *d. cap.* 10. *sess.* 23. non procedat per modum ademptionis potestatis, sed per modum simplicis prohibitionis, interdicendo ne Abbatibus, & aliis inferioribus liceat ordinare subditos non Regulares; tamen quoad Prælatos inferiores non habentes subditos Regulares hæc prohibitio operatur ablationem totius potestatis, quia nimirum hujusmodi potestas illi competit, non ratione Ordinis Episcopalis, sed ex commissione, seu privilegio Apostolico, & sublato privilegio per totalem prohibitionem nihil remanet, ut patet ex dictis supra *numer.* 14. & 15. At secus
est, si prohibitio non sit totalis, sed limitata ad certos 33
casus, vel personas; quia tunc cum remaneat aliqua potestas quoad alios, ratione illius potestatis Ordines valide conferuntur, licet non rite propter prohibitionem. Quod patet exemplo Abbatum, quibus etsi potestas ordinandi non competat ratione Ordinis Episcopalis, sed ex concessione Ecclesiæ, ut dictum est *numer.* 6. & *numer.* 28. & *seqqent.* tamen prohibitio Concilii *in dict. capit.* 10. *sess.* 23. non reddit irritam ordinationem subditorum secularium, nempe quia dicta prohibitio non est totalis, sed limitata, & restricta ad subditos seculares tantum; & quia remaneat potestas quoad subditos Regulares, idcirco conferendo secularibus, imprimunt characterem, non obstante Concilii prohibitione, seu limitatione, ut similiter est dictum *numer.* 3. & *seqquent. num.* 18. & hoc sensit Innocent. *in dict. capit. Quanto num.* 4. *de consuetud.* ait enim: *Si Dominus Papa primo conferret Presbytero po-* 34
testatem chrismandi, & postea auferret, nihil conferret sic. Sed si prohiberet Episcopo chrismare, & contempta prohibitione confirmaret, imprimetur character. Ratio diversitatis, quia Episcopus potest confirmare ex officio, & ordine; Sacerdos alius ex delegatione, & adminiculo habiti Sacramenti. Mandato ergo sublato nihil potest. Ita Innocentius, qui, ut vides, aperte loquitur de totali ablatione potestatis delegatæ, & revocatione mandati, non autem de illius limitatione ad certos casus, vel personas.

Sed dices, Prædicta locum habent in eo, qui prius ex 35
delegatione Papæ habebat absolutam potestatem ordinandi; & postea ex intervallo illi adjicitur prohibitio limitata, ne scilicet illam potestatem exerceat, nisi in personas designatas; secus autem est, quando eodem contextu traditur potestas, & jurisdictio limitata, ut in casu thematis, de quo agitur; tum quia Sedes Apostolica in traditione potestatis potest adjicere conditiones, quas vult, *capit. Eleutherius* 18. *quæstion.* 2. *capit. Verum de condit. appos. leg. In traditionibus, ff. De pact.* gloss. 1. *in capit. Sic quidam* 10. *quæstion.* 1. Tum quia qui potest 36
non concedere potestatem in totum, potest etiam illam concedere limitate, & quoad partem, *capit. Pastoralis*, §. *Item cum totum infra de offic. delegat.* In ejus enim arbitrio est taxatio, seu modificatio, in cujus totalis denegatio, dicit text. *in leg. Videamus, vers. Sed an Judex, & in l. actionibus, vers. Sed Judex, ff. de in lit. juran.* Rom. *consil.* 369. *Circa primum num.* 28. Tum deni- 37
que, quia actus factus contra prohibitionem legis ab eo,

qui

qui prius habebat facultatem illum actum faciendi, non
37 est nullus, ut in Ordinario; secus si prius illam non habebat, ut in delegato secundum theoricam gloss. *in Clem.* 1. *in ver. Inhibentes, vers. Sed quero de jurepatron.* quam sequitur Anchar. *in cap. Statutum, §. fin. vers. Adverte de rescr. lib.* 6. Abb. *in cap. Ex parte num.* 5. *de Constit.* Rom. *cons.* 203. *Quoad primum n.* 7.

38 Verum hæc objectio tollitur, quia etiam Abbates non benedicti, si tamen habeant privilegium, ut possint Ordines conferre, vel idem facere, quod Abbates benedicti, ordinando non subditos, imprimunt & ii characterem, licet eodem contextu eis tradita fuerit potestas, & jurisdictio limitata ad subditos tantum, ut initio dixi-
39 mus. Quod ipsum patet etiam ex infrascriptis declarationibus Sacr. Congregat. Nam cum nonnulli Abbates Germaniæ in vim privilegiorum ante Concil. obtentorum conferrent minores Ordines etiam non subditis, & dubitatum esset, an Ordines collati essent validi, Sacr. Congregat. censuit esse validos, non obstante, *capit.* 10. *sess.* 23. & ordinatos non egere alia ordinatione, & iterum cum esset quæsitum, an Abbas ex privilegio S. Pii V. facultatem habens ea omnia faciendi, quæ facere potest Abbas benedictus, qui de mandato Vicarii Apostolici quibusdam sæcularibus non sibi, sed ipsi Vicario subditis primam Tonsuram, & minores Ordines contulit, impressisset characterem: Sacr. Congregat. respondit impressisse, sed tam ordinantem, quam ordinatos incidisse in pœnas Constitutionis Sixti V.

Constat ergo, non esse constituendam differentiam, an quis habeat jurisdictionem ex intervallo, an in actu traditionis potestatis ordinandi, cum neutro casu potestas recipiat limitationem ex limitatione jurisdictionis,
40 Nec adversantur regulæ in contrarium adductæ, & theoricam Juristarum *in dict. leg. Non dubium. Codic. de leg.* quia procedunt in his, quæ sunt jurisdictionis, non autem in his, quæ sunt Ordinis, ut inferius dicetur.

Et ex prædictis cessat etiam objectio, quod dicta conclusio procedat in his tantum, qui habent potestatem ordinandi de jure communi juxta terminos *dict. cap. Quoniam 69. distinct. capit. Cum contingat de ætat. & qualit.* Imo enim idem dicendum in Abbatibus habentibus potestatem ordinandi ex privilegio, ut patet in prædictis deci-
41 sionibus Sacr. Congregationis. Ideoque Divus Thomas *in 4. distinct.* 25. docet facultatem conferendi Ordines duobus tantum modis haberi posse, videlicet ex consecratione Episcopali, & ex concessione Papæ, & sequitur Silvest. *in ver. Ordo* 3. *num.* 1. *vers. Non potest autem Episcopus, & num.* 7. Atque ita Abbates secluso concessione Papæ ex vi solemnis benedictionis non consequuntur potestatem conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines, qui soli Episcopi ex vi consecrationis Episcopalis possunt ministros Ecclesiæ ordinare, non autem reliqui inferioris ordinis, ut est diffinitum a Tridentina Synodo *sess.* 23. *de Sacram. ordin. capit.* 4. *& can.* 7. Unde necessario sequitur, ut totalis potestas quotumcunque Abbatum minores Ordines conferendi sit ex sola concessione Apostolicæ Sedis. Neque vero inter decreta, & indulta Apostolica inserta in corpore juris, & non inserta extat ulla formalis, & essentialis differentia, cum omnia manant ab eodem fonte Apostolicæ potestatis, & propterea Nicoaus Papa *in cap. Si Romanorum* 19. *dist.* multis rationibus damnat eorum opinionem, qui asserebant decretales epistolas non obligare, nisi essent insertæ in Codice Cano-
43 num, Pro Codice Canonum intelligit veterem illam collectionem, in qua continebantur Canones, & regulæ illæ, quæ recensentur a Leone IV. *in cap. De libellis* 20. *dist.* cujus Codicis tria exemplaria manuscripta habentur in Bibliotheca Vaticana.

44 Demum non obstat, quod Concilium *cap.* 15. *sess.* 23. limitaverit potestatem Sacerdotum quod confessiones Sacramentales, disponendo ut quamvis Presbyteri in ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant; tamen nullus possit confessiones audire, nec ad id idoneus reputetur, nisi fuerit ab Episcopo examinatus, & approbatus, & quod S. Congregatio declaravit confessiones, quas audit Sacerdos, ut supra non approbatus, esse nullas, atque irritas; nam respondetur id procedere in absolutione Sacramentali, quia est actus jurisdictionis, non Ordinis; unde a sancta Synodo *in cap.* 5. *& 6. & can.* 9. *de Sacram. Pœnit. sess.* 14. diffinitur esse actus judicialis, & contrarium asserentes subjiciuntur anathemati. Ea vero, quæ ad potestatem jurisdictionis pertinent, jam diximus restringi ad subditos tantum; nam ut habetur *in cap.* 7. *sess.* 14. *de cas. reserv.* Ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur; ideoque nullius momenti sit absolutio, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem, & declarat S. Thom. *dicto quodlib.* 12. *art.* 30. *& in* 4. *distinct* 9. & fusius Turrecrem. *in cap. Ita Dominus n.* 9. *vers. Secundo sic dist,* 19.

Quocirca ex prædictis patet ex eo, quod jurisdictio 46
Prælati habentis potestatem ordinandi, restricta sit ad certum genus personarum, non recte inferri ut restricta sit ipsa ordinandi potestas, idque procedere, sive potestas hujusmodi proveniat a jure divino, sive ex concessione Ecclesiæ; & sive concessio sit clausa in corpore juris, sive non, ac demum sive potestas tradatur incontinenti cum jurisdictione, sive ex intervallo. Unde etiam sequitur, ut Prælatus inferior secularis habens facultatem post Concilium conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines, quamvis ejus jurisdictio restricta sit ad certas personas in privilegio expressas, quia tamen prorsus potestate ordinandi non caret, utique characterem impresserit, etiam ordinando alios quam in privilegio designatos.

Et certe si Abbas non benedictus habens simile privilegium ante Concilium ordinando Clericos seculares, imprimit characterem juxta decisionem Sacræ Congregationis, idque non alia ratione, nisi quia potestate ordinandi non caret, cum ejus privilegium non fuerit funditus sublatum a Concilio, sed tantum restrictum ad subditos regulares *in d. cap.* 10. *sess.* 23. non apparet cur non idem sit dicendum in Prælato seculari habente idem privilegium post Concilium; nam & hic non caret omnino ordinandi potestate, cum privilegium posterius non fuerit a Concilio revocatum, quamvis in literis sit restrictum ad certas personas duntaxat.

Ratio prædictorum est, quia jus illud potestatis in ordinante individuum est, ut colligitur ex Div. Thoma in 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 3. nec potest pro parte conferri, & pro parte non; nam Spiritus Sanctus, qui invisibiliter operatur in Sacramentis Ecclesiæ, *capit. Ita fit verbum, & capit. Ut evidenter quæst.* 1. Abb. *in capit. final. num.* 5. *de Baptism.* non dimensuratur, id est, non datur per partes, *capit. Nec quenquam*, juncta gloss. *in ver. Non dimensuratur*. Jurisdictio vero, quamvis, & ipsa in substantia sit indivisibilis; Bald. *in capit.* 1. §. *Præterea ductus numer.* 3. *de prohib. feud. alien.* per Frideric. tamen, quia est 47
in ordine ad subditos, divisionem patitur ratione administrationis exercitii, ut per Bald. ibidem, & Felin. *in capit. Prudentiam numer.* 3. *& 5. de offic. delegat.* Solius enim Pontificis, ac Cæsaris jurisdictio non restringitur ad lites alicujus territorii, Bart. *in leg.* 1. §. *Cum urbem in princip. ff. De offic. Præfect. Urb.* Cravett. *consil.* 128. *numer.* 2. & Soccin. *consil.* 237. *col final. lib.* 2. Unde posteras usui 48
assimiliari potest, jurisdictio vero ad usumfructum proximius accedit, cum dicatur esse in fructu, Christoph. Castill. *cons.* 1. *num.* 17. *in fin. & seqq.* At usus pars legari non potest; nam frui quidem pro parte possumus, uti parte non possumus, ut ait Jurisconsult. *in leg. un. pars, ff. De usu, & habit. legat.* facit text. *in leg. Libertus, ff. De oper. libert.* ibi, *quia neque solvi, nec deberi, nec peti pro parte opera potest cum simil.* quæ de individuis obligationibus facti habentur *in leg.* 4. §. *Cato, & in leg. Stipulationes non dividuntur, ff. De verbor. obligat.* lex enim promotionis consistit in facto, *cap. fin.* 15. *quæst.* 1. Archid. *in cap. Si evangelica num.* 6. & ibi etiam Præpos. *num.* 4. 55. *dist.* Non obstat si dicatur; Ecclesia potest impetriti facultatem Sacerdoti, ut conferat limitate unum tantum ex minoribus Ordinibus, puta Lectoratum, *ut in cap. Quoniam 69. distinct.* Quo casu si Presbyter conferret Exorcistatum, vel Acolytatum, nihil ageret, & characterem non imprimeret, ut post Hug. & alios notat Turrecrem *num.* 13. *& 15.* Ergo Ecclesia potest limitare potestatem Ordinis, & consequenter tribuere alicui Sacerdoti hujusmodi potestatem restrictam ad certas personas duntaxat, adeo ut si aliæ ordinentur, characterem non recipiat; nam respondetur negando consequentiam; quia potestates Ordinum sunt per se distinctæ, *ut cap. Perlectis* 25. *dist.* & docet S. Thomas *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæst.* 5. & Turrecrem. *in cap. Solicitudo num* 3. *vers. Ad secundum* 52. *dist.* Unde dum Ecclesia tribuit alicui Presbytero potestatem conferendi

rendi certum Ordinem, utique potestatem Ordinis non limitat, sed jam a Deo limitatam, & distinctam confert. At secus esset, si character unius, & ejusdem Ordinis ex Ordinatione Ecclesiæ imprimeretur uni, & non alteri; quia cum potestas exerceri possit in omnes, nisi sit repugnantia in subjecto, si Ecclesia impediret impressionem characteris, præsuppositapotesta. te. in conferente, utique potestatem Ordinis divideret, ac limitaret, quod non est possibile, ut ex dictis constat. Ad hoc Concilium Tridentinum *sess.* 21. *de commun. sub utraque spec cap.* 2. ibi, *salva illorum substantia*. Id quod exemplo etiam naturali evidenter apparet; nam si tradidero tibi sigillum ad hoc ut imprimas certam materiam duntaxat, vel instrumentum ad cudendam certam moneram, puta argenteam, & tu fines mandati transgressus aliam materiam, vel monetam signaveris: certe imaginem, seu characterem in ea relinques impressum, nisi surgat resistentia ex parte materiæ; Ergo eodem modo qui accepit a Sede Apostolica potestatem ad imprimendum Ordinis characterem aliquibus tantum personis, si egrediendo limites commissionis, ordinaverit personas in ea non designatas; utique imprimeret in anima characterem spiritualem, nisi obstet incapacitas ex parte ordinati, ut in muliere, præcise coacto, & non baptizato, de quibus apud D. Thomam *in* 4. *dist.* 24. *&* *dist.* 25. *quæst.* 1. *&* 2. *art.* 1. Silvest. *in ver. Ordo* 4. *n.* 1.
51 *&* *in ver. Baptis.* 6. *n.* 3. Character enim secundum Innocent. Hostiens. Jo. Andr. & omnes *in cap. fin. de Sacram. non iteran.* est quædam figura intellectualis, & indelebilis animæ infixa, per quam sic insignitus a non insignito in die Judicii discernetur. Et patet ex diffinitionibus Concilii Florentini *in Decreto fidei Eugenii IV.* §. *Quinto*, ibi, *quæ characterem*, idest spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum imprimunt in anima indelebile, & Concilii Tridentini *sess.* 6. *de Sacramen. can.* 9. ibi, *Characterem in anima hoc est signum quoddam spirituale, & indelebile*. Unde nihil aliud importat nisi quandam signationem, ut inquit D. Thom. *in* 3. *parte quæst.* 4. *art.* 1. & ut subdit in responsione ad secundum, character, vel signaculum dici potest per quadam similitudinem omne quod configurat alicui, *&* *art.* 4. *Character*, inquit, *imprimitur animæ rationali secundum imaginem*, *&* *art.* 2. dicit, *characterem proprie esse signaculum quoddam, quo aliquid insignitur, & ordinatur ad aliquem finem, sicut characterе insignitur de-*
52 *narius ad usum commutationum*. Quo exemplo in simili utitur Bald. *cons.* 38. Dom. Thomas *in fine lib.* 1. dum ait, *forma non est aliud, quam impressio materiæ, sicut figura Cæsaris impressa ferro*. Et confert illa palea 88. *distinct.* Ejiciens ibi: Sicut nummus habet charagma Cæsaris, sic homo habet charagma Dei. Sed & gloss. *in cap.* 2. *in ver. Injuriam de Apostat.* quærens quid sit facere injuriam Sacramento per intentionem, *infigitur*, inquit, *animæ quedam imago, sive pictura, vel character; unde si alia imago superponeretur, illa prima pictura obscuraretur, & ita videretur obfuscari primum Sacramentum*. Ac demum in his terminis est text. *in dict. capit. Quodquidam* 1. *quæst.* 1. ubi Augustinus ad ostendendum impressionem characteris non impediri ex eo, quod Minister sit prohibitus conferre, eodem exemplo utitur dicens: *Si aliqui furtim non in monetis publicis aurum, vel argentum percutiendo signaverint, nonne illis punitis cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri?* Et infra: *An forte minus hærent Sacramenta Christiano,*
53 *quam corporalis hæc nota*. Hæc ibi. Quamobrem ut casus omnes in hac materia perstringamus, cum quæritur an Prælatus inferios conferendo primam Tonsuram, & minores Ordines imprimat characterem, & conferat Ordinis executionem, necne, duo casus principales sunt distinguendi. Primus est in Abbatibus Regularibus. Secundus est in inferioribus Prælatis secularibus.

Primo casu, aut Abbas est Presbyter solemniter benedictus, aut non. Si est, aut confert primam Tonsuram, & minores Ordines suis subditis Regularibus & non solum imprimit characterem, sed etiam confert Ordinis executionem; quia facultas, quam habet a jure communi *in dict. cap. Quoniam* 65. *dist.* *&* *cap. Cum contingat de etat. & qualit.* non est sublata, imo præservata a Concilio Tridentino quoad subditos Regulares *in dict. cap.* 10. *sess.* 23. Aut illos confert Regularibus sibi non subditis, seu Clericis secularibus; & imprimit quidem characterem ratione potestatis, quam accipit in impositione manuum, secundum gl. Lap. Archidiaconus, & alios initio citatos; sed Ordinis executionem non confert ob ademptam sibi a Concilio jurisdictionem quoad non subditos Regulares, ut in declarationibus Sacr. Congregationis superius adductis. Aut Abbas Presbyter non est solemniter benedictus; & tunc aut habet privilegium ordinandi ante Concilium, aut non. Si habet, aut ordinat Regulares sibi subditos juxta limites privilegii; & rata est ordinatio etiam quoad executionem Ordinum, cum privilegium hoc quoad subditos Regulares tam de jure communi, ut *in d. capit. Abbates*, ubi gloss. *final. de privileg. lib.* 6. quam ex Concilio sit præservatum *in d. cap.* 10. Aut ordinat alios, quam Regulares sibi subditos; & tunc si Abbas sit talis, ut nullos omnino subditos Regulares habeat, irrita est ordinatio, quia privilegium ejus in totum fuit sublatum per Concilium. Sin autem aliquos habeat subditos Regulares, tunc ordinando alios imprimit characterem, cum non careat funditus ordinandi potestate; sed sic ordinati remanent suspensi ab executione Ordinum, cum privilegium quoad illos sublatum fuerit a Concilio, ut initio diximus conciliando decisiones Sacræ Congregationis ibi relatas. Quod si privilegium sit post Concilium, idem servandum erit quod de Prælatis secularibus inferius dicetur. Aut Abbas privilegium ordinandi non habet, & tunc aut Episcopus fuit ter requisitus, ut ei munus benedictionis impenderet; & eo casu character imprimitur, & confertur Ordinis executio ad eum modum, quo dictum est supra de Abbate solemniter benedicto secundum opinionem gl. *hic*. Aut Episcopus non fuit requisitus, & tunc Abbas non benedictus vel alias Prælatus Regularis, qui privilegio caret, ordinando nihil agit, cum careat requisitis essentialibus ad Ordines conferendos *ut in d. c. Quoniam*, *&* *cap. Abbates*, non obstante contraria consuetudine etiam immemorabili, ut alias censuit S. Congregatio in causa Generalis Silvestrinorum.

Secundo casu principali, aut inferior Prælatus secularis habet privilegium conferendi primam Tonsuram, vel minores Ordines suis subditis secularibus ante Concilium, aut post. Si ante Concilium, cum privilegium fuerit funditus sublatum, ideoque non solum careat jurisdictione, sed etiam ordinandi potestate, characterem nullo modo imprimit, juxta declarationem S. Congregationis Concilii in causa Præpositi Pescien. Aut habet privilegium post Concilium; & tunc aut ordinat personas designatas in privilegio: & ordinati ab ipso recipiunt characterem, & executionem Ordinum, quia Concilium non sustulit privilegia futura, nec est opus, ut Concilio Tridentino in literis privilegii fuerit specialiter derogatum; sed satis est, ut fuerit expresse concessum contrarium ejus, quod Concilium disponit, ut sæpius censuit S. Congregatio. Aut ordinat personas in privilegio non comprehensas, ut in casu præsentis quæstionis; & valida est ordinatio ratione absolutæ potestatis; sed ob defectum jurisdictionis Ordinis executio non confertur, ut patet ex supradictis.

DE

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM, & qualitate Ordinandorum.

Alexander III. Episcopo Herfordensi.

CAPUT III.

DE eo autem, quod quæsivisti, an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promovere: taliter respondemus, quod licitum est Episcopis, Dominicis & aliis festivis diebus, unum aut duos ad minores Ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel in Sabbato ante Dominica de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

SUMMARIUM.

1 *ORdines minores conferri possunt diebus festivis: sacri vero debent conferri in quatuor temporibus, vel in Sabbato sancto, vel Sabbato de Passione, & n. 2. & 17.*
2 *Abbas Presbyter, & benedictus, an possit minores Ordines conferre in Dominicis, & festis diebus.*
3 *Ordines minores extra tempora diebus ferialibus conferri non possunt.*
4 *Tonsura Clericalis quocunque die, & hora conferri potest.*
5 *Dies festi, in quibus minores Ordines licet conferre, qui sint.*
6 *Ordines minores extra tempora Episcopus una die conferre non potest pluribus, quam duobus.*
7 *Verbis edicti in re dubia tutius est deservire.*
8 *Ordines quatuor minores an possit Episcopus eadem die uni conferre, & n. seqq.*
9 *Indefinita æquipollet universali.*
10 *Consuetudo de licito facit illicitum?*
11 *Interstitia temporum, etiam in minoribus Ordinibus, sunt servanda, nisi aliud Episcopo magis expedire videatur.*
12 *Vicarius generalis habens mandatum generale in forma, potest absente Episcopo super interstitiis dispensare.*
13 *Ordines minores, & Subdiaconatum recipiens eadem die, indignum se reddit executione Ordinis sic suscepti.*
14 *Tonsura, & quatuor minores Ordines eadem die ab Episcopo uni conferri non possunt.*
15 *Ordinum plurium collatio simul est generaliter interdicta.*
16 *Tonsura in minoribus Ordinibus continetur.*
17 *Ordines sacri conferri possunt ab Episcopo, nisi in Sabbatis quatuor temporum, majoris Hebdomadæ, & de Passione; & n. 28. & 36.*
18 *Nec id licet die Dominica immediate sequenti, etiam continuato jejunio.*
19 *Ordines sacros semper, & ubique Papa potest conferre.*
20 *Tempus non est de substantia Ordinis.*
21 *Consuetudo suscipiendi quatuor minores Ordines die Veneris, & Subdiaconatum die Sabbati sequentis, an excuset non obstante Concilio Tridentino sess. 23. c. 8. & n. seqq. usque in fin.*
22 *Ordines conferri extra tempora a jure statuta, & non servatis interstitiis, longe differunt.*
23 *Ordines quatuor minores ex consuetudine licite possunt uni eadem die conferri, & n. 26. & 42. in 3. dubio.*
24 *Ordines minores an conferri possint die Veneris precedente diem Sabbati, in quo eidem ad minores Ornes promoto Ordo sacer est conferendus, & n. 27. usque an n. 41.*
25 *Ordinato una die ad omnes minores an liceat die immediate sequenti Subdiaconatum suscipere, & n. 41. usque in fin.*
27 *Consuetudo conferendi Ordines sacros extra tempora a jure statuta reprobatur.*
28 *Ordinationes sacrorum Ordinum non qualibet die hebdomadæ quatuor temporum, sed Sabbato tantum sunt celebrandæ.*
29 *Palea est sine legis authoritate.*
30 *Ordines minores conferri non debent ab Episcopo, nisi in temporibus a jure statutis, vel in Dominicis, & aliis festivis diebus.*
31 *Consuetudo celebrandi publicas Ordinationes die Veneris jejuniorum non valet, licet eam servantes a pœna excusentur.*
32 *Cautela pro conferendis minoribus Ordinibus extra tempora.*
33 *Concessione aliqua utens, ejus qualitates respuere non debet.*
34 *Consuetudo conferendi minores Ordines in die Veneris jejuniorum extra generales ordinationes, & in Capella privata, valida est, & n. seqq. Expediret tamen eam abolere, n. 40.*
35 *Consuetudo conferendi minores Ordines extra tempora non est contra, sed præter jus, & n. seqq.*
37 *Debet, verbum non semper est præcepti.*
38 *Ordines majores cur statutis a jure temporibus conferendi.*
39 *Ordines minores ex consuetudine conferuntur etiam feria quarta quatuor temporum.*
40 *Ordines minores an urgente necessitate possint conferri extra tempora in diebus ferialibus, ibid.*
41 *Consuetudine introduci potest, ut una die licite conferantur eidem quatuor minores Ordines cum Subdiaconatu.*
42 *Ordines minores potest Episcopus ex consuetudine privatim aliquibus conferre in die Veneris quatuor temporum, si sit dies festus, & in Sabbato ad Diaconatum eos promovere ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ.*

DE eo. Minores Ordines conferri possunt diebus festivis: sacri vero conferri debent in quatuor temporibus, vel Sabbato sancto, vel Sabbato de Passione. Hoc dicit, secundum omnes. Communis divisio. Consultatio, & bimembris responsio. Secunda ibi, *Taliter respondemus.* 1

Nota primo ibi, *Festivis diebus*, Episcopum posse minores Ordines conferre in Dominicis, & aliis festis diebus, ut hic est casus: & cum textus loquatur de Episcopo, a contrario sensu innuit hanc facultatem inferioribus non competere; nam cum consultatio generalis fuerit, si idem de inferioribus voluisset, utique expressisset, sicut expressit de Episcopo, *c. Inter corporalia, §. Sed neque, vers. Præsertim supra de translat. Episcop.* Et secundum hoc quamvis Abbas Presbyter, & benedictus minores Ordines conferre possit suis subditis regularibus *c. Quoniam 69. dist. c. Cum contingat infra de ætat. & qual.* Concilium Trid. *c.* 10. *sess.* 23. tamen non potest illos conferre, nisi in temporibus a jure statutis, secundum Host. hic *in princ. in ver. Episcopis.* 2

Sed contrarium tenuit idem Host. in prædicta Decret. *Cum contingat n. 6. vers. Sed quo tempore.* Tum quia cum Abbas possit minores Ordines conferre in suo monasterio, ex hoc nulli fit præjudicium; & ideo latior fieri debet interpretatio, *c. Ex tuarum de usupall.* Item quia potius de Do-

minicis, quam de quatuor temporibus hoc videtur sentiendum, ne Abbates videantur generales ordinationes habere, & sic episcopizare: simile in *c. Pervenit de consecr. dist.* 3. & cum hoc transeunt hic Jo. Andr. *n.* 2. Bellam. *n.* 1. & Butr. *in* 4. *notab.* Sed Cardinalis *in d. c. Cum contingat in* 8. *q.* dicit rationes Hostiensis in hac secunda opinione non multum valere, & tenet primam, quia cum in hac Decretali, *& in c.* 1. *supra eod.* hoc de Episcopis specialiter concedatur, de aliis intelligitur denegatum, *l. Cum Prætor, ff. de judic. c. Nonne de præsumpt.* 3 In diebus autem ferialibus extra tempora certum est, nec Episcopo id licere, cum textus hoc permittat in diebus festis duntaxat, & concordat Pontificale Romanum *in Rubr. de Cleric. facien. vers. Minores vero ordines.*

4 Fallit hoc in prima Clericali Tonsura, quæ licet sit Ordo secundum communem Canonistarum sententiam in *c. Cum contingat*, ut ibi plene scripsit; tamen quocunque die potest conferri, ut patet ex eodem Pontificali Romano *in Rubr. de ordin. conferen.* ibi, *Clericatus, seu prima Tonsura quocunque die, & hora, & loco conferri potest*, & notat Abbas post alios *in c. Penult. n.* 5. *infra eod.* Armill. *in ver. Ordo n.* 7. & de generali consuetudine observari attestatur hic Bellam. *in* 3. *q.*

5 Superest nunc, ut videamus, qui sint dies festi, in quibus fas est Episcopo minores Ordines conferre. Doctores dicunt esse illos, in quibus licet & Virgines consecrare, de quibus *in d. c. Devotis* 20. *q.* 1. & per Host. in *c.* 1. *n.* 2. *in ver. Virgines supra eod.* Et quamvis alii, & in specie Bellam. hic *n.* 2. hoc latius intelligant, scilicet de festivitatibus specificatis in *cap. fin. infra de feriis*; tamen cum hæc interpretatio spectet tantummodo ad Romanum Pontificem, non ad Magistrum, tutior est prima opinio, secundum Host. hic *in princ. in ver. Dominicis*, Jo. Andr. *n.* 3. Butr. *n.* 9. Tu vero dicas, ut infra notavi ex sententia S. Congr. Conc. *n.* 42. *in* 1. *dubio*.

6 Secundo, nota ibi, *Unum, aut duos*, extra tempora a Jure statuta Episcopum non posse minores Ordines una die conferre pluribus, quam duobus; nam etsi gloss. 1. hic tenuerit posse conferre etiam pluribus, dummodo generalem ordinationem non faciat, idemque senserint Alanus, Tancr. Goffred. & Innocen. *in princ.* tamen primam opinionem secutus est Host. *in princ. in ver. Unum, aut* 7 *duos*. Tum quia hoc quæsitum fuit de aliquibus, & Papa respondet, unum, aut duos, & sic non plures, arg. *c. De cetero, & c. Ad audientiam infra de Cler. non resid.* Tum quia in re dubia tutius est edicti verbis deservire, ut *l.* 1. §. *Si is qui naviem, vers. In re igitur dubia, ff. de exercit. act. & l. Non aliter, ff. de legat.* 3. Tum denique, quia nulla necessitas cogit ad aliter sentiendum, cum Dominici & Festi dies sæpius in anno revolvantur: & cum opinione Host. transeunt hic Joan. Andr. *n.* 4. & Butr. *n.* 5. Prima opinio communior, secunda tutior, ut inquit Cardin. *in* 1. *q.* Placet opinio Bellam. hic *in* 4. *q.* videlicet in hoc standum consuetudini, cum sit optima legum interpres, *c. Cum dilectus supra de consuet.* sed ea cessante securius est adhærere opinioni Host.

8 Tertio, nota ibi, *Ad minores Ordines*, Episcopum posse eadem die conferre uni omnes minores Ordines; nam cum text. dicat indeterminate, ad minores, de omnibus debet intelligi, cum indefinita æquipolleat universali, *c. Si Romanorum in fin.* 19. *dist. cap. Quia circa infra* 9 *de privileg.* & ita ex hac litera deducit gloss. 2. adjiciens ita de facto observari, *ut in c.* 2. *infra de eo, qui furt. or-*10 *din. suscept.* ubi hoc videtur expressum: nisi repugnet consuetudo, quæ scandalum generet, *cap. Ordinationes* 75. *dist.* consuetudo enim ea, quæ licita sunt, reddit illicita, *c. Cum olim inf. de Cler. conjug. c. Super eo de cognat. spirit.* & cum glossa consentiunt Tancred. Vincent. Goffred. Philip. Doctores antiqui, & Innoc. hic *in ver. Ad minores*, item gloss. 1. *in d. c.* 2. & hanc primam opinionem sequuntur moderni, ut hic testatur Butr. *numer.* 6. Secunda opinio primæ opposita fuit Jo. in *cap. Ordinationes, il primo gloss. in ver. Tempore* 75. *distinct. & in cap. Quicunque in* 3. *gloss.* 77. *distinct.* qui existimavit ita demum licere Episcopo minores omnes uni simul conferre, si hoc habeat consuetudo; de jure autem secus. Cui valde suffragatur text. *in d. c.* 2. in illis verbis: *Juxta consuetudinem patriæ sibi quatuor minores contulisti*; & ita videtur hoc esse de consuetudine, & non de jure, prout illum textum ponderat Collectar. hic *n.* 1. *vers. Tamen videtur*, quam opinionem secutus est etiam Goffredus sibi contrarius *in d. cap.* 2. & Bellam. hic *in fin.* ubi dicit se credere hanc opinionem Joannis esse veram, & eam tenere Martinum de Selva Episcopum Pampilonensem. Tertia opinio inter prædictas media fuit Innocentii in *c. Dilectus circa fin. vers. Minores autem Ordines infra eod.* existimantis Episcopum non posse quatuor minores Ordines sine intervallo temporis simul conferre, nisi dispensative, non autem de jure, licet dispensatio juris fit, arg. *c. Præterea infra de ætat. & qualit.* & idem sensit originaliter gloss. 3. *d. c. Quicunque*, & Collectar. *ubi sup.* nam interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda, *c. In singulis* 77. *dist.* gloss. 1. *in c. fin. infra de eo qui furt. ordin. suscep.*

Hæc tertia opinio videtur hodie approbata a Tridentina Synodo in *c.* 11. *sess.* 23. ubi disponitur, ut minores Ordines per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur. Quinimo hæc facul- 12
tas dispensandi super interstitiis, ex sententia Sacræ Congregationis, competit etiam Vicario Generali absente Episcopo, posito quod habeat mandatum generale in forma. Caveat tamen is, qui in tali casu omnes minores 13
Ordines simul recipit, ne simul etiam recipiat Ordinem Subdiaconatus; nam alioquin indignum se redderet executionem Ordinis sic suscepti, ut legitur, & notatur in *c.* 2. *infra de eo qui furt. ordin. suscep.* secundum Host. hic *num.* 2. Rursus caveat, ne cum quatuor minoribus Ordi- 14
nibus eadem die primam Clericalem Tonsuram recipiat, quia cum Tonsura secundum opinionem Canonistarum sit Ordo, *cap. Cum contingat*, cum ibi notat. *infra de ætat. & qualit.* non potest Episcopus eam cum quatuor minoribus uni simul conferre; & talis ordinatio nec per jus, nec per consuetudinem approbatur, & collatio plurium Ordi- 15
num simul est generaliter reprobata, *cap. Literas*, & *cap. Dilectus infra eod.* Ita Host. *hic num.* 2. *ver. Sed nunquid*, quem sequuntur Joan. Andr. *num.* 7. & Butr. *n.* 6. *ver. Hostien. dicit*, adjicientes duas alias considerationes. Prima est, quia non est conveniens, ut una die quis sit laicus, & Acolythus. Altera est, quia in hoc cap. nihil dicitur de Psalmista, licet Collectar. *hic n.* 1. hanc ultimam rationem impugnet, quia Ordo Psalmistatus, seu Tonsu- 16
ræ in minoribus Ordinibus continetur. Sed tu adde, quod in *cap.* 2. *infra de eo qui furt. ordin. suscept.* non cavetur de minoribus Ordinibus in genere, sed de quatuor minoribus, & sic excluditur prima Tonsura. Et hanc opinionem sequitur etiam Episcopus Pampilon. & Bellam. *hic in* 5. *q. ver. Hostiensis vero dicit*.

Ultimo nota, ibi, *Sed ad Subdiaconatum*, nulli Epi- 17
scoporum licere sacros Ordines conferre, nisi in quatuor temporibus, id est, in Sabbatis quatuor Temporum, ut *c. Quod a Patribus, cap. Ordinationis, il secondo* 75. *dist.* secundum Hostien. *hic n.* 2. *vers. Nisi in quatuor temporibus*, & fusius dicam infra *num.* 28. aut in Sabbato sancto, vel in Sabbato de Passione, in quo scilicet cantatur, *Sitientes*, quod in Canone appellatur Sabbatum quadragesimalis hebdomadæ medianæ, ut *in d. cap. Ordinationes*, & post Tancred. & Vincent. notant *hic* Host. *num.* 3. Jo. Andr. *eod. n. & n.* 7. *in fin.* Butr. *n.* 7. *ver. Quæritur*, & ita hic est casus secundum Jo. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. concordant *c. Ordinationes, il secondo* 75. *dist.* & Concilium Tridentinum *sess.* 23. *c.* 8. Quod adeo verum est, ut nec liceat sacros 18
Ordines conferre die Dominica immediate sequenti, *c. Literas infra eod.* etiam continuato jejunio, ut in gloss. ult. *hic in fine*, & per Butr. *n.* 8. Excipitur Romanus 19
Pontifex, ut *hic, & in c.* 1. *supra eod.* ipse enim propter potestatis plenitudinem semper, & ubique potest sacros Ordines conferre, quia tempus non est de substantia Ordinis, & determinatio temporum est inducta a lege 20
positiva, quæ Papam non arctat, ut hic per Host. *n.* 3. *in ver. Romano Pontifice*, & Butr. 3. *notab.* & est simile *in* 5. *Ad honorem supra de usu pall. & in c. Quod sicut*, §. *Præterea de elect.*

In quibusdam diœcesibus viget consuetudo, secun- 21
dum quam suscipientes quatuor minores Ordines die Veneris, die Sabbati sequentis ad Subdiaconatum promoventur. Quæritur, an hac consuetudo excuset non obstante Tridentini Concilii decreto *c.* 8. *sess.* 23. quo cavetur hæc facienda esse statutis a jure temporibus, præsuppositа tamen necessitate, vel utilitate Ecclesiæ juxta *c.* 11. *ejusdem sessionis*.

Præ-

22 Præmittendum est, in decreto *d. c.* 8. non agi de eadem materia, de qua agitur *d. c.* 11. Nam in *c.* 8. agitur de temporibus, in quibus secundum Canones publice sacrorum Ordinum ordinationes celebrari debent; in c. autem 11. agitur de interstitiis Episcoporum, quæ debent observari, & intercedere inter collationem præcedentis, & collationem sequentis Ordinis, de quibus Gratianus in decreto duas conscripsit differentes distinctiones: nam de prima materia, quæ habetur *c.* 8. scripsit *dist.* 75. de secunda respiciente *c.* 11 compilavit *dist.* 77.

Hinc percipitur quid in proposita quæstione quæratur, ex qua elici possunt hæ dubitationes.

23 Prima est, an ex consuetudine liceat omnes minores Ordines uno die conferre.

24 Secunda, an id liceat die Veneris præcedente diem Sabbati, in quo eidem ad minores Ordines promoto Ordo sacer est conferendus.

25 Tertia, an ei, qui omnes minores Ordines uno die susceptit liceat altero die immediate sequenti, & sic absque aliquo interstitio Subdiaconatum suscipere.

26 Prima quæstio, quæ respicit *d. cap.* 11. facilis est: nam proculdubio videtur licere, textus est in *cap* 2. *De eo qui furt. ordin. susc.* glos. tertia in *cap. Quicunque* 77. *dist.* & patet ex dictis supra in 3. *notabili*. Quæ consuetudo, cum Concilium illi non derogaverit, utique sublata non videtur, *cap.* 1. *de consuetud. lib.* 6. ubi Doctores: & hanc sententiam probavit S. Congregatio Concilii, ut patebit infra *n.* 42. *in* 3. *dubio*.

27 Secunda quæstio, quæ respicit materiam *d. c.* 8. satis est ardua, & quidem pro parte negante adducitur textus in *cap. Prox. supra eod.* ubi consuetudo conferendi Ordines extra tempora, tanquam Canonibus inimica reprobatur: quo casu non licet ulterius similem consuetudinem inducere, glos. in *d. c.* 1. *de consuet. lib.* 6. *in ver. Expresse*, ubi Gemin. *n.* 30. & propterea cum hæc consuetudo sit prohibita, & Concilium mandet *d. c.* 8. hac in re antiquos Canones observari, sequitur, ut tolerari nullo modo debeat.

Non obstat, si dicatur: Imo in casu proposito Ordines prædicti conferri videntur temporibus a jure statutis, id est, tempore Jejunii quatuor Temporum, vel Hebdomadæ medianæ, vel Hebdomadæ Majoris Quadragesimæ, ut habetur *in c. fin. d. dist.* 75.

Et ita cum minores Ordines conferantur die Veneris immediate præcedentis diem Sabbati, in quo Ordines sacri alias (ut arbitror supponi) licite conferri solent, quique non potest esse nisi in prædictis hebdomadibus: hinc sequitur, ut qui die Veneris confert minores Ordines, dicatur
28 contulisse temporibus ad hoc a Jure statutis. Id, inquam, non obstat, quia quod vulgo dicitur ordinationes sacrorum Ordinum tenendas esse in hebdomadibus supradictis, non ita intelligitur, ut quolibet die, in quo in ipsis hebdomadibus jejunatur, teneri possint, sed tantum die Sabbati earundem hebdomadarum, *cap. Quod a Patribus*, *& cap. seq. ead. dist.* 75. juncto *cap. Literas*, *infra eod.* & quod Ordines non possint conferri nisi in Sabbatis dictarum hebdomadarum, & minores Ordines eisdem, vel aliis celebrioribus festivitatibus, tradunt Præpos. *in d. cap. Quod a Patribus*, *num.* 4. *& in cap. Quoniam*, §. *Ceterorum*, *ead. dist.* 75. Abbas post Host. *in cap. Consultationi*, *ante fin. & c. Literas*, *n.* 3. ubi etiam glos. *infra eod.* & idem Hostien. hic *num.* 2. *vers. Nisi in quatuor temporibus*, Silvest. *in ver. Ordo*, *il secondo*, *num.* 6. & ha-
29 betur *in dict.* §. *Ceterorum*, & alibi sæpe per Doctores. Item non obstat text. *in c. Quando*, *ead. dist.* 75. cujus verba sunt hæc: Quando, & ubi libitum fuerit, usque ad Subdiaconatus officium ordinantur Clerici. Quo textu videtur concedi Episcopis, ut in collatione minorum Ordinum non teneantur servare aliquem locum, vel aliqua tempora. Nam ad hoc respondent ibidem Doctores, illum textum esse paleam sine authoritate, & debere in-
30 telligi juxta textum hic, ut etiam notat glos. in *c. Ordinationes*, *il primo*, *ead. dist.* 75. Hic autem habetur licere Episcopis Ordines minores conferre non pro libitu, sed quando minores conferri possunt, vel diebus Dominicis, vel aliis festivis diebus, & propterea ut dicitur in *d. c. fin.* 75. *dist.* non sufficit, si obsetventur hebdomadæ; sed & dies ipsarum hebdomadarum in id deputati observandi sunt, ita ut majores diebus Sabbati dictarum hebdomadarum; minores vero vel eisdem, vel Dominicis, seu Festis conferri debeant.

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Pro solutione distinguendum est: nam aut in dicto loco Episcopus die Veneris habet publicam ordinationem, in eisque publice confert quatuor minores Ordines. Et hoc arbitror non potuisse consuetudine introduci, quamvis eam observantes a pœna a sacris Canonibus inflicta sint excusandi, ex gloss. penult. *in c. Proximo*, *supra eod.* Et hoc est quod Episcopis consulunt Doctores hic, videlicet ut cum voluerint conferre minores Ordines pluribus, 32
quam duobus, caveant, ne ita eos conferant, ut videantur generales ordinationes habere, ut hic notat gloss. 1. & alii, quos retuli supra *n.* 6. & in specie Cardin. advertit hic *in* 1. *quæst.* cautum esse debere Episcopum, ut hos Ordines conferat in Capella, & non in loco publico. Nec obstat, quod in hac ordinatione utcunque publica Episcopus non conferat nisi minores Ordines, qui ad formam hujus Decretalis possunt conferri extra tempora statuta in *d. c. fin.* 75. *distinct.* Quoniam ex quo hos Ordines confert per modum habentis generales ordinationes, sub- 33
jicitur regulis, quæ præscriptæ sunt omnibus generales Sac. Ordinum ordinationes habere volentibus; alioquin Episcopo non debet permitti ordinatio, arg. *c. Dilecti*, *de privil.* nam qui aliqua concessione vult uti, non debet respuere ejus qualitates, ex his, quæ plene notat Anchar. *consil.* 208. *Judex de jure*, *sub n.* 11. *vers. Et primo pro fundamento*. Cum igitur statutum fuerit, ne generales ordinationes, nisi statis diebus, & temporibus, habeantur, cum derogatione consuetudinis contrariæ, utpote Ecclesiasticæ institutioni inimicæ, *c. Prox. sup. eodem*: hinc sequitur, ut talis consuetudo non sit toleranda; præsertim cum nulla ratio sufficiens afferri possit, ob quam rei tam serio statutæ derogari oporteat; nam ut in simili notat Hostien. hic *in princ. in ver. Unum aut duos*, cum Dominici, ac Festi dies, in quibus minores Ordines conferri possunt, tam sæpe occurrat, nullo casu tanta utilitas, & necessitas Ecclesiarum subesse potest, ut adversus Canones introducenda sit hujusmodi consuetudo.

Aut Episcopus dicto die Veneris confert minores Or- 34
dines non per modum tenentis generales ordinationes, sed privatim in sua Capella, vel etiam in secreta Sacristia, & supposita necessitate, vel utilitate Ecclesiarum, ut in proposita quæstione: & arbitror dictam consuetudinem legitime præscriptam excusare nedum a pœna, sed etiam a culpa; nam etsi nullo jure legatur 35
permissum Episcopis, ut dicto die minores conferant Ordines, sicut permittitur quoad primam tonsuram, quæ omnibus diebus conferti potest, ut dixi supra *n.* 4. tamen nec aliquo jure hoc eis expresse legitur prohibitum; imo nec reperitur aliquis Canon, qui specifice statuerit tempora, in quibus Minores Ordines conferri debent. Nam *d. c. fin. & c. Ordinatione*, *cum seq.* 75. *dist.* loquuntur de Ordinibus sacris. Sicut etiam *c. Prox. sup. eod.* cum aliis similibus loquuntur de sacris Ordinibus, seu publicis ordinationibus. Textus autem in præsenti non loquitur prohibendo, sed permittendo, videlicet, ut possint conferri etiam Dominicis, & festivis diebus. Hinc Palud. *in* 4. *dist.* 25. *q.* 2. *tit.* 3. *in concl.* 2. cum loquitur de minoribus Ordinibus, caute utitur verbis permis- 36
sivis, videlicet, Episcopus potest conferre minores Ordines nedum diebus quibus conferuntur sacri, sed etiam Festis, & Dominicis. At cum in concluf. 3. agit de majoribus, loquitur per verba prohibitiva, videlicet, Non liceat Episcopis eos conferre, nisi in Sabbatis quatuor temporum, Sabbato medianæ Quadragesimæ, & Sabbato sancto. Quo loquendi modo utitur etiam hæc Decretalis. Cum ergo nullus Canon resistat, quominus Ordines minores possint conferri aliis diebus; sequitur, ut subsistente causa potuerit introduci consuetudo, ut etiam alio tempore, quam in Jure expresso, licite conferantur, ex not. per gloss. *in c. ult. in ver. Consuetudo*, *de consuet. lib.* 6. maxime cum hoc neque juri naturali, neque divino repugnet, *c. fin. supra de consuet.* juncta gloss. *c.* 1. ubi Gemin. & Franc. *eodem tit. lib.* 6. Quod etiam confir-
matur ex modo loquendi Doctorum de hac re scriben- 37
tium: nam Abbas post Hostien. *in d. c. Consultationi*, *ante fin.* cum dixisset majores Ordines non posse conferri, nisi in dictis Sabbatis, addidit, Et hoc non obstante quacunque consuetudine. At vero postea agens de minoribus Ordinibus, inquit, & illos debere eisdem diebus, vel Festis, seu Dominicis conferri: & sic utitur verbo *Debere*, quod non semper est præcepti, gloss. *in Clem. Attendentes in ver. Debent de stat. Monach.* nec addit clausulam,

quæ excludat consuetudinem. Eodem modo loquendi utitur Rebuff. *in praxi benef. super reg. Cancell. de Cler. male promot.* glos. 1. & alii Doctores, qui propterea tacite admittere videntur contraria consuetudine id posse induci. Quibus accedit, quod in minoribus Ordinibus cessat ratio, ob quam a sacris Canonibus institutum fuit, ut die Sabbati dictorum Jejuniorum, & non aliis diebus sacri conferantur Ordines. Ea enim fuit ratio, ut significaretur eos, qui ad sacros assumuntur Ordines, a seculi laboribus ad requiem Domini transire, glos. *in d. c. Literas in v. Pertinere infra eod.* ad quam, ut notant ibi Host. & Card. cum non transeant qui minoribus initiantur Ordinibus, quippe qui possunt ad seculum reverti, inde fit, ut quemadmodum ibi citati Authores animadvertunt, minores Ordines conferantur etiam aliis diebus, quam Sabbati, scilicet Dominicis, & Festis. Cum ergo hoc cap. & c. 15. supra eod. declarent minores Ordines non esse adeo adstrictos diei Sabbati, quin possint conferri Dominico, & aliis diebus Festis, eo quod in ipsis non militat ratio, quæ militat in sacris Ordinibus: nulla subest causa, cur consuetudo, quæ non minoris est authoritatis, quam lex ipsa, *l. Imo, ff. de legib.* non potuerit introducere, ut minores Ordines etiam aliis diebus conferri possint, videlicet die Veneris. Quemadmodum communis praxis, & consuetudo habet, ut minores Ordines Episcopi conferant etiam in feria quarta quatuor Temporum, si credimus Henriquez hoc attesstanti *in Summa lib.* 10. *c.* 12. §. 2. Imo quod plus est, etiam cessante consuetudine, modo adsit necessitas, hoc idem fieri posse innuit Host. qui cum *in d. c.* 1. *n.* 2. *in ver. Virgines sup. eod.* dixisset Virgines posse velari diebus Dominicis, ac per totam hebdomadam Paschæ, & si necessitas urgeat etiam aliis diebus, *cap. Devotis* 20. *q.* 1. postea in hoc c. *in princ. in ver. Dominicis*; addit minores Ordines posse conferri illis diebus, quibus & Virgines velari: & Hostien. sequuntur Jo. Andr. Butr. & alii, ut dixi supra *n.* 5. ex quo infertur, ut etiam ex consuetudine minores Ordines aliis diebus conferri possint.

Ceterum etsi hæc opinio videatur vera, & ex dedu-
40 ctis pateat responsio ad contraria, quæ loquuntur de sacris Ordinibus, vel publicis ordinationibus; magis tamen expediret, ut hæc aboleretur consuetudo: nam cum minores Ordines possint conferri diebus Festis, & Dominicis, nimis festinat, qui diem crebro venientem non potest expectare; Ecclesiaque ex hac inordinata ordinatione plus damni recipere potest, quam emolumenti, pluraque vitia ad Dei servitium pro virtutibus introduci, ut notat Gelas. *in Decretali prima ad Episcopos per Lucaniam transmissa*, ex qua sumitur *cap. fin.* 77. *dist.*

Ad tertiam quæstionem, quæ demum respicit Decre-
41 tum Concilii *d. cap.* 11. *sess.* 23. respondetur affirmative: nam consuetudine potest introduci, ut uno die possint conferri omnes quatuor minores cum Subdiaconatu, Rebuff. d. gl. 1. Cui consuetudini Concilium non derogavit, Navarr. *in Man. cap.* 25. *num.* 71. Ideoque ex sententia S. Congregationis qui ex consuetudine illius regionis quatuor minores Ordines, & Subdiaconatum susceperunt, non sunt suspensi; Ergo multo magis potuit introduci, ut duobus diebus, alias tamen festivis, licite conferantur, arg. *cap. Literas infra eod.* Et ita consuetudo ubique recepta concedit, ut feria sexta vespere præcedente Sabbatum, in quo de jure Ordines sacri conferuntur, Episcopis fas sit Ordines minores dare, quasi in hoc officio dies Sabbati videatur incipere pridie vespere, ut attestatur Henriq. *in Summa lib.* 10. *c.* 12. §. 2. ubi etiam reddit rationem, ut scilicet minoribus jam collatis in die Veneris, possint Episcopi in Sabbato majori cum solemnitate sacros Ordines dare. Sed hæc non est bona ratio, cum minores potuerint dari in Dominica præcedenti. Unde hanc quoque consuetudinem tollere præstaret ex ratione adducta in fine præcedentis quæstionis, ita tamen ut Episcopus posset cum aliquo dispensare ex causa urgenti.

Vel certe ad hoc tertium dubium posset responderi, licere Episcopo in die Veneris omnes minores Ordines conferre, & in Sabbato sequenti Subdiaconatum, si dies Veneris sit dies festus, & si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ judicio Episcopi id exposcat, juxta Decretum *d. c.* 11. *sess.* 23. non tamen quoad minores Ordines in publicis ordinationibus, sed privatim, & aliquibus tantum: & ita Sac. Congregatio respondit, ut in ultima ex infrascriptis resolutionibus.

Præsuppositio quod minores Ordines possunt conferri diebus Dominicis, aut alias festivis; dubitatur, an appellatione diei festi comprehendatur festum, in quo ab Ecclesia fit officium; an vero debeat esse Festum, quod a populo colatur.

Secundo, idem est dubium quoad promovendos vi- 42
gore dispensationum de promovendo extra tempora diebus festis.

Tertio, an ex consuetudine possit Episcopus uno, & eodem die ad minores Ordines aliquos promovere.

Quarto, an ubi consueverit ordinatus ad quatuor minores Ordines die Veneris, & in die Sabbati sequentis ad Ordinem Subdiaconatus promoveri, id sit licitum propter consuetudinem.

Ad primum S. Congregatio Concilii censuit, comprehendi dies festos, qui a populo servantur, *toto tit. de fer. de consecr. dist.* 3. *c.* 1. *c.* 12. *sess.* 25. *de regul.*

Ac secundum, idem respondit.

Ad tertium, præsuppositia consuetudine posse.

Ad quartum, licere Episcopo, si dies Veneris sit dies festus, & si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ judicio Episcopi id exposcat, juxta Decretum Concilii *capit.* 11. *sess.* 23. non tamen in publicis ordinationibus, sed privatim, & aliquibus prædictos minores Ordines conferre.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Alexander III.

CAPUT IV.

EX tenore tuarum literarum accepimus, quod N. Clericus adeo deliquit, quod si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine quem suscepit, & amplius non posset ad superiores Ordines promoveri. Verum quoniam peccatum ipsius fore occultum dixisti: mandamus quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & suadeas, ut parte pœnitentiæ peracta, Ordine suscepto utatur: quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat. Veruntamen quia peccatum occultum est: si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.

SUMMARIUM.

1 *CRiminosus occultus moneri potest, ne promoveatur ad Ordines, sed prohiberi non debet.*

2 *Criminosus occultus pœnitentia, vel illius parte peracta potest in susceptis ministrare, etiamsi crimen sit degradatione dignum.*

Et quid, si crimen impediat Ordinis executionem etiam post peractam pœnitentiam, n. 6.

3 *Satisfactio criminosi occulti an ex præcepto præcedere debeat celebrationem Missæ.*

4 *Crimen etiam enorme si sit occultum, non impedit, quominus acta pœnitentia possit quis sine peccato officio suo uti, & ad majores Ordines ascendere.*

5 *Nec*

5 *Nec requiritur dispensatio Episcopi.*
6 *Fallit, si crimen impediat officii executionem etiam post peractam pœnitentiam, quia tunc non licet sine peccato ascendere, aut ministrare.*
7 *Et quæ sint ejusmodi crimina.*
8 *Episcopus ob crimen occultum, quantumcunque enorme, non potest de jure communi interdicere subdito ascensum ad Ordines.*
9 *Etiamsi crimen sit tale, ut post peractam pœnitentiam impediat Ordinis executionem.*
Et quid post Concilium Tridentinum, n. 12.
10 *Vindictæ ratio cessat in occultis criminibus.*
Peccata latentia solum Deum habent ultorem, ibid.
11 *Intellectus hujus cap.* & cap. Ad aures infra eodem.
Clerico non arctato ratione tituli an possit ob occultum crimen prohiberi ascensus ad Ordines, ibid.
12 *Episcopus ex Concilio Tridentino potest ob crimen occultum extrajudicialiter prohibere subdito ascensum ad sacras Ordines, eumque suspendere a susceptis Ordinibus, gradibus, & dignitatibus.*
13 *Episcopus an possit ex causa occulta extrajudicialiter interdicere Subdiacono ascensum ad Ordines Diaconatus, & Presbyteratus, & n. seqq. usque in finem.*
14 *Pluralis oratio duorum saltem concursum requirit.*
15 *Episcoporum præcipuum munus est subditorum vitia redarguere.*
16 *Proœmii ratio præsumitur finalis, & regulat totam dispositionem, eamque extendit etiam ad casus non comprehensos.*
17 *Clerici præsertim in sacris constituti minus capaces reperti, possunt ab Episcopo suspendi ab executione Ordinum.*
18 *Dictio,* Præsertim, *quid importet.*
19 *Episcopus potest ab occultum crimen suspendere jam promotum ad sacros Ordines, ne ministret, etiam sub pœna excommunicationis.*
20 *Promovendus facilius impeditur, quam dejiciatur promotus.*
21 *Ministrat in susceptis, qui ab uno Ordine sacro ad alium ascendit.*

1 *Ex tenore.* Criminosus occultus moneri potest, ne promoveatur ad Ordines, sed prohiberi non debet. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda, ibi, *Verum.*

Nota primo, criminosum occultum, pœnitentia, 2 vel illius parte peracta, posse in susceptis Ordinibus ministrare, etiamsi crimen sit degradatione dignum, ut per Butr. *n.* 15 Cardin. *in secundo notab.* Et clare 3 probatur ex litera ibi: *Suadeas, ut Ordine suscepto utatur.* Et quod dictum est de pœnitentia peracta, intellige de consilio; non enim peccat celebrando etiam statim facta confessione; sed bonum est consilium, ut prius pro parte satisfaciat, ut formaliter inquit Innocent. hic *num.* 1. *vers. Et idem dicimus quod non peccat*, cum quo alii transeunt. Sed an, qui tale cri- 4 men commisit, ascendere possit ad superiores Ordines: Doctores non conveniunt. Quidam opinati sunt post mortale peccatum, quod depositionem inducit, etiam post peractam pœnitentiam nec licere Ordines suscipere, nec in susceptis ministrare. Et in hoc rigore fuit Hugo; sed ejus opinio expresse reprobatur in *c. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supra de renunt.* secundum Hostien. hic *n.* 2. Et quoad Ordines jam susceptos, aperte etiam reprobatur hic in iisdem verbis: *Suadeas, ut Ordine suscepto utatur.* Et dicit glos. hic *in ver Utatur*, quam Innocent. Hostien. & omnes sequuntur, hanc fuisse rigidam opinionem: quia res pene contra naturam est, ut quis sit sine peccato, *c. Unum*, §. *Hunc autem* 25. *dist.* Sed Alan. & Tancred. tenuerunt, crimen etiam enorme, si sit occultum, non impedire quominus acta pœnitentia possit quis officio suo uti, & ad majores Ordines ascendere. Et dicit Tancredus hos anfractus sublatos esse per Decretalem ultimam infra eod. ubi est expressum, criminosos occultos, præter reos homicidii, post pœnitentiam posse in susceptis ministrare & ad superiores promoveri. Et hanc opinionem sequitur glos. hic *in cod. ver. Utatur*, & Innoc. *n.* 1. *vers. Si ener-*
Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

me, & occultum, dicens, talem promoveri posse sine 5 peccato, per *c.* 2. *in fin. infra de Apost. & d. c. fin. infra eod.* nec necessariam esse dispensationem Ordinarii, sed sufficere Sacerdotis absolutionem ex potestate clavium, arg. *c. Illi qui*, 6. *q.* 1. quamvis meritoria sit humilitas, si abstineat. Ita Innoc. cui subscribunt Hostiens. *n.* 2. *v. Notavit autem hic*, Jo. Andr. *n.* 7. *vers. Et putat Innocentius*, Cardin. *n.* 1. *vers. Oppono ad secundum*, Anchar. *n.* 2. in prima oppositione, & alii communiter. Fallit tamen hoc secundum Innoc. *n.* 1. *ver. Et hæc sunt vera*, & 6 omnes prælleg. si crimen sit tale, ut post peractam pœnitentiam impediat officii executionem; quia tunc, quamvis prohiberi non possit in susceptis ministrare, vel ad superiores ascendere, quia delictum occultum est, ut statim dicam *in* 2. *not.* tamen peccat, sive ministret, sive promoveatur, arg. *c. Erga simoniacos*, 1. *q.* 1. *& c. Mattheus*, 7 *infra de simon.* & est expressum in *d. c. fin. infra eod.* ibi, *Præter reos homicidii*. Quæ autem sint ejusmodi crimina, plene notatur per DD. *in c. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam*, & ibi dixi, *de renunc. & in c. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, ubi in specie Butr. *de judic.* Itaque ut dicunt gloss. & Innoc. quamvis facilius impediatur promovendus, quam dejiciatur promotus; tamen quoad hoc non constituitur differentia inter promotum & promovendum; nam si crimen non impediat Ordinis executionem post pœnitentiam peractam, licet sit enorme, dummodo tamen sit occultum, potest quis sine peccato in susceptis Ordinibus ministrare, & ad majores promoveri, licet sit monendus, ut abstineat a suscipiendis, ut hic, & faciat actum meritorium, si Prælato hoc suadenti ex humilitate obtemperet, secundum Innoc. *n.* 1. *vers. Item non hoc ideo præcipit.* Si vero impediat Ordinis executionem, nec potest ministrare, nec promoveri sine peccato, licet prohiberi non possit; ut mox dicetur.

Secundo nota, Episcopum, qui per confessionem eti- 8 minosi, vel alias extrajudicialiter novit crimen quantumcunque enorme, non posse illi absolute interdicere, ne promoveatur ad Ordines, si crimen sit occultum; hic enim delictum erat enorme secundum Innocent. *in princip.* & patet ex verbis textus, ibi: *Adeo deliquit, ut si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine, quem suscepit.* Hujusmodi enim pœna non infligitur nisi Clericis enormiter delinquentibus in casibus in jure expressis, *ut in c. Ad falsariorum, de crim. falsi, c. Ad abolendam, de hæret. c. Novimus, de verb. signif.* & plene notatur *in c. Cum non ab homine, de judic. & in c.* 2. *de pœn. l.* 6. Et delictum innotuit Episcopo per confessionem rei, ut notat hic gloss. *in figuratione casus, in fin.* Et forte in foro pœnitentiali, ut innuit litera, ibi, *Pœnitentiam ei condignam imponas*. Et tamen decidit textus talem posse quidem commoneri, sed non prohiberi, quo minus promoveatur. Quinimo hoc habet locum, etiamsi crimen sit 9 tale, ut impediat Ordinis executionem post peractam pœnitentiam. Nam etsi ejusmodi crimine irretitus non possit sine peccato ministrare, aut promoveri, ut dictum est supra *n.* 6. tamen ab Episcopo prohiberi non potest, cum peccatum ejus occultum sit, ut *in c. Ex tuæ, infra de sim.* & arg. *c. Si tantum*, 6. *q.* 2. Et hoc tenet Innoc. hic *n.* 1. *vers. Et hæc sunt vera*, Hostien. Jo. Andr. & alii 10 prælegati. Ratio est, quia cum crimen secretum sit, probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit, *c. Christiana*, 32. *q.* 5. Nam secretorum solus Deus judex, & cognitor est, *cap. Erubescant*, 32. *dist. & c. Consuluisti*, 3. *q.* 5. Latentia igitur peccata solum Deum habent ultorem, *l. Jusjurandi*, *C. de jurejur.* & not. gloss. prælleg. hic *in ver. Utatur*, *& in vers. Occultum.*

Oppono ex *c. Prox. infra eod.* ubi patet criminosum 11 occultum prohiberi posse, ne promoveatur ad Ordines, cujus contrarium hic deciditur. Gloss. fin. & Host. hic *n.* 13. & Innocent. *in c. seq. in princ.* dat multas solutiones. Prima solutio est, quod hic textus procedat in Clerico, qui habet jus petendi Ordines ratione tituli, quem habet, vel dignitatis. Unde sine causa prohiberi non potest, arg. *c Præterea, il* 2. *de sponsi.* Text. vero in *d. c. Prox.* habeat locum in Clerico non intitulato, qui jus petendi non habet. Et in hac solutione residet glossa, dum eam ponit tertio loco, per illa verba, *Vel melius.* Et idem facit Hostiens. *n.* 13. *v. Vel melius*, adjiciens hanc solutionem ab omnibus communiter commendari. Et fuit intellectus Raymun. ad hunc textum, quem sequitur Silvest. *in v. Ordo*, 3. *q.* 2. & ex recentioribus Th. Sanch. *in tr. de ma-*

trim. lib. 3. *disp.* 15. *n.* 8. *vers. Quarto*. Concludentes propterea Episcopum posse absolute repellere Clericum ordinari volentem, nisi sit arctatus ratione beneficii, cui Ordo sit annexus, sicut beneficio curato Sacerdotium, ut in *c. Licet Canon. de elect. in 6. cum concord.* Sed hic intellectus plane divinat, ut bene observat Cardin. hic tertia oppositione. Quis enim revelavit Clericum, de quo hic agitur, fuisse beneficiatum, & arctatum ratione tituli, cum id nullibi colligatur ex verbis hujus Decretalis? Unde haec solutio a Doctoribus non tenetur. Et dicit Vincentius occultum peccatorem non posse per Prælatum repelli ab Ordine, sive Ordo petatur ad titulum, sive non; salvo eo, quod Episcopus non tenetur ordinare non habentem titulum. Et cum eo transeunt hic Jo. Andr. *n.* 16. in ult. glos. *v. Et dicit Vincent.* Bellamer. *n.* 14. *ad fin.* & Card. *n.* 2.

Secunda solutio est, quod in *d. c. Prox.* prohibeatur ascensus ad Ordines propter scandalum Prælatorum, arg. *cap. Nisi cum pridem*, §. *Pro gravi quoque scandalo supra de renunc.* hic vero nullum imminebat scandalum. Sed hic quoque intellectus ad hunc textum est divinativus, ut advertit Cardin. *ubi supra*: non enim apparet ex litera, quod scandalum non subesset, quin potius colligitur oppositum; quia cum hic Clericus adeo enormiter deliquerit, ut si crimen ejus foret publicum, degradaretur ab Ordine, ut dicitur in litera; utique non potuit ascendere ad Ordines sine scandalo Prælati, qui illius crimen novit. Et hoc scandalum in genere, non autem in aliquo speciali casu considerat textus in *d. cap. Prox.* dum dicit, honestius, ac totius esse in inferiori ministerio deservire, quam cum Præpositorum scandalo graduum appetere dignitatem. Utrobique igitur in promotione criminosi occulti suberat scandalum Prælati, & consequenter oportet aliam solutionem afferre ad haec jura concilianda.

Tertia solutio est Innocentii, & Hostiensis, quod ibi agatur de ordinatore, & Prælato suo qui prohibere potest ascensum etiam ob delictum occultum; hic vero de Prælato alieno, scilicet Pœnitentiario. Sed melius Archid. relatus a Silvest. ubi supra intelligit hunc textum in Prælato proprio. Et probatur tum ponderando illa verba; *Pœnitentiam ei condignam imponas*, juncta suprascriptione: pœnitentia enim ne in foro quidem pœnitentiali potest injungi a Prælato alieno, *cap. Omnis utriusque infra de pœnit. & remiss. & cap.* 2. *eod. tit. lib.* 6. tum quia alias decisio textus nostri esset de indubitabili; nulli enim dubium esse poterat Prælatum alienum non subdito, ne promoveatur ad Ordines, *cap.* 3. *De Parochiis*, *c. Cum nullus de tempor. ordinat. lib.* 6. *cap. Ut animarum de constitut. eod. lib.*

Quartam solutionem ponit hic Host. quod scilicet hoc capitulum intelligatur in minoribus criminibus; contrarium vero in gravibus, arg. *c. Quæsitum infra eod.* Sed hic intellectus est manifeste falsus: quia textus noster expresse loquitur de enormi crimine, & degradatione digno, ut dictum est supra *n.* 8.

Quintam ponit idem Hostiensis, quod scilicet Prælatus non debeat prohibere ascensum, ut hic; si tamen omnino prohibeat, necesse habet subditus obedire, ut in contrario; quia secundum Augustinum semper in dubio est parendum, licet quandoque reum faciat iniquitas imperandi, *c. Quid culpatur ad finem* 23. *q.* 1. Sed huic quoque interpretationi videtur refragari litera hujus textus, ibi, *Suadeas, ut Ordine suscepto contentus existens ad superiores non ascendat; veruntamen, quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere*. Nec Hostiensis videtur huic solutioni acquiescere, cum immediate subdat: *Vel melius*.

Sextam solutionem affert Hostiens. *in c. Prox. n.* 2. *in ver. Honestius*, dicens illud cap. intelligi de cauta honestate, ut innuit litera, dum dicit: Cum honestius, & tutius; non tamen forte justius, ut Hostiensis inquit: hoc vero capitulum esse intelligendum de rigore justitiæ. Additque Hostiensis, hanc solutionem evidenter elici ex utroque. Sed illam reprobat Bellam. *in d. c. Prox. n.* 6. *vers. Verum Hostiensis dicit:* quia utrunque capitulum fundatur in jure.

Ultima igitur solutio, quam glos. Innocent. Hostiens. & omnes recensent primo loco, est, quod in cap. seqq. agatur de Regulari, qui propriam voluntatem non habet, *cap. Nolo*, & *cap. Non dicatis* 12. *q.* 1. hic vero de Clerico seculari, qui non est ita adstrictus obedientiæ. Et haec ultima solutio secundum Jo. de Anan. hic *n.* 4. est vera, & conformis literæ utriusque Decretalis, & communiter tenetur a Doctoribus, teste Cardin. *t.* 3. *oppos.* ut dixi latius *in d. c. Prox. n.* 16. & *seqq.* eamque probavit S. Congregatio Concilii, ut mox dicetur. 12

Verum hodie haec Decretalis hac in parte correcta est ex jure novissimo Concilii Tridentini *in c.* 1. *sess.* 14. ubi ut Episcopi liberius exequi possint proprium suum munus, quod est vitia subditorum redarguere, ut est expressum ibi in proœmio, statuitur, ut ei, cui ascensus ad sacros Ordines a suo Prælato ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet extrajudicialiter fuerit interdictus, aut qui a suis Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus Ecclesiasticis suspensus, nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores Ordines, gradus, & dignitates, sive honores restitutio suffragetur. Unde ex sententia S. Congregationis Concilii eo decreto corrigitur dispositio textus nostri in ea parte, in qua determinat criminosum occultum esse tantummodo commonendum, sed non prohibendum ascendere ad superiores Ordines, & dispositio *c. Prox.* quod de Regularibus loquitur, extenditur etiam ad Clericos seculares; ac praeterea ampliatur in eo, quia Episcopus non solum potest ob crimen occultum prohibere ascensum ad Ordines, sicut poterant Prælati in vim *d. c. Prox.* sed etiam eos suspendere ab Ordinibus, gradibus, & dignitatibus jam susceptis, quod nec Episcopo, nec Prælatis Regularibus ante Concilium licebat, ut plenius dixi *in d. c. Prox.* ubi etiam ostendi hodie quoad facultatem interdicendi, & suspendendi Episcopos, & Prælatos Regulares eodem jure cenſeri.

Si vero crimina sint publica, distingue ut hic per glossam praeallegatam, & signa eam, quia magistra, & communiter a Doctoribus recipitur.

QUÆRO, an Decretum Concilii Tridentini *in d. c.* 1. *sess.* 14. qua parte tribuit Episcopo facultatem interdicendi subdito ex quacunque causa etiam occulta, ne ascendat ad sacros Ordines, vendicet sibi locum in jam promoto ad Ordinem Subdiaconatus, ita ut ascensus ad alios Ordines possit ill extrajudicialiter interdici? 13

Videtur respondendum habere locum etiam in sic promoto; nam Concilium *in d. c.* 1. tribuit Episcopo facultatem ob crimen occultum interdicendi ascensum ad sacros Ordines. Sed cum Episcopus prohibet Subdiacono, ne fiat Diaconus, aut Presbyter utique interdicit illi ascensum ad sacros Ordines; Ergo cum hujusmodi prohibitioni conveniant verba Concilii, consequenter & illius dispositio convenire debet, *l.* 4. §. *Toties*, & ibi Bart. *ff. de damn. infect. cum similib.* Praeterea Concilium loquitur 14
per illa verba, *Ad sacros Ordines*, quæ cum sint pluralis numeri, non possunt verificari in solo Ordine Subdiaconatus, *l. fin. ff. Ad Trebell. l. Ubi n. ff. de testib.* Bald. Abb. Præpos. & alii *in c. fin. de Appellat.* Unde ex vi comprehensiva eorundem verborum potest Episcopus prohibere ascensum non tantum ad Subdiaconatum, sed etiam ad Diaconatum, ut sic pluralis illa oratio saltem in duobus verificetur. At prohibitio ascensus ad Diaconatum multo congruentius fieri potest Subdiacono, quam Clerico in minoribus; ineptum enim esset, ut prohiberetur Acolytho, ne fieret Diaconus cum prius ordinari debeat Subdiaconus, *c. Solicitudo* 52. *dist. c. Unico infra de Cler. per sal. prom.* Igitur ex verbis Concilii potest Episcopus ascensum ad Diaconatum etiam Subdiacono interdicere. Et cum verba sint satis clara, non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, *l. Licet Imperator*, *ff. de l.* 1. Glos. magna *in c. Quod interrogasti in fin.* 27. *dist.* Abb. *cons.* 97. *n.* 1. *vers. Et primo quia l.* 2.

Sed nihilominus expressa quoque mens Concilii viget æque in promoto, atque in promovendo, ut patet ex illis verbis: *Cum honestius, ac tutius sit subjecto debitam Præpositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, quam cum Præpositorum scandalo altiorum graduum appetere dignitatem*, quæ desumpta sunt ex *cap. Prox. infra eodem*.

Quæ quidem mens quoad jam promotum apertius et- 15
iam colligitur ex verbis proœmii, ubi postquam Patres docuerunt præcipuam curam Episcoporum esse subditorum vitia redarguere, illisque præcipue cavendum esse, ne Clerici, ac Sacerdotes præsertim ad animarum curam constituti

stituti criminosi sint; additur postea: [Ut autem Episcopi id liberius exequi queant, &c. eadem sacrosancta Synodus hos, qui sequuntur, Canones statuendos, ac decernendos duxit.] Et immediate subsequitur dictum c. 1. quo tribuitur facultas Episcopo interdicen-
16 di subdito, ne ascendat ad sacros Ordines. Igitur hujusmodi facultas maxime procedit in jam promotis, de quibus præcipue loquitur proœmium, ad cujus executionem editum est Decretum d. c. 1. Illa enim ratio cum sit expressa in proœmio, præsumitur finalis, *leg. fin. ff. de hæred. instit.* Oldrad. *cons.* 103. *Quæstio est n.* 2. *vers. Secundo hoc probat præfatio*, Lap. *alleg.* 101. *In Civitate n.* 24. *vers. Circa secundum*, Bart. *in l. Cum ii n.* 4. *in princip. ff. de transact.* ubi propterea ait, expressa in præfatione censeri repetita in dispositione. Quod clare procedit hoc casu, in quo Concilium exprimit se ob prædictam causam sequentes Canones statuere; tunc enim absolute illa causa dicitur inhærens, & finalis, quæ regulat totam dispositionem, ut pluribus probat Soccin. *cons.* 159. *n.* 20. *& seqq. lib.* 2. Imo eam extendit etiam ad casus alias non comprehensos, Joan. de Anan. *cons.* 7. *Visis n.* 4. *& seqq. vers. De iis*, Roman. *cons.* 16 *Viso themate num.* 4. *vers. Primum videtur*, de communi testatur Soccin. *cons.* 24. *Abunde in princ. lib.* 4. & Menoc. *lib.* 6. *præsump* 2. Præsertim cum proœmium hoc casu sit unitum cum dispositione, Angel. *in l. Item quia*, §. *Idem Juliano*, *ff. de pact.* itaut propterea sicut corpus pendet ab anima, ita & dispositio a ratione proœmii, ut Jas ait *in l. Qui quadraginta n.* 2. *ff. Ad Trebell.* quem refert, & sequitur Gomes. *in reg. de annali q.* 1. *n.* 5.

Et confirmatur, quia, ut superius diximus, S. Congregatio tempore Cardin. Alciati censuit ex *dict. cap.* 1. fuisse correctam hanc Decretalem, dum statuit non posse Clericum ob occultum crimen ab Episcopo prohiberi ascendere ad sacros Ordines, sed moneri duntaxat; quia ex Concilio potest omnino prohiberi. Cum autem hoc Capitulum procedat etiam in jam promoto, ut omnes notant, & patet ex *c. fin. infr. eod.* sequitur, ut ex sententia S. Congreg. Episcopus possit nedum monere, sed etiam prohibere promotum, ne ad altiores Ordines ascendat. Sicut etiam *d. c. Prox.* quod permittit Superioribus Regularibus prohibere subditos etiam promotos, ne ascendant ad altiores gradus, S. Congr. contra Navarr. *cons.* 42. *incip. An c.* 1. *in tit. de temp. ordinat.* censuit fuisse ampliatum a Concilio etiam ad Clericos seculares; Ergo eodem modo ex mente S. Congreg. Decret. Conc. habet locum in Clericis jam promotis, cum d. capitulum proximum extensum a Concilio ad seculares loquatur etiam de Regularibus jam promotis.

Quibus accedit, quod intentio S. Synodi est, ut ra- 17
tione scandali districtius prohibeantur ab Ordinum ministerio Clerici in sacris constituti, quam Clerici in minoribus, ut probatur ex Decreto *c.* 3. *ejusdem sess.* 14. quo tribuitur Episcopo facultas suspendendi ab executione Ordinum quoscunque Clericos, præsertim in saeris constitutos, quos minus capaces repererit, &c.
Ubi ponderanda est dictio illa, *Præsertim*, quæ cum 18
idem importet, quod, *Maxime*, arguit majorem rationem subesse in promotis, quam in promovendis, *c. Ex literis de homicid. cap. Continebatur*, & ibi gloss. *de desponsat. impub. cap. Cum contumacia de hæret. in* 6. Dec. *in c. Denique n.* 33. *de except.*

Ac postremo, si potest Episcopus ex Decreto *dict.* 19
c. 1. suspendere jam promotum ad sacros Ordines, ne ministret in susceptis, etiam sub pœna excommunicationis, ut S. Congregatio censuit in causa Hieracensi, tempore ejusdem Cardinalis Alciati; Ergo multo magis potetit interdicere eidem promoto, ne ad alios sacros ascendat, quia facilius impeditur promovendus, quam dejiciatur promotus, §. *ultim.* 15. *q.* 1. & notat 20
gloss. hic *in ver. Utatur*, Innocentius *n.* 1. *vers. Nos dicimus*, Butr. & Abb. *in* 3. *notab. sub num.* 2. Præsertim vero, quia ut ait Navarr. *cons.* 26. *n.* 2. *eod. tit.* 21
ministrat in susceptis, qui ab uno Ordine sacro ad alium ascendit. Unde, si ex Sac. Congregatione licet Episcopo prohibere promoto, ne ministret, nulla est ratio, cur non item ei liceat prohibere, ne ascendat, cum ascendendo ministret.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Lucius III. Archiepiscopo Turonen.

CAPUT V.

AD aures nostras pervenit, quod Religiosi quidam ad superiores desiderant Ordines promoveri, sed Prælati eorum desideriis contradicunt. Tuæ igitur quæstioni taliter respondemus, quod honestius, & tutius est subjectis, debitam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum Præpositorum scandalo graduum appetere dignitatem. Nec est in hac parte subjectorum desiderium confovendum: quoniam esse potest, quod Prælati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quod salva conscientia nequeunt sublimari; quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum Dei.

SUMMARIUM.

1 *Religiosus contra prohibitionem Prælati sui ordinari non debet.*
2 *Prælati Regulares possunt prohibere suis subditis etiam ob crimen occultum, ne ascendant ad superiores Ordines.* (tur.
3 *Prælatorum Regularium appellatione qui intelligan-*
4 *Prælatis Regularibus ex Concilio Tridentino an liceat extrajudicialiter criminosis occultis non solum prohibere ascensum ad Ordines, & dignitates, sed etiam eos suspendere a jam susceptis, & num. seqq. usque in finem.*
5 *Intellectus* cap. Ex tenore supra eodem.
Episcopus de jure communi monere potest criminosos occultos, ne ordinentur, sed prohibere non debet, ibidem.
6 *Episcopi, & Prælati Regulares de jure communi non poterant suspendere criminosos occultos a susceptis Ordinibus.*
Fagnan. in l. Lib. Decretal.
7 *Episcopus ex Concilio Tridentino potest suspendere subditos ab Ordinibus, gradibus, & dignitatibus jam susceptis, ex causa etiam occulta, & extrajudicialiter.*
Item a suscipiendis, n. 9. *&* 12.
8 *Suspensio irrogatur ipso jure ob manifestum crimen etiam non enorme.*
9 *Promotum qui potest dejicere, multo magis potest impedire promovendum.*
10 *Suspensus ab Ordinibus sacris suscipiendis censetur etiam suspensus a dignitatibus Ordinem sacrum annexum habentibus.*
11 *Proœmii verba causam finalem important.*
Dictio, Ut, *an causam finalem inducat, vel impulsivam, ibid. & n.* 15.
12 *Clericis ob occultum crimen ab Episcopo suspensis ab Ordinibus, & dignitatibus obtentis, vel obtinendi, appellare non licet.*
13 *Concilii Tridentini decretum in c.* 1. *sess.* 14. *expenditur.*

14 *Prælatorum appellatione ex proprietate veniunt etiam Prælati Regulares.*
15 *Verba dispositionis magis attendenda sunt, quam præfationis.*
16 *Prælatus Regularis de jure communi majorem habet authoritatem quoad impediendam subditorum promotionem, quam Episcopus.*
17 *Regulares non habent velle, nec nolle.*
18 *Regularis magis tenetur obedire suo Prælato, quam Clericus secularis Episcopo.*
19 *Beneficia secularia sunt perpetua; regularia vero manualia.*
20 *Regulares pro dignitatibus obtinendis debent aut esse Sacerdotes, aut in tali ætate, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri valeant.*
21 *Regulares suspensi ob crimen occultum a suis Prælatis habent remedium recursus ad Sedem Apostolicam.*
22 *Episcopo recusante aliquem ordinare, quis stylus servetur in Dataria.*
23 *Religiosus non potest obtinere Prælationem absque sui Superioris licentia petita, & obtenta.*

1 *Ad aures.* Religiosus contra prohibitionem Prælati sui ordinari non debet. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, *Tue.*

2 Nota, Prælatos Regulares posse inhibere suis Religiosis, ne ascendant ad superiores Ordines, etiam ob
3 occultum crimen. Et Prælatorum, seu Præpositorum nomine hic intellige Abbates, vel Priores, *c. Eaque*, §. *fin. de stat. Monach.* vel Ministros, vel Custodes, *c. Nimis prava, primo respon. in ver. Fidelitatem inf. de excess. Prel.* vel Guardianos, vel alios, qui Religiosis præsint, quoquo titulo nuncupentur; non enim est vis in nominibus, ut in *cap. Petitio infra de Procur.* secundum gloss. 1. hic, Host. *in ver. Sed Prælati in princ.* Jo. Andr. *in ver. Præpositis n.* 2. Card. *in* 1. *notab.* Butr. *in fin.* & Abb. *itidem in fine*, qui Butrii lecturam de verbo ad verbum transtulit in suam.

4 QUÆRO, an hodie stante decreto Conc. Trid. *in c.* 1. *sess.* 14. liceat Prælatis Regularibus extrajudicialiter ob crimen occultum non tantum prohibere suis subditis ascensum ad Ordines, gradus, & dignitates; sed etiam eos a jam susceptis suspendere?

5 Pro clariori quæstionis solutione præmittendum est primo, de jure communi quoad prohibitionem ascensus ad superiores Ordines, esse differentiam inter Prælatos Regulares, & Episcopos; nam Prælati Regulares interdicere poterant suis subditis, ne promoverentur ad Ordines, etiam ob delictum occultum, ut est expressum in hoc capitulo, ibi: *Quoniam esse potest, quod Prælati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quod salva conscientia nequeunt sublimari*, & tenent in Summa hujus text. Jo. Andr. Butr. Card. Abb & omnes, ut dictum est supra in principio. At vero Episcopi monere quidem poterant criminosos occultos, ne ordinarentur, sed prohibere non debebant, ut est casus supra in *cap. prox.* Qui textus cum statuat contrarium ejus, quod hic deciditur, gloss. fin. ibi ad jura concilianda dat tres solutiones; sed duæ ultimæ divinant. Primam autem sequitur Innoc. hic *in princip.* videlicet quod textus noster loquatur de Regulari; textus vero in *d. c. Prox.* de seculari. Et hæc solutio vera est, & communiter tenetur, ut dicam infra *n.* 18.

6 Præmittendum secundo, quoad suspensionem ab Ordinibus jam susceptis ex juris communis dispositione pari passu ambulare Episcopum, & Prælatum Regularem: neutri enim licebat suos subditos suspendere extrajudicialiter, & ob crimen occultum, *c. fin. inf. eod. & d. cap. Prox. cum concord.* de quibus ibi per gloss. *in ver. Utatur*, & latius patebit infra *n.* 12.

7 Præmittendum tertio, ex decreto *d. c.* 1. *sess.* 14. fuisse attributam Episcopis facultatem prohibendi suis subditis ascensum ad alios Ordines quomodolibet, extrajudicialiter, & ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, ut ibi est expressum diserris verbis. Atque ita hodie correctum est *c. Prox. supra eod.* Et Episcopi eandem habent facultatem quoad prohibendam ordinationem, quam habent Prælati Regulares ex hac Decretali.

Præmittendum est quarto, *in d. c.* 1. *sess.* 14. fuisse concessam Episcopis authoritatem etiam suspendendi criminosos occultos ab Ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus; nam etsi verba illa, *Ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, &c.* non sint apposita, nisi in priori parte *d. c.* 1. ubi agitur de interdictione; tamen censeri debent repetita etiam in sequenti, ubi agitur de suspensione: tum quia Conc. sub unica oratione, ac verborum structura complectitur interdictionem a suscipiendis, & dejectionem a susceptis; ideoque censeri debet utrunque casum æqualiter determinare, per regulam *l. Jam hoc jure, ff. de vulg. & pupill. l. fin. C. de sent.* Dec. *in c. Novit num.* 56. *infra de judic.* tum quia alioquin Concilium in secunda parte nullam potestatem Episcopis attribuisset; nemini enim dubium esse poterat, quin ob crimen manifestum, & judicialiter liceret Episcopis Sacerdotes suspendere, ut supra *in c. Prox.* ibi; *Si peccatum ejus esset publicum, degradaretur ab Ordine, quem suscepit, & amplius non posset ad superiores Ordines promoveri.* Et in *c. fin. infra eod.* cum multis similibus.

Quinimo manifestum crimen propter scandalum ir- 8
rogat ipso jure suspensionem, etiamsi alias non sit enorme, secundum gloss. *in d. c. Ex tenore in ver. Utatur, vers. Si mediocre*, & Anton. de Butr. *col.* 3. *vers. Quædam sunt delicta mediocria*, cujus verba ad literam transcribit Abbas *sub n.* 3.

Quinto & ultimo præmittendum est, Episcopos in 9
vim *d. c.* 1. *sess.* 14. posse extrajudicialiter, & ob delictum occultum prohibere ascensum etiam ad gradus, & dignitates. Nam etsi litera illa non loquatur, nisi de interdictione ascensus ad Ordines; tamen idem dicendum in prohibitione promotionis ad gradus, & dignitates: Tum quia cum ex *d. c.* 1. possint jam promotum ab hujusmodi gradibus, & dignitatibus dejicere; multo magis possunt impedire promovendum, §. *ult.* 15. *q.* 1. gloss. *in d. c. Ex tenore in ver. Utatur in princ.* Nam turpius ejicitur, &c. *c. Quemadmodum de jurejuran.* gloss. *in d.* §. *ult. in ver. Dejiciunt.* Tum quia cum Episcopi ex *d. c.* 1. possint ob occultum crimen prohibere ascensum ad sacros Ordines, possunt etiam in necessariam consequentiam prohibere ascensum ad dignitates, quæ sacros Ordines habet annexos, *c.* 1. *de ætat. & qualit. c. Cum in cunctis de elect. c. Licet Can. & c. Cum ex eod. tit. in 6.* Qui enim ob Episcopi prohibitionem non possunt ad sacros Ordines promoveri, utique dignitates obtinere non possunt, ut colligitur ex Decreto Conc. Trid. in *c.* 4. *sess.* 22. *&* *c.* 12. *sess.* 24. ibi: [Neminem etiam deinceps ad dignitatem, &c. recipiant, nisi qui eo Ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a jure, & ab hac S. Synodo statutum initiari valeat.]

Quibus suppositis, cum ex Concilio facultas Episco- 10
porum in duobus excedat facultatem, quam de jure habent Superiores Regulares. Primo scilicet, quia Episcopi impedire possunt extrajudicialiter promotionem criminosi occulti etiam ad gradus, & dignitates; quod tamen non erat ita certum de Prælatis Regularibus, cum hoc capitulum non loquatur de promotione ad dignitates, sed de promotione ad Ordines. Secundo, quia Episcopi ex Concilio suspendere possunt criminosum occultum ab Ordinibus, seu gradibus, & dignitatibus jam susceptis, quod Prælatis Regular. non licebat, ut dictum est supra in secundo supposito; revocatur in dubium, an ejusmodi facultates censeantur a Concilio attributæ etiam Prælatis Regularibus quoad eorum subditos.

Pro opinione negativa duo magis videntur urge- 11
re. Primum, quia ex verbis procemii ante *d. cap.* 1. videtur constare, Concilium in hac materia non cogitasse, nisi de Episcopis, ut ibi, *Cum proprium Episcoporum munus sit subditorum omnium vitia redarguere.* Et ibi, *Monebunt propterea Episcopi suos Clericos.* Et clarius ibi, *Ut autem ipsi Episcopi id liberius exequi valeant, sacrosancta Synodus hos, qui sequuntur, Canones statuendos duxit.* Quæ quidem verba satis indicant futuros Canones, ac præsertim primum immediate sequentem nonnisi ad Episcopos pertinere; nam quæ dicuntur in procemio, causam finalem important, *leg. fin. ff. de hæredib. institut.* præsertim ponderando dictionem, *Ut*, quæ similiter importat causam finalem, secundum glossam primam, per illum textum in Clem. *Ut ii de ætat. & qualit.* Hæc autem procemii ratio est adeo potens, ut sicut corpus ab anima, ita dispositio a ratione procemiali reguletur, Jas. *in l. Quadraginta col.* 2.

ta col. 2. ff. Ad Trebell. Gomes. *in reg. de annal. q. 1. n. 1. & 2.* Secundum, quia hæc materia videtur ſtricte accipienda ex tribus capitibus.

12 Primo, quia corrigit jus commune, ex cujus diſpoſitione poteſt quidem Prælatus Regular. interdicere ſubditis aſcenſum ad ſacros Ordines, etiam ob occultum crimen, ut hic deciditur; ſed non videtur poſſe illos ex occulta cauſa ſuſpendere ab Ordinibus, & dignitatibus jam ſuſceptis, cum id non reperiatur jure cautum, ut dictum eſt in ſecundo ſuppoſito, & tenet Innoc. in *cap. Ex tenore, ſub num.* 3. ibi, *A beneficio tamen non credimus eum debere abſtinere, ſup. eodem.* Et ita cenſuit Sacra Congregatio a Concilio fuiſſe correctam diſpoſitionem, *d. c. Ex tenore*, qua Epiſcopi prohibentur ſuos ſubditos ex occulta cauſa ſuſpendere, & ampliatam diſpoſitionem hujus Capituli, ita ut comprehendat quoſcunque Clericos ſeculares, etiam dignitates, vel beneficia, quibus annexus ſit Ordo, obtinentes, tam quoad facultatem prohibendi aſcenſum ad Ordines, quam etiam ſuſpendendi, ipſiſque poteſtatem appellandi ademptam eſſe.

Deinde, quia hæc materia eſt odioſa, & pœnalis, ideoque non extendenda extra caſum expreſſum, *cap. Pœne, de pœnit. diſt.* 1. *cap. In pœnis, & cap. Odia, de regul. jur. in* 6. *l.* 3. *in fin. ff. de prævaricat.* gloſſ. *in c. fin. in ver. Ex vi juriſpatronatus*, quam ibi omnes ſequuntur, *de jurepatr.*

Ac denique, quia ſi Superiores Regulares haberent hanc liberam, & abſolutam poteſtatem prohibendi aſcenſum ad gradus, & dignitates, facile illa in electionibus abuti poſſent; ſæpe enim accideret, ut Prælati privarent ſubditos voce potius ob privatos animi affectus, quam ob conſcientiam delictorum, vel certe hoc metu libertatem electionis impedirent, contra *c. Cum terra, de elect. & c. Ubi periculum*, §. *Ceterum, eod. tit. in* 6. *cum concordan.* Unde ut hoc abſurdum vitetur, verba *d. cap.* 1. videntur preſſius accipienda, quam fieri poſſit, *l. Nam abſurdum, ff. de bon. lib.* Mandoſ. *in reg.* 8. *quæſt.* 4. *num.* 8. Ideoque hanc opinionem, etſi nihil allegent, videntur tenere recentiores, in *Manual. Prælator. q.* 23. *artic.* 22. *concl.* 3. ubi damnat conſuetudinem quarundam Religionum, in quibus Præſidentes in Capitulis generalibus privant ſubditos voce activa, nulla præcedente monitione, aut juris ordine ſervato.

13 Ceterum his non obſtantibus verius videtur facultatem *d. cap.* 1. etiam Prælatis Regularibus competere ex infra ſcriptis; nam verba illius Canonis æque conveniunt Prælatis Regularibus, atque Epiſcopis, ut ibi: *Cum tutius ſit ſubjecto debitam Præpoſitis obedientiam impendendo*, & ibi: *Quam cum Præpoſitorum ſcandalo*, 14 & ibi: *A ſuo Prælato*, ac demum ibi: *Contra ipſius Prælati voluntatem.* Quinimo ejuſmodi verba videntur magis convenire Superioribus Regularibus, cum ad literam deſumpta fuerit ex Conſtitutione Lucii III. de qua in hoc cap. quæ loquitur de Prælatis Regularibus tantum, non autem de Epiſcopis, ſecundum intellectum Innocentii, & communem, de quo infra *n.* 18. Nec videtur factum ſine myſterio, ut Concilium hoc quatuor vicibus uſum fuerit verbis illi, Prælati, ac Præpoſiti, nunquam autem verbo, Epiſcopi, ſeu Ordinarii, quemadmodum uti conſuevit, cum de illis 15 Epiſcopis, aut Ordinariis ſecularibus ſtatuere voluit. Qua ratione Navarr. *conſil.* 42. *de tempor. ordinat.* vice verſa putavit, quamvis male, *dict. cap.* 1. procedere in Prælatis regularibus tantum, non autem in Epiſcopis.

Ideoque non obſtat, quod proœmium præcipue de Epiſcopis loquatur; nam adhuc magis attendenda ſunt verba clara diſpoſitionis, quam præfationis; ex his, quæ notat Gomez. *in d. regul. de annal. q.* 1. *n.* 7. *&* 8. ubi etiam reſpondet dictionem, *Ut*, aliquando non denotare cauſam finalem, ſed impulſivam, ex doctrina Ægidii *dec.* 632. ubi dicit, verba proœmii poſita in regula Gregorii XI. videlicet, ut honori Cardinalium deferatur, non cauſam finalem, ſed impulſivam inducere.

Et propterea, quamvis proœmium *d. c.* 1. declaret ſe ſtatuere ſequentes Canones, ad hoc ut Epiſcopi munus ſuum liberius exequi poſſint; tamen videmus in eadem ſeſſione extare aliquot Canones, qui non diſponunt, niſi de Regularibus, ut ſunt in ſpecie *cap.* 10. *&* 11. Unde ſequitur, ut quamvis Concilium principaliter ſtatuerit de Epiſcopis, tamen voluerit etiam Prælatos Regulares comprehendere.

Ad hæc ex diſpoſitione communis majorem autho- 16 ritatem habet Prælatus Regularis quoad impediendam ſubditorum promotionem, quam Epiſcopus. Quod patet, quia Epiſcopus non poteſt cuiquam prohibere aſcenſum ad Ordines ob occultum crimen, *Can. Erubeſcant*, 32. *diſt. c. Si tantum*, 6. *q.* 2. *c. Prox. ſup. eod.* & infra in *c. fin. c. Ex tua, de ſimon.* Prælatus autem Regularis etiam ob delictum occultum poteſt ſuo ſubdito Regulari aſcenſum prohibere, ut hic patet. Unde jus commune ampliorem poteſtatem in hac materia tribuat Prælatis Regularibus, quam Epiſcopis, non eſt credendum, Concilium per contrarium voluiſſe ampliorem facultatem attribuere Epiſcopis, quam Regularibus; ſed potius cenſendum voluiſſe adæquare amborum authoritatem, cum recipiat interpretationem paſſivam a jure communi, *l.* 2. *ubi not. C. de noxal.*

Sed & ratio illa Concilii, nempe quia honeſtius, ac tutius eſt ſubjecto debitam Præpoſitis obedientiam impendendo in inferiori miniſterio deſervire, quam cum Præpoſitorum ſcandalo graduum altiorum appetere dignitatem, æque viget in ſubditis Regularibus, atque in ſecularibus. Imo Regularibus magis videtur convenire, 17 cum ipſi propriam voluntatem non habeant, *c. Si Religioſus, de elect. in* 6. ubi dicitur: Religioſi arbitrium non ex ſua, cum velle, vel nolle non habeat; ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuit, & cujus imperio ſe ſubjecit, voluntate dependet. Ad idem textus in *c. Nolo, & in c. Non dicatis*, 12. *q.* 2. *& in c. Quorundam, de elect. in* 6. *& in ult. de ſepult. eod. lib.* Unde S. Bernardus relatus ab Hoſt. *in c. Prox. n.* 13. *ſup. eod. Qui curam*, inquit, *veſtri nobis ſemel commiſiſtis, quid amplius de vobis vos intromittitis?*

Et hæc ratio diverſitatis, cur Superior Regularis de jure communi poſſit interdicere aſcenſum ad ſacros Ordines, cum tamen id non poſſit Epiſcopus; nam pro- 18 pter ſolemne votum obedientiæ magis tenentur Religioſi obedire ſuis Prælatis Regularibus, quam Clerici ſeculares Epiſcopo, ſecundum Innocen. *hic in princ.* in illis verbis: *Hic de Regulari loquitur, qui non habet velle, nec nolle; ibi de ſeculari, qui non eſt ita ſtrictus in obedientia.* Et ſequitur hic Petr. de Anchar. *in* 1. *oppoſ. & in d. cap. prox.* gloſſ. fin. Hoſt. *num.* 13. Butr. & Abb. *col. ult.* ibi, *Secularis non poteſt prohiberi, Regularis ſic, quia non habet propriam voluntatem*, Jo. de Anan. *nu.* 4. & gloſſ. *in d. cap. Ex tua, in ver. Subjecto, de Simon.* Et eſt communis ſolutio ad textum in *d. c. prox. ſupra eod.* ut ibi teſtatur Cardin. *num.* 1. *in tertia oppoſit.* quam dicit veram Jo. de Anan. *eod. num.* 4. & dictum eſt ſupra in primo ſuppoſito, & latius in *dict. c. approx. nu.* 11.

Nec ſolum ratione obedientiæ major ratio viget in ſub- 19 ditis Regularibus, ut poſſint interdici, ac ſuſpendi, quam in ſecularibus, ſed etiam ratione præjudicii; nam dignitates, ac beneficia, quæ a ſecularibus obtinentur, ſunt perpetua, *can. Præcepta*, 55. *diſt. cap.* 1. *de Capell. Monach. in* 6. Felin. *in cap. Poſtulaſti, col.* 1. *& 2. de reſcrip.* Mill. *in repert. in ver. Beneficium*, *num.* 24. Achill. *deciſ.* 1. *num.* 4. *de offic. Vicar.* At Religioſi, præſertim clauſtrales, nequeunt in beneficiis perpetuari, ut dicit Frider. de Sen. *conſ.* 134. *Caſus talis eſt, num.* 1. *&* 4. & Hoſt. *in cap. ult. Qui Cler. vel voven.* & ſunt jura clara *in c. Cum an Monaſterium*, §. *Tales, de ſtat. Monach. in c. Ad noſtram, & cap. Porrecta, de confirm. util. vel inutil.* & in Clem. 1. *verſ. Licet Priores, de ſupplen. neglig. Prælat.* cum ſuis concordant. Et S. Congr. ſæpius cenſuit eos non poſſe Eccleſiis præfici, niſi ad nutum amovibiles. Et illorum officia, & dignitates ex Conſtitutionibus omnium fere Religionum ſunt triennales. Quamobrem ſi Epiſcopus ex Concilio poteſt ſuſpendere ſubditos a dignitatibus, quas in titulum perpetuum obtinent; multo magis licebit Religioſo ſuſpendere ſubditum a dignitate, quam habet ad tempus, cum hoc ſit longe levioris præjudicii, ex notatis per Batt. *in l. fin. C. In quibus cauſis in integr. reſtit. non eſt neceſſ. & in l. Etiam, ff. De minor.* & in propoſito per Anchar. *hic in* 1. *oppoſ. verſ. Vel melius*, & Butt. *ibi n.* 33. *verſ. Vel ubi quis ratione dignitatis habet titulum.*

Accedit, quod Prælatus Regularis poteſt etiam ex occulta cauſa prohibere ſubdito aſcenſum ad ſacros Ordines

dines, ut hic; Ergo potest etiam illi prohibere ascensum ad dignitates.

Probatur consequentia dupliciter. Et primo, ex ratione expressa in hoc cap. quæ dum comprehendit etiam ascensum ad gradus, & dignitates, ibi, *Quoniam esse potest*, videtur propterea ampliare præcedentem dispositionem, ut *l. Cum Pater*, §. *Dulcissimis*, *ff. de leg.* 2.

20 Deinde, quia non potest eligi ad dignitates is, cui ascensus ad sacros Ordines est interdictus, *cap.* 1. *de postulat. Prælator. cap. Cum dilectus*, *de consuet. cap. Si celebrat*, *de Cler. excommun. ministr.* & tradit Innoc. *in d. cap. Prox. num.* 4. *sup. eod.* Regulares enim, qui dignitates obtinere voluerint, debent aut esse Sacerdotes, aut saltem esse tales, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri valeant, Clemen. 1. §. *Ceterum*, *de stat. Monach.* & Clemen. *Ut ii de ætat. & qualit.* a Trident. Concilio innovata in *cap.* 4. *sess.* 22. Sed Prælatus Regularis potest subdito interdicere ascensum ad sacros Ordines, ut hic; Ergo etiam ascensum ad dignitates, quippe quæ obtineri non possunt ab eo, qui dignitates promoveri non potest, Silvest. *in verbo Electio*, 1. *quæst.* 14. *numer.* 15. Quamobrem cessat absurdum, quod Regulares abuti poterunt hac facultate in impedienda libertate electionum; tum quia illis nihil novi juris tribuitur, cum id jam habeant a jure communi ex supradictis; tum quia abuti non præsumuntur, ut in hac Decretali, ibi, *Quoniam esse potest*; atque hic 21
notant Butr. & alii; tum denique quia si abuterentur, subditi haberent remedium recursus ad Sedem Apostolicam, *cap. Ex literis*, *de in integr. restit.* Ideoque cum olim de 22
hoc ipso dubitatum esset quoad Episcopos: Sac. Congregatio re ad Gregorium XIII. delata, edidit decisionem, quæ postea perpetuo obtinuit in Dataria, videlicet: Quotiescunque Ordinarius recusaverit quenquam ordinare, committendum esse Metropolitano, vel viciniori Episcopo, ut ab eodem Ordinario prius requirat, cur recusaverit; quo causam legitimam non allegante, liceat illi eundem recusatum ordinare.

Quod ipsum servandum erat quoad Regulares exju- 23
ris communis dispositione; nam cum Religiosus non posset assumi ad Prælationem sine sui Superioris licentia petita, & obtenta, *c. Si Religiosus*, *de elect. lib.* 6. & Extravag. *Si Religiosus*, *eod. tit.* si Superior absque justa causa licentiam denegasset, non poterat cogi illam dare, nisi a Papa, ut in *d. c. Si Religiosus*, tradunt Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. & alii.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Lucius III.

CAPUT VI.

SI Archiepiscopus objerit, & alter fuerit ordinandus: omnes Episcopi ejusdem Provinciæ ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui vero Comprovinciales Episcopi (si necesse fuerit) ceteris consentientibus, a tribus jussu Archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum, qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter Pontificem consecraverint.

SUMMARIUM.

1 *ARchiepiscopus ab omnibus suffraganeis est consecrandus; alias irrita est consecratio, & numer.* 9.

2 *Episcopus suffraganeus consecratus a tribus Episcopis Metropolitano jubente, & num.* 10.
Vel a Metropolitano cum duobus Episcopis, dicto num. 10.
Debent tamen omnes suffraganei consentire expresso vel tacite, num. 11.
Alioquin consecratus non recipit executionem, numero 12.
Declaratur, num. 15. *&* 16.

3 *Episcopi Comprovinciales tenentur una omnes convenire ad sedem Metropolitanam pro consecratione Archiepiscopi.*

4 *Et quid post Concil. Trid. & num. seqq.*

5 *Suffraganei nec per se, nec per procuratorem extra Concilium Provinciale possunt accedere ad Metropolitanam Ecclesiam, & contraria consuetudo sublata est a Concilio Tridentino, etiamsi sit immemorabilis, & n.* 7. *&* 8.

6 *Archiepiscopus consecrari non potest, nisi in Civitate Metropoli, Comprovincialibus ibi convenientibus.*

8 *Consuetudine sublata tanquam irrationabili, censetur sublata etiam immemorabilis.*

13 *Archiepiscopi jussus in consecratione suffraganei est actus jurisdictionis, non Ordinis.*

14 *Suffraganei defuncto Archiepiscopo consecrant Episcopum propria authoritate*

15 *Archiepiscopus in consecratione Episcopi debet stare sententie majoris partis suffraganeorum.*

16 *Sed si eam non sequitur, nihilominus tenet consecratio.*

17 *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*

18 *Declaratur procedere in his, que competunt pluribus, ut singulis, non autem in his, que competunt pluribus, ut universis.*

SI *Archiepiscopus*. Metropolitanus ab omnibus suffra- 1
ganeis consecratur: Suffraganeus vero a tribus Metropolitano jubente. Hoc dicit: cum cap. seqq. Joan. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. ponit 2
duo dicta: secundum ibi, *Reliqui vero*.

Nota primo, ibi, *Ad Sedem Metropolitanam con-* 3
veniant, Comprovinciales Episcopos teneri una omnes convenire ad sedem Metropolitanam pro consecratione Archiepiscopi. Concordant *c. Metropolitano* 63. *dist. cap. ultim. in fin.* 51. *dist.* & hic notat glos. 2. Hostiens. *num.* 1. *in verb. Omnes*, Butr. *in* 1. *notab.* Sed
nunquid dispositio hujus tex. hac in parte sublata fue- 4
rit a Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 2. quo cautum
est, ut Episcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet 5
consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam imposterum accedere inviti non compellantur: Respondeo non
videri sublata, quia hoc casu Comprovinciales non con- 6
veniunt ad Ecclesiam Metropolitanam prætextu consuetudinis, sed vigore juris communis, ut hic, & in præcitatis juribus. Unde quemadmodum tenentur illuc accedere ad celebrandum Provinciale Concilium, ut in *dict. cap.* 2 ita quoque ad consecrandum Metropolitanum, qui consecrari non potest, nisi in Civitate Metropoli, Comprovincialibus ibi convenientibus, ut legitur in *dict. cap. ult. in fin.* 51. *dist.* Alio- 7
qui eis accedere renuentibus, non esset, qui Archiepiscopum consecraret. Accedit, quod Concilium Tridentinum eo loco vix referri potest ad jus commune, cum particulares consuetudines, quibus Episcopi Comprovinciales gravabantur onere accedendi ad sedem Metropolitanam, sustulerit tanquam abusus, & corruptelas, ut Sac. Congregatio declaravit. Nam cum ex consuetudine immemorabili Episcopus Hostunen. mitteret ad

Ec-

Ecclesiam Metropolitanam Surrenti quotannis procuratorem Presbyterum, qui die 29. Junii horis vespertinis, Missæ, ac processionibus festivitatis ejus diei assisteret: Sac. Cengregatio dixit illum tali onere liberari, cum ex hoc decreto suffraganei non solum ab accessu personali, sed etiam ab onere mittendi procuratorem liberentur, cum verbum illud, *Accedere*, pos-
8 sit etiam intelligi per alium. Consuetudinem vero immemorabilem in hoc visam esse irrationabilem, & ideo Concilium illius non meminisse, præsertim cum nullo jure id cautum reperiatur, nec deceat; & ideo in Concilio Tridentino hæ consuetudines positæ fuerint inter abusus, & gravamina. Unde sequitur, ut sub illa generali exclusione cujusvis consuetudinis, censeatur etiam sublata hæc immemorabilis, quia ut irrationabilis excusat, Covar. *lib.* 3. *var. resol. c.* 13. *n.* 15. *vers. Advertendum tamen erit*, Et hic junge, quæ in proposito adnotavi in *cap. Quoniam*, *num.* 57. *sup. de constitutionibus*.

9 Secundo, nota ibi, *Ut ab omnibus ordinetur*, Metropolitanum, vel Primatem ab omnibus Episcopis suffraganeis esse ordinandum, id est, consecrandum, ut exponit gloss. 1. Innoc. *in ver. Ordinandus*, Hostiens. *num.* 1. *in eod. verb.* Abb. Antiq. Joan. Andr. Butr. & omnes in Summario textus: alias irrita est ordinatio, ut *cap. Archiepiscopus*, 66. *distinct.*

10 Tertio, nota ibi, *A tribus*, Suffraganeum a tribus Episcopis esse consecrandum, vel a Metropolitano cum duobus Episcopis, ut in litera: debere tamen omnes
11 suffraganeos consentire expresse vel saltem tacite; & satis esse, ut non contradicant, vel si contradicant, nil
12 rationabile opponant, secundum Antonium de Butr. *hic num.* 12. Alioquin si consecratio fieret vel uno ex eis contempto, sic consecratus executionem non reciperet, ut notat gloss. Joan. in *cap.* 1. *in ver. Potestas*, 64. *dist.* & Butr. *eod. num.* 12.

13 Quarto, nota ibi, *Jussu Archiepiscopi*, in consecratione suffraganei Archiepiscopum non adesse necessario ut consecrantem, sed ut jubentem, ut consecratio fiat. Et sic ejus actus est potius jurisdictionis, quam Ordi-
14 nis, ut bene hic per Butr. *n.* 5. Metropolitano tamen vita functo, ipsi Suffraganei Episcopum consecrant propria auctoritate, *c. Quia*, 64. *distin.* Innoc. *hic in verb. Jussu*, Abb. Antiq. *num.* 1. *in eod. verb.* Hostiens. *numer.* 1. *post med. in verb. Jussu Archiepiscopi*, Joan. Andr. *num.* 3. & alli communiter.

Quinto, nota ibi, *Majori numero Metropolitanus* 15
consentiat, discrepantibus sententiis inter Episcopos Comprovinciales, Archiepiscopum stare debere sententiæ majoris partis, concordat *cap.* 1. 2. 3. & 4. 65. *distinct.* Veruntamen, si eam non sequitur, sed minorem, te- 16
nebit sententia Archiepiscopi, secundum Innocent. *hic in princip. in ver. Numero*. Quod verum est in negotio consecrationis Episcopi, de quo hic agitur: & est ratio secundum Innocent. quia hic non requiritur consensus Suffraganeorum tanquam ei tribuentium jus in Episcopatu, sed tanquam consiliariorum; secus autem est in aliis negotiis, ut in Concilio Provinciali, quia prævalet sententia Suffraganeorum, ut audita sententia Congregationis Concilii declaravit Gregorius XIII. ut plene scripsi in *cap. Sicut olim*, *in* 8. *q.* 33. & 34. *infra de accusat.*

In gloss. *in verb. Ab omnibus*, nota declarationem re- 17
gulæ, quæ habetur hic, & in *c. Quod omnes*, *de reg. jur. lib.* 6. videlicet: Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. Procedit enim in privatis, ut dicit gloss. *in* 18
fin. id est in his, quæ competunt pluribus ut singulis, ut in concedendo haustum aquæ, in quo debent omnes convenire, ad quos jus aquæ spectat, nec sufficit major pars, ut *l. In concedendo*, *ff. de aqua pluvia arcen.* ad idem *leg. ult. C. de auth. præstand. l. Quicunque*, *in fin. Cod. de comm. agro defer. lib.* 11. *l. Nam divus*, *ff. de adopt. cap. Licet ergo*, 3. *q.* 1. Et adde, quod de concessione juris pascendi adnotavi in *c. Cum in cunctis*, *n.* 9. *de his*, *quæ fiunt a major. par. capitul.* Secus vero in his, quæ competunt pluribus ut universis, seu ut Collegio, quia tunc sufficit major pars, ut *l. Quod major*, *ff. ad municipal.* & *c.* 1. *de his*, *quæ fiunt a major. par. cap.* cum multis similibus. Quam declarationem posuit etiam Dyn. gloss. & Doctores communiter in *dict. cap. Quod omnes*, gloss. 1. in *cap. Cum omnes*, *de constitut.* ubi etiam Felin. *a num.* 15. & Dec. *n.* 5. Duenn. *reg.* 295.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Ex Concilio Arelaten.

CAPUT VII.

NEc Episcopi sine Metropolitani permissu, nec Metropolitanus sine tribus, vel duobus Episcopis Comprovincialibus præsumat Episcopum ordinare, ita ut alii Episcopi Comprovinciales admoneantur epistolis, ut se suo responso significent consensisse. Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus consentiat.

SUMMARIUM.

1 *COnsecratio Episcopi a tribus saltem Episcopis facienda est.*
Et hoc est de substantia consecrationis, *n.* 3. & *num. seqq.* & *n.* 9.
Nec est Episcopus, *qui minus quam a tribus auctoritate etiam Metropolitani factus est Episcopus*, *n.* 5.
2 *Quod si in Provincia non sint tot Episcopi*, *vel unus solus*, *convocari debent vicinorum auxilia.*
4 *Consecrationis Episcopi formam ab Apostolis introductam potest Papa immutare*, & *n.* 8. & *seqq.*
Et solus ordinando censetur dispensare, *n.* 10.
6 *Chorepiscopi*, *qui ab uno fiunt Episcopo*, *non sunt Episcopi.*
7 *Consecrationem Episcopi unus Episcopus perficit*, *alii vero duo sunt assistentes.*
8 *Dispensandum an sit*, *ut in Provincia*, *in qua Episcoporum copia haberi non potest*, *loco duorum Episcoporum*, *qui consecrationi Episcopi interesse debent*, *subrogentur duo Abbates*, *vel duo alii in dignitate Ecclesiastica constituti*, & *n.* 9. & 10.

NEc *Episcopi*. Summatum est supra in *c. Prox.* Ponit duo dicta. Secundum ibi, *Quod si*.

In textu ibi, *Sine tribus*, *vel duobus*. Nota consecrationem Episcopi faciendam esse a tribus Episcopis, & non paucioribus: concordat *c.* 1. *c. Comprovinciales*, & *c. penult.* 64. *dist. c. Porro*, 66. *dist. c. Episcopus cum ordinatur*, 23. *dist.* & *cap. Prox. sup. eod.* & dum text. dicit, & Metropolitanum hoc posse cum tribus, intellige ipso computato in numero trium; nam cum hoc fieri possit a tribus jussu Archiepiscopi, ut in præcitatis juribus, cur non possit fieri ab ipsomet Archiepiscopo una cum duobus? Ideoque additum fuit in litera, *Vel duobus*, quod non erat in antiqua compilatione, ut advertit gloss. *hic in ver. Sine tribus*, Host. *in princ. in eod. verb.* Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Comprovincialibus*,

Butr.

Butr. n. 5. Anchar. *in* 1. *notab.* & refertur ab Anton. Augustin. *in* 1. *Compilat. Decret. in tit. de elect. c.* 4.

2 Quod si in Provincia non sint tot Episcopi, vel unus solus, convocentur vicinorum auxilia, ut *c. Pontifices*, 3 7. *quæst.* 1. est enim de substantia consecrationis, ut non a paucioribus, quam a tribus Episcopis alius Episcopus consecretur, ut probatur in cap. præcedenti: nam textus dicit, Episcopum, si necesse fuerit, posse consecrari a tribus Episcopis, sed melius esse, ut a Metropolitano una cum omnibus Episcopis Comprovincialibus consecretur: nam si est ad bene esse, ut consecretur ab omnibus; ergo est necessarium simpliciter, ut consecretur a tribus, 4 & non paucioribus. Idipsum patet in *c. Porro*, 66. *dist.* ubi traditur forma consecrationis ab Apostolis introducta, quæ omnino servanda est, ut *cap. fin. infr. de Sacr.* 5 *non iteran.* & est expressum in Epistola Joannis Papæ III. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ, quæ habetur *tom.* 2. *Concil. par.* 3. *pag.* 205. *col.* 2. *litera D*, ubi sic legitur: *Omnia quoque maxima Concilia affirmant eum non esse Episcopum, qui minus, quam a tribus Episcopis, autho-* 6 *ritate etiam Metropolitani fuerit factus Episcopus; ideoque illos, quos Charepiscopos vocatis, quia ab uno, ut audivimus, fiunt Episcopa, Episcopos non esse, nec aliquid de Pontificali privilegio agere debere, perspicuum est.* Hæc ibi: & hic tenent gloss. *in verb. Sine tribus*, Host. *num.* 1. *in ver. Præsumat*, Joan. Andr. *n.* 3. Bellam. *num.* 2. Butr. *in* 3. *notab. & num.* 11. Anchar. in *cap. præced. in* 3. *notab.* Hostiens. & communiter Canonistæ in *cap. unic. de* 7 *Sacr. Unct.* & ex Theolog. Cajetan. *in* 3. *par. q.* 67. *art.* 6. & alii, quos retuli in *cap. Requisivit*, *num.* 86. *de Ordin. ab Episc.* Unus tamen Episcopus totam perficit consecrationem, alii vero duo sunt assistentes, ut *cap. Quod sicut*, §. *Super ea*, *supra de elect.* Hostiens. *hic num.* 1. *in fine*, *vers. Ita quod*, Joan. Andr. *num.* 4. Bellam. *num.* 3. Butr. *num.* 12. & patet ex Pontificali Romano *in titul. de consecrat. electi in Episcopum*. An autem impositio libri Evangeliorum sit de substantia Ordinationis Episcopi, scripsi in *cap. Requisivit*, *numer.* 55. *de Ordin. ab Episcop. in quæst.* quam ibi latissime disputavi, *An Episcopatus sit Ordo Sacramentalis*, *a numer.* 8. *usque ad num.* 94.

Ex facto quæsitum est, an in Provincia, in qua Epi- 8
scoporum copia haberi non potest, dispensandum sit, ut in loco duorum Episcoporum, qui consecrationi Episcopi interesse debent, subrogentur duo Abbates, duove alii dignitates Ecclesiasticas habentes.

In libris publicis Sacræ Congregationis Concilii hæc reperi adnotata manu bon. mem. Cardinalis Alciati illius Præfecti *ad sess. 7. cap.* 9.

Consecratio Episcopi necessario facienda est a tri- 9
bus Episcopis, *cap. Porro*, 66. *dist.* & est de substantia, adeo ut a paucioribus facta consecratio non teneat, DD. in *cap. Nec Episcopi*, *de tempor. ordinat.* Posset tamen Papa immutare hanc formam tanquam traditam 10
ab Apostolis, Archid. *d. cap. Porro*, Gemin. quia non est juris divini forma, Præpos. Card. *dict. cap. Porro*, expensius in *cap. Archiepiscopus*, 66. *dist.* Item Papa solus ordinando videtur dispensare super tali forma, Præpos. Card. *d. cap. Porro*. Sed si in Provincia non adsunt tot Episcopi, accersendi sunt ex vicina Provincia, *cap. Si forte*, 65. *dist.* Quod arguit in casu necessitatis non esse adhibendos Abbates; sed tantum Episcopos ex vicinis. Idque sensit Abbas in *cap. Nec Episcopi*, *de tempor. ordinat.* Consuevit tamen in Curia dispensari, & major pars Theologorum, qui consulti fuerunt, sic responderunt faciendum. Et ita Pius V. dispensavit. Hæc ibi.

Hodie in literis pro consecratione Episcoporum in Indiis apponitur clausula infrascripta, videlicet, Tibi Presbytero, ut a quocunque malueris Catholico Antistite gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habente, accitis, & in hoc illi assistentibus duabus, vel tribus dignitatibus, munus consecrationis recipere valeas, &c.

DE TEMPORIBUS ORDINATIORUM.

Innocentius III. Abbati, & Conven. Caroliloci.

CAPUT X.

EX parte vestra nostro fuit Apostolatui reservatum, quod quidam Monachus vester, se ad nigros Monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad Sacerdotii Ordinem in ipso habitu est promotus; unde quia dubitastis, utrum in assumpto taliter Ordine ministrare debeat: mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud obviet) ipsum Monachum officium Sacerdotis libere exequi permittatis.

SI Monachus unius Ordinis in secundo Ordine, ad quem transivit, recepit Sacerdotium, ad primum Ordinem rediens, in eo libere ministrabit. Hoc dicit, Jo. Andr. & seq. Communis divisio, secunda, ibi *Mandamus*: Pro intellectu hujus textus, vide quod scripsi in *c. Consultationi*, *num.* 6. *infr. de Apostatis*.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Innocentius III. Mutinen. Episcopo, & Magistro H. Subdiacono nostro.

CAPUT XIII.

LIteras vestras recepimus super innordinata ordinatione Imolensis electi, quem Bononien. Episcopus præcedenti Sabbato in Diaconum, & sequenti die Dominico (continuato jejunio) in Presbyterum ordinavit. In quo, quantum uterque deliquerit, evidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim utrunque Ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, unum Ordinem uno die, & alium altero (jejunio continuato) conferri: cum propter continuatio-

tionem jejunii fictione canonica, sive mane diei Dominicæ trahatur ad Sabbatum; sive vespera Sabbati ad diem Dominicam referatur, profecto mane cum vespera, seu vespera cum mane, ad eundem diem pertinere dicetur. Nam si quantum ad hunc necessitatis articulum pertinet, mane ad unum diem, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio jejunii necessaria, cum & Sabbato ante cœnam, & Dominica ante prandium, intelligantur esse jejuni? Præfatum itaque Bonon. Episcopum (ut puniatur in quo deliquit) a collatione Ordinum, Diaconii scilicet & Presbyterii: alterum vero ab executione officii sacerdotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

SUMMARIUM.

1 *ORdines sacri duo non possunt conferri eidem uno die, vel duobus continuato jejunio.*
2 *Ordinatus Diaconus in temporibus Quadragesimæ potest anno sequenti in eisdem temporibus ordinari Sacerdos, licet Pascha prevenerit.*
Annus integer judicio Ecclesiæ qui dicatur, ibid.

1 *Literas*. Duo sacri Ordines non possunt conferri eidem uno die, vel duobus continuato jejunio. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. Butr. Card. & alios communiter. Concordat Concilium Tridentinum *sess.* 23. *c.* 13. ibi: *Duo sacri Ordines non eodem die etiam Regularibus conferantur, privilegiis, ac indultis concessis, non obstantibus quibuscunque*. Nec super hoc dispensat Episcopus; imo punitur, si contrafecerit, etiam de mandato Metropolitani, ut in *c. Dilectus, infra eod.* Dispensat tamen super anno interstitii, quod debet intercedere a Subdiaconatu ad Diaconatum, & a Diaconatu ad Presbyteratum, ut in *d. c.* 13. ibi: *Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur*: & in *c.* 14. immediate sequenti, ubi disponitur: *Ut qui ad Presbyteratus Ordinem assumuntur, bi sint, qui in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministraverint*. Porro cum Concilium dicat, *Annum integrum*, hoc intelligas non de anno naturali, vel civili, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in *l. Anniculus, l.* 2. *ff. de verbor. signific.* sed de Ecclesiastico; ita ut si ordinatus Diaconus in quatuor temporibus Quadragesimæ ordinetur Sacerdos in quatuor temporibus Quadragesimæ anni sequentis, annus dicatur integer judicio Ecclesiæ, licet Pascha celerius advenerit, quam præcedens, ut ex sententia S. Cong. dixi in *c. Ad nostram, n.* 18. *v. Et confirmatur, infra de regul.* 2

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Honorius III. Episcopo, & Archidiacono Legion.

CAPUT XIV.

VEl non est compos sui Episcopus Conventren. vel nimis videtur a se scientiam repulisse, qui M. puerum latorem præsentium adhuc tredecim annorum contra sacrorum Canonum instituta inordinate in Diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium Ordinis Clericalis: & infrà. Discretioni vestræ mandamus, quatenus si rem inveneritis ita esse, prædictum Episcopum a collatione Ordinum suspendentes, ipsum ut eidem M. quem ab executione officii Diaconi usque ad ætatem legitimam in injuriam suspendimus ordinantis, provideat in Ecclesiastico beneficio competenti, per censuram Ecclesiasticam compellatis.

SUMMARIUM.

1 *ORdinans puerum tredecim annorum in Diaconum suspenditur a collatione Ordinum, & Ordinatus ab ipsius executione usque ad ætatem legitimam, & n.* 10.
2 *Furiosus, seu fatuus, vel idiota præsumitur, qui venit contra jura.*
3 *Mentis indiscretio ex operibus cognoscitur.*
4 *Ordinans Clericum ad sacros ante ætatem legitimam non est ipso jure a collatione Ordinum suspensus, sed suspendendus.*
5 *Puniendus est quis in eo, in quo peccavit.*
6 *Ordinans Clericum ætate inhabilem ad unum ex sacris Ordinibus, an suspendatur a collatione omnium.*
7 *Ordinatus ante ætatem legitimam, aut extra tempora characterem recipit.*
8 *Ordo Presbyteratus non requirit usum rationis ex necessitate Sacramenti; Ordo Episcopalis secus.*
9 *Suspensus ab Ordine an sit inhabilis ad beneficium obtinendum.*
10 *Ordinatus ad sacros ante ætatem a jure præfixam, an sit ipso jure suspensus, an vero suspendendus ab illorum executione.*
11 *Et quid post Constitutionem Pii II. Anne, si celebret, irregularitatem incurrat, & num.* 42.
12 *Constitutio Sixti V. contra Episcopos in Ordinum collatione peccantes redacta est per Clem. VIII. ad terminos juris, Bullæ Pii II. Concilii Tridentini, excepto c. Simoniæ.*
13 *Ordinati ad sacros extra tempora, vel ante ætatem legitimam, aut sine literis dimissoriis, ex Bulla Pii II. an sint perpetuo suspensi.*
14 *Irregularis efficitur promotus ante ætatem ad unum ex sacris Ordinibus, etiamsi ministret in majoribus in legitima ætate susceptis.*
15 *Nisi ignoranter hoc fecerit.*
16 *Suspensus a collatione certi Ordinis, an sit etiam iam suspensus a collatione Ordinis superioris, vel inferioris.*
17 *Episcopus a collatione Ordinum suspensus, si illos conferat, an efficiatur irregularis, & num. seqq. usque ad n.* 42.
18 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ irregularitatem incurrit, si Missam celebret in ipsa Ecclesia.*
19 *Secus si in privato Oratorio, vel Altari viatico.*
20 *Episcopus a Pontificalibus suspensus. Missam celebrando in apparatu Pontificali non fit irregularis. Contrarium, n.* 36.
21 *Suspensionem violans, ad hoc ut contrahat irregularitatem, requiritur, ut actus, a quo est suspensus,*

spensus, sit proprius alicujus Ordinis, & n. seqq. Item requiritur, ut actum illum exerceat tanquam Minister, n. 28.

22 *Intellectus* cap. 1. de re judic. & de sent. excomm. lib. 6. *& n.* 28.

23 *Suspensus non sit irregularis absolvendo ab excommunicatione, nisi haec faciat tanquam Sacerdos, & cum solemnitate.*

24 *Collatio beneficii non est actus Ordinis, sed jurisdictionis.*

25 *Episcopus a collatione beneficiorum suspensus, si illa conferat, in irregularitatem non incidit.*

26 *Suspensus ab officio praedicandi, si contraveniat, an efficiatur irregularis.*

27 *Praedicationis officium an sit annexum Ordini Diaconatus.*

29 *Episcopatus est vere, & proprie Ordo Sacramentalis.*

30 *Ordines conferre est principalis actus Ordinis Episcopalis.*

31 *Suspensio a collatione Ordinum est vere, & propria censura Ecclesiastica.*

32 *Episcopus suspensus a collatione Ordinum an fiat irregularis, si minores Ordines conferat.*

33 *Suspensus ab Ordine, an per exercitium solemne minorum Ordinum irregularitatem incurrat.*

34 *Ordinum minorum, & primae tonsurae ordinarius minister est solus Episcopus, & n. seqq.*

35 *Episcopus a collatione Ordinum suspensus, an efficiatur irregularis conferendo primam tonsuram.*

36 *Pontificalia, quamvis non sint de substantia Pontificalis officii, sunt tamen actus peculiaris Ordinis Episcopalis.*

37 *Episcopus suspensus, si solemniter benedicat, irregularis efficitur,*

38 *Benedictio solemnis est Ordinis Episcopalis.*

39 *Irregularitas inducitur ex violatione suspensionis non solum per actum alicui Ordini competentem jure divino, sed etiam jure Ecclesiastico.*

40 *Episcopus suspensus a collatione Ordinum, an sit suspensus a collatione tonsurae.*

41 *Irregularitas non inducitur, nisi in casibus in jure expressis.*

42 *Episcopus a collatione Ordinum suspensus, si Missam celebret, an efficiatur irregularis, & num. seqq. usque in finem.*

43 *Suspensus a Deo quoad se propter peccatum, non autem a Canone nisi per approbationem, ministrando irregularitatem non incurrit.*

44 *Episcopus suspensus ab Ordinibus conferendis non potest absolvere subditum a suspensione, de qua in c. 1. de re judic. lib. 6.*

45 *Suspensio ab actu Ordinis Episcopalis non includit suspensionem ab actu Ordinum inferiorum.*

1 *Vel non est compos.* Ordinans puerum tredecim annorum in Diaconum suspenditur a collatione Ordinum, & Ordinatus ab ipsius executione usque ad aetatem legitimam. Hoc dicit. Et quamvis loquatur de Ordinato in Diaconum; idem tamen dicen-
2 dum de Ordinato in Subdiaconum, secundum Host. Joan. Andr. & Card. per jura allegata in glossa secunda. Dividitur in duas partes. Primo narrat factum, Quod secundo puniri praecipit, si est verum, ibi, *Discretioni.*

3 Nota primo, ibi, *Compos sui, &c.* venientem contra jura furiosum fore praesumendum, seu fatuum, vel idiotam omnimodo, secundum Collect. *in princip.* ad idem textus in *c. Si homo*, 27. q. 1. Et quod dixi, furiosum, seu fatuum, intellige, id est, in discretiva, secundum Abb. Antiq. & Joan. Andr. qui ex litera colligunt mentis indiscretionem ex operibus cognosci. Alioquin si intelligeretur de totali dementia, ordinatio non esset punibilis, *l. Divus, ff. de offic. Praesid. l. penul. ff. ad l. Pomp. de p. l. Infans, ff. ad l. Cor. de sicar.* Clem. *Si furiosus*, cum ibi notatis per gloss. 1. & Doctor. *de homic.* Et est simile in *l. 2. ff. de inoffic. testam.* ibi, *Quasi non sanae mentis fuerint*; & hoc dicitur, non quasi vere furiosus, vel demens testatus sit, sed recte quidem fecerit testamentum, sed non ex officio pietatis.

4 Secundo, nota ibi, *Suspendentes*, Episcopum ordinantem ad sacros Ordines Clericum aetate inhabilem, quamvis non sit ipso jure suspensus; esse tamen suspendendum a collatione Ordinum, ut scilicet in eo puniatur, in quo peccavit, *c. Qui & divinis, & c. De viro*, 12. q. 2. *Revertimini*, 16. q. 1. & supra *c. Prox.* & 5 notat gloss. *hic in ver. Suspendentes*, Host. *n.* 4. *in eod. ver.* & Butr. *n.* 3. *in* 2. *notab.* Et quamvis non peccaverit, 6 nisi in collatione unius Ordinis; tamen punitur poena suspensionis a collatione omnium, cum litera loquatur de Ordinibus indistincte, ut per Collect. *n.* 1. Butr. *n.* 7. & Card. *in* 2. q. Silvest. *in ver. Suspensio, n.* 5. *vers. Et similiter, si sit a collatione Ordinum*: idque propter duo; secundum Host. Primo scilicet propter quantitatem excessus, id est gravitatem, vel forte, quia Ordinatus in Diaconum in decimo tertio anno multum distabat ab anno vigesimo quinto, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Diaconatus, *c. Placuit, c. Qui Episcopus, c. In singulis, & c. Quicunque*, 77. *dist.* deinde, ut ceteri a similibus deterreantur, ut in *cap.* 1. *de transl. Episc.* licet contrariam opinionem, id est Episcopum non esse suspensum, nisi a collatione Ordinis male collati, pluribus tueatur Gemin. in *c. Eos, col.* 3. *vers. Ego tenui opinionem*, Archid. *de tempor. ordin. lib.* 6.

7 Tertio, nota ibi, *Ab executione*, defectum aetatis in Ordinato non impedire impressionem characteris. Et de hoc est casus hic, secundum Compostell. & Abb. Antiq. *in prin.* Idem tenet gloss. *in verb. Aetate*, Innoc. *n.* 1. *in eod. verb.* dicens, aetatem non esse de substantia, Host. *n.* 6. *itidem in ver. Aetate*, Collect. *n.* 2. *in ver. Ab executione*, Bellarm. *n.* 2. *in* 3. q. Butr. *n.* 4. *in* 3. *notab.* Card. *in* 4. *notab.* Et est simile in tempore. Nam Ordinatus ad sacros extra tempora a jure statuta Ordinem recipit, ut in *c. Consultationi, infra eod.*

8 Procedit autem supradicta conclusio, etiamsi Ordines conferantur infanti, quia usus rationis in Sacramentis, in quibus non requiritur actus suscipientis, sed aliqua potestas spiritualis divinitus datur, ut in sacra Ordinatione, non est ex necessitate sacramenti, sed tantum necessitate praecepti, *c.* 1. *de Cler. per salt. prom.* & post S. Thomam, S. Bonavent. Scotum, & alios scripsi in *c. Superinordinata, n.* 36. *& seqq. infra de praben.* Unde puer post baptismum in cunis ordinatus etiam in Presbyterum, characterem recipit, ut tenent Hugo, Archid. Turrecrem. & Praepos. in *c. Subdiaconus*, 77. *dist.* Host. *hic n.* 6. *vers. Adeo quod etiam puer in cunis*, & Collect. *n.* 2. & est ad hoc argumentum optimum in *c. Majores*, §. *penult. & fin. infra de Baptis.* Licet secus sit in Ordine Episcopali, in quo ex necessitate consecrationis requiritur actus suscipientis curam pastoralem, & sic usus rationis, ut reprobata Hugonis, & Archidiaconi opinione, dixi in praedicta decretali, *Superinordinata, n.* 38.

9 Quarto, nota secundum Anton. de Butr. *n.* 6. suspensum ab Ordine non esse inhabilem ad beneficium obtinendum; quod efficaciter probatur sic; nam Pontifex suspendit puerum tredecim annorum a Subdiaconatu usque ad legitimam aetatem; & tamen praecipit, ut ei provideatur de competenti beneficio Ecclesiastico. In contrarium, *c. Si celebrat, infra de Cler. excomm. ministr.* In suspenso ab homine, vide textum in *c. Cum bonae*, cum gloss. *in verb. Suspensi, infra de aetat. & qualit.*

Ultimo, nota ibi, *Suspendimus*, promotum ad sacros Ordines ante aetatem a sacris Canonibus praefinitam, suspendi ab illorum executione quousque ad aetatem legitimam pervenerit. Simile in *c. Ex ratione, infra de aetat. & qualit.* ubi suspenditur administratio talibus concessa usque ad legitimam aetatem.

10 Sed Quaero, an sic Ordinatus sit ipso jure suspensus, vel suspendendus.

Doctores non conveniunt; nam Compostell. & post eum Abb. Antiq. *hic in princ.* tenent esse ipso jure suspensum, asserentes de hoc esse casum hic.

Sed glossa *in verb. Aetatem*, item glos. *penult. in Clem. fin. de aetat. & qualit.* sentit esse suspendendum, & sic recipere Ordinem non tantum quoad characterem, sed etiam quoad executionem, nisi suspendatur. Et hoc placet Raym. *in summ. de aetat. & qualit.* §. *Poena cujus, in princ.* Archidiac. in *c. Placuit*, 77. *dist.* & Henr. Boich. in *c. Consultationi*, §. *Si propter defectum, infra eod.* cum quibus transeunt hic Bellam. *n.* 2. *in* 3. q. Butr. *n.* 4. *in* 3. *notab.* & *n.* 22.

& num. 22. *in ult. quæst.* Cardin. *in* 4. *quæst.* Joan. de Anan. *in prin. vers. An autem iste minor*, Rebuff. *in prax. benefic p.* 2. *tit. de Cler. ad sacros Ordines male prom. gloss.* 2. *num.* 8. Navarr. *cons.* 39. *nam.* 3. *hoc titulo*, & Covarr. *in Clem. Si furiosus, par.* 1. § 1. *num.* 4. Et ita dixerunt fere omnes, ut idem Navarr. testatur in *Man. cap.* 27. *num.* 155. *versic. Declaratio prima*, qui etiam in hanc sententiam citat Sanctum Antoninum *in* 3. *par. tit.* 14. *cap.* 16. & Major. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. Moventur, quia litera dicit, *suspendimus*, non autem, suspensum nunciamus. Idem notatur in *cap. Placuit*, 77. *dist.*

11 Verum hodie prima opinio Compostellani, & Abbatis Antiqui est canonizata in Constitutione Pii II. quæ incipit, *Cum ex sacrorum*, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 319. qua statuitur, ut qui ad aliquem ex sacris Ordinibus ante ætatem legitimam se fecerint promoveri, a suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sint; & si hujusmodi suspensione durante, in eisdem Ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant, & ultra alias pœnas beneficiis Ecclesiasticis possint jure privari. Et pœna irregularitatis forte adjecta fuit propter opinionem Joannis de sancto Georgio, qui tenuit, ordinatum ante ætatem legitimam, licet non debeat celebrare, tamen si celebret, non incurrere irregularitatem, cum hoc non reperiatur jure cautum, *c. Is qui, de sentent. excomm. lib.* 6. & sequitur Gemin. in *cap. Eos, col.* 4. *in princ. vers. Per prædicta infert*,

12 & ibi etiam Franc. *vers. Ex quo infertur, de tempor. ord. lib. eod.* Omitto constitutionem Sixti V. incipien. *Sanctum, & salutare*, contra Episcopos in Ordinum collatione peccantes, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 651. quoniam illa Constitutio, præterquam quod ad simoniace ordinantes, & ordinatos, redacta fuit per Clem. VIII. ad terminos juris Constitutionis Pii II. & Concilii Tridentini, ut in Extrav. incipien. *Romanum Pontificem*, in Bullar. *tom.* 3. *pag.* 54.

13 Sed remanet dubium, an suspensio, de qua in Constitutione Pii II. sit perpetua, vel potius temporalis usque ad ætatem legitimam, ut sic Constitutio accipiat interpretationem passivam ab hac Decretali, juxta regulam *lib.* 2. & ibi Bart. *C. de noxal.*

Existimo esse perpetuam, quandiu ordinatus absolutionem non obtinuerit; quia cum sit simplex, & indeterminata, non est nostrum eam limitare ad certum tempus; nam jura, ubi volunt suspensionem esse temporalem, id solent exprimere, ut in *cap. Eos, de tempor. ordin. lib.* 6. cum aliis allegatis per gloss. *in Clem. fin. in vers. Suspensi, de pœnis*, & per Franc. in *cap.* 1. *num.* 6. *de rejudic. lib.* 6. Unde & Pius II. si voluisset suam suspensionem durare tantummodo usque ad ætatem legitimam, hoc expressisset, sicut expressit Honorius III. in hac Decretali, arg. *cap.* 2. *vers. Unde si circa translationem, sup. de translat. Episc. & cap. Audientiam, infra de decim.* Præterea Constitutio sub unica determinatione, & verborum structura decernit suspensos esse ipso jure ordinatos extra tempora ante ætatem legitimam, & absque literis dimissoriis. Sed ordinati in primo; & tertio casu absque dubio sunt suspensi, quandiu absolutionem non obtinuerint; Ergo & ordinati in secundo, quia una determinatio respiciens plura determinabilia debet illa æqualiter determinare, *l. fin.* & ibi Bart. *C. de sentent. l. Quamvis, C. de impuber. & aliis substitut. l. Jam hoc jure, §. fin. ff. de vulg. & pupill.* Decius in *cap. Novit, num.* 56. *infra de judic.*

14 Ac demum cum Constitutio statuat, ut promotus ad aliquem ex sacris Ordinibus ante ætatem legitimam, si durante suspensione in eisdem Ordinibus ministraverit, irregularitatem incurrat; ponderanda sunt illa verba, *Ad aliquem*, nec non illa, *In eisdem*, quæ important, ut promotus ante ætatem ad unum ex sacris Ordinibus in irregularitatem incidat etiam ministrando in aliis majoribus in legitima ætate susceptis; Ergo per supervenientiam legitimæ ætatis suspensio non expiravit; nam si expirasset, utique ministrando non efficeretur irregularis. Et hanc partem, licet nihil adducant, tenent Rebuff. *in praxi benef. part.* 2. *tit. de Cler. ad sacros Ordines male promotis, gloss.* 4. *num.* 3. & Toletus *in summa lib.* 1. *cap.* 71.

15 Ceterum si quis credens se esse in legitima ætate constitutum, testimonio parentum deceptus se faceret ad sacros Ordines promoveri, & in eis bona fide ministraret, non incurreret irregularitatem, quia Constitutio hac in parte loquitur per illa verba, *Temere præsumpserit*, quæ dolum, & temeritatem requirunt, secundum Cardin. *in Clem.* 1. *qu.* 38. *de privil.* & ita ex facto respondit Navarr. *consil.* 8. *incipien. Quæsitum est*, hoc titulo, licet dicat Constitutionem Pii II. quæ imponit pœnam suspensionis ordinato ante legitimam ætatem, loqui per verbum, *Præsumpserit*. Quod non est verum, quia Constitutio, qua parte imponit pœnam suspensionis, loquitur simpliciter de illis, qui ante ætatem se fecerint promoveri; nec utitur verbo, *Præsumpserint*, nisi in secunda parte, ubi imponit pœnam irregularitatis. Hoc ipsum tenet idem Navarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 155. *vers. Declaratio prima*, & susius in *cap. Accepta, in octava oppositione, num.* 34. *de restit. spoliat.* Conferunt notata per Joan. Andr. in *cap. Eos, num.* 1. *in gloss. Sed nunquid, hoc titul. lib.* 6.

An autem ordinatus ad sacros Ordines ante annum decimumquartum teneatur continere, necne, plene examino post gloss. 2. *in cap. un. infra de Cler. per salt. prom.*

Secundo QUÆRO, an suspensus a collatione Ordinis 16
Diaconatus sit etiam suspensus a collatione Presbyteratus, & e converso.

Videtur prima facie non esse suspensus, per textum in *cap. Si qui Episcopi*, 1. *quæst.* 1. ibi, *Nec illi unquam Sacramento intererunt, quod neglecto divino judicio immerita præstiterunt*. Et hoc videtur sentire ibi glos. *penult.* dum ait, ordinantem esse puniendum in eo, in quo deliquit, & sic in collatione Ordinis Diaconatus duntaxat, per jura ibi allegata.

Sed dicendum est, suspensum a collatione certi alicujus Ordinis, puta Diaconatus, non esse suspensum a collatione minoris, *cap. Qualis*, 25. *dist. cap. Nonne, de præsumpt. cap. In pœnis, de regular.* & regul. *Odia, eod. tit. lib.* 6. Majorem vero, idest, Presbyteratum, conferre non poterit, quia si quod minus est interdicitur; ergo & quod majus est, *cap. Quod sicut*, §. *Propterea, supra de elect.* Et quia, quamvis in ipso majori non deliquerit; fecit tamen se indignum delinquendo in minori, per *l. Cui pacto, ff. de serv. exportan. & cap.* 1. *infr. de Ordin. ab Episc.* Ita Host. *hic num.* 4. *vers. Nunquid vero interim*, Joan. Andr. *num.* 11. Bellam. *num.* 2. & Butr. *num.* 11. Silvest. *in ver. Suspensio, num.* 5, *vers. Et si sit a collatione inferioris Ordinis*.

Tertio QUÆRO, an Episcopus a collatione Ordinum 17
suspensus, ut hic, si Ordines conferat, efficiatur irregularis.

Negant Gemin. in *cap. Eos, col.* 4. *post princ. vers. Et per prædicta infert*, & Philip. Franc. *ibid. num.* 5. *vers. Secundo infertur, de tempor. ordin. lib.* 6. Allegant Joannem de S. Georgio, & Specul. *in tit.* 3. *de dispensat.* §. *Juxta, ver. Quid si quis*. Sed certe Specul. ibi tantum dicit suspensum ab ingressu Ecclesiæ non fieri irregularem celebrando, 18
quia etiam extra Ecclesiam celebratur, *cap. Concedimus, de consecr. dist.* 1. Quod hodie est expeditum in *cap. Is cui, de sentent. excomm. lib.* 6. ubi patet suspensum ab ingressu Ecclesiæ irregularem fieri, si exerceat ea, quæ sunt Ordinis, in ipsa Ecclesia. Et ex illa litera infert gloss. 3. secus 19
esse, si extra eam sub aere, sub tentorio, vel in domo privata celebret, vel concelebret, forte celebrantibus cum Altari viatico, ut in *cap. In his, de privil. & cap. ult. eod. tit. lib.* 6. quia irregularis non erit. Et in additione allegat Innoc. & Hostiensem idem tenentes in *cap. Sacro, de sent. excomm.* & Specul. *loco cit.* Idem tenet Abb. in *cap. Cum dilectus, num.* 20. *vers. Aut est alicui interdictus, de consuetud.* & Marian. Socin. in *cap. Ad audientiam, num.* 130. *de homicid.* Pro opinione tamen Geminiani, & Franchi facit, 20
quia Episcopus a Poatificalibus suspensus, si Missam celebret in apparatu Pontificali, irregularitatem non incurrit, ut firmat Innoc. in *cap. Cum medicinalis, in ver. A divinis, de sentent. excomm. lib.* 6. Specul. *in d.* §. *Juxta, vers. Quid si Episcopus a Pontificalibus sit suspensus*, Marian. Socin. *in d. cap. Ad audientiam, num.* 129. S. Antonin. 3. *par. titul.* 28. *de suspen. cap.* 4. *post med.* Hostien. Archid. Abb. & alii apud Silvest. *in ver. Suspensio, num.* 4. *ver. Cum autem suspensio*.

Contrariam opinionem, idest, Episcopum suspensum a collatione Ordinum incidere in irregularitatem, si Ordines conferat, tenet idem Silvest. *in eod. ver. n.* 4. *ver. Et similiter, si sit a collatione Ordinum*, juncto *versic. Et in omnibus prædictis*. Pro solutione quæstionis observandum est duo 21
copulative requiri ad hoc, ut quis ex violatione suspensionis efficiatur irregularis.

Primo enim requiritur, ut actus, a quo est suspensus, sit pro-

sit proprius alicujus Ordinis. Et hoc pro regula constituunt Abb. *in dict. cap. Cum dilectus, num.* 17. *de consuetud.* Felin. *in cap. Apostolicæ, num.* 13. *de except.* Sanctus Antoninus *in* 3. *par. tit.* 29. *de suspen. cap.* 1. *in fin.* Angel.
22 *in ver. Suspensio tertio, num.* 1. Silvest. *in eodem ver. num.* 4. *qu.* 5. ubi ait, suspensum ab eo, quod non pertinet ad actum alicujus Ordinis, si contra faciat, non esse irregularem, sed alio modo esse puniendum. Et jura in *cap. Cum æterni, de sentent. & re judic. lib.* 6. *& in cap. Cum medicinalis, de sentent. excommun. eod. lib.* quæ videntur esse in oppositum, secundum eum loquuntur in eo tantum casu, in quo exerceretur actus certo Ordini deputatus, ut notatur *in dict. cap. Cum dilectus, de consuet. in cap. Si celebrat, de Cler. excomm. ministr.* & in Clemen. *Cupientes, de pœnis.* Et fuit sententia Innocentii *in d. Cum æterni, & cap. Cum medicinalis*, quem sequitur, & dicit commun. receptum Navarr. *in Man. cap* 27. *num.* 163.

23 Secus autem est, si suspensione durante quis exerceat actum jurisdictionis, puta absolvendo ab excommunicatione, aut excommunicando; quia tunc non est irregularis, nisi hæc faciat tanquam Sacerdos, & cum solemnitate, de qua *in cap. Anobis, il secondo, infra de sent. excomm. & in cap. Debent*, 11. *qu.* 3. ut per Marian. Socin. *in d. c. Ad audientiam, n.* 107. *de homicid.* post Innoc. & Jo. Andr. *in cap. fin. de excess. Prælat.* & Specul. *in tit. de di-*
24 *spen. §. Juxta, ver. Quid de absolvente.* Unde fit, ut cum beneficiorum collatio nullius Ordinis actus sit, sed solius jurisdictionis, ut probatur *in c. Transmissam*, juncta gloss. *ult. sup. de elect.* & notat Abb. in *cap. Cum dilectus, n.* 17. *de*
25 *consuet.* Episcopus a collatione beneficiorum suspensus, si illa conferat, irregularitatem non incurrat, *cap. Cum in cunctis, §. Clericis, de elect. & cap. Quia diversitatem, de concess. præb.* quidquid contra scripserit Majol. *de irregul. lib.* 6. *cap.* 19. *n.* 2. cujus errorem redarguit Sayrus *de censur. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 3.

26 Hinc etiam fit, ut suspensus ab officio prædicandi, si contraveniat, non sit irregularis, cum hujusmodi actus nulli certo Ordini sit deputatus, ut tenent Paul. de Eleazar. & Calder. *in Clem. Cupientes, de pœnis*, Angel. *in ver. Suspensio* 3. *n.* 8. Majol. *d. cap.* 19. *n.* 21. Tolet. *in Summ. lib.* 1.
27 *cap.* 14. & plerique alii. Et quamvis Navarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 163. *ver. Octavo infertur*, & Gregor. de Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *qu.* 18. *punct.* 1. *dub.* 3. existimaverint talem fieri irregularem, eo quod prædicatio saltem ex consuetudine annexa sit Ordini Diaconatus; tamen non apparet, unde hujusmodi annexio probari possit, & oppositum deducit Sayr. *d. cap.* 16. *num.* 20.

28 Secundo, ad hoc ut violans suspensionem sit irregularis, requiritur, ut actum Ordinis exerceat tanquam minister, *cap.* 2. *de Cleric. excomm. ministr.* & colligitur ex *c. Cum medicinalis, in fine, de sentent. excomm. lib.* 6. ponderando illa verba: *Si contingeret eos divina officia exequi sicut prius*, id est, tanquam in officio suo agentes, ut ibi exponit glossa, per textum in *cap. Si quis Episcopus in Concilio*, 11. *qu.* 3. notatur in *cap. Tanta, infra de excess. Prælat.* & tradunt Marian. Socin. *in d. cap. Ad audientiam, num.* 106. Silvest. *in ver. Irregularitas, n.* 14. *ver. Sexto secundum omnes*, & Navarr. *in Man. cap.* 28. *num.* 163.

29 His ita constitutis haud difficilis est solutio quæstionis propositæ; nam cum Episcopatus sit vere, & proprie Ordo sacramentalis, adeo ut contrarium asserere saltem post Concilium Tridentinum sit periculosum in fide, ut latissime probavi in *cap.* 1. *de Ordin. ab Episcop.* & in proposito observat Navarr. *d. cap.* 27. *num.* 163. *ver. Ex quo infertur*
30 *primo*: cumque principalis actus Ordinis Episcopalis sit consecrare Sacerdotes, & Ministros Ecclesiæ, ut in *cap. Quamvis Chorepiscopis*, 68. *dist.* & est diffinitum ab eadem Tridentina Synodo *sess.* 23. *de sacram. Ordin. cap.* 4. *versic.*
31 *Proinde, & can.* 7. consequens est, ut hæc suspensio a collatione Ordinum sit vere, & proprie censura Ecclesiastica, de qua loquitur *cap. Quærenti, de verbor. signif.* quippe quæ adimit Episcopo principalem actum sui Ordinis, qui, ut prædixi, est ministros Ecclesiæ ordinare. Unde si Ordines conferat, & sic tanquam minister exerceat actum Ordinis Episcopalis, a quo est suspensus, proculdubio irregularis efficitur ex *cap. Cum æterni, de sentent. & re judic. lib.* 6. *& cap. Cum medicinalis, de sent. excomm. eod. lib.* Concurrit enim hoc casu utrunq; requisitum superius firmatum, ad hoc ut ex violatione suspensionis inducatur irregularitas.

Ampliatur hæc conclusio, ut vendicet sibi locum, etiamsi Episcopus a collatione Ordinum suspensus minores Ordines conferat. Nam etsi non satis constet inter 33
Doctores, an suspensus a minoribus Ordinibus per solemne exercitium actus efficiatur irregularis; negant enim S. Antonin. post Specul. quem citat 3. *par. tit.* 26. *de irregul. cap.* 1. §. *De Subdiaconatu*, Palud. *num.* 4. *dist.* 18. *qu.* 7. *art.* 3. *concl.* 2. Vervec. & Asten. relati a Silvest. *in ver. Irregularitas n.* 15. *ver. Fallit tamen eo quod Ordines hujusmodi communiter exerceri soleant etiam a Laicis*; affirmant vero Innoc. in *cap. fin. de excess. Prælat.* Specul. *in tit. de dispens. §. Juxta, ver. Hoc etiam nota*, Host. & Joan. Andr. *in cap.* 2. *de Cler. excom. ministr.* ubi Abb. dicit hanc opinionem communem, & vetam esse, quia jura loquuntur indistincte de Ordinibus, Silvest. *ubi sup.* & Navar. *in Man. cap.* 27. *n.* 163. nihilominus diversa est ratio in minorum Ordinum collatione, quam sit in ipsorum execu- 34
tione. Quoniam ipsorum collatio jure ordinario ad solum Episcopum pertinet, adeo ut asserere hanc potestatem esse Episcopis communem cum Presbyteris, hodie sit hæresis, ut in Concil. Trid. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. can.* 7. Non sic in illorum executione, quæ Clericis, & Laicis communis est, saltem absque solemnitate, ut per Divum Thomam *in* 4. *dist.* 24. *qu.* 2. *art.* 2. *ad* 9. & Silvest. *in ver. Irregularitas, num.* 14.

Ampliatur secundo eadem conclusio, ut locum habeat 35
etiam in collatione primæ Tonsuræ. Quod sine difficultate procedit, si sequamur opinionem Canonistarum existimantium primam Clericalem Tonsuram esse vere, & proprie Ordinem, quam latissime defendimus *in cap. Cum contingat a num.* 10. *usque ad num.* 135. *infra de ætat. & qualit.* Sed si sequamur sententiam Theologorum, qui tenent Tonsuram non esse Ordinem, sed dispositionem ad Ordines, res non caret difficultate.

Pro opinione affirmativa facit, quia ad hoc ut per exercitium actus, a quo quis est suspensus, contrahatur irregularitas, non requiritur, ut actus ille sit Ordo Sacramentalis, sed satis est, ut sit alicui Ordini deputatus, ut patet ex dictis supra *num.* 21. Prima autem Clericalis Tonsura, esto non sit Ordo proprie secundum Theologos; tamen constat apud omnes illius collationem esse actum Ordinis Episcopalis, & illius ministrum ordinarium esse solum Episcopum, ut dixi in prædicta Decretali, *Cum contingat, num.* 94. Ergo Episcopus suspensus, per collationem Tonsuræ exercendo actum sui Ordinis non videtur ab irregularitate immunis. Et propterea multi tenent Epi- 36
scopum a Pontificalibus suspensum, si Missam celebret in apparatu Pontificali, irregularitatem non effugere; quia etsi Pontificalia non sint de substantia Ordinis, nec officii, cum etiam sine ipsis possit quodlibet officium exerceri, secundum Innoc. *in d. c. Cum medicinalis, num.* 2. *vers. Secus autem dicunt quidam*: tamen sunt actus proprius Ordinis Episcopalis, ut *c. Transmissam, de elect.* & notat Abb. *in cap. Cum dilectus, num.* 20. *vers. Aut suspenditur Episcopus a Pontificalibus, de consuet.* Atque hujus sententiæ contra Authores supracitatos *num.* 20. sunt Joan. Calder. *in tract. de Eccles. interdicto memb.* 2. *quæst.* 3. *quæ incipit, Sed si cui*, Gemin. *in d. c. Cum medicinalis, §. Si quis autem, num.* 5. Angel. *in ver. Suspensio* 3. *num.* 3. Navar. *in Man. cap.* 27. *num.* 163. *vers. Ex quo infertur primo*, & ex Theologis Paludan. *in* 4. *dist.* 18. *qu.* 7. *art.* 3. *concl.* 2.

Et ob eandem rationem irregularis est Episcopus, qui 37
suspensione durante solemnem benedictionem impertitur, per illa verba: *Sit nomen Domini benedictum*, de qua in *cap. Abbates, de privil. lib.* 6. & in Clem. 2. *eod. tit.* ut firmat Nicolaus Dionysii de Perusio antiquus Doctor 38
in dict. cap. Cum medicinalis, §. Caveant: quia nimirum hujusmodi benedictio, quamvis non sit Ordo; est tamen actus proprius Ordinis Episcopalis, qui jure ordinario inferioribus Presbyteris non competit, *cap. Ministrare*, jun- 39
cta gloss. *in ver. Benedictionem*, 26. *quæst.* 1. Suspensionis enim violatio irregularitatem inducit non solum per actum alicui Ordini competentem jure divino, sed etiam jure humano, videlicet ex præcepto Ecclesiæ, vel ex universali consuetudine, secundum Specul. *in præallegato tit. de dispens. §. Juxta, vers. Item nota, quod suspensus*, Paludan. *loco cit.* S. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 29. *de irregul. cap.* 1. §. *De Subdiaconatu*, Angel. *in vers. Suspensio* 3. *num.* 8. & Navarr. *in Man. cap.* 27. *num.* 163.

Pro contraria vero opinione facit, quia si Tonsura pro- 40

pria

ptie non eſt Ordo; ergo Epiſcopus ſuſpenſus à collatione Ordinum, non eſt ſuſpenſus a collatione Tonſuræ, arg. *leg.* 4. §. *Toties*, *ff. de damn. inf.* cum præſertim materia ſit pœnalis, & irregelaritas non contrahatur, niſi hoc ſit expreſſum in jure, ut legitur in *c. Is qui*, *de ſent. excomm. lib.* 6. & not. Innoc *in d. c. Cum medicinalis*, *n.* 2. *verſ. Secus autem dicunt quidam*, *eod. tit. & lib.* 41

Niſi dixerimus primam Tonſuram includi in ſuſpenſione a collatione Ordinum, etiamſi concedamus eam non eſſe Ordinem, ſed diſpoſitionem ad Ordines, quia aliquo prohibito, omne id prohibetur, per quod pervenitur ad illud, ut *l. Oratio*, *ff. De ſponſal.* Joan. Andr. *in reg. Cum quid prohibetur*, *de regui. jur. lib.* 6. *in Mercurial.*

Ultimo, QUÆRO. Nunquid Epiſcopus a collatione Ordinum ſuſpenſus Miſſam celebrando efficiatur irregularis. 42

Negat Rebuff. *in praxi beneficial. in tit. de de Cler. male promot. in gloſſ.* 2. *num.* 7. ubi allegat Gemin. in *cap. Eos*, *de tempor. ordin. lib.* 6. & Philipp. Franc. in *cap. Cum æterni*, *col. ult. de ſent. & re jud. eodem lib.* Sed certe Gemin. dum dicit ſuſpenſum non fieri irregularem celebrando, non loquitur de Epiſcopo ſuſpenſo a collatione Ordinum, ſed de Clerico ordinato ante ætatem legitimam, vel ab alieno Epiſcopo, qui quidem Clericus miniſtrando in ſuſceptis Ordinibus non efficitur irregularis. Et ita ipſe loquitur ibi, *col.* 3. *in fine verſ. In eadem gloſſ.* in *fin. poſt gloſſ. in ver. Statuunt*, & Jo. Andr. in *cap. Quod translationem*, *de temp. ordin.* Et eſt ratio, quia talis eſt ſuſpenſus quoad ſe, & non quoad alios, ſecundum unam opinionem, ut in *cap. Si celebrat*, *de Cler. excomm. miniſtr.* Generaliter enim ſuſpenſi a divinis tantum, quoad Deum, ut conſtituti in mortali peccato, qui non debent ſe divinis immiſcere, *c. fin. de cohabit. Cler. & Mulier.* celebrando notam irregularitatis non incurrunt, quia nullo jure id cavetur, *d. c. Is qui*, *de ſent. excomm. lib.* 6. Neque enim talibus eſt directe interdictum officium ipſo jure, ſed peccant celebrando, ideoque non fiunt irregulares, cum ſint a Deo ſuſpenſi ſolum quoad ſe propter peccatum, non autem a Canone, niſi per approbationem, ut poſt Innocent. Hoſtienſ. & Abb. in *d. cap. Si celebrat*, declarat Marian. Socin. in *cap. Ad audientiam*, *n.* 92. *De homicid.* Hæc autem ratio non viget in Epiſcopo a collatione Ordinum ſuſpenſo, juxta terminos hujus Decretalis, quia eſt directe ſuſpenſus ex præcepto Canonis, ut hic. Et propterea in præcedenti quæſtione firmavimus eum eſſe irregularem, ſi Ordines conferat. Franchus vero in *dict. cap. Cum æterni*, *num* 6. Tantum aſſerit Epiſcopum ſuſpenſum ab Ordinibus conferendis hujuſmodi ſuſpenſione durante non poſſe abſolvere ſubditum a pœna ſuſpenſionis, de qua ibi. Quod etiam tenet ibi Joann. Andr. & in *cap.* 1. *de Cleric. venat.* ex notatis per gloſſ. in *cap. Cupientes*, §. *Ceterum de elect. lib.* 6. Sed non dicit Franchus Epiſcopum taliter ſuſpenſum celebrando incidere in irregularitatem. 43 44

Sed nihilominus exiſtimo opinionem negativam eſſe veram, licet pro ea Rebuff. nihil adducat. Moveor, quin ſuſpenſus ab actu certi Ordinis non eſt ſuſpenſus ab actu Ordinis inferioris, ut ex ſententia Hoſtienſis & communi concluſum eſt ſupra in 2. *q. num.* 16. Ordo autem Epiſcopalis eſt major Ordine Presbyterali, *c. Quanto*, *de conſuetud. cap. Unico*, §. *Perfrontis. de ſacr. Unct. c. Aqua*, *de conſecrat. Eccleſ. vel altar.* & eſt diffinitum a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *De Sacram. Ordin. c.* 4. *& can.* 6. *&* 7. Et Ordinum collatio ad Preſbyteros inferiores non ſpectat, ſed ad ſummos Sacerdotes duntaxat, ideſt Epiſcopos, ut patet in juribus præallegatis. Et in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. §. *Sextum Sacramentum*. Ergo ſuſpenſus a collatione Ordinum, & ſic ab actu Ordinis ſuperioris, ſcilicet Epiſcopalis, non eſt ſuſpenſus a celebratione Miſſæ, qui eſt actus Ordinis inferioris, id eſt Preſbyteralis, *cap. Perlectis*, §. *Ad Presbyterum*, 25. *diſt.* & *cap.* 1. §. *Una vero*, *verſ. Et hoc utique Sacramentum*, *ſupra de Summ. Trinit.* & notat Abb. in *c. Cum dilectus*, *n.* 20. *verſ. Si ergo ſuſpenſio*, *de conſuet.* ubi expreſſe tenet Epiſcopum ſuſpenſum ab Ordine Pontificali non cenſeri ſuſpenſum niſi ab his, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis. Et conſequenter Miſſam celebrando, & ſic exercendo actum Ordinis inferioris, a quo non eſt ſuſpenſus, in irregularitatem non incidit. 45

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

Idem Honorius III. Leton. & Cala. Abb.

CAPUT XV.

Dilectus filius G. Humilien. Canonicus noſtro dudum Apoſtolatui reſeravit, quod Humilien. Eccleſia ſuo viduata paſtore, Canonici ipſum unanimiter elegerunt: qui cum eſſet citra ſacros Ordines conſtitutus, Archiepiſcopus Caſſalen. Metropolitanus eorum, Epiſcopo Trecen. mandavit, ut eum uno & eodem die ad tres ſacros Ordines promoveret: quod ille (non auſu proprio, ſed ipſius Archiepiſcopi mandato) perfecit. Cum ergo nobis conſtiterit ſupradictum Epiſcopum in pluribus deliquiſſe, tum quia ſine mandato Archiepiſcopi (ut ipſe confeſſus extitit) ad hujuſmodi ordinationem inordinate proceſſit; tum quia ſi de mandato Archiepiſcopi conſtaret, cum illi hujuſmodi diſpenſatio a Canone minime ſit permiſſa, ipſi obtemperare non debuit in hac parte; tum etiam quia reatum perjurii ſæpius variavit: jurando, prius quod Archiepiſcopus id præceperat, & poſtea quod illud non mandaverat in judicio confitendo: ipſum tandiu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere.

SUMMARIUM.

1 *EPiſcopus conferens eidem una die plures ſacros Ordines etiam de mandato Metropolitani ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.*

2 *Epiſcopi diſpenſare non poſſunt contra Canones, niſi appareat eis expreſſe permiſſum, & numer. ſeqq. uſque ad num.* 22.

3 *Diſpenſationis edictum eſt prohibitorium, ibid. Diſpenſare non poteſt in lege humana niſi is, a quo lex auctoritatem habet.*

4 *Diſpenſatio eſt juris relaxatio, ſeu vulneratio.*

5 *Inferior jura ſuperioris non relaxat.*

6 *Epiſcopi ſunt cuſtodes Canonum, & jurant ſacras regulas defendere, & retinere.*

7 *Epiſcopis diſpenſare non licet in retentione beneficiorum, & fructuum perceptorum cum eis, qui beneficia irregularitate occulta obtinuerunt.*

8 *Simoniacum occultum poteſt Epiſcopus rehabilitare ad Ordines, & cum eo diſpenſare quoad ſuſpenſiones tam ab Ordinibus, quam beneficiis; ſed non diſpenſare quoad beneficia obtenta, vel obtinenda.*

9 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum ordinato ante ætatem, ſi ad legitimam ætatem pervenerit, & defectus ſit occultus.*

10 *Intellectus*, capit. Nuper, de ſentent. excommunicat.

11 *Abſolutio ab excommunicatione eſt favorabilis, diſpenſatio autem odioſa, & numer. ſequentibus.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

12 *Dispensare majus est, quam absolvere.*
13 *Concilii Trident. decretum in* cap. 6. sess. 24. *expenditur.*
14 *Episcopi in criminibus dispensare possunt, nisi eis appareat prohibitum.*
15 *Dispensare nunquam potest Episcopus, nisi ei concedatur a Canone, etiamsi reperiatur in Canone quod Papa dispenset.*
16 *Episcopus an possit omnia in sua diœcesi, quæ potest Papa in universo orbe, exceptis reservatis.*
17 *Dispensare potest Episcopus, ubi Canon permittit dispensationem, licet eam Episcopo non indulgeat.*
18 *Et quid, si Canon sit Conciliaris.*
19 *Episcopi sunt executores Canonum, & dispensatores.*
20 *Dispensatio respectu dispensantis non est stricti juris, sed quid favorabile.*
21 *Casus, in quibus Episcopi possunt, vel non possunt dispensare.*
22 *Episcopi ex Concilio Tridentino dispensant in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus.*
23 *Item absolvunt a casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis in foro conscientiæ tantum.*
24 *Crimina multa licet occulta impediunt Ordinis executionem etiam post peractam pœnitentiam.*
25 *Episcopi Regionum, in quibus Concilium Tridentinum non est receptum, uti non possunt facultate sibi tributa in* cap. 6. sess. 24.
26 *Prælati Regulares & Abbates jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, dispensare, & absolvere nequeunt in casibus occultis, ex Concilio Tridentino.*
27 *Cardinales in suis titulis Urbis uti non possunt facultatibus, quæ tribuuntur Episcopis a Concilio Tridentio.*
28 *Dispensare potest Episcopus in irregularitate occulta ex mutilatione membri, licet non possit in irregularitate ex homicidio occulto.*
29 *Homicidium, & mutilatio membri in quibus æquiparentur.*
30 *Episcopus absolvere non potest a casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis post Concilium Tridentinum.*
31 *Episcopis, & Inquisitoribus ex Bulla Cœnæ adempta est facultas, quam habebant ex Concil. Trident. absolvendi ab hæresi occulta.*
32 *Bulla Pii V. super clausura Monialium habet etiam locum in casibus occultis,*
33 *Moniales secreto delinquentes in materia clausuræ ab Episcopo absolvi non possunt.*
34 *Episcopus lapsus in aliquod delictum potest etiam in Urbe ad se absolvendum deputare proprium confessorem ex Conc. Trid. c. 6. sess. 24.*
35 *Absolvi potest forensis in Sacramento Pœnitentiæ ab Episcopo, in cujus diœcesi commoratur, sed non dispensari.*
36 *Etiamsi materia sit conjuncta, ex qua peccatum, & irregularitas incurratur.*
37 *Absolutus, & dispensatus ab Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus testibus, non est tutus in conscientia.*
38 *Occultum dicitur, quod probari non potest.*

1 *Dilectus*. Episcopus conferens eidem una die plures sacros Ordines, etsi de mandato Metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur. Hoc dicit. Prima pars ponit reprehensibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem: ibi, *cum igitur*.

2 Nota ex hoc textu insignem regulam, quod Episcopi contra Canones dispensare non possunt, nisi eis expresse reperiatur permissum; & sic edictum dispensationis est prohibitorium. Quam regulam constituunt hic & firmant Laurentius, & Joannes relati ab Ant. de Butr. *n.* 9. Item Innocent. *num.* 2. *in ver. Dispensatio*, Abb. Antiq. *in ver. Permissa*, Hostiens. *num.* 2. *in verbo Hujusmodi dispensatio*; ubi ait generalem regulam esse, ut Episcopi, vel Archiepiscopi circa Ordines, seu ordinatos dispensare non possint, nisi probent hoc sibi permissum, Joan. Andr. *n.* 7. *in ver. Dispensatio*, Ant. de Butr. *n.* 6. *verso Quinto nota regulam, quod inferior a Papa non dispensat*, Cardin. *num.* 2. dicens dispensationem intelligi prohibitam omni casu, quo non invenitur expresse permissa, & ad hoc quotidie hunc textum allegat Bellamer. *num.* 1. uti notat hanc esse bonam consequentiam de jure; Hæc dispensatio non est Archiepiscopo concessa, igitur denegata, Abb. *num.* 3. *vers. Quinto nota regulam*. Idem sentit gloss. *in c. Cupientes, in ver. Suspensos, de election. lib.* 6. Philipp. & Joann. de Lignan. relati ab Anton. de Butr. *in capit. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, *num.* 17. *vers. Prima opinio, de Judic.* plene Archidiac. *in capit. Licet Canon. num.* 3. *ver. Et ibi assertive dixit, de elect. lib.* 6. dicens hanc sententiam tenendam esse tanquam veram, quicquid alias sit notatum; & pluribus eam comprobat Rebuff. *in praxi tit. de dispensat. ad plura, num.* 27. Mandos. *regul.* 13. *Cancell. quæst.* 6. *num.* 6. ex quibus apparet hanc esse communem Canonistarum opinionem, cum præcipue eam sequantur quatuor juris Pontificii cardines, & illuminatores, Innocentius, Hostiens. Archidiac. & Joann. Andreas, prout ita communiter teneri testatur Abb. *in dicto* §. *De adulteriis, num.* 6. *vers. Quandoque constitutio loquitur generaliter nec permittendo, nec vetando dispensationem*. Unde decipitur Silvest. qui in *verb. Dispensatio, n.* 8. affirmat secundum communem Doctorum opinionem Episcopos habere potestatem dispensandi in his, quæ non sunt eis a jure vel alias a Superiore prohibita.

Nec aliud sentit Div. Thom. in 1. 2. *quæst.* 97. *artic.* 4. 3
ab aliquibus perperam allegatus pro contraria sententia. Ait enim: Ille, qui habet regere multitudinem, habet potestatem dispensandi in lege humana, quæ suæ auctoritati innititur, ut scilicet in personis, vel in casibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, ut præceptum legis non servetur. Pondera illa verba, *Quæ suæ auctoritati innititur*, quæ clare ostendunt, eum loqui de potestate, quam habet Superior dispensandi in lege propria. Quod apertius explicat in responsione ad tertium dicens, in lege humana publica non posse dispensare, nisi illum, a quo lex auctoritatem habet, vel cum, cui ipse commiserit. Et sic S. Doctor est evidenter pro hac sententia, ut Episcopi non possint contra legem Superioris dispensare, nisi ex illius commissione, sed dispensatio ad eum tantum pertineat, a quo lex auctoritatem habet; & sic ad Summum Pontificem, qui solus auctoritatem sacris Canonibus impertitur, §. *His ita*, 25. *quæst.* 1,

Hæc autem communis regula probatur primo evidenter in hac decretali, ubi reprehenditur collatio plurium sacrorum Ordinum una die facta eidem ab Episcopo, etiam si præcesserit mandatum, seu dispensatio Archiepiscopi. Et reprehensio fundatur in ea ratione, quia illi hujusmodi dispensatio a Canone minime est permissa. Igitur ex eo, quod dispensatio non permittitur, recte licet inferre ut censeatur prohibita, alioquin ratio tex. non esset concludens, & adæquata, prout esse debet, *leg. Neque Natales*, & ibi Bald. & Salicet. *C. De probat.*

Secundo probatur in *cap. penult.* & *capit. fin. infr. de fil. presbyt.* ubi irritæ declarantur dispensationes factæ ab inferiori a Papa contra juris dispositionem, quos Canones ad hoc citat gloss. *hic in ver. Permissa*.

Tertio, idem colligitur ex decreto Concil. Trident. in *cap.* 6 *sess.* 24. ubi indulgetur Episcopis, ut dispensare possint in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Ex quo decreto duo eliciuntur; Unum est, ut facultas dispensandi in irregularitatibus occultis antea Episcopis non competeret; alias enim supervacaneum fuisset indultum Concilii, & nihil illis contulisset contra text. in *cap. In his, infr. de privileg.* Alterum, ut Concilium concedendo Episcopis facultatem dispensandi in casibus occultis censeatur eam denegasse in casibus publicis, quia concessio in uno arguit denegationem in alio, & e converso, *c. Qualis*, 25. *dist. c. Nonne, de præsumpt.* gloss. *fin. in c. De multa, infra de præb.* & in his terminis est gloss. 1. *in c. At si Clerici*, §. *De adulteriis, de Judic.*

Quarto, Dispensatio est juris relaxatio, seu vulneratio, ut ait Frider. de Sen. *cons.* 30. *An capitulum, circa princ. vers. Sed dispensatio*, per *c. Ipsa pietas* 23. *qu.* 4. & *cap. Ut constitueretur*, 50. *dist.* Et Oldrad. *cons.* 327. *Omissa thematis repetitione, n.* 1. Unde in decreto Conc. Trid. *c.* 18. *sess.* 25. sic legitur, *Sicuti publice expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus casibus, & necessitatibus* 4

pro

pro communi utilitate satisfiat, sic frequentius legem solvere, nil aliud est, quam unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Igitur ex S. Synodo dispensare est legem solvere, & relaxare. Sed inferior jura superioris non relaxat, *capit. Inferior*, 21. *distinct. capit. Cum inferior, de major. & & obed.* Clem. *Ne Romani, de elect.* hoc enim esset Hierarchiam Ecclesiasticam confundere Dei ordinatione institutam, ut in Concil. Trident. *sess.* 23. *De Sacrament. Ordin. can.* 4. *& can.* 6. Ergo nec contra jura Superioris dispensat.

6 Quinto probatur eadem regula manifeste secundum Archidiac. *loco citat. supra num.* 2. quia Episcopi sunt Custodes Canonum, *capit. Cum quibus*, 24. *quæst.* 3. Ita ut a regulis præstitutis nulla negligentia, aut præsumptione discedant, *capit. Igitur, in fin.* 25. *quæst.* 2. Et ut legitur in septima Synodo, Episcopi debitores sunt omnes sacras regulas custodire, *capit. Cum simus*, 9. *quæst.* 3. & est adeo expressum in *capit. Institutionis*, 25. *quæst.* 2. ut responderi non possit secundum eum; ibi enim ait Gregor. *Institutionis nostræ decreta perpetua stabilitate, & sine aliqua constituimus refragatione servari, sive quæ scripto decrevimus, sive quæ in nostra præsentia videntur esse disposita, nec a quoquam Pontificum in totum, vel in partem ex qualibet occasione convelli decernimus, vel mutari,* Hæc ibi, & alia multa in proposito congerit Frideric. de Sen. *consil.* 17. *Quæstio talis est, per tot.* & Petr. de Anchar. in *repet. capit.* 1. *num.* 188. *vers. In contrarium, & num.* 190. *vers. Accedit his utilis quæstio, supra de constitutio.* Quid plura? Nonne Episcopi obligantur juramento ad regulas sanctorum Patrum defendendum, & retinendum, ut est expressum in *capit. Ego N. de jurejur.* Qua ergo conscientia dispensando, vel uti verius loquar, temerando jura ipsa venient contra, nisi in quantum eis ab ipso jure permissum invenitur, non video, quæ sunt verba formalia Archidiac. in *dict. cap. Licet Canon, n.* 3. *vers. Quid plura, de elect. lib.* 6. allegat. text. hic in *cap. Romana, de supplen. neglig. Prælat. eod. lib.*

7 Ultimo hanc sententiam in casibus particularibus sæpius secuta est S. Congregatio Concilii. Aliquando enim dubitatum fuit, an sicut Episcopis ex *capit.* 6. *sess.* 24. licet dispensare in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, etiam liceat dispensare in retentione beneficiorum, & fructuum perceptorum cum eis, qui prædicta beneficia in irregularitate, sed a-
8 lias canonice obtinuerunt. Item alias dubitavit Episcopus Bituntin. an posset absolvere sibi subditum a simonia occulta, eumque rehabilitare ad Ordines, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda ex dicto *c.* 6. *sess.* 24 S. Congregatio censuit Episcopum posse absolvere ex Concilio, & dispensare super irregularitate, seu ad Ordines rehabilitate, ut possit ministrare, & ascendere. Item posse dispensare quoad suspensiones tam ab Ordinibus, quam beneficii, sed non posse dispensare quoad beneficia, quibus privatus quis existit, nec ad beneficia obtinenda rehabilitare. Amplius cum esset quæsitum, an Episcopus ex dicto
9 *capit.* 6. posset absolvere a suspensione, & irregularitate eum, qui ante legitimam ætatem se fecit scienter ad sacros Ordines promoveri, & in eisdem ministravit, ita ut deinceps tuta conscientia, & absque periculo irregularitatis propterea incurrendæ posset sic absolutus in dictis male susceptis Ordinibus ministrare, præsuppositio quod defectus ætatis sit occultus, Sac. Congregatio respondit, si is Clericus pervenit jam ad ætatem legitimam, posse Episcopum cum illo dispensare, tam super suspensione, quam super irregularitate; si nondum ad legitimam ætatem pervenit Clericus, Episcopum non posse, sed petendam dispensationem a Sede Apostolica. Demum aliis omissis declaravit Episcopum non posse dispensare eum sibi subdito vero bigamo ad minores Ordines, & beneficia simplicia, & Congregationis sententiam ad se relatam approbavit Gregor. XIII. ut plenius dixi in *capit. Super eo, infra de bigam.* Igitur ex mente Sacr. Congregationis facultas, quam habent Episcopi dispensandi, restricta est ad terminos Concilii, idest ad irregularitates, & suspensiones ex delicto occulto provenientes, ita ut in aliis dispensare non liceat, nisi in casibus, in quibus a jure id eis apparet permissum, sed pro dispensatione Sedi Apostolicæ fit adeundum.

10 Non obstat Decretal. *Nuper, infra de sentent. excomm.* ubi constituitur contraria regula, ibi, *Quia tamen Conditor Canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Et 11
enim primo loco respondet Archidiac. in *dict. capit. Licet canon, numer.* 3. *in fin.* superstitiosam esse talem objectionem, & inutilem, eum non loquatur in dispensatione, quæ habetur jus vulnerare, & communiter est prohibita; sed in absolutione ab excommunicatione, quæ est favo- 12
rabilis, & per quam jus minime vulneratur. Eandem solutionem posuit gloss. in *capit. Cupientes, in vers. Suspensos, de elect. lib.* 6. Philipp. relatus ab Anton. de Butr. in *dict capit. At si Clerici.* §. *De adulteriis, num.* 11. *vers. Prima opinio, de Judiciis*, dicens text. in *dict. capit. Nuper*, loqui in absolutione ab excommunicatione, quæ facilius permittitur, quam dispensatio; jura enim nolunt, ut quis in excommunicatione decedat, *capit. Qua fronte, de Appellat. capit. Cum illorum de sentent. excommunicationis*; atque ita secundum eum major est dispensatio, quam absolutio. Et eodem modo solvit Cardin. *hic num.* 2. *in* 3. *oppositione*, subdens dispensationem fieri contra jus, & ideo intelligi prohibitam, nisi inveniatur permissa, ut hic: absolutionem vero fieri secundum jus, intelligi permissam, nisi inveniatur prohibita, ut *in dict. capit. Nuper*, & sequuntur Bellamer. *num.* 4. Quæ distinctio verissima 13
est, & pro ea pondero decretum Concil. Trident. in *dict. capit.* 6. *sess.* 24. *nam in princip.* ubi tribuitur Episcopis facultas dispensandi in irregularitatibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, nulla fit mentio reservationis Apostolicæ; sed postea dum datur illis potestas absolvendi in quibuscunque casibus occultis, adduntur illa verba, *Etiam Sedi Apostolicæ reservatis.* Inquiro, cur in primo casu S. Synodus non meminerit reservationis. Certe non alia ratione, nisi quia Episcopi carent dispensandi potestate, non ex vi reservationis Papalis, sed quia dispensatio illis non est concessa. Unde reservationis qualitas inepte adjecta fuisset, quia nulla est differentia quoad hoc inter reservata, & non reservata, sed indistincte omnis dispensatio prohibita est, nisi appareat permissa, juxta text. hic. In secundo autem casu necesse fuit addere verba illa, *Etiam in casibus reservatis*, quia Episcopi facultatem habent absolvendi a quibuscunque casibus non solum occultis, sed etiam publicis, nisi conditor canonis absolutionem sibi retinuerit, juxta regulam *dict. capit. Nuper, de sentent. excommunicat.* Unde si Concilium dedisset illis facultatem absolvendi nulla facta mentione reservationis, utique contulisset, quod prius habebant, & nihil novi illis contulisset, contra text. in *capit. In his de privileg.*

Respondetur secundo, regulam *d. cap. Nuper*, quatenus 14
procederet etiam in dispensatione, tamen non habere locum nisi in criminibus, in quibus dispensant Episcopi, nisi ei sit expresse prohibitum, secundum gloss. *hic in ver. Permissa, in fin.* Innoc. *n.* 2. Butr. *nu.* 12. Bellam. *n.* 4. & alios prælegatos. Ratio est, quia in Adulterio, & minoribus criminibus a jure tributa est potestas Episcopis dispensandi, ut est casus in *d.* §. *De ādulteriis*; Ergo in vim illius generalis facultatis constituenda est regula affirmativa, ut dispensatio sit permissa, nisi appareat prohibita, ut ibi omnes notant, & in specie Abb. *n.* 6. *vers. quandoque constitutio*, & Jo. Andr. post Host. in *c.* 1. *n.* 3. *de supplen. neglig. Prælat. lib.* 6. Et ita intelligo gloss. primam in *cap. Miror.* 50. *dist.* & gloss. 1. in *d.* §. *De adulteriis.* Rationem vero differentiæ cur liceat Episcopo in criminibus dispensare, & non in aliis, assignat Petrus de Sampsone in sua notabili distinctione, quæ ponitur in additione post gl. primam in *dict.* §. *De adulteriis*, Specul. in *tit.* 2. §. *Nunc de Episcoporum, vers. sed cum Episcopus*, Butr. in *cap. fin. de fil. presbyt.*

Respondet tertio loco Innocent. *hic num.* 2. dicens: ubi 15
jus concedit dispensationem simpliciter, Episcopus dispensare potest. Et sic loquitur *infra de sentent. excommunic. Nuper, de Cleric. excommunic. minist. postulastis.* Si autem dispensatio non conceditur a Canone, nunquam potest Episcopus dispensare, etiamsi in Canone reperiatur, quod Papa dispenset, ut in *cap. Quod dilectio, infra de consang. & affinit.* & in *c. Quod scripsi, alias est, c. Quædam lex.* §. *Quod scripsi*, 35. *qu.* 3. quia cum Episcopi debeant servare Canones, non debent contrafacere, nisi expresse concedatur, 25. *quæst.* 1. *c.* 1. 2. & 3. Ita Innoc. qui tandem residet in hac solutione, & eam sequuntur hic Jo. Andr. *num.* 13. *vers. Vel dic forte melius*, Card. *num.* 2. *in* 3. *oppositione.* & Bellam. *num.* 4. *vers. Quarta solusio.* Et quamvis quod spectat ad *d. c. Nuper*, eadem solutio non

videatur procedere, quia ibi non permittitur dispensatio, sed dicitur videri permissum, nisi appareat prohibitum, ut advertit Card. *d. nu.* 2. tamen ille text. non loquitur in dispensatione, sed in absolutione ab excommunicatione, ut dictum est in prima solutione.

16 Non me latet, multos ex recentioribus Theologis firmare contrariam regulam, videlicet Episcopis intelligi concessam dispensandi facultatem, si illam Papa sibi expresse non reservaverit. Quod tenent Henriquez in *Summa lib.* 10. *capit.* 35. §. 2. & *lib.* 12. *capit.* 3. §. 2. *in comm. litera N.* Sanchez. *de Matrimonio lib.* 1. *disput.* 61. *num.* 3. Suarez. *tom.* 4. *de Pœnit. disput.* 25. *sess.* 1. *num.* 13. & *de Legibus lib.* 6. *capit.* 14. *sub num.* 3. & ducuntur hoc principali fundamento, quod Episcopus de jure divino potest in sua diœcesi quicquid potest Summus Pontifex in universo orbe, iis tantum exceptis, quæ idem Pontifex sibi expresse reservavit, ut docet Abulen. *cap.* 19. *Math. quæst.* 87. *litera E.* Victoria *de Matrimen. par.* 1. *num.* 7. Sotus *in* 4. *distinct.* 27. *quæst.* 1. *art.* 4. *vers. At quo tandem*, & *lib.* 10. *de just. & jur. quæst.* 1. *artic.* 3. *ad secundum*, & ex Jurisperitis, Gamniar. *de offic. leg. lib.* 10. *n.* 466. Majol. *de Irregular. lib.* 3. *capit.* 22. & *lib.* 5. *capit.* 1. Sed hanc doctrinam falsam esse ostendimus, *in capit.* 1. *infra de offic. ordin.* & illius falsitas satis etiam evidenter apparet ex hac Decretali, ubi Episcopus dispensare non potest, non quia dispensandi potestas sit illi adempta ex vi reservationis, sed quia dispensatio a Canone non reperitur ei concessa. Præterea etsi Episcopi sint animarum Pastores, & jurisdictionem habeant ordinariam in sua diœcesi, tamen subsunt Romano Pontifici, & consequenter illius Canones solvere, & dispensando relaxare, seu temerare non possunt, secundum Archidiac. & alios præallegatos: Et sicut Papa quamvis habeat plenitudinem potestatis in Ecclesia universali, *capit. Cum eo, de pœnit. & remiss. cap. Proposuit, de conces. præbend.* tamen non dispensat contra jus divinum, cujus authoritas est a Deo, *capit. Sunt quidam*, 25. *quæst.* 1. Ita nec inferior, esto possit omnia in sua diœcesi, dispensat contra Canones, qui a Summo Pontifice authoritatem accipiunt. Quo argumento utitur in terminis S. Thom, *in* 1. 2. *qu.* 97. *art.* 4. *ad tertium*.

17 Stat igitur communis regula, quod Episcopi dispensare non possunt, nisi appareat eis expresse permissum. Intelligitur autem expresse permissum, si Canon dicat simpliciter in aliquo casu posse dispensari. Nam etsi expresse non indulgeat Episcopo dispensationem, tamen Episcopus dispensare poterit, ut tenent Joann. de Lign. & Joan. Calder. in *capit. At si Clerici*, §. *De adulteriis de judic.* & fuit originale dictum Innocent. *hic num.* 2. *vers. Vel dic*, & forte melius, & notatur in *capit. Postulastis, de Cler. excomm. ministr.* in gloss. 3. Idem firmant in *dict.* §. *De adulteriis*. Anton. de Butr. *num.* 17. *vers. Tamen eo quod jus simpliciter permittit dispensationem*, & Abb. *num.* 5. *vers. Si vero expresse non indulget*. Archidiac. *in capit. Licet Canon, num.* 3. *vers. Et ibi assertive dixit, de elect. lib.* 6. Joann. Andr. post. Hostiens. *in capit.* 1. *Super gloss. penult. de supplen. neglig. Prælator. eod. lib.* Bellam. *hic num.* 4. *vers. At finaliter teneatis*, Silvestr. *in ver. dispensatio, numer.* 15. *vers. Tertio, quando Canon*. Ratio est, quia ubi jus exprimit, ut dispensari possit, jus servatur si dispensetur; Ergo ipse Episcopus Canonum custos dispensare potest, quia sic jura conservat, secundum Joann. de Lignan. & Archid.

18 Et quamvis Anton. de Butr. in *d.* §. *De adulteriis, eodem num.* 17. *vers. Si autem apparet specifice permissa*, distinguat an constitutio sit Concilii, an alia, ut primo casu non possit inferior dispensare, per text. in *cap. final. De fil. Presbyter*, & *cap. Cum ad monasterium, de statu Monachor.* In secundo casu possit: tamen hanc differentiam reprobat ibi Abb. *num.* 5. *vers. Sed ista differentia mihi non placet, nec jure probatur*. Ex quo enim constitutio cujuscunque illa sit, indulget dispensationem, satis videtur concedere Episcopis, maxime ut verba aliquid operentur; nam respectu Papæ non potest intelligi, quia illius auctoritas semper intelligitur excepta, *c. Significasti, supra de elect.* Et sic Episcopus hoc casu dispensando non transgreditur, quin potius sequitur Concilium indulgens dispensationem. Sequitur Card. Jacobat. *de Concilio lib.* 5. §. 7. *art.* 19. Felin *in cap. Nonnulli, num.* 3. *de rescript.* & Covarr. *in cap. Alma mater, par.* 1. §. 7. *num.* 8. *De sent. ex*
19 *commun. lib.* 6. Sunt enim Episcopi Executores Canonum, & dispensatores in cunctis, *cap. Perlectis*, 25. *dist.* & notat Vincent. in *dict.* §. *De adulteriis*, & post enim Bellam. *hic eodem num.* 4. Hostiens. *in cap.* 1. *num.* 9. & ibi etiam Joann. Andr. *num.* 3. *de supplend. neglig. Prælator. lib.* 6. Secus si Concilium non indulgeret dispensationem, sed generaliter disponeret, quo casu loquuntur jura per Butr. allegata. Pro qua conclusione facit secundum Abb. quia 20
dispensatio non est stricti juris respectu dispensantis, imo quid favorabile, cum sæpe dispensatio sit necessaria, & debita, ut notatur in *capit. Ut constitueretur*, & *cap. Domino Sancto*, 59. *distinct.* in *capit. Exigunt*, & *capit. Dispensationes*, 1. *quæst.* 7. & tradit Anton. de Butr. in *capit. Nisi cum pridem*, §. *Personæ vero. num.* 36. *de renunciat.* Primam tamen opinionem Butr. conantur tueri Aretin. & Decian. in *dict.* §. *De adulteriis*, & pro eis facit decretum Concilii Tridentin. *in capit.* 5. *sess.* 24. *De reformat. matrim.* ubi dicitur posse dispensari cum his, qui bona fide, & solemnitatibus adhibitis in gradu prohibito matrimonium contraxerunt, & in secundo gradu inter magnos Princeps, & ob publicam causam, & hic Concilium permittit dispensationem: & tamen certum est in impedimentis dirimentibus Episcopum non posse dispensare, præsertim in secundo gradu, *capit. Deus qui infr. de divort.* gloss. in *cap. Proposuit*, *in verb. Dispensare, de conces. præb.*

Duos autem & viginti casus, in quibus possunt, & 21
unde viginti, in quibus non possunt Episcopi dispensare, recenset hic Innocent. *numer.* 2. Hostiens. *numer.* 3. Joann. Andr. *num.* 1. *in fin.* Butr. *num.* 17. Cardin. *num.* 4. De quibus in Speculat. *in tit. de dispens.* §. *Nunc de Episcoporum*, & ex his aliquos concedit Ecclesia, quos negat Innocentius; & aliquos concedit Innocentius, quos negat Ecclesia, ut hic per Abb. *num.* 7. & de his consule Silvestr. *in ver. Irregularitas*. & fusius Navarr. *in Man. capit.* 27.

Hodie vero, ut superius tetigimus, ex decreto Concilii 22
Trident. in *cap.* 6. *sess.* 24. licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus dispensare, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, & in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscunque sibi subditos in diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absolvere: Idemque in crimine hæresis eis tantum, non autem eorum Vicariis est permissum.

Nec refert, quod Hostiens. in *cap. Nisi cum pridem, num.* 23
74. *in in verbo Culpa latet*, & post eum Jo. Andr. *num.* 53. *supra de renunciat.* dicant peccatum latens non induere irregularitatem, in qua requiratur Prælati dispensatio; sed irregularitatem, etiamsi illius culpa lateat, bene requirere dispensationem, quia hoc verum non esse constat aperte ex decreto *dict. napit.* 6, ubi apparet ex delicto occulto provenire irregularitatem, in qua Superioris dispensatio requiritur: multa enim sunt crimina, quæ utcunque occulta impediunt Ordinis executionem, etiam post peractam pœnitentiam, *capit. Inquisitionis, infra de accusat. dict. capit Nisi cum pridem*, §. *Propter. conscientiam*, ut ibi dixi, atque ita indultum Concilii non est inutile.

Porro ex sententia S. Congregationis Concilii Episco- 25
pi illarum regionum, in quibus Conc. adhuc receptum non est, non possunt uti facultate in hoc decreto concessa. Nec 26
Prælati Regularium, atque alii Abbates jurisdictionem habentes quasi Episcopalem, & Sedi Apostolicæ immediate subjecti, sed tantum Episcopi.

De Cardinalibus autem, qui habent titulos Ecclesia- 27
rum Urbis, cum dubitatum esset an possent in suis Ecclesiis Titularibus, & in earum subditis uti illis facultatibus, quæ a Concilio Tridentino tributæ sunt Episcopis in suis civitatibus, & diœcesibus, & speciäliter illis, quæ comprehenduntur hoc decreto: discusso articulo Gregorii XIII. dixit se nolle ea, quæ Episcopis concessa sunt a Concilio Tridentino competere Cardinalibus in suis titulis: quia licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen vere, & proprie Episcopi non sunt. Quod dictum interpretata est Sacra Congregatio approbante Summo Pontifice quoad facultates concessas Episcopis a Concilio. Unde extra illas salva manebit jurisdictio Cardinalium in suis titulis, prout Doctores illis attribuunt in *cap. His quæ, de major. & obed.*

Sed

28 Sed quæritur, an Episcopus possit dispensare in irregularitate proveniente ex mutilatione membri in casibus occultis ex decreto *d. cap. 6. sess. 24.* Non videtur, quia cum a Concil. excipiatur ea irregularitas, quæ provenit ex homicidio voluntario, videtur etiam excepta irregularitas, quæ provenit ex membri mutilatione, quæ illi æquiparatur, ut per gloss. *in Clem. 1. in verbo Mutilet, de homic.* Sed contrarium
29 respondit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres ab Episcopo Cremonensi consulta; quia æquiparatio homicidii, & mutilationis ibi fit quoad incurrendam ipsam irregularitatem. At præsens quæstio est quoad facultatem dispensandi super ea. Et quamvis *Summa* Angel. *in verbo Homicidium, 5. n. 3.* videatur sentire idem etiam quoad dispensationem. Tamen gl. *in d. Clem.* loquitur tantum quoad ipsam irregularitatem, & ita quoque Hermanetus sensit.

30 Sed nunquid Episcopis facultate sibi tributa in *d. c. 6. sess. 24.* in casibus occultis post Concilium ex nova lege Sedi Apostolicæ reservatis etiam cum clausula, *Non obstantibus*, absolvere possit. Sacra Congre-
31 gatio censuit non posse. Et in specie cum dubitatum fuerit, an Episcopus, & Inquisitores possint hodie ex *d. c. 6. sess. 24.* absolvere lapsos in hæresim, non obstante Bulla Cœnæ Domini: censuit eam Bullam derogasse decreto *c. 6.* Unde frustra nonnulli ex recentioribus Theologis hunc articulum in controversiam adducunt, cum habeamus claram determinationem S.
32 Congregationis. Præterea cum dubitasset Archiepiscopus Florentinus, an vigore *c. 6. sess. 24.* posset absolvere quandam Monialem, quæ occulte, & ad malum finem fregerat clausuram, non obstante Bulla Pii V. quæ videtur habere locum in casu publico: variatum est sententiis; nam ex decem Cardinalibus, tres censuerunt Bullam intelligendam esse etiam in occultis, quia illius verba sunt generalia, & est tantum exceptus casus nisi in mortis articulo, &c. Et quia jam declaratum Bullam Cœnæ Domini, quæ prohibet ab aliis absolvi, habere locum etiam in occultis. Et quia cum Bulla sit confecta post Concilium, censetur derogasse Concilio. Quatuor censuerunt eam Bullam non habere locum in casibus occultis. Reliqui autem tres dixerunt agendum cum Sanctissimo, qui declaravit Bullam Pii V. habere locum etiam in occultis. Tamen concessit facultatem Archiepiscopo absolvendi
33 illam Monialem. Unde postea Sac. Congregatio generaliter consulta, an si Monialis alicujus Monasterii jurisdictioni Regularium subjecti secreto deliquerit in materia clausuræ, in foro conscientiæ absolvi possit vigore ejusdem decreti ab Episcopo, cui tanquam Delegato, in iis, quæ ad clausuram pertinent, auctoritas tributa est decreto *c. 5. sess. 25. De Regular.* stante prædicta Bulla Pii V. respondit non posse. Episco-
34 po autem lapso in aliquod delictum, de quo in *dict. cap. 6. sess. 24.* ex sententia Sac. Congregationis licet ad se absolvendum proprium ipsius Confessorem deputare cum eadem authoritate quam ipse posset, ex eodem *capit. 6.* in alios sibi subditos exercere, etiamsi Episcopus Romæ esset, & sic extra suam diœcesim.

Sed cum esset quæsitum, an forensis, qui habet 35
domum, & commoratur in civitate, vel diœcesi, diceretur subditus Episcopo illius civitatis, vel diœcesis, cum ibidem Ecclesiastica Sacramenta percipere teneatur; & ita an ab eodem Episcopo absolvi posset in casibus dicti *capit. 6.* quamvis crimen sit alibi commissum: Gregorius XIII. audita relatione Congregationis declaravit posse absolvi in Sacramento pœnitentiæ ab illo Episcopo, in cujus civitate, vel diœcesi commoratur, sed non dispensati.

Nec postea probavit Gregorius distinctionem Abb. 36
in cap. Omnis utriusque, de pœnit. & remiss. nam suborta dubitatione, an dispositio Concilii Tridentini in *dict. capit. 6. sess. 24* quod liceat Episcopis in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes sibi subditos in diœcesi sua in foro conscientiæ gratis absolvere, comprehendat forensem fungentem Prætoris, vel Medici officio, & commorantem in civitate, vel diœcesi, adeo ut tanquam subditus, ex quo ibi Ecclesiastica Sacramenta percipere tenetur, debeat censeri: Sacr. Congregatio censuit Episcopum posse hos absolvere tanquam vere subditos ex facultate ei attributa, *dict. capit. 6.* posse item dispensare quando est materia conjuncta, nempe idem factum in eadem persona concurrens, ex quo & peccatum, & irregularitas incurratur, ex doctrina Abb. in *cap. Omnis utriusque, num. 23. de pœnitent. & remiss.* Verum relata ad Gregorium XIII. Congregationis sententia, Sanctitas Sua dixit posse Episcopum absolvere duntaxat in Sacramento Pœnitentiæ, non autem dispensare.

Sed quæres, an delictum coram uno, aut duobus 37
testibus dicatur occultum, adeo ut Episcopus cum delinquente possit dispensare in foro conscientiæ, juxta *dict. capit. 6.* Sacr. Congregatio hac de re consulta censuit hoc pendere ex dispositione juris communis. Postea tamen cum dubitatum esset, an absolutus, & dispensatus a proprio Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus testibus, quod tamen non fuit notorium, esset tutus in
conscientia; Respondit non esse tutum, quia Concilium utitur termino *occulto*, quod proprie loquendo 38
est illud, quod probari non potest. Abb. in *cap. Vestra, de cohab. Cler. & Mulier.* At per duos testes probari potest, & verba Concilii debent accipi secundum proprietatem.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, qui renunciavit Episcopatui.

Alexander III. Toletano Archiepiscopo.

CAPUT I.

REquisivit a nobis tua fraternitas, utrum Clerici; qui post renunciationem factam a prædecessore tuo Ordines receperunt, in ipsis debeant remanere: & infra. Respondemus igitur distinguendo, utrum renunciaverit loco tantum, an loco simul & dignitati; nam in primo casu Ordines (sicut antea) rogatus ab Episcopo aliquo poterit de ratione conferre: In secundo vero casu distinguendum putamus, utrum sacros contulerit an minores. Si enim a tali Ordines usque ad Subdiaconatum aliquis acceperit: quia & hujusmodi Ordines a non Episcopis quandoque conferuntur, & in illis deservire poterit; & ad majores (si idoneus fuerit) promoveri. Sane si ab eodem sacros Ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionem officii non habebit: ubi autem non scienter, poterit (nisi crassa & supina fuerit ignorantia) discretus Pontifex dispensare.

SUMMARIUM.

1 EPiscopus, qui renunciavit loco tantum, invitatus potest ordinare sicut prius. Si vero & dignitati, characterem imprimit; sed non confert executionem, & n. seqq.
Dispensat Episcopus suus cum ordinato ad minbres, vel ignoranter ad sacros ab Episcopo, qui renunciavit loco, & dignitati, ibidem.
2 Ordinis potestas per resignationem Episcopi mortificatur, sed non funditus moritur.
3 Character Episcopalis animæ infixus a Deo per ministerium hominis deleri non potest, & num. 34. & seqq.
4 Resignatio non subtrahit Episcopo Ordinem, sed executionem.
5 Ordini renunciare quid importet.
6 Episcopus, qui renunciavit Ordini, potest de licentia Papæ executionem reassumere sine nova consecratione.
7 Character Ordinis, habitus, & exercitium qualiter considerentur in ordinante.
8 Episcopatus an sit Ordo Sacramentalis imprimens characterem, latissime discutitur usque in finem.
9 Opinio eorum qui dixerunt, Episcopatum non fuisse a Christo institutum, refellitur tanquam erronea, & n. 69. & seqq.
10 Episcopatum non esse Ordinem, prout est Sacramentum, sed prout est officium, & potestas ad actiones Hierarchicas, qui Authores senserint.
11 Ordo Episcoporum quadripartitus est, & numer. 70.
12 Concilium Florentinum, & Tridentinum expenditur pro sententia Theologorum, & n. 78.
13 Ordo non requirit characterem alterius Ordinis ex necessitate Sacramenti, & n. 81.
14 Ordinatus in Presbyterum omisso Diaconatu, vel Subdiaconatu recipit characterem, licet non Ordinis executionem.
15 Episcopalis consecrationis fundamentum est Sacerdotium, sine quo nihil recipitur.
Contrarium, n. 79.
Declaratur, n. 81.
16 Ordinis Sacramentum confertur in Sabbatis quatuor Temporum; Episcopatus vero tantum in Dominicis.
17 Episcopi consecratio non fuit instituta immediate a Christo.
Contrarium, numer. 68. & sequentib. & numer. 85.
18 Jacobus frater Domini fuit primus Episcopus ab Apostolis ordinatus, & n. 85.
19 Evangeliorum liber non potuit esse materia consecrationis Episcopalis ante obitum Christi, & cur, & n. 86.
20 Ordo, secundum quod est Sacramentum, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ.
Declaratur, n. 88. & seqq.
21 Episcopus quoad Sacramentum Eucharistiæ non habet potestatem superiorem simplici Sacerdote.
Declaratur, n. 88. & n. 92. & seqq.
22 Ordinum distinctio est propter Altaris sacrificium, post cujus consummationem ulterius non est Ordo, & n. 88. & 93.
Contrarium, 90.
23 Ordo duplex, & de quo Ordine intelligantur Canones loquentes de Ordine, & ordinatione Episcopi.
24 Ordines Hierarchici tres a Dionysio assignantur, & n. 41.
25 Episcopi potestas quamvis sit indelebilis, tamen non habet rationem characteris.
26 Episcopatum esse Ordinen Sacramentalem, sed non distinctum ab Ordine Sacerdotali, qui Theologi tradiderint.
27 Ordinem Episcopalem imprimere characterem, & non esse Sacramentum, non compatiuntur.
28 Character Sacerdotalis in impositione manuum extenditur ad potestatem ligandi, & solvendi.
Contrarium, n. 91.
29 Ordo unus est eminentior alio, secundum quod proximius ordinatur ad Sacramentum Eucharistiæ, & n. 88.
30 Actus consecrandi Eucharistiam, qui ad Sacerdotem pertinet, est principalior & nobilior, quam actus consecrandi Ministros, qui pertinet ad Episcopum, & n. 93.
31 Finis est potior iis, quæ sunt ad finem.
32 Ordo Episcopalis est superior Presbyterali, & n. 93.
33 Canonistæ in quo differant ab opinionibus Theologorum circa Ordinem Episcopalem.
34 Potestas, quæ confertur Episcopo in consecratione, an attingat rationem characteris, & numero sequenti.
35 Potestas conferendi minores Ordines, quam accipit Abbas in impositione manuum, potest in totum ab Ecclesia auferri.
36 Abbas benedictus ordinando post Ecclesiæ prohibitionem, seu mandati revocationem, non imprimit characterem.
37 Papa potest facere de Monacho non Monachum.
38 Consecratio omnis, vel potestas in consecratione collata auferri potest per Papam, præter Sacramentalem.
Res sacræ an possint in prophanos usus converti authoritate Episcopi, ibid.
39 Ordinis potestas remanet in Episcopo etiam degradato.
40 Intellectus, cap. Cleros, 21. dist.
41 Gradus appellatione quid veniat.
42 Intellectus, cap. Perlectis, 25. dist.
43 Concilium Carthaginense quartum expenditur pro sententia Canonistarum.
44 Intellectus, cap. Diaconos, 93. dist.
45 Intellectus, capit. 1. 32. distinct. & capit. Quia sanctitas, 50. dist.
46 Sacerdotale officium potest esse sine Pontificali, sed non e converso, & n. 79. & seqq.
47 Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem, & distinctum ab Ordine Presbyterali, deducitur ex Concilio Trid. & n. 71.
48 Dictio, Cetera, est implicativa similium.
49 Canones loquentes de Ordine, & ordinatione Episcopi, generaliter expenduntur.
50 Gratia in Sacramentis confertur, non autem in sacris ceremoniis non essentialibus.
51 Ordinatio Episcopi gratiam confert.
52 Ordo quid sit.
53 Sacramentum quid,
54 Ordini Episcopatus convenit diffinitio Ordinis, & Sacramenti.
55 Materia Ordinis Episcopalis quæ sit.
56 Unctiones in consecratione Episcopi non sunt de substantia,
57 Opinio asserentium impositionem libri Evangeliorum non esse materiam Ordinis Episcopalis, sed manuum impositionem, refellitur.
58 Græci conveniunt cum Romana Ecclesia in impositione libri Evangeliorum super cervices Episcopi consecrandi.
59 Forma in ordinatione Episcopi quæ sit.
60 Ordinum diversitas elicitur ex diversitate materiæ, & formæ,
61 Item ex diversitate ministeriorum, & potestatis.
62 Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel potestatem, quam habent confirmandi, & ordinandi, esse cum Presbyteris communem, est hæresis, & n. 89.
63 Græci qua forma utantur in ordinatione Episcopi, Presbyteri, & Diaconi.
64 Potestas spiritualis duplex.
65 Cardinalis est major Episcopo dignitate, & officio; Episcopus est major Ordine, & n. 67.
66 Episcopi sunt pares Apostolico quantum ad Ordinem, & potestatem consecrationis.
67 Episcopus est major Ordine Presbytero Cardinali.

68 Or-

68 *Ordines a Christo instituti vere, & proprie sunt Sacramentum.*
69 *Ordo Episcopalis est ex divina institutione, & n. seqq.*
70 *Sacerdotum Ordo bipartitus est.*
71 *Hierarchia Ecclesiastica constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris.*
72 *Episcopum in primitiva Ecclesia non fuisse distinctum a Presbytero in collatione Sacramentorum, est error.*
73 *Episcopus in casibus a Jure expressis actualiter degradatur, adhibitis duodecim Episcopis.*
74 *Degradatio fit ab Ordine tantum; Depositio vero ab officiis, & dignitatibus.*
75 *Res omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.*
76 *Cardinalis depositus non retinet dignitatem, sed Ordinem sacrum, qui erat impressus.*
77 *Ordines novem computantur in Ecclesiastica, sicut in celesti Hierarchia.*
78 *Dictio*, Sicut, *est exemplificativa.*
79 *Ordinis Episcopalis collatio an teneat, si Episcopus non sit Sacerdos, & n. seqq.*
80 *Intellectus* cap. Ex literis, de excess. Prælat.
81 *Episcopatus cur prærequirat Sacerdotium, & alii Ordines non prærequirant characterem Ordinum inferiorum.*
82 *Episcopi actus principalis est Ministros Ecclesiæ ordinare.*
83 *Episcopus conferre non potest Ordinem, quem non habet.*
84 *Episcopatus est summus Ordo.*
85 *Intellectus*, cap. In novo, 21. dist.
Petrus fuit primus Episcopus a Christo institutus. ibidem.
86 *Episcopi tres in consecratione Episcopi sunt adhibendi ex necessitate Sacramenti.*
87 *Jacobum fratrem Domini tres Apostoli consecrarunt, sed unus tantum Episcopus, id est, Petrus.*
Canon Apostolorum primus expenditur, ibidem.
88 *Ordo Sacramentalis non requirit ad sui esse ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis Eucharistiæ.*
89 *Ordo Episcopalis quam relationem habeat ad Eucharistiæ Sacramentum.*
91 *Character Sacerdotalis non extenditur in ordinatione Episcopi, sed novus imprimitur.*
92 *Potestas tanto est altior, quanto ad plura se extendit.*
93 *Episcopalis potestas in quo excedat potestatem Sacerdotalem.*
94 *Character Ordinis prærequirit ex necessitate Sacramenti characterem Baptismi.*

1 R *Equisivit*. Episcopus, qui renunciavit loco tantum, invitatus conferre potest Ordines sicut prius. Si vero & dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad sacros dispensat Episcopus suus; cum ordinato vero scienter ad sacros non dispensat. Hoc dicit secundum omnes. Et respectu minorum Ordinum fuit originaliter intellectus Vincentii, Goffredi, & Tancredi, qui exposuerunt literam ibi, *poterit*, id est, dispensative, ut refert Jo. Adr. *n. 7. in ver. Poterit*, & Card. *in princ. in eod. ver.* Dividitur in duas partes. In prima ponitur consultatio. In secunda, responsio distinguens: ibi, *respondemus*. Et hæc iterum subdistinguit, ibi, *in secundo*.

Nota primo, secundum Anton. de Butr. *n.* 1. Abb. *eodem n. in* 1. *notab.* & Jo. de Anania *in princ.* duo jura concurrere in Episcopo. Primum, jus dignitatis Episcopalis cohærens personæ, quod acquiritur per consecrationem. Secundum, jus administrationis cohærens loco, cui præsidet, quod acquiritur per confirmationem, *c. Transmissam, supra de elect.* Et quoniam potestas in his, quæ sunt in habitu Ordinis, residet in dignitate cohærente personæ, quoad exercitium vero residet in loco, cui præest, & in quo habet administrationem: Et hæc jura non sunt individua, seu inseparabiliter connexa, cum uni possit renunciari sine altero, si inchoetur a loco: inde fit ut Episcopus, qui renunciavit loco, id est, administratio-

ni, sed non dignitati, possit illa quæ sunt Ordinis, quoad habitum, sed non quoad exercitium, quia caret subditis, exemplo Eiscopi titularis clero, & populo carentis, ut in Clem. *In plerisque, de elect.* & in decreto Concilii Tridentini *c.* 2. *sess.* 14. quasi dicat, bonus faber est, non deest ei nisi materia, super qua fabricet, ut formaliter dicunt hic Hostiens. *in princ. in ver. De ratione*, & Jo. Andr. *n.* 7. *in eodem ver.* Unde si in subditis integretur per invitationem alterius Episcopi, qui habeat exercitium; utique poterit etiam ipse Ordines illis conferre, ut hic, & in *c. Cum nullus, de temp. ordin. lib.* 6.

Secundo, nota potestatem Ordinis mortificari quidem per resignationem, quia Episcopus qui cessit loco, & dignitati Ordinis, executionem non confert; sed non funditus mori, quia ordinando bene imprimit characterem, ut hic, & in *cap. Consultationi, supra tit.* 2. & hic notant Innoc. *in ver. Executionem.* Host. *in princ. in ver. Permanere*. Jo. Andr. *n.* 3. *in ver. In ipsis*, & Card. *in princ. in eod ver.* 2

Rationem assignat Henric. Boich. ante med. quia semper remanet sibi character, & spirituale matrimonium, quod inter eum, & Ecclesiam generalem intelligitur esse consummatum in consecratione, *c. Licet, supra de transl.* Et sic collige singulariter ex hac Decretali, potestatem Ordinis Episcopalis esse indelebilem: quia character animæ infixus a Deo per ministerium hominis auferri non potest, *c. Quod quidam*, 1. *q.* 1. gloss. & DD. in c. 1. & ibi dixi *infra de schism.* Et hoc insinuat gloss. hic in ver. Executionem, & Host. *in eod. ver. n.* 3. dum dicunt resignationem Episcopo non subraxisse Ordinem, sed executionem. 3

Nec obstat textus *in c. Post translationem, in fine, supra de renunciat.* ubi patet Episcopum posse renunciare non tantum loco, & dignitati, sed etiam Ordini, ut ibi *præsertim si locum tantum, & non Ordinem resignavit*. Nec non ibi: *loco tantummodo cesserit memorato, & non Ordini, vel etiam dignitati*. Etenim illud verbum, *Ordinem*, exponitur ibi a gloss. idest, Ordinis executionem, quia, inquit, characteri nemo potest renunciare. Quinimo quærit gloss. ibidem, *in ver. ordini*. Quid si Episcopus renunciaverit Ordini, an nihilominus adhuc possit reassumere de licentia Papæ sine nova consecratione? Et resolvit posse; quia, inquit, characterem retinuit, *c. Quod quidam*, 1. *q.* 1. *vers. Si forte militiæ*, & *c. Licite*, 32, *q.* 7. Et ideo sola executio sibi deest, quam reassumit de licentia Papæ: Et ita etiam declarat Innoc. *hic in ver. Dignitati*, ait enim: Idem quod hic appellat renunciare dignitati, supra de renunciat. *c. Post translationem*, appellavit renunciare Ordini, id est, executioni Ordinis, vel dignitatis: & sequuntur Jo. Andr. *n.* 4. *vers. Et dicit*. Innoc Card. *n.* 3. & communiter DD. in *d. c. Post translationem*. Habeo igitur hic optimum textum pro opinione Canonistarum, quod Episcopatus sit proprie Ordo characterem imprimens. Unde bene secundum Ant. de Butr. *hic n.* 2. *In Ordine, & in conferente considerantur tria, character Ordinis habitus, & exercitium. Primum quoad potestatem conferendi residet in characte consecrationis, & dignitatis Episcopalis. Secundum residet in habitu dignitatis Episcopalis prout cohæret personæ. Tertium residet in administratione dignitatis. Et ex hoc infertur ut habens omnia hæc tria, conferat characterem, habitum, & executionem: habens primum, & secundum, conferat characterem, & habitum, sed non executionem; habens vero primum solum, conferat characterem. Et nota argumentum quod ex tota renuncians dignitati Episcopali, non propterea ipsam quoad potentiam ordinandi perdit, quin ordinando characterem imprimat. Et secundum hoc hic aperte videtur probari quod Episcopatus est Ordo, & habet characterem, alias ut positivus ex toto tolleretur renunciatione*. Hæc Antonius de Butrio, licet codex sit corruptus, quia deest secundum membrum, & sequitur Abb. *n.* 3. qui formalia verba Butrii, imo integram illius lecturam super hoc Capitulo ad literam transtulit in suam. Sed quia hic articulus gravissimus est, & apud Theologos valde controversus, operæ pretium duxi illum diligenter examinare; nam Doctores nostri leviter attingunt, nec materia tractant ex principiis. 5 6 7

QUÆRO, an Episcopatus sit ordo Sacramentalis imprimens characterem. 8

Antiqua, & celebris controversia, in qua non modo Catholici ab hæreticis dissident, & Theologi a Canonistis, sed nec Theologi conveniunt inter se. Unde in uni- 9
versum in hoc articulo quatuor sunt opiniones. Prima opinio est eorum qui affirmant Episcopatum non esse de jure divino; sed ex Pontificia institutione. Et hi proculdubio sentiunt Episcopatum non esse Ordinem Sacramentalem, cum Sacramenta omnia, & in specie Sacramentum Ordinis sit immediate ex institutione Christi, ut in Conc. Trid. *sess. 7. de Sacram. can.* 1. & *sess.* 23. *De Sacram. ordin. can.* 3. Et hic quidem fuit quorundam hæreticorum error, quos novissime refert, & refellit Gabriel. Vasq. *in* 3. *par. D. Thom. tom.* 3. *disp.* 240. *c.* 3. In quem lapsi sunt etiam nonnulli ex Catholicis, quos late confutavimus in *c. Quanto, supra de consuetud.*

Secunda opinio est illorum Theologorum, qui etsi 10
sentiant Episcopatum esse de jure divino, & in Ecclesia esse Hierarchiam Dei ordinatione institutam; atque ad hunc hierarchicum Ordinem Episcopos præcipue pertinere, juxta Catholicam veritatem hodie ab eodem Concilio diffinitam *sess.* 23. *de Sacram. ordin. cap.* 4. & *can.* 6. & 7. Tamen putant Episcopatum non esse Ordinem proprie, prout est Sacramentum, licet alia ratione Ordo dici possit, videlicet quia est officium quoddam, & potestas ad actiones hierarchicas in corpore mystico Ecclesiæ, quam potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Quod docuerunt gravissimi Theologi, inter quos præcipue numerantur Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 24. *artic.* 39. S. Thom. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 3. *artic.* 2. *quæst.* 2. Richard. *ead. dist. art.* 5. *quæst.* 2 & Palud. *q.* 7. Capercol. *dist.* 25. *quæst.* 1. *art.* 1. *concl.* 2 S Bonaventura *in* 2. *part. dist.* 24. *artic.* 2. *quæst.* 3. Scotus *q.* 1. § *De secundo articulo*. Thomas de Argentina *q un. art* 2. *ad* 5. & 8. Abulen. *in c.* 16. *Matthæi, q.* 74. *col.* 2. Silvest. *in ver. Episcopus, q.* 1. Cajetan. *tom.* 2. *opusc. quæst.* 1. *De ordin.* Ferrarien. *in* 4. *contra Gentes, cap.* 76. §. *An hujus evidentiam*. Et hanc partem late tuetur Cardin. Turrecrem. *in c. Cleros, n.* 14. §. *Ad quintum*, 21. *dist.* Et latius Dominicus Sotus *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 3. & *lib.* 10. *de just. & jur. q.* 1. *ar.* 2. ubi etiam testatur eam receptionem esse apud Theologos. Quod & Covarr. affirmat eandem secutus *liber.* 1. *variarum resolut. c.* 10. *n.* 15. ubi etiam citat Abb. *in c. p.* 11
Ex literis, n. 4. *de excess Prælat.* Quinimmo huic sententiæ non immerito adscribitur Magister sententiarum *in* 4. *dist.* 24. *Sunt. & alia*; nam postquam numeravit septem Ordines Ecclesiæ, & diffinivit quid sit Ordo; subdit esse alia nomina non Ordinum, sed dignitatum, & officiorum, & inter hæc recenset Episcopum. Et quamvis in cap. seqq. dicat Ordinem Episcoporum quadripartitum esse; sunt enim, inquit, Patriarchæ, Archiepiscopi, Metropolitani, & Episcopi, quod habuit ex Isidoro *lib.* 7. *Etymolog. c* 12. ut refertur in *c. Clericos*, §. *Ordo Episcoporum*, 21. *dist.* tamen hoc loco accepit Ordines in latiori significatione, cum manifestum sit Patriarchatum non esse Sacramentum.

Pro qua opinione ponderatur primo Concilium Flo- 12
rentinum in decreto fidei Eugenii IV. post *sess.* 25. *in* §. *Sextum Sacramentum*, ubi sic legitur: Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Præsbyteratus traditur per Calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus vero per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem. Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Et postea ponit formam Sacerdotii, & subdit: Et sic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur, nec ibi ulla fit mentio de Ordine Episcopatus. Quæ sane mentio omitti non potuisset, si Episcopatus esset Ordo Sacramentalis ex Silvestro *in v. Ordo, primo, n.* 1. *v. Tum quia jura*.

Secundo pro ac opinione inducitur Concilium Trid. *sess.* 23. *de Sacram. ordin. c.* 2. ubi generaliter agitur de Ordinibus tam majoribus quam minoribus, & singuli nominatim recensentur a Presbyteratu usque ad Acolythatum, & nusquam agitur de Episcopatu; Ergo ex mente Concilii Episcopatus non est proprie Ordo.

Tertio probatur eadem opinio, quia nullus Ordo præ- 13
requirit characterem alterius Ordinis ex necessitate Sacramenti, cum potestates sint distinctæ, ut docet sanctus Thom. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 5. Silvestr. *in verf. Ordo secundo n.* 1. *ver. Nec etiam*. Unde recipiens Ordi- 14
nem posteriorem omisso priori, non iterum ordinatur in posteriori, & ordinatus in Præsbyterum omisso Subdiaconatu, vel Diaconatu recipit characterem Ordinis Presbyteralis, licet non Ordinis executionem *cap. Sollicitudo.* 52. *dist.* & *c. unic. de Cler. per sal. promoto*, & est communis opinio, ut testatur ibi Abb. *n.* 4. Sed Episcopatus præsupponit characterem Presbyteratus ex necessitate consecrationis; adeo ut si non Sacerdos consecretur Episcopus, nihil recipiat, cum fundamentum hujus consecrationis sit Sacerdotium, argum. *c. Ex literis*, ibi: *Cum igitur Pontificale officium sine Altaris ministerio non valeat adimpleri, infra de excess. Prælat.* & tenent Hugo, & Archid. *in d. c. Solicitudo*, Ramun. *in c. Gratia*, 1. *q.* 1. ubi dicit hujus opinionis esse omnes fere Doctores, ut refert Turrecrem. eandem opinionem secutus in *d. c. Sollitudo, n.* 4. quam etiam dicit veriorem glo. *fin. in d. c. unic.* & Silvestr. *loco citato*, ubi ait contrariam opinionem Joannis Andr. non teneri; Ergo Episcopatus non est Ordo imprimens characterem. Quo argumento utitur Turrecr. *in d. c. Cleros, n.* 16. *v. Tertio*, 21. *dist.* & Soto *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 3.

Quarto, Sacramentum Ordinis in Sabbatis quatuor 16
temporum confertur, *c.* 3. *de tempor. ordinat.* Episcopatus vero tantum in Dominicis, *cap. Qui in aliquo*, 51. *dist.* & *cap. Quod die Dominico*, 75. *dist.* Ergo Episcopatus non est ordo cum normam ceterorum non sequatur. Et ita arguit Soto *loc. cit.*

Quinto, secundum eum, in consecratione Episcopi nulla apparet materia, & forma Sacramenti, sive consideres unctiones, sive traditionem baculi, sive impositionem mitræ, sive alia omnia; Ergo neque est ordo, neque Sacramentum, quia quilibet Ordo, & ununquodque Sacramentum suam materiam, & formam peculiarem habet. Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. post *sess.* 25. §. *Sextum Sacramentum*, & Tridentinum *sess.* 14. *de Sacram. Pœnitent. & Extremæ Unct. c.* 2. *in princ.*

Sexto, Sacramenta omnia fuerunt instituta immediate 17
a Christo, ut de Sacramentis in genere diffinitum est a Tridentina Synodo *sess.* 7. *de Sacram. can.* 1. & in specie de Sacramento Ordinis, *sess.* 23. *can.* 3. Consecratio autem Episcoporum non fuit instituta a Christo immediate. Tum quia a Petro Sacerdotalis, id est, Episcopalis cœpit Ordo, ut legitur in *c. In novo*, 21. *dist.* & Jacobus 18
Apostolus Frater Domini a Petro, Jacobo, & Joanne fuit ordinatus primus Hierosolymorum Episcopus, ut in *cap. Porro*, 66. *dist.* ubi hoc late probat Turrecrem. *num.* 19
1. Tum quia ad essentiam consecrationis Episcopalis requiritur impositio libri Evangeliorum super cervice ordinandi, ut in *c. Episcopus, cum ordinatur*, 23. *dist.* ubi Turrecr. & latius dicam *infra n.* 55. Evangelium vero ante obitum Christi non fuit conscriptum; nam primus omnium Evangelistarum hoc præstitit Matth. anno Christi 45. secundum Irenæum *lib.* 3. *c.* 1. ut exponit Card. Baron. *ad annum Christi* 41. *pag.* 278. *litra E*, & *pag.* 279. *litera E*, & dixi plenius in *c. unico, n.* 17. & 18. *de sacra Unct.* & consequenter cum non potuerit esse materia consecrationis Episcopalis, hujusmodi consecratio non fuit instituta immediate a Christo: quia sicut Sacramenta ipsa, ita illorum materia, & forma sunt ex immediata Christi institutione, ut fuse probavimus in *d. c. unic. de sacra Unct.* Ergo consecratio Episcopalis non est Sacramentum.

Septimo, & ultimo: Omnis Ordo secundum quod est 20
Sacramentum, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ, *cap. Perlectis*, 25. *distin.* Concil. Trid. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 2. & *canon.* 2. Sed Episcopus, 21
quantum ad Sacramentum Eucharistiæ, non habet potestatem superiorem simplici Sacerdote; Ergo Episcopalis Ordo non est Sacramentum. Et ita arguit formaliter S. Thom. in 4. *dist.* 24. *q.* 3. *art.* 2. *q.* 2. & alii Theologi initio citati, & est præcipuum fundamentum pro hac sententia.

Et confirmatur secundum Turrecrem. in *d. c. Cleros*, 22
n. 16. *v. Secundo sic*, 21. *dist.* Nam distinctio omnis graduum & Ordinum est propter altaris sacrificium, in quo est consummatio omnis divini cultus; Ergo cum perventum est ad illam consummationem, ibidem est status, sed per simplex Sacerdotium pervenitur ad illam; Ergo ulterius non est aliquis Ordo.

Et

23 Et tenendo hanc opinionem non obstant jura, quæ aliquando mentionem faciunt ordinationis, & Ordinis Episcoporum, ut *in c. 1.77. aist. in c. Aqua infra de consec. Eccelſ. cum simil.* de quibus *infra n.* 49. Nam ut respondet S. Thom. *d. q.* 2. Ordo potest accipi dupliciter; uno modo secundum quod est Sacramentum; & hoc modo Episcopatus non est ordo. Alio modo considerari potest secundum quod est officium quoddam respectu quarundam actionum sacrarum; & sic cum Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis
24 mystici supra Sacerdotem, Episcopatus erit ordo. Et secundum hoc loquitur S. Dionys. *de Eccles. hierarch. c.* 5. ubi assignat hos tres ordines hierarchiæ Ecclesiasticæ, videlicet Episcopum, Sacerdotem, & Ministrum. Et ita etiam intelliguntur jura in contrarium inducta, ut per Silvest. *in ver. Ordo primo n.* 1.

25 Item non obstat hæc decretalis. Nam ut respondet S. Thom. *q.* 2. *ad* 2. *Ordo secundum quod est Sacramentum imprimens characterem, ordinatur spiritualiter ad Sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per charaterem ipsi Christo configuramur. Et ideo licet detur aliqua potestas spiritualis Episcopo in sui promotione respectu aliquorum Sacramentorum; non tamen illa potestas habet rationem characteris. Et propter hoc Episcopatus non est Ordo, secundum quod Ordo est quoddam Sacramentum.* Hæc ille. Et sequitur Silvest. ubi supra, subdens potestatem illam esse indelebilem, sicut & character, licet non attingat ad rationem characteris, quia datur cum consecratione, quæ annullari non potest, ut idem S. Thom. probat in 2. 2. *q.* 39. *art.* 3.

26 Tertia opinio est aliorum Theologorum, qui existimant Episcopatum esse quidem Ordinem, & Sacramentum, non tamen distinctum a Sacerdotio, non quod omnino idem sit Episcopus quod Sacerdos, sed quod Episcopus sit quasi Sacerdos magis perfectus. Ita Duran. in 4. *dist.* 24. *q.* 6. *n.* 8. Palud. *q.* 7. *art.* 13. *num.* 14. *supplem.* Gabriel. *q.* 1. *art.* 3. *dub.* 6. Vasq. *in* 3. *par.* D. Thom. *tom.* 3. *disp.* 240. *cap.* 4. & 5. Cardin. Bellam. *lib. de ordine cap.* 5. & recentiores Theologi pene omnes, quorum sententia ut vides convenit cum secunda in numero Ordinum. Utraque enim affirmat in Ecclesia non esse, nisi septem Ordines constituentes unicum Sacramentum, sed discrepat ab illa, quia hæc tertia inter hos septem adscribit etiam Episcopatum licet indistinctum ab Ordine Presbyteratus, illa vero Episcopatum prorsus excludit a numero Ordinum Sacramentalium. Item convenit hæc tertia sententia cum Canonistis in eo, quod Episcopatus sit ordo imprimens characterem, sed discrepat ab illis in distinctione, & numero Ordinum,
27 ut inferius patebit. Sotus vero mediam quandam sententiam secutus in 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 2. & 3. etsi neget cum Theologis secundæ sententiæ Ordinem Episcopatus esse Sacramentum, & in eo gratiam conferri; tamen concedit cum authoribus tertiæ sententiæ per eam imprimi characterem, non quidem distinctum omnino a Sacerdotali, sed veluti gradum quendam ipsius secundum extensionem. Sed eum reprobat Vasquez loco citato. Et sane hæc non compatiuntur, ut Episcopatus imprimat characterem, & non sit Sacramentum. Nam character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis, ut inquit Divus Thomas in 4. *di-*
28 *stinct.* 24. *quæst.* 1. *artic.* 1. *quæst.* 2. *ad primum*. Porro hæc tertia opinio quatenus affirmat Ordinem Episcopatus esse Sacramentum, nititur fundamentis inferius adducendis pro opinione Canonistarum, & hac in parte Bellarmin. loco citato illam certissimam, & Petrus Soto *lect.* 4. *de Sacram. Ordin.* certa fide tenendam censent, Michael Medina *de sacror. homin. continen. capit.* 15. dicit contrariam sententiam esse periculosam, eamque sine gravi nota teneri non posse, putat Vasquez *ubi supra*. Sed quatenus eadem opinio addit hunc Ordinem non esse distinctum a Presbyterali, probatur a Theologis exemplo Sacerdotis, qui in ordinatione accipit potestatem consecrandi Eucharistiam; ac deinde in impositione manuum ejus character extenditur ad potestatem ligandi, & solvendi, ut in specie dicit Palud. *dist. art.* 13. *num.* 16. Sed Vasquez *d. disp.* 240. *cap.* 5. *n.* 54. opinatur in ordinatione Episcopi, nec imprimi characterem novum distinctum a præcedenti, nec præcedentem extendi, sed permanente eodem charactere conferri aliam potestatem distinctam a præcedente. Et concludit Episcopatum esse Sacerdotium perfectum, quo Sacerdos alios Sacerdotes generare, & ordinare potest. Et ita Episcopus, ut ait Vasq. cum Sacerdote comparatur, sicut vir adultæ ætatis, qui alios homines potest gignere, cum juvene, qui non potest; nam Episcopus generare potest Sacerdotes per Ordinationem; Sacerdos autem non potest.

Ego vero arbitror hanc Ordinis indistinctionem effi- 29
cacius probari posse hoc fundamento; nam si Episcopatus, & Præsbyteratus essent Ordines distincti, ut tenent Canonistæ, sequeretur ut Ordo Episcopalis esset inferior Presbyterali. Quoniam cum consecratio, quæ fit in Ordinis Sacramento, ordinetur ad Sacramentum Eucharistiæ, ille est principalis actus cujusque Ordinis, secundum quem magis proxime ordinatur ad Eucharistiæ Sacramentum. Et secundum hoc unus Ordo est eminentior alio, secundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum Sacramentum ordinatur, ut formaliter inquit S. Thom. in 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 2. Idemque post Albertum Magnum, & Durandum tradit Turrecr. in *c. Presbyter, & in c. Diaconus, n.* 1. *ver. In oppositum* 23. *dist.* Et propterea Diaconus ait major Subdiacono, *c. A Subdiacono* 93. *dist.* Quia Diaconus habet potestatem super Corpus Christi in vase contentum, Subdiaconus vero super vasa tantum, *c. Cleros* 21. *dist. & c. Perlectis* 25. *dist.* S. Th. & alii apud Silvest. *in v. Ordo secundo n.* 4. *v. Diacono vero*. Principalior autem, & nobilior est actus con- 30
secrandi Corpus, & Sanguinem Christi, qui ad Sacerdotem pertinet DD. *c. Cleros, v. Sacerdos, & c. Perlectis, v. Ad Præsbyterum, & c. Ecce* 95. *dist.* quam actus ordinandi ministros, qui pertinet ad Episcopum, *d. c. Perlectis, v. Ad Episcopum, & c. Quamvis* 68. *dist.* Nam secundus est propter primum, ut post Petr. de Pala tradit Turrecrem. *in c. Solicitudo n.* 4. *v. Probatur ista con-*
clusio 52. *dist.* Consecratio enim ministrorum est in Or- 31
dine, & ad finem consecrandi Eucharistiam, in quo actu perficiuntur, & consumantur singulorum Ordinum ministeria. Concilium Tridentinum *sess.* 23. *de Sacram. Ord. c.* 2. & finis est præstantior iis, quæ sunt ad finem, *l.* 2. *ff. De stat. homin.* Authen. *Multo magis, C. de Sacros. Eccles.* S. Thom. in 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Jo. Andr. *in regula Semel n.* 5. *v. Finis autem in Mercurial.* Sed conse- 32
quens est falsum, quia Ordo Episcopalis est major Præsbyterali, ut est diffinitum a Tridentina Synodo *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. c.* 4. & *can.* 7. Propterea enim Episcopi dicuntur summi Sacerdotes, ut *in c. unic.* §. *Per frontis de sacra Unct.* & *sess.* 14. *de Sacram. Pœn. cap.* 7. Ergo falsum est etiam Ordinem Episcopalem esse distinctum ab Ordine Sacerdotali,

Quarta, & ultima opinio, cui tanquam veriori ad- 33
hæremus, est Canonistarum, qui unanimiter censent Episcopatum esse Ordinem secundum quod est Sacramentum, & characterem imprimere distinctum ab Ordine Presbyteratus. Atque ita omnino discrepant a secunda sententia Theologorum, qui absolute negant Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem, & conveniunt cum Theologis tertiæ sententiæ in eo, quod Episcopatus sit Ordo imprimens characterem. Sed dissentiunt in numero, & distinctione Ordinum; nam illi septem tantum Ordines constituunt; Canonistæ vero assignant novem distinctos Ordines imprimentes characterem, & inter hos numerant primam Tonsuram, seu Psalmistatum, & Episcopatum. Ita Host. *in c. Cum contingat n.* 6. *de etat. & qualit.* quem ibi sequuntur Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abbas, & ceteri omnes, gloss. *in proœm. sexti in ver. Episcopus*, gloss. *unica in cap. Solicitudo*, & ibi etiam Præpos. *n.* 4. 52. *dist.* gloss. in *Clemen. In plerisque in v. Aliquod de elect.* Abb. *in c. Aqua de consecr. Eccles. vel Altar.* Butr. *in c. unic. de Cler. per salt. prom.* Præpos. *in in c. Cleras n.* 9. 21. *dist.* & tenent hic Doctores communiter, prout de communi testatur Card. *n.* 1. Et ex Theologis idem sentiunt Altisiodoren. *lib.* 4. *Summe tr.* 8. *q.* 1. ubi asserit Episcopatum adjungendum esse septem aliis Ordinibus, & ita Ordinem esse. Dixerat autem initio quæstionis Ordinem esse Sacramentum, unde sequitur ut ex sententia ipsius Episcopatus sit Ordinis Sacramentum. Et apertius Major in 4. *dist.* 24. *q.* 1. *col.* 2. ubi ait, Episcopatum esse Ordinem, & cum prima Tonsura constituere numerum novenarium. Et deinde asserit, Ordinem esse Sacramentum, & in cujuslibet Ordinis collatione ordinato gratiam conferri. Cum quibus vide-

tur

tur etiam convenire, Petr. Soto *lib. de institut. Sacerdot. lect.* 4. §. *Ex his igitur*, quatenus asserit indubitatum fidelibus esse debere Sacerdotium, & Episcopatum, & Diaconatum esse tria Sacramenta perfecta, & distincta, & quatenus etiam Episcopatum, & Sacerdotium duos Ordines vocat; idem de Ordine Episcopatus, licet primam Tonsuram excludat. Pro viribus tuetur Michael Medina *lib.* 1. *de sacrorum hominum continentia c.* 16. & 18. qui propterea octo tantum Ordines videtur admittere, similiter Navarr. *in Manc. c.* 22. *n.* 18. plane sentit Episcopatum esse distinctum Ordinem a Sacerdotio, & ita ingenue fatetur esse octo Ordines, licet non admittat cum Canonistis Tonsuram esse Ordinem.

34 Et pro hac opinione videtur primo textus clarus hic, ubi ordinati scienter ad sacros Ordines ab Episcopo, qui renunciavit loco, & dignitati, Ordinem accipiunt, licet officii executionem non habeant, quod non esset, nisi Episcopus indelebilem characterem haberet impressum. Quod clare sensit gloss. *hic in v. Executionem*, & alii plures, quos citavi *supra in secundo notab. n.* 2. Unde Angelus *in Summa in v. Ordo*, sequitur Canonistarum sententiam, dicens, pro ea inconvincibiliter facere hanc decretalem. Et quamvis Theologi, & in specie Silvest. in *v. Ordo* 1. *n.* 1. *v. Tertio est dubium*, dicat Episcopi potestatem esse quidem indelebilem, sed tamen
35 non habere rationem characteris; ego tamen, ut ingenue fatear, non percipio quomodo in consecratione infigatur animæ Episcopis potestas spiritualis indelebilis, & illa potestas non sit character. Nam potestas omnis, quæ confertur in aliis consecrationibus excepta potestate Ordinis Sacramentalis, auferri potest ab Ecclesia. Et ideo quamvis Abbas in consecratione, seu solemni benedictione accipiat potestatem conferendi primam Tonsuram, & minores Ordines, ut *in c. Quoniam* 69. *dist. in c. Cum contingat supra de ætat. & qual.* tamen quia illa potestas non habet rationem characteris, sed est ex constitutione, seu delegatione Ecclesiæ; potest ab ipsa in totum illi auferri: quia Ecclesia potest mandatum re-
36 vocare, & ita auferre quod dedit. Unde Abbas etiam benedictus ordinando post Ecclesiæ prohibitionem, seu mandati revocationem, nihil confert, ut determinat Innoc. *in c. Quanto n.* 4. *supra de consuet.* cum quo alii transi-
37 cunt: Similiter quamvis S. Th. in 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. deridens Juristas dixerit. Papam non posse cere, ut ille, qui est professus Religionem, non sit Religiosus, eo quod solemnitas voti consistat in aliqua consecratione, & nullus Prælatus Ecclesiæ possit facere, ut homo Deo consecratus quandiu vivit, consecratus esse desinat, sicut etiam patet in rebus inanimatis: tamen ejus opinio in hoc non tenetur, ut late per Joan. Andr. *in Reg. Semel*
38 *Deo in Mercurialibus*. Nec refragatur quod semel Deo dicatum non sit in alios usus transferendum, ut in dicta *Reg. Semel Deo*. Et ideo etiamsi ædes sacra diruatur, locus tamen remanet sacer, ut *l. In tantum*, §. *Sacræ. ff. de rer. divis. & l. Ædes sacræ, ff. De contrah. empt.* Quandoquidem hoc respicit ad juris possibilitatem, non autem ad Summi Pontificis potestatem, qui potest sacrum ad prophanum reducere, ut est textus in *l. Continuus*, §. *Cum quis, ff. de verbor. obligat.* Quem ita intelligunt Dyn. & Joan. Andr. *in d. Regula Semel Deo in princip.* ubi etiam Franeus *n.* 1. Et ita hæc impossibilitas juris secundum eos non obstat Papæ, qui est supra omne jus positivum, & illud immutat, & contra illud dispensat, ut *in c. Proposuit de concess. præb.* Et ideo passim videmus per illius auctoritatem Ecclesias, & loca sacra in prophanos usus non sordidos converti, juxta decretum Concilii Tridentini *in c. 7. in fin. sess.* 21. Licet de jure communi satis sit dubium, an hoc fieri possit authoritate Episcopi, de quo vide pro, & contra per Franc. *ubi supra n.* 2. Quapropter nulla est consecratio, vel potestas in consecratione collata, quæ authoritate Summi Pontificis auferri non possit præter solam Sacramentalem, quæ est de jure divino, ac proinde omnino indelebilis, ut in Concilio Tridentino *sess. 7. de Sacram. can.* 9. Potestas
39 autem, quæ datur Episcopo in consecratione, est omnino indelebilis, ut hic, nec potest auferri ab Ecclesia. Unde remanet in Episcopo etiam excommunicato, hæretico, deposito, & degradato, *c. Ordinationes* 9. *q.* 1. *cap. Quod quidam* 1. *q.* 1. *c. Ostenditur*, & ibi Archid. *de consecr. dist.* 4. S. Thom. in 2. 2. *q.* 39. *art.* 3. Silvest. *in v. Degradatio n.* 9. & dixi plenius *in c.* 1. *n.* 31. *infra de schism.* Ratio est, quia in his homo non agit, nisi ut Minister Dei; ut per D. Th. *ubi supra*, licet Ordinis executionem non conferat propter Ecclesiæ prohibitionem, ut notat gloss. & DD. *in d. c.* 1. *de schimat.* Cum igitur potestas collata in aliis consecrationibus extra Sacramentum Ordinis auferri possit ab Ecclesia, quæ illam tribuit, potestas vero tradita in consecratione Episcopi auferri non possit; hinc necessario sequitur, ut hæc potestas habeat rationem veri, & proprii characteris, qui propterea deleri non potest ab homine, quia non confertur per Ministrum, sed infigitur animæ immediate a Deo, ut per Innoc. *in c.* 1. & ibi dixi *infra de baptis.* S. Th. *in* 3. *par. q.* 63. *art.* 3. *& in* 4. *sent. dist.* 4. *q.* 4. Silvest. *ubi supra*. Et qui negant hoc, aut assignent, si possunt, rationem diversitatis, ac nobiscum consentiant.

Secundo pro hac parte adducitur text. *in c. Cleros* 29. 40
dist. ubi Isidorus generaliter inquit, Clerici nuncupantur omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt, quorum gradus & nomina sunt hæc: Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus. Ecce igitur novem Ordines in Ec-
clesia, & inter hos Ordo Episcopatus. Unde in hoc tex. 41
tu recte infert gloss. *in verf. Episcopus*, ut Episcopatus sit Ordo. Neque vero ibi Ordines accipiuntur pro hierarchicis, quia tales non sunt, nisi Diaconatus, & Presbyteratus, & Episcopatus secundum B. Thomam ita explicantem authoritatem Dionysii *in* 4. *sentent. distin.* 24. *quæst.* 3. *art.* 2. *q.* 2. Præterquam quod Dionisius etsi tres tantum ponat Ordines hierarchicos, non tamen excludit quin omnes illi sint Sacramentum. Nec Ordines *in dict. cap. Cleros*, intelliguntur, prout sunt nomina dignitatum, seu officiorum, quia sic inter hos posuisset Isidor. etiam Archidiaconos, Archipresbyteros, & Abbates. Item Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas, ut alibi fecit. Sed pro gradibus intellexit Ordines, prout sunt Sacramentum, tum quia sub unica verborum structura, & determinatione ponit Psalmistatum, Episcopatum, & reliquos septem Ordines, de quibus septem non ambigitur quin sint Ordines Sacramentales, & consequenter omnes æqualiter determinat, *l. fin. C. de sent.* Dec. *in c. Novit num.* 56. *infra de judic.* Tum quia initio illius capituli egit de Ordinatione Mathiæ Apostoli. Tum denique quia passim in sacris Canonibus appellatione graduum comphenduntur Ordines tam minores, quam sacri, *cap.* 2. *& capit. Miramur de serv. non ordinan. c. In singulis, & cap. Quicunque* 77. *dist.* & alibi sæpe.

Tertio ad idem adducitur textus *in cap. Perlectis* 25. 42
dist. ubi Isidor. consultus a Ludifredo quale esset officium cujuscunque Ordinis, recenset singula Ordinum ministeria, incipiens ab Ostiaratu: & posteaquam ultimo loco expressit ministerium Episcopi, subdit immediate: Hi sunt Ordines, & ministeria Clericorum; Ergo Isidorus manifeste hoc loco sensit Episcopatum esse Ordinem Sacramentalem.

Et confirmatur, quia enumeratis ministeriis singulorum Ordinum, statim meminit Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerii, & Thesaurarii; quos inter Ordines non numeravit, cum Ordines non sint; sed dixit Ministeria Ordinum Pontificali authoritate dividi in Archidiaconi cura, & Primicerii ac Thesaurarii solicitudine. Unde ex hac distinctione palam fit, priori loco Isidorum egisse de Ordinibus Ecclesiasticis, non prout sunt officia, & dignitates, de quibus seorsim egit secundo loco, sed prout sunt Sacramentum.

Quarto ad idem ponderantur Canones Concilii Car- 43
thag. IV. qui præscribunt ritum observandum in singulis Ordinibus conferendis, & incipiunt ab ordinatione Episcopi, ut patet in *cap. Episcopus cum ordinatur in cap. Presbyter cum ordinatur in cap. Diaconus cum ordinatur*, *& in sex cap. seqq.* 23. *dist.* Qui Canones sic intelliguntur de ordinatione Præsbyteri, Diaconi, & aliorum, prout sunt Sacramentum, eodem modo intelligendi sunt de ordinatione Episcopi, cum per eademmet verba loquantur de Presbytero cum ordinatur, ac de Episcopo cum ordinatur. Et eo magis, quia si egissent de Ordinibus, prout sunt officia, & gradus Ecclesiastici, eodem modo debuissent præscribere ritum observandum in Ordinatione Abbatis, Archiepiscopi, Primatis, & Patriarchæ.

Quinto adducitur textus in *cap. Diaconos* 93. *dist.* ibi, 44
Pri-

Primis Ordinibus, ubi gl. exponit, id eſt, majoribus Epiſcopali ſcilicet, & Presbyterali, Et ita Epiſcopatus eſt Ordo. Quæ expoſito colligitur ex litera, quæ ſubſequitur ibi: Abſque Epiſcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis Ordinibus longius conſtitutis. Quo loco ſimiliter ſicut Ordo Presbyteralis accipitur proprie, ita & Ordo Epiſcopalis, cum de utroque agatur ſub unica determinatione, arg. *d. l. fin. C. De ſentent. leg. Jam hoc jure, ff. De vulg. c. Translato de Conſt. cum ſimil.*

Sexto, adducitur Canon Concilii Carthaginen. II. *c. 2. relatus in c. Cum in præterito* 83. *diſt.* ubi habetur: Gradus iſti tres Caſtitati per conſecrationes annexi ſunt, Epiſcopi inquam, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramentis divinis inſerviunt, id eſt, Subdiaconi, ut explicat gloſſ. in *v. Qui Sacramentis*. Quem textum ad probandum Epiſcopatum eſſe Ordinem, ſicut ſunt alii tres ibi enumerati, inducit gloſſ. *in d. c. Diaconos in v. Primis* 93. *diſt.*

45 Septimo, ad idem eſt textus ſatis clarus in *cap.* 1. 32. *diſtinct.* ubi Leo Papa: Cum, inquit, extra Clericorum Ordinem conſtitutis, id eſt, ſacrorum, ut ibi exponit gloſſa, nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum; ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quid connubium carnale conceditur. Quod ſi in hoc Ordine, qui quartus eſt, *A capite*, dignum eſt cuſtodiri, quanto magis in primo, vel in ſecundo, tertiove ſervandum eſt, ne aut Levitico Miniſterio, aut Presbyterali honore, aut Epiſcopali excellentia quiſquam idoneus æſtimetur, qui ſe a voluptate uxoria, nec dum frænaſſe deregitur. Qui textus efficaciter probat Epiſcopatum non ſolum eſſe Ordinem ſacrum, ſicut ſunt alii tres ibi enumerati, ut notat gloſſa in *v. Clericorum*, & in *v. A capite*. Sed etiam eſſe Ordinem diſtinctum a Presbyteratu, alioquin Subdiaconatus non eſſet quartus Ordo, ut ibi dicitur *A capite*, id eſt, Epiſcopatu ſecundum gloſſ. & Archid. ſed eſſet tertius, prout etiam obſervat ibi Præpoſ. *in princ.* dicens de hoc eſſe ibi optimum textum.

Octavo, ad idem eſt ſimilis textus in *c. Quia Sanctitas* 50. *diſt.* ibi, a Capite itaque incipientes id eſt, *ab Epiſcopatu ſecundum expoſitionem gloſſæ, & Doctorum*, uſque ad quartum Altaris Miniſtrum, id eſt, Subdiaconatum, ut ibi per gloſſ. Archid. & omnes; ſi Subdiaconus eſt quartus; ergo Epiſcopus eſt primus Altaris Miniſter, & conſequenter ſacrum Ordinem habet, alioquim non eſſet Miniſter Altaris.

46 Nono, adducitur textus in *c. Veritatis prope fin.* ibi, & eum tam a Pontificali, quam ab omni officio Sacerdotali privantes *infra de dolo, & contum.* ubi Hoſt. *in v. officio Sacerdotali n.* Hic inquit eſt expreſſum, quod ſicut Sacerdotalis eſt certus Ordo in Eccleſia Dei, ſic & Pontificalis, & quilibet habet ſuum officium, licet non debeat eſſe Pontificalis ſine Sacerdotali, ut patet *in c. Ex literis*, §. *fin. infra de exceſſ. Prælat.* Sacerdotalis tamem bene poteſt eſt ſine Pontificali, ut hic inuitur, Et ſequitur ibi totidem verbis Bellam. *n.* 7. *in* 2. *notab.*

Decimo, adducitur textus in *c. Quod die* 75. *diſt.* ubi Leo Papa agens de ordinatione Epiſcoporum ſub nomine Sacerdotum illam appellat tantæ benedictionis Sacramentum,

Undecimo, allegatur Hieronymus, hoc eſt, author epiſtolæ ad Ruſticum Narbonenſem apud Hieronymum in 9. *tom.* relatus a Michaele Medina *liber.* 1, *de ſacrorum hominum continentia cap.* 16. & 16. qui ſeptem tantum enumerat Ordines, licet longe diverſa ratione eos recenſeat, videlicet Foſſarios, Oſtiarios, Lectores, Subdiaconos, Diaconos, Sacerdotes, & Epiſcopos. Et ſic Epiſcopos a Sacerdotibus plane diſtinguit.

47 Duodecimo, valde ſuffragatur eidem ſententiæ Concilium Trid. *ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 4. ibi, *In ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & ceterorum Ordinum.*

48 Quæ verba ſatis clare innuunt, Ordinem Epiſcopalem non tantum eſſe diſtinctum ab Ordine Sacerdotali, ſed etiam eſſe Sacramentum, ſicut eſt Presbyteratus, & ceteri Ordines, ponderando dictionem, *ceterorum*, quæ ex propria ſignificatione eſt implicativa ſimilium, gloſſ. *in c. Deinde*, & ibi etiam Gemin. & Præpoſ. 26. *diſt.* gl. *in c. Etſi illa in v. Scienda ſunt* 1. *q.* 7. Præſertim vero, quia in *can.* 6. ejuſdem ſeſſionis S. Synodus diffinit, ſacram Ordinationem vere, & proprie eſſe Sacramentum a Chriſto Domino inſtitutum. Et pro ſacra Ordinatione intelligenda eſt Ordinatio illa, de qua prius mentionem fecerat in *d. c.* 4. videlicet Epiſcoporum, Sacerdotum, & ceterorum Ordinum, ut latius dicam *infra num.* 71.

Decimotertio, pro hac parte adducuntur generaliter 49
jura, quæ ſæpiſſime faciunt mentionem Ordinis, ſeu Ordinationis Epiſcopalis, *cap Si ſervus*, ibi, *Epiſcopalis enim Ordo liberat a fortuna ſervili* 54. *diſt. c.* 1. ibi, *Epiſcopatus Ordine de teſtamen. c. Aqua*, ibi, *Quæ Ordinis Epiſcopalis exiſtunt, de conſecr. Eccl. c. Epiſcopus cura ordinatur* 23. *diſt. c. Illud*, ibi, *Epiſcopus ordinetur* 77. *diſt. cap. Si Archiepiſcopus*, ibi, *Ab omnibus ordinetur*, & *c. ſeqq.* ibi, *Epiſcopum ordinare ſupra de tempor. Ordinat. cum ſimil.* Cum enim tam crebro ſacri Canones loquuntur de Ordinatione Epiſcoporum, non videtur conveniens, ut ſemper acceperint nomen Ordinis large, & improprie. Et hoc modo cavillari poſſent omnia jura, quæ inter Ordines recenſent Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos aſſerendo illa improprie loqui. A ſignificatione igitur, & proprietate vocis non recedamus, ut in juribus vulgatis, cum præſertim Canones multoties non ſimpliciter mentionem faciant Ordinis Epiſcopalis, ſed ex profeſſo doceant ritum ipſum Ordinationis Epiſcopi, ut *in d. c. Epiſcopus cum ordinatur* 23. *diſt. in c. Porro* 66. *diſt. & in d. c. Si Archiepiſcopus, & in c. ſeqq. de temp. Ord.*

Decimoquarto, principaliter validis etiam rationibus 59
innititur Canoniſtarum ſententia; nam gratia in Sacramentis confertur, non autem in ſacris, & ceremoniis non eſſentialibus, ut docet S. Thom. in 2. *q.* 108. *art.* 2. *ad* 2. Proprium enim eſt Sacramentorum conferre gratiam gratum facientem, ut inquit Richar. in 4. *diſt.* 24. *art.* 4. *q.* 1. & patet ex diffinitionibus Concilii Tridentini *ſeſſ.* 7. *de Sacram. can.* 6. 7. & 8. Sed in Ordinatione Epi- 51
ſcopi confertur gratia: ait enim Apoſtolus 1. ad Thimot. 4. *Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii*, quæ authoritas communiter a Patribus intelligitur de Ordinatione Timothei in Epiſcopum, ut patet ex relatis a Vaſq. in 3. *par.* D. Thom. *tom.* 3. *diſp.* 235. *c.* 2. Unde forma Ordinationis Epiſcopi exprimitur per illa verba: *Accipe Spiritum Sanctum*, ut patebit in ſequenti fundamento; Ergo Ordinatio Epiſcopi eſt verè, & proprie Sacramentum.

Decimoquinto, Ordo a Magiſtro ſententiarum in 4 52
diſt. 24. *in c. Si autem quæritur*, & communiter a Theologis diffinitur eſſe ſignaculum quoddam, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, & dicitur ſignaculum, id eſt, cum exteriori ſigno traditum S. Thom. *dict. diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 1. *q.* 2. & Petr. de Palud. apud Silveſt. in *v. Ordo primo in princ.* In actu enim traditionis inſtrumenti character imprimitur, ut in Pontificali Romano in *tit. de Epiſcopo conſecrante*, ibi, *moneat Ordinandos, ut inſtrumenta, in quibus character imprimitur, tangant.* Unde hæc diffinitio convenit Ordini ſecundum quod eſt Eccleſiæ Sacramentum imprimens characterem, ut docet S. Thom. *d. q.* 2. Sacramentum autem a Conſilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *de Sacram. Eucariſt. c.* 3. diffinitur eſſe ſymbolum rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ forma viſibilis. Et 53
dicitur ſymbolum, ſeu forma viſibilie rei ſacræ, id eſt, gratiæ inviſibilis ſecundum Magiſtrum ſententiarum loco citato. Et in hoc convenit cum illis verbis diffinitionis Ordinis ſignaculum quoddam, id eſt, ſacramentum, ſeu ſacræ rei ſignum, ut exponit Magiſter, *ubi ſupra*. Utraque autem diffinitio convenit per omnia Or- 54
dini Epiſcopatus. Nam quod pertinet ad ſignaculum, & 55
ſymbolum, ſeu formam viſibilem Epiſcopatus, traditur per inſtrumentum, videlicet per impoſitionem libri Evangeliorum ſuper cervice ordinandi, quemadmodum præſcribitur a Concilio Carthaginenſi 4. *c.* 2. relato in *cap. Epiſcopus cum ordinatur* 23. *diſt.* Eamque impoſitionem eſſe eſſentialem pluribus, probat ibi Card. Turrecrem. S. Antonin. *in* 3. *par. tit.* 14. *cap.* 16 §. 4. Carol. Bov. *in ſchalit c.* 3. *lib.* 8. Conſtit. Clem. *in primo tomo Conciliorum*, & Franciſ. Turrian. *lib.* 2. *pro epiſt. Pontif. cap.* 21. & cenſent Hoſtien. & unanimiter Canoniſtæ noſtri *in capitul. Unico infra de ſacra Unct.* Certum eſt enim unctiones in conſecratione Epiſcopi non eſſe de ſubſtantia, ut cla- 56
re probatur in *d. c. unic.* & ibi dixi *n.* 72. poſt Hoſt. Jo. Andr. & omnes, & apertius conſtat ex Conſtitutione Innocentii IV. *Sub Catholicæ*, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 76. & Clementis VIII. *Sanctiſſimus tom.* 3. *pag.* 47. Nec admittendum eſt, quod dicunt Major *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 1. *in* 57
ultimis verbis ante §. *His paucis*. Armilla in *v. Ordo n.*

10. & Vasquez. *in* 3. *par.* D. Thomæ *tom.* 3. *disp.* 240. *cap.* 5. *n.* 58. Videlicet materiam proximam Ordinationis Episcopalis esse manuum impositionem, non autem impositionem libri Evangeliorum, eo quod materia ab eodem adhiberi debeat, a quo proferri potest forma, ut legitimo Ministro; liber autem Evangelium, aut ait Vasquez *n.* 62. imponitur scapulis consecrandi non ab Episcopis consecrantibus, sed ab uno ex Capellanis, ut in rubrica Pontificalis. Et antiquitus fiebat a Diaconis, ut tradit Clemens Romanus *lib.* 8. *Constit. c.* 2. *aut* 3. Qui non sunt Ministri, neque formam proferre possunt. Et quamvis *in d. cap. Episcopus cum ordinatur* 23. *dist.* præcipiatur, ut duo Episcopi teneant librum Evangeliorum, & reliqui manus imponant; tamen, ut Vasquez subjicit, cum oppositum sit in usu in Ecclesia Romana, & Clemens tradiderit, non pertinet ad essentiam Ordinationis, ut liber ab Episcopo teneatur.

Hoc, inquam, non est admittendum, quia repugnant verba clara Pontificalis Romani, ad quæ Vasquez non bene advertit. Nam in *tit. de consecr. electi in Episcopum*, ponitur materia, & forma Ordinis Episcopatus his verbis: *Tum consecrator accepto libro Evangeliorum illum apertum adiuvantibus Episcopis assistentibus, nihil dicens imponit super cervicem, & spatulas electi, ita quod inferior pars libri cervicem capitis electi tangat, littera ex parte inferiori manente, quem unus ex Capellanis electi retro ipsum genuflexus quousque liber ipse eidem electo in manus tradendus sit, continue sustinet. Deinde consecrator, & assistentes Episcopi ambabus manibus caput consecrandi tangunt, dicentes: Accipe Spiritum Sanctum.* Hæc ibi.

Ex quibus plane constat librum Evangeliorum ab Episcopo consecratore adjuvantibus Episcopis assistentibus imponi super cervice consecrandi. Et eodem libro ita manente super cervice, a consecrante, & Episcopis assistentibus formam proferri. Capellanus autem librum non imponit, neque tradit, sed genuflexus sustinet quousque Ordinatio perficiatur. Quod ministerium a Diacono translatum est in Capellanum, forte quia indecens visum est, ut Diaconus, qui dispensat Corpus, & Sanguinem Christi, tandiu genuflexus a tergo Ordinandi librum Evangeliorum sustineret. Unde liquido appareret decretum Concili Carthaginensis prorsus convenire cum Pontificali, & usu Ecclesiæ Romanæ, quidquid contra incaute scripserit Vasquez. Generaliter autem manuum impositionem in sacra Ordinatione non esse materiam essentialem, sed traditionem instrumenti; videtur non obscure diffinitum a Concilio Florentino in decreto Eugenii IV. *in* §. *Sextum Sacramentum*, ut dixi latissime *in c. fin. de Sacram. non iteran.*

58 Et confirmatur ex usu Ecclesiæ Græcæ, quæ in consecratione Episcopi utitur eadem materia, qua utitur Ecclesia Latina, & Africana, ut patet in Euchologio, seu Rituali, quo Græci utuntur e Græco idiomate in Latinum translato a Petro Arcudio Coregreo *in tract. de concordantia Eccles. Orient. & Occident. in septem Sacram. administrat. lib.* 6. *de Sacram. Ordin. in tit. Ordo*, qui observari solet in Ordinatione Episcopi, ubi sic legitur: *Pontifex imposita manu recitat, quæ sunt scripta in charta, videlicet: Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit, promovet N. amabilissimum Presbyterum in Episcopum a Deo custoditæ civitatis N. Cunctis respondentibus, &c. aperit librum Evangeliorum, & imponit capiti illius, qui ordinatur simul una tangentibus aliis quoque Pontificibus. Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu sic precatur, &c. & recitat quasdam orationes, quibus ostendit eum jam esse ordinatum Episcopum.* Ex his apparet impositionem libri Evangelorum ubique in Ecclesia haberi pro materia essentiali in Ordinatione Episcopi: materia enim in Sacramento Ordinis est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ut diffinitum est in Concilio Florentino loco citato. Hæc de signaculo, & symbolo, seu forma visibili. Quo vero ad spiritualem potestatem, & rem sacram, seu invisibilem gratiam, quæ est altera pars diffinitionum Ordinis, & Sacramenti, similiter patet hæc tradi Episcopo ordinato, manente adhuc libro Evangeliorum super illius cervice dum consecratur, & assistentes Episcopi proferunt verba formæ, videlicet: *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* Quæ denotant abundantiam gratiæ Spiritus sancti, quæ Episcopo in Ordinatione confertur ad consacrandos Sacerdotes Ministros Dei, & eos cum Ecclesia gubernandos. Nec refragatur quod eadem verba proferantur etiam in Ordinatione Diaconi; nam huic motivo bene respondet Vasquez *d. c. n.* 60. Adde quod in Ordinatione Diaconi ea verba non proferuntur in actu traditionis instrumenti, id est, libri Evangeliorum, ut in Ordinatione Episcopi. Quamobrem cum Ordini Episcopatus per omnia conveniant verba diffinitionum Ordinis, & Sacramenti; necessario sequitur, ut Episcopatus sit Ordo, & Sacramentum: oportet enim naturaliter esse tale, cui competit diffinitio talis, ut docet Aristoteles 6. *Topic. cap.* 1. & sæpe alibi, & probatur *in l.* 1. §. 1. *ff. De dolo*, & in *l. Quintus Mutius*, §. *Cui aurum*, *ff. De aur. & argent. l.* glos. & DD. *in rubr. supra de Summa Trinitate, & fide Catholica*, adeo ut propterea mirum non sit, si Hugo relatus ab Archid. in *c. Diaconos n.* 2. 93. *dist.* formaliter dixerit de hoc nullum dubitare, nisi cæcum, & inordinatum, cum specialis Ordinatio in Episcopum habeatur post Sacerdotium. Hoc autem 60
fundamentum non tantum probat Episcopatum esse vere, & proprie Ordinem secundum quod est Sacramentum imprimens characterem, contra secundam opinionem Theologorum; sed etiam probat esse distinctum ab Ordine Presbyterali contra tertiam eorundem opinionem triplici ratione. Prima ratio est, quia habet specialem materiam, & formam ab aliis Ordinibus distinctam, ut prædiximus; ergo est Ordo ab aliis distinctus, ut probatur in decreto Concilii Tridentini *sess.* 14. *de Sacram. Pœnit. & Extremæ Unct. c.* 2. ubi S. Synodus elicit dictorum Sacramentorum diversitatem ex diversitate materiæ, & formæ, ibi, *Præterquamquod materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet.* Secun- 61
da ratio est, quia ex diversitate ministeriorum, & potestatis oritur distinctio Ordinum, ut patet *in c. Perlectis* 25. *dist.* & docet S. Thom. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 1. & 2. Et ex Epiphanio, & Patribus probat Vasquez *in* 3. *par.* D. Thomæ *tom.* 3, *disp.* 240 *c.* 3. *n.* 30. *& seqq.* Episcopi autem potestatem a potestate Sacerdotali distinctam esse liquido constat ex *c. Quamvis Chorepiscopi* 68. *dist. c. Quanto de consuetud. & c. unic.* §. *Per frontis de sacra Unct. c. Aqua* 62
de consecr. Eccles. cum concordan. & est diffinitum a Concilio Tridentino *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. c.* 4. *& can.* 7. *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis, esse cum Presbyteris, communem,* 63
&c. anathema sit. Tertia ratio est, quia Ecclesia Græca in Ordinatione Diaconi utitur hac forma: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & imperfecta perficit, promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum*, ut in Euchologio *in tit. Ordo, qui observari solet in Ordinatione Diaconi*. Similiter in Ordinatione Presbyteri, ut patet in seqq. tit. dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma curat, & quæ desunt, supplet; promovet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Et eodem modo in Ordinatione Episcopi dicit: *Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit; promovet N. amabilissimum Presbyterum in Episcopum a Deo custoditæ civitatis N.* ut in tit. *Ordo, qui observari solet in Ordinatione Episcopi*: & omnes hujusmodi Ordinationes includuntur sub generali titulo de Sacramento Ordinis; Ergo evidenter apparet Episcopatum in Ecclesia Græca haberi pro Ordine Sacramentali, & distincto a Presbyterali. Constat autem in essentialibus Sacramentorum non posse esse differentiam inter Ecclesiam Orientalem, & Occidentalem, *c. licet Græcos de Baptism.* & dixi in *cap. unic. n.* 25. *de sacra Unct.*

Decimosexto, duplex est potestas spiritualis: videli- 64
cet Ordinis, & jurisdictionis, *c. Aqua*, & ibi glos. *in verf. Jurisdictionis*, & Doctores notant *infra de consec. Eccles.* In consecratione autem non confertur Episcopo potestas jurisdictionis, quia illam accipit Episcopus electus, & confirmatus etiam ante consecrationem, *capit. Transmissam supra de elect.* Ergo in consecratione confertur Episcopo potestas Ordinis, prout est casus in *d. capitul. Transmissam*, & consequenter Episcopatus Ordo est

Et confirmatur: quia in quæstione illa, an Cardina- 65
lis sit major Episcopo, vel e converso, communiter sic consuevit distingui: Aut Cardinalis sit major dignitate, & officio, *c. Constantin.* 69. *dist.* Joan Mon. Jo. And. Gemin. & alii *in c.* 1. *de schism. lib.* 6. Episcopus verb sit ma-

jor

jor Ordine, *c. Ante omnia* 40. *dist. c. De his de consecr. dist.* 5. Clem. *Si quis suadente*. §. *Nec super hac de pœnit. & remiss.* glos. *fin. in c. Quanquam* 2. q. 7. Host. Abb. & alii *in cap. Ecclesia, in secundo de elect.* latissime Andreas Barb. *in tr. de præst.* Cardin. *a n.* 42. *usque ad n.* 52. Gom.
66 *in regul. de valore q.* 1. *n.* 6. In potestate enim Ordinis, Papa, & Episcopi sunt æquales, *cap. Innovo* 21. *dist.* ubi glos. in *v. Pari*, dicit Episcopos esse æquales Apostolicos, quantum ad Ordinem, & rationem consecrationis, & docet S. Th. in 4. *dist.* 24. q. 3. *art.* 2. q. 3. *ad* 3. licet sint inferiores jurisdictione, quia Episcopi vocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis *c. Qui se scit, & c. Decreto* 2. q. 6. *& c. Multum* 3. q. 6. Ergo Episcopi Ordinem habent non prout est gradus, dignitas, vel officium, quia hoc respectu sunt inferiores Cardinalibus, & longe magis Summo Pontifice; sed prout est Sacramentum imprimens characterem. Unde Bald. *in c.*
67 *Bonæ memoriæ, il primo n.* 2. *supra de postul. Pralat.* ex eo textu arguit Episcopum esse majorem Præsbytero Cardinali; *quia*, inquit, *Presbyter Cardinalis non potest Episcopos consecrare, sed Episcopus. Sic Cardinalatus est officium, non Ordo Episcopalis. Ordo non, quia nil addit ad consecrationem Missæ: non est supra Ordinem Presbyteri; ita quod sit nova species, sed est quædam adjectio.* Hæc ille.

68 Decimoseptimo, secundum Catholicam veritatem Ordines a Christo instituti vere, & proprie sunt Sacramentum, ut diffinitum est a Tridentina Synodo *sess.* 23. *de*
69 *Sacram. Ordin. can.* 3. Ordinem vero Episcopalem fuisse a Christo Domino iustitutum, ut docent Duran. *in* 4. *dist.* 24. q. 5. *n.* 9. Palud. *ead. dist. q.* 6. *art.* 3. *n.* 12. *Suppl.* Gabriel. *dist.* 24. *q. unic. art.* 3. *dub.* 6. Major. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *col.* 2. *&* §. *seqq.* Almain. *ead. dist. q. unic. art.* 2. *in fin.* & ex recentioribus Navarr. *in Manuali c.* 22. *n.* 18. Pet. Soto *lib. de instit. Sacerd. lect.* 4. *de Sacram. Ordin.* §. *Ex his igitur*, Michael Medina *lib.* 1. *de sacror. homin. continen. c.* 3. *&* 4. & Vasq. *in* 3. *par.* D. Th. *tom.* 3. *disp.* 240.
70 *c.* 3. & sequuntur Canonistæ *in c. Quanto*, & ibi dixi *supra de consuet.* Et probatur aperte authoritate Anacleti *ep.* 3. *cap.* 1. ubi ait: *Sacerdotum Ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum instituit a nullo debet perturbari.* Deinde explicans, de quo Ordine locutus fuerit, dicit, Ordinem Episcoporum sub Apostolis traditum fuisse, & institutum; Sacerdotum autem sub septuaginta duobus discipulis, & *in fine*: *Amplius* inquit, *quam isti duo Ordines Sacerdotum, nec nobis a Deo collati sunt, neque Apostoli docuerunt.* Perturbantur ergo, ut inquit Vasq. *d. cap.* 3. *num.* 29. bi duo Ordines non tantum ab hæreticis, sed etiam a Catholicis, qui putant jure divino inter se non differre, cum Anacletus dicat bipartium esse Ordinem Sacerdotum sicut Dominus constituit, & sicut Apostoli a Domino edocti nobis tradiderunt. Neque obstat, quod cap. 3. dividat Ordinem Episcoporum in Primates, & Patriarchas. *Si quidem*, ait, *Episcoporum Ordo unus est, licet sint Primates illi, &c.* quasi dicat jure divino unus est Ordo Episcoporum, sed jure Eccle-
71 siastico in plures divisus. Quæ sententia, ut ait Vasq. non solum verissima est, sed etiam secundum fidem Catholicam hoc tempore amplectenda, itaut sine nota hæresis negari non possit. Ita enim expresse definivit Tridentina Synodus *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. c.* 3. *juncto cap.* 4. *& can.* 6. *&* 7. Nam postquam in *d. c.* 3. Patres in universum diffinierunt Ordinem esse vere, *&* proprie Sacramentum unum ex septem, deinde in *d. cap.* 4. docent eos qui dicuntur omnes Christianos promiscue esse Sacerdotes, ut omnes pari potestate spirituali præditos esse nihil aliud facere, quam hierarchiam ecclesiasticam confundere, ad quam Episcopos præcipue pertinere definiunt, & Præsbyteris superiores esse. Hanc autem hierarchiam jure divino constare *can.* 6. definiunt his verbis: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.* Demum *can.* 7. damnant eos, qui asserunt Episcopos non esse Presbiteris superiores. Quam quidem definitionem sacrarum literarum testimoniis, & Patrum traditionibus consentaneam esse fuse ostendit idem Vasq. *d. disp.* 240. *c.* 2. *n.* 27. *circam finem*. Quæ tamen referre non est opus cum res diffinita sit. Constat igitur his auctoritatibus Ordinem Episcopalem non solum esse Sacramentum contra primam, & secundam opinionem, sed etiam contra tertiam ex divina institutione esse prorsus distinctum ab Ordine Presbyterali. Cum enim jure divino constet de distinctione; in superioribus autem probatum sit habere diversam materiam, & formam integram, & completam; diversorum insuper Ministerium, & potestatem; utique hinc necessario fit, ut non tantum partialiter, sed etiam integre distinguantur tanquam duo integri Ordines sacramentales.

Neque obstat, quod in primitiva Ecclesia idem es- 72
set Presbyter, & Episcopus, ut habetur in *c. Olim* 95. *dist.* Si quidem hoc fuit quantum ad nomen, non quantum ad officium secundum Hugonem, & declarat D. Thomas in 2. 2. q. 184. *art.* 6. *ad primum*, & scripsi plenius in *c. Quanto supra de consuet. in* 2. *not ab. a num.* 6. ubi confutavi errorem Antonii de Butrio, & Abbatis existimantium in primitiva Ecclesia in collatione Sacramentorum nullam fuisse differentiam inter Episcopos, & simplices Sacerdotes. Et ita summam potestate Ordinis esse potestatem Sacerdotalem.

Decimo octavo, Episcopus in casibus in jure expressis 73
solemniter, & actualiter degradatur ab Ordine. Et quidem duodecim Episcopis adhibitis, *c. Felix* 15. q. 7. Abb. *in c. non potest de re judic.* Silvest. *in v. Degradatio num.* 1. Clar. *in pra* 4. *crimin.* §. *fin. q.* 74. *v. Sed quæro quot Episcopi*, cum tamen in degradatione Presbyteri sex Episcopi sufficiant, & tres in degradatione Diaconi, vel Subdiaconi, *d. c. Felix*, *& c. seqq. & c. Degradatio*, cum glos. *in v. Canonibus de pœn. lib.* 6. Dixi *in c. Aqua infra de consec. Eccl. vel alt.* Ergo Episcopus Ordinem habet, alioquin non esse possibile, ut actualiter degradaretur ab Ordine, quem non haberet, cum privatio præsuponat habitum, *c. Ad disolvendum de despons. impuber. c. Ex parte de restit. spolial. l. Decem, ff. De verb. obligat. cum concord.*

Neque vero in degradatione actuali considerari potest 74
Ordo Episcopalis, prout est dignitas, vel officium, quia ab officiis, vel dignitatibus non fit solemnis, & actualis degradatio, sed verbalis tantum depositio, seu privatio per sententiam, ut disertis verbis declarat Pontificale Romanum in *tit. de degradationis forma*, ibi, *Proprie loquendo quis a dignitatibus, & honoribus deponitur, sed ab Ordinibus degradatur.* Ratio diversitatis est, quia of- 75
ficia, & dignitates sicut nuda voluntate, & verbo conferri possunt, ita & auferri, glos. *in d. c. Aquain ver. Jurisdictionis*, S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 184. *art.* 6. *ad Secundum*. At vero in collatione Sacramenti Ordinis sola voluntas, aut verbum non sufficit, sed opus est facto, quia sacra ordinatio verbis, & signis exterioribus perficitur, ut in decreto Concilii Tridentini *sess.* 23. *de Sacr. Ordin. c.* 3. & consequenter etiam in externa Ordinis ablatione non sufficit verbalis depositio, sed exigitur factum actualis degradationis, qua miles cælestis Militiæ susceptis Ordinibus, & insignibus Clericalibus spoliatur, ut habetur in *d. c. Degradatio in* §. *Actualis*, quia omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem disolvitur, dicit text. *in c.* 1. *infra de regulis jur.* Bald. *cons.* 28. *Super eo n.* 1. *lib.* 3. Unde, ut idem Bald. dicebat *in cap.* 76
Bonæ memoriæ, il primo n 3. *supra de postulat. Prelat.* Si Cardinalis deponitur non retinet dignitatem, tamen retinet Ordinem sacrum, qui erat impressus, quia mortificari quidem potest, sed non funditus mori, nisi cum anima, de quo latius per Abb. post D. Thomam, quem citat *in c. Si quis Presbyter n.* 6. *infra de Cler. excomm. ministr.*

Decimonono, & ultimo, nostra Hierarchia a Deo 77
traditis Ordinibus sancte disposita, Sanctis, & cælestibus hierarchiis conformis est, ut inquit Dionys. *de Ecclesia de Hierarch. c.* 6. nam Ecclesia militans exemplata est a triumphanti, *c. Ad hoc* 89. *dist.* glos. *in ver. Ecclesia de heret.* Sed in cælesti Hierarchia, & Ecclesia triumphanti novem sunt Ordines Angelorum, *c. Principium*, §. *Omnis lapis, de pœnit. dist.* 12. Ergo totidem Ordines esse debent in Ecclesia militanti. Atque ita si septem Ordinibus adjunxeris primam Tonsuram, & Episcopatum, novem Ordines in Ecclesia Dei sine errore calculi computabis, ut sic superiori Hierarchiæ hæc inferior conformetur, ut inquit formaliter Host. *in c. Cum contingat n.* 6. *supra de ætat. & qualit.* quem totidem verbis referunt, & sequuntur ibi Jo. Andr. Butr. Card. & alii communiter, Præpos. *in c. Cleros num.* 4. 21. *dist.* Eodem argumento ex Theologis utitur Altisiodorensis *lib.* 4. *Summæ tract.* 8. *q.* 1. dicens novem esse Ordines in Ecclesia militante, sicut etiam sunt in triumphante novem Ordines

Angelorum; & aliis septem adjungit duos alios, videlicet Episcopatum, & Archiepiscopatum, Primatum enim, & Patriarchatum censet Ordines non esse, quia, inquit, non differunt nisi penes majorem, & minorem potestatem. Et eodem modo arguit Major in 4. *dist.* 24. *q.* 1. *col.* 2, existimans novem esse Ordines Ecclesiasticos in Ecclesia militante instar triumphantis, & aliis septem addit, & bene, primam Tonsuram, & Episcopatum, non autem Archiepiscopatum. Itaque rationibus, & authoritatibus firmatum est Episcopatum non solum esse Ordinem proprie, prout est Sacramentum, sed etiam esse distinctum ab Ordine Presbyteratus.

Non obstant argumenta pro secunda sententia Theologorum.

78 Ad primum enim respondetur intentum Concilii Florentini ibi esse tantummodo docere Armenos materiam, & formam Sacramenti Ordinis in genere, non autem difinire quot sint Ordines. Et propterea per modum exempli exprimit materiam Presbyteratus dicens, *sicut Presbyteratus traditur, &c.* ponderando dictionem illam, *sicut*, quæ est exemplificativa, ut *leg.* 1. *ff. do rer. divis.* Et idem facit de Ordine Diaconatus, & Subdiaconatus. Unde hinc non licet inferre, ut in Ecclesia non sint alii Ordines, quam ibi expressit. Quia exempla regulam non restringunt, *l. Damni infecti, la seconda, ff. De damno infect. cum simil.* non sumpsit autem exemplum ab Ordine Episcopatus, non quia non esset Ordo, sed forte quia noluit diffinire veterem hanc controversiam inter Doctores Catholicos, Theologos scilicet, & Canonistas. Præterquamquod subsequentia verba: *Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem*. Necnon illa: *Et sic de aliorum Ordinum formis*, prout in Pontificali Romano late continentur, in sui latitudine apta sunt comprehendere etiam Ordinem Episcopatus, qui traditur per impositionem libri Evangeliorum, & habet specialem formam in Pontificali exaratam, ut dictum est in decimoquinto fundamento pro sententia Canonistarum.

Ad secundum respondetur Concilium Tridentinum licet in d. c, non meminerit Ordinis Episcopalis; tamen alibi aperte declaravit Episcopatum esse Ordinem, secundum quod est Sacramentum, videlicet in *c.* 3. juncto *c.* 4, *& can.* 6. *&* 7. *ejusdem sessionis*, ut abunde ostensum est supra num. 47. & 71.

79 Ad tertium respondetur primo, negando minorem. Imo enim tenet collatio Ordinis Episcopalis, licet ordinatus non sit Sacerdos. Et ita communiter teneri testatur Abb. *in cap. unico n.* 5. *vers. Quoad secundum infra de Cler. per salt. promot.* Unde laicus si ordinetur Episcopus, bene recipit characterem, ut tenet gloss. *in c. Solicitudo in v. Subdiaconatus* 52. *dist.* Nam præposteratio in collatio-
80 ne Ordinum non vitiat, licet impediat executionem. Neque obstat *c. Ex literis de concess. Prælat.* quia illud c. loquitur de executione Ordinis, non autem de impressione characteris, quia scilicet non Sacerdos exequi non potest Episcopalem Ordinem, sed character bene imprimitur ex collatione Ordinis Episcopalis sine Sacerdotio,
81 secundum Abb. *ubi supra*. Sed quia opinio glossæ in *d. c. Solicitudo*, non tenetur saltem a Theologis, ut patet ex dictis in argumento contrario num. 15. & scripsi plenius *in d. c. unico n.* 6. *de Cler. per salt. prom.* Ideo respondetur secundo, negando majorem; illa enim propositio universalis negativa, *Nullos Ordo*, ex necessitate Sacramenti prærequirit characterem alterius Ordinis, absolute non est vera, quia Episcopatus est Ordo; & tamen prærequirit Ordinem Sacerdotalem. Prædicta igitur propositio procedit tantummodo in aliis Ordinibus, quorum nullus ex necessitate prærequirit characterem alterius Ordinis. Ratio differentiæ est, quia in collatione aliorum Ordinum acipit ordinatus potestatem exercendi principalem actum Ordini collato annexum, sicut Presbyter cum ordinatur accipit eo ipso potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi, qui est principalis actus Sacerdotis. Ad hoc autem non prærequiritur character Diaconatus, vel alterius Ordinis, quia potestates sunt distinctæ, secundum D. Th. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 5. Abb. *in d. c. unic. n.* 9. *de Cler. per salt. prom.* &
82 Turrecr. *in d. c. Solicitudo n.* 3. *v. Ad secundum* 52. *dist.* At vero, quia actus principalis Episcopi est ordinare Sacerdotes, *c. Cleros*, §. *Pontifex* 21. *dist. c. Quamvis* 68. *dist.* & potestatem exercendi hujusmodi actum non potest Episcopus in sua consecratione accipere, nisi etiam si Sacerdos, cum non sit possibile ut conferat alteri Ordinem 83
Sacerdotalem, quem non habet, secundum Innoc. in *c. Quanto de consuet.* Silvest. *in vers. Ordo* 1. *n.* 1. *v. Sed si sit Sacerdos*, consequens est ut character Episcopalis ex necessitate prærequirat characterem Sacerdotalem tanquam fundamentum suæ potestatis, quia nimirum principalis actus ordinandi Sacerdotes esset inanis, si Episcopus Ordinem Sacerdotalem non haberet, sed hinc non recte infertur ut Episcopatus non sit Ordo, quin potius 84
infertur ut sit summus Ordo, prout illum appellat Hostien. in *c. Cum contingat, n.* 6. *de ætat. & qualit.* quia scilicet necessario supponit Ordinem Sacerdotalem, cum tamen reliqui Ordines non requirant ad sui essentiam Ordines præcedentes. Posset etiam tertio loco responderi ex Præpos. in *c. Subdiaconus, n.* 4. 77. *dist.* ubi ait: *Ita argumenta Theologorum procedunt retento quod Episcopatus non sit Ordo per se separatus a Sacerdotali, sed quædam uberior facultas. Sed retenta opinione Canonistarum, quam tenui in c.* 1. 21. *dist. scilicet quod Episcopatus sit Ordo separatus, & imprimat suum characterem; ista opinio non procederet, quia imo imprimeretur character; & est eadem ratio, quæ in Ordine Sacerdotali.* Hæc Præpositus. Magis tamen placet præcedens responsio: quia etiam tenendo opinionem Canonistarum, verius videtur characterem Sacerdotalem esse de substantia consecrationis Episcopalis per rationem superius ponderatam.

Ad quartum respondetur, ratiocinationem Soti esse valde frivolam; non enim sequitur: Episcopatus confertur in die Dominico, reliqui Ordines in Sabbato; ergo Episcopatus non est Ordo. Quin potius hinc licet inferre, ut sit præstantior Ordo, cum confertur in solemnioribus diebus; idque satis insinuant verba *cap. Quod die*, 75. *dist.* ibi: *Ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum.*

Ad quintum patet responsio ex dictis *in* 15. *fundato, n.* 55. ubi ostensum est, ordinationem Episcopi habere specialem materiam, & specialem formam ab aliis Ordinibus distinctam. Et mirum est Sotum meminisse tantummodo Mitræ & Baculi, & aliorum instrumentorum, quæ ad rem non pertinent, & misisse impositionem libri Evangeliorum, quæ est materia essentialis in Ordinatione Episcopi.

Ad sextum simpliciter patet responsio ex dictis *supra* 85
in decimo septimo fundamento, num. 68. ubi probatum est, Ordinem Episcopatus fuisse a Christo institutum. Nec obstat textus in *d. cap. In novo*, 21. *dist.* quin potius facit pro hac parte, quia dum dicit, *a Petro Sacerdotalis*, idest, *Episcopalis cœpit Ordo*, hoc intelligi debet passive, & idem est ac si dixisset: Petrus fuit primus Episcopus a Domino institutus. Et quidem Episcopus universalis Ecclesiæ per illa verba: *Pasce oves meas*, ut in *cap. Considerandum*, & *cap. Fidelior*, 50. *dist. cap. Significasti, supra de elect.* gloss. in *dict. capit. In novo, in vers. Tu es Petrus.* Item non obstat *dict. cap. Porro*, 66. *dist.* quia tantum probat Jacobum fuisse primum Episcopum ab Apostolis ordinatum, quod verum est, quia solus Petrus fuit consecratus Episcopus immediate a Christo, ut ibi firmat Turrecrem. & dixi late in *capit. infra, de* 86
off. ordin sicut non obstat, quod eo tempore, quod Jacobus fuit ordinatus Episcopus, non extaret liber Evangeliorum; nam eadem objectio fieri potest de Ordine Diaconatus. Certum est enim Stephanum fuisse ordinatum Diaconum ab Apostolis, quo tempore nondum scriptus fuerat liber Evangeliorum, qui est materia essentialis Ordinis Subdiaconatus, ut scripsi in *cap. fin. de Sacram. non iteran.* Unde ad hanc dificultatem responde, ut ibi dixi.

Sic etiam videmus in consecratione Episcopi esse de substantia, ut saltem tres Episcopi adhibeantur, ut patet in *d. c. Episcopus cum ordinatur*, 23. *dist.* in *c.* 1. *& per totam*, 64. *dist. c. Si Archiepiscopus*, & in *c. seq. supra de tempor. ordinat.* & in Pontificali Romano, & docet Hostiens. in *c. unico, n.* 5. *&* 6. *vers. Item numerus, de sacra Unct.* quem ibi sequuntur Joan. Andr. Butr. Card. Abb. & alii communiter. Henric. Boich. in *c. fin. de sacram. non iteran.* Et ex Theologis Cajet. in 3. *par. q.* 67. *artic.* 6. Bellarm. *de notis Eccles. cap.* 8. §. *Quantum*, & Vasq. *de Sacram. disp.* 243. *c.* 6. *n.* 63. quos novissime citat Franciscus Halier Parisiensis *in tract. de sacris electionibus & ordinationibus, par.* 1. *lect.* 5. *c.* 2. *art.* 2. Et tamen in con- 87
secra-

secratione primi Episcopi a Petro Apostolo ordinati, certum est non fuisse adhibitos tres Episcopos, cum alius Episcopus non extaret, quam Petrus, qui solus immediate a Christo fuit consecratus Episcopus, ut prædiximus. Necesse est igitur fateri tunc temporis hæc fuisse omissa ex authoritate divina pro illo tempore Apostolis collata, & ad illud tempus videtur referri posse Canon Apostolorum primus, ubi dicitur: *Episcopus a duobus, vel tribus Episcopis ordinetur*. Vel melius, hic Canon videtur intelligendus de Episcopis assistentibus, qui præter Episcopum consecrantem non debent esse pauciores, quam duo, possunt tamen esse plures; & ideo dictum est a duobus, vel tribus, imo cessante necessitate Episcopus consecrari debet a Metropolitano cum omnibus Episcopis Provinciæ, ut est textus in *d. c. Si Archiepiscopus, & in d. c. 1. & c. Episcopum 64. dist.* Sensus igitur est: Episcopus ordinetur ab Episcopo consecrante, & saltem duobus, vel tribus Episcopis assistentibus: & ita si computetur consecrator in Ordinatione Episcopi non possunt esse pauciores tribus.

88 Ad ultimum argumentum, in quo Theologi secundæ sententiæ constituunt vim totam præsentis disputationis, respondetur secundum Præpos. *in cap. Cleros n. 4. v. Non enim 21. dist.* ad esse Ordinis Ecclesiastici, & Sacramentalis non requiri, ut habeat ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis Eucharistiæ, sed satis esse, ut vel quoad ipsum Sacramentum, vel quoad suscipientes cooperetur præparando; sicut clare patet in minoribus Ordinibus, *c. Perlectis 25. dist. c. Acolythus cum trib. seqq. 23. dist* & declarat S. Th. in 4 *dist. 24. q. 2. art. 1. q. 2. v. Et ideo aliter dicendum*, ubi ait Ordinis Sacramentum ad Sacramentum Eucharistiæ ordinari, quod est Sacramentum Sacramentorum, ut dicit Dionys. *de Eccles. hierarch. c. 3. par. 3.* Et ideo distinctio Ordinum est accipienda secundum relationem ad Eucharistiam, quia potestas Ordinis, aut est ad consecrationem Eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod Ministerium ordinandum ad hoc. Et ibi late prosequitur quomodo Ministri singuli cooperentur mediate vel immediate, vel in ordine ad ipsum Sacra-
89 mentum, vel in ordine ad ipsum suscipientes, Episcopi autem potestas, quamvis non sit ad consecrationem ipsius Eucharistiæ immediate; quia hæc est potestas Sacerdotum, ut in *d. cap. Perlectis*, §. *Ad Presbyterum 25. dist.* tamen negari non potest quin saltem immediate relationem habeat tam ad ipsum Sacramentum, quam ad suscipientes. Ad Sacramentum quidem, quia Sacerdotes, a quibus Eucharistiæ Sacramentum conficitur, a solo Episcopo ordinantur, *c. Quamvis 68. dist. d. c. Perlectis*, § *Ad Episcopum*, Concil. Trident. *sess. 23. de Sacram. Ordin. cap. 4. & can. 7.* Quoad suscipientes vero, quia solus Episcopus consignat pueros in fronte, *c. De his vero, de consecr. dist. 5. c. Quanto de consuet. c. unico*, §. *Per frontis, de sacra Unct.* cum aliis prælegatis. Quod si Ostiarius ex hoc solo quod arcet ab Ecclesia infideles; Lector quia instruit Cathecumenos, & Exorcista, quia purgat Energumenos relationem habent ad Eucharistiam in ordine ad suscipientes, *c. Exorcista, c. Lector, & c. Ostiarius 23. dist.* longe magis idem dicendum Episcopo, cujus ministerio in Sacramento Confirmationis fideles armantur, & instruuntur ad agones Mundi hujus, & prælia contra invisibiles hostes, ut *in c. Spiritus sanctus de consecr. dist. 5.* nemo enim negabit quin proximus accedat ad Eucharistiam, quantum ad suscipientes confirmatio baptizatorum, quam expulsio infidelium ab Ecclesia, instructio Catechumenorum, aut Energumenorum purgatio.

90 Præterquanquod ut dicit Vasq. *in 3. par.* D. Th. *tom. 3. disp. 240. c. 2. n. 51.* DD. oppositæ sententiæ absque ullo fundamento dixerunt Ordinem debere tantum constitui per relationem ad Sacramentum Eucharistiæ. Quid enim inquit obstare potest, quominus per respectum ad consecrandos, & ordinandos Sacerdotes Ministros Eucharistiæ possit Ordo constitui, qualis est Episcopus; Et per hoc patet etiam responsio ad confirmationem. Nam etsi confectio Eucharistiæ sit ultimus actus, & consummatio divini cultus; nihil tamen proponitur, quin potuerit constitui specialis Ordo pro consecrandis Presbyteris, qui actum illum, & consummationem perficiant; & hic est Ordo Episcopatus, quem constitui oportet ad consecrandos Ministros, quia alioquin Sacerdotium fuisset extinctum cum Apostolis, quos Dominus in Cœna constituit Sacerdotes novi testamenti, ut in Concil. Tridentin. *sess. 21. de Sacrific. Missæ cap. 1. & can. 2.*

Non obstant argumenta tertiæ opinionis Theologorum.

Ad primum enim respondet Michael Medina *lib. 1. de* 91
sacr. homin. continen. c. 16. §. Imbecillior, ubi irridet eos, qui dicunt per Ordinationem Episcopi non imprimi characterem omnino distinctum a Sacerdotali, sed Sacerdotalem extendit, quoniam per talem extensionem, nihil ei diversæ naturæ addi potest, quod in ipso antea virtute non contineretur; ac proinde si tantum fieret extensio a potestate Sacerdotali ad Episcopalem, nulla potestas Episcopo tunc conferetur, quæ in Ordinatione Sacerdotis colata non esset. Nam sicut, inquit, extensio non addit rei extensæ majorem essentiam, aut naturam; ita etiam neque majorem virtutem ad operandum tribuit, ut patet in extensione pellis, per quam acquiritur solum major loci quantitas, non autem major substantia, vel natura, vel potentia, licet hanc responsionem Medinæ impugnet Vasq *d. disp. 240. c. 5. n. 5.* eo quod extensio characteris non sit excogitanda instar extensionis quantitatis, sed instar extensionis habitus circa varias conclusiones. Respondetur secundo, exemplum quo utuntur Theologi de extensione characteris Sacerdotalis, quam dicunt fieri in impositione manuum ad potestatem ligandi, & solvendi esse magis obscurum, ac dubium, quam sit principalis articulus de quo disputatur. A pleriisque enim negatur hujusmodi extensio. Ac præterea non procedit similes a Presbytero ad Episcopum, quia Presbyter qui characterem Sacerdotalem accepit in porrectione Calicis cum vino, & patenæ cum hostia, ut in Concilio Florentino in decreto fidei, §. *Sextum Sacramentum*, postea in impositione manuum non ordinatur iterum, quia non traditur ei novum instrumentum, prout requiritur ad essentiam Ordinationis, sed tantum tribuitur nova potestas, ut post Silvestrum *in v. Ordo secundo n. 4.* plene probavi in *c. fin. n. 22. de sacram. non iteran.* At vero Sacerdos in consecratione Episcopali iterum ordinatur per novam materiam, & formam, ex qua oritur Ordinum distinctio, ut fuse ostensum est supra in decimoquinto fundamento. Præterquanquod Sacerdos qui manuum impositionem accepit non dicitur superior, vel major Sacerdos, quam is, qui illam non accepit. At Episcopus est Superior, & major simplici Sacerdote, ut est definitum; Ergo in hoc secundo casu non est simplex extensio, ut forte in primo, sed realis distinctio Ordinum.

Ad ultimum respondetur ex D. Th. in 4. *dist. 24. q. 3.* 92
art. 2. q. 2. v. Sed contra, potestatem tanto esse altiorem, quanto ad plura se extendit. Potestas autem Sacerdotalis, 93
ut dicit Dionys. *c. 4. Eccl. Hierarch.* extendit se ad purgandum, & illuminandum, Episcopalis vero ad hoc, & perficiendum. Et in responsione ad secundum ostendit potestatem Episcopalem quantum ad actum consecrationis Corporis, & Sanguinis Christi non esse majorem Sacerdotali, sed esse majorem quoad actum secundarium, qui est præparare populum ad susceptionem hujus Sacramenti. Item Episcopus majorem habet potestatem super Corpus Christi mysticum, licet non super Corpus Christi verum, ut idem docet 3. *par. q. 82. art. 1. ad 4. & in 4. sent. dist. 24. q. 3. art. 2. q. 2.* Et his respectibus Episcopus habet Ordinem superiorem Ordine Sacerdotali, etiam præscindendo a Sacerdotio. Præterea potestas Episcopalis considerari non debet sine fundamento Ordinis Sacerdotalis, sed prout illum includit ex necessitate Sacramenti, cum non possit esse Episcopus quin etiam sit Sacerdos, & comparatio hoc modo fieri debet, videlicet constituendo ex una parte simplicem Sacerdotem, & ex altera Sacerdotem Episcopum, quo modo dubium non est quin Sacerdos Episcopus sit major, quia non solum habet potestatem in ministerio Altaris, sed etiam consecrandi ministros, & alia pleraque faciendi, quæ inferioribus Sacerdotibus non competunt, ut sæpius repetitum est. Hinc autem non sequitur, ut Ordo Episcopalis non sit distinctum a Presbyterali, sed tantum sequitur, ut Presbyteralem includat. Sicut character Ordinis includit ex neces- 94
sitate Sacramenti characterem Baptismi, *c. fin. de Presbyt. non bapt.* Et tamen non sequitur, ut character Baptismi, & character Ordinis non sint distincti. Quia igitur in Episcopo cumulantur duæ distinctæ potestates, & duo characteres, idest Episcopalis, & Sacerdotalis, quorum unus necessario includit alium, propterea Episcopus simpliciter, & absolute dicitur in eminentiori statu constitutus, quam simplex Sacerdos.

DE ÆTATE, ET QUALITATE, & ordine præficiendorum.

Ex Concilio Pictaven.

CAPUT I.

UT Abbates, Decani, & Præpositi, qui Presbyteri non sunt Præsbyteri fiant: qui Archidiaconatus tenent, Diaconi: qui vero Archipresbyteratus, Presbyteri; aut amittant honorem. Quod si aliqua justa causa prohibente, Presbyteri, aut Diaconi esse non potuerint, Prælationes amittant.

SUMMARIUM.

1 *Beneficiati per privationem beneficii arctantur ad Ordines sumendos, quos beneficia requirunt.*
2 *Dignitates, Abbatiæ, Decanatus, Præposituræ, & Archipresbyteratus de jure annexum habent Ordinem Sacerdotalem.*
Et quid post Concilium Tridentinum, num. 8. & seqq.
3 *Abbas an debeat prius benedici, an in Presbyterum ordinari.*
4 *Archipresbyter habet curam animarum, & ideo debet in Presbyterum ordinari.*
5 *Dignitates omnes, quibus animarum cura nulla subest, hodie obtineri possunt in vigesimo secundo anno completo, ac proinde non sunt presbyterales.*
6 *Archimandrita idem est quod Abbas.*
7 *Ordines sacros Episcopus in vim Concilii Tridentini annectere non potest Dignitatibus, sed Canonicatibus, & Portionibus tantum.*
8 *Abbas de jure antiquo esse poterat etiam in minoribus Ordinibus constitutus, quinimo & laicus.*
9 *Ordo annexus beneficio non requiritur contemporanee in ipso actu collationis.*
Declaratur, n. 11.
10 *Capellania Sacerdotalis in Cathedrali obtineri potest in vigesimo quarto anno inchoato.*
11 *Parochialis valide conferri non potest ei, qui annum vigesimum quintum non attigerit, ibidem.*
12 *Archidiaconatus de jure annexum habet Ordinem Diaconatus.*
13 *Sed ex stylo, ubi est prima dignitas post Pontificalem, requirit Ordinem Presbyteratus.*
14 *Abbates, Decani, Præpositi, Archidiaconi, & Archipresbyteri sunt Prælati.*
15 *Abbatia, an & qualis sit dignitas.*
16 *Et an comprehendatur in cap. Licet, il primo de præben. lib. 6.*
17 *Abbates titulares, vel habentes usum Mitræ in Synodis Provincialibus præcedunt Commendatariis.*
18 *In Concilio Tridentino sedebant immedaite post Episcopos.*
Abbas Claravallensis in Concilio Tridentino sedit inter Abbates primus, ibidem.
19 *Generales Ordinum in Concilio Tridentino post Abbates collocati fuerunt, & inter hos primus Generalis Ordinis Prædicatorum.*
20 *Decanus est honorabilior de Capitulo.*
21 *Decanatus an sit dignitas, & n. seqq.*
22 *Decanus non est de Capitulo, nisi sit etiam Canonicus, vel hoc habeat consuetudo.*
23 *Præpositi, & Decani rurales non habent dignitatem.*
24 *Præpositura an sit dignitas.*
25 *Præpositi in Germania, Belgio, & Polonia dignitatem habent, & alicubi jurisdictionem, & curam animarum.*
26 *Archidiaconus de jure est prima dignitas post Pontificalem, & caput Capituli.*
27 *Et ad eum spectat Capitulum convocare.*
28 *Ac si renuerit, cogi potest ab Ordinario.*
Capitulum convocare de consuetudine spectat ad Decanum, ibidem.
29 *Archidiaconatus dignitas an sit major Abbatiali, vel e converso, & n. 31.*
30 *Archipresbyter an sit major Archidiacono, remissive, & n. seqq.*
32 *Ordo litera non est attendendus, quando ex aliis juribus apparet varius, & inversus.*
Decanus an sit major Præposito, vel e contra, ibidem.
33 *Impeditus ex justa causa suscipere Ordines suo beneficio annexos, quamvis non sit ipso jure beneficio privatus, tamen privari debet.*
34 *Quod procedit, si culpa sua ad talem statutum pervenit, ut promoveri non possit; alias secus.*
35 *Item procedit in eo, qui impedimentum prius contractum im Ordinatione sua subticuit.*
36 *Infirmitas præbet istam causam excusationis a privatione beneficii ob non promotionem ad Ordines, licet ex propria culpa provenerit.*
37 *Beneficium Sacerdotale an requirat, ut quis actu sit Presbyter tempore collationis, an vero sufficiat aptitudo, late discutitur usque ad n. 60.*
38 *Quid, si Ecclesia sit Parochialis.*
39 *Quid in dignitate Curata, & Collegiata Ecclesia etiam Parochialis.*
40 *Quid, si sit dignitas non Curata.*
41 *Et quid in Canonicatibus, præbendis, aut Portionibus Presbyteralibus in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia.*
42 *Beneficia simplicia de jure communi non habent certos Ordines annexos, sed ad illa obtinenda sufficit prima Clericalis Tonsura.*
43 *Aliquando tamen habent Ordines annexos ex fundatione, privilegio, consuetudine, vel statuto.*
44 *Ordinum annexio duplex.*
45 *Ordinis annexio respectu actus requirit Ordinem in ipso actu collationis beneficii, alias non tenet collatio.*
46 *Episcopatus habet annexum Ordinem Diaconatus respectu actus; majores vero respectu aptitudinis.*
47 *Commenda Parochialis Ecclesiæ fieri non potest, nisi actu Sacerdoti.*
48 *Ordinis annexio respectu aptitudinis non requirit, ut quis habeat Ordinem annexum tempore collationis; sed satis est, ut infra tempus a jure præfixum se faciat promoveri.*
49 *Expectans Apostolicus, an possit acceptare Præbendam, cui respectu actus annexus est Ordo Sacerdotalis, si actu non sit Sacerdos.*
50 *Fundationi beneficii per clausulas generales Papa non censetur derogare.*
51 *Ordinis annexio respectu aptitudinis non requirit ætatem Ordinis in ipso actu collationis, sed satis est, ut provisus sit in ea ætate, ut infra annum promoveri possit, & n. seqq.*
52 *Capella, in cujus fondatione cautum est, ut Capellanus per seipsum Missas celebrare teneatur, conferri potest simplici Clerico, in ea tamen ætate constituto, ut infra annum possit in Presbyterum ordinari.*
53 *Capellaniæ in Cathedrali, quarum Capellani a Capitulo electi, tenentur Missas Conventuales canere, & divinis interesse sunt Sacerdotales aptitudine.*
54 *Ordinis anexio, an & quando censeatur facta respectu actus, vel respectu aptitudinis, & n. seqq. usque ad n. 60.*
55 *Exempla annexionis Ordinis respectu actus, & n. seqq.*

56 Qua-

56 *Qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, ideſt in ipſo actus initio.*
57 *Gerundium unde dictum, & quam vim habeat.*
58 *Ordo quibus caſibus cenſeatur beneficio annexus reſpectu aptitudinis.*
59 *Beneficia ſacerdotalia regulariter non requirunt ſacerdotium actu, ſed aptitudine.*
60 *Capellania, cui eſt annexum onus Miſſarum celebrandarum, an ſit ſacerdotalis, anve Capellanus teneatur per ſeipſum Miſſas celebrare, & n. ſeqq. uſque ad n. 89.*
61 *Beneficium ſacerdotale quod dicatur.*
62 *Capellania ea lege erecta, ut Capellanus teneatur Miſſas celebrare, & in divinis deſervire, non eſt ſacerdotalis, & conferri poteſt Clerico quatuordecim annorum, & n. 66. & 70.*
63 *Beneficia ſimplicia ex generali conſuetudine perſonali reſidentiam non requirunt, & n. 74. & 97.*
64 *Verba*, Miſſas, *vel divina officia celebret, aut in divinis deſerviat, non important perſonale ſervitium, & n. 66. 70. 73. & 74.*
Declaratur, n. 88. 97. 100. & 102.
65 *Capellaniam obtinens non tenetur ſacros Ordines ſuſcipere, ſed Miſſarum oneri poteſt per alium ſatisfacere, niſi in fundatione cautum ſit, ut per ſeipſum celebret.*
67 *Beneficium ea lege erectum, ut Prebendarius ſingulis diebus teneatur Miſſas celebrare, & divinis officiis intereſſe, non eſt ſacerdotale.*
68 *Capellania ſic inſtituta, ut Capellanus quotidie Miſſam celebret, & ſi negligens fuerit, certam poenam incurrat, non requirit perſonalem reſidentiam.*
69 *Item ſi cautum ſit, ut domus pro Capellano edificetur, ubi habitet, & ſerviat divinis; alioquin amoveri poſſit.*
71 *Capella ſic ordinata, ut eligatur idoneus Capellanus Presbyter, qui Miſſam celebret, eſt ſacerdotalis, ſed Capellanus non tenetur inſervire per ſeipſum.*
Declaratur, n. 79.
72 *Capellania in Cathedrali Eccleſia ſic fundata, ut Capellanus debeat celebrare diu, noctuque divinum officium, non requirit, ut Capellanus debeat eſſe Presbyter.*
Officii divini celebratio non refertur ad celebrationem Miſſæ, ibid.
Declaratur, n. 82. & ſeqq.
75 *Capellaniam non requirere ſervitium perſonale, declaratur ex obſervantia ſubſecuta, & n. 99.*
Capellano habenti onus per ſeipſum celebrandi Miſſas in Eccleſia a Teſtatore deſtinata, potius indulgetur, ut celebret in eadem Eccleſia per ſubſtitutum, quam alibi per ſeipſum, ibid. verſ. Nec advertatur.
76 *Capellanus tenetur per ſeipſum Miſſas celebrare, ſi id verbis expreſſis, aut æquipollentibus cautum fuerit in fundatione Capellaniæ.*
77 *Legatum ſimplex cum onere aſſumendi Ordinem Sacerdotalem, & Miſſas celebrandi nulla eget Ordinarii inſtitutione.*
78 *Reſidentia perſonalis, & obligatio Miſſas celebrandi, & inſerviendi per ſeipſum in Capellis, & beneficiis ſimplicibus, quibus caſibus cenſeatur inducta ex ſententia S. Congregationis Concilii.*
79 *Capellas, & beneficia Sacerdotalia obtinentes in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis tenentur Miſſas celebrare, & onera adimplere per ſeipſos, & n. ſeqq.*
80 *Capellaniæ erectæ in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia cum onere Miſſarum celebrandarum non comprehenduntur in decreto Conc. Trid. c. 4. ſeſſ. 22. niſi Ordinem annexum habeant, & num. 90.*
81 *Beneficia obtinentes in Cathedralibus, & Collegiatis compelli debent divina officia obire per ſeipſos.*
82 *Miſſa Conventualis, quamvis non ſit de horis, eſt tamen de officio, & n. ſeqq.*
83 *Intellectus* cap. De his 12. diſt.
84 *Diſtributiones quotidianæ aſſignantur pro Miſſa Conventuali, ſicut pro horis.*
85 *Beneficia obtinentes in Cathedrali, vel Collegiata cum onere inſerviendi divinis, tenentur intereſſe Miſſæ Conventuali, ſed non illam celebrare, niſi beneficia ſint Sacerdotalia, & n. ſeqq.*
86 *Intellectus* c. Cum creatura de celebr. Miſſar.
87 *Capellam obtinens, an & quando teneatur eſſe Presbyter, & Miſſas, ac divina officia celebrare per ſeipſum, compendioſa diſtinctio.*
88 *Verba*, divinis inſervire, *aut* intereſſe *in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia important ſervitium Chori, quod adimpleri non poteſt per ſubſtitutum, & n. 97. 100. 103. & 105.*
89 *Capella ſic fundata in Collegiata Eccleſia, ut illam obtinens obligatus ſit in dicta Eccleſia Miſſas dicere, eique in divinis deſervire, an requirat, ut Capellanus hæc munia expleat per ſeipſum, & n. ſeqq. uſque in finem.*
90 *Capellania cum onere inſerviendi Choro, requirit perſonale ſervitium.*
92 *Manſionariæ, & alia beneficia, quibus eſt annexum ſervitium Chori, comprehenduntur in cap. 12. verſ. Præterea ſeſſ. 24. Concilii Tridentini.*
93 *Capellaniæ, quibus incumbit onus celebrandi Miſſas, & Choro inſerviendi, non ſunt compatibiles cum Canonicatibus, & Parochialibus, quamvis per earum Conſtitutiones liceat ſervire per ſubſtitutum.*
94 *Capellaniæ Cathedralis Eccleſiæ, quarum redditus in diſtributionibus quotidianis conſiſtunt, perſonalem reſidentiam requirunt.*
95 *Capella etiam in Collegiata non dicitur Sacerdotalis ex eo, quod cautum ſit in fundatione, ut Capellanus teneatur Miſſas celebrare.*
96 *Capellania extra Cathedralem, vel Collegiatam Eccleſiam ea lege erecta, ut Capellanus teneatur in divinis deſervire, non requirit ſervitium perſonale.*
98 *Fundator beneficii in dubio cenſetur ſe retuliſſe ad univerſalem conſuetudinem.*
99 *Obſervantia plurimum valet ad cognoſcendam qualitatem beneficii.*
101 *Reſidentia intelligitur de perſonali ex vulgari modo loquendi eorum, qui fundant Capellanias in Cathedralibus, & Collegiatis.*
102 *Verba*, reſideant, cantent, intereſſint, *ſunt æquipollentia.*
103 *Capellania cum onere intereſſendi officiis in Cathedrali, vel Collegiata requirit perſonale ſervitium.*
104 *Capellaniæ cum onere Miſſas, & divina officia celebrandi, quarum redditus diſtribuuntur inter præſentes, requirunt reſidentiam juxta formam Concilii, non obſtante contraria conſuetudine.*
105 *Verba*, deſervire in divinis, *intelligenda ſunt ſecundum ſubjectam materiam.*
106 *Divina officia non requirunt Ordinem Sacerdotalem.*
107 *Conſuetudo an poſſit immutare ſtatum beneficii.*

UT *Abbates*. Per privationem beneficii arctantur beneficiati ad Ordines ſumendos, quos beneficia requirunt. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. Prima loquitur, cum quis poteſt, & non vult. Secunda eſt contra, cum vult, & non poteſt, ibi, *Quod ſi*. 1

Nota primo quatuor Dignitates, quæ de jure communi annexum habent Ordinem Presbyteratus, videlicet Abbatiam, Decanatum, Præpoſituram, & Archipresbyteratum. Quoad Abbates, ſi hoc intelligatur de Conventualibus, planum eſt; tum quia ſolemniter benedicuntur, ut in *cap. 1. ſupr. de ſupplen. negligen. Prælat.* & ita neceſſario 2
debent eſſe Presbyteri, ſive ſequamur opinionem Hoſtien. *hic*, & in *c. Cum inter infra de re judic.* volentis, ut prius 3
debeant eſſe Presbyteri, ac deinde benedici: ſive ſequamur opinionem Collectarii hic in *princ.* ſentientis eſſe benedicendos ante Presbyteratum ex hac litera, quæ de Abbatibus loquitur; nam ante benedictionem non videntur Abbates *in d. c. 1.* Tum quia minores Ordines conferunt, idque præſtare nequeunt, niſi ſint benedicti, & Presbyteri, ut in *c. Quoniam 69. diſtinct. & in c. Cum contingat infra eod.* Tum denique, quia curam habent animarum ſaltem reſpectu Monachorum ſuorum, *c. Nullam 18. q. 2. cap. Cum ad Monaſterium infra de ſtatu Monach.* & notat Abb. *in cap. Cum in cunctis num. 4. verſ. Sed ego non video*

4 *supra de elect.* Et idem de Archipresbyteris; nam & ipsis de jure communi cura animarum incumbit, *capit.* 1. ibi, *curam gerere animarum, & per tot. infra de offic. Archipresb.* Unde absque dubio promoveri debent ad Ordinem Sacerdotalem, ut in *d. capit. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*,
5 & in Clem. *Ne in agro*, §. *Ceterum de statu Monach.* Verum si hæc litera intelligatur de Abbatibus Titularibus cura, & Conventu carentibus, quales sunt in aliquibus religionibus, ut per Abb. *cons.* 101. *In quæstione n.* 1. *vers. Nam Papa lib.* 1. & de Decanis, Præpositis, & Archipresbyteris, quibus animarum cura nulla subest, existimo hodie non procedere quod hic statuitur, ut debeant esse, aut fieri Presbyteri; quoniam ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 12. §. *Ad ceteras sess.* 24. ad quascunque Dignitates non curatas satis est, ut asciscantur Clerici viginti duobus annis non minores, id est, qui vigesimum secundum ætatis annum expleverint, ut declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interptes. Et cum decretum illud loquatur per verba universalia, & excipiat illas tantum Dignitates, quibus cura imminet animarum, utique vindicat sibi locum etiam in quatuor Dignitatibus, de quibus disponit hæc Decretalis; alioquin Decretum illud fere elusorium esset; nam Dignitates hic expressæ sunt frequentiores in Ecclesiis, ac si illas excipias, paucæ sunt aliæ a sacris Canonibus cognitæ, & Archimandrita idem est quod
6 Abbas, ut exponit glos. *in epist. Inter claras*, §. *Manifestum igitur in ver. Archimandrita, Cod de Summa Trinitate, & fide Catholica.* Quamobrem cum *ex dicto capit.* 12. ad ejusmodi Dignitates obtinendas sufficiat annus vigesimus secundus, hinc necessario sequitur, ut non habeant Ordinem Presbyteratus annexum, cum infra annum sic provisi nequeant in Presbyteros ordinari, Clem. *Generalem de ætat. & qualitat.* prout requiritur in obtinentibus Dignitates, quibus Ordo Presbyteratus annexus est, ut in Clem. *Ut ii eod. tit.* & in dicta Clem. *Ne in agro*, §. *Ceterum*, *& in c.* 4. *sess.* 22. Concilii Tridentini, & hanc sententiam in Abbatia, & Præpositura non curata alias probavit S. Congreg. Concilii, ut dixi *in d. c. Cum in cunctis numer.* 45. *& 49. supra de elect.*

Neque obstat, quod ex Decreto *d. cap.* 12. §. *Neminem etiam sess.* 24. nemo sit recipiendus ad Dignitatem, nisi qui eo Ordine sit initiatus, quam illa Dignitas requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a jure, & ab eodem Concilio statutum initiari valeat. Etenim Decretum illud intelligi debet de Dignitatibus, quæ annexum habent Ordinem factum de jure speciali, id est ex privilegio, consuetudine, vel statuto, ut notat glos. *in cap. Si eo tempore in ver. Ætatem de rescript. in 6.* non autem de jure communi. Ratio diversitatis est, quia Concilium statuendo generaliter, ut ad obtinendas Dignitates non curatas sufficiat ætas viginti duorum annorum, non censetur sustulisse consuetudines, & statuta localia requirentia majorem ætatem propter annexionem Ordinis Sacerdotalis, hæc enim probabiliter ignorari possent cum in facto consistant: at juris communis dispositionem utique revocavit constitutionem condendo posteriorem, juxta textum in *cap.* 1. *de Constit. lib.* 6.

7 Ac propterea cum Canonici Ecclesiæ Patavinæ conquesti essent apud Sacram Congregationem Concilii, quod Vicarius in annexione sacrorum Ordinum, quam fecerat Canonicatibus illius Ecclesiæ, inclusisset etiam Dignitates, non adhibitis eis, nec auditis: S. Congregatio censuit, cum Concilium non meminerit Dignitatem, cum de illa annexione disposuit, cum item voluerit saltem dimidiam partem Presbyteralem esse; convocare debere Vicarium iterum Capitulum, ac de ejus consilio subtrahere Dignitates, & earum loco designare, & distribuere, quibus aliis Canonicatibus debeat esse sacer Ordo annexus. Quo Decreto non obscure Sacra Congregatio insinuavit Dignitates hodie circumscripta consuetudine, vel alio jure speciali non habere annexum Ordinem Presbyteralem; alioquin non jussisset ex annexione, ut præfertur facta, absolute detrahi Dignitates.

8 Ex præmissis, quoad Abbates, colligetria tempora: Primum est jus commune antiquum, quo & in minoribus Ordinibus constitutus poterat esse Abbas, quinimo & laicus, ut in *c. A Subdiacono*, & ibi glos. *in ver. Abbas* 93. *dist* Innoc. *hic in princ.* Host. *n.* 1. Jo. Andr. *n.* 8. Cardin. *in secunda oppositione*, & Anchar. *in* 1. *notab.*

Secundum tempus est Concilii Pictavensis, ex quo desumpta est hæc Decretalis, & tunc Abbates debebant esse Presbyteri, nec assumi poterant Clerici in minoribus, nisi instante necessitate, ut in *c. Tuam*, §. *fin. infra eod.*

Tertium tempus est Concilii Tridentini, & hoc tempore inspectu si Abbatiæ non immineat cura fori Pœnitentialis, aut jurisdictionalis, ad eam obtinendam sufficit annus vigesimus secundus completus, & consequenter non habet Ordinem Presbyteratus annexum; ut ex dictis constat.

Secundo, nota ibi, *Presbyteri fiant*, ad obtinendum 9
beneficium, cui sacer Ordo sit annexus, non requiri, ut quis actu in eo Ordine sit constitutus tempore collationis, sed satis esse, ut se promoveri faciat infra tempus a jure præfixum: concordat text. *in cap. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, ibi: *Præfixo a Canonibus tempore in Presbyteros ordinati supra de elect.* & hic notat Butr. *in* 4. *notab.* dicens: *De jure Ordo ad validitatem promotionis ad beneficium non exigitur comprehendere cum promotione quantamcunque illi sit annexus Ordo, sed sufficit, ut faciat post promotionem se promoveri*, & sequuntur Petr. de Anchar. *in* 2. *notab.* & Jo. de Anan. *n.* 3. ideoque cum Capitulum Ecclesiæ Paduanæ contulisset quandam Capellam sacerdotalem ad Altare S. Joannis in Cathedrali Francisco annum vigesimum quartum agenti, & quæsitum esset, an sic provisus de dicta Capellania Sacerdotali esset inhabilis *ex c.* 4. *sess.* 22. *in fine, & c.* 5. *sess.* 25. *Die* 3. *Decembris* 1578. Sac. Congregatio Concilii censuit, Parochialem non posse valide conferri ei, qui non attigerit vigesimum quintum annum, *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, ubi Abb. *n.* 2. *de elect.* sed si Presbyteratus sit annexus alicui beneficio, non tamen est necesse, ut promovendus habeat Ordinem requisitum tempore promotionis, sed satis est, ut faciat se promoveri in proximis temporibus, Abb. *d.* §. *n.* 10. *arg. c. Si pro Clericis, de præb. in 6.* De quo tamen dic, ut scripsi in *d. c. Cum in cunctis a n.* 63. *& infra n.* 44. *&* 48.

Quod tamen limita, nisi in fundatione beneficii sit cau- 11
tum, ut conferatur actu Sacerdoti, seu constituto in Ordine Sacerdotali, tunc enim requiritur Ordo tempore collationis, ut latius dixi in *d. c. Cum in cunctis a n.* 63. & latissime dicam infra *in* 1. *&* 2. *quæst.*

Tertio, nota ibi, *qui Archidiaconus tenent Diaconi*, de 12
jure communi Archidiaconatui esse annexum Ordinem Diaconatus, ut hic per Butr. *in* 2. *notab.* Sed quia in plerisque Ecclesiis hæc Dignitas est prima post Pontificalem, 13
prout esse de jure communi affirmat Bellam. in *c.* 1. *in princ. infra de offic. Archid.* & ideo illius collatio per regulas est Sedi Apostolicæ reservata; in literis collationis ex stylo consuevit apponi clausula: *Ut provisus teneatur infra annum in Presbyterum ordinari; alioquin Archidiaconatus eo ipso vacare censeatur*, ut re ipsa experti sumus in Archidiaconatu a nobis fundato in Ecclesia nostra S. Angeli in Vado a S. D. N. Urbani VIII. nuper in Cathedralem erecta.

Quarto, nota ibi, *Prælationes*, Abbatem, Decanum, Præ- 14
positum, Archidiaconum, & Archipresbyterum esse Prælatos, prout ex hac litera deducunt Host. & Jo. Andr. ambo *n.* 3. *in ver. Prælationes*, Bellam. *ante n.* 1. *in eod. ver. & n.* 4 *in* 4. *notab.* Butr. *n.* 3. *in ultim. notab.* & Cardin. *in* 3. *notab.* Ad hoc *c. Cum ab Ecclesiarum infra de offic. ordin.* De prærogativa Abbatum vide Lapum *alleg.* 85. *n.* 11. *ver. Item Abbatia*, ubi ait Abbatiam esse in primo Dignitatis gradu sicut Episcopatus, & ceteras Dignitates appellari inferiores, & propterea provisionem Abbatiæ pronunciari, & expediri in 15
Consistorio instar Episcopatus. Quod probatur optime in *c. Si quis deinceps* 16. *q.* 7. nam ibi in primo gradu ponitur Dignitas Episcopalis, & Abbatialis, ceteræ appellantur inferiores Dignitates, secundum eum; & notat Archid. *in c. Licet, il primo n.* 1. *de præb. l.* 6. ubi videtur sentire, licet vacillando, Dignitatem Abbatialem æquiparari Dignitati Episcopali. Verum Oldrad. *cons.* 14. *incip. Cum quæritur n.* 8. *ver. Non obstat*, dicit hoc verum non esse, nisi in casibus in jure expressis, ut *in c. Ne pro defectu supra de elect. & in c. Quam sit eod. tit. lib.* 6. sed regulariter recenseri inter Dignitates inferiores, ut *in cap. Cum in cunctis*, §. *Inferiora supra de elect.* Quinimo Jo. Monach. *in c. Inquisitores n.* 1. *de hæret. lib.* 6. refert se vidisse declarari appellatione Dignitatis non contineri Abbatiam. Cujus dictum refert Arch. *in d. cap. Licet n.* 1. *ver. Scias tamen quod*, D. Jo. Card. & post eum Joan. Andr. *num.* 4. *ver. Et ibi in Abbatis*. Pro quo faciat text. *in cap.* 1. 18. *q.* 2. ubi nomen Abbatis potius est solicitudinis, quam honoris. Sed tu adverte, quia Joan. Mo- 16
nach. *ubi supra*, non dicit absolute se vidisse declarari Abbatiam non venire appellatione Dignitatis; sed dicit in dispositione *d. cap. Licet*, appellatione Dignitatis Abbatiam

tiam non contineri: & ita se vidisse declarari; unde restringit se ad terminos prædictæ Decretalis *Licet*, & ita notabiliter declarat Oldrad. *d. consil.* 14. *num.* 10. dicens. Nec obstat, quod dicit Archid. in præalleg. *capit. Licet*, ubi videtur innuere quod nomine Dignitatis inferioris Abbatis non comprehenditur. Quod fateor in casu illius cap. quod odiosum est, & pœnale, videlicet quod manus Ordinarii ligentur quin suum beneficium conferre possit; & ideo restringi debet potius, quam laxari, ut extra *de elect. capit. Statutum*, *de regul. jur. cap. Odia*, *lib.* 6. *& de pœnit. dist.* 1. § *penult.*

Sed quidquid sit de dicto Joan. Monac. illud non recipit Curia, ut testatur Jo. Andr. in *d. cap. Licet*, *num.* 4. *ver. Sed quantum percipio*. Conclude igitur Abbatiam esse proprie Dignitatem, ut aperte probatur hic, & in *d. cap. Si quis deinceps*, 16. q. 7. *in cap. Idemnitatibus*, *& Verum de elect. lib.* 6. *& in cap. Ut Apostolicæ*, *de privileg. eod. lib.* & tenet gl. *fin. in c. Expostuisti*, *infra*, *de corp. vitiat.* Philipp. Franc. *in d. cap. Licet num.* 5. *Collegium Paduanum cons.* 2. post, cons. Zabar. *num.* 24. *& seq.* & Felin. alios cumulans
17 *in cap. Decernimus*, *in princ. infra de judic.* Et hanc partem probavit S. Congregatio Concilii quæ in Synodis Provincialibus inter alias Dignitates primum locum tribuit Abbatibus Titularibus, censuit enim in Conciliis Provincialibus Commendatorios Monasteriorum, sive Abbatiarum inter Abbates esse recipiendos. Canonicos Cathedralis Ecclesiæ præferendos esse quando capitulariter procedunt. Extra hunc casum Abbates Titulares, vel habentes usum mitræ, debere præcedere Commendatarios: post hos locum tenere Dignitates: & post Dignitates collocandi sunt
18 Procuratores Ecclesiarum Cathedralium. Et in Concilio Tridentino immediate post Episcopos sedebant Abbates,
19 & inter hos primus Abbas Claravalen. & post Abbates Ordinum Generales, inter quos primus Generalis Ordinis Prædicatorum, ut patet in Catalogo Patrum, qui habetur expressus in calce ipsius Concilii.

20 De Decanis, & eorum prærogativis vide textum in *c. Post electionem*, *infra de concess. præbend.* ubi patet, Decanum esse honorabiliorem de Capitulo, ut per illum textum notat glos. 1. *in c. Cum inter universas*, *supra de elect.*
21 & Petr. Brixien. *in repert. in vers. Decanus*, & Rotam *decis.* 442. *incipien. Fuit dubitatum*, *alias* 17. *de concess. præbend. in novis*: ubi per illam Decretalem similiter videtur firmare Decanatum, sonare in nomen Dignitatis, & esse dignitatem juris, & caput Capituli: præsertim quia, ut in facto tunc supponebatur, in casu decisionis non age-
22 batur de Decano in Ecclesia, sed de Decano Ecclesiæ. Et adde Abbatem *in d. cap. Cum inter universas numer.* 2. ubi dicit Decanum esse de Capitulo si sit Canonicus, vel hoc habeat consuetudo: alias enim soli Canonici faciunt Capitulum, ut in *cap. Novit. & in cap. Quanto*, *de his*, *quæ fiunt a Prælat.* notatur *in cap.* 1. *de elect. & in cap.* 2. *de institut. & in c. Cum olim*, *de re judic.* id est si Decanus præter Dignitatem Decanatus habeat etiam Canonicatum, utique est de Capitulo; secus si habeat Dignitatem Decanatus duntaxat, quia Dignitates non sunt de Capitulo, ut notatur in juribus præallegatis, maxime in *d. capit. Cum olim*, & sic Abbas supponit Decanatum de jure esse Dignitatem. Id quod expresse tenet Archid. *in capit.* 1. *de consuetud. lib.* 6. *in fine magnæ glos.* ubi ait Archipresbyteros, Decanos, & Præpositos Ecclesiarum Parochialium esse constitutos in Dignitate. Sed hoc dictum declarat Frider. de Sen. *in cons.* 86. *Casus talis est*, *num.* 1. *in fin. ver. Sed contra videtur facere ut procedat*, *si prædicti habeant Collegatas Ecclesias*; & hanc fuisse mentem Archid. ut pater ex juribus, quæ allegat *in cap. Cum ab Ecclesiarum*, *de offic. Ordin. & cap. Cum olim*, *de præbend.* & de talibus videtur intelligenda hæc Decretalis in *vers. Prælationes*. Se-
23 cus autem est in Præpositis, seu Prioribus, vel Decanis ruralibus, quia non habent Dignitatem, cum non habeant prærogativam super alios, vel jurisdictionem, ut sunt habentes personatus, vel Dignitates in Ecclesiis Cathedralibus, nec præsunt Collegio, nec alias habent Capellas sub se, secundum Fridericum. Præpositura itidem, quamvis Præpositi nomen generale sit ad omnes qui præ-
24 sunt, *capit. Quamvis infra*, *de verb. significat.* tamen est per se Dignitas, ut tenet hic glos. *in vers. Præpositi*, Host. *num.* 1. *in eod. ver. glossa in cap. in ver. Præposituras*, *de consuet. lib.* 6. & Gemin. *consil.* 132. *in princ. vers. Nam licet Præpositi*. Sed oppositum tenet Innocen. *in cap. De multa*, *de præben.* & Archid. *in cap.* 1. *de consuet. lib.* 6. ubi notant, & deducunt Præposituram de jure communi non esse Dignitatem, prout eos adhoc allegat Rota *in d. decis.* 17. *de concess. præbend. in novis*; & sequitur Franc. Aretin. *consil.* 23. *in princ.* ubi respondet Præpositum non habere Dignitatem etiamsi habeat primum locum in choro sine administratione, & multo magis si non habeat, ut Præpositus Senarum. Pro conciliatione potest dici Præposituram importare Dignitatem si ex privilegio, fundatione, consuetudine, vel statuto hoc habeat ut sit Dignitas, vel si habeat administrationem cum jurisdictione, aut si Caput Collegii, & de tali potest intelligi hoc *cap. & textus in cap.* 1. *de concess. præbend. lib.* 6. alias secus, ut per Aretin. *d. consil.* 23. *num.* 7. Item potest dici Præposituram sonare in nomen Dignitatis, quando est in Cathedrali cum præeminentia, vel est Collegiata, vel habet sub se Capellas, quia ex his tribus judicatur Dignitas, quibus cessantibus non est Dignitas de jure communi, ut per Frider. de Sen. *in præalleg. consil.* 86. *num.* 1. *in fine ver. Et merito*. Sic videmus Præpositum Cameracensem habere Dignitatem, ut per Aretin. *d. consil.* 23. *numer.* 6. & Præpositum Taurinensem habere primam Dignitatem de consuetudine, ut per eum *num.* 7. Et in Cathedrali nostra S. Angeli in Vado Præpositura ex fundatione est tertia Dignitas post Pontificalem; e contra vero Præpositura Senarum non est Dignitas, secundum Aretin. *loco citato*. In Germania, Belgio, & 25
Polonia Præpositi Dignitatem habent, & alicubi jurisdictionem, & curam animarum, juxta textum in *cap. Cum in illis*, § 1. *de præbend. lib.* 6. *& cap. Quamvis*, *infra*, *de verborum significat.* & interdum Præpositura est major Dignitas post Pontificalem, ut per Rebuff. *ad leg.* 124. *ver. Præpositus etiam dicitur pag.* 478. *ff. De verborum significat.*

De Archidiacono non ambigitur quin sit Dignitas; 26
nam de hoc est textus expressus hic secundum Anton. de Butr. *n.* 3. *in ult. notab.* qui remittit adnotata *in c. Decernimus*, *infra*, *de judic.* Idem efficaciter probatur *in c.* 1. *infra de offic. Archid.* ubi Doctores communiter tenent Archidiaconum esse primam Dignitatem post Pontificalem: item caput Capituli, ut notat Butr. *in cap. Dilecti n.* 2. *de* 27
majoritat. & obed. Unde ad ipsum tanquam ad majorem spectat Capitulum convocare, ut *in c.* 1. *eod. tit.* notant Host. *n.* 2. *in ver. Major. ver. Et eadem ratione*, Jo. Andr. *n.* 5. *ver. Dicit etiam*, Bellam, *n* 4. *ver. Et similiter*, *in* 28
5. *q.* & Butr. *n.* 10. Ac si renuerit convocare, ad id cogi potest ab Ordinario, ut notat ibi Innoc. in fine, licet hoc jus convocandi Capitulum spectet ad Decanum de consuetudine, secundum Abbat. *in c. auditis*, *in* 3. *notab. supra*, *de elect.* Quinimo Bellam. *in d. c. in princ.* per illum textum 29
de offic. Archid. dicit Archidiaconalem Dignitatem de jure communi post Episcopalem esse majorem Dignitatem quacunque alia in Ecclesia Dei, & per consequens majorem Abbatiali, licet Abbates propter pinguedinem reddituum contrarium usurpaverint.

De Archipresbyteris denique, & eorum prærogativis 30
scripsi latissime *in capit. Ad hæc*, *infra*, *de offic. Archid.* ubi etiam videatur de præeminentia inter Archidiaconum, & Archipresbyterum.

Quinto nota ex ordine literæ Abbates esse majores De- 31
canis, Decanos majores Præpositis, & Præpositos esse majores Archidiaconis. Sed ad hoc ultimum. ut inquit Bellam. *n.* 1. *in* 1. *notab.* facilis est responsio, quia non ideo ultimo loquitur ad Archidiaconis, quod minoris Dignitatis existant, sed quia sunt minores ordine, & quia in eodem Ordine cum aliis non conveniunt, major enim videtur Archidiaconus de jure communi post Episcopum, cum solus sit de jure illius Vicarius Generalis, ut *in capit.* 1. *De offic. Archid.* & arg. *leg. fin. Cod. de eo qui vic. alt. ger.* Sed si est ita, cur textus post Archidiaconum posuit Archipresbyterum, qui est major Ordine? Attenta enim ratione Bellameræ debuisset Archidiacono præmittere Archipresbyterum, sicut præmisit Abbatem, Decanum, & Præpositum, cum omnes conveniant in Ordine Sacerdotali. Forte hoc fecit Concilium Pictaviense, quia Archipresbyter in specie subest Archidiacono, ut est textus *in capit.* 1. *infra de offic. Archid.* ubi dicitur: Archipresbyter sciat se subesse Archidiacono, & ejus præceptis sicut sui Episcopi obedire. Unde secundum Host. *hic n.* 3. Archidiaconi & hic, & infra in suis rubricis Archipresbyteris in Ordine præponuntur, quia & sic debent esse, ut qui major est in honore, prior sit in sede, ut notatur in *c.* 1. *& c. Statuimus infra de majorit. & obed.* Potest et- 32
iam

iam dici ordinem literæ non esse attendendum, quando ex aliis juribus apparet varius, & inversus. Unde quamvis hic Decanus præmittatur Præposito, tamen in *capit. Quamvis infra de verborum significat.* Præpositura aliis præponitur, & sic videtur major Decanatu, ut per illum textum dixit Rota *decis. 17. fuit dubitatum de conces. præbend. in novis.* Et similiter quamvis Decanus, & Præpositus hic præmittantur Archidiacono; tamen in *capit. Innovamus 60. distinct.* Achtidiaconus ei præmittitur, ut patet ibi Archidiaconi, vel Decani, vel Præpositi. Sed & Concilium Tridentinum *in cap. 20. §. Ad hæc sess. 24.* etsi præponat Decanos Archidiaconis, ibi, *Non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum; nihilominus in cap. 3. ejusdem sess.* ordine inverso Decanis præposuit Archidiaconos, ut patet ibi, *Archidiaconi autem, Decani, & alii inferiores*, & idem fecit *in cap. 14. in fin. sess. 25. de reformat.* Quinimo Concilium Lateranense *in cap. Cum in cunctis, §. Inferiora supra de elect.* primo loco Decanos Archidiaconis, & paulo post Archidiaconos Decanis præposuit. Vel dic in his standum esse consuetudini, ut ibi per Cardin. in 3. notab.

33 Ultimo nota ex fine literæ textum adhoc valde notabilem, quod impeditus ex justa causa suscipere Ordines suo beneficio annexos, quamvis non sit ipso jure beneficio privatus, *d. cap. Cum in cunctis, §. Inferiora, ver. Cum autem supra de elect.* & ibi Butr. *in 6. notab.* Clem *Ut ii, de etat. & qualit.* Conc. Trident. *cap. 4. sess. 22.* tamen est privandus, ut hic est textus apertus; hoc enim importat illud verbum, *amittant*, idest per sententiam judicis, ut notat Innoc. *in cap. Accepta in ver. Constiterit, ver. Aliis tamen videtur de restit spoliat.* & Host. *in d. c. Cum in cunctis num. 33. in ver. Admoniti.*

34 Sed oppono, quod imo legitime impediti non sint privandi, *capit. 1. infra de Cler. ægrotan. l. Qui furare, ff. de statu homin & leg. 1. §. Casum, ff. de postul. an.* & est expressum in d. Clem. *Ut ii, §. Illi vero*, ibi, *Justo impedimento cessante.* Pro solutione distingue. Aut quis ex culpa sua ad talem statum pervenit, ut promoveri non possit, puta quia duellum obtulit, vel suscepit, vel bello sponte se ingessit, & oculum, vel manum, vel pedem amisit, ut in *cap. infra de corp. vitiat. &* §. 1. 23. q. 6. vel quia vir cum uxore sua deprehendit eum turpiter conversantem, unde illi ea, cum quibus deliquerat, amputavit, ut *in cap. 3. §. fin. infra de sentent. excomm.* & notatur *in cap. 3. & 4. de corp. vitiat.* secundum Host. *hic num. 3. in ver. Justa causa.* Et hoc casu privari debet beneficio, & ita intelligitur textus hic. Aut sine culpa sua in impedimentum incidit, & privari non debet, & ita procedunt contraria, quia non debet addi afflictio afflictis, ut in *d. cap. 1. Cler. ægrotan.* & hic declarat glos. *in ver. Amittant*, Innoc. *in eod. ver.* Abb. Antiq. *in verb. Prohibente*, Host. *num. 3. in ver. Justa causa*, cum quibus consentiunt Jo. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes. Vel certe intelligitur de his, qui ante
35 ordinationem hæc habent impedimenta, & in ordinatione sua hæc fraudulenter tacuerunt, ut legitur, & notatur in *cap. Exposuisti de corp. vitiat. & in c. 1. ver. Idem respondet supra de ordinat. ab Episc.* Quo casu etiam cedendi licentia peti potest, ut in *cap. Nisi cum pridem, §. Propter conscientiam, & §. Personæ vero supra de renunc.* secundum Innoc. & Host. *ubi sup.*

36 Sed contra primam solutionem oppono. Qui ex proprio peccato in infirmitatem incidit, juxta tex. *in c. Cum infirmitas infra de pœnit. & remiss.* non modo non est privandus titulo beneficii, sed nec distributionibus quotidianis, ut tradit Covarr. *lib. 3. variar. resolut. cap. 13 num. 8.* & censuit S. Congregatio Cardinalium Conc. Trident. interpretum, & declaravit sanctæ memoriæ Greg. XIII. ut scripsi in *cap. Licet n. 147. infra de præbend.* Et similiter debilitas corporis, quæ reddit Episcopum inhabilem ad executionem pastoralis officii, est juxta causa cedendi, etiamsi ex peccato proveniat, dummodo Episcopum pœniteat, ut notat Host. *in d. cap. Nisi cum pridem num. 13. in fine*; Ergo impedimentum præbet justam causam excusationis a privatione ob non promotionem, licet ex propria culpa proveniat.

At respondetur id esse speciale in impedimento egritudinis, quod nec a jure, nec ab homine, sed ad ipso Deo illatum est, *c. Cum percussio 7. quæst. 1.* ubi Gregorius: cum percussio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, & ideo non debet a nobis addi flagellatis afflictio. Et huic respexit S. Congregatio, dum dixit Superiorem non debere inquirere, an Canonicus in morbum inciderit ex culpa sua, necne, quia multæ possunt esse causæ, & non turpes. At secus est in aliis impedimentis, de quibus non ambigitur quin provenerint ex culpa propria, & de his intelligo hanc decretalem, quod bene notat. Adverte tamen, quia quod hic statuitur, ut qui Ordines suis beneficiis annexos non suscipiunt, beneficiis privari possint, & consequenter non sint ipso jure privati, hodie corrigitur per decretum Concilii Constantiensis sub Martino V. ut scripsi plenius *in d. capit. Cum in cunctis, §. Inferiora in ultim. notab. a numer. 23. supra de elect.*

QUÆRO, An ad obtinendum beneficium Sacerdotale requiratur, ut quis sit actu Sacerdos tempore collationis, seu alterius provisionis, an vero sufficiat aptitudo. 37

Si Ecclesia sit Parochialis, clarum est non requiri Sacerdotium actu, sed satis esse, ut provisus infra annum ad Presbyteratum se faciat promoveri; alioquin elapso anno, monitione aliqua non præmissa, est ipso jure beneficio privatus, ut *in cap. licet canon, & cap. Commissa de elect. lib. 6.* de quo plene per Rebuff. *in praxi benefic. in tit. de non promot. intra ann.* Et idem est in Prioratibus Conventualibus, ut in Clem. *Ne in agro, §. Ceterum de statu Monach.* 38

Si Ecclesia sit Collegiata etiam Parochialis, aut Dignitas curata, similiter non requiritur Ordo Presbyteratus tempore electionis, seu provisionis, sed satis est, ut electus promoveatur infra tempus a jure præfixum, ut in *cap. Cum in cunctis, §. Inferiora, ver. Cum autem*, & ibi glos. *in vers. Canonibus supra de elect.* licet hoc casu contraveniens non sit ipso jure beneficio privatus, sed privandus, ut est decisum *in cap. Statutum eod. tit. lib. 6.* 39

Si sit Dignitas non curata, ut Abbatis, Decanatus, Præpositura, & Archipresbyteratus, eodem modo non requiritur, ut illa obtinentes sint actu Presbyteri, sed satis est, ut Presbyteri fiant. Quod si admoniti non paruerint, sunt a beneficiis amovendi, ut est textus hic, & dixi supra in 2. notab. Ex Concilio tamen Constantiensi sub Martino V. sunt ipso jure privati, ut scripsi in *d. §. Inferiora in 2. notab. a numer. 23.* licet hodie prædictæ Dignitates non habeant Ordinem Presbyteratus annexum, cum ad eas obtinendas sufficiat ætas viginti duorum annorum ex decreto Concilii Tridentini in *cap. 12. §. Ad ceteras sess. 24.* ut similiter dixi supra in 1. notab. 40

Si sint Canonicatus, vel Præbendæ aut portiones Presbyterales in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, simili modo satis est, ut provisi infra annum in Presbyteros ordinentur, ut in Clem. *Ut ii, §. Illi vero de ætat. & qualit.* & in Concilio Tridentino *in d. cap. 12. §. Neminem etiam sess. 24.* alioquin incidunt in penas d. Clem. ab eodem Concilio innovatas *cap. 4. sess. 22.* idest amissionis vocis in Capitulo, & subtractionis dimidiæ partis distributionum, ut ibi, non autem in pœnam privationis tituli, de qua *in d. capit. Licet. Canon*, quæ non habet locum, nisi in Parochialibus, ut ibi notat. glos. *in ver. Parochialis*, glos. 1. *in d. cap. Statutum*, & ibi etiam Gemin. & Franc. *num. 2. de elect. lib. 6.* Vitalin. *in d. Clem. Ut ii, §. Illi vero num. 9.* Roman. *cons. 325. num. 2. & 3.* quamvis privari possent si admoniti contumaciter recusarent Ordines suscipere requisitos, ut ex sententia S. Congregationis Concilii dixi in *cap. Queris in 2. quæst. num. 33. & 34. infra eod.* in quo tamen advertendum est ad decretum Concilii Constantiensis, de quo supra num. 40. 41

Alia vero beneficia simplicia, & Capellæ de jure communi non habent certos Ordines annexos, ut *in d. capit. Queris*, & notant Hostien. & omnes in *capit. Supra inordinata de præben.* Sed ad illa obtinenda sufficit prima Clericalis Tonsura, *cap. Ex literis de transact. cap. 2. de instit.* Felin. *in capit. Cum adeo 4 num. 2. de rescript.* Staphil. *de liter. grat. nona forma expectat var. numer. 24.* Rebuff. *in praxi tit. de Cler. a quib. & quomodo creentur numer. 4.* & hodie est expressum in Constitutione Sixti V. de habitu, & Tonsura Clericorum, & militum beneficia Ecclesiastica obtinentium, quæ incipit, *Cum sanctissimam.* Possunt tamen habere Ordines annexos ex fundatione, privilegio, statuto, vel consuetudine, ut notat glos. in *cap. Si eo tempore in ver. Ætatem, ver. Et hæc vera intelligo de rescrip. lib. 6.* Item glos. *in d. Clem Ut ii in ver. Annexi.* Quare ad dignoscendum, an ejusmodi beneficia requirant Sacerdotium actu, necne, spectandum est privilegium, statutum, vel consuetudo, ut tradit Petr. a 42 43

Biaxio *in direct. elect. capit. 9. par. 2. numer.* 3. Petr. Gregor. *de benefic. capit.* 36. Sed præcipue recurrendum est ad verba fundationis, seu institutionis beneficii, quibus contrariis ordinationibus non est detrahendum, ut in decreto Concilii Tridentini *c. 5. sess. 25. de reformat.*

44 Et quidem Abb. *in c. Cum in cunctis, §. Interiora n.* 10. *de elect.* in hoc articulo utitur hac distinctione, videlicet: Quædam est annexio Ordinum respectu actus,
45 quædam vero respectu aptitudinis, In primo casu requiritur, ut quis sit constitutus in illo Ordine tempore collationis; alioquin non tenet collatio, ut sentit
46 glos. in Clem. *Ut iis in ver. Annexi de ætat. & qualit.* Unde cum assumendus ad Cathedralem Ecclesiam debeat esse actu saltem Subdiaconus, ut in *c. A multis de ætat. & qualit.* & in decreto Concilii Trid. *c. 2. sess.* 22. ibi, *In sacro Ordine antea saltem sex mensium spatio constitutus: inde fit, ut Episcopatus dicatur habere annexum Ordinem Subdiaconatus respectu actus, majores vero respectu aptitudinis*, ut per Abb. *l. c. & in d. Clem. Ut ii n.* 12. Et est simile in commenda Parochia-
47 lis Ecclesiæ, quæ cum fieri non possit, nisi Sacerdoti, *c. Nemo deinceps, de elect. lib.* 6. necesse est, ut Commendatarius sit actu Sacerdos, ut ibi notat glos. *in v. Sacerdotio*, & Abb. *d. n.* 12. *vers. Item pone exemplum.*
48 In secundo autem casu non requiritur, ut quis habeat Ordinem beneficio annexum tempore collationis, sed satis est, ut in ea ætate sit constitutus, ut infra tempus a jure præfixum promoveri valeat: & de hac annexione secundum Abb. intelligitur text. *in d. §. Inferiora, & in c. Si pro Clericis, & c. Eum cui, de præben. lib.* 6. in quibus juribus patet Ecclesiam curatam, vel dignitatem habere Ordinem Presbyteratus annexum; & tamen non requiri, ut quis sit actu Presbyter tempore promotionis; sed satis esse, ut postea ad illum Ordinem promoveatur: nimirum quia talis annexio est respectu aptitudinis tantum, eo quod aptus esse debeat ad illum Ordinem, non autem respectu actus: & hanc distinctionem sequitur in *d. §. Inferiora*, Dec. *n.* 21. *&*
49 *seqq.* eamque non obscure probavit Rota *decis.* 3. *incipien. Statutum, alias,* 1. *de præbend. in novis:* ubi ponit notabilem, & quotidianam quæstionem, videlicet, stante statuto Ecclesiæ de certa præbenda non conferenda, nisi actualiter in Sacerdotio constituto, nunquid impetrans Apostolicus possit hujusmodi præbenda acce-
50 ptare, si actu non sit Sacerdos. Et tandem videtur concludere post Jo. Monach. & alios, quod aut beneficium habet actu Sacerdotium annexum ex primæva fundatione: & tunc expectans non potest beneficium illud acceptare, nisi actu sit Sacerdos, saltem in eo casu, in quo beneficium fuit fundatum per laicum: quia non est verisimile, ut per clausulas generales in literis appositas Papa voluerit derogare ordinationi beneficii, ne laici a fundationibus retrahantur, arg. *c. Cum dilectus de jure patr.* & eorum, quæ leguntur, & notantur in *c. Licet de præb. lib.* 6. Aut beneficium habet Sacerdotium annexum non ex fundatione, sed ex statuto postea facto per Episcopum, & Capitulum; & tunc beneficium acceptari potest per expectantem propter clausulas, *Non obstantibus &c.* quæ in literis apponi consueverunt; & hoc intelligitur de annexione respectu actus, non autem de annexione respectu aptitudinis, quia tunc indistincte potest expectans beneficium Sacerdotale acceptare, licet actu non sit Sacerdos, ut *in d. capit. pro Cler. de præb. lib.* 6.

51 Non tamen in eo casu, in quo annexio Ordinum facta est respectu aptitudinis, necesse est ut quis tempore collationis sit in ætate ad Ordinem requisita. Et in hoc admitti non debet doctrina Abb. *l. c.* sed satis est, ut in ea ætate sit constitutus, ut infra annum ad Ordinem illum promoveri valeat, ut tenet Rota *in præalleg. dec.* 1. *de præben.* & hodie est expressum in decreto Concilii Tridentini *c.* 12. *§. Neminem etiam sess.* 24. ut scripsit plenius *in d. c. Cum in cunctis a n.* 63. *de elect.* & pa-
52 tet ex subjectis declarationibus S. Congregationis Concilii, videlicet, si ex fundatione Capellaniæ cautum sit, ut Capellanus per seipsum celebret Missas, an possit ista conferri simplici Clerico, anve Capellania, cui annexum est onus duarum Missarum in hebdomada per proprium Rectorem celebrandarum dicatur Sacerdotalis, & non possit conferri Clerico quatuordecim annorum. Sac. Congregatio ad utrunque dubium respondit posse quidem conferri simplici Clerico, in ea tamen ætate, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri queat, nisi alia essent verba in fundatione posita, quæ requirerent, obtinentem tempore collationis esse actu Presbyterum,

Item positis verbis fundationis. Quilibet Sacerdos, qui pro tempore fuerit, continuam residentiam personalem in dicta Ecclesia facere teneatur, & singulis diebus, quibus facultas, & commoditas sibi aderit, in dicta Ecclesia teneatur Missam devotione debita celebrare. Die 13. Junii 1608. S. Congregatio censuit ad hujusmodi Ecclesiam non posse præsentari aliquem, qui non sit constitutus in tali ætate, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. Item positis verbis fundationis videlicet, *Legavit dicta Ecclesiæ Collegiatæ libras octoginta pro constituenda, & erigenda una Prebenda Sacerdotali in dicta Ecclesia cum onere, ut prebendarius nominandus, & eligendus ad dictam prebendam teneatur singula hebdomada celebrare Missas duas in dicta Ecclesia*; quæritur, an sufficiat præsentare Clericum talis ætatis, ut infra annum promoveri possit ad Sacerdotium. Die 5. Januarii 1604. S. Congregatio censuit sufficere.

Item in Cathedrali Ecclesia Montis Politiani sunt plu- 53
res Capellaniæ perpetuæ, quas obtinentes ex antiqua consuetudine, & constitutionibus Ecclesiæ habent onus pluries in hebdomada celebrandi, & eorum octo electi a Capitulo diebus festis non solemnibus, & ferialibus Missas Conventuales canere, & una cum Capitularibus choro interesse tenentur cum perceptione dimidiæ partis distributionum, quas percipiunt Canonici; S. Congregatio censuit has Capellanias inspecta institutione esse Sacerdotales, ideoque solis Sacerdotibus, vel constitutis in ætate, ut intra annum possint ad Sacerdotium promoveri, esse conferendas, nisi earum status forte fuerit immutatus. Sed ad omnem dubitationem removendam esse agendum cum Sanctissimo, ut Sacerdotales in posterum decernantur absque eas nunc obtinentium præjudicio. Sanctitas Sua voluit exhiberi veteres constitutiones, inclinavitque, ut si ita res habet, hæ Capellaniæ decernantur Sacerdotales.

Item instantibus verbis fundationis Capellæ, videlicet, Usufructuariæ teneantur manutenere unum Capellanum, seu Presbyterum, qui omni die celebret, & celebrare debeat Missam unam in Ecclesia per ipsum testatorem fundata, &c. & post earum obitum per N. & N. quos elegit in patronos dictæ Ecclesiæ, manuteneri debeant duo Capellani, qui omni die residentiam faciant in dicta Ecclesia, & qui celebrent, & celebrare debeant Missam in eadem: an Capella hujusmodi sit Sacerdotalis, itaut actu Sacerdoti sit conferenda. Die 22. Februarii 1614. S. Congregatio ex omnium sententia censuit hujusmodi Capellam esse quidem Sacerdotalem, sed satis esse, ut ad eam præsentetur Clericus in ea ætate constiturus, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri.

Conclude igitur ad obtinendam Capellaniam, seu beneficium Sacerdotale requiri Sacerdotium in ipso actu collationis, si Ordinis annexio facta sit respectu actus. Si vero annexio facta sit respectu aptitudinis, nec requiri, ut provisus sit actu Sacerdos, quod & Abbas concedit, neque ut tempore collationis habeat ætatem, quam requirit Ordo Presbyteratus, quod Abbas non concedit; sed satis esse, ut sit in tali ætate, ut infra annum possit in Presbyterum ordinari, & sic in vigesimo quarto anno inchoato, quia sic poterit in vigesimo quinto inchoato promoveri ad sacerdotium ad præscriptum Clem. *fin. de ætat. & qualit* & Concil. Trid. *cap.* 12. *sess.* 23.

Sed superest difficultas quomodo cognoscatur, an annexio facta sit respectu actus, an vero respectu aptitudinis. 54

Abbas *in d. c. Cum cunctis, §. Inferiora, n.* 10. *de elect.* dicit in hoc recurrendum esse ad verba, & adducit exemplum annexionis respectu actus. Sed respectu aptitudinis, in qua major est difficultas, nihil declarat.

Tu vero sequere theoricam Rotæ *in Romana Capellanie* 19. *Martii* 1586. coram Cardinali Pamphilio, & in aliis quam pluribus relatis *in Recanaten. Beneficii* 14. *Junii* 1608. coram Cardinali Lancellotto, quæ habetur impressa *in recent. p.* 2. *decis.* 216. *num.* 1. & fuit confirmata coram eodem 19. Januarii 1619. Quam quidem theoricam sæpius probavit S. Congreg. Conc. videlicet. Aut verba fundationis, seu institutionis beneficii respiciunt ex necessitate ipsum actum præsentationis, institutionis, vel collationis. Aut non respiciunt actum, sed potius illius prosecutionem. In primo casu requiritur Sacerdotium in ipso

actu; veluti si in fundatione beneficii, vel Capellaniæ
56 cautum sit, ut præsentetur, vel instituatur, aut eligatur Sacerdos, vel ut Capellania conferatur Sacerdoti; seu constituto in Ordine sacerdotali; nam qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi; *l. In delictis §. Si extraneus, ff. De noxal. l. Si Titius*, ubi Bart. *ff. de testam. milit.* ideſt in ipso actus initio, ut declarat Cardin. *in c. Perpendimus sub num. 7. vers. Sed redeundo ad contrarium, de sentent. excomm.* Gomes. *decis. 72. in princ. lib. 1.* & in proposito præter Rotam tenent Abb. *in d. cap. Cum in cunctis §. Inferiora numer. 10. vers. Secundo casu*, & Dec. post eum *num. 21. ad finem, & n. 22. de elect.* Idem Abb. *in Clem. Ut iis sub n. 18. vers. Item pone exemplum*, & ibi etiam Cardin. *in §. Illa vero num. 4.* & Vitalin. *n. 16.* post Imolam *col. 1. de ætat. & qualit.* Paris. *cons. 50. num. 12. & seqq. lib. 4.* Ripa *in l. Ex facto num. 31. ff. De vulgar.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. requisita ad collationem n. 35. & in repet. c. Extirpandæ, §. Qui vero in 2. notab. de præbend.* Lambertin. *de jure patron. par. 1. lib. 2. q. 7. art. 29.* Ferrett. *cons. 211. num. 8. & 9.*

Et idem est si cautum sit, ut præsentetur Presbyter; vel Capellanus, qui Missam celebret, in quo casu proprie loquitur præcitata decisio Romana Capellaniæ. Et hoc teneas quidquid contrà scripserint nonnulli ex recentioribus; quos citat Nicolaus Garz. *in tract. de benefic. part. 7. c. 1. num. 62. vers. Et quamvis Zerola; & num. seqq.*

Nec requiritur adjectio illius dictionis, *actu*, seu *actualiter*; puta præsentetur, seu instituatur actu Presbyter; vel qui actualiter sit constitutus in Ordine Presbyterali, ut perperam opinatus est Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. glos. 5. a num. 104.* sed satis est, ut simpliciter cautum fuerit, ut præsentetur, seu instituatur Sacerdos juxta conclusionem Rotæ, & communem per rationem illam; quod qualitas adjuncta verbo, &c.

Nec refert utrum verba fundationis concepta fuerint affirmative, puta præsentetur, vel instituatur Sacerdos; an negative, puta præsentari, seu institui non possit, nisi Sacerdos, vel beneficium non conferatur, nisi Sacerdoti; nam etsi nonnulli existimaverint in eo tantum casu requiri Sacerdotium actu; in quo verba sunt negative concepta, ut Ferrett. *cons. 305.* veritas tamen est inter has annexiones Ordinum nullam esse realem differentiam, & utroque casu requiri Sacerdotium actu, ut probat Paris. *cons. 50. num. 18. lib. 4.* & Moderni *de re benefic. lib. 2. cap. 47. numer.* & de annexione facta verbis affirmativis loquitur Rota, Abbas, & Doctores præallegati *numer. 54. & seqq.*

57 Rursus nihil refert, an fundator dixerit, præsentetur, vel eligatur Sacerdos: an vero dederit potestatem præsentandi, vel eligendi Sacerdotem, hujusmodi enim duæ formæ æquipollent, & utroque casu requiritur Sacerdotium in ipso actu præsentationis, vel electionis, ut in casu Rotæ *decis. 216. sub num. 1. vers. Nam qualitas Presbyteri par. 2. in recent.* nulla enim constitui potest differentia inter verbum, & gerundium, cum gerundium sui verbi vim gerat. Unde proprium nomen sortitum est, ut notat Bald. in *l. Falsus num. 6. ad fin. vers. Et nota ista, Cod. De furt.* & Prob. ad Jo. Monach. *in cap. unic. numer. 1. de postulat. Prælat. lib. 6.* & habeat vim hanc imprimendi qualitatem tempore actus perinde, ac verbum suum, ut deducit Dec. *cons. 433. num. 6. & 7.* & in proposito moderni proxime citati n. 9.

58 In secundo autem casu, ideſt cum verba fundationis, seu institutionis beneficii, vel Capellaniæ non respiciunt ipsum actum præsentationis, seu electionis, vel collationis, sed illius prosecutionem, annexio Ordinis dicitur facta respectu aptitudinis, nec requiritur Sacerdotium actu, sed satis est ut præsentandus, vel eligendus in ea ætate sit constitutus, ut infra annum ad Sacerdotium promoveri queat, juxta theoricam Abbatis in *d. cap. Cum, in cunctis, §. Inferiora num. 10. de elect.* & Rotæ à Doctoribus communiter receptam.

Exemplum est, si fundator dixerit, Capellanus debeat esse Presbyter, vel præsentetur Clericus, qui per seipsum teneatur Capellaniæ in divinis inservire, & Missas celebrare; nam etsi hoc casu Andreas Siculus *in cons. 33. Scripsit Psalmista lib. 2.* & post eum Lambert. *de jure patr. lib. 2. par. 1. quæst. 7. art. 27.* senserint requiri Sacerdotium actu; veritas tamen est in oppositum: quia hujusmodi verba respiciunt prosecutionem ipsius præsentationis, & tempus post institutionem; & ideo sufficit, ut præsentatus sit Sacerdos habitu, licet non actu: & in hoc casu loquitur Rota *in Romana Capellaniæ de Capisucchis die 20. Novembris 1573. coram Cotta*: quæ refertur *in præaleg. Romana Capellaniæ coram Cardinali Pamphilio 14. Martii 1586.* Et ita etiam in his, & consimilibus terminis sæpius respondit S. Congregatio Concilii; ut patet ex resolutionibus relatis in præcedenti quæstione numer. 52. in quibus hujusmodi verba, *Capellanus per se ipsum celebret, vel celebrare debeat Missas*, & alia id genus S. Congregatio ita interpretata est, ut Capella sit quidem Sacerdotalis, sed tamen satis sit, ut ad eam præsentetur, seu instituatur Clericus in ea ætate constitutus, ut infra annum possit ad Sacerdotium promoveri. Regulare enim est in beneficii Sacerdotalibus 59
sufficere solam habilitatem ad Sacerdotium, *capit. 2.* cum ibi notatis *instit. lib. 6. cap. Si pro Clericis*, ubi Gemin. & Franc. *de præben. eod. lib.* Innoc. *in d. cap. Cum in cunctis*, & ibi Abb. & Dec. *in §. Inferiora*; Roman. *consil 325. numer. 1.* Dec. *consil. 122. sub numer. 2.* & Rolan. *consil. 47. numer. 59. lib. 1.*

Secundo QUÆRO, An Capellania, cui est annexum 60
onus Missarum celebrandarum, sit Sacerdotalis, anve Capellanus teneatur per seipsum Missas celebrare?

Proposita quæstio duas habet partes, de quibus tamen 61
promiscue agendum fuit, quia sunt connexæ, & complicatæ, & plerunque una dependet ab altera. Unde ad evidentiam præmittendum est beneficium dici Sacerdotale, cum de jure, aut privilegio, fundatione, statuto, vel consuetudine Ordinem Presbyteratus habet, annexum sive annexio hujusmodi sit facta respectu actus, sive respectu aptitudinis, secundum ea, quæ dicta sunt in quæstione præcedenti, ut notat glos. *in Clem. Ut ii, §. Illi vero in ver. Annexi de ætat. & qualit.* & glos. *in cap. S. eo tempore in ver. Ætatem, vers. Et hæc vera intellige, de rescript. lib. 6.* Item glos. *in ver. Sacerdotalis*, Archid. & Jo. Andr. *in cap. Ei cui, de præbend. eod. lib.* & hodiè est expressum in decreto Concilii Tridentini *c. 12. §. In omnibus vero sess. 24.* Ex eo autem, quod Capellanus teneatur Missas celebrare, non infertur necessario, ut Capella sit Sacerdotalis, seu ut Capellanus debeat esse Presbyter, quia onus Missarum celebrandarum potest per alium adimpleri, ut inferius patebit. Et similiter ex eo, quod Capella sit Sacerdotalis, regulariter non licet inferre, ut Capellanus teneatur celebrare per seipsum, quia stant simul, ut Capellanus debeat esse Sacerdos, & nihilominus Missas celebrare possit per substitutum, ut pariter constabit ex his, quæ dicentur infra, præsertim num. 71.

Quibus præcognitis, in proposita quæstione etsi multi 62
multa scripserint, ut referunt moderni in *tract. de benefic. par. 7. c. 1. a num. 75.* nihilominus vera est, & communiter recepta opinio Lapi Abbatis in suis allegationibus, videlicet *allegat. 35. alias 36.* Utrum absque dispensatione, *alleg. 116.* Philippus in suo testamento *n. 3. vers. In contrarium arguitur; & vers. Et licet prædicta, & alleg. 117. factam super quo n. 2.* quibus in locis censuit Altare, seu Capellam ea lege erectam, ut Capellanus, seu Presbyter eligendus debeat in divinis deservire, & Missas celebrare pro anima fundatoris, neque actu, neque aptitudine esse Sacerdotalem, sed posse conferri simplici Clerico quatuordecim an- 63
norum. Movetur, quia de generali consuetudine, quam Papa scit, & tolerat, beneficia simplicia personalem residentiam non requirunt, ut notat glos. *in c. Gratia in verb. De jure teneri, de rescr. lib. 6.* Et quamvis testator jusserit, 64
ut Presbyter debeat ibi in divinis deservire, & Missas celebrare; tamen satis sit testatori si ibi per alium divina celebrentur, ut in reg *Qui per alium cum jure expressum non sit, ut hæc casu per se deservire debeat*: & allegat Jo. Calder. *in c. Super inordinata de præbend.* ubi expresse dicit majorem quatuordecim annis, licet minorem viginti quinque posse obtinere Ecclesiam non curatam, seu beneficium in Ecclesia non curata. Nec obstat opinio glossæ, quod minor vigintiquinque annis Ecclesiam Rectoriæ habere non possit ea ratione, quia Ecclesia dedicatur, ut in illa Rector Missam celebret, & alia divina officia, *c. 1. de consecr. dist. 1.* Talis autem Missam celebrare non potest, nisi sit Sacerdos, *c. 1. §. Una, vers. Et hoc utique Sacramentum sup. de Summa Trinit.* & minor vigintiquinque annis non potest esse Sacerdos, Clem. *Generalem de ætat. & qual.* Etenim, ut dicunt Calder. in *d. c. Super inordinata*, & Lap. *de alleg. 35. numer. 3. & 4.* prædicta opinio est contra multa jura: quia in Ecclesiis jura distinguunt inter curatam, & non curatam, & majorem ætatem requirunt in curatis,

quam

quam in simplicibus, ut *in cap. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *de elect. cap. Licet Canon eod. tit. lib. 6. c. Eam te*, *de ætat. & qualit.* Ubi autem a jure non exigitur personalis residentia, satis est per Vicarium deservire: ad hoc gloss. in *c. Super eo in ver. Non obviet*, *de præb. lib. 6.* Item si hoc habeat consuetudo, potest quis absque peccato in absentia redditus percipere, dummodo in beneficio teneat Vicarium, per alium beneficio deserviat, ut notat gloss. *fin. in c. Cum omnes de constit. in c. Extirpandæ in fin. de præbend. & in c. Dudum, il 2. in gl. pen. de elect.* Ita Lapus Abbas cujus sententiam secuti sunt Felin. *in cap. Cum omnes sub n.* 32. & ibi etiam Dec. *in 2. lectura n.* 55. *de constit.* Mill. *in repert. in ver. Beneficium simplex*, Ferrett. *cons.* 112. & plerique alii: & Rota *in causa Brixien. Capellaniæ 2. Martii* 1598. *coram Litta*, *& in Romana Capellaniæ*, *de qua infra num.* 73. & eandem sæpius probavit S. Congregatio Concilii, ut constat ex declarationibus infrascriptis.

65 Cum petitum esset, ut injungeretur Vicario Mediolanensi, ut institueret præsentatum ætatis annorum 21. ad Capellaniam, ad quam ab immemorabili tempore consuevit præsentari Capellanus etiam non sacerdos, nec in sacris constitutus: die 6. Julii 1581. S. Congregatio censuit, dummodo in fundatione cautum non sit, ut Capellanus per seipsum celebret, non teneri ipsum sacros Ordines suscipere, sed per alium Missarum oneri satisfacere posse. Item Archiepiscopus Compost. posuit sub sequestro fructus cujusdam Capellaniæ, eo quod illius Capellanus non satisfeciisset ibi oneri quatuor Missarum in fundatione injuncto. Capellanus vero asserens se celebrasse Salamanticæ, ubi studiorum causa degebat, adiit Sacram Congregationem Concilii. Die 1. Decembris 1581. S. Congregatio censuit Missas celebrandas esse in Capella, sive per ipsum Capellanum, sive per alium, nisi secus in fundatione cautum sit, & Archiepiscopum debere relaxare sequestrum fructuum, retentis tamen fructibus pro ea quantitate, ex qua solvi debeat stipendium iis, qui in defectum Capellani celebrarunt Missas in dicta Capella, vel celebrabunt.

66 Item in Bulla Pauli II. exponitur, quod Jacobellus de Majoribus in suo testamento inter cetera voluit, ut in Parochiali S. Stephani fundaretur de bonis suis Capella, quodque Paula de Matis testatoris filia in executionem testamenti Capellam hujusmodi sub institutione Sanctorum Laurentii, & Antonii in dicta Ecclesia fundavit, & competenter dotavit pro uno Clerico, qui ei in divinis deserviret, juspatronatus sibi reservando, utque illud pro tempore obtinens in eadem Capella certas Missas qualibet hebdomada celebrare deberet ordinando, & pro prima vice Hieronymum Clericum Romanum præsentavit. Deinde Summus Pontifex ad supplicationem ejusdem Paulæ dictam Capellam in perpetuum sine cura beneficium Ecclesiasticum pro uno Clerico, qui eidem Capellæ in divinis inserviat, erexit cum reservatione juris patronatus. Dubitatum est, an Capellania, de qua agitur, requirat necessario, ut Capellanus debeat esse Presbyter. Die 5. Junii 1589. Sac. Congregatio censuit non requiri, sicut etiam alias declaravit secuta opinionem Lapi in suis allegationibus.

Item stante fundatione, quod in dicta Capella sit, & esse debeat unus Capellanus bonus Clericus secularis exemplaris, & Deum timens, qui qualibet hebdomada teneatur, & obligatus sit unam Missam celebrare: responsum est ex verbis appositis in fundatione hujus Capellæ non inferri necessarium, ut Capellanus debeat esse Presbyter.

67 Similiter in causa Placentina S. Congregatio censuit beneficium ea lege erectum, ut in eo deputari debeat unus Præbendarius, qui singulo quoque die teneatur Missam celebrare, & divinis officiis interesse, utique non esse Sacerdotale, ideoque posse Missas per alium celebrari facere.

68 Item consulta, an Capellania instituta a testatore his verbis, ut beneficiarius ipsius Capellæ omni die, seu saltem quinquies in hebdomada Missam celebrare teneatur, & si negligens fuerit ipse beneficiarius incurrat pœnam solidorum duorum, censeatur requirere personalem residentiam: Respondit obtinentem hanc Capellaniam non teneri residere, nec personaliter Missam dicere.

69 Idemque dictum fuit in una Casalen. in cujus fundatione cavebatur, ut domus Capellano ædificaretur, in qua habitaret, & divinis serviret; & nisi habitaret, & serviret posset amoveri, & de alio provideri.

Item fuit alias in Ecclesia Cathedrali Malecitana erecta quædam Capellania per Michaelem Gilalphonsum eo onere adjecto, ut Capellanus in ea pro tempore teneretur qualibet hebdomada celebrare certum numerum Missarum. Et cum dubitaretur ex parte Jo. Guerrero collitigantis, an prædicta Capellania esset Sacerdotalis, vel talis, quæ non ita comprehenderetur sub decreto *de reform. cap.* 5. *sess.* 25. quominus conferri posset Clerico quatuordecim annorum; & illa verba, *Capellanus*, *&c.* essent potius posita ad demonstrandum onus, quod testator Capellæ imposuit, quam ut respiciant factum ipsum celebrationis Missarum per proprium Capellanum: responsum est secundum ea, quæ proponuntur, hujusmodi Capellaniam non esse Sacerdotalem, posseque celebrationi Missarum per alium satisfieri, ac propterea ad illam obtinendam sufficere ætatem annorum decem, & quatuor. 70

Rursus positis verbis fundationis, videlicet, Introitus dictæ decimæ dispensentur ad tenendum unum Presbyterum, qui celebret Missas, & divina officia ad dictum Altare pro eo tempore, quo poterit ibidem stare ad celebrandum dicta officia omni die & inferius: N. & N. habeant regere dictos introitus, & dispensare ad tenendum dictum Presbyterum tantum quantum tenere poterunt singulo anno. Die 17. Novembris 1605. Sacra Congregatio censuit dictum Presbyterum posse per alium celebrare. Item, stantibus verbis fundationis, voluit, & ordinavit debere eligi unum idoneum Capellanum Presbyterum per N. & quod Capellanus debeat, & teneatur celebrare in ea Missam pro anima, &c. Dubitatum est primo, an hæc Capella possit conferri Clerico, qui Sacerdos non sit: Deinde si necessarium sit eam conferri Sacerdoti, an idem Sacerdos teneatur per seipsum in dicta Capella celebrare. Die 3. Aprilis 1610. Sac. Congr. ad primum respondit Capellam esse Sacerdotalem. Ad secundum non teneri inservire per seipsum. 71

Item Episcopus Aquilanus petiit declarari, an Capellania de jurepatronatus laicorum posset conferri ei, qui non est ejus ætatis, ut intra annum ad Ordines promoveri possit, onera subiturus, quæ dictæ Capellaniæ sunt annexa, juxta *c.* 4. *vers. Ii vero sess.* 22. S. Congregatio censuit non posse conferri, si ei injunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Evangelium, vel Epistolam cantandi, vel in fundatione dictum fuerit, ut obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus.

Demum stante fundatione Capellæ in Ecclesia Cathedrali Pistorienſi sub his verbis testatoris, quod Capellanus debeat celebrare diu, noctuque divinum officium, sicut ceteri Capellani faciunt, fuit dubitatum an Capellanus debeat esse Presbyter. Sacra Congregatio censuit ex istis verbis positis in fundatione hujus Capellaniæ non inferri necessario, ut Capellanus debeat esse Presbyter, & ita simpliciter respondendum absque eo quod dicatur, vel reservetur, nisi probaretur, quod tempore fundationis factæ de hujusmodi Capellania ceteri Capellani omnes essent Presbyteri celebrantes Missam. Tum quia in ista serie facti hoc negatur; tum quia etsi alii Capellani consuevissent esse Presbyteri, hoc non debet alterare puritatem verborum hujus fundationis, de quorum natura non est, ut teneatur esse Sacerdos, vel Missam dicere, cum verbum, Celebret officium divinum, non referatur ad celebrationem Missæ, ut colligitur ex Clem. 1. §. *Ne igitur de celebr. Missarum*, ubi Zabar. *n.* 2. & ad exemplum prædictæ decisionis idipsum respondit in Capella fundata in Cathedrali Ecclesia Abulensi sub iisdem verbis, Capellanus debeat celebrare divina officia diu, noctuque. 72

Nec est omittendum, quod propter decisionem in causa Pistorien. ut præfertur editam, Rota *in prædallegata Romana Capellaniæ 2. Januarii* 1589. *coram Cardinali Pamphilio*, mutavit sententiam, & recessit a resolutis, ut apparet ex ipsa decisione infrascripti tenoris, videlicet: Domini attenta resolutione Illustrissimorum Dominorum S. Concilii Interpretum in causa Pistorien. quòd præsentandus non debeat esse Presbyter ex eo, quod in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia, quia juxta allegat. Lapi 36. nisi expresse caveatur, quod per seipsum hoc agat, satis censetur provisum voluntati Testatoris, si per alium divina celebrari faciat, ad reg. 73

Qui per alium, &c. & tradit Cardin. *in cap. De multa in fin. ver. Quanto de præbend.* recesserunt a resolutis in hac
74 causa, & dixerunt Capellaniam non esse Sacerdotalem: quia ex verbis fundationis non adstringitur Capellanus ad deserviendum Capellæ in divinis, & Missam celebrare per seipsum. Et cum simus in beneficio simplici, in quo ex quadam generali totius orbis consuetudine non requiritur residentia, ut post Card. tradit Imola in *cap. fin. n. 9. de Cler. non reside.* sufficit quod deserviatur per substitutum, ad notata *in cap. Super eo de præbend. in 6.* Lap. *alleg. 36. sub n. 5. & alleg. 117. sub n. 2.* Card. *d. cap. De multa in fin.* Dec. *cap. Cum omnes, secunda lectura de Constit. cum aliis allegatis.* Non obstat, quod in hoc casu verba fundationis videantur directa in personam ipsius Capellani, cum dicant, quod beneficium pro tempore obtinens certas Missas in qualibet hebdomada in eodem Capella celebrare deberet: quia illa non respiciunt actum ipsum celebrationis Missarum ab ipsomet Capellano, sed potius sunt posita ad denotandam obligationem, & onus, quod ipsa testatrix Capellæ imponebat; & sufficit quod onus non sit ita impositum Capellano, quod per alium expleri non possit: quia alias cum a jure personalis residentia non requiratur, poterit per alium inservire, ex præallegatis. Ultra quod in casu resolutionis Congregationis verba erant directa ad Capellanum, prout etiam in casu allegationis Lapi, ubi testator mandavit dimidiam suorum bonorum Presbytero eligendo dari pro celebrandis Missis, Quod dicitur in casu decisionis Pistorien. non fuisse factam mentionem celebrationis Missarum, sed tantum divinorum, tollitur per rationem deservire per alium,
75 quæ militat utroque casu. Et eo magis venerunt Domini in hanc sententiam, quia concurrit mens fundatricis, quæ colligitur ex præsentatione ab ipsamet facta de Hieronymo de Longonibus, qui huic Capellæ deservivit per substitutum, Paris. *cons. 56. n. 19. lib. 4.* & postea fuit fere semper possessa a simplicibus Clericis, qui Missas per alios fecerunt celebrari, *leg. Si de interpretatione, ff. De legib.* Aym. *cons. 101. cum simil.*

Nec adversatur conclusioni superius firmatæ, quod cum quidam Joannes habens Capellaniam in diœcesi Hispalen. cum onere celebrandi Missas esset Romæ litis causa, & petiisset sibi indulgeri, ut sibi liceret easdem Missas in aliqua Urbis Ecclesia celebrare; Sacr. Congregatio censuit si Sanctissimo placuerit id tantum oratori esse concedendum, ut Missas in Ecclesia a Testatore destinata per alium celebrari faciat. Etenim in eo casu supponendum est ex fundatione fuisse injunctum Capellano onus per seipsum celebrandi; alioquin indultum celebrandi in eadem Capella per substitutum fuisset prorsus inutile, contra *cap. In his, de privileg. cum concordan.* de quibus ibi in gloss. *ultima.*

Constat igitur ex prædictis verum esse, quod prius dicebamus, videlicet Capellam non esse Sacerdotalem ex eo, quod Capellanus teneatur Missas, vel divinum officium celebrare, neque Capellanum regulariter teneri per seipsum celebrare ex eo, quod Capella sit Sacerdotalis, cum utroque casu huic oneri satisfieri possit per substitutum,

76 Verum si in ipsa erectione, seu fundatione Capellæ, aut aliis constitutionibus secus constitutum fuerit, id omnino erit observandum, ut disertis verbis statuitur a Conc. Trid. in *cap. 5. sess. 25.* & sæpius fuit responsum.

Observandum est tamen ad hoc non requiri, ut in fundatione expresse sit cautum, ut Capellanus celebret per seipsum, sed satis esse, ut id verbis æquipollentibus ordinatum fuerit, arg. *cap. In his infra de verb. signific. l. fin. l. De donat. quæ sub modo, l. Quid tamen,* §. 1. *ff. De arbitr.* & patet ex subjecta resolutione S. Congregationis.

77 Testator cavit, ut sui hæredes dent uni ex filiis ipsius pro alimentis, cui dictis hæredibus melius placuerit, & qui ad officium Clericatus ascendere voluerit, unam vineam ipsius Testatoris cum onere, ut cui dederint, ille teneatur pro anima, &c. celebrare annuam Missam cantatam in qualibet annali die mortis ipsius Testatoris, & dicto ejus filio Sacerdote defuncto alius ex ejus filiis similiter Sacerdos succedat cum eodem onere; & dictis ejus filiis Sacerdotibus defunctis, vadat in perpetuum cum eodem onere ad propinquiorem Sacerdotem de familia. Dubitatur primo, an supradictum relictum sit simplex legatum cum onere tamen assumendi Ordinem Sacerdotalem, & Missam celebrandi, itaut nulla sit opus institutione Ordinarii, vel potius sit erectum beneficium Ecclesiasticum de jurepatronatus dictæ familiæ. Secundo, an is, qui vult consequi tale legatum, debeat esse Sacerdos, & teneatur per seipsum Missam celebrare. Die 28. Julii 1605. S. Congregatio ad primum censuit hoc esse simplex legatum cum onere assumendi Ordinem Sacerdotalem, ac Missas celebrandi; ideoque non esse opus ulla Ordinarii institutione. Ad secundum, ad hujusmodi legatum consequendum oportere esse constitutum in tali ætate, ut intra annum ad Sacerdotium possit promoveri, eoque anni spatio Sacerdotii Ordinem debere suscipere. Sed quoad celebrationem Missæ posse etiam per alium huic oneri satisfacere, nisi fundationi præter expressa insint alia verba, quæ significent, ut per seipsum id muneris expleat.

Casus autem, in quibus censetur inducta obligatio 78
celebrandi per seipsum satis colligi possunt ex infrascriptis exemplis. Posito tenore fundationis, videlicet: Sint tres voces in præsentando Sacerdotem, & Capellanum dictæ Capellæ, qui serviat in divinis eidem Capellæ, & ibidem continue divina celebret, Missam, & officia nocturna, & diurna, & residentiam continuam faciat juxta Ecclesiam S. Andreæ, & serviendo dictæ Capellæ quæritur, an Rector ejusdem Capellæ teneatur residere, ac subire onera per seipsum. Die 20. Julii 1600. S. Congregatio censuit hujusmodi Rectorem teneri residere, ac munia hujusmodi explere per seipsum.

Item stante fundatione: Quod Capellani, & quilibet illorum debeat dicere pro anima mea in dicta mea Capella centum, & nonaginta duas Missas recitatas quolibet anno in perpetuum, &c. Item quod sit Presbyter bonus Christianus bonæ vitæ, & famæ, & non habeat onus alicujus officii, nec obtineat aliquam præbendam, Vicariam, Rectoriam, nec Curatam, nec aliquod aliud beneficium, nec Capellaniam, quibus inservire debeat, seu quod solum debeat se occupare, & assistere servitio istius meæ Capellaniæ, non in aliqua alia re, sive Præbenda, & si postquam fuerit nominatus in Capellanum fuerit provisus de aliqua alia Præbenda, seu Capellania, si illam acceptaverit, perdat eo ipso hujusmodi meam Capellaniam, & vacet, & provideatur in personam alterius. Præsuppositis clausulis suprascriptis, quæritur utrum Capellanus teneatur præcise per seipsum celebrare. Die 12. Maii 1606. Sac. Congregatio censuit secundum ea, quæ proponuntur, teneri celebrare per seipsum. Rursus positis verbis fundationis, omne incrementum, & lucrum proveniens ex summa 500. scutorum dari debeat Capellano, qui dictæ societati in divinis inserviat, &c. Et quod Silvester Oliverius si voluerit pro Capellano dictæ societatis inservire, ceteris præferri debeat. Die 23. Februarii 1608. S. Congregatio censuit ex dictis verbis, quæ *Silvestrum* præferri mandant, eum per seipsum inservire teneri. Ad hæc posito tenore dotationis, videlicet, *Dono bona opportuna Vicario Archiepiscopi nomine, & vice ipsius Ecclesiæ, seu Capellæ, & perpetui Sacerdotalis beneficii ad dictam Ecclesiam creandam; eo tamen tenore, ut Sacerdotes ad ipsam Ecclesiam, seu Capellam, ut fertur, ordinandam instituendi illi gaudeant, & sub his conditionibus, & non aliter, videlicet ut beneficialis ipsius Ecclesiæ, seu Capellæ omni die, seu saltem quinquies in hebdomada Missam in dicta Ecclesia celebrare teneatur, justo tamen impedimento cessante. Et si negligentes fuerint, vel remissi ad celebrandam ipsam Missam, seu ipsam Missam non celebraverint, beneficialis incurrat pœnam solidorum, &c. pro qualibet vice convertendam in utilitatem Ecclesiæ.* Ultimo autem loco Vicarius Capitularis sede, tunc Archiepiscopali vacante dotationem, & erectionem hujusmodi per hæc verba admisit, videlicet, considerans quod ex bonis donatis potest unus Sacerdos cum uno Clerico servitore vitam congrue sustentare, beneficium creavit, & bona donata prædictæ Ecclesiæ, & perpetuo Sacerdotali beneficio, & pro dote ipsorum Ecclesiæ, seu beneficii assignavit. Quæritur primo, an dictum beneficium sit Sacerdotale. Secundo, an provisus de hujusmodi beneficio possit alium beneficium personalem residentiam requirens retinere. S. Congregatio ad primum respondit esse Sacerdotale. Ad secundum ex verbis fundationis teneri obtinentem hujusmodi beneficium per seipsum celebrare,

neque

neque posse cum eo aliud beneficium residentiam requirens obtinere.

79 Sed prædictis videtur valde obstare Decretum Concilii Tridentini in *c.* 4. *sess.* 22. ubi disertis verbis statuitur primo, ut qui dignitates, personatus, officia, Præbendas, portiones, ac quælibet alia beneficia in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera vatia sunt annexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant, seu cantent, teneantur justo impedimento cessante infra annum Ordines suscipere requisitos. Et paulo post subnectitur. Cogantque Episcopi eos diebus statutis dictos Ordines per seipsos exercere; concordat *c.* 12. *sess.* 24. ibi, *Omnes vero divina per se, & non per substitutos compellantur obire officia.*

Si igitur obtinentes quæcunque beneficia in prædictis Ecclesiis tenentur onera Missarum adimplere, & divina celebrare per seipsos; ergo falsa est conclusio superius firmata, quod obtinentes Capellas Sacerdotales possint oneri Missarum, & divinorum celebrationi per alium satisfacere.

80 Solutio est difficilis. Sed observandum est Decretum *d. c.* 4. *sess.* 22. loqui in eo tantum casu, in quo Ordines sacri sunt annexi beneficio in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, & ita Decretum illum jam pridem intellexit Sac. Congregatio. Unde obtinens Capellam Sacerdotalem in prædictis Ecclesiis tenetur celebrare per seipsum, atque ita quod superius firmavimus obtinentem beneficium Sacerdotale posse per alium celebrare, notabiliter limitari debet, ut non procedat in obtinente beneficium Sacerdotale in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis. Sin autem Ordines non sint annexi beneficio, seu Capellæ eo, quod cautum non sit in fundatione, ut Capella sit Sacerdotalis, vel ut Capellanus debeat esse Presbyter, aut celebrare per seipsum, sed simpliciter dispositum sit ut Missas celebrare teneatur; tunc oneribus hujusmodi congrue satisfieri potest per substitutum, etiam in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia. Neque hoc casu, ut prædixi, est locus dispositioni *d. cap.* 4. quia loquitur de beneficiis, quibus onera sunt annexa; sed est locus allegationibus Lapi, & declarationibus superius relatis, *numer.* 62. & 65. & *seqq.*

81 Sed contra hoc ultimum arguitur sic. Obtinentes beneficia in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis tenentur, & cogi debent divina officia obire per se, & non per substitutos, ut expresse statutum est in *d. c.*
82 12. *ver. Omnes vero*, *sess.* 24. Sed Missa quamvis non sit de Horis, *c.* 1. *De celebr. Missarum*, *c. un. de Cler. non resid. lib.* 6. & *notat gl. in Clem. Utii*, *in ver. Certis horis*, *de ætat. & qualitat.* est tamen de officio, & venit divini officii appellatione; Ergo obtinentes Capellas cum onore Missarum in prædictis Ecclesiis tenentur per seipsos celebrare, & sic Capellæ hujusmodi cum prædicto onere Missarum generaliter, & indistincte sunt Sacerdotales. Minor probatur in *c. De his*, 12. *dist. in Clem. un. in fine*, ibi, Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum horarum officiis, *de reliq. & venerat. Sanctor.* & tenet gl. *in dicta Clem.* 1. *in veb. Canonicas*, ubi ait, Missam de officio dicimus, sed non de horis. Quinimo Missam esse de horis non obscure sentit glos. in *d Clem. un. in ver. Totidem*, dum inquit, argue pro æquandis distributionibus in his tribus horis, Matutino, Missa, & Vespere.

83 Ceterum responderi potest Missam privatam non esse de officio, sed tantummodo Missam solemnem, & Conventualem, de qua loquitur tex. in *c. Cum creatura*, *de celebr. Missar.* & ita intelligitur textus in *d. c. De his.* 12. *dist.* loquitur enim de officiis publicis ibi, Publica officia, id est vespertinas, matutinum, sive Missam. Et quamvis glossa exponat illud verbum, *publica*, id est Clericorum secularium; tamen expositio illa non congruit literæ, & textus debet intelligi in propria significatione, ut ibi declarat Gemin. *n.* 3. *in fine*, *ver. Nec est bona expositio glossæ*, unde Missa ibi
84 intelligitur Conventualis, & solemnis, & ita etiam intelligitur textus in *dicta Clem. unica*, & glos. *prælleg.* propterea enim dicunt distributiones assignari pro Missa, sicut pro horis. Quod etiam adnotavit Præpos. post alios in *d. c. De his*, *n.* 7. Hoc autem non con-
85 gruit nisi Missæ Conventuali. Concluditur ergo obtinentes beneficia in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia cum onere divinis inserviendi, seu interessendi teneri quidem per seipsos interesse etiam Missæ Conventuali, & mulctari posse nisi interfuerint; sed hinc non sequi ut teneantur indistincte eandem Missam Conventualem canere, id est ipsum sacrificium offerre per seipsos. Patet, quia in Ecclesiis Cathedralibus non omnibus Præbendis jubetur annecti Ordo Sacerdotalis, sed dimidiæ parti duntaxat, ut in *d. c.* 12. §. *In omnibus vero*, *sess.* 24. Ergo non omnes Præbendati, seu beneficiati tenentur Missam solemnem celebrare per seipsos, sed illi tantum, qui obtinent Præbendas, quæ annexum habent Ordinem Presbyteratus, alioquin Præbendæ omnes essent Presbyterales, & distinctio Concilii esset inanis. Sed Capellæ cum onere Missarum celebrandarum, nisi aliud sit cautum in fundatione, non habent Ordinem Presbyteratus annexum, ut superius dictum est S. Congregationis sententia; Ergo illas obtinentes non tenen- 86
tur Missam Conventualem celebrare per seipsos, sed tantummodo illi interesse, hoc important verba, *d. c. Cum creatura*, *de celebr. Missarum*, ibi, Missarum solemnia conventualiter celebretis, idest interessendo, & psallendo. Et hoc modo etiam quoad Missam Conventualem dicuntur divina officia per seipsos obire ad præscriptum *d.* §. *Omnes vero*. Non autem sacrificium offerendo, quod non convenit nisi Presbyteris, *capit.* 1. §. *Una*, *vers. Et hoc utique Sacerdotium*, *supra de Summa Trinit.*

Itaque ut in hac materia perstringantur omnia, cum 87
quæritur an, & quando obtinens Capellam teneatur esse Sacerdos, & oneri Missarum, divinorumque celebrationi satisfacere per seipsum, necne, sic distingue.

Aut Capellæ hujusmodi est annexus Ordo Presbyteratus, puta quia in illius fundatione cautum est, ut Capellanus debeat esse Sacerdos, aut non est annexus. In primo casu siquidem Capella sit in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia: tunc illam obtinens tenetur esse Sacerdos, & Missas, ac divina officia in fundatione injuncta per seipsum celebrare, ad præscriptum *d. cap.* 4. *sess.* 22. & *capit.* 12. *vers. Omnes vero*, *sess.* 24. ut clarius patebit in quæstione sequenti. Sin autem Capella non sit in Cathedrali, aut Collegiata Ecclesia, sed in alia inferiori, in qua horæ canonicæ non recitantur; tunc iterum subdistingue. Nam aut in illius fundatione expresse, aut verbis æquipollentibus statutum est, ut Rector teneatur Missas dicere, & onera adhibere per seipsum; & lex fundationis adamussim servanda est, ut in *cap.* 5. *sess.* 25. & in resolutionibus, de quibus supra *num.* 78. *vers. Casus autem*. Aut in fundatione Capellæ nihil de hoc tacite, vel expresse cautum reperitur, sed simpliciter dictum est, ut Capellanus debeat Missas celebrare, vel divinis inservire: & tunc Capellanus non tenetur Ordinem Presbyteratus assumere, nec Missas, vel divina officia celebrare per seipsum, sed potest ejusmodi oneribus per alium satisfacere. Et in hoc casu proprie loquuntur Lap. in suis allegationibus, Rota *in decisione superius relata*, *num.* 73. & declarationes S. Congregationis, de quibus supra, *numer.* 65.

In secundo autem casu principali, idest cum Capella non habet Ordinem Presbyteratus annexum, sed simpliciter in ejus fundatione cautum est ut illam obtinens debeat Missas celebrare, vel divinis officiis inservire: & tunc refert an Capella sita sit in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, an vero in alia Ecclesia non habente servitium Chori. Et quidem si in Cathedrali, vel Collegiata, distingue. Aut in fundatione Capellæ cautum est tantummodo, ut Capellanus debeat Missas celebrare, & non teneatur esse Presbyter, nec Missas celebrare per seipsum, ut patet in declaratione Malecitana, de qua supra *numer.* 80. Neque enim hoc casu est locus decreto Concilii in *d. capit.* 4. *sess.* 22. quia, ut dictum est, loquitur in eo tantum casu, in quo Capellæ, seu beneficia in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia habent sacros Ordines annexos. Nec refragatur resolutio in causa Montis Politani, de qua supra *numer.* 53. quia ibi Cppellani a Capitulo electi tenebantur Missas Conventuales canere per se ipsos ex antiqua consuetudi- 88
ne, & sic Capellæ habebant Ordinem Presbyteratus annexum. Aut in fundatione adjectum est ut Capellanus teneatur divinis inservire, seu interesse, aut divina officia

cele-

celebrare: & tunc proprie locum habent resolutiones Pistorien. & Abulen. de quibus supra *numer.* 72, ut scilicet Capellanus non debeat esse Presbyter; sed nihilominus tenebitur divina Officia celebrare per seipsum; quia verba, Divinis Officiis inservire, seu interesse in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia important servitium Chori, quod adimpleri non potest per substitutum, ut in *d. capit.* 12. *vers. Omnes vero, sess.* 24 & fusius patebit in sequenti quæstione. Nec adversatur decisio Pistorien. quia eo casu non fuit quæsitum, an Capellanus deberet per seipsum Horis Canonicis interesse, sed tantummodo an deberet esse Sacerdos. Si vero Capella existat in Ecclesia non Cathedrali, vel Collegiata, sed in alia Ecclesia non habente servitium Chori: hoc ultimo casu quamvis in fundatione Capellæ dispositum sit ut Capellanus debeat Missas celebrare, & divinis inservire, seu interesse, tamen non tenebitur Ordinem Sacerdotalem suscipere, nec Missas, aut divina officia celebrare per seipsum, sed satis erit ut hæc munia per alium expleat, & in hoc speciali casu loquuntur declaratio Sac. Congregationis in causa Placentina, de qua supra *numer.* 67. *vers. Similiter*, decisio Rotæ *in causa Romana Capellaniæ*, & Lapi allegationes, de quibus supra *numer.* 62. & 73.

89 Tertio juxta præmissa QUÆRO: Posita fundatione Capellæ in Ecclesia Collegiata S. Sixti Viterbii infrascripti tenoris videlicet, Capellanus teneatur, & obligatus sit qualibet hebdomada dicere in ipsa Ecclesia pro remissione peccatorum ipsius testatoris duas Missas, & deservire Ecclesiæ in divinis, An Capellanus hujusmodi per seipsum Missas celebrare, atque inservire teneatur.

90 Proposita hac causa die 9. Novembris 1619. S. Congregatio Concilii visa est probare conclusiones infrascriptas,

Prima conclusio est decretum Concilii Tridentini *capit.* 4. *sess.* 22. qua parte statuit ut habentes beneficia in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis cum onere dicendi Missam, Evangelium, vel Epistolam, teneantur infra annum Ordines recipere requisitos, & dictos Ordines per seipsos exercere, non habet locum in omnibus beneficiis, quorum Rectoribus prædicta onera incumbunt, sed in illis tantum, quæ certum Ordinem habent annexum. Quam conclusionem jam dudum probavit S. Congregatio in causa Tudertina dum censuit Capellanias in Cathedrali Ecclesia erectas cum onere Missarum celebrandarum non comprehendi in *d. cap.* 4. nisi Ordinem annexum habeant. Ratio est, quia oneribus hujusmodi congrue potest per substitutum satisfieri, nec censetur in his electa industria personæ, ut pluribus probat Lap. *allegat.* 117. qui proprie loquitur de Altari, seu Capellania erecta in Cathedrali Ecclesia cum onere Missas celebrandi, juxta terminos Clement. *Ut ii*, *de etat. & qualitat. innovata in d. capit.* 4.

91 Secunda conclusio. Capellania ea lege erecta in Cathedrali Ecclesia, ut Capellanus teneatur Choro inservire, requirit personale servitium, quod non potest adimpleri per substitutum. Pro qua conclusione ponderatum fuit decretum Concilii *cap.* 12. *sess.* 24. ibi, Omnes vero divina per se, & non per substitutum compellantur obire offi-
92 cia juncta decisione S. Congregationis, qua declaratum fuit *d cap.* 12. *ver. Præterea*, comprehendere etiam mansionarias, & alia beneficia, quæ sunt perpetua, & habent annexum servitium in Choro.

93 Hinc cum dubitatum fuerit an Capellaniæ, quibus incumbit onus celebrandi Missas, & in Choro inserviendi, sint compatibiles cum Canonicatibus, & Parochialibus, cum per earum constitutiones liceat eis inservire per substitutum cum licentia Ordinarii, & Capituli; S. Congregatio censuit non esse compatibiles.

94 Item orta dubitatione an Capellaniæ Cathedralis Ecclesiæ, quarum redditus in distributionibus quotidianis consistunt, personalem residentiam requirant; responsum est requirere.

Sed & S. Congregatio Episcoporum olim consulta, an Capellani habentes distributiones quotidianas, & onus celebrandi divina Officia in Cathedrali Pisarum teneantur ad residentiam: respondit Capellanias requirere residentiam in Choro Cathedralis.

95 Tertia conclusio: ex illis verbis fundationis, de qua nunc agitur, videlicet Capellanus teneatur Missas celebrare, non infertur, ut Capella sit Sacerdotalis, quia hujusmodi oneri potest per alium satisfieri, licet Capella erecta fuerit in Collegiata Ecclesia; ex his quæ dicta sunt in prima conclusione ex sententia ejusdem Congregationis.

Quare, & ultima conclusio. Verba illa, Capellanus 96
teneatur in divinis deservire, extra Cathedrales, & Collegiatas Ecclesias non important servitium personale: in quibus terminis loquitur Lap. *alleg.* 35. & decisiones Sac. Congregationis, & Rotæ inferius allegandæ.

Quibus positis, ad hoc restricta fuit difficultas, an sci- 97
licet verba illa, Capellanus teneatur in divinis deservire, in Collegiata importent servitium Chori, ita ut propterea illud non possit adimpleri per substitutum.

Et quidem ad probandum hæc verba non importare servitium Chori infrascripta adducuntur.

Primo, divinorum celebratio in sui latitudine apta est comprehendere non solum recitationem horarum Canonicarum, juxta *cap.* 1. *de celebr. Missar.* verum etiam celebrationem Missæ, lectionem Evangelii, & Epistolæ, ac divini Officii extra Chorum, *cap.* 3. *de vita, & honest. Clerici*, & *cap. Proposuit*, *de fil. Presbyter.* Card. *in Clem.* 1. §. *Ne igitur*, *numer.* 7. *vers. Quinto quæro*, *de celebrat. Missar.* Hoc autem casu dicta verba, in divinis, videntur potius referenda ad lectionem Evangelii, vel Epistolæ, aut divini officii extra Chorum, quam ad onus psallendi horas canonicas, quia fuerunt apposita in fundatione 98
Capellæ, quæ ex sui natura annexum non habet servitium Chori, ut in *d. cap.* 3. nec requiri personalem residentiam ex generali consuetudine, ut post Cardin. tradit in *capit. fin.* Imola *num.* 9. & Abb. *n.* 3. *de Cler. non residend.* Menoch. *de arbitr. casu* 201. *num.* 75. ergo in dubio fundator censeri debet se retulisse ad universalem consuetudinem, Bald. in *l. Precibus numer.* 44. *C. De impuber.* & in terminis Spin. *in Specul. testam.* glos. 4. *princ. numer.* 66. & Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 5. *num.* 80. *& seqq.*

Secundo, nulla constituenda videtur differentia in residentiam beneficii ex hoc solum quod fuerit erectum in Collegiata, vel extra eam, sed quando erigitur beneficium extra Collegiatam, hæc verba, *deservire in divinis*, non inducunt personalem residentiam, Lap. *alleg.* 35. & 116. & dictum est in 4. concl. Ergo nec quando beneficium in Collegiata erigitur. Major propositio probatur, quia aut ex verbis fundationis constat beneficium requirere personalem residentiam, aut non constat. Si constat, servanda est lex fundationis tam in Collegiatis Ecclesiis, quam extra eas, ut in *c.* 5. *sess.* 25. *de reform.* Si non constat, beneficium non requirit residentiam personalem, etiamsi fuerit erectum in Collegiata, quia nec Clem. *Ut ii*, *nec d. c.* 4. habent locum in beneficiis, quæ ex fundatione certum ordinem, id est personale servitium annexum non habent, ut in prima conclusione.

Tertio affertur decisio Rotæ *coram Pamphilio* 23. *Januarii* 1589. *in causa Romana Capellaniæ*, superius relata *n.* 73. in qua fuit resolutum, Capellaniam non requirere residentiam personalem, licet in ejus fundatione cautum fuerit, ut Capellanus teneatur Missas celebrare, & deservire in divinis.

Quarto loco adducitur resolutio S. Congregationis in causa Placentina tempore Cardinalis Matthæi, ut etiam diximus in quæstione præcedenti, qua declaratum fuit beneficium in Cathedrali Ecclesia ea lege erectum, ut in eo deputari debeat unus Præbendarius, qui singulo quoquo die teneatur Missam celebrare, & divinis Officiis interesse, non esse Sacerdotale, ideoque Præbendarium posse Missas per alium celebrare facere.

Ultimo affertur pro hac parte observantia subsecuta, 99
quia Sixtus V. anno 1588. & Clemens VIII. anno 1601. dictam Capellaniam contulerunt tanquam simplex beneficium personalem residentiam non requirens, ut ex literis collationis exhibitis; hæc autem observantia plurimum valet ad cognoscendam qualitatem beneficii, ut tradit Paris. *cons.* 50. *n.* 19. *lib.* 4. cum aliis allegatis in alia propositione hujus causæ.

Ceterum pro contraria parte infrascripta videntur ma- 100
gis urgere, & primo verba illa. *Capellanus teneatur servire in divinis*, *cum fuerint apposita a fundatore tanquam diversa a Missarum celebratione*, utique in Ecclesia Collegiata nihil aliud videntur posse importare, quam recitationem horarum canonicarum. Quod satis probatur ex Constitutione Bonifacii VIII. in *c. unico*, *de Cler. non resid. lib.* 6. ubi Pontifex agens de Canonicis, qui tenentur in Choro horas canonicas recitare, utitur propriis verbis hu-

jus

jus fundationis ibi, Ipsis Ecclesiis in divinis officiis deservire. Si igitur verba, *deservire in divinis*, in Collegiata important servitium chori; ergo Capellanus tenetur per seipsum inservire, cum servitium chori non possit adimpleri per substitutum, ex dictis in secunda conclusione.

101 Secundo ex vulgari modo intelligendi eorum, qui fundant hujusmodi Capellanias in Cathedralibus, & Collegiatis, residentia intelligitur de personali, juxta *cap. Conquerente, de Cler. non residen.* ut testatur Navarr.
102 *cons. 6. n. 2. eod. tit.* Verbo autem, *resideant*, æquipollent sequentia verba, videlicet interfit, cantet, vel
103 serviat, ut per Navarr. *ibid. n.* 3. Unde cum olim dubitatum esset in Sacra Congregatione an habens Capellaniam, cui in fundatione injunctum fuerat onus celebrandi Missas, atque interessendi divinis officiis, teneretur residere, atque celebrare officia per seipsum; licet nihil decisum fuerit, tamen manu Cardinalis Carafæ adnotatum reperitur Capellanum teneri per seipsum celebrare divina officia, quia interesse quispiam non potest per substitutum, ad *cap. unicum de Cler. non resid. lib. 6.*

104 Ultimo urget pro hac parte antiqua decisio Sacræ Congregationis. Siquidem fuit olim dubitatum an Capellaniæ in Ecclesia Cathedrali existentes, quarum reditus ex variis defunctorum relictis cum onere Missas aliquot, & divina officia celebrandi inter se tantum distribuunt Capellani præsentes, qui onera prædicta per seipsos, & per alios presbyteros quoscunque persolvunt, reliquis Capellanis, qui præsentes non sunt, nihil percipientibus, personalem residentiam requirant, ita ut qui eas obtinent; ad residendum præcise etiam per privationem cogi possint, non obstante consuetudine contraria: Sac. Congregatio censuit teneri ad residentiam juxta formam Concilii.

105 Neque vero huic sententiæ videntur obstare argumenta superius in contrarium adducta; nam ad tria priora in ordine respondetur verba illa, *deservire in divinis*, esse intelligenda secundum subjectam materiam, ita ut si fuerint apposita in fundatione Capellæ erectæ intra Ecclesiam, in qua horæ canonicæ non recitantur, tunc non importent servitium chori, quia subjecta materia id non patitur, sed sint referenda ad celebrationem divinorum extra chorum, juxta notata in *c. 3. de vita, & honest. Cler.* Quod quidem servitium recte fieri potest per substitutum, & in his terminis loquitur Lap. *d. allegat.* 35. & Rota *in dicta causa Romana Capellaniæ.*

Sin autem fuerint apposita prædicta verba in fundatione Capellæ intra Ecclesiam, in qua horæ Canonicæ recitantur, ut in casu præsenti, tunc bene important servitium chori, quia id suadet subjecta materia. Ad quod adducitur Guiliel. de Monte Lauduno relatus a Card. in *Clem.* 1. §. *Ne igitur sub n.* 7. *vers. Quinto quæro, de celebrat. Missar.* cujus hæc sunt verba: *Expedit quod psallendo intra Ecclesiam dicat Clericus officium juxta Psalmum, Benedicite Dominum, maxime in magnis festivitatibus, argum. cap. Si quis in Clero, 7. qu. 1. & cap. Si quis extra Parochias, de consecrat. distinct.* 1. *Quod ultimum procedit in eo, qui habet beneficium in Ecclesia Collegiata, alias in non Conventuali, ubi est solus Sacerdos, & Clericus, hoc non potest observari, & sufficit quod Sacerdos, & Clericus dicant officium vel simul, vel separatim sine cantu; tamen bonum est ut in Ecclesia dicant.* Hæc ille. Quibus accedit, quod hoc casu fundator non dixit simpliciter, Capellanus teneatur deservire in divinis, sed addidit, teneatur deservire in divinis dictæ Ecclesiæ; atque ita fuit ab ipso contemplatum servitium non ipsius Capellaniæ, sed Ecclesiæ, in qua Capellania instituebatur, quæ cum sit Collegiata habet præcipuum servitium in psallendo horas Canonicas, ut in dicta Clem. 1. *de celebr. Missar.* ita ut proinde servire in divinis prædictæ Ecclesiæ nihil aliud sit, quam choro interesse.

Non obstat quartum argumentum, quod ex sententia S. Congregationis præbendarius habens onus celebrandi, & inserviendi in divinis in Cathedrali Ecclesia, non tenetur esse Sacerdos.

Nam respondetur hinc non inferri quin teneatur 106
divinis officiis personaliter interesse; ad hoc enim non requiritur Ordo Sacerdotalis, ut in Clem. *Ut ii, de ætat. & qualit.* Boer. *decis.* 171. *n.* 1.

Sicut neque obstat contraria observantia, quia non 107
est tanti temporis, ut potuerit immutare statum Capellaniæ, juxta *cap. Cum de beneficio, de præb. in 6.* Ac præterea est varia, quia Capellani interdum inservierunt etiam per seipsos, imo nonnunquam fuerunt etiam punctati. Et nihilominus cum verba fundationis importent servitium chori, contraria consuetudo non valeret uti sublata a Concilio, juxta decisionem S. Gregreg. ultimo loco allegatam, *num.* 103.

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Alexander III. Cantuar. Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis.

CAPUT III.

INdecorum est, ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare seipsos; cum ad Ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ, quæ discretione præemineant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, ut parvulis Ecclesiæ regimen committatur: Mandamus, quatenus nemini intra annum quartumdecimum constituto, personatum cujuslibet Ecclesiæ concedere præsumatis. Scituri pro certo, quod si contraire præsumpseritis, quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram graviter puniemus.

SUMMARIUM.

1 *Minori quatuordecim annis regimen Ecclesiæ committi non debet.*
2 *Absurdum est ut carens monastica elevetur ad œconomicam, & carens œconomica ad politicam.*
3 *Pueri in quibus differant ab adultis.*
4 *Matrimonium spirituale cum Ecclesia non contrahunt obtinentes beneficia simplicia.*
5 *Verba*, regere, & gubernare, *an, & in quo differant, & n. seqq.*
6 *Ethicæ divisio in Monasticam, Oeconomicam, & Politicam.*
7 *Collatio beneficii facta minori quatuordecim annis est ipso jure nulla.*
8 *Episcopus an possit dispensare super defectu ætatis ad beneficia.*
9 *Præpositura habens nudum ministerium aliquot beneficia conferendi approbatis ab Ordinario an possit conferri Clerico quatuordecim annorum, & num. seqq. usque ad n.* 17.
10 *Dignitas non constituitur ex nudo ministerio conferendi beneficia.*
11 *Beneficium nullam habens jurisdictionem fori contentiosi, vel pœnitentialis non potest dici Curatum.*

12 Con-

12 *Consuetudine conferendi beneficia non Curata in minori ætate constitutis plurimum defertur.*
13 *Jus conferendi beneficia potest competere majori annis quatuordecim tam ex privilegio, quam ratione Ecclesiæ a qua collatio dependet.*
14 *Mulier succedens in officio habente jurisdictionem, & curam annexam, potest per seipsam administrare, ac beneficia conferre, & curam Viro committere capaci talis potestatis.*
15 *Pupillus major septennio potest præsentare, & in concursu præsentatus ab eo præfertur præsentato a tutore.*
16 *Jurisdictio sola sine obligatione residentiæ non efficit beneficium Curatum.*
17 *Ordo sacer an eximat a patria potestate latissime discutitur usque in fin.*
18 *Episcopalis dignitas jus patriæ potestatis solvit tam de jure civili, quam canonico.*
19 *Ordines minores non liberant a patria potestate.*
20 *Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, & n. seqq. usque ad n. 33.*
21 *Prælati, & qui alios tenentur regere, non debent esse sub potestate alterius.*
Contrarium, n. 53.
22 *Filiusfamilias pater, cum sit in potestate alterius, filiam non habet in potestate, nec eam potest occidere cum adultero.*
23 *Tutor non debet esse sub tutela, nec curator sub cura.*
24 *Patria potestas quantum ad jus publicum non curatur.*
25 *Jus publicum in sacris, in Sacerdotibus, in Magistratibus consistit.*
26 *Intellectus*, c. Cum voluntate, de sent. excommunic. & *n.* 48.
27 *Ordo sacer liberat a servitute, & n. 55.*
28 *Monstruosum est, ut qui legitimus ad spirituales fit actiones, circa seculares actus illegitimus remaneat.*
29 *Dignitas Patritiatus, & Consulatus jus patriæ potestatis solvit, & n. 56.*
30 *Sacerdotali dignitati nulla dignitas secularis æquiparari potest, & n. 56.*
31 *Ordinibus sacris initiati, & illustres interdum æquiparantur.*
32 *Patria potestas solvitur per professionem regularem, & n. 58.*
33 *Refertur Authores, & fundamenta opinionis negativæ, & n. 36. & seqq.*
Filiusfamilias per sacrum Ordinem non eximitur a patria potestate in rebus patrimonialibus, & profectitiis, ibid. n. 41.
34 *Secus in rebus Ecclesiasticis, & in his, quæ agit ratione Ordinis, vel dignitatis, & n. 44.*
35 *Legitima debetur Patri in bonis profanis filii, non autem in Ecclesiasticis.*
36 *Ordo sacer non solvit omnino jus patriæ potestatis.*
Tollit tamen illius effectus ordini sacro improportionabiles, & incongruos, n. 44. & seqq. usque in finem.
37 *Intellectus*, cap. Per venerabilem, in princip. qui fil. sint legit.
38 *Ordo Episcopalis supponit necessario ordinem Sacerdotalem.*
39 *Jus patriæ potestatis a jure naturali sumpsit originem.*
40 *Et quoad vinculum naturale debet immutabile permanere.*
42 *Filiusfamilias per sacrum Ordinem non solvitur a naturali reverentia, quam tenetur patri exhibere.*
43 *Pater debet reverentiam filio Sacerdoti in oblationibus, Confessionibus, & aliis spiritualibus.*
45 *Filiusfamilias Clericus in beneficialibus, & aliis causis spiritualibus, & ab eis dependentibus, sine authoritate Patris agere potest, & n. seqq.*
46 *Si major sit quatuordecim annis agit per se, vel per Procuratorem; Si minor, per Procuratorem datum ad lites authoritate Judicis Ecclesiastici.*
47 *Pater percutiens filium in sacro Ordine constitutum excommunicationem incurrit.*
49 *Prælatus excommunicatus est, si correctionis causa faciat percuti Clericum per Laicum.*
50 *Pater ob nimiam egestatem distrahere non potest filium in sacris constitutum.*
51 *Filiusfamilias per sacrum Ordinem eximitur a potestate patris quoad peculium adventitium, & quæsita post clericatum.*
52 *Licet alias de illis testari non possit etiam permittente patre.*
53 *Filiusfamilias Presbyter quidquid acquirit ex causa adventitia, & non contemplatione Sacerdotalis officii, acquirit sibi pleno jure.*
54 *Quisquis habet alium sub se, necesse est ut recognoscat alium super se, excepto Papa.*
55 *Patria potestas in quibus differat a Dominicali.*
56 *Sacerdotalis dignitas est eminentior qualibet dignitate seculari quantum ad spiritualia.*
57 *Patria potestas sicut solvitur per dignitatem patritiatus, & Consulatus in temporalibus, ita solvitur per dignitatem Sacerdotalem in spiritualibus.*
58 *Professio regularis cur magis solvat jus patriæ potestatis, quam sacer Ordo.*

I*Ndecorum*. Regimen Ecclesiæ minori quatuordecim annis committi non debet. Hoc dicit. Et sunt tres partes. Prima ponit exordium, & causas mandati. Secunda mandatum, ibi, *Nolentes*. Tertia comminationem irritationis, & pœnæ, ibi, *Sciturі*. 1

Nota primo, minores quatuordecim annis non esse habiles ad beneficia sonantia in nomen Rectoriæ, etiamsi curam non habeant animarum; nam de his proprie loquitur hæc Decretalis, ut indicat litera, ibi, *regere*, & ibi, *regimen*, nec non ibi, *personatum*. Et advertunt Joan. Andr. *num. 4. in ver. regimen*, Anton. de Butr. *n. 7.* & Card. in 2. *oppositione*. Idem firmat Abb. post Joan. Calderin. in *cap. Super inordinata*, *n.* 12. *infr. de præb.* Guliel. de Benedict. *de repet. c. Raynutius*, *vers. Adjecte impuberi*, *n.* 60. *de testament.* & Lambert. *de jurepatr. lib.* 2. *p.* 1. *art.* 6. *quæst.* 7. *n.* 5. Secus autem est si non sonent in nomen Rectoriæ, sed sint beneficia in Ecclesia; quia tunc si maturitatem consilii non requirant, ut sunt Capellæ, satis est septimum annum exegisse, secundum Abbatem *loco citato*. Rationem diversitatis habes hic in litera, quia scilicet indecorum est, ut regant Ecclesias, qui non noverunt gubernare seipsos. Sic institut. *de excusat. tutor.* §. *Minores*, *l. fin. C. De legit. tutel.* & *l. Sic eveniet*, *ff. De adulter.* Nemo enim teste Aristotele 3. *Ethicor.* juvenes eligit duces, eo quod non constat esse prudentes. Et stultum est, ut aliis imperet, qui sibi ipsi imperare non potest, ut ait Socrates hic relatus a Jo. Andr. *n.* 3. *in ver. Noverunt*. Bellam. *n.* 1. & Card. *in* 2. *notab.* Rursus ut inquit Joannes Mon. in *præfatione sexti n.* 4. *Absurdum est ut carens monastica, quæ docet seipsum regere, elevetur ad œconomicam, ut hic, & carens œconomica elevetur ad politicam*, §. *Necesse*, 47. *distinct.* & 48. *distinct. in princip.* argum. *l. Ut gradatim*, *primo respon.* & *leg. Honor*, §. *Gerendorum*, *ff. De muner. & honor.* 2

Sed hodie hæc differentia sublata est jure novissimo Concilii Tridentini in *c. 6. sess.* 23. quo minores annis quatuordecim redduntur inhabiles ad beneficia, nec distinguitur an sonent in nomen Rectoriæ, vel sint beneficia in Ecclesia.

Porro inter pueros, & adultos complures sunt differentiæ, secundum Hostiens. *n.* 11. nam pueri testari non possunt, adulti possunt, *l.* 1. *ff. De test.* Item illi non obligantur juramento; hi vero obligantur, *c. Pueri*, & *c. Parv.* 22. *q.* 5. Unde & tenet contractus adolescentis juramento firmatus, *lib.* 1. & Authen. *Sacram. puberum*, *C. Si adverf. vendit.* & notatur in *c. Cum contingat*, *infra de jurejurand.* Item pueri non sunt habiles ad matrimonium contrahendum; adulti vero habiles sunt sive agatur de carnali, ut in *c. Puberes*, *infra de desponf. impub.* sive de spirituali, idest professione Regulari, ut in *c. Ad nostram*, *c. Significatum*, *c. Cum virum*, & *c. Cum simus*, *infra de regul.* Et summatim majores annis quatuordecim discretionem habent, & consensum perfectum, ut in *d. c. Cum virum*, & in *c.* 1. *De regul. lib.* 6. & in Clem. *Eos eod. tit.* 3

Mo-

Moderni *de re beneficiaria lib. 2. q. 49. n. 19.* assignant aliam rationem cur Concilium Tridentinum hac in parte recesserit à juris communis dispositione, & voluerit ad beneficium non sufficere septennium, ut prius, videlicet, quia inter beneficiatum, & Ecclesiam spirituale matrimonium contrahitur, quod maturiorem exigit ætatem, allegant *c. Sicut in unaquaque*, ubi gloss. & DD. 21. *qu.* 2. Verum hæc ratio infirma est, quia spirituale conjugium contrahitur tantummodo inter Episcopum, seu Prælatum, & Ecclesiam. Et de Prælato intelligitur *d. cap. Sicut in unaquaque*, secundum Laurent. Archid. & Bellamer. exponentes verbum, *Presbyterum*, ideſt Prælatum Rectorem. Et in Episcopo loquuntur, *c. Sicut vir*, & *cap. Sicut alterius*, 7. *q.* 1. *cap.* 2. *& per totum supra de translat. Episcop.* At vero inter Rectorem, & Ecclesiam non curatam, de qua loquitur hæc Decretalis, proprie spirituale conjugium non contrahitur, ut notat glos. 1. in *cap. Quia propter*, *supra de elect.* Butr. in *cap. fin. n. 15. de postulat. Prælator.* & Card. Turrecr. post D. Thomam in *d. c. Sicut alterius*, *n.* 2. & 5.

5 Secundo nota differentiam inter verbum, *regere*, & *gubernare*; nam regere proprie refertur ad alios, guber-
6 nare ad se ipsum. Unde infert Butrius *num.* 2. ut gubernare respiciat partem œconomicam, regere respiciat politicam. Sed certe si verbum, *regere*, refertur ad se; ergo non respicit œconomicam, sed monasticam, quæ est prima pars Ethicæ, seu moralis philosophiæ: nam ut docet Joan. Mon. *in præfatione Sexti*, *numer.* 3. *vers. Nam cum Ethica dicta est*, monastica agit de regimine sui ipsius, œconomica de regimine domus, & politica de regimine civitatis. Quæ divisio est ex mente Aristot. 6. *Ethicorum cap.* 8. Eamque similiter ponit, & prolixius explicat Jo. Andr. in *proœm. Decretal. num.* 29. dicens: *Est autem Ethica, quæ habet mores informare, & virtutibus ornare, & dividitur in tres partes. Est Ethica monastica, quæ docet quem regere seipsum. Unde dicitur Monastica, quæ curam sui gerens se virtutibus exornat, nihil in vita committens, quo non gaudeat, nihil faciens pœnitendum. Oeconomica docet patremfamilias bene regere familiam; familiaris enim officii curam mediocri dispositione componens bene distribuit. Politica ad Rectores orbium spectat, docens Rempublicam bene regere; nam Reipublicæ curam suscipiens cunctorum saluti medetur sue prudentiæ solertia, justitiæ libra, fortitudinis stabilitate, ac temperantiæ patientia.* Hæc ille.

Tu dic verba, *regere*, & *gubernare*, esse synonyma, & promiscue usurpari tam in ordine ad seipsum, quam ad alios, ut de verbo, *regere*, in ordine ad seipsum est textus.

Unde Philosoph. *de regimen. Princip. Seipsum regere Summa Sapientia est.* Et de verbo, *gubernare*, in ordine ad alios sunt jura clara in *cap. penult.* ibi: *Ecclesiam salubriter sibi commissam gubernaverit*, *infra de Cler. ægrotan.* in *c. In singula*, *de præb. lib.* 6. *in proœm. institut. in prine.* & passim alibi.

7 Tertio nota ibi, *irritabimus*, collationem beneficii factam minori annis quatuordecim non videri irritam ipso jure, sed irritandam, ut hic per Bellam. *in ultimo notabil.* At in oppositum est textus in *cap. prox. in fin. supra eod.* Timore hujus contrarii Hostiens. *hic circa finem*, & Jo. Andreas *numer.* 5. exponunt verbum illud, *irritabimus*, ideſt irritum esse pronunciabimus, ut in *c. Qualiter*, *in fine*, *supra de elect.* Et hoc teneas, concordat Concilium Tridentinum in *cap.* 6. *sess.* 23. ubi verbum, *potest*, præcedente negatione, *nullus*, adimit potentiam, & actum inficit, secundum glossam ordinariam in *c. Beneficium*, *de regular. jur. lib.* 6. Et ex sententia S. Congregationis Concilii dixi in *cap. Super inordinata*, *n.* 15. *inf. de præb.*

8 Ultimo nota ibi, *inobedientiam vestram graviter puniemus:* argumentum optimum quod Episcopus dispensare non potest super defectu ætatis ad beneficia; nam si posset dispensare, utique minori conferendo non esset puniendus, ut hic dicitur. Quia quod legitime factum est, pœnam non meretur, *l. Gracchus*, *C. De adult.* & notat. glos. 1. *in cap.* 2. *supra de constit.* concordat textus in *cap Nihil*, *supra de elect.* ubi puniuntur Prælati confirmantes electum ante ætatem legitimam: & glos. ibi, *in verb. Ætatis*, *expresse* inquit, *patet hic quod Episcopi in ætate dispensare non possunt, cum puniantur si hoc fecerint, alias non deberent puniri.*

Verum Innocent. *hic circa finem*, & Hostiens. *num.* 10. *in ver. Annum*, dicunt in hac Decretali prohibitam esse dispensationem infra decimumquartum annum duntaxat, supra vero tenent Episcopum dispensare posse etiam ad personatus, & beneficia curata urgente necessitate, vel evidenti Ecclesiæ utilitate exigente, cum non sit prohibitum, argum. *c. Nuper*, *infra de sent. excommun.* Nam defectus ætatis morum poterit suppleri probitate, *cap. fin.* 77. *dist. l. Certe*, & *l. Unicuique*, *C. De proxim. sacror. scrin. lib.* 12. Nec obstat *cap. prox. supra eod.* ubi Archiepiscopus dispensat in decimo. Quoniam secundum Innoc. Decretalis illa corrigitur per hanc. Vel secundum Host. illud fit ibi authoritate Papæ; alias enim Episcopus cum minore quatuordecim annorum dispensare non potest, licet possit cum majore.

Sed quidquid dicant, De jure teneas quod habetur in *cap. unico*, *de ætat. & qualit. lib.* 6. ubi permittitur ut Episcopi dispensent cum majoribus viginti annis in Dignitatibus, & Personatibus, quibus cura non imminet animarum; Ergo a contrario si imminet, dispensatio eis non permittitur, ut ibi notat glos. *in vers. Non imminet*, quæ a Doctoribus communiter approbatur, & tenent hic Jo. Andr. *ad finem*, *vers. Sed quidquid dicant*, Bellam. *in* 3. *oppositi on. vers. Sed contra*, Butr. *n.* 6. *vers. Sed quidquid dicant*, & Card. *in* 4. *not ab.* licet etiam post illam Decretalem Archidiac. tenere voluerit eandem opinionem, & male, ut inquiunt Joan. Andr. & Card. *ubi supra*. Verum hodie cum ex decreto Concilii Trident. *cap.* 12. §. *Ad ceteras*, *sess.* 24. ad dignitates non curatas assumi debeant Clerici viginti duobus annis non minores, adempta est Episcopis facultas, quam habebant ex *dict. cap. unico*. Nam contra decretum illud Conciliare Episcopi dispensare non possunt, ut scripsi latissime in *cap. fin. infra de fil. Presbyter.* & in *cap. Dilectus*, *super. tit. prox.*

QUÆRO, An Clericus quatuordecim annorum sit 9
capax Præposituræ habentis nudum ministerium aliquot beneficia conferendi approbatis ab Ordinario.

Cum Præpositura, de qua agitur, non sit Dignitas, 10
ut post Archid. deducit. Gemin. *in cap.* 1. *sub num.* 7. *de consuet. in* 6. & Rota *decis.* 17. *incipien. Fuit dubitatum*, *sub n.* 1. *vers. Præterea*, *de conces. præb. in nov.* nullam- 11
que curam fori contentiosi, aut pœnitentialis habeat, quæ beneficio inhæreat, ut beneficium dici possit curatum, juxta *cap. Dudum*, *il* 2. ubi Abb. *n.* 8. & ceteri, *de elect.* Rebuff. *de nomin. q.* 9. *n.* 53. minusque collationem, vel administrationem, seu jurisdictionem super subditos habeat, sed tantummodo nudum ministerium in conferendo aliqua beneficia approbatis ab Ordinario: merito dicitur, & reputatur simplex beneficium, & tanquam tale potest Clerico in decimoquarto suæ ætatis anno constituto conferri, ut patet hic, & in *c. Super inordinata*, ubi Host. Joan. Andr. & omnes notant, *infra de præbend.* Barrach. *de Episc. in* 1. *part.* 2. *lib. q.* 31. *n.* 56. ubi loquitur etiam in Canonicatu, & Præbenda, quæ sonant in Dignitatem. Et Frideric. de Sen. *conf.* 132. Qui loqui- 12
tur in Prioratu. Quod videtur sine difficultate procedere inspecta consuetudine conferendi, seu commendandi similia beneficia Clericis in minori ætate constitutis, cui plurimum tribuitur quando ipsa beneficia non habent curam animarum, vel sacrum Ordinem annexum ex privilegio, vel constitutione, ut notat Abb. in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *in fin. supra de elect.*

Non obstat, quod Præpositura hujusmodi habeat col- 13
lationem quorundam beneficiorum in diœcesi Cassalen. & extra consistentium; & propterea prætendatur ut tam ratione examinis approbandorum, quam ipsius collationis requiratur major ætas. Etenim examen pertinet ad Ordinarium, in cujus diœcesi sita sunt beneficia tam ex dispositione juris, ut in *cap. Relatum*, *de jurepatr.* & in *cap. Ex frequentibus*, *de Institution.* quam Concilii Tridentini, ut in *cap.* 13. *sess.* 24. Atque ita solum nudum ministerium collationis faciendæ remanet penes Præpositum, quod competere potest nedum ex privilegio, *cap. Cum aliquibus*, *de rescript. in* 6. & *c. Is cui*, *de præb. eod. lib.* & tradit Rebuff. *de nominat. q.* 8. *num.* 6. 8. & 9. sed etiam ratione ipsius Ecclesiæ, a qua collatio dependet, ut per Rebuff. *ubi supra*, & Abb. in *cap. Cum nobis*, *circa fin. de elect.*

Et hinc est, ut mulier succedens in aliquo officio, seu 14
dignitate, quæ habeat aliquam jurisdictionem annexam,

quam-

quamvis alias capax non sit jurisdictionis, & exercitii curæ animarum; tamen efficitur capax, & potest per seipsam administrare jurisdictionem, & committere exercitium curæ viro capaci talis potestatis, & beneficia conferre, ut resolvit Rota *decis.* 21. *de præb. antiquor.* Abb. in *cap. Cum dilectus*, *n.* 20. *de consuet.* Felin. in *c. Cum venerabilis*, *n.* 36. *de excep.* & Joan. de Selva *de*
15 *benef. quæst.* 5. *n.* 1. *&* 5. Et simili modo pupillus major septennio potest præsentare, & nominare, & quod amplius est, si concurrat cum ejus tutore, præfertur præsentatus a pupillo, *c. Ex eo*, ubi glossa *fin.* & Gemin. *n.* 8. & Franc. *sub n.* 3. *de elect. in sexto*.

16 Quapropter cum hoc jus conferendi consistat in mero, & nudo exercitio, cujus tam majores, quam minores, & mulieres sunt capaces, & hoc beneficium sit simplex, licet dictam jurisdictionem habeat, ut supra ostensum est, & respondit alias Sacra Congregatio Concilii fere in his terminis, quam secuta fuit Rota *coram Pegna in causa Conchen. Archipresbyteratus* 28. *Januarii* 1594. quæ habetur impressa apud Garziam *de benefic. part.* 5. *cap.* 3. *num.* 98. merito provisio, pro qua supplicatur, nisi aliter Sanctissimo D. N. videatur, non videtur deneganda.

17 In glossa prima QUÆRO, an sacer Ordo eximat filium a patria potestate.

18 De Ordine, seu dignitate Episcopali expeditum est tam de jure civili, ut in Authen. *Sed Episcopalis dignitas*, *C. De Episc. & Cler.* quam de jure Canonico, ut in *cap. Si servus sciente*, ibi, *sed & jus patrie potestatis solvit Episcopalis dignitas*, 54. *dist.* & in *cap. Per venerabilem*, *circa princ.* ibi, *Eo ipso quod aliquis ad apicem Episcopalis dignitatis attollitur, eximitur a patria potestate, infra qui fil. sint legit.* & tenent hic Innocent. Host. *n.* 5. Anton. de Butr. *num.* 3. *vers. Dic quod Ordo Episcopalis*, Anchar. *n.* 2. & alii communiter, Abb.
19 in *cap. Cum voluntati*, *n.* 8. *infra de sent. excommun.* Similiter non dubitatur quin Clericus sit in patria potestate, quandiu est in minoribus Ordinibus constitutus, nisi emancipetur; ita enim probat textus in *d. c. Cum voluntate*, §. *fin.* Ubi hoc tenet gloss. ult. communiter approbata. Lap. Abb. & Petr. de Anchar. in *cap. fin. De judic. lib.* 6. & Bellam. *hic n.* 13. *vers. Nec etiam per promotionem*.

20 Sed de Ordinibus sacris articulus est admodum controversus. Nam gloss. 1. hic arguit pro, & contra; & tandem concludit quemlibet sacr. Ordinem liberare a patria potestate, dicens hoc esse verius. Idem tenent hic Laurent. Vincen. & Tancred. Item glos. ult. & Goffred. in *d. cap. Cum voluntate*, & Bartholom. Brixien. *in suis quæst. veneralib. qu.* 87. quæ incipit, *Queritur an pater percutiens*, *in tit. de sent. excomm.* ut notatur *cap. Cum beatus*, in glos. 1. *in fine*, 45. *dist.*

21 Pro qua opinione inducitur primo ratio hujus Decretalis. Nam indecorum est ut regat Ecclesiam qui non novit gubernare se ipsum, ut hic; Ergo si debet scire seipsum regere, non debet regi, & consequenter non debet esse in potestate alterius, ut deducit glossa 1. & Card. in 2. *notab.* Ex quo apparet nullum Prælatum, aut in sacris Ordinibus constitutum debere in potestate patris existere, ad quod allego textum in Authen. *Constitutio*, *quæ de Dignitatibus*, §. *Propterea*, ibi, cum nanque qui tantorum judex est, & tantis jubet, manere sub potestate alterius indignum judicavimus.
22 Ad idem textus in *l. Patri*, *in fine*, & *l. Sic eveniet*, *ff. de adult.* ubi filiusfamilias pater non potest occidere adulterum simul cum filia, quia illam in sua potestate non habet, cum sit in potestate alterius, & in *l. fin. C.*
23 *De legit. tut.* ubi tutor non debet esse sub tutela, nec Curator sub cura, & §. *Minores*, *institut. de excusat. tutor.* ubi existentes sub cura tutelam, vel curam non ge-
24 runt. Secundo pro hac opinione inducitur textus in *leg. Filiusfamilias*, *ff. De iis*, *qui sunt sui*, *vel alienan. jur.* ubi quantum ad jus publicum patria potestas non curatur, sed filiusfamilias loco patrisfamilias habetur, & *l. Ille*, §. *fin.* & in *l. Nam quod ad jus*, *ff. Ad Trebell.* ubi filiusfamilias Magistratum gerens cogit patrem adire, & restituere hæreditatem, quam dicit suspectam, quia non attenditur patria potestas in eo, quod ad jus
25 publicum attinet. Jus autem publicum in sacris, in Sacerdotibus, in Magistratibus consistit, *l.* 1. §. *Publicum*
26 *jus*, *ff. De just. & jur.* & *c. Jus publicum*, 1. *dist.* Tertio inducitur pro hac parte, *cap. Cum voluntate*, §. *fin. De sent. excommun.* ubi filiusfamilias est sub patria potestate quoad violentam manum injectionem, si sit in inferiori gradu, idest in minoribus Ordinibus constitutus, secundum communem expositionem; Ergo a contrario, si sit in superiori gradu, idest in sacro Ordine, exemptus est a potestate patris, ex eo enim quod de illis specialiter permittit, videtur de aliis negare, *c. Disciplina*, 45. *distinct.* glos. in *c. Qualis*, *in ver. Negatur*, 25. *distinct.* Et ita arguit glos. *fin. in d. cap. Cum voluntate*.

Quarto probatur eadem sententia, quia sacer Ordo 27
liberat a potestate Dominica, idest servitute, quod est plus; Ergo & a patria potestate, quod est minus, *c. Ex parte*, *il* 3. *de decim.* Assumptum patet de Ordine Episcopali in *d. c. Si servus sciente*, 54. *dist.* De Sacerdotio in *c. Ex antiquis*, & *c. Frequens*, *eod. dist.* & in *d. cap. Per venerabilem*, *circa prine. vers. Præterea*, *qui filii sint legit.* de Diacono, *in eod. cap. Ex antiquis*, ubi cautum est, ut præstando Vicarium liberetur. Subdiaconus autem eodem jure censetur cum Diacono, ut in *c. Miramur*, *de serv. non ordin.* & in *c. a multis*, *infr. eod.*

Et confirmatur, quia ratio cur Ordo Sacerdotalis li- 28
beret a jugo servitutis, ea est, quia monstruosum videretur, ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret, ut formaliter dicitur in *d. c. Per venerabilem*. Hæc autem ratio viget etiam in patria potestate; Ergo utrobique idem jus esse debet, ut *l. Illud*, *ff. ad l. Aquil.* & *l. Cum Pater*, §. *Dulcissimis*, *ff. De l.* 2. *cum vulgar.* Quinto valde urget 29
pro hac parte, quod Dignitas Patritiatus, & Consulatus jus patriæ potestatis solvit, ut *institut. quibus mod. jus patrie potest. solvat.* §. *Filiusfamilias*, *l. fin. Cod. De consul. lib.* 12. in Authen. *quæ de dignitate*, §. 1. *Collat.* 6. & Authen. *Sed dignitas*, *C. De Episc. & Cler.* Ergo for- 30
tius idem dicendum in Sacerdotio, quia nulla dignitas secularis æquiparari potest Sacerdotali, *cap. Duo sunt*, 96. *dist.* & *c. Solitæ*, *de major. & obed.* & notant *hic gloss.* 31
vers. Item nulla dignitas, & Hostiens. *n.* 5. licet interdum æquiparentur constituti in sacris, & illustres, *leg. Ad similitudinem*, *C. De Episc. & Cler.* Joan. Andr. *hic num.* 32
12. Ultimo, aliis omissis pro hac opinione adducitur, quod professio regularis liberat a patria potestate, sicut liberat a Dominica, ut in *d. c. Si servus sciente*, 54. *distinct.* & tenent gloss. in *leg. Si ex causa*, §. *Pomponius*, *in ver. Cum statum mutat*, & ibi Doctores, *ff. De minor.* Frider. de Sen. *cons.* 191. *Quæstio talis est Scholaris*, *n.* 2. *vers. Hinc est*, & Alexand. *cons.* 78. *In causa*, *& lite*, *in princ. lib.* 7. & Butr. *hic n.* 15. Ergo idem dicendum in sacro Ordine; quia sicut solemnizatur votum per professionem regularem, ita & per sacr. Ordinis susceptionem, ut in *cap. un. de voto lib.* 6.

Contrariam opinionem tenet Innocent. *hic num.* 2. 33
vers. Nobis videtur: qui distinguit inter res patrimoniales, seu profectitias, & inter res Ecclesiasticas. Et in primo membro concludit Prælaturam inferiorem Episcopatu, vel sacrum Ordinem non eximere filiumfamilias a patria potestate in rebus paternis, & in omnibus secularibus, cum hoc jure cautum non reperiatur. Ideoque si talis velit agere de patrimonio, seu conveniri, vel hæreditatem adire aget authoritate patris, in cujus potestate existit, *l. Cum oportet.* & *l. Cum non solum*, *C. De bon. que liber.* Ita Innoc. cui in hoc primo membro consentiunt Petr. de Sampf. & Abb. Antiqu. *hic num.* 2. *vers. Sed cum Innocentio dicebat magister Petrus*. Host. *num.* 5. *vers. Non puto quod sacer Ordo*, *& vers. Unde dicas quod quantum ad patrimonialia*, Joan. Andr. *num.* 13. Collectar. *in princip.* Bellam. *n.* 13. Butr. *num.* 8. Anchar. *num.* 2. & Joan. de Anan. *num.* 1. Lap. *in cap. fin. de judic. lib.* 6. Idem tenent in *c. Cum voluntate*, *de sent. excommun.* Henric. Boich. *circa fin.* Anchar. *n.* 5. *vers. Ego dico secundum Juristas*, Abb. *n.* 8. & Felin. *circa med. in gloss. ver. Gradum*, & idem Abbas *cons.* 45. *Videtur primo*, *n.* 3. *circa finem*, *vers. Et quanquam dictus hæres sit Clericus*, *lib.* 2. ubi ait hanc opinionem tenere Inn. hic, & communiter Doctores, licet gloss. tertia contrarium senserit, & male.

In secundo autem membro, id est, in rebus Ecclesiasti- 34
cis Innocent. tenet filium in sacris Ordinibus constitutum non esse sub patria potestate, argum. *c. Ex parte*, §. *Quia igitur*, ubi hoc videtur expressum, *infra de restit. spoliat. c. Bene quidem*, 96. *dist.* & *c. Causam*, *il* 1. *infra de Judic.*

In

In his enim, quæ filius ratione Ordinis, vel dignitatis agit, nihil ad patrem, ut in *l. Ille a quo*, §. *ult.* & *l. seqq. in princ. ff. Ad Trebell.* & in aliis juribus supra allegatis in primo argumento contrario, *n.* 21. *& seqq.* Ideoque si beneficiatus sit minor, dabitur ei a Prælato curator ad lites, *c.* 1. 12. *q.* 1. *l. fin. in princ. C. De Curat. furios.* & *l. fin.* §. *Qui a Patre, C. de bon. quæ liber.* Si autem major sit, aget ut alius, *l.* 2. *ff. Ad Macedon.* Si vero nomine Ecclesiæ agat, authoritas patris non requiritur, sed Prælati, cujus etiam authoritate administrabit, *c. De Procurator. l. Omnes*, §. *Hoc nihilominus, C. De Episc. & Cler.*

35 Nec obstat, Authen. *Presbyteros, Cod. De Episc. & Cleric.* ubi patri legitima in bonis filii reservatur. Quoniam hoc verum est in bonis profanis. In Ecclesiasticis autem pater nec per successionem, nec alio modo commercium habebit, secundum Innocentium, cui in hoc secundo membro adstipulantur Hostiens. *n.* 13. *vers. alii vero*, Petr. & Abb. *loc. cit.* Ceterum Joan. Andr. & reliqui omnes post eum, quod spectat ad Judicium, non recipiunt indistincte dicta Innocentii in bonis Ecclesiasticis, sed dicunt, & bene hodie servandam esse dispositionem Decretalis *ultimæ de Judic. lib.* 6. quam Innoc. Hostien. Petr. & Abb. non viderunt, cum scripserint ante Bonifacium VIII. illius conditorem.

Quid dicendum? Ego universam hanc materiam expediam per duas conclusiones cum quibusdam illationibus.

36 Prima conclusio est Hostiens. *hic n.* 5. *vers. Non puto.* Anton. de Butr. *n.* 8. *vers. Ordo sacer*, glos. *penultim.* & Archid. in *d. c. Circumcelliones, n.* 5. *vers. Dic ergo*, 23. *qu.* 5. & aliorum fere omnium, videlicet: Sacer Ordo non solvit omnino jus patriæ potestatis, sive spectemus jus Civile, sive jus Canonicum. De jure Civili hoc patet in d. Authen. *Presbyteros, C. De Episc. & Cleric.* ubi disertis verbis expressum est Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Cantores, & Lectores sub parentum potestate esse. Et ita ibi tenent Legistæ, & authen. *Sed Episcopalis dignitas, C. Eodem*, ut hic per Collectar. *in prin.* Ad idem textus in Authen. *Constitutio quæ de dignitatibus*, §. *Illud quoque*, ubi Angelus ait de jure Civili filium Sacerdotem non esse liberum a
37 patria potestate, & de hoc esse textum ibi. De jure Canonico probatur hoc efficaciter in *c. Per venerabilem, circa princip. Qui fil. sint legitim.* inducendo illud dupliciter. Primo per locum a speciali; nam speciale est in Episcopatu, ut liberet a patria potestate, idque propter culmen dignitatis Episcopalis, & ibi, & in auth. *Sed dignitas Episcopalis, C. De Episc. & Cler.* Ergo in contrarium est jus commune, *l. Jus singulare*, & *leg. Quod vero contra, ff. De legib.* & ita hunc textum in-
38 ducit Abbas in *cap. Cum voluntate, n.* 8. *vers. Nam dictum glosse, infra de sentent. excomm.* Deinde, & fortius ponderando illa verba, eo ipso quod aliquis ad apicem Episcopalis dignitatis extollitur, eximitur a patria potestate; Ergo filiusfamilias antequam ad Episcopatum promoveretur, erat in potestate patris, & tamen erat Sacerdos, quia aliter non potuisset ordinari Episcopus, *cap. Ex literis, de excess. Prælat.* & tenent communiter Theologi, & plerique ex Canonistis, ut scripsi in *c. unico, in* 1. *not ab. n.* 6. *de Cler. per salt. promot.* Quam inductionem probant hic Abb. Antiqu. *n.* 2. post Petr. Magistrum suum, Jo. Andr. *n.* 10. Bellam. *n.* 15. *vers. Probatur hoc.* Butr. *n.* 8. *vers. Ordo sacer non solvit*, & Anchar. *n.* 2. *vers. Nam, & Presbyter est sub patria potestate.*

39 Quæ conclusio ratione etiam confirmari potest; nam, ut inquit Hostiensis *num.* 5. jus patriæ potestatis a jure naturali rationabili sumpsit originem. Quod tamen jus gentium lex vocat ad differentiam juris communis naturalis, ut *l.* 1. *in fine, lib.* 2. *&* 3. *ff. De just. & jure.*
40 Unde quamvis quoad effectus civiles tolli possit, ut inferius patebit in secunda conclusione; tamen quod vinculum naturale debet immutabile permanere, ut §. *Sed naturalia, institut. de jure natur.* & §. *fin. de legit. agnator. tutel. l.* 2. §. *Sed quia divinæ, C. De veter. jur. enucl.* & *dist.* 5. *in princ.* §. *Naturale jus*, & notat idem Host. in *d. cap. Per venerabilem, n.* 7. *vers. Eximitur a patria, cujus vinculum est naturale. Qui fil. sint legit.*
41 Hinc infertur, ut in bonis patrimonialibus, & profectitiis adhuc remaneant effectus patriæ potestatis: nimirum quia hac in parte non reperiuntur a jure sublati secundum opinionem Innocentii hic, quæ communiter a Doctoribus, recipitur, ut dictum est *supr. n.* 33.

Infertur secundo, ut filius per sacrum Ordinem non 42
solvatur a patria potestate quoad naturalem reverentiam, quam tenetur patri exhibere. Sicut e converso 43
pater exhibebit reverentiam filio in oblationibus, confessionibus, & aliis id genus, & sic erit inter eos reciproca reverentia, quia aliud domi, & aliud in Ecclesia, secundum Host. *ubi supra, vers. Et etiam quoad reverentiam.*

Secunda conclusio est, quamvis per sacrum Ordi- 44
nem funditus non tollatur patria potestas, ut in præcedenti conclusione; tolluntur tamen illius effectus Ordini sacro improportionabiles, & incongrui. Hæc conclusio est Antonii de Butr. *hic n.* 8. *vers. Ordo sacer*, & probatur in dicta authen. *Presbyteros, C. de Episc. & Cler.* ubi Presbyteri, & alii Clerici in casibus ibi expressis quoad effectus civiles non tenentur sequi patris authoritatem, sed liberam habent bonorum dispositionem. Et tamen dicuntur esse in patria potestate, ut 45
patet ibi, licet sub parentum potestate sint. Idem efficaciter probat text. in *cap. fin. in fine, de Judic. lib.* 6. ubi in causis Ecclesiasticis Clericus in potestate patris existens sine assensu patris agere potest, & sic tollitur effectus civilis, sed patria potestas non tollitur.

Hinc infertur primo, ut in beneficialibus, & aliis 46
causis spiritualibus, & ab eis dependentibus filiusfamilias Clericus agere possit sine patris authoritate, ita ut si major sit quatuordecim annis, per se, & per procuratorem possit causam agere, & defendere. Si vero sit minor quatuordecim, agere possit tantummodo per procuratorem sibi datum ad lites authoritate judicis Ecclesiastici, ut de his omnibus est casus literalis in *d. cap. fin. de Judic. lib.* 6. ad quem generaliter remittunt Doctores hic, & in specie Joan. Andr. Collectar. Bellam. Butr. & alii supracitati *num.* 35. *vers. Ceterum*; effectus enim patriæ potestatis in hujusmodi causis non congruit cum sacro Ordine.

Infertur secundo, ut quoad violentam manum in- 47
jectionem sacer Ordo tollat effectum patriæ potestatis, ita ut pater percutiens filium in sacro Ordine constitutum, in excommunicationem incidat, perinde ac si Clericum extraneum percuteret, ut efficaciter probat textus a contrario sensu in *cap. Cum voluntate*, §. *fin. De sentent. excommun.* Cum enim percutientes correc- 48
tionis causa propinquos inferiorum graduum, id est, minorum Ordinum in sententiam excommunicationis non incidant, ut ibi decidit, utique a contrario in hujusmodi sententiam incidunt, qui percutiunt propinquos superiorum graduum, id est, in sacris constitutos: & ita videtur sentire ibi glos. fin. & tenent expresse Host. *n.* 13. Butr. *n.* 25. & Abb. *n.* 8. *vers. Item quoad percussionem.* Idem firmant hic Hostiens. *n.* 8. *vers. Item quoad nimiam violentiam.* Joan. Andr. *num.* 13. *vers. Item quoad violentiam*, & reliqui omnes, glos. *in cap.* 1. *in ver. Et a Magistris*, 23. *q.* 5. dicens: Datur ista potestas patri in filium Clericum quousque sacrum Ordinem receperit, licet Ordo non liberet a patria potestate. Archid. *ibid. n.* 5. Lap. *in cap. fin. de judic. lib.* 6. Effectus enim patriæ potestatis quoad manuum injectionem utique non est proportionabilis cum dignitate sacri Ordinis, ut per Abb. *ubi supra.* Et quamvis 49
nonnulli ex antiquis contrarium senserint, videlicet Barthol. Brixien. & Tancred. *supra citat. n.* 20. asserentes patrem non incurrere excommunicationem, si correctionis causa percutiat filium in sacris constitutum, quia manus illa non dicitur injuriosa; tamen ut Butr. & Abb. inquiunt, hujusmodi manus saltem est temeraria ratione sacri Ordinis. Ideoque videmus Prælatum in excommunicationem incidere, si correctionis causa faciat percuti Clericum per laicum, quia reperitur ibi temeritas, licet non violentia; ut in *c. Universitatis*, ibi, Temerarias manus præsumit injicere, *supra eod.*

Infertur tertio, ut propter nimiam egestatem non 50
liceat patri distrahere filium in sacris constitutum, juxta text. *in l.* 2. *C. De patrib. qui fil. distraxer.* quia hic effectus distractionis Ordini sacro non congruit. Ita Host. *hic n.* 8. *vers. Quare*, & bene sequitur, quem Jo. Andr. Butr. & alii sequuntur. Idem tenet glos. *in cap. fin. in ver. Regulariter, de judic. lib.* 6.

Fatetur etiam Hostiens. *num.* 7. *in fine*, filium in sa- 51
cris

cris constitutum esse privilegiatum quoad peculum adventitium, ex notatis in c. *Quia nos*, *de testament.* Et cum eo transeunt simpliciter Joan. Andr. *num.* 13. *vers. Fatetur tamen*. Bellam. *eodem num. ver. Nec etiam per promotionem ad sacros*. Butr. *n.* 8. ubi ait quoad peculium adventitium esse sublatum effectum patriæ potestatis, Anchar. *num. 2. vers. Fatetur tamen*. Hostiensis, & alii communiter. Idem firmat Specul. in *tit. de actore*, *vers. Sed cum Clericorum*, & Lap. Abbas in *d. c. fin. de judic. lib.* 6. ubi tenet filium per sacrum Ordinem non liberari a patria potestate in bonis patrimonialibus, & profectitiis; secus in adventitiis, & in quæsitis post Clericatum: quamvis alias de adventitiis filiusfamilias testari non possit, etiam permittente patre, ut *l. Qui in potestate*, *ff. De testam.* & notat hic 52 Petr. de Anchar, *n.* 2. *vers. In adventitiis enim*. Et ita 53 ex facto respondit Barthol. in *cons.* 61. *incipien. Filiusfamilias*, *n.* 3. *vers. Circa quod sciendum est*, *lib.* 1. Nam, ut ipse ait, quidquid acquiritur a filio Presbytero, quæritur sibi pleno jure; & hoc si quæratur causa adventitia, non contemplatione Ecclesiæ, vel sacerdotalis officii: allegat text. in d. Authen. *Presbyteros*, *C. De Episc. & Cler.* subdens hoc tenere ibi Cynum, & Innocent. & Hostiens. in *d. cap. Quia nos*, *de testam.* & concludit quoad hujusmodi acquisitionem filiumfamilias haberi sui juris.

54 Non obstant argumenta superius adducta pro contraria opinione. Ad primum enim respondetur non esse inconveniens, ut qui alios regit, nihilominus regatur ab alio. Quinimo, ut inquit Hostiens. *hic n.* 3. & post cum Joan. Andr. *n.* 9. & Bellam. *n.* 15. *vers. Supple glossas*, eo ipso quod habet aliquis alium sub se, necesse est, ut recognoscat alium super se, excepto Papa, *c. Licet*, §. *fin. de elect.* alioquin esset acephalus, *c. A Subdiacono*, & *c. Nulla*, 93. *dist. c. Abbatibus*, 18. *qu.* 2. Et propterea in *l.* 2. *ff. De muner. & honor.* quantum ad honores dicitur habere filium in potestate etiam is, qui est in potestate alterius. Ad idem text. in *l. Per adoptionem*, & *l. Si consul*, *ff. De adopt.* ubi si Senator a plebeja adoptetur, nec ipse, nec ejus filius desinit esse Senator, quia dignitas per adoptionem non minuitur.

Ad secundum patet solutio ex dictis in secunda conclusione, *n.* 44. *& seqq.*

Ad tertium similiter patet responsio ex dictis, *numer.* 47.

55 Ad quartum respondet Hostiens. *hic n.* 5. *circa finem*, non esse bonum simile de Dominicali ad patriam potestatem; nam etsi Dominicalis sit fortior quoad quædam, non tamen simpliciter, & absolute, ut notatur in *cap. unico*, §. *Quod & de præditis supra*, *de infan. expos.* Etenim Dominicalis adeo deletur per sacrum Ordinem, ut nec servus remaneat, ut in *d. cap. Per venerabilem*, §. *Præterea*. *Qui fil. sint legit. cum concor.* & sed patria quantumcunque solvatur, semper filius remanet, ut §. *Adoptivi vero emancipati*, & §. *seqq. instit. de hered. que ab intest. deferun.* Rursus Dominicalis odiosa, quia violenta, §. *Jus autem gentium*, *instit. de jure natur.* sed patria favorabilis, quia naturalis, ut *instit. de jure natur. respons.* 1. & *de libertin.* §. 1. Non ergo sequitur: Odiosa solvitur per sacri Ordinis susceptionem; igitur & favorabilis. Ad hoc *l. Cum quidam*, *ff. De liber. & posthum.* & *c. Odia*, *de regul. jur. lib.* 6. & sequuntur hic totidem verbis Joan. Andr. *num.* 11. Bellam. *n.* 15. *vers. Dicebat Hostiensis*, & plerique alii: & ex his patet etiam responsio ad confirmationem.

Ad quintum respondetur, dignitatem sacerdotalem 56 esse eminentiorem qualibet dignitate seculari quantum ad spiritualia, *cap. Suscipitis*, 10. *dist. cap. Cum ad verum*, 66. *dist.* & *d. cap. Solitæ*, §. *Quod autem sequitur*, *de major. & obedient.* & hoc respectu sicut dignitas Patritiatus, vel Consolatus solvit jus patriæ potestatis in profanis; ita sacerdotalis dignitas in Ecclesiasticis, & spiritualibus, ut in *cap. fin. de judic. lib.* 6. & latius dictum est, *supra n.* 46.

Ad ultimum respondetur, quoad hoc non procede- 57 re paritatem inter professionem regularem, & sacrum Ordinem. Nam filiusfamilias per ingressum religionis ita transit in potestatem Prælati regularis, ut velle, vel nolle non habeat, & ejus arbitrium non ex sua, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus imperio se subjecit, voluntate dependeat, ut dicit textus in *cap. Si religiosus*, *de elect. lib.* 6. *& concord. c. Non dicatis*, 12. *qu.* 1. *c. Quorundam*, *supra de elect. c. ult.*, *De sepultur.* & *c. Religiosus*, *de testam. lib.* 6. Quod non contingit per assumptionem sacri Ordinis. Ad hoc autem ut per mutationem status filiifamilias pater perdat jus patriæ potestatis, requiritur ut filius eundem statum prorsus amittat. Quod verificatur, si filius efficiatur servus pœnæ, vel monasterium ingrediatur, aut servituti mancipetur, ut declarat gloss. *d. l. Si ex causa*, §. *Pomponius*, *in ver. Cum statum mutat*, *ff. De minor.* Præterea per ingressum religionis quicquid habet Monachus, transfert in monasterium, & monasterio acquiritur, authen. *Ingressi*, *Cod. De sacrosanct. Eccles. dict. cap. Non dicatis*, & *cap. Nolo*, 12. *quæst.* 1. Doctores in *cap. In præsentia*, *de probat.* ergo patet ex vi patriæ potestatis nullum jus potest in eisdem bonis sibi vendicare quoad proprietatem, vel administrationem, *cap.* 2. & *cap. Cum ad monasterium*, *de stat. Monachor.*

Hæc autem non obtinent in filio ad sacros Ordines assumpto, quia nihilominus habere potest bona profectitia, quæ patri ex toto acquiruntur, ut *l. Cum oportet*, *C. De bon. quæ liber.* secundum Innoc. & alios supracitatos *n.* 33.

DE ÆTATE, ET QUALITATE:

Idem Alexander III.

CAPUT IV.

EAm te decet: & infra. Arctius inhibemus, ne personas, quæ in Ecclesiis tui Episcopatus ad curam animarum fuerint ordinandæ, in ipsis instituas, nec aliqua occasione, vel etiam literarum nostrarum obtentu institui patiaris, quæ scientia, moribus, & ætate, Concilii non congruat institutis. Sed etiam habentes plures Ecclesias, quæ ex una non pendeant, tibi liceat appellatione postposita cogere ad unam ipsarum, quam maluerint, dimittendam: nisi ita fuerint tenues in substantia, quod proprios Sacerdotes non possint convenienter alere.

SUMMARIUM.

1 *INdignus scientia, moribus, vel etate ad Ecclesiam curatam instituti non debet, & n.* 8.
3 *Institutio beneficiorum de jure communi ad Episcopum spectat.*
3 *Institutio authorizabilis non competit inferioribus Prælatis etiam ex consuetudine, vel præscriptione.*
4 *Nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum.*
5 *Institutio corporalis de jure communi ad Archidiaconum pertinet.*

6 Epi-

6 *Episcopus de jure communi fundat intentionem super collatione omnium beneficiorum suæ diœcesis.*
7 *Institutio collativa potest competere inferiori ex consuetudine.*
8 *Episcopus etiam dispensative non potest præficere Parochiali Ecclesiæ non idoneum ætate, moribus, vel doctrina.*
9 *Scientia in promovendo ad beneficium curatum an sit moribus præferenda.*
10 *Doctrina sufficiens requiritur de substantia in Pastore; sanctitas vero tanquam conditio sine qua non.*
11 *Prælatus eligendus est melior non simpliciter, sed quoad regimen Ecclesiæ, & n. 22.*
12 *Idoneus magis ad officium regiminis aliquis esse potest, qui tamen non excellit gratia sanctitatis.*
13 *Prælatus potest verbum Dei prædicare, & Sacramenta administrare, etiam sine charitate; non autem si sit prorsus illiteratus.*
14 *Qualitates scientiæ, & morum in Pastore vario ordine recensentur a Sacris Canonibus, & Conciliis.*
15 *Examinatores nisi retulerint concurrentes idoneos quoad omnes qualitates, concursus est nullus.*
16 *Sufficit tamen, si renuncient simpliciter aliquem idoneum, vel non idoneum, approbatum, vel reprobatum.*
17 *Examinatores in concursu Parochialium Ecclesiarum an debeant vota sua palam dare.*
18 *In concursu Parochialis præferri debet is, cujus mores probati sunt, doctiori, cujus vita ignoratur, & multo magis si prava sit.*
19 *Criminosi non prohibentur admitti ad concursum, cum sit in facultate Ordinarii eos non approbare.*
20 *Episcopus in concursu Parochialis an teneatur omnino præeligere digniorem, ita ut alias liceat postposito appellare, & n. seqq. usq. ad n. 40.*
Quid de jure communi, n. 21.
Quid ex Conc. Trid. n. 24.
Et quid post Bullam S. Pii V. n. 27.
21 *Dignus eligens posthabito digniori peccat contra justitiam distributivam.*
23 *Electio de digno posthabito digniori post factum sustinetur de jure communi.*
24 *Præsumitur Ordinarii judicio.*
25 *Et ad irrationabilitatem Ordinarii excludendam sufficit, ut possint in electo concurrere majores qualitates.*
26 *Appellatio devolutiva in vim Conc. Trid. datur a reprobatione Examinatorum, sed non ab irrationabili judicio Episcopi.*
27 *Appellare potest magis idoneus postpositus a mala Episcopi electione, & provocare præelectum ad novum examen, ex Constitutione S. Pii V.*
28 *Sed interim executio non suspenditur.*
29 Concursus, *Judex appellationis ex Bulla sancti Pii V. an possit vocare præelectum ad novum examen, antequam rejectus doceat per alia documenta de irrationabili judicio Episcopi, & num. seqq. usq. in fin.*
30 *Appellatio a mala Episcopi electione ex sententia Rotæ ita demum conceditur, si Episcopus dolose, & irrationabiliter judicaverit.*
Et irrationabilitas, & dolus liquido probari debent, ibidem.
Contrarium ex sententia Congregat. Concilii, num. 31. usque ad n. 40.
31 *Bulla S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum expenditur, & n. seqq. usq. ad n. 36.*
32 *Examen interjectum, & præelectum in concursu coram Judice appellationis fieri debet non solum quoad scientiam, sed etiam quoad alias qualitates, & num. 42.*
33 *Promovendus de jure communi examinandus est quoad doctrinam, deinde quoad alias qualitates, & num. 49.*
34 *Bulla S. Pii V. recipit interpretationem passivam a jure communi.*
35 *Appellans debet causam talem exponere, quæ si foret probata, deberet legitime judicari.*
Fagnan. in I. Lib. Decretal.
36 *Appellans a reprobatione Examinatorum, & a mala Episcopi electione, potest provocare præelectum ad novum examen.*
37 *Concursus plures in Urbe habiti ex Decreto S. Congr. Conc. inter appellantem, & præelectum.*
38 *Electo decretante novum examen subire infra præfixum terminum, jubetur appellans coram Urbis Vicario examinari.*
39 *Concursus novus ex stylo Congregationis Concilii in Urbe instituitur, ubi appellans de irrationabili judicio Episcopi dederit fumum.*
40 *Episcopi judicium in præelectione unius ex concurrentibus ad Parochialem Ecclesiam ex quibus deprehendatur fuisse irrationabile, & num. 42. usque in finem.*
41 *Causa appellationis a mala Episcopi electione prius Rotæ commissa in tertia instantia remittitur a Sanctissimo ad Congr. Concilii.*
42 *Concurrentium qualitates sunt invicem conferendæ, ut liqueat, uter eorum sit magis idoneus.*
43 *Canonista in locis de hæresi non suspectis præferendus est Theologo.*
44 *Nobilis ceteris paribus ignobili est præferendus.*
45 *Furoris qualitas ex quibus probetur.*
46 *Furor probatur per testes singulares.*
47 *Furiosus etiamsi resipuerit, promoveri non potest absque dispensatione Apostolica.*
48 *Affectus inordinatus Episcopi in præelectione minus idonei ex quibus eliciatur.*
49 *Scientiæ defectus evidentius, facilius, & promptius probari potest per examen, quam defectus personæ.*

Eam te. Ad Ecclesiam curatam institui non debet indignus scientia, moribus, vel ætate. Et qui habet duas Ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi sint tenues, vel una dependeat ab alia. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda ibi, *Sed in plures.* 1

Nota primo ibi: *Tui Episcopatus:* nec non ibi, *Instituas;* de jure communi institutionem beneficiorum ad Episcopum pertinere, *c. 3. infra de instit.* Hostien. hic, & Card. ambo *in princ.* & idem Card. in Clemen. *unica, num. 11. de supplen. neglig. Prælat.* Loquitur tamen hæc Decretalis de beneficiis curam animarum habentibus, & sic de institutione authorizabili, quæ non competit inferioribus Prælatis etiam ex consuetudine, vel præscriptione, ut est casus *in cap. Cum satis, infra de offic. Archidiac.* nisi jurisdictionem habeant quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum, secundum ea, quæ notantur in *Clem. 1. §. Volumus,* in glos. *in ver. Diœcesanis,* & ibi per Cardin. *in 4. quæst. num. 2.* Imola *num. 38.* Vitalin. *num. 4.* & Abb. *num. 15. de foro competen.* & ex sententia Sac. Congregationis Concilii scripsi *in cap. Cum contingat, num. 31. 37. & seqq. infra de foro compet.* At secus est in constitutione corporali, seu installatione, quæ de jure communi ad Archidiaconum spectat, ut in *c. Ad hæc, §. In quadam,* & in *cap. Ut nostrum, in fin. infra de Offic. Archid.* Hostien. in *rubr. de instit. num. 3. vers. Sequi debet alia investitura.* Institutio autem collativa, per quam scilicet confertur titulus beneficii non curati, pertinet quidem ad Episcopum de jure communi, ut in *d. c. 3. de instit. c. Si quis Episcopus, 1. qu. 3. c. Cum ex injuncto, in fin. de hæret. c. Gratiæ, de rescript. lib. 6. & c. Si tibi, de præb. eodem lib.* Et in hoc Episcopus fundat intentionem, *cap. Omnes Basilicæ, 16. qu. 1.* Rota apud Card. Seraph. *decis. 779. num. 1.* Sed tamen potest competere inferiori ex consuetudine, *c. Cum venissent, de instit. c. 2. de excess. Prælat. & c. Referente, de præbend.* Abb. *in d. cap. Cum satis, in 1. oppos. de Offic. Archid.* Seraph. *decis. 306. num. 9.* 2 3 4 5 6 7

An autem institutio hæc collativa de jure communi spectet ad Episcopum solum, an vero ad Episcopum, & Capitulum simul, aut ad Episcopum cum consensu, vel consilio Capituli; sunt opiniones, quas recitant Henric. Boich. *in cap. Novit, infra de his quæ fiunt a Præl.* Ægid. Bellam. *in cons. 10. incip. Factum est tale, col. penult. num. 58. vers. Quæritur ergo,* Cassador. *decis. 22. de præb.* Ego plane examinavi *in cap. Cum Ecclesia Vulterana, sup. de elect.* post glos. ibi *in vers. Postulavit,* Compost. Host. & DD.

8 Secundo nota, Episcopum nulla occasione debere curæ animarum præficere non idoneum scientia, moribus, & ætate. Prætermisit qualitatem Ordinis, de qua *in cap. sequenti*, & in *cap. Si propluribus*, *de præb. lib.* 6. Item omisit qualitatem prudentiæ, cujus meminit *cap. Non oportet*, 36. *dist.* & Conc. Trid. *in c.* 18. §. *Peracto*, *sess.* 24. ibi: Quotcunque ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis. Et pondera illa verba: *Nulla occasione*, quæ a Petr. de Anchar. *hic in* 1. *not.* exponuntur, scilicet, frivola, puta carnali, vel venali; quia omnia jura sunt intelligenda, ex causa *c. fin. de transl. Episc.* Sed hoc judicio meo non bene dicitur; quia Episcopus etiam ex causa non potest dispensare cum patiente defectum ætatis, vel alias inhabili ad beneficium curatum, cum qualitates hujusmodi requirantur ex decreto Concil. Lateran. sub Alexand. III. *ut in c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *sup. de elect.* contra quod etiam ex causa non dispensat Episcopus; gl. est singularis, quæ loquitur de dispensatione super ætate *in c. Cum dilectus in ver. In ætate*, *de elect.* quæ a DD. communiter illic recipitur: & movetur per hanc Decretalem per *d.* §. *Inferiora*, & per *cap. Nihil*, *eodem tit.* ubi graviter puniuntur, qui hoc faciunt. Et hoc tene per ea, quæ scripsi latissime *in cap. fin. infra de fil. Presbyt. & in c. Dilectus*, *de temp. ordinat.*

9 Ultimo nota, arguendo ab ordine literæ juxta textum in *l. Quoties*, *ff. de usufruct.* in promovendo ad beneficium curatum qualitatem scientiæ moribus esse præferendam, prout eam in ordine scripturæ etiam Symmachus prætulit *in c. Vilissimus*, 1. *qu.* 1. dicens: Vilissimus computandus est, nisi scientia, & sanctitate præcellat,
10 qui est dignitate præstantior: & Hieronym. *in c. Licet ergo*, 8. *qu.* 1. ibi: Qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille in Sacerdotium eligitur: & August. *epist.* 29. *ad Hieronym. prope fin.* Quis ferat, si quis divitem eligat sedem honoris Ecclesiæ contempto paupere instructiore, & sanctiore? Et Concilium Tridentinum *cap.* 12. §. *Nemo igitur sess.* 24. ibi: Doctrina ad suum munus exequendum necessaria, ac morum integritate commendetur, Id quod eam habet rationem, quia sufficiens doctrina requiritur de substantia in Pastore, *c. Nisi cum pridem*, §. *Pro defectu*, *de renunc. Nam si cæcus cæco ducatum præstet*, *&c. Matth.* 15. *cap. Qui ipsis*, *& per totam*, 38. *distinct. & cap. Cum sit*, *infra eodem*. Sanctitas vero exigitur, ut conditio sine qua non, ex mente D. Thom. *in* 2. 2. *qu.* 185. *art.* 3. Nam ut docet in corpore: *Ille qui debet aliquem*
11 *eligere in Pastorem, vel de eo providere, non tenetur assumere meliorem simpliciter, quod est secundum charitatem; sed meliorem quoad regimen Ecclesiæ, qui scilicet possit Ecclesiam, & instruere, & defendere, & pacifice gubernare.* Et in responsione ad primum, dicit, *In Pastore præcipue debere attendi eminentiam divinæ dilectionis, ubi tamen alias invenitur idoneus ad Ecclesiæ regimen. Et propterea Dominus de ampliori electione Petrum examinavit, quia sciebat ex suo munere esse idoneitatem quantum ad alia gubernandi Ecclesiam.* Et
12 in responsione ad tertium, ait: *Nihil prohibere aliquem esse magis idoneum ad officium regiminis, qui tamen non excellit in gratia sanctitatis.* Hæc ibi. Et *quodlib.* 6. *art.* 9. docet, quandoque contingere, ut aliquis sit melior simpliciter, id est sanctior, & plus habens de charitate, qui tamen non est melior quantum ad hoc ut prælationem suscipiat, qui alius forte potest religionem magis juvare vel per consilium sapientiæ, vel per auxilium potentiæ. Non ergo semper est præeligendus melior simpliciter,
13 sed quoad aliquid. Ita S. Thomas. Præterea cum præcepto divino Curati teneantur pascere oves sibi commissas verbi Dei prædicatione, Sacramentorum administratione, & bonorum operum exemplo, ut in decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *in princip. sess.* 23. non repugnat, quin hæc præstari possint ab eo, qui alias sit habilis scientia, & ætate, licet charitatem non habeat. Ad hoc *c. Vestra*, *& c. fin. infra*, *de cohabitat. Cleric. & mulier. c. Denique.* 6. *q.* 3. *& cap. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam*, *cum ibi notat. supra*, *de renunc.* Unde Hieron. *Sicut lixivium per cinerem humidum fluens lavat, & non lavatur; ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lavat a sordibus peccatorum.* Refertur *in* §. *ult.* 83. *dist.* At non est possibile, ut verbum Dei prædicet, & sacramenta ministret prorsus illiteratus, ut in authen. *de Sanctiss. Episc. c. Damus*, *col.* 9. *& in c. fin. cum gloss. in vers. Defectum*; *infr. eod.*

Ceterum adverte, quia de his qualitatibus vario ordi- 14
ne loquuntur Canones, & Concilia: Nam Lateranense in *d. c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *de elect.* primo loco ponit ætatem, deinde scientiam, & tertio mores. Trident. *in d. c.* 18. *sess.* 24. primo ætatem, secundo mores, tertio scientiam: *& in cap.* 1. *Ejusdem sessionis*, primo vitam, secundo ætatem, tertio doctrinam. Textus autem noster, & Concilium Viennense in Clement. 1. *de ætat. & qualit.* primo scientiam, secundo mores, tertio ætatem. Unde stante hac diversitate, non licet in his arguere ab ordine literæ. Quidquid tamen sit, illud certum est, has omnes qualitates debere in Pastore copulative concurrere, ut in locis supracitatis cum multis similibus.

Ideoque orta dubitatione, an sicut Episcopo, & Exa- 15
minatoribus simul junctis Concil. Trident. *cap.* 18. *sess.* 24. committit examen scientiæ, sic etiam committat eisdem simul examen morum, & prudentiæ; ita ut si examen ætatis, morum, & prudentiæ factum fuerit a solo Episcopo, concursus sit nullus. Die 2. Augusti 1607. Sac. Congr. censuit, si examinatores non retulerint idoneos quoad omnes qualitates, prout Concilium requirit, nullum esse concursum.

Cave tamen, quia non requiritur ad validitatem con- 16
cursus, ut de singulis qualitatibus examinatores specialiter, & nominatim referant; sed satis est, ut simpliciter renuncient aliquem idoneum, vel non idoneum, approbatum, vel reprobatum. Et ita cum Cardinalis Paleottus alias petiisset declarari, an Examinatores ad Parochiales per concursum deberent vota sua palam dare, aut per suffragia secreta; & quid magis expediret. S. Congre- 17
gatio respondit, Concilium nihil de hoc expressisse; videri tamen magis expedire, ut singulis palam inter se sententias suas dicant, deinde jubeant Notario, ut simpliciter in actis suis scribat, Titium approbatum idoneum, Sejum reprobatum, prout Romæ fieri dicitur.

Rursus certum est, Clericum mediocris literaturæ, & 18
bonis moribus imbutum, in collatione beneficii Curati præferri debere Clerico eminentis scientiæ, sed malæ vitæ. Quinimo proposito dubio, cum Examinatores non habeant ullam de vita, & moribus examinati notitiam, licet eum doctum esse compererint, & concurrat alius, qui non ita est doctrina idoneus, sed bene notus, & probatus quoad vitam, & mores, uter eorum sit præferendus. Sacra Congregatio censuit præferendum eum, cujus mores noti, probatique sint, ei, cujus vita ignoratur prorsus, licet doctior sit. Quod multo magis procedere censuit, si vita & mores doctioris pravi essent. Conferunt notata per Abbatem *in cap. Inter cetera*, *num.* 2. *ver. Nota ibi potentes*, *supra de Offic. ordinar.* ubi dicit, in prædicatione magis attendendam esse vitam, quam scientiam, quia longe plus proficit Prædicator exemplo boni operis, quam verbo doctrinæ. Qua de re plurima notatu digna ibi cumulat Felin. *num.* 2. Et cujus vita despicitur, restat, ut prædicatio ejus contemnatur, *cap.* 3. §. *Porro*, *in fin.* 3. *qu.* 7. Et adde Bald. *in c. Cum in cunctis*, *num.* 13. *supra de elect.* ubi ex illo textu notat vitam præmitti scientiæ, quia vita facit hominem beatum, scientia inflatum. Nam ut ait Psalmista: *Quia non cognovi literaturas, introibo in potentias Domini.* Ceterum cum vacante Paro- 19
chiali in diœcesi Paravina dubitaretur, an Episcœus prohiberetur admittere ad concursum criminosos, scandolosos, & eos, qui alia beneficia curata possidentes nunquam resederunt: censuit non prohiberi admittere ad concursum criminosos, cum in facultate Ordinarii sit eos non approbare.

QUÆRO, an ex pluribus ad Parochialem Ecclesiam 20
concurrentibus Episcopus teneatur omnino præeligere digniorem, ita ut alias liceat postposito appellare ab irrationabili Episcopi judicio.

Pro clariori solutione inquirendum est primo, quid dicendum sit in terminis juris communis. Secundo, quid dicendum in terminis Concilii Tridentini. Tertio, quid post Constitutionem S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum.

De jure communi ante electionem ubiq; clamant Cano- 21
nes præstantiorem, ac digniorem esse assumendum ad regimen animarum, *d. c. Licet ergo*, 8. *qu.* 1. *& d. c. Vilissimus*, 1. *q.* 1.

I. *quæst.* 1. & ideo peccat contra justitiam distributivam, qui omisso digniori eligit dignum, ut notant omnes *in c. Constitutis, il secondo*, ubi in specie Dec. *num.* 5. *de appell.* Butr. *in cap. Inter cetera, num.* 15. *supra, de offic. ordinar.* ubi dicit hos mortaliter peccare, & orandum pro eis, quia multi incidunt in hunc laqueum. Et docet S. Thomas *in* 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. *ad tertium*, quem sequitur
22 Covarr. *in reg. Peccatum*, p. 2. §. 7. *num.* 3. *vers. Sed hoc in hunc sensum*, & Rota *dec.* 65. *n.* 8. *par.* 1. *in recent.* Et dignior intelligitur, non qui simpliciter est sanctior, & plus habens charitatis; sed ille, qui perspectis omnibus qualitatibus aptior est ad Ecclesiam gubernandam, ut in juribus citatis, & declarat Div. Thom. præallegatus *in* 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 3. *& quolib.* 6. *art.* 9. Sed
23 tamen post factum sustinetur electio de digno, prætermisso digniori, *ut in c. Monasterium*, 16. q. 7. *in c. Cum nobis, de elect. in d. c. Constitutis, & hic in textu*, ubi patet satis esse, ut non assumatur indignus. Rationem assignat S. Thom. *d. art.* 2. *ad* 3. dicens: *Quantum ad hoc ut electio impugnari non possit in foro judiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem, quia sic omnis electio posset habere calumniam*. Hæc ille, & sequuntur alii præallegati, & Rota apud Greg. XV. *dec.* 11. *num.* 6. *ad fin.* & in pluribus præsentatis fuit decisum in una Faventina Jurispatronatus, ibidem relata. Itaque hoc jure inspecto nullum remedium competit digniori postposito ad irritandam, aut rescindendam prælectionem factam de digno.

24 Ex Concilio Tridentino similiter tenetur Episcopus præeligere digniorem. Sed tamen S. Synodus in hujusmodi prælectione defert judicio Episcopi, ut patet *in c.* 18. §. *Peracto sess.* 24. ibi; *Ex hisque*, (idest ex probatis ab Examinatoribus Synodalibus) *Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit*. Præsumitur enim pro Ordinarii judicio, qui ex variis animi sui moribus, pensatis & consideratis omnibus supradictis, se informare potuit, ut in *cap. In præsentia, in princ. de renunciat.* Rota *decis.* 29. *num.* 4. *de rescript. in antiq.* Achill. *decis.* 1. *num* 4. *de Confess.* & dixit eadem Rota *in causa Ravennaten. Parochialis* 2. *Decembris* 1592. *coram Cardinale Arigonio*
25 *decis.* 654. *part.* 4. *divers.* Et ad irrationabilitatem Ordinarii excludendam sufficit, ut possint in electo concurrere majores qualitates, ut fuit dictum in eadem causa Ravennat. & in nullius Parochialis, seu Concursus 4. Decembris 1600. coram Gregorio XV. in impressis *dec.*
26 11. *num.* 6. Ac proinde quamvis ex sententia Sac. Congregationis Concilii a reprobatione Examinatorum detur appellatio devolutiva, ut etiam resolvit Rota coram Gregorio XV. *decis.* 515. *num.* 2. *& dec.* 538. *n.* 1. & in Calaguritana Beneficii 21. Februari 1611. coram Coccino Decano, & patet clare ex *d. cap.* 18. *sess.* 24. *vers. Nec prædictorum examinatorum*, ut plenius dicam *in cap. Cum sit ars, in* 4. *qu. infr. eod.* tamen non potest postpositus appellare ab irrationabili judicio Episcopi in vim Concilii.

27 Ex Constitutione vero S. Pii V. quæ incipit, *In conferendis edita* 15. *Calend. Aprilis* 1567. aliud dicendum est; nam *in* §. 7. statuitur in hæc verba: *Ut autem non solum dignis, sed magis idonei repertis juxta Tridentini Concilii decretum Parochiales Ecclesiæ conferantur; Volumus, & decernimus, quod si Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit, possint ii, qui rejecti fuerint a mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium uti Nostrum, & Sedis hujusmodi delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac prælectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare. Et constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eundem Judicem appellationis authoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum, a quo appellatum fuit, spectaret) conferatur: alias eidem magis idoneo per Judicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum, quem collatio, provisio, vel institutio spectabit. Hæc*
28 *tamen appellatio interposita interim non impediat, aut suspendat, quominus electio per Ordinarium primo loco facta interim debite demandetur executioni, & provisus ab eadem Ecclesia causa appellationis hujusmodi pendente non amoveatur. Et si quis a sententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit*. Hæc ibi.

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Unde palam est hodie licere magis idoneis rejectis appellare ad effectum devolutivum a mala electione Episcopi, & provocare prælectum ad novum examen coram Judice appellationis. Atque ita quamvis prælectio de digno posthabito digniori, mero jure & hodie sustineatur, & hac in parte non fuerit immutata dispositio juris communis, & Conc. Trident. tamen potest retractari, & infringi in judicio appellationis, constito de irrationabili eligentis judicio, quod ex jure veteri, & ex Conc. Trident. fieri non poterat. Et ita fuit multoties resolutum. Et in specie a Rota fuit ad S. Congr. Concil. transmissum hoc dubium. Præsuppositis Bulla S. Pii V. super provisionibus Parochialium, & quod vacante Parochiali Firmana, de qua agitur, Nicolaus, & Galeatius fuerint ab Examinatoribus Synodalibus in concursu examinati, quorum quatuor approbarunt Nicolaum, & quinque Galeatium: & quod Parochialem Ordinarius Galeatio contuletit, qui illius possessionem adeptus est: an Nicolaus possit provocare Galeatium ad novum examen. Die 15. Octobris 1573. relato decreto in quadam causa Interamnensi facto a Sacra Congregatione, quod in fortioribus terminis probat a judicio Examinatorum, etiamsi absolute quem reprobaverint, posse appellari, item a prælectione Episcopi, qui secutus judicium examinatorum unum magis idoneum prætulerit, posse per eum, qui repulsus sit, absolute appellari, & ad novum examen provocari: Congreg. generalis, re diligentissime perpensa, censuit posse. Rationes retuli *in c. Cum sit ars in.... q. inf. eod.*

Sed gravior est difficultas, an judici appellationis per 29
alia documenta constare debeat de irrationabili judicio Episcopi, antequam decernat novum examen inter provocantem, & prælectum.

Rota coram Gregorio XV. *decis.* 11. *num.* 1. resolvit 30
in concursu ad Parochialem ex Constitutione S. Pii V. ita demum concedi appellationem a judicio, & electione Episcopi, si dolose, & irrationabiliter judicaverit, quæ irrationabilitas, & dolus liquido probari debent: & dixit hoc probari ex verbis Constitutionis expressis alias ad hoc ponderatis in præallegata Raven. Parochialis. Et idem resolvit *in decisione ejusdem Gregorii* 538. *num.* 5. *item in decis.* 40. *sub num.* 1. *part.* 1. *in recent. & decis.* 654. *num.* 4. *part.* 4. *in noviss.* & complures alias decisiones refert Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellariæ in gloss.* 4. *a num.* 139.

Sed oppositum censuit S. Congregatio Concilii; nam *die* 12. *Junii* 1603. *in causa Pistorien.* proposito hoc dubio: *Cardinalis Matthæjus inter cetera dixit examini valde favere Constitutionem sanctæ memoriæ S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum, quæ dum vult licere magis idoneo posthabito per Episcopum appellare, & ad novum examen provocare, & constito de Episcopi* 31
eligentis irrationabili judicio, Parochialem huic magis idoneo esse conferendam: satis manifeste requirit novum examen ad hujusmodi irrationabile judicium cognoscendum, ita ut non sit necesse de illo constare antequam decernatur examen; sed absque eo quod de tali judicio irrationabili constet, illud debere decerni, ut per examen perveniatur ad cognitionem irrationabilis judicii. Et propterea Rota, quæ in decisione coram Ludovisio aliter sensit, non videtur consentanea menti, & verbis dictæ Constitutionis. Nec decisio defendi potest ea ratione, quod cum Constitutio ita demum tribuat rejecto facultatem appellandi, & ad novum examen provocandi, si Prælatus sibi fuerit minus idoneus, de hac conditione, sub qua Constitutio loquitur ante omnia constare debeat. Quia respondetur hanc Constitutionem esse ante omnia probandam, sed de ea constare postea debere per examen, & processum; alioquin sequeretur, ut talis conditio deberet verificari nedum ante examen, sed etiam ante appellationem, cum illam conditionem Constitutio requirat in utroque. Absurdissimum autem esset oportere de irrationabili judicio constare ante appellationem. Præterea ea non potest dici conditio, cum præsentia rei veritatem respiciat, & non futuræ implementum, quod est de natura conditionis. Itaque Matthæjus omnino sensit novum inter utrunque examen esse decernendum. Justinianus ejusdem fuit sententiæ, eo quod simus in casu Constitutionis S. mem. S. Pii V. quæ requirere videtur novum examen, ut constare possit de irrationabili judicio, præsertim cum

suspiciones Episcopi sint graves, & vehementes. De Monte, & Paravicinus eidem sententiæ adhæserunt. Plattus quoque suspicionibus prædictis motus novum examen probavit. Blanchettus, Sancti Marcelli, & Rosatus in aliorum sententiam, & ipsi ierunt, præter unum Sanctorum Quatuor, qui sensit hoc relinquendum ad arbitrium Rotæ.

Et in causa Montis Regalis, cum rursus dubitatum fuerit, an judex appellationis interpositæ a rejecto possit vocare præelectum ad novum examen, & dictus præelectus ad instantiam rejecti teneatur se subjicere novo examini coram dicto Judice; quamvis per alia documenta non doceat de irrationabili judicio Episcopi, die 2. Augusti 1607. Sacra Congregatio censuit postpositum posse provocare præelectum ad novum examen coram Judice appellationis, etiam antequam per alia documenta doceat de irrationabili judicio Episcopi. Atque ita intellexit Constitutionem sanctæ memoriæ Sancti Pii Quinti adversus nonnullas Rotæ decisiones.

32 Quod judicio meo ex sequentibus confirmari potest, Et primo: Constitutio S. Pii V. dum concedit rejecto, ut possit provocare præelectum ad novum examen coram Judice appellationis, & ejus examinatoribus, juberque ut constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato; Parochialis magis idoneo conferatur; utique requirit, ut novum examen inter provocantem, & præelectum fiat; non tantum quoad scientiam, sed etiam quoad mores, prudentiam, & alias qualitates; quarum meminit Concilium Tridentinum *in d. cap. 18. vers. Peracto, Sess. 24.* alias enim, si fieret examen tantummodo quoad scientiam, constare non posset, uter eorum esset magis idoneus, quia rejectus posset esse doctior, & tamen imprudens, aut criminosus, & consequenter ex hujusmodi examine retractari non posset judicium Episcopi. Unde in novo examine qualitates omnes concurrentium sunt invicem conferendæ, & ex collatione hujusmodi formandum est judicium; an electio Episcopi retractari, aut confirmari debet, ut sæpissime, tam in Rota, quam in Sacra Congregatione, fuit resolutum. Quod cum ita sit; dum Rota existimat constare debere de irrationabili judicio, antequam decernatur novum examen; inquiro de quo examine hoc intelligatur, an scilicet de examine quoad doctrinam tantum, an vero de examine quoad omnes qualitates. Si intelligatur primo modo de examine solum quoad doctrinam, hoc est contra Constitutionem S. Pii V. quæ, ut proxime dictum est, exigit novum examen quoad omnes qualitates ad regendam Ecclesiam requisitas, nec species examinum, aut illorum tempus distinguit. Si vero intelligatur de examine hoc secundo modo, implicat contradictionem, ut ante examen constare debeat de irrationabili judicio, quia examen hujusmodi nihil est aliud quam inquisitio, seu instructio, & processus coram Judice appellationis super moribus, prudentia, doctrina, & aliis qualitatibus concurrentium, *cap. Si forte, de elect. lib. 6.* Concilium Tridentinum, *cap. 1.* ibi: *Examinis, seu inquisitionis, aut instructionis sess. 24.* Ex qua quidem inquisitione, & processu resultare debet probatio irrationabilis judicii tanquam effectus ex sua causa; unde impossibile est, ut hæc probatio examen præcedat, quia sic effectus suam causam præcederet. Superest ergo, ut ante omnia fieri debeat novum examen, & inquisitio de omnibus qualitatibus, ut inde constare possit, utrum Episcopus in præelectione minus idonei irrationabiliter processerit, necne. Quod aperte liquet ex alio ejusdem Concilii decreto, nempe ex *d. cap. 1. session. 24.* ibi, *Si idonei per examen, seu per inquisitionem factam reperti fuerint.*

Deinde si liquido constare deberet de irrationabili judicio Episcopi quoad alias qualitates, & deinde institui examen quoad scientiam; & examen esset derisorium, & servire, ut ajunt, de vento. Nam probata irrationabilitate quoad alias qualitates, veluti quod rejectus sit bonis moribus imbutus, præelectus vero scandalosus, & malæ vitæ; inutile esset illos examinare quoad literaturam. Quoniam etsi in examine præelectus ab Epscopo doctior appareret; nihilominus propter qualitatem melioris vitæ, quæ præponderat in rejecto, revocandum esset judicium Episcopi; & Parochialis eidem præelecto esset conferenda, ut patet ex dictis supra, *num. 18.* Ergo ne dicamus Bullam instituisse examen frustatorium, fateri oportet novum examen propterea fieri debere, ut ex illo constare possit de mala præelectione, & irrationabili judicio Episcopi. Præterea cum præelecto objicitur defectus scientiæ, & aliarum qualitatum jura præcipiunt, ut ante omnia instituatur examen quoad doctrinam, cum hæc probatio evidentior, facilior, & promptior sit, ut est textus in *cap. Si forte, de elect. lib. 6.* ubi Joan. Monach. Jo. Andr. & alii notant, & latius dicam infra, *num. 49.* Ergo non est conveniens, ut ex Bulla S. Pii V. hujusmodi qualitates ordine inverso probari debeant, primo scilicet quoad prudentiam, & mores, quæ, ut inquit Joan. Monach. *in d. cap. Si forte, in princip.* non ita de facili possunt probari; & postremo loco quoad scientiam, quæ illico per examen probari potest. Quin potius debemus interpretari Constitutionem, ut hac in parte sit conformis juri communi, *l. 2.* & ibi Bald. *C. de noxal. l. 1. §. Lex Falcidia*, & ibi Bart. & DD. *ff. Ad leg. Falcid. cum simil.* 33 34

Ad hæc, constitutio non requirit, ut constet de irrationabili judicio, ad hoc, ut rejectus possit appellare, & ad novum examen provocare; sed ad hoc, ut judicium Episcopi revocetur, & Parochialis magis idoneo conferatur, ut clare innuunt verba illa, Possint ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, &c. appellare, ac præelectum ad novum examen provocare, & constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo conferatur. Et sic clausula, *Constito*, ponitur post appellationem, & provocationem, & ad alium effectum, videlicet revocationis Judici, & collationis beneficii; & consequenter satis est, ut hujusmodi probatio fiat ante ipsam collationem. Unde quod ante appellationem, & examen constare debeat de mala præelectione, est contra expressa verba, & mentem constitutionis.

Accedit, quod non est possibile, ut appellans docere possit per alia documenta de irrationabili judicio Episcopi ante appellationem, ut voluit Rota; quæro enim, coram quo Judice docere debeat de hac irrationabilitate. Et quidem non coram Episcopo, quia in præelectione, & collatione Parochialis jam functo est officio suo, nec potest esse Judex gravaminis a se illati, & alioqui esset Judex a quo, & Judex ad quem, quod repugnat, ut inquit Jo. Andr. *in c. A collatione, de appell. lib. 6.* Coram Judice autem appellationis certum est nullam posse fieri probationem ante appellationem legitime interpositam, quia antea ad eundem Judicem negotium non est devolutum, *c. Romana, c. Si vero de appell. lib. 6.* Atque ita probatio hæc, si fieri deberet ante appellationem coram Judice appellationis, esset impossibilis de jure. Ac præterea esset contra canonicas sanctiones, quæ non exigunt, ut in appellatione causa probetur; sed tantummodo, ut talis exponatur, quæ si foret probata, deberet legitima judicari, ut statuitur *in c. Ut debitus, de appell. & in d. c. Romana, §. Cum autem.* Unde non mirum, si Cardinalis Matthæjus in voto superius relato *num. 31.* dixerit absurdissimum esse, ut de irrationabili judicio constare debeat ante appellationem. Itaque cum conditio illa constitutionis, videlicet, si Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit, nec debeat, nec possit verificari ante appellationem, consequens est, ut nec verificanda sit ante novum examen; cum constitutio illam conditionem ponat pariformiter, tam ante examen, quam ante appellationem, sicut Sac. Congreg. consideravit. Ad hoc *l. fin. C. de sent. l. Quamvis, C. de impub. & aliis substitut. l. Jam hoc jure, §. fin. ff. De vulg. & pupill. & c. Majores, vers. Et ob hoc tota auctoritas, & inf. de baptis.*

Postremo si eadem conditio importaret, ut deberet constare de judicio irrationabili ante appellationem, & novum examen, sensus constitutionis talis esset, videlicet: Constito de irrationabili judicio Episcopi, possunt qui rejecti fuerint, appellare, & præelectum ad novum examen provocare, & constito de irrationabili judicio Episcopi, Parochialis magis idoneo confetatur. Atque ita clausula, *Constito*, esset bis reperta. Quod esset superfluum & nugatorium, arg. *in c. Abbate, de verb. signif.*

Dicamus igitur de irrationabili judicio semel tantum con-

constare debere, id est ante illius revocationem, & Parochialis collationem: & sic judicem appellationis debere illico inter posthabitum, & præelectum instituere novum examen, primo quoad scientiam, deinde
36 quoad alias qualitates, juxta ordinem juris, de quo in *d. cap. Si forte, de elect. lib. 6.* & ita ex libris publicis S. Congr. reperi multoties observatum fuisse, & meo tempore observatum vidi.

Et in specie tempore Cardinalis Alciati paulo post publicationem Constitutionis S. Pii V. vacante Parochiali Ecclesia S. Nicolai civitatis Interamnen. positis ab Episcopo edictis concursus, se inscripserunt examini Alemannus Clericus Interamn. & Leontius ejusdem civitatis. Et cum ab examinatoribus fuisset approbatus, & præpositus Alemannus, atque deinde a Sede Apostolica provisus; Leontius ad Sacram Congregationem appellavit, dicens se esse gravatum tanquam magis idoneum, eo quod ipse esset Presbyter a decem, & quinque annis, & versatus in cura animarum; adversarius vero nunquam illam exercuisset: petiitque novum concursum, ut per eum posset doceri de irrationabili judicio. Sacra Congregatio Concilii censuit ex Bulla S. Pii V. licuisse Leontio appellare ad Sedem Apostolicam, & dictum Alemannum ad novum examen provocare; & cum nunc ambo Romæ
37 sint examinandi coram Tribunali illustrissimi Vicarii, & deinde ad S. Congregationem referendum, quis eorum magis idoneus sit ad onus prædictæ Parochialis subeundum.

Similiter in causa Vicensi decretum est, ut juxta literas scriptas Episcopo Vicensi præelectus Romam veniat, & postquam venerit, iterum uterque examinetur, & videatur, quis sit magis idoneus. Literæ scriptæ fuerunt sub die 28. Septembris 1570. Rursus exposuit Ascanius Sacerdos Clusinæ diœcesis, peracto concursu ad Parochialem S. Angeli se examinatum ab examinatoribus Synodalibus, & quamvis magis idoneum, reprobatum, ac sibi præpositum quendam Civolum: ex quo sentiens se gravatum, appellavit ad Sanctissimum; ideoque petiit novum concursum in Urbe, ut sic doceret de irrationabili judicio, petens interim suspendi provisionem Datarii. Die 2. Martii 1580. Sacr. Congregatio censuit vocandum adversarium Romam pro novo concursu faciendo coram Illustrissimo Vicario, sed non ideo mandandum: suspendi provisionem Datarii. Atque ita scriptæ fuerunt literæ ad Episcopum Clusinum infrascripti tenoris, videlicet: *Illustrissimi Cardinales interpretationis Sacr. Concilii Tridentini præpositi, cognitis quæ in hoc libello Ascanii Beltrami nomine exposita sunt, amplitudini tuæ scribendum censuerunt, ut ea intimari curet Civolo de Civolis, eundemque citari jubeat Romam ad subjiciendum se novo examini inter ipsum, & Ascanium prædictum faciendo: Ita igitur*
38 *amplitudo tua faciet, &c.* Et quia idem Civolus detrectabat novum examen; die 21. Julii 1580. Sacra Congregatio censuit præcipiendum esse Vicario Clusino per literas Congregationis, ut citari faceret prædictum Civolum, ut intra quindecim dies Romæ compareret, & subjiceret se examini coram Illustrissimo Vicario Urbis; alioquin admitteretur sine alia dilatione prædictus Ascanius ad examen.

Amplius, cum in concursu Plebis S. Natoliæ Camerinen. diœcesis Dominicus Sebastianus Presbyter ab Episcopo præelectus fuisset, & Pacificus Vitalis Clericus posthabitus ad Sanctissimum appellasset, & uterque novum examen in Urbe subjisset: S. Congregatio tempore Card. Arigonii audita relatione Card. Vicarii, qui novo concursu ex ejusdem Congregationis sententia inter dictos duos concurrentes in Urbe habito, Dominicum magis idoneum judicavit: mandavit Parochialem ipsi Dominico adjudicari, atque literas opportunas hac de re expediri.

39 Ceterum etsi ad obtinendum novum examen in judicio appellationis non sit necesse, ut prius constet de irrationabili judicio, ut ex prædictis liquet; nihilominus S. Congregatio consuevit novum examen decernere dato aliquo fumo irrationabilitatis, & malæ præelectionis Episcopi, ut satis colligitur ex decisione Pistorien. & ex aliis superius relatis. Sed expressius hoc dixit in causa Ferrarana: Nam Petrus Guccius in concursu Parochialis Ecclesiæ ab Examinatoribus æqua-

Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

liter approbatus cum Joan. Petr. Migliorino, sed idem postpositus, appellavit, novumque in Urbe concursum petiit, eo quod ipse esset Doctor in Theologia, Adversarius vero minime; & quia Migliorinus erat familiaris Episcopi; & inter quatuor Examinatores, qui interfuerunt examini, alter item eorum erat Episcopi familiaris, alter assumptus ad officium Secretarii loco ipsius Migliorini; alter demum valde confidens: iidemque Examinatores contra ipsius responsiones argumentati sunt, responsiones vero Adversarii absque oppositione fuerunt admissæ. Die 21. Februarii 1612. Sacr. Congregatio censuit concursum novum in Urbe esse instituendum, ubi orator de veritate narratorum dederit fumum, id est postquam per attestationes extrajudiciales, vel alia informia documenta de hujusmodi suspicione, & gravamine aliqualem fecerit fidem, ut sic probabilis, & sufficiens causa cum excuset a calumnia, *cap. 1. in fine, de elect. lib. 6.* glos. *in cap. Si forte in ver. Initium, vers. Vel die quarto, eod. tit. & lib.*

Ulterius QUÆRO, ex quibus deprehendatur judi- 40
cium Episcopi fuisse irrationabile in præelectione minus idonei inter plures concurrentes, ad Parochialem Ecclesiam.

Anno 1602. mense Augusti vacavit Parochialis Ec- 41
clesia S. Petri Casalis Plebania nuncupata, Pistorien. diœcesis. Episcopus statim vocavit per edictum omnes comparere volentes cum termino decem dierum. Quem in ultima die termini ad diem sequentem prorogavit: & postea eo die sequenti secunda vice prorogavit terminum ad alios decem dies. Intra terminum ad concursum præter alios comparuerunt Thomas Cellesius, & Fabius de Verdechiis de Mammiano, uterque Pistoriensis diœcesis.

Ex quinque Examinatoribus Synodalibus, in hoc concursu tres adhibiti sunt ab Episcopo, relictis Honuphrio Cellesio uti consanguineo Thomæ, & Cosmo Bracciolino. Peracto examine, examinatores suffragia secreta tulerunt, & inspectis fabis, Fabius inventus est approbatus ab omnibus Examinatoribus per tres fabas nigras: Thomas vero a duobus per duas nigras, cum altera esset alba Episcopus Fabium digniorem pronunciavit, eique Parochialem contulit. Thomas ab hac pronunciatione ad Metropolitanum appellavit, & sententiam favorabilem obtinuit, a qua Fabius appellavit, & causam in Rota committi obtinuit. Sed hunc supplici libello Sanctissimo Domino Nostro a Thoma porrecto, causa commissa est Sacr. Congregationi.

Thomas prætendit judicium Episcopi Pistoriensis, qui 42
illi prætulit Fabium, fuisse irrationabile ex duplici capite. Primo, quia ut ait, pluribus qualitatibus adversario præstantior est. Secundo, quia Episcopus speciali affectu erga Fabium motus est ad judicandum illum magis idoneum, conferendamque ipsi Parochialem.

Quoad primum, si aliæ qualitates, excepta prudentia, utriusque inter se conferantur, non magna inter eos reperietur differentia. Nam in quibusdam sunt fere æquales, in quibusdam alter nunc superat alterum, nunc superatur ab altero. Nam quoad ætatem sunt ferme pares, cum Thomas sit ætatis annorum triginta, & Fabius annorum triginta duorum.

Quoad originem quoque uterque est diœcesanus; sed Thomas ex Civitate, Fabius ex diœcesi.

Quoad gradum, Thomas est J. U. Doctor, & sic Ca- 43
nonista, Fabius vero Theologus. In locis autem de hæresi non suspectis Canonista præferendus est Theologo, Host. quem Joan. Andr. Abb. & ceteri Doctores sequuntur, in *cap. 1. de Consang. & affinit.* Felin. *in cap. Clerici, num. 5. de Judic.*

Quoad conditionem personarum, Thomas est nobi- 44
lis, Fabius vero non item; nobilis autem ceteris paribus est ignobili præferendus, Lambert. post alios *de jure patr. lib. 2. par. 3. in 5. princ. art. 3. n. 1.*

Quoad Ordinem, Thom. est constitutus tantum in quatuor Ordinibus minoribus; Fabius vero est Sacerdos, & versatus in exercitio curæ animarum. Sed tamen cum alias quæsitum fuerit, an ex pluribus, quorum aliqui in Ordine Presbyteratus constituti sunt, aliqui non sunt, & omnes ab Examinatoribus renunciati fuerunt idonei, possit Episcopus secundum dispositionem *cap. 18. sess. 24.* præferre

eum, qui Presbyter non sit, aliis, quamvis Presbyteri sint: S. Congreg. censuit posse, si modo ipsum Episcopus magis idoneum judicaverit. De scientia vero uter sit præstantior non constat, cum interrogationes, & responsiones examinis habiti coram Episcopo Pistoriensi minime scriptæ fuerint. Atque ita quoad prædictas qualitates non magna est differentia inter eos; sed remanet perpendenda qualitas prudentiæ.

45 Quoad prudentiam nihil adducitur contra Thomam. Sed contra Fabium allegatur eum olim fuisse dementem, vel furiosum, utpote aliquibus diebus detentum hic in Urbe in Hospitali nuncupato *dei Pazzareli*, nempe a die 22. mensis Maji, & ab eodem postea inde dimissum die 8. Julii immediate sequentis, ut publica fide, libro dicti Hospitalis a se inspecto, testatus est Magister domus Hospitalis ejusdem.

Fabius ad hanc fidem evertendam misit duos Notarios ad librum inspiciendum, alterum Auditoris Cameræ, alterum Capitolinum; qui testantur in dicto libro reperiri descriptum Fabium Marianum; non autem Fabium Mammanium. E contra Thomas ad fidem prædictam confirmandam producit aliam fidem ejusdem Magistri domus, qui testatur de hac re actum esse in Congregatione dicti Hospitalis, & Congregationem inspecto dicto libro mandasse, ut ex dicta fide jam edita nihil immutaretur.

Præterea ad eandem fidem coadjuvandam examinatus est Annibal Dominici de Bernardinis Pistoriensis diœcesis, *in processu fol.* 2. qui deponit se, cum esset familiaris D. Cardinalis Medices, & audisse filium Sandri (quod est nomen patris dicti Fabii de Mammiano) esse in dicto Hospitali Dementium; illuc accessisse tanquam amicum dicti Sandri, sibique ostensum fuisse quendam juvenem uti filium dicti Sandri de Mammiano, quem describit, licet ejus nomen se ignorare dicat. Examinatus est etiam alius testis Dominicus de Castigliano, qui deponit, *in d. processu*, *fol.* 6. esse in loco Mammiani publicam vocem, & famam, quod dictus Fabius Sandri fuit furiosus, & uti talis detentus fuit Romæ in Hospitali prædicto. Quibus accedit, quod Thomas coram Vicario Florentiæ in secunda instantia fecit positionem de furore Fabii, *ut in processu fol.* 36. *posit.* 32. Et quia Fabius non comparuit, nec respondit, Judex pronunciavit habendam esse pro confessata, juxta *in c.* 2. *de confess.*

46 Hæc qualitas furoris non videtur bene probata, quia quoad fidem satis dubia redditur ex attestatione contraria duorum Notariorum, ad glos. *in cap. Licet causam*, *in verf. Uti possidetis*, *verf. Si vero probationes*, *infra de probat.* nisi oculari inspectione veritas fidei comprobetur. Testes vero etsi singulares ad probandum furorem sufficiant, Alexand. plurimos cumulans *in cons.* 141. *incipien. Ponderatis*, *num.* 2. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 63. *num.* 3. *vol.* 1. cum aliis adductis per Gabrielem *tit. de Testib. conclus.* 2. *num.* 42. tamen hic habemus unicum testem semiplene tantum probantem; nam alius testis deponit de publica voce, & fama, qui solus eam non probat; præsertim cum non deponat cum requisitis necessariis ad famæ probatio-
47 nem, ad notata per Innocentium *in cap. Cum oporteat*, *de accusat.* Ideo res tota dependet ab inspectione libri; nam si constabit, cum furore vexatum fuisse, etiamsi postea resipuerit, non potuisset tamen ad sacros Ordines absque dispensatione Sedis Apostolicæ promoveri, Silvest. *in ver. Corpore vitiatus*, *num.* 8. & Angel. *eod. ver. num.* 8. & probatur per textum *in cap. Usque adeo*, 33. *distinct.* Et sic tanquam irregularis non debuisset admitti ad concursum, vel saltem non erat præponendus adversario nulla irregularitate, vel defectu simili laboranti.

48 Secundum caput, quo nititur Thomas adversus judicium Episcopi Pistoriensis, est id quod pluribus modis probare tentavit, nempe Episcopum passionis affectum, non rationis judicium, dum adversarium prætulit, secutum esse; cujus rei indicia, & conjecturas plurimas deducit, quarum urgentiores sunt infrascriptæ.

Primo, quia Episcopus ex quinque Examinatoribus Synodalibus duos excludit, quorum alter nempe Honuprius Cellesius erat consanguineus Thomæ, alter vero nempe Cosmus Bracciolinus erat ejusdem amicus; & inter tres adhibuit Archidiaconum, qui extra Urbem morabatur, & in concursibus adhiberi non consueverat, eo quod esset infestus familiæ de Cellesiis, cum qua ipse plurimas, & gravissimas lites habuerat, ut deponunt testes examinati coram Vicario Florentino super vigesimo secundo articulo.

Secundo, quia Episcopus ante concursum pluribus dixerat se nolle Parochialem vacantem conferre Thomæ prædicto, quia homines familiæ illius jactabant futurum esse, ubi Thomas fuisset ab Examinatoribus approbatus; vellet, nollet Episcopus, Parochialem consequeretur; & ad id tum Romam, tum Florentiam literas miserant; addiditque Episcopus, si Parochialem conferret Thomæ, fore, ut non posset eam aliqua pensione onerare ob literas Magni Ducis Etruriæ, qui eum rogabat, ut si Thomas ceteris præferretur, pensione aliqua Parochialem illam gravare non deberet. Qua de re deponit unicus testis, nempe Jo. Baptista de Vasellinis, ut in *Processu fol.* 133. Cum hoc teste concordant depositiones Joan. de Bardis, & Petri Mariæ de Rutatis, dum affirmant, Episcopum ipsis dixisse se hanc Parochialem nullo pacto conferre velle Thomæ supradicto. Sed Joannes addit Episcopum subjunxisse se velle eam per fas, & nefas conferre Presbytero Cherubino dicti Joannis amico, & velle, ut is consentiret pensioni scutorum centum ad requisitionem Episcopi, & quinquaginta pro nepote Joannis. Quod si nimis gravis ei videretur, posset ipse cessare ab ea persolvenda. Et cum ipse obiret, tunc nepos Joannis a successore eam posset exigere. Et Petrus Maria alius testis supradictum addit, Episcopum dixisse Parochialem velle conferre Presbytero Cherubino, qui sibi pensionem promittebat, & propterea ei dixisse, ut quendam Canonicum adiret, qui illum instrueret pro examine futuro; nolle autem se eam Parochialem conferre Thomæ Cellesio, quia pensioni consentire recusaverat.

Tertio, ad eundem Episcopi affectum ostendendum adducitur pro parte Thomæ, quod non fuerunt scriptæ interrogationes, neque responsiones concurrentium. Quemadmodum alias factum fuisse ab Episcopis prædecessoribus videre est ex tribus concursibus, quorum acta authentice exhibita sunt. Et propterea dicitur pro parte Thomæ Episcopum recessisse a consueto stylo Tribunalis, & consequenter se reddidisse suspectum.

Sed pro parte Fabii negant hic stylus, & producuntur acta publica quatuor concursuum habitorum coram Episcopis prædecessoribus, ex quorum inspectione constat non esse scriptas interrogationes, nec responsiones concurrentium. Producitur etiam fides plurium Notariorum attestantium has interrogationes, & responsiones in illo Tribunali scribi non consuevisse; adeo ut de hujusmodi stylo non possit dici constare, nec super eo fieri fundamentum.

His ita se habentibus in hac causa visum est ante omnia instituendum esse inter utrunque novum concursum in Urbe coram Cardinali Vicario. Nam etsi in vim Concilii Tridentini *cap.* 18. *sess.* 24. non liceat postposito appellare a mala prælectione Episcopi, sed tantum a reprobatione Examinatorum, ut dictum est supra *num.* 26. datur tamen appellatio ab irrationabili judicio ex Constitutione S. Pii V. super collatione Parochialium Ecclesiarum, & novum examen decernitur inter appellantem, & prælectum, etiam antequam constet per alia documenta de mala prælectione, ut patet ex decisionibus relatis in præcedenti quæstione a *num.* 31. Et quamvis oporteat dare fumum de irrationabili judicio; tamen hic sufficienter datur. Ideoque plerique ex Patribus in hac ipsa causa Pistoriensi novum examen instituendum censuerunt, innixi præcipue suspicionibus Episcopi a rejecto supra propositis. Quippe ex ipso examine formandum erit judicium 49
inter eorum sit præstantior in qualitate scientiæ, *ut in cap. Cum sit ars*, *inf. eod.* ibi, *Si rudes*, *& ignaros ordinare præsumpserint* (*quod quidem facile poterit deprehendi*) idest per examinationem, ut exponunt Joan. Andr. *num.* 10. *in ver. Deprehendi*, & Bellam. *in princ. in eod. ver.* Ad idem textus *in c. Si forte de elect. lib.* 6. ubi si promovendo ad dignitatem objiciatur defectus scientiæ, vel personæ, textus præcipit, ut super scientia ante omnia subjiciatur examini. Et initium propterea jubetur fieri a defectu scientiæ, quia illius probatio evidens, facilis, & promota

est,

est, videlicet per examinationem, ut ibi notat Archidiac. *num.* 1. *vers. Et secundum hoc*, & Joan. Monach. *in prine. & n.* 11. Statim enim atque adversus Mathematicos imperitus Matheseos examinabitur, risui patebit; & adversus Philosophos disputans, si ignoret dogmata Philosophorum; ut inquit Hieron. *in c. Qui de mensa*, 37. *dist.* & in proposito refert Host. *in d. c. Cum est ars*, *num.* 18. *in ver. Facile poterit*. Plura de hac materia examinis per concursum in Parochialibus Ecclesiis scripsi in prædicta decretali, *Cum sit ars*.

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Alexander III.

CAPUT V.

PRæterea licet ad regimen Parochialis Ecclesiæ non debeat aliquis, nisi Subdiaconatus sit ad minus, admitti; dispensative tamen in minoribus Ordinibus consueverunr assumi: dum tamen tales sint, quod infra breve tempus possint in Presbyteros ordinari.

SUMMARIUM.

1 *Subdiaconatus Ordo non est de minoribus, sed de sacris, licet in primitiva Ecclesia sacer Ordo non reputaretur.*
2 *Ordines minores an requirantur ad obtinendum beneficium curatum, an vero sufficiat prima Tonsura, & num. seq. usq. in fin.*
3 *Clericus non existens in sacris, olim non poterat assumi ad beneficium curatum nisi dispensative.*
4 *Parochialis conferri potest Clerico in tali ætate constituto, ut infra annum ad sacros Ordines promoveri possit.*
5 *Textus hic an fuerit correctus per* c. Si pro Clericis, de Præb. *lib.* 6.
6 *Ordines minores an requirantur ad obtinendum beneficium curatum, tam per viam impetrationis, quam electionis, vel institutionis.*
7 *Verba assumi, vel admitti, verificantur, tam in electione, quam in collatione, vel institutione.*
8 *Electio est favorabilis, collatio, & institutio odiosa.*

PRæterea. Is qui non est in sacris, si alias sit idoneus ad regimen Parochialis Ecclesiæ, dispensative potest assumi. Hoc dicit. Sunt tres partes. Prima ponit rigorem. Secunda dispensationem. Tertia dispensationis determinationem. Secunda ibi, *Dispensative*. Tertia ibi, *Dum tamen*.

1 Nota, Ordinem Subdiaconatus non esse de minoribus, sed de sacris. Licet enim sacer Ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva, tamen a Constitutione Gregorii, atque Urbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minime dubitatur. Quæ sunt verba Innocentii III. *in c. Miramur*, *infra de serv. non ordin.* Constitutionem Gregorii habes *in c. Ante triennium*, 31. *dist.* Constitutionem Urbani III. *in c. Erubescant*, 32. *dist.*

Nec audiendi sunt qui incaute dixerunt, Subdiaconatum olim non fuisse Ordinem sacrum, ut Host. *in cap.* 1. *num.* 2. *infra de Sacram. non iteran.* & alibi passim, quoniam non reputabatur Ordo sacer, non quod sacer non esset, sed quia continentiam non habebat annexam, *ut in d. c. Ante triennium*; unde *in c.* 2. *de Sacram. ordin. sess.* 23. Concil. Trident. sic legitur: Ab ipso Ecclesiæ initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu; nam Subdiaconatus ad majores Ordines a Patribus, & sacris Conciliis refertur.

2 QUÆRO, an ad obtinendum beneficium cutatum oporteat eum, cui confertur, esse nedum prima Tonsura, sed quatuor etiam minoribus Ordinibus initiatum.

3 Deciditur in hac decretali ad beneficium curatum non debere aliquem admitti, nisi saltem sit Subdiaconus. Adjicitur, tamen consuevisse assumi dispensative eum qui sit in quatuor minoribus Ordinibus constitutus.

4 Supervenit deinde text. *in c. Si pro Clericis, de præb. in* 6. *Fagnan. in I. Lib. Decretal.* quo clare statuitur, ut is cui Papa mandat beneficium curatum conferri, non oporteat esse promotum ad Ordines sacros, sed sufficiat esse in tali ætate, ut proximis statutis a jure temporibus possit promoveri.

Cum textus *in d. c. Si pro Clericis*, adversetur huic Decretali, quia hic dicitur non posse absque dispensatione 5
obtineri curatum, nisi ab eo, qui sit Subdiaconus; at *in cap. Si pro Clericis*, statuitur aperte contrarium: gloss. *in d. cap. pro Clericis*, movit dubitationem præsentem, an hoc cap. requirens Subdiaconatum in promovendo ad beneficium curatum, sit in totum correctum, adeo ut hodie indistincte possit quis assumi ad beneficia curata, nedum per viam impetrationis, de qua loquitur *d. cap. Si pro Clericis*, sed etiam per viam præsentationis, & electionis: & gloss. dicit se non esse causam corrigendi hanc decretalem; ideoque quod disponitur *in cap. Si pro Clericis*, habere locum solum in casibus in quibus hoc est expressum, nempe in impetratione de qua loquitur ille textus, & in præsentatione de qua habetur *in cap.* 2. *de instit. in* 6. & ita sentit secus esse in electione. Hanc gloss. opinionem sequitur ibid. Joan. Andr. & Petr. de Anchar. & Imol. *in cap. Licet canon, de electione in* 6. tamen contrarium, hoc est etiam in electione locum habere *cap. Si pro Clericis*, & ita eligi ad curatum non posse non Subdiaconum, & consequenter hunc textum esse indistincte correctum, tenent Paul. Archid. Jo. de Lign. Jo. de Fan. Calderin. Florian. & alii, quorum communis est opinio, ut testatur Franc. *in d. cap. Si pro Clericis, prope fin.* Rebuff. *in tit. Requisita ad collationem*, *num.* 34.

Dum ergo in gloss. agitur de correctione hujus Decretalis, id quæritur, an *d. c. Si pro Clericis*, eam correxerit indistincte, ut nedum per viam impetrationis, & præsentationis, sed etiam per viam electionis, qui beneficium curatum adipiscitur, non sit opus, ut sit Subdiaconus; non autem quæritur, an hoc *c. Præterea*, sit correctum in eo quod dicit de minoribus Ordinibus; ideoque etiam hodie post *d. c. Si pro Clericis*, erit locus huic Decretali in ea parte in qua minores saltem Ordines requirit; nam quod 6
non est immutatum, cur stare prohibetur? *l. Sancimus*, *C. De testament. l. Præcipimus, in fine, C. de appellat.* notat Hostiens. *in cap. Ad Apostolicam, num.* 2. *de regul.* Imo id videtur aperte insinuare text. *in d. c. Si pro Clericis*, & *in d. c.* 2. *de instit. in* 6. cum enim dicant non requiri, ut promovendus sit initiatus sacris Ordinibus, per exclusionem sacrorum, videntur includere, & requirere minores Ordines.

Quam opinionem sequuntur Doctores *in d. cap. Si pro Clericis*. Supponunt enim minores Ordines esse necessarios ad curatum obtinendum, dum disputant, an constitutus in minoribus, licet non Subdiaconus, possit assumi etiam per viam electionis ad Ecclesiam curatam, Calder. Archidiac. Lap. quos refert ibi Franc. *in col.* 2. *vers. Secundo vero casu*, & *in vers. Tu adverte*, & clarius ac fusius *in cap. Licet canon. in* 3. *col. vers. In ea*, gloss. *in fine, de elect. in* 6. Gemin. *ibid. in* 4. *col. vers. Item quærit, an de jure*, & *in d. c. Si pro Clericis, in* 2. *col.* gloss. *in ver. Provideri*,

& in specie quoad curatum obtinendum, quamvis non sit necesse, ut aliquis sit in Sacris, opus tamen esse, ut sit constitutus in Ordinibus minoribus, expresse tradunt Arch. *in c. 2. de instit. in 6. in ver. In sacris*, & ibi Franc. *in ult. notab.* ubi citat textum hic tanquam minime correctum quoad Ordines minores, & ibid. Gemin. *prope fin. vers. Sed an possit*.

Nec obstat, quod Rebuff. *d. tit. n.* 33. dicat expresse contrarium, scilicet quemlibet posse habere beneficia curata, etiamsi solum habeat primam Tonsuram; tum quia magis est deferendum pluribus, ac gravioribus Doctoribus supra citatis: tum quia jura, quæ Rebuff. allegat, id non probant; imo potius ostendunt oppositum; dum disponendo non requiri sacros ad obtinendum curata, videntur tacite innuere minores saltem requiri, ut est dictum. Deinde quia contra Rebuff. stat text. hic, qui circa minores Ordines nullibi legitur correctus.

7 Sed objicies: Etsi ad obtinendum curatum saltem minores Ordines requirantur, dicendum est tamen hoc habere locum quando proceditur per viam electionis duntaxat; nam nullo jure cavetur, ut ad obtinendum curatum requirantur minores Ordines nisi in hac decretali; ergo minores erunt necessarii in eo tantum casu, in quo loquitur hic text. idest cum proceditur per viam electionis, aut institutionis; & in hunc sensum forte accipi possent Archidiaconus, & Franc. locis proxime citatis; nam dum dicunt ad obtinendum curatum esse necessarios minores Ordines, & citant textum hic, intelligendi sunt juxta textum quem allegant, id est quando per viam electionis quis ad curatum assumitur, ad tradita per Bart. *in l. Non solum, §. Si celebrationis verba, ff. de liber. legat.*

Aut huic objectioni responderi potest admittendo minores Ordines requiri juxta terminos hujus Decretalis, sed negando hunc text. non procedere nisi in electione; nam etsi illa verba, *Admitti*, vel *Assumi*, consueverint frequentius usurpari per sacros Canones in electionibus, tamen tanquam generalia applicantur etiam provisis per viam collationis, vel institutionis, ut est textus *in c. Cum in cunctis, §. Inferiora*, ponderando verbum, *Assumptus fuerit*, & verbum, *Conferatur*; *supra de electione, & in cap. Licet canon, eod. tit. lib. 6.* ibi; *Quodque talis ad regimen assumptus hujusmodi, si monitus non fuerit præfixo a Canonibus termino in Presbyterum ordinatus, a regiminis ejusdem amoveatur officio, & aliis conferatur*, & notat Gemin. *in c. Statutum in 1. not. eod. tit. & lib.* Et eo magis quia hæc constitutio non est posita de electione, sicut duo textus proxime citati, Archidiac. autem, & Anchar. *in d. cap. 2.* expresse loquuntur de collatione, & institutione. Et quamvis citent textum hic, tamen hinc potius colligitur eos consentire, ut hic textus habeat locum etiam in provisionibus per viam collationis, & institutionis. Nec differentiæ ratio assignari potest, cur minores Ordines requirantur in electo ad Parochialem Ecclesiam, & non in provisо, seu præsentato. Imo hoc casu major 8
subest, ratio cur minores Ordines exigantur, ut considerat Franc. *in d. c. Si pro Clerici, num. 5. prope finem:* Quia via electionis, inquit, est ordinaria, & favorabilis, & via præsentationis, vel impetrationis est extraordinaria, & sic odiosa; ubi etiam plures alios allegat in hanc sententiam.

Præterquam quod congruentius censeri debeat præscripta a Sacris Canonibus hæc qualitas minorum Ordinum in impetrante, quam in electo, quia majus periculum subest, ut minus idoneus de curata Ecclesia provideatur ad solius Patroni præsentationem, vel solius Ordinarii collationem, quam si assumatur ad Collegii electione: integrum enim est judicium quod plurimorum sententiis confirmatur, ut legitur *in c. Prudentiam, de Offic. delegat.* & quod a pluribus quæritur sapientibus facilius invenitur, *c. De quibus*, 20. *dist.* & per ampliores homines perfectissima veritas revelatur, *l. ult. ad fin. C. de fideicom.* Negari tamen non potest quin in practica servetur oppositum; nam Parochiales conferuntur etiam Clericis primæ Tonsuræ. Et Sacr. Congregatio Concil. alias consulta, an matrimonium contractum coram Parocho adhuc intra annum ad sacros non promoto, sed primam tantum Tonsura initiato, sit validum, necne, censuit esse validum. Quam sententiam Clemens VIII. ad se relatam approbavit.

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Alexander III.

CAPUT VI.

QUæris a nobis, quid agendum sit de Clericis tuæ jurisdictioni commissis, qui cum beneficiis Ecclesiasticis multis abundent, a te commoniti nolunt ad majores Ordines promoveri, se tale quid secreto commisisse dicenres, quod eos salva conscientia ordinari non sinit. Cum igitur super hoc casu videantur sacri Canones discordare: cum quidam dicant eos minime compellendos: alii vero contrarium asseverant; omnis contrarietatis vinculum præsenti pagina enodamus: statuentes, ut si prædicti Clerici perceptione majorum Ordinum propter occulta sua peccata, se indignos esse fatentur, inferiores Ecclesia, quorum si vita probabilis, præferantur eisdem: & nisi forte illi, qui ordinari pro jam dicta causa recusant, in aliis Ecclesiæ servitiis valde utiles fuerint, auferantur eis beneficia, & aliis Canonice conferantur. Quod si pro sola voluntate renuerint ordinari, & suaserit utilitas Ecclesiæ, aut necessitas, ipsos (dum modo idonei sint) ad majores Ordines recipiendos, per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem, appellatione cessante, compellas.

S U M M A R I U M.

1 *CLerici beneficia simplicia obtinentes compelluntur suscipere Ordines sacros suis beneficiis non annexos ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ.*
Etiamsi beneficia sint modici valoris, num. 4.
2 *Necessitas, & utilitas Ecclesiæ regulariter æquiparantur.*
3 *Et quæ dicatur necessitas, quæve utilitas.*
5 *Episcopus non tenetur credere beneficiato asserenti, se non posse Ordines recipere propter conscientiam lesam.*
6 *Ordinari renuentes ob occultum crimen, perpetuo beneficiis privantur, nisi sint valde utiles in aliis Ecclesiæ negotiis.*
Declaratur, num. 16.
7 *Renuentibus vero pro nuda voluntate subtrahuntur reditus quousque ordinentur, sed de beneficia non auferuntur.*
8 *Nisi rebelles extiterint.*
9 *Et Episcopus contra contumaces processerit per subtractionem fructuum, vel nihil profecerit.*

10 Pœ-

10 *Pœna privationis tituli contra renuentes ordinari non est puniens, & coercens.*
11 *Nisi ab initio cum obstinatione dixerint se nullo modo promoveri velle.*
12 *Nolle, & non posse in jure æquiparantur.*
13 *Ordinari renuentes propter occulta peccata non coguntur præcise, sed causative, ut de nolentibus fiant volentes.*
14 *Nec possunt excommunicari.*
15 *Renuentes autem pro nuda voluntate, præcise sunt compellendi.*
16 *Ordinari renuentes propter occulta peccata, si sint valde utiles Ecclesiæ, non privantur, sed tamen coguntur per subtractionem proventuum.*
17 *Ordinari non debet inhabilis ad sacros Ordines etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ.*
18 *Illiterati ad sacros non sunt promovendi, sed jam promotis conferuntur Parochiales, quando literatiores non inveniuntur.*
19 *Ordinandorum habilitas in casibus necessitatis non adeo exacte exquirenda est.*
20 *Confessio occulti criminis, propter quod Clericus renuit suscipere Ordines suo beneficio non annexos, an ei præjudicet, it aut beneficio privari possit, & nu. seqq. usque ad n. 25.*
21 *Quid, si confessio emanaverit in foro contentioso.*
22 *Et quid, si in foro Pœnitentiali.*
23 *Et quid, si in foro mixto.*
24 *Episcopus potest Clericos ab Ordinibus repellere, & suspendere ex delicto etiam occulto, dummodo illud noverit extra Sacramentum Pœnitentiæ.*
25 *Episcopus an & qualiter possit cogere Clericos sibi subditos ad Ordines suscipiendos, & n. seqq. usque in finem.*
Quid in Clericis non beneficiatis, n. 26.
Quid in expectantibus, num. 27.
Et quid in Pensionariis, n. 28.
26 *Sacramentum Ordinis est voluntarium.*
27 *Expectantes, ad titulum beneficii quod expectant, ordinari non possunt.*
28 *Pensionarius etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ cogi non potest ad sacros Ordines suscipiendos.*
29 *Beneficiati an & qualiter cogi possint ad suscipiendos Ordines suis beneficiis annexos, & nu. seqq. usque ad num. 42.*
30 *Quid, si beneficium sit Parochiale, ut Prioratus Conventualis.*
31 *Et quid, si beneficium sit Collegiatum, & curatum.*
32 *Et quid in dignitatibus non curatis.*
33 *Et quid in Canonicatibus, Præbendis, & Portionibus.*
34 *Episcopus an possit sine adjunctis procedere ad privationem Canonicorum ex eo, quod Ordines suis præbendis annexos non susceperint, aut non resederint.*
35 *Beneficiati, qui propter impedimentum non suscipiunt Ordines suis beneficiis annexos, an & quando amoveri possint, aut ad Ordines compelli.*
Quid, si impedimentum fuerit contractum ante adeptum beneficium, n. 36.
Et quid, si post, num. 40.
36 *Ordinandus tenetur prodere impedimentum suum, alias amoveri debet a beneficio post ordinationem obtento.*
37 *Dispensatus super impedimento cogi potest ordines suscipere perinde, ac si impedimentum non contraxisset.*
38 *Dispensatus ad beneficium, non intelligitur dispensatus ad Ordinem beneficio annexum.*
39 *Dispensatus super defectu etatis ad Præbendam, ob non promotionem ad Ordinem eidem Præbendæ annexum privari non potest.*
40 *Beneficiatus, qui sine culpa sua post adeptum beneficium in impedimentum incidit, non potest privari ob non promotionem ad Ordines.*
41 *Secus si culpa sua.*
42 *Beneficiati an & quando cogi possint suscipere Ordines suis beneficiis non annexos, & num. seqq. usque in finem.*
Quid, si nulla subsit necessitas, vel utilitas, ibid.
Et quid, si subsistente causa necessitatis, vel utilitatis, renuat ordinari propter crimen, n. 43.
Et quid, si propter impedimentum, n. 45.
Et quid, si pro sola voluntate, n. 46.
43 *Peccator quilibet occultus potest peracta pœnitentia promoveri, & ministrare, nisi sint crimina, quæ post pœnitentiam impediant Ordinis executionem.*
44 *Ordo procedendi adversus Beneficiatos renuentes ordinari propter crimen.*
45 *Appellatio Clerici renuentis ordinari propter impedimentum an sit admittenda.*
46 *Ordines non suscipere pro nuda voluntate, & ex injusta causa, æquiparatur.*
46 *Ordo procedendi contra Beneficiatos renuentes ordinari pro sola voluntate.*
48 *Appellatione remota privari potest beneficio, qui necessitate, vel utilitate Ecclesiæ exigente, contumaciter renuit suscipere Ordines beneficio non annexos.*

Queris. Propter necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ compelluntur ipsius Clerici recipere Ordines suis beneficiis non annexos. Hoc dicit, Communis divisio. Secunda ibi, *Cum igitur*. Quæ duo facit. Primo, ponit contrarietatem Canonum. Quos secundo distinguendo concordat, ibi, *Statuentes;* & secundum membrum distinctionis prosequitur, ibi, *Quod si.* 1

Nota primo, ibi, *Necessitas, & utilitas*, cum agitur de compellendis Clericis ad recipiendos Ordines sacros suis beneficiis non annexos, non esse distinguendum inter necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ, quoniam hæc duo æquiparantur, *c. Post translationem*, §. *Cum ergo supra de renunc. c. Et si illa in fine* 1. *q.* 7. *c. Mutationes* 7. *q.* 1. *c. Ab excommunicatis* 9. *q.* 1. *cap. Nemo de elect. lib.* 6. & Concilium Trident. *c.* 1. *vers. Nam cum Christiana charitas, & cap.* 11. *in fin. sess.* 23. *& c.* 18. *sess.* 25. *cum multis simil.* Licet hoc non sit perpetuum, ut *cap. Cum venissent infra de eo qui mitt. in possess. & l. Impensæ cum duabus seqq. ff. de impen. in reb. dotal. fact.* & notat gloss. in *c. Statutum*, §. *Insuper in ver. Utilitas de rescript. lib.* 6. Dicitur autem necessitas, cum Ecclesia indiget ministris illorum Ordinum, nec reperiuntur alii, qui possint ordinari. Utilitas vero, quando Ecclesia indiget, sed non desunt alii, qui promoveri possint, ut hic declarat Jo. Andr. *n.* 12. Henric. Boich. *col.* 2. *ad finem, vers. Dicitur autem exigere*, Bellam. *ante n.* 1 *ver. Utilitas*, & Card. *in* 3. *notab.* 2

Secundo, nota Clericos beneficia simplicia obtinentes per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem cogi posse ad suscipiendos Ordines sacros suis beneficiis non annexos, ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, ut hic est casus. Quod procedit in omnibus intitulatis, etiamsi beneficium esset viginti solidorum, cum hæc litera loquatur de Clericis in genere; nam & tales ad residentiam, & servitium tenentur, ut in *c. Conquerente infra de Cleric. non resident.* & notant hic Hostien. *n.* 3. *in ver. Si prædicti Cleric.* Jo. Andr. *num.* 6. & Bellam. *num.* 5. *in vers. Quæritur.* 4

Tertio, nota ibi, *Salva conscientia, & c.* Episcopum non teneri statim credere Beneficiato dicenti se non posse ad sacros Ordines promoveri, eo quod læsam habeat conscientiam; sed posse nihil ominus eum compellere ad Ordines suscipiendos, & per seipsum ordinare, vel alteri ordinandum committere, arg. *c. Pastoralis*, §. *Quia vero de offic. deleg. & c. Per tuas, il tertio de simon.* secundum Innoc. *n.* 2. *in ver. Auferantur*, Host. *n.* 3. Jo. Andr. *n.* 5. Bellam. *n.* 3. *vers. Hinc est*, & alios communiter. 5

Quarto, nota secundum Innoc. *n.* 2. *in ver. Compellas*, duas differentias inter eos, qui renuunt ordinari ex causa, eo quod fateantur se aliquid tale secreto commisisse, quod eos salva conscientia ordinari non sinit, puta enorme, vel mediocre delictum, ut in *c. Ex tenore supra de tempor. ordinat.* & eos, qui renuunt ordinari pro sola voluntate. 6

Prima differentia est, quia in primo casu, nisi sint valde utiles in aliis Ecclesiæ negotiis, perpetuo beneficiis privantur, ut patet ibi: *Auferantur his beneficia, & aliis canonice conferantur:* expedit enim, ut succidantur tanquam arbores inutiles, ut inquit Host. *n.* 5. & in hoc conveniunt omnes. Quod tamen intellige secundum eam,

quæ

7 quæ dicentur infra in 1. quæst. num. 21. In secundo autem casu, cum renuunt ordinari pro sola voluntate, non ex toto auferuntur eis locus, & beneficium, sed tantum redditus subtrahuntur ad tempus, quousque Ordines recipiant, & hoc innuit verbum, *Compellas*. Si enim auferrentur eis ex toto, iniquum esset eos ulterius compellere ad Ordines suscipiendos, ut bene advertit hic Innoc. *n.* 2. *in v. Per amissionem*. Quod etiam suaderur ex eo, quod sequitur in litera, ibi, *Per subtractionem*: hæc enim subtractio ad tempus fieri consuevit, *c. Pastoralis*, §. *fin. infra de appellat.* secundum Host. *n.* 5. & Butr. *n.* 10.

8 Verum hoc limitat Host. *n.* 6. nisi rebelles extiterint, quia tunc ex toto privandi sunt beneficiis: & est ratio secundum eum, quia magis contemnit is, qui sua voluntate ordinari recusat, quam is, qui justum impedimentum allegat; Ergo cum magis rebelli durius, & cum minus rebelli mitius est agendum. De quo remittit ad Summam *eodem tit.* §. *Ordo v. Circa hoc quæritur, & v. seqq.* ubi ad literam ponit distinctionem Raymundi, quam etiam recitat Jo. Andr. in *c. Licet canon in v. Privatus, de elect. lib.* 6. *& seq.* hic idem Jo. Andr. *n.* 14. Butr. *n.* 10. & pleriq; alii.

9 Sed tu tempera hoc ultimum dictum Hostien. secundum Bellam. *num.* 4. *in* 3. *oppos.* ut locum habeat, dummodo prius contra contumacem Episcopus processerit per subtractionem proventuum, & nihil profecerit; nam tunc demum procedere poterit ad privationem tituli; alioquin quandiu subesset spes eum inducendi ad consentiendum ordinationi, ex toto non esset privandus, sed
10 per amissionem fructuum coercendus. Pœna enim privationis tituli cessare debet cessante contumacia, cum
11 non sit puniens, sed coercens, ut in *cap. Ex literis supra de constitut.* Fatetur tamen Bellam. & bene, talem foro privandum, si ab initio cum obstinatione diceret se nullo modo promoveri velle; eo enim casu adhi-
12 benda non esset pœna coercens, sed infligens, videlicet depositionis, & privationis. Et in hoc casu salvari potest dictum Host. arg. *cap. Eum qui de dolo, & contumac. lib.* 6. Nolle enim, & non posse in jure æquiparantur, *c. Scisciatus de rescript. & cap. Prudentiam*, §. *Adjecimus infra de offic. deleg.*

13 Altera differentia est, quia in primo casu cum beneficiati renuunt ordinari propter occulta peccata, non coguntur præcise, sed causative, ut sic de nolentibus fiant volentes; nam si voluerint promoveri, non sunt privandi secundum gloss. hic in *ver. Utilitas*, & Innocen. *num.* 2. *in vers. Auferantur*, cum quibus alii con-
14 sentiunt, & est simile in *cap. Consuluit* 74. *dist.* Unde nec possunt hoc casu excommunicari, cum nemo præcise cogendus sit crescere, *c. Gesta, & c. Ubi ead. dist.* alioquin sequeretur hoc inconveniens, ut excommunicatus, qui in se novit impedimentum irregularitatis, vel aliud, propter quod salva conscientia promoveri non posset, non esset absolvendus, nisi satisfaceret, propter manifestam inobedientiam. Satisfacere autem non posset propter conscientiam criminis, & sic nunquam posset absolvi, ut in *c. Ex parte, il primo infra de verbor. signific.* secundum Innocen. licet de hoc non curet Joan. And. *n.* 14. sed remittat ad notata per se in *c. Pro illorum in gloss. penult. infra de præben.* In secundo autem casu absolute co-
15 gi possunt ad sacros Ordines recipiendos, cum impedimentum criminis non allegent, sed pro nuda voluntate contumaciter resistant.

16 Quinto, nota in *ver. Nisi forte*, casum in quo beneficiati, etiamsi subsit causa necessitatis, vel utilitatis, tamen non coguntur recipere Ordines suis beneficiis non annexos, sed tolerantur in minoribus, videlicet cum in aliis Ecclesiæ servitiis sunt valde utiles; forte quia sunt prudentes in negotiis temporalibus, *c. Accedens* 50. *dist.* secundum Innoc. hic *num.* 1. *in ver. Utiles*; vel ratione potentiæ, *c. Officii supra de elect.* vel ratione scientiæ, vel ratione artificii, secundum Host. *n.* 4. *in ver. Auferantur*. Qui tamen subdit, quod etsi hoc casu non compellantur per subtractionem beneficiorum, compelluntur tamen per subtractionem proventuum ad tempus, ut in *c. Consuluit* 74. *dist.* De quo tamen remittit ad notata in *c. fin. de offic. Vicar.*

17 Ultimo, nota textum ad hoc valde notabilem, quod Clericus inhabilis promoveri non debet ad sacros Ordines etiam subsistente causa necessitatis, & utilitatis Ecclesiæ. Quod optimæ probat hæc litera in fine, quia dum statuit, ut qui pro nuda voluntate renuunt ordinari, ad id compellantur per subtractionem beneficiorum, si suaserit necessitas, vel utilitas, & interserit conditionem illam, *Dummodo idonei sint*; Ergo a contrario si non sint idonei, etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis non sunt cogendi,

Hinc Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tri- 18
dentini Interpretum ab Episcopo Feretrano consulta, an Subdiaconi, & Diaconi, qui carent doctrina a jure requisita in Ordine Presbyteratus, promoveri debeat ad eum Ordinem in eo loco, in quo maxima est Sacerdotum inopia, & ubi propter Præbendarum exiguitatem, & paucitatem nulla spes est habendi exteros Sacerdotes: audito quod nunquam in similibus exemplis antea censuerat ignaros posse promoveri ad sacros, licet jam promotis ad Presbyteratum censuerit conferri posse Parochiales, quando literatiores inveniri non possunt: ad propositam consultationem respondit ignaros nullo modo promovendos ad sacros Ordines, sed Episcopum diligenter curare debere, ut discant, & prout profecerint, tunc promovere, & ex sua conscientia, & judicio rem totam conficere: interea autem si adsit penuria Sacerdotum secularium, debere uti opera regularium.

Ceterum in his casibus necessitatis non adeo subti- 19
liter exquirenda est habilitas promovendorum, arg. *c. Tuam infra eod.* Ideoque cum quidam ante Concilium Tridentinum ad Subdiaconatus Ordinem promoti, & post idem Concilium quadraginta annorum majores effecti ob beneficiorum, ac Sacerdotum in eorum diœcesi penuriam se ad titulum patrimonii in Presbyteros ordinari Sanctissimum exorarent; Sanctitas sua etsi hoc remiserit arbitrio Episcopi, nihilominus subjunxit, cum his quoad sufficientiam Episcopum non debere exquirere tam exacte illa, quæ ex Concilio exiguntur, nisi ad administranda Sacramenta, & ad curam animarum exercendam deputati essent.

QUÆRO, si Episcopus ex causa necessitatis, vel uti- 20
litatis Ecclesiæ velit compellere Clericos suæ diœcesis ad suscipiendos Ordines sacros suis beneficiis non annexos, & ipsi fateantur se peccatum aliquod secreto commisisse, quod eos ordinari non sinat, an talis confessio præjudicet, adeout sic renuentes beneficiis privari possint?

Pro solutione distinguendus est triplex forus, ex mente 21
DD. hic, & præcipue Host. *n.* 2. *in ver. Secreto*, Jo. Andr. *n.* 4. Bellam. *n.* 2. & Butr. *n.* 4. Alius enim est contentiosus, seu judicialis. Alius pœnitentialis, qui etiam dicitur forus animæ, seu forus sacramentalis. Alius vero mixtus, quem alii forum quasi pœnitentialem appellant.

Et quidem si beneficiati fateantur in foro contentioso se hujusmodi peccata commisisse, utique talis confessio præjudicat, adeout secundum quantitatem delicti beneficiis privari possint, quia facit notorium juris, ut in *c. Quæsitum supra de tempor. ordinat.* & in hoc *conveniunt* Host. Jo. Andr. & reliqui omnes. Quod procedit, sive fateantur se talia crimina commisisse ante promotionem; removendi enim sunt ex quo tempore suæ examinationis illa subticuerint, *c. ult.* 24. *dist. cap. Ex pœnitentibus* 50 *dist. c. Si quis sine, & c. seqq.* 81. *dist.* sive fateantur se illa commisisse post promotionem; nam similiter sunt expellendi, ex quo sua culpa reddiderunt se indignos, arg. *cap.* 1. *supra eod.* secundum gloss. hic in *ver. Fatentur*, quæ a DD. communiter approbatur.

Sin autem hæc confiteantur in foro Pœnitentiali, 22
nullatenus privari debent, quia sic proderetur peccator pœnæ impositione, contra jura, ut in *c.* 2. *infra de offic. ordin. cum suis concordan.* in quo similiter omnes conveniunt. Debent tamen secreto, id est, in ipso Pœnitentiæ sacramento instrui, & informari, quod salva conscientia beneficium retinere non possunt, & suaderi, ut cedant, si crimina sint talia, quæ post pœnitentiam impediant Ordinis executionem, secundum ea quæ leguntur, & notantur in *c. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supra de renunc.* ac deinde conscientiæ suæ sunt relinquendi, secundum Host. & alios præallegatos. Si tamen postea ex contemptu renuerent ordinari, & de hoc constaret judicialiter, bene privari possent, alias non, prout distinguit hæc decretalis, quæ sic potest intelligi secundum Ant. de Butr. *num.* 8. *vers. Si in foro animæ*. Sed certe tunc non versaremur in hoc secundo casu, sed in primo, quia Sacerdos non solum sciret eos esse criminis reos, ut Deus in foro sacramentali, sed etiam ut judex in fo-

ro contentioſo; ut in *dict. cap.* 2. *de offic. Ordinar.*

23 Si vero talis confeſſio fiat in judicio mixto, puta in examinatione ordinandorum, vel ſi audita monitione Prælati ſecreto confiteantur ei, non tanquam Sacerdoti, ſed tanquam Epiſcopo; tunc quia judiciale, repelluntur, & quia pœnitentiale, pœna ordinaria non puniuntur, ut formaliter inquit Hoſt. *d. n.* 2. *in ver. Secreto*, id eſt talis confeſſio cum emanaverit in judicio mixto, partim ſapit naturam fori judcialis, partim fori pœnitentialis; in quantum participat de foro contentioſo, Clerici, qui confitentur talia, repelluntur; in quantum participat de foro pœnitentiali, non plectuntur pœna ordinaria. Quod ipſum notat idem Hoſt. *in ſumm. de ſcrutin.* §. *Finem*, *verſ. penult.* ubi ait hujuſmodi confeſſionem in judicio mixto habere effectum, & finem repellendi, non autem effectum, & finem puniendi: allegat *c. Cum dilectus de ordin. cognit. c.* 1. *de excep. & l. Lucius*, *ff. de his qui not an. infam.*

Verum Bellam. hic *n.* 3. miratur de dicto Hoſtienſis in judicio mixto, quia ſi Sacerdos ſcit delictum ſecreto, itaut nemo alius ſciat niſi ipſe, non debet peccatorem publice arguere, nec ei propter hoc pœnitentiam imponere, ut in *d. c. de offic. Ordinar.* quod loquitur alternative, videlicet, ſi Sacerdos ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicujus criminis, vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit, ut ibi notat Bernard. in gloſſ. 1. Unde dicit ipſe pœnam hic non imponi propter criminis confeſſionem occultam, ſed propter alia duo ſimul conjuncta, videlicet quia dicunt ſe nolle promoveri, & quia dicunt ſe habere cauſam quare promoveri recuſent, & illam nolunt propalare. Ex eo enim quod renuant illam publice aperire, Epiſcopus non ſolum tanquam Sacerdos ſecretus, quia hoc non ſufficeret, ſed tanquam judex, & ſuperior præſumere debet eam cauſam non eſſe rationabilem, juxta illud Evangelicum, *Qui facit malum, odit lucem*, arg. *c. Ut noſtrum infra, ut Eccleſ. benef.* Et ſic delictum, propter quod hic pœna infligitur, non eſt occultum, ſed eſt notorium, ſcilicet injuſta recuſatio promovendorum.

24 Sed judicio meo magis mirandum eſt de dictis Bellam. quoniam Hoſt. non dicit ex confeſſione emanata in judicio mixto Clericis poſſe pœnam infligi; imo clare dicit oppoſitum, videlicet eos propterea puniri non poſſe, ſed tantummodo repelli ab Ordinibus. Quod veriſſimum eſt etiamſi crimina ſint prorſus occulta, dummodo illa noverit Epiſcopus extra Sacramentum Pœnitentiæ, ut eſt text. formalis *in c. Ad aures*, ibi, *Quoniam eſſe poteſt, quod Prælati eorum commiſſa ſecreta noverint, ex quibus conſtat eis, quod ſalva conſcientia nequeunt ordinari, ſupra de temp. ordinat.* Qui textus etſi loquatur in ſubditis regularibus, tamen ampliatus eſt etiam ad Clericos ſeculares a Concilio Trid. *in c.* 1. *ſeſſ.* 13. ut declaravit S. Congr. ejuſdem Concil. interpres. Nec obſtat text. *in d. c.* 2. *de offic. Ord.* quoniam loquitur in judice, qui delictum occultum ſibi extrajudicialiter notum vult publice arguere, & punire; non autem in Prælato, qui ob delictum occultum vult repellere ab Ordinibus ſuſcipiendis Clericos non arctatos ratione beneficii, ut ſic concilietur cum prædicta decretali, *Ad aures*. Cum enim ſit in facultate Epiſcopi illos non promovere, ejuſque arbitrio relinquatur, an ſubſit Eccleſiæ utilitas, vel neceſſitas; utique repellendo non intelligitur prodere illorum delicta. Et nihilominus hodie *ex d. c.* 1. *ſeſſ.* 14. poteſt Epiſcopus ex quacunque cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet extrajudicialiter non tantum prohibere ſuis ſubditis aſcenſum ad ſacros Ordines, ſed etiam eos ſuſpendere a ſuis Ordinibus, & dignitatibus Eccleſiaſticis; & corrigitur *cap. Ex tenore ſup. de temp. ordin.* ut ibi dixi ex S. Congr. ſententia.

25 Secundo, QUÆRO generaliter, an & qualiter Epiſcopus poſſit cogere Clericos ſibi ſubditos ad Ordines ſuſcipiendos. Hæc quæſtio plures implicat inſpectiones. Unde ſic diſtingue ex mente gloſſæ in *Summa* 74. *diſt.* item gloſ. *in cap. Licet Canon*, *in verſic. Privati de elect. lib.* 6. Goffred. *in Summa hoc tit.* §. *Secunda diſcordia*, Raymun. *in Summa rubr. de ætat. & qualit.* §. *Item nunquid Epiſcopus poteſt compellere*, Jo. Friburg. *in Summa confeſſ. eod. tit.* 15. *quæſt.* 48. Aſten. *lib.* 6. *tit. de obedien. art.* 4. *verſic. Nunquid Prælatus*, Hoſt. *in Summ. de ætat. & qualit.* §. *Ordo*, *verſic. Circa hoc quæritur*, & ejuſdem Hoſtien. & DD. hic, & præſertim Henric. Boich. *in princ.* & Anton. de Bur. *n.* 6. & 11.

Aut Clerici ſunt non beneficiati, nec habentes titulum; & hos Epiſcopus compellere non poteſt, quia Sacramentum Ordinis eſt voluntarium, ut legitur, & notatur in §. *Si ergo ſacramenta* 1. *q.* 1. *in* §. *ult.* 22. *q.* 4. & *in c. Veniens infra de tranſact.* & notat Hoſtien. in *Summa de ſacramen. non iteran.* §. *Quot ſunt ſpecies*, & *in cap.* 1. *infra eod. tit.* 26

Quod procedit etiamſi ſint expectantes authoritate Apoſtolica vigore mandati de providendo, ſeu ad vacatura; nam tales, etiamſi velint, ad titulum hujuſmodi expectationum ad ſacros Ordines promoveri non poſſunt, ut notat Joann. Andr. *in c. Si Epiſcopus*, *de præbend. lib.* 6. & Guilielm. de Monte Laud. in *Extravag. Joann.* 22. *Sedes Apoſtolica*, *in ver. Jus ad rem*, *de conceſſ. præben.* quos hic ſequitur Henric. Boich. *col.* 1. *poſt princ. verſic. Quod intellige*, & ſatis probatur jure noviſſimo Concilii Tridentini in *c.* 2. *ſeſſ.* 21. ubi ſtatuitur, ne quis deinceps ad ſacros Ordines promoveatur, niſi prius legitime conſter, eum beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere; nam expectantes non poſſident, nec habent jus in re, ſed tantum jus ad rem, ut in dicta Extravag. *Sedes Apoſtolica*, ideſt jus ad petendum beneficium competens conditione ex Canone, ſeu officio judicis, ut notat Innoc. *in cap. Cum M. in gloſſ. penult. ſupra de conſtit. & in cap. Inter cetera in verſ. Scilicet collatio de præb.* & gloſſ. *in prælleg. Extrav. in ver. Jus ad rem*. 27

Rurſus hoc procedit etiamſi ſint penſionarii, nam nec tales etiam volentes ad titulum penſionis promoveri poſſunt, cum penſio non ſit titulus ad Ordines, niſi diſpenſative, ut Sacra Congregatio declaravit, & dixi in *c. Ad audientiam*, *il ſecondo in ultima q. n.* 137. *ſupra de reſcr.* Et cum hæc materia compulſionis ad Ordines in non arctatis ratione beneficii ſit exorbitans, appellatione beneficii non venit penſio, ut eſt text. *in c. Quamvis*, & ibi Franc. *num.* 2. *de præbend. lib.* 6. Staphil. *de liter. grat. in nona forma expectativ. n.* 27. & ſcripſi late in *d. cap. Ad audientiam a num.* 74. *uſque ad num.* 121. *& in c. Cum in cunctis a n.* 101. *ſupra de elect.* 28

Aut Clerici ſunt beneficiati, & tunc ſubdiſtinguenda ſunt duo membra. Primum eſt, cum beneficia hujuſmodi habent Ordinem annexum. Secundum eſt, cum non habent. 29

In primo membro principali, ſiquidem nullum appareat Canonicum impedimentum quod obſiſtat, utique poterit Prælatus compellere Clericos ad ſuſcipiendos Ordines ſuis beneficiis annexos, ſub diſtinctione tamen beneficiorum, ſecundum gloſſ. prælleg. *in cap. Licet Canon in verb. Privati*, *de elect. lib.* 6. Anton. de Butr. hic poſt Joan. Andr. *n.* 6. *verſ. Quia ſi habent Ordines annexos*.

Nam ſi beneficium ſit Parochiale, & non fecerint ſe promoveri infra annum, abſque monitione aliqua ſunt ipſo jure beneficio privati, ut in *d. c. Licet Canon*. Idemque dicendum de Prioratibus Conventualibus, ut in *Clem. Ne in agro*, §. *Ceterum de ſtatu Monach.* Et eſt ſimile in Epiſcopatu, in quo non requiritur monitio, ſed ſufficit negligentia electi per lapſum temporis a Canone præfiniti, ut in *c. Quoniam quidem* 100. *diſt. & in d. cap. Cum in cunctis*, §. *Cum vero de elect.* & hodie eſt expreſſum in Concil. Trid. *c.* 2. *ſeſſ.* 23. 30

Si beneficium ſit Collegiatum, & curatum, privari poterunt, ut in *d. c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, quod non eſt correctum per *d. cap. Licet Canon*, ut ibi notat gloſſ. *in ver. Parochialis*, & hodie eſt expeditum *in cap. Statum de elect. lib.* 6. & ibi gloſſ. 1. Gemin. & Franc. *n.* 2. nec eſt correctum per Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis ſub Martino V. ut per Gemin. *conſ.* 131. & dixi *in dict.* §. *Inferiora*. 31

Si ſint dignitates non curatæ, puta Archidiaconatus, Abbatia, Decanatus, Præpoſitura, & Archipresbyteratus, ſimiliter cogi poterunt per ſubtractionem beneficii monitione præmiſſa, ut *in c.* 1. *ſupra eod.* Sed hodie, an in hoc ſit ſervanda prædicta Conſtitutio Concilii Conſtantienſis, ſcripſi in prælleg. §. *Inferiora*: an autem dictæ quatuor dignitates poſt Concilium Tridentinum ſint Presbyterales, dixi *d. c.* 1. *n.* 5. 33

Si ſit Canonicatus, vel Præbenda, aut portio in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia, quandiu non promoventur ad Ordinem illi annexum, privantur voce in Capitulo, eiſque ſubtrahitur pars dimidia diſtributionum: hic eſt tex- 33

tus

tus in *Clem. Ut ii*, §. *Illi vero de etat. & qualit.* innovata, & ampliata a Concil. Trident. *in c.* 12. *sess.* 22. & sepius respondit Sacra Congreg. Cardinalium Conc. Trid. interpretum.

34 Ceterum in Ecclesiis, in quibus Episcopus tenetur procedere cum adjunctis, ad præscriptum *c.* 6. *sess.* 25. *de reform.* non poterit hoc casu solus ad sententiam privationis procedere, ut eadem S. Congregatio declaravit; nam consulta, an Episcopus possit absque adjunctis procedere ad privationem Canonicorum ex eo, quod Ordines eorum Præbendis annexos non susceperint, vel quod non resederint; respondit non posse, nisi velit contra eos ad alias pœnas, & mulctas ob non residentiam procedere; id enim solus posset.

Nec refert, quod oppositum videatur censuisse in literis ad Archiepiscopum Burgen. exaratis, quorum tenor talis est, videlicet: Dubium visum non est Illustrissimis Patribus ad explicandas, quæ ex Tridentino Concilio possunt oriri, quæstiones a S. D. N. in Concilium adhibitis, quin Amplitudini tuæ liceat tertiam partem ex fructibus dignitatum istius Ecclesiæ non quemadmodum deducta olim fuit, sed secundum veram eorum fructuum æstimationem ex integro nunc deducere. Sed si inter utranque deductionem non ita multum interfit, magis placuit in ea re nihil novari. Illud autem sine distinctione verum est, eos, qui non suscipiunt Ordines suis Canonicatibus, Portionibusque annexos, pœnam etiam privationis ab Amplitudine tua per seipsam etiam solam sine adjunctis ad id compelli posse. Quod & eandem Amplitudinem tuam rescribi Patres voluerunt, quam Deus incolumem, & divinæ gratiæ muneribus auctam velit. Romæ die 29. Maji 1590. Hieronymus Cardinalis Matthæjus.

Id inquam non obstat, quia hujusmodi literæ videntur intelligendæ de pœna privationis fructuum, vel quotidianarum distributionum, de quibus actum fuerat in priori parte, ad formam *Clem. Ut ii*, §. *Illi vero de etat. & qualit.* & *c.* 4. *sess.* 22. non autem de pœna privationis tituli: & hoc modo ultima hæc decisio cum præcedenti conciliatur, quidquid contra scripserit Nicolaus Garz. *de benef. part.* 3. *cap.* 4. *n.* 18.

Nec refert, quod ubi non proceditur per viam accusationis ad pœnam depositionis, vel degradationis, sed tantummodo ad remotionem a beneficio per viam denunciationis, inquisitionis, vel exceptionis, non dicatur agi criminaliter, actualiter de crimine, ut *in c. Per tuas, il primo circa fin. de Simon.* & notat Frider. de Sen. *cons.* 23. *Titius electus num.* 2. *vers. Sed in casu nostro.* Etenim decretum *d. c.* 6. *sess.* 25. complectitur omnes modos procedendi, ut patet, ibi, *Sed & queties ex officio, vel ad petitionem alicujus &c.* & dum postea præcipit adhiberi adjunctos, hoc tantum requirit, ut Episcopus extra visitationem procedat, ut in *vers. Ita tamen.*

35 Si vero appareat aliquod impedimentum canonicum,
propter quod promoveri non possunt, ut irregularitas,
36 vel aliud hujusmodi; tunc aut tale impedimentum erat contractum antequam Clerici essent hujusmodi beneficium, vel dignitatem assecuti, aut post: si ante, tunc aut in promotione ad beneficium, vel dignitatem tale impedimentum subticuerunt; & sunt ab hujusmodi beneficio amovendi ut *cap. Et pœnitentibus* 50. *dist. & cap. Exposuisti cum ibi notat. infra de corp. vitiat.* Idque in odium ipsorum ordinandorum, qui debuerunt prodere impedimentum suum, ut *c. Quando, & t. ult.* 24. *dist. cap. Tantis Daniel, & c. Quicunque* 81. *dist. & cap. Artaldus* 8. *q.* 3. glos. hic in *ver. Fatentur.* Quod intellige, si hoc judicialiter confessi fuerint, quia tunc possunt deponi incontinenti, & immediate ex delicto, ut *cap. Si constiterit infra de accusat.* secundum Antonium de Butr. *num.*
37 11: secus si in judicio animæ, aut mixto, ut dixi in præcedenti quæstione nu. 23. & seqq. Rursus hoc intellige, nisi cum eis fuerit legitime dispensatum ad beneficium, & Ordinem illi annexum, quia tunc compelli poterunt ad Ordinem suscipiendum, arg. *c. Quia simpliciter* 56. *dist.* ex quo enim cum eis dispensatum est quoad Ordinem, perinde est, ac si nunquam tale impedimentum contraxissent, arg. *l. Quod ita Senatum, ff. de edilit. edict. & cap. Ferrum* 50. *dist.* Sed ab initio non contraxissent hujusmodi impedimentum, utique ad Ordinem illum possent compelli, ut prædixmus; ergo & nunc. Neque enim hoc casu debent esse melioris conditionis, quam si nunquam habuissent impedimentum; ut *capit.* 2. *de fil. Presbyt. lib.* 6. *& l.* 1. *& 2. ff. de natal. rest.*

Quod tamen intellige, ut prædixi, si cum eis dispen- 38
satum fuerit nedum ad beneficium, sed etiam ad recipiendum Ordinem illi annexum; alioquin si dispensatum fuerit ad beneficium duntaxat, non poterunt ad Ordinem compelli, cum non possint ad illum promoveri, ut in *c. Tuam, cum ibi notatis infra eod.* & hic notat Henric. Boic. *col.* 1. *ante med. vers. Aut nedum ad beneficium*; & hinc fit, ut obtinens Præbendam ante ætatem legitimam ex di- 39
spensatione Apostolica, privari non possit ob non promotionem ad Ordinem eidem Præbendæ annexum, ut notat Rebuff. in *Praxi benefic. in tit. de non promot.* 55. & scripsit Sacra Congregatio Concil. ad Episcopum Calagurritanum his verbis: *Sac. Congregationi datus est supplex libellus Joannis Ferretti velle Amplitudinem tuam ei Canonicatum cum Præbenda, quæ istic obtinet, adimere, ob eam causam quod intra annum non sit promotus ad sacros Ordines ex decreto Concilii. Qui cum tantummodo decem, & octo annos, ut ab eo relatum est, natus sit neque per decretum Concilii c.* 12. *sess.* 23. *ante vigesimum secundum annum sacris initiari possit, non videtur esse cogendus, ut nisi sacros Ordines suscipiat, Canonicatu privetur, de quo Pontificias literas expedivit. Itaque si res ita est, mandat tibi sua Sanctitas, ut conservata isti Joanni possessione, eum prius non cogas ad sacros Ordines promoveri, quam ad vigesimum secundum annum pervenerit.*

Si vero hujusmodi impedimentum est contractum, po- 40
steaquam Clerici fuerunt beneficium, vel dignitatem assecuti, tunc aut contractum est sine culpa ipsorum, ut quia post electionem, & confirmationem, sed tamen ante Ordinationem effecti sunt irregulares, puta quia sine culpa oculum, vel manum amiserunt; & tunc nec privari debent beneficio, nec ad Ordines compelli, ut *capit. Cum in cunctis*, §. *Inferiora, vers. Hic sane*, ibi, *Si Canones non obstant, supra de elect. cap.* 1. *infra de Cleric. agrot. Clem. Ut ii*, §. *Illi vero*, ibi, *Justo impedimento cessante, de etat. & qualit. leg. Qui furere, ff. de statu homin. leg.* 1. §. *Casum, ff. de postul. & leg. Divus, ff. de offic. Præsid.* Neque enim debet addi afflictio afflictis, ut in *d. cap.* 1. *& in cap. Cum percussio* 7. *quæst.* 1. & ita tenent *in cap.* 1. *supra eod.* glos. *in ver. Amittant.* Innoc. *in eodem ver.* Abb. Antiq. *in ver. Prohibente*, Hostien. *num.* 3. *in ver. Justa causa*, & 41
alii communiter. Aut in tale impedimentum inciderunt culpa sua, ut si duellum obtulerint, vel susceperint, & in eo manum, vel pedem amiserint, secundum ea quæ declarat Hostien. *loco cit.* & hoc casu non sunt compellendi ad Ordines, sed privandi sunt beneficio, ut in *cap. Ex parte B. & cap. Significavit infra de corpor. vitiat.* in hoc casu loquitur text. in *d. capit.* 1. *in fine supra eod.* ut ibi declarant gloss. Innoc. & alii proxime citati, ut ibi dixi in prima oppositione.

In secundo autem membro principali, id est, cum Epi- 42
scopus vult cogere Clericos ad suscipiendos Ordines suo beneficio, vel dignitati non annexos juxta terminos hujus decretalis, siquidem necessitas, vel utilitas Ecclesiæ non exigit eos promoveri, non sunt ullatenus cogendi. Quinimo puniendus esset Episcopus, si eos cogeret, ut *capit.* 1. *& 2. & capit. Ubi ista* 74. *dist.* ut hic per Henric. Boich. *in fin.* Si vero id exigat Ecclesiæ necessitas, vel utili- 43
tas, refert, an Clerici renuant Ordinari propter crimen, quod fatentur se commisisse, ut propter aliud impedimentum, quod asserunt se contraxisse, aut pro nuda voluntate.

In primo casu, cum excepto homicida, & simoniaco, & aliis criminosis, qui post peractam pœnitentiam Ordinis exceptionem non habent, de quibus per glos. Innocen. & Doct. in *c. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam supra de renunc.* quilibet peccator occultus peracta pœnitentia salva conscientia possit promoveri, & in susceptis ministrare, ut *cap. Quæsitum supra de tempor. ordinat.* cogendi erunt se dignos facere per pœnitentiam, *c. Prædicandum* 22. *q.* 1. *capit. Subdiaconus* 24. *q.* 1. *cap. Nec licuit* 17. *dist.* ut scilicet. Episcopus dispenset cum eis, *c. Inscripturis* 8. *q.* 1. & notat hic Hostien. *num.* 4. Quod si pœnitere, ac se dignos facere recusaverint, Episcopus debet alios inferiores ad illos Ordines promovere, & renuentes a beneficiis amovere, & illa conferre Clericis, ut præfertur, promotis, ut hic; & in hoc casu potest intelligi *capit. Consuluit* 74. *dist.* Nisi tamen renuentes sint valde utiles in aliis Ecclesiæ negotiis; quo casu tolerandi sunt in suis beneficiis,

ut

ut hic est casus in *ver. Nisi*, & dictum est supra in 5. notab. Unde secundum Anton. de Butr. *n.* 11. ordo procedendi est, ut si Episcopus cognoscat Clericos fore utiles in aliis Ecclesiæ negotiis, eos non cogat Ordines assumere: si minus, & necessitas, vel utilitas Ecclesiæ id postulet, eos compellat, & statim privet beneficio, & aliis conferat non ex vi delicti, quod sibi, judicialiter non innotescit, sed ex contumacia non parendi, quæ saltem judicialiter habebit aspectum veræ contumaciæ, & indicabit talem non ex delicto privari, sed ex contumacia. Poterunt etiam compelli per suspensionem ab Ordinibus jam susceptis, & sic possunt intelligi textus in *c. Si qui Clerici*, & *c. Placuit 74. dist.*

45 In secundo autem casu, id est cum renuunt Ordines suscipere propter impedimentum, puta infirmitatis, vel aliud temporale, aut perpetuum, non proveniens ex delicto suo, tunc non sunt cogendi. Quod si cogerentur, & appellarent, esset eorum appellatio admittenda, arg. *l.* 1. §. *Si quis tutor. ff. quan. appellan. sit.*

46 In tertio denique casu, scilicet cum renuunt ordinari pro sola voluntate, seu quod idem est ex injusta causa, ut in *c.* 2. §. *Sed neque, vers. Sicut juxta supra de transl. Episc.* secundum Host. *hic num.* 3. *in ver. Voluntate*, & Jo. Andr. 47
num. 12. primum debet Episcopus eos privare loco, auferendo vocem in Capitulo, vel quotidianas distributiones, vel aliter aggravando, ut hodie patet in *Clem. Ut ii de ætat. & qualit.* quæ declarat hoc cap. secundum Anton. de Butr. hic *num.* 11. nam etsi loquatur de obtinentibus beneficia, quibus certi Ordines sunt annexi, ut statim non sint privandi, a fortiori vendicat sibi locum in obtinentibus beneficia, quæ hujusmodi Ordines non requirunt, de quibus agitur hic. Quod si in contumacia perstiterint, 48
debebit eis beneficiorum redditus subtrahere, secundum intellectum Innoc. Hostien. & communem, de quo supra in 4. *notab. num.* 7. & durante adhuc contumacia, poterit eos privare beneficio, appellatione remota, ut hic, & *c. Si quis Clerici*, & *c. Placuit 74. dist.* & *c. Displicet* 23. *q.* 4. nam si quis non vult operari, nec manducet, ad Thessal. 2. *c.* 3. *l. Si ex duobus*, §. *fin. ff. de noxal.* & *l. Quamvis, ff. de damn. infect.*

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Innocentius III. Rhotomagen. Archiepiscopo.

CAPUT XI.

CUm contingat interdum, quod laici ad Monasteria convolantes, a suis Abbatibus tonsurentur: requisisti, an Clericatus Ordo in Tonsura hujusmodi conferatur. Super quo tibi taliter respondemus, quod cum in septima Synodo sit statutum, ut lectores per manus impositionem licentia sit unicuique Abbati in proprio Monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsi ab Episcopo (secundum morem præficiendorum Abbatum) manus impositio facta noscatur, & constet eum existere Sacerdotem: per primam Tonsuram, juxta formam Ecclesiæ datam, a talibus Clericalis Ordo confertur.

SUMMARIUM.

1 *Abbas si sit Presbyter, & benedictus, potest Ordinem Clericalem conferre.*
2 *Item potest conferre Lectoratum.*
Et quid de aliis minoribus Ordinibus, ibidem & num. seqq.
3 *Lectoris appellatione aliquando includuntur etiam reliqui minores Ordines.*
4 *Abbas ut possit Tonsuram, & minores Ordines conferre, quæ requirantur.*
5 *Abbas conferens Tonsuram, vel minores Ordines Monacho alterius Monasterii, imprimit characterem, si sit Presbyter, & benedictus.*
6 *Tonsura, seu Psalmistatus, an possit conferri a simplici Presbytero, & num. seqq.*
7 *Intellectus c. Psalmista 23. dist.*
8 *Presbyter de jure communi potest primam Tonsuram conferre secularibus, in quos habet Episcopalem jurisdictionem.*
9 *Cardinales de jure communi Tonsuram conferre non possunt nisi subditis, in quos habent jurisdictionem quasi Episcopalem.*
10 *Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus, an sit Ordo, & num. seqq. usque in fin.*
11 *Theologi, & Canonistæ quomodo se invicem habeant in juribus, & rationibus expendendis.*
12 *Sententia Theologorum refertur, qui censent Tonsuram non esse Ordinem, sed preparationem ad Ordines, & Psalmistatum esse officium Lectori annexum.*
13 *Tonsuram Clericalem non esse Ordinem proprie, quibus fundamentis probetur, & num. seqq. usque ad num.* 45.
Intellectus capit. Illud 77. dist. ibidem num. 119. & *seqq.*
14 *Prophetia, ut est simpliciter litera, in Ecclesia non habet ordinem ad se ordinatum, sed ut est lecta cum explanatione.*
Contrarium, num. 121.
15 *Psalmista, & Cantor idem sunt, ejusque officium est non solum Psalmos cantare, sed etiam alios cantus harmoniacos lectionibus interserere, num.* 19.
16 *Psalmistatus est officium communitatis totius corporis Ecclesiæ, num.* 27.
Contrarium, num. 108. & 124.
17 *Ordo est distinctarum personarum.*
18 *Psalmistatus est officium Lectori annexum, num.* 41.
Contrarium, n. 55. *usque ad n.* 62. & *n.* 71.
19 *Cantor non est nomen Ordinis specialis, sed officii.*
Contrarium, n. 56. *usque ad n.* 62. & *n.* 71.
20 *Psalmistæ officium non habet aliquam relationem ad Eucharistiam, num.* 28.
Contrarium, num. 110.
21 *Ordinum omnium Minister est solus Episcopus.*
Declaratur, num. 94.
22 *Ordo nullus confertur, nisi in Missæ celebratione.*
Declaratur, num. 127.
23 *Media dispositio convenienter interponitur in transitu de statu ad statum.*
Declaratur, num. 130.
24 *Tonsura est media dispositio inter statum laicalem, & Clericalem, & n. seqq. n.* 40. 41.
Contrarium, n. 128.
25 *Tonsura Clericorum, & Monachorum quid significet.*
26 *Clericus primæ Tonsuræ non eligitur in militiam Dominicam, sed in sortem Domini.*
Contrarium, num. 129.
27 *Potestas Ordinis datur determinate ad aliquod speciale ministerium divini cultus, non autem ad ea, quæ communiter fiunt a toto Ministrorum Collegio.*
28 *Tonsura Clericalis relationem non habet ad Eucharistiæ Sacramentum.*
Contrarium, n. 110.
29 *Tonsura non est repetenda, si ea omissa reliqui Ordines fuerint collati.*
Contrarium, n. 100. & *seqq.*
30 *Ministri Ecclesiæ principaliter ordinantur ad Sacra-*

cramentum Eucharistiæ.

31 *Materia ita est de necessitate Sacramenti, ut sine ea nihil perficiatur.*

32 *Ordinis materia qua sit.*

33 *Tonsura confertur sine ulla rei traditione.*
Contrarium, n. 69. & n. 87.

34 *Superpelliceum in collatione Tonsuræ non est necessitatis, sed congruitatis.*
Contrarium, n. 70.

35 *Clericus potest Tonsuram Clericalem dimittere, & ad statum laicalem redire.*

36 *Concilium Tridentinum non habuit Tonsuram Clericalem pro Ordine Ecclesiastico, & n. seqq.*
Declaratur, n. 132.

37 *Ordinum functiones a Concilio Tridentino jubentur in Ecclesia restitui a Diaconatu ad Ostiariatum.*

38 *Episcopus qui subdito alterius Episcopi primam Tonsuram contulit, declaratur non incidisse in pœnam suspensionis.*

39 *Vicarius Capituli Sede vacante non prohibetur dare dimissorias ad primam Tonsuram præsentato ad Capellam simplicem.*

40 *Catechismus Romanus quid senserit de Clericali Tonsura, n. 133.*

41 *Ordo multipliciter accipitur, & n. seqq.*

42 *Monachi, Virgines, & Viduæ Deo sacratæ, seu Diaconissæ, & laborantes in sepeliendis mortuis, quandoque Ordines dicuntur a Patribus.*

43 *Opiniones de numero Ordinum inter Theologos, & Canonistas conciliantur.*
Contrarium, n. 44. & n. 135.

44 *Canonistæ a Theologis dissentiunt tam in identitate Tonsuræ, & Psalmistatus, quam in numero Ordinum, n. 79.*

45 *Tonsuram Clericalem, vel Psalmistatum esse Ordinem proprie, & characterem imprimere, qui Authores senserint.*

46 *Referuntur fundamenta pro sententia Canonistarum, & n. seqq. usque ad n. 119.*
Intellectus hujus capituli, ibid. usque ad n. 55.

47 *Responsio debet congruere interrogationi.*

48 *Argumentum a majori ad minus qualiter procedat.*

49 *Formæ in Sacramentis tantum sunt præfinitæ, non autem in collatione officiorum, seu dignitatum.*

50 *Tonsuræ collatio irrita est, si fiat non servata forma præscripta Ecclesiæ.*

51 *Forma, & materia Sacramentorum sunt ex institutione Christi.*

52 *Formæ omnium Sacramentorum cur non habeantur ex sacris literis.*

53 *Præparatio ad formam non est forma.*

54 *In manifestis non sunt extenuanda, quæ scripta sunt.*

55 *Psalmistatum non esse officium Lectori annexum, quibus argumentis probetur, n. 56. usque ad n. 62. & n. 71.*

56 *Ordinem novem in Ecclesia numerantur ab Isidoro.*
Intellectus c. Clericos 21. dist. ibid.

57 *Graduum Ecclesiæ appellatione intelliguntur Ordines Ecclesiastici.*

58 *Psalmistatus Ordo cur aliquando a Patribus ponatur post Ostinariatum.*

57 *Accessio non potest fieri nisi rei, quæ præxistit.*

60 *Ostiarii, & Acolythi officia quæ sint.*

61 *Clericus primæ Tonsuræ degradatur ab Ordine Psalmistatus.*

62 *Intellectus c. Degradatio de pœn. in 6.*
Clerici primæ Tonsuræ degradantur ab Ordine, ibid. & n. seqq. usque ad n. 71.

63 *Degradatio solemnis quid sit.*

64 *Degradationis forma in Clericis primæ Tonsuræ.*

65 *Privatio præsupponit habitum.*

66 *Degradatio actualis non fit ab officiis, & dignitatibus, sed tantum verbalis depositio.*

67 *Ordinatio sacra non solum verbis, sed etiam signis exterioribus perficitur.*

68 *Solemnitas eadem, quæ requiritur ad constructionem actus, requiritur ad illius destructionem.*

69 *Character Ordinis imprimitur in actu traditionis instrumenti.*

70 *Vestis traditio in collatione Tonsuræ non est congruitatis tantum, sed necessitatis.*

71 *Cantoria, seu Psalmistatus in primitiva Ecclesia erat Ordo Ecclesiasticus a Lectoratu distinctus.*

72 *Ordines Minores Sacramentum esse ostenditur, diffinitum a Concilio Florentino, & Tridentino, & refellitur contraria opinio.*

73 *Conciliorum diffinitionibus obtrudere non licet defectum causæ.*

74 *Conciliorum institutum est non solum hæreticos confutare, sed etiam Catholicos orthodoxam fidem docere, n. seqq.*

75 *Dispensari non posse ab Ecclesia in nonnullis consanguinitatis, & affinitatis gradibus, qui in Leviticо exprimuntur, est hæresis.*

76 *Episcopos esse Presbyteris superiores in Ecclesiastica hierarchia ex institutione divina, est de fide.*

77 *Ordinum minorum nomina, & uniuscujusque eorum propria ministeria ab initio Ecclesiæ fuerunt in usu.*

78 *Cantorum, seu Psalmistarum ordo Constitutione Ecclesiæ supprimi, aut desuetudine aboleri non potuit, n. seqq.*

79 *Sacramentorum essentialia dispositioni Juris Ecclesiastici non subsunt.*

80 *Tonsura Clericalis, & Psalmistatus idem sunt, num. 88.*

81 *Triburiensi Concilii Canon de Clericali Tonsura expenditur.*

82 *Clerici primæ Tonsuræ gaudent privilegio Canonis, & fori jure divino, n. 112.*

83 *Psalmistarum, seu Cantorum origo, & antiquitas.*

84 *Tonsura Clericalis unde ortum duxerit.*

85 *Tonsura a Pontificali Romano inter Ordines computatur, & n. seqq.*

86 *Datur inter Missarum solemnia, sicut & reliqui Ordines in solemnibus ordinationibus.*

87 *Tonsuræ Clericalis materia, & forma quæ sit, & num. seqq.*

88 *Psalmistatus forma quæ.*

89 *In Tonsuræ collatione confertur gratia.*

90 *Gratia gratum faciens datur in Sacramentis, non autem in sacris, & ceremoniis non essentialibus.*

91 *Spiritualia in actibus Ecclesiæ corporalibus respondent.*

92 *Sacramentum quid.*

93 *Character interior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis.*

94 *Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus jure ordinario conferri non potest, nisi ab Episcopo.*

95 *Ordinis Sacramentum duntaxat prærequirit Sacramentum Confirmationis ex necessitate præcepti.*

96 *Tonsuratus ante susceptum Chrisma est male promotus, & eget dispensatione Apostolica.*

97 *Ordo importat quendam dignitatis gradum, & potestatem supra populum.*

98 *Clerici sicut in Ecclesia militanti per Tonsuram, ita in triumphanti per characterem a laicis distinguuntur.*

99 *Character quid sit.*

100 *Præparatio debet semper præcedere præparatum.*

101 *Tonsura, seu Psalmistatus est principium, & quasi fundamentum militiæ Clericalis.*

102 *Principium est pars potissima cujusque rei.*

103 *Hierarchia Ecclesiæ sanctis, & cælestibus Hierarchiis conformis est.*

104 *Ordines novem numerantur in Ecclesia militanti, sicut in triumphanti sunt novem Ordines Angelorum.*

105 *Psalmorum cantu aut datur spiritus compunctionis, aut spiritus prophetiæ.*

106 *Ordinum distinctio deprehenditur ex distinctione Ministerii: item ex diversitate materiæ, & formæ.*

107 *Psalmistæ officium quod sit, & in quo distinguatur ab officio Lectoris.*

108 *Psalmistæ officium non convenit multitudini.*

109 *Ordinum minorum actus exerceri possunt etiam a laicis, non tamen ex officio.*

110 *Tonsura Clericalis, seu Psalmistatus, quam relationem habeat ad Eucharistiæ Sacramentum.*

111 *Ordo ad sui esse non requirit ministerium cooperativum*

vum in ipso actu consecrationis Eucharistiæ.

112 *Tonsuræ Clericalis effectus memorabiles complures recensentur.*

113 *Sixti V. Constitutio de prima Tonsura expenditur.*

114 *Dictio*, alius, *est implicativa, & repetitiva similium.*

115 *Tonsuræ Clericalis ministerium est sacrum.*

116 *Clerici etiam primæ Tonsuræ male promoti ab executione Ordinis sunt suspensi.*

117 *Congregatio Episcoporum jubet expungi decretum Episcopi, declarans in collatione Tonsuræ non imprimi characterem.*

118 *Character imprimitur in collatione Tonsuræ ex sententia Congregationis Concilii.*

119 *Primus dicitur non solum quem nemo præcedit, sed etiam qui habet alios post se.*

120 *Episcopum quem fieri ex mero laico, repugnat Canonicis institutis.*

121 *Ordines minores ante septimum annum completum conferri non possunt.*

122 *Actus ejus est, cujus est potentia.*

123 *Lectoris officium quod sit.*

124 *Ordo ad sui esse non requirit, ut per solum, & unicum exerceri debeat.*

125 *Consecrationis actum perficere possunt plures Sacerdotes simul, & una omnes eandem hostiam consecrare.*

126 *Officii non convenit tam minoribus, quam majoribus Ordinibus, & latissime patet.*

127 *Tonsura, & minores Ordines extra solemnes ordinationes dari possent etiam sine celebratione Missæ.*

128 *Clerici per primam Tonsuram transferuntur a statu laicali ad Clericalem, & veniunt proprie Clericorum appellatione.*

129 *Item efficiuntur milites cælestis militiæ.*

130 *Dispositio media congrue interponitur in transitu de statu ad statum, a quo non datur recessus.*

131 *Clericus minorum Ordinum potest retrocedere, & pro laico se gerere, & omnibus privilegiis Clericalibus se exuere.*

132 *Concilii Tridentini decreta de Clericali Tonsura expenduntur.*

133 *Catechismus Romanus de Clericali Tonsura expenditur.*

134 *Ostium continetur appellatione domus.*

135 *Cardinalis Turrecremata in dubio magis favet opinionibus Theologorum, quam Canonistarum, & cur?*

1 *Cum contingat.* Abbas si est Presbyter, & benedictus, conferre potest Ordinem Clericalem. Hoc dicit. Communis divisio. Secunda, ibi, *Super quo.*

Nota primo, per primam Tonsuram conferri Ordinem Clericalem, & signa textum rotundum contra opinionem illorum, qui dicunt Tonsuram non esse Ordinem, quorum opinio hic corrigitur, ut dicit gloss. 2. Sed hunc articulum plenissime examino infra in prima quæstione.

2 Secundo, nota ibi, *Lectores*, Abbatem Præsbyterum, & benedictum posse Lectoratum conferre. Quod autem dicitur de Lectoratu, idem intelligas de duobus aliis Ordinibus, cum eadem sit ratio, secundum Hostien. hic *n. 6. in ver. Septima Synodo, vers. Et quamvis*, & Joann. Andr. *n. 3. in vers. Lectores*; & ita secundum eos servatur de facto.

Et quamvis Hostien. simpliciter loquatur de aliis duobus minoribus Ordinibus, nec aperiat de quibus, & ita a Carpin. in 6. *q.* & Bellam. *n.* 1. intelligitur de duobus Ordinibus minoribus, Lectoratu, id est Psalmistatu, & Ostiariatu; tamen non videtur hæc mens Hostien. quia sic non dixisset, est eadem ratio in aliis duobus minoribus, sed potius dixisset, de Psalmistatu non est dubium, quia est expressum hic, & de Ostiariatu est major ratio. Unde illius authoritas de reliquis duobus Ordinibus, id est Exorcistatu, & Acolythatu videtur intelligenda, sicuti etiam intelligitur Joan. Andr. *d. num.* 3. dum allegat simile in *cap. De his* 20. *dist.* ubi sub nomine Lectoratus comprehenduntur, omnes minores Ordines, ut ibi per gloss. in *ver. Lectorum*. Sed contrarium tenet Bart. Brixien. in *c. Quoniam* 69. *dist.* idemque videtur sentire gloss. in *ver. Lectoris*, *ibid.* & Innoc. *in c. 1. n. 2. vers. Et idem intelligo de supplen. negligen. Prælator.* & clare Turrecrem. in *d. c. Quoniam n.* 3. ubi tenet Abbates hujusmodi non posse conferre, nisi Lectoratum, & duos inferiores Ordines, idest Ostiariatum, & Psalmistatum; *& n.* 15. ubi post Hugon. in specie concludit eos non posse conferre Ordines Exorcistatus, & Acolythatus; & pro eis videtur facere verbum, *Solummodo*, hic positum: quod esset verum, si determinaret verbum Lectores; sed non est ita, quia determinat verba illa, *In proprio Monasterio*, quæ sequuntur, ut per Jo. Andr. *n.* 4. Butr. *n.* 13. Cardin. *q.* 6. Anch. *n.* 2. quorum opinionem tu sequere, quia communis est, ut hic testatur Joan. de Anan. in *princ.* & eam sæpius probavit in casibus contingentibus S. Cong. Concilii. Et ad text. hic, & in *d. c. Quoniam*, respondetur sub nomine 3
Lectoris comprehendi etiam Exorcistam, & Acolythum ut in *d. c. De iis* 28. *dist. & in c. Si quis Episcopus* 27. *q.* 1. & notat Archid. in *c. Degradatio in ver. Clericus cujuscumque gradus, de pœnit. lib.* 6.

Tertio, nota quatuor requisita ad hoc, ut Abbas possit conferre Tonsuram, & minores Ordines. Primo enim 4
ex parte conferentis requiritur, ut habeat Ordinem Sacerdotalem, ut in litera, ibi, *Et constet eum existere Sacerdotem*. Deinde, ut sit solemniter benedictus; hoc enim importat illa verba, *Dummodo ipsis ab Episcopo manus impositio facta noscatur*, secundum omnes. Et si horum alterutrum deficiat, character non imprimitur, ut scripsi in *c. Quanto supra de consuet.* salvo eo quod habetur in *c. 1. de supplen. neglig. Prælator.* Tertio requiritur, ut in conferendo servetur forma Ecclesiæ; quod probat litera, ibi, *Juxtà formam Ecclesiæ datam, qua prætermissa nihil confertur*, secundum Hostien. *n.* 10. qui sic intelligit *c. Extra Catholicam* 1. *q.* 1. *c.* 1. §. *Sacramentum de Summa Trinitate, & fide Cathol.* sequitur Joan. Andr. in *ver. Juxta formam n.* 11. & Cardin. *n.* 1. *in* 4. *not.* Quarto, exigitur ex parte ejus cui Ordines conferuntur, ut sit proprius Monachus Abbatis consecrantis, Butr. hic *n.* 2. Cardin. & Abb. ambo *n.* 1. & patet ex illis verbis, *Solummodo in proprio Monasterio*, & in hoc concordat Concil. Trident. in *c.* 10. *sess.* 23. Hoc tamen quartum requisitum ad substantiam, seu validitatem or- 5
dinationis non pertinet, sed tantum ad legitimum usum ejus; ac propterea Abbas ordinando regulares alterius Monasterii, si modo sit Presbyter, & benedictus, & formam Ecclesiæ servet, characterem imprimit, cum non careat potestate Ordinis. Ita Archidiac. in *c. Quoniam n.* 5. *in fin. vers. In ead. dist.* invitatus, & ibi etiam Turrecrem. *n.* 10. Præpos. *in fin.* 59. *dist.* & fuit sententia Boattini, quam sequitur gloss. *penult.* Archiadiac. & Franc. in *c. Abbates de privileg. in* 6. & Joan. Andr. *hic n.* 2. Anchar. & Bellam. ambo *n.* 1. & secundum Turrecrem. *ubi supra*, eandem opinionem tenet is, qui glossavit Summam Raym. & Richard. *de ætat. & qualit.* §. *Presbyter*, & omnes in gloss. quæ incipit, *Monachus suis*. Quod procedit etiam post Concilium Tridentinum, ut sæpius respondit Sacra Congregatio super *c.* 10. *sess.* 23. cujus resolutiones complures retuli in *c.* 1. *supra de supplen. neglig. Prælat. in q.* An Prælatus inferior secularis habens facultatem a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum conferendi minores Ordines aliquibus personis secularibus tantum; si conferat aliis, imprimat characterem, nec ne, *an.* 11. *usque ac n.* 53. An autem Abbates post Concilium Trident. uti possint facultate, quam habebant ex *Abbates, de privileg. in* 6. ordinandi seculares, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, eisque dimissorias concedendi, dixi in *c. Significasti de off. Archid. & in c. Nonnulli de rescript.* Similiter, an Abbates Presbyteri, & benedicti possint Tonsuram, & minores Ordines conferre secularibus habentibus literas dimissorias ab Episcopo diœcesano, dixi in *infra de consecr. Eccles. vel Altar.*

In gloss. in *ver. Abbati*, nota, Ordinem Psalmistatus, 6
id est primam Clericalem Tonsuram conferri posse etiam a simplici Sacerdote, qui præsit, ut dicunt Hugo, Raym. & Goffred. *in Summ. de ordinat. ab Episcop.* glos. *in c. Quoniam in ver. Lectoris* 69. *dist.* Innoc. hic, & Abb. Antiq. ambo *in princip.* Host. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 16. Butr. *n.* 7. & Henr. Boich. alios referens in *princ.*

Fundatur hæc opinio in *c. Psalmista*, ubi hoc tenet Archid. *n.* 2. *in fin.* 23. *dist.* sed resistit usus Ecclesiæ, &

propter-

prerea illam non esse accipiendam, tenet Sotus in 4. *dist.* 25. *q.* 1. *art.* 1. *ad secundum*. Videtur etiam huic opinioni repugnare hæc Decretalis, ubi Innocentius III. ad probandum per primam Tonsuram conferri Ordinem Clericalem, utitur auctoritate septimæ Synodi, quæ indulsit Abbatibus, ut possent conferre Lectoratum, dummodo essent solemniter benedicti, & Presbyteri; Ergo Pontifex videtur has duas conditiones exigere etiam in collatione primæ Tonsuræ; & consequenter simplex Sacerdos non potest eam conferre, nisi etiam sit benedictus; alioquin frustra meminisset illius conditionis: Dummodo ipsis ab Episcopo secundum morem præficiendorum Abbatum manus impositio facta noscatur.

7 Nec obstat text. *in d. c. Psalmista*, quia responderi potest primo ibi non caveri, ut Presbyter possit conferre Psalmistatum, sed ut ad Presbyteri præceptum possit suum officium exequi. Et ita respondent ad illum textum Lauren. & Bart. Brixien. in *c. Non licet 92. dist.* Et hanc sententiam sequebatur Bernar. relatus ab Archid. in *eod. c. Psalmista n.* 2. dicens verba, *Officium cantandi suscipere*, non debere intelligi de Ordinis collatione, sed de Ordinis jam collati ab Episcopo executione; & sic debere exponi, officium cantandi, id est officii executionem, & sequitur Hostien. in *Summa de ordin. ab Episcop. qui renunc. Episc.*

8 Respondetur secundo, textum in *d. c. Psalmista*, debere suppleri per alia jura, itaut dum loquitur de Presbytero, vel intelligatur de Presbytero solemniter benedicto respectu Monachorum sui Monasterii, juxta hunc textum, vel de Presbytero, qui super laicum, quem ordinat, habeat Episcopalem jurisdictionem, vel quasi, arg. *d. c. Abbates in fin. de privileg. lib.* 6. Et hoc videntur velle Hugo, Innoc. & DD. prælleg. dum dicunt primam Tonsuram posse conferri a Presbytero, qui præsit, id est, qui in laicos habeat ordinariam jurisdictionem. Et tenent expresse hic Joann. Andr. *ad fin. n.* 17. *ver. Primam sequor*, Butr. *n.* 10. *in fin.* Cardin. *q.* 4. *in fin.* & Abb. *n.* 1. *ad fin.* Gemin. *in d. c. Psalmista col.* 2. *circa med. ver. Joannes Andreas tamen*, & ibi Præpos. *n.* 5. *circa fin.* & idem Præpos. in *d. c. Quoniam n.* 5. 69. *dist.* Rota *decis.* 731. *n.* 9 9. *part.* 1. *divers.* Unde Cardinales Presbyteri de jure communi non possunt primam Tonsuram conferre, nisi subditis, in quos habent jurisdictionem quasi Episcopalem, juxta text. in *cap. His quæ de major. & obed.* tenet Joann. Andr. in *cap.* 1. *de supplen. negligen. Prælat.* quem ceteri sequuntur, ut testatur Rota *d. decis.* 371. *num.* 10. Quæ tamen facultas inferiorum in ordinandis Psalmistis, seu Cantoribus, est ex concessione Ecclesiæ, qua secluſa, Cantores a solo Episcopo esse ordinandos, aperte docet Clemens Romanus *lib.* 3. *constit. cap.* 11. ubi inquit, Presbyterum, seu Sacerdotem non habere potestatem ordinandi Diaconos, Diaconissas, Lectores, aut Ministros, aut Cantores, aut Janitores; sed Episcopis tantum hoc convenire.

10 QUÆRO, an prima Clericalis Tonsura, seu Psalmistatus sit Ordo.

11 Insignis est quæstio, in qua discrepant Theologi a Canonistis. Et quidem Theologi usque adeo suis rationibus, & argumentis nituntur, ut ad statuta Canonum fere vix advertere videantur; & tamen in articulis decisis a Canone licet quidem rationes scrutari, sed ad decisionem sustinendam, non impugnandam; tandem enim assentiendum est authoritati, & credendum in editione Canonis fuisse omnia mature discussa, seque potius hallucinari, quam Canonis conditorem, juxta documentum Augustini in *cap. Ego solis 9. dist.* E converso autem Canonistæ suis Canonibus hærent tam fixe, & tenaciter, ut Theologorum ratiocinationes, & objecta omnia videantur contemnere. Unde Cardin. hic *n.* 1. *in* 3. *quæst.* in hoc ipso articulo concludit: Sed non expedit vexari, ex quo jure probatur, quod Episcopatus, & Psalmistatus sunt Ordines, *cap. Scriptum 6. qu.* 3. Cum tamen sacrorum Theologorum authoritas magni sit facienda, quia sacrorum Canonum disciplina est sacræ Theologiæ subalternata, & Canonicæ sanctiones ex purissimis sacræ Theologiæ fontibus emanarunt, *cap. Qualiter & quando, il secondo in princ. de accus.* Abb. in *c. Super specula nu.* 7. *Ne Cler. vel Monach.* Joan. Mon. & Doctores *in proœm. Sexti*: & lex est omne, quod ratione consistit, *cap. Consuetudo* 1. *dist.* Bald. *in cap. Ne innitaris supra de constitut.* Expedit igitur jura, & rationes, quæ in hoc articulo utrunque afferuntur, diligenter examinare.

Prima sententia est Theologorum, qui censent pri- 12
mam Tonsuram, seu Coronam non esse Ordinem, sed præambulum, vel dispositionem, seu præparationem ad Ordines, & Psalmistatum esse officium Ordini Lectoratus annexum, Altisiodoren. in *Summ. lib.* 4. *tract.* 8. *q.* 1. *col.* 1. *Supplemen.* D. Thom. *q.* 40. *art.* 2. ubi de Corona, & Psalmistatu, S. Thom. in 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 2. Turrecrem. in *c. Psalmista n.* 1. 23. *dist.* ubi agens de Psalmistatu, affirmat hanc esse sententiam S. Thomæ, Alberti Magni, S. Bonaventuræ, & aliorum quasi omnium Theologorum. Et de Corona in *c. Clerici n.* 3. *eod dist.* Sot. in 4. *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 1. *circa fin.* Silvest. *in ver. Ordo* 1. *n.* 1. *in* 1. *& 2. dubio*, ubi citat Richard. & Petr. de Palud. & tam de Corona, quam de Psalmistatu, ait hanc opinionem Theologorum tenendam esse; quia loquuntur in propria materia, & Canonistæ in aliena. Et inter Canonistas fuit opinio Vincentii, quam sequuntur Theologi, ut refert Archid. in *d. c. Psalmista num.* 4. 23. *dist.* quam etiam tenet idem Archid. in *c. Clericos n.* 16. & post eum Bellamer. *n.* 4. 21. *dist.* & Coronam proprie non esse Ordinem secundum omnes Theologos, affirmat Navarr. *cons.* 4. *numer.* 1. *de sacram. non iteran. in ultima editione.* Plures etiam citat Vasquez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 3. *disput.* 237. *cap.* 1. adjiciens in id consentire recentiores omne Theologos; nam septem tantum Ordines in Ecclesia numerat Magister Sententiarum in 4. *dist.* 24. quem omnes Theologi sequuntur, teste Cardin. Bellarm. *controv. tom.* 2. *controv.* 2. *lib.* 1. *de Cleric. cap.* 11. Nititur hæc sententia his præcipue fundamentis.

Et primo, pro ea adducitur textus fortis in c. 1. 77. *dist.* 13
ubi Cajus Papa: *Ad Ordines*, inquit, *Ecclesiasticos sic ascendant in Ecclesia qui ordinari merentur*, id est, *si quis Episcopus esse meretur, sit primum Ostiarius, deinde Lector, postea Exorcista, inde sacretur Acolythus, demum vero Subdiaconus, deinde Diaconus, & postea Presbyter, & exinde si meretur, Episcopus.* Si Ostiarius est primus Ordo; ergo nullus alius antecedit, *c. Joseph. de verb. signif. l. Proximus, ff. eod.* & consequenter prima Tonsura, quæ est minor Ostiariatu, Ordo non est. Et quamvis gloss. ut vitet hanc difficultatem dicat illam dictionem, *Primum*, sequentia respicere, & Ostiarium non esse primum, sed primum respectu sequentium: tamen illa gloss. est valde inepta, ut inquit Turrecrem. in *c. Psalmista n.* 1. *ver. Neque valet gloss.* 23. *dist.* quia hoc modo quilibet sequens respectu sequentium diceretur primus Ordo, & non tantum Ostiarius.

Secundo, pro eadem sententia ponderatur textus in *cap. Seriatim* 23. *dist.* ubi Leo IX. sic ait: *Seriatim, & aperte prosequamur quid Sancta Romana Ecclesia in gradibus Clericorum agat. Clericos tantum Ostiarios, Lectores, Exorcistas, Acolythos, & c. uxorem ducere virginem cum benedictione Sacerdotali permittit*; nam cum textus primo agat de Clericis in genere, & deinde ad nomina Clericorum descendat in specie, & non nominet Psalmistam; sequitur, ut Psalmistatus non sit Ordo: & ita tenent multi per eam literam, teste Archid. *ibid. n.* 1. Turrecrem. *n.* 7. & Bellam. in *princ.*

Tertio, adducitur text. in *cap. A Subdiacono* 93. ubi dicitur, *Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolythus, Acolytho Exorcista, Exorcistæ Lector, Lectori Ostiarius, Ostiario Abbas, Abbati Monachus in omni loco repræsentent obsequium, &c.* Ecce igitur ibi distincte numerantur singuli Ordines, & gradus Ecclesiæ: & tamen nulla fit mentio primæ Tonsuræ, seu Psalmistatus; quod fieri non potuisset, si esset Ordo, ut dicit Silvest. *in vers. Ordo* 1. *numer.* 1. *vers. Tum quid jura.* Similiter Cornelius Papa in *Epist. ad Fabianum apud Euseb. lib.* 6. *Histor. cap.* 33. dicit in Ecclesia Romana suo tempore, id est ante annos 130. fuisse Presbyteros 46. Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolythos quadraginta duos, Exorcistas cum Lectoribus, & Ostiariis quinquaginta duos: nec meminit Psalmistarum, seu Cantorum, ut refert Cardin. Bellarm. *controv. tom.* 2. *controv.* 2. *lib.* 1. *de Cler. c.* 11.

Quarto, probatur hæc sententia secundum Alber. Mag. 14
apud Turrecrem. in *cap. Psalmista n.* 1. *vers. Ad secundum respondetur* 23. *dist.* quia prophetia, ut est simpliciter lite-

litera in Ecclesia, non habet Ordinem ad se ordinatum, sed, ut est lecta cum explanatione, sicut fit per Lectorem: & pro hoc dicto Alberti videtur text. in *c. Perlectis* 25. *dist.* ibi: *Ad Lectorem pertinet non tantum lectiones pronunciare, sed etiam quæ vaticinati sunt prophetæ, populis prædicare.* Et in *c. Cleros* 21. *dist. ver. Lectores*, ibi, *prædicant populis quid sequantur*; exponendo verbum, *prædicare*, id est cum explanatione legere, sed Psalmista, seu Cantor non habet officium explanandi Psalmos, sed tantum canendi, *d. c. Perlectis*, §. *Ad Psalmistam*, *& d. c. Cleros*, ibi: *Psalmista a psalmis canendis*; Ergo ad cantum Psalmorum non est Ordo specialiter deputatus; & consequenter Psalmistatus non est Ordo.

15 Quinto, secundum D. Bonav. apud Turrecr. in *d. c. Psalmista n. 1. v. Secundo probatur* 23. *dist.* Psalmista, & Cantor pro eodem reputantur, ut patet in *d. c. Psalmista*, ubi dicitur Psalmista, id est Cantor; Psalmistæ enim non solum est Psalmos cantare, sed etiam alios cantus harmonicos sicut Antiphonarum, & responsoriorum Lectionibus interserere, & hoc ut audientium corda excitentur ad Dei laudem, & eruditionem Lectoris, &
16 non afficiantur tædio in auditione verbi Dei. In hoc ergo, quod est ad laudem Dei, est omnium fidelium communiter, & simul. Unde ut dicit Alber. Magn. *est officium communitatis, totus corporis Ecclesiæ in devotione Deo servientis, & non officium ministrorum, ut ministri sunt. Et quod indicantur ei horæ, & Psalmi hoc fit ad perficiendum eos in merito Sanctitatis, sicut perfecti sunt in*
17 *potestate Ordinum*. Si igitur est officium commune ad laudem Dei, non oportet ad hoc specialiter Ordinem deputari; quia Ordo debet esse distinctarum personarum, *c. Singula* 89. *dist.* Concil. Trident. *sess.* 23. *de Sacramen.*
18 *Ordin. cap.* 4. *& can.* 6. In hoc autem, quod excitantur corda ad eruditionem, & ad percipiendum sensum, quem prædicat Lector, est officium annexum Ordini Lectoris; & sic patet stricte accipiendo Ordines, & gradus, Psalmistatum non debere inter Ordines computari. Et ita accipit Isidor. in *c. Cleros* 21. *dist. & in c. Perlectis* 26. *dist.* & Concilium Carthaginense in *d. cap. Psalmista* 23. *dist.* cum de ordinatione Psalmistæ loquitur: unde notanter non Ordinem, sed officium vocat; & ita exponenda est litera, ubicunque reperiatur Ordo nomina-
19 tus. Et concordat Div. Thom. in 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 2. Ad quintum, dicens: *Psalmistatum non esse Ordinem, sed officium Ordini Lectoris annexum; quia enim psalmi cum cantu pronunciantur, ideo dicitur Psalmista, & Cantor. Cantor autem non est nomen Ordinis specialis; tum quia cantare pertinet ad totum chorum; tum quia*
20 *non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ Sacramentum; tum quia officium quoddam est, quod inter Ordines largo modo acceptos computatur quandoque.* Hæc D. Thom. & consentit in his Alber. Magn. secundum Turrecr. *loc. cit.*

21 Sexto, omnes Ordines conferuntur ab Episcopo tantum, non a simplici Sacerdote, *c. Perlectis*, §. *Ad Episcopum pertinent* 25. *dist.* & est diffinitum a Trident. Synodo *de Sacram. Ordin. sess.* 23. *c.* 4. *can.* 7. Sed Tonsura, seu Psalmistatus confertur etiam a simplici Sacerdote, *d. c. Psalmista* 23. *dist.* & est communis opinio, ut patet ex dictis supra in glossa in *v. Abbati n.* 6. Ergo sequitur, ut non sit Ordo.

22 Septimo, nullus Ordo datur, nisi in Missæ celebratione; sed prima Clericalis Tonsura datur etiam absque officio Missæ; nam, ut habetur in Pontificali Romano in *rubr. de ordin. conferen. Clericatus, seu prima Tonsura quocunque die, hora, & loco conferri potest*; Ergo non est Ordo. Et ita arguit supplementum D. Thom. *q.* 40. *art.* 3. *v. Sed contra est*, & Turrecr. in *c. Clerici n.* 3. 23. *dist.*

23 Octavo, secundum Duran. & D. Bonavent. & post eos Turrecr. in *d. c. Clerici n.* 4. 23. *dist.* In omni transitu de statu ad statum convenienter interponitur aliqua media dispositio; sicut Novitiatus est media dispositio inter statum secularem, & Religiosum; ergo inter statum laicorum, & ministrorum Ecclesiæ conveninter ponitur
24 dispositio media: hæc autem est Tonsura Clericalis, per quam illi, qui tonsurantur, a statu laicorum separantur, & præparantur ad statum ministrorum: & quia separantur a statu laicorum, deponunt capillos, & tondentur in signum depositionis superfluæ curæ tempora-
25 lium. Quia vero præparantur ad ministerium Dei, cui servire, regnare est; ideo radiuntur in modum coronæ, quæ est signum regale. Religiosi vero non Clerici tondentur quidem, quia a statu secularium separantur, sed non in modum coronæ, quia non applicantur ad ministerium divinum, prout hæc habentur in *c. Duo sunt* 12. *q.* 1. *in cap. Cleros* 21. *dist.* Ergo Corona non est Ordo, sed tantum dispositio ad Ordines, seu ut inquit Navarr. *cons.* 4. *de Sacram. non iteran.* post Sot. *in* 4. *dist.* 24 *q.* 1. *art.* 1. *circa fin.* est quid medium inter statum laicalem, & clericalem ut est catechumenus inter baptizatum, & nolentem baptizari, & Novitius inter omnino secularem, & Religiosum professum. Sequitur Card. Bellar. *Controv. tom.* 2. *lib.* 1. *de Cleric. cap* 11. dicens primam Tonsuram non esse Ordinem, cum nullum habeat officium annexum, sed esse præparationem ad Ordines, ut Catechismus ad Christianismum. Qua ratione utitur etiam Catechismus Romanus; ut dicemus infra n. 40.

Nono, ut formaliter inquit Archid. in *d. c. Cleros n* 26
17. & post eum Bellam. *n.* 4. 21. *dist.* prima Tonsura non est Ordo, nec ibi confertur character; quia non est res, & Sacramentum, sed signum visibile extra, cum forma verborum est Sacramentum tantum, & ipsa gratia est res tantum, & hoc ideo est quia prius oportet aliquem eligere in sortem Domini, & postmodum eligere ipsum in militiam. Per Clericatum autem significatur electio in sortem Domini, sed per alios significatur electio in militiam. Unde in aliis est proprie militia Dominica: & quia militibus debentur stipendia proprie; ideo in illis sunt stipendii signa, scilicet characteres; sed Clericus a prima Tonsura non est electus ad militiam Dominicam; ergo non est ibi sacramentum Ordinis; sequitur Lap. *alleg.* 138. *n.* 11.

Decimo, secundum D. Thom. & Turrecrem. relatos 27
supra in 6. arg. In collatione cujuslibet Ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ; Ergo non est Ordo: nam ministri Ecclesiæ a populo separantur ad vacandum divino cultui. *In cultu* autem divino quædam sunt, quæ per potentias determinatas sunt exercenda, & ad hoc datur spiritualis potestas Ordinis. Quædam autem sunt, quæ communiter a toto Ministrorum Collegio fiunt, sicut dicere divinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas Ordinis, sed solum deputatio ad tale officium, & hoc fit per coronam; & ideo non est Ordo, sed præambulum ad Ordinem.

Undecimo, non apparet quam potestatem consequa- 28
tur Clericus per primam Tonsuram ad Corporis Christi consecrationem; imo secundum Innocen. *hic in v. Ordo in Tonsura nullum officium spirituale conceditur*. Et pro- 29
pterea secundum eum non est repetenda, si ea omissa reliqui Ordines fuerint collati: quia recipiendo quemlibet aliorum Ordinum, videtur recepisse potestatem faciendi omnia, quæ ad Tonsuram pertinent; Ergo non est Ordo, ut hic per Collectar. *num.* 3. quia ad Ordinem non tantum requiritur, ut tradatur potestas spiritualis, cum Ordo secundum Magistrum sententiarum, & Theologos in 4. *dist.* 24. sit signaculum quoddam, in quo spiritualis potestas traditur Ordinato. Sed etiam, ut relatio- 30
nem habeat ad Eucharistiæ Sacramentum, ad quod omnes Ministri Ecclesiæ principaliter ordinantur *c. Perlectis* 25. *dist.* Concilium Tridentinum *sess.* 23. *de sacram. ordin. c.* 2. *& can.* 2. S. Thom. in 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 2. *ad* 3.

Duodecimo, materia in Ordine sicut in reliquis Sa- 31
cramentis ita est de necessitate Sacramenti, ut sine ea nihil perficiatur, Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. in §. *Quinto*. Et Concilium Trid. *sess.* 14. *de Sacram. Pœniten. & Extremæ Unctionis c.* 2. ibi, *materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur*, & *sess.* 23. *De Sacram. Ordin. c.* 3. Materia autem Sacramenti 32
Ordinis est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ut disertis verbis diffinitur in eodem decreto fidei prope fin. §. *Sextum Sacramentum*. Sed in collatione pri- 33
mæ Tonsuræ nhil traditur, ut notant Arch. & alii in *c. Degradatio de pœn. lib.* 6. Ergo prima Tonsura non est Sacramentum Ordinis. Sacra enim ordinatio non solum verbis, sed etiam signis exterioribus perficitur, ut ha- 34
betur in Concilio Tridentino *d. sess.* 23. *de Sacram. Ordin. c.* 3. Et quamvis in collatione Tonsuræ detur superpelliceum; tamen hoc non est necessitatis, sed congruitatis, ut inquit Joan. Monac. in *d. c. Degradatio*.

Decimotertio, Clericus primæ Tonsuræ potest re- 53

trocedere ab Ordine, & habitu, & Tonsuram Clericam dimittere, *cap.* 1. & 3. *de Apostat. c.* 1. *c. Cum olim*, & *c. fin. de Cler. conjug.* ergo Tonsura non est Ordo.

36 Decimoquarto, & ultimo hanc sententiam Theologorum videtur clare probasse Concilium Tridentinum, quod pluribus in locis contradistinguitur Tonsuram a minoribus Ordinibus, videlicet *sess.* 23. *de Sacram. Ord. c.* 2. ibi: *Ut qui jam primæ Clericali Tonsuræ insigniti essent per minores ad majores ascenderent*, & in *c.* 4. *juncto cap.* 5. *ejusdem sess. de reformat.* sed præcipue ponderanda sunt verba, *c. immediate sequentis*, videlicet: *Nullus primæ Tonsuræ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus*, &c. quæ aperte ostendunt Tonsuram a Concilio non computari inter Ordines minores; si enim Tonsura esset unus ex minoribus Ordinibus, non fuisset opus illam nominatim exprimere, sed satis fuisset simpliciter dicere, nullus in minoribus Ordinibus constitutus. Et tamen Concilium non solum Tonsuram exprimit, sed etiam sejungit ab aliis minoribus, eamque uti diversam agnoscit, ponderando dictionem alternativam, *aut*, quæ ponitur inter diversa, & particula, *etiam*,

37 quæ ex sui natura est augmentativa, seu ampliativa præcedentium. Expendendum est etiam *capit.* 17. *ejusdem sess.* ubi præcipitur Episcopis, ut in Ecclesia restituant Ordinum functiones a Diaconatu ad Ostiariatum ab Apostolorum temporibus receptas, & pluribus in locis aliquandiu intermissas: dum enim dicit ad Ostiariatum, insinuat Clericos prime Tonsuræ nullum habere in Ecclesia ministerium; alioquin illius quoque functiones restitui jussisset, sicut aliorum Ordinum. Et hunc sensum habuisse Patres Concilii sæpius declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpres.

38 Et in specie cum Episcopus Hieracen. dubitasset, an incidisset in pœnam suspensionis, quia ejusdem extraneo subdito alterius Episcopi primam Tonsuram contulerat: Sac. Congregatio censuit non incidisse, nec *c.* 8. *sess.* 23. loquens de ordinationibus habere locum in conferentibus primam Tonsuram, quæ a Concilio non habetur pro Ordine, ut patet *capitul.* 4. *sess.* 23. *juncto capitul.* 5. & 3. *ejusdem sess.* Item cum fuisset quæsitum, an *capitul.* 10. *sess.* 7. *de refor.* procedat in insignito solum charactere primæ Tonsuræ; Sacra Congregatio censuit non procedere.

39 Rursus dubitatum fuit, an Vicarius Capituli Sede vacante possit concedere literas dimissorias ad primam Tonsuram præsentato ad Capellam simplicem: Sacra Congregatio censuit posse; quia non prohibetur date dimissorias ad primam Tonsuram, & quia præsentatus est arctatus.

Advertitur, Sede Episcopali vacante infra annum a die vacationis Vicarium Capituli debere omnino abstinere dimissoriis a concedendis ad primam Tonsuram alicui, qui beneficii Ecclesiastici recipiendi occasione arctatus non fuerit, & ita hodie servari.

40 Sed & Catechismus Romanus ex præscripto Patrum ejusdem Concilii editur, ut patet *sess.* 25. *de indice libror. & Catechismo.* Idem aperte docuit *in tit. de Sacramen. Ordin.* 9. *Jam vero*, in hæc verba: *Incipiendum est autem a prima Tonsura, quam quidem docere oportet quandam præparationem esse ad Ordines accipiendos; Ut enim homines ad baptismum exorcismis, ad matrimonium sponsalibus præparari solent, ita eum tonso capillo Deo dedicantur, tanquam aditus ad Ordinis Sacramentum illis aperitur.* Et infra: *Post primam Tonsuram ad Ostiarii Ordinem primus gradus fieri consuevit.*

41 Et tenendo hanc opinionem non obstant jura, quæ aliquando inter Ordines recensent primam Tonsuram, seu Psalmistatum: quia ut dicunt Albert. Magn. Sanct. Thom. & Palud. relati ab Archid. in *c. Cleros n.* 16. 21. *distinct.* Ordo multipliciter accipitur. Nam aliquando est nomen Dignitatis, ut cum Episcopatus dicitur Ordo; aliquando nomen officii, ut cum Psalmistatus dicitur Ordo; aliquando nomen Dignitatis, vel Potestatis, ut cum Diaconatus dicitur Ordo. Ultimo modo accipitur, quando Ordo dicitur Sacramentum; Et hoc modo Psalmistatus non est Ordo, sed officium quoddam annexum Ordini Lectoris. Et dicunt primam Tonsuram non esse Ordinem; sed solum dispositionem ad Ordines, eamque non exigi ad esse Ordinis, sed ad bene esse. Est enim dispositio congruitatis, non necessitatis, ita Archid.

Sed & Card. Bellarm. *Controv. tom* 2. *Contr.* 3. *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 11. dicit duobus modis accipi solere apud Auctores Ordinem Ecclesiasticum. Uno modo proprie, alio modo communiter; proprie illi dicuntur Ordines, qui certo ritu sacro, & solemni conferuntur ab Episcopo, & ad certum ministerium sacrificio divino exibendum, referuntur. Communiter autem dicuntur Ordines 42
illi omnes, qui quomodocunque dicantur divinis obsequiis, etiamsi non referantur ad sacrificium. Et hoc modo etiam Monachi, Virgines, & Viduæ Deo sacratæ, necnon laborantes in sepeliendis defunctis Ordines aliquando dicuntur a Patribus. Nam de ordinat. Monach. scribit Dionys. *c.* 6. *Ecclesiast. Hierarch.* De Ordine vero laborantium in sepeliendis mortuis, Epiphanius in compendiaria Doctrina. De Ordine Diaconissarum, Virginum, aut Viduarum, quæ serviebant Ecclesiæ in 43
instructione Mulierum, quæ baptizandæ erant, idem Epiphanius ibidem. Quibus præhabitis Bellarm. concludit, Canonistas facere novem Ordines, quia distinguunt, Episcopum a Presbytero, & Lectorem a Cantore, quod Theologi non faciunt; sed in re, inquit, non est dissentio; Theologi enim solum considerant Ordines, ut se habent ad sacrificium, quomodo Episcopus, & Presbyter, Lector, & Cantor non distinguuntur. Canonistæ autem considerant Ordines, ut Hierarchiam constituunt; & idcirco recte distinguunt Episcopum a Presbytero. Quibus addi potest Pontificale Romanum in *rubr. de benedictione Abbatis*, ubi Abbas benedicendus ab Ordinario præstat juramentum hac formula: *Ego N. Monasterii N. ordinandus Abbas prommitto*, &c. ubi patet ordinationem accipi pro benedictione, & sic large, & improprie. Ad idem sunt jura in *capitul. Presbyter* 32. *distin.* ibi, *Presbyteram suam*, in Authen. *Diaconissam*, *Cod. De Episcop. & Cler. & in cap. Diaconissam* 27. *q.* 1. dum ibi dicitur Diaconissam non debere ante annos 40. ordinari, ubi glos. exponens illud verbum, *ordinari*, dicit: nec ordinatur hæc, sed fundebatur super eam forte aliqua benedictio, ex qua consequebatur aliquod officium speciale.

Quæ distinctio videtur etiam ex mente Innocen. *hic in v. Ordo*. Nam etsi affirmet primam Tonsuram, idest Psalmistatum esse Ordinem tamen subdit, in hoc Ordine nullum officium spirituale conceditur, sed in aliis sic. Sentit ergo Innocentius primam Tonsuram esse Ordinem large, & non esse Sacramentum, cum de essentia Sacramenti Ordinis sit, ut spiritualis potestas tradatur ordinato, sicut patet ex illius definitione, & ita eum intelligit, & sequitur Lap. *alleg.* 138. *n.* 11. Et hac distinctione posse ad concordiam reduci dissidentes Theologorum, & Juristarum opiniones, putat Turrecrem. in *c. Clericos n.* 17. 21. *dist.*

Sed his non obstantibus adhæreo sententiæ Canonistarum, qui in duobus disentiunt a Theologis, non ver- 44
bo tantum, ut putavit Bellarmin. sed re, ut fatetur Silvest. in *v. Ordo, primo n.* 1. nam Canonistæ Tonsuram, & Psalmistatum pro eodem accipiunt; Theologi dicunt aliud esse Tonsuram, aliud Psalmistatum, ubi per Silvest. Item Canonistæ ponunt novem Ordines non simpliciter, prout sunt gradus Ecclesiæ, sed prout Sacramentum, & inter hos connumerant Tonsuram, & Episcopatum; quod non placet Theologis. Itaque primam Clericalem Tonsuram, seu Psalmistatum esse Ordinem pro- 45
prie; & characterem imprimere tenet in glos. Abb. Antiq. *n.* 1. Host. *in princ. & num.* 2. *vers. Quod non placet*, Joan. Andr. *num.* 12. *v. Ex eo quod in hac forma*, Ant. de Butr. *n.* 6. Card. *q.* 2. Bellam. sibi contrarius *q.* 7. Anchar. *in fin.* & Abb. *sub n.* 1. *vers. Quero an Psalmistatus*, Archid. *in cap. Psalmista n.* 3. & ibi Gemin. *col.* 2. *post med. v. Ad secundum*, & Præpos. *n.* 3. 23. *dist.* Card. in Clem. *Dudum in princ. de sepul.* Covarr. *in cap. Quia nos num.* 3. *de testam.* late Gemin. *in c. Cleros col.* 2. *prope fin. v. Ad primum*, & latissime Præpos. *ibi num.* 4. 21. *dist.* Et hanc esse communem opinionem Canonistarum, testantur Gemin. Præpos. & Covarr. *ubi supra*, Felin. in *c. Sicut, il terzo n.* 2. *de Simon.* Angel. & Silvestr. in *ver. Ordo primo sub n.* 1. quam etiam multoties secuta est Rota, & præsertim *decis.* 731. *n.* 5. & 6. *par.* 1. *divers. & dec.* 50. *par.* 5. *recent. ubi numer.* 5. affirmat, quidquid dicant Theologi, hanc esse magis communem sententiam Canonistarum. Et ex Theplogis eidem adstipulantur Major. in 4. *distinct.* 24. *quæst.* 1. *col.* 2. Joannes Echius in

ho-

homilia de Ordinibus, Angel. *in v. Ordo primo n.* 1. Et Clericalem Tonſuram vocat Ordinem Alcuinus *lib. de divinis officiis c.* 35. *in* 3. *tom. Bibliothecæ ſacræ.*

46 Pro qua primo eſt caſus in hac Decretali, cui nullatenus aptari poteſt generalis illa Theologorum ſolutio, quod nomen Ordinis hic accipiatur large, & improprie pro diſpoſitione ad Ordines, ut dicunt Turrecr. Dominicus Sotus, & alii. Siquidem Papa de hoc dubio hic principaliter requiſitus, deciſive reſpondet per primam Tonſuram juxta formam Eccleſiæ datam, Clericalis Ordo confertur. Et nemo non videt hanc literam corrumpi, ſi exponatur, per Tonſuram confertur Ordo, id eſt per Tonſuram quis præparatur, ſeu diſponitur ad Ordinem; ut propterea non mirum ſi gloſſ. 2. dixerit hic corrigi opinionem illorum, qui negant Tonſuram eſſe proprie Ordinem, & Archid. in *c. Pſalmiſta n.* 3. 23. *diſt.* per hanc literam confundi opinionem Thologorum. Et Cardin. *hic n.* 1. *in* 3. *q.* non expedire ſuper hoc vexari, cum res ſit a jure deciſa.

47 Præterea ineptum eſſet, ut Papa hic fuiſſet fortiter requiſitus, an per Tonſuran conferatur Ordo Clericalis large, & improprie; Ergo ineptum eſt etiam, ut reſponſio, & deciſio ad Ordinem large, & improprie ſumptum referatur, cum reſponſio debet congruere interrogationi, *l.* 1. §. 1. *&* 2. *ff. De verbor. oblig. leg. Is quis*, §. *Si fundus*, *ff. Quod vi*, *aut clam.* gloſſ. *in c. Inter dilectos in verb. Petitioni infr. de fid. inſtrum.*

48 Ad hæc textus fundat reſponſionem in diſpoſitione ſeptimæ Synodi, quæ loquitur de Lectoratu, quem nemo negat eſſe proprie Ordinem, & arguit a Lectoratu ad primam Tonſuram; & ſic a minori ad minus, ut poſt Petr. dicunt hic Joan. Andr. *n.* 4. Butr. *n.* 13. Cardin. *q.* 6. & Anchar. *n.* 2. Inepte autem ad probandum per primam Tonſuram conferri Ordinem Clericalem argueret a Lectoratu qui eſt verus Ordo, ſi Tonſura eſſet officium, & non Ordo proprie. Neque enim procedit argumentum de majori ad minus, *& regul. Plus de reg. jar. in* 6. niſi quando minus comprehenditur ſub majori, ut ibi not. & tradit Cardin. in Clem. *Quia contingit n.* 12. *de relig. domib.* Dixi in *cap. Recolentes num.* 45. *infr. de ſtatu Monach.* Unde ſenſus hujus textus eſt: Sicut Abbates Presbyteri, & benedicti per Lectoratum conferunt verum Ordinem & characterem Lectoratus, ita & multo magis per primam Tonſuram conferunt verum Ordinem, & characterem Clericalem. Et ex hoc tollitur reſponſio Paludani aſſerentis nomen Ordinis hic accipi pro Collegio, ſicut dicitur Ordo Monachorum, vel pro gradu emientiori in populo Chriſtiano, non autem in Eccleſia, ut dicit Vaſquez.

49 Amplius in collatione officii, ſeu gradus nulla certa forma ab Eccleſia reperitur præſcripta; nam in collatione Sacramentorum duntaxat formæ ſunt præfinitæ. Conc. Florentin. *in Inſtuctione Armenorum in decreto fidei in* §. *Quinto*, Concil. Trident. *in capit.* 2. *ſeſſ.* 14. *de*
50 *Sacram. Pœnitent. & Extremæ Unctionis*, *& ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 3. Sed in collatione Tonſuræ ſervanda eſt forma Eccleſiæ, ut hic dicitur, ſine qua nihil daretur, *c. Extra Catholicam* 1. *q.* 1. *cap.* 1. §. *Sacramentum ſupr. de Summ. Trinit. & fin. Cathol.* & notant hic Doctores *in v. juxta formam*, quos retulimus ſup. n. 4. in 2. notab. Ergo Tonſura eſt Sacramentum. Et ita hæc verba videtur expendere Hoſt. *hic. n.* 9. dicens: Et ex hoc etiam quod certa forma requiritur fortius arguo, quod certus Ordo detur.

51 Præterea ponderanda ſunt eadem verba, *juxta formam Eccleſiæ datam*. Non dicit textus datam ab Eccleſia, ſed datam Eccleſiæ, per hoc innuens Tonſuram eſſe Sacramentum, qui Sacramenta omnia, & conſequenter materia, & forma, quibus Sacramentis eſſentia perficitur, ut habetur, ut habetur *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Pœnit. & Extrem Unct. c.* 2. ſunt immediate ex inſtitutione Chriſti, non autem Eccleſiæ. S. Thom. in 3. *p. q.* 60. *art.* 3. 5. *&* 7. eſt diffinitum a Tridentina Synodo de ſacramentis omnibus in *cap.* 1. *ſeſſ.* 7. *de ſacram.* & in ſpecie *de Ordine in can. ſeſſ.* 23. *de ſacram. Ordin.* & ſcripſi plene *in cap. fin. a num.* 13. *infr. de ſacram. non iteran.* Et
52 quamvis hujuſmodi formæ omnes non habeantur ex ſacris literis; tamen ut ex S. Dionyſ. obſervat S. Thom. in 4. *diſt.* 7. *q.* 1. *art.* 1. hæc occultanda erant in primitiva Eccleſia propter irriſiones gentilium. Et propterea idem Sanctus Dionyſius *in fin. Eccleſiaſt. Hierarch.* ex-

cuſat ſe a determinatione formarum ſacramentalium.

Demum præparatio, ſeu diſpoſitio ad formam, non 53
eſt ipſa forma, *l. Fundi*, §. *Labeo*, *ff. De action. empt. l. Granaria eod tit.* Sicut diſpoſitio ad ignem, non eſt ignis. Sed in collatione primæ Tonſuræ Clericalis Ordo confertur, ut formaliter hic dicitur; Ergo tonſura non eſt diſ- 54
poſitio ad Ordinem, ſed Ordo. Et ita in hoc textu, ut ſupra ponderato eſt aperta deciſio pro ſententia Canoniſtarum ſtamus ergo literæ: quia in manifeſtis non ſunt extenuanda, quæ ſcripta ſunt, ut inquit Jo. Andr. in *c. Super ſpecula in fin. infr. ne Cler. vel Monach.*

Secundo, pro hac ſententia videtur textus clarus in *c.* 55
Non oportet, *il primo* 44. *diſt.* dum dicit: Non oportet Clericos Deo ſervientes a Presbyteris uſque ad Subdiaconos, & deinceps omnes Eccleſiaſtici Ordinis uſque ad Miniſtros, aut Lectores, aut Oſtiarios, aut Pſalmiſtas, aut qui in propoſito continentiæ ſunt, tabernas, niſi cauſa neceſſitatis intrare. Ecce ſub determinatione Eccleſiaſtici Ordinis cum Lectore, & Oſtiario pariformiter comprehendit Pſalmiſtam, id eſt Clericum primæ Tonſuræ. Et ita hunc Canonem ad hoc expendit Præpoſ. in *c. Cleros n.* 4. *diſt.* Quo textu etiam confunditur opinio Theologorum, qui dicunt Pſalmiſtatum eſſe officium Lectori annexum; nam ibi Lector, & Pſalmiſta ponuntur tanquam Ordines diverſi, tum ponderando dictionem alternativam, *aut*, tum quia Pſalmiſta ponitur poſt Oſtiarium, quod incongrue fieret, ſi eſſet officium annexum Lectori. Et eo magis, quia hujuſmodi Ordines non ponuntur ibi reſpectu miniſterii in Eccleſia peragendi: quo caſu admitti poſſet diſtinctio inter Lectorem, & Pſalmiſtam; ſed ponuntur reſpectu ingreſſus tabernæ. Quod ſi officium Pſalmiſtæ incumberet Lectori, & ſic eſſet eadem perſona Lector, & Pſalmiſta, quid opus fuiſſet prohibere ingreſſum tabernarum diſtincte non ſolum Lectoribus, ſed etiam Pſalmiſtis, & inter hos interſerere Oſtiarios? Nunquid Clericus in taberna aliquando conſideratur, ut Lector aliquando, ut Pſmiſta, ſeu Cantor? Similis eſt in *c. Si quis Epiſcupus* 27. *q.* 1. ibi, ut Lector aut Pſalmiſta, aut Oſtiarius, *& in c.* 1. 35. *diſt.* quod eſt deſumptum ex *Canone Apoſtolorum* 42. ibi: *Subdiaconus*, *aut Lector*, *aut Cantor ſimilia faciens*, (ideſt ebrietati deſerviens) *communione privetur*. Cantor enim, & Pſalmiſta idem ſunt, ut in *c. Pſalmiſta* 23. *diſt.* Ad idem textus in *c. Clericum* 73. *diſt.* ibi: *Clericorum autem nomen etiam Lectores*, *& Pſalmiſtæ*, *& Oſtiarii retinent.*

Tertio adducitur text. *in d. cap. Cleros* 21. *diſtinct.* ubi 56
Iſidor. recenſet ſingulos Ordines per hæc verba: *Quorum gradus*, *& nomina ſunt hæc*, *Oſtiarius. Pſalmiſta*, *Lector*, *Exorciſta*, *Acolythus*, *Subdiaconus*, *Diaconus*, *Presbyter*, *Epiſcopus. Ecce igitur novem Ordines in Eccleſia.* Concordat text. *in cap. Perlectis* 15. *diſt.* Et quam- 57
vis utrobique Iſidor. hos appellet gradus Eccleſiæ: tamen pro gradibus intelligit Ordines Eccleſiaſticos; tum quia ſub determinatione Pſalmiſtatus, & Epiſcopatus ponit etiam reliquos ſeptem Ordines, de quibus non ambigitur, quin ſint Ordines proprie. Unde ſuccedit regula, *leg. Jam hoc jure*, *ff. de vulgar. capit. Translato de Conſtitut.* tum quia paulo ſuperius meminit Mathiæ, quem primum poſt Apoſtolos legimus ordinatum, & frequens eſt apud ſacros Canones, ut graduum Eccleſiaſticorum appellatione comprehendantur Ordines tam minores, quam ſacri, *capitul.* 2. *& capit. Miramur de ſerv. non ordinan. capit. In ſingulis*, *& c. Quicunque* 77. *diſtinct. multis ſimil.* Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 23. *de Sacrammen. Ordin. c.* 4.

Nec refert, quod in Ordine ponat Pſalmiſtatum poſt 58
Oſtiariatum: quia in hoc videmus varie per ſacros Canones obſervatum fuiſſe; nam ut vidimus in præcedenti fundamento Pſalmiſtatus in *dict. capit. Non oportet*, *il primo* 44. *diſtinct.* ponitur ſuo loco ultimus, & inferior Oſtiariatu, idemque fit in Concilio Carthaginenſi, ut mox dicetur, & in *dict. capitul. Perlectis* 25. *diſtinct.* ponitur immediate poſt Acolythum. Et forte hoc facit Iſidor. ne incipiendo a Pſalmiſtatu præberet alicui anſam exiſtimandi Pſalmiſtatu non eſſe Ordinem, ſed præambulum ad Ordines; & ideo illum inter alios minores interſervir. Vel forte id fecit propter ſimilitudinem, quam habet cum Ordine Lectoratus; nam Pſalmiſta, qui & Cantor appellatur, officium habet canendi Pſalmos, ſicut Lector legendi alias prophetias,

ut dicitur in 16. fundamento; non autem posuit Psalmistam ante Lectorem, eo quod sit officium Lectori annexum; nam si hoc esset, potius præponi debuisset Lectoratus, & postea poni Psalmistatus, ut quid annexum, & comitans Ordinem Lectoratus; quia accessorium sequitur, & non præcedit suum principale, & accessio, seu annexio non potest fieri nisi rei, quæ præexistit, *l. Pomponius, §. finali, ff. De acquir possess. leg. In usucapione circa princ. ff. De Diverss. & tempor. præscript.* 59

Præterea cur Isidor. expressit tanquam distinctum hoc officium Lectoris, & de nullo alio Ordine hoc fecit, cum tamen alii quoque Ordines minores habeant varia officia seu ministeria. Nam Ostiarium oportet percutere Cymbalum, & Campanam, aperire Ecclesiam, & Sacrarium, & librum aperire ei, qui prædicat, ut in Pontif. Rom. in *tit. de ord Ostiar.* Et Acolythum oportet Ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiæ accendere, vinum, & aquam ad Eucharistiam, seu ad ministerium sanguinis Christi ministrare, ut in *tit. de ordinat. Acolythor. & in d. cap. Perlectis, §. Ad Acolythum.* Præsertim vero, quia officium legendi, & canendi non tam differunt, sicut prædicta ministeria Ostiarii, & Acolythi, ut propterea oportuerit in solo Lectoratus Ordine constituere distinctum officium, illudque appellare peculiari nomine Psalmistatus, arg. ad hoc, *l. Si idem, Cod. de Codicill.* 60

Et confirmatur, quia Concilium Carthaginense IV. cujus Canones referuntur in *c. Episcopus cum plurib. seqq. 23. dist.* dicens ritum cujusque Ordinis, incipiendo ab Ordine Episcopatus, etiam de Psalmistatu, sicut de aliis Ordinibus singillatim edidit particularem Canonem, videlicet *c. Psalmista*, & cum posuit ultimo loco post Ostiarium, quod similiter demonstrat Psalmistatum non esse officium Lectori annexum, cum inter Lectorem, & Psalmistam interponatur Ostiarius. Et idem patet ex Pontificiali Romano, ubi titulus de officio Psalmistatus præponitur titulo de ordinatione Ostiariorum. Sed apertissime id convincitur ex eodem Pontificali, quod post titulos de degradatione ab Ordine Lectoratus, & de degradatione ab Ordine Ostiariatus, subjicit titulum de degradatione a prima Tonsura, & ibi primo præscribit formam, qua Clericus primæ Tonsuræ actualiter degradatur, videlicet: *Exuimus te omni Ordine, beneficio, & privilegio Clericali*, &c. Deinde a Pontifice cum tondente dicitur: *Te velut ingratum filium a sorte Domini, ad quam vocatus fueras, abjicimus, & coronam de tuo capite amovemus.* Demum privatur officio Psalmistæ his verbis: *Quod ore cantasti, corde non credidisti, nec opere implevisti, ideo cantandi officium in Ecclesia Dei a te amovemus.* Ex quibus verbis apparet manifeste Psalmistatum non esse officium annexum Lectori, sed primæ Tonsuræ, quia Clericus solummodo tonsuratus non habet Lectoratum, & tamen privatur officio Psalmistatus, ut ibi etiam legitur in margine: Et eo magis, quia de degradatione Lectoris actum fuerat supra suo loco ante titulum de degradatione Ostiarii. 61

Quarto, pro sententia Canonistarum affertur text. in *c. Degradatio de pœn. lib. 6.* ubi Bonifacius VIII. præscribens formam solemnis degradationis; Clericus, inquit, degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum, seu ornamentum ad Ordinem suum spectans, ac si deberet in officio solemniter ministrare, ad Episcopi præsentiam adducatur, cui Episcopus publice singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quævis alia, quæ illi juxta morem ordinandorum Clericorum in sua ordinatione ab Episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento, seu ornamento, quod datum, vel traditum fuerat ultimo, inchoando, & descendendo gradatim, degradationem continuet usque ad primam vestem, quæ datur in collatione Tonsuræ; tuncque radatur capud ejus, seu tondeatur, ne Tonsuræ, seu Clericatus vestigium remaneat in eodem. 62

Ex quo contextu multipliciter ostenditur, Tonsuram esse proprie Ordinem, & primo solemnis degradatio nihil est aliud, quam actualis depositio ab Ordinibus susceptis, ut ibi dicitur: Et in Pontificali Romano in *rubr. de degradationis forma, v. Et talis Degradatio.* Sed Clericus primæ Tonsuræ solemniter degradatur, ut constat ex illis verbis: *Degradationem continuet usque ad primam vestem, quæ datur in collatione Tonsuræ.* Concordat rex. in *c. Si quis Episcopus 27. q. 2.* qui loquitur de depositione Psalmistæ, & de solemni degradatione intelligitur ab Hugone, ut refert Archid. *in d. c. Degradatio n. 4. v. Clericus cujuscunque gradus.* Idem tenet ibi Joann. And. *n. 4. in v. Primam vestem*, dicens: Quia in Tonsura, vel Psalmistatu nihil traditur, videtur aliquibus degradationi locum non esse. Sed ista litera probat contrarium. Sequitur ibi Gemin. *col. 4. v. Quero an degradatio possit fieri in existente in prima Tonsura*, Anchar. *n. 5. v. Et quia in prima Tonsura*, & Franc. *in §. Actualis n. 4. in ult. not ab.* Ergo Clericus primæ Tonsuræ actualiter deponitur ab Ordine, & consequenter Ordinem habet, alias non esset possibile, ut actu deponeretur ab Ordine, quem non haberet actu, sed tantum potentia, & dispositione. Et confirmatur ponderando illa verba: *Exuimus te Ordine, beneficio, & privilegio Clericali*, quæ non minus sunt referenda ad Clericos primæ Tonsuræ, quam aliorum Ordinum, cum textus de omnium degradatione promiscue loquatur, *c. Majores, v. Ceterum ex vi literæ infra de Baptis.* Et patet manifeste ex Pontificali in *tit. de degradatione a prima Tonsura*, ubi forma degradationis Clerici primæ Tonsuræ præscribitur his verbis: *Authoritate Dei omnipotentis, &c. Tibi auferimus habitum Clericalem, & nudamus te religionis ornatu, atque deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni Ordine, beneficio, & privilegio Clericali, &c.* Si igitur tonsuratus spoliatur, & exuitur Ordine, necesse est, ut Ordinem habeat, cum privatio præsupponat habitum, *c. Ad dissolvendum de desponsat. impub. c. Ex parte de restit. spoliat. l. Deum, ff. de verborum obligatione cum concordant.* Et ita in proposito arguit Archid. in *c. Subdiaconus in princ.* & ibi etiam Præpos. *n. 1. v. Si enim non imprimeret characterem, non deponeretur 77. dist.* Præterea ab officiis, seu dignitatibus non fit actualis degradatio, sed verbalis tantum depositio, seu privatio per sententiam, ut declarat Pontificale Romanum in *tit. de degradationis forma*, in hæc verba: *Talis degradatio solemnis depositio vocatur: proprie tamen loquendo quis a dignitatibus, & honoribus deponitur, sed ab Ordinibus degradatur.* Hæc ibi: Sed a prima Tonsura fit actualis degradatio, ut ostensum est supra; ergo prima Tonsura non est officium, sed proprie Ordo. Propterea enim in ejus externa ablatione requiritur factum actualis degradationis, quia sicut in collatione Sacramenti non sufficit sola voluntas, aut verbum, sed opus est facto, id est consecratione, S. Th. in 2. 2. q. 39. *art.* 3. glos. in *c. Aqua in v. Jurisdictionis infr. de consecr. Eccles. vel Altar.* quia sacra ordinatio verbis, & signis exterioribus perficitur, Concil. Triden. *de Sacram. Ordin. sess.* 23. *c.* 3. Ita in Sacramenti exterioti ablatione, seu dum Ordinis vestigia auferuntur, voluntas, aut verbum non sufficit, sed necessaria est actualis degradatio, ac veluti quedam execreatio, qua miles cælestis Militiæ susceptis Ordinibus, & insignibus Clericalibus spoliatur, ut habeter in cad. Decretal. *Degradatio in §. Actualis.* Nihil enim tam naturale est, quam eo genere, quodque dissolvere, quo colligatum est, *l. Nihil tamen naturale, & l. Fere, la seconda, ff. De regul. jur.* Et ut Bald. inquit *consil.* 38. *Super eo n. 1. lib. 3.* Regula generalis est, quod prout quodque producitur, sic resolvitur, & eadem solemnitas, quæ requiritur ad constitutionem actus, requiritur ad illius destructionem, Rom. *cons. 65. Viso themate n. 2. vers. Hoc enim, & cons. 116. Visis in princ.* 63 64 65 66 67 68

Præterea in Sacramento Ordinis materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ut diffinitur in Concilio Florentino in *Instrum. Armenorum, seu in Decreto fidei post sess. 25. in § Sextum Sacramentum.* Et in actu traditionis Instrumenti character imprimitur, ut in Pontificali Romano in *tit de Episcop. consecrante*, ibi: *Moneat ordinandos, ut instrumenta in quibus character imprimitur tangunt.* Et docet S. Bonav. in 4. *dist. 24. par. 2. art. 1. q. 4 n. 58* & dixi latius in *c. unic. n 34 infr. de sacra Unct.* Sed in collatione primæ Tonsuræ traditur vestis, ut dicitur in *d. c. Degradatio*, ibi; *usque ad primam vestem, quæ traditur in collatione primæ Tonsuræ*; Ergo in eo actu character imprimitur. Et quamvis Joan. Monach. ibi dicat traditionem vestis, id est superpellicei non esse necessitatis, sed congruitatis; tamen eum refellit Jo. Andr. *n. 4. in v. Primam vestem*, per literam illius Decretalis. Et opinionem Jo. Monach. falsam esse clarius patebit infra in nono fundamento n. 85. & seqq. 69 70

De-

Demum prædictæ Decretalis degradatio pariformiter determinat primam Tonſuram, & alios ſuperiores Ordines; ſed ſuperiores ſunt Ordines proprie; ergo, & prima Tonſura, per regul. Determinabilium, de qua in *l. Jam hoc jure, ff. De vulg. & pupill.* Et in *l. Quamvis, C. De impuber. & arguendo a connexis, c. Translato ſupra de Conſtitut. & c. 2. de transl. Epiſcop.*

Quinto, ad idem faciunt plura jura, videlicet *c. de Apoſtat.* ibi, *relicto Ordine Clericali, & habitu tanquam laici converſantur, cap. 1. de vit. & honeſt. Cleric. lib. 6.* ibi, *Clerici, qui Clericalis Ordinis dignitati non modicum detrahentes, c. Cum inter de re judic.* ibi, *tonſuratione, & c. Eo libentius,* ibi, *& oblati Ordini Clericali de ſerv. non ordinan. & §. ne vero 2. q. 1.* ibi, *Cantores, quos omnes Clericos apellamus:* nam Cantor idem eſt quod Pſalmiſta, ut in *c. Pſalmiſta 23. diſt.*

71 Sexto, ponderari poteſt pro hac ſententia Canon Apoſtolorum 25. *alias 27.* ubi ſic legitur: Ex iis, qui non ducta uxore ad Clerum promoti ſunt, jubemus ſi velint uxorem ducere Lectores, & Cantores ſolos. Qui Canon probat primo Cantores, ſeu Pſalmiſtas habere proprie Ordinem in Eccleſia, cum ab Apoſtolis numerentur una cum Lectoribus inter eos, qui ad Clerum ſunt promoti, ſeu ordinati. Deinde probat Cantores eſſe diſtinctos a Lectoribus; alioquin non dixiſſet, Lectores, & Cantores. Et confirmatur ex novella Conſtitutione 123. *capit.* 19. quæ habetur in Auth. *de Sanctiſs. Epiſcop. §. Presbyteros,* & eſt canonizata in *c. De perſona 11. q. 1.* cujus hæc ſunt verba, *Presbyteros autem, & Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, omnes Clericos appellamus.*

72 Nec ſubſiſtit, quod ait Vaſq. *in 3. p. D. Thom. tom. 3. diſp. 237. cap. 2. n. 18.* videlicet Cantores, ſeu Pſalmiſtas fuiſſe quidem in primitiva Eccleſia conſtitutos in Ordine Eccleſiaſtico ſicut Lectores. Et propterea ex decreto Clementis Romani *lib. 3. Conſtit. c. 11.* non potuiſſe quem in Cantorem ordinari, niſi ab Epiſcopo: ſed tamen poſt tempora Concilii Carthaginenſis IV. ex Conſtitutione Eccleſiæ hunc Ordinem ſublatum fuiſſe, cum conferri poſſit etiam a ſimplici Presbytero, ut habetur in *d. c. Pſalmiſta*, & hodie non eſſe amplius in uſu. Et enim hoc ideo dixit, quia ipſe in ea fuit ſententia, ut quatuor minores Ordines non ſint Sacramentum, ut ibi affirmat. Verum hæc opinio falſa eſt, nec vacat periculo, quia in oppoſitum ſtat diffinitio Conc. Floren. in *decreto fidei Eugenii IV. poſt ſeſſ. 25.* in *§. Sextum Sacramentum*, ubi legitur: Sextum Sacramentum eſt Ordinis, cujus materia eſt illud, per cujus traditionem confertur Ordo, ſicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem: Subdiaconatus vero per calicis vacui cum patena vacua ſuperpoſita traditionem, & ſimiliter de aliis per rerum ad miniſteria ſua pertinentium aſſignationem. Et poſtea quam aſſignavit formam Sacerdotii, ſubdit: *Et ſic de aliorum Ordinum formis, prout in Pontificali Romano late continetur.* Si igitur Concilium ibi diffinit materiam eſſentialem Sacramenti Ordinis, & exemplificat in Ordinibus tam ſacris, quam minoribus; in ſacris quidem exprimendo peculiaria eorum inſtrumenta; in minoribus vero generaliter deſignando res ad eorum miniſteria pertinentes; idemque facit de forma eſſentiali Presbyteratus nominatim, & aliorum Ordinum per relationem ad Pontificale Romanum: quis audeat negare ex diffinitione Concilii tam majores, quam minores Ordines eſſe Sacramentum. Repugnat etiam hæc opinio diffinitioni Concilii Tridentini, quod in *c. 2 ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin.* numerant ſeptem Ordines; deinde in *capit. 3. & canon. 3.* abſolute diffinit Ordinem, ſive ſacram ordinationem eſſe Sacramentum. Et in *can. 6.* itidem diffinit in Eccleſia Catholica eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, id eſt Diaconis, 73 Subdiaconis, Acolythis, & reliquis, quos expreſſit in *d. c. 3.* Neque obſtat, quod Vaſq. ſubjicit *d. diſp. 237. c. 3. n. 39.* Inſtitutum Eugenii, & Conc. Triden. non fuiſſe hanc controverſiam ſcholæ de Ordinibus minoribus definire, cum hæc definitio, neque Græcis neceſſaria eſſet, quæ illuc uſque non fuerat etiam Latinis, neque Eccleſiæ Dei, in qua cum hæreticis hac de re nulla fuerat controverſia, ſed tantum in ſchola inter Catholicos aliqua fuerat opinionum varietas. Id inquam non obſtat, quia ſic liceret philoſophari, ſi res dubia eſſet. Sed cum manifeſtum ſit Concilium Florentinum non ſolum definiviſſe materiam in genere ſacramenti Ordines, ſed etiam in ſpecie tam ſacrorum, quam minorum Ordinum; ſacrorum quidem explicite, minorum vero ſaltem implicite in verbis, n. præceden. relatis, & Tridentinum ſimpliciter diffiniviſſe ſacram. ordinat. quæ ſeptem Ordinibus conſtat eſſe Sacramentum, non eſt noſtrum his diffinitionibus obtrudere defectum cauſæ; quia ſacrorum Conciliorum decreta poſtquam univerſali Eccleſiæ conſenſu ſunt conſtituta, obſervari debent ſicut Evangelium, ut Greg. inquit in *c. Sicut, 15. diſt.* & not. Hoſtien. Jo. Andr. & omnes in *c. Cum laicis, infra de reb. eccſ. non alien.* Nec verum eſt ſuper hoc articulo nullum fuiſſe diſſidium inter Catholicos, & hæreticos: imo enim, cum hæretici audacter negarent ſacram ipſam ordinationem eſſe Sacramentum, conſequenter id fortius negabant de minoribus Ordinibus. Unde non abs re fuit difinire non ſolum ordinationem in genere, ſed etiam ſingulos ſeprem Ordines eſſe Sacramentum. Accedit quod nec verum eſt prædictorum Conciliorum inſtirutum non fuiſſe dirimere controver- 74
ſias inter Catholicos ſcholaſticos, imo enim illas multoties definierunt, quando Catholici cum hæreticis in aliquo articulo errabant. Et propterea in eodem decreto Eugenii in §. *Secundum Sacramentum*, diffinitur Papam poſſe tribuere poteſtatem conferendi Sacramentum Chriſmatis etiam ſimplici Sacerdoti, de quo tamen olim erat in ſcholis Catholicorum gravis controverſia, ut notatur in *cap. Pervenit, 95. diſt.* & in *c. unic. §. Per frontis chriſmationem*, & ibi dixi, *infra, de ſacra Unctione.* Quinimo in hac ipſa materia Sacramenti Ordinis de materia Ordinis Presbyteratus, & Diaconatus nullo modo conveniebant Catholici; nam librum Evangeliorum non fuiſſe materiam Diaconatus, complures ſibi perſuadebant, eo quod Evangelium quo tempore in Actibus Apoſtolorum Stephanus fuit ordinatus Diaconus nondum fuiſſet ſcriptum a quoquam Evangeliſtarum, ut dixi in *dict. c. un. n. 17. & ſeq.* & traditionem calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia non eſſe eſſentialem tradiderunt Innoc. Hoſtien. & Canoniſtæ fere omnes in *eod. capitul. unic.* ut ibidem adnotavimus n. 4. Et tamen Concilium Florentinum utrunque articulum diffinivit. Et in Concilio Trident. ut alia exempla omittamus, *ſeſſ. 24. de matrim. can. 3.* damnantur qui dixerunt Eccleſiam non poſſe diſpenſare in nonnullis conſanguinitatis & affinitatis gradibus, qui in Levitico exprimuntur; cum tamen de hoc non levis eſſet controverſia in ſcholis inter DD. quos noviſſime citat Thom. Sanch. *de matrim. lib. 8. de impedim. diſp. 6. n. 10. & 11. & lib. 7. diſp. 52. n. 5. & ſeq.* & idemmet Vaſq. *eod. tom. 3. diſp. 240. c. 3. n. 26.* affirmat a Concilio Trident. *ſeſſ. 23. de ſacram. ordin. c. 3. & can. 6. & 7.* diffinitum fuiſſe Epiſcopatum jure divino inſtitutum fuiſſe ſupra Sacerdotium; cum tamen multi ex Catholicis ſenſiſſent hoc diſcrimen inter Epiſcopos, & Sacerdotes non jure divino, ſed Eccleſiaſtico conſtitutum eſſe; idcirco enim, ut ipſe ait *ſub. num. 27.* Patres ſententiam Catholicorum damnaverunt, quia in hac re Catholici ex parte cum hæreticis communem ſententiam habuerunt. Qua de re nos late diſſervimus in *c. Quanto, an. 6. uſque ad n. 20. de conſuet.* Adde univerſalium Conciliorum inſtiturum fuiſſe non ſolum hæreticorum dogmata confutare; ſed etiam Catholicos ſanam, & orthodoxam fidem docere, ut ſublatis erroribus puritas ipſa Evangelii in Eccleſia conſervetur, ut habetur in d. decreto Conc. Trid. *de Canon. ſcript. ſeſſ. 4.* & ſepe alibi. 75

Demum non credimus eſſe conſonam veritati illam 77
varietatem Ordinum minorum in Eccleſia, quam prædictus author comminiſcitur in *dict. cap. 2.* nec quod in ſpecie aſſerit *n. 29.* videlicet Acolythorum nullam apud antiquos, qui prope tempora Apoſtolorum fuerunt, haberi mentionem, etiam apud eos, qui de aliis Ordinibus eccleſiaſticis meminerunt, cum poſt tempora Cypriani, & Cornelii, qui ducentis, & quinquaginta annis poſt Chriſtum floruerunt, illius mentionem apud Patres factam inveniamus. Etenim oppoſitum docet aperte Conc. Trid. *ſeſſ. 23. de Sacramento Ordin. c. 2.* in hæc verba: *Et ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium Ordinum nomina, atque uniuſcujuſque eorum propria miniſteria, Subdiaconi ſcilicet, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, & Oſtiarii in uſu fuiſſe cognoſcuntur.* Si igitur ſecundum Ca-

nonem Apostolorum Ordo Cantorum, seu Psalmistarum ab initio Ecclesiæ fuit unus ex minoribus Ordinibus, ut admittit Vasq. Et omnes Ordines non solum sacri, sed etiam minores sunt Sacramentum, ut monstratum est supra; hic sequitur manifeste, ut idem Ordo non potue-
79 rit contraria Ecclesiæ constitutione supprimi, aut desuetudine aboleri; nam, ut idemmet Vasquez affirmat *eodem tom.* 3. *disput.* 240. *c.* 3. *n.* 29. *in fin.* quæ pertient ad essentiam Sacramenti, qualia sunt minister, materia, & forma illius, ita, esse jure divino statuta, & diffinita, ut dispositioni juris humani, & Ecclesiastici nullo modo subdita sint, concors Catholicorum sententia est: & patet ex decreto Conc. Triden. *sess.* 21. *de commun. sub utraque specie c.* 2. ubi habetur hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaret, sed salva illorum substantia, quod fusius explicavimus in *cap. fin. n.* 13. *& seqq. de sacram. non iteran.*
80 Quod si Cantorum, seu Psalmistarum Ordo est Sacramentum, consequenter & Clericalis Tonsura Sacramentum est, cum ex unanimi Canonistarum sententia idem sit Psalmistatus, & prima Tonsura, ut patet ex dictis in præcedentibus fundamentis, præsertim num. 55. & 64. alioquin præter Tonsuram, & quatuor minores, daretur in Ecclesia alius Ordo ex minoribus, quod nemo dixerit. Psalmistatum vero, idest primam Tonsuram in desuetudinem non abiisse, docet quotidianus Ecclesiæ usus, Unde Innoc. *hic in fin.* Imo, inquit, aliqui dixerunt hunc Ordinem Psalmistatus abiisse in desuetudinem, quod nos non credimus; cujus dictum referunt, & sequuntur Jo. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes.

81 Septimo, favet huic sententiæ Concilium Triburiense *cap.* 2. *tom.* 7. *concil. pag.* 151. *col.* 2. *in impress. Parisiens.* ubi sic legitur: *Si quis irreverens timorem Domini postponens in servos ejus sævire præsumpserit, quos ipse præ ceteris sibi segregavit, & coronæ suæ similitudinem tradente Apostolorum Principe gestare fecit, sortemque illorum se constituit, sicut de eis scriptum est, Ego hæreditas eorum, Dominus hæreditas mea est.* Et hæc prima pars manifeste loquitur etiam de Clericis primæ Tonsuræ, qui per eam a populo segregantur, coronam gestant, servi Dei speciáliter dicuntur, & in sortem, hæreditatemque Domini assumuntur, ut patet in *cap. Cleros* 21. *dist. in cap. Duo sunt* 12. *q.* 1. *in capit. Cum secundum de præben. & in cap.* 2. & ibi gloss. *in vers. Omnibus servis de Cler. venat.* Ex proprietate vocabuli veniunt Clericorum appellatione, gloss. in Clem. 2. in *vers. Clericus de vita, & honest. Cleric.* Deinde profequitur Concilium: *Si quis, ut diximus, ullum eorum quocunque Ordine consecratum cæsis vulneribus, vel quibuscunque injuriis angustiaverit, &c. constringat protervum Episcopus authoritate Canonica, ut eidem Clerico, qui contra divinas, & humanas leges contumelias ingessit, justam, & debitam persolvat compositionem.* Hæc ibi. Et hæc quoque posteriora verba, *Si quis, ut diximus, ullum eorum quocunque Ordine consecratum*, similiter referri debent etiam ad Clericos primæ Tonsuræ; tum quia illa dictio, *ullum*, est universalis distributiva, & includit singulos gradus in priori parte Canonis comprehensos; tum quia illa verba, *ut diximus*, habent relationem ad præcedentia. Atque ita etiam Clerici primæ Tonsuræ dicuntur Ordine consecrati. Hæc autem verba non congruunt, nisi Ordini Christo in Sacramentu instituto, quia sacra ordinatio, vere, & proprie est Sacramentum, ut diffinitur in Conc. Trid. *sess.* 23. *de sacram. ordinat. can.* 3.
82 Et confirmatur ponderando illa verba, *contra divinas, & humanas leges*, quæ ostendunt etiam Clericos primæ Tonsuræ jure divino gaudere privilegio Canonis, sicut jure divino gaudent privilegio fori, *c. Si Imperator* 96. *dist.* & dicemus infra in decimonono fundamento n. 112. Ergo Clericalis Tonsura est ex Institutione Christi; alioquin Clerici non jure divino, sed Ecclesiastico tantum sortiti essent hæc privilegia.
83 Octavo, multum habet ponderis ipsa Psalmistatus, seu Clericalis Tonsuræ origo, & antiquitas, nam de Cantoribus, qui iidem, ac Psalmistæ, ut in *d. c. Psalmista* 23. *dist.* & fatentur Theologi, ut dictum est sup. n. 15. & 19. habetur mentio tam in Canonibus Apostolorum 25 *&* 42. *relatis in* 2. *&* 6. *fundam.* quam in Decreto Clementis Romani, qui fuit quartus Pontifex post Petrum Apostolum, ut similiter dictum est supra in sexto fundamento. Quorum etiam meminit præter alios antiquos Ignatius Martyr Episcopus Antiochiæ ab ipso Petro constitutus in *Epistola ad Antiochenses, quæ est* 9. *alias* 12. *prope fin.* ubi salutat Presbyterum eorum, & Diaconos, deinde post pauca salutat Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, &c. Et ex Concilio Triburiensi proxime relato constat Clericalem Tonsuram tradente Apostolo Petro in Ecclesiam fuisse derivatam; cujus rei etiam fit mentio in Epistola Aniceti, quæ refertur a Gratiano in *c. Prohibetur* 33. *dist.* sed & Isidor. *l.* 2. *de off. Eccl. c.* 4. scribit hunc usum Tonsuræ in Ecclesiam Evangelicam, & personas Ecclesiasticas fuisse derivatum ex tonsura Nazaræorum, qui in lege veteri tondebantur; & hoc ritu fuisse tonsos Ezechielem, ut dicitur *c.* 5. suæ prophetiæ, & Priscillam, & Aquilam, & Paulum in Actibus Apostolorum *c.* 18. ut quæmadmodum Nazaræi in veteri lege divino cultui mancipati crine præciso innovabantur, sic etiam Clerici eodem ritu suam innovationem denotent. Qua de re plura apud Card. Baron. *anno* 58. *n.* 122. Et in *notis ad Epist. Aniceti tom.* 1. *concilior. pag.* 87. *col.* 2. *Lutetiæ Parisior.* Ex hujusmodi autem antiquitate videtur colligi non obscure Psalmistatum, seu Clericalem Tonsuram non ex institutione Ecclesiæ, sed divina traditione ad nos perveniisse, ac proinde Sacramentum esse. Quo argumento utuntur plerique ex Theologis ad probandum quatuor minores Ordines esse Sacramentum. Confert decretum Concilii Tridentini *de Canonicis scripturis sess.* 4. ibi, *traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante quasi per manus traditæ ad nos usque pervenerunt, &c.* Et Clericatum, seu Tonsuram esse de jure divino, pluribus probat Card. Cajet. *tom.* 2. *opusc. in tr.* 9. *de Simon.* q. 1. *post prin. v. Clericatum esse ex jure divino.*

Nono, probat Canonistarum sententiam Pontificale 85
Romanum. Primo ex ipsa nuncupatione in *tit. de Cleric. facien.* ibi, *pro Clericis ordinandis parentur forfices pro incidendis capillis*, & ibi, *Quilibet ordinandorum habere debet suum superpelliceum super brachium sinistrum.* Necnon in fine ibi, *ordinati*, idest prima Tonsura insigniti, *redeunt ad loca sua.* Et in *tit. de ordinib. conferen.* ibi, *ordinati ad primam Tonsuram.* Et in *tit. de ordin. Ostiar.* ibi, *Pontifex Clericis ordinatis surgit*, loquitur enim de Clericis primæ Tonsuræ. Deinde ex præambulis ad Tonsuram; nam ad eam præmittitur scrutinium, & reliqua omnia ad eum modum, quo præmittuntur ad alios minores, ut in *ead. rubr. de ordin. confer.*

Tertio, ex solemnitate, qua confertur Tonsuræ, nam in 86
generalibus ordinationibus Tonsuræ, sicut & reliqui Ordines dantur a Pontifice sedente cum Mitra inter Missarum solemnia, ut in *ead. rubr. v. Si ordinationes fiant.*

Quarto, ex materia, & forma, quæ in collatione Ton- 87
suræ adhibentur, ut in *tit. de Cleric. facien.* ibi, *Pontifex sedet cum Mitra*, & accipiens in manibus superpelliceum dicit singulis: *Induat te Deus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Et mox imponit illud seriatim cuilibet repetendo, *Induat te.* Quod enim spectat ad materiam existimo characterem imprimi in traditione superpellicei, quæ videtur res proprotionata ad ministerium canendi divinas laudes; non autem in ipsa tonsuratione, quia in eo actu tantummodo tondentur capilli, & nihil traditur; & sic deest materia quæ in Sacramento Ordinis est illud, per cujus traditionem confertur Ordo secundum diffinitionem Concilii Florentini, ut dictum est supra in 4. fundamento n. 69. *v. Præterea in Sacramento*: nec Pontificale ibidem habet tonsos pro ordinatis, nisi post traditionem vestis. Quo vero ad formam verius videtur eam contineri sub illis verbis Pontificalis, *Induat te Deus novum hominem*, &c. quæ pronunciantur a Pontifice sedente cum Mitra in ipso actu traditionis vestis. Et in singulis ordinandis seriatim repetuntur. Non enim 88
transit absque difficultate, quod ait Abb. Antiq. *hic in princ.* & Host. in *v. Ecclesiæ*, videlicet formam in collatione Tonsuræ, seu Psalmistatus esse illam, quæ habetur in *cap. Psalmista* 23. *dist.* idest, *Vide ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credideris, operibus compleas.* Tum quia Pontificale Romanum in *rubr. de off. Psalmistatus*, relatis ad literam verbis *d. c. Psalmista*, subdit in fine: Etsi Episcopus Clericum ordinans hæc faciat, bene facit. Quod satis clare indicant verba illa, *Vide, &c.*

ordi-

ordinatione Clerici primæ Tonſuræ non eſſe neceſſitatis, ſed congruitatis: Tum quia illius formæ nulla fit mentio in *tit. de Cler. facient.* ubi habetur ritus ſervandus in collatione Tonſuræ. Quod tamen omitti non potuiſſet, ſi illa eſſet forma eſſentialis; alioquin Eccleſia Romana docuiſſet ritum non integrum in ordinatione Clerici, quod ſine errore affirmari non poteſt. Quare cum certum ſit in collatione Tonſuræ formam eſſe adhibendam, ut aperte probatur hic in illis verbis. Juxta formam Eccleſiæ datam: oportet fateri formam contineri ſub verbis, quibus ex præſcripto Pontificalis utitur Pontifex in collatione Tonſuræ, videlicet *Induat te, &c.* cum ibi in *tit. de Cler. facien.* aliam non habeamus. Niſi forte dixerimus Pontificale expreſſiſſe formam illam, *Vide ut quod ore cantas, &c.* in *tit. de offic. Pſalmiſtatus*, quem poſuit paulo ante titulum *de Cleric. facien.* & cum Pſalmiſtatum juxta Pontificale ſit officium annexum primæ Tonſuræ, ut oſtenſum eſt ſup. in 4. fundamento n. 64. v. *Et confirmatur.* Et ideo pro Tonſura ipſa a ſacris Canonibus, & Canoniſtis accipiatur, ut ſimiliter monſtratum eſt in ſecundo fundamento pro hac ſententia n. 55. ſatis fuit, ut Pontificale prædictam formam exprimeret ſuo loco, ubi in ſpecie egit de Pſalmiſtatu, licet illam non repetierit in *tit. de Cleric. facien.* Quod ex eo etiam confirmari poteſt, quia in *tit. de degradatione*, a prima Tonſura expreſſe cavetur, ut Epiſcopus ſi velit, dicat Clerico degradando: *Quod ore cantaſti, corde non credidiſti, nec opere compleviſti; ideo officium cantandi in Eccleſia Dei a te amovemus.* Quod neceſſario ſupponit illa verba fuiſſe prolata, & poteſtatem canendi traditam in collatione primæ Tonſuræ. Et tenendo hanc opinionem Abbatis Antiqui, quæ videtur a Canoniſtis recepta, non obſtant verba, quæ ponuntur in fine rubricæ de officio Pſalmiſtatus. Quoniam in principio ibi dicitur: Pſalmiſta poteſt abſque licentia Epiſcopi ſola juſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi Presbytero, *Vide, ut quod ore cantas. &c.* Dum autem poſtea ſubjungitur. Si Epiſcopus Clericum ordinans hæc faciat, bene facit; ſenſus eorum verborum videtur eſſe: Pſalmiſta, ſeu Clericus primæ Tonſuræ ordinari poteſt etiam a Præsbytero ſine juſſione Epiſcopi per illa verba, *Vide, ut quod ore cantas, &c.* Sed ſi Epiſcopus ipſe Clericum ordinet, pronunciando illa verba, *bene facit.* Quo ſenſu congruentia non refertur ad formam, ſeu prolationem verborum, ſed ad ipſam ordinationem, licet primus intellectus videatur magis congruere literæ.

89 Quinto & ultimo, idem colligitur ab effectu, qui ordinationem conſequitur; nam in Tonſura, ſicut & in aliis Ordinibus datur Spiritus ſanctus, ut patet in ead. rubr. Pontificalis *de Cler. facien.* ubi Pontifex recitat orationem, dicens: *Oremus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum pro his famulis ſuis, qui ad deponendum comas capitum ſuorum pro ejus amore feſtinant, ut donet eis Spiritum ſanctum.* Et ſic in collatione Tonſuræ confertur gratia, *c. Omnes, & c. Spiritus ſanctus, de conſecr. diſt.* 5. Concil.
90 Trid. *ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. can.* 4. Ergo Tonſura eſt Sacramentum, quia in ſolis Sacramentis gratia confertur, non autem in ſacris, & ceremoniis non eſſentialibus, aut præambulis ad Sacramentum, ut docet S. Th. in 1. 2. *q.* 108. *art.* 2. *ad ſecundum*. Et proprium eſt Sacramentorum conferre gratiam gratum facientem, ut inquit Richard. in 4. *diſt.* 24. *ar.* 4. *q.* 1.

91 Decimo, principaliter Canoniſtarum ſententia probatur rationibus; nam in actibus Eccleſiæ ſpiritualia corporalibus reſpondent; exteriora enim fiunt propter in-
92 teriora, *cap. Sacrificium, de conſecr. diſt.* 2. Unde Sacramentum a Conc. Triden. in *c. ſeſſ.* 13. *de Sacram. Euchar.* diffinitur eſſe Symbolum rei ſacræ, & inviſibilis gratiæ forma viſibilis. Et Ordo, ut dictum eſt ſupra a Theologis diffinitur eſſe ſignaculum quoddam quo traditur ordinato ſpiritualis poteſtas: & dicitur ſignaculum, id eſt cum exteriori ſigno traditum, ſecundum Petr. de Palude apud Silveſt. in *v. Ordo primo princip.* ſed prima Clericalis Tonſura traditur cum exteriori ſigno coronæ, & impoſitionis veſtis, ut in *c. Degradatio*, §. *Actuatis de pœn. lib.* 6. Et in Pontificali Romano, ut eſt dictum n. 87. Er-
93 go ſignatum interius in anima ei reſpondet; ſed ſignatum interius in anima eſt character, qui nihil aliud importat, niſi quandam ſignationem. S. Th. *in* 3. *p. q.* 4. *art.* 1. & patet ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *de Sacr. can.* 9. ibi, *Characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpiritua-*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

le, &c. Ergo prima Tonſura imprimit characterem: & ita eſt proprie Ordo; nam character interior eſt eſſentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis, ut inquit D. Th. in 4. *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *ad primum*.

Undecimo, ſicut ab Epiſcopo datur Confirmatio, & 94
alii Ordines; ita & prima Tonſura; nam etſi Abbates Presbyteri, & benedicti, vel habentes juriſdictionem quaſi Epiſcopalem poſſint Tonſuram conferre, ut hic, & in *c. Abbates, de privileg. in* 6. ut dictum eſt ſupra n. 6. tamen hoc provenit ex conceſſione Eccleſiæ. At jure ordinario ſolus Epiſcopus eam confert. Supplementum D. Th. *q.* 38. *art.* 1. *in corpore, & q.* 40. *art.* 2. *ad ſecundum*. Unde Clemens Romanus *lib.* 3. *Conſtit. c.* 11. docet Presbyterum, ſeu Sacerdotem non habere poteſtatem ordinandi Lectores, aut Minrſtros, aut Cantores, aut Janitores, ſed Epiſcopis tantum hoc convenire, quia inquit, hic eſt Ordo, & harmonia eccleſiaſtica. Et ſolum Epiſcopum eſſe ordinarium miniſtrum Sacramenti Ordinis, diffinitum eſt a Concilio Florent. in *Inſtructione Armenorum*, §. *Sextum Sacramentum*, & a Trid. *ſeſſ.* 22. *de Sacramen. Ordin. c.* 4. *& can.* 7. Sed in Confirmatione, & aliis Ordinibus imprimitur character, Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Sacram. can.* 9. Ergo & in prima Tonſura.

Duodecimo, nullum Sacramentum prærequirit cha- 95
racterem Sacramenti Chriſmatis ex neceſſitate præcepti, niſi Sacramentum Ordinis, D. Th. in 4. *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 4. Silveſt. *in v. Ordo ſecundo n.* 1. Sed prima Tonſura de neceſſitate præcepti prærequirit Sacramentum Chriſ-
matis, Concil. Triden. *c.* 4. *ſeſſ.* 23. Unde alias declara- 96
vit Sac. Congregatio Concilii prima Tonſura initiatum non ſuſcepto Chriſmate, ac poſtea ad minores Ordines eo ſuſcepto eſſe male promotum, beneficia minus legitime acquiſiviſſe, & non poſſe ad ſacros Ordines aſcendere, niſi prævia Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, quicquid contra incaute ſcripſerit Navar. in *Man. cap.* 22. *in tit. de Sacram. Confirm. num.* 9. *ver. Quinta peccat.* Ergo Tonſura eſt Ordinis Sacramentum. Propterea enim ad Ordines prærequiritur Confirmatio, quia cum per ſacram ordinationem tradatur ordinato ſpiritualis poteſtas, convenit ut priuſquam laicus eam adipiſcatur, per Sacramentum Chiſmatis roboretur, inſtruatur, & armetur ad pugnam contra inviſibiles hoſtes, *c. Spiritus ſanctus de conſ. diſt.* 5.

Decimotertio, Ordo importat quendam dignitatis 97
gradum, & poteſtatem ſupra populum, Sanctus Thomas in 4. *diſtinct.* 24. *q.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. Et colligitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. capit.* 4. Sed Clericus hoc ipſo, quod Clericus eſt in altiori ſtatu, quam laicus conſtituitur, *c. Duo* 12. *q.* 1. *cap. Denique*, & ibi gloſſ. 1. 4. *diſt.* gloſſ. in *cap. Qui viderit in v. Studioſa* 32. *q.* 5. *& in cap. Sedes in ver. Majores ſupra de reſcript.* Gemin. *conſ.* 65. *Diſcutiam num.* 4. *verſ. Nec obſtat ſi dicatur*, & conſtituitur etiam in majori officio, & poteſtate, ut patebit infra in 18. fundamento; Ergo Tonſura, per quam quis efficitur Clericus, Ordo eſt.

Decimoquarto, Eccleſia militans exemplata eſt a trium- 98
phanti, *cap. Ad hoc* 89. *diſtinct.* gloſſ. in Clem. *fin. in v. Eccleſia de hæret.* ſed in Eccleſia militanti Clerici per ſolam Tonſuram a laicis diſtinguuntur, *dict. cap. Duo ſunt* 12. *q.* 1. *& cap. Cleros* 25. *diſtinct.* Ergo ſimiliter di- 99
ſtinguuntur in Eccleſia triumphanti. At hæc diſtinctio ibi eſſe non poteſt, niſi mediante characterе, qui ut dicunt Innoc. Hoſt. Jo. Andr. & omnes in *cap. fin. de Sacr. non iter.* eſt quædam figura intellectualis, & indelebilis animæ infixa, per quam ſic inſignitus a non inſignito in die Judicii diſcernetur; Ergo in Clericali Tonſura character imprimitur.

Decimoquinto, prima Tonſura eſt repetenda, ſi ea 100
prætermiſſa ſequentes Ordines fuerint collati; Ergo eſt Ordo, non autem ſimplex diſpoſitio, ſeu præparatio ad Ordines; alioquin fruſtra ordinatus diſponeretur ad id quod jam eſſet aſſecutus, cum diſpoſitio ſit quidam habitus incompletus ſecundum Divum Thomam in 4. *diſtinctione* 4. *articul.* 1. & præparatio debeat ſemper præcedere præparatum, *leg.* 1. *ff. De interrogat. action. leg. Ad legatum, ff. De Procur. capitul. Ad audientiam de Eccleſia ædificant. capitul. Quoniam de ſententia excommun. lib.* 6. notatur in *capitul.* 1. *De accuſat. & in c. Ante baptiſmum de conſecr. diſtin.* 4. Antecedens probatur authoritate Hoſtien. *hic numer.* 2. *verſ. Quod non placet*, ubi reprobans opinionem Innocentii contrarium

sentientis, Psalmistatus, inquit, creatus Ordo est, ut hic dicitur, & est principium, & quasi fundamentum militiæ Clericalis, cui quis per hunc Ordinem describitur, *cap. Eo libentius de serv. non ordinan.* Et in hæreditatem Domini assumitur, *c. Cleros 21. dist. c. Cum secundum infra de præbend.* Non est ergo contemnendus. Nam in omnibus rebus, id est perfectum, quod ex omnibus suis
102 partibus constat. Et certe cujusque rei potissima pars est principium, *l. 1. ff. De orig. jur.* Ordinare ergo ad Ordines ascendendum est; nam casum appetit qui postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum, *c. Sicut Neophytus 48. dist.* & cum manus impositio, & unctio in aliis Ordinibus rite exhibitis repetantur, *cap. 1. & fin. de Sacram. non iteran. c. unic. de Sacram. Unct.* multo fortius erit hic Ordo, qui omnes debet præcedere, repetendus. Est enim certus in Ecclesia Dei per quem vinculum inter promovendum, & Ecclesiam quodammodo initiatur. Ita Hostien. quem totidem verbis referunt, & sequuntur hic Jo. Andr. *n. 12. v. Ex eo quod in hac forma, & n. 28.* Butr. *n. 6.* Cardin. *n. 2. vers. 5. Quero*, Abb. *n. 2.* & alii communiter.

103 Decimosexto, ut inquit Dion. *de Eccles. hierarc. c. 6. Nostra Hierarchia Deo traditis Ordinibus sanctæ disposita, sanctis, & cælestibus Hierarchiis conformis est.* Sed in cælesti hierarchia novem sunt Ordines Angelo-
104 rum, *c. Principium. §. Omnis Lapis, de pœnit. distin. 2.* Ergo totidem Ordines esse debent in Ecclesia militanti. Atque ita si septem Ordinibus adjunxeris primam Tonsuram, & Episcopatum, novem Ordines in Ecclesia Dei sine errore calculi computabis, ut sic superiori hierarchiæ hæc inferior conformetur, ut inquit formaliter Host. *hic n. 6.* cum quo transeunt Joan. And. Butr. Cardin. & ceteri omnes, Præpos. *n. 4. 21. dist.* Quo argumento utitur etiam ex Theologis Altisiodorensis in *Summa lib. 4. tr. 8. q. 1.* & Major. *in 4. dist. 24. q 2. col. 2.*

105 Decimoseptimo, prophetia Psalmorum non est minus nobilis, quam aliæ. In omnibus enim locutus est Spiritus sanctus, ut in Symbolo Patrum. Imo, ut ait Gregor. *super Ezechiel.* super illud Psalmi: *Illuc iter, quo ostendam illi salutare Dei*, relatus a Turrecrem. *in cap. Psalmista num. 1. vers. Quarto Gregorius 23. distinct.* Psalmorum cantu, aut datur spiritus compunctionis, aut spiritus prophetiæ si cum attentione, & devotione
106 fiat; quod non dicit de aliis prophetiis. Item Psalmos magis, quam ceteras prophetias frequentant Ministri Ecclesiæ; Ergo sicut est Ordo in Ecclesia deputatus ad recitandum, seu canendum alias prophetias, scilicet Ordo Lectoratus, *cap. Perlectis, ver. ad Lectorem 25. dist.* ita aliquis Ordo fuit in Ecclesia deputandus ad recitandum, & canendum Psalmos. Sed hic est Psalmistatus, *d. cap Perlectis, ver. ad Psalmistam*; Ergo Psalmistatus est Ordo.

106 Decimooctavo, Psalmistas habet speciale ministerium in Ecclesia ab aliorum ministeriis distinctum, quod non convenit multitudini, habet speciale nomen, specialem
107 formam, & specialem materiam; Ergo est proprie Ordo ab aliis distinctus. Consequentia patet, quia ex diversitate ministerii, & potestatis spiritualis deprehenduntur diversitas cujusque Ordinis, ut probatur in *d. cap. Perlectis 25. dist.* Et docet S. Th. in *4. dist. 24. q. 2. artic. 1. & 2.* Item ex diversitate materiæ, & formæ, ut patet in Conc. Trid. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. & extr. Unct. c. 2.* ibi: *Materia & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet.* Confert etiam ad ostendendam diversitatem Ordinis ipsa nominis diversitas, ut in *c. 2. sect. 23. de sacram. ordit.* arg. *l. Si idem, C. de Codic.*

107 Antecedens probatur quoad diversitatem ministerii in *d. c. Perlectis*; ubi sic legitur: Ad Psalmistam pertinet officium cantandi, dicere benedictiones, laudes, sacrificium, responsoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. Hoc autem officium nulli ex aliis Ordinibus competit. De Ostiario, Exorcista, & Acolytho est manifestum. De Lectore autem probatur in *eodem capitul. Perlectis*, ubi Lectoris officium exprimitur per hac verba: Ad Lectorem pertinet lectiones pronunciare, & ea, quæ Prophetæ vaticinati sunt populis prædicare. Diversitas igitur in hoc consistit; nam Psalmista officium habet canendi Psalmos, Lector pronunciandi lectiones. Unde Lectores a legendo, Psalmistæ a Psalmis canendis vocati; illi enim prædicant populis quid sequantur; isti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium. Quæ sunt verba textus in *c. Cleros, v. Lectores 21. dist.* Et propterea, ut ibi subnectitur, Lectores dicuntur etiam Pronunciatores, quod populo annuncient; tanta enim, & tam clara erit eorum vox, ut quamvis longe positorum aures adimpleant. Psalmistæ vero dicuntur Cantores, quia voce modulantur in cantu, Psalmista officium habet cantandi non tantum Psalmos, sed etiam benedictiones, laudes, & quidquid pertinet ad canendi peritiam; Lector pronunciandi solas lectiones. Rursus ad Lectorem pertinet populo prophetias prædicare, seu legere cum explanatione, ut interpretatur Alber. Magn. apud Turrec. in *d. c. Cleros n. 1. ver. Ad secundum respondetur*. At munus hoc explanandi non convenit Psalmistæ, sed canendi simpliciter. Demum ad Lectorem pertinet panem, & omnes fructus novos benedicere, ut in Pontificali Romano in *tit. de ordin. Lector.* quod similiter Psalmistæ non competit.

Sed nec multitudini convenit officium Psalmistæ. Si- 108
quidem multa ad eum peculiariter spectant, quæ ab aliis ex officio in Ecclesia præstari non debent, puta dicere benedictiones, id est Benedicamus Domino, ut exponit gloss. in *v. Benedictiones in d. c. Perlectis*, & alia, quæ decantantur a solo Psalmista, non autem a Choro. Et quamvis hæ possint etiam ab aliis exerceri, non tamen cum solemnitate, & ex officio; nam actus quoque alio- 109
rum sequentium minorum Ordinum exerceri possunt ab aliis Clericis; imo etiam a laicis, non tamen ex officio, ut docet Sanctus Thomas in *4. distinct. 24. quæst. 2. art. 2. ad 2.*

Nec refragatur quod non appareat, quam relationem 110
habeat hoc officium ad Sacramentum Eucharistiæ. Imo enim sicut Lector ex hoc solum, quod erudiat fideles per sensum verborum in pronunciandis lectionibus, dicitur habere sufficienter hanc relationem; eodem modo eandem relationem dicitur habere Psalmista, propterea quod per cantum, & per emissionem vocum resonantium in Psalmis, & aliis, quæ illis ex officio incumbunt, excitat corda, & præparat ad Eucharistiam suscipiendam. Ita formaliter declarat Præpos. in *c. Cleros n. 4. v. Et dum dicitur 21. dist.* dicens: *Clericatus habet suum distinctum ministerium, scilicet psallendi, & canendi responsoria, hymnos, & reliqua, per quod ministerium etiam ipse cooperatur circa Sacramentum Eucharistiæ, disponendo fideles, qui habent suscipere Sacramentum.* Et ita dicit Speculat. in *rational. divinorum in lib. 3. capit. De graduali; nam canendo responsoria repræsentat vitam activam, in qua Sancti ad invicem hortantur, ut ad æternam vitam perveniant; auxilium pro populo implorant; Deum ad misericordiam invitant, labores præsentis vitæ insinuant, concordiam charitatis in fidelibus debere vigere premonstant. Quæ in Tractu, & in Prosa declarantur, fideles ad profitendum Symbolum invitant; offertoria canunt, ut notet populus dum offert, quod impletionem mandatorum offerimus nosmetipsos. Etiam dum canunt Clerici hymnum Angelicum, & postea Sanctus, repræsentant totam Ecclesiam, gloriam Dei, laudem & honorem cantantes; & sic præparantes se ad Eucharistiæ venerationem, & etiam destinatis ab Ecclesia temporibus susceptionem.* Hæc ibi. *Quæ omnia*, ut Præpos. sub- 111
dit, *negari non potest, quin conferant circa Sacramentum Eucharistiæ, cum præparent fideles ad Sacramentum ipsum Eucharistiæ suscipiendum, licet non operentur in ipso actu consecrationis Eucharistiæ. Non enim adesse Ordinis Ecclesiastici, & sacramentalis requiritur, ut habeat ministerium cooperativum in ipso actu consecrationis; sed satis est, ut quoad sucipientes cooperetur ipsos præparando, sicut clare patet in Exorcista, & Ostiario, dict. cap. Perlectis 25. dist. cap. Exorcista, cap. Ostiarius 23. distin.* & docet S. Thom. in *4. distinct. 24. quæst. 4. vers. Ad secundam quæstionem*, hactenus verba Præpos. locus D. Thom. alias est *d. dist. 24. q. 2. art. 1. quæst. 2.* Unde hoc ministerium Psalmistæ seu Clerici primæ Tonsuræ esse sacrum fatetur Paludan. in *4. dist. 24. q. 3. n. 6.* Et contra utrunque Sotum, Vasquez in *3. par.* D. Thom. *tom. 3. disp. 236. c. 1.* Licet non bene affirment hoc ministerium conveniri multitudini.

De diversitate nominis patet: quia passim hic Ordo appellatur Psalmista, seu Cantor a sacris Canonibus, & Conciliis, ut patet in juribus præallegatis in 2, 3. & 6. fundamento. De materia, & forma dictum est satis supra in nono fundamento num. 87. Concurrunt igitur in Psalmi-

mistatu omnia essentialia ad constituendum Ordinem, prout est Sacramentum, idest traditio potestatis spiritualis in ordine ad Sacramentum Eucharistiæ per rem sensibilem, & verba, S. Thomas *in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 3. ad secundum*. Et in 3. *par. quæst. 60. per tot.* Silvestr. *Ordo primo, in princ.*

112 Decimonono, mirabiles sunt effectus primæ Clericalis Tonsuræ; nam per eam Christiani a statu laicali ad Clericalem transferuntur, & de sorte Domini efficiuncur, *capit. Duo sunt genera*, 12. *quæst. 1. capit. Cleros*, 21. *distinct.* Eximuntur jure divino ab omni potestate seculari, *capit. Si imperator*, 96. *distinct.* Præpos. in *dict. capit. Cleros*, *num. 4. col. 4. vers. Et sic stat Conclusio*, plene Alexander *consil. 8.* Videtur super primo dubio, *num. 1. lib. 1.* Unde huic privilegio renunciare non possunt, *capit. Si diligenti, de foro compet.* Hostiens. *hic num. 4.* Eorum bona exempta sunt ab omnibus impositionibus, & oneribus laicalibus similiter jure divino, text. in *cap. Quanquam, de cens. lib. 6. capit. Bene quidem*, 96. *distinct. capit. In canonibus* 16. *quæst. 1. capit. Cum laicis, de reb. Eccles. non alien.* gaudent privilegio Canonis, cui privilegio nec renunciare possunt, *cap. Contingit, de sententia excomm.* gloss. in *dict. capit. Si diligenti in ver. Pacto privatorum*. Sunt capaces excommunicandi, beneficia conferendi, causas spirituales cognoscendi, personas Ecclesiasticas distringendi, & omnis jurisdictionis Ecclesiasticæ tam ordinariæ, quam delegatæ, cujus merus laicus non est capax, *capit. Ex literis, de transact.* Turrecrem. in *capit. Clerici, num. 5. 23. distinct.* Possunt beneficia Ecclesiastica obtinere, Concil. Trident. *capit. 6. sess. 23.* & gaudent privilegiis Clericorum, Covarr. *pract. quæst. capit. 31. sub num. 9.* & patet ex Pontificali Romano, ut dicetur infra num. 128. Et quamplures alios effectus consimiles cumularunt Moderni in *tract. de effect. Cleric.* Tot vero, & tam insignes effectus utique non congruerent primæ Clericali Tonsuræ, si esset tantum simplex dispositio, seu præparatio, vel præambulum ad Ordines, & non Ordo; Causa enim per effectus cognoscitur, & demonstratur, *cap. Quod Dei timorem, de statu Monach.* Clement. *Exivi*, §. *Cupientes, vers. Cum enim*, & ibi Cardin. *in 2. notab. de signif.* & ut Bald. inquit in *cap. Dudum, il 2. n. 31. de elect.* ab effectu est locus demonstrativus, & sufficit ad intelligentiam rei, intelligere effectum.

113 Vigesimo, Canonistarum sententiæ videtur clare adhæsisse Sixtus V. in constitutione *contra Clericos male promotos, edita Nonis Januarii* 1588. quæ incipit, *Sanctum, & salutare*, in illi verbis: *Rem quidem sacram, & divinum munus affectantes, ad suscipiendum Clericalem characterem, aliosque Ordines minus rite, vel etiam temere se ingerant*. Nec non in illis Clericali characte non legitime, insigniverit. Si enim per primam Tonsuram insignitur quis clericali charactere; Ergo prima Tonsura est Ordo Sacramentalis, quia ut ex D. Thoma diximus in 10. fundamento num. 93. Character inferior est essentialiter, & principaliter Sacramentum Ordinis. Et vim infert literæ responsio Vasquez in 3. *par. D. Thom. tom. 3. disput. 236. cap. 1. num. 12.* Quod Pontifex ibi characterem accipiat pro destinatione ad statum Clericalem; nam hac ratione verba omnia scripturarum licebit in sensus extraneos detorquere, & cavillari. Quid enim commune habet character cum destinatione? Et eo magis quia Sixtus V. paulo superius in *vers. Quare*, dicit Clericali
114 militiæ quem adscribi per primam Tonsuram; Ergo Tonsura non est destinatio ad statum Clericalem, ut dicit Vasquez, sed status ipse Clericalis cui sic promotus adscribitur. Præterea in Constitutione dicitur Clericalem characterem, aliosque Ordines. Pondera illam dictionem, *alios*, quæ indicat primam Tonsuram esse proprie Ordinem, cum ex propria vocabuli significatione dictio, *alius*, ster implicative, & sit repetitiva similium Clement. 2. *de ce-*
115 *lebrat. Missar.* gloss. in *capit. Hinc etenim in ver. Aliarum*, 49. *distinct.* Ad hæc Sixtus appellat primam Tonsuram rem sacram, & divinus munus; quæ sane verba non congruunt simplici destinationi ad statum Clericalem: quibus etiam confunditur opinio utriusque Soti apud Vasquez *loco citat.* qui scripserunt ministerium primæ Tonsuræ non esse sacrum, ut dictum est supra *num.* 111. *in fine.*
116 Demum Sixtus agens de Clericis tam insignitis Clericali charactere, quam aliis Ordinibus, in eadem constitutione declarat eosdem Clericos posthac male promotos ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum susceptorum perpetuo esse suspensos; Ergo Clerici primæ Tonsuræ habent Ordinem, & peculiare ministerium in Ecclesia. Quod male negarunt Palud. & Vasquez citati supra in decimo octavo fundamento in fine. Ad idem *capit. Sicut dignum, infra de homicid.* ubi interdicitur Clericis irregularibus, ne lectiones in Ecclesiis legant, seu responsoria in Choro separati cantent; hoc enim ultimum est peculiare officium Clericorum primæ Tonsuræ, seu Psalmistarum, ut in *cap. Perlectis*, 25. *distinct.* Porro in manifestis regulas scripturarum est: non extenuare quæ scripta sunt. Stemus ergo literæ, ut ex Hieron. formaliter inquit Jo. Andr. *cap. Super specula, in fin. Ne Cler. vel Monach.*

117 Vigesimoprimo. Eandem sententiam probavit sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium; nam cum ei relatum fuisset Episcopum Cavensem declarasse quendam Clericum primæ Tonsuræ fori privilegio privatum, eo quod Tonsura non imprimeret characterem: Sacra Congregatio binis literis, videlicet 12. Maji 1620. & 16. Novembris 1621. eidem Episcopo injunxit ut decretum illud revocaret, & obliteraret, si in eo contineretur declaratio: quod prima Tonsura characterem non imprimeret, & in posterum a similibus declarationibus abstineret.

118 Ab extremum. Apertius hanc sententiam probavit Sacra Congregatio Concilii. Siquidem consulta an Abbas habens jurisdictionem quasi Episcopalem, si aliis quam Regularibus sibi subditis primam Tonsuram conferret, censeretur saltem impressisse characterem, adeo ut taliter tonsuratus, non iterum tonsurari deberet: respondit impressum esse characterem; & ita tonsuratum, tonsurari itetum non debere. Quæ fuit sententia Boattini hic, & Archidiac. in *cap. Quoniam, n. 5. in fin. 69. dist.* & *in cap. Abbates, de privileg. in 6.* quam sequitur gloss. ibi in *ver. Tonsuram*, & alii plures, quos supra attulimus in 3. *notab. n. 4.*

Supereſt nunc, ut respondeamus ad contraria argumenta Theologorum.

119 Ad primum igitur, nempe ad *capit. primum*, 77. *dist.* respondet gloss. ibi dictionem, *primum*, respicere sequentes Ordines. Et quamvis Turrecrem. dicat illam gloss. esse ineptam, ego tamen salvando glossam, allego textum similem in *capit. Si officia*, 59. *distinct.* ubi habetur: *Assuescat in Domini castris in Lectorum primitus gradu, divini rudimenta servitii, nec illi vile sit Exorcistam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri.* Ecce quod in *dict. cap.* 1. dicitur, sit primum Ostiarius, in *capit. Si officia*, dicitur, primus assuescat in gradu Lectoris. Et tamen certum est Lectoris gradum non esse primum, sed secundum ab Ostiariatu, ut in *capit. A Subdiacono*, 93. *distinct.* Necesse est igitur ut dictiones, *primum*, & *primitus*, utrobique respiciant sequentes gradus duntaxat. Sic aliquando primus dicitur respectu secundi, *leg. Si finita*, §. *Julius, ff. de damn. infect.* gloss. in *leg. Si duos, ff. de reb. dub.* Secundus dicitur primus respectu tertii, & tertius primus respectu quarti, ut in Auth. *de hæred. ab intest.* §. *Inordinatum*, text. cum gloss. in *leg. 2.* §. *Juris civilis scientiam, ff. De orig. jur.* gloss. in *leg. Si duobus*, §. 1. *in ver. Primum annum, ff. quib. mod. usufr. amitt.* Et sic dicitur primus non solum quem nemo præcedit, sed etiam qui habet alios post se, gloss. *fin.* in *cap. Joseph. de verb. signif.*

120 Respondeo secundo, literam *dict. cap.* 1. non esse intelligendam de laicis; nam etsi dicat, si quis tamen dictio illa, *Quis*, referri debet ad Clericos tantum. Ratio est, quia repugnat Canonicis institutis: ut quis de statu laicali ad Episcopatum assumatur, licet præmittantur gradatim singuli inferiores Ordines, *c. 1. c. Non negamus, c. Missarum, c. Quid proderit*, & §. *His omnibus*, 61. *dist.* Imo grave opprobrium est Clero, si nullus inter eos ad Episcopatum reperiatur idoneus, *c. Studii, eod. dist.* Unde sensus illius textus videtur esse: Si quis de Clero ordinandus est Episcopus, primum sit Ostiarius, deinde Lector, &c. Idque insinuat litera ibi: *In Ecclesia, idest qui in Ecclesia existunt, & sic jam sunt prima Tonsura initiati, & de foro Ecclesiæ sic ascendant ad gradus Ecclesiasticos, Primum ordinentur Ostiarii, &c.* Alioquin si textus de laicis esset intelligendus, illius sensus esset, si quis laicus ordinandus sit Episcopus, primum sit Ostiarius. At certe absurdum esset, ut Pontifex ibi generaliter docuisset meros laicos posse ad apicem Episcopatus assumi contra Canonicas san-

ctiones. Præterea si ille textus intelligeretur de mero laico, sequeretur, ut quis de laico posset fieri Ostiarius, omissa prima Tonsura, quæ tamen sive Ordo sit, sive non, certe omitti non debet; imo est supplenda, si ea prætermissa sequentes Ordines fuerint collati, secundum opinionem Host. quæ communiter recipitur, ut dictum est supra in decimoquinto fundamento. Verba igitur textus licet indefinita, & generalia ad Clericos restringi debent, ne hoc absurdum sequatur, *leg. 2. Cod. De noxal. action.* Bartol. *in repet. l. Omnes populi, in 6. quæst. principali post princ. ff. De just. & jur.* Et hanc arbitror esse verum, & germanum sensum illius textus, licet alii non tangant.

Ad secundum, & tertium respondetur illa jura suppleri per alia, in quibus fit mentio de Psalmistatu. Non enim est inusitatum in sacris Canonibus, ut quandoque omittatur aliquis Ordo; ut patet in *c. Si quis Episcopus*; 27. *quæst.* 1. ubi recensentur singulis Ordines Ecclesiastici ab Episcopo usque ad Psalmistam; & tamen nulla fit mentio Acolythi, vel Exorcistæ. Unde sicut ex eo textu non liceret arguere; Ergo Acolythus, & Exorcista non sunt Ordines ita neque ex juribus prædictis; quia omissio Psalmistatus suppleri debet per alia jura. Simile, in *c. Si officia*, 59. *dist.* & in *c. In singulis*; 77. *dist.* ubi Ordines Ecclesiastici exprimuntur, nec fit mentio Ostiariatus.

121 Ad quartum respondetur nec jure, nec ratione probari ad Lectorem spectare munus explanandi prophetias. Nam verbum, *predicare*, quod ponitur in *c. Perlectis*, 25. *dist.* & in *c. Cleros*, 21. *dist.* a gl. & DD. exponitur, idest legere. Unde in Pontificali Romano in *rubric. de ordinat. Lector.* dicitur, Lectorem siquidem oportet legere ea, quæ prædicat, & lectiones cantare. Et sane cum more Ecclesiæ receptum sit, ut ad minores Ordines ex necessitate præcepti sufficiat
122 ætas septem annorum, ut patet ex Pontificali Romano in *rubr. de Ordinibus conferend.* ibi: *Prima Tonsura, & minores Ordines ante septimum annum completum dari non debent*, & docet S. Thom in 4. *dist.* 25. *art.* 2, *q.* 2. non esset possibile, ut puer annorum septem ordinatus Lector exponeret quod vaticinati sunt Prophetæ, cum vix præstare id possint provecti Theologi, & Magistri; ac proinde hujusmodi munus explanationis non exigitur, quia secundum Philosoph. in *lib. de somno, & vigil.* Cujus est potentia, ejus est actus.
123 Itaque ut dictum est supra n. 107. Lectoris officium est lectiones legere, & prædicare, seu cantare, idest alta voce illas pronunciare, ita ut etiam a longe distantibus exaudiantur, ut declarat Isidor. *d. c. Cleros*, 21. *dist. vers. Idem etiam*, & pronunciatores, licet, ut ibi dicitur, quidam Lectores ita miserabiliter pronuncient, in quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Atque ita corruit fundamentum, quod Ordo non sit annexus prophetiæ Psalmorum, prout est litera in Ecclesia, sed prout est lecta cum explanatione.

124 Ad quintum patet responsio ex dictis in decimo octavo fundamento pro hac sententia. Respondet enim Præpos. in *d. c. Cleros*, *n.* 4. *col.* 3. *vers. Nec obstandum dicitur in aliis Ordinibus*, 21. *dist.* de essentia Ordinis non reperiri cautum hoc, ut debeat per solum, & unicum exerceri, nec esse necessariam illationem,
125 Ministerium Ordinis impletur per plures; ergo non est Ordo. Imo actum consecrationis Eucharistiæ, quod est principale Sacramentum, ad quod referuntur Ordines Ecclesiæ, possunt plures Sacerdotes simul expedire, & plures Sacerdotes simul unam, & eandem hostiam consecrare, ut docet S. Thom. in 3. *p. q.* 82. *art.* 2. Sicut omnes simul acceperunt potestatem in Cœna, & omnes Christo instituenti Sacramentum Eucharistiæ, & cœnanti concœnaverunt: Sacerdos enim non consecrat nisi in persona Christi. Multi autem sunt in Christo; ideo non refert utrum per unum, aut multos Sactamentum Eucharistiæ consecretur. Multo fortius ergo non refert, ut per multos simul ministerium psalendi, & canendi adimpleatur, maxime cum & ipse chorus Clericorum totam Ecclesiam repræsenter, & Congregationem fidelium, quæ una debet esse in Christo, *c.* 1. *De Summ. Trinit.* quia in multis nihilominus ista unitas repræsentatur. Facit quod not. in *c. Romana*, §. *Universitatem*, *de sentent. excomm. in* 6. Nam ubi actus exercetur a pluribus simul, tamen singulorum facto, & opere, & est applicabilis pluribus ut singulis; tunc videtur eos plures ut singulos respicere, non autem ut universos. Ita hic, licet exercitium canendi fiat simul cum pluribus; tamen quia quilibet Clericus ratione ministerii sibi commissi illud implet; quilibet Clericus dicitur singulariter suum Ordinem Clericalem suscepisse.

Neque obstat, quod Isidor. Psalmistatum, non Ordi- 126
nem, sed officium vocet, quia hoc nomen officii latissime patet, ut magistraliter explicat Petr. de Anchar. in *c. Ea quæ in princ. de regul. jur. in* 6. & Felin. in *c. Post cessionem, in princ. de probat.* Et convenit etiam superioribus Ordinibus, ut patet in Pontificali Romano in *rubr. de Ordine Ostiarii*, ibi, *Accedant qui ordinandi sunt ad officium Ostiariorum*. Et infra ibi. *Susceptui filii clarissimi officium Ostiariorum*. Et ibi, *Quos in officio Ostiariorum eligere dignatus es*. Et idem patet in sequen. *rubr. de off. Lector. Exorcistar.* &c.

Ad sextum respondetur retorquendo argumentum, ut dictum est 11. fundamento.

Ad septimum respondetur negando majorem. Nam 127
sicut prima Tonsura, ita & minores Ordines dari possunt ubicunque & extra Missarum solemnia, ut patet in Pontificali Romano *in rubr. de Clec. facien.* ibi: *Minores vero Ordines possunt dari singulis Dominicis, & festivis diebus ubicunque*. Et in *rubr. de minor. Ordin. in princ.* ubi dicitur: Quatuor minores Ordines dari possunt extra Missarum solemnia: In solemnibus vero ordinationibus tam minores Ordines, quam prima Tonsura dari debent cum celebratione Missæ, ut in *rubr. de ordin. confer.* Et ita retorquetur argumentum, cum Tonsura, & minores Ordines in hoc pari passu ambulent.

Ad octavum, & nonum respondetur negando, pri- 128
mam clericalem Tonsuram esse dispositionem mediam inter statum laicalem, & clericalem, seu ministrorum Ecclesiæ, & per eam quem non eligi ad militiam Dominicam. Imo enim per Tonsuram de statu laicali quis tranfit ad statum Clericalem, & efficitur vere, & proprie Clericus, ut in *dict. cap. Duo sunt*, 12. *quæst.* 1. & venit Clericorum appellatione gloss. in Clement. 2. *in ver. Clericus, de vit. & honest. Clericor.* & gaudet omnibus prærogativis, & privilegiis Clericalibus, ut dictum est in decimonono fundamento. Et propterea sicut Episcopus post collatam Tonsuram dicit Clero ordinato: *Hodie de foro Ecclesiæ factus es, & privilegia Clericalia sortitus es*, ut in Pontif. in *tit. de Cler. faciend.* Ita post degradationem dicit Clero degradato: *Te velut Clericalis professionis indignum redigimus in servitutem, & ignominiam habitus secularis, ac status*, ut in *rubr. de degradatione a prima Tonsura*. Item per primam Tonsuram transfertur Clericus ad statum Ministrorum Ecclesiæ, ut similiter patet ex dictis supra in decimo octavo, & vigesimo fundamento. Rursus Clericus per primam Tonsuram efficitur proprie miles cælestis militiæ, *c. Christianis*, 11. *q.* 1. ibi, *Cum Clericali cingulo tenerentur adstricti*. Et ibi, *qui cælestem militem pulsat*, *c. Degradatio, de pœn. in* 6. ibi cœlestis militiæ militis, idest Clerici etiam primæ Tonsuræ; nam & de his loquitur ille textus, ut in *vers. Usque ad vestem*, *c. Nullus Episcoporum*, 53. *dist.* ibi, *Debet enim esse immunis* 129
ab aliis qui divinæ militiæ est aggregandus, ut a castris Dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. Itaque per primam Tonsuram Clericus non destinatur, imo aggregatur, & adscribitur Clericali militiæ, ut illic patet, & in Constitutione Sixti V. *Sanctum, & salutare*, ibi, *Clericali militiæ adscribere*; & scripsi plenius in *c. Cum percussio, in* 3. *not. infra, de Cler. ægrot.* Quibus stantibus retorquetur argumentum Archid. Nam si Clericus per primam Tonsuram efficitur proprie miles cæleftis, habere debet propria stipendia, & consequenter stipendii signa, idest characterem.

Præterea est satis infirma illa ratio interpositionis me- 130
dii a statu ad statum; imo enim videmus a statu cœlibatus quem transire passim ad conjugalem, etiam non præcedentibus sponsalibus. Quod jure fieri potest secundum opinionem glossæ, quam dicit veriorem Bald. in *leg.* 1. *ff. De sponsal.* & in aliis pluribus etiam nullo medio interposito. Accedit quod in baptismate, & professione congruè interponitur medium Catechismi, & Novitiatus, quia a baptismate, & professione postea non licet retrocede-

cedere absque hæresis, vel apostasiæ nota; idemque contingit in matrimonio vivente uxore. At a minoribus Ordinibus licitus est reditus ad statum laicalem, ut patebit in seq. respon.

Responderi etiam potest ad argumentum Durandi, & aliorum, ut dicemus infra in responsione ad ultimum, *n.* 133. Porro ad principium noni argumenti omisimus respondere, quia nihil concludit, & forte intentio Archidiaconi fuit arguere ad eum modum, quo dictum est in duodecimo argumento pro sententia Theologorum *n.* 31. ad quod responsum est supra in nono fundamento *n.* 85. & in quarto fundamento *n.* 69. *vers. Præterea in Sacramento.*

131 Ad decimum abunde responsum est supra in decimo octavo fundamento pro hac sententia, & *in responsione ad quintum.*

Ad undecimum similiter responsum est in eodem decimo octavo fundamento *num.* 10. *vers. Nec refragatur.*

Ad duodecimum itidem est responsum in nono fundamento. Et doctrina Joan. Monach. refellitur a Jo. Andr. ut diximus in quarto fundamento *n.* 69. *vers. Præterea in Sacramento.*

Ad decimum tertium respondetur negando consequentiam, quia etiam a reliquis minoribus Ordinibus potest Clericus, dummodo non sit in sacris constitutus, retrocedere, & uxorem ducere, ac pro laico se gerere, & exuere se ipsum omnibus privilegiis Clericalibus, ita ut amplius non dicatur Clericus, ut habetur in *c. unico, de bigam. lib.* 6. *c.* 1. *de Cler. conjug. eodem lib. c. Joannes, c. Cum olim, infra eodem tit. c.* 1. *de vit. & honest. Cler. lib.* 6. & in Clem. 1. *eod. tit.* & ita respondet Præpos. *in c. Cleros, n.* 4. *vers. Nam per hoc non concluditur quod non sit Ordo* 21. *dist.*

132 Ad ultimum, idest ad ponderationes ex decretis Concilii Tridentini desumptas, responderi potest sanctam Synodum noluisse diffinire hanc controversiam inter Theologos, & Canonistas, an Tonsura sit Ordo Sacramentalis nec ne, forte quia id necessarium, aut expediens non putavit. Et propterea Tonsuram distinxit ab aliis minoribus; nam cum multa statuenda essent circa primam Tonsuram, opottuit illam nominatim exprimere; alioquin si illam non expressisset, sed tantum meminisset minorum Ordinum, Theologi dixissent Tonsuram non comprehendi, quia non est Ordo; Canonistæ e contra dixissent comprehendi, quia Ordo est. Quod si Concilium sub Ordinibus minoribus intellexisset comprehendere Tonsuram, probasset sententiam Canonistarum. Si intellexisset illam non comprehendere, probasset sententiam Thologorum. At neutrum præstare voluit, forte ne condemnaret sacros Theologos, aut honorabiles Canonistas; Ergo necesse habuit de illa nominatim loqui, & seorsim ab aliis quatuor Ordinibus. Et hinc licet tantum inferre, ut Concilium non declaraverit Tonsutam esse Ordinem, non tamen licet inferre, ut declaraverit oppositum, & hoc intendit Sacra Congregatio, dum dixit Tonsuram a Concilio non haberi pto Ordine, idest Concilium non diffiniviisse Tonsuram esse Ordinem; & ideo illam non comprehendisse minorum Ordinum appellatione, & certe si Concilium hoc diffiniviisset Congregatio ejusdem Concilii interpres non declarasset in Clericali Tonsura imprimi characterem, prout declaravit secundum ea, quæ diximus n. 118. Et ad decretum *c.* 17. *sess.* 23. responderi potest, idcirco Concilium jussisse in Ecclesia restitui Ordinum functiones a Diaconatu usque ad Ostiariatum duntaxat, quia forte munus Clericorum primæ Tonsuræ, videlicet, canendi psalmos, & divinas Laudes, nunquam fuit in Ecclesia intermissum, & propterea nec Presbyteratui ullam feci mentionem. Vel certe non meminit primæ Tonsuræ propter rationem superius expressam, quia noluit decidere quæstionem Theologorum, & Canonistarum, sicut decidisset si declarasset tonsuratus habere certum ministerium in Ecclesia. Qui intellectus non abscure deprehenditur ex varietate loquendi, qua usa est S. Synodus de Clericali Tonsura; nam etsi alicubi usa fuerit illis verbis, prima Tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ut in *c.* 6. *sess.* 23. quæ videtur magis probare sententiam Theologorum ut Tonsura non sit Ordo: tamen alibi locuta est per alia verba, quæ magis favere videntur contrariæ Canonistarum sententiæ, ut patet *sess.* 21. *c.* 1. ibi, *Pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam clericalis Tonsuræ.* Quæ verba satis clare innuunt Tonsuram esse Ordinem sacramentalem, Quandoquidem illam dictio, *etiam*, quamvis exprimat casum æque, vel magis dubitabilem; tamen est implicativa præcedentium, Clement. 1. & ibi Cardin. in 1. *notab. de testament.* Bartol. in *l. Suus quoque, n.* 4. *ff. De hæredit. instituend.* Alex. *cons.* 116. *Animadversis n.* 14. *lib.* 2. Unde quemadmodum si quis legaret libros etiam equum, oratio esset inepta: quia librorum appellatione equus non continetur, & dictio, *etiam*, non retineret propriam naturam quæ est implicare, ut notat Calderin. *consil.* 225. An per istam formam, in fin. alias 4. *de præb.* Eodem modo inepta esset oratio pro collatione quorumcunque Ordinum etiam Clericalis Tonsuræ, si Tonsura sub nomine Ordinum non comprehenderetur.

Ad authoritatem vero Catechismi Romani respon- 133
deri potest ex eo quod dixerit primam Tonsuram esse præparationem ad Ordines, non recte inferri ut non sit Ordo; Siquidem unus Ordo ad alium superiorem præparat, & disponit, & ita respondet Vasquez in 3. *p. D. Thom. tom.* 3. *disp.* 136. *c.* 1. *n.* 4. adjiciens propterea hanc rationem præparationis, seu dispositionis ad Ordines valde infirmam esse. Quemadmodum nec licet inferre, Tonsura Clericalis est aditus ad sacramentum Ordinis; ergo non est sacramentum; nam & Baptismus est janua omnium sacramentorum, §. *Verum*, 32. *dist. c.* 2. *de cognat. spirit. lib.* 6. & tamen impium esset hinc deducere; ergo Baptismus non est sacramentum. Facit quia aditus est anterior 134
pars domus, *l.* 1. §. 1. *Si usufruct.* per Bart. *cons.* 109. *Factum tale est, n.* 2. *lib.* 2. Alber. in *diction. in ver. Aditus*, & si aquæductus debeatur prædio, debentur etiam fistulæ, per quas aqua ducitur, *leg. Si aquæductus, ff. De contrah. empt.* & appellatione domus etiam ostium continetur, *l.* 1. *ff. De Cloac. cum concord.* de quibus ibi per Bart. *n.* 1. Ostiariatus vero non dicitur in Catechismo primus gradus simpliciter, sed post primam Tonsuram, & sic respectu sequentium secundum ea, quæ dixi supra n. 119.

Ad extremum quamvis Card. Turrec. citatus *supra* 135
n. 43. conciliando opinionem dixerit Canonistas accipere nomen Ordinis large, & improprie; tamen his verbis eo tantum spectasse videtur, ut pertraheret Canonistas in sententiam Theologorum; Unde hanc conciliationem non admittunt Canonistæ, & Turrerem. quamvis simul Canonista celebris, & Theologus egregius, magis tamen favebat opinionibus Theologorum, quia actu sacram Theologiam legebat, ut ipsemet fatetur ingenue in *cap. Sunt qui dicunt, n.* 2. 27. *qu.* 2. ubi in simili quæstione, in qua dissident Canonistæ, & Theologi, sic ait: nos cum simus Doctor in schola Theologorum, magis favemus opinionibus eorum, non audemus tamen honorabiles Canonistas oppositum asserentes condemnare.

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Innocentius III.

CAPUT XIII.

ACcepimus, te nostris auribus intimante, quod quidam clerici, qui ad sacros Ordines sine titulo sunt promoti, te ad Ecclesiam Bracaten. super beneficiis obtinendis infestant: & infra. Licet igitur in ordinationibus clericorum, illam tu ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minus idonei non ordinarentur a vobis; ac ideo post promotionem eorum exceptionem non poteris prætendere contra illos, nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos; ex superabundanti tamen quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris apponi; ut si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & Ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficium tribuatur; cum etsi tecum de jure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compellere, quos a te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eo præsertim quod ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad Ordines suscepisti. Unde graviter sustinere non debes, sed nobis potius devote inclinare remeris, si illos examinari per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad provisionem eorum compellere te velimus. Mandamus igitur, quatenus eis pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma communi, in majori Ecclesia, vel aliis diœcesis Bracaren. providere non tardes. Exceptiones autem, si quas contra tales proposueris, præcipimus audiendas,

SUMMARIUM.

1 *ORdinatus ad sacros sine titulo ab ordinatore juste petit beneficium nisi post ordinationem se reddiderit indignum, & n. seqq.*
2 *Approbato ad Ordines, aut ad officium, vel beneficium objici non potest quod sit criminosus, vel irregularis, nisi postea nova causa supervenerit.*
3 *Ampliatur, & n.* 37.
Declaratur, n. 4. 38.
4 *Exceptio criminis contra ordinatum de equitate semper est admittenda.*
5 *Clausula in literis apponi consueta semper subintelligitur.*
6 *Clausula*, si preces veritate nitantur, *subintelligitur in rescripto, licet non exprimatur.*
7 *Idem de clausula*, rebus sic stantibus.
8 *Idem de clausula*, justo impedimento cessante.
9 *Clausula apponi solita in rescripto si fuerit omissa, rescriptum non vitiatur.*
10 *Clausula*, si est idoneus, & beneficio non indignus, *an, & in quo differant.*
11 *Ordinato ad Sacros sine titulo, ac beneficium petenti nec ordinator, nec successor potest objicere quod sit illiteratus.*
12 *Successor tenetur non ex delicto, sed ex facto defuncti.*
13 *Approbatus ad sacros Ordines censetur etiam approbatus ad beneficium, nec debet iterum examinari, & n.* 32. *&* 35.
Fallit in beneficio curato, n. 40.
Item fallit, quando Episcopus per alium examinavit, n. 15.
Item fallit in Episcopo successore, numer. 16. *&* 42.
Item fallit in ordinato, qui eligitur ad beneficium in alia diœcesi, n. 17.
14 *Examinandi non sunt quoad doctrinam provisi de Canonicatibus in forma dignum, si jam Diaconi, vel Presbyteri sunt.*
15 *Ordinati sine examine, & commendatitiis literis proprii Episcopi possunt ab eo iterum examinari, & ab Ordinum exercitio suspendi ex Concilio Tridentino c.* 3. *sess.* 14.
Quod tamen decretum non comprehendit ordinatos ab Episcopo prædecessore, nisi nova causa supervenerit, ibid.
16 *Ordinatus potest iterum examinari ab Episcopo successore quoad beneficium ei de novo conferendum, non autem quoad Ordinem jam collatum a prædecessore.*
17 *Approbatus ad dignitatem est examinandus ad Ordinem eidem dignitati annexum, nisi statim cum collatione dignitatis examinatus, & ordinatus fuerit.*
18 *Episcopus non præsumitur violare Canonicas sanctiones.*
19 *Præsumptio semper est pro judice.*
20 *Præsumuntur omnia rite, & solemniter acta.*
21 *Forma justitiæ appellatur forma communis.*
22 *Executor rescripto præsentato super modo providendi in beneficialibus quomodo debeat procedere, & n. seqq.*
23 *Exceptiones frivolas executor debet rejicere, rationabiles admittere, & interim supersedere.*
24 *Idoneus reputatus ad unam dignitatem, si eligatur ad aliam, debet similiter idoneus reputari.*
Declaratur, n. 39.
25 *Indignus in uno officio debet indignus haberi in alio, & n. seqq.*
26 *Tutor, qui male se gessit, si detur curator, ut suspectus removeri debet.*
27 *Rescriptum, quo mandatur alicui provideri in Ecclesia Cathedrali, an locum habeat in Ecclesia diœcesis, & e converso, & n. seqq.*
28 *Forma justitiæ regulatur secundum naturam obligationis præcedentis.*
29 *Rescriptum, quo mandatur alicui provideri de beneficio, non extenditur ad Prælaturas.*
30 *Examinatus, & promotus ad Ordinem sacrum, an quoad doctrinam sit iterum examinandus ad beneficium jurispatronatus requirens eundem Ordinem, & n. seqq. usque in fin.*
31 *Tridentini Concilii textus* cap. 11. sess. 8. *corruptus restituitur.*
32 *Examinatus semel quoad doctrinam regulariter non debet iterum examinari.*
33 *Medicus semel approbatus reprobari potest causa legitima subsistente, & n.* 44.
34 *Bis de eodem hominis facto queri non debet.*
35 *Examinatus ad Ordines non potest ratione insufficientiæ a beneficio repelli.*
Declaratur, n. 39.
36 *Ordo, & titulus sunt connexa.*
38 *Approbatus semel, potest reprobari ex nova causa superveniente respectu criminis, sed non respectu illiteraturæ.*

Exa-

39 *Examinatus ad beneficium, vel officium non tenetur ad aliud simile se iterum examini subjicere; secus si ad majus, vel dissimile.*

42 *Approbatus ad Ordines potest ad beneficium ab Episcopo successore iterum examinari, & reprobari.*

43 *Approbatio non est sententia diffinitiva, sed decretum admissorium.*

44 *Doctor semel probatus reprobari potest.*

45 *Approbatus ad duas Parochiales debet ad tertiam equalem, vel minorem iterum examinari.*

46 *Dispensare an possit Episcopus cum illiterato, an-ve illum promovendo censeatur cum eo tacite dispensare.*

47 *Prælatus potest contra factum proprium venire reprobando prorsus illiteratum, quem semel approbavit.*

48 *Illiteratus an possit privari beneficio obtento etiam a promovente.*

49 *Regulares semel ab Episcopo approbati ad confessiones personarum secularium audiendas an, & quando possint iterum examinari, & reprobari, remissive.*

1 *Accepimus.* Ordinatus ad sacros sine titulo ab ordinatore juste petit beneficium, nisi post ordinationem se reddiderit indignum. Hoc dicit. Communis divisio. Consultatio, & responsio, 2. ibi, *licet igitur*. Et facit ad 2. p. *Rubricæ, de qualitate Præficiendorum*.

2 Nota primo ibi, *Exceptionem non poteris prætendere contra illos*. Episcopum qui aliquem ordinavit non posse contra eum excipere, quod sit criminosus, irregularis, vel insufficiens, nisi post ordinationem nova causa supervenerit, quæ illum reddat indignum, ut hic patet. Idem in electo, *cap. Dilectissimi*, 8. *quæst.* 2. seu qualitercunque promoto, *cap. Cum super quæst. infr. de excess. Prælat. cap. Diaconi*, 28. *distinct. cap. In istis*, 4. *distinct. cap. Diversis, infr. de Cler. conjug.* Idem in judice, *cap. Insinuante, infr. de offic. delegat.* Idem in Procuratore, *leg. Post litem, ff. De Procur.* Idem in teste, *cap. Præterea*, §. 2. *infr. de test.* & ita hic notant gloss. 1. Innocent. *num.* 1. Hostiens. *num.* 2. & Abbas Antiq. *in fin.* Joann. Andr. in *capit. Cum venerabilis, in* 3. *col. vers. Si autem, infr. de except.* Cardin. *in Clem.* 1. *num.* 15. *de concess. præben.* Quod procedit

3 etiam si crimen post ordinationem ad notitiam ordinatoris pervenerit; nam nihilominus non poterit contra ordinatum de crimine excipere, dummodo tamen etiam antea per diligentem examinationem id scire potuerit, arg.

4 *Cum inhibitio*, §. *Si quis vero infra de clandest. disponsat.* Et hoc de mero jure. Sed de æquitate exceptio criminis sive præcedentis, sive consequentis ordinationem, semper est admittenda; quia beneficia indignis conferri non debent, *capit. Cum adeo, supra de rescript. cap. Dudum, infra de præsumpt.* secundum Innocent. *hic numer.* 1. cum quo transeunt Hostiens. *num.* 2. *vers. Ideoque non est audiendus*, Joann. Andr. *num.* 5. & Butr. *in* 3. *notab.* Episcopus tamen, qui talem ordinavit, puniendus est, *cap. Cum sit ars, infra eod.*

5 Secundo nota ibi, *Ex superabundanti*. Clausuram in literis apponi consuetam semper subintelligi, ut hic per Butr. *in* 4. *notab.* & Cardin. *in* 5. *notab.* Ad hoc, *capit. Causam de rescript.* & *capit.* 2. & *capit. Cum oportet de constitut.* & ita de clausula, *si sit idoneus*, habes text. hic; nam cum Pontifex dicat se facere illam apponi in literis ex superabundanti, aperte innuit illam fore subintelligen-

6 dam quamvis non esset expressa. Idem de clausula, si preces veritate nitantur, quæ semper in rescripto subintelligitur, *cap.* 2. *supra de rescript.* Oldrad. *consil.* 223. *Pactum tale est Dominus, num.* 3. *vers.* 2. *Hoc idem*, & Ancharan. *consil.* 240. *Per prædicta in princip. & per totum*, Cardin. *consil.* 92. *Favendo pupillis, num.* 5. Idemque de clausula, si est ita, vel si constiterit ita esse, Abb. *consil.* 99. *Illud in præsentiarum, circa finem, lib.* 1. *& de clau-*

7 *sula, rebus sic stantibus*, Rota apud Cæsarem de Grassis *decis.* 135. *alias* 4. *de rebus Eccles. non alien. n.* 17. *& seqq.*

8 Et eodem modo clausula, *justo impedimento cessante*, in omni præcepto, & privatione, & alias pœnali dispositione subintelligitur; quia alias dispositio esset iniqua. Cardin. *consil.* 32. *Primum an valeat, num.* 2. *vers. Item præ-*

9 *supposito*. Et ex his infertur, ut si clausula apponi solita in rescripto deficiat, rescriptum non vitietur, quia tacite subintelligitur, Roman. in *cons.* 376. *Quæstio est in finem*, per text. in *cap. Cum M.* ibi, *sicut consuevit, supra de constitut.*

Tertio nota in eodem vers. *In literis gratiosis*, quæ ex- 10
pediuntur in forma dignum, quandoque apponi clausulam, *Si est idoneus, & Ecclesiastico beneficio non indignus*, & sic collige inter hæc duo differentiam esse: quia omnis indignus est non idoneus; sed non convertitur, quia aliquis potest esse non indignus, qui tamen non sit idoneus, ut comes, cerdo, vel miles, prout hic notant Ancharan. *in* 3. *notab.* Cardin. *in* 6. *notab.* & Joann. de Anan. *numer.* 2.

Quarto nota ibi, *Quos ate, vel Prædecessoribus tuis or-* 11
dinatus fuisse constaret. Non tantum Episcopum, qui Clericum illiteratum ordinavit ad sacros Ordines sine sufficienti titulo, sed etiam illius successorem teneri, & compelli posse sic ordinato providere de competenti beneficio. Et ita hic est casus valde notabilis, quem nescio alibi; nam *capit. Non liceat, capit. Episcopus*, & *capit. Cum secundum, infra de præbendis*, loquuntur de ordinato sine sufficienti titulo, cui tamen nihil fuit objectum, sed de illo, contra quem a successore excipitur de inhabilitate, loquitur tantum hæc Decretalis. Et sic collige succes- 12
sorem teneri non quidem ex delicto, sed ex facto defuncti, & est speciale in hoc casu, ne Clericus cogatur in opprobrium Ordinis Clericalis mendicare, *capit. Diaconi sunt, vers. Mendicat infelix Clericus*, 93. *distinct. capit. Ad supplicationem, supra de renunciat.* gloss. in *capit. Ad hæc, in ver. Examinentur, in fin. infra de offic. Archidiac.* Ita Innocent. *hic num.* 1. *vers. Sed si objiceretur*, & *nu.* 3. & Hostiens. *eodem num. vers. Si vero objiceret*. Joann. Andr. *n.* 5. *eodem vers.* Butr. *in* 1. *& in* 5. *notab.* Cardin *in* 7. *notab.* Ancharan. *num.* 1. & Joann. de Anan. *num.* 5. & hanc pœnam contram ordinatorem, & illius successorem innovavit Tridentina Synodus *sess.* 21. *capit.* 1. In illis verbis, *Antiquorum Canonum pœnas super his innovando*, non autem pœnam suspensionis contra ordinatum, de qua in *capit. Neminem*, & *capit. Sanctorum*, 70. *distinct.* nisi ipse ordinatus fraudem adhibuerit, ut ex sententia Sacr. Congregationis Concilii in *capit. Cum secundum, in* 2. *quæst. a numer.* 63. *usque in fin. infra de præbend.* ubi etiam plene videas an, & quando Episcopus teneatur providere ordinato sine titulo, in 1. *quæst. a numer.* 20. *usque ad. num.* 63.

Quinto nota ibi, *Eos debes idoneus reputare, quos ad Or-* 13
dines suscepisti. Statim atque Clericus fuit admissus ad sacros Ordines, censeri etiam idoneum ad beneficim Ecclesiasticum, ita ut non sit novo examini subjiciendus, ut hic est expressum, & notat Innoc. *num.* 3. *in ver. reputare*, Butr. *nu.* 8. Anchar. *in* 5. *notab.* & Cardin. *in* 2. *oppos.* Rota *dec.* 16. *num.* 1. *par.* 2. *diversi.* Sed hoc latius examinabi- 14
tur *infr. in* 2. *quæst. a num.* 32. Hic tamen declarat regulam hanc sex modis. Primo scilicet, ut procedat in beneficio simplici, non autem in Præbenda Cathedralis Ecclesiæ, vel alio beneficio specialem formam requirente, ut hic per Collectar. *in princ.* post Guilielm. de Monte Laud. in Clem. *un. de concess. præben.* Hoc credo verum in beneficio curato, ut latius dicam infra, nu. 40. non autem in præbend. Cathedralis Ecclesiæ; nam cum bon. mem. Cardin. Borromæus petiisset responderi a S. Congreg. Concilii, cum a Sede Apostolica conferuntur Canonicatus Cathedralium in forma dignum, si provisi jam sint Diaconi, vel Sacerdotes, an sint ulterius examinandi: S. Congregatio conf. in his, qui jam Diaconi, vel Presbyteri sunt, & ad Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ in forma dignum sibi collatos admitti poterunt, opus non esse examine, quod ad explorandam literaturam pertineat. Eos vero qui sacris Ordinibus nondum initiati sunt, examinandos esse an illa habeant adjumenta doctrinæ, quæ ex præscripto Tridentin. Concil. necessaria sunt sacro illi Ordini, qui Canonicatui, quem consequi volunt, erit annexus. Secundo, declara re- 15
gulam, ut locum habeat quando Episcopus per seipsum examinavit; secus si per alium, puta Archidiaconum, juxta text. in *c. Ad hæc, infra, de offic. Archid.* quia tunc bene potest semel examinatum iterum examinare; nam negligentia primi examinatoris obstare non debet quominus quæratur an promotus sit dignus, ut notat gloss. in *d. c. Ad hæc in ver. Examinentur*, item gloss. *penult. in c. Cum sit ars, infra eodem*, & hic tenet gloss. *in ver. Examinari*, Innocent. *nu.* 1. *vers. Vel nisi alius sit, sicut Archidiaconus*, Host. *n.* 14. *in ver. Sine examinatione*, Jo. Andr.

num. 7.

num. 7. verf. Excufatur, tamen Epifcopus, & Bellam. *n.* 8. *in* 5. *&* 6. *queft.* Quæ declaratio multum corroboratur ex decreto Concilii Trid. *feff.* 14. *cap.* 3. quo ftatuitur, ut Epifcopus a fufceptorum Ordinum exercitio poffit interdicere, & fufpendere quofcunque fuos Clericos, præfertim in facris conftitutos abfque fuo præcedenti examine, & commendatitiis literis quacunque authoritate promotos, quos ad divina officia celebranda, feu Ecclefiaftica Sacramenta miniftranda minus idoneos, & capaces repererit; licet tanquam habilis ab eo, a quo ordinati funt, probati fuerint. Obfervandum eft tamen hoc decretum non vendicare fibi locum in ordinatis ab Epifcopis prædeceffori-
bus, ut declaravit Sac. Congregatio ejufdem Concilii interpres. Expofuit enim Alphonfus Gomefius fe ordinatum fuiffe ab Anteceffore Archiepifcopo Hifpalen. & fe folum beneficium fimplex poffidere: tamen præfentem Archiepifcopi Hifpalen. voluiffe eum cogere ad fubjiciendum fe novo examini ex decreto *cap.* 3. *feff.* 14. cumque ipfe noluiffet conjectum fuiffe in carcerem, deinde dimiffum, & a celebranda Miffa fufpenfum: Sacr. Congregatio cenf. *cap.* 3. *feff.* 14. non comprehendere examinatos, & probatos ad facros Ordines ab Antecefforibus Epifcopis, nifi poft
16 promotionem nova caufa fuperveniffet. Tertio declara fupra dictam regulam, ut procedat in Epifcopo, qui ordinavit, non autem in illius fucceffore, qui bene poteft examinatum ad Ordinem a prædeceffore, iterum examinare ad beneficium, ut dicam infra num. 42. licet non poffit prætextu infufficientiæ denegare alimenta ordinato ad facros Ordines ab Epifcopo prædeceffore fine infufficienti titulo, ut oftenfum eft fupra *in* 4. *notab.* & notat gloff. in *dict. cap. Ad hæc, in ver. Examinentur, infra de offic. Archid.* & ex hac declaratione collige, aliud effe, ut Epifcopus velit Clericum examinare ad Ordinem jam fufceptum a prædeceffore; & aliud effe, ut velit fic ordinatum examinare ad beneficium ei de novo conferendum; nam in primo cafu non poteft: quia decretum Trident. Conc. *d. cap.* 3. ad hunc cafum non pertinet, ut prædixi. In fecundo autem poteft, ut patet in hac tertia declaratione, & poteft effe ratio diverfitatis: quia facilius repellitur promovendus, quam dejiciatur promotus, §. *ultim.* 15. *qu.* 1. gloff. in *cap. Ex tenore, in ver. Ut antur*, & ibi etiam Innoc. *num.* 1. & DD. *fupra de tempor. ordinat.* Quarto de-
17 clara regulam ut non procedat in eo, qui fuit ordinatus, vel obtinuit beneficium in una diœcefi, & poftea eligitur ad beneficium in alia; nam talis poteft iterum examinari: quia forte in diœcefi, in qua eligitur, funt alii mores, ad quos oportet eum adaptari, *capit. Oportet*, 8. *queft.* 1. *capit. Illa*, 13. *diftinct.* & res inter alios acta, &c. ita notabiliter declarat Collecta. *hic num.* 2. Quinto declara regulam fuperius pofitam, ut non procedat in penitus illiterato, ut dicam infra num. 48. Sexto, & ultimo declara eandem regulam, ut locum habeat, prout loquitur, in eo, qui facris Ordinibus initiatus eft, & intendit obtinere beneficium: non autem in cafu converfo, videlicet in eo, qui jam beneficium obtinet, & intendit fufcipere facros Ordines eidem beneficio annexos; nam talis utique poteft fubjici novo examini, ut Sacra Congregatio Concilii declaravit; nam confulta, An approbatus ad dignitatem Ordinem annexum habentem, alia indigeat probatione ad facrum Ordinem fufcipiendum. Die 23. Januarii 1580. Refpondit eum, qui ad dignitatem approbatus eft, examini nihilominus fubjiciendum effe tam ejus Epifcopi, qui non contulit dignitatem, quam ejus, qui contulit; nifi tamen ftatim cum collatione dignitatis examinatus, & ordinatus fuerit, juxta decretum Conc. Trident. *c.* 7. *feff.* 23.

18 Sexto nota ibi, *Quos fine examinatione non credimus ordinatos*. Non effe verifimile, ut aliquis Epifcopus violet Canonicas fanctiones, ut hic per Hoftienf. *num.* 16. Joann. Andr. *num.* 17. Cardin. *in* 10. *notab.* & Joann. de Anan. *in* 3. *notab.* licet quandoque fecus fiat, ut *capit. Vel non eft compos, fupra de temporib. ordinationem*, funt enim Epifcopi Cuftodes Canonum, *capit. Cum quibus*, 24. *queft.* 3. Archidiac. in *capit. Licet canon. num.* 3. *verf. Quid plura, de elect. lib.* 6. Fridericus de Sen. *conf.* 17. *Quæftio talis eft, per totum*. Ancharan. *in repetit. capit. Canonum Tonfura, num.* 188. *verf. In contrarium, num.* 190. *ver-*
19 *fic. Accedit his utilis quæftio fupra de conftitut.* Unde eft argumentum, pro judice præfumi, ut *cap. In præfentia fu-*
20 *pra de renunc.* Et omnia præfumi folemniter acta, *lex Ab ea parte, ff. De probat. & inftitut. de fidejuffor. in fin.* & *c. Sicut infra de re judicat.* Hoft. *hic n.* 17. *&* 18. Joan. Andr. & Card. *ubi fupra*.

Septimo nota ibi, *In forma communi*, formam juftitiæ 21
appellari formam communem; & in beneficialibus per hujufmodi formam compelli Epifcopum providere non folum in Eccleffia propria, fed etiam compelli, & poffe providere in Eccleffiis diœcefis, gloff. *hic in verb. In majori Eccleffia*. Sed de hoc latius infra, in prima quæftione.

Ultimo nota in *verfic. Exceptione autem*, fecundum, 22
Hoftienf. *num.* 20. *in verf. Exceptiones*, quod quando fcribitur pro aliquo beneficiando, non eft neceffe, ut lis conteftetur, vel ut libellus detur in fcriptis; fed fufficit, ut impetrans dicat executori: Domine fupplico, ut exequamini mandatum vobis injunctum, & tunc fi nil opponatur, procedat executor fecundum formam refcripti, *capit. Si quando*, & *capit. Cum dilecta, fupra de refcription. & capit. Pro illorum, infra de præbendis*. Idemque obfer- 23
vandum fi frivola opponatur exceptio, *capit. Dilectus, il* 3. *de præbend.* & *capit. Cum noftrus de conceff. præbend.* Si vero aliquid rationabile opponatur, illud examinabitur & executio fufpendetur, *capit. Conftitutus, fupra de refcript.* & *capit. Dilectus, infra de appellat.* Sed fuper exceptione propofita priufquam teftes recipiantur, erit lis conteftanda, *capit. Veniens, fupra de renunciat.* de quo plene per Hoftienf. *in Summ. titul. de exceptione*, §. *Quando, fub* §. *Hæc de dilatoriis, verf. penult. & ult.* & per Roffred. *Beneventan. in libell. titul. An plures præb.* §. *Et primo videamus*, & per Compoftell. in *cap. Mandatum, num.* 4. *col.* 6. *verf. Si vero Capitulum non recipit mandatum, & n.* 5. *fupr. de refcript.* hanc practicam Hoft. probant hic Joan. And. *n.* 21. Bellam. *n.* 13. Butr. *n.* 15. Card: *in* 13. *notab.* & Jo. de Anan. *in* 6. *notab.*

In gloffa fecunda nota bene hanc gloffam, quod ido- 24
neus reputatus ad unam dignitatem fi eligatur ad aliam, debet fimiliter idoneus reputari, ut hic & in *capit. Geffa*, 74. *dift.* Ita e converfo, qui reputatus eft indignus in uno 25
officio, debet indignus haberi in alio. Nam & qui male fe 26
geffit in tutela, fi deinde detur Curator, tanquam fufpectus removeri debet, ut *leg.* 3. §. *Quæri poteft, ff. De fufpect. tutor.* & *leg. Si aliquid, Cod. De fufpect.* & Anchar. *lib.* 10. & cum gloff. confentit hic Hoft. *n.* 12. *&* 13. & alii plures apud Boerium *dec.* 249. *n.* 16. hoc tamen limita, ut dicam infra n. 39.

QUÆRO, an per illam formam, qua mandatur ali- 27
cui, ut provideat de beneficio in aliqua Ecclefiarum diœcefis, providere poffit in Eccleffia Cathedrali, & e converfo fi mandatur ut provideat in Cathedrali, an poffit providere in aliqua Eccleffia diœcefis. Pro folutione breviter fic diftingue. Aut hujufmodi mandatum fit per literas juftitiæ, feu in communi forma, puta quia fcribitur Epifcopo, ut provideat ordinato ad facros *fine titulo de* competenti beneficio, & tunc provideri poteft, & debet in quacunque Eccleffia tam civitatis, quam diœcefis, & in hoc cafu loquitur ifte textus, & *capit. Pro illorum*, & *capit. Cum fecundum*, *infr. de præbendis* Et gloff. *hic in ver. In majori Eccleffia*, *in princ.* Aut mandatum fit per literas gratiæ, feu in forma gratiofa, & tunc fi mandatur provideri in aliqua Eccleffia civitatis, non poteft provideri in Eccleffia diœcefis. Et idem in cafu conceffo: quia per clauſulam illam, in aliqua Eccleffia diœcefis, non comprehenduntur Eccleffiæ civitatis; nec e contra, *capit. Rodulphus, fupr. de refcriptis*. Et eft expreffum in *capit. Quamvis, il* 1. *de præbendis, lib.* 6. quod emanavit ad declarationem eorum, quæ notantur in hoc *capit. Accepimus*, per Tancred. Bernard. & alios, ut ibi notatur in gloff. 1. Et in hoc cafu, ideft in literis gratiæ, intelligenda eft 28
gloffa noftra in *ver. In majori Eccleffia, ver. Sed quid fi dicatur*. Ratio differentiæ eft, quia forma juftitiæ venit executive ad obligationem furgentem ex ordinatione, quæ principaliter refpicit Eccleffiam Cathedralem, *cap. it. Cum fecundum, infr. de præbend* & ideo regulatur fecundum naturam præcedentis obligationis. Eft enim hoc mandatum obligationis excitativum, quod commenfuratur quantitati obligationis antiquæ excitatæ ad hoc *cap. Licet*, & *cap. Grave*, & quod ibi dixi *in* 1. *notab.* poft Butr. *n.* 3. *&* 6. *fup. de offic. Ordinar.* At hæc ratio ceffat in literis gratiæ fuper beneficiis obtinendis, quæ cum fint ambitiofæ, reftringi debent, ut legitur, & notatur in *d. c. Quamvis*. Vigore tamen talis mandati non poterit executor de ali- 29
qua Prælatura providere: quia ad Prælaturas non extenditur

dicitur intentio mandatoris, ut est casus in *capit. ult. infr. de præben.* & hic fatetur glossa præallegat. in ver. *In majori Ecclesia*, & supradictam distinctionem sequuntur hic Butt. *num.* 13. Card. *in* 11. *notab.* & Joan. de Anan. *nu.* 4. & vide bonam glossam in *cap. unic. in ver. Diœcef. de rerum permut. lib.* 6.

30 Secundo QUÆRO, An præsentatus, seu electus a Capitulo ad beneficium requirens Ordinem sacrum, ad quem jam prævio examine ab Episcopo promotus fuerat, possit & debeat ab eodem Episcopo, ad quem jus confirmandi, seu instituendi pertinet ante confirmationem, vel institutionem quoad doctrinam examinari; & nisi idoneus repertus fuerit, repelli vigore Tridentini Concilii *cap.* 13. *sess.* 7.

31 Quæstio hæc discutienda est juxta terminos juris communis; nam Concilium *dict. capit.* 13. loquitur in casu, quo præsentatio, electio, vel nominatio fit aliis, quam Episcopo. Et sic quando confirmatio, vel institutio ad alium, quam Episcopum pertinet, secundum quem sensum abundat illa præpositio, *a*, quæ ante verbum, *quibusvis*, in aliquibus Codicibus mendose legitur impressa, quæ tamen non habetur in Codice Bibliothecæ Vaticanæ, & expresse declaratur alio textu ipsius Concilii, *capit.* 9. *sess.* 25, *versic. Quod si ad inferiores*, tuncque jubet non aliter quem esse confirmandum, vel instituendum, quam Episcopi examine. Nos autem versamur in casu, quo præsentatio, seu nominatio fit Episcopo, ad quem jus instituendi, seu confirmandi pertinet, qui casus a Con-
32 cilio omittitur, ideoque remanet in dispositione juris communis, *leg. Commodissime*, *ff. de liber. & posthum.* Perpensa autem juris communis dispositione, regula est, semel approbatum prævio examine quoad doctrinam non esse rursus examinandum, nec reprobari posse, ut in hoc *capit. Accepimus*, ubi omnes notant Cardin. in *capit. Cum secundum de prabend. num.* 5. *in* 3. *oppositione*, Felin. in *capit. Cum venerabilis num.* 47. *de exception.* & hanc esse regulam sentiunt communiter DD. qui semper casus, in quibus semel approbatus potest reprobari, dicunt esse speciales, gloss. in *dict. capit. Cum secundum in ver. Liceat*, quam ibi, cui adhærent, omnes sequuntur *de prabend.* ubi Cardin. jam citatus in *dict.* 3. *oppos.* Bald. in *leg. Ut gradatim*, §. *Reprobari*, *ff. De muner. & honor.* Bart. &
33 Alber. in *leg. Sed & reprobari*, *ff. De excusat. tutor.* dum ajunt post Dynum, Medicum probatum reprobari posse causa legitima subsistente; alias secus, & ita supponunt regulam esse in contrarium, ita etiam Joann. Andr. in *addit. ad Speculat. titul. de jurepatron. in med. addit. margin.* ubi ait: *In medico, ut semel probatus possit reprobari, esse speciale propter hominum sanitatem*, idemque scribit Oldrad. *consil.* 18. *circa primum articulum num.* 1. *versic.*
34 *Est enim speciale in medica*. Et ratio est, quia bis de eodem hominis facto quæri non debet, *leg. Licet*, *ff. naut. caupon. stab.* gloss. in *capit. Licet in fin. ff. De offic. legat.* gloss. *in dict. capit. Cum secundum in ver. Liceat. de præ-*
35 *bend.* Et in specie quæstionis nostræ; quod promotus ab Episcopo prævio examine ad Ordines sacros, non possit repelli per ipsum a beneficio, neque rursus examinari,
36 text. est clarus hic, ut dixi supr. in 5. notab. Ordo enim, & titulus sunt connexa, *capit.* 1. 70. *distinct.* ut quis unum dedit, reliquum date teneatur, *dict. capit. Cum secundum*, ut considerat Innocent. *hic in princip.* ubi ceteri Doctores, præsertim Hostiens. *num.* 2. *in ver. Contra illos*, & Bellam. *num.* 5. Butr. in *dict. capit. Cum secundum num.* 18. Idque procedit sive detegatur quem fuisse illite-
37 ratum tempore examinis prioris, sive etiam postea talem effectum esse, secundum Innocen. & alios proxime ci-
38 tandos. Neque obstat, quod approbatus possit reprobari ex causa superveniente, ut hic patet, & dictum est sup. in 1. notab. Quia id est verum, si loquamur de crimine; secus autem si loquamur de literatura, seu doctrina, sicut in casu nostro, ut optime declarat hic Innocent. *num.* 1. *versic. Sed si objiceretur*, & post eum Hostiens. *num.* 3. *versic. Si vero objiceret*, Joann. Andr. *num.* 5. *eod. versic.* & Butr. *n.* 9. *vers. Hoc verum*.

39 Regula tamen superius proposita pluribus modis limitatur.

Primo enim declaratur procedere in examinato, & approbato ad idem, vel simile officium, vel beneficium; secus autem esset si beneficium, vel officium esset majus, vel dissimile, gloss. hic in *ver. Reputare*, quam Host. *nu.* 12. *& seqq.* Butr. *num.* 9. & ceteri sequuntur Bald. in *cap. Scriptum col. ultim. supra de elect.* dicens, semel examinatum debere iterum examinari si transeat ad longe altiora. Et est theorica Innocen. in *dict. c. Cum venerabilis*, quam ibi sequuntur alii, teste Felin. *num.* 48. ubi etiam *num.* 49. *prope finem*, refert id in ipso servatum fuisse, qui assumptus in Auditorem sacri Palatii examinatus fuit, tametsi viginti annos in publicis Universitatibus jus Pontificium docuisset, & in hoc nullus discrepat. Et hanc sententiam alias probavit Sacr. Congregatio Concilii. Nam consulta, an semel examinatus ab Episcopo ad simplex beneficium, si ad aliud simile præsentetur, teneatur iterum se Episcopi examini subjicere; Respondit non teneri, cum sit simile beneficium. Hinc autem sequitur magna limi- 40
tatio ad regulam hujus *capit. Accepimus*, *& capit. Cum secundum de prabend.* ut examinatus, & approbatus ad Ordinem non possit examinari, & reprobari ad beneficium, ut scilicet procedat in simplici; non autem in beneficio curam animarum habente, ut per Oldrad. *dict. consil.* 18. *num.* 1. Et hoc est, quod scribit Joann. Andr. *in addit. ad* 41
Speculat. in titul. de jurepatron. in addit. margin. in fin. dum ait, *capit. Accepimus*, arctare ordinantem ad dandum beneficium, non autem curam. Huc etiam spectat, quod scribunt Oldrad. *ubi supra*, & Ancharan. *dict. Clement.* 1. *de concess. prabend.* dum asserunt regulam prædictam desumptam ex *cap. Accepimus*, habere locum in connexis, dependentibus, vel cohærentibus, non autem in diversis, Anton. de Butr. *d. cap. Cum secundum*, *num.* 18. ubi ait possibile esse, ut dignus beneficio per approbationem Ordinum non sit dignus beneficio quolibet, quasi insinuans non esse dignum Curatis, vel aliis requirentibus magnam habilitatem, Felin. *loco citato*.

Secundo, Regula limitatur, ut habeat locum in eodem 42
examinante, & approbante; is enim semel probatum amplius examinare, vel reprobare non potest. At diversum est jus in successore ejus, qui semel approbavit, ut sentiunt hic Doctores post gloss. in versic. *Examinari*, Butr. *num.* 9. *versic. Quandoque ordinavit per se*, & Felin. *loc. citat.* Neque in casu hujus limitationis obstat exceptio
rei judicatæ successori examinare volenti; tum quia cau- 43
sa agendi mutatur, & est alia res, scilicet aliud beneficium; tum quia approbatio non est sententia diffinitiva, sed appellatur decretum admissorium, Oldrad. *d. cons.* 18. *num.* 3. Anton. de Butr. *in dict. cap. Cum secundum nu.* 18. Joan. Andr. *in d. Addit.* Anchar. *in dict. Clem.* 1. *n.* 18. & Felin. *in d. c. Cum venerabilis n.* 49.

Tertio, limita ratione publicæ utilitatis, ob quam Me- 44
dicus, qui ad curandam hominum valetudinem adhibetur, semel probatus, reprobari potest, *leg. Ut gradatim*, § *Reprobari*, *ff. De muner. & honor. leg. Sed & reprobari*, ubi Bald. *ff. de excusat. tutor.* ex quo deducit Bart. *in dict. leg. Sed & reprobari*. Doctorem semel probatum reprobari posse, ut facere consueverat Archiepiscopus Capuanus, quem hoc nomine laudat, optatque ita etiam hodie observari. Idque speciale est propter præjudicium pu-
blicum, ne Doctoribus imperitis causæ defendendæ, 45
aut judicandæ committantur, Lambertin. infra allegandus num. 6. Hinc etiam ex facto respondit Oldrad. *dict. consil.* 18. approbatum ad duas Parochiales si velit consequi tertiam etiam æqualem, vel minorem, debere iterum examinari, & si minus idoneus fuerit, repelli; nam si id est speciale in Medico corporum, ut propter periculum, quod versatur in exercitio artis suæ, semel probatus reprobari queat; multo magis debet esse speciale in Medico animarum, in cujus imperitia majus periculum vertitur, *capit. Cum sit ars*, *infra eod.* facit *capit. Cum infirmitas de pœniuent. & remiss.* Et iisdem fundamentis sentit Joann. Andr. *in dict. Addit. ad Speculat.* & sequitur Ancharan. *in dict. Clem.* 1. *de conces. prabend. num.* 15. Lambert. *in tractat. de Jurepatron. in* 1. *par.* 2. *lib.* 9. *quæst. princ.* 20. *art. num.* 4. *cum seqq.* Felin. *in d. cap. Cum venerabilis n.* 49. *de except.*

Quarto, Regula procedit quoties semel examinatus est 49
quidem insufficiens, sed non penitus illiteratus; nam sive Episcopus promovendo eum, qui non est prorsus sufficiens, tacite cum eo videatur dispensare, juxta *cap. Veniens de filiis Presbyter.* ut sentiebat Præceptor Host. relatus a Joan. Andr. *in d. cap. Diversis fallaciis in* 2. *col.* sive dispensare non videatur, juxta doctrinam Innoc. & Hostien. ibid. relati; satis est, ut ipsemet Episcopus contra factum suum venire non possit in casu, quo sibi competebat facultas dispensandi, at certe competit cum eo, qui

non

non est prorsus illiteratus, ut per Joann. Adr. *ibid.*
47 quem Doctores sequuntur. At cum quis est prorsus illiteratus, secus est; quia quoad ipsum dispensare non potest, imo etiam de Papa dubitatur an possit Felin. in *c. Si quando in penult. col. de rescript.* & ideo si illum admittat, potest Prælatus contra factum proprium venire in casibus, in quibus aliquid fecit contra jus, nec habebat dispensandi facultatem, ut tradit Jo. Andr. post Innoc. & Host. in *loca supra proxime citata*, cui ceteri consentiunt. Et ita hinc regulam limitat Lambert. in *d. art.* 26. *n.* 4. qui tamen refert Doctores in *d. cap. Diversis fallaciis*, velle ut quando Episcopus promovit illum, cum quo habet facultatem dispensandi, ut habet cum eo, qui non est penitus illiteratus, ita demum possit venire contra factum proprium, si sine causæ cognitione processerit; secus si cum causæ cognitione, qua in re fallitur Lambert. nec opus fuit, ut tot rationibus eam opinionem refelleret, quia Joan. And. & ceteri nunquam sentiunt Episcopum, etiam si sine causæ cognitione processerit, posse venire contra factum proprium in casibus in quibus potest dispensare; sed tantum dicunt Superiorem, vel successorem Episcopi posse tunc revocare id, quod Episcopus fecit, sed ipsummet non posse factum proprium improbare, semperque id pro certo habent, sive adhibuerit causæ cognitionem, sive non, quando sumus in casibus, in quibus ei licet dispensare; & tunc tantum affirmant ipsum contra
48 factum suum venire posse, cum dispensare non potest, sicut non potest cum penitus illiterato. Et in hunc sensum accipiendum est, quod scribit Felin. *in d. cap. Cum venerabilis n.* 49. *de exception.* dum absolute, & simpliciter ait insufficientem posse privari beneficio obtento etiam a promoventem: quia id est verum in penitus insufficienti, cum quo Episcopo dispensare non licet; secus si non esset penitus insufficiens: quia cum Episcopus dispensare potuerit, contra factum suum ipse venire non potest; ut per Doctores in *d. capit. Diversis fallaciis.*

His positis sequitur responsio ad quæstionem supra propositam; nam cum nos agamus de eodem Episcopo, non autem de successore: & de beneficiis, quæ non requirunt majorem idoneitatem, quam Ordo collatus (quæstio enim est de examine ad beneficia requirentia eundem Ordinem sacrum, ad quem quis antea fuerat promotus) explorati juris est eos promotos non esse rursus examinandos; nec posse reprobari, nisi in duobus casibus, idest cum ageretur de beneficio requirente Ordinem Presbyteratus, cui sit annexum onus coadjuvandi curatos, vel cum jam promoti ad Ordines essent penitus illiterati. His enim duobus casibus versaremur in tertia, & quarta suprapositis limitationibus, & ita liceret Episcopos examinare, & reprobare semel probatos.

Inquirendum hic esset, an & quando regulares semel ab Episcopo approbati ad confessiones ac personarum secularium audiendas possint iterum examinari, & reprobari; sed de hoc articulo plene egimus in *c. Grave numer.* 50. *infra de offic. ordinat.* illuc recurre.

DE ÆTATE, ET QUALITATE.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XIV.

CUm sit ars artium regimen animarum, districte præcipimus; ut Episcopi promovendos in Sacerdotes diligenter instruant, & informent, vel per seipsos, vel per alios idoneos viros super divinis officiis, & Ecclesiasticis Sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare. Quoniam si de cetero rudes, & ignaros ordinare præsumpserint, (quod quidem facile poterit deprehendi,) & ordinatores, & ordinatos ultioni gravi decernimus subjacere. Sanctius enim est (maxime in ordinatione Sacerdotum) paucos bonos, quam multos malos habere ministros: quia si cæcus cæcum ducit, ambo in foveam dilabuntur.

SUMMARIUM.

1 *Minus idoneus ad Sacerdotium promoveri, vel ad regimen animarum assumi non debet.*
2 *Ars artium est regimen animarum.*
3 *Instruendi munus alicui ex debito incumbens potest alteri demandari.*
4 *Doctor potest interdum subrogare scholarem.*
5 *Rudes, & ignari in quo differant.*
6 *Ignorantia promoti probatur per examinationem.*
7 *Ordinatoris delictum probatur eo ipso, quod constat de inhabilitate ordinati.*
8 *Quod procedit, si per seipsum examinaverit; secus si per alios.*
9 *Nisi insufficientes malos, vel negligentes, ad officium examinationis elegerit.*
10 *Sacerdotes, & curati super quibus sint examinandi, & n. seqq.*
11 *Canones ignorare periculosum est Theologis, & Catholicis omnibus.*
12 *Religiosi, qui Canones ignorant, reputandi sunt idiotæ.*
13 *Sanctius est paucos bonos, quam multos malos habere ministros.*
14 *Clericorum numerosam multitudinem, quibus ex causis expediat compescere.*
15 *Regulares, qui multitudinem novitiorum, & nova loca inviis recipiunt, corripiuntur.*
16 *Allegationibus multis se dilatare inutile est.*
17 *Præterquam in compilatione librorum, in legibus, & in glossis.*
18 *Examinis forma a Concilio Tridentino prascripta in Parochialibus conferendis quæ sit.*
19 *Concursus an requiratur in Dignitatibus, & Mansionariis, seu Hebdomadariis curam animarum habentibus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, & n. seqq. usque ad n. 28.*
20 *Dignitates curatæ in Cathedrali, vel Collegiata an veniant Parochialis appellatione, & n. seqq. & n. 29.*
21 *Intellectus*, c. Statutum de elect. lib. 6. & *n.* 25. & 29.
22 *Vacatio an detur mortuo uno ex pluribus curam animarum exercentibus in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, & n. seqq. & n. 25.*
24 *Concursus an requiratur in Parochialibus non Collegiatis, ubi cura animarum per plures exercetur, aut in Parochialibus habentibus nomen dignitatis, & n 27.*
28 *Item an requiratur in Prioratu commendari solito, qui est Dignitas habitu, & non actu, cuive cura imminet animarum, & n. seqq. usque ad n. 41.*
30 *Dignitas habitu tantum curata, an comprehendatur appellatione Parochialis, & n. seqq.*
31 *Impossibilia reputantur, quæ pendent a voluntate Principis, & concedi non consueverunt.*
32 *Exercitium cum nec subest re, nec spe, nunquam comprehenditur in lege conjunctim respiciente habitum, & actum, & n. seqq.*

33 Col-

33 *Collegio sublato, an Ecclesia desinat esse Collegiata.*
34 *Potentia ita demum attenditur, cum est facile reducibilis ad actum.*
35 *Collegium conservatur in uno.*
36 *Parochialis habitu tantum curata non venit appellatione Parochialis.*
37 *Concursus non requiritur in beneficiis regularibus curatis etiam Clericis secularibus commendari solitis, & n. seqq. usque ad n. 41.*
38 *Commendæ nostri temporis redactæ sunt ad instar titulorum.*
39 *Commenda etiam perpetua non mutat statum beneficii.*
40 *Beneficium etiam perpetuo commendatum proprie non vacat per obitum Commendatarii.*
41 *Terminus decem dierum a Concilio Trident. præfixus in c. 18. sess. 24. an sit computandus a die habitæ notitiæ vacationis Ecclesiæ, an vero liberum sit Episcopo quandocunque illum præfigere volentibus concurrere, & n. seqq. usque ad n. 48.*
42 *Episcopus potest differre electionem magis idonei usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicæ reservato.*
43 *Concilii Trident. decretum cap. 18. sess. 24. expenditur, & n. seqq.*
44 *Dictio, Porro, est diversificativa præcedentium.*
45 *Terminum implicat currere ipso jure, & esse ab Episcopo assignandum.*
46 *Provisio hominis facit cessare provisionem legis.*
47 *Observantia generalis Episcoporum plurimum valet ad interpretationem Conc. Trident.*
48 *Concursus habitus infra terminum decem dierum non est nullus, si nemo post examen comparuit, qui se læsum prætendat.*
49 *Idem, si aliqui fuerint examinati infra decem dies, alii vero post, ita ut nullus ex concurrentibus remanserit non examinatus.*
50 *Appellare an liceat in concursu Parochialis Ecclesiæ a reprobatione examinatorum Synodalium, & ad novum examen provocare, & num. seqq. usque in finem.*
51 *Cap. Constitutis, il secondo de appell. correctum est a Conc. Trid. c. 18. sess. 24.*
52 *Examinatorum officium est idoneos judicare; electio autem magis idonei ad solum Episcopum pertinet, & num. seqq.*
53 *Appellari potest a præelectione Episcopi, qui judicium examinatorum secutus, unum magis idoneum prætulerit.*
54 *Examinatorum Synodalium authoritas an & quando expiret, & an Episcopus in locum demortuorum possit alios extra Synodum substituere.*
55 *Concursus, in quo una cum tribus examinatoribus Synodalibus alii non Synodales fuerunt adhibiti, est nullus, & collatio Parochialis ad Sedem Apostolicam devolvitur.*

1 *Cum sit ars.* Minus idoneus ad Sacerdotium promoveri, vel ad regimen animarum assumi non debet. Hoc dicit. Primo, exordium. Secundo, præceptum, ibi, *Distincte*. Tertio, pœna contrafacientis, ibi, *Quoniam*. Quarto, antipophora, ibi, *Sanctius enim est*. Quinto, ratio, ibi, *Quia si cæcus*.

2 Nota primo, excellentiam regiminis animarum, est enim ars artium, ut antonomastice hic dicit Concilium generale, & latius explicant Hostien. & Joan. Andr. ambo in *princ.* Bellam. & Card. *n.* 1. *in* 1. *oppos.*

3 Secundo, nota ibi, *Per alios*, eum qui tenetur ex debito alios instruere, posse id munus alteri demandare. Et sic Doctor potest interdum subrogare scholarem, ut hic notant Joann. Andr. *numer.* 7. Cardin. in 3. *notab.* Anchar. *in* 2. & Joann. de Anan. *num.* 3. de quo dic, ut per eundem Cardin. in *cap.* 1. *in princip. in* 26. *notab. numer.* 18. *supra de Summ. Trinit.* & per Joan. Andr. in *reg. Qui per alium, in Mercurial. de reg. jur. lib.* 6. *& in cap. Extirpandæ infra de præben.* & per Legistas, nempe Bart. in *l. Nemo est qui nesciat, ff. de duobus reis*, Cyn. & Bald. in *l. Quisquis, Cod. de Episcop. & Cleric.*

4 Tertio, nota differentiam esse inter rudes, & ignaros, quia rudes dicuntur quoad temporalia, ignari quoad spiritualia, sive jura; nam utrunque requiritur in Sacerdotibus, & Rectoribus animarum, ut in *c. Petrus* 39. *dist.* secundum Hostien. & Joann. Andr. *num.* 10. & Bellam. in *princ.* omnes in *ver. Rudes*, & Cardin. *n.* 2. *in secunda oppositione*.

5 Quarto, nota ibi, *Quod facile poterit deprehendi*, ignorantiam promoti facile probari posse, id est per examinationem, ut *c. Si forte de elect. lib.* 6. & hic notant Jo. Andr. *nu.* 10. *in ver. Deprehendi*, Bellam. in *princip. in eod. ver.* Butr. in 4. *notab.* & Card. *in* 6. Statim enim atque imperitus matheseos examinabitur, risui patebit, *c. Qui de mensa, & c. Relatum* 37. *dist.* secundum Hostien. *n.* 10. *in ver. Facile poterit*.

6 Quinto, nota ibi, *Ordinatores, & ordinatos*, eo ipso quod constat de inhabilitate promoti, pariter constare de delicto promoventis, ut hic, & in *c. Tantis, Daniel.* 81. *dist. in fin.* ibi. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinaverit, ostendit, & arg. *c. Quamvis infra de regul. jur. & leg. Quisquis, C. de rescin. vend.* Quod intelligunt Doctores, quando promovens per seipsum examinavit. Secus si per alios, quia tunc examinatores tantum punientur, ut in *c. Quando* 24. *dist. & c. Ad hæc infra de offic. Archid.* & hic declarant gloss. in *ver. Deprehendi*, Innoc. *n.* 2. *in ver. Ordinatos*, Hostien. *n.* 10. *in ver. Deprehendi*, Joann. Andr. in gloss. 3. *n.* 13. & Bellam. *n.* 3. Qui tamen hoc ultimum sublimitant, nisi Ordinatori sit imputandum, quod insufficientes, malos, vel negligentes ad officium examinationis elegerit, ut *l.* 1. §. *Qui sunt igitur, & leg. fin. ff. naut. caupon. stabul. & l.* 1. §. *Idem Pomponius, ff. depos. & c. Ea quæ*, §. *Unico infra de offic. Archid.* Quid autem in promotis sine examinatione, dicut per Archid. in *cap. Si quis* 24. *dist.* & per Collectar. hic *n.* 1.

7

8

9

10 Sexto, nota promovendos ad Sacerdotium, & regimen animarum esse examinandos super divinis officiis, & Ecclesiasticis Sacramentis. Quod plene fieri non potest sine scientia Canonum, *capit. Inter cetera infra de offic. Ordinar. cap.* 1. *de feriis, cap.* 1. *de celebrat. Missarum, & de consecr. per tot.* & patet in hoc tractatu, & aliis hoc tangentibus. Hæc autem secundum Hostien. *n.* 8. ignorant puri Theologi non sine periculo animarum: quia ad Canonum observationem, quæ censetur regula omnium, & ipsi, & omnes Catholici adstringuntur, ut *c.* 1. *supra de constit.* Non est ergo modicum periculum suam regulam ignorare, & inniti prudentiæ suæ contra Canonicas sanctiones, ut *c. Ne innitaris eod. tit.* & religiosi, qui Canones ignorant, reputandi sunt idiotæ, ut legitur, & notatur in *cap. Ex multa in primo responso, vers. Sic ergo infra de voto*; Ergo debent tales esse gnari divinæ legis, & exercitati in Ecclesiasticis sanctionibus, secundum Goffred. & Jo. Andr. *n.* 12.

11

12

13 Septimo, nota axioma in materia regiminis Ecclesiastici, videlicet, sanctius esse paucos bonos, quam multos malos habere ministros.

14 Et signa hunc textum contra Episcopos ordinantes multitudinem Clericorum; nam etsi ministrorum numerum augere spectet ad incrementum divini cultus, *c. Ex parte supra de constit.* & notat Innocent. in *cap. Cum secundum n.* 1. & post eum Hostien. *n.* 9. *infra de præbend.* tamen plerique Clericalem militiam assumunt, non ut Deo fidelem cultum præstent, sed secularis judicii fugiendi fraude, contra quos Concilium Tridentinum *c.* 4. *sess.* 23. Unde & crebra inter utrunque forum oriuntur dissidia, & libertas Ecclesiastica in dies magis violatur. Nec desunt, qui hanc calumniam obtrudant Ecclesiarum Prælatis, quod gregem sibi numerosum parent avaritiæ studio, non ut pascant, sed ut emungant, aut mactent. Præterea, ut inquit Hieronymus *ad Evagrium Episcopum epist.* 85. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit, *c. Legimus* 93. *dist.* Ideoque Concilium Chalcedonense *can.* 6. a Concilio Trident. innovatum *c.* 16. *sess.* 23. præcipit nullum debere ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis, & jura interdicunt quenquam promoveri sine titulo etiam ad minores Ordines, ut plerique interpretes tradiderunt in *c. Non liceat*, & ibi dixi *nu.* 5. *infra de præben.* Et quamvis id non servetur ex consuetudine, tamen utile esset, ut in usum induceretur ad compescendam effrænatam Clericorum multitudinem, ut advertit Abb. in *d. cap.*

Non liceat numer. 2. Sed & Imperatores Clericorum numerum præfixerunt, ut in Authen. *Ut determinatus sit numerus Clericorum*, &c. in rubro, & nigro; nam multitudo numerosa nihil habet honesti, ut dicitur in Authen. *de referandar. ad fin.* Ergo non refert, quam multos Episcopi habeant Clericos, sed quam bonos, ut hic, & in *cap. Tales* 22. *dist.* ubi Clemens ad Jacobum fratrem Domini: Tales, inquit, ad ministerium eligantur Clerici, qui digne possint Dominica Sacramenta tractare; melius est enim Domini Sacerdoti paucos habere ministros, quam multos inutiles, qui onus grave ornatori adducant.

15 Deinde signa hunc textum contra Superiores Regulares, qui novitiorum multitudinem ad habitum, & professionem admittunt, quive novas domos, & loca in dies recipiunt, ut religionem longe, lateque diffundant: vix enim fieri potest, ut immensitas camporum bene, ut par est, excolatur. Et hinc potissimum contigisse arbitror, ut multæ religiones a primævi instituti puritate, & monasticæ disciplinæ observantia infeliciter ceciderint. Porro immoderatum hunc affectum se propagandi ut comprimerent Sacri Canones, Concilia, & Apostolicæ Constitutiones, provide sanxerunt, ut is tantum numerus in singulis monasteriis constituatur, & in posterum conservetur, quæ vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari, ut in *cap.* 1. & 3. *infra de institut. in cap. unico*, §. *Sane de statu regul. lib.* 6. & in Concilio Tridentino *cap.* 3. *sess.* 25. *de regul.* Neve Superioribus Ordinum liceat nova loca acquirere sine consensu Ordinarii, & Sedis Apostolicæ licentia, ut in *cap. unico de excess. Prælat. libr.* 6. & *in d. c.* 3. *in fine sess.* 25. *de regular.* & in decretis hac de re editis, Ingentem quoque religionum Mendicantium numerum reduxit Concilium Lugdunense sub Gregorio X. ut in *cap. unico de reliq. domib. libr.* 6. Cum tamen ab eo tempore usque adeo excreverint, ut a multis piis viris Apostolicæ Sedis provisio hac in re desideretur.

16 Postremo ex hac litera arguit Hostien. *n.* 13. & gloss. in *c. Tales in ver. Multos* 23. *dist.* contra eos, qui pretiosum tempus conterunt, in allegationibus se inutiliter dilatantes, ut in *cap. Non mediocriter, de consecr. dist.* 5. & *cap. Odi, & projeci* 24. *qu.* 1. Non enim multis opus est, sed efficacibus, ut ait Seneca *ad Lucil. Epist.* 38. ideoque doctis, & cordatis viris nauseam movet tot Authorum, præsertim nullius nominis, aut ponderis, inepta congeries.

17 Hoc tamen limita dupliciter secundum Hostiens. *n.* 13. Primo scilicet, ut non procedat in compilatione librorum, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in *c. Ad liberandam infra de Judæis*, in parte decisa cum suis concordan. & in *c. unico in primo responsio infra da Sacram. Unct.*

Deinde limita, ut non procedat in legibus, & in glossis, quas non debemus, cum ibi sint multa difficilia, multa latentia, & obscura, plerunque tamen utilia, aut etiam necessaria, perfunctorie pertransire. Aliquando enim vidimus aliquam legem negligi, per quam postea quæstionem difficilem cognovimus terminari; & secundum Aristot. 3. *Physic. c.* 1. de singulis dubitare non est inutile. De quo per eundem Hostien. in *cap.* 1. *fin. super verb. Breviter infra de Sacram. non iteran.* & per Joan. Andr. in *c. Ex multa z.* 2. *de Voto.*

Ultimo nota rationem, cur assumendi ad regimen animarum subjiciendi sint examini, videlicet quia sunt duces aliorum, ideoque illuminati esse debent, ut aliis præluceant. Ignorantia autem est cæcitas intellectus, unde si cæcus cæcum ducit, ambo in foveam dilabuntur. Matth. 15. & Lucæ 6. & in litera, & in *c. Quæ ipsis* 38. *dist.* & facit ad titulum de qualitate præficiendorum.

18 Hodie in assumendis ad regimen Parochialium Ecclesiarum novam formam examinis per concursum præscripsit Sancta Tridentina Synodus in *c.* 18. *sess.* 24.

Statuit enim primo, ut examen hujusmodi servari debeat in omnibus Parochialibus, etiamsi cura Ecclesiæ, vel Episcopo incumbere dicatur, & per unum, vel plures administretur, per obitum, vel resignationem vacantibus, etiamsi reservatæ, vel affectæ fuerint. Secundo, statuit, ut cum Parochialis Ecclesiæ vacatio contigerit, Episcopus, & qui jus patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum (quod hodie est limitatum ad alios decem dies ex Constitutione Pii V. *In conferendis*) idoneos aliquot Clericos coram deputandis examinatoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre. Quod si Episcopo, aut Synodo Provinciali videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur qui volent examinari. Tertio, statuit, ut transacto constituto tempore omnes descripti examinentur ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario generali, atque ab aliis examinatoribus non paucioribus, quam tribus, quorum votis, si pars, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius. Quarto, præcipit, ut examinatores singulis annis in diœcesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur: & eorundem qualitates præscribit, videlicet ut sint Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut jure Canonico, vel alii Clerici, qui videbuntur magis idonei. An autem alternativa, *Vel*, hoc casu sit ordinis, vel electionis, dixi in *c. Inter ceteras a n.* 45. *usque in finem supra de rescript.* Quinto jubet, ut examine peracto examinatores renuncient quos idoneos judicaverint, ex hisque Episcopus eligat digniorem, eique & non alteri per eum, ad quem spectat, collatio Ecclesiæ fiat. Sexto, præscribit, quid observandum, si Parochiales juris patronatus Ecclesiastici, aut laicorum fuerint. Septimo statuit, ut examinatorum relationem nulla devolutio, vel appellatio etiam ad Sedem Apostolicam impediat, aut suspendat, quominus executionem habeat. An autem ex Concilio, ex Constitutione Pii V. Episcopus in concursu ita teneatur præeligere digniorem, ut alias liceat postposito appellare, etiam si prius non constet de irrationabili Episcopi judicio, scripsi plene in *c. Eam te in* 1. 2. & 3. *qu. an.* 20. *usque in fin. supra eod.* Octavo, in hujusmodi forma examinis jubet haberi rationem Parochialium exigui redditus, vel locorum, ubi non sunt, qui velint se examini subjicere. Ultimo, tribuit facultatem Synodo Provinciali, providendi circa examinationis formam, si quid addendum, aut remittendum esse censuerit.

19 QUÆRO, an in Dignitatibus, & Mansionariis, seu Hebdomadariis curam animarum habentibus in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis, requiratur forma examinis per concursum a Concilio Tridentino præscripta in *d. cap.* 18. *sess.* 24.

Cum in Ecclesia Patavina, aliisque ejusdem diœcesis multa sint beneficia, quæ licet curam animarum habeant, tamen Parochiales non sunt, veluti quædam beneficia Mansionariæ nuncupata, existentia in Collegiatis, quibus per hebdomadas animarum curam exercendi onus incumbit; vel Dignitates, quæ caput Collegiatæ existunt, ut Præpositura Montis Selicis, vel Cathedralis: quæsitum fuit a S. Congregatione Concilii, an talia beneficia per concursum conferri deberent servata forma *c.* 18. *sess.* 24. Sacra Congregatio censuit, reclamante Cardinali Alciato, & subdubitante Cardinali Perusino, examen concursus non requiri in Mansionariis Collegiatæ Montis Selicis, & etiam Cathedralis Ecclesiæ Parmen. nec in dignitate Præposituræ Collegiatæ Papiensis. Tamen Sanctissimo referendum, bonum esse, ut Sanctitas Sua decernat, ut hujusmodi beneficia, quæ sunt curata, & ad collationem liberam inferiorum, aut Episcopi spectant, non possint conferri, nisi prius examinatis, & approbatis ab Episcopo. Sanctitas Sua dixit amplius studendum, & deliberandum.

20 In Congregatione Generali etsi dictum fuisset in summa Hebdomadarias, seu Mansionarias Ecclesiæ Parmen. Cathedralis, itemque Collegiatæ Montis Selicis diœcesis Patavinæ, item Præposituram Collegiatæ Papien. debere appellatione Parochialium venire, ideoque in eis esse necessarium examen per concursum, quia in substantia omnes sunt Parochiales, eadem cura animarum, idem finis, idem modus, eademque ratio Concilii *d. c.* 18. & cum nullus sit Canon qui dicat appellatione Parochi non comprehendi Collegiatam, & Dignitatem, nisi *c. Statutum de elect. in* 6. Ergo regula est in contrarium, & pos- 21
sunt duo tantum contra deduci. Unum *d. cap. Statutum*. Sed illud non obstaret, quia procedit in materia pœnali tantum, ut verba *d. c.* expresse dicunt, & Joann. Andr. & alii certum asserunt esse textum illum non habere locum in materia favorabili, qualis est ista, prout etiam declaravit Parcus Major Cancellariæ. Alterum *cons.* Oldradi 67. *& cons.* Anchar. 59. ex *c. Cum non ignores, de*

preb.

præben. & cap. Statutum. Sed nec illa obstaret duplici ratione. Primo, quia loquuntur in materia pœnali, & fundant se solum super *dict. cap. Statutum*. Altera, quia verba illa Concilii, *Cura Ecclesiæ, vel Episcopo*, & *Per unum, vel plures*, posita sunt a Concilio ad tollendum consilia Oldradi, & Ancharani, ut Rota jam decidit; & in omnem casum in Dignitate curata non subesse dubium, ex eisdem consiliis Oldradi, Ancharan. Cardin.
22 *cons.* 30. prob. *cap. Super. eo de præb. in* 6. Nec obstare, quod Concilium dicit: *Vacatio Parochialis*, sed uno Mansionario mortuo non vacat Parochialis; quia cum Concilium dicat: *Per unum, vel plures*, mortuo uno ex illis pluribus, habetur pro vacatione Ecclesiæ respectu loci vacantis in illa: Item non obstare, quod alias Cong. respondit in quibusdam beneficiis Carthaginen. quia factum fuit fundamentum, quod in Archivio Ecclesiæ repertum fuit in fundatione eorum beneficiorum expresse cautum fuisse, ut essent servitoria beneficia simplicia: tamen ex undecim Cardinalibus, Gesualdo, & Alciato exceptis, & Columna nolente proferre sententiam, quia non fuduerat, omnes alii censuerunt in supradictis tribus casibus Permen. Papien. Patavin. nullum examen requiri per concursum ex Concilio *dict. cap.* 18. & generaliter in omnibus Dignitatibus curam animarum habentibus in Cathedralibus, & Collegiatis; itemque generaliter in omnibus Mansionariis, & Hebdomadariis curam animarum habentibus per plures alternis vicibus exerceri solitam in Cathedralibus, vel Collegiatis non esse necessarium
23 aliquod examen per concursum ex *d. cap.* 18. illa præcipue ratione, quia non datur vacatio Ecclesiæ; &
24 *d. c.* 18. non loquitur de Dignitatibus, nec expressit de Collegiatis, prout fecit alibi, ubi voluit. Quid autem si in una Ecclesia Parochiali essent duo, vel tres exercentes curam animarum, neque esset simplex Parochialis duobus, vel tribus curam animarum exercentibus, sed nec Collegiata; Quid item si esset Parochialis habens nomen Dignitatis, puta Archipresbyteratus, Abbatiæ, vel Præposituræ, & non esset Collegiata; Congregatio nihil decidit de his casibus, licet aliud esse inclinaverit, & ita in illa Carthaginen. Beneficii, videtur Rota sensisse, & ita etiam salvari posse videtur decisio Rotæ Gerunden. Hæc tamen omnia referenda Sanctissimo, & nihilominus dicendum examen faciendum saltem sine concursu.

25 Sanctissimus, licet ei visum sit *d. c. Statutum*, habere
26 tantum locum in materia pœnali; tamen doctrinam Ancharani visus est intelligere etiam in materia favorabili. Licet idem visus fuerit non satis probare illud argumentum, quod Ecclesia non vacat mortuo uno: licet item visus fuerit bis inclinare in eam sententiam, ut quando Dignitas habet curam animarum, & obtinentes tenentur eam personaliter exercere, ut in illa Papien. requiratur concursus: tamen postquam tandem audivit sententiam communem Congr. prævio studio, & discussione factam, illam approbavit etiam in Dignitatibus, ea ratione, quia Concil. non fecit expressam mentionem Dignitatum. In Mansionariis autem, & Hebdomadariis innixa est Sanctitas Sua illis rationibus Oldr. & Anch. licet Concil. visum sit illis verbis, *Per unum, vel plures*, illas sustulisse. Sic igitur statuit, in Dignitatibus, & Mansionariis, seu Hebdomadarii habentibus curam animarum in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis non esse
27 necessarium examen per concursum. Quid autem in Parochialibus, quæ non sunt in Cathedralibus, neque in Collegiatis, in quibus adsunt tres, vel quatuor exercentes curam animarum alternis vicibus, prout videtur fuisse in casu Rotæ, vel quia Parochiales haberent simplex nomen Dignitatis, Abbatiæ, Præposituræ, quem casum Congr. reliquit indecisum: Sanctitas Sua dixit, ex quo de præsenti non occurrebat in facto, tale dubium, debere Congreg. esse contentam decisione casuum Parmen. Papien. Patavin. Si postea hic casus occurrerit, tunc agendum. Et quia Rota illa decisionem fecit, & Parcus Major aliam; Sanctitas Sua interrogata, an admittendi esset, respondit nihil eis dicendum.

Congregatio Generalis cum hæc audivisset, mandavit, ut significaretur hoc decretum iis, quibus opus esset; & sic casus eveniret de Parochialibus non Collegiatis, neque in Cathedralibus, tunc de integro agendum in Congregatione: licet Patres unanimiter senserint absque dubio faciendum examen per concursum.

Fagnan. in 1. Lib. Decretal.

Secundo QUÆRO, præsuppositio quod beneficium 28
sit regulare, & quod in eo alias essent Prior, & Monachi Conventum, & Capitulum facientes, Dignitatemque habitu, & actu constituentes, hodie tamen per desinentiam Monachorum desierit quidem esse Dignitas actu, remanserit autem Dignitas habitu, quia facile potest in actum transire quando Monachi revertantur: & quod sit solitum commendari Clericis secularibus: An propter curam animarum illi imminentem subjaceat concursui, juxta formam *c.* 18. *sess.* 24. Concilii Tridentini.

Emersit hæc disputatio in causa Tudertina Prioratus, in qua Rota 14. Junii 1593. coram Litta, & 21. Aprilis 1595. coram Penia, impress. *decis.* 587. & 588. *part.* 4. *divers.* concludit Prioratum habere curam animarum ab anno 1523. & Dignitatem habitu tantum, non actu, cum in eo Monachi jam dudum commorari desierint. An vero hujusmodi Dignitas sit per concursum conferenda, necne, sententiam S. Congr. exquiri debere.

In quo articulo etsi S. Congr. tempore Cardin. Alciati declaraverit Dignitates curatas non esse conferendas prævio concursu; ægre tamen in eam sententiam descendit, multis enim Patribus, quinimo & Sanctissimo contraria sententia magis probatur, ut patet ex dictis in præcedenti quæstione. Quod non ideo diximus, ut Dignitas curata conferri non possit absque concursu; sed ut inde appareat hujusmodi decisionem non sine opinionum conflictu editam stricte esse intelligendam, nec eo usque extenden- 29
dam, ut sub ea comprehendantur Dignitates, quæ habitu tantum, & non actu sunt tales. Nam Dignitates curatæ regulariter veniunt appellatione Parochialium, ubi non versamur in materia pœnali, ut clare colligitur ex *c. Statutum de elect. lib.* 6. Nam ibi deciditur Dignitates curatas non comprehendi *in c. Licet Canon*, & decisio fundatur in eo, quia cum Constitutio illa de Parochialibus loquatur, & sit pœnalis, restringi potius debet, quam laxari; Ergo innuit textus aliud juris esse, si Constitutio sit favorabilis. Et ita ex illa decretali colligit Jo. Andr. in gl. 1. quem sequuntur Gemin. Anchar. Franc. & alii communiter.

Decretum autem Concilii *in cap.* 18. *sess.* 14. cum non modo non sit pœnale, sed potius favorabile, ut patet ex illis verbis proœmii: *Expedit maxime animarum saluti*, circumscripta declaratione S. Congr. videri potuisset comprehendere etiam Dignitates habitu, & actu, secundum theoricam Jo. Andr. ergo fortius dicendum est includere eas Dignitates, quæ habitu tantum tales existunt.

Confirmatur, quia etiamsi admitteremus Dignitates 30
non comprehendi appellatione Parochialium, de hoc tamen alia ratio reddi non posset, nisi quia qualitas Dignitatis præponderat qualitati curæ, ut in specie notat Franc. *in d. c. Statutum*. Quæ ratio procedit quidem in Dignitate, quæ est talis habitu, & actu; sed cessat in ea, quæ est Dignitas habitu tantum. Ideoque proculdubio debet venire appellatione Parochialis; nam alioquin sequeretur absurdum, ut cum concurrunt cura, & Dignitas, & cura imminet habitu, & actu; pluries fieret sola Dignitas habitu ad excludendum concursum, quam cura habitu, & actu ad illum inducendum.

Accedit communis in hac materia Doctorum conclusio, quod quoties jura utuntur verbis denotantibus exercitium, nunquam appellatione alicujus rei venit id, quod habitu tantum, & non actu sit tale; & hoc modo procedunt dicta Doctorum limitantium illum textum *in cap. Licet Canon. de elect. lib.* 6. & *in c. De multa de præben.* secundum opinionem Hostien. & Joan. Andr. quam ibi Doctores sequuntur, & post Butr. tradit Barbat. *cons.* 17. *col.* 4. *lib.* 1. Sed textus in *d. cap. Statutum*, dum decidit appellatione Parochialis non venire Dignitatem, utitur verbis significantibus exercitium, ibi, *Assumptis ad earum regimen*; Ergo ea dispositio intelligitur de Dignitatibus habitu, & actu, & consequenter quæ sunt Dignitates habitu tantum non includuntur appellatione Parochialium.

Idque multo magis est dicendum: quia cum hujusmodi Ecclesiæ regulares, quæ prius habebant Collegia, & postea commendari a Sede Apostolica cœperunt, nunquam consueverint redire ad suum statum primævum, nec Collegium recuperare, sed semper Summi Pontifices tales Ecclesias semel commendatas cessante commenda rursus commendare sint soliti: sequitur, ut exercitium in

Collegium consideratum in prædicta decretali, statutum post Commendam non solum non adsit re, & actu, sed
31 nec etiam spe; nam quæ pendet a voluntate Principis, & concedi non consueverunt, reputantur impossibilia, *l. Apud Julianum*, alias incipit, *Africanus* §. *fin.* & ibi Bart. *n.* 2. & Jas. post Alex. & alios, *n.* 13. *ff. de legat.* 1. gloss. *in l. Continuus*, §. *Cum quis*, *in ver. Relictæ*, *ff. de*
32 *verborum obligat.* Cum autem exercitium non subest re, nec spe, nunquam comprehenditur in lege conjunctim respiciente habitum, & actum, ut per Gemin. qui multis distinctionibus hanc materiam explicavit *in d. c. Licet canon. col.* 3. *vers. Tertio casu.*

33 Præterea dignitatem Curatam habitu tantum non esse de his, quæ speciali nota dignæ censentur, & non veniunt in generali legis dispositione, quando actus est sublatus auctoritate Superioris, tradit glossa *in d. cap. Statutum*, *in vers. Collegiatas*, ubi quærens, an illa decretalis habeat locum, cum desiit in Ecclesia esse Collegium, ita distinguit, videlicet si Collegium desiit ibi esse ob mortem Canonicorum, ita ut alii in eorum locum debeant substitui, decretalis habeat locum, quia ob spem reversionis non videtur Collegium ibi deesse: si autem destruatur Collegium Superioris authoritate, tunc non habeat locum, nimirum quia Collegium est
34 sublatum re, & spe: & glossam Doctores communiter sequi videntur, & nam ita demum potentia attenditur, cum est facile reducibilis ad actum, Hostien. *in Summa de pœnit. & remiss.* §. *Cui*. Nos quidem versamur in secundo casu, non in primo, cum Collegium desierit esse non per mortem Canonicorum, sed per commendam Papæ, qui illud nec restituit, nec restitutus præsumitur; ideoque hujusmodi dignitas non comprehenditur *in d. cap. Statutum*, sed venit appellatione parochialis. Nec potest dici nos versari in primo casu glossæ, cum Collegium desierit morte Regularium non per Commendam Papæ, & Commenda non sit incompatibilis cum Collegio, cum sæpe videamus monasteria Conventuum habentia commendari; nam respondetur,
35 cum in casu nostro a tempore Commendæ Conventus desierit esse in monasterio, & nunquam tot annis sit restitutus; inde videtur quodammodo inferri posse ad mutationem status longiori tempore; quam annorum quadraginta, juxta text. *in cap. Cum de beneficio*, *de præben. in* 6. de quo tamen inferius dicemus. Et sic non sumus in primo casu glossæ, in quo Collegium desierat per mortem, & alii sunt restituendi; & sic in uno etiam Collegium remanebat, ut ibidem per glossam ex *capit. Gratum*, *de postul. Prælat. & l. Sicut*, §. *fin. ff. Quodcujusque univers. nom.*

36 Sic etiam videmus Parochialem habitu tantum Curatam, quæ affectu desit habere Parochianos, non venire appellatione beneficii Curati, nec includi in dispositione *c. De multa*, *de præb.* ut adversus Spec. & Card. tradiderunt gl. *in d. c. Licet canon.* Host. Jo. Andr. & Abb. *in d. c. De multa*, *& in c. Quia nonnulli*, *de Cler. non resid.* Staphil. *in tract. de qualit. & stat. benefic. n.* 22. Jo. de Selv. *in tract. de benef. in* 3. p. *n.* 41. Capra *ex communi reg.* 9. *n.* 74.

37 Ceterum ex alio capite dicendum est, hoc casu non requiri formam examinis per concursum, nempe quia versamur in Prioratu regulari, ac propterea non est locus decreto Concilii *in d. c.* 18. *sess.* 24. ut alias S. Congregatio respondit. De monasteriis enim, ac domibus regularibus, quibus cura animarum imminet personarum secularium, Concilium specialiter disposuit *in d. c.* 11. *sess.* 25. *de regular.* & de monasteriis commenda-
38 tis *in dict. cap.* 21. *ejusdem sess.* Neque obstat, quod hic Prioratus commendari consueverit Clericis secularibus, & quod Commendæ nostri temporis redactæ sint ad in-
39 star titulorum, Sarnen. *in reg. de infirm. quæst.* 13. Nam respondetur non propterea Prioratum desiisse esse regularem, quia Commenda etiam perpetua non mutat statum beneficii, Cassad. *dec.* 1. *num.* 2. *de Privileg.* Put. *dec.* 25. *lib.* 1. & Sarnen. *loco cit.* Quibus accedit, quod Concilium *in d. c.* 18. loquitur de Parochialibus, quæ conferuntur, ut patet ibi: *Atque ipsi, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat*; ac proinde non habet locum in hoc Prioratu, qui non confertur, sed commendatur. Item
49 Concilium loquitur de Parochialibus vacantibus, ut patet ibi, *Statuit Sacra Synodus, ut si Parochialis Ecclesiæ vacatio per obitum, vel resignationem etiam in Curia, vel alias quomodocunque contigerit, &c.* Et infra ibi, *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ, &c.* At ex declaratione Cancellariæ beneficia etiam perpe- 40
tuo commendata vere, & proprie non vacant; unde nunquam dat literas per obitum Commendatarii, sed cessante Commenda, ut refert Mandos. *in reg.* 32. *de impetran. benefic. vacan. per obit. familiar. Cardin. q.* 6. *in fine.* Præsertim vero quia cum Concilium voluit hujusmodi Commendas comprehendere, de illis specialiter meminit, ut patet in *c.* 18. *sess.* 21. *in cap.* 17. *sess.* 24. & alibi. Quod cum non fecerit *in d. c.* 18. censeri debeat eas noluisse comprehendere, ut in similibus terminis arguit d. Mandos. *d. q.* 7. *n.* 15. *vers. Secunda argumento: Quia inquit, quando Summ. Pont. voluit regulam aliquam comprehendere Commendas, seu vacationes per cessationes Commendarum, id clarius, & propriis verbis expressit, prout in illa de infirmis, it aut idem verisimiliter fecisset, si de Commendis, seu de earum cessationibus sensisset.*

Non obstat, quod in beneficiis regularibus ideo concursus non requiratur, quia cum religiosi sint obedientiarii, non possunt inter eos habere locum quæ perscribuntur a Concilio *in d. c.* 18. Et quod hæc ratio impedimenti cesset in Commendatariis, qui sunt Clerici seculares, ut perpendit Rota in decisione coram Card. Millino.

Nam respondetur hanc rationem impedimenti cessantis infirmam esse; quia cum status hujus Prioratus ab initio fuerit regularis, nec fuerit postea alteratus per Commendam, attendi debet illius primordialis natura, Gemin. *cons.* 8. *numer.* 8. & Sarcen. *ubi sup.* Et quemadmodum si iterum ibi redintegraretur Collegium Monachorum, Prior non esset eligendus prævio concursu, secundum declarationem S. Congreg. ita nec Commendatarius secularis, cum jura omnia, quæ de Monachis, loquuntur, habeant locum in his Commendatariis, Philipp. Prob. *ad Monac. in c. Nemo*, *n.* 11. & 23. *de elect. lib.* 6. Rebuff. *in tit. de non promot. n.* 32. *& in rubr. de pacific. possess. n.* 36. & 42. Sarnen. *loc. cit. & in reg. de Idiomate*, *q.* 5. *n.* 6.

Demum S. Congregatio alias consulta, an in beneficiis regularibus curam animarum habentibus commendari solitis requiratur concursus, juxta formam *c.* 18. *sess.* 24. respondit non requiri, die 3. Augusti 1600. Ad dubium Rotæ superius propositum S. Congregatio respondit hujusmodi Prioratum, utpote regularem, quamvis in Commendam concedi consueverit, nequaquam subjacere concursui. Quam Congregationis sententiam Sanctissimus ad se relatam approbavit. De hoc articulo scripsi plenius in *c. Cum ad naturam*, *an.* 23. *usq. in fin. supra de elect.*

Tertio QUÆRO, cum decreto Concilii Tridenti- 41
ni in eodem *c.* 18. *sess.* 24. inter cetera caveatur, ut Episcopus, & qui juspatronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum idoneos aliquos Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet, an terminus ille decem dierum sit computandus a die habitæ notitiæ vacationis Ecclesiæ, ita ut Episcopus post habitam hujusmodi notitiam teneatur Clericos nominare, vel edicta proponere infra decem dies pro concursu peragendo; an vero hoc spatium decem dierum censeatur a Concilio præfixum concurrere volentibus, ita ut possit quidem Episcopus infra semestre, vel quadrimestre justa Constitutionem S. Pii V. quæ incipit, *In conferendis*, quandocunque præfigere tempus decem dierum; sed qui volunt se examini subjicere, non admittantur, nisi nomina eorum detulerint infra præfixum terminum.

Videtur respondendum hujusmodi terminum non esse computandum a die habitæ notitiæ vacationis Ecclesiæ, sed liberum esse Episcopo quandocunque decem dies præfigere volentibus concurrere, dummodo faciat infra semestre, vel quadrimestre; nam cum Epi- 42
scopus ex decreto Lateranensis Concilii habeat semestre spatium ad conferendum, ut *in cap.* 2. *de concess. præb.* & ex Constitutione S. Pii V. possit differre electionem magis idonei, usque ad sex menses, si Parochialis in suo mense vacaverit, & usque ad quatuor, si vacaverit in mense Sedi Apostolicæ reservato, frustatorium fuisset illum arctare ad præfixionem termini decem dierum statim post habitam notitiam vacationis Ecclesiæ. Quinimo nec utilis fuisset hæc provisio, quia multoties potest non expedire, ut edicta concursus illico proponatur, veluti si Episcopus absit, vel alias sit impeditus, si aliquis Sacerdos sit expectandus qui ad

regen-

regendam Ecclesiam sit magis idoneus, vel quid simile contingat. Unde verisimilius est, ut Concilium voluerit esse in arbitrio Episcopi præfigere quandocunque tempus decem dierum concurrere volentibus; ipsis autem concurrentibus ideo hunc terminum præfixisse, ne examen invito Episcopo diutius protraheretur, si liberum esset unicuique se quandocunque examini subjicere.

43 Qui sane intellectus magis etiam suadetur ex verbis ipsius *cap.* 18. nam paulo ante dum Concilium agit de congrua Vicario assignanda, utitur illis verbis: *Debeat Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiæ idoneum in ea Vicarium constituere.* At vero cum postea immediate agit de termino dictorum decem dierum, non exprimit amplius verba illa: *Habita notitia vacationis Ecclesiæ*, imo utitur dictione, *Porro*, quæ potius est
44 diversificativa præcedentium, *c. Quoniam*, §. *Porro*, *ut lit. non contest. c. fin. §. fin. de statu regul. lib. 6. leg. 1. §. 1. ff. Si quis a Paren. fuer. manumiss.* Quod est signum in secundo casu terminum decem dierum non currere a die scientiæ vacationis Ecclesiæ, sed esse assignandum arbitrio Episcopi, arg. *l. unica*, §. *Sin autem ad deficientis*, *vers. Sed & varietatis ratio*, *C. de caduc. tollen.* Deinde hæc termini præfixio non videtur inducta a Concilio, nisi ad effectum nominandi Clericos ad regendam Ecclesiam idoneos, & ad deferenda nomina aliorum concurrere volentium, non autem ad finem accelerandi Episcopum ad edictorum propositionem, ut indicant verba *d. c.* 18. ibi: *Episcopus infra decem dies, &c. idoneos aliquos Clericos nominet:* rursus ibi: *Liberum sit tamen aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre*, & ibi: *Transacto constituto tempore omnes, qui descripti fuerint, examinentur.*

Ex quibus patet hunc terminum pro descriptione concurrentium tantum Episcopo præfixum fuisse. Quod manifestius colligitur ex prædicta Constitutione Pii V. quæ in hunc sensum accepit Concilii Decretum, ut patet ex illis verbis: *Prohibentes ne decem dies ad nominandum præfixos audeant prorogare, &c.*

45 Ac demum si Concilium voluisset terminum decem dierum currere ipso jure a die habitæ notitiæ, non posuisset postea illum in arbitrio Episcopi, ut fecit per illa verba: Infra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum; quæ sunt verba facti, hominis ministerium requirentia, Alciat. *parerg. lib. 6. cap.* 58. Pa-
46 rif. *cons.* 33. *num.* 6. *vol.* 3. Dec. *cons.* 640. *num.* 6. optime declarat Felin. *in cap. Rodulphus num.* 34. *vers. Considera de rescript.* Implicat enim terminum currere ipso jure, & esse assignandum ab Episcopo, cum factum hominis tollat provisionem legis, *l. Quandiu*, *la seconda*, *ff. de acquir. hæredit.* glos. magna *in l.* 2. & ibi per Cyn. & Bart. *C. de jur. emphyteut.*

Itaque secundum verum Concilii intellectum videtur posse Episcopus infra quatuor menses, si Parochialis vacaverit in mense reservato, sin minus infra sex quandocunque proponere edicta concursus, vel Clericos nominare ad regendam Ecclesiam idoneos, dummodo in edictis, vel Clericorum nominatione præfigat terminum decem dierum concurrentibus ad sua nomina deferenda, vel deferibenda, & postea hunc terminum non proroget ultra alios decem dies; hoc enim sensu magis consulitur Eccle-
47 siæ, Episcopo, & concurrentibus. Quibus etiam accedit universalis Episcoporum observantia, quæ plurimum valet ad Concilii interpretationem, *cap. Cum dilectus de consuet.* glos. *in cap. Ceterum in ver. Actibus de testib. cogen.* glos. *in cap. Nonnulli in ver. Ultra duas de rescript.* Et hanc senten-
48 tiam probavit S. Congregatio. Porro cum Episcopus Montis Regalis publicasset concursum, & statuisset terminum decem dierum concurrentibus, intra quem terminum habitus fuit concursus, quæsitumque esset, an propterea sit nullus concursus intra dictum terminum habitus, die 2. Augusti 1607. Sacra Congregatio censuit examen factum intra terminum dictorum decem dierum non esse nullum, si nemo post examen comparuit, qui se læsum propterea prætendat.

49 Rursus vacante Parochiali Ecclesia Sanctæ Margaritæ Placentinæ Provinciæ Bononiensis, positis edictis concursus decem dierum, in ultima die, nempe decima, duo ex descriptis fuerunt examinati, alii vero omnes post lapsum dicti termini; & cum fuerit quæsitum, an propterea concursus sit nullus, die 3. Julii 1608. responsum est, tametsi duo examinati sint durante termino, si tamen reliqui omnes fuerint postea examinati, itaut transacto constituto tempore ante renunciationem examinatorum, & electionem Episcopi, nullus remanserit non examinatus ex descriptis, satisfactum esse formæ Concilii, & concursum ex hoc capite non esse nullum.

Quarto QUÆRO, an in concursu Proachialis Ec- 50
clesiæ a reprobatione examinatorum Synodalium liceat appellare, & ad novum examen provocare. Fuit a Rota ad Sacram Congregationem Concilii transmissum hoc dubium, videlicet, Præsupposita Bulla Pii V. super provisionibus Parochialium, & quod vacante Parochiali Firmana, de qua agitur, & positis ab Ordinario edictis, Nicolaus Moretus, & Galeatius Recchia fuerint ab Examinatoribus deputatis in Synodo Episcopali examinati, quorum quatuor approbarunt Nicolaum, & quinque Galeatium; & quod Ordinarius dictam Parochialem Galeatio contulerit, qui illius possessionem adeptus fuit, appellatione infra legitima tempora Nicolai ab irrevocabili judicio examinatorum, & a provisione Ordinarii interposita coram quibusdam Canonicis Maceratensibus; & quod de mandato Dominorum idem Galeatius fuerit ab Examinatoribus Urbis, non tamen in concursu examinatus, & approbatus: an hodie Nicolaus possit provocare Galeatium ad novum examen, & interim sit revocandum sequestrum appositum super Parochiali, quia Galeatius nolebat se examini subjicere.

Pro solutione quæstionis satis erit referre discursum manu Cardinalis Alciati exaratum, qui est hujusmodi, videlicet: Tota quæstio est, an novum examen sit cum concursu faciendum, vel sine. Ita dubium Rotæ, prout utraque pars concorditer attulit, & huc tendunt allegationes utriusque partis. An vero potuerit, vel non potuerit appellare, neque Rota dubitat, neque partes principaliter controvertunt, licet aliqua alleget Galeatius ad subterfugiendum examen per concursum. Sed quod jure potuerit appellare, patet, quia Nicolaus voluit improbare judicium examinatorum, prout in instrumento appellationis, & tunc clarum, quod potuit appellare, ex verbis claris Concilii *d. cap.* 18. *vers. In omnibus supradictis casibus*, ibi, *Examinatorum relationem appellatio*, *&c.* Non obstante *cap. Constitutis de appell.* quod Concilium in hoc correxit, quia voluit magis idoneum. At voluit improbare judicium Episcopi. Quod patet ex instrumento appellationis, ibi: *De dict. collatione:* & ita Rota fatetur, quod appellavit a judicio Episcopi. Et tunc potuit appellare non ex Concilio, quod id non permisisset, sed ex Bulla Pii V. *vers. Possint ii qui rejecti fuerint.* Et ita appellatio admissa fuit, & per Signaturam commissa Rotæ, & de ea Rota non dubitat, sed de concursu. Rota nos consuluit propter concursum. Ideo respondendum ad interrogata. Igitur concludendum, quod Nicolaus potuit appellare, & a judicio examinatorum, & a judicio Episcopi, prout appellavit. Et cum ab Episcopo appellaverit, intrat Bulla Pii V. quæ vult examen per concursum. Solum ad Bullam respondetur, quod habet locum, quando Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit. Sed in isto casu videtur Episcopus elegisse magis idoneum, ex quo elegit eum, qui quinque vota habebat, posthabito eo, qui tantum quatuor habuit. Sed ad hoc respondetur, quod 52
quis sit magis idoneus, vel non, non judicant examinatores, sed solus Episcopus, ut se habent verba clara Concilii *d. c.* 18. *vers. Peracto*, ibi, *Quotquot ab his idonei*. Ponderanda est dictio, *Idonei*, non dicit, magis idonei, sicque ad eos tantum spectat judicare idoneos, & eatenus eorum suffragia spectanda sunt, quatenus demonstrari possit idoneitas multorum. Et ita licet Galeatius habeat quinque vota, & Nicolaus quatuor; tamen non potest negari, quin & Nicolaus idoneus reputatus sit ab examinatoribus, quia habet majorem partem votorum, scilicet quatuor ex sex votis. Quis autem magis idoneus sit, non spectat hoc ad Examinatores, sed ad Episcopum, *d. c.* 18. *vers. Ex his, quæ Episcopus quem magis idoneum*. Sicque, an magis idoneus, solius Episcopi videre est, nec major idoneitas argui potest ex majori numero suffragiorum Examinatorum, cum ad eos id non spectet. Unde cum Episcopus judicaverit, ipse, qui ab Episcopo rejectus est tanquam minus idoneus, potest appellare, & Judex appellationis definit quis sit magis idoneus.

Causa in S. Congregatione bis proposita, cum dubitare- 53

tur, an deferendum esset appellationi, licet Rota de hoc non dilataret, duæ sententiæ Congregationis fuere. Altera quod deferendum esset, quia appellatio est a collatione Episcopi ad sinistram relationem ei per examinatores factam; & sic ab utroque appellavit, & a judicio examinatorum, & a mala electione Episcopi. Quantum ad judicium examinatorum videtur potuisse appellare, quia nullo jure prohibetur appellatio, & Concilium admittit *d. c.* 18. ubi inquit: Examinatorum relationem, quominus executionem habeat, nulla devolutio, aut appellatio impediat, aut suspendat. Sicque permittit appellationem, quæ non suspendat, sed devolvat, & devolutio ista non impedit executionem. Et ita semper Congregatio credidit licere appellare a judicio examinatorum propter ista verba. Quo autem ad appellationem a collatione Episcopi, intrat Bulla Pii V. quæ permittit claris verbis appellationem, quæ devolvit, & mandat fieri novum examen. Altera fuit opinio, quod imo non sit locus appellationi isto casu neque ex Concilio, neque ex Bulla Pii V. Ex Concilio, quia non dicit expresse quod liceat appellare, sed quod appellatio non impedit. Ad Bullam Pii V. respondetur quod non procedit, quando Episcopus eligit eum, qui ab examinatoribus pro magis idoneo approbatus est, ponderando illa verba, *Magis idoneis repertis*. Sed respondetur dupliciter. Primo, istud judicium, quis sit magis idoneus, Concilium dedit Episcopo, non examinatoribus, quia illa verba, *Magis idoneis repertis*, reguntur a verbo, *Conferantur*; & hoc pendet ab eventu coram judice appellationis, qui novo examine pronunciabit magis idoneum. Secundo, quia illa verba, *Magis idoneis repertis*, intelliguntur de iis, qui magis idonei reperti fuerint, etiam ex examine subsequenti. Sed postea relato decreto in quadam causa Interamnen. facto a S. Congreg. quod in fortioribus terminis probat a judicio examinatorum, etiam quod absolute quem reprobaverint, posse appellari, & ad novum examen provocari; item a præelectione Episcopi, qui secutus judicium examinatorum unum magis idoneum prætulerit; posse per eum, qui repulsus sit, absolute appellari, & ad novum examen provocari. Ita Congregatio generalis re diligentissime perpensa censuit.

Quinto QUÆRO, an & quando expiret exami-
54 natorum Synodalium authoritas; & an Episcopus in locum demortuorum possit alios extra Synodum substituere.

Solutio, siquidem Episcopus sit intra annum, quo Synodum tenetur celebrare, & examinatores in ultima Synodo deputati omnes obierint: ex decreto Clementis VIII. hac de re edito ex antiquis examinatoribus Synodalibus, si fuerint, subroget alios non pauciores numero sex: quod si non existant examinatores Synodales antiqui, qui ad hunc numerum ascendant, nunc Episcopus eligat illos qui fuerint, & alios suppleat de novo, approbatos tamen a Capitulo, usque ad numeri prædicti supplementum. Verum si nulli ex antiquis superstites fuerint, tunc Episcopus omnes novos examinatores, qui a Capitulo approbati sint, non pauciores dicto numero sex substituat, ex quibus Episcopus debebit tres eligere pro concursibus perficiendis. Verum elapso anno, quo Episcopus tenetur Synodum congregare, S. Congregatio censuit, si ex sex examinatoribus in ultima Synodo deputatis aliquis fuerit defunctus, ceterorum officium expirare, atque eos, qui supersunt, pro legitimis amplius non haberi, neque ad examen promovendorum ad Parochiales Ecclesias adhibendos esse; idque etiamsi e sex examinatoribus unus tantum obierit.

Porro tametsi in quolibet concursu sufficiant tres examinatores Synodales, ex præcepto Concilii Tridentini *d. c.* 18. §. *Transacto*, *v. Non paucioribus*, *quam tribus sess.* 24. nihilominus quia potest contingere, ut aliquis ex eis in illo concursu ex aliqua causa sit suspectus, aut non usquequaque idoneus, & ex culpa, & negligentia Episcopi, qui Synodum distulit celebrare, factum est, ut non extet integer numerus sex examinatorum a Concilio præfinitus; merito elapso anno ex sententia S. Congregationis cessat officium, & authoritas ceterorum superstitum.

Ad hæc S. Congregatio consulta ab Episcopo Carthaginensi, ad concursus, & examen pro Parochialibus pro- 55
videndis factum a tribus, vel quatuor examinatoribus Synodalibus una cum alli tribus, vel quatuor ab Ordinario tamen deputatis, sit contra formam Trident. Concil. & provisiones Parochialium, sic ab eo Ordinario factæ, sint nullæ, & Sedis Apostolicæ reservatæ: respondit esse contra formam a Trident. Concilio præscriptam, nulliusque esse momenti, & collationem ad Sedem Apostolicam vigore Constitutionis Pii V. esse devolutam.

DE SACRA UNCTIONE.

Innocentius III.

CAPUT I.

CUm venisset ad Apostolicam sedem Bracarensis Episcopus, qui in consecratione sua sacram non acceperat unctionem, quoniam apud vos non consueverunt Pontifices, cum consecrantur, inungi: Nos quod illi defuerat, mandavimus in ipso suppleri, facientes caput ejus & manus per Alban. Episcopum (assistentibus ei duobus Episcopis, secundum morem Ecclesiasticum) sacro chrismate deliniri: & infra. Scire te volumus, duas esse species unctionis; exteriorem, quæ materialis est & visibilis; & interiorem, quæ spiritualis est & invisibilis. Exteriori visibiliter inungitur corpus, interiori invisibiliter inungitur cor. De prima Jacobus Apostolus ait: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum. De secunda Joannes Apostolus ait: Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos; sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus. Unctio visibilis & exterior, signum est interioris & invisibilis unctionis: Unctio vero invisibilis & interior, non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si digne sumitur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat. Ad exhibendum autem exteriorem & visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur Catechumenorum vel infirmorum, & conficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo, mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientiæ designatur, juxta quod legitur: Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum odor famæ exprimitur, propter quod dicitur: Sicut balsamum aromatizans, odorem dedi. Hoc ergo chrismate ungi debet Episcopus non tam in corpore, quam in corde, ut & interius nitorem conscientiæ quantum ad Deum, & exterius habeat odorem famæ quoad proximum. De nitore conscientiæ dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ; nam omnis gloria filiæ Regis ab intus. De odore famæ idem Apostolus ait: Christi bonus odor sumus in omni loco, & aliis sumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Debet enim Episcopus bonum habere testimonium & ab

iis,

iis, qui sunt intus, & ab iis, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat, & qui audit, dicat, Veni. Hoc unguento caput, & manus Episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud: Unge caput tuum, & faciem tuam lava. Per manus opera intelliguntur, juxta illud: Manus meæ distillaverunt myrrham. Manus igitur ungitur oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem ungitur balsamo charitatis, ut Episcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima & proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter auctoritatem & dignitatem, & manus propter ministerium & officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius repræsentare personam, de quo dicitur per Propheram: Sicut unguentum in capite ejus, &c. Caput enim viri, Christus; caput Christi, Deus, qui de se dicit: Spiritus Domini super me, eo quod unxit me evangelizare pauperibus misit me. Manus Episcopi inunguntur, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi, & consecrandi. Unde cum eas consecrator inungit: Consecrare (inquit) & sanctificare digneris Domine manus istas per istam unctionem, & per nostram benedictionem, ut quæcunque consecraverint, consecrentur, & quæcunque benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

Unde in vetteri testamento non solum ungebatur Sacerdos, sed etiam Rex, & Prophera: sicut in libro Regum Dominus præcepit Eliæ: Vade, & revertere in domum tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam, & Jehu filium Namsi unges regem super Israel: Elisæum autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges Prophetam pro te. Sed ubi Jesus Nazarenus (quem unxit Deus Spiritu sancto, sicut in Actibus Apostolorum legitur) unctus est oleo pietatis præ consortibus suis: qui secundum Apostolum est caput Ecclesiæ, quæ est corpus ipsius; Principis unctio a capite ad brachium est translata, ut Princeps ex tunc non ungatur in capite, sed in brachio, sive humero, vel in armo, in quibus Principatus congrue designatur, juxta illud quod legitur: Factus est Principatus super humerum ejus, &c. Ad quod etiam significandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero Pontificis, Sacramentalis est delibutio conservata, quia personam capitis in Pontificali officio repræsentat. Refert autem inter Pontificis, & Principis unctionem, quia caput Pontificis chrismate consecratur; brachium vero Principis oleo delinitur, ut ostendatur, quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis: & Principis potestatem.

Quia vero Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum, & Sacerdotes, (propter quod Petrus Apostolus ait: Vos estis genus electum, regale sacerdotium,) idcirco in novo testamento non solum reges, & Sacerdotes unguntur, sed etiam omnes; Christiani, bis ante baptismum, scilicet Oleo benedicto, primum in pectore; deinde inter scapulas, & bis post baptismum, scilicet Chrismate sancto, primum in vertice, demum in fronte. In pectore nanque baptizandus inungitur, ut per sancti Spiritus donum abjiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, quia justus ex fide vivit. Inter scapulas; ut per Spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides sine operibus mortua est: ut per fidei Sacramentum sit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum, operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens, juxta quod legitur: Oculi sapientis in capite ejus; cujus superior pars est ratio, & inferior est sensualitas; unde bene per verticem, quæ est superior pars capitis, intelligitur ratio, quæ est superior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur quod credit, quia corde creditur ad justitiam, ore vero fit confessio ad salutem: memor ejus, quod Dominus ait: Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergo ungitur Oleo benedicto, & post baptismum Chrismate sancto: quia Chrisma soli competit Christiano. Christus enim a Chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur Chrisma: non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo vero Christiani dicuntur, tanquam uncti deriventur ab uncto, ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cujus nomen oleum est effusum.

Per frontis Chrismationem, manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmentum datur & robur: unde cum ceteras unctiones simplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere, hanc nonnisi summus Sacerdos, idest Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum Vicarii sunt Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant: quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat: Cum audissent (inquit) Apostoli, qui erant Jerosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu: tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, cujus adventus per unctionis ministerium designatur: quia columba in qua Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperum in cataclysmo revertens, ramum retulit virentis olivæ; cujus utique Sacramentum David Propheta prænoscens, exhilarandam faciem in oleo prædicavit.

Ungitur præterea secundum Ecclestasticum morem, cum consecratur Altare, cum dedicatur Templum, cum benedicitur Calix, non solum ex mandato legis divinæ, verum etiam exemplo B. Silvestri, qui cum consecrabat Altare, illud Chrismate perungebat: præcepit enim Dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret testimonii tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cum vasis. Verum unctionis Sacramentum aliud quidem efficit, & figurat tam in novo, quam in veteri testamento; unde non judaizat Ecclesia, cum unctionis celebrat Sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei novere virtutem. Monemus igitur, ut illum in ordinandis Presbyteris, & consecrandis Episcopis morem serves, & facias observari, quem Apostolica sedes observat: & infra. Licet Romanus Pontifex non utatur baculo Pastorali, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem; tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificium poteris eo uti.

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia Græca in ordinationibus, & consecrationibus servare debet unctiones, quas servat Ecclesia Romana.*
Episcopus cum consecratur, inungitur Chismate in capite, & manibus; quod si fuerit omissum, per tres Episcopos est supplendum, ibid.
2 *Unctio exterior, & anterior, an congrue hic describantur, & an interior unctio sit gratia, vel character Sacramentalis. Anve Codex sit mendosus, & quonam modo restituendus, ex manuscripto Bibliothecæ Vaticanæ.*
3 *Ordo Presbyteratus an ita requirat porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum hostia, ut si vinum desit, character non imprimatur, & n. seqq. usq. in fin.*
4 *Calicis, & patenæ traditio ex sententia antiquorum Canonistarum non est de essentia Ordinis Sacerdotalis.*
5 *Ordinationis, & consecrationis substantialia quæ sint.*
6 *Ordinatio, si quid ex substantialibus fuerit prætermissum, ex integro est iteranda, ac si nihil esset actum, n. 50. & seqq.*
7 *Ordinatio, si aliquid de solemnitate prætermissum fuerit, non iteratur, sed caute suppletur omissum, & quæ sint de solemnitate.*
8 *Missa, & jejunium ordinantis, & ordinandi, an sint de substantia Ordinis, vel de solemnitate tantum.*
9 *In ordinatione si levia fuerint prætermissa, suppleri possunt ad cautelam. Et quæ dicantur levia.*
10 *Canonistarum sententia, quod calicis, & patenæ traditio non sit de substantia Ordinis Presbyteratus, quibus fundamentis nitatur.*
11 *Character in Sacramento Confirmationis imprimitur in ipsa unctione.*
12 *Vestimenta sacra non debent contrectari, nisi a sacratis hominibus, nec semel consecrata iterum consecrantur.*
13 *Et reſici possunt filo, seu panno non sacro.*
14 *Character idem in Sacramento Ordinis iterari non potest, & cur.*
15 *Acolytho an imprimatur character in acceptione candelabri, an vero urceoli, n. 63.*
16 *Diaconi in primitiva Ecclesia fuerunt ordinati per manus impositionem absque traditione libri Evangeliorum, n. 65.*
17 *Stephanus ab Apostolis fuit ordinatus Diaconus, & ministravit in Altari Jacobo Apostolo.*
18 *Evangelium quibus temporibus scriptum fuerit ab Evangelistis.*
19 *Sacramenta omnia sunt ex institutione Christi.*
20 *Ecclesia sicut non potest nova Sacramenta instituere, ita nec materiam, & formam Sacramentorum immuta-*
21 *Sacramenta sunt fundamenta Religionis. (re.*
22 *Ritus, qui in Sacramentis sunt ex institutione Ecclesiæ, non sunt de essentia, sed de solemnitate tantum.*
23 *Character Ordinis potest animæ infigi per institutionem Ecclesiæ, ex sententia Canonistarum.*
Contrarium, n. 67.
24 *Animæ sunt de jurisdictione Papæ, & spiritualium Patrum.*
25 *Ecclesia Græca a Latina discrepare non potest in essentialibus Sacramentorum.*
26 *Sacramentorum uniformitas pertinet ad unitatem fidei.*
27 *Græci in ordinatione Sacerdotum an utantur porrectione calicis, & patenæ: an vero sola manuum impositione, n. 69. & 90. usque in fin.*
28 *Ordinum materias Christus non instituit in particulari, sed generaliter, & indeterminate.*
Contrarium, n. 80.
29 *Ordinatio Presbyteri valida est, si fiat per traditionem vasis cum altera specierum, ex sententia Henr.*
Contrarium a n. 31. usq. in fin. & præsertim n. 76.
30 *Species una sufficit ad essentiam sacrificii.*
Contrarium, num. 46.
Papa potest ex gravi causa dispensare, ut in una specie tantum fiat consecratio, eod. n. 30.
31 *Sacramenta omnia tribus perficiuntur, materia, forma, ministro.*
32 *Ordinis materia est illud, per cujus traditionem conferitur Ordo.*
Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patena cum pane porrectionem, ibid.
33 *Characterem Ordinis Presbyteratus non imprimi, si porrigatur calix sine vino, quibus fundamentis probetur, usque ad n. 89.*
34 *Sacramentis, in quibus imprimitur character, illud est essentiale, in quo, sive per quod character imprimitur.*
35 *Materia in Ordine ita est ex necessitate Sacramenti, ut sine illa irrita sit ordinatio.*
36 *Ordinis cujusque principalis actus est, secundum quem magis proxime ordinatur ad Eucharistiæ Sacrament.*
37 *Subdiaconi principalis actus est vasa Dominici Corporis offerre.*
38 *Presbyteri principalis actus est ministrare Corpus, & Sanguinem Christi.*
39 *Character in quolibet Ordine imprimitur per susceptionem illius signi exterioris, in quo principalis actus quem respicit ille ordo, significatur.*
40 *Ordo quid sit.*
41 *Signi exterioris traditio requiritur ad essentiam Ordinis.*
42 *Manus impositione non imprimitur character Ordinis Presbyteratus, sed tantum confertur potestas ligandi, & solvendi, n 5*.
43 *Subdiaconatus materia est traditio calicis vacui, & patenæ vicuæ.*
44 *Materiæ debet esse distincta in Sacramentis, in quibus est distincta forma.*
45 *Presbyteratum, & Subdiaconatum esse in Ecclesia Ordines distinctos, est de fide.*
46 *Species una nullo casu potest sine alia ex intentione consecrari.*
47 *Materia in Sacramentis debet significare principaliter rem contentam.*
48 *Significatio rei sacramentalis est de essentia Sacramenti, & habetur sufficienter per materiam ejus.*
49 *Copula requirit concursum omnium copulatorum, & conjungit æque principaliter.*
50 *Materiæ defectus in qualibet parte totum inficit Sacramentum.*
51 *Oleum non sanctificatum si adhibeatur in Extrema Unctione, non fit Sacramentum.*
52 *Extremæ Unctionis materia est oleum olivæ ab Episcopo benedictum.*
53 *Confirmationis materia est chrisma confectum ex oleo, & balsamo.*
54 *Ordinatio tota est repetenda, si aliquid omissum fuerit, de quo dubitetur, an sit de substantia Ordinis, necne.*
55 *Iteratum non dicitur, quod ambigitur esse factum.*
56 *Manus impositio, & unctio cur sit de essentia Confirmationis, non autem Ordinis.*
57 *Unctio in ordinatione Presbyteri est de solemnitate tantum.*
58 *Apostoli quando, & quibus verbis fuerint ordinati Sacerdotes, & acceperint potestatem ligandi, atque solvendi.*
59 *Consecratio vestium in quo differat a consecratione Ministrorum.*
60 *Vestis Sacerdotalis traditio quid significet.*
61 *Diaconi potestas est media inter potestatem Subdiaconi, & Sacerdotis.*
62 *Diacono imprimitur character in traditione libri Evangeliorum.*
63 *Acolytho tradendum est tam candelabrum, quam urceolus; sed si unum sine alio tradatur, imprimitur character in traditione urceoli.*
64 *Intellectus c. Presbyter, 23. dist.*
65 *Stephanus, & alii Diaconi, antequam scriptum esset Evangelium, quomodo fuerint ab Apostolis ordinati.*
66 *Formas, quibus in ordinatione imprimitur character, esse ex institutione Ecclesiæ, erroneum est asserere.*
67 *Character Ordinis infigitur animæ immediate a Deo, ab Ecclesia autem infigi, aut deleri non potest, num. 68.*
69 *Græcorum ritus ordinandi Presbyteros per solam manus impositionem an olim extiterit in Ecclesia Græca.*
70 *Græci an receperint Canones Conc. IV. Carthaginensis.*

71 Græ-

71 *Græcos in sacra ordinatione habere usum porrectionis instrumentorum, multis rationibus suadetur, & n. seqq.*
72 *Unctio in consecratione Episcopi non est de essentia, sed de solemnitate tantum.*
73 *Græci an adessent in Concilio Florentino, quo tempore editum fuit ab Eugenio Decretum Fidei.*
74 *Græci in quibus articulis discreparent ab Ecclesia Latina in Concilio Florentino.*
75 *Materia Ordinis Presbyteratus quæ dicatur esse in Ecclesia Græca.*
76 *Florentini Concilii Decretum de materia Ordinis Presbyteratus expenditur.*
77 *Hostiensis dictum contra eos, qui suo sensu præsumunt articulos dubios diffinire circa substantialia ordinationis.*
78 *Significatio Sanguinis Christi non habetur sufficienter per traditionem patenæ cum pane.*
79 *Conciliorum definitionibus firmiter adhærendum.*
80 *In Sacramentis requiruntur res determinatæ ex institutione Christi.*
81 *Sacramentum sine materia, & forma determinata, non est realiter Sacramentum.*
82 *Substantiam impossibile est esse separatam ab eo, cujus est substantia.*
83 *Ordinationem sacram esse vere, & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum, est de fide.*
84 *Verba realiter, & cum effectu sunt accipienda.*
85 *Sacramentum est sacræ rei symbolum, & invisibilis gratiæ visibilis forma.*
86 *Diffinitum cui convenit, impossibile est non convenire diffinitionem.*
87 *Ecclesiam Ordinem Sacerdotalem non tradit diverso modo ab institutione Christi.*
88 *Sacramentum aliquod Christo non exhibuit, nisi quod ipse accepit in exemplum, excepta Pœnitentia, & Extrema Unctione.*
89 *Materia semel determinata in Sacramentis est de essentia, & amplius mutari non potest ab Ecclesia.*
90 *Græci quam formam, & materiam adhibeant in Ordinibus conferendis, ostenditur ex eorum Ritualibus.*
91 *Græci in ordinationibus non utuntur instrumentis tanquam materia.*
92 *Græcorum Euchologio manuscripto, quod asservatur in Monasterio Cryptæ Ferratæ, an & quæ fides sit adhibenda.*
93 *Decretum Fidei per Eugenium IV. editum in Concilio Florentino adstringit etiam Græcos.*
94 *Fides alia esse non potest apud Græcos, alia apud Armenos, alia apud Latinos.*
95 *Græci non tenentur canere inter Missarum solemnia symbolum Patrum cum additione,* Filioque.
96 *Tenentur tamen credere Spiritum sanctum etiam a Filio procedere, sed & pronunciare, si subesset scandalum, aut necessitas postularet.*
Hæreticus est, qui de Sacramentis aliter sentit, aut docet, quam Romana Ecclesia prædicat, & observat, ibidem.
97 *Attritus non fit contritus, si absolvatur a Sacerdote potestatem non habente.*
98 *Ordinatus, de quo dubitatur, an receperit characterem, necne, iterum ordinari debet sub conditione.*

1 *Cum venisset.* Hoc intendit principaliter: Ecclesia Græcorum in ordinationibus, & consecrationibus servare debet unctiones, quas servat Ecclesia Romana. Episcopus autem cum consecratur, inungitur chrismate in capite, & manibus. Quod si fuerit prætermissum, per tres Episcopos est supplendum. Hostiensis dividit totam hanc Decretalem in novem partes. Sed Joan. Andr. dividit in duas principales. Prima instruit Ecclesiam Græcorum circa materiam unctionum. Secunda respondet ad principalem *qu. 2. in fin.* ibi: *Licet Romanus Pontifex.* Prima pars potest subdividi in alias tres principales. Secunda ibi: *Scire.* Tertia ibi: *Monemus.*

2 Nota ex prima parte textus duas esse unctionis species. Alia enim est unctio exterior, quæ materialis est, & visibilis, qua inungitur corpus, & de qua loquitur Jacob. quinto: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo, &c.* & hæc est signum interioris, & invisibilis unctionis. Alia est interior, id est, spiritualis, & invisibilis, qua inungitur cor, scilicet anima, & de qua loquitur 1. *Joan. 2. Vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, &c.* & hæc non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si digne sumitur, vel agit, vel auget quod designat, ut disertis verbis dicitur in textu.

Contra hoc oppono. Unctio interior, & invisibilis est 3
gratia sanctificans, *cap. Unctio, de pœnit. dist. 2.* de hac enim loquitur authoritas Joannis citata in textu: hæc autem neque est signum, neque Sacramentum: non est signum, quia spiritualis, & invisibilis, ut dicitur in litera: & de ratione signi est, ut sit sensibile, & externum, *cap. Signum, de consecr. dist. 2.* & docet sanctus Thomas *in 4. distin. 1. quæst. 1. art. 1. quæst. 2.* nec est Sacramentum, cum hoc sit sacræ rei signum, seu invisibilis gratiæ forma visibilis, *cap. Sacrificium, ead. dist.* Concilium Tridentiuum *sess. 13. de sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, capite primo.* Atque ita de essentia Sacramenti est, ut sit signum visibile, id est, sensibile & externum; Ergo non videtur posse consistere quod dicitur in litera: *Unctio interior, & invisibilis non solum est signum, sed etiam Sacramentum;* quia gratia Sacramentalis non Sacramentum, sed Sacramenti effectus est, cujus causa instrumentalis est Sacramentum, ut per Divum Thomam *in 3. sentent. quæst. 19. art. 1. quæst. 1.* Præterea dum textus dicit, unctionem interiorem esse Sacramentum, quia si digne sumitur, agit, vel auget quod designat, scilicet gratiam, ut in Decreto Concilii Tridentini *sess. 7. de sacr. canon. 6.* ibi: *Gratiam, quam significant:* verba illa: *Si digne sumitur*, nullatenus conveniunt gratiæ sanctificanti, quæ non potest nisi digne sumi, *cap. Quomodo, de consecr. dist. 4.* & declarat sanctus Thomas *in 1. 2. qu. 112. art. 2. & qu. 9. art. 6.* unde conditio illa, cum de necessitate insit, videtur inepta, & supervacua, & notat glos. *in cap. in electionibus, in vers. Incerta, de elect. lib. 6.* Et eodem modo gratiæ justificanti non congruunt verba sequentia: *Agit, vel auget quod designat:* quia nihil agit, vel auget seipsum, *cap. Debitum, de Baptismo.* Ac demum, dum primo dicitur in textu. *Unctio visibilis signum est invisibilis unctionis,* & postea immediate subjungitur: *Unctio vero invisibilis non solum est signum, sed etiam Sacramentum:* utique per hoc innuitur, ut unctio visibilis non sit Sacramentum, ponderando dictionem adversativam, *Vero*, necnon dictiones implicativas, & ampliativas, *Non solum, sed etiam.* Quod tamen constat esse falsum; quia unctio visibilis, & signum, & Sacramentum est, cum de illa, ut dicit textus, loquatur Jacobus Apostolus, *Infirmatur quis in vobis, &c.* Quam quidem authoritatem Catholica Ecclesia semper docuit esse intelligendam de Sacramento extremæ Unction. ut in Concil. Flor. *in Decreto Fidei, §. Quintum Sacr.* & in Trid. *sess. 14. de sacram. extr. Unct. c. 1. & can. 1.*

Solutio, Quamvis Canonistæ has difficultates non at- 4
tingant, tamen ex mente ipsorum salvando literam dici posset, interiorem unctionem, de qua textus loquitur, esse characterem, qui imprimitur in Sacramento Chrismatis, de quo infra *in §. Per fontis;* nam characteri congruunt omnia illa verba: *Non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si digne sumitur, agit, vel auget quod designat.* Primo enim character est signum, quia signat animam, *c. Quod quidam, 1. q. 1.* & notatur *in rubr. supra de sacr. non iter.* Unde a Concilio Florentino in præalleg. *Decreto Fidei, §. Quinto,* dicitur esse spirituale quoddam signum indelebiliter impressum animæ; imprimitur enim per modum signum, ut per Divum Thomam *in 3. p. q. 63. art. 1. 2. & 3.* Item character Sacramentalis est Sacramentum, quemadmodum idem S. Thomas declarat *d. qu. 63. art. 3. ad 2.* & tenent hic Doctores, ut mox subjiciam. Rursus characteri aptatur illa conditio: *Si digne sumitur*, quia imprimitur etiam indigne sumentibus, *ut d. c. Quod quidam, §. Opponitur, circa med. 1. q. 1.* Tandem illi conveniunt & verba sequentia, *Agit vel auget quod designat*, scilicet gratiam Sacramentalem, cujus causa est character, ut docet S. Thomas in præalleg. *q. 63. art. 2. & q. 69. art. 10 & in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 1. & dist. 4. q. 1, art. 1. ad 4. & q. 3. art. 2. q. 3.* Et hic intellectus ad hunc textum elicitur ex Innoc. *n. 2.* Hostien. *n. 11.* & Joan. Andr. *num. 7.* dicunt enim, *Unctio spiritualis, & invisibilis nihil est aliud, quam charitas, sive donum Spiritus sancti impressum animæ, sicut character corporalis corpori impri-*

imprimitur: & est signum, quia praeter id quod ingerit sensibus hominum, scilicet exteriorem unctionem, facit & aliud venire in ipsorum notitiam, scilicet gratiam animæ infusam; hic enim character impressus animæ est Sacramentum, quia facit id, quod significat; nam praeter id, quod designat, est etiam ipsius gratiæ infusionis causa: unde & sequitur litera: Quia si digne sumitur, agit, vel auget, quod designat, Hæc illi, & sequuntur totidem verbis Bellam. *num.* 4. Butr. *in* 1. *lect. num.* 16. *&* 20. *& in* 2. *num.* 4. Cardin. *num.* 2. *&* 3. reliqui omnes. Ceterum hic intellectus Canonistarum infrascriptas patitur difficultates. Primo enim textus distinguit duas species unctionis, scilicet exterioris, & interioris, & ponit exemplum exterioris in Sacramento extremæ Unctionis, dum inducit locum Jacobi quinto: *Infirmatur quis in vobis, &c.* qui de hoc Sacramento intelligitur, ut dicunt hic Doctores in verb. *Infirmatur*, & est Catholica veritas, ut superius dictum est: & ista unctio, ut dicit textus, est signum, quia designat invisibilem unctionem; & mox exponens, quæ sit hujusmodi unctio invisibilis, quæ designatur per visibilem unctionem, declarat illam esse characterem, si sequamur intellectum Canonistarum; quo stare non potest, quia in Sacramento extremæ Unctionis, in quo textus exemplificat unctionem exteriorem, non imprimitur character secundum Catholicam veritatem, ut in præcitato *Decreto fidei*, §. 5. Deinde verba illa, quæ de interiori unctione præferuntur, *Non solum est signum, &c.* supponunt eodem modo primam unctionem exteriorem esse signum; Ergo, si unctio interior est signum, id est character, seu signum indelebile infixum animæ, unctio quoque exterior erit character. Quod est falsum, quia unctio exterior, de qua loquitur auctoritas Jacobi inducta in textu, non est character: & erroneum esset affirmare, unctio exterior, scilicet Sacramentum Extremæ Unctionis designat interiorem, & invisibilem unctionem, scilicet characterem; nam quomodo potest designare, seu repræsentare characterem, si per illam unctionem nullus character imprimitur? Ac denique si unctio interior esset character, prout intelligunt Canonistæ, doctrina, quæ hic traditur, non esset generalis, sed restringeretur ad solum Sacramentum Confirmationis, de quo nullam fecit mentionem: nec haberet locum in illa unctione, de qua præcipue exemplificavit, videlicet in unctione infirmorum, quæ non est character.

Ad has difficultates submovendas sciendum est in libro manuscripto vitæ Innocentii III. authoris hujus Constitutionis, qui asservatur in Bibliotheca Vaticana, non haberi verba illa, *Unctio vero invisibilis, & interior*, & ante illa verba, *Non solum*, appositam esse particulam, *Et*. Unde sic legitur, *Unctio visibilis, & exterior signum est interioris, & invisibilis unctionis; & non solum est signum, sed etiam Sacramentum, quia si digne sumitur, agit, vel auget absque dubio quod designat*. Et secundum hanc literam cessant objectæ difficultates, & omnia sunt plana: quia cum unctio visibilis non solum sit signum invisibilis unctionis, ut habet litera in præsenti; sed etiam Sacramentum, ut convincit Jacobi authoritas, quæ tali unctioni applicatur; utique potest digne, & indigne sumi, *ut dist. cap. Quod quidam*, §. *Opponitur, vers. Quamvis posset generaliter dici* 1. *quæstione* 1. & si digne sumitur, id est devote, & sine mortali, vel agit, idest, creat novam gratiam, & justificat impium, vel auget, hoc est, veterem gratiam ampliat, secundum Joan. Andr. *num.* 18. & probantur hæc in Conc. Trid. *sess.* 6. *de justificatione cap.* 4 7. *&* 10. *sess.* 7. *de Sacram. can.* 6. *&* 7. *& sess.* 14. *de Sacram. Extr. Unct. c.* 2. *& canone* 2. Vel dic: si digne sumitur, id est, cum attritione, agit, id est, creat primam gratiam sanctificantem, & justificantem, & justificat impium, qui virtute Sacramenti ex attrito fit contritus, & Deo reconciliatur. Non tantum enim Baptismus, & Pœnitentia, ut in decreto Concilii Trid. *sess.* 14. *de Sacramento Pœnitentiæ cap.* 4. sed & reliqua Sacramenta vivorum conferunt primam gratiam attrito existenti in peccato, si illius conscientiam non habeat, vel probabiliter credat se esse contritum, ut per Navarr. in *Man. cap.* 22. *num.* 3. & patet ex Divo Thoma *in* 3. *par. qu.* 72. *art.* 7. *ad secundum*. Vel auget, id est, ampliat primam gratiam jam infusam ei, qui Sacramentum suscipit sine mortali. Neque obstat, quod secundum hanc lecturam Pontifex videatur hic tradere doctrinam diminutam: quia cum generaliter proponat duo membra, postea unum tantum prosequitur, videlicet exterioris unctionis; nam respondetur de interiori sufficienter egisse, cum illam tet distinxit ab exterioti, & utriusque differentias explicavit; unde non fuit opus, ut secundum membrum interioris unctionis iterum reassumeret, sed congrue prosequi potuit primum membrum exterioris, de quo principaliter erat tractaturus; & admissa hac lectura, fateri oportet codicem esse mendosum. Neque hoc mirum videri debet, quia in hac Decretali aliud etiam error irrepsisse dicitur: illa enim verba, quæ habentur in fine: *Non judaizat Ecclesia sicut antiqui mentiuntur, qui neque scripturas, neque Dei novere virtutem*, sine dubio corrupte leguntur, adeout Hostien. *hic num.* 51. inhærens literæ redarguat Pontificem dicens: Satis grosso modo loquitur hic Papa contra antiquos, & verbo utitur rusticano; quare loco, *Antiqui*, legendum est, *Aliqui*, ut novissime advertit Cardinalis Bellarminus *Contr. tom.* 3. *lib.* 1. *de Sacram. Ord. cap.* 12. *vers. Quarto mendacium est*, contra errorem Kemnitii, qui ex hoc loco Innocentii III. eliciebat in Ecclesia Græca non fuisse receptam istam unctionem usque ad annum 1200. imo etiam antiquis displicuisse. Quibus addo verbum, *Aliqui*, non autem, *Antiqui*, haberi in prima collectione Decretalium, quæ ponitur ab Antonio Augustino, *lib.* 3. *tit.* 11. *c. unic.* quæ omnia observa diligenter, quia non reperies alibi. In his tamen non audeo quidquam firmare, neque huic compilationi aliquid addere, vel detrahere, propter Constitutionem Gregorii XIII. *Cum pro munere*, editam die 1. Julii 1580. quæ habetur ante Decretum Gratiani.

Occasione Episcopi Græci, qui cum in consecratione suam sacram non accepisset unctionem, eo quod apud Græcos id fieri non consuevisset, jubetur ab Innocentio III. inungi per tres Episcopos; & ita ex omissione unctionis non iteratur ipsa ordinatio, sed tantum suppletur, quod fuit prætermissum; tractant hic DD. de substantialibus Sacramenti Ordinis; & cum scripserint ante Concilium Florent. & Tridentinum, materiam involvunt, incerta pro certis, & clara pro dubiis constituentes, & multa etiam incaute affirmantes contra diffinitiones Ecclesiæ, ut patebit in quæstione sequenti.

QUÆRO igitur, an porrectio Calicis cum vino, & patenæ cum pane, ita ad materiam Presbyteratus pertineat, ut si vinum in Calice infusum non fuerit, character Sacerdotalis non imprimatur. 3

Contigit hic casus in Cathedrali Oxomensi in Hispania, ubi in ordinatione quorundam Sacerdotum tradita fuit ordinandis patena cum hostia, & calix sine vino quod infusum non fuit per incuriam Ministri. Unde consuluit Episcopus Sacram Congregationem Concilii, an ejusmodi ordinatio esset irrita, necne? 4

Canonistæ fere omnes censent, ne ipsam quidem traditionem calicis, & patenæ pertinere ad essentiam Ordinis; ideoque non esse iterandam ordinationem, sed supplendum actum ordinationis, si per errorem fuerit prætermissus. Cujus sententiæ est Innocentius *in cap. fin. num.* 2. *infra de sacram. non iteran.* ait enim: *Et est verum, quod non est iterandum, sed supplendum, ubi divisi, & diversi sunt actus, sicut est in Ordinatione Sacerdotis, ubi alius actus est tenere manus super caput, aliud dare ei calicem, aliud patenam, aliud inungere, quorum si aliquod fuerit legitime factum, non erit postea reiterandum. Quidam tamen dicunt, quod hæc duo, scilicet de patena, & calice, non sunt supplenda, quia non sunt de substantia; tamen securius est supplere.* Hæc Innocentius. Idem apertius tenet Abb. Antiq. *in eodem cap. fin. num.* 2. in hæc verba: *Cum in Ordinatione Sacerdotis sint plures actus, puta tenere manus super caput, dare ei calicem, & dare patenam, & inungere manus: & quilibet actus suam specialem habeat solemnitatem; si in uno actu aliquid est omissum, non ideo alii actus penitus separati iterari debebunt, sed tantum illa, quæ ei actui inhærent.* Et consentit Hostiens. *ibidem num.* 9. *in vers. Quod per errorem*, dicens: *Illud autem verum est, quod ubi diversi sunt actus, sicut in Ordinatione Sacerdotis, ubi alius actus est tenere manus super caput, alius ei dare calicem, alius dare patenam, alius inungere; si aliquis istorum omittatur, non est Ordo iterandus, sed actus, qui omissus est, caute supplendus.* Aliqui tamen dicunt, quod hæc duo, quæ dicta sunt de calice, & patena, non sunt supplenda, quia non

sunt

ſunt de ſubſtantia, id eſt, quia ſunt de levibus, ut idemmet ſe explicat hic *num.*10. ſed tutius eſt ſupplere. Ita Hoſtien. quem ſequitur ſimpliciter Joan. de Anan. *in dict. cap. fin. num.*2. *de ſacramen. non iteran.* Idem dicit ibi Joan. Andr. totidem fere verbis *num.* 2. *in ver. Manus*, Bellam. *num.*3. Butr. *num.*9. Cardin. *in* 10. *quæſtione*, & Abb. *n.*2. licet Joan. Andr. ſubdat quoſdam tenere in ordinatione Presbyteri per dationem calicis pleni, id eſt, cum patena, conferri ordinato poteſtatem principalem quoad principalem actus confectionis Euchariſtiæ, itaut, ſi deſit traditio calicis cum certa verborum forma, non imprimatur character, nec ſit Sacerdos, qui ordinandus erat. Subdit tamen pro prima opinione Innocentii facere textum *in cap. Subdiaconus* 23. *diſt.*

5 Quinimo ſecundum Hoſtien. *hic num.* 5. in conſecratione, ſeu ordinatione hujuſmodi quædam ſunt ſubſtantialia, ut in conſecratione Epiſcopi liber, qui ponitur ſupra cervicem conſecrandi, *cap. Epiſcopus* 23. *diſt.* item numerus conſecrantium, ut ad minus ſint tres, *cap. Porro* 66. *diſtinct.* item, ut unus totam conſecrationem perficiat, *cap. Quorundam* 23. *diſt.* & in his ſi ali-
6 quod omiſſum fuerit, totum eſt iterandum, & ex toto, ac ſi nihil eſſet actum, *cap. Nihil* 7. *quæſt.* 1. *cap. Revera, de conſecr. diſt.* 2. *cap. Chorepiſcopi*, *cap. Quamvis*, & *cap. Presbyteri* 68. *diſtinct.* Quædam ſunt, de
7 quibus eſt expreſſum in jure, ut non ſint de ſubſtantia Ordinis, ſed de ſolemnitate tantum, ut eſt tempus, *cap. Sane*, & *cap. Cum quidam*, ibi, *A ſuſceptis Ordinibus*, *&c.* & *cap. Conſultationi ſupra de tempor. ordinat.* item ætas, *cap. Subdiaconus* 77. *diſt. cap. Vel non eſt compos*, *de tempor. ordin.* item unctio, ut hic; item manus impoſitio, *ut in cap.* 1. & *cap. fin. de ſacrament. non iteran.* item ut ordinatio fiat a proprio Epiſcopo, *cap. Lugdunenſi* 9. *qu.*2. & ſervatis interſtitiis, *cap. Literas de tempor. ordin.* Et ſi hæc, quæ non ſunt ſubſtantialia, ſed de ſolemnitate, omittantur, vel aliquid eorum, nihil iteratur, ſed caute ſuppletur, ut hic, & *in d. cap.* 1. & *cap. fin. de ſacramen.*
8 *non iteran.* niſi talia ſint, quæ ſuppleri non poſſint, ut tempus, ætas, & interſtitia. Quædam ſunt dubia, de quibus ſcilicet non conſtat, an ſint de ſubſtantia, vel de ſolemnitate, ut Miſſa, & quod tam ordinans, quam ordinandus ſint jejuni; in quibus, ut Hoſtien. dicit, videntur diſcrepare Canones, & Magiſtri; & in his eligendum quod eſt tutius, itaut, ſi aliquid horum omiſſum fuerit, iteretur ordinatio, *c. Presbyteris*, & *cap. Chor-*
9 *epiſcopi* 68. *diſtinct.* (de quo latius dicam infra in ultimo argumento pro 2. ſententia num. 54.) Quædam denique ſunt levia, quæ non ſunt ſupplenda, & multo minus iteranda ordinatio. Si tamen ſuppleantur, non eſt malum, quia quæ dubitationis tollendæ cauſa, &c. *l. Qui mutuam*, *ff. Mand.* & bonarum mentium eſt ibi culpam timere, ubi culpa minime reperitur, *cap. Conſilium infra de obſervat. jejunior.*

Explicans autem Hoſtien. quæ ſint hujuſmodi levia, exemplificat, ut ſi Epiſcopus non tradit libium, vel calicem, vel urceolum, vel candelabrum, vel Oſtiarius non tetigit oſtium, vel campanam non pulſavit, & ſimilia. Cenſet igitur Hoſtien. calicis traditionem non modo non eſſe de ſubſtantia Ordinis, ſed nec de ſolemnitate; ideoque ſi omiſſa fuerit, non ſolum non eſſe iterandam ordinationem, ſed nec ſupplendum omiſſum. Doctrinam Hoſtien. referunt, & ſequuntur hic Joan. Andr. *num.*3. Bellam. Anton. de Butr. & Cardin. omnes *num.*1. & Abb. *num.*2. & latius Henric. Boich. *in d. cap. fin. de ſacrament. non iteran.*

10 In re tam gravi Doctores præcitati nec Canone, nec ratione ulla moventur, ut non mirum, ſi Silveſt. *in ver. Ordo ſecundo*, *num.* 11. dixerit, Canoniſtas in hac parte materiam involvere, & multiplicare ſcrupulos ſine cauſa, quia non habent clavem. Tantum Joan. Andr. dicit pro opinione Innocentii facere *cap. Subdiaconus* 23. *diſtinct.* qui tamen textus parum, aut nihil facit, quia ſolum diſponit, ut Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non recipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu vero Archidiaconi accipiat urceolum cum aqua, mantile, & manutergium. Sed non aperit textus, an acceptio patenæ, & calicis ſit de ſubſtantia, necne; imo ille Canon potius probat traditionem patenæ vacuæ, & calicis vacui eſſe materiam Ordinis Subdiaconatus; & ideo ſi omiſſa fuerit, non eſſe ſupplendam, ut habet opinio Innocentii; ſed totam ordinationem eſſe iterandam, ex regula, quam ponimus infra in ultim. argum. pro ſecunda ſententia *num.*54. Et in hoc concordat cum diffinitione Concilii Florentini, ut patebit infra num. 43.

Verum Canoniſtarum ſententia, id eſt, nec porrectionem calicis, & patenæ, & multo minus vinum infuſum, & panem ſuperimpoſitum, eſſe de eſſentia Ordinis Presbyteratus, & ita characterem Sacerdotalem non imprimi in ipſa porrectione, videtur probari poſſe infraſcriptis fundamentis.

Et primo, conſecratio Sacerdotis fit quadam unctio- 11
ne, ſicut & Confirmatio, §. *Ecce ſufficienter* 1. *quæſt.* 1. Sed in confirmatione in ipſa unctione imprimitur character, *cap. Munus de conſecr. diſt.* 5. & patet ex Concilio Florentino in decreto fidei, §. *Secundum Sacramentum*; Ergo & in Sacerdotio: quod tenet Hugo *in cap. Præterea* 23. *diſt.* relatus ibi a Turrecrem. *n.*2. & conſequenter non in porrectione calicis.

Secundo, Dominus dedit diſcipulis Sacerdotalem poteſtatem, quando dixit, *Accipite Spiritum Sanctum*, *quorum remiſeritis peccata*, *&c.* Joannis XX. Sed Spiritus datur per manus impoſitionem, *cap. Ex multis* 1. *qu.*3. Extravag. Innocentii IV. *ſub Catholice* in Bullar. *tom.*1. *pag.* 76. Ergo in ipſa manus impoſitione imprimitur character Ordinis: quod tenet Sanctus Bonavent. *in* 4. *diſt.* 24. *par.*2. *art.* 1. *qu.*4. *num* 58. Scot. & Palud. *ead. diſt.* Altiliodoren. *in ſua Summa part.*4. & quidam alii ex recentioribus Theologis, quos refert, & ſequitur Card. Bellarm. *tom.* 3. *Controverſ. lib.* 1. *cap.* 9. *de Sacram. Ordinis.*

Tertio, ſicut conſecratur miniſter, ita & veſtes mini- 12
ſtrorum, *cap. Veſtimenta de conſecr. diſtin.* 1. quæ propterea contrectari non debent, niſi a ſacratis hominibus, ut ibi deciditur, & ſemel conſecratæ iterum conſecrari non de- 13
bent, gloſſ. 2. *in cap.* 2. *infra tit. prox.* Unde in reficiendis ſacris veſtibus poteſt apponi filum non ſacrum, ſive pannus non ſacer, nec eſt opus nova conſecratione, ut ait gloſs. *fin. in cap. Quod in dubiis*, *de conſecr. Eccleſ. vel Altar.* Sed veſtes ſola benedictio conſecrat, ut patet in *d. c.* 2. Ergo in ipſa benedictione Epiſcopi & conſecratio Sacerdotis perficitur.

Quarto, ſicut Sacerdoti datur calix, ita & veſtis Sa- 14
cerdotalis, ut in Pontificali. Si ergo in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione caſulæ; & ſic haberet duos characteres, quod falſum eſt, *c.* 2. *infra de Apoſtat.* ubi gloſs. *in verſ. Injuriam*, quærens quid ſit facere injuriam Sacramento? Per iterationem infigitur, inquit, animæ quædam imago, ſeu pictura, vel character; unde ſi alia imago ſuperponeretur, illa prima pictura obſcuraretur, & ita videretur offuſcare primum Sacramentum.

Quinto, Ordo Diaconi conformior eſt Ordini Sacerdotis, quam Subdiaconi Ordo, *c. Perlectis*, *verſ. Ad Subdiaconum*, *junctо verſ Ad Diaconum* 25. *diſt.* *cap. A Subdiacono* 93. *diſt.* Sed ſi character imprimeretur Sacerdoti in porrectione calicis, Subdiaconus eſſet conformior Sacerdoti, quam Diaconus; quia Subdiaconus characterem reciperet in ipſa calicis porrectione, non autem Diaconus, juxta textum in *d. c. Subdiaconus* 23. *diſt.* Ergo character Sacerdotalis non imprimitur in ipſa calicis porrectione.

Sexto, Acolythorum Ordo magis appropinquat ad 15
actum Sacerdotis, per hoc quod habet actum ſuper urceolum, quam per hoc quod habet actum ſuper candelabrum, *c. Acolythus* 23. *diſt.* ibi: Accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Chriſti. Et tamen magis imprimitur character in Acolythatu, quando accipiunt candelabrum, quam quando accipiunt urceolum, quia nomen Acolythi, cerei portationem ſignat, ut tenent Divus Bonaventura, Richard. & Palud. relati a Silveſt. *in verſ. Ordo ſecundo*, *num.*4. *verſ. Acolythi vero*; Ergo nec in Sacerdotio imprimitur character, quando calicem accipit.

Septimo, in Concilio Carthaginenſi IV. in quo deſcribitur, quomodo ſinguli Ordines conferantur, *can.* 3. *de Presbyter. ordinat.* habentur hæc verba: *Presbyter cum ordinatur*, *Epiſcopo eum benedicente*, *manum ſuper caput ejus tenente*, *etiam omnes Presbyteri*, *qui præſentes ſunt*, *manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant*, ut refertur *in cap. Presbyter* 23. *diſt.* nec ibi ulla fit mentio traditionis inſtrumentorum; quam tamen mentionem utique

que Concilium non prætermisisset, si in traditione instrumentorum character Sacerdotalis imprimeretur. Idem constat ex Concilio Nicæno *cap.* 9. Antiocheno *cap.* 10. & 17. ubi non fit mentio nisi impositionis manuum, & clare ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *c.* 3. *de extrema Unctione*, ut habetur, Ministros Sacramenti extremæ Unctionis esse Episcopos, aut Sacerdotes ab ipsis rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterii. Ad idem sunt text. *in cap. Ex multis*, 1. *q.* 3 *in c. Daybertum*, 1. *quæst.* 7. & *in c.* 2. *de Cler. non ordin. ministr.*

16 Octavo, in primitiva Ecclesia Diaconi ordinabantur per manuum impositionem. Unde in secunda Synodo ab Apostolis celebrata *Actorum* 6. sic legimus: *Convocantes autem duodecim multitudinem Discipulorum dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei*, &c. *Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos*, &c. *Et placuit sermo coram omni multitudine: & elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu sancto*, &c. Hos a multitudine electos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & ipsi Apostoli orantes imposuerunt eis manus; per orationem, & manus impositionem ipsos Diaconos ordinando, ut ibi exponit glossa ordinaria. Unde S. Stephanum Diaconum fuisse, & ministrasse al-
17 tari B. Jacobo Apostolo, tradit sanctus Ignatius Martyr, & testis oculatus, *epist.* 5. *ad Trallanos*, & *epist.* 13. *ad Hieron.* ut refert Cardin. Baron. *tom.* 1. *ad annum Christi* 34. *pag.* 231. *litera D.* At quo tempore Stephanus fuit ordinatus Diaconus, traditio libri Evangeliorum non potuit esse materia Diaconatus; nam eundem fuisse passum, & mortuum eodem anno, quo Christus Dominus, non longe post ejus Ascensionem, tradit Martyrologium Romanum 7. *Kalend. Januar.* & Baron. *tom.* 1, *pag.* 23. anno Christi 34. vel certe initio 35.
18 Evangelium vero ex communi Doctorum consensu primus omnium Evangelistarum scripsit Matthæus, ut apud Baronium *ad annum Christi* 41. *pag.* 278. *litera E.* & *pag.* 279. *litera E.* Idque non præstitit secundum Irenæum *lib.* 3. *cap.* 1. nisi cum Petrus Romam accessit, anno scilicet Christi 45. ut Baronius interpretatur; vel secundum Nicephorum *Historiarum lib.* 2. *cap.* 41. quintodecimo anno post Christi Ascensionem; vel demum secundum Eusebium *in Chronica*, cui assentitur Baronius *loco citato pag.* 278. *litera C.* & *pag.* 279. *litera D.* Olympiade 204. anno 3. Caji Caligulæ, & Christi anno 41. Marcus ex Eusebio *loco citato*, & Eulpomio *in præfatione super Matthæum*, quos sequitur Baronius *ubi supra pagin.* 336. *litera E.* scripsit Evangelium Olympiade 205. Claudia anno 3. & Christi 45. Lucas Evangelium scripsit anno Christi 58. ut per Baronium *ibidem pag.* 506. *litera A.* Joannes vero anno Christi 99. ex eodem Baronio *ibidem pag.* 703. *litera E*, & 704. Ergo cum eo tempore, quo
19 Stephanus fuit ordinatus Diaconus, nondum esset scriptum Evangelium, ut ex prædictis constat; necessario sequitur, ut idem receperit characterem Diaconatus absque traditione libri Evangeliorum: alioquin Stephanus, & alii, ut præfertur, ordinati ab Apostolis per solam manus impositionem, non fuissent veri Diaconi, nec potuissent in altari ministrare, ut fecit B. Stephanus. Neque vero traditio libri Evangeliorum potuit postea effici materia hujus Ordinis; quia Sacramenta omnia sunt instituta a Christo; ut est diffinitum a Trident. Synodo *can.* 1. *sess.* 7. *de Sacrament. Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta*, &c. *anathema sit*. Et in specie de hoc Sacramento *in can.* 3. *sess.* 23. *de Sacramento Ordinis: Si quis dixerit Ordinem, sive sacram ordinationem non esse vere, & proprie Sacramentum a Christo Domino institutum*, &c. *anathema sit*. Et ideo in Sacramentis requiruntur res determinatæ ex ipsa Christi institutione, ut docet sanctus Thomas *in* 3. *par. qu.* 60. *art.* 3. 5. & 7. & latius dicam infra *in responsione ad ultimum argumentum*, *n.* 80. Unde sicut Ecclesia non potest
20 nova Sacramenta instituere, ita nec materiam, vel formam Sacramentorum immutare, *c. Sunt quidam*, 25. *quæst.* 1. Idem sanctus Thomas *in* 4. *distin.* 3. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæst.* 2. Soto *in* 4. *dist. qu.* 1. *notab.* 7. & constat ex Concilio Tridentino *cap.* 2. *sess.* 21. *de Communione sub utraque specie*, ubi *Sacra Synodus declarat hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum veneration*i, *pro rerum, temporum*, &

locorum varietate, magis expedire judicaret. Hæc ibi: Cum enim Sacramenta sint fundamenta Religionis, & 21
gratiam conferant, non est puri hominis illa immutare, aut de novo instituere, ut Divus Thomas dicit *in* 4. *distin.* 2. *qu.* 1. *art.* 4. *qu.* 4. & *in* 1. 2. *qu.* 108. *art.* 2. *ad secundum*: Si ergo in traditione libri Evangeliorum in primitiva Ecclesia non fuit impressus character Diaconatus, nec traditio hujusmodi potuit postea effici materia ejusdem Ordinis, & consequenter nec in porrectione calicis imprimi potest character Sacerdotalis, cum non possit assignari sufficiens ratio diversitatis.

Nono, ritus, qui in Sacramentis sunt ex institutio- 22
ne Ecclesiæ, non sunt de essentia, sed de solemnitate tantum, *cap.* 1. & *c. fin. infra tit. proxim.* & tradit sanctus Thomas in 4. *distinct.* 13. *qu.* 1. *art.* 1. *ad* 6. Sed porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia in ordinatione Presbyteri est ex institutione Ecclesiæ; Ergo hujusmodi porrectio non est de essentia Ordinis Presbyteratus. Minor probatur auctoritate Innocentii 23
in d. cap. fin. in princ. ubi, *Credimus*, inquit, *quod, nisi essent formæ postea inventæ, sufficeret Ordinatori dicere, Sis Sacerdos, vel alia æquipollentia verba; sed subsequentibus temporibus formas, quæ servantur, Ecclesia ordinavit; & sunt tantæ necessitatis dictæ formæ, quod si, eis non servatis, aliquis fuerit ordinatus, supplendum est quod omissum est: & si formæ servantur, character infigitur animæ, id est, figura intellectualis, & indelebilis, ostendens Ordinem collatum ipsi consecrato. Nec mireris, si per insti-* 24
tutionem Ecclesiæ insigitur character in anima, cum animæ sint de jurisdictione Papæ, & spiritualium Patrum: unde super eis Constitutiones facere potest, dummodo non sint contrariæ Constitutionibus Dei, *argum.* 10. *dist. Suscipitis*, 95. *dist. Cum ad verum*, *infra de major. & obed. solitæ*. Hæc Innocentius, qui ad hoc etiam allegat exemplum Imperatoris, per cujus Constitutiones character militaris indivisibiliter affigitur militi, *ut in cap. Quod Deo* 1. *qu.* 1. & illius dicta transcribunt in eodem *cap. fin.* Hostien. Jo. Andr. Butr. Card. & reliqui omnes. Quinimmo Angel. *in l.* 2. *C. de crimine sacrileg.* dicit Papam posse unico verbo facere quem Sacerdotem, & *in l.* 1. *C. de sentent. pass.* per illum texrum affirmat, Papam solo verbo facere Episcopum. Et cum refert, & sequitur Felin. *in cap.* 1. *n.* 23. *supra de Constitut.* & ibi etiam Dec. *num.* 50.

Decimo, in substantialibus consecrationum, & ordina- 25
tionum, inter Ecclesiam Græcam, & Ecclesiam Latinam non potest esse difformitas, ut probatur a fortiori in hac Decretali, & *in c. Licet Græcos*, *infra de baptism.* & patet ex Constitut. Innocentii IV. *Sub Catholicæ*, circa Ritus Græcorum, edita 2. *Non. Martii*, *ejus Pontificatus anno undecimo*, & ex alia Clementis VIII. *Sanctissimus*, edita 31. *Augusti* 1595. *Unus enim Dominus*, *una Fides*, *unum* 26
Baptisma, ad Ephestos 4. Extravag. *Unam sanctam*, *de* 27
major. & obed. Unde uniformitas Sacramentorum ad unitatem fidei pertinet, Extravag. *Sancta Romana*, & ibi glos. *in ver. Sacramenta*, *de Relig. domib. c. Ad abolendam*, *infra de hæret.* Ex diversitate enim materiæ fit diversitas Sacramentorum; & cum Sacramenta sint fundamenta Religionis, ut dictum est supra, si alia essent Sacramenta in Ecclesia Græca, quam in Ecclesia Latina, esset etiam alia Religio, & alia Fides. Sed Ecclesia Græca in ordinatione Presbyterorum non utitur porrectione calicis, & patenæ, sed sola manuum impositione, ut testatus est Sacræ Congregationi Concilii Antonius Aquinas Archiepiscopus Tarentinus, antea Episcopus Sarnensis, & unus ex Prælatis Congregationis a Clemente VIII. institutæ pro reformandis ritibus Græcorum. Ideoque Græci ordinationem vocant manus impositionem, & scribit Simeon Metaphrastes in vita sancti Joannis Chrysostomi, cum ei manus imponeret Episcopus Antiochenus, ut eum crearet Presbyterum, continuo descendisse in eum visibiliter Spiritum sanctum in forma Columbæ, ut refert Cardinalis Bellarminus *tom.* 3. *Controversiarum lib.* 1. *de Sacramento Ordinis cap.* 9. *vers. Denique*. Et tamen Sacerdotes Græco ritu ordinati indifferenter habiti fuerunt pro veris Sacerdotibus in Ecclesia Latina, ne alioquin cogamur dicere Basilium, Athanasium, Chrysostomum, Nazianzenum, & alios Patres illius Ecclesiæ veros Presbyteros non fuisse; nec Græcos Presbyteros ad concordiam, & unitatem fidei conversos Romana Ecclesia præcipit iterum ordinari; Ergo porrectio calicis, & patenæ cum vino,

vino, & pane, non est substantialis in Ordine Presbyteratus.

28 Undecimo & ultimo, esto traditio instrumentorum sit de substantia Ordinis Sacerdotalis; tamen in ordinatione, de qua agitur, fuit porrectus calix, & patena cum hostia, & defuit tantummodo vinum, quod per errorem ministri non fuit infusum in calice. Credibile est autem, ut ait Cardinalis Bellarminus loco citato, Christum instituisse materias Ordinum non in particulari, sed tantum generatim, monendo Apostolos, ut Ordines conferrent per instrumenta, quibus significaretur eorum potestas. Unde forte nihil contra institutionem immediatam Christi, aut contra essentiam ordinationis Sacerdotalis hoc casu actum videtur, cum Episcopus aliquot instrumenta ad significandam potestatem Sacerdotalem adhibuerit; non enim omnia videntur ita necessario simul requiri, ut si vinum deficiat, character non im-
29 primatur. Et propterea Henriquez alios adducens *in Summa tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 6. §. 1. censet validam esse ordinationem, si per valis cum altera specierum porrectionem fiat; cum enim, ut ipse ait, potestas vini, & panis consecrandi unica, & indivisa sit, ex communi, & certa sententia sit, ut patenæ traditio cum hostia, dum significat directe, ac per se consecrandi panis potestatem, simul significet indirecte quasi concomitanter consecrandi etiam vini potestatem.

30 Et confirmatur; quia multi ex Theologis tenent ad essentiam sacrificii sufficere unam speciem, ac proinde Summum Pontificem posse ex gravi causa dispensare, ut in una specie tantum aliquando fiat consecratio, sicut multi referunt, Innocentium VIII. reipsa olim dispensasse, ut per Henriquez *loco citato*. Ergo quemadmodum potestas consecrandi non datur divisim in una specie, sed qui potest unam, potest etiam utranque consecrare, quia sub qualibet specie adest totus Christus, & verum Sacramentum, ut est diffinitum a Concilio Tridentino *in can.* 4. *sess.* 21. *in doctrina de commun. sub utraque specie:* similiter & per traditionem unius ex speciebus integra, & indivisa potestas Sacerdotis congrue significatur. Ac propterea valide quis videtur ordinari per porrectionem solius patenæ cum pane, & multo magis, si præter patenam cum pane etiam calix fuerit porrectus, licet sine vino, ut hoc casu.

31 In contrarium stat authoritas Concilii Florentini in Decreto Fidei Eugenii IV. Nam in paragrapho quinto sic diffinitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Et infra prope finem:
32 *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem*, ut patet *tom.* 4. *Concil. par.* 1. *pag.* 513. *col.* 2. & *pag.* 612. *col.* 2.

33 Quibus stantibus, porrectionem calicis cum vino ita ad essentiam Ordinis Sacerdotalis pertinere, ut si vinum defuerit, character non imprimatur.

34 Probatur primo, quia in omni Sacramento, in quo imprimitur character, illud est essentiale, in quo, sive per quod character imprimitur, ut docet Divus Bonaventura *in* 4. *dist.* 24. *par.* 2. *art.* 1. *qu.* 4. *num.* 58. & Tabien. *in ver. Ordo* 2. *num.* 5. *in fin.* Sed character Sacerdotalis imprimitur, & Presbyteratus traditur, cum porrigitur calix cum vino, & patena cum pane, ut est diffinitum in Concilio Florentino, & constat ex verbis Pontificalis Romani *in rubr. de Episcop. consecrante*, ibi: *Moneat ordinandos, ut instrumenta, in quibus character imprimitur, tangant:* neque enim in ordinatione Presbyteri alia porriguntur instrumenta, quam calix cum vino, & patena cum hostia; & docent *in* 4. *sent. dist.* 24. Albertus Magnus *num.* 5. Sanctus Thomas, Sanctus Bonaventura, Durandus, Scotus, Raymundus, Petrus de Palude, & alii omnes; Turrecrem. *in c. Presbyter, in princip.* & ibi etiam Præpos. *num.* 1. 23. *dist.* Stephan. de Cajet. *in repet. c. Ad limina*, §. 3. *num.* 117. 30. *qu.* 1. Silvest. *in ver. Ordo* 2. *sub num.* 4. Ergo vinum est essentiale in Ordine Presbyteratus, ita ut si deficiat, character non imprimatur.

35 Secundo, idem probatur, quia materia in Ordine, sicut in reliquis Sacramentis, ita est ex necessitate Sacramenti, ut sine illa irrita sit ordinatio, ut constat ex prima diffinitione Concilii Florentini proxime relata, & Concilii Tridentini *in c.* 2. *sess.* 14. *de Sacramento Pœnitentiæ, & extremæ Unctionis*, ibi: *Materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, & c.* 3. *sess.* 23. *de Sacram. Ord.* Sed vinum, & panis in secunda diffinitione ejusdem Concilii Florentini ingrediuntur materiam Ordinis Sacerdotalis, non secus atque ipsa instrumenta; Ergo, si alterutrum omittatur, sacra ordinatio irrita est.

Tertio, cum consecratio, quæ fit in Ordinis Sacramento, ordinetur ad Sacramentum Eucharistiæ, ille est principalis actus cujusque Ordinis, secundum quem magis proxime ordinatur ad Eucharistiæ Sacramentum; & secundum hoc unus Ordo est eminentior alio, secundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum Sacramentum ordinatur. Quæ sunt verba formalia Divi Thomæ *in* 4. *dist.* 24. *qu.* 2. *art.* 2. Idemque post Albertum Magnum, & Durandum tradit Turrecrem. *in cap. Presbyter; & in c. Diaconus, n.* 1. *ver. In oppositum*, 23. *dist.* Et quia principalis actus Subdiaconi est vasa Dominici Corporis offerre, *c. Cleros, vers. Hypodiaconos*, 21. *dist. & cap. Perlectis, vers. Ad Subdiaconum*, 25. *dist.* ideo in actu traditionis solius calicis, & patenæ vacuæ Subdiaconus recipit characterem, *c. Subdiaconos*, 23. *dist.* & dicetur infra in 5. argumento *nu.* 43. At vero Sacerdos, cujus principalis actus, & ministerium est consecrare Corpus, & Sanguinem Christi, *d. c. Cleros, vers. Sacerdos, c. Perlectis, vers. Ad Presbyterum, & c. Ecce*, 95. *dist.* Concilium Tridentinum *c.* 1. *sess.* 23. *de Sacramento Ordinis*, non in traditione solius calicis, & patenæ, sed calicis cum vino, & patenæ cum pane accipit potestatem, cum habet transubstantiare panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi. Ita Richard. *d. dist.* 24. *art.* 4. *qu.* 3. post Divum Thomam *ibidem qu.* 2. *art.* 3. D. Antonin. *de ordin.* §. 4. Tabien. *in ver. Ordo* 2. *num.* 7. & 9. Silvest. *ibid. num.* 3. Ergo, si vinum defuerit, character non erit impressus, cum in quolibet Ordine imprimatur hujusmodi character per susceptionem illius exterioris signi, in quo principalis actus, quem respicit ille Ordo, significatur, qualis est calix cum vino, & patena cum pane in Ordine Sacerdotali, ut docent sanctus Thomas, Richardus, & sanctus Antoninus locis proxime citatis; Sanctus Bonaventura *in* 4. *dist.* 24. *p.* 2. *qu.* 4. *n.* 58. Asten. *in Summ. in tit. de collat. ordinat. ver. Sequitur sexto*, Ang. *in ver. Ordo*, §. 1. *n.* 4. *ver. Potestatis Sacerdotis*, Tabien. *ver. Ordo*, 2. *n.* 7. & 9. Silvest. *ibid. n.* 4. Laud. *in sacramentali rubr. de sacr. Ordin.* & fuse explicat Stephanus de Cajeta *in d. repet. c. Ad limina*, §. 3. *n.* 117. & *seqq.* & *n.* 124. *ver. Sed Ordo Presbyteratus traditur, cum ab Episcopo datur sibi calix cum vino, & patena cum pane.*

Quarto, Ordo secundum Magistrum sententiarum in 4. est signaculum quoddam, in quo spiritualis potestas traditur ordinato; & dicitur signaculum secundum Petr. de Palude, & Silvest. *in ver. Ordo*, 1. *in princip.* id est cum exteriori signo traditum. Quod clare constat ex Tridentina Synodo *de Sacram. Ordin. sess.* 23. *cap.* 3. ibi: *Per sacram ordinationem, quæ verbis, & signis exterioribus perficitur;* Ergo ad essentiam Ordinis requiritur traditio alicujus signi exterioris. Hoc autem exterius signum in Ordine Presbyteratus, de quo agitur, non potest esse manuum impositio, quia per eam non imprimitur character Sacerdotalis, sed tantum confertur potestas secundaria ligandi, atque solvendi, ut plene probavi *in cap. Presbyter, infra de Sacram. non iteran. in qu. An manus impositio in ordinatione Presbyteri sit de essentia Sacramenti, vel de solemnitate tantum, a num.* 10. *usque in fin.* Ergo necessaria est traditio aliorum instrumentorum, quibus designetur principalis actus Sacerdotis, qui est consecrare Corpus & Sanguinem Christi, *d. cap. Cleros*, 21. *dist.* cum aliis supra alleg. in præcedenti argumento. Sed hic actus designari non potest, nisi per porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum pane; Ergo hæc instrumenta cum materia imposita sunt de essentia Ordinis Presbyteratus.

Quinto, cum materia Subdiaconatus sit traditio calicis vacui cum patena vacua superposita, *c. Subdiaconus*, 23. *dist.* & declaratur disertis verbis in eodem Decreto Fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino, §. *Sextum Sacramentum, ver. Subdiaconatus vero*, si panis & vinum in ordinatione Presbyteri non essent de necessitate Sacramenti, materia hujus Ordinis nihil differret a materia

ria Subdiaconatus, quod tamen est necessarium, quia
44 ubi est distincta forma in eodem Sacramento, vel in diversis, oportet, ut etiam sit distincta materia, sive species, secundum Petr. de Palud. *in 4. d. dist.* 24. & Sil-
45 vest. *in ver. Ordo* 1. *in princip.* alioquin Presbyteratus, & Subdiaconatus non essent Ordines distincti, contra *d. cap. Cleros*, & *c. Perlectis* 25. *dist. cap. Erubescant*, 32. *dist. cap. In multis de stat. & qualit.* contra Canones Apostolorum *cap.* 42. & 43. & Catholicam veritatem a Tridentina Synodo declaratam *in cap.* 2. *sess.* 23. *de sacram. Ordin.* & conferunt ejusdem Concilii verba *in c.* 2. *sess.* 14. *de Sacram. Pœnit.* ibi: *Materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet*; Ergo cum calix, & patena sine vino, & pane non possint esse instrumenta adæquata Ordinis Presbyteratus, eo quod sint instrumenta Subdiaconatus; necesse est, ut pro traditione Ordinis Presbyterii præter calicem, & patenam etiam panis, & vinum adhibeantur.

46 Sexto, ex veriori, & magis recepta Theologorum sententia, ad essentiam sacrificii, utraque species requiritur, nec potest ullo casu una species sine alia ex intentione consecrari, ut colligitur ex Concilio Toler. VII. *cap.* 2. & ex D. Thom. *in* 3. *par. qu.* 83. *art.* 6. & probat Card. Bellarm. *tom.* 3. *Controvers. lib.* 4. *de Sacram. Euchar. c.* 33. Ergo similiter etiam utraque species requiritur in consecratione Sacerdotis ad significandum principalem illius actum, consecrandi scilicet Dominicum Corpus, & Sanguinem.

47 Septimo, materia in Sacramentis debet significare principaliter rem contentam, secundum D. Thomam in 4. *distin.* 3. *qu.* 1. *art.* 3. *qu* 1. *ad quartum*. Quamvis autem Corpori Christi insit Sanguis, & Sanguini Corpus concomitanter; tamen pani non inest vinum, nec vino inest panis; ac propterea panis non est principali-
48 ter symbolum Sanguinis; Ergo, si in Ordinatione Presbyteri desit vinum, nihil perficitur, quia deest significatio Sanguinis Christi, Significatio autem rei Sacramentalis est de essentia Sacramenti, & habetur sufficienter per materiam ejus, ut idem S. Thom. docet *in* 4. *dist.* 13. *q.* 1, *art.* 2. *q.* 6. *ad secundum*.

49 Octavo, Concilium Florentinum clare diffinit Ordinem Presbyteratus tradi per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem; & sic loquitur copulative. Ergo necesse est, ut omnia hæc simul concurrant: quia de natura copulæ est requirere concursum omnium copulatorum, *l. Si quis ita stipulatus*, & ibi Bart. *de verb. oblig. c. Ex parte supra de rescript.* glos. in Extravag. *Suscepti in ver. Taxata de elect.* & conjungere æque principaliter, non autem per modum accessorii, ut tradit Abb. *cons.* 75. *Attingam col.* 1. *sub n.* 1, *ver. Fortius idem dicendum lib.* 1.

Et confirmatur, quia cum Concilium hoc loco declaret materiam, in cujus traditione imprimitur character Ordinis Sacerdotalis, & sine qua non perficitur Sacramentum; profecto nullatenus assignasset pro hac materia primo loco calicem cum vino, si neutrum, id est, nec calix, nec vinum esset porrigendum ex necessitate Sacramenti, sed tantum ex necessitate præcepti.
50 Certum est enim in materia, & forma Sacramentorum per omissionem partis totum infici Sacramentum, nec satis esse supplere omissum, sed ex integro esse iterandum, ac si nihil actum esset, secundum D. Thom. *in* 4. *dist.* 13. *qu.* 1. *art.* 3. & tradit hic Host. *num.* 5. cum quo transeunt Joan. Andr. Butr. & alii communiter, & proba-
51 tum est supra *num.* 6. Et propterea si in Sacramento Extremæ Unctionis adhibeatur oleum non sanctificatum, etiam si Sacerdos ungendo proferat verba: *Per istam Unctionem, &c.* non fit Sacramentum, ut per D. Thom. *in* 3. *part.*
52 *qu.* 60. *art.* 5. & ibi Cajet. *in fin.* cum materia hujus Sacramenti sit oleum olivæ ab Episcopo benedictum, ut diffinitur a Concilio Florentino *in eodem Decreto*, §. *Quintum Sacramentum*; & a Trident. *in cap.* 1. *sess.* 15. *de Ex-*
53 *trem. Unction.* Et in Sacramento Confirmationis, si deficiat oleum, aut balsamum, character non imprimitur, cum illius materia sit Chrisma confectum ex oleo, & balsamo, *ut in dict. Decreto Fidei*, §. *Secundum Sacramentum*. Et in universum ubi ad substantiam alicujus Sacramenti plura requiruntur, si unum deficiat, nihil agitur, *cap. penultim.* & ibi DD. *infra de Baptism.*

54 Nono & ultimo, generaliter quotiescunque dubitatur, an aliquid, quod omissum fuerit, sit de substantia Ordinis, necne, & tamen expressum est in jure, ut fieri debeat; æstimari debet de substantia, & tota ordinatio est repetenda, *c. Presbyteris*, & *c. Chorepiscopi* 68. *dist.* & *cap. Nihil* 7. *q* 1. *cap. unic. infra de Cler. per salt. promotis*, & *cap.* 2. *de Baptismo*. Ita Innoc. *in cap. Presbyter de Sacram. non iteran.* Raymun. *in Summ. lit. de stat. ordinan.* §. *Quid si aliqua*, Goffred. *in tit. de stat. & qualit.* §. *Unctionem autem*, Host. *in Summ. eod. tit.* §. *A quo*, *vers. Consilium tamen est*, Joan. Friburg. *in Summ. Confess. tit. de stat. ordinand. qu.* 34. Archid. *in c. Quorundam n.* 3. 23. *dist.* S. Antonin. *in Summ. par.* 3. *de ordin* §. *Quinta*, Turrecr. *in cap. Episc. n.* 7. 23. *dist.* Angel. *in ver. Ordo secundo*, *n.* 14. *ver. Sed quomodo supplebitur*, Pisanella *ibidem ver. Quid si aliquid*, & Armilla, *nu.* 8. Host. Joan. Andr. Butr. Card. & omnes hic. Ratio est, quia non intelligitur iteratum, quod 55
ambigitur esse factum, ut dicitur *in c. Veniens infra de Presbyt. non baptiz. in c. Solemnitates il primo, de consecr. dist.* 1. *in cap. Si multa, de consecr. dist.* 4. & tradunt omnes locis citatis. Hoc autem casu, aut certum est propter vini omissionem non esse impressum characterem, aut certe negari non potest, quin res sit valde dubia; Ergo tota ordinatio est repetenda.

Non obstat primum argumentum contrarium; nam 56
ut respondet S. Thom. *in 6. dist.* 24. *qu.* 2. *art.* 4. *ad primum*, in Confirmatione non datur officium super aliquam materiam exteriorem: & ideo ibi character non imprimitur in aliqua exhibitione alicujus rei, sed in sola manus impositione, & unctione. Sed in Ordine Sacerdotali aliter est; & ideo non est simile. Præterea Unctio in Ordi- 57
natione Presbyteri fit tantum propter solemnitatem, & dignitatem Dominici Corporis, quod non est contrectandum, nisi manibus consecratis. Unde in ea character non imprimitur, ut post D. Bonav. *in* 4. *distin.* 24. dicit Turrecr. *in c. Praterea a num.* 2. 23. *dist.* facit text. *in cap. In sancta, de consecr. dist.* 1.

Non obstat secundum, quia ut inquit S. Thom. *ibidem* 58
in respons. ad 2. & Turrecr. *in cap. Presbyter*, *num.* 2. 23. *dist.* Dominus Discipulis dedit Sacerdotalem potestatem quantum ad principalem actum ante passionem, quando dixit: *Accipite*, & *manducate*; unde subjunxit, *Hoc facite in meam commemorationem*, Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. & Joan. 13. & hodie diffinitum est a Concilio Tridentino *in can.* 2. *de sacrif. Missæ sess.* 22. *Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem suum, &c. anathema sit*. Sed post resurrectionem dedit eis Sacerdotalem potestatem quantum ad actum secundarium, qui est ligare, & absolvere, ut similiter est diffinitum in *can.* 3. *sess.* 14. *de Sacram. Pœnit. Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum sanctum, &c. non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, anathema sit*. Itaque in impositione manus datur Spiritus Sanctus, idest potestas ligandi, & solvendi; sed non imprimitur in ea character Sacerdotalis, ut scripsi late *in cap. Presbyter infra de Sacram. non iteran.* Præterea in casu præsenti tantum quæritur, an porrectio calicis cum vino sit materia essentialis Ordinis Presbyteratus; & quoad hoc parum refert, an manus impositio sit de essentia, nec ne: quia etiam Authores, qui tenent esse de essentia; tamen non negant, quin potius admittunt requiri etiam traditionem instrumentorum ex necessitate Sacramenti. In hoc enim evitari non potest aperta diffinitio Concilii Florentini. Et erroneum est, quod ait Petrus Arcudius Corcyræus *in tract. quem edidit de Concordia Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis in septem Sacramentorum administratione lib.* 6. *de Sacramento Ordin. cap.* 7. manus impositionem in Sacramento Ordinis solam esse materiam, eamque determinatam a Christo Domino, & nullam prorsus aliam, idque esse intelligendum non minus in Ecclesia Latina, quam Græca: intelligens pro impositione manuum illam extensionem, quam facit Episcopus in ipsa instrumentorum porrectione. Incongrue enim ab ipso, neque hactenus ab alio quoquam illa extensio manus appellata fuit impositio. Nec est simile de Sacramento Confirmationis, quia in illa Episcopus dum Chrismate signat in fronte, imponit manum. Unde manus impositio appellatur *in cap.* 2. 3. & 4. *de consecr. dist.* 5. a glos. Archid. & DD. *in cap. Manus* 1. *quæst.* 1.

Præ-

Præterea Concilium Florentinum non diffinit materiam Presbyteratus esse porrectionem manus, sed porrectionem calicis, &c. Ergo manus potest dici potius conditio, sine qua non, quam essentialis materia Ordinis.

69 Non obstat tertium, quia ut dicunt S. Thom. & Turrecrem. *locis proxime citatis*, *in respons. ad secundum*, in vestibus non requiritur alia consecratio, nisi ut divino cultui mancipentur, & ideo sufficit pro consecratione benedictio, ut in *c.* 2. *infr. tit. prox.* Sed aliter est de ordinatis, ut ex dictis patet.

60 Non obstat quartum, quia vestis Sacerdotalis non signat potestatem Sacerdoti datam, sed idoneitatem, quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum; & ideo nec Sacerdoti, nec alicui imprimitur character in alicujus vestis datione, ut per S. Thom. *ubi supra ad quartum*.

61 Non obstat quintum, quia potestas Diaconi est media inter potestatem Subdiaconi, & Sacerdotis. Sacerdos enim directe habet potestatem super Corpus Christi; Subdiaconus autem super vasa tantum; sed Diaconus super Corpus in vase contentum, &c. *d. c. Cleros*, 21. *dist.* & *c. Perlectis*, 25. *dist.* Unde ejus non est tangere Corpus Christi, sed portare Corpus Christi in patena, & dispensare Sanguinem cum calice, & ideo ejus potestas ad
62 actum principalem non potuit exprimi, nec per dationem vasis tantum, nec per dationem materiæ, sed exprimitur potestas ejus ad actum secundarium in hoc quod datur sibi liber Evangeliorum: & in hac potestate intelligitur alia; & ideo in ipsa libri datione imprimitur character, secundum S. Thom. Richard. Petr. de Palude, & communem opinionem, de qua testatur Silvest. *in ver. Ordo secundo*, *num.* 4. *vers. Diacono vero*, & diffinitur in prælegato Decreto Fidei Eugenii IV. in Concilio Florentino, §. *Sextum Sacramentum*, *vers. Diaconus vero per libri Evangeliorum dationem*.

Non obstat sextum, quia principalior actus Acolyi-
63 thi est quo ministrat in urceolo, quam quo ministrat in candelabro; quamvis denominetur ab actu secundario propter hoc quod est magis notus, & magis proprius ei. Et ideo in datione urceoli imprimitur character virtute verborum ab Episcopo pronunciatorum, ex sententia D. Thom. in 4. *d. dist.* 24. *quæst.* 2. *art.* 3. *ad sextum*, quam dicit veriorem Silvest. *in ver. Ordo secundo*, *num.* 4. *vers. Acolythi vero*. Quia propinquius se habet ad Eucharistiam præparare materiam ejus, quam deferre lumen, quod est quid communissimum, quo utimur etiam in vesperis, & matutinis; & ideo potius in acceptione urceoli, quam candelabri character imprimitur. Intellige si unus sine alio tradatur; quod tamen fieri non debet, quia utrunque debet accipere, *c. Acolythus*, 23. *dist.* & *d. c. Perlectis*, 25. *dist.* ut per Silvest. *ubi supra*.

64 Non obstat septimum, quia ut respondet Turrecrem. in *d. cap. Presbyter*, 23. *dist. num.* 1. *in fin.* quamvis litera ibi dicat, *Cum Presbyter ordinatur*, *Episcopus manum super caput illius teneat*; non tamen sequi propter hoc, ut in ipsa impositione manus imprimatur Sacerdotalis character.

Præterea Concilium Carthaginense non ponit ibi essentialia Ordinis Presbyteratus, ideoque nec de forma nec de materia ullam facit mentionem, sed tantummodo docet ritum illum impositionis manuum: quod probo apertissime; nam ille Canon loquitur expresse de illa impositione manuum, quam faciunt Episcopus, & Sacerdotes adstantes super caput Presbyteri ordinandi, ut ibi: *Omnes Presbyteri qui præsentes sunt*, *manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant*: At certum est impositionem illam non esse de essentia, quia fit antequam ordinando porrigantur instrumenta, nec tunc enunciatur forma, sed tantum funduntur quædam preces, & orationes, quibus ordinandus præparatur ad Ordinem suscipiendum, ut patet ex Pontificali Romano *in rubr. de Ordin. Presbyt.* ideoque S. Thom. eandem impositionem recenset inter præparatoria ad Ordinem, *in* 4. *dist.* 24. *qu.* 2. *art.* 3. & latius dixi *in cap. Presbyter in* 1. *not ab. infra de Sacram. non iteran.* Non bene igitur ex Canone Concilii Carthaginensis deducunt nonnulli ex Theologis impositionem manus esse de essentia Ordinis Presbyteralis. Eundem ritum ponit S. Dionys. *in lib. de Eccles. Hierarch. cap.* 5. qui propterea in fine libri excusat se a determinatione formarum Sacramentalium, quia hæc occultanda erant in primitiva Ecclesia propter irrisiones Gentilium, ut refert S. Thom. *in* 4. *dist.* 7. *qu.* 1. *art.* 1. Cur autem in Actibus Apostolorum, in Concilio, & Decretis Patrum sacra ordinatio plerunque exprimatur per manus impositionem, cum tamen manus impositio non sit de essentia ipsius ordinationis, dixi *in d. c. Presbyter*.

Non obstat octavum, quia cum in primitiva Ecclesia 65
antequam scriptum esset Evangelium, impossibile esset adhibere materiam traditionis libri Evangeliorum, credendum est Christum Dominum aliam materiam præscripsisse, qua Apostoli uterentur in ordinatione Diaconi, quousque Evangelium scriptum esset. Ad quod dicendum nos impellit necessitas; nam cum ex una parte Concilium Florentinum diffiniat traditionem hujus libri esse materiam Ordinis Diaconatus, & ex altera certum sit tunc temporis librum hujusmodi non extitisse; ne dicamus Sacramentum Ordinis Diaconatus fuisse tunc administratum sine materia, cogimur dicere aliam materiam fuisse a Domino institutam, cum essentialia Sacramentorum præscribere non spectet nisi ad ipsum Sacramentorum institutorem, ut patet ex dictis *supra n.* 19. & ex his, quæ dicentur *infra n.* 80. & *seqq.*

Quicquid enim sit de quæstione, an manus impositio sit de essentia ordinationis, necne; tamen aperte diffinitum est, traditionem instrumentorum requiri ex necessitate Sacramenti ad impressionem characteris; Ergo Beatus Stephanus non fuit ordinatus per solam manus impositionem, sed etiam per traditionem alicujus instrumenti, quod postea mutatum fuit ex institutione Christi, non ex determinatione Ecclesiæ, quæ mutare non potest Sacramentorum substantiam, ut constat ex Decreto Concilii Tridentini *in can.* 2. *sess.* 21. *de commun. sub utraque specie*, ibi, *Salva illorum substantia*, & dixi latius eodem *num.* 19. & *seqq.*

Nob obstat nonum, nam doctrina illa, quod formæ, 66
quibus in ordinatione infigitur character animæ, sunt ex institutione Ecclesiæ, hodie erronea est stantibus diffinitionibus Concilii Tridentini, de quibus *supra num.* 19. & *seqq.* Nec valeat argumentum: Animæ sunt de juris- 67
dictione Papæ; Ergo Papa potest instituere, ut character imprimatur in anima. Etenim a potestate jurisdictionali non licet arguere ad potestatem Sacramentalem: illa enim ex simplici injunctione hominis confertur; & ideo non immobiliter adhæret, *cap. Omnibus*, *cap. Ait Cælestinus*, & *cap. Aperte*, 29. *qu.* 1. Potestas vero Sacramentalis confertur per aliquam consecrationem, & character non confertur per ministrum, sed imprimitur in anima immediate a Christo, §. *Verum*, 23. *distin.* Ita declarat D. Thom. in 2. 2. *quæst.* 39. *art.* 3. & Silvest. *in vers. Schismaticus*, *num.* 3. & dixi latius *in cap.* 1. *num.* 31. *infra de schismat.* Præterea character Ordinis semel impressus ab Ecclesia deleri non potest, *cap. Quod quidam* 1. *qu.* 1. glos. penult. *in cap.* 1. *infr. Qui Cler. vel voven.* Archid. *in cap. Ostenditur*, 4. *dist.* S. Thom. *loc. cit.* Silvest. *in vers. Degradatio*, *num.* 9. Nam, ut inquit Bald. *in cap. Bonæ memoriæ*, *il* 1. *num.* 3. 68
supra de postul. Prælat. mortificari quidem potest, sed non funditus mori, nisi cum anima, & est diffinitum a Concilio Trident. *in can.* 4. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin.* Ergo nec potest animæ ab Ecclesia infigi, argum. *c. Verbum*, *de pœnit. dist.* 1. *cap.* 1. *infra de reg. jur. l. Qui condemnare*, *ff. de re judic. l. Nemo qui condemnare*, *ff. de reg. jur. l. Possideri*, & *l. Quemadmodum*, *ff. de acquir. poss.*

Non obstat decimum, quia non probatur hunc mo- 69
rem ordinandi Presbyteros per solam manus impositionem absque traditione instrumentorum olim extitisse in Ecclesia Græca. Quin potius contrarium conjici potest ex Decreto Fidei, quod editum fuit ab Eugenio IV. Sacro approbante Concilio, ut legitur in principio Decreti: & de consilio Prælatorum, ut inquit S. Antoninus, qui præsens aderat, cujus verba referuntur in notis ad eandem Synodum *tom* 4. *Concil. par.* 1. *pag.* 731. *col.* 1. Et sic Patres Græci nondum abierant. At Episcopi, & Sacerdotes Græci, qui Synodo intererant, nullatenus fuissent passi, ut diffiniretur sine materia nullum Sacramentum perfici posse, & in Sacramento Ordinis materiam esse illud, per cujus traditionem confertur Ordo, & Presbyteratum tradi per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem: non inquam fuissent passi, ut sic diffiniretur; quin potius re-

reclamassent, si tunc temporis, vel antea Ecclesia Græca hujusmodi instrumentorum usum non habuisset. Inde enim resultasset, ut nullus ex antiquis Patribus Ecclesiæ Græcæ, nec aliquis eorum, qui aderant in Concilio, habendi essent pro veris Episcopis, & Sacerdotibus.

70 Præterea *in cap. Subdiaconus*, 23. *dist.* præcipitur, ut Subdiaconus, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum. Desumptus est autem hic Canon ex Concilio Carthaginensi IV. *cap.* 5. quod fuit celebratum Carthagine anno Domini circiter 398. a ducentis quatuordecim Episcopis provinciarum Africæ. In Codice autem Canonum unica est Synodus Carthaginensis, continens Canones triginta tres, qui ex variis Conciliis Carthagine habitis collecti fuerunt; & hos Canones Græci cum aliis multis Africanarum Synodorum conjunctos in suam linguam verterunt, & hi ipsi sunt, quos iisdem numeris Anselmus, Burcardus, & Ivo citant, ut est adnotatum post *can. De libellis*, 20. *dist. in ver. Carthaginensium*, & habentur Græce, & Latine *tom.* 1. *Concil. par.* 1. *pag.* 570. *&* 578. Probabile est igitur in Ecclesia Græca jam tunc extitisse usum porrectionis calicis, & patenæ; alioquin Græci auctoritati Conciliorum
71 Carthaginensium non adhæsissent. Amplius in sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis nusquam reperi improbatum hunc usum Ecclesiæ Græcæ. Et tamen Summi Pontifices etiam in his, quæ ad substantiam Sacramentorum non pertinent, multoties reformarunt Græcorum deformitatem ab Ecclesia Latina, ut *inc. Licet Græcos, infra de Baptism.* Et in hac Decretali, ubi in
72 specie sancitur, ut Ecclesia Græca in consecrationibus Episcoporum servet unctiones, quas servat Ecclesia Romana; & tamen unctio in consecratione Episcopi non est de substantia, sed de solemnitate tantum: quod patet ex eo, quia si fuerit prætermissa, non iteratur consecratio, sed tantum suppletur omissum, ut hic dicitur, & notant Hostiens. Joan. Andr. & omnes per hunc textum. Idem apertius constat ex Constitutionibus Innocentii IV. *Sub Catholicæ*, in Bullario *tom.* 1. *pag.* 76. & Clement. VIII. *Sanctissimus*, quæ inscribitur, *Instructio super aliquibus ritibus Græcorum*, in Bullar. *tom.* 3. *pag.* 47. Quod cum ita sit, ego non percipio, quomodo Pontifices Romani toties reformaverint Græcorum Catholicorum ritus in his, quæ sunt de solemnitate tantum, & tam insignem discrepantiam inter Ecclesiam Græcam, & Ecclesiam Latinam in materia essentiali Sacramenti Ordinis silentio prætermiserint.

73 Et quod magis urget, probabilius est, Patres Græcos non fuisse præsentes in Concilio Florentino, quo tempore ab Eugenio editum fuit suprascriptum Decretum Fidei, in quo declaratur materia Sacramenti Ordinis; nam post diffinitum Concilium, & peractum negotium unionis, *tom.* 4. *Concil. part.* 1. *pag.* 611. *col* 2. de Patribus Græcis sic legitur: *Feria secunda die Julii* 20. *subscripsere Tomos Præsules, qui proficisci cogitaverant. Hi porro erant Heracleensis, Cizicenus, Trapezuntius, Monembasiensis, Nicomediensis, Donamensis. Ex Clericis etiam profecti sint cum illis ad quinquaginta nos expectaturi. Nos autem feria tertia uno, & vigesimo die Julii congregati, &c. Tomos subscripsimus; ita finem habuit totum negotium sanctæ unionis.* Et immediate in tit. de Armenis sic habetur: *Post aliquot dies venerunt Apocrisiarii Patriarchæ Armenorum, qui Beatissimum Papam venerati, viserunt Imperatorem, consiliumque suum de conficienda cum Ecclesia Catholica unione exposuerunt.* Et infra: *His dictis, recesserunt Armeni: nos* (id est Patres Græci) *Florentia exeuntes, Venetias petivimus, & inde rursus domum rediimus.* Et sic a diffinitione Concilii, & negotio unionis, quod absolutum fuit anno 1439. ab Incarnatione, & 6947. ab Orbe condito pridie Nonas Julii usque ad discessum a civitate Florentiæ aliquot tantum dies intercesserunt: Decretum vero Fidei editum fuit eodem anno 10. Kalend. Decembris, & sic quatuor circiter mensibus post diffinitionem Concilii. Nec refert quod Decretum illud fuerit editum sacro approbante Concilio, seu de consilio Prælatorum, ut superius dictum est; nam hinc non sequitur necessario, ut Patres Græci essent præsentes, quia etiam sine ipsis potuit Concilium continuari ab Eugenio cum Patribus Latinis, & Armenis: cum præsertim Græci ante discessum consenserint unioni Armenorum. Græci ergo abierant, quando diffinitum fuit, Ordinem Presbyteratus tradi per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. At quis credat Con- 74
cilium Florentinum, quod principaliter fuit congregatum ad componendas differentias inter Ecclesiam Græcam, & Ecclesiam Latinam, Græcis præsentibus, & consentientibus diffiniviſſe articulos de processione Spiritus Sancti, de Purgatorio, de primatu Ecclesiæ Romanæ, & de consecratione in fermentato, in quibus Græci discrepabant ab Ecclesia Latina; & tamen de modo ordinandi absque traditione instrumentorum ne verbum quidem feciſſe, quod ex Actis Concilii appareat? Præsertim vero quia post absolutam unionem Patres Latini objecerunt Patribus Græcis perplura capita, & petierunt ab eis, ut responderent, cur in his discreparent ab Ecclesia Latina; & tamen inter hæc nulla fit mentio de discrepantia in ordinando per solam manus impositionem, ut patet *tom.* 4. *Conciliorum*, *par.* 1. *pag.* 609. *vers. Post hæc Latini quæsivere a nobis hæc.* Porro Græci justam querimoniæ causam habuissent, quod Eugenius diffinitionem articuli adeo præjudicialis Ecclesiæ Græcæ post eorum discessum distuliſſet, præterquam quod si Græci in hoc errabant, doctrina de porrectione calicis, & patenæ cum vino, & pane, illis potius tradenda fuisset, quam Armenis, de quibus non constat, an hunc errorem haberent, nec ne.

Ad hæc inter Scriptores, qui tractant de essentialibus Sacramenti Ordinis, & præcipue de traditione instrumentorum, & de impositione manuum, non reperi quenquam meminisse de hac Græcorum discrepantia ab Ecclesia Romana. Imo in libro Græco, seu Opusculo de Sacramentis Gabrielis Metropolitani Phi- 75
ladelphien. edito anno 1600. sic legitur: *Ordinis Sacerdotalis materia est Sacratissimus Panis, & sacrorum Vasorum numerus*, seu, ut alii exponunt, *Quantitas, & reliqua cujusque Ordinis propria, uti moris est.* Ac demum ne quidquam in re tam gravi prætermitterem, curavi nuper, ut insignis Religiosus sacræ Theologiæ Lector, & ex primariis Venetorum familiis percunctaretur a Græcis Venetiis degentibus, quid hac in re observarent: Responderunt se, & omnes Græcos non sola uti impositione manuum in ordinandis Sacerdotibus, sed panem in patena, & vinum in calice ordinandis tangendum porrigere. Probabilius est igitur hunc morem ordinandi sine traditione instrumentorum nec olim viguisse, nec hodie vigere in Ecclesia Græca: ac si forte aliquando contrarium fuerit observatum, hujusmodi errorem irrepsisse post Concilium Florentinum, quemadmodum etiam perplures alii errores irrepserunt post recidivum schisma, & inexcusabilem recessum ab unione Ecclesiæ Romanæ.

Non obstat undecimum, & ultimum argumentum 75
quod sufficiat porrectio solius patenæ cum pane, cum per eam sufficienter significetur unica, & indivisa potestas consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi. Et enim hoc pugnat aperte cum diffinitione Concilii Florentini, quod disertis verbis in traditione Presbyteratus ex necessitate Sacramenti requirit concursum utriusque instrumenti cum materia imposita; nam si voluisset alterutrum sufficere, utique concepisset orationem alternative, videlicet, Presbyteratus traditur per calicis cum vino, vel patenæ cum pane porrectionem; non autem conjunctive per copulam, &, quæ requirit omnium concursum, ut ostensum est supra in octavo argumento *num.* 49. Cum præsertim ibi Concilium declaret materiam Ordinis Presbyteratus, & primo loco præscribat porrectionem calicis cum vino. Unde si Hostien. *hic num.* 10. dixit: Cum in his jura, & magistri discrepent, quæ nec de lana caprina sunt, nescio, si hæc, 77
quæ potissimum dependent ex statutis Canonicis, quæ & a pluribus ignorantur, suo sensu purus Theologus præsumeret diffinire: quid diceret, si videret Concilium Florentinum, & audiret Theologos præsumentes dimidiare integritatem materiæ a Concilio diffinitæ in Ordine Presbyteratus?

Nec urget, quod unica sit potestas consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi: quia materia in Sacramentis debet significare principaliter rem contentam; licet autem Corpori Christi concomitanter insit etiam Sanguis, & e converso, & ideo qui potestatem habet consecrandi Corpus, habeat etiam potestatem consecrandi Sanguinem;

nem; tamen pani non ineſt vinum, nec vino ineſt panis; & conſequenter per traditionem ſolius patenæ cum pane
79 non habetur ſufficienter ſignificatio Sanguinis Chriſti, prout requiritur ad eſſentiam Sacramenti, ut probatum eſt ſupra in ſeptimo argumento n. 47. Et cum in hoc habeamus apertam diffinitionem Oecumenicæ Synodi, neceſſe eſt quemlibet Catholicum illi adhærere, nec propriæ prudentiæ inniti, *c. De libellis*, 20. *diſt. c. Ne innitaris*, *ſup. de conſtit. cum concord.*

80 Nec videtur admittendum quod dicunt Henriquez, & Bellarm. materias Ordinum fuiſſe inſtitutas a Chriſto generatim, & indeterminate. Imo enim in Sacramentis requiruntur res determinatæ ex ipſa Chriſti inſtitutione, ut conſtat ex D. Thom. *in* 3. *p. qu.* 60. *art.* 3. 5 *&* 7. &
81 *in* 4. *diſt. qu.* 1. *art.* 1, *qu.* 3. Et probatur evidenter, nam Sacramentum ſine materia, & forma determinata, non eſt realiter Sacramentum, ut conſtat ex Concilio Florentino in *decreto fidei*, §. *Quinto*, & ex Tridentino *in cap.* 2. *ſeſſ.* 14. *de Sacram. Pœnitentiæ*, *& Extrem. Unct.* Sed Chriſtus per ſe ipſum immediate inſtituit omnia Sacra-
82 menta, ut docet S. Th. *in* 3. *part. d. art.* 3. 5. *&* 7. & eſt hodie diffinitum a Tridentina Synodo de Sacramentis omnibus *in can.* 1. *ſeſſ.* 7. *de Sacram.* & in ſpecie de Ordin. *in can.* 3. *ſeſſ.* 23. *de Sacram. ordin.* Ergo Chriſtus immediate determinavit materiam, & formam cujuſque Sacramenti, quia ſubſtantiam, qualis eſt materia Sacramentis, impoſſibile eſt eſſe ſeparatam ab eo, cujus eſt ſubſtantia, ut dicit Philoſoph. 1. *Methaphyſ. cap.* 4. &
83 probatur *in cap. Inter corporalia*, *de transl. Epiſc.* alioquin Chriſtus Sacramenta inſtituiſſet verbaliter tantum, & non realiter; quod eſt aperte contra diffinitionem Concilii Tridentini in dicto *can.* 3. ubi non ſimpliciter diffinitur ſacram Ordinationem eſſe Sacramentum, ſed vere, & propriæ Sacramentum a Chriſto Domino inſtitu-
84 tum; quæ verba non verificarentur, ſi Dominus non determinaſſet eſſentialia hujus Sacramenti, ſed reliquiſſet Apoſtolis determinanda: confert text. *in l.* 1. §. *fin. ff. Quod quiſque jur. & in leg.* 1. §. *Idem Pomponius*, *ff. De dolo cum ſimil.*

85 Præterea Sacramentum eſt ſacræ rei ſymbolum, & inviſibilis gratiæ viſibilis forma, ut diffinitur a Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *de Sanctiſſ. Euchariſt. Sacrament. cap.* 3. ſeu ſignum viſibile, ut legitur *in cap. Sacrificium*, *de conſecr. diſt.* 2. Ergo ſi Chriſtus inſtituit Sacramentum Ordinis, ut *in d. can.* 3. inſtituit etiam ſignum viſibile, & externum, & ſic materiam hujus Sacramenti; quia
86 cui convenit diffinitum, impoſſibile eſt non convenire diffinitionem, *l.* 1. §. *Dolum*, *ff. De dol. inſtit. de tutel. in princ. cap. Cum cauſam*, *infra de rapt.* notat gloſſ. Hoſtienſ. Joan. Andr. Card. & alii *in rubr. ſupra de Summa Trinit. & fide Cathol.*

87 Accedit, quod Chriſtus inſtituit Sacramentum Ordinis, & Apoſtolos ordinavit Sacerdotes in Cœna noviſſima. Concilium Tridentinum *in cap.* 1. *& can.* 2. *ſeſſ.* 22. *de ſacrif. Miſſæ*; Ergo tunc determinavit etiam materiam Ordinis Presbyteratus: alioquin non ſolum inſtituiſſet, ſed etiam adminiſtraſſet hoc Sacramentum ſine materia; & ita Eccleſia hodie diverſo modo traderet Ordinem Sacerdotalem, quam inſtituiſſet, & adminiſtraſſet Dominus, quod eſt abſurdum, cum omnis Chriſti actio, noſtra ſit inſtructio, *cap. Significaſti*,
88 & ibi notatur *ſupra de elect.* Et Chriſtus non exhibuerit aliquod Sacramentum, niſi quod ipſe accepit in exemplum, excepta Pœnitentia, & extrema Unctione, quia illa accipere ſibi non competebat, quia ſine peccato erat, ut inquit S. Th. *in* 3. *part. q.* 60. *art.* 3. *ad* 3. Et ita ex factis Chriſti in propoſito arguit Sot. *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 5. licet in reliquis propter poteſtatem, quam vocant excellentiæ, Chriſtus multa aliter fecerit, quam hodie fiunt ab Eccleſia, ut per Nazianzenum in oratione ad ſanctum lavacrum.

89 Denique eſto, Dominus reliquerit Apoſtolis determinandam materiam Sacramenti Ordinis, hinc tamen non ſequitur, ut poſteaquam Eccleſia determinavit materiam Presbyteratus eſſe porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, materia hujuſmodi non ſit ex neceſſitate Sacramenti, cum diffinitum ſit a Conciliis Florentino, & Tridentino, nullum Sacramentum ſine materia perfici poſſe, ut ſuperius dictum eſt. Item hinc non ſequitur, ut poſteaquam Eccleſia ſemel materiam hujus Ordinis determinavit, nunc poſſit illam immutare, cum per determinationem ſemel factam expiraverit facultas amplius determinandi, argum. *cap. In literis*, *de off. deleg. cap. Publicato*, *cap. Cum inter*, *ſupra de elect. cum ſimil.* de quibus per Abb. *conſ.* 11. *Tria ſunt*, *n.* 4. *verſ. Venio ad tertium dubium*, *lib.* 2. habens enim poteſtatem declarandi non poteſt declarari, niſi ſemel tantum, *l. Quidquid adſtringendæ*, *ff. De verb. oblig.* ubi omnes ſcribentes ad hoc allegant illum textum pro ſingulari ſecundum unam lecturam in ver. *Nec rurſus*, ut ibi eſt adnotatum in margine; quod non reperitur alibi, ſecundum Bald. *in cap.* 1. *num.* 57. *ſupra de conſtit.* Et proprerea Tridentina Synodus declarat ſubſtantialia Sacramentorum non ſubeſſe poteſtati Eccleſiæ, in *cap.* 2. *ſeſſ.* 21. *de comm. ſub utraque ſpecie*, ibi, *Salva illorum ſubſtantia*; Ergo defectus vini in calice poſt Apoſtolorum determinationem eſt ſubſtantialis, ſive porrectio calicis cum vino proveniat immediate ex determinatione Chriſti, ſive Apoſtolorum.

Quid dicendum? Secunda ſententia proculdubio eſt verior. Ceterum conſultius videtur ut in præſentia Sedes Apoſtolica neutram ex his opinionibus approbet, aut reprobet, ſed tantummodo jubeat ſic ordinatos iterum ordinari ſub conditione, juxta text. *in cap.* 2. & ibi gloſſ. 1. *infr. de Baptiſ.* Et tam his, qui ordinationem iterarunt, quam his, qui in Sacerdotio miniſtrarunt, ad cautelam concedat diſpenſationem; illis quidem a pœnis, in quas potuerunt incidere ex *cap.* 1. 68. *diſt.* & *cap. Dictum*, *de conſecr. diſt.* 1. de quibus per Silveſt. *in ver. Irregularitas*, *num.* 6. His vero, qui miniſtrarunt, ab Irregularitate, de qua in *cap.* 1. *&* 2. *de Cler. non ordin. miniſtr.* Hoc enim modo evitabitur diffi- 90
cultas Eccleſiæ Orientalis, quæ ſane graviſſima eſt; nam ex Euchologio, ſeu Rituali, quo Græci utuntur, apparet eos non uti porrectione calicis, & patenæ, ſed ſola manus impoſitione, non tantum in ordinatione Presbyteri, ſed etiam Subdiaconi, qui in Eccleſia Latina, & Africana manus impoſitionem non recipit, juxta Pontificale Romanum, & Concilium Carthaginenſe *cap.* 5. Etenim in prædicto Euchologio a Græco idiomate in Latinum translato a Petro Arcudio Coregreo *in tract. de concordia Eccleſiæ Orientalis*, *& Occidentalis in ſeptem Sacramentorum adminiſtratione lib.* 6. *de Sacram. ord. cap.* 2. *in tit. Ordo qui obſervari ſolet in ordinatione Subdiaconi*, ſic legitur: *Deinde ter obſignans ejus caput*, *& imponens manum*, *ubi Diaconus dixerit*, *Dominum deprecemur*, *Pontifex hanc recitat orationem Domine Deus noſter*, *&c. abſoluta oratione*, *ſequitur ut infra: Accipiens Pontifex Mantile imponit ſiniſtro humero ejus*, *qui ordinatur. Similiter præbet illi vas ad infundendam aquam pro lotione manuum: ille vero vas accipiens deoſculatur manum ipſius*, *& aquam infundit ad manus Pontificis*, *qui eas lavat; tandem accepta benedictione diſcedit*, *&c. Peracto vero majori ingreſſu*, *cum ſacram menſam Diaconus incenſat*, *rurſus lavat manus Pontifex in catenulo*, *quod geſtat qui ordinatus eſt. Porro in ingreſſu majori ipſe quoque ordinatus poſt omnes ſequitur geſtans etiam vas pro manuum lotione*, *ac mantile*, *&c. ſic fit ordinatio*, *& ſi multi ſunt*, *qui ordinantur*, *oratio ad multos acommodatur.* Hæc ibi: In ſequenti autem titulo Euchologii, ordo qui obſervari ſolet in ordinatione Diaconi habetur ſic: *Pontifex habens manum impoſitam capiti ordinandi clara voce enunciat: Divina gratia*, *quæ ſemper infirma curat; & imperfecta perficit*, *promovet N. Reverendum Subdiaconum in Diaconum.* Et infra: *Tandem peracta communione Clericorum in Sanctuario Pontifex porrigit calicem Diacono tunc conſecrato*, *ut ipſe populo ad communionem accedenti diſtribuat.* Nec ibi ulla fit mentio traditionis libri Evangeliorum. Rurſus in titulo ordo quid obſervari ſolet in ordinatione Presbyteri. *Surgente Pontifice accedit ad eum*, *qui ordinatur*, *cujus caput ter ſignat Pontifex. Qui vero ordinatur fronte incumbens ſacræ Aræ utrunque genuflectit. Diacono vero elata voce dicente*, *Attendamus*, *&c. ſtatim Pontifex impoſita manu una cum Pallio clara voce enunciat: Divina gratia*, *quæ ſemper infirma curat*, *& quæ deſunt ſupplet*, *promovet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Et infra immediate cum appellat ordinatum ibi: *Ut iſte*, *quem tibi placuit a me promoveri.* Et infra: *Tu Domine*, *&c. hunc*, *quem voluiſti*, *ut ſubiret gradum Presbyterii.* Et ibi: *Induitur ſtola*, *& diſcedens ſtat una cum Presbyteris.* Nec non ibi: *Accedit or-*

dinatus, cui probat Pontifex sanctum Panem, hoc est particulam panis consecrati; Et primus inter alios Presbyteros communicat. De porrectione autem calicis cum vino, & patenæ cum Hostia, ne verbum quidem. In sola Episcopi consecratione Græci præter manus impositionem utuntur impositione libri Evangeliorum ad instar Ecclesiæ Latinæ, & Africanæ ad præscriptum *c. Episcopus*, 23. *dist.* Ut enim legitur *in* Euchologio *in tit. Ordo qui observari solet in ordinatione Episcopi.* Pontifex imposita manu recitat quæ sunt scripta in charta, videlicet, *Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit, promovet N. amabilissimum Presbyterum in Episcopum a Deo custoditæ Civitatis N. Cunctis respondentibus, &c.* Aperit Evangeliorum, & imponit capiti illius, qui ordinatur simul una tangentibus aliis quoque Pontificibus. Deinde facta trina Cruce in capite illius, impositaque manu sic precatur, &c. & recitat quasdam orationes, quibus ostendit eum jam esse consecratum Episcopum.

91 Ex his apparet in Ecclesia Orientali Ordines conferri per solam manus impositionem absque ulla instrumentorum traditione, Unde Petrus Arcudius *d. lib. 6. de Sacram. Ord. cap. 5.* concludit apud Græcos præter manus impositionem nullam aliam reperiri materiam, & *supr. in cap.* 3. reprehendit Philadelphien. qui dixit materiam apud Græcos esse sacrum panem, & certum instrumentorum numerum.

Et quamvis etiam apud Græcos in ordinatione sit usus nonnullorum instrumentorum; tamen hæc non adhibentur, nisi post absolutam ordinationem; ideoque non possunt esse materia hujus Sacramenti; nam ut idem Arcudius *ibi dist. cap.* 3. *de materia Sacramenti Ordinis. Apud Græcos Lectori, Subdiacono, Diacono, Presbytero, & Episcopo cum ordinantur, imponuntur manus a Pontifice, estque id commune omnium.*

Deinde peractis orationibus consecratoriis Lectori porrigit Pontifex librum Epistolarum Canonicarum cum Actibus Apostolicis, Subdiacono præbet vasa, urceolum, & cibetem una cum mantili ad infundendam aquam Pontifici. Diacono exibet flabellum, quo arcet muscas, pulverem, & id genus a Sacratissima Eucharistia. Presbytero Pontifex porrigit missale, licet hoc de porrigendo missali in Euchologio non legatur, sed tantum mos hujusmodi sit alibi usitatus. Et dum celebrat Episcopus, præbet Presbytero particulam abscissam ex majori particula, quæ est in patena super Altari. Et propterea idem Arcudius *eod. lib. 6. de Sacramento Ordinis cap.* 3. *Instrumenta*, inquit, *apud Græcos exhibentur quidem, quia tamen exhibentur sine illis verbis peractis jam sacris Ordinibus, & nulla fit eorum in orationibus consecratoriis, non videntur de facto, & ut nunc se res habet, esse materia, quamvis possent esse, ut sunt apud Latinos, si aliter & una cum forma exhiberentur.* Hæc ille. Nec refert, quod in traditione Panis consecrati conferantur illa verba, quæ habentur in Euchologio: *Accipe depositum hoc, & serva illud usque ad Adventum Domini nostri Jesu Christi, quando debet abs te illud repetere.* Etenim non propria ista sunt forma, neque panis consecratus est materia, quod probatur evidentissima ratione; nam antequam Pontifices eum porrigant, ipsemet Presbyter tanquam perfecte ordinatus, una cum Episcopo eum consecrat, ut in Euchologio. At consecrare non posset, nisi jam recepisset characterem Sacerdotalem. Unde in eodem Euchologio qui accedit ad accipiendum panem, appellatur ordinatus jam; & consecratus per manus impositionem, ut in rubr. Ordo qui observari solet in ordinatione Presbyteri. Porro in antiquo Patriarchali Euchologio, ut ipse Arcudius testatur *cap.* 2. sic habetur: Archiepiscopus porrigit ordinato unum panem. Et secundum eum differentia inter Euchologia manuscripta, & typis excusa, hæc est; quod in manuscriptis panis datur Presbytero ordinato non consecratus, ut eum consecret; in excusis datur consecratus, & putat ipse corrigendum esse Euchologium impressum ab Euchologio antiquo manuscripto, & dandam esse particulam panis, quam ipse nuper ordinatus consecrare debeat, sicuti observant Rutheni. Sed nihilominus etiam inspecto hoc ritu Euchologii manuscripti, panis non consecratus non potest esse materia Ordinis Sacerdotalis, quia datur Presbytero jam ordinato, ut habent verba Euchologii, nec in traditione hujus panis profertur forma. Forma autem in Sacramentis non potest præcedere materiam.

Præterea quicquid sit de his, illud certissimum est plerosque ex Græcis juxta Euchologia sive manuscripta, sive impressa in ordinatione Presbyteri non porrigere calicem cum vino, atque ita non adhibere materiam integram a Conc. Florent. diffinitam in traditione Presbyteratus.

Porro, an hic mos ordinandi per solam manus im- 92
positionem servaretur olim in Ecclesia Orientali, plane non constat. Nam etsi in Concilio Florentino Georgius Vari Cretensis Presbyter Græcus exhibuerit Juliano Presbytero Cardinali sanctæ Sabinæ Euchologium Patriarchali manuscriptum, quod eundem prorsus modum præscribit ordinandis, quem hodie ad unguem servat Græcorum Ecclesia; quod quidem Patriarchale dicitur asservari in Monasterio Cryptæ Ferratæ manu ejusdem Cardinalis subscriptum, ut refert Arcudius *in eodem tract. lib. 6. cap.* 5. Ignoratur tamen, quanta fides ejusmodi Euchologio sit adhibenda, nec ullam illius rationem habuit Concilium Florentinum, cum diffinierit materiam Ordinis Presbyteratus esse porrectionem calicis 93
cum vino, & patenæ cum pane. Et quamvis hæc doctrina in specie tradita fuerit Armenis; tamen decretum illud continet fidem orthodoxam, ut patet ex principio decreti ibi, *nec ulla in futurum de fidei veritate apud ipsos Armenos hæsitatio esse valeat, atque idem per omnia sapiant cum Sede Apostolica*, & ibi: *Ut sub quodam brevi compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam super præmissis Romana profitetur Ecclesia, per hoc Decretum sacro approbante Florentino Concilio ipsis Oratoribus ad hoc etiam consentientibus traderemus.* Unde fit, 94
ut adstringat etiam Græcos; neque enim alia fides esse potest apud Græcos, alia apud Armenos, alia apud Latinos, *cap. Loquitur Dominus*, 24. *n.* 1. Extravag. *Unam sanctam de major. & obed. cum concord.*

Neque obstat, quod in eo decreto fuerit traditum Ar- 95
menis Symbolum a centum quinquaginta Episcopis in Oecumenico Constantinopolitano Concilio editum cum illa additione, *filioque*, ipsi Symbolo declarandæ veritatis gratia, & urgenti necessitate licite, & rationabiliter apposita, & ordinatum, ut per omnes Armenorum Ecclesias intra Missarum solemnia, sicut apud Latinos mos est, singulis saltem Dominicis diebus, & majoribus festivitatibus decantaretur, aut legeretur, ut habetur *in* §. *In primis ergo damus*, hoc autem præceptum Græcos non arctet. Id inquam non obstat; nam quod Symbolum Patrum decantetur in Ecclesia cum illa additione, *filioque*, non est de jure divino, sed ex Constitutione Ecclesiæ, ut scripsi in *cap.* 1. *num.* 32. *supra de Summa Trinitate, & fide Catholica.* Unde a præcepto illo juris positivi Græci juste eximi potuerunt ab Ecclesia Romana, sicut fuerunt exempti. At vero in his, quæ ad fidem pertinent, & sunt de jure divino, sicut sunt materia, & forma Sacramentorum, ut patet ex dictis supra n. 19. & 80.

Decretum Eugenii ligat etiam Græcos; nam *in cap.* 96
Ad abolendam, de hæret. tanquam hæretici excommunicantur universi, qui de Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, vel de Baptismate, seu de peccatorum Confessione, Matrimonio, vel reliquis Sacramentis aliter sentire, aut docere non metuunt, quam sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat. Ad idem text. *in cap. Hæresis*, 24. *quæst.* 3. Ac propterea Græci quoque juxta diffinitionem Florentini Concilii tenentur credere Spiritum sanctum etiam a Filio procedere, licet non teneantur pronunciare, nisi subesset scandalum; præsertim si degant inter Latinos, aut necessitas postularet confitendi fidem: quia tunc oporteret etiam pronunciare, ut habetur in instructione Clementis VIII. super aliquibus ritibus Græcorum, §. 6. In Bullar. *tom.* 3. *pag.* 47. & eo magis quia Decretum Eugenii utitur dictione illa *orthodoxæ*, id est Catholicæ, *l.* 2. *C. de Summa Trinit.* Alber. *in repert. in ver. Orthodoxa.* Verbum autem *Catholica* idem importat quod universalis, & ubique porrecta, *cap. Fundamenta, de elect. lib. 6.* & notat gloss. *in rubr. C. eod.* Item gl. in d. Extravag. *Unam sanctam, in ver. Sponso, de major. & obed.*

Illud certum est; etsi Græci, qui Venetiis degunt adhærentes Philadelphiensi calicem, & patenam ordinandis tangenda porrigant; tamen in Orientali Ecclesia innu-

innumeros fere Sacerdotes fuiſſe initiatos per ſolam manus impoſitionem, quorum ordinationes irritas nunc
97 decernere non videtur expedire. Chriſtiana charitas ſuadet, ut ordinatio ſaltem conditionaliter reperatur ob periculum animarum, præſertim in Sacramento pœnitentiæ, quod non proderit attritis, ſi abſolvantur ab eo, qui non habet characterem Ordinis Sacerdotalis, ut patet ex decreto Concil. Trid. *cap.* 4. *de contrit. verſ. Et quamvis ſine Sacramento, ſeſſ.* 14. *de ſanctiſſ. Pœnitent. & Extrem. Unct. Sacram. juncto cap.* 7. *ejuſdem ſeſs.* Quam repetitionem ſub conditione fieri debere, ſatis etiam probatur ex *c. Solemnitates, il* 1. cum ibi notatis per gloſſ. & DD. *de conſecr. diſt.* 1. *ex cap.* 2. & ibi gloſſ. 1. *infr. de baptiſm.* & ex prædicta inſtructione Clementis VIII. §. *Epiſcopi Latini*, ibi, *Tutius videtur, ut cum cautela, & ſub conditione id faciant, & infr.* §. *Si Epiſcopus Latinus.* 98

DE SACRA UNCTIONE.

Cap. Cum veniſſet. §. Per frontis.

SUMMARIUM.

1 *ABbatis S. Facundi ſupplicatio pro facultate conferendi Sacramentum Confirmationis ſuis ſubditis.*
2 *Papa poteſt munus adminiſtrandi Confirmationem committere etiam ſimplici Sacerdoti, & num. ſeqq.*
3 *Epiſcopi ſoli manus imponunt ob honorem Sacerdotii, non ob legis neceſſitatem.*
4 *Epiſcopus eſt ordinarius Miniſter Confirmationis: delegatus tamen eſſe poteſt etiam non Epiſcopus, & n.* 9.
5 *Chriſma conferendi facultas ex quibus cauſis per Sedem Apoſtolicam ſit concedenda inferiori Prælato.*
6 *Cauſa expreſſa in lege, vel diſpenſatione, cenſetur rationabilis, niſi ſit manifeſtus error.*
7 *In Sacramento Confirmationis datur Spiritus Sanctus ad robur, ſicut datus eſt Apoſtolis in die Pentecoſtes.*
8 *Prælati inferiores, ſi ſint nullius diœceſis, habeantque juriſdictionem Epiſcopalem, poſſunt convocare quem maluerint Epiſcopum pro Chriſmate adminiſtrando.*
9 *Abbati petenti confirmationem facultatis conferendi Chriſma, an obſtet Concilium Tridentinum; an ve expediat dictam confirmationem concedere.*
10 *Abbas Caſſinenſis, qui ex privilegio poteſt omnia, quæ ad Epiſcopum ſpectant, præterquam Chriſma conficere, & ſacros Ordines conferre, non poteſt adminiſtrare Sacramentum Confirmationis.*
Conceditur tamen ei a Sanctiſſimo hæc facultas de licentia Ordinarii, n. 13.
11 *Ordinis Epiſcopalis quæ ſunt, non veniunt in generali conceſſione, niſi de illis fiat ſpecialis mentio.*
12 *Exceptio regulam firmat, ſed non ampliat.*

§. PEr *frontis*. Tractat de Unctione Chriſmatis poſt baptiſmum, quæ dicitur Confirmatio. Et ad triplicem conſultationem Patriarchæ Conſtantinopolitani reſpondet primo, per Chriſmationem in fronte deſignari manus impoſitionem, quæ alio nomine appellatur Confirmatio, quia per eam datur Spiritus ſanctus ad augmentum, & robur. Ad ſecundam reſpondet, etſi ceteras unctiones ſimplices quoque Sacerdotes exhibere poſſint, tamen unctionem Chriſmatis a ſolis Epiſcopis eſſe conferendam. Et hoc ea ratione, quia, ut in Actibus Apoſtolorum legitur, ſoli Apoſtoli, quorum vices gerunt Epiſcopi, dabant Spiritum ſanctum. Ad tertiam reſpondet, per Confirmationem deſignari Spiritus ſancti adventum. Hoc dicit.

Nota, Confirmationis Sacramentum a ſummis tantum Sacerdotibus, id eſt, Epiſcopis conferri. Concordat *cap. Presbyteri, de conſecr. diſt.* 4. *& cap. Quanto*, & ibi dixi ſupra *de conſuetud.*

1 QUÆRO. Abbas Sancti Facundi Ordinis Sancti Benedicti nullius diœceſis quoddam Territorium per Gregorium VII. & alios Summos Pontifices diſtinctum, & delineatum habet, in quo plura ſunt oppida, & caſtra, in quibus Abbas exercet omnimodam juriſdictionem ſpiritualem privative ad quoſcunque Epiſcopos, ut per tres conformes ſententias Rotales contra Epiſcopum Legionen. qui vicinior eſt, declaratum fuit. Pro actibus Conſecrationis in hac Abbatia exercendis Abbas habet privilegium ab Alexandro III. conceſſum, & a Cœleſtino III. Gregorio IX. aliiſque Pontificibus confirmatum, convocandi ſcilicet Epiſcopos, qui de licentia Abbatis dictos actus in eadem Abbatia exerceant. Et ſic per quadringentos, & plures annos juxta hujuſmodi privilegium Abbas convocavit Epiſcopos, qui fere ſemper Titulares erant, & hi adminiſtrabant ibidem Sacramentum Confirmationis. Sed cum jam poſt Concilium Tridentinum difficile ſit Epiſcopos Titulares invenire, & diœceſani maxime in Hiſpania ad alienam diœceſim pro Pontificalibus exercendis accedere nolint, & quia hæc Abbatia a vicinori civitate diſtet per triginta, & plura milliaria; ideo Abbas ſimpliciter petiit a Sede Apoſtolica facultatem conferendi, & adminiſtrandi Sacramentum Confirmationis ſuis ſubditis. Dubitabatur, an hujuſmodi ſupplicationi annuendum eſſet, necne.

De Summi Pontificis poteſtate hæſitandum non eſt; 2
nam poſſe Romanum Pontificem munus Confirmationis committere ſimplici Sacerdoti, ſenſit Sanctus Ambroſius *ad Epheſ. cap.* 4. dum dixit, in Ægypto Presbyteros confirmare in abſentia Epiſcoporum, & Hieronym. *in dialog. contra Lucif.* ait, ob honorem Sacerdotii fieri, ut ſoli Epiſcopi manus imponant, non 3
autem ob legis neceſſitatem. Sed & Gregorius *lib.* 13. *epiſt.* 26. commiſit Presbyteris Sardiniæ, ut in abſentia Epiſcoporum confirmarent, ut habetur 95. *diſt. cap. Pervenit.*

Et hæc eſt communis Theologorum ſententia *in* 4. *diſt.* 6. & tenet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 72. *art.* 11. & ibi Cajet. *art.* 8. Ferrarien. 4. *cont. gent. cap.* 60. Victoria *in Summ. n.* 50. S. Antonin. 3. *par. tit.* 14. §. *De Miniſtro.* Eſt etiam communis Canoniſtarum in *d. c. Pervenit*, 95. *diſt.* Innoc. Hoſt. & aliorum in *cap. Quanto, de conſuet.* ubi ponderanda ſunt illa verba textus, *Sua temeritate*, quaſi dicat Pontifex: Secus ſi noſtra auctoritate.

Sed jam hoc determinatum videtur in Concil. Florent. *in inſtruct. Armenorum*; *in* §. *Secundum Sacramentum.* Unde Soto *ubi ſup.* dicit jam non licere de hoc dubitare. Et ex eo, quod Tridentinum Conc. *ſeſs.* 7. *de confirmat. can.* 3. dicit Miniſtrum Ordinarium Con- 4
firmationis eſſe ſolum Epiſcopum, colligunt moderni Concilium determinaſſe alium eſſe poſſe Miniſtrum delegatum, ut tetigit Navar. *in Cath. Rom. pag.* 226. & expreſſe tenet Durand. *de ritib. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 12. *ad finem*, & Vivald. *in ſuo Candel. cap. De confirmatione*, *q.* 26. ubi alia citat Concilia pro hac ſententia. Et quamvis pro hoc concedendo ſufficeret voluntas; tamen in hoc caſu non ſolum affertur congruentia, ſed etiam urgens, & rationabilis cauſa: nam hanc poteſtatem a Domino collatam Summo Pontifici, quandoque exerceri congruit, & oportet, maxime, quia hoc extollit, & magnificat Pontificiam poteſtatem, & pulchritudini convenit Eccleſiæ, ut ſicut ſtella ab ſtella in claritate differt; ita Prælati Prælatis ptivilegiis, & prærogativis clareſcant amplioribus, *cap. Ad hoc*, 89. *diſt.* & ſic patet de congruentia.

Quod autem extet rationabilis, & urgens cauſa, 5

videtur manifestum; primo, quia Eugenius IV. in Concilio Florentino in decreto fidei pro instructione Armenorum *loc. cit.* dicit, Pontifices id munus Presbyteris concessisse ex rationabili, & urgenti causa: sed hæc nulla alia erat, nisi illa, de qua loquitur S. Ambrosius, & decrevit Gregorius, absentia scilicet, & penuria Episcoporum, & hæc videtur subesse in casu nostro; ergo & causa rationabilis, & urgens.

6 Deinde causa a Principe in lege, vel dispensationibus expressa, censetur rationabilis, nisi sit manifestus error, ut tenet Cajet. *tract. de indulg. qu.* 2. sed Gregorius in *d. cap. Pervenit*, ob solam absentiam Episcoporum commisit hujusmodi munus Presbyteris, neque Catholicus aliquis dicet illum errasse; ergo hæc causa est rationabilis.

Præterea Pastor tenetur pascere oves, & ministrare eis Sacramenta per se, vel per idoneum Ministrum, ut in Concilio Trid. *cap.* 1. *sess.* 23. sed oves istius Abbatiæ carent Ministro Confirmationis; igitur Pastor tenetur eis providere de tali ministro. Et hæc ratio urget. Ergo datur urgens causa.

Denique satis urgens, & rationabilis causa est illa, quando aliquid fit, ne quis privetur, vel defraudetur aliquo bono sibi concesso, maxime spirituali: sed in Sacramento Confirmationis conceditur maximum bonum; in eo enim, ut hic patet, & in Concilio Florentino, datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes. Quo tanto bono, imo summo bono hi privari non debent, præcipue petentes, & reclamantes.

7 Quod si hoc suaviori, & commodiori medio fieri debet, cum Episcopi titulares jam vix reperiantur, & diœcesani ad istam Abbatiam accedere nolint, & subditi non teneantur cum tanto labore, & dispendio per alienas diœceses sic distantes peregrinari, quærentes qui pueros suos confirment; nullum medium videri potest suavius, quam si hoc munus committatur Abbati, cui est commissa cura animarum istius Abbatiæ, qui semper residet, & vigilat super oves suas. Deinde, quia sic non committitur hoc munus simplici Sacerdoti, sed Abbati insigni, amplum habenti territorium, & jurisdictionem Episcopalem, qui Mitra, Baculo, & aliis Pontificalibus utitur insigniis, solemnemque dat benedictionem, & est a Consiliis Regis Catholici, sicut Episcopi illius Regni. Hæc sunt, quæ pro Abbate adducuntur.

8 Ceterum cum res sit valde exemplaris, videtur accurate considerandum, an hoc casu inspecta distantia a viciniori diœcesi, & aliis facti circumstantiis, vere subsit in illis partibus talis necessitas, ob quam prædicta facultas sit concedenda inferiori Prælato; cum præsertim Abbates, ut proponitur, quadringentorum annorum spatio convocaverint Episcopos ad Sacramentum Confirmationis administrandum; Quod jure eis licuit; nam Sacr. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum sæpius declaravit, inferiores Prælatos, qui nullius diœcesis sunt, habentque jurisdictionem Episcopalem, posse convocare quem maluerint Catholicum Antistitem pro ministrando Sacramento Chrismatis.

Porro cum olim quæsitum fuerit, an Concil. Tri- 9
dentin. *sess. 7. de confirm. can.* 3. *& sess. 6. cap.* 5. obstet, quo minus facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis concessa a Sede Apostolica ante Concilium Abbati Regulari, nunc confirmetur, accedente præsertim consensu Ordinarii: Die 3. Martii 1575. Congregatio generalis censuit Papam posse id concedere si velit. An autem debeat, vel expediat, sex Cardinales, solo dissentiente Alciato, censuerunt non debere, neque expedire, cum nulla necessitas subsit. Præsertim cum in illis regionibus sint multi hæretici, qui credunt simplicem Sacerdotem posse ministrare Chrismа, sicut Episcopus. Et si viderint Abbatem id facere, se confirmabunt in ista hæresi, quam Concilium Tridentinum damnavit. An autem si Papa concederet, videretur facere contra Concilium *dict. can.* 3. tres Cardinales censuerunt aliquo modo esse contra Concilium, quod vult Episcopum esse ordinarium ministrum. Alii quatuor Cardinales censuerunt non esse contra Concilium, quod decidit ordinarium ministrum esse Episcopum, extraordinarium autem cum, cui Papa concederet. Et ita Covarr. *lib.* 1. *var. resol. cap.* 10. *n.* 4. Referendum tamen Sanctissimo, qui dixit *videndum*, an Prædecessores sui restrinxerint istas facultates.

Ad hæc proposito dubio, an Abbas Cassinensis ha- 10
bens ex privilegio Apostolico, ut possit omnia, quæ spectant ad Episcopum, exercere, præterquam Chrisma conficere, & sacros Ordines conferre, posset Sacramentum Confirmationis administrare: Sac. Congregatio censuit non posse, cum ea, quæ sunt Ordinis, requirant specialem mentionem, ut intelligantur inferioribus Prælatis concessa, ut in *cons.* 19. Antonii de Butrio. Et quamvis exceptio firmet regulam in contrarium in non exceptis, præsertim si casus excepti sint speciali nota digni, & excipiantur taxative, ut notat Dec. *in leg.* 1. *num.* 30. 36. *& seqq. ff. de regul. jur.* non tamen ampliat ejus naturam, ut comprehendat ea, quæ sunt alias reservata, & de quibus est facienda mentio specialis, prout de facultate confirmandi. Cum præsertim dispensatio hujus casus concedi non debeat, nisi ex causa admodum urgenti, ut Eugenius voluit in prædicta instructione Armenorum. Unde nunquam venit, nisi expresse concedatur, & causa exprimatur. Præterea Gregorius in *dict. cap. Pervenit*, loquitur dispensative, ubi Episcopi desunt, & propter scandalum, ut hic notat glos. in *ver. Hanc*. Et ita respondit Sacra Congregatio die 18. Martii 1574. Sanctissimus tamen concessit tale privilegium ante Concilium habenti, ut possit conferre Sacramentum Confirmationis, de licentia tamen Ordinarii.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

Gregorius IX. Archiepiscopo London.

CAPUT III.

PResbyter, & Diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt; quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad hujusmodi Ordines conferendos caute supplendum, quod per errorem extitit prætermissum. Suspensio autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

SUMMARIUM.

1 *MAnus impositio si in ordinatione Sacerdotis fuerit prætermissa, statutis temporibus supplebitur.*
2 *Manus impositio quotuplex sit, & quæ iterari possit, vel non, & n. seqq.*
3 *Abbas semel benedictus non potest iterum benedici.*
4 *Pœnitentia solemnis iterari non potest, & cur.*
5 *Presbytero, cum ordinatur, manus imponitur ab Episcopo, & Presbyteris adstantibus; Diacono ab Episcopo tantum.*
6 *Ritus impositionis manuum, & Ordinationis Episcoporum ab Apostolis introductus est, & n. 53.*
7 *Petrus solus immediate a Christo fuit ordinatus Episcopus, reliqui Apostoli ab ipso Petro.*
8 *Ordinationis tempore supplendum est quod in ordinatione fuit prætermissum.*
9 *Solemnitas suppleri debet eo tempore, quo substantialiter actus potest celebrari.*
10 *Manus impositio in ordinatione Presbyteri an sit de essentia Sacramenti, vel de solemnitate tantum, & n. seq. usque in fin.*
11 *Ordinatio tota est iteranda, si aliquid ex substantialibus fuerit prætermissum.*
12 *Iteratum non dicitur, quod ambigitur esse factum.*
13 *Sacramenta omnia, & eorum essentialia sunt immediate ex institutione Christi.*
14 *Ecclesia in Sacramentorum dispensatione potestatem habet statuendi, vel mutandi, salva eorum substantia.*
15 *Verbum*, introducere, *quid importet.*
16 *Ritus proprie quid sit.*
17 *Sacramentum quid.*
Signum illud exterius in quolibet Ordine est essentiale, in quo principalis actus illius Ordinis designatur.
18 *In Sacramentis habentibus materiam corporalem, actus humani non sunt de essentia Sacramentorum.*
19 *Res sensibilis, & verba sunt de essentia Sacramenti.*
20 *Apostoli quando fuerint a Christo ordinati Sacerdotes.*
21 *Presbyter ordinatus absque manus impositione non accipit potestatem a peccatis absolvendi.*
22 *Presbyter in impositione manus non ordinatur iterum, nec novum recipit characterem.*
23 *Ordinum diversitas oritur ex diversitate materiæ, & formæ.*
24 *Potestas Ordinis est indelebilis; potestas jurisdictionis secus.*
25 *Confessiones, quas Sacerdos audit non approbatus, sunt irritæ.*
26 *Sacerdos ordinatus ante manus impositionem est verus Sacerdos habens potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi.*
27 *Substantiam impossibile est esse separatam ab eo, cujus est substantia.*
28 *Substantialia rei quæ dicantur, & quæ accidentalia.*
29 *Sacramenta omnia tribus perficiuntur, materia, forma, & ministro.*
30 *Ordinum materia quæ sit ex diffinitione Concilii Florentini.*
31 *Manus impositionem non esse de substantia Ordinis, qui senserint ex Theologis, & Canonistis.*
32 *Manus impositionem esse materiam essentialem Ordinis Presbyteratus, qui Theologi affirmaverint, & quibus fundamentis.*
33 *Presbyteri, & Diaconi in primitiva Ecclesia per manus impositionem ordinabantur, & n. 38.*
34 *Dictio*, per, *causam efficientem significat.*
35 *Manus impositione datur gratia, & Spiritus sanctus.*
Declaratur, n. 37.
Manus est organum organorum.
Declaratur, n. 42.
37 *Manus impositio in ordinatione Sacerdotis est de essentia potestatis jurisdictionalis non Ordinis.*
Fagnan. in I. Lib. Decretal.
38 *Ordinis materia, & forma cur in Actibus Apostolorum non exprimatur.*
39 *Ordinationis denominatio cur in sacris literis fiat ab impositione manuum.*
40 *Subdiaconus non recipit manus impositionem, sed ordinatur per traditionem calicis vacui, & patenæ vacuæ.*
41 *Pontificale Romanum habet legis authoritatem.*
42 *Manus quo sensu dici possit esse de essentia ordinationis.*

PResbyter. Si in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi manus impositio fuerit prætermissa, statutis temporibus supplebitur. Hoc dicit secunda pars brevis ibi, *suspensio*. 1

Ad intelligentiam tex. præmitto, manus impositionem multiplicem esse secundum Hugon. gloss. Archid. Bellam. Turrecr. & Præp. *in c. Manus*, 1. q. 1. Quædam enim est confirmatoria, id est, in fronte baptizatorum facta Chrismatio, *cap. unic. §. Per frontis, supr. de sacr. Unct.* & est Sacram. quod non reiteratur, & cujus minister est solus Episcopus, & de hac habetur *in c. 213. & 4. de consecr. dist. 5.* In Concilio Florentino *In decreto fidei, §. Secundum Sacramentum est Confirmatio.* Et in Conc. Trid. *sess. 7. de Confirm. can. 1. 2. & 3.* Quædam est curatoria, idest, cum olei unctione super infirmum facta benedictio, de qua Jacob. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, qui orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, §. Sed istud, 95. dist.* Et hæc similiter est Sacramentum, non tamen imprimens characterem; & ideo iterari potest, & ejus minister est Sacerdos, id est aut Episcopus, aut Presb. *c. Illud superfluum, 95. dist.* de quo in Conc. Florentino, ubi supra, *§. Quintum Sacramentum est Extrema Unctio.* Et in Trid. *sess. 14. in Doctrina de Sacram. Extremæ Unctionis.* Quædam est consecratoria, quæ scilicet fit Episcopis dum consecrantur, ut *in cap. Episcopus, 23. dist.* de qua dicit Apostolus 1. *Timoth. 5. Nemini cito manum imponas*, id est, nullum cito consecrabis, secundum Jo. de Fan. & Archid. *in d. cap. Manus, 1. q. 1.* Et hæc manus impositio repeti non potest, & fit ab Episcopis tantum, ut *in d. cap. Episcopus, & cap. 1. 75. dist.* Et quamvis Turrecr. & Præp. *in d. cap. Manus*, dicant hanc manus impositionem esse, quæ fit omnibus Clericis in Minoribus dum ordinantur; tamen huic non congruit nomen Consecratoriæ, cum sit quædam benedictio, *cap. Quoniam, 69. dist.* & not. gl. *in cap. 1. In ver. Impositione, sup. eod.* Unde melius Arch. intelligit impositionem manus consecratoriam pro illa solemni, quæ fit in consecratione Episcopi, dum allegat tex. qui de ipsa loquitur *in d. c Episcopus*, & auctoritatem illam, *Nemini cito manum imponas*, quæ proprie de Episcopo intelligitur, ut est text. *in c. Cum nobis olim, sup. de elect.* Alia impositio manus est benedictoria, id est, quædam solemnis oratio, sive benedictio super quosdam Abbates, & Abbatissas facta, ut in *c. Quoniam, 69. dist.* & hæc fit ab Episcopo, ut ibi, *nisi in casu, c. 1. de suppl. neglig. Prel.* & est quasi Sacramentum, & non iteratur ad instar benedictionis nuptialis, *c. 1. & c. Vir, de secund. nupt.* Et quamvis Arch. referat se vidisse contrarium observari in Curia in quodam Abbate, qui priori dignitati cesserat, & fuit iterum benedictus; tamen illud potius fuit factum, quam jus, secundum Archid. cum quo Turcremat. & alii transeunt, & de hac manus impositione scripsi plene *in c. Cum contingat, supra de et at. & qualit.* Alia est reconciliatoria, id est manus extensio super pœnitentes cum invocatione Spiritus Paracliti, vel aliqua oratione, sicuti Christus, & Apostoli legunntur credentibus manus imposuisse. Et hæc fit hæreticis reversis, *c. Arianos, 1. q. 1.* Item excommunicatis, *cap Cum aliquis, 11. q. 3.* Item pœnitentibus, *cap. Si qui pœnitentiam, 26. q. 6.* & quidem si reconciliatio sit privata, seu occulta, iterari potest; quia Sacramentum pœnitentiæ est reiterabile, & convenit omnibus Presbyteris, *ut cap. Ministrare, §. Eccles. & c. Presbyteri, ead. caus. & qu.* sin autem pœnitentia sit solemnis, seu publica, convenit Episcopo tantum, *cap in capite 50. dist. & d. §. Ecce*, & iterari non potest, non ea ratione quam ponit glos. *in d. c. Manus*, quod sit Sacramentum: quoniam non est Sacramentum imprimens characterem; sed ne salutaris medicina ex iteratione vilescat, & minus utilis sit ægroto, 2

3

4

ut legitur, & notatur *in cap. Quamvis de pœnit. distinct.* 3. & in *c. Si quis potest, §. potest, & aliter*, 50. *dist.* & ob alias rationes, quas post D. Th. & Durand. recenset Turrecrem. *in d. §. Potest, num.* 6. Alia est exsufflatoria, quæ scilicet super Energumenos extenditur ad exsufflationem dæmonum, & hæc repeti potest, cum non sit Sacramentum, & convenit Exorcistis, ut *in cap. Exorcista* 23. *distin.* addit Archid. aliam manus impositionem, id est, Expulsoriam, quæ imponitur solemniter pœnitentibus, qui ab Ecclesia objiciuntur, ut *in d. cap. In capite*. Sed hæc coincidit cum Reconciliatoria solemni, de qua supra num. 4. Alia demum impositio manus est ordinatoria, quæ scilicet imponitur Presbyteris, & Diaconis, dum ordinantur, ut in *cap. Presbyter*, & *in cap. Diaconus*, 23. *dist.* & de hac loquitur hæc Decretalis, & non iteratur, sed tantum suppletur, si fuerit prætermissa, ut hic, & in *cap.* 1. *sub eod.* Quibus præmissis.

5 Nota primo, Presbyterum, & Diaconum in ordinatione recipere manus impositionem; concordat text. *in cap. Quorundam*, 23. *dist.* Manus enim impositio significat plenitudinem gratiæ, per quam ad magna officia sint idonei; & ita fit solis Diaconis, & Sacerdotibus, quia eis competit dispensatio Sacramentorum, licet uni principali, & alteri sicut ministro, ut docet S. Thom. *in* 4. *dist.* 24. *quæst.* 1. *art.* 3. sed in hoc est differentia, quod super caput Presbyteri manus imponitur ab Episcopo, & Presbyteris adstantibus, *cap. Presbyter cum ordinatur*, 23. *dist.* S. Thomas *in* 4. *dist.* 25. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad primum*, Intellige si sint vestibus Sacerdotalibus inducti, ut declarat Host. *in cap. Nec Episcopus*, *num.* 2. *vers. Ex præmissis*, *supra de temp. ordin.* qui tamen non reprobat contrariam consuetudinem, quam dicit vigere in aliquibus Ecclesiis, ut manus imponant Presbyteri adstantes etiam non induti; Super caput vero Diaconi manus imponitur ab Episcopo tantum, *cap. Diaconus*, 23. *distinct.* sed tu adverte, quia ut apparet ex Pontificali Romano *in tit. de ordinatione Presbyteri*, manus impositio bis fit in ordinatione Sacerdotum. Primo, antequam eis porrigatur calix cum vino, & patena cum hostia, & tunc Presbyteris ordinandis imponuntur manus ab Episcopo, & Presbyteri simul, ut dictum est. Et hanc manus impositionem S. Thom. *d. art.* 3. recensent inter præparatoria ad Ordinis susceptionem, dicens; *Episcopus in collatione Ordinum duo facit; Præparat enim ordinandos ad Ordinis susceptionem, & Ordinis potestatem tradit; præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, ut idonei sint potestatis accipiendæ; quæ quidem præparatio in tribus consistit, scilicet benedictione, manus impositione, & unctione.* Hæc D. Thom. Deinde fit manus impositio Sacerdotibus jam ordinatis post Missæ celebrationem; & tunc solemniter imponuntur eis manus ab Episcopo tantum. Et proferuntur illa verba, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* In ordinatione vero Diaconi semel tantum imponitur manus, id est, antequam tradatur liber Evangeliorum, & sic priusquam in Diaconum ordinetur, ut in eodem Pontificali in *tit. de Ord. Diaconi*.

6 Secundo, nota ibi, *ritu ab Apostolis introducto*, ritum impositionis manuum in ordinatione Presbyteri, & Diaconi ab Apostolis introductum fuisse, *Actor.* 6. S. & 13. *cap. Quod de Dominico*, 75. *dist.* Et de hoc ritu Apostolico, ut inquit Innoc. *hic n.* 1. & Hostien. *num.* 4. invenitur in Epistola ad Timotheum, quod manus imponebant ordinandis, & orationes fundebant super eos. Et eodem modo ordinatio, sive consecratio Episcoporum ab Apostolis, scilicet, Petro, Jacobo, & Joanne introducta est dantibus forma successoribus, ut habetur *in cap. Porro*, 66. *dist.* & not. hic gl. *in ver. Ab Apostolis*, &
7 Host. *n.* 1. Solus enim Petrus immediate a Christo fuit ordinatus Episcopus per illa verba, *Pasce oves meas*. Reliqui autem Apostoli non a Christo immediate, sed ab ipso Petro consecrationem acceperunt, ut probat Præp. *in Summ.* 15. *dist. num.* 27. & fusius Card. Turrecr. *in cap. In novo* 21. *dist.* & *in d. cap. Porro*, ubi etiam per illum textum ostendit Jacobum Alphæi non fuisse consecratum Episcopum a Christo, sed a Petro Apostolo, & confutat contrarias rationes gl. & Hugonis tanquam frivolas. Et idem Turrecrem. *in Summ. de Eccles. lib.* 2. *cap.* 3. & novissime Card. Bellarm. *t.* 1. *Controvers. de Summo Pontifice lib.* 1. *cap.* 23. *vers. Vigesima secunda est*.

8 Tertio, nota ibi, *statuto tempore*, suppletionem ejus, quod in ordinatione omissum est, faciendam esse eo tempore, quo ipsa ordinatio, scilicet quatuor Temporibus, *cap.* 1. 2. & 3. *sup. de tempor. ordin.* Et sic suppletio solemnitatis fieri debet eo tempore, quo substantialiter actus potest celebrari, ut hic notat Butr. *n.* 4. & Joan. de Anan. *num.* 1. Unde in Sabbato quatuor temporum vocabitur Sacerdos, & manus impositio, quæ defuit in ordinatione, tunc supplebitur, & dicentur orationes quæ præcipiuntur dici, quando fit manus impositio, secundum Innoc. *hic n.* 1. *in fin. in ver. Statuto*, & *n.* 2. *in ver. Supplendum*, & Abb. Antiq. *n.* 1. 9

QUÆRO, An manus impositio in ordinatione Presbyteri sit de essentia Ordinis, vel de solemnitate tantum. 10

Canonistæ omnes, & plerique ex Theologis, de quibus infra num. 31. censent manus impositionem esse tantum de solemnitate.

Probatur primo, evidenter in hac Decretali; nam si esset de essentia, non sufficeret supplere omissum, ut hic deciditur, & *in cap.* 1. *supr. eod.* Sed ordinatio ipsa esset ex integro iteranda, *c. Nihil*, 7. *quæst.* 1. *c. Revera*, *de consec. distinct.* 2. *cap. Daybertum*, & *cap. Per illicitam*, 1. *qu.* 7. & *c. Chorepiscopi*, 68. *dist.* & in specie advertunt hic Hostien. *n.* 8. & Joan. de Anan. *n.* 1. & fusius explicat idem Host. *in cap. unic. n.* 5. *sup. de sacr. Unct.* & ibi etiam Collectar. *num.* 7. & docet S. Th. *in* 4. *dist.* 24. *q.* 2. *art.* 3. Sot. *ead. dist. qu.* 1. *art.* 4. & Silvest. *in ver. Ordo*, *n.* 11. Ratio est; quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, ut legitur *in c. Veniens*, *inf. de Presbyt. non baptiz. in cap. Solemnitates*, *il* 1. *de consec. dist.* 1. *in cap. Si multa*, *de consect. dist.* 4. & tradunt omnes locis citatis. Nec dicatur hunc textum esse intelligendum de prima impositione manuum præparatoria ad Ordinem suscipiendum, quam certum est non esse de essentia ordinationis, ut dixi sup. in 1. *not. n.* 5. *vers. Sed adverte*; nam etsi hoc verum sit quoad secundam partem textus, in qua dicit suspensionem manuum fieri debere cum oratio funditur super caput ordinandi, quæ quidem suspensio non fit, nec oratio funditur, nisi ante consecrationem Presbyteri, ut in Pontificali Rom. *in rubr. de Ordin. Presbyt.* tamen secus dicendum est quoad primam partem textus, quia cum simpliciter, & indefinite loquatur de impositione manus, debet simpliciter, & indefinite intelligi tam de prima, quam de secunda, quæ fit ab Episcopo tantum post peractam ordinationem, *cap. fin.* 55. *dist. & cap. Consuluisti*, 2. *qu.* 5. *cum simil.* 11

Secundo, idem probatur, quia manus impositio in ordinatione Presbyteri, & Diaconi est ritus ab Apostolis introductus, ut hic dicitur, & ostensum est supra in 2. notab. Ergo non est de essentia, quia Sacramenta omnia, & consequenter etiam omnia essentialia Sacramentorum a Christo immediate per seipsum institui, ut docet *S. Th. in* 3. *part. qu.* 60. *art.* 3. 5. & 7. & *in* 1. 2. *qu.* 108. *art.* 2. *ad secundum*, ubi rationem reddit, quia in Sacramentis novæ legis datur gratia, quæ non est nisi a Christo; & ideo oportuit, ut ab ipso institutionem haberent, & est hodie diffinitum a Tridentina Synodo de Sacramentis omnibus *in can.* 1. *sess.* 7. *de Sacram.* & in specie de Ordin. *in can.* 3. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin.* Quæ vero addita sunt ex ritu ab Ecclesia sunt de solemnitate tantum, ut per eundem *in* 4. *dist.* 13. *quæst.* 1. *art.* 2. *ad secundum*. Unde *in cap.* 2. *sess.* 21. *de Commun. sub utraque specie*, declarat S. Synodus hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Nec videtur admittendum, quod dicit Cardin. Bellarm. *t.* 3. *Controv. lib.* 1. *cap.* 9. *de Sacram. vers. Ad secundum*, videlicet hunc ritum dici introductum ab Apostolis, non quod illum instituerint, sed quia primi cœperunt usurpare in ordinationibus: hoc enim proprie non congruit literæ hujus Decretalis, quia introducere ex vocabuli proprietate est originaliter instituere, *l. unic. in princip.* ibi, *Ex libellis ortam*, juncto versu, *Quod belli calamitas introduxit*, *C. de caduc. tollen. leg. Sancimus*, §. *Si quis autem*, *per diversa*, *C. De donat. l. Ex hoc jure*, *ff. De just. & jur. cum simil.* 12 13 14 15

Præterea ponderandum est verbum, *Ritus*, quod ex propria significatione refertur ad solemnitatem, non ad substantiam actus, *c. Cum secundum*, *de temp. ordin. cap.* 16

Cum

Cum olim, de Cler. conjug. l. Non putavit, §. *Non quævis*, & ibi gl. *in ver. rite, ff. De bonorum possess contr. tabul.* Conc. Trid. *sess. 7. de Sacram. canone* 13. & *sess. 22. de sacrificio Missæ can. 9.* Unde Butr. *in d. c. Cum secundum, n. 1. Ritus*, inquit, *proprie est quædam consuetudo in ordinandi modo, vel alio actu exercendo solemnitatem præbens.* Et Petrus Brixien. *in Repert. Ritus*, inquit, *est usus disponens circa solemnitatem actus*, allegat Innoc. *in cap. Quoniam in plerisque de off. ordin.* & Archid. *in c. Contra Christianos, de hæret. lib. 6.* Et hunc ritum impositionis manuum ortum ex ipsa Apostolorum institutione, videtur satis probari *in c. Quod die Dominico*, ibi, *Apostolicis morem gesseris institutis, 75. dist.*

17 Tertio, cum Sacramentum sit symbolum rei sacræ, & invisibilis gratiæ forma visibilis, seu signum visibile, *cap. Sacrificium, de cons. dist. 2. cap. 3. De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ, sess. 13.* Conc. Trid. & signum debeat habere similitudinem ad signatum, *c. unic. §. Ad exhibendum, sup. de Sacram. Unct. cap. Ecclesiasticis*, §. *Ecce*, 36. *dist.* in quolibet Ordine illud exterius signum est essentiale, & intrinsecum Sacramento, in quo principalis actus illius Ordinis designatur; idque pro generali regula habendum esse affirmat S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 24. *p. 2. art. 1. q. 4, num. 59.* & consentiunt alii, quos refero in *d. cap. unic. in* 4. *arg. num* 36. Sed in impositione manuum non designatur principalis actus, qui est consecrare Corpus, & Sanguinem Christi, *c. Cleros*, 21. *dist. can. 1. de Sacram. Ord. sess. 23.* Conc. Trid. sed actus secundarius, qui est absolvere, & ligare, ut patebit infra num. 20. & seqq. Ergo impositio manuum non est essentialis, & intrinseca Ordinis Presbyteratus.

18 Quarto, in Sacramentis habentibus materiam corporalem actus humani non sunt de essentia Sacramentorum, sed dispositive se habent ad Sacramenta S. Thom. *in* 3. *part. quæst. 84. art. 1. ad primum*; nam res sensibiles,
19 & verba sunt de essentia Sacramenti, non autem facta; sed hæc pertinent ad usum, vel dispensationem ejus, ut idem docet *in* 4. *dist. 1. q. 1. art. 3. ad secundum*, & *in* 3. *q. 60.* Sed manus impositio est actus humanus, non autem res sensibilis a facto distincto; Ergo non est de essentia Sacramenti Ordinis.

20 Quinto, Apostoli fuerunt a Christo ordinati Sacerdotes in cœna, ut constat ex Tridentina Synodo *in cap. 1. de Sacrificio Missæ, sess. 22.* ibi, *In cœna novissima Corpus, & Sanguinem sub speciebus, & panis, & vini Apostolis, quos tunc novi testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit*, & *in Can. 2. Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem suum, anathema sit.* Et ita, ut inquit sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 24. *qu. 2. art. 3. ad 2.* & Turrecrem. *in c. Presbyter num. 2.* 23. *dist.* Dominus dedit Discipulis sacerdotalem potestatem, quantum ad principalem actum ante passionem, quando dixit, *Accipite, & manducate*, unde subjunxit, *Hoc facite in meam commemorationem*, Matthæi 26. Marci 14. Lucæ 22. & Joannis 13. Sed post Resurrectionem dedit eis Sacerdotalem potestatem, quantum ad actum secundarium, qui est ligare, & absolvere, ut ibi per eos, & est diffinitum in *Canone* 3. *sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ.* Concil. Trident. *Si quis dixerit verba illa Domini Salvatoris, Accipite Spiritum Sanctum, &c. Non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, &c. Anathema sit.* Quarum potestatum meminit idem Concilium *sess. 23. de Sacramento Ordinis, capit. 1.* ibi, *In Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi Corpus, & Sanguinem Christi, nec non & peccata dimittendi, & retinendi sacræ Literæ ostendunt, & Catholicæ Ecclesiæ tra-*
21 *ditio semper docuit.* Sententiam Divi Thomæ suppresso nomine recitat hic Joan. Andr. *nu.* 2. his verbis: *Dicunt aliqui, quod in ordinatione Presbyteri per dationem calicis pleni, id est, cum patena confertur ordinato potestas principalis quoad principalem actum confectionis Eucharistiæ; & per impositionem manus sub certa forma verborum, Accipite, &c. Matthæi 24. confertur potestas Sacerdotalis quoad actum secundarium, qui est absolvere, & ligare; nam & has potestates Dominus divisim contulit Apostolis: ante passionem enim contulit primam; post resurrectionem, secundam, quando scilicet insufflavit, &c. Joannis 19. Per impositionem vero manuum aliorum Sacerdotum designatur quædam gratiæ plenitudo. Dicunt ergo isti, quod si desiit traditio calicis cum certa forma verborum, non imprimitur character, nec est Sacerdos qui ordinandus erat; si vero fiat primum, sed desiit secundum, Sacerdos est quoad potestatem conficiendi, sed non potest absolvere, vel ligare, nisi facta suppletione: si vero desiit manuum impositio, quam faciunt alii Sacerdotes, licet hoc sit supplendum, tamen primum, & secundum poterit.* Hæc Jo. Andr. cujus verba hic transcribunt Antonius de Butr. *numer. 9.* licet illius non faciat mentionem Bellam. *num. 3.* Cardin. Zabar. *num. 1. col. 3. vers. Decimo quarto*, & Abb. *num. 2.* Et in hoc ultimo, id est, Sacerdotem, qui non accepit manus impositionem, non posse confessiones audire, consentit *in Summ.* Rosell. quem refert, & sequitur Silvester *in ver. Ordo 2. num. 4. vers. Et ideo videtur verum.* Unde quod legitur *in cap. 15. sess. 23.* Concilium Tridentinum, quod Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant, videtur notabiliter limitari posse, ut non procedat in Presbyteris, qui non acceperunt manus impositionem, nisi suppleatur omissum. Hanc autem distinctionem probat etiam quotidianus Ecclesiæ usus; nam Sacerdotes fiunt, cum eis dicitur: *Accipe potestatem offerendi sacrificium.* Et tunc non imponitur manus, sed tantum porriguntur instrumenta, ut paret ex ordine Romano antiquo, & ex Pontificali, quo nunc Ecclesia utitur, in rubrica de ordinatione Presbyteri; Ergo manus impositio, quæ seorsim fit, ad essentiam Sacramenti non pertinet, cum ante illam ordinati characterem Presbyteralem recipiant. Nec potest admitti quod 22
ait Cardin. Bellarminus *tom. 3. controversiarum libr. 1. de Sacramento Ordinis cap. 9. vers. Ad tertium*, videlicet Sacerdotes ordinari, cum illis dicitur: *Accipe potestatem sacrificium offerendi*; sed ordinari etiam postea, cum illis dicitur: *Accipe Spiritum Sanctum.* Hoc enim subsistere non potest; nam etsi Sacerdotes accipiant seorsim varias potestates, ut dictum est supra: non tamen dum secundam potestatem accipiunt, dicuntur iterum ordinari: repugnat enim Canonicis institutis, ut quis in Presbyterum bis ordinetur, & duplicem characterem recipiat, *cap. 1. 68. dist.* quidquid dixerit Scotus *in* 4. *distinct.* 24. quem merito reprehendit Silvest. *in ver. Ordo 2. num. 4. vers. Non est etiam verum quod dicit Scotus.* Præterea si per impositionem manuum Sacerdos 23
iterum ordinaretur in Presbyteratu essent duo Ordines distincti. Patet; quia secunda ordinatio haberet pro materia impositionem manus, & pro forma, *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* Et prima ordinatio haberet pro materia porrectionem instrumentorum, & pro forma, *Accipe potestatem, &c.* Ex diversitate autem materiæ, & formæ oritur distinctio Ordinum, sicut & diversitas Sacramentorum, ut constat ex *capit. 2. de Sacramento Pœnitentiæ, sess. 14.* Concilium Tridentin. ibi: Materia, & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet, & sic in Ecclesia essent quatuor Ordines sacri, id est, Subdiaconatus, Diaconatus, & duo Presbyteratus, quod est contra Catholicam veritatem, ut in Concilio Carthaginensi IV. *cap. 2. 3. & 4.* & in Tridentino *c. 2. sess. 23. de Sacramento Ordinis.* Ulterius si in ordinatione Sacerdotis essent duæ 24
formæ partiales, & in impositione manus imprimeretur novus character, seu fieret extensio primi, ut putat Scotus: hinc sequeretur, ut potestas absolvendi a peccatis, quæ traditur in impositione manus, esset indelebilis, quia potestas, quæ fit per consecrationem, inhæret characteri, & ab homine auferri non potest, ut docet sanctus Thomas *in 2. 2. quæst. 39. art. 3.* Et propterea Sacerdos etiam hæreticus, excommunicatus, depositus, & degradatus celebrando conficit, secundum Archid. *in cap. Ostenditur, 4. distinct.* Richard. *in 5. distinct. 13.* & Silvest. *in verb. Degradatio, numer. 9.* quia, ut inquit sanctus Thomas, in his homo non operatur, nisi ut instrumentum Dei, §. *Verum* 32. *distinct.* Sed consequens est falsum, quia potestas jurisdictionalis ex simplici injunctione hominis confertur, nec immobiliter adhæret. Unde in schismaticis, & hæreticis non manet, *cap Omnibus, cap. Ait Cælestinus*, & *cap. Aperte*, 34. *quæst. 1.* & declarat San- 25
ctus Thomas, *ubi supra.* Ideoque quamvis Presbyteri in impositione manuum a peccatis absolvendi potestatem accipiant: tamen Concilium Tridentinum *in c. 15. sess. 23.* statuit eos non posse confessiones secularium audire, nec ad id idoneos reputari, nisi aut parochiale benefi-

cium habeat, aut ab Episcopis approbatione accipiant. Et sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres declaravit irritas esse confessiones, quas audiunt Sacerdotes ab Episcopo non approbati; Ergo similiter est falsum, Sacerdotes in manus impositione characterem recipere. Quæ
26 cum ita sint, inquiro an is, cui Episcopus porrexit calicem cum vino, & patena cum hostia, & dixit verba, *Accipe potestatem sacrificium offerendi*, sed nondum imposuit manus, quia nondum Missa fuit absoluta, sit verus Sacerdos, & receperit characterem verum Ordinis Presbyteratus, necne. Si dixeris non esse Sacerdotem; hoc est manifeste falsum, & contra Divinam institutionem, quia Apostoli in Cœna fuerunt ordinati vere Sacerdotes, & acceperunt potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi; & tamen tunc non acceperunt secundam potestatem absolvendi a peccatis, quæ traditur in impositione manuum, ut patet ex diffinitionibus Concilii Tridentini supra relatis, Item est contra consuetudinem Ecclesiæ, & præscriptum Pontificalis: nam sic ordinatus consecrat una cum Episcopo celebrante; Et propterea in eadem rubr. *de Ordin. Presbyt.* disponitur, ut Pontifex celebrans secreta morose dicat, & aliquantulum alte, ita ut ordinati Sacerdotes possint secum omnia dicere, & præsertim verba consecrationis, quæ dici debent eodem momento per ordinatos, quo dicuntur per Pontificem. At consecrare non posset; nisi esset verus Sacerdos, *c. 1. §. Una vero, vers. Et hoc utique Sacramentum, de Summa Trinitate, & fide Catholica, c. 1. & 2. de Cler. non ordinat. ministran.* Quoties enim sunt duo gradus successivi, & ab invicem subordinati, existens in primo non attingit ea, quæ sunt ultimi; Diaconus non attingit, quæ sunt Presbyteri, *c. Diaconus, & c. seqq. 93. dist.* Quæ sunt verba Oldradi *cons. 180. Quæstio est, num. 11.* Ideoque in prædicta rubrica Pontificalis post porrectionem instrumentorum, & prolationem verborum, *Accipe potestatem, &c.* multoties vocantur Sacerdotes ordinati, licet
27 solemnem manus impositionem nondum acceperint. Si dixeris sic ordinatos ante manuum impositionem esse veros Sacerdotes, & recepisse characterem Presbyteratus; ergo evidenter hinc sequitur, ut manus impositio, quæ postea accedit, non sit materia Ordinis Presbyteratus; nec sit de illius substantia. Nam quod potest fieri post actum, non est de substantia actus, *c. Quanquam, de usuris, lib. 6. l. Universa, C. de precibus Imperator. offeren.* & notat Petr. Brixien. *in ver. Forma.* Impossibile enim est substantiam esse separatam ab eo, cujus est substantia, ut
28 inquit Aristoteles 1. *Metaph. cap. 4.* Item substantialia rei dicuntur, sine quibus res non potest consistere. Quæ vero accedunt postea, dicuntur accidentalia, ut declarat Berengarius *in repet. l. Pacta conventa, num. 45. ff. De contrahen. empt.* & de substantia alicujus rei illud esse dicitur, quo posito, & illa res ponitur, & quo remoto, removetur & illa, *c. Inter corporalia, de translatione Episc.* Manifestum est autem in Sacramento Ordinis, si quid omittatur ex substantialibus, characterem non imprimi, & totam ordinationem esse iterandam, ac si nihil esset actum, ut tradunt Host. Jo. Andr. & omnes *in cap. unic. sup. de Sacramento Unctionis*, & dictum est supra in vers. *Probatur 1. num. 11.*

29 Sexto, pro hac sententia stat authoritas Concilii Florentini in decreto fidei Eugenii IV. nam *in §. Quinto*, sic diffinitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbo tanquam forma, & persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Deinde declarat formam, & materiam cujusque Sacramenti; & in specie §. *Sextum*
30 *Sacramentum*, diffinit materiam Sacramenti Ordinis esse illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem, nec ibi ullam facit mentionem impositionis manuum; Ergo manus impositio non est materia Ordinis Presbyteratus: quia alioquin Concilium tradidisset materiam Ordinis dimidiatam, & doctrinam imperfectam, & maximam erroris causam tum Armenis, tum Catholicis omnibus præbuisset, ac præterea non verificarentur illa verba Concilii: Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem, si ad traditionem Presbyteratus pro essentiali materia exigeretur etiam concursus impositionis manuum. Accedit quod cum Concilium Florentinum assignaverit materiam integram in omnibus aliis Sacramentis; cur non idem fecerit in Sacramento Ordinis? Nec valet, quod ait idem Cardinalis Bellarminus etiam Concilium Carthaginense *in cap. Presbyter*, 23. *dist.* meminisse tantum impositionis manuum, nec explicuisse totum ritum, sed tantum eam partem, quam postea omisit Concilium Florentinum, forte quia Armeni, qui a Concilio instruebantur, in hoc non errabant. Etenim inter utrunque Concilium maxima viget diversitatis ratio; nam Carthaginense ibi non declarat essentialia Sacramenti Ordinis, sed tantummodo docet ritum solemnitatis servandum in ordinatione Presbyteri, ut probavi *in c. unic. num. 64. sup. de Sacramento Unctionis*. At Florentinum explicat materiam essentialem Ordinis Presbyteratus. Unde inconvenienter omisisset mentionem impositionis manuum, si illa esset de integritate materiæ requisitæ ad traditionem Ordinis. Et de errore Armenorum, cum nullum extet verisimile argumentum, non est licitum in hac gravissima materia divinare, & confugere ad id, quod est possibile. Præterquam quod si Concil. Florentinum in eo decreto docuisset Armenos ea tantum, in quibus ipsi errabant: concludendum esset ipsos erasse in materia, forma, & ministro omnium Sacramentorum, cum hæc omnia ibi doceantur a Concilio. Quod absurdum esset asserere.

Septimo, materia debet esse propria cujusque Sacramenti, ut actum proprium Sacramenti determinate significet, prout declarat Sotus *in 4. distinct. 24. quæst. 1. art. 5.* & patet, tum ex Concilio Florentino in prælegato decreto fidei, ubi declaratur peculiaris, & distincta materia singulorum Sacramentorum; tum ex Concilio Tridentino, quod elicit diversitatem Sacramentorum tam ex diversitate formæ, quam materiæ, ut patet *sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ cap. 2. de differentia Sacramenti Pœnitentiæ, & Baptismi.* At manus impositio est ceremonia quædam communissima, qua Ecclesia utitur non solum in Sacramentis, ut in Confirmatione, juxta textum *in cap. 1. 2. & 3. de consecr. dist. 5.* & in extrema Unctione, ut in §. *Oleo*, alias incipit, *Sed istud 95. dist.* sed etiam in aliis permultis actibus extra Sacramenta; & septem species impositionis manuum ex sacris Canonibus desumptas retulimus supra num 2. Et Græci manus impositione utuntur in collatione singulorum Ordinum: Et Ecclesia Romana non tantum in ordinatione Presbyteri, & Diaconi, ut hic, & *in cap. 1. suprà eodem*, sed etiam in Ordinibus minoribus; quam tamen certum est non esse de essentia, cum sit quædam benedictio secundum gl. *in d. c. 1. in ver. Impositione*. Non igitur impositio manus potest esse materia propria, & essentialis Ordinis Presbyteratus. Nec diluitur hujus argumenti vis ex eo, quod novissime scripsit Petrus Arcudius Coregræus *in tract. de concordia Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis in septem Sacramentorum administratione, lib. 6. de Sacram. Ord. c. 6. vers. Ad sextum*, ubi retorquens argumentum dicit oleum esse communem materiam Confirmationis cum extrema Unctione; atque ita Sacramenta non semper distingui materia, & satis esse ut distinguantur forma; Falsum enim est assumptum; nam oleum simpliciter non est materia Confirmationis, sed Chrisma confectum ex oleo, & balsamo; ut est diffinitum in Conc. Florentino *in eod. decreto fidei, §. Secundum Sacramentum;* & sic tertia quædam species mixta a simplici oleo, & a simplici balsamo distincta, ut si ex vino, & melle fiat mulsum, aut ex medicamentis emplastrum, seu collyrium, *ut in l. Adeo, §. Cum quis*, ibi, *Ac ne mulsum quidem ad vinum, & mel, vel emplastrum, aut collyrium ad medicamenta reverti possunt, ff. De acquir. rer. domin.* Et similiter non simplex oleum olivæ est materia Sacramenti Extremæ Unctionis, sed oleum olivæ ab Episcopo benedictum, ut in eodem modo diffinitum est in prædicto *Decreto in §. Quintum Sacram.* Et in Conc. Trid. *in c. 1. sess. 11. de Extrema Unctione.* Quæ quidem benedictio differentiam adeo essentialem constituit ab oleo simplici; ut si adhibeatur oleum non sanctificatum, etiamsi Sacerdos ungendo proferat verba, *Per istam Unctionem, &c.* tamen non fiat Sacramentum, ut docet S. Th. *in 3. p. q. 60. art. 5.* & ibi etiam Cajetanus *in fin.* Facit text. *in c. Statuimus, inf. de regul.* ubi per solam benedictionem habitus Professorum distinguitur ab habitu Novitiorum, ad effectum inducendi, vel excludendi tacitam professionem. Cum igitur singula Sacramenta habeant

beant propriam, & determinatam materiam ab aliis distinctam; manus impositio, quæ communis est Sacramento Confirmationis Extremæ Unctionis, & Ordinis; imo & aliis actibus extra Sacramenta, nullo modo esse potest materia propria in ordinatione Sacerdotis.

31 Postremo, impositionem manuum non esse de essentia Ordinis Sacerdotalis, sed de solemnitate tantum, tenent Canonistæ omnes *in cap. unic. supra de Sacramento Unctionis*, & in specie Hostien. *n.* 5. Joan. Andr. *n.* 3. Bellam. & Anton. de Butr. ambo *n.* 1. & tradunt hic Innoc. *n.* 2. Abb. Antiq. *eod. num.* Hostien. *n.* 9. Joan. Andr. *n.* 2. Henr. Boich. *in princ.* Bellam. *n.* 2. Butr. *n.* 9. Card. *in* 10. *quæst.* & Abb. Siculus *n.* 2. Turrecrem. & Præpos. in *cap. Presbyter* 23. *dist.* & eandem sententiam sequuntur plerique ex Theologis, & in specie Sanctus Thom. in 4. *dist.* 24. *qu.* 1. *art.* 3. Duran. *d. dist.* 24. relatus a Turrecr. *in d. cap. Presbyter*, Sot. *eod. dist. quæst.* 1. *art.* 4. & Silvest. *in ver. Ordo* 2. *n.* 11.

32 Ceterum, quamvis hæc sint satis evidentia; non tamen desunt gravissimi Theologi, qui sentiant manus impositionem esse essentialem, & intrinsecam Ordini Presbyteratus, ut in specie Sanctus Bonaventura in 4. *dist.* 24. *part.* 2. *art.* 1. *qu.* 4. *n.* 58. Scot. & Palud. *eadem distinctione*, Altisiodoren. *in sua Summ. par.* 4. & novissime Cardinalis Bellarminus *tom.* 3. *Controversiarum lib.* 1. *de Sacramento Ord. cap.* 9. Ubi pluribus conatur tueri non solum instrumentorum porrectionem, sed etiam manus impositionem esse materiam essentialem Sacramenti, dicens hanc sententiam esse longe probabiliorem, & veriorem. Id quod etiam affirmant Petrus a Soto *lect.* 5. *de Sacram. Ordin.* Martinus Ledesm. *in* 4. *q.* 37. *art.* 4. *ad primum*, & Cardinalis Hosius *in confessione Polonica cap.* 50.

33 Moventur præcipue, quia in primitiva Ecclesia Sacerdotes, & Diaconi ordinabantur per manus impositionem, *Actorum* 13. & 14. 1. *Timothei* 4. & 5. & 2. *Timothei* 1. Et successivis temporibus Presbyteros eodem modo ordinatos fuisse, colligitur ex Clemente *lib.* 8. *Constitut. cap.* 2. *& seqq.* ex Damaso *epistola* 4. Ex Innocentio I. *epistola* 22. *ad Episcopos Macedoniæ*, ex Leone I. *epistola* 87. *ad Episcopos Africæ*. Et recentius ex Alexandro II. *in cap. Ex multis* 1. *quæst.* 3. Urbano II. *in cap. Daybertum* 1. *quæst.* 7. Urbano III. *in cap.* 2. *de Cler. non ordin. ministr.* & ex aliis passim. Id ipsum constat ex Concilio Nicæno *cap.* 9. Antiocheno *cap.* 10. & 17. Carthaginensi IV. *cap.* 2. 3. & 4. & novissime ex Tridentino
34 *sess.* 14. *cap.* 3. *de Extrema Unctione*, ubi habetur ministros Sacramenti Extremæ Unctionis esse Episcopos, aut Sacerdotes ab ipsis rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterii, ubi pondera illam dictionem, *per*, quæ causam efficientem significat, ut est textus *in c. Ut noveritis* 22. *q.* 1. quem dicit ad hoc valde notabilem Ludovicus Romanus *cons.* 301. *In proposita n.* 13. *vers. Et ex editione, per.* Unde Hieronymus *in*
35 *cap.* 58. *Isaiæ*, *Ordinatio*, inquit, *non solum ad imprecationem vocis, sed etiam ad impositionem impletur manuum.* Et Ambrosius *libro de dignitate sacerdotali*, *Homo*, inquit, *manum imponit, & Deus largitur gratiam.* Et Augustinus *libro de gestis cum Emerito*, & alibi dicit manus impositione ordinari Sacerdotes, quod ipsum veteres omnes passim affirmant.

Dicere autem (ut verbis Bellarmini utar) *omnia Concilia, Pontifices, & Patres loqui de accidentaria cerimonia, ridiculum est, cum nusquam ponant aliam ceremoniam; & sæpe ex professo tractent de ritu ordinationis. Quis enim credat tot Patres, & Concilia, cum nihil frequentius tractent, quam ordinatione Sacerdotum, ne semel quidem attigisse id, quod ad essentiam Sacramenti pertinet?* Hæc ille. Qui etiam affirmat, nisi manus impositio sit de essentia, non posse hæreticos convinci ordinationem esse Sacramentum proprie dictum, quia non possumus in Scriptura demonstrare symbolum externum hujus Sacramenti. Præterea Scriptura non solet in aliis Sacramentis tradere, nisi essentiales ceremonias, & vix etiam illas integre. Quis ergo sibi persuadeat in hoc Sacramento semper nominare ritum accidentarium, omisso essentiali? Ad hæc Paulus dicit per manus impositionem dari gratiam 1. *Timothei* 4. & 2. *Timothi* 1. Ergo manus impositio est pars Sacramenti essentialis; non enim gratiæ promissio facta est ceremoniis accidentariis, sed essentialibus. Dicunt insuper *in can.* 4. *sessione* 23. *de Sacramento Ordinis*, Concilium Tridentinum sic diffiniri: *Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra Episcopum dicere, Accipe Spiritum sanctum, anathema sit*, ubi Concilium declarat tunc ordinari Presbyteros, & tunc dari illius gratiam, cum eis dicitur, *Accipe Spiritum sanctum*. At cum hoc dicitur, manus imponuntur, ut patet ex Pontificali, & Ecclesiæ consuetudine; Ergo sentiebat Concilium illam impositionem manus esse de essentia. 36 Afferunt denique illud generale, manuum esse organum organorum, seu instrumentum instrumentorum, ut *in* 3. *de Anima text. commen.* 38. Quibus addi potest, quod B. Stephanus Protomartyr fuit ordinatus Diaconus ab Apostolis per solam manus impositionem, *Actorum* 6. Neque enim tunc ordinari potuit per traditionem libri Evangeliorum, quia Evangelium scriptum non fuit ab Evangelistis, nisi post illius obitum, ut ostendi *in cap. unic. n.* 17. *& seqq. supra de Sacramento Unctionis*; Ergo sola manus impositio, non autem traditio instrumentorum, tunc fuit materia Diaconatus, nec eadem traditio potuit postea affici materia Ordinis; quia Ecclesia non potest instituere materiam, & formam Sacramentorum, ut ibidem probavi n. 19. & seqq.

His ita respondetur, Manus impositio in ordinatione Sacerdotis est quidem de essentia potestatis jurisdictionalis, id est ligandi, atque solvendi; quia ordinatus sine impositione manus eam potestatem non consequitur, ut ostensum est supra *in vers. Quinto Apostoli n.* 20. Et hoc intendunt auctoritates ex sacris Literis desumptæ, dum dicunt per impositionem manuum dari gratiam, vel Spiritum sanctum. Ideoque S. Thomas, quamvis sit aperte in ea sententia, ut manus impositio non sit de essentia Ordinis, ut *in* 4. *dist.* 24. *qu.* 1. *art.* 3. nihilominus *dist.* 15. *qu.* 1. *art.* 1. dicit impositione manuum dari gratiam Sacramentalem, quia scilicet per eam confertur potestas dimittendi, & retinendi peccata. Et Turrecrem. *in d. cap Presbyter n.* 4. 23. *dist.* referens sententiam Hugonis dicentis; Manus impositionem aliorum Sacerdotum non esse de essentia Consecrationis, quia solus Episcopus consecrat; non tamen, inquit, intelligas quod per impositionem manus Episcopi, fiat impressio characteris, licet per eam detur gratia, per quam sint idonei ad exequendum Ordinem. Et in hunc sensum admitti potest sententia dicentium manus impositionem in ordinatione Sacerdotis esse de essentia, id est, requiri ad integritatem potestatis Presbyteralis. Verum si intendant, ut impositio hujusmodi sit de essentia ipsius ordinationis, ita ut ordinatus sine illa non recipiat characterem sacerdotalem, nec potestatem consecrandi Corpus, & Sanguinem Christi: eorum opinio nec vera, nec probabilis est, ut abunde ostensum est supra.

Nec urget consideratio, quod in Actibus Apostolo- 38
rum non fiat mentio de materia, & forma Sacramenti Ordinis, sed de sola impositione manuum. Quia ut ex S. Dionysio observat S. Th. *in* 4. *dist.* 7. *qu.* 1. *art.* 1. hæc occultanda erant in primitiva Ecclesia propter irrisiones Gentilium. Et propterea idem S. Dionysius *in fin. Eccles. Hierarchiæ*, excusat se a determinatione formarum Sacramentalium. Unde non mirum si *in cap.* 5. 39
ubi ordinationum ritus declarat, non meminerit nisi solius manuum impositionis; facta est autem denominatio ordinis ab impositione hujusmodi, quia in illa perficitur, & integratur potestas sacerdotalis quoad actum secundarium absolvendi a peccatis. Et hoc insinuat Hieronymus in contrarium citatus, dum dicit ordinationem impleri ad impositionem manuum. Et hunc morem propter authoritatem Apostolorum etiam summi Pontifices, & Patres postea retinuerunt.

Similiter non obstat, quod nisi manus impositio esset essentialis, hæretici non possent convinci Ordinem esse Sacramentum; nam certe admodum levis esset hic modus probandi Sacramentum ab eo actu, quem Canonistæ omnes, & plerique ex Theologis tenent esse accidentalem, & de solemnitate tantum.

Præterea quomodo manus impositio probabit Ordinem esse Sacramentum, si multo ante sine illa Dominus in Cœna Ordinem sacerdotalem instituit, & Presbyteros ordinavit, sicuti etiam quotidie facit Ecclesia, ut in superioribus probatum est.

Ad

40 Ad hæc Subdiaconus non accipit manus impositionem, sed ordinatur per traditionem calicis vacui, & patenæ vacuæ, ut *in cap. Subdiaconus* 23. *dist.* Nec audiendus est Hostien. *in c.* 1. *supra eod.* relatus ab Archid. *in d. c. Subdiaconus n.* 1. dum dixit Subdiaconum hodie accipere manus impositionem, cum Subdiaconatus sit sacer Ordo, & gaudeat eodem privilegio, quo Diaconus, ut *in c. Miramur de serv. non ordin.* & ita literam *d. cap.* 1. quæ habebat *Subdiaconus*, quam dicebat Innocentius esse falsam; & legendum esse *Diaconus*, hodie esse veram literam; adjiciens non obstare text. *in d. c. Subdiaconus*, quia loquitur secundum tempora primitivæ Ecclesiæ, secundum quæ Subdiaconatus non erat sacer Ordo; & ideo non recipiebat manus impositionem; & illud tempus respicere rubricam libri Pontificalis. In hoc inquam, Hostien. non est audiendus, quia ut ipsemet fatetur primam opinionem approbat consuetudo
41 Romanæ Ecclesiæ. Unde cum Innocentio tenet Turrecrem. *in d. cap. Subdiaconus n.* 2. 23. *dist.* Est ex Pontificali reformato, quo nunc Ecclesia utitur, & a quo non licet recedere, cum fuerit approbatum authoritate Clementis VIII. veteribus omnibus Pontificalibus abolitis, ut in ejus Constitutione: *Ex quo in Ecclesia edita die* 10. *Februarii* 1596. in Bullar. *to.* 3. *pag.* 53. constat aperte, Subdiaconum non recipere manus impositionem. Neque obstat text. quem ad hoc Hostien. inducit *in c.* 1. *De Cler. pereg.* quia etsi generaliter loquatur de Clericis ordinatis in sacris, quibus facta fuit manus impositio; tamen intelligi debet tantum de Presbyteris, & Diaconis, non autem de Subdiaconis, quibus manus non imponitur; recipere enim debet declarationem ex textu hic, & ex *cap.* 1. *supra eod.* Quod cum ita sit, quomodo ab impositione manuum poterimus convincere hæreticos sactum Subdiaconatus Ordinem esse Sacramentum, juxta decretum Concilii Tridentini *in can.* 2. *sess.* 23. *de Sacram. Ordin.* si Subdiaconatus traditur sine manus impositione: Quamobrem hæc probatio in universum ad convincendos hæreticos aliunde sumenda erit, quod ad Theologos rejicimus.

Non obstat inductio Concilii Trid. *in can.* 4. *sess.* 23. *de Sacramento Ordinis*, nam hæretici contendebant sacram ordinationem non esse Sacramentum, nec gratiam conferre, & inde inferebant frustra Ecclesiam in traditione secundæ potestatis proferre illa verba, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* quia si in ipsamet ordinatione quando datur principalis potestas consecrandi secundum eos non confertur Spiritus sanctus, longe minus conferri poterit in traditione potestatis secundariæ absolvendi a peccatis, quæ postea accedit per manus impositionem. Et hunc errorem damnavit S. Synodus, in quo sensu non recte ex eo Canone deduci potest Concilium sensisse impositionem manuum esse de essentia ordinationis.

Ad extremum non obstat, quod manus sit orga- 42
num organorum; hoc enim est verum in quantum manus facit omnia instrumenta, & est loco omnium instrumentorum. Unde Aristoteles *in* 4. *de partib. animal. cap.* 10. *Manus*, inquit, *esse videtur non unum instrumentum, sed multa; est enim, ut ita loquar, instrumentum ante instrumenta*. Hæc ibi. Et in hunc sensum manus potest dici esse de essentia ordinationis, seu potius conditio, sine qua non, in quantum scilicet illius ministerium est necessarium ad traditionem instrumentorum; sed si accipiatur manus pro illa impositione, quæ fit solemniter ab Episcopo super caput Presbyteri, hæc non potest esse materia ordinationis, quia ad hoc non sufficit qualecunque instrumentum; sed requiritur instrumentum aptum ad significationem rei Sacramentalis, ut declarat Div. Th. *in* 4. *dist.* 13. *qu.* 1. *art.* 2. *q.* 6. *& in* 4. *dist.* 3. *q* 1. *art.* 3. *q.* 1. *ad* 4.

Ad objectum de Beato Stephano respondi *in d. cap. unic. n.* 65. *de sacr. Unct.*

Superest difficultas Ecclesiæ Græcæ, quæ in ordinatione Sacerdotum dicitur non uti traditione instrumentorum, sed sola manus impositione; & tamen Presbyteri Græco ritu ordinati indifferenter habiti sunt pro veris Presbyteris in Ecclesia Latina. Sed & hanc difficultatem plene examino *in eod. c. unico n.* 15. *& n.* 69. *cum seqq.*

DE FILIIS PRESBYTERORUM ordinandis, vel non.

Ex Concilio Pictav.

CAPUT I.

UT filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati ad sacros Ordines non promoveantur: Nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes: Prælationem vero nullatenus habeant. Sed neque servi, nisi a dominis suis libertate donentur.

SUMMARIUM.

1 *Illegitimus non ordinatur, nisi Religiosus fiat, nec tunc præficitur.*
2 *Illegitimus etiam ex fornicatione genitus, nec ad sacros, nec ad minores Ordines promovetur.*
In minoribus tamen dispensat Episcopus, in sacris vero dispensat solus Papa, n. 4.
3 *Ordines minores large dicuntur sacri.*
5 *Illegitimus tribus ex causis repellitur a promotione.*
6 *Illegitimi, ut plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent.*
7 *Illegitimus ignoranter promotus excusatur, si ignorantia sit probabilis; alias secus.*
8 *Filius an teneatur credere matri asserenti eum esse illegitimum, & n. seqq. usque ad n.* 13.
9 *Rex, qui credidit matri asserenti eum ex adulterio genitum, & renunciavit Regno, de fatuitate redarguitur a Legistis, & n.* 12.
10 *Conscientiam suam tenetur quis informare secundum leges.*
Et quid, si habeat conscientiam læsam, n. 12.
11 *Filius judicatur, qui constante matrimonio natus est, nisi probetur absentia, vel infirmitas, seu impotentia generandi.*
13 *Professio emissa in Monasterio Monachorum, vel Canonicorum Regularium, aut alterius Ordinis, tollit irregularitatem ex defectu natalium.*
14 *Procedit quoad Ordines suscipiendos, & exercendos.*
15 *Non autem quoad effectum obtinendi Dignitates, & Prælationes.*
16 *Irregularitates, quæ ex proprio delicto proveniunt, per solemnem professionem non abolentur.*
17 *Constitutio Sixti V. contra illegitimos redacta fuit ad terminos juris a Gregorio XIV.*
18 *Filius illegitimus in Religione, in qua pater, sive ante, sive post nativitatem filii, professus fuit, non admittitur patre vivente.*
19 *Illegitimus per ingressum Religionis non habilitatur ad Prælationem, nec in Monasteriis sui, vel alterius Ordinis, nec in Ecclesia seculari.*
20 *Potest tamen obtinere administrationem ad nutum Prælati, dummodo curam non habeat.*
21 *Illegitimus per Papam dispensatus ad Sacerdotium*

non

non censetur dispensatus ad Ecclesiam curatam.
22 *Papa solus dispensat cum Religioso illegitimo ad Dignitates.*
23 *Possunt tamen superiores Ordinum dispensare juxta eorum privilegia, dummodo sint in usu, & sub illis revocationibus non comprehensa.*
24 *Illegitimus a secularibus Dignitatibus non repellitur,*
25 *Monialis illegitima, an possit eligi in Abbatissam, vel Prioriss.am absque dispensatione Apostolica.*
Et quid in Italia, ubi Abbatiæ sunt triennales, n. 36.
26 *Masculinum concipit femininum, non ex propria significatione, sed ex interpretatione, seu extensione.*
27 *Masculinum in materia differenti non concipit femininum.*
Nec in materia odiosa odio irrationabili, n. 30. *&* 55.
28 *Mulier non est capax Ordinum.*
29 *Moniales S. Clarę non veniunt appellatione Fratrum Minorum, & n.* 34.
31 *Filiis non debent obesse iniquitates parentum.*
32 *Venia sunt digni, qui alieno vitio laborant.*
33 *Moniales illegitimę non comprehenduntur in Constitutione Sixti V. contra illegitimos, & n.* 54.
34 *Monachorum appellatione non veniunt Moniales.*
35 *Monachatus omnem maculam abstergit.*
36 *Abbatissę in Italia ex Constitutione Sixti V. eligi non possunt, nisi ad triennium.*
37 *Abbatissa, quę non est perpetua, nec habet Monasterium in titulum, non dicitur habere Dignitatem.*
Declaratur, n. 56 *&* 57.
38 *Abbatissa habet Dignitatem.*
39 *Masculinum in dispositione legis concipit femininum.*
40 *Etiam si materia sit odiosa, & pœnalis.*
41 *Moniales veniunt Monachorum appellatione, ubi materia æque convenit mulieribus, ac Religiosis.*
42 *Præcipue ubi militat eadem ratio.*
43 *Personę integri status debent promoveri ad honores.*
44 *Illegitimum esse est nota defectus, & vacillat ejus opinio.*
45 *Incontinentię paternę suspicio magis viget in filia, quam in filio.*
46 *Masculus, & femina a jure in multis æquiparantur.*
47 *Masculinum probatum a Canone crimina punientę comprehendit feminas.*
48 *Mulier a successione temporali repellitur propter illegitimitatem.*
49 *Abbatissa non habet jus a defuncta, sed a canonica electione, & ideo in Dignitate non habet successionem hereditariam, sed successionem simpliciter.*
51 *Pœnitentiaria dispensat cum Monialibus in utroque foro, ut non obstante defectu natilium possint esse Abbatissę.*
Etiam triennales, n. 60.
52 *Monialis illegitima in Abbatissam non eligitur, sed postulatur a Papa.*
53 *Dispensare tamen possunt superiores Ordinum juxta eorum privilegia, ut illegitimę possint esse Abbatissę.*
57 *Vicarius Episcopi qualiter dicatur habere Dignitatem, licet non sit perpetuus.*
58 *Abbatissę in Italia durante triennio removeri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato.*
59 *Generales Ordinum Regularium, quinam hodie sint perpetui.*
60 *Curia Romana dispensat cum Monialibus, ut defectu natalium non obstante possint esse Abbatissę etiam temporales.*

1 *Ut filii.* Illegitimus non ordinatur, nisi Religiosus fiat: nec tunc præficitur, Joan. Andr. Bellam Cardin. & Anchar. id est, ad Prælaturam non habilitatur, Butr. & Joan. de Anan Abb. Siculus ab aliquibus per errorem hic allegatur, quia non scripsit super hoc, & aliis quibusdam titulis primi libri Decretalium, sed in ejus volumine, ut opus habeatur completum, insertæ sunt lecturæ Anton. de Butr. & Joan. de Imol. ut notatur in lectura ipsius Abbatis post *cap. ult. supra de Sacram. non iteran.* Dividitur in duas partes. Secunda ibi, *sed neque*; & hæc non facit ad titulum. Prima pars duas prohibitiones ponit; & a prima unum casum excipit ibi, *Nisi.*

Nota primo ex principio textus, illegitimos non esse 2
promovendos ad sacros Ordines, ut dicitur in litera. Sed quid de Ordinibus non sacris? Innoc. *hic num.* 1. arguit, quo aliud sit in eis, arg. *cap. Priscis* 55. *dist.* Contrarium tamen tenet per *c. Literas infra eod.* & quamvis subdat id posse intelligi speciale in filiis Presbyterorum, tamen verius est, nec genitos ex fornicatione promovendos esse ad Ordines etiam minores absque dispensatione, secundum Card. *hic n.* 2. *lib.* 2. *qu. & ver. Sacros*, large hic sumitur 3
pro quolibet Ordine, ut *c. De Ordinationibus, & c. Quibusdam, &* §. *Quilibet ad fin. qu.* 1. *& cap. Non solum in princ. qu.* 3. *c. Infames* 6. *q.* 1. *cap. Nullus* 27. *q.* 1. ad idem *cap.* 2. 54. *distin.* facit quod habetur in summa 33. *dist.* & post Ægid. hic notant Joan. Andr. *n.* 2. *in ver. Ordines*, Bellam. *in princ. in eodem ver.* Butr. & Anchar. *in* 1. *not.* Card. *ubi supra*, & Joan. de Anan. *in princ. vers. Et intellige verbum sacros.*

In hoc tamen est differentia inter minores, & sacros 4
Ordines, quod in minoribus dispensat Episcopus super quocunque defectu, sive sint spurii, sive adulterini, vel naturales, ut est textus in *c.* 1. juncta glossa communiter approbata *in ver. Defectum de filiis Presbyterorum lib.* 6. licet alias quoad successiones distinguatur, nec ita facile dispensetur cum uno sicut cum alio, & ita intelligas *cap. Cum pridem*, §. *Personæ vero supra de renunc.* In sacris vero dispensat solus Papa, ut est expressum in *d. cap.* 1. & ibi notant Joan. Andr. Gemin. Franc. & omnes in summario.

Triplex autem est ratio, cur defectus natalium repellat 5
a promotione, ut notat glossa 4. in *cap. fin. in ver. Defectu infra eodem lib.* 6. Joan. Monach. in *cap. Indemnitatibus n.* 9. *de elect. eodem libro.* Prima ratio est propter Ordinis prærogativam, *cap. penult. & ult.* 26. *dist. cap. Inter dilectos infra de excus. Prælator. l. Neque famosis, C. De dignitatibus lib.* 12. Secunda ratio est propter detestationem paterni criminis, quod punitur in filio, ut per id puniatur Pater, *c. Cum ergo*, §. *Sed qui* 24. *qu.* 3. *l. Isti quidem*, §. *ult. ff. De eo, quod met. caus.* Tertia ratio propter 6
incontinentiam paternam, quæ in filio timetur secundum illud: Sæpe solet similis filius esse patri, *l. Quod si nolit*, §. *Qui mancipia, ff. De edilit. edict. c. Sunt plurimi*, § *Verum* 6. *qu.* 1. *l. Quisquis*, §. 1. ibi, *In quibus paterni, hoc est hereditarii criminis exempla metuuntur, ff. Ad leg. Jul. majest.* qua ratione utitur Sixt. V. *In Constitutione* 71. contra illegitimos edita, §. 1. ibi, *Illegitime genitos, qui ut plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent.* Unde stylus est Curiæ, si paternæ incontinentiæ non sit imitator, ut notat præcitata gloss. *in c. finali infr. eod. lib.* 6. & ibi Guil. de Monte Laudun. & Prob. *ad Monach. in c. Indemnitatibus n.* 12. *in ver. Pro dicto de elect. lib.* 6.

Sed hic incidit quæstio, quid si illegitimi per ignoran- 7
tiam fuerint promoti? Respondeo secundum Hostien. *hic n.* 1. apud omnes habetur probabilis ignorantia excusata, *c.* 1. *De ordinat. ab Episc.* arg. *l.* 1. *C. de testam. & l.* 3. *ff. De off. Prætor.* Ipse vero in conspectu Dei cecidit, si veritatem novit, licet id sit occultum, *cap. finali de temp. ordinat.* Si vero ignoravit, ut quia mater conjugata latenter admisit Sacerdotem, nec filio revelavit, erit in omnibus, & per omnia excusatus, arg. *l. filium, ff. De his, qui sunt sui, vel alien. jur. & l. Quia semper, ff. De in jus vocan.* sed si revelavit, prima facie verbis matris est credendum, arg. *cap. Per suas infra de probat. & cap. Afferte, & cap. Literas de præsumpt.* & quia in dubio tutius est abstinere, *c. Ad aures de tempor. ordinat.* non tamen cogitur credere, ex quo natus est ex nuptiis, ut *l. Neque professio, C. de testam.* & patet ex notatis in *cap. Officii in gloss. in ver. Deneganda infra de Pœnitentia, & remissione.* Consulit tamen Host. ut si talis habet conscientiam læsam, ipsam servet, & accedat ad Sedem Apostolicam pro 8
dispensatione, quam facile in hoc casu obtinebit, & cum Host. totidem verbis concordant hic Jo. Andr. *n.* 4. *&* 5. Bellam. in 2. *&* 3. *qu.* Butr. *n.* 10 *&* 11. Card. in 4. *&* 5. *q.* & Jo. de Anan. *n.* 3. quibus adde Jacobum de Arena relatum a Cyno in *l. Si vicinis n.* 3. *C. de nupt.* ubi dicit, stultum fuisse quendam Regem, qui ad dictum matris renunciavit Regno, utpote non filius Regis; nam cum quondam Regina mater sua vetula de morte timeret, traxit eum in partem, & dixit ei: licet fueritis conceptus, & natus in matrimonio, nullum jus habetis in Regno, quia 9
non estis filius Regis; quapropter ille Rex resignavit Re- 10
gnum,

gnum, quod fatuissimum fuit, quia nec matri, nec patri debet credere filius; sed debet se, & conscientiam suam informare secundum legem, quia non debet quis
11 esse clementior lege, ut in Auth. *de judic.* §. *Oportet*. At lex judicat filium, qui constante matrimonio natus est, nisi probetur absentia, vel infirmitas, seu impotentia generandi, ut *dict. l. Filium*, ubi notat Bart. *nn.* 2. & communiter Legistæ, & Bellam. *hic in* 3. *q. ad fin.* Corn.
12 *cons.* 137. *Placet mihi n.* 8. *vol.* 2. Sed tu limita dictum Legistarum secundum opinionem Host. nam si mater detexit veritatem filio, & filius habet conscientiam læsam ex delicto matris, debet credere, & omnia bona restituere; alias si faceret contra conscientiam, ædificaret ad gehennam; ut in *c. Literas de restit. spoliat. & in c. Per tuas de simon.* & notat idem Host. *in d. c. Officii num.* 4. & ibi etiam Joan. And. *n.* 3. Abb. *n.* 4. & communiter Canonistæ *de pœnit. & remiss.*

13 Secundo, nota ibi, *Nisi aut Monachi fiant*. Per ingressum Religionis in Monasteriis tam Monachorum, quam Canonicorum Regularium tolli irregularitatem provenientem ex defectu natalium, ut hic notat Bernard. post casum, Butr. *in* 2. *notat.* & alii communiter. Et idem in Monasteriis aliorum Ordinum, ut hic notat Anchar. in 2. *notat.* Et ingressum Religionis intelligas cum effectu, id est, secuta professione; nam etsi Rodriq. *quæst. Regul. to.* 1. *q.* 13. *art.* 4. teneat irregularitatem hanc ex defectu natalium aboleri non modo per solemnem professionem, sed etiam per novitiatum; quinimo & per ingressum educationis, dicens ita sensisse viros doctissimos; tamen contrarium probat hic textus ibi, *Nisi Monachi fiant:* nam Monachum non facit habitus, sed professio regularis, ut *c. Porrectum infra de Regular. cum concord.* ibi allegatis in glossa 1. & verba cum effectu sunt accipienda, ut in *c. Relatum infra de Cleric. non resident.* alias posset fieri fraus, scilicet intrando Religionem, & suscipiendo Ordines sacros, & ante professionem exeundo, & sic lex esset imposita verbis contra *c. Commissa de elect. lib.* 6. quod in propriis terminis perpendit Francus in *c.* 1. *num.* 11. *vers. Et quod dicitur de filiis Presbyterorum eodem libro*, & Felinus *in c. Cum deputati n.* 2. *vers. Et intellige quod solus ingressus infra de judic.*

14 Ceterum adverte, quia hæc irregularitas per solemnem professionem tollitur solummodo quoad effectum suscipiendi Ordines, vel in eis ministrandi, ut hic patet; & in *c.* 1. 56. *dist.* ubi dicitur: Presbyterorum filios a sacris Altaris removemus ministeriis, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canoniis religiose probati fuerint conversati, & notat Joan. Monach. in *c. Indemnitatibus n.* 5. *de elect. lib.* 6. & alii proxime citandi. Sed quoad alios ef-
15 fectus, scilicet obtinendi Dignitates, & Prælationes, utique non deletur, ut hic est expressum in *vers. Prælationem vero*, & latius dicam infra in 3. *notab.* & quamvis
16 glossa ultima in *c. Cum deputati infra de judic.* dicat eo ipso, quod quis est deputatus obsequio Jesu Christi, omnis tollitur iregularitas: & Collect. hic post princip. notet indefinite ingressum Religionis tollere irregularitatem; tamen communiter tenetur irregularitates, quæ ex proprio delicto proveniunt, per professionem non aboleri, ut probat textus in *c.* 1. *infra de Apostat.* ubi hoc tenent gloss. in *ver. Religionis*, Hostien. *num.* 6. Butr. *n.* 13. Card. *n.* 2. *in* 5. *oppos.* dicens eam glossam singularem, & veram, Anchar. *n.* 4. *in* 1. *oppos.* Abb. *n.* 6. & Joan. de Anan. *in fine*, Marian. Socin. *in cap. Ad audientiam col. ult. de homicid.* Felinus *in d. c. Cum deputati n.* 2. *de judic.* Silvest. *in ver. Irregularitas quæst. ult.* Navarr. *Comment.* 2. *de Regul. num.* 60. & alibi passim Doctores.

17 Sed objicies, ex Constitutione 71. Sixti V. incipien. *Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus*, illegitimi prohibentur admitti ad habitum, & professionem regularem; Ergo habilitatio ad Ordines, quam facit iste textus de illegitimis ingredientibus religionem, est inanis, & non reducibilis ad actum. At respondetur prædictam Constitutionem, & aliam illius declaratoriam fuisse redactas ad terminos juris a Gregorio XIV. ut in ejus Constitutione
18 tertia, quæ incipit, *Circumspecta*, in Bullam. *to.* 2. *pag.* 687. qua statuitur, ut ii, qui quovis modo illegitimi procreati fuerint, ad habitum, & professionem Regulares admitti possint, quemadmodum admitti poterant, si Constitutiones memoratæ editæ non fuissent; dummodo eorum qualitates probentur ab iis, ad quos receptio pertinet, & dummodo filius illegitimus in Religione, in qua pater sive ante, sive post nativitatem dicti filii professus fuerit, ipso patre vivente non admittatur, ut in §. 2 & 3.

Tertio, nota ibi, *Prælationes vero nullatenus habeant*. 19 Illegitime natos per ingressum Religionis, & professionem in eo emissam non habilitari ad Prælationem, ut hic est expressum. Idque intelligas indistincte sive in eisdem, sive in aliis Monasteriis, sive in Ecclesia seculari, *capit. Legi*, 16. *q.* 1. & hic notant Joan. Andr. *n.* 6. Butr. *in* 4. *notab. & n.* 13. Card. *n.* 2. *in* 7. *q.* & Anchar. *n.* 3. Navarr. *consil.* 6. *de filiis Presbyt.* Card. Paleott. *de Not. & Spur. cap.* 57. *num.* 4.

Hoc tamen verum est de Prælatione perpetua, ut Abba- 20 tia, Prioratu Conventuali, vel alia dignitate: At vero simplicem administrationem, a qua possint removeri ad nutum Prælati, poterunt obtinere, dummodo curam non habeant animarum, quod probatur in *c. Proposuit*, *infra eodem*. Ex quo enim promoventur ad sacros; ergo & administrationem non curatam habere poterunt, ut ibi: Et sic aliud statuitur in administratione perpetua, aliud in temporali, & aliud in curata, aliud in beneficio sine cura. Ad hoc *c.* 1. *infra eodem lib.* 6. Unde si per Papam fuerit 21 cum illegitimo dispensatum in Sacerdotio, non propterea poterit habere Ecclesiam curatam; nam jus commune dispensat cum Religioso in sacris; & tamen per id non præficitur curæ, ut patet in hac Decretali. Et ita post Petr. de Sampf. Abb. Antiq. & Ægid. hic notant Joan. Andr. *n.* 6. & 7. Butr. *n.* 13. Card. *in* 8. & 9. *qu.* Anch. *n.* 3. & Joan. de Anan. *n.* 4. Et cum talibus ad Prælaturas, & Dignitates so- 22 lus Papa dispensat; quod probat ver. *Nullatenus*, hic positum, secundum Collect. *in princ.* post Archid. in *cap.* 1. *n.* 3. 56. *dist.* quicquid dicat Tancred. secundum eum, & ita sacra Pœnitentiaria dispensat in utroque foro cum Regularibus ad quascunque dignitates, & officia suæ Religionis, licet consueverit apponere clausulam, *non tamen ad Generalatum*. Quod etiam servatur in Dataria. Verun- 23 tamen Gregor. XIV. in motu proprio supracitato *n.* 18. *in* §. 4. declaravit Superiores Ordinum posse dispensare cum illegitimis ad Dignitates juxta eorum privilegia, dummodo sint in usu, nec sub ullis revocationibus sint comprehensa. Et has facultates Tridentinum Concilium non sustulit, ut ex sententia S. Congregationis dixi in *cap. Perniciosam*, *n.* 24. *infra de offic. ordinar.*

A secularibus autem Dignitatibus illegitime procreari 24 non repelluntur, ut l. 2. §. *Nullum*, & l. *Spurii*, *ff. De Decurionibus*. Et hic notant Host. *n.* 1. Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Promoveantur*, Butr. *n.* 8. Card. *n.* 2. *in* 3. *quæst.* Anchar. *in* 1. *notab.* & Joan. de Anan. *ante n.* 1.

Ex his infero ad quæstionem, an Monialis illegitima 25 possit eligi in Abbatissam, vel Priorissam absque dispensatione Apostolica.

Ad partem affirmativam arguitur primo, quia jura illegitimos a Dignitatibus etiam Regularibus repellentia loquuntur de filiis, & non de filiabus, ut patet in hoc *c. & 56. dist. per tot.* & in Authent. *Quibus modis natural. effician. sui*, §. *Filium*. Item hic textus loquitur de Monachis, & non de Monialibus.

Nec obstat, quod appellatione masculini contineatur 26 femininum, *l.* 1. *ff. De verborum signific.* Joan. Monach. in *cap.* 1. *num.* 3. *de elect. lib.* 6. Quoniam hoc non est ex propria significatione, sed ex interpretatione, seu extensione, ut *l. Pronunciatio*, *ff. De verb. signific.* & notat gloss. *unic.* & Dynus *in dict. libr.* 1. & Bald. in *l. Quinque*, *n.* 10. *C. De servis*, *fugit*, & ideo masculinum 27 non concipit femininum, præcipue in duobus casibus. Primus est, quando masculinum profertur in materia differenti, quæ scilicet congruit masculino, & non feminino, ut *l. ult. ff. De tutel. juncta l. Femina*, *ff. De regul. jur.* & declarat Butr. in dict. *l.* 1. *n.* 1. *vers. Aut de mente non constat*, *ff. de verb. signif.* post Joan. Monachum in *c. Generali*, *n.* 2. *vers. Quod est verum quando masculinum*, *de elect. lib.* 6. Hoc autem casu masculinum pronunciatur in materia, quæ non congruit feminino; nam textus noster tria facit. Primo ponit regulam. Secundo limitationem. Tertio limitationis modificationem. Regula est, ut filii illegitimi non promoveantur ad ordines. Limitatio est, nisi fiant Monachi. Modificatio limitationis est, ut quamvis Monachi fiant, tamen Prælationem non habeant. Sed regula, & limitatio non 28 adaptantur feminino, quia mulier Ordinum non est capax, sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 25. *qu.* 2. *art.* 1. Ergo nec limita-

limitationis modificatio, arg. *c. Majores*, §. *Ceterum infra de Baptismo*. Facit quod notat Bart. *in l. Quicunque n.* 17. *C. De servis fugit.* ubi dicit appellatione Fratrum Minorum non contineri sorores S. Claræ, quia illud femininum non est ex illo masculino, quia alio jure vivunt, & differunt in alio, quam in sexu, quia differunt in reg. & in specie: & hic junge, quod scripsi in *c. Nisi prava n.* 19. *de excess. Prælator.* Secundus casus, in quo masculinum non concipit femininum, est, cum materia, in qua profertur, odiosa est odio irrationabili, *ut leg. Quisquis, C. Ad leg. Jul. Majest. & leg.* 1. §. *Quare, ff. De ventr. in possess. mitten.* Bart. *in d. l.* 1. *n.* 1. *usque in fin. vers. Aut de odio irrationabili, ff. De verb. signif.* In proposito autem videtur agi de odio irrationabili, quia iniquitates parentum filiis obesse non debent, *c. Undecunque, c. Nunquam, & per tot.* 56. *dist.* & sunt venia digni, qui alieno vitio laborant, *l. Legem*, & ibi Bald. *n.* 1. *C. de natural. libert.* Ideoque Imperator, quia in ea voluit comprehendere feminas illegitimas, id expressit, ut patet ibi, *Naturalibus insuper filiis, & filiabus*. S. Congregatio Episcoporum, & Regularium declaravit Moniales ex legitimo toro procreatas, Constitut. Sixti V. contra Regulares illegitimos non comprehendi, quo minus ad officium, vel dignitatem Abbatissæ, seu Priorissæ eligi possint; ut refert Julius Lavor. *var. lucubrat. tit.* 4. *cap.* 24. *n.* 38. Et merito, quia Monachorum appellatione non veniunt Moniales, ut patet *in c. Impudicas*, ibi, *Monachorum, atque Monacharum* 27. *q.* 1. & in Clement. *Eos*, ibi, *Religiosos, & Moniales*, & ibi notat Cardinalis *in fine de consang. & affinit.* Concilium Trid. *sess.* 25. *de Regular. & Monial. cum simil.* ut per Alex. *cons.* 135. *circa princ. n.* 4. *lib.* 1.

Præterea Monachatus, qui omnem maculam abstergit, ut in Auth. *de Monach. in princip.* in masculis tollit omnem illegitimitatem quoad omnes Ordines suscipiendos, licet non tollat quoad prælationem, ut hic patet, & dictum est supra *in* 2. & 3. *notab.* Sed mulier Ordinum non est capax; Ergo Monachatus susceptio, ne alias in ista sit inutilis, operabitur habilitatem ad prælationem. Et confirmatur, quia multa incumbunt masculis Prælatis, quæ non competunt mulieribus, *ut cap. Nova infra de Pœnit. & remiss. cap. Dilecta de major. & obed.* Ergo non est inconveniens, ut major aptitudo ad Prælationem requiratur in masculo, cui plura incumbunt.

Hæc autem præcipue videntur procedere in Abbatissis Monasteriorum Italiæ, quia ex Constitutione 80. Greg. XIII. incip. *Exposcit*, non possunt eligi nisi ad triennium: Abbatissa autem, quæ non est perpetua, nec habet Monasterium in titulum, non dicitur habere dignitatem, ut dixi *in c. Quia propter n.* 16. *supra de elect.* & consequenter non includitur in hoc cap. quod inhabilitat Religiosos ad Dignitates, & Prælationes perpetuas, non autem ad officia, & administrationes temporales, ut dixi supra *n.* 20. Et hanc partem amplectitur Emmanuel Rodriqu. sibi contrarius in *Summa tom.* 2. *cap.* 29. *num.* 12. Nam primo dixit, illegitime natas eligi non posse in Abbatissas perpetuas, quibus benedictio impenditur; secus si sint temporales. Sed postea *tom.* 1. *qu. regul. q.* 13. *art.* 21. tenet absolute nullam illegitimam indigere dispensatione, ut sit Abbatissa temporalis, vel perpetua, & benedicta. Et idem firmat Ludov. Miranda *in tract. de Monial. q* 6. *art.* 3. dicens hanc opinionem tenere Joan. Andr. Gemin. & alios quos refert, & sequitur Felin. *in cap. Meminimus n.* 4. *de accusat.* Sed certe Felin. & alii ab ipso citati tenent oppositum, ut ex eorum verbis apparet, & latius dicam infra *num.* 50. Unde pro hac sententia non sunt, nisi Rodriq. & Miranda, & quidam alii moderniores.

Contrariam vero opinionem, idest, Monialem illegitimam eligi non posse in Abbatissam, vel Priorissam sine dispensatione Papæ, tenent Doctores antiqui fere omnes, & plerique ex recentioribus, ut inferius patebit *n.* 50. Quæ etiam est de jure verior; nam Abbatissa Prælationem habet, seu Dignitatem, ut patet in *cap. Indemnitatibus*, §. *Verum si quæ*, ibi, *Ut a Dignitate dejiciatur adepta, de elect. lib.* 6. & ibi Gemin. *in* 2. *not. l. Generali*, ibi, *Religiosi honoris, vel Dignitatis femina, Cod. de sacros. Ecclesia*, ubi gloss. *in ver. Dignitatis*, exemplificat in Abbatissa, & notat Bart. *in l.* 1. *n.* 43. *C. de Dignitate lib.* 12. ubi dicit, Abbatissam habere Dignitatem cum administratione non solum in suas Moniales, sed etiam quandoque extra, quia habent castra, & similia, Bald. *in l. Feminæ n.* 10. *ff. de reg. jur.* ubi etiam Dec. *n.* 8. Rebuff. *de pacif. possess. col.* 2. facit Concilium Tridentinum *cap.* 7. *sess.* 25. *de Regular.* ibi, *Abbatissa, & Priorissa, & quocunque alio nomine Præfecta, vel Præposita, &c.* Licet S. Th. *in* 4. *dist.* 25. *qu.* 2. *art.* 1. *q.* 1. ad secundum dicat Abbatissas non habere Prælationem ordinariam, sed quasi ex commissione, propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Professio autem regularis non habilitat patientes defectum natalium ad Prælationes, seu Dignitates, ut hic est expressum, & dictum est supra *in* 3. *not.* Et quamvis textus utatur verbis masculini generis, ut patet ibi, Filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati: nec non ibi, Nisi aut Monachi fiant; tamen in dispositione legis masculinum concipit femininum, ut est textus in *d. leg.* 1. *ff. De ver. signif.* ubi dicitur: Hoc verbum, *Si quis*, tam masculos, quam feminas complectitur, & lex, quæ loquitur de eo, etiam in ea intelligitur, *ut l.* 1. §. 1. *ff. De Constit. pecun. leg.* 4. *in prin ff De negot. gest.* & ita communiter omnes tenere attestatur Dec. *in d. l. Feminæ n.* 108. *ff. De reg. jur.* quod locum habet, etiamsi materia sit odiosa, & penalis, ut dicit Cynus post Odofred. in *l. Quicunque, C. De servis fugit.* Bart. in *leg.* 1. §. *Sed etsi n.* 2. *ff. De ventr. in possess. mitten.* Alberic. *in l. Si quis ad quod*, per illum textum, *ff. De jurisd. omnium judic.* gloss. in *c. Generali in ver. Universos, de elect. lib.* 6. & aliis citatis, Dec. *in d. l. Feminæ n.* 108. Et ubi materia æque convenit mulieribus sicut Religiosis, Monachorum appellatione veniunt etiam Moniales, ut notat Card. in *Clem.* 1. *in* 5. *q. de rescript.* & Dec. in *d. l. Femina num.* 110. *vers. Sed tamen ista limitatio, ff. de regul. jur.* Quod præcipue vendicat sibi locum, ubi militat eadem ratio, Bart. in *l. Si ita scriptum in* 2. *oppos. ff. De legat. secundo*, prout militat in proposito; nam ut dicunt Joan. Monachus *n.* 10. & Joan. Andr. *n.* 6. *in d. c. Indemnitatibus, de elect. lib.* 6. personæ integri status debent promoveri ad honores, *l. Cognitionum*, §. *Æstimatio, ff. De ver. & extraord. cognit. cap. Omnipotens Deus infra de accusat.* At esse illegitimum est nota defectus, *cap. Accedens infra de purgat. Canon.* & vacillat ejus opinio, quod esse non debet, *cap. Laici* 33. *dist.* Et cum illegitimus repellatur propter suspicionem imitationis incontinentiæ paternæ, ut dictum est supra *num.* 6. hæc suspicio plus inest in femina, quam in viro, secundum illud: Insequitur leviter filia matris iter, arg. *cap. Literas infra eodem*; Ergo feminas fortius repellemus. Item jura masculos, & feminas in multis æquiparant, ut *cap. Virgines*, & *cap. Monachum* 20. *qu. ult.* & in Auth. *de Monach.* §. *Ordinationum in fin.* Alias §. *Quæcunque*, & §. *Omnibus ad idem*, *c.* 1. §. *Præterea infra de juram. calum.* quia isti loco unius habentur, ut *l. Cui fundus, ff. De condit. & demonstr.* Item, ut inquit idem Joan. Monach. in *cap. Generali n.* 1. *in fin. vers. Dicas igitur, de elect. lib.* 6. masculinum prolatum a Canone crimina puniente feminas comprehendit, quia ita peccant feminæ, sicut masculi, licet minus puniantur, *cap. Si quis suadente* 17. *qu.* 4. juncto *cap. Mulieres, de sent. excomm. lib.* 6. In repellendis autem illegitime natis jura puniunt filium, ut per id parentum crimina puniantur, ut notat gloss. 4. in *cap fin. in ver. Defectu infra eod. lib.* 6. Præterea, ut inquit Joan. Monachus in *d. cap. Indemnitatibus n.* 7. & Archid. *ibi n.* 3. mulier a successione temporali repellitur propter illegitimitatem, *cap. Tuam infra de ordin. cognit.* & in Auth. *Quibus modis natur. effic. legit.* §. *Filium*; Ergo multo magis repellitur a successione in Dignitate Eccles. Ubi enim eligitur Abbatissa, succedit loco mortuæ; & quia non habet jus a defuncta, sed a Canonica electione, propter hoc dicitur non habere successionem hæreditariam, sed successionem simpliciter, *c. Ecce in quibus* 7. *q.* 1. *cap. Apostolica, & c. seqq.* 8. *q.* 1.

Atque ita Monialem illegitimam eligi non posse in Abbatissam, vel Priorissam sine dispensatione, tenet gloss. in *d. cap. Indemnitatibus*, §. *Sane in ver. Canonica, de elect. lib.* 6. & ibi plene Joan. Monach. *a num.* 6. *usque ad num.* 10. Archid. *n.* 3. Joan. Andr. *num.* 6. Butr. *in princ. & num.* 9. Anchar. *num.* 5. *& in* 8. *notab.* Gemin. *n.* 7. *vers. In ea glossa*, ibi, *Illegitime nata in fin.* & Franc. *num.* 4. Bellam. *in cap. Cum in cunctis num.* 36. & ibi etiam Abb. & Dec. *in fin. princ. supra de elect.* Felin. *in cap. Meminimus num.* 4. *de accusat.* Navarr. *in comment.* 2. *de regul. n.* 60. *& in Manuali cap.* 27. *num.* 201. & sequuntur alii moderniores.

Quod autem inferiores a Papa super hoc non dispensent, expresse tenent Felin. & Navarr. locis citatis, & probat

bat ver. *Nullatenus*, hic positum, per Collectar. *in princ.* intelligendo hanc literam tam de masculis, quam de feminis, secundum ea quæ dixi supra n. 39. Et hæc opinio servatur etiam in practica: & ipsimet Episcopi agnoscunt se hanc facultatem non habere, cum etiam ad eorum supplicationem in Monasteriis Monialium sibi
51 subjectis, & in exemptis ad supplicationem Superiorum Regularium sacra Pœnitentiaria ex facultate, quam habet a Gregorio XIV. dispensandi in utroque foro cum Regularibus super quocunque defectu ad officia, gradus, & dignitates suæ Religionis, consuevit etiam dispensare cum Monialibus, ut non obstante defectu natalium possint esse Abbatissæ; & ego ipse tanquam il-
52 lius Corrector multoties Brevia desuper subscripsi: & ideo Monialis illegitima debet per Capitulum postulari, & postea eidem dispensative provideri per Sedem Apostolicam. Et formulam dispensationis, & provisionis hujusmodi ponit Philippus Probus *in addit. ad Monach. in d. Indemnitatibus n.* 13. *de elect. lib.* 6.

53 Non tamen diffiteor multas Religiones habere a Sede Apostolica privilegium dispensandi cum Monialibus sibi subjectis, ut non obstante defectu natalium possint esse Abbatissæ, prout habent ab Eugenio IV. Monachi Cassinenses, nec non Generales, & Provinciales Ordinum Mendicantium, ut refert Thom. Sanch. *super Decalogo lib.* 5. *cap.* 5. *n.* 20. & ante eum Emmanuel Rodriq. *quæst. Regular. quæst.* 13. *art.* 22. *& in Summa tom.* 2. *cap.* 29. *n.* 12. Quæ quidem privilegia a Trid. Conc. non sunt sublata, ut tetigi supra *n.* 23.

Non obstant modo argumenta contraria; nam ad primum, nempe quod hoc cap. loquatur de masculis, & non de feminis, de Monachis, & non de Monialibus, patet responsio ex dictis supra *n.* 39. 40. *&* 41. Nec refert, quod hæc Decretalis non congruat mulieribus respectu promotionis ad Ordines; quia satis est, ut congruat respectu promotionis ad dignitates, se-
54 cundum ea, quæ sunt dicta supra *n.* 43. 44. *&* 45. Et quamvis Sacra Congregatio Regularium declaraverit Moniales non comprehendi in Bulla Sixti V. contra illegitimos; tamen non ideo hoc fecit, quod appellatione Regularium non veniant Moniales, sed quia ipsemet Sixtus V. noluit illas comprehendere, & explicite hoc declaravit, ut in ejus Constitutione declaratoria, quæ incipit, *Ad Romanum*, §. 18. in Bullar. *tom.* 2. *pag.*
55 605. Quemadmodnm nec relevat, quod musculinum non concipiat femininum, si materia sit odiosa, & odium sit irrationabile. Imo enim ob publicum bonum, & ex causis multum rationabilibus statutum est, ut illegitime nati a Prælationibus repellantur, ut constat ex dictis supra *in* 1. *not. n.* 5. *&* 6.

Ad illud vero, quod professio in muliere illegitima cum non possit operari habilitationem ad Ordines, debeat saltem operari habilitationem ad dignitates. Respondetur illationem non procedere, tum quia jura difficilius habilitant illegitimos ad Prælationem, quam ad Ordines, ut hic probatur; tum quia patientes defectum natalium a Prælatione nominatim excluduntur, & si mulier per professionem non habilitatur ad Ordines suscipiendos propter suam incapacitatem, habilitatur tamen ad alia, quorum Moniales sunt capaces.

Nec refragatur, quod Abbatissæ hodiernæ ex Gregoriana Constitutione in Italia sint triennales: quoniam 56
etsi non habeant dignitatem quoad hoc, ut in earum electione servanda sit forma *c. Quia propter supra de elect.* cum ille textus loquatur de Prælatis, per quorum obitum Ecclesiæ remanent viduatæ, & sic de perpetuis, & intitulatis, ut ibi dixi *in* 2. *not.* post gloss. 1. communiter approbatum; tamen quoad alios effectus dicuntur habere dignitatem, & Prælationem in Moniales sibi subjectas, licet non sint perpetuæ, ad exemplum 57
Vicarii Episcopi, qui licet non dicatur habere dignitatem quoad hoc, ut per illius assecutionem vacent alia beneficia incompatibilia; habet tamen dignitatem quoad præeminentiam ex jurisdictione provenientem, quamvis non sit perpetuus, ut notat gloss. communis in Clem. *Etsi principalis in ver. Delegatus de rescriptis*, Mill. *in reper. in ver. Dignitas est esse Vicariam Episcopi, cum simil.* ut dixi *in cap. Ad hæc n.* 28. *infra de præbend.*

Nec applicatur objectum, quod Religiosus illegiti- 58
mus non prohibeatur habere administrationem, a qua possit removeri ad nutum Prælati: quoniam Abbatissæ in Italia non sunt ad nutum amovibiles; imo durante triennio amoveri non possunt, nisi ex justa causa, & juris ordine servato, ad textum *in c. Monachi*, §. *Priores infra de statu Monachorum*, & notat Host. *in cap. Cum ad Monasterium n.* 5. & ibi dixi *n.* 24. *eod. tit.*

Quod si diceremus defectum natalium non excludere 59
Religiosos, sequeretur, ut habentes hanc maculam fere in omnibus Religionibus possent indistincte assumi ad dignitates, & Prælationes, cum hodie superiores quorumcunque Ordinum sint temporales exceptis Generalibus Carthusiensi, Cisterciensi, S. Antonii Viennen. Præmonstratensi, Cluniacensi, & sanctissimæ Trinitatis in Gallia residentibus, S. Dominici, & Societatis Jesu, qui sunt ad vitam. Hoc autem esset valde absurdum, & contra mentem Canonum, & stylum Curiæ, quæ dispensat cum Regularibus, & Monialibus, ut natalium defectu non obstante possint eligi ad Prælationes etiam temporales, ut constat ex d. supr. *numer.* 51. *&* 52.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Alexander III. London. Episcopo.

CAPUT V.

VEniens ad præsentiam nostram N. Clericus nobis proposuit, quod cum illum ad Capellam sancti L. quam ei concessisti, in Presbyterum ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eo quod pater ejus in prædicta Ecclesia ministravit. Ideoque fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi innotuerit quando eam sibi dedisti, quod pater ejus Presbyter in dicta Ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas, & in pace dimittas, amoto alio, si quem instituisti forsitan in eadem. Verum si hoc ignorans feceris, ex quo ad Ecclesiam ipsam eum in Presbyterum ordinasti, eam sibi restituas, donec in alia Ecclesia sibi provideas, unde honeste valeat sustentari.

SUMMARIUM.

1 *Filium Sacerdotis legitimum Episcopus amovere non potest ab Ecclesia paterna, quam ei contulit scienter.*

2 *Sed si ignoranter, amovere eum potest, dum tamen aliunde illi provideat.*

3 *Filius illegitimus de capella patris scienter provisus, & ad illius titulum ordinatus, ac deinde spoliatus, debet ad eam restitui amoto alio instituto.*

4 *Dispensare an tacite censeatur Episcopus, si scienter conferat filio legitimo beneficium, quod pater habuit immediate.*

5 *Dispensare intelligitur Episcopus, quotiescunque facit scienter, quod est contra jus commune, & materia est talis, in qua potest dispensare.*

6 *Dum-*

6 *Dummodo super causa præcedat summaria cognitio, & causa in dispensatione exprimatur.*
7 *Dispensare an possit Episcopus cum filio legitimo ad Ecclesiam paternam.*
8 *Dispensare potest Episcopus contra Canonem in articulo dubio propter diversas opiniones, saltem quo ad hoc, ut non possit contravenire.*
9 *Filius illegitimus potest licite retinere beneficium paternum sibi ab Episcopo scienter collatum, ad cujus titulum fuit ordinatus, & n. seqq. usque ad n. 15.*
10 *Factum suum illicitum, & peccati nutritivum quandoque Episcopus retractare non potest.*
11 *Filii illegitimi promotio ad Ecclesiam paternam, ad cujus titulum scienter fuit ordinatus, licet non valeat quoad alios, valet tamen quoad promoventem, ut retractare non possit.*
12 *Filius illegitimus spoliatus beneficio paterno debet restitui antequam cognoscatur de Canonico ingressu.*
13 *Licet vitium innotuerit Episcopo.*
14 *Spoliatio injuste etiam judicialiter detur possessorium recuperandæ non solum contra spoliantem, sed etiam contra succedentem in vitium.*
15 *Filius illegitimus ab Episcopo ignoranter promotus ad Ecclesiam paternam, ad cujus titulum fuit ordinatus, potest eam licite retinere, donec in alia Ecclesia sibi provideatur.*
Et interim erit Prælatus ex tacita dispensatione Papæ, num. 17.
Vel Commendatarius, n. 18.
16 *Beneficia ad tempus conferri non possunt, nisi per Papam.*
19 *Hoc cap. Veniens, an sit abrogatum per Concil. Trident. cap. 15. sess. 25. & n. seqq.*
20 *Collatio beneficii facta filio illegitimo in Ecclesia, in qua pater, est ipso jure nulla..... Etiamsi alias mendicare cogeretur, & n. seqq.*
21 *Nisi ad illius titulum fuisset Presbyter ordinatus.*
22 *Et quid post Concilium Tridentinum.*

Veniens. Legitur dupliciter. Uno modo intelligitur de filio ante Sacerdotium genito, & sic legitimo; nam talis congrue appellatur filius Sacerdotis, ut in *cap.* 1 *Ad extirpandas*, & ibi dixi in 3. *not. infra eod.* Alio modo, ut intelligatur de filio post Sacerdotium genito, & sic illegitimo. Juxta primam lecturam, quam tenet Innoc. *in* 1. *gloss.* & veriorem dicit Cardinalis *in* 2. *oppos.* sic summatur. Episcopus qui scienter contulit filio Sacerdotis, scilicet legitimo, paternam Ecclesiam, exinde 2 eum removere non potest. Hoc primo secundum Joan. Andr. Butr. & Anchar. Si vero ignoranter amovere potest, dum tamen aliunde illi provideat, unde possit sustentari, hoc dicit secundo, ut per Cardin. & Joan. de 3 Anan. Sed secundum posteriorem lecturam, quam putat veriorem Bellam. *in princ.* & est ex mente Sacræ Congregationis Concilii, ut dicam *infra num.* 22. hoc intendit. Si Episcopus illegitimum de Capitula patris Presbyteri, quam sciens ejus defectum eidem contulerat, & ipsum ad eam in Presbyterum ordinaverat, spoliavit, & alium instituit in eadem; illegitimus debet restitui amoto alio instituto. Sed si ignorans defectum contulit, debet sibi restitui, donec sibi alias idoneo sit provisum. Dividitur in duas partes, in prima ponit querelam Clerici. Secunda ibi, *Ideoque providet distinguendo*, Secundum membrum ibi, *Verum.*

4 Tenendo primam lecturam nota ex primo membro distinctionis, Episcopum, qui scienter contulit filio legitimo beneficium, quod pater habuit immediate, non posse illum exinde removere. Et sit ratio, quia cum materia sit dispensabilis, Episcopus scienter conferendo, cense-
5 tur cum eo tacite dispensare. Nam ubicunque Episcopus facit scienter, quod est contra jus commune, & materia est talis, in qua potest dispensare, pro dispensatione habebitur, maxime si nullus inde lædatur, *cap. Super eo infra de bigam. & cap. Diversis in fin. de Cleric. conjugat.*
6 Et hoc pro regula generali constituit hic Innocentius *num.* 2. Cave tamen, quia ad hoc ut intelligatur tacite dispensatum, oportet, ut præcedat summaria cognitio super causa dispensationis, scilicet an subsit necessitas, vel utilitas, vel alia justa causa, *l. Libertus, ff. De in jus vocan.* §. *Nisi rigor.* cum multis *cap. seqq. 1. quæst. 7.* Idque securius dicit, & fieri consulit Innocent. *d. n. 2. vers. Alii dicunt, & securius*, & consensit Host. *n.* 5. adjiciens requiri etiam, ut causa exprimatur in ipsa dispensatione, Jo. Andr. *n.* 12. & 13. Collectar. *in fin.* Butr. *n.* 8. & Anchar. *n. 2. vers. Quærit Joan. Andr.*

Ceterum adverte, quia hic primus intellectus supponit 7 Episcopum posse dispensare cum filio legitimo, ut possit immediate succedere in beneficio paterno contra dispositionem juris communis, de qua in *cap. Præsentium supra eodem.* At verior opinio est Episcopum hoc casu dispensare non posse, per textum in *cap. penult. infra eodem*, secundum Cardin. *hic n.* 3. *in* 12. *qu. vers. Sed autem legitimus.* Unde si Episcopus non potest dispensare expresse, multo minus tacite, arg. *l. Licet in princ. & leg. Est differentia, ff. In quib. caus. pign. tacit. contrah. & l. Si stipulatus, in princ. ff. De usur.* Veruntamen quia sunt opiniones, an filius legitimus institui possit ad Ecclesiam paternam per dispensationem Episcopi, ut notatur in *cap. 1. in gloss. quia non paternum infra cod. lib.* 6. In hoc dubio propter opinionum varietatem videtur standum institutioni factæ per Episcopum scienter, per id, quod notatur in *cap. unic.* in gloss. *Licet ista de postulat. lib.* 6. Et ita procedat iste textus secundum Card. ubi supra. Et ex hoc colli- 8 ge notabilem limitationem ad conclusionem, quam firmavi *in cap. Dilectus supra de tempor. ordinat.* Quod Episcopus non possit contra Canones dispensare, ut non procedat in articulo dubio propter diversas Doctorum opiniones. Tunc enim si alteram eligat, tacite dispensare intelligitur, saltem quoad hoc, ut non possit contravenire, ut hic per Card. *in præallegat. qu.* 12. *vers. Ad textium.* Quod nunquam obliviscaris.

Juxta secundam lecturam nota casum singularem, quem 9 non reperies alibi, in quo filius Sacerdotis illegitimus ex collatione Episcopi potest licite retinere beneficium paternum, videlicet quando Episcopus sciens defectum, ordinavit eum ad sacros Ordines ad titulum illius beneficii, quod videtur mirabile, tum quia illegitimus beneficium paternum quantumcunque simplex obtinere non potest, etiam per dispensationem Episcopi, ut *cap. Ex tua infra eodem*, & notat infra *in cap. ult.* Henriq. Boich. *n.* 9. *vers. Si non intervenit.* Tum quia est contra juris regulas, ut 10 quis factum suum illicitum, & peccatum suum illicitum, & peccati nutritivum retractare non possit, ut *cap. Quod quis commisit* 35. *qu.* 9. *& cap. Nostri supra de elect. cum concord.* quibus hic in gloss. *penult.* & not. Butr. in 3. *not.* Sed ad hæc triplex datur solutio. Prima est totum, quod hic dicitur gratiam continere; quia Papa hic in odium Episcopi, qui spurium scienter promovit, & ne sic promotus in opprobrium Ordinis Clericalis mendicare cogatur, ex misericordia dispensat cum ipso, ut possit licite retinere beneficium paternum, licet nulliter sibi collatum, & in hoc residet hic gloss. *penult.* Abb. Antiq. *in fin.* Hostien. *num.* 7. & Joan. Andr. *num.* 6. *in fin.* Secunda so- 11 lutio est, quod licet promotio illegitimi non valeat quoad alios; valet tamen quoad ipsum promoventem, & imprimitur quidam color tenendi, quem ipse retractare non potest. Ita Innocentius hic, cujus verba ad literam transcribit Butr. *n.* 8. Tertia solutio deducitur ex verbo, *spo-* 12 *liasti*, secundum Innocentium *post princ. vers. Sed primam*; nam ex quo Episcopus de facto spoliavit filium illegitimum beneficio paterno, debet eum restituere antequam cognoscatur de Canonico ingressu, *cap. Notum* 2. *qu.* 1. *cap. literis, & cap. Item cum quis infra de restitut. spoliat.* Quod si objiciatur; ex quo notum est eum esse 13 filium Sacerdotis, non debuit servari ordo, nec fieri restitutio, *cap. Significasti infra de divort. & cap. Quoniam infra eodem.* Respondet Innocentius, imo servandum fuisse, quia forte promotus de dispensatione contendebat, arg. *cap. Demum, il* 2. *supr. de elect.* & sequitur Catd. *hic in* 2. *oppos.* & ex hac tertia solutione nota secundum Anton. de Butr. *in* 5. *not.* & Jo. de Anan. *num.* 2. per spoliatio- 14 nem injustam etiam judicialem dari possessorium recuperandæ, nec solum contra spoliantem, sed etiam contra quemlibet in vitium succedentem,

Nota ex secundo membro distinctionis, filium Sacer- 15 dotis posse ad tempus licite retinere beneficium, de quo fuit ab Episcopo ignoranter provisus, & ad illius titulum ordinatus, donec sibi de alio sufficiente titulo provisum fuerit: & sic quamvis illegitimus non possit ab initio obtinere ex gratia, & authoritate ordinaria beneficium patris;

tris; potest tamen illud ad tempus postea retinere, si per viam justitiæ sibi restituatur necessitate impellente, ex quo ad illius titulum promotus fuit, ut hic per Butr. *in 6.*
16 *not.* & Joan. de Anan. *num.* 4. & ex hoc collige casum singularem, in quo beneficium confertur ad tempus; nam regulariter contra, quia beneficia Ecclesiastica ad tempus conferri non possunt, cum debeant esse perpetua, *c. Præcepta* 55. *dist.* & arg. *l. Hereditas, ff. De hered. instituen. l. Actus legitimi, ff. De reg. jur. & leg. Libertas, ff. De manumis. testam.* & scripsi plenius *in cap. Ex parte n.* 8. *infra de Cleric. ægrot.* post gloss. *final.* ibi Host. *num.* 3.
17 Joan. Andr. *num.* 5. & Card. *num.* 3. *in* 2. *oppos.* sed in casu isto hoc intelligitur fieri de mandato Domini Papæ, qui solus potest beneficia ad tempus conferre. Atque hic filius Presbyteri ordinatus ad titulum Ecclesiæ paternæ sibi collatæ, & ad eandem Ecclesiam restitutus, interim donec de alia Ecclesia provideatur, erit Prælatus ex tacita dispensatione Papæ, ut hic sensit glossa *ult.* & Innocent. *prope finem in ver. Donec*, & declarat Butr. *num.* 12.
18 Vel certe erit Commendatarius ex causa, & administrabit tanquam Prælatus, & hæc commoditas ei auferri non poterit sine mandato Papæ, cujus authoritate hoc fit, nisi ex nova causa superveniente, secundum Host. *n.* 9. cum quo simpliciter transeunt Joan. Andr. *num.* 17. & Anchar. *n.* 2. *vers. Secundo oppono*. Sed primum verius, ut per Card. *in 7. qu.*
19 Sed QUÆRITUR, An hoc capitulum sit hodie abrogatum ex jure novissimo Concilii Tridentini *cap.* 15. *sess.* 25. *de reform* & verius videtur esse abrogatum, ut in sequenti declaratione S. R. E. Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum, videlicet,
20 An collatio Beneficii facta filio illegitimo sit nulla ipso jure, præsertim in casu, quo facta sit Presbytero, qui si beneficium collatum obtinere non possit, in dedecus Ordinis Clericalis mendicare cogetur.

Die 22. Martii 1576. Congregatio publica cens. collationem beneficiorum factam illegitimo in Ecclesia, in qua pater fuisse nullam ipso jure, ut probat ad literam C. *Ad abolendam de filiis Presbyter.* ibi, *Decernimus non valere*. An autem illegitimo suffragetur, *cap. Veniens de filiis Presbyteror.* visum fuit hoc casu clare non suffragari ei; quia *d. cap. Veniens* procedit, quando illegitimus fuit promotus ad Presbyteratum ad titulum beneficii in Ecclesia, in qua pater, ut clare verba illius textus ostendunt: nec Abbas in hoc contrarium vult. In casu autem præsenti agitur de Capellania in Ecclesia, in qua pater, quæ collata fuit illegitimo, postquam factus fuit Presbyter, nec in actu promotionis ad Presbyteratum, legitur, quod fuerit promotus ad titulum illius Capellaniæ. Sed etiam quod constaret promotum ad titulum illius Capellaniæ, adhuc aliqui ex Cardinalibus Montaltus, Carafa, Lumellinus videntur sensisse, *capit. Veniens*, fuisse correctum a Concilio propter verba generalia, & exuberantia *d. cap.* 15. Sed dixerunt, quod si casus eveniet, quod illegitimus sit promotus ad beneficii paterni titulum, & velit uti beneficio *d. cap. Veniens*, tunc proponatur in Congregatione Concilii, & amplius deliberetur. Et cum Concilium *cap.* 15. prohibet omnem dispensationem, *& cap. Veniens*, innitatur dispensationi, videtur a Concilio sublatum. Item propter illa verba, *longissime arceatur*. Item propter illa verba, *quomodo ministrare*. Et sic etiam prætextu *d. cap. Veniens*, & quanquam dictum fuerit, an saltem agendum cum Sanctissimo pro gratia; tamen responsum est, ex quo alteri collactum est beneficium, & sic jus tertio quæsitum, non agendum.

21

22

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Idem Alexander III. Archiepiscopo Cantuarien.

CAPUT VII.

EX transmissa conquæstione G. Clerici percepimus, quod ad Abbatis de Castris præsentationem, in quodam beneficio Ecclesiæ de N. eum in præsenti recipere distulisti, eo quod pater ejus in præfata Ecclesia ministravit: quo defuncto media intercessit persona, cui prædictum beneficium est collatum. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, prænominatum G. ad præfatum beneficium admittere non postponas, non ideo minus observato Apostolici rescripti decreto, quod successionem in Ecclesia Dei hæreditariam detestatur.

SUMMARIUM.

1 *Filius præesse potest Ecclesiæ, cui pater præfuit mediate.*
Declaratur, n. 4.
2 *Vitium successionis in beneficio paterno purgatur ex intitulatione extraneæ personæ inter patrem, & filium.*
3 *Vitia realia in successores transeunt, personalia vero non transeunt in singularem successorum, sed bene in universalem.*
5 *Nepos an possit immediate succedere in beneficio avi, & n. seqq. usque ad n.* 24.
Referuntur authores, & fundamenta primæ opinionis, ibidem, & n. seqq.
6 *Abbas Siculus ab aliquibus incaute allegatur super capitulis hujus tituli.*
7 *Nepotes veniunt appellatione filiorum ex proprietate vocabuli.*
Contrarium, n. 15. *& seqq.*
8 *Filius unde dicatur.*
9 *Filiorum appellatione descendentes omnes continentur.*
Contrarium, n. 15.
Declaratur, n. 21. *&* 22.
10 *Parentum nomine comprehenduntur omnes ascendentes.*
11 *Cujus filiam habere non licet, nec ejus nepotem.*
Contrarium, n. 18. *&* 19.
12 *Referuntur authores, & fundamenta secundæ opinionis.*
Nepos ex filio, quamvis succedere possit immediate in beneficio avi vivente patre, non tamen eo mortuo, & cur ibid.
Contrarium, n. 14.
13 *Nepos ex filia potest immediate obtinere beneficium avi sive mater vivat, sive non.*
14 *Referuntur Doctores, & fundamenta pro tertia opinione, & n. seqq. usque ad n.* 24.
15 *Liberorum appellatione veniunt nepotes, & alii descendentes; sed appellatione filiorum regulariter secus.*
16 *Baptizari possunt in privatis domibus non solum filii Regum, & Principum, sed etiam nepotes, & alii descendentes.*
17 *Nepos venit appellatione filiorum ex quadam interpretatione, & n.* 21.
18 *Quæ locum non habet in materia odiosa pœnali, vel contra jus commune, & n.* 20. *& seqq.*
19 *In filio, & nepote diversæ sunt species, & diversi gradus.*
22 *Nepos non venit appellatione filiorum, nisi materia sit mere favorabilis, & tanta, vel similis ratio sit in nepote, sicut in filio.*

23 Ex-

23 *Extensio in odiosis, prohibitivis, & exorbitantibus non fit ad casum, qui licet videatur ejusdem rationis, tamen est omnino similis.*

24 *Nepos ex fratre, an prohibeatur immediate succedere in beneficio patrui, vel frater fratris.*

25 *Pater an prohibeatur immediate succedere in beneficio filii.*

26 *Pater succedit filio, licet turbato ordine, sicut filius patri, & uterque habet querelam.*

27 *Pater an possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus filius illegitimus reperitur intitulatus.*

1 EX *transmissa*. Joann. Andr. & post eum Bellam. & Cardinal. sic summant textum. Filius præesse potest Ecclesia, cui Pater præfuit mediate, id est, extraneo mediante, secundum Host. *num.* 8. *vers. Ut sicut vides*, Butr. Anchar. & Joan. de Anan. omnes *in princip.* Primo ponit querelam. Secundo providet ibi, *Ideoque*. Tertio tollit obstaculum, ibi, *non ideo*.

2 Nota ibi, *quo defuncto media interceßit persona*, vitium successionis in beneficio paterno purgari ex intitulatione extraneæ personæ inter patrem, & filium, prout hic notant gloss. *in princ.* Innocent. *in ver. Decreto*, Host. *num.* 3. Abb. Antiq. *in princ.* Joan. Andr. *n.* 2. Bellam. Anchar. & Joan. de Anan. omnes *in 1. notab.* Butr. *n.* 4. & Cardin. *in 2. notab.* Quandoque tamen persona media vitium non purgat, sed extenuat, *capit. In primis*, & ibi notatur 2. *quæst.* 1. secundum Joann. Andr. & Bellam. *locis citatis*.

3 Verum tamen, ut dicebat Goffred. & post eum Hostiens. *hic n.* 4. & Joan. Andr. *n.* 2. vitia, quæ rem afficiunt, sicut furti, & violentiæ, in successores transeunt, ut *l. Vitia*, *C. de acquir. possess. l. Qui furtum*, *& l. fin. ff. de condit. furt. l.* 1. §. *Si rem*, *ff. depos. cap. Reintegranda* 2. *q.* 1. *& capit. Sepe de rest. spoliat.* Personalia vero, ut dolus, & contumacia non transeunt in singularem successorem, ut in *d. cap. In primis*, *& in cap. Cito turpem* 1. *q.* 1. *& in leg. Venditor*, *ff. De heredit. & act. vendit.* In universalem vero utique transeunt, quia succedit cum sua causa, & suis vitiis, *l. in vitium*, *& l. Cum hæres*, *ff. De diverf.* & temporali præscribit. Adverte tamen, quia quod spectat ad
4 vitium successionis in beneficiis parentum, si hæc Decretalis intelligatur tantum de filio legitimo, adhuc stat in suo robore, cum nullibi reperiatur abrogata, *l. Præcipimus in fin. C. de appellat. l. Statuimus*, *C. De testam.* & sic etiam hodie filius legitimus potest succedere mediate in beneficio patris, juxta tex. hic, licet non immediate, ut *cap. Ad extirpandas*, & ibi dixi in 4. *notab.* post. gloss. *ult.* Innoc. & omnes *infra eod.* Sed si intelligatur de filio illegitimo, prout intelligit Innoc. *in princ. & in ver. Admittere*, est correcta per Constitutionem Clementis VII. quæ incipit, *Ad Canonum conditorem*: & per Concilium Tridentinum *cap.* 15. *sess.* 25. *de reform.* ut plene notavi in *d. cap. Ad extirpandas n.* 7. 9. & 12.

5 QUÆRO, An nepos possit immediate succedere in beneficio avi

Hæc est ardua quæstio, in qua tres principales reperiuntur Doctorum opiniones.

Prima opinio est eorum, qui simpliciter affirmant prohibitionem immediatæ successionis filiorum in beneficiis parentum extendi etiam ad nepotes, & in hac sententia fuerunt ex antiquis Joannes Theutonicus in *c. Apostolica*, in gloss. *unic.* 8. *q.* 1. Alanus Tancredus, & Philippus in *c. Quoniam infra eod.* Archid. in *c. Presbyterorum n.* 2. 56. *dist.*,
6 Laurentius in *d. c. Ad extirpandas*, & ibi etiam Bernardus in gloss. 1. & Innoc. *in princ. in ver. Filiis*, dicens idem esse in nepotibus, & aliis descendentibus, ut in §. *Sui restit. de hæredit. qualit. & differ.* eamque communem esse attestantur ibidem ex Petro de Ravenna, Ant. de Butr. & ambo *n.* 7. ut referunt Domini de Rota *dec. inferius allegando pro*
3 *opinione sub n.* 5. *vers. Et quibus patet*, & Navarr. *cons.* 9. *n.* 1. *vers. Et licet hoc tit.* sed quod ad Abbatem utique falluntur, quia ipse non scripsit super hac Decretali, nec super aliis Capitulis hujus tituli, & integra lectura, quæ in volumine Abbatis inserta est, non est sua, sed Antonii de Buttio, ut apparet perspicue, tum ex collatione utriusque lecturæ, tum ex suprascriptione, quæ habetur in *rub. sup. eod.* tum denique ex ipsamet subscriptione Antonii de Buttio, quæ legitur post finem hujus cap.

7 Præcipuum hujus opinionis fundamentum est, quia filiorum appellatione veniunt etiam nepotes, *l. Liberorum*,
8 §. *Sed & Papyrius*, *& l. Insta*, *ff. De verbor. signific. l. Fi-*
Fagnan. in l. Lib. Decretal.

lium, *ff. Ad Maced.* & hoc ex proprietate vocabuli, ut tenent notabiliter duæ glossæ, quarum altera est in §. *Quod si nepotes in ver. Appellantur instit. quibus testam. dar. tutor. posses.* ubi expresse ait secundum veram significationem verbi, quia filius dicitur a *philos*, quod est amicus, etiam nepotem dici filium. Altera in *Auth. de non eligen. secund.* 9
nuben. §. *Cum igitur in ver. Flios*, quæ dicit hac appellatione omnes descendentes contineri, licet vulgariter contineantur tantum constituti in primo gradu, id est, filii. Sicut e converso parentum nomine ascendentes omnes comprehenduntur, *leg.* 3. §. *penult. ff. De in jus voc.* & propterea Senatus consulto, quo cautum est ne tutor pupillam suam filio tradat nuptui, etiam nepos significatur, dicit textus in *leg. Senatus*, *ff. De ritu nupt.* Atque ita videtur ibi hoc 11
tradi pro regula, ut nomine filii significetur etiam nepos. Ad idem §. *Fratris instit. ut. de nupt.* ubi generalis ratio redditur, quia cujus filiam habere non licet, nec ejus nepotem.

Secunda opinio distinguit, an pater vivat, nec ne; ut 12
in primo casu nepos obtinere possit beneficium avi, in secundo autem non possit immediate. Ratio differentiæ est, quia vivente patre nepos non habet jus succedendi avo in bonis hæreditariis, sed ejus pater, qui eum præcedit gradu, Auth. *in successione*, *Cod. De suis*, *& legit. hæred.* & sic eo casu cessat ratio successionis in beneficio. At patre de medio sublato nepos succedit in bonis avi; ideoque si ejus beneficium nulla persona media obtineret, notaretur in ipso hæreditaria successio, quam sacri Canones tantopere detestantur in beneficiis ecclesiasticis, ut dicitur in fin. hujus cap. in *capit. Ad extirpandas*, & in *cap. Ad abolendam infra eod. cum suis concordan.* Sicut igitur persona extranea media purgat vitium, ut hic dicitur, sic & persona media naturalis; & hanc distinctionem probant hic Hostiens. *num.* 8. *vers. Potest dici*, & Bellam. *in 2. quæst.* Henric. Boich. in *dict. capit. Ad extirpandas num.* 2. *infra eod.* Gemin. & Præpos. in *cap. Presbyterorum* 56. *dist.* Hostiens. in *summa hujus tit.* §. *Qui filii*, *vers. Sed nunquid*, Asten. Rosell. Angel. Silvest. Armilla, & Summistæ ferre omnes in *ver. beneficium*, ut asserunt Domini de Rota in decisione inferius citanda pro tertia opinione. Imo hanc declarationem teneri per omnes Doctores libere testatur Navarr. *consil.* 9. *num.* 5. *de fil. Presbyter.* Adscribitur etiam hæc opinio Innocentio in *dict. cap. Ad extirpandas in princip. in ver. Filiis*, ut ibi per Butr. *n.* 7. & forte bene, quia licet Rota in sua decisione dixerit Innocentium simpliciter loqui, & tenere contra nepotem; tamen dum ipse allegat textus in §. *Sui instit. de hæred. qualit. & diff.* videtur intellexisse de nepotibus, & descendentibus, qui habent jus succedendi; & sic mortuo jam patre: & est ex mente glossæ primæ in prædicta Decretali, *Ad extirpandas*, dum 13
dicit idem esse in nepotibus, quorum est jus succedendi: Nepos autem ex filia potest indistincte succedere in beneficio avi, sive mater vivat, sive non: nimirum quia neutro casu in hujusmodi nepote notari potest initium successionis in beneficio, cum mater illud habere non possit, ad hoc *c. Licet*, *il secondo vers. Cum satis infra de testibus*, *& c. Fraternitatis infra de hæret.* prædium quod non servit, impedit servitutem, *l. Qui sella*, §. *fin. ff. De servit. rustic. prad.* Ita Bellam. *hic* 2. *qu. vers. de nepote*.

Tertia opinio primæ opposita est illorum, qui absolute 14
existimant hanc prohibitionem non extendi ad nepotes, etiam patre vita functo; Eamque ex veteribus amplexi sunt Joan. de Fano, & Barthol. Brixien. in *cap. Apostolica* 8. *quæst.* 1. ut ibi patet in gloss. *unica ad fin.* Laurentius, & Joannes in capit. 1. in gloss. iu *vers. Filios* 56. *dist.* & ibi etiam Archidiac. in gloss. *penult.* Turrecrem. *n.* 10. Gemin. & Præpol. ambo *num.* 2. *& in dict. cap. Ad extirpandas infra eodem*, Abb. Antiq. *num.* 1. Joan. Andr. *num.* 6. Martinus de Selva Episcopus Pampilonen. quem ibi refert, & sequitur Bellam. *num.* 3. Collectar. *numer.* 1. *in fin.* dum ultimo loco refert Archid. Butr. *num.* 7. *in fin.* dum hanc opinionem similiter refert. ultimo loco Cardin. in 1. *qu.* Anchar. *circa med. vers. Quærit glossa*. Idem tenuerunt Goffred. *in summa hujus tit.* §. *De hac secunda*, & in apparatu *d. cap. Ad extirpandas*, Raymun. *in Summa eodem tit.* §. 3. Frater. Joan. in *Summa Confess. quæst.* 8. Summa Pisanella in *vers. Illegitimus*, Bald. *in c.* 1. §. *Et quia n.* 3. *vers. Quandoque ut terminus, de his qui feud. dar. poss.* Dec. *cons.* 95. Et pro tenui facultate *n.* 5. *vers. Adde etiam, quos majori parte cumulavit* & secuta est Rota in causa nullius legitimitatis die 12. Februarii 1574. coram Rubeo, quæ habetur im-

pressa apud Navarr. *consil.* 10. *de fil. Presbyter.* ubi *num.* 5. *versic. licet in hoc*, dicit Rotam secutam fuisse hanc tertiam opinionem tanquam melioribus rationibus fultam, magis communem, magisque ad plenum per Doctores tractatam, & defensam: & redarguit Butrium, & Abbatem, quod incaute locuti fuerint, dum dixerunt communem esse in contrarium, & hanc decisionem postea approbavit Rota coram Cardinali Seraphino *decis.* 1442. *n.* 11. secundum quam consulit etiam latissime Navarr. *cons.* 9. *hoc tit.*

15 Hujus sententiæ potissimum fundamentum est, quia filiorum appellatione ex proprietate vocabuli non veniunt
16 nepotes. Quod probatur primo per textum in *leg. Quod si Nepotes*, *ff. De test. tutel.* inducendo eum dupliciter. Primo scilicet in sui ratione, dum dicit, aliter enim filii, aliter nepotes appellantur. Quæ quidem ratio cum generalis sit, & fundetur in proprietate verborum, concludit non modo in tutela, sed etiam in quacunque alia dispositione, ut considerat Decian. *dict. consil.* 95. *num.* 5. *versic. Probatur ista conclusio*. Deinde inducitur ponderando differentiam, quæ ibi constituitur inter liberos, & filios; nam si do tutorem liberis, de nepotibus intelligitur; secus si filiis. Unde gloss. in Clement. *unic. in ver. Liberi*, *de baptism.* dicit exceptionem, quæ ibi fit de liberis Regum, & Principum, ut in privatis domibus baptizari possint, extendi ad nepotes, & alios descendentes, quia loquitur sub nomine liberorum: Secus si dixisset de filiis, quia filiorum appellatione regulariter nepotes non comprehenduntur. Similiter glossa in *capit. Presbyterorum in ver. Filios* 56. *distinct.* dicit prohibitionem de filiis Presbyterorum non promovendis ad nepotes non extendi ob præmissam rationem, quia non de liberis, sed de filiis loquitur.

17 Probatur secundo in *leg. Justa*, *ff. De verbor. significat.* ubi textus dicit per interpretationem filii appellatione nepotem contineri: Si per interpretationem; ergo non ex proprietate vocabuli, *leg. Quicquid astringendæ*, & ibi Bart. *in princ. ff. De verborum obligat. leg. Labeo ff. De supellect. legat.*, Ad idem textus in *leg. Filium*, *ff. ad Macedon.* ubi dictum in filiis habet locum in nepotibus per viam extensionis, & sic non ex propria significatione,
18 facit textus in *l. Lege*, §. *Hoc capite*, *ff. De nupt.* ubi Senator non potest ducere filiam illius, qui artem ludricam exercuit, & tamen ducit neptem.

19 Probatur tertio ex *c.* 2. §. 2. *de hæret lib.* 6. Cujus dispositio dum punit filios hæreticorum, nepotes non comprehendisset, nisi de secunda generatione expressisset; & tamen etiam illud in speciali casu restringitur, ut patet in *c. Statutum*, *il secondo eodem tit. & lib.*

20 Probatur quarto. Quia constat in filio, & nepote diversas species esse, & diversos gradus, ut *capit.* 1. & 3. *& ultim.* 35. *quæst.* 5. *leg. Jurisconsulti*, *ff. De gradib. & instit. eod. tit. per tot.* & patet ex arbore. Ideoque si filius est mulieri conjunctus in quarto gradu consanguinitatis linea æquali, vel inæquali, nepos tuus ex illo, cum sit remotior, licite cum illa contrahit, *capit. ultim. de consanguinitate*, *& affinit.* Rursus qui contrahere non potest cum filia spirituali, contrahere tamen potest cum illius filia, cum hoc prohibitum non reperiatur, ut notat Joann. Andr. in *rubr. infra de cognat. spirit.* Idemque patet in filio sororis adoptivæ, ut §. *Fratris*, *vers. Ejus instit. de nupt.*

Si igitur ex proprietate vocabuli appellatione filii non venit nepos, consequens est, ut quod de uno dicitur, alium non comprehendat, *l. illam*, *C. De collat.* interpretatio autem, & extensio in casu præsenti cessare debet, cum hæc prohibitio sit pœnalis, exorbitans, & odiosa, quia pœnæ, &c. *cap. Pœnis*, *& cap. Odia de regul. jur. lib.* 6. *cap. Pœnæ*, *de pœnit. dist.* 1. & generaliter cum aliquid speciale in filiis inducitur contra jus commune, non extenditur ad ulteriores in gradu, *leg. Sed & milites*, §. 1. *vers. Hoc autem de filiis*, *ff. De excus. tutor leg. Milites*, *C. de quæstion.* & post Jacob. de Arena notat Bart. in *d. leg. Liberorum n.* 6. *ff. De verb. signif.* qui per hoc determinat multas notabiles quæstiones.

Quid dicendum? Pro solutione supponendum est hunc textum loqui de filio tam legitimo, quam illegitimo, & non continere dispensationem, & gratiam, prout sentit Innocentius hic in princ. sed jus commune, & justitiam secundum intellectum, quem sequuntur Petrus de Sampsone, Abb. Antiq. Hostien. Joan. Andr. & fere omnes, ut testatur Ægid. Bellam. in 1. *quæst.* Atque hoc supposito dicendum est hanc quæstionem hodie esse de indubitabili, quia Gregorius XIII. ex sententia Sacræ Congregationis Concilii re mature discussa declaravit, nec jus commune, nec Constitutionem Clementis VII. quæ incipit, *Ad Canonum conditorem*, nec Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 15. obstare, quo minus nepos legitimus ex filio illegitimo possit obtinere beneficium avi; idque tamen vivente, quam defuncto patre, ut dixi latissime in *d. cap. Ad extirpandas in* 5. *quæst.* præsertim *n.* 38. *circa fin.* Si igitur casus est decisus in nepote ex filio illegitimo etiam in terminis Constitutionis Clementis, & Concilii Tridentini; utique multo fortius censetur decisus in nepote ex filio legitimo. Ad quod vide bonam glossam in *Summa* 56. *dist.* & in *c. Ad abolendam in ver. Maxime infra eodem*, & ita incunctanter tenendum, Sed nihilominus abs re non erit contrariis respondere.

Non obstat igitur, quod filiorum appellatione aliquando comprehendantur nepotes; quia ut ex superioribus patet, hoc non est ex propria vocabili significatione, sed ex quadam interpretatione, ut dicitur in *d. l. Justa de verb. signif.* ubi hoc tradit Dyn. & Bart. in *d. l. Liberorum n.* 3. *ff. eod.* & Jo. Andr. communiter receptus *in d. cap. Ad extirpandas n. circa fin. vers. Quæ lex etiam inducitur*. Unde duæ glossæ in contrarium allegatæ videntur falsæ, & contra textum in *d. leg. Justa*, ut animadvertit Bellam. in prædicta Decretali, *Ad extirpandas n.* 3. *col.* 2. *vers. Cave tamen*. Hæc autem interpretatio procedit tantum ubi 22
est tanta, vel similis ratio in nepote, sicut in filio, & ubi dispositio est mere favorabilis respectu filiorum; alias secus, ut notat gloss. in *c.* 1. *in ver. Filios* 56. *dist.* & omnes supracitati pro hac opinione, Jas. in *l. Gallus*, §. *Instituens n.* 17. *ff. de liber. & posthum.* Alciat. in *d. leg. Justa præsertim in ver. Patris*, Paul. de Castr. *cons.* 170. *incipien. Ne impropriis col.* 2. ubi ait appellatione filiorum non venire nepotes ex proprio significatu, nec ex interpretatione in quacunque dispositione legis, vel hominis, quando non tractatur de ipsorum commodo, & favore; & sequitur illud cons. Dec. *in consil.* 95. *Et pro tenui num.* 5. *col.* 5. *post med. vers. Et in terminis*, in specie nostra tradunt Domini de Rota *in præalleg. dec. Nullius legitimatis n.* 4. Quinimo Martinus Pampilonensis, & post eum Bellam. in *d.* 23
c. Ad extirpandas n. 3. *col.* 2. *post princ.* tenuit illum textum non extendi ad nepotes eo fundamento, quia in his prohibitionibus non arguitur ex identitate rationis; Et quia in odiosis, prohibitivis, & exorbitantibus non est facienda extensio ad casum, qui licet videatur ejusdem rationis, tamen non est omnino similis, nec ex toto ejusdem rationis, *c. Non solum*, *& c. Constitutionem de regular. libro* 6. Certum est autem hoc casu non esse similem, vel tantam rationem prohibitionis in nepote quanta est in filio. Constat enim successionem in beneficio non æque notarj in illo sicut in hoc, ut post alios deducit Rota *in d. dec. n.* 3. & Navarr. *cons.* 9. *n.* 7. *de fil. Presbyt.* Non obstat *d. l. Senatus*, *ff. De ritu nuptiar.* Quoniam, ut respondet Jo. Andr. & alii post eum, quamvis ibi videatur tradi regula, ut nomine filii nepos significetur; tamen non est ita; imo verius est ibi esse casum specialem, ut patet ex prædictis, & ex præalleg. §. *Fratris instit. de nupt.*

Secundo QUÆRO. Quid in collateralibus, an scilicet nepos ex fratre prohibeatur obtinere beneficium patrui 24
vel frater fratris immediate.

Innocentius in *c. Ad extirpandas in princ. infra eod.* dixit hanc prohibitionem extendi non modo ad descendentes, sed etiam ad collaterales, qui petunt jure successionis, per *c. Apostolica* 8. *q.* 1. Verum cum in præcedenti quæstione firmatum sit eandem prohibitionem non porrigi ad nepotem ex filio, utique ex hoc concluditut, ut longe minus porrigatur ad nepotem ex fratre, & alios collaterales; & ita in præalleg. *cap. Ad extirpandas* tenet glossa 1. *vers. In collateralibus non prohibetur*, Jo. Andr. *in fin.* Bellam. *n.* 4. Henric. Boich. *n.* 3. Butr. *n.* 8. & communiter omnes. Host. *hic n.* 8. *vers. Secus est de collateralibus*, Collectar. *n.* 1. *in fin.* Bellam. *in* 2. *q. vers. Secus est de collaterali*, Butr. *n.* 11. Glossa *unic.* licet sub dictione, *forte* in *d. c. Apostolica*, Sed Archid. *ibi n.* 2. dicit hoc teneas sine *forte*, & probatur in *c. Ex parte*, *il primo infra de offic. deleg. in c.* 2. *de arbitr. & in c. Accedens de accusat.*

Nec obstat textus in *d. cap. Apostolica*, quoniam prohibet tantum successionem hæreditariam, ut clare ostendunt verba illa hæreditario jure valeat vendicare, & hoc videtur in-

intellexiſſe Innoc. in contrarium allegatus: At tunc non quærimus de hujuſmodi ſucceſſione, ſed de illa, quæ fit ex inſtitutione Epiſcopi, ut bene per Bellam. *hic num.* 4. *verſ. Et iſta plus mihi placet.*

25 Tertio QUÆRO, quid in patre, nunquid prohibeatur immediate ſuccedere in beneficio filii?

26 Ad partem affirmativam arguitur: quia ſucceſſio in beneficiis Eccleſiaſticis generaliter prohibetur, *c. Apoſtolica* 8. *qu.* 1. ſicut autem filius ſuccedit patri, ſic & pater filio, licet turbato ordine mortalitatis, *l. Nam etſi parentibus, & l. præced. ff. De inoff. teſtam.* & uterque habet querelam, ut in Auth. *Ut cum de appell. cognoſ. §. Illud quoque.* Item eadem ratio eſt in utroque ex correlativis; ergo & idem jus eſſe debet, ut legitur, & notatur in *c. Translato ſup. de conſtit. & in c. Inter cetera de re reſcript.* & ita per has rationes concludit Hoſt. *hic n.* 9. cum quo videtur tranſire Collectar. *n.* 1. *verſ. Item nota*, & Archid. in *d. c. Apoſtolica n.* 3.

Sed his non obſtantibus contrarium tenuerunt; licet hæſitanter, Joſ. *in d. c. Apoſtolica*, in gloſſ. *unic.* Alan. Tancred. Vincent. & Philipp. *in cap. Quoniam infra eodem*, & firmant hic Joan. Andr. *n.* 3. Bellam. *n.* 4. Butr. *n.* 11. Cardin. *in* 2. *qu.* & Auchar. *n.* 2. Rebuff. *in Praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper defec. natal. num.* 29. & hanc opinionem contra Hoſt. affirmat eſſe veriorem, Butr. *d. n.* 11. & communem, atque tenendam Gigas *in tract. de penſion. quæſt.* 86. *nu.* 16. & Nicol. Garz. *de benef. par.* 7. *c.* 3. *n.* 28.

Et probatur, quia pater nullibi reperitur prohibitus ſuccedere in beneficio filii: & cum materia ſit exorbitans, odioſa, & pœnalis, non debet fieri extenſio de filiis ad parentes, *c. Pœnæ de pœnit. diſt.* 1. *cap. Quia nonnulli ſupra de reſcript. c. Quæ a jure*, & *c. Odia de reg. jur. lib.* 6. Quod enim non eſt ſanctorum Patrum decreto ſancitum, &c. *c. Conſuluiſti* 2. *q.* 5. & *cap. Inter corporalia*, §. *Sed neque ſupra de translat. Epiſcop.* cum concord. *ad c. Apoſtolica* 8. *qu.* 1. ſufficienter reſponſum eſt in præcedenti quæſtione in fin. Quod nota pro intellectu Concilii Tridentini *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de reform.* ut locum non habeat in caſu converſo; cum præſertim per perſonam filii magis repræſentetur incontinentia paterna, quam per præſentiam patris, ut dicit Sacra Congregatio Concilii in declaratione relata a Garzia *d. c.* 3. *num.* 75.

An autem ſicut pater poteſt immediate ſuccedere in 27
beneficio filii, vel obtinere beneficium in Eccleſia, in qua ejus filius olim fuit beneficiatus; ita poſt Concil. Trident. in *d. c.* 15. poſſit obtinere beneficium in Eccleſia, in qua ejus filius illegitimus de præſenti reperitur intitulatus, vide per eundem Garziam negative concludentem *in d. cap.* 3. *num.* 30.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Idem Alexander III. eidem Archiepiſcopo Cantuarien.

CAPUT XI.

AD extirpandas ſucceſſiones: & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi qui filii Presbyterorum Provinciæ tuæ teneant Eccleſias, in quibus patres eorum tanquam perſonæ, vel Vicarii nulla perſona media miniſtrarunt, eos (ſive geniti ſint in Sacerdotio, ſive non) ab eiſdem Eccleſiis non differas amovere.

SUMMARIUM.

1 *Filius etiam legitimus removetur ad Eccleſia, in qua immediate ſucceſſit patri Vicario vel Rectori, & n.* 5.

2 *Archiepiſcopus habet juriſdictionem in ſubditum ſuffraganei, qui publice beneficium detinet illicite.*

3 *Et eſt judex in communi vitio Provinciæ.*

4 *Filius Sacerdotis appellatur etiam genitus ante Sacerdotium.*

5 *Filius legitimus quamvis non poſſit immediate ſuccedere in beneficio patris; poteſt tamen beneficiari in Eccleſia, cui pater præeſt.*

6 *Secus in filio illegitimo.*

Intellectus c. Ad abolendam, infra eod. *ibid.*

7 *Filius illegitimus de jure communi poteſt intitulari beneficio, quod pater obtinuit mediate.*

Secus ex Conſtitutione Clem. VII. & Conc. Trid. num. 9. & 12.

8 *Media perſona purgat vitium ſucceſſionis.*

10 *Sex differentiæ inter jus commune, & jus noviſſimum Conſtitutionis Clemen. VII. & Concilii Tridentini circa ſucceſſionem illegitimorum in beneficiis parentum, & n. ſeqq. uſque ad n.* 26.

11 *Filii illegitimi non modo Presbyterorum, ſed etiam Clericorum hodie repelluntur a beneficiis parentum.*

13 *Filius illegitimus non poteſt obtinere beneficium in Eccleſia, in qua pater de præſenti eſt beneficiatus.*

14 *Poteſt tamen de jure communi habere aliud beneficium ab eo, quod in ead. Eccleſia pater habuit in præteritum, niſi in caſu, &c.*

Secus ex Concilio Tridentino, ibid.

15 *Filius illegitimus poteſt intitulari in Eccleſia, cui pater præfuit ſine titulo, & tanquam Capellanus ad nutum amovibilis.*

16 *Secus ex Conſtitutione Clem. VII.*

17 *Conſtitutio Clem. VII. contra illegitimos an fuerit correcta per Concilium Tridentinum.*

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

18 *Argumentum a contrario ſenſu non procedit ad correctionem juris communis, nec quando non ſumitur a contrario ſenſu rationis, ſeu mentis legis, ſed ſimpliciter a contrario ſenſu literæ.*

19 *Filius illegitimus hodie non poteſt eſſe Capellanus amovibilis in Eccleſia, in qua pater fuit intitulatus.*

20 *Item nec Cantor.*

21 *Dictio,* quoquomodo, *generalem modum includit. Diſpoſitio excludens illegitimum ab Eccleſia, in qua pater cenſetur favorabilis, & amplianda, ibid. & n.* 37. & 44.

22 *Filius illegitimus an hodie poſſit celebrare devotionis gratia in Eccleſia, in qua pater.*

23 *Filii illegitimi non poſſunt hodie obtinere penſiones ſuper beneficiis, quæ eorum patres habent, vel habuerunt.*

24 *Cum illegitimo ad dignitatem perſonatum, & beneficium Curatum ſolus Papa diſpenſat, ad ſimplex vero beneficium diſpenſat etiam Epiſcopus.*

25 *Sed ad beneficium paternum etiam ſimplex ſemper requiritur diſpenſatio Apoſtolica.*

26 *Penſionem habens ſuper Parochiali, ad quam fuit præſentatus cum facultate transferendi, an poſſit eam transferre in filium illegitimum ad penſiones obtinendas diſpenſatum, & num. ſeqq.*

27 *Illegitimus diſpenſatus ad Ordines cenſetur etiam diſpenſatus ad penſiones, & beneficia ſimplicia.*

28 *Præſentatio non tribuit titulum, ſed tantummodo jus ad rem.*

29 *Nec per eam contrahitur ſpirituale conjugium, ſicut per inſtitutionem, & electionem.*

30 *Filius illegitimus poteſt obtinere beneficium in Eccleſia, in qua pater olim fuit intitulatus, ſed poſſeſſionem nec per ſe, nec per Procuratorem habuit.*

31 *Beneficium intelligitur cum apprehenſione poſſeſſionis.*

32 *Filius illegitimus prohibetur obtinere beneficium, quod olim ejus pater abſque legitimo titulo, & minus pacifice aliquandiu poſſedit.*

33 *Filius legitimatus per rescriptum Principis prohibetur obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater.*
Secus si sit legitimatus per subsequens matrimonium.
34 *Filius illegitimus, cujus pater fuit Rector Ecclesiæ Matricis, an possit obtinere filialem dependentem, seu alias illi unitam.*
35 *Nepos legitimus ex illegitimo patre, an admitti possit ad beneficium, quod ipsius avus habuit, non obstante Concilio Tridentino cap. 15. sess. 25. & num. seqq. usque ad n. 48.*
36 *Nepotes an comprehendantur filiorum appellatione, & num. seqq.*
38 *Pater prohibitur relinquere filio spurio, non censetur prohibitus relinquere nepoti legitimo ex filio spurio.*
40 *Nepos legitimus ex filio illegitimo, an prohibeatur obtinere beneficium avitum vivente avo, & patre, adeout in ejus favorem, nec avus resignare, nec pensio constitui possit.*
41 *Resignationes reciprocæ parentum Clericorum in favorem filiorum reprobantur a Concilio Tridentino.*
42 *Patri super fructibus beneficii, quod filius obtinet, non acquiritur ususfructus, sicut in peculio Castrensi, vel quasi.*
43 *Nepos legitimus ex patre illegitimo eo mortuo non recidit in potestatem avi.*
44 *Finis attendi debet ad dignoscendum, an dispositio censeatur favorabilis, vel odiosa.*
45 *Nepotes in materia favorabili veniunt filiorum appellatione, etiamsi dispositio loquatur de filiis ex se natis.*
46 *Parentum appellatione avi, & proavi tontinentur.*
47 *Filii illegitimi quas ob causas excludantur ab Ecclesiis parentum.*
48 *Nepos illegitimus ex filio itidem illegitimo, an excludatur a beneficio avi.*

1 *AD extirpandas*. Filius etiam legitimus removetur ab Ecclesia, in qua immediate successit Patri Vicario, vel Rectori, hoc dicit secundum Joan. Andr. & alios post eum. In prima parte ponitur decisum exordium. In secunda provisio ibi, *Fraternitati*, & refertur integra ab Antonio Augustino in 2. *collect. Decret. lib.* 2. *tit.* 9. *cap.* 1.

Nota primo ex principio Decretalis, causam, ob quam filius prohibetur institui in Ecclesia patris, videlicet, quia per hoc notatur successio in beneficiis Ecclesiasticis, quæ detestabilis est, & sacris Canonibus inimica, c. *Accepimus*, & ibi dixi in 3. *notab. supra de pact. cap. Extransmissa in fin. supra hoc tit. & cap. Ab abolendam infra eod.*

2 Secundo nota ibi, *Provinciæ tuæ*. Et signa casum notabilem, in quo Archiepiscopus in subditos suffraganei habet jurisdictionem, videlicet quando publice Clericus
3 beneficium detinet illicite, ut hic per Butr. *in* 2. *notab.* Et ex hoc notat Host. *in princ.* Metropolitanum esse judicem in communi vitio Provinciæ, ad idem c. *fin. supra de rescript.* ad hoc c. 3. *infra de institut.* & consentiunt hic Joa. Andr. *n.* 1. *in ver. Provinciæ*, Bellam. & Cardin. ambo *in princ.* Anchar. in 2. *not.* & Joan. de Anan. *num.* 1. Quod nota ad declarationem eorum, quæ habentur in c. *Pastoralis infra de offic. Ordinar.*

4 Tertio nota, filium Sacerdotis appellari & illum, qui ante Sacerdotium genitus est, ut hic probatur evidenter; nam primo textus dicit filii Presbyterorum, & paulo infra subjungit, sive geniti sint in Sacerdotio, sive non; concordant text. in c. *Inter ceteras supra de rescript.* & ibi vide quod scripsi in 3. *not.* de Joan. Andr. qui fuit filius Sacerdotis, sed non in Sacerdotio procreatus.

5 Quarto nota ibi, *Nulla persona media*. Filium etiam legitimum non posse immediate succedere in beneficio patris, ut hic, nisi cum eo per Apostolicam sedem fuerit dispensatum, *cap. Extua supra eodem*. Nam etiam de filiis ex legitimo matrimonio susceptis intelligitur hæc litera, arg. c. *Extransmissa*, & c. *Constitutus supra eodem*, secundum glossam *final. hic*, Innocen. *in fin. in ver. Filii*, Host. *num.* 1. *in verb. Sacerdotio*, Joan. Andr. Bellam. Card. & omnes *supra in Summar.* & Butr. in 5. *not.*

Ceterum etsi filius legitimus non possit intitulari in ipsomet beneficio, quod immediate pater obtinuit; potest tamen beneficiari in Ecclesia, cui pater præfuit, aut 6
præest, c. *Ad hæc*, & ibi notat glos. *final.* communiter approbata *infra eod.* & Host. *hic n.* 1. *in ver. Sine non*. Nec obstat c. *Ad abolendam infra eod.* quoniam ille textus procedit tantum in filio illegitimo, qui in Ecclesia paterna præbendari non debet. Et illa dictio, *maxime*, exponitur pro tantum, ut ibi notat glos. 2. & communiter Doctores. Vel dic melius dictio, *maxime*, ibi ponitur ad differentiam illegitimorum, qui ante Sacerdotium sunt geniti, itaut sit sensus: Filii illegitimi, id est naturales, & non in Sacerdotio, imo dum laici erant procreati, & maxime spurii, id est, geniti in Sacerdotio, Canonici in Ecclesiis Patrum suorum esse non possunt. Et sic dictio, *maxime*, stat in propria significatione, & implicat idem in sensu contrario, sed legitimos non includit, & hinc intellectum ad illum textum posuit glos. seqq. in ver. *In secularibus*, & Host. *in Summ. hoc tit. §. Qui filii circa princ.* concordat c. *Cum decorem infra eodem*.

Quinto nota in iisdem verbis, *Nulla persona media*. 7
A contrario sensu filium illegitimum hoc jure inspecto posse intitulari in beneficio, quod pater obtinuit mediate; id est, cum eo vita functo media intercessit persona, cui beneficium illud est collatum, ut in c. *Ex transmissa sup. eod.* Nam persona media purgat vitium successionis, ut 8
illic notant Innoc. in *ver. Decreto*, Host. *num.* 3. Joan. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 4. & communiter omnes.

Ceterum adverte, nam quantum ad successionem mediatam illegitimorum in beneficiis parentum hæc Decretalis Alexandri III. nominatim corrigitur a Clem. VII. in Constitutione 30. incipien. *Ad Canonum conditorem*, in Bullar. *tomo* 1. *pag.* 598. qua statuitur, ut de cetero filii Presbyterorum ex fornicationi nati quæcunque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & quorumvis Ordinum regularia, quæ eorum Patres Presbyteri, & Clerici, ac Religiosi in titulum, vel commendam, seu administrationem ad tempus, vel in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo unquam tempore quoquomodo obtinere possint, non obstante quod Alexander III. disposuerit filios Sacerdotum posse succedere in beneficiis parentum media intercedente persona.

Idipsum, quamvis non ita clare, postea sanxit Tridentina Synodus in c. 15. *sess.* 25. *de reform.* in hæc verba: *Ut paternæ incontinentiæ memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur; non liceat filiis Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere; nec in dictis Ecclesiis quoquomodo ministrare; nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere*. Hæc ibi: verba enim illa, *longissime arceatur*, repellunt filium illegitimum a beneficio paterno, etiamsi media persona intercesserit, & ita declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpres.

Nam consulta, an filius illegitimus obtinere possit beneficium in Ecclesia, in qua ejus pater fuit etiam beneficiatus, media tamen alia persona: respondit non posse, quia illa distinctio, an pater mediate, vel immediate obtinuerit, procedit (*scilicet post Concilium*) tantum in legitimis.

Porro ex contextu tam Constitutionis Clementis VII. 10
quam Concilii Tridentini *in d. capite* 15. *sessione* 25. collige sex notabiles differentias inter jus novissimum, & jus commune antiquum in materia successionis filiorum illegitimorum in beneficiis parentum.

Prima differentia est, quia de jure communi non erat 11
usquequaque clarum, an excluderentur a beneficiis parentum filii illegitimi Clericorum; nam de filiis Presbyterorum inscribitur hæc rubrica, de quibus etiam loquitur c. *Ad præsentiam*, & c. *Præsentia sup. eod.* Item filiis Sacerdotum, non autem Clericorum congruit ratio prohibitionis, quæ habetur in c. *Cum decorem in fine infra eod.* videlicet, quia indecorum est, ut in Altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo unigenitus Dei Filius Æterno Patri pro salute humani generis victimatur. Nec obstat c. *Ex sua supra eodem*, ubi improbatur, ut filii Sacerdotum, *vel Clericorum* obtineant immediate Ecclesias parentum sine dispensatione Apostolica. Quoniam verba illa, vel Clericorum, referri possunt ad filios legitimos, cum & ipsi prohibeantur obtinere Ecclesias parentum nulla intercedente persona, c. *Extransmissa*,

& *cap. Constitutus supra eod.* & fusius ostensum est supra *in 4. not ab.* & eodem modo respondetur ad hoc capit. ubi excluduntur filii sive sint geniti in Sacerdotio, sive non; nam verba illa, *sive non*, sunt apposita propter legitimos, qui pariter repelluntur ab Ecclesiis, quas patres proxime obtinuerunt, ut prædixi. Verum hanc dubitationem sustulit jus novissimum memoratæ Constitutionis Clementis VII. quæ nominatim excludit etiam Clericorum filios, ut patet ex illis verbis: *Presbyteri, Clerici, ac Religiosi eorum patres*; & consonat Concilium Tridentinum in *dicto cap. 15. sess. 25.* ibi: *Non liceat filiis Clericorum*. Quamobrem beneficium simplex, quod pater in minoribus Ordinibus constitutus aliquando obtinuit, filius illegitimus hodie nullatenus potest obtinere sine dispensatione Papæ, qui solum dispensat contra Concilium generale, ut scripsi plene in *c. fin. infra eod.*

12 Secunda differentia est, quia de jure communi filius illegitimus prohibetur instituti in beneficio patris immediate tantum, non autem mediate: quia persona media purgat vitium successionis, ut *hic*, *& in concordantibus*, *de quibus supra in 5. not ab.* secus ex Constitutione Clementis VII. & Concilio Tridentino, quia prohibita est successio illegitimorum etiam mediata. ut dixi supra *n. 19.*

13 Tertia differentia est, quia ex dispositione juris communis, quamvis filius illegitimus non possit obtinere beneficium in Ecclesia, in qua pater de præsenti est beneficiatus, ut est text. in *cap. Cum decorem*, *& cap. seqq.* & 14 utrobique omnes notant *infra eod.* potest tamen obtinere aliud beneficium ab eo, quod in eadem Ecclesia pater habuit in præteritum, sed non habet de præsenti; nisi debeat patri ministrare, ut per Abb. *in dict. cap. Cum decorem num. 1. vers. Credo*, & nisi sit personatus illius Ecclesiæ, cujus Vicariam perpetuam immediate habuit pater suus, vel e contra, *capit. Michael supra eodem*, & notat Henric. Boich. in *capit. ultim. num. 10. infra eod.* Verum ex Concilio Tridentino in *dict. cap. 15. sess. 25.* filio illegitimo non licet obtinere beneficium etiam dissimilem in Ecclesia, in qua pater in præteritum fuit beneficiatus, licet non sit in præsenti, ut patet ibi, *habent*, *vel habuerunt*.

15 Quarta differentia est, quia jure communi inspecto filius illegitimus poterat obtinere Ecclesiam, in qua pater sine titulo ministravit, ut Vicarius temporalis, ut leg. & not. in *capit. Constitutus supra eodem* & declarat Henric. Boich. *in dict. cap. ult. num. 7. versic. Et tunc aut quæris inf. eod.* & quoad hoc nil novi juris statuit Concilium Tridentinum in *dict. capit. 15.* quia respectu patris requirit beneficium, sicut requirit jus commune, ut *in dict. cap. Constitutus*, *& in cap. Cum decorem infra eod.* & ita declaravit Sacr. Congregatio ejusdem Concilii Interpres, ut in subjecta declaratione, videlicet: An illegitimus prohibeatur acquirere beneficium in Ecclesia, in qua pater nunquam fuit intitulatus, sed alias celebravit, vel inservivit tanquam Capellanus ad nutum amovibilis, & Sacramenta ministravit, sed non habuit in ea titulum proprium Capellani, aut alterius beneficii: Sacr. Congreg. censuit non prohiberi.

16 At ex Constitutione Clement. VII. secus dicendum videtur, quia disertis verbis in ea prohibetur, ne filii Presbyterorum ex fornicatione nati obtinere possint administrationes, officia, vel alia quæcunque beneficia etiam regularia, quæ eorum patres in titulum, vel Commendam, seu administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinuerunt. Atque ita filius illegitimus non videtur posse obtinere beneficium manuale, seu Vicariam, aut Commendam temporalem, quam pater obtinuit: tales enim sunt Commendæ, vel administrationes ad tempus, de quibus loquitur Constitutio, ut patet in *dict. cap. Constitutus supra eodem*, *& in c. Nemo de elect. lib. 6.* Item tales sunt administrationes, seu beneficia manualia Regularium, de quibus ibi fit mentio, ut in Clem. *Quia Regulares*, §. *Præmissa*, & ibi gloss. in *ver. Revocari de suppl. neglig. Prælat.*

17 Sed dices, Concilium Tridentiuum *in dict. cap. 15. sess. 25.* solum prohibet ne filius illegitimus possit habere beneficium, vel pensionem, aut ministrare in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus; Ergo a contrario sensu hoc permittit, si pater ibi non fuit beneficiatus, sed tantum conductitius, arg. *leg. Cum Prætor*, *ff. De judic. & c. Nonne infra de præsumpt.* & consequenter Constitutio Clement. VII. videtur revocata per legem Concilii posteriorem illi contrariam, *cap. 1. de Constitut. lib. 6. leg. Sed & posterio-*

res, *ff. De legib. & in 1. constitut. C.* §. *Quidam*, & forte cum Concilium gravaverit filium illegitimum in hoc, ut non possit ministrare, vel pensiones obtinere in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus, sicut poterat de jure communi, voluit eum relevare in alio, ut possit præfici Ecclesiæ, in qua pater ministravit sine titulo, arg. *l. 1. in fin. ff. De iis*, *quia ante apertas tab. l. fin. Cod. De institut. & l. subst it. & l. Eeum qui ff. De jurejur.*

At responderi potest argumentum a contrario sensu non 18 procedere, quando ejus argumenti contrarium reperitur in jure expressum, *c. Si qui a simoniacis 1. q. 1. l. Conventiculam*, *C. De Episcop. & Cleric.* & notat Jo. Andr. *in c. Publicato n. 18.* & Butr. *n. 24. supra de elect.* & ita sumi non potest ad correctionem Constitutionis Clementis VII. *c. A nobis il secondo*, & ibi Abb. *n. 4.* & Felin. *n. 1. vers. Nota argumentum infra de sent. excomm.* gloss. *in Clement. 1. in ver. Observare eod. tit.*

Præterea cum Decretum *dict. capit. 15.* emanaverit in odium illegitimorum, & ad arcendam memoriam paternæ incontinentiæ a locis Deo sacratis, ut patet ibi *in princ.* esset contra mentem Concilii, ut in eorum favorem redundaret, arg. *l. Legata inutiliter*, *ff. De adimendis Legatis*, & notat gloss. in *cap. Quod ob gratiam in fin. de reg. jur. lib. 6.* Argumentum autem a contrario sensu generaliter non procedit, quando non sumitur a contrario sensu rationis, seu mentis Legis, vel Canonis, sed simpliciter a contrario sensu literæ, *c. Quod dicitur cum sua gloss. & c. Joseph infra de verb. signific.* & notat Everard. *in sua centuria legali in loco a contrario sensu n. 21.*

Advertete tamen, quia in Constitutione Clementis VII. quam ad literam referunt Gigas *de pension. qu. 86. in princip.* & Navarr. *in cap. Si quando except. 2. in princip. de rescript.* & summatim Nicolas Garz. *de bene. par. 6 f. cap. 3. n. 9.* desunt illa verba, *ad tempus*, *seu in perpetuum*, & eorum loco leguntur sequentia, videlicet, *seu ut aliis perpetuo unita*, & posita hac lectura cessaret hæc tertia differentia, & servandum esset jus vetus. Sed prima lectura habetur etiam in Bullario veteri in *Constitut. 31. Clem. VII. pag. 221.* Quod nota, quia ad prædicta Constitutionis verba Doctores non advertunt.

Quinta differentia est, quia de jure communi non re- 19 peritur prohibitum, quo minus filius illegitimus possit ministrare sine titulo, & tanquam Vicarius temporalis in Ecclesia, in qua pater fuit beneficiatus. Nam jura omnia excludunt filios Sacerdotum a beneficiis parentum duntaxat, non autem ab administratione sine titulo Ecclesiastici beneficii, ut patet hoc titulo fere per totum, Et in hoc concordat Constitutio Clementis VII. Sed Concilium Tridentinum disertis verbis prohibet ne illegitimi in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficiorum aliquod Ecclesiasticum habent, vel habuerunt, possint quoquomodo ministrare. Unde ex Concilio illegitimus prohibetur esse Capellanus amovibilis in Ecclesia, in qua pater fuit intitulatus.

Quinimo proposito dubio, an filius illegitimus prohi- 20 beatur esse Cantor in Ecclesia, in qua pater est beneficiatus. Die 2. Decembris 1574. Sacra Congregatio censuit, filium hunc censeri prohibitum esse Cantorem in Ecclesia, in qua pater est beneficiatus. Tum quia licet proprie non 21 dicatur filius Cantor ministrare; tamen Concilium utendo illa dictione, *quoquomodo*, includit generalem modum, licet proprie non dicatur ministerium. Tum quia hæc materia tendens ad decorem, & honestatem Clericalem, non est odiosa, sed favorabilis; ideo ad improprium est extendenda. Tum quia militare videtur illa ratio, ne memoria incontinentiæ paternæ. Tum quia potest contingere, ut pater celebret Missam Conventualem, & canat: Sursum corda; filiusque cum aliis Cantoribus canat: Habemus ad Dominum, & sic filius patri ministret voce sua in Altari. Et ideo ex duodecim Cardinalibus novem fuerunt in hac sententia, ut filius comprehendatur Decreto *d. c. 15.*

His addo Navarr. *cons. nu. 46. de Constitut.* ubi consulit filium illegitimum non posse Subdiaconatus, vel Diaconatus officio fungi, neque Sacristam, vel Cantorem agere in Ecclesia, in qua pater est beneficiatus; quia negari non potest quin hujusmodi actus exercendo in illa Ecclesia aliquo modo ministret.

Amplius putat ibi Navarrus, nec liceret illegitimo 22 in tali Ecclesia Missam privatim celebrare tanquam extero, & peregrino Sacerdoti: quia etsi videatur non tam ministrare in Ecclesia, quam suæ consolationi consulere;

negari tamen non potest eum ministrare aliquo modo in illa Ecclesia in Altaris ministerio; & constat rationem arcendi memoriam paternæ incontinentiæ attingere aliqua ex parte celebrationem illam privatam; & ratio legis est anima legis, ut Dyn. ait in *capit. final. de regul. jur. lib. 6.* Licet & Navarri sententiam in hoc ultimo nimis esse rigorosam, & consuetudinem esse in contrarium affirmet Emmanuel Rodriq. *de regular. tom. 1. capit. 247. num. 1.* quem refert, & sequitur Nicol. Garz. *in tract. de benefic. par. 7. cap. 3. n. 70.*

23 Sexta differentia est, quia filio illegitimo dispensato ad pensiones obtinendas non est prohibitum de jure communi obtinere pensionem super beneficio paterno; hæc enim decretalis, & jura concordantia tantummodo eum repellunt a beneficio, cujus appellatione non venit pensio, *capit. Quamvis*, ubi hoc notat Franc. *num. 3. de prabend. lib. 6.* Sarnen. *in regul. de infir. quæstion. 16.* Paleot. *de noth. & spur. capit. 58. num. 4.* & probavi latissime in *capit. Ad audientiam, il secondo a num. 74. usque ad num. 121. supra de rescript.* post Abb. *ibi num. 2.* & Felin. *in princip.* & in terminis Constitutionis Clement. VII. sic probat Gigas *de pension. quæst. 86. num. 4. & 5. vers. Prædictis tamen non obstantibus.* At Concilium in *dict. cap. 15. sess. 25.* statuit expresse, ne illegitimi habere possint pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt.

24 Porro in omnibus casibus, in quibus superius dictum est, illegitimum posse obtinere beneficium, hoc intelligas tu, & per dispensationem Papæ, si sit dignitas, personatus, aut beneficium curatum. Vel per dispensationem Episcopi, si beneficium sit simplex, ut *capit. 1. sup. eod. & infra capit. ult. & cap. 1. eod. tit. lib. 6.* Archidiac. *in summa 66. dist.* glossa *fin.* & Henric. Boich. post alios, quos citat *in dict. cap. ult. num. 4. 5. & 6. infra eod.* Ut autem filius illegitimus obtinere possit beneficium patris, necessaria est dispensatio Apostolica, qualecunque sit beneficium, ut in *c. Ex tua supra eodem*, & hoc propter duplex impedimentum, id est, illegitimitatis, & successionis, arg. *c. 2. infra eod lib. 6.* & tenet Specul. *in rubr. delegato*, §. *Nunc ostendendum, vers.* 63. Jo. Monach. *in d. cap. 1. super ver. Natalium*, quos refert, & sequitur Henric. Boich. *in d. cap. ult. n. 9. vers. Si non intervenit infra eodem.*

25 26 QUÆRO: Posito Trident. Concilii decreto *cap. 15. sess. 25. de reform.* Utrum Sacerdos habens generaliter facultatem transferendi pensionem sibi authoritate Apostolica reservatam super fructibus Parochialis Ecclesiæ, ad quam antea præsentatus fuerat absque ulla institutione, possit eandem pensionem transferre in Clericum ejus filium illegitimum ad pensiones, & beneficia Ecclesiastica obtinenda a Sede Apostolica dispensatum.

27 Videtur affirmative respondendum; nam ex parte filii sublatum est impedimentum illegitimitatis per Apostolicam dispensationem, per quam fuit habilitatus ad Clericatum; & consequenter ad obtinendas pensiones, & beneficia simplicia, ut notat Innocentius in *cap. ult. n. 2. infra eodem*, Oldrad. *cons. 215. Puncta brevia nu. 6. vers. Quædam ex intentione*, Calder. *cons. 66. num. 2. vers. Quædam dispensatio*, quod est unicum *in tit. de filiis Presbytero.* ex parte autem patris Sacerdotis impedimentum non adest; nam decretum Concilii *dict. cap. 15. sess. 25.* non prohibet quominus filii illegitimi possint obtinere pensiones, quas eorum parentes obtinuerunt; sed tantum prohibet filios illegitimos obtinere pensiones ex fructibus beneficiorum, quæ parentes obtinebant, vel alias obtinuerunt; & sic requiritur, ut patres fuerint intitulati. At in casu præsenti 28 pater non obtinuit Parochialem Ecclesiam, super cujus fructibus habuit pensionem; sed tantum fuit ad ipsam præsentatus; atque ita non habuit titulum, sed tantum jus ad rem, *c. Quod autem de jur. patrim.* & notatur in *c. Cum* 29 *Bertoldus de re judicat.* Præsentatio enim dicitur quoddam inchoamentum ad institutionem obtinendam, Abb. *cons. 76. Plura n. 3. vers. Confirmo prædicta lib. 2.* neque ex præsentatione contrahitur cum Ecclesia matrimonium spirituale, sicut contrahitur ex institutione, vel electione, Lapus *allegat. 76. n. 4. vers. Hinc est.* Deficiente igitur hoc casu intitulatione non intrat dispositio Concilii: Ideoque S. Congregatio, ut dixi *supra n. 16.* jam censuit filium illegitimum non prohiberi obtinere beneficium in Ecclesia, in qua ejus pater nunquam fuit intitulatus ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, licet pro Capellano amovibili in eadem Ecclesia inservierit, ut etiam tradit Paris. *de resignat. benef. lib. 6. quæst. 4. num. 22.* & latius *quæst. 2. num. 108. usque ad num. 112.* & Gonzal. *ad regul. 8. Cancellariæ glossa 5. §. 5. numer. 23.* ubi in terminis asserunt, decretum Concilii non obstare quo minus pater habens potestatem transferendi pensionem, quam possidet, possit illam transferre in filium suum Clericum illegitimum. Sed nec jus commune ante Constitutionem Clementis VII. obstare, probat Gigas *de pens. quæst. 86. num. 5. vers. Prædictis non obstantibus.*

Quamobrem ad dubium superius propositum Sacra Congregatio Cardinalium Trident. Concilii Interpretum censuit ejusdem Concilii decretum *cap. 15. sess. 25.* non obstare, quin prædictus Sacerdos pensionem sibi, ut proponitur, reservatam transferre possit in Clericum ejus filium illegitimum,

Secundo QUÆRO, An filius illegitimus possit obti- 30
nere beneficium in Ecclesia, in qua pater olim jus habuerat ad quosdam Canonicatum, & Præbendam in eadem Ecclesia Cathedrali, super quibus tandiu litigaverat, quousque cesserat juri sibi competenti, nec unquam in ejusdem Canonicatus, & Præbendæ pacifica possessione fuerat, nec unquam tanquam Canonicus in Choro, vel in Capitulo dictæ Ecclesiæ comparuerat, vel inservierat.

Breviter respondeo ex sententia Sacræ Congregationis Concilii. Si Pater possessionem apprehendit etiamsi per solum Procuratorem apprehendisset, filium comprehendi *dict. capit. 15. sess. 25.* Sed si pater nunquam possessionem habuisset, neque per se, neque per Procuratorem filium non comprehendi; nam quando lex loquitur de ob- 31
tinentibus beneficium, intelligitur cum apprehensione possessionis, *capit. Si tibi concesso de prabend. tib. 6.* glossa *pragmat. sanctit. tit. de collat.* §. *Item insuper in ver. Obtinebunt*, & *de pacif. possess.* §. *Ordinarii in ver. Inquirant*, *fol. 76.*

Itaque possessio principaliter spectanda est. Quinimo 32
Sacr. Congregatio censuit filium illegitimum prohiberi ex Concilio obtinere beneficium, quod olim ejus pater absque legitimo titulo, & minus pacifice aliquandiu possedit.

Tertio QUÆRO, An prohibitio Concilii *d. cap. 15.* 33
sess. 25. extendatur etiam ad filium legitimatum.

Cardinalis Alciatus hæc adnotavit, Concilium dicit, filiis Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati sunt, & sic excluduntur legitimati, qui non sunt nati ex legitimo matrimonio.

Hoc credo verum in legitimato per rescriptum Principis, secus si filius esset legitimatus per subsequens matrimonium, quia talis venit appellatione nati ex legitimo matrimonio etiam in materia stricta, ut firmat glossa in *capit. Innotuit in ver. Conjugata supra de election.* quam sequuntur communiter Doctores, ut scripsi in *capit. Cum in cunctis num. 13. eod tit.* & notat Brixiensis *in suo repertorio in ver. Legitimatus*, & in proposito hoc tenet Butrius *hic ultima quæst.*

Quarto QUÆRO, An illegitimus, cujus pater fuit 34
Rector Ecclesiæ matricis, possit obtinere filialem dependentem, seu alias illi unitam, in qua eadem matrix habeat etiam quædam jura Parochialia, salvo decreto Concilii *capit. 15. sessione 25.* Ad hoc dubium Sacra Congregatio respondit illegitimum posse obtinere Ecclesiam filialem dependentem, seu alias unitam accessorie, & per viam subjectionis matrici, dummodo pater in ea non ministraverit; unitam vero æque principaliter, itaut intitulatus in una censeatur in utraque intitulatus, aut si in utraque pater ministravit, non posse. Similem quæstionem proponit Hostiensis in *cap. Ex transmissa num. 9. vers. Quid si Ecclesia*, ubi etiam Bellam. *nu. 5.* & Butr. *n. 12. supra eod.*

Quinto QUÆRO, An nepos legitimus ex legitimo 35
patre admitti possit ad beneficium, quod ipsius avus habuit, non obstante decreto Concilii Trid. *d. c. 15. sess. 25.*

Die 21. Januarii 1573. Sacra Congregatio ex sententia omnium, solo Cardinale Alciato dubitante, censuit non posse, propter illam rationem finalem expressam in Concilio, ut paternæ incontinentiæ, quæ militat etiam in nepote legitimo ex spurio; & præsertim ponderando illam dictionem Concilii, *longissime arceatur*, sic ut extendatur ad alias personas omnes, quæ memoriam hanc facile refricare possent: & quia communis opinio videtur esse in *c. Ad extirpandas de filiis Presbyt.* quod prohibitio in filio extendatur 36
etiam ad nepotem legitimum ex spurio, ut attestantur ibi Abb. & Butr. secundum quam in terminis indicavit Se-

na-

natus Tholosanus, ut refert, & probat Rebuff. in *prax. benef. fol.* 312. *num.* 27. Et quamvis Joan. Andr. Abb. Butr. Bellam. Cardinal. Ancar. Henric. teneant nepotes non comprehendi; & forte illa opinio sit hodie communior: tamen procedit in terminis *dict. capit. Ad extirpandas*, quod innititur illi soli rationi, ne successor detur. At Concilium *dict. capit.* 15. innititur rationi, ne memoria paternæ incontinentiæ, &c. Quæ semper militat. Unde non obstat. quod in casu præsenti vivat adhuc pater illegitimus, quo casu Henr. vult non excludi nepotem. Quia hoc est intuitu illius solius rationis, ne successio detur. Et ita quoque non obstat, quod in casu præsenti nepos nolit succedere immediate avo, cum beneficium ad personam mediam prius transierit; & Bero. intelligat *d. capit. Ad extirpandas*, quia immediate succeditur. Quoniam hoc quoque rationi illi innititur, ne detur successio, & Concilium considerat illam rationem paternæ incontinentiæ. Nec obstat, quod in materia odiosa nepotes non
37 veniant appellatione filiorum, quia Congregatio non ha-
38 buit hanc materiam pro odiosa, sed favorabili, propter honestatem Ecclesiasticam. Nec obstat, quod pater prohibitus relinquere filio spurio, non censeatur prohibitus relinquere nepoti legitimo ex filio spurio, Bart. *in leg Gallos*, §. *Quod si is ff. De liber. & posth.* & Paleot. *de noth. & spur. cap.* 53. *per leg. fin. Cod. de natural. liber.* Nam hoc procedit in profanis, & in quibus non est posita illa ratio memoriæ incontinentiæ paternæ. Quanquam autem hæc fuerit sententia Congregationis totius, solo Alciato dubitante: quia tamen duriuscula, & exemplaris visa est; ideo verbum cum Sanctissimo faciendum. Sanctissimus audita resolutione Congregationis jussit perquiri, an aliquid inveniretur in Dataria, in Cancellaria, & Rota. Sacra Congregatio adhibita diligentia in Dataria, & in Cancellaria, nihil certi invenit. Rota vero re discussa, exhibuit decisionem pro nepote. Cumque de eo casu iterum agendum esset in Congtegatione, dilata res fuit in longum, & amplius de eo casu non fuit tractatum in Congregatione, quia qui procurabant illum casum, non curarunt amplius prosequi, nec scire quid statueretur in Congregatione.

Postea supervenit alius casus Legionen. quem Sanctissimus ad Congregationem misit, ut tandem decerneret. Visæque fuerunt novæ allegationes cum decisione Rotæ, & die 17. Maii 1576. in Congregatione re mature discussa, ex novem Cardinalibus, duo sanctæ Crucis, & Comendonus censuerunt amplius deliberandum, & videndum decisionem Rotæ. Tres Gesuald. Ursin. Alciat. pro nepote omnino censuerunt. Quatuor Vvarmien. Lomellin. Senon. Carafa contra nepotem, Gesuald. fuit etiam in singulari opinione nihil decidendum, sed si decidendum, sensit pro nepote, tamen referendum Sanctissimo.

Die 7. Junii 1576. Congregatio Generalis dixit, quod licet alias dubitaverit, tamen visa decisione Rotæ, stat pro nepote, & etiam Comendonus, & ita quinque Cardinales steterunt pro nepote.

Die 17. Julii 1576. cum Alciatus retulisset supradicta omnia, Sanctitas sua omnibus diligenter perpensis, & memor illius legis fin. *Cod. de natural. libert.* item illorum verborum Concilii de dispensatione agentium, item aliarum rationum alias adductarum, statuit pro nepote legitimo ex filio, seu filia illegitimis, itaut non comprehendatur decreto Concilii *dict. cap.* 15. & sic possit habere be-
39 neficium, quod fuisset avi. Et addidit duas alias rationes. Prima, quia cum communis ster contra assertionem illam in *dict. cap. Ad extirpandas*, ut Rota collegit in suo voto; sicque communis opinio hodie stet pro nepote isto, cum item ex novem Cardinalibus Congregationis quinque pro nepote senserint, standum est communi sententiæ. Altera est (quia Concilium dicit, ut paternæ incontinentiæ:) at hoc nunquam poterit objici isti nepoti, cujus pater non fuit incontinens, quia cum ex uxore legitima genuit.

Rotæ decisio edita fuit in causa nullius legitimatus die 12. Februarii 1574. coram Rubeo, & habetur impressa apud Navar. *consil.* 10. *de filiis Presbyterorum*, & approbatur apud Cardin. Seraph. *decis.* 1442. *num.* 11. Pro eadem sententia consuluit latissime idem Navarr. *consil.* 9. *eod. tit.*

40 Sexto QUÆRO, An declaratio Sac. Congregationis, qua decisum fuit nepotem legitimum ex filio illegitimo non prohiberi obtinere beneficium avitum, procedat etiam vivente avo, & patre; adeout avus beneficium, quod hodie obtinet, huic nepoti renunciare non possit, aut si tertio renunciaverit, non sit super eo beneficio nepoti pensio reservanda.

Ratio dubitandi, cur non procedat vivente avo, est, 41
quia præsumitur fraus, quando consentit avus pensioni in favorem personæ tam conjunctæ, arg. *leg. penult.* §. 1. *ff. De bon. liber.* patet enim, & filius una censetur persona, *leg. fin. Cod. De impub.* At Concilium *cap.* 15. *sess.* 25. expresse fraudibus obviam iri voluit, dum reciprocas resignationes reprobavit. Secundo, quia majus scandalum est, ut avus solvat pensionem, seu renunciet beneficium suum nepoti ex filio spurio, quam ut solvatur, aut renuncietur ab extraneo, ipsoque avo defuncto. Rursus videtur non posse vivente filio illegitimo. Primo, quia qua ratione excluditur filius, eadem excluditur nepos in ejus potestate constitutus, *leg. Queritur, ff. De bon. libert.* alioquin ex persona filii sui legitimi consequeretur spurius indirecte a patre naturali, quod ipse prohibetur obtinere, contra *leg. Quod conditionis:* ubi hoc notat gloss. 1. *ff. De donat. cauf. mort.* Secundo, turpitudo, & memoria incontinentiæ paternæ magis spectatur, & vivit vivente ipso filio illegitimo, quam eo mortuo. Imo declarati videtur non procedere filio illegitimo defuncto, quia tunc nepos incipit esse proximior avo, qua ratione Hostiens. *hic, & in summa eod. titul.* §. *Qui filii*: aliique nonnulli censuerunt evitandam successionem in beneficiis, nepotem ex filio illegitimo mortuo non posse beneficium avi obtinere.

His non obstantibus videtur respondendum, declarationem procedere etiam vivente avo, tum quia secundum considerationes Sacr. Congregationis sufficit nepoti natum esse ex legitimo matrimonio, ut capax fit beneficii aviti, & non comprehendatur sub dispositione Concilii exclusiva, nec repræsentare incontinentiam paternam; Ergo vivat avus, necne, non debet eidem nepoti obesse: tum quia talis distinctio non probatur jure, nec fit ab aliquo Doctore, licet exagitata sit quæstio, An nepos ex filio illegitimo succedere valeat in beneficio avito, ut hic per DD. & patet ex decis. Rotæ supracitata *num.* 39. *in fine*, quæ collegit tres opiniones Doctorum ea de re; tum quia sicut Concilium *dict. capit.* 15. non distinguit, vivat necne pater, sed indistincte excludit filium illegitimum ab Ecclesia paterna; ita declaratio, quæ non excludit nepotem legitimum, indistincte accipienda est; tum quia 42
ratio dubitandi propter fraudem cessare videtur ex eo, quod de bonis, & fructibus beneficii, quæ filius obtinet, pater non percipiat, cum in his non quæratur patri usufructus, sicut nec in peculio Castrensi, vel quasi Castrensi, *Instit. Per quas personas nob. acquir.* & ibi notat. Facit responsum Guidopap. *consil.* 99. Si replicetur illos proventus, quos nepos accipit ex beneficio avito, percipere ex occasione filii spurii: Respondetur occasionem non facere ut ipsi filio quidquam acquiratur, argument. *leg. Socium qui*, §. *Socius*, *ff. Pro socio*. Provisio Concilii contra fraudes non extenditur ultra terminos premissæ prohibitionis. Ratio majoris scandali non est per se sufficiens ad includendum nepotem sub dispositione Concilii, quem declaratio Sacr. Congregationis a Decreto Concilii exemit, non obstante quod viderit aliqua scandala subesse.

Nec distinguendum vivat, necne filius illegitimus; tum quia Sacr. Congregatio secuta sententiam Rotæ, hujusmodi distinctionem non admisit; tum quia cum ex dictis appar eat diversam esse rationem excludendi nepotis, & filii, cessat argumentum ex *leg. Queritur*, & *leg. Quod conditionis*, nec memoria incontinentiæ paternæ nocere debet nepoti in his, quæ aliunde sibi quam ex patre proveniunt, *leg. Cum qui*, *ff. De interd. & relig.* Butr. *consil.* 29. tum quia si aliqua distinctio facienda esset, videretur amplectenda illa Hostiensis, ut nepos tunc excludatur, quando pater mortuus repetitur, propter speciem successionis prohibitæ. At ista non probatur, quia in jure ille, qui est incapax, non facit gradum in successorio edicto. Spurius autem est incapax, &c. Præterea distinctio est probabilis, si nepos per mortem patris recideret in potestatem avi: at hoc non contingit, nisi in filiis susceptis ex justis nuptiis, *Instit. de patr. potestat. in princip.* ergo &c.

Prædicta multo magis procederent, si ageretur de nepote ex filia illegitima, quem non habet in potestate, §. *Sui instit. de hared. qualit. & diff.* neque est capax beneficii, ut ejus persona intermedia prodesse, aut obesse non debeat.

44 Ceterum si principalis declaratio olim a Sac. Con, gregatione edita cum approbatione fel. record. Gregorii XIII. in dubium revocaretur, non absurde probari posset, nepotem ex filio illegitimo comprehendi decreto Concilii exclusivo. Primo, quia fuit præsuppositum materiam *c.* 15. esse odiosam, quæ tamen inspecto fine principali favorabilis censenda videtur, utcunque odium, & pœnam respectu certi generis personarum contineat, arg. eorum, quæ notat Bart. in
45 *l. Qui exceptionem, ff. de condit. indebit.* In materia autem favorabili appellatione filiorum comprehendi nepotes, in confesso est apud Bart. & alios in *l. Liberorum de verbor. significat.* etiamsi dispositio loqueretur de filiis ex se natis, ut post Bart. *ibi n.* 6. per *l. Lucius de hæred. institut.* tenuit Jas. in *l. Gallus*, §. *Quid si is n.* 13. *de liber. & posth.* & consequenter etsi Concilium loquatur de filiis Clericorum, qui non ex legitimo matrimonio nati sunt; verum est tamen hunc nepotem attenta paterna origine non esse natum de legitimo matrimonio, & vitium patris influere in filium in jure non est novum, *l. Quisquis, Cod. ad l. Juliam majest.* præterquanquod illa verba intelligenda sunt, ut non excludantur filii eorumdem Clericorum ex legitimo matrimonio.

46 Secundo, considero illa verba Concilii in principio, ut paternæ incontinentiæ memoria longissime arceatur: item illa, quæ parentes eorum obtinent, vel obtinuerunt; nam non arcentur longissime, si arcentur duntaxat filii primi gradus, nec frustra usi sunt Patres Concilii verbo, *Parentum*, quod avos, & proavos complectitur, *l. Quique*, §. *Parentem, ff. De in jus vocan.*

Tertio, non sola suscipio, quam Rota considera- 47
vit, quod filius esse solet patris similis, est ratio decreti Conciliaris, sed multiplex, nempe odium paternæ incontinentiæ, propterquam etiam leges civiles alienos faciunt filios a successione parentum, tot. tit. *C. De natural. liber. puritas, & decor Ecclesiæ, c. Cum decorem infra eod. & d. c. Is in princ. sess.* 25. ne peculium Christi indignis concedatur, S. Pius V. in Constitutione contra illegitimos, & *c. incipiens quæ ordini*, §. *Primo*, *Scandalum populi*, & ad extirpandas successiones in beneficiis, ex quibus rationibus, si non omnes æqualiter militant in filio, certe pleræque sunt considerabiles. At quando sunt plures rationes alicujus dispositionis, non protinus ubi aliqua deficit, cessat dispositio, §. *Affinitatis institut. de nupt.*

Non recedendo a principali declaratione in casu proposito, videtur respondendum nepotem legitimum ex filio, vel filia illegitimis non prohiberi, quin possit obtinere beneficium avitum, seu pensionem super fructibus aviti beneficii, sive avus, & pater, vel mater vivant, sive non.

Quid autem juris sit in nepote illegitimo, ex filio itidem illegitimo, an scilicet excludatur a beneficio avi, vide novissime per Nicol. Garz. *de benefic. par. 7. capit.* 3. *num.* 27. *in fin.* ubi refert decisum pro nepote.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XVI.

AD abolendam pessimam (quæ in pluribus inolevit Ecclesiis) corruptelam, firmiter inhibemus, ne Canonicorum filii, maxime spurii, Canonici fiant in secularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt patres eorum; Et si fuerit contra præsumptum, decernimus non valere. Qui vero tales (ut dictum est) canonicare præsumpserint, a suis beneficiis suspendantur.

AD Abolendam. Si illegitimus maxime spurius instituitur in Ecclesia, in qua institutus est pater, institutio non valet, & instituens a suis beneficiis suspenditur. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Bellameram, Butrium, Cardinal. Anchar. & Jo. de Anan. & primo ponit inhibitionis causam impulsivam. Secundo inhibet. Tertio decernit. Quarto contrafacientes puniri præcipit. Partes patent, Joan. Andr.

Pro intelligentia hujus text. vide quod scripsi in *c. Ad extirpandas n. 6. supra eod.*

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Gregorius IX. Turonen. Archiepiscopo.

CAPUT XVIII.

NImis in tua Provincia Ecclesiæ deformatur honestas ex eo, quod filii Sacerdotum, & alii non legitime nati, ad dignitates, & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoventur. Quocirca mandamus, quatenus prædictis personis a personatibus, & dignitatibus, & hujusmodi beneficiis prorsus amotis: ea personis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipsorum de jure noveris pertinere. Et ne id de cetero præsumatur, districtius inhibemus.

SUMMARIUM.

1 *ILlegitimus absque dispensatione Papæ ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum promoveri non potest.*
2 *Episcopus dispensare non potest contra Concilium generale, licet Concilium non prohibeat dispensationem, & num.* 44. *ubi refellitur contraria opinio.*
3 *Episcopi ex magna causa, an possint contra generale Concilium dispensare, & n.* 11. *usque in finem:*
4 *Dispensatio quid sit.*
5 *Rigor quid sit.*
6 *Dispensatio causam requirit communis utilitatis, vel necessitatis, & n. seqq.*
7 *Causa utilitatis, vel necessitatis in dispensationem Episcopi debet esse magna.*
8 *Dispensatio fieri non debet cum causæ cognitione, alias censetur subreptitia, & n. seqq.*
9 *Dispensatio sine justa causa dicitur dissipatio.*
10 *Episcopus sine justa causa dispensans est deponendus, si de*

si de hoc fuerit accusatus.

11 *Intellectus Extravag. Joan. XXII.* Sancta Romana §. Quid autem,

12 *Potestatis defectus nunquam suppletur ex causa quantumcunque urgenti,*

13 *Cardinalium cœtus non dispensat contra generale Concilium ex defectu potestatis.*

14 *Intellectus* c. Canones, &c. Sicut, 15. dist. *Concilia omnia œcumenica observari debent sicut Evangelia, ibidem.*

15 *Papa dispensat in omnibus statutis Ecclesiæ.*

16 *Episcopi contra Canones non dispensant, nisi dispensatio illis appareat permissa.*

17 *Papæ solius authoritas in omnibus Conciliis censetur excepta,*

18 *Dispensatio contra generale Concilium difficilius conceditur, quam contra alios Canones non Conciliares, & n. seqq.*

19 *Concilia generalia habent clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones.*

20 *Episcopus cum vero bigamo ad primam Tonsuram, & beneficia simplicia dispensare non potest, etiam ex magna causa utilitatis vel necessitatis.*

21 *Episcopum contra generale Concilium non dispensare etiam ex magna causa, qui Authores senserint.*

22 *Necessitas a rigore juris excepta intelligitur,*

23 *Declaratur.*

24 *Rotæ decisio, quod Episcopus ex magna causa dispensare possit contra Canones etiam Concilii, multipliciter declaratur, & num. seqq. usque in finem.*

25 *Inferior contra legem superioris in casibus inopinatis non dispensat si ad superiorem possit haberi recursus.*

26 *Impedimentum recursus ad Papam ex qua distantia ab urbe constituatur.*

27 *Opinio Navarri, & nonnullorum Theologorum circa dispensationes in casibus Sedi Apostolicæ reservatis refellitur.*

28 *Causa magna de novo emergens, & impedimentum recursus non sufficiunt ad dispensandum nisi periculum sit in mora.*

29 *Lex dispensativa cessat cessante causa dispensationis.*

30 *Episcopi concurrentibus requisitis possunt rigorem Canonum relaxare per viam dispensationis, non per viam statuti.*

31 *Constitutio respicit futura, dispensatio autem præterita.*

32 *Concilium Provinciale statuere non potest ut aliquis Baro propter inimicitias cum Episcopo, & Clero confiteatur extero Sacerdoti, etiam approbato a suo Ordinario.*

33 *Episcopus ceteris concurrentibus dispensat in impedimentis, si sint occulta, & matrimonium publicum, & separatio sine magno scandalo fieri non possit.*

34 *Sed non dispensat in matrimonio contrahendo in articulo mortis ad legitimandam prolem, & refellitur contraria opinio.*
Declaratur n. 43.

35 *Dispensatur facilius super jam facto, quam super faciendo.*

36 *Inferior a Principe non dispensat super jure prohibitorio.*

37 *Episcoporum facultas dispensandi in impedimentis, & irregularitatibus occultis habet locum in foro conscientiæ tantum.*

38 *Et dummodo matrimonium sic contractum cum probabili ignorantia impedimenti.*

39 *Matrimonium contrahens scienter in gradu prohibito caret omni spe dispensationis.*

40 *Idem si ignoranter quando solemnitates requisitas neglexit,*

41 *Dispensatus ab eo, a quo alias non poterat cessante impedimento, tenetur recurrere ad Sedem Apostolicam pro nova dispensatione.*

42 *Dispensare posset inferior in articulo mortis in impedimento dirimente, ne publica salus Regni pereclitaretur.*

43 *Priores facere possunt contra aliquod ordinamentum adunantiæ generalis, si illius observantiam sit damnosa Rei publicæ.*

Nimis. Illegitimus absque dispensatione Papæ ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum promoveri non potest. Hoc dicit. Sunt duæ partes. Prima ponit abusum provinciæ. Secunda corrigit præteritum, & prohibet in futurum ibi, *quocirca.* 1

Nota primo ex hac Decretali juncto *cap.* 1. supra eodem Episcopum non habere potestatem dispensandi contra Concilium, etiamsi Concilium non procedat ulterius prohibendo dispensationem; nam in *d. c.* Statuit Concilium Pictaviense, ut illegitimi ad sacros Ordines non promoveantur, nisi, ut Monachi fiant, nec tunc præficiantur: id est, ad Prælaturam habilitentur; hic vero Gregorius IX. pronunciat irritas promotiones factas de illegitimis ad Dignitates Personatus, aut beneficia curata absque dispensatione Papæ, & hoc facit non per viam statuti, sed per viam declarationis, dum mandat ut illegitimis a beneficii hujusmodi prorsus amotis, ea personis idonei conferantur. Propterea enim hæc constitutio traditur ad præterita, quia est juris veteris decclaratoria, ut hic notant Anton. de Butr. & Abb. ambo *in* 3. *notab.* Nullitas ergo dispensationum, quas concesserunt Episcopi provinciæ Turonensis, ut in textu, non oritur ex prohibitione, quæ habetur hic in fine, sed ex præcedenti decreto Pictavensis Concilii, quo illegitimi arcentur a sactis Ordinibus, & Prælationibus. Verum an hoc procedat magna subsistente causa dispensandi, dic plene ut in quæstione sequenti. 2

QUÆRO, An Episcopi ex magna causa possint contra Generale Concilium dispensare.

Domini de Rota *decis.* 261. *incip. In religioso, alias quinta, de jure patron. in nov.* decidunt Episcopum dispensare posse contra Canones etiam Concilii ex magna causa necessitatis, & utilitatis. Moventur per *c. Tali,* & *cap. Exigunt,* 1. *quæst.* 7. & *cap. Proposuisti, de Præb.* & allegant Joan. de Lignan. in *cap. At si Clerici, infra de judic.* & eos sequuntur Abb. in *cap. Cum dilectus, n.* 5. *supra de elect. Roman.* 325. *incip. Quo ad primum consultationis articulum num.* 7. *vers. Hinc est, quod notabiliter concludunt Domini de Rota, & cons.* 428. *incipien. In terminis propositæ consultationis, numer.* 14. & Felin. in *cap.* 1. *num.* 49. *vers. Et per illum textum dicunt Domini de Rota, de Constitut.* Idipsum ante eos voluit Hostiens. in *capitul. Exposuisti, numer.* 6. *præbend.* ubi per textum ibi, & per *cap. Vacante, eod. tit.* dixi Episcopum ex magna causa, & probabili posse venire contra Concilium. 3

Pro veritate quatuor sunt videnda. Primum, quid sit dispensatio. Secundum, quam causam requirat. Tertium, an Episcopus ex magna causa dispenset contra Concilium. Quartum, an & quibus concurentibus decisio Rotæ salvari possit.

Quoad primum dispensatio communiter diffinitur esse juris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo qui potestatem habet dispensandi, ut per gloss. in §. *Nisi rigor,* 1. *quæst.* 7. & in *cap. Ut constitueretur, in v. Detrahendum,* 50. *distin.* Et ita solemniter post Innoc. diffinit Archid. in *c. Licet canon. num.* 3. *de elect. lib.* 6. Joan. Andr. & Abb. in *cap. Dilectus, ambo num.* 6. *supra de tempor. ordinat.* Vel secundum Speculat. *lib.* 1. *tit.* 3. *de dispens.* §. 1. *in princ.* Dispensatio est provida juris communis relatio, utilitate, sive necessitate pensata, vel secundum Hostiens. relatum a Turrecrem. in *cap. Ut constitueretur, n.* 7. 50. *dist.* & Silvestro *in verb. Dispensatio, n.* 1. est rigoris juris per eum, ad quem spectat, misericors canonice facta relaxatio; quam diffinitionem posuit etiam Speculat. ubi supra absque illa additione, *misericors.* 4

Rigor autem nihil aliud est, quam quidæm excessus juris, & quædam austeritas facta ad terrorem, secundum quod dicit Canon pœnitentiam imponi contrahenti secundas nuptias, ut in *cap. Hæc ratione,* 31. *q.* 1. & communionem non esse dandam, etiam in fine vitæ his, qui defecerunt in accusatione Clericorum, id est, Episcoporum, ut in *c. Si quis Episcoporum,* 2. *q.* 3. Quandoque tamen rigor idem est quod subtilitas juris, ut in *c. In literis, infra de restit. spoliat.* prout hæc notantur in 5

cap.

c. Ut constitueretur in gloss præalleg. in v. Detrahendum, 50. *dist.* Idem dicit Hugo, sed secundum Bernardum, Hisp. & Laurentium relatos ab Archid. *n.* 3. rigor est jus; nihil enim aliud est, quam jus rigidum, argum. *l. Generaliter*, §. *Si quis servo ff. De fideicomm. libert.* & hoc tenet ibi Bellam. *n.* 1. per text. in *l. Prospexit*, *ff. Qui*, *& a quibus*.

6 Quoad secundum in dispensatione causam esse necessariam satis constat ex diffinitionibus dispensationis proxime relatis, & docet sanctus Thomas in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. nam, Dispensatio proprie importat commensurationem alicujus communis ad singula. Unde etiam gubernator familiæ dicitur dispensator, in quantum unicuique de familia cum pondere, & mensura distribuit, & operationes, & necessaria vitæ: Sic igitur in quacunque multitudine ex eo dicitur aliquis dispensare, quia ordinat, quomodo aliquod commune præceptum sit a singulis adimplendum. Contingit autem quandoque, ut aliquod præceptum, quod est ad commodum multitudinis, ut in pluribus non sit conveniens huic personæ, vel in hoc casu, quia vel per hoc impediretur aliquid melius vel etiam induceretur aliquod malum. Periculosum enim esset, ut hoc judicio cujuslibet committeretur, nisi forte propter evidens, & subitum periculum; & ideo ille, qui habet regere multitudinem; habet potestatem dispensandi in lege humana, quæ suæ authoritati innititur, ut scilicet in personis, vel in casibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat, ut præceptum legis non servetur. Si autem pro sola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in dispensatione, aut erit impudens. Infidelis quidem si non habet intentionem ad bonum commune. Imprudens autem si rationem dispensandi ignoret, propter quod Dominus dicit *Lucæ* 12. *Quis putas est fidelis dispensator*, *& prudens*, *quem constituit Dominus super familiam suam*. Hæc S. Thom. cum quo consentit Archid. in *c. Licet canon*, *n.* 3. *de elect. lib.* 6. nam secundum eum dispensatio dicitur quasi discreta pensatio, quando scilicet judex in lance mentis suæ discrete pensat, & ponderat quid magis Ecclesiæ expedit, scilicet sequi rigorem juris, aut æquitatis dispensationem præferre, allegat Innoc. in *cap. Cum ad monasterium*, in gloss. *Nisi ex causa*, *infr. de statu Monach.* & Host. in *c. Diversis*, *de cleric. conjug.*

Requiritur ergo in dispensatione causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ; nam etsi in *c. De multa*, *de præb.* addatur tertia causa, videlicet prærogativa meritorum, tamen hæc reducitur ad causam utilitatis, ut plene declarat Ludovicus Roman. *consil.* 325. *Quoad primum consultationis articulum*, *num.* 8. *ver. Sed in proposita*. Unde necessitatis, & utilitatis tantum meminit text. in *c. Et si illa*, 1. *quæst.* 7. *in fin.* ibi: *Quæ nec ulla necessitas*, *nec Ecclesiastica prorsus extorquet utilitas*. Ad idem tex. in *c. Mutationes*, 7. *q.* 1. ibi: *Communi utilitate*, *atque*
7 *necessitate*, & infra ibi: *Quoties utilitas*, *aut necessitas exegerit*. Hæc enim duo æquiparantur *c. Post translationem*, §. *Cum ergo*, *de renunciat.* Et quidem causa necessitatis, vel utilitatis in dispensatione Episcopi debet esse magna, ut notat Archid. in *d. cap. Licet Canon*, *n.* 3. *ver. Item requiritur quod talis utilitas vel necessitas sit magna*, *de elect. in* 6. *per cap. Cenomanen. in fin.* 56. *dist.* & est expressum in *capit. Ab excommunicatis*, 9. *q.* 1. ibi: *Ad superiores autem conscendere non concedimus*, *nisi necessitas*, *vel utilitas maxima flagitaverit*, *& ipsorum sancta conversatio promeruerit*, & in *capit. Nemo*, *eod. tit. & liber.* ubi Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi statuit, *ut nemo deinceps parochialem Ecclesiam alicui non constituto in ætate legitima*, *& sacerdotio commendare præsumat*, *nec tali etiam nisi unam*, *& evidenti necessitate*, *vel utilitate ipsius Ecclesiæ suadente*. Ad idem text. in *cap. Exposuisti*, ibi: *Si evidens necessitas*, *vel utilitas exigat*, *infra de præben.* Quoniam dispensationis gratia eget negotium multum, ut dicitur in *c. Didici*, 1. *q.* 7. multum, id est, magnum, ut ibi exponunt Hugo, Laurentius & Joannes; & qui hoc negant, ut Archid. inquit, profecto sacras regulas non
8 intelligunt. Quod ipsum hodie aperte constat ex decreto Concilii Tridentini in *c.* 18. *sess.* 25. ubi statuitur, ut si urgens, justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverint cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate atque gratis fiat a quibuscunque ad quos dispensatio pertinebit; aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur: Eodem spectat Concilii decretum in *cap.* 1. *sess.* 23. ibi: *Urgens necessitas*, *ac evidens Ecclesiæ*, *vel Reipublicæ utilitas*, & in *cap.* 5. *sess.* 24. *de reform. matrim.* ubi prohibetur dispensari, nisi inter magnos Principes, in secundo gradu, & ob publicam causam. Est igitur unanimis consonantia Canonum, Conciliorum, & interpetrum, ut causa necessitatis vel utilitatis in dispensatione debeat esse magna; seu quod idem est major, maxima, justa, evidens, urgens, & his consimiles, quibus sacri Canones promiscue utuntur tanquam synonymis. Alioquin si ejumodi causa desit, non est dispensatio, sed dissipatio, ut dicunt Joan. Andr. in *c. Nisi cum pridem*, §. *Personæ*, *in* 9
v. Discretionis, *de renunciat.* & Petr. de Anchar. in *rep. Canonum statuta*, *n.* 18. *de Const.* ubi dispensans, inquit, debet habere intuitum rationis, & boni universi, & causam, propter quam dispensat; quibus cessantibus dispensatio non meretur appellari, sed dissipatio. Idem dicit Richar. de media Villa, in 4. *dist.* 38. *q.* 9. *art.* 1. *in fin.* relatus a Felin. in *c. Quæ in Ecclesiarum*, *n.* 25. *de const.* & Cajetan. in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. vel secundum Archidiaconum *loco citato*, *num.* 3. causa hujusmodi defi- 10
ciente non dicitur dispensatio, sed depositio; nam qui sine justa causa dispensat, deponendus est, si super hoc fuerit accusatus, ut in *c.* 1. *& c. Qui in aliqno*, *in fin.* 51. *dist.* Ratio est, quia cum dispensatio, ut dictum est, sit juris relaxatio, & vulneratio, ut ait Frider. de Sen. *cons.* 30. *An Capitulum*, *circa princ. v. Sed dispensatio*, per *c. Ipsa pietas*, 23. *q.* 4. & *c. Ut constitueretur*, 50. *dist.* debet talis recessus a jure communi non esse incoloratus, & sine notabili causa movente. Quæ sunt verba Oldradi in *cons.* 327. *omissa tematis repititione*, *num.* 1. Et non solum debet esse causa movens, sed debet exprimi, eo quod talis actus repugnantiam juris habet, *leg. Sciendum*, *ff. De appell.* & *l. Cum hi*, §. *Si Prætor*, *ff. De transf.* alioquin habetur pro omissa, ut ibi latius per eum.

Quoad tertium videtur respondendum, Episcopos non 11
posse contra Concilium dispensare, etiam ex magna causa.

Quod primo aperte deciditur in extravag. Joan. XXII. *Sancta Romana*. §. *Quidam autem*, ibi: Quod nec eis, idest Episcopis, vel eorum Superioribus, concedere licuit contra formam Concilii generalis; ubi hoc notat gloss. in *verb. Concilii*, ponderandum est enim in eo textu non improbari dispensationem Episcoporum ex defe- 12
ctu causæ, sed quia dispensatio est contra formam generalis Concilii, & sic ex defectu potestatis; ergo dispensatio non valet etiamsi ex magna causa processerit, quia causa quantuncunque urgens nunquam supplet defectum potestatis, ut tradit Bald. in *l. Cunctos populos*, *n.* 15. *v. Ista ratio non valet*, *C. De Summa Trinit. & fid. Cath.* Anton. de Butr. in *c. Ecclesia sanctæ Mariæ*, *n.* 20. *supra de const.* ubi etiam Dec. *n.* 233. causa enim necessitatis, vel publicæ utilitatis qualitatem dispensationis respicit; potestas vero substantiam, sine qua nulla potest considerari qualitas, *l.* 2. *ff. De usufruct.* & *l. Nec ullam alias est*, *l. Etiamsi*, §. *Si quis absentis*, & ibi Angel. *in princ. De petit. hæred.* quia impossibile est prædicari de non ente, ut idem Angel. ait *consil.* 390. *Charissime frater*, *n.* 1. Ideoque parum refert, ut in Episcopo adsit modus dispensandi, scilicet evidens utilitas, vel necessitas; nisi etiam adsit potestas, quæ ad cujuscunque actus validitatem requiritur, *c. Cum super*, *de off. deleg. leg. Cum te*, ubi Bald. *n.* 1. *C. De donation. ante nuptias*, & idem Bald. in *cons.* 326. *Rex Romanorum*, *n.* 2. *lib.* 1. Et constat evidenter ex Tridentini Concilii decreto in *cap.* 18. *sess.* 25. ubi ad validitatem dispensationis non solum exigitur, ut dispensatio fiat ex justa, & urgenti causa necessitatis, vel utilitatis; sed etiam ut fiat ab eo, qui potestatem habet dispensandi.

Secundo idem probatur ex text. hic inducendo eum, ut dixi supra, *in* 1. *notab. n.* 2. nam, neque hic dispensationes Episcoporum, Comprovincialium declarantur irritæ ex eo quod emanaverint sine urgenti, & rationabili causa; sed quia sunt Contra anonem Concilii Pictavensis, ut ibi dixi: concordat text. supra in *c. Proximo*, quæ jura ad hoc propositum adducit gloss. in *cap. Cum dilectus in verb. In ætate*, *supra de elect.* Anton. de Butr. in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, *n.* 17. *infra de judic.*

Tertio probatur in Clem. 2. *de elect.* ubi cœtus Cardi- 13
nalium non dispensat contra Constitution. Conc. Lugdunen.

nen. & redditur ratio: quia lex superioris per inferiorem tolli non potest, & sic dispensatio inferiorum est irrita, non ex defectu causæ, sed ex defectu potestatis.

14 Quarto, ad idem adducitur text. in *c. Canones*, & *cap. Sicut*, 15. *dist.* ubi Gregorius ait, sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor. Et quamvis loquatur de Synodis universalibus Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, & Calcedonensis, tamen paulo post subjicit rationem generalem, quæ idem concludit in aliis Conciliis Oecumenicis, ibi: Quia scilicet, dum sunt universali consensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumi aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt. Et propterea Doctores intelligunt hunc Canonem procedere in omnibus Conciliis, cum omnia emanaverint ab eodem fonte Apostolicæ Sedis, *c. Significasti*, ibi: Cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ authoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & ibi dixi de elect. & in Concilio Lateranensi exemplificant Host. & Joan. Andr. in *c. Cum laicis prope fin. de rebus Eccles. non alienan.* & indefinite in Conciliis, Bald. in *tit. de Pace Constantiæ*, *col.* 4. §. *Imperialis clementia*, *in v. Mos Roman. sub n.* 22. *in fin.* Jas. in *l. De quibus*, *col.* 13. *n.* 54. *ver. Addo quod eodem modo*, *ff. De legibus*, & Roch. de Curte *in tract. de consuet. num.* 546. *v. Secundo limita*. Et quam-
15 vis non obstante hoc dicto Gregorii, summus Pontifex dispenset contra Concilium; tamen hoc ideo est, quia Papa est supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit*, *de conces. præb.* §. *His ita*, 25. *q.* 1. & ideo dispensat in omnibus statutis Ecclesiæ, S. Thom. *quodlib.* 4. *artic.* 13. Felin. in *c.* 1. *in* 2. *notab. de Const.* & quia in omnibus Conciliis authoritas Papæ intelligitur excepta, ut in *d. c. Significasti*. At secus in Episcopis. Unde per textum in *d. c. Sicut* Episcopum non dispensare contra Constitutionem Concilii latæ sententiæ determinat ibi Archid. quem refert, & sequitur Anton. de Butr. in *d.* §. *de adulteriis*, *n.* 17. *eodem v. Si autem apparet*.

16 Quinto, Episcopi contra Canones etiam non Conciliares regulariter dispensare non possunt, idque non ex defectu causæ, sed quia dispensatio illis a Canone non est permissa. Casus est in *cap. Dilectus*, *supra de temp. ordin.* ubi hoc pro generali regula constituunt Inn. Host. Jo. Andr. Bellam. Anton. de Butr. Cardin. & Abb. & est communis, & vera opinio, ut dixi plenius in *eod. c. Dilectus*; Ergo longe minus dispensare possunt contra Canones Conciliares, contra quos difficilius dispensatur, ut late per Oldrad. *cons.* 326. *incipien. Quod articuli*, *num.* 1. & dicitur latius *in* 6. & 7. *argum.* Et propterea in articulo, An edictum dispensationis respectu Episcopi sit prohibitorium, quamvis Doctores abierint in diversas sententias, quæ recensentur a gloss. 1. & Anton. de Butr. in *d. cap. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, *num.* 17. *de judic.* nihilominus etiam Doctores qui faciunt regulam pro Episcopis, id est, ut liceat eis dispensare contra Canones nisi reperiantur prohibiti; tamen eam limitant, ut non procedat, si Canon sit Concilii, ut per Butr. in *d.* §. *De adulteriis*, *num.* 17. *vers. Si autem apparet*, & ibi etiam Abb. *num.* 5. *vers. Secus si Concilium non indulgeret dispensationem*. Unde idem Butr. in *cap. Cum dilectus*, *n.* 13. *de elect.* Nota, inquit gloss. quod licet aliquo casu contra Canonem dispenset Episcopus, hæc tamen sit regula, quod contra Concilium non dispensat Episcopus.

17 Sexto, in generalibus Conciliis excipitur tantum authoritas Papæ, *d. c. Significasti*, *de elect.* ergo solus Papa ex legitima causa contra Concilium dispensat, non autem Episcopus, & ita hunc text. ad hoc ponderat Abbas in *d. c. Cum dilectus*, *n.* 10. *de elect.* & Andr. Barbat. *in addit. ad Abb. in d.* §. *De adulteriis in verb. Concedere*; Prædicta enim exceptio firmat regulam in contrarium in aliis omnibus non exceptis, *cap. Cum apud*, *de Sponsal. l. Nam quod liquide*, §. *finali*, *De pœn. l.* cum suis concord.

18 Septimo, etiam Summus Pontifex reddit se difficilem ad dispensandum contra Concilium *c. Post translationem*, *supra de renunc.* authoritas enim Concilii est majoris efficaciæ, ut singulariter voluit Archid. in *c.* 1. *de constit. lib.* 6. & Bald. in *l. Humanum*, *C. De legib.* & ita hunc text. notat ad hoc Anton. de Butr. *ibi in* 5. *notab. n.* 11. dicens: *Nota unde sumitur illa regula, qua dicimus, quod Episcopus contra Concilium non dispensat, Clem.* 2. *de elect. notatur in c. fin. de fil. Presbyt. & in c. Cum dilectus, de elect. ubi gloss. quod etiam de facili contra Concilium non dispensat Papa, ut hic; nam si de facili non dispensat Papa contra Concilium, sequitur, ut inferior dispensare non possit, & est causa, quia Concilium majori inititur authoritati, quam decretum aliud simplex: Unde servatur ut Evangelium.* Hæc Butr. quo argumento utitur etiam Andr. Barbatia *loc. cit.*

Octavo, Concilia generalia habet clausulam derogatoriam ad sequentes contrarias dispositiones, ita ut ex 19
defectu voluntatis, nec privilegium, seu dispensatio Papæ sit valida, nisi Concilio fuerit expresse derogatum, text. est in *c. ex parte*, *de Capell. Monach.* & in *cap. Eam te*, *de æt. & qualit.* & notat Archid. in *d. cap.* 1. *in v. Noscatur*, *de const. lib.* 6. Oldrad. *dict. cons.* 326. *num.* 1. Cardin. Jacobat. *de Concilio lib.* 5. *art.* 18. Felin. in *c. Nonnulli*, *num.* 2. *de rescr.* Covarr. *lib.* 4. *variar. resolut. cap.* 16. *num.* 16. *v. Sed & ex his diffinitionibus*; Ergo si Episcopi haberent facultatem dispensandi contra Concilium, oporteret eos expresse Concilio derogare, alias nulla esset dispensatio; ut non credimus quenquam Episcoporum ausurum ponere in suis literis hanc clausulam, *Non obstante generali concilio*, cui expresse derogamus, cum vix hoc fiat in literis Apostolis, ut in *d. cap. Post translationem*, *de renunc.*

Nono, pro hac conclusione faciunt ea, quæ in *cap. Dilectus*, *supra de tempor. ordin.* adduximus ad probandum Episcopos non posse contra Canones dispensare, nisi appareat eis expresse permissum; omnia enim argumenta, & resolutiones Sacræ Congregationis Concilii, quæ probant Episcopos non habere potestatem dispensandi contra Canones non Conciliares, a fortiori probant eos dispensare non posse contra Canones generalium Conciliorum, cum his difficilius derogetur, ut ostensum est supra.

Decimo, si Episcopis liceret ex magna causa contra Concilium dispensare, non esset differentia quoad hoc, an Constitutio esset Conciliaris, necne; nam hoc sine magna causa etiam in casibus a jure permissis nunquam inferior dispensat in lege superioris, ut patet ex decreto Concil. Trident. *in cap.* 18. *sess.* 25. & late ostensum est supra in secunda inspectione a *numer.* 6. Hoc autem est absurdum, & contra unanimem Canonistarum sententiam, qui in hac materia distinguunt, an Constitutio sit Concilii, an non, ut dictum est in 5. argum.

Undecimo, propter Canonem generalis Concilii Lug- 20
dunensis, de quo In *c. unic. de bigam. lib.* 6. Sacra Congregatio Concilii articulo accurate discusso declaravit Episcopum non posse dispensare cum sibi subdito vere bigamo ad primam Tonsuram, & beneficia simplicia, eamque declarationem Sixtus V. ad se relatam approbavit; in discussione autem illius articuli, in quo inter primarios, & classicos Canonistas maxime dissidetur, fuit proposita distinctio Gomesis *de brevib. numer.* 20. qui ad conciliandas opiniones putat distinguendum esse, an subsit legitima, & evidens causa dispensandi cum bigamo contra Concilium: an non subsit. Primo casu liceat Episcopo dispensare secundum sententiam Theologorum. In secundo non liceat juxta Canonistarum sententiam. Veruntamen Sacra Congregatio hanc distinctionem non admisit, censuitque absolute respondendum esse Episcopum dispensare non posse. Unde ex sententia Sacræ Congregationis non licet Episcopo contra Generale Concilium dispensare etiam ex magna causa necessitatis, vel evidentis utilitatis.

Ultimo, Episcopos absolute non posse contra Con- 21
cilium dispensare tenet gloss. in *cap. Cum dilectus*, *in v. In ætate*, *supra de elect.* quam sequitur, & dicit esse veram ibi Anton. de Butr. *numer.* 13. & Abb. *numer.* 10. gloss. in *cap. Proximo*, *in vers. Non obstante*, *supra eod.* gloss. 1. in *cap. Dilectus*, *il* 1. *de præb.* gloss. in extravag. Joannis XXII. *Sancta Romana*, §. *Quidam autem*, *in v. Concilii*, *de relig. domib.* Archid. in *c. Licet Canon*, *de elect. in* 6. & in *cap. Sicut*, *n.* 2. *in ver. Absolvere*, 15. *dist.* Anton. de Butr. in *capit. Post translationem*, *in* 5. *notab. num.* 11. *de renunc.* Abbas *hic numer.* 6. *ver. Aut volunt dispensare*. Felin. *in cap.* 1. *numer.* 1. *de Sponsal.* Rebuff. *in tract. nominat. quæst.* 5. *numer.* 30. Covarr. *in* 4. *decret.* 2. *part. cap.* 6. *in princip. num.* 15. *ver. Maxime*, cum sit illa Constitutio a Concilio condita, & Episcopi nequeant contra Concilia dispensare ex frequentiori

liori sententia. Doctores in c. *At si Clerici*, §. *De adulteriis*, ubi in specie Butr. *num.* 17. *ver. Si autem apparet*; Abb. *num.* 5. *ver.* Secus si Concilium non indulgeret dispensationem, & Felin. *num.* 5. *de judic.* & hanc opinionem amplectitur Curia Romana in dispensatione super defectu ætatis, ut fatetur Hostiens. in *d. cap. Cum dilectus*, *num.* 9. *de elect.* & in *capit. Ex tua*, *supra eod.* & quamvis subdat contrarium de jure esse verius, ut scilicet ex causâ necessitatis dispenset Episcopus; tamen eum reprehendit Butr. *hic num.* 5. *ver. Hostiens. istud retitat dicens*: *Teneas quod servat Curia de jure esse*. Pro eadem sententia est sanctus Thomas in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *in corp.* & *ad tertium*, ubi docet in lege humana publica non dispensare nisi illum, a quo lex auctoritatem habet, vel cum cui ipse commiserit; & ita sentit contra Concilium generale non dispensare nisi Romanum Pontificem, cum Concilia ab ipso authoritatem accipiant, *d. cap. Significasti de elect. c.* 1. & 2. *c. multis*, & *per tot.* 17. *dist.* latissime Card. Alban. *in tr. de potest. Papæ*, & *Concilii part.* 2. *a numer.* 188. *usque ad num.* 220. & loquitur D. Thomas in dispensatione ab bonum commune, quæ nisi concederetur, vel impediretur aliquid melius, vel induceretur aliquod malum; & sic de illa, quæ fit ex causa necessitatis, vel evidentis utilitatis. Quibus demum adjungi possunt Doctores omnes, qui tenent Episcopos non posse contra Canones dispensare, nisi appareat eis expresse concessum, quod censent Innoc. & Canonistæ fere omnes in *c. Dilectus*, & ibi dixi *de tempor. ordinat.* Archid. in *d. c. Licet canon*, *num.* 3. *ver. Et sibi assertive dixit*, *de elect. lib.* 6. Hi enim omnes sentiunt longe minus posse Episcopos dispensare contra Concilium, cui difficilius derogatur, ut dictum est supra. Prædicti autem nec possunt, nec debent intelligi nisi de dispensatione, quæ conceditur ex magna causa necessitatis, vel utilitatis, quia sine hac nunquam dispensatur, saltem in lege superioris, etiam in casibus a jure permissis, ut est text. in *c. Ab Excommunicatis*, 9. *q.* 1. & latius ostensum est supra in secunda inspectione, & in specie Abb. in *d. cap. Dilectus*, *n.* 6. primo diffinit dispensationem esse juris communis relaxationem cum causæ cognitione, &c. Et postea imediate ponit regulam negativam, id est, Episcopos dispensare non posse nisi in casibus expressis in jure, & apertius Archid. *in d. c. Licet Canon*, *n.* 6. *vers. Item requiritur*, primo ostendit in dispensatione requiri, ut necessitas, vel utilitas sit magna, & mox solidissimis rationibus determinat, Episcopos non posse dispensare contra Canones: & in specie, etiam ex causa imminentis necessitatis, Episcopum dispensare non posse in impedimentis dirimentibus, censent multi ex recentioribus Theologis, inter quos Sot. *de just. & jur. q.* 7. *art.* 3. *ver. At vero scisciteris*. Corduba *in Quæstionario lib.* 1. *q.* 11. *vers. Hæc igitur* 2. *opin.* & *in Summa q.* 45. §. *El segundo ponto*, Medina *in* 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. Veracrux *in* 3. *part. Speculi art.* 18. & in terminis nostris Episcopum etiam ex magna causa, & probabili non posse venire contra Concilium generale, tenet aperte Joann. Andr. in *cap. Ex posuisti*, *n.* 5. *v. Et sic nota*, *de præb.* ubi reprobat Hostiensem contrarium sentientem, & respondet ad jura per eum allegata: & dictum Hostiensis esse contra commune dictum glossarum, & jure non probari affirmant ibidem Butr. *num.* 6. Imol. *num.* 3. *vers. Et per hoc dicebat.* Host. & Card. *num.* 9.

22 Non obstat, quod secundum Hostiens. *in c. Cum dilectus*, *num.* 7. *de elect.* Episcopus, si ex causa dispensat, non intelligatur hoc facere contra Concilium, quia semper necessitas a rigore juris excepta intelligitur, quæ legem non habet, *c. Concilium*, §. *ult. infra de observ. jejun.* & *c. Quod non est*, *de reg. jur.* & a juramento, ut in *c. Brevi*, *infra de jurejur.* Et sicut juramentum contra utilitatem Ecclesiæ promulgatum, vel intellectum ab Host. irrationabile judicatur, quod si ratione caret; ergo & jure 8. *Consuetudo*, 1. *dist.*

23 Id inquam non obstat, quia necessitas est in duplici differentia; Alia enim est præcisa, seu extrema; & hæc exempta est ab omni lege, nec requirit superioris dispensationem, text. est in *cap. Exiit*, §. *Porro*, *de verb. signific. lib.* 6. ibi, nec ipsis fratribus jure poli in extremæ necessitatis articulo ad providendum sustentationi naturæ, via omnibus extrema necessitate detentis, concessa præculditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta. Alia vero est necessitas non præcisa; & hæc quidem præbet justam causam relaxandi rigorem juris, sed tamen relaxatio hujusmodi, seu dispensatio fieri non potest nisi ab eo, qui potestatem habet dispensandi, ut in *c.* 18. *sess.* 25. Concilii Tridentini, id est, ab eo, a quo lex accipit auctoritatem, secundum D. Thom. prælegatum in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *in corpore*, & *ad tertium*, & Archid. *in d. c. Licet canon. n.* 3. *v. Et ibi assertive dixi*; *de elect. lib.* 6. Inferior enim etiam supposita urgenti causa necessitatis vel utilitatis jura superioris temerare, seu vulnerare non potest, *c. Inferior*, 21. *dist. c. Cum inferior*, *de major. & obed.* Clem. *Ne Romana*, *de elect.* nisi dispensatio appareat ei specialiter permissa, *d c. Dilectus*, *cum materia de tempor. ordin.* quam differentiam inter præcisam, & non præcisam necessitatem in terminis *d. c. Exigit*, jam dudum probavit S. Congregatio Conc. ut dixi *in c.* 2. *n.* 15. *infra de stat. Monach.*

Ad jura in decisione Rotæ allegata, nempe *cap. Tali*, & *c. Exigunt*, 1. *q.* 7. & *c. Proposuisti* (est *c. Exposuisti*,) *infra de præben.* respondetur propterea ibi in casibus expressis licere contra Canones etiam Concilii dispensare ex magna causa utilitatis, vel necessitatis, quia jura dicunt dispensari posse; tunc enim dispensatio intelligitur permissa Episcopis, licet eis expresse non indulgeatur, secundum Jo. de Lig. & Jo. Calder. *in c. At si Clerici*, *de judic.* & fuit originale dictum Innocentii *in d. c. Dilectus*, *de tempor. ordin.* cum quo alii transeunt, ut ibi dixi *n.* 17. & tradit Silvestr. *in verb. Dispensatio*, *n.* 15. *v. Tertio*, quando Canon dicit posse fieri dispensationem, & ita in specie ad textum in *d. c. Exposuisti*, respondet Jo. Andr. *ibid. n.* 5. *in fine*.

Ad oppositionem, quod circumscriptis reservationibus Apostolicis Episcopi in sua diœcesi possint omnia, quæ summus Pontifex in universo orbe, respondi in eodem *c. Dilectus*. Imo hanc doctrinam periculosam esse diffuse ostendi in *c.* 1. *infr. de off. ordin.*

Quo ad ultimum decisio Rotæ 5. *de jurepatron. in nov.* 24
quod Episcopus ex magna causa utilitatis, & necessitatis dispensare possit contra Canones, etiam Concilii, salvari potest octo infrascriptis declarationibus.

Primo enim declaratur, ut procedat, quando oriretur aliqua causa urgens de novo, & incognita verisimiliter per Concilium tempore editæ Constitutionis. Ita in individuo prædictam decisionem Rotæ declarat Abb. in *cap. Cum dilectus*, *num.* 10. *vers. Hoc dictum puto procedere*, *supra de elect.* allegans text. in *l. Si hominem*, *ff. Mandat.* Idem in terminis tradit Silvestr. *in verb. Dispensatio*, *num.* 15. ubi ait, Episcopum posse dispensare contra Canonem, & Concilium, licet ei non concedatur expresse, ratione magnæ necessitatis, vel utilitatis noviter emergentis, & tempore Constitutionis inexcogitatæ, verisimiliter allegat Jo. de Lignan. & Abb. in *c. At si clerici*, §. *De adulteriis*, *de judic.* idem dicit Tabien. *in eod. ver. quæstion.* 14. & Armill. *in verbo dispensare*, *numer.* 20.

Declaratur secundo prædicta Rotæ decisio, ut habeat locum, dummodo super casu opinato emergenti non 25
possit consuli superior. Alias enim Episcopo ex causa quamvis gravi, & urgenti non licet dispensare contra legem superioris; sed ad eumdem superiorem debet haberi recursus. Ita Ludovic. Roman. in *l.* 1. §. *De viro*, *in* 42. *fall. ff. Solut. matrim.* per tex. in *l. Divus*, *l. ultima ibi*, *Imperatori rescribatur*, *ff. De fals.* Abb. in *c. Dilecti*, *il* 2. *col.* 2. *de appellat.* & Petrus de Anchar. *cons.* 490. *Viso*, *& diligenter inspecto*, *n.* 7. & sic etiam eandem Rotæ decisionem in terminis declarat Felin. in *c.* 1. *n.* 50. *versicul. Nihilominus*, *supra de constit.* & est ex mente Sancti Thomæ in 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. ubi posteaquam docuit Legislatronem non intendere obligare, si quid ex speciali causa in aliquo inveniatur, quod observantiæ statuti repugnet, immediate subnectit: *In quo tamen est discretio adhibenda*; *nam si causa sit evidens*, *per seipsum potest homo licite observantiam statuti præterire*, *præsertim consuetudine interveniente*: *vel si non potest de facili recursus ad superiorem haberi*; *Si vero sit causa dubia*, *debet aliquis ad superiorem recurrere*, *qui habet potestatem in talibus dispensandi*. Hæc D. Th. Et hanc conditionem, ut non pateat aditus ad superiorem, ad hoc ut Episcopis liceat in casibus inopinatis dispensare contra Concilium, exigunt etiam Jo. de Lignan. a Rota allegatus in *d. c. At si clerici*, & ibi etiam Abb. in §. *De adulteriis*,

teriis, 9. *de judic.* Bald. in *l. Omnes populi*, *num.* 8. *ff. De just. & jur.* Roman. *sign.* 436. Cott. *in memorab. in v. Episcopus*, Mil. *in repet. in v. Dispensare*, Dian. *reg.* 238.

26 Porro ad constituendum impedimentum recurrendi ad Summum Pontificem pro dispensatione in casibus non prævisis a Concilio, vel a Canone, observandum est, non sufficere quamlibet distantiam ab Urbe, sed ex remotissimis regionibus tantum, puta ex transmarinis. Manifestum est enim ex Germania, Hispania, Belgio, & aliis Europæ provinciis saltem quæ sunt citra mare Germanicum, & Balticum, esse facilem recursum ad Sedem Apostolicam, ut usus docet quotidianus; nam in multis annis, quibus exercui Signaturam Sanctissimi in officio per Concessum, plerunque me reddidit in scribendo defessum ingens copia suplicationum ex partibus ultramontanis pro dispensationibus præsertim matrimonialibus; Et idipsum diu expertus sum in officio Correctoris Sacræ Pœnitentiariæ in irregularitatibus ex abortu, vel alio homicidio occulto provenientibus, & in dispensationibus super matrimonio contracto cum impedimento occulto dirrimente, puta homicidii alterius conjugis, animo contrahendi cum alia, juxta textum in *l. Si quis vivente*, 31. *q.* 1. vel adulterii cum fidei datione, ut in *c. ult. infra*, *de eo qui dux. in matrim.* vel affirmatis ex copula fornicaria occulta, ut in *c. Literas*, *de restit. spoliat.* & in *c. Inquisitioni*, *de sent. excomm.* & in aliis consimi-

27 libus. Unde perperam Navarr. *in manual. c.* 22. *num.* 85. *Dubium autem*, & latius in *d. cap. At si clerici*, §. *De adulteriis*, *de judic.* post Jo. de Lign. Abb. Angel. & Silv. quos citat, scripsit Episcopum posse dispensare in impedimentis quæ impediunt, & dirimunt, si impedimentum sit occultum, matrimonium publicum, & separatio magno scandalo fieret, & ad Papam, aut ejus Nuncium potestatem ad id habentem confugi non posset, propter paupertatem, & alia legitima impedimenta, & gloriatur se hanc doctrinam primum vulgasse Salamanticæ, & propter eam nonnullos Episcopos aliquoties dispensasse; eamque novissime sequitur Th. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 40. *n.* 3. Etenim quidquid sit de veritate hujus doctrinæ, profecto illa male fuit applicata a Navarro in partibus Hispaniarum. Unde merito illius sententiam reprobavit S. Congregatio Concilii. Item Congregatio deputata in causa Leodiensi, ut dixi *in c. Cum de sua*, *n.* 15. *de corp. vitiat.* nec eam servant Episcopi timoratæ conscientiæ. Multoque minus servari potest quod generaliter scripserunt idem Sanch. *in Summ. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 39. & Salas *de legib. disp.* 20. *sect.* 3. *num.* 27. videlicet posse Episcopos dispensare in casibus Sedi Apostolicæ reservatis cum subditis, qui ob paupertatem ad Urbem accedere non valent; Tum quia hujusmodi causa dici non potest de novo emergens, & verisimiliter incognita tempore reservationis, cum frequentissime Sedes Apostolica cum pauperibus dispensare consueverit; Tum quia pro impetratione dispensationum non est necessarius personalis accessus ad Urbem. Et in impedimentis occultis satis est, ut Confessores in partibus, suppressis nominibus supplicantium per literas consulant Pœnitentiarios Basilicarum Urbis, vel alios, qui postea supplicationes deferunt ad ministros Sacræ Pœnitentiariæ, ut praxis observat, & ab ea dispensationum literæ expediuntur gratis omnino etiam quoad scripturam. Unde non apparet quomodo paupertas possit præbere Episcopis justam causam dispensandi.

28 Declaratur tertio decisio Rotæ, ut procedat, dummodo periculum sit in mora; nam magna causa de novo emergens cum impedimento recursus ad superiorem non sufficeret ad dispensandum, etiam in remotissimis Regionibus, si res dilationem pateretur. Cessaret enim

29 causa relaxandi vinculum ex lege superioris injectum. Textus est in *c. Prisci*, 55. *dist.* ubi apparet Episcopos non posse facultate dispensandi sibi per Canonem attributa uti, ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia. Et ibi Archid. Gemin. & alii notant legem dispensativam cessare cessante causa dispensationis. Unde Constitutio permittens aliquid propter periculum cessat eo cessante, ut inquit Bal. in *l. fin. per illum textum*, *C. Qui non poss. ad libert. perven.* & sequitur Felin. alia adducens in *c. Quæ in Ecclesiarum*, *n.* 29. *supra de Const.* Ad quod optime facit, quod notat idem Bald. in Authen. *Hodie*, *Cod. de judic.* ubi ait minoribus magistratibus non licere transgredi leges, vel statuta superiorum propter emergentiam casunm inopinatorum, sed debere illa tenaciter observare, nec ab eorum forma recedere, nisi quando superior non posset adiri, & periculum esset in mora, atque ita Bald. propter emergentiam casus inopinati exigit etiam hæc duo copulative, ut non pateat aditus ad superiorem, & periculum sit in mora, per text. qui efficaciter hoc probat in *c. unic.* §. *fin. Ne sede Vacan. lib.* 6. Idem probatur in *l. Si longius*; §. *fin. ff. De judic.* quam ad hoc allegat Petrus de Anchar. in *d. cap. unic. n.* 4. *v. Circa tertium*, & cum Baldo transit Felin. *in can.* 1. *num.* 50. *v. Imo dixit Baldus supra de Constit.* & ex mente D. Thom. in 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. ubi dicit periculosum fore, ut dispensatio judicio cujusliber committeretur, nisi forte propter evidens, & subitum periculum. Et confert decretum Conc. Trid. *in c.* 1. *sess.* 23. ibi cujus quoniam causæ sunt notoriæ interdum repentinæ, ne eas quidem significare Metropolitano necesse erit.

Declaratur quarto, ut habeat locum, dummodo E- 30
piscopus procedat per viam dispensationis in aliquo speciali casu, prout loquitur decisio Rotæ, non autem per viam statuti, ut probatur in *d. cap. Priscis*, 55. *dist.* ubi conceditur Episcopis facultas dispensandi, priscis tamen manentibus constitutis, quæ custodiri debent, ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia. Atque ita permittitur Episcopis dispensatio urgente necessitate, sed non Canonis abrogatio, seu immutatio. Ratio est, quia Episc. cum sint debitores, sacras Canonum regulas observare debent, ut dicitur *in c. Cum simus*, 9. *q.* 3. unde ipsos appellat textus Canonum magistros, atque custodes *in c. Cum quibus*, 24. *q.* 3. Igitur nullus Pontificum in totum, vel in partem qualibet occasione potest convellere, vel mutare decreta Summorum Pontificum stabilita. Quæ sunt verba text. *in cap. Institutionis*, 25. *q.* 2. Unde nec in Synodo licet eis quidquam statuere quod obviet Canonis institutis, ut est casus *in cap. Quod super his*, & ibi dixi infra *de major. & obed.* & ita plene consuluit Frider. de Sen. *cons.* 17. *Quæstio talis est per totum*, quem refert, & sequitur Petr. de Anc. *in repet. Canon. statuta*, *de constit. n.* 188. *v. in contrarium*, & *n.* 190. *v. Accedit his utilis quæstio*. Alioquin ut dicunt Frider. & Anch. Si Episcopi id possent per viam statuti, per consequens possent totum jus commune subvertere in singulis casibus a jure provisis aliud statuendo; quo sentire secundum eos modicum differt ab hæresi, *c.* 1. 27. *dist. c. Nulli*, 19. *dist.* gl. *in c.* 1. *in v. Facti*, *v. Quod si contrarium diceremus*, *de const. lib.* 6. & docet S. Th. *opusc.* 19. *c.* 3. de quo scripsi plenius *in d. c. Quod super his*, *de major. & obed.* Et hanc differentiam inter dispensationem, & 31
statutum ponit expresse idem Frider. de Sen. *cons.* 275. *Casus talis est*, *n.* 2. *v. Non obstat ad præmissa*, ubi propterea dicit Episcopos dispensare posse cum illegitimis in multis casibus contra jura; tamen non posse super hoc facere legem, vel statutum, ut illegitimi possint promoveri, reddens rationem, quia lex, & Constitutio respicit futura; & sic per eam inducerentur homines ad peccandum; sed dispensatio respicit præterita, id est, super eo, quod jam factum est dispensatur, ut in *c. Quemadmodum*, *de jurejur.* & *leg. Si unus*. §. *Pacta*, *ff. De Pactis*. Hinc S. Congregatio Concilii alias consulta, An 32
contra *cap.* 15. *sess.* 24. Concilium Provinciale aliquid statuere possit, veluti si aliquis Baro prætextu inimicitiarum cum Episcopo, & ejus Clero vellet confiteri Presbytero etiam approbato a suo Ordinario, censuit non posse.

Declaratur quinto, ut quoad dispensationem in gra- 33
dibus prohibitis procedat, dummodo matrimonium sit jam publice contractum, impedimentum sit occultum, & separatio sine magno scandalo fieri non possit, prout requirunt Silvest. *in v. Dispensatio*, *n.* 1. *v. Ux quibus concluditur*. Navarr. *in Man. c.* 22. *n.* 85. *v. Dubium autem*. Tabien. & Armilla citati *n.* 24. in prima declaratione. Alioqin si matrimonium esset occultum, aut nondum contractum, cessaret ratio magni scandali, super qua fundatur justitia dispensationis. Quinimo si matrimonium esset occultum, aut impedimentum publicum, potius esset scandalum, ut conjuges pergerent in copula 34
fornicaria. Unde non bene Basil. Pontius *de matrim. lib.* 8. *c.* 13. *n.* 6. & alii moderni scripserunt, Episcopum posse dispensare in articulo mortis in matrimonio etiam contrahendo ad legitimandam prolem. Et sane nec Navarr. nec qui ante eum scripserunt ausi sunt tradere hanc doctrinam,

ctrinam, nisi prædictis conditionibus concurrentibus. Basil. vero & alii hanc doctrinam libere extendunt ad impedimentum etiam publicum; imo, & ad matrimonium contrahendum, & cum causa satis levi. Quid enim urget legitimatio prolis ex paupere muliercula, ut inferior dispensare debeat in casibus Summo Pontifici reservatis; Unde arbitror eorum sententiam servari non posse ab Ordinariis absque incursu excommunicationis, qua in Bulla Cœnæ feriuntur, usurpantes jurisdictiones, & jura ad Sedem Apostolicam pertinentia; ut in similibus
35 casibus sæpius respondit S. Congregatio Concilii. Ad quod facit quod notat Innoc. in *c. Dilectus*, *n.* 2. *v. Dic non licere*, *supra de temp. ordin.* ubi concilians regulam præd. Decretalis cum contraria regula Decretal. *Nuper de sent. excomm.* dat unam solutionem, dicens Episcopos posse quidem dispensare super jam facto, ut tolleretur nisi prohibeatur, ut in *d. c. Nuper*, sed nunquam posse superfaciendo, id est, ut aliquid fiat contra Canones, nisi ubi permittitur a jure, ut in *d. c. Electus*, allegat. *c. Hoc videtur* 22. *q.* 5. quam solutionem ponunt ibi etiam Jo. Andr. *n.* 13. Anton. de Butr. *n.* 9. Bellam. *n.* 4. *v. Tertia solutio*, & Abb. *n.* 5. & fuit distinctio Petri de Sampsone, quæ ponitur in additione post gl. 1. in *c. At si Clerici*, §. *De adulteriis*, *infra de jud.* Potest igitur admiti, ut prædictis concurrentibus, Episcopus aliquando dispensare pos-
36 sit super matrimonio contracto, non tamen super contrahendo, quia super jure prohibitorio inferior a Principe non dispensat, ut notat Innoc. in *c. vel non est compos*, *supra de tempor. ordin.* Bart. in *leg. Barbarius*, *ff. de off. Prat.* & Petrus Brixien. in *repert. in v. Dispensatio*.

37 Declaratur sexto, ut prædicta facultas dispensandi in impedimentis dirimentibus, ubi matrimonium est publicum, & impedimentum occultum, procedat in foro conscientiæ tantum, non autem in foro externo, prout observat sacra Pœnitentiaria exemplo Concilii Tridentini; *in c. 6. sess.* 24. quod tribuit Episcopis facultatem dispensandi in irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, non tamen deductis ad forum contentiosum, & absolvendi a casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ, reservatis pro solo conscientiæ foro. Et tradunt ex recentioribus Henriquez *lib.* 12. *de matrimon. c.* 3. *n.* 2. & Sanchez *in tract. de matrim. lib.* 2. *disp.* 40. *n.* 10.

38 Declaratur septimo, ut eadem facultas locum habeat, dummodo qui petunt dispensationem contraxerint matrimonium bona fide, id est, cum probabili ignorantia impedimenti; alias enim indigni essent dispensatione, argum. *c. Frater*, *& Coepiscopus*, & *c. seqq.* 17. *q.* 4. & *c.*
39 *fin. infra de immun. Eccl.* Et constat ex decreto Concilii Tridentini in *c.* 5. *sess.* 24. *de refor. matrim.* ubi statuitur, ut si quis intra gradus prohibitos scienter contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat. Idque in eo multo magis locum ha-
40 beat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed & consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subjiciatur pœnis; non enim dignus est qui Ecclesiæ facile benignitatem experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit. Si vero solemnitatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo gratis dispensari poterit. Atque ita hanc conditionem exigunt post Coucil. Triden. Bartholomæus a Ledesma *de matrim. dub.* 5. *ad fin.* & Ludovic. Lopez. 2. *par. instructorii*, *c. ult. ad fin.* quicquid contra scripserit Henriquez *loc. cit.* quem merito refellit Sanch. *d. disp.* 40. *n.* 4. Et certe si Summus Pontifex non dispensat cum his, qui mala fide inierunt matrimonium, longe minus dispensabit Episcopus, ut arguit Anton. de Butr. in *c. Post translationem*, *in* 5. *not ab. n.* 11. *de renunc.* & Andreas Barbat. *in addit. ad Abb. in c. At si Clerici*, §. *de adulter. in v. Concedere*, *de judic.*

41 Declaratur ultimo, ut procedat, dummodo sic dispensati ab Episcopo, cum primum dabitur facultas, recurrant ad Sedem Apostolicam pro nova dispensatione per tex. in *cap. Eos qui*, *de sent. excomm. lib.* 6. ubi absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum, a quo alias absolvi non poterat, cessante impedimento, cum commode poterit, tenetur se præsentare ei, a quo alias absolvi debebat, alioquin ne sic censuræ illudat Ecclesiasticæ, in eandem sententiam recidit ipso jure. Quo textu corrigitur sententia Goffredi, Bernard. & Host. qui contrarium dixerunt in *c. De cetero*, *infra eod. tit.* ut notat gloss. in *d. c. Eos qui*, *in v. Decernimus*. Et ita in terminis dispensationis per illum text. tradit Petr. de Anchar. *cons.* 409. *Viso & diligenter inspecto*, *n.* 7.

His plane omnibus concurentibus videtur non esse in- 42
conveniens, ut juxta prædictam decisionem DD. de Rota Episcopus ex magna causa dispenset contra Canones etiam Concilii. Finge enim a Principe contractum fuisse matrimonium bona fide in gradu prohibito, & futurum esse, ut nisi proles inde suscepta per subsequens matrimonium legitimetur, succedat in Regno Infidelis, vel Tyrannus, certe non esset absurdum, ut altero ex conjugibus in periculo mortis constituto, Episcopus dispensaret super matrimonio sic contracto ad legitimationem prolis, ne alioquin publica salus Regni periclitaretur. Non enim credendum est Canonis conditionem fuisse crudelem, & salutem omnium despicere voluisse, *c.* 3. *de Postul. c. Licet*, *de regul. c. Si quis recte*, 11. *q.* 3. *cap. Scias*, 7. *q.* 1. quin potius verissimile est, ut noluerit hunc casum in sua prohibitione includere, & hæc est Epicheja, seu æquitas quam egregie explicat S. Thom. in 2. 2. *q.* 120. *art.* 1. Utitur hoc exemplo in simili casu dispensationis Innoc. *c. Cum ad monasterium*, *de stat. Monach. n.* 4. *v. Quid enim si tota Christianitas*, *vel etiam aliqua pars ejus esset in periculo*, ubi hæc solidissimis rationibus comprobat, & cum sequuntur ibi Host. Joan. Andr. *n.* 29. Abb. n. 21. & reliqui omnes. Confert quod notat 43
Bart. in *l. Cum Navarchorum*, per illum textum, *C. de navib. lib.* 11. dicens, Priores posse facere contra ordinamenta adunantiæ generalis, si cognoscant aliquod ordinatum esse, cujus observantia sit Reipublicæ damnosa. Et quod scripsit Bald. in *l. Observare in* 10. *q. ff. de off. Proconsul.* ubi ait judicem excusari in syndicatu, qui ob multorum salutem transgreditur statuta.

Sed his requisitis deficientibus, vel aliquo ex eis, ut si pateret aditus ad Summum Pontificem, aut si periculum non esset in mora, dispensatio irrita esset, & sic dispensari non essent tuti in conscientia ob defectum potestatis secundum opinionem Inn. & communem in *d. c. Cum ad monasterium*, Covarr. *de spons. par.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 11. Unde si qui Episcopi in Hispania innixi doctrinæ Navarri cum pauperibus in impedimentis dispensarunt, id male & suo periculo præstiterunt, ut ex dictis constat, &c.

Unde etiam apparet longe minus admittendum esse, quod generaliter dixit Basil. Pont. *de matrim. lib.* 6. *c.* 8. *n.* 11. allegans Sotum in 4. *dist.* 32. *q. unic. art. ult.* videlicet jure ordinario Episcopum dispensare contra legem Concilii generalis, vel Summi Pontificis quoties dispensandi facultas illi non adimitur; hæc enim doctrina, nisi temperetur secundum ea quæ dicta sunt falsa, & periculosa est, & nullatenus ad praxim deducenda; nam inferiorem posse contra legem superioris absolute dispensare nihil est aliud, quam caput membris, & superiora inferioribus subjicere, & ordinem naturalem invertere, *c. Inferior*, 21. *dist.* gloss. *not ab. in Clem. fin. in ver. Ecclesiæ*, *de hæret.* S. Thomas *in* 2. 2. *q.* 104. *art.* 1. & Ecclesiasticam Hierarchiam confundere Dei ordinatione institutam, ut in *c.* 4. *& canon.* 6. *sess.* 23. *de sacram. Ordin.* Concil. Ttident. Præsertim vero quia mos sacrorum Canonum, & Conciliorum est fere ubique simpliciter præcipere, aut prohibere quid faciendum sit, vel non faciendum: raro autem descendunt ad prohibitionem dispensationis. Unde si liceret Episcopis dispensare, quotiescunque dispensatio in specie non prohibetur, consequenter esset in eorum facultate totum jus commune, & Concilia universalia subvertere in singulis casibus dispensando, quod est erroneum asserere, secundum Frider. de Sen. & Petrus de Anch. citatos *supra in* 4. *declaratione*, *n.* 30.

DE

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Alexander III. Vigoren. Episcopo.

CAPUT VIII.

CONstitutus in præsentia nostra G. Clericus, supplici nobis insinuatione monstravit, quod cum capellam de Storton. canonice fuisset adeptus, & eam pluribus annis pacifice possedisset: R. miles ipsum ea sine judicio spoliavit. Cumque memoratus Clericus exinde apud te depositisset querelam; objectum fuit ei, quod pater suus in capella ministravit eadem: & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod idem Clericus a capella fuerit prædicta per potentiam laicalem ejectus, & quod pater ejus præfactæ capellæ persona seu perpetuus vicarius non fuerit (licet in eadem nomine ejusdem G. quandoque minastraverit) ipsam sibi cum redditibus perceptis restituere non omittas.

SUMMARIUM.

1 *Filius præesse potest Ecclesiæ, in qua pater sine titulo ministravit, & n. 26.*
Et quid post Concil. Trident. & Constit. Clem. VII. num. 27.
2 *Spoliatus beneficio an, & quando sit restituendus antequam doceat de Canonica institutione, & n. seqq. usque ad n. 21.*
3 *Spoliato potenti restitutionem beneficii regulariter objici non potest de non Canonica institutione, & num. 11.*
Fallit, si spoliatus consentiat, ut cognoscatur de bono jure, n. 5.
Item fallit, si defectus tituli non Canonici sit notorius, num. 6.
Item fallit, si spoliatus simul intentaverit possessorium, & petitorium, n. 9. & 12.
4 *Intellectus plures hujus cap. & num. seqq. usque ad num. 21.*
6 *Spoliatus non tenetur respondere super petitorio.*
7 *Agenti possessorio recuperandæ in prophanis objici non potest vitium proprietatis etiam notorium.*
8 *In beneficialibus secus, sive sit notorium de jure, sive per confessionem spoliati, sive per evidentiam facti, vel probationum judicialium.*
9 *Possessorium recuperandæ, & Petitorium ab eadem persona cumulari possunt; & utrunque unica sententia terminatur.*
10 *Canonica institutio dicitur, quæ est sine vitio conferentis, recipientis, vel formæ.*
13 *Spoliatus agens possessorio, & petitorio, si probet possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbit in petitorio.*
14 *Libellus super possessorio non vitiatur, si in eo narretur aliquid de proprietate.*
15 *Libellus cognoscitur ex modo concludendi, non narrandi.*
16 *Commissio Papæ præsumitur conformis libello.*
17 *Libellus coram Papa procedit etiam sine conclusione.*
18 *Spoliatus restituitur una cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.*
19 *Etiam si egerit simul possessorio & petitorio.*
20 *Prædo non debet esse melioris conditionis, quam possessor cum titulo.*
21 *Personæ apellatione intelligitur Rector Ecclesiæ.*
22 *Vicaria perpetua, & Rectoria a pari procedunt, quoad repellendos filios a beneficiis parentum.*
23 *Vicarius perpetuus jus habet in Ecclesia, & sine causa removeri non potest.*
24 *Item pro Rectore habetur, & sicut Rector dicitur intitulatus.*
25 *Vicarius perpetuus, & Rector eandem curam habent insolidum.*

CONstitutus. Filius præesse potest Ecclesiæ, in qua pater sine titulo ministravit. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes, & sunt duæ partes. Prima ponit quæstionem. Secunda provisionem, ibi, *fraternitati*. 1

Nota primo, ibi, *Si tibi constiterit*. Ad hoc ut spoliatus beneficio sit restituendus, non sufficere, ut probet spoliationem, nisi etiam doceat de bono jure, seu Canonica institutione. De utroque enim Papa hic mandat inquiri, 2

Sed contra, cum hic Clericus fuerit beneficio spoliatus de facto, debuit simpliciter restitui absque eo, quod cognosceretur de suo jure, *c. in literis, c. Item cum quis, & c. Ex conquestione, inf. de restit. spol. 3. q. 1. & q. 2. per tot.* Timore hujus contrarii Decretalis legitur varie, & quinque lecturas prosequitur hic Card. *a princ. usque in fin.* Ego tres tantum attingam, ex quibus ni fallor, Decretalis remanebit plana, & clara. Prima lectura est Hostiens. *hic n. 1. v. Tu dicas*, qui putavit comissionem Apostolicam super spoliatione, & Canonica institutione hic processisse de voluntate Clerici spoliati, cui propterea mos gerendus fuit, & forte Papa eum ad hoc induxit ex quadam æquitate ad tollendos circuitus; quia restitutus nisi de Canonica institutione appareret, nihilominus brevi manu amoveretur, argum. *c. Ad petitionem, ad fin. infra de accusat.* & forte Clericus satis confidebat de jure suo, & cum Host. videntur simpliciter transire Joan. Andr. *hic n. 7.* & Butr. *n. 10. ver. Tertio*. Verum hic intellectus divinat ad hunc textum, ideoque nullatenus videtur recipiendus, prout etiam observat Card. *post med. ver. Quarto legitur*. 3 4

Secunda lectura desumitur ex Innoc. *hic post medium, vers. Secundum*, qui posuit insignem declarationem ad jura prælallagata, quæ dicunt Clericum beneficio spoliatum ante omnia esse restituendum, nempe ut procedant, quando res est dubia super proprietate, seu Canonica institutione; tunc enim spoliatus potest dicere, Non respondebo nisi de possessione mea; & tu non es audiendus nisi prius facta restitutione, ut in *d. cap. In literis*; quod etiam dixerunt Domini de Rota *decis. 365. n. 10. par. 3. recent.* Secus vero si constaret per confessionem spoliati, vel probationes admissas quod esset talis, ut Ecclesia non esset ei restituenda, puta, quia esset illegitimus, vel possessionem Ecclesiæ occupasset, & dispensationem non haberet; tunc enim ad possessionem Ecclesiæ non esset reintegrandus, cum eam sine peccato retinere non posset, ut *c. Significasti, infra de divort. l. 1. §. Redigit, ff. quorum legat.* & *l. Dolo, ff. de doli excep.* Ita Innoc. dicens in hoc convenire omnes. Tu signa, & memoriæ commenda hanc theoricam; nam etsi aliis juribus, vel rebus contra spoliatum excipi non possit de vitio proprietatis etiam notorio; quia eo quod possidet, juste possidet, etiamsi in totum deficiat in proprietate, ut hic per Butr. *n. 8. ver. Sed tu dic*, & Joan. de Anan. *in fin.* tamen in Beneficialibus secus est, quia agenti possessorio recuperandæ obstat defectus notorius proprietatis; sive sit notorius ex juris dispositione, sive per confessionem ipsius spoliati, sive per evidentiam facti, sive per evidentes probationes judiciales. Et est ratio, quia beneficia sine Canonica institutione licite obtineri 5 6 7 8

non

hon possunt; ut in *reg.* 1. *Sexti*; ideoque non competit restitutio, nisi contra notorium aliquid rationabile ostendatur. Et hoc dictum Innocent. tanquam singulare extollunt, & approbant hic idem Butr. *d. num.* 8. *ver. Sed tu dic*; *& num* 9. Cardin. *post princ. ver. Tertio legitur*, & *circa fin. ver. Dic standum tertiæ lecturæ*. Anchar. & Jo. de Anan. ambo *in* 2. *notab.* Navar. in *c. Accepta*, *n.* 9. *v Confirmatio decuplex*, *de restit. spoliat.* ubi de communi DD. de Rota *decis.* 2. *incip. Fuit dubitatum*, *& n.* 2. *vod. tit. in novis*.

9 Tertia lectura, quæ mihi videtur admodum consona verbis Decretalis, est gloss. 2. hic; & videtur ex mente Innoc. *in princ. in ver. Querelam*, & Joan. And. *num.* 2. videlicet, quod iste Clericus spoliatus non egit tantum possessorio reintegrandæ, sed simul intentavit possessorium; & petitorium, quod jure fieri potest; & eo casu recipiuntur probationes tam super possessione, & spoliatione, quam super proprietate: & unica sententia possessorium, & petitorium terminatur, ut est casus in *c. Cum dilectus*, & ibi notat gloss. 1. & communiter Doctores, *infra de caus. possess. & propriet.* Quod intentaverit possessorium est extra dubium, quia in sua querela disertis verbis proposuit se fuisse spoliatum extra judicium per potentiam laicalem, & Papa constito de spoliatione mandat illum restitui; unde inepta est quarta lectura eorum, qui dixerunt hunc Clericum egisse petitorio tantum. Quod verum simul cum possessorio intentaverit etiam petitorium, constat evidenter ni fallor ex sequentibus: & primo ex querela, quam proposuit Papæ, in qua significavit se fuisse canonice institutum de Capella, a qua fuit per potentiam laicalem ejectus, ut patet ex princ. text. ibi, Ecclesiam de Horton. canonice fuisse adeptus, hoc est sine vitio conferentis, recipientis, vel formæ, ut explicant hic Hostien. & Card. ambo *in princ.* & Joan. Andr. *n.* 2. quæ omnia proculdubio pertinent ad petitorium. Secundo ex eadem querela, quam Clericus deposuit coram Episcopo Vigoren. & ex objectione illi facta ex adverso, quod ejus pater in eadem Ecclesia ministrasset: & consequenter illius institutio non esset Canonica: quod fieri non potuisset, si solum possessorium intentasset, quia agenti interdicto recuperandæ non potest objici de non Canonica institutione, ut est casus in *d. c. In literis*, *inf. de restit. spoliat.* Ac demum ex comissione Papæ, qui mandat inquiri non tantum de spoliatione, sed etiam an pater Clerici spoliati fuerit in ead. Ecclesia intitulatus, & sic an filius esset canonice institutus: quod similiter respicit proprietatem, & titulum beneficii. Unde saltem his omnibus simul junctis non videtur ambigendum, quin iste Clericus egerit simul possessorio, & petitorio. Et consequenter cessat objectum quod debuerit restitui priusquam cognosceretur de bono jure, juxta textum in *d. c. In literis*, *cum concordat. supra cit.* Quoniam prædicta jura limitantur non procedere, quando spoliatus agit simul possessorio, & petitorio, quia tunc causa committitur, & cognoscitur super utroque, ut in *d. c. Cum dilectus*, *de caus. possess. & propriet* licet postea si probet possessionem, & spoliationem, sed non proprietatem, obtineat in possessorio, sed succumbat in petitorio, ut in *c. Cum Ecclesia Sutrina*, *cum materia*, & in *c. Cum super*, *eod. tit.*

14 Non obstat, quod iste Clericus spoliatus solum narraverit in libello aliquid de proprietate, (quod fieri potest, & libellum non vitiat, secundum Anton. de Butr. *in* 1. *notab.*) in conclusione vero restrinxerit se ad possessorium: & consequenter non obtulerit se probaturum de proprietate, & titulo, quia libellus cognoscitur ex modo concludendi, non narrandi, ut est casus in *c. Ex parte B. infra de for. compet.* & observat idem Butr. *hic* 16 *n.* 12. & Joan. de Anan. *n.* 1, *in finem*. Id inquam non obstat, quia de hac conclusione super possessorio nullibi apparet ex litera: quinimo cum Clericus in libello narraverit simul possessionem, & proprietatem, ut Butr. fatetur, & Papa de utroque inquiri mandaverit, vehemens est præsumptio, quod utrunque deduxerit in conclusione libelli, cui commissio Papæ præsumitur esse conformis, *l.* 1. *C. de diverf.* ubi est casus; *c. In inter dilectos*, §. *Ceterum*, *inf. de fid. instrum.* & respondit Gemin. *cons.* 47. *Supplicatur Papa*, *n.* 1. *v. Nam in rescripto*, & Roman. *cons.* 132. *Ut retulit in princ.*

Præter quam quod coram Papa procedit libellus etiam 17
sine conclusione, secundum Inn. in *c.* 1. *n.* 1. *v. Nisi tanta coram Papa ageretur*, *inf. de lit. contest.*

Rursus obstat, quod Papa hic mandat restituti Ca- 18
pellam spoliato, una cum fructibus perceptis, ac etiam qui percipi potuerunt, secundum gl. ult. quod est proprium in interdicto possessorio recuperandæ, *c. Gravis*, *infra de restit. spoliat.* & ponderant hic Host. *in fin.* Jo. Andr. *num.* 3. *in v. Ejectus*, Anch. *in* 1. *notab.* & plerique 19
alii; Nam respondetur fructus perceptos, & qui percipi potuerunt a fortiori deberi spoliato, quando docet non solum de possessione, & spoliatione, sed etiam de titulo & proprietate ut hoc casu: ne sit melioris conditioni prædo, & incubator, quam legitimus possessor, & intitulatus, contra text. in *c. Ad decimas*, *de restitut. spol. lib.* 6. *& c. Licet causam*, *cum ibi not. inf. de probat. cum mult. simil.* Unde arg. hoc in quo tantam vim 20
faciunt Doctores concludit quidem hunc Clericum egisse possessorio, sed minime concludit, quin simul etiam egerit petitorio: Et ex his arbitror optime salvari posse intellectum gloss.

Secundo nota ibi, *persona*. Appellatione personæ in- 21
telligi Rectorem Ecclesiæ, ut hic, & in *cap. Ad extirpandas*, *infr. eod.* & adde Innoc. in *c. De multa*, *p.* 6. *inf. de preben.* ubi adnotavit in Anglia personas Ecclesiarum dici, quæ præsunt Ecclesiis, qui alibi dicuntur Curati, ut *c. Personas*, *inf. de appellat.*

Tertio nota ibi, *seu perpetuus Vicarius*. Rectoriam, & 22
Vicariam perpetuam a pari procedere quoad prohibitam successionem filiorum in beneficiis parentum. Nec mirum, 23
quia secundum Goffr. hic, Vicarius perpetuus habet jus in Ecclesia, & sine causa removeri non potest; *c. Provideas*, *c. Ad hæc*, & in *c. fin. inf. de offic. Vicar. cap. G. Perpetuus inf. de fide instrum. c. Postulasti*, *sup. de resc.* sicut emphyteuta, & qui ad non modicum tempus conduxit jus habet in re, *l.* 1. *& fin. ff. Si ager vectigal. l.* 1. §. *Quod ait*, *ff. de superficiebus*. Item perpetuus Vicarius, secundum Anch. *hic in fin.* pro Rectore habetur, & ut ait Butr. 24
in 3. *notab.* dicitur intitulatus sicut Rector, ad quod vide quæ scripsi in *c. Ex parte*, *n.* 1. *& seqq. & n.* 19. *de offic. Vicar.* Aliam rationem assignat Host. *n.* 1. *in v. Ejectus*. 25
Nempe quia Rector, & Vicarius perpetuus eandem curam habent insolidum, cum talia divisionem facile non recipiant, ut notatur in *c.* 1. *infra de jurep.* Unde si filius instituteretur Rector posteaquam pater fuit Vicarius perpetuus; vel e converso daretur successio in eod. vel consimili jure contra Canonum instituta, ut notat idem Host. in *c. Ad hæc*, *ad fin. in v. Præfuerunt*, *inf. eod.* Non obstat *cap. Ad extirpandas*, *inf. eod.* quod loquitur simpliciter de Vicario. Quoniam illa Decretalis intelligitur secundum hanc, & sic de Vicario perpetuo, ut ibi notat gl. *in verb. Vicarii*, Inn. *in eod. v.* Host. *n.* 1. *in v. Personæ*, & Bellam. *in princ.* Henr. Boic. in *c. Nimis*, *n.* 7. *infra eod.*

Ultimo nota id, quod dictum est in Summario, vi- 26
delicet filium de jure præfici posse Ecclesiæ, in qua pater non fuit intitulatus, sed tantum nomine filii ministravit, ut Vicarius conductitius, seu Capellanus amovibilis, & hic notat gl. pen. Host. *n.* 1. *in ver. Ministravit*, *& n.* 3. *in v. Nomine*, Butr. in 4. *notab.* & Anch. *in ult. notab.* Et nota dispositionem hujus textus, quatenus intelligatur etiam de filio illegitimo, non fuisse sublatam a 27
Conc. Trid. *c.* 15. *sess.* 25. ut ex sententia S. Congr. dixi in *c. Ad extirpandas*, *n.* 16. *infr. eod.* An autem sublata fuerit per Constit. Clem. VII. quæ incipit, *Ad Canonum conditorem*, scripsi in prædicta Decretali *Ad extirpandas*, *n.* 17. *& seqq.* ubi plene videas.

DE

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA Ordinandis vel non.

Ex Concilio Carthag.

CAPUT I.

MAgnus Episcopus August. dixit: procuratores, actores, executores, seu curatores pupillorum si debeant ordinari? Gratus Episcopus dixit: Si post deposita onera, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari: si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Universi dixerunt: Recte statuit Sanctitas vestra, ideoque ita est nostra sententia.

SUMMARIUM.

1 *OBligatus ratiociniis deposito onere, & reddita ratione ordinari potest, prius vero non, & num.* 11. *&* 22.

2 *Clerici non possunt esse Procuratores, nec Advocati in foro seculari, nisi pro Ecclesia miserabilibus personis, consanguineis, & quorum negotia de jure gerunt.*

3 *Secus in foro Ecclesiastico.*

4 *Clerici unum negotium Clericorum, vel etiam laicorum in foro seculari procurare non prohibentur.*

5 *Clerici an possint esse conductores.*

6 *Clerici possunt emere fructus Ecclesiæ ad tempus.*

7 *Curator dari potest etiam pupillo.*

8 *Tutor testamentarius, vel dativus ordinari non debet ante depositam tutelam, & redditas rationes; secus si tutor sit legitimus.*

9 *Tutela legitima est, quæ jure agnationis, vel cognationis defertur.*

10 *Filius vulgo conceptus nullum agnatum habet, neque cognatum.*

11 *Ratiocinia quæ sint.*

12 *Obligatus ratiociniis prohibetur promoveri ad Ordines, sed non ad dignitates.*

13 *Clerici prohibentur administrationes suscipere, sed non prohibentur eligi, dum tolerantur.*

14 *Debent tamen suspendi ab executione Ordinum quousque rationes reddiderint.*

15 *Obligati ratiociniis prohibentur in aliqua religione ad habitum, & professionem admitti; sed si de facto admittantur, professio non est irrita.*

16 *Obligatus juramento ad librum scribendum, vel aliud servitium exhibendum, an possit religionem ingredi, & num. seqq.*

17 *Ingratitudo aboletur Religionis ingressu.*

18 *Juramentum non violat, qui in melius commutat.*

19 *Obligati ratiociniis quas ob causas prohibeantur ordinari.*

20 *Ordinari quis non debet, ex cujus ordinatione Ecclesia infamatur.*

21 *Executio sententiæ capitalis, an sit differenda si compareat aliquis, dicens reum esse sibi obligatum ad reddendam rationem alicujus administrationis, vel negotiationis.*

22 *Administratores bonorum alterius, an & quibus casibus prohibeantur ordinari ante dimissum officium, & reddita ratiocinia, & num. seqq.*

23 *Quid in administrationibus Ecclesiasticarum, vel miserabilium personarum.*

24 *Et quid in administrationibus personarum secularium non miserabilium.*

25 *Laicus, qui sine ulla fraude factus est Clericus, an judicari, & puniri possit a Judice seculari pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum, & num. seqq. & num.* 64.

26 *Privilegium superveniens universaliter eximit, & liberat ab obligatione, qua quis antea tenebatur.*
Declaratur, num. 42. *vers. Non obstat.*

27 *Sacerdotium superveniens tollit munus publicum, & Fagnan. in I. Lib. Decretal.*
solvit compromissum prius initum.

28 *Ordinatus in fraudem fori secularis, an pro maleficiis commissis ante Clericatum coerceri, & puniri possit a Judice laico, & num. seqq. usque ad num.* 35. *& num.* 65.

29 *Clericus, qui dimisso habitu, & Tonsura deliquit, & postea habitum, & Tonsuram reassumpsit, & Ecclesiæ inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpserit habitum in fraudem.*

30 *Fraus in omni dispositione intelligitur excepta.*

31 *Cap.* Odoardus de solut. *non suffragatur doloso.*

32 *Clericus in fraudem promotus non potest a Judice laico personaliter distringi, nisi persona sit præventa, & num.* 51. *& seqq. & n.* 71.

33 *Cognitio, an Clericus fuerit ordinatus in fraudem, spectat ad Judicem Ecclesiasticum, & interim Judex laicus non potest procedere, & num. seqq. & num.* 74.

34 *Clericus, qui dimisso habitu, & Tonsura dedit mandatum ad committendum delictum, quod fuit commissum postquam habitum, & Tonsuram reassumsit, & Ecclesiæ inservivit, gaudet privilegio fori, nisi reassumpserit habitum in fraudem.*

35 *Fraus an præsumatur ex hoc solo, quod quis fuerit ordinatus post maleficium commissum, an vero requiratur, ut ante Clericatum fuerit in Curia seculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus, & num. seqq. usq; ad n.* 41. *& n.* 72.

36 *Quid, si fuerit ordinatus longe post commissum delictum.*
Et quid, si incontinenti, num. 38.

37 *Fraudis suspicio sicut excluditur ex temporis intervallo, ita arguitur ex brevitate temporis, & num. seqq.*

39 *Fraus an præsumatur ex infamia criminis ante Clericatum.*

40 *Votum precedens Clericatum, vel Monachatum excludit suspicionem fraudis.*

41 *Laicus conventus in Curia seculari, qui postea factus est Clericus, an pro illa causa a Judice laico judicari, & puniri possit, & n. seqq. usq; ad n.* 77.

42 *Continentia causæ non debet dividi.*
Declaratur, num. 49.

43 *Reus per Ecclesiam transiens, dum ad supplicium ducitur, gaudet immunitate, nec potest inde inviolenter extrahi, num.* 61.

44 *Declinatoria fori noviter orta opponitur etiam post litem contestatam.*

45 *Res alterata, vel consecrata non restituitur priori domino.*
Declaratur, num. 60.

46 *Fori adjectio aliud est, & aliud mutatio.*

47 *Per Clericatum mutatur status, & forus, quinimo & genus fori.*

48 *Fori privilegio Clericus nec tacite, nec expresse potest renunciare.*
Declaratur, num. 56. *&* 59.

49 *Clerici coercitio est jurisdictionis mere spiritualis, quæ non cadit in laicum.*
Declaratur, num. 56. *& seqq.*

50 *Votum Domini Robusterii a Signatura Justitiæ approbatum super articulo*, Ad instantia contra laicum inchoata in foro seculari transeat in Clericum successorem, *& num. 61. vers. Non obstat.*

51 *Theorica notabilis Jo. Andr. a DD. approbata super jurisdictione in laicum, qui de lite pendente factus est Clericus, vel Professus.*

52 *Laicus, qui dum detineretur in carcere Curiæ secularis, factus est Clericus, vel Professus, potest a Judice laico distringi, & puniri etiam in persona, & num. 85.*

53 *Reus ad mortem damnatus Eucharistiam suscipiens non gaudet immunitate.*

54 *Judex laicus qualiter, & quando possit procedere contra Clericum ordinatum lite pendente, perstringitur octo conclusionibus ex dictis Joan. Andr. & Canonistarum.*

55 *Et conclusiones omnes rediguntur ad unam.*

56 *Jurisdictio Judicis laici in causa ante Clericatum prævenia perpetuatur in Clericum propter principium habile: licet devenerit ad causam a quo non potuit inchoari.*

57 *Clericus agens contra laicum in foro seculari potest ibi civiliter reconveniri.*

58 *Clericus hæres laici conventi in foro seculari, an teneatur ibi causam prosequi, & num. 61. vers. Non obstat.*

60 *Res sacra nullo casu contrectari potest, nisi a sacratis, & Deo dicatis hominibus.*

61 *Immunitas non fuit concessa personis ad Ecclesiam confugientibus, sed ipsi Ecclesiæ.*

62 *Clericus, qui post quæstionem sibi motam in foro seculari ordinatus est non sponte, sed tractus a Superiore, an in causa illa teneatur coram Judice laico respondere.*

63 *Laicus, aut Clericus non beneficiatus non potest cogi ad Ordines suscipiendos etiam ex causa utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ.*

64 *Laicus post commissum delictum sine ulla fraude prima Tonsura initiatus omnino eximitur a jurisdictione Judicis laici, tam quoad personam, quam quoad bona ex sententia Sac. Congregat. Concilii.*

65 *Sed si in fraudem, eximitur nihilominus quoad personam.*
Sed non quoad bona, num. 71.
Præcedere tamen debet declaratio super fraude, num. 74.
Quæ declaratio pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, ibid. vers. Quinta conclusio.

66 *Clericus post delictum in fraudem promotus, an sit degradandus, & tradendus Curiæ seculari personaliter puniendus.*

67 *Degradatio an requiratur in Clerico primæ Tonsuræ, & num. 70.*

68 *Clericus primæ Tonsuræ incorrigibilis non potest puniri a Judice laico antequam fuerit traditus Curiæ seculari prævia declaratione Ecclesiastici super delicto.*

69 *Clericus assassinus potest a Judice laico puniri, etiam absque alia degradatione; requiritur tamen declaratio Ordinarii super qualitate assassinii.*

73 *Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & Tonsuram deliquit, & in Curia seculari condemnatus fuit, & deinde habitum, & Tonsuram reassumpsit, & Ecclesiæ inservire cœpit, an possit a Judice laico judicari, & puniri, & num. 81. & seqq.*

74 *Judex Ecclesiasticus tantum cognoscit, an Clericus fuerit ordinatus in fraudem, an duxerit unicam, & virginem, & an incesserit in habitu, & Tonsura, & interim Judex laicus conquiescit.*

75 *Homicida, & spurius licet tonsurari non debeant, tamen tonsurati recipiunt characterem, sed non ordinis executionem.*

77 *Laicus conventus in Curia seculari, qui postea in aliqua religione professionem emisit, an possit pro illa causa a Judice laico judicari, & puniri, & num. seqq.*
Et quid infra annum probationis, num. 79.
Et quid in eo, qui factus est Beechetus, vel Tertiarius, aut miles S. Gaudentii, num. 80.

78 *Professi, & Clerici quoad privilegium fori a pari procedunt.*

80 *Signatura quid senserit in muliere, quæ lite pendente in foro seculari effecta est Mantellata, seu Pizzocara S. Augustini.*

82 *Clericus conjugatus per dimissionem habitus non perdit perpetuo privilegium fori, sed ad tempus quandiu habitum non defert.*

83 *Clericus immiscens se enormitatibus, an perdat privilegium fori.*

84 *Laicus inquisitus, & carceratus in Curia seculari, & postea dimissus sub fidejussione de se repræsentando, si interim fuerit ordinatus, an possit pro causa illa a Judice laico ad carceres revocari, & puniri, & num. seqq.*

86 *E carceribus dimissus sub fidejussione de se repræsentando censetur adhuc detentus.*

87 *Clericus Ecclesiæ non inserviens, cui Episcopus beneficium contulit, dum detineretur in carceribus Curiæ secularis puniri potest a Judice laico etiam pœna corporis afflictiva.*

88 *Ecclesia potest declarare Clericorum exemptionem a seculari potestate, licet sit de jure divino, in aliquibus casibus non suffragari.*

89 *Laicus in exilium pulsus a Judice seculari cum hoc, ut si exilium non servaret, incideret in pœnam triremium; si postea ordinatus exilium non servaverit, & propterea ab eodem Judice in carcerem conjectus fuerit, an sit remittendus ad Judicem Ecclesiasticum.*

90 *Tempus transgressionis exilii, an debeat attendi ad dignoscendum qui sit Judex competens, tam contra Clericum, quam contra laicum.*

91 *Judex delegatus post latam sententiam, si victus inquietat victorem inductum in possessionem, an possit de injuria hujusmodi cognoscere.*

92 *Judex Ecclesiasticus an teneatur stare sententiæ Judicis laici contra Clericum, qui dum laicus esset in exilium damnatus fuit pœna adjecta in casu transgressionis.*

MAgnus. Obligatus ratiociniis deposito onere, & reddita ratione Ordinari potest, prius vero non. Hoc dicit secundum omnes, & sunt tres partes. In prima proponitur quæstio. In secunda quæstionis responsio, ibi, *Gratus*. In tertia responsionis approbatio, ibi, *Universi*. 1

Nota primo Procuratores, Actores, Executores, & Curatores æquiparari, quoad hoc, ut nullus ipsorum possit Clericus ordinari ante dimissum officium, & reddita ratiocinia. Alias tamen differunt, ut hic declarat gl. 1. & Host. *in princ.*

Secundo nota ibi, *Procuratores*, argumentum optimum, quod Clerici non possunt esse Procuratores causarum; alioquin non prohiberetur quis promoveri ante dimissum Procuratoris officium, ut *hic*, si etiam promotus posset illud suscipere, & exercere; nam facilius datur retentio, quam nova assecutio, *l. Per retentionem, Cod. de usufruct. l. 2.* & ibi Bald. *in 3. not. ff. de Fideicomm.* facit text. *in cap. Quemadmodum infra de jurejur.* Quod verum est in foro seculari, in quo Clerici postulare prohibentur, nisi pro Ecclesia, vel miserabilibus personis, consanguineis, necnon iis, quorum negotia de jure gerunt, ut *l. 1. §. 1. & l. seqq. ff. de post.* & quod dictum est de Procuratore, idem intellige de Advocato, ut est textus *in cap. 1. inf. de post.* & notat hic Innocen. At vero coram Judice Ecclesiastico Clerici possunt esse Procuratores, & Advocati etiam pro laicis, argumen. ejus, quod dicitur a contrario sensu *in dict. cap. 1. 2. & 3. de postul.* Ita Innocen. *hic num. 3. in fin.* & Cardin. in 8. *quæst.* Vel certe quod dictum est, Clericos non posse esse Procuratores laicorum in foro seculari, intelligi debet generaliter, sed unum negotium procurare non prohibentur, secundum Innocen. *in fin.* Hostien. *num. 3.* & Card. *d. qu. 8. in fin.* 2 3 4

Hinc sumpta occasione quærunt Doctores, an Clerici possint esse conductores, negat Innoc. *num. 4.* & Host. *num. 2.* 5

num. 2. si sint conductores publicorum negotiorum, puta vectigalium, & consimilium; vel etiam si sint conductores aliorum ratione quæstus, videlicet si vilius conducant, ut carius locent: & ita intelligunt *c.* 1. *&* 2. 21. *qu.* 3. *& l. Milites*, *C. Locati*, & idem putant de iis qui conducunt redditus villarum. At vero unam possessionem pro opere manuum suarum egestate ingruente sua, vel consanguineorum, aut miserabilium personarum, quorum negotia gesserunt, licet eis conducere, ut in Auth. *de sanct. Episc.* §. *Si autem*, *& c. Clericus* 91. *dist.* licet verba Innoc. aliter
6 intelligat Cardinalis *in* 8. *qu.* dicens Codicem videri corruptum. Fructus etiam Ecclesiæ emere possunt ad tempus, ut *c. fin. ne Prel. vic. suas.*

Tertio nota ibi, *curatores pupillorum:* curatorem posse
7 dari etiam pupillo, de quo dic, ut notat Bart. *in l. Curator num.* 1. *ff. de tutor. & curat. dat. ab his*; *& l. Qui habet*, §. *Si pupillus n.* 2. *ff. de tutel.* Regulariter tamen pupillo usque ad decimumquartum annum datur tutor, *& Instit. quibus modis tutel. finiat. in princip.* & a decimoquarto anno usque ad vigesimumquintum datur curator, *institut. de curator. in princ.* & hic notat glosl. *in ver. Curatores*, & complures alias differentias recensel glos. *final. in l. Veniri*, *ff. de tutor. & curator.* Quod tamen spectat ad
8 dispositionem hujus text. curatores & tutores a pari procedunt. Unde Host. Jo. Andr. Bellam. & Card. post *vers. Curatores supplent*, *id est*, *adultorum*, & post *vers. Pupillorum*, subaudiunt tutores. Indistincte enim tam curator, quam tutor ordinari prohibetur, nisi servato quod præscribitur hic. Fallit hoc, secundum Innoc. *num.* 4. *vers. Et nota*, in eo, qui tutelam, vel curam gerit legitimam, & necessariam sibi a lege impositam; hic enim non prohibetur ordinari, cum etiam promotus possit eam suscipere, *cap. Pervenit* 86. *dist.* saltem authoritate Episcopi, licet non cogatur invitus, ut ibi notat gl. *in ver. Tutelas*. Itaque hic textus intelligi debet tantum de tutela testamentaria, vel dativa, quia cum hanc Clerici habeantur suscipere, ut *cap. Cyprianus* 21. *qu.* 3. & tenet gl. præalleg. *in d. cap. Pervenit*, quæ communiter a Doctoribus recipitur: & Specul. *in tit. de tutel.* §. *Generaliter*, consequens est, ut tutor dativus, vel testamentarius ante depositam tutelam, & redditas rationes ordinari non debeat, ut hic: & ita est ex mente Innocent. cui consentiunt Bellam. *num.* 1. Card. *in* 5. *oppos.* & plerique alii.

9 Et ex hoc notabiliter infero, ut laicus suscipiens tutelam nepotis ex filio spurio, seu vulgo concepto sibi datam testamento ejusdem filii non sit promovendus ad Ordines, nisi deposita tutela, quia nec promotus posset eam exercere. Ratio est, quia tutela hujusmodi non est legitima, sed testamentaria; cum legitima tutela sit, quæ de jure agnationis, vel cognationis defertur, ut Auth. *Presbyteros*, *C. de Episcop. & Cler.* posita super *l. Generaliter*. 10 At filius vulgo quæsitus, de quo *in l. Vulgo concepti*, *ff. de stat. homin.* nullum agnatum habet, cum agnatio a patre sit, is autem nullum patrem habere intelligatur, ut *Instit. de legitim. succes. agnator*, §. *Vulgo quæsitos*. Item constat eum non esse cognatum, cum jura cognationis a matre proveniant, *dict.* §. *Vulgo*. Ita ex facto consuluit Bartol. 143. *incip. Paulus lib.* 1.

11 Quarto nota, duo copulative requiri ad hoc, ut administrator generalis bonorum alterius promoveri possit ad Ordines, videlicet, ut deponat officium, & rationes reddat, ut probat litera ibi, *post deposita onera*, *& reddita ratiocinia*; nam, ut inquit Goffred. & post eum Abb. Antiq. *hic num.* 2. Ratiocinia sunt redditiones rationum, quibus aliquis obligatur ex administratione Reipublicæ, vel privatæ. Unde secundum Hostien. *n.* 4. *in ver. Pupillorum*, debet & reliqua restituere, quæ ad ipsum pervenerunt, vel quæ pervenire poterunt, si dolo, vel culpa ipsius factum sit quo minus pervenerint, ut *l.* 1. *& fin. ff. de tutel. & ration. distrahen. & l.* 2. *ff. de negot. gest.* nihil enim de administratione apud eum remanere debet, *l. Idemque*, *& l. Ex mandato*, *ff. Mandat.* etiamsi indebitum sit, *l. Qui proprio*, §. *Et ut in ceteris*, *ff. de procur.*

12 Quinto nota ibi, *Ordinati*. Ratiociniis obligatum repelli ab Ordinibus suscipiendis, non autem a dignitatibus, de quibus hic nulla fit mentio; unde Clericus ex hoc capite non prohibetur eligi. Ratio diversitatis est, quia per promotionem ad Ordines fit præjudicium his, quorum negotia geruntur ex mutatione fori. At cum jam promotus assumitur ad dignitatem forus non mutatur, ad hoc *c.* 2. *inf. de alien. jud. mutant. causf. fact.* Ita Innoc. & Host. hic ambo *num.* 1. Jo. Andr. *num.* 4. *in ver. Ordinati*, Anch. 13
in 4. *not.* & alii communiter. Non obstat, quod Clerici prohibeantur similes administrationes suscipere, ut *cap.* 1. *&* 2. 21. *qu.* 3. quia non prohibentur eligi, dum toleran-
tur, secundum Innocent. & alios præallegatos, & ex prædicta ratione videtur consequi, ut obnoxius ratiociniis, qui jam Clericus ordinatus est, non prophibeatur 14
ad superiores Ordines ascendere. Ex hoc enim non mutat forum, cum per Clericatum jam effectus sit de foro Ecclesiæ, *cap.* 1. *&* 2. *& cap. Si diligenti infra de foro compet.* Verum Innocent. & Collectar. hic dicunt, talem esse removendum, id est, suspendendum, vel impediendam Ordinis executionem, quousque rationes reddiderit, 15
argum. *l. Servo legato*, §. *Servus*, *ff. de legat.* 1. Sed viceversa laicus ratiociniis obligatus prohibetur ingredi religionem, quia ex hoc forum mutat, cum novitius sit persona Ecclesiastica, & gaudeat privilegio fori, & Canonis, *cap. Religiosos*, §. *Quamvis de sentent. excomm. lib.* 6. & ibi notat glos. *in ver. Non possit*. Dixi *in cap. Statimus num.* 44. post Host. *ibi num.* 4. *infr. de reg.* Hodie hoc est expeditum in Constitutione Sixti V. *Cum de omnibus*, in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 601. qua statutum est, ut ingenti ære alieno supra vires suarum facultatum gravari, vel reddendis ratiocinariis ita obnoxii, ut ex hujusmodi causa lis, vel molestia jam sit eis illata, vel timendum sit ne inferatur, nullatenus in aliqua religione recipiantur, & receptione ad habitum, vel professionem non servata forma ibi præscripta irritæ decernuntur; licet quoad nullitatem professionis eam Constitutionem ad terminos juris reduxerit Clemens VIII. in Constitutione, quæ incipit, *In suprema*, in Bullar. *tom.* 3. *pag.* 129.

Sed hic incidit quæstio, An obligatus etiam jura- 16
mento ad aliquod servitium exhibendum, puta ad scribendum librum, vel quid simile, possit religionem ingredi.

Movet hanc quæstionem gl. 1. *in cap. Præterea* 51. *distinct.* & recitat tres opiniones. Prima est Hugonis, qui arbitratus est absolute sic obligatum ingredi posse, & Ecclesiam teneri licentiam dare. Neque enim infertur injuria illi, cui tenetur servitium præstare, cum hoc instinctu Spiritus sancti fiat, ut *cap. Dixit* 14. *qu.* 1. & huic opinioni suffragantur jura *in cap. Scripturæ infr. de voto in c. Ex publico*, *& cap. fin. de conver. conjug. in c. Duæ* 19. *qu.* 2. *& in c. Admonere* 33. *qu.* 2. Item suffra- 17
gatur simile, quod ingratitudo aboletur religionis ingressu, *c. Non liceat*, & ibi glosl. 1. 19. *qu.* 3. Secunda opinio est illorum, qui putant ingressum non prohiberi; sed nihilominus Monasterium teneri tantum de eo, quod ad ipsum pervenerit, nisi ex persona ipsius plus acquisierit ex aliqua successione, ut *c. Si qua mulier* 19. *quæst. ult.* Tertia demum opinio est glos. Joannis *in d. cap. Præterea*, quod existens in Monasterio perficiat opus, ad quod se adstrinxit, dummodo tamen non negligat divinum obsequium, *c. Clericus* 91. *dist.* Et pro hac parte determinat Innoc. *in hac rubr. in princ.* ait enim: si talis nulla fraude dicitur, scilicet, ut fugiat laborem, vel expensas, sed sola Dei charitate, secure ingrediatur; quia qui lege privata ducitur, nulla ratio exigit, ut a lege publica constringatur, & ubi Spiritus Dei, ibi libertas, *d. c. Duæ*, & *c. Licet infra de regul.* tamen de bonis, quæ habet tempore ingressus, vel quæ postea obvenerint, satisfiet illis, quibus erat obligatus, *d. cap. Si qua mulier*, *& l. Deo nobis*, §. 1. *C. de Episc. & Cler.* vel etiamsi sciat scribere, vel opus facere, ad quod tenebatur, illud expleat propriis manibus, dum tamen id possit salva regula, & officio non neglecto, argum. *d. cap. Clericus* 91. *distinct.* Ita Innocen. cui adhærent hic Hostien. *num.* 10. Joann. Andr. & Butr. ambo *num.* 15. Cardin. *num.* 2. & Anchar. *eodem num. ver. Glossa magna*, & alii communiter, Raymund. *in Summa hoc tit.* §. *Pone aliquem*, Archid. *in d. c. Præterea num.* 2. *circa finem*, & Speculat. *in tit. de stat. Monach.* §. *Vigesimo octavo num.* 34. Neque his 18
obstat juramentum: quia illud non violat, qui in melius commutat, *c. Pervenit infra de jurejur. cap. Verum de conver. conjugat.* secundum Specul. qui tamen post Host. consulit, ut in talibus priusquam ingrediatur adimpleat quod promisit. Quamvis autem Laurentius putat primitus esse deducendas expensas, ne sit Monasterio onerosus, *c. De lapsis*, §. *Qui vero* 16. *qu.* 6. *& l. Is qui bonis*, *ff. de con-*

cessien. bonor. Hoc tamen reprobant Innoc. & Host. quia & scribere potest, & nihilominus Altari servire, unde ex Altari vivere debet, *cap. Cum secundum infra de præbend.* Nec secundum eos obstat *d. c. de lapsis*, quia loquitur de Monachis in arctiori Monasterio detrusis ad agendam pœnitentiam, qui multa bona contulerant primo Monasterio, ex quibus sic detrusis suppeditari debent vitæ necessaria, quod latius prosequitur Host. *in Summa hoc tit.* §. *penult.* & idem dicit Speculator *ubi sup. ver. Vigesimonono*, de Doctore, qui se obligavit ad legendum, & de potestate, qui se jurejurando adstrinxit ad regendam civitatem, & consimilibus, de quibus, & de obligatis causa pignoris, & de filiis usurariorum, & de eo, qui juravit ad tempus solvere, vide plenius per Host. *loc. cit.*

19 Deinde QUÆRO, Cum hic dicatur ratiociniis obligatos non esse ordinandos, nisi deposito onere, & redditis rationibus, quæ sit causa hujus prohibitionis.

Respondeo esse duplicem, Prima est, quæ hic ponitur in litera, videlicet, quia ex promotione talium infamatur Ecclesia, hoc est, vilificatur, seu dehonestatur, si de dolo, vel fraude conveniatur, secundum Host. *num. 9.* vel infamatur, id est, oneratur, & gravatur, quia hac occasione, quamvis injuste hoc fiat, multoties bona Ecclesiæ deprædantur a creditoribus, arg. *cap. Parochianos infr. de sepultur.* Quia igitur Ecclesia hinc vituperari, seu gra-
20 vari posset, jure merito præcaveri debet; ut hic. Unde colligit generaliter Butr. *num. 3.* neminem esse habilem ad Ordines, ex cujus ordinatione Ecclesia infamatur, *c. unic. sup. de scrut in. in ordin. faciend.* Ad quod conferunt, quæ leguntur in Constitutione Sixti V. superius allegata *n. 15. in* §. *Ceterum*.

Secunda causa est, quia ex mutatione fori infertur præjudicium iis, quorum negotia geruntur, ut tetigi *supra num. 12.* Non sunt autem promovendi, per quorum ordinationem aliorum jura læduntur, ut notatur *in cap. 2. supra tit. prox.* Quapropter supersedendum erit ab ordinatione, quousque fuerint depositæ administrationes, & reddita ratiocinia.

21 Ex hoc infero ad quæstionem. Quidam fuit condemnatus ad mortem; comparet tertius, dicens, reum esse sibi obligatum ad reddendas rationes ex aliqua administratione, vel negotiatione, & petit supersederi in executione sententiæ quousque sibi rationes reddantur: nunquid sit audiendus? Dynus format hanc quæstionem *in l. Servus uni, ff. de legat. 1.* Alii habent *in l. Servo legato*, §. *Servus eod. tit.* & concludit executionem esse differendam. Idem firmant Cyn. Bart. & Bald. *in l. 1. C. de bon. proscr.* & idem Bart. *in l. Interdum num. 2. ff. de publican.* Ludovic. Roman. *in l. Pomponius scribit, ff. famil. herciscun.* Quod dicit esse singulariter notandum, Bald. *in d. l. Servus uni*, qui dilata executione interim posset haberi gratia a Principe. Pro qua conclusione est argumentum optimum *in d. l. Servus uni*, ubi id notat Bart. *num. 1. & in d.* §. *Servus*, & videtur casus *in d. l. Interdum*, ubi etiam Bart. *num. 2.* & est casus ad literam *in d. l. 1. C. de bon. proscript.* Unde dicit ibi Angel. illam legem decidere, ut volens differre executionem condemnati ad mortem, ut ejus gratiam consequatur a Superiore, debeat habere istam cautelam, videlicet protestari Præsidi, vel Pontifici, ut non exequatur, eo quia condemnatus est sibi obligatus ad reddendam rationem, nisi primo illam reddiderit, & petat super hoc sibi terminum assignari. Eandem cautelam ad protrahendam executionem sententiæ capitalis posuit Barthol. Cepol. *cautela 2.* alias 5. *num. 31. vers. Si vis differre mortem*. Facit quod notat gl. *in c. Præterea 51. distin.* quæ dicit debitorem etiam mortuum non debere sepeliri invito creditore, nisi ptius ei satisfiat, per textum *in cap. Qua fronte infra de appellat.* Verum cautela hujusmodi hodie parum prodesset, quia hoc de consuetudine non servant Judices, licet de jure ita sit, & sententias capitales executioni demandant, non expectata redditione rationis, sicut attestantur Ang. & Roman. *locis citatis*, Raphael Cuman. & Jas. *in d. l. Servus uni in princ.* Ang. *de Malefic. in ver. Et ibi caput num. 31.* Paris. de Put. *de Syndicat. fol. 356. cap. 2. num. 1.* Pract. Carer. *fol. 149. num. 82.* Subdit tamen Cepol. *ubi supr.* quod si in aliquo loco non esse servatum, quia non fuit petitum, deberet servari, quia leges tolluntur per contrarium usum, non per desuetudinem, ut notatur per Cynum, & alios in *l. fin. C. de jur. dot.* & per gloss. & DD. *in proœm. institut.* §. 1. sed posset dici non esse denegandam brevem dilationem, puta bidui, vel tridui, dummodo tamen hæc quatuor concurrant. Primo scilicet, ut appareat dilationem non peti in fraudem differendæ, aut vitandæ executionis. Secundo, ut non subsit timor, vel periculum, ut condemnatus possit e carceribus evadere, aut alterius scandali. Tertio, ut ille tertius non potuerit prius petere talem rationem sibi reddi. Quarto, ut ex eo, quod sibi ratio non reddatur, possit pati aliquod præjudicium irreparabile. Ita Jul. Clar. *pract. crimin.* §. *fin. qu. 97. vers. Ego vero dicerem*.

Ulterius QUÆRO, Cum hic statuatur, ut administratores bonorum alterius ordinari non debeant, nisi 22
dimisso officio, & redditis ratiociniis, nunquid hoc sit generaliter verum.

Vincentius non advertens ad glossam, quæ hic ponitur *in vers. Infamatur*, dixit placere sibi, ut obligati ex administratione possint fieri Clerici, quia si nihil habent conveniri non possunt; si habent, etiam facti Clerici possunt conveniri, vel si facti sunt Monachi, Monasterium convenietur, vel cedet, quæ ad ipsum pervenerunt, & hoc capitulum intelligit procedere post litem contestatam: conventus enim tutelæ de mala administratione notatur, & idem in similibus. Fatetur tamen communiter omnes tenere, quod hic tenet glosa magna, Alanus, & Guilielmus Naso ejus scholaris, ut refert hic Hostien. *n. 9. distinctione glossæ*. Forte nimis prolixam reputantes indistincte scripserunt obligatum ad ratiocinia nullatenus esse promovendum, per id, quod legitur, & notatur *in l. Officiales, C. de Episcop. & Clericis, Et si, distinct. per totam*; & quia cum hæc Decretalis non distinguat, nec nos distinguere debemus, *l. 3. ff. de offic. Præsid. & l. de pretio, ff. de public. in rem action.* Sed, ut verbis utar Hostiensis, non videtur tam solemnis, & rationabilis distinctio unico verbo cancellanda, arg. *cap. Ecclesia vestra, il secondo*, §. *Denique sup. de elect.* Ve- 23
rum Joan. Andr. *num. 21.* miratur de his verbis Hostiensis, cum ista distinctio glosæ fuerit Alani, ut dicit se vidisse in antiquis apparatibus. Quapropter conjungendo dictæ glosæ, & Doctorum in hac materia sic distingue: Aut agitur de administratoribus bonorum alicujus personæ Ecclesiasticæ, vel secularis, sed miserabilis, puta pupillorum, viduarum, vel similium ex causa pietatis, & eleemosynæ, & tales etiam in officio perseverantes non prohibentur ad Ordines promoveri, si aliud Canonicum non obsistat; nam & promoti possunt consimilium administrationes suscipere, ut *cap. Pervenit 86. distinct. cap. Indicatum 89. distin. cap. Monachi, il secondo 16. qu. 1. & cap. In nona 16. qu. 7.* Ergo fortius ante Clericatum assumptas poterunt retinere, arg. *l. 2.* & ibi Bald. *in 2. not. C. de fideicommiss. & l. Per retentionem, ff. de usufruct. & cap. Quemadmodum de jurejur.* & hoc planum: Aut agitur de administratoribus bonorum personarum secularium non miserabilium; & tunc si 24
ad agendam administrationem perpetuo sunt adstricti, ab Ordinibus perpetuo repelluntur; & sic intellige, *c. Legem 53. dist. cap. Quicunque 54. distin.* Si vero ad tempus deputati fuerint, quandiu in administratione hujusmodi perseverantes, nullatenus promoveri debent, *cap. 1. & 2. & cap. Sed nec procurationes infr. Ne Cler. vel Monach. cap. 1. & 2. 21. qu. 3.* ita Goffred. & Host. *hic num 6.* Joan. Andr. *num. 16.* Henric. Boich. *post principium*, Bellam. *num. 1.* Butr. *num. 7.* Archid. *in cap. Præterea num. 2. 51. dist.* Sin autem administrationem deposuerint, & remanserint ratiociniis obligati, tunc sequere distinctionem glossæ nostræ *in ver. Ratiocinia*, cui adhærent Innocen. Hostien. Joan. Andr. & reliqui omnes; nam si ratiocinia sint publica, puta quia Rempubl. administrarunt, promoveri non debent quousque rationes reddiderint, & liberationem fuerint consecuti, ut *cap. Præterea 51. dist & l. Officiales, C. de Episc. & Cler.* obligatus enim ex causa administrationis Reipub. arcetur ab honoribus: ex causa vero motu, vel alia simili non arcetur, *l. Rescripto*, §. *Debitores, ff. de muner. & honor. & l. Quisquis emensis, C. de Episc. & Cler.* Sin autem ratiocinia sint alicujus personæ privatæ; tunc aut ante promotionem, vel in ipsa promotione sibi mota est quæstio, aut non est mota. In primo casu subdistingue; nam aut ratiociniis obligatus convenitur de dolo, aut de culpa tantum; si de dolo, vel perfidia ante finem litis ordinari non debet, *c. Tantis Dan. 81. dist. c. Laici 33. dist. c. Illud 23. dist. c. Omnipotens infr. de accusat. & l. Verum, C. de procur.* nam si condemnaretur, infamis esset, *l. Furti*, §. *penult. ff. de his, qui notantur infam.*

fam. & sic intellige quod hic dicitur: si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Ceterum ut hic prudenter advertit Host. *num.* Quoniam hoc posset in fraudem, & per calumniam fieri, attendere debet Judex, & qualitatem oppositorum, & merita personarum; iisque libratis si certus sit de fraude, repellat opponentem; si certus sit de debito, repellat promovendum; si dubitet, assignet opponenti terminum competentem, intra quem probare debeat quod intendit; quo elapso si nihil probaverit, de cetero non audiatur, nisi docuerit de rationabili impedimento, *cap. Cum inhibitio infr. de clandest. desponsat. c. Ex publico, de conversat. conjugat.* & melius *in cap. Frequens*, §. *Solet*, & §. *seqq. eod. tit. lib.* 6. cum aliis hic allegatis in gl. Si vero obligatus ratiociniis convenitur de culpa, tunc promoveri poterit non obstante reclamatione Creditoris, cujus conditio non fit deterior ex promotione, cum lis debeat suo marte concurrere sub eodem Judice, coram quo fuit prævenita: ex promotione enim hoc casu forus non mutatur, ut *cap. Proposuisti infr. de foro compet.* & *l. Cum quædam puella, ff. de jurisd. omn. judic.* In secundo autem casu principali, id est, cum ante promotionem, vel in ipsa promotione nulla sit mota quæstio, ordinator ex officio de qualitatibus ordinandi inquirere debet, ut *c. Quando Episcopus*, 24. *dist.* & notatur *in cap. Literas sup. de fil. Presbyt.* In qua examinatione si manifestum apparuerit ipsum de dolo teneri, ordinator debebit eum repellere, sicut quemlibet criminosum, ut *c. Infames 6. qu.* 1. sed si Canonicum aliquod impedimentum non occurrat, promovendum debet idoneum reputare, ut notat Host. *in cap. unic. vers. Idem respondet sup. de scrutin. in ordin. facien.*

In magna gl. ibi: *Etiam sub eodem Judice*. Nota singulariter hanc glossam, quæ intendit, ut laicus conventus de culpa tantum coram Judice seculari, & postea effectus Clericus, teneatur sub eodem Judice causam prosequi. Qua sumpta occasione Joan. Andr. *num.* 19. & alii post eum late prosequuntur hanc quæstionem, & recensent multiplices scribentium opiniones. Ego vero plenius reassumendo materiam mutationis fori per susceptionem Ordinis, & clara a dubiis segregando, ordinate, & distincte prosequar quæstiones infrascriptas. Primo, scilicet an laicus, qui non accusatus, nec conventus in Curia seculari, sed sine ulla fraude factus est Clericus, judicari, & puniri possit a Judice laico pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum. Secundo, quod si fuerit ordinatus in fraudem fori secularis. Tertio, an ad hunc effectum fraus sufficienter probetur ex hoc solo, quod fuerit ordinatus post commissum delictum. Quarto, an laicus conventus in Curia seculari, qui postea effectus est Clericus, pro illa causa a Judice laico judicari, & puniri possit. Quinto, quid dicendum in professo. Sexto, an Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & Tonsuram deliquit, & pro eo delicto in Curia seculari citatus fuit, deinde reassumpto habitu, & Tonsura Ecclesiæ inservire cœpit, possit a Judice laico propter hujusmodi delictum judicari, & puniri. Septimo, si laicus inquisitus, & carceratus in Curia seculari, & postea e carcere dimissus sub fidejussione de se repræsentando interim fuerit ordinatus, an possit pro causa illa a Judice laico ad carceres revocari, & puniri. Octavo, an laicus in exilium pulsus a Judice seculari cum hoc, ut si exilium non servaret, incideret in pœnam triremium; si postea ordinatus exilium non servaverit, & propterea ab eodem Judice in carcere conjectus fuerit, sit remittendus ad Judicem Ecclesiasticum.

25 Primo igitur QUÆRO, An Laicus, qui non accusatus, nec conventus in Curia seculari; sed sine ulla fraude factus est Clericus judicari, & puniri possit a Judice laico pro obligationibus contractis, vel delictis commissis ante Clericatum.

26 Hæc prima quæstio cum proponatur, secluſa omni fraude, parum habet dubitationis, quia privilegium superveniens universaliter eximit, *cap. Frater noster*, & ibi glos. *in ver. Aliquid* 16. *qu.* 1. *cap. Cum Capella infra de privil.* & liberat ab obligatione, qua quis antea tenebatur, *cap. Ex antiquis*, *cap. Fraternitatem*, & *cap. Si servus* 54. *dist. l. penult.* §. *Si post*, & *l. Spadonem*, §. *Scire*, *ff. de excusat. tutor. l. Is cui*, *ff. de alimen.* & *cibar. legat.*

27 Item Sacerdotium superveniens tollit munus publicum jam injunctum, ut expresse habetur *in l. Prætor circa prin-*

cip. ff. de vacat. & *excus. muner.* ibi, *vel si qui Sacerdotium nacti sunt:* & solvit compromissum prius initum, ut *l. Non distinguemus*, §. *Sacerdotio*, *ff. de arbitr.* Item dignitas superveniens tollit vinculum obligationis præcedentis etiam voluntarie contractæ, ut *l. Interdum*, *ff. de oper. libert.* Item ubi secularis, alias deberet esse Judex, propter rei conditionem desinit esse, *cap. Tuam*, *de ordin. cognit.* Item confugiens ad Ecclesiam etiam crimine prius commisso, non inde abstrahitur, nec medio tempore contra eum criminaliter proceditur, nisi in quibusdam criminibus propter eorum enormitatem, ut *l. Præsenti*, *C. de his, qui ad Eccles. confugiunt*, & in Auth. *de mand. princ.* §. *Sed neque*, & §. *Neque autem homicidiis collat.* 3. *cap. Inter alia de immunit. Eccles.* ergo multo fortius hoc privilegium dabitur ei, qui se incorporat Collegio Ecclesiastico; & videtur de hoc casus *in l. Hos accusare*, §. *Hoc beneficio*, *ff. de accus.* Item videtur casus a contrario sensu *in cap. Proposuisti infr. de for. compet.* exemplificando illum text. in laico post citationem promoto, prout exemplificant ibi Host. *in princ.* Jo. And. *num.* 2. Collect. *in princ.* & plerique alii. Hanc quæstionem disputavit Oldrad. & determinavit ut supra pro exemptione Clerici, subdens ita sententiasse Senaculum in Curia Aquensi, ut videre est in ejus *cons.* 4. *incip. Factus Clericus*. Quod cons. ad literam refert Petr. de Anch. *in d. cap. Proposuisti num.* 6. & fuit opinio Dyni *in l. Idem Ulpian. ff. de excus. tutor.* quem sequuntur Guilielmus de Cuneo *in l. penult. ff. Si ex noxal. caus. agat.* Jacob. Butrigar. *in l. Si quis postea per illum text. ff. de judic.* & Bart. *in l.* 1. *ff. de pœnis*. Et in hoc concordant opiniones omnes, quas hic ponit Joan. Andr. *num.* 19. & alii post eum; nam illarum varietas est in laico convento in Curia seculari, qui postea factus est Clericus; secus in non convento, ut advertit Oldrad. *d. cons.* 4. *ver. Qui autem contra istam opinionem*, & latius dicam *infra in* 4. *qu. num.* 41. nam, ut inquit Bellam. *in d. cap. Proposuisti in* 2. *quæst. num.* 7. *de foro compet.* refert multum, an solum delictum præcedat status mutationem, quia tunc pro parte Judicis secularis nulla prævention; & ideo nullum dubium, hoc similiter certum esse affirmat ibidem Marianus Soccin. *in* 15. *articulo principali num.* 53. Sed & Covarr. *pract. quæstion. cap.* 32. *num.* 4. *ver. Prima conclusio*, in hac materia ponit hanc conclusionem tanquam indubitatam, videlicet Ecclesiasticus Ordo post commissum delictum sine ulla fraude susceptus eum omnino liberat a jurisdictione Judicis secularis: idque frequentiori Doctorum calculo receptum esse attestantur Plaza *lib.* 1. *Delict. cap.* 35. *num.* 1. & Jul. Clar. *in pract. crimin.* §. *fin. quæst.* 36. *num.* 38. *vers. Sæpe numero contingit*. Et hoc teneas sine trepidatione, quia cum personarum Ecclesiasticarum exemptio a seculari potestate sit generaliter, tam ordinatione divina, quam Canonicis sanctionibus constituta, *c. Imperator* 96. *distinct. cap.* 1. & 2. & *cap. Si diligenti infr. de for. compet.* Concilium Tridentinum *cap.* 20. *sess.* 25. & scripsi plene *in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ num.* 10. *supra de Constitut.* non est nostrum eam restringere, & coarctare ad obligationes contractas, & delicta commissa post Clericatum; & hoc tenet Curia, ut dicam *infra num.* 64. Procedit autem hæc conclusio, etiamsi laicus pro aliqua causa conventus fuerit coram Judice seculari; nam si postea Ordines susceperit, quidquid sit in causa illa, in qua fuit inducta prævention, de quo agemus infra *in* 4. *qu.* certe pro aliis causis judicium erit inchoandum coram Ecclesiastico; sic probat textus *in d. cap. Proposuisti*, ponderando illa verba: *In prædicta causa jus revocandi forum non habet:* quæ restringunt decisionem illam, & perpetuationem decisionis Judicis laici ad causam præventam, & ibi notat Bellam. *in* 4. *not. ver. Et etiam non obstante*, ubi dicit privilegium superveniens eximere generaliter a jurisdictione primi Judicis, etiam non obstante citatione præcedenti, quia saltem in sequentibus privilegium locum habebit, argum. *l. Cum quidam*, §. *Fiscus*, *ff. de usur.* & *l. Fiscus*, *de jure Fisci*, *l. Ea quæ*, & Auth. *Si minor. C. de in integr. restitut.*

Secundo QUÆRO, An factus Clericus in fraudem, 28
videlicet ad declinandum judicium fori secularis, pro delictis commissis ante Clericatum, possit a Judice laico coerceri, & puniri.

Non defuerunt qui opinati fuerint Clericum utcunque in fraudem promotum gaudere fori privilegio, & huic opinioni adscribi possunt Authores, qui censuerunt lai-

cum, etiamsi Ordines susceperit, posteaquam fuit conventus in Curia seculari, nihilominus nec in causis civilibus, nec in criminalibus posse a Judice laico judicari, & puniri. Hi enim absque dubio sentiunt ordinatum in fraudem gaudere fori privilegio, cum fraus indistincte præsumatur in eo, qui Ordines suscepit post causam præventam, & cœptum judicium in foro seculari, ut dicam infra *in* 3. *qu. n.* 38. Quod tenuerunt nonnulli ex Antiquis hic relatis a Joan. *num.* 19. *vers. Tertii dicunt*, & post eos Ægidius Bellam. in prædicta Decretali, *Proposuisti in* 2. *quæst. num.* 7. *vers. Quid dicendum*. Et ex Recentioribus Episcopus Montis Marani *in sua praxi Archiepiscopali Neapolitana cap.* 9. *num.* 5. *vers. Quamvis etiam*, quorum fundamenta adducam infra *in* 4. *quæst. num.* 42. *ver. Tertia opinio*. Nec obstat, quod dicitur de fraude: quia ut respondet ibi Bellam. hoc tantum operatur, ut fraudulosus Clericus de hujusmodi fraude sit puniendus, sed hoc intelligitur per Judicem suum, cum secularis Judex potestatis eum puniendi sit prorsus incapax, *c. Causam quæ, de præscr.* Item non obstat, quod ex fraude sua commodum quis reportare non debeat, *c. Universarum, de rerum permutat. cap. Officii, de testam. cum similib.* Quoniam hæc ratio esset attendenda si privilegium fori emanasset in favorem personæ suæ singularis. Sed non est ita, quia fuit concessum in favorem totius Ordinis Clericalis, ut *cap. Si diligenter infra de foro compet.* Ergo propter delictum, vel odium personæ auferri non debet, ut *in reg. sexti, Delictum cum concord.* Fatetur tamen Bellam. hanc esse justam causam movendi Summum Pontificem ad edendam Constitutionem pro Judice seculari.

Verum Dynus *in l. Idem Ulpianus, ff. de Excusat. tutor.* originaliter distinxit inter Clericum promotum bona fide, & promotum in fraudem; ut in primo casu etiam pro delictis ante ordinationem patratis gaudeat privilegio fori, in secundo autem non gaudeat, ut per textum *in l. Si maritus*, §. 1. *ff. de adulter.* ubi qui bona fide abest Reipublicæ causa non potest accusari; secus si absit in fraudem, & data opera, ut evitet cognitionem Judicis, ut ibi dicitur. Ad idem textus *in l. Hos accusare*, §. *Hoc beneficio, ff. de accusat.* & *in l. Et qui data opera, ff. Ex quibus caus. major.* Ad hoc Concil. Trident. *c.* 4. *sess.* 23. ibi: *Non secularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent hoc vitæ genus elegisse*. Nec secundum eum obstat textus *in l.* 1. *ff. de Pœnit.* ubi indistincte videtur inspici tempus maleficii commissi: quoniam ille text. procedit quando controvertitur, quæ pœna debeat imponi; hic vero tractatur sub quo Judice reus debeat conveniri. Hanc Dyni distinctionem postea secuti sunt Oldrad. *cons.* 4. *circa fin. vers. Qui autem contra*, Arch. *in cap. Nemo n.* 2. *ver. Et hoc ubi bona fide*, 11. *qu.* 1. Collectar. *in d. cap. Proposuisti in princ.* & Henric. Boich. *ibidem col.* 2. *vers. Et hoc ubi bona fide*, & non in fraudem factus est Clericus, Bart. & Doctores *in d. leg.* 1. *ff. de Pœnit.* Joan. Andr. & alii hic. Quorum opinio communis est, ut constat ex citatis per Aufrer. in Clem. 1. *reg.* 1. *fallent.* 11. *de Offic. Ordin.* & de communi testantur Imola *cons.* 119. *incipien. Ad primum quæsitum num.* 1. Covarr. alios adducens *practic. quæst. cap.* 32. *num.* 4. *vers. Secunda conclusio*, & Clar. *in* §. *fin. quæst.* 36. *num.* 38. *ver. Sæpe numero contingit*. Eam-
29 que multoties probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in Clerico, qui demisso habitu, & Tonsura deliquit, & postea habitum, & Tonsuram reassumpsit, & Ecclesiæ inservivit: declaravit enim hunc gaudere fori privilegio, dummodo non reassumpserit habitum in fraudem; Ergo idem dicendum in laico in fraudem promoto. Quandoquidem Clericus non beneficiatus, quandiu in habitu, & Tonsura non incedit, & non inservit Ecclesiæ, fori privilegium amittit, perinde ac si esset laicus, ex decreto Concilii Trident. *cap.* 6. *sess.* 23. Unde quemadmodum reassumens habitum in fraudem fori privilegio non gaudet, ex S. Congregationis sententia; ita nec ille, qui in fraudem Clericatum assumit. Quinimo in causa Nepesina Sacra Congregatio in specie hanc sententiam probavit etiam in laico, qui dicebatur prima Tonsura initiatus post commissum delictum ad declinandam Judicis secularis jurisdictionem, ut dicam infra *in* 4. *qu. n.* 64. *&* 76.

Ad considerationes Bellameræ respondetur, privilegium fori non censeri concessum ei, qui Clericatum assumpsit in fraudem ad eludendum judicium seculare, quia fraudem committens beneficio legis sunt indigni, *cap. penult. de colluf. regen.* & in generali concessione privilegii non venit fraus, *l. Si pater*, & ibi Bart. *in princ. ff. de his, quæ in fraud. creditor.* cum in omni dispositione fraus semper intelligatur excepta, *l. Imperialem*, §. 1. *de prohibit. feud. alien.* per Frider. Afflict. *decis.* 111. *num.* 3. *&* *decis.* 8. *num.* 3. cum aliis relatis ab Alciat. *cons.* 69. *num.* 10. *&* *seqq. lib.* 8. Put. *decis.* 134. *circa fin. vers. Si autem lib.* 3. Quod vendicat sibi locum, etiamsi privilegium non sit concessum in favorem singularium personarum. 30

Unde videmus privilegium, *c. Odoardus de solut.* tametsi indultum fuerit in favorem Ordinis Clericalis, nihilominus non suffragari doloso, ut decidunt Domini de Rota *decis.* 841. *lib.* 3. *par.* 3. *divers.* Verall. *decis.* 278. *lib.* 1. Put. *decis.* 251. *par.* 1. Præterea ad rationes Bellam. respondeo, ut dicam *infra in* 4. *qu. num.* 56. 31

Ceterum in hac materia fraudis duo sunt animadvertenda. Primum est, quod etsi laicus sit Judex competens in causa Clerici in fraudem promoti; non tamen potest eum personaliter distringere, nisi persona sit præventa, secundum opinionem Joan. Andr. de qua infra in 4. *qu. num.* 52. & notat Marianus Socinus *in d. cap. Proposuisti num.* 53. & alii inferius relati *in* 4. *quæst. num.* 71. 32

Alterum est, quod ubi vertitur controversia, an Clericus fuerit in fraudem promotus, nec ne, cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, nec Judex laicus potest procedere, nisi præcesserit declaratoria Ecclesiastici super fraude, ut dicam infra *num.* 74. Et utranque animadversionem multoties probavit eadem Sacra Congregatio, & in specie subjectis declarationibus, videlicet: Præsuppositio quod quidam Clericus initiatus prima Tonsura demisso habitu, & servitio Ecclesiæ dederit mandatum ad committendum prætensum delictum; postea vero resumpto habitu, & servitio Ecclesiæ fuerit commissum prætensum delictum, quo tempore in habitu, & Tonsura incedebat inserviendo divinis: dubitatur, an Clericus prædictus fori privilegio gaudeat. Die 1. Februarii 1607. S. Congreg. censuit debere utique gaudere, nisi in fraudem habitum resumpserit, quod Judex Ecclesiasticus despicere debebit; ac propterea si de hujusmodi fraude constiterit, Judicem secularem eatenus in illum jurisdictionem habere, quatenus a sacris Canonibus permissa est illi jurisdictio in eos, qui post delictum commissum in fraudem Ordinibus initiati sunt. Rursus quidam diœcesis Lunen. Sarzanen. in puerili ætate constitutus suscepit Ordines minores, sed deinde per viginti annos in circa nunquam gestavit habitum, nec Tonsuram Clericalem, sed semper incessit uti secularis, & uti talis per dictum tempus habitus fuit. Verum novem, vel decem ab hinc mensibus cum fuit occisus quidam ejus frater carnalis, statim resumpsit ex suo capite, & absque aliqua adscriptione Ecclesiæ habitum, & Tonsuram Clericalem, & aliquando etiam inservivit Ecclesiæ interessendo in choro divinis officiis, ac etiam inserviendo Missis. Modo fuit occisus pater occisoris fratris dicti Clerici: & Judex secularis prætendens inquirere de dicto homicidio contra Clericum prædictum, illum carcerari fecit, & in actu capturæ fuit inventus sine Tonsura, & cum armis: Ipse vero ad declinandam jurisdictionem secularem exhibuit instrumentum suorum Ordinum, ac per testes probavit a dicto tempore novem, vel decem menses se gestasse habitum, & Tonsuram Clericalem, ac etiam inserviisse Ecclesiæ. Ex hoc dubitatur, nunquid debeat gaudere privilegio fori Ecclesiastici. Die 26. Aprilis 1607. S. Congr. Conc. censuit hujusmodi inquisitionem, an inquisitus resumpserit habitum in fraudem, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. Ceterum an talis fraus subsit, necne, ipsum magis scire posse: itaque ejus muneris esse id decernere. Ita etiam fertur respondisse S. Congr. super controversis jurisdictionalibus in causa Civitatis Castellanæ 18. Februarii 1631. 33 34

Tertio QUÆRO, an fraus præsumatur ex hoc solo, quod post maleficium commissum quis fuerit ordinatus, an vero ad hoc requiratur, ut ante Clericatum fuerit in Curia seculari conventus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus. 35

Et quidem indistincte fraudem præsumi ex eo, quod post crimen commissum timore secularis punitionis Ordinem susceperit, affirmat Bald. *in l.* 1. *num.* 7. *C. An servus ex*

suo

suo facto, ubi reprobans Dyni distinctionem, de qua *in qu. præcedenti*, *num.* 28. dicit per eam confundi totam regulam; quia cum sciat se deliquisse, & se debitorem esse, eo ipso constat de fraude, ut *l. Quæsitum*, *ff. Qui*, *& a quibus*. Item non prodest mutatio fori, cum jam esset acquisitum jus Reipublicæ, arg. *l. Post contractum*, *ff. de Donat.* & *l. Chirographis*, §. *fin. ff. de administr. Tutor.* licet subdat hoc esse limitandum nisi pœna corporalis esset imponenda.

36 Alii distinguentes dicunt hunc casum dupliciter posse contingere. Primo, cum quis ordinatur longe post ma-
37 leficium commissum. Et hoc primo casu indubie concludunt, fraudem non præsumi; quia temporis intervallum fraudis suspicionem excludit, ut est textus notabilis in *l.* 4. §. *Si ab ignoto*, *ff. de manumiss.* & post Jacob. Butrig. notat Bart. *in l. Pacta novissima*, *col.* 1. *vers. Et per hoc dicebat*, *C. de pactis*, Bald. & Angel. *in l. Si quis cum alieno*, *ff. de verb. obligat.* & idem Bald. *in l. fin. in* 15. *quæst. C. Si servis extero*, Alexander *cons.* 28. *in causa*, *& lite num.* 7. *lib.* 5. Quemadmodum enim arguitur fraus ex brevitate temporis, ut inferius dicetur; ita fraudis cessare debet suspicio ex temporis intervallo, ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, *l. final.* §. *fin. ff. de legat.* 3. & ut contrariorum eadem sit disciplina, *l.* 1. *ff. de His qui sunt sui, vel alieni juris*, & ita arguit Cravetta *cons.* 44. *Nobilis*, *num.* 2.

Secundo, hic casus potest contingere, cum laicus in-
38 continenti post maleficium commissum curavit se Clericum fieri. Et hoc secundo casu existimant hunc præsumi ordinatum secularis judicii fugiendi fraude: conjecturatur enim fraus ex propinquitate actuum, & brevitate temporis quod intercessit inter delictum commissum, & ordinationem subsecutam, *c. Officii*, & ibi glos. & Anch. *in ult. not. de Elect. l. Si ventri*, §. *fin. ff. de Privileg. creditor.* & notat Bart. *in l. Post contractum*, *col.* 4. *vers. Quinto præsumitur*, *ff. de donat.* & alii cumulati ab Anton. Gabrieli commun. *concluf. lib.* 1. *tit. de præsumpt. conclus.* 13. *num.* 6. & 7. Et ita in specie distinguunt, quamvis hæc non allegent, Hippolyt. de Marsil. *in l. Statu liber. ff. de quæst.* & Boss. *in tit. de pœnis*, *num.* 38.

Sed his non obstantibus concludendum est indistincte fraudem non præsumi, nisi prius fuerit in foro seculari convențus, vel accusatus, aut in crimine deprehensus, argum. text. opt. *in l. fin. ff. de Bon. eor. qui mort. sibi conscivit.* ubi qui sibi mortem conscivit, non præsumitur id fecisse propter maleficium commissum, nisi prius fuerit accusatus, aut in crimine deprehensus; ad idem textus *in l. ult. ff. de re milit.* ubi factus miles post commissum delictum non repellitur e militia, nisi prius fuerit postulatus, id est, accusatus, ut ibi exponit glos. Concordat textus *in l. C. de reis postulat. lib.* 10. & notatur *in l. Si quis postea*, *ff. de judiciis*, & in *l. Si adulterium*, §. *Si eo tempore*, *ff. Ad l. Jul. de adulter.* & ita concludit Dyn. in præalleg. *l. Idem Ulpian. ff. de Excusat. tutor.* tum quo alii transeunt in *l.* 1. *ff. de Pœnit.* ut idemmet Bald. fatetur *in d. l.* 1. *num.* 7. *C. An servus ex suo facto*. Idem firmant Guilielm. de Cuneo, Jacob. Butrigar. & Bart. *supra cit. in* 1. *quæst. num.* 27. ubi declarantes opinionem Dyni quod promotus sine fraude eximatur a jurisdictione primi Judicis, dicunt eam procedere in delinquente per secularem Judicem non prævento, & sequuntur Oldrad. Archid. Collect. & alii citati in præcedenti quæstione, *num.* 28. *vers. Hanc Dyni distinctionem*, & censuit S. Congreg. Concilii, ut dicam infra *num.* 72. *& num.* 76.

39 Addit Jacob. Butrigar. *in l. Si quis postea*, *ff. de judic.* & criminis infamiam fraudis præsumptionem inducere, allegat *l. Qui rei postulati*, *ff. de Bon. eorum*, *qui mor. sibi conscivit. l. unic. C. de Reis pustulat. lib.* 10. & *l. fin ff de Re militar.* idem tenet Covarr. *practic. qu. cap.* 32. *num.* 4. *ver. Secunda conclusio*, & ita censet major pars Interpretum, ut testatur Plaza *lib.* 1. *delict. cap.* 35. *num.* 1. & Clar. *in* §. *fin. d. qu.* 36. *ver. Sed in hoc proposito*.

Sed hæc opinio non videtur vera, quia non fit fraus Judici ex mutatione fori; nisi judicium coram eo fuerit inchoatum, prout requiritur ad hoc ut ejus jurisdictio perpetuetur, & non prosit mutatio fori, ut *l. ubi cœptum*, *ff. de judic. d. l. Si quis postea*, & *l. penult. ff. de Jurisd. omn. judic. & d. c. Proposuisti*, *de foro compet.* Unde præventionem requirit Joan. Andr. *hic num.* 19. *ver. Puto quod in ci-*

Fagnan. in l. Lib. Decretal.

vili; cujus opinionem postea fere omnes secuti sunt, ut dicam *infra num.* 51. *& seqq.* Nec obstant jura allegata, quia potius probant oppositum, cum requirant, ut reus fuerit postulatus, vel in crimine deprehensus; & sic non sufficit, ut sit diffamatus. Et eodem modo respondetur ad *d. l. Post contractum*, *ff. de Donat.* & *d. l. Chirographis*, §. *fin. ff. de administr. tutor.* quas Bald. allegat pro sua opinione, quoniam requirunt, ut præcedat sententia condemnatoria; & ita in contrarium retorquentur. Nec obstat text. *in d. l. Quæsitum*, *ff. Qui*, *& a quibus*, quia ibi agitur a quo tempore pœna sit infligenda, sed non sub quo Judice.

Longe autem magis abesset præsumptio fraudis, si ante 40
perpetratum delictum quis emisisset votum ingrediendi Religionem, aut suscipiendi Ordinem sacrum; ita Bald. *in l.* 1. *n.* 11. *C. An servus ex suo facto*, dicens hoc casu posse salvari Dynum; quia iste status erat implicitus tempore delicti; & ideo judicandum est tanquam de Clerico, vel professo. Idem firmant Jas. *in l. Cum quædam puella*, *ff. de jurisdict. omn. judic.* Marsil. *singular.* 534. Covarr. *loc. cit.* & Cassan. *in consuetud. Burgund. rubric.* 1. §. 5. *vers. Archidiaconus*, *num.* 68. qui tamen subdit, se non credere hanc opinionem a practicis fore admittendam. Sed male; quia etiam sine voto fraus non præsumitur, nisi præcesserit accusatio, vel deprehensio in crimine, ut ex dictis constat.

Quarto QUÆRO, An laicus conventus in Curia secu- 41
lari, qui postea effectus est Clericus pro illa causa a Judice laico judicari, & puniri possit.

Celebris est hæc controversia, & usu forensi admodum frequens. Goffredus *in cap. Eam te*, *de rescript.* arguens pro & contra, ad partem affirmativam inducebat illam decretalem, & alia jura, quæ probant ex mutatione status quem non liberari ab eo, ad quod prius tenebatur, videlicet *l. Si quis postea*, *ff. de judic. l. Si reus*, *ff. Judic. solv. l. Cum quædam puella*, *ff. de jurisdict. omn. judic. c.* 3. 16. *qu.* 1. *cap. Admonere*, 33. *q.* 2. *cap. Designata*, *& c. Præterea*, 61. *distinct. cap. Ex antiquis*, *cap. Frequens*, & *cap. Si servus*, 54. *dist. cap. Gaudemus*, *in fin. infr. de divort.* Ad partem negativam inducebat, *c. Si quis jam translatus*, 21. *qu.* 2. *c. Unico*, 18. *qu.* 1. *cap. Ne pro cujuslibet*, 16. *qu.* 1. *cap. Ferrum*, 50. *dist. cap. Deinde*, 26. *dist. l. Non distinguemus*, §. *Sacerdotio*, *ff. de Arbitr. l. penult.* §. *ult. ff. de vacat. muner. l. Spadonem*, §. *Scire*, *ff. de excus. tutor. l. Is cui*, *ff. de aliment. & cibar. legat. l. Eum actum*, *& l. At qui natura*, *ff. de negot. gest. institut. de assignat. libert.* §. *Datur*, & nil ulterius addebat: Sed alibi idem Goffred, & alii juris interpretes in varias opiniones scinduntur, quas hic recitant Joan. Andr. *num.* 19. Bellam. *in* 8. *qu.* Butr. *num.* 9. Cardin. in 9. *qu.* & Anchar. *num.* 2. *ver. ult.* Jo. Andr. Si quidem Abb. Siculus super hunc textum non scripsit, ut incaute dixerunt moderni Collectores hic; nam lectura in ejus volumine inserta non est Abbatis, sed Antonii Butr. ut patet ex illius inspectione. Legistæ recensent has opiniones *in l.* 1. *ff. de pœnis*, *& l. Si quis postea*, *ff. de judic.* Aliqui ex Canonistis *in cap. Proposuisti*, ubi in specie Anch. *num.* 6. *in fin.* & plenius Mar. Socin. 13. *art. principali*, *num.* 45. *vers. Primum exemplum*, *de foro compet.* Archid. Turrecrem. Gemin. & Præpos. *in c. Nemo*, 11. *qu.* 1.

Prima opinio est Alani, Goffredi, & Bernardi hic, qui scripserunt indistincte Judicem laicum posse procedere: idem Vincent. *in cap. At si Clerici*, *de judic.* & Hostien. hic addentes Judicem secularem posse etiam procedere ad executionem sententiæ. Id ipsum firmant *in d. cap. Proposuisti*, Host. *in princ.* Joan. Andr. *num.* 2. Collectar. *in princ.* Bellam. *num.* 1. Butr. *n.* 7. & Abb. *n.* 13. qui omnes exemplificant illam Decretalem in laico, qui conventus in foro seculari postea factus est Clericus, asserentes eum non posse in causa illa declinare jurisdictionem Judicis laici: & ex Legistis Guilielm. de Cuneo *in l. penult. ff. Si ex noxal. caus. agat.* Jacob. Bussigar. *in d. l. Si quis postea*, & Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *ff. de pœn.* ubi dicunt mutationem status in prævento non prodesse, quo minus primus Judex pronunciet, & exequatur, ut hic refert Bellam. *n.* 8. *vers. Septima opinio*, & consentit Bald. *in d. l. Si quis postea*, *in princ. ff. de judic.* dicens, *Nota quod sufficit*, *quod citatus sit tempore citationis de foro citantis*, *nec mutat forum: licet mutat qualitatem personæ*, *ut quia fiat Clericus. Est ergo hic expressum quod Clericatus assumptus post citationem nil prodest*. Hæc Bald. Idem determinavit Bar- 42

thol. Brixien. *in q. sua Venereali* 32. quæ incipit, *Aliquis litigabat, inter tract. comm. tom.* 17. *pag.* 54. Motus, quia continentia causæ dividi non debet, ut *l. Nulli, C. de Judic. in Auth. de except. collat.* 7. & *in c.* 1. *infr. de sequestr. possess.* ubi enim semel cœptum est judicium, ibi finem accipere debet, *ut l. Ubi cœptum, ff. de Judiciis*, cum præsertim de qua causa cognoverit judex, de ea pronunciare debet, ut *l. De quare, ff. eod. tit.* Item si aliquis lite pendente factus est miles, nihilominus judicium debet suo primo Judice terminari, ut *l. Si quis postea, ff. de Judic.* Et similiter si mulier, quæ coram aliquo Judice litigabat, pendente judicio facta sit de foro alterius, tamen primus Judex terminabit causam, ut *l. Cum quædam puella, ff. de jurisd. omn. judic.* Item res transire debet cum onere suo, & cum sua causa, *ut cap. Cum non sit, de Decim.* & in hoc tandem residet per illam Decretalem, *Proposuisti, de foro compet.* & ad hanc partem Jo. Andr. allegat *l.* 2. *in princ.* & *l. Tutor, ff. De excusat. Tutor. l. Incola, la seconda, ff. Ad municipal. l. Semper*, §. *Hoc circa, ff. De jur. immunit. l. Adulteram*, §. 1. *ff. De adulter. l. Officiales, C. de Episc. & Cler.* Non obstat, quod privilegium superveniens universaliter eximat, & liberet ab obligatione, qua quis tenebatur, ut in juribus supra per Goffred, inductis ad partem negativam, quoniam per actum conventionis privilegium fuit præventum; & ideo non suffragatur, *ut d. l. Tutor.* & ita ad hanc oppositionem respondet *in d. c. Proposuisti*, Host. *num.* 2. Jo. Andr. *n.* 4. Bellam. *in* 4. *notab.* & Butr. *num.* 10. Fridecus de Sen. *cons.* 97. *num.* 4.

Secunda opinio fuit Joannis de Deo in Cavillationibus sub *rubr. de privileg. Clericorum in fin.* ubi supradictam opinionem distinguens, dixit eam esse veram, & Judicem laicum posse procedere si causa sit civilis, secus si sit criminalis: quia hoc secundo casu procedit Judex Ecclesiasticus tantum, *c. De persona*, 11. *qu.* 1. *cum simil.* Pro hac distinctione videtur casus *in l. Qui cum uno*, §. *Reus, ff. de Re militari*, ubi reus de capitali crimine postulatus, & postea factus miles non est remittendus ad Judicem, sub quo postulatus est; quod si est ita in milite armatæ militiæ, fortius obtinere debet in Clerico, qui est miles cælestis militiæ, ut in proposito arguit Jacob. Butrigar. *in l. pen. ff. Si ex nox. caus. agatur.*

Tertia opinio primæ oppositæ ex diametro est eorum, qui simpliciter asserunt Judicem secularem non posse procedere nulla habita distinctione causarum civilium, vel criminalium. Moventur primo per *leg. Non est distinguemus*, §. *Sacerdotio, ff. de Arbitris*, & *d. l. Qui cum uno*, §. *Reus, ff. de Re militari*, & *l. Hos accusare*, §. *Hoc beneficio, ff. de Accus.* ad idem *l. Prætor*, §. 1. *vel si quis Sacerdotium*, & §. *final.* & *l. His honoribus*, §. *Auctis, ff. de Vacat. muner. leg. Idem Ulpian.* & *l. Spadonem*, §. *Si autem*, & *l. Jurisperitos, ff. de excusat. Tutor.* Moventur secundo, quia res lite pendente devenit ad eum casum, a quo non poterat inchoari. Ad hoc facit regul. *Juri factum*, cum concord. *l. Post finitam, ff. de suspect. Tutor. l.* 4. §. 1. *ff. de liber. agnos.* & quod notatur *in l. Nemo potest*, *circa med.* 2. *gloss. ff. de Legat.* 3 Moventur tertio, 43 quia fugiens ad Ecclesiam habet immunitatem, *c. Inter alia, de immunitate Ecclesiæ*, etiamsi primo fuerit carceratus; quinimo ad mortem damnatus: nam si quo tempore ad supplicium ducitur, per Ecclesiam, vel Cœmeterium transeat, gaudet immunitate Ecclesiæ, neque potest inde violenter extrahi: & est communis opinio, ut attestatur Remig. *de Immunitate Ecclesiæ, fol.* 301. *in* 30. *fallentia*, & ita se vidisse in facto judicari affirmat Cassan. *super consuetudin. Burgun. fol.* 55. *num.* 121. quem refert Boer. *decis.* 110. *post num.* 8. & Clar. *in* 44 §. *fin. qu.* 30. *vers. Scias autem*; Ergo fortius hac immunitate gaudere debet qui factus est Clericus. Moventur quarto, quia declinatoria noviter orta bene opponitur post litem contestatam, *c. Insinuante, de offic. delegat.* gloss. in Clem. 1. *de sequestr. possess. & fruct.* quam in terminis Clerici prævenți allegat Socc. sen. *cons.* 91. *n.* 14 *in fin. ver.* 45 *Aut Clerici*, *lib.* 3. Ultimo moventur per textum fortem *in c. Calumniis*, 14. *qu.* 6. ubi res alterata, vel consecrata non restituitur priori domino. His addi potest textus in *l. Qui autem, ff. Si quis caut.* cujus hæc sunt verba: Qui autem novo privilegio utitur, non videtur in ead. causa sisti, ex qua Paul. de Castr. *in l. Præcedenti*, colligit privilegium generale, quod quis non teneatur coram tali Judice comparere extendi etiam ad Judicem prærentum, & sequitur Jas. *in l. Cum quædam puella, num.* 9. *circa fin. ff. de jurisd. omn. judic.* & pro hac parte secundum Jo. Andr. hic bis fuit in disputationibus determinatum, & placet Arch. Turrecr. Gemin. & Præp. *in cap. Nemo*, 11. *quæst.* 1. propter Ordinem impressum, præcipue ubi agitur de pœna corporali. Nec obstant jura contraria, videlicet *l. Si quis postea*, & *l. Cum quædam puella*, & *cap. Proposuisti*. 46 Quoniam ut ipsi respondent in illis juribus, si bene inspiciantur, non mutatur forus, sed adjicitur forus foro; nam aliud est fori adjectio, aliud mutatio, *l. Senatores, ff. de Senator.* & *l. Si eum*, §. *Item si servus, ff. de Exercit. act.* Per Clericatum vero mutatur status, & forus, ut *cap.* 1. 53. *distinct.* ibi, *nequaquam studens seculum fugere, sed mutare, cap. Qui proderit*, 61. *distinct.* ibi, *in aliud vitæ genus calcata reverentia Ecclesiasticæ disciplinæ transire*, Concil. Trident. *cap.* 4. *sess.* 23. ibi, *hoc vitæ genus elegisse*. Quinimo non tantum mutatur 47 forus, sed etiam genus fori, *ut cap. Duo sunt genera*, 12. *quæst.* 1. & ita ad illa jura respondent in specie Philipp. & Franciscus Vercellen. in prædicta Decretali, *Proposuisti*, quos hic refert Jo. Andr. *num.* 19. *vers. Ad contraria*, & eodem modo respondet Archid. *in cap. Nemo, num.* 2. 11. *quæst.* 1. & Oldrad. *cons.* 4. Quod laicus delinquens *num.* 1. *vers. Ad contraria vero*. In eandem opinionem dicit se magis inclinare Ægi- 48 dius Bellam. *in eod. cap. Proposuisti, in* 2. *quæst. num.* 7. *vers. Quid dicendum, de foro compet.* duplici fundamento. Alterum est, quia privilegium non est concessum Clericis in favorem singularium personarum, sed in favorem totius Ordinis Clericalis, ut *cap. Si diligenti, de foro compet.* Igitur non possunt Clerici huic favori tacite, vel expresse renunciare, ut ibi dicitur, & est communis Doctorum sententia, ut attestatur Boer. *super consuetud. Bituricen. fol.* 26. *col.* 3. & Clar. §. *fin. quæst.* 36. *ver. Secundo infertur*; Ergo nulla ratio habenda est obligationis personalis inductæ per causæ prærentionem coram Judice seculari. Alterum fundamentum est, quia coercitio Clerici est jurisdictionis mere spiritualis, quæ non 49 cadit in laicum, & cujus laicus est omnino incapax, *cap. Causam de præscript.* & legitur, & notatur *in cap.* 1. *& 2. & d. cap. Si diligenti, de foro compet. in cap.* 2. *& cap. At si Clerici, de judiciis*. Igitur dependentia, vel connexitas judicii nihil facit, ut *cap. Tuam, de ordin. cognit. cap. Lator, de re judicat.* & *cap. Causam quæ, il secondo, qui filii sint legitim.* Et hæc duo fundamenta simul juncta secundum eum videntur dissolvere omnia argumenta contraria. Et ad objectum de fraude respondet, ut dixi supra *in* 2. *qu. num.* 28. *vers. Nec obstat*, subdit tamen argumenta contraria esse sufficientia ad inducendum Summum Pontificem super hoc potestatem habentem ad faciendam novam Constitutionem pro Judice Seculari.

Demum hanc tertiam opinionem tuetur bon. mem. 50 D. Robusterius olim Rotæ Auditor in ejus voto relato per Marches. *de commiss. tit. de commiss. avoc. caus. part.* 2. §. 2. *a num.* 130. *usque ad num.* 140. Quod quidem votum fuisse ab omnibus votantibus approbatum in plena Signatura Justitiæ testatur idem Marches. *dict.* §. 2. *num.* 95. *fol.* 314. subdens se illud retulisse ad publicam utilitatem, & futuras controversas sedandas, & *num.* 166. refert id ipsum in alio simili casu fuisse resolutum.

Quarta opinio est illorum, qui dicunt tertiam opinionem procedere si bona fide, & sine ulla fraude factus sit 51 Clericus, alias secus. Et hujus sententiæ fuit originaliter Dynus, cujus fundamenta retulimus supra *in* 2. *qu. nu.* 28. *ver. Verum Dynus*, licet hæc quarta opinio videatur extra terminos, de quibus nunc agitur; quia præsens quæstio proponitur de laico, quia prius fuit conventus coram Judice seculari, & postea procuravit se Clericum fieri; quod semper præsumitur in fraudem feciisse, ut fuse ostensum est *supra in* 3. *quæst. num.* 38. *vers. Sed his non obstantibus*, nisi dixeris posse contingere, ut aliquando absit fraus etiam in prævento, veluti cum quis ordinatur non voluntarie, sed tractus a Superiore, sed de hoc latius dicam *inf. n.* 62.

Quinta est opinio Specul. *in tit. de reo, vers. Sed quid si pendente*, & *ver. seq.* qui videtur potius inclinare in opinionem primam Alani, & secundam Jo. de Deo, dum ait, in causa civili omnes tenere causam esse terminandam sub eod. Judice, per *d. c. Proposuisti, de for. comp.* & per *d. l. Si quis*

po-

postea, ff. De judic. l. Si quis decurio, C. Ad l. Cornel. de fals. l. fin. §. ex bonis, ff. de bon. damnat. licet quidam contradicant. Sed si causa est criminalis, dicit eam fore terminandam coram Ecclesiastico, cum secularis non possit punire, *c. De persona* 11. *q.* 1. *& cap. At si Clerici supra de judic.* In contrarium tamen allegat *c. Epiphanium* 2. *q.* 3. Auth. *Quæ in Provincia, Cod. Ubi de crimin. ag. oport. c.* 1. 3. *q.* 6. Verum finaliter concludit etiam causam criminalem finiendam esse coram judice citante, sed mandabitur executioni per Ecclesiasticum, arg. *cap. Postulasti de for. comp. & cap.* 1. *de raptor.*

Sexta denique opinio est Joan. Andr. *hic num.* 19. *vers.* 51 *Puto quod civili*, qui concordando jura, & opiniones contrarias: *Puto*, inquit, *quod in civili, vel criminali nulla distinctio personalis per secularem judicem fieri possit, ut ponere in carcerem, vel mala pagha, vel detinere, vel similia; & etiam in criminali realis executio per ipsum secularem qui inchoavit, fieri poterit; ut sic Clericatus exemerit personam quoad omnem manus injectionem, vel districtionem; sed non exemerit causam a jurisdictione prævenientis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam*, allegat simile *in cap. Sane de for. compet. ubi in reali est quis quando-* 52 *que judex causæ, & non personæ.* Et paulo post subdit: *Quæ dicta sunt de personali districtione, procedere non videntur in illo, qui in carcere secularis judicis existens ibi ordinaretur. Tum quia hic præventa est causa, & persona. Tum quia Ordo non invenit istum liberum. Tum denique quia ex contrario nimium eluderetur justitia.* Et ad 53 hæc duo facit quod notat idem Joan. Andr. *in c. Sane n.* 4. *in ver. Apud omnes infra de celebrat. Missarum*, ubi post Vincent. & Host. ibi, & gloss. Joan. *in c. Quæsitum in ver. In patibulis* 13. *q.* 2. concludit damnatum ad mortem suscipientem Corpus Christi, juxta textum in *c. Quæsitum* 13. *q.* 2. non gaudere immunitate; reddens rationem, quia Corpus Christi eum captivum invenit, & sic captivum dimittit, ne videatur justitiam damnare, & ita plures judicatum fuisse refert Igneus in *l.* 1. *in princ. n.* 6. *ff. ad Syllanian.* quem refert Cler. *in* §. *fin. q.* 98. *vers. Sed pone.* Supradictæ opinioni Joan. Andr. postea adhæserunt Doctores frequentiori calculo, & in specie in hac Decretal. Butr. *numer.* 9. Card. *in* 9. *q.* Anchar. *num.* 2. *vers. Ultimo*, Jo. Andr. & Marian. Socin. *in dict.* 15. *articulo principali n.* 53. *& seqq.* Anchar. *in c. Ea quæ q.* 13. *n.* 19. *de reg. jur. lib.* 6. Frider. de Sen. *cons.* 97. incipien. *Quoniam*, quæ est repetitio *in d. c. Proposuisti num.* 5. Et hanc Theoricam Joannes Andr. esse communiter receptam testatur Steph. Aufr. alios adducens *in tract. de potest. secul. super person. Eccl. in* 1. *reg. fallent.* 11. *n.* 19. *inter tract. commun. to.* 14 *fol.* 390. & consentiunt Domini de Rota, ut dicam infra *n.* 161. *in fin.*

Ex dictis Joan. Andr. in hac sexta opinione eliciun- 54 tur quatuor conclusiones in causis civilibus, & quatuor itidem in criminalibus. In causis civilibus prima conclusio est, Judex secularis qui verbaliter citavit laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam prosequi, & diffinitiva sententia terminare; & in hoc concordant opiniones omnes, de quibus *supra a num.* 41. excepta tertia.

Secunda conclusio. Idem judex potest sententiam realiter exequi in bonis Clerici, in quo similiter excepta tertia opinione omnes concordant.

Tertia conclusio. Idem judex non potest Clericum pro illa causa personaliter distringere, veluti ponere in carcere, vel mala pagha. Discordare videtur prima opinio duntaxat inspecta sui generalitate.

Quarta conclusio. Judex secularis si pro debito civili realiter, id est, per capturam personæ citaverit laicum, qui existens in carcere ordinatus sit Clericus, potest in causa procedere, eumque in carceribus detinere. Opiniones omnes conveniunt, præter tertiam.

In causis criminalibus prima conclusio est. Judex secularis, qui verbaliter citavit laicum, qui post commissum delictum factus est Clericus, potest in causa illa procedere & pronunciare. Hæc conclusio concordat cum prima, quarta, & quinta opinione.

Secunda conclusio. Idem judex potest sententiam suam exequi realiter in bonis Clerici, concordat prima, & quarta opinio.

Tertia conclusio. Non tamen potest eandem sententiam exequi in persona, nec Clericum personaliter distringere: concordant omnes opiniones, & solum prima videtur discrepare attenta sui generalitate.

Quarta conclusio. Judex secularis, qui pro criminali causa realiter, id est, per capturam personæ citavit laicum, qui dum detineretur, factus est Clericus, potest eum distringere, & punire etiam in persona: concordat prima, & quarta opinio. Et probantur conclusiones suprascriptæ iisdem rationibus, & authoritatibus, quibus nituntur opiniones cum eis concordantes: quas quidem conclusiones videtur etiam collegisse Anton. de Butr. *num.* 12. *vers. Concludendo*, qui explicans mentem Joan. Andr. distinguit sic: *Quandoque quæritur, an mutatione status de laico in Clericum mutetur jurisdictio; quandoque an mutetur executio, vel exequendi potestas. Si quæritur, an mutetur jurisdictio, tunc tene, aut est præventa jurisdictio, & persona, seu executio, quia jam captus est, & efficitur ibi Clericus; & non proficit mutatio, aut non est præventa persona, seu executio, quia non capta, sed sola causa, vel jurisdictio, ut quia est citatus, vel lis est contra eum contestata; & tunc non impeditur jurisdictio quoad processum, & causam finiendam, & sic iste remanet judex causæ, & non personæ. Quandoque quæritur, an mutetur executione, & tunc aut persona, aut causa, seu executio est præventa, quia jam est in carceribus positus; & non proficit etiam quoad executionem, & etiam quoad exequendi modum mutatio fori. Aut non est præventa persona, seu executio, sed solum causa, quia fuit citatus, vel lis contestata; & tunc quædam est executio præparatoria, & districtiva personæ, ut ponere ad carceres post Clericatum, vel alias distringere personam ne fugiat; & ab hoc eximitur. Quædam est districtio realis, & hanc adhuc facere posset judex secularis, nec prodest mutatio status. Quædam est executio decisiva, & hanc sicut alias, si est personalis facere non potest, si realis sit.* Hæc Butrius.

Supradicta omnia præstringi possunt hac una conclusio- 55 ne, videlicet, judex secularis, qui in causa civili, vel criminali, sive per citationem, sive per capturam prævenit contra laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam illam prosequi, ac diffinire, & exequi realiter, vel personaliter ad limites prætentionis duntaxat, & non ultra.

Non obstant duo motiva Bellam. de quibus supra in ter- 56 tia opinione n. 48. videlicet incapacitas laici, & privilegium Ordini concessum; nam responderi potest jurisdictionem judicis laici in causa ante Clericatum prævenia perpetuari in Clericum propter principium habile, licet postea devenerit ad casum a quo non potuit inchoari, ut in *d. c. Proposuisti de for. compet.* & ibi dixi, *n.* 13. *cum concordant. supra alleg.* pro prima opinione. Facit *l. Nec enim, ff. De itin. act. privat. c. Consultationibus de jurepatr. cap. Placet de convers. coniug. cap. Discretionem de eo qui cognovit consanguinem uxoris suæ, & cap. Factum de reg. jur. lib.* 6. Et est simile in Clerico litigante coram judice seculari; nam cum laicus sit judex competens, quia 57 actor sequitur forum rei, *cap. Si Clericus laicum, & c. Cum sit generale de foro compet.* propter principium habile est etiam judex in causa reconventionis, *c.* 1. *de mut. pet.* secundum opinionem, quam dicit communem, & latetuetur Decius *in cap. At si Clerici a n.* 156. *de judic.* & magis communem, & de consuetudine observatam, Stephan. Aufr. *de potest. secular. super Eccles. person. in* 2. *regul. num.* 4. *in* 3. *fallentia.* Idem est simile in Clerico, qui efficitur hæres laici jam conventi coram judice seculari, quia instantia sicut præmittitur cum laico inchoata transit in Clericum, secundum unam opinionem, quam sequuntur Bald. *cons.* 340. *Tria sunt, ver. Item quia dictus Clericus lib.* 2. Imol. in *l. Si cum hominem, ff. De fidejussor.* & alii, quos refert, & sequitur Aufr. *ubi supra a n.* 7. *in* 6. *fallentia*, dicens illam maximam æquitate fulciri, & adducens rationem, quæ facit ad propositum nostrum, videlicet, quia alias tertius læderetur sine culpa, qui inchoavit litem cum defuncto, si cogeretur deferere judicium prius cœptum coram seculari judice, & aliud inchoare coram Ecclesiastico, & lites ex litibus orirentur, contra textum *in cap. Pastoralis infra de caus. possess. & propr.* licet alii contra, ut per eum. Neque vero hoc contingit ex facto, vel ministerio Clerici renuntiantis fori privilegio, sed ex auctoritate Ecclesiæ, quæ justitia ita exigente jubet perpetuari jurisdictionem, ubi semel cœptum est judicium, non obstante mutatione fori, ut in prædicta Decretal. *Proposuisti*. Præterea si valeret

leret ratio Bellameræ, nullus esset casus, in quo judex laicus posset procedere contra Clericum, semper enim illi obstaret incapacitas, & privilegium concessum Ordini,
58 quod tamen constat esse falsum, cum in pluribus casibus sit judex competens, & unum & viginti in causis criminalibus, & triginta tres in causis civilibus enumerat Steph. Aufr. in *d. tract. de potest. seculari in personis Ecclesiasticis*
59 *in* 1. *&* 2. *reg. an.* 1. *usque in finem*. Rursus quamvis Clericus directe renunciare non possit privilegio fori, potest tamen indirecte, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii, puta dimittendo habitum, vel Tonsuram, vel servitium Ecclesiæ, aut matrimonium contrahendo cum vidua, vel corrupta, ut in decreto Concilii Tridentini *c. 6. sess.* 23. Ad quod facit, quod dixi in *c. Significatum n.*
60 17. *infra de reg.* Et ex his petet etiam responsio ad *c. Comperimus* 14. *q.* 6. supra allegatum pro tertia opinione; nam res consecrata propterea non restituitur priori domino, quia in usus prophanos amplius non debet redigi, *cap. Aurum* 12. *q.* 2. *& c. Ligna, de consec. dist.* 1. & ita effugit omne commercium laicorum, ut nullo casu consecrari possit nisi a sacratis, & Deo dicatis hominibus, *cap. in sancta, & c. seqq. eod. dist.* At vero Clericus non ita eximitur a potestate seculari, quin in certis casibus illi remaneat subjectus ut prædixi. Inter hos autem constat unum esse præcipuum, cum causa, vel persona ante Clericatum est præventa. Præterea aliud est in re inanimata, aliud in animata, arg. *l. Si rem mobilem & l. Pomponius in princip. ff. De acquir. possess.* Ideoque si servus alicujus fuerit consecratus, bene restituitur domino suo, ut *cap. Ex antiquis* 54. *dist.* Ratio diversitatis, &c. est, quia cum servus sit res animata, delinquit permittendo se ordinari; quemadmodum in casu nostro delinquit is, qui permittit se Clericum fieri, ut seculare judicium effugiat, sed res inanimata in nihilo delinquit. Ita notabiliter distinguit, & declarat gloss. *unic. in d. c. Comperimus*, quam ibi sequuntur Archid. & DD. Et est simile *in c. Episcopus in diœcesim* 7. *q.* 1. ibi. Amotis his quos ordinavit, Altaris tamen consecratione manente.

61 Unde etiam colligitur non procedere argumentum superius deductum pro tertia opinione num. 43. a privilegio immunitatis ad privilegium fori. Quandoquidem privilegium fori fuit concessum rei animatæ, id est Clericis, & ideo non suffragatur præventis. Sed immunitas non fuit concessa confugientibus, sed rei inanimatæ, id est, Ecclesiæ, quæ non est præventa, & cujus privilegium ita violator per extractionem liberi, sicut captivi, cum sit locale *leg Præsenti, vers. Ipsis servata locis reverentia, C. De his qui ad Eccles. confugien. cap. Reum, cap. Frater, & cap. Definivit* 17. *q.* 2. Abb. *in c. Sane n.* 1. *vers. Item quia ipsa Ecclesia de celebratione Missarum*.

62 Demum non obstat votum D. Robusterii, de quo supra num. 59. quoniam loquitur satis implexe, & confundit duos articulos valde diversos, & quamvis adducat nonnulla fundamenta pro incompetentia judicis laici in causa Clerici promoti lite pendente; tamen principaliter tractat, an instantia inchoata contra laicum in foro seculari transeat in ejus hæredem Clericum, ut patet apud Marches. *loc. cit. num.* 135. qui quidem articulus est admodum controversus, ut patet ea dictis supra num. 58. & opinio favens Ecclesiæ habet pro se multorum DD. authoritatem, maxime Rot. *decis.* 5. *de foro compet. in antiquis*, Seraphin. *decis.* 957. *num.* 9. & servari in Senatu Sabaudiæ testatur Anton. Faber in *sua Cod. lib.* 3. *tit.* 1. *definit.* 12. adeout idemmet Joan. Andr. author opinionis contra Clericum ordinatum lite pendente, ut hic, tamen prædicto articulo sentiat pro Clerico hærede in *c. Qui in jus, de regul. jur. lib.* 6. *in Mercur.* Nec mirum, quia omissis aliis rationum diversitatibus, in Clerico hærede nulla fraus considerari potest, cum sine facto suo succedat laico. Secus in illo, qui post litem motam voluntarie Clericatum assumit, ut idemmet Marches. *observat n.* 140. Præterea in primo casu judicium fuit cœptum contra tertium, at in casu nostro inchoatum fuit contra eandemmet personam, quæ postea forum mutavit, & hanc diffinitivam in puncto constituit Rota *dict. dec.* 5. *post medium*, his verbis: *Sed posset dici, quod illa vera cum eadem persona esset prævenia; hic autem sunt diversæ personæ debitori laici, & Clerici*, Hæc ibi. Atque ita Rota in nostro articulo est aperte pro hac sententia.

Declarant conclusionem superius firmatam *n.* 52. Bart. 63
in *l.* 1. *n.* 3. *vers. Quod est verum ff. De pœnit.* & Marian. Socin. in *d. c. Proposuisti nu.* 53. *vers. Sed si appareret de for. compet. & alii recentiores*, ut procedat in eo, qui post præventam jurisdictionem voluntarie Ordines suscepit; tunc enim præsumitur hoc in fraudem feciss, & ideo non prodest ei mutatio fori, secundum distinctionem Dyni. Secus si tractus a superiore: quia tunc cessat suspicio fraudis, per *l. Qui autem in princ. ff. Si quis caution. & l. Jurisperitos, & l. Tutor petitus, ff. De execus. tutor. l. Idem Ulpianus*, §. 1. *ff. eod. tit. & lex. Prætor. in princip. ff. De vacat. & excusat. muner.* Sed hanc limitationem ego non puto veram. Primo, quia non videtur posse dari hic casus, ut laicus ad Ordines invitus trahatur, quando nec Clericus etiam ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ potest compelli ad Ordines suscipiendos, cum Sacramentum Ordinis sit voluntarium, ut notatur in §. *Si autem Sacramenta* 1. *q.* 1. §. *ult.* 22. *q.* 4. *c. Veniens infra de transact.* & notat Host. *in Summa de Sacram. non iteran.* §. *Quot sint species*. Nec obstat textus in *c. Quæris infra de etat. & qualit.* quia procedit tantummodo in Clericis beneficiatis, qui si necessitas, vel utilitas postulet, cogi possunt ad recipiendos Ordines suis beneficiis non annexos, nec habet locum in non beneficiatis, ut ibi declarat Henric. Boich. *in princ.* Præterea jura, quæ probant Clericatum non eximere a jurisdictione judicis prævenientis, non fundant se in fraude, sed in ipsa præventione, ut patet in prædicta Decretali, *Proposuisti*, ibi, jus revocandi forum non habet quasi præventus; & ideo Jo. Andr. in opinione sua non consideravit fraudem, sed præventionem duntaxat, per quam jurisdictio perpetuatur, & causa remanet affecta judici prævenienti, in cujus præjudicium non prodest mutatio fori, & compulsio, seu attractio superioris excusat quidem Clericum a fraude, & dolo, sed non eripit eum a jurisdictione judicis prævenientis, ut ex dictis constat. Ac demum si tractus a Prælato eximeretur a jurisdictione judicis, sub quo judicium fuit inchoatum; hinc esset aperta via fraudibus, quia laicus ut vitaret ultionem judicis secularis, facile posset colludere procurando, ut Episcopus eum induceret ad suscipiendos Ordines; & ipsemet Prælatus ex se posset illum attrahere, ut judici prævenienti causam, & personam præriperet, & ita prædicta Decretalis, *Proposuisti*, esset ludibrio posita, contra textum in *c. Commissa, de elect. lib.* 6.

Conclusiones supra firmatas tam in hac quarta quæ- 64
stione ex mente Jo. Andr. quam in tribus præcedentibus non obscure probavit meo tempore Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum in causa Alexandri, & Zuccari Nepesinæ diœcesis, qui dicebantur prima Tonsura initiati, in fraudem fori secularis propter homicidium, ut prætendebatur, ab eis patratum. Primo enim censuit Sacra Congregatio eos quoad personam gaudere fori privilegio; tametsi in fraudem fori secularis Clericatum assumpserit; sed quoad bona, an subsit seculari jurisdictioni, maturius esse deliberandum. Verum postea, quia amplius prætendebatur ex parte Curiæ secularis Clericatum in fraudem susceptum, nedum illis non suffragari quoad bona, sed nec quoad personam, cum de hoc iterum actum esset in S. Congregatione, firmatæ fuerunt conclusiones infrascriptæ,

Prima conclusio, semota fraude, laicus post commissum delictum prima Tonsura initiatus omnino eximitur a jurisdictione judicis laici tam quoad personam, quam quoad bona, hoc probatur arg. text. in *l. Hos accusare*, §. *Hoc benefic. ff. De accusat.* ubi Angel. notat, & Alber. in *l. Qui cum uno*, §. *Reus, ff. De re militar.* notatur in *c. Proposuisti de for. compt. & in l. Si quis postea, ff. De judic.* Et hanc conclusionem pluribus probat Oldrad. *cons.* 4. *per totum*, & ponit Covarr. *pract. q. c.* 32. *sub n.* 4. *v. Prima conclusio*. Et dicunt magis communiter receptum Plazza *lib.* 1. *delictor. c.* 35. *n.* 1. & Clar. §. *final. q.* 36. *v. Sæpe n. in primo membro distinctionis*, & adde quæ dixi supra *in* 1. *q. an.* 25.

Secunda conclusio, laicus, qui post patratum delictum 65
primam Tonsuram in fraudem suscepit, ut scilicet se eximeret a seculari potestate, quoad personam, nihilominus gaudet fori privilegio, nec potest a judice laico puniri, aut personaliter distringi, ut probat textus in *d. l. Qui uno*, §. *Reus, ff. De re militari*. Et hanc conclusionem statuunt, & tuentur hic Joan. Andr. & alii, intelligendo eos, ut dicam

cam in conclusione proxime sequenti, Bart. in *l.* 1. *n.* 3. *ff. De pœn.* & communem dicunt Aufr. *in tract. de potest. secular. super person. Eccles.* seu in Clem. 1. *in reg. n.* 19. *de off. ordin.* Covarr. *d. c.* 32. *post n.* 4. *vers. Tertia conclusio*, Boss. *in tit. de pœn. n.* 38. & alii plures apud Clarum *d. vers. Sepe numero*, & Bajard. *ibidem in Ad-*
66 *ditionibus n.* 42. *& seqq.* & hic junge, quæ dicta sunt supra in 1. *qu. a n.* 28. Et quamvis nonnulli ex Authoribus relatis senserint Clericum in fraudem promotum esse degradandum a judice Ecclesiastico, & tradendum seculari etiam corporaliter puniendum, ut Bart. in *d. l.* 1. Anchar. *in regul. Ea quæ qu.* 13. *de reg. jur. libr.* 6. & alii Prælati a Covarr. *l. c.* qui amplius censet hanc degradationem non requiri in Clericis primæ Tonsuræ, Verius tamen est hunc casum, id est, cum quis est promotus in fraudem, non recenseri inter eos, in quibus pœna degradationis imponitur, ut patet in *c. Novimus de ver. signif. in c. Cum non ab homine de judic. in cap. Ad falsarjorum de crim. falsi. & in c. Ad abolendam de hæreticis.* Ideoque Clericum neque esse hoc casu degradandum, neque tradendum Curiæ seculari probat Butr. *hic col.* 4. *vers. Ex his apparet*. Ac præterea Bart. & alii asserentes Clericum fraude promotum esse degradandum, sunt intelligendi, si Clericus talia delicta perpetraverit, ob quæ degradationem mereatur, ut declarat optime Cardinalis hic prope finem: *Et in eo*, inquit, *quod dicit Bartholus de degradatione, non intelligas quod fieri debeat pro quolibet crimine; quia imo non fit nisi de incorrigibili, præterquam in tribus casibus, ut notatur in d. c.*
67 *Novimus*, in gloss. 3. *de verbor. signif.* Et quamvis Covarr. *d. c.* 32. *vers. Sed si Clericus, existimet Clericum primæ tonsuræ posse hoc casu puniri per judicem secularem etiam pœna mortis absque ulla degradatione; ejus tamen opinio, si vera est, intelligenda est procedere, dummodo Clericus sit incorrigibilis, vel aliquod delictum ex supradictis patraverit, & fuerit traditus ab Ecclesia judici seculari, prævia declaratione super delicto; patet, quia Covarr. dicit primo Clericos in minoribus non posse puniri a Curia seculari ante degradationem. Et hoc certum est intelligi debere in casibus, in quibus degradatio requiritur.* Deinde subdit hoc non procedere in Clericis primæ Tonsuræ, qui possunt puniri per laicum ante ullam degradationem; quæ exceptio ut sit de regula, similiter est inteligenda in casibus, in quibus in aliis Clericis est opus degradatione; alioquin sequeretur absurdum, ut Clerici primæ Tonsuræ pro quolibet crimine puniri possent a potestate laica, nec unquam fori privilegio gauderent, contra text. in *d. c. Cum non ab homine cum simil.* & decretum Concil. *c.* 6. *sess.* 23,
68 late Alex. *cons.* 8. *Videtur n.* 1. *lib.* 1. Quatenus igitur degradatio in illis non requiratur, adhuc tamen coerceri non possunt a seculari potestate, nisi duobus concurrentibus. Primo scilicet, ut tradantur ab Ecclesia Curiæ secu-
69 lari, ut per glossam in *d. c. Cum non ab homine in ver. Postmodum*, est communis opinio secundum Alciat. *ibid. nu.* 108. & Clar. *d. q.* 36. *vers. Scias autem*, deinde ut præcedat declaratio judicis Ecclesiastici super delicto, *c. Cum secundum de hæret. lib.* 6. Ideoque Clericus assassinus potest a judice laico puniri, etiam absque alia degradatione, *c.* 1. ubi Gemin. Franc. & alii *de homicidio lib.* 6. &
70 tamen necesse est, ut præcedat declaratoria Ordinarii Ecclesiastici, super qualitate assassinii, ut ibi Joan. Andr, & Geminianus notant, & est communis opinio, ut testatur Alexand. *cons.* 166. *n.* 5. *lib.* 7. & extat hac de re cons. Cardin. Alban. 13, relatum a Farinac. *tit. de inquisit. q.* 8. *n.* 85, qui *n.* 109. amplius censet etiam Clericum primæ Tonsuræ, quantumvis gravia delicta commiserit, non posse a judice laico corporaliter puniri, nisi postquam illum judex Ecclesiasticus degradaverit, & Curiæ seculari tradiderit, si modo habitum, & Tonsuram deferat.

71 Tertia conclusio. Laicus, qui post delictum assumpsit Clericatum in fraudem, quoad bona subest seculari jurisdictioni; ideoque potest a judice laico puniri pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum. Hæc est opinio Joan. Andr. *hic n.* 19. *vers. Puto quod in civili*, & Bart. *in d. l.* 1, *nu.* 3. *ff. De pœnis*, quam sequuntur, & communem dicunt Authores omnes relati supra in secunda conclusione *n.* 65. & hic junge, quæ dixi supra in 2. *q. n.* 32.

72 Verum hæc conclusio videtur intelligenda, dummodo judex laicus in causa prævenerit, sic probat textus in *l. Si quis postea, ff. De judic.* ex qua lege desumptus est similis textus *in c. Proposuisti de foro compet.* ubi legitime citatus tenetur coram judice citante causam prosequi, licet post citationem forum mutaverit; quem textum ibi exemplificant Hostien. & alii in Clerico post citationem promoto. Hujus sententiæ, licet recentiores illum generaliter referant, fuit Joan. Andr. ubi supra, aut enim: *Puto quod in civili, vel in criminali nulla districtio fieri possit per judicem secularem, loquitur de Clerico promoto post delictum, sed realis tantum executio per ipsum secularem, qui inchoavit, fieri poterit, ut sic Clericatus exemerit personam quoad omnem manus injectionem, vel districtionem, sed non exemerit causam a jurisdictione prævenientis quoad ipsius processum, & instantim finiendam, vel realiter exequendam.* Atque ita Joan. Andr. aperte sentit judicem secularem eatenus posse procedere, quatenus prævenerit: & illum totidem verbis refert, & sequitur Cardin. *col.* 4. *vers. Septima est opinio.* Hoc idem probat Anton. de Butr. *col.* 4. *vers. Quandoque quæritur, an mutetur executio*, & apertius Frider. de Sen. *cons.* 97. *Quoniam in fin.* ubi ait: Sola commissio criminis non facit præventionem, sed conventio, vel deprehensio, ut in fraudem vitandæ pœnæ videatur ordinarius. Eandem opinionem tenet Anchar. in *c. Ea quæ n.* 19. *qu.* 13. *vers. Secundo casu, de reg. jur. lib.* 6. ubi quærens coram quo debeat respondere laicus post commissum delictum effectus Clericus, sic ait: *Cum ante judicium inchoatum assumpsit Clericatum, non videtur dubium quod coram judice Ecclesiastico, postquam judex secularis non prævenit.* Et infra: *Quando judicium fuit jam cœptum coram seculari*, sentit cum Joan. Andr. *Clericatum eximere personam omnem manuum injectionem, & districtionem, sed non eximere causam a jurisdictione præveniente quoad ipsum processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam.* Hic adde, quæ ad corroborationem hujus conclusionis dicta sunt supra *in* 3. *q. a n.* 35. *usque ad n.* 41. Atque hoc ipsum videntur sentire omnes, qui censent Clericum in fraudem promotum quoad bona adhuc subesse seculari jurisdictioni; quia quoad bona de fraude tunc dicitur constare, quando judicium jam erat cœptum, & causa præventa, vel per citationem, vel per litis contestationem, juxta text. *in d. l. Si quis postquam de judic. in d. c. Proposuisti de foro compet. & in l. penult. ff. De jurisdict. omn. judic.* & docet Oldrad. *d. c. cons.* 4. *n.* 2.

Ex hac igitur tertia conclusione, & illius declaratione constat judicem laicum ita demum posse procedere contra bona Clerici post delictum promoti, si in causa prævenerit judicem Ecclesiasticum ante Clericatum. Et 73
in hunc sensum accipienda est decisio in causa Nuscana, in qua cum dubitatum fuerit, an Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & Tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia seculari citatus, & condemnatus fuit; deinde reassumpto habitu, & Tonsura, Ecclesiæ inservire cœpit juxta decretum *c.* 6. *sess.* 23. possit a judice laico post delictum commissum judicari, & puniri: Sacra Congregatio cens. non posse propter idem delictum in carcerem conjici, aut personaliter distringi, modo non reassumpserit habitum in fraudem: judicem posse processui finem imponere, & contra illium realiter procedere, juxta doctrinam Joan. Andr. *in c. unic. de obligat. ad ratiocinat.* Verba enim illa decisionis, *modo non reassumpserit habitum in fraudem*, non important, ut qui habitum reassumpsit animo evitandi judicium seculare, possit indistincte in eo foro personaliter distingui; sed ita demum, si persona fuerit præventa, puta quia positus in carcere aufugit, aut dimissus fuit sub fidejussione; tunc enim de fraude constare dicitur quantum pertinet ad personalem districtionem, quemadmodum de ea dicitur constare quoad bona, quando causa est præventa, per supradicta.

Quarta conclusio. Ad hoc ut judex laicus possit procedere contra bona Clerici in fraudem promoti, necesse est, 74
ut præcedat declaratio super fraude, & interim debet supersedere, *c. Si judex laicus in fin.* ibi: *Contra eum interim quivis processus judicis conquiescat, de sent. excommunic. lib.* 6. etenim cum ejus jurisdictio sit fundata super hac qualitate fraudis, & ea circumscripta Clericus sit exemptus ab ejus jurisdictione, etiam quoad bona, ut diximus in prima conclusione, priusquam de hujusmodi fraude constiterit, laicus nescit se judicem; ideoque de qualitate fraudis jurisdictionem tribuentis ante omnia constare debet, *l.* 2. §. *Sed si dubitetur, & l. Si quis ex aliena, ff. De judic.* Abb. & alii *in c. Si Clericus laicum de foro compet.* Bart. in

l. Mul-

l. Multùm interest, *ff. De constitit. & demonstrat. & in l. Si finita*, §. *Julianus*, *ff. De damn. infect.* & ponderat Roland. *cons.* 4. *n.* 21. *vol.* 1. Idemque de Clerico assassino, de cujus delicto constare debet priusquam a judice seculari puniri possit, tradunt omnes in *cap.* 1. *de homic. lib.* 6. & diximus supra in secunda conclusione, *vers. Quatenus igitur n.* 69. & hic junge, quæ ex sententia Sac. Congregationis posui supra *n.* 33.

Quinta conclusio. Cognitio, & declaratio, an Clericus fuerit promotus in fraudem, necne, ad judicem secularem non pertinet, sed ad Ecclesiasticum tantum; quia cùm agatur de Clericatu, & illius qualitatibus, sive quæstio sit juris, sive facti, judex laicus nullam habet jurisdictionem, *d. c. Si judex laicus*, ubi not. *de sentent. excommun. lib.* 6. Ideoque cognitio, an Clericus duxerit unicam, & virginem, ad hoc tanquam bigamus omni privilegio Clericali nudatus sit, pertinet ad judicem Ecclesiasticum; ut dixit Rota *decis.* 107. incipien. *Item si Clericus conjugatus*, quam refert, & sequitur Alex. *cons.* 8. *Videtur n.* 4. *lib.* 1. Ac similiter quæstio, an Clericus incesserit in habitu, & Tonsura, ab Ordinario Ecclesiastico est prius definienda, Gemin. in *c.* 1. §. *final. in fin. de Cler. conjug. lib.* 6. & Covarr. *practicar. quæst. c.* 33. *sub n.* 1. ubi aliam opinionem reprobat, veluti falsam, & contrariam sacris Canonibus. Et in terminis; an Clericus primæ Tonsuræ sit bene, vel male promotus ad effectum privilegii fori esse cognoscendum ab Ecclesiastico, respondit Rolan. a Valle *d. cons.* 4. *num.* 18. 19. & 20. & 33. & de qualitate assassinii, Card. Abb. *cons.* 13. & tetigi supra in secunda conclusione prope finem.

75 Ultima conclusio pro præsentis causæ resolutione laicus spurius, vel homicida licet initiari non debeat absque dispensatione Apostolica, *cap. Tanta*, & ibi gloss. *fin. Qui filii sint legitimi*, & *cap.* 7. *sess.* 14. Concilium Tridentinum, tonsuratus tamen recipit characterem, & gaudet fori privilegio, licet Ordinis executionem non habeat, ut respondit Alexan. *cons.* 149. *In causa in princ. lib.* 6. & Roland. *d. cons.* 4. Et quamvis Rebuff. *in tract. nomin. quæst.* 14. *num.* 70. dixerit nullam esse ordinationem, si Tonsura conferatur ab alieno Episcopo; & sic initiatum non gaudere fori privilegio; addens se vidisse ita judicari, eo quod actus factus lege prohibente sit nullus, *l. Non dubium*, *Cod. De legib.* Ejus tamen opinio erronea est; quia sive prima Tonsura sit Ordo, quemadmodùm tenent Canonistæ, per *c. Cum contingat*, & ibi dixi latissime *de ætat. & qualit.* sive dispositio ad Ordines, secundum Sanctum Thomam, & Theologos in 4. *sentent. dist.* 24. sive quid medium, secundum opinionem Navarr. *in Manual. c.* 22. *n.* 14. & *cons.* 4. *de Sacram. non iteran.* illud tamen certum est per eam, licet lege prohibente collatam imprimi characterem, sive notam, vel signum indelebile, quod reiterari amplius non debet, ut idem Navarr. consuluit *cons.* 11. *de tempor. ordinat. num.* 3. & pluribus probat Guidopap. *decis.* 449. ubi censet collationem primæ tonsuræ factam a non suo Episcopo esse validam, nec debere reiterari. Quod etiam censuit Sacra Congregatio in Clerico seculari tonsurato ab Abbate benedicto contra prohibitionem Concil. Trident. *in c.* 10. *sess.* 23.

76 Ex his omnibus videtur respondendum Alexan. & Zaccar. quamvis male promotus, ut in ultima conclusione, dummodò non secularis judicii fugiendi fraude Clericatum assumpserint, tam quoad personam, quam quoad bona exemptos esse a seculari jurisdictione, ex dictis supra in prima conclusione, sed etsi in fraudem primam Tonsuram susceperint; gaudere tamen fori privilegio quoad personam, patet ex secunda conclusione; sed quoad bona subditos esse seculari potestati, si modo judex laicus ante illorum promotionem prævenerit in causa, ut in tertia conclusione. Ceterum non posse judicem secularem prævenientem in bonis procedere, nisi postquam judex Ecclesiasticus pronunciaverit eos in fraudem Curiæ secularis promotos fuisse, constat ex dictis in quarta, & quinta conclusione, & ita resolutum. An autem hæc vendicent sibi locum in Regno Neapolitano propter capitulum Caroli II. quod incipit, *Item statuimus*, *quod Clerici ad seculária judicia*, vide Vicen. de Franch. *decis.* 545. & Marc. Anton. Genuen. *in sua praxi Archiepiscopali c.* 9. *n.* 4.

77 Quinto QUÆRO, An quæ dicta sunt in superioribus quæstionibus de Clerico procedant in professo. Videtur respondendum procedere salvo eo, quod defensio causæ spectabit ad Monasterium, prout concludit hic Jo. Andr. *n.* 20. cum quo Butr. Card. & alii transeunt, & Bart. in *d. l.* 1. *n.* 3. *in fin. vers. Et quæ de Clerico*, *ff. De pœnit.* & Marian. Socin. *in d. c. Proposuisti num.* 52. *vers. Et subdit*, Joan. Andr. & Ausr. *loc. supra cit. n.* 6. nam licet propter characterem plus habeat Ordo, quam professio, 78
ut scripsit idem Joan. Andr. *in cap. Placet infra de conver. conjug.* tamen eo respectu, quo professus mundo mortuus est, ut *l. Deo nobis*, *C. De Episcop. & Cleric.* & plura promittit, ut notatur in *c. unic. in* 3. *gloss. de voto lib.* 6. Conclusiones suprascriptæ fortius quoad personalem districtionem procedunt in Monacho, quam in Clerico, & præsertim in minoribus, arg. *c. Cum ex eo*, *de elect. lib.* 6. Facit ad hoc §. *His authoritatibus*, *de pœnit. dist.* 1. *c. Admonere* 33. *q.* 2. & quod notatur in Auth. *de Monachis in princ. & §. Si quis igitur ad fin.* Itaque in illis casibus, in quibus judex secularis potest procedere contra Clericum pro obligationibus initis, vel maleficiis commissis ante susceptos Ordines; potest etiam procedere contra eum, qui professionem emisit, & e converso; in quibus casibus eximitur Clericus a jurisdictione judicis laici, eximitur etiam professus, cum in hac materia a pari procedant. Quid autem si nondum 79
sit professus, sed infra annum probationis, vide per Angelum *in dict. l.* 1. & Alex. *ibi in additione ad Bart. litera A*, & quod legitur, & notatur *in c. Religioso*, 80
§. *Quamvis*, *de sentent. excommun. lib.* 6. Item quid juris sit de his, qui non promoventur, sed solummodo assumunt quendam modum vivendi ab Ecclesia approbatum, ut quia efficiuntur Becchetti, aut milites gaudentes, aut Tertiarii, vel alium similem habitum, aut regulam suscipiunt, vide per Bart. & Marian. Socin. locis proxime citatis, ubi concludunt in his non procedere supradictam distinctionem Joan. Andr. Sed habere locum jura, quæ dicunt mutationem fori non eximere quem a jurisdictione judicis prævenientis: & dicit Bart. ita fuisse observatum de facto: subdit tamen eos debere prius denudari insigniis, ut *l. Qui cum uno*, §. *Reus*, *ff. De re milit.* unde removebitur Becchettum, seu chordula, si sit tertii Ordinis, & ex loco cincturæ ponetur ad collum, cum qua suspendatur, ut inquit Marian. Socin. *ibid. & in c.* 1. *n.* 12. *vers. Nona declaratio de foro compet.* sed tu vide quod ibi dixi *n.* 65. & *seqq.* Non me latet quod refert Marches. *de commiss. par.* 2. *de commiss. avocat. causar.* §. 2. *a nu.* 166. *usque in fin. fol.* 324. videlicet, quod cum fuisset introductum judicium reintegrandæ possessionis contra mulierem in Curia Capitolina, & postea lite pendente ipsa mulier devotionis fervore fuisset recepta in Mantellatas, seu Pizzocaras sancti Augustini Ordinis sanctæ Monicæ, & obtinuisset a Vicario Urbis causam reassumi, & inhiberi secundo collaterali: cumque actor adiisset Signaturam justitiæ pro moderatione inhibitionis, & remissione causæ ad suum judicem: Signatura nihil censuit rescribendum, ex Oldrad. *cons.* 4. Quod est contra conclusiones superius firmatas ex communi Canonistarum consensu, & ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, etiam in Clerico, vel professo: & cons. Oldradi loquitur in Clerico post delictum promoto, sed nullatenus prævento in Curia seculari, ut ipsemet declarat *circa fin. vers. Qui autem contra istam opinionem*, & fusius dictum est supra in 1. *qu. a n.* 25. Nec est omittendum quod Frider. de Sen. *cons.* 97. *in fin.* concludit non esse faciendam differentiam, an quis lite pendente fiat Clericus, vel professus, an vero alia Ecclesiastica persona, puta miles S. Mariæ.

Sexto QUÆRO, An Clericus conjugatus, qui post 81
dimissum habitum, & Tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia seculari citatus fuit; deinde reassumpto habitu, & Tonsura Ecclesiæ inservire cœpit, juxta decretum Concilii *c.* 6. *sess.* 23. possit a judice laico propter delictum antea commissum judicari, & puniri.

Solutio videtur petenda a jure communi, eo quod Concilium Tridentinum *in d. c.* 6. *sess.* 23. innovit Constitutionem Bonifacii VIII. *in c. unic. de Cler. conjugat. l.* 6. addendo quod, nisi Clericus conjugatus servitio alicujus Ecclesiæ ab Episcopo deputatus eidem Ecclesiæ serviat, vel ministret, non gaudeat privilegio fori, nec Canonis, quoad hoc jus commune restringendo. Quare adhærendo his, quæ in hac materia tradunt Doctores dicendum videtur, Clericum, qui reassumpsit habitum, & Tonsuram,

& Ecclesiæ deservivit juxta requisita Concilii Tridentini, gaudere privilegio fori, & Canonis quoad ea, in quibus non est inducta prærentio; sed quoad ea, in quibus esset
82 præventus, non prodesse reassumptionem. Ad quod ponderatur quod Clericus conjugatus per dimissionem habitus non perdit privilegium perpetuo, & absolute, sed ad tempus, quandiu habitum non defert. Quod innuunt illa verba *dict. c. unic. in fin. gaudere nolumus*; Ergo quandocunque reassumet habitum, & deservit, gaudebit, prout tenent ibi Joan. Monach. *n.* 2. arg. *l. penult. ff. De testam. milit. & l. ult. ff. De curat. furios.* Archid. *nu.* 1. *in ver. Retinent*, & Jo. Andr. *n.* 4. & probatur Clem. 1. *de vita, & honestate Clericorum*, ponderando verbum, *quandiu*, secundum primum intellectum, quem ibi sequitur Zenzelin. & Card. *q.* 12. & communiter DD. ut testatur Alex. hoc late comprobans *in cons.* 49. *In causa n.* 7. *vol.* 6. & Prob. ad Monach. *in d. c. unic. n.* 4. disputat Joan. Andr. *in cap. Joannes in* 4. *q. de Cler. conjugat.* & attestatur se vidisse Paduæ sic definiri, & in hoc residet, licet subdat egere declaratione. Huc transferri possunt, quæ late afferuntur per Doctores in ea quæstione, an si laicus conventus postea efficiatur Clericus, quæstio terminanda sit coram Ecclesiastico, vel seculari judice, quam prosequitur hic Jo. Andr. reassumendo diversas opiniones, ubi *n.* 19. *vers. Puto quod in civili:* concludendo ponit distinctionem, secundum quam aperte videtur responsum ad præsens dubium, ut late ostensum est supra in quarta quæstione n. 52.

83 Non obstat *c. Ex parte de Cleric. conjugat.* quia procedit respectu obsequiorum, non respectu districtionis personalis, & ita est de mente Franchi *in d. cap. un. de Cler. coniugat. lib.* 6. & Abb. *in d. c. Ex parte.*

Non obstat *c. Ex parte, il tertio de privileg.* arguendo a Clericis non conjugatis ad conjugatos. Quia ibi jurisdictio erat prærenta; vel est speciale in Clerico deprehenso in enormitatibus, ut perdat privilegium Clericale, de quo tamen articulo videndus est Alexan. *cons.* 61. quia sæpissime *lib.* 4. quod est cons. Joan. Andr. & Capyc. qui recenset sex conditiones ad id requisitas *dec.* 161. *In causa.*

Non obstat, quod Clericatus superveniens post commissum delictum non prosit, Oldrad. *cons.* 4. quia præsumitur in fraudem; nam respondetur non prodesse secundum distinctionem, de qua supra per Jo. Andr. Præterea dictum Oldradi non applicatur: siquidem in casu proposito non supervenit mutatio status, qui est fundamentum privilegii, sed sublatum est obstaculum impediens fori privilegium, quod ex Ordine, & habitu Clericali sibi competebat. Hanc sententiam alias probavit S. Congr. Concil. ut dixi supra *in* 4. *q. n.* 73. *vers. Et in hunc sensum.*

84 Septimo QUÆRO, An laicus a Curia seculari pro criminali causa carceribus mancipatus, ac sub fidejussione dimissus, si postea Clericali charactere insignitus habitum, & Tonsuram deferat, atque alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, pro eadem causa possit a judice laico personaliter distringi, ac puniri.

Joan. Andr. *hic num.* 19. tractans quæstionem, an laicus conventus coram judice seculari, qui postea effectus est Clericus, gaudeat privilegio fori tam quoad bona, quam quoad personam, relatis aliorum opinionibus, ponit opinionem suam, quod in civili, vel criminali causa Clericatus exemerit personam quoad omnem manus injectionem, & districtionem, sed non exemerit causam a jurisdictione prævenientis quoad ipsius pro-
85 cessum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam, ac deinde subjicit limitationem his verbis: Quæ dicta sunt de personali distinctione procedere non videntur in illo, qui in carcere secularis judicis existens ibi profitetur, vel ordinaretur; hic enim præventa est causa, & persona; Item ordo, & professio non invenit istum liberum; Item ex contrario nimium eluderetur justitia: & adducit simile de suscipiente Corpus Christi, ut dixi supra *in* 4. *qu. numer.* 53. & sequitur ad literam Cardinalis *in* 9. *q. col.* 4. *vers. Quæ dicta sunt de personali districtione*, Butr. *numer.* 12. *vers. Quandoque quæritur*, Anch. *prope fin.* Marian. Socin. *in c. Proposuisti n.* 52. *vers. Subdit etiam Jo. Andr. de foro compet.* Et ex legistis, Bart. *in l.* 1. *n.* 3. *in fin. vers. Precedentia vera, ff. De pœn.* & Aug. *in l. Si quis postea sub n.* 4. *in fin. vers. Fallit si esset detentus, ff. De judiciis*, & hanc partem sequi Legistas omnes testatur Aufr. *de potestate seculari reg.* 1. *n.* 19. & simpliciter omnes amplecti hanc opinionem affirmat novissime Vinc. de Franc. *dec.* 209. *n.* 4. Et revera habet hæc sententia summam rationem; nam Clerici sive ordinatione Divina, sive Ecclesiastica sunt prorsus exempti a jurisdictione seculari, quoad bona, sicuti quoad personam, & in causis civilibus sicut in criminalibus, ut diffinitur in Synodo Romana 6. cujus diffinitio refertur in Canone, *Bene quidem* 96. *dist.* in Conc. Lateran. sub Innoc. III. *c.* 44. relato *in c. Cum laicis, de reb. Eccles. non alien. in c. Ecclesia S. Mariæ de Const. & in c. Quanquam de cens. lib.* 6. Unde sicut assumptio Clericatus in fraudem non eximit bona Clerici a jurisdictione judicis laici, quando causa est prærenta; ita nec eximit personam, quando est prærenta persona; utroque enim casu jus Divinum, sive Ecclesiasticum declaratur ab Ecclesia ad eam speciem non pertinere.

Sed quia hic casus in terminis, in quibus loquitur 86
Joan. Andr. id est, ut laicus in carceribus Curiæ secularis ordinetur, vel profiteatur, vix potest contingere, cum in Ordinum collatione, & professione tot solemnitates requirantur, & ii, ad quos pertinet Ordines conferre, non accederent ad carceres, & Officiales, & custodes carcerum, etiamsi illi vellent accedere, hoc non permitterent, ut considerat Vincen. de Franch. *d. dec.* 209. *in fin.* dicendum est in duobus casibus hanc doctrinam ad practicam deduci posse. Primo, cum laicus aufugit e carceribus, & exinde ab aliquo Episcopo ordinatus est. Secundo, cum a judice dimissus est, seu relaxatus sub fidejussione de se repræsentando; nam adhuc censetur carceratus, seu in vinculis detentus, ut firmat Guidopap. *dec.* 253. quæ incipit, *Si quis dedit fidejussionem de tenendo Arestum*, & probatur aperte *in l. In eadem, ff. Ex quib. caus. major.* In vinculis, inquit, eos etiam accipimus, qui ita alligati sunt, ut sine dedecore non possint in publico apparere, vel quia nudi, ut ibi ait gl. vel quia juraverant, vel sub fidejussoribus sunt: ad idem text. *in l. Necnon*, ibi. Item si quis nec in custodia, nec in vinculis sit, sed sub fidejussorum satisdatione, *ff. eod. tit.* Et in individuo per dicta jura sic censet ex recentiori- 87
bus Anna *cons.* 140. *n.* 11. & Carolus de Grass. *De effectu Cler. effectu* 1. *n.* 1142. & ita in casu valde huic simili anno 1622. Sacra Congregatio censuit Clericum primæ Tonsuræ, qui in carcerem Curiæ laicalis conjectus, ac deinde in carcere Curiæ Ecclesiasticæ depositus fuerat, eo quod ex defectu servitii Ecclesiæ non gauderet fori privilegio, posse a judice laico puniri etiam pœna corporis afflictiva, non obstante quod post capturam Episcopus ei contulisset beneficium Ecclesiasticum: & mota fuit Sacra Congregatio, quia quamvis solum beneficium eximat Clericum a jurisdictione judicis laici, ex *c.* 6. *sess.* 23. tamen hæc qualitas supeveniens illi non profuit, quia persona erat prærenta, & beneficium non reperit eum liberum, per doctrinam Jo. Andr. superius relatam. Nec constituenda videtur differentia in hoc, quod ille jam esset Clericus; etenim quoad fori privilegium nulla est diversitas inter laicum, & Clericum non habentem qualitates a Concilio requisitas; ambo enim pariformiter subjiciuntur jurisdictioni judicis secularis. Unde sicut qualitas beneficii, quæ per se sola potest eximere, nihil operatur quando est prærenta persona; ita nec operatur Clericatus superveniens. Nec refert, quod Clericorum exemptio sit de Jure Divino. *c. Si Imperator* 96. *dist.* quia nihilominus ex gravi causa Ecclesia potuit declarare personam Clerici in aliquo casu non gaudere fori privilegio, arg. *cap. In omni de testam.* & tradit Cardin. *in repert. cap. Perpendimus in* 7. *opposit. de sent. excommun.* & Covarr. alios referens *pract. quæst. cap.* 31. *n.* 4. & 6. sicuti declaravit Clericum hoc privilegio non gaudere, cum non incedit in habitu, & Tonsura, & non inservit alicui Ecclesiæ, ut *in dict. c.* 6. *sess.* 23. Et in pluribus aliis casibus, nempe in Clerico incorrigibili, *ut in c. Cum non ab homine de judic.* in Clerico assassino, ut *in c.* 1. *de homic. lib.* 6. in Clerico tabernario, vel carnefice, juxta terminos Clem. 1. *de vita, & honestate Clericorum*, in Clerico bigamo, ut *c. un. de bigam. lib.* 6. & in aliis similibus. Ecclesia enim, quæ declarat personam Clerici in his casibus subesse judicibus secularibus non obstante exemptione a Jure Divino proveniente, absurdum non est, ut similiter declaret eandem Clerici personam subesse laicorum jurisdictioni, quoties Clericatus assumitur post personalem districtionem Curiæ secularis. Et de hac potestate Ecclesiæ vi-

de

de gloss. *unic. in c. Sunt quidam* 25. *q.* 1. & quæ scripsi in *c. Ex parte n.* 58. *infra de Cleric. non resident.*

89 Octavo QUÆRO, An Clericus, qui dum laicus esset, ex causa homicidii a judice laico ad certum tempus in exilium damnatus, pulsusque fuerat cum eo, ut si exilium non servaret, incideret in pœnam triremium, & durante tempore exilii prima Tonsura initiatus, Ecclesiasticum beneficium adeptus, exilium deinde non servavit; & hac de causa novissime inquisitus, jussuque secularis judicis in carcerem conjectus opponit exceptionem fori declinatoriam; sit remittendus ad judicem Ecclesiasticum, necne. Magna fuit opinionum varietas apud antiquos Doctores in eo articulo, An laicus, qui post delictum commissum effectus est Clericus, a seculari judice coerceri, & puniri possit: Sed hæc opinionum discordia fere omnis cessavit authoritate Joan. Andr. hic, qui tradidit theoricam quam postea Doctores fere omnes secuti sunt, videlicet: Ut si Ordinem quis susceperit sine ulla fraude, id est, antequam fuerit conventus in foro seculari, Clericatus eum eximat a quacunque jurisdictione judicis laici tam quoad personam, quam quoad bona. Quod primum membrum optimis nititur fundamentis, ut fuse ostensum est supra in prima, & tertia quæstione, & extat in his terminis *cons.* 4. Oldradi ab omnibus approbatum. Sin autem Ordines susceperit posteaquam fuit conventus in Curia seculari, & sic in fraudem judicis prævenientis; tunc Clericatus non eximat quoad processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam; sed tantummodo quoad personalem districtionem, ut sic laicus præveniens remaneat judex causæ, sed non personæ; nisi persona sit prævenita, quia tunc Clericatus non impedit, quin judex laicus possit pro illo crimine Clericum distringere, & punire etiam pœna corporis afflictiva. Ita in effectu distinguit hic Joan. Andr. *n.* 19. *vers. Puto quod in civili.* Cujus distinctionem integre reassumit Marian. Socin. *in c. Proposuisti num.* 52. *in fin. vers. Unde ex omnibus prædictis de foro compet.* prout hæc omnia nos fuse explicavimus supra *in* 4. *qu. a num.* 51. *usque ad num.* 77. Verum si Clericatus assumptus fuerit ante maleficium commissum, nemo dubitat quin cognitio pertineat ad judicem Ecclesiasticum; constat enim apud omnes a seculari potestate Clericos discuti, & judicari non posse; idque constitutum esse tum ordinatione Divina, *cap. Si Imperator* 96. *dist.* Concilium Tridentinum *cap.* 20. *sess.* 25. tum canonicis sanctionibus, ut *c.* 1. *&* 2. *& cap. Si diligenti de foro compet. cum simil.* tum etiam Imperialibus Constitutionibus, ut in Auth. *Statuimus*, *C. De Episc. & Cleric.* & in Authen. *Ut Clerici apud proprios Episcopos col.* 6. Quamobrem in casu dubii propo-
90 siti cum inspecto tempore sententiæ, & delicto homicidii Clericatus fuerit assumptus, & beneficium acquisitum post delictum, & nedum post præventam causam, & personam, sed etiam post condemnationem executam, inspecto autem tempore transgressionis Clericatus fuerit susceptus, beneficiumque receptum ante delictum; videndum est quod tempus attendatur. Et certe videtur attendendum hoc tempus posterius exilii non observari. Qua in re habemus expressam decisionem Alberici in *l. Meminisse*, *ff. De offic. Proconsul. num.* 5. qui in casu converso proposita quæstione de Officiali Tholosano, qui Clericum ad tempus relegaverat, reservata sibi pœna duplicationis, si ante tempus reverteretur; Eo interim laico effecto ob viduam in uxorem ductam, & ante tempus reverso, respondet novum judicem, id est, secularem vindicare debere; quia agitur de novo facto, & de nova conditione personæ. Quam opinione Alberici non est cur improbare debeamus; tum quia magna est ejus authoritas, cum in hac re non habeat contradictorem; tum quia illam in terminis nostris secutum est Neapolitanum Consilium, teste Vincent. de Franch. *decis.* 209.

Nec obstat, quod pœna triremium sit imposita in prio- 91
ri sententia jam lata, & executa quoad exilium; & sic exilio non servato videatur posse cognoscere judex prior, cum ad judicem pertineat suam sententiam legitime latam tueri, *l.* 1. *ff. Ne vis fiat ei, qui in possess.* qua ratione gloss. *in cap. Quærenti de off. deleg. in ver. Ad integrum*, sentit delegatum, cujus jurisdictio est certis limitibus circumscripta, etiam post latam sententiam, si victus inquietat victorem inductum in possessionem, posse de injuria hujusmodi cognoscere; licet enim, inquit, sit nova injuria, tamen sequela est precedentis, & secundum Anton. de Butr. prior judex potest cognoscere tanquam de connexo, arg. *l. Cuicunque*, §. *pen. ff. De instit. act.* Hoc inquam non obstat; nam respondetur posse quidem tunc delegatum compescere contradictores, sed non sumendo sibi ordinariam cognitionem, quam soli judici ordinario relinquere debet, ut ibidem glossa declarat, & Doctores omnes post eam tradiderunt. At nos agimus de ordinaria cognitione, quæ requiritur ad condemnandum Clericum ad triremes ob non servatum exilium, quod exigit plenam, & exactam sui judicis cognitionem; ideoque novus judex cognoscere debet, arg. *l. Si mater*, §. 2. *ff. De except. rei judic.* Respondetur secundo in casu gloss. agi tantummodo de novo facto, sed in casu nostro agimus de novo facto, & nova conditione personæ, ut ibidem per Alber. & ideo non est mirum, si ad posteriorem judicem pertinet cognitio. Et igitur ab Ecclesiasticis respondendum pro Ecclesiastica jurisdictione, quod etiam seculares judices jam deciderunt. Die 14. Novembris 1609. proposito suprascripto dubio in Sac. Congregatione Concilii, Patres unanimiter existimarunt hunc Clericum remittendum esse ad judicem Ecclesiasticum. Actum est etiam, an exigenda esset ratio ab ejus ordinatione cur illum ordinaverit, utpote ex homicidio irregularem, & sententia judici secularis actum in exilium, quod tempore ordinationis adhuc durabat. Consultius tamen visum est prius obtinere remissionem, & postea de actione Episcopi in Congregatione iterum agere. Itaque decretum in hac forma editum est: Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum re diligenter perpensa, censuit, hunc Clericum ante transgressionem exilii promotum, Ecclesiasticumque beneficium adeptum, remittendum esse ad Judicem Ecclesiasticum.

Ulterius posset dubitari, an judex Ecclesiasticus secu- 92
ta remissione teneatur stare sententiæ contra hunc Clericum latæ in foro seculari, dum ipse laicus esset, & cogere eum ad servandum tempus exilii, ac etiam punire ob exilii transgressionem pœna triremium. In qua quæstione Velasc. *tom.* 1. *consult. Regni Portugal. consult.* 44. sentit non teneri stare, sed denuo cognoscere debere. Contrarium tradidit Bart. *in l. Cum quædam*, *ff. De jurisd. omn. judic.* & Stephan. Aufr. *in prælleg. tract. de potest. secular. super pers. Eccl. reg.* 1. *fallentia* 11. *n.* 30. sed quia hoc extra dubium poterit Episcopo, cui facta est remissio, relinqui deliberandum.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

Lucius III. Spal. Archiepiscopo.

CAPUT II.

SUper eo, quod tua fraternitas de bigamis requisivit: Respondemus quod ordinatores eorum potestate & officio ordinandi, & ordinati, si ad sacros Ordines fuerint promoti, eis ideo sunt privandi, quia in bigamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros Ordines promoveri: vel in eis, si promoti fuerint, remanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate & officio non privetur.

SUM-

SUMMARIUM.

1 Bigamus quamvis ordinari non debeat, tamen si secus fiat, characterem recipit.
2 Episcopus ordinans bigamum quas pœnas incurrat, & num. 44.
3 Suspensus ab Ordinum executione est capax pœnæ depositionis ab Ordine.
4 Bigamus qua ratione sit irregularis, & n. 10.
5 Dispensatur facilius cum ordinante bigamum, quam cum ordinato.
6 Culpa deletur per pœnitentiam, irregularitas secus, & num. 9.
7 Dispensare non potest Episcopus cum bigamo in sacris Ordinibus.
8 Episcopi non dispensant contra Apostolum.
9 Criminosus post peractam pœnitentiam incipit esse, quod non erat.
10 Bigamus ordinari prohibetur non propter culpam, sed propter Sacramenti defectum.
11 Papa dispensare potest cum bigamo ad omnes sacros Ordines.
12 Papa quamvis in articulis fidei dispensare non possit, in aliis tamen potest, ut in juramento, & voto.
13 Bigamia non est adjuncta irregularitas jure naturali, sed positivo.
14 Papa dispensat in omni Constitutione Ecclesiæ.
15 Papa an, & quando dispensare possit contra Apostolum.
16 Papa est major Apostolo administratione.
17 Nec Pauli, nec Petri Constitutionibus adstringitur, sed Dei.
18 Papa non dispensat cum bigamo de potestate ordinaria, sed absoluta.
Papam non decet semper uti plenitudine potestatis, ibidem.
19 Dispensare an possit Episcopus authoritate ordinaria cum sibi subdito vero bigamo ad primam Tonsuram, & beneficia simplicia, & nu. seqq. usque in finem.
20 Quod si dispenset, & Tonsuram, ac beneficium conferat, quas pœnas collator, & collatarius incurrant, & num. 44. & seqq.
21 Pro sententia affirmativa referuntur authoritates Theologorum.
Et Canonistarum, nu. 28.
22 Afferuntur fundamenta pro eadem sententia affirmativa.
23 Intellectus cap. Lector 34. dist. & nu. 32. vers. Ad primum igitur.
24 Episcopus dispensat cum illegitimo.
25 Item cum Diacono, qui matrimonium contraxerat.
26 Item cum Monialibus, & Monachis, qui nubendo bigamiam contraxerunt.
27 Apostoli prohibitio super bigamia, de quibus Ordinibus intelligatur.
29 Referuntur Authores pro sententia negativa.
30 Theologorum, & Canonistarum conciliatio.
31 Bigami omni privilegio Clericali nudati sunt, & sub anathemate prohibentur Tonsuram, vel habitum Clericalem deferre.
32 Episcopus an possit ex necessaria causa contra generale Concilium dispensare, & n. 40.
33 Inferior a Papa non dispensat contra præceptum Apostoli.
34 Papa potest jure ordinario super bigamia dispensare.
Episcopus non dispensat contra Canonem etiam non Conciliarem statuentem per verbum, non potest, ibid. vers. Adsunt etiam.
35 Dispensatio contra Concilium censetur prohibita, ea ipsa quod non reperitur concessa.
36 Dispensatur facilius in delictis, quæ pœnitentia tolluntur, quam ex defectibus, qui durant etiam post Baptismum.
37 Episcopus cur dispenset cum illegitimo, & non cum bigamo.
38 Bigamiæ irregularitas cur inducta.
39 Ordines omnes sunt unum Sacramentum.
40 Episcopus quo casu possit super bigamia dispensare.
Dispensatio nulla concedi debet sine justa causa, ibid. vers. Ceterum.
41 Clerici conjugati non sunt adhibendi in ministeriis Ordinum, nisi cum deficiunt Clerici celibes.
Bigami etiamsi celibes deficiunt, prohibentur suffici ab Episcopo in minorum Ordinum ministeriis, ibid.
42 Episcopus an possit cum bigamo dispensare ad beneficia simplicia.
Laicus non est capax beneficii Ecclesiastici, ibid.
43 Bigamus ordinatus ab Episcopo ad primam Tonsuram non habet Ordinis executionem, nec est capax beneficii.
44 Pœna suspensionis inflicta Episcopo bigamum ordinanti, an sit latæ sententiæ, vel ferendæ.
45 Ignorantia juris valde dubii, & intricati, an excuset Episcopum a pœna.
46 Opinionum diversitas in aliquo articulo excusat a contemptu, & a pœna.

Super eo. Cum bigamo, qui ordinatus est ad sacros, non dispensatur, & ordinator privabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum. Hoc dicit. Primo recitat consultationem, Secundo dat responsionem, ibi, *respondemus*. Vel divide in quatuor partes, ut per Cardin. & Joan. de Anan. 1

Nota primo bigamum, quamvis ordinari non debeat, tamen si secus fiat, characterem recipere, ut clare probat hæc litera, ibi, *sunt privandi*; necnon ibi, *remanere*; nam quomodo privari, & remanere possent, si Ordines non recepissent? Idipsum patet in *cap. Quicunque pœnitens, quicunque bigamus* 50. *dist.* ibi, *in hoc quo invenitur Ordine perpetua stabilitate permaneat*, & tenet hic glossa magna *in fin.* Innocent. *numer.* 1. *in ver. Dispensare*, Butr. *numer.* 3. & 7. Anchar. *num.* 2. & ceteri omnes, Sanctus Thomas in 4. *dist.* 27. *qu.* 3. *art.* 3. Silvest. *in vers. Bigamia num.* 7. Rota *decis.* 1. *de bigam. in novis*, & *decis.* 7. *num.* 3. & plenius *decis.* 50. *numer.* 6. *par.* 5. *recent.* & coram Gregor. XV. *decis.* 516. *nu.* 8. & sæpe alias. Unde merito Host. *hic num.* 5. *in ver. Remanere*, redarguit Nicolaum Furiosum, quod non sine furore scripserit, bigamum non magis characterem recipere, quam asinum. 2

Secundo nota pœnam ordinantis bigamum; est enim suspensus ipso jure a collatione Ordinum: intellige per annum, ut in *cap. Nullus pœnitentem* 55. *dist.* per quem textum ita ex facto respondit Navarr. *cons.* 3. incipien. *Episcopus quidam hoc tit.* Nec obstat litera hujus textus ibi, *sunt privandi*, quia exponitur, id est, deponendi, secundum Hostien. *in princip. in ver. Officio*, Joan. Andr. *n.* 2. Bellam. & Card. *in princ. in eod. ver.* Et notat Archid. *in d. c. Nullus num.* 2. in 1. gloss. qui ad hoc allegat *cap.* 1. 51. *dist.* & *c. ult.* 62. *dist.* & hoc sensit Anton. de Butrio *hic n.* 2. dum dixit: Nota quod carens Ordinis executione est habilis ad recipiendam Ordinis depositionem, & sic est capax depositionis; per quod videtur, quod depositio ab Ordine aliquid operatur in suspenso ab executione, quia tollit ipsam executionem. His enim verbis Butrius aperte supponit ordinatorem, de quo textus loquitur, esse ipso jure suspensum. Et quamvis Sacra Congregatio Concilii videatur sensisse, Episcopum sic ordinantem in nullam pœnam incidere ipso jure; tamen contrarium probavit Sixtus V. in casu contingenti, ut dicam infra *num.* 46. *in fin.* 3

Tertio nota ex textu pœnam bigami ordinati, quia prohibetur in suscepis Ordinibus ministrare, & ad altiores ascendere, & sic est irregularis, *cap. Nuper. infra eod.* Quod probat S. Thomas in 4. *dist.* 27. *q.* 3. *art.* 1. *q.* 1. quia aliquis per Sacramentum Ordinis minister Sacramentorum constituitur, & ille qui aliis Sacramenta ministrare debet, nullum defectum in Sacramentis pati debet. Defectus autem in Sacramento est, quando Sacramenti significatio integra non invenitur. Sacramentum autem matrimonii significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quæ est unius ad unam; & ideo requiritur ad perfectam significationem Sacramenti, ut vir sit tantum unius vir, & uxor tantum uniusuxor, & ideo bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Ad hoc *c. Debitum infra eod.* & sequitur totidem verbis Silvest. *in vers. Bigamia num.* 1. 4

Quarto nota facilius dispensari cum ordinante, licet gravius delinquat, quam cum ordinato. Et est ratio, quia 5 6

in primo est culpa tantum, in secundo autem culpa, & irregularitas, quæ non tollitur per pœnitentiam, sicut culpa, post Boattin. notant hic Card. *col.* 1. *in* 3. *oppos.* Anch. *n.* 2. *in* 3. *notab.* & Jo. de Anan. *in princ.* & sic solvitur contrarium *decis.* 2. *ad finem supra de transl.*

7 Ultimo nota Episcopum cum bigamo dispensare non posse, ut remaneat in susceptis Ordinibus, vel ad superiores ascendat. Quod hodie admittunt omnes in Ordinibus sacris; nam contraria opinio, quæ olim irrepserat,
8 expresse reprobatur *in cap. Nuper, & cap. A nobis infra eod.* nec mirum, quia Episcopi non dispensant contra legem Apostoli, ut hic patet, sicut nec contra legem Concilii, ut in Extravag. Joan. XXII. *Sancta Romana*, §. *Quidam autem de reliq. domib.* & notat hic Butr. *num.* 5. nec refragatur, quod Episcopus dispenset cum criminosis, *cap. At si Clerici*, §. *De adulter. de judic.* & tamen Apostolus æque prohibeat criminosos ordinari, §. *Nunc*
9 *autem* 25. *distinct.* Quoniam, ut respondet hic glossa magna, criminosus post peractam pœnitentiam restitutus videtur in pristinum statum, & incipit esse quod non fuit, *cap. Ferrum, cap. Ponderet, & c. Domino sancto* 50. *dist.*
10 & ideo cum talibus dispensatur. Sed bigamus non prohibetur promoveri propter crimen, sed propter Sacramenti defectum, ut *in cap. Debitum infra eod. c. Acutius* 26. *dist.* quia carnem suam divisit in plures ab unitate recedendo, & hoc Sacramentum amplius restitui non potest per aliquam satisfactionem, cum non sit crimen, & ita aliud consideravit Apostolus cum dixit, non bigamum, & aliud consideravit dum dixit, non criminosum. Ita glossa, cujus opinionem communiter sequuntur DD. & dicunt veram esse, Host. *n.* 2. *in ver. Dispensare*, & Butr. *n.* 8. In minoribus autem, an Episcopus dispenset, dicam latissime in proxima quæstione *a n.* 20. *usque in finem*.

11 Sed Papa si velit dispensare potest ad omnes Ordines etiam Diaconatus, & Presbyteratus, sicut Lucius Papa dispensavit cum Panormitano Archiepiscopo, ut *in c. Lec-*
12 *tor* 34. *dist.* nam etsi contra articulos fidei dispensare non possit, *cap. Sunt quidam* 25. *qu.* 1. gloss. *fin in cap. Sicut* 15. *distinct.* in aliis tamen potest, unde & in juramento, & in voto dispensat, sive in melius commutat, *cap. Juratos* 15. *quæst.* 6. *cap.* 3. *infra de jurejur. c. Magnæ, & per totum infra de voto*. Et Evangelium interpretatur, & illi addit, ut colligitur ex *cap. In omni infra de testibus, & cap. Præsul.* 2. *quæst.* secundum Innocentium
13 *hic num.* 2. & Hostien. *num.* 3. Præsertim vero, quia cum bigamus characterem Ordinis recipiat, ut dixi in 1. *notab.* inde patet bigamiæ non esse adjunctam irregularitatem de jure naturali, sed de jure positivo, nec esse de essentialibus Ordinis, ut quis non sit bigamus, ut docet Sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 27. *q.* 3. *art.* 3. & post eum Archid. *in cap. Subdiaconus, & in cap. seqq.* 34. *dist.* Collect. & Anchar. hic ambo *num.* 2. & determinat Innocen. com-
14 muniter approbatus *in cap. Nisi cum pridem*, & ibi dixi *num.* 84. *supra de renunc.* Papa autem dispensat in omni Constitutione Ecclesiæ, cum sit supra omne jus humanum positivum, *cap. Proposuit*, § *Licet infra de concess. prabend. & cap. Ad honorem supra de usu pallii*. Nec obstat authoritas Apostoli ad Titum 1. & 1. Timoth. 3. dicentis:
15 *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*. Etenim Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit, quædam scilicet, sicut promulgans jus Divinum, sicut illud, quod habetur ad Galat. 5. *Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit*, & multa alia hujusmodi, & in hoc Papa non potest dispensare, Quædam vero sicut propria authoritate aliqua statuens; nam ipse dicit 1. ad Corinthios 11. *Cetera cum venero disponam*, & infra ibi, *mandavit ut collectæ, quæ fiunt in Sanctos, per unam Sabbati fiant*, quod non pertinet ad jus Divinum: & similiter etiam quod dicitur de bigamo non promovendo, non est juris Divini, sed institutio authoritatis humanæ divinitus homini concessæ. Ita formaliter declarat Sanctus Thomas *quodlib.* 4. *art.* 13. *ad* 1. Unde & in eadem Apostoli regula continetur, non percussorem: & tamen Papa nedum cum percussore, sed & cum homicida dispensat, ut notatur *in cap. Sicut dignum*, §. *fin. infra de homicid. cap. penul. & ultim. de Cleric. percuss. cap.* 1.
16 *supra tit. prox.* dixi *in cap. Henricus num.* 30. *de Cler. pugn. in duello*. Potest ergo eodem modo dispensare cum bigamo, licet Paulus prohibeat ipsum ordinari. Præterea ibi Apostolus prohibet ordinationem, non autem dispensationem, secundum Goffred. & Jo. Andr. *hic n.* 9. sed etsi dispensationem prohibuisset, nihilominus Papa est major Apostolo administratione, ut dicit hic Innocent. *in fine*, Joan. Andr. *numer.* 10. post Goffred. Joan. Tancred. Hostien. & Abb. Antiq. quos citat, & Collect. *num.* 2. Et quamvis Apostolus ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendit quid facere possit, quia potestas clavium est talis, ac tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam, ut formaliter inquit Bald. *in d. c. Nisi cum pridem n.* 14. subdens hanc esse intentionem Innocentii notabilem, & veram. Quinimo secundum Host. *hic num.* 4. & Joan. Andr. *dict. num.* 10. nedum Beatus Paulus, sed nec Petrus Apostolorum Princeps in talibus potuisset ipsum adstringere, etsi hoc expressisset: est enim Papa Successor Petri, & Vicarius verbi Dei, ut legitur, & not. *in cap.* 2. 3. & 4. *supra de transl.* nec ab homine potestatem recepit, sed a Deo, *cap. Sacrosancta* 22. *dist.* Unde nec ipsum adstringunt ulla Concilia, *cap. Significasti de elect.* nec aliqua Constitutio, seu regula Apostolica, cum non habeat imperium par in parem, *c. Innotuit eodem tit.* Unde quicquid dicat glossa, sic docet Sanctus Thomas 4. *dist.* 27. *q.* 3. *art.* 3. & plenius *quod l.* 4. *art.* 13. ubi egregie hanc sententiam probat, & objectis respondet: & eum sequitur Archid. *in dict. c. Subdiaconus* 34. *dist.* & concludunt hic Innoc. Hostien. Jo. Andr. Collect. & communiter Doctores, prout de communi testatur Joan. de Anan. *num.* 1. & Silvest. *in ver. Bigamia n.* 7. Dicit tamen Florian. relatus a Joan. de Anan. *eod. num.* 1. 18
hoc verum esse de potestate absoluta, non ordinaria: & est simile *in cap Ex publico infra de convers. coniugat.* & est ex mente Host. *hic num.* 4. ait enim: Licet Papa hoc posset facere, non tamen decet eum semper uti plenitudine potestatis, & sic potentiæ non congruit: & hac congruentia, seu decentia considerata dicimus eum non posse. Simile in *c. Cum ad Monasterium in fine infra de statu Monach. & c. Si Paulus* 32. *q.* 5.

Ex facto QUÆSITUM est, An Episcopus authorita- 19
te ordinaria potuerit cum sibi subdito vero bigamo, qui successivis temporibus cum duabus nunc defunctis virginibus matrimonium legitime contraxerat, & consummaverat, dispensare, ut idem bigamus posset primam Tonsuram, & beneficia simplicia suscipere, & Episcopus illa eidem conferre, prout contulit.

Secundo, quatenus non potuerit, an aliquas, & quas 20
tam Episcopus, quam sic promotus incurrerit censuras, & pœnas.

Quoad primam quæstionem, ex authoribus qui arbi- 21
tratur Episcopum posse dispensare ad minores Ordines, adducitur primo sanctus Raymundus relatus ab Archid. in *cap. Lector* 34. *dist.* qui censet, Episcopum propter necessitatem posse cum bigamo in minoribus Ordinibus dispensare. Secundo adducitur Albertus Magnus relatus a Turrecrem. *in dict. cap. Lector post num.* 6. quia ait, Episcopum posse dispensare ad minores Ordines. Tertio adducitur Divus Thomas *in* 4 *dist.* 27. *q.* 3. *art.* 3. ibi, & ideo Papa potest in tali irregularitate totaliter dispensare, sed Episcopus quantum ad minores Ordines. Quarto adducitur Petrus de Palude *ead. dist.* 27. *q* 4. *art.* 5. qui conclusione quarta tenet, Episcopum posse absolute dispensare cum bigamo ad minores Ordines; ac si adsit necessitas quando pauci inveniuntur ministri posse dispensare etiam in Subdiaconatu: & conclusione quinta tenet eidem conferri posse simplex beneficium. Quinto adducitur Duran. qui ut refert Turrecrem. *in dict. cap. Lector post n.* 6. ait, Episcopum posse cum bigamo quoad minores Ordines dispensare. Sexto adducitur Joan. de Friburgo *in Summa Confess. lib.* 3. *tit.* 3. *de bigam. q.* 12. qui idem sentit, & alios in hanc sententiam citat. Septimo adducitur Asten. *in Summa in* 2. *part. lib.* 6. *tit.* 7. *de Monogamia q.* 7. quia attestatur de communi ibi. Utrum Episcopi possint cum bigamo dispensare; Respondetur quod sic, sicut communiter dicitur in minoribus. Octavo adducitur Turrecrem. qui ubi supra aliis relatis late diserit de hac quæstione, & tenet idem quod Paludanus supra allegatus. Nono adducitur Silvest. *in ver. Bigamia*, qui *quæst.* 7. ait sententiam Divi Thomæ probari in *dict. c. Lector*, ut Episcopus dispenset cum bigamo quantum ac hoc, ut ministret in susceptis, & si fuerit necesse, ascendat ad Subdiaconatum secundum illa tempora, quibus habebatur Ordo non sacer. Decimo adducitur Petrus de Soto *de institut. Sacerdot. de Sacram. Matrimon. sect.* 18. *post med.* ibi, Potest ergo Pontifex dispensare justa de cau-

sa

sa in utilitatem Ecclesiæ, & inferiores etiam Episcopi quantum de jure, vel consuetudine non est eis inhibitum: Unde in minoribus tantum dispensant. At si sine causa fiat nec dispensatus, nec dispensans est tutus in conscientia. Ultimo, adducitur Dominicus de Soto *d. dist.* 27. q. 3. *art.* 3. *concl.* 2. ibi: Licet ad suscipiendos sacros Ordines majores solus Papa cum bigamo dispensare valet; tamen ad suscipiendos minores Episcopus id præstare valet, subdens Episcopum modo non dispensare in Subdiaconatu, eo quod modo habeat annexum votum castitatis, & hanc dicit rationem, quare in minoribus Episcopus dispenset, & non in majoribus, per quos arcte adeo ordinandus Ecclesiæ unitur, & copulatur.

22 Et pro hac Thologorum sententia, quod ex eorum scriptis colligi potest, & præcipue ex Paludano, Turrecr. Soto, & Silv. ubi supra infrascripta potissimum afferuntur.

23 Primo, text. *in d. c. Lector*, ubi Martinus Papa sic ait: *Lector si viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat, aut si forte necesse sit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra.* Similiter, & si bigamus fuerit. Qui tex. ut inquit ibi Turrecr. cum non possit referri ad potestatem Papæ, sequitur, ut referatur ad potestatem Episcoporum, & sic dicto Canone eis conceditur, ut cum talibus dispenset.

42 Secundo, affertur text. in *c.* 1. *de fil. Presbyt. in* 6. ubi cum illegitimis facile dispensant Episcopi ad minores Ordines; Ergo idem dicendum cum bigamis, cum utraque irregularitas sit ex defectu.

25 Tertio, affertur in argumentum *cap.* 1. *Qui Cleric. vel voven.* ubi etiam cum Diacono, qui matrimonium contraxerat, dispensat Episcopus.

26 Quarto, affertur text. in *c. Virginem*, *c. Si quis sacro*, *il secondo*, *cap. Si qua virgo* 27. q. 1. ubi permittitur Episcopo, ut cum Monialibus, & Monachis, qui nubendo bigamiam contraxerunt, misericordiam faciant, & cum eisdem dispensent.

27 Et ad contrarium quod posset deduci ex prohibitione Pauli in Epistola ad Titum, ibi, *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum.* Respondent solum loqui de Presbytero, & Diacono, non autem de inferioribus Ordinibus, & generaliter esse jus positivum. Et eodem modo responderi potest ad alia jura prohibentia, nec bigami ordinentur. Ad prohibitionem autem *c.* 1. *de Bigam. in* 6. respondent, & maxime Soto post Sivest. ubi supra *d. cap.* Non prohiberi cum talibus dispensare. Unde ille Canon solum procedit contra bigamos, qui sine dispensatione in habitu Clericali incedunt.

28 Ex Canonistis eandem sententiam secutus est Hostien. *hic*, *& in Summ. de Bigam. in fin.* ibi: Episcopi vero dispensare possunt cum bigamis usque ad minores Ordines, *c. Quicumque*, *il* 2. 50. *dist.* & adducit rationem, Quia tales non sunt ministri, nec Rectores, nec habent officium prædicandi. Unde de divisione non est timendum cum talibus *de consec. dist.* 2. *c. Tribus*. Secundo, in eandem sententiam a Joan. de Friburg. *loc. cit.* affertur Innocen. *hic*, *& in c. Nuper in eod.* qui tamen hoc non dicit, imo *in c. Super eo*, aperte sentit contrarium, ut inferius dicetur. Tertio, allegatur Rota *in novis. dec.* 447. quæ modo est prima sub *tit. de Bigam. n.* 1. *in fin.* cujus hæc sunt verba: Quoad minores Ordines secundum aliquos etiam Episcopi possunt dispensare cum vero bigamo. Verum dicta decisio dum postea concludit, hoc aliorum dictum non sequitur, imo potius rejicit. Nec additio, seu annotatio, quæ ponitur in fine dictarum decisionum sub *tit. de Bigam.* id affirmat, imo & ipsa potius insinuat contrarium, dum inquit, Pontificem non solere cum talibus dispensare, ut possint ordinari; licet indulgeat, ut possint gaudere privilegio Clericorum, non obstante bigamia, subdens credere etiam id Ordinarios facere posse. Alios Canonistas non legi, qui id asserant, licet in genere dicantur aliqui Doctores id tenere *hic*, *& c.* 1. *eod. tit. in* 6. Tantum pro hac parte videtur posse induci gl. *fin. in d. c.* 2. *in princ. & d. c. Quicunque dist.* 50. dum signat eos, de quibus in textu posse accipere minores Ordines. Cujus sententiæ fuit etiam Gratianus, qui ut patet *in* §. *Sed postea*, *ante c. Si Subdiacunus dist.* 44. asserit Papam Martinum condescendendo temporum defectui concessisse bigamos posse constitui in minoribus Ordinibus *&* §. *seqq. subdit*: Item concessum, ut subsistente necessitate possent usque ad Subdiaconatum promoveri. Et hoc est quod scripserunt Palud. & Turrecrem. *ubi supra*, bigamo non fuisse necessariam dispensationem Episcopi, nisi pro accipiendo Subdiaconatu.

Negativa tenet gl. *in d. cap. Lector dist.* 34. nam ibi 29
agitur de minoribus Ordinibus; tunc enim Subdiaconatus non erat de majoribus, & tamen glossa intelligit illum textum loqui non de Episcopo, sed de Summo Pontifice, innuens secus esse de Episcopo, *& in d. c. Virginem*, absolute dicit Episcopum non dispensare in bigamia, Innoc. item hic idem sentit ibi: *Nota quod non licet dispensare cum bigamo, quod fateor in Episcopo, Papa autem potest usque ad Subdiaconatum* 34. *dist. c. Lector.* Et Episcopum non posse cum bigamo, nec in minoribus Ordinibus dispensare, contra Host. tenent hic expresse Jo. Andr. Anch. Card. & Abb. Idem tenet Franciscus Glossator, quem refert Jo. Andr. *in c.* 1. *gl.* 2. *de bigam. in* 6. Idem etiam ibi affirmant Gemin. *post. n.* 5. & Anch. ibi *n.* 6. & Franc. *n.* 4. expresse tenentes Episcopum non dispensare cum bigamo, nec quoad minores Ordines. Item *in d. cap. Lector*. Idem Gemin. attestatur hanc esse communem, sicut de communi attestatur ibidem Præp. qui prolixe tractat hanc quæstionem, & multis hanc sententiam, quam dicit communem, tuetur argumentis. De communi etiam testatur Joan. Montaigne *de bigam. q. ult. post n.* 13. *v. Secunda autem pars*, ubi præter alios ad idem citat Imol. & Alberic. de Rosate, & eam comprobat, & respondet ad contraria. Eidem sententiæ adhæret Tabien. *v. bigamia q.* 7. Angel. *ibi n.* 8. Navarr. *c.* 27. *n.* 197. *v. Sexto dico*, Covarr. qui itidem dicit communem in Clem. 1. *de homicid. par.* 1. §. 2. *n.* 4. & Majol. *de irregular. lib.* 1. *c.* 88. *n.* 4. qui ad corroborationem hujus sententiæ putat adduci posse ad Concilium Tridentinum *sess.* 23. *c.* 17. *in fin.* Adducitur item ab iisdem Authoribus Rota citata *dec.* 447.

Porro hanc Theologorum, & Canonistarum dissen 30
sionem Gomes. *de Brevib. n.* 20. putat sic posse conciliari, videlicet, ut opinio Canonistarum procedat regula- 31
riter cum Decreto Gregorii X. in Generali Concilio Lugdunensi edito, ac relato *in d. c.* 1. *de bigam. in* 6. Bigami nedum declarentur omni Clericali privilegio nudati, sed amplius sub pœna anathematis prohibentur Tonsuram, vel habitum Clericalem deferre. Theologorum autem sententiam admittatur tantum in illis casibus, in quibus 32
subest legitima, & evidens causa, quia tali casu potest Episcopus contra Concilium dispensare, ex Roman. *cons.* 427. *col. penult. & cons.* 325. *in* 4. *col.* & esset sufficiens causa literatura, & nobilitas, sicut suis temporibus major Pœnitentiarius dispensavit cum Fabio Mignarerello Advocato Consistoriali ad primam Tonsuram, & hanc limitationem Gomesii admittit Covarr. *loco cit.* quando causa dispensandi esset gravis, seu maxima.

Ceterum non videtur recedendum a sententia Canonistarum, quia potioribus rationibus, & authoritatibus fulcitur, præsertim Siricii, & Gelasii Papæ, Conciliorum Nicæni, Lugdunensis, Arelatensis, & aliorum Canonum, de quibus infra, ut clarius patebit ex responsionibus ad argumenta Theologorum.

Ad primum igitur, & præcipuum eorum fundamen- 33
tum sumptum ex *c. Lector dist.* 34. respondetur declarari quidem illic bigamos contra Apostoli, & Conciliorum statuta sperare posse, ut eis concedatur exercitium, seu assumptio minorum Ordinum, & in necessitate etiam Subdiaconatus, sed non decerni per quem debeat dicta dispensatio, seu gratia eis concedi, neque enim tribuitur iis, quibus antea non erat permissa hæc potestas, ut in simili respondet Pontifex *in capitul. Ex multa in final. de voto*. Cum igitur ante Papam Martinum hæc dispensatio tanquam contraria Generalis Concilii præcepto, contra quod Episcopus non permittitur dispensare, ut habetur in extravag. *Unica*, Joan. XXII. §. *Quidam autem de relig. domib.* glos. *in cap. Cum dilectus in versic. In ætate de elect.* eis non competeret, & ex eo et- 34
iam eis non permitteretur, quod esset contra Apostoli præceptum, in quo inferior a Papa non dispensat, ut hic patet, & dictum est supra *in ult. not. n.* utique, nec per illud Papæ Martini rescriptum dictis Episcopis potest dici data facultas dispensandi, sed potius Papæ reservata, ut insinuat Siricius Papa *in d. c. Quicunque pœnitens eod. dist.* 50.

Addo præterea videri alio respexisse Papam Martinum, 35

quam, ut Episcopis dictam prohibitionem relaxaret. Nam cum, ut patet ex Divo Thoma *ubi supra*, & omnibus aliis Doctoribus, maxime in hac Decretali, controversum esset, an Papa posset bigamum ordinare, adeout quidam dixissent, si ordinasset non magis ita ordinatus characterem recepisset, quam asinus, ut dictum est supra in 1. *notab. in fine*; Papa Martinus dicto suo rescripto declaravit jure ordinario Pontificio bigamos posse admitti ad Ordines minores, & ex necessitate etiam ad Subdiaconatum, & hoc absque eo quod Præcepto Apostoli contraveniretur, cum illud de presbyteris, & Diaconis intelligeretur, ut hic notat gl. *fin. in princ.*

Nec obstat, si quis retorqueat argumenrum hoc modo: Si Apostolis non prohibuit bigamis Ordines non sacros; ergo ad illos etiam sine dispensatione ab Episcopis possunt admitti; nam respondetur prohibitioni Apostoli ex Concilio Nicæno additum fuisse, ne omnino in Clero tales admitterentur, ut expresse habetur *in c. Cognoscamus eadem dist.* 34. ibi: *Cognoscamus non solum de Episcopo, & Presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in Concilii Nicæni tractatu addidisse, neque Clericum quenquam debere esse, qui secunda conjugia sortitus sit.* Adsunt etiam alii Canones Conciliares idem prohibentes, ut habetur *in cap. Si cujus dicta distin.* 34. ubi ponitur verbum, *non potest*, quo prohibetur inferiori dispensatio, etiamsi non esset Conciliaris. Idem etiam habetur in *cap. seqq.*

Ex quibus patet ex *dict. cap. Lector*, non probari efficaciter relaxatam esse potestatem Episcopis dispensandi cum bigamis usque ad Subdiaconatum. Præterea esto Papa Martinus id concessisset, tamen postea id prohibitum legitur hic *in cap. Nuper, & capit. fin. infra eod.* & clarius ex decreto textus nostri, de quo *in dict. cap. 1. de Bigam. in 6.* quod bigamis sub excommunicationis pœna prohibetur, ne habitum Clericalem deferant, spolianturque omni privilegio Clericali, & tanquam mere laici decernuntur judicibus secularibus subesse.

Quibus stantibus, quomodo poterit Episcopus laicos bigamos inter Clericos assumere, arg. *cap. Quemadmodum de jurejur.* gloss. *in cap. Cum omnibus* 81. *dist.* cum id facere non possit, nisi simul eisdem contradictum Conciliare statutum concedat, ut vestibus Clericalibus utantur, & privilegiis Clericorum gaudeant.

Ex quibus tollitur responsio, quam Silvest. Soto, & & alii dant ad *dict. capit.* 1. Conciliare, videlicet quod Episcopus poterit dispensare, cum dispensatio *dict. cap. Non prohibeatur*; nam eo ipso, quod dispensatio non conceditur, censetur prohibita d. extrav. *unica de relig. domib.* Eorum autem responsio forte procederet, si aliis Canonibus reperiretur in genere concessum, ut posset contra *dict. capit.* 1. dispensari, Felin. *in cap. Nonnulli n.* 3. *de rescr.* Covarr. *in c. Alma mater par.* 1. §. 7. *n.* 8. *de sent. excomm. in* 6.

Tollitur idem ex prædictis ratio Paludani, & Gratiani *ubi sup.* & Turrecrem. *in dict. capit. Lector numer.* 8. atque aliorum putantium, Martinum relaxasse bigamis impedimentum irregularitatis usque ad Subdiaconatum exclusive absolute, & quoad Subdiaconum cum licentia Episcopi subsistente necessitate; nam etiamsi Martinus id fecisset, tamen ejus concesio virtualiter, imo tam per Concilium Lugdunense *dict. capitul.* 1. fuisset sublata cum prohibitione pœnali, de qua in eodem cap. quam per hanc Decretalem, *capit. Nuper, & cap. fin. inf. eod.*

Aliæ item rationes, quibus innititur contraria sententia, non subsistunt, arguunt enim: Sicut Episcopis licet in aliis irregularitatibus ab eodem Apostolo inductis dispensare, ut patet de adulteriis, & de aliis inferioribus delictis *in c. At si Clerici*, §. *De adulteriis, de judic.* ita etiam debet idem ipsis licere in hac, quæ sine delicto est; sed ad hoc respondent DD. & in specie Jo. Montaigne, *ubi supra n.* 18. *& 19.* Ideo in dictis delictis Episcopos dispensare, quia in illis dispensationem jura concesserunt. Secus in hoc defectu, in quo tale quid
36 concessum non legitur, imo potius expresse prohibitum hic in *c. Nuper, & in c. fin. inf. eod.* Et quia facilius in delictis dispensatur, quæ pœnitentia delentur, quam in defectibus, qui nec Pœnitentia, nec Baptismo tolluntur, sed & postea durant, *c. Acutius, & cap. seqq. 26. dist. cum simil. DD. in d. §. De adulter.*

37 Ad aliud simile, quod secundo loco adducunt ex *c. 1. de fil. Presbyt. in 6.* respondetur eodem modo quo supra; & adducitur etiam ratio diversitatis; nam ideo filiis illegitimis prohibetur, ne inter Clericos assumantur, quia timetur ne sint immitatores paternæ incontinentiæ, & ita eorum irregularitas reducitur ad materiam irregularitatis procedentis a præsumpto incontinentiæ delicto, quæ præsumptio potest cessare ex laudabili eorundem vitæ instituto. Secus est in bigamia, quæ est inducta ob 38
defectum illum, quia propter carnis divisionem nunquam potest repræsentare unitatem Christi cum Ecclesia sibi copulata, *c. Debitum inf. eod. cum concord.*

Et eodem modo respondetur ad tertium argumentum desumptum ex *c. Qui Cler. vel voventes*: ibi enim non agitur de irregularitate ex defectu, sed ex delicto illius Diaconi, qui de facto contraxit matrimonium. Et ideo gloss. ibi *in ver. Dispensative*, opponens *d. c. Imper. inf. eod.* solvit contrarium, quia ibi agebatur de illo, qui seculari habitu unam habuit de jure uxorem, & in sacro contraxit cum alia, & ideo cum illo tanquam cum bigamo non potest dispensari per Episcopum. Constituit ergo gl. manifestam differentiam quoad facultatem dispensandi inter bigamum, & eum qui in sacris cum una tantum de facto matrimonium contraxit.

Ad quartum argumentum, quod desumebatur ex *c. Virginem, c. Si quis scaro, il 2. & c. Si qua virgo* 27. q. 1, respondetur post gl. *in d. c. Virginem*, ibi agi de absolutione ab excommunicatione, non autem de dispensatione irregularitatis, ut notat Præp. *in d. c. Lector*, & gl. *in d. c. Virginem*.

Ratio item differentiæ quam adducit Soto, *ubi supra*, videlicet, quod Episcopus dispensat cum bigamo in minoribus, & non in Ordinibus sacris propter votum solemne, quod eis est annexum, nihil concludit. Unde Divus Thomas *in 4. dist.* 27. *q. ult. in fin.* dum ait Pontificem totaliter, Episcopos vero quoad minores Ordines tantum posse dispensare, nullam hujus differentiæ rationem assignat, prout nec assignare poterat, cum defectus Sacramenti prædictæ significationis unitatis carnis æque militet in omnibus Ordinibus, qui non plura, sed 39
unum tantum sunt Sacramentum, ex eodem Soto *dist.* 24. *q.* 1. *art.* 3. *col. penult.* ibi, *Omnes Ordines non plura, sed unum tantum sunt Sacramentum*: & satis colligitur ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *c.* 2. *&* 3. *juncto Canone* 2. *de Sacramento Ordinis*. Ex quibus patet, omnes gradus hujus Sacramenti Ordinis sive sint majores, sive minores debere dictam unitatem carnis repræsentare. Nec tamen hoc negamus, quin sit major ratio dispensandi cum bigamis ad minores, quam ad majores; sed hoc solum adstruimus dictum defectum divisionis carnis pariformiter adversari omnibus hujus Sacramenti Ordinis partibus, cum ex omnibus unum, & non plura resultet Sacramentum.

Ad rationem quam hic refert Host. quod divisio carnis parum sit evitanda quoad constitutos in minoribus Ordinibus, qui non sunt Rectores, nec ministri Sacramenti, nec habent officium prædicandi, respondetur per hanc rationem tolli illud incommodum, quod patiuntur bigami, quod tam libere aliis possint continentiam persuadere; sed non tollitur aliud incommodum, quod est principale, videlicet defectus repræsentationis unitatis carnis. Unde cessante uno impedimento remanet aliud, §. *Affinitatis instit. de nupt. & ad c. Quicunque dist.* 50. respondetur imo ex *d. c.* inferti dispensationem cum bigamis Pontificis reservatam, dum ipse quoad præterita relaxat eandem, & hoc limitatur citra ascensum. Ex quibus videtur concludendum Canonistarum sententiam veriorem esse.

Distinctio autem Gomesii videtur tunc demum ad- 40
mitti posse, quando causa cum talibus dispensandi esset necessaria, & concerneret utilitatem Ecclesiæ, ut puta quia non adessent alii Clerici, qui possent Ecclesiæ deservite, arg. *dict. cap. Lectores*, & eorum quæ retulimus supra ex Petro, & Soto, nec posset haberi recursus ad Pontificem.

Ceterum verius videtur nullatenus esse admittendam Gomesii distinctionem ex duobus fundamentis. Primum est, quia cum Episcopus contra Canones Conciliares dispensandi faculterem non habeat, ut superius deductum est, ineptum videtur limitare hanc regulam, ut non procedat, quando dispensatur ob Ecclesiæ utilitatem, vel necessitatem, quandoquidem nulla dispensatio absque hujusmodi

causa

causa est concedenda, *d. c. Fraternitatis*, & *cap. Lector* 34. *dist. c. Priscis* 55. *dist.* alioquin non dicitur dispensatio, sed dissipatio, ut inquit Richar. *in* 4. *dist.* 38. *q.* 9. *art.* 1. *in. fin.* Imo nec Papa super bigamia dispensat absque magna, & evidenti causa, Felin. qui plura cumulat in *c. Quæ in Ecclesiarum n.* 28. & *seqq. de constit.* Unde si admitteremus Episcopum posse ex causa dispensare, consequens esset, ut absolute illi competeret dispensandi facultas, cum sine justa, & rationabili causa dispensare nemini liceat; & eo magis quod decreta Conciliaria, & sacri Canones non solum repellunt bigamos a susceptione, & ministerio Ordinum; quinimo & a delatione Tonsuræ, & habitus Clericalis sub pœna anathematis, sed serio etiam interdicunt, ne quis illorum ministerio uti possit, ut patet in specie ex *c. Non confidat* 50. *dist.* ubi Gelasius Papa: *Non confidat*, inquit *quisquis Pontificum bigamos divinis servituros applicare ministeriis*; & ex Concilio Arelatensis relato in *c. Nullis* 54. *dist. Nullus bigamum in prædictis honoribus audeat ordinare*: & ex aliis superius relatis, cum præsertim videamus in privilegiis, quæ conceduntur in materia dispensandi etiam regularibus cum suis professis semper absolute excludi facultatem super bigamiæ defectu. Confert text. *in cap. Inferior sedes* 21. *dist.* & *cap. Cum inferior de major.* & *obed.*

41 Secundum fundamentum deducitur ex Concilio Tridentino *dict. cap.* 17. *sess.* 23. ubi videtur efficaciter refelli Gomesii consiliatio; nam ibi *in princ. juncto v. Quod si ministeriis.* Primo, constituitur regula, ut Ordinum ministeria nonnisi per cælibes constitutos in dictis Ordinibus exerceantur. Deinde subnectitur limitatio his verbis: *Quod si ministeriis quatuor minorum Ordinum exercendis Clerici cælibes præsto non erunt, suffici possunt etiam conjugati vitæ probatæ.* Itaque Concilium non permittit in hac limitatione, ut Clerici conjugati ministrent in minoribus Ordinibus, nisi in casu necessitatis, id est, si Clerici cælibes presto non erunt. Demum hanc limitationem, quod scilicet nonnisi in casu necessitatis, id est, cum deficiunt cælibes, suffici possint Clerici conjugati, sublimitat Concilium per illa verba, dummodo non bigami. Patet igitur aperte ex eo decreto Clericos bigamos ab Episcopis suffici non posse in ministerio Ordinum, etiamsi necessitas postulet, eo quod Clerici cælibes deficiant, quod pugnat ex diametro cum distinctione Gomesii.

Neque obstat si dicas Concilium ibi statuere in eo tantum casu, in quo deficiunt Clerici cælibes, & extant Clerici conjugati; tunc enim permittit, ut in illorum locum subrogari possint conjugati, dummodo non bigami, sed nihil disponere in casu, in quo etiam Clerici conjugati deficiunt; ideoque tunc admitti posse propositam distinctionem, cum casus videatur a Concilio omissus, & Clericis etiam conjugatis deficientibus sit præcise necessarius. Respondetur enim, imo Concilium nullo casu voluisse, ut contra Canonum, & Generalium Conciliorum institutis bigami adhiberentur. Nam quemadmodum deposuit, ut cum Clerici cælibes presto non sunt, suffici possint Clerici conjugati bigami; ita verisimiliter statuisset, ut deficientibus etiam conjugatis in eorum locum bigami subrogari possent. Quod cum non fecerit, sed simpliciter absque distinctione voluerit, ut conjugati suffici possent, dummodo non essent bigami: censendum est noluisse, *c.* 2. *v. Unde si circa translationem, de translatione Episcopi, & c. Ad audientiam, de Decim. supra eodem.*

Similiter quamvis Henricus *in c.* 1. quem refert Covarr. in Clem. 1. *de homicid. par.* 1. §. 2. *n.* 4. *in fin.* distinguat inter illum, qui bigamiam contraxit, dum esset secularis, & cum hoc dispenset Episcopus, & hanc distinctionem etsi non probabilem, dubiam tamen dicat idem Covarr. tamen neque hæc distinctio videtur recipienda, tum quia non sufficit ad evacuandum ea, quæ pro negativa fuerunt adducta; tum quia Authores pro affimativa fundant se super *dict. capit. Lector*, qui Canon loquitur de illis, qui post Clericatum transierunt ad bigamiam; tum quia nullo jure prohibentur Clerici in minoribus constituti æque, ac mere laici, unam, & plures successive ducere uxores. Unde bigamiæ defectus non debet uni magis, quam alteri imputari; maxime quia impedimentum bigamiæ non ex Apostasia, vel alio deducitur peccato, sed a solo defectu prædictæ significationis. Unde impertinens est ad materiam nostram distinguere, an bigamia sit contracta a laico, vel Clerico, & nullam esse differentiam inter bigamiam contractam in statu laicali, vel Clericali clare patet ex *c. Si cujus uxorem cum duobus seqq. dict. dist.* 34. Unde periculosum est ei adhærere.

Quoad secandam partem primæ quæstionis breviter 42
ex supradictis infertur, ut Episcopus non potuerit cum prædicto bigamo ad beneficia simplicia dispensare, ex quo nec ei rite potuit primam Tonsuram conferre, sine qua minime capax beneficiorum existit, ad notata per Rebuff. *in praxi tit. de dimissoriis n.* 21. & 22. *cum antecedentibus.* Ratio est, quia etsi recipit characterem, 43
non tamen recipit executionem ex D. Thoma *loco citat.* & aliis Doctoribus hic, & alibi sæpe. Unde nec est capax beneficii quod datur propter officium, *c. fin. de offic. Vicar. in* 6. & successive sic provisus tenetur illud dimittere, arg. *c.* 1. *de reg. jur. in* 6. *cum simil.*

Ad secundam quæstionem respectu ordinantis non vi- 44
detur reperiri aliqua pœna ipso jure imposita, sed solum imponenda, ut hic. Et quamvis *in cap. Nullus pœnitentem dist.* 55. videtur imponi pœna suspensionis a celebratione per annum, tamen ex quo antequam incurratur, requiritur factum judicis, coram quo delictum, seu transgressio probetur, ut patet ex text. ibi: Ab ea die qua potuerit ei hoc approbari, forte illa pœna non est dicenda Canonis late sententiæ, sed ferendæ, secundum Abbat. in *cap. Si diligenti num.* 19. *de fero compet.* qui post Hugon. & Archid. notat esse pœnam ferendæ sen- 45
teniæ, de quo tamen dic ut supra in secundo notabili. Præteræa in casu proposito Episcopus esset a pœna imponenda excusandus ex eo, quod Canones non puniuntur simpliciter ordinantem bigamum, sed præsumentem ordinare, ut patet in *d. c.* 2. *dist.* 55. a qua cum quælibet 46
causa excuset Cardin. in Clem. 1. *q.* 38. *de privileg.* utique multo magis excusabitur Episcopus hoc casu; in quo adsunt tot auctoritates sibi faventes, & articulum valde dubium, & intricatum reddentes, ex Bellam. *decis.* 775. Navarr. *in cap. Nullam* 19. *q.* 2. *n.* 32. ubi in specie Præp. Quando, inquit, de aliquo articulo sunt duæ opiniones, qui uni adhæret, alteri non dicitur ex contemptu contravenire, ut pœnam incurrat. At vero respectu Clerici, ut præfertur ordinati, aliud dicendum videtur; siquidem tanquam non legitime promotus, venit privandus dicto beneficio, quod de facto obtinuit, inhibendumque illi est, ne gerat se pro Clerico, argum. *c. Si quis viduam dist.* 50. Jo. Montaigne *d. tr. de bigam. q.* 5. *in secundo effectu n.* 8. sed observat statuta *in d. c.* 1. *de bigam. in* 6.

Porro cum hic casus olim contigisset, etiam Congregatio Concilii ob prædictas rationes inclinaret, excusari posse Episcopum, qui primam Tonsuram, & beneficium simplex suo subdito vero bigamo ordinaria authoritate contulerat; nihilominus Sixtus V. in Consistorio respondit significandum Episcopo ipsum esse suspensum a collatione Ordinum. Item promotum incidisse in pœnas superius propositas. Ait tamen se benigne acturum cum utroque, ubi absolutionem, & dispensationem peterent.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

Innocentius III. Ratispo. Episcopo.

CAPUT I.

NUper a nobis: & infra. Tertius articulus videbatur habere non modicum quæstionis; quoniam cum in matrimoniis contrahendis non juris effectus, sed animi destinatio attendatur: unde illum comitatur infamia, qui duas simul habet uxores: quod partim ad factum convenit retorqueri: sicut in Canone legitur, de Presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur, eadem censura tales videntur inter bigamos reputandi. Licet obviet ex adverso, quod opinioni sit veritas præferenda: & quod juxta præmissa, qui nullam uxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diversis, quibus de jure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæstione taliter respondemus, quod cum hujusmodi Clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tanquam cum bigamis non liceat dispensari: licet in veritate bigami non existant: non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto.

SUMMARIUM.

1 *Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.*
2 *Bigamiæ quot sint species.*
3 *Bigamia vera quæ sit.*
4 *Bigamus unde dictus,*
5 *Bigamia interpretativa quæ dicatur, & num. 12. & seqq.*
Et quæ similitudinaria.
6 *Bigamiæ irregularitatem an incurrat Clericus in sacris, vel professus contrahens cum unica, & virgine, ibid. & n. seqq.*
7 *Similitudo, & effectus facit, ut quis dicatur de numero eorum, de quorum numero non est.*
8 *Bigamiæ pœnam non incurrit Subdiaconus contrahens cum vidua, nisi illa sit corrupta.*
9 *Intellectus c. 1. Qui Cler. vel voven.*
10 *Dispensare potest Episcopus cum Clerico in sacris, qui de facto contraxit cum unica, & virgine.*
11 *Votum solemnizatur per susceptionem Subdiaconatus.*
12 *Bigamia vera an incurratur ex matrimonio cum vidua legitime contracto, & consummato, & n. seqq.*
13 *Bigamia cur inducat irregularitatem.*
15 *Dispensare non potest Episcopus, sed solus Papa cum Subdiacono, qui de facto contraxit cum vidua.*
16 *Et an hoc procedat tam in officio, quam in beneficio.*
17 *Et quid, si contraxerit ignoranter.*
18 *Bigamia etiam interpretativa per solemnem professionem non aboletur.*
19 *Opinio quandoque magis attenditur, quam veritas.*
20 *Clericus, qui cum vidua de facto matrimonium contraxit, & eam cognovit, an privilegio Clericali gaudere debeat & n. seqq. usq. ad n. 29.*
Quid in Clerico minorum Ordinum, n. 21.
Et quid in constituto in sacris, n. 28.
21 *Intellectus cap. unic. de bigam. lib. 6. & n. seqq. usque ad n. 29.*
22 *Bigamia interpretativa est in duplici differentia.*
23 *Bigami ex matrimonio valide contracto, & consummato cum vidua, vel corrupta omni privilegio Clericali nudati sunt, & sub pœna anhatematis interdicti habitum, & Tonsuram Clericalem deferre.*
24 *Bigami, & viduarum mariti per omnia æquiparantur.*
25 *Voluntas non habetur pro facto, quando actus non tenet ex impedimento juris.*
26 *Bigamiam contrahens ex eo, quod reddat debitum uxori adulteræ, Clericale privilegium non perdit.*
27 *Nec qui contraxit plura matrimonia de facto.*
29 *Subdiaconus a Summo Pontifice dispensatus ad matrimonium contrahendum, qui postea cum vidua contraxit, & consummavit, an fori privilegio gaudeat, & n. seqq. usq. in fin.*
30 *Ordo sacer non opponitur in matrimonio essentialiter.*
31 *Dispensare potest Ecclesia super voto continentiæ solemnizato per susceptionem sacris Ordinis.*
32 *Græci legem continentiæ non susceperunt, & n. 37.*
33 *Subdiaconis licuit habere uxores usque ad tempora Gregorii I. nec antea Subdiaconatus Ordo inter sacros computabatur.*
34 *Subdiaconus gaudet privilegio fori, etiamsi habitum, & Tonsuram non deferat.*
35 *Milites Calatravæ, & Alcantaræ, licet uxorati, gaudent fori privilegio.*
36 *Fori privilegium concessum est Clericis propter characterem animæ indelebiliter impressum.*
37 *Consuetudo Anglorum, quæ Clerici conjugati etiam in sacris constituti conveniuntur coram judice seculari, improbatur.*
38 *Regularis, qui ex dispensatione Apostolica matrimonium contraxit, est persona Ecclesiastica, & gaudet fori privilegio.*
39 *Bigami omni privilegio Clericali nudati sunt, si sint in minoribus tantum Ordinibus constituti; secus si in sacris.*
40 *Bigamiæ irregularitatem an incurrat Clericus minorum Ordinum, vel laicus contrahens invalide matrimonium cum vidua, vel corrupta, & num. seqq. usque in fin.*
41 *Voluntas in maleficiis spectatur, non exitus.*
42 *Ratio generalis expressa in lege ampliat dispositionem specialem etiam in pœnalibus, & exorbitantibus a jure communi.*
43 *Et quæ sunt ejusdem rationis includuntur sub dispositione ex significatione tanquam expressa proprie, non tacite, & n. 44.*
44 *Bigamiæ pœnam incurrit Clericus minorum Ordinum, vel laicus, qui secundam uxorem accepit de facto propter quodcunque impedimentum dirimens.*
45 *Bigamiæ pœnam inducit matrimonium invalide contractum in omnibus casibus, in quibus contractum valide induceret bigamiam.*

NUper *a nobis*. Subdiaconus qui cum vidua contraxit, & eam cognovit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit. Hoc dicit, & primo ponit quæstionem. Secundo solutionem ibi, *profecto*. 1

Ad intelligentiam textus præmitto tres esse species bigamiæ. Alia enim est vera, alia interpretativa, alia similitudinaria, ut notat Specul. *in tit. de diseenf. §. Juxta n. 6.* Cujus divisionem Navarr. *in Manual. c. 27. n. 195.* & postea Moderni fere omnes secuti sunt. Licet duo tantum membra, videlicet bigamiam veram, & interpretativam constituat gl. *in c. Super eo in v. In bigamis*, & ibi etiam Butr. *num. 6.* 2

n. 6. sup. eod. Host. *in Summ. eod. tit.* §. *Quot sunt species*, Jo. Andr. in gl. ordin. *in c. un. in v. Bigamos eod tit. lib. 6.* Rota *dec.* 447. *alias* 1. *de bigam. in novis.* & alii complures apud Jo. Montaigne *de bigam. q. 4. inter tr. commun. tit.* 14. *pag.* 108. qui bimembrem gl. divisionem amplectitur, uti veriorem, & magis communem, & pluribus conatur probare tertiam speciem similitudinariæ esse supervacuam.

3 Bigamia vera est, cum quis diversis temporibus successive habuit, & cognovit duas legitimas uxores etiam prius non corruptas, quamvis utranque, vel alteram habuerit ante Baptismum. Jura sunt clara *inc. Acutius, &*
4 *in c. Deinde* 26. *dist.* & in hoc conveniunt omnes; nam stricte, proprie, & juxta allusionem vocabuli dicitur bigamus, id est, binæ uxoris maritus, sicut monogamus, qui habuit unam tantum, *c. Unius* 26. *dist.* Et sic dicimus trigamum, & octogamum, & *c. Aperiant* 31. *q.* ut
5 declarant Jo. Andr. *in d. c. Super eo n.* 8. Bigamia interpretativa est illius, qui fingitur, seu interpretatur duas uxores habuisse, veluti cum contrahit cum unica, & vidua prius cognita, vel cum corrupta ab alio, & eam cognoscit, *c. Maritum* 33. *dist. c. Si quis viduam* 34. *dist. c. De bigamis, & cap. Debitum sup. eod.* etiamsi crediderit eam virginem, *c. Nemo* 32. *dist.* $\frac{1}{2}$. *c. Illæ* 32. *q.* 5. secundum Jo. Andr. *loc. cit.* Hostien. *in Summa hoc tit. q.* 7. Decian. *in tr. crim. par.* 1. *lib.* 4. *c.* 9. *n.* 135. *in fin.* quamvis enim talis juxta propriam verbi significationem non sit vere bigamus; tamen quia per carnalem copulam vir, & uxor efficiuntur una caro, & eadem persona reputantur, *c. Martinus de cognat. spirit. c. Siscitatur, & c. Si quis ex uno* 30. *q.* 4. ex eo, quod mulier carnem suam divisit in plures, censetur & vir hoc fecisse, ideoque interpretative bigamus reputatur, *c. Quisquis* 84. *dist. c. Si quis viduam, il secondo* 34. *dist.* & in Auth. *de Sanctiss. Episc.* §. *Clericus autem collat.* 9. Et ita sentit glossa præall. *in d. c. Super eo in v. In bigamis supr. eodem*, dicens veram bigamiam contrahit uno tantum casu, videlicet cum quis successive habuit uxores duas, reliquos vero dicit interpretative bigamos reputari, quantum ad legem promotionis, & inter hos recenset contrahentes cum vidua, vel corrupta. Et cum illa gl. transeunt ibi Jo. Andr. Butr. & communiter DD. Jo. Montaigne, & Nav. *loc. cit.* Licet Rot. in præall. *dec.* 1. *de bigam. in novis.* dicat, maritum viduæ, vel corruptæ esse vere bigamum; & hæc opinio videtur de jure verior, ut plene dicam infra *in* 2. *not.* Similiter dicitur bigamus interpretative, qui contraxit cum duabus de facto, aut cum una de jure, cum alia de facto simul aut diversis temporibus, & ambas carnaliter cognovit. Item qui de facto contraxit, & consummavit cum vidua, vel corrupta, ut *in c. Nuper supra eod.* Rursus dicitur interpretative bigamus, qui contraxit cum virgine, eique debitum reddidit post adulterium ab ea commissum, *c. Si cujus* 34. *dist.* & dicam infra *n.* 14. Licet reddiderit ad præceptum Ecclesiæ secundum communem opinionem, de qua testatur Auf. ad Capell. Thol. *dec.* 234. etiamsi ignoranter id fecerit, ut in *d. c. Si cujus*, tenet gl. Hugo, Lauren. Raym. & Hostien. *in Summa hujus tit.* §. *Item pone*, quos sequitur Joan. And. *in d. c. Super eo n.* 3. quia non agitur hic de vitio ordinandi, sed de defectu Sacramenti, quem etiam ignorans potest pati. Unde, ut festive dicebat Hostien. in præall. Decretali, *Super eo*, cum testante Ovidio, *Casta sit, quam nemo rogavit*; non est sine periculo pro-
6 movere conjugatum, & remittit ad Summam *eod. tit.* §. 1. 2. & 3. Bigamia similitudinaria dicitur, cum quis sacro Ordine insignitus, vel solemniter professus cum unica, & virgine matrimonium contrahit de facto, & eam cognoscit, ad quod allegatur textus *in c. Quotquot* 27. *q.* 1. In hac tamen tertia specie Doctores non conveniunt; nam quidam putant tales incurrere irregularitatem bigamiæ, licet bigami non sint, quia textus præallegatus dicit: Quotquot virginitatem pollicitam prævaricati sunt professione contempta, inter bigamos, id est inter eos, qui ad secundas nuptias transierunt, ha-
9 beri debebunt, ubi gl. 2. ex eo textu colligit propter similitudinem, & effectum quem dici de numero eorum, de quorum numero non est, *c. ult.* 27. *dist.* & ex illa glossa videntur Doctores sumpsisse denominationem similitudinariæ; cum enim per sacri Ordinis susceptionem, vel votum solemne Religionis quis contraxerit spirituale conjugium cum Christo, postea contrahendo carnale matrimonium, licet de facto, propter affectum contrahendi cum opere subsecuto censetur quodamodo divisus; & ideo pœnam bigamiæ incurrit ad similitudinem bigami. Quam rationem assignat Archid. ibi *in vers. Bigamos*, quia inquit primo Deo, & postea homini nubunt, & hanc partem amplectuntur Specul. *loco citato*, Sanctus Antoninus *in* 3. *p. tit.* 21. *c.* 1. Angel. *in v. Bigamia* §. 9. Navarr. *dict. c.* 27. *n.* 195. Covarr. in Clem. *Si furiosus p.* 1. §. 2. *ver. Tertio de homicid.* & communiter recentiores. Quibus etiam adjungi potest authoritas glos. *in d. cap. Super eo in ver. In bigamis supra eodem*, & sequacium, qui hanc tertiam speciem similitudinariæ tribuunt bigamiæ interpretativæ. Alii dicunt voto solemni adstrictos de facto contrahentes cum unica, & virgine esse irregulares, non ex ulla specie bigamiæ, sed propter præsumptionem incontinentiæ, & ad majorem sacri Ordinis reverentiam. Quorum opinio fundatur *in c. 1. qui Cler. vel voven.* ubi Episcopus peracta pœnitentia dispensat cum Diacono, qui de facto matrimonium contraxit, nec ulla fit mentio de bigamia, *& in cap. 2. eod. tit.* ubi simpliciter Episcopus dispensat cum Subdiacono, qui de facto uxorem accepit, ut ad superiores Ordines promoveatur, si ad Religionem transire voluerit: & in hanc partem propendit Silv. *in ver. Bigamia in princ.* qui sic videtur conciliare dissidentes opiniones. Alii demum affirmant, tales nulla ratione esse irregulares, sed solum suspensos tanquam notorie criminosos. Ita Host. *in cap. Sane, il secondo n.* 2. *in vers. Ex indulgentia inf. de Cler. conjug.* qui consentiunt ibi Imol. & Abb. ambo *num.* 2. & Covarr. in dict. Clem. *Si furiosus par.* 1. §. 2. *n.* 2. *ver. Secundo.* Quibus etiam adscribi possunt Abb. Antiq. *hic in* 8
princ. Hostien. itidem *in princ. in vers. Viduam*, Jo. Andr. *numer.* 1. *in eod. ver.* Butr. *num.* 8. & Cardin. *in prin.* dum tenent, Subdiaconum, qui de facto contraxit cum vidua, non incurrere pœnam bigamiæ, nisi illa sit corrupta, supplentes verbum, *viduam*, scilicet, & corruptam, ne sit contra *cap. Sane, il secondo de Cleric. conjug.* hic enim proculdubio sentiunt contrahentem cum virgine in hanc pœnam non incidere. Pro qua opinione facit, quia irregularitas non incuritur nisi in casibus in jure expressis, ut notat Jo. And. *in addit. ad Spec. in tit. de legat.* §. *Juxta, vers. Et generaliter*, & Marian. Soc. *in cap. Ad audientiam num.* 1. *de homicid.* Item facit textus *in d. capitul.* 1. *qui Cleric. vel voven.* qui loquitur pro- 9
miscue de dispensatione cum Diacono, qui alium Diaconum vulneravit, de facto uxorem accepit. Sed respectu vulneris dispensatio non potest verificari in irregularitate, cum ibi nulla fiat mentio de mutilatione. Ergo nec respectu matrimonii contracti, ne difformis sit determinatio, arg. *l. Jam hoc jure*, §. *Sed si*, & ibi Bart. *ff. de vulg. & pupill. & leg. fin. Cod. de sentent. & interlocut. omn. judic. cum simil.* Nec est incongruum, ut dispensationis verbum referatur ad suspensos, ut clare probatur in decreto Concilii Tridentini *capit.* 6. *sess.* 24. *in princip.* ubi Episcopi dicuntur posse dispensare tam in irregularitatibus, quam in suspensionibus ex delicto occulto provenientibus. Non obstat *dict. capitul. Quotquot* 27. *quæst.* 1. quia ibi nulla fit mentio de virgine, & de contrahentibus cum corrupta, ut sic concordet cum hac decretali intelligunt illum textum Archid. & Summa Pisan. ut refert Silv. *loco citato*. Hæc tamen controversia 10
videtur fere inutilis; nam si casus sit publicus, cum Doctores conveniant in duobus, videlicet ut tales ministrare, & promoveri non possint nisi dispensative; atque ut Episcopus possit cum eis dispensare, cum hæc sint expressa in præcitatis juribus, & post Innocent. & Hostien. tenent Abb. *in capitul. Ex literarum numer.* 5. *qui Cler. vel voven.* & Silvest. *in ver. Bigamia in* 7. *quæstion. versic. Si vero existens in sacris*, parum refert, an sint per similitudinem bigami, an vero irregulares, aut suspensi. Quod si casus sit occultus, succedit dispositio Concilii Tridentini in præalleg. *capit.* 6. *sess.* 24. Quibus præmissis.

Nota primo ibi, *de jure non potuit*, votum solemni- 11
zari per susceptionem Subdiaconatus quoad hoc, ut dirimat matrimonium post contractum, concordat *c. Presbyterum* 28. *dist. c. A multis*, §. *Verum supra de ætat. & qualit. infra de Cler. conjug. per tot. c.* 1. *qui Cler. vel vov. & c. unic. de voto lib.* 6.

Secundo nota ibi, *profecto bigamus non existit*, ex matri- 12
monio valide contracto, & consummato cum vidua ve-

ram bigamiam insurgere, ut hic probatur aperte; nam textus decidit eum, qui de facto contraxit cum vidua, bigamum non existere, scilicet vere, ut exponit glossa in figuratione casus, & probat illud adverbium, *profecto*, sed tantummodo pœnam bigamiæ incurrere, & sic fieri bigamum interpretative, ut omnes intelligunt hanc literam, & redditur ratio, cur sic contrahens non sit vere bigamus, quia scilicet non potest in veritate dici maritus viduæ, cum inter ipsum. & illam non fuerit vinculum maritale contractum; Ergo a contrario sensu si matrimonium inter eos fuisset validum, sic contrahens fuisset vere bigamus. Quod argumeneum est fortissimum in jure, *l.* 1. § *Ejus rei*, *ff. De offic. ejus cui mand. est jurisdict.* & semper est verum, quando ponitur causative, sicut ponitur hic, ut notat Jo. Andr. *in cap. Publicato num.* 18. *supr. de elect.* & ita hic est textus clarus pro opinione Dominorum de Rota *in præcit. decis.* 1. *in princip. de bigam. in novis*, ubi firmant veram bigamiam incurri, non autem interpretativam ex matrimonio valide contracto cum vidua. Et ponderandum est decisionem illam esse ministralem, & materiam fuisse discussam ibi de mandato Sanctissimi, & secundum illam decisionem Sanctitatem suam dispensasse, & consentit Per.
13 de Anch. (*in cons.* 124. *circa bigamos n.* 2. Præterea ut docet Sanctus Thomas *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 3. *art.* 1. *q.* 1..... *Bigamia irregularitatem inducit, quia habens aliis ministrare Sacramenta, ut habens Sacramentum Ordinis, nullum debet in Sacramentis defectum pati: defectus autem in Sacramento est, quando Sacramenti significatio integra non invenitur. Sacramentum autem matrimonii significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quæ est unius ad unum; unde ad perfectam significationem Sacramenti pertinet, ut vir sit tantum unius vir, & uxor tantum unius uxor; & consequenter bigamia quæ hoc tollit, irregularitatem inducit.* Hæc ex illo, & sequitur Silv. *in versic. Bigamia in princ.* Sed in matrimonio valide contracto cum vidua deest significatio Sacramenti, quia vidua non est unius uxor, & sic non repræsentat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius ad unam; Ergo sic contrahens veram bigamiam incurrit, cum essentia, & veritas bigamiæ in defectu Sacramenti consistat, & hoc innuit textus hic, dum dicit contrahentem cum vidua de facto vere bigamum non existere, quia non patitur defectum Sacramenti, sed interpretative tantum propter affectum intentionis cum opere subsecuto; per hoc clare insinuas eum fore bigamum in veritate pro-
14 pter Sacramenti defectum, si matrimonium esset validum. Nec refragatur quod cognoscens uxorem post adulterium ab ea commissum patiatur defectum Sacramenti, cum illa diviserit carnem suam in plures; & tamen non sit vere bigamus, sed interpretative tantum, ut dixi supra *num.* 5. *vers. Rursus*, quandoquidem hoc verum est nunc, non autem tempore primæ dispensationis cum unica, & virgine, vel consummati matrimonii, quod est respiciendum, *cap. Qualis* 30. *quæst.* 5. Capell. Tholos. *dict. dec.* 234. *circa med. vers. Nec obstat quod ista dimiserit*, & facit quod notat Abb. *in capit. Debitum in ultima glossa supra eod.* Ad hæc ponderandum est, textum in præsenti ponere eandem decisionem, quam ponit *cap. Nuper supr. eodem;* in casu tamen diverso, quia hic agitur de Subdiacono, qui de facto contraxit cum vidua; ibi vero de Clerico in sacris, qui mortua uxore de facto contraxit cum secunda, & utrobique decidit hos non esse bigamos in veritate, sed tanquam bigamos esse reputandos non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Sed in casu *dict. capitul. Nuper*, si secundum matrimonium fuisset validum absque dubio maritus vere fuisset bigamus propter defectum Sacramenti; Ergo idem dicendum in terminis hujus capitul. Cum utrobique ratio decisionis fundetur in nullitate matrimonii. Quibus etiam addi potest quod Siricius Papa *in capitul. Quisquis* 84. *distinct.* volens denudare bigamos omni privilegio Clericali, primo loco commemorat viduarum maritos, deinde qui ad secundas nuptias tranfierunt, ibi, *viduam, vel secundam uxorem duxerit*. Incongrue autem maritum viduæ prætulisset bigamo vero, si ille non esset nisi interpretative bigamus, argum. *cap.* 2. *infra de majorit. & obed. cum simil.* Neque huic opinioni adversatur allusio vocabuli, de qua supra *numer.* 4. Quoniam maritus viduæ congrue dici potest binæ uxoris maritus, scilicet illius, quæ fuit bina uxor, id est, duorum, & hæc videtur veritas, sed nihilominus in contrarium stat communis Doctorum sententia, ut dixi supra in evidentialibus *numer.* 5. Licet respectu effectus nulla sit dissonantia, quia vere bigami, & viduarum mariti per omnia æquiparantur, ut *capitul. De bigamis supr. eod.*

Tertio nota ibi, *dispensare non licet*: super bigamia 15
interpretativa, quam incurrit Subdiaconus de facto contrahens cum vidua, non esse licitum dispensare, & doctrinam Apostoli 1. ad Timoth. *cap.* 3. *de bigamis non ordinan.* comprehendere hanc quoque speciem bigamiæ interpretativæ; Doctores tamen intelligunt hoc verum esse in dispensatione Episcopi, non autem Papæ, qui dispensat in omni irregularitate, *cap. Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam sup. de renunc.* Ita Abb. Antiq. *in princ. in vers. Non licet*, Jo. Andr. *num.* 4. & Butr. *numer.* 8. *in* 2. *oppos.* qui omnes referunt Petrum de Sampsone asserentem se vidisse ab Innocent. IV. sic dispensatum cum quodam Monacho in casu hujus Decretalis. In his Doctorum assertionibus tu adverte ad duo. Al- 16
terum est, quod dum affirmat Episcopum dispensare non posse super hac specie bigamiæ interpetativæ, nonnulli intelligunt hoc versum esse in officio, secus in beneficio ut *c. Presbyterum*, & ibi gl. *in v. Habere* 28. *dist.* & tenent hic Jo. And. Bullam. Butr. omnes *in fin.* Neque obstat, quod tales cum omnibus bonis suis tradi debeant Curiæ servituti, ut in Authen. *de Sanct. Episc.* §. *Si vero post*. Quoniam ibi non prohibetur dispensatio, secundum Vincen. Jo. Andr. & Butr. *ubi sup.* licet Cardin. *in* 2. *opps.* dicat verius esse, ut sicut nullus citra Papam dispensat cum bigamo super officio, ita nec super beneficio, quod accedit officio, ut *cap. fin. de reser. liber.* 6. & ad textum *in dict. cap. Presbyterum*, responderi potest ibi per- 17
mitti dispensationem cum Presbytero, quia ignoranter contraxit, ut ibi notat gloss. 1. & Archid. *num.* 3. & vide quod scripsi *in cap. Super eo supra eod.* Alterum est, quod dum Doctores referunt per Papam fuisse 18
dispensatum cum Monacho, per hoc sentiunt irregularitatem bigamiæ interpretativæ per solemnem professionem non aboleri, ut per Butr. *num.* 8. Quæ conclusio vera est, & eam tenet Domini de Rota *in alleg. dec.* 1. *de bigam. in novis.* & ita Urbanus VI. dispensavit cum Monacho, qui ante ingressum religionis cum vidua de facto matrimonium contraxerat, ut ibi refertur, motus rationibus in ipsa decisione adductis. Nec mirum, quia nec per Baptismum hujusmodi irregularitas abolet ur, quamvis in Baptismo uberius, quam in Religionis ingressu quidquid in vetere homine gestum est, sit solutum, ut *c. Deinde* 26. *dist.* Bigamia enim non est peccatum, imo contrahitur etiam cum merito, ut *cap. Inter opera charitatis inf. de pœnit. & remiss.* & notant *in cap. Nuper sup. eod.* Jo. Andr. *num.* 3. Butr. *n.* 8. & Card. *in* 7. *not.* Et quando ifregularitas ex defectu, vel ex delicto proveniens per ingressum religionis tollatur, vide per Marian. Socin. plenius distinguentem *in c. Ad audientiam n.* 421. *ver. Tertio quæro inf. de homicid.*

Ultimo nota ibi, *propter affectum intentionis*, quan- 19
doque magis attendendam esse opinionem, quam veritatem. Sed vide jura pro, & contra, in *c. Nuper*, in gl. in *verb. Non videtur supra eod* & solve ut ibi. Vel dic secundum Collect. *hic ad fin.* in terminis hujus cap. Non interfuisse solam, & nudam opinionem, sed voluntatem, & factum ipsum, & veritatem, quia hic Subdiaconus voluit contrahere, & contraxit de facto, id est, quantum in se fuit, ut dicitur *in d. c. Nuper*, & opere consummavit, ut hic dicitur. Ad hoc *c. Si quis pulsatus, de pœnit. dist.* 1. *cum simil.*

QUÆRO, An Clericus, qui cum vidua de facto 20
matrimonium contraxit, & eam cognovit, privilegio Clericali gaudere debeat.

Proposita quæstio implicat duo dubia seorsim examinanda. Primum est, an hæc species bigamiæ, quæ contrahitur ex matrimonio invalido, excludat a Clericali privilegio Clericos minorum Ordinum. Secundum est, an ex- 21
cludat in sacris constitutos. Circa primum de Clericis minorum Ordinum, quatenus ex matrimonio sic contracto efficiantur bigami, qua de re latissime agemus infra in ultima quæstione. Punctus difficultatis ad hoc restringitur, videlicet an *c. Unicum de bigam. lib.* 6. quod declarat bigamos omni privilegio Clericali esse nudatos, locum habeat in hac specie bigamiæ, nec ne. Ad partem affirma-

ti-

tivam inducitur primo textus *in c. De bigamis supr. eod.* ubi vere, & interpretative bigami per omnia æquiparantur. Sed vero bigami exuti sunt omni privilegio Clericali, ut *d. c. un.* ergo & bigami interpretative, quales sunt contrahentes de facto, ut hic, & in *c. Nuper sup. eod.* & dixi supra *in* 2. *not.* Secundo inducitur hoc cap. ubi patet contrahentes de facto cum vidua, vel corruptæ bigemiæ pœnam incurrere, licet bigami non sint. Sed præcipua pœna bigamiæ est amissio Clericalis privilegii, ut in prædicta decretali unica; Ergo hujusmodi pœna incurritur etiam a sic contrahentibus. Tertio inducitur gl. 3. *in d. c. un.* quæ exponit verbum, *bigamos*, scilicet vere, vel interpretative, inter quos recensentur etiam qui de facto cum vidua, vel corrupta matrimonium contrahunt, ut proxime dictum est.

22 In oppositum est veritas, quæ ut facilius innotescat, observandum est interpretative bigamos esse in duplici
23 differentia. Quidam enim sunt bigami propter Sacramenti defectum secundum ea, quæ dicta sunt supra *n.* 5. veluti cum quis valide contrahit cum vidua, vel corrupta, juxta textum in *c. Maritum* 33. *dist.* qui dicitur bigamus interpretative simpliciter, secundum Gemin. & alios proxime citandos, & in his concludendum est habere locum Constitutionem Concilii Lugdunensis *in d. unic. inf. eod. lib.* 6. ut scilicet omni privilegio Clericali sint spoliati. Præcipua ratio est, quia *d. c. un.* ut ibi notat gl. *in v. Altercationis*, emanavit ad decidendam controversiam, quæ olim erat inter Doctores antiquos super interpretatione, *c. Quisquis* 84. *dist.* in illis verbis: Omni Ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox denudetur, quibus non videbatur privatus, sed privandus, quæ altercatio fuit decisa *in d. c. Unico.* Sed illud *c. Quisquis*, loquitur tantum de Clerico, qui viduam, vel secundam uxorem duxit; & sic de bigamo propter Sacramenti defectum; ergo eodem modo intelligi debet *d. c. Unicum*, quod emanavit ad illius declarationem, arg. *l.* 2. *C. De noxal.* & ita ibi concludit Gemin. Franch. & alii, Jo. Andr. & Abb. *in c. Joannes de Cler. conjug.* Capell. Tholos. *dec.* 64. & fusius *dec.* 234. & hanc sententiam alias probavit S. Congr. Cardinalium Tridentini Concil. interpretum. Censuit enim Clericum, qui minoribus Ordinibus susceptis cum vidua matrimonium contraxit, uti bigamum omni Clericali privilegio esse nudatum, & sub pœna anathematis interdictum deferre Tonsuram, & habitum Cle-
24 ricalem. Et in hac specie bigamiæ procedit æquiparatio, quæ fit *in d. c. De bigamis supr. eod.* dicit enim text. De bigamis, & viduarum maritis idem sancimus omnino: & in hoc casu etiam loquitur gl. præall. *in ver. Bigamos*; nam postcaquam exposuit verbum illud, *bigamos*, id est, vere, vel interpretative; imediate hoc declarans subjungit, ut quia duas uxores habuit, vel cum vidua, vel corrupta contraxit, atque ita gl. restringit opinionem suam ad illam speciem interptetativam, quæ contrahitur propter defectum Sacramenti. Quæ sententiam extra dubium esset, si sequeremur opinionem Rotæ, quam diximus esse veriorem supra in 2. *not ab.* ut scilicet maritus viduæ sit vere, non autem interpretative bigamus. Sed hic non est casus noster.

Quidam vero sunt bigami interpretative, non propter defectum Sacramenti, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto; ut cum quis contrahit cum vidua, vel corrupta de facto propter aliquod impedimentum dirimens, quem Gem. *in d. c. un.* & Aufrer. *in add. ad d. dec.* 64. appellant bigamum interpretative non simpliciter, sed secundum quid; & tales dicendum est non comprehendi *in d. c. unic.* Ratio est, quia cum constitutio illa loquatur simpliciter de bigamis, intelligi debet in propria significatione, tum quia est pœnalis, cum exuat tales omni privilegio Clericali, *cap. Pœnæ, de pœnit. dist.* 1. tum quia hoc cap. & *c. Nuper supra eodem*,
25 deviant a regula juris, quæ habet, ut quando actus non tenet ex impedimento juris, voluntas non habeatur pro facto, ut *l. Inter omnes*, §. *penult. ff. De furt. instit. de obligat. quæ ex delict. nascun.* §. *Placuit*, & notatur *in* §. *His autem ultima gloss.* 22. *quæst.* 5. & *c. In audientia infra de sent. excomm.* & consequenter jura prædicta extendi non debent ad illos, qui large, & improprie sunt bigami, secundum Cardin. *hic circa fin.* & ita tenent Gemin. Abb. & Capell. Tholos. *locis supra citatis*, Stephan. Aufrer. *in tract. de potest. secul. super person. Eccles. reg.* 1. *limit.* 8. *n.* 16.

Quibus etiam adjungi possunt Doctores, qui dicunt 26
privilegio Clericali gaudere Clericum, qui uxorem post adulterium ab ea commissum carnaliter cognovit, quod tenent concorditer omnes, ut attestatur Capell. Tholos. *d. decis.* 64. referens ita fuisse decisum in facti contingentia, quia talis non est bigamus propter defectum Sacramenti inspecto initio, prout inspici debet, ut dixi supra *num.* 14. Et quamvis sit bigamus quoad legem promotionis, non tamen quoad privilegium concessum Cle- 17
ricis conjugatis, per *c. unic. de Cler. conjug. lib.* 6. Sequitur Aufrer. ibi *in addit. & dicta limit.* 8. *n.* 16. Decian. *in tract. crimin. p.* 1. *& lib.* 4. *c.* 9. *n.* 134. qui simpliciter testatur ita judicatum fuisse, & Jul. Clar. *in pract. crim.* §. *fin. q.* 36. *n.* 7. *vers. Sed an ille.* Rursus *d. c. unic.* non habere locum in eo, qui contraxit plura matrimonia de facto nec talem amittere fori privilegium, tradit Marian. Socin. *in capit. Pervenit n.* 101. *de sentent. excommunicat.*

Circa secundum breviter concludendum est, Clericos 28
Ordine sacro insignitos, qui de facto uxorem ducunt viduam, vel corruptam, non amittere privilegium Clericale, prout hic concludit Host. *n.* 3. dicens Subdiaconum, qui sic contraxit juxta textum in præsenti retinere privilegium Clericale si corrigibilis sit, *c. dictum* 81. *dist. c. Studeat* 50. *dist.* alias secus, *c. Cum non ab homine de judic. c. fin. de vita, & honest. Cleric. & c.* 2. 3. *& 4. de cohabitat. Cleric. & mulier.* & cum eo transeunt hic Jo. Andr. *n.* 3. Collect. *in princ.* & Card. *col. ult.* qui hanc opinionem contra Boattinum dicit æquiorem, & illam approbat; & idem Joan. Andr. *in cap. Joannes infra de Cler. conjug.* plene Capell. Tholos. *dec.* 234. & Tiber. Decian. *tractat. crimin. part.* 1. *cap.* 9. *num.* 31. Nititur hæc conclusio triplici fundamento. Primum est, quia Constitutio Gregorii X. in *d. cap. unic. de bigam. lib.* 6. quæ loquitur simpliciter de bigamis, complectitur tantum bigamos vere, vel interpretative propter defectum Sacramenti, scilicet illos, qui secundam uxorem duxerunt, aut viduam, vel corruptam, ut ostensum est supra *n.* 23. nec locum habet in contrahentibus de facto, qui non sunt bigami nisi ficte, propter affectum intentionis cum opere subsecuto, ut hic dicitur, *& in cap. Nuper sup. eod. arg. cap. Si quem infra de sent. excomm. & c. Susceptum, de rescr. lib.* 6. & ita intelligunt *d. c. un.* Jo Monach. Arch. Gnl. de Monte Laud. & omnes glosantes illam Decretalem, ut inquit Capella Tholos. *in præalleg. dec.* 234. Secundum fundamentum est, quia hæc Decretalis, *& cap. Nuper sup. eod.* decidit sic contrahentes de facto non esse bigamos, sed tantumodo bigamiæ pœnam incurrere quantum ad legem promotionis. Igitur hæc pœna extendi non debet ad privationem Clericalis privilegii, *ut c.* 2. *sup. eod.* Tertium, & forte validius fundamentum est, quia Decretalis *unic. de bigam. lib.* 6. locum habet tantum modo in Clericis minorum Ordinum, nec extenditur ad constitutos in sacris, ut dicam plene *in q. seqq. a n.* 39. *usq. in fin. quæstionis.*

Secundo QUÆRO, An Subdiaconus a Summo Pon- 29
tifice dispensatus ad matrimonium contrahendum, qui postea cum vidua contraxit, & consummavit, fori privilegio gaudeat, necne?

Præsens quæstio duas habet dificultates. Altera est, an matrimonium obest Subdiacono, quo minus hoc privilegio uti possit. Altera, an ei obest bigamia, eo quod contraxerit cum vidua.

Quoad primam receptum est, sacrum Ordinem non 30
opponi matrimonio essentialiter, quia non habet intrinsece annexum votum continentiæ, sed lege positiva tantum, ut docet D. Thomas *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. ubi propterea asserit Ecclesiam posse dispensare in voto conti- 31
nentiæ solemnizato per susceptionem Ordinis sacri: quam sententiam sequuntur ex Canonistis Jo. Andr. *in regul. semel Deo in Mercurial.* Bellam. *in cap. Sunt quidam* 25. *q.* 1. *in* 3. *quæst.* gloss. & Hostiens. *in cap. Rursus, qui Cler. vel voven.* Joan. Andr. & Anch. *in c. unico de voto lib.* 6. est communis opinio, ut testatur Steph. de Gajet. *in recep. cap. Ad limina* 3. *q.* 1. *in quæst.* 194. *num.* 464. *& seqq.* quam late tuetur Navarr. *cons.* 37. incipien. *Peto* 1. *num. de voto.* Ideoque olim Sacerdotes veteris testamenti contrahebant, *cap. Tenere* 31. *dist.* & hodie Græci non tenentur continere, quia legem Canonicam hac in parte non susceperunt, *capitul. Nicæna, capitul. Quoniam*, & *cap. Aliter ead. dist. cap. Cum olim de Cler. conjugat.* &

33 notatur *in c. Diaconi* 38. *dist.* Quod nullam habet dubitationem quoad Subdiaconos; nam eis licuit habere uxores usque ad tempora Gregorii I. ut patet *in c.* 1. 31. *dist.* ubi cum olim promoverentur Subdiaconi non promissa continentia: & licite uterentur uxoribus, & beneficiis; & Pelagius Papa postea edidisset Constitutionem, in qua præcise prohibuit, ne Subdiaconi suis uxoribus commiscerentur. Gregorius illius successor revocavit illam Constitutionem tanquam iniquam, statuitque ut Subdiaconi, qui tunc erant, inviti non cogerentur; at in futurum nemo promoveretur, nisi continentiam voveret, quod refertur etiam *in c. Multerum* 27. *q.* 2. & notat gloss. *in d. c. Diaconi* 28. *dist.* Ad idem text. *in cap. Mirari de serv. non ordin.* Cujus hæc sunt verba: Licet Subdiaconatus sacer Ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva; tamen a Constitutione Gregorii, atque Urbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minime dubitatur, habetur in *c. Nullus* 60. *dist.* & refertur *in c. A multis de etat. & qualit.* quamobrem cum Ordo Subdiaconatus, & matrimonium essentialiter non sint opposita, sed ex Constitutione Ecclesiæ tantum; hinc sequitur, ut sublato Constitutionis impedimento per dispensationem Pontificis, Subdiaconus qui matrimonium legitime contraxit, adhuc sit immunis a potestate seculari, sicuti erat ante matrimonium, tam ordinatione divina *c. Si imperator*, ubi Tancr. & alii notant 91. *dist. c. Quanquam de Censib. lib.* 6. quam ex Constitutione Ecclesiæ, ut *in c.* 1. 2. *& c. Si diligenti de for. comp.* & in Conc. Trid. *c.* 20. *sess.* 25. plene Rota *dec.* 10. incip. *Utrum va-*
34 *leat consuetudo Anglicana de consuet. in antiq.* Idque etiamsi habitum, & Tonsuram non deferat, quia Constitutio Bonifacii VIII. *in c. unic. de Cler. conjug. lib.* 6. & decretum Trid. Conc. *c.* 6. *sess.* 23. non statuit nisi de Clericis conjugatis constitutis in minoribus, ut in *d. c. unic.* notat Gemin. *in* 1. *not.* & Covarr. *pract. q. c.* 31. *sub n.* 6. *v. Quinto hinc apparet, & c.* 32. *in fin.*

Secundo Clerici in minoribus licet conjugati ideo fori privilegium retinent, quia matrimonium contrahunt lege permittente, nec status conjugalis est incompatibilis cum Clericali, ut fuse probat Lap. *allegat.* 118. *per tot.* Covarr. *d. c.* 31. *n.* 7. & Clar. *in praxi*, §. *fin. q.* 26. *v.*
35 *Quæro an Clericus*. Sed & Subdiaconus in vim Apostolicæ dispensationis legitime contrahit, nec status conjugalis est incompatibilis cum sacro Ordine, ut supra ostendimus; Ergo & Subdiaconus licet conjugatus retinet fori privilegium. Sicuti videmus Milites Alcantaræ, & Calatravæ non ideo minus potiri privilegiis personarum Ecclesiasticarum, quod matrimonium contrahant ex dispensatione Papæ, ut apud Navarr. *in tract. de reddit. Eccles. quæst.* 1. *monit.* 55. *& seq. & cons.* 10. *&* 11. *de regul.* & Rot. *dec.* 266. *num.* 5. *p.* 2. *divers.* & de Oblatis, qui ante, vel post Oblationem matrimonium contraxerunt, scripsi plene *in c. Ut privilegia num.* 28. *infr. de privileg.*

36 Ad hæc beneficium fori concessum est Clericis ratione characteris eisdem indelebiliter impressi in ipsa Ordinum susceptione, Joan. Andr. *in d. c. unic. n.* 3. Gemin. *ibid.* §. 1. *paulo ante fin. n.* 7. *in princ. ver. Nam illud est privilegium*, Præpos. *in c.* 1. *sub n.* 3. *in ultimis verbis, & num.* 5. 11. *q.* 1. Oldrad. *cons.* 83. *n.* 5. Sed per matrimonium subsequens character impressus non deletur, ut notat Abb. in *c. Joannes in* 2. *not. de Cler. conjugat.* & est Catholica veritas, ut in Concil. Florentino in decr. fidei, §. *Quinto*, & in Triden. *sess.* 7. *de Sacram. can.* 9. Ergo nec fori privilegium tollitur. Et quamvis neque per degradationem deleatur character, & tamen Clericus degradatus subjiciatur seculari districtione, *c.* 2. ubi gl. *fin. de pœn. lib.* 6. id tamen specialiter statutum est in pœnam Clericorum enormiter delinquentium, *cap. Ad abolendam de hæretic. cap. Super eo, & c. Accusatus eod. tit. lib.* 6. *cap. Ad falsariorum de crimin. fal. & cap. Cum ab homine de judic.* At Subdiaconus nihil peccat contrahendo, Pontifice concedente, *c. Qui peccat* 23. *q.* 4. *capit. Dixit* 14. *q.* 5. *l. Gracchus, C. De adult. l. Auxilium, ff. De minor.*

37 Ac demum Græci conjugati in sacris Ordinibus constituti gaudent privilegio fori Ecclesiastici, ut tenet Joan. de Imol. *in c. Nullus, n.* 3. *infra de foro compet.* & Covarr. *pract. q. c.* 31. *sub. n.* 5. *v. Qua ratione*, ubi improbat consuetudinem Angelorum, apud quos Clerici conjugati, etiam in sacris, coram judice seculari litigare coguntur, & refert eam improbasse etiam judices, Rot. *dec.* 840. *alias* 10. *de consuet. in antiq. & dec.* 2. *in antiq.* Idemque probant authores omnes, qui censent hoc privilegium extendi etiam ad uxores Clericorum. Quod sensit gl. *in c.* 2. 11. *q.* 1. Gemin. *in d. c. un.* §. *In ceteris n.* 7. & Franc. *sub. n.* 6. *de Cler. conjug. lib.* 6. Abb. *in c.* 2. *n.* 9. ibique Imol. & Felin. *n.* 3. *de for. comp.* Dec. *in tract. de crim. tit.* 1. *lib.* 4. *n.* 53. & est ratio, quia de hoc jure civili, & communi est, ut uxor sequatur forum viri, *l. Cum quædam puella, ff. de jurisd. omn. judic. leg. penul. & fin. C. De Imol. lib.* 10. Abb. & Felin. *in d. c.* 2. *de for. compet.* etiam circumscripto communi Clericorum privilegio, secundum quod ex persona Clerici etiam familiaribus privilegia communicantur, *l.* 1. *&* 2. *C. De Episc. & Cler.* gl. 1. *in c. Clericum* 11, *q.* 1. & sic corruit argumentum Franchi *in d. c. unic.* per illum text. in fin. ibi, *in ceteris*, & ad argumenta Joan. Andr. *in ead. c. un.* respondet Abb. *in d. c.* 2. Licet cum de hoc alias dubitatum esset, responsum fuerit non esse Sacræ Congregationis id decidere, sed quæstionem esse solvendam ex dispositione juris communis, ut scripsi plene *in d. c.* 2. *a n.* 33. *usque ad n.* 46. Ergo eodem privilegio potiri debet etiam Subdiaconus Ecclesiæ Occidentalis, qui matrimonium contraxit ex legitima dispensatione; nam Græci uxorati ideo retinent Clericale privilegium, quia cum Orientalis Ecclesia votum continentiæ non admiserit, *d. c. Cum olim de Cler. conjugat. c. Aliter* 31. *dist.* & notatur *in c. Diaconi* 28. *dist.* usus matrimonii non est illis interdictus. Quæ ratio viget etiam hoc casu, quia Subdiaconus propter Pontificis dispensationem solutus est voto continentiæ perinde, ac si non vivisset, & legitime utitur matrimonio, ut initio diximus ex doctrina D. Th. & aliorum.

Quare, quoad hanc primam dubitationem videtur respondendum, matrimonium, ut proponitur, contractum non obstare Subdiacono quo minus gaudeat exemptione a judicibus secularibus: & revera absurdum esset, ut existens in sacris subjiceretur laicorum jurisdictioni ob matrimonium contractum approbante Pontifice, cum tamen ob quodcunque crimen quantumvis enorme, & irregularitatem irrogante fori privilegium non amittat ante actualem degradationem & traditionem Curiæ seculari, *c. Cum non ab hom. de jud.* ubi omnes notant & tradit Clar. post alios *in* §. *fin. q.* 36. *v. Successive quæro, & v. Dixi etiam*: & pro hac sententia adducitur Navarr. *in d. tract. de reddit. Eccles. monit.* 55. *n.* 10. ubi 38
in fortioribus terminis docet, regularem solemniter professum, qui ex dispensatione Summi Pontificis matrimonium contrahit, esse personam Ecclesiasticam, & gaudere privilegio fori, & canonis. Pari enim passu ambulant quoad Clericale privilegium Clericus, & Professus, ut notat Jo. Andr. *in cap. unic. num.* 19. *vers. Et quæ dicta sunt de Clerico procedant in professo supr. de oblig. ad ratioc.*

Quoad secundam vero difficultatem Bonaguida, alias 39
Boattinus Doctor antiquus *in c.* 1. *sup. eod.* opinatus est Sacerdotem, qui cum vidua matrimonium contraxit, esse omni Clericali privilegio nudatum, ac posse per judicem secularem coerceri, & gl. *ult. in c. Si Subdiaconus* 34. *dist.* dicit Subdiaconum, qui secundam uxorem duxit, de jure communi perdere privilegium Clericale; sed loquitur secundum illud tempus, quo Subdiaconatus non existimabatur esse inter sacros Ordines, ut illic notatur, & advertit Sot. *in* 4. *sent. dist.* 23. *q.* 3. *art.* 3. quod etiam sensit Navarr. *cons.* 3. incip. *Quidam ex Illustrissimo sub. n.* 6. ubi postquam dixit Pontificem posse cum Subdiacono dispensare, ut ducat uxorem, subdit immediate; dispensatus enim, ut contrahat matrimonium, eo contracto, & consummato præsertim cum vidua, potest justa bella gerere, milites ducere, sententiam sanguinis ferre, &c. Et perinde est ab Ecclesiastica potestate exemptus, ac quilibet alius laicus conjugatus jure ipso communi id statuente. Quo loco Navarrus loquitur aperte de Subdiacono; tum quia de eo proxime egerat, tum quia verba illa, *dispensatus ut contrahat matrimonium*, non possunt congrue referri ad Clericum in minoribus, qui nulla eget dispensatione ad matrimonium contrahendum. Jura tamen adducta a Navarro, nempe *capit.* 1. *de bigamia liber.* 6. & alia alium habent intellectum, ut inferius dicetur. Hanc eandem opinionem sequitur Sanchez *de matrimon. liber.* 8. *disput.* 8. *numer.* 11. *ver. Quare hinc infero*; sed perfunctorie loquitur, & nullam

lans affert rationem, vel authoritatem. Ac demum idem censet Suarez adversus Anglos *lib. 9. cap. 28. n. 3.*

Verum huic sententiæ nemo adhæret ex antiquis, & gravioribus scriptoribus; quia Constitutio Siricii Papæ relata *in Quisquis 84. distinct.* & Gregorii X. in Concilio Lugdunensi edita, per quas bigami declarantur omni privilegio nudati, & coercitioni fori secularis addicti ad Clericos sacris Ordinibus insignitos non pertinent, nec ad eos extenduntur, sed ad Clericos in minoribus tantum, ut docet gloss. *in ver. Clericus in dict. cap. Quisquis*, cui adhærent ibi Archidiac. & Præpos. & gloss. *in capit. unic. in ver. Bigamus, de bigam. lib. 6.* atque ibidem Archid. Joan. Andr. Gemin. Franc. & alii omnes, Tiber. Decian. *tractat. crimin. cap. 9. num. 31.* ubi propterea censent existentem in sacris, si de facto contrahat matrimonium cum vidua, censeri quidem bigamum quoad inhabilitatem Ordinum per hoc cap. *& capit. Nuper supra eodem*, sed non quoad privationem privilegii Clericalis. Quod etiam tenent Hostiens. & Joann. Andr. ambo *num. 3.* Collectar. *in princip.* & Cardin. *in ult. col.* Addo Capell. Tholosan. *decis. 234.* Joann. de Montaigne in *tract. de bigam. quæst. 5. effectu 4. sub num. 15. vers. Nono*, & eundem Navarr. *in tractat. de reddit. Eccles. monit. 55. num. 13.* Ratio differentiæ est, ut inquit Geminian. *ibi num. 6.* quia in minoribus constitutus sic contrahendo matrimonium, cum ad seculum redeat, & non remaneat persona Ecclesiastica, privatur fori privilegio; sed constitutus in sacris cum propter characterem Ordinis sacri non possit ad seculum redire, nec desinere esse persona Ecclesiastica, retinet privilegium fori, & Joann. de Fan. ibidem eandem rationem assignans dicit non esse justum, nec æquum, ut constituti in sacris in pœnam bigamiæ exuantur privilegio Clericali, cum jam religati divino obsequio ad laicalem statum redire non valeant. Sequitur Joann. de Montaigne *de bigam. quæst. 5. effectu 4. n. 24. in fin.* ubi asserit cum Joann. de Fant. communiter transire omnes Doctores, & Silvest. *in ver. Bigamia numer. 8.* ubi reprobata opinione Boattini, atque aliis relatis, similiter testatur hanc esse magis communem, & veriorem sententiam; quæ in casu speciali, de quo agitur, redditur clarior, quia Summus Pontifex in literis dispensationis multifariam ostendit, hunc Subdiaconum non desinere esse de foro Ecclesiæ; illi enim indulsit, ut posset absque metu irregularitatis esse judex in causis criminalibus, etiam si sanguinis effusio, membrorum mutilatio, seu mors inde sequeretur. Rursus eidem reservavit pensionem Ecclesiasticam super Archidiaconatu, eumque obligavit ad recitationem officii B. Mariæ Virginis. Quæ omnia necessario supponunt eum personam Ecclesiasticam, quia laici non egent dispensatione pro judicio in causis Capitalibus ferendo, nec sunt capaces pensionis Ecclesiasticæ, ut est notissimum, & ita resolutum in Sacra Congregatione Concilii pro Archidiacono Toletano ex unanimi Patrum sententia.

40 Tertio QUÆRO, An dispositio hujus Decretalis vendicet sibi locum in Clerico minorum Ordinum, vel laico, qui cum vidua, vel corrupta de facto propter aliquod impedimentum dirimens matrimonium contraxit, & eam cognovit, adeo ut exinde bigamiæ irregularitatem incurrat.

Ad partem negativam arguitur primo, quia irregularitas non inducitur, nisi in casibus a jure expressis, *capit. Super eo, supra eodem*, & dictum est supra *numer. 7.* At nullibi reperitur Jure cautum, ut Clericus minorum Ordinum, vel laicus invalide contrahens cum corrupta incurrat irregularitatem; cum Jura, quæ contrahentibus de facto hanc pœnam infligunt, loquantur de Clericis ad sacros Ordines promotis, ut inferius dicetur.

Secundo omnis bigamia, vel est vera, vel interpretativa, vel similitudinaria, secundum Speculat. *in tit. dispensat. §. Juxta num. 6.* & fusius ostensum est supra *num. 2.* Hoc autem casu non adest bigamia vera, quia talis non contraxit valide cum duabus successive, *capit. Acutius*, *& capit. Deinde 26. distinct.* neque interpretativa, quia non contraxit cum duabus invalide, vel cum una valide, & cum alia invalide, ut in *capit. Nuper supra eodem* nec cum corrupta valide, ut *in capit. Maritum 33. distinct.* neque similitudinaria, quia non contraxit de facto cum unica, & virgine post votum solemne sacri Ordinis, vel Religionis, *ut in capit. Quotquot 27. quæst. 1.* & ita per hæc fundamenta concludit Navarr. *consil. 1.* quod incipit *Quidam laicus hoc tit.* & idem firmat *in Man. cap. 27. num. 195.* ubi etiam testatur sic nuper conclusum fuisse in sacra Pœnitentiaria, & eidem sententiæ postea adhæserunt Gregor. de Valen. *in 4. par. disput. 7. quæst. 17. punct. 3. in prima specie irregularitatis*, & Sanch. alios recentiores adducens *de matrimon. disput. 84. nu. 11.* Et tenendo hanc partem non obstat secundum Navarr. hæc Decretalis, quia non loquitur de Clerico minorum Ordinum, sed de Subdiacono, qui per susceptionem sacri Ordinis Subdiaconatus obligatur voto solemni, quo contraxit spirituale matrimonium cum Christo, ut *capit. A multis supra de ætat. & qualit.* juncto *capit. unico de voto lib. 6.* unde postea contrahendo, licet de facto, aliud matrimonium carnale, bigamiæ pœnam incurrit, ut *hic*. Quæ ratio non viget in Clerico minorum Ordinum, vel laico, qui prius nullum spirituale conjugium contraxit, ut palam est. Unde merito Innocen. *in cap. Nuper sup. eod.* exponit illud verbum, *Clericis*, id est, in sacro Ordine constitutis, quasi per hoc sentiat illam Decretalem non habere locum in Clericis minorum Ordinum, & eodem modo respondetur ad *capit. 1. infra, qua Cler. vel voven. & ad capit. Sane Sacerdotes de Cler. conjugat.* Illud enim loquitur de Diacono; hoc vero de Presbyteris, qui post contractas nuptias spirituales contraxerunt, licet invalide; alias carnales.

Ad contrariam partem inducitur textus hic, qui non 41
fundat se in ratione illa, quod Subdiaconus per sacri Ordinis susceptionem contraxerit spirituale matrimonium cum Christo, ut putavit Navarr. alias enim Subdiaconus incurreret pœnam, de qua hic, etiam contrahendo cum unica, & virgine; nam & eo casu vigeret illa ratio, quod prius contraxisset nuptias spirituales, & deinde carnales; & tamen Doctores communiter intelligunt Subdiaconum in hanc pœnam non incidere contrahendo cum vidua, nisi illa sit corrupta, supplentes verbum, *Viduam*, scilicet, *& corruptam*, ne sit contra *cap. Sane, il secondo de Cler. conjug.* prout hic supplent Abb. Antiq. Hostiens. Joann. Andr. Bellam. & Card. omnes *in princip. in ver. Viduam*, & Butr. *num. 8.* Quinimo hic textus si sedulo expendatur, potius excludit rationem binarum nuptiarum; nam cum dicat, hunc Subdiaconum incidere in pœnam bigamiæ non propter Sacramenti defectum; utique per hoc excludit rationem duplici conjugii, spiritualis, & carnalis, quæ inducit defectum Sacramenti, cum perimat significationem conjunctionis, & unitatis Christi cum Ecclesia, secundum ea, quæ dicta sunt supra *numer. 13.* Vera igitur ratio est, quæ exprimitur in textu, videlicet propter affectum intentionis cum opere subsecuto, quia quantum in se fuit, matrimonium contraxit, & consummavit, ut *hic*, *& in capit. Nuper supra eodem*. Hæc autem ratio æque viget in Clerico minorum Ordinum, vel laico, qui invalide contrahit propter impedimentum dirimens, atque in Subdiacono, cum in utroque adsit affectus conjugii hic ponderatus; nam in matrimoniis contrahendis non juris effectus, sed animi destinatio attenditur, ut legitur *in dict. cap. Nuper*, & in maleficiis spectatur voluntas, non exitus, *cap. ult. 48. dist. leg. Divus, ff. ad l. Cornel. de Sicar. & l. Servo, C. eodem*, secundum Innoc. *in d. cap. Nuper n. 2.* & Hostiens. *n. 5.* Ergo quamvis textus 42
loquatur de Subdiacono; tamen vendicat sibi locum etiam in Clericis inferioribus, & laicis, qui sub dicta ratione includuntur; nam ubi ratio legis, vel Canonis est amplior, vel generalior dicto, seu dispositio, tunc ad ampliationem rationis extenditur ipsa dispositio, text. est *in l. Regula, §. fin.* & ibi Bart. & Bald. notant, *ff. de jur. & fact. ignor.* & hoc pro regula constituunt Card. in Clem. 1. *n. 18. de elect.* Abb. *in cap. Sicut circa finem de testib.* Corsett. *singul. suo 23. & singul. 218.* Everar. *in sua centuria legali in loco a ratione legis larga*, & passim Doctores. Quæ regula procedit etiamsi materia sit exorbitans, & pœnalis, ut est gloss. *notab. in dict. Clem. 1. in ver. Eligatur de elect.* Item gloss. *in c. Cupientes*, § *Denique in ver. Instructus eod. tit.* & tradunt Gemin. *cons. 37. Dubitatur de duobus n. 6. vers. Item licet constitutio*, Petr. de Anchar. *cons. 304. Ista allegata n. 4.* & Cravett. *cons. 227.* Jaffredus *Regis. n. 4. 5. & 6.* Et ex hoc tollitur primum fundamentum contrariæ sententiæ, quod pœna irregularitatis non sit inducenda, nisi in casibus a Jure expressis. Quoniam casus, de quo agitur, satis dicitur expressus in Jure, cum includatur sub generali ratione expressa in hoc *c. Ita notabiliter*, dicit gloss. præalleg. *in d. c. Cupientes*, §. *Denique in ver. Instructus*, & Paul. de Castr. *cons. 441. Pro declaratione n. 6. vers. Item casus tacitus a*

sta-

statuto videtur expressus lib. 1. nam ut ait Calder. *con-*
43 *sil.* 1. *Ut lit. penden* ubi locum habet legis ratio, circa id prodita dici debet lex, & secundam Bald. *cons.* 384. *Statuto Civitatis col.* 2. *lib.* 5. quæ sunt ejusdem rationis includuntur sub dispositione ex significatione, id est, tanquam expressa proprie, non tacite, & sequitur Cravet. plura cumulans *cons.* 183. *Regula n.* 3.

44 Secundo ad hanc partem inducitur textus *in c. Nuper sup. eod.* ubi qui de facto secundum uxorem accepit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit. Qui textus loquitur de Clerico in sacris Ordinibus constituto; & tamen procedit etiam in Clerico minorum Ordinum; & in laico, qui contraxit secundum matrimonium de facto propter quodcunque impedimentum dirimens, ut tenet ibi Host. *n.* 4. *in ver. Clericis*, qui expresse ponit exemplum in Clerico minorum Ordinum, qui contraxit secundam matrimonium de facto cum consanguinea, vel affine: & consentiunt ibi Jo. Andr. Card. Butr. & omnes; & in non Clerico Silvest. *in ver. Bigamia n.* 7. *vers. Et similiter*, & fatetur Navarr. *in prælleg. cons.* 1. *n.* 8. Ergo eodem modo textus noster, quamvis loquatur de Subdiacono, tamen includit etiam Clericum minorum Ordinum, & laicum qui contraxit cum vidua, vel corrupta de facto propter impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, vel aliud simile, arg. *c.* 2. *supra de transl. Episcopi*. Et stringitur argumentum, quia textus decidit tales non esse bigamos, sed bigamiæ pœnam incurrere; & rationem exprimit non propter defectum Sacramenti, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. Cum ergo hos casus nectat eadem ratio, quoad juris dispositionem non sunt separandi: textus *in l. Illud*, & ibi Oldrad. *ff. ad l. Aquil.* & notat Bald. *in l. De quibus*, *ff De legibus*, ait enim: Ubi est eadem ratio in pluribus casibus, una & eadem ratio decidit omnes illos casus, non per extensionem, sed sicut genus comprehendit species, sic generalis ratio diversas species. Quod Baldi dictum pro eleganti referunt, & sequuntur Paul. de Castr. *d. cons.* 441. *n.* 6. *ad fin. lib.* 1. & Cravet. *d. cons.* 183. *n.* 6. Et hinc patet responsio ad authoritatem Innoc. *in d. c. Nuper* Ipse enim exponit verbum, *Clericis*, id est, in sacris constitutis, quia textus de illis loquitur non ad exclusionem inferiorum Clericorum, sed in quantum Ordo sacer est impedimentum dirimens matrimonium: unde ex quocunque capite proveniat impedimentum dirimens sive in Clerico, sive in laico, procedit illa decisio secundum omnes.

Tertio ad idem arguitur, quia contrahens cum duabus successive, & semel contrahens cum corrupta in omnibus æquiparantur ubi matrimonium est validum, *c. De bigamis supra eodem*, & late ostensum est supra *in* 2. *notab.* Ergo eodem modo æquiparantur cum matrimonium est nullum, ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, ut *l. Si ex toto*, *ff. De legat.* 1. *leg.* 3. §. *fin. l.* 4. *& l. Legata in fin. ff. De adimen. legat.* & contrariorum eadem sit disciplina, ut *leg.* 1. *ff. De his qui sunt sui, vel alien. jur. cum simil.* Sed contrahens nulliter, & de facto cum duabus incurrit pœnam bigamiæ, etiamsi sit Clericus in minoribus, aut laicus, ut supra proxime ostensum est; Ergo eandem pœnam incurrit Clericus, vel laicus contrahens nulliter cum vidua, vel corrupta: & revera negari non potest, quin isti duo casus æquiparentur conjungendo decisionem *d. c. Nuper*, cum decisione textus nostri. Et per hoc patet responsio ad secundum fundamentum Navarri, quod talis non sit bigamus vere, nec interpretative, nec similitudinarie; nos enim dicimus contrahentem cum vidua de facto sive propter impedimentum Ordinis sacri, sive propter quodocunque aliud impedimentum fieri bigamum interpretative per hoc cap. Sicut efficitur talis, qui contrahit cum secunda de facto: & sic divisio illa trimembris non est integra, quia in secundo membro interpretative omittitur hæc species, quæ incurritur propter matrimonium quomodolibet contractum de facto cum vidua, vel corrupta.

Ultimo ad hanc partem inducitur theorica Joann. 45
Andr. *in d. c. Nuper n.* 5. ubi regulam generalem constituit his verbis: *Quomodocunque non teneat matrimonium consanguinitate, affinitate, voto, vel alia quacunque de causa, si de jure contractum induceret bigamiam, contractum de facto copula subsecuta inducit pœnam bigamiæ, & infra: Satis est enim quod habuerit affectum conjugii, & iste affectus hic attenditur, ut dixi supra post Innocent. Sicut ergo publica honestas inducitur ex matrimonio, quod non tenet, dummodo teneat ex consensu, de sponsal. c. unic. lib.* 6. *sit ex tali matrimonio consummato inducitur bigamia*. Hæc ille. Et eandem regulam ante ipsum posuit *ibid.* Host *n.* 4. *in ver. Clericis*, & eam sequuntur Collectar. *n.* 3. Butr. *n.* 8. Cardin. *in* 6. *notab.* Anchar. *in* 3. *notab.* & Jo. de Anan. *n.* 2. Sed matrimonium de jure contractum cum vidua, vel corrupta inducit bigamiam etiam in Clerico minorum Ordinum, & in laico, ut *c. Si quis viduam* 1. *&* 2. 34. *dist. c. Quisquis* 84. *dist. & c. Maritum* 33. *dist.* Ergo contractum de facto etiam in talibus inducit pœnam bigamiæ.

Et hanc sententiam sequuntur Domini de Rota *dec.* 1. *de bigam. in nov.* ubi articulo de mandato Papæ mature discusso unaniniter resolvunt Clericum minorum Ordinum, qui de facto contraxit cum vidua, esse bigamum interpretative, & egere dispensatione Apostolica; subesse tamen justam causam dispensandi, quia ille Clericus ignoravit impedimentum, & postea matrimonio divortiato, bona fide intravit religionem, & promotus fuit ad omnes sacros Ordines, & ita Urbanus VI. dispensavit propter illam decisionem, ut ibi refertur. Quamobrem sententiæ S. Pœnitentiariæ opponitur sententia Papæ, qui dispensando utique probavit tales contrahere irregularitatem bigamiæ, & egere dispensatione Apostolica. Eidem sententiæ adhæserunt *in Summa hujus tit.* Goffred. & Hostiens. *nu.* 3. §. *Quot sunt species, vers. Quarto*, Alber. *in Dictionar. litera B, in ver. Bigamia in fin.* Asten. *in Summa* 2. *par. lib.* 6. *tit.* 7. *art. unic. q.* 2. Montaign. *de Bigam. q.* 6. *n.* 2. *vers. Quarto*, & ex Theologis Richard. *in* 4. *dist.* 27. *art.* 4. *q.* 3. *in corpore, & ad primum*, & Perr. de Palud. *ibid. q.* 4. *art.* 4. *n.* 28. *& dist.* 38. *art.* 5. *concluf.* 2. *in fin. n.* 34. Et est communis omnium sententia, ut testatur Covarr. in Clem. *Si Furiosus par.* 1. §. 2. *n.* 2. *vers. Secundo, & tertio de homicid.*

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Innocentius III.

CAPUT VII.

AD hæc nos dicimus: & infra. Sane consuluit nos tuæ fraternitatis devotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere: & in quibus per ipsum cura Episcopalis solecitudinis debeat relevari; & nos, prout possumus, respondemus, quod Archidiaconus (secundum statuta beati Isidori) imperat Subdiaconis, & Levitis: Parochiarum solicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet: & audire debet jurgia singulorum. Archipresbyteri autem, qui a pluribus Decani nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subjacere. Secundum vero Romani ordinis constitutionem, major post Episcopum, & ipsius Episcopi Vicarius reperitur: omnem solicitudinem & curam, tam in Clericis, quam

in

in Eccleſiis eotum (prout melius ſecundum Deum poterit) impendendo: cum ſupet his ſit redditurus rationem in diſtricti examinis judicio. Item in Epiſtola beati Clementis Papæ prædeceſſoris noſtri oculus Epiſcopi Archidiaconus appellatur loco Epiſcopi per Epiſcopatum proſpiciens, quæ corrigenda videtur, corrigat & emendet: niſi adeo fuerint ardua negotia, quod abſque majoris ſui præſentia nequeant terminari. In quadam vero noſtra conſtitutione jam alia vice, nos meminimus expreſſiſſe, quod inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficiis, quam etiam dignitatibus, ad ipſum debeat pertinere: examinatio etiam Clericorum, ſi fuerint ad ſacros Ordines promovendi; & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obſervandum; ut qui beneficiis Eccleſiaſticis præficiendi fuerint, a ſuo prius examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. Subſequenter poſtea quæſiviſti, utrum Decani rurales, qui pro tempore ſtatuuntur, ad mandatum tuum ſolum vel Archidiaconi, vel etiam utriuſque inſtitui debeant, vel deſtitui, ſi fuerint amovendi. Ad hoc breviter reſpondemus, quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & cum commune eorum Decanus officium exerceat, communiter eſt eligendus, vel etiam amovendus.

SUMMARIUM.

1 *Archidiaconi, & Archipresbyteri officia quomodo invicem ſe habeant, & in quibus diſtinguantur, & n. ſeqq. uſque in fin.*
2 *Dubia plura inter Archidiaconum, Archipresbyterum Atrien. & n 10. verſ. Ex ſupradictis.*
3 *Archidiaconus, & Archipresbyter Vicarii Epiſcopi a jure ſunt conſtituti.*
4 *Dignitates Archidiaconatus, & Archipreſbyteratus habent ſe tanquam excedentia, & exceſſa.*
5 *Archypresbyter eſt major Ordine, Archidiaconus eſt major adminiſtratione.*
6 *Archidiaconi poteſtas quæ complectatur.*
7 *Archidiaconus unde dicatur.*
8 *Archipresbyteri officium quod ſit, & n. ſeqq.*
9 *Archidiaconus eſt Vicarius Epiſcopi quoad juriſdictionem, Archipresbyter quoad Sacerdotalia,*
10 *Archipresbyter in quibus ſubſit Archidiacono, & n. 16.*
11 *Presbyteri Cardinales qui dicantur.*
12 *Archipresbyter poteſt vices ſuas alteri delegare.*
13 *Divinorum celebratio an ſpectet ad Archidiaconum, vel Archipresbyterum.*
14 *Conſuetudines, & Conſtitutiones per diverſa loca prævalent in officiis.*
15 *Archidiaconi, Præpoſiti, & Decani fere tot ſunt ex conſuetudine, quot ſunt Eccleſiæ.*
16 *Archidiaconus poſt Epiſcopum omnibus præeſt.*
17 *Si ſit Presbyter, in quibus præſit Archipresbytero.*
18 *Jura nihil magis abhorrent, quam unum occupare officia duorum.*
19 *Epiſcopus ordine non eſt minor Archiepiſcopo, nec Presbyter Archipresbytero.*
20 *Papa, & omnes alii Epiſcopi ſunt coæquales in his, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis.*
Cauſa naturalis in concurſu prævalet accidentali, ibidem verſ. Nam ubi concurrunt.
21 *Canonicus ratione Præbendæ Subdiaconalis dicitur Subdiaconus, licet ex accidenti ſit Presbyter, & Miſſam ſolemnem non celebrat, ſed inſervit in officio Subdiaconi, & ſedet poſt Canonicos Diaconos.*
Euchariſtiæ cuſtodia an ſpectet ad Archidiaconum, vel ad Archipresbyterum, ibid. verſ. Decii conſ.
22 *Abbates, & Abbatiſſas ponere in ſede, & inſtitutio corporalis ſpectat ad Archidiaconum.*
23 *Archidiacono quæ competant de jure communi.*
24 *Jurgia appellatione quid veniat.*
25 *Archidiaconi jus examinandi promovendos ad Ordines, & beneficia, an ſit ſublatum a Concilio Tridentino.*
26 *Archidiaconus cur dicatur oculus Epiſcopi.*
27 *Poteſt modicam pœnam imponere, & ad modicum tempus ſuſpendere.*
28 *Habet curam.*
29 *Eſt Vicarius Epiſcopi in omnibus, & habet juriſdictionem ordinariam.*
30 *Archidiaconatus dignitas poſt Epiſcopalem eſt major dignitas in Eccleſia Dei, & ſic major Abbatiali.*
31 *Epiſcopus an poſſit removere Archidiaconum a Vicaria, & illius munera exercere*
32 *Archidiaconus eſt Vicarius non ab Epiſcopo aſſumptus, ſed datus a jure.*

Ad hæc. Dicit primo, quod ſit officium Archidiaconi, & in quo per eum relevetur Epiſcopus. Secundo dicit, Decanos rurales per Epiſcopum, & Archidiaconum eligendos, & amovendos, ſi illorum vices communiter gerant. Secunda ibi, *Subſequenter.* Et quælibet pars ſubdividitur in conſultationem, & reſponſionem.

QUÆRO, cum textus dicat Archipresbyteros juriſdictioni Archidiaconi ſubjacere, quomodo ſe invicem habeant, & in quibus diſtinguantur officia Archidiaconi, & Archipresbyteri; & in ſpecie quid dicendum de infraſcriptis controverſiis vertentibus inter Archidiaconum, & Archipresbyterum Atrien. 1

Primo ſcilicet, quis eorum in feſtivitatibus Miſſarum ſolemnia celebrare debeat. 2

Secundo, quis ferre debeat Sacramentum ad Sepulchrum feria quinta majoris hebdomadæ, & in feſto Corporis Chriſti proceſſionaliter.

Tertio, quis debeat aperire portam, quam vocant Sanctam, in Aſſumptione Beatæ Mariæ, qua aperta incontinenti nulla interpoſita mora de dicta porta incedendo ad Altare majus proceſſionaliter, ſtatim inchoantur primæ veſperæ ſolemniter.

Quarto, quis debeat communicare populum in Eccleſia, & præſertim in Paſchate Reſurrectionis.

Quinto, quis debeat dare benedictiones Presbyterales in Eccleſia Cathedrali, & præſertim in proceſſionibus quadrageſimalibus.

Sexto, quis portare debeat Crucem in die Veneris ſancti, & Sabbati Pentecoſtes.

Septimo, quis aſperget populum in Eccleſia prædicta Aqua baptiſimali in die Sabbati ſancti, & Sabbati Pentecoſtes.

Ultimo, cui competat in poſſeſſionem mittere Prælatos; item & Canonicos novos.

Et quidem cum Epiſcopus multiplici cura, variiſque oneribus, ac ſolecitudinibus prematur, ad eum laboribus aliqua inparte ſublevandum ſacri Canones duos ipſi Vicarios, Archidiaconum ſcilicet, & Archipresbyterum conſtituerunt, ut inter eos, quamvis ipſe idoneus eſſet, ſua onera partiretur, ut patet hic, *& in capit. ſupra eodem*, & *in capit.* 1. ibi, *Ad vicem ejus infra de offic. Archipresbyt.* & notat Hoſtienſ. *in Summa hoc titul.* §. *Quis dicatur in princip.* & *in* §, *Quod ſit ejus officium verſ. Et demum, & tit. de offic. Archipresbyt.* § *quæ pertinet, verſ. Hæc quæ ſupra, & verſ. Ad Epiſcopum.* 3

Hæ duæ dignitates habent ſe tanquam excedentia, & exceſſa. Altera enim aliquibus reſpectibus eſt minor, & aliquibus eſt major altera, ut per Hoſt. *dict.* §. *Quis dicatur, verſ. Quarta hoc tit.* Joan. Andr. *in d. cap.* 1. *de offic. Archipreſbyt. in gloſſ.* 1. 4

Archidiaconus quidem eſt major Archipresbytero adminiſtratione: Archipresbyter vero eſt major Ordine, gloſſ. *in cap. Deliberatione in ver. Electio de offic. Leg. lib.* 6. Hoſt. & DD. *in locis ſupra citatis.* 5

Utriuſque dignitatis diſtincta ſunt munia, & officia, quæ ſpeciali utriuſque titulo ſunt comprehenſa.

Archidiaconi ſane poteſtas, & juriſdictio complectitur jus viſitandi, jurgia audiendi, & alia mandandi, ac faciendi, quæ habentur in textu *hic, & in cap.* 1. *ſupra eodem*, & recenſentur præter alios diligenter ab Anton. de Butr. & Abbate *hic in princ.* ab Hoſt *in dict.* §. *Quod ſi ejus officium*. Joan. Andr. *in cap. Officium ſupra eodem*, & Silveſt. *in ver. Archidiaconus n.* 1. *ver. Ubi vero non eſſet talis conſuetudo*, adeo ut officium Archidiaconi ad duo præcipue capita reducatur, videlicet ad ea, quæ ipſi competunt 6

tan-

tanquam Principi Diaconorum Cathedralis, atque ad ea, quæ sunt simplicis jurisdictionis Episcopalis. Illa enim competunt ipsi ea ratione, quia caput Diaconorum constituitur, ut per Host. in §. *Et unde dicatur hoc titulo*. Dicitur enim Archidiaconus secundum eum ab *Archon*, *quod* est Princeps, & *Diaconus*, quasi Princeps Diaconorum, & sequitur Bellam. *in cap.* 1. *num.* 7. *supra eod.* Hæc vero sunt illi a jure tributa, ut Episcopus facilius vacare possit his, quæ sunt Ordinis, atque authoritatis Episcopalis, a quibus Archidiaconus excluditur, ut declarat post Host. Jo. Andr. *in cap. Dilecto infra eod.* & Henric. Boich. *supra in capit. Archidiaconis*. Et hoc intendunt Anton. de Butr. & Abb. *hic in princip.* dum dicunt Archidiaconi officio principaliter consistere in relevando Episcopo in per se gerendis, & aliqua habere eo quod Archidiaconus.

Officium autem Archipresbyteri illud est præcipue, ut præsit Presbyteris in presbyteralibus officiis, *cap.* 1. *infra de offic. Archipresbyt* ubi DD. ut benedictiones Sacerdotales in Ecclesia impertiatur absente Episcopo, Confessiones audiat, Misarum solemnia celebret, solicitudinemque quoad Sacramentum Eucharistiæ, & Baptismatis gerat, & alia præster, quæ copiose scripta reliquit Hostiens. in *summa de officio Archipresbyt.* §. *Quæ pertinet*, & fere habentur omnia in *c. Ministerium eod. tit.* adeout si singulas functiones ipsi attributas dispiciamus, constet evidenter eidem tanquam Presbyterorum capiti competere potestatem super Presbyteris, atque rebus, quæ ab illis administrandæ, ac peragendæ sunt ratione Ordinis Presbyteralis. Hinc recte utriusque muneribus perpensis, scripsit Joan. Andr. *in capit.* 1. *tit. prox.* Archipresbyterum gerere vicem Episcopi quoad Divinorum celebrationem; Archidiaconum vero quoad jurisdictionem, vel ut inquit ibidem Cardin. *n.* 1. Archidiaconus est Vicarius Episcopi quoad jurisdictionem; Archipresbyter vero quoad Sacerdotalia. Et quamvis Archipresbyter subsit Archidiacono, ut hic, *& in cap.* 1. *infra tit. prox. & in cap. Perlectis* 25. *dist.* id tamen est intelligendum quoad ea tantum, quæ Archidiacono competunt de jure vel consuetudine, secundum Innoc. *in d. c.* 1. *in ver. Et intellige*. Et Jo. And. *ibidem post prin.* & sic ratione hujus jurisdictionis Archidiaconus nullam habet authoritatem in Archipresbyterum quoad ea, quæ sibi non sunt a jure communi tributa.

Ex supradictis fluunt sua sponte solutiones septem dubiorum, quæ inter Archidiaconum, & Archipresbyterum sunt excitata; nam cum ex his quædam sint specialiter Archipresbytero tributa, scilicet ut Missarum solemnia celebret, per text. in *d. c.* 1. *de off. Archipresbyter*, & solemnes benedictiones impertiatur, juxta *cap. Officium eod. tit.* alia vero, quæ continentur in dictis septem dubiis, celebrationem Divinorum respiciant, & a Presbyteris sint præstanda; sequitur ut ad Archipresbyterum, non autem ad Archidiaconum pertineant, ut deducitur ex supradictis, quibus constat hæc esse attributa Archipresbytero, non autem Archidiacono: & hoc est, quod dicit textus in *dict. cap. Ministerium*, videlicet Archipresbyterum, si defuerit Episcopus, debere providere cuncta, quæ in Sacerdotum ministerio sunt
11 præstanda. Et quod adnotavit Host. *in Summa de offic. Archipræsbyteri*, §. *Quæ pertinent*, *ver. Tertio debet*, nempe Archipresbyterum debere providere ministerium Præsbyterorum Cardinalium, id est, Ecclesiam regentium, a cardine, quo ostium sustentatur, sic dictorum, ut ipse declarat, & habetur in *dict. cap. Ministerium*. Et confirmatur, quia cum prædicta Decretalis, *Ministerium*, aperte concedat Archipresbytero, ut provideat cuncta præstanda in ministerio Sacerdotum exceptis his, quæ sunt prohibita, quæ secundum gloss. ibi in *v. Prohibita*, continentur *in cap. Quamvis* 68. *dist.* & sunt omnia Ordinis Episcopalis, adeout ad ea accersiri debeat vicinus aliquis Episcopus, ut ibi gloss. & Doctores notant, & Hostien. *in dict. vers. Hæc quæ supra*. Sequitur hinc, ut exceptio firmet regulam in omnibus aliis casibus non exceptis, & ita in omnibus, quæ ad Sacerdotum ministerium pertinent; & non sunt Ordinis Episcopalis, Archipresbyter est præordinator. Hæc autem
12 Archipresbyter, vel per seipsum præstare debet, vel commitere alii, ut patet ex notatis per Hostiens. in *dict.* §. *Quæ pertinent*, *ver. Hæc quæ supra*.

13 Non obstat, quod ibi Hostiens. posteaquam explicavit jus Archipresbyteri quoad Divinorum celebrationem, subdat illud spectare principaliter ad Archidiaconum, & secundario ad Archipresbyterum sub Archidiacono, qua distinctione conciliat textum *d. c. Ministerium*, tribuentis Archipresbytero Divinorum præordinationem, cum *dict. cap. Officium*, quo cavetur Archidiaconum omne Ecclesiasticum officium debere providere. Id, inquam, non obstat, quia Hostiens. ei solutioni non acquiescit, cum postea aliam afferat, ut scilicet id proveniat ex diversis consuetudinibus diversarum Ecclesiarum. Et hanc posteriorem solutionem, cui videtur Host. adhærere, veram esse, non autem priorem, probatur respondendo etiam ad textum in *dict. cap. Officium*, quod etiam favet Archidiacono, & pugnat valde cum *dict. cap. Ministerium*; nam *d. c. Officium*, loquitur de consuetudine, quæ ubi non subest, Archidiacono non competit jus ordinandi officium Ecclesiasticum. Id quod optime colligitur ex traditis per Joan. Andr. *hic in* 2. *col. vers. In quadam*, dum ait, illa tantum, quæ continentur in hac Decretali, de jure ad Archidiaconum pertinere, adeout in illis minime opus sit ipsum aliquid probare: Cetera autem omnia, quæ & in *d. c. Officium*, & toto hoc titulo habentur, procedere de consuetudine, itaut nisi eam probet, debeat Archidiaconus succumbere, Joann. Andr. refert, & sequitur Abb. *hic num.* 5. Et secundum hanc doctrinam cum Archidiaconus de jure communi non habeat jus ordinandi officium Ecclesiasticum, eo quod jus hujusmodi hic non enumeretur: hinc resultat, ut textus in *d. cap. Officium*, loquatur ubi viget consuetudo, qui intellectus congruit etiam cum supradicta conciliatione, Hostiens. ut scilicet Archipresbytero id jus divina celebrandi competat de jure comuni, juxta *dict. capit. Ministerium*. Archidiacono vero tantum, ubi est con-
14 suetudo, ut in *dict. cap. Officium*; nam ut dicit Innocentius in *cap.* 1. *supra eod.* Constitutiones, & consuetudines per diversa loca prævalent in officiis, *cap. Cum olim de consuet.* Et secundum Raymundum relatum a Sil-
15 vestro in *vers. Archidiaconus in princip.* fere tot sunt in officiis Archidiaconatus, Præpositi, vel Decani, quot sunt Ecclesiæ. Unde in officio suo facit secundum quod habet Ecclesiæ suæ consuetudo præscripta, qua cessante, servandum erit quod hic dicitur secundum Joannem Andr.

Præterea ad textum in *d. c. Offic.* potest aliter responderi, ut scilicet non procedat quoad ministeria Presbyterorum, quorum præordinatio pertinet ad Archipresbyterum, sed tantum, ut determinet lectiones, & responsoria officii, & ante illa auscultet, ut declarat ibi Anton. de Butr. *n.* 1.

16 Non obstat, quod ad Archidiaconum omnia pertineant sub Episcopo, cum sit Vicarius in omnibus, ut hic, & ad Archipresbyterum omnia sub Archidiacono, adeout post Episcopum Archidiaconus omnibus præsit, ut notat Hostiens. *in Summa hoc tit.* §. *Et quibus præesse*. Nam respondetur, doctrinam Hostiensis cum similibus, quæ adduci possunt, esse sano modo intelligendam, ut scilicet Archipresbyter subsit Archidianono eo modo, quo, ut supra dixi, illum subesse intelligunt Innoc. Jo. Andr. & Abb. *in d. c.* 1. *infra tit. prox.*

Secundo respondetur, hujusmodi ministeria spectare quidem ad Archipresbyterum, non ad Archidiaconum; sed tamen Archipresbyter, etiam cum illa præstat, subest Archidiacono, adeout ab eo visitari, & corrigi possit, ac si in eis quid perperam, aut inordinate gesserit, coerceri cum hæc omnia ad Archidiaconum jure pertineant, ut hic.

17 Non obstat, quod agatur de Archidiacono, qui est Presbyter; quo casu cum sit Archipresbytero major administratione, & per Ordine, debeat ei Archipresbyter cedere, ut par Hostiens. in *capitul.* 1. *numer.* 5. *versicul. Quid si Archidiaconus*, *de officior. Archipresbyter.* quem ibi sequuntur Joan. Andr. Butr. Anchar. & alii. Respondetur enim, doctrinam Hostiens. esse intelligendam quoad præcedentiam, ut scilicet in omnibus actibus indifferentibus Archidiaconus Presbyter præferatur Archipresbytero; nam alioquin si eam intelligeremus, ut ministeria ad Archipresbyterum jure pertinentia illi præcipere posset, Hostiensis uno verbo subvertisset totum titulum de offic. Archipresbyt. Quis enim esset Archidiaconus, qui non curaret ad Sacerdotium ascendere, cum non propterea amittat Archidiaco-

na-

natum, ut notat Goffred. in *cap. Ad supplicationem de renunc.* quem ibi sequuntur Hostiens. Joann. Andr. & alii. Præterea cum Jura miro ordine constituerint has duas dignitates ad relevandum Episcopum, & cuique propria munia ita assignavetint, omnia perverterentur sola Archidiaconi voluntate, ubi scilicet Presbyteratus Ordinem susciperet; tunc enim Archidiaconus tot curis implicitus, quot in hoc, & sequenti titulo continentur, vix illis par esse posset, & Archipresbyter omni jure sibi adempto, lu-
18 dibrio omnibus esset. Quod quam sit absurdum, nemo non videt, cum jura nihil magis abborreant, quam unum occupare officia plurium, *capit. Singula* 89. *distinct.* ubi Gregorius: *Sicut*, inquit, *varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem re præsentat; ita varietas personarum per diversa nihilominus distributa officia, & fortitudinem, & venustatem sanctæ Ecclesiæ Dei manifestat. Et sicut indecorum est in corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio; ita nimirum noxium, simulque turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa*, quem text. cum aliis concordantibus ad probandam duorum officiorum incompatibilitatem, adducit Alphons. Hoieda *in tractat. de incompatibil. benef. capit.* 8. *num.* 4.

19 Accedit, quod ratio, ob quam Archipresbyter præest Presbyteris, & Presbyteralibus officiis, ea est, quia ipse est caput eorum, quamvis sit eis æqualis in ordine; nam
20 sicut Episcopus ordine non est minor Archiepiscopo, quia Archiepiscopus Episcopus est: imo Papa, & omnes alii Episcopi sint coæquales in his, quæ sunt ordinis Episcopalis, ut docet S. Thomas in 4. *distinct.* 24. *quæst.* 3. *artic.* 2. *quæst.* 3. *ad* 3. ita & simplex Presbyter non est minor ordine Archipresbytero; quia & Archipresbyter Presbyter est, ut per Host. *in Summa hoc titul.* §. *Unde dicatur*, ex quo sequitur, ut hæc ministeria non competant Archipresbytero propter solum ordinem, sed quia sunt assignata peculiariter suæ dignitati; alioquin omnibus Presbyteris competerent. Nulla est igitur ratio, cur Hostiens. velit, ut Archidiaconus ex eo, quod promotus sit Sacerdos, debeat sibi assumere ea, quæ spectant ad Archipresbyterum, cum potius dicendum sit eum ratione hujus ordinis tanquam unum ex Presbyteris Cardinalibus, de quibus in *dict. capit. Ministerium*, quoad celebrationem divinorum subesse Archipresbytero, ut Presbyterorum capiti.

Et ex his tollitur ratio in oppositum considerata, quod Archidiaconus Presbyter sit par ordine cum Archipresbytero; nam Archidiaconus est Presbyter per accidens, cum illius dignitati sit tantum annexus Ordo Diaconatus, non autem Presbyteratus: Archipresbyter autem, ut caput Presbyterorum, est Presbyter per se, & ejus dignitati Ordo Sacerdotalis est annexus; ac proinde incumbit ei ex officio Missam celebrare, prout hæc probantur in *capit.* 1. *supra de ætat. & qualitat. & in cap.* 1. *& per tot. infra de offic. Archipresbyter.* Sacri enim Ordines non annectuntur personis, sed dignitatibus, & præbendis, ut est textus clarus in Clement. *Ut ii*, ibi, *Dignitates, Personatus Officia, vel Præbendas, quibus certi ordines sunt annexi. de ætat. & qualitat.* innovata a Concilio Tridentino *in capit.* 4. *sess.* 22. Ideoque *in cap.* 12. §. *In omnibus sess* 24. statuitur, ut in Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyteri, Diaconatus, Subdiaconatus; & Episcopus cum consilio Capituli designet, ac distribuat, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat. Quamobrem ex eo, quod Archidiaconus sit Sacerdos, non sequitur ut sit par ordine cum Archipresbytero quoad hoc, ut in celebratione Missæ sit ei præferendus, cum id munus non spectet ad officium Archidiaconi, sed ad officium Archipresbyteri, & in Archidiacono Presbyteratus Ordo sit accidentalis, & ideo non attendendus in præjudicium Archipresbyteri, cui idem Ordo est naturalis; nam ubi concurrunt duæ causæ, una naturalis, & alia accidentalis, prævalet naturalis, ut *leg. Qui habent*, & ibi Bart. *in Summa*, *ff. De tutelis*, & idem Bart. *in sua quæst.* 18. incip. *Pupillus num.* 6. *ver. Tertio sic*, Abb. *consil.* 62. *in controversia num.* 16. *lib.* 2. *& in capit. Si quis contra num.* 2. *infra de*
21 *foro competent.* Unde videmus in Cathedralibus Ecclesiis, & in Basilicis Urbis hoc servati, ut Canonici habentes Canonicatus Subdiaconales, licet Presbyteri sint, Missam solemnem non celebrent, sed inserviant in officio Archidiaconi, & sedeant in choro post Canonicos Diaconos: & merito, quia ratione præbendæ Subdiaconalis dicitur quis Canonicus Subdiaconus, licet ex accidenti sit Presbyter, Cardinal. Seraph. *decis.* 924. *num.* 1. Quinimo & in ipsa Capella Pontificia Cardinales Diaconi, quamvis sint in Presbyteros ordinati, & habeant Episcopatus, vel Archiepiscopatus, tamen non celebrant; sed assistunt celebranti in officio Diaconi, & sedent ultimi post Cardinales Præsbyteros.

Post hæc scripta reperi Dominos de Rota in causa Viterbien. celebrationis Missarum coram Cardinali Sacrato tenuisse pro Archidiacono contra Archipresbyterum, ut in impressis *decis.* 244. *par.* 3. *recent.* ubi resolvunt Archidiaconum, si sit Sacerdos, in celebratione Missarum Episcopo absente præferendum esse Archiepiscopo ex præallegata doctrina Hostiensis, qui secundum eos non loquitur de simplici præcedentia, sed de celebratione Missarum; & ad objectum, quod Ordo Presbyteralis in Archidiacono sit ex accidenti, respondent Ordines non esse annexos dignitati, sed personæ, in cujus anima character imprimitur. Sed certe obstant jura, & fundamenta superius ponderata.

Decii *consil.* 420. *num.* 4. pluribus posset rationibus im- 22
pugnari, sed quantum ad casum nostrum pertinet, satis est ibi agi de custodia sanctissimæ Eucharistiæ, quam dicit esse separatam ab his, qui per Canones mandantur Archipresbytero. At nos loquimur de celebratione divinorum, & ministeriis Sacerdotalibus, quæ ad ipsum spectant, ut dictum est.

Ex his patet septem dubia priora in ordine pro Archipresbytero esse decidenda. Octavum vero clari juris est debere decidi pro Archidiacono, cum sit id ei tributum, per *capit. Ut nostrum infra eodem*, ubi dicitur de jure communi ad Archidiaconum pertinere Abbates, & Abbatissas ponere in sede: quod etiam constat ex hac Decretali, §. *In quadam*, ubi deciditur institutionem corporalem tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus debere ad Archidiaconum pertinere, & tradunt DD. in locis supracitatis.

Neque est, quod Archidiaconus conqueratur quasi 23
exigua sit ejus potestas, cum jurisdictionem habet contentiosam, in eaque sit curæ Episcopalis Socius, & Administer.

Nam primo jurgia audit singulorum, ut hic, id est, ci- 24
vilia, & ubi de crimine civiliter agitur secundum Innoc. Vel jurgia, id est, humilia, & minima, secundum Hostiens. & Jo. Andr. nam magna refert, ut infra dicitur. Secundo, instituit *c. Si plebibus* 63. *dist. & cap. Cum satis supra eodem*, intellige auctoritate, & mandato Episcopi, non autem auctoritate propria, ut in prædictis juribus patet, & declarat Silvest. *in ver. Archidiaconus n.* 2. *vers. Sed intellige*, nisi institutio sit corporalis, ut dictum est supra *nu.* 22. Tertio, præcipit subjectis obsequia, *c. Ad hæc de excess. Prælat.* Quarto, imperat Diaconis, & Levitis, ut 25
hic. Quinto, examinat Clericos promovendos ad sacros Ordines, & ad beneficia, ut qui beneficiis Ecclesiasticis præficiendi fuerint, a suo prius examinentur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo præsententur, ut hic dicitur. Quam quidem facultatem ex sententia Sacræ Congregationis Concilium Tridentinum non sustulit, nisi quoad Parochiales, quæ conferendæ sunt prævia forma examinis per concursum. Cum enim quæsitum fuerit, An facultas de jure antiquo competens Archidiacono examinandi, nedum promovendos ad sacros Ordines, sed etiam instituendos in Ecclesiis, ut habetur in *c. Ad hæc de offic. Archid.* sit sublata per Concilii Tridentini dispositionem, quæ habetur *sess.* 24. *c.* 18. ubi quoad Ecclesias Parochiales hoc munus demandatur Examinatoribus electis in Synodo. Secundo, quatenus sit derogatum prærogativæ Archidiaconi, ut non possit solus hæc facere, an saltem debeat intervenire cum examinatoribus, licet ipse non sit unus ex deputatis in Synodo: Sacra Congregatio ad primum censuit, Concilium privasse Archidiaconum sua facultate examinandi. Ad secundum, respondit non debere, nisi sit unus ex deputatis in Synodo. Sexto, loco Epi- 26
scopi per Episcopatum prospiciens, quæ corrigenda viderit, corrigit, & emendat: & ideo oculus Episcopi dicitur, ut in Epistola Clementis, *c. Diaconi, il primo* 93. *dist.* & in text. hic, & in Epistola Evaristi, *c. Diaconi, il secondo tod. dist.* & in Concilio Tridentino *c.* 12. *ver. Archidiaconi vero sess.* 26. Corrigit verbis, *monitionibus, & præceptis*: præ- 27

nam tamen sine Episcopo non imponit, ut *in c.* 1. *in fratit. prox.* & ita intelligi potest Decretalis, *Referente infra de præb.* ubi Archidiaconus privat beneficiis, id est, Episcopi authoritate. Si quis tamen dicat eum modicam pœnam imponere posse, vel ad modicum tempus suspendere, forsitan non errabit, secundum Innoc. & Jo. Andr. *hic in ver. Corrigat n.* 5. ad hoc *c.*
28 *Licet de pœnis*. Septimo, curam habet tam in urbe positorum, quam eorum, qui Parochias habitant, & delinquentium rationem coram Deo redditurus est, ut legitur *in d. c.* 1. *supra eodem*. Octavo, visitat diœcesim de triennio in triennium impedito Episcopo, ut
29 *in cod. c.* 1. Nono, post Episcopum ejus Vicarius in omnibus, & consequenter habet jurisdictionem ordinariam, secundum Innoc. & Host. *in d. c.* 1. tum quia jurisdictionem ordinariam tribuit perpetua Vicaria, ut *in c.* 2. *infra de off. Vicar.* tum quia ejus jurisdictio est ad universitatem causarum, *c. penul. infra de off. leg. l.* 1. *C. de off. ejus, qui vicem alterius gerit.*, *c. Perlectis*
30 25. *dist.* & sequitur Silvest. *loc. cit.* Addit Bellam. *in d. c.* 1. per illum tex. *in princ.* Archidiaconalem dignitatem de jure communi post Episcopalem esse majorem dignitatem in Ecclesia Dei, & per consequens majorem Abbatiali, licet Abbates propter pinguedinem reddituum contrarium usurpaverint: circa quod tamen vide quod scripsi *in c. Accedentibus n.* 27. & 28. *infra de excession. Prælator.* Quæ omnia, ac si; quæ alia ei competant, si Archidiaconus voluerit; prout tenetur, sedulo adimplere, profecto non superetit illi otium ad alieni muneris negotia peragenda.

Ceterum si in aliquibus ex dubiis superius propositis ex consuetudine aliter observaretur; ab ea non esset recedendum, cum in prædictis magna sit vis consuetudinis, secundum Innocentium, & omnes *in d. c.* 1. & dictum est supra *n.* 14.

Illud non omitto. Si Archidiaconus, & Archipres- 31
byter prædictis non acquiescant, forsitan posse Episcopum cuilibet eorum prohibere ne muneribus fungantur sibi per Canones attributis; nam cum in illis sint Episcopi Vicarii; neuter eorum aliquid agere potest Episcopo prohibente, ut de Archidiacono tradit Abb. in *d. c. Officium n.* 5. post Anton. de Butr. *sup. eod.* Et de Archipresbytero Host. *in Summa tit. de off. Archipresbyteri*, §. *Quæ pertinent in fin.* Verum id non ausim affirmare, quia contrarium determinat Lucerna juris Innoc. *in c.* 1. *n.* 1. *sopr. eod.* dicens Archidiaconum, & similes ideo dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea, quæ etiam ad Episcopum pertinent; sed tamen non esse tantum Vicarios, sed certa dignitate potiri, adeout propterea removeri non possint ad libitum Episcopi; nec ipso pro suo velle illorum officia exercere; & sequuntur ibi Host. *n.* 1. Jo. Andr. *n.* 4. Ant. de Butr. *n.* 8. plenius Petrus de Anchar. *n.* 2. *in* 3. *not.* & Abb. *n.* 8. in cujus volumen translata fuit de verbo ad verbum integra lectura Anton. de Butr. *super eodem cap.* idem sentit Arch. *in d. c. Perlectis* 25. *dist.*

Ex quibus apparet, opinionem Innocentii communi- 32
ter teneri a Canonistis, & videtur etiam de jure verior; nam Archidiaconus est Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus a jure; & sic non est amovibilis, sed habet Vicariam perpetuam suæ dignitati annexam ex privilegio Canonis, quod in totum, vel in partem a quoquam Pontificum convelli, vel mutari non potest, ut est text. *in c. Institutionis* 25. q. 2. cui non potest responderi, ut inquit Archid. *in c. Licet canon n.* 3. *vers. Et ibi assertive dixit de elect. lib.* 6.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Idem Innocentius III.

CAPUT VIII.

SIgnificasti: & infra. Interdicas Archidiacono tuo, ne sine conscientia tua, & authoritate literas suas promovendis concedat: Et eis etiam districte prohibeas, ne ad Ordines audeant convolare. Qui si contra prohibitionem tuam venire præsumpserint, executioneme is Ordinum susceptorum totaliter interdicas.

SUMMARIUM.

1 *ARchidiaconus non dat commendatitias ad Ordines.*
2 *Literarum commendatitiarum, & dimissoriarum quot sint species, & a quibus concedi possint.*
3 *Capitulum Sede vacante non concedit literas formatas, quibus Clericus absolvitur a potestate sui Episcopi.*
4 *Apostoli qui dantur appellantibus cur dicantur dimissoriæ.*
5 *Dimissorias concedendi facultas, an includatur in generali mandato, & n. seqq.*
6 *Vicarius Episcopi, an & quando possit concedere dimissorias ad Ordines.*
7 *Capitula tam Cathedralium, quam Collegiatarum Ecclesiarum Sede vacante prohibentur sub pœna interdicti dare dimissorias ad Ordines infra annum, nisi arctatis occasione beneficii recepti, vel recipiendi.*
8 *Ordinati cum dimissoriis Capituli, vel alterius succedentis in jurisdictione Episcopi Sede vacante, si in minoribus Ordinibus non gaudent privilegio Clericali, si in majoribus sunt suspensi ab executione Ordinum.*
9 *Vicarius Capituli Sede vacante concedens dimissorias, non incidit in penam interdicti a Concilio Tridentino impositam.*
10 *Ordinati cum dimissoriis Vicarii Collegiatæ Ecclesiæ, an incidat in pœnas Concil. Trid.*
11 *Archidiaconus de jure communi an possit concedere dimissorias absente Episcopo.*
12 *Abbates, qui in Parochos, & Parochianos quasi Episcopalem habent jurisdictionem privative ad Episcopos, an possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines concedere, & n. seqq. usque in fin.*
13 *Abbas Presbyter, benedictus de jure communi potest minores Ordines conferre, & dimissorias concedere tam suis subditis regularibus, quam secularibus, in quos habet ordinariam jurisdictionem.*
14 *Concilio Tridentino in c.* 10. *sess.* 23. *objici non potest, quod non derogaverit septima Synodo, aut privilegiis clausis in corpore juris.*
15 *Rotæ decisio in causa Salamantinæ jurisdictionis, cur non impressa inter decisiones Cardinalis Seraphini, & n.* 20.
16 *Prælati inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem excluso Episcopis non prohibentur causas matrimoniales, & criminales cognoscere.*
17 *Abbates nullius diœcesis, de qnibus in c.* 10. *sess.* 23. *proprie dicuntur, qui habent jurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum privative ad Episcopos.*
18 *Nullius diœcesis existere, & habere proprium territorium separatum a diœcesi Episcopi idem importare.*
19 *Territorium proprium ab inferiori Prælato sine omnimoda jurisdictione privative ad Episcopum acquiri non potest.*
21 *Consuetudines etiam speciales, & privilegia tolluntur per clausulam generalem.* Non obstantibus consuetudinibus, & privilegiis.
22 *Consuetudo immemorabilis inferiorum cognoscendi causas matrimoniales, & criminales, non est sublata*

lata a Concilio Tridentino.

23 *Ordinatio Clericorum nullius diœcesis pertinet ad Episcopum, intra cujus diœcesis fines situs locus est; ac si sit extra fines, ad proximiorem Episcopum.*

Et proximitas attenditur Ecclesiæ, non territorii, ibid. & n. 31.

24 *Abbatibus etiam nullius, & utranque jurisdictionem habentibus sive intra, sive extra fines diœcesis, non licet suis subditis secularibus Tonsuram, & minores Ordines conferre, nec dimissorias dare, sed commendatitias tantum.*

25 *Abbas Cassinensis a Sixto V. & Cavensis a Paulo V. jus habent dimissorias concedendi suis subditis secularibus.*

26 *Literæ commendatitiæ jurisdictionem non conferunt, unde illarum vigore non licet Episcopo alienos subditos ordinare.*

27 *Abbates, seu Commendatarii Farfen. S. Laurentii in Campo, & Castri Durantis non possnnt suis subditis secularibus minores Ordines conferre, aut literas dimissorias concedere, & n. 33.*

28 *Abbates habentes usum mitræ, & baculi prohibentur a Concilio Tridentino concedere dimissorias suis subditis secularibus.*

29 *Præpositi Praten. & Piscien. minores Ordines conferre, ac literas dimissorias concedere non possunt.*

30 *Episcopus obtinens in Commendam Monasterium exemptum non potest ibi ordinare seculares subditos ratione dicti Monasterii.*

32 *Episcopus Marsican. non potest visitare oppidum Caven. in quo Abbas Cassinensis utranque jurisdictionem exercet; potest tamen hominibus dicti loci dimissorias concedere.*

1 S *Ignificasti*. Archidiaconus non dat commendatitias ad Ordines. Hoc dicit; Et sunt tria dicta, Secundum ibi, *& eis*. Tertium ibi, *quisi*.

2 Nota ex hac Decretali inferiorem Episcopo, & etiam ejus Vicarium, sicuti est Archidiaconus, concedere non posse literas dimissorias ad Ordines; nam verbum, *commendatitias*, non est hic accipiendum pro literis testimonialibus, quæ simpliciter perhibent testimonium de vita, & moribus, & conceduntur etiam a Parocho, & Magistro scholæ, ut in *capit. 5. session.* 23. Concilii Tridentini. Nec de commendatitiis, quæ promovendos de vita, & moribus simpliciter commendant ordinatoribus, quæ dicuntur commendatitiæ pacifice a Joan. Andr. in *cap. Fraternitati num. 2. de Cleric. non residen.* & conceduntur etiam ab inferioribus Prælatis, ut ibi per eum, si modo habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, ut dicam infra *n. 24. & seqq.* Sed est accipiendum pro literis commendatitiis, quæ non solum commendant, sed etiam facultatem impertiuntur Ordines suscipiendi ab alieno Antistite, quas literas appellat dimissorias idem Concilium in *c. 10. sess. 23.* ibi, *literas dimissorias, ut ab aliis ordinentur, & reverendas in capit. 10 sess. 7.* Quæ itidem dimissoriæ, & formatæ dicuntur a Nicæna Synodo relata in *c. 2. 73. dist.*, ubi ponitur formula earundem literarum; & ita intelligunt hunc textum glossa. 2. Innocen. Hostien. *num. 3.* & Joann. Andr. *num. 1.* exponentes verbum, *literas*, id est, continentes, ut possint ab alio Episcopo ordinari. Quas Hostiens. *num. 1.* appellat licentiales, quia inquit, per tales literas datur licentia, vel ordinandi, vel peregrinandi, & quas minor Episcopo non potest concedere, ut hic, & in *cap. Quamvis 68. dist. cap. Extraneo, & cap Primatus 71. dist. cap. Non oportet de consecr. dist. 5.* & multo minus
3 dimissorias, seu formatas, de quibus notatur in *capit. 1. & 2. de Cler. peregrin.* id est, quibus Clericus dimittitur, & absolvitur a potestate sui Episcopi, & perhibetur testimonium de vita, & Ordinibus illius, glossa. *unic. in c. Fraternitati de Cler. non residen* quarum formulam edidit Concilium Nicænum, & refertur in *cap. 1. 73. dist.* & has non
4 concedit Capitulum Sede vacante, quia sunt species alienationis, ut dicit Joan. Andr. in *d. cap. Fraternitati n. 1.* Dicuntur etiam dimissoriæ, quæ dantur appellantibus, & vulgo Apostoli appellantur, *l. Dimissorie, ff. De verborum signific* glossa. *in d. c. Fraternitatis*, & dicuntur dimissoriæ, quia ad eum, ad quem appellatur, causa dimittitur, Joan. Andr. *ibid. n. 3.*

In glossa. in *ver. Literas*, collige tres causas, in quibus 5
inferior Episcopo concedere potest literas commendatitias, seu dimissorias ad Ordines. Primus habetur in fine glossæ, cum scilicet inferior habet speciale mandatum ab Episcopo; hæc enim possunt ab Episcopo delegari, & committi, ut hic & in *cap. Cum Bertoldus, primo responso infra de sent. & re judic.* Hostiens. *hic n. 3.* & hæc, & similia secundum eum *n. 4. vers. Nec ista etiam non transeunt in generali commissione*, arg. *cap Post translationem in fin. de off. leg. l. Obligatione generali, ff. De pignor. cap. penul. in fin. de offic. Vicar.* ubi de hoc. Si tamen aliquis gereret 6
vices Episcopi generaliter, & in generali commissione esset hic casus expressus, vel aliqui similes apposita clausula generali, quæ consuevit apponi in hujusmodi literis, scilicet super præmissis, & in omnibus aliis ad nos spectantibus; utique posset dimissorias concedere, arg. *cap. 1. supr. eodom, & cap. Sedes Apostolica rescr. leg. Sed etsi, §. Quæsitum, ff. Si quis caution.* & notatur in *capit. unica infra de commod.* subdit tamen Hostiens. in præsentia Episcopi, qui sic generaliter hoc commisit, non debere hoc fine ipsius conscientia expediri, arg. *c. Volentes infra de off. leg. & cap. Romana in fin. de off. ordin. lib. 6.* & cum eo transit hic Jo. Andr. *n. 4. in gloss.* & ibi speciale, Butr. *n. 7.* & alii communiter, & hanc theoricam Host. sequitur etiam glossa. *fin.* & Doctores in *cap. 2. de off. ord. lib. 6.* Episcopo tamen in remotis agente ipsius in spiritualibus Vicarius generalis dare potest licentiam ordinandi, ut formaliter dicit text. in *cap. Cum nullus*, §. *Episcop. in fin. ordo lib. 6.*

Secundus casus est in *cap. Sede vacante, cap. Cum olim*, 7
de majorit. & obed. secundum glossa. & est text. in *d. §. Episcopo in fine*. Sed in hoc hoc hodie servari debet dispositio Concilii Tridentini in *cap. 10. sess. 7.* quo statutum est, ut non liceat Capitulis Ecclesiarum Sede vacante, infra annum a die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimissorias tam ex juris communis dispositione, quam etiam cujusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit concedere; si secus fiat, Capitu
lum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto, & 8
sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præsertim in criminalibus gaudeant; in majoribus vero ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sint ipso jure suspensi. Quam pœnam postea in *cap. 10. sess. 23.* Concilium extendit etiam ad illos, qui easdem literas non a Capitulo, sed ab aliis quibusvis in jurisdictione Episcopi loco Capituli Sede vacante succedentibus obtinerent. Quo decreto non 9
extenditur pœna interdicti imposita Capitulo, sed tantum pœna imposita obtinentibus dimissorias; unde vacante Prioratu Barensi cum Vicarius Capituli deputatus nonnullis subditis dimissorias concessisset, ut Prior consueverat, quatum vigore fuerunt ordinati, & dubitatum fuisset, an potuisset illas concedere, & an incidisset in pœnam *capit. 10. sess. 5.* quæ est, ut Ecclesiastico subjaceat interdicto: Sacra Congregatio die 18. Aprilis 1578. censuit eum, non potuisse concedere dimissorias, quia Capitulum Collegiatæ prohibetur, & quilibet alius, *dict. cap. 10. sess. 23.* non autem incidisse in pœnam Ecclesiastici interdicti *dict. capit. 10. sess. 7.* quia fuit tantum extensum ad personas obtinentium dimissorias a Vicariis Cathedralium, ut subeant eas pœnas, quas subirent obtinentes ab ipso Capitulo Cathedralis, quod voluit incurrere interdictum, juxta *capit. 10. session. 7.* Item forte esset dubium, 10
an respectu Capituli Cathedralis concedentis voluerit Concilium subire tantum pœnas *dict. capit. 10. sess. 23.* Ratio hujus dubitationis est, quia *capit. 10. sess. 7.* loquitur tantum in Capitulo Episcopali. Ita declarat ad literam *dict. capit. 10. sess. 23. vers: Pœnam*, & licet etiam *capit. 10. sess. 20.* prohibeat etiam Capitulo Collegiatæ, tamen nihil de Vicario deputato ab eo. Unde sicut *capit. 10. sess. 7.* de Capitulo loquens non extenditur ad Vicarium, ita *cap. 10. sess. 23.* nisi forte includi posset sub illis universalibus verbis, *aliis quibuscunque, &c.* Sed esto Vicarius Collegiatæ comprehendatur in prohibitione, non tamen videtur incidisse in pœnam *cap. 10. sess. 7.* qui illud extensum tantum est ad Vicarios Cathedralium *d. cap. 10. sess. 13. vers. Pœnam*.

Tertius casus, in quo inferior Episcopo concedere pot- 11
est commendatitias, seu dimissorias ad Ordines secundum glossa. est, quando Episcopus abest a Parochia sua, id est, diœcesi, & imminet necessitas, vel utilitas ordinandorum;

rum; quia tunc potest Archidiaconus illos præsentare aliis Episcopis, per quos ordinentur: si tamen hoc habeat ex consuetudine, quia absente Episcopo Archidiaconus supplet vices illius, argum. *cap.* 1. *& cap. Ad hæc supra eodem*, & sequuntur Butr. *hic. num.* 5. & Abb. *vers. Oppono*. Sed hanc glossam Bernardi reprobat Hostiens. *num.* 4. *vers. Sed quid si Episcopus*. Quia hæc litera contradicit; bene enim sciebat Papa illa jura, & tamen nullum casum excepit: & cum hoc prohibeatur generaliter, contradicit alia litera evidenter in *cap.* 2. §. *Si Episcopus defuerit infra de offic. Archipresbyt.* ibi, *Exceptis his, quæ prohibita sunt, Archypresbyter provideat. &c.*

His addi potest quartus casus, videlicet in Abbatibus, qui concedere possunt dimissorias secularibus, si in eos habeant Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, vel alias id eis competat ex Apostolicæ Sedis indulto; nam cum hoc casu possint eis Tonsuram, & minores Ordines conferre, ut est text. in *cap. Abbates*, juncta glos. *in ver. Tonsuram*, *de privileg. lib.* 6. utique eis possunt etiam literas dimissorias concedere, ut ab aliis ordinentur, *c.* 1. 72. *dist.*

Verum hodie in his servandum est Decretum Concilii Tridentini in *cap.* 10. *sess.* 23. quo statutum est, ut Abbatibus, ac aliis quibuscunque, quantumvis exemptis, non liceat imposterum intra fines alicujus diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exemptis esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre; nec ipsi Abbates, & alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcunque etiam Ecclesiarum Cathedralium, literas dimissorias aliquibus Clericis secularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium ordinatio ad Episcopos, intra quorum diœcesis fines existant, pertineat, non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.

Quo decreto stante, nulli omnino inferiorum ab Episcopo, excepto primo, & secundo casu superius proposito, licet hodie concedere personis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos; unde cessant quæ dicta sunt in tertio, & quarto casu de Archidiacono absente Episcopo, & de Abbatibus habentibus Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem. Sed quia nonnulli ex recentioribus adhuc censent hoc Decreto Concilii non comprehendi inferiores Prælatos habentes jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & Populum, exclusis Episcopis, non absre futurum putavi hanc dubitationem plene examinare.

12 Revoco igitur in dubium, an Abbates, qui in Parochos, & Parochianos jurisdictionem habent quasi Episcopalem privative ad Episcopum, possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere, non obstante Concilii Tridentini Decreto *c.* 10. *sess.* 23.

13 Ex juris communis dispositione Abbates, si Sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susceperint, Tonsuram, & minores Ordines conferre, & consequenter dimissorias concedere possunt non modo suis subditis regularibus, *capit. Quoniam 66. dist. capit. Cum contingat supra de ætat & qualit.* sed etiam secularibus, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem, ut est textus in *d. cap. Abbates*, *de privileg. lib.* 6. quem etiam de puris laicis, nec conversis, nec convertendis intelligit glos. ibi in *ver. Quasi Episcopalem*, & post Hugon. & Archid. confirmat Turrecrem. in *d. cap. Quoniam num.* 6. 69. *dist.* & docuit Innoc. *in rubr. de Cler. peregr. num.* 3. Angel. in *ver. Ordo secundo*, post Joann. Andr. & Butr. in *d. cap. Cum contingat de ætat. & qualitat.* Et hanc facultatem quoad subditos regulares expresse præservavit Concilium in *d. cap.* 10. *sess.* 23. sed illam sustulit quoad subditos seculares in illis verbis, *cuiquam*, *qui regularis subditus sibi non sit*: & paulo infra ibi, *aliquibus Clericis secularibus*, atque ita sustulit dispositionem prædictæ Decretalis *Abbates*, ut sæpius declaravit Sacr. Congregatio Concilii, & dixit etiam Rota coram Cardinali Seraphino *decis.* 985. *num.* 1.

14 Sed nihilominus, quamvis dispositio Concilii sit satis clara, non desunt tamen, qui illam in dubium revocent. Quidam enim existimant Decretum *d. cap.* 10. *sess.* 23. non valere, tum quia non derogat septimæ Synodo universali, de qua in *d. cap. Quoniam* 96. *dist.* tum quia non derogat privilegio in corpore Juris inserto, de quo in *d. capit. Abbates*, & utranque derogationem putant fuisse necessariam ad illius Decreti validitatem. Horum opinionem falsam esse diffuse probavimus *in c. Nonnulli a n.* 20. *usque in fin. supra de rescript.*

Sed alii paulo modestius, non audent affirmare Decretum illud esse nullum, sed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent jurisdictionem ordinariam in Parochos, & Parochianos privative ad Episcopum. Ac propterea hujusmodi Abbates eo Decreto non obstante posse suis subditis secularibus dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere opinatus est Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 2. *capit.* 212. *per tot.* & alii recentiores.

Moventur, quia cum hujusmodi Abbates habeant jurisdictionem Episcopalem, vel quasi in locis sibi pleno jure subjectis, censentur habere facultatem concedendi dimissorias jure proprio, cum sint Ordinarii, & vices Episcoporum gerant, secundum glos. in Clem. 1. *in ver. Propriis de reb. Eccles. non alien.* late Mandos. *reg.* 24. *qu.* 2. *n.* 4. *col.* 1. *in fin.*

Adducunt etiam pro hac sententia decisionem Rotæ in causa Salamantinæ jurisdictionis 9. Maii 1594. coram Cardinali Seraphino, in qua deciditur Abbatem exercentem jurisdictionem ordinariam in aliquo territorio ex consuetudine immemorabili confirmata a Sede Apostolica, posse concedere literas dimissorias ad Ordines suis subditis secularibus, non obstante Decreto *capit.* 10. *sess.* 23. per doctrinam glossæ in *capit. Cum nullus* §. *Inferiores in ver. Indultum de tempor. ordinat. lib.* 6. quæ sentit Prælatos inferiores ex consuetudine præscripta posse concedere literas dimissorias, & hujusmodi consuetudinem non censeri sublatam per posteriorem Constitutionem, juxta *c.* 1. *de Constit. lib.* 6. 15

Afferunt etiam simile Decreto *capit.* 20. §. *Ad hæc sess.* 24. in quo tametsi cautum fuerit, ut causæ matrimoniales, & criminales non inferiorum Prælatorum judicio; sed Episcopi tantum examini, & jurisdictioni relinquantur: tamen non comprehenduntur inferiores habentes jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in loco, exclusis Episcopis, ut Sacra Congregatio declaravit, & alia multa idem Gratianus congerit auctoritate eoruudem Abbatum. Quibus tameu non obstantibus dicendum est, Abbates hujusmodi nequaquam posse suis subditis secularibus literas dimissorias concedere; nam Decretum Concilii Tridentini in *dict. capit.* 10. *sess.* 23. cum statuat, ut Abbatibus, & aliis quibuscunque intra fines alicujus diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, non liceat cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre, nec literas dimissorias concedere; aperte includit Abbates, & inferiores illos, qui jurisdictionem quasi Episcopalem, & ordinariam habent; nam sive sequamur opinionem Archidiaconi, & Jo. Andr. asserentium inferiorem Prælatum posse præscribere territorium separatum a diœcesi Episcopi, sive sequamur opinionem Hostiensis, & Antonii de Butrio existimantium non esse possibile, ut inferior acquirat territorium, ut separatum ab Episcopo, itaut faciat caput in eadem civitate, seu diœcesi, sed ad hoc requiri privilegium Papæ, qui solus potest hoc concedere, ut per Abb. in *cap. Cum contingat n.* 18. & ibi dixi de foro compet. illud tamen certissimum est, ad constituendum Prælatum in statu nullius diœcesis, sive ex immemorabili præscriptione, sive ex privilegio, necessario requiri, ut habeat jurisdictionem Episcopalem in Clerum, & populum, excluso Episcopo, per hoc enim inferior efficitur Ordinarius cum territorio separato a quacunque diœcesi, ut tenet glos. in Clem. 1. §. *Volumus in ver. Diœcesani de for. comp.* Gemin. post Jo. de S. Georgio in *cap.* 2. *col.* 4. *vers. Quæro, an inferiores Prælati habeant territorium*, atque ibi etiam Archid. *sub n.* 10. *vers. Si vero per privilegium de constit. lib.* 6. glos. pragmaticæ sanctionis *tit. de annuis, &c. vers. In diœcesi pag.* 117. tunc enim territorium separatur a diœcesi Episcopi, & fit proprium Abbatis, quando privilegium nedum eximit, sed etiam tribuit jurisdictionem, secundum Jo. Andr. in *cap. Nimis circa med. de jurejuran.* Anchar. *in cap. Postnlasti sub n.* 4. *de for. compet.* Abb. *in c. Sicut unire de excess. Prælat.* & in Clem. *diœcesani, de vit. & honest. Cler.* Rot. *dec.* 207. *in fin. par.* 2. *divers.* Quamobrem dum Concilium decernit, ut Abbatibus etiam nullius diœcesis non liceat Tonsuram, & minores Ordines 16

17

con-

conferre, vel dimissorias concedere, nisi suis subditis regularibus; perinde est, ac si expresse id prohibuisset Abbatibus jurisdictionem ordinariam, & Episcopalem habentibus privative ad Episcopos. Idem enim omnino importat esse nullius diœcesis, & habere proprium territorium separatum a diœcesi Episcopi, secundum glossam præalleg. in dict. Clem. 1. *de foro compet.* & ibi Card. *in qu. n.* 2. Imol. *n.* 38. Vital. *n.* 4. & Abb. *n.* 15. Territorium vero sine omnimoda jurisdictione privative ad Episcopum ab inferioribus Prælatis acquiri non potest, secundum Gemin. & alios supracitatos. 18 19

Non obstat decisio Rotæ in causa Salamantinæ jurisdictionis; nam præterquamquod loquitur in suo speciali casu consuetudinis a Sede Apostolica confirmatæ, ulterius cum de illa actum esset in S. Congregatione, & compertum esset eam non esse conformem Decretis Concilii Tridentini, & declarationibus hac de re editis: Sacra Congregatio facta relatione Sanctissimo jussit eam non imprimi. Unde factum est, ut decisio illa non habeatur inter decisiones impressas Cardinalis Seraphini. 20

Neque applicatur doctrina glossæ, quod consuetudo Abbatum concedendi dimissorias non censeatur sublata per posteriorem Constitutionem. Siquidem Concilium in fine *d. cap.* 10. *sess.* 23. expresse derogavit non solum privilegiis, sed & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Unde sive hæc facultas competat Abbati jure ordinario, sive jure speciali privilegii, aut præscriptæ consuetudinis; indistincte sublata fuit a Concilio per prædictam generalem derogationem, Bart. in Extravag. *Ad reprimendum, in ver. Non obstantib. in fin. n.* 13. *vers. Tertio casu*, Bald. post Cyn. *in l. fin. C. Si contra jus, vel util. publ.* Frider. de Sen. *cons.* 47. *Habita super casu præfato n.* 2. *vers. Si diceremus, quod generalis derogatio*, Alex. *cons.* 122. *Viso puncto n.* 8. *lib.* 4. 21

Rursus non obstat, quod in Decreto *cap.* 20. §. *Ad hæc sess.* 24. ex sententia Sacræ Congregationis non comprehendantur Abbates nullius diœcesis facultatem habentes ante Concilium cognoscendi de causis matrimonialibus, & criminalibus in suos subditos, & omnem jurisdictionem. Siquidem Decretum illud loquitur per alia verba, quam loquatur Decretum *cap.* 10. *sess.* 23. nam in *d.* §. *Ad hæc*, Concilium prohibet, ne hujusmodi causæ Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio relinquantur. Quæ quidem verba non conveniunt Abbatibus nullius diœcesis, qui habent dignitatem excellentem, & primam post Pontificalem, Bald. *in cap. Pastoralis*, in gloss. *in ver. Superiores de offic. deleg.* & sequitur ibi Felin. *col.* 4. Lap. *alleg.* 84. *n.* 15. *vers. Item Abbatiam*, per text. in *cap. Si quis deinceps*, 16. *quæst.* 7. maxime si sint Abbates habentes jurisdictionem ordinariam, & Episcopalem privative ad Episcopos, per doctrinam Abbatis in Clem. *Diœcesani, de vit. & honest. Cleric.* ubi determinat etiam in materia nova, & inferenti præjudicium, appellatione diœcesani venire inferiores habentes supradictam jurisdictionem. Nec refragantur illa verba *d.* §. *Ad hæc, Et aliorum inferiorum*, quæ videntur comprehendere omnes Prælatos Episcopis inferiores, gloss. in *c. Cum ab Ecclesiarum, in ver. Ecclesiastica, de off. ordin.* quandoquidem dictio illa, *aliorum*, importat omnimodam similitudinem ad expressa, secundum Bald. *in l. Si fugitivi n.* 6. *C. de serv. fugit. & in l. Conventicula col.* 4. *in princ. vers. Si statutum, C. de Episc. & Cler.* Bart. *in l. Sed & is probari, in princip. col.* 1. *de excus. tut.* Bero. *cons.* 41. *n.* 10. *volum.* 1. Sed supra expressi fuerant Decani, & Archidiaconi, qui sunt inferiores Episcopis, & quoad legem jurisdictionis, & quoad legem diœcesanam, & quoad obedientiam, quam illis præstare tenentur. Ejusmodi enim inferiores utcunque exempti, quamvis non sint de diœcesi, sunt tamen in diœcesi, Cardin. in Clem. 2. §. *Simili n.* 4. *de privil.* Rota *decis.* 207. *n.* 2. *part.* 2. *diversi.* Ergo illa verba, *aliorum inferiorum*, non comprehendunt Abbates, de quibus agitur. At Decretum *d. cap.* 10. *sess.* 23. disertis verbis loquitur de Abbatibus nullius diœcesis, qui alii non sunt, quam habentes jurisdictionem ordinariam in Clerum, & populum, exclusis Episcopis, ut ostensum est supra. Merito de uno Decreto ad aliud non est facienda illatio, *l. Papinianus exuli, ff. de minor. cum vulg.* Præsertim vero, quia inter illa a Concilio aliæ etiam differentiæ constituuntur, & in specie *d.* §. *Ad hæc*, non comprehendit inferiores habentes facultatem cognoscendi causas matrimoniales, & criminales ex immemorabili consuetudine, ut S. Congreg. censuit; At *cap.* 10. expresse sustulit præscriptiones, & consuetudines etiam immemorabiles. 22

Demum non obstant illa verba *dict. cap.* 10. *Intra fines alicujus diœcesis existentibus*, quæ a contrario sensu videntur innuere, ut si locus nullius diœcesis omnino extra fines cujusque diœcesis existat, non sit locus prohibitioni Concilii; nam respondetur ea verba habere alium sensum; tantum enim important, ut si locus nullius sit intra fines alicujus diœcesis, ordinatio Clericorum, & concessio literarum dimissorialium spectet solummodo ad Episcopum, intra cujus diœcesis fines idem locus situs est, juxta terminos *d. cap.* 10. Quod si locus sit omnino extra fines, non sequitur a contrario sensu, ut ad nullum Episcopum id jus pertineat; eo enim casu hoc jus ex sententia S. Congregationis competit illi Episcopo, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, & qui potest eundem locum visitare jure delegato, ad præscriptum *cap.* 9. *sess.* 24. per quod declaratur Decretum *d. cap.* 10. *sess.* 23. ut late ostendimus in *cap. Nullus n.* 10. *infra de Paroch. in quæstione*, an Episcopus, quando & quomodo possit loca nullius diœcesis visitare, & illorum subditis Ordines conferre, & dimissorias ad Ordines concedere; ubi etiam in fine responsum est ad exceptionem, quæ habetur in *cap.* 11. *sess.* 25. *de reg.* de locis, in quibus Abbates Episcopalem, & temporalem jurisdictionem exercent in Parochos, & Parochianos. 23

Itaque nullus Prælatus inferior regularis, aut secularis hodie reperitur, cui liceat Tonsuram, & minores Ordines conferre personis secularibus, tametsi omnimodam jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, ac etiam temporalem habeant in Clerum, & populum, exclusis Episcopis; & sive illorum territorium sit intra fines alicujus diœcesis, sive extra: nec scio quenquam post Concilium obtinuisse super hoc privilegium a Sede Apostolica. Sed nec quisquam eorum circumscriptis privilegiis post Concilium dimissorias ad Ordines suscipiendos concedit cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit. Unde S. Congreg. olim declaravit, nec Abbati Cassinensi, nec Cavensi, nec Farfensi, nec Sublacensi, nec Castri Durantis (*hodie Urbanea*) nec Nonantulano, nec S. Laurentii in Campo hanc facultatem competere, quamvis Abbas Cassinensis cum prætenderet per suppressionem Episcopatus se remansisse in propria diœcesi, ex sententia S. Congregationis id obtinuerit ex privilegio Sixti V. & Abbas Monasterii Cavensis, in cujus territorio, & ex cujus redditibus Ecclesia Cathedralis Cavensis erecta fuit, cum prætenderet se posse dimissorias concedere in vim concordiæ, seu pacti onerosi in limine erectionis ante Concilium a Sede Apostolica confirmati, obtinuerit super hoc indultum a Paulo V. ex ipsius Congregationis sententia. Concedunt quidem prædicti, & alii similes Abbates literas testimoniales, seu commendatitias, quas Jo. Andr. appellat pacificas in *cap. Fraternitati n.* 2. *de Cler. non resid.* & de quibus dictum est supra *in* 1. *notab.* idque præbuit multis occasionem erroris, existimantibus prædictos Abbates concedere literas dimissorias ad Ordines, cum tamen non concedant, nisi dictas commendatitias, in quarum vim, cum jurisdictionem non conferant, sicut dimissoriæ, non licet alieno Episcopo quenquam ordinare, ut censuit Sacra Congregatio. Ideoque cum Archimandrita Messanen. in literis testimonialibus uteretur verbo, *Mittimus*, faceret mentionem de Ordinibus, quodque proclamata præcesserint, prætenderetque se non esse comprehensum Decreto Concilii, eo quod non modo esset nullius, sed etiam extra fines diœcesis Messanen. Item cum Archiepiscopus conquereretur, quod ex literis Congregationis Episcoporum Archimandrita deberet attestari de qualitatibus Ordinandorum, de valore beneficii, &c. Sanctissimus jussit omnia reduci ad formam Decretorum Congregationis Concilii. 24 25 26

Quæ omnia clarius patebunt ex subjectis resolutionibus ipsius Sacræ Congregationis. 27

Et primo, Cardinalis Farnesius obtinens in Commendam Abbatias S. Zeni, & Farfæ, in quibus habet jura Episcopalia, dubitavit, an posset dimissorias ad Ordines concedere: Sacra Congregatio respondit non posse, licet die 26. Januarii 1635. hæc facultas fuerit concessa Cardinali Barberino, sicut etiam facultas faciendi concursus, ut habetur in Registris S. Congregationis Episcoporum 26. Aprilis 1641.

Item Episcopus Oscen. petiit declarari, an *c.* 10. *sess.* 23. 28

prohibens Abbatibus concedere dimissorias, habeat locum in habentibus usum mitræ, & baculi, Sac. Congregatio censuit Episcopo rescribendum ex Decreto Concilii *cap.* 10. *sess.* 23. nulli Abbati licere quocunque privilegio suffulto concedere alicui Clerico seculari literas dimissorias etiam ad Ordinarium directas.

29 Item instante Cardinali Medices declarari, an ipse uti Præpositus Praten. posset concedere suis subditis secularibus dimissorias ad Ordines; & sic an *cap.* 10. *sess.* 23. procedat etiam in Abbatibus secularibus exemptis, & ordinariam jurisdictionem habentibus: Sac. Congregatio censuit Præpositum Praten. ex Concilio *cap.* 10. *sess.* 23. non posse dare dimissorias suis subditis secularibus, sicque d. *cap.* 10. intelligi tam de secularibus, quam de regularibus respectu Clericorum secularium.

Ad hæc dubitante Præposito Piscien. habente in suos subditos quasi Episcopalem jurisdictionem, an eos posset ordinare quoad minores Ordines, literasque dimissorias quoad majores eisdem concedere juxta privilegium ei concessum a Leone, præsertim cum habeat populum, & territorium a quocunque alio distinctum: Sac. Congregatio censuit non posse.

30 Item proposito dubio, an Episcopus, cui commendatum est Monasterium exemptum, possit sibi seculares subditos ratione dicti Monasterii ordinare, non obstante *cap.* 10. *sess.* 23. S. Congreg. censuit non posse, quia ordinaret eos subditos tanquam Abbas, non tanquam Episcopus.

31 Ulterius cum terra Putiniani nullius diœcesis jurisdictioni Hospitalis S. Joan. Hierosol. in temporalibus, & spiritualibus subesset, dubitavit, a quo possent ordinari homines dicti loci; & an tenerentur adire Episcopum Motulan. qui cum obtinente d. Hospitale super jurisdictione spirituali dictæ Terræ litigat: Sacra Congregatio censuit facultatem hanc relinquendam viciniori Episcopo, si nescitur intra cujus diœcesis fines consistant, & vicinitatem attendi Ecclesiæ, non territorii, ut alias decisum fuit super *cap.* 9. *sess.* 24. nec habendam esse rationem Episcopi litigantis.

Item Episcopus Marsican. dubitavit, an posset visitare Oppidum Caven. in quo Congregatio Cassinen. utranque jurisdictionem exercet, & hominibus ejus oppidi literas dimissorias concedere: Sacra Congregatio censuit quoad *c.* 10. *sess.* 23. dimissorias dandas esse a solo Episcopo, sed quoad *c.* 11. *sess.* 25. *de regul.* cum Monachi in eo oppido utranque jurisdictionem spiritualem, & temporalem exerceant, non posse Episcopum visitare. 32

Rursus Cardinalis Urbini obtinens Abbatias Sancti Laurentii in Campo, & Castri Durantis nullius diœcesis intra fines alicujus diœcesis non consistentes, exemptos, quarum Commendatarii subditis literas dimissorias concedere, & Ordines conferre consueverunt, dubitavit, an eadem & ipse facere posse: S. Congr. censuit non posse, sed hoc jus spectare ad Episcopum, intra cujus diœcesis fines Abbatiæ consistunt; & si intra nullius fines existant, vel id non constet, ad viciniorem, nisi regulares subditi sint. 33

Demum censuit, Abbatem regularem nullius diœcesis intra alicujus diœcesis fines non consistentem, territorium separatum, & utranque jurisdictionem habentem in Parochos, & Parochianos, habentem etiam spontaneam renunciationem Episcoporum a Sede Apostolica confirmatam, non posse minores Ordines Clericis secularibus conferre, nec dimissorias concedere; sed harum concessionem spectare ad Episcopum viciniorem, non autem ad Episcopos, qui cesserunt. 34

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Honorius III. Abbati Ariminen. Trecen. Diœcesis, & Archidiac. & Decano sancti Stephani Trecen.

CAPUT X.

Dilecto filio: & infra. Ad petitionem Archidiaconi Senon. conquerentis, quos Abbas, & Conventus Monasterii sancti Petri Senon. procurationem annuam, & quædam alia ratione sui Archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra justitiam denegabant: Abbati sancti Crispini, & collegis ejus dedimus in mandatis, ut audirent causam, & fine debito terminarent. Coram quibus petiit prædictus Archidiaconus, ut cum Monasterium intra metas sui Archidiaconatus sit situm, Abbas & Monachi sibi obedirent in his, quæ pertinent ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem, ad jus (ut dicebat) Archidiaconale spectantes, videlicet ut coram se conquerentibus responderent; citati etiam venirent ad ejus præsentiam, & ejus mandata honesta, & sancta secundum Deum de correctione excessuum, & aliis, quæ Archidiaconi solent, & possunt rationabiliter injungere, audituri, & (salva sua regula, & Abbatis sui debita obedientia) servaturi. Petiit insuper, ne de cetero facerent aliquos de Senon. baillivia, eo prætermisso, coram officiali Senon. Archiepiscopi conveniri: asserens illos prius debere conveniri sub ipso, quam coram officiali prædicto; specialibus ipsius Archiepiscopi, & hominum, ac familiæ suæ causis duntaxat exceptis: & infra. Ideoque discretioni vestræ mandamus, quatenus per majores Ecclesiæ Senon. Canonicos, qui habere debent de hujusmodi consuetudine notitiam pleniorem, super his solicite veritatem inquiratis, & nisi vobis constiterit præfatum Archidiaconum, vel prædecessores ipsius, de pacifica sic obtenta consuetudine, jurisdictionem aliquam in ipso Monasterio, vel in hujusmodi Abbatiis hactenus habuisse, præfatum Monasterium ab ejus impetitione penitus absolvatis, perpetuum super hoc ipsi Archidiacono silentium imponentes. Si vero de præmissis constiterit per eosdem, eandem jurisdictionem duntaxat adjudicantes eidem, in Monasterio supradicto, quam ipsum vel prædecessores suos in Monasterio ipso, vel in eisdem Abbatiis habuisse constiterit, super aliis perpetuum ei silentium imponatis.

1 *Dilecto*. Archidiaconus in Monasteriis jurisdictionem non habet, nisi quantum tribuit ei generalis, vel specialis consuetudo. Hoc dicit Joannes Andreas Bellamar, Butr. Cardin. Anch. Abb. & Joann. de Anan. Et sunt tres partes. In prima, generalis causæ commissio. In secunda, ibi, *Coram*, actoris petitio. In tertia, ibi, *Ideoque*, secunda determinata commissio, Joan. Andr.

Pro intelligentia hujus text. vide quod scripsi in *cap. Nullus n.* 24. *de foro compet.*

DE

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

UT *Archipresbyter*. Hæc tria capitula non summantur, nec dividuntur propter multiplicitatem dictorum. Sed tamen secundum Joann. Andr. Butr. Abb. & alios principaliter hoc intendunt: Archipresbyter civitatis subest Archidiacono, & principaliter præest Presbyteris, & Presbyteralibus officiis.

Archidiaconi, & Archipresbyteri officia invicem se habent tanquam excedentia, & excessa. In specie autem in quibus consistant, & in quibus distinguantur, examinavi in *c. Ad hæc a n. 1. usque in fin. sup. tit. prox.* ubi plene videas.

DE OFFICIO CUSTODIS.

Ex Libro Romani Ordinis.

CAPUT I.

CUstos Ecclesiæ, cui ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodienda committuntur, oportet ut sui Archidiaconi jussioni in punctis obediat: in Canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso Archidiacono jubente, ab eo pulsentur: pallia vel linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indesinenter custodiat: lampades & laternas in accendendo, seu extinguendo pervigil existat, ne aut supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit Ecclesia; sed omnia cum discretione agantur, quæ noscitur omnium virtutum esse mater. Si vero is minus idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archidiacono coerceatur, ut se emendet: si autem indomitus permanserit, Archidiaconus Episcopo denunciando provideat, ut indecente ejecto, aptus domui Dei constituatur minister, ut omnia in laudem Dei fiant.

SUMMARIUM.

1 *CUstos Ecclesiæ dicitur is, cui ea, quæ Ecclesiæ competunt, custodienda committuntur sub obedientia Archidiaconi.*
2 *Custodis officium quod sit.*
3 *Campanarum usus multiplex; & ad quid fuerit adinventus, & n. seqq.*
5 *Indulgentiam plenariam pro recitantibus salutationem Angelicam ad tria signa campanæ in solis occasu dicitur concessisse Adrianus VI.*
5 *Campanæ cur beneditantur.*
6 *Et unde dictæ.*
7 *Tintinnabulorum sex sunt genera.*

CUstos Ecclesiæ. Ponit quæ spectant ad officium Custodis, & non dividitur.

1 Nota primo ex principio literæ, quis dicitur Custos Ecclesiæ. Dicitur enim is, cui ea, quæ Ecclesia competunt, custodienda committuntur sub obedientia Archidiaconi.

2 Secundo, nota plura, quæ ad officium Custodis pertinent: oportet enim primo, ut in horis Canonicis pulset tintinnabula, seu campanas jubente Archidiacono. Secundo, ut pallia, & linteamina altaris, seu cuncta utensilia Ecclesiæ indesinenter custodiat; excipe tamen vasa aurea, & argentea, & vestimenta pretiosa, quorum custodia pertinet ad Sacristam, ut *cap. unic. sup. de offic. Sacrist.* secundum Host. hic *num. 2. in ver. Utensilia*, & Jo. Andr. *n. 1. in eod. ver.* Tertio, ut lampades, & laternas in accendendo, seu extinguendo pervigil existat, ne aut supra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obscurior sit Ecclesia, ut in litera.

3 Tertio, nota ibi, *In Canonicis horis signa tintinnabulorum*, unum peculiare signum pulsationis campanæ, videlicet horarum dicendarum, ut hic, & in *cap prox. vers. Et per singulas infra eod.* Alibi hoc est signum Capituli congregandi, ut in *cap. In causis*, §. 1. *ante finem*, ibi, *Campanam pulsari fecerunt, ut moris est, ad Capitulum congregandum, supra de election.* Sed & quandoque est signum gratiarum actionum, veluti cum Christiani adversus aliquem obtinuerunt aliquam gloriosam victoriam. Quandoque est signum celebratæ electionis: quandoque subtractionis alicujus ab hac vita: quandoque aliquem excommunicandi: quandoque gaudii, & honoris, & alicui personæ sublimi processionaliter occurrendi: quandoque ignem extinguendi, & ad bellum exeundi: quandoque lectum intrandi: quandoque parlamentum populi convocandi: quandoque ad mensam veniendi: quandoque ad scholas, quandoque ad prædicationem convenendi; & quandoque corpus Episcopi honorandi. Quæ signa singillatim recenset Host. *hic num.* 1. & post eum Joan. Andr. *n.* 13. Bellamer. *num.* 4. Cardin. *n.* 2. *vers. Quero in eo quod dixi de tintinnabulis*, Anchar. *n.* 4. & Abb. *n.* 2. Addit Joan. Andr. *d. n.* 13. quod est etiam signum salutationis Beatæ Mariæ Virginis in crepusculo de laudabili 4
consuetudine, ad quam orantibus cum salutatione Angelica Clemens Papa dedit indulgentias, ut refert Bellamera *n.* 5. & Adrianus VI. dicitur concessisse Indulgentiam plenariam omnibus Christi fidelibus, qui ad tria signa campanæ in solis occasu ter recitant salutationem Angelicam cum versiculo *Angelus Domini nunciavit Mariæ, &c.* Et generaliter est signum multorum aliorum, secundum varios mores, & consuetudines Civitatum, ut per Anchar. hic *in fine.* Adde tu Concilium Colonienſe *part. 9. in tit. de constitutionibus, & consuetudinibus, cap. 14. tom. 4. Concilior. part. 2. pag. 201. col. 1.* ubi sic legitur: *Benedicuntur quoque Campanæ, ut sint tubæ Ecclesiæ militantis,* 5
quibus vocetur populus ad conveniendum in templum, & audiendum Verbum Dei: Clerus vero ad annunciandum mane misericordiam Dei, & veritatem ejus per noctem, ut per illarum sonitum fideles invitentur ad preces, & ut crescat in his devotio fidei. Quamvis etiam Patres alio respexerint, videlicet ut Dæmones tinnitu Campanarum Christianos ad preces concitantium terreantur, quin potius precibus ipsis territi abscedant, illisque submotis, fruges, mentes, & corpora credentium serventur, ut procul pellantur hostiles exercitus, & omnes insidiæ inimici, fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempestatum, & fulgurum temperentur, infesta tonitrua, & ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum, & aereæ potestates prosternantur. Breviter, ut audientes confugiant ad Sanctæ Matris Ecclesiæ gremium, ac ante Sanctæ Crucis vexillum, cui flectitur omne genu. Hæc ibi. Quæ omnia complectitur glossa *unica* in extravag. Joann. XXII. *Quia cunctos de offic. Custod.* ubi campana de se ipsa loquitur his versibus.

Laudo Deum verum, Plebem voco, congrego Clerum,
Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

Dicitur autem Campana a Campania, ut dicunt Host. 6
Jo. Andr. & alii supracitati *n.* 3. vel majora vasa a Campania regione; minora vero Nolæ sunt appellatæ a Nola civitate Campaniæ, ubi primum illarum usus fuit adinventus, ut notat Speculat. *in Rationali divini offic. lib. 1. in tit. de Campanis in prin.* & Jo. de Selva in *tr. de benef. par. 1. q. 5.*

n. 93. Sed de antiquiori tintinnabulorum, & campanarum usu in Ecclesia, lege Cardinalem Baronium *Annalium tom.* 1. *ad annum Christi* 58. *pag.* 16. *vers. Ceterum*, & *fol. mihi* 403. Sunt autem tintinnabulorum, quibus Ecclesia utitur, sex genera, ut notat Speculator *ubi supr. n.* 11. & ex ipso Joan. de Selva *loc. cit. num.* 98. videlicet Squilla, Symbolum, Nola, Noluba, seu Dupla, Campana, & Signum. Squilla pulsatur in Triclinio, id est Refectorio; Symbolum in Claustro; Nola in Choro; Noluba, seu Dupla in Horologio; Campana in campanili; Signum in turri: quodlibet tamen generaliter potest nuncupari tintinnabulum, & minora tintinnabula appellantur Campanulæ in prælegata Extravag. *Quia cunctos*, *vers. Verum campanulas*, *quæ in Refectoriis*, *de off. Custod.* & de illarum significatione, & allegoria plene videas apud Speculatorem, *ubi supra n.* 4. *& seqq.* & Joan. de Selva *loc. cit.* & an Religiosis Mendicantibus liceat in eorum Ecclesiis, & Oratoriis unam, vel plures habere campanas, die ut scripsi in *cap. Patentibus a n.* 6. *usque ad n.* 28. *de privil.* De campanis scripserunt Jodocus Coccius in *Thesaur. Cathol. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 7. Jodocus Lorithius in *Thesauro Novo Theologico*, Petrus Crespetius in *Summa Cathol. fid. eod. ver.* & campanas legitime benedici, Vvilhelmus Lindanus in *Apolog. pro Relig. concord. tom.* 3. *cap.* 52.

DE OFFICIO VICARII.

Honorius III. Vigorien. Episcopo.

CAPUT VI.

EX parte tua fuit propositum coram nobis: & infra. Mandamus, quatenus perpetuos Vicarios, ut in Ecclesiis, in quibus Vicarias obtinent, residеant, & se in Presbyteros (ut eorum cura exigit) faciant promoveri, per subtractionem proventuum, vel ipsarum Vicariarum, compellas.

SUMMARIUM.

1 *Vicarii perpetui compelluntur ordinari, & Ecclesiis deservire per subtractionem proventuum, & Vicariarum.*
2 *Vicarii perpetui tenentur ad residentiam sicut Parochi intitulati.*
3 *Vicarius perpetuus tenetur habitare in domo Parochialis Ecclesiæ, & in ejus defectum, in alia a se conducta infra limites Parochiæ.*
4 *Coadjutores perpetui in cura animarum ea lege ad residentiam tenentur, qua Rectores Ecclesiarum Parochialium.*
Nec possunt sibi alios Vicarios substituere, ibid.
5 *Vicarius perpetuus tenetur se facere in Presbyterum ordinari, sicut Rector principalis, n.* 25.
6 *Beneficium quodlibet curatum habet ordinem Presbyteratus annexum.*
7 *Vicarii perpetui habent curam animarum.*
8 *Et in eis habent locum jura de pluralitate incompatibilium, de ætate, & promotione ad Sacerdotium.*
9 *Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum curam animarum habentium, & eam per Vicarios temporales exercentium, an cogi possint ad constituendos Vicarios perpetuos, qui eam curam exerceant, & num. seqq. usque ad num.* 14.
10 *Anne expediat, ut Sedes Apostolica decernat de cetero hujusmodi Vicarias perpetuos in prædictis Ecclesiis esse instituendos, & n. seqq. usque in finem.*
11 *Vicarii perpetui instituendi sunt in Parochialibus unitis Capitulis, Collegiis, Monasteriis, & piis locis.*
12 *Vicarii temporales instituи possunt a Capitulis in Parochialibus sibi pleno jure subjectis.*
13 *Cura animarum incumbit Capitulo, non autem Episcopo cum Ecclesia Collegiata habet Parochiam.*
14 *Cura animarum in Cathedralibus, & Collegiatis curatis non est penes singulares personas, sed penes Capitulum.*
15 *Cura non est dividenda inter Sacerdotes, sed unus constituendus qui eam regat.*
16 *Mutatio frequens Ministrorum est plerunque Ecclesiis perniciosa.*
17 *Curam animarum exercentes quas qualitates habere debeant ex sacrorum Canonum præscripto.*
18 *Hæresum causa, Pastorum absentia.*
19 *Vicarii perpetui in quos tota cura animarum translata est, habent curam tam in habitu, quam in exercitio.*
20 *Item habent verum titulum.*
21 *Item veniunt Parochi appellatione.*
22 *Vicaria perpetua comprehenditur in extravaganti Execrabilis, & est incompatibilis cum alia simili Vicaria, vel beneficio curato, & n. seqq.*
24 *Vicarius perpetuus comprehenditur in Clem. Gratiæ, de rescriptis.*
25 *Vicarius perpetuus tenetur suscipere infra annum Ordinem Presbyteratus.*
26 *Regula de annali, & de idiomate habet locum in Vicariis perpetuis, & seqq.*
27 *Episcopus non potest dispensare cum Vicario perpetuo super ætate, n.* 17.
28 *Vicarii perpetui privari non possunt absque legitima causa.*
29 *Vicarius perpetuus fundat intentionem suam super decimis.*
30 *Vicarii temporales non possunt constituere Procuratores ad agendum, sicut possunt perpetui pro juribus suis.*
31 *Vicarius Ecclesiæ an dici possit Rector Ecclesiæ.*
32 *Vicarii amovibiles an comprehendantur in dispositione de Vicariis perpetuis.*
33 *Vicarii temporales non habent titulum.*
34 *Ecclesiæ conductitiis Sacerdotibus non committendæ.*
35 *Vicarii perpetui utiliter instituti in Ecclesiis Patriarchalibus, & Collegiatis Urbis curam animarum habentibus, n.* 25.
36 *Vicarii perpetui an sint constituendi in Monasteriis curam animarum habentibus.*
37 *Præjudicium minimum non attendendum.*

EX parte. Vicarii compelluntur ordinari, & Ecclesiis deservire per subtractionem proventuum, & Vicariarum. Hoc dicit. Et in prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio, ibi, *Mandamus.* 1

Nota primo, ibi, *resideant*, Vicarios perpetuos, id est, authoritate Episcopi institutos secundum Hostiensem, teneri ad residentiam, sicut tenentur Parochi intitulati. Unde fit, ut quemadmodum Parochus tenetur habitare in domo Parochialis Ecclesiæ, nec permittendus est in alia domo habitare, etiam infra limites Parochiæ, ut dixi in *cap. Extirpanda*, §. *Qui vero n.* 12. *infra de præben.* ita & Vicarius perpetuus ex sententia Sacr. Congregationis Concilii residere teneatur in ædibus Parochialis unitæ Præbendis Capitularibus, non obstante immemorabili consuetudine. Quod si Parochialis ædibus careat, teneatur residere in alia domo propinquiore infra Parochiæ limites a se conducta. 2 3

Similiter declaravit Sac. Congregatio, Rectores Capellaniarum, seu beneficiorum, quibus in exercenda cura animarum onus coadjuvandi Rectorem Parochialis Ecclesiæ annexum est, ea lege ex Conc. Trid. *cap.* 1. *sess.* 23. ad residendum teneri, qua Rectores Parochialium Ecclesiarum ex eodem Decreto tenentur. Et alias consulta, an Coadjutores perpetui in cura animarum exercenda Rectori a Sede Apostolica concessi, residere teneantur: 4

Respon-

Respondit, Episcopum ex Concilio Tridentino *cap. 1. sess. 23.* posse eos cogere ad residentiam, & curam animarum personaliter exercendam. Ad hoc *cap. Clericos sup. eod.* ubi est expressum, Vicarios perpetuos non posse sibi alios Vicarios substituere, cum id satis sit absonum, & absurdum.

5 Secundo, nota ibi, *Presbyteros*, Vicarium perpetuum teneri se facere in Presbyterum ordinari, sicut Rector
6 principalis, ut per Card. *n. 1. in 2. not.* Unde generaliter colligit Anton. de Butr. *n. 1.* quodlibet beneficium curatum habere annexum Ordinem Presbyteratus.

7 Ultimo, nota ibi, *Ut eorum cura exigit*, Vicarios perpetuos habere curam animarum, ut hic probatur, *& in cap. Super eo de præbend. lib. 6.* Et notant hic gloss. 1. Joan. Andr. & Bellam. ambo *n. 1. in ver. Cura*, Anton.
8 de Butr. in 3. *not ab.* Card. & Anchar. ambo *n. 1. in 1. not.* Unde infertur, ut Decretalis *De multa, de præben. cap. Cum in cunctis de elect. & cap. Licet Canon eodem tit. lib. 6.* ita vendicent sibi locum in Vicariis perpetuis, sicut in Parochialium Ecclesiarum Rectoribus; quod hodie est expressum in *Clem. unic. de offic. Vicar.*

9 QUÆRO, an Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum curam animarum habentium, & eam per Vicarios temporales exercentium, cogi possint ad constituendos Vicarios perpetuos, qui eam curam exerceant.

10 Anve expediat, ut Sedes Apostolica decernat de cetero hujusmodi Vicarios perpetuos in prædictis Ecclesiis esse instituendos.

Quoad primam partem propositæ quæstionis, inspecta juris communis dispositione, videtur respondendum, prædicta Capitula minime cogi posse ad deputandos Vicarios perpetuos.

11 Nam etsi alias in beneficiis Ecclesiasticis curatis, quæ Cathedralibus Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, Monasteriis, Beneficiis, seu Collegiis, aut piis locis quibuscunque perpetuo sunt unita, instituendi sint Vicarii perpetui, *cap. Extirpande*, §. *Qui vero de prebend. cap. de Monachis eod. tit. & c. 1. de Capell. Monachorum lib. 6. c. Tuarum de privil.* quem textum post alios ponderat ibi Marian. Socin. *n. 10. & cap. 7. sess. 7.* Concilii Tridentini.

12 Ubi tamen beneficia curata sunt in eisdem Ecclesiis Cathedralibus, seu Collegiatis, pleno jure eis subjecta, possunt Capitula dictarum Ecclesiarum, penes quæ animarum cura residet, pro libitu deputare Vicarios temporales idoneos, gloss. communiter recepta in *Clem. Frequens in ver. Ad mensam, de excess. Prælat.* quam ibi Abb. *n. 17.* dicit ad hoc esset valde notabilem, & sequuntur ceteri, præsertim Vitalin. *n. 82. cum seqq.* Anton. de Butr. *cons. 51. n. 6.* Rota *decis. 2. sub tit. de excess. Prælat. alias est 273. in novis, & decis. 1. sub tit. de offic. ordinar. quæ est 290. in antiquis*, Rebuff. in *praxi benef.*
13 *tit. de Vicar. perpetuis n. 6.* Ubi enim Ecclesia Cathedralis habet Parochiam, jura Parochialia pertinent ad Capitulum, non ad Episcopum, *cap. Cum super de sepultur.* ubi notat post alios Abb. *not ab. 3. n. 4.* & idem Panorm. in *cap. 1. n. 5. de Capell. Monach.* ubi ait: In Ecclesiis secularibus, & Collegiatis videmus, quod unus, vel duo exercent curam nomine Collegii: nec per hoc notatur diversitas, quia is facit cujus nomine fit, *cap. Cum quis, de sent. excomm. lib. 6. cap. Cum venissent de institution.* Et sane, inspecta juris communis dispositione, res videtur satis clara.

Quo vero ad secundam partem videtur respondendum, magnopere expedire, ut Sanctissimus statuat, de cetero instituendos esse Vicarios perpetuos in dictis Ecclesiis; quod suadetur ex sequentibus.

14 Primo, quia cum beneficia curata sunt in Ecclesiis Cathedralibus, seu Collegiatis, animarum cura non est penes singulos Canonicos in particulari, sed potius penes Collegium, seu Capitulum, Oldrad. *cons. 7.* Roman. *cons. 235. n. 2. & 3.* & tenet gloss. Joann. Andr. in *Clem. ult. in verbo Capitulo, de reb. Eccles. non alien.* quatenus se remittit ad notata per Hostien. in *cap. Exposuisti, de præb.* sequitur Marian. Socin. in *cap. Sicut unire n. 125. de excess. Prælat.* atque ita decisum fuisse, refert Puteus *decis. 288. lib. 1.* Rebuff. in *praxi beneficiorum tit. de non promotis intra annum n. 64. & 65.* At Capitulum penes quod residet cura animarum, etsi dicatur repræsentare personas ejusdem Capituli viventis, non tamen est persona vera, sed ficta, & repræsentata, & carens anima. Facit text. in *c. Romana*, §. *In universitatem, de sententia excommunicationis lib. 6.* & tradit Imol. in *l. Mortuo, ff. de fidejussoribus*, Felin. in *cap. Eam te n. 14. vers. Secunda declaratio de rescript.* Gomes. in *regul. de annali q. 12. col. 1.* & sic Parochia non habet certum, & particularem Pastorem, qui curam animarum exerceat.

Siquidem cum quid est commune pluribus ut sic, nullus de Collegio potest dicere: Hoc est meum, Lapus *alleg. 50. n. 15.* & ut ait Div. Thom. in *1. sentent. dist. 19. quæst. 1. art. 1. ad primum:* Omne id, quod convenit pluribus, convenit eis secundum id quod est eis commune, non autem secundum id quod est eis proprium; atque ita inconveniens videtur, ut in hujusmodi Ecclesiis non sit unus, & certus Rector, seu perpetuus Vicarius, cui animarum cura incumbat, *cap.* 15
Sicut 21. quæst. 2. Sicut, inquit, *in unaquaque Ecclesia unus Presbyter esse debet, ita ipsa quæ sponsa, vel uxor ejus dicitur, non potest dividi in plures Presbyteros, sed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam caste, & sincere regat.* Facit *cap. Cum non ignores de præben.* ibi, *Cum non ignores, quod una Ecclesia unius debeat esse Sacerdotis.*

Suadetur secundo, quia, ut inquit Aristoteles *2. Politicorum cap. 2.* quæ communia sunt, negligentius curari, atque asservari solent, & ut dicitur in *l. Meminimus, Cod. Quando, & quibus quarta pars debetur, lib.* 10. naturale vitium est negligere, quod communiter possidetur, utque se nihil habere, qui non totam habeat, arbitretur.

Suadetur tertio, quia experientia, quæ est efficax rerum magistra; *cap. Quam sit de elect. lib. 6.* & veritatis probatio legitima, *Clement. Cum Ecclesia de ætat. & qualit.* docuit in dictis Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, in quibus est cura animarum communis, circa nominationem, ac deputationem Vicariorum temporalium, crebras inter ipsos capitulares oriri discordias, & contentiones, cum quilibet eorum studeat nominare Vicarium pro suo libitu, & sæpe etiam non zelo utilitatis Ecclesiæ. Ad hoc *l. Cum Pater*, §. *Dulcissimis, ff. de legat. 2.* ibi, *Cum discordiis sedandis prospexerit, quas materia communis solet excitare*, & quod notat gloss. in *cap. 1. in ver. Dissolveretur Religio, ne Sede vacan. & in cap. Nullus in ver. In mutuam 17. qu. 4.*

Suadetur quarto, quia cum Vicarii temporales, qui solent nominari per dicta Capitula, sint ad nutum eorum amovibiles, sæpe etiam sine causa ob privatos affectus a Capitulis amoventur.

Hæc autem frequens Ministrorum mutatio ut plu- 16
rimum est valde Ecclesiis perniciosa, arg. text. cum ibi notatis in *Clem. Cum illusto de renunciat.*

Suadetur quinto, quia ex parte etiam ipsorum mercenariorum mutationes non raro fiunt; nam cum non sint in Ecclesiis intitulati, oblato majori stipendio statim recedunt, ideoque Ecclesiam non diligunt, nec ovium solicitam curam gerunt, &c. Ad hoc *cap. 1. sess. 14.* Concilium Tridentinum, ibi, *Cum fere vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ Jesu Christi, &c. sed alienas oves, &c.*

Suadetur sexto, quia, vel ob mutationum frequentiam, vel ob periculum amotionis, vel ob stipendii tenuitatem, seu aliam causam consimilem, vix reperiuntur Vicarii, qui qualitates habeant requisitas ad curam animarum exercendam, ut docet experientia. Quod quam Ecclesiis, atque ovibus perniciosum sit, patet ex *cap. Grave de præben. cap. Petrus 39. dist. cap. Indecorum est, & cap. pen. de ætat. & qualit cap. 1. vers. Verum de præb. in 6. Clemen. 1. eod. tit.* & passim alibi. Unde Dionysius Carthusianus *lib. un. de vita, & regimine Episcoporum art. 34. Cum igitur*, inquit, *peccet Antistes secularia, & civilia officia committendo viris insufficientibus, imprudentibus, & injustis; multo, & quasi incomparabiliter enormius peccat constituendo in officio Pastorali, & curato eos, qui ad talem executionem officiorum non sunt scientia, moribus, virtutibus, & ætate idonei: similiter si dispenset, & permittat, quod insufficientes constituantur, & sint Capellani Vicariique Pastorum.* Hæc Dionysius.

Suadetur septimo, quia etsi hujusmodi Vicarii temporales passim non mutarentur, nec ipsi Ecclesiarum curam desererent, & præditi essent qualitatibus requisitis; negari tamen non potest, quin sint mercenarii, & conductitii, de quibus Joann. 10. *Bonus Pastor animam suam dat*

pro ovibus suis: Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.

17 Unde Rebuffus in *praxi beneficiorum tit. de dispensatione de non residendo n.* 57. *&* 58. *Cultus*, inquit, *diminuitur Divinus per mercenarios, qui non serviunt, & quibus nulla est cura de ovibus, ut sacrum docet Evangelium, & textus in cap. Ex parte de constitution. Hæreses nascun-*
18 *tur, & pullulant.* Et hanc fuisse etiam potissimam causam hæresum, scribit Alphonsus Castrensis *lib.* 1. *adversus omnes hæreses cap.* 13.

19 Suadetur octavo, quia Vicarii perpetui, in quos tota cura animarum translata est, dicuntur habere vere titulum Ecclesiæ Parochialis, & curam animarum non tantum in exercitio, sed etiam in habitu: & quamvis proprie non dicantur Rectores Ecclesiarum, sunt tamen proprie Rectores curæ animarum, eisque incumbit ex officio gregem sibi creditum pascere; cum enim Canonico titulo sint subrogati in animarum cura, renentur ad omnia illa, ad quæ tenentur Rectores, ut hic, & in *cap. Provideas*, & ibi Doctores *sup. eod.* & in *Clem. unic.* ubi glos. Abb. & Vitalin. *eod. tit.* Rota *decis.* 274. *alias* 2. *de excess. Prælator. in novis.* Thomas Fastolus *casu* 8. *dub.* 25. *n.* 21. Dec. in *cap. Postulasti n.* 1. *de rescriptis*, Navarr. in *cap. Placuit n.* 69. *de pœnit. dist.* 6. Quintil. Mandos. in *reg. de annali q.* 3. *n.* 3. Unde opinio glos. *penult. in cap. Ad hæc supra eodem*, quod Vicarii perpetui non habeant titulum, sed Ecclesiam quasi commendatam; non videtur vera,
20 quia imo habent verum titulum in ipsa Ecclesia, ut sensit ibi Abbas, & Vitalin. in *Clem. Ceterum n.* 3. *de sepulturis*, Roman. *cons.* 365. *n.* 5. & alii passim.

Unde pro regula constituitur, ut dispositio loquens de Parochiali, habeat locum in Vicaria perpetua, quæ ve-
21 nit appellatione beneficii curati, ut in *d. Clement.* 1. ubi
22 hoc tenet glos. Abb. Vitalin. superius citati. Unde fit, ut dispositio extravagantis *Execrabilis*, Joan. XXII. *de præbendis*, habeat locum etiam in Vicariis perpetuis, secundum glos. in *dict. Clement.* 1. *de officio Vicarii*, in verbo *Amittendis*, quam ibi sequuntur Abb. Vitalin. & ceteri
23 communiter, Anton. de Butr. *cons.* 51. *n.* 2. Atque ita, qui habet Vicariam perpetuam, non potest simul habere beneficium curatum, nec potest habere duas Vicarias, *c.* 1. *& cap. Provideas supra eodem.* Et Vicarius in una non potest in alia intitulari, Vicaria retenta, *cap. Postulasti de rescriptis*, notat Hostien. in *Summa rubric. de officio Vicarii*, §. *ult.* & Goffred. in *eadem rubr. n.* 8.

24 Item *Clem. Gratiæ de rescriptis*, procedit, quando quis beneficium adipiscitur uti perpetuus Vicarius, Roman. *cons.* 376. *n.* 5. Item *cap. Licet Canon de elect. lib.* 6,
25 habet locum in Vicario perpetuo. Quinimo obtinens Vicariam perpetuam potest compelli etiam infra annum ad suscipiendum Ordinem Sacerdotii; non obstante pœna privationis ipso jure, quæ imponitur in *d. cap. Licet Canon*, post lapsum anni, glos. in *d. Clem.* 1. *de offic. Vicarii*, in verbo *Promovendus*, quam sequuntur ibi Abb. *n.*
26 4. & ceteri. Item procedit eodem modo in Vicariis perpetuis, Gomez. in *ead. reg. qu.* 11.

27 Et sicut Episcopus non potest dispensare cum Rectore super ætate, *c.* 1. *de ætat. & qual.* ita nec cum Vicario perpetuo, glos. in *d. Clem.* 1. *in ver. Ætate*, ubi Abb. *n.* 9. Rot. *dec.* 2. *alias* 273. *de excess. Prælat. in novis.* Nec Vicarii perpetui possunt removeri, nec privari, nisi ex legitima causa, & per judicem competentem, *c. Ad hæc*, ubi DD. *supra eod.* Host. in *Sum. eod. tit.* §. *Et quod n.* 6. & Goffr. *n.* 8.

28 Et denique Vicarii perpetui possunt agere pro juribus concernentibus suam Vicariam absque alio mandato, cum habeant verum titulum, ita probat text. in *dict. Clement.* 1. *de offic. Vicarii*, ubi notant Card. Anton. de Butr. Abb. & Felin. in *cap.* 9. *Perpetuus de fid. instrum.* Goffred. *loco*
29 *citato num.* 9. & Hostien. *dict. num.* 6. Unde Vicarius perpetuus petendo decimas, & jura Parochialia habet suam intentionem fundatam de jure communi, Rota *decis.* 5.
30 *alias* 542. *de offic. Vicarii in antiquis:* & Vicarii perpetui pro juribus suæ Vicariæ constituere possunt procuratorem ad agendum; quod quidem non possunt Vicarii temporales, ut post alios tenet Vitalinus in *d. Clement.* 1. *num.* 41. & idem in *Clem. Ceterum de sepultur. num.* 4. addit, si
31 Vicarius perpetuus agat pro aliquibus juribus suæ Vicariæ, si in libello vocet se Rectorem Ecclesiæ, non nocere, quia intelligitur id ex jure populi illius Ecclesiæ, & sic illo respectu potest dici Rector Ecclesiæ: subdens se ita in facti contingentia obtinuisse in Curia; & dicit Petr. Rebuff. in *tract. congruæ portionis num.* 110. & 112. sive vocetur Vicarius, sive Curatus, sive Rector, non esse curandum.

Hæc autem omnia, & alia similia, quæ disposita sunt 32
circa Vicarios perpetuos, non habent locum in temporalibus, glos. verb. *Perpetuis in d. Clemen.* 1. *de officio Vicarii*, ubi Abb. *n.* 10. siquidem hujusmodi Vicarii tempo-
rales, & ad nutum amovibiles, de quibus in *cap. Perve-* 33
nit, il secondo de appellat. & in cap. Cum ex eo, de elect. lib. 6. nullum habent titulum, nec animarum curam dicuntur habere; ita probat text. juncta glos. in *verbo Perpetuus in cap. Constitutus de filiis Presbyterorum*, & in Extravag. *Execrabilis*, §. *Quantum autem*, cum glos. in *verbo Temporales Vicarios, de præben.* glos. in *cap. Si pauper. in ver. Esset eod. tit. lib.* 6. Faciunt notata per glos. in *Clem. Dudum*, §. *Deinde in ver. Impendant de sepult.* & per Gemin. *cons.* 86. *incip. In causa.*

Ex quibus differentiis plane constat, multo fructuosius consultum esse Ecclesiis, & curæ animarum per institutionem Vicariorum perpetuorum, quam per deputationem amovibilium, ut colligitur ex dicta Extravag. *Execrabilis de præben. in princ.* ibi: Divinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non servatur, & dum non sunt sui in unaquaque regione Rectores, Ecclesiarum detrahitur commodis, & honori, quæ carentes defensorum auxilio, in juribus suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia, quæ magnificentia extruxerat decessorum; & quod amarius est dolendum, animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculose præbetur.

Suadetur nono ex *cap. Præcipimus* 21. *dist.* ubi Innocen- 34
tius II. *Præcipimus*, inquit, *nec conductitiis Presbyteris Ecclesia committatur, sed unaquaque Ecclesia cui facultas suppetit proprium habeat Sacerdotem.* Ad idem text. in *c. Extirpanda*, §. *Qui vero de præben. cap.* 1. *de Capell. Monachorum lib.* 6. Item in Concilio habito in Alemania sub Conrado Episcopo Cardinali Portuensi, & sanctæ Rufinæ Legato Apostolico, *cap.* 12. *tom.* 3. *Conciliorum:* Quia enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemaniæ partibus contra Canonicas sanctiones inolevit, ut imponantur in Ecclesiis conductitii Sacerdotes, Vicarii temporales, ne id fiat de cetero, auctoritate Legationis qua fungimur, omnibus modis inhibemus, ut cum Vicarius poni debet, & potest, perpetuo instituatur, idque assensu, & auctoritate diœcesani. Hæc ibi. Unde Rotæ *decis.* 21. *alias* 331. *n.* 2. *in novis*, efficaciter probat longe melius deserviri Ecclesiæ per proprium Rectorem, quam per Vicarium temporalem.

Suadetur decimo, quia ratio qua moti fuerunt Pontifices, & Concilium Tridentinum in locis superius citatis ad statuendum, ut in Parochialibus unitis perpetui Vicarii constituantur, militat etiam in nostro casu, ut constat ex supradictis; ergo idem jus statuendum, *cap. Inter corporalia de translat. Episcopi cum vulg.* Rotæ *decis.* 21. *n.* 2. *de præb. in novis.* Imo ut plurimum Parochiæ Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum sunt ampliores; ergo longe periculosius est, ut ibi serviant Vicarii mercenarii, *cap. Præcipimus* 16. *qu.* 1. *cap.* 3. *& cap. ult. cum ibi not. de Eccles. ædificandis.* Quod tenet in Opusculo *de vita, & regimine Episcopi art.* 34. *ad finem.*

Suadetur undecimo, quia hujusmodi Mercenarii cum ut plurimum pauperes sint, facile contemnuntur a Parochianis, nec possunt ministerium suum exercere, ut par est, juxta præceptum Apostoli ad Titum 2. *Loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio; nemo te contemnat.* Unde Gregorius in *Pastorali cap.* 15. agens de Prælatis animarum curam habentibus: *Sæpe*, inquit, *improvidi, humanam gratiam amittere formidantes, loqui libere recta pertimescunt, in hoc jam non Pastores, sed mercenarii, quia lupo oves vorante, ipsi silent, assimilati canibus mutis, non valentibus latrare.*

Suadetur ultimo, quia in omnibus Urbis Ecclesiis Pa- 35
triarchalibus, & Collegiatis, quibus cura animarum imminet, constituti sunt Vicarii perpetui; quod quidem in maximam Ecclesiarum utilitatem, & animarum profectum, & cultus divini augmentum evasisse palam est. Unde congruum est, ut Ecclesiæ inferiores ad illarum exemplum instituantur, argum. *cap. De his* 12. *dist.*

Nec

Nec ſupradictis obſtat, quod cum multi Canonici ejuſdem Capituli ſint viri docti, & graves, aptius & ſolertius poterunt invigilare circa animarum curam, & gregi prodeſſe, quam quilibet Vicarius, etiam perpetuus, arg. *c. Prudentia de off. deleg.* nam ad hoc reſpondetur, imo, ut ſupra in principio probavimus, hac ratione communitatis potius curam negligi. Unde Soto 36
lib. 9. de juſt. & jur. q. 4. art. 3. ad fin. ſic ait: *Utrum congruat ſacerdotia cum curis animarum Monaſteriis annecti; nam ex una parte videntur Monachi ſolertius, ac vigilantius poſſe gregi proſpicere: ex altera vero propinquius Evangelio videtur, ut proprius Parochus ſit in ſua Parochia, qui cum ſuis ſubditis converſetur, & denique conſiliis, ope, & eleemoſynarum largitate juvet, cum tamen Monachi nonniſi per Vicarium rem adminiſtrare poſſint:* & certe hæc ratio apud me ſemper invaluit.

Minus etiam obſtat, quod in terminis videtur tenere Anton. de Butr. *conſ. 51. n. 6. verſ. Item etiam hoc.*

Denique non obſtat, quod ex hoc irrogaretur præjudicium Capitulo, & nihil cum præjudicio alterius ſit faciendum, *cap. Cum olim de Conſ. cum ſimilib.* nam ad hoc primo reſpondetur, leve eſſe præjudicium, quod Capitulis ex hoc inferri poſſit; nam ex ſtipendio, quod aſſignari conſuevit Vicariis temporalibus, ſaltem addendo quid modicum, poterit conſtitui portio ipſis Vicariis perpetuis, & ex hoc melius, ac ſecurius poterunt ſuas conſcientias exonerare, & ſe eximere a moleſtiis, quæ occaſione frequentis mutationis Vicariorum contingere ſolent.

Secundo, reſpondetur, cum damnum ſit minimum, 37
non eſſe in conſideratione, ut dicit gloſſ. in *d. c. Cum olim:* & nihilominus etiamſi eſſet conſiderabile damnum particulare; utilitas tamen publica Eccleſiæ præferenda eſt. Textus, juncta gloſſ. in verbo, *Preferenda*, eſt in *cap. Scias 7. q. 1.* In omni enim diſpoſitione intelligitur excepta publica utilitas, *l. Jubemus nullum*, & ibi Bald. *C. de ſacroſan. Eccleſ. l. Si quis in gravi, ff. ad Sillanian.* Salicet. in *l. 2. C. de Noxal.* Gambara *l. 7. de offic. & poteſtat. Leg. de Later. n.* 194. Utilitas autem publica conſiſtit in ſacris, & Sacerdotibus, *cap. Jus publicum 1. diſt.*

DE OFFICIO, ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI.

Alexander III. Carnoten. Epiſcopo.

CAPUT XI.

2. SAne quia nos: & infra. Tuæ quæſtioni duximus reſpondendum, quod judex a nobis delegatus vices noſtras gerit, unde in cauſa illa ſuperior eſt, & major illis, quorum cauſam ſuſcepit terminandam. Ideoque ſi Epiſcopus, vel alia perſona, quæ non ſit de juriſdictione illius, in cauſa quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, ſecundum qualitatem facti poterit vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententia a judice delegato compelli; ita quod judex ſecundum negotii qualitatem temperate procedens, Epiſcopo vel ingreſſum Eccleſiæ, vel ſacerdotale officium interdicat; aut etiam terram illius, quæ ad juriſdictionem ſuam pertinet, ſpecialiter interdicto ſupponat.

SUMMARIUM.

1 *DElegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa juriſdictionem habet ſuper Ordinarium, & quemcunque majorem.*
2 *Perſona una diverſis reſpectibus poteſt eſſe ſuperior, & inferior.*
3 *Delegatus Papæ poteſt procedere etiam contra Epiſcopum, qui in cauſa ei delegata contumax, aut rebellis extiterit, n. 15.*
4 *Inferior aliquando juriſdictionem habet in ſuum ſuperiorem, & etiam poteſt in eum animadvertere.*
5 *Delegatus a Sede Apoſtolica gerit vices Papæ.*
6 *Interdicto an ſupponi poſſit tota civitas vel diœceſis ob contumaciam Epiſcopi, & n. ſeqq. uſque ad n. 15.*
7 *Civitas vel Diœceſis pertinet ad juriſdictionem Epiſcopi in ſpiritualibus, n. 14.*
8 *Non tamen dicitur propria ipſius Epiſcopi. Contrarium, n. 14.*
9 *Interdici poteſt terra ob delictum Domini, vel Rectoris, n. 13.*
10 *Regnum ob delictum Regis, & terra feudalis ob delictum vaſſalli.*
11 *Interdictum eſt pœna ſpiritualis.*
12 *Tranſitus eſt facilior in habentibus ſymbolum.*
13 *Epiſcopus dicitur Officialis communis.*
15 *Delegatus Apoſtolicus poteſt procedere contra Epiſcopum rebellem, aut contumacem, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas.*
16 *Debet tamen in his deferre dignitati Pontificali, & ſervare ordinem hic deſcriptum, n. 38.*
17 *Conſervatores Regularium an poſſint procedere per cenſuras contra Epiſcopos, & alios ſuperiores, n. 37.*
18 *Angelopolitani Epiſcopi in Indiis Occidentalibus cum Societate Jeſu controverſia ſuper confeſſionibus, prædicatione, & Conſervatorum juriſdictione, refertur, n. 41.*
Examinatur n. 19. & ſeqq. uſque ad n. 40. Deciditur in Congregatione ad hoc deputata, & deciſio a Sanctiſſimo confirmatur, num. 40. & ſeqq. uſque in finem.
19 *An Epiſcopus præcipere poſſit ſuis ſubditis, ne alienent prædia Regularibus privilegiatis, niſi reſervatis Eccleſiæ decimis.*
20 *Decimalia prædia alienari prohibentur ſub conditione de non ſolvendis decimis; tenet tamen alienatio, ſed conditio vitiatur.*
21 *Locatio prædiorum decimalium in eos, qui ex conſuetudine non ſolvunt decimas, eſt prohibita.*
22 *Societatis Jeſu, & aliorum Ordinum Regulares audire non poſſunt confeſſiones perſonarum ſecularium ſine approbatione Epiſcopi diœceſani, n. 42. & n. 54. & 55.*
23 *Nec prædicare in Eccleſiis ſui Ordinis non petita Epiſcopi benedictione, nec in aliis Eccleſiis ſine ejus licentia, nec in Eccleſiis etiam ſui Ordinis ipſo contradicente.*
Non tamen poſſunt ab Epiſcopo prohiberi per cenſuras, & alias pœnas; nec ſi contrafecerint, in vim Concilii ab Epiſcopo, ſed a ſuis Superioribus ſunt puniendi, n. 25.
Secus ex Bulla Gregorii XV. n. 27. & n. 43. & 55.
24 *Epiſcopi ſunt executores decretorum Concilii Trident. non tamen contra exemptos, niſi in caſibus, in quibus hæc facultas ſpecialiter eis attribuitur, n. 46.*
26 *Conſervatores dicuntur contra notorias injurias ſervatores.*
28 *Confeſſariis omnibus unius Conventus Epiſcopus ſimul adimere non poteſt facultatem audiendi confeſſiones ſecularium, S. Congregatione inconſulta.*
29 *Quod locum non habet in Epiſcopis Indiarum, quibus tamen ab hac generali ſuſpenſione abſtinendum eſt, niſi graviſſima ſubſiſtente cauſa, n. 64.*
30 *Confeſſarios Regulares libere a ſe prævio examine approbatos Epiſcopus ſuſpendere non poteſt ſine nova cauſa, eaque ad confeſſiones pertinente, n. 65.*

31 *Injuriam non infert qui jure publico utitur.*
32 *In Conservatorem an eligi possit Prior Conventualis, & n. seqq.*
33 *Prior Conventualis dicitur habere dignitatem in Ecclesia Collegiata.*
34 *Diffinitores Ordinum Prædicatorum nullam habent dignitatem Ecclesiasticam, nec possunt esse Conservatores.*
35 *Conservatores ultra unam dietam aliquos a fine diœcesium eorum trahere non possunt.*
36 *Et privilegium de tribus dietis, quod habet Societas JESU a Gregorio XIII. sublatum est per Constitutionem Gregorii XV.*
38 *Conservatores in censuris contra Episcopos ferendis deferre debent dignitati Pontificali, nec incipere ab excommunicatione.*
39 *Si tamen incipiant, excommunicatio tenet, sed ipsi male faciunt,*
44 *Regularibus etiam Societatis Jesu, qui non docent se obtinuisse approbationem, seu licentiam Episcopi pro confessionibus audiendis, & verbi Dei prædicatione, potest Episcopus per censuras præcipere, ut ab his abstineant, n. 56.*
45 *Nec ob eam causam licet Regularibus quasi a manifestis injuriis ad Conservatores recurrere.*
46 *Conservatores eligere non licet ex eo, quod Episcopus injungat Regularibus observantiam alicujus decreti Concilii Trident. in illis casibus, in quibus exempti subjiciuntur jurisdictioni, & correctioni Episcopi,*
47 *Idem si Episcopus in prædictis casibus contra Regulares procedat juris ordine servato.*
48 *Regularibus asserentibus se habere privilegia, &c. non tenetur Ordinarius fidem adhibere absque integrali illorum exhibitione.*
49 *Privilegiorum verba si sint obscura, & ambigua, pro interpretatione adeundus est Papa, nec licet in Indiis recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorem Episcopum, aut Conservatores.*
50 *Constitutio Gregorii XV. de Conservatoribus æque afficit Religiosos Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, eorumque privilegia ad illius terminos sunt redacta.*
51 *Regulares in causis civilibus coram Ordinario loci sunt conveniendi, si Conservatores infra tempus præscriptum in Constitut. Greg. XV. non elegerint, &c.*
52 *Regulares in causis coram suis Conservatoribus non tenentur cavere de judicio sisti, & judicatum solvendo,*
53 *Ad Conservatores recurrere non licet, si Episcopi coram judice competenti jura Ecclesiarum suarum producant, & immoderatas Regularium acquisitiones veraciter, ac modeste referant.*
54 *Regulares etiam Societatis Jesu in una diœcesi approbati ad confessiones personarum secularium audiendas, non possunt eas audire in alia diœcesi sine approbatione Episcopi diœcesani.*
55 *Regularibus audientibus confessiones secularium, vel prædicantibus sine licentia Episcopi, &c. potest Episcopus administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, & prædicationem interdicere.*
57 *Regulares insurgentes maledictis contra Episcopum cum populi scandalo, an & quando ab Episcopo puniri possint.*
58 *Conservatores tenentur ante exercitium suæ jurisdictionis exhibere suæ electionis documentum coram Ordinario sub pœna nullitatis actuum.*
59 *Regulares si uti voluerint privilegiis contra jurisdictionem Episcopi, tenentur coram eo illa exhibere.*
60 *Societatis Jesu prædia rustica, opificinæ, & domus seculares, in quibus unus, vel duo Religiosi degunt, non gaudent privilegiis Collegiorum.*
61 *Regularibus non potest Episcopus prohibere, ne illicita negotia exerceant; sed si in his deliquerint notorie, & cum populi scandalo, servandam Concilium Trident. cap. 14. sess. 25. de regul.*
62 *Societatis Jesu Religiosi familiaribus degentibus in eorum opificinis & domibus secularibus Sacramenta hic enumerata administrare non possunt, &c.*
63 *Nec in diœcesi Angelopolitana vasa sacra, altaria, & similia consecrare.*
66 *Constitutio Pii V. super administratione Sacramentorum in Indiis non est revocata, sed non suffragatur, nisi in locis, ubi non sunt Parochi.*
67 *In Regulares inobedientes in confessionibus audiendis, & prædicatione verbi Dei, potest Episcopus per censuras procedere, non in vim Conc. Trid. sed in vim Bullæ Gregorii XV.*
68 *Licentias audiendi confessiones, & prædicandi, potest Episcopus concedere etiam per literas missivas, vel oretenus.*
69 *Societatis Jesu privilegium eligendi Conservatores an suffragetur ubi non sunt judices Synodales.*
70 *Conservatores Societatis Jesu possunt compescere Vicarios Generales Episcoporum a manifestis injuriis, & violentiis, etiam censuris, & pœnis Ecclesiasticis.*

Ane, il secondo. Delegatus Papæ in causa sibi commissa jurisdictionem habet super Ordinarium, & quemcunque majorem. Hoc dicit in summa Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Decius. Dividitur, ut per eos. 1

Nota primo ibi, *Superior est, & major*, secundum Abbatem hic *n.* 3. diversis respectibus posse unam, & eandem personam esse superiorem, & inferiorem. Nam si Papa delegat causam, v. g. Præposito Senensi contra Archiepiscopum Senen. Præpositus est major Archiepiscopo respectu illius causæ, ut hic in litera; & tamen in reliquis est minor, cum sit Archiepiscopo subditus: & adde Hostien. in *cap. Cum Canonis n.* 1. *de censibus*, ubi ait, Episcopum diversis respectibus esse dominum, & subditum; item Baldum idem dicentem in *cap. Cum inferior n.* 1. *in fin. de major. & obed.* per text. in *l. Sed si hac*, §. *Si libertas*, *ff. de in jus vocand.* cum similibus, ut per Tiraqu. in *tract. de nobilitate cap.* 28. *n.* 15. dixi in *cap. Postulastis n.* 14. *infra de conces. præben.* 2

Secundo, nota ibi, *Si Episcopus*, Judicem delegatum posse procedere etiam contra Episcopum, qui in causa ei delegata contumax, aut rebellis extiterit, scilicet non obediendo in his, quæ ad causam pertinent, vel ipsius jurisdictionem impediendo, ut *cap.* 1. *cap. Significasti, & cap. Si quando supra eod.* secundum Joan. Andr. hic *n.* 4. & Abbatem *eod. n.* Et sic nota casum, in quo inferior habet jurisdictionem in suum superiorem, & potest in eum animadvertere, ut per Abbatem *n.* 3. 3

Et signa rationem in textu expressam, nempe quia Delegatus a Sede Apostolica gerit vice Papæ, & ideo est sicut & ipse Papa honorandus, & reverendus in eo, in quo vices ipsis gerit, *cap. fin.* 90. *dist. cap.* 1. 94. *dist. l. Et si Prætor, ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisdictio*, & patet in *cap. Cum olim Magister circa princ. infra eod.* secundum Hostien. hic in *princ. in ver. Vices nostras*, & Abb. in 1. *notab.* 4 5

Tertio, nota ibi, *Aut etiam terram illius*, ob contumaciam Episcopi judicem delegatum posse interdicere totam terram illius jurisdictioni subjectam, ut hic est expressum; 6

Et ex hoc notabiliter infertur, ut tota civitas, vel diœcesis possit subjici generali interdicto ob contumaciam Episcopi, prout ex hac litera deducunt Tancredus, & Bernardus in *gloss. ult.* quia negati non potest, quin tota civitas, vel diœcesis pertineat ad jurisdictionem Episcopi in spiritualibus, *cap. Cum Episcopus de offic. ordin. lib.* 6. 7

Sed Vincentius intellexit hunc textum de terra pertinente ad mensam Episcopi: alias nisi sic pertineat, non debet ex facto Episcopi subjici interdicto, secundum eum. Et hanc opinionem Vincentii sequuntur Cardin. Barbat. & Abb. hic *n.* 7. qui pro illa ponderat literam hujus textus ibi: *Terra illius*. Nam civitas non est Episcopi, licet ibi habeat jurisdictionem spiritualem, sed dicitur dominus temporalis, *cap.* 1. *de postul. Prælat.* juxta gloss. in *ver. Terram propriam.* Ponderat etiam verbum, *Specialiter*, hic positum in fine textus, quod innuit hanc literam esse intelligendam de terra specialiter pertinente ad jurisdictionem Episcopi, id est, in qua Episcopus habet jurisdictionem temporalem. 8

Verum Hostiensis hic *n.* 4. generaliter dicit hunc textum loqui, qualitercunque Episcopus contumax fuerit, 9

& rebellis, cum propter delictum domini ſui terra interdicatur, ut hic, *& in cap. P. & G. infra eodem in cap. Ex reſcripto de jurejur. & in cap. Non eſt vobis infra de ſponſal.* Unde Archid. *in cap. Si ſententia, n.* 3. *de ſentent. excommunic. lib.* 6. dicit per hoc Hoſtienſem accedere opinioni Tancredi, quod propter contumaciam Epiſcopi civitas ipſius poſſit ſubjici interdicto, & hæc opinio ibi placet ipſi Archidiacono, qui pro ea inducit textum *in d. cap. Si ſententia*, & eam ſequuntur Gemin. ibi *in §. Ceterum col.* 2. *verſ. Quæro, an propter contumaciam Epiſcopi*, & Franc. *n.* 1. eamque probant, & communem eſſe atteſtantur Felin. *hic n.* 2. & Decius *n.* 26. *& ſeqq.*

10 Quæ etiam videtur de jure verior; nam pro peccatis Regis regnum interdicitur, *d. cap. Non eſt vobis de ſponſal.* civitas pro peccatis domini, aut rectoris, *d. cap. Si ſententia, de ſent. excommunic. lib.* 6. terra feudalis propter delictum vaſſalli, ut determinat Calder.
11 *in tract. de Eccleſ. interdict. in* 2. *membr. q.* 17. & aſſignari non poteſt ſufficiens ratio diverſitatis, cur non item interdici poſſit civitas pro peccatis Epiſcopi. Quinimo ſi interdictum poni poteſt ob delictum ejus, qui juriſdictionem habet temporalem; a fortiori ob delictum Epiſcopi, qui ſpiritualem habet juriſdictionem, quia interdictum eſt pœna ſpiritualis, *cap. Quærenti de verb.*
12 *ſignific.* in qua ſpiritualitate terra interdicta Epiſcopum recognoſcit; & in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſ-
13 itus, *l. Cum Aquiliana, ff. De tranſact.* Præterea Epiſcopus dicitur officialis communis, ut per Anchar. *conſ.* 340. *Viſo themate, n.* 1. & ſic dici poteſt Rector civitatis; ideoque in eo verificatur quod dicitur *in d. cap. Si ſententia*, ibi, Domini, vel Rectoris, *de ſent. excomm. lib.* 6. Ac demum pro communi opinione videtur textus hic in illis verbis, *Terram illius*, ſcilicet Epiſcopi; nam intellectus Vincentii nimis reſtringit hanc literam. Nec obſtat ponderatio Abbatis: quia etiam ratione juriſdictionis ſpiritualis civitas, vel diœceſis dicitur propria ipſius Epiſcopi. Ad quod allego
14 text. *in cap. Romana in princ.* ibi, Ac civitatem, & diœceſim propriam, *de cenſib. lib.* 6. Præſertim quia poſt verba, *Terram illius*, immediate ſubnectitur, *Quæ ad juriſdictionem ſuam pertinet*. Quæ verba proprie verificantur etiam in juriſdictione ſpirituali, Clem. 1. *in princ.* cum gloſſa *in verſ. Juriſdictionem de foro compet.* Nec obſtat adverbium, *Specialiter*, ponderatum per Abbatem, quia referri poteſt ad interdictum, quod ſpecialiter ponatur, punctando poſt verbum, *Pertinet*, ut bene hic per Decium *n.* 27. *verſ. Et non obſtat*,
15 Ultimo nota ex poſteriori parte textus, Delegatum Apoſtolicum poſſe procedere contra Epiſcopum rebellem, aut contumacem, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, prout de interdicto eſt caſus hic, & de aliis cen-
16 ſuris in *cap.* 2. *infra eod. lib.* 6. ita tamen, ut in his promulgandis dignitati Pontificali reverenter deferatur, & primo interdicatur ei ingreſſus Eccleſiæ, vel Sacerdotale officium; deinde ab officio ſuſpendatur; & ſubſequenter aggraventur cenſuræ Eccleſiaſticæ contra eum, id eſt, ſententia excommunicationis, quæ primo ferri non debet, niſi aliud ſuaſerit nimia contumaciæ protervitas, ut dicitur *in d. cap.* 2. puta quia injurias, vel contumelioſa verba profert in judicem, *cap. Dilectus infra de pœnis*, & notat gloſſ. *ult. in d. cap.* 2.
17 QUÆRO, quid in Conſervatoribus, qui a Sede Apoſtolica aliquibus conceduntur, ut eos tueantur a manifeſtis injuriis, & violentiis, juxta *c.* 1. *& cap. final. de offic. Deleg. lib.* 6. nunquid procedere valeant per cenſuras Eccleſiaſticas contra Epiſcopos, & alios Superiores.
18 Hic caſus non ita pridem contigit in Indiis Occidentalibus inter Epiſcopum Angelopolitanum, ſeu de la Puebla, & Clericos Societatis JESU; nam cum Provi-
ſor Epiſcopi publicis edictis intimari mandaſſet Rectoribus Collegiorum S. Spiritus, & S. Ildefonſi ipſius Societatis in civitate Angelopolitana, ut infra diem naturalem exhiberent Epiſcopo omnes licentias, quas habent Religioſi commorantes in dictis Collegiis audiendi confeſſiones perſonarum ſecularium, & verbum Dei prædicandi, & interim ab ipſis confeſſionibus, & prædicatione abſtinerent: Provincialis ejuſdem Societatis, qui tunc degebat in civitate Mexicana, de his admonitus, prætendens plures injurias Societati illatas fuiſſe in hujuſmodi edictis, nominavit duos Conſervatores ex Ordine Prædicatorum, qui ſic nominati ſuis edictis præceperunt Epiſcopo, & Proviſori, ut decreta ab ipſis, ut præfertur, edita revocarent, ſub pœna bis mille aureorum quoad Epiſcopum, & excommunicationis quoad Proviſorem. Quam ob cauſam ab eodem Proviſore Conſervatores denunciati fuerunt incidiſſe in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, & ipſi viciſſim Epiſcopum, ejuſque Proviſorem excommunicatos declararunt.

Re ab Epiſcopo ad SS. D. N. delata, ac proceſſu tranſ- 19
miſſo, Sanctitas ſua mandavit has controverſias dirimi in Congregatione ad hoc ſpecialiter deputata, ut inf. *n.* 40.

Diſcordiarum origo fuit edictum, quo Ordinarius Angelopolitanus in executionem Concilii Moguntini relati *in cap. Si quis laicus, vel Clericus* 16. *q.* 1. & Lateranenſis ſub Innoc. III. *in cap. In aliquibus de decimis*, præcepit ſecularibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut in alienationibus, quas facerent in Regulares exemptos, reſervarent decimas Cathedrali Eccleſiæ. Hæc fuit petra ſcandali, ut Epiſcopus ſuis literis ad Sanctiſſimum ſcriptis teſtatur.

Ceterum *d. cap. Si quis laicus*, minime interdicit, ne 20
bona alienentur Regularibus exemptis; nec præcipit, ut in hujuſmodi alienationibus decimæ reſerventur Eccleſiis; ſed tantum inhibet, ne prædia decimalia alienentur ſub conditione, vel pacto de non ſolvendis decimis; & ideo tenet alienatio, ſed conditio, vel pactum vitiatur, ut ibi notant gloſſ. Archid. & Turrecr. Similiter *d. cap. In aliquibus*, non prohibet, quin fiant 21
alienationes in perſonas exemptas: ſed ſolum ne prædia decimalia locentur iis, qui decimas non ſolvebant ſecundum ritus ſuos, & de more, id eſt, ex prava conſuetudine, ut ibi per Hoſtien. *in princ. in ver. de more*. At Societas Jeſu in ſua exemptione a decimis prædialibus non innititur pactis in alienatione appoſitis, nec pravæ conſuetudini, ſed tantum privilegiis Apoſtolicis.

Quo vero ad alia edicta circa Sacramentum Pœni- 22
tentiæ, & prædicationem verbi Dei, manifeſtum eſt Regulares etiam Societatis Jeſu non poſſe audire confeſſiones perſonarum ſecularium ſine approbatione Epiſcopi, ut in Concil. Trident. *cap.* 15. *ſeſſ.* 23. & in Brevi ſan. mem. Urbani VIII. incipien. *Cum ſicut accepimus*, in Bullar. *tom.* 4. *pag.* 418. edito ex voto Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, quo revocantur indulta omnia audiendi ſecularium confeſſiones abſque Ordinarii examine, & approbatione, quibuſvis Regularibus conceſſa, etiam Societatis Jeſu; & ex Authoribus ipſius Societatis cenſent Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par. diſp.* 18. *ſect.* 7. *dub.* 3. Gabr. Vaſq. *tom.* 4. *in* 3. *part. q.* 93. *lib.* 4. & alii complures. Similiter manifeſtum eſt prædictos 23
Religioſos non poſſe prædicare in Eccleſiis ſui Ordinis non petita Epiſcopi benedictione, nec in aliis Eccleſiis ſine ipſius licentia, ut in *cap.* 2. *ſeſſ.* 25. nec in Eccleſiis etiam ſui Ordinis ipſo contradicente, *ut in c.* 4. *ſeſſ.* 24.

Verum etſi Epiſcopi Decretorum Tridentini Concilii 24
ſint executores, non tamen illa exequi poſſunt contra exemptos, niſi in caſibus, in quibus hæc facultas ſpecialiter eis attribuitur; quod factum non legitur in præcitatis Decretis, & Bulla Pii IV. *Benedictus Deus in §. Mandamus autem*, dum præcipit Epiſcopis, ut decreta ipſius Concilii in ſuis Eccleſiis, civitatibus, & diœceſibus obſervent, & obſervari faciant, addit illa verba, *A ſubditis quiſque ſuis*, quales non ſunt Regulares exempti. Quinimo Concilium *in dict. cap.* 2. *ſeſſ.* 5. poſteaquam inhibuit, ne Regulares prædicent non petita benedictione, vel non obtenta licentia Epiſcopi, immediate ſubjunxit: Si vero, quod abſit, Prædicator errores, aut ſcandala diſſeminaverit in populum, Epiſcopus ei prædicationem interdicat: ſed ſi hæreſes prædicaverit, contra eum ſecundum juris diſpoſitionem, aut loci conſuetudinem, procedat tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus. Unde patet, quanta circumſpectione proceſſerint Patres Concilii in non violandis exemptorum privilegiis, cum noluerint quoad hoc eos ſubjicere coercitioni Epiſcopi, niſi in prædictis duobus caſibus, & tunc auctoritate tantum delegata. Ideoque Sac. Congregatio Cardinalium ejuſdem Concilii inter- 25
pretum conſulta, an Regulares abſque Epiſcopi approbatione perſonarum ſecularium confeſſiones audire præſumentes ab ipſo Epiſcopo jure puniri queant: die nona Maii 1597. reſpondit, non poſſe puniri ab Epiſcopo,

ſed

sed tantum a suis Superioribus Regularibus. Et in causa Hieracen. die 14. Decembris 1613. censuit in Ecclesiis suorum Ordinum Prædicatores debere prius se Episcopo præsentare, ab eoque petere benedictionem: si vero in aliis Ecclesiis prædicare voluerint, etiam licentiam habere teneri. Nullo autem modo Episcopo contradicente prædicare debere. Ceterum non posse ab Episcopo prohiberi per censuras, atque alias pœnas, quemadmodum, si contrafecerint, non ab Episcopo, sed a suis Superioribus Regularibus esse puniendos.

Quamobrem in vim Concilii Tridentini minime potuisset Ordinarius Angelopolitanus prohibere sub excommunicationis latæ sententiæ pœna Religiosis Societatis Jesu, qui non docuerunt se hujusmodi approbationem, ac licentiam obtinuisse, ut a confessionibus audiendis, & prædicatione verbi Dei abstinerent; & ab hac manifesta injuria, & violentia licuisset eis ad
26 remedium Conservatorum confugere, *ut cap. 1. & fin. de Offic. Deleg. lib. 6.* Dicuntur enim Conservatores contra notorias injurias servatores, ut inquit Archid. *in d. cap. 1. n. 1.* Tabiena *in ver. Conservator in princ.*

27 Sed postea supervenit Constitutio Gregorii XV. *Inscrutabili Dei providentia*, compilata in Sacra Congregatione Concilii, quæ tribuit facultatem Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato coercendi, ac puniendi etiam per censuras Ecclesiasticas Regulares delinquentes in administratione alicujus Sacramenti, & verbum Dei prædicantes, non petita, vel habita Episcopi benedictione, aut ipso contradicente: & quamvis hæc Constitutio dicatur fuisse suspensa in Hispania per Breve sanct. mem. Urbani VIII. transmissum ad D. Cardinalem Sachettum tunc temporis ibi Nuncium Apostolicum; de hoc tamen non liquet authentice, & Constitutio Gregorii dicitur recepta in Indiis, etiam ex ordine Regio. Unde non videtur ambigendum, quin Episcopus Angelopolitanus in vim hujus Constitutionis potuerit sub censuris prohibere Patribus Societatis, ne confessione secularium audirent, aut verbum Dei prædicarent absque sua approbatione, ac licentia.

28 Neque obstat, quod ex decreto S. Congregationis Episcoporum, & Regularium edito die 20. Novembris 1615. Episcopus non potuerit duobus integris Collegiis simul adimere facultatem audiendi secularium con-
29 fessiones ipsa Congregatione inconsulta; etenim decretum hoc ex intentionis defectu non videtur extendi ad remotissimas Indiarum partes, ad textum *in cap. Cum longe 63. dist.* Ac præterea hoc casu Ordinarius non ademit facultatem audiendi confessiones, sed tantum prohibuit, ne illas audirent Religiosi, qui approbationem non obtinuissent; jussitque, ut vel ostenderent, vel peterent licentias, quas prompte se daturum
30 obtulit; ut in processu. Et ex hoc tollitur etiam aliud objectum, quod Episcopus ex decreto ipsius Congregationis non potuerit suspendere Confessarios a se libere approbatos sine nova causa, eaque ad confessiones pertinente. Quoniam Ordinarius hoc casu non suspendit Confessarios jam approbatos, sed tantum inhi-
31 buit, ne confessiones audirent non approbati. Atque ita videtur solum executioni demandasse decretum Concilii in vim facultatis sibi attributæ in præcitata Bulla Gregorii XV. & hoc posito nullam fecit injuriam: et quia is, qui jure publico utitur, non dicitur injuriæ faciendæ causa hoc fecisse; juris enim executio non habet injuriam, dicit textus *in l. Injuriarum, la prima, ff. De injuriis*; & consequenter non videtur licuisse Patribus Societatis ob eam causam quasi a manifestis injuriis Conservatores eligere.

32 Quibus accedit, quod ex duobus Conservatoribus electis alter fuit Prior Conventus S. Dominici; nam etsi ubi non sunt judices Synodales, ut in diœcesi Angelopolitana, possint eligi Conservatores habentes dignitatem in Collegiata Ecclesia, ad præscriptum *d. cap. finalis de offic. Deleg. lib. 6.* ut Sac. Congr. Concilii de-
33 claravit; & Prior Conventualis dicatur habere dignitatem in Ecclesia Collegiata; ideoque possit esse non modo judex Delegatus, ut est text. in Clem. 2. *de rescript.* & notat Felin. post alios *in cap. Cum olim n. 1. de major. & obed.* sed etiam Conservator, ut in d. Clem. 2. firmant glossa *in ver. Delegatus*, Imol. *n.* 30. & Vital. *n.* 37. Tabiena *in ver. Conservator* §. 2. tamen non desunt qui oppositum sentiant, ut Anton. de Butr. relatus per Imol. *loc. cit.* & novissime Thom. Sanch. *in Decalogum tom. 2. lib. 6. cap. 13. n. 79.* Item quærente Archiepiscopo Tarritano, an Regulares unius Conventus, Monasterii, vel Domus, aliquem Priorem, seu Guardianum, vel quamvis alium quavis dignitate Regulari fulgentem in suum Conservatorem eligere, vel deputare possint: Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Regularium præpositorum non posse respondit, Romæ 6. Octobris 1617.

Sed quidquid sit de Priore, alter electus in Conserva- 34
torem fuit diffinitor Provinciæ ejusdem Ordinis S. Dominici pro Capitulo Generali, qui nullam habet dignitatem Ecclesiasticam, ejusque authoritas ultra decem dies non extenditur, ut in Constitutionibus Ordinis *dist. 2. cap. 9. litera G. & §. 7.* ideoque in Conservatorem eligi non potuit, *ut in d. cap. fin. de Offic. Deleg. lib. 6.* Licet gesta forte sustineri possent ex persona alterius legitimi Conservatoris, si ambo fuissent deputati insolidum, *ut c. Cum plures eodem tit. & lib.* vel cum clausula, *Quod si non omnes, &c. ut cap. Suscitatus de rescript.* licet sit argumentum contra *in cap. Massana supra de elect.*

Amplius ex Constitutione Bonifacii VIII. in præcita- 35
to *cap. fin.* statutum est, ut Conservatores ultra unam dietam aliquos a fine diœcesium eorum trahere non præsumant. Isti autem Conservatores processerunt in civitate Mexicana contra Episcopum Angelopolitanum, cujus diœcesis fines distare dicuntur a Mexico per duodecim leucas, & sic ultra unam dietam. Et quamvis 36
in suo edicto asserant, se hoc fecisse in vim Constitutionis Greg. XIII. quæ extendit facultatem Conservatorum ad tres dietas: tamen hæc Constitutio sublata est per Bullam posteriorem Gregorii XV. *de Conservatoribus* §. 11. ubi Gregorius innovat prædictam Constitutionem Bonifacii VIII. in omnibus, quæ suæ Constitutioni non adversantur, & contrariis privilegiis derogat.

Ad extremum, excesserunt illi Conservatores etiam 37
in ordine procedendi; quia etsi generaliter Conservatores Regularium possint uti censuris, etiam contra Episcopos, tam de jure communi, ut est text. *in cap. 2. de Offic. Deleg. lib. 6.* quam hoc casu, ex memoratis literis Gregorii XIII. *in* §. 3. & Sacra Congregatio Concilii in Compilatione Bullæ Gregorii XV. de Conservatori- 38
bus noluerit eis hanc facultatem adimere; tamen in his deferendum est dignitati Pontificali, & servandus ordo præscriptus in *d. c. 2.* Ipsi autem ab initio excom- 39
municarunt Episcopum. Et quamvis excommunicatio ex hoc capite non sit nulla, quia ille textus procedit de honestate; tamen ut ibi ait glossa, ipsi non bene fecerunt.

Placeret tamen aliquod temperamentum ad pacem componendam, & posset moneri Episcopus, ut erga Societatem, quæ in Ecclesia Dei fructus tam uberes in dies profert, paterno se gerat affectu, eamque suæ pristinæ benevolentiæ restituat. Et Pater Generalis similiter posset injungere Religiosis illis, ut se humilient Episcopo, eique, ut par est, honorem ac reverentiam exhibeant.

In Sacra Congregatione super his controversiis se- 40
mel, atque iterum habita, nempe die 6. & 16. Aprilis anno 1648. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Spada, Sacchettus, Ginettus, Carpineus, Franciottus, & ex Prælatis Farnesius Archiepiscopus Patracen. Maraldus, Paulutius, & Ego, editæ fuerunt quamplures resolutiones postea confirmatæ a Sanctissimo Domino Nostro per literas in forma Brevis, quarum tenorem hic inferendum duxi ad communem utilitatem, cum sint de rebus admodum gravibus, & exemplaribus.

INNOCENTIUS PAPA DECIMUS
Ad futuram rei memoriam.

*CUm, sicut accepimus, aliquæ fuerint orta differen- 41
tiæ inter Venerab. Fratr. Joannem Episcopum Angelopolitanum, sive Populi Sanctorum Angelorum in Indiis Occidentalibus ex una, & dilectos filios Clericos Regulares Societatis Jesu in iis partibus ex altera, de & super munere prædicationis Verbi Dei in propriis eorundem Cleric. Regularium, petita solum Episcopi benedictione ** quam in alienis Ecclesiis petita, & obtenta ab eodem Episcopo diœcesano licentia exercendi, necnon super confessionibus laicorum audiendis prævio examine, sive approbatione ejusdem Episcopi diœcesani, quæ dicti Clerici Regulares in vim privilegiorum prædictæ Societati Apostolica authoritate concessorum*

sibi

ſibi proprio jure licere prætendebant: & deſuper in partibus fuerit deventum ad plures actus judiciales, & pro parte Clericorum Regularium hujuſmodi ad electionem Conſervatorum privilegiorum hujuſmodi: Nobiſque tam dicti Joannis Epiſcopi, quam eorundem Clericorum Regularium nomine pro ſopiendis differentiis hujuſmodi quædam dubia deciſionem differentiarum præfatarum, necnon juriſdictionem Ordinariorum in exemptos, & ipſorum Clericorum Regularium exemptionem a juriſdictione Ordinarii concernentia fuerint propoſita, ad quæ ambæ partes reſponderi, & quid deſuper obſervandum ſit, authoritate noſtra Apoſtolica ſtatui, & ſtabiliri deſiderabant. Nos, qui omnium fidelium, & præſertim Eccleſiaſticorum quieti libenter incumbimus, differentias prædictas, totumque negotium particulari Congregatione aliquorum Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & Dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum examini commiſimus, qui auditis ſæpius Procuratoribus prædicti Joannis Epiſcopi, necnon Procuratore Generali Societatis prædictæ, negotio mature diſcuſſo omnibus dubiis, & petitionibus hinc inde propoſitis reſponderunt prout ſequitur, videlicet.

42 *Sacra Congregatio a Sanctiſſimo D. Noſtro deputata ſuper controverſiis vertentibus inter Epiſcopum Angelorum in Indiis Occidentalibus, & Religioſos Societatis JESU, ſæpius auditis Procuratoribus ab eodem Epiſcopo ad Urbem ablegatis, necnon ipſius Societatis Procuratore Generali, negotioque accurate diſcuſſo, cenſuit prædictos Religioſos nequaquam poſſe in Civitate, & Diœceſi Angelopolitana perſonarum ſecularium confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi diœceſani, nec verbum Dei prædicare in Eccleſiis ſui Ordinis non petita ipſius benedictione, nec in aliis Eccleſiis ſine ejus licentia, nec in Eccleſiis etiam ſui Ordinis ipſo contra-*
43 *dicente, & contravenientes ab Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato coerceri, & puniri poſſe etiam cenſuris Eccleſiaſticis in vim Conſtitutionis ſanctæ mem.*
44 *Gregorii XV. quæ incipit: Inſcrutabili Dei Providentia: ac proinde memoratis Religioſis, qui hujuſmodi approbationem, & licentiam ſe obtinuiſſe non docuerunt, potuiſſe Epiſcopum, ſeu ejus Generalem Vicarium præcipere*
45 *ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut a Confeſſionibus audiendis, & verbi Dei prædicatione abſtinerent; nec ob eam cauſam licuiſſe dictis Religioſis quaſi a manifeſtis injuriis, & violentiis eligere Conſervatores, eoſque, ut præfertur, electos in Epiſcopum, ejuſque Vicarium Generalem indebite, ac nulliter excommunicationem fulminaſſe. Ceterum Congregatio ſerio in Domino hortatur, ac monet Epiſcopum, ut Chriſtianæ manſuetudinis memor, erga Societatem JESU, quæ laudabili ſuo inſtituto in Eccleſia Dei tam fructuoſe laboravit, ac ſine intermiſſione laborat, paterno ſe gerat affectu, eamque in regimine Eccleſiæ ſuæ perutilem adjutricem agnoſcens, benigne foveat, ac priſtinæ ſuæ benevolentiæ reſtituat, quemadmodum S. Congregatio ipſum facturum confidit, ſibique certo pollicetur, cum ejus zelum, pietatem, ac Paſtoralem ſolicitudinem compertam habeat. Datum Romæ die 16. Aprilis 1648.*

Et præmiſſorum occaſione pro parte prædicti Joannis Epiſcopi, necnon Religioſorum Societatis Jeſu in eadem Congregatione propoſita fuerunt diverſa dubia de mandato Sanctiſſimi reſolvenda, quæ quidem Sac. Congregatio ſæpius auditis Procuratoribus, ut in præmiſſis, ab eodem Epiſcopo ad Urbem miſſis, necnon Procuratore Generali ipſius Societatis, negotioque mature perpenſo, ad ſingula dubia ab utraque parte propoſita reſpondit ordine quo ſequitur.

46 Primo, an in caſu, quo Epiſcopus præcipiat Decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus obſervari, & executioni demandari, Regulares quicunque etiam Societatis Jeſu ſub prætextu, quod hujuſmodi præcepta infringant ſua privilegia, poſſint eligere Conſervatores: Congregatio reſpondit, ſi Epiſcopus præcipiat Regularibus etiam Societatis Jeſu, ut Decreta aliqua Concilii Tridentini obſervent, ac exequantur in illis caſibus, in quibus per ipſum Concilium, vel Conſtitutiones Apoſtolicas Regulares exempti ſubjiciuntur juriſdictioni, & correctioni Epiſcopi, minime licere ipſis Regularibus ob eam cauſam Conſervatores eligere.

47 Secundo, an quando Ordinarius procedit juris ordine ſervato adverſus Regulares exemptos in caſibus, in quibus per Concilium Tridentinum, vel Conſtitutiones Apoſtolicas ipſi ſubjiciuntur, poſſint Conſervatores judices aſſignare. Reſp. ut ad primum, non poſſe.

Tertio, an Regularibus etiam Societatis Jeſu aſſerentibus ſe habere privilegia, quominus obediant Epiſcopo in executione Decretorum juris communis, Concilii Tridentini, & Conſtitutionum Apoſtolicarum, Ordinarii debeant ipſis adhibere fidem abſque exhibitione hujuſmodi privilegiorum. Reſp. Ordinarios non debere hujuſmodi aſſertioni fidem adhibere abſque integrali privilegiorum exhibitione, 48

Quarto, an in caſu, quo Regulares quicunque etiam Societatis Jeſu exhibeant aliqua privilegia, & Ordinarii judicent ea non ſuffragari caſui, de quo agitur, & ad rem non facere, Regulares præfati poſſint, ac debeant provocare ad Summum Pontificem, vel in partibus Indiarum remotiſſimis ad Metropolitanum, ſive Ordinarium viciniorem, vel potius poſſint hoc caſu eligere judices Conſervatores. Reſp. ſi verba privilegiorum ſunt obſcura, & ambigua, non licere recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorem Epiſcopum, nec Conſervatores eligere, ſed ad Summum Pontificem pro interpretatione eſſe adeundum. 49

Quinto, utrum Conſtitutio felic. record. Greg. XV. circa Conſervatores Regularium publicata anno 1621. cum declarationibus Eminentiſſimorum S. Congregationis Concilii interpretum deſuper editis, æque efficiat, & comprehendat Religioſos Societatis Jeſu, ac reliquos Regulares, itaut omnia alia præfatæ Societatis privilegia fuerint reducta ad terminos dictæ Conſtitutionis, & ſic in poſterum debeant ab iis eligi Conſervatores juxta formam, & tenorem præſcriptæ Conſtitutionis. Reſpondit hujuſmodi Conſtitutionem cum declarationibus, ut præfertur, editis, æque afficere Religioſos Societatis Jeſu, atque aliorum Ordinum, & Conſervatores ad illius præſcriptum eſſe eligendos non obſtantibus quibuſvis privilegiis, quippe quæ omnia ſunt redacta ad terminos ipſius Conſtitutionis. 50

Sexto, an Regulares prædicti gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel teſtamentorum executores poſſint conveniri coram Ordinario, ſi Conſervatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario præſcriptum. Reſp. Regulares in cauſis præfatis coram Ordinario loci eſſe conveniendos, ſi ad præſcriptum Conſtitutionis ſanct. mem. Gregorii XV. Conſervatores non elegerint, ipſumque electionis documentum intra præfinitum tempus in actis Curiæ ipſius Ordinarii non exhibuerint, ac dimiſerint. 51

Septimo, an dicti Regulares Conſervatores ſive ad jura, ſive ad privilegia tuenda aſſumentes teneantur ante exercitium commiſſionis præſtare cautionem coram Ordinario, ſive alio judice competente, de judicio ſiſti, & judicatum ſolvendo, caſu quo in lite, ſeu cauſa ſuccubuerint. Reſp. Non teneri. 52

An quando Epiſcopi jura, vel decimas Cathedralium adverſus Regulares prædictos dote ſua ſpoliantes Eccleſias coram judice competenti tuentur, libroſque, memorialia, & allegationes producunt, jus Eccleſiarum Cathedralium exprimentes, & acquiſitiones Religioſorum, aliaque id genus adnumerantes, hujuſmodi ſcriptorum occaſione poſſint Regulares nominare Conſervatores, prætendentes injuriam ſibi inferri in referendo immoderatas acquiſitiones. Reſp. Si Epiſcopi pro tuendis juribus Cathedralium Eccleſiarum coram judice competenti hujuſmodi ſcripta producant, & Regularium immoderatas acquiſitiones veraciter, & modeſte referant, non licere ob eam cauſam ad Conſervatores recurrere. 53

Nono, utrum Regularis quicunque etiam Societatis Jeſu poſſit adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ ſecularibus abſque licentia Epiſcopi diœceſani, etiamſi in alia diœceſi ab Epiſcopo approbatus ſit: Reſpondit Regulares etiam Societatis Jeſu in una diœceſi ab Epiſcopo approbatos ad confeſſiones perſonarum ſecularium audiendas, nequaquam poſſe in alia diœceſi hujuſmodi confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi diœceſani. 54

Decimo, an Epiſcopus contra dictos Regulares audientes in ſua diœceſi confeſſiones ſecularium abſque approbatione, vel concionatores abſque licentia Epiſcopi intra, & extra proprias Eccleſias, poſſit procedere 55

dere eos a talibus ministeriis removendo, sive præceptis, & aliis juris remediis coercendo: Respondit, eisdem Regularibus, qui confessiones personarum secularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel prædicant in Ecclesiis sui Ordinis, non petita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque ipsius licentia, vel in Ecclesiis etiam sui Ordinis ipso contradicente, posse Episcopum in vim Constitutionis felic. record. Gregorii XV. quæ incipit: *Inscrutabili Dei Providentia*, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatum, administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, ac munus prædicationis interdicere, eosque juris remediis coercere, & punire.

56 Undecimo, an quando Episcopo constat dictas licentias obtentas non fuisse, ipse possit præcipere, ut donec licentiam intra præscriptum tempus exhibeant, a tali ministerio abstineant; & an acquirendus sit per Episcopum pro his exhibendis Provincialis in alia diœcesi, vel longissime existens, vel ipsi Regulares Confessarii, vel eorum Superiores ejusdem diœcesis, in qua prædicta exercentur: Resp. posse Episcopum sic præcipere, nec pro hujusmodi licentiis requirendum esse Provincialem, sed satis esse ipsos Religiosos requirere, aut eorum Superiores in diœcesi Episcopi existentes.

57 Duodecimo, an si contingat, ut aliquis prædictorum Regularium insurgat contra Episcopum in propria diœcesi maledictis, scripto, vel dicto, populum scandalizando, possit ab Episcopo puniri, & qua animadversione; & quid, si hujusmodi delinquens transiverit ad aliam diœcesim, hoc casu servandum sit; & qua pœna puniendus sit Regularis, qui commorans in una diœcesi, spargat famosos libellos contra Ordinarium alterius diœcesis: Respondit: Si Regularis intra claustra degens, extra ea in casibus in dubio expressis ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante teneri Superiorem Regularem infra tempus ab eo præfigendum severe illum punire, ac de punitione Episcopum certiorem facere; alioquin sic delinquentem ab Episcopo puniri posse ad præscriptum Concilii Tridentini *cap.* 14. *sess.* 25. *de Regularibus:* quod si delinquens ad aliam diœcesim migraverit, servandum esse quod præcipitur in Constitut. sanct. mem. Clem. VIII. incip. *Suscepti muneris ratio.*

58 Decimotertio, an Conservatores nominati, & electi a Regularibus præscriptis, ante exercitium suæ jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario sub pœna nullitatis actuum: Respondit utique teneri.

59 Decimoquarto, an privilegia, quæ sunt contra jurisdictionem Ordinarii, & quibus gaudent, & gaudere prætendunt Regulares præfati, debeant Episcopis notificari, seu insinuari: Resp. Regulares teneri hujusmodi privilegia Episcopo exhibere, si eis uti voluerint.

60 Decimoquinto, an prædia rustica, metallorum fodinæ, sacchari opificinæ a Regularibus Societatis, vel aliis possessa, vel aliæ domus seculares, in quibus videlicet unus, vel duo Regulares tantum commorantur, gaudeant privilegio Collegiorum, seu Conventuum: Resp. non gaudere.

61 Decimosexto, utrum Regulares præscripti apothecas quorumcunque mercium, macella, & similia, præsertim prope Collegia, seu Conventus exercentes possint ab Ordinario sub censuris inhiberi, ne hujusmodi exerceant: Respondit non posse Episcopum hæc prohibere Regularibus exemptis; sed si in præmissis ita notorie delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, servandum esse quod dictum est supra in responsione ad duodecimum.

62 Decimoseptimo, utrum Regulares etiam Jesuitæ in suis prædiis, opificinis, aliisque suis domibus secularibus sitis intra limites Parochialium ad se spectantium possint administrare Sacramenta Baptismatis solemnis, Matrimonii, Extremæ unctionis, & Eucharistiæ in festo Paschatis famulis mercenariis, rusticis, sive aliis id genus hominibus secularibus absque Ordinarii, vel Parochi licentia: Respondit non posse.

63 Decimoctavo, utrum Patres Societatis in civitate, & diœcesi Angelorum possint consecrare vasa sacra, altaria, & similia, in quibus unctio requiritur: Respondit, itidem non posse. Pro parte vero Religiosorum Societatis Jesu proposita fuerunt infrascripta dubia.

64 Primo, an Episcopi in partibus Indiarum possint ex integro totum unum Monasterium, vel Collegium ab audiendis confessionibus suspendere: Resp. Episcopos Indiarum posse quidem omnibus simul unius Monasterii, vel Collegii Confessariis adimere facultatem audiendi confessiones personarum secularium etiam inconsulta Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium negotiis præposita, cum Decretum ab ea editum sub die 20. Novembris 1615. ex intentionis defectu, & convenientia morali non extendatur ad regiones illas tam longe ab Urbe dissitas. Verum ab hac generali suspensione, quæ vix sine scandalo, & animarum pernicie contingere potest, abstinendum esse Episcopis, nisi gravissima subsistente causa; super quo S. Congregatio illorum conscientias graviter voluit esse oneratas.

65 Secundo, an Episcopus Regularem pro Confessionibus semel approbatum sine nova causa suspendere possit ab ipsis confessionibus audiendis: Respondit, Regulares alias libere ab Episcopo prævio examine approbatos ad audiendas confessiones personarum secularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente.

66 Tertio, an Bulla S. Pii V. 34. *in ordine tom.* 2. Bullarii, concessa instante, & supplicante Serenissimo Rege Catholico non ad petitionem Regularium, sit revocata in Bullis Summorum Pontificum, in quibus exemptiones Regularium mitigantur: Respondit agendum cum Sanctissimo, an velit declarare Bullam non esse revocatam; illam tamen non suffragari, nisi in locis ubi est defectus Parochorum.

67 Quarto, an Episcopus possit cum censuris procedere contra Regulares exemptos, si inobedientes fuerint in confessionibus audiendis, vel prædicatione Verbi Dei; & hoc an vigore Concilii Tridentini, vel per quem Canonem: Respondit posse procedere non quidem in vim Concilii Tridentini, sed in vim Constitutionis Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili Dei Providentia.*

68 Quinto, an licentia audiendi confessiones, & prædicandi ab Episcopo per literas missivas, an solum per literas patentes Cancellariæ concedi possit: Respondit posse concedi etiam per literas missivas, si ita Episcopo videbitur.

69 Sexto, an talis licentia oretenus sine scripturis concedi possit: Resp. ad proximum.

Septimo, an facultas eligendi Conservatores concessa Societati a Greg. XIII. suffragetur illis in locis, in quibus non adsunt judices Synodales: Respondit privilegium Greg. XIII. suffragari quoad hoc, ut Societas non teneatur ex illis eligere Conservatores, dummodo tamen in reliquis servetur forma Constit. Greg. XV. hac de re editæ

Octavo, an Conservatores Societatis Vicarios Generales Episcoporum auctoritate Apostolica per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas compellere possint virtute Bullæ Greg. XIII. incipien. *Æquum reputamus*, datum ultima Februarii 1573. Respondit posse a manifestis injuriis, & violentiis eos compescere etiam censuris, & pœnis Ecclesiasticis, datum Romæ die 16. Aprilis 1648. Quapropter ut præmissa firmius subsistant, & inviolabiliter observentur, Nobis pro parte Joannis Episcopi hujusmodi fuit humiliter supplicatum, ut illa auctoritate Apostolica confirmare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur dicti Joannis Episcopi votis hac in re annuere, illumque specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & eundem Joannem Episcopum a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequen. harum serie absolven. & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, præinserta responsa, seu resolutiones auctoritate prædicta tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque Apostolicæ firmitatis vim, & robur adjicimus, & inviolabiliter observari mandamus, salva tamen semper in præmissis auctoritate dictæ Congregationis, decernentes sic, & non aliter in præmissis per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane si quid secus a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Apostolicis, ac Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus

libus Conciliis editis generalibus, & ſpecialibus conſtitutionibus, & ordinationibus, necnon Eccleſiæ Angelopolitanæ, ac Societatis prædictæ etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel alia quavis firmitate roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis ejuſdem Eccleſiæ, & Societati ſub quibuſcunque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, ac Decretis etiam irritantibus, etiam motu proprio, ac etiam conſiſtorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro ſufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis haben. illis alias in ſuo robore permanſuris, ad effectum præmiſſorum ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 14. Maii 1648. Pontificatus noſtri anno 4.

DE OFFICIO DELEGATI.

Idem Alexander III. Eboracen. Archiepiſcopo, & Epiſcopo Conventren.

CAPUT XII.

1. EX parte N. nobis innotuit, quod cum ad te frater Conventren. noſtras literas impetraverit, ut ei Archidiaconatum, quem in Eccleſia tua primo vacare contingeret, aſſignares: R. (adverſarius ejus) alias ad te frater Eboracen. literas impetravit, nulla de prioribus habita mentione: ut ſi avunculus ſuus Archidiaconatum, quem habebat in eadem Eccleſia, vellet omnino dimittere, ipſum ei faceres aſſignari. Quoniam igitur, ſi memores fuiſſemus, nos pro prædicto N. literas direxiſſe, pro adverſario nullatenus ſcripſiſſemus; mandamus, quatenus præfato N. Archidiaconatum ipſius Eccleſiæ (ſi vacat) non obſtantibus poſterioribus literis, aſſignetis.

SUMMARIUM.

1 *IMpetrans dignitatem in Eccleſia primo vacaturam prefertur ſecundo impetranti certam dignitatem ipſius Eccleſiæ cum vacaret.*
2 *Succeſſio immediata tranſverſalium in beneficiis a jure non improbatur.*
3 *Nepos de jure poteſt obtinere beneficium vacans per reſignationem avunculi.*
Et quid poſt Conſtitutionem Pii V. n. 8.
4 *Filius etiam legitimus non poteſt immediate ſuccedere in beneficio patris.*
5 *Idem in nepote ex filio, & aliis deſcendentibus.*
6 *Succeſſio hereditaria in collateralibus non conſideratur.*
7 *Dignitates etiam ſeculares non debent pluribus de eadem domo ſucceſſive deferri.*
8 *Beneficia per reſignationem vacantia hodie ab Epiſcopo conferri non poſſunt ejus, aut reſignantium conſanguineis, vel familiaribus.*
9 *Idem in vacantibus per dimiſſionem ob alterius incompatibilis aſſecutionem.*
10 *Literæ ſecundæ de prioribus mentionem non facientes ſunt ſubreptitiæ, ubi ambæ ſuper eodem beneficio reflectuntur.*
11 *Clauſula*, anteferri, *facit de poſteriore priorem.*
12 *Eſt odioſa, & ſtricte intelligenda.*
13 *Reſignatio facta in manibus Ordinarii eo pacto, ut beneficium certæ perſonæ conferatur, eſt ſimoniaca.*
14 *Vitium tamen purgatur, ſi Papæ auctoritas intercedat.*
15 *Simoniaca an ſit reſignatio facta ea intentione, ut beneficium conferatur nepoti, vel alteri.*
16 *Canonicus, qui principaliter intereſt divinis pro denario, committit ſimoniam mentalem, & n. 20.*
17 *Simoniaca quædam ſunt quia prohibita, quædam prohibita quia ſimoniaca.*
18 *Simoniam an inducat ſola voluntas in his, quæ ſimoniaca ſunt quia prohibita, & n. ſeqq.*
19 *Simonia mentalis reſignationem, aut collationem non inficit, nec obligat ad beneficium dimittendum.*
20 *Uſurarius mentalis tenetur ad reſtitutionem rei acceptæ ultra ſortem.*
21 *Simoniamentalis inducitur ſola voluntate, & propoſito quoad Deum, licet non quoad Eccleſiam.*
22 *Papa poteſt involvi ſimonia in prohibitis quia ſimoniacis, non autem in ſimoniacis quia prohibitis.*
23 *Beneficium vendere an ſit prohibitum, quia ſimoniacum.*
Et quid de exactione annatarum, remiſſive.

EX parte, il primo. Si primus impetravit primam dignitatem in Eccleſia vacaturam, ſecundus impetravit certam dignitatem ipſius Eccleſiæ cum vacaret, & iſta poſtea vacat, primo, non ſecundo debetur. Hoc dicit. Primo ponitur partis conqueſtio. Secundo proviſio, ibi, *Quoniam*. 1

Nota primo, ſucceſſionem immediatam collateralium, ſeu tranſverſalium in beneficiis a jure non improbari; nam ut hic vides nepos obtinuit beneficium vacans per reſignationem avunculi. Idem habetur *in cap. 2. de arbitr. & in cap. Accedens de accuſat.* Unde collige aliam eſſe cauſam filiorum, & deſcendentium, aliam collateralium; nam filius etiam legitimus non poteſt immediate ſuccedere in beneficio patris, *c. Ad extirpandas de fil. Presbyter.* Et idem in nepote ex filio, & aliis deſcendentibus, quorum eſt jus ſuccedendi, *ut inſtit. de hæred. qualit. & differ. §. Suum*, & tenet gloſſ. 1. *in d. c. Ad extirpandas*, Guilielm. de Benedict. *in repet. cap. Raynutius in ver. Et uxorem n. 693. de teſtam.* & Rebuff. poſt alios *in praxi benefic. in tit. de diſpenſat. ſuper defectu natalium, n. 25.* Quidquid contra ſcripſerint Moderni *in d. c. Ad extirpandas*, ut ibi dixi *n. ....* At ſecus eſt in collateralibus, quia in his non conſideratur ſucceſſio hæreditaria, quam in Eccleſia Dei ſacri Canones deteſtantur, *c. Ex tranſmiſſa eod. tit.* & ita per hanc Decretalem concludit gloſſa prælegata, Jo. Andr. *hic in ver. Avunculus, n. 3.* Anton. de Butr. *num. 9.* Card. *in 1. oppoſitione*, Anchar. *in 2. notab.* Abb. *n. 1. in 3. notab.* & Dec. *n. 6.* Ceterum quamvis hoc negari non poſſit, tamen non decet, ut notat Abb. per illum textum *in cap. Venerabilem, n. 15. in penult. notab. ſupra de elect.* ubi notabiliter concludit, non ſolum beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam dignitates ſeculares non debere pluribus de eadem domo ſucceſſive deferri, ne videantur delatæ ex ſucceſſione. *Ad quod*, inquit, *non advertunt nonnulli improbi laici, qui ſæpenu-* 2 3 4 5 6 7

penu-

penumero instant, ut beneficium aliquod non exeat de familia eorum, allegantes antiquitatem pro causa; dicunt enim: Jandiu illud beneficium semper fuit collatum alicui de domo eorum; nam hæc sola allegatio debet esse sufficiens ad impediendum collationem alicui de domo fiendam; nam si istud debet servari in dignitatibus secularibus, fortius in Ecclesiasticis. Hæc ille, quem sequitur Dec. *hic n.* 6.

8 Adverte tamen, quia quod spectat ad Ordinarios collatores, hæc differentia inter descendentes, & transversales hodie procedit tantum in beneficiis vacantibus per obitum, secus vero in vacantibus per resignationem; nam ex Constitutione S. Pii V. quæ incipit, *Quanta Ecclesiæ Dei incommoda, in §. Ceterum*, prohibentur Episcopi beneficia in eorum manibus resignata, suis, aut resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus conferre. Atque ita quantumcunque resignatio sit libera, non solum filii, & descendentes, quibus obstat jus commune, sed etiam transversales prohibentur obtinere beneficium resignantis. An autem prædicta Constitutio vendicet sibi locum in Parochialibus per dimissionem vacantibus ob alterius Parochialis assecutionem: Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum meo tempore resolvit affirmative, de quo articulo scripsi plene *in cap. Non sine infra de arbitr.*

9 Secundo, nota ibi, *Nulla de prioribus facta mentione*, secundas literas de primis mentionem non facientes, ubi ambæ specifice super eodem beneficio reflectuntur, esse ipso jure nullas, tanquam subreptitias, ut hic per Butr.
10 *num.* 2. *in* 1. *notab.* & Abb. *num.* 3. Ratio est, quia non est verisimile, ut Papa voluerit pro secundo referibere in præjudicium primi, ut patet ex litera ibi, *Si memores fuissemus*.
11 Quandoque tamen in literis apponitur clausula, *Anteferri, ut in cap. Auctoritate de conces. prabend. lib.* 6. Sed tunc præfertur secundus, quia constat de intentione Papæ volentis primo præjudicare, *c. Quorundam eod. tit. & lib.* Oldrad. *cons.* 136. *Quod ex productis, num.* 2. *vers. Et quamvis*, Card. *hic in* 1. *notab.* Hujusmodi enim clausula facit de posteriore priorem, Ægidius Bellamera
12 *cons.* 33. *num.* 20. *vers. Tertio hoc probatur*. Dicit tamen Card. *ubi supra*, hanc clausulam non habere multum honestatis. Eamque odiosam esse, & repugnantem juri, & ideo restringendam quantum fieri potest, scripserunt Oldrad. *cons.* 198. *n.* 3. *vers. Tertio clausula anteferri*, & Bellamera *d. cons.* 33. *n.* 22. *vers. Modo clausula*.

13 Ultimo, nota ibi, *Omnino dimittere*, eum, qui vult licite beneficio suo renunciare, non posse in pactum deducere, ut beneficium certæ personæ conferatur; sed debere pure, ac libere resignare in manibus Superioris; alioquin si hoc in pactum deduceret, resignatio esset nulla, & simoniaca, *cap. Talia* 8. *qu.* 3. *cap. Veniens de testib.* & tenet hic glossa 1. & 2. dum exponit *ver. Omnino*, id est, sine aliqua pactione, conditione, vel modo, Innocent. in *ver. Omnino*, Hostien. *ante n.* 1. *in eod. ver.* Jo. Andr. *n.* 9. in gloss. ibi, *Conditione*, Abb. *n.* 4. & reliqui omnes. Idem firmat Innocent. *in cap. Tua nos in ver. Culpabiles de simonia*, & post eum Hostien. *ibi ad finem*, & Cardin.
14 *in* 1. *qu.* Alios complures cumulat Redoan. in *tract. de simonia part.* 2. *cap.* 10. Hæc tamen species simoniæ non est prohibita jure divino, sed ex Constitutione Ecclesiæ tantum, secundum Innocent. & omnes *in d. c. Tua nos, & in cap. fin. de simon.* & ideo vitium purgatur, si Papæ auctoritas intercedat, *ut in cap. Nisi*, juncta gloss. *in ver. Ex jussione de prabend. in cap. Quæsitum de rerum permut. & c.* 1. *eod tit. lib.* 6. Hostien. & Henr. Boich. *in c.* 1. *Ne Prælat. vices suas*, Jo. Andr. *in cap.* 1. *de simonia*, Redoan. *in tr. de simonia par.* 2. *cap.* 12. Cassad. *dec.* 2. *de simonia*.

15 An autem resignans beneficium in manibus Ordinarii ea intentione, ut certæ personæ conferatur, simoniam committat, si hoc tacite, vel expresse non deducat in pactum, glossa 2. *hic*, & Host. *n.* 1. tenent non committere. Idem determinant Innoc. & Host. *in cap. fin. de simonia*, ubi Card. dicit nullam simoniam committere resignantem beneficium ea intentione, ut detur nepoti, vel alteri, nulla de hoc facta conventione, sequitur Felin. *in cap. Ad audientiam, il secondo de rescript.* & Redoan. *de*
16 *simonia par.* 1. *c.* 25. *n.* 3. Sed circa hoc vide quod scripsi *in c. Tua nos ad finem de simonia*, & quod dicam infra *n.* 18. *&* 21. Item vide Host. *in cap. Olim de verb. signif.* ubi firmat, Canonicum, qui divinis officiis interest principaliter pro denario, quamvis veram simoniam non committat, cum nulla expressa pactio intercedat; graviter tamen peccare, & committere simoniam mentalem. Cujus dictum sequitur gloss. *in cap. unico in ver. Receperit in fine, de Cler. non residen. lib.* 6. & idem firmat Archid. *in cap. Odi* 43. *qu.* 1. Card. in Clem. 1. *in* 6. *not ab. de celebr. Missarum*, Jo. de Anan. *in cap. Suam in* 1. *not ab. de simonia*, Abb. *hic n.* 4. *in fine*, & Felin. *n.* 2. Ratio differentiæ inter hos duos casus patebit infra *n.* 18.

Glossa Vincentii *hic in ver. Dimittere*, ponit celebrem 17
distinctionem in materia simoniæ, videlicet: Quædam sunt prohibita, quia simoniaca, quæ in veteri, novoque Testamento simoniaca erant in sui natura; ut vendere Sacramenta. Quædam vero sunt simoniaca, quia prohibita, quæ scilicet per Constitutionem Ecclesiæ facta sunt simoniaca, ut resignare beneficium cum pacto, ut alteri conferatur, vel pactum dare post receptionem in Canonicum. Quam distinctionem sequuntur hic Host. Joan. Andr. Butr. Cardin. Imola, & alii communiter, Innoc. Hostien. & alii *in cap. Tua nos, & in cap. fin. de simonia*, eamque amplectuntur etiam Theologi fere omnes. Et quamvis illam impugnet Duran. *in* 4. *dist.* 25. *q.* 5. ejus tamen objecta diluit Petr. de Palude, & post eum Turrecr. & Præpos. *in cap. Latorem* 1. *qu.* 1. Soto *lib.* 9. *de just. & jur. qu.* 5. *art.* 2. & nos latissime *in cap. Cum pridem a n.* 2. *usque ad n.* 30. *infra de pactis*.

Inter hæc duo genera simoniæ constituuntur a Doc- 18
toribus. Duæ potissimum differentiæ. Altera est secundum aliquos, quia in his, quæ simoniaca sunt quia prohibita, sola voluntate simonia non committitur; dum tamen sit contenta suis terminis, ut concludit glossa nostra, Innocen. *in cap. Tua nos in ultima gloss. in ver. Culpabiles de simonia*; in his vero, quæ prohibita sunt quia simoniaca, 19
sola voluntate committitur simonia mentalis, *cap. Qui studet* 1. *q.* 1. Quæ tamen resignationem, aut collationem beneficii non inficit, nec obligat ad beneficium dimittendum, sed satis est per pœnitentiam suo satisfacere Creatori, ut est text. singularis *in cap. fin. de simonia*, ubi sic determinat Innocentius, cum quo alii transeunt. Et ibi 20
torquentur Doctores indagantes rationem diversitatis, cur usurarius mentalis teneatur ad restitutionem rei acceptæ ultra sortem, juxta textum *in c. Consuluit de Usuris*; simoniacus autem mentalis non teneatur, ut in *d. cap fin.* Hinc etiam intelligi potest discrimen, cur resignans beneficium ea mente, ut alteri conferatur; quamvis peccet, non tamen committat simoniam mentalem; & nihilominus illam committat Canonicus, qui vadit ad Horas principaliter, ut lucretur distributiones quotidianas, ut dictum est supra *n.* 16. Illud enim est simoniacum, quia prohibitum, ut hic, *& in cap. Quæsitum de rerum permutat. & cap.* 1. *eodem tit. lib.* 6. hoc vero est prohibitum, quia simoniacum, ut est text. *in cap. Licet*, & ibi notat gloss. *fin. infra de pœnis*, Abb. *in cap. Consuluisti de celebrat. Missar. & in cap. Significatum, n.* 8. *de præben.* Ce- 21
terum adverte, quia primum membrum distinctionis glossæ, & Innocentii, quod in simoniacis, quia prohibitis, sola voluntas nullam inducat simoniam, a Doctoribus non tenetur. Imo enim sola deliberatio, & propositum inducit peccatum simoniæ mentalis quoad Deum, licet non quoad Ecclesiam, quæ non judicat de occultis, *cap. Christiana* 32. *quæst.* 5. *& cap. Sicut, il secondo de simonia*; & ita declarat Abb. *in cap. Tua nos n.* 5. *eodem tit.* & post eum Marian. Socin. *n.* 9. & Felin. *n.* 3. & idem Socin. *in rubr. eodem tit. n.* 5. & Silvest. *in ver. simonia, n.* 5. *vers. Quinto queritur*. Nec contradicit gloss. *ult. in d. cap. fin. de simon.* quia secundum Silvest. loquitur quantum ad forum judicialem.

Altera differentia est, quia in his, quæ prohibita sunt, 22
quia simoniaca, etiam Papa potest simoniam committere, *cap. Qui studet* 1. *quæst.* 1. In his vero, quæ simoniaca sunt, quia prohibita, Papa hoc crimine non involvitur, cum sit supra omne jus humanum positivum, *cap. Proposuit de conces. prabend.* Ita distinguit glossa notabilis *in dict. cap Cum pridem in ver. Illicitæ pactionis infra de pactis*, Henric. Boich. *in cap.* 1. *in princip. Ne Prælat. vices suas*, Joan. de Anan. *in cap.* 1. *num.* 7. *vers. Et hic concordant opiniones de simonia*, Felin. *in cap. Ad audientiam, il secondo, n.* 3. *vers. Quod autem dicta conventio de rescript.* & in hoc conveniunt unanimiter Canonistæ, ac Theologi fere omnes, ut testatur Turrecrem. *in cap. Latorem, n.* 5. *vers. In oppositum* 1. *qu.* 1. & alii quos retuli *in d. cap. Cum pridem num.* 6. *vers. Sed his non obstantibus, & n.* 57.

An

An autem vendere titulum beneficii Ecclesiastici sit prohibitum, quia simoniacum, an e converso, insignis est controversia, quam ad partes examino in prædicta Decretali, *Cum pridem*, *in* 2. 3. *qu. a n.* 30. *usque ad n.* 139. De annatis vero, & an illarum exactio sit simoniaca, quod non tantum Hæretici, sed nonnulli etiam ex Catholicis scriptoribus ausi sint affirmare, latissime disero in *d. cap.* 1. *infra Ne Prælat. vices suas.*

DE OFFICIO DELEGATI.

Idem Alexander III. Abbati, & Conventui Majoris Monasterii.

CAPUT XIV.

QUoniam Abbas Leicestriæ; qui suscepto mandato nostro, partibus diem ad agendum præfixit, Abbatem Vincestriæ de novo substitutum judici præmortuo, illi mandato nostro porrecto, quia sub expressis nominibus locorum, & non personarum commissio emanavit, sibi socium in causæ cognitione adjunxit: Nos sententiam illorum (sicut est justa) ratam, & firmam habemus.

SUMMARIUM.

1 *DElegatus Papæ potest subdelegare, licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula,* Quod si non omnes, *& n.* 9.
2 *Subdelegare potest de partium consensu is, cui committitur negotium personaliter exequendum, nisi in duobus casibus.*
3 *Secus si committatur nudum ministerium.*
4 *Vicarius Episcopi an possit sine speciali mandato procedere in illis casibus, in quibus ex Concilio Tridentino tribuitur Episcopo facultas tanquam Sedis Apostolicæ Delegato.*
5 *Et an Episcopus possit hujusmodi facultatem Vicario suo specialiter subdelegare.*
Distinguitur, ut n. seqq. usque in fin.
Quid, si Episcopo tribuatur facultas in his, quæ jure ordinario ei competebant ante Concilium, num. 6.
Et quid in his, quæ Episcopo non competebant, num. 8.
Et quid, si Episcopus jubeatur procedere per dictionem taxativam, tantum, *vel* solus, *n.* 17. 18. 23. *&* 40.
6 *Episcopus habens facultatem etiam ut Delegatus, potest jure ordinario procedere in his, quæ prius ei competebant de jure communi.*
7 *Dictio,* etiam, *est implicativa.*
10 *In Vicarium Generalem non transit facultas, quæ competit Episcopo de jure speciali.*
11 *Jurisdictio delegata non extenditur de persona ad personam.*
12 *Episcopus in causa sibi delegata non procedit ut Episcopus, sed ut Delegatus.*
13 *Jurisdictio delegata non transit in Capitulum Sede vacante.*
14 *Delegatio facta Vicario non transit in Episcopum.*
15 *Vicarii, & Episcopi unum est Tribunal in jurisdictione ordinaria, secus in delegata.*
16 *Delegatus Papæ in causa sibi commissa est major Ordinario.*
18 *Vicario non potest Episcopus ea subdelegare, in quibus industria Episcopi censetur electa, & n.* 23.
19 *Vicarius Episcopi an possit sine speciali commissione explicare infrascripta.*
Abbates compellere ad lectionem Sacræ Scripturæ, ibidem.
20 *Procedere contra Regulares prædicantes hæreses.*
21 *Vicarios in Parochialibus deputare absentibus Rectoribus.*
22 *Regulares extra claustra degentes punire.*
23 *Cognoscere de obreptione, vel subreptione gratiæ, absolutionis, vel remissionis pœnæ, a Sede Apostolica obtenta.*
24 *Excessus privilegiatorum corrigere.*
25 *Tertiam partem fructuum prebendarum, & dignitatum in distributiones convertere.*
26 *Parochos cogere ad coadjutores sibi adjungendos, & novas Parochias erigere.*
27 *Visitare Monasteria, & beneficia commendata, hospitalia, Confraternitates laicorum, & alia pia loca, & n.* 30.
28 *Exequi Decretum de observandis, & evitandis in celebratione Missæ.*
29 *Cognoscere de obreptione, & subreptione Apostolicarum dispensationum.*
31 *Notarios imperitos ab officio suspendere.*
Visitare Ecclesias exemptas, vel nullius diœcesis n. 33. *& n.* 39.
Clausuram Monasteriorum Monialium restituere, & conservare, & gubernare Monasteria Monialium Sedi Apostolicæ immediate subjecta, n. 36.
Cognoscere de subreptione Unionum a 40. *annis citra ad Ecclesias jurispatronatus, n.* 37.
Clericos concubinarios a beneficiorum administratione suspendere, & beneficiis privare, n. 38.
32 *Approbatus semel, potest reprobari favore publicæ utilitatis.*
34 *Episcopus visitare volens Ecclesias exemptas, vel nullius diœcesis, exprimere debet se id facere ut Sedis Apostolicæ Delegatum.*
35 *Et potest eas visitare etiam per Vicarium Generalem, cum speciali tamen in scriptis facultate.*
39 *Vicario Episcopi an censeantur subjecta Monasteria regularium in Congregationem non redacta.*
40 *Vicarius Episcopi, & Capituli Sede vacante, an possint decernere excommunicationes ad finem revelationis, & n. seqq.*
41 *Vicarius Generalis Episcopi, & Capitulum Sede vacante, in his, quæ pertinent ad jurisdictionem, nec competunt Episcopo jure aliquo speciali, continentur Episcopi appellatione.*
42 *Actus jurisdictionis contentiosæ comprehenduntur sub generali commissione.*
43 *Episcopus non potest alteri quam Vicario Generali delegare facultatem decernendi excommunicationes ad finem revelationis.*
44 *Monitoria ad finem revelationis pro locis nullius diœcesis petenda sunt a Sede Apostolica.*
Legati de Latere non prohibentur a Concilio excommunicationes ad finem revelationis decernere, ibid.
45 *Literæ in forma, significavit, committi possunt Abbatibus temporalem, & spiritualem jurisdictionem habentibus.*

QUoniam. Subdelegare potest Delegatus Papæ, licet datus sit ex officio, vel de partium consensu, vel cum clausula, *Quod si non omnes, tu cum altero, &c.* Idem potest consentientibus partibus is, cui committitur negotium personaliter exequendum. Fallit in duobus casibus hic expressis, in quibus industria personæ videtur electa; secus si commissum sit sibi nudum ministerium. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. 1 2 3

Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbatia, Felin. & Guidop. Dividitur in quatuor partes principales, quæ per se patent.

4 Cum à Tridentina Synodo in quampluribus casibus attributa sit Episcopo facultas procedendi tanquam Sedis Apostolicæ Delegato; Quæro generaliter, an in dictis casibus procedere possit Vicarius generalis Episcopi sine speciali ipsius commissione, anve Episcopus
5 possit eidem Vicario facultatem hujusmodi specialiter subdelegare.

6 Pro solutione propositæ quæstionis observandum est, Episcopo a Concilio Tridentino multifariam tribui solere jurisdictionem. Quandoque enim tribuitur illi jurisdictio in his, in quibus etiam ante Concilium Tridentinum jure ordinario facultatem habebat: & in his casibus etsi constituatur etiam Sedis Apostolicæ Delegatus, potest tamen ut Ordinarius cognoscere, & videtur potius excitata jurisdictio prius competens, quam nova concessa, *l. Sæpe, & l. seqq. ff. De offic. Præsid. cap. Licet in corrigendis*, ubi Felin. *n.* 1. *infra de offic. ordin.*
7 Etenim illa dictio, *Etiam*, implicat Episcopum cognoscere posse etiam jure ordinario, *l. Conventicula, C. de Episc. & Cleric. l. Etiam, ff. de verbor. signific.* Clem. *Religiosus*, & ibi Card. *in* 1. *not ab. de procurat.* Unde Vicarius poterit hos actus explicare, quippe qui vices gerit Episcopi, ut in *rubr. de offic. Vicarii*.

8 Quandoque & secundo Episcopus constituitur Delegatus in casibus, in quibus jure ordinario ante Concilium
9 non habebat facultatem: & in his potest quidem facultatem sibi attributam specialiter concedere Vicario suo,
10 quia Delegatus a Principe subdelegat, ut hic patet, & in *l. A Judice, C. de judiciis*; sed per generalem Vicarii constitutionem non censetur in eum translata facultas, quæ competit Episcopo de jure speciali, & tanquam Delegato, ut *c. fin.* cum ibi notat. *de offic. Vic. lib.* 6. Franch. *in c. Non putamus n.* 4. *ver. Delegatio tamen de consuetudine lib.* 6. Dec. *in cap. Quoniam*, Abbas *n.* 19. & 20. *supra eod.* Doctores in Clem. 2. *de rescript.* In jurisdictione enim delegata non fit extensio de persona ad personam, *cap. Edoceri*, ubi gloss. ult. *de rescript.* Frider. de Sen. *cons.* 163. *Super invocatione n.* 2. *vers. Ad primum*:
12 nec in causa delegata Episcopus procedit ut Episcopus, sed ut Delegatus, Dec. post Guilielm. de Cuneo quem citat in *d. cap. Quoniam Abbas*, & ante eum Alex. in *l.*
13 *Et quia ad fin. ff. de jurisd. omn. jud.* Unde jurisdictio delegata nec transit in Capitulum Sede vacante, Dec. in *cap. Eam te*, ubi in specie Felin. *n.* 17. *de rescript.* & *in cap. Cum olim*, ubi Abb. *in* 5. *qu. de majorit. & obed.* Frideric. de Sen. *cons.* 130. *Factum tale est, quedam domus circa fin.* ubi allegat Archid. & idem Frider. *cons.* 30. *An Capitulum Sede vacante*, Dec. in *d. c. Quoniam Ab-*
14 *bas n.* 20. Quod adeo verum est, ut non solum in causa Episcopo delegata non possit Vicarius procedere, sed nec in casu converso possit procedere Episcopus in causa ejus Vicario delegata, ut notant DD. in d. Clem. 2. præsertim Cardin. *n.* 10. Anchar. *col.* 1. & Imol. *n.* 14. *de rescript.* Franc. in *cap. Dilecti, il secondo qu.* 5. *de appell.* & *in d. cap. Non putamus n.* 4. *vers. Sicut e contra dicitur, quod Delegatio facta Vicario non transiret ad Epi-*
15 *scopum, de consuetud. lib.* 6. Quod tamen limita, ut ibi per eum. Nec refert, quod Episcopi, & Vicarii unum, & idem sit Tribunal, seu Consistorium, *cap. Romana in princip. de appellat. lib.* 6. & notant in dicta Clem. 2. Cardin. *n.* 10. & Imola *n.* 14. quoniam id vendicat sibi locum in jurisdictione ordinaria, non in delegata, & Vicarius causam sibi delegatam non cognoscit ut Vicarius Episcopi, sed ut Delegatus Papæ, Guil. de Cuneo
16 in *l. Etsi Prætor, ff. de offic. ejus*, Dec. *loc. cit.* Delegatus autem in causa sibi per Papam commissa est major Ordinario, *cap. Sane*, & ibi dixi *in* 2. *not ab. supra eodem*, Frider. de Senis *cons.* 216. *Domino Friderico num.* 2. *vers. Cum igitur hic Delegatus*.

17 Aliquando & tertio Episcopus jubetur aliqua explicare per dictionem taxativam, *Tantum*, vel *Solus*, aut cum alia adjectione, quæ specialem Episcopi personam designando ceteros excludat: & eodem modo Vicarius
18 censeri debet exclusus, quia cum industria personæ censeatur electa, non poterit Episcopus negotium alteri demandare, ut est text. hic in §. *Is autem, vers. Propter quam*, & notat gloss. in *ver. Inquisitionem*, quæ communiter approbatur, Jas. in *l. a Judice n.* 11. *in* 5. *limit. C. de judic.* facit text. *in l. Inter artifices, ff. de solut.*

Ex his infertur ad solutionem infrascriptorum dubiorum.

Et primo, an Vicarius Episcopi possit compellere Ab- 19
bates negligentes, ut in eorum Monasteriis habeant lectionem Sacræ Scripturæ, sicut Episcopus tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ hoc potest ex Conc. Trid. *sess.* 5. *cap.* 1. Et videtur respondendum non posse nisi ex speciali delegatione, juxta regulam hujus textus, quia ante Concilium Episcopus jure ordinario hanc facultatem non habebat, nisi quoad subditos, *cap.* 2. *de magistr.* ubi gloss. in *ver. Liceat*, & propterea Concilium in *d. c.* 1. non ponit dictionem implicativam, *Etiam*, sed simpliciter dicit: *In hoc ut Sedis Apostolicæ Delegatus*.

Secundo, an possit Vicarius concedere licentiam re- 20
gularibus prædicare volentibus, & contra prædicantes hæreses procedere, etiamsi exemptione muniantur, sicut potest Episcopus ex *cap.* 2. *sess.* 5. Et videtur posse, quia hæc facultas jure ordinario Episcopo competebat ante Concilium, *cap. Excommunicamus, il primo*, §. *Qui vero de hæret.* Sed contra Prædicantem exemptum non videtur posse procedere, nisi specialiter delegetur ad hunc effectum, quia contra exemptos jure ordinario Episcopus non habet jurisdictionem, *cap. Sicut nobis, vers. Nisi a jurisdictione tua exempti sint, de supplen. neglig. Prælat. cum concordant.* Quod clare indicant verba illa Concilii: Etiamsi Prædicator ipse generali, vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet, quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus procedat. Ponderando dictionem illam restitutivam, *Quo casu*, quæ ostendit tunc solum Episcopo utendum esse auctoritate delegata, cum procedit contra exemptos, ad notata per Anchar. *cons.* 356. *ex serie n.* 3. *vers. Tertio cum similib.* & per Cravettam *cons.* 98. *Nobilis, & Potens n.* 5. & 6.

Tertio, an facultas deputandi idoneos Vicarios in 21
Parochialibus, a quarum residentia Rectores sunt a Sede Apostolica dispensati, Episcopo competens ex *cap.* 2. *sess.* 6. transeat in ejus Vicarium Generalem. Et videtur distinguendum; nam aut agitur de non exemptis: & videtur transire; nam jure ordinario hæc Vicariorum deputatio spectabat ad Episcopum ante Concilium, *c. Cum ex eo*, §. *Porro, de elect. lib.* 6. Aut agitur de privilegiatis, & exemptis: & non videtur transire sine speciali delegatione, quia eo casu Concilium jubet Episcopum procedere Apostolica auctoritate, ut patet ibi, *Tanquam in hac parte a Sede Apostolica Delegatorum*: non enim voluit privilegia exemptorum violare, ex his, quæ notat Abb. *in cap. Grave n.* 1. & *infra de offic. ordinar.* & dixi in *cap. Tuarum n.* 31. & 33. *de privileg.*

Quarto, an transferatur in Vicarium Generalem fa- 22
cultas puniendi Regulares privilegiatos extra claustra degentes, quam habet Episcopus ex *cap.* 3. *sess.* 6. uti Delegatus Apostolicæ Sedis. Et non videtur transferri, nisi per specialem delegationem, cum jure ordinario careat Episcopus hac potestate, nisi quoad non exemptos, *c. Quanto, & cap. Licet infra de offic. ordin.* & Concilium non utatur dictione implicativa, *Etiam*, sed tantum dicat: *Tanquam super hoc a Sede Apostolica Delegato*.

Quinto, an Vicarius possit cognoscere de obrep- 23
tione, vel subreptione gratiæ a Sede Apostolica obtentæ, sicut potest Episcopus juxta *cap.* 5. *sess.* 13. Hæc facultas prius Episcopo non competens tribuitur Episcopo, ut per se ipsum tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus cognoscat: & ideo non solum non transit in Vicarium Generalem, sed nec specialiter eidem demandari posse videtur. Illa enim verba, *Per se ipsum*, demonstrant censeri electam industriam personæ, & causam non esse delegabilem, ut per Felin. hic *in* §. *Jus autem n.* 3. & fusius dictum est supra in tertio membro *n.* 17.

Sexto, an auctoritas concessa Episcopo per *c.* 4. *sess.* 14. 24
cognoscendi de excess. privil. transfundatur in Vicarium. Non videtur transfundi per generalem commissionem: posset tamen ei specialiter ab Episcopo delegari, juxta regulam hujus cap. Constituatur enim ibi Episcopus Delegatus Papæ, in his, quæ non poterat ante Concilium explicare, *cap. Irrefragabili infra de offic. Ordin.* sed non per verba denotantia electam esse industriam personæ, ut patet ibi, *Tanquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegati*.

Septimo, an possit Vicarius, quæ Episcopo etiam 25
tanquam Sedis Apostolicæ Delegato committuntur in

cap. 3.

c. 3. *ſeſſ.* 21. *& in c.* 3. *ſeſſ.* 22. & videtur diſtinguendum; nam aut agitur de Capitulis exemptis, & non poteſt, quia hæc facultas ante Concilium Epiſcopis non competebet, & ideo opus eſt ſpeciali delegatione, ut hic. Aut agitur de Capitulis non exemptis, & poteſt, quia Epiſcopi hanc poteſtatem habebant de jure communi quoad Capitula illis jure ordinario ſubjecta. Ideoque Concilium hoc loco utitur dictione illa, *etiam*, quæ innuit Epiſcopum aliquando debere procedere jure delegato, id eſt, reſpectu exemptionum, quibus utrobique in fin. dictorum capp. Sancta Synodus derogavit; ſed tamen poſſe etiam aliquando procedere jure ordinario, quod verificari non poteſt, niſi in non exemptis.

26 Octavo, An Vicarius poſſit, quæ Epiſcopo ſimili modo committuntur, *c.* 4. *ſeſſ.* 21. *in princ.* Et videtur poſſe propter illam dictionem, *etiam*, quæ, ut dictum eſt ſupra, eſt implicativa juriſdictionis ordinariæ, niſi tamen obſtarent proviſiones, derogationes, vel ſuſpenſiones, quibus ibi derogatur. Eo enim caſu, quia ſublata eſſet facultas erigendi novas Parochias Epiſcopo competens de jure communi, juxta *c. Ad audientiam, il primo de Eccleſ. ædificand.* non poſſet Epiſcopus procedere, niſi jure delegato; ideoque talis facultas Vicario non competeret abſque ſpeciali ſubdelegatione.

27 Nono, An Epiſcopus per ſuum Vicarium Generalem poſſit viſitare Abbatias, & alia beneficia exempta, ut in *c.* 8. *ſeſſ.* 21. Hoc decretum loquitur de beneficiis quibuſcunque commendatis tam exemptis, quam non exemptis, ut probant verba illa, *etiam exempta*, & propterea tribuit Epiſcopis jus viſitandi etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis nempe quia quoad beneficia illis jure ordinario ſubjecta noluit eos arctare ad procedendum authoritate delegata, ſed tantum quoad exempta. Ex quo infertur, ut Vicarius reſpectu exemptorum non poſſit uti facultate illius Decreti niſi ei ab Epiſcopo ſpecialiter delegetur, juxta regulam hujus cap. Sicut poteſt quoad non exempta. Ideoque S. Congregatio jam cenſuit, ſi Epiſcopus velit viſitare ex *c.* 4. *ſeſſ.* 6. debere id perſonaliter agere; ſecus ſi ex aliis Concilii Decretis, cum id per ſuum Generalem Vicarium agere poſſit, aut viſitatorem; ſi modo legitime impeditus fuerit, ut permiſſum eſt *ſeſſ.* 24. *c.* 3. etiamſi de viſitandis exemptis ageretur, juxta *c.* 8. *ſeſſ.* 22. cum *d. c.* 3. exemptiones tollat.

28 Decimo, An exequi poſſit Vicarius, quæ Epiſcopo injunguntur in Decreto de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſæ *in fin. ſeſſ.* 22. & videtur eodem modo diſtinguendum inter exemptos, & non exemptos; nam Concilium ibi loquitur tam de ſecularibus, quam de regularibus, & ſuſtulit in fine exemptiones, ac privilegia. Unde dum jubet Epiſcopos procedere in his, quæ ad Miſſæ Sacrificia pertinent, pro data ſibi a Sacroſancta Synodo poteſtate, ac etiam ut Delegatus Sedis Apoſtolicæ ſatis innuit, eos reſpectu ſecularium, & non exemptorum poſſe jure ordinario procedere, reſpectu vero aliorum uti debere delegata authoritate, quæ Vicario Epiſcopi non competit, niſi de ſpeciali mandato ex regula hujus cap.

29 Undecimo, An poſſit cognoſcere Vicarius de obreptione, & ſubreptione Apoſtolicarum diſpenſationum, quemadmodum poteſt Epiſcopus *ex cap.* 5. *ſeſſ.* 22. & videtur non poſſe ſine ſpeciali delegatione: quia Epiſcopus hanc cognoſcendi facultatem jure ordinario non habebat, ut dixi in *c. Si quis num.* 16. 21. *& 26. infra de confirmat. utilit. vel inutil.* Ideoque Concilium hoc loco non utitur dictione, *etiam*, ſed ſimpliciter ait ab eiſdem tanquam Delegatis Apoſtolicis.

30 Duodecimo, An poſſit Epiſcopus viſitare per Vicarium Confraternitates ex *cap.* 8. *ſeſſ.* 22. Et videtur poſſe, juxta diſtinctionem ſuperius poſitam in nono dubio; nam hoc Decretum tribuit facultatem Epiſcopo etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato viſitandi Confraternitates, Hoſpitalia, & loca pia, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita.

31 Decimotertio, An Vicarius poſſit ſcrutari ſufficientiam Notariorum, ſicut poteſt Epiſcopus ex *c.* 10. *ſeſſ.* 22. Et videtur poſſe, quia jure ordinario poterat id Epiſcopus ante Concilium, quod innuitur ex illa dictione, *et-*
32 *iam*, & patet ex notatis per Bart. & Bald. *in l. Sed & reprobari in princip. ff. De excuſ. tutor.* ubi dicunt favore publice utilitatis approbatum ſemel poſſe reprobari, & refert ibi Bart. *n.* 2. ab Archiepiſcopo Capuano fuiſſe exauthoratos omnes, qui Doctoris inſignia adepti, ſed minus quam decebat eruditi Capuam reverſi fuerant.

Decimoquarto, An poſſit Epiſcopus per Vicarium exer- 33
cere, quæ ſtatuta ſunt in *c.* 8. *ſeſſ.* 7. *& in c.* 9. *&* 10. *ſeſſ.* 24. Hoc loco obſervanda eſt differentia, qua Concilium utitur in his decretis; nam in *c.* 8. *ſeſſ.* 7. *& in cap.* 10. *ſeſſ.* 24. loquitur implicative per dictionem, *etiam*; at *in c.* 9. ſimpliciter loquitur de Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato, quod idcirco factum eſt, quia in *c.* 8. tribuitur Epiſcopo jus viſitandi Eccleſias etiam exemptas, & in *c.* 10. diſponitur, ut Epiſcopi jus, & poteſtatem habeant procedendi in his, quæ ad viſitationem, & morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant, non obſtantibus exemptionibus: itaque in his duobus Decretis Concilium promiſcue loquitur tam de exemptis, quam de non exemptis. Unde non mirum ſi utatur oratione implicativa, *etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegati*; nam quoad Eccleſiam, & perſonas ſibi ſubjectas Epiſcopus uti poterit authoritate ordinaria, quæ etiam transfunditur in generalem Vicarium ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *in* 1. *membro n.* 6. In exemptis vero delegata duntaxat, quæ Vicario non competit ex generali commiſſione; poteſt tamen ei ſpecialiter ſubdelegari, ut in princ. hujus cap. At vero in *cap.* 9. *ſeſſ.* 24. non agitur niſi de jure viſitandi Eccleſias nullius diœceſis, quod ante Concilium Epiſcopo non competebat, itaut propterea mirum non ſit, ſi Concilium velit Epiſcopum procedere ſimpliciter tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatum. Unde et- 34
iam factum eſt, ut Sac. Congregatio declaraverit Epiſcopum Eccleſias exemptas, vel nullius diœceſis viſitare volentem exprimere debere, ſe id facere uti Delegatum Sedis Apoſtolicæ, & poſſe illas viſitare etiam per ſuum gene- 35
ralem Vicarium, ſed opus eſſe ſpeciali in ſcriptis facultate.

Decimoquinto, An Vicarius habeat authoritatem cir- 36
ca clauſuram Monialium Epiſcopo ſubjectarum, ſicut habet Epiſcopus ex *cap.* 5. *ſeſſ.* 25. *de regul. & c.* 9. *Decreto cap.* 5. aperte approbatur diſtinctio ſuperius propoſita; nam præcipitur Epiſcopis, ut in Monaſteriis ſibi ſubjectis ordinaria, in aliis vero, id eſt, in exemptis, Sedis Apoſtolicæ authoritate procedant. Idemque prius ſtatuerat Bonifacius VIII. in Decretali *Periculoſo*, §. *ult. de ſtat. Regular. lib.* 6. a Concilio innovata. Quo fit, ut quoad non exempta idem jus competat Vicario generali Epiſcopi, quo vero ad alia non item, niſi ei ab Epiſcopo ſpecialiter committatur juxta regulam hujus tex. At in *dict. cap.* 9. quia ſubjiciuntur Epiſcopo Monaſteria Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta, quæ prius illi non ſuberant, jubetur Epiſcopus ſimpliciter procedere tanquam Delegatus; unde fit, ut abſque ſpeciali commiſſione hoc jus in Vicarium generalem non tranſeat, juxta ſuperius dict. in 2. *membr. n.* 8.

Decimoſexto, An Vicarius poſſit cognoſcere de ſubre- 37
ptione unionum ad Eccleſias juriſpatronatus, quemadmodum poteſt Epiſcopus ex *c.* 9. *ſeſſ.* 25. *verſ. Quo vero.* Et videtur non poſſe, niſi ad hoc ſit ſpecialiter Delegatus, cum hanc facultatem Epiſcopus non habeat jure ordinario, Clemen. *Ne Romani de elect.* & propterea Concilium tribuat Epiſcopo hanc facultatem ſimpliciter tanquam Delegato Sedis Apoſtolicæ abſque particula, *etiam*.

Decimoſeptimo, An facultas conceſſa Epiſcopo in *c.* 38
14. *ſeſſ.* 25. etiam uti Delegato Sedis Adoſtolicæ, ut poſſit Clericos concubinarios a beneficiorum adminiſtratione ſuſpendere, & beneficiis privare, tranſeat in Vicarium: videtur tranſire quoad non exemptos, quia & jure ordinario poterat Epiſcopus in concubinarios animadvertere, toto *tit. de cohabitatione Cleric. & mulier.* quoad exemptos vero opus eſſe ſpeciali ſubdelegatione ſecundum regulam, de qua hic. Idcirco enim hoc loco Concilium utitur dictione implicativa juxta propoſitam diſtinctionem.

Decimooctavo, aliis omiſſis, An Vicario cenſeantur 39
ſubjecta Monaſteria, quæ in *c.* 20. *ſeſſ.* 25. *de reg.* ſubjiciuntur Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato, quando infra præſcriptum tempus ſe in Congregationem redigere neglexerunt: videtur reſpondendum non cenſeri ſubjecta, quia cum hæc facultas prius Epiſcopo de jure communi non competeret obſtantibus, ſcilicet exemptionibus, ut *cap. Sicut nobis, verſ. Niſi a juriſdictione ſupra de neglig. Prælator. c. Cum tempore infra de arbitr. & c. Cum olim, il* 2. *de privileg.* non cenſetur translata

in Vicarium absque speciali mandato ex supradictis.

40 Ulterius QUÆRO, An excommunicationes, ad finem revelationis pro rebus subtractis, vel deperditis, de quibus in c. 3. *sess.* 25. concedere possit Vicarius generalis Episcopi, si hanc ei facultatem specialiter Episcopus non delegavit, & an Vicarius Capituli Sede vacante possit easdem excommunicationes decernere,

Alias Sacra Congregatio in una Eboren. censuit Vicarium Generalem Episcopi posse concedere monitoriales ad finem revelationis. In alia Senen. Congregatio censuit posse, si hanc ei facultatem Episcopus specialiter delegavit, sed postea propositis suprascriptis dubiis in Congregatione generali, cui interfuerunt Cardinales Gesualdus, Palavicinus, Senonensis, Montaltus, Albanus, sancti Sixti, & Carafa die 10. Februarii

41 1583. Congregatio nihil decrevit: Sententiæ enim fuerunt inter se discrepantes. Tres enim Palavicinus, Senonensis, & Carafa partem affirmativam defenderunt dicentes nihil officere negativam illam positam in Decreto Concilii, *nemine prorsus*, quandoquidem intelligi debet ad excludendos inferiores Episcopo, & appellatione Episcopi in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, nec competunt Episcopo jure aliquo speciali, continentur Vicarius Generalis Episcopi, & Capitulum Sede vacante, & dum Concilium id committit arbitrio, & conscientiæ Episcopi, id innuere videtur ne Episcopi aliqua Magistratus, vel Principum secularium auctoritate adducantur ad id concedendum. Montaltus vero censuit non posse per ea verba Concilii, *nemine prorsus*, & per alia, *arbitrio, & conscientia Episcopi*; unde videtur electa industria personæ, nihilominus credidit posse per speciale mandatum Vicario delegari. Aldanus per geminatam negationem, & exceptionem a nemine prorsus, præterquam, &c. negavit omnino hujusmodi facultatem posse delegari, tum etiam propter eam dictionem, *ipse*, quæ est dictio personalissima, & demonstrativa ad oculum. Demum quia committitur arbitrio, & conscientiæ ipsius Episcopi. Quam sententiam C. sancti Sixti secutus est. Postremo Gesualdus ait, etiamsi ante Concilium hujusmodi facultas competeret etiam Vicariis, tamen post Concilium effecta est Episcopalis. Unde necessarium videtur speciale mandatum tam Episcopi ad Vicarium, quam Capituli ad Vicarium Capituli. Fuit præterea additum agi de impossibili, quia Episcopus in hujusmodi causis semper erit occupatus; ideo agendum cum Sanctissimo, qui die 27. Februarii 1583. respondit ad utrunque dubium, nimirum posse Vicarium tum Episcopi, tum Capituli concedere literas monitoriales ad finem revelationis pro rebus deper- 42
ditis. Addit Sanctissimus rationem, quia hic est actus jurisdictionis contentiosæ, quæ comprehenditur sub generali commissione,

Verum cum postea dubitatum fuerit, An liceat Episco- 43
po alteri, quam Generali Vicario hujusmodi facultatem specialiter, delegare, stante *c.* 3. *sess.* 25. die 8. Februarii 1590. Sacra Congregatio censuit non licere.

Rursus orta dubitatione, an monitoria ad finem revelationis decernere spectet ad Archipresbyterum nullius 44
diœcesis exemptum, an vero ad viciniorem Episcopum, responsum est neutrum spectare, sed hujusmodi monitoria petenda esse a Sede Apostolica. Idemque responsum de Abbatibus habentibus Episcopalem jurisdictionem, licet verba dicti *c.* 3. a nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur, non excludant Legatos de Latere, ut Sacra Congregatio censuit.

Veruntamen cum esset quæsitum, an expeditiones, 45
quæ *Significavit* appellantur, possent committi Abbatibus temporalem, & spiritualem jurisdictionem in loco habentibus: Sacra Congregatio censuit posse.

DE OFFICIO ET POTESTATE JUDICIS DELEGATI:

Innocentius III. Episcopo Bajacen.

CAPUT XXXI.

CUm in jure peritus: & infra. Præterea quæsiviſti, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur: Authoritate qua fungor, injungo, ut talem denuncies excommunicationis sententiæ subjacere: ac tibi super mandato Apostolico hæsitanti, ab aliquo non sit facta fides, an mandatum hujusmodi exequi tenearis. Super quo tibi hujusmodi damus responsum, quod nisi de mandato sedis Apostolicæ certus extiteris, exequi non cogeris quod mandatur.

SUMMARIUM.

1 *DElegatus quis non creditur, nisi delegationem probet.*
2 *Delegatus Papæ in suis literis dicit nostris, seu verius Apostolicis parere mandatis, & cur.*
3 *Delegatus potest præcipere Ordinario, ut exequatur factum suum.*
4 *Delegato non tenetur Ordinarius fidem adhibere, & ejus mandatis obtemperare, nisi ille suam delegationem probet.*
Hæc regula ampliatur tredecim modis, ut num. 7. usque ad num. 44.
Et declaratur duobus modis a dict. numer. 44. usque in fin.
5 *Delegatus quis non præsumitur, licet præsumatur bonus.*
6 *Bonus quilibet præsumitur, ibid.*
Fallit in quinque casibus, & præsertim cum agitur de præjudicio alterius.
7 *Delegatio Principis probari non potest, nisi per literas delegationis, & n. 35.*
8 *Mandatum Principis non probatur, nisi per scripturam.*
9 *Delegatio probari debet per mandatum originale.*
10 *Vel per exemplum ab originali solemniter sumptum.*
11 *Instrumenti registratio facta in actis, partibus præsentibus, & non contradicentibus, probat originale.*
Secus si solus Notarius exemplaverit originale instrumentum reducendo illis tenorem ad acta, numer. 13.
12 *Præsens in judicio, & non contradicens his, quæ aguntur in sui præjudicium, censetur consentire.*
14 *Instrumenta cum producuntur sola productio est de actis, & non tenor.*
15 *Delegatus si citet asserendo se Delegatum, non tenetur citatus comparere, nisi in citatione inseratur tota copia rescripti.*
Contrarium, num. 17.
16 *Citatio non inserta copia delegationis censetur emanasse tanquam a privato, & non valet.*
Sed contra.
18 *Citatus tenetur comparere, si Delegatus ponat in citatione causam jurisdictionis, ut si dicat se Delegatum.*
19 *Delegata creditur in minoribus etiam non ostensis literis Delegationis.*
20 *Delegatus tenetur inserere in citatione copiam rescripti, quando est persona incapax Delegationis.*
21 *Idem quando citatus est in loco longinquo.*
22 *Nisi citatio fiat per Nuncium publicum, & notum, puta Cursorem Papæ.*
23 *Commissarius tenetur non modo ostendere literas suæ commissionis, sed etiam illarum copiam parti dimittere.*
24 *Sententia, in qua judex asserit se Delegatum, non statur, nisi ostendatur commissio.*
Etiam si lata sit contra contumaciter absentem, num. 27.

Secus

Secus ſi pars fuerit præſens in probatione ſententiæ, & non appellaverit. Item ſecus, ſi quandoque comparuerit ante litis conteſtationem, & non contradixerit, num. 26.

25 *Exceptio quod non conſtet de delegatione, poteſt opponi etiam in actu executionis.*

27 *Contumax dici non poteſt qui negat juriſdictionem.*

28 *Juriſdictio Ordinarii cenſetur notoria, & ideo non eſt opus de ea fidem facere.*

29 *Excommunicatio lata in Ordinarium a Delegato non oſtenſis literis ſuæ commiſſionis, eſt ipſo jure nulla.*

30 *Proceſſus Delegati, qui de ſua commiſſione non docuit, eſt nullus.*

31 *Ordinarius poteſt ex officio ſuo petere, ut ſibi exhibeatur reſcriptum delegationis etiam parte non petente.*

32 *Delegato juriſdictionem exercenti non oſtenſis literis ſuæ commiſſionis, poteſt Ordinarius de facto reſiſtere, & num. 43.*

33 *Nunciis Principis non creditur ſine literis, & aliorum bona capientibus poteſt reſiſti de facto.*

34 *Delegato etiam ab inferiore a Principe non eſt credendum, niſi delegationem probet.*

35 *Delegatio Papæ, vel Imperatoris non probatur, niſi per ſcripturam; ſed delegatio inferioris probari poteſt etiam per teſtes.*

36 *Subcollectoris commiſſio facta a Collectore, poteſt per teſtes probari.*

37 *Literæ delegationis non oportet, ut ſint ſcriptæ, vel ſubſcriptæ a Delegante; ſed ſufficit, ut ſint ejus ſigillo munitæ.*

38 *Sigilli appoſitio tantum probat, quantum ſubſcriptio manu propria.*

39 *Arbitro non creditur, ſi de compromiſſo non conſtat, licet aſſerat in laudo factum fuiſſe compromiſſum.*

40 *Niſi laudum ſit latum partibus præſentibus, & non contradicentibus.*

41 *Executori, de cujus facultate non conſtat, impune non paretur.*

42 *Nuncio, ſeu alii deſtinato ad aliquid non creditur, niſi doceat ſe habere poteſtatem ab eo, qui poteſt dare.*

43 *Commiſſarii, qui de Provincia ad Provinciam mittuntur, debent præſentare literas ſuæ facultatis præſidii Provincia, alias poteſt eis reſiſti.*

44 *Ordinarius prudenter agit, ſi pareat Delegato, etiam non viſis literis, dummodo ille ſit probata perſona.*

45 *Cardinali aſſerenti ſe Legatum creditur etiam ſine literis.*

46 *Idem ſi aſſerat ſe Delegatum in aliqua cauſa, & num. 50.*

47 *Sed contra.*

Declaratur, num. 48. & ſeqq.

48 *Legatis ad Curiam Romanam venientibus de ſtylo non creditur ſine literis.*

49 *Legato etiam de Latere aſſerenti ſe habere mandatum Principis non creditur ſine programmate legationis in his, quæ directe cnncernunt præjudicium tertii.*

50 *In aliis ſecus.*

51 *Cardinali aliquid aſſerenti de mandato Papæ creditur tribus concurrentibus.*

1 *Cum in jure.* Non creditur quis Delegatus, niſi delegationem probet. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. & communiter Doctores. Vel ad idem ſecundum Abb. & Felin. Non tenetur quis parere mandatis aſſerentis ſe Delegatum, niſi mandatum probet. Communis diviſio. Secunda ibi, *Super quo.*

Nota primo, quod dictum eſt in Summario textus.

2 Secundo, nota practicam præcipiendi, cum quis utitur alterius poteſtate; injungit enim authoritate, qua fungitur, ut in litera ibi: *Authoritate, quod fungor, injungo;* & ſic Delegatus Papæ præcipit authoritate Apoſtolica, quod facit ſecundum Abb. *hic ſub num.* 2. pro ſtylo hodierno; nam Delegatus in ſuis literis inter cetera dicit: *Noſtris, ſeu verius Apoſtolicis parere mandatis.*

3 Ultimo, nota ex fine textus, Delegatum poſſe præcipere Ordinario, ut exequatur factum ſuum, ut hic per Abb. *num.* 3. & notat Speculat. *in tit. de offic. Ordinar.* §. *Officium*, *n.* 3. ubi ait, Ordinarium debere ſententias Delegatorum Principis, ſi eis injunctum fuerit, executioni debitæ demandare, per *c. Quærenti*, & *c. Paſtoralis*, & *cap. Si quando ſupra eodem.* Nec mirum, quia Delegatus gerit vices Papæ quoad illam cauſam, & eſt major quolibet Ordinario, etiam de Latere Legato, *c. Studuiſti infra de offic. Leg.*

Expeditis breviter notabilibus venio ad materiam Decretalis, quæ valde utilis eſt, & quotidie occurrit in practica, præſertim in iſtis Commiſſariis, qui in dies mittuntur ad diverſas Provincias pro aſſumendis informationibus judicialibus, vel executionibus faciendis. Et pro faciliori explicatione eam expediam propoſita regula cum ſuis ampliationibus, & declarationibus.

Regula eſt; Ordinarius non tenetur fidem adhibere 4
aſſerenti ſe judicem Delegatum, nec ejus mandatis obtemperare, niſi ille ſuam delegationem probet. Habetur hæc regula in hoc cap. ſecundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. Joan. de Anan. & Felin. in Summario textus, & notat Bernard. poſt caſum. Innocen. *numer.* 1. Hoſtienſ. *eodem num. in ver. Certus extiteris*, Abb. *numer.* 1. *verſic. Item nota quod Ordinarius*, & reliqui omnes, Ludovic. Roman. *conſ.* 336. *Circa prædicta ſub numer.* 4. *verſic. Non autem exhibita*, Guidopap. *deciſ.* 286. *ſub numer.* 6. & alibi paſſim Doctores. Neque obſtat, quod cum quilibet 5
præſumatur bonus, *cap. unico de Scrutinio*, *cap. final. de præſumpt.* qui dicit ſe Delegatum, non ſit credendus mentiri, & ideo illius aſſertioni ſit fides adhibenda; nam reſpondet Hoſt. *hic numer.* 1. licet quilibet præſumatur bonus, non tamen quilibet præſumitur judex. Ratio eſt, quia ex Baptiſmo non conſequitur quis judicaturam, ſed virtutes tantum, & de malo fit bonus, *cap. Majores*, §. *Illud vero de Baptiſm.* Clem. *un.* §. *Ad hoc de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* Et ſic, quod ſemel verum, ſemper verum, niſi contrarium probetur, *l. Sive poſſidetis*, *C. de probat. l. Ait Prætor*, alias incipit, *Et ſine*, §. *penult. in fine*, *ff. De minoribus.* At vero qualitas judicaturæ cum ſit accidentalis, & non proveniat a natura, vel a Baptiſmo, non præſumitur, niſi probetur, ut *in c. Si forte de elect. lib.* 6. Deinde reſpondetur, 6
regulam illam, Quilibet præſumitur bonus, pati multas fallentias, & quinque recenſet hic Felin. *n.* 1. inter quas illa eſt præcipua, niſi agatur de præjudicio alterius: tunc enim non ſufficit præſumptio, ſed fieri debet plena probatio, *c. Cum a nobis de teſtibus*, & quod notatur *in c. Sicut in gloſſ. in verſ. Literas noſtras de ſentent. excomm.* & pro hac fallentia adducitur S. Thomas in 2. 2. *qu.* 20. *art.* 3. *in fin.* dicens: Ubi imminet periculum alterius, non eſt de quolibet præſumendum bonum; ſed adhibenda eſt
cautela, ut de non facili unicuique credatur; allegat il- 71
lud Joannis Apoſtoli *epiſt.* 1. *cap.* 4. *Nolite credere omni ſpiritui*, & eſt bona gloſſa *in cap. Si quis præpropera*, *in ver. Videri* 50. *diſtin.* quæ dicit: Non eſt ſemper credendum bono viro, ubi agitur de periculo tertii; cum ſimilibus, ut hic per Felin. *n.* 1.

Amplia primo, regulam hujus textus, ut probatio aſ- 7
ferentis ſe Delegatum a Principe aliter fieri non poſſit, quam per literas delegationis, ut eſt textus *in l. unica*, ibi, *Niſi quod ſcriptis probaverit*: & infra, ibi, *Sed ſacras noſtras literas eſſe quærendas*, *C. de mandat. Princip.* quem textum ſic ſummat Baldus: Mandatum Principis 8
non poteſt probari niſi per ſcripturam; ad idem textus *in l. Prohibitum*, *C. de jure fiſc. lib.* 10. & *in c.* 1. *de fid. inſtrum.* & in Extravag. *Injunctæ poſt princ. de elect.* ibi Aſſerenti nanque cum mandatis Principis ſe veniſſe credendum non eſt, niſi hoc ſcriptis probaverit: cum multis concordantibus cumulatis ab Angelo de Peruſio *in conſ.* 182. *Mandatum Principis in princ.* & notat Specul. *in tit. de probat.* §. *Videndum reſtat*, *n.* 1. & *in tit. de Legat.* §. *Supereſt*, *ver. Quid ſi Delegati juriſdictionem*, *n.* 14. & 15. Butr. *in c. Venerabilis ſub n.* 10. *ver. Quartus caſus*, *de cenſibus*, & decidunt Domini de Rota *diſp.* 397. incipien. *Si Epiſcopus*, *alias* 5 *n.* 3. *verſ. De ſecundo dubio*, *de offic. Vicar. in novis*, Bellam. *diſt.* 110. incipien. *Præſumitur*: & hunc caſum inter alios quam plures, in quibus requiritur ſcriptura, recenſet gloſſ. in *c.* 1. §. *Poſtquam*, *verſ. Vigeſimus quintus in Delegato Papæ*, *de cenſ. lib.* 6.

Amplia ſecundo, ut delegatio probari debeat vel per 9
mandatum originale, ut *in l. Sancimus*, *C. de diverſis reſcriptis*, quæ eſt canonizata *in c. Sancimus* 25. *q. ultim.* & *infra*

de fid. instrum. quasi per tot. secundum Abbatem *hic n.* 6. & multis confirmat Ludovicus Romanus *cons.* 336. *circa*
10 *propositum*, *num.* 5. Vel per exemplum ab originali solemniter sumptum, ut per Abbatem *d. num.* 6. Quæ autem solemnitas sit adhibenda, dic, ut legitur, & notatur *in*
11 *c. penult. & ult. de fide instrum. & in c. Significavit*, *& c. Albericus de testibus*. Idem est, si partibus consentientibus, vel præsentibus, & non contradicentibus orignale fuerit exemplatum in actis; hujumodi enim registratio probat originale, adeout non sit opus illud amplius producere, ut dicit Innocentius *hic num.* 5. cujus dictum allegant Domini de Rota *dec.* 93. *quæ est prima sub fide in-*
12 *strumen.* & sequuntur *hic* Host. *num.* 2. *circa med. ver. Tu dicas*, Abb. *n.* 6. & plutibus exornat Felin. *num.* 8. Nam in præjudicium ipsarum partium acta faciunt fidem de tenore originalis, arg. *l.* 1. *C. de relat.* per quem textum dicit Bart. *num.* 6. quod si partes præsentes in judicio non contradicunt his, quæ possunt tendere in earum præjudicium, videntur consentire; secus vero dicendum est, ubi solus Notarius exemplavit instrumenta originalia,
13 reducendo tenorem ad acta; nam ut notabiliter ait Inno-
14 centius *hic num.* 6. cum producuntur instrumenta, sola productio est de actis, & non tenor; quasi dicat, si Notarius scripsit in actis, quod pars produxit tale instrumentum, creditur Notario super productione, *ut in c. Quoniam contra de probat.* sed non creditur super tenore instrumentorum, nisi probetur tenor per originalia, vel aliis modis prædictis. Notarius enim non est rogatus de contentis in instrumentis productis, & ideo de illorum tenore fidem facere non potest; & ita mentem Innocentii declarat Abb. *hic n.* 6. *vers. Nam ut notabiliter*.

15 Ampliatur tertio secundum unam opinionem, ut si delegatus citet asserendo se Delegatum, non teneatur citatus comparere, nisi in citatione inseratur tota copia re-
16 scripti. Ita singulariter determinat Innocentius *in c. Præterea n.* 1. *in ver. Ulterius de dilat.* & idem firmat Frider. de Sen. *cons.* 251. *Casus talis est in princ. vers. Primo, quia*, dicens, hujusmodi citationem, seu præceptum non inserta copia jurisdictionis censeri emanasse tanquam a privato, & ideo posse illi impune non pareri, Angelus *cons.* 8. *His proximis diebus n.* 2. *vers. Secundo quia*, Paulus de Castro *cons.* 81. *In causa, quæ vertitur col.* 4. *circa medium, vers. Est etiam alius lib.* 2. ubi ait defectum citationis, in qua non fuit insertus tenor delegationis, esse patentem, & manifestum, cui non potest responderi, Angel. Aretin. *cons.* 6. *in casu n.* 17. & hanc partem tenet glossa *in c. Si Episcopus in ver. Convocari cir. medium* 3. *q.* 2. quæ expresse dicit citationem non valere, si in ea rescriptum Apostolicum non inseratur, & Bart. in Auth. *Qui semel num.* 12 *C. Quomodo, & quando jud.* ubi sequi-
17 tur Innocentium *in dict. c. Præterea*. Verum ut formaliter inquit Felin. *hic num.* 5. veritas est in contrarium, quia Delegatus minime tenetur inserere copiam rescripti delegationis, sed sufficit citare asserendo se Delegatum, licet parti comparenti teneatur dare copiam rescripti per istum text. & pro hac parte allegat glossam, & Bart. *in locis supratitatis*, sed non bene; idem voluit Speculator. *in tit. de citat.* §. 1. *sub num.* 14. *vers. Item quod rescriptum, Apostolicum*, & Butr. *in d. cap. Præterea, num.* 7. *vers. Puto quod si in citatoriis de dilat.* cujus hæc sunt verba post recitatas varias scribentium opiniones: *Puto, quod si in citatoriis asserit se Delegatum, dato quod nec rescriptum, nec copia rescripti transmittatur, arctetur citatus ad comparendum, quia sufficit per judicem causam allegari in citatione, per quam probetur jurisdictio, quia satis est, quod hæc assertio judicis ingerat probabilem dubitationem reo, quod possit esse verum, quod sit Delegatus*. Hæc Butrius. Contra Innocentium tenent etiam *in eodem cap. Præterea*, Hostiens. *col.* 3. *vers. Non sunt ulterius*, Cardin. *col.* 2. *vers. Oppono quod non teneatur*, Imola *num.* & Baldus *n.* 2. *circa finem, vers. Nota enim primo de tenoris insertione*. Quorum verba singillatim ad hoc expendit Tiberius Decianus *cons.* 18. *Ex prædicta num.* 156. *volum.* 1. allegando etiam Parisium *cons.* 99. *num.* 9. *volum.* 4.
18 Quid plura? Ipsemet Innocentius 4. *in cap. Prudentiam, num.* 1. supra eodem contrarium docuit his verbis: *Ergo tantum tenetur citatus ire, quando citans ponit in citatione sua causam jurisdictionis, puta quia dicit se Delegatum; nam ex his dictis judicis fit res dubia, vel saltem aliquam causam dubitationis habet, & ideo comparere tene-*
19 *tur*. Et idem in effectu voluit in hoc *cap. num.* 1. *vers. In minoribus*, ubi limitat illum textum, ut non procedat in minoribus, in quibus forte quis parere debet, etiamsi non videat rescriptum delegationis, puta, si citetur, ut compareat, *c.* 2. *de dilat.* nisi esset nimis remotus, & judex esset vilis persona. Et hanc partem puto veram. 20
Addit Felin. *ubi sup.* Doctores prælegatos asserere ita practicari, præterquam in duobus casibus, in quibus Delegatus tenetur inserere copiam rescripti in citatione. Primus est, quando citans est persona incapax Delegationis, ut cum quis citatur a simplici Sacerdote. Ita Jo. Andr. *in add. ad Speculatorem in tit. de citat.* §. 1. *vers. Item quod re-* 21
scriptum. Secundus est, quando citandus est in loco longinquo, ut per Abbatem in *d. c. Præterea, n.* 5. *ver. Idem videtur velle Innocentius de dilat.* Quem casum posuit etiam Innocentius *in d. c. Prudentiam, n.* 1. *supra eod.* Limita- 22
tur tamen hic secundus casus, nisi citatio fieret per Nuncium publicum, vel notum, sicut sunt Cursores Papæ, Ita Domini de Rota *dec.* 15. incipien. *Si executor de dolo, & contumacia, in novis*, quos sequitur Butr. *in c. Cum parati, n.* 7. *in penult. col. de appellat.* & Felin. *hic n.* 5. *vers. Limita istum casum*.

Amplia quarto, ut non modo Delegatus teneatur osten- 23
dere rescriptum parti, sed etiam cogatur ei dimittere copiam commissionis: Ita tener gloss. 3. *in c. Porro de privil.* forte enim pars intendit redarguere rescriptum de falso, & opus est studio ad ponderandam falsitatem, facit textus *in c. Accepimus in c. Ex literis, & in c. Contingit de fide instrum. & in c. Cum persona circa medium, de privileg. lib.* 6. & sequitur Felin. *hic n.* 6.

Amplia quinto, etiamsi Delegatus ostendat senten- 24
tiam, in qua asserit se Delegatum, quia non creditur ejus assertioni, nec præsumitur pro sententia, nisi ostendatur commissio, arg. *c. Cum a nobis infr. de testibus*; & sententiam potest dici nulla ex defectu jurisdictionis. Ita gloss. 1. hic dicens, hoc esse valde notabile; & propterea consulit, ut quisquis impetret a Principe causam committi alicui, vel Delegari, & sententia pro ipso lata fuerit, sit cautus, ut ita bene custodiat commissionem, sicut ipsam sententiam; lapsu enim temporis, si conveniretur, ut ostenderet sententiam sine commissione, non prodesset ei, nisi probaret de commissione. Quinimo hæc exceptio, quod non constat de Delegatione, potest 25
opponi etiam in actu executionis, *c. Pia de except. lib.* 6. Frider. de Sen. *cons.* 251. *Casus talis est in princip.*

Hanc tamen quintam ampliationem limitat notabiliter 26
Innocentius *hic n.* 4. *vers. Sed certe hoc quibusdam non placet*, ut locum non habeat, si pars fuerit præsens in prolatione sententiæ, & non appellaverit: & idem est, si pars quandoque comparuit ante litis contestationem, & non contradixit; nam post litis contestationem non poterit allegare defectum commissionis, seu mandati, ut *c. Inter Monasterium de rejudicata*: ex quo enim pars comparuit, & defectum jurisdictionis non opposuit, præsumendum est judicem habuisse jurisdictionem, & opponenti defectum jurisdictionis incumbit onus probandi; secus autem est, si sententia fuerit lata contra absentem in casu, in quo ferri potuit, & pars absens nunquam paruit Delegato: quia tunc semper potest allegare incompetentiam judicis, & opponere defectum jurisdictionis; & onus probandi contrarium incumbit adversario. Quidam tamen sentiunt contrarium, ut refert Innocentius; sed nihilominus prædicta distinctio est satis æqua, secundum Abbatem *hic n.* 7. qui eam extendit, etiamsi pars fuerit absens 27
contumaciter, motus optima ratione, quia pars negando jurisdictionem, negat per consequens contumaciam; nam si non erat judex, non tenebatur coram eo comparere. Quam rationem ponderavit etiam Paulus de Castro *cons.* 81. *In causa quæ vertitur, n.* 3. *col.* 4. *post medium lib.* 2. facit text. *in l. Non videtur latitare, ff. de judic.* Item cessat præsumptio jurisdictionis, quando pars fuit semper absens, quia delegatio cum sit facti, non præsumitur, nec adest tacitus consensus partium.

Porro hæc procedunt in Delegato; sententiæ autem Or- 28
dinarii semper statur, quia constat de jurisdictione, *c. Sicut infra de re judic. c. Hoc etiam* 2. *q.* 6. & notat Laurentius hic relatus in gloss. 1. & Innoc. *n.* 4. *post princip. vers. Et hoc in Delegato*; nam ut Bald. inquit in *l. Ea quidem, n.* 14. *v. Hinc est, C. de accusat.* jurisdictio Ordinarii censetur notoria, ideo non est opus de ista facere fidem; secus in delegata. Sequitur Felin. *hic* plura cumulans, *n.* 10.

Amplia sexto, ut gesta per Delegatum, qui non do- 29
cuit

cui de mandato petito, ſint ipſo jure nulla; ut notabiliter dicit Innocentius *hic num.* 1. *in ver. De mandato*. Un. de ſecundum eum ſi Delegatus in Ordinarium parere volentem proferret ſententiam excommunicationis, ſententia non teneret, quia non habet juriſdictionem in Ordinarium, niſi quando eſſet ei rebellis; petendo autem ſibi fidem fieri de commiſſione, ſeu mandato, facit quod ſibi a jure permittitur; & ideo non poteſt dici rebellis, & ſic non tenet excommunicatio ex defectu juriſdictionis, & cum Innocen. concordant hic Abbas *num.* 3.
30 & Felin. *eodem num. verſ. Et ad hanc materiam*, Butr. *in cap. Venerabilis, num.* 10. *verſ. Quartus caſus, de cenſibus*, ubi ait, quod ſi Delegatus viſitare vellet, non poſſet, niſi oſtenderet ſuam delegationem; & ſi viſitaret, vel excommunicaret, non teneret viſitatio, nec excommunicatio, plene Cephal. *conſ.* 236. *in princip.* Et ſententia poteſt dici nulla per viam actionis, & exceptionis, quando non conſtat de delegatione, Angel. Aretin. *conſ.* 137. *Quoniam a me num.* 8. *& ſeqq.* Et ſimiliter nullus eſt proceſſus fabricatus a Delegato, qui de ſua commiſſione non docuit, præſertim quoad actus, qui ſunt de ſubſtantia judicii, ut citatio, litis conteſtatio, oblatio libelli, & Procuratoris legitimatio, & ſimilia, ut *cap. Quoniam contra de probat. cap.* 1. *de fide inſtrumentorum, l.* 1. *Cod. de mandat. Princip. l. Ne arbitris, §. Sin autem, C. de arbitr.* ſecundum Innoc. *hic num.* 4. *in princip,*

31 Amplia ſeptimo, etiam parte non petente, quia nihilominus Ordinarius poteſt ex officio ſuo petere, ut ſibi reſcriptum delegationis, ſeu mandatum Apoſtolicum exhibeatur. Ita Innoc. *hic num.* 1. *in ver. De mandato, verſ. Et poteſt petere.*

32 Amplia octavo, ut Delegato volenti juriſdictionem exercere non oſtenſis literis delegationis poſſit Ordinarius de facto, & quaſi vim repellendo impune reſiſtere: caſus eſt *in leg. Prohibitum, Cod. de jur. Fiſci lib.* 10. quem textum ſic ſummat Bart. Nunciis Principum non creditur ſine literis, & ipſis volentibus aliorum bona capere, quilibet, cujus intereſt, poteſt de facto reſiſtere, concordat textus in Auth. *de collat.* §. *Eos colat.* 14. Poteſt enim Ordinarius poſſeſſionem ſuam tueri armis materialibus, & ſpiritualibus, ut *c. Dilecto*, §. *Et quidem de ſentent. excommun. lib.* 6. & ſic poteſt eam turbantem excommunicatione perceliere, etiam nulla monitione præmiſſa, quia non procedit ut Judex, ſed ut pars pro ſui juris conſervatione, ut determinat Innocentius in ſua celebri gloſſa, quam poſuit *in cap. Venerabili de cenſibus*, & quam ibi ſequuntur Joan. Andr. Butr. Cardin. Abb. & communiter Doctores, & reaſſumpſit Hoſtienſis *in cap. Procurationes eodem titulo*, ut ibi dixi *num.* 27. *& ſeqq.*

34 Amplia nono, regulam hujus textus, ut locum ſibi vendicet non tantum in Delegato a Principe, ſed etiam in Delegato a quocunque alio inferiori. Quod ſentit Innocen. *hic num.* 4. dicens: Nullius Delegati ſententiæ creditur, nec aliqua executioni mandabitur, niſi oſtendat literas commiſſionis. Hæc tamen eſt differentia,
35 quod delegatio Papæ, vel Imperatoris aliter probari non poteſt, quam per ſcripturam, ut plene oſtenſum eſt ſupra in prima ampliatione, *num.* 7. Secus vero in delegatione inferiorum, quia in ea locum habent jura communia, quæ dicunt eandem vim habere teſtes, & inſtrumenta, ut *in l. In exercendis, Cod. de fid. inſtrument.* Ita Specul. *in titul. de probat.* §. *ult. num.* 1. *verſ. Sed nunquid Delegatus*, & decidunt Domini de Rota *dec.* 397. *alias* 5. incipien. *Si Epiſcopus, num.* 3. *verſ. De ſecundo dubio de Offic. Vicar. in novis*, & apud Bellam. *deciſ.* 110. incipien. *Præſumitur*, ſentit gloſſ. 2. *in cap. Nobiliſſimus* 97. *diſtin.* Millis *in Repertorio in ver. Probatio gratiæ Papalis*, Bart. Bellencinus *de Charitat. ſubſid. qu.* 111. ubi propterea dicit
36 gratiam Subcollectoris Apoſtolici, quæ fit a Collectore, & ſic ab inferiore a Principe, poſſe probari per teſtes, ſecundum Dominos de Rota *deciſ.* 10. *alias* 266. incipien.
37 *Dixerunt, & concluſerunt n.* 4. *de offic. Delegat. in novis.* In eo tamen caſu, in quo Delegatus ab inferiore vellet probare ſuam commiſſionem per literas, non eſſet opus, ut literæ hujuſmodi eſſent ſcriptæ, vel ſubſcriptæ manu propria ipſius Delegati; ſed ſufficere, ut ejus ſigillo eſſent munitæ, ut notat Angelus *in l. Conſentaneum, num.* 7. *C.*
38 *Quomodo, & quando jud.* Innocen. & Doctores *in cap. Quoniam contra de probat.* Hippol. Marſill. *in rubrica, C. Eo-*
Fagnan. in l. Lib. Decretal.

dem tit, num. 323. *ver. Et idem Angel.* Appoſitio enim ſigilli tantum probat, quantum ſubſcriptio manu propria, ut per Marſil. *ibid. num.* 320. *ver. His expeditis.*

Amplia decimo, eandem regulam, ut procedat etiam 39
in arbitro, cui non creditur, ſi de compromiſſo non conſtat, licet ipſe atteſtetur in laudo factum fuiſſe compromiſſum, *l. Ne in arbitris cum l. ſeqq.* & ibi Doctores, *C. de arbitris*, Socinus in Auth. *Si quis in aliquo in ult. not. n.* 10. *verſ. Ex quo videtur. C. De edendo*, & innuit gloſ. 1. *hic*. Sed hoc intelligas, niſi laudum eſſet latum partibus 40
præſentibus, & non contradicentibus aſſertioni arbitri, *cap. Niſi eſſent de præben.* Felinus *in cap. Quoniam contra, num.* 37. *& ſeqq. verſ. Sexta concluſio de probationibus*, Angel. & Joan. de Imola *in l. Sciendum circa fin. ff. de verb. obligat.* Blanchett. *in tract. de Compromiſſ. qu.* 9. *col. penult.* & facit quod dixi ſupra *num.* 26.

Amplia undecimo, in Executore, vel Subexecutore, 41
quia, ſi non conſtat de ejus facultate, non poteſt procedere, & ei impune non paretur, Rota *deciſ.* 14. *de dot. & contum. in novis*, quam ſequitur Felinus *hic num.* 3. *verſ. Pro hoc adde*, Frideric. de Senis *conſ.* 251. *Caſus talis eſt, per totum*, & irrita eſt executio facta non oſtenſa delegatione, Romanus *conſ.* 336. *n.* 4.

Amplia duodecimo, in quocunque Nuncio, Miſso, & 42
alio deſtinato ad aliquid, ut ſibi non credatur, niſi doceat ſe habere poteſtatem ab eo, qui poteſt dare, Frider. de Senis *d. conſ.* 251. *n.* 1. *verſ. Non enim debet.*

Amplia 13. in omnibus judicibus commiſſariis, qui de 43
Provincia ad Provinciam mittuntur, debent enim præſentare literas ſuæ facultatis Præſidi Provinciæ, antequam exercere incipiant, alias poſſet eis reſiſti, Auth. *de collat.* §. *Eos collat.* 14. & notat Bart. & Bald. *in l. Prohibitum, C. De jur. Fiſci lib.* 10. *& in l.* 1. *C. de ſuper indict. eod. lib.* & probatur clare *in l.* 1. *C. de mandat. Princip.*

Nunc declara primo regulam hujus textus, ut quamvis 44
Ordinarius non cogatur parere mandato aſſerentis ſe Delegatum, niſi oſtendat literas ſuæ delegationis, ut patet in litera ibi, *Niſi &c.* tamen poteſt, & prudenter agit, ſi exequatur, etiamſi literas non videat, dummodo probata perſona ſit, quæ hoc dicit. Ita formaliter Innoc. *hic num.* 1.

Declara ſecundo, eandem regulam, ut locum non ha- 45
beat in Cardin. cui atteſtanti de commiſſione ſibi facta per Papam credendum eſt, licet literas ſuæ commiſſionis non oſtendat, *c. Nobiliſſimus*, juncta gloſs. *in ver. Nihilominus 97. diſt.* Sed adverte, quia ille textus non loquitur de ſpeciali commiſſione, ſed de ipſa legatione, & gloſs. dicit Cardinali credendum eſſe ſine literis, maxime cum non contingat Cardinalem unquam abeſſe, niſi legationis cauſa. Itaque creditur Cardinali, ſi aſſerat ſe Legatum. Idem tenet gloſsa *in c. Cum olim, il primo in ver. Sine reprehenſione de privil.* & gloſ. *in c. Ad Apoſtolicæ in verſ. Proponi de re judicat. lib.* 6. Lapus *allegat.* 14. quæ incipit, *Idem eſt dicere, & allegat.* 33. incipien. *An Frater Minor*, Rota *dec.* 2. incipien. *Item nota quod Legatus, de offic. Legat. in antiq.* Hoſtien. Butr. Anchar. Abb. & alii copioſe relati ab Anton. Gabriel. *commun. concluſ. lib.* 1. *in tit. de probat. concl.* 3. *n.* 2. *&* 3. & hoc planum.

Sed nihilominus credendum eſſe Cardinali ſine literis, 46
etiam quando atteſtatur ſe Delegatum in aliqua cauſa, docuit Hoſt. *in Summa in tit. de probat.* §. *Interdum, ver. Quid de Auditoribus*, Abb. *in c. Quod ſuper his, num.* 5. *de fid. inſtrumen. & in conſ.* 17. incipien. *In cauſa Ottonelli in fin. lib.* 2. Bald. & Salicet. *in l. Juris jurandi, C. de teſtibus*, Roman. *conſ.* 59. *Ad diſcutiendum, num.* 6. *in* 4. *dubio*, Alex. *conſ.* 92. *Perſpectis, n.* 14. *lib.* 6.

Contrarium tenet Angelus *conſ.* 182. *Mandatum Prin-* 47
cipis poſt principium, ver. In contrarium facit, ubi redarguit Jo. Andr. quod alleget jura in contrarium facientia, nec ad ea reſpondeat, videlicet *ad l. unicam, C. de mandat. Princ. ad l. Prohibitum, C. de jure Fiſci lib.* 10. *& ad l. Miſſi opinatores*, ibi, *Cum delegatoris, C. de exact. tribut. lib.* 10. & ſubdit Angelus ſuper hoc puncto non poſſe ſine dubio pertranſiri, & Decretiſtas ſic, & indiſcuſſe procedere.

Tenendo primam opinionem, quæ proculdubio eſt 48
magis communis, eam limita in duobus caſibus, ſecundum Felin. *hic n.* 12. *verſ. Præterquam*. Primus eſt in Legatis venientibus ad Curiam Romanam, quia de ſtylo Curiæ eis non creditur ſine literis, text. eſt *in d. c. Nobiliſſimus 97. diſt.* ibi: Licet nunquam Apoſtolicæ Sedis mos fuerit abſque ſignatis apicibus undecunque legationes ſuſcipere,

& notat Abbas *in dict. cap. Quod super his num. 5. post*
49 *med vers. Posset tamen dici de fid. instrum.* Secundus est, ubi legatio, seu commissio est alteri præjudicialis. Hanc limitationem posuit Angelus *in d. cons.* 182. *post princ. his verbis: Finaliter credo, quod quandoque Legatus quantuncunque de latere, vel quis alius quocunque alio pollens honore, aut dignitatis fulgore, asserit se habere mandatum Principis, aut Papæ super his, quæ directe concernunt præjudicium alienum, & tunc nullo modo creditur*
50 *sine programmate legationis. Sic intelliguntur in contrarium allegata, si bene inspiciantur. Quandoquidem asserit se habere mandatum super eo, quod principaliter ordinatur, nec tendit in præjudicium alienum, sed ad commodum Papæ, vel Principis, & ad commodum aliorum absque alieno dispendio, sicut est, ut dispensare possit super his, de quibus asserit se specialem commissionem habere: & tunc sine literis creditur, quia satis est verisimile, ut hanc commissionem habeat.* Hactenus verba Angeli, qui ut vides in effectu non discrepat ab opinione Canonistarum. Et istud consilium Angeli sequuntur Petrus de Anchar. in Clem. 1. *n.* 3. *de probat.* Barbat. de Cardin. Legat. *q.* 1. *in* 2. *prælud.* & alii quos retuli *in c. De Rectoribus, n.* 42. *infra de Clerico ægrot.*

Conclude, Cardinali asserenti aliquid de mandato Papæ standum esse, quando tria simul concurrunt. Primum est, ut Cardinalis asserat verisimilia. Secundum est, ut Papa, vel Princeps sit præsens in loco, & ad eum facile possit haberi recursus. Tertium, ut assertio non contineat rem tertio præjudicialem, prout hæc tria ad conciliandas opiniones requirit Rot. *dec.* 630. *n.* 2. *p.* 4. *rec.* & de hac materia vide latissime per Ant. Gabr. *comm. concl. in tit. de prob. concl.* 3. *per tot.*

DE OFFICIO DELEGATI.

Gregorius IX. Præcentori, & Migistro N. Canon. Ambian.

CAPUT XXXVIII.

SIgnificantibus M. muliere, & J. nato ejus nos noveritis accepisse, quod cum nobilis mulier Juliana vidua, mentiens se pauperem, contra eos super terris, & rebus aliis ad judices nostras literas impetrasset, iidem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quod cum dictæ literæ suggesto mendacio impetratæ fuissent, cum prædicta Juliana (quæ nobilis est & dives) pauperem se dixisset eis, coram ipsis (nisi requisito prius domino, sub cujus jurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parati erant eidem exhibere justitiæ complementum) non debebant de jure per tales literas conveniri; unde dicti judices interloquendo pronunciarunt, se per easdem literas procedere non debere: & infra. Demum fuit a partibus in quosdam tanquam in arbitros taliter compromissum, quod si infra terminum in compromisso expressum, causam non deciderent, partes ad eorundem judicum redirent examen. Verum arbitris causam infra terminum negligentibus terminare, dicti judices jurisdictionem per formam compromissi hujusmodi resumpserunt: a quibus iidem se sentientes gravari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eosdem; ad nostram audientiam appellarunt. Ideoque mandamus, quatenus, si est ita, revocetis in irritum & cetera.

SUMMARIUM.

1 *DElegatus, qui pronunciavit se jurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit.*
2 *Viduarum, & miserabilium personarum causæ sine qualitate paupertatis contra laicos non pertinent ad Ecclesiam principaliter, sed secundario, & n.* 64. *& seqq. & n.* 85.
3 *Sententia, qua quis pronunciat se incompetentem, est interlocutoria.*
4 *Habet tamen vim diffinitivæ.*
5 *Et ab ea appellari potest etiam secundum leges.*
6 *Sententia interlocutoria regulariter revocari potest ab eodem judice, qui eam tulit, reponendo partem appellantem.*
7 *Sententia, qua quis pronunciat se jurisdictionem non habere, non potest contrario imperio revocari.*
8 *Etiamsi judex male pronunciaverit, eo quod alias esset competens.*
9 *Fallit primo in judice Ordinario.*
10 *Fallit secundo, si tali pronunciatione fuerit appellatum.*
Fallit tertio, si judex pronunciaverit non super principali, sed super aliquo incidenti, n. 12.
Fallit quarto in executore dato super gratia beneficiali, n. 13.
11 *Appellatio inspecto futuro eventu sententiam suspendit, sed inspecto statu præsenti eam extinguit.*
14 *Jurisdictio Delegati, qui pronunciavit se incompetentem, etiamsi alias esset competens, ex pacto prorogari non potest, & numer. seqq. usque ad numer.* 19.
15 *Jurisdictio extincta non potest per partes resuscitari.*
16 *Scholaris si faciat pactum de litigando coram uno ex judicibus suis, tenet pactum.*
17 *Prorogatio jurisdictionis impeditur, si partes erant in jure, vel in facto.*
18 *Clausula,* quod partes redeant ad primos judices, *in compromisso apposita, non sapiat compromissum.*
19 *Judicis est non tantum æstimare, sed etiam pronunciare, an sua sit jurisdictio.*
20 *Jurisdictio licet competat ipso jure, tamen si ope exceptionis sit elidibilis, per pronunciationem super exceptione ipso jure extinguitur.*
21 *Miserabiles personæ quæ sint, & num. seqq. usque ad num.* 35.
22 *Et quæ miserabilia.*
23 *Miserabiles qui sint in genere, & cur sic appellati.*
24 *Misericors quis.*
25 *Miserabilis ut aliquis dicatur, num sit relinquendum arbitrio judicis.*
26 *Miserabiles qui sint in specie, & numer. seqq. usque ad num.* 35.
27 *Vidua dicitur non tantum, cujus maritus est mortuus, sed etiam quæ maritum non habuit.*
28 *Item illa, quæ virum habet inutilem, vel proscriptum, aut damnatum ad perpetuum carcerem.*
29 *Pupillus, & orphanus in quibus differant.*
30 *Peregrini quoad res, quas secum deferunt, & injurias, quas patiuntur, & contractus in ipsa peregrinatione initos, sunt miserabiles, & de foro Ecclesiæ, & num.* 85.
31 *Mercatores si in teloniis, vel pedagiis graventur, quando sunt in itinere, possunt conqueri coram judice Ecclesiastico, & n. seqq.*
33 *Idem si existant in nundinis.*
34 *Moniales an veniant appellatione miserabilium personarum, remisse.*
35 *Vidua, pupillus, & orphani, & consimiles, an sint miserabiles personæ, si divites sint, & num. seqq. usque ad num.* 58.

36 *Vidua, & pupillus non gaudent privilegio* l. unicæ, C. Quand. Imper. inter pupill. & vid. *nisi sint pauperes, & num. seqq.*
Contrarium, n. 42.
37 *Statutum, ut de relictis miserabilibus personis non solvatur gabella, non comprehendit divites.*
38 *Constitutio regni, quæ providet pupillis, viduis, & aliis de advocato, non includit tales, nisi etiam sint pauperes.*
39 *Cæcus non numeratur inter personas miserabiles, nisi sit pauper; sed contra, n.* 50.
40 *Pecuniæ obediunt omnia.*
Declaratur, n. 57.
41 *Viduarum, pupillorum, & orphanorum causas audit Ecclesia, negligente judice seculari, etiamsi divites sint.*
42 L. unica, Cod. Quando Imperator, & pupill. & vid. *comprehendit tales etiam divites secundum magis communem, & veriorem opinionem, quam servat Signatura.*
43 *Delegatio causæ inter laicos ad petitionem miserabilis personæ non pauperis non est nulla ad initio, sed pendet validitas ex negligentia judicis secularis.*
44 *Regina vidua est miserabilis persona, & ratione spolii, de quo conqueritur, est principaliter de fora Ecclesiæ.*
45 L. unica, C. Quando Imperator inter pupill. & vid. *expenditur.*
46 *Alimenta sunt privilegiata, etiamsi divitis relinquantur.*
47 *Dos dicitur causa pia, sive detur pauperi, sive diviti.*
48 *Miserabiles personæ quoad protectionem, & defensionem Ecclesiæ pari passu ambulant cum pauperibus, & num.* 53.
49 *Dicto*, alius, *importat diversitatem in substantia, & identitatem in qualitate.*
50 *Cæcitatis calamitas quanta sit, & n.* 52.
Cæcitas corporis, & cæcitas mentis quid sint, n. 50.
51 *Miseriam quilibet naturaliter fugit, & appetit felicitatem.*
52 *Cæci, & senio confecti, licet divites, sunt pauperibus miserabiliores.*
54 *Miserabiles personæ qualiter dicantur, quæ res proprias administrare non possunt, & n. seqq.*
55 *Clerici possunt patrocinari pro miserabilibus personis etiam divitibus, quæ advocatum non reperiunt.*
58 *Miserabiles personæ an & quando sint de foro Ecclesiæ, & num. seqq. usque in fin.*
59 *Quid, si sint pauperes, & n.* 86.
Et quid, si sint divites, n. 64. *&* 85.
60 *Causæ viduarum, aliarumque miserabilium personarum, si sint pauperes, principaliter, & immediate ad Ecclesiam pertinent, & n.* 86.
61 *Etiam extra casum oppressionis, & negligentiæ judicum secularium.*
62 *Delegationis literæ contra laicos ad petitionem viduæ pauperis sunt validæ ab initio.*
63 *Miserabiles personæ pauperes, si magnas hæreditates, vel castra petant, non possunt directe agere coram judice Ecclesiastico.*
64 *Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non spectant, & num.* 85. *sed secundario, num.* 67. *&* 85.
65 *Nisi quoad protectionem, & defensionem, & numer.* 77.
66 *Miserabiles personæ utcunque divites, si opprimantur, vel spolientur, possunt conqueri Ecclesiæ etiam aliis judicibus Ordinariis prætermissis, & n.* 86.
69 *Papa vacante Imperio vices Imperatoris gerit.*
70 *Judex secularis quando dicatur negligens ad effectum, ut judex Ecclesiasticus procedere valeat in causis miserabilium personarum non pauperum.*
71 *Et quid, si sit suspectus de malitia.*
72 *Laici non miserabiles nunquam possunt in suis causis temporalibus contra laicos directe, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, & n.* 84.
Nisi quando in Provincia nullus extat judex secularis, vel si extat, recusatur, aut negligit justitiam administrare, numer. 74.
Idem si judex non extet in civitate, n. 75.
73 *Causas miserabilium non pauperum audit Ecclesia in defectum judicis secularis, nec rejicit illos ad proximum superiorem.*
75 *Civitas quælibet hodie habet sua regimina.*
76 *Miserabiles personæ non pauperes, si in judicio, vel extra graventur injuste, possunt ad Ecclesiam recurrere non per viam appellationis, sed per viam simplicis querelæ.*
77 *Miserabiles personæ favorabilius sunt exaudiendæ, quam aliæ non miserabiles.*
78 *Et in earum causis potiori gaudent prærogativa, quam Clerici.*
79 *Et rescriptum contra eas impetratum non valet, nisi de illarum miseria mentionem faciat.*
80 *Indulta miserationis causa non tolluntur per generales non obstantias.*
81 *Nec potest illis expresse renunciari.*
82 *Legatum miserabilibus personis dicitur ad pias causas.*
83 *Nec de illo detrahitur Falcidia.*
84 *Laici non miserabiles regulariter nec habitu, nec actu sunt de foro Ecclesiæ.*
85 *Miserabiles personæ aliquando sunt de foro Ecclesiæ habitu tantum; aliquando vero habitu, & actu, & num. seqq.*

Significantibus. Delegatus qui pronunciavit se jurisdictionem non habere, etiam de consensu partium causam non reassumit. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima appellans narrat factum. In secunda Papa dat ei judices, ibi, *Ideoque.* 1

Nota primo ibi, *Mentes se pauperem*, causam viduæ, seu alterius miserabilis personæ sine qualitate paupertatis contra laicum non pertinere ad Ecclesiam immediate, & principaliter, sed secundario tantum, negligente scilicet judice seculari, ut hic per Imol. *n.* 1. Prima pars aperte probatur hic; quia hæc vidua immediate adivit Papam contra laicos, & sub expressione paupertatis ab eo literas delegationis impetravit. Secunda pars itidem probatur: quia cum esset dives, validitas literarum pendebat a negligentia judicis secularis, ut patet ex litera ibi, *Nisi requisito prius domino*; & consequenter illius causa pertinebat ad Ecclesiam secundario, & in defectum secularis justitiæ, ut latius dicam infra *n.* 43. 62. *&* 85. 2

Secundo nota ibi, *Interloquendo*, sententiam qua quis pronunciat se incompetentem, esse interlocutoriam, prout hic notant Bald. *num.* 3. Butr. *num.* 8. Cardin. *in* 2. *notab.* Imol. *num.* 9. & Abb. *num.* 3. & merito, quia non diffinit negotium principale, ideoque dici non debet diffinitiva. Habet tamen vim diffinitivæ, quia non expectat aliam sententiam post se, sed prorsus extinguit jurisdictionem pronunciantis, ut hic patet, & notat Abb. & alii præcitati, Angel. *cons.* 200. *In Civitate Lucana, n.* 5. *vers. Ad secundum*, & Roman. *plene cons.* 358. *In præsenti per totum.* Unde fit, ut quamvis de jure civili ab interlocutoria appellari non possit, ut *l. Apertissimi, C. de judic. l. Ante sententiæ tempus, C. Quorum appellat. non recip. & cap. Super eo, il secondo infra de appellat.* tamen a sententia, qua quis se incompetentem pronunciat, appellari potest, etiam secundum leges, ut sentit gloss. *fin. in Auth. Habita, C. Ne filius pro patre*, & notant *in d. c. Super eo*, Abb. *num.* 3. *vers. Et qui sint isti casus*, Franc. *in* 2. *notab. vers. Et communis conclusio*, & Præpos. *num.* 7. *vers. Et est alia regul.* Bald. *hic eod. n.* 3. Hinc etiam fit, ut quamvis interlocutoria regulariter revocari possit per ipsummet judicem, qui eam tulit, reponendo partem appellantem, *ut l. Quod jussit, ff. de cap. Cum cessante*, ubi gloss. *unica*, & Doctores notant infra de appellat. Bald. *cons.* 65. *Præmittendum est in fin. lib.* 4. Cardin. *cons.* 32. *vers. Ad secundum*, plene Jas. *in d. l. Quod jussit a num.* 23. *vers. Breviter conclude.* Tamen secus, si sit interlocutoria lata super incompetentiæ, quia cum habeat vim diffinitivæ, & judicis officium totaliter extinguat, non potest contrario imperio revocari, ut hic est casus, qui non reperitur alibi secundum Cardin. *in* 4. *notat.* Et est communis conclusio, quam hic firmant Butr. *n.* 11. Imol. *num.* 4. Abb. *num.* 3. Felin. *n.* 1. 3 4 5 6 7

Palud. de Castr. *cons.* 281. *In causa ista, num. vers. Nam imo dicitur lib.* 1. Angel. & Roman. *locis citatis*, & ad textum *in c. Dilectus, il terzo de præben.* ubi aperte videtur probari contrarium, respondet, ut hic per Imol. *n.* 5.

8 Ampliatur hæc conclusio, ut locum habeat, etiam si judex, qui pronunciavit se incompetentem, male pronunciaverit, eo quod alias esset competens, ut hic est casus, secundum Collectarium *in princip.* & Cardin. *nu.* 4. nam isti judices, qui pronunciant se incompetentes, jurisdictionem habebant; quia etsi rescriptum delegationis causæ esset subreptitium, quia vidua illud impetravit suggesto mendacio paupertatis; tamen per hujusmodi rescriptum ad lites fuit illis collata jurisdictio, licet elidibilis ope exceptionis, ut *cap. Super literis cum materia supra de rescipt.* & scripsi plene *in c. Ad audientiam, il primo, num.* 32. & 38. *eodem tit.* & tamen, quia sic pronunciando jurisdictionem a se abdicarunt, non potuerunt illam reassumere, ut aperte hic deciditur.

9 Limita primo, eandem conclusionem, ut procedat in judice Delegato, prout loquitur hæc Decretalis, non autem in judice ordinario. Et ita eam limitant Bald. *in l. Præses in* 1. *oppos. C. Quom. & quand. judex*, & *in l. penult. C. de pactis*, & Paul. de Castr. *in d. l. Quid jussit*, & *in l. Pater in fin. ff. Si quis jus dicen. non obtemper.* Ratio limitationis est, quia in judice Delegato, qui se incompetentem pronunciat, non remanent aliquæ reliquiæ jurisdictionis, super qua fundari possit revocatio interlocutoriæ. At secus est in Ordinario, quia sibi firma remanet sua ordinaria jurisdictio. Et quamvis contrarium teneant Roman. *singular.* 121. incipien. *Si judex*, & Marian. Socin. *in c. Qualiter, il primo de accusat.* eo quod neque in Ordinario remaneat aliqua jurisdictio in illa causa, in qua pronunciat se jurisdictionem non habere: magis tamen placet prima opinio, quam etiam dicit veriorem Felin. *hic num.* 1. *vers. Limita primo*,

10 Limita secundo, prædictam conclusionem, ut locum non habeat, si ab hujusmodi interlocutoria appellatum

11 fuerit; tunc enim poterit Delegatus illam revocare. Ratio est, quia sententia hujusmodi quamvis inspecto futuro eventu per appellationem sit tantum suspensa, *cap. Venientes de jurejur.* Oldrad. *cons.* 255. *Contra provisionem in princ. num.* 2. *vers. Sed in casu nostro*: tamen inspecto statu præsenti dicitur extincta, adeout perinde sit non fuisset lata, text. est *in l.* 1. §. *fin.* ibi: Provocationis remedio condemnationis extinguitur pronunciatio, *ff. Ad Turpilian.* & declarat Bartol. *in sua quæst.* 9. incip. *Judex per imperitam in princ.* & fusius Alexan. *cons.* 36. *Viso themate nu.* 5. & 6. *lib.* 4. Castill. *cons.* 34. *num.* 2. Roman. *cons.* 41. *n.* 4. Sed si sententia super incompetentia non fuisset lata, judicis potestas remansit integra, ut est clarum; Ergo eodem modo remansit post interpositam appellationem; & sic potest Delegatus suam interlocutoriam revocare, juxta regulam *cap. Cum cessante de appellat.* Ita Domini de Rota *decis.* 74. incipien. *Si Auditor, alias* 9. & *decis.* 86. incipien. *Si a pronunciatione, alias* 12. *appellat.* in novis, ubi decidunt, ut si judex pronunciaverit super desertione appellationis, & ab hujusmodi pronunciatione fuerit appellatum, possit judex suam interlocutoriam revocare, & appellantem reponere in primis terminis, juxta textum *in dict. cap. Cum cessante*, & *cap. Si a judice, de appellat. lib.* 6. & ita singulariter limitant hoc cap. Et quamvis Paulus de Castro in præallegat. *cons.* 281. *num.* 2. *vers. Nec obstat quædam decisio Rotæ lib.* 1. dicat decisionem Rotæ loqui, quando super desertione fuit pronunciatum incidenter, secus si principaliter; & ulterius miretur de decisione illa, dicens nullum ex scribentibus in jure civili, vel Canonico facere talem distinctionem, an fuerit appellatum, an non, nec jure probari; tamen non videtur recedendum a limitatione Rotæ, quia ratio superius ponderata multum stringit, & decisionem illam sequuntur Butr. & Abbas *in c. Pervenit, il secondo de appellat.* Imol. & Abb. *in d. c. Cum cessante*, Felin. *hic n.* 2. & idem Abb. *in c. Cum dilectus, l. ult. de præben.* ubi de hoc est textus valde singularis, secundum unam lecturam.

12 Limita tertio, conclusionem ut supra firmatam, ut procedat, quando judex pronunciat se incompetentem super principali negotio sibi commisso; secus si super aliquo incidenti, seu dependenti a negotio principali. Ratio est, quia talis interlocutoria cum extinguat funditus officium judicis, non habet vim diffinitivæ, & ideo potest contrario imperio revocari, juxta regulam *d. l. Quod jussit*, & per Gemin. *in c. fin. in* 8. *col. de elect. lib.* 6. quam limitationem ponit Salicet. *in l. Post sententiam, C. de sent.* dicens, se ita intelligere text. *in d. c. Dilectus*, & consentit Paul. de Castro *in d. l. Quod jussit*, & Felin. *hic n.* 2. *in* 3. *limit.*

Limita quarto, prædictam conclusionem, ut vendicet 13
sibi locum in judice, qui fuit datus in causa principaliter, non autem in eo, qui fuit datus accessorie, ut est executor in causa beneficiali; nam si talis pronunciet se non esse executorem, non propterea abdicat a se jurisdictionem, quin possit revocare, quia cum adhuc perduret principalis gratia, super qua fuit deputatus executor, non potuit sua pronunciatione jus partis auferre; non enim iniqua pronunciatio executoris nocet impetranti, ut notat glos. *magna in fin. in c. Si soli, de concess. præb. lib.* 6. Et ita limitat hoc cap. Felin. *hic. n.* 3. post Paul. de Leazar. & Gemin. *in c. Si super gratia, de offic. deleg. eod. lib.*

Tertio, nota ibi, *An eorundem judicium rediret exa-* 14
men, partes non posse ex pacto prorogare jurisdictionem judicis Delegati, qui pronunciavit se esse incompetentem, etiamsi alias esset competens. Prima ratio est, quia prorogatio fieri non potest in eum, qui funditus jurisdictionem non habet, *l. Privatorum, C. de jurisdict. omn. jud. & c. Significasti cum materia infra de foro compet.* secundum Innocent. *hic nu.* 5. *in ver. Resumpserunt*, Hostien. *n.* 12. Joan. Andr. *n.* 8. & Imol. *n.* 7. Talis autem est Delegatus, qui pronunciat se jurisdictionem non habere; 15
abdicat enim a se jurisdictionem, etiamsi male pronunciaverit, ut hic est casus, secundum Collector. *in princ.* Nam, ut inquit Bald. *n.* 3. talis interlocutoria funditus eradicat jurisdictionem, itaut non remaneant aliquæ literæ, quæ possint prorogari, vel demum ad jurisdictionem sic elisam redire; nam jurisdictio extincta non potest per partes resuscitari, secundum Imol. *n.* 8. Non obstat 16
textus *in l. Si quis in conscribendo, Cod. de pact.* quia secundum eos illa lex procedit, quando quis habet plures judices ordinarios, ut Scholares Bononiæ, qui habent judices Episcopum, Potestatem, & Magistrum suum; nam si Scholaris faciat pactum de litigando sub uno ex illis, tenet pactum: secus si ex pacto velit prorogare jurisdictionem in eum, cujus jurisdictioni non subest; quia nihilominus non cogitur invitus coram eo litigare, *ut in l. Si convenerit, ff. de jurisdict. omn. judic.* Et ita contigit in casu hujus cap. quia partes consenserit in judices Delegatos, qui jurisdictionem a se prorsus abdicaverant. Se- 17
cunda ratio est, quia etsi prædicti judices alias essent Ordinarii, tamen partes non intendebant illorum jurisdictionem ordinariam prorogare, sed priori commissioni innitebantur, quasi ex debito, cum tamen non tenerentur; tum quia delegatio fuerat subreptitie impetrata suggesto mendacio paupertati; tum quia judices pronunciarunt se jurisdictionem non habere: atque ita partes errabant in jure, vel in facto, quorum utrunque prorogationem impedit, *l.* 1. *in princ. ff. De jurisd. omnium judic.* Non obstat, quod per viam compromissi partes consen- 18
tire possint etiam in eum, qui non præest jurisdictioni, *l. Prædius, & l. Sed etsi in servum*, §. 1. *ff. de arbitr. cum simil.* Bart. *in tract. de arbitr. in princip.* Quoniam respondetur in casu hujus c. partes non compromisisse tanquam in arbitris, sed fecerunt pactum de redeundo ad illos judices, sicut erat de jure, & sic per viam prorogationis, quod fieri non potuit, ut ex dictis patet, & declarat Innoc. *hic in fin.* Et ex hoc infert Bald. *num.* 5. ut clausula, quod partes redeant ad primos judices, apposita in compromisso, non sapiat compromissum; quia litigatores non intendebant compromittere id judices, sed redire ad jurisdictionem ipsorum: quod est bene notandum secundum eum, sequitur Imol. *n.* 14.

Quarto, nota ibi, *Pronunciarunt*, Judicis esse non tan- 19
tum æstimare, an sua sit jurisdictio, ut dicit text. *in l. Si quis ex alieno, ff. de judic.* sed etiam pronunciare, ut hic patet evidenter, secundum Host. *n.* 11. Joan. Andr. *n.* 7. *in ver. Pronunciarunt*, & Imol. *n.* 6.

Quinto, nota ibi, *Resumpserunt*, quod ubi jurisdictio 20
ipso jure competit, sed est exceptione elidibilis, prout contingit in rescriptis contentiosis ad lites ratione subreptionis, *cap. Super literis supra de rescript.* per pronunciationem super exceptione funditus, & sic ipso jure extinguitur jurisdictio; quod satis probatur hic, secundum Anton. de Butr. *n.* 12. & Imol. *n.* 4. quia, si post pronunciatio-

ciationem remansissent istis judicibus aliquæ reliquiæ jurisdictionis, licet elisæ, potuisset ex pacto eorum jurisdictio prorogari, cujus contrarium hic deciditur.

Venio ad apparatum, & pro explicatione materiæ tria sunt investiganda. Primum, quæ sint personæ miserabiles. Secundum, an tales dici possint, quamvis divitiis abundent. Tertium, an & in quibus casibus hujusmodi personæ subsint jurisdictioni Ecclesiæ.

31 Primo igitur QUÆRO, quæ sint personæ miserabiles,

Proponitur hæc quæstio generaliter, & circumscripto effectu, de quo agetur in tertia quæstione,

32 Et quidem authore Aristotele 2. *Rhetor in tit. de misericordia text.* 11. *Quæ ægritudinem, & dolorem afferunt, & ad interitum perducunt, omnia miserabilia sunt; & quæcunque perdendi, & destruendi vim habent, & quæ mala a fortuna proveniunt, magnaque sunt; quæ vero dolorem afferunt, & interitum, sunt mortes, verbera, corporum vexationes, senectus, morbi, & cibi penuria, quæ a fortuna proveniunt mala; hæc fere sunt, amicis penitus spoliari, aut cum paucis relinqui; quo fit ut miserabile sit ab amicis, & familiaribus divelli; deformitas, imbecillitas corporis, membri alicujus privatio. Atque hæc quidem, & cetera hujusmodi sunt, quæ homines ad misericordiam moveant.* Hæc Aristot.

Sed jure nostro miserabiles personæ in genere dicuntur omnes, quibus natura movemur ad miserendum propter fortunæ injuriam. Sic probat textus in *l. unic.* §. *Quod si pupilli, C. Quando Imper. inter pupill. & vid.* & diffinit Azor. *in Summ. illius tit. num.* 4. & sequuntur Host. *hic num.* 1. Joan. Andr. *n.* 2. Bellam. *in princ.* Alber. *in diction. in vers. Miserabiles*, Stephan. Aufrer. ad Guidopap. *decis.* 566. *in ver. Miserabiles*, Rebuff. *in tract. de sent. provis. art.* 3. *in gl. fin.* Afflict. *decis.* 257. *in princ.* Et di-
23 cuntur miserabiles, quia propter miseriam, in qua sunt constituti, sunt misericordia digni, ut *cap. Licet infra de censib. c. Omnis* 7. *qu.* 1. *& in Auth. ut immob. ante nupt. donat. in princ.* & ibi gl. 1. *collat.* 5. Dicitur enim misericors, quasi super miseria alterius miserum habens cor, ut inquit D. Thom. *Joan.* 2. *lect.* 1. *in princ.* Est autem miseria non quicunque defectus, sed tantum defectus naturæ rationalis, quia opponitur felicitati; ut idem docet in 1. *part. qu.* 21. *art.* 4. *& in* 2. 2. *qu.* 30. *art.* 1. Alibi dicuntur personæ miserabiles, quæ causas proprias administrare non possunt, ut *cap.* 1. *in fin. infra de postulan.* Card. hic in 1. *qu.* Sed de hoc latius infra in 2. *qu. n.* 54. *& seqq.*

25 In specie autem, quæ personæ sint miserabiles, Bart. & Bald. in *l. unic. in fin. C. Quando Imper.* concludunt esse relinquendum arbitrio Judicis; sed hoc dictum limitant Doctores, ut non procedat in illis casibus, in quibus in jure expressum est, ut aliqua persona sit miserabilis, Ira Marian. Socin. *in cap. Ex tenore num.* 4. *de foro compet.* Covar. *pract. qu. cap.* 6. *nu.* 3. *in fin.* & Menoch. *de arbitr. judic. in addit. ad lib.* 2. *cas.* 66. *n.* 1. & merito, quia in his, quæ sunt a jure determinata, Judicis arbitrium non intrat, *cap. Causis*, §. *Illis supra eod. c. fin. de transact. lib.* 1. §. *Ait prætor, ff. de jur. deliber. cum concordant*, de quibus per Hostien. *in d. c. De causis n.* 9.

26 In Jure autem cautum est, ut dicantur personæ miserabiles infrascriptæ, secundum Innocentium hic *num.* 1. cui ceteri adstipulantur, videlicet viduæ, pupilli, & orphani, ut *in d. leg. unic. C. Quando Imper. cap.* 1. *& 2. 87. distinct. cap. Super quibusdam*, §. *Cum autem infra..... de verbor. signific.* Et dicitur vidua non tantum, cujus maritus mor-
27 tuus est, ut *cap. Vidua*, & ibi glos. 1. & Archid. 34. *dist.* sed etiam, quæ maritum non habuit, *l. Malum*, §. *Viduam, ff. de verb. signif.* ubi text. & notat glos. *unic. in d. cap.* 1. Bart. *in d. l. unic. num.* 4. & Guidopap. *dec.* 566. *n.* 2. licet gl. 2. *in d. leg. unic.* videatur intelligere illum textum stricte pro mulieribus, quæ virum habere desierunt. Generaliter in materia stricta teneri potest opinio glossæ, sed in materia larga, & favorabili vidua dicitur, licet im-
28 proprie, etiam quæ virum non habuit, secundum Felin. hic *num.* 8. qua de re latissime differit Covarr. *pract. quæst. cap.* 7. *num.* 2. Sed & illa, quæ habet maritum inutilem, vel ad perpetuum carcerem damnatum, aut proscriptum, dicitur vidua, & miserabilis persona, secundum Bald. *in l. fin. per gl. ibi in fin. de plagiar.* & Felin. *hic num.* 8. Pupillus autem dicitur, qui simul impubes est, & extra potestatem patris, vel morte, vel emanci-
29 patione, *l. Pupillus, ff. de verbor. signific.* & orphanus, qui infra quartumdecimum annum existens, parentibus orbatus est, ut per Rebuff. *in commentar. ad Constitutiones Regias Galliar. tom.* 1. *in tit. de sent. provisional. in gl. ult. col.* 2. *ver. Secundo orphani*, & Menoch. *de arbitrar. in addit. ad lib.* 2. *cas.* 66. *num.* 7. Covarr. Quam differentiam inter pupillum, & orphanum constituunt Paulus de Castro *in rubr. Cod. Quando Imper.* & Rolan. a Valle *cons.* 76. *Pluribus ex causis num.* 42. *lib.* 1. Similiter secundum 30
Innocentium *d. num.* 2. miserabiles personæ, & de foro Ecclesiæ sunt peregrini quoad res, quas secum ferunt, 31
& injurias, quas patiuntur, & contractus in ipsa peregrinatione initos, *c. Si quis Romipetas, & cap. seqq.* 24. 32
qu. 3. Et idem intelligit de Mercatoribus, si in teloneis, vel pedagiis graventur, per jura prælegata. Unde si graventur passagiis injuste, possunt immediate conqueri coram Judice Ecclesiastico, quando sunt in itinere, quia dicuntur miserabiles, cum sustineant in itinere multos labores, & pericula, ut per Alex. *cons.* 130. *Super eo in fin. lib.* 7. & hic per Bald. *num.* 8. & Felin. *num.* 6. qui ad hoc
allegat Anchar. & Jo. de Anan. *in cap. fin. de Judæis*, ubi di- 33
cunt negotiatores existentes in nundinis posse agere coram Ecclesiastico. De Romipetis vide Bullam Cœnæ, §. 10.... Idemque intelligit de manumissis ab Ecclesia, vel eis commendatis, aut ad eam confugientibus, *c. Eos qui, & cap. seqq.* 87. *dist. l. fin. C. de his, qui ad Eccl. confug. cap. Inter alia infr. de immunit. Eccles.* Idemque de pœnitentibus, *cap. Aliud* 11. *qu.* 1. de quibus late Covarr. *pract. qu. cap.* 34. *a num.* 3. Idem de officialibus Ecclesiæ, libertis, rusticis, uxoribus, filiis, & servientibus, ut *l. Assumptio, ff. ad municipal. leg. Cum quædam puella, ff. de jurisd. omn. jud. l.* 1. *& 2. Cod. de Episc. & Cler. cap. Indicatum* 79. *dist.* & de his vide quod scripsi *in c.* 2. *infr. de foro compet.* Idem de senibus, *cap.* 1. 87. *dist.* de quibus egi latissime *in c. Cum sis infra de convers. conjugat.* Idem de omnibus libertis, *cap. Liberti* 87. *dist.* Rursus idem intelligit Innocen. de cæcis, mutilatis membris, leprosis, captivis, debilibus, furiosis, ac diuturno morbo fatigatis, *cap. Licet infra de censibus, cap. Cum percussio* 7. *qu.* 1. *cap.* 2. *infra de Eccles. ædificand. cap.* 1. *de restit. spoliat. leg. Judices, Cod. de Episcop. audient. & d. l. unic. Cod. Quando Imper.* & inter captivos recensentur etiam carcerati, qui inter personas miserabiles numerantur, ut notat Bart. *in tract. de carc. in fin.* Marsil *in pract. crimin.* §. *Nunc videndum num.* 11. Ac demum idem de Cruce signatis, *cap. Ad liberandam infra de Judæis.* Suprascriptæ omnes personæ dicuntur miserabiles secundum Innocentium, cui consentiunt hic Hostien. *num.* 5. *& seqq.* Joann. Andr. & Bellam. ambo *num.* 4. Butr. *num.* 22. Cardin. *num.* 3. *in* 6. *quæst.* Imol. *num.* 10. Abb. *num.* 6. *vers. Quoad secundam speciem*, & Jo. de Anan. *num.* 5. *vers. Quæ autem dicuntur*, & Henric. Boich. *in cap. Ex tenore circa fin. de for. compet.* Quibus adde Judæos noviter ad fidem conversos; nam & hi dicuntur miserabiles personæ, secundum Innocen. *in cap. Judæi, il secondo infra de Judæis*, quem hic sequuntur Cardin. *in* 6. *quæst. in fin.* Joann. de Anan. *num.* 5. *ad fin.* & Felin. *num.* 8. *in fin. vers. Item nota quod Judæa noviter baptizata.* Item his adde expositos, ut *in cap. ult.* 87. *dist.* secundum Card. *hic in* 6. *quæst. circa finem*. Personæ tamen supra numeratæ ponuntur per modum exempli, quod regulam non restringit; nam & aliæ possunt esse miserabiles, si in eis qualitas concurrat, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam, ut per eundem Cardinalem in 12. *quæst. post princip.* An autem
Moniales veniant appellatione miserabilium personarum, 34
itaut frui possint beneficio, *l. un. Cod. Quand. Imper.* vide Covarr. *pract. qu. cap.* 7. *num.* 3. & de Ecclesia, Civitate agricolis, scholaribus, & meretricibus, consule Menochium, *d. cas.* 66. *a num.* 25. *usque ad num.* 33.

Secundo QUÆRO, An vidua, pupillus, cæcus, & 35
alii, de quibus in præcedenti quæstione, sint miserabiles personæ, si divites sint,

Viduam non esse personam miserabilem, si sit locuples, tenet Specul. *in tit. de advoc.* §. 1. *n.* 7. Host. *hic n.* 1. *vers. Non tamen omnis vidua*, Joan. Andr. *num.* 2. *in vers. Et dives*, Bellam. *in princip. in eodem ver.* Cardin. *in* 1. *not.* & *in* 1. *qu.* Alex. *in l.* 1. *col.* 5. *ver. Nec obstat, ff. solut. matr.* Decius *in l. n.* 8. *ff. de jurisdict. omn. jud.* & *in cap. Ceterum n.* 72. *de judic.* Idemque de viduis, pupillis, & orphanis notant idem Spec. *in tit. de instrum. edit.* §. *Nunc vero aliqua, vers. Et scias n.* 62. Host. *in c.* 1. *num.* 3. *in fin.* & ibi etiam Joann. Andr. *num.* 7. & 8. *infra de postul.* ubi asserunt non

omnes

omnes viduas, & pupillos, & orphanos, & consimiles debere miserabiles reputari, quia multi divites sunt, & potentes; & in talibus magis est consideranda oppressio-
36 nis potentia, quam vocalis nominatio personarum. Et inde fit, ut tales non gaudeant beneficio *l. unic. C. Quando Imper. inter pupill. & vid.* nisi concurrat paupertas, ut firmant Specul. *loco proxime cit.* Paul. de Castr. *in rubr. Cod. cod.* Alexand. *cons.* 121. *Viso processu num.* 14. *lib.* 1. ubi ait, pupillos, & orphanos tunc enumerari inter personas miserabiles, & frui beneficio *d. l. unic.* quando sunt pauperes, alias secus: & de jud. idem dixit *in cons.* 126. *In hac hæsitatione num.* 9. *lib.* 4. & cum sequitur Jas. *in l. Titia textores col.* 5. *in princip. ff. de legat.* 1. & Addent. ad Guidopap. *decis.* 566. Idem tradit Maranta in
37 Specul. *disp.* 9. *nnm.* 195. Cornel. Beninc. *in tract. de privil. pauper. qu.* 4. *num.* 12. & Tiraq. *in leg. Si unquam in ver. Facultatum num.* 1. *circa fin. C. de revocan. donat.*
38 Inde etiam fit, ut in statuto disponente, ut de relictis miserabilibus personis non solvatur gabella, non comprehendantur tales, si divites sint, ut ex Baldo deducit Alexan. *d. cons.* 126. *num.* 9. Sed & constitutio Regni, quæ providet pupillis, viduis, & aliis ibi nominatis de advocato, locum non habet nisi in viduis, & pupillis pauperibus. Quod si divitiis abundarent, non teneretur pro eis advocatus pauperum advocare; quia non dicerentur miserabiles personæ, ut tradit Afflict. *in Con-*
39 *stitut. Regn. constitut. lege præsenti col.* 2. Similiter cæcum non pauperem inter personas miserabiles non adnumerari, & idcirco non esse a collectis immunem, tenet Card. hic in 6. *qu. in fin.* & *in c. Licet infra de cens.* & Petr. Antibol. *in tract. de muner. in* 3. *part. princ. num.* 28. *inter tra. Status communes tom.* 11. *fol.* 60.

Ad hanc partem inducitur primo hoc cap. ubi patet literas a vidua impetratas esse nullas; quia expressit se pauperem, cum tamen esset nobilis, & dives. Propterea enim Judices se jurisdictionem non habere pronunciarunt, & bene, secundum Hostien. *num.* 8. *in ver. Pronunciaverunt*. Ergo pro vidua divite Pontifex non rescribit, nec illi dat Judices; & consequenter talis non dicitur miserabilis persona.

Secundo, inducitur *d. rubr. Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vid. vel miserabiles, &c.* ponderando particulam, *Vel*, quæ ponitur inter diversa, *l. Hæc ver. ff. de verb. signific.* & sic absolute pupilli, & viduæ inter personas miserabiles non numerantur: & ita rubricam inducit Alex. *in præall. cons.* 121. *num.* 14. *lib.* 1.

Tertio, inducitur textus in *cap.* 1. *infra de postul.* ubi miserabiles personæ dicuntur, quæ proprias causas administrare non possunt; subaudi quoad sumptus, secundum Cardin. hic *in* 1. *quæst.* Tales autem dici non possunt viduæ, pupilli, & orphani, qui opibus abundant, ut per se patet.

Quarto, ut formaliter arguunt hic Hostien. *num.* 1. *vers.*
42 *Non tamen omnis vidua*, & Jo. Andr. *num.* 2. *in ver. Et dives*, mulier, de qua hic, erat dives; ergo non miserabilis, licet vidua; quia is dicitur miserabilis, super quem natura movetur ad miserendum, ut diutino morbo gravata, fatigata, & debilis, *d. leg. un. Cod. Quand. Imper.* vel pauper, oppressa, vel desolata, *c. Defensionis* 87. *distin.* sed ista erat nobilis, & dives, & per consequens potens, quia pecuniæ obediunt omnia, *Eccl.* 10. igitur non miserabilis. Contrarium tenet Azo *in summa, C. Quand. Imper. inter pupill. & vid. num.* 4. ubi ait, miserabiles dici senes decrepitos, & diuturno morbo fatigatos, & debiles, & omnes, quibus natura movetur ad miserendum propter fortunæ injuriam, etiamsi divites sint: & eum sequuntur Rebuff. *in præalleg. tit. de sent. provisional. art.* 3. in glos. *fin.* & Steph. Aufrer. ad Guidopap. *decis.* 566. *in ver. Miserabiles*. Et in specie de vidua, pupillo, & orphano hoc firmat Innocen. hic, nam *nu.* 1. eos connumerat inter personas miserabiles, & *ver. Pupillorum autem*, sic ait: *Pupillorum autem, & or-*
43 *phanorum causas audiet Ecclesia, non negligente Judice secularis eis facere justitiam, etiam si sint divites, sicut de viduis diximus:* & consentit Card. *num.* 2. *in* 1. *oppos.* ubi dicit, viduam, quamvis divitem, tamen videri miserabilem respectu judicii; quia non potest administrare proprias causas, sed per alium cogitur esse in judicio, nec habet specialem defensorem, scilicet maritum. Idem voluit Innoc. *in c. Ex parte n.* 1. *in fin. de foro comp.* ubi ait, defensionem viduarum ex speciali gratia, & in odium spoliatorum esse Ecclesiæ reservatam, etiamsi viduæ sint divites. Et eodem modo privilegium *d. l. unic. Cod. Quand. Imper. inter pu-* 42
pill. & vid. concessum miserabilibus personis, competere viduis, pupillis, orphanis, & consimilibus, etiamsi divitiis affluant, firmant Azo *ubi supra*, Alber. in *d. leg. nn. col.* 2. *vers. Sed nunquid si tales, & in tract. statut. quæst.* 112. incipien. *Quid ergo si prædicta part.* 1. Isern. *in Constitutione Statuimus*, Afflict. *decis.* 257. Nevizan. *in Silva nupt. fol.* 25. *col.* 3. Roland. a Valle *cons.* 76. *Pluribus ex causis num.* 44. *lib.* 1. plene Natta *cons.* 590. *Circa præsentem num.* 8. Covarr. *pract. qu. cap.* 6. *num.* 2. Thesaur. *dec.* 177. *num.* 7. Vincent. de Franch. *dec.* 100. *num.* 19. Viv. *dec.* 459. *num.* 12. & *dec.* 521. *a num.* 7. Menoch. *de arbitr. in addit. ad librum secundum casu* 66. *num.* 9. & 18. Et hanc sententiam uti magis communem, & juri, æquitatique consentaneam, quotidie amplectitur, & servat Signatura, ut novissime testatur Marches. *de commiss. part.* 4. *in tit. de commiss. avocat. causar.* §. 2. *num.* 31. Quam etiam probavit Rota in Romana Casalis Trisusæ 15. Februarii 1593. coram Litta, inter impressas apud eundem Marches. *d part.* 2. *pag.* 369. & servatur etiam in Senatu Pedemontano, in Concilio Neapolitano, in Senatu Patavino, in Senatu Cathaloniæ, & in Regia audientia Barensi, ut novissime refert Novar. *in tract. de elect. & varietat. fori qu.* 30. ubi late.

Pro qua allegatur primo hæc Decretalis; nam literæ 43
delegationis, quas hæc vidua nobilis, & dives impetravit sub falsa expressione paupertatis, non fuerunt ipso jure nullæ ab initio, ut supponitur in primo argumento contrario; sed manserunt in suspenso, earumque validitas pendebat ex negligentia Judicis secularis, qua suspensione manente Judices delegati bene potuerunt pronunciare se incompetentes; Ergo hæc vidua, quamvis locuples, erat persona miserabilis, & de foro Ecclesiæ; alioquin literæ ab initio non mansissent in suspenso, sed fuissent nullæ ipso jure, cum pro laico non miserabili Pontifex non rescribat, nec illi det Judices. Unde Butr. hic *num.* 3. *Nota*, inquit, *quod Delegatio causæ inter laicos ad petitionem miserabilis personæ non pauperis non est nulla, sed pendet validitas ex negligentia Ordinarii*. Idem tenet Imol. *num.* 22. & Abbas *num.* 6. & idem Abbas *in cap. Licet ex suscepto num.* 7. *vers. Si vero alias miserabiles infra de foro compet.* & est communis opinio, ut bis testatur Butr. hic *num.* 18. *vers. Communis opinio*.

Secundo, pro hac parte allegatur *cap. Ex parte de foro* 44
compet. ubi vidua dives, imo & Regina, ratione spolii, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesiæ, & coram Ecclesiastico Judice experitur, ut ibi etiam notat Innocen. *n.* 1. *in fin.* & communiter scribentes, & consequenter est miserabilis persona, quia laicus non miserabilis etiam in causa spolii non est directe, & principaliter de foro Ecclesiæ, ut plene dicam *infra num.* 72. & 84.

Tertio, pro hac opinioone inducitur textus *in d. l. nn. C.* 45
Quand. Imper. inter pupill. & vid. nam dicitur ibi: *Si pupilli, vel viduæ, aliique fortunæ injuria miserabiles judicium nostræ Serenitatis oraverint, cogantur adversarii examini nostro sui copiam facere*. Ponderandum est nanque Imperatorem ibi appellare pupillos, & viduas miserabiles; quia pupillus amisit patrem, seu patria potestate exivit intra quartum decimum annum, & vidua amisit virum: & hæc est fortunæ injuria, quia ex hoc consequitur, ut neuter sibi possit in propriis causis opem ferre, pupillus propter ætatem, vidua propter sexus imbecillitatem; hoc enim est miseratione dignum, uxores, & filios, maritorum, & parentum subsidio orbatos conspicere. Quod procedit, etiamsi non subsit timor oppressionis, ut probatur *in d. l. un.* ibi, *Præsertim eum alicujus potentiam perhorrescunt*; nam implicativa illa, *præsertim*, ostendit idem esse in casu contrario, ut etiamsi divites sint, & nullius potentiam formident; tamen ratione pupillaris ætatis, & viduitatis possint adversarios suos ad Curiam trahere: & ita illum text. inducit Natta *d. cons.* 590. *num.* 3.

Quarto, divina Scriptura, Canones, & Leges de pupillis, & viduis loquuntur generaliter, & indistincte, nec considerant nisi viduitatem ipsam, & pupillarem ætatem; Ergo non est constituenda differentia, an pauperes sint, an divites, *cap. Si Romanorum* 19. *distin.* Quod suadetur exemplo alimentorum, quæ sunt privilegia, etiamsi relinquantur diviti; quia attenditur, quid sint ipsa alimenta,

ta, etiamsi relinquantur diviti; quia attenditur quid sint ipsa alimenta, non cui relinquantur, ut est textus
47 *in leg. Cum hi, §. Nihil, ff. de transact.* Similiter dos dicitur causa pia, ut *leg. Cum his, §. Si mulier, ff. de condict. indeb.* & tamen non fit differentia, an detur pauperi, vel diviti, ut per Nattam *ubi supra num. 5. & 6. & in addit. ad Alex. cons. 121. in vers. Decidit lib. 1.* Sic igitur in proposito non paupertas, vel divitiæ, sed conditio ipsa pupillaris ætatis, & viduitatis inspicitur, quia tales solent communiter opprimi, *cap. Regum 23. qu. 5. & cap. 1. & 2. 87. dist.* Quinimo magis commiserandum est viduis, & pupillis, cum divites sunt, quia tunc majores patiuntur insidias, ut considerat Menoch. *de arbitr. in addit. ad lib. 2. cas. 66. num. 8.*

48 Quinto, pro hac parte allegatur Conc. Trident. *in c. 1. in princ. sess. 23.* ubi dicitur, præcepto Divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere; Ergo quoad protectionem, & defensionem Ecclesiæ, miserabiles personæ censentur etiam non pauperes: & pari passu ambulant cum pau-
49 peribus; nam illa dictio, *Aliarum*, importat diversitatem in substantia, & identitatem in qualitate, *l. Quidam relegatus, ff. de rer. dub.* & notat Bald. *in l. Filiæ dotem in 1. oppos. C. de collat.* Card. *in Clem. Ut his in 2. quæst. de stat. & qualit. & cons. 126. Vacarunt num. 8.*

Sexto, ad idem allegatur textus *in c. Licet infra de cen-*
50 *sibus*, ubi patet cæcum esse personam miserabilem, ponderando literam, ibi, *Inhumanum est nimis*, necnon ibi, *Misereris*, & tenent ibi glossa, Host. & Doctores frequentiori calculo; & tamen ille cæcus non erat pauper, ut ibi latissime probavi in *1. qu. a num. 9. usque ad num. 15.* Et confirmatur respectu cæci ex formulis loquendi, quibus utuntur jura divina, & humana, dum calamitatem cæcitatis exaggerant; alibi enim cæcitas dicitur oppressio, ut in *l. 1. C. qui morb. se excus. lib. 10.* & totius corporis humani debilitas, *in d. l. 1.* & ibi Lucas de Penna *n. 4.* alibi gravamen, & miseria, ut *in d. cap. Licet de censib.* alibi flagellum, ut in principio Epistolæ B. Gregorii, ex qua desumptus est textus *in cap. 1. infra de restit. spoliat.* tentatio & plaga Tobiæ *cap. 2.* qui etiam ajebat, *cap. 5. Quale gaudium erit mihi, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* nam ut dicitur *Eccles. 11. Dulce lumen, & delectabile oculis videre solem.* Alibi etiam tenebræ, & umbra mortis, ut in cantico Zachariæ. Sumitur enim similitudo illa a cæcitate oculorum, ut sicut in tenebris sedent, & umbra mortis corporalis, qui cæci sunt corpore; ita sedeant in tenebris, & umbra mortis spiritualis, qui cæci sunt mente, ut *cap. penult. 40. dist.* nam ut inquit Divus Thomas *in 2. 2. q. 15. art. 1. Sicut cæcitas corporalis est privatio ejus, quod est principium corporalis visionis; ita etiam cæcitas mentis est privatio ejus, quod est principium mentalis, sive intellectualis visionis.*

51 Septimo, idem suadetur ratione naturali; nam ille dicitur miserabilior, cui propter majorem fortunæ injuriam natura magis movemur ad miserendum, ut *in d. leg. unic. §. Quod si pupilli, Quando Imper. inter pupill. & vid.* major autem fortunæ injuria, & miseria est, quam natura vehementius refugit: naturaliter enim, & ex necessitate quilibet homo appetit felicitatem, & abhorret miseriam, arg. *c. Si evangelica, vers. Nec quicquam ei prodest 55. dist.* & docet Sanctus Thomas in *1. part. qu. 94. art. 1.* & sæpe
52 alibi. Hoc posito: si quispiam magnus dives interrogaretur, an mallet esse cæcus, an pauper, si esset necessitas alterutrum eligendi; utique responderet se malle pauperem esse, quam cæcum; & ita sine trepidatione responderunt multi, quos curiose hac de re sum percontatus. Quemadmodum etiam plures requisiti, an juventutem, & paupertatem suam permutarent cum decrepitate, & opibus alicujus magni divitis; ex tempore dederunt responsum, se proculdubio malle juvenes, & pauperes esse, quam Papam senio confectum. Si igitur cæcitatem, & senium magis refugit natura, quam paupertatem, utique miserabiliores sunt cæci, & decrepiti,
53 quam pauperes. Ad extremum, inter miserabiles personas jura connumerant pupillos, viduas, orphanos, & consimiles, ac præter hos etiam pauperes, ut in *cap. Defensionis 78. distin.* & in prælleg. Decr. Concilii Trident. *cap. 1. in princ. sess. 23.* ibi, Pauperum, aliarumque miserabilium personarum. Quod etiam facit Aristoteles 2. Rhetor. *in tit. de misericord. text. 11.* ibi, *Mortes, verbera, corporum vexationes, senectus, morbi, & cibi penuria*; Ergo necesse est dari personas miserabiles, quæ pauperes non sint; alioquin sola paupertas efficeret quem miserabilem; & nulla esset differentia inter pupillos, & adultos, inter viduas, & conjungatas, inter decrepitos, & juvenes; quandoquidem omnes indistincte essent miserabiles, si inopia laborarent, & nullus indistincte miserabilis esset, si opibus abundaret, & tam solemnis legum, & canonum distinctio unico verbo destrueretur, contra text. *in cap. Ecclesia vestra, il secondo de elect.* Conclude veritatem. Cæcus, vidua, pupillus, orphani, & alii, de quibus in præcedenti quæstione, sunt miserabiles personæ, seu pauperes sint, seu divites. Differunt tamen respectu effectus; quia si pauperes sint, principaliter, & directe sunt de foro Ecclesiæ, tam quoad habitum, quam quoad actum: si vero sint divites, sunt de foro Ecclesiæ secundario, & habitu tantum, non actu, nisi in casibus, ut in quæstione seq. fusius explicabitur.

Non obstat hoc c. imo probat oppositum, quia literæ delegationis non fuerunt nullæ ab initio, prout fuissent, si hæc vidua dives non esset persona miserabilis, ut fusius dictum est supra in primo fundamento pro hac sententia *num. 43.*

Non obstat fundamentum Alexandri, quod Imperator habuerit viduam, & pupillum pro persona miserabili in *rubr. C. Quand. Imper.* ponderando dictionem alternativam, *Vel.* Quoniam respondetur, alternativam illam non fuisse adjectam simpliciter, sed cum illa dictione, *Alias*, quam omisit Alex. & ponitur inter diversa in substantia, & similia in qualitate, ut dixi supra *num. 49.* & advertit Natta *d. cons. 590. num. 12.*

Non obstat, quod miserabiles sint, qui res proprias 54
administrare non possunt, juxta textum *in cap. 1. de postulan.* & hoc intelligi debeat quoad sumptus, secundum Card. Quoniam respondetur hoc posse admitti in terminis *d. cap. 1.* quia in patrocinando pro miserabilibus personis magis spectatur paupertas, & oppressio, quam miserabilitas, ut ibi notant Hostien. *num. 13. in fin.* & Joann. Andr. *num. 8.* & propterea comprehenduntur ibi 55
miserabiles etiam divites, si non reperiant advocatos, secundum Abb. *ibid. num. 2.* Et eodem modo respon-
detur ad decisionem Afflicti, de qua supra *num. 38.* 56
nam Constitutio Regni loquitur de Advocato, qui non tenetur pro miserabilibus personis patrocinari, nisi quando sunt pauperes. Sed hujusmodi decisiones extendi non debent generaliter ad alios casus, in quibus magis personæ miserabilitas, quam inopia consideratur: & propterea idemmet Cardin. hic *in 12. qu.* concludit esse personas miserabiles, quæ proprias causas administrare non possunt, sive propter ætatem, ut pupillus, sive propter sexum, ut vidua; æquiparantur enim orphano, sive propter inopiam, sive propter similem causam, quæ moveat ad habendam de ipsis misericordiam.

Demum non obstat illatio, Vidua dives; ergo non 57
miserabilis, quia pecuniæ obediunt omnia: quoniam hæc illatio procederet, si ratio miserabilitatis constitueretur in sola paupertate. At non est ita, quia constituitur in injuriæ fortunæ, quam divitiarum copia propulsare non potest. Neque enim pecunia cæcis lumen, orphanis parentes, aut juventam senibus unquam restituit, ut palam est: & authoritas Hostien. & Specul. asserentium tales non esse miserabiles, si sint divites, intelligi debet quoad effectum, ut sint principaliter de foro Ecclesiæ, non autem quoad protectionem, & defensionem, ut in quæstione sequenti clarius apparebit.

Tertio QUÆRO, An & quando miserabiles personæ 58
sint de foro Ecclesiæ.

Pro clariori solutione duo casus sunt distinguendi. Primus est, quando personæ miserabiles sunt pauperes. Secundus, quando sunt divites.

In primo casu gloss. 1. hic, & Hostien. *num. 4. vers.* 59
Et si pauper esset, tenent, viduas, pupillos, & orphanos etiam pauperes principaliter non esse de foro Ecclesiæ, sed sub judicio Regis, vel sui Ordinarii, *cap. Regum 23. qu. 5. & cap. Ab Imperatoribus qu. 3.* ideoque sequi debere forum rei juxta regulam, *cap. Cum sit generale infra de foro compet.*

Sed communis opinio est in contrarium, videlicet cau- 60
sas viduarum, & miserabilium personarum, si sint pauperes, principaliter, & immediate ad Ecclesiam pertinere. Quod tenet in specie Innoc. *num. 1.* dicens: Sed si viduæ

essent

essent pauperes, sicuti ceteri pauperes, etiam non negligentibus dominis, vel judicibus suis, non tantum de oppressione eorum, sed etiam de aliis juribus possent conqueri Ecclesiæ, *c. Si quis de potentibus* 24. *qu.* 3. *cap. Super quibusdam de verb. signif.* & sequuntur totidem verbis idem Hostien. *num.* 5. *vers. Quid ergo si pauperes*, Joann. Andr. *num.* 4. Collectar. *num.* 1. Bellam. *eod. num. vers. Sed quid si sint pauperes*, Butr. *num.* 38. *vers. Secundus casus*, Cardin. *in* 5. *qu.* Imol. *in* 1. *notab. & num.* 16. Abbas *in* 1. *not. & num.* 6. & idem Abbas *in c. Licet ex suscepto num.* 7. *infra de foro compet. & in cap.* 1. §. 1. *in* 1. *not ab. ne Cler. vel Monach.* Batt. in Extravag. *Ad reprimendum in vers. Denunciationem num.* 9. Paul. de Castro *cons.* 350. *Queritur an laicus, vers. Quartus casus lib.* 1. Natta *cons.* 590. *Circa præsentem num.* 8.

62 Probatur hæc opinio a contrario sensu in hac Decretali; nam hic literæ delegationis ideo initio fuerunt in suspenso, quousque appareret, an Judex Ordinarius recusaret, aut negligeret justitiam administrare, necne; quia ista vidua erat dives, & falso expressit se pauperem esse; Ergo si vere fuisset pauper, literæ ipso jure fuissent validæ ab initio, & sic vidua potuisset trahere adversarios coram Delegatis Apostolicis, secundum communem opinionem; de qua testatur hic Anton. de Butr. *num.* 18. *vers. Communis opinio.*

63 Adverte tamen, quia etsi personæ miserabiles, habito respectu ad ea, quæ possident, sint pauperes; tamen si magna hæreditates, vel castra petant, non poterunt directe, & principaliter agere coram Judice Ecclesiastico; quia cessat causa, ob quam toleratum est, ut Ecclesiasticus cognoscat non deficiente seculari, quia scilicet de modica re agitur: ita expresse Innoc. hic *n.* 4. id est, cum petunt exigua, subest ratio miserabilitatis; non sic cum petunt magna, secundum Cardin. in 8. *quæst.* Et hoc modo ad concordiam reduci possunt opiniones Innocentii, & Hostien. qui tamen in hac materia re-
64 mittit ad ea, quæ notantur *in cap. Cum sit generale de foro compet.* In secundo casu, idest cum miserabiles personæ sunt divites, firmandæ sunt duæ conclusiones. Prima conclusio est: Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ pauperes non sunt, principaliter ad Ecclesiam non pertinent. Ideoque si tales conveniantur sub Judice seculari, vel Ordinario, tenentur coram ipso respondere, nec unquam possunt excipere, quod sint de foro Ecclesiæ. Hæc conclusio est glossæ primæ hic, Innocent. *n.* 2. Collect. *n.* 1. Butr. *n.* 17. *in fin.* Imol. & Abb. *loc. cit.* Cardin. *num.* 3. in 2. *qu.* Nattæ *d. cons.* 590. *n.* 8. & probatur secundum omnes in *c. Ex tenore de foro compet.* & in hac Decretali inducendo eam, ut dixi supra in 1. *not.* & *n.* 43 & 62.

65 Fallit hæc conclusio quoad protectionem, & defensio-
66 nem, *cap.* 1. & 2. 87. *dist.* Unde si miserabiles personæ utcunque divites a quoquam opprimantur, vel bonis suis per violentiam spolientur; possunt principaliter conqueri Ecclesiæ, etiam aliis judicibus ordinariis prætermissis, textus est *in cap. Super quibusdam in fin. infra de verb. significat. & in cap. Ex parte*, & ibi Innoc. *num.* 1. & communiter Doctores *de foro compet.* ubi vidua dives, imo & Regina in causa spolii, de quo conqueritur, est principaliter de foro Ecclesiæ. Et tenet idem Innoc. hic *num.* 1. *vers. Imo de expoliatione*, cum quo Cardin. *qu.* 5. Imol. *num.* 19. Abb. *n.* 6. & alii transeunt, Henric. Boich. *in cap. Ex tenore in princ. de foro compet.* Abb. *in c. Ceterum n.* 16. *de judic.* Natta *d. cons.* 590. *n.* 8. & innuit glos. hic, dum dicit textum *in d. cap. Ex parte*, loqui in possessorio, (scilicet recuperandæ) in quo casu miserabiles personæ possunt implorare judicium Ecclesiæ. Ad idem text. *in cap. infra de restit. spoliat.* ubi cæcus, cui bona per violentiam fuerant occupata, conquestus fuit, & obtinuit Judices; licet non fuerit redintegratus, quia renunciaverat possessorio, ut ibi omnes notant; & loquitur ille textus de cæco non paupere, ut fuse probavi *in cap. Licet in prima quæstione infra de censibus.*

67 Secunda conclusio est: Causæ viduarum, pupillorum, & aliarum miserabilium personarum, quæ non sunt pauperes, pertinent ad Ecclesiam secundario. Hæc conclusio similiter est glos. 1. Innoc. & aliorum, de quibus in prima conclusione, & probatur hic a contrario, ut dixi supra *in* 1. *not ab. & in c. Administratores* 23. *qu.* 5.

68 Hinc infertur primo, ut si proprius Judex non faciat miserabilibus personis justitiæ complementum, Judex Ecclesiasticus facere debeat; *cap. Ex tenore de foro compet.* & arg. *c.* 1. & 2. 87. *dist. & cap. Episcopus* 88. *dist.* & hic tenet glos. & Innoc. *num.* 1. *in princip. & vers.* (Pupillorum, & orphanorum causas, sicut & viduarum audiet Ecclesia, negligente Judice seculari eis facere justitiam, etiamsi divites sint) & sequuntur Imol. *in* 1. *notab.* Abb. *in* 2. *notab.* & alii communiter. Quod regulare est etiam de jure civili; nam in defectum Judicis, sive quia non habetur, sive quia recusatur, sive quia justitiam facere negligit, sive quia notorie subditum lædit, nedum Papæ, sed etiam Episcopi est judicare, & in melius reformare, ut *in Auth. Ut differ. judic. respons.* 1. §. 1. & §. *Si tamen contigerit*, & §. *In Civitatibus col.* 9. Sed & vacante Imperio Papa in casibus 69
vices Imperatoris gerit, ut *c. Licet de foro compet.* secundum Hostien. *num.* 9. *in fin. & num.* 10. & Joann. Andr. *num.* 6. & 7. Ad hoc autem, ut Judex Ecclesiasticus in 70
causis miserabilium personarum non pauperum procedere valeat, requiritur, ut proprius Judex expresse dicat se justitiam eis non rediturum, vel aliis hoc sit notorium; alioquin si suus Judex inciperet eis justitiam administrare, non esset Judicis Ecclesiastici dicere: Da breviores terminos, vel sententiam pro eis, arg. *cap. Statuimus infra eodem lib.* 6. ut formaliter inquiunt Innocen. hic *num.* 1. *vers. Et si suus Judex*, Hostien. *num.* 5. Joann. Andr. *num.* 3. Vel dic, proprii Judicis negligentiam probari secundum Bald. *num.* 7. quando requisitus non exhibet justitiam, cum debeat, & possit, eo quod sibi liqueat de causa, vel litigator vult litigare, & ipse non vult audire, vel non respondet ad interrogata, ut in *c.* 1. *de mil. vassal. qui cont um. est col.* 10. & *in l. Si pro meis*, §. *fin. ff. de arbit.* Quod si Judex laicus sit suspectus de malitia, poterit ei 71
præfigi terminus ab Ecclesiastico, infra quem causam cognoscat, & terminet, vel saltem incipiat procedere, arg. *c. Causam, & c. Lator infra qui fil. sint legitimi, & cap. Irrefragabili*, §. *Excessus de Offic. Ordin.* secundum opinionem, quam ultimo loco recitat Innoc. *loc. cit.* & expresse approbat Hostien. *num.* 5. *vers. Quid si sit suspectus*, Joan. Andr. *n.* 3. & Cardin. *in* 4. *qu.*

Sed objicies: Quid est speciale in miserabilibus per- 72
sonis, cum etiam omnibus Ecclesia debeat justitiam administrare, si Judices seculares sint negligentes? *cap. Licet infra de foro compet.* & in *Auth. Ut diff. judic.* §. *Si tamen contigerit col.* 9. Respondeo, inter personas miserabiles, & alios laicos non miserabiles, quod spectat ad rem præsentem, præcipue duas esse differentias. Prima est, quia querelas miserabilium personarum quandoque audit Ecclesia etiam non requisitis dominis, vel judicibus secularibus, puta in casu violentiæ, spolii, oppressionis, & consimilibus, ut dixi supra *num.* 66. vel quando miserabiles sunt pauperes, ut similiter ostensum est supra *num.* 60. quod non contingit in aliis secularibus non miserabilibus, qui nunquam in suis causis temporalibus contra laicos possunt directe, & principaliter ad Ecclesiam recurrere, *cap. Quo jure* 8. *dist. & cap. Causam quæ, il secondo infra, qui fil. sint legitimi.* Secunda differentia est, quia Ecclesia sem- 73
per audit querelas personarum miserabilium, quando Judex secularis renuit, aut negligit justitiam facere, nec dicitur eis: Ite ad alium proximum superiorem; & ita intelligitur *cap. Ex tenore de foro compet.* & 87. *dist. per totam:* & hoc ideo, ne diu laborent pro justitia ob- 74
tinenda; sed in aliis secularibus non miserabilibus se non intromittit Ecclesia, nisi quando aliquem Superiorem non habent, ad quem possint suas querelas deponere, ut *in dict. cap. Licet*, id est, cum in Provincia nullus extat Judex secularis, vel si extat, recusatur, aut negligit justitiam administrare; nam tunc demum potest quilibet laicus contra alium quemlibet recurrere ad Ju- 75
dicem Ecclesiasticum, ut habetur in *dict. Auth. Ut differ. judic.* §. *Si tamen contigerit.* Et cum hodie quælibet civitas habeat sua regimina, sicut olim quælibet Provincia, ut notat glos. *in l. fin. in ver. Id est in una Provincia, Cod. de præscript. long. tempor.* propterea quod olim statutum fuerat in una Provincia, hodie locum habet in qualibet civitate, ut scilicet si in civitate non adsit Judex secularis, vel si adsit recusetur, aut negligar justitiam facere, tunc cuilibet liceat recurrere ad judicium Ecclesiæ, ut singulariter tenet Abb. hic *num.* 5. Itaque in primo casu statim se ingerit Ecclesia, renuente, aut negligente Judice laico; sed in secundo nonnisi in defectum aliorum omnium Superiorum, & in subsidium: ita in

effe-

effectu prædictæ objectioni respondet Innoc. hic *n.* 3. Hostien. *n.* 8. *ver. Hoc tamen est speciale*; Bald. *eod. n. ver. Dicit Innoc. quod ubi est quæstio*, Cardin. *in 7. qu.* Imol. *n.* 17. & Abb. *num.* 5. idem firmat Calder. *cons.* 95. *alias* 1. *de reg. & pac. num.* 5. *vers. Quia tamen prædicta*. Alias duas differentias inter miserabiles, & alios non miserabiles, ponit Imol. *ad num.* 17.

76 Infertur secundo, ut si personæ miserabiles non pauperes in judicio, vel extra graventur injuste, possint ad Ecclesiam recurrere, non quidem per viam appellationis, ut quidam putarunt; quoniam appellatio gradatim interponi debet, videlicet a seculari Judice ad primum Superiorem, ut *cap. Anteriorum* 2. *qu.* 6. sed per viam simplicis querelæ, ut *cap. Libertos*, §. *Libertis* 87. *dist.* secundum Innocen. hic *num.* 2. Hostien. *num.* 8. Joann. Andr. *num.* 4. *vers. Supradictæ personæ*, & Bald. *num.* 8. *vers. Nam iste personæ*.

77 Infertur tertio, ut miserabiles personæ favorabilius sint exaudiendæ, quam aliæ non miserabiles, secundum Hostien. *num.* 9. Joan. Andr. *num.* 5. & Cardin. in 10. *qu.* nam ut legitur in Ezech. *cap.* 22. *Viduis, & pupillis non nocebitis; & si eos læseritis, vociferabunt ad me, & audiam clamorem eorum, indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores vestræ viduæ, & filii orphani*. Hæc ibi. Ideoque Gervasius Pontifex *in cap. Licet* 87. *distinct. Plus tamen*, inquit, *viduarum, & orphanorum causas duximus exequendas, quas tueri a nobis, vel ab omnibus di-*
78 *vina manifestat assertio*. Quod usque adeo verum est, ut tales in eorum causis potiori gaudeant prærogativa, quam Clerici: quod est notatu dignum; nam viduæ, pupilli, orphani, & consimiles, etiamsi absint a Curia, & divitiis affluant, possunt alios ad Curiam trahere, vigore *leg. unic. C. Quando Imper. inter pupill. & vid.* & adversarii coguntur ibi respondere, nec unquam Signatura remittit causas ad partes, ut patet ex dictis supra *n.* 42. At Clerici etiamsi in Curia sint præsentes, tamen non possunt ibi quenquam convenire, sed tenentur sequi forum rei, ut *cap. Si Clericus laicum infra de foro compet.* cum Beneficium Eugenianæ Constitutionis locum non habeat in Clerico actore, ut scripsi plene *in cap. fin. num.* 47. *eod. tit.*
79 Illud etiam est speciale in his miserabilibus personis; nam rescriptum contra eas impetratum, nisi de miseria ipsarum mentionem faciat, non valet, ut hic tenet Innocen. *num.* 5. Host. *num.* 9. Jo. Andr. *num.* 5. & Felin. *n.* 6. *vers. Item nota quod si quis*, Archid. *in cap.* 1. *in princip.* 87. *dist.*
80 Et indulta miserationis causa non tolluntur per generales non obstantias, ut singulariter notat Cynus *in d. l. unica*, quem refert, & sequitur Bald. *in l.* 1. *ff. Si quis in jus vocat. non ier.* Roman. *cons.* 269. *Non est dubium n.* 3. & Felin. *in*
81 *cap. Nonnulli num.* 19. *vers. Prima conclusio de rescript.* Imo nec potest illis expresse renunciari, secundum Felin. *in cap. Si diligenti n.* 3. *conclus.* 4. *infra de foro compet.* Roman. *loc. cit.* Aflict. *in Constitut. Regni*, incipien. *Statuimus l.* 1. *num.* 8. Nevizan. *in Silva nupt. lib.* 6. *num.* 3. Ulterius relictum, seu legatum factum personis miserabilibus, dicitur factum ad pias causas, ut tenet Specul. *in tit. de instrum. edit.* §. *Nunc aliqua*, *vers. Et scias quod relicta*. Cujus decisionem sequuntur Bald. *in Authen. Similiter*, *C. ad leg. Falc.* & Alex. *cons.* 126. *In hac hæsitatione n.* 5. *in fin. lib.* 4. 82
inferentes propterea, ut de relictis miserabilibus personis non detrahatur Falcidia, sicut non detrahitur de relictis ad pias causas, ut in prædicta Auth. & generaliter ex decisione Specul. infert Felin, hic *nu.* 7. ut omnes favores, qui præstantur piæ causæ, præstari etiam debeant miserabilibus personis. De causis autem mercedum, & miserabilium personarum, vide Concil. Trident. *sess.* 7. *c.* 14. 83

Ad extremum ex mente Cardin. hic in 12. *qu.* Imol. *n.* 10. & Abb. *n.* 6. suprascripta omnia redigi possunt in compendium distinguendo tres secularium species. Quidam enim sunt non miserabiles, qui nec habitu, nec actu sunt de foro Ecclesiæ, cujusmodi sunt adulti, potentes, feminæ conjugatæ, divites, & alii id genus, qui nullam habent qualitatem, quæ naturam moveat ad miserendum; & tales nec principaliter, nec secundario possunt trahere seculares ad Tribunal Ecclesiæ, nisi ratione causæ, aut ratione personæ. Unde si ab his impetrarentur literæ ad Judices Delegatos, essent ipso jure nullæ: & hic proprie est casus *in cap. Licet infra de foro compet.* nisi daretur prius totalis defectus justitiæ secularis ad eum modum, quo dixi supra *n.* 73. & 74. Quidam vero sunt miserabiles, qui 84 85
habitu, sed non actu sunt de foro Ecclesiæ; quales sunt viduæ, & pupilli divites; & tales non possunt trahere laicos immediate ad judicium Ecclesiasticum, sed debent prius recurrere ad Judicem secularem, ut constat ex dictis supra *num.* 64. & si literas delegationis ab Ecclesia impetrant ante negligentiam Judicis laici, literæ non sunt ab initio nullæ ipso jure, sed stant in pendenti, quousque appareat de hujusmodi negligentia, ut est textus hic, & fusius ostensum est supra *nu.* 43. Fallit hoc in casu oppressionis, vel ubi ageretur de possessorio recuperandæ; tunc enim possunt tales habitu, & non actu miserabiles, principaliter, & immediate recurrere ad Judices Ecclesiasticos, patet ex dictis supra *n.* 66. & sub hac secunda specie Innocentius comprehendit peregrinos quoad res, quas secum deferunt, & quoad injurias eis illatas, & contractus initos in peregrinatione, mercatores si in teloneis graventur, 86
liberos, officiales Ecclesiæ, & alios quos numeravi supra *in* 1. *q. n.* 30. Quidam denique sunt miserabiles, & de foro Ecclesiæ, quoad habitum, & quoad actum, ut viduæ, pupilli, pauperes, vel simpliciter pauperes; & tales possunt trahere laicos ad judicium Ecclesiæ, etiam principaliter, & immediate, & non data negligentia Judicis laici, ut hic est text. a contrario, & *in cap. Supra quibusdam in fin. de verb. signif.* & fusius ostensum est supra *num.* 60.

DE OFFICIO LEGATI.

Cælestinus III.

CAPUT II.

STuduisti (a nobis) quærere, utrum de causa, quam alicui delegamus, alius, qui sit generalis in Provincia Legatus, ante cognitionem vel postea cognoscere valeat: vel commissionis nostræ processum, quem Judici Delegato transmittimus, taliter impedire. Respondemus, quod cum mandatum speciale deroget generali, Legatus commissionem alii factam specialiter impedire non potest; & si secundum formam mandati nostri sententiam jam fuerit promulgata, non poterit ipse Legatus (nisi super hoc mandatum speciale receperit) eam quomodolibet irritare; ipsam tamen (si rationabiliter lata fuerit) confirmare valebit, & executioni mandare.

SUM-

SUMMARIUM.

1 LEgatus Papæ de causa alteri specialiter delegata per Papam se intromittere non potest.
2 Jurisdictio minoris Judicis non expirat per præsentiam majoris, sed suspenditur usus insigniorum.
3 Delegatus Papæ in causa sibi commissa est major quolibet Ordinario etiam de Latere Legato.
4 Legatus non potest se intromittere in causa alteri delegata, etiam antequam Delegatus incipiat cognoscere.
Declaratur, num. 13.
5 Nec potest adversus illius sententiam restituere.
6 Legatus in causis per Papam alteri universaliter delegatis an possit se intromittere, & num. seqq.
7 In causa hæresis concurrunt Legatus, & Episcopus cum Inquisitore.
8 Visitare an prohibeatur Ordinarius, si Papa det specialem Visitatorem.
9 Ordinarii, quorum unus habet jurisdictionem universalem, alius specialem, an simul concurrant, remissive.
10 Delegatus Papæ, quamvis sua facultate abutatur, tamen a Legato prohiberi non potest.
Contrarium, num. 14. & n. 19.
11 Legatus non potest supplere negligentiam Delegati, nisi ubi vertitur periculum animæ.
12 Jurisdictio delegata potest præveniri per Ordinarium, antequam litteræ delegationis fuerint Delegato præsentatæ.
13 Legati processus in causa alteri delegata valet, nisi opponatur declinatoria ante litis contestationem.
14 Si Delegatus procedat contra formam commissionis, vel alias nulliter, Legatus potest de nullitate cognoscere.
15 Inferior non prohibetur cognoscere de gestis per Superiorem, ubi gesta sunt nulla.
16 Statutum prohibens opponi contra sententiam, non impedit, quin possit dici de nullitate.
17 Collector decimæ si capiat calices, vel missalia, aut alia ornamenta divinis officiis deputata, an possit puniri ab Ordinario.
18 Delegatus Papæ an sortiatur forum Ordinarii loci, ubi delinquit, & n. seqq.
19 Delegatus exigens immoderatas sportulas potest puniri ab Ordinario.
20 Legatus de Latere exequi potest sententiam Judicis Delegati, sed ab eo non potest compelli.
21 Nisi Legatus alias esset ibi Ordinarius.
22 Legatus potest cogere Delegatum a suo Prædecessore ad sententiam ferendam, commissionem revocare, & malum illius processum corrigere.
23 Mandatum speciale derogat generali.
24 Species quando evellitur de generali corpore, semper derogat generi; alias secus.
25 Executor specialis ad maritandas virgines potest illis dotes constituere, non autem generalis executor.
26 Contrariorum quandoque non est eadem disciplina.
27 Legatus de Latere qualiter possit confirmare sententiam Delegati Papæ.
Confirmatio quotuplex sit, ibid.
28 Collector Portugalliæ an possit cognoscere causas appellationum a sententiis Commissarii Cruciatæ, non obstante clausula, Appellatione remota, & num. usque in fin.
29 Quid de jure communi.
Et quid vigore facultatum, num. 37.
30 Appellari non potest a sententia Delegati Papæ ad Legatum de Latere.
31 Appellatio est a minori Judice ad majorem provocatio.
32 Appellari non potest a sententiis, & gravaminibus Conservatorum, nisi ad Papam.
33 Consuetudo, ut a Delegato Papæ appelletur ad Legatum de Latere non valet.
34 Consuetudo nil potest contra substantiam rei.
35 Consuetudo appellandi ad parem, seu ad æqualem, est contra substantiam appellationis.
36 Appellari non potest a Delegato, nisi ad Delegantem.
37 Collector Portugalliæ facultatem habet cognoscendi causas, tam per viam querelæ, quam appellationis a quibusvis judicibus etiam Sedis Apostolicæ Delegatis.
38 Clausula, Appellatione postposita, quæ habetur in Bulla Cruciatæ, an solum tollat appellationes contra resistentes de facto, an vero etiam contra resistentes de jure, & num. seqq.
39 Commissarius Cruciatæ non est constitutus Judex, sed executor.
40 Appellatio in rescripto Papæ tribus modis removeri potest.
Clausula, Contradictores, jurisdictionem non confert, nisi contra resistentes de facto, ibid.
41 Clausula, Appellatione remota, in medio literarum apposita quid operetur, & n. seqq.
42 Executores literarum Apostolicarum non habent jurisdictionem, nisi contra resistentes de facto.
43 Appellatio qualiter, & quando prohibeatur per clausulam, Appellatione remota, & n. seqq.
Indulgetur a jure in quinque casibus hic expressis, prædicta clausula non obstante, num. 45.
44 Intellectus c. Pastoralis de appellat. & n. seqq.
46 Appellatio a sententiis, & gravaminibus Commissarii Cruciatæ in illis casibus, in quibus non est prohibita per clausulam, Appellatione remota, an interponi possit ad Collectorem, an vero ad Papam sit interponenda, & n. seqq.
47 Appellatio devolutiva a Decretis Episcopi in visitatione editis jure Delegato interponi potest etiam ad Metropolitanum.
48 Collector Portugalliæ ex consuetudine admittit appellationes etiam ad Papam interpositas.
49 Appellari potest ad Papam omisso medio.

Studuisti. Legatus Papæ de causa alteri specialiter dele- 1
gata per Papam se intromittere non potest. Hoc dicit Communis divisio. Secunda, ibi, *Respondemus*.

Nota primo ex textu, Legatum de Latere nullatenus se posse ingerere in causa per Papam alteri delegata, nec illius processum, aut sententiam, vel exequutionem impedire, aut infirmare, ut hic est casus secundum omnes, & in specie notat Butr. in 3. *notab.* Anchar. *n.* 3. & Abb. *n.* 2. Prima ratio decisionis exprimitur in textu, videlicet quia mandatum speciale derogat generali, de quo latius dicam infra in 2. *notab. num.* 23.

Secunda ratio ponitur in gloss. in ver. *Non potest*, quia 2
jurisdictio minoris Judicis non expirat per præsentiam majoris, c. *Denique* 21. *dist.* c. *Pervenit* 11. *qu.* 1. *cap. Ecce* 95. *dist.* l. *fin. ff. de offic. Proconsul.* & l. *In hac sacratissima*, C. *de donat.* licet suspendatur usus insigniorum, ut c. *Antiqua*, §. *Dominicæ de privileg.* & notatur in c. *Volentes infra eod.* secundum Host. hic *n.* 1. *in ver. Non potest*.

Tertia ratio est, quia Delegatus Papæ quantum ad cau- 3
sam sibi commissam est major quolibet Ordinario etiam de Latere Legato, argum. *cap. Præcipimus* 93. *dist.* c. *Pastoralis infra de offic. Ordin.* & c. *Sane*, *il secondo supra de off. delegat.* Et quamvis Host. hic *num.* 1. asserat hoc verum non esse, quia uterque gerit vices Papæ: tamen hanc opinionem approbant gl. *præalleg. in ver. Non potest*, Butr. in 1. *notab.* & *n.* 8. Card. in 4. & 5. *notab.* Imol. in 1. *notab.* Abb. *in fin.* & alii communiter.

Extenditur primo, conclusio supra firmata, qua dic- 4
tum est Legatum de Latere se intromittere non posse in causa alteri delegata, ut locum habeat, etiamsi Delegatus nondum cœperit in causa procedere, ut probat hæc litera, ibi, *Ante cognitionem*, id est, antequam incipiat cognoscere Delegatus, prout exponunt Innocent. Hostien. Joann. Andr. Bellam. & Cardin. omnes in princ. quod bene nota pro intellectu eorum, quæ dicam infra in 1. *limitat.*

Extenditur secundo, ut non possit Legatus de Latere a sententia Delegati appellationem admittere, ut hic probatur ponderando illa verba, *Quomodolibet irritare*, secundum Joan. Andr. *num.* 3. & latius dicam infra *num.* 30.

Extenditur tertio, ut nec possit Legatus restituere ad- 5
versus sententiam Judicis delegati, arg. *leg. Adversus*, C. *Si adversus rem judic.* ubi adversus sententiam ejus, qui vice Principis judicavit, idest Vicarii, vel Delegati Principis, ut exponunt Bald. & Salic. non Prætor, seu Præses Provinciæ, sed solus Princeps cognoscit, & restituit; & in Legato ita sentit gloss. hic in *vers. Mandatum speciale*, Host.

Host. *n.2. in eod. ver.* & Joan. Andr. *n.5. in 4. gloss.* & tenet expresse Abbas *num.* 3.

6 Extenditur quarto eadem conclusio, ut locum habeat, etiamsi agatur de delegatione non ad unam causam tantum, sed ad universitatem causarum; nam & talis dicitur specialis commissio ad hoc, ut intret dispositio hujus Capituli, & deroget generali; adeout Legatus in causis sic delegatis se intromittere non possit, prout hic firmat
7 Cardin. in 1. *oppos.* Non obstat, quod in generali inquisitione hæreticæ pravitatis concurrant Legatus, vel Episcopus cum Inquisitore, ut *in cap. Per hoc, de haret. lib. 6.* Et quod Jo. Andr. *hic num.* 1. *in ver. Delegamus*, suppleat verbum, *specialiter*, quasi sentiat hoc cap. non procedere, quando universitas causarum alicui delegatur; nam, ut respondet Card. *loc. cit.* contrarium procedit, quia sic ibi exprimitur in casu illo: & intellectus Joan. Andr. nimis restringit hunc textum. Unde sive delegatio sit ad unam causam, sive ad universitatem causarum, semper derogat generali, quia sic Delegatus gerit vices Papæ, & est major Legato. Potest dici speciale esse in casu hæresis, ut plures Judices concurrant. Et ratio specialitatis est, quia favore fidei geminantur jurisdictiones respectu certi generis causarum, ut notat Joan. de Imola *in d. cap. Per hoc*. Vide tamen Petr. de
8 Anchar. *hic in* 3. *notab.* ubi videtur velle, ut si Papa det specialem Visitatorem Fratribus Humilitatis, per hoc Episcopus non censeatur prohibitus visitare, & ita sentit per generalem delegationem non derogari ordinariæ jurisdictioni. Movetur præcipue per text. *in l. 1. C. de off. Præfect. Urbis;* ubi creatio novi Officialis non derogat officiali antiquo, nec illius jurisdictioni. Adde Jac. de Aret. *in l. Quod in rerum, §. Si quis potest. ff. de legat. primo*, ubi vult, ut specialis Visitator deputatus faciat cessare generalem. Et vide Abb. *in c. Pastoralis sub n.4. ver. Sed in regularibus*, aliud puto, & ibi Felin. *n.4. de offic. ordin.* declarantes hic procedere in Prælato regulari, cui ex speciali jure censetur concessa jurisdictio privative. Et sequitur
9 hanc declarationem Rota apud Gregor. XV. *decis.* 8. *n.* 3. ubi etiam vide quid juris sit in terminis Concilii Tridentini *cap.* 8. *sess.* 22. Quid autem juris sit in duobus Ordinariis, quorum unus habet jurisdictionem universalem, alius specialem, vide Bart. magistraliter distinguentem *hic num.* 3. & Marian. Socin. *in cap. Proposuisti in secundo principaliter articulo a num.* 8. *infra de for. compet.* ubi latissime examinat materiam prærentionis jurisdictionis inter Judices Ordinarios, sive Delegatos.

10 Extenditur quinto, etiamsi Delegatus sua facultate abuteretur; nam quicquid sit in aliis mandatis, ut *l. Si hominem, ff. Mandati*, tamen in materia jurisdictionis habens generale mandatum non potest eum prohibere, qui speciali mandato abutitur, secundum Bald. *hic n.* 2. quia quod specialiter est concessum uni, alteri est prohibitum, arg. *l. Maritus, C. de procurator, & l. Cum Prætor, ff. de judic.* Præterea distincta sunt officia; Ergo unus non potest se de alterius officio intromittere, ut leg. & not. *in l. Quicunque, C. de accusat. & exact. lib.* 12. ad hoc *cap. Singula* 89. *distin.* Sed huic doctrinæ difficultatem ingerunt, quæ dicam infra in 3. & 4. *limitatione n.* 14. & 17.

11 Extenditur sexto, ut locum habeat, etiamsi Delegatus fuerit negligens in procedendo, quia nihilominus Legatus non poterit eum compellere, aut illius negligentiam supplere, ut tenet Speculator *in tit. de denunciat. §. Qualiter*, Collect. *hic n.* 1. & Bellam. *col.* 2. *in princip. vers. Sed nunquid Delegatus*, sequitur Bart. Bellenc. *in tract. de Charitativo subsidio qu.* 91. *n.* 9. ubi hoc limitat, nisi ubi vertitur periculum animæ, puta in causis matrimonialibus, vel similibus, allegat *c. Significavit infra de offic. ordinar.* & Archid. *in §. Spatium* 3. *qu.* 3.

12 Recipit tamen supradicta conclusio limitationes, seu declarationes infrascriptas.

Et primo limitatur, ut non procedat, si Delegati jurisdictio per Legati citationem fuerit prærenta; quia tunc Legatus poterit in causa illa procedere, nec proderunt Delegato literæ specialis commissionis, ita hunc text. limitat Abb. Antiq. *n.* 1. & Butr. *n.* 7. Judex enim Delegatus potest præveniri per Ordinarium, ut tenet Innoc. Host. & alii *in c. Ad petitionem infra de accusat.* & idem Host. *in Summ. in tit. de offic. Delegati, §. Quod sit officium*, Henr. Boich. *in c. Plerunque supra de rescript.* & Marian. Socin. *in d. cap. Proposuisti num.* 11. *de foro compet.* & est text. secundum unum intellectum *in cap. Ut debitus de appell.* verum hoc intellige, & sublimita, dummodo Legatus, seu Ordinarius in causa prævenerit, & processum contra impetrantem inchoaverit antequam literæ commissionis fuerint ab eo præsentatæ Judici Delegato; secus post præsentationem: quia tunc Legatus, seu Ordinarius non potest amplius prævenire jurisdictionem Delegati; hic est text. *in d. c. Ut debitus*, nec requiritur, ut Delegatus prævenerit citando, sed sufficit sola literarum receptio secundum intellectum Goffred. quem dicit esse communem, & late tuetur Abb. *ibi num.* 4. & 22. & fusius Marian. Socin. *in 6. notab.* & in glos. 4. *in fin.* Unde quod hic dicitur, Legatum non posse se intromittere de causa alteri delegata etiam antequam Delegatus incipiat cognoscere, notabiliter limita, ut procedat tantum post literarum præsentationem. Et est ratio, quia quoad exercitium jurisdictionis non attenditur tempus Datæ, sed præsentationis literarum, ut *cap. Super eo, il secondo in fin.* & ibi notat Collectar. *n.* 3. *infr. de appellat.* Et impetrans antequam literas præsentaverit, potest ipsis renunciare, & eis non uti, secundum Innoc. & Host. *in cap. Ex conquestione infra de restitutione spoliat.* & Aretin. *in d. c. Ad petitionem n.* 19. *de accusat.*

Secundo limitatur prædicta conclusio, ut procedat, 13
dummodo opponatur exceptio declinatoria fori; alias enim parte non opponente, teneret processus Legati in causa alteri specialiter delegata, arg. *c. Si duobus de appellat.* & quod notatur per Innoc. *in cap. Cum M. Ferrarien. de constit.* & tenet hic Petr. de Anchar. *in* 1. *notab.* Unde si cautus qui intendit litem prosequi coram Judice Delegato, ut opponat declinatoriam, & quidem ante litis contestationem, quia postea non prodesset, ut *cap. Pastoralis infra de except. & cap. Inter Monasterium de re judic.* & notat Marian. Socin. *in cap. Licet num.* 6. *de foro compet.*

Tertio limitatur, ut non procedat, si Judex Delega- 14
tus processerit contra formam mandati Apostolici: quia tunc Legatus potest de hujusmodi nullitate cognoscere, & delegati processum, & sententiam irritare, ut probatur hic a contrario sensu in illis verbis, *si secundum formam mandati nostri sententia fuerit promulgata.* Et notant Anton. de Butr. *in 4. notab.* & Joan. de Imol. *num.* 3. & idem videtur secundum Imol. si sententia Delegati ex aliquo capite sit nulla, puta quia lata contra jus constitutionis; atque ita hæc Decretalis, & conclusio superius firmata procedit tantum ubi sententia est aliqua, licet lata contra jus litigatoris; tunc enim Legatus non potest se intromittere; secus si sit nulla, quod nota perpetuo. Et generaliter hinc col- 15
lige. Quod etsi inferior, qualis est Legatus quantum ad causam alteri specialiter delegatam, non possit se intromittere de gestis per Superiorem, qualis in ea causa est Delegatus: hoc tamen est verum ubi gesta sunt valida; secus si sunt nulla, quia tunc non impeditur inferior cognoscere, quod est notabile secundum Imol. Unde etiam infer- 16
tur, ut ubi per constitutionem, vel statutum tollitur facultas opponendi contra sententiam, vel disputandi, aut cognoscendi de sententia; per hoc non censetur sublata facultas dicendi de nullitate sententiæ, vel cognoscendi de illa, ut tenent Butr. & Imol. *ubi supra*, de quo tamen dicendum, ut notat Bart. *in l. 1. §. 1. ff. Quod vi, aut clam.*

Quarto limitatur conclusio initio firmata, ut locum 17
non habeat si Delegatus delinquat in sua commissione, veluti si collector deputatus a Papa ad colligendam decimam capiat calices, missalia, vel alia ornamenta divinis officiis deputata pro exactione decimæ contra prohibitionem Concilii Viennensis in Clement. *Si Beneficiorum de decim.* Nam etsi multi senserint Delegatum Pa- 18
pæ non posse puniri per Ordinarium loci, ubi excessum fecit, inter quos Frideric. de Sen. *cons.* 115. quod incipit, *Casus talis est; Quidam Delegatus*, & Petr. de Anchar. *in repet. cap. Postulasti in 6. oppos. infra de foro compet.* præsertim si adhuc pendeat jurisdictio Delegati, & ex hoc impediretur executio mandati Apostolici, ut tenet Joan. Andr. *in cap. fin. supra de rescript.* cum quo. simpliciter transit Joan. Calder. *in cap. 1. in ult. qu. infra de raptor.* verior tamen videtur contraria opinio, quam tenet Petrus Cyn. & Bald. in Auth. *Qua Provincia, Cod. Ubi de crimin. agi oportet*, glos. *ult.* Butr. & Abb. *in d. cap. fin. de rescript.* Anchar. *hic n.* 3. & latius Bartholo Bellenc. *in tract. de charit. subsid. qu.* 91. *num.* 3. nam ratione

tione delicti non subditus efficitur subditus, ut est text. *in d. Auth. Qua in Provincia in cap. fin. de foro compet. & cap. Volentes de privil. lib.6.* & reatus omnem honorem ex-
19 cludit, *l. 1. in fin. Cod. Ubi Senator, vel Clariss.* Et est simile in Delegato, qui delinquit in exigendis immoderatis sportulis, potest enim puniri ab Ordinario, ut est casus *in §. Volumus:* & ibi Angelus in Auth. *ut Judices sine quoque suffragio.* Quod multo magis procederet si delictum esset notorium, ut per Bellenc. *in loco citato.* Contraria autem opinio Frider. de Sen. & aliorum de quibus supra; idem Bellenc. intelligit esse veram, quando Ordinarius vellet cognoscere de injustitia sententiæ Delegati, forte ad finem inquirendi utrum fecisset litem suam injuste judicando, vel quando per hujusmodi punitionem impediretur processus, & jurisdictio Delegati Apostolici; his enim casibus, non liceret Ordinario se intromittere, ut ibi per eum.

Quinto, limitatur supradicta conclusio, ut non procedat respectu confirmationis; nam etsi Legatus non possit sententiam Delegati irritare: potest tamen eam confirmare, ut hic patet expresse *in vers. Ipsam tamen*, sed quomodo hoc sit intelligendum, & de qua confirmatione, latius dicam infra *in* 3. *notab.*

20 Sexto, limitatur, ut similiter non procedat respectu executionis sententiæ; quia potest Legatus sententiam Delegati executioni demandare, si velit, ut probant verba text. ibi, *confirmare valebit, & executioni mandare;* Ergo ad id cogi non poterit a Delegato: quia textus non dicit, *debebit*, sed *valebit*, quod est verbum facultativum, & necessitatem non inducit, ut *l. Sæpe, ff. de offic. Præsid. & l. Non quicquid, ff. de judic.* notatur *in cap. Si tibi concesso super ver. Valeas, de præben. lib.6.* Debebit ergo Delegatus ipsi Legato supplicare, ut suam sententiam exequatur, cum in aliis Legatus sit major Delegato: & in hoc tandem residet glos. *ult. hic in fin.* cui consentiunt Host. & Joan. Andr. itidem *in fin.* qui allegat Speculatorem *in tit. de delegat. §. Superest, vers. Is cui aliqua causa*, & sequuntur Bald. *num.9.* Butr. *num.* 10. & Imol. *n.* 5. & hanc opinionem dicit æquiorem Abb. *in fin.* licet subdat contrariam forte veriorem esse; quia Delegatus in
21 causa sibi commissa est major Legato. Sed tenendo primam opinionem eam limitabis, ut locum non habeat si Legatus alias esset ibi Ordinarius; tunc enim ratione illius jurisdictionis ordinariæ utique cogi posset a Delegato: ita notabiliter limitat Vincen. hic, cum quo transeunt Joan. Andr. & Abb. uterque ad finem.

22 Septimo, limitatur conclusio suprascripta, seu declaratur procedere in terminis, in quibus loquitur hæc decretalis, videlicet in Delegato Papæ. Secus ergo est si Delegatio facta sit a Prædecessore ipsius Legati; quia tunc successor potest cogere Delegatum ad sententiam ferendam, aut etiam commissionem revocare, seu prohibere ne pronunciet, ut *l. Venditor, cap. fin. & l. Judicium solvitur in 1. responso, ff. de judic.* & malum processum illius corrigere, ut *c.3. §. fin. infra de eo, qui mittitur in possess.* secundum Host. *hic in princ. in ver. Alii factam.*

23 Secundo, nota regulam, quæ quotidie allegatur, videlicet mandatum speciale derogat generali: intellige quoad illam speciem, ut hic per Bald. *n.1. in fin.* Procedit autem hæc regula secundum Petr. de Anchar. *n. 2. in rescriptis*, ut hic; & *in cap. 1. cum materia supra de rescriptis;* in ultimis voluntatibus, ut *l. Coheredi, §. Cum filio, ff. de vulgar. & pupillar.* in contractibus, ut *l. Doli clausula, de verbor. obligat.* & in materia delictorum, ut *l. Sanctio legum, ff. de pœn.* sed plenius, an & quando generi per speciem derogetur, vide hic prolixam distinctionem Henric. Boich. *in princip.* & fere per quatuor columnas; & quæ notantur per DD. in regula *Generi, de regul. jur. lib.6.* & generaliter, quando species evellitur de generali corpo-
24 re, ut hoc casu, semper derogat generi, licet secus sit ubi de ipso corpore non evellitur, ut in casu *l. Si alii, ff. de usufr. legat.* ut hic per Bald. *num.1.* qui ex hoc infert, ut
25 si testator reliquerit Titium generalem executorem, & Bertam ad maritandas virgines; sola Berta possit virginibus maritandis dotes constituere: quia dos est de executivis specialis mandati, facit secundum eum, *l. Theopompus, ff. de dat. præalleg.* & quod notatur *in c. ult. de judic. lib.6.*

26 Tertio, nota *in vers. Ipsam tamen*, Legatum posse confirmare sententiam Delegati Papæ, licet non possit eam infirmare: & sic potest prodesse, qui non potest obesse. Unde hinc colligit Abb. Antiq. *in fin.* ut contrariorum non sit eadem disciplina, sic quandoque potest quis absolvere, qui tamen non potest condemnare, arg. *c. Quoniam Apostolica, §. fin. supra de offic. Deleg. l. fin. Cod. ubi Senator; vel Clariss. & §. Si tamen*, in Auth. *Ut Clerici apud propr. Episc. col.6.* Regulæ tamen sunt in oppositum, ut *l. Qui condemnare, ff. de re judic. & l. Ejus est nolle, ff. de reg. jur.* & Dominus par jus esse voluit ligandi, atque solvendi, ut *cap. Verbum de pœnit. dist.1.* Unde quidam dicunt 27
hunc textum esse intelligendum de confirmatione de facto, quæ nihil operatur. Alii de confirmatione in forma communi, quæ parum prodest, ut *c. Quia diversitatem infra de conces. præben.* non autem de confirmatione ex certa scientia, & cum causæ cognitione. Communiter tamen recipitur intellectus Host. & Joan. Andr. *num.3.* qui exponunt verbum, *confirmare*, id est approbare, laudare, & commendare, ut *c.1. infra de treg. & pac. Atque ita aut notabiliter ait* Bald. *nu 5. Ista confirmatio fit ad bene esse, & quia testimonium, & opinio Legati est elegans, & magnæ authoritatis; sed non ad substantiam esse: quia qui non potest infirmare, non potest authorizabiliter confirmare.* Hæc ille. Ex prædictis collige duas species confirmationis. Altera enim est confirmatio authorizationis, quam Legatus impertiri non potest, sive sit ex certa scientia, sive in forma communi: quia neque hanc potest concedere, nisi Superior, ut hic tenet glos. *ult.* & sic regula contrariorum non vacat; quia sicut Legatus non potest sententiæ Delegati robur adimere infirmando, ita nec potest robur adjicere confirmando. Altera est confirmatio commendationis, quæ magis proprie dicitur approbatio, & hæc competit etiam inferiori. Unde quamvis Papa confirmet Decreta generalis Concilii, cum sit supra Concilium, *cap. Significasti supra de elect.* tamen e contra Concilium Decreta Summorum Pontificum non confirmat, sed approbat, ut egregie declarat Cardin. Turrecrem. *in c. Sancta Romana num.2. & 6. 15. dist.* post Host. *in c. Qualiter, il secondo in prine. infra de accusat.* & fusius dixi in prædicta Decretali *Significasti num.* 53. *& seqq.*

QUÆRO, An Collector Portugalliæ possit cognoscere causas appellationum a sententiis latis per Commissarium Cruciatæ, non obstante clausula apposita in literis ejus commissionis, Omni, & quacunque appellatione postposita. 28

Si hæc quæstio solvenda esset, inspecta juris communis 29
dispositione, manifestum esset Collectorem non posse hujusmodi causas cognoscere: quia nec Legatus de Latere potest se intromittere in causis per Romanum Pontificem 30
alteri specialiter Delegatis, ut hic est casus secundum Joan. Andr. Bald. Butr. Cardin. & omnes in Summa hujus text. Quod procedit etiam per viam appellationis, ut probat hæc litera ibi, *Non poterit Legatus eam*, (scilicet sententiam Delegati,) *quomodolibet irritare*, & notat Joan. And. *n.3.* ubi ponderando adverbium illud, *quomodolibet.* Per hoc inquit, patet quod ad eum non poterit appellari, & sequuntur Butr. *in ult. qu. n.11.* Imol. *n.5.* & Abb. *n.3.* Ratio hujus 31
conclusionis est, quia appellatio est a minori Judice ad majorem provocatio, *c. Anteriorum 2. qu.6 c.2. de consuet. lib.6.* Abb. *in sua quæstione prima*, quæ incipit, *Episcopus, & quidam Rector n.17. ver. In secunda quæstione.* Sed Delegatus a Papa in causis sibi commissis est major Legato, ut tenet glos. *hic in ver. Non potest*, quæ a Doctoribus communiter approbatur, ut dixi supra *n.3.* Ergo a sententia Delegati ad Legatum appellari non potest. Et ita per hanc 32
rationem firmat Petr. de Anchar. *in cons.132.* incipien. *In primo dubio*, ubi ex facto respondit de appellationibus, & querelis interpositis a gravaminibus illatis a Conservatore, qui est Judex Delegatus Sedis Apostolicæ, non autem Ordinarius, ut *c.1.* & ibi gl 2. *& cap. fin. de off. delegat. lib.6.* Legatum de Latere non posse cognoscere, alioquin excedere limites suæ facultatis; & gesta ab ipso, tanquam a Judice incompetenti, esse ipso jure nulla, ut *C. Si non a competent. judic. per totum.* Quinimo, ut subdit Anch. 33
etiamsi vigeret consuetudo, ut a gravaminibus illatis per Judicem Delegatum a Sede Apostolica appellaretur ad Legatum de Latere, talis consuetudo non valeret: quia Delegatus in causis sibi commissis est major Legato, cum fungatur vice Papæ, *l.1. §. Qui mandatum, ff. de jurisd. omn. judic.* ut autem a majori appelletur ad minorem, non potest consuetudine introduci, ut tenet glos. *in d. c.2. in ver. Officiali, de consuet. lib.6.* nam de substantia appellationis 34
est,

est, ut a minori provocetur ad majorem, nec contra substantiam rei quidquam potest consuetudo, ut ibi per gloss. & per Abb. in prælleg. *quæst. n.* 20. *vers. Appellatio enim*. Et probatur naturali ratione; nam judex appellationis corrigit, & infirmat sententiam judicis a quo, & illam irritat, & annullat, atqui ut inferior corrigat, & infirmet gesta superioris, omnia jura abborrent, *capit. inferior* 21. *distinct. capit. Cum inferior*, *de majoritat. & obed.* & Clem. *Ne Romani*, *de elect.* ita Petr. de Anchar. consilium ejus refert, & approbat in ead. facti specie Ruin. *consil.* 3. *circa illud num.* 2. *lib.* 4. Sed etsi admitteremus opinionem Hostiens. qui voluit Legatum, & Delegatum
35 esse pares, cum uterque gerat vices Papæ, ut dixi supra *eod. num.* 3. nihilominus non licere Legato recipere appellationes a sententiis Delegati, aut illas quomodolibet revocare, seu irritare; ut hic decidit, quia par in parem non habet imperium; *ut lex. Adversus sententiam*, *ff. si adversus rem judicatam*, *& capit. Innotuit*, *de elect.* cum aliis hic assignatis in gloss. *penult.* Quod adeo verum est, ut nec valeat consuetudo appellandi ad parem, seu ad æqualem, ut firmat gloss. communis *in dict. capit.* 2. *in*
36 *ver. Officiali ad finem*, *de consuetud. lib.* 6 & Abbas *dict. quæst.* 1. *num.* 20. Quamobrem jure communi inspecto a sententiis, & gravaminibus Commissariis Cruciatæ nullatenus appellari potest ad Collectorem, sed tantummodo ad Summum Pontificem delegantem, *ut capit. super quæstionum*, *sup. de offic. Delegat. & capit. licet in corrigendis*, *infr. de offic. Ordinarii*, Marian. Socin. *cons.* 83. *pro clariori num.* 5. *& per tot. lib.* 4. Anchar. & Ruin. *loco citat.*

37 Verum attentis facultatibus Collectoris secus dicendum videtur: quia in literis specialem habet facultatem audiendi, & terminandi causas motas, & movendas tam per viam simplicis querelæ, quam per viam quatumcunque appellationum a quibusvis judicibus Ordinarijs, & a Sede Apostolica Delegatis; Ergo intrat exceptio, quæ habetur in hac Decretali ibi, *Nisi super hoc speciale mandatum receperit*, & scripsit Ferretus *cons.* 270. incipien. *Videtur prima facie num.* 5. ubi de Nuncio Veneto, qui eandem facultatem
38 obtinuit ab Adriano VI. Sed quia commissarius Cruciatæ habet in literis suæ commissionis clausulam, *appellatione postposita*; idcirco tota hæc controversia videtur dividenda in tres articulos. Primus est, an hæc clausula in casu, de quo agitur, solum habeat locum contra resistentes de facto. Secundus, quatenus locum habeat etiam contra resistentes de jure, aut sint aliqui casus, in quibus liceat appellare ejusmodi clausula non obstante. Tertius, an in illis casibus appellari possit ad Collectorem, an vero appellandum sit ad Summum Pontificem.

39 Quoad primum articulum supponimus Commissarium non fuisse constitutum judicem, sed executorem; nam Bulla Cruciatæ duo facit. Primo deputat executorem his verbis: *Eundem*, *& cap. Indulgentiarum*, *& gratiarum spiritualium hujusmodi Executorem*, *& Commissarium generalem deputamus.* Deinde removet appellationem in hæc verba: Eidemque plenam, & liberam in præmissis facultatem tribuimus ad executionem præmissorum, omni, & quacunque appellatione postposita, procedendi, aliaque faciendi, & exequendi, quæ in præmissis, & circa ea, &c. His autem clausulis non demandatur causæ cognitio, sed nudum ministerium duntaxat, *juxta cap. Pastoralis*, §. *Quia vero de offic. delegati*, ibi, *Attendentes quod non cognitio*, *sed executio tantum demandatur eidem*, *& leg. Si ut proponis*, *Cod. de execut. rei judic.* Quamvis enim verba, *procedas in negotio*, *vel causa*, importent causæ cognitionem, *ut cap. ult. in fin. inf. de judic. & cap. tenor*, *de re judic. cum simil.* Secus tamen est, si dicatur, procedas ad executionem, *cap. Si citatus*, *supr. de rescriptis*, Rota *dec.* 30. *eod. tit. in novis*.

40 Hoc supposito, observandum est appellationem in rescripto Papæ quandoque removeri in clausulis executivis in fin. literarum per illa verba, *Contradictores quoslibet*, *& inobedientes auctoritate nostra appellatione postposita compescendo*. Et tunc conveniunt omnes per hujusmodi clausulam intelligi collatam jurisdictionem executori solum adversus eos, qui de facto, non autem de jure contradicunt, & resistunt impedientes effectum, & executionem literarum Apostolicarum, *ita tenet gloss.* 2. *& DD. in c. Pro illorum*, *inf. de præb.* Oldrad. *cons.* 81. *Quod processus in fin. vers. Præterea posita*, Rom. *cons.* 482. *in casu præmisso*, *in princ.* Card. *in Clem.* 2. *in ver. Contradictores*, *Fagnan. in I. Lib. Decretal.* *de relig. domib.* & Felin. *in cap. Causam quæ n.* 20. *de rescr.* Sed hic non est casus noster.

Quandoque removetur appellatio in dispositiva, quod 41
potest contingere duobus modis. Primo scilicet, cum removetur in ea parte literarum, in qua committitur cognitio causæ, veluti cum dicitur in rescripto, *Procedas in negotio*, *appellatione remota*, *ut capit. Pastoralis*, §. *final. supra de offic. Delegat.* Et tunc similiter ferre omnes consentiunt appellationis remedium esse sublatum, juxta terminos, *capit. Pastoralis*, *infra de appellat.* & hoc casu intrant difficultates inferius examinandæ *in* 2. *articulo num.* 43. Sed neque hic est casus noster. Secundo, potest removeri appellatio in dispositiva in ea parte, in qua com- 42
mititur gratiæ executio: qui proprie est casus, in quo nunc versamur: & tunc videtur admittenda doctrina Philippi Franchi *in capit.* 1. *in princip. num.* 6. *de concess. præben. lib.* 6. ubi firmat, executores literarum Apostolicarum non habere jurisdictionem nisi contra rebelles, vel resistentes de facto; secus si appellent, & resistant de jure. Sequuntur Domini de Rota apud Puteum *decis.* 271. *num.* 6. *lib.* 1. & Achill. *decis.* 4. *num.* 11. *de sentent. excommunicat.* Rebuff. *in forma literarum executorialium in ver. Contradictores*. Et in propriis terminis clausulam, *appellatione remota*, positam in medio capituli disponentis de executione in literis Apostolicis intelligi solum de appellatione interposita ab actu executivo, tradit Corn. *consil.* 122. *Egregie discussa num.* 7. *volum.* 3. Et in hoc casu verificari potest quod scripserunt Hostiens. & alii relati a Præposito *in dict. capit. Pastoralis num.* 22. *de appellat.* videlicet clausulam, *appellatione remota*, nihil operari de consuetudine; id enim proprie locum habet, cum hujusmodi clausula apponitur in ea parte, in qua committitur executio literarum, ut declarat Puteus *decis.* 328. *lib.* 2. & scripsi plenius in prædicta Decretali *Pastoralis num.* 32. Itaque si quis de facto obstaret executioni Bullæ Cruciatæ, puta impediendo illius publicationem, de facto absque ulla causa, aut resistendo quo minus absolveretur quis a casibus reservatis juxta formam ibi præscriptam: utique posset commissarius cogere contradictores ad resistendum, non obstante illorum appellatione. Verum si quis obstaret de jure, puta quia haberet privilegium ne in sua Ecclesia aliqua Bulla publicaretur sine suo consensu, vel quia Prælatus regularis prætenderet Religiosis non licere in vim Cruciatæ obtinere absolutionem a casibus reservatis eorum superioribus, ut nuper contigit in Monachis Benedictinis: his casibus liceret appellare, & collectori appellationem admittere, ut ex dictis constat.

Sed quatenus clausula supradicta locum habere et- 43
iam contra resistentes de jure, tunc succedit secundus articulus, videlicet, An sint aliqui casus, in quibus appellari possit, quamvis appellatio sit remota in rescripto.

Ad evidentiam præmittendus est tenor *cap. Pastoralis*, 44
infra de appellat. ubi Pontifex consultus, An quando inhibetur appellatio in rescripto, frustatoria tantum inhibita videatur. Respondetur per hæc formalia verba, videlicet, *Nos igitur attendentes quod per appellationem frustratoriam etiamsi non fuisset inhibita*, *negotium non debeat impediri*; *Respondemus quod quælibet provocatoria intelligitur removeri*, *quæ a jure non indulgetur expresse*: *Sed si appellans fuerit gravatus injuste*, *gravamen hujusmodi per superiorem poterit emendari*. Hæc ibi. Ex quo contextu, quod spectat ad rem præsentem, eliciuntur a Doctoribus conclusiones infrascriptæ.

Prima conclusio. Per clausulam, *appellatione remota*, non 45
impeditur appellatio, quæ a jure expresse permittitur. Sic notant in summa illius text. Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Abb. Franchus, & omnes. Dicitur autem appellatio a jure expresse permissa, ubicunque in jure expresse cautum est, ut liceat appellare non obstante clausula, *appellatione remota*, & in hoc conveniunt gloss. Doctores nemine discrepante *in d. c. Pastoralis*, *& in c. Ut debitus de appell.* Accipe quinque exempla. Primum est, cum locus minus tutus assignatur, *ut in c. Ex parte il primo eod. tit.*, Secundum est, cum spoliato restitutio denegatur, *ut in c. Ex conquestione supr. de rest. spoliator.* Tertium, si judex non faciat specificari rem, quæ petitur in libello, *ut in c. Significantibus de appell.* Quartum, si justam causam recusationis non admittat, *c. Postremo eod. tit.* Quintum, si cogat coram suspecto Subdelegato litigare, *ut in c. Super quæstionum*,

§. *final. de offic. Delegat.* in suprascriptis casibus jura exprimunt, ut liceat appellare non obstante, quod appellatio in literis sit inhibita. Unde res est extra omne dubium. Sed nihilominus etiam si jura specifice non loquantur in casu, in quo appellatio est remota in rescripto, sed simpliciter in aliquo casu permittant appellationem; in casu illo dicitur appellatio expresse a jure indulgeri, ideoque ad præscriptum *dict. cap. Pastoralis*, licitum est appellare non obstante clausula, *appellatione remota*. Sic reprobata Bernardi opinione concludit Hostiens. in illa Decretali, *Pastoralis num. 2. vers. Tu dicas expresse*, cum quo transeunt communiter DD. ut ibi testatur Abb. *num.* 14. Habentur exempla *in cap. Significante, capit. Rodulphus, & cap. Significasti, sup. de rescr. in cap. Exhibitæ, inf. de judic. in cap. Dilecti, cap. Dilectæ, & cap. Significaverunt, de except. & in cap. Significavit, de appellat.* Quamobrem in his casibus, & aliis consimilibus, esto appellatio fuerit remota in Bulla Cruciatæ, nihilominus appellari poterit a sententiis, & gravaminibus Commissarij, & tenebitur ipse Commissarius ejusmodi appellationibus deferre.

Secunda conclusio est, Per clausulam, *appellatione remota*, prohibetur omnis appellatio, quæ a jure indulgetur expresse, hic est casus ad literam in *d. cap. Pastoralis de appellat.* quod non est correctum per *cap. Ut debitus eod. tit.* ut adversus opinionem gloss. & Innocent. concludit Host. in eod. *cap. Pastoralis n.* 8. *vers. Sed si bene advertas*. Cujus opinio optimis nititur fundamentis, eique postea adhæserunt omnes scribentes, ut ibi dixi *n.* 26. *vers. Sed his non obstantibus*.

Tertia conclusio est declaratio conclusionis præcedentis, videlicet quamvis clausula, *appellatione remota*, tollat omnem appellationem, quæ a jure non est expresse permissa; hoc tamen procedit respectu judicis a quo, qui non tenetur hujusmodi appellationi deferre; non autem respectu partis, quin ei licitum sit appellare, nec respectu judicis ad quem, quin possit appellationem admittere, & sic per clausulam, *appellatione remota*, in his casibus removetur appellatio ad effectum suspensivum tantum, non autem devolutivum. Sic probat textus in præallegato *cap. Pastoralis, vers. Sed si appellans*, secundum intellectum Abb. Antiq. *ibidem num.* 3. quem communem esse attestatur ibi Præpositus *num.* 6. & magis communem Abb. Siculus *n.* 15. Et hanc opinionem servat Curia Romana teste Collectario, ut ibi plenius dixi in *ult. notab.* Quarta conclusio est. Ubicunque judex notorie gravat, licitum est appellare non obstante quod sit datus cum clausula, *appellatione remota*, textus est in *cap. Ex conquæstione, inf. de restit. spoliat.* ubi id notat gloss. penult. Host. Joann. Andr. & communiter DD. ut testatur Abb. *cons.* 44. *in præsenti quæstione n.* 3. *vers. Sed his non obstantibus p.* 1. sequitur Put. *dec.* 414. *lib.* 3. & Verall. *dec.* 33. *p.* 1.

Collige ex prædictis, a sententiis, & gravaminibus Commissarij non obstante clausula, *appellatione remota*, quandoque licitum esse appellare ad utrunque effectum, devolutivum scilicet, & suspensivum, ut quando appellatur ex causa in jure expressa, vel a notorio gravamine; quandoque ad effectum devolutivum tantum, ut quando appellatur ex justa causa, non tamen expressa in jure.

46 Superest nunc tertius articulus, videlicet an in casibus suprascriptis appellari possit ad Collectorem; an vero appellandum sit ad Papam. Ratio dubitandi oritur *ex dict. capit. Pastoralis de appellat.* quod cum decidat non obstante clausula, *appellatione remota*, si appellans fuerit gravatus, posse gravamen hujusmodi per Superiorem emendari: quidam opinati sunt Superiorem hoc casu esse solum Papam: quia ipse solus potest dare judices appellatione remota, ut notatur in *cap. Super quæstionum*, §. 1. *supra de offic. Deleg.* & in hac sententia fuit Hostiens. in prædicta Decretali, *Pastoralis n.* 4. *in ver. Per superiorem*, & Henric. Boich. *col.* 1. *vers. Aut appellatur ex causa expressa in jure*.

47 Sed nihilominus videtur respondendum appellari posse etiam ad Collectorem. Primo per doctrinam Innocentii *in dict. capit. Pastoralis num.* 1. qui exponit verbum, *Per Superiorem*, idest per judicem appellationis, in quo etiam residet ibi Joann. Andr. *num.* 3. intelligens Superiorem esse non solum Papam, sed etiam alium proximum, ad quem prædicta clausula non obstante appellari potest a judice Ordinario vel Delegato, & sequuntur Bellam. *num.* 1. *in ver. Superiorem*, Abb. *num.* 16. Franc. *col.* 5. *vers. Sexto operatur*, dicens, Posse Superiorem admittere appellationem, & emendare gravamen, licet sit dicta clausula; *appellatione remota*; & hoc procedere non solum quando foret appellatum ad Papam, sed etiam ad quemlibet alium Superiorem: quia textus ille indistincte loquitur. Et consentit Decius ibi prope finem, qui dicit hoc verum, dummodo Superior possit aditi per viam querelæ, qui proprie est casus noster.

Et confirmatur, quia etsi Episcopus in vim Concil. Trident. *sess.* 24. *capit.* 10. non obstante appellatione possit procedere in his, quæ ad visitationem, & morum correctionem pertinent tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus; tamen Sacr. Congregat. ejusdem Concil. interpres censuit non propterea impediri appellationem devolutivam etiam ad Metropolitanum.

Sed etsi sequeremur opinionem Hostiens. *loco citato*, tamen ipse dicit Superiorem esse Papam, vel illum, cui Papa commiserit: sed Collector in literis suæ commissionis habet, ut possit recipere appellationes a quibuscunque judicibus, etiam a Sede Apostolica Delegatis; ergo ad ipsum tanquam ad Superiorem licebit appellare.

Præterea in illis casibus, in quibus clausula, *appellatione remota*, nihil operatur secundum ea, quæ dicta sunt supra, *num.* 42. perinde est ac si non esset adjecta, *argum. leg.* 2. *ff. de author. tutor. leg. de ætate*, §. *Ait Prætor*, *ff. de interrog. action. leg.* 4. §. *Condemnatum*, *ff. de re judic. cap. non præstat*, *de regul. jur. lib.* 6. notat Bald. *consil.* 367. *ad evidentiam num.* 1. *lib.* 1. *& cons.* 440. *considerandi sunt in pr. lib.* 3. sed si dicta clausula non esset adjecta in Bulla Cruciatæ, utique posset Collector in vim suarum facultatum recipere appellationes a sententiis, & gravaminibus Commissarii; Ergo idem poterit in casibus, in quibus clausula in literis apposita nihil opratur.

His accedit, quod Collector ex consuetudine admittit 48
appellationes interpositas, etiam ad Papam, quasi ipse in hoc vices illius gerat, ut *capit.* 1. *in fin. sup. eod. & leg.* 1. §. *Mandatum*, *ff. de offic. ejus, cui mandata est jurisd.* Ergo in illis casibus, in quibus per clausulam non prohibetur appellatio, licebit Collectori recipere appellationes a Commissario interpositas, etiamsi alias ad Papam essent interponendæ. In quo etiam concurrit multa æquitas, & verisimilis mens Pontificis, qui non est credendus in Regno adeo remoto voluisse judicem constituere ad universitatem causarum, & subtrahere partibus appellationis remedium, prout per directum videretur quodammodo subtraxisse, si pro quolibet gravamine a Commissario illato recurrendum illis foret ad Sedem Apostolicam. Ob quam rationem & in Sardinia fuit constitutus judex a Sede Apostolica ad recipiendas appellationes, quæ a sententiis Ordinariorum, & Delegatorum interponuntur, ut in literis Pii II. incip. *Cunctorum fidelium*, *datis Petricoli Senen. diœcesis*, *nonis kal. Julii anno* 1541. Ad hoc text. optimus *in leg. Cum post sententiam*, *Cod. de appell.* ibi, Si longinquitas regionis ad judicium suum litigatores venire non patiatur, judicio Rectoris provinciæ negotium deleges facit, *c. Cum longe* 63. *dist. c. Juxta* 93. *dist. c. Nihil est*, §. *fin. sup. de elect. c. audientiam*, *il primo de Eccl. ædific. &* l. *Si longius*, *ff. De judic.* Quæ omnia magis roborantur ex observantia subsecuta; nam Collectores non solum indistincte admiserunt appellationes a sententiis, & gravaminibus Commissariorum, sed eis inhibuerunt, ipsique Commissarii habuerunt se pro inhibitis, ut apparet ex processu exhibito, ad *l. Si de interpretatione*, *ff. de legib. & c. Cum dilectis de consuetudine*.

Non obstat stylus Signaturæ: Quia respondetur primo 49
non valere illationem; Signatura gratiæ committit causas appellationum a Delegatis, cum clausula *appellatione remota*; Ergo ad solum Papam licet appellare, quandoquidem hoc est partibus arbitrarium, cum liceat ad Papam appellare omisso medio, *c. Ad Romanam* 2. *q.* 6. & tradunt Gemin. *cons.* 63. *quia subtiliter n.* 2. Abb. *cons.* 77. *in q. fin. vers. Ego puto lib.* 2. Jo. de Anan. *cons.* 51. *in causa illorum n.* 3. & est speciale in Papa, ut per Alex. *cons.* 12. *viso processu n.* 11. *lib.* 6. Deinde respondetur hunc stylum procedere quando, in partibus non est alius judex ad recipiendas appellationes; tunc enim a sententia Delegati necessario appellandum est ad Sedem Apostolicam, juxta text. hic, secus alius si judex sit ibi constitutus, ut hoc casu, quia tunc intrat arbitrium, *ut in d. cap. Ad Romanam*.

Ex quibus omnibus videtur concludendum, si sequamur primam opinionem, de qua supra *num.* 42. Collectorem posse recipere quascunque appellationes interpositas a sen-

ten-

tentiis, & gravaminibus Commiſſarii, illis tamen exceptis, quæ de facto, & non de jure interponuntur ab ipſamet executione literarum Apoſtolicarum: ſi vero ſequamur ſecundam, de qua ſupra *num.* 43. poſſe Collectorem recipere appellationem ad effectum devolutivum indiſtincte, & etiam ad effectum ſuſpenſivum in illis caſibus, in quibus appellatio a jure indulgetur expreſſe, vel ubi gravamen eſſet notorium.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Ex Synodo Joannis Papæ.

CAPUT I.

PErnicioſam: & infra. Habeant igitur Epiſcopi ſingularum urbium in ſuis diœceſibus liberam poteſtatem, adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare ſecundum quod Canones cenſent, abſque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit, publicum convocent auxilium: non ad præjudicandum, ſed potius ad ea, quæ Deo ſunt placita, proſequendum.

SUMMARIUM.

1 *Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſunt crimina inquirere & punire, & cum opus fuerit invocare brachium ſeculare.*
2 *Epiſcopi ſinguli in ſingulis urbibus ſunt conſtituendi.*
3 *Judex non poteſt ad ordinariam, & ſpecialem inquiſitionem contra aliquem procedere, niſi clamoſa inſinuatione præcedente.*
4 *Fama in judicio inquiſitionis obtinet vicem accuſatoris.*
5 *Appellari poteſt ab inquiſitione, quæ fit contra ſubditum non præcedente fama.*
6 *Inquiſitio extraordinaria, & generalis quæ ſit.*
7 *Fieri poteſt etiam fama non præcedente ſummarie, & ſine ſtrepitu judiciali.*
8 *Epiſcopus in viſitatione inquirere poteſt, nedum de rebus ſcandaloſis, & publicis, ſed etiam ſecretis.*
Edicta contra non revelantes coccubinarios, & uſurarios publicari poſſunt ab Epiſcopo, etiam non adhibitis duobus de Capitulo.
10 *Executio non debet præcedere ſententiam.*
11 *Pœna in notoriis infligitur etiam ſententia non præcedente.*
12 *Epiſcopus in criminibus Eccleſiaſticis inquirere poteſt contra laicos privative ad judicem ſecularem.*
13 *In criminibus mixti fori procedit tam judex Eccleſiaſticus, quam ſecularis, & eſt locus præventioni.*
14 *Judex Eccleſiaſticus in terris Imperii regulariter non ſe ingerit contra laicos in delictis non Eccleſiaſticis, nec mixtis.*
15 *Adulterii crimen eſt mixti fori.*
16 *Laici adulteri poſſunt ab Epiſcopo excommunicari, & in Monaſterium detrudi.*
17 *Judex Eccleſiaſticus tantum procedit in crimine adulterii, quando agitur ad ſeparationem tori.*
18 *Concubinarii tam ſoluti, quam uxorati ſi ter admoniti concubinas non ejecerint excommunicari poſſunt ex Conc. Trident.*
19 *Etiamſi cum diverſis concubinis ſucceſſivo tempore fuerint deprehenſi.*
20 *Monitio trina contra adulteros, & concubinarios non eſt neceſſaria, niſi quando ad excommunicationem proceditur, & puniri poſſunt aliis pœnis etiam non expectato anno poſt excommunicationem, & n. 22.*
21 *Concubinarii in prima, ſecunda, & tertia monitione puniri poſſunt pœna pecuniaria piis locis, vel apparitoribus applicanda.*
22 *Pœnæ a jure communi, vel ſtatutis Synodalibus contra concubinarios inflictæ non ſunt ſublatæ a Concilio Tridentino.*
23 *Pœna ejectionis extra oppidum contra mulieres adulteras, & concubinas non habet locum in viris.*
24 *Privilegium habilitandi illegitimos ad dignitates, Fagnan. in I. Libr. Decretal.*
& gradus aliquibus Religionibus conceſſum non eſt ſublatum a Conc. Trin.
25 *Epiſcopus in ſua diœceſi habet juriſdictionem ordinariam, & merum, & mixtum imperium, & n. ſeqq.*
Juriſdictio ordinaria, quæ dicatur, ibid.
26 *Diœceſis appellatione etiam civitas includitur.*
27 *Imperium merum quid ſit.*
28 *Epiſcopi an poſſint in ſua diœceſi quidquid poteſt Papa in univerſali Eccleſia, exceptis his, quæ Papa ſibi ſpecialiter reſervavit, & n. ſeqq. uſque ad n. 72.*
29 *Epiſcopi an accipiant poteſtatem juriſdictionis immediate a Chriſto, an vero a Papa, & num. ſeqq. uſque ad n. 55.*
30 *Juriſdictio haberi poteſt ab alio immediate dupliciter.*
31 *Epiſcopi vocati ſunt ab Eccleſia Romana in partem ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis, & n. 67.*
32 *Intellectus* c. Qui ſe ſcit, & c. Decreto 2. q. 6.
33 *Papæ, & omnes alii Epiſcopi ſunt coæquales in poteſtate Ordinis.*
34 *Intellectus* c. In novo 21. diſt.
35 *Conceſſio liberæ poteſtatis cenſetur reſtricta ad limites juris.*
36 *Eccleſiæ omnes reguntur per auctoritatem Eccleſiæ Romanæ.*
37 *Dignitates omnes inſtituit, & fundavit Romana Eccleſia.*
38 *Juriſdictio omnium Prælatorum Eccleſiæ dependet ab Eccleſia Romana non quoad executionem, ſed etiam quoad ſubſtantiam poteſtatis.*
39 *Juriſdictiones ſunt principaliter apud Principem tanquam apud fontem.*
40 *Eccleſiæ particulares ad Eccleſiam Romanam comparantur ſicut radii ad Solem, rivuli ad fontem, & rami ad radicem.*
41 *Caput unde dictum.*
42 *Juriſdictio non eſt ſine ſubditis, & n. ſeqq.*
43 *Correlativa poſita ſe ponunt, & perempta ſe perimunt.*
44 *Poteſtas ſacramentalis non poteſt auferri ab Eccleſia.*
45 *Poteſtas juriſdictionalis eſt ex injunctione hominis, nec immobiliter adhæret.*
46 *Epiſcopi titulares habent poteſtatem Ordinis, ſed non executionem, ſeu poteſtatem juriſdictionis.*
47 *Apoſtoli non receperunt immediate juriſdictionem a Chriſto, ſed a Petro.*
48 *Petrus ſolus immediate a Chriſto fuit creatus Epiſcopus.*
49 *Juriſdictio non poteſt eſſe niſi in ſubjecto, & principaliter coharet perſonæ.*
50 *Epiſcopos eſſe poſitos a Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei, quomodo ſit intelligendum.*

51 *Petro, & illius successoribus tantum data est a Christo potestas regendi universalem Ecclesiam.*
52 *Apostolis populos Christus non divisit.*
53 *Jurisdictio non debet esse vaga, & incerta.*
54 *Jurisdictio ordinaria, & universalis coheret territorio.*
55 *Episcopi possunt causas fidei ventilare, sed non diffinire.*
56 *Causæ majores Ecclesiæ ex divina institutione ad Romanam Ecclesiam referuntur.*
57 *Canonizatio Sanctorum, translatio, depositio, & cessio Episcoporum pertinent ad solum Papam non tam institutione Canonica, quam institutione Divina.*
58 *Papa solus dispensat in voto solemni paupertatis, & continentiæ.*
59 *Item delegat mero laico causas criminales Clericorum & facultatem excommunicandi.*
60 *Episcopus Clericorum causas delegare non potest laico, & Clerico simul, nec Clerico conjugato.*
61 *Papa solus dispensat in matrimonio rato non consummato.*
62 *Item in aliquibus gradibus prohibitis in Levitico.*
63 *Item induxit impedimenta diximentia, & inhabilitat homines ad contrahendum.*
64 *Item dispensat contra Apostolum super bigamia.*
65 *Potestas clavium non recipit interpretationem restrictivam.*
66 *Indulgentias concedendi potestas plene residet in Papa; in Episcopis vero est taxata secundum Papæ ordinationem.*
67 *Papa solus potest commutare pias dispositiones tam in ultima voluntate, quam inter vivos.*
68 *Item derogare juramento, pactis, & privilegiis in limine fundationis.*
69 *Et rem uni Ecclesiæ auferre, & dare alteri.*
70 *Item novum Ordinem, seu Religionem approbare, & erigere dignitates omnino novas.*
Episcopus de Capituli consensu potest in Cathedrali novas dignitates erigere, usitatas tamen, & sacris Canonibus cognitas, ibid.
71 *Ordo Episcoporum est de jure Divino, & præcipuus in Ecclesiastica Hierarchia.*
72 *Episcopi cogere possunt judices laicos ad præstandum brachii secularis auxilium, sed non e converso.*
73 *Consilium reverentiæ obligationem non excludit.*

1 P*Erniciosam*. Episcopi in suis diœcesibus possunt crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit invocare brachium seculare. Hoc dicit. Primo ponit decisum exordium, Secundo dispositionem ibi, *habeant*.

2 Nota primo ex illis verbis, *Episcopi singularium urbium*, in singulis urbibus singulos Episcopos esse constituendos, *cap. Episcopi* 80. *distinct. cap.* 1. *de privil.* & notat hic Jo. Andr. & Card. *in princ.* & Abb. *n.* 1. *in* 3. *not.*

3 Secundo nota, *inquirere*, Episcopum in criminibus procedere posse per viam inquisitionis, intellige dummodo præcedat infamia, si inquisitio sit ordinaria, & spe-
4 cialis contra certam personam, secundum DD. quia tunc frequens, & clamosa fama obtinet vicem accusatoris, *capit. Qualiter inf. de accusat. capit. Inter solicitudines de purgat. canon. capit. Licet Heli de Simon.* & ideo recipiuntur testes etiam lite non contestata, *cap. Quoniam frequenter, ut lit. non contest.* secundum gloss. *hic in ver. inquirere*, Butr. *num.* 16. qui post Hostiens. *num.* 18. declarat hoc ultimum verum esse, quando proceditur ex puro, & me-
5 ro officio judicis; secus si ad alterius instantiam. Quod si fieret specialis inquisitio contra subditum non præcedente fama, posset appellari, secundum gloss. *in capit.*
6 *Licet in verb. Appellare inf. eod.* & Bald. *hic in princip.* Sin autem inquisitio sit extraordinaria, & generalis, quæ fit quando incerta sunt delicta, & personæ, in visitando diœcesim, vel Provinciam, *capit. sicut olim de accusat.*
7 *& capit. Romana*, §. *Sane de cens. lib.* 6. vel quando maleficium est certum, sed ignoratur quis fecerit, ut in *leg. Congruit*, *ff. de offic. Præsid.* tunc summarie, & sine strepitu judiciorum procedi potest etiam infamia non præcedente, *capit. Bonæ, il prima*, ibi gloss. *de elect. cap.* 1. *de postulat. Prælat. c. Ut Clericorum, de vit. & honest. Cler.* Ita post Petr. de Sampsone distinguit, & declarat hic Abbas Antiq. *num.* 2. & post eos Guido, Hostiens. & Joann. Andr. *num.* 15. *in gloss.* 1. Anton. de Butr. *num.* 16. *vers. Veniamus ad gloss.* 1. Imol. *num.* 8. Bald *num.* 21. *vers. Si maleficium est commissum*, & Abb. *num.* 6. Unde Sac. Congregat. Concilii ab Episcopo Abulensi consulta, An Epi- 8
scopus possit nedum de rebus scandalosis, & publicis, sed etiam secretis in visitatione inquirere: Respondit posse. Et cum alias Episcopus Gerunden. publicasset dicta ad- 9
versus scientes, & non revelantes concubinarios, & usurarios tam Clericos, quam laicos, eaque Canonici prætenderent ipso non afficere, cum non fuissent adhibiti duo de Capitulo, juxta *cap.* 6. *sess.* 25. *Conc. Trident.* Sac. Congregatio censuit ejusmodi edictis & Canonicos comprehendi, nec opus esse, ut eis proponendis Episcopus adjunctos adhibeat.

Tertio nota, differentiam inter verbum *ulcisci*, *judi- 10
care*, atque ita ordo est præposterus; nam primo fertur sententia, deinde infligitur pœna, nec præmittitur executio, *capit. Quod ad consultationem de re judic.* simile habetur in *cap.* 1. *de judic.* Sed dic verbum, *ulcisci*, referri ad notorium verbum, *judicare*, ad non notorium. Quod 11
sensu ordo hic positus non est præposterus, quia in notoriis pœna infligitur non præcedente sententia, *capit. Ex parte de verb. significat.* & ibi notat Innocent. Vel dic, verba, *ulcisci*, & *judicare*, esse hic synonyma, vel primum, quando Episcopus procedit ex officio. Secundum, quando in forma judicii, id est, per viam accusationis, quos intellectus ad hunc textum posuit Boattinus, cum quo transeunt Joann. Andr. *num.* 4. *in ver. Ulcisci*, & Butr. *num.* 9.

Quarto, nota Episcopum in adulterio, & aliis crimini- 12
bus posse ad inquisitionem, & punitionem procedere, non solum contra Clericos, sed etiam contra laicos: quia hæc Decr. generaliter loquitur secundum Innocent. *hic in princip. in ver. Inquirere*, cui subscribunt Hostiens. & Joann. Andr. *in eod. ver.* allegantes textum in *cap. At si Clerici de judic. & in cap. Ad petitionem de accusat.* Anton. de Butr. *num.* 10. Bald. *num.* 12. & Abb. *num.* 3. Et quamvis Innocentius subdat hoc verum esse, dummodo sint spiritualia, vel alias pertineant ad suam jurisdictionem ea, de quibus inquirit: hoc tamen ideo dixit, quia quædam sunt crimina mere Ecclesiastica, in quibus palam est Episcopum privative ad judicem secularem procedere posse etiam contra laicos, ut in crimine hæresis, *cap Ut inquisitionis*, §. *Prohibemus de hæret. lib.* 6. Quædam sunt crimina mixti fo- 13
ri, in quibus procedit Episcopus etiam contra laicos, non tamen privative ad judicem secularem, sed uterque procedere potest, & est locus præventioni, ut in crimine sacrilegii, *cap. Cum sit generale de foro competent. & cap. Felicis de pœn. lib.* 6. De aliis vero criminibus, quæ 14
nec sunt mere Ecclesiastica, nec mixta, regulariter non se ingerit judex Ecclesiasticus contra laicos in terris imperii, *cap. Venerabilem de elect. cap. Causam, il secondo, qui fil. sint legit.* quia non debet ponere falcem in messem alienam, cum distinctæ sint jurisdictiones, *cap. Quorum* 10. *dist. cap. Cum ad verum, & cap. Si Imperator* 96. *dist.* pulchre Oldrad. *consil.* 83. *incip. An Episcopus*, nisi indirecte quoad pœnitentiam imponendam, & ad peccatum prohibendum, *cap. Novit.*, cum ibi notatis per Innoc. & Doctores, *de judic.* vel nisi notoria sint crimina, ut super his merito notari possit judicis laici negligentia, *dict. capit. Novit, cap.* 1. §. *Sane de cens. lib.* 6. *& capit. Extransmissa infra de foro compet.* Et de his vide gloss. quæ alios etiam casus recenset *in Summa* 11. *quæst.* 1. Crimen autem adul- 15
terii est mixti fori, & potest in Episcopus procedere etiam contra laicos, ut tradit Abb. *in cap. Intelleximus num.* 1. *de adulter.* Et est communis opinio, ut testatur hic Alciat. *num.* 18. *in* 5. *notab.* & Jul. Clar. *in pract. crimin.* §. *final. quæst.* 37. *vers. Nunquid causa adulterii sit communis fori*, & de hoc dicit Abb. *numer.* 3. esse textum notabilem hic, quem sæpius solet allegare, quia non restringitur ad Clericos; nam de Clericis nullum fuisset dubium, sed loquitur generaliter in tota diœcesi; & ideo locus est præventioni inter judicem Ecclesiasticum, & secularem, ut per eum. Unde Episcopus præveniens potest laicos excom- 16
municare, & in Monasterium detrudere, & est communis opinio teste Covarr. *in* 4. *Decretal. par.* 2 *capit.* 7. *num.* 20. quem refert Villalob. *in sua collecta communium opinionum litera L, num.* 5. & Clar. *loco citato*. Et sane cum hoc delicto violetur Sacramentum matrimonii, ut in *capit. Nemo* 32. *quæst.* 4. & in decreto Concilii Tridentini

sess.

sess. 24. *de reform. matrim. cap.* 8. ibi in hujus magni Sacramenti singularem contemptum: merito ejus vindicta non minus pertinet ad judicem Ecclesiasticum, quam ad secularem, ut ibi ait Clar. Præterquamquod si Episcopus in crimine stupri, in quo nulla fidei matrimonialis violatio interdicit, potest procedere etiam contra laicos, ut est text. in *capit.* 1. & 2. *de adulter.* fortius idem dicendum in
17 crimine adulterii. Quinimo Joann. Andr. *in capit. final. de foro compet. lib.* 6. & Butr. *hic num.* 10. dicunt, adulterium esse crimen Ecclesiasticum, itaut in eo nullatenus procedere possit Judex secularis; & est de mente glossæ *hic in verb. Secundum quod Canones censent*, dum dicit pertinere ad Episcopum inquirere de hujusmodi criminibus Ecclesiasticis, & primo loco exemplificat in adulterio. Verum hoc debet intelligi, quando agitur ad separationem tori; sed quando agitur ad pœnam, non est mere Ecclesiasticum, sed mixtum, & in eo procedit etiam laicus, ut in *capit. Rex debet* 23. *quæst.* 5. *& in capit. Tuæ de procurat.* & declarat hic Abb. *num.* 3. Et de communi opinione testantur Decian. *consil.* 212. *post num.* 2. Covarr. & Clar. *loc. cit.*

18 Hodie Episcopum procedere posse in crimine adulterii, etiam contra laicos, est extra omne dubium, quia in *dict. capit.* 8. *sess.* 24. *de reform. matrim.* statutum est, *concubinarios tam solutos, quam uxoratos cujuscunque status, dignitatis, & conditionis existant, si postquam ab Ordinario etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non se junxerint; excommunicatione feriendos esse, a qua non absolvantur donec re ipsa admonitioni factæ paruerint. Quod si in concubinatu per annum censuris neglectis permanserint, contra eos ab Ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Et mulieres, sive conjugatæ, sive solutæ, quæ cum adulteris, seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum nullo etiam requirente ex officio graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diœcesim, si id eisdem Ordinariis videbitur, invocato si opus fuerit brachio seculari, ejiciantur; aliis pœnis contra adulteros, & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus.*
19 Hæc ibi. Quod Decretum Sacr. Congregat. censuit esse intelligendum etiam in eo, qui cum diversis concubinis successivo tempore fuerit comprehensus: & monitionem de qua in eodem Decreto, posse fieri quandocunque in peccato deprehenditur, & posse procedi non modo in visitatione,
20 sed in omnibus temporibus, & omnibus modis etiam per inquisitionem: nec trinam monitionem esse necessariam, nisi quando ad excommunicationem proceditur, nec post excommunicationem esse expectandum annum antequam ad alias pœnas contra concubinarios procedatur.

21 Sed an stante forma hujus Decreti, & probato concubinato possit Judex Ecclesiasticus in prima, secunda vel tertia monitione, & in unaquaque earum laicum concubinarium punire aliqua pœna pecuniaria piis locis, vel apparitoribus applicanda? Et fuit responsum posse, stante præsertim consuetudine Ecclesiæ: nec judices seculares posse inhibere judicibus Ecclesiasticis, ne servent formam trium monitionum, dum contra concubinarios procedunt.

22 Porro hoc Decreto non tolluntur aliæ pœnæ a jure communi, vel statutis Synodalibus contra concubinarios inflictæ; neque alius contra eosdem modus procedendi, nisi vellet Ordinarius illos excommunicare, quia tunc forma trium monitionum ibi præscripta servanda est, ut S.
23 Congregatio declaravit. Verum quod statuitur de mulieribus ejiciendis, fuit judicatum non intelligi de viris. Sed mulieres quæ cum adulteris, & concubinariis publice vivunt, posse ultra exilium aliis etiam pœnis contra adulte-
24 ros, & concubinarios inflictis cumulative puniri. Non tamen eo Decreto sublatum esse privilegium alicui Religioni concessum habilitandi illegitimos ad dignitates, & gradus illarum. Contra Clericos vero concubinarios servandum est quod statuitur ejusdem Concilii Decreto in *capit.* 14. *sess.* 25. *de reform.*

25 Quinto nota, Episcopum in sua diœcesi habere jurisdictionem ordinariam, & merum, & mixtum imperium. De jurisdictione patet, tum quia hic tribuitur a lege; ergo est ordinaria, ut notatur *in capit. Cum ab Ecclesiarum inf. eod.* & tradit hic Card. *in* 3. *notab.* & ad hoc quotidie allegatur Decretalis; tum quia est ad universitatem causarum in civitate, & diœcesi: ex hoc enim deprehenditur jurisdictio esse ordinaria, *cap. penult. ff. de offic. Delegat. lib.* 1. *Cod. De offic. ejus qui vic. alter. ger.* & notat Hostiens. *in capit.* 1. *num.* 1. *sup. de offic. Archidiac* Bart. *in leg. Ambitiosa in fin. de decr. ab ordin. facien.* & Bald. *cons.* 90. *Quæritur utrum arbitri, & consil.* 364. *Dominum Dux lib.* 26
1. Dixi in civitate, & diœcesi, quia hic diœcesis appellatione etiam civitas includitur, secundum Hostiens. Joan. Andr. & omnes; absurdum enim esset, ut Episcopus haberet jurisdictionem in diœcesi, & non in civitate, ut advertit Abb. *n.* 2.

De mero, & mixto imperio similiter patet, quia Epi- 27
scopi in suis diœcesibus liberam habent potestatem inquirendi, & puniendi crimina, ut hic statuitur. Hoc autem est meri imperii, *l. Imperium, ff. de jurisd. omn. judic. leg. Illicitas*, §. *qui universas*, juncta gloss. *in ver. Jus gladii, ff. De off. Præsid. l. Sciant, C. de probat.* Est enim merum imperium potestas, seu jurisdictio severioris ultionis exercendæ in personam pro utilitate publica introducta, ut magistraliter diffinit, & explicat Oldrad. *cons.* 10. *Venditum est Casirum n.* 2. sic Præses, ad quem spectat Provinciam malis hominibus purgare, ut *l. Congruit, ff. de off. Præsid.* majus omnibus post Principem habet imperium, *l. Præses Provinciæ, la prima, ff. eod.* & ita de Episcopis tenet per hanc literam Card. *in* 3. *not.* & Abb. *in* 2. *gloss. in c. Si quis Episcopus, in ver. Quia alibi* 2. *q.* 7. & Gundisal. Villadiego *in tract. de hæret. q.* 11. *n.* 16 *& seqq.*

QUÆRO, An vera sit eorum opinio, qui putant E- 28
piscopos jure divino in sua diœcesi posse quidquid potest Papa in tota universali Ecclesia exceptis his, quæ Papa sibi specialiter reservavit.

Id enim affirmant Abulen. *cap.* 19. *Matth. q.* 87. *lit. E*, Victor. *de matrim. p.* 1. *num.* 1. Soto *in* 4. *dist.* 27. *quæst.* 1. *art.* 4. *vers. At quo tandem, & lib.* 10. *de just. & jur. q.* 1. *art.* 3. *ad secundum*, Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 61. *n.* 3. Suarez *t.* 4. *de pœnit. disp.* 25. *sect.* 1. *n.* 13. *& de legibus lib.* 6. *cap.* 14. *sub num.* 3. & ex Jurisperitis Gammara *de offic. leg. lib.* 10. *cap.* 35. §. 2. *& lib.* 12. *cap.* 3. §. 2. *in commen. lit. N.*

Existimo hanc doctrinam falsam esse. Quod ut evidentius appareat, discutiendum est prius, An Episcopi accipiant potestatem jurisdictionis immediate a Christo, an vero a Papa. 29

Pro cujus articuli clariori solutione præmittendum est 30
ex Divo Thoma *in* 1. *sent. dist.* 12. *qu.* 1. *art.* 3. & Card. Turrecr. *in c. Omnes n.* 2. & Præp. *ibidem n.* 1. *vers. Nam ut etiam dicit* 22. *distinct.* duobus modis dici posse aliquem habere jurisdictionem ab alio immediate. Primo, quantum ad immediationis virtutis, & hoc modo omnis auctoritas, & potestas cujuscunque Prælati in Ecclesia est a Christo immediate secundum illud ad Rom. 13. *Omnis potestas est a Deo*, & hic non est casus noster. Deinde quantum ad immediationem suppositorum agentium; quomodo tunc tantum dicitur aliquis a Christo immediate potestatem suscipere, quando inter accipientem potestatem, & ipsum Christum conferentem non est aliquod medium suppositum suscipiens a Christo, & conferens ipsam potestatem alteri. Et secundum hoc statuenda est conclusio Episcoporum jurisdictionem non esse immediate a Christo, sed a Romano Pontifice.

Probatur primo *in capit. Qui se scit* 2. *quæst.* 6. ubi Vi- 31
gilius Papa sic ait: *Ipsa nanque Ecclesia, quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem vocatæ sint solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, & in capit. Decreto ead. caus. & quæst.* ubi Gregorius ad omnes Episcopos, *Romana*, inquit, *Ecclesia vices suas ita aliis largiendas impertivit Ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudine potestatis.* Ponderanda sunt enim illa verba, *largiendas impertivit*, quæ clare ostendunt jurisdictionem Episcopi collatam fuisse non immediate a Christo, sed ex largitione, & concessione Ecclesiæ Romanæ. Præterea ponderanda sunt 32
verba, *vocatæ in partem*. Nam si Ecclesia Romana vices suas impertitur aliis Ecclesiis in partem solicitudinis eas vocando; ergo ab ipsa Ecclesia Romana aliæ Eccle- 33
siæ potestatem regiminis accipiunt. Quam consequentiam dicit esse claram Turrecrem. *in dict. capit. Omnes nu.* 3. *vers. Sexto* 22. *distinct.* Neque vero præcitati Canones intelligi possunt de potestate Ordinis, quia in illa Summus Pontifex, & omnes alii Episcopi sunt coæquales, & omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione Sacramentorum, potest facere Episcopus,

ut formaliter inquit S. Thom. in 4. *distinct.* 24. *quæst.* 3. *artic.* 2. *quæst.* 3, *ad tertium*, Et de hac potestate Ordinis intelliguntur verba Anacleti in *capit. In nova* 21. *distinct.* ibi:
34 *Ceteri Apostoli cum eodem* (scilicet Petro) *pari consortio honorem acceperunt*, ut illic declarat hic gloss. *in ver. Pari*, Archidiac. *num.* 12. Bellam. *n.* 5. Præp. *n.* 9. Superest ergo, ut prædicta jura loquantur de potestate jurisdictionis, & concordat text. *in cap. Multum* 3. *quæst.* 6. ibi: *Vices enim nostras ita tuæ credimus charitati, ut in partem sit vocatus solicitudinis*.

Secundo, id etiam probatur in hac Decretali, ubi dicitur: *Habeant Episcopi in suis diœcesibus liberam potestatem adulteria, & scelera inquirere, ulcisci, & judicare*; non enim dicit, habent, per viam declarationis, sed habeant, per modum statuti, & concessionis, secundum gloss. *in princip.* Ideoque Card. in 3. *not ab.* ex hac litera elicit jurisdictionem Episcoporum esse ordinariam, quia illis tribuitur a lege. Concordat text. *in cap. Omnes* 16. *quæst.* 7. *in cap.* 1. 16. *quæst.* 2. *& in cap. Perlectis* 25. *distinct.* per quæ jura Innocen. *in cap. Cum ab Ecclesiarum num.* 4. *infra eodem*, dicit Episcopos habere ordinariam jurisdictionem
35 a Canone, Præterea quamvis text. dicat, *liberam potestatem*, subdit tamen, *secundum quod Canones censent*; ex quibus verbis Anton. de Butr. *num.* 3. & Abb *n.* 4. notant concessionem libere potestatis restrictam censeri ad limites juris, *cap.* 1. *& cap. Ne innitaris sup. de constit.*

36 Tertio, idem constat ex *cap. Sacrosancta* 22. *distinct.* ubi Anacletus: *Hæc vero*, inquit, *Apostolica Sedes cardo, & caput omnium Ecclesiarum a Domino, & non ab alio est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic hujus Sanctæ Sedis authoritate omnes Ecclesiæ Domino disponente reguntur*. Si reguntur per auctoritatem Romanæ Ecclesiæ; ergo ab ipsa immediate habent jurisdictionem.

37 Quarto, *omnes sive Patriarchii cujuslibet apices, sive Metropoleon primatus, aut Episcoporum Cathedras instituit Romana Ecclesia*. Quæ sunt verba Nicolai II. relata in *capit. Omnes* 22. *distinct.* Idemque habetur in decretali epistola, quam ad Archiepiscopum Cantuariensem scripsit Eugenius IV. dum præsideret in Concilio Florentino, quæ incipit, *Non mediocri in §. Quod vero hæc dignitas*, Sed & Vigilius Papa in decretis suis scribens Episcopo Eleutherio: *Nulli*, inquit, *vel tenuiter scienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod Ecclesia Romana fundamentum sit, & forma Ecclesiarum, a qua omnes Ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat*. Et Innocentius I. ad Decentium Episcopum, *Manifestum esse ait omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes*. Quod refertur in *cap. Quis*
38 *nesciat* 11. *dist.* Si igitur omnes Ecclesias instituit, & fundavit Ecclesia Romana; consequenter ab ipsa in omnes Ecclesiæ Prælatos jurisdictio derivavit, cum fundamentum sit principium, & origo totius ædificii, *Cum Paulus* 1. *quæst.* 1. Unde Turrecrem. *in dict. cap. Omnes dist.* 22. *num.* 3. *vers. Quinto*, *Nullus*, inquit, *credentium dubitare debet, quin potestas jurisdictionis omnium Prælatorum non modo quoad executionem, sive usus amplitudinem, ut quidam fingere voluerunt, sed etiam quantum ad substantiam potestatis dependeat a Romana Ecclesia, a qua etiam omnes principum sumpsisse dicuntur*.

Quinto, secundum Alexand. de Ales, Albertum Magnum S. Thomam, S. Bonaventuram, & Turrecrem. inferius citandos sub, *num.* 50. probatur eadem sententia, quia in omni Principatu potestas jurisdictionis derivatur ad quamcunque personam illius Principatus ab ipso Principe. Unde Beatus Dionysius tam in cælesti Hierarchia, quam in Ecclesiastica docet ab ipso Hierarcha in omnes Hierarchiæ personas irradiationis lumen profluere. Et ut
39 Bald. inquit *in capit.* 1. §. *Ad hoc num.* 11. *de pac. juram. firman. jurisdictiones principaliter sunt apud Principem tanquam apud fontem, a quo fluunt., & refluunt sicut flumina ad mare*; adeout secundum eum in *dict.* §. *Ad hoc num.* 2. nec minima jurisdictio possit conferri, nisi auctoritate Principis mediata, vel immediata, allegat notata in *leg. Et quia, ff. De jurisd. omnia judic. in leg. Privatorum*, *C. eod. tit.* & per Innoc. *in cap. Cum ab Ecclesiarum inf. eod.* Sed Papa est Princeps, sive Monarcha Principatus Ecclesiæ, *cap. Nolite* 11. *dist.* & dixi latissime in *cap. Significasti sup. de elect.* Ergo potestas jurisdictionis omnium Prælatorum Ecclesiæ derivatur a Papa.

Sexto, in unoquoque Ordine ab eo, in quo residet plenitudo virtutis, pendet, & profluit virtus sequentium illo Ordine, secundum Aristotelem 2. *Metaphysic.* sed Romanus Pontifex est primus in Ordine Prælatorum Ecclesiæ, ut in Concilio Constantinopolitano, in quo Patres sic dixisse leguntur: *Veneramur secundum scripturas & canones, & diffinitiones Sanctissimum Romæ Episcopum primum, & maximum omnium Episcoporum*. Et in eo residet plenitudo potestatis, ut in *cap. Cum ex eo, de pœnit. & remiss. & in cap. Quodcunque* 24. *quæst.* 1. Ergo potestas jurisdictionis omnium sequentium Prælatorum pendet, & derivatur ab ipso Romano Pontifice.

Septimo, Ecclesiæ particulares ad Ecclesiam Roma- 40
nam comparantur sicut radii ad Solem, sicut rivuli ad fontem, sicut rami ad radicem, *cap. Loquitur Dominus* 24. *q.* 1. Ergo quidquid habent virtutis, regiminis, aut jurisdictionis, ab Ecclesia Romana habent.

Octavo, omnia membra a capite recipiunt derivatio- 41
nem virtutis, sensus, & motus sui regiminis; nam ut inquit Isidor. relatus a Turrecrem. in *dict. cap. Omnes num.* 3. *vers. Quarto* 22. *distinct.* Ideo datum est capiti hoc nomen, quod sensus omnes, & nervi initium capiant, atque ex eo omnis vigendi causa oriatur. Sed Summus Pontifex est caput omnium Prælatorum, *cap. Non decet* 12. *dist. cap. Ita Dominus* 19. *dist. & cap. Sacrosancta* 22. *dist.* Ergo a Summo Pontifice ceteri Ecclesiæ Prælati potestatis suæ capiunt originem.

Nono, Episcopi omnes recipiunt subditos immediate 42
a Romano Pontifice, ad quem pertinet singulis Episcopis diœceses assignare, Ecclesias, & subditos præfinire, *cap. Omnes* 16. *quæst.* 7. & notatur in *cap Sicut unire*, in gloss. *in ver. Pertineant*, *de translat. Episc.* Sicut fecit Dionysius Papa, ut in *cap. Ecclesius* 13. *quæst.* 1. Ergo ab ipso Romano Pontifice recipiunt immediate jurisdictionem; nam potestas jurisdictionis dicitur relative ad sub- 43
ditum. Relativa autem posita se ponunt, & perempta se perimunt, *leg. final. ff. De acceptilat.* quam ad hoc notat Bald. in Auth. *Si quas ruinas col.* 2. *Cod. de sacros. Eccles.* Unde sicut si non est servus, non est dominus, propter quod secundum Augustinum, *Deus non fuit Dominus quousque non habuit creaturam suam*: ita si non est subditus, non est Prælatus, nec judex qui possit eum judicare, ad Rom. 14. *Tu quis es, qui judicas alienum servum? suo domino stat, aut cadit*. Et declarat Turrecrem. in *cap. Dominus n.* 10. 19. *dist.* Atque ita sine subditis non est jurisdictio, *c. Monachi*, *c. Sic jure*, *c. Si Clericatus*, *& c. seqq.* 16. *q.* 1. quibus patet Monachos, quamvis recipiendo Ordinem recipiant officii potestatem, non tamen recipere jurisdictionem nisi occasione populi, & idem probatur in Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 7. *de cas. reserv.*

Decimo, si potestas jurisdictionalis Episcoporum esset 44
immediate a Christo, non posset auferri ab Ecclesia, ut patet in potestate Sacramentali, seu Ordinis, quæ cum conferatur per consecrationem, est immobilis sicut aliæ consecrationes Ecclesiæ, *c.* 1. *& cap.* 3. *de consecr. Eccles. vel Altar.* & ideo secundum suam essentiam manet in Episcopo quandiu vivit, sive in schisma, sive in hæresim labatur, *c. Quod quidam* 1. *q.* 1. S. Thom. in 2. 2. *q.* 39. *art.* 3. & in Episcopo etiam deposito, & degradato secundum gl. & DD. *in Summa* 9. *q.* 1. & Arch. in *c.* 1. ostenditur, *de consecr. dist.* 4. quia character, super quo fundatur potestas Sacramentalis animæ impressus a Deo, ab homine auferri non potest, ut inquit Silv. *in ver. Degradation.* 9. Sed consequens est falsum, quia potestas jurisdi- 45
ctionalis auferri potest ab Ecclesia, nec immobiliter adhæret, ut patet in Episcopo suspenso, excommunicato, hæretico, vel schismatico, *c. Omnibus*, *c. Ait Cælestinus*, *c. Aperte*, *& §. His Auctoritatibus* 24. *q.* 1. ergo falsum est etiam potestatem jurisdictionalem esse immediate a Christo. Quo argumento S. Th. *loc. cit.* concludit potestatem jurisdictionis in Episcopo esse ex injunctione hominis?

Undecimo, si ex Divina institutione unusquisque eo ipso, quod esset consecratus Episcopus, haberet potestatem jurisdictionis in proprietatem, ut in necessario conjunctam cum potestate Sacramentali, sequeretur ut nullus Episcopus creari, aut reperiri posset sine potestate jurisdictionis. Sed consequens est falsum, quia Episcopi titulares in partibus infidelium, quamvis habeant potestatem Ordinis; tamen executionem, & potestatem jurisdictionis non habent tanquam Clero, & populo carentes, ut *in capit.* 2. *session.* 14. Concilii Tridentini;

tini: ſicut nec Epiſcopi ante expeditas literas Apoſtolicas ſuæ promotionis, conſecrationis, vel confirmationis, ut in Extravag. *Injunctæ de elect.* nec Epiſcopus qui renunciavit Epiſcopatui; Ergo & antecedens.

47 Duodecimo, & ultimo, aliis omiſſis probatur hæc ſententia, quia Apoſtoli non receperunt immediate jurisdictionem a Chriſto, ſed a Petro, *capit. Ita Dominus* 19. *diſtinct.* ubi Leo Papa: *Ita Dominus hujus muneris Sacramentum ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in Beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet*; & docet S. Thom. *in Summæ contra gentiles quæſt.* 77. dicens: *Soli Petro promiſit Dominus, Tibi dabo claves Regno Cælorum, ut oſtenderetur poteſtas clavium per eum ad alios derivandam ad conſervandam Eccleſiæ unitatem*, juxta *capit. Loquitur Dominus* 24. *quæſt.* 1. Idque ſolidiſſimis rationibus, & auctoritatibus comprobat, & ab objectis tuetur Cardinalis Turrecrem. *in dict. cap. Ita Dominus num.* 9. *verſ. Ad tertium, uſq. in fin.* 19. *diſtinct.* & Cardin. Jacobatius *de Concil. lib.*
48 10. *artic.* 7. Et confirmatur, quia ſolus Petrus immediate a Chriſto fuit creatus Epiſcopus per illa verba, *Paſce oves meas:* reliqui vero Apoſtoli facti fuerunt Epiſcopi non a Chriſto immediate, ſed ab ipſo Petro, ut colligitur ex *capit. Porro* 66. *diſtinct.* ubi hoc late probat Turrecrem. & ex *capit. In novo* 21 *diſtinct.* ubi dicitur: Ab ipſo Petro Sacerdotalis, (id eſt, Epiſcopalis) cœpit Ordo, & ibi ſimiliter hoc ipſum docet Turrecrem. Præpoſ. *in ſumma* 15. *diſtinct. num.* 27. & noviſſime Cardin. Bellam. *tom.* 1. *controverſ. de Summo Pontifice lib.* 1. *capit.* 23. *verſ. Vigeſima ſecunda eſt.* Et conſequenter Apoſtoli excepto Petro non potuerunt accipere poteſtatem ordinariam jurisdictionis Epiſcoporum immediate a Chriſto, cum nondum eſſent creati Epiſcopi. Jurisdictio enim non poteſt eſſe, niſi in ſubjecto, argum. *capit. Baptizari* 15. *diſtinct.* & *leg.* 2. *ff. de uſufruct.* cum principaliter cohæreat perſonæ, ut notat Bartol. *in leg. Primo, ff. De jurisdict. omn. judic. circa fin.* & Paulo de Caſtro *conſil.* 203. *Viſo quodam ſalvo conductu num.* 3. *lib.* 1. Ergo longe minus a Chriſto recipiunt immediate jurisdictionem alii Epiſcopi, qui in locum Apoſtolorum ſucceſſerunt, *capit. In novo* 21. *diſtinct.* Concil. Trident. *capit.* 4. *ſeſſ.* 23. *de ſacram. Ordin.* effectus enim quanto eſt remotior a ſua cauſa, tanto eſt debilior, ut inquit S. Thom. in 1. 2. *quæſt.* 66. *artic.* 1. & *in* 3. *ſent.*
49 *diſtinct.* 1. *quæſt.* 1. *artic.* 4. Unde Epiſcopos non accipere poteſtatem jurisdictionis a Chriſto immediate, ſed a Romano Pontifice docent Alexand. de Ales, Albertus Magnus, S. Thomas, & Sanctus Bonaventura relati a Cardin. Turrecrem. *in capit. Omnes* 22. *diſtinct.* ubi late hanc ſententiam tuetur: & latius *in ſumma de Eccleſ. lib.* 2. *capit.* 54. & pro eadem ſententia Henriq. *in ſumma lib.* 6. *capit.* 5. *in commen. litera A*, citat S. Thomam *in* 4. *contra gentes capit.* 76. & *in* 2. 2. *quæſt.* 1. *artic.* 10. Silveſt. *in ver. Indulgentia, verſ. Quinto quæritur num.* 9. & *ſeqq.* Cajetan. *de Poteſt. Papæ capit.* 2. 19. & 27. & Victor. *in relect.* 1. *de poteſt. Eccleſ. quæſt.* 1. ſubdens illam tribui S. Bonavent. *in* 4. *diſtin.* 25. *artic.* 1. *quæſt.* 2. Durand. *diſtinct.* 24. *quæſt.* 5. & Major. *quæſt.* 3. Eandem ſententiam amplectitur Dominicus a Soto in 4. *diſt.* 20. q. 1. *art.* 2. Franciſcus Vargas *in libello de hac ipſa quæſtione*, Herveus *in lib. de poteſtate Papæ*, Gabr. *in Canonem Miſſæ lect.* 3. quos citat Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *controverſ. de Summo Pontifice lib.* 1. dicens hanc videri ſententiam veterum ſcholaſticorum, & veriſſimam eſſe, eamque pluribus confirmat in *cap.* 24. Item docet ex Canoniſtis Innoc. in *c. Cum ab Eccleſiarum n.* 4. *infra eod.* dum firmat, Epiſcopos habere ordinariam jurisdictionem a Canone, Anton. de Butr. *ibidem n.* 18. *verſ. Canon. dat jurisdictionem Epiſcopo*, Card. *n.* 3. *in* 4 *q. ver. Item Canon*, Joan. de Imola *n.* 7. *verſ. Et eodem modo ſi Papa perficiant aliquem alicui civitati*, Bellam. *num.* 15. *verſ. Sic etiam dicit*: & idem Innoc. *in cap. Cum ex eo n.* 1. *infra de pœnit. & remiſſ.* ubi reddens rationem cur Papa poſſit reſtringere poteſtatem Epiſcoporum in concedendis indulgentiis, diſertis verbis inquit: *Quia Prælati minores omnes habent hanc poteſtatem a Papa, & ipſe a ſolo Deo, cap. Quanquam* 21. *diſt. cap.* 1. 22. *diſt.* & concordat ibi Joan. Andr. *n.* 13.

50 Non obſtat quod legitur Act. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo Spiritus ſanctus vos poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, c. Suggeſtum* 7. *q.* 1. Concil. Trident. *c.* 1. *ſeſſ.* 6. Nam ptimo reſpondetur hoc debere intelligi mediante jurisdictione illis tribuenda, & determinanda a Romano Pontifice. Quod evidenter probatur; nam aut verbum illud, *Eccleſiam*, volumus intelligere de Eccleſia univerſali reſpectu ſingulorum Epiſcoporum, itaut quilibet Epiſcopus ſit poſitus a Spiritu ſancto ad regendam Eccleſiam univerſalem. Et hoc eſt erroneum, quia hæc 51
poteſtas data eſt ſoli Petro Apoſtolorum Principi, & Romanis Pontificibus illius ſucceſſoribus, *capit. Quamvis* 21. *diſtinct. capit. Omnes, & capit. Sacroſancta* 22. *diſt. capit. Decreto, & capit. ſeqq,* 2. *quæſt.* 6. *capit. Nemini* 17. *quæſt.* 4. & diffinitum eſt in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. *poſt ſeſſ.* 25. *tit.* 8. *Conc. pag.* 854. Lutetiæ Pariſiorum; alioquin tot eſſent Papæ, quot Epiſcopi contra unitatem Eccleſiæ, & Catholicam veritatem, *capit. Loquitur* 24. *quæſt.* 1. Extravag. *Unam Sanctam, de major. & obed. cum concord.* Aut volumus intelligere prædictam authoritatem de ſingularibus Eccleſiis, itaut quilibet Epiſcopus poſitus a Spiritu ſancto ad regendam ſuam Eccle- 52
ſiam particularem; & ita concurrant omnes collective ad regimen univerſalis Eccleſiæ: & hoc ſimiliter eſt falſum, quia Chriſtus populos Apoſtolis non diviſit, multo minus Epiſcopis illorum ſucceſſoribus, ſed dixit omnibus, & ſingulis: *Docete omnes gentes*, Marc. ult. *& prædicate Evangelium omni creaturæ*, Matth. ult. *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in cælo*, Matth. 18. *& quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, Joan. 20. Ergo non eſt noſtrum fingere hanc limitationem, & diviſionem jurisdictionis fuiſſe factam immediate a Chriſto, cum ex Evangelio haberi non poſſit; nulla enim limitatio, aut quoad ſubditos, aut quoad cauſas ibi legitur, ut Turrecrem. in *cap. Ita Dominus nu.* 10. *verſ. Tertio ſic* 19. *diſt.* Supereſt ergo, ut Apoſtolis, & aliis Epi- 53
ſcopis Eccleſiæ, & ſubditis, & conſequenter jurisdictio præfinita fuerit immediate primum a Petro, & deinde a Summis Pontificibus ejus ſucceſſoribus. Atque ita Epiſcopi conſtituti ſunt a Spiritu ſancto ad regimen Eccleſiæ mediante jurisdictione, quæ ſingulis tribuitur, & præfinitur ab Eccl. R. quia ſecundum Turrecrem. *ubi ſup.* Collatio poteſtatis ſive ſit antiqua, ſive nova, debet eſſe certa quantum ad caſus, & quantum ad territorium; alioquin habens talem poteſtatem neſcirer quid agere deberet, aut in quem, ſive ſuper quo, aut quatenus ſua authoritas ſe extenderet; & illius poteſtas eſſet vaga, & incerta, quod eſt inconveniens. Unde jurisdictio ſemper reſtringitur ad ſubditos, *c. A nobis, il primo ſent. excomm. c.* 3. *do Parch. c. Ut animarum, de conſtit. lib.* 6. Item jurisdictio ordinaria, & univerſalis cohæret territorio, & illius finibus circumſcribitur, & terminatur, *l. fin.* & ibi Bart. *n.* 9. *Cod. ubi & apud eum quem*, & de communi opinione teſtatur Caſtill. *conſ.* 4. *Illuſtriſſime Princeps n.* 19. & conſiſtit, ſicut ſervitus in gleba, & ſicut ſigillum in cera, ut cum Baldo loquar *conſ.* 322. *Punctus quæſtionis n.* 2. *lib.* 4. vel certe, ut idem ait *in tit. de pac. juram. firm.* §. *Ad hoc verſ. Imaginetis*, jurisdictio eſt ſupra territorium, prout nebula ſupra paludem, & ſic ſe extendit jurisdictio per modum menſuræ territorii, ſicut nebula per modum menſuræ paludis; & de jurisdictione Epiſcoporum, quæ reſtringitur ad diœceſim, & ad ſubditos ſunt jura aperta in *cap. Epiſcopi cum duob. cap. ſeqq.* 9. *q.* 2. *in cap. Placuit, & ſeqq.* 7. *q.* 1. & in Clem. 1. *de for. comp. cum multis ſimil.*

Et eodem modo diluitur objectum ex auctoritate Bernardi ad Eugenium III. dicentis: Non ſolum poteſtatem Papalem, ſed etiam aliorum inferiorum Prælatorum poteſtates a Chriſto eſſe: Stant enim ſimul, ut poteſtas Prælatorum Eccleſiæ ſit a Chriſto, & tamen mediante Rom. Pont. ejus Vicario, & ita hunc locum Bernardi exponit idem Turrecr. in *dict. cap. Omnes num.* 3. *verſ. ad ſecundum* 20. *diſt.* Deinde reſpondetur ex prælegatis authoritatibus deſumptis ex ſacris literis ad ſummum inferri poſſe, ut Apoſtoli acceperint jurisdictionem immediate a Chriſto, quod etiamſi verum eſſet, non tamen inde ſequeretur, ut idem procederet in aliis Epiſcopis: quia non eſt bona conſequentia, Apoſtoli, & Diſcipuli Chriſti habuerunt ab ipſo immediate poteſtatem jurisdictionis; ergo & nunc Prælati Eccleſiæ poteſtatem jurisdictionis recipiunt a Chriſto immediate, ut fuſe oſtendit Turrecr. loco proxime citato, & ſequitur Præpoſ. *n.* 1. *verſ. Et licet aliquo loco dicatur.*

Ex concluſione ut ſupra firmata deducitur falſitas propoſitæ aſſertionis, quod Epiſcopi circumſcriptis reſervationibus Apoſtolicis poſſint in ſuis diœceſibus quidquid poteſt

Papa in Ecclesia universali; nam si potestatem jurisdictionis recipiunt Episcopi immediate a Papa, ut probatum est supra, necessario hinc sequitur, ut illam partem duntaxat habeant jurisdictionis, ad quam secundum Canonicas sanctiones sunt vocari ab Ec. R. nam potestatis plenitudinem Sedes Apostolica illis non impertivit *in dict. cap. Decreto*, & *cap. seqq. quæst.* 6. & quamvis jurisdictio ab eadem Sede fuerit cuique Episcopo in sua diœcesi generaliter demandata juxta text. hic tamen in hac concessione non veniunt multa, non quia Rom. Pont. de illis fecerint speciales reservationes; sed quia in generalitate hujusmodi non includuntur, quæ speciali indigent commissione, ut *cap. Quod translationem sup. de off. leg. ca.* 2. *de off. Vicar. lib.* 6. *cap. Qui ad agendum*, *de procur. eod. lib. & leg.* 1. *in princ. ff. de off. ejus cui mand. est jurisdictio.* Et est simile; nam licet Paterfamilias liberam concedat filio administrationem, non tamen filius potest alienare, *leg. Si pater*, *ff. de his*, *quæ in fraud. credit. & leg. Contra juris*, *ff. de pact.* Item in generali concessione non veniunt ea, quæ verisimiliter quis non esset specialiter concessurus, *cap. In generali de reg. jur. lib.* 6. *cap. ult. de off. Vicar. eod. lib. l. Obligatione generali*, *ff. De pignor. leg. Qui peculii*, *ff. De ptcul.* Item majora non committuntur sine speciali mandato, *l. Pomponius*, *& leg. Mandato*, *ff. de procur.* & propterea per plura potest Romanus Pontifex in universali Ecclesia,
55 quæ non possunt Episcopi in suis diœcesibus etiam seclusis reservationibus Apostolicis; nam ut omittamus ea quæ sunt fidei, quæ ad ipsum tantum spectat determinare, *c. Hæc est fides*, *cap. Est aliud*, *cap. Quoties*, *& per tot.* 24. *quæst.* 1. *cap. Majores de bapt.* & docet sanctus Thomas in 2. 2. *quæst. art.* 10. Pro Petro enim Dominus rogavit, ut non deficeret fides ejus, ut *in d. cap. Majores in princ.* Episcopi autem, quamvis possint causas fidei ventilare, non tamen possunt diffinire, ut per glossam primam, & secundam *in dict. cap. Quoties*, generaliter majores omnes
56 Ecclesiæ causæ ad Summum Pontificem referuntur, non ex vi reservationis Apostolicæ, sed ex divina institutione, ut constat ex *cap. Dudum* 3. *quæst.* 6. ibi Domino instituente ad Romanam Ecclesiam quasi ad matrem, atque apicem omnes majores Ecclesiæ causæ, & judicia Episcoporum recurrant: & in *cap.* 1. *supr. de translat. Episcop.* ubi dicitur ex illo generali privilegio, quod Beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus indulsit, Canonica
57 postmodum emanasse instituta, continentia majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam perferendas, & idcirco canonizatio Sanctorum pertinet tantummodo ad cognitionem, & determinationem Ecclesiæ Romanæ, *cap.* 1. *& 2. de reliq. & vener. Sanctorum*, idque non ex vi Apostolicæ reservationis, sed ob rationes quas adducit gloss. in *capit. unico in ver. Sedis Apostolicæ eod. tit. lib.* 6. quarum prima est, quia hæc causa est de majoribus. Secunda, quia miracula attribuuntur fidei; & ideo causa fidei est. Tertia, quia dubia Scripturæ pertinent ad declarationem Summi Pontificis; multo fortius dubia sanctitatis. Quarta, ne propter multorum Episcoporum simplicitatem populum decipi continuat. Quinta, ne in infinitum contingat Sanctum multiplicari, & sic devotionem refrigescere, & Sanctitatem vilescere, quibus adde rationes Turrecrem. *in cap.* 1. *num.* 21. *vers. Ad quintum*, *de consecrat. distinct.* 3. similiter translatio, depositio, & cessio Episcoporum, per quas conjugium spirituale dissolvitur, non tam Constitutione Canonica, quam institutione Divina pertinent ad solum Papam, ut legitur *in capit. Inter corporalia eod. titul.* Nec apparet in majoribus causis ullam potestatem fuisse Episcopis attributam ab Ecclesia Romana; & ideo hanc potestatem sibi vendicare
58 non possunt, *capit. Huic* 17. *distinct.* Item solus Papa dispensare potest ex magna causa, ut Monachus habeat proprium, secundum Innocent. in *capit. Cum ad Monasterium*, *de statu Monach.* cujus opinionem communiter recipiunt Theologi, & Canonistæ. Item ut Monachus matrimonium contrahat, licet in sacris sit constitutus, ut notat Joann. Andr. *in capit. Semel Deo*, *de regul. jur. lib.* 6. *in Mercur. & in dict. capit. Cum ad Monasterium in fin.*
59 & plene Decian. *consil.* 108. *In præsenti consultatione per tot.* idque ex plenitudine suæ potestatis, quo potest etiam committere simplici Sacerdoti ut conferat chrisma, ut est diffinitum in Concilio Florentino *in decreto fidei Eugenii IV.* §. *Secundum Sacramentum*, & dixi plenius *in capit. unic.* §. *Per frontis chrismationem sup. de sacr. Unct.* & delegare mero laico causas criminales Clericorum, secundum communem opinionem, de qua testatur Clar. *in* §. *final. quæst.* 41. *num.* 6. *vers. Sed. quid dicendum*: & facultatem excommunicandi, ut per gloss. in extravag *Suscepti Joannis XXII. in ver. vel personis*, *de elect.* cum tamen Episcopus hujusmodi causas non solum delegare ne- 60
queat soli laico, sed nec laico, & Clerico simul, imo nec Clerico conjugato, ut per Clar. *dict. quæst.* 41. *num.* 5. *& num.* 7. *vers. Sed an poterit*, ubi de communi. Similiter solus Papa dispensat super matrimonio rato non consummato, secundum gloss. Vincentii in *capit. Ex publico*, *convers. conjug.* & Bellam. *consil.* 28. *In facto col.* 2. *ante med. vers. Quarto quia*, ubi testatur de magis commu- 61
ni opinione. At Episcopis certum est hanc facultatem non competere, quia non reperitur illis concessa per sacros Canones, ut fatentur omnes. Quinimo plerique ex antiquis Theologis, nec Summo Pontifici eam concedunt, licet in hoc prævaluerit sententia Canonistarum, quia Sedes Apostolica multoties dispensavit, ut referunt Cajet. *in opusc. tit.* 1. *tractat.* 28. *de matrimon. quæst. unic.* & Navarr. *in Manual. capit.* 22. *num.* 2. Et ego ipse memini in Sacr. Congregat. Concil. cui prima vice interfui, ut Secretarius anno 1613. die 20. Aprilis resolutum fuisse concedendam esse dispensationem super matrimonio contracto, & non consummato inter Julium Cæsarem Stellam, & Gineuram Roverellam, prout postea audita Sacræ Congregationis sententia Sanctissimus dispensavit. Et eodem modo dispensat Papa in aliquibus gradibus pro- 62
hibitis in *Levitico* 18. & est de fide, ut patet in Concil. Trident. *sess.* 24. *de sacrament. matrimon. canone* 3. ex facto respondit plenissime Anchar. *consil.* 373. *Revocatur in dubium per tot.* ubi *num.* 5. dicit Papam hoc posse ratione plenitudinis potestatis, quia ipse est successor Petri, & Vicarius Jesu Christi, vicem non puri hominis, sed veri Dei gerens in terris, ut in *capit. Inter corporalia*, *de translat. & capit. Pro humani*, *de homicid. lib.* 6. unde omnia regit, ordinat, & disponit, prout sibi placet, *capit. Cuncta per mundum*, *& capit. Per principalem* 9. *quæst.* 3. & generaliter, dummodo non facit contra fidem, potest omnia; nec quisquam potest ei dicere, Cur ita facis? *capit. In memoriam* 19. *distinct.* §. *Ex persona alias*, *capit. Quamvis de pœnit. distinct.* 3. & notat Speculat. *tit. de leg.* §. *Nunc ostendendum*, *vers.* 89. Hæc Petr. de Anchar. nec ullibi appareat hanc potestatem fuisse Episcopis communicatam a Summo Pontifice. Amplius solus Papa potest 63
inducere impedimenta matrimonium dirimentia, & inhabilitare ad contrahendum, ut in Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. matrim. capit.* 1. Doctores *in capit. final. de sponsa duor.* Anchar. *consil.* 239. *Parum dubitationis numer.* 1. *vers. Circa contracta dirimenda*, *& consil.* 409. *Viso diligenter inspecto num.* 3. *vers. Sed in oppositum*, quod similiter hodie est de fide, ut in *canone* 4. *ejusd. sess. de sacram. matrim.* Episcopi autem id non possunt, non quia casus sit reservatus, ut putant Victoria *relect. de matrimon.* 1. *par.* 2. *partis ad fin.* Ledesm. 2. *par. quæst.* 56. *artic.* 3. *dub.* 1. *conclus.* 2. *ad med.* & Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *disput.* 1. *num.* 9. nullibi enim constat de hac reservatione, ut idem Sanch. fatetur, licet male opinetur hunc casum esse reservatum de consuetudine; sed hoc provenit, quia ut inquit Anch. *d. consil.* 239. *num* 1. Christiani conjuncti in gradibus prohibitis non dicuntur conjuncti a Deo, sed contra Deum, quia contra ejus Vicarium, & hoc facit non homo, sed Deus, vel ejus Vicarius, cui suam potestatem dedit. Unde Butr. in *c. Tua fraternitas num.* 5. *de sponsa duor.* simpliciter dicit jus posse introducere novam causam perpetuam prohibitionis matrimonii, sed inferiorem a Papa hoc non posse, & sequuntur in *cap. penult. de despon. impub.* Abb. *in fin.* & Alexand. de Nævo *n.* 21. Quod fusius explicat Covarr. *in* 4. *Decret.* 2. *p. c.* 6. §. 10. *nu.* 16. post Paludan. *in* 4. *sentent. dist.* 26. *qu.* 4. *art.* 3. reddentes rationem, qnia solus Papa potest subtrahere materiam Sacramenti inhabilitando homines ad contrahendum in certis casibus, eodem modo solus Papa dispensat contra Apostolum, ut in bigamia, *c. Lector.* 34. *dist. c. Nisi cum* 64
pridem, §. *Personæ vero*, & ibi Innocen. Hostien. Joann. Andr. Butr. & ceteri notant *supra de renunciat.* Anchar. *cons.* 124. *Circa bigamus*, Ægid Bellam. *cons.* 28. *In facto*, *vers. Quarto*, ubi de communi; nam licet Apostolus ostendat Papæ quid facere debeat, non tamen ostendit quid facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam. Quæ sunt verba 65
Baldi *in d. c. Nisi cum pridem n.* 14. atque ita id facit Summus

mus pontifex ex plenitudine ſuæ poteſtatis: Epiſcopi autem licet habeant clavim in ſua diœceſi, eam tamen non habent cum plenitudine, ut conſtat ex dictis in primo
66 argumento *n.* 31. & mox dicetur. Idem patet indulgentiis; nam ut docet S. Th. *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 1. *art.* 4. *q.* 3. *Papa habet plenitudinem pontificalis poteſtatis quaſi Rex in Regno, ſed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis, quaſi judices ſingulis civitatibus præpoſiti: propter quod etiam eos ſolos in ſuis literis fratres vocat; reliquos autem vocat filios; & ideo poteſtas faciendi indulgentias plene reſidet in Papa, quia poteſt facere quod vult, cauſa tamen exiſtente legitima; ſed in Epiſcopis eſt taxata ſecundum ordinationem Papæ; & ideo poſſunt dare ſecundum quod eis taxatum eſt, & non amplius.* Hæc S. Thomas, cujus mentem explicans Silveſt. *in ver. Indulgentia num.* 11. dicit ſolum Papam concedere poſſe indulgentiam plenarie in toto orbe, quia ſolus aſſumptus eſt in plenitudinem poteſtatis, *cap. Cum ex eo, de pœnit. & remiſſ. & c. Quodcunque* 24. *q.* 1. Epiſcopum vero eo ipſo, quod eſt Epiſcopus ex commiſſione generali Papæ poſſe indulgentias concedere particulariter in ordine ad ſubditos ſuos.
67 Inſuper ſolus Papa poteſt in alium uſum commutare pias diſpoſitiones, Concilium Tridentinum *cap.* 6. *ſeſſ.* 22. Epiſcopi autem non poſſunt, non quia caſus ſit reſervatus, ſed quia ſola authoritas Sedis Apoſtolicæ in his ſalva eſſe intelligitur, juxta text. in Clem. *Quia contingit*, & ibi notat gloſſ. *in ver. Sedis Apoſtolicæ*, & Abb. *num.*
68 3. *ver. Solus Papa, de relig. domib.* & hæc etiam eſt ratio cur diſpenſet in juramento, *c.* 2. 15. *q.* 6. quia ſcilicet in eo authoritas Papæ intelligitur excepta, *c. Venientes de jurejur.* Petrus de Anch. *d. conſ.* 239. *n.* 4. Quia itidem ratione derogat pactis, concordiis, & privilegiis in limine fundationis, ut in *c. Significatum*, & ibi dixi *n.* 13. *& ſeqq. de præben.* & in Concilio Tridentino *cap.*
69 *ult. ſeſſ.* 25. *de regular. & c.* 6. *ſeſſ.* 25. *de reform.* Item poteſt ipſe ſolus non autem Epiſcopus rem uni Eccleſiæ auferre, & dare alteri, *c. Conqueſtus*, *c. Nec vero*, *& cap. per principalem* 9. *q.* 3. gloſs. *in c.* 1. *in v. Injuſtitiam* 22. *diſt.* Paul. de Caſtr. *conſ.* 415. *In facto præſenti n.* 4. *v. Præterea*, *& conſ.* 228. *Primum dubium col.* 2. *ver. Nam aut quæritur lib.* 1. Ratio, eſt, quia, ut inquit Laudun. in dicta Clem. *Quia contingit*, & poſt eum Cardin. *ibi n.* 4 Papa eſt gubernator inſolidum univerſalis Eccleſiæ, cujus caput eſt Eccleſia Romana; & ideo ejus eſt tanquam capitis ad membra ſingula alimenta transfundere, *cap. Cuncta per mundum* 9. *quæſt.* 3. *& dict. cap. Per principalem.*
70 Ulterius ſolus Papa poteſt approbare, & confirmare novum Ordinem, ſeu religionem, *cap. unic. de voto lib.* 6. *cap. unico*, & ibi Franc. *n.* 1. *in* 3. *notab. de relig. domib. eod. lib. c. fin. eod. tit. in antiquis.* Item ſolus creare poteſt dignitates omnino novas, & uſitatas: Epiſcopi autem id non poſſunt, ut tenet Compoſtell. in *c. Cum acceſſiſſent*, *de conſtitut.* gloſs. Archid. Turrecr. Bellam. & Præpoſ. *in c.* 1. 22. *diſt.* quorum ſententiam ſecuta eſt ſacra Congregatio Concilii. Sæpius enim declarat poſſe Epiſcopum de conſenſu Capituli in Cathedrali Eccleſia erigere novam dignitatem; dummodo ſit ex iis, quæ uſitatæ ſunt, & ſacris Canonibus cognitæ. Quod ſimiliter non provenit ex vi reſervationis Apoſtolicæ, ſed quia ſola Romana Eccleſia a principio inſtituit dignitates, id eſt, ordinavit quæ dignitates eſſent in Eccleſia, ut *in d. cap.* 1. *& in c. Perlectis* 25. *diſt.* Et ideo poteſt quidem Epiſcopus cum ſuo Capitulo novam dignitatem puta Sacriſtam, quæ non erat in Eccleſia ſua, ibidem inſtituere; Cardinalatum autem non poteſt ſine auctoritate Romanæ Sedis, cum non ſit per Romanam Eccleſiam ordinatum, ut Cardinalatus ſit dignitas in Eccleſiis Cathedralibus, ſed ſolum in Romana Eccleſia, ut formaliter dicunt Compoſtell. & Archid. *ubi ſupra*, & ſequuntur alli prælegati.

Alia complura his ſimilia addi poſſent, quæ longum eſſet recenſere, de quibus per gloſs. & DD. *in cap Sicut unire*, *de exceſſ. Prælat. in c.* 1. *de translat. Epiſc. in cap. Propoſuit*, *de conceſſ. præben. in c. Quod translationem*, *de off. Legati*, *& in cap. Sunt quinam* 25. *q.* 1. de quibus per Anchar. *d. conſil.* 383. *n.* 4. & latius per Hoſt. *in Summ. de offic. Leg.* §. *Illud quidem nota*, & Speculat. *in tit. de Legatis* §. *Nunc oſtendendum*; nam ex prædictis ſatis ſuperque conſtat non eſſe tutum affirmare Epiſcopum poſſe in ſua diœceſi ſemotis reſervationibus Apoſtolicis, quidquid poteſt Papa in univerſo orbe. Et ita hanc propoſitionem non eſſe veram, poſt Vincentium, Hoſtienſem, & alios tenet Petr. de Anchar. *in d. c. Sicut unire in* 1. *notab.* & ibi dixi *n.* 2. & contrarium clare colligitur etiam ex *c. Dilectus de temp. ordin.* ubi improbatur diſpenſatio Archiepiſcopi, non quia ſit prohibita, ſed quia non reperitur illi conceſſa a Canone; ergo etiam eſſuſa prohibitione, vel reſervatione, non poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi quod poteſt Summus Pontifex in univerſali Eccleſia.

Fatemur tamen Ordinem Epiſcoporum in univerſum 71
eſſe de jure Divino, juxta text. in *c. In novo* 21. *diſt.* & ſententiam Turrecrem. *in Summa lib.* 5. *cap.* 54. Cajetan. *tom.* 1. *tract.* 1. *de poteſtat. Papæ cap.* 19. S. Bonavent. Albert. Magn. Ricard. Durand. & aliorum in 4. *diſt.* 19. & præcipuum in Eccleſiaſtica hierarchia divina ordinatione inſtituta, ut in Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *de ſacrdm. Ordin. c.* 4. *& can.* 6.

In gloſs. *publicum convocent auxilium*, nota Epiſcopos 72
ubi opus fuerit non ſolum poſſe invocare auxilium brachii ſecularis, ut in textu, *& in c. Principes* 23. *q.* 5. *& c. Cum ad verum* 96. *diſt.* utraque enim poteſtas per alteram adjuvatur, ut ibi dicitur, *& in c. Quoniam infr eod.* ſed etiam poſſe ſecularem poteſtatem ad hoc compellere, ut *in c.* 2. *de malefic.* Idem tenet Innoc. *hic. n.* 1. *in v. Præjudicandum*, dicens eſſe diverſitatem inter poteſtatem Eccleſiaſticam, & ſecularem, quia Prælatus exequi non cogitur per ſecularem poteſtatem, ſed ſecularis bene cogitur per ſuum Prælatum, arg. *c. Ad reprimendam inf. eod.* & ſequuntur alii. Adde Conc. Trid. *in c.* 5. *ſeſſ.* 25. *de regular.* ibi, *Quod auxilium, ut præbeatur, omnes Chriſtianos Principes hortatur Sancta Synodus, & ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda omnibus magiſtratibus ſecularibus injungit.* Et adverte, quia etſi Concilium quoad Principes utatur verbis hortatoriis, tamen cum materia ſit neceſſitativa, ut in *d. c. Principes*, hoc dicitur conſilium reverentiæ, cui eſt parendum, ut *in c. Ad aures*, juncta gloſs. *in v. Conſilio ſupra de ætat. & qualit.* & ſcripſi plenius *in c.* 1. *n.* 44. *de Conſtit.*

DE OFFICIO ORDINARII.

Alexander III. Florentino Epiſcopo.

CAPUT III.

CUm ab Eccleſiarum Prælatis Eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos promulgatur, rata debet & firma conſiſtere, & uſque ad condignam ſatisfactionem inviolabiliter obſervari: Quapropter mandamus, quatenus ſi quando Plebanus ſancti P. in Clericos vel laicos parochianos ſuos interdi ci vel excommunicationis ſententia rationabiliter tulerit, ipſam facias inviolabiliter obſervari, & eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque ejuſdem Plebani conſcientia non relaxes.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *ORdinarius Episcopo subiectus si in sibi subditum justam sententiam ferat, Episcopus eam servari faciat, & sine satisfactione non relaxet.*
2 *Prælati Ecclesiarum dicuntur non tantum Episcopi, sed etiam inferiores ordinariam jurisdictionem habentes.*
3 *Ordinariam jurisdictionem qui habere dicantur.*
4 *Plebanus an sit Prælatus, & Ordinarius Parochianorum suorum.*
5 *Prælati proprie dicuntur illi tantum, qui habent jurisdictionem fori contentiosi.*
6 *Sed large dicuntur Prælati etiam Presbyteri Parochiales.*
7 *Sententiæ Ecclesiasticæ appellatione venit excommunicatio, suspensio, & interdictum.*
8 *Exequi debent Episcopi sententias justas Prælatorum sibi subjectorum.*
9 *Executor potest admittere exceptiones sententias infrigentes, & de eis cognoscere.*
10 *Exequi possunt minores judices sententias suas verbaliter, non autem realiter.*
11 *Absolvere potest Episcopus ab excommunicatione lata ab Ordinario sibi subjecto si injusta sit, alias secus.*
12 *Ordinarius inferior an subsit Episcopo diœcesano.*
13 *Prati oppidum an sit nullus diœcesis, an vero in diœcesi Pistoriensi, & n. seqq. usque in fin.*
14 *Loca nullius diœcesis, aut origine, aut privilegio, aut præscriptione.*
15 *Pratensis Ecclesiæ originalis existentia in diœcesi Pistoriensi.*
16 *Enunciativæ Papæ per modum statuti plene probant situationem in diœcesi.*
17 *Pistoriensis diœcesis fines ex Mappa Geographica.*
18 *Locus probatur esse in diœcesi, si Episcopus ibi tribunal erexerit, & jurisdictionem exercuerit.*
19 *Enunciativæ plures, & antiquissimæ plenæ probant situationem.*
20 *Præsertim si sint aliis adminiculis, & probationibus fulcitæ.*
21 *Locus eximitur a diœcesi per dismembrationem territorii, & concessionem jurisdictionis in Clerum, & Populum, excluso Episcopo.*
22 *Præpositura Pratensis privilegia considerari possunt juxta tria tempora.*
23 *Prati origo.*
24 *Exemptio supponit existentiam in diœcesi.*
25 *Prælatus inferior non acquirit territorium, nisi tam ipse, quam subditi eximantur a jurisdictione Episcopi.*
26 *Enunciativæ partis non probat.*
Licet Papa in ea se fundet, num. 28. vers. Item non obstat.
27 *Enunciativa unica non probat, etiamsi sit supra centum annos, cum ad minus debeant esse duæ.*
28 *Jurisdictio tributa ab limites consuetudinis non competit, nisi probata consuetudine.*
29 *Loca nullius diœcesis præscriptione, & n. 34.*
30 *Præpositus Pratensis, an jurisdictionem quasi Episcopalem præscripserit privative ad Episcopum Pistoriensem, & num. seqq. usque in fin.*
31 *Prælatus inferior potest præscribere jura Episcopalia.*
32 *Præscriptio Episcopi contra inferiorem Prælatum non requirit titulum.*
33 *Præscriptio inferioris nondum completa interrumpitur per actus Episcopi.*
34 *Præscriptio jurisdictionis quasi Episcopalis non constituit inferiorem in proprio territorio, nisi sit privative ad Episcopum.*

CUm ab Ecclesiarum. Si Ordinarius subjectus Episcopo fert in sibi subjectum justam sententiam, Episcopus illam servari faciat, & eam sine satisfactione, & illius conscientia non relaxet. Hoc dicit secundum Joan. Andr. Bald. Butr. Cardin. & alios communiter. Et primo ponit exordium; ex quo secundo infert mandatum; ibi, *quapropter*.

Nota primo ex principio literæ juncta suprascriptione. Prælatos Ecclesiarum appellari non tantum Episcopos, & illorum superiores, sed etiam inferiores jurisdictionem ordinariam habentes, secundum Abb. *hic in 1. not.* Ad idem *capit. 2. infra de judic.* Unde Abbates, Archidiaconi, Archipresbyteri, Decani, & Præpositi dicuntur Prælationem habere in *cap. 1. &* ibi dixi in 4. *notab.* post Host. Jo. And. Bellam. & alios *sup. de ætat. & qual.* Dicuntur autem habere ordinariam qui electi sunt a Collegio, vel Universitate, & qui Collegio, vel Universitati præficiuntur ab eo, qui administrationem habet cum jurisdictione, puta Episcopo, ut hic in gloss. 1. *in fin.* reliqui autem secus, nisi hoc habeant a Principe, vel ex consuetudine, quod latius hic prosequitur Innoc. in *princip.* cum quo Hostien. Joan. And. Butr. Cardin. & alii transeunt. 2 3

Secundo nota ibi, *Plebanus*, juncto principio textus. Plebanum esse Prælatum Ecclesiæ, & habere potestatem ferendi censuras, & ita esse Ordinarium Parochianorum suorum, quod concedunt Innoc. *num. 5.* Hostien. *numer.* 11. Joan. Andr. *num.* 4. Anchar. *in* 3. *notab.* & Imol. *num.* 2. Sed tu adverte, quia iste Plebanus Sancti P. habeat jurisdictionem contentiosam de jure speciali, videlicet ex privilegio, vel præscriptione; & ideo poterat excomunicare, & interdicere, ut bene deducit Abb. *hic num*, 1. *ver. Nam iste Plebanus.* At secus est de jure communi: quia Plebani, & Presbyteri Parochiales, quamvis habeant curam, & jurisdictionem ordinariam fori Pœnitentialis tam in Clericos, quam in laicos habitantes ipsorum Parochiam; tamen nullam habent jurisdictionem fori contentiosi; & ideo potestatem non habent excommunicandi nec in genere, nec in specie, ut firmat Abb. in *cap. Si Sacerdos n.* 10. *sup. eod.* Nec Prælati proprie appellari possunt; nam stricte illi tantum dicuntur Prælati, qui habent jurisdictionem aliquam fori contentiosi ut probatur in *capit. Decernimus*, juncta gloss. *ult. infra de judic. & in cap.* 1. & ibi gloss. 2. *de eo, qui furt. ordin. suscept.* & propterea Prælati a Parochialium Ecclesiarum Rectoribus distinguuntur in Clem. *Dudum*, §. 1. *de sepult.* Licet late sumpto vocabulo etiam Plebani, & alii Presbyteri Parochiales dici possint Prælati hoc respectu, quia præsunt Parochianis suis in foro animæ, & ita intelligas textum in *capit. Tua infra de Cleric. agrotan.* secundum Abb. *hic n.* 1. 4 5 6

Tertio, nota ibi, *Interdicti*, juncto princ. text. appellatione sententiæ Ecclesiasticæ comprehendi sententiam excomunicationis, & interdicti, adde & suspensionis, ut *cap. Quærenti infra de verb. significat.* 7

Quarto, nota ibi, *ipsam facias inviolabiliter observari.* Superiores Prælatos debere Prælatorum sibi subjectorum sententias exequi, si sint rationabiles, ut hic est casus secundum omnes, concordat text. in *l. Properandum*, §. *Sin autem reus*, *Cod. de judic.* & sic superior ubi requiritur ab inferiore, ut exequatur illius sententiam, videtur posse admittere exceptiones eandem sententiam infringentes, & de eis cognoscere, ut hic per Butr. *n.* 4. & Imol. *n.* 3. Hæc tamen exequendi facultas competit Superiori Prælato non privative ad inferiorem, qui sententiam tulit; nam & minores judices tam Ordinarii, quam Delegati a Principe, ac etiam Subdelegati possunt exequi sententias suas ex vi jurisdictionis quam habent, ut in *dict.* §. *Sin autem reus*, & arg. *cap. Significasti*, & *cap. In literis supra de offic. Deleg.* secundum Innoc. *hic n.* 7. & Joan. And. *n.* 3. Intellige verbaliter, scilicet pronunciando exequendum, excommunicando, mulctam indicendo, & similia; & non autem realiter in possessionem mittendo, ut per Innocen. *d. n.* 7. & Auchar. *n.* 2. *in* 2. *oppos.* Speculat. *in tit. de execut. sent.* §. *Nunc dicendum est a quibus circ. princ.* qui tamen nil firmat. Sed tu vide Bart. in *leg. a Divo Pio n.* 14 *ff. De re judic.* 8 9 10

Quinto, nota ex fine textus, Episcopum posse absolvere ab excommunicatione lata per Ordinarium inferiorem sibi subjectum, si eam minus justam esse comperit, ipso tamen vocato, qui sententiam tulit, ut per Butr. *hic numer.* 4. Sed si eam invenerit rationabilem, non debet illum absolvere, sed remittere ad suum excommunicatorem, ut absolvat, ad præscriptum *capitul. Ad reprimendam infra eod.* ut hic in gloss. *final.* & per Abb. *n.* 3. 11

Ultimo, nota Ordinarios inferiores esse subjectos Episcopo 12

scopo diœcesano, eorumque jurisdictionem non esse privatam, sed cumulativam cum ipso, ut hic probatur aperte; nam iste Episcopus Florentinus jubetur exequi sententiam justam Plebani, eamque non relaxare nisi eo vocato, quorum neutrum facere posset, si Plebanus illi subjectus non esset, ad idem *cap.* 1. *infra de eo qui furt. ordinan. susceptor. cum multis similibus*. Hoc tamen intellige, nisi inferior præscripsisset incerta parte diœcesis jurisdictionem ordinariam in exclusionem Episcopi, quod fieri potest, ut eo textus in *cap. Auditis*, & ibi plene scripsi *infra de præscript.* Item hoc intellige, nisi inferior ex privilegio Apostolico haberet territorium separatum cum jurisdictione Episcopali, vel quasi in Clerum, & populum excluso Episcopo; ex hoc enim locus efficeretur nullius diœcesis, ita ut nec esset de diœcesi, nec in diœcesi Episcopi, ut dixerunt Domini de Rota *decis.* 207. *n.* 2. *diverf.* & fusius scripsi in *c. Grave n. infra eod.* & in *c. Nullus n.* 20. *de Paroc.* & dicam infra *n.* 21. Quorum quidem locorum meminit Tridentina Synodus in *cap.* 9. *in princ. sess.* 24. *& aliis in locis*.

13 Hinc infero ad jurisdictionem Præpositi Pratensis, & quæro, An oppidum Prati sit nullius diœcesis, an vero in diœcesi Pistoriensi.

Cum jam dudum penderet in Sacra Congregatione Concilii causa jurisdictionis inter Episcopum Pistoriensem, & Præpositum Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Stephani Terræ Prati, ut hæc controversia quantocius diffiniretur, D. Cardinalis Medices præsens dictæ Ecclesiæ Præpositus, & Episcopus Pistoriensis per supplicem libellum ab utroque subscriptum supplicaverunt fel. recor. Gregorio XV. quatenus eidem Congregationi committeret, & mandaret, ut causam hujusmodi tam in petitorio, quam in possessorio terminaret, ac decideret, & ejus sanctitas per speciale reseriptum annuit illorum petitioni, mandavitque ipsi Congregationi, ut totam hanc causam cognosceret, ac diffiniret, Post hujusmodi autem commissionem partes concordarunt, ut pro causæ expeditione ante omnia proponeretur infrascriptum dubium, videlicet, An Terra Prati sit in diœcesi Pistoriensi in casu, & ad effectum de quo agitur. Ex scripturis autem ab Episcopo exhibitis videtur concludenter probari existentia in diœcesi.

14 Quod ut evidentius appareat observandum est tribus modis posse contingere, ut aliquis locus sit nullius diœcesis, videlicet origine, privilegio, ac præscriptione, ut scripsi latissime in *c. Nullus a n.* 12. *infra de Paroc. origine*, quia in antiqua divisione Provinciarum, & Urbium, in quibus Petrus Apostolorum Princeps Archiepiscopos, & Episcopos constituit, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in *c.* 1. & in *cap. In illis* 80. *dist. & in c.* 1. 99. *dist.* quædam loca remanserunt omnino extra limites cujusque diœcesi, quæ utcunque contermina, seu adjacentia, uni, aut plutibus diœcesibus, vere tamen in nullius finibus fuerunt inclusa. Quorum quidem locorum meminit Joan. Andr. *in addit. ad Speculat. tit. de privil. vers. Et sciendum quod quidam sunt Abbates*, ubi de Abbate Sublacensi, Farfensi, atque aliis pluribus, *& vers. Aliqui vero post Host. in c. Cum contingat n.* 1. *de foro compet.*

15 Et quidem quod pertinet ad originem tantum abest, ut Pratum fuerit ex illis locis, quæ in divisione limitum remanserunt extra limites cujusque diœcesis, ut potius constet apertissime inclusum fuisse in diœcesi Pistoriensi; nam inter alia exhibentur ab Episcopo literæ Apostolicæ, & Consistoriales sex diversorum Pontificum ab anno 1134. videlicet Innocentii II. Cælestini II. Anastasii IV. Urbani III. Innocentii III. & Honorii III. Episcopo Pistorien. directæ, in quibus præscribuntur termini, & Ecclesiæ Pistorien. diœcesis, inter quas primo loco recensetur Plebs S. Stephani in Prato, & deinde adjiciuntur hæc formalia verba: *Ad hæc adjicientes sancimus, ut occasione privilegii, quod Pratenses a nobis se impetrasse confingent, nulla injuria, vel imminutio, & inobedientia matri suæ Pistoriensi Ecclesiæ in aliqua inferatur, nec Pratensis Ecclesia, vel Clerici ipsius loci eodem reseripto contra justitiam, vel dignitatem, aut inobedientiam Ecclesiæ, seu Episcopi Pistoriensis utantur; sed quemadmodum prædecessorum nostrorum, tempore extitit, ita jam dicta Pratensis Ecclesia absque alia diminutione potestatis, aut dignitatis Pistoriensi Ecclesiæ, vel Episcopo ejus in omnibus obediens, & subiecta permaneat, simile in c. ult. infr. de confir. util. vel inutil. & in c. Cum non liceat de præscript.*

Rursus exhibentur literæ in forma Brevis ejusdem Cælestini II. quibus anno 1147. idem Pontifex scripsit Clero, & populo Pratensi his verbis: *Per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus Venerabili Fratri Nostro Pistoriensi Episcopo tanquam proprio Pastori, & animarum vestrarum Episcopo, absque ulla contradictione debitam obedientiam, & reverentiam similiter deferatis,* 16 Quæ quidem literæ Apostolicæ clarissime probant originalem existentiam in diœcesi Pistoriensi, & omnimodam dictæ Præposituræ subjectionem Pistoriensi Episcopo; quia emanarunt principaliter ad describendam diœcesim, & in illis non enunciatur simpliciter, sed authoritate Apostolica statuitur, & disponitur, ut Præpositura, & illius Clerici subsint eidem Episcopo, illumque recognoscant in Pastorem, & proprium Episcopum animarum suarum. Unde ex his resultat plenissima probatio, *capit. Si Papa*, §. 1. ubi omnes notant *de privileg. lib.* 6. Clem. *unic. de probat.* & in his terminis resolvit Rota *dec.* 405. *num.* 1. *& 2. & per totam, & dec.* 432. *n.* 2. *& decis.* 683. *n.* 2. *ad finem par.* 1. *recet.* Cum quibus consonat Mappa antiquissima, seu Planta Geo- 17
graphica compulsata ex Archivio Pistoriensi, ex qua apparet limites dicti Episcopatus ab Oriente esse flumen Bisentii dividens diœcesim Pistoriensem a Florentina; & trans flumen a parte Pistorii sitam esse Terram ipsam Prati, quod ponderat Rota in prælegata *dec.* 405. *n.* 1.

Ac præterea extat in Oppido Prati antiquissimum E- 18
piscopale Palatium, in quo Episcopi tanquam in proprio Tribunali semper ordinariam jurisdictionem exercuerunt, ut patet ex innumeris fere actis productis, & compulsatis ab anno 1424. usque in præsentem diem, & dantur Vicariorum deputationes in eadem Terra Prati factæ non solum ab Episcopo, sed etiam a Capitulo Pistoriensi Sede vacante usque ad annum 1536. quo ex concordia inita inter Episcopum, & Præpositum fuit constitutus communis Vicarius, qui nomine utriusque jus diceret, videlicet pro Episcopo in his, quæ spectant ad jurisdictionem Ordinariam, & pro Præposito in his, quæ pertinent ad illius indultum. Erectio autem Tribunalis, & exercitium jurisdictionis nulli dubium est, quin probent figurationem in diœcesi, per text. in *c. Cum Episcopus, de offic. Ordin. lib.* 6. & docuit Bald. *cons.* 420. *n.* 1. *in fin. vers. Item per exercitium lib.* 1. & alii citati a Mascardo *de probat. concl.* 103. *volum.* 1.

Ac prostremo dantur innumeræ fere enunciativæ antiquissimæ tam in literis Apostolicis, quam in aliis scripturis etiam a Præposito compulsatis, & productis usque ab anno 1246. in quibus Prarum enunciatur Pistoriensis diœcesis: inter quas extat mandatum procuræ Cosmi Primi Magni Ducis Etruriæ anno 1549. ad præsentandum Præpositum coram Episcopo Pistoriensi, vel ejus Vicario cum institutione subsecuta, & effectum sortita; in quo mandato, & institutione similiter Præpositura pluries enunciatur Pistorien. diœcesis, & datur etiam solemnis enunciativa Joan. Cardinalis Medices, qui postea ad Pontificatum evectus est, & Leo X. appellatus. Is enim in instrumento sui personalis accessus ad dictam Præposituram enunciatur Præpositus Collegiatæ Ecclesiæ Prati Pistoriensis diœcesis anno 1492.

Sed novissime exhibitæ sunt centum quinquaginta tres similes enunciativæ, ex registris Apostolicis extractæ a Sixto IV. usque ad Paulum V. inter quas quatuor sunt de ipsamet Præpositura, prima scilicet Innoc. VIII. ad favorem dicti Joan. Cardin. Medices; secunda ejusdem Leonis; tertia Julii III. quæ fuit nova provisio super institutione facta ab Episcopo Pistoriensi ad præsentationem ipsius Cosmi; quarta Gregorii XIII. ad favorem Ferdinandi Cardinalis Medices postea Magni Ducis. Reliquæ enunciationes sunt in collationibus Canonicatuum dictæ Ecclesiæ, seu Beneficiorum in Terra Prati, seu illius Comitatu existentium. Quæ quidem enunciativæ 19
cum sint quamplurimæ, & antiquissimæ, plene probant situationem, ut norant Butr. Aretin. & alii in *cap. Cum causam, de probat.* DD. in *l. Cum aliquis, C. jur. deliber.* & sæpius decidit Rota, ut apud Card. Seraph. *decis.* 438. *n.* 1. *& decis.* 161. *n.* 4. *& in recent. decis.* 261. *num.* 8. *part.* 6. & sæpe alias. Cum præsertim non solum sint 20
fulcitæ tot adminiculis, sed etiam aliis corroboratæ probationibus, Achil. *decis.* 7. *de confess.* Rot. *decis.* 405. *n.*

3. *par.*

3. *part.* 1. & *decis.* 223. *part.* 2. *recent.* Hæc quoad originem.

21 Privilegio autem locus fieri potest nullius diœcesis per separationem, seu dismembrationem a diœcesi, in qua prius existebat, & per concessionem jurisdictionis quasi Episcopalis factam inferiori Prælato in Clerum, & Populum privative ad Episcopum. Per hoc enim inferior constituitur in proprio territorio; & sic extra diœcesim Episcopi, ut resolvit Rot. *dec.* 324. *par.* 1. *rec.* & dictum est supra *n.* 12. Quotiescunque enim Prælati inferiores habent territorium separatum, illud dicitur esse nullius diœcesis; itaut nec in diœcesi, nec de diœcesi alterius esse dicatur; sed sit proprium territorium, respectu cujus ipsi quoque diœcesani vocantur, ut voluit gloss. in Clem. 1. §. *Volumus in v. Diœcesanis*, quam ibi sequuntur Cardin. *in* 4. *q. n.* 2. Imol. *n.* 38. Abb. *n.* 15. & Vital. *n.* 4. *de foro compet.* Et ubi privilegium est tale, ut non modo eximat, sed etiam tribuat jurisdictionem excluso Episcopo, territorium dicitur effectum, veluti propria diœcesis Prælati inferioris, ut notat Joan. And. in *c. Nimis circa med. de jurejur.* Anch. *in c. Postulasti sub. n.* 4. *de for. comp.* & Rota *decis.* 207. *in fin. par.* 2. *diversor.*

22 Verum hujusmodi dismembratio, ac jurisdictio nullatenus probatur ex parte Præposituræ; nam illius privilegia considerari possunt juxta tria tempora.

23 Primum tempus est ab erectione Prati, quod dicitur initium cœpisse sub anno 1107. ut Ricordanus Malaspina antiquissimus rerum Florentinarum Scriptor testatur, usque ad annum 1534. Et hoc tempore quamvis Ecclesia Paratensis obtinuerit quædam privilegia ab Urbano, Paschali, & aliis Pontificibus; tamen Innoc. II. & alii quinque Pontifices declararunt ex hoc privilegio nihil censeri detractum potestati Episcopali Pistoriensi, & Ecclesiam Pratensem esse eidem Episcopo subjectam sicut prius, ut dictum est supra *n.* 15.

Secundum tempus est anni 1463. quo tempore Ecclesia Pratensis obtinuit indultum exemptionis a Pio II. sed hoc privilegium tantum abest, ut probet statum nullius diœcesis, ut potius illum excludat; tum quia in eo dicta Ecclesia enunciatur diœcesis Pistoriensis; tum quia 24 tribuitur eidem Ecclesiæ indultum simplicis exemptionis, quæ quidem exemptio necessario supponit existentiam in diœcesi, ut probat text. in *c. Cum Episcopus*, & ibi Gemin, *in* 3. *not. de offic. Ordinar. lib.* 6. Joan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de privil. ver. Sciendum*. Tum denique quia exmptio non est universali totius Cleri, & Populi, sed restricta ad Ecclesiam illius beneficia, & personas his verbis decernentibus Ecclesiam, seu Plebem cum Præpositura, Canonicatibus, Præbendis, & Beneficiis ejusdem, nec non Præpositum, Capitulum, & Personas, & Beneficiatos Presbyteros nobis, & ejusdem sedi immediate subjectos existere; & tamen ad constituendum Prælatum extra diœcesim requiritur, ut tam ipse Prælatus, quam Clerus, & Populus eximatur, ut patebit infra *n.* 25.

Nec est omittendum ex dictis literis Pii II. Præpositum obligari ad præstandum juramentum sub forma infrascripta, videlicet, Ego Carolus de Medicis Præpositus Ecclesiæ, seu Plebis S. Stephani Praten. Pistoriensis diœcesis, &c. quod est sumptum ex registro Bullarum Cameræ Apostolicæ, & exhibetur in forma authentica.

25 Ultimum tempus est anni 1543. quo Paulus III. concessit indultum Episcopalis jurisdictionis Cardinali de Rodulphis tunc Præposito Pratensi cum enunciativa nullius diœcesis: Quod tamen privilegium tribuit Præposito jurisdictionem in Canonicos, & beneficiatos dictæ Ecclesiæ, & oppidi Pratensis tantum, sed non in populum, neque in alios Clericos non beneficiatos; Ergo non constituit Præpositum in proprio territorio, seu in statu nullius diœcesis juxta gloss. communiter receptam in Clem. 1. §. *Volumus in var. Diœcesanis de foro compet.* & dictum est supra *num.* 21. Rursus non eximit Præpositum a jurisdictione Episcopi, ut requiritur ad hoc, ut inferior dicatur habere proprium territorium, ut firmat Gemin. post Joan. de Sancto Georgio in *cap.* 2. *col.* 4. *v. Quæro an inferiores Prælati*, & ibi etiam Petr. de Anchar. *sub numer.* 10. *vers. Si vero per privilegium*, *de constit. lib.* 6. & animadvertit S. Congregatio Concilii in causa jurisdictionis inter Archiepiscopum Urbinaten. & Abbatem Castri Durantis, ut dixi in *cap. Cum contingat num.* 37. *infra de for. comp.* Unde Pistorien. Episcopus remanet Ordinarius Cleri, & populi in privilegio non comprehensi, *c. Ex ore ad fin. de privil. c. Cum olim in fin. de præscript.*

Neque obstat dicta enunciativa, nullius; tum quia est 26
enunciativa partis, & non Papæ, ideoque non probat Seraph. *dec.* 330. *n.* 2. Rota *in recent. dec.* 71. *n.* 5. *par.* 2. & *dec.* 170. *par.* 1. tum quia est unica, & ideo non probaret etiamsi esset antiquissima supra centum annos, Cro- 27
tus *cons.* 34. *Viso n.* 17. *ver. Hoc enim causa lib.* 1. & fuit decisum in causa Astoricen. Beneficii die 4 Nov. 1585. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in aliis pluribus causis, ut refertur in prædallegata *dec.* 160. *n.* 6. Ad minus enim debent esse duæ, ut per Aret. in *c. Cum causam n.* 23. *v. Sed potest responderi de probat.*

Ac præterea Paulus III. tribuit Præposito jurisdictio- 28
nem adjectis verbis, prout hactenus exercere consuevisti: quare ut sit locus privilegio, Præpositus probare debet se hanc jurisdictionem exercere consuevisse, arg. *l. Fundum*, *ff. De contrab. empt.* & notat Innoc. Abb. & alii in *c. Inter dilectos*, *de fid. instrum.* Seraphin. *dec.* 360. *n.* 1. & *dec.* 404. *n.* 10.

Item non obstat, quod Præpositus asseruerit se esse in pacifica, & immemorabili possessione dictam jurisdictionem exercendi; nam præterquamquod hæc est assertio partis, quæ nihil probat, ut dictum est supra *n.* 26. etiamsi Papa in illa se fundaret, Rota *dec.* 154. *n.* 4. *par.* 2. *divers.* ubi de communi. In hoc indultum est manifeste subreptitium, quia idem Cardinalis Præpositus, qui indultum impetravit, iniit concordiam cum Card. Puccio Episcopo Pistorien. anno 1536. & si septem annis ante indultum, in qua concordia partes, ut asseruerunt, finem imponere cupientes omnibus differentiis, discordiisque, & controversiis ortis, & oriundis durante eorum vita super jurisdictione tam Ecclesiæ Pistoriensis, quam Præposituræ Pratensis in Oppido Prati, convenerunt deputare in dicto Oppido Vicarium communem, qui nomine utriusque, videlicet Episcopi Pistoriensis in iis, quæ ad jurisdictionem ipsius, & præpositi occasione indulti Apostolici concernunt, jus dicere.

Demum præscriptione acquiri potest status nullius diœ- 29
cesis, si inferior Prælatus in certo territorio omnimodam jurisdictionem quasi Episcopalem exerceat in Clerum, & Populum privative ad Episcopum spatio annorum quadraginta cum titulo, vel per tantum tempus, cujus initii non exter memoria, *c. Cum personæ*, *de priv. lib.* 6. & notat Abb. post alios in *c. Auditis n.* 7. *de præscrip.* & tangetur infra *n.* 34. Ceterum hæc præscriptio ex par- 30
te Præposituræ similiter non probatur, quod patebit satis aperte ex distinctione temporum, quibus Episcopus, & sic Præpositus jurisdictionem exercuerunt. Præpositus enim cœpit actus jurisdictionales anno 1182. usque ad 1372. & sic per annos 90. quo tempore nulli dantur actus pro Episcopo. Unde Præpositus concurrentibus requisi- 31
tis potuit hoc spatio præscribere jura Episcopalia, *c. Irrefragabili*, §. *Excessus infra eodem*, *c. Cum contingat de foro compet. c. Dilectus de appellat. c. Auditis*, & *cap. Cum olim de præscript.* Sed e converso ab anno 1372. usque ad 1561. & sic per annos 189. nulli dantur actus pro Præposito. Episcopus vero docuit se omnimodam jurisdictionem exercuisse per se solum absque ullo actu intermedio Præpositi ab anno 1424. usque ad annum 1536. quo anno inita fuit concordia supradicta. Unde spatio annorum 112. dubium non est quin Episcopus præscripserit contra præscriptionem Præpositi, *c.* 1. 13. *q.* 2. & *c.* 1. 32
& 2. 16. *q.* 3. Præsertim, quia præscriptioni Episcopi cum per eam fiat reditus ad jus commune, Canones assistunt, adeout nec titulus requiratur, *c.* 1. *ubi omnes notant*, *de præscript. lib.* 6. A tempore autem concordiæ, id est ab anno 1536. usque ad annum 1561. nulli dantur actus Præpositi, itaut potuerit præscribere contra Episcopum. Ac demum ab anno 1561. usque ad annum 1607. quo tempore lis mota fuit, actus ut plurimum gesti fuerunt a Vicario communi, qui jurisdictioni Episcopi nullatenus præjudicavit juxta tenorem concordiæ. Ac præterea per actus ab Episcopo gestos semper fuit 33
interrupta qualiscunque Præpositi præscriptio nondum completa, uc notat Innoc. in *cap. Auditis de præscript. n.* 4. *ver. Potest etiam*, & *n.* 5. *ver. Item fit interruptio*, quem ibi sequuntur Host. *n.* 2. *in fin.* & *n.* 3. *v. fit etiam*, Joan. Andr. *n.* 5. *eod. ver.* Butr. *num.* 10. *ver. Oppono*, Anchar. *n.* 8. *in* 5. *oppos.* & Joan. de Anan. *n.* 9. Præterquam

quod

quod etiamsi hoc tempore, quod capit annos quadraginta, Præpositus potuisset præscribere jurisdictionem, secundum ea, quæ leg. & not. in *d. c. Cum personæ, de privil. lib. 6.* non tamen illam præscripsisset privative, sed cumulative cum Episcopo, quia etiam Episcopus illam eodem tempore exercuit: hoc enim casu, aut nullo modo inferior præscribit, cum actus Episcopi interrumpant præscriptionem inferioris, secundum opinionem Innoc. de qua supra proxime, aut ad summum præscribit cumulative, secundum opinionem Abb. & Alex. de
34 Nævo in *d. c. Auditis*, ut ibi plene scripsi *an. 6. usque in fin.* At certum est, jurisdictionem non constituere Prælatum inferiorem in proprio territorio, nisi illa sit privative ad Episcopum, ut notat gloss. communiter approbata in præallagata Clemen. 1. §. *Volumus in v. Diœcesanis, de foro comp.* Abb. in *c. Sicut unire n. 3. v. Aut iste Prælatus de excess. Prælat.* & in Clem. *Diœcesanis n. 1. in v. Proprii, de vit. & honestat. Clericor.* & dictum est supra *n.* 29. Unde quod pertinet ad præsens dubium, perinde est Præpositum præscripsisse cumulative, ac si nullo modo præscripsisset.

Ex quibus videtur respondendum oppidum Prati existere in diœcesis Pistorienſi, Postea tamen hoc oppidum fuit erectum in civitatem a fel. recor. Innoc. X. & ejus Ecclesia in Cathedralem æque principaliter unitam Ecclesiæ Pistorienſi.

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo, & ejus suffraganeis.

CAPUT IV.

CUm vos plerunque oporteat ordinationem Ecclesiarum differre, pro eo quod quandoque personæ vobis minus idoneæ præsentantur: aut inter vos & præsentatores, alia de causa radix dissensionis emerserit: & infra. Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si quando in vacantibus Ecclesiis, in quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet, vel quia personæ minus idoneæ præsentantur, vel alia de causa de jure personas non poteritis in eis instituere: appellatione remota ponatis œconomos, qui debeant fructus percipere: & eos, aut in Ecclesiarum utillitatem expendere, aut futuris personis fideliter reservare.

SUMMARIUM.

1 *Oeconomus in Ecclesia vacante per Episcopum est ponendus, si illius ordinatio ex aliqua causa differatur, & n. 4.*
Patronus laicus præsentans indignum, an sit ipso jure privatus potestate præsentandi, & n. 34. & seqq. usque in fine.
3 *Oeconomus de jure communi non potest constitui per Episcopum in Ecclesia vacante, si ea sit juris patronatus Ecclesiastici, & n. 8.*
Secus ex Concilio Tridentino, n. 7.
4 *Patronus Ecclesiasticus de jure habet custodiam Ecclesiæ vacantis.*
Contra ex Concilio Tridentino, n. 6.
5 *Patronus laicus non potest se ingerere in rebus Ecclesiæ, nec habet custodiam, sed defensionem tantum.*
6 *Patroni tam laici, quam Ecclesiastici post Concilium Tridentinum nullatenus possunt se ingerere in fructibus beneficii.*
7 *Oeconomum debet Episcopus constituere in Parochiali statim habita notitia illius vacationis.*
10 *Oeconomus dicitur cui res Ecclesiæ gubernandæ mandatur.*
11 *Capitulum sede vacante potest ponere œconomos in beneficiis vacantibus, quorum collatio pertinet ad Episcopum.*
12 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
13 *Custodia Ecclesiæ vacantis ad quem spectet, remissive.*
14 *Principes seculares an ex consuetudine possint habere jus deputandi œconomos in Ecclesiis vacantibus.*
15 *Oeconomus in Ecclesia vacante ab Episcopo deputatus habet administrationem omnium bonorum Ecclesiæ vacantis, etiamsi institutio non ad Episcopum, sed ad inferiorem spectet.*
16 *Non tamen debet fructus sibi applicare, sed inutilitatem Ecclesiæ convertere, vel successoribus reservare.*
17 *Item tenetur inventarium conficere.*
18 *Et debet esse Clericus.*
19 *Debetur tamen illi congrua arbitrio Episcopi.*
20 *Et unde hæc portio sumenda sit, si fructus sint consumpti, vel insufficientes.*
21 *Fructus Ecclesiæ vacantis successori sunt reservandi.*
22 *Nisi sint tales, qui servando servari non possint.*
23 *Vel nisi sint fructus, seu spolia beneficiati præmortui.*
24 *Oeconomi deputatio in Ecclesia vacante non pertinet indistincte ad Episcopum, sed ad eum, qui habet jus instituendi.*
25 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
26 *Oeconomi deputatio in Parochialibus vacantibus non spectat ad Abbatem habentem jus conferendi, sed ad Episcopum viciniorem.*
27 *Patronus præsentando indignum, an sit ipso jure privatus pro illa vice potestate præsentandi, latissime discutitur. ut n. seqq. usque in fin.*
18 *Quid in Patrono Ecclesiastico, qui præsentat indignum scienter, & n. 49.*
Et quid, si ignoranter, n. 32.
Et quid in patrono laico, qui præsentavit indignum ignoranter, n. 33.
Et quid, si patronus laicus præsentavit indignum scienter, n. 34. & seqq. usque in fin.
Referuntur auctores, & fundamenta pro opinione negativa, n. 35. & n. seqq. usque ad num. 39.
Item referuntur auctores, & fundamenta pro contraria opinione affirmativa a dicto n. 39. usque ad n. 46.
Approbatur prima opinio negativa dicto n. 46. usq. ad n. 56.
Et refellitur distinctio Lambertini n. 56. & n. seqq. usque in finem.
29 *Patronus Ecclesiasticus non potest variare, & eo ipso quod præsentat scienter indignum, jus providendi Ecclesiam ad Episcopum devolvitur, vel ad eum, ad quem pertinet institutio, & n. 31.*
30 *Eligentes scienter indignum sunt ipso jure privati pro illa vice potestate eligendi, & n. 44. & 50.*
32 *Patronus Ecclesiasticus, qui ignoranter præsentavit indignum, post cassationem potest variare, & habet integrum tempus ad præsentandum.*
33 *Patronus laicus, qui præsentavit indignum igcoranter, infra quatuor menses potest variare, & alium præsentare.*
36 *Præsentare minus idoneum, vel nullum paria sunt.*
37 *Variatio facilius permittitur, quando actus est illicitus.*
38 *Patronus Clericus habet semestre ad præsentandum,*

quia

quia variare non potest, laicus vero quadrimestre tantum, quia potest variare.

40 *Intelectus*, §. Si quis Oratorii domum, *in auth. de* Sanctiss. Episcop. *& n.* 53.

41 *Electionem habens ex dispositione testatoris, eligendo indignum privatur ipso facto potestate eligendi.*

42 *Idem si habeat electionem ex gratia, vel ex privilegio,*
Declaratur, n. 54.

43 *Patronus laicus habet potestatem præsentandi ex gratia, & n. seqq.*
Declaratur, n. 54.

45 *Postulantes dignum ante præsentationem factam Superiori possunt variare, sed postulantes indignum non, quia sunt ipso jure privati.*

46 *Pœna privationis potestatis præsentandi non debet induci, nisi expresse de jure cautum reperiatur, & n.* 48. *&* 51.

47 *Præsentans indignum præsumitur eum præsentare scienter.*

52 *Electio dat jus in re, præsentatio vero jus ad rem.*

53 *Leges civiles disponentes de materia spirituali, vel spirituali annexa, sicut est juspatronatus, etiam in favorem Ecclesiarum non sunt attendendæ.*

55 *Patronus laicus non obstante reprobatione examinatorum de primo præsentato, & appellatione ab eo interposita potest alterius nomen deferre.*

56 *Præsentatio de non idoneo, & de indigno differunt, & refellitur contraria opinio Lambertini.*

1 *Cum vos.* Si ordinatio vacantis Ecclesiæ differtur ex causa, œconomus in ea per Episcopum est ponendus. Hoc dicit Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Jo. de Anan. & Barbatia. Communis divisio. Secunda ibi, *Fraternitatis.*

2 Nota primo ibi, *Personæ minus idoneæ præsentantur.* Patronum laicum ex eo, quod præsentet indignum, non esse privatum jure, nec privandum potestate præsentandi, ut non obscure innuitur hic; nam si esset privatus, ordinatio Ecclesiæ non esset differenda, sed statim ad Episcopum devolveretur, ut hic per gloss. 2. & Abbatem *in* 1. *notab.* Sed an hoc sit verum, plene dicam infra *a n.* 34. *usque in finem.*

3 Secundo, nota ibi *In quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet*, Si Ecclesia sit juris patronatus Ecclesiastici, & ordinatio Ecclesiæ ex causa differatur, Episcopum non posse in eo œconomum constituere, nec esse locum dispositioni hujus textus. Rationem reddit gloss. 1. quia persona Ecclesiastica facilius cogitur ad concordandum, & consentiendum, puta per suspensionem,
4 vel per subtractionem beneficii, ut *c. Consuluit* 74. *dist.* Aliam rationem reddit hic Innocen. *n.* 1. *v. Ubi autem*, Hostien. *n.* 4. & Joan. Andr. *n.* 15. *ver. Sed si patronus*, & Abb. *n.* 4. *ver. Sed tu dic melius*; videlicet, quia ubi Patronus est Ecclesiasticus, cum ei debeat de temporalibus responderi, *cap.* 2. 16. *q.* 2. *cap.* 1. *de Capell. Monach.* ipse habet custodiam Ecclesiæ vacantis, & non Episcopus, arg. *c. Bonæ de appellat. c. Relatum, il* 2. §. *Nomine de testam. c. Cum & plantare*, §. *In Ecclesiis de privileg.*
5 Et sic differentia est inter patronum laicum, & Ecclesiasticum, quia patronus laicus non potest se intromittere de rebus Ecclesiæ, nec habet custodiam, sed defensionem tantum, ut *c. Decernimus*, *& c. Filii* 16. *q.* 7. *c.* 1. *cum quatuor c. seqq.* 10. *dist.* gloss. *penult. hic vers. Et ex hac litera*, Innoc. *n.* 1. Host *n.* 3. *vers. Et idem est*, Jo. Andr. *n.* 15. Et ideo si Ecclesia sit patronatus laicalis, œconomus in ea ab Episcopo est constituendus; secus si sit patronatus Ecclesiastici, quia custodia pertinet ad patronum, ut dictum est.

6 Sed hæc differentia sublata est a Concilio Tridentino in *c.* 9. *v. Patroni autem sess.* 25. ubi statuitur, ut patroni beneficiorum cujuscunque ordinis, & dignitatis etiamsi Communitates, Universitates, Collegia quæcunque Clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcunque beneficiorum, etiamsi vere de jurepatronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus, nullave causa, vel occasione se ingerant, sed illos libere Rectori, seu Beneficiato non obstante etiam quacunque
7 consuetudine distribuendos dimittant. Itaque sive Ecclesia sit liberæ collationis, sive juris patronatus Ecclesiastici, sive laicalis, Episcopus statim habita notitia vacationis, debet in ea Oeconomum, seu Vicarium constituere, qui onera Ecclesiæ sustineat, ejusque custodiam, & administrationem habeat, ut patet in *cap.* 18. *sess.* 24. *ejusdem Concilii*. Adde quod Hostien. *hic n.* 2. *ver. Idem tamen juris est*, *& n.* 5. *v. Et idem puto*, firmiter con-
8 cludit non esse differentiam, an Ecclesia sit juris patronatus Ecclesiastici, vel laicalis, sed utroque casu pendente tempore sex, vel quatuor mensium ad præsentandum Episcopum debere œconomum constituere: & hæc opinio Host. est hodie approbata a Concilio Tridentino, ut prædixi.

9 Tertio, nota ibi, *Ponatis œconomos*, ubi provisio Ecclesiæ, vel ex præsentatione minus idonei, vel ex discordia inter præsentatores, & Episcopos, vel ex alia causa protrahitur, & Superior non potest juridice Rectorem præficere, Episcopum, vel alium habentem jus instituendi debere in ea œconomum deputare ad fructus
10 conservandos, ut hic, & in *c. Quoniam quidam* 75. *dist.* Dicitur enim œconomus, cui res Ecclesiæ gubernanda mandatur, *l. Omnes*, §. *Hoc nihilominus*, *C. de Episcop. & Cleric.* secundum Hostien. *hic n.* 5. Et ita qui non potest ponere Rectorem in Ecclesia, ponat œconomum, ut inquit Abb. *hic in* 2. *notab.* Ad quod tamen vide omnino quod scripsi in *c. Quoniam a n.* 16. *usque ad n.* 22. *infra de jurepatr.*

11 Et ex hoc infert idem Abb. *ubi supra*, ut Capitulum Sede vacante, quamvis non possit beneficia conferre, *c. Illa infra ne Sede vacante*, tamen possit ponere œconomum in beneficiis vacantibus, quorum collatio pertinet ad Episcopum, allegat Joan. Andr. in *c. unic. ne Sede vacante lib.* 6.

12 Sed hodie Capitulum Sede vacante nullam sibi vendicat auctoritatem deputandi œconomos in Parochialibus vacantibus, sed infra octo dies post mortem Episcopi Officialem, seu Vicarium constituit, ut in Concilio Tridentino *c.* 16. *sess.* 24. Qui quidem Vicarius statim habita notitia vacationis Ecclesiæ constituet in ea Vicarium, seu Oeconomum; & illa omnia munia obibit, quæ idem Concil. *sess.* 24. *c.* 18. statuit obeunda ab Episcopo, seu ejus Vicario, cum Parochialis Ecclesiæ vacatio contigerit, ut ex sententia Sac. Congregationis Cardinalium ejusdem Concilii Interpretum, dixi in *d. c. Illa n.* 17. 18. *&* 28. *Ne Sed vacant.*

13 Generaliter autem ad quem spectet custodia Ecclesiæ vacantis, dic ut plene per Henr. Boich. in *c. In Lateranensi infra de præbend.* & an custodia, vel jus deputandi œconomos in Ecclesis vacantibus possit competere Principi
14 seculari ex consuetudine, vide hic per Host. *n.* 3. *v. Et idem est ubi habet patronum laicum*, Jo. And. *n.* 15. Abb. *n.* 4. & per DD. in *c. Generali*, *& c. Quia sæpe de elect. lib.* 6. *& in c. Præsenti*, §. *Porro*, *de offic. ordinar. eod. lib.*

15 Quarto, nota ibi, *qui debeat fructus percipere*, Oeconomum in Ecclesia vacante ab Episcopo deputatum debere illius fructus percipere, ut hic in litera, *quod locum* habet etiamsi jus instituendi spectet ad inferiorem Prælatum, ut alias censuit Sacra Congregatio Concilii; nam consulta, an Vicarius ex *cap.* 18. *sess.* 24. constitutus habeat custodiam, & administrationem omnium bonorum Ecclesiæ vacantis, etiam cujus institutio non ad Episcopum, sed ad inferiorem spectaverit: Respondit habere, non obstantibus iis, quæ traduntur per Doctores
16 in *c. Vos de off. ordin.* Non tamen debet fructus sibi imbursare, ut inquit Hostien. *hic n.* 5. *in v. Percipere;* sed in utilitatem Ecclesiæ convertere, aut successoribus fideliter reservare, videtur in litera. Unde & debet de fructibus
17 inventarium conficere, ut hic per Bald. *n.* 5. *ver. Quæro utrum*, iste œconomus, & debet esse Clericus; quia persona Ecclesiastica facilius potest cogi rationes reddere Episcopo, quam persona laica, *l. Omnes*, §. *Nihilominus*, *C. De Episcop. & Cler.* Bald. *loco cit.* Debetur tamen illi
19 congrua portio, ut in Concilio Tridentino *sess.* 24. *c.* 18. ibi, *Idoneum in ea Vicarium cum congrua ejus* (scilicet Episcopi) *arbitrio fructuum portionis assignatione*. Qualiter autem hujusmodi arbitrium in taxatione congruæ
20 portionis ab Episcopo sit moderandum, dic ut scripsi ex sententia ejusdem Sacræ Congregationis in *cap. de Rectoribus n.* 9. *&* 10. *infra de Cler. ægrot.* & cum quæsitum fuerit unde hæc portio sumenda sit, quando constat fructus esse consumptos, aut extantes ita tenues, ut

Vi-

Vicarii sustentationi non sufficiant: responsum est sumendam esse ex fructibus percipiendis, nisi aliquæ personæ sint jure obligatæ ad supplendum aliunde.

21 Ultimo, nota ex fine textus, fructus Ecclesiæ vacantis esse reservandos in tempus successoris, ut hic, & in concordantibus, de quibus in gloss. *ultim.* Ad idem Concil. Triden. *sess.* 25. *c.* 9. *v. Patroni autem*, ibi: sed illos libere Rectori, seu Beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec debet œconomus aliquid exinde alienare, nisi sint ta-
22 les qui servando servari non possunt, ut *l. Lex quæ tutores in fin. C. De administr. tutor. leg. Divus in fin. primi resp. ff. de petit. hæred. c. Si quis Episcopus* 10. *q.* 2. gloss. *ubi supr.* Hos enim potest œconomus vendere, cum hoc expediat Ecclesiæ, sed tamen illorum pretium debet fideliter conservare, ut *l. Si & rem, & pretium, ff. De petit. hæredit. l. Non utitur, & l. seqq. quia pretio ff. De usufruct. & leg. Procuratoris*, §. *Non autem totum, ff. De tributar. action.* secundum Host. *hic in fin.* in Cathedrali-
23 bus, & Collegiatis Ecclesiis locum habet, *c. Quia sæpe de elect. lib.* 6. secundum Joan. Andr. *hic in fin.* & quod dixi de fructibus Ecclesiæ vacantis, intelligas de fructibus, & redditibus tempore vacationis provenientibus, de his enim loquitur hæc Decretalis, & tex. in *c. Præsenti de of. ordin. lib.* 6. *in c. Quia sæpe de elect. eod. lib.* Secus vero de spoliis beneficiatis præmortui, quia de his nullo jure cautum reperitur, ut reservandis sint successori. Et ita hunc text. declarat Navar. in *tract. de spol. Clericor.* §. 10. *n.* 1. 2. 3. & 30.

24 In gloss. penult. ibi, *vel alius Prælatus*. Nota ex hac glossa deputationem œconomi in Ecclesia vacante non pertinere indistincte ad Episcopum, sed ad eum, ad quem pertinet institutio, & cum glossa transit hic Joan. Andr. *num.* 16.

25 Sed hodie ex Conc. Triden. in *d. c.* 18. *sess.* 24. in Parochialibus vacantibus Episcopus solus potest Vicarium, seu Oeconomum constituere, & alia facere, quæ ibi præscribuntur, non autem inferiores Prælati, nisi habeant requisita, quæ posui ex sententia S. Congregatio-
26 nis Concilii in *c. Cum contingat n.* 31. & 38. *infra de foro comp.* Unde proposito dubio, an jus deputandi Vicarios in Parochialibus vacantibus ex *capit.* 18. *sess.* 24. vel alia quapiam ratione competat Abbati, ad quem ipsarum Parochialium collatio pertinet, an vero ad viciniorem Episcopum: Sacra Congregatio censuit pertinere ad Episcopum viciniorem.

27 QUÆRO, An patronus præsentando indignum sit ipso jure privatus pro illa vice potestate præsentandi.

28 Pro solutione quæstionis distinguendum est cum glossa 2. hic inter patronum Ecclesiasticum, & patronum laicum, seu Clericum ratione patrimonii.

Et quidem patronus Ecclesiasticus præsentando indignum, si hoc fecerit scienter est ipso jure privatus pro prima vice præsentandi potestate, quia cum non possit variare, *c. Cum autem de jurepatr.* Host. *in summ. de jure pat.* §. *In quibus, v. Ecclesiasticus autem*, eo ipso quod præsentat indignum, jus providendi Ecclesiam ad Epi-
29 scopum devolvitur, *ut cap. in fin. supra de supplen. neglig. Prælat. & cap.* 3. *in fin. infra de Eccles. ædifican.* idque ad
30 exemplum eligentis scienter indignum, *cap. Cum in cunctis*, §. *ult. c. Innotuit, & in c. Cum Vvintonien. supra de*
31 *elect. & cap. Quanquam eod. tit. lib.* 6. & hoc si Episcopus habeat jus instituendi; alioquin devolutio fit ad eum, ad quem pertinet institutio, ut voluit glossa in Clemen. *unica in verb. Prælati, & in verb. Dispositionem de supplen. negligen. Prælat.* quam dicit singularem Abb. *hic n.* 6. & sequitur Lambertin. *de jurepatr.* 1. *par.* 2. *lib. in* 10.
32 *q. princip. art.* 4. *n.* 6. *ver. Demum*, ibi Abbas subdit. Si vero patronus Ecclesiasticus hoc fecerit ignoranter, tunc non potest variare usque ad cassationem, & post cassationem habet integrum tempus semestre ad præsentandum, arg. *cap. Electi de elect. lib.* 6. secundum Host. *in summa de jurepatr.* §. *In quibus dicto v. Ecclesiasticus autem*, Joan. Andr. *hic num.* 13. *ver. & sic erit differentia*, Butt. *eod. num. & vers.* Imol. *num.* 6. *vers. Sed si Clericus*. Quod credo verum, nisi ignorantia sit crassa, & supina, ut notat gloss. in *d. c. Innotuit in verb. Ignorantiam de elect.* & in hoc primo membro glosse nostræ concordant Host. *in summa de jurepatr. dict.* §. *In quibus in princ.* 3. *col. in v. Pœna*, & communiter DD. uno excepto Cardin. nullus discrepat, ut inquit Lamber. in *tract. de jurepat.* 1. *par.* 2. *libri in* 10. *q. princip. art.* 4. *num.* 15.

Sed patronus laicus, vel Clericus ratione patrimonii 33
si præsentavit indignum ignoranter, conveniunt omnes, ut non sit privatus potestate præsentandi, quia potest variare præsentando alium idoneum infra quadrimestre tempus, ut *in c. Cum autem de jurepatr.*

Verum si hoc fecerit scienter, magna est Doctorum 34
altercatio, an sit ipso jure privatus, necne glossa 2. hic tenet non esse pivatum, nec privandum, & cum gloss. 35
consentit Archid. in *cap.* 1. *n.* 1. *v. Sed contra in laico de præb. lib.* 6. *& in c. un. in fin. de jure patr. eod. lib.* Frid. de Sen. *cons.* 129. *casus talis est testator n.* 3. *in fin. ver. Ad ultimum*, & *cons.* 147. *quidam de civitate Tuderti n.* 4. *v. Nam patroni eligentes indignum*, Innoc. *hic in princ. in v. Minus, v. Vel dic quod licet patronus laicus, tametsi loquatur alternative*, Card. *in* 2. *q.* & cum hac opinione in effectu concordat Jo. And. *n.* 12. *in fin. v. Per quæ dico*, ubi finaliter concludit patronum laicum non esse privatum per hoc quod præsentat indignum scienter, sed ex tunc erit privatus, cum infra quatuor menses sibi ad præsentandum præfixos respectu prioris inchoationis alium non præsentat, & tunc demum poterit Episcopus de alio providere: & cum opinione Jo. Andr. consentiunt Butr. *hic n.* 13. *col.* 3. *post princ. ver. Per hoc concludit*, dicens hanc opinionem esse æquiorem, licet de rigore posse contraria dici verior: & Paulus de Eleazar. in Clem. 1. *de jurepatr.* prout eum refert Cardin. *hic* 2. *quæst. numer.* 1. *vers. Paulus*. Idem per omnia Anchar. *hic n.* 4. *ver. Joan. Andr. tenet*, late Imol. *num.* 5. *eod. v.* & *num.* 6. *ver. Et per prædicta*, dicens tutius esse tenere cum gl. cum qua etiam videtur transire Innoc. eamque videri etiam æquiorem. Licet disputationis gratia posset etiam alia opinio sustineri; tamen in judicando, & consulendo non esse recedendum a gl. sequitur Joan. de Anan. *n.* 3. dicens hanc opinionem tenere communiter DD. quam etiam ex Legistis secutus est Bart. *in tract. de differentiis inter jus civile, & canonicum n.* 119. ubi constituens in hoc differentiam inter jus civile, & canonicum, dicit patronum præsentando indignum de jure civili privari potestate præsentandi ea vice, & illam potestatem devolvi ad superiorem, juxta tex. in auth. *de sanctiss. Episc.* §. *Si quis oratorii domum*, sed de jure canonico patronum non perdere talem potestatem, ut in hoc capite.

Pro hac opinione glossæ inducitur. Primo hæc Decretalis; nam hic certo præsupponitur fuisse præsentatum indignum a patrono laico, & tamen non devolvitur ad Episcopum jus providendi Ecclesiam, sed tantummodo jus deputandi œconomum durante vacatione; ergo patronus non fuit privatus; nam si hoc esset, Episcopus statim debuisset providere de Rectore, & non de Oeconomo, *c. Nulla infra de conces. præben. & c. unic. supplen. neglig. Prælator. lib.* 6.

Secundo, pro hac opiniene Joan. Andr. arguitur sic. 35
Paria sunt nullum præsentare, vel minus idoneum, ut in *c.* 2. *de translat. Episcop. & in c. Tuæ de Cleric. non resident.* sed quando patronus laicus infra quadrimestre neminem præsentavit, eo termino elapso Episcopus potest de Rectore providere, ut in *c. unic.* §. *Verum de jurepatron. lib.* 6. ergo eodem modo providere poterit, si fuerit præsentatus minus idoneus.

Tertio, pro eadem opinione adducitur ratio, quæ 37
multum stringit; nam si licitum est patrono seculari variare, quando præsentavit idoneum, ut in *c. Cum autem de jurepatr.* fortius debet esse licitum si præsentavit indignum; nam, ut formaliter inquit Joan. Andr. *hic n.* 12. absurdum videtur, ut patronus benefaciendo possit variare, vel accumulare, male faciendo, non cum tamen variatio a jure præcipuæ concedatur, quando actus est illicitus, secundum ea, quæ notantur in *c. Nosti de elect. & in c. Diversis fallaciis de Cleric. coniugat.* quasi hæc fuerit mens juris permittentis variationem, ut patronus accumulando variare possit, quod male fecit.

Glossa secunda hic pro sua opinione ponderat ratio- 38
nem differentiæ inter patronum Clericum, & patronum laicum; nam Clericus variare non potest, laicus vero potest, antequam præsentatus sit confirmatus, ut *in d. c. Cum autem de jurepatron.* & hæc est ratio cur laico dentur tantum quatuor menses a tempore vacationis, *cap. Cum propter de jurepatron.* Collegio vero, sive Clericis dentur sex menses, ut in *c. Nulla de conces. præben.* Igi-

tur

tur non privatur potestate præsentandi, licet indignum præsentet, Clericus vero secus. Concordat textus in *l. Cum quidam*, ita cum ibi notatis per Bart. *n.* 4. *ff. De leg.* 2. nam, ut dicit glossa hic fit quædam compensatio hinc inde; nam laici quoniam gravantur in tempore, relevantur in hoc, quia non puniuntur. Contra vero Clerici quoniam relevantur in majori tempore, gravantur in hoc, quia puniuntur eligendo, vel præsentando indignum. Item quia Clerici magis debent esse discreti, & scire jura, idcirco puniuntur si peccent in electionibus, seu præsentationibus, Sequitur Bald. *hic n.* 4. alias rationes differentiæ assignans inter patronum Clericum, & patronum laicum.

39 Contrariam opinionem id est patronum laicum, qui scienter præsentavit indignum, esse privatum ipso jure potestate præsentandi pro illa vice, & provisionem Ecclesiæ statim ad Episcopum devolvi secutus est variando Innoc. in *c. Proposuit n.* 1. *circa fin. v. Sed dices*, ubi recitata distinctione Bernardi inter patronum Clericum, & patronum laicum concludit ad superiorem revolvi provisionem patrono præsentare indignum, licet subdat Episcopum benefacere si reddat provisionem, idest præsentationem patrono, quia laici non sunt ita instructi in Ecclesiasticis negotiis, & cum eo consentit ibi Host. *n.* 5. *v. Si quæras*, & idem Host. *hic n.* 2. *v. Abbrevia-vi*, dicens glossam Bernardi esse omnino cancellandam, Bald. *n.* 3. ubi concludit Episcopum posse prævenire variationem patroni laici, & pœnitentiam non expectare. Allegat notata per Innoc. & Host. *in d. c. Proposuit*, & ita sentit patronum laicum esse privatum ipso jure, licet ei sit parcendum ex benignitate, Henric. Boich. *in c. Auditis n.* 2. 3. & 4. *supra de elect.* uti concludit patronum laicum, qui indignum præsentavit etiam infra quatuor menses variare non posse, nisi Episcopus variationem admittat, Joan. de Lignan. in Clem. 1. *de jurepatr.* Gemin. in *c.* 1. *in* 2. *col.* & ibi etiam Franc. *n.* 2. *v. Debet tamen. de præbend. lib.* 6. licet male alleget Archid. & Jo. Andr. pro hac opinione. Late Bellam. *hic num.* 2. *col.* 3. *post princ.* ubi *in v. Ego autem*, concludit pro hac parte, licet fateatur se in Consiliis semel dixisse, nec in præsentatione patroni Clerici, nec in præsentatione patroni laici habere locum pœnam, *c. Cum in cunctis de election.* Hanc etiam opinionem sequitur, & verissimam dicit Abb. *hic n.* 5. & allegat Doctores de Rota idem tenentes *decis.* 205. & ex Legistis eam tenent Bart. & Angel. in Auth. *de Sanctiss. Episcop.* §. *Si quis Oratorii donum*, relati a Joan. de Anan. *hic num.* 3. *v. Et istam partem*. Sed certe Bart. ibi de hoc nihil dicit, & Angel. remittit se ad hoc cap. Et ad Archidiac. *in cap.* 1. *de præbend. lib.* 6. & sic potuisset potius allegari pro contraria opinione. Hanc tamen tenet Angel. Aretin. *in cons.* 99. Videndum censeo *n.* 18. & eam alias approbavit Rota apud Crescent. *decis.* 11. *de jurepatronat.* ubi resolvit patronum etiam laicum scienter præsentantem criminosum, scl. alias indignum privari ea vice potestate iterum præsentandi, ex notat. per Rocch. de Curt. *in tract. de jurepatronat. in vers. Honorificum. num.* 15. *q.* 4. *ver. Si autem præsentans*, Rota *decis.* 262. *alias* 5. *de jurepatronat. in Novis*, Bellamer. *decis.* 172. & *decis.* 751. & alios apud Lambertin. *in eod. tract.* 1. *par.* 2. *lib. in* 10. *q. art.* 4. *col.* 5. *in fin. cum seqq.* Henric. Boich. *in d. cap. Auditis*, & Collectar. hic adde Caputaq. *decis.* 293. *par.* 2.

40 Moventur omnes per text. *in d.* §. *Si quis Oratorii donum*, in Auth. *de Sanctiss. Episcop.* In illis verbis: si vero qui ab eis (scilicet patronis laicis) eliguntur, tanquam indignos prohibent sacræ Regulæ ordinari; tunc Sanctissimus Episcopus quousque putaverit meliores ordinari procuret, & loquitur tex. de præsentantibus indignos scienter, alioquin non esset delictum, ut ibi supponitur.

Nec refert quod textus non dicat, ut Episcopus ordinet Ecclesiam, cum patronus præsentat indignum, sed, ut procuret ordinari, scilicet solicitando patronum ad alium præsentandum, prout exponit Joan. Andr. *hic n.* 12. *v. Melius potuisset*. Quoniam ut respondet Abb. *n.* 50. *circa fin. v. Et ad* §. *Si quis Oratorii*, expositio Joan. Andr. non est bona, quia textus dicit, Episcopus quoscunque putaverit meliores; & sic ad Episcopum spectat alium idoneum proponere, cum præsentatus a patrono est indignus.

Deinde moventur per tex. in Authen. *de Ecclesiast. titul.* §. *Si quis ædificationem:* ubi cavetur, ut si Patronus præfecit Hospitali Rectorem indignum, Episcopus eo amoto alium idoneum substituat.

Tertio, pro hac opinione Abb. allegat Bart. *in l. Cum quidam ita, ff. De legat.* 2. & ibi bonum textum juncta glossa ubi probatur eum, qui habet electionem ex dispositione testatoris, eligendo indignum privari ipso facto potestate eligendi. 41

Quarto, idem Abbas adducit aliud simile; nam si alicui ex privilegio, seu gratia competit potestas eligendi, vel postulandi, si scienter eligit, vel postulat indignum, perdit eo ipso potestatem sibi attributam, quia dicitur abuti privilegio, tex. est notab. *in c. Gratum supra de postul. Præl.* Sed patronus habet potestatem eligendi, seu præsentandi ex gratia, *ut in c.* 3. *de jurep.* ergo præsentando scienter indignum hujusmodi gratia abutitur, & consequenter cadit eo ipso a potestate præsentandi, quod argumentum fortificat Lambertin. *in tr. de jurepatr.* 1. *par.* 2. *lib. in* 10. *q. princ. art.* 4. *n.* 6. *vers. Fortifico*. 42 43

Ultimo, pro hac opinione Joan. de Lignan. in dicta Clem. 1. *de jurepatr.* arguit a fortiori; nam si eligentes, vel habentes collationem de jure communi privantur ipso jure eligendo, vel instituendo indignum, ut *in c. Cum in cunctis*, §. *ultim. de elect.* fortius patroni, qui habent præsentationem ex sola gratia, *c.* 3. *de jurepat.* quia jus commune difficilius tollitur, quam privilegium, *l. Ejus militis*, §. *Militia*, *ff. de militar. testament.* 44

Ad hanc Decretalem respondent Host. & Abbas, eam posse intelligi de patrono, qui ignoranter præsentavit indignum.

Ad rationem Joan. And. quod jura facilius admittant variationem contra actum illicitum, respondet Henric. Boich. *in d. c. Auditis n.* 4. *de election.* instantiam esse in promptu; nam postulantes dignum re integra, scilicet ante præsentationem factam superiori possunt variare, *c. Bone*, *il secondo*, §. *Nec nocebat supra de postulat. Prælat.* & tamen postulantes scienter indignum sunt privati ipso jure, ut *in c. Scriptum est in fin. eod. tit.* 45

Ex his patet articulum esse satis dubium, & disputabilem, cum utrinque sint rationes, & authoritates Doctorum primæ classis; opinio tamen glossæ æquior, & benignor est; & videtur etiam de jure verior, quia pœna potestatis præsentandi non debet induci, nisi de jure expresse cautum reperiatur, ut notat glossa 2. *in cap. fin. infra de jurepatron.* Sed nullibi reperitur de jure cautum, ut patronus laicus præsentando scienter indignum, sit ipso jure privatus potestate præsentandi; imo oppositum non obscure cautum reperitur in hoc capite ut ostensum est supra *num.* 2. & *n.* 35. *ver. Imo hac opinione*. Neque enim videtur admittendum, quod dicunt Host. & Abb. videlicet hunc textum posse intelligi in patrono, qui præsentavit indignum ignoranter; hoc enim est divinare, cum textus hoc non aperiat, sed indefinite loquatur de laico præsentante non idoneum. Et eo magis, præsentans indignum præsumitur eum præsentare scienter, ut hic firmat Bald. *n.* 6. allegat simile in *l. Qui cum alio contra lit. ff. De reg. jur.* & sequitur Lambertin. *dict. art.* 4. *n.* 14. 46 47

Quare cum ista pœna hoc casu non sit in jure scripta, non debes eam ex tuo capite invenire. Quæ sunt verba Hostien. *in d. c. fin. n.* 4. *de jurepatron.* Imo propter hanc rationem Cardin. in Clem. 1. *in* 13. *quæst. de jurepatron.* & post eum Imol. *in* 3. *quæst.* dicunt, nec patronum Ecclesiasticum præsentando indignum esse privatum, cum hoc non sit jure expressum. Nec dicatur id esse cautum in eligentibus scienter indignum, ut *in c. Cum incunctis*, §. *ult. de election.* Ideoque fortius debere procedere in præsentantibus secundum rationem Joan. de Lignano, de qua supra *n.* 44. Quoniam ut bene respondet Imol. *hic n.* 6. *v. Item non obstat ratio*, cum illud jus pœnale sit, & pœnam infligat ipso jure, non debet extendi extras proprios terminos, ut plene notatur per Jo. Andr. *in reg. Odia*, *de regul. jur. lib.* 6. Et ideo quamvis in eligentibus indignum habeat locum pœna privationis; hinc tamen non sequitur ut locum habere debeat in præsentantibus indignum, arg. *cap. Statutum supra de elect.* cum præsertim subsit etiam diversitas rationis; nam eligentes dant jus in re, præsentantes autem dant jus ad rem, *cap. Cum Bertoldus infra de re judicat.* unde non mirum si puniatur eligens, qui tribuit jus indigno, non autem præsentans, qui jus non tribuit, 48 49 50 51

tribuit,

buit, ut contra Barbat. considerat Lambertin. *de jurepatron.* 1. *par.* 2. *lib. in* 10. *quæst. principal. art.* 4. *num.* 13. *vers. Sed tu Adverte.* Ad quod confert etiam diversitas titulorum, & quod notat gloss. *in cap. fin. in ver. Electione, de elect. lib.* 6. ubi tenet illam Decretalem, quæ loquitur in electione, non habere locum in præsentatione. Adde quod cum laicis mitius est agendum, ne ab Ecclesiarum fundationibus retrahantur, gloss. magna *in fine*, & Hostien. *num.* 10. *in cap. Cum dilectus infra de jurepatron.* Et plene notatur *in cap. Dilectus supra de offic. Legat.* Nec re-
53 fragantur leges civiles, & signanter textus *in* §. *Si quis Oratorii domum*, in Auth. *de Sanctiss. Episcop.* Quoniam cum disponant de materia Ecclesiastica, & spirituali, seu spirituali annexa, qualis est materia jurispatronatus, ut *cap. Quanto de judic.* non sunt attendendæ secundum ea, quæ notantur *in cap.* 1. *infra de nov. oper. nunciat.* ut bene hic per Imol. *num.* 6. *vers. Posset etiam responderi.* Et sic est bona solutio glossæ nostræ, dicentis in hoc standum esse Canoni, & non legi, ut hic per Bald. *num.* 4. *vers. Dicit Bernardus.* Nec refert, quod Joan. de Anan. *n.* 3. *vers. Tu considera*, dicat hanc solutionem non esse bonam ex notatis per Hostien & Joan. Andr. *in cap. fin. de solution.* quia quod patronus præsentando indignum sit privatus, est favor Ecclesiæ. Etenim non bene loquitur, quia leges civiles de rebus Ecclesiasticis, & spiritualibus specialiter disponentes etiam in favorem Ecclesiarum ponunt falcem in messem alienam, & non valent ex defectu juridictionis secundum communes theoricas *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, & in cap. Quæ in Ecclesiarum*, & ibi dixi *num* 25. & 30. *supra de Constitutionibus*, unde inepte Lambertin. *in d. artic.* 4. *num.* 14. *vers. Certe opiniones*, dixit solutionem, quod aliud sit de jure civili, aliud de jure
54 Canonico, esse refugium miserorum. Nec obstat, quod habentes jus eligendi, vel postulandi ex privilegio, &c. incurrant hanc pœnam si eligant, vel postulent indignum, ut dictum est *supra num.* 42. Quoniam jurispatronatus concessio, postquam redacta est in corpore juris, non dicitur privilegium, seu gratia, sed justitia, ut dixi *in cap. Quoniam num.* 12. *de jurepatron.* Ac præterea in hac materia pœnali non licet arguere ab electione ad præsentationem, ut dictum est *supra num.* 46. 48. &
55 51. & hanc sententiam videtur alias probasse Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum; nam cum esset quæsitum, an post primum præsentatum a patrono, scilicet laico, sed examinatorum judicio reprobatum, liceat patrono alterius nomen secundo deferre, quem Ordinarius, si idoneus repertus fuerit, admittat, non obstante appellatione ad Sedem Apostolicam interposita per priori loco nominatum: fuit privatis literis scriptum licere alterius nomen deferre, eumque admittendum esse si idoneus reperiatur, non obstante appella-
56 tione priori. Non omitto Lambertin. *dicto artic.* 4. *n.* 15. *vers. Aut sumus in patronis laicis*, quasi conciliando opiniones distinxisse inter præsentationem de non idoneo, & præsentationem de indigno. In primo casu putavit patronum non esse privatum potestate præsentandi, nisi post lapsum quatuor mensium, & exemplificavit non idoneum in illiterato, bigamo, Clerico conjugato, Monacho, & consimilibus: & in hoc casu secundum eum loquitur textus noster, ponderando literam ibi, *personæ minus idoneæ præsentantur*; & locum habet prima opinio glossæ, & sequacium. In secundo autem casu, id est, cum patronus laicus præsentat scienter indignum, tunc eo ipso pro illa vice privatus est potestate præsentandi; & jus ordinandi Ecclesiam ad Episcopum devolvitur, & intelligit indignum, id est, habentem impedimentum, quod sonat in vitium, id est simoniacum, homicidam, vel alium notorie criminosum, item laicum, puerum, illegitimum, ac prorsus illiteratum: & in hoc secundo casu secundum eum loquitur textus *in dict.* §. *Si quis Oratorii domum*, in Auth. *de sanctiss. Episcopis*, ibi tanquam indignum prohibent sacræ Regulæ ordinari, & locum habet secunda opinio Hostiens. & sequacium. Allegat pro sua distinctione Hostiensem *in summa de jurepatron.* §. *in quibus*, *col.* 3. *in princip. vers. Pœna*, sed certe Hostiens. non dicit id, ad quod eum allegat Lambert. nam ibi recitat primo opinionem quorundam, qui distinguendo dicebant, patronum Clericum præsentando non idoneum privari potestate præsentandi, laicum vero non: & hanc distinctionem reprobat ibi Hostiens. dicens, etiam laicum præsentando indignum esse privatum, & sic nullam constitui differentiam; imo pro eodem accipit non idoneum, atque indignum; nec immerito, quia hæc distinctio Lambertini, quamvis videatur plausibilis, tamen jure non probatur, quia Canones de non idoneis, & indignis promiscue loquuntur, ut *in cap.* 2. *in fin. de supplen. neglig. Prælat. & in cap.* 3. *in fin. de Eccles. ædificand.* ubi ad effectum, ut jus providendi Ecclesiam devolvatur ad Superiorem, non requiritur, ut fuerit præsentatus indignus, sed satis est, ut non fuerit præsentatus idoneus: & gloss. 2. hic exponendo literam ibi, *minus idoneæ*, dicit: & sic patet, quod patronus laicus, licet præsentet indignum, non est privatus, &c. unde male salvatur prima opinio glossæ hoc fundamento, quod non procedat in indigno, sed in non idoneo, cum gloss. exponat non idoneum, id est, indignum. Sed nec secunda opinio Hostiens. hac distinctione salvari potest, quia Hostiens. *hic num.* 2. *vers. Abbreviavi*, reprobat glossam, quia lex dicit expresse, quod si secularis patronus non repræsentet idoneum, Episcopus Ecclesiam ordinabit, ut in Auth. *de sanctiss. Episc.* §. *Si quis Oratorii domum:* & ita ille textus, qui expresse loquitur de indigno ab Hostiensi exponitur in minus idoneo. Item Monachus secundum Lambertin. non est indignus, sed non idoneus; & tamen Rota inducit devolutionem, si patronus laicus ad Ecclesiam secularem præsentet Monachum, ut apud Bellam. *disp.* 172. incipien. *collatio*, & *disput.* 751. incipien. *patronus*, Rota *dec.* 262. *In religioso alias* 5. *de jurepatron. In novis*. Itaque in hac materia omnis non idoneus est indignus, & e converso; nam tales prohibent sacræ Regulæ ordinari, ut *de fil. Presbyter. ordinand. vel non*, *de serv. non ordinand. de corpor. vitiat. ordin. vel non*, & *de bigamis non ordinandis cum similibus*. Item textus optimus *in cap. Qui in aliquo* 51. *dist.* in hac materia promotionis æquiparat criminosos, bigamos, laicos, literarum inscios, servos, seculari militiæ deditos, curiales, & alios complures: & ipsemet Lambertin. se confundit miscendo vitiosos cum non vitiosis, ut illegitimos, laicos, & illiteratos; & inter non idoneos recensendo bigamos, conjugatos, Monachos. Quamobrem rejecta illius distinctione, adhæreo opinioni glossæ nostræ, quam dicunt sequendam in judicando, & consulendo Imol. & Joan. de Anan. *in locis supradictis num.* 35. & quæ videtur etiam magis communis: habet enim sequaces Archid. Jo. Andr. Paul. de Elez. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. Item Bart.

Pro contraria vero sunt Hostien. Joan. de Lignan. Henric. Boich. Abb. Authen. Gemin. & Franc. nam Innocent. & Bellam. tanquam varii pro neutra allegari debent, & Collectarius *hic num.* 1. tantum recitat opiniones. Rursus hæc opinio præponenda, cum habeat pro se gloss. & Archidiaconum; nam opinio glossæ in dubio prævalet communi opinioni secundum Jacob. Butring. *in l.* 1. *C. Qui pro sua jurisdict.* & Bald. *in l. Cum hæreditas depositi.* & adde quod de authoritate glossæ scripsi *in c. Ne innitaris num* 75. & 109. *supra de Constitut.* & similiter opinio Archidiaconi super sexto etiam singularis communi opinioni est præferenda, secundum Felin. *in c.* 1. *n.* 54. *in* 4. *limitatione de Constitut.* qui ad hoc allegat Rotam *decis.* 348. *in Antiquis*.

DE OFFICIO ORDINARII.

Innocentius III. Ausitano Archiepiscopo.

CAPUT VII.

QUanto devotio religiosorum; & infra, Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod Monachi, Canonici, & alii Regulares tuæ Provinciæ, cum deberent potius in claustro juxta regularia constituta divinis obsequiis vigilare, de obedientiis & redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per Curias Principum & Potentum discurrere non verentur: & infra. Mandamus, quatenus quoscunque tales inveneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, ut proprium in manibus Prælatorum suorum sine difficultate resignent, convertendum in utilitatem domus, secundum Abbatis consilium, & regularem vitam observent: si Prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officii & beneficii, appellatione remota, compellas.

SUMMARIUM.

1 *ORdinarius supplet negligentiam Abbatis non revocantis Monachum vagabundum.*

2 *Monachus sine Monasterio caret vita, sicut piscis sine aqua.*

3 *Canonici Regulares debent in Claustro Divinis obsequiis invigilare, nec hodie possunt exercere curam animarum in Parochialibus annexis eorum Monasteriis.*

4 *Regulares accedentes ad Curiam Principis sine licentia Superioris sunt ipso facto excommunicati.*

5 *Regulares de licentia sui Superioris non prohibentur esse in obsequio alicujus Principis, vel Episcopi.*
Sed hodie contra, num. 7.

6 *Episcopus potest sibi assumere Monachum in cubicularium, etiam contradicente Abbate, si sit necessarius.*
Contrarium, num. 7.

7 *Regularibus concedi non possunt facultates degendi extra claustra, nisi ex gravissima causa a Sede Apostolica approbanda.*

8 *Monachorum correctio, & coercitio primo loco pertinet ad Abbatem.*

9 *Regularium causæ an ab Episcopo, vel Abbate cognosci, ac diffiniri debeant, distinguitur, ut num. seqq.*

10 *Regularium coercitio, quando agitur criminaliter in figura judicii, cognitio spectat ad Episcopum.*
Sed de pertinentibus ad Regulam Claustralem cognoscit Abbas, & num. 18. & seqq.

11 *Prælatus Collegiatæ Ecclesiæ, qui præficitur per electionem, habet jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio.*
Declaratur, num. 21.

12 *Abbas, vel Prior Conventualis potest Monachos excommunicare.*

13 *Abbas habet jurisdictionem in Monachos etiam in criminalibus.*

14 *Abbas exercet jurisdictionalia ante benedictionem, & num. 17.*

15 *Consecratio in Episcopo magis operatur, quam benedictio in Abbate.*

16 *Abbas vocatur etiam ante benedictionem.*

18 *Monachus in his, quæ pertinent ad observantiam Regulæ, magis tenetur obedire Abbati, quam Episcopo.*

19 *Abbas potest Monachum vagabundum revocare, punire, & eiicere ad præscriptum Regulæ.*

20 *Regularis est puniendus ab Episcopo tantum, quando agitur judicialiter, & ad pœnam ordinariam.*

22 *Regularis vagabundus a quibus, & quo ordine sit revocandus, & puniendus.*

23 *Monachus in causis civilibus, & pecuniariis conveniri non potest coram Abbate, sed Ecclesia, vel Monasterium convenietur coram Ordinario.*

24 *Regulares exempti, tam in civilibus, quam in criminalibus respondere debent coram Superiore suo, & non coram Ordinario.*

25 *Et quid post Constitutionem Gregorii XV. de Conservatoribus.*

26 *Jurisdictio in parvis Conventibus Ordinario attributa ex Decreto Innocenoii X. an censeatur Superioribus Regularibus adempta, & privative in Ordinarium translata, & num. seqq. usque ad 43.*

27 *Abbas, vel Prior in Monasterio, Provincialis in omnibus Conventibus Provinciæ, & Generalis in toto Ordine habent jurisdictionem universalem, & ordinariam.*

28 *Jurisdictio specialis a lege uni tributa non censetur aliis adempta.*

29 *Jurisdictio in dubio censetur cumulative collata.*

30 *Jurisdictio inter Episcopum Burgi S. Donini, & Præpositum Buxeti est cumulativa.*

31 *Jurisdictio Episcopo tributa a Concilio Tridentino sess. 7. cap. 7. & 8. & sess. 25. de regul. cap. 11. intelligitur cumulative cum inferioribus.*

32 *Jurisdictio data favore certarum personarum censetur privative collata; secus si ratione causarum.*

33 *Jurisdictio an censeatur collata privative, vel cumulative, in primis spectanda est mens concedentis.*

34 *Monasteria omnia de jure communi subjecta sunt jurisdictioni Episcopi Diœcesani, sed cumulative cum Prælatis Superioribus, & num. 39.*

35 *Monachi in Monasterio Episcopatui unito subsunt Episcopo, & Præposito, vel Priori.*

36 *Decretum Innocentii X. de parvis Conventibus Ordinario subjectis expenditur.*

37 *Regulares delinquentes in casibus Constitutionis Greg. XV. de exempt. privilegiis, quamvis subsint jurisdictioni Ordinarii, tamen puniri possunt etiam a suis Superioribus.*

38 *Idem in Regularibus degentibus in Monasteriis post Decretum Urbanii VIII. erectis non minori numero, quam duodecim Religiosorum.*

39 *Abbas habet totam potestatem in Monasterio, excluso Episcopo.*

40 *Jurisdictio delegata est extraordinaria, & odiosa. Jurisdictio ordinaria est favorabilis, necessaria, & amplianda, ibid.*

41 *Regulares sunt subjecti Prælatis suis ex obligatione surgente a voto solemni obedientiæ, quod tenetur esse de jure naturæ.*

42 *Declarationes Congregationis super statu Regularium ad Decretum subjectionis parvorum Conventuum jurisdictioni Ordinarii.*

43 *Synodo Diœcesanæ an ex Decreto Innocen. X. intereſſe teneantur Abbates, Priores, & Guardiani parvorum Conventuum, late discutitur, ut num. seqq. usque ad num. 64.*

44 *Abbates non sunt cogendi ab Episcopo ad Synodum accedere, nisi rationabilis causa subsit, num. 43.*
Declaratur, num. 58.

Re-

Regulares lege Diœcesana Episcopo subjecti cogi possunt illius Synodo interesse.
Declaratur, num. 53.

45 *Vocatio ad Synodum est de lege Diœcesana.*
Declaratur, num. 53.

46 *Intellectus* c. Nimis prava de excess. Prælat. *& n. 59. & 60.*

47 *Fratres Mendicantes an cogi possint accedere ad Synodum Diœcesanam, num. 59. & 60.*

48 *Exempti qui subsunt Generalibus Capitulis, non tenentur Synodo interesse.*
Declaratur, num. 60.

49 *Exempti habentes Capellas, vel Populum subjectum Episcopo, vel Parochiales Ecclesias, ab accessu ad Synodum Diœcesanam non eximuntur.*

50 *Synodus celebratur ab Episcopo auctoritate ordinaria, & est de juribus Episcopalibus.*
Declaratur, num. 63.

51 *Exempti a jurisdictione Episcopi non tenentur ire ad illius Synodum.*
Declaratur, num. 57.

52 *Abbates, & alii Superiores Regulares, qui subsunt jurisdictioni Episcopi tenentur accedere ad illius Synodum, quamvis sub se non habeant Capellas, vel Populum.*

53 *Synodus mixta est de lege Diœcesana, & de lege jurisdictionis.*

54 *Prælati Regulares jurisdictioni Episcopi subjecti, quamvis non teneantur ad ea, quæ sunt de lege Diœcesana, tamen tenentur ire ad Synodum.*

55 *Abbatibus bonum est accedere ad Synodum Episcopi, & cur.*

56 *Synodus est præambulum visitationis.*

57 *Regulares parvorum Conventuum hodie sunt exempti a jurisdictione Episcopi ordinaria, sed non a delegata.*

58 *Abbates Cistercienses non tenentur ire ad Synodum.*

60 *Priores, & Guardiani cogi possunt ad Synodum venire, sed non fratres.*

61 *Monachus Claustralis non tenetur ire ad Synodum.*

62 *Abbas habens Ecclesias in diversis Episcopatibus ad Synodum unius ire tenetur per seipsum, ad alias per substitutos, si Synodi eodem tempore celebrentur.*

63 *Jura Episcopalia exercentur ab Episcopo in subditos auctoritate ordinaria, in exemptos vero delegata.*

64 *Declaratio Apostolica super accessu Superiorum parvorum Conventuum ad Diœcesanam Synodum.*

1 *Quanto*, Ordinarius supplet negligentiam Abbatis non revocantis Monachum vagabundum Hoc dicit Joan. Andr. Bellam. Butr. Cardin. Imol. Anchar. Abb. & Joan. de Anan. communis divisio. Secunda ibi, *Mandamus*.

2 Nota primo ibi, *In claustro*. Non tantum Monachos, qui sine Monasterio carent vita, sicut pisces sine aqua, *c. Placuit communi* 16. *qu.* 1. sed etiam Canonicos Regulares, qui regulæ inserviunt laxiori, *cap. Quod Dei timorem de statu Monach.* debere in claustro juxta Regularia constituta divinis obsequiis invigilare, ut in litera. Unde fel. recor. Innocentius X. noluit eos morari extra claustra etiam pro exercenda cura animarum in Parochialibus annexis eorum Monasteriis, non obstante præallegata Decretali, *Quod Dei timorem*. Sed jussit in talibus Ecclesiis per Episcopos deputari Sacerdotes seculares ad nominationem Superiorum Regularium in Vicarios perpetuos, vel amovibiles ad præscriptum S. Concilii Tridentini *sess. 7. cap. 7.* ut scripsi *in cap. Relatum num. 67. & 68. infra ne Cler. vel Monach.*

3

4 Secundo nota ibi, *Per curias Principum*, interdictum esse Regularibus cujusvis Ordinis per curias Principum percurrere; & hodie accedentes ad Curiam Principis sine licentia Superioris sunt ipso facto excommunicati, ut in Clem. *Ne in agro*, §. *Quia vero de statu Monach.* Ex quo sequitur, ut mortaliter peccent, cum excommunicatio non feratur, nisi pro culpa mortali, *cap. Nemo Episcoparum* 11. *qu.* 3. dicit tamen Hostien. *hic in princ.* per hoc non

5 tolli, quin Religiosus de licentia Abbatis deputari possit obsequio alicujus Principis, vel Episcopi, sicut fit tota

6 die, ut *in d.* §. *Quia vero*, a contrario sensu. Quamvis subdat hoc esse valde periculosum propter proprium, quod conantur acquirere, & ideo Abbas de facili consentire non debet, de quo remittit ad summam *de major. & obed.* §. *Et ad quid, vers. Si Episcopus*; & sequuntur, & concordant hic Joan. Andr. *num.* 5. Bellam. *n.* 1. Butr. *n.* 11. Imol. *num.* 5. Guidopap. *num.* 6. & Abb. *in primo not.* subdens sic tenere Doctores *in cap. Ex rescripto de jurejurand.* Amplius dicit glos. *in cap. Cum Pastoris in ver. Ut quidam* 2. *qu.* 7. Episcopum posse sibi assumere Monachum in socium etiam contradicente Abbate, si sit necessarius, nisi Monasterium sit exemptum. Quinimo *in d. c. Cum Pastoris*, inducitur Episcopus, ut potius Religiosos, quam alios habeat in cubicularios, qui vitam ejus in secreta conversatione videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant. Verum hodie in Decretis generalibus Cle- 7
mentis Papæ VIII. super reformatione Regularium innovatis ab Urbano VIII. *in Decretis de celebratione Missarum in* §. 19. sic statuitur: Ineatur ratio, quia sublatis licentiis, ac facultatibus hactenus quibuscunque concessis degendi extra Conventus claustra, ad ea quamprimum revocentur; nec de cetero, nisi ex gravissima causa a Sede Apostolica probanda, hujusmodi facultates concedi possint, ut in Bullar. *tom.* 3. *pagina* 81. Quare sublata videtur facultas, quam habebant Prælati Regulares de jure communi, deputandi suos Religiosos ad servitia Principis, vel Episcopi; & Cardinales qui voluerunt penes se habere aliquem Regularem pro Theologo, obtinere solent licentiam a Papa, ut sæpius vidi observari.

Tertio nota ibi, *si Prælati eorum*, correctionem, & 8
coercitionem Monachorum primo loco ad Abbatem pertinere; ut hic, & *in cap. Reprehensibilis in fin. de appell. & in c. Corripiantur* 24. *qu.* 3. & ita ex hac litera colligit glos. *ult. hic*, Innoc. *num.* 1. Hostien. *num.* 8. Butr. & Cardin. *in* 5. *not.* Imol. *num.* 6. & Abb. *in* 3. *not.* & communiter Doctores.

Sed pro pleniori doctrina cum quæritur, an jurisdictio 9
in causis Regularium spectet ad Abbatem, vel ad Episcopum? Distingue, nam aut agitur de delictis, aut de contractibus, vel quasi; primo casu sunt plures opiniones, quas hic prosequitur Innocen. & alii post eum.

Prima opinio est Hugonis hic relati in ultima glossa. 10
Quod aut agitur criminaliter in figura Judicii de iis, quæ sunt delicta quoad omnes, ut furtum, homicidium, & similia; & tunc ad solum Episcopum spectat cognitio, & correctio, ut videtur esse casus *in c. Hoc tantum*, ibi, *atque extra regulam facta corrigere, & in c. Abbates* 18. *qu.* 2. aut agitur de iis, quæ spectant ad officium Abbatis, & ad Regulam claustralem, ut quia Monachus exivit e Monasterio sine Abbatis licentia, vel alias deliquit contra regulam Monachalem; & tunc ad Abbatem pertinet cognitio, & correctio, ut hic, & *in c. De persona* 11. *qu.* 1. *& in c. Cum ad Monasterium*, §. *Si vero Abbate infra de stat. Monach. & in l.* 4. *c. de patr. potest.* & dic ad solum Abbatem sine Conventu, ut notat Hostien. *in c. Reprehensibilis in fin. infra de appellat.* & Joan. Andr. ibi post eum Archid. *in c. Nullam* 18. *qu.* 2. notat hic Henric. Boich *num.* 3. & hanc opinionem Hugonis tenet Joann. in præallegato *c. Hoc tantum*, in glos. *in ver. Corrigere*, & ibi etiam Laurentius 18. *quæst.* 2. & Hostien. *in summa de temp. ordinat.* §. *Et cui ad finem sub* §. *Sed nunquid Religiosus, vers. Puto in iis, & in c. Dilecto de off. Archid. & in c. Nimis pravæ in vers. Nec in iis super hoc corrigendis de excess. Prælat.* & idem Hugo, Laurentius, & Archid. *in c. Qui resistit* 11. *qu.* 3. eamque dicit veriorem Henric. *hic in princ.* & cum ea satis concordat Innocentius, ut dicam infra *in* 5. *opinione*.

Secunda opinio est Bernardi hic in ultima glossa, qui 11
rejecta distinctione Hugonis, tenet correctionem Monachorum etiam, quando agitur in figura judicii primo loco spectare ad Abbatem, quia Prælatus Collegiatæ Ecclesiæ habet jurisdictionem, *c.* 1. 16. *qu.* 5. & Abbas, & Prior 12
Conventualis potest Monachos excommunicare, ut est expressum *in c. Cum in Ecclesiis infra de major. & obed. & in c. Sicut, il primo de Simonia*, & hanc opinionem tenuerunt Laurent. Joan. Vincent. & Philippus, quos hic refert Joan. Andr. *num.* 15. & Abb. *num.* 3. licet glossa fateatur in his potissimum spectanda esse cujusque Ecclesiæ consuetudinem, quæ dat jurisdictionem, ut *in c. Conquestus* 9. *qu.* 3. *& l.* 1. *& fin. C. de emancip. liber.*

Tertia est opinio relata in glos. *ult. in d. c. Hoc tantum*

18. *quæst.* 2. quod in minimis excessibus correctio pertinet ad Abbatem, sed in majoribus, & gravioribus ad Episcopum tantum, *cap. Monachi infra de sentent. excommun. cap. Si quis Monachus* 90. *distin. & cap. Non dicatis* 12. *qu.* 1, & in hac opinione videtur fuisse Abbas *in c. Cum ab Ecclesiarum num.* 10. *supra eodem*, ubi tenet Abbatem habere jurisdictionem in Monachos etiam in criminalibus, *cap. Eaque, & cap. In singulis de stat. Monach.* ubicunque deliquerint, ut *cap. Abbates* 18. *quæst.* 2. nisi esset crimen, pro quo veniret imponenda pœna depositionis, quia tunc non Abbas, sed Episcopus cognoscere debet, *cap. Visis* 16. *quæst.* 2, *& cap. Monasteria* 18, *quæst* 2. Idem si Abbas esset negligens, ut hic; & licet de hoc sint opiniones; tamen id sibi videtur verius, & allegat Joan. de Lignano in Clem. *Ne in agro de stat. Monach.*

14 Quarta est opinio, quod aut Abbas recepit manus impositionem, seu benedictionem, secundum morem præficiendorum Abbatum; & tunc potest primo loco Monachos corrigere, & coercere, sicut quilibet Prælatus Colleg. Ecclesiæ; nam talis & minores Ordines confert, & baculo Pastorali utitur, & Monachum benedicit, *cap. Quoniam* 69. *dist. cap. Cum contingat de etat. & qualit.* Aut manus impositionem non recepit, & correctio Monachi ad ipsum non spectat, quia non habet plenitudinem officii, sed est nudus Minister, ut olim erat, arg. *cap. Tuam de etat. & qualit. cap. A Subdiacono* 93. *distin. cap. Accedens* 50. *distin. & d. cap. Hoc tantum* 18. *quæst.* 2. & sic ante benedictionem Episcopus est adeundus. Sed Host. *num.* 8. *vers. Sed hoc secundum quosdam*, dicit hanc distinctionem reprobari *in cap. Transmissam supra de elect.* ubi Episcopus ante consecrationem ex quo confirmationem recepit, consequitur ea, quæ sunt jurisdi-
15 ctionis, licet non ea, quæ sunt Ordinis; Ergo fortius idem dicendum in Abbate confirmato, nondum benedicto: quia magis operatur consecratio in Episcopo, quam benedictio in Abbate, ut notat gloss. in Clem. 2. *in vers. Benedicti de statu Monach* & hinc est, ut electus non possit appellari Episcopus ante consecrationem, ut *in cap Nisi de aucl. & usu pall.* & tenet gl. in Clem. 2. *in ver. Pontificum*
16 *de celebr. Missar.* & tamen Abbas appellatur ante benedictionem, ut notat Hostien. *in cap. Inter ceteras de sentent. & re judic.* & pro hoc videtur text. *in c.* 1. *de supplen. neglig.*
17 *Prælat.* Et hanc opinionem, quod Abbas ante benedictionem exerceat jurisdictionalia, tenet Innoc. & Joan. Andr. *in c. Venerabilem de elect.* & idem Joan. Andr. *hic num.* 15. Butr. *num.* 19. Cardin. 5. *qu.* & Abb *num.* 4.

Quinta opinio est ipsius Innocentii *hic num.* 1. *vers. Hoc autem bene credimus*, qui sic distinguit, videlicet, aut Monachus delinquit in his, quæ regulæ sunt, & correctio magis pertinet ad Abbatem, quam ad Episcopum: & est
18 ratio, quia Monachus in his debet potius obedire Abbati, quam Episcopo. Ad hoc faciunt notata *in cap. Quæ contra* 8. *distin. c. Qui resistit* 11, *qu.* 3. *c. Noluit* 33. *qu* 5. Aut de-
19 linquit in aliis non pertinentibus ad regulæ observationem, & tunc Innocen. subdistinguit; nam aut agitur de revocando, & puniendo Monachum vagabundum, vel de illo ejiciendo ad præscriptum regulæ per Superiorem approbatæ; & tunc punitio, revocatio, & ejectio hujusmodi spectat ad Abbatem. Et ratio, quia ex quo Superior confirmavit regulam, & illius executionem demandavit Abbati, videtur etiam ei concessisse potestatem faciendi ea, quæ in regula continentur, de quo dic, ut legitur, & notatur *in cap.* 2. *cap. Joannes, & c. fin. de regul.* Quod si Abbas per se hoc facere non possit, Episcopus ei auxilium impendet, ut hic & *in cap. Abbates, & c. seqq*
20 18. *qu.* 2. Aut agitur de puniendo Monachum judicialiter, & pœna ordinaria, puta quia in judicio accusatur: & tunc ad solum Episcopum pertinet cognitio, & punitio, cum minor Episcopo causas criminales non agat, *cap. Monasteria* 18. *quæst* 2. Ita Innocentius, cujus opinio revera coincidit cum opinione Hugonis, & illam sequuntur hic Host. *num* 8. *post med. vers. In his autem quæ regulæ sunt*, Joan. Andr. *num.* 15. *eodem vers.* Butr. *num.* 19. *vers. In his quæ sunt regulæ*, Cardin. *in* 5. *quæst. vers. In his, & in* 6. *qu* Anchar. *num.* 6. Imol. *num.* 10. *vers. Si autem nihil disponit*. Et Joan. de Anan. *n.* 1. eamque dicit tenendam tanquam veram, Bellam. *n.* 4. *ver. Et sic ista distinctio*; & ante eum Collectarius *n* 1. *circa fin.* dicens: Tutius, & verius esse sentire cum Innocentio, quam etiam dicit esse veriorem Henric. Boich. *in princip.* & mihi quoque videtur verior, maxime per textum *in d. cap. Hoc tantum* 18. *qu.* 2. ubi satis clare approbatur ista distinctio Hugonis, & Innocentii; pro qua etiam facit textus *in l. Magisteria, C. de jurisdict. omn. judic.* cum ibi notatis in gloss. 1.

Et tenendo hanc opinionem non obstat, quod tota dis- 15
positio Monachi spectet ad Abbatem, ut *c. Nullam, & cap. Abbates* 18. *qu.* 1. & quod electus a Collegio Clericorum, vel Religiosorum habeat jurisdictionem ordinariam in illos de Collegio, ut in juribus hic allegatis in glossa *ult.* & post Innocen. & Host. notat Abbas *in c. Cum ab Ecclesiarum num.* 5. *supra eodem*. Nam respondetur hæc 18
sibi vendicare locum in concernentibus Regularem disciplinam, & in civilibus secundum Bellam. *ubi supra*. Item non obstat hæc Decretalis, ubi Ordinarius loci non corrigit primo loco Religiosos, sed monere debet Prælatos eorum, ut corrigant, & iis negligentibus, potest supplere; nam responderi potest primo verbum, *Prælati*, hic positum esse exponendum, idest, Abbates, vel Episcopi, nam cum ambo sint negligentes, & ambo habeant jurisdictionem, ambo monendi sunt, secundum Innocentium *hic ante num.* 1. *in vers. Si Prælati*, atque ita servabitur hic ordo secundum eum *num.* 3 *in verb. Negligentes*. Nam primo Archiepiscopus monebit Abbatem, ut revocet Monachum vagabundum cum proprio, quod tenet. Si fuerit negligens, monebit secundo loco Diœcesanum, ut suppleat Abbatis negligentiam, *cap. Romana, §. Sane de Cens. lib.* 6. si ambo negligentes fuerint, monebit tertio ipsum Monachum, ut redeat, & proprium resignet in manibus Prælati convertendum in utilitatem Monasterii: & si obedire noluerit, ipsum compellet per suspensionem ab officio, & beneficio: & in his concordant Host. *n* 8. Joan. Andr. *num.* 10. Quia ad hoc allegat Petrum, & Abbatem, Butr. *num.* 15. Anchar. & Joan. de Anan. *num.* 4. Sed quia alius intellectus, quod scilicet *ver. Prælati*, exponi debeat, id est, Abbates, vel Priores, communiter tenetur, ut dicit Abbas *hic in* 3. *notabili, ver. Sed primus intellectus*. Ideo respondetur secundo, hanc Decretalem fundari in regulari observantia, videlicet super tertio regulæ voto, quod in proprietatis abdicatione consistit, ut *in cap. Ad Monasterium in fin. de statu Monach.* necnon in claustri, ac divinorum frequentatione, & obedientia filiali, quæ nullus dubitat quin ad regularem observantiam pertineant.

Secundo autem casu principali, idest; cum agitur 23
de contractibus, vel quasi, dicit hic Innoc. *num.* 2. *ver. Cum autem*, Monachos non posse civiliter conveniri sub Abbate, quia nihil possunt habere proprii, *cap Nolo, & cap. Non dicatis* 12. *quæst.* 1. Sed si Monachus in scholis mutuum contraxerit, vel alium contractum licitum fecerit, non ipse Monachus, sed Ecclesia, seu Monasterium poterit conveniri, non tamen coram Abbate, quia ipse Abbas Judex, & reus esse non potest, sed ad Ordinarium erit recurrendum, ut in Auth. *Causa quæ fit cum Monacho, C. de Episcop. & Cler. cum suis concordantiis*. Et cum Innocen. concordant hic Hostien. *num.* 9. *vers. Ubi vero agitur de pecunia*, Joan. Andr. *n.* 16. Henr. Boich. *num.* 4. *vers. Aut queris de contractibus*, Bellam. *num.* 5. Butr. *num.* 21. Cardin. *in* 7. *quæst.* Anchar. *num.* 6. *vers. Ubi autem agitur de pecunia num.* 1. & alii communiter.

Hæc fere sunt, quæ de jurisdictione Episcopi, & in cau- 24
sis Regularium criminalibus, & civilibus differunt Magistri Canonum. Verum hodie videtur cessare hujusmodi controversia, quia Regulares omnes sunt muniti amplissimis privilegiis exemptionis a jurisdictione Episcopi, etiam ratione delicti commissi, contractus initi, & rei sitæ extra locum exemptum, ut scripsi latissime *in cap. Tuarum infra de privileg.* & opiniones Doctorum superius relatæ locum non habent in Regularibus sic exemptis; nam ut hic dicit Henric. Boich. *num.* 1. exempti a jurisdictione Episcopi respondebunt, tam in civilibus, quam in criminalibus, vel coram suo Superiore, si hoc ei competat de consuetudine legitime præscripta, vel ex tenore privilegii: & ita intelligit glossam Accursii *in d. Auth. Causa in gloss.* 2. *C. de Episc. & Cler.* vel coram Papa, vel Legato ipsius, ut notatur *in c. Quod translationem supra de off. Legat. & in c.* 2. *infra de in integr. restitut.* unde tenor privilegii est servandus, *c. Porro de privil.* similiter Bellam. *hic num.* 4. *ver. Et adverte*; De exemptis, inquit, a jurisdictione Episcopi non

quæ-

quærimus; quia illi tam in civilibus, quam in criminalibus coram suo Superiore respondent, maxime si de consuetudine legitime præscripta, vel ex tenore privilegii hoc illis competat. Rursus hodie in causis civilibus Regulares conveniri debent coram suis Conservatoribus, & quandiu illos secundum formam sibi præscriptam non elegerint, coram Ordinarii locorum sunt conveniendi, ut statuitur in Constitutione 9. Gregorii XV. publicata die 20. Septembris 1621. in §. 7. & 9. ut in Bullar. *tom.* 4. *pag.* 80. de quo dic, ut scripsi *in d. cap. Tuarum num.* 37. *& seqq. de privil. & in cap. Si Clericus de foro compet.* Plurimi etiam sunt casus, in quibus hodie Regulares, non obstantibus quibusvis exemptionibus, subjacent jurisdictioni Episcopi, & quadraginta septem poscimus *in cap. Grave infra eod.*

26 Hic QUÆRO, posito Decreto sanct. mem. Innocentii Papæ X. edito 10. Februarii 1654. in quo Regularium virorum Conventus non habentes numerum Religiosorum, ibi præscriptum plene in omnibus subjiciuntur visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tanquam super hoc a Sede Apostolica Delegati: an jurisdictio hujusmodi censeatur Superioribus Regularibus adempta, & privative in Ordinarium translata. Quamvis hic articulus utrum jurisdictio uni concessa censeatur aliis adempta, sit valde intricatus, ut inquit Angel. *in leg. Testamenta num.* 1. *C. de testam.* & post eum Felin. *in cap. Pastoralis n.* 2. *infra eod.* & Grammat. *decis.* 30. *num.* 9. tamen in casu proposito verius videtur jurisdictionem fuisse Ordinarip loci attributam cumulative cum Superioribus Regularibus, non autem privative. Nam
27 secluso Decreto Innocentii cum Superiores Regulares ex privilegiis Apostolicis habeant in subditos omnimodam jurisdictionem ordinariam, tam in civilibus, quam in criminalibus, ut dixi supra *num.* 24. & fusius in præallegato, *cap. Tuarum de privileg.* itaut Abbas, vel Prior in suo Monasterio, Provincialis in omnibus Conventibus Provinciæ suæ, & Generalis in toto Ordine habeant jurisdictionem universalem, & ordinariam, ut notat Frider. de Senis *in cons.* 145. Joan. Episcopus *num.* 2. *vers. Nec potest negari num.* 7. *vers. Ad prædicta facit*, Cardin. *in cons.* 89. *Casus super quo num.* 2. *vers. Nam tales ministri*, &
28 Abbas *in cap. Cum ab Ecclesiarum num.* 10. *supra eodem*. Cumque Papa in dicto Decreto non processerit eximendo, jurisdictionem adimendo, seu jurisdictionem tribuendo, utique per specialem concessionem jurisdictionis factam Ordinario loci in aliquibus Conventibus suæ Diœcesis jurisdictio minime intelligitur adempta Ordinariis Regularibus. Quod patet efficaciter ex juribus infrascriptis. Primo scilicet ex text. *in l. fin. C. de jurisd. omn. judic.* ubi quamvis Rectori militum in eorum causis tribuatur a lege jurisdictio, per hoc tamen Præsidi, vel alteri Superiori in causis eorundem jurisdictio ablata non intelligitur. Secundo, ex text. *in l. ult.* juxta glos. *in vers. Examen, C. ubi caus. fiscal.* ubi licet Comiti domorum detur jurisdictio specialis in colonos, aut inquilinos Imperiales, & per verba taxativa, ut patet ibi, *non alterius, quam sui culminis, &c.* nihilominus circa easdem personas jurisdictio non censetur adempta Præsidi Provinciæ, ut *l. Cum aliquis eod. tit.* Tertio, ex text. *in l. Viri, ff. de off. Præfect. urb.* ubi quamvis secundum intellectum Baldi Consuli Argentariorum (qui hodie sunt mercatores, seu campsores) detur specialis jurisdictio in causis eorum; tamen circa easdem non intelligitur adempta jurisdictio Præfecto Urbis. Quarto, ex text. *in l. 1. C. de off. Præfect. Urb.* ubi licet in concernentibus annonam tribuatur specialis jurisdictio Præfecto annonæ, per hoc tamen non censetur jurisdictio abdicata a Præfecto Urbis. Quinto, ex text. *in l. Quoties, §. fin. ff. de administrat. tutor.* ubi quamvis propter patrimonium pupilli augmentatum respectu partis adauctæ deputetur specialis curator; nihilominus potestas administrandi, cetera non intelligitur adempta tutori universaliter constituto. Sexto, ex text. *in cap. Super hoc de hæret. lib.* 6. & in Clem. 1. *eodem tit.* ubi in causa hæreticæ pravitatis, quamvis deputetur aliquis specialis Inquisitor, nihilominus per hoc adempta non censetur circa easdem jurisdictio ordinaria ejusdem diœcesis. Quæ jura cum aliis pluribus ad hoc ponderat Ludov. Roman. *in cons.* 393. *Præsens consultatio n.* 1. *& seqq.*

29 Ultimo, idem probatur, quia jurisdictio tributa per legem censetur concessa cumulative cum aliis illam habentibus DD. *in d. l. fin. C. de jurisdict. omn. judic.* Roman. *Fagnan. in I. Lib. Decretal.* *loco citato*, Felin. *in cap. Pastoralis num.* 2. *infra eod.* Ad quod facit doctrina Bart. *in l. Viros in* 1. *notab. Cod. de divers. offic. lib.* 12. ubi sentit statuto disponente, ut scholares coram Episcopo conveniantur, non esse ademptam jurisdictionem Rectori illam habenti vigore legis, aut consuetudinis, nisi statutum uteretur dictione taxativa, videlicet, ut Episcopus solus cognosceret: in quo casu tantum putat auferri jurisdictionem Rectori competentem de jure communi, non autem si ei competat ex coasuetudine, & eum refert, & sequitur Felin. *in d. c. Pastoralis n.* 2. *in* 3. *limit.* & hanc esse regulam, quod jurisdictio in dubio censeatur cumulative collata; post Joan. Andr. & alios firmat Felin. *in d. c. Pastoralis n.* 2. *& in c. Ceterum n.* 4. *de judic.* & Jason. plura cumulans *in leg. Quod in rerum, §. Si quis post col. ult. ff. de leg.* 2. ubi testatur hanc esse magis communem opinionem, quam etiam multoties 30
probavit Sacra Congregatio Concilii, in specie in causa jurisdictionis inter Episcopum Burgi sancti Donini, & Præpositum Buxeti: censuit enim neque literas erectionis Ecclesiæ Burgi sancti Donini in Cathedralem, nec subreptionem literarum Eugenii IV. quam Episcopus afferebat, quidquam obesse Præposito, quin sua jurisdictione uti possit in Ecclesias, Canonicos, & personas iisdem literis obsignatas. Ceterum nec Præpositi privilegium obstare Episcopo, quominus, si prævenerit, jus suum in easdem Ecclesias, Canonicos, & personas exercere valeat, ita Præpositi jurisdictionem esse cumulativam cum Episcopo, non autem privativam. Rursum cum *in cap. 7. sess. 7.* detur facultas Ordinariis vi- 31
sitandi beneficia Ecclesiastica curata Monasteriis annexa, *& in cap. 8.* immediate seq. statuatur, ut locorum Ordinarii Ecclesias quascunque quomodolibet exemptas authoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & *in cap.* 11. *sess.* 25. *de Regular.* in Monasteriis, quibus incumbit cura animarum personarum secularium, personæ illam exercentes in his, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, subjiciantur immediate jurisdictioni, correctioni, & visitationi Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita: Sacra Congregatio declaravit jurisdictionem tributam Episcopo vigore prædictorum Decretorum intelligi cumulative cum inferioribus. Nulla ergo subest ratio, cur non idem sit dicendum 32
in terminis Decreti, de quo agitur, præsertim vero, quia etsi jurisdictio data favore certarum personarum censeatur privative collata, quando est eis favor, ut intelligatur aliis adempta, ut per Angelum *in d. l. Testamenta sub n.* 1. *vers. Cumque contingit, cap. de testam.* tamen secus est si data sit ratione causarum, ut plene probat Afflict. *decis.* 41. *n.* 3. *vers. Ut in simili, usque in fin.* Paul. de Castr. *in l. Si quis cum Procurat. §. fin. ff. de procurat.* post Bald. *in l. Unica, §. Sin autem, C. de cadue. tollen.* hoc autem casu jurisdictio tributa fuit Ordinario loci non favore personarum, sed ratione causarum, nempe ut in parvis Conventibus pie, ac religiose vivatur, & regularis disciplina, quo exactius fieri potest, observetur, & hæc fuit causa finalis in proœmio Decreti expressa, ad text. *in l.* 1. *ff. de orig. jur. & in l. ult. ff. de hared. instituen.*

Hic autem finis pinguius adimpletur, si jurisdictio sit 33
cumulativa inter Ordinarium, & Superiores Regulares, quia quo plures sunt Judices, & Visitatores super dictis Conventibus invigilantes, eo magis contiuebunt Religiosos in officio, & observantia Regularium institutionum, arg. *l. Super hoc de hæret. lib.* 6. & Clem. 1. *eod. tit.* Quare mens Pontificis jurisdictionem tribuentis fuit novum Judicem Superioribus Regularibus addere, & cumulare, non autem illis jurisdictionem auferre, quæ quidem mens in hac materia jurisdictionis cumulative, vel privative in primis spectanda est, ut plene notat Angelus *in dict. leg. Testamenta num.* 1. *vers. Cum contingit, Cod. de testam.* Ludov. Roman. *in dict. cons.* 393. *num.* 12. & ibi Hor. Mand. *in additionibus in vers. Accumulative*, & Felin. *in dict. cap. Pastoralis num.* 2. *in* 1. *limit.*

Quibus accedit, quod jure communi inspecto, Mona- 34
steria omnia subjecta erant jurisdictioni Episcopi Diœcesani, *c. Monasteria* 18. *quæst.* 2. ubi dicitur, Monasteria, vel Monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cujus territorio sunt constituta, *c.* 2. 9. *qu.* 3. *cap. Nulla* 93. *dist. cap. Cum dilectus*, ubi Joan. Andr. & omnes *in summ. text. de Relig. domib.* & tamen jurisdictio hujusmodi non cõpetebat Episcopo privative ad Superiores Regulares, sed

cumulative cum ipsis, quia nihilominus Monachi erant sub potestate Abbatis, ut *cap. Abbates*, & *cap. Nullam* 18. *qu.* 2. & *cap. Cum ad Monasterium*, §. *Abbas de stat. Monach.* & plene dictum est supra *num.* 22. & per discursum in examinatione quinque opinionum a *num.* 10. sed & Monasteria, quæ in Congregationem non sunt redacta, nec suos habent ordinarios Visitatores, sed Episcopis subduntur, de quibus legitur, & notatur *in cap. In singulis de stat. Monachor.* & in Concil. Triden. *cap.* 8. 35 *sess.* 25. *de Regular.* prout sunt multæ Abbatiæ in Germania, & in Polonia; nihilominus subjiciuntur etiam jurisdictioni Abbatis, ut *in d. cap. Abbates cum suis concordantibus*. Quinimo & in Monasteriis Episcopatibus unitis juxta textum *in cap.* 1. *ne sede vac.* cujusmodi est Monasterium Affligenien. unitum Archiepiscopatui Meclinien. in Belgio, & alia plura, quamvis Episcopus sit loco Abbatis, & omnimodam habeat jurisdictionem, ut notat Abb. *in cap. Causam num.* 8. *de judic.* Rota coram Coccino *decis.* 157. *num.* 1. nihilominus Monachi subsunt etiam Præposito, vel Priori ipsius Monasterii, ut patet in Bulla Pii IV. sub datum Romæ 1566. Idibus Martii, Pontificatus anno secundo; & sic jurisdictio semper est cumulativa, prout notat gloss. *in d. cap. Nullam in vers. Tota* 18. *qu.* 2. cum qua concordant ibi Archid. & alii, Hostien. Joan. Andr. & omnes *in d. cap. Causam*.

36 Nec refragatur, quod verba memorati Decreti sint multum prægnantia, universalia, ac geminata, videlicet visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci plene in omnibus subjiciuntur. Nam respondetur hæc verba non fuisse apposita in Decreto ad effectum jurisdictionis adimendæ, sed ad effectum jurisdictionis conferendæ. Unde sensus est, ut Ordinarius loci in prædictis Conventibus habeat jurisdictionem omnimodam, & plenariam in omnibus, id est, tam in civilibus, quam in criminalibus, & in mixtis causis, & tam in minoribus, quam in gravioribus delictis, & sive procedatur in figura judicii per viam accusationis ad pœnam depositionis, sive ad correctionem in concernentibus regularem observantiam, & sive Prælati Regulares sint negligentes, & moniti, sive non, & in his prægnantia verborum Decreti multum operatur, secundum ea, quæ dicta sunt supra in examinatione quinque opinionum a *num.* 16. sed respectu exemptionis, & abdicationis jurisdictionis a Prælatis Regularibus prægnantia hujusmodi nihil operatur, ut 37 *cap. Nullam*, juncta glos. *in ver. Tota* 18. *qu.* 2. Et observandum est hæc verba fuisse ad calamum desumpta ex Constitutione Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, quæ incipit, *Inscrutabili Dei providentia*, in qua Regulares delinquentes in exercitio curæ animarum, vel administratione alicujus Sacramenti, aut in prædicatione verbi Dei subjiciuntur per ipsamet verba plene in omnibus omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi Diœcesani tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, ampliando Decretum Concil. Trident. *in c.* 11. *sess.* 25. *de Regul.* & nihilominus ex eo tempore inconcusse observatum est, ut Regulares in præmissis delinquentes etiam a suis Superioribus Regularibus coerceri, & puniri valeant; & Sacra Congregatio ejusdem Concilii Interpres alias declaravit jurisdictionem Episcopo attributam, *ex d. c.* 11. in Constitutione Gregoriana innovato, & extenso esse cumulativam cum Superioribus Regularibus, ut superius dictum est *n.* 31. Similiter in Decretis felicis record. Ur- 38 bani VIII. *de celebr. Missar.* me Secretario compilatis in eadem Sacra Congregatione, §. *Deinceps*, disertis verbis statuitur, ut Monasteria deinceps recipienda, in quibus ex redditibus, & consuetis eleemosynis duodecim saltem Religiosi sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subjecta esse intelligantur, & tamen perpetuo observatum est, ut jurisdictio in Religiosos ibi degentes non censeatur adempta Superioribus Regularibus. Igitur prægnantia verborum tribuit quidem Ordinario loci totalem, & plenariam jurisdictionem, sed non translative, seu privative. Et est 39 simile *in d. c. Nullam* 18. *qu.* 2. ubi dicitur: universa, quæ vel ad divini cultus reverentiam, vel ad utilitatem Monasterii pertinent, Abbatis solicitudo, ad quem potestas tota pertinere convenit, debeat adimplere. Et sic text. loquitur per verba universalia, & geminata, & nihilominus glos. ibi *in vers. Tota*, dicit istud verbum, *Tota*, non excludit Episcopum, ut *cap. In venditionibus* 17. *qu. ult. & cap. Abbatibus* 12. *qu.* 2. Et eo magis, quia in Decreto Urbani VIII. jurisdictio datur simpliciter loci Ordinario: in Decreto autem Innocen. tribuitur Ordinario loci tanquam Sedis Apostolicæ Delegato; ergo in terminis Decreti Urbani non censetur illatum præjudicium ordinariæ jurisdictioni Superiorum Regularium in concursu alterius jurisdictionis ordinariæ, fortius idem dicendum in terminis Decreti Innocen. in quo jurisdictio ordinaria concurrit cum delegata. Nam jurisdictio delegata est extraordinaria, & odiosa, ut *l. Si quando*, *Cod. de dilat.* jurisdictio ordinaria est favorabilis, necessaria, & amplianda, *l.* 1. §. *Cum urbem de off. Præfect. urb.* & notat Bald. *in l. Barbarius num.* 18. *ff. de offic. Prætor.* 40

Postremo nunquam mox fuit Apostolicæ Sedis eximere Religiosos a suis Prælatis Regularibus, quibus sunt subjecti ex obligatione surgente a voto solemni obedientiæ, quod tenetur esse de jure naturæ, ut post Innoc. *in cap. Cum ad Monasterium num.* 2. *de statu Monachorum*, notat Jo. Andr. *in reg. Semel Deon.* 3. *de reg. jur. lib.* 6. & quando Romani Pontifices in aliqua speciali causa voluerunt tribuere jurisdictionem Episcopo privative ad Superiores Regulares, id claris verbis expresserunt, sicut fecit Urbanus VIII. in Constitutione edita contra Monetarios. Quod cum Innoc. X. non fecerit in Decreto, de quo agitur, utique censetur noluisse, *l. unic.* §. *Sin autem ad deficientis*, *Cod. de caduc. tollen.* Et sane quasi monstrum esset in Ecclesia, ut in tot Conventibus essent Abbates, Priores, & Guardiani, qui non possent suos Religiosos corrigere, & coercere, & liceret subdito cornua erigere, & rebellare contra Prælatum, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus imperio se subjecit, ut legitur *in cap. Si Religiosus de elect. lib.* 6. *& in cap.* 2. *de testam. eod. lib.* & notat Abb. *in cap. Cum ab Ecclesiarum n.* 10. *sup. eod.* Præsertim cum multi sint Conventus in insulis, aut locis campestribus, super quibus Episcopi in urbibus residentes vix possunt vigilare, & Religiosos sine capite, & Rectore claustrali in regulari disciplina continere. 41

Ex quibus concludendum videtur jurisdictionem inter Ordinarium, & Prælatum Regularem esse cumulativam, itaut sit locus præventioni, quod tenet Abb. post Innoc. *in d. cap. Cum ab Ecclesiarum num.* 9. dicens Episcopum concurrere in jurisdictione cum Prælatis inferioribus, & locum esse præventioni, arg. *l. fin. Cod. de jurisd. omn. judic.* & in hanc sententiam scriptæ fuerunt literæ a Sacra Congreg. super statu Regularium ad Episcopos Cassani, & Avellini sub die 17. Decembr. 1654. sed quia Prælatus Regularis facile posset in omnibus causis prævenire, & jurisdictionem Ordinarii eludere, videtur expedire, ut Sacra Congr. stante prægnantia verborum ipsius Decreti, declaret non obstante præventione Superioris Regularis Ordinarium nihilominus posse causam reassumere, & illi inhibere si justa causa subsit, veluti cum videt Superiorem Regularem ex odio, vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia severitate, vel indulgentia quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit, in quo ipsius Episcopi scientia oneretur, & ita fuit resolutum, ut patebit infra in duodecima declaratione.

Decreti tenorem habes per extensum *in c. Relatum n.* 71. 42 *infra ne Cler. vel Monach.* nunc sequuntur declarationes ad dictum Decretum a Sacra Congr. super statu Regularium editæ, atque a S.D.N. Alexandro Papa VII. approbatæ. Posito Decreto felic. recor. Innoc. Papæ X. super subjectione nonnullorum Conventuum correctioni, visitationi, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, contingit dubitari de infrascriptis.

1 An Episcopus in Conventibus suæ jurisdictioni subjectis possit Abbates, Priores, Guardianos, & alios Superiores locales deputare, & familiam constituere.

2 An possit Episcopus a prædictis Conventibus Religiosos amovere.

3 An Regulares eorundem Conventuum compelli possint ab Episcopo ad exhibendos liberos introitus, & exitus, & reddendas rationes administrationis.

4 An Episcopus in eisdem Conventibus se ingerere possit in his, quæ regularem disciplinam concernunt.

5 An Ecclesiæ dictorum Conventuum, & Capellæ Granciarum, in quibus degunt Conversi pro agrorum cultura, ab Episcopo visitari possint.

6 An ipsæ Granciæ, & Conversi in eis degentes subsint visitationi Episcopi.

7 Quid

7 Quid in Ecclesiis, seu Capellis Granciarum, in quibus nullus degit Conversus, an similiter subsint Episcopi visitationi.

8 An liceat Episcopo visitare Conventus, tam suppressos, & postea restitutos, quam non suppressos ad effectum cognoscendi, an in illis re ipsa alantur sex Religiosi.

9 An Episcopus visitans hujusmodi Conventus suæ jurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes possit a visitatis procurationem exigere in victualibus, vel in pecunia.

10 An jurisdictio Ordinariis locorum tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis attributa in supradicto Decreto competat Vicariis Generalibus Episcoporum, necnon Abbatibus, & aliis inferioribus Prælatis proprium territorium, ac jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus.

11 An Provinciales, & alii Superiores Regulares possint ejusmodi Conventus jurisdictioni Ordinarii subjectos, & Religiosos in illis degentes visitare, corrigere, & punire, omnemque jurisdictionem in eis exercere, sicut poterant ante dictum Decretum.

12 Si Superior Regularis in causa prævenerit contra subditum degentem in aliquo ex eisdem Conventibus Ordinario subjectis fabricando processum, vel eum carceri mancipando, an Episcopus possit hujusmodi causam reassumere, ac Superiori inhibere.

13 Si e converso Episcopus in causa prævenerit contra Religiosum in tali Conventu commorantem, an Superiori Regulari eo casu liceat illum amovere, & in alio Conventu collocare: & si de facto collocaverit, an nihilominus Episcopus possit causam prosequi, ac Religiosum sic motum revocare ad primum Conventum.

14 Si Provincialis, vel Superior localis voluerit aliquem ex Fratribus a tali Conventu removere, an Episcopus prohibere possit.

15 Si a Conventu primum suppresso, ac deinde Religioni restituto absint ex aliqua rationabili causa, & ad breve tempus unus, vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis sit nulla, & Conventus remaneat suppressus, ut prius.

16 Quid si a Conventu non suppresso similiter ex causa rationabili, & ad modicum tempus absit aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, an durante tali absentia, Conventus subjaceat jurisdictioni Ordinarii.

17 An Religioso illo redeunte, vel alias implero numero sex Religiosorum Conventus recuperet pristinam exemptionem.

18 Si gratia restitutionis Conventus suppressi reddatur nulla ex eo, quod in illo ad formam Decreti cum effectu non alantur sex Religiosi, & postea contingat, ut ejusmodi numerus impleatur, an gratia restitutionis Conventus reviviscat.

19 Ad hoc ut gratia restitutionis sit nulla, & Conventus denuo remaneat suppressus, propterea quod in eo non sustententur sex Religiosi, an debeat præcedere declaratoria Episcopi super facto prævia causæ cognitione.

20 An ab hujusmodi declaratoria liceat Regularibus ad Sedem Apostolicam appellare ad effectum, tam devolutivum, quam suspensivum.

21 Cum ex Decreti præscripto quatuor Sacerdotes in his Conventibus degentes debeant esse maturæ ætatis, quænam dicatur ad hunc effectum ætas matura.

Sacra Congregatio super statu Regularium ad singula dubia superius proposita hunc in modum respondit, videlicet;

Ad 1. Non posse.
Ad 2. Posse ex rationabili causa, commonito tamen prius Superiore Regulari, ad quem pertinet, ut eosdem Religiosos assignet in aliis Conventibus.
Ad 3. Posse compelli.
Ad 4. Posse.
Ad 5. Posse.
Ad 6. Subesse.
Ad 7. Itidem subesse.
Ad 8. Minime licere, antequam aliunde constet de fundamento intentionis Episcopi in deficientia numeri constituto.
Ad 9. Expedire, ut Sanctissimus Dominus Noster decernat, & declaret non licere Episcopo tales Conventus visitanti quicquam accipere procurationis nomine.
Ad 10. Competere.
Ad 11. Posse sicut prius, non tamen privative ad Episcopum.
Ad 12. Non posse, nisi ex justa causa, veluti cum videt Superiorem Regularem ex odio, vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia severitate, vel indulgentia quid durius, aut remissius constituere, quam causa deposcit, in quo ipsius Episcopi conscientia oneratur.
Ad 13. Non licere Superiori Regulari Religiosum ab Episcopo inquisitum a loco amovere, & si amotus fuerit, posse Episcopum causam prosequi, & illum quibuscunque remediis revocare, etiam invocato auxilio Ordinarii, & brachio seculari, si opus fuerit, cujuscunque loci, in quo Religiosus ille reperiatur.
Ad 14. Non posse.
Ad 15. Gratiam ob id non esse nullam, cessante omni fraude, nec Conventum remanere suppressum.
Ad 16. Subjacere durante absentia.
Ad 17. Recuperare.
Ad 18. Non reviviscere.
Ad 19. Debere ita procedere, nec ante declaratoriam licere Episcopo Conventus possessionem apprehendere, aut Religiosos inde expellere.
Ad 20. Licere ad effectum devolutivum tantum, non autem suspensivum.
Ad 21. Ætatem maturam dici ad hunc effectum completo anno quadragesimo.

Declarationes suprascriptas S. D. N. ad se relatas approbavit, & ab omnibus, ad quos pertinet, observari præcepit, contrariis quibuscunque non obstantibus. Datum Romæ die 27 Julii 1655.

Ulterius QUÆRO, stante eodem Decreto Innocentii X. quo parvi Conventus non habentes numerum Religiosorum ibi præscriptum visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tanquam super hoc a Sede Apostolica Delegati plene in omnibus subjiciuntur. An Abbates, Priores, Guardiani, & alii prædictorum Conventuum Superiores ab Episcopo vocati ad Diœcesanam Synodum accedere teneantur. 43

Ad partem negativam allegatur primo Concilium Turonense *cap.* 2. ubi sic legitur: Episcopus non debet Abbatem cogere ad Synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat; refertur *in cap. Episcopus, il secondo* 18. *distinct. & in §. final.* 18. *quæst.* 2. Et quæ jura glos. *in cap Abbates in ver. vocatione* 18. *quæst.* 2. exponens literam ibi, *accepta vocatione conveniant:* dicit, si necessitas magna fuerit, alias Abbates non debent vocari ad Synodum. Item glos. 1. *in cap. Nimis prava de excess. Prælat.* dicit: omnes enim Religiosi, qui populum non habent, ad Synodum ire non tenentur, & concordat glos. *in cap. Decernimus in ver. Abbates* 18. *distinct.* Item glos. 1. *in cap. Quod super his infra de major. & obed.* quæ similiter ait, Abbates non habentes populum, non teneri ad Synodum venire, nisi causa rationabilis subsit; & ideo Abbates Cistercienses non teneri, quamvis non essent exempti, cum non habeant populum, & sequitur ibi Butr. *num.* 10. *vers. Unde dicit.* Ergo parum refert, quod hodie ex Decreto Innocentii X. Abbates subsint jurisdictioni Episcopi, cum etiam suppositа hujusmodi subjectione, ad Synodum non sint vocandi.

Secundo, ad hanc partem inducitur text. *in dict. cap. Quod super his de major. & obed.* ubi Innocentius III. Abbates, inquit, & Sacerdotes Diœcesana tibi lege subditos, qui ad tuam Synodum venire contemnunt, &c. per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas. Ex quo textu arguitur sic: Regulares qui non subsunt Episcopo lege Diœcesana, non tenentur ad illius Synodum accedere, ut ibi probatur a contrario sensu: Sed Regulares non subsunt Episcopo lege Diœcesana, *cap. Eluthérius* 18. *quæst.* 2. glos. *in c.* 1. *in vers. Disciplinæ infra de stat. Monach.* & ex Decreto Innocentii subjiciuntur Episcopo lege jurisdictionis duntaxat, ut patet ex illis verbis, *omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci subjiciuntur*; Ergo ad illius Synodum ire non tenentur. 44

Et confirmatur, quia lex Diœcesana, & lex jurisdictionis sunt diversæ; unde res judicata in una non obstat

agenti in alia, ut est casus *in cap. Dilectus*, & ibi Joan. Andr. & omnes notant *in summ. infra eodem*. Vocatio autem ad Synodum pertinet ad legem Diœcesanam, ut
45 ibi notat glosa magna ante medium, *vers. Ad legem vero Diœcesanam spectat vocatio ad Synodum*, & Butrius *in d. cap. Quod super his in 2. not. num.* 3. Ergo Decretum Innocentii, quod loquitur de lege jurisdictionis trahi non debet ad vocationem ad Synodum, quæ est de lege Diœcesana, arg. *l. Papinianus Exuli, ff. de Minoribus*, & consequenter Regulares quoad hujusmodi vocationem ad Synodum remanent exempti, quemadmodum erant ante illud Decretum; nam quod non mutatur, &c. *l. Sancimus, C. de testam. l. Præcipimus in fin. C. de appellat.* Glos. *in cap. Constitutionem in ver. Prorogamus de Regularibus lib. 7.*

46 Tertio, ad idem allegatur textus *in cap. Nimis prava infra de excess. Prælat.* ubi Gregorius IX. inter gravamina Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus illata recenset primo loco, quod Prælati eos ad Synodos suas cogunt
47 accedere. Igitur quicquid sit de Abbatibus, & Monachis, certe Fratres Mendicantes non videntur cogendi, prout hanc differentiam inter Abbates, & Mendicantes post Gemin. constituit Felin. *in cap. Quod super his num.* 1. *infra de major. & obedien.* & Henric. Bott. *de Synodo Episcopi in 2. par. num.* 4. *& num.* 12. *inter tractatus communes vol.* 2. *fol.* 209.

48 Quarto, exempti qui subsunt Generalibus Capitulis, non tenentur Synodo Episcopi interesse, ut in Decreto Concilii Tridentini *cap.* 2. §. *Synodi quoque sess.* 24. sed Regulares parvorum Conventuum in Italia, ad quam restringitur Decretum Innocen. X. subsunt omnes Generalibus Capitulis; Ergo Synodo Episcopi interesse non tenentur.

Et confirmatur, nam ratio cur Patres Concilii noluerint adstringere ad Synodum Regulares subjectos suis Capitulis Generalibus, ea videtur fuisse, quia cum tales habeant suos Generales Visitatores, & eorum statutis ligentur, ut *cap. Quia in singulis infra de statu Monach.* non videtur conveniens, ut legibus, & Constitutionibus alterius Superioris adstringantur: hæc autem ratio viget etiam post Decretum Innocen. cum per illud Regulares non eximantur a suis Prælatis Regularibus, ut fuse probatum est in præcedenti quæstione a *num.* 26. & in declarationibus *num.* 42.

49 Quinto, tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino eximuntur ab accessu ad Diœcesanam Synodum soli exempti habentes Capellas, vel populum subjectum Episcopo, & habentes animarum curam personarum secularium, ut *in cap. Ex ore in fin. de privileg. & in d. c.* 2. *sess.* 24. Ergo in aliis omnibus firmatur regula, quod accedere non teneantur, vulgata *l. Nam quod liquidæ*, §. *fin. ff. de pœna legata*.

50 Sexto, Synodus celebratur ab Episcopo authoritate ordinaria, cum sit de juribus Episcopalibus, *c. Conquerente infra eod.* Ergo facultas delegata, quæ tribuitur Ordinario in Decreto Innocen. quantum ad Synodum videtur impertinens.

51 Septimo, & ultimo, Religiosi exempti a jurisdictione Episcopi non tenentur illius Synodo interesse, *cap. Ex ore in* 1. *membro diffinitionis de privileg. dict. cap. Nimis prava de excess. Prælator.* Glos. *in dict. cap. Quod super his de major. & obedien.* quam ibi omnes sequuntur, ut testatur Henric. Bott. *de Synod. Episcopi in* 2. *par. sub num.* 4. *circa finem, vers. Si autem Abbates*, reddens rationem, quia ex quo tales exempti non subsunt Episcopo, non adstringuntur, nec ligantur statutis ejus, ut not. in *cap.* 1. *sup. de Constit.* Religiosi autem fere omnes exempti sunt ex privilegiis Apostolicis a jurisdictione Episcopi, ut scripsi plene *in cap. Tuarum infra de privileg.* Et hanc exemptionem non sustulit ipsum Decretum Innocentii, quia authoritas Apostolica in illo Episcopis delegata non violat privilegia, nec perimit exemptionem, Abb. *in cap. Grave num.* 1. *& 5. supra de offic. ordin.* & scripsi *in d. cap. Tuarum num.* 31. *&* 33. Igitur Religiosi tanquam exempti ab Episcopi jurisdictione illius Synodo ex prædicto Decreto interesse non tenentur.

Quibus tamen non obstantibus, ad propositum dubium videtur respondendum, Abbates, Priores, Guardianos, & alios parvorum Conventuum hujusmodi Superiores teneri ad Synodum Diœcesanam accedere, si ad eam vocentur ab Episcopo, ut Sedis Apostolicæ Delegato, ex infrascriptis.

Et primo, ad hoc allegatur Concilium Aurelianense relatum *in c. Abbates* 18. *qu.* 2. his verbis: Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant: & si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur; qui semel in anno, in loco, ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.

Concordat *cap. Annis singulis* 18. *distinct.* ubi habetur: Annis singulis Episcopus in sua Diœcesi Synodum faciat de suis Clericis, necnon Abbatibus, & discutiat alteros Clericos, & Monachos, *ad idem cap. Decernimus eodem distin.* Ecce igitur perspicua facultas Episcoporum vocandi Abbates ad Synodos suas. Et quamvis jura prælegata intelligenda sint de Abbatibus non exemptis, secundum Goffred. & Hug. quos refert, & sequitur Archid. *in d. cap. Abbates num.* 9. *vers. Vel loquitur*, tamen tales sunt hodie Superiores Regulares parvorum Conventuum ex Decreto Innoc. X. ut mox dicetur.

Secundo, pro hac parte multum stringit text. *in cap.* 53
Ex ore infra de privileg. ubi exorta controversia, an Abbas Cœnobii Evasen. tam in capite, quam in membris esset liber ab accessu ad Synodum Episcopalem, Innocentius III. ait: *Sententialiter diffinimus, quod Evasen. Cœnobium liberum est in capite tanquam ab Episcopali jurisdictione prorsus exemptum, & soli Romanæ Ecclesiæ subjectum; in membris autem quæ non probantur exempta, Diœcesano Episcopo ipsum subjacere decernimus; propter quod Abbas ad Synodum ejus debet accedere*. Hactenus verba Innocentii, ex quibus evidenter apparet fundamentum accessus ad Synodum esse subjectionem jurisdictioni Episcopi, ac proinde Superiores Regulares, qui jurisdictioni Episcopi subsunt, absque dubio teneri ad illius Synodum accedere, quamvis Capellas, vel populum Episcopo subjectum non habeant. Et ita hanc Regulam constituit Hugo *in cap. Abbates* 18. *quæst.* 2. Innocen. *in cap. Grave in princ. infra de præben.* & post alios quamplures Henric. Bott. *de Synodo Episcopi in* 2. *par. sub num.* 4. *ante medium, vers. Si vero Abbates, & infra in vers. Qui tenendum*, dicens hanc opinionem esse communem, & de jure veriorem. Quapropter cum Superiores Regulares parvorum Conventuum ex Decreto Innocentii sint subjecti jurisdictioni Episcopi, ut Sedis Apostolicæ Delegati, dubitandum non est quin ad illius Synodum teneantur accedere, si ad eam vocentur ab ipso authoritate delegata.

Tertio, Synodus mixta est de lege Diœcesana, & 55
de lege jurisdictionis, ut notat Hostien. *in d. cap. Quod super his num.* 2. *de major. & obed.* ubi exponens illud verbum, *Diœcesana:* Dicas, inquit, quod Synodus mixta est, in eo enim, quod Synodus de lege Diœcesana est: & in eo, quod ibi judicatur, vel aliquid statuitur, de lege jurisdictionis est; unde dic, Diœcesana, subaudi & jurisdictionis: & cum sequuntur ibi totidem verbis Joan. Andr. *n.* 6. Butr. *n.* 12. *vers. Idem Host.* Abbas *col.* 2. & alii communiter, Gemin. *in d. c. Episcopas, il secondo post medium vers. Aut non sunt exempti* 18. *distinct.* ubi concludit Synodum esse mixtam, & participare de utraque lege, propter statuta, & aliqua, quæ ibi fiunt respicientia utranque legem; & ideo tales Abbates etiamsi habeant populum, debere venire ad Synodum, & ita procedere text. *in d. c. Quod super his*, & eum sequitur ad literam Præpositus *sub n.* 1. *post medium, vers. Aut non sunt exempti*. Et hoc præcipuo fundamento Doctores unanimiter 54
tenent Prælatos Regulares, sicut sunt Abbates, Priores, & Guardiani, qui a jurisdictione Episcopi non sunt exempti, quamvis non teneantur ad Cathedraticum, & alias angarias, & perangarias, quæ sunt de lege Diœcesana; tamen teneri ad Synodum propter mixturam jurisdictionis. Et ita expresse notat Hostien. *ubi supra*, dicens: ex hoc cap. Evidenter patet, quod etsi Monasteria sint exempta a lege Diœcesana quoad præstationem Cathedratici, &c. Abbas tamen non est exemptus quoad Synodum, imo tenetur ad ipsam venire, etsi populum non habeat, & concordant ibi Joan. Andr. *num.* 7. Butr. *num.* 11. *dict. vers. Idem Host.* & reliqui omnes. Quare cum hodie ex Decreto Innoc. Superiores Regulares parvorum Conventuum sint subjecti jurisdictioni Episcopi, sequitur perneceſſe, ut ad illius Synodum accedere teneantur, quod argumentum ni fallor sufficeret pro decisione præsentis controversiæ, & eo utitur Hugo *in cap. Abbates* 18. *quæst.* 2. ubi ait, quod Abbas non exemptus tenetur ire ad Synodum, in qua aliquid statuitur, quod

ipsum

ipsum tangat, quia hoc est de lege jurisdictionis, Butr. *d. n. 12. vers. dicit Hugo*, & Præpositus *in dict. c. Episcopus il secondo col. 2. 18. distinct.* Et aliis relatis Henric. Bott. *de Synodo Episcopi in 2. p. sub n. 4. vers. quid tenendum*. Et confirmatur, quia Decretum Innocentii subjicit Religiosos jurisdictioni Episcopi non simpliciter, sed dicit omnimodæ jurisdictioni plene in omnibus, quæ verba universalia, & geminata includunt etiam ea, quæ alias in dispositione generali non includerentur, *ut scripsi in cap. ex parte n. 31. & 44. de Privileg.*

55 Quarto, cum Superiores parvorum Conventuum ex Decreto Innoc. jure delegato subsint jurisdictioni, & foro Episcopi, ambigendum non est, quin eodem jure etiam ligentur illius statutis, qui forum sortiri, & statutis ligari a pari procedunt, *cap. Ut animarum de Constitut. lib. 6.* & scripsi *in cap. quæ in Ecclesiarum n. 23. supra de Constit.* & statuendi potestas a jurisdictione regulatur, ut notat Bart. *in l. omnes populi in 1. quæst. princip. de just. & jure*, Dec. *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ num. 69. de Constitut.* & in his terminis Henric. Bott. *de Synodo Episcopi in 2. part. num. 4. circa fin. vers. Si autem Abbates*. Ex quo sequitur, ut teneantur etiam accedere ad Synodum; nam qui Constitutionibus Synodalibus adstringuntur, non est ratio, cur similiter non teneantur Synodo interesse ad illas discutiendas, arg. *cap. Nimis prava*, ibi; *Ad Synodos suas cogunt accedere, & suis Constitutionibus subjacere, de excess. Prælat. cum similibus*. Quinimo dicunt Doctores bonum esse ut Abbates intersint propter statuta, quæ in Synodo fieri possunt, sibi præjudicialia, quibus poterunt resistere, si sunt præsentes, *cap. Nicæna 31. distinct.* ita Cardinales *in d. cap. Quod super his quæst. 1. in fin. de major. & obedien.* dicens, tutius esse, ut tales Abbates veniant ad Synodum Episcopi propter evitandas opiniones falsas, quia propter statuta bonum est etiam Abbates accedere ad Synodum Provincialem, & sequitur Henric. Bott. *de Synodo Episcopi in 2. part. sub num. 4. vers. Adverte etiam*.

56 Quinto, Synodus est præambulum visitationis: quia juxta praxim sacræ Congregationis Concilii Episcopi debent primo Synodum congregare, & statuta edere, ac deinde Diœcesim visitare, ut cognoscant, an statuta Synodalia serventur, nec ne; Ergo Episcopus qui ex Decreto Innocentii potest Regulares visitare, potest etiam hos vocare ad Synodum, quia quando aliquid permittitur, videntur, esse omnia permissa, per quæ pervenitur ad illud, *leg. ad rem mobilem, & l. ad legatam, ff. de Procurat. leg. 2. ff. de jurisdictione omn. Judic.* & notat Barthol. *in leg. Oratio, ff. de sponsalibus*.

57 Ultimo observandum est, in Episcopo considerari posse duplicem jurisdictionem, videlicet ordinariam, & delegatam. Respectu jurisdictionis ordinariæ Regulares exempti, qui subsunt Generalibus Capitulis, sunt prorsus immunes ab accessu ad Diœcesanam Synodum, tam de jure communi, *ut in d. c. Ex ore in fine, de Privileg.* cum aliis supracitatis, quam ex Decreto Concilii Tridentini, *in d. c. 2. §. Synodi sess. 24.* & hac in parte nil novi statuit Decretum Innocentii, quia potestas delegata in eo Decreto Episcopo attributa non violat exemptionem a jurisdictione ordinaria, *ut dixi supra in ultimo argumento contrario num. 51.* At respectu jurisdictionis delegatæ a Sede Apostolica Regulares parvorum Conventuum nunquam fuerunt exempti, quia Papa neminem eximit a seipso, vel a sua authoritate, ut notat Abbas *in cap. Grave n. 1. & 5. supra de offic. Ordin. & dixi in c. Ex parte n. 22. infra de Privileg.* Et hodie post Decretum Innocentii expresse sunt subjecti Episcopo procedenti, ut Sedis Apostolicæ Delegato; Ergo palam est eos tanquam subjectos jurisdictioni delegatæ teneri accedere ad Synodum Episcopi, si ad eam vocentur ab ipso delegata authoritate. Et per hoc patet responsio ad septimum, & ultimum argumentum contrarium, quia dum dicitur facultas delegata non violat exemptionem, hoc verum est de exemptione a jurisdictione ordinaria, a qua Regulares remanent exempti, prout erant ante Decretum Innocentii; & ideo non tenentur venire ad Synodum, si jure ordinario vocentur ab Episcopo: at vero ab authoritate ei delegata non sunt exempti, imo expresse subjecti ex eodem Decreto: ac proinde tenentur accedere, si ab Episcopo vocentur ex facultate delegata.

Non obstant alia contraria.

Ad primum enim respondetur, illam paleam *in d. cap. Episcopus il secondo 18. distinct.* posse intelligi de Abbatibus Cistercienſis Ordinis, & sic de privilegiatis, & exemptis, prout intelligit ibi gloss. 1. sed alii Abbates tenentur venire ad Concilium, ut glossa subdit, cum qua videtur transire ibi Præpositus *num. 1.* & concordant Archidiaconus, & Lapus *in d. cap. Abbates 18. quæst. 3.* Facit *cap. Cum secundum ordinem de præscript.* Licet hoc durum videatur Henric. Bott. *de Synod. Episc. in 2. part. num. 8.* Vel dicas *d. cap. Episcopus*, non loqui de obligatione accedendi ad Synodum, sed de coactione, qua Episcopus uti non debet etiam contra Abbates non privilegiatos sine rationabili causa. Et ita expresse notant Hostien. Joan. And. Gemin. & Præpos. supra relati *num. 53.* dum dicunt Synodum participare de utraque l. Diœcesana, & jurisdictionis; & ideo Abbates jurisdictioni Episcopi subjectos, quamvis sint exempti a lege Diœcesana, teneri ad Synodum Episcopi accedere, sed tamen Episcopum non debere illos cogere sine causa rationabili, puta si ageretur de illorum reformatione; Itaque vocati ab Episcopo tenentur omnino parere, quia divinare non possunt, ob quam causam Synodus congregetur, ut considerat Abbas *in d. c. Quod super his col. 2. circa fin. vers. ult. oppono*. Et ideo indistincte accedere tenentur, sed non debet Episcopus per censuras, & pœnas eos compellere, nisi aliqua rationabilis causa existat, ut dicitur in illa palea. Et hoc modo ad concordiam reducuntur jura, quæ in hac materia videntur opposita, secundum DD. In contrarium tamen videtur textus in prædicta Decretali, *Quod super his in fin.* ibi. *Per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas*.

58

Ad secundum, & ad illius confirmationem patet responsio ex dictis supra *in 3. argumen. pro hac sententia num. 53.* quia Synodus non est absolute de lege Diœcesana, sed mixta etiam de lege jurisdictionis, & ideo tenentur accedere omnes, qui sunt de lege jurisdictionis, quamvis non sint de lege Diœcesana, secundum Hostien. *& alios ibi allegatos*.

59

Ad tertium respondetur, textum in præallegato *cap. Nimis prava de excess. Prælat.* loqui de Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus in hoc specialiter privilegiatis, ut innuit ibi glos. 1. dum allegat *cap. ex ore in fin. de Privileg.* quod loquitur de privilegiatis, & exemptis ab accessu ad Synodum: & apertius notat Host. *in d. cap. Quod super his num. 2. vers. Nisi Privilegium aliud inducat*. Et ex illo Joan. Andr. *num. 7. eodem vers.* Et Abbas *col. 2. circa fin. vers. limita textum de major. & obed.* Regulares autem parvorum Conventuum post Decretum Innocentii non sunt in hoc privilegiati, imo expresse subjecti Episcopo ut Delegato Sedis Apostolicæ; & consequenter tenentur ire ad illius Synodum, si jure delegato vocentur.

60

Vel dicas, textum *in d. cap. Nimis prava* loqui de Fratribus simplicibus, non autem de Prioribus, & Guardianis, qui coguntur accedere, ita Hostien. *in d. cap. quod super his n. 2. in fin. vers. vel illud de fratribus, hoc de Abbatibus*; coguntur ergo Priores & Guardiani, & non fratres: hactenus Host. cum quo concordant, ibi Joan. Andr. *n. 7. in fin. vers. Fratres non tenentur venire, Prælati vero sic*. Et Abbas *col. 2. circa fin. vers. vel intelligatur in ipsis Religiosis inferioribus, secus in eorum Prælatis*. Et est simile in simplici Monacho claustrali, qui non tenetur venire ad Synodum, *cap. Convenientibus 1. qu. 7.* Felin. *in d. cap. quod super his n. 1.* & Henric. Bott. *de Synod. Episc. in 2. part. num. 11.* & tamen Abbas tenetur, *ut in d. c. Abbates 18. qu. 2. & in c. Annis singulis 18. dist.*

61

Ad quartum respondetur, exemptos, qui subsunt Capitulis generalibus, non teneri ad Synodum accedere in vim Concilii Tridentini, sed tamen teneri in vim Decreti Innocentii, *ut in parvis*.

Ad confirmationem respondetur, Innocentium in suo Decreto nullam rationem habuisse, quod Regulares parvorum Conventuum subsint pluribus judicibus, quin potius voluit jurisdictionem Episcopo attributam esse cumulativam cum Superioribus Regularibus, & Religiosos in eis degentes adstringi, & ligari tam legibus suorum Prælatorum, quam statutis Episcoporum, & ab utrisque visitari, corrigi, ac puniri posse: & sic jurisdictionem inter Episcopos, & Superiores Regulares esse cumulativam, & locum esse prævention, ut fuse probatum est *in quæst. præced. a num. 26. usque ad n. 43.* & in declarationibus ibi positis in fine.

fine. Quod si contingat, ut Synodus congregetur eo
62 tempore, quo celebratur eorum Capitulum, tunc Prælatus Regularis poterit uni accedere per seipsum, & alteri per substitutum, sicuti dicunt DD. de Abbate habente Ecclesias in diversis Episcopatibus, quia poterit ire ad Synodum unius Episcopi personaliter, & ad Synodos aliorum Episcoporum per substitutos, si eodem tempore celebrentur, ut inter alios notat Anton. de Butr. *in d. c. Quod super hic n. 2. de major. & obed.*

Ad quintum respondetur, argumentum procedere in terminis juris communis; & Concilii Tridentini, secus vero post Decretum Innocentii.

63 Ad sextum respondetur, negando consequentiam, quia non est novum in jure, ut Episcopus exerceat jura Episcopalia in subjectos authoritate ordinaria, & in exemptos delegata a Sede Apostolica: Unde videmus visitationem, & correctionem subditorum fieri ab Episcopo ordinaria authoritate, cum hæc sint de juribus Episcopalibus; *ut in d. c. Conquerente infra eod.* & tamen Religiosos in parvis Conventibus degentes Episcopus visitat, & corrigit ut Delegatus Apostolicus, prout est expressum in Decreto Innoc. X. sed & loca nullius Diœcesis similiter visitat Episcopus proximior ut Delegatus Apostolicæ Sedis ex Concil. Trident. *c. 9. sess.* 24. Ergo eodem modo quamvis Synodus respectu subditorum celebretur jure ordinario; tamen ex Decreto Innocentii respectu exemptorum potest Episcopus eam congregare, exemptos vocare, & statutis Synodalibus adstringere non sua, sed Apostolica authoritate. Ad hoc textus optimus *in c. Periculoso, §. final. de stat. Regular. lib.* 6. innovato a Concilio Tridentino *in c.* 5. *sess.* 25. *de Regular.* ibi: *In omnibus monasteriis sibi subjectis ordinaria; in aliis vero, Sedis Apostolicæ authoritate, &c.* & quamplurimos alios casus, in quibus Episcopus eo Concilio procedit in subditos facultate ordinaria, & in exemptos delegata, enumeravimus *in c. quoniam supra de offic. Deleg.* ubi plene videas.

Ad septimum responsum est supra *in ultimo argumento pro hac parte n.* 57.

Et hanc sententiam probavit Sanctissimus, ut in ejus literis in forma Brevis; quarum tenor talis est:

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam.

CUm (*sicut accepimus*) *posito Decreto fel. rec. Innocent. PP. X. Prædecessoris nostri incipien.* Ut in parvis; &c. die 10. Februatii 1654. edito, *quo parvi Conventus non habentes præscriptum numerum Religiosorum visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci, tanquam super hoc a Sede Apostolica Delegati plene in omnibus subjiciuntur, dubitetur, an Abbates, Priores, Guardiani, & alii prædictorum Conventuum Superiores ab Episcopo vocati, ad Diœcesanam Synodum accedere teneantur: Nos ejusmodi dubium tollere cupientes, possessos Abbates, Priores, Guardianos, & alios parvorum Conventuum hujusmodi Superiores ad Synodum Diœcesanam accedere teneri, si ad eam ab Episcopo uti Sedis Apostolicæ Delegato vocentur, authoritate Apostolica tenore præsentium declaramus: Et ita ab omnibus, ad quos pertinet, servari præcipimus: Decernentes easdem præsentes literas semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque in præmissis per quoscunque judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non quorumvis Ordinum, Congregationum, & Institutorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate aliaroboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctam MARIAM Majorem sub Annulo Piscatoris, die* 30. *Martii* 1661. *Pontificatus nostri anno sexto.* 64

DE OFFICIO ORDINARII.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT XIII.

IRrefragabili Constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati, ad corrigendum subditorum excessus, maxime Clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Ut autem correctionis & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus ut executionem ipsorum, nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire: nisi formam in talibus excesserint observandam. Excessus tamen Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum, per ipsum in illis Ecclesiis (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem, vel jussionem Episcopi corrigantur infra terminum competentem ab eo præfigendum, alioquin ex tunc Episcopus Deum habens præ oculis, ipsos ut animarum cura requirit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat. Ceterum si Canonici absque manifesta & rationabili causa (maxime in contemptum Episcopi) cessaverint a divinis, Episcopus si voluerit nihilominus celebret in Ecclesia Cathedrali, & Metropolitanus ad querelam ipsius, tanquam super hoc Delegatus a nobis taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod metu pœnæ talia de cetero non præsumant. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum, ad quæstum pecuniæ, vel gravamen aliud non convertant, sed illud studiose ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere ultionem, quoniam super his sedes Apostolica authore Domino attentissime vigilabit.

SUMMARIUM.

1 PRælati subditos corrigunt, & reforment, appellatione, vel consuetudine, non obstante.
2 Dissimulatio peccatorum in Prælato est culpa mortalis.
3 Consuetudo quæ morum reformationem, & correctionem impedit, non valet.
4 Diuturnitas temporis sine veritate, & ratione est vetustas erroris.
5 Præscriptio non valet, si sit correctionis impeditiva; secus si correctionis translativa.
6 Appellatio non impedit executionem eorum, quæ ad morum reformationem, & correctionem pertinent.
7 Admittitur tamen ad effectum devolutivum.
8 Et admittitur ad utrunque effectum, si Prælatus limites visitationis, seu correctionis excedat.

Irre-

1 I*Rrefragabili*. Prælati ſubditos corrigunt, & reformant, appellatione, vel conſuetudine non obſtante. Hoc dicit, uſque *ad §. Exceſſus*. Dividitur in duas partes, in prima providet, in ſecunda removet obſtacula, ibi, *Ut autem*.

2 Nota primo ibi, *Ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur*, Diſſimulationem peccatorum in Prælato eſſe culpam mortalem. Quod ſatis innuit gloſſ. 1. *hic*, dum dicit: Durum verbum eſt iſtud pro Prælatis negligentibus ſubditos corrigere: cum enim increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo Paſtor occidit, ut Gregorius ait *in cap. Epheſiis* 43. *diſt.* & hoc intendit hæc litera, dum dicit: Sanguis eorum. Idem probatur *in cap. ſit Rector, eadem diſtinctione, & in cap. error* 83. *diſtinct.* & tenet gloſ. penult. *in cap. Clericis §. fin. de Immunitate Eccleſ. libr.* 6. Petrus Brixien. *in repertorio in verb. Diſſimulatio*, gloſſ. *pragmat. in proœmio*, §. *Quæ omnia in ver. Diſſimulare*, Antonio de Butrio *in cap. Novit numer.* 27. *verſic. nota diſſimulationem peccatorum inferiorum eſſe mortalem in Prælato*, & ibi etiam Petrus de Anchar. *numer.* 12. *infra de judic. dixi in cap. final. in* 1. *notabili de regular.*

3 Secundo, nota conſuetudinem, quæ correctionem, & reformationem impedit, non valere, ut hic *& in c. Cum ex officii, de præſcriptionibus:* cum enim ſit nutritiva peccati, corruptela potius, quam conſuetudo dicenda eſt, *cap. Cum venerabili, ſupra de conſuetud.* nam diuturnitas temporis ſine veritate, & ratione eſt vetuſtas erroris, ut
4 in c. *Veritate* 8. *diſtinct.* & quanto diuturnior, tanto culpa gravior, *c. final. de conſuetud. c. Flagitiæ* 32. *quæſt.* 7. Abb. *in c. Extirpandæ*, §. *qui vero num.* 36. *verſ. Conſuetudo autem infra de Prebend.* Unde merito hujuſmodi conſuetudinem ſuſtulit etiam Concilium Tridentinum *in capite* 4. *ſeſſione* 14.

Quod tamen vendicat ſibi locum, ſi ſubditus conſue- 5
tudine, vel præſcriptione velit ſe tueri adverſus correctionem Prælati, *ut in cap. Cum non liceat de præſcript.* Secus ſi alius Superior alleget conſuetudinem, vel præſcriptionem corrigendi alterius ſubditos, *ut probatur in d. c. Cum ex officii*, ubi ſubditus non poteſt præſcribere viſitationem, vel procurationem contra Prælatum, ſed alius in perſonam alterius præſcribere poteſt utranque. Et ita ſecundum Abb. *hic in princ.* conciliatur prima pars hujus Decretalis, quæ improbat conſuetudinem cum ſecunda, quæ illam admittit; nam prima loquitur de conſuetudine correctionis impeditiva; Secunda vero de conſuetudine correctionis translativa, per quam ſcilicet jus corrigendi, ſeu reformandi ſubditos ab uno in alium Superiorem transfunditur.

Ultimo, nota appellationem non impedire executionem, 6
quæ ad morum eorum reformationem, & correctionem pertinent, *concordat c. Reprehenſibilis in finem, & c. ad noſtram infra de appellat. & c. Prox. ſupra eodem*. Quod ipſum ſancitum eſt a Concilio Tridentino *in c.* 1. *verſ. nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum reformationem pertinet, ſuſpendat ſeſſ.* 22. & fuſius *in cap* 10. *ſeſſ.* 24. Verum neque ex diſpoſitione textus noſtri, neque ex Decretis Concilii ſublata eſt appellatio devolutiva, ſed ſuſpenſiva tantum, ut oſtendunt verba illa *Impediat, aut ſuſpendat*. Niſi Prælatus procedens tela judiciaria excederet limites viſitationis, ſeu correctionis; quia tunc liceret appellare ad utrunque effectum, ut hic patet *in verſ. niſi forma in talibus exceſſerint obſervandam*, & ex ſententia Sacræ Congr. Conc. plenius ſcripſi *in dict. cap. Ad noſtram de appellat.*

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Cap. Irrefragabili, §. Exceſſus.

SUMMARIUM.

1 *CApitulum ſi Canonicorum exceſſus conſuevit corrigere, niſi hoc faciat infra terminum ab Epiſcopo præfixum, Epiſcopus corriget, & n.* 11.
2 *Capitulum ex conſuetudine poteſt habere poteſtatem corrigendi exceſſus Capitularium.*
Etiam excluſo Epiſcopo, n. 7.
3 *Et quid in criminibus gravibus, & n.* 10.
Et quid poſt Concilium Tridentinum n. 9.
4 *Præſcribi poſſunt per inferiorem Epiſcopo jura omnia Epiſcopalia ad utranque legem pertinentia.*
5 *Negligentia inferioris convincitur ex præfixione termini.*
6 *Terminus Capitulo præfixus ab Epiſcopo ad corrigendos Capitulares non eſt expectandus, ſi Capitulum dicat ſe nolle corrigere.*
7 *Dictio*, alioquin, *orationem conditionalem facit, & inducit conditionem in caſu contrario.*
8 *Dictio*, extunc, *denotat temporis extremitatem.*
9 *Capitula quæ conſuetudine, privilegio, vel alio jure ſpeciali ſe tuentur adverſus juriſdictionem Epiſcopi, qua forma procedere debeant in cauſis criminalibus Capitularium, & n. ſeq. & 21.*
11 *Capitulo negligente in corrigendis exceſſibus Capitularium, an, & quando juriſdictio ad Epiſcopum devolvatur, & n. ſeqq. uſque ad n.* 22.
Quid, ſi Epiſcopus interſit Capitulo tanquam Prælatus, n. 13.
Et quid, ſi interſit tanquam Canonicus, n. 14.
Et quid, ſi vocem in Capitulo non habeat, n. 18.
Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 20. *& 21.*
12 *Epiſcopus de jure communi eſt caput Capituli.*
15 *Canonici ſinguli non ſunt conjudices, ubi Capitulum conſuevit exceſſus illorum corrigere, ſed ipſum Capitulum eſt judex, & penes ipſum eſt juriſdictio.*
16 *Epiſcopus, ad quem propter negligentiam Capituli devoluta eſt juriſdictio, tenetur procedere contra Canonicos cum Capituli conſilio, vel aſſenſu, & num.* 26.
17 *Item tenetur cauſam appellationis ad ſe interpoſitæ alteri delegare, ſi interfuit Capitulo tanquam Canonicus, & animum ſuum propalavit.*
19 *Juriſdictio negligente Capitulo proprie ad Epiſcopum non devolvitur, ſed impedimentum removetur.*
21 *Juriſdictio ad Epiſcopum non devolvitur, ſi adjuncti a Capitulo electi una cum Epiſcopo negligant, vel recuſent procedere contra Capitulares; ſed cogi debent a Metropolitano, vel a Sede Apoſtolica, ut procedant.*
22 *Epiſcopus Abulen. an poſſit cognoſcere de appellationibus Capitularium a ſententiis contra eos latis a Capitulo pro delictis in Eccleſia patratis, & n. ſeqq. uſque in fin.*
23 *Appellatio, & negligentia quoad devolutionem juriſdictionis ad Superiorem æquiparantur.*
Declaratur, num. 32.
24 *Appellatio ad proximum Superiorem devolvitur, nec omiſſo medio eſt appellandum.*
25 *Appellatio ad parem interponi non poteſt, & numer.* 28.
26 *Epiſcopus in cauſis criminalibus contra Capitulares de jure communi procedere debet cum conſenſu Capituli.*
27 *Capitulum in cauſis Capitularium an de jure communi ſit conjudex cum Epiſcopo.*
29 *Appellatio in cauſa alteri delegata ab uno ex duobus ſociis in juriſdictione non devolvitur ad Delegantem, ſed ad Superiorem amborum.*
30 *Appellatio a ſententiis Capitulorum in Cathedralibus Hiſpaniarum non conſuevit interponi ad Epiſcopos, ſed ad alios Superiores.*
31 *Conſuetudini interpretativæ potius ſtandum eſt, quam communi opinioni.*

EXceſſus. Si Capitulum Canonicorum exceſſus conſuevit corrigere, niſi hoc faciat infra terminum ab Epiſcopo præfixum, Epiſcopus corriget. Hoc dicit uſque *ad §. Ceterum*, & ſunt duæ partes. In prima ſtatuitur de correctione

ctione facienda pet Capitulum. In secunda de suppletione facienda per Episcopum, ibi, *Alioquin*.

2 Nota primo, ibi, *Qui consueverunt corrigi per Capitulum*. Ex consuetudine Capitulum Ecclesiæ Cathedralis posse acquirere potestatem corrigendi excessus Capitula-
3 rium, ut hic est casus secundum omnes. Verum Host. *n.* 5. *in ver. per Capitulum*, hoc notabiliter temperat, ut habeat locum in correctione excessuum plana, & simplici, non autem in criminibus gravibus, *argum. l. Respiciendum*, §. *Furta*, *ff. de pœn. & l. fin. ff. de his, qui ad Eccles. confug.* nam si ageretur de degradatione, non posset consuetudo hanc potestatem in inferiorem transfundere, & ita secundum eum intelligitur *textus in c. Cum contingat*, *de foro compet.* maxime cum talia nec electus, & nondum confirmatus possit expedire, *ut c. Transmissa*, §. *fin. de elect.* & notat idem Hostien. *in c. Dilecto*, §. *fin. in ver. Duntaxat de offic. Archid.* & cum eo simpliciter transeunt hic Joan. Andr. *n.* 22. Bald. *n.* 3. Butr. *n.* 27. & Card. *n.* 4. *in* 1. *q.* Sed tu adverte, quia degradatio est Ordinis Episcopalis, ut notatur *in c. Cum non ab homine*, *infra de judic.* & per Hostien. *in c. Dilectus infra hoc tit.* & Collectar. *in d. c. Cum contingat n.* 3. Unde non mirum si acquiri non possit ex consuetudine; quia quæ Ordinis Episcopalis sunt, nullo unquam tempore præscribuntur, *c. Quanto*, *supra de consuetud. cap. un.* §. *per frontis*, *de Sacram. unct.* & in terminis degradationis scripsi plene *in cap.*
4 *aquan.* 20. *infra de consecrat. Eccles. vel Altar.* At secus est in materia jurisdictionis, secundum ea, quæ notantur *in d. c. Transmissa* in gloss. *ult.* Quia etsi privatæ personæ consuetudo non possit nisi modicam jurisdictionem tribuere; tamen Capitulo, vel Abbati, aut alteri inferiori Prælato conferre potest etiam ordinariam, & omnimodam quasi Episcopalem, *ut cap. Auditis*, *& c. Cum olim*, *infra de præscript. c. Accedentibus*, & ibi gloss. *fin.*, *infra de excess. Prælator.* Archid. & Joan. Andr. *in c. Cum Episcopus infra eodem lib.* 6. Et in terminis Capitulum posse præscribere jus distinguendi, & excommunicandi Beneficiatos Ecclesiæ, & alia faciendi quæ sunt meri imperii, concludunt Domini de Rota *decis.* 417. incipien. *Fuit dubitatum alias* 2. *de præscript. in nov.* Moventur, quia omnia jura Episcopalia ad utranque legem sive jurisdictionis, sive diœcesanam pertinentia sunt per inferiores Episcopis præscriptibilia, allegant jura supracitata, *& c. Quicunque* 16. *quæst.* 3. de hoc dicunt esse textum in hoc §. Et sequitur Abb. *in d. c. Cum contingat num.* 9. 10. *&* 18. ubi late refellit opinionem Hostiensis. Et hæc est veritas, quæ videtur hodie canonizata a Concilio Trident. *ut dicam infra n.* 10.

5 Secundo nota ibi, *infra terminum competentem ab eo præfigendum*. Hanc esse practicam convincendi inferiorem de negligentia, ut scilicet præfigatur ei terminus a Superiore ad actum explicandum, quo elapso, poterit Superior supplere, & actum explicare, *ut cap. Pastoralis*, *infra de exceptionibus*, & hic notant Butr. *num.* 10. *in* 5. *notab.* & Abb. *num.* 1. *in ult. notab.* Quod tamen procedit nisi terminus sit status a jure; quia tunc dies interpellat pro homine, *cap Potuit de locato*, *cap.* 2. *de concess. Præbend.* Cardin. *hic in* 2. *not. & 4. oppos. & in cap. Cum Ec-*
6 *clesia in* 7. *quæst. supra de elect.* Rursus hoc procedit nisi inferior statim diceret se nolle actum explicare; quia tunc non oporteret expectare, ut terminus laberetur, sed illico posset Superior ad actum procedere, secundum Joan. Andr. *num.* 9. & Cardin. *in* 5. *q. arg. dict. c. Potuit de locat. c. Ab eo*, *de appellat. lib.* 6. *& c. Venerabilibus*, §. *secus de sent. excommun. eod. lib.*

7 Tertio nota, Capitulum Cathedralis Ecclesiæ posse punire excessus Canonicorum etiam excluso Episcopo, si ita se habeat consuetudo, ut per Butr. *num.* 10. *in* 4. *not.* Quod est valde notabile, & clare probat hæc litera ibi, Alioquin ex tunc ipsos corrigere non postponat: ponderando dictionem, *alioquin*, quæ non solum orationem conditionalem facit, sed in seipsa orationem continet, & conditionem inducit in casu contrario, ut declarat Bart. *in l.* 1. *n.* 11. *ff. de cond. & demonstrat.* Unde clausula illa importat, ut ita demum possit Episcopus ad correctionem Capitularium procedere, si Capitulum infra terminum præfixum neglexerit eos corrigere: & consequenter secluso negligentia, hæc potestas est solius Capituli privative ad Episcopum, secundum Hostien. *n.* 8. *in ver. Alioquin.* Joan. Andr. *eod. n. & ver.* & Cardin. *in* 4. *not.*
8 Idem insinuat illa dictio, *ex tunc*, quæ denotat temporis extremitatem, *cap. Persona infr. de appellat.* atque ita potest Episcopus ad correctionem procedere lapso termino ipsi Capitulo ad corrigendum præfixo, & non prius, nec est locus prævention, ut dicunt Joan. And. *n.* 9. & Card. *in* 5. *notab.* & idem Card. *in c. Pastoralis in* 2. *q. supr. eod.* Oportet tamen ut ad excludendum Episcopum a sua jurisdictione solum Capitulum eam exercere consueverit, *ut in c. auditis infr. de script.* & ita contigit in casu hujus Decretalis; nam Capitulum consuevit procedere Prælato non vocato, nec requisito, secundum Host. *n.* 8. *ver. Sed tot. hæc quæstio*, & Butr. *n.* 25. Neque vero hic intellectus est divinitativus, ut putat Abbas *n.* 1. *vers. Item nota quod in dubio*, quandoquidem si solum Capitulum quandiu non est negligens, potestatem habet corrigendi delicta Capitularium excluso Episcopo, & hoc in vim consuetudinis, ut hic deciditur; Ergo necesse est ut Capitulum consuevit ad illorum correctionem procedere Episcopo non adhibito; alias enim si illum adhibuisset, aut consuetudo Capituli fuisset interrupta per actus Episcopi, secundum unam opinionem; aut fuisset cumulativa secundum aliam, ut scripsi latissime in prædicta Decretali, *Auditis a n.* 2. *usque in finem*.

9 Sed hodie tota hæc controversia sublata est a Concilio Tridentino; nam *in cap.* 4. *sess.* 6. datur Episcopo facultas visitandi, & corrigendi Capitulum suæ Cathedralis Ecclesiæ, illiusque personas non obstantibus exemptionibus, & consuetudinibus, &c. Et hæc facultas extenditur etiam extra visitationem *in cap.* 6. *sess.* 25. & corrigitur seu ampliatur dispositio hujus §. cujus vigore erat præmittenda monitio, & terminus præfigendus, quo elapso, & non antea Episcopus corrigebat. Hodie vero *ex dict. cap.* 4. Episcopus vel solus, vel illis, quibus sibi videbitur adjunctis, potest Capitularium excessus in visitatione corrigere, & emendare, etiam non data Capituli negligentia in corrigendo: extra visitationem vero *ex d. cap.* 6. Episcopus, vel illius Vicarius tam in formando processum, quam in ceteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusive procedere debet cum consilio, vel assensu duorum Capitularium initio cujuslibet anni a Capitulo eligendorum, & servata in reliquis forma ibi præscripta. Quo loco observandum est, sacram Congregationem de voto Rotæ censuisse *d. cap.* 6. comprehendere non solum Capitula exempta, sed etiam omnia alia præcedentia se posse tueri non modo adversus visitationem, *ut in cap.* 4. *sess.* 6. sed etiam adversus ea, quæ eodem *cap.* 6. disponuntur, quæ agenda sunt extra visitationem sive vigore privilegiorum etiam ex fundatione competentium, nec non consuetudinum, (ut in casu hujus §. *Excessus*) etiam immemorabilium, sententiarum, juramentorum, concordiarum, quæ tantum suos obligent authores. Hactenus verba declarationis. Rursus observandum est De- 10
creto *d. cap.* 6. specialiter cautum esse, ut in criminibus ex incontinentia provenientibus, & in atrocioribus delictis depositionem, aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, possit Episcopus solus ad summariam informationem, & necessariam detentionem procedere, servato tamen in reliquis ordine præmisso, quæ verba non obscure videntur corrigere opinionem Host. *hic num.* 4. existimantis Capitulum vigore consuetudinis procedere posse ad correctionem Canonicorum planam, & simplicem, & in levibus tantum, ut latius dixi supra *num.* 3. Etenim ex Concilio si Capitulum consuetudine se tuatur adversus jurisdictionem Episcopi juxta declarationem Sacræ Congregationis, utique adjuncti ab ipso Capitulo electi poterunt procedere etiam in atrocioribus, & ad sententiam depositionis, ac degradationis, licet non ad actualem degradationem, quæ est Ordinis Episcopalis, ut tetigi *eodem num.* 3. *in fin.* Ipsi enim adjuncti sunt conjudices una cum Episcopo, licet utriusque unum tantum sit votum, possitque alter Episcopo accedere, ut diserris verbis statuitur *in d. cap.* 6. Et consequenter Capitulum vigore consuetudinis per se solum poterat ante Concilium in his criminibus procedere, cum Concilium ex parte restituerit Episcopo jurisdictionem illi ex consuetudine ademptam.

In glossa, per Capitulum, QUÆRO, an procedat 11
generaliter, & indistincte, quod hic deciditur, ut propter negligentiam Capituli in puniendis excessibus Capitularium jurisdictio ad Episcopum devolvatur.

Ratio dubitandi est, quia Episcopus de jure est caput 12
Capi-

Capituli, argum. *c. Cum clerici, de ver. ſignific. leg. 2. ff. de his, qui not. infam. & §. Plebs inſtit. de jur. nat.* & tenet hic gloſs. præalleg. & Innoc. *num. 1. verſ. Sed cum Epiſcopus ſit de Capitulo*, Frider. de Sen. *conſ. 1. num. 5.* Aut igitur Epiſcopus una cum Capitulo eſt negligens: & ad eum non poteſt fieri devolutio, ſed ad Merropolitanum; quia paria delicta pari pœna puniri debent, *c. dilecto, ſupr. de ſupplen. negli. Prælat. & cap. Bonæ memoriæ il 1. in fin. de elect.* Aut non omnes ſunt negligentes, & penes non negligentes remanet judicandi poteſtas, *cap. gratum de poſtul. Prælat. & d. c. Bonæ.* Præterea Epiſcopus ſolus non cognoſcit de cauſa criminali Canonicorum, ſed de Capituli conſilio, vel aſſenſu, *ut cap. Epiſcopus nullius 15. quæſt. 7.* At ſolus cognoſceret, ſi ad eum fieret devolutio.

13 Pro ſolutione Doctores communiter diſtinguunt plures caſus. Quandoque enim Epiſcopus intereſt Capitulo tanquam Epiſcopus, & caput Capituli ſive de jure communi, ſive ex conſuetudine Eccleſiæ: & tunc habent locum ſupradicta, ut ſcilicet ſive Epiſcopus cum Capitulo, ſive ſolum Capitulum fuerit negligens, poteſtas ju-
14 dicandi non ad Epiſcopum, ſed Archiepiſcopum devolvatur. Quandoque Epiſcopus intereſt Capitulo non tanquam Epiſcopus, ſed tanquam Canonicus, puta quia Papa eidem contulit Canonicatum, vel quia Epiſcopatus habet ſpeciale privilegium, ut quiſquis eſt Epiſcopus, ſimul etiam ſit Canonicus; vel ita ſe habet Eccleſiæ conſuetudo, & hoc caſu cum Epiſcopus gerat vices duarum perſonarum, ad eum tanquam ad Epiſcopum fit devolutio. Et ſic votum habet in Capitulo quatenus eſt Canonicus, & ſupplet negligentiam Capituli quatenus eſt Epiſcopus. Similis diſtinctio habetur *in c. Poſtulaſtis infr. de conceſſ. Præben. & in cap. a collatione*
15 *de appellat. lib. 6.* Neque hoc mirum videri debet, quia ſtante conſuetudine, de qua hic, Epiſcopus, & alii Concanonici, ut ſinguli non ſunt Judices illius, de quo inquiritur, ut male putavit gloſ. noſtra, ſed ipſum Capitulum eſt Judex, ut determinat Innoc. *num. 1*, pro quo facit hæc litera ibi, *per Capitulum*, nec non ibi, *per ipſum*; atque ita penes Capitulum eſt juriſdictio, & non penes ſingulos Canonicos, ut probatur *in l. Sed ſi ab hac lege, §. Qui manumittitur, ff de in jus vocan. in leg ſicut municipium, ff. quod cujuſque univerſ. nom & in c. qui manumittitur 14. q. 2.* Et de nullo poteſt dici, hic eſt Judex, vel conjudex, ſed verba reſonantia actum de eis dici poſſunt, ſcilicet Canonicus judicat: ſicut electio eſt penes Capitulum, & non penes ſingulos, *c. in Geneſi ſupr. de elect.* & tamen ſinguli coeligunt: ita Innoc. quem totidem verbis referunt, & ſequuntur Joan. Andr. *n. 23.* Bellam. *n. 2. in 3. oppoſit.* Bald. *n. 8.* Butr. *n. 29.* Card. *in 2. q.* & Abbas *n. 2. ver. Sed quilibet.* Hinc ſacra Congregatio Cardinalium Concil. Trid. Interpretum conſulta, An ex Decreto *c. 6. ſeſſ. 25.* tributa ſit aliqua juriſdictio Adjunctis ab Epiſcopo ſejunctis: cenſuit nullam eſſe tributam. Et iterum conſulta, An Decreta, ordinationes, actuſque omnes, & ſententiæ in caſibus *d. c. 6.* fieri debeant ſub nomine Epiſcopi, & Adjunctorum, videlicet exprimendo Epiſcopum ita decreviſſe etiam de conſilio, & aſſenſu Adjunctorum: & an ea, quæ ſic communi conſenſu decreta fuerint, communi pariter nomine exequenda ſint, & mandata relaxanda: Reſpondit, tam quoad primam, quam quoad ſecundam partem ita debere. Si igitur Epiſcopus, qui in cauſa Canonici intereſt ut Canonicus, non eſt Judex, ſed ſolum Capitulum; nulla eſt abſurditas, ut a Capitulo ad Epiſcopum, tanquam ad Judicem Superiorem fiat devolutio, ut *in d.*
16 *c. a collatione*. Non obſtat quod ſi eſſet locus devolutioni, ſequeretur, ut Epiſcopus ſolus cognoſceret ſine aſſenſu, vel conſilio Capituli contra textum *in c. Epiſcopus nullius 25. quæſt. 7. c. Novit, & c. quanto infr de his, quæ fiunt a Prælatis*; nam reſponderur negando conſequentiam, quia poſteaquam per negligentiam Capituli facta erit devolutio ad Epiſcopum, tenebitur nihilominus Epiſcopus procedere cum conſenſu, vel conſilio Capituli, prout teneatur de jure communi, niſi adſit conſuetudo legitime præſcripta, ut ejuſmodi conſilium requireret non teneatur, *ut eſt text. in c. Non eſt de conſuet. lib. 6.* nam etſi Capitulum propter negligentiam perdiderit jus corrigendi, quod habebat de conſuetudine; non tamen perdidit jus præſtandi conſilium, quod habebat de jure communi, prout concludit gloſſa noſtra, quæ in hoc communiter approbatur; *& eſt ſimile in c. ne pro defectu, ſupr. de elect.* licet contrarium videatur ſentire Bald. *hic in fin.* quia conſilium non eſt habendum cum ſuſpecto, ut in Auth. *de Triente, & ſemiſſ. §. Et quod ſæpe*, ubi eſt gloſſ. *not. in ver. Artificis*. Adverte tamen ad unum valde notabile, quod ponunt Doctores, nam in eo caſu, in quo Epiſcopus interfuit Capitulo tanquam Canonicus, ſi inquiſitus ad ipſum appellat tanquam ad Epiſcopum, quod poteſt, *ut in d. c. a collatione de appell. lib. 6.* tunc Epiſcopus tenebitur cauſam alteri delegare: quia cum propalaverit animum ſuum, ſi judicaret, eſſet ſuſpectus, arg. *l. Prætor, ff. de juriſdict. omn. judic.* Unde poteſt per ſeipſum judicare in eo tamen caſu, in quo propter negligentiam, vel aliam cauſam non interfuit Capitulo, & voluntatem ſuam non manifeſtavit, ut hic. Ita Innoc. *n. 2. ver. Sed dices*, cum quo tranſeunt Hoſt. *n. 7.* Joan. Andr. *n. 25.* Card. *n. 4. in 2. opp.* Abb. *n. 4.* & reliqui omnes. 17

18 Quandoque vero Epiſcopus nec tanquam Prælatus, nec tanquam Canonicus habet vocem in Capitulo, *ut cap. Eam te ſupr. de reſcript.* puta quia ex conſuetudine ſolum Capitulum Prælato excluſo poteſtatem habet judicandi de criminibus Capitularium, ut in caſu hujus §. Et tunc propter negligentiam Capituli ad Epiſcopum fit devolutio, ut hic deciditur, & omnia ſunt plana; ita in effectu diſtinguit gloſſa noſtra, licet ſecundum Anton. de Butr. ſit inepte compoſita, & conſentiunt Innoc. *n. 2. verſ. Nos dicimus*, Hoſtien. *nu. 8.* dicentes ſecundum hanc diſtinctionem eſſe intelligendam *l. 1. §. ſolent. in fin. ff. quando appellat. ſit*, Butr. *n* 20. Card. *num. 4. in 2. oppoſ.* & Abb. *num. 3. verſ. Concludementem gloſſæ*. Subdit tamen Hoſt. *d. num. 8.* & poſt eum Joan. 19
Andr. *num. 27.* neque hoc ultimo caſu poteſtatem devolvi, ſed tantummodo impedimentum removeri; hanc enim poteſtatem habet Epiſcopus jure ſuo, *ut c. de perſona 11. quæſt. 1.* ſed propter conſuetudinem illius exercitium impeditur, & eſt ſimile *in cap. quanto ſupr. eod. & infra cap. Grave*, ſecundum unam lecturam, *& in c. Paſtoralis, §. fin. ſupr. de reſcript.* & ad hoc impedimentum ſubmovendum adhibetur hic remedium monitionis, & præfixionis termini.

20 Verum hodie poſt Concilium Tridentinum ſupradicta diſtinctio eſt fere inutilis, quia aut verſamur in terminis juris communis, eo quod Capitulum non ſit exemptum ex conſuetudine, vel alio jure ſpeciali, ſed ſubjectum juriſdictioni Epiſcopi, qualia ſunt Capitula omnia Cathedralium Eccleſiarum in Italia, & non eſt quærendum de negligentia Capituli, aut de juriſdictionis devolutione: quia Epiſcopus primo, & principaliter jure ſuo ordinario poteſt, & debet exceſſus Canonicorum corrigere, & punire, *ut cap. 1. & c. Cum ab Eccleſiarum*, & ibi notatur *ſupr. eod. & d. cap. de perſona 11. quæſt. 1.* & notant hic Innoc. *num. 1. in ver. Conſueverunt*, & Hoſt. *num. 5. in eod. ver.* Ideoque *in c. 4 ſeſſ. 6.* Concilii Tridentini decernitur, ut poſſint Epiſcopi exceſſus Capitularium corrigere, & emendare etiam authoritate Apoſtolica, & illa particula, *etiam*, ex ſacræ Congregationis ſententia fuit appoſita propter Capitula non exempta, quæ ab Epiſcopo viſitari poſſunt ordinaria authoritate. Aut non verſamur in terminis juris com- 21
munis, eo quod Capitulum conſuetudine, privilegio, vel alio jure ſpeciali ſe tueatur adverſus juriſdictionem Epiſcopi, prout ſunt Capitula Cathedralium in Hiſpania: & tunc ex diſpoſitione Concilii *in cap. 6. ſeſſ. 25.* Epiſcopus nulla expectata Capituli negligentia procedere debet adverſus Capitulares cum duobus adjunctis a Capitulo electis, ut ſuſius dictum eſt ſupra *num. 9.* Quod ſi ambo adjuncti in aliquo actu, ſeu interlocutoria, vel diffinitiva ſententia ab Epiſcopo diſcordes fuerint, non fit devolutio juriſdictionis ad Epiſcopum, ſed intra ſpatium ſex dierum tenentur cum Epiſcopo tertium eligere. Quod ſi in electione tertii etiam diſcordent, eo caſu ad viciniorem Epiſcopum electio devolvitur; & juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat diſcordia, terminabitur, alias proceſſus, & inde ſecuta nulla ſunt, nulloſque producunt juris effectus, ut diſertis verbis ſtatuitur *in d. c. 6.* & ſacra Congregatio declaravit totam juriſdictionem non devolvi ad Epiſcopum, ſi Adjuncti cum eo procedere negligant, vel recuſent: itemque nec ab Epiſcopo negligente, vel recuſante ad Adjunctos. Præſuppoſita autem hac deciſione cum fuerit quæſitum quid agendum ſit, ut adverſus Capitulares delinquentes ſine dilatione procedatur, *die 27. Octobris 1589.* S. Congregatio cenſuit

fuit adeundum Metropolitanum; & si Ecclesia ipsa fuerit Metropolitana, ad eandem Sedem Apostolicam, ut compellat recusantem, vel negligentem procedere.

22 Ex facto QUÆSITUM, An posito statuto Ecclesiæ Abulen. de quo infra proxime, liceat Episcopo cognoscere de causis appellationum, quas ad eum interposuerunt nonnulli Capitulares a sententiis contra eos latis a Capitulo pro prætensis delictis in Ecclesia commissis.

In Ecclesia Abulen. extat statutum *sub cap.* 57. quo disponitur, ut si beneficia in eadem Ecclesia obtinentis inter se ipsos jurgati fuerint, vel injuriosa verba contra Capitulares Ecclesiæ prædictæ protulerint, vel aliud quidpiam in contemptum ejusdem Capituli egerint, liceat solis Decano, & Capitulo absque eorum Prælato, ipsoque excluso delinquentibus hujusmodi suam domum pro carcere sub gravibus pœnis etiam amissionis fructuum suæ præbendæ per duos menses assignare, & culpabiles inventos pœna amissionis fructuum prædictorum per unum mensem, & aliis pœnis ad mensuram delicti punire. Capitulo autem negligente deveniat Prælatus una cum Capitulo ad correctionem. In cujus statuti quasi possessione Capitulum jandiu obtinuerat, mandatum de manutenendo. Procedente autem Capitulo super certis delictis in Ecclesia per nonnullos Capitulares commissis, datis judicibus per Capitulum, cum ipsi Capitulares gravatos se prætenderent, a certis gravaminibus, ad Episcopum Abulen. appellarunt; cujus occasione coram Nuncio Apostolico in Regnis Hispaniarum motum, & agitatum fuit judicium super eo, An liceat Episcopo prædicto de hujusmodi appellationum causis cognoscere. Quæ controversia ad S. Congregationem Concilii delata non parum difficilis visa fuit: multa enim pro parte Episcopi adducebantur, quibus cognitionem causarum hujusmodi per appellationem ad ipsum Episcopum pertinere posse contendebatur. In primis vero adducebatur textus in præsenti, ubi quamvis Capitulum in excessibus Capitularium judicet ex consuetudine; tamen in casu negligentiæ ad Episcopum tanquam ad Superiorem jurisdictio devolvitur; parificari enim videntur casus appellationis, & negligentiæ, ut notat Abb. *in cap. Ceterum*
23 *num.* 12, *de judic. & in cap. licet ex suscepto num.* 9. *vers. Hæc dicta, & in cap. Postulastis num.* 10. *de for. comp.* quod confirmabatur ex ipsomet statuto, cujus vigore in casu negligentiæ ad Episcopum jurisdictio devolvitur. Ad id etiam adducebatur *text. in cap. a collatione de appell. lib.* 6. ubi etiam in fortioribus terminis quando Episcopus tanquam Canonicus interfuit electioni, appellatio a Capitulo ad Episcopum devolvitur, & ibi notant Doctores. Rursus adducebatur *cap. Romana*, §. 1. *eod. tit. & lib.* juncta glos. *in ver. Prælatis*, quorum appellatione Capitulum continetur, *ut c. Cum ab Ecclesiarum Prælatis, supr. eod.* nec non glos. *in c. Pastoralis in ver. invitum*, ibi, *Nisi per appellationem deferantur ad eum supr. eod.* ubi etiam Abb.
24 *num.* 6. Et facit ratio, quia appellatio semper ad proximum Supetiorem devolvitur, nec omisso medio est appellandum, *cap. dilecti, il tertio appellat. Romana*, §. 1. *eodem tit. lib.* 6.

25 Prædictis tamen non obstantibus contraria sententia in casu proposito verior videtur, nempe a sententia Capituli in vim dicti statuti prolata ad Episcopum appellari non posse, pro qua idem Nuncius judicavit. Hoc autem suadetur ex multis. Et primo, quia ad parem Judicem non appellatur, *cap. anterior*, §. *Illo videlicet, & cap. placuit* 2. *qu.* 6. *l. si quis, ff. de appellat.* glos. *in c.* 1. *in ver. Officiali de consuetud. lib.* 6. Bart. *in Rubrica, ff. eodem*. Capitulum vero in causis criminalibus, ad Capitulares spectantibus, tum de jure communi, tum virtute Concilii Tridentini, tum etiam, & multo magis ex vi statuti prædicti 57. & demum ex usu ipso, & modo procedendi ipsius Capituli Abulen. parem jurisdictionem cum Episcopo ha-
26 bere convincitur. Nam etsi controversa admodum sit quæstio illa, an Episcopus debeat cum consensu, vel cum consilio Capituli procedere; tamen recepta magis videtur opinio ut in criminalibus Capituli consensus requiratur, *per text. in cap. Episcopus nullius* 15. *qu.* 7. *& in cap. si quid vero* 86. *dist.* ubi hoc tenet glos. *ult. in fin.* item glos. *un. in c. Episcopus sine consilio* 24. *distin.* & glos. 1. *in c. Cum nos de his quæ fiunt a Prælat.* Innoc. *in c. Grave, num* 5. *in ver. item secus de præben.* Felin. *hic nu.* 3. & alii plures cumulati ab Ant. Gabriel. *comm. conclus. lib.* 7. *conclus.* 36. *n.* 2. *&* 3. quam opinionem etiam amplectitur Rota, ut per Put. *decis.* 209. *lib.* 1. Cui non adversatur quod replicat Episcopus, jurisdictionem quidem solius esse Episcopi, licet cum consilio, vel etiam consensu Capituli judicet, ut per glos. *hic in ver. per Capitulum*, ubi etiam Abb. *num.* 3. & Innoc. *in cap. Postulastis in fin. de conces. præben.* & videtur sentire Gemin. *in cap. a collatione n.* 3. *&* 4. & Franc. *ibid. num.* 4. *de appellat. lib.* 6. post Frider. de Sen. *consil.* 1. nam tollitur objectum, quia consensus ille, quem præstat Capitulum, non est sine jurisdictione, ut supponunt informantes pro Episcopo, dum dicunt adhiberi tantummodo pro quadam actus solemnitate; sed Capitulum habet votum in proferenda sententia una cum Episcopo, unde & simul cum eo Judex nominatur, ut per glos. *in d. cap. Episcopus nullius in fin.* quam sequitur ibi Archid. & videtur consentire Anchar. *hic in* 1. *not ab.* Quæ opinio videtur canonizata a Trident. Concil. *in d. cap.* 6. *sess.* 25. ut patet ex dictis *supra num.* 9. *&* 21. In casu vero, de quo agitur, nullo modo de hoc dubitari potest propter verba clarissima ipsius statuti, quæ indicant jurisdictionem esse penitus communem in puniendis excessibus Capitularium inter Capitulum, & Episcopum, dum dicit Episcopum, & Capitulum convenisse corrigere, punire, & castigare beneficiatos Ecclesiæ. Et inferius etiam dum dicit, hujusmodi delinquentes castigandos esse per Episcopum, & Capitulum junctim. Et sic quidquid sit de jure communi, ex forma certe ipsius statuti necesse est fateri jurisdictionem non esse solius Episcopi, sed amborum simul & Episcopi, & Capituli, præsertim vero quia statutum supponit Capitulum ipsum non solum habere id, quod jus commune sibi tribuit, sed aliquod amplius ex consuetudine acquisivisse, ut in princ. statuti, quod non esset, si Capitulum haberet tantummodo jus dandi consensum, ut ita dicam, solemnizantem, sicut ex parte Episcopi supponitur. Coadjuvantur prædicta ex concordia inita anno 1562. inter Episcopum, & Capitulum, in qua apparet simul convenisse partes ambas, ut jurisdictio in hujusmodi causis æqualiter ad ipsos pertineret. Et demum ex modo ipso proce- 28
dendi clare conspicitur; nam in casibus, qui acciderunt, Episcopus, & Capitulum tanquam Judices simul processerunt; non autem processit Episcopus solus de consensu Capituli. Ex quibus omnibus colligitur in hujusmodi causis Capitularium jurisdictionem esse communem inter Episcopum, & Capitulum, & ipsos esse Judices hac in parte pares, & consequenter a Capitulo ad Episcopum appellari non posse, ut constat ex dictis *supra num.* 25. Quod autem non sit conveniens ut hoc casu a Capitulo ad Episcopum appelletur, constat *ex decisione* Rotæ 27. *de præbend. in nov.* quæ proprie loquitur in terminis hujus §. *Excessus*, & supponit jurisdictionem Capituli eo casu non solum esse parem, sed superiorem. Et ex hoc tollitur responsio, quæ datur *ad d. decis.* 27. dum decisio illa dicitur loqui respectu primæ instantiæ, non respectu secundæ; nam cum jurisdictio in hac materia sit communis Episcopo, & Capitulo Abulen. in prima instantia; clarum est non posse jurisdictionem hujusmodi, a qua Episcopus fuit pro parte exclusus per Capitulum virtute dicti statuti, reverti ad eundemmet Episcopum: quia cum esset socius, & sic æqualis Capitulo in prima instantia (Societas enim quodammodo æqualitas est, *leg. Verum, ff. pro soc.*) non potest appellatio ab æquali ad æqualem, ut dictum est, interponi, ad quod facit etiam aliud fundamentum, quod statim subjicitur.

Secundo igitur loco parte Capituli adducitur Alber. *in* 29
l. comm. dividundo, §. *Cum de usufructu, ff. comm. dividunt.* ubi si alter ex sociis in jurisdictione deleget causam; non ad socium delegantem, sed ad superiorem amborum sociorum devolvitur jurisdictio: & sic videtur illa decisio in terminis nostris. Hic enim, ut diximus, jurisdictio ab initio erat communis virtute concordiæ, & per statutum de consensu Episcopi factum fuit concessa Capitulo tota jurisdictio respectu delictorum hujusmodi in Ecclesia commissorum. Unde appellatio ad superiorem amborum sociorum devolvi debet: Nec intrat responsio, quæ dabatur, quod ibi jurisdictio erat partim ordinaria, partim delegata; ideo prævalebat ordinaria, hic vero sola est jurisdictio ordinaria. Imo enim, si bene advertatur, in casu præsenti est major ratio, quam in casu Albert. quia ibi facta fuerat delegatio per unum ex sociis: unde a delegato ad delegantem appellari posse videbatur, *cap. super*

Quæ-

quæſtionum, §. *fin. de off. Deleg.* & tamen ne appelletur ad ſocium, & ſic ad parem, devolvitur appellatio ad Superiorem utriuſque; hic vero ceſſat ratio delegationis, & firma remanet ea ratio, ne ad ſocium ipſum, & ſic parem in juriſdictione appelletur; cum enim deberent eſſe ſocii in prima inſtantia, non poterat poſtmodum Epiſcopus eſſe Superior in ſecunda.

Tertio loco adducitur textus *in* §. *Ceterum*, & ibi gloſſ. & Innocen. *infra eod.* ibi enim ex eo non punit Epiſcopus ipſos Canonicos, & datur juriſdictio Archiepiſcopo, quia Capitulum erat reum: & propterea juriſdictio defertur ad Metropolitanum; ita ergo in caſu noſtro cum conſenſus Capituli adhiberi non poſſit, quia jam judicavit; merito ad Superiorem appellatio devolvitur. Quod certe multo majorem habet rationem in hoc caſu; quia, ut dixi, juriſdictio, quæ in prima inſtantia erat communis, virtute ſtatuti ad ſolum Capitulum eſt delata.

30 Quarto loco non parum urgere videtur, quod cum hujuſmodi ſtatuta, ſeu conſuetudines in pleriſque Cathedralibus Eccleſiis Hiſpaniarum vigeant; nuſquam tamen apparet ad ipſos Epiſcopos appellationes fuiſſe devolutas a ſententiis ipſorum Capitulorum, ſed bene ad alios Superiores ut in nonnullis Eccleſiis compertum
31 extitit: conſuetudo enim eſt optima legum interpres, *l. Si de interpretatione, ff. de leg. & cap. Cum dilectus, de conſuetud.* adeo ut conſuetudini interpretativæ potius, quam communiori opinioni ſit ſtandum, ut per Abb. *in d. cap. Cum dilectus num.* 7. Bald. *conſ.* 375. *num.* 3. *lib.* 1. Mant. *de conjectur. ultimar. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *num.* 34.

Quinto ad id adducuntur verba ſtatuti prædicti, quæ habent, ut de hujuſmodi delictis in Eccleſia commiſſis ſolum Capitulum poſſit excluſo Epiſcopo cognoſcere; nam ibi appoſita eſt illa dictio, *ſolum*, per quam ita excluditur omnis cognitio, ut alius nullo modo poſſit cognoſcere. Ita poſt Angel. *in l. ſi vacantia, C. de bon. vac.* concludat Barbat. *in c. Studuiſti num.* 36. *de offic. Legat.* Dum vero in d. ſtatuto ponitur verbum, *excluſia Epiſcopo*, ſatis oſtenditur ante ſtatutum pertinuiſſe juriſdictionem ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul, prout in reliquis delictis Capitularium pertinebat; ſed poſtea virtute ſtatuti illum excludi: privatio enim præſupponit habitum, *cap. ad diſſolvendum de deſponſ. impuber. & leg. decem, ff. de verb. obligat.*

Unde & ſexto pro Capitulo facit, quo cum ſtatutum circa hoc emanaverit ad excludendum Epiſcopum, & ad favorem Capituli, ut ſolum hoc caſu cognoſcat, non debet in odium ipſius retorqueri, & contrarium effectum reſpectu Epiſcopi operari, *contra l. quod favore, C. de leg. cum vulg.* nec ad rem facit reſponſio Epiſcopi, quod ſtatutum loquatur de prima inſtantia, non de ſecunda; quia advertendum eſt Epiſcopum, nec quidem ante ſtatutum potuiſſe de hujuſmodi cauſis in ſecunda inſtantia cognoſcere propter duplex impedimentum: alterum erat, quia jam judicaverat in prima inſtantia cum Capitulo; alterum vero quod juriſdictio erat ſibi communis cum Capitulo. Unde non poterat ſolus in ea ſe intromittere. Hæ duæ cauſæ remanent etiam poſt ſtatutum. Prima quidem permanet, quia facto Epiſcopi conſentientis ſtatutis accidit, ut non poſſit cognoſcere in prima inſtantia. Unde non debet eſſe melioris conditionis, quam eſſet ante. Altera vero cauſa, & quidem evidentior adhuc manet; quia ſi non poterat propter communionem juriſdictionis cognoſcere ſolus in prima inſtantia, nec poterit in ſecunda, cum adhuc eadem communis ratio vigeat, & ſic intrat deciſio Alber. *in d.* §. *Cum de uſufructu de qua ſup. num.* 29. Quod ſecunda inſtantia agi debeat coram Superiore utriuſque judicis, & Innoc. 1. *in d.* §. *Ceterum*, quod Epiſcopus non poſſit in ſecunda inſtantia ſolus cognoſcere.

Hinc etiam & ultimum omiſſis ceteris reſultat pro Capitulo fundamentum; quia ex voluntate Epiſcopi fuit data facultas Capitulo, ut ſolum in hujuſmodi cauſis cognoſceret. Unde non videtur apud Epiſcopum transferentem remanſiſſe, *arg. l.* 1. *ff. de conſtit. princ. &* §. *Sed & quod Principi, inſt. de jur. nat. gent. & civ. & cap. Translato de conſtitut. & cap. Ex tranſmiſſo de renunc.* Nec dicatur Epiſcopus non tranſtuliſſe, ſed id factum fuiſſe ex conſuetudine; quia reſpondetur potius ex vi concordiæ factum fuiſſe, ut tota juriſdictio in delictis Capitularium eſſet communis, ut vero ſolum Capitulum judicaret in commiſſis intra Eccleſiam vi ſtatuti factum videtur, ut ex lectura ſtatuti patet. Præterea cum tota juriſdictio reſpectu Capitularium ſit communis Epiſcopo, & Capitulo, ut fuit dictum, ſemper manet firma concluſio, quod nec in prima, nec in ſecunda inſtantia poteſt Epiſcopus ſolus contra voluntatem Capituli cognoſcere, cum in re communi potior ſit conditio prohibentis, *l. Sabinus, ff. de communi divid. l. in re communi, ff. de ſerv. urb. prædior.*

Ex quibus facilis eſt reſponſio ad ſuperius objecta, & alia, quæ forſan pro parte Epiſcopi deduci poſſent, revera enim nec textus aliquis dicit dari appellationem a Capitulo ad Epiſcopum quando juriſdictio eſt communis, ut eſt hoc caſu, nec Doctores ex adverſo adducti id aſſerunt, imo potius contrarium ſupponunt.

Itaque ad textum in hoc §. & æquiparationem inter devolutionem ob negligentiam, & appellationem, reſpondetur non procedere æquiparationem ex diverſitate rationis, quia appellatio a pari ad parem, ut oſtendimus, non interponitur. Et communio quæ operatur devolutionem tantum abeſt, ut pariat appellandi facultatem, ut etiam contrarium operetur: quia ut dictum eſt, in re communi potior eſt conditio prohibentis, & inter ſocios ſervanda eſt paritas, ſeu æqualitas, quæ impedit ad æqualem appellationem interponi. Unde cum inter iſta diverſa ſit ratio, diverſa quoque eſſe debet juris diſpoſitio, *l. Papinianus ff. de minor. cum ſimil.* ſtatutum vero quod admittit in caſu negligentiæ devolutionem ad Epiſcopum, potius poteſt in contrarium retorqueri: quia admittit cum illa qualitate ut cognoſcat ſimul cum Capitulo; quod cum in cauſa appellationis verificari non poſſit, etiam in hoc oſtenditur diverſitas inter caſum, & caſum.

Minus obſtat *cap. a collatione, de appellat. lib.* 6. quia in illa materia, quæ eſt civilis, tota juriſdictio pertinet ad Epiſcopum abſque participatione Capituli, ut fatentur ibi Doctores omnes; hic vero juriſdictio criminalis eſt communis Epiſcopo, & Capitulo, qui termini ſunt longe diverſi, ut eſt dictum, & eodem modo reſpondetur ad alia jura, prout etiam reſpondetur ad rationem illam de Superiore immediato; quia ex ſupradictis apparet in hujuſmodi juriſdictione Epiſcopum eſſe ſocium, & æqualem, non autem Superiorem.

Quibus omnibus accedit, quod hæc ſententia non parum convenit cum recta gubernandi ratione; nam ut plurimum juriſdictio hujuſmodi ſoli Capitulo conceſſa verſatur circa ea, quæ in choro, & in Capitulo fiunt; quæ vel ob ipſorum levitatem nullam appellationem admittunt, vel ita ſunt aperta, ut Capitulo ipſi, quod in actibus Capitularibus ſemper eſt præſens: in Eccleſia vero frequentiſſime ſunt notoria, & ſine ambagibus judiciorum unico momento expediuntur. Unde ſi poſſent ſtatim impediri interpoſita appellatione ad Epiſcopum, vel ejus Vicarium; profecto Eccleſiaſtica diſciplina plurimum minueretur.

An vero cauſæ atrociores poſſint per ſolum Capitulum cognoſci, quia partes ſuper eo non inſtabant, nec ſatis ſufficienter jura ſua deduxerant, placuit Nuncio ad aliud judicium reſervari. Illud vero videtur correctione, & declaratione dignum, ut Capitulum non poſſit in poſterum cenſuras in ipſos Epiſcopos, vel eorum proviſores occaſione juriſdictionis hujuſmodi, prout alias fecit, fulminare, ne ipſi ſibi in propria cauſa jus dicant, ſed ut ſuperiores Judices, vel Conſervatores adeant.

DE OFFICIO ORDINARII.

Cap. Irrefragabili, §. Excessus.

SUMMARIUM.

1 *Canonici si sine justa causa cessent a divinis, Episcopus cessationem non servabit, & Metropolitanus cognoscet.*
2 *Prælatus in impositione pœnæ cavere debet a quæstu pecuniæ.*
3 *Episcopus, vel alius judex Ecclesiasticus an possit pœnam pecuniariam imponere, latissime discutitur usque ad num. 33.*
4 *Judex Ordinarius potest contra contumaces procedere etiam per mulctas pecuniarias, si illæ magis timeantur.*
5 *Et quid in judice Delegato.*
6 *Et quid post Concilium Tridentinum.*
7 *Et quid, si in literis data sit certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam.*
8 *Statutum, vel consuetudo ut pro quolibet delicto imponatur pœna pecuniaria, non valet.*
9 *Delinquens nullam pertimescit culpam, cum speret eam nummis redimere.*
10 *Statutum, vel consuetudo ut ultra pœnam juris imponatur pœna pecuniaria tenet, nisi procedat ex radice cupiditatis.*
11 *Episcopus potest Canonem adjuvando novam pœnam adjungere.*
12 *Episcopus, vel Prælatus non potest pœnam pecuniariam exigere extra judicium.*
13 *Intellectus cap.* Licet de pœnis.
14 *Prælatus, qui pecuniam recipit, ut criminosos non corrigat, justitiam vendit.*
15 *Prælati, qui in visitatione subditos de crimine suspectos concutiunt, ut se nummis redimant, increpantur.*
16 *Judex Ecclesiasticus ubi certa pœna non est a jure statuta potest judicialiter pecuniariam infligere, si videat illam magis timeri, & absit avaritiæ studium.*
17 *Pœna ubi non reperitur statuta a jure, imponenda est arbitrio judicis.*
18 *Appellari potest a pœna arbitraria, non autem a pœna in jure expressa.*
19 *Judex Ecclesiasticus, qui potest super crimine dispensare ut Episcopus, potest per sententiam suam pœnam a jure, vel consuetudine statutam in pecuniariam commutare, & n. seqq.*
Secus si dispensare non possit, ut inferior Prælatus vel judex Delegatus, ibid.
Contrarium, num. 22.
20 *Pœna determinata a consuetudine habetur pro ordinaria, perinde ac si esset determinata a jure.*
21 *Consuetudinis transgressor puniendus est, ut transgressor legis.*
22 *Judex quilibet, qui potest de causa cognoscere, potest pœnam a jure statutam alterare, & commutare, dummodo id faciat causa cognita, & in ipsa sententiæ prolatione.*
23 *Quod procedit tam in judice Ordinario, quam Delegato.*
24 *Judex Delegatus qui causa cognita temperat pœnas a jure impositas, non excedit fines mandati, nec jura transgreditur.*
25 *Judex etiam Delegatus post Concilium Tridentinum uti non debet censuris, nisi in subsidium.*
26 *Pœnam a lege, vel statuto impositam ipso jure non potest judex per sententiam suam commutare, vel alterare.*
27 *Nisi potestatem habeat super illa pœna dispensandi.*
28 *Canonicis, qui ultra tres menses abfuerunt a servitio Ecclesiæ, potest Episcopus pœnam privationis fructuum ante sententiam, vel in actu sententiæ augere vel diminuere, & non in totum remittere.*
29 *Judex quibus ex causis temperare possit pœnas a jure inflictas.*
30 *Judex Ecclesiasticus post sententiam, non potest pœnam a jure statutam in pecuniariam commutare.*
31 *Nisi possit super illo crimine dispensare.*
32 *Mulcta propter inopiam rei potest a quolibet judice etiam post sententiam temperari.*
33 *Metropolitanus in causa appellationis an possit reo ex gratia pœnam remittere, an verò id spectet ad Episcopum, a quo fuit appellatum.*
34 *Judicis appellationis jurisdictio expirat per sententiam.*
35 *Gratiam facere reo est actus jurisdictionis.*
36 *Episcopus an possit reo gratiam facere post sententiam.*
37 *Et quid in inferiori Prælato.*

Ceterum. Si Canonici sine manifesta, & rationabili causa maxime in contemptum Episcopi cessant a divinis, Episcopus cessationem non servabit, & Metropolitanus vice Papæ cognoscet. Hoc primo, Prælatus in impositione pœnæ cavere debet a quæstu pecuniæ, & ab omni alio gravamine. Hoc dicit secundo usque in finem. Et sunt duæ partes principales. Secunda ibi, *provideant*. §. 1 2

Circa primam partem textus nota casum, in quo Archiepiscopus exercet jurisdictionem in Canonicos sui suffraganei. Quod bene nota pro limitatione regulæ, quæ habetur *in c. Pastoralis*, ibi, *Cum in eum, exceptis quibusdam articulis, nullam habeat potestatem supra eodem.* Quomodo autem sit hodie procedendum in cessatione a divinis, dic ut legitur; & notatur *in c. si Canonici, & in c. quamvis infr. eodem lib. 6.*

Circa secundam partem QUÆRO, An Epicopus, vel alius judex Ecclesiasticus possit pœnam pecuniariam imponere. 3

Glossa *in c. licet in ver. Pœnam*, ad quam quotidie fit remissio, distinguit tria membra; nam aliquando jus statuit pro aliquo crimine pœnam pecuniarim esse infligendam; & tunc quicunque judex cognoscit de illo crimine, potest eam infligere. Aliquando jus non pœnam pecuniariam, sed aliam spiritualem, vel corporalem statuit; & tunc judex non debet, nec potest illam pœnam in aliam commutare, sed ille tantum qui super illo crimine potest dispensare. Et in his duobus membris consentit Innocent. *ibi num. 1. in ver. Pœnam*, & alii complures. Aliquando de pœna criminis nihil reperitur de jure cautum; & tunc judex poterit pecuniariam, vel aliam arbitrio suo infligere secundum glossam, cum qua simpliciter transit ibidem Henric. Boich. *in princip.* sed Abb. *n. 4.* impugnat secundum membrum distinctionis; tum quia nimis restringit illam literam; tum quia quilibet judex cognoscens de crimine, potest ex causa, dum pronunciat, pœnam temperare, Felin. *hic in princ. n. 5.* in hoc articulo ponit more suo conclusionem cum quatuor limitationibus. Sed non complectitur omnia.

Ego vero in hac materia plenius distinguo duo membra principalia; nam aut quæritur, an judex Ecclesiasticus possit imponere pœnam pecuniariam mulctando pro contumacia arcenda. Aut quæritur, an possit eam imponere diffiniendo, seu puniendo. 4

Primo casu tenendum est posse judicem Ecclesiasticum adversus contumaces etiam per mulctas pecuniarias procedere, si illæ magis timeantur, *arg. c. de causis supr. de offic. deleg. & l. 1. ff. Si quis suspicen. non obtemper.* & tenet Hostien. *in c. 1. n. 16. vers ordinarius*, quem ibi totidem verbis sequitur Joan. Andr. *n. 3. in fine de homicid. lib. 6.* Abb. *in d. c. licet n. 4.* & Marian. Socin. *n. 8. infr. de pœn.* & satis innuit glossa prælegata; nam cum ad frangendam contumaciam nulla certa pœna sit a jure statuta, judex potest illam suo arbitrio infligere, juxta tertium membrum distinctionis glossæ, & latius patebit *infra n. 17.*

Hodie hoc est extra omne dubium, quia ex Decreto Concilii Tridentini *in c. 3. sess. 25. de reform.* expresse statutum est, ut judicibus Ecclesiasticis in causis civilibus

ad so-

ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, si expedire videbitur, liceat contra quoscunque etiam laicos procedere per mulctas pecuniarias. Et similiter in causis criminalibus, ubi fieri possit, ad executionem realem, vel personalem procedant, nec censuris utantur, nisi in subsidium; de quo vide quod scripsi latissime
5 *in d. c. licet, & in c. Pervenit infra de adult.* Limita supradictam conclusionem, ut procedat in Episcopo, & judice Ordinario, non autem Delegato, quia non potest mulctam gravem inducere, nisi hoc in literis sit expressum; licet possit parvam, & temperatam, *ut declarent in d. c. 1. de homicid. in 6.* Host. *n. 16. in ver. Ferire*, ut metus *& n. 17. ver. Sed & quod supradixi.* & Jo. Andr. *n. 3. vers. dicit Host.* & Franc. *in 2. not.* Facit quod dicam *inf. n. 19. ver. Nec dissentit.*

Sed contra hanc limitationem valde urget quod ubi certa pœna non est a jure statuta, non tantum judex Ordinarius, sed etiam Delegatus potest illam infligere arbitrio suo, ut est casus *in d. c. De causis, §. fin. de offic. delegat.* Sed pro contumacia nulla certa pœna reperitur a jure statuta, *l. antepenult. ff. de verbor. signif.* Abb. *in d. c. licet. n. 4. de pœnis*; Ergo Delegatus poterit eam suo arbitrio infligere, & sic etiam pecuniariam. Et hoc sentiunt Abb. & Mar. Soccin. *loco citat.* dum firmant quemlibet judicem posse mulctam pecuniariam imponere, *& allegant tex. in d. c. de causis*, qui loquitur de Delegato, & est ex mente glossæ *in d. c. licet*, in tertio membro suæ di-
6 stinctionis, *ut dictum est supra n. 4.* Et hoc videtur verius, & constanter tenendum est post Conc. Triden. *in d. cap. 3. sess. 25.* Tum quia Decretum illud utitur verbis universalibus, & geminatis ibi, *omnibus judicibus cujuscunque dignitatis.* Et ibi, *Quomodolibet.* Et ita includit judices tam Ordinarios, quam Delegatos & causas ad forum Ecclesiasticum pertinentes tam jure proprio, quam ex commissione, seu delegatione alterius. Tum quia cum præcipiat judicibus, ut abstineant a censuris etiam contra contumaces, nisi in subsidium; utique deficiente hoc remedio gladii spiritualis, necesse est, ut judicibus Delegatis competant alia remedia temporalia mulctarum, captionis pignorum, & hujusmodi ad fragendam reorum contumaciam, ne alioquin illorum jurisdictio reddatur inanis, & eluforia *ad tex. in c. 1. de offic. del. & in c. 1. de pœn. lib. 6.* Forte posse procedere do-
7 ctrina Host. quando in literis commissionis data est certa forma procedendi per censuram Ecclesiasticam tantum; tunc enim Delegatus videtur posse tantum procedere ad excommunicationem, suspensionem, & interdictum, quæ tria veniunt censuræ appellatione, *ut in cap. Querenti infra de verb. signific.* nec debet ultra se extendere. Et in his terminis loquitur Host. & alii prælegati; secus si talis forma in literis non sit præscripta, quia tunc procedere poterit etiam per mulctas pecuniarias ex supradictis. In literis commissionum ex stylo Curæ apponitur clausula, Contradictores, & rebelles per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia compescendo.

8 In secundo membro principali quandoque scilicet judex Ecclesiasticus vult pœnam pecuniariam infligere diffiniendo, & puniendo. subdistingue; nam aut extat statutum, vel consuetudo, ut pro quolibet delicto imponatur pœna pecuniaria; & non valet, quia inde insur-
9 git dissolutio, & incentivum ad delinquendum. Nullam enim delinquens pertimescit culpam, cum sperat eam nummis redimere, *ut dicit. textus in c. Pauper 11. q. 3.* & hoc tenent Host. & Jo. Andr. *in c. fin. de constitut. & in cap. 2. de delict. pueror.* Abb. *in c. licet n. 5.* Marian.
10 Soccin. *n. 13. inf. de pœn.* & Felin. *hic numer. 6. v. limita hanc conclusionem.* Aut extat statutum, vel consuetu-
11 do, ut ultra pœnam juris imponatur pœna pecuniaria, & valet, dummodo non procedat ex radice cupiditatis; potest enim Episcopus Canonem adjuvando novam pœnam adjungere, *ut in c. 2. de Constitut. lib. 6.* & notat gl. in Clem. *Ne Romani in v. Tolli de elect.* Joan. Andr. *in a. fin. de off. Archid.* Abb. *in d. c. licet n. 5.* & Marian. Soccin. *n. 14.* & Felin. *loco citato*, Aut super hoc nullum ex-
13 tat statutum, vel consuetudo; & tunc iterum subdistingue duos alios casus.

Primus est, cum Episcopus, vel Prælatus vult pro delicto pœnam pecuniariam exigere extra judicium, & non potest, quia certimodi sunt a jure præscripti, qui-
14 bus contra delinquentes procedendum est. Et in his terminis potest intelligi *textus in d. c. licet de pœnis*; nam Archidiaconi illi forte extrajudicialiter absque ulla causæ cognitione pro quolibet delicto pœnam pecuniariam exigebant, nec aliter procedebant contra criminosos, sed eos in delictis sustinebant recepta pecunia secundum Cardin. ibi, *num. 2. in 3. opposit. & n. 3. ver. Et cum quæritur*, Abb. *n. 5. vers. aut non subest statutum.* Marian. Soccin. *n. 14. eodem vers.* Imola *in capit. Dilectus in ult. col. infra eod* & Felin. *hic n 6. vers limita secundo*, & satis clare sensit Innoc. in prædicta Decretali *licet inprin.* nam explicans illud verbum, *corrigendis*, hic, inquit, vult dicere quod cum crimina essent punienda, & excessus corrigendi perpetua suspensione, vel temporali; ipsi accipiebant pecuniam, ut non corrigerent, & quandoque, ut in peccato remanerent. Quod est justitiam vendere, *ut in d. cap. licet de pœnis*, nota Hostien. *in prin. in vers. pro corrigendis* Joan. Andr. *num. 1. in eod. ver.* & Marian. Soccin. *n. 7. in 7. notab.* & inter graviora crimina computatur, *capit. fin. §. fin. de purgat. canon.* Unde hos merito appellat judices simoniacos Bald. *hic num. 3. in fine.* Quod facit contra illos Episcopos, qui diœcesim visitationis titulo peragrantes diligenter investigant, 15
an in loco reperiantur aliqui de ullo crimine suspecti, vel diffamati; eisque accersitis contestantur se velle contra eos criminaliter procedere, suadentque, ut se componant in certa pecuniarum summa, quam si recusent solvere, minantur se processuros ad formalem inquisitionem, carcerationem, & condemnationem, & his concussionibus brevi manu ingentes pecuniarum summas extorquent. Quod est detestabile; & non semel vidi processus contra Episcopos super hujusmodi extorsionibus, & concussionibus fabricatos.

Secundus casus est, quando judex Ecclesiasticus vult 16
procedere judicialiter, & causa cognita: & tunc siquidem certa pœna non sit a jure statuta, indubitanter potest pœnam pecuniariam irrogare, si cognoscat illam magis timeri, & absit cupiditatis, & avaritiæ studium, ut post Hugonem tenet gloss. *in dict. capit. licet in versicul. Pœnam de pœnis*, & ibi etiam Butr. *numer. 5. ver-* 17
sicul. Tertius est casus, Cardin. *numer. 3. versicul. Aliquando judicialiter*, Abb. *num. 5. v. aut vult judex procedere judicialiter* & Marian. Soccin. *numer. 14. in eod. vers.* Et hanc regulam firmant hic Hostien. Joan. Andr. Abb. & alii, ut per Felin. *n. 5.* Et est ratio, quia cum certa pœna non est imposita a jure, venit imponenda judicis arbitrio, ut sunt jura aperta *in d. c. de causis sup. de off. deleg. & in l. 1. §. Expilatores, ff. de effract. & expilat, & in l. Hodie, ff. de pœnis.* gl. *in c. super his in v. Arbitrium inf. de accusat.* quæ etiam addit a tali pœna arbitraria posse appellari, licet secus sit a pœna expressa 18
in jure, *ut l. antepenult. ff. de verb. signif.*

Sin autem certa pœna pro crimine sit statuta, & determinata a jure, tunc aut quæritur, an judex possit illam in pecuniariam commutare per sententiam suam, aut post latam sententiam.

Primo casu, glossa prælleg. *in dict. cap. licet in vers.* 19
Pœnam de pœnis, distinguit an judex habeat potestatem dispensandi super illo crimine, sicuti habet Episcopus juxta textum in *cap. at si Clerici, §. de adulteriis infra de Judic.* & tunc possit pœnam juris in pecuniariam commutare. An vero non habeat potestatem dispensandi, & hoc casu commutare non possit. Et in his terminis potest intelligi quod legitur *Deutoronomii cap. 19. Homicida morietur, nec misereberis ejus.* Et hanc distinctionem sequuntur ibi Innoc. *in vers. Pœnam*, Hostien. *n. 1. in eod. vers.* Butr. *num. 6.* Cardin. *n. 2. in 3. opposit. & in 4. vers. ad hoc oppono*, & Anchar. *num. 2.* Gemin *in cap. Quoniam ad finem 18. distin.* & Felin. *hic n. 7. vers. limita tertio*, ubi concludit inferiores Prælatos non posse pœnam a jure statutam in pecuniariam commutare, quia soli Episcopi dispensant in pœnis. Nec dissentit Henrich. Boich. *in capitul. in Archiepiscopatu, in princ. infra de raptor.* dum firmat judicem Delegatum absolute non posse pœnam a jure statutam mutare, diminuere, vel augere, cum debeat ipse procedere secundum juris ordinem, nec valeat dispensare, aut fines mandati excedere, *capitul. Cum dilecta supra de rescript. capitul. Venerabili, de offic. deleg.* Et in hoc consentit Marian. Soccin. *in dict capit. licet numer. 11. de pœnis.* Ordinarium vero ita demum posse pœnam a jure statutam commutare, si possit super illo crimine dispensare: & dum-

modo id faciat causa cognita, in ipsa sententiæ probatione.

20 Idemque putat DD. si pœna sit determinata a consuetudine: quia habetur pro ordinaria, perinde ac si esset statuta a jure; nec eam immutare potest nisi qui super crimine potest dispensare, *ut in d. c. licet de pœn.* tenet Butr. *n. 6. v. tertius est casus*, & Card. *n. 2. in ultima oppositione, per text. in l. Sacculariis*, §. *sunt quædam, ff. de extraord. crimin. & notatur in l. quid ergo*; §. *Pœna*
21 *gravior, ff. de his qui notant infam.* Transgressor enim consuetudinis ut transgressor legis puniendus est, *cap. in his* 11. *dist.* gl. 1. *in c. Cum omnes sup. de constit.*

22 Verum supradictam glossæ distinctionem impugnat Abbas *in eod. cap. licet n. 4. & 5. in fine, ver. si vero est certa pœna*; concludens indistincte quemlibet judicem, qui potest de causa cognoscere posse pœnam a jure statutam alterare, & commutare, dummodo id faciat cum causæ cognitione. Et hæc secunda opinio verior videtur, & probatur *in cap. in Archiepiscopatu de raptor. & in d. l. Quid ergo*, §. *Pœna gravior, ff. de his qui notant infam. & in l. hodie*, §. *de pœn.* & eam tenent Bart. Bald. & Angel. *in repet. l. & si severior, C. de infam.* & Marian. Soccin. qui eam communem esse testatur *in d. cap. licet n.* 21. Licet revera usque ad tempora Abbatis communis esset in contrarium, ut ex prædictis patet.

27 Nec placet distinctio, quam faciunt Henric. Boich. & Marian. Soccin. *locis supracitatis n.* 19. inter judicem Delegatum, & Ordinarium. Imo enim quicunque judex, qui de illo crimine potest cognoscere, potest causa cognita pœnam alterare, secundum Abbatem. Neque
24 hoc casu judex etiam Delegatus excedit fines mandati, aut transgreditur jura; quin potius illa exequitur, ut
25 scripsi plene *in c. 1. n. 55. supr. de constit.* Quod maxime procedit post Concilium Tridentinum *in cap. 3. sess. 25.* nam ex sacrorum Canonum præscripto ante omnia uti debebant censura Ecclesiastica judices tam Ordinarii, *ut in cap. dilecto de sentent. excommun. in 6.* quam Delegati *ut in cap. 1. de offic. Deleg.* cum suis concordant. At post Concilium uti non possunt censura, nisi in subsidium, ut scripsi plenius *in d. c. licet de Pœnis, & in c. 2. de adulter.* Ergo necessario concluditur, ut judices etiam Delegati non solum possint, sed etiam debeant pœnam spiritualem a jure statutam in aliam commuta-
26 re. Limita nunc supradictam conclusionem, secundum Marian. Soccin. *in d. c. licet n. 21. de pœnis*, ut non procedat si pœna a jure, vel statuto sit imposita ipso jure; quia tunc judex non potest illam alterare, vel commutare, etiamsi erraret, *ut l. 1. §. fin. ff. de q. & l. divi Fratres, & l. Relegati, ff. de pœnis*, per quæ jura sic firmat Bald. *in l. Quid ergo*, §. *Pœna gravior, ff. eod.* Et ratio est evidens, quia ubi pœna est ipso jure imposita, judex non procedit ad aliam pœnam condemnatoriam, sed tantummodo ad declaratoriam pœnæ inflictæ a jure, ut notat Archid. *in c. Salonitanæ* 63. *dist.* Jo. Andr. *in c. 1. infra de Sagittar. & in c. de eo, qui furt ordin. suscept.*
27 Verumtamen si judex haberet potestatem dispensandi super illa pœna, seu delicto, tunc posset illam alterare, & commutare, sicut posset potest sententiam, ut mox dicetur. Et in hoc casu potest salvari opinio gl. Innoc. & Hostiensis secundum Marian. Soccin. *ubi supra*.

Concluditur ergo, cuicunque judici licere in ipsa sententiæ prolatione alterare, vel commutare pœnam a jure statutam, dummodo id faciat causa cognita, &
37 pœna non sit imposita ipso jure. Et hanc sententiam videtur olim probasse Sac. Congreg. Concilii; nam cum Canonici, qui ultra tres menses abfuerunt a servitio Ecclesiæ, fructibus privandi sint ex Decreto *c. 12. sess. 24.* Episcopus Vercellen. supplicavit declarari, an hujusmodi pœnam posset ipsis Canonicis remittere: Sacra Congregatio censuit posse Episcopum ante sententiam, vel in actu sententiæ ex causa justa augere, vel diminuere, &
29 non in totum remittere, ad tradita per Aabb. *in cap. nisi specialis de offic. leg. in 6.* Soccin. *in c. licet de pœnis n. 21.* In causæ autem cognitione judex qui vult pœnam temperare, vel commutare, principaliter considerare debet causam, personam, tempus, locum, qualitatem, quantitatem, & eventum, ut dicit textus notab. *in leg. Aut facta, ff. de pœn.* quæ singula luculenter explicat idem Marian. *in præalleg. c. licet a num. 22.* & ante eum Henric. Boich. *in cap. in Archiepiscopatu col. 2.* & in hac causæ consideratione de raptor.

Secundo casus, id est, postlatam sententiam condemnatoriam dici breviter, judicem regulariter non posse pœnam irrogatam alterare, vel commutare: textus est in *c. Si quem pœnituerint*, §. *Notandum 2. q. 3. & in l. 1.* §. *Calumniatoribus, ff. ad Turpil.* & tenet Henr. Boich. *in d. c. in Archiepiscopatu post princip. vers. Aut eam facit causa cognita*, & post sententiam, & Abb. *in d. cap. licet n. 6.* & est ex mente Cardin. *ibid. n. 2. in 4. oppos.* dum firmat judicem Ecclesiasticum postquam pronunciavit posse quidem incontinenti pœnam a jure impositam in pecuniariam commutare; secus si ex intervallo, *ut in d.* §. *Calumniatoribus*. Ratio differentiæ est, quando incontinenti facit legis permissione, quæ vult secundum qualitatem judicem posse pœnas arbitrari, ac temperare, *ut in d.* §. *Calumniatoribus, & leg. Hodie, ff. de pœnis*. Sed quando ex intervallo, tunc obstat ratio, quia succedit pœna legis, cui Judex non potest contravenire, *c. Cum devotissimam 12. q. 2. c. Forus de ver. signif.* Fallit prædicta conclusio, si judex potestatem habeat super crimine 31
dispensandi, *ut in d. c. at si Clerici*, §. *de adulter. de judic.* quia tunc etiam post sententiam, & ex intervallo potest pœnam minuere, vel commutare, secundum Card. *in d. c. licet n. 3. ad fin.* & Abb. *d. n. 6. de pœnis*.

Item fallit in mulcta imposita, quæ propter inopiam 32
rei potest a quolibet judice, etiam post sententiam temperari, *ut est textus notabilis in l. illicitas, ff. de off. Præsid.* & tenet Abb. *ubi sup.*

Ulterius QUÆRO, An Metropolitanus, ad quem 33
causa per appellationem est devoluta, possit reo gratiam facere, seu pœnam pecuniariam, vel aliam, in qua fuit condemnatus, illi ex gratia minuere, vel remittere; an vero hæc facultas spectet ad Episcopum, a cujus sententia extitit appellatum.

Cum in casibus a jure permissis ab Episcopo ad Metropolitanum appellatur in causis criminalibus, Metropolitanus vel sententiam confirmat, vel infirmat, aut pœnam minuit, vel auget. Sed quia post sententiam confirmatam, vel reformatam aliquando Metropolitani prætendunt ad se etiam spectare, si velint reo gratiam facere: Quæsivit Episcopus Tropien. an hujusmodi facultas ad Metropolitanum; an vero ad Episcopum pertineret;

Videtur respondendum non spectare ad Metropolita- 34
num, quia illius partes solum sunt in pronunciando bene vel male appellatum, *l. eos, C. de appellat.* & Joan. Andr. *in c. Dispendio, de rescr. in 6.* At per sententiam expirat jurisdictio judicis ad quem, & executio ad primum judicem rejicitur, glos. *in c. Pastoralis*, §. *Præterea in verb. discussa supra de offic. deleg.* Joan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de execut. sentent. v. Sed pone*. Un- 35
de loquitur ut Metropolitanus, qui post sententiam functum est officio suo, & amplius jurisdictionem non habet, minime possit reo gratiam facere, cum hic sit actus jurisdictionis, *l. 1. in fine, ff. de q. l. Relegati in fine*, ubi notat Bart. *ff. de pœnis*.

Præterea hic casus faciendi gratiam reo non recense- 36
tur inter eos, in quibus Archiepiscopus habet jurisdictionem in Suffraganeos, ut patet ex his, quæ notantur in *c. Pastoralis supra eod.* Proposito hoc dubio Sac. Congr. Concilii existimavit Metropolitanum, ad quem causa appellationis est devoluta, nequaquam posse reo gratiam facere. Sed quia non levis est difficultas, num id liceat judici, qui in prima instantia sententiam tulit. Et si decideretur, Metropolitanum id non posse, videretur inde quodammodo inferri hanc facultatem esse reservatam judici a quo; ideo consultius putavit a decisione supersedere, donec diffinitum fuerit, an revera judici primæ instantiæ ejusmodi facultas competat.

Porro cum in adulterio, & minoribus criminibus Episcopus possit dispensare, *ut in capit. At si Clerici*, §. *de adulter. infra de judic.* non videtur ambigendum, quin possit pœnam minuere, vel remittere etiam post sententiam, ut *patet ex dictis supra numer.* 31. dum tamen servet ea, quæ habentur in Decreto Concilii Tridentini *capitul.* 18. *sess.* 25. Aliis vero judicibus, & inferioribus Prælatis certum est hoc non licere, cum dispensandi facultatem non habeant, *ut est textus in dict. capit. licet, de pœnis*. Et similiciter patet *ex dictis supra num.* 19. Et hanc distinctionem in puncto sequitur Abbas *in cap. Nisi specialis num. 6. vers. post sententiam vero, supr. de off. Legati*.

DE

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Innocentius III. in eodem Concilio Generali.

CAPUT XV.

INter cetera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbis Dei permaxime ſibi noſcitur eſſe neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur; eo quod non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde cum ſæpe contingat, quod Epiſcopi propter occupationes multiplices, vel invalitudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omnino, nec de cetero tolerandum) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceſes, & effuſas; generali Conſtitutione ſancimus, ut Epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exequendum aſſumant: potentes in opere & ſermone qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum (cum per ſe iidem nequiverint) ſolicite viſitantes, eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipſi cum indiguerint, congrue neceſſaria ſubminiſtrent: ne pro neceſſariorum defectu, compellantur deſiſtere ab incœpto. Unde præcipimus tam in Cathedralibus, quam in aliis Conventualibus Eccleſiis, viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coaditores & cooperatores habere non ſolum in pædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, ac ceteris, quæ ad ſalutem pertinet animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit diſtrictæ ſubjaceat ultioni.

SUMMARIUM.

1 *EPiſcopi in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis inſtituere debent viros idoneos pro prædicationibus, viſitationbus, & confeſſionibus audiendis.*
2 *Prædicatio verbi Dei eſt pabulum ſpirituale non minus neceſſarium animæ, quam ſit cibus materialis corpori.*
3 *Anima occiditur per ſubtractionem panis ſpiritualis, ſicut corpus per ſubtractionem materialis.*
4 *Prædicatores dicuntur ſpiritualiter mortuos ſuſcitare.*
5 *Occupatio, morbus, & hoſtium incurſus æquiparantur.*
6 *Prædicatio Evangelii eſt præcipuum Epiſcoporum munus.*
7 *Incumbit tamen omnibus curam animarum habentibus, & Parochialium Eccleſiarum Rectoribus.*
8 *Prædicandi licentiam generalem concedit ſolus Epiſcopus in ſua diœceſi.*
9 *Prædicare prohibentur de jure communi tam Clerici ſeculares, quam regulares ſine Ordinarii licentia.*
10 *Epiſcopi, ſi legitime impediti non fuerint, tenentur prædicare per ſeipſos,*
11 *Nec excuſantur in vim contrariæ conſuetudinis, vel prætextu quod aptitudinem non habeant ad concionandum.*
12 *Epiſcopus de jure communi fundat intentionem ſuper deputatione Prædicatorum in tota ſua diœceſi, & n. 19. & ſeqq.*
13 *Poſſeſſio ſola non ſuffragatur inferiori contra Epiſcopum in interdicto,* uti poſſidetis, *& n. 29.*
14 *Prædicatori miniſtrari debent expenſa ab Epiſcopo de jure communi, & n. 19.*
15 *Legatis Cæſaris cum mittuntur in provinciam, vivere debent expenſis Imperatoris, vel fiſci.*
16 *Legati Papæ recipiunt procurationem ab iis, ad quos declinant.*
17 *Quomanam Romana Eccleſiam excuſat neceſſitas, cum non poſſit de ſuo omnibus providere.*
18 *Prædicatoris electio tam in Cathedrali, quam in aliis inferioribus Eccleſiis, & onus eis ſolvendi eleemoſynam, ad quem ſpectet, & n. ſeqq. uſq. ad num. 33.*
19 *Prædicatorem eligere, & eleemoſynam eidem ſolvere in Cathedrali Eccleſia, circumſcripta conſuetudine, ad ſolum Epiſcopum pertinet.*
20 *Conſuetudo eligendi Prædicatorem in Cathedrali, eique præſtandi eleemoſynam an, & quando ſit obſervanda, & n. ſeq. ad n. 25.*
21 *E quid ſit immemorabilis, & n. ſeqq.*
42 *Epiſcopus in Cathedrali, an, & quomodo poſſit ſibi vendicare electionem Prædicatoris populo competentem ex immemorabili conſuetudine.*
25 *Prædicatoris electio, & præſtatio eleemoſynæ in inferioribus Eccleſis cui incumbat, & n. ſeqq. uſq. in finem.*
26 *Conſuetudo eligendi Prædicatorem, eique expenſas miniſtrandi in Eccleſiis inferioribus an, & quando ſervanda ſit, & n. ſeqq.*
Et quid ſi ſit immemorabilis, & n. 28.
27 *Epiſcopus quando, & quomodo poſſit vendicare ſibi electionem alteri ex conſuetudine competentem in alia Eccleſia, quam Cathedrali, & n. 31.*
29 *Prædicatoris electio, & præſtatio eleemoſynæ ſpectat ad Epiſcopum, donec populus probavit immemorabilem.*
30 *Quandoque tamen ex cauſa jubetur ſervare ſolitum per modum proviſionis.*
32 *Conſuetudo, qua Epiſcopus Prædicatores deputat in Eccleſiis Regularium, ſervanda eſt; ſed Prædicatores ejuſdem Ordinis ceteris paribus ſunt præferendi.*
33 *Parochi an teneantur in ſuis Eccleſiis formaliter prædicare.*

INter cetera. In Cathedralibus, & Collegiatis Eccle- 1
ſiis inſtituendi ſunt viri idonei, quibus cum expedierit, Epiſcopi committere poſſint prædicationes, viſitationes, & confeſſionum auditiones. Hoc dicit: Dividitur in tres partes. In prima ponitur exordium. In ſecunda, Conſtitutio, ibi, *unde*. In tertia, pœna ibi, *Si quis autem*.

Nota primo, Prædicationem verbi Dei eſſe pabulum 2
ſpirituale, & non minus neceſſarium animæ, quam ſit cibus materialis corpori. Cum enim homo conſtet corpore, & anima, *c. in quadam ver. Nam eſſe hominis inf. de celebr. Miſſarum*. Sicut corpus materiali, ita anima cibo ſpirituali nutritur, ut hic in litera. *Non* enim *in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei, Matth. 3. in princ. Luc. 4. & Deuteron. 8. c. 4.* Et ſermo Domini dicitur Panis cæleſtis, *ut in c. Jejunium, il ſecondo in fine 76. diſt.* quo ſubtracto Chriſtiani dicuntur pati famem, & ſitim, ut ibi patet ad finem, *& in c. audacter 8. q. 1.* ibi: *Sub quo famem ac ſitim populus patiatur, non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbum Domini*. Unde quemadmodum per 3
ſubtractionem panis corporalis occiditur corpus, *c. Immolans 14. q. 5. cap. Paſce 86. diſt. leg. Necare, ff. de lib. agnoſcen.* ita per ſubtractionem panis ſpiritualis occidi- 4
tur anima, *c. Epheſiis 43. diſt.* gloſſa *un. in d. c. Paſce*, ubi plura ſimilia cumulat. In eo autem cibum corporalem præcellit cibus ſpiritualis prædicationis Evangelicæ,

quod ille corpus extinctum non vivificat. At Prædicatores dicuntur spiritualiter mortuos suscitare, *ut in cap. Olim* 8. *q.* 1.

5 Secundo nota ibi, *occupationes*. Hæc tria æquiparari, scilicet occupatorum, morborum, & hostium incursum, ut hic per Bald. *sub. n.* 1.

6 Tertio nota, secundum Ant. de Butr. *n.* 8. *in* 7. *not.* & Imol. *n.* 3. officium prædicandi de jure communi ad Diœcesanum pertinere, & alium a Diœcesano de jure communi non exercere officium prædicandi, nisi ab Episcopo hoc ipsi in diœcesi committatur. Sed hoc ultimum non videtur verum: quia etsi prædicatio Evangelii sit præcipuum Episcoporum munus, *cap. Episcopum nullum* 88. *dist.* Concil. Carthag. IV. *cap.* 20. Conc. Trident. *c.* 2. *sess.* 5. & *c.* 4. *sess.* 24. tamen generaliter incumbit omnibus curam animarum habentibus non tantum jure com-
7 muni Ecclesiastico, ut de Parochis est expressum *in cap. quod Dei timorem de statu Monach.* & in Clem. *dudum*, §. *Hujusmodi de sepult.* & in Conc. Trid. *d. c.* 2. *v. Archipresbyteri quoque, & d. c.* 4. *ver. in aliis autem Ecclesiis*, & firmat gl. in Clem. 1. *in ver. Officia de reg.* Card. in d. Clem. *Dudum* §. *Ab olim n.* 7. *in* 6. *quæst.* Abb. *hic n.* 1. *v. dic etiam, quod quilibet Rector*, & Felin. in cap. *Excommunicamus in primo*, §. *Quia vero num.* 4. *infra de hæret.* Sed etiam præcepto divino, quo mandatum est omnibus curam animarum habentibus oves suas pascere verbi Dei prædicatione, *Jo.* 21. *Actor.* 20. *c. Ephesiis* 43. *dist.* & habetur in Decreto Concilii Tridentini *c.* 1. *in princip.*
8 *sess.* 23. Salvari tamen potest dictum Antonii de Butr. & Joan. de Imola in tribus casibus Primus est in generali licentia prædicandi, quam in sua diœcesi impertiri potest solus Episcopus, Et ita procedit text. hic secundum Cardin. *loc. citato vers. Sed generaliter licentiam*, & Felin. *in dict.* §. *Quia vero num.* 1. *in eod. vers.*

9 Secundus est respectu Clericorum, quibus cura animarum non incumbit: non enim possunt prædicare sine Ordinarii licentia, sive sint regulares, sive seculares de jure communi, *ut est text. in c. Quam sit de judic.* ibi: *Quicunque Religiosi, seu Clerici idonei ad annunciandum Gentibus Evangelicam veritatem requisita, & habita Prælatorum suorum licentia.* Ad idem sunt jura *in c. Cum ex injuncto*, *in c. sicut*, *& in d. c. Excommunicamus*, §. *Quia vero de hæret.* De quo tamen vide plenius per Cardin. *in prælleg. quæst.* 6. ubi latissime examinat quibus liceat prædicare. Fratres tamen Mendicantes sunt in hoc specialiter privilegiati in d. Clem. *Dudum in princ. de sepultur.* Sed hodie quoad regulares servari debet dispositio Concil. Tridentini *in d. c.* 2. *sess.* 3. & *d. cap.* 4. *sess.* 24. & Constitutio Gregorii XV. *de exemptor. privileg.* ut scripsi plenius *in c. Cum Capella inf. de privileg.* Tertius est in formali prædicatione ad quam gravis est difficultas; An Parochi teneantur, an vero sufficiat, ut se vergant ad altare, & sacram Scripturam, divinamque legem annuncient ad præscriptum Conc. Trid. *in d. cap.* 4. *sess.* 24. de quo latius *inf. in* 2. *quæst. num.* 35.

10 Quarto nota ibi, *per seipsos non sufficiunt*; nec non ibi, *cum per se idem nequiverint*. Episcopos justo impedimento cessante teneri prædicare per seipsos. Idem habetur *in d. cap.* 2. *sess.* 5. ibi: *Omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per seipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum JESU Christi Evangelium, & in d. cap.* 4. *sess.* 24. ibi: *in Ecclesia sua ipsi per se; aut si legitime impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus assument, &c.* Ubi etiam præscribitur quibus diebus id muneris obire teneantur.

Ratio est, quia officium pascendi, quod est principalis actus Episcopi, personale est, nec potest per substitutum adimpleri, ut post Cajetan, Sot. & alios latissime probavi *in c. Ex parte il primo a num.* 38. *usq. ad n.* 54. *infra de Cler. non residen.* Sed officium pascendi principaliter consistit in prædicatione verbi Dei, *ut patet in cap.* 1. *sess.* 23. Ergo munus prædicationis per alium impleri non potest. Præterea cum hoc sit præcipuum munus Episcopi, ut prædiximus, censetur electa industria personæ: ac proinde non admittitur substitutus, *c. fin.* §. *His unim de off. deleg.* Arch. *in c. Sacerdotibus* 11. *q.* 1. Abb. *in cap. Extirpandæ*, §. *Quia vero num.* 32. *versicul. quia in commissione curæ infra de præb.* Dec. *in capit. Cum omnes in secunda lectura in* 1. *tab. supr. de Constit.* Con-
fert optimus textus *in leg. inter artifices*, *ff. de solut.* Neque in his Episcopi possunt se excusare in vim contrariæ consuetudinis, quia cum sit contra præceptum divinum, 11
est corruptela, *cap. Flagitia* 30. *quæst.* 7, *c. cum venerabilis, & cap. fin. de consuetudine*; & clare probatur in Decreto *d. c.* 1. *sess.* 23. nam in principio dicitur præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, pascere oves suas verbi Dei prædicatione, & proprie finem derogatur consuetudini etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est. Rursus quanquam multi Episcoporum nitantur se eximere a nexu obligationis hujusmodi, eo prætextu, quod aptitudinem non habeant ad concionandum, & majori cum fructu id munus explere valeant per Religiosos idoneos: hanc tamen excusationem uti frivolam refellit, ac funditus evertit Pater Hieronymus a Narnio, Apostolica illa verbi Domini tuba.

Quinto nota ibi, *assumat*, Episcopum de jure com- 12
muni fundare intentionem super deputatione Prædicatorum in tota sua Diœcesi. Quo fit, ut ex sola juris as- 13
sistentia deputare possit, etiamsi populus, vel alius sit in quasi possessione deputandi *per text. in capit. Cum personæ*, cum materia, *de privil. lib.* 6. inferior enim non potest juvari sola possessione, nec obtinere contra Superiorem in interdicto retinendæ, ut notat Barthol. *in leg.* 1. §. *Hujus auctoritate interdicti sub num.* 3. *ver. Nam interdictum hoc, ff. uti possidetis*, Verall. *dec.* 306. *num.* 4. *p.* 1. Sed de hoc latius *inf. n.* 20. *usq. in fin.* & præsertim *n.* 29. 30. & 32. Nec in deputatione hujusmodi requiritur Capituli consensus, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili, ut olim respondit S. Congreg. Concilii a Didaco Covarruvias Episcopo Segobien. consulta.

Ultimo nota ibi, *quibus ipsi cum indiguerint, congrue* 14
necessaria subministrent. Episcopos ex juris communis dispositione teneri ministrare expensas Prædicatoribus, prout hic notant Butr. *numer.* 10. *in* 9. *not. ab.* Joan de Anan. *numer.* 3. Non enim, ut inquit Baldus *hic in fine*, cogitur quis prædicare expensis suis, *l. suo victu, ff. de oper. libert.* & confert text. *in capit. Cum ab omni infra de vita, & honest. Cleric. & in capitul. Statutum*, §. *insuper de rescrit. lib.* 6. Nec est magnum si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur, 1. *ad Corinth.* 9. *capitul si Episcopus de offic. Ordin. lib.* 6. *cap. Cum officii infr. de præscript.* secundum Innocent. *hic in vers. indiguerint*, & laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere, ut dicitur 2. *ad Timoth.* 2. quem locum glossa exponit de Prædicatore, qui scilicet in agro Ecclesiæ ligone verbi Dei excolit corda auditorum, ut refert S. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 187. *articul.* 4. *ad secundum*, subdens post glossam *ad Rom.* 15, posse de Evangelio vivere non tantum Prædicatores, sed etiam eos, qui Prædicatoribus ministrant. Sed de sumptibus Prædicatori ministrandi die plenius, *ut infra in* 1. *quæst. num.* 18.

In glos. ultimam nota differentiam inter Legatos Cæ- 15
saris, & Legatos Papæ; nam Legati Cæsari cum mittuntur in provinciam expensis Imperatoris, vel fisci vivere debent, ut in juribus allegatis in glossa. Legati autem, 16
& Nuncii Papæ recipere debent procurationem ab iis, ad quos declinant, non obstante contraria consuetudine, vel præscriptione, *c. Cum instantia*, *& cap. Procurationes de censib. & c. Accedentes de præscr.* Nec mirum, 17
quia ut Hostiensis inquit *num.* 9. Romanam Ecclesiam excusat tum necessitas, cum nec possit de suo omnibus providere; tum privilegium de antiqua consuetudine jam obtentum, cujus exemplum, ut Host. subiicit, sequuntur Episcopi nostri temporis quantum possunt. Quod esse non debet, *c.* 1. *de tempor. ordin. & cap. in causis de re judic.* Ei idem repetunt Jo. Andr. Bellam. Cardin. & Abb. omnes ad finem. Addit Jo. Andr. quid expediret statuere pro sustentatione Papæ & Cardinalium, & quid ad sui clamorem deliberatum fuerit in Concilio Viennensi. Et illius verba ad literam referunt Bellam. & alii proxime citati.

QUÆRO, Ad quem spectet electio Prædicatoris tam 18
in Cathedrali, quam in aliis inferioribus Ecclesiis, & cui incumbat omnes eidem præstandi eleemosynam. Cum in materia electionis Prædicatoris, atque eleemosynæ eidem præstandæ variæ extent S. Cong. Concil. declarationes ad controversias, quæ super hoc crebro oriuntur, facilius diri-

dirimendas, ſex caſus in Cathedrali, ſex itidem in aliis Eccleſiis inferioribus ſunt diſtinguendi.

19 Primus caſus eſt, in Cathedrali, ubi non conſtat de conſuetudine eligendi concionatorem, aut præſtandi eidem eleemoſynam, neque ex parte Epiſcopi, neque ex parte Univerſitatis, vel alterius: & hic caſus eſt extra dubium, quia utrunque onus in ſua Eccleſia incumbit Epiſcopo tam ex diſpoſitione juris communis, ut hic patet, & dictum eſt *ſupra in* 5. *& ult. notabil.* quam ex Decretis Concilii Tridentini *in d. c.* 2. *ſeſſ.* 5. ubi Epiſcopo impedito jubetur ſervari Decretum Concilii generali, de quo hic, *& in c.* 4. *ſeſſ.* 24. Hinc S. Congregatio conſulta An deputatio Prædicatoris in Cathedrali Eccleſia pertineat ad ſolum Epiſcopum, ita ut Canonici & Capitulum non poſſint ſe in deputatione intromittere: Reſpondit pertinere ad ſolum Epiſcopum. Item ſæpius cenſuit Epiſcopum teneri propriis expenſis alere Prædicatorem in Cathedrali Eccleſia. Id quod multo magis vendicat ſibi locum, ſi Epiſcopus ſit in poſſeſſione eligendi, & præſtandi eleemoſynam.

20 Secundus caſus eſt, cum Epiſcopus eligit, & populus, vel alius ex conſuetudine, non tamen immeorabili, eidem præſtat eleemoſynam: & tunc hac conſuetudine non obſtante Epiſcopus, qui eligit, tenetur illi ſic electo eleemoſynam erogare. Etenim Concilium *d. c.* 4. ſuſtulit conſuetudinem non immemorabilem, ſecundum quam præſtatio eleemoſynæ Prædicatori in Cathedrali deputando incumbit alteri, quam Epiſcopo. Et ita fuit ſæpius reſolutum, ut patebit ex his, quæ dicentur in caſu proxime ſequenti.

21 Tertius eſt, ubi Epiſcopus eligit, & Univerſitas, vel alius ex immemorabili conſuetudine eleemoſynam præſtat: Quo caſu cum ab immemorabili tempore communitas Potentiæ conſueviſſet præſtare ſtipendium Concionatori; & dubitaſſet Epiſcopus Potentiæ, an poſſet compellere civitatem ad prædictæ conſuetudinis obſervantiam: S. Congregatio cenſuit poſſe, cum Concilium non ſuſtulerit immemorabilem conſuetudinem.

Poſtea vero cum Epiſcopus Eugubinus dubitaret, an poſſet cogere regulares ad eleemoſynam, quam Prædicatori ab immemorabili tempore præſtiterunt: relatum fuit ad Gregor. XIII. an vellet obſervari ſupradictum S. Pii V. Decretum. Gregorius eo Decreto valde dubitavit, & interrogavit Cardinalem Alciatum quid ſibi videretur: qui reſpondit duriuſculum ſibi videri declarationem S. Pii V. cum Decretum Conc. *d. c.* 4. non ſuſtulerit immemorabilem, & quando voluit tollere, expreſſit, & in dubio non cenſetur ſuſtuliſſe: Sanct. Sua viſa eſt approbare diſtinctionem Card. Urſini, videlicet ſi laici ſoliti contribuere, nunc quoque contribuere debeant; ſecus ſi regulares: quoniam prædicationes fiunt præcipuæ ad utilitatem laicorum, tamen nihil ſtatuit. Sed quia agebatur tunc tantum de Epiſcopo Eugubino, cui alias ſcriptæ fuerunt literæ ſecundum Decretum S. Pii V. ideo ſimpliciter reſcribendum, relatis ſuis literis in Congr. & relatione facta Sanctiſſimo, Sanctitas Sua dixit, ut obſervare, id quod alias tempore S. Pii V. ſcriptum fuerat ad ipſum. Poſtea vero dubitante Epiſcopo Reatino, an poſſet compellere univerſitatem ad præſtandum Concionatori ſalarium juxta immemorabilem conſuetudinem, & facta relatione Sanctiſſimo die 19. Maij 1575. Sanctitas Sua juſſit ſcribi literas Epiſcopo, ut cogetur univerſitatem ad ſervandam hanc immemorabilem conſuetudinem, quam Concil. non ſuſtulit. Et licet S. Pius V. aliud decreverit; voluit tamen ut literæ manerent in ſuo robore, quoad eos tantum ad quos ſcriptæ fuerint. In reliquis vero caſibus, & locis, ſuper quibus nihil ſcriptum fuit, ut ſcriberentur, ſecundum hoc Decretum, ut hæc conſuetudo immemorabilis indiſtincte obſervaretur.

Ideoque S. Congregat. ab eo tempore conſuevit reſpondere, poſſe Epiſcopum in ſua Cathedrali Concionatorem deputare, & populum nihilominus compellere ad præſtandam eleemoſynam a tempore, cujus initii memoria non extat, præſtari ſolitam.

Et in ſpecie Epiſcopus Meliten. expoſuit Sacræ Congregationi obſervatum fuiſſe a tempore immemorabili, etiam antequam Inſula Melitæ a Religione Jeroſolymitana poſſideretur, ut tempore Quadrageſimæ eleemoſyna præſtaretur Concionatoribus Eccleſiæ Cathedralis de redditibus cujuſdam gabellæ appellatæ *laſceta del vino*, quæ antiquitus ad jura Univerſitatis pertinebat, & deinde ad Magnos Magiſtros neſcitur quo jure pervenit; qui licet ſemper dictam eleemoſynam præſtiterint ex gabella prædicta, tamen Magnus Magiſter Petrus de Monte contra inſtitutum ſuorum anteceſſorum perſolvere recuſavit, & hujuſmodi eleemoſynas de redditibus Epiſcopatus ſede vacante contra dictam conſuetudinem de facto percipi, & ſubminiſtrari mandavit; cumque ſuper hoc Epiſcopus declarationem, & remedium poſtulaſſet: S. Congr. cenſuit ſervandam eſſe conſuetudinem.

Quartus caſus, raro tamen contingibilis eſt, ubi Epiſcopus præſtat eleemoſynam, & populus vel alius eligit ex quacunque conſuetudine. Et hoc caſu poteſt, ac debet Epiſcopus perdere in præſtatione eleemoſynæ, quia hoc eſt onus ipſius, ut ſupradictum eſt in primo caſu. Sed poteſt etiam electionem ſibi vendicare. Quia Sac. Congr. ſæpius cenſuit deputationem Prædicatoris in Cathedrali ad ſolum Epiſcopum ſpectare non obſtante conſuetudine etiam immemorabili. Et in ſpecie cum petiiſſet declarari Epiſcopus Cæſarauguſtanus, ad quem pertineret electio Prædicatoris in Cathedrali Eccleſia, & an eſſet habenda ratio immemorabilis conſuetudinis, quæ talem electionem alteri, quam Epiſcopo tribueret: reſponſum eſt, electionem, & deputationem Prædicatoris in eorum Eccleſiis Cathedralibus ad ſolos Epiſcopos pertinere, nulla habita ratione cujuſcunque conſuetudinis etiam immemorabilis, qua talis electio, vel deputatio Capitulo, vel Epiſcopo una cum Capitulo ſive de ejus conſilio, aut cuivis alteri competeret. 22

Quintus caſus eſt, ubi populus, vel alius ex conſuetudine, non tamen immemorabili eligit Prædicatorem, atque illi ſic electo præſtat eleemoſynam. Et hoc quoque caſu poteſt, ac debet Epiſcopus electionem ſibi vendicare, non obſtante conſuetudine, quam ſuſtulit Concil. *d. c.* 4 ut ſupra dictum eſt *in* 2. *caſu*. Sed non poteſt compellere populum ad conſuetam eleemoſynam, quia Concilium eodem modo ſuſtulit conſuetudinem non immemorabilem, ſecundum quam præſtatio eleemoſynæ alteri, quam Epiſcopo in ſua Cathedrali incumbit, ut etiam dictum eſt in ſecundo caſu ex ſententia S. Congr.

Sextus, & ultimus caſus, cum populus, vel alius ex immemorabili conſuetudine eligit Prædicatorem, atque eidem præbet ſalarium. Hoc caſu quamvis immemorabilis conſuetudo, ſecundum quam alius, quam Epiſcopus eligit Prædicatorem in ſua Cathedrali, ſublata fuerit, & præſervata quoad eleemoſynam, quam alius præſtare conſuevit, juxta declarationem Gregor. XIII. ſuperius relatam, tamen ubi hæc duo ſimul concurrunt, ut ex immemorabili conſuetudine populus & eligat Concionatorem, & ſalarium præbeat; eo caſu ſemper Sac. Congr. cenſuit poſſe quidem Epiſcopum electionem ſibi vendicare, ſed non compellere populum ad eleemoſynam, quam illi ab immemorabili præſtare conſuevit. Eſſe autem in electione Epiſcopi utrum ipſe malit Prædicatorem eligere, cum populus, vel alius illum ab immemorabili tempore eligere conſueverit, vel Prædicatoris electionem alteri ex immemorabili competentem relinquere: ita tamen ut ſi Epiſcopus hujuſmodi electionem ſibi aſſumat, populum, vel alium ad ſolitas impenſas Prædicatori erogandas non compellat. Sin vero populum, vel alium prædicta facultate eligendi Prædicatorem uti ſinat, eundem cogere poſſit ad eas impenſas, quam in hanc cauſa præſtare ſolitus eſſet. Atque in ſpecie reſpondit S. Congreg. ab Archiepiſcopo Cæſarauguſtano conſulta. 24

In Eccleſiis vero inferioribus primus caſus poteſt conſtitui, ubi Epiſcopus eligit, & alter ſolvit eleemoſynam, qui illam tenetur, vel ſolet præſtare. Et hic primus caſus eſt ſatis clarus: quia in aliis Eccleſiis, quam Cathedralibus electio Concionatoris, ſi Parochi impediti fuerunt ipſi per ſe prædicare, ſpectat ad Epiſcopum impenſis eorum, qui illas tenentur, vel ſolent præſtare, ut aperte cavetur Decreto *d. c.* 4. *verſ. in aliis autem Eccleſiis ſeſſ.* 24. 25

Hinc cum Epiſcopus Meliten. providere voluiſſet de Concionatore in ſuburbio Victorioſæ ſubditis ſuis, & Officiales ipſius conſulto prius Magno Magiſtro Petro de Monte reſpondiſſent electionem dicti Concionatoris non ſpectare ad Epiſcopum, ſed ad eos, qui eleemoſynam Concionatoribus ex bonis Univerſitatis miniſtant;

Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Episcopo super hoc declarationem postulantes, S. Congregatio censuit electionem Concionatoris ad Episcopum pertinere ex Decreto Concilii *c. 4. sess. 24.*

26 Secundus casus est, ubi Episcopus Prædicatorem eligit, & eleemosynam præstat: & tunc similiter manifestum est Episcopum debere utrunque adimplere, quia tam facultas Prædicatorem deputandi in tota diœcesi, quam onus ministrandi expensas incumbit Episcopo de jure communi, ut dictum est *supra in 4. & ult. not.* Et ex Conc. Trid. *in d. c. 4.* in Ecclesiis inferioribus eodem modo jus deputandi ad Episcopum pertinet, & sumptus ministrari debent ab his, qui tenentur, vel solent. Episcopus autem, ut supponitur in hoc secundo casu, & tenetur, & solet.

27 Tertius est, cum populus, vel alius eligit Prædicatorem in Ecclesiis inferioribus ex consuetudine non immemorabili, non tamen ei præstat eleemosynam. Et in hoc tertio casu S. Congregatio sæpius censuit consuetudinem non immemorabilem, quam habet populus, vel alius eligendi Prædicatorem in supradictis Ecclesiis esse sublatam a Concilio *dict. c. 4.* Ideoque posse Episcopum electionem sibi vendicare.

28 Quartus casus est, cum populus, vel alius Prædicatorem eligit ab immemorabili tempore, licet ei sumptus non ministret: & tunc Episcopus non poterit sibi vendicare electionem, quia Concilium *d. cap. 4.* non sustulit immemorabilem, secundum quam facultas nominandi Prædicatorem in Ecclesiis non Cathedralibus alii, quam Episcopo competeret, ut sepius fuit resolutum.

Et in specie cum Abbas Sancti Majoris Ecclesiæ Collegiatæ Neapolitanæ esset a tempore immemorabili in quasi possessione deputandi Concionatores in sua Ecclesia: postea vero superveniente Tridentino Concilio Archiepiscopus Neapolitanus prætenderet ex Concilio facultatem deputandi Concionatorem in dicta Collegiata non ad Abbatem, sed ad se tantum prtinere; proindeque dubitatum esset, an *c. 4. sess. 24.* Tridentini Concilii sustulisset immemorabilem consuetudinem, S. Congreg. censuit *per. d. c.* immemorabilem consuetudinem non esse sublatam quoad effectum prædictum.

29 Quintus, ubi populus, vel alter solet præstare eleemosynam, & ex immemorabili consuetudine eligit Prædicatorem. Et hic quoque casus est clarus, quia Concilium illam non sustulit, Et propterea populus, vel alius poterit eligere Concionatorem, quem ab immemorabili eligere consuevit, & debebit etiam illi a se electo impensas solitas ministrare, juxta decretum *dict. capit.* 4. Quousque tamen Universitas probet immemorabilem per tres conformes, Episcopum debere eligere censuit Sacr. Congregatio. Sufficit enim Episcopo sola juris
30 communis assistentia, ut dictum est *supra numer. 12. in 5. notabil.* Licet quandoque ex aliqua rationabili causa, puta ad vitanda scandala, Sacr. Congregatio Episcoporum, ac Regularium, cum imminente jam Quadragesima præ angustia temporis jura partium examinari non possunt, in hoc quinto casu consueverit rescribere, ut pro ea vice servetur solitum per modum tamen provisionis, & absque præjudicio jurium utriusque tam in petitorio, quam in possessorio.

31 Sextus denique casus est, ubi populus, vel alius ministrat expensas, & eligit ex consuetudine non tamen immemorabili; & tunc quamvis consuetudo hujusmodi, secundum quam alius, quam Episcopus eligit Prædicatorem in Ecclesiis inferioribus, sit a Concilio sublata, ut sepius repetitum est ex Sacræ Congregationis sententia: ubi tamen hæc duo concurrunt, ut populus præster elemosynam, & eligat ex consuetudine; tunc Sacra Congregatio multoties respondit, & præcipue in causa S. Marci posse quidem Episcopum electionem sibi vendicare, sed non compellere Universitatem ad eam eleemosynam Prædicatori præstandam, quam a se electo tantum præbere consuevit.

32 An autem sit servanda consuetudo, secundum quam Episcopus in monasteriis Regularium Prædicatores deputat, qui aliquando eorum Ordinis non sunt, S. Congregatio censuit consuetudinem esse observandam. Si tamen Prædicatores ejusdem Ordinis haberi possint, ceteris paribus esse præferendos.

33 Secundo QUÆRO, An Parochi teneantur in suis Ecclesiis formaliter prædicare.

Cum Episcopus Eugubinus vellet compellere Regulares Montis Oliveti ad præstandum salarium Concionatori suæ Cathedralis; alias autem comminaretur se eos compulsurum ad sustendandum proprium Concionatorem in eorum Ecclesiis Curatis; Regulares adierunt S. Congregationem Concilii, dicentes onus esse Episcopi præstare salarium Concionatori Cathedrali. Quoad Ecclesias autem eorum curatas Concil. Tridentinum non jubere, ut in eis prædicetur formiter, sed sufficere, ut Parochus se vergat ad altare, & declaret Evangelium, & sermocinetur. Unde cum hoc sit onus Parochi, compellendus ipse erit ab Episcopo, & non Regulares cogendi ad sustentandum Concionatorem. Sacr. Congreg. censuit hos Regulares non teneri contribuere impensæ Prædicatoris Cathedralis, ut alias decisum fuit. Quod autem pro minori impensa eorum Episcopus consentiat, ut contribuant Cathedrali, & sublevet eos a sustentandum proprium Prædicatorem in eorum Ecclesiis Curatis, non probavit Sacr. Congregat. quia si vere tenentur sustentare proprium Prædicatorem in suis Curatis, male facit Episcopus eximendo eos ab hoc onere pro servitio Cathedralis suæ; imo ad sustentationem propriam, cum ipse teneatur de suo alere Prædicatorem in sua Cathedrali. Si non tenentur, non debet Episcopus eos aggravare, ut habeant ibi Prædicatorem formalem. An autem teneantur est probabile dubium; nam licet jure veteri qui habet curam animarum videatur teneri ad prædicandum, *cap. quod Dei timorem, de statu Monach. vers. ad Parochialium Ecclesiarum regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent predicationis officium exercere*, ubi Abb. *num.* 2. notat officium Presbyteri Parochialis esse prædicare, Ripa *lib. 1. respons. 14. num. 39. & 41.* tamen Concilium *cap. 4. sess. 24.* non videtur adegisse Parochos ad prædicandum formiter, sed tantum ad sacram Scripturam, & divinam legem annunciandam, quod fieri potest lectione Catechismi. Sed quia certum est verba illa, *Sacras Scripturas, & divinam legem annuncient*, ita referri ad Episcopos in suis Ecclesiis, sicut ad Parochos, quia verba illa superiora, *ipsi per se, &c.* reguntur ab illis verbis inferioribus, *Sacras Scripturas, &c.* sicut illa, *in aliis autem Ecclesiis per Parochos, &c.* In Episcopis intelligitur de prædicatione formata, ita ut in Parochis per regulam, *Determinatio una respiciens plura determinabilia debet illa æqualiter determinare*: ideo referendum ad Congregationem Generalem.

Congregatio Generalis die *9. Februarii 1576.* fecit magnam vim quod Concilium *sess. 5. capit. 2.* non adegerit Parochos ad prædicandum, sed ad docendum, prout ibi dicitur. A quo capitulo videtur *cap. 4.* declarationem accipere. Item *in dict. capit. 4.* leguntur illa verba, *Aptius accommodando præsentium temporum usui, stante quod usus rei invaluit post Concilium, ut Parochi non prædicent formaliter, ut fit in Cathedralibus*, & sic usus ita videtur interpretatus per Concilium. Nec obstat quod *dict. cap. 4.* sub una structura verborum, eademque determinatione comprehendat, & Parochos, & Episcopum, ideo æqualiter debeat determinare. Quia respondetur dupliciter. Primo, quando Concilium *prius* expressit de Episcopis, ibi, *ipsi per se, aut per eos, quos ad prædicationis munus assument*, in persona Episcoporum expressit illam vocem, Prædicationis. At quando postea disponit de Parochis, non repetit eam dictionem; ita ut propterea sit sensus: Annuncient Episcopi in Cathedralibus per prædicationem; Parochi vero in Parochialibus simpliciter. Secundo illa regula, *Una determinatio, &c.* fallit, quando est diversa ratio, Jas. *in l. Jam hoc jure de vulg. & pupill.* Sed munus prædicandi formiter dicitur esse Episcoporum, non Parochorum. Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst. 184. art. 8.* ubi Cajetan. Sotus *de just. & jur. lib. 10. quæst. 9. articul. 3.* Item in Cathedralibus conveniunt Auditores intelligentes, in Parochialibus ut plurimum rudes. Et magna est diversitas respectu locorum, & personarum. Et ad jura vetera, quæ dicunt Parochos teneri prædicare, responsum, ea forma qua Parochi solent, alioquin si in omnibus Parochialibus prædicaretur formiter, quodammodo plures essent Prædicatores, quam Auditores. Fuere tamen qui distinguerent, ut Cardinalis Alciatus: Aut Parochialis numerosi est populi, & pinguis, ut Parisiis 60. millia, ut in Hispaniis 347. millia; & tunc ibi prædicetur formiter; in aliis vero non. Alii dixerunt simpliciter, & generaliter respondendum Parochos non cogendos

habere

habere in suis Parochialibus Prædicatores formatos, sed satis esse si doceant secundum *d. c.* 2. Alii considerarunt rem hanc esse gravem, & exemplarem; & si ita universaliter enunciaretur, parituram scandalum, multos Parochos, qui prædicant formiter avocaturam ab hoc bono opere. Præterea non esse tutum sententiam sic generalem enunciare propter Parochiales, & populo, & reditu magnas, quæ plerunque majores sunt pluribus Cathedralibus. Ideo satis esse ita solum respondere Episcopo Eugubino pro Parochialibus suæ civitatis, diœcesis, & præsertim horum Regularium Olivetanorum, quas sciunt omnes & parvi reditus, & non satis frequentes populo esse. Tandem omnium consensu decretum fuit, ut Alciatus ore tantum, & absque scriptis dicat Episcopo Eugubino, ut nolit cogere istos Regulares ad sustentandum Prædicatorem formatum in suis Parochialibus, Etsi alius Episcopus hoc idem quæsierit, aut alia similis quæstio occurrerit, referret Alciatus, & proponeret in S. Congr. nec hanc responsionem datam Episcopo Eugubino daret alii, nisi facto verbo in Congregatione. Dictum est etiam, dum Sanct. Thomas, Cajetanus & Sotus dicunt officium esse Episcopi præcipue prædicare, verum id esse. Sed cum subjiciunt Parochum autem solum docere debere Orationem Dominicam, & Symbolum, non alia fidei mysteria; non esse secundum *capitul. quod Dei timorem*, quod dicit eos debere prædicare. Et dum Sotus dicit in Concilo Tridentino supersessum fuisse a danda Parochis facultate prædicandi, verum esse sub Paulo III. secundum *dict. capit.* 2. cui Sotus interfuit. Secus autem esse quoad Concilium Tridentinum sub Pio IV. cui Sotus non interfuit.

Suprascriptis adde Cnncilium Arelatense IV. celebratum sub Leone III. Carolo Magno Imperatore anno salutis 813. *capitul.* 10. *de prædicatione tomo* 3. *Concil. part.* 1. *section.* 2. *pagina* 188. ubi sic legitur: *Providimus enim pro edificatione omnium Ecclesiarum, & pro utilitate totius populi, ut non solum in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis, ut presbyteri ad populum verbum faciant, & ut bene vivere studeant, & populo sibi commisso prædicare non negligant*. Hoc ibi. De prædicatione etiam loquitur Concilium Viennense in Clementina *Dudum*, §. *hujusmodi de sepultur.* ibi, *Parochiales Ecclesiæ, & ipsarum Curati, sive Rectores, qui ministrare habent Ecclesiastica Sacramenta, quibus noscitur de jure competere prædicare, seu proponere verbum Dei, &c.* Concilium Tridentinum *in capit.* 1. *in princ. sess.* 23. ubi est expressum Curatos omnes teneri præcepto divino oves sibi commissas pascere verbi Dei prædicatione. Et de officio prædicandi similiter loquuntur DD. quas citavi supra *n.* 7.

Præterea orta dubitatione, an in Parochiali Ecclesia unita Regularium Monasterio, in qua per Regularem cura animarum exercetur, possit Episcopus compellere Regulares, ut aliquem ejusdem Ordinis ad prædicandum in eadem Ecclesia deputent, qui de licentia Episcopi hoc munus expleat non obstante quod in Ecclesia Monasterii per eosdem Regulares concio habeatur: Sacra Congregatio censuit posse compellere, sed non posse alium, præterquam ejusdem Ordinis invitis Fratribus ad prædicandum in dicta Ecclesia deputare.

DE OFFICIO ORDINARII.

Honorius III. Episcopo Assisinatin.

CAPUT XVI.

COnquerente œconomo Monasterii S. Benedicti montis Subasii nobis innotuit, quod tu juribus Episcopalibus non contentus, quæ in Ecclesiis, seu capellis ejusdem Monasterii debes habere, a quibusdam earum procurationem exigis: quas ad dandam procurationem minime sufficere proponebat: petens ut specificares quæ tibi ratione juris Episcopalis competerent in eisdem: quorum quibusdam specificatis, lis fuit legitime contestata. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere proposita intellectis, decrevimus, ut in Ecclesiis, seu capellis tuæ diœcesis ad Monasterium ipsum spectantibus, habeas Canonicam obedientiam, subjectionem & reverentiam, institutionem & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censuram Ecclesiasticam, jurisdictionem quoque causarum omnium, ad forum Ecclesiasticum de jure spectantium, pœnitentias, & sacrorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda, collationem, synodum, & synodatici seu Cathedratici nomine duos solidos, quartam decimationum & mortuariorum, visitationem quoque annuam: ita quod cum ad eas visitandas accesseris, non amplius procurationis nomine requiras ab eis, nisi quantum (pensatis facultatibus earundem) moderate poterunt exibere, ne plus ceteris capellis ejusdem diœcesis in procurationibus onerentur: & infra. Tu autem his juribus in præfatis Ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quo juxta formam Lateranensis Concilii, si manifesta, & rarionabilis causa extiterit, cum charitate postulandum, sicut ab aliis Ecclesiis ejusdem diœcesis; pro necessitate temporis sustinemus.

SUMMARIUM.

1 *EPiscopus in Ecclesiis diœcesis suæ debet esse contentus juribus Episcopalibus.*
2 *Oeconomus agit nomine Monasterii, & stat in judicio pro causis ad Monasterium spectantibus.*
3 *Oeconomi appellatione quis veniat.*
4 *Abbas agere potest pro Ecclesiis, seu Capellis suo Monasterio subjectis, ne indebitis graventur oneribus.*
5 *Sed si illarum Rectores agere voluerint, erunt præponendi.*
6 *Actor an, & quando cogi possit suam petitionem specificare, & n.* 40. *& seqq.*
7 *Episcopus ab Ecclesiis sibi subjectis non potest petere nisi jura Episcopalia in jure expressa.*
8 *Clerici non possunt cogi ab Episcopo ad præstandum aliquod servitium non expressum in jure.*
9 *Collecta aliqua ab Episcopo imponi non potest Ecclesiis sibi subjectis præter charitativum subsidium, & n.* 38.
10 *Capellæ Monasterio subjectæ an, & quando teneantur Episcopo ad jura Episcopalia.*
11 *Episcopalia jura, quæ competunt Episcopo in Ecclesiis suæ diœcesis, etiam inferiori Prælato subjectis, sunt decem, & octo hic per ordinem enumerata, usque ad n.* 40.
12 *Clerici, & laici quantumcunque potentes tenentur Episcopo, & ad Canonicam obedientiam.*
13 *Imperator, & omnes Principes Episcopis suis in spiritualibus sunt subjecti.*
14 *Reverentiam in quibus consistat.*
15 *Debetur Episcopo suo etiam ab eximptis.*

Item a Regibus, & Principibus seculi, n. 17.
16 *Exemptus a jurisdictione Episcopi non censetur exemptus a jure reverentiali.*
18 *Institutio cui de jure communi competit, eidem & destitutio.*
Secus si de jure speciali.
19 *Episcopus fundat intentionem super jure instituendi, & destituendi in Ecclesiis omnibus suæ diœcesis.*
20 *Præscripta institutione non censetur præscripta destitutio.*
21 *Destituere qui potest, multo magis potest corrigere, sed non e converso.*
22 *Correctio, & reformatio, an, & in quo differant, remissive.*
23 *Episcopus de jure communi procedere potest contra omnes Clericos suæ diœcesis, licet subsint inferiori Prælato.*
24 *Declaratur.*
25 *Pœnitentiam publicam solus Episcopus potest injungere, pro enormibus tamen criminibus, & scandalosis.*
26 *Et potest eam in aliam secretam commutare.*
27 *Parochus cui debeat confiteri.*
28 *Super quarta decimationum Episcopus fundat intentionem de jure communi contra Parochos, non contra Parochianos.*
29 *Quarta mortuariorum quæ dicatur.*
30 *Debetur Episcopo non jure consuetudinario, sed jure communi.*
31 *Item debetur etiam cum Ecclesia habes ex asse instituta est.*
32 *Super quota standum est consuetudini.*
33 *Et potest Episcopus juxta consuetudinem exigere trigesimam rationem visitationis testamentorum.*
34 *Visitare potest Episcopus Ecclesias suæ diœcesis semel tantum in anno; nisi necessitas aliter postulaverit.*
35 *Ad visitationem diœcesis absolvendam Concilium Tridentinum nullum tempus præfixit, sed reliquit arbitrio Episcopi.*
36 *Debet tamen eam continenter prosequi, nec ad extraneos actus divertere.*
37 *Visitator non potest recusari, nisi judicialiter procedat, vel modum excedat in corrigendo.*
38 *Charitativuum subsidium quas ob causas sit Episcopo postulandum, & an si liberalitas.*
39 *Et qua verborum formula sit petendum, & an Reges possint illud imponere.*
40 *Petitio Actoris alia universalis alia generalis, alia singularis.*
41 *In Libello non tenetur Episcopus exprimere Episcopalia jura, quæ sunt in jure expressa.*
42 *Secus si petat jura sibi competentia ex consuetudine.*
43 *Ad Cathedraticum monasteria non tenentur, utpote exempta a lege diœcesana; sed eorum Capellæ solvunt hoc nomine duos solidos.*
44 *Cathedraticum, seu synodaticum cur ita appellatum, & n.* 53.
45 *Denominatio sumitur quandoque a causa, quandoque a loco.*
46 *Pro Cathedratico ad cujus monetæ æstimationem duo solidi sint solvendi, & n. seq.*
47 *Solidi appellatione intelligitur aureus, & quot soli solidi constituant libram.*
48 *Cathedraticum an sit sublatum a Concil. Trid. & n. seqq. usque in fin.*
49 *Est de juribus Episcopalibus, & adeo privilegiatum, ut in totum præscribi non possit.*
50 *Non comprehenditur in generali dispensatione, nisi de re fiat mentio specialis.*
51 *Fuit introductum ex Concilio Bracharensi secundo.*
52 *Cathedralicum est census duorum solidorum, qui solvuntur Ecclesiæ Cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedræ.*
53 *Non exigitur in visitatione, sed in Synodo.*
54 *Est de lege diœcesana; Visitatio de lege jurisdictionis.*
55 *Concilii Tridentini decretum c. 3. sess. 24. expenditur, & n. seq. usq. in fin.*

56 *Relatio non est facienda ad præcedentia, quando induceretur correctio juris communis.*
57 *Quarta canonica, & alia jura Episcopalia præservata sunt a Conc. Trid.*
58 *Dictio, alius, est repetitiva similium, etiamsi ei adjuncta sit dictio universalis.*
59 *Argumentum de pacto ad legem validum est.*
60 *Exceptio facta per dictionem taxativam non excludit alias similes exceptiones.*
61 *Visitationis Eccelesiæ typus, & compendiosa descriptio.*

CONquerente. Episcopus in Ecclesis diœcesis suæ debet esse contentus juribus Episcopalibus: & quæ sint jura Episcopalia declarat. Hoc dicit secundum omnes; & sint duæ partes. In prima ponitur petitio, & contestatio. In secunda sententia, ibi, *nos autem*. 1

Nota primo ex principio textus œconomum agere nomine monasterii, & stare in judicio pro causis ad monasterium spectantibus, ut hic, *& in cap. Imperatorum inf. de juram. calum.* & notant *hic* Butr. Card. Anch. & Imol. omnes *in* 1. *not.* Quibus autem veniat appellatione œconomi notatur in *cap. inpertractandis eod. tit.* non tamen distinguit Canon an nominetur Oeconomus, Syndicus, Actor, vel Procurator; quia licet nomina sint diversa, officium tamen est idem, *cap. petitio*, & ibi gl. *in vers. Actores inf. de procur.* gl. *penult. in cap.* 1. *de juram. calum.* 2 3

Secundo, nota Abbatem agere posse pro Ecclesiis, seu Capellis suo monasterio subjectis, ne indebitis gravetur oneribus: ad idem *cap.* 1. *& ultim. supra de offic. Archid. cap. Auditis, & c. Ex transmissa infra prescript.* Clem. 1. *de rescript.* Innocent. *hic in princ.* Hostien. & Bellam. uterque *num.* 1. Joan. Andr. *num.* 3. & Abb. *in* 1. *notab.* nam si potest agere œconomus, multo fortius Abbas, secundum Imol. in 1. *notabil.* Si tamen Rectores ipsarum Capellarum voluerint agere, erunt præferendi, *argum. capit. pnult. infra de re judic.* & notat Innocent. *in capitul. Edoteri supra de rescript.* Quod latius prosequitur idem Innoc. *hic*, & post eum Hostien. & Joan. Andr. omnes *in princ.* 4 5

Tertio, nota ibi, *petens ut specificares:* reum petere posse ut generalis petitio actoris declaretur, & specificetur ad hoc ut scire possit, an sibi expediat cedere, vel contendere, *cap. penult. & ult. infra de libell. oblat.* Sed quomodo hoc intelligatur, plenius examinabitur infra in glossa prima. 6

Quarto, nota ibi, *his juribus in præfatis Ecclesiis contentus*, Episcopum ultra jura Episcopalia in jure exressa non posse aliud petere ab Ecclesiis sibi subjectis. Ex quo infert Abbas *hic numer.* 1. ut Episcopus petere non possit a Clericis suæ diœcesis aliqua servitia, quæ in jure non sunt expressa, *capitul. quia cognovimus* 10. *quæst.* 3. Et per hoc alias respondi, Episcopum Burgi Donnini potuisse quidem invitare, sed non compellere Clericos *suæ* civitatis, ut interessent Litaniis Beatissimæ Virginis, quas in Sabbato decantari jusserat in sua Cathedrali Ecclesia. Et alias responsum est, Clericos non habentes officium, vel beneficium Ecclesiasticum cogi non posse ab Episcopo ad publicas processiones accedere. Nec etiam secundum Abbatem potest Episcopus Ecclesiis imponere aliquam collectam, prætet charitativum subsidium, manifesta, & rationabili causa imminente, ut in fine textus, & dicam *infra n.* 38. 7 8 9

Quinto, nota ibi, *ad monasterium spectantibus*, Capellas monasterio subjectas teneri Episcopo ad jura Episcopalia, ut hic est casus secundum Joan. Andream & omnes, licet monasterium ipsum non teneatur ad ea, quæ sunt de lege diœcesana, ut ad Synodaticum, & ad alia, quæ notantur *in capit. dilectus infra eodem*. Hoc tamen intelligit Abbas *hic numer. vers. sed nota*, dummodo Capellæ, & Ecclesiæ sint seculares, & subjectæ monasterio de jure speciali; secus si sint regulares, ibique inhabitent Monachi: quia tunc gaudent privilegio monasterii, cum monasteria dici possint, allegat Archidiac. & Joan. Andr. *in capit.* 1. *de præb. liber.* 6. & Joan. de Lignan. in Clemen. 1. *de excess. Prælat.* & notata per Innocent. *in c.* 1. *de stat. Monach.* Tu vero dicas hoc pendere ex forma privilegii, *c. Porro de privil. c. Si Papa, & c. Per exemptionem eodem tit. lib.* 6. Multæ 10

enim

enim sunt Ecclesiæ seculares subjectæ monasteriis exemptis, vel nullius diœcesis, quæ non tenentur Episcopo de juribus Episcopalibus respondere, ut scripsi latissime in *c. Grave infra eodem.*

11 Sexto, nota ex integro contextu jura Episcopalia hic per ordinem enumerata, quæ competunt Episcopo de jure communi in Ecclesiis, seu capellis diœcesis suæ etiam subjectis inferiori Prælato, sive seculari, sive regulari, ut hic per Butr. *n.* 9.

12 Primum jus Episcopale est canonica obedientia, quæ consistit in observando Episcopi monita, & mandata, ut *cap. Dilecto infra de major. & obedient.* & ad hanc tenentur tam Clerici, quam laici quantumcunque potentes, *cap. Omnes Principes*, & ibi gloss. *unic.* & Doctores *eod. titul.* Abb. *hic n.* 2.

13 Secundum jus Episcopale est subjectio, scilicet in spiritualibus, *capit.* 2. 16. *quæst.* 5. secundum Innocent. *hic numer.* 3. *in ver. Subjectionem.* Ad quam similiter tenentur indistincte omnes; nam in spiritualibus Imperator, & omnes Principes sunt subjecti Episcopis suis, *cap. Duo sunt* 96. *distinct.* gloss. *in dict. capit. Omnes Principes*, Petr. de Anchar. *in repet. cap. Canonum statutum num.* 5. *vers. Similiter ratione spiritualium de constit.* Si quis vero non exemptus hanc subjectionem Episcopo negaverit, tolerandus non est, sed abjiciendus ab Ecclesia, & tanquam acephalus judicandus, nec sunt ei aliqua Episcopalia suffragia ministranda, *cap. Nulla ratione* 93. *dist. & c. Abbatibus* 18. *quæst.* 2. Hostiens. *hic num.* 8. *in ver. Subjectionem*, & Jo. Andr. *n.* 17.

14 Tertium jus Episcopale est reverentia, quæ consistit in honore, qui exhibetur in assurgendo, caput inclinando, genuflectendo, & his similibus. Licet multoties reverentia, & obedientia accipiantur ut synonyma, ut dixi in *c. Felis quæ in* 2. *notab.* post Cardin. ibi *in* 3. *quæst.* & Abb. *n.* 1.

15 *in antepenult. notab. de major. & obed.* Ab hanc autem reverentiam Episcopo exhibendam tenentur etiam exempti, ut post Oldrad. notat. Bald. *in leg. fin. n.* 3. *vers. Item per hunc*

16 *textum, Cod. de bon. libert.* ubi ait exemptum a jurisdictione Episcopi non censeri exemptum a jure reverentiali, &

17 sequitur hic Felin. *in princ.* Et ad hanc similiter tenentur etiam Principes supremi, ut est textus in *cap. Schiisæ*, ibi, *cum alii Reges, & Principes Archiepiscopis suis, sicut debent reverenter assurgant, de major. & obed.*

18 Quartum, & quintum Episcopale jus est institutio, & destitutio, scilicet authorizabilis, secundum Hostien. *hic n.* 18. *in ver. Institutionem*, & Joan Andr. *num.* 18. qui remittunt ad *capit. Cum satis supra de offic. Archid.* & ita cui competit de jure communi jus instituendi, competit & jus

19 destituendi. Unde super utroque Episcopus fundat intentionem in Ecclesiis omnibus suæ diœcesis, ut hic, & in *cap. Omnes Basilicæ, & in cap. Si quis deinceps* 16. *q.* 2. *&*

20 *in cap. Cum ex juncto in fin. infra de hæret.* Abb. *hic n.* 2. Secus si institutio competeret alicui de jure speciali, puta ex præscriptione; nam præscripta institutione non censetur præscripta destitutio, ut tenet Host. & omnes *in d. c. Cum ex injuncto*, teste Felin. *hic. nu.* 1. *vers. Præscripta institu-*

21 *tione*, & plenius *in cap. Auditis infra de præscrit.* An autem præscriptio jutis instituendi censeatur cumulativa cum Episcopo, an privativa latissime examinavi in prædicta Decretali, *Auditis.*

Sextum, & septimum jus Episcopale est correctio, & reformatio, & ita hæc duo non comprehenduntur in institutione, cum hic ponantur tanquam diversa, secun-

• dum Anton. de Butr. *n.* 1. Quod non placet, quia qui potest deponere, seu destituere, quod plus est, utique multo magis potest corrigere, & emendare, quod minus est, *cap. Ex parte, il terzo de decim. & cap. Cui licet de regul.*

22 *jur. lib.* 6. ad hoc *cap. Ad petitionem infra de accusat.* Hic vero ponuntur tanquam diversa, quia in correctione non continetur destitutio, sed non e converso. An autem, & in quo differant correctio, & reformatio, vide Abb. *hic num.* 2. *vers. Quinto, & in cap. Irrefragabili in* 2. *notab. supra eodem.*

Octavum jus Episcopale est censura Ecclesiastica, scilicet excommun. suspensio, & interdictum, ut *cap. Querenti de verb. signific.* gloss. *in cap.* 1. *in ver. Interdicti de his, quæ vi met. cau.*

23 Nonum jus Episcopale est jurisdictio in causis omnibus ad forum Ecclesiasticum spectantibus, de quibus vide Concilium Tridentinum *cap.* 20. *sess.* 24. & ex hoc infert Abb. *hic num.* 2. *vers. Septimo*, ut Episcopus de jure communi procedere possit contra omnes Clericos suæ diœcesis, licet subsint inferiori Prælato. Adde tu etiamsi Prælatus sit Regularis, ut dixi supra *in* 5. *notrb.* Hoc tamen, ut ibi tetigi pendet ab inspectione, an jurisdictio competens inferiori Prælato de jure speciali sit cumulativa, vel privativa ad Episcopum. De quo dic ut plene scripsi *in dict. capit. Auditis infra de præscript. & in capit. Grave infra eodem.* 24

Decimun jus Episcopale est pœnitentia, scilicet publica secundum gloss. *hic in ver. Pœnitentias*; nam soli Episcopo jus competit hujusmodi pœnitentiam injungendi *c. In capite* 50. *dist. c. Accedentibus*, & ibi gloss. *pen. de excess. Prælat.* Nec tamen pro omnibus criminibus, sed tantum pro enormibus & scandalosis, *c. fin.* 26. *q.* 6. Abb. *Hic n.* 4. *vers. Et in eo quod glossa dicitur.* Quando enim ab aliquo publice, & in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalos offensos, commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publice injungi oportet, ut quot exemplo suo ad malos mores provocavit, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam, Concilium Tridentinum *c.* 8. *sess.* 24. Episcopus tamen, ut ibi dicitur, publicæ hoc 26 pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire. Alii vero intelligunt hunc textum de pœnitentiis etiam privatis, quæ scilicet pro majoribus criminibus imponuntur in casibus Episcopo reservatis a jure communi, de quibus vide gloss. *in c.* 2. *in ver. Reservantur, de pœnit. & remiss. lib.* 6. vel in aliis, quos sibi Episcopus duxerit specialiter reservandos ad præscriptum Concilii Tridentini *sess.* 14. *de Sacrament. Pœnitent. c.* 7. *de cas. reserv.* & Decretis Clementis VIII. impressi apud Steph. Quarant. *in ver. Casus reservati fol.* 163. Sed Abbas *hic n.* 4. *col.* 4. *in princ.* intelligit hunc tex- 27 tum proprie, prout loquitur, ut scilicet Presbyteri Parochiales teneantur pro omnibus pœnitentiis recurrere ad Episcopum; nam cum ei subsint immediate, non possunt ab alio, quam ab ipso absolvi, vel ab Archchipresbytero Ecclesiæ Cathedralis, qui in hoc est Vicarius Episcopi, ut est textus *in c. Officium supra de off. Archipresbyter.* de qu) plenius per Host. *in Summa de Pœnit. & remiss. §. Cui confitendum, vers. Cui Presbyter. Parochialis.* Qui tamen hoc limitat, nisi Parochus sit alteri subjectus in spiritualibus, & sequitur Felin. *hic n.* 2. vide Concilium Tridentinum *c.* 15. *sess.* 23. Extrav. *Vas elect. de hæret.* & quod scripsi *in cap. Omnis infra de pœnit. & remiss.*

Undecimum jus Episcopale est collatio omnium sacrorum, id est, Chrismatis, & Ordinis, *cap. Quanto supra de consuet. cap. unic.* §. *Per frontes de sac. Unct.* Concilium Florentinum *in decreto fidei Eugenii IV.* §. *Secundum Sacramentum*, & §. *Sextum.* Item consecratio Ecclesiarum, Altarium, virginum, & consimilium, de quibus *in cap. Quamvis Chorepiscopis* 58. *dist.*

Duodecimum jus Episcopale est Synodus, ad quam tenentur accedere exempti omnes, qui alias cessante exemptione interesse deberent. Concilium Tridentinum *in cap.* 2. *sess.* 24. Dixi *in cap. Quod super his n.* 5. *infra de majorit. & obedien.*

Decimumtertium Episcopale jus est Synodaticum, seu Cathedraticum, de quo infra in gloss. *Duos solidos.*

Decimumquartum est quarta decimationis, & sic Epi- 28 scopus de jure communi fundatam habet intentionem super jure exigendi quartam decimarum totius Episcopatus, ut hic *& in cap. Quoniam infra de decim.* & est communis opinio omnium fere Doctorum, ut deducunt Domini de Rota *decis.* 31. *n.* 5. *par.* 2. *diversor.* Dixi *in cap. Cum contingat n.* 23. *de decim.* non tamen fundat intentionem contra Parochianos, sed contra Parochos, ut scripsi plene *in d. cap. Quoniam n.* 23.

Decimumquintum jus Episcopale est quarta mortuario- 29 rum, quæ scilicet debetur Episcopo ex legatis piis, & appellatur mortuariorum, quia in morte relinquitur, secundum gloss. *hic in ver. Mortuariorum*, & Butr. *n.* 46. & alias appellatur quarta, seu portio canonica, de qua *in c. Officii, & c. Requisisti infra de testam.* & hæc debetur Episcopo non jure consuetudinario, ut hic putavit Innoc. *n.* 4. sed jure communi, cum inter jura Episcopalia hic connumeretur, secundum gloss. proxime citatam, Butr. *n.* 47. & communiter Doctores. Quorum sententiam non ob- 30 scure probavit Tridentina Synodus *sess.* 24. *cap.* 3. in illis verbis, præter id quod ex relictis piis jure debetur. Unde 31 cum Fundanus Episcopus quæsierit, an juris dispositio,

qua

qua de legatis piis Ecclesiis, seu Capellis relictis debetur quarta Canonica portio Episcopo, sit servanda quando Ecclesia, vel Capella ipsa hæres instituta est: Die 31. Augusti 1606. Sacra Congregatio censuit deberi etiam cum
32 Ecclesia est hæres ex asse instituta. Quod sentiunt Lapus *de Canon. portion. cap.* 2. *num.* 22. & Petr. de Ubald. *eod. tract. cap.* 2. *num.* 12. Fateor tamen super quota standum esse consuetudini, quia aliquando est quarta, & aliquan-
33 do medietas, *c.* 1. & 2. & *c. Certificari de sepultur.* Butr. *hic n.* 5. Unde alias responsum est, potuisse Episcopum juxta consuetudinem exigere trigesimam ex relictis piis ratione visitationis testamentorum; secus si in testamentis nullum esset relictum pium.

34 Decimumsextum, jus Episcopale est annua visitatio, & sic Episcopus semel tantum in anno potest Ecclesias suæ diœcesis visitare, ut hic tenet gloss. *in ver. Annuam*, concordat *cap. Decrevimus*, *capit. Episcopus*, & *cap. Placuit* 10. *quæst.* 1. & *cap. Mandamus*, ubi gloss. *ultim.* & DD. *sup. de offic. Archid.* Concilium Tridentinum *cap.* 3. *sess.* 24. Veruntamen si necessitas postulaverit, etiam pluries in anno visitare poterit, *cap. Regenda* 10. *quæst.* 1. *cap. Visitanti*, & *cap. Non semel* 18. *quæst.* 2. & ita intelligi debet, quod alibi dicitur bis in anno, ut in *cap. Cum venerabilis infra de censib.* id est, si toties opus fuerint, ut declarant gloss. prælleg. Butr. *hic n.* 48.

35 An autem Episcopus teneatur suam visitationem concludere intra certum, & determinatum tempus juxta latitudinem suæ diœcesi: Sacr. Congregatio Concilii ab Episcopo Astoricen. consulta censuit, Concilium nullum tempus præfixisse, sed reliquisse arbitrio Episcopi, quod ta-
36 men debet esse moderatum, & discretum. Item consulta, an Episcopus possit interpolatis temporibus prosequi visitationem: Respondit debere Episcopum visitationem incontinenter prosequi, nec ad extraneos actus divertere, sed quamprimum, justo impedimento cessante, ut
37 perficiatur incumbere. Rursus orta dubitatione, an Episcopus visitans possit tanquam suspectus revocari: Sacr. Congregatio censuit non posse, nec cum generalem visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit, si modo sine strepitu, & figura judicii procedens, pœnas non imponat delictorum ordinarias, sed eas tantum, quæ morum correctionem respiciunt, & modum corrigendo non excedat, per doctrinam Archid. *in cap. Quia plerique*, *de off. Ordin. lib.* 6.

Porro de visitatione egerunt copiosissime Jo. Franciscus de Pavinis Rotæ Auditor *in suo tractatu de Visitationibus inter tractatus communes tom.* 14. *fol.* 115. *alias fol.* 178. & Marian. Socin. *in Opusculo de Visitatione in* 13. *libello distincto*, *quem habes in* 2. *vol. super. Decretal. pag.* 226. omissis recentioribus. Tu vero quanta sit visitationis latitudo, & quam multa oporteat Visitatorem inquirere, & scrutari, ut muneri suo satisfaciat, aspice quasi in tabula, & sub compendio ex typo visitationis Ecclesiasticæ, quem in calce hujus cap. inferendum duxi ad communem utilitatem.

Decimumseptimum, Episcopale jus est procuratio, de qua scripsi latissime *in capit. Venerabili infra de censib.* illuc recurrere.

38 Decimumoctavum, & ultimum, jus Episcopale est charitativum subsidium, seu moderatum auxilium ab Episcopo ex necessaria causa postulandum, ut *hic in fin. & in capit. Apostulus infra de censib.* veluti si Episcopatus sit tenuis, vel ære alieno gravatus, aut Episcopo eundum sit ad generale Concilium, ad Papam, vel Imperatorem pro communibus negotiis, vel quid simile, ut hic per Host. *n.* 16. Anchar. *num.* 4. & Abb. *num.* 2. *vers. Ultimo*. Quo fit, ut charitativum subsibium licet cum charitate petatur, tamen non sit liberalitas, quia in necessitatibus ne-
39 mo charitativus est, ut inquit Bald. *hic num.* 10. Qua autem verborum formula cum charitate a subditis sit postulandum, pulchre hic docet Hostiens. *nu.* 17. & an Reges possit ejusmodi subsidia imponere, vide hic per Bald. *in ult. quæst.* & per Butr. *in cap. Pervenit n.* 6. *infra de immun. Eccles.* De charitativo subsidio egregium tractatum scripsit Bart. Bellencin. Rotæ Auditor, & Remigius de Gonn. *inter tract. comm. tom.* 15. *par.* 2. *fol.* 169.

40 In glossa prima cum quæritur, an Auctor teneatur petitionem suam in libello declarare, seu specificare, distingue triplicem petitionem, ut hic magistraliter per Innocent. *num.* 5. Quædam enim est petitio universalis; videlicet cum petitus universum jus, exemplum in petitione hæreditatis, & in judicio familiæ erciscundæ, in quibus venit universum jus defuncti. Quædam est petitio generalis, quæ scilicet includit multa capitula, ut actio pro socio, vel tutelæ, seu negotiorum gestorum. Quædam est petitio singularis, cujus significatio sumitur ex re undique circumscripta secundum Bald. *hic n.* 7. *ver. Ille autem dicitur*, ut rei vendicationis, hypothecæ, & similium, de quibus omnibus notatur *in leg.* 1. *ff. De edend.* & *in cap.* 2. *infra de libell. oblat.* In petitione igitur universali, vel generali non est opus, ut singularia Capitula specificentur, sed satis est causam exprimere. Unde sive petitio juris Epi- 41
scopalis sit universalis, ut sentit glossa nostra, & Bald. *n.* 7. sive sit generalis, eo quod non complectatur universum jus Ecclesiæ, sed tantum jura Episcopalia hic enumerata, ut tenet Innoc. tamen indistincte procedit libellus, in quo Episcopus petit sibi adjudicari totum jus Episcopale, secundum Innoc. cum quo Host. Joann. Andr. Butr. Anchar. Abb. & alii transeunt, & quamvis Butr. dicat Actorem teneri singula hæc jura specificare, si reus hoc postulaverit per istum textum. Hoc tamen verum non est, secundum Abb. *n.* 4. quia cum jura Episcopalia sint in jure expressa, sunt certa, & clara, nec tenetur quis exprimere, quæ a jure specificantur. Nec obstat textus hic, quoniam 42
ille Episcopus quotidie has Capellas vexabat, nec erat contentus juribus Episcopalibus, ut dicitur in litera, merito Abbas petit, ut jura Episcopalia exprimeret, quia multa poterant illi competere ex consuetudine, quo casu necessaria est Actoris specificatio, & probatio, secundum Innoc. & omnes. In petitione autem rerum singularium, quæ debeant specificari, dic, ut plene notatur *in d. cap.* 2. *infra de libell. oblat.*

In glossa, *duobus solidos*. Nota primo differentiam in- 43
ter Monasteria, & eorum Capellas; nam Monasteria ad Cathedraticum non tenentur, Capellæ vero hoc nomine tenentur solvere duos solidos, ut hic, & *in c. Inter cetera* 10. *q.* 3. Ratio differentiæ est, quia Monasteria exempta sunt a lege diœcesana, ut ibi, & *in c. Pro utilitate* 17. *q.* 1. & *c. Quam sit* 18. *q.* 2. sed eorum Capellæ secus, ut *c. ult.* & *c. penult. infra de Capell. Monach.* & *c. De Monachis*, *de præben.* & notat gloss. *in d. c. Inter cetera in ver. Solutiones*, & Host. *hic n.* 12. Secundo nota hoc jus Episcopale 44
quandoque appellari Cathedraticum, quia solvitur pro honore Cathedræ, cui præest Episcopus, *c. Placuit* 10. *q.* 3. Quandoque Synodaticum, quia solvitur in Synodo, *c. Olim infra de censib.* Innoc. *hic n.* 3. *in ver. Synodatici*, Abb. *cons.* 7. *Tria circa primum n.* 4. *vers. Sed quanquam lib.* 2. Dixi *in c. Venerabili n.* 16. *eod. tit.* & hic collige denomi- 45
nationem sumi quandoque a causa, quandoque a loco, ut hic per Butr. *n.* 42. concordat textus *in l. Jus plurib. in fin. ff. De just.* & *jur.* Tertio nota duos solidos pro Cathedrati- 46
co solvendos esse juxta æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus, & ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris monetæ, quæ modo est in usu, sit præscriptum, ut *in d. c. Olim de censib.* & cum gl. transeunt hic Host. *n.* 12. *in fin.* Jo. Andr. *n.* 39. Butr. *n.* 43. & Abb. *n.* 6. Nomine autem solidi intelligitur aureus, *ut* 47
notat gloss. 1. *in c.* 10. *q.* 3. nam & lex civilis pro solido aureum intelligit, & antiquitus septuaginta duo *solidi* unam libram auri constituebant, ut l. *Quotiescunque*, & ibi gloss. *ult.* & Bart. *C. de suscept.* & Anchar. *lib.* 10. Unde ad illam æstimationem solvendi essent, nisi obstaret consuetudo. Hodie vero nonaginta sex aurei constituunt unam libram, ut per Abb. *d. n.* 6. Quod latius prosequitur hic Felin. multos cumulans *n.* 2. *vers. Dum Abbas tantum*, & de varia solidorum, & aureorum æstimatione vide Cov. *var. resol. c.* 10. *n.* 3.

Quæro, An Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 3. pro- 48
hibens quidquam exigi ex causa procurationis pro visitatione etiam testamentorum ad pios usus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur, & alio quovis nomine, exceptis victualibus censeatur sustulisse Cathedraticum.

Videtur negative respondendum.

Primo, quia cum de jure communi Episcopis Cathedra- 49
ticum habeatur, & inter Episcopalia jura connumeretur, ut hic patet; & sit adeo privilegiatum, ut in totum præscribi non valeat, secundum Archid. & Jo. Andr. *in c.* 1. *de præb. lib.* 6. Abb. *in c. Cum venerabilis n.* 3. *de censib.* & *cons.* 99. *Videtur primo in fin. lib.* 1. & *dict. cons.* 7. *num.* 4. *vers. Sed quanquam lib.* 4. ubi testatur hanc esse communem opinionem; & in eo frequenter pars non modica redditum Episcopalis mensæ dicatur consistere: non est verisimile sublatum fuisse jus tam insigne sine nota, & mentione speciali,

li, & ad *l. Item apud Labeonem*, §. *Hoc edictum*, *ff. De injur.* de quo est textus expressus *in c. Pastoralis de do-*
50 *nat.* ubi decidit Cathedraticum non comprehendi in dispositione generali, nisi de eo fiat expressa mentio: & ibi hoc notat gloss. *in ver. Cathedraticum*, Joann. Andr. & ceteri Host. *in summa in titul. de offic. Ordin.* §. *Quid pertinet*, *vers. Et nota*, Hentic. Bott. *de Synod. E-*
51 *piscop. par.* 3. *n.* 83. Cardin. *in c. Cum venerabilis in* 3. *qu.* ubi etiam Abb. *n.* 3. *de censib.* Et confirmatur, quia Cathedraticum inductum fuit ex Concilio Bracharensi II. *c.* 2. ut refertur in *c. Placuit* 10. *q.* 3. Unde multo minus censeri debet illi derogatum fuisse absque speciali mentione, *cap. Ex parte de Capell. Monach. c. Eam te de etat. & qualit. & c. Novit*, ubi Felin. *n.* 2. *vers. Sed nota de rescript.* Quamvis enim secunda Constitutio Conciliario tollat primam contrariam, etiamsi Concilio specialiter non deroget, secundum gloss. Archid. Jo. Monach. Jo. Andr. & alios *in cap.* 1. *de constit. lib.* 6. tamen requiritur, ut secunda Constitutio statuat expresse contrarium ejus, quod disponitur in prima; neque enim Decretis in Concilio tanta cum deliberatione, & solemnitate, editis præsumitur fuisse derogatum sub tali taciturnitate, ut bene per Oldrad. *cons.* 326. *Quod articuli n.* 1.

Secundo, quia Concilium prohibet exactiones causa procurationis pro visitatione; ergo non censetur prohibere Cathedraticum, quod neque exigitur causa
52 procurationis, neque pro visitatione. Tum quia titulo valido, & a procuratione diverso exigitur, ut constat ex hoc cap. Est enim census duorum solidorum, qui solvitur Ecclesiæ Cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedræ, *d. c. Placuit*, *cap. illud te*, *& c. fin.* 10. *q.* 3. Abb. *in c. Pastoralis n.* 7. in gloss. *in ver.*
53 *Præter Cathedraticum de donat.* Tum quia non exigitur in visitatione, sed in Synodo, *c. Olim infra de censib.* & ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, dixi *in c. Venerabilis n.* 16. *eod. tit.* propterea enim appellatur etiam synodaticum, ut hic patet, & tetigi *sup. n.* 44. vel quia datur pro Synodo, quam Episcopus celebrare debet singulis annis, secundum Gemin. *cons.* 85. *Su-*
54 *per primo dubio n.* 6. *vers. Sed Cathedraticum a visitatione*, quia visitatio est de lege jurisdictionis, Cathedraticum vero de lege diœcesana, gloss. *in cap. Dilectus in ver. de lege jurisdictionis*, & ibi Host. *nu.* 6. Abb. *n.* 4. & communiter Doctores *infra eod.* Unde ex prohibitione unius, tanquam ex diversis non potest inferri ad probationem alterius ad *l. Papinianus exuli*, *ff. De minor. cum vulg.* & cum differenter, diversis locis, & temporibus exigatur, non potest applicari ad causam visitationis, quæ habet tempus, & loca particularia, & præcisa; Effectus enim non debet tribui non proportionatæ causæ, quæ limitata limitatum producit effectum, *l. In agris. ff. De acquir. rer. domin. l. Quod dictum*, ubi Angel. *ff. de pact.*

55 Tertio, quia illa verba Concilii Tridentini, *vel alio quovis nomine*, videntur referri potius ad exceptionem, quam ad regularem negativam *in d. c. Positam*; ut sit sensus; Episcopus nihil exigat pro visitatione etiam testamentorum, præter id quod debetur ex relictis piis, vel alio quovis nomine, & ita Cathedra-
56 ticum expresse sub illis verbis præservaretur. Quæ interpretatio rationabilis videtur, cum non sit facienda relatio ad præcedentia, quando induceretur correctio juris communis, sicut in hoc casu, ut per Alex. *cons.* 88. *Quod concurrere n.* 6. *vol.* 1. & quia cum prohibuis-
57 set Concilium quidquam exigi pro visitatione etiam testamentorum ad pias causas, quæ cadunt sub visitatione, ut videat Episcopus, an executioni mandentur juxta testatorum voluntatem, Bald. *in l. Si quis ad declinandam*, §. *In omnibus n.* 19. *C. de Episc. & Cler.* Et posset dubitari, quia sub hac generalitate verborum sublata esset quarta Canonica Episcopo debita juxta textum hic, *& c. Officii infra de testam.* Idcirco eam excepit sub illis verbis præter id, quod ex relictis piis jure debetur. Et ne occasione hujus exceptionis posset quis opinari sublatum esse quod alio nomine legitime deberetur, adjecit verba, alio quovis nomine. Quibus verbis omnia jura legitime Episcopo competentia præservavit,

Quarto, quia etiamsi illa verba, *vel alio quovis nomine*, referantur ad prohibitionem, ut sit sensus, non posse exigi quidquam pro visitatione testamentorum, vel alio quovis nomine: tamen utcunque generalia sint, referri debent ad causam expressam, & sic ad visitationem, *l. Si de certa re*, ubi Jason. *in* 2. *notab. C. De transact.* atque ita non comprehendunt Cathedraticum, quod non debetur ex causa visitationis, ut ostensum est supra.

Præsertim cum dictio illa, *alio*, sit repetitiva simi- 58
lium etiamsi adjuncta sit dictio universalis, sicut est adjuncta *in d. c.* 3. ibi, *alio quovis*, *&c.* ut probat textus *in l. Si fugitivi*, juncta gloss. *in ver. Alia pœna*, *C. de serv. fugit.* Rom. *in consil.* 92. *Indubitatissima n.* 2. & Jas. *in leg. Quicunque n.* 3. *C. Qui admitt.* & propterea intelligendum, alio quovis simili nomine, non de Cathedratico, quod prorsus diversum est a visitatione. Generalitas enim ultimorum verborum coarctari, & limitari debet a specie præcedenti, nec ultra eam evagari, Oldrad. *consil.* 8. *Quidam paterfamilias n.* 1.

Quinto, validum est argumentum de pacto ad legem, *l. Non impossibile*, ubi Doctores, *ff. de pact.* Sed in 59
generali remissione, seu donatione, quam alicui faceret Episcopus, non comprehenditur Cathedraticum, *d. c. Pastoralis de donat.* Franc. post Jo. Andr. *in c.* 1. *de præben. lib.* 6. *super gloss. in ver. Onera*; ergo nec in verbis *d. c.* 3. generalibus dicendum est esse comprehensum.

Nec obstat, quod fuerit per Concilium excepta sola 60
exactio, quæ fit ex legatis piis, & sic in ceteris casibus non exceptis regula firma maneat, *ad l. Nam quod liquide*, §. *fin. ff. De pœn. leg.* Nam respondetur exceptionem factam per dictionem taxativam, *præter*, non excludere alias similes exceptiones *l. Obæs*, *C. de prad. min. cum simil.* & in hanc sententiam S. Congregatio respondit, ut dixi *in c. Venerabili n.* 16. *infra de censibus*.

Typus, seu compendiosa descriptio Visitationis Ecclesiasticæ.

Capita Visitationis.

Loca.
Res.
Munera.
Personæ.

Loca sunt.
- Ecclesia Cathedralis.
- Ecclesiæ Collegiatæ.
- Ecclesiæ Parochiales, vel Curatæ.
- Ecclesiæ simplices.
- Oratoria.
- Altaria.
- Sacraria.
- Chori.
- Cœmeteria.
- Monasteria.
- Hospitalia.
- Mons Pietatis.
- Confraternitates.
- Loca pia omnia.

Res sunt.
- Sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentum.
- Fons Baptismalis.
- Fons Aquæ benedictæ.
- Cruces.
- Calices.
- Patenæ.
- Vasa sacra.
- Corporalia.
- Purificatoria.
- Mappæ.
- Sacerdotalia vestimenta.
- Thuribula.
- Lampades.
- Candelabra.
- Nablia, vel Organa.
- Laquearia.
- Nolæ.
- Fores.
- Claves.
- Missalia.
- Gradualia.
- Antiphonaria.

Bre-

Breviaria, &
Reliqui libri Rituales:
Scripturæ ad Ecclesias spectantes,
Privilegia.
Jura.
Regulæ.
Constitutiones:
Statuta:
Tituli.
Provisiones.
Redditus Ecclesiarum:
Proventus beneficiorum:
Eleemosynæ.
Expensæ.
Beneficia de jurepatronatus:
Dotationes.
Fundationes:
Fabricæ.
Obligationes:
Servitia.

Munera sunt
Celebrandi Missam:
Prædicandi verbum Dei.
Audiendi Confessiones Pœnitentium,
Publicandi excommunicationes.
Theologi.
Pœnitentiarii.
Magistri Chori.
Magistri Ceremoniarum:
Punctatoris.
Sacristæ.
Thesaurarii.
Archiviarii, vel Conservatoris Scripturarum:
Procuratoris Capituli.
Capellanorum.
Magistri actorum.
Fiscalis, &
Custodis Carcerum.

Personæ sunt
Vicarius Episcopi cum sua Curia:
Dignitates Ecclesiasticæ.
Canonici.
Presbyteri:
Diaconi:
Subdiaconi.
Clerici quisque suo ordine:
Parochi, vel Curati.
Monachi, ac Religiosi.
Moniales.
Confratres:
Populus.

Quoad Loca
Urbana.
Suburbana.
Ruralia.
Silvestria.

Scrutanda sunt
Penetralia.
Species, vel forma:
Situs.
Dispositio.
Ornatus.

Si quid
Non firmum.
Non conclusum.
Imperfectum.
Indecorum.
Immundum.
Araneosum.
Hians.
Male tutum.
Vexatum.
Polutum.
Violatum.

Quoad res scrutandas
Neglectus.
Indignitas.
Deformitas.
Pædor.
Caries.
Defœdationes.
Laceraciones.
Distractiones.
Consumptiones, ac denique portentosæ, si quæ erunt, beneficiorum, ac rerum sacrarum,
Venditiones.
Emptiones.
Alienationes.
Permutationes.
Intrusiones.
Usurpationes.
Confidentiæ.

Quoad munera exquirenda
Officia:
Divina.
Humana.
Media.
Utrum.
Vigeant.
Langueant:
Colantur.
Negligantur:
Serventur.
Prætermittantur.

Diligentes, & officiosi viri
Qui.
Qua fide.
Qua pietate.
Qua prudentia:
Qua diligentia.
Qua religione.

Officia
Polliceantur.
Deferant.
Suscipiant.
Præstent.
Persolvant.

Inofficiosis autem, & indulgentes, qui officia
Recusent.
Fugiant.
Intermittant:
Deserant.
Ut illi pro meritis laudentur.
Hi corripiantur.

Quoad personas exquirendum
De Vicario, an sit.
Virtute potens.
Corripiat inquietos.
Consoletur pusillanimes:
Unicuique reddat jus.
An alicui inferat injuriam?

De Dignitatibus, & Canonicis,
An in promovendis Clericis ad sacros Ordines juverint aliquem favorem,
Pretio.
Prece.
An assistant Episcopo, illique, ut par est, obediant,
An inter se ordinem, pacem, & charitatem servent:
An in dicendis sententiis pro rebus publicis in Capitulo a veritate, & justitia declinent.
An Canonice, & secundum regulam vivant.

Et generaliter de Sacerdotibus omnibus, an habeant
Doctrinam sanam.
Probatos mores.
Verba pudica.
Testimonium bonum ab iis, qui foris sunt.
An studeant Psalmodiæ, & sacris lectionibus?
An induantur viscera misericordiæ, & pietatis?

De Parochis,
An sæpe offerant Hostias pro delictis populi.
An soliciti sint, ne quis sua ipsorum culpa de Ecclesia pereat.
An sint sine crimine, & irreprehensibiles.
An dona Dei dent gratis, quæ gratis acceperunt?

De Diaconis, Subdiaconis, universisque singulorum ordinum Clericis,
An habeant literas suarum ordinationum.
An sint devoti, idque
Domi, &
Foris.
An assidui sint in divinis Officiis;

An

An reverentur Sacerdotes, & omnes Dignitates.
An sint benevoli.
Officiosi.
Faciles.
Bene sentientes.
Honore invicem prævenientes.
Sive potius,
Duri.
Rigidi.
Indociles.
Inhospitales.
Inofficiosi.
Inurbani.
Inhumani.

Monachi, & Religiosi, tamen si Apostolicis privilegiis ab Episcopi jurisdictione sint exempti, poterunt tamen qua par est charitate in Domino admoneri ut sint.

Pauperes spiritu, & non elati.
Mites animo, & mansueti, non iracundi.
Diligentes, sed non curiosi.
Religiosi, sed non superstitiosi.
Pacifici prorsus, & nullo pacto contentiosi, ita ut populus boni expers exemplum accipiat, & propter eorum laudem glorificetur, non blasphemetur nomen Dei.

De Sanctimonialibus;

Ut sint simplices corde, ore, & opere.
Ut nihil sit in eis fictum, vel fucatum.
Ut orationibus vacent.
Ut colloquia exterorum vitent.
Ut virginitatem, & humilitatem perpetuo colant.
Ut in communi vivant.

De Confratribus.

An sit inter eos lis, & contentio.
An conventicula faciant, & dissidia excitent adversus Religiones, & Presbyteros.
An vacent comessationibus.
An Parochis obedient.
An Constitutiones Canonicas habeant, & illas observent.

De populo.

Gubernator admonendus,
Ut non accipiat munera,
Ut defendat viduas.
Ut introeat ad eum clamor pauperum.
Ut non inferat falcem in messem alienam,
Ut discernat inter sanctum, & profanum.

Senes, & juvenes ut sint.

Illi sobrii.
Pudici, & tam animo, quam capite cani.
Hi dociles, & obedientes, ac nullis parcentes laboribus.
Viri.
Ut quisque possideat vas suum in sanctificatione, & honore.

Uxore,

Ut timeant, ac diligant viros suos.

Patres, & filios,

Ut hi obediant parentibus.
Illa sua ipsorum bona non prodige fundant, & filios non provocent ad iracundiam.

Domini,

Ut remittant servis minas, & onera.
Et illos mercede sua nulla ratione defraudent.

Servi,

Ut Dominis non solum bonis, & immodestis, sed etiam discolis in omni timore subditi sint.

Divites, & pauperes,

Ut illi non faciant sibi amicos de Mammona iniquitatis.
Hi confidant repositum sibi esse thesaurum in cælis.

Viduæ,

Ut dum desolatas se putant, non contristentur, sed delectentur in Domino.

Docti,

Ut ornent in omnibus doctrinam suam exemplo inculpatæ vitæ.

Idiotæ,

Ut amplectantur supereminentem
Scientiæ charitatem.

Denique omnes Christi fideles,

Ut potestatem Ecclesiæ, ac Sedis Apostolicæ
In primis revereantur.
Timeant gladium excommunicationis.
Excommunicatos vitent.
Ablata restituant.
Se morituros credant, ac sæpe recogitent.
Abstineant a fœnore, & usuris.
Sacerdotibus, & Religiosis obdientiam, ac reverentiam præstent.
Verbum Dei libenter audiant.
Missas frequentent.
Dies festos custodiant.
Decimas rite solvant.
Pœnis sibi in foro pœnitentiæ injunctis deliger ter cum fiducia remissionis peccatorum suorum quoad possunt, satisfaciant.
Tandem ut
Deum timeant, &
Mandata ejus observent, sic
Unanimes in fide.
Fraternitatis amatores.
Misericordes.
Modesti.
Humiles.
Non reddentes alicui malum pro malo, neque maledictum pro maledicto.
Alter alterius onera portantes, ut adimpleant legem Christi.
Quibus habetur, perficitur, absolvitur materia, forma, finis visitationis.

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Honorius III. Abbati & Conventui S. Remigii.

CAPUT XVII.

UT juxta: & infra. Attendentes igitur quod indecens est, ut Rhemen. Archiepiscopo, in Monasterio vestro visitationis officium exercente, seculares intersint, per quos possit in claustro dissolutionis materia provenire. Firmiter inhibemus, ut nullos de cetero seculares in capitulum (nisi duo, vel tres de Canonicis Ecclesiæ suæ, in decenti habitu, aliis quos expedire viderit Religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducant.

SUMMARIUM.

1 *Visitans Episcopus Monasterium non introducat seculares, sed duos, vel tres Canonicos suos cum aliquot Religiosis.*
2 *Visitare potest Episcopus de jure communi Monasteria Regularium, sicut Ecclesias seculares.*
3 *Dissolutionis materia generatur ex introductione Clericorum secularium intra claustra Monasterii.*
4 *In visitatione an Episcopus possit secum ducere Clericos seculares.*
5 *In visitatione laici non sunt admittendi.*
6 *Nec Advocati.*
7 *Visitator inquirit de his, quæ secreto denunciantur.*
8 *Exceptio, quæ non est de regula, est derisoria.*
9 *Declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendam.*
10 *In visitatione Capituli Cathedralis præcipue Regularis Episcopus potest secum habere tres Clericos, quorum unus sit Religiosus, item Notarium, qui sit Clericus, & n. 33.*
11 *Archiepiscopus in visitatione potest uti opera trium Canonicorum Ecclesiæ suæ.*
12 *Et quid in Episcopo, & n. 25.*
13 *Visitator potest majorem numerum personarum adhibere, dum ad locum visitationis accedit, quam in actu ipsius visitationis.*
14 *In visitatione potest Episcopus secum ducere aliquot Religiosos, si ita expedire judicaverit.*
15 *In visitatione Monialium servari debet Clement. Attendentes de stat. Monach. in visitatione Capituli Cathedralis extravag. Debent de officio Ordinar. aliis visitationibus hoc cap. Ut Juxta, & 33.*
16 *Visitatores Monasterii Monialium, quot, & quales personas possint secum introducere.*
17 *Differentia sex quoad numerum, & qualitatem personarum, quas Episcopus potest secum ducere in visitatione Monialium, & aliis visitationibus.*
18 *Notarii duo adhiberi possunt in visitatione sanctimonialium.*
19 *Et quid in aliis visitationibus.*
20 *Canonici in visitatione adesse debent in habitu, cum quo intrant Chorum cum cappa, & superpelliceo.*
21 *Ecclesia tam Cathedralis, quam inferior potest dici Ecclesia ipsius Episcopi.*
22 *In visitatione Monasterii Monialium Episcopus potest secum ducere Clericos seculares.*
23 *Et quid de laicis.*
24 *Et quid de Religiosis, & n. 35.*
25 *In visitatione Episcopus potest de Religiosis, & Clericis secularibus tot secum ducere, quot expedire judicaverit.*
26 *Visitans Monasterium Monialium, si introducant ultra octo personas a jure præscriptas, an Moniales possint propria authoritate omnes ejicere, an vero illas tantum, quæ sunt ultra numerum.*
27 *Utile per inutile vitiatur ratione inseparabilitatis.*
28 *Et inseparabilitas intelligitur non respectu juris, sed respectu facti.*
29 *Monasterii Monialium sepia Prælatis hodie ingredi non licet, nisi in casibus necessariis, & cum parvo, seniore, & religioso comitatu.*
30 *Visitatores, qui intra sepia Monasterii Monialium introducunt ultra octo personas, incidunt in pœnas Constitutionis Gregorii XIII.*
31 *Bulla Gregorii XIII. an restringat numerum personarum, quas Visitatores de jure possunt secum ducere intra claustra Monasterii Monialium.*
32 *Panci quot dicantur.*
34 *Arbitrium regulatur a jure.*
35 *Decretum prohibens Regularibus accessum ad Monasteria Monialium, ut deroget Constitutioni Greg. XIII.*
36 *Provisio generalis non extenditur ad ea, de quibus specialiter est provisum.*
37 *Visitans Episcopus Capitulum suæ Cathedralis vigore Concilii Tridentini sess. 6. cap. 4. an teneatur sibi adiungere aliquem ex Canonicis, & num. seqq.*
38 *Dispositio loquens de solo Episcopo non excludit Capitulum ratione conjunctionis.*
39 *Quod procedit in materia, quæ communiter explicatur.*

UT *juxta*. Episcopus visitans Monasterium non introducat seculares, sed duos, vel tres Canonicos suos cum aliquot Religiosis. Hoc dicit: Et duo facit. Primo præmittit motivum prohibitionis. Secundo prohibet, ibi, *Firmiter*. 1

Nota primo ibi, *In Monasterio vestro visitationis officium exercere*. Episcopum habere jus visitandi Monasteria Regularia, sicut Ecclesias seculares, Abb. *hic in* 2. *notab.* huc jus commune est, sed stantibus privilegiis, & Tridentini Concilii Decretis, an & quibus casibus Monasteria Religiosorum subsit visitationi Episcopi, plene notavi in *c. Grave a n.* 9. *infra eodem*. 2

Secundo nota ibi, *Per quos*, ex introductione Clericorum secularium intra Monasterii claustra dissolutionis materia generari; nam de Clericis secularibus intelligitur hæc litera secundum communem intellectum, ut dicam in sequenti notab. Et est ratio, quia cohærere, & conjungi non possunt quibus studia sunt diversa, *c. In nona* 16. *q.* 7. gloss. 1. *hic* Host. *n.* 1. & Butr. *in* 2. *notab.* facit *cap.* 3. *infra de regular. c. Dudum* 18. *q.* 2. *& cap. Que semel* 19. *q.* 3. 3

Tertio nota ibi, *seculares*, Episcopum in visitatione non debere secum ducere seculares, ut in text. 4

Sed in dubium vertitur, an hæc litera intelligatur de laicis, an vero etiam de Clericis secularibus. Glossa prima ponit duos intellectus. Unus est, ut hæc prohibitio referatur ad meros laicos, quos de facto secum ducebant Visitatores, & in hoc videntur residere gloss. & Butr. *nu.* 6. cum eum ponant ultimo loco: laici enim in talibus non sunt admittendi, quia nobis oppido sunt infesti, *cap. Laicos, & c. Laicis* 2. *q.* 7. *& cap. Clericis laicos de immunit. Ecclesiar. lib.* 6. Unde nec congruit in actu visitationis Advocatos admittere, secundum Hostiens. *hic num.* 1. cum quo transeunt Joan. Andr. *num.* 7. Bellam. *in gloss.* 1. Butr. *num.* 1. Cardin. *in* 1. *quæst.* & Imol. *num.* 1. *in fin.* nam Visitator secundum eos inquirit de his, quæ secreto denunciantur, ac proinde secreto sunt corrigenda, *c. Si peccaverit* 2. *q.* 1. Et secundum hanc lecturam non esse inhibitum Episcopo Monasterivm visitanti uti ministerio Clericorum secularium. Alter intellectus est, ut hæc prohibitio referatur ad Clericos seculares; nam de laicis non erat dubium. Et hanc lecturam sequitur Hostiens. *num* 3. licet *num.* 4. prohibitionem restringat ad Clericos in habitu seculari incedentes, quod hic non probatur. Eundem intellectum approbat Abb. *sub num.* 2. in gloss. 1. & mihi magis placet triplici consideratione. Prima est, quia *ver. Seculares*, hic ponitur ad differentiam Religiosorum, de quibus paulo infra fit mentio. Unde non ad meros laicos, sed ad Clericos referendum videtur ad hoc *cap. Duo sunt* 12. *q.* Secunda est, quia textus dicit, *Nullos de cetero seculares*. Dictio autem, *nullos*, cum sit universalis negativa, excludit seculares omnes sive laicos, sive Clericos, *cap. Nullus*, cum ibi not. per Hostien. *in princ infra de foro compet.* & ponderat Hostiens. *hic dict. n.* 3. Ultima consideratio est, quia exceptio, quæ in textu subsequitur ibi, nisi duos, vel tres de Canonicis, ostendit prius actum fuisse de Cleticis, non autem de laicis; alioquin exceptio illa non esset de regula, & esset derisoria, *l. Sed an ultro*, §. 1. *vers. Sed istam sententiam, ff. De negot. gest* Paul. de Castr. *cons.* 79. incip. *Pro pleniorinum.* 3. *lib.* 1. Exceptio ergo de Canonicis, qui Clerici seculares sunt, declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendum, & sic de Clericis secularibus, us notat Bald. *cons.* 401. *Super facto n.* 2. *vers. Secundo quæritur lib.* 5. & ita sensus Decretalis est, Archiepiscopus in visitatione Monasterii nullos Clericos seculares secum ducat, exceptis duobus, vel tribus Canonicis. Non obstat extravag. Bonifac. VIII. quæ incip. *Debent de Offici ordin.* ubi cavetur, ut Episcopus visitans possit secum habere tres Clericos, quorum unus sit Religiosus, & Notarium, qui sit Clericus: quoniam ille textus loquitur in Episcopo visitante Capitulum suæ Cathedralis, quæ in casu illo Regularis erat, ut hic notant Jo. Andr. *n.* 6. Butr. *num.* 11. Card. *nu.* 1. *in* 2. *oppos.* Anchar. *in* 3. *notab.* Abb. *n.* 3. *vers. Et hodie vide*, & Joan. de Anan. *eod. n.* gloss. in Clem. *Attendentes in ver. Contentos de stat. Monachor.* In 5 6 7 8 9 10

aliis

aliis vero visitationibus servabitur hoc cap. ut notat gloss. in prælleg. Extravag. *in ver. Religiosa*.

11 Quarto nota ibi, *Vel tres de Canonicis*. Archiepiscopum in visitatione posse uti opera trium Canonicorum Ecclesiæ suæ Cathedralis,

12 Nec obstant jura *cap. De cetero, & cap. Ad audientiam infra de Cleric. non resid.* ubi cavetur de duobus tantum, Quoniam illa jura loquuntur in Episcopo; hic in Archiepiscopo, cui major numerus permittitur, faciat *c. Cum Apostolus infra de censib.* Vel illa loquuntur de Canonicis, qui continue cum Episcopis equitant; hic de comittantibus Episcopum in actu visitationis, qui per paucos dies absunt; ac proinde Ecclesia non gravatur. Et ita jura contraria cum textu nostro conciliat Hostien. *hic num. 4. in ver. Nisi duos*, cui scribunt Joan. Andr. *eodem n.* Bellam. *in 2. notab.* Butr. *n. 9.* Cardin. *n. 1. in 1. oppos.* Imol. *n. 3.* & Abb. *n. 2. vers. Oppono*, contra text. qui tamen meminit posteriori tantum solutionis,

13 Non obstat *cap. Cum Apostolus infra de censib.* Quoniam ille text. loquitur de numero, quem Archiepiscopus, vel Episcopus secum ducit, dum accedit ad locum visitandum, qui potest esse major, ut ibi dicitur: hic vero loquitur de numero eorum, qui a Visitatore in Capitulum, seu intra claustra introducuntur, & in ipsa inquisitione adhibentur, ut observat Petr. de Anchar. in Clem. *Attendentes num. 5. de stat. Monachor.*

14 Quinto nota ibi, *Religiosis adjunctis*; Episcopum in visitatione posse secum ducere aliquot Religiosos, si ita expedire judicaverit,

15 Sed QUÆRITUR, An dispositio hujus textus vendicet sibi locum in Monasteriis Monialium.

Glossa Bernardi, Joan. Andr. & DD. summantes textum videntur eum intelligere generaliter, cum loquantur de visitatione Monasterii indefinite, nec exprimant, an Monachorum, an vero etiam Monialium. Sed contradicit litera, quæ se restringit ad Monachos, ibi, *In Monasterio vestro*: juncta suprascriptione.

Tu dicas in visitatione Sanctimonialium servandam non esse hanc Decretalem, sed Clement. *Attendentes*, §. *Ipsos autem Visitatores de stat. Monachor.* ut ibi notat gloss. *in ver. Contentos*. Cardin. *in 1. quæst.* & Vital. *num. 2.* Et hic Joann. Andr. *num. 6.* Butr. *num. 1v.* Cardin. *num. 1. in 2. oppos.* Ancharan. *in 3. notab.* Imol. *num. 4.* & aperte Abb. *num. 2. vers. Secundo quæritur*, dicens in Monasteriis vi-
16 rorum servandum esse quod hic dicitur. In Monasteriis vero Monialium servandam esse Clement. *Attendentes*: ubi statuitur, ut Visitatores Monasteriorum Monialium contenti sint Notariis duobus, & personis duabus suæ Ecclesiæ, quatuorque viris aliis honestis, atque maturis,
17 Ex quo contextu collige text. differentias quoad numerum, & qualitatem personarum, quos Episcopus secum ducit in visitatione Monasterii Monialium, & in aliis visitationibus,

18 Prima differentia est, quia in visitatione Monialium Episcopus debet esse contentus duobus Notariis, ut in dict. Clement. *Attendentes*; & sic non pluribus, quia negative sumitur, ut ibi notat glossa *in ver. Duobus*, Abb. *nu.*
19 22. Cardin. & Vitalin. *in §. Ipsos ambo num. 1.* quod non reperitur jure cautum in aliis visitationibus, quin imo contrarium innuitur hic, quia universalis negativa, *nullos*, excludit etiam Notarios, sive sint laici, sive Clerici, ut dixit supra *in 3. notab. n. 7. vers. Secunda est*. Et solum in visitatione Capituli Cathedralis Ecclesiæ præcipue regularis cautum legitur de uno tantum Notario, qui sit Clericus, & in Extravag. Bonifacii, *Debent de offic. ordinar.* & dixi supra *n. 10.*

Secunda differentia est, quia in aliis visitationibus Episcopus potest secum ducere duos, vel tres Canonicos, ut hic, & fusius dictum est supra *in 4. notab.* At in visitatione Monialium duas personas Ecclesiæ suæ, & sic non plures, quia negative sumitur, ut in dict. Clem. *Attendentes*, ubi hoc notant gloss. Cardin. & Imol. supracitati *in 1. differentia*.

20 Tertia differentia est, quia in visitatione aliorum locorum illi duo, vel tres debent esse Canonici Cathedralis Ecclesiæ, prout Doctores communiter intelligunt literam textus nostri: & debent adesse decenti habitu, in quo scilicet intrant in chorum cum cappa, & superpelliceo, argum. *cap. Clerici officia, vers. Cappas infra de vita, & honest. Cler.* & hic notant Hostien. *num. 4. in ver. In decentis*, Joann. Andr. *in fin.* Bellam. *ibidem in fin.* Butr. *num. 8.* & Anchar. *in 4. notab.* In visitatione vero Monasterii mulierum satis est, ut Episcopus adhibeat personas duas Ecclesiæ suæ, ut in dict. Clement. *Attendentes*, & sic non requiritur, ut sint Canonici, sed satis est, ut sint alias Præbendati, imo gloss. ibi *in ver. Suæ Ecclesiæ*, intelligit illam literam tam de Cathedrali, quam de inferiori Ecclesia suæ diœcesis; & quamvis Vitalinus contradicat *num. 3.* tamen cum glossa tenent ibi Paulus, & Joan. de Imola *numer. 25. in fin.* & Abb. *numer. 23.* qui ex illa 21
glossa singulariter notat tam Ecclesiam Cathedralem, quam inferiorem suæ Diœcesis posse dici Ecclesiam ipsius Episcopi.

Quarta differentia est, quia ab aliis visitationibus ex- 22
cluduntur non tantum laici, sed etiam Clerici seculares, ut hic in text. & dixi supra *in 3. notab.* a visitatione vero Monasterii mulierum Clerici seculares non excluduntur: & in hoc conveniunt omnes. Sed de laicis sunt opinio- 23
nes, quia Concilium Viennense in dict. Clement. loquitur simpliciter de aliis quatuor viris honestis, & maturis, & gloss. ibi *ver. Viris aliis*, dicit non distingui, an sint Clerici, vel laici, & idem Paul. & Joann. de Imol. *num. 26.* sed Cardinal. ibi, *in §. Ipsos num. 4* dicit videri absonum, ut si visitetur Monasterium virorum, non possint duci seculares, & ad Monasterium Monialium sic; ideoque melius esse intelligere illam Clement. Secundum hanc Decret. quia unum jus per aliud suppletur, *c. Cum expediat de elect. lib. 6.* & sequitur Vitalin. *ibi num. 4.* Hanc tamen controversiam sustulit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, quæ prohibuit laicos ullo modo intervenire visitationi Monasteriorum Monialium, ut in Tarvisina 20. Novembris 1601. quæ habetur in originali registro *fol. 105.* etiamsi essent officiales, seu sanctesii ejusdem Monast. ut in Genuen. 16. Januarii 1607. *in registr. fol. 2, & 3.* & in Lucana 22. Janua. 1616. *fol. 15.*

Quinta differentia est, quia Episcopus cum visitat alia 24
loca, potest sibi adjungere aliquot Religiosos, ut hic; sed cum visitat Monasterium puellarum in prælleg. Clement. *Attendentes*, nulla fit mentio de Religiosis. Unde restat dubium, an saltem post prohibitiones Apostolicas super accessu, & ingressu Regularium ad Monasteria Monialium, possit Episcopus secum introducere Religiosos, pro cujus solutione vide quod dicam infra *n 35*.

Sexta, & ultima differentia est, quia in aliis visitatio- 25
nibus taxatur quidem numerus duorum, vel trium Canonicorum; idque ob eam rationem, ne si Episcopus plures, aut omnes Canonicos secum ducerer, Ecclesia remaneret debito servitio destituta, sed aliarum personarum numerus non determinatur. Unde Visitator de Religiosis, & Clericis secularibus idoneis, & in decenti habitu poterit secum ducere quotquot expedire judicaverit, ut hic in litera, & notant Hostiens. *num. 5. vers. De his*, ergo Joann. Andr. *num. 5.* Bellam. *in 3. notab.* Butr. *num. 9.* Cardin. *in 4. quæst.* & Anchar. *in 3. nota.* At vero in visi- 26
tatione Monialium taxatur numerus octo personarum, quas Visitator potest secum ducere, ut in præcitata Clement. *Attendentes*. Unde si introducat plures, quærit ibi Paulus, de Eleazar post Vincentium, quem citat, utrum Moniales possint omnes ejicere propria auctoritate; an vero illos tantum, qui sunt ultra numerum concessum. Arguit in utranque partem, & ad extremum concludit sub distinctione, videlicet aut Visitator ex pluribus, quos secum duxit ultra, vel intra numerum, non elegit quos velit secum esse, & tunc ejici possunt omnes, imo & ipsemet Prælatus, *cap. Ad quorundam infra de excess. Prælatorum*, *cap. Quia cognovimus 10. quæst. 3. leg. 1. §. Trebatius*; *ff. De aqua quotid. & æstiv.* ubi dicitur, cum amplior numerus pecoris ad aquam appelleretur, quam deberet appelli, posse universum pecus impune prohiberi. Et est ratio, quia ratione inseparabilitatis utile per inuti- 27
le vitiatur, ut notatur in reg. *Utile de regul. jur. lib. 6.* Hanc 28
autem inseparabilitatem intelligit non respectu juris, sed respectu facti. Vel quia Prælatus non vult visitare, nisi omnes intersint: alias enim homo ab homine separabilis est, sicut animalia, *ut in dict. §. Trebatius*. Vel propter impotentiam separationis provenientem ab ignorantia, quia nescitur quos Episcopus esse velit intra, vel ultra numerum; & sic nil est ibi utile propter animum excedentis Prælati. Aut Visitator separat existentes intra numerum ab iis, qui superfluunt: & tunc admitti debent illi tantum, quos de numero elegit. Ita Paulus, quem ibi sequuntur Petrus de Anch. *n. 5.* & Card. *in c. Ipsos n. 4. in 2. & 3. qu.*

Ho-

29 Hodie ex declararoria Greg. XIII. super dubiis Constitutionis 28. incip. *Ubi gratia*. Prælati omnes tam seculares, quam regulares, quibus circa, & regimen Monasteriorum Monialium incumbit, ita demum uti possunt facultate ingrediendi illorum septa sibi ex officio attributa (& sic etiam ex causa visitationis) si id faciant in casibus necessariis, & a paucis, iisque senioribus, ac religiosis personis comitati, & contrafacientes, si Pontificalis dignitatis fuerint, pro prima vice ingressu Ecclesiæ interdicti, pro secunda a munere Pontificali, & a divinis suspensi; ac deinceps excommunicati. Regulares vero omni officio, & ministerio privati, & excommunicati decernuntur, ut in Bullar. *tom. 2. pag.* 393.

30 Pondera primo; nam in declaratoria non determinatur numerus personarum, quas Prælati possunt secum ducere intra septa Monasterii Monialium, determinatur tamen in præcitata Clem. *Attendentes de statu Monachorum*, a qua Constitutio Gregorii recipit interpretationem passivam, juxta text. *in l. 2. Cod. De noxal.* Unde si Visitatores introducerent plures quam octo, ibi præfinitas, utique pœnas Constitutionis non
31 evaderent, & hoc planum. Sed ambigui juris est, an eadem Constitutio restringat numerum personarum concessum in d. Clem. Et ratio dubitandi oritur ex illis verbis, *a paucis comitati*, quæ videntur eundem
32 numerum restrinxisse. Nam pauci quandoque dicuntur duo, ut *leg.* 1. *ff. De præscript. verbor.* quandoque tres, *l. Sciendum*, *ff. De verbor. signific.* quandoque quatuor, *leg.* 1. *ff. Quod cujusque universitatis nomine*, & si
33 verba illa, *a paucis comitati*, intelligerentur de quatuor, declaratoria Gregor. esset conformis Extravag. *Debent de off. ordinar.* in qua taxatur numerus quatuor personarum in visitatione Capituli Cathedralis, præcipue Regularis, ut dixi supra *n.* 10. In contrarium facit, quia dictio, *paucis*, majorem etiam habet latitudinem, prout patitur subjecta materia, ut scripsi *in cap.* 1. *in* 1. *notab. infra ne Cleric. vel Monach.* Quare interdum pauci dicuntur quatuordecim, ut ibi; interdum quadraginta, *cap. Latores de Cler. excommun. minist.* Interdum viginti tria millia, *cap. Disciplina* 45. *dist.* & in specie pauci dicuntur octo, ut notat Bart. *in leg. Scire etiam oportet n.* 1. *ff. De excusat. tutor.* & sic intelligendo verba illa, *a paucis comitati*, declaratoria Gregorii esse conformis prædictæ Clement. *Attendentes de statu Monachorum*. Et hoc credo verius; nam cum significatio illius verbi, *paucis*, in jure sit varia, arbitrio judicantis relinquitur, ut notat gloss. *in cap. Cupientes*, §. *Ceterum in ver. Contradicentium paucitas*, *de elect. lib.* 6. *& in cap. Statutum*, § *Insuper in ver. Paucis de*
34 *rescript. eodem lib.* 1. Arbitrium vero ad juris correctionem non extenditur, cum potius debeat a jure regulari, ut notat Bart. in Extravag. *Ad reprimendum in ver. videbitur n.* 8. Cæsar. de Crass. *decis.* 7. *n.* 7. *& decis.* 8. *n.* 2. *& 4. de sentent. & re judic.* Rota *decis.* 264. *num.* 1. *par.* 7. *recent.*

35 Pondera secundo, quia Gregorius in prælegata Constitutione declarat, Prælatos non aliter posse ingredi septa Monasterii Monialium, quam comitati a Religiosis personis: atque ita Episcopi in visitatione Clausuræ non solum possunt, sed etiam debent secum introducere aliquot Regulares ad præscriptum hujus Decretalis. Et quamvis Decretum prohibens Regularibus accessum ad Monasteria Monialium sit posterius Constitutione Gregorii, ut apud Stephan. Quaranta *in Summa Bullarii in ver. Monasteria Monialium fol.* 348.
36 non tamen videtur eidem Constitutioni derogasse; tum quia provisio generalis non refertur ad ea, de quibus specialiter est provisum, *cap. Studuisti supra de offic. legat.* Lap. *allegat.* 88. *n.* 5. Angel. *cons.* 214. *Primo est videndum n.* 2. Tum quia ob Episcopi præsentiam in actu visitationis cessant rationes prohibitionis accessus consideratæ *in cap. Diffinimus* 18. *quæst.* 2. Quod nota ad declarationem eorum, quæ dixi supra *n.* 24. & circa pœnas, in quas incidunt Prælati ingredientes septa Monasterii Monialium, non servata forma Constitutionis Gregorii, vide quod scripsi *in cap. Nuper in ultim. quæst. infra de sentent. excomm.*

Secundo QUÆRITUR, An Episcopus visitans Ca- 37
pitulum Ecclesiæ suæ Cathedralis vigore Concilii Tridentini *cap.* 4. *sess.* 6. teneatur sibi adjungere aliquot Canonicos ad præscriptum hujus Decretalis, non obstantibus illis verbis *d. cap.* 4. *Per seipsos solos*, vel illis, *quibus sibi videbitur adjunctis*.

Ad propositum dubium Rota dixit, Episcopum de jure communi teneri sibi adjungere in visitatione aliquem ex suis Canonicis, per text. in hoc *c. Ut juxta*, cum hic notatis per Doctores. Unde idem dicendum hoc casu intelligendo Decretum Concilii juxta terminos juris communis, quos videtur respexisse in ilis verbis, quibus sibi videbitur adjunctis juxta canonicas sanctiones. Nec obstare illa verba, *per se ipsos* 38
solos, quia non excludunt Capitulares propter conjunctionem, quam habent cum Episcopo, *cap. Novit de his, quæ fiunt a Præl.* & alternativa, *Vel illis, quibus sibi videbitur*, quasi declaratur per subsequentia, *juxta canonicas sanctiones*, ut intelligi debeant de extraneis.

Sed his non obstantibus, contrarium ex sententia S. Congregationis Concilii probavit Greg. XIII. videlicet Episcopum posse per Concilium *d. cap.* 4. visitare suum Capitulum per seipsum solum, nullis sibi Capitularibus adjunctis; quidquid secundum antiquos Canones dicendum fuerit: imo posse assumere aliquos extra Capitulum omissis suis Capitularibus; tum quia hoc expresse permittunt illa verba, *per seipsos solos*, excludentia etiam illos de Capitulo, ut in Extravag. *Debent de off. ordin.* unde videntur desumpta; tum quia alias cessaret arbitrium Episcopo tributum, ibi, *Vel illis, quibus sibi videbitur*. Et quamvis interdum 39
dispositio loquens de solo Episcopo non excludat Capitulum ratione conjunctionis; hoc tamen dicendum procedere in materia, quæ communiter explicatur: Capitulum vero seipsum visitare cum Episcopo, novum est.

Quod si dicas, aliud esse Episcopum visitare Capitulum cum Capitulo; aliud cum aliquibus de Capitulo: jam cessabit ratio conjunctionis cum toto Capitulo, non cum singulis, *c. Ut juxta*, loquitur de visitatione alterius Ecclesiæ, quam Cathedralis, prout declarat gloss. in d. Extravag. *Debent in ver. Religiosa*, ubi dicit secus esse in visitatione Cathedralis, quam ideo visitare facilius potest, quia præsumitur habere notitiam personarum; & si velit aliquos sibi adjungere, convenientius eliget extraneos, quam Capitulares, ne se committat suspectis, prout considerat ibi Bonifacius VIII. Et quatenus secundum antiquos Canones debuisset Episcopus assumere adjunctos ex Capitulo, Concilium intendens removere omnia impedimenta visitationum, liberavit Episcopos hac necessitate. Nec faciunt negotium illa verba relativa, *juxta Canonicas sanctiones*; quia potius determinant subsequentia, ut sit sensus: Episcopos visitare posse, & corrigere juxta Canonicas sanctiones, quoties opus fuerit per seipsos solos, vel etiam, &c. prout eadem verba habentur *in cap.* 4. *sess.* 14. ubi determinant ipsam visitationem, & correctionem, *& in cap.* 10. *sess.* 24. *& alibi*, quod autem non possunt commode referri ad præcedentia de adjunctis, ostenditur quia non reperiuntur Canones, in quibus statuatur Episcopum in visitatione sui Capituli debere adhibere Canonicos, præter eos, qui sibi videbuntur: & quatenus adessent, non erat necesse ad eos se referre, si Concilium disertis verbis aliud expressit, arg. *leg. Doli clausula*, *ff. De verbor. obligat.* Itaque Sac. Congregatio censuit, Episcopum in visitatione Capituli suæ Ecclesiæ Cathedralis non teneri assumere aliquos ex gremio Capituli, sed posse vel per seipsum solum visitare, vel aliis, quos voluerit extra Capitulum, adjunctis.

DE

DE OFFICIO ORDINARII.

Idem Honorius III. Episcopo Bajoc. & Archidiacono Rothom.

CAPUT XVIII.

DIlectus filius Abbas Monasterii Rothomagen. nobis exposuit, quod tertia pars emendarum, quas homines quinque Parochiarum pro suis excessibus solvere compelluntur, ad suum spectat Monasterium ab antiquo: & infra. Cumque Innocentius Papa prædecessor noster vobis dederit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam remitteretis ad eum sufficienter instructam, dictus Episcopus processum vestrum diutius impedivit, occasione cujusdam sententiæ, quæ super quibusdam Ecclesiis, quoad legem diœcesanam, promulgata extitit pro eodem. Unde præfatus Abbas nobis humiliter supplicavit, ut cum citatio, causarum examinatio, & decisio, ac emendæ ad legem jurisdictionis pertinere noscantur, non sineremus sententiæ memoratæ prætextu, negotii processum ulterius impediri. Cum igitur prædicta de lege jurisdictionis existant, mandamus quatenus hujusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio juxta traditam vobis formam.

SUMMARIUM.

1 *Ex diœcesana, & lex jurisdictionis sunt diversæ, & res judicata in una non obstat agenti in alia.*
2 *Episcopus habet duplicem legem in Ecclesiis sibi subjectis, id est, legem jurisdictionis, & legem diœcesanam, in quibus consistit totum jus, & potestas Episcoporum.*
3 *Leges diœcesanæ, & leges jurisdictionis quæ dicantur.*
4 *Jurisdictio Episcopalis tota reducitur ad ea, quæ sunt ordinis, jurisdictionis, & simplicis potestatis, seu dignitatis.*
5 *Privilegium concessum Abbati, ut possit omnia libere sicut verus Episcopus, & Ordinarius tam in his, quæ sunt jurisdictionis, quam in aliis quibuscunque ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, non extenditur ad ea, quæ sunt Ordinis Episcoporum.*
6 *Pœnas pecuniarias ex jurisdictione spirituali provenientes, an judex Ecclesiasticus possit sibi applicare saltem stante consuetudine, & n. seqq. & n. 20. & 22.*
7 *Judex Ecclesiasticus potest levare sportulas.*
8 *Ulixbonen. Archiepiscopus an possit applicare Officiali Merino pœnas pecuniarias ex Constitutione Synodali impositas exponentibus res venales tempore prædicationis, & n. seqq. usque in finem.*
9 *Pœnæ pecuniariæ ex Decretis Concilii Tridentini, in quibus casibus sint piis locis applicandæ, & n. 18.*
10 *Pœnas pecuniarias a statuto impositas potest judex Ecclesiasticus sibi retinere, sed impositas per sententiam debet in piam causam expendere ex honestate.*
Contrarium, n. 12. & 19.
11 *Episcopi habent fiscum, & ex consuetudine solent pœnas pecuniarias suæ Cameræ applicare.*
Declaratur, n. 13.
12 *Prælati pœnas pecuniarias sibi imbursantes vehementer præsumuntur id facere non ad correctionem, sed ad quæstum.*
14 *Pœnæ de jure Civili quibus sint applicandæ.*
15 *Pœnas pecuniarias a jure, vel Constitutionibus præfinitas Episcopus sibi potest applicare, si vere, & evidenter egeat, & n. 17.*
16 *Eleemosynam alterius nomine facere obligatus potest eam facere sibi ipsi, si sit in necessitate constitutus, vel suis consanguineis si sint pauperes.*
17 *Pœnæ pecuniariæ, quæ ex arbitrio imponuntur, piis tantum usibus sunt applicandæ.*
21 *Beneplaciti Apostolici præsumptio ex observantia quadraginta annorum non intrat nisi data scientia specifica, & patientia Papæ.*
23 *Pœnæ violantium dies festos pro tertia parte debentur accusatori, & pro quarta executoribus ex Bulla S. Pii V.*
Fagnan. in I. Lib. Decretal.

Dilectus. Lex diœcesana, & lex jurisdictionis sunt diversæ; unde res judicata in una, non obstat agenti in alia. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. & omnes, & sunt duæ partes. In prima ponitur partis conquestio. In secunda Papæ provisio, ibi, *Cum ergo.* 1

Nota primo ex textu, Episcopos habere duplicem legem in Ecclesiis sibi subjectis, videlicet legem jurisdictionis, & legem diœcesanam, in quibus consistit totum jus, & potestas Episcoporum. Ad dignoscendum autem quæ sint de lege jurisdictionis, vel de lege diœcesana, glossa magna videtur constituere duas regulas. Prima est, quod ea, quæ consistunt in dando, vel conferendo, seu ut inquit Hostiens. in actione, ad legem jurisdictionis pertinent; & in hac specie connumerantur datio curæ animarum, secundum gloss. Item omnis institutio, destitutio, confirmatio, & investitura, secundum Innoc. & Jo. Andr. *n.* 10. Item delictorum coercitio, secundum gloss. Item causas audire, & omnia, quæ circa judicium aguntur, expedire, visitare, corrigere, excommunicare, suspendere, interdicere, statuta facere, inquirere tam de vita Clericorum, quam de officiis, & statu Ecclesiarum, secundum Innoc. & Jo. Andr. *ubi sup.* Item Sacramentorum omnium collatio, & dicit Innoc. *in ver. Diœcesanum*, mirabile videri, quod de lege jurisdictionis dicatur collatio Sacramentorum: probat tamen *in cap. Interdicimus* 16. *q.* 1. quod ad id arctat Monachos, qui non tenentur nisi ad ea, quæ sunt de lege jurisdictionis, ut hic. Secunda regula est, quod ea, quæ consistunt in recipiendo, seu in passione dulci, ut inquit Hostiensis, spectant ad legem diœcesanam, sicut est recipere Synodaticum, quartam decimarum, & mortuariorum, & si qua possunt similia reperiri. Similem glosam habes *in Summ.* 10. *quæst.* 1. & hæc theorica glosæ placet Baldo *in leg. Si quis ad declinandam*, §. *In omnibus n.* 3. *C. De Episc. & Cler.* dicenti, opinionem glosæ non esse totaliter ab interpretatione nominis alienam. Placet etiam Mariano Socino *in tract. de visitatione Episcopi lib.* 1. *col.* 1. *& lib.* 11. *col.* 34. *vers. Quid de Capellis*, & Præposito *in c.* 1. *col.* 10. *q.* 1. ubi ait, legendo hoc *c. Dilectus*, se semper eam tenuisse; sed aliam regulam dat Card. *hic in* 1. *qu.* nam secundum eum cum in hoc non possit dari certa doctrina; ideo qui dicit aliqua esse de lege jurisdictionis, ita ut non sint de lege diœcesana, vel e converso, debet hoc probare inducendo jura dicentia tale quid esse de lege diœcesana, vel de lege jurisdictionis; & si nihil probet, succumbet; nam sola illa dicuntur de lege diœcesana, & non jurisdictionis, vel e converso; de quibus invenitur sic jure expressum, alias non dicuntur de lege diœcesana, distincta a lege jurisdictionis, nec e converso, sed dicuntur de jure Episcopi. Verum Innoc. *in c.* 1. *de statu Monach.* prosequendo ea, quæ spectant ad utranque legem *n.* 2. similiter dicit in hac materia dari non posse propriam, generalem, & invariabilem doctrinam, quia in juribus antiquis non reperitur hæc distinctio, quod aliqua sint de lege diœcesana, & aliqua de lege jurisdictionis, sed solum in hac Decretali nova, quæ tamen plene non declarat, sed tantum facit mentionem de his, quæ in textu continentur. Unde concludit unicam esse legem Episcopi, scilicet diœcesa- 2 3

nam, sub qua comprehenditur lex jurisdictionis. Ideoque solum in expressis a jure possumus facere istam diversitatem inter has leges; sed quia jure cautum est, ut Monasteria non subsint Episcopo quoad legem diœcesanam, ut *in cap.* 1. 10. *qu.* 1. possumus dicere secundum eum ad legem diœcesanam pertinere illa, a quibus Monasteria de jure exempta reperiuntur, reliqua vero spectabunt ad legem jurisdictionis, & hanc doctrinam Innocentii sequuntur hic Hostiensis *num.* 6. Joan. Andr. *num.* 15. Anchar. *n.* 1. *in* 2. *qu.* Imol. *num.* 6. *post med. vers. Item etiam*, Abb. *num.* 4. dicens eam meliorem esse, ac communiorem, quam theoricam glossæ, prout etiam dicunt Petrus de Ravenna *in compendio cap.* 1. *de offic. Ordinarii col.* 26. & Henric. Bottæus *de Synodo Episcopi par.* 1. *num.* 61. *vers. Quid tenendum*; nam regulæ glossæ ullo modo probantur; nullibi enim cavetur, ut ea, quæ consistunt in recipiendo, sint de lege diœcesana; & ea, quæ consistunt in dando, seu conferendo, sint de lege jurisdictionis. Imo hæc regula aperte reprobari videtur tum exemplo procurationis, quæ consistit in recipiendo, & tamen Monasteria non sunt exempta a procuratione debita rationis visitationis, ut *in c. Soppita, & in c. Venerabilis infra de censibus*. Tum exemplo quartæ mortuariorum, quæ similiter in recipiendo consistit, & nihilominus Monasteria ad illam tenentur, *cap. Requisisti infra de testam.* Contra vero Synodus non consistit in recipiendo; quinimo Episcopus ibi præest, & exercet jurisdictionem, & punit contemnentes accedere; & tamen secundum glossam est de lege diœcesana.

4 Tu vero ad prædicta vide Anton. de Butr. in suo celebri *cons.* 19. quod incipit, *In nomine Patris, &c.* quia hic agitur, *num.* 1. ubi redarguit istum modum loquendi de lege Diœcesana, & jurisdictionis, dicens eam non esse doctrinalem, quia Episcopalis jurisdictio in universum reduci potest ad tria membra. Quædam enim sunt Episcopo competentia ratione Ordinis, quædam ratione jurisdictionis, & quædam sunt simplicis potestatis, seu di-
5 gnitatis: & singula membra luculenter prosequitur concludens principaliter privilegium concessum Abbati, ut possit omnia libere sicut verus Episcopus, & Ordinarius, tam in iis, quæ sunt jurisdictionis, quam in aliis quibuscunque ad forum Ecclesiasticum spectantibus, non extendi ad ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis: & nota perpetuo illud consilium, quia fuit sæpius approbatum in supremis Urbis Tribunalibus, & ejus meminit Felin. post Gemin. *hic num.* 8. Henric. Bottæus *d. num.* 61, *vers. Felin. autem*.

6 Secundo nota, ibi, *Tertia pars emendarum:* Judicem Ecclesiasticum posse sibi applicare pœnas pecuniarias provenientes ex spirituali jurisdictione, saltem stante consuetudine; nam etsi judex ordinarius adstringatur ad gratis reddendum officium, arg. *c. Inter cetera supra eodem*, tamen super hoc potest habere consuetudinem certam & moderatam, qua uti potest, arg. *cap. Ad Apostolicam*,
7 *§. fin. infra de Simon.* Secundum Hostiensem *hic num.* 3. *in verb. Ac emenda*. Item potest levare sportulas secundum ea, quæ notantur per eundem Hostiensem *in cap. Cum ab omni specie num.* 2. *&* 8. *infra de vita, & honest. Cleric.* Quidam tamen intelligunt hanc Decretalem, *& cap. Referente*, de delictis puerorum in casu, in quo adest statutum, ut si quis tale quid commiserit, tantum solvat; tunc enim potest levare, & sibi retinere, ut per Hostiens. *in Summa hoc tit. §. Quid pertinet sub n.* 4. *circa med. vers. Non tamen debet*, sed hoc latius examinabitur *in q. seqq.*

8 Ex facto quæsitum est, an Archiepiscopus Ulixbonensis possit Officiali suo Merino applicare pœnas pecuniarias, quæ ex Constitutione Synodali imponuntur eis, qui diebus festis tempore prædicationis res venales exponunt.

9 Hæc quæstio videtur solvenda ex dispositione juris communis; nam Decreta Tridentini Concilii, quibus statuitur, ut pœnæ applicentur locis piis, non videntur ad hunc casum pertinere; nam *cap.* 1. *sess.* 23. loquitur de pœnis non residentium, *cap.* 3. *sess.* 25. de mulctis, quæ ob contumaciam irrogantur, *cap.* 14. *ejusdem sess.* de pœnis in concubinarios. In præsenti autem casu agitur de pœna ex Constitutione Synodali inflicta iis, qui prædica-
10 tionis tempore res venales exponunt. De jure communi vero Host. *in Summ. de offic. Ordinar. dict. §. Quid pertinet sub num.* 4. *circa medium, vers. Non tamen debet*, asserit pœnas pecuniarias in casibus permissis a statuto impositas posse sibi judicem Ecclesiasticum retinere, ac in proprios usus convertere: sed pœnas, quas ipse per sententiam ex officio infligit, posse quidem sibi applicare, sed si velit evadere cupiditatis suspicionem, debere illas in piam causam expendere. Atque ita sentit Host. utroque casu posse judicem Ecclesiasticum convertere hujusmodi pœnas in proprios usus, sed de honestate non esse ita, quando ex suo officio opponuntur, & hanc sententiam Hostiens. sequuntur Joan. Andr. *in cap. Licet sub num.* 50. *vers. Et consuluit Hostiens.* & ibi etiam Henric. Boich. *in fin. vers. Consuluit tamen*, Anton. de Butr. etiam *in fin. vers. Ultimo*, Anchar. *num.* 2. *vers. Et hic dicit*, & Abbas *sub num.* 9. *vers. Sed quæro quid fiet de ista pœna infra de pœnis*, & idem Hostiens. & Joan. Andr. *in cap. Pro humani, de homicid. lib.* 6. Henricus Bottæus *de Synod. Episcop. part.* 3. *artic.* 1. *num.* 129. *& seqq.* Abbas *in cap. Quiplerique in* 3. *notab.* per illum textum *de immunit. Eccles.* Gemin. *in cap. Quoniam col. fin.* ubi etiam Præpos. *sub n.* 8. *vers. Vos latius distinguite* 18. *dist.* Henr. Boich. *in cap. Irrefragabili col.* 2. *vers. Superiores provideant*, & Felin. *ibid. in §. Ceterum n.* 8. *& 9. supra eodem*.

Prælati enim ex veriori opinione, atque usu ubique 11
comprobata habent fiscum, & ex consuetudine pœnas pecuniarias suæ Cameræ applicare consueverunt, ut attestatur Bald. in Auth. *Bona damnatorum n.* 2. *C. De bon. proscript.* quem refert Jo. de Anan. *in cap. Excommunicamus in princ. n.* 9. *de hæret.* Angel. *de Malefic. in verb. Et ejus bona n.* 30. Andr. Barbat. *cons.* 22. *n.* 12. *lib.* 3. & alii apud Jul. Clar. *in pract. §. fin. q.* 80. *vers. In hac autem materia*.

Contra vero, id est, de jure communi, pœnas esse in- 12
distincte applicandas locis piis, scripserunt ibidem Hostiens. *in cap. Irrefragabili num.* 21. *vers. Caveat tamen supra eod.* ubi dicit cavendum esse Prælatis Ecclesiasticis, ut pœnas pecuniarias in pios usus convertant, nec sibi imbursent, quia tunc vehementer præsumerentur id facere non ad correctionem, sed ad quæstum, Gemin. *in cap. Si Canonico, §. Licet autem in* 4. *notab. de offic. Ordin. lib.* 6. Dec. *in rubr. de judiciis in secunda lectura n.* 66. Covarr. *lib.* 2. *var. resol. cap.* 9. *n.* 11. ubi ait, esse quidem communem opinionem, Ecclesiam, & Prælatum diœcesanum fiscum habere, non tamen id esset temere permittendum ad explendam avaritiam Episcoporum, sed ut ea, quæ eorum fisco fuerunt delata, in usus pios erogentur.

Pro quibus videtur textus *in cap. Presbyteri de pœnis*, 13
ubi compositionem Presbyteri interfecti jubet Pontifex pro dimidia parte in Ecclesiæ utilitatem, pro altera in eleemosynam erogari: atque ita ibi notat gloss. *in verb. Utilitatibus*, & post alios Petr. de Anchar. *in* 4. *notab.* Quod multo magis procedit hoc casu, in quo Archiepiscopus potest alia ratione provideri officialibus suis, nempe ex redditibus admodum pinguibus mensæ Archiepiscopalis, prout tenetur de jure, arg. *cap. Cum ab omni de vita, & honest. Cleric.* & scripsi latius *in dict. cap. Presbyteri a n.* 24. *de pœnis*.

Porro idem Anchar. *in d. cap. Presbyteri n.* 4. sic distin- 14
guit. Aut jus accusationem inducit, & pœna fisco applicatur, aut inducit actionem, & applicatur parti. *Aut* simpliciter loquitur, & censetur actionem inducere, & sequitur Silvest. *in Summa in verb. pœna n.* 26. Quæ tamen distinctio procedit de jure civili, non autem de jure Canonico, ut declarat Dec. *in rubr. de judiciis d. n.* 66. *in* 2. lect.

Ceterum in hac opinionum discrepantia admittunt o- 15
mnes, posse Episcopum, si vere, & evidenter indigeat, in proprias necessitates hujusmodi pœnas a jure, vel constitutionibus præfinitas expendere, Hostiens. *in cap. Irrefragabili n.* 21. *vers. Caveat tamen*, ibi, *nisi forsan egeret sup eod.* quem ibi sequuntur Joan. Andr. *num.* 18. *vers. Dicit hic Hostien.* Jo. de Anan. *n.* 14. Abb. *in §. Ceterum n.* 1. & Felin. *ibid. n.* 9. *vers. Limita dupliciter*, ubi dicit ita ibi omnes tenere, & hic notant idem Host. *n.* 5. *vers. Et idem dicit de Episcopo si egeret*, Jo. Andr. *n.* 6. *vers. Item si egeat*, Butr. *n.* 8. *post medium, vers. Vel in suam utilitatem*, Anchar. *num.* 2. *vers. Non obstat*, Præposit. post Gemin. *in cap. Quoniam sub num.* 8. *vers. Dicit tamen Hostiens.* 18. *distin.* Diaz *in pract. criminal. Canonic. cap.* 134. *circa med.* Covarr. *var. resol. lib.* 2. *c.* 9. *vers. Quintum*, Jo. Lap *in rubr. de donat. inter virum, & uxor. §.* 19. *col. ult.* Jul. Clar. *in pract. §. fin. q.* 8. *vers. In hac autem materia*. Sic etiam obligatus ad eleemosynam nomine alte- 16
rius potest eam facere sibi ipsi, si sit in necessitate evidenti, ut docet Divus Thom. *in* 4. *sentent. distinct.* 9. *quæst.* 2. *art.* 6. *& in* 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 7. *ad fin.* Abb. *cons.* 34.

At-

Attingam in fin. lib. 1. & alii a Fel. relati *in d.* §. *Ceterum sub n.* 9. *verſ. Limita dupliciter*, ſicut poteſt eam applicare ſuis conſanguineis, ſi indigeant, ut notat Imol. *in cap.* 1. *n.* 2. *& 6. de cohabit. Cleric. & mulier.* & hanc ſententiam probavit Sacr. Congregatio Concilii, quæ ſæpius cenſuit Epiſcopum, ſi indigeat, poſſe pro ſe retinere eas tantum pœnas pecuniarias, quæ a ſacris Canonibus, vel Synodalibus ſtatutis pro delictis ad certam quantitatem fuerint præfinitæ: eas autem, quæ vel ab ejus arbitrio, vel per ſententiam nulla præcedente Canonum, vel ſtatutorum Synodalium determinatione imponuntur, nequaquam aliis, quam piis locis, vel uſibus applicare
18 poſſe: verum pœnas Clericorum non reſidentium, item concubinariorum, ac mulctas pecuniarias ſemper piis locis eſſe applicandas, quemadmodum Tridentini Concilii Decretis ſalubriter cautum eſt. Licet poſtea Sacra Congregatio exiſtimaverit Epiſcopos pauperes conſultius facturos, ſi pro hujuſmodi applicationibus ſibi, vel ſuis officialibus faciendis, ad Sedem Apoſtolicam recurrant, ubi dixi *in cap. Presbyteri n.* 22. *de pœnis.*

19 Ex his patet non licere Archiepiſcopo hujuſmodi pœnas Merino applicare; nam priorem Hoſtienſis ſententiam, videlicet pœnas ex ſtatuto impoſitas poſſe Epiſcopum in proprios uſus convertere, jam rejecit S. Congregatio, niſi in caſu indigentiæ, redditus autem Eccleſiæ Ulixibonen. dicuntur aſcendere ad ſexaginta millia aureorum.

Neque obſtat, quod hoc caſu Archiepiſcopus applicet pœnas hujuſmodi officiali Merino, qui niſi hoc lucro alliceretur, delicta Tabernariorum impunita remanerent in diminutionem divini cultus, & contemptum authoritatis Archiepiſcopalis; nam reſpondetur, huic inconvenienti non eſſe obviandum per aliud inconveniens, *cap. Is autem, & cap. Nequis* 22. *qu.* 2. *cap. Non magnopere*, & ibi gloſſ. *infr. ne Clerici, vel Monach.* & in puncto reſpondit eadem S. Congregatio Concilii conſulta ab Epiſcopo Montis Alcini; nam cum is petiiſſet facultatem applicandi ſuis miniſtris ſaltem dimidiam partem pœnarum hujuſmodi, ſicut fecerant ejus anteceſſores; cum præ inopia ipſe non poſſet ſalarium conſtituere, eaque de cauſa vix reperiretur, qui operam ſuam ejus Curiæ præſtare vellet: Sacra Congregatio cenſuit hujuſmodi miniſtros ea de cauſa nihil percipere debere, nec quidquam eſſe contra jus, quod aliquid percipi vetat concedendum. Cui conſonat alia declaratio edita tempore Cardinalis Alexan- 20
drini; nam cum Epiſcopus Tudertinus quæſiviſſet, an Vicario Epiſcopalis Curiæ ex pœnis, & mulctis aliqua portio aſſignari poſſet pro ejus mercede, ut vigilantius criminalibus indagandis incumberet juxta antiquum ritum ipſius Curiæ: Sac. Congregatio cenſuit non poſſe.

Rurſus non obſtat, quod dicta Conſtitutio fuerit 21
obſervata per quadraginta annos, ideoque præſumatur confirmatio Apoſtolica, gloſſ. 1. *in cap Pervenit de cenſib.* Seraph. *deciſ.* 536. *n.* 5. Quoniam id forte poſſet procedere, ſi probaretur ſcientia ſpecifica, & patientia Papæ, ut declarat Card. *in proœm. Clem.* §. *Univerſitati n.* 2. *verſ. Dic melius*, & patet exemplo alienationis bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito Apoſtolico, in quo cum ſit neceſſaria ſcientia Papæ, illa non præſumitur ex antiquitate temporis, ut pluribus probat Alex. *conſ.* 9. *Viſo thepate n.* 8. *lib.* 3. Affict. *deciſ.* 107. *n.* 7. Cravett. *de antiq. temp.* 3. *part. in princ. n.* 18.

Ac poſtremo tollitur objectum, quia ex ſententia 22
Sac. Congregationis pœnæ pecuniariæ ſunt ab Epiſcopo piis uſibus applicandæ, contraria conſuetudine non obſtante.

Adverte tamen, quia pœnæ violantium dies feſtos 23
pro tertia parte debentur accuſatori, & pro quarta executoribus ex peculiari Conſtitutione S. Pii V. *Cum primum, verſ. Cum vero dierum feſtorum*, & inferius, *verſ. Multæ autem pecuniariæ*, ut dixi *in cap. Presbyteeri n.* 34. *&* 35. *de pœnis*, & ibi vide latius per diſcurſum de hac materia applicationis pœnarum.

DE OFFICIO ORDINARII.

Gregorius IX. Epiſcopus Suanen.

CAPUT XIX.

GRave gerimus, quod, cum in Eccleſiam ſanctæ Mariæ de Orbitello, & quaſdam alias in tua diœceſi exiſtentes, ad Monaſterium ſancti Anaſtaſii de Urbe ſpectantes, nullam juriſdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam, occaſione literarum noſtrarum, quas ſuper correctione Clericorum tibi tranſmiſimus, in eas interdicti, ac in Clericos earundem ſuſpenſionis ſententias promulgaſti: quanquam Abbas ejuſdem Monaſterii eos corrigere ſit paratus: & infra. Mandamus quatenus ſi eſt ita, prudenter corrigens per teipſum quæ minus provide attentaſti, prædictas ſententias ſine difficultate relaxes.

SUMMARIUM.

1 *ORdinarius in vim reſcripti de corrigendis Clericis ſuæ diœceſis non poteſt procedere contra exemptos.*
2 *Mandatum juriſdictionis excitativum non ampliat juriſdictionem, ſed commenſuratur poteſtati juriſdictionis antique excitate.*
3 *Appellatio ad Metropolitanum non impeditur per literas commiſſionis excitativas juriſdictionis Ordinarii.*
4 *Clauſula*, authoritate noſtra procedas, *importat juriſdictionem delegatam.*
5 *Delegatus Papæ an procedere poſſit contra exemptos, ſi in literis non ſit facta mentio exemptionis.*
6 *Sententia Ordinarii in exemptos eſt ipſo jure nulla ex defectu juriſdictionis, & n. ſeqq.*
7 *Relaxari debet de facto, quod de facto proceſſit.*
8 *Exemptus excommunicatus a jure in caſu Papæ non reſervato, an poſſit abſolvi ab Ordinario loci.*
9 *Eccleſiæ, & perſonæ exemptæ, vel nullius diœceſis tam ſeculares, quam regulares, an & quibus caſibus hodie ſubſint viſitationi, & juriſdictioni Epiſcopi, & n. ſeqq. uſque in fin.*
10 *Locus exemptus in quo differat a loco nullius diœceſis.*
11 *Epiſcopi viſitationi, vel juriſdictioni, an & quando ſubſint Eccleſiæ ſeculares exemptæ.*
12 *Eccleſia exemptæ regulares.*
13 *Monaſteria in Congregationem non redacta.*
14 *Monaſteria non curata.*
15 *Parochiales Monaſteria unitæ.*
16 *Monaſteria non curata, in quibus viget regularis obſervantia.*
17 *Monaſteria commendata.*
18 *Eccleſiæ regulares non curatæ, nec commendatæ.*
19 *Eccleſiæ nullius diœceſis regulares.*
20 *Beneficia regularia nullius diœceſis quoad ſeminarium.*
21 *Eccleſiæ ſeculares nullius diœceſis.*
22 *Perſonæ ſeculares nullius diœceſis.*
23 *Clerici nullius diœceſis quoad Synodum.*
24 *Regulares perſonæ nullius diœceſis.*
25 *Regulares Curati ni. 'ius diœceſis.*
26 *Regulares nullius diœceſis quoad proceſſines.*

27 *Item quoad ordines, & dimissorias.*
Item quoad falsam monetam, n. 80.
28 *Personæ seculares exemptæ curam animarum exercentes.*
29 *Aut non exercentes.*
30 *Exempti seculares privilegio personali, vel locali, & Capitula Cathedralium.*
31 *Regulares degentes extra claustra.*
32 *Apostatæ, & ejecti.*
33 *Regulares extra claustra in civilibus causis.*
34 *Regulares degentes intra claustra.*
35 *Et quando censeatur intra claustra degere.*
36 *Personæ seculares intra claustra degentes.*
37 *Regulares subsunt Episcopo in casibus infrascriptis, videlicet: Cum delinquunt in administratione alicujus Sacramenti.*
38 *Cum delinquunt circa personas clausuram, & administrationem Monasteriorum Monialium.*
39 *Quoad præsidendum electioni Abbatissæ, & quoad confessiones Monialium, & bonorum administrationem.*
40 *Cum evulgant libros, non servata forma Concilii.*
41 *Quoad lectionem sacræ Scripturæ.*
42 *Cum prædicant sine licentia Episcopi, vel benedictione, aut eo contradicente.*
43 *Cum prædicant errores, & scandala, & quoad fidei professionem.*
44 *Quoad Conservatores.*
45 *Quoad indulgentias, & eleemosynas.*
46 *Quoad celebrationem Missarum.*
47 *Cum administrant bona Confraternitatum, vel Hospitalium.*
48 *Quoad visitationem Confraternitatum in Ecclesiis Regularium.*
49 *Quoad interstitia, & ordines.*
50 *Cum audiunt confessiones sine Episcopi licentia, aut ea expirata, vel revocata.*
Et an, & quando semel approbati ad confessiones reprobari possint, ibidem.
51 *Quoad accessum ad Synodum diœcesanam.*
52 *Quoad præfixionem numeri Monialium.*
53 *Quoad erectionem Monasteriorum utriusque sexus, Et qua authoritate, & quibus conditionibus Monasteria sint erigenda, ibidem.*
54 *Cum reperti fuerint extra Conventus sine mandato suorum Superiorum.*
55 *Cum studiorum causa absentes in Conventibus non habitant.*
56 *Quoad clausuram Monasteriorum Monialium.*
57 *Quoad licentiam Monialium exeundi a Monasterio.*
58 *Quoad licentiam ingrediendi Monasteria Monialium.*
59 *Quoad licentias accedendi ad colloquia cum Monialibus.*
60 *Quoad jus educendi Abbatissam pro institutione alterius Monasterii.*
61 *Quoad oblationem Confessoris extraordinarii pro Monialibus.*
62 *Cum se in Congregationem redigere neglexerunt.*
63 *Quoad Monasteria Monialium Sedis Apostolicæ immediate subjecta.*
64 *Quoad Vicarios perpetuos in Parochialibus Monasterio unitis, & amovibiles in Monasteriis curatis.*
65 *Quoad publicationem censurarum Episcopalium.*
66 *Quoad dies festos ab Episcopo indictos.*
Et quid quoad ritus, & conciones, ibid.
67 *Quoad controversias de præcedentia.*
68 *Quoad publicas processiones.*
69 *Cum delinquunt extra claustra notorie, & cum scandalo.*
70 *Quoad novitiorum renunciationes.*
71 *Quoad explorationem puellarum Deo dicandarum.*
72 *Quoad judicium nullitatis professionis.*
73 *Quoad executionem Decretorum, sess. 25. de regul.*
74 *Quoad quartum funeralium.*
75 *Cum ob notorium delictum sunt excommunicati.*
76 *Cum impediunt Episcopum in exercitio jurisdictionis.*
77 *Quoad expositionem Sanctissimæ Eucharistiæ.*
78 *Cum in Monasteriis posthac recipiendis actu non inhabitant duodecim Religiosi.*
79 *Cum monetam auream, vel argenteam in Italia adulterant.*
81 *In Conventibus suppressis, ac postea restitutis donec habuerint redditus pro duodecim Religiosis.*
82 *In Conventibus non suppressis, in quibus non aluntur sex Religiosi.*

GRave. Per rescriptum, quo Papa mandat Ordinario, ut corrigat Clericos suæ diœcesis, non datur ei jurisdictio super exemptos. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & alios communiter. Vel sic: Mandatum directum Ordinario non ampliat jurisdictionem, nec confert eam quoad Ecclesias in ejus diœcesi existentes sub jurisdictione, & potestate Abbatum, Baldus. Sunt duæ partes. In prima, Conquestio. In secunda, Provisio ibi, *Mandamus*. 1

Nota primo, ex hoc textu per mandatum jurisdictionis excitativum non ampliari jurisdictionem in exemptos, quia mandatum hujusmodi commensuratur potestati jurisdictionis antiquæ excitatæ, & illius terminos non egreditur. Et sic cum id mandatur, quod prius competebat de jure communi, non creatur nova potestas, quia expressio illorum, quæ insunt sui natura, nihil operatur, secundum Anton. de Butr. *hic n.* 3. *& 6.* Quod facit contra Episcopos, qui studiose procurant sibi mandari per literas S. Congregationis Episcoporum, ut procedant in aliqua causa civili, vel criminali alias spectante ad eorum ordinariam jurisdictionem eo tantum fine, ut sic impediant appellationem ad Metropolitanum; nam per regulam hujus Decretalis patet eos per hujusmodi literas non effici Delegatos, ut necesse sit appellare ad Delegantem juxta gloss. *fin. in cap. Dilecti, il terzo infra de appellat.* Unde si causa sit appellabilis, ad Archiepiscopum poterit nihilominus appellari, perinde ac si mandatum hujusmodi non emanasset, ut est casus apertus *in cap. Licet supra eodem*, etenim ut hic dicit Goffred. hoc casu rescribitur incitando eorum officium, non delegando. Cujus dictum sequuntur Hostiensis *n.* 3. *in ver. Transmisimus*, Joan. Andr. *in eodem ver. & num.* 1. Card. *num.* 2. *in* 4. *oppos.* Butr. *num.* 2. *&* 3. Anchar. *n.* 1. *in* 3. *not.* Et ita aliquando suas literas declaravit eadem Sacra Congregatio. Quinimo interdum ad has pravas interpretationes submovendas Sanctissimus mandavit exprimi in literis commissionis, ut Episcopus procedat authoritate sua ordinaria. Si tamen in literis apposita esset clausula, *nostra authoritate*, Delegatus censeretur, secundum Collectar. *hic in princ.* 2 3 4

An autem eo casu Episcopus Delegatus a Papa procedere possit contra exemptos, si de exemptione nulla sit facta mentio in literis, Hostiens. *hic n.* 2. *in ver. Occasione literarum*, sentit non posse procedere, quia in generali mandato non includuntur exempti ex defectu intentioni Papæ. Et cum eo transit Joann. Andr. *n.* 3. *in ver. Transmisimus*. Sed contrarium tenet Abbas *n.* 5. quia hoc casu scribitur Ordinario tanquam cuilibet extraneo, nec est opus facere mentionem de exemptione, quia in nullo derogatur privilegio exemptionis, cum Ordinarius procedat ut Delegatus Papæ, & tanquam Delegatus non infert præjudicium exemptioni, cum gerat vices Papæ. Et hæc est ratio cur Concilium Tridentinum, dum tribuit Episcopis authoritatem in exemptos, jubet eos procedere tanquam Sedis Apostolicæ Delegatos, ut *in cap.* 3. *sess.* 6, *in cap.* 8. *sess.* 7. *in cap.* 4. *sess.* 14. *in cap.* 9. *sess.* 24. & sæpe alibi. Nimirum quia authoritate delegata jura exemptorum non violantur, ut dixi *in c. Tuarum n.* 31. *&* 32. *infr. de priv.* Ceterum opinio hæc Abbatis singularis est, nam reliqui omnes tenent contrarium. Unde non videtur recedendum a sententia Host. & Jo. Andr. contra quam difficile esset in practica obtinere, ut inquit Fel. *hic n.* 5, ubi hanc partem pluribus confirmat, & ad motiva Abb. respondet. 5

Secundo nota, sententiam, quam profert Ordinarius in exemptos, esse ipso jure nullam ex defectu jurisdictionis, quod evidenter probat hæc Decretalis ibi, *nullam habeas jurisdictionem ordinariam, aut etiam delegatam*, & notat gloss. *fin.* Host. *n.* 4. *in ver. Relaxes*, Butr. *n.* 3. Card. *n.* 2. *vers. Secundo oppono*. Neque obstat verbum, *relaxes*, quia secundum Innocentium intelligitur de facto, ut sic de facto rescindatur, quod de facto processit, ut in *cap. Dilecto infra de testam.* Magnæ enim prudentiæ est errorem 6 7

rem proprium revocare; *c. Magne*, 22. *q.* 4. Host. *hic in v. Relaxes*, & Bald. *n.* 2. qui propterea exponit verbum, *attentatum*, id est, a jure non consummatum, & sic de facto. Vel dic relaxes, id est, relaxatas esse ostendas. Simile *in c. Attedens inf. ut lit. non contest.* Quas duas solutiones ponit hic gloss. *fin.* cum qua alii transeunt.

Procedit autem hæc conclusio, etiamsi exempti ab Ordinario citati non venerint allegaturi suam exemptionem, quia nihilominus si eorum exemptio sit notoria, sicuti est exemptio Regularium processus Ordinarii est nullus, ut per Collectar. *hic n.* 5. de quo articulo scripsi plene in *d. c. Tuarum infra de privileg.*

8 Sed nunquid exemptus excommunicatus a jure in casu Sedi Apostolicæ non reservato possit absolvi ab Ordinario loci, Frid. de Sen. consuluit posse absolvi, sed eum refellit Abb. *hic n.* 4. per tex. juncta gloss. not. in Clemen. *pen. de sentent. excomm.* & per textum *hic in v. Nullam jurisdictionem habeas*. Et plenius hunc articulum examinat in quæstione sua incip. *De Clericali ordine insigniti*. Et hanc partem efficaciter probat Decretum Concilii Tridentini in doctrina *de Sacramento Pœnitentiæ sess.* 14. *c.* 7. *de casuum reserv.* juncto tex. hic; nam *in d. c.* 7. dicitur: Quoniam ratio, & natura judicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur; persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Hæc ibi. Sed Ordinarius in exemptos nullam habet jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, ut hic decidituri; Ergo sententia absolutionis nulla est. Concordat. *Omnis de pœnitent. & remiss. & c. Pastoralis*, §. *Præterea sup. eodem*.

9 QUÆRO, An & quibus casibus hodie Ecclesiæ, & personæ exemptæ, vel nullius diœcesis tam seculares, quam Regulares subsint visitationi, & jurisdictioni Episcopi.

Quoniam de visitatione, ac jurisdictione Episcoporum in Ecclesias, & personas hujusmodi varia Decreta in Tridentino Concilio, atque in Constitutionibus Apostolicis ad idem Concilium spectantibus reperiuntur, & ob multiplicem casuum diversitatem facile possunt perplexitatem ingerere; non abs re futurum existimavit illa omnia aliquo ordine distinguere, atque in compendium referre, ut usui esse possint.

10 Ad evidentiam præmittendum est Ecclesias exemptas hoc differre ab Ecclesiis nullius diœcesis, quod Ecclesiæ exemptæ in diœcesi esse dicuntur, ut clare probat litera hujus tex. ibi, *In tua diœcesi existentes*. Idem probat tex. *in cap. Cum Episcopus hoc tit. lib.* 6. dum dicit in qualibet parte suæ diœcesis, dummodo in loco non exempto; Ergo locus exemptus est in diœcesi, prout ibi ponderat Gemin. *in* 3. *not.* & Franc. *in* 2 *not.* Idem tenet gl. Clem. 1. *in v. Aut earum de foro comp.* Cardin. in Clemen. *Ne Romani*, §. *Sane in* 5. *q. de elect.* Abb. *hic in* 1. *not.* & Felin. post alios *n.* 1. Ecclesiæ vero nullius diœcesis neque sunt de diœcesi, neque in diœcesi, ut verba ipsa sonant, & tradit Rota *dec.* 207. *n.* 2. *par.* 2. *divers.* Constituitur enim locus nullius diœcesis non per simplicem exemptionem a jurisdictione diœcesani, sed per dismenbrationem territorii cum omnimoda jurisdictione inferioris Prælati in Clerum, & populum excluso Episcopo, gl. communiter approbata in d. Clem. 1. *in v. Diœcesanis de foro com.* & ex sententia S. Congregat. Conc. dixi *in c. Nullus n.* 20. *infra de Parochiis*. Itaque status nullius diœcesis liberat non modo a subjectione, sed etiam a situatione, & denominatione; exemptio vero a subjectione tantum, Vitalin. in Clem. 2. *n.* 44. *de privil.* Franc. *in c.* 2. §. *Statuto, ver. Sed adverte, de constit. lib.* 6. quas differentias latius prosequor *in c. Cum contingat infr. de foro compet.*

His præhabitis, primo agendum de Ecclesiis, deinde de personis.

11 Ecclesiæ aut sunt exemptæ, aut nullius diœcesis, prout hæ duæ species distinguuntur a Concilio *in c.* 10. *& c.* 18. *sess.* 23. *& in c.* 9. *sess.* 24. Si exemptæ, aut sunt seculares, aut Regulares. Si seculares sunt, Episcopus potest eas visitare tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus ex *c.* 8. *sess.* 7. Quod procedit etiamsi dictæ Ecclesiæ seculares exemptæ sint commendatæ, & sive illis cura animarum immineat, sive non, ut patet *in c.* 8. *vers. Nec non beneficia sess.* 21.

12 Si vero Ecclesiæ exemptæ sint Regulares, aut in Monasteriis viget regularis observantia, aut non; si viget, aut Monasteria non sunt redacta in Congreg. aut sunt redacta. Primo casu, si infra annum Regulares neglexerint 13
se in Congreg. redigere, habet Metropolitanus tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ authoritatem eos convocandi pro prædictis causis; eoque prædicta exequi non curante, Monasteria hujusmodi subjiciuntur Episcopis tanquam Sedi Apostolicæ Delegatis, in quorum diœcesibus sita sunt. juxta *c.* 8. *sess.* 25. *de regul.*

Secundo casu, aut Monasteriis in Congreg. redactis imminet cura animarum personarum secularium, aut non. Si imminet, visitari possunt ab Episcopo diœcesano in his tantum, quæ curam animarum, & Sacramentorum administrationem concernunt ex *c.* 11. *sess.* 25. *de reg.* Quod tamen fallit in tribus casibus ibi exceptis in *v. Excepto Monasterio*. Et hæ tres fallentiæ iterum sublimantur in fine *d. c.* 11. *v. Salvo tamen illorum Episcoporum jure*. Quod si Monasterio Parochiales Ecclesiæ per- 15
perpetuo unitæ, vel annexæ reperiantur, Episcopus potest illas visitare ex *c.* 6. *sess.* 7. non tamen potest visitare domus ipsarum Prochialium, in quibus non viget regu- 16
laris observantia, sed soli Parochi Regulares ab ipso approbati habitant, ut alias respondit S. Congreg. Potest etiam Episcopus in iisdem Parochialibus unitis erigere Vicarias perpetuas ad præscriptum *d. c.* 7. quas tamen erigere nequit, si cura incumbat Monasterio, sed tantum uti potest facultate sibi attributa *in d. c.* 11. *v. Nec ibi aliqui*, ut sæpius fuit resolutum. Si vero iisdem Monasteriis in Congregationem redactis cura animarum non immineat, nullo modo possunt ab Episcopo visitari, etiamsi sint commendata, cum facultas Episcopis attributa *in d. c.* 8. visitandi Monasteria qualitercunque commen- 17
data restringatur ad ea tantum, in quibus non viget regularis observantia, ut in *v. In quibus non viget*.

Si vero in dictis Ecclesiis Regularibus non Curatis regularis observantia non vigeat, tunc aut illæ sunt commendatæ, aut non. Si commendatæ, possunt ab Episcopo visitari, sive illis immineat cura animarum, sive non, ex *d. c.* 8 *sess.* 21. Idque authoritate delegata, quia illa particula, *etiam*, in illis verbis: *Etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis in d. c.* 8. *sess.* 21. fuit apposita ad distinctionem Ecclesiarum non exemptarum, quæ auctoritate ordinaria visitari possunt, vel certe cumulatur jurisdictio ordinaria cum delegata, ut alias perpendit S. Congregatio. Quod tamen dictum est de Monasteriis Commendatis, non habet locum in iis Monasteriis, seu Prioratibus, quæ suorum Ordinum Capitibus subsunt, ut declaratur *in c.* 20. *sess.* 25. *de regul.*

Quod si prædictæ Ecclesiæ Regulares non curatæ non 18
sint commendatæ, Episcopus nullam habet authoritatem illas visitandi, ut patet tum ex *c.* 20. *in fin. sess.* 25. *de regul.* tum quia *cap.* 8. *& sess.* 7. quod tribuit Episcopo facultatem visitandi Ecclesias exemptas ex sententia Sacræ Congregationis non habet locum in Ecclesiis Regularibus, & Regulares, interpretata est eadem Congregatio etiam Monasterio unitas, aut ab eo dependentes, si eis a Regularibus deserviatur.

Ecclesiæ autem nullius diœcesis, aut sunt regulares, 19
aut seculares. Si Regulares, Episcopus non potest eas visitare, nec ullam in eas authoritatem exercere, quia *c.* 9. *sess.* 24. restringit se ad Ecclesias seculares duntaxat in *v. Eadem etiam*: quemadmodum & *c.* 18. *sess.* 23. quod Seminario Clericorum jubet uniri beneficia, etiam nullius diœcesis, statim adjicit verba illa, non tamen regularia.

Quod procedit etiamsi prædictis Ecclesiis Regularibus nullius diœcesis cura animarum immineat quia *cap.* 11. *sess.* 25. *de regul.* non habet locum in Ecclesiis nullius diœcesis, ut patet ibi, *Episcopi in cujus diœcesi sita sunt*. Item procedit sive sint commendatæ, sive non, quia *c.* 8. *sess.* 21. tribuens Episcopis facultatem visitandi Monasteria commendata, loquitur de Monasteriis, & beneficiis regularibus exemptis; non autem nullius diœcesis, ut patet ex verbis tex. ibi, *etiam exempta*, quam ex ampliatione, quæ de *dict. cap.* 8. postea facta fuit ad Ecclesias seculares nullius diœcesis *in cap.* 9. *sess.* 24. Solum in casu *c.* 18. *v. Et quia ad Collegii sess.* 23. Regularia beneficia nullius diœcesis Episcopi jurisdictionem agnoscunt, cum obligentur contribuere Seminario Episcopi, ut patet, ibi beneficiorum quorumcunque etiamsi exempta, etiamsi nullius diœcesis. Quod est intelligendum de Seminario Episcopi, intra cujus diœcesis fines dicta beneficia sita sunt, aut si extra fines de Semi-

nario Episcopi, cujus Cathedralis Ecclesia proximior est, ut inferius distinguemus in Ecclesiis secularibus.

21 Si vero Ecclesiæ nullius diœcesis sint seculares; tunc aut sunt omnino extra fines cujusque diœcesis, sive Origine, sive Privilegio, sive præscriptione, secundum ea, quæ dixi *in cap. Nullus n.* 12. *infra de Parochis*; & tunc potest eos visitare Episcopus, cujus Cathedralis Ecclesia proximior est ex *cap.* 9. *sess.* 24. Idque authoritate tantum delegata, ut illic patet. Aut sunt intra fines alicujus diœcesis; & tunc potest hujusmodi Ecclesias seculares visitare Episcopus, intra cujus diœcesis fines existunt, qui potest etiam illorum subditos ordinare, eisque dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere, juxta *cap.* 10, *sess.* 23. ut alias interpretata est S. Congregatio. Hactenus de Ecclesiis.

22 Personæ similiter aut sunt nullius diœcesis, aut exemptæ. Si nullius diœcesis, aut sunt seculares, aut regulares. Si seculares Episcopus in dictis locis potest tantum eas visitare tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, juxta distinctionem superius propositam in visitatione Ecclesiarum secularium nullius diœcesis; nam Episcopus visitans hujusmodi loca in vim *d. c.* 9. *sess.* 24. ex mente S. Congregationis admitti debet ad visitationem plenariam non tantum Ecclesiarum, sed etiam Cleri, & populi ibi existentis.

23 Et ad exemplum visitationis, Clerici nullius diœcesis tenentur accedere ad Diœcesanam Synodum illius Episcopi, qui ex Concilio potest eos visitare, ut S. Congregatio declaravit; sed excepta visitatione, & Synodo, item ordinibus, ac dimissoriis, ut supra *n.* 11. & infra *n.* 17. nulla facultas per Concilium conceditur Episcopo in personas eorundem locorum. Ideoque cum Episcopus Ferentranus consuluisset S. Congregationem, An Concilium Tridentinum quotiescunque mandat aliquid fieri per Episcopum, det ei jurisdictionem etiam in exemptos, & eorum subditos tam existentes intra suam diœcesim, quam extra eam, Cathedrali tamen ipsius Episcopi proximiores, & ab ipso Episcopo visitandos: Congregatio respondit affirmative, dum tamen sit intra diœcesim Episcopi.

24 Si vero personæ nullius diœcesis sint Regulares, nullatenus visitationi Episcopi subjiciuntur, quia *d. c.* 9. *sess.* 24. ut superius dictum est, restringit se ad Ecclesias seculares tantum.

25 Quod habet locum etiamsi regulares nullius diœcesis in Monasteriis, seu domibus Regularibus, aut alias animarum curam personarum secularium exerceant, quia Decreta Concilii, quæ subjiciunt regulares jurisdictioni Episcopi in his, quæ dictam curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, restringunt se ad loca, quæ in diœcesi Episcopi sita sunt, ut patet in casu *c.* 2. *sess.* 5. ibi modo reipsa in diœcesi sint, Et generaliter *in cap.* 11. *sess.* 25. *de regul.* in illis verbis: In cujus diœcesi sita sunt. Et in his terminis etiam loquitur Const. Greg. XV. *de exemptorum privilegiis:* non enim comprehendit personas nullius diœcesis, ut alias Sacr. Congregatio declaravit. Quemadmodum autem Episcopus non potest Regulares nullius diœcesis visitare; ita nec ullam in eos jurisdictionem exercere. Ideoque 26 Monachos Sanctissimæ Trinitatis Caven. Sac. Congregatio censuit non posse cogi ab Episcopo accedere ad publicas processiones in vim *cap.* 13. *sess.* 25. *de regul,* tum quia nullius diœcesis, tum quia non possunt dixi exempti, cum nunquam subjecti extiterint.

Veruntamen in duobus casibus Regulares eorundem locorum agnoscunt Episcopi superioritatem.

27 Primus est, quoad Ordines suscipiendos *in cap.* 10. *sess.* 23. Secundus est, quoad literas dimissorias *in eod. cap.* 10. nam superiores Regulares nullius diœcesis subditis Regularibus dimissorias concedentes ex sententia S. Congregationis tenentur illas dirigere ad Episcopum proximiorem, vel ad Episcopum, intra cujus diœcesis fines existunt, ut superius distinximus in visitatione Ecclesiarum secularium nullius diœcesis.

28 Personæ itidem exemptæ, aut sunt seculares, aut Regulares. Si seculares, aut curam animarum exercent, aut non. Primo casu in iis, quæ d. curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, subsunt jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi diœcesani, ex *d. cap.* 11. *sess.* 25. *de regul.* & ex prædicta Const. Greg. XV. *de exemptorum privilegiis*, ut inferius dicetur *n.* 27.

Secundo casu similiter possunt visitari ab Episcopo 29 authoritate delegata, ex *c.* 4. *sess.* 6. At si Episcopus in sua Ecclesia fecerit subsunt illius jurisdictioni in causis criminalibus etiam extra visitationem, ut patet ex *c.* 4. *sess.* 14. Porro hic text. videtur pugnare cum Decreto *c.* 30 14. *sess.* 7. nam *in d. cap.* 4. decernitur, ut Clerici seculares possint puniri ab Episcopo etiam extra visitationem, non obstantibus quibusvis exemptionibus. In Decreto autem *d. cap.* 24. in causis exemptorum jubetur servari Constitutio, *c. Volentes de privil. lib.* 6. qua præservantur exemptorum privilegia, & declarantur non habere locum in tribus casibus delicti, seu contractus, aut rei litigiosæ. At pro conciliatione observandum est *d. cap.* 4. loqui de exemptionibus personalibus duntaxat; nam cum *in cap.* 3. *sess.* 6. statutum esset, ut nullus Clericus secularis cujusvis privilegii personalis prætextu tueri se posset contra visitationem Episcopi: supervenit postea *cap.* 4, *sess.* 14. quo fuit ampliatum *d. cap.* 3. quoad Clericos seculares etiam extra visitationem. Unde manifestum est *d. cap.* 4. procedere tantum in Clericis secularibus habentibus personale privilegium; cum veniat ampliative ad *d. cap.* 3. quoad similiter loquitur de Clericis secularibus simile privilegium habentibus, ut indicant verba illa, *cujusvis personalis, &c.*

At vero Decretum *d. cap.* 14. *sess.* 7. loquitur tantum de exemptionibus mixtis, id est, concessis loco, & personis simul. Quod manifeste liquet ex Decretali *d. c. Volentes*, a Concilio innovata, quæ dum subjicit Episcopo exemptos quotiescunque delinquunt, seu contrahunt, aut res sita est extra locum exemptum, aperte supponit eorum exemptionem esse mixtam; nam si esset mere personalis, nunquam posset verificari distinctio illa, an delinquant, seu contrahant, aut res litigiosa consistat in loco exempto, an extra eum. Itaque privilegia exemptionum personalia in criminalibus sunt funditus sublata a Concilio *in d. cap.* 4. in favorem Episcoporum residentium. Mixta vero restricta sunt *in d. cap.* 14. ad tres casus exceptos *in d. cap. Volentes*.

Capitula item exempta Cathedralium, & aliarum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ ab Episcopo, vel aliis majoribus Prælatis per seipsos, vel illis, quibus sibi videbitur adjunctis visitari possunt etiam authoritate Apostolica ex *cap.* 4. *sess.* 6. quod jam sæpius censuit Sacra Congregatio habere locum in Capitulis duntaxat, quæ privilegio, vel alio speciali jure tuentur se adversus jurisdictionem Episcopi. Extra visitationem vero servandum *cap.* 6. *sess.* 25. *de reform.* quod similiter ex sententia Congregationis non habet locum nisi in Capitulis exemptis.

Si vero personæ sint Regulares, aut degunt extra clau- 31 stra, aut intra. Si degunt extra, visitari, corrigi, & puniri possunt ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, ex *c.* 3. *sess.* 6. Quod tamen procedit in visitatione tantum, ut patet ex ampliatione, quam de *d. c.* 3. facit *cap.* 4. *sess.* 14. ad Clericos seculares etiam extra visitationem, ut Sacra Congregatio declaravit. Ex Bulla tamen Pii IV. super residentia Episcoporum Regulares extra claustra degentes etiam extra visitationem puniri possunt ab Episcopis, si in suis Ecclesiis residerint. Et si- 32 militer Regulares apostatæ, & ejecti indistincte subsunt Episcoporum jurisdictioni, ut patet ex Decretis editis a Sacra Congregatione Concilii de Apostatis, & ejectis. Sed & in civilibus causis mercedum, & miserabilium 33 personarum Regulares extra Monasterium degentes quomodolibet exempti, etiam si certum judicem non habeant coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc a Sede Apostolica Delegatis conveniri, & jure medio ad solvendum debitum cogi, & compelli possunt, ut statuitur *in cap.* 14. *sess.* 7.

Si vero Regulares degant intra claustra, tunc pro 34 regula constituitur, ut nullo modo subsint visitationi, aut jurisdictioni Episcopi. Quod probatur *in cap.* 11. *in verf. Sive iis, qui legitime sess.* 24. & clarius *in cap.* 20. *in fin. sess.* 25. *de regul.* nec quidem ratione delicti commissi, contractus initi, aut rei sitæ extra locum exemptum; nam cum Regulares reperiantur specialiter privilegiati etiam in dictis tribus casibus exceptis, non comprehenduntur in Constitutione, *cap. Volentes de privil. lib.* 6. ac proinde nec in Decreto Concilii, *cap.* 14. *sess.* 7. dictam Constitutionem innovante, ut articulo diligenter discusso alias censuit S. Congregatio. Et inde fit, ut

Con-

Concilium attribuat Episcopis potestatem in Regulares degentes intra claustra in certis tantum casibus, ut infe-
35 rius dicetur. Unde in reliquis salva manent illorum jura, ac privilegia. Censentur autem degere intra claustra etiam cum degunt in Parochialibus Monasterio unitis. Ideoque etiamsi curam animarum exerceant, si delictum non concernens curam animarum, & Sacramentorum administrationem commiserint; non possunt puniri ad Episcopo in vim dicti *cap.* 3. ut in Canonico Regulari Lateranensi olim respondit Sacra Congregatio. Idemque respondit si Regulares degant in domo ad erectionem Monasterii
36 destinata, ibique sub Superiore regulariter vivant. Quæcunque autem de Regularibus intra claustra degentibus dicta sunt, eadem habent locum etiam in personis secularibus, quæ eorum Monasteriis, seu militiis actu inserviunt, intra eorum septa, ac domos residentes, ac sub eorum obedientia vivunt, ut patet *in cap.* 11. *sess.* 24. *vers. Exceptis tamen*, & in eodem *cap.* 21. *vers. Præter eas, quæ sunt sess.* 25. *de regul.* & in Bulla Gregor. XIII. quæ incip. *Circumspecta*. A regula superius proposita excipiuntur casus infrascripti, in quibus Regulares etiam intra claustra degentes subsunt visitationi, aut jurisdictioni Episcopi.

37 Primus casus est in Regularibus, qui quamvis non exerceant animarum curam personarum secularium, tamen administrant personis secularibus aliquod Sacramentum prævia Episcopi licentia, aut in alicujus Sacramenti administratione de facto absque ulla authoritate se ingerunt; nam & si hoc casu non subsint Episcopo in vim Concilii, eo quod *cap.* 11. *sess.* 25. *de regul.* non habeat locum nisi in Regularibus exercentibus curam animarum personarum secularium Monasteriis incumbentem: tamen supervenit postea Constitutio Greg. XV. *de exempt. privil.* compilata in Sacr. Congregatione Concilii, quæ ipsius Concilii dispositionem in *dict. cap.* 11. ampliavit ad exemptos tam seculares, quam Regulares, etiam aliquod Sacramentum administrantes; subjecit enim illos in his, quæ eandem administrationem concernunt, plene in omnibus jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi tanquam Sedis Apostolicæ Delegati; cum tamen ex d. cap. Episcopus habeat jurisdictionem ordinariam, non delegatam in Regulares curam animarum exercentes, ut indicant verba illa, *subsint immediate*. Ceterum facultas Episcopis eo casu attributa per dictam Constitutionem non habet locum nisi cum Regulares delinquunt in administratione alicujus Sacramenti; nam & si Constitutio initio generaliter subjiciat Regulares omnimodæ jurisdictioni Episcopi in his, quæ dictam administrationem concernunt: tamen restringitur postea in *vers. Itaut Episcopi, &c.* ad personas in supradictis casibus delinquentes duntaxat, ut interpretata est S. Congregatio Concilii, ex cujus voto edita fuit prædicta Constitutio, eamque interpretationem ad se relatam postea approbavit Gregor. Constitutionis conditor.

38 Secundus, tertius, & quartus casus est, cum Regulares delinquunt circa personas degentes intra septa Monasteriorum Monialium, aut circa earundem Monialium clausuram, aut circa bonorum administrationem Monasterrorum Monialium; nam in his tribus casibus etiamsi Monasteria sint ipsis Regularibus subjecta; tamen nullis privilegiis, & exemptionibus Regulares tueri se possunt, quo minus ab Episcopo loci tanquam in hoc a Sede Apostolica Delegato quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant, ut statuitur in eadem Constit. Gregor. XV. *in* §. *Ad hæc*.

39 Quintus, sextus, & septimus habentur in ipsa Constitutione, §. *Ac similiter*, ubi indulgetur Episcopis, ut possint una cum Superioribus Regularibus Abbatissarum electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere; Et in Regularibus, qui deputari non possunt ad audiendas confessiones Monialium etiam Regularium subjectarum sine Episcopi approbatione, & in Regularibus administrantibus eorundem Monasteriorum bona, qui adhibitis Superioribus tenentur singulis annis reddere rationem administrationis Episcopo loci, licetque Episcopo ex rationabili causa admonere Superiores Regulares, ut eosdem Confessores, & administratores amoveant; iisque negligentibus, statur facultas Episcopo eos amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit, ut similiter statuitur in eadem Constitutione Gregorii *in* §. *Confessores vero*.

40 Octavus casus est in Regularibus, qui libros de rebus sacris imprimunt, vel imprimi faciunt sine nomine Authoris, thoris, aut illos vendunt, vel etiam apud se retinent absque Episcopi, & suorum Superiorum examine, & approbatione; subjiciuntur enim pœnæ anathematis, & pecuniæ in Canone Concilii novissimi Lateranensis appositæ, atque a Tridentina Synodo innovatæ *sess.* 4. *de edit. & usu sacrorum librorum*, iisdemque pœnis illic subjiciuntur qui scriptos communicant, vel evulgant, nisi antea, ut supra examinati, probatique fuerint, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Authores, pro Authoribus habentur. Ad cujus Decreti intelligentiam cum olim Magister Sacri Palatii assereret nullum posse aliorum scripta tuta conscientia absque licentia retinere; & tamen contra communis usus constare videretur, cum pauci sint ii, qui sacras literas profitentur, qui lectiones, annotationes, disputationes, conciones, & pleraque alia sine alicujus licentia apud se non retineant; Cumque propterea quæsitum esset, num sic universaliter esset authoritas illa intelligenda: Sacr. Congregatio censuit comprehendi etiam conciones, & omnia; Et ideo Oratorem debere petere absolutionem pro omnibus, si in ea commisit.

Nonus est *in cap.* 1. §. *In Monasteriis sess.* 5. quo sta- 41
tuitur, ut in Monasteriis Monachorum, ubi commode fieri queat, lectio sacræ Scripturæ habeatur. Quod si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc, ut Sedis Apostolicæ Delegati eos ad id opportunis remediis compellant. Et inferius in *vers. Et ne sub spem:* ubi disponitur neminem ad hujusmodi lectionis officium tam publice, quam privatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus non fuerit. Quo Decreto etiam Monachi comprehenduntur, cum ab illo in *vers. Quod tamen*, excipiantur tantum Lectores in claustris Monachorum.

Decimus casus est in Regulari, qui in Ecclesia sui Or- 42
dinis sine benedictione, vel in Ecclesia alterius Ordinis sine licentia Episcopi, aut in alterutra contradicente Episcopo prædicare prohibetur *in cap.* 2. *vers. Regulares vero session.* 5. *& capit.* 4. *session.* 24. Verum Regulares in hoc delinquentes Sacr. Congregatio olim declaravit non ab Episcopo, sed a suis Superioribus Regularibus esse puniendos.

Postea tamen attributa fuit Episcopis facultas illos puniendi hoc casu per Constitutionem prædictam Gregorii XV. *de exempt. privil.* §. *Ac demum*.

Putant nonnulli Decretum *cap.* 2. *sess.* 6. corrigi per *cap. sess.* 24. Sed hoc est omnino falsum, quia aliud est simpliciter non concedere benedictionem, aliud expresse contradicere; nam Episcopus qui benedictionem non concedit, habet se mere negative. At qui contradicit, facit actum positivum interdicendo prædicationem. Si igitur Episcopus tantummodo non impertiatur benedictionem, sed ulterius non procedat, Regularis poterit nihilominus prædicare in Ecclesia sui Ordinis licentia petita, licet non obtenta, juxta *d. cap.* 2. *sess.* 5. Sed si non tantum benedictionem non concedat, sed ulterius etiam progrediatur contradicendo, seu expresse prohibendo Regulari ne audeat prædicare; tunc non licebit ei prædicare etiam in Ecclesia sui Ordinis, prout loquitur *dict. cap.* 4. *sess.* 24. ac si contrafecerit, puniri poterit ab Episcopo non in vim Concilii, sed ex Gregoriana Constitutione. Et ita me Secretario declaravit Sacr. Congregatio Concilii a Cardinali Episcopo Giennensi consulta; eamque declarationem approbavit Sanctis. D. N. Urbanus VIII. per literas in forma Brevis die 30. Januarii 1629. in hæc verba: *Ad hæc quod in eisdem prainsertis literis dicitur*, (loquitur de prædicta Constitutione Gregorii XV.) Regulares non posse verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vendicare in iis tantum Ecclesiis, quæ sui Ordinis non sunt, cum in aliis Ecclesiis sui Ordinis sufficiat Episcopi benedictio petita, licet non obtenta; ita tamen, ut si Episcopus non modo benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam Regularibus prohibuerit quominus prædicent; tunc illo contradicente ne in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum Sacr. Trid. Concilii Decretis salubriter est cautum. (Quod si Regulares sive in confessionibus audiendis, sive in prædicando adversus ea, quæ superius declaravimus, quoquomodo deliquerint, in vim earundem præinsertarum literarum ab Episcopo Giennensi coerceri, & puniri possint, etiam censuris Ecclesiasticis). Hæc ibi. Quo loco abs re non erit admonere suprascriptas lite-

ras S. D. N. haud fideliter referri ab aliquibus recentioribus; nam verba illa, *ne*, in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, referuntur sine illa particula negativa, *ne*, ut apud August. Barb. *in Collect. ad c. 4. sess. 24. de refor. n. 24.* Quod multis occasionem præbuit Decreta hęc detorquendi in sensus a mente S. Synodi prorsus alienos.

43 Undecimus habetur *in c. 2. vers. Si vero quod absit sess. 5.* in Regulari, qui errores, & scandala dissemina-verit in populum, etiamsi in Monasterio sui, vel alterius Ordinis prædicaverit, debet enim ei ab Episcopo munus prædicationis interdici, ut illis præcipitur; Adde quod Decretum cum olim fratres Sancti Francisci Provinciæ del Zuzco petierint declarari, an ipsi vigore suorum privilegiorum eximentium eos ab Ordinariis, possint si prædicando aliquod hæreticum, vel erroneum protulerint, castigari ab Ordinario, juxta *d. cap. 2.* cum eorum privilegia sint post Concilium confirmata: Sac. Congregatio censuit per confirmationem privilegiorum non esse derogatum *d. cap. 2. vers. Si vero*, nisi in ipsis privilegiis appareat expresse dispositio, quæ sit contraria dispositioni Concilii. Rursus censuit Congregatio ab Archiepiscopo Mediolanensi consulta ex Bulla Pii IV. de fidei professione, Regulares conciones habere volentes non tenere facere illam fidei professionem, antequam hoc munus assumant: posse tamen Ordinarios, quo tempore concionandi licentiam ex Decreto Concilii *cap. 4. sess. 24.* dabunt Regularibus, exigere ab his hanc professionem fidei, si ita ipsis expedire videbitur.

44 Duodecimus est circa Conservatores, nam etsi Decretum Concilii *cap. 5. in fin. sess. 14.* quoad hoc nominatim excipiat regularia loca; tamen supervenit postea Constitutio Gregorii XV. *de Conservatoribus:* itidem compilata in Sacr. Congregatione Concilii, qua inter cetera statuitur, ut Regulares, qui secus quam juxta formam ibi præscriptam Conservatores eligere, aut electis uti ausi fuerint, voce activa, & passiva sint ipso jure privati, & illorum Conventus, ac Monasteria, eorumque personæ, ac bona careant Conservatore ad annum, itaut illorum causæ interea coram locorum Ordinariis cognosci, ac diffiniri debeant. Præterea *in §. Insuper*, decernitur, ut Regulares infra tempus ibi præscriptum Conservatores eligere, ejusque electionis documentum infra idem tempus penes acta Curiæ Ordinariorum exhibere, & dimittere teneantur: alioquin eo termino elapso, quandiu Conservatores secundum formam ejusdem Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinariis conveniantur. Et infra, ut Conservatores semel deputati durante quinquennio amoveri non possint, nisi ea legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout Regularibus libuerit approbanda.

45 Decimus tertius est quoad Indulgentiarum publicationem, & eleemosynarum corrogationem, de quibus in *cap. 9. sess. 21.* nam cum dubitatum fuerit, an Regularibus liceat publicare, vel proponere populo Indulgentias olim sibi concessas sine licentia, vel approbatione, vel authoritate Ordinarii, aut illas quæ Confraternitatibus quibuscunque sint concessæ: S. Congreg. censuit non licere. Et quoad eleemosynas declaravit, Fratres Ordinum Mendicantium non posse quidem ab Episcopis prohiberi, quominus per seipsos in diœcesibus, ubi habent Conventus, eleemosynas quærant; sed tamen si extra loca, ubi Monasteria existunt, quæritare voluerint, teneri suorum Superiorum licentiam Ordinario ostendere: Ac si extra diœcesim, teneri etiam illius consensum obtinere. Ceterum nulli esse permittendum, ut eleemosynas quærant per alios, quam sui Ordinis fratres.

46 Decimus quartus habetur *in c. unic. sess. 22. de obser. & evitand. in celebr. Miss.* ibi: Neve patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificium a secularibus, aut Regularibus quibuscunque peragi. Quibus verbis sublatum est privilegium ab Honorio III. concessum fratribus Prædicatoribus, & Minoribus celebrandi in Altari Viatico etiam Episcopo non permittente, juxta text. *in cap. In his de privil.* Et generaliter hoc Decretum censuit Sac. Congregatio comprehendere etiam Regulares quantumvis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & evitanda in Missarum celebratione statuta fuerint; omnino servare teneri, ad idque etiam pœnis, ac censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi, & compelli posse. Qua de re extat etiam extravagans S. Pii V. publicata die 29. Martii 1566. quæ dum interdicit Presbyteris omnibus tam secularibus, quam Regularibus sub pœna suspensionis a divinis, ne prætextu licentiarum, aut facultatum Missas celebrent vespertino tempore; præcipit locorum Ordinariis, ut eandem Constitutionem sub prædictis, & aliis sibi bene visis pœnis inviolabiliter observari faciant.

Decimus quintus est in Regularibus, qui Confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt; potest enim Episcopus eos cogere ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles reperierit, ad juris præscriptum animadvertere, juxta *cap. 8. & 9. sess. 22.* ut Sacr. Congregatio declaravit. Verum consulta, an Abbates, Abbatissæ, & Præpositi Regulares, qui habent liberam administrationem suarum Ecclesiarum ex immemorabili consuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum suarum Ecclesiarum Episcopo vigore Decreti *d. cap. 9.* Respondit: Non teneri. 47

Decimus sextus est quoad Confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium existentes, quas Episcopus potest visitare, atque ab illarum administratoribus rationes administrationis exigere ac præscriptum *d. cap. 8. & 9. sess. 22.* non tamen potest earum Capellas inibi sitas, aut Altaria visitare, nisi quatenus Confratrum administrationem concernunt, ut similiter S. Congregatio resolvit, 48

Decimus septimus est quoad interstitia, & examen Ordinariorum *in cap. 11. 12. 13. & 14. sess. 23.* nam cum dubitatum fuerit, an *d. cap. 11. 12. & 13.* quibus disponitur, ut promoti ad Ordines minime possint ad altiorem gradum ascendere, nisi in subjectis Ordinibus sint versati, Regulares comprehendant, præsertim eos, qui vel suo instituto, vel alia ratione in sacris ordinibus se exercere non solent: S. Congregatio censuit comprehendere, quia *cap. 11.* generaliter loquitur, & eadem ratio subest; & mentiones de Regularibus *in cap. 12. & 13.* fiunt ad tollendam dubitationem de privilegiis Regularium. Et iterum disponente *cap. 11. & c. 14. ead. sess.* ordinatos ad minores Ordines, nonnisi post annum a susceptione postremi Ordinis ad sacros Ordines promoveri debere, nec ad Presbyteratus Ordinem assumendum, qui in Diaconatu integrum annum versatus non fuerit, nisi utroque casu utilitas, vel necessitas Ecclesiæ aliud suadeat; Cum dubitassent Regulares S. Francisci de Paula, an hoc judicium quoad Regulares esset Generalium, & Provincialium Ordinis, adeout ipsi utilitate Provinciarum, vel Conventuum inspecta, in hujusmodi casibus valerent dispensare: Sacr. Congregatio censuit judicium hoc ad Episcopum solum pertinere, non ad Generales, vel Provinciales Ordinum: posse tamen eos in suis literis dimissorialibus ad Episcopum significare causas utilitatis, seu necessitatis suæ Religionis, ex quibus possit Episcopus judicium suum formare. 49

Decimus octavus est quoad confessiones sacramentales personarum secularium etiam sacerdotum, quas nec Regulares audire possunt, nisi fuerint ab Episcopo approbati, ut in *c. 15. sess. 23.* Si tamen eas de facto audierint, non possunt puniri ab Episcopo in vim Concilii, ut alias censuit S. Congregatio. Ceterum puniri potuerunt ab eo, ut Sedi Apostolicæ Delegato in vim Constitutionis Greg. XV. *de exempt. privil.* tanquam delinquentes in administratione Sacramenti Pœnitentiæ, si confessiones audierint, aut omnino absque Episcopi licentia, aut illa expirata, vel revocata. 50

Porro cum quæritur, an & quando licentia audiendi confessiones semel Regularibus concessa expiret, aut revocari possit; tres casus sunt distinguendi.

Primus est, cum Regularis fuit approbatus ab Episcopo ad certum tempus, puta ad annum, vel biennium; quo tempore elapso expirat facultas audiendi confessiones, possunt enim Regulares ad certum tempus approbari post Decretum S. Congregationis Episcoporum, & Regularium hac de re editum.

Secundus est, cum fuit approbatus ad beneplacitum: potest enim confessiones audire, quandiu Episcopus beneplacitum non revocaverit.

Tertius est, cum fuit approbatus simpliciter: & tunc,

tunc, aut post approbationem supervenit nova causa, & semel approbatus potest iterum reprobari, dummodo causa illa confessiones concernat; quam tamen Episcopus non tenetur Superioribus Regularibus patefacere. Aut nova causa ut supra non supervenit? & tunc aut Regularis fuit approbatus a Vicario Episcopi, aut ab ipso Episcopo. Si a Vicario, potest Episcopus Regularem semel a suo Vicario examinatum iterum examini subjicere, & minus idoneum repertum reprobare: si ab Episcopo, non potest idem Episcopus quem semel simpliciter approbavit absque nova causa reprobare: potest tamen Episcopus successor juxta Constit. S. Pii V. quæ incipit: *Romani Pontificis providentia*, §. 2. *vers. Volumus autem*. Quandiu tamen sic approbatus per successorem reprobatus non fuerit, potest audire confessiones virtute approbationis Episcopi prædecessoris. Probantur hæc, tum ex his quæ scripsi *in cap. Accepimus supra de ætat. & qualit.* tum ex infrascriptis declarationibus.

Prima est S. Congregationis Concilii in hæc verba, An Regulares approbati ab Ordinario ad audiendas confessiones prævio examine ad tempus, elapso tempore tanquam semel approbati possint invito Ordinario deinde audire confessiones: S. Congregatio censuit non posse.

Secunda, an Episcopus volens ex nova causa Regulares semel ad confessiones audiendas approbatos examinare, teneatur eam patefacere Superioribus Regularibus, & an de hujusmodi causa constare debeat, vel sit credendum Episcopo attestanti hujusmodi causam subesse: Congregatio Concilii censuit posse Episcopum ex nova causa, etiamsi de ea non constet in actis, rursum examinare, ac minus repertum idoneum reprobare Regularem semel ad audiendas confessiones approbatum, idque ejus arbitrio, quod tamen esse debebit moderatum, atque discretum, ita ut eo non abutatur. Verum ubi hoc facere voluerit, debere id Superioribus Regularibus significare, non quidem cum individua expressione causæ; sed tantum exprimendum se velle ob novam, quæ supervenerit, causam ad hujusmodi examen procedere.

Tertia, conquerentibus Regularibus S. Dominici Neritonen. quod cum sint prævio examine approbati ad confessiones secularium audiendas a Vicario Episcopi, dum Episcopus Romæ moraretur, nunc Episcopus ad suam Ecclesiam accedens velit eos rursus pro audiendis confessionibus examini subjicere: Sacr. Congregatio Concilii censuit, posse Episcopum rursum examinare confessarios Regulares a suo Vicario approbatos.

Quarta est sacræ Congregationis Episcoporum his verbis: An Episcopus, qui Regulares ad confessiones personarum secularium audiendas approbavit, possit eosdem ex nova causa ab iisdem confessionibus audiendis suspendere, aut licentias illis concessas revocare, non obstantibus quibuscunque privilegiis in favorem quarumcunque personarum, atque Ordinum: & qualis hujusmodi causa esse debeat, sacra Congregatio negotiis, & consultationibus Episcoporum, ac Regularium præposita censuit, Episcopum quamvis simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione approbaverit Regulares ad confessiones personarum secularium audiendas; posse tamen eosdem, si nova causa superveniat, ut supra, suspendere, ac licentias illis concessas revocare, dummodo causa hujusmodi confessiones ipsas concernat. Ceterum si Regulares cum scandalo, aut alias inhoneste vivant, vel aliquod delictum committant, propter quod rationabili Episcopi judicio videantur a confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam voluit esse oneratam, cum præcipua ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit integritas vitæ, ac morum honestas: utique etiam eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstare, quo minus ob eam possit Episcopus Regulares a semetipso approbatos suspendere, aut repellere a confessionibus audiendis.

Quinta est S. Congregationis Concilii, ut infra, An Regulares possint personarum secularium confessiones audire virtute licentiarum a prædecessoribus Ordinariis obtentarum etiam renuente Episcopo Ordinario pro tempore existente: Sacra Congregatio censuit posse, quandiu Episcopus non prohibuerit. Ceterum esse in facultate Episcopi successoris illos rursum examinare, atque interim prohibere.

51 Decimus nonus habetur *in cap. 2. vers. Synodi quoque sess. 24.* quoad accessum ad Synodum Diœcesanam. Quibus autem casibus ex eo Decreto Abbates & Regulares cogi possint ad illam accedere ex sententia Sac. Congregationis Concilii, *dixi plene in cap. Quod super his a n. 1. & præsertim n. 5. & seqq. de major. & obed.*

Vigesimus est quoad præfixionem numeri in Monasteriis Monialium, *de qua in cap. 3. sess. 25. de regul.* Verum Sacra Congregatio alias consulta, an taxatio numeri Monialium Regularibus subjectarum, quæ facienda est ex Decreto Concilii *in d. cap. 3.* pertineat ad Episcopum solum, vel ad Superiorem Regularem: Respondit spectare ad utrunque, & ad Ordinarium, & ad Superiorem. Postea edita fuit Constitutio Gregorii XIII. quæ incipit, *Deo sacris virginibus*, quæ observanda est. 52

Vigesimus primus habetur in eodem *c. 3. in fin. sess. 25. de regul.* ubi Monasteria tam virorum, quam mulierum de cetero erigi prohibentur sine Episcopi, in cujus diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta. Quo Decreto sublata est prohibitio Bonif. VIII. *in cap. un. de excess. Prælat. lib. 6.* & Clem. *Cupientes de pœnis*, ut censuit S. Congregatio. Qua tamen de re extant tria Decreta Apostolica. 53

Primum est Clementis VIII. qui de voto S. Congregationis Episcoporum, & Regularium sub *die 26. Augusti* 1603. motu proprio declaravit, locorum Ordinarios non posse licentiam ad novos Conventus, cujusque etiam Mendicantium Ordinis in civitatibus, & locis eorum ordinariæ jurisdictioni subjectis, erigendos impertiri, nisi vocatis, & auditis aliorum in eisdem civitatibus, & locis existentium Conventuum Prioribus, seu Procuratoribus, & aliis interesse habentibus, & causa servatis servandis cognita constiterit, in eisdem civitatibus, & locis novos hujusmodi erigendos Conventus sine aliorum detrimento commode sustentari posse. Si vero ab eorum in hujusmodi causis sententiis ad Apostolicam Sedem provocari, & appellari contigerit, ipsos Ordinarios tandiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quousque ab Apostolica Sede in eadem causa pronunciatum extiterit, irritum &c. Alterum Decretum est Gregorii XV. quo sancitum est, ut deinceps novi Conventus non erigantur, nisi in eis duodecim saltem Religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis eleemosynis competenter sustentari valeant.

Tertium S. D. N. Urbani VIII. quo adjicitur, ut alioquin Conventus imposterum erigendi, in quibus duodecim Religiosi, ut supra, sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non habitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subjecti esse intelligantur, ut dicam infra *n. 78.*

Consuevit quandoque dubitari, an Episcopis liceat ordinaria authoritate Monasterium Monialium erigere in vim dicta *cap. 3. sess. 25. de regul.* Practica est, ut erectiones fiant a Sede Apostolica, tum propter gratias, indulgentias, privilegia, & exemptiones, quæ ab illa impetrantur; num propter facultatem educendi Abbatissam ex aliis Monasteriis pro novi Monasterii institutione. Cum enim hæc facultas fuerit Episcopis adempta per Constitutionem S. Pii V. super clausura Monialium, ut idemmet S. Pius V. declaravit; illa non consuevit concedi nisi pro monasteriis erigendis authoritate Apostolica. Supplicationes autem rejiciuntur a Sanctissimo ad Congregationem Episcoporum, ac Regularium, in qua examinantur conditiones, & qualitates ad id requisitæ, nempe ut erectio non fiat pro pauciori numero, quam duodecim Monialium Choristarum; ut dos constituatur non in censibus, sed in bonis stabilibus frugiferis, ac liberis ab omni onere, & fideicommisso purificato, aut purificando; & non minoris redditus pro dicto numero duodecim, quam trecentorum Ducatorum aureorum, & majoris pro locorum qualitate, ultra dotes ordinarias a puellis deferendas: ut monasterium erigatur intra mœnia in loco salubri, ac libero a prospectu: ut fabrica, clausura, Ecclesia interiori, & exteriori, loco pro novitiis distincto, atque omnibus officinis sit sufficienter instructum, & alia id genus.

Vigesimus secundus habetur *in cap. 4. sess. 15. de regul.* in illis verbis: nec licet Regularibus a suis Conventibus recedere etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. 54

Vigesimus tertius habetur in eodem *cap. 4. in fin.* ubi decernitur, ut Regulares, qui studiorum causa ad Univer- 55

versitates mittuntur, in Conventibus tantum habitent; alioquin ab Ordinariis puniantur.

§6 Vigesimus quartus habetur *in cap. 5. in princ. sess. 25. de Regularibus*, quo innovatur Constitutio Bonifacii VIII. *in cap. Periculoso de stat. reg. lib. 6.* & tribuitur Episcopo, ut Sedis Apostolicæ Delegato plenissima authoritas in his, quæ pertinent ad clausuram conservandam, & in Monasteriis Monialium exemptis. Unde ex sententia sacræ Congregationis licet Episcopo Monasteria Monialium etiam Regularibus subjectarum visitare, & singulas Moniales absque Regularium interventu alloqui in concernentibus clausuram, & examinare, & clausuram violantibus pœnas imponere: Præterea cum Episcopus N. scripsisset ad Sacram Congregationem quosdam laicos cujusdam conventionis vigore detinere claves Monasterii Monialium Carmelitanis Regularibus subjectarum: Sacra Congregatio censuit claves auferendas istis Oeconomis secularibus, & tradendas Episcopo tanquam Ordinario, cui Concilium custodiam clausuræ Monialium commisit. Quod sæpius etiam ordinatum fuit a Sacr. Congreg. Episcoporum, ac Regularium in casibus contingentibus.

§7 Vigesimus quintus ponitur *in eod. cap. 5. sess. 25. de regul.* in illis verbis: Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire a Monasterio etiam ad breve tempus quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda. Ceterum hæc facultas postea in Constit. S. Pii V. De clausura Monialium restricta fuit ad tres casus duntaxat, videlicet epidemiæ, lepræ, &

§8 magni incendii. Quod vero subnectitur *in d. cap. 5.* ut ingredi intra septa Monasterii nemini liceat sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, ita est intelligendum, ut Episcopus dare possit licentiam in Monasteriis sibi subjectis tantum; at vero talem licentiam obtinendam esse a Regularibus censuit sacra Congregatio, si eis, non autem Episcopo subjecta sint. Sed tamen cum dubitatum fuerit, an attendenda sit consuetudo post Concilium introducta, ut Ordinarii concedant licentiam ingressus ad Monasteria Regularibus subjecta, privative ad ipsos Superiores Regulares: Congregatio censuit attendendam esse hujusmodi consuetudinem, si legitime præscripta fuerit, quod judex competens cognoscat, maneatque Episcopus in ea quasi possessione, in qua nunc reperitur.

§9 Porro quoad licentias accedendi ad colloquium cum Monialibus ad crates, Sacra Congregatio dixit, si in loco sit consuetudo non accedendi ad Monasteria Regularibus subjecta sine licentia Episcopi, eam consuetudinem esse observandam, sed circumscriptâ consuetudine aliud dicendum est; nam cum Episcopus Potentiæ consuluisset sacram Congreg. an posset prohibere edictis suis, ne seculares accederent ad colloquia cum Monialibus absque sua licentia in scriptis, etiamsi sint ex Monasteriis subjectis Regularibus: Sacra Congregatio censuit, Episcopum non potuisse ex Concilio prohibere accessum secularium ad crates ferreas Monasterii non subjecti sibi, cum de licentia Superiorum Regularium Monasterii possint accedere seculares, sed antequam rescribatur Episcopo, sciendum a Tribunali Vicarii Romæ quid observetur, qualia edicta proponat in hac re: & si edicta, & observantia Romæ consentiant cum sententia Sacræ Congregationis rescribendum Episcopo absque alio verbo faciendo in Congregatione, visis postea edictis propositis a Vicario urbis, repertum est ea esse concepta hisce verbis: Prohibetur cuique personæ, ne audeat ire ad colloquendum cum Monialibus ad crates, vel ad rotam Monasterii sine licentia Vicarii in scriptis, aut Protectorum dictorum Monasteriorum: ex quibus verbis apparuit, in Monasteriis subditis Regularibus habitam fuisse rationem eorum Superiorum, & datam illis facultatem concedendi hujusmodi licentiam. Et quia Romæ inter Superiores Monasteriorum nullus major Protectoribus; ideo eorum facta mentio. Hac relatione sic facta Sanctissimo ex sententia Sacræ Congreg. Sanctiss. censuit scribendum Episcopo licere Superioribus Regularibus dicti Monasterii dare licentiam accedendi, & alloquendi ad crates, a fortiori arguendo, quia possent etiam dare licentiam ingrediendi ex Concilio; ideo non posse prohiberi edictis ipsius Episcopi. Admonendos tamen Regulares a suis Visitatoribus, ne abutantur ista facultate.

Post quam resolutionem cum hæsitatum esset, an si Ordinariis expedire ex aliqua legitima causa, & justa videretur, licentias a Superioribus Regularibus concessas aliquando improbare possent: Sacra Congregatio censuit non posse improbare, cum Episcopus in exemptos nullam habeat jurisdictionem, nisi illam, quæ vel a Canone, vel a Sede Apostolica reperitur concessa, *cap. Sane de excess. Prælat.* Ceterum, etsi hæc ita se habeant, tamen postea Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium ob rationem recti regiminis authoritate sibi tributa decrevit licentias accessus ejusmodi etiam ab Episcopo esse subscribendas, licet ex consuetudine a Superioribus Regularibus duntaxat subscribi consueverint.

Quo vero ad accessum ipsorummet Regularium ad colloquendum cum Monialibus, cum anno 1590. Sac. Congreg. Episcoporum, & Regularium de mandato Sixti V. decreverit, ne ulli Religioso, excepto Superiore, cui cura Monasterii incumbit, Visitatoribus, Confessarioque ordinario, & extraordinario, cum ad tempus deputabitur, liceat absque licentia ejusdem Congregationis accedere ad Monasteria Monialium sive sui, sive alterius Ordinis ad colloquendum, sive tractandum cum eis; neve permissi ad prædicandum; vel Missas celebrandas, Moniales, Sorores, aut quamlibet aliam personam intra clausuram degentes alloqui possint sub pœna privationis officiorum, ac vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda, nec non reatu mortalis peccati, ut postea declaravit *die 1. Julii 1606.* Nuper tamen jussu Sanctiss. D.N. Urbani VIII. eadem Sacra Congr. facultatem tribuit locorum Ordinariis, ut possint licentiam concedere per quatuor vices ad summum quolibet anno cuicunque Regulari, ut Moniales sibi in primo tantum, & secundo consanguinitatis gradu conjunctas convenire, & alloqui possit: Id vero non aliter quam servata ad unguem forma infrascripta; Ut id nullo modo liceat diebus festivis, aut in Adventu, Quadragesima, feria sexta, Sabbato, & vigiliis, prædictaque licentia obtenta consignetur Confessario ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, isque associet, & præsens sit, & auscultatrices de more, non autem aliæ assistant, & licentiæ hujusmodi pro die, & hora certa, & in scriptis concedantur, in librisque Cancellariæ ejusdem Ordinarii annotentur, Serioque præcipit Ordinariis, ne aliter licentiam concedant, quam juxta formam suprascriptam; alioquin Sanctitatis Suæ judicium reformident, & Regulares eo ipso sint addicti pœnis Decreti, perinde ac si nullam licentiam obtinuissent; ut in Decreto edito 13. *Calend. Decemb.* 1623.

Satis quod decernitur *in dict. cap. 5. sess. 25. de regul.* de translatione, & reductione Monasteriorum Sanctimonialium extra mœnia ad nova, vel antiqua Monasteria intra urbes, vel oppida frequentia, non pertinet ad Episcopum, si Monasteria sint exempta, sed ad eorum Superiores, ut indicant verba illa, *& alii Superiores:* Et Sacr. Congregatio declaravit.

Vigesimus sextus est in *cap. 7. session. 25. de Regul.* quo 60
decernitur, ut si in Monasterio nulla Monialis reperiatur qualitatibus requisitis ad hoc, ut possit eligi in Abbatissam, ex alio ejusdem Ordinis eligi possit. Verum facultas Episcopo attributa educendi Monialem ex Monasterio ex causa superius proposita, sublata fuit per Bullam S. Pii V. editam super claustra Monialium; ut idemmet S. Pius V. Constitutionis lator declaravit. Quod autem subjicitur in eodem *cap. 7. vers. Si hoc etiam incommodum*, ut Abbatissa eligi possit cum qualitatibus ibi præscriptis Episcopo, vel alio Superiore consentiente, hunc habet sensum, ut Episcopi quidem in Monasteriis sibi subjectis tantum, in aliis vero Superioris consensus exigatur. Et eundem sensum habent verba, quæ ponuntur *in fin. d. cap. 7. vers. Si vero*, nec non verba *cap. 10. ejusdem sess. 25. de Regul.* 61
quibus jubetur ut præter ordinarium Confessorem, alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis aut ter in anno offeratur. Hæc enim facultas in Monasteriis Monialium Regularibus subjectarum non pertinet ad Episcopum, sed ad Superiores Regulares duntaxat, ut Sacr. Congregatio respondit ab Archiepiscopo Januensi consulta. Hodie tamen in hoc servari debent, quæ præscribuntur in Constit. Gregor. XV. *de exempt. Privil.*

Vigesimus septimus est in Monasteriis, quæ generalibus 62
capitibus, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Regulares ordinarios Visitatores; nam si infra annum in Congregationem sese redigere neglexerint, licet Metropolitano, in cujus provincia prædicta Monasteria sunt, tanquam

quam Sedis Apostolicæ Delegato eos pro prædictis causis convocare. Quod si Metropolitanus id exequi non curaverit, Monasteria, eorumque personæ subduntur Episcopo, in cujus diœcesi sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato, ut statuitur *in cap. 8. sess. 25. de Regul.*

63 Vigesimus octavus habetur *in cap. 9. ejusdem sess. 25. de Regul.* quo Monasteria Monialium Sedi Apostolicæ immediate subjecta subjiciuntur Episcopo tanquam ejusdem Sedis Delegato.

64 Vigesimus nonus habetur *in cap. 11. sess. 25. de Regul.* in ea parte, in qua disponitur, ut in monasteriis, quibus imminet cura animarum personarum secularium, aliqui etiam ad nutum amovibiles non deputentur, nisi de Episcopi consensu, & prævio examine per eum, vel ejus Vicarium faciendo. Quo loco observanda est differentia inter *cap. 7. sess. 7.* & hoc Decretum. Illud enim loquitur cum Parochiales sunt Monasterio unitæ: hoc vero cum cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbit: in casu *cap. 7.* potest Episcopus in Parochialibus unitis erigere Vicarias perpetuas, si pro bono Ecclesiarum regimine ita expedire judicaverit, prævia tamen erectione tituli Vicariæ, ut Sacra Congregatio censuit; in terminis vero *d. cap. 11.* Vicarias erigere non potest, sed Regulares pro tempore præficiendi ad curam animarum personarum secularium exercendam in Ecclesia Monasterii, seu etiam in membro Monasterii non unito, ex sententia Sacr. Congregationis non aliter sunt deputandi, quam ad suorum Superiorum nutum amovibiles. Præterea Vicaria perpetua beneficium Parochiale censetur, ubi abdicata est prorsus cura a Rectore, & in Vicarium translata, DD. *in c. Extirpande, §. Qui vero de Prebend.* & in Clem. *unica de offic. Vicarii.* Ideoque eo casu conferri debet prævia forma examinis per concursum a Concilio præscripta *in cap. 18. sess. 24.* & Sacr. Congregatio censuit, licet regulariter in hujusmodi Vicariis concursus non requiratur; at in beneficiis Regularibus curatis censuit non requiri formam concursus, quia de eis extat specialis provisio Conc. *in d. cap. 11. sess. 25. de regul.* Rursus nominationem Vicariorum secularium amovibilium in beneficiis curatis unitis censuit spectare ab Episcopos: Vicariorum vero secularium perpetuorum, atque Regularium sive perpetuorum, sive amovibilium in vim certæ Constitutionis a S. Pio V. emanatæ spectare ad eos, in quorum Ecclesiis unitis ipsi Vicarii ponentur: Illosque non esse prævio concursu, sed tantum examine, & approbatione Episcoporum deputandos. Atqui in casu *c. 11.* nominationem Capellani pro exercenda cura Monasterio incumbente indistincte ad Superiores Regulares pertinere. Et generaliter dixit, si Monasterium erectum legitime fuerit super corpus Parochialis servandum esse *d. cap. 11. sess. 25. de regul.* & sic posse curam animarum exerceri per Regularem; qui tamen prævio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus; secus autem esset, si Parochialis esset unita, quia tunc servaretur *cap. 7. sess. 7.* Ceterum quid observandum, si Parochiales nec sint Monasterio unitæ, nec cura ipsi Monasterio incumbat, liquet ex infrascripta declaratione Sacræ Congregationis, videlicet utrum in collatione Parochialium, quæ Regularibus conferri consueverunt, requiritur examen de literatura, vita, & moribus, &c. ita ut nullæ sint provisiones dicto examine non præcedente: Sacra Congregatio censuit hanc rem non esse determinatam ullo textu Concilii, quia *c. 11. sess. 25. de regul.* loquitur de cura animarum incumbente Monasteriis Regularium, & *c. 7. sess. 7.* loquitur de unitis. In dubio autem proposito agitur de Parochiali, quæ nec Monasterium est, nec unita Monasterio, sed pertinet ad collationem Regularium, tamen ex identitate rationis Patres existimarunt requiri examen, & approbationem Ordinarii, ita tamen, ut nullæ non sint provisiones, sed Regularis possit amoveri, nisi ab Ordinario fuerit examinatus, & approbatus.

65 Trigesimus est in *cap. 12. sess. 25. de regul.* ubi statuitur, ut censuræ, & interdicta Ecclesiastica etiam ab Ordinariis emanata mandante Episcopo a Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque serventur. Et ad hunc textum cum dubitatum fuerit an Episcopus loci Ordinarius prohibere possit, ne Regulares in Ecclesiis suis Sacerdotes seculares exteros divina Officia celebrare permittant, nisi prius ab ipso Episcopo visis literis commendatitiis ipsi Sacerdotes admissi fuerint: S. Congregatio censuit posse.

Trigesimus primus ponitur in eodem *c. 12. in 2. parte*, ubi mandatur Regularibus, ut servent dies festos, quos observari in sua Diœcesi Episcopus præcipit. Quod quidem Decretum Sac. Congregatio declaravit ita esse intelligendum, ut Regularium ritus illis diebus festis semper permaneat quoad Missas celebrandas, & cetera divina officia tam publice, quam privatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesiis persolvenda. Nec circa hunc ritum ab Episcopis quoquomodo quidquam in contrarium eisdem Religionibus præcipi posse; quod si de facto præceperint, Regulares neutiquam ipsis Episcopis obedire teneri. Verum quoad conciones, & lectiones, quas iidem Regulares ad populum habuerint, debere se conformare Evangeliis, & Epistolis, quibus utitur Clerus secularis illis diebus festis. 66

Trigesimus secundus est *in cap. 13.* immediate sequenti, quo tribuitur Episcopis facultas componendi appellatione remota controversias omnes de præcedentia inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quam Regulares tum in Processionibus publicis, tum in iis, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda Umbella, & aliis similibus. 67

Trigesimus tertius ponitur in eodem *cap. 15.* ubi statuitur, ut exempti omnes sive seculares, sive Regulares ab Episcopo ad publicas Processiones vocati accedere compellantur. Quod fieri posse censuit Sac. Congregatio etiam compellendo eos per pœnas, vel censuras Ecclesiasticas; nec eo casu absolvi posse a suis Superioribus, quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est a judicibus, qui tulerunt, vel a Sanctissimo. 68

Excipiuntur in fine hujus Decreti, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt. Item Greg. XIII. excipit Regulares, quorum Monasteria distant a civitate ultra medium milliare. 69

Trigesimus quartus est in Regularibus, qui etsi degant intra claustra, tamen extra ea notorie & cum scandalo delinquunt; hi enim puniri possunt ab Episcopo juxta terminos *cap. 14. sess. 25. de regul.* & Constit. Clementis VIII. edictæ 18. *Martii* 1596. ideſt, cum Superior Regularis ab Episcopo admonitus delinquentem infra tempus ab Episcopo præscribendum non punierit, ac de punitione Episcopum certiorem non fecerit. In qua quidem Constitutione illud etiam adjicitur, ut si Superior sic delinquentem ad aliam diœcesim transmiserit, instante Episcopo inter terminum ab Episcopo præscribendum, ad locum, in quo deliquit, illum revocare teneatur: alioquin Ordinarius loci, in quo transmissus fuit, ab Ordinario loci commissi delicti, requisitus, vel alias de illius delicto informatus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus Decretum Concilii exequi, & eum punire possit, ac debeat. Extra claustra vero S. Congregatio intellexit Regulam delinquere, etiam cum in Ecclesia Monasterii delinquit, nisi clausis portis, & solis Regularibus in ea existentibus delictum sit commissum. Ceterum quando extra claustra Regularis delinquit, cum dubitatum fuerit, an detinendus sit in carceribus Episcopi, donec processus in Curia Episcopali conficiatur: eoque compilato instante Superiore remittendus sit una cum processu puniendus, vel potius non expectata compilatione processus, statim remittendus sit ad Superiorem una cum iis probationibus, quæ habentur: S. Congregatio censuit statim esse remittendum. 70

Trigesimus quintus est *in cap. 16. sess. 25. de regul.* quo nullæ decernuntur renunciationes novitiorum, nisi fiant cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii infra duos menses ante professionem.

Trigesimus sextus habetur in eodem *cap. 16. in fin.* ubi statuitur, ut Novitiis a Monasterio ante professionem abeuntibus, omnia restituantur, quæ sua erant. Idque ut recte fiat, Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Trigesimus septimus est quoad voluntatis puellarum Deo dicandarum explorationem ab Episcopo faciendam ex Decreto 7. *ejusdem sess.* tam ante habitus susceptionem, quam ante professionem, si puella sit major duodecim annis; ac si minor duodecim annis sit, ante professionem duntaxat. Ita enim hunc textum 71

Sacr.

Sacr. Congr. interpretata est, cujus professionis tempus ne Episcopus ignoret, tenetur Præfecta Monasterii eum ante mensem certiorem facere; alioquin suspensa est ab officio, quandiu Episcopo videbitur.

72 Trigesimus octavus est in *cap. 19. sess. 25. de Regul.* ubi statuitur, ut Ordinarius debeat adhiberi una cum Superiore Regulari in judicio nullitas professionis; quem textum Sacra Congregatio declaravit habere locum, sive Professus nullitatem suæ professionis alleget, sive Religio velit illum expellere tanquam nulliter professum.

73 Trigesimus nonus ponitur in *cap. ult. sess. 25. de regul. in fin.* ubi Capitulis Generalibus deficientibus exequi Decreta illius sess. disponitur, ut Concilia Provincialia per deputationem aliquorum ejusdem Ordinis provideant.

74 Quadragesimus habetur in *cap. 13. sess. 25. de reform.* quo decernitur, ut quibuscunque in locis jam ante annos 40. Quarta funeralium Cathedrali, aut Parochiali Ecclesiæ solita esset persolvi, ac postea fuerit ex quocunque privilegio aliis Monasteriis, aut quibuscunque locis piis concessa, eadem posthac integre Cathedrali, seu Parochiali Ecclesiæ persolvatur, non obstantibus privilegiis, etiam Mari Magno nuncupatis.

75 Quadragesimus primus est in Regularibus, qui ob notorium delictum in excommunicationem inciderunt, quos censuit Sac. Congregatio posse ab Episcopo publice denunciari excommunicatos ut ab aliis evitentur.

76 Quadragesimus secundus est in Regularibus etiam Sancti Joannis Hierosolymitani qui in personam Episcoporum delinquunt, Prælatorumve jurisdictionem turbant, aut illos impediunt, ne munus suum exequantur; quibus casibus Sac. Congregatio censuit eos citra ullam exceptionem per eosdem Ordinarios legitime coerceri, & puniri posse, nec non incidere in Bullam, quæ legi consuevit in die Cœnæ Domini. Quam S. Congregationis sententiam Greg. XIII. ad se relatam approbavit, præterquam quoad illud verbum, *turbant*, quod visum est nimis generale; ideo dixit Decretum concipiendum esse contra impedientes jurisdictionem Prælatorum, eodem verbo utitur Alex. III. *in cap. 1. supra de off. deleg.* ibi: *Si eos manifeste cognoveris justitiam impedire:* & Innoc. IV. *in cap. 1. de pœnis lib. 6.* ibi: *Si hæc occasione sua impediatur jurisdictio.*

77 Quadragesimus tertius est quoad expositionem Sanctissimæ Eucharistiæ: decrevit enim Sacra Congregatio, ut non liceat Regularibus etiam in propriis Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario, ex causa autem privata possint, dummodo Sanctissimum Sacramentum e Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat, ita ut ipsa Hostia videri non possit, &c.

Quadragesimus quartus habetur in Decretis de celebratione Missarum a Sacr. Congregatione Concilii editis authoritate Sanctissimi D. N. Urbani VIII. *in §. Deinceps vero in Bullar. tom. 4. pag. 314.* ubi statuitur, ut Monasteria, & loca Regularia posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi sustentati, atque inhabitare non potuerunt, & actu non inhabitaverint, Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subjecta esse intelligantur. Decreta fuerunt edita *anno* 1625. *die* 21. *Junii*, & publicata *die* 22. *Septembris*. Quod nota propter adverbium illud *posthac*. 78

Quadragesimus quintus habetur in alia ejusdem Constitutione quæ incipit, *In suprema, edita Idibus Novembris* 1627. qua statutum est, ut cognitio causarum contra personas Ecclesiasticas tam seculares, quam Regulares, quæ monetas aureas, vel argenteas tundunt, fabricant, colorant, vel alias adulterant, erogant, aut exponunt, in Italia spectet ad Ordinarios locorum privative quoad omnes Superiores Religiosorum, ipsisque Superioribus penitus exclusis: & quoad loca intra fines alicujus diœcesis, non tamen de diœcesi existentia, ad Ordinarios ipsarum diœcesum, intra quarum fines eadem loca extiterint: quo vero ad ea, quæ extra fines alicujus diœcesis consistunt, ad viciniores eorundem locorum Ordinarios. 79 80

Quadragesimus sextus est in Constitutionibus Regularium, qui primum fuerunt suppressi, & secularizati, ac deinde ex rationabilibus causis ad primævum statum Regularem reducti, ac suis Religionibus restituti; subsunt enim omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, donec habuerint redditus sufficientes, quibus sustentari valeant, & cum effectu sustententur duodecim Religiosi, ut in Decreto fan. mem. Innocentii X. cujus tenorem retulimus *in cap. Relatum n. 71. infr. de Cler. vel Monach.* 81

Quadragesimus septimus est in Constitutionibus Regularium nunquam suppressis, in quibus actu non aluntur saltem sex Religiosi, quorum ad minus quatuor sint Sacerdotes; subjacent namque jurisdictioni Ordinarii similiter tanquam Delegati Sedis Apostolicæ, ut habetur in eodem Decreto, vers. *Insuper*. 82

An autem jurisdictio in his ultimis duobus casibus censeatur attributa Ordinario privative ad Superiores Regulares, an cumulative, plene examinavimus *in cap. Quanto supra eodem.*

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Gregor. Augustino Anglorum Episcopo.

CAPUT I.

CUm certum: & infra. Sit honoris ista distinctio, ut ipse prior & major habeatur, qui prius communitatis consilio & concordi fuerit actione ordinatus.

SUMMARIUM.

1 *MAjor in honoribus reverentialibus exhibendis æstimatur cæteris paribus ex prioritate temporis.*

2 *Honores, & munera etiam inter personas Ecclesiasticas distribui debent secundum distinctionem graduum, & Ordinum, & num. seqq.*

3 *Graduum, & Ordinum distinctio cur a Deo constituta fuerit in Ecclesia militanti.*

4 *Hierarchiam Ecclesiasticam confundit, qui affirmat omnes in Ecclesia pari potestate præditos esse.*

5 *Præcedentia in honoribus deferenda est ex temporis prioritate.*

Declaratur procedere, si cetera sint paria, num. 11.

6 *Prior tempore potior est jure.*

7 *Doctoribus antiquis magis est deferendum, quam modernis.*

8 *Præcedentia debetur ratione antiquioris ingressus in Religionem.*

9 *Congregatio Canonicorum Regularium Lateranensium præ antiquitate præcedit omnes alias Religiones.*

10 *Canonici Congregationis S. Georgii in Alga Venetiarum veniunt Cleri secularis appellatione, & ideo præcedunt Canonici Regularibus Lateranensibus.*

11 *Præcedentia ex prioritate temporis debetur iis, qui sunt ejusdem dignitatis, & Ordinis; alias secus.*

12 *Major ordine, licet in Ecclesia posterius receptus, præfertur in loco, & portione: nec valet consuetudo contraria.*

Consuetudo ut non habens dignitatem præferatur illam habenti, irrationabilis est, ibid.

Præ-

13 *Præcedentia Episcoporum in Conciliis Provincialibus attendi debet secundum tempus ordinationis, non secundum dignitatem Ecclesiarum.*
Canonici, Abbates, Commendatarii, Dignitates, & Procuratores Cathedralium quem locum habeant in Concilio Provinciali, ibidem.
14 *Ordinatus a majore, major est, & præcedit antiquiori, si sit ejusdem ordinis; secus si inferioris.*
15 *Miles creatus a Rege præfertur militi creato ab inferiori, si sint pares dignitate.*
16 *Consuetudo attendi debet in deferenda precedentia, etiamsi repugnet juri communi.*
17 *Consuetudo ut minor præferatur majori, vel posterior antiquiori, est irrationabilis, & imprescriptibilis.*
18 *Nisi contingat ratione dignitatis, vel officii.*
19 *Patriarcha Constantinopolitanus etiam posterius ordinatus præfertur inter quatuor Patriarchas.*
20 *Præcedentia in honoribus quo ordine singulis adjudicari debeat.*
21 *Episcopi appellatione remota nequeunt componere controversias de precedentia vertentes inter personas Ecclesiasticas, & seculares, sed inter Ecclesiasticas tantum.*
22 *Fratres Mendicantes quo ordine inter se precedere debeant: & quid de Confratribus societatum.*
23 *Præcedentia an sit adjudicanda Capitulo Valvensi, an vero Capitulo Ecclesiæ Sulmonen. & n. seq. usque in fin.*
24 *Valvensis Ecclesia ubi, & quo tempore constructa fuerit, & n. 29.*
25 *Sulmonensis Ecclesiæ origo, & n. 27.*
26 *Blondi error quod Sulmo esset caput Episcopatus Valvensis.*
28 *Valvensis Provincia pro dote Ecclesiæ S. Pelini a Romano Imperio donata.*
29 *Præcedentia arguitur ab ordine literæ.*
30 *Concordia Capituli Valven. ac Sulmonen. an præsumatur confirmata.*
31 *Unio principalis operatur, ut quælibet Ecclesia suas retineat prærogativas.*
32 *Cathedralis Ecclesiæ status deducitur ex electione Vicarii Capitularis.*
33 *Episcopus olim eligebatur ab universo Clero.*
34 *Electio Prælati fit per Collegium utriusque Ecclesiæ æque principaliter unitæ.*
Ecclesia Conventualis per unionem æque principaliter non efficitur Cathedralis, ibid.

1 *Cum certum*. In honoribus reverentialibus impendendis major ponderatur ceteris paribus ex temporis diuturnitate, seu prioritate. Hoc dicit, secundum Anton. de Butr. & Joan. de Imol. Prima pars ponit decisum exordium. Secunda dispositionem, ibi, *Sit*.

2 Nota primo, ex hac Decretali etiam inter personas Ecclesiasticas habendam esse distinctionem in honoribus exhibendis: nostra enim Hierarchia, ut Dionys. inquit *in c. 6. Eccl. Hierarch.* a Deo traditis ordinibus sancte disposita Sanctis, & Cælestibus Hierarchiis conformis est: & sic Ecclesia militans exemplata est a triumphante, ut dicit gl. in Clement. *fin. in ver. Eccl. de hæret.* Unde quemadmodum in Ecclesia triumphante non
3 omnes sunt pares ordine, & officio. *Sunt enim ibi Angeli, & Archangeli, &c. cap. Principium, §. Omnis lapis de pœnit. distinct.* 2. ita & in Ecclesia militante non omnes debent esse pares gradu, & potestate; sed alii majores, & alii minores; & secundum majoritatem, & minoritatem honores, & munera sunt deferenda. Quippe ut legitur *Epist.* 52. *Gregor. l. ad Episcopos Galliarum*; & totidem fere verbis in Epistola Bonifacii II. ad Eulalium. *Ad hoc dispensationis divinæ provisio gradus diversos, & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim Universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret.* Refertur
3 *in cap. ad hoc* 89. *dist.* Idque ad exemplum Cælestis militiæ, ut ibi *in vers. Quia vero*. Unde Conc. Trid. *de Sacram. Ord. sess.* 23. *cap.* 4. *Si quis, inquit omnes Christianos promiscue novi Testamenti Sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestati spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam Ecclesiasticam Hierarchiam, quæ est ut castrorum acies ordinata, confundere; perinde ac si contra B. Apostoli doctrinam omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Evangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores.* Hæc ibi. Quare honores, & munera non ordinatis omnibus, sed potioribus quibusve injungenda sunt, *dicit text. in l. Honores, ff. de decurion.*

Secundo nota, præcedentiam in honoribus deferendam esse ex prioritate temporis, ut hic est casus secundum omnes, idque in voto, in sede, & perceptione præbendæ, in scribendo, in sigillando, & similibus, secundum Innoc. *in princ.* cum quo transeunt Host. *n.* 5. *in ver. Qui prius*, Joan. Andr. & Bellam. ambo *in princ. in ver. Prior*, Abb. *n.* 2. *vers. Sed quæro pro declaratione*, & reliqui omnes. In his enim habet locum illud brocardum: Qui prior est tempore, potior est jure, 6
c. ult. 75. *distinct. c. Concilia*, §. *Hinc etiam* 17. *dist. cum concord.* de quibus hic per gl. 2. Quod facit pro Senibus, & Doctoribus, qui prius lauream adepti sunt; & pro militibus, qui prius militare cœperunt, ut posterioribus sint præponendi, secundum Butr. *hic n.* 2. Imol. *n.* 1. & Abb. *n.* 3. Item facit pro Scriptoribus antiquis, quibus magis est deferendum quam junioribus, 7
quia temporis diuturnitas videtur eis authoritatem contulisse: Silvest. *in ver. Opinio n.* 2. & fuse ostendimus *in c. Ne innitaris supra de Constit.* contra opinionem quorundam recentiorum, qui dixerunt Doctores neotericos, seu modernos antiquioribus præstare authoritate.

Hinc præeminentia debetur ratione antiquioris ingressus in Religionem, ut per hunc textum dixit Rota *in Meliten. præcedentiæ* 15. *Maii* 1577. ut apud Cardin. Seraph. *decis.* 326. *n.* 3. post Aretin. *cons.* 23. *n.* 10. *vers. ad tertium*. 8

Hinc etiam Religio Canonicorum Regularium, cum ortum habuerit ab initio nascentis Ecclesiæ, in pro- 9
cessionibus, & aliis actibus publicis præcedit omnes alias Religiones, & obtinet primum locum immediate post Clerum secularem, ut patet in Constitutione S. Pii V. quæ incipit, *Cum ex ordinum edita* 10. *Cal. Januarii* 1570. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 324. & dixi plenius in cap. *Quod Dei timorem n.* 8. *& seq. infra de stat. Monach.* licet 10
non præcedat Congregationi Canonicorum S. Gregorii in Alga Venetiarum, quia veniunt Cleri secularis appellatione, ut idemmet S. Pius V. postea declaravit in alia Constitutione incipien. *Cum alias* 10. *Calen. Junii* Pontificatus anno 6. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 340. Et complures prærogativas, quæ antiquioribus, & senioribus competunt, congerit Ludov. Roman. *in repet. l. Si vero*, §. *De viro in* 53. *Fallen. ff. solut. matrim.* & decem enumerat Archid. *in cap. Domino Sancto* 50. *dist.*

Ceterum prædicta conclusio, quod præcedentia in honoribus ex prioritate temporis adjudicari debeat, ex 11
mente omnium declaratur procedere tantummodo ceteris paribus: & ita in specie adnotarunt Anton. de Butr. *in summa hujus textus*, Imola *num.* 1. in glos. 1. & Abb. *n.* 3. Aretin. *d. cons.* 23. *num.* 10. *vers. ad tertium*.

Unde infertur primo, ut habeat locum duntaxat inter eos, qui sunt ejusdem dignitatis, & ordinis, ut Episcopus inter Episcopos, Presbyter inter Presbyteros, & sic de singulis: alias secus. Quare Episcopus antiquior non præcedit Metropolitano, nec Diaconus Pres- 12
bytero etiam posterius ordinato, ut est casus in *cap. Statuimus infra eodem*, ut major ordine, licet in Ecclesia posterius receptus, in loco, & portione præfertur, & tradunt hic Innoc. *in princ. vers. Item in his, qui ejusdem ordinis sunt*. Host. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 1. Anchar. *in princ.* Abb. *n.* 2. & alii communiter. Imo non valet consuetudo, ut prius recepti præferantur postea receptis, si postea recepti sint constituti in ordine majori, *ut per text. in d. c. Statuimus*, dixit Rota coram Seraph. *decis.* 716. *n.* 4. & irrationabilis est consuetudo, ut non habens dignitatem præferatur illam habenti, Aretin. *d. cons.* 23. *in fin.* Dec. *in l. Cum quid n.* 24. *ff. Si cert. petatur*, Seraph. *ubi supra*. Quo vero ad dignores meritis vide text. *in cap. licet ergo* 8. *qu.* 1. & distinctionem Abbatis *hic n.* 2. *vers. Adverte quia hæc ultima limitatio*,

Porro in Conciliis Provincialibus ex sententia Sacræ 13
Congregationis Concilii attendi debet in præcedentia Epi-

Episcoporum tempus ordinationis, non autem dignitas Ecclesiarum: & Commendatarii inter Abbates sunt recipiendi. Canonici Cathedralis Ecclesiæ præferendi sunt, quando Capitulariter procedunt. Extra hunc casum Abbates titulares, vel habentes usum mitræ debent præcedere Commendatarios. Post hos locum obtinentes Dignitates; & post Dignitates collocandi sunt procuratores Ecclesiarum Cathedralium.

14 Infertur secundo, ut eadem conclusio non procedat, si posterior ordinatus fuerit a majore: quia major est, & præcedit antiquiores, *cap. Per tuas infra eodem l. 1. & ult. ff. de alb. scribon.* gl. 1. hic Innoc. *in princ. vers. Ordinatis tamen a Papa*, Butr. *n.* 3. & Imola *num.* 1. *vers. Salvo*, nisi posterior fuerit ordinatus a Papa, & primus ab Ordinario. Consilium Bononiense *cons.* 1. *Pro Monachis S. Benedicti n.* 8. *& seq.* Quod tamen intellige dummodo sint ejusdem Ordinis: neque enim Diaconus etiam prius a Papa ordinatus præfertur Presbytero posterius ordinato ab Episcopo, quia termini non sunt
15 pares, ut Imol. *ubi supra*, qui hinc infert ad militem creatum a Rege, ut præferri debeat militi etiam prius creato ab inferiori. Adde dummodo sint pares dignitate, alias secus, ut ex dictis patet.

16 Infertur tertio, ut locum habeat prædicta conclusio nisi probetur contraria consuetudo, quæ præcipue attendi debet in honoribus exhibendis, *cap. Cum omnes de constit. cap. Cum olim de consuet.* secundum Innoc. *hic in fin.* Bald. *in d. c. Cum olim n.* 1. Card. *cons.* 62. *incipien. in Ecclesia Bellunen. n.* 1. Mantic. *decis.* 244. *n.* 2. Rota *in Oriolen. juris sedendi* 24. *Octobris* 1586. coram Blanchetto, & in Calaguritana Præeminentiarum 13. *Novembris* 1591. coram Seraphino, ut in ejus *decis.* 264. *num.* 1. Quod procedit etiamsi talis consuetudo repugnaret juris dispositioni, puta ut minus dignus præferendus sit digniori, ut in casu dictæ decisionis Oriolen. in qua datus fuit locus dignior Cantori supra Sacristam, licet digniorem, ex notatis per Hostien. *in cap. Indecorum de ætat. & qualit.* cum aliis congestis per Menoch. *in cons.* 52. *n.* 99. *lib.* 1. ut per Seraph. *ubi supra*.

17 Sed Host. *hic n.* 2. *vers. Verum si subtiliter attendas*, dicit consuetudinem ut minor præferatur majori, vel posterior antiquiori, esse irrationabilem, *cap. Ad hoc* 89. *dist.* & sic impræscriptibilem tanquam Ecclesiis onerosam,
18 *cap.* 1. *& ult. de consuet.* nisi contingat ratione dignitatis, vel officii: & cum Hostien. consentiunt Joan. Andr. *n.* 3. Collectar. *in fin.* Butr. *n.* 11. & Anchar. *num.* 1.

19 Et hac ratione licet omnes quatuor Patriarchæ sint pares dignitate, tamen inter eos præfertur Constantinopolitanus etiam posterius ordinatus, *cap. Antiqua de privil.* secundum Joan. Andr. & Anchar. *ubi supra*. Quem quidem ordinem inter Patriarchas renovavit Eugenius IV. in diffinitione Concilii Florentini, quæ habetur post *sess.* 25. §. *Renovantes*.

20 Itaque ex mente Innocentii, cum quo alii transeunt, in præcedentiis deferendis hoc ordine est procedendum, ut ille primo majori honore fungi debeat, qui majoris est dignitatis in Ecclesia; vel si non est ibi dignitas, qui majoris est ordinis; vel si sunt æquales ordine, ille, qui ordinatus est a majore; alioquin qui primo ordinatus est, nisi aliud sit de jure consuetudinario, vel privilegio. Hanc autem prioritatem temporis, & consuetudinem, seu observantiam in deferenda præcedentia consuevit multoties attendere in casibus contingentibus etiam Sac. Congregatio Concilii.

21 Unde orta controversia præcedentiæ inter Capitulum, Canonicos, & Priores, & Magistratum civitatis, fuit dubitatum, an eam Episcopus quacunque appellatione remota componere posset vigore facultatis sibi a Concilio tributæ *cap.* 13. *sess.* 25. *de regul.* & dictum est ex hoc Decreto non posse; tamen agendum cum Sanctissimo: Sanctitas Sua dixit idem, quod Congregatio, casum hunc non comprehendi Decreto Concilii, quia Concilium dicit inter Ecclesiasticas personas: hic autem sunt seculares ex una parte. Et quod ad decisionem attinet scribendum Episcopo, ut faciat observari id, quod hactenus ab annis viginti quatuor citra fuit solitum observari.

22 Rursus delata ad Sacram Congregationem Concilii controversia de præcedentia inter Dominicanos, Franciscanos, Augustinianos, & Carmelitanos, sumptæ fuerunt informationes, & repertum, consuetudinem ita inoleviss, & observatum semper fuisse, ut ea Religio, quæ prius in loco habuit Monasterium, illa præcedat: quam consuetudinem Sanctissimus jussit observari & nihil innovari: & secundum hoc postea edita fuit Constitutio ab eodem Greg. XIII. incip. *Exposcit* 15. *Julii* 1583. qua diffinitum est, quod inter Fratres Mendicantes, nec non inter Confraternitates Christi fidelium in processionibus tam publicis, quam privatis, ii præcedere debeant qui sunt in quasi possessione præcedentiæ. Quod si de quasi possessione hujusmodi non constet, inter Fratres quidem Mendicantes præcedere debeant, ii qui antiquiores in loco controversiæ: inter Confratres vero inter se litigantes, qui prius Saccis usi sunt.

Ex facto QUÆSITUM est, An præcedentia sit adjudicanda Capitulo Ecclesiæ Valvensis, an vero Capitulo Ecclesiæ Sulmonensis.

Cum de præcedentia diu litigatum esset inter Capi- 23
tulum Sancti Pelini Valven. & Capitulum Sancti Pamphili Sulmonen. tandem Greg. XIII. jussit, ut causa hujusmodi ageretur in Sacra Congregatione Concilii, quæ postea consideratis diligenter scripturis tunc exhibitis, auditisque sæpius partium Procuratoribus, & Advocatis, & eorum allegationibus accurato studio perpensis, *die sexta Aprilis* 1576. censuit ex his, quæ hactenus in dictis scripturis deducta fuerunt, deberi, & ita deferendam, adjudicandamque esse præcedentiam Capitulo Valven. cui quidem Decreto cum post multos annos Capitulum Sulmonense non acquiesceret: Sacra Congregatio tempore Cardinalis Matthæi perstitit in Decretis, ac sæpius dedit literas ad Episcopum, ut in Synodo, in processionibus, ac aliis ejusmodi actibus Capitulo, & Canonici Valven. primum locum assignaret, ut sæpius reipsa factum est, præsertim in Synodis habitis anno 1590. & 1603. Quinimo cum ab aliquot annis Episcopus Synodum convocaturus petiisset, ut in unaquaque Cathedrali ad vitandos tumultus liceret sibi Synodum celebrare, ita ut Capitulum, & Clerus unius in alia non interesset: Sacra Congregatio abnuit, deditque ad Episcopum literas, ut Synodum celebraret, & præcedentiam Capitulo Valvensi tribueret.

Ex notis autem Cardinalis Alciati, quæ in libris Sa- 24
cræ Congregationis leguntur, constat fuisse adjudicatam præcedentiam Capitulo Valvensi his præcipue fundamentis, videlicet: quia Ecclesia Sancti Pelini de Valva olim in celebri Corsinii urbe constructa semper fuit Cathedralis, ut constat ex instrumentis, & scripturis exhibitis. At vero Ecclesia Sancti Pamphili de Sulmona 25
erat Plebania diœcesis Valvensis, ut apparuit ex Bulla Lucii III. anno 1383. & Honorii III. 1225. ubi describuntur Ecclesiæ, & bona Episcopatus Valvensis his verbis: *In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis; Ecclesia videlicet Sancti Pelini, ubi sedes Episcopalis habetur cum castello de victoria cum omnibus pertinentiis suis: plebem Sancti Pamphili de Sulmona cum omnibus suis pertinentiis*. Necnon ex literis collationis Canonicatus anno 1496. productis in Rota a Capitulo Sulmonensi; in quibus Ecclesia Sancti Pamphili de Sulmona dicitur esse Valvensis diœcesis, & literæ diriguntur in forma dignum Episcopo Valvensi, quod etiam asseritur in literis ejusdem Episcopi Valven. 1421. & 1561. & in manuscriptis plutibus Bibliothecæ Vaticanæ usque ad annum 1488.

Deinde quia nulla erectio ostensa fuit Episcopatus Sulmonensis. Quinimo redditus fere omnes Episcopatus Valven. sunt in loco de Valva: ex Sulmona vero nulli propemodum fructus percipiuntur.

Ac demum, quia anno 1539. Canonici Sulmonenses moverunt litem in Rota contra Episcopum Valvensem, quòd Sulmo esset Episcopatus, & ab eo sumenda esset Episcopi denominatio. Et Mohedanus anno 1541. sententiam tulit contra Canonicos Sulmonenses, quæ deinde transitum fecit in judicatum.

Concordiam vero anno 1238. initam inter Capitulum Valvense, & Capitulum Sulmonense, qua conventum fuit, ut deinceps unum esset Capitulum, una Ecclesia Cathedralis, eaque Sulmonensis appellaretur: Sacra Congregatio tunc censuit non obstare, quia Canonici non potuerunt transferre Cathedralem Ecclesiam Sancti Pelini ad Plebaniam Sancti Pamphili, nec Capitula hujusmodi unire, *cap. Et temporis qualitas* 7. *q.* 1. *cap. sicut unire de excess. Prælat.* Auctoritas autem Papæ non interfuit,

nec

nec præsumitur intercessisse, quia concordia non fuit postea observata.

26 Advertit etiam Sacra Congregatio errore fuisse deceptum Blondum, qui in opere de illustrata Italia videtur sentire Sulmonam esse caput totius Episcopatus Valvensis; nam Ecclesia S. Pelini est caput ejus Episcopatus, ut patet ex Bullis, & aliis scripturis supra relatis.

At nunc Sulmonenses exhibent alias scripturas, quibus prætendunt recedendum esse a decisis, & sibi adjudicandam præcedentiam.

27 Et primo quia Episcopatus Sulmonensis est antiquior Episcopatu Valvensi, cum habeatur memoria cujusdam Palladii Episcopi in Concilio habito sub Symmacho Papa. Cum tamen Episcopatus Valvensis initium cœperit anno 700. & sic plusquam ducentis annis post Episcopatum Sulmonensem. Verum ad hoc potest responderi subscriptionem ex dicto Concilio desumptam non esse originalem, & variam esse in diversis Codicibus,
28 cum alicubi legatur, Sulmontinis. Nec constat cujus Ecclesiæ tunc temporis potuerit esse Episcopus, cum Ecclesia Sancti Pamphili de Sulmona constructa fuerit ducentis annis, & amplius post dictum Concilium, ut patet ex vita Sancti Pamphili. Quod eo magis fit verisimile, quia ex scripturis supra adductis ostenditur Ecclesiam Sancti Pamphili fuisse simplicem Plebaniam diœcesi Valvensis. Sed quatenus vera esset subscriptio Episcopis Sulmontini, & significaret Episcopum Sulmonensem, extant tamen indicia status Episcopatus Valvensis multo antiquioris; nam ex vita Sancti Pelini habemus post illius Martyrium contigisse dedicationem ejus Ecclesiæ, cui in dotem Imperium Romanum adscripsit totam adjacentem Provinciam, quæ Valvæ est appellata. Unde subductis rationibus temporis ejus martirii, atque obitus Juliani Apostatæ, sub cujus Imperio passus est, constat dictam Ecclesiam fuisse ædificatam anno circiter 325. atque ita 163. annis ante Concilium Romanum. Et quamvis in quadam tabula marmorea Ecclesiæ S. Pelini, & in vita S. Pamphili enuncietur S. Pamphilus primus Episcopus Valvensis: tamen id forte factum fuit, vel Sanctitatis ratione, vel quia qui historiam scripsit notitiam non habuit antiquioris Episcopi, præsertim quia in quinta Synodo habita anno 504. legitur interfuisse Fortunatus Episcopus Valvensis, qui fuit longe ante Sanctum Pamphilium, quamvis in Codice Coloniæ Agrippinæ impresso anno 1567. habeatur Fortunatus Episcopus Valvensis, qui forte fuit Valventiis. Sed revera anno 320. nec ex vita S. Pelini apparet in Ecclesia extitisse sexaginta tres Canonicos: neque est verisimile, ut ibi essent absque Episcopo; & in sexta Synodo habita anno Domini 681. sub Agathone, actione quarta in subscriptione sic legitur: *Benedictus humilis Episcopum S. Ecclesiæ Valven. & est medius inter Episcopus Asten. & Albiganen.*

Secundo Canonici Sulmonen. deducunt Ecclesiam Sancti Pamphili fuisse Cathedralem ex Bulla Leonis IX. 1504. in qua Pontifex confirmat Episcopo Valvensi ad Episcopalem Sedem Ecclesiæ Sancti Pelini, cum suis pertinentiis pariter Ecclesiam Sancti Pamphili cum ceteris Ecclesiis.

Sed respondetur hinc potius probari solam Ecclesiam Sancti Pelini esse Cathedralem. Neque obstat ad verbum, *pariter*, quia est positum respectu confirma-
29 tionis, non respectu Sedis Episcopalis. Et nihilominus hoc nihil faceret ad præcedentiam, cum primo loco Episcopus fuerit confirmatus ad Ecclesiam Sancti Pelini, gloss. *in cap. Quorundam in ver. Prædicatores de elect. lib. 6.* quam ibi Dominicus, & Francus sequuntur. Item Abbas *in cap. Sedes de rescript. & in cap. Avaritiæ de præben.*

Tertio produnt literas Episcopi Sicinulphi 1164. in quibus ipse vocat se Episcopum de Episcopio S. Pelini, & Pamphili.

Sed Canonici Valvenses respondent, eorum Ecclesiam, quæ ab initio Sancto Pelino fuit dedicata, postea suscepisse in Patronum Sanctum Pamphilum, quia fuit ejusdem Ecclesiæ Episcopus. Ideoque deinde retinuisse utranque invocationem S. Pelini, & S. Pamphili, ita ut non mirum sit si Episcopi nonnunquam se nuncupaverint de Episcopio utriusque Sancti. Aliæ autem scripturæ, in quibus fit mentio de Episcopio Sancti Pamphili civitatis Sulmonæ non sunt in forma probante. Ac præterea in dictis quoque scripturis primo loco in ordine recensetur Episcopium S. Pelini, deinde S. Pamphili.

Quarto exhibent Bullam Innocentii III. 1206. in qua committitur Canonicis Sulmonensibus, ut aliquem ex his mittant ad recipiendum Episcopum eis datum.

Verum respondetur hinc non inferri, ut Ecclesia Sulmonen. esset Cathedralis, quia Episcopus datur omnibus diœcesanis, & constituitur Prælatus omnium Ecclesiarum suæ diœcesis, in quibus Prælatus non reperitur, secundum Host. *in cap. Cum contingat de foro competenti*, quem refert, & sequitur Oldrad. *cons. 67. Quæstio talis est vers. Et dicimus in talibus num. 3.*

Et tales commissiones olim fieri consueverunt non solum Capitulo Cathedrali, sed etiam Canonicis, & Clero civitatis, vel diœcesis; imo etiam secularibus Principibus, ut patet ex Regestis Apostolicis.

Quinto exhibent Bullam 1404. in qua Innocentius VII. donat mitram Canonicis Sulmonensibus ad usum Ecclesiæ illorum.

Ad quod respondetur, hanc donationem factam fuisse, ut Episcopus posset in dicta Ecclesia Pontificalia exercere, non quod esset Cathedralis. Quod patet, eo quod idem Pontifex erat otiundus Sulmon. & tamen in alia Bulla dicit Sulmonam esse Valven. diœcesis.

Sexto exhibent scriptum, in quo Episcopus Valvensis anno 1350. dedit mandatum ad capiendam possessionem Episcopatus in civitate Sulmonæ.

At Capitulum Valvense respondet id non fuisse factum in vim literarum Apostolicarum. Quinimo repugnare provisionibus Apostolicis, quæ sunt tantum de Ecclesia Valvensi, ac sententiæ Rotali.

Septimo deducunt validam esse unionem utriusque Episcopatus, & concordiam olim initam inter utrunque Capitulum; quia cum aliqua saltem in parte fuerit observata, præsumitur beneplacitum Apostolicum. 30

Verum respondetur non probari hujusmodi observantiam saltem in substantialibus; nam in concordia primum transactum fuerat, ut deinceps esset una tantum Ecclesia, quæ diceretur Ecclesia Sulmonen. & unum Capitulum, quod Sulmonense appellaretur.

Et tamen in iisdemmet scripturis, ex quibus Canonici Sulmonenses deducunt observantiam concordiæ, patet tam Ecclesiam, quam Capitulum fuisse appellatum Valvense, & Sulmonense; & ex juribus productis a Capitulo Valvensi apparet illas esse duas Ecclesias distinctas, quæ in hoc statu reperiuntur; Itidem duo Capitula, ac sub diversis nominibus: & quamvis nonnunquam promiscue fecerint nonnullos actus; id tamen contigit, quia ea negotia ad utrunque Capitulum pertinebant.

Deinde transactum fuerat, ut unicum esset sigillum cum duabus imaginibus, id est, S. Pelini, & S. Pamphili continens in circuitu sigillum Capituli Sulmonen. Et tamen nullum tale sigillum exhibetur a Canonicis Sulmonensibus, & sigillum quo utuntur Canonici Valvenses est longe diversum.

Tertio transactum fuit, ut bona universa essent communia. Quod tamen observatum non fuisse iidemmet Canonici Sulmonenses non diffitentur.

Quarto fuit transactum, ut una esset dignitas Præposituræ utriusque Ecclesiæ: cujus tamen observantiam non probant scripturæ, & literæ exhibitæ a Sulmonensibus; nam in illis hoc solum legitur: nempe N. Præpositus Valven. & Canonicus Sulmonen. quod tantum indicat Præpositum Ecclesiæ S. Pelini habuisse etiam Canonicatum in Ecclesia S. Pamphili.

Ac demum omissis aliis levioribus transactum fuit, ut peteretur confirmatio transactionis a Sede Apostolica, quod similiter non constat factum fuisse.

Deinde respondetur quatenus hæc unio auctoritate Apostolica processisset, tamen cum facta fuerit æque principaliter, ut prætendunt Canonici Sulmonenses, quælibet Ecclesia retinuisset suas prærogativas, & præeminentias, ut tradit in unionibus æque principalibus, Caccialup. *in tract. de union. art. 8. sub n. 5. vers. & hoc si modo:* & late consuluit Mandos. *cons. 27. per totum.* Unde etiam posita unionis validitate præcede-

ret

ret Ecclesia Valvensis, quippe quæ prius erat Cathedralis, & caput totius Episcopatus.

Et hoc modo tollitur etiam fundamentum quod sumitur ex Bullis Innocentii VII. 1359. Clementis VII. 1529. & S. Pii V. 1571. in quibus hæ duæ Ecclesiæ enunciantur invicem unitæ; hinc enim non sequitur quo minus Ecclesia Valvensis retinuerit sua privilegia, & prærogativas.

Octavo pro Sulmona producitur collatio 1532. de Ecclesia Sulmonen. tanquam de Cathedrali Ecclesia.

At respondetur hanc collationem dedisse causam liti, quæ postea initium sumpsit anno 1538. & tamen hoc ad præcedentiam non pertinet.

32 Nono deducitur status Cathedralis Sulmonensis, quia Capitulum ejus Ecclesiæ Sede vacante Vicarios Capitulares eligit. Qui quidem actus fieri non potest nisi a Capitulo Cathedralis Ecclesiæ: & hinc statum Cathedraticum deduxit Rota in causa *Vercellen. Unitatis Capituli* 12. *Junii* 1598. *coram Penia*.

Ceterum respondetur eodem modo hos actus electionis factos fuisse ab anno 1571. & sic post moram litem, quæ in Rota initium habuit anno 1539. coram Episcopo 1572. & in Sac. Congregatione 1575.

Decimo producuntur plures scripturæ, ex quibus colligitur Capitulum Sulmonense cum Capitulo Valvensi de jure, & consuetudine habere jus eligendi Valvensem Episcopum.

34 At potest responderi ex jure eligendi Episcopum non probari statum Cathedralis Ecclesiæ; tum quia Episcopi antiquitus eligebantur ab universo Clero, *cap. Episcopos*, *& cap. Obeuntibus* 63. *distin.* tum quia quotiescunque Ecclesia Cathedralis unitur cum Ecclesia Collegiata æque principaliter, fit electio Prælati in Ecclesia Cathedrali per Collegium utriusque Ecclesiæ, nec per hujusmodi unionem Conventualis efficitur Cathedralis, ut in specie declarat Petr. de Perus. *de unione Ecclesiar. cap.* 129. *vers. tertio*, ut neutra subjiciatur alteri, & Caccialup. *in eod. tract. art.* 8. *sub n.* 2. *vers. Si vero ea est Cathedralis*.

Ultimo Canonici Sulmonenses, ut evitent enunciativas literarum Apostolicarum, pluribus connantur probare sub nomine Valven. Ecclesiæ comprehendi etiam Sulmonensem. Sed scripturæ, quæ producuntur ad hoc probandum, sunt folia volantia, & nihil probant: & contrarium apparet concludenter ex innumeris fere scripturis, etiam per eos productis, in quibus Ecclesia Valven. contradistinguitur ab Ecclesia Sulmonen. Et in specie ex dicta Bulla Innocentii VII. in quo Sulmo dicitur esse Valven. diœcesis, & ex Bullis Lucii III. & Honorii III. quæ carent omni suspicione tanquam subscriptæ a Collegio Cardinalium, & recensent Ecclesiam S. Pamphili de Sulmona tanquam Plebem Episcopatus Valvensis. Item anno 1541. Cum in Rota Canonici Sulmonenses prætenderent se proprium habere Episcopatum, & ab eo denominandum esse Episcopum Valvensem, & Sulmonensem, a tali denominatione Episcopus fuit absolutus per sententiam Rotalem, quæ in rem judicatam transivit.

His omnibus accedit, quod probationes Capituli Sulmonensis magis confunduntur, & conquassantur ex contrariis probationibus, & scripturis nunc primum productis a Capitulo Valvensi, & præsertim ex literis Leonis IX. Nicolai II. Benedicti XI. & Joannis XXII. *in Summ. n.* 7. quibus constat Ecclesiam S. Pelini semper fuisse Cathedralem, & solam illic primatum tenuisse: Ecclesiam vero S. Pamphili de Sulmona esse plebaniam seu Collegiatam diœcesis Valven. sine diœcesi, sine dote, sine dignitate. Et in specie advertunt Canonici Valvenses Pontificem, qui dixit Sedem Episcopalem esse in Ecclesia S. Pelini, & Ecclesiam S. Pamphili de Sulmona esse plebem ejus diœcesis, fuisse Innocentium VII. qui erat oriundus Sulmona, ac noverat ejus diœcesis statum. Unde nullo modo hoc præjudicium patriæ intulisset illam inter Ecclesias inferiores recensendo, nisi vere talis fuisset; præterquam quod in omnibus scripturis, in quibus fit mentio de Eccl. aut Capitulo Sulmonen. semper præcedit Valven. atque ita observat Cancellaria. Et revera hoc saltem negari non potest, quin status Ecclesiæ Valvensis sit undequaque limpidus, & inconcussus, Sulmonensis vero Ecclesiæ turbidus, & confusus: unde nihil proponitur quamobrem a decisis sit recedendum.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Innocentius III.

CAPUT IX.

QUod super his: & infra. Abbates & Sacerdotes diœcesana tibi lege subditos, qui ad tuam Synodum venire contemnunt, (Dummodo in ipsa Synodo non ducas aliquid statuendum, quod Canonicis obviet institutis) per censuram Ecclesiasticam ad Synodum ipsam venire compellas, & debitam tibi obedientiam, & reverentiam exhibere.

SUMMARIUM.

1 *Abbates in diœcesi Episcopi existentes tenentur accedere ad ejus Synodum diœcesanam, si habeant populum, licet sint exempti.*
2 *Sacerdotes cogi possunt accedere ad Synodum Episcopi, si curam habeant animarum; alias secus.*
3 *Clerici civitatis, & diœcesis an & quando teneantur accedere ad diœcesanam Synodum.*
4 *Laicus ex causa potest ad Synodum vocari.*
5 *Synodo diœcesanæ qui exempti interesse teneantur ex Concilio Tridentino.*
6 *Abbates habentes usum mitræ, & baculi, quorum Abbatiæ nec curam habent, nec conventum, non tenentur accedere ad Synodum Episcopi, si populum non habeant, etiamsi exempti non sint.*
Declaratur, ibid.
7 *Abbas potest per Vicarium Synodo interesse, si per eum curam animarum exerceat, & non per se ipsum.*
8 *Regulares omnes, qui vel Capitulis generalibus non subduntur, vel curam animarum exercent, cogi possunt ab Episcopo etiam sub pœna excommunicationis venire ad Synodum, & illius Decreta observare.*
9 *Fratres Capellani S. Joannis Hierosolymitani curam animarum habentes tenentur Synodo Episcopi interesse.*
10 *Parochi nullius diœcesis tenentur accedere ad Synodum illius Episcopi, qui ex Concilio Tridentino potest eos visitare.*
11 *Exempti actu exercentes utranque jurisdictionem non tenentur Synodo Episcopi interesse ratione Parochialium Ecclesiarum.*
12 *Abbates, & Monachi Parochialium Rectores, quorum exemptio confirmata fuit post Concilium Tridentinum, ad diœcesanam Synodum accedere non tenentur.*
13 *Nec Sacerdotes, qui in aliena diœcesi duntaxat obtinent beneficium, & ibi morantur.*
14 *Episcopus in diœcesana Synodo, & Archiepiscopus in Concilio Provinciali non possint aliquid statuere adversus Regularium privilegia.*
Synodi Cracovienses, & Gensnenses Decretæ circa Regularium exemptionem an sustineantur, ibid. & n. seqq. usque in fin.
15 *Synodi Cracovienses Decreta contra Regulares expenduntur.*

Abba-

16 *Abbates, & Monachi an, & quando ſint conveniendi coram Epiſcopo ex Concilio Provinciali Gneſnenſi a Sede Apoſtolica confirmato.*

17 *Regulares privilegiis Apoſtolicis ſine licentia Papæ renunciare non poſſunt.*

18 *Clericus ſine licentia proprii Epiſcopi non poteſt ſubjicere ſe alieno, & illius juriſdictionem prorogare.*

19 *Conſuetudo conveniendi Regulares coram Ordinario ſublata fuit ex privilegiis Apoſtolicis.*

20 *Regulares exempti ſunt a juriſdictione Epiſcopi, etiam ratione rei, contractus, & delicti.*

Regulares tanquam ſpecialiter exempti a juriſdictione Ordinarii non comprehenduntur in capit. Volentes de privileg. lib. 6. *nec in c.* 14. *ſeſſ.* 7. *Concilii Tridentini, ibid.*

21 *Regulares notorie, & cum ſcandalo extra claustra delinquentes quando ab Epiſcopo puniri poſſint.*

22 *Regulares degentes extra claustra, ſi delinquant, puniri poſſunt ab Epiſcopo in actu viſitationis tantum.*

23 *Regularium privilegia in caſibus non exceptis præſervantur a Concilio Trident. & n. ſeq.*

24 *Concilium Provinciale non poteſt quidquam ſtatuere contra Concilium Generale, nec contra Regularium privilegia, & n.* 28.

25 *Concilium Provinciale non poteſt ſuper Regularium exemptionibus ſtatuere etiam illud idem, quod Concilium Tridentinum ſtatuit.*

26 *Epiſcopi in Synodo non poſſunt quidquam ſtatuere, quod obviet Canonicis inſtitutis.*

27 *Concilii Provincialis Gneſnenſis Decreta contra Regularium exemptionem expenduntur.*

28 *Privilegia Regularium inviolabiliter ab Epiſcopis cuſtodiri debent.*

29 *Regulares ſunt Coadjutores Epiſcoporum in iis, quæ ad ſalutem pertinent animarum.*

Quod ſuper his. Abbates & Sacerdotes, qui ſunt diœceſani Epiſcopi, ad ejus Synodum venire, & eidem obedire per cenſuram Eccleſiaſticam compelluntur. Hoc dicit, ſecundum Card. & Abb. vel plenius ſecundum Bald. Abbates, & Sacerdotes diœceſana lege ſubjecti coguntur venire ad Synodum, & debitam obedientiam, & reverentiam exhibere, dummodo ibi non ſit aliquid ſtatuendum, quod Canonibus ſit inimicum. Ponit dictum cum incluſa limitatione, ibi, *Dummodo*, ſed formaliter non dividitur.

1 Nota primo, ad Synodum Epiſcopi teneri accedere Abbates, & Sacerdotes eidem lege diœceſana ſubjectos, id eſt, in diœceſi Epiſcopi exiſtentes; accipitur enim hic lex diœceſana generaliter, ut comprehendat etiam legem juriſdictionis, ſecundum Cardin. *n.* 2. *in* 2 *oppoſ.* poſt Hugon. & Abb. Antiq. Unde Joann. Andr. Anton. de Butr. & Petr. de Anchar. ſic ſummant ſimpliciter hanc Decretalem, videlicet: ſubditi Epiſcopi ad ejus Synodum venire, & illi obedire coguntur.

Quod autem dictum eſt de Abbatibus, intellige de habentibus populum, de quibus loquitur *capit. Abbates* 18. *qu.* 2. Hi enim propter populum tenentur accedere etiamſi ſint exempti, ſecundum Innocent. *hic in princip. per cap. Ex ore infra de privileg.* Sed alii populum non habentes non tenentur, *cap. Epiſcopus* 18 *diſtinct.* §. *final.* 18. *quæſt. ult.* gloſſ. 1. hic Innocent. *in princip.* Hoſt. *num.* 1. Joann. Andr. *num.* 5. Butr. *eod. num.* 5. Cardin. *num.* 2. *in* 1. *oppoſ.* & alii communiter.

2 Rurſus quod dictum eſt de Sacerdotibus, intellige de Curatis; nam alii curam non habentes non ſubjiciuntur legi diœceſanæ, cum non habeant Eccleſias, quarum ratione teneantur ad Cathedraticum, & ad quartam decimarum, & ſimilium, *ut in cap. Conquerente de offic. ordin.* & ideo cogi non poſſunt venire ad Synodum, ſecundum Joan. Andr. *hic num.* 2. Butr. *num.* 8. & Cardin. *num.* 2. *in*
3 3. *oppoſ.* & idem dicendum de Sacerdotibus obtinentibus beneficia ſimplicia; nam etſi etiam tales ſubſint viſitationi Epiſcopi, *cap. final. de cenſ.* tamen ſufficit ut accedant Curati, qui poſtea populis publicant ſtatuta Synodalia, ſecundum Cardin. Verum Abb. *in* 1. *notab.* declarat hoc procedere: ſi in Synodo eſſet agitandum aliquid animarum curam, vel ſtatum Eccleſiarum concernens; tunc enim accedere non tenentur niſi Curati. At ſecus eſſet ſi Epiſcopus in Synodo procedere vellet ad morum reformationem, vel ad aliquid ſtatuendum concernens totum Clerum, quia tunc omnes Clerici civitatis, & diœceſis tenerentur accedere; ita tamen ut Eccleſiis debita ſervi- 4
tia non ſubtrahantur. Nec mirum, quia etiam laicus ex cauſa poteſt ad Synodum vocari, *ut in capit. final.* 18. *diſtinct.* & ita ſecundum Abb. poteſt intelligi Innocent. *in capit. Grave de præbend.* dum dicit totum Clerum civitatis & diœceſis debere accedere ad Synodum Epiſcopalem.

Hodie Decreto Concilii Tridentini *int.* 2. *ſeſſ.* 24. ſan- 5
citum eſt, ut ad Synodum diœceſanam exempti, etiam omnes, qui alias ceſſante exemptione intereſſe deberent: nec Capitulis generalibus ſubduntur, accedere teneantur: ratione tamen Parochialium, aut aliarum ſecularium Eccleſiarum etiam annexarum debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicunque illi ſint, Synodo intereſſe.

Porro Abbates habentes uſum Mitræ, & Baculi, quo- 6
rum Abbatiæ nec curam habent, nec Conventum, Sac. Congregatio Trident. Concilii interpres cenſuit non teneri accedere ad Synodum diœceſanam, ſi populum non habeant, etiamſi exempti non ſint, niſi aliqua rationabilis cauſa adeſſet, vel conſuetudo invaluiſſet, ut accederent.

Et cum quæreretur, an Abbas Monachus, cujus Mona- 7
ſterio vel Eccleſiæ imminet cura animarum, cui facit deſervire per Vicarium ſecularem ab Epiſcopo loci approbatum, teneatur accedere ad Synodum ipſius Epiſcopi per ſeipſum, vel ſufficiat mittere dictum Vicarium: reſponſum eſt ſufficere, cum cura animarum per ipſum Vicarium exerceatur.

Item reſponſum, Abbatem S. Matthæi, cui incumbit cura animarum perſonarum ſecularium, teneri, & compelli poſſe tam ipſum, quam Rectorem S. Therami Eccleſiæ annexæ accedere ad Synodum diœceſanam Archiepiſcopi Januenſis; quamvis exempti eſſent, atque obſervare in eadem Synodo ſtatuta, perinde atque alios non exemptos.

Et generaliter deciſum eſt, Regulares omnes, qui vel 8
Capitulis generalibus non ſubduntur, vel curam animarum exercent, teneri, & cogi poſſe accedere ad Synodum diœceſanam ſub pœna privationis vocis activæ, & paſſivæ ipſo facto incurrenda, aliiſque pœnis arbitrio Epiſcoporum etiam excommunicationis, adeo ut jus declarandi, & pœnas imponendi ad Epiſcopos exemptione non obſtante pertineat. Item jus eſſe Epiſcopis dictos Regulares, qui nullis Capitulis ſubduntur, abſolute cogere ad Synodi obſervationem: Alios vero curam animarum exercentes ad ſervanda ea, quæ fuerint Decreta circa ipſam curam & adminiſtrationem Sacramentorum.

Item Fratres Capellanos S. Joannis Jeroſolimitani ha- 9
bentes curam animarum teneri accedere ad Synodum diœceſanam, cenſuit Sac. Congregatio.

Quinimo conſulta, an Rectores, qui ſunt nullius diœ- 10
ceſis, teneantur accedere ad Synodum diœceſanam illius Epiſcopi, qui tanquam proximior poteſt eos viſitare; reſpondit teneri, quia cum Epiſcopus jus habeat eos viſitandi, fruſtra viderentur viſitare, niſi prius ad Synodum vocati, & inſtructi eſſent eorum omnium, quæ ſcire eos oportet.

Verum ſuborta dubitatione an exempti, qui actu exer- 11
cent utranque juriſdictionem ſpiritualem, & temporalem in Parochos, & Parochianos, *juxta cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de regul.* teneantur ratione Parochialium Eccleſiarum Synodo Epiſcopi intereſſe: Sac. Congregatio cenſuit non teneri.

Item Abbates, & Monachi Sanctæ Sophiæ negabant 12
velle accedere ad Synodum diœceſanam Epiſcopi Beneventani, allegantes eorum privilegia a S. Pio V. confirmata, quibus ab hoc onere eximebantur, etſi Rectores eſſent Parochialium Eccleſiarum dicto Monaſterio ſubjectarum. Contra Archiepiſcopus eos compellere volebat ad accedendum, ex quo poſt Concilium per decem, & ſeptem annos, non obſtantibus privilegiis, Monachi ipſi Rectores ſemper ad Synodum diœceſanam acceſſerant. Et cum utraque pars Sacr. Congregationem Concilii hac de re conſuluiſſet: Congregatio cenſuit non teneri hos Monachos accedere ad Synodum, quia privilegia expreſſe diſponentia de hoc fuerunt a S. Pio V. poſt Concilium confirmata, quo caſu cenſetur derogaſſe Concilio, tanto

magis cum unicam exceptionem fecerit de visitatione facienda ex Concilio, quod arguit in reliquis Concilio derogatum. Hæc de Abbatibus, & Sacerdotibus curam animarum habentibus.

13 Quo vero ad alios, cum Nicolaus Georgius diœcesis Comensis Sacerdos conquestus esset apud Sacr. Congregationem Concilii, quod licet in dicta diœcesi nullum beneficium haberet, & jam decem annos extra eam commoratus, beneficia in aliena diœcesi obtinuisset; suspensus fuisset ab Episcopo, eo quod ad ejus diœcesanam Synodum non accessisset: S. Congregatio censuit, si hic Presbyter tunc non obtinebat aliquod beneficium in diœcesi Comensi, non potuisse Episcopum illum suspendere, quia non comparuerit in Synodo, si in aliena diœcesi tunc manebat, & beneficium obtinebat; ideo tollendam esse ab Episcopo suspensionem.

Quæ omnia, ut vides, consonant cum dispositione sacrorum Canonum, & dictis Doctorum hic.

Quid autem dicendum de Pœnitentiario Cathedralis Ecclesiæ, an scilicet sit admittendus in Synodo diœcesana, scripsi *in c. Grave an. 9. usque in finem infra de præb.* ubi plene videas.

Secundo nota ex litera *in vers. Dummodo*, Episcopum non posse etiam in Synodo quidquam statuere contra Canones: & ad hoc quotidie a Doctoribus, de quo dicam plene in quæstione sequenti præsertim *n.* 26.

14 QUÆRO, An Episcopus in diœcesana Synodo, & Archiepiscopus in Concilio Provinciali possint aliquid statuere adversus Regularium privilegia, Anve sustineantur Decreta Synodi Cracovien. & Gnesnen. super exemptione Regularium.

15 Episcopus Cracoviensis in diœcesana Synodo mensibus præteritis habita decrevit inter cetera, ut Abbates, & Præpositi Regulares, id est, Ordinum non mendicantium, forum habeant in Episcopali audientia, hoc est indistincte coram Episcopo conveniantur: Alii autem Regulares mendicantium Ordinum possint ab Episcopo judicari ratione rei, contractus, & delicti juxta Constitutionem Innocentii IV. in Concilio Lugdunen. editam, quæ incipit, *Volentes*, innovatam per Concilium Tridentinum *in cap. 14 sess. 7.* Et cum deinde actum esset de his Decretis inferendis in Provinciali Synodo Gnesnensi postea habita, obtentum quidem fuit a Regularibus, ut ea Decreta expungerentur ex Synodo, in qua inserta jam fuerant. Sed tamen Episcopo Cracoviensi acriter urgente, decretum fuit *Abbatibus magnopere reclamantibus*, ut salva esset Regularium exemptio, præterquam in his, quæ sacris Canonibus, & consuetudinibus adversantur. Et quamvis Abbates institissent, Concilii Decretis ut in eo capite adderentur verba, *Salvis Sedis Apostolicæ privilegiis*: nihil tamen obtinuerunt, reclamante scilicet Cracoviensi Episcopo.

16 Quod pertinet ad Synodum diœcesanam Cracoviensem Decretum superius propositum duas habet partes. In prima absolute supponit Abbates Episcopi jurisdictioni, & hac in parte Episcopus duobus modis conatur tueri suum Decretum synodale.

Primo, quia in Synodo Provinciali illius Regni paulo ante celebrata, & confirmata a Paulo V. ex sententia Sacræ Congregationis Concilii statutum est; ut infra, videlicet judicium nationis exigit, ut qui in Ecclesia Dei, vel ob officii Excellentiam, vel Religionis, vitæque tranquillioris statum sublimiori loco positi sunt, peculiari quoque præ ceteris modo in eorum occurrentibus tractentur negotiis. Proponentibus itaque dominis Abbatibus diversorum Ordinum Provinciæ hujus, statuit & decernit Synodus, quod de cetero coram locorum Ordinariis ipsis, aut coram specialibus Commissariis conveniantur. Quo quidem Decreto contendit Episcopus sublatam in Regno Poloniæ Abbatum, & Monachorum exemptionem.

Alii autem hoc Decretum aliter interpretantur; nam Præpositus Corporis Christi Casimiriæ, qui eidem Synodo interfuit, putat illud non esse intelligendum, nisi in causis, in quibus exempti possunt coram Ordinariis conveniri: ita ut propterea editum fuerit in favorem exemptorum, declarandos eos in illis causis, in quibus subsunt Ordinariis, non debere tamen remitti ad quemcunque Officialem, sed ab ipsismet Episcopis, vel eorum specialibus Commissariis esse judicandos. Atque hoc judicant illa verba proœmii, judicium rationis exigit, ut qui sublimiori loco positi sunt, peculiari etiam modo tractentur, &c. Atque alia sequentia, coram Ordinariis ipsis, aut coram specialibus Commissariis conveniantur. Et cum Decretum enuncietur editum Abbatibus proponentibus, non est credendum Abbates ipsos propo fuisse Synodo, ut eos submitteret jurisdictioni Episcoporum, Nuncius vero Apostolicus putavit Decretum non loqui de Abbatibus, & Monachis exemptis, cum hæc qualitas exemptionis ibi non exprimatur.

De quibus cum alias actum fuerit in Sacr. Congregatione Concilii re ad eundem Paulum V. delata, Sanctitas sua *die 9 Julii 1618.* mandavit dari literas ad Nuncium, quibus ei significaretur ex deductis ab ipso prætensionem Episcopi Cracovienses, & aliorum Episcoporum non subsistere, sed antequam alio remedio uteretur, ageret cum ipsis Episcopus, & eos moneret ad petendam a Sede Apostolica determinationem; ac præterea ageret cum Serenissimo Rege, atque illius sensum exquireret.

Secundus modus, quo Episcopus Cracoviensis conatur defendere Decretum Synodale, est consuetudo, secundum quam a ducentis annis asserit se cognovisse Abbatum Regularium causas, adeo ut ipsimet jam jurisdictionem ordinariam recognoscant: sed in suis literis semper loquitur de Abbatibus non exemptis.

Nuncius Apostolicus anno 1618. quando de hac ipsa exemptione actum fuit, suis literis testatus est præteritis temporibus varie fuisse observatum: Monachos fuisse admodum segnes, & negligentes in sua exemptione tuenda, ita ut quidam Abbas Gnesnensis aperte fassus fuerit se exemptionem perdidisse, atque Episcopo Cracoviensi esse subjectum.

17 Quæ tamen negligentia, imo etiam ipsa exemptionis renunciatio Romanorum Pontificum privilegiis, quibus Regulares immediate Sedi Apostolicæ subjiciuntur, nullum intulit præjudicium, *ut est text. in cap. Cum tempore*, & ibi Abb. *in 5. notab. de arbitr.* Ad idem text. *in cap. 2. de in integr. restit. & in cap. Cum olim il secondo de privil.* Et ita plene consuluit Paul. de Castr. *cons.* 432. *Videtur dicendum n. 3. & seq. lib. 1.* ubi pluribus ostendit, Regulares, nec tacite, nec expresse posse suis privilegiis renunciare, & processus fabricatos in Curia Episcopali contra Monachos renunciantes esse ipso jure nullos. Et idem respondit Roman. *cons.* 369. *circa primum num.* 19. generaliter enim nemini licet alieni judicis jurisdictionem prorogare etiam tacite non opponendo declinatoriam fori, glos. communiter approbata *in l. Si convenerit in ver. Stare, ff. de jurisd. omn. jud.* Maran. *de ordin. judic. in 4. part. num.* 15.

18 Sic videmus nec Clericum sine proprii Episcopi licentia posse subjicere se alieno, & ejus jurisdictionem prorogare, *cap. Significasti de foro compet.* Angel. *in leg. fin. num. 4. de constit. Princip.* Soccin. post Innocent. Archid. & alios *cons. 87. Visis n. 3. lib. 3.* Maran. *ubi supra nu.* 20. Ratio, quia ex consequente obesset juri, ac favori proprii Episcopi, secundum Abb. *in d. cap. Significasti n. 9.* Et per illum textum Abb. *in cap. grave n. 3. de offic. Ordin.* dicit exemptum etiamsi vellet, non posse se submittere jurisdictioni Ordinarii sine licentia Papæ, aut illius, cui subest. Et allegat Jo. Andr. *in reg. Scienti de regul. jur. lib. 6. in Mercurial.* Quinimo ob prædictam rationem prjudicii alieni ne in una quidem causa potest Regularis etiam indirecte exemptioni renunciare, ut not. idem Abb. *in cap. Si terra n. 5. de privil.* Soccin. *in dict. cap. Significasti n.* 40. *de for. compet. & in cap. Recepimus n. 69 de privil.* Felin. *in cap. it. P. & G. n.* 13. *de off. Deleg. & in cap. Cum olim n. 3. de rescript.* Dec. *in cap. 1. de judic. in prima lect. n.* 86. *& in 2. lect. n.* 46. Et quamvis Frideric. de Sen. videatur contrarium sentire *cons.* 14. Monachus Perusinus *n. 6.* tamen non figit pedes, & sua dicta veluti dubia subjicit correctioni Patris, & illuminatoris juris Canonici Joannis Andreæ, quem dicit oppositum sentire in glossa sua in Clement. *penult. de sentent. excommunicat.* & tandem se retractat *in 6. addit.* & hanc partem contra Fridericum amplectitur Rota apud Crescen. *decis. 3. de foro compet.* & Gregor. XV. *decis. 325. n. 23.*

19 Consuetudo autem quatenus etiam probaretur, eam habet difficultatem, quod cum Regulares ante privilegia subessent Ordinariorum jurisdictioni, præterquam in concernentibus disciplinam Regularem, *cap. Abbates, cap. Abbas pro, c. Si quis Abbas, & cap. Monasteria* 18. *qu. 2.* Consuetudo conveniendi eos coram Ordinariis, cum

cum esset juri communi conformis, nihil aliud erat, quam juris communis observantia, Ideoque sublato jure communi ex privilegiis Regularium, sublata etiam fuit consuetudo illi conformis, gloss. *in c. 1, in ver. Facti, vers. Item probatur evidentissima ratione, de Constit. lib. 6.* Jo. Andr. Gemin. Anchar. & alii *in c. unic. de Cler. conjug. eod. lib.* & alias in causa Mediolanen. privilegii fori animadvertit Sac. Congregatio. Præterquamquod Regularium privilegia habent derogationes consuetudinibus etiam immemorabilius. Item habent clausulas derogatorias amplissimas, & Decreta irritantia, quæ inficiunt titulum, & possessionem, ut de clausula Decreti decidit Rota *decis. 2. de restit. Spol. in Antiq. & decis. 11. & 12. de caus. possess. & propriet.* itidem in Antiquis Bellam. *decis. 342. & decis. 536.* Cassador. *decis. 1. & decis. 2. de restit. spoliat.* qui fuse hoc probat, Put. *decis. 99. par. 1. & dec. 27. par. 2.* Rota *diverf. decis. 99. par. 3. lib. 1.* Et nihilominus probanda esset scientia, & patientia Summi Pontificis, secundum communem Canonistarum opinionem in proœmio Clementinarum, ubi in specie Card. §. *Universitati n.* 3. Gloss. Host. Aba. & DD. *in c. fin. de consuet.* Put. *d. decis. 1.* Imo Rota resolvit propter Decretum irritans non posse allegari non usum, neque usum contrarium, ut apud Cassad. *decis. 2. de reservat. & decis. 11. n. 5. Super regulis Cancellariæ*, & Veral. *decis. 134. par. 3.*

His accedit, quod Regulares consueverunt crebro obtinere a Summis Pontificibus suorum privilegiorum confirmationes, atque innovationes, quibus qualiscunque præscriptio si cœpta fuit, interrumpitur, si completa, tollitur per derogationem in iisdem confirmationibus appositam, ut per Felin. *in cap. Cum non liceat col. fin. de præscript.*

20 In secunda parte Decretum Synodi Cracovienfis supponit Regulares Mendicantes jurisdictioni Episcopi non absolute: sed solum ratione rei, contractus, & delicti, & innititur Constitutioni Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi edita, *relata in c. Volentes de privil. lib. 6.* & innovata a Concil. Trid. *c. 14. sess. 7.*

Sed hac in parte Synodale Decretum, omnino perimit Mendicantium exemptionem; nam cum ipsi ex privilegiis Sedis Apostolicæ sint specialiter exempti ab Ordinariorum jurisdictione, etiam ratione delicti commissi, vel contractus initi, aut rei sitæ etiam extra locum exemptum, ut dixi plenissime *in d. c. Tuarum infra de privil.* utique non comprehenduntur in ea Decretali, quæ nullo modo sustulit privilegia specialium exemptionum, nec aliquid novi juris induxit, sed tantum emanavit ad dirimendas antiquas altercationes super exemptionibus generalibus, declarando eas non habere locum in dictis tribus casibus delicti, contractus, & rei, ut illic advertunt Archid. & Jo. Mon. *in princ.* quos ceteri communiter sequuntur, & ex facto respondit Gemin. *consil. 72.* Et cum Regulares non comprehendantur in Constitutione *d. c. Volentes*, necessario sequitur, ut nec comprehendantur in Decreto Concil. *cap. 14. sess. 7.* eandem Constitutionem innovante, quemadmodum olim re diligentissime examinata, declaravit Sac. Congregatio Concilii; nam cum esset dubitatum, an Regulares degentes intra claustra, comprehenderentur *in d. c. 14.* ita ut ratione rei, contractus, & delicti possent coram Ordinariis locorum conveniri: Sac. Congregatio censuit non comprehendi.

21 Quod etiam colligitur ex Decreto Conc. Trid. *c. 14. sess. 25. de Regul.* & ex Constitutione Clementis VIII. ubi Regulares ratione delicti notorii commissi extra claustra, & sic in loco non exempto, non possunt puniri ab Episcopo, nisi Superioribus negligentibus post terminum eisdem ab Episcopo præfixum. Et si delictum non sit notorium, & cum scandalo, nullo modo puniri possunt; Ergo in ipsis non habet locum Constit. *d. c. Volentes*, alias enim pro delicto commisso extra claustra, subessent indistincte Ordinariorum jurisdictioni.

22 Præterea idem probatur *in c. 3. sess. 6.* ubi Regulares extra claustra degentes, & sic in loco non exempto, si delinquant, subjiciuntur Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato in actu visitationis duntaxat; verba enim illa punitioni, & correctioni Episcopi, intelliguntur de punitione, & correctione morum, cum regulentur, & restringantur a verbo *visitari*, quod immediate præcedit, qui intellectus colligitur apertissime *ex c. Fagnan. in I. Libr. Decretal.* 4. *sess.* 14. ubi quæ statuta fuerant *in d. c.* 3. de Clericis exemptis tam secularibus, quam Regularibus extra claustra degentibus, extenduntur quoad Clericos seculares tantum etiam extra visitationem, quod clare innuit Concilium *in d. cap.* 3. non statuisse nisi in actu visitationis; nam si etiam extra visitationem statuisset, supervacaneum fuisset illam dispositionem ampliare quoad Clericos seculares tantum etiam extra visitationem, atque ita Decretum illud alias interpretata est Sacra Congregatio. Ex illo igitur textu duo aperte colliguntur: alterum Regulares extra visitationem, etiamsi degant in loco non exempto, atque ibi delinquant, nullatenus subesse Episcopi jurisdictioni: alterum Regulares intra claustra degentes ubivis delinquant, ne visitationi quidem Episcopi subjectos esse, cum ad hoc ut Episcopus habeat jus visitandi, Concilium voluerit duo concurrere, idest ut Regulares extra claustra degant, atque ibi delinquant.

Eodem respicit Decretum *cap. 11. sess. 25. de Regul.* ubi 23
Regulares administrantes curam animarum personarum secularium Monasterii incumbentem, subjiciuntur jurisdictioni Episcopi in iis tantum, quæ dictam curam, & sacramentorum administrationem concernunt; Ergo si extra dictam curam delinquant, Episcopi jurisdictioni non subsunt.

Rursus idem probatur *in cap. 5. sess. 14.* ubi decernitur, ut literæ Conservatoriæ nemini suffragentur ad hoc ut in causis criminalibus, & mixtis coram Episcopo accusari, & conveniri, ac contra eum inquiri, & procedi non possit. Deinde præscribitur certa forma in causis civilibus observanda. Ac demum in fine adjicitur clausula infrascripta, videlicet, *Regularia loca eorumque personæ in præsenti Canone minime comprehensæ, sed exemptæ omnino sint, & esse intelligantur.* Ex quo Decreto satis patet, Regulares nec ratione delicti in causis criminalibus, nec ratione contractus, aut rei sitæ in causis civilibus posse coram Episcopo accusari, & conveniri, sed eorum privilegia salva, atque illibata permanere. Ideoque cum Episcopus Mantuanus conquestus esset quod Regulares pro contractibus, vel debitis non sinerent se in prima instantia coram locorum Ordinariis conveniri: Sacr. Congregatio censuit, si hi Regulares extra claustra Monasterii degunt, servandum esse quod dicitur *sess. 7. cap. 14.* Si intra Monasteria maneant, conveniendos esse coram Superioribus, vel Conservatoribus eorum, non autem coram Ordinariis, aut alibi. Salva igitur manent Regularium privilegia, quorum præservatio etiam generaliter habetur *in c. 20. sess. 25. de Regul. in fin.* his verbis: *In ceteris omnibus præfatorum Ordinum privilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & jura concernunt, firma sint, & illæsa.*

Unde Synodus dum vulnerat privilegia Regularium, 24
adversatur etiam Concilio Tridentino, contra quod certissimum est, Synodum Provincialem non habere ullam statuendi potestatem. Ut in Extravag. Joan. 22. *Sancta Romana*, §. *Quidam autem*, ibi: *Quos nec eis*, idest Episcopis vel eorum Superioribus, *concedere licuit contra formam Concilii generalis*, ubi gloss. *in ver. Concilii de Relig. domib.* Item gloss. *in capit. Cum dilectus in ver. in ætate*, & ibi Abb. *col. 5. de elect.* Felin. *in cap. 1. num. 1. de sponsal.* Et de privilegiis, quæ Generalis Concilii sunt fixa Decretis, *est text. in cap. Privilegia il 3. 25. quæst. 2.* Ad idem est auctoritas Augustini *lib. 2. de Baptis.* in hæc verba: *Concilia, quæ per singulas regiones, vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum authoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere.* Et infra de Cypriano ait: *Si autem Concilium ejus attenditur, huic est universæ Ecclesiæ Concilium præponendum, cujus se membrum esse gaudebat; nam & universum partibus semper optimo jure præponitur.* Quem locum ad hoc propositum citat Turrecrem. *in cap. Domino sancto num. 50 ver. Secundo patet 50. dist.* Ideoque Sacra Congregatio consulta an contra *cap. 15. sess. 23.* Concilium Provinciale aliquid statuere posset, veluti si aliquis Baro prætextu inimicitiarum cum Episcopo, & ejus Clero vellet confiteri extero Presbytero etiam approbato a suo Ordinario; censuit non posse. Et cum Provincialia Concilia priusquam publicentur ex Constitutione Sixti V. recognosci, atque emandari debeant a Sacra Congregatione Concilii, mos ejusdem Congregationis fuit ex

hujusmodi Synodis delere Decreta omnia, quibus Regularium exemptiones, indulta, ac privilegia quoquomodo violantur. Quinimo etiam quando Synodus Provincialis statuit in exemptos illud idem quod statuit Concilium Tridentinum; ut si dicat: Statuimus, ut Regulares ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant, quod præcipitur eis *in c.* 1. *sess.* 25. *de Regul.* nihilominus S. Congregatio jubet expungi verbum, *statuimus*, & in ejus locum jubet reponi: Intelligant Regulares se teneri ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituere, ut sæpius vidi observatum nimirum quia verbum, *statuimus*, est authoritativum & inducit jus novum Clem. *fin.* §. *fin. de rescript.* gl. in Extravag. *Suscepti Joannis XXII. in ver. Statuimus*. Et super statutis legem item statuere non est æquitatem in medium proponere, sed præteritis calumniam invenire, *l. penult. C. de decur. lib.* 10. Anchar. *in c. Cum venissent n.* 5. *de jud.* Generaliter autem non posse Episcopos in Synodo quidquam statuere, quod obviet Canonicis institutis, deciditur aperte in hac Decretali; nam Canon præcipit statuta Romanorum Pontificum ab omnibus custodienda *c.* 1. *de constit.* præsertim ab Episcopis, qui sunt debitores sacras regulas custodire, *c. Cum simus* 9. *q.* 3. Et hoc jurant, *c. Ego N. de jurejur.* Et pœna depositionis eis imminet si fuerint transgressores, *ut in* §. *ult.* 4. *dist. c. Hac consona*, & *c. Violatores* 25. *q.* 1. Sic Præfectus Prætorio Constitutionem legi contrariam facere non potest, *l.* 2. *C. de off. Pref. Prætor.* & Legatus non potest mandare, ut in causa procedatur sine strepitu, & figura judicii, *c. fin. de hæret. lib.* 6. quia hoc esset contra jura, *c.* 1. *de lit. contest. & l. proluram, C. de Sen.* & pro hac parte ex facto consuluit Frider. de Sen. *cons.* 17. *Quæstio talis est per totum*, quem refert, & sequitur Petr. de Anchar. *in repet. Canonum statuta n.* 188. *vers. in contrarium*, & *n.* 190. *vers. Accedit his titulis quæst. supra de Const.* Alioquin secundum eos si Episcopi hoc possent, per consequens posset tum jus commune subvertere in singulis casibus a jure provisis aliud statuendo, quod sentire, modicum differt ab hæresi, *c.* 27. *dist. c. Nulli* 19. *dist.* gloss. *in c.* 1. *in ver. Non enim revocat, vers. Etsi in contrario diceremus de constit. lib.* 6. Sanctus Thomas, *opusc.* 19. *c.* 3. Quamobrem integrum hoc caput tam ob Regularium, ac Sedis Apostolicæ præjudicium, quam ob defectum auctoritatis, videtur omnino expungendum. Hæc quoad Synodum diœcesanam Cracovien sem.

27 Quo vero ad Provincialem Gnesnensem, Decretum illud, quod salvam facit Regularium exemptionem præterquam in his, quæ sacris Canonibus, consuetud. & Concilii Decretis advertantur, videtur itidem absolute perimere Regularem libertatem; nam illorum privilegia, & exemptiones sunt fere omnes aut præter, aut contra sacros Canones, *c. In his de priv.* cum multis simil. Unde illas reducere ad limites sacrorum Canonum nihil fere aliud est, quam illas ad nihilum redigere.

Ad hæc non videtur tolerandum Decretum, dum salvam facit exemptionem Regularium præterquam in his, quæ consuetudinibus adversantur; id enim est confirmare, & canonizare tanquam validas quascunque consuetudines contra Regularium privilegia. Quod tamen habet difficultates superius propositas circa præscriptionem a Cracovien si Episcopo allegatam.

Accedit, quod Synodus Provincialis nullam habet 28
auctoritatem statuendi in Regulares exemptos; nam privilegia Pontificia per quamcunque inferiorem potestatem convelli, aut labefactari non possunt, *c. inferior* 21. *dist. c. Cum inferior de major. & obed.* Clem. *ne Romani de elect.* Unde Leo Papa Martiano Augusto *Epist.* 52. *alias* 54. *Privilegia*, inquit, *Ecclesiarum, & Monasteriorum sanctorum Patrum authoritate instituta, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari*, & Greg. *lib.* 7. *Epist.* 17. *Institutionis nostræ Decreta, quæ pro defensorum sunt privilegiis, & ordinatione disposita, perpetua stabilitate, & sine aliqua constituimus refragatione servari, nec a quibuscunque Pontificum in totum, vel in partem ea qualibet occasione convelli decernimus, vel mutari*. Cui testui responderi non potest, ut inquit Archid. *in c. licet Canon. n.* 3. *vers. & ibi assertive dixit, de elect. lib.* 6. Idem Gregor. *lib.* 7. *Epist.* 115. *Cura est solicitudinis adhibendæ, ut ea, quæ pro quiete Monachorum, Religiosæque conversationis fuerunt ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quædam valeat præsumptio perturbare. Sed sicut hoc, quod ratio exigebat utilitatis, oportuit diffiniri, ita quod diffinitum est, non debet violari*. Referuntur a Gratiano *in c.* 2. *c. Institutionis, & c. Cum pia* 25. *quæst.* & concordant *ibid. c. Privilegia, & c. Quæcunque*, Innocentius III. in Concilio generali Lateranensi, *privilegia, quæ quibusdam Religiosis Romana concessit Ecclesia, permaneant inconcessa*. Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi decernit, *libertatem, quam nonnullis Apostolica sedes privilegio exemptionis indulsit, sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant*, ut refertur *in cap. Ut privilegia infra de privileg. & in c.* 1. *eodem tit. lib.* 6. Id ipsum & leges civiles sanxere, *ut in l. privilegia, C. de sacrosanct. Eccles. & l. Omnia privilegia, C. de Episcopis, & Cler.* necnon leges Regiæ, *ut leg.* 4. *in fin. tit.* 3. *lib.* 2. *recopil.* in qua referuntur notabilia verba Gratiani *in c. fin.* §. *Hospitalitatis* 25. *qu.* 2. *& in cap. fin.* §. *Oportet* 25. *qu.* 1.

In primis autem dedecet ea privilegia violari ab Epi- 29
scopis, quibus Regulares subserviunt, & Coadjutores existunt, in prædicatione verbi Dei, in Sacramentorum administratione, & in ceteris, quæ ad salutem pertinent animarum, *ut habetur in c. Ex auctoritate* 16. *q.* 1. & docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 187. *art.* 1. *vers. Sed contra, & q.* 188 *art.* 4. Quapropter Host. *in c. Inter cetera n.* 16. *vers. Hodie tamen supra de off. ordin.* exaggerat valde dolendum, quod Episcopi non agnoscant Regulares esse Coadjutores suos, adjiciens Paraclitum providere per Ordines Prædicatorum, & Minorum; licet non omnes capiant verbum istud, cujus dictum referunt ibidem Jo. Andr. *n.* 10. *vers. dicit demum*, qui idcirco *n.* 11. *in verb cooperatores*, conqueritur, quod Episcopi nostri temporis ædificent parietes, & subtrahant columnas, &c. Card. *n.* 3 & Silvest. *in ver. Episcopus n.* 12. *vers. Decimo quæritur*.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Idem Innocentius III. S. Stephani, & S. Proculi Abbatibus Bononiensibus.

CAPUT X.

CUm in Ecclesiis sancti Victoris & sancti Joannis de Monte: & infra: Nos igitur ad reformationem earundem Ecclesiarum diligenti solicitudine intendentes, universis Canonicis dedimus in mandatis, ut Priori suo in his, quæ ad eum pertinent, obedirent. Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, prædicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo Priori præstanda, præstitissent corporaliter

liter juramentum: tamen exhibiti juramenti immemores, ſuo Priori per omnia reſtiterunt; & cum pro contumacia ſua requiſiviſſent ad debitam obedientiam revocari, dictus Prior in eos excommunicationis ſententiam promulgavit. Cum igitur præfati Canonici ad Apoſtolicam Sedem acceſſiſſent, per ſcripturas authenticas ex multorum teſtimonio Prælatorum effecti de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundum formam Eccleſiæ ab eiſdem corporaliter juramento, ipſis fecimus abſolutionis beneficium impendi; præcipientes eis ſub debito juramenti, ut ad ſuum clauſtrum, de quo exierant, redeuntes, Priori ſuo ſecundum Deum devote ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus, quatenus præfatos Canonicos, ut ad Prioris ſui obedientiam revertantur, per cenſuram Eccleſiaſticam compellatis; & ne de ſua poſſint contumacia (vel malitia) gloriari, cogatis eos (ſi videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris, pro abſolutionis beneficio impetrando ſuperbe negaverant, humiliter præſtare procurent; alioquin eos de fratrum conſortio penitus excludatis.

SUMMARIUM.

1 *Canonici Regulares inobedientes Priori ſuo per ipſum excommunicari poſſunt, & ſi fuerint incorrigibiles, de fratrum conſortio expelli debent.*
2 *Prior poteſt ſuos Canonicos excommunicare, quia Ordinarius eſt.*
3 *Regulares inobedientes, & incorrigibiles excludendi ſunt a conſortio Fratrum, ſed non expellendi a Monaſterio, & n. ſeq.*
4 Penitus *dictio quid importet.*
5 *Profeſſio emiſſa ſub conditione, ut ſi profeſſus unquam repertus fuerit fregiſſe votacaſtitatis, paupertatis, vel obedientiæ, ejici poſſit a Religione, an ſit valida, & n. ſeq. uſque in finem.*
6 *Adjectio non repugnans contractui, vel actui quigeritur, non vitiat, nec vitiatur.*
7 *Conditio, quæ non adverſatur ſubſtantiæ Religionis, ſi ſit licita, tenet, ſi illicita, vitiatur, ſed non vitiat profeſſionem.*
8 *Monachus, qui in profeſſione ex pacto ſibi reſervat proprium, in dubio intelligitur reſervaſſe tanquam obedientiarius Monaſterij.*
9 *Conditio reſervationis proprii licet adverſetur ſubſtantiæ Religionis, tamen ex communi opinione vitiatur, & non vitiat ingreſſum.*
10 *Conditio reſolutiva alias honeſta an vitiet matrimonium carnale, & n. 14.*
11 *Profeſſionem non vitiat conditio reſolutiva, ſed vitiatur, & n. ſeq.*
12 *Status Religioſi eſt perpetuus, & ſua ratione immobilis.*
13 *Profeſſio eſt votum ſolemne de præſenti, quod diem, aut conditionem non recipit.*

1 *CUm in Eccleſiis*. Canonici Regulares inobedientes Priori ſuo per ipſum excommunicari poſſunt; & ſi fuerint incorrigibiles de fratrum conſortio expelli debent. Hoc dicit Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. Dividitur ut per Jo. Andr.

2 Nota primo, ibi, *In eos excommunicationis ſententiam promulgavit*. Priorem poſſe in Canonicos excommunicationis ferre ſententiam, quia Ordinarius eſt, *ut notatur in c. 1. & c, Cum ab Eccleſiarum ſupra de off. ordinar.* ſecundum Innoc. *hic in princ.* Poſſunt ergo Abbates, & Priores excommunicare ſubditos, *ut hic, & in c. Sicut infra de ſimon.* quia ad ipſos ſpectat primo loco correctio Monachorum, *cap. Quanto ſupra de off. ordinar.* cum ibi notatis, *& in c. fin. in primo reſponſo de off. Archid.* & hic notant Bernard. poſt caſum Hoſt. *n. 3. in ver. Sententiam*, Bald. *n. 2. in fin.* Jo. Andr. & omnes, *in Summ. textus*, ſed aliud eſt in Abbatiſſis, *c. dilecta infra eod.* Hoſt. *hic n. 4.*

3 Secundo nota ex fine textus Regulares inobedientes, & incorrigibiles a conſortio fratrum eſſe excludendos. Et pondera bene, quia textus non dicit a Monaſterio, ſeu ab Ordine expellatis, ſed dicit de fratrum conſortio excludatis: & ex hoc collige ne decipiaris: Religioſos incorrigibiles non eſſe ejiciendos ab Ordine, ſeu Monaſterio, ita ut ad ſeculum redeant, ne ſic ſtudioſe faciant ſe inobedientes, & jugum Religionis excutiendo ex ſua malitia commodum conſequantur, ſed eſſe ſeparandos, & ſejungendos a ſocietate, & conſortio fratrum, & recludendos in ergaſtulis ad agendam pœnitentiam: & ita intelligas jura, quæ loquuntur de expulſione Regularium incorrigibilium, prout ex hac litera deducunt Petr. de Sampſon. & Abbas Antiq. *qui ſub num. 4.* ponderando *ver. Excludatis, Ergo*, inquit, *ſecundum hoc quandocunque voluerit vagari Regularis, faciat ſe inobedientem, & ſic expulſus ſuæ intentionis conſequitur effectum: quod eſt prorſus abſurdum. Sed reſpondeo non eſt ſenſus, quod ipſi a Monaſterio excludantur, ſed tantum a conſortio aliorum, ut cum aliis non comedant in refectorio, vel in dormitorio non jaceant, ſed in eodem Monaſterio detrudantur in carcerem, hoc dicit & non a Monaſterio excludantur, ne occaſionem habeant evagandi.* Hæc Abbas Antiquus, & concordat Joann. Andr. *num. 9.* Bellamer. *poſt princip. in ver. Conſortio*. Et quamvis Goffredus exponat verbum, 4
penitus, ideſt irrevocabiliter, & Hoſtienſis *num. 10.* intelligat penitus, ideſt ſine ſpe reſtitutionis cum ſit ejicienda ab ovili ovis morbida, ne inficiat ſanas oves, *capit. ſed illud 45. diſtinct. capit. Ea quod*, §. *1. de ſtat. Monach.* tamen ut dicit Henric. Boich. *num. 15.* facienda eſt vis in eo, quod dicit textus de fratrum conſortio, *capit. Impudicas 27. quæſt. 1.* Non enim dicit de Monaſterio ejiciendos, quia etiam ejecti eſſent revocandi, *capit. final. de Regular.* Sed excludantur a conſortio, ideſt non ſtent cum aliis fratribus in Capitulo, Refectorio, & ſimilibus, ſed in aliquo loco arcto ponantur ad pœnitentiam peragendam: & ſubdit hoc eſſe verius, & tutius, *argum. capit. Pervenit 27. diſtinct.* ubi hoc notat Archidiac. *Ad hoc capit. dilectus de ſimon.* & ſequitur hic Bellamer. *num. 4.* Butr. *num. 19. & 20.* Cardinal. *num. 5. in 7. oppoſit.* Ancharan. *num. 6.* Imol. *num. 8.* Abbas *in ultim. notab.* & Joann. de Anan. *num. 4.* Ex quibus patet hanc eſſe magis communem Canoniſtarum ſententiam, de cujus veritate plenius diſſero *in d. cap. final. a num. 36. uſque ad num. 71. de regular.* ibi videas.

Quæſiverunt Regulares Ordinis Reformatorum 5
Sanctiſſimæ Trinitatis, an ſit nulla, vel valida profeſſio emiſſa a nonnullis in eorum Religione in manibus Superioris Regularis cum conditione, ut ſi procedente tempore comperiatur, eos fregiſſe vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, vel aliud quid grave commiſiſſe, a Religione ejici poſſint exuti habitu Regulari.

Viſum eſt reſpondendum profeſſionem eſſe validam.

Primo, quia hujuſmodi conditio non videtur adverſari ſubſtantiæ Religionis, quæ conſiſtit in tribus votis ſubſtantialibus, *juxta notata in capit. Cum ad Monaſterium de ſtat. Monachor. & in capit. Dudum de converſ. conjugat.* & per Abbatem *in Rubrica de Regularib. num. 1.* Tantum enim abeſt, ut dictis tribus votis adverſetur talis conditio, ut potius oppoſita videatur ad illorum executionem, & firmitatem, dum tribuit facultatem ejiciendi, & ſic puniendi vota non ſervantem. At quando adjectio non re- 6
pugnat contractui, vel actui, qui geritur, tunc nec vitiat, nec vitiatur, ſed valet regulariter, ſicut & actus, cui adjicitur, ſive cedat ad argumentum, *ut leg. 1. Ea tamen adjectio, ff. de legat. tertio, leg. 1. cum quatuor ſequentibus, & per totum, ff. de fundo inſtructo, leg. Si ſtipulatus, ff. de uſuris, leg. Si ut certo, §. Si de me, ff. Commodati, leg. qui mutuam, ff. mandat, leg. Illi, ff. de uſufruct. legat. leg. 1. Qui depoſitis*, cum ibi notatis, *ff. depoſiti, capit. 1.*

& 2. *de fil. Presbyt. cap. Quamvis il primo, & cap. Cum in illis*, §. 1. *& §. Is cui, verſ. vel niſi de præben. lib.* 6. & Clemen. *Si dignitatem eodem tit.* Sive cedat ad diminutionem, *leg. legatis Sejus, ff. de legat.* 3. *c. quoniam*, ibi, in quibus *de conceſſ. præben. lib.* 6. & notat Henric. Boich.
7 *in cap. final. n.* 13. *de condit. appoſit.* Et in ſpecie quando pactum, vel conditio non contrariatur Religionis ſubſtantiæ, vel pactum, & conditio tenent ſi ſunt licita, vel ſi ſunt illicita vitiantur, & non vitiant profeſſionem, ita videtur eſſe de mente omnium *in d. c. fin. in d. c. Cum ad Monaſterium de ſtat. Monach. & in c. inſinuante, qui Cleric. vel vovent.* Ideoque in illa quæſtione, utrum reſervatio proprii facta a Regulari profitente ſub conditione vitiet ingreſſum, vel vitietur, omnes laborant circa eam difficultatem tanquam ab ea pendeat ſolutio quæſtionis, videlicet an retinere proprium ſit contra ſubſtantiam Religionis, necne, ut per Henric. Boich. *in d. c. fin. n.* 14. *& n.* 15. *verſ. Sed hoc quod Monachus habeat proprium.*

8 Secundo, quia hoc pactum, ſeu conditio poſſet forte recipere aliquem intellectum, ita ut nec etiam contineret injuſtitiam; nam ut declarat Abb. *in d. c. Inſinuante n.* 6. *verſ. Sed ego*, quem referunt, & ſequuntur Angel. *in ver. Religioſus n.* 13. & Silveſt. *in ver. Religio tertio n.* 8. verba appoſita in tali contractu ſi fieri poteſt intelligenda ſunt ſecundum naturam contractus, *ut l. Si uno in princ. ff. Locati*, maxime ut res potius valeat, quam pereat, *l. quoties, ff. de verbor. oblig. & c. Abbate de verb. ſignif.* etiam impropriatis verbis, *ut eſt text. tus in d. c. inſinuante, ſecundum unum intellectum.* Ex quibus concludit Abbas, eum, qui reſervat ſibi proprium, niſi magis declaret, intelligi reſervare tanquam obedientiarium Monaſterii, ita in propoſito illa conditio ut Regularis compertus aliquod ex votis fregiſſe, vel aliud grave commiſiſſe, ejici poſſit, forte eſt intelligenda, ſi is, qui vota fregit, vel aliud grave commiſit, nolit corrigi, nec recipere pœnitentiam condignam, juxta inſtituta Religionis; quo caſu etiam de jure communi ejici poteſt. Umbertus *in Regula S. Auguſtini cap. 99.*

9 Tertio, etiamſi dicta conditio ſubſtantiæ Religionis eſſet contraria, nec aliquo modo reciperet intellectum congruentem ſubſtantiæ Religionis; tamen ex communi ſententia, quamvis multos habeat contradictores, valet ingreſſus, & conditio rejicitur; ut de conditione proprium reſervante tenent Innoc. Hoſt. Archid. Laudunus, Jo. Andr. & alii relati pleniſſime ab Henric. Boich. *in c. fin. de condit. appoſ. in ultima quæſtione n.* 14. *verſ. Sed contrarium*, & de communi teſtatur Imola *in c. Cum M. Ferrarien. n.* 41. *verſ. Quandoque vera de Conſtit.* & ratio præcipua Jo. Andr. *in d. c. fin. n.* 9. *verſ. Dic quod in Monaſterio:* eſt, quia culpa miniſtri pactum, vel conditionem injuſtam adjicientis, obligationem, quæ Deo quæritur, non diſſolvit, ut latius per Henric. Boic. *ibid. n.* 15. *verſ. Hoc idem tenet.*

Ultimo obſervandum eſt hoc caſu non agi de conditione ſuſpenſiva, ſed de conditione reſolutiva, quæ 10
ſi alias ſit honeſta, non vitiat matrimonium carnale, puta contraho tecum matrimonium, & ſi non dederis mihi decem, vel ſi Romam iveris, volo te relinquere; nam ex quo a principio matrimonium fuit validum, non poteſt diſſolvi ex futuro eventu, *ut in c. Cum ſis de converſ. conjugat.* & ideo ſervandum eſt conditione rejecta: caſus eſt *in c. Quicunque de condit. appoſ.* juxta intellectum Vincentii, cum quo tranſeunt ibi Jo. Andr. Butr. & Abb. omnes *n.* 2. & Alex. de Nævo *n.* 1. *ad finem*, quem ſequitur, & communem dicit Navarr. *in Manual. c.* 22. *n.* 62. *verſ. Tertium.* Ergo
11 nec vitiat profeſſionem Regularem, per quam conjugium ſpirituale contrahitur; nam ſicut non poteſt contrahi ad tempus matrimonium carnale, *ut in d. c. final. de condit. appoſit.* ita nec ſpirituale illi æquiparatum, *c. inter corporalia, & c. quanto de translat. Epiſcopi.* Status enim Religioſi perpetuus eſt, & ſua ratione immobilis, ut docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 7. 12
& q. 183. *art.* 1. Et quemadmodum lex abhorret adoptivos filios temporales, *ut l. Si tibi*, alias incipit *Queſitum, ff. de adopt.* ad eundem modum ſacri Canones 13
abhorrent filios ſpirituales Religionum ad tempus conſtitui, & ad ſeculum remeare, cum profeſſio ſit votum ſolemne de præſenti, quod diem, aut conditionem non recipit, *c. de viduis, c. Hæ vero, & c. quæ Chriſto* 27. *q.* 1. *c. inſinuante. Qui Cler. vel vov.* & ſcripſi plenius *in c. Porrectum n.* 6. *de Regular.* Præterea eſt condi- 14
tio reſolutiva tanquam deſtructiva matrimonii, & ſic repugnans illius ſubſtantiæ vitiaret ab initio matrimonium carnale, ſecundum aliam opinionem, que forte eſt verior, *ut dixi in d. c. fin. n.* 2. *de condit. appoſ.* tamen non ſic vitiaret votum ſolemne Religionis, per quod obligatio acquiritur Deo, ſecundum rationem differentiæ, quam inter hæc aſſignat, & pluribus confirmat Jo. Andr. *in eodem c. fin. n.* 9. *verſ. dic quod in matrimonio*, & poſt eum Henric. Boich. *ibid. n.* 15. *verſ. Hoc idem tenet.*

Ex his patet, validam eſſe profeſſionem, & pactum vel reduci ad ſenſum congruum, vel vitiari, & non vitiare profeſſionem. Quia tamen eo pacto Superiores Regulares occaſionem captare poſſunt ſæviendi in Regulares, & facile eos ejiciendi, quod multa mala parit, & reprehenditur ab Uberto *d. c.* 99. expediret interdicere Prælatis, ne deinceps cum tali pacto aliquem reciperent ad profeſſionem. Quod ſi aliqui ejecti, qui uxores duxerint, auditi vellent, æquum eſſet eos audire, & ita reſolutum.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Honorius III. G. Presbytero Cardinali, & Capitulo S. Laurentii in Damaſo.

CAPUT XI.

HIs, quæ pro Eccleſia ſancti Laurentii in Damaſo ex parte una, & Capellis ſibi ſubjectis ex altera, ſuper ſcrutinio aliiſque articulis fuere propoſita, diligenter auditis, ſententiando decrevimus, ut earundem Capellarum Presbyteri & Clerici, Cardinali qui nunc eſt in ipſa Eccleſia, & qui fuerint per tempora, manualem obedientiam, & reverentiam, & honorificentiam omnem exhibeant; & ad Eccleſiam ipſam pro ſcrutinio, baptiſmo, & capitulo celebrandis, conveniant temporibus conſuetis: correctionem ipſius Cardinalis recipientes humiliter: & excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos, & Eccleſias eorundem, inviolabiliter obſervantes. Quando autem Eccleſia ipſa Cardinali vacabit, Capellani & Clerici memorati, eidem Eccleſiæ reverenter exhibeant omnia ſupradicta, excepto quod de correctione, excommunicatione, & ſuſpenſione ipſorum pro bono pacis, noſtræ providentiæ reſervamus.

SUMMARIUM.

1 CArdinali Titulari Presbyteri, & Clerici Capellarum Titulo subjectarum debent obedientiam, & alia, de quibus hic.
2 Capitulum vacante titulo Cardinalatus succedit in jurisdictione, nisi pro bono pacis aliquid sit exceptum.
3 Obedientiam manualem Presbyteri, & simplices Clerici tenentur Prælato suo & successoribus exhibere.
Declaratur, n. 7.
4 Et quæ dicatur obedientia manualis.
5 Feudatarius satis est, ut juret fidelitatem Ecclesiæ, ibid. n. 5.
6 Curati tenentur præstare Prælato obedientiam per juramentum, nec sufficit manualis.
8 Obedientia, reverentia, & honorificentia, an & in quo differant.
9 Salutandi modi complures referuntur secundum diversas nationes.
10 Prælatos hodie, & maxime Papam adoramus, & genuflectimus.
11 Matricem Ecclesiam tenentur adire Presbyteri, & Clerici Capellarum pro scrutinio, baptismo, & Capitulo.
12 In his prævalere debet consuetudo.
13 Scrutinium quot modis accipiatur.
14 Ad Capitulum, vel Congregationem subditi convenire debent non ad voluntatem Superioris, sed temporibus consuetis.
15 Cardinales habent in suo Titulo, & in Ecclesiis Titulo subjectis Episcopalem jurisdictionem, & n. seqq. usque ad n. 27.
16 Non tamen quoad ea, quæ a Concilio Tridentino Episcopis sunt concessa.
Quod intellige, ut n. 52.
17 Vicarius Urbis non cognoscit de causis sub titulis Cardinalium.
18 Cardinales Presbyteri in suis Titulis, & Diaconi in suis Diaconiis, & in Capellis subjectis habent jus Episcopale.
19 Id est corrigendi, & censuras fulminandi.
20 Item jus visitandi in suis Titulis sicut Episcopi in suis Episcopatibus.
21 Item instituendi, & destituendi.
22 Unde possunt conferre beneficia suarum Ecclesiarum Titularium.
Dummodo sint præsentes in Curia, alioquin solus Papa confert.
Item jus habent resignationes admittendi, ibidem, & n. 37.
24 Item utendi insigniis Pontificalibus, & solemniter benedicendi more Episcoporum, licet Episcopi non sint.
25 Item suis subditis, & familiaribus in suis Titulis primam Tonsuram, & minores Ordines conferendi.
26 Cardinales in suis Titulis habentur loco Episcoporum quoad jurisdictionalia tantum, non autem quoad Episcopalia, nisi sint Episcopi.
27 Cardinalis in sua Ecclesia habet Titulum, ac per ejus obitum Ecclesia dicitur vacare.
28 Cardinales Presbyteri tantum habent Titulum, & cum Titulo inscribuntur, præter unum.
29 Cardinalibus Presbyteris quinquaginta Tituli, & quatuordecim Diaconis totidem Diaconiæ assignantur a Sixto V.
30 Ecclesia S. Laurentii in Damaso est Titulus Cardinalis, & perpetuo assignata Vicecancellario pro tempore existenti.
31 Capitulum an succedat in jurisdictione Prælati vacante Ecclesia, & n. seqq. usque in fin.
32 Quid in Capitulo Ecclesiæ Collegiatæ, quæ est Titulus Cardinalis, & n. 42.
Et quid in Capitulo alterius Collegiatæ, & n. 36. & 39.
Et quid in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, n. 49.
Et quid post Concilium Tridentinum, n. 67.
33 Capitulum Ecclesiæ in qua est Titulus Cardinalis, mortuo Titulari, non succedit in jurisdictione quoad jus puniendi crimina, & fulminandi censuras, & n. 42.
34 Et an hoc procedat de jure communi, an vero propter reservationem, de qua hic.
Fagnan. in I. Libr. Decretal.
35 Privilegium in corpore juris clausum facit jus commune inter nominatos.
36 Prælati inferiores, exceptis Cardinalibus in suis Titulis, non habent jurisdictionem ordinariam de jure communi, & n. seqq.
37 Cardinales in suis Titulis habent jus pinguius, quam Plebani.
38 Plebs non fundat intentionem in Capellis de jure communi, nisi Ecclesia matrix sit Titulus Cardinalis.
39 In Capitulum sede vacante an transeat jurisdictio competens inferiori Prælato de jure speciali, & n. seqq. usque ad n. 49.
40 Devolutio jurisdictionis non inducitur nisi in casibus jure expressis.
41 Abbatiali sede vacante Episcopus de jure succedit in facultate dandi licentiam Monacho acceptandi executionem testamenti.
43 In Capitulum sede vacante non transeunt quæ competunt Prælato de jure speciali, & n. 46.
44 Capitulum Paduanum sede vacante non succedit in facultate conferendi gradum Doctoratus, & Magisterii.
45 Monasterio vacante an Conventus possit Monachos recipere.
47 Prælatus, & Capitulum faciunt unum corpus, & potestas est in Ecclesia, & Dignitate.
48 Jurisdictio simultanea inter Prælatum Ecclesiæ inferioris, & Capitulum, item administratio bonorum absque dubio transit in Capitulum sede vacante.
49 Capitulum sede Episcopali vacante potest judicare, absolvere, & excommunicare, sed non anathematizare.
50 Item potest visitare, & procurationes recipere, & n. 75.
51 Item potest de delictis, etiam extra visitationem contra certas personas inquirere.
52 Item potest sindicare Fiscalem Episcopi prædefuncti.
53 Item potest statuta condere, non tamen duratura in tempus successoris.
54 Capitulum sede Episcopali vacante non succedit in jurisdictione Episcopo Delegato, etiam ex generali delegatione Sedis Apostolicæ.
55 In Capitulum sede vacante non transeunt ea, quæ ex Concilio Tridentino competunt Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato.
56 Nisi detur Episcopo facultas procedendi etiam authoritate Apostolicæ.
Vicarius Capituli sede vacante potest transferre beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis, ibid.
57 Capitulum sede Episcopali vocante non potest beneficia conferre, licet possit præsentationes admittere, & instituere.
58 Item non potest bona Ecclesiæ alienare, & n. seqq.
59 Item non potest dare licentiam Clerico transeundi ad aliam Ecclesiam.
60 Item non potest dimissorias ad Ordines concedere infra annum a die vacationis, nisi arctatis ratione beneficii recepti, vel recipiendi.
Et quibus casibus Capitulum potest dimissorias concedere, potest etiam interstitia remittere, non autem Capituli Vicarius, nisi ex mandato speciali.
62 Ad Capitulum Episcopo existente hæretico spectat facultas concedendi dimissorias.
Dimissorias sufficit obtinere ab uno ex Canonicis, si reliqui propter hæresim sint dispersi, vel adeunda est Sedes Apostolica, ibid. & n. seq.
63 Capituli jus in uno conservatur.
64 In Capitulum sede Episcopali vacante an, & quomodo transeant ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, & n. seq.
65 Ordinum, & Sacramentorum collatio est de lege jurisdictionis.
66 Capitulum sede vacante de jure communi non arctatur ad constituendum Vicarium, sed potest jurisdictionem per se ipsum exercere.
67 Capitulum infra octo dies post mortem Episcopi ex Concilio Tridentino tenetur Vicarium, seu Officialem constituere, vel existentem confirmare.
68 Capitulum sede Episcopali vacante post Concilium Trident. ita demum potest duos Vicarios insolidum, vel alternis mensibus constituere, si ita se habeat immemorabilis consuetudo.

69 *Vicarius sede vacante datus etiam ad certum tempus potest ad libitum Capituli revocari.*
70 *Nob obstante juramento, licet revocantes sint perjurii.*
71 *Aliquando tamen dari solent litera ad Capitulum, ut Vicarium non amoveat.*
72 *In Vicarii deputatione sede vacante Capitulum potest prafinire tempus, quo elapso ejus jurisdictio expiret.*
73 *Sede vacante jurisdictio residet principaliter penes Capitulum; exercitium penes Vicarium.*
74 *Ad Capitulum sede vacante non spectat substitutio faciendæ propter absentiam Vicarii, vel aliorum Officialium, sed ad ipsos Officiales.*
75 *Capitulum sede vacante absque Vicario non potest Visitatorem eligere ad visitandam diœcesim.*
76 *Item non potest eligere arbitros ad cognoscendum de causis suspicionum Vicarii, sed per seipsum cognoscere.*
77 *Capituli Cathedralium duntaxat arctantur a Concilio Tridentino ad eligendum Vicarium sede vacante, non autem Capitula Collegiatarum Ecclesiarum.*

1 HIS que. Mortuo Prælato ipsius subditi debent Capitulo in omnibus obedire, nisi pro bono pacis aliquid fuerit exceptum. Hoc dicit, secundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. & Imol. vel aliter secundum Abb. & Joan. de Anan. Presbyteri, & Clerici Capellarum in titulo Cardinalatus debent Cardinali obedientiam, &
2 cetera, de quibus hic. Vacante autem titulo succedit Capitulum illius Ecclesiæ, nisi pro bono pacis aliquid sit exceptum. Dividitur in duas partes. In prima determinat quid juris sit non vacante Ecclesia. In secunda quid juris ea vacante. Secunda ibi. *Quando autem*,

3 Nota primo ibi, *earum Capellarum Presbyteri & Clerici*. Sacerdotes non Curatos, & simplices Clericos teneri exhibere Prælato suo, & Successoribus manualem obedientiam, *ut hic & in c. Olim in primo responso vers. a quo supra de restitut. spoliat.* & hic notant Innoc. *in princ.* Host. *n.* 3. & Joan. Andr. *n.* 9. & dicitur manualis, scilicet sine
4 scriptura, *ut hic, & cap. Legebatur supra eod.* & sine juramento, *ut in cap. nullus de jurejur.* & declarat gloss. prima *hic*, & Butr. *num.* 11. Neque hoc est speciale in Cardinalibus, ut quidam putant; sed obtinet etiam in aliis Prælatis, secundum Hostien. cujus opinionem dicit esse veriorem
5 Cardinal. *num.* 1. *per d. c. legebatur*; ubi etiam hoc tenet glossa prima. Non obstat *c. Veritatis infra de jurejur.* ubi non tenetur quis præstare obedientiam Successori. Quo-
6 niam illud procedit in feudatario, qui satis est, ut juret fidelitatem Ecclesiæ, secundum Abb. Antiq. *hic n.* 1. Item non obstat *d. cap. Nullus*, ubi Sacerdotes tenentur præstare obedientiam Prælato suo per juramentum, & sic non sufficit manualis. Quoniam loquitur in Sacerdotibus Curatis, secundum gloss. primam *in d. c. Legebatur*, & Butr. *hic num.* 10. Demum non obstat *capit. si in plebibus* 63. *dist. & cap. Postulasti infra de jure patr.* ubi satis est ut Presbyteri, & Clerici Capellarum faciant obedientiam manualem Prælato suo immediato. Siquidem illa jura vendicant sibi locum in Capellis, in quibus sunt Collegia: tunc enim satis est, ut is, qui præest Collegio, manualem obedientiam exhibeat Prælato Superiori: quod vero hic dicitur, obtinent in Capellis, in quibus non sunt Collegia, sed in singulis singuli, unus, vel plures, non tamen ut Collegium; tunc enim facient obedientiam Cardinali, vel alteri, cui subsunt, *capit. dilecta infra de excess. Prælat.* secundum Vincent. *hic*, cum quo transeunt Joan. Andr. *n.* 3. Bellam. *in* 1. *oppos.* Card. *in* 2. *quæst.* Anchar. *in not.* & Jo. de Anan. *n.* 1.

8 Secundo nota ibi, *obedientiam*, aliud esse obedientiam, aliud reverentiam, & aliud honorificentiam, ut per Butr. *num.* 5. Obedientia secundum Abb. Antiq. *num.* 1. *in ver. Obedientiam*, consistit in his, quæ fiunt in judicio, ut veniant cum citabuntur; & extra judicium, ut pareant justis præceptis; reverentia pertinet ad executionem præcepti in his, quæ fiunt extra figuram judicii, veluti ut quotannis accedant ad Synodum, *c. quoniam quidam* 18. *dist.*
9 nisi necessitas eos excuset, *c. Romana de sent. excommun.* Honorificentia est in assurgendo, & hujusmodi. Vincentius exponit honorificentiam, scilicet Hispanicam, *humiliamus nos*. Francorum *Deus vos salvet*. Lambardorum, *Benuegna*. Saracenorum *ex illa mela aloc.* secundum Romanos pilei depositio. Hodie secundum Jo. Andr. *n.* 4. & Bellam. *in princ.* flectimus genua, & Prælatos adoramus, præcipue Papam: de quo tamen remittit Jo. Andr. ad ea, quæ ipse notat post Host. *in c. Etsi Christus num.* 5. *in ver. transferetur infra de jurejur.* Tu vide S. Thomam *in* 2.2. *q.* 84. *art.* 1. vel secundum alios, obedientia consistit in executione mandatorum; Reverentia in honore, qui exhibetur sine verbis: Honorificentia cum verba proferuntur, vel dic ista esse Synonyma, & hic fuisse inculcata majoris expressionis causa, ut per Cardinalem in 3. *q.* & Abb. *n.* 1. *in antepenult. notab.* 10

Tertio nota ibi, *Scrutinio*. Presbyter, & Clericos Capel- 11
larum tenere accedere ad Ecclesiam matricem pro scrutinio, baptismo, & Capitulo, concordant *c. Dilectus infra de Capell. Monach.* & hic notant Innoc. *n.* 2. *vers. nam de jure*, Host. *n.* 5. *in eod. vers.* Joan. And. *n.* 7. & Bellam. *in* 12
princ. vers. nam de jure, & idem Innoc. *in c. ad audientiam il primo circa fin. in ver. Honor. infra de Eccles. adific.* cum quo Host. *n.* 3. *in vers. Competens*, Jo. Andr. *n.* 10. & alii transeunt, licet in his secundum eos prævalere debeat con- 13
suetudo, *c. fin. supra de off. Archid.* Scrutinii autem nomine intelliguntur catechismi, sive exorcismi, qui fiunt baptizandis per viginti dies ante baptismum, *ut c. ante viginti de consecr. dist.* 4. *& c. Pervenit* 19. *q.* 1. Host. & Abb. Antiq. *hic* ambo *n.* 1. & est vulgare Romanorum, ut notat gloss. in *d. c. Dilectus in ver. in scrutiniis de Capell. Monach.* Hæc enim scrutinia in majori hebdomada fieri consueverunt circa pueros post in magno sabbato baptizandos, ut ibi adnotatur in glossa marginali, & ex Gofredo ibidem referunt Host. & Jo. Andr. Aliter accipiunt scrutinium in Concilio generali, *c. Quia propter de elect.* & in Concilio Lugdunensi, *c. in electionibus eod. tit. lib.* 6. ubi Host. *n.* 3. ponit tredecim modos, quibus accipitur scrutinium.

Quarto nota ibi, *conveniant temporibus consuetis*. Non 14
ad voluntatem Superioris, sed sicut consuetum est debere subditos venire ad Capitulum, seu Congregationem, ut ex hac litera colligunt Petr. de Sampsone, & Abb. Antiq. *n.* 2. Jo. Andr. *n.* 5. Bellam. *n.* 3. Butr. 6. Cardin. *in* 3. *not.* & Abb. *in penult. not.*

Quinto nota ibi, *ipsius Cardinalis correctionem*. Car- 15
dinales habere in suo titulo, & in Ecclesiis titulo subjectis Episcopalem jurisdictionem, ut hic est text. qui ad hoc consuevit quotidie allegari, & non reperitur alibi, secundum Abb. *in* 2. *not ab.* & quem omnes exsollunt, ut in quit Felin. *in princip.* & ita Joan. Monach. *in capit. unic. num.* 2. *infra eodem lib.* 6. attestatur Papam sibi respondisse, cujus dictum hic referunt, & sequuntur Joann. Andr. *num.* 11. Bellam. *in fine*, Cardin. *in* 3. *oppos. in fin.* & communiter 16
Doctores, ut dicit Abb. *in* 2. *not ob.* & Ludovicus Romanus in sermone suo, quem habuit in Concilio Basileensi posito in calce Conciliorum suorum *num.* 19. *in fin.* Idem firmant Cardin. in Clem. *ne Romani*, §. *Irritum num.* 4. *de elect.* Cardinalis Jacobat. *de Concilio lib.* 2. *artic.* 2. *nu.* 11. Gondisal. Villadiego *de orig. Cardinal. num.* 7. Æneus de Falcone *de reservat. quæst.* 2. *principali num.* 10. & alii passim. Et quamvis Gregorius XIII. dixerit, se nolle, ut ea, quæ Episcopis concessa sunt a Concilio Tridentino, competant Cardinalibus in suis titulis, eo quod licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen vere, & proprie non sunt Episcopi; nihilominus extra facultates a Concilio concessas salva manet jurisdictio Cardina- 17
lium in suis titulis ad præscriptum hujus Decretalis, ut ex Sacræ Congregationis sententia scripsi plenius in *capit. ne prodilatione num.* 42. *infra de pœnitent. & remiss.* Ideoque Cardinalis Urbis Vicarius non cognoscit de causis subtitulis Cardinalium, ut per Manfred. de Cardinal. *decis.* 106. & modernos *de resignat. benefic. lib.* 7. *quæst.* 12. *num.* 12.

Procedit autem hæc conclusio non solum in Cardinali- 18
bus Presbyteris, sed etiam Diaconis videlicet, ut illi in suis titulis, hi vero in suis Diaconiis quasi Episcopalem habeant jurisdictionem, ut est expressum in Constitutione Sixti V. quæ incipit, *Religiosa*, *Idibus Aprilis* 1589. *in Bular. tom.* 3. *pag.* 571. ubi in princ. sic legitur: *Præter sex Episcopos Cardinales, qui certis Cathedralibus Urbi finitimis præsunt, singulis Presbyteris, & Diaconis Cardinalibus propriæ in Urbe Ecclesiæ tituli videlicet, & Diaconiæ cum suis Clero, & Populo, ac quasi Episcopali jurisdictioni in spiritualibus, & temporalibus regendæ, & administrandæ committantur.* Hæc ibi.

Ita-

19 Itaque Cardinales in ſuis titulis, Diaconus, & in Capellis ſubjectis jus habent corrigendi, & excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias fulminan-
20 di, ut hic eſt expreſſum, & notat Abbas *loco citato*. Item jus habeant viſitandi in ſuis titulis, ſicut Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus, ut tradit Joan. Franciſcus Pavin. *de viſitat. par.* 1. *q.* 2. *n.* 26. per hunc textum, & Felin. *hic n.* 1. *v. Et iſtis adde*, & patet ex Conſtitutione Leonis X. incipiente, *Superne*, §. 19. *in Bullar. tom.* 1. *pag.* 474. ubi diſponitur, ut Cardinales tituli ſui loca ſi præſentes in Curia fuerint perſonaliter, ſi vero abſentes per Vicarium idoneum ſemel ſaltem ſingulis annis viſitent Clericos, & populos Eccleſiarum titulo ſuo ſubjectarum, cum diligentia inquirant, vigilentque circa cultum Divinum, & bona dictarum Eccleſiarum, moreſque in primis, & vitam Clericorum, & Parochianorum ſolerter explorent, eoſque omnes, & ſingulos ad recte, honeſteque
21 vivendum paterno moneant affectu. Item jus habent inſtituendi in ſuis titulis, ut eſt tex. *in c. Querelam ſupra de elect.* ibi, *a Cardinali S. Suſannæ, cui eadem Eccleſia tanquam capella ſuo titulo in ſpiritualibus eſt ſubjecta, canonice fuerat inſtitutus*, & notat Innoc. *in c. Dilectus n.* 4. *de capell. Monach.* dicens, inſtitutionem, & deſtitutionem ſpectare ad Cardinales in ſuis titulis, Felin. *hic n.* 1. *v. Adde Innocentium*, & alii apud Quintil. Mandoſ. *in reg.* 7. *Cancellar. q.* 31. *n.* 5.

22 Unde poſſunt conferre beneficia ſuarum Eccleſiarum titularium, ut per Sarnen. *in reg. de Trien. q.* 31. *n.* 16. & Felin. *loco cit.* ubi refert Joan. Franc. Pavin. *in tr. de poteſt. cap. Sede vacante fol.* 38. enumerantem aliqua privilegia Cardinalium, inter quæ dicitur fuiſſe eis conceſſum a Sixto IV. ut libere poſſint conferre omnia beneficia Eccleſiarum, in quibus intitulati ſunt, vel Commendatarii, non obſtantibus expectativis, & reſervationibus, niſi vacent in Curia, nec de illis Papa provideat, niſi de expreſſo Cardinalis, Ordinarii, vel Commendatarii conſenſu. Sed circa hoc indultum vide tu Conſtitutionem
23 Pauli V. incipien. *Sanctiſſimus in Bull. tom.* 3. *pag.* 246. Et prædicta intellige dummodo ſint præſentes in Curia, alioquin ſolus Papa confert, ut in prædicta regula ſeptima Cancellariæ, & eadem ratione jus habent eorundem beneficiorum reſignationes admittendi, ut tradunt Mo-
24 derni *de reſign. beneficior. lib.* 7. *q.* 12. *n.* 8. Amplius inſignis Pontificalibus in ſuis titulis uti, & ſolemnem benedictionem impertiri more Epiſcoporum, licet Epiſcopi non ſint, ut notat Hoſt. & Joan. And. *in c.* 1. *de ſupplen. neglig. Prælat.* & Felin. *in c. Inter Monaſterium n.* 2. *de re*
25 *judic.* Item poſſunt ſuis ſubditis, & familiaribus in ſuis titulis primam Tonſuram, & minores Ordines conferre, ſecundum Hoſt. & Joan. And. *loco cit.* & idem Jo. Andr. *in c. Cum contingat*, & ibi dixi *n.* 9 *ſupra de ætat. & qualit.* Felin. *in d. c. inter Monaſterium n.* 2. Martin. Lauden. *in tr. de Card. q.* 20. Card. Jacobat. *de Conc. lib.* 1. *art.* 12. *v. Item Cardinalibus*, Rota *dec.* 731. *n.* 10. *par.* 1. *diverſ.* Dummodo tamen ſint Sacerdotali charactere inſigniti; alias ſecus, per ea, quæ leguntur, & notantur *in cap. Quoniam* 69. *diſt. & in d. c. cum contingat*. Reliqua vero,
26 quæ Ordinis Epiſcopalis ſunt, exercere non poſſunt, niſi ſint Epiſcopi, ut hic per Bald. *n.* 1. Imol. in Clem. *Ne Romani in q. n.* 24. *de elect.* ubi dicit, Cardinales in ſuis titulis haberi loco Epiſcoporum quoad juriſdictionalia, & quoad Epiſcopalia ſi ſint Epiſcopi, alias quoad juriſdictionalia, ſecundum cujus dictum ſequitur Felin. *hic, num.* 1.

27 Sexto nota ibi, *vacabit*. Cardinalem in ſua Eccleſia habere titulum, ac proinde per ejus obitum Eccleſiam vacare, ut hic per Butr. *in* 1. *notab.* ſoli tamen Presbyte-
28 ri Cardinales habent titulum, & cum titulo inſcribuntur, ut *in c. Querelam, & in c. Coram ſupra de elect. in c. Licet, il terzo de teſt. & in cap.* 2. *de Cler. non reſid.* & notat hic Hoſt. *n.* 1. Cardin. *in* 1. *notab.* & Joan. Andr. *n.* 2. Hoſtienſis *in c. Cum olim, il primo ante numerum* 1. *in ver. Baſilicæ de privileg.* ubi notat omnes Cardinales Presbyteros ſcribi cum titulo præter unum, qui inſcribitur, Baſilicæ duodecim Apoſtolorum Presbyter Cardinalis, ut illic patet, & ſequitur Joan. Andr. *n.* 3. *in eod. ver.* Ubi redarguit Speculatorem, quod ad hoc non adverterit *in tit. de libell. convent.* §. *Jam nunc. videndum poſt principium*. Hodie hæc ſunt expreſſa in Conſtitutione Sixti V. de qua in præcedenti notabili, ubi quinquaginta Cardinalibus Presbyteris aſſignantur quinquaginta tituli, & quatuordecim Diaconis totidem Diaconiæ, & in §. 7. *in fin.* interdicitur ne unquam aliqua ex Diaconiis Presbytero, neque contra ullus ex titulis Diacono Cardinali concedatur, vel aſſignetur. Verum tamen quod attinet ad diſpoſitionem hujus textus prædicta diſtinctio impertinens eſt, quia ſive Cardinales ſint Presbyteri, ſive Diaconi, & ſive habeant titulum, ſive Diaconiam, habent indiſtincte in ſuis Eccleſiis, & Capellis ſubjectis jus Epiſcopale, ut concluſum eſt in præcedenti notab.

Septimo nota ibi, *Eccleſia S. Laurentii in Damaſo:* 30
juncta ſuprascriptione, hujuſmodi Eccleſiam eſſe titulum Presbyteri Cardinalis, per literas Clementis VII. Eccleſia hæc Vicecancellario pro tempore exiſtenti perpetuo conceſſa & aſſignata fuit, ut refertur in præcitata Bulla Sixti V. ubi etiam in §. 5. diſponitur, ut alius præterea titulus ultra numerum præfinitum additus ſit, ut ſi quando contingat Diaconum, vel Epiſcopum Vicecancellarium eſſe, & ideo eundem prædictæ Eccleſiæ S. Laurentii præeſſe, alicui Presbytero Cardinali proprius titulus non deſit.

QUÆRO, generaliter in ſecunda parte textus, an 31
Capitulum ſuccedat in juriſdictione Prælati vacante Eccleſia.

Pro clariori ſolutione diſtingue. Aut quæritur de Capitulo Collegiatæ Eccleſiæ, quæ eſt titulus Cardinalis: Aut de Capitulo alicujus Eccleſiæ Collegiatæ: Aut de Capitulo Eccleſiæ Cathedralis,

In primo membro breviter concludo, mortuo Car- 32
dinali titulari juriſdictionem devolvi ad Capitulum ipſius Eccleſiæ. Textus apertus eſt *in v. Quando autem*, & in hoc conveniunt omnes. Ab hac tamen concluſione ex- 33
cipe correctionem, excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Hæc enim quatuor Papa hic ſibi reſervat pro bono pacis, ut *in v. Excepto*, & correctio, intelligas judicialem, ſcilicet in puniendo crimina, diffiniendo, & ſententias ferendo, ſecundum Innoc. *in fin.* cum quo Hoſtien. Joan. Andr. Bellam. & alii tranſeunt.

Sed hic quærunt Doctores, an prædicta quatuor, quæ 34
hic excipiuntur, mortuo Cardinali Titulari de jure communi tranſeant in Capitulum, quæ ſunt opiniones; nam gloſſa ultima, ex eo quod Pontifex prædicta ſibi reſervaverit pro bono pacis, arguit ut ſecluſa reſervatione, in Capitulum hæc tranſeant. Et ita jure communi inſpecto, ſecundum gl. Capitulum vacante Eccleſia poteſt judicare, abſolvere, & excomunicare, ad hoc *c. Cum olim infra eodem, & cap. Ad abolendam de hæretic.* cum aliis in gloſſa allegat. & hanc partem amplectitur Abb. Antiq. *hic in fin.* & Bellam. *in* 5. *notab.* Sed alii, & forte melius, ſecundum Innoc. *in v. Alii aliter n.* 2. juriſdictionem, quam habet Cardinalis Titularis non tranſire in Capitulum ſede vacante quoad poteſtatem corrigendi, & fulminandi cenſuras. Tum quia cum excommunicatio ſit mucro Epiſcopalis, *c. Corripiantur* 24. *q.* 3. Capitulum hanc poteſtatem excommunicandi non habet jure proprio, nec Cardinalis Titularis, vel alius Prælatus illam recipit a Capitulo eligente, ſed a Papa, vel alio confirmatore, ut notatur *in capitul. Quanto ſupra de offic. Ordinar.* & conſequenter talis poteſtas non eſt in Capitulum tranſmiſſibilis. Nec obſtant jura allegata in gloſſa; quia loquuntur in Capitulo Eccleſiæ Cathedralis, de quo dicetur infra *in* 3. *membro*. Item non obſtat, quod Papa hæc ſibi reſervando, videatur innuere, ut prius competerent Capitulo. Quoniam reſpondetur Papam noluiſſe hunc articulum diffinire, quia conſuetudo Urbis contraria allegabatur, ſecundum quam Capitulum dicebatur poſſe excommunicare, & corrigere. Unde Pontifex, ut litigium vitaret, & ſcandalum, noluit hanc conſuetudinem approbare, ſed ex ſuo officio pro bono pacis hoc ſuæ providentiæ reſervavit, ut hic dicitur. Ita Innoc. quem totidem fere verbis referunt, & probare videntur Joan. Andr. *n.* 7. Bellam. *n.* 5. *in* 2. *oppoſ. & numer.* 6. plerique alii. Prima tamen opinio videtur magis placere Hoſtien. & eam ſequitur Abbas *num.* 2. *in ult. notab.* quia intellectus Innocentii circa conſuetudinem, que in Urbe allegatur, eſt divinativus, & impropriat literam hujus text. ut hic per eum. Sed circa hunc articulum ulterius non inſiſto: quia hoc unum eſt, quod mortuo Cardinali Titulari Capitulum non poteſt hodie cauſas criminales cognoſcere, nec cenſuras promulgare. Unde parum refert utrum hanc poteſtatem non habeat ex jure communi, vel ex eo quod fuerit illi ablata

lata per reservationem Papæ; nam cum talis reservatio
35 sit in jure inserta, ut hic patet, est jus commune; sicut dicimus de reservatione beneficiorum vacantium in Curia, ut *in c. 2. de præben. lib. 6.* & de privilegio in corpore juris clauso, quod facit jus commune inter nominatos, ut notat gloss. 4. *in cap. Constitutionem de regular. eod. lib.* & in Clemen. *Dudum*, §. *Verum in v. De jure, de sepult.* & apertius Joan. Andr. post Hostiens. *in c. Ex parte, il primo n. 3. super verb. Ceteris de decim.*

36 In secundo membro principali idest in Capitulis Collegiatarum Ecclesiarum, quæ non sunt Tituli Cardinalium, solutio quæstionis pendet ab alia inspectione, videlicet, An illarum Prælati habeant de jure communi in Ecclesia, & Capellis eidem subjectis ordinariam, & quasi Episcopalem jurisdictionem; nam si eam non habent, frustra quæritur, an illa sit transmissibilis in Capitulum sede vacante, ut dicit Imol. *hinc in fin. n. 2. v. Ecce quomodo*. In hoc autem articulo quamvis nonnulli contradicant, ut latissime per Abbatem *in c. Cum contingat a n. 12. infra de foro compet.* tamen magis communis, & verior opinio est, Prælatos inferiores, exceptis Cardinalibus in suis Titulis, non habere ordinariam jurisdictionem de jure communi. Ratio est, quia solus Episcopus de jure fundat intentionem super jurisdictione ordinaria in tota diœcesi, *c. Omnes Basilicæ 16. q. 7. c. Conquerente de offic. Ordinar. cap. Cum Episcopus eodem tit. lib. 6.* cum multis similibus. Unde inferior Prælatus, vel Plebanus, qui contendit jurisdictionem ad se pertinere, docere debet, alias succumbit, *c. Dilectus infra de Capell. Monachorum, & c. cum olim de præscript. lib. 6.* & hanc opinionem sequuntur hic Bellam. *n. 6.* & Butr. *n. 11.* Joan. de Lignano in Clem. *Ne in agro de stat. Monachorum*, re-
37 latus a Bellam. *d. n. 6. v. Lignanus dicit sic*. Idem sentit Innoc. *in c. Dilectus in verb. hoc jus, v. Posset dici*, dum ait per hunc tex. Cardinales in suis Titulis habere jus pinguius, quam Plebanos, quia in ipsis institutio, & destitutio spectat ad Cardinales, sed in aliis spectat ad Episcopum, ut *in d. c. Conquerente de offic. Ordinar.* & hæc verba Innocentii sequuntur ibidem Joan. And. *n. 9. vers. Sed posset dici*, & Card. *col. 2. in 2. oppos.* & Butr. *in c. Dilecto in 2. not. & n. 23. v. In fine glossæ supra de offic. Arch.* & consentit idem Cardin. in Clem. *Ne Roman*, §. *Irrisum n. 4. in fin. de elect.* dicens hoc esse verius, *& in c. Cum*
38 *venerabilis ad fin. de except.* ubi ait plebes non fundare intentionem suam in Capellis de jure communi, nisi Ecclesia matrix esset Titulus Cardinalis per hunc textum, & subdit se ita sæpius consuluisse, prælertim in ardua lite inter plebem de Cento, & Ecclesiam Centi. Est ejus *cons. 65.* quod incipit: *Thema tale est, Plebs S. Mariæ de Cento*, & cum sequitur Felin. *hic n. 1. vers. Et dicit Cardinalis, & in d. cap. Cum venerabilis n. 32. infra de excep.* ubi ponit regulam cum quinque fallentiis. Et hæc opinio servatur in Curia: Nam probata existentia Ecclesiæ, vel Capellæ intra fines alicujus diœcesis, tam in Rota, quam in Sacra Congregatione Concilii illico dari solet Episcopo diœcesano mandatum de manutenendo in exercitio totius jurisdictionis Episcopalis ex sola existentia juris communis, quandiu inferior non docuerit jurisdictionem de jure spirituali ad se pertinere, ut plene scripsi *in cap. Nullus n. 27. infra de Paroch.* & vide quod dixi *in c. Significasti n. 2. & seqq. infra de foro compet.* Itaque inspecta juris communis dispositione inferior Prælatus, seu Plebanus non vendicat sibi jurisdictionem in Ecclesia, & Capellis eidem subjectis, & consequenter frustra quæritur, ut initio dixi, an hujusmodi jurisdictio mortuo Prælato sit transmissibilis in Capitulum.

39 Sed quia talibus potest competere jurisdictio de jure speciali privilegii, statuti, consuetudinis, præscriptionis, *c. Cum ab Ecclesiarum de offic. Ordin. dict. c. Cum olim, & c. Auditis de præscript. c. Accedentibus de excess. Prælat. cum multis similibus*, ideo succedit quæstio, An talis jurisdictio competens Prælato Ecclesiæ inferioris, quæ non est Titulus Cardinalis, transeat in Capitulum.

40 Et quidem Ægid. Bellam. *hic n. 6. v. Sed pone*, tenet, licet vacillando, jurisdictio ad matricem Ecclesiam, & ejus Prælatum de jure aliquo speciali pertinentem Ecclesia ipsa vacante in ejus Capitulum, seu Collegium, non transire. Tum quia licet hoc sit expressum in Capitulis Cathedralium Ecclesiarum, ut *in c. Cum olim infra eod. cum suis concord.* tamen in Collegiis inferiorum Ecclesiarum hoc non reperitur jure cautum, & devolutio jurisdictionis induci non debet nisi in casibus in jure expressis, *c. Quanquam*, cum ibi notatis, *de elect. lib. 6.* & eo magis quia inter hæc magna est rationis diversitas; nam in Cathedrali, si in jurisdictione Capitulum non succederet, non esset alius, qui posset huic defectui providere: sed in matrice secus, quia adest Episcopus, qui 41
adiri, & providere potest ad hoc quod notant Archid. & Jo. Andr. *in cap. 2. de testam. lib. 6.* quos sequitur Felin. *hic col. 3. post prin. v. Quarto arguitur*, decidentes Episcopum Sede Abbatiali vacante succedere Abbati in danda licentia Monacho acceptandi executionem testamenti; quia secundum eos Episcopus habet curam status Monasterii vacante sede, & ipse dat administrationes in temporalibus, & spiritualibus. Non obstat hæc decretalis; tum quia loquitur in Ecclesia, quæ est Titulus Cardinalis; tum quia varios recipit intellectus; tum vero quia non apparet, quæ jura pro matrice Ecclesia hic allegata, & producta fuerint, secundum Bellam. qui tamen in fine nihil decidit, sed cogitandum reliquit. Sed huic opinioni non 42
obscure adhæsit Innocentius *in c. Cum accessissent de constitut.* quem refert, & sequi videtur Abb. *in c. Cum dilectus n. 9. supra de consuet.* dicens plerosque voluisse, ut mortuo Prælato inferiori, Capitulum non succedat in illius jurisdictione, & idem Innocen. *hic*, & post eum Butr. Imol. & Domin. relati a Felin. *col. 3. post med. vers. Secundo est decisio*; nam ut ipsi dicunt, si est Capitulum Ecclesiæ Tituli Cardinalatus, tunc Capitulum succedit, nisi aliquid reperiatur exceptum, prout hic factum fuit: & ideo sicut Capitulum Ecclesiæ Cathedralis succedit, *c. Cum olim infra eodem*; ita succedit Capitulum Titulorum Cardinalium: Si autem loquimur de aliis matricibus Ecclesiis, tunc Capitulum de jure nihil sibi vendicat vacante Ecclesia in Capellis eidem subjectis. Idem tenet Imola *hic in prima columna, v. Ced certe*, dicens speciale esse in Titulo Cardinalis, ut jurisdictio quoad quædam transeat in Capitulum Sede vacante; Ergo secus in
aliis, *l. Jus singulare, ff. De legib.* Idem Cardin. *hic col.* 43
2. in 3. oppos. v. Et dicit Joan. Monachus, qui ait, quod hic dicitur, quod Capitulum succedit Presbytero Cardinali vacante sede, non habere locum in alio Prælato non Episcopo, qui non est Cardinalis: & ita interpretatur responsum a Papa Bonifacio datum Jo. Monacho Cardinali: & pro hac opinione allegari possunt qui dicunt in
Capitulum Sede vacante non transire illa quæ competunt Prælato de jure speciali, gloss. *in c. Scriptum in v. Temporis*, & ibi Abb. *in 5. col. de elect.* Innoc. *in c. Verum*, & ibi etiam Felin. *in princip. infra de foro compet.* Et ideo Capitulum Paduanum non succedit in potestate confe- 44
rendi gradum Doctoratus, & Magisterii, qui competit Episcopo de jure speciali, secundum Cardin. *in d. c. Verum*, & Joan. de Anan. *hic. n. 3.* nec in jurisdictione delata, ut dicam infra *n. 54.* nec in feudali jurisdictione, ut per Joan. de Anan. *dict. n. 3.* de quo plene *in dic. Verum*, & pro hac opinione Felin. *hic col. 3. S. Sed advertere*, inducit septem motiva, concludens eam in puncto juris posse sustineri; sed non respondet objectis, & fatetur materiam esse dubitabilem; sic tamen servari 45
de consuetudine videtur attestari Speculator *in titul. de stat. Monac. num. 26. ver. Vigesimoprimo*, ubi dicit, Monasterio vacante quosdam tenere totam potestatem residere penes Capitulum; ideoque Capitulum, sive Conventum posse Monachus recipere, maxime de Episcopi voluntate. Sed statim subdit contrarium tamen servari videmus, & bene arg. *cap. Illa, Ne Sede vacante, & c. Novit de his, quæ a Prælat. sine consens. Capit.* nisi velimus referre dictum Speculatoris ad solam receptionem Monachorum, quod hodie expeditum est *in cap. fin. de regular. lib. 6.*

Contrariam opinionem, videlicet etiam in Ecclesiis inferioribus, quæ non sunt Tituli Cardinalium, mortuo Prælato jurisdictionem ad Capitulum devolvi, amplectitur Abb. *hic n. 2.* ubi post multa concludit, quod ubi potestas aliqua ratione Prælaturæ competit Prælato, eo mortuo illa potestas transit in Capitulum, exceptis, quæ non possunt explicari Sede vacante, ut alienatio bonorum. Et idem firmat *in c. Bonæ n. 12. v. Notabis duo de appellat.* & latius *in c. Ea quæ n. 9. de stat. Monachorum*, Cardin. post Laud. in Clem. *Ne in agro, Abbate in 2. q. eod. tit.* dicens mortuo Abbate totam administrationem spiritualem, & temporalem transire in Conventum, & ita servari de facto, idem Joan. de Imol. ibi *n. 79. vers.*

Sed

Sed quid de casu mortis. Movetur Abbas primo per istum textum dicens non esse alibi ita expressum, ut nedum in Ecclesia Cathedrali Sede vacante succedat Capitulum, sed etiam in Ecclesia inferiori. Sed certe hic textus parum facit, quia loquitur in titulo Cardinalatus, in quo
46 secundum Innocen. & alios prædallegatos hoc est speciale. Unde non debet extendi ad alias Ecclesias, & considero rationem diversitatis: quia Cardinalis in suo titulo habet jurisdictionem ordinariam de jure communi, ut hic patet, & firmatum est supra *in* 5. *notab.* Reliqui autem Prælati Collegiatarum Ecclesiarum eam non habent nisi de jure speciali, ut similiter concluserunt: est supra *n.* 36. Unde non mirum si in primo casu transeat in Capitulum, non autem in secundo, quia quæ competunt Prælato de jure speciali, in Capitulum non transeunt,
47 sed illa tantum, quæ competunt de jure communi, ut supra dixi *n.* 43. Deninde movetur Abbas, quia potestas est in Ecclesia, & Dignitate, & Prælatus, & Capitulum faciunt unum corpus, ut *in cap. Ea noscitur de his, quæ fiunt a Prælat.* merito mortuo Prælato succedit Capitu-
48 lum. Sed hæc illatio non videtur concludens, nisi quando potestas est simultanea, seu communis inter Prælatum, & Capitulum, in quo casu loquitur tex. *in d. c. Ea noscitur*. Tunc enim absque dubio concedendum est jurisdictionem ad Capitulum devolvi, per textum *in c. fin. de regular. lib.* 6. & facit *c. un. Ne Sede vacante eodem lib.* secundum Felin. *hic col.* 3. *ad fin. v. Secundus casus*. Secus si potestas competat soli Prælato, quia tunc eo mortuo, & sic capite de medio sublato, corpus Capituli remanet acephalum, *c. Nulla ratione* 93. *distin.* §. *Generalem*, in Auth. *de apell.* Innoc. *in c. Constitutus de relig. domib.* unde ad illud non fit jurisdictionis devolutio, nisi sit expressum in jure, prout est expressum in Capitulo tituli Cardinalatus, ut hic & in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, ut *c. Cum olim infra eod.* & plenius dicetur in tertio membro. Demum movetur Abbas per doctrinam Innoc. *in c. Dilectus in princ. de consuet.* ubi dixit mortuo Abbate administrationem transire in Capitulum. Sed neque hæc doctrina videtur urgere: quia quando non quæritur de jurisdictione, sed de administratione bonorum, concedendum est Conventum succedere Prælato inferiori, per *c. Ea quæ*, §. *Quod si Abbas de stat. Monachorum*, & *in d. c. fin. de reb. reg. lib.* 6. secundum Felin. *hic num.* 2. *col.* 3. *v. Primus est*. Verum tamen, ut subdit Felin. *d. col.* 3. *ad fin.* etiam ubi jurisdictio spectat de jure speciali ad solum Prælatum, communiter tenetur, ut Capitulum succedat in illa, & ista opinio secundum eum sequenda est, tum propter authoritatem Abbatis & eorum, quos allegat; tum propter consuetudinem, quæ est optima dubiorum interpres, *c. Cum dilectus de consuet.* & de ipsa attestantur Doctores in dict. Clem. *Ne in agro*, hanc etiam opinionem communiter teneri affirmat Joan. Franc. Pavin. *in d. tract. do offic. & potest. Cap. Sede vacan. prælud.* 6. *v. Septima Sedes n.* 16. eamque secuta est Rota in Burgen. jurisdictionis 22. Junii 1611. coram Cardinali Cavalerio; quæ habetur impressa *in rec. par.* 1. *dec.* 346. ubi resolvit Capitulum Collegiatæ Ecclesiæ de Covarruvias, cujus Abbas jurisdictionem habet quasi Episcopalem cum territorio separato, Sede Abbatilia vacante succedere in jurisdictionalibus, & in specie in jure visitandi, sicut Capitulum Ecclesiæ Cathedralis.

49 In tertio membro principali, idest in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis constituendas est regula affimativa, videlicet mortuo Episcopo jurisdictionem Episcopalem ad Capitulum devolvi, ut probant jura in *c. Cum olim infra eod. c. Ad abolendam infra de hæret. c. unic. infra hoc tit. lib.* 6. *c.* 1. *de institut. eod. lib.* Clem. 1. *de hæret.* & firmant hic Innoc. *n.* 2. Abb. Antiq. *in princ.* Host. *n.* 3. Bald. *n.* 1. & reliqui omnes, & quamvis nonnulli constituant contrariam regulam negativam, videlicet, jurisdictionem vacante Episcopatu non devolvi ad Capitulum, nisi in casibus in jure expressis; tamen contrarium tenent omnes, ut dixi *in d. c. Cum olim. in* 1. *notab.* Quare Capitulum Sede Episcopali vacante potest judicare, absolvere, excommunicare, ut *c. unic. infra eod. lib.* 6. *gloss. fin.* & omnes hic, non tamen potest anathematizare, idest excommunicare cum solemnitate, de qua *in cap. Debent* 11. *q.* 3. & est communis opinio, ut hic testatur Joan.
50 de Anan. *n.* 2. Item potest visitare, & procurationes recipere, ut censuit Rota in causa Burgen. Procurationis 10. Martii 1597. coram Orano, quæ refertur in præalleg. *dec.* 346. *n.* 2. *par.* 1. *recent.* per doctrinam Archid. *in c. Si Episcopus n.* 2. *de supplen. negligen. Prælator. lib.* 6. & Collectar. *in d. c. Cum olim n.* 3. *infra eod. cum aliis tunc allegat*. Item potest de delictis etiam extra visitationem 51
contra certas personas inquirere, ut dixit Rota in dicta causa Burgen. jurisdictionis, & *decis.* 166. *n.* 2. *par.* 3. *recent.* per doctrinam Vitalini in Clemen. 1. *n.* 177. *de hæret.* & Frider. de Sen. *cons.* 16. incipien. *Capitulum Ecclesiæ Cathedralis n.* 1. *in fin.* ubi dicit in puniendis criminibus, & excessibus, & reformandis moribus Capitulum id posse Sede vacante, quod potest Episcopus. Item potest 52
syndicare Fiscalem Episcopi prædefuncti, ut resolvit Rota in præcitata *dec.* 166. *per totam*. Item potest statuta 53
condere, non tamen duratura in tempus Successoris, de quo dic plene, ut per Frider. de Sen. *d. cons.* 16. & generaliter potest omnia exercere, quæ sunt jurisdictionis Episcopalis, ut notant omnes hic, & *in d. c. Cum olim*, maxime Abbas *circa fin.* Rota *decis.* 166. *n.* 1. *par.* 3. & *dec.* 632. *n.* 4. *par.* 2. *recent.*

Excipe primo, a prædicta regula jurisditionem Episco- 54
po competentem non jure suo ordinario, sed jure delegato, quæ vacante Episcopatu in Capitulum non transit, etiamsi competat Episcopo ex generali delegatione Sedis Apostolicæ, ut sentit Innoc. *in c. Ad abolendam n.* 1. *v. Item Episcopus*, & *Capitulum*, & apertius ibi Joan. Andr. *super ult. gloss. infra de hæret.* Frider. de Sen. *consil.* 30. incipien. *An Capitulum post princ. ver. Suo jure igitur dixi*. Et quamvis multi contradicant; tamen hanc partem tuentur, & veriorem esse ostendunt Card. in Clem. 1. q. 8. *de hæret.* & Abb. *in d. c. Cum olim n.* 2. *v. Quinto dubitatur*, & communem esse, & tenendam attestatur 55
Franc. *in c. un. n.* 6. *infra eod. lib.* 6. Ex quo notabiliter infero, ut potestas a Concilio Tridentino Episcopis attri- 56
buta tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis defuncto Episcopo in Capitulum non transeat. Secus si competat illis utroque jure, scilicet Ordinario, & Delegato, veluti si Concilium det illis facultatem procedendi etiam authoritate Apostolica. Ideoque S. Congregatio censuit facultatem transferendi beneficia simplicia ab Ecclesiis collapsis competentem Episcopo ex *c.* 7. *sess.* 21. transire in Vicarium Capituli Sede vacante, quippe Decretum illud non dicit simpliciter authoritate Apostolica, sed addita particula, *etiam*, quæ est implicativa jurisdictionis ordinariæ, ut fusius dixi *in c. Ad audientiam, il primo n.* 46. *infra de Eccles. ædifican.* Quod nota propter ea, quæ de Cardinalibus in suis titulis dicta sunt supra *num.* 16. & quid in jurisdictione voluntaria, vide Rotam in prealle-
gata *dec.* 166. *n.* 5. *par.* 3. *recent.*

Excipe secundo, a prædicta regula collationem benefi- 57
ciorum, in qua Capitulum non succedit Sede Episcopali vacante, *c. Illa infra ne Sede vacante*, & *d. c.* 1. *de institut. lib.* 6. Host. *hic n.* 4. *v. Beneficia tamen*, Card. *n.* 2. & consentiunt omnes, licet possit præsentationes admittere, & instituere, ut patet *in d. c.* 1. & hic notant Joan. Andr. *n.* 10. *v. In glossa*, & ibi conferendi, & Card. *d. num.* 2.

Excipe tertio, a prædicta regula alienationem bonorum, 58
quam Capitulum facere non potest vacante Episcopatu, *c. Si qua de rebus* 12. *q.* 2. gloss. 1. *in c. Si quis Episcopatus* 10. *q.* 2. gloss. *ult. in d. c. Cum olim*, & ibi Butr. *n.* 16. *infra eod.* Quid autem in casu magnæ necessitatis, notant Hugo, & Joannes *in d. c. Si qua de rebus in gl.* 2.

Excipe quarto, licentiam transeundi ad aliam Eccle- 59
siam, quam Capitulum Clerico impertiri non potest Sede vacante *c. Presbyteri* 24. *dist. c. Fraternitatem* 71. *dist.* Et est ratio, quia ibi est quædam alienatio personæ, sed Capitulum sine consensu Prælati bona Ecclesiæ alienare non potest, *d. c. Si qua de rebus*. Major autem est alienatio personæ, quam rerum, *c. Præcipimus* 12. *quæst.* 1. quam rationem assignat gloss. 2. *in d. c. Fraternitatem*, item gloss. *ult. in d. c. Cum olim*, & ibi etiam Host. *n.* 1. Butr. *n.* 16. & alii comuniter.

Excipe quinto, ordinandi licentiam, & literas dimis- 60
sorias, quas Capitulum Sede vacante infra annum a die vacationis concedere non potest, nisi arctatis ratione beneficii recepti, vel recipiendi; alioquin Capitulum, & sic ordinati incidunt in pœnas a Tridentino Concilio statutas *in c.* 10 *sess.* 7. Quod decretum intelligitur de Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, ut idemmet Concilium postea declaravit sub Pio IV. *in c.* 10. *sess.* 23. & modificatur dispositio, *c. Cum nullus de temp. ordin. lib.* 6. Solum au- 61

tem

tem Capitulum ex S. Congregationis sententia, quibus casibus potest dimissorias concedere, potest Ordinum interstitia remittere, non item Capituli Vicarius, nisi ex mandato speciali.

26 Sed hic incipit dubitatio, an Episcopo existente hæretico facultas concedendi dimissorias juxta *d. c.* 10, *sess.* 7. pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ; Anve eo casu, quo Capitulum concedere potest dimissorias, si Canonici propter hæreses dispersi sint, & nequeant convenire, aut conveniri sine difficultate, sufficiat habere literas dimissorias ab uno aliquo ex Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, aut omnino sine dimissoriis adire pro suscipiendis Ordinibus viciniorem Episcopum. Die 14. Januarii 1588. S Congregatio Cardinalium Concilii Tri-
63 dentini Interpretum, Ad primum censuit ad Capitulum pertinere, si Episcopus sit notorie hæreticus. Ad secundam, & primam ejus partem sufficere habere dimissorias a residentibus Capitularibus, etiam si unus duntaxat resideret; quia jus Capituli etiam in uno conservatur, glos. *penult. in c. Gratum*, ubi Abb. *n.* 9. *de postulat. Prælator.* Ad secundam partem, neque adeundum viciniorem Episcopum, neque Metropolitanum, sed adeundam Sedem Apostolicam.

64 Excipe sexto, a prædicta regula ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, quæ mortuo Episcopo ad Capitulum non devolvuntur, sed secundum aliquos ad proximum Superiorem, scilicet Archiepiscopum, vel Patriarcham, qui vel ea expediet per seipsum, vel Visitatorem constituet, per quem expediantur, *c. Obitum*, & *c. Catinensis* 61. *dist.* & hoc refidet Innoc. *hic n.* 2. qui tamen remittit *ad c. Ad abolendam infra de hæret.* Verum glos. *ult. hic*, dicit ea, quæ ministerium consecrationis desiderant, ad Capitulum devolvi, non quidem ut illa exerceat per seipsum, quia nec per minorem expediri possunt, *c. Aqua infra de consecrat. Eccles. vel Altar. cap. Quanto supra de consuetud.* Sed ad illa expedienda vocabit quem maluerit ex vicinis Episcopis cum cautelæ studio, id est, cum protestatione, quod per hoc nihil juris illi Episcopo acquiratur, *c. Pontifices*, & ibi glos. *ult.* 7. *q.* 1. Et hoc dictum glossæ probare videntur Host. *n.* 4. Joan. And. *n.* 10. *Butr. n.* 14. & dicunt esse verius Card. *n.* 1. *in* 2. *oppos.* & Abb. *n.* 3. & clare probatur *in cap. Cum nullus de tempor. ordin. lib.* 6. ubi expressum est Capitulum Sede vacante posse dare licentiam ordinandi. Facit text. *in c. Suffraganeis de elect.* ubi electus in Archiepiscopum, & confirmatus, licet pallium non receperit, potest suum Suffraganeum non per se ipsum, sed per alios Suffraganeos consecrare, licet licentiam dare non possit, ut subditi sui ab alio Episcopo ordinentur, secundum Abb. *ubi supra*, & ita in hoc jus pinguius habet Capitulum, quam con-
65 firmatus, ut in *d. c. Cum nullus*. Item facit glos. *ult. in c. Dilectus supra de offic. ordinar.* dum asserit collationem Ordinum, & Sacramentorum esse de lege jurisdictionis. Et quamvis Innoc. ibi dicat hoc videri mirabile dictum; id tamen probat *c. Interdicimus* 16. *q.* 1. secundum Joan. And. *ibid. n.* 11. Nec placet distinctio, quam hic facit Jo. de Imol. *n.* 3. *in gloss. fin. v. Potes dicere*, videlicet, quod Capitulum Sede vacante possit per alium expedire ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis negligente Superiore, alias secus: quoniam hæc distinctio jure non probatur, & videtur contra prædictam Decretalem, *cum nullus*, quæ hoc jus tribuit Capitulo principaliter, non autem jure devoluto ob negligentiam Superioris. Aliæ exceptiones ad regulam suprascriptam haberi possunt ex Joan. Andr. *in c. unic. infra hoc tit. lib.* 6. Materiam enim eget declaratione, & multa sunt, quæ in Capitulum non transeunt, ut ibi per eum, & fusius per Joan. Franciscum Pavin. *in suo tract. de potestat. & offic. Cap. Sed vac.*

66 Ceterum etsi jure communi inspecto vacante Episcopatu Capitulum non arctetur ad constituendum Vicarium, sed possit jurisdictionem ad se devolutam per seipsum exercere, ut notat Abb. *in c. Irrefragabili n.* 2. *supra de offic. Ordin.* & Felin. *in c. Cum olim n.* 9. *infra eodem*.

67 Hodie tamen servari debet jus novissimum Concilii Tridentini *in c.* 16. *sess.* 24. quo statutum est, ut Capitulum teneatur infra octo dies post mortem Episcopi Officialem, seu Vicarium constituere, vel existentem confirmare, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Alioquin ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur. Et si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, ad antiquiorem Suffraganeum; & si exempta, ad propinquiorem Episcopum.

Circa hoc Decretum animadvertendum est primo, 68
quod etsi jure communi Capitulum Sede vacante deputare possit duos Officiales, seu Vicarios, ut probat text. *in c. unic.* ibi unum, vel duos, *de Cleric. agrotan. lib.* 6. & per illum textum firmat Joan. Franc. Pavin. *d. tr. de offic. & potest. Cap. Sede vac. par.* 2. *q.* 10. *n.* 6. tamen post Concilium ita demum possit duos constituere, si ita se habeat immemorabilis consuetudo, ut fuit sæpius resolutum: & in specie cum Capitulum Tarentinum consuetum a tempore immemorabili Sede vacante duos eligere petiisset declarari, nunquid post Concilium idem ei liceret: Sacra Congregatio Concilii censuit unum tantum Vicarium eligi posse, ex quo Concilium *sess.* 24. *c.* 16. injungit Capitulo, ut deputet Sede vacante Oeconomum unum, vel plures, & eligat Officialem, seu Vicarium: & ita ubi facit mentionem de Vicarii electione, non repetit illam dictionem, *plures*. Veruntamen cum allegetur immemorabilis, agendum cum Sanctissimo, an eam velit sublatam. Sanctissimus respondit, consuetudinem immemorabilem, si legitime probetur, non esse sublatam a Concilio; ideoque permittendum esse, ut juxta eam duo Vicarii eligantur, cum illis tamen qualitatibus, quas ipsum Concilium requirit: Unde postea in causa Panormitana proposito dubio: An capitulum Sede vacante duos Vicarios constituere possit, ut alternis mensibus Vicariatus munere fungantur, præsertim si ita ab immemorabili tempore consueverit: die 20. Junii 1589. S. Congregatio censuit, si legitime probetur consuetudo immemorabilis deligendi hujusmodi Vicarios, posse utique Capitulum in ea perseverare, cum tamen prædicti sint illis qualitatibus, quas Tridentinum Concilium requirit *c.* 16. *sess.* 24.

Animadvertendum secundo, Vicarium posse ad nu- 69
tum Capituli amoveri, & ad tempus constitui ex ipsius Congregationis sententia; nam consulta, an Capitulum possit ad ejus libitum revocare Vicarium alias ab ipso Sede vacante electum, & confirmatum: respondit posse, dum intra octo dies alium constituat. De jure communi 70
similiter Vicarius datus per Capitulum Sede vacante ad certum tempus, etiam ante tempus revocari potest: & ita Joan. And. *in cap. Tua de offic. Vicar.* refert se Paduæ consuluisse per *c. fin. de præcar. & l. Judicium solvitur*, *ff. De Judic.* Ita etiam se consultum vidisse per Anton. de Rosellis in causa Tarvisina attestatur Joan. Franc. Pavin. *d. q.* 2. *n.* 7. Quod procedit etiamsi jurasset non revoca- 71
re: quia licet revocantes sine causa sint perjuri, tamen tenet revocatio per jura preallegata, secundum eos. Veruntamen S. Congregatio Episcoporum (ut credimus, pro bono Ecclesiarum regimine) decrevit Capitulum non posse eligere Vicarium ad tempus determinatum, sed debere eum eligere pro toto tempore vacationis, nec posse eum revocare nisi ex causa a Sacra Congregatione approbanda: & jurisdictionem ei totum conferre teneri non cumulative, sed privative. Similiter responsum est 72
a Sacra Congregatione Concilii in ipsa Vicarii deputatione Capitulum posse præfinire tempus, quo elapso ejus jurisdictio expiret. Hoc ipsum poterat de jure communi, arg. *c. De causis supra de offic. Deleg.* & not. Jo. Andr. *ind. c Tua*, & Pavin. *loc cit.*

Animadvertendum tertio, jurisdictionem vacante E- 73
piscopatu principaliter residere penes Capitulum, ut per Pavin. *ubi supra*. Exercitium vero penes Vicarium 74
ab eo deputatum. Unde censuit S. Congregatio Concilii substitutionem faciendam propter absentiam Vicarii, vel aliorum Officialium spectare ad ipsos Officiales, & non ad Capitulum. Item Capitulum absque Vicario non 75
posse Visitatorem eligere ad visitandam diœcesim, refert decisum Nicol. Garz. *de benef. par.* 5. *c.* 7. *num.* 23. *declarat.* 7. Quod nota propter ea quæ dicta sunt supra 76
num. 50. Orta tamen dubitatione, an Capitulum possit eligere arbitros ad cognoscendum de causis suspicionum, quæ contra Vicarium ab eo Sede vacante deputatum proponuntur; Responsum est non posse Capitulum eligere arbitros, sed posse per seipsum cognoscere da causis suspicionum.

Animadvertendum ultimo, dispositionem Concilii 77
Tridentini *in dict. cap.* 16. procedere in Capitulo Cathedralis, & Metropolitanæ Ecclesiæ duntaxat, ut patet ex illius contextu, & declaravit S. Congregatio ejusdem

Con-

Concilii interpres; nam proposito dubio, An Decretum Concilii *in c. 16. sess. 24.* quod Capitulum Sede vacante constituere debeat Vicarium, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, locum habeat etiam in Collegiata, defuncto ejus Prælato, qui ordinariam jurisdictionem, & omnia jura Episcopalia habeat; S. Congregatio censuit non habere locum. Quamobrem in Capitulis Titulorum Cardinalium, & aliarum Collegiatarum Ecclesiarum tanquam omissis a Concilio servanda dispositio juris communis, secundum ea, quæ dicta sunt supra *in 1. & 2. membr. n. 32. & n. 39. l. Commodissime, ff. De liber. & posthum.* nam quod non mutatur, &c. *leg. Sancimus C. de testam. cum vulgar.* gloss. *in c. Constitutionem in v. Prorogamus in fin. de regul. jur. lib. 6.*

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Gregorius IX. Priori Fratrum Prædicatorum, & Archidiacono Rhegin.

CAPUT XIV.

CUum olim causa: & infra. Quocirca mandamus, quatenus licet Conventus Monasterii sancti Salvatoris Messan. sint ipso jure hac vice eligendi potestate privati; de gratia tamen eligendi, seu postulandi detis ipsis auctoritate nostra liberam facultatem; Mandantes eisdem, ut, cùm Ecclesiam Messan. vacet ad præsens, electionem suam cnnfirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmandam, præsentent Capitulo Messan.

SUMMARIUM.

1 *CApitulum vavante Episcopatu confirmat electiones ab Episcopo confirmandas.*
2 *Jurisdictio Episcopi Sede vacante ad Capitulum devolvitur.*
3 *Cardinalium Collegium an succedat in jurisdictione Papali Sede vacante, & numer. seqq. usque ad num. 63.*
4 *Quid inspecto tempore ante Decretalem, ubi periculum, de elect. lib. 6.*
Et quid post dictam Decretalem usque ad tempus Clementis; Ne Romani, de elect. n. 38.
Et quid post dictam Clem. usque ad tempus Constitutionis, n. 59.
5 *Cardinales quam jurisdictionem habeant Sede vacante ex sententia veterum Canonistarum.*
6 *Papa mortuo plenitudo potestatis est penes Romanam Ecclesiam.*
7 *Dormitat tamen quousque creatur Papa.*
8 *Jurisdictionem multoties habet quis habitu, licet non actu, & n. 39.*
9 *Cardinalium Collegium Sede vacante habet exercitium jurisdictionis Papæ in his tantum, quæ sunt necessaria, vel utilia Ecclesiæ, seu Reipublicæ Christianæ ex sententia Hostiensi, & n. 17.*
Declaratur, n. 26.
10 *Cardinales Sede vacante olim utebantur jurisdictione Papali ex consuetudine, & n. 36. Hodie secus, n. 37.*
11 *Cardinales Episcopi Romano Pontifice obeunte funguntur vice Metropolitani.*
Intellectus cap. In nomine Domini 23. dist. *ibid. & n. seqq.*
12 *Papa est Metropolitanus Romanæ Ecclesiæ.*
13 *Cardinales Sede vacante possunt anathematizare, & n. 51.*
14 *Anathema est mucro Episcopalis, & major pœna, quæ sit in Ecclesia Dei.*
15 *Cardinales Sede vacante non sunt sine capite, & n. seqq.*
16 *Romanæ Ecclesiæ Vacantis Pastor, Sponsus, & Caput invisibile est Christus, & n. 24.*
18 *Cardinalium cœtus ante Concilium Lugdunen. habebat in habitu Sede vacante plenitudinem potestatis Papæ, & n. 21.*
Contrarium, n. 22.
19 *Cardinales Sede vacante nullam habent jurisdictionem in his, quæ ratione excellentiæ, & dignitatis Papæ tantum sunt reservata, & n. 31.*
20 *Cardinalium Collegium Sede vacante ad minus eam habet jurisdictionem in Ecclesia universali, quam habet Legatus Apostolicæ Sedis, n. 28.*
22 *Romana Ecclesia mortuo Papa dicitur acephala, & viduata.*
Declaratur, n. 24. & 25.
23 *Papa solus est caput visibile Ecclesiæ.*
27 *Cardinalis Hostiensis consilium circa clausuram Conclavis, & cibaria, Cardinalibus subtrahenda.*
29 *Legatus de Latere confert beneficia intra sua legationem vacantia.*
30 *Cardinalium Collegium Sede vacante beneficia conferre non potest, sicut nec inferiora Collegia, & num. 34.*
32 *Cardinales Sede vacante, nec possunt Episcopos creare, nec confirmare, nec deponere.*
33 *Cardinales Sede vacante, quamvis possint Papam eligere, non tamen possunt Cardinales creare, & n. seqq.*
34 *Capitulum Sede vacante non confert beneficia ad solius Episcopi collationem spectantia.*
35 *Cardinalium cœtus Sede vacante, an possit Cardinales per Papam privatos rehabilitare saltem quoad vocem.*
37 *Decretum irritans tollit contrariam consuetudinem tam præteritam, quam futuram.*
38 *Cardinales Sede vacante non possunt se de alio negotio intromittere, quam electionis Papæ.*
Fallit, n. 40. & 61.
39 *Cardinalibus per cap* Ubi periculum, de elect. lib. 6. *non admittitur jurisdictio Sede vacante, sed jurisdictionis exercitium.*
Secus ex Clemen. Ne Romani, de elect. ex Bulla Pii IV. n. 53 n. 59.
41 *Cardinalium cœtus mortuo Papa pro Terra Ecclesiæ defendendæ, vel evidenti periculo potest mittere unum Cardinalem.*
42 *Qui tamen non erit proprie Legatus cum jurisdictione, sede Nuncius ad illum actum.*
Nec mitti poterit nisi volens, n. 44.
Legatos mittere pertinet ad solum Papam de Cardinalium consilio, n. 42. & 46.
43 *Cardinalium cœtus potest mittere unum Cardinalem Legatum ad Papam electum in absentia.*
45 *Item potest Legatum missum a Papa revocare ex magna, & evidenti causa; alias secus.*
47 *Cardinalium cœtus an possit Cardinalibus nuper creatis insignia Cardinalatus tradere, & os aperiri sede vacante, & n. seqq.*
48 *An ve aperitio oris ad substantiam electionis pertineat.*
49 *Et an possito ad effectum electionis faciendæ Cardinales a censuris absolvere, & cum eis super irregularitate dispensare.*
50 *Cardinalium Collegium duobus de Papatu contendentibus,*

tibus, aut electione simoniace celebrata, potest generalę Concilium indicere, & convocare.

51 *Item potest intrusum in Papatu anathematizare.*

52 *Non tamen est judex intrusi, nisi deviaret a fide.*

53 *Decretum irritans operatur, ut quidquid contra fit, irritum sit ipso jure.*

54 *Et inficit titulum, & possessionem.*

55 *Cardinalium Collegium est deterioris conditionis, quam sint inferiora Collegia, in qua transit jurisdictio Sede vacante.*

56 *Et quæ sit ratio differentiæ.*

57 *Capitulum Sede vacante potest statuta condere; Collegium Cardinalium secus.*

58 *Camerarii, & Pœnitentiariorum Papæ officium mortuo Papa non expirat; iisque deficientibus potest Collegium Apostolicum alios subrogare pro tempore vacationis.*

60 *Habere proprie est jure dominii possidere.*

61 *Bulla Pii IV. in quo immutaverit jura antiqua quoad jurisdictionem Cardinalium Sede vacante in casibus urgentis necessitatis, & imminentis periculi.*

62 *Et quid statuerit de illorum authoritate circa statum temporalem Romanæ Ecclesiæ, remissive.*

63 *Congregationum Cardinalium jurisdictio an expiret, vel sit suspensa Apostolica Sede vacante, & n. seqq. usque in finem.*

64 *Congregationum quindecim a Sixto V. institutarum jurisdictio est ordinaria, & n. seqq.*

65 *Jurisdictio, quæ defertur a lege, vel statuto, & ad universitatem causarum, vel unum negotium universale, ordinaria est.*

66 *Etiamsi inter plures judices sit partita.*

67 *Jurisdictio ordinaria mortuo Papa non expirat, & n. seqq. usque ad n. 72.*

Legati Apostolici officium expirat per obitum Papæ, ibidem.

68 *Cardinalium jurisdictio in suis titulis Apostolica Sede vacante non extinguitur.*

Declaratur, n. 84.

69 *Vicarii Papæ ad vitam deputati officium durat Sede vacante, cum ejus jurisdictio sit ordinaria.*

70 *Auditor Camerę, & Marescallus habent ordinariam, quæ per obitum Papæ non expirat.*

71 *Auditorum Rotæ jurisdictio est ordinaria in procedendo, sed delegata sententiando.*

72 *Congregationum a Sixto V. institutarum facultates sunt perpetuæ, & durant etiam in tempus Pontificum successorum.*

73 *Congregationum Cardinalium jurisdictio non includitur in prohibitione Clem. Ne Romani, de elector. nec Bullæ Pii IV. circa jurisdictionem Collegii Apostolici Sede vacante.*

74 *In jurisdictione universali concessa, vel abdicata non includitur jurisdictio alteri specialiter attributa.*

75 *Signaturæ Cardinales, & Prælati Sede vacante supplicationes, vel commissiones signare non valent.*

76 *Congregationum Cardinalium facultates creato novo Pontifice non consueverunt renovari.*

77 *Jurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante, non revivisci.*

78 *Congregationum jurisdictio Cardinalibus in Conclavi manentibus debet conquiescere quoad negotia, quæ in Congregatione expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfecti.*

Secus si manerent extra, n. 81.

79 *Cardinales vacante Sede, nec in arduis possunt se immiscere, nisi pro terra Ecclesiæ defendenda, & grandi periculo imminenti.*

80 *Ad Cardinales in conclavi non licet mittere Nuncium, vel scripturam, nec cum eis loqui etiam publice, & palam, non tamen excommunicantur nisi qui hæc faciunt secrete.*

82 *Pœnitentiarius Major in Conclavi non potest personaliter officium exercere, nisi quoad eos, qui in eodem Conclavi existunt; secus si maneat extra Conclave, & n. 85.*

83 *Congregationum negotia, quæ in communi forma a sola Secretario expediri solent, similiter expediri possent Sede vacante.*

84 *Cardinales in Conclavi existentes possunt in suis titulis jurisdictionem exercere nonpersonaliter, sed per suos ministros.*

CUm olim. Vacante Episcopatu, Capitulum confirmat electiones ab Episcopo confirmandas. Hoc dicit, dividitur in duas partes. In prima providet circa electionem faciendam. In secunda circa confirmationem, ibi, *Mandantes.* 1

Nota ex Decretali regulam affirmativam, quod potestas, seu jurisdictio Episcopi Sede vacante ad Capitulum devolvitur, concordat *c. His quæ supra eod. c. ad Abolendam infra de hæret. c. un. infra hoc tit. lib. 6. & eodem lib. cap. 3. de tempor. ordinat. c. 3. & 4. de supplen. neglig. Prælat. c. 1. de instit.* & Clem. 1. & quod ibi notatur *de hæret.* Et ita hanc regulam ex hoc textu colligit glossa secunda, & Host. *n. 2. in v. Præsentent*, Innoc. *in d. c. His quæ n. 2.* cum quo ceteri transeunt, Frider. de Sen. *cons. 16.* incipien. *Capitulum Ecclesiæ Cathedralis n. 2.* & passim alii: Et quamvis nonnulli, videlicet Vincen. *hic*, Roffred. Benevent. *in libello titul. Ne Sede vacante ad fin.* Host. *in Summa eodem tit.* §. 3. & Archid. *in c. 1. de major. & obed. lib. 6. & in c. 1. de instit. eodem lib.* constituant in hac materia contrariam regulam negativam, id est, jurisdictionem mortuo Episcopo ad Capitulum non devolvi, nisi in quantum invenitur permissum, vel ex indulgentia speciali, ut in *c. Ex parte supra de rescrip.* vel ex consuetudine præscripta, ut *in cap. Irrefragabili de offic. Ordinar.* & in causa hæresis, ut *in d. c. Ad abolendam de hæret.* asserentes, quod hic dicitur de confirmatione electionis esse inteligendum ex gratia, tamen communiter omnes contra tenent, ut hic testantur Jo. And. *n.* 5. Butr. *n.* 15. Cardin. *in* 8. *q.* Abb. *n. 2. ver. Sed communiter.* Et hanc partem latissime comprobat, & ab objectis tuetur Joan. Fanc. Pavin. *in tract. de offic. & potest. Capituli Sede vacante in 1. q. primæ partis principalis a n.* 3. 2

Verum hodie in Capitulis Cathedralium Ecclesiarum Sede Episcopali vacante servari debet dispositio Tridentini Concilii *in c. 16. sess. 24.* ut scripsi late in prædicta Decretali, *his quæ supra eodem.*

QUÆRO, Quid in Collegio Cardinalium, nunquid Romana Ecclesia vacante succedat in jurisdictione Papali? 3

Joan. Andr. movet hanc quæstionem hic in gloss. 2. *n.* 8. & dicit de hoc notari *in c. Nullus, il secondo 79. dist.* plenius *in c. unic. de schism. lib. 6.* & hodie hoc esse expeditum per Constitutionem Clementis in Clem. *Ne Romani, de elect.* sed quia hæc quæstio graves, & multiplices implicat difficultates; pro clariori solutione existimo quatuor tempora esse distinguenda.

Primum tempus est ante Constitutionem Gregorii X. editam in Concilio Lugdunensi, ac relatam in *c. Ubi periculum, de elect. lib. 6.* & hoc tempore inspecto regula constituebatur affirmativa, videlicet Romana Ecclesia vacante ad cœtum Cardinalium jurisdictionem devolvi. Unde veteres Canonistæ quotquot scripserunt ante Bonifacianam compilationem sexti libri Decretalium, jurisdictionem tribuerunt Collegio Cardinalium, non tamen uniformiter. Nam Hugo *in d. c. Nullus 79. dist.* dixit, cœtum Cardinalium in multis censeri vice capitis, Joan. ibidem in gloss. *un.* dixit Cardinales supplere defectum mortui Papæ, arg. *c. Si quis ead. dist.* Idem dixit ibi Bernard. subdens hoc melius probari *in c. His quæ supra eodem*, & in hac Decretali: quæ jura cum probent jurisdictionem Episcopalem mortuo Episcopo devolvi ad Capitulum, ad eum modum videtur Bernardus sensisse, jurisdictionem Papalem mortuo Papa devolvi ad Collegium Cardinalium, quod postea clare dixit Bart. *in leg. Ubi sunt n. 3. ff. de tutor. & curator dat.* ab his similiter Laur. *in eod. c. nullus*, asseruit tempore vacationis Cardinales obtinere vicem Curiæ, ut *l. Nominationum, ff. de Decurion.* sed Matth. relatus a Cardinali in Clem. *Ne Romani*, §. *Irritum n. 4. de elect.* dicebat mortuo Papa Cardinales fungi vice Archiepiscoporum si sint Cardinales Episcopi, & cereros non Episcopos fungi vice Episcorum. Ad hoc *cap. In Nomine Domini 23. distin.* strictius locutus fuit Joan. Fan. ait enim eo tempore Cardinales non posse se immiscere nisi in confirmatione, & excommunicatione, juxta text. *in d. c. Si quis 79. distin.* ut refert Gemin. *in d. c. Nullus n. 1.* similiter Archidiconus *in c. unic. n. 1. de schism. lib. 6.* colligit ex eo textu, quòd 4

Car- 5

Cardinales Sede vacante possent absolvere excommunicatos a Papa nisi obstaret illa prohibitio. Quod etiam innuit gloss. ibi *in v. Sede vacante in prin.* & Gemin. *in ead. gloss. circa fin.* Verum Host. hunc articulum prolixius tractans *in cap Cum ex eo n.* 21. *infra de pœnit. & remiss.* primum asserit, Pontifice vita functo plenitudinem potestatis residere penes Romanam Ecclesiam, quæ mori non potest, *c. Liberti* 12. *q.* 2. nec unquam potest esse nulla, *c. Pudenda* 24. *q.* 1. Deinde subdit eam jurisdictionem dormitare, donec creetur caput, cui illa competit, arg. tex. opt. in *l. pen. ad fin. C. de curat. furios.* Multoties enim habet quis jurisdictionem habitu, sed non actu, & exercitio, ut *c. Pastoralis ad fin. supra de restr.* Postmodum *n.* 24. in proposita quæstione firmat, Romana Ecclesia vacante Collegium Cardinalium habere jurisdictionem Papæ, & illius exercitium saltem in his, in quibus de grandi necessitate, evidenti, & imminenti provideri oportet. Movetur primo, quia alia inferiora Collegia hoc habent, ut ad ea devolvatur jurisdictio Sede vacante, ut *hic, & in concord. supra citatis in* 1. *notab.* Movetur secundo, quia Cardinalium Cœtus hac jurisdictione utitur ex consuetudine, arg *c. Venerabilem*, §. *Objectioni*, *v. Quod autem supra de elect. c. Quanto in primo responso ad fin. de transl. Episcop. c. Irrefragabili*, §. *Excessus*, & quod ibi notatur *de offic. Ordin. & cap. Cum contingat de for. compet.* nam beata consuetudo in talibus est attendenda, *c. Multis ad fin.* 17. *dist.* Movetur tertio, quia Romana Ecclesia vacante non est alius judex, ad quem possit haberi recursus, *c. Licet de vitanda supra de elect. & in cap. In nomine Domini* 23. *dist.* ibi, *quia Sede Apostolica, &c.* In quo casu multa conceduntur, quæ alias non concederentur, ut *in d. c. In nomine Domini in princ. in l. Generali in princip. C. de Decurion. lib.* 10. & in aliis juribus per eum citatis. Movetur quarto, quia necessitas legem non habet, *cap. Quod non est licitum infra de regul. jur.* Ac tandem movetur, quia verisimile est, ut filio Dei placeat hic intellectus, ne Ecclesiam reliquisse videatur sine Pastore, ut *c. Pro humani, de homic. lib.* 6. Et pro hac opinione videtur tex. in *d. c. In nomine Domini v. Quia vero Sedes Apostolica* 23. *dist.* ubi Cardinales Episcopo Romano Pontifice obeunte dicuntur fungi vice Metropolitani. Neque hoc restringi potest ad consecrationem propter verba illa immediate sequentia, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehant, quæ de consecratione intelliguntur ibi a glossa *in v. Funguntur*, & ab Hugone, & Turrecrem. *in* §. *Pateant n.* 1. 3. *q.* 1. Imo enim secundum Hostien. illa litera generaliter loquitur, & ex genere speciem infert, & exponi oportet, Metropolitani, id est, Papæ, quia nec alius posset esse Metropolitanus Romanæ Ecclesiæ; Ergo illam potestatem, ac jurisdictionem habere videntur per totam Christianitatem, quam habet Papa dum vivit; nam & ipse Metropolitanus est, ut legitur, & notatur *in c. Sua supra de offic. Vicarii*. Rursus pro hac parte allegari potest text. *in c. Si quis pecunia* 79. *dist.* ubi patet, Cardinales Romana Ecclesia vacante habere potestatem anathematizandi. Unde, ut deducit Hostiensis, eorum potestas eminens, est & excellens, tum quia anathema mucro est Episcopalis, *c. Visis* 16. *q.* 2. tum quia major est pœna, quæ sit in Ecclesia Dei, *c. Corripiantur* 24. *q.* 1. quare si majorem pœnam possunt ex potestate ordinaria infligere; ergo & minorem, *c. Venerabilem in* 1. *responso infra qui filii sint legitimi, & c. Ex parte, il terzo de decim.* & ex his cessat objectum quod hoc non sit specialiter jure cautum. Et nihilominus ut Hostiens. inquit, non est quærendum in omnibus jus expressum, ut *l. Non possunt, ff. de legib. c. De quibus* 20. *dist. c. Certificari de sepult.* & multa supplentur, ut legitur, & notatur *in c. Cum Marthæ*, §. 1. *infra de celebrat. Missar.* Non obstat, quod aliqui dicunt Cardinales esse sine capite, quoniam ut respondet Hostiensis, hoc verum non est; imo habent caput Ecclesiæ proprium, & generale, scilicet Christum, 1. Corinth. 11. Ipse enim est caput corporis Ecclesiæ, qui est Princeps primogenitus mortuorum, ut sit in omnibus ipse primatum tenens, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, Ephes. 1. Unde & Cardinalibus proprie convenit illud, Ephes. 4. *Crescamus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus*, dicens eis Matthæi ultimo: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*. Quasi dicat, non solum instituta Ecclesia, sed etiam vacante: Quippe valde absurdum est sentire Ecclesiam illam carere capite, quæ caput est aliarum, *c. Beati* 2. *q.* 7. imo etiam non procul esset ab hæresi, *c.* 1. *&* 2. 22. *dist.* super quo vide quod legitur, & notatur *in c. un.* §. *hoc unguento, v. Caput supra de sacra unct.* alioquin res esset monstruosa, ut patet in eo, quod legitur, & notatur *in c. Quoniam in plerisque supra de offic. Ordinar.* & cum hoc dicto Host. videtur simpliciter transire Arch. *in c. Nullus, il secondo n.* 31. 79. *dist.* Rursus non obstat, quod si Cardinales haberent jurisdictionem Papalem, hinc possent schisma, scandalum, & vacatio sedis diutina suscitari. Quoniam secundum Host. id verum esset, si indistincte hoc eis concederetur; sed potest restringi ad necessaria, vel utilia Ecclesiæ, seu Reipublicæ, quibus est omnino providendum, ut patet *in c. Scias* 7. *q.* 1. *& in c. In causis supra de elect. cum suis concord.* Caveant ergo ne nimis laxent habenas, arg *leg. Nec quidquam*, §. *Ubi decretum, &* §. *De plano, de offic. proconsul.* Concludit Host. distinguens per hæc formalia verba, dici potest quod si Cardinales habent plenitudinem potestatis, in quantum scilicet Romana censentur Ecclesia, quæ nunquam moritur, etiamsi unus tamen sit superstes, *c. Si forte* 65. *dist.* non autem usu, arg. *c. Majores*, §. 1. *supra de bapt.* jurisdictionis vero potestatem habent in exercitio ad eum modum, quo superius dictum est. Salvis forsan his, quæ ratione Excellentiæ, Dignitatis, & Eminentiæ, ac prærogativæ Summi Pontificis Sedi tantum Apostolicæ reservantur, ut *in cap.* 1. *supra de transl. Episc. & in c. Quod translationem de off. legat.* Ad extremum dicit concedendum esse, ut Collegium ad minus illam jurisdictionem habeat, quam & Legatus Apostolicæ Sedis, quæ nec mortuo Papa expirat, de quo dic, ut notatur *in c. Tum ex literis in* 1. *respons. infra de restit. in integrum*.

Ex dictis Host. inspecto hoc primo tempore, quod præcessit Lugdunense Concilium, eliciuntur conclusiones infrascriptæ. Prima conclusio est: Collegium Cardinalium Sede vacante habet in habitu plenitudinem potestatis Papalis. Quod multo magis admittitur ab iis, qui dicebant, Cœtum Cardinalium esse caput Ecclesiæ: quia non est verisimile, ut filius Dei voluerit mortuo Papa gregem fidelium esse sine Pastore, vel Ecclesiam sine sponso. Sed hæc conclusio non est vera, & eam refellit gl. in Clem. *Ne Romani in v. Non consonam, de elect.* & plenius Card. Turrec. *in d. c. Nullus, il secondo n.* 6. *& seqq.* 79. *dist.* quia mortuo Papa, & nondum alio electo Ecclesia dicitur vacare. Item dicitur vidua, seu viduata, quia caret sponso suo. Item dicitur acephala, quia est sine suo capite. Item Vicariatus solum Petro Apostolo, & successoribus datus fuit. Ideoque solus Papa est caput visibile Ecclesiæ; nam Joannis 1. dicitur Petro primo Rom. Pontifici, Tu vocaberis Cephas, quod sonat caput: unde Cephalis græce idem est, quod caput latine, ut inquit Isidor. Idem probant jura *in c. Innovo* 21. *dist. in cap. Non decet* 12. *dist. in c. Ita Dominus* 19. *dist. & in c. Sacrosancta* 22. *dist.* alioquin non esset opus Vicarium eligere, si Cardinalium Cœtus Vicariatum haberet, & plenitudinem potestatis Papæ. Nec propterea Ecclesia remanet sine capite, Sponso, & Pastore; quia ut respondent glossa, & Turrecrem. & idemmet Host. fatetur, Sponsus, Rector, & Pastor est Christus, & caput invisibile Ecclesiæ, quæ est ipsius corpus, ut de primo patet *in c. Jejunium, il secondo* 76. *dist.* de secundo *in c. circa medium* 96. *dist.* & de tertio *in c.* 1. *v. Sed ubi de sacr. Unct. & in c. fin.* 3. *q.* 4. Et in hac sententia fuerunt etiam plerique ex antiquis; nam gloss. *un. in d. c. Nullus, il secondo* 79. *dist.* dixit mortuo Papa Ecclesiam vivere, sed tamen carere capite, scilicet visibili: & cum ea glossa concordat Hugo relatus ibi ab Archid. *n.* 3. nam secundum eum quomodo tot homines essent unum caput, aut quomodo vacaret Ecclesiæ, aut acephala diceretur, si caput haberet: & consentiunt Joan. Fan. & Lau. ut dictum est supra *n.* 4. & contra conclusionem Host. tenet Augustinus Triumph. *in tr. de potest. Eccles. q.* 3. *art.* 9. ea ratione, quia non plus possunt Cardinales sine Papa, quam Apostoli sine Christo: sed ad Apostolos dictum est Jo. 15. *Sine me nihil potestis facere*; Ergo similiter Collegium Cardinalium nihil potest absque Pontifice. Non obstat, quod hoc habeant inferiora Collegia Sede vacante: Quoniam hoc reperitur eis expresse permissum: non sic Collegio Cardinalium, ut respondet gloss. prælleg. in dict. Clem. *Ne Romani in v. Non consonam*.

Se-

35 Secunda conclusio Host. est, Cardinales Romana Ecclesia vacante habent potestatem jurisdictionis Papalis in exercitio, non quidem indistincte, sed in iis tantum, quæ sunt necessaria, vel utilia Ecclesiæ, seu Reipublicæ, quibus est omnino providendum. Hæc conclusio forte vera fuit antequam emanasset Decretalis, *Ubi periculum*, quæ strictius loquitur, quam Host, ut patebit infra n 40. & idemmet Host paulo ante strictius fuit locutus, dum dixit, Cœtum Cardinalium Sede vacante habere exercitium jurisdictionis Papalis saltem in his, in quibus de grandi necessitate, evidenti, & eminenti provi-
37 deri oportet. Et ab Host. fortasse Concilium Lugdunen. defumpsit verba exceptionis, quæ habentur *in d. cap. Ubi periculum*, §. *Idem quoque*, ibi, *Nisi forsan necessitas adeo urgens*, nec non ibi, *vel nisi aliquod tam grande, & evidens periculum immineret*, &c. Quod inde etiam validius fundetur, quia *in c. Licet de vitanda n. 27. supra de elect.* scriptum reliquit faciendam esse Constitutionem, ut Cardinales mortuo Papa claudantur in Conclavi, eisque cibaria subtrahantur: & Addent ibi litera B. dicunt eam Constitutionem factam esse, ut patet ex *d. cap Ubi periculum, de elect. lib 6.*

38 Tertia conclusio. Ante Concilium Lugdunen. Cardinales Sede vacante habebant in Ecclesia universali jurisdictionem illam, quam habet in Provincia Legatus A-
39 postolicæ Sedis. Verum hæc conclusio non probatur jure. Item tollitur data instantia; nam Cardinalis Legatus confert beneficia intra suam Legationem vacantia, *c. 1. de off. leg. lib 6.* Speculat. *in tit. de Legat. §. Nunc tractemus in princ.* Frider. de Senis *conf. 65. infrascriptæ quæstiones in princ. & conf. 195. Factum ita se habet in fin.* At
39 Collegium Cardinalium mortuo Papa beneficia conferre non potest, Joan. de Selva *de benef. par. 2. q. 2. n. 16. &* 18. & August. Triumph *de potest. Eccles. q. 68. art. 3.* Nec mirum, quia nec inferiora Collegia hoc habent mortuo Prælato, *c. Illa infra ne Sede vacan. c. un. eod. tit. lib. 6. c. 1. de instit. eod. lib.* & notat gloss. *hic in verf. Capitulo*, & communiter DD. Item si Cœtus Cardinalium non habet jurisdictionem Capituli Sede vacante, ut prædixi; utique longe minus habet jurisdictionem Cardinalis Legati, quæ major est, *cap. Ex parte, il terzo de decim.* Demum si Cardinales in tota Ecclesia hanc jurisdictionem exercent; hinc posset schisma, scandalum, & vacatio sedis diutina suscitari, Quod inconveniens consideraverat Hostien. & ideo prius restrinxerat suam conclusionem ad casus urgentis necessitatis, & evidentis utilitatis, ut dictum est supra *n. 17.*

31 Quarta conclusio, quæ ex dictis Host. elicitur. Cœtus Cardinalium tempore vacationis nullam habet jurisdictionis potestatem in his, quæ ratione Excellentiæ, Dignitatis, & præminentiæ, ac prærogativæ Romano Pontifici tantum sunt reservata. Hæc conclusio est indubitabilis, & optime probatur juribus per eum allegatis, & hodie a fortiori est canonizata *in d. c. Ubi periculum, §. Idem quoque, de elect. lib. 6.* & apertius in Clem. *Ne Romani, de elect.*

32 Ex hac conclusione deducitur primo, ut Collegium Cardinalium Apostolica Sede vacante minime possit Episcopos creare, nec electos confirmare, Petr. And. Gambar. *de offic. Legat. lib. 6. n. 59.* nec jam creatos deponere, gloss. *un. in cap. Nullus, il secondo*, quam ibi sequuntur Archid. & alii *79. dist.*

33 Deducitur secundo, ut nec possit Cardinales creare, gl. in dict. Clem. *Ne Romani in verb. Potestatis, de elect.* quam ibi omnes sequuntur, Gondisal. Villadiego *de orig. Cardin. q. 6.* Manfred. *decis. 14.* & quamvis Hugo *in d. c. Nullus, il secondo 79. dist.* quem citat Host. *in d. c. Licet de vitanda n. 26. supra de electione*, contrarium senserit, eo quod cum Cardinales possint eligere Papam, quod plus est, possunt & Cardinales creare, quod minus est; & facit pro ipso *c. Per Venerabilem, §. Rationib. infra, qui filii sint legit.* tamen hoc argumentum refellit Host. *ubi supra*, & gl. in d. Clem. *Ne Romani in v. Potestatis, de elect.* Nam & Capitulum creat Episcopum, & tamen
34 Sede vacante non confert beneficia ad solius Episcopi collationem spectantia, *d. c. unic. Ne Sede vacante lib. 6.* & hoc indubie teneas, etiamsi subesset necessitas visitandæ discordiæ, & accelerandæ electionis Romani Pontificis: quia huic necessitati aliis rationibus est oc-
35 currendum, secundum Host. *loc. cit.* Et ob eandem rationem Collegium Apostolicum non potest Sede vacante restituere nec habilitare Cardinales per Papam privatos, seu depositos, etiam ad vocem, *c. un. de schism. lib. 6.* & sentit Barb. *in tr. de Cardinal. in decima Basilica q. v. Tales ergo*, ait enim: si Cardinales delinquunt, & per sententiam removentur, sine spe restitutionis deponuntur ad exemplum Luciferi, *c. Principium, de pœnit. dist. 2.* allegat Host. hoc dicentem in *Summ. de pœnit. & remiss. §. Cui confitendum in v. Cardinales.* Quæstionem ad partes disputat, & respondet objectis Capyc. *dec. 114. per totam, licet in fin.* videatur inclinare in eam sententiam, ut Cœtus Cardinalium hoc possit, si immineret periculum schismatis, vel aliud grave, nisi Cardinales privatos ad vocem habilitaret.

Deducitur tertio, ut Cœtus Cardinalium Sede vacante, etiam urgente necessitate non possit mittere aliquem Cardinalem, etiam volentem cum potestate, & jurisdictione Legati de Latere, ut plene dicam infra n. 42.

36 Quinta, & ultima conclusio, quæ inspecto tempore ante Concilium Lugdunen. colligitur ex dictis Hostien. Cardinalium Cœtus Apostolica Sede vacante tunc temporis exercebat jurisdictionem Papalem ex consuetudine, quæ in talibus est observanda, ut in juribus per eum citatis. Forte ad hanc Consuetudinem tollendam emana- 37
runt posteriores Constitutiones, ut innuit gloss. *in c. un. de schim. lib. 6. in verf. Sede vacante circa finem*, ibi: Quidquid Cardinales de facto observent; nam Decretum irritans appositum in d. Clem. *ne Romani, §. Irritum de elect.* tollit contrariam consuetudinem tam præteritam, quam futuram, ut post Archid. notat Joan. And. *in c. Cum de beneficio, in princ. in v. Legitima*, & ibi apertius Gemin. *col. 2. ver. Nota bene istud dictum*, & Franc. *col. 1. v. Ex quibus nota de præben. lib. 6.* Præpos. *in c. In istis, §. Leges n. 3. 4. dist.* & alii apud Antonium Gabriel. *in titul. de clausul. concluf. 3. n. 40.*

Secundus tempus est post Decretalem: *Ubi periculum* 38
de elect. lib. 6. quæ in §. *Idem quoque* in proposito potestatis Cardinalium Sede vacante primo constituit regulam, deinde adjicit limitationem, regula habetur ex illis verbis: *Cardinales accelerande provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant.* Hæc ibi. 39
Et secundum hoc tempus usque ad Concilium Viennense Collegium Apostolicum videtur habuisse eandem jurisdictionem habitualem Sede vacante, quam habebat ante prædictam Decretalem. Quoniam illius verba non evellunt jurisdictionis radicem, nec habitum tollunt, sed tantummodo impediunt jurisdictionis exercitium; non enim procedunt declarando Collegium non habere jurisdictionem, aut quam prius habet illi adimendo, sed procedunt prohibendo ne se ingerat nisi in negotio electionis, ut sonant verba illa, nequaquam se intromittant, quæ magis denotant factum, quam Jus, & est simile *in cap. Majores, §. 1. supra de baptism.* facit quod notat gloss. *in cap. 1. verf. Irritas, infra de schism.* & quod dicitur de Officialibus Romanæ Curiæ, quorum jurisdictio durat mortuo Papa, sed suspenditur illius exercitium, de quo tamen dic ut per Archid. *in capit. Experientie 15. quæstion. 1.* Item facit, quod notat Abbas Antiq. *in capitul. Accepimus in verfic. Debet*, ibi factum notat, & non jus, *infra de pact.* Ex quo notabiliter infero, ut actus jurisdictionales, quos hoc tempore Cardinalium Cœtus exercuisset Apostolica Sede vacante, non essent ipso jure nulli, sed sustinerentur ex vi authoritatis præexistentis, & jurisdictionis habitualis, ex notabili theorica glossæ in Clemen. 1. *in ver. Inhibentes v. Sed quæro de jure patron.* quam sequitur Anchar. *in cap. Statutum, §. fin. verf. Adverte de rescript. lib. 6.* & Abb. *in c. Ex parte num. 5. supra de constitut.* Roman. *conf. 203. quod primum num. 7.* & forte ad hoc dubium removendum emanavit postea Clemen. *Ne Romani de elect.* cum Decreto irritanti, ut latius dicam infra *num. 53.* Limi- 40
tatio habetur *in d. cap. Ubi periculum in eodem §. Idem quoque* in sequentibus verbis, videlicet, *Nisi necessitas adeo urgens incideret, ut oporteret Cardinales de terra Romanæ Ecclesiæ defendenda, vel ejus parte aliqua providere; vel nisi aliquod tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum.* Hæc ibi. Et in casu hujus limitationis Cardinalium jurisdictio præservatur *in dict. Clementina Ne Romani in princ.* ibi, nisi quatenus in Constitutione prædicta permittitur. Nec non in Bulla Pii IV. cum modificatione

tamen,

41 tamen, de qua ibi in §. 6. ut latius dicam infra *n.* 61. Ex hac limitatione infertur primo, ut Cœtus Cardinalium pro terra Ecclesiæ defendenda, vel evidenti periculo possit Sede vacante mittere unum Cardinalem Legatum, secundum Paulum de Eleazaris in dict. Clem. *Ne Romani, de electione*, & ibi Imol. *num.* 26. & Gondisal. Vil-
42 ladieg. *de orig. Cardinal. quæst.* 6. *nu.* 35. Ceterum advertе, quia Cardinalis sic missus non erit proprie Legatus cum imperio, & jurisdictione, hoc enim est de pertinentibus ad supremam authoritatem Summi Pontificis de ipsorum Cardinalium consilio, ut notat Speculator *in tit. de Legato*, §. *Qualiter num.* 7. Unde nullo casu competit soli Collegio, per ea, quæ dicta sunt supra *in quarta conclusione nu.* 31. Sed potius erit Nuncius, nec habebit jurisdictionem, sed solum nudam tutationem, seu defen-
43 sam, ut reprobata Pauli opinione firmat Cardin. in dict. Clem. *Ne Romani*, §. *Irritum in 2. quæstion. de electione*, & ibi etiam Imol. *n.* 26. dicens eum non fore Cardinalem Legatum, sed tamen in actu illo. Quo fit ut si Cardinales crearent Pontificem absentem, tunc possent quidem ablegare unum ex Cardinalibus ad novum electum ad Urbem reducendum, illique expensas necessarias constituere de redditibus Romanæ Ecclesiæ, ut tenet Petr. Andr. Gambar. *de offic. & auctorit. legat. lib.* 9. *n.* 185. Sed tamen sic missus non habebit jurisdictionem, & potestatem Legati, sed erit Nuncius ad nudum illud ministerium facti
44 per prædicta. Rursus adverte, quia ante peractam electionem Collegium Apostolicum non poterit compellere invitum, ut legationem suscipiat; nam etsi Episcopus pro utilitate Ecclesiæ possit præcipere Clerico, ut peregrineur, *c. Quamvis* 7. *qu.* 1. tamen oppositum dicendum est hoc casu, non quidem ex ratione illa Pauli, Quod par in parem non habeat imperium; imo enim Collegium Cardinalium non est par, sed superior; sed quia Cardinalis ille sine culpa privari non debet jure suo, scilicet voce in electione Romani Pontificis, quamobrem non poterunt mittere nisi volentem, ut concludunt idem Paul. Cardin. Anchar. & Villadieg. *locis citatis*.

45 Infertur secundo, ut Cœtus Cardinalium Apostolica Sede vacante possit Legatum missum a Papa revocare ex magna, & evidenti causa, argumento *c. Ne pro dilatione infra de pœnit. & remiss. cum suis concordant.* alias secus, arg. *cap. Cum inferior infra eodem, & l. Minor magistra-*
46 *tus, ff. De minor.* nam Legatus generalis, nec aliter est mittendus, quam a Papa de Cardinalium consilio, ut *l. fin. C. De legat. lib.* 10. & notat Specular. *in tit. de legat.* §. *Qualiter num.* 6. Igitur sicut in missione Papa, & Cardinales unanimiter consenserunt; ita & in revocatione debent unanimiter consentire, arg. *l. Ab emptione, ff. De pactis, & c. Omnis res infra de reg. jur.* Sed Papa consentire non potest, quia mortuus est. Expectetur ergo Successor, arg. *infr. c.* 1. *Ne Sede vacante*. Præterea Collegium non succedit in collatione beneficiorum, ut ostensum est supra *nu.* 30. Ergo multo minus in Legati revocatione, quod magis est. Item Legatus mittitur propter salutem animarum, quæ per hujusmodi revocationem impediri non debet. Ita Host. *in cap. Tum ex literis nu.* 2. *infra de in integr. restitut.* quem refert, & sequitur Speculator *dicto titul. de Legato*, §. *Finitur nu.* 5. & hodie videtur planum per Clemen. *Ne Romani de elect.* secundum Jo. Andr. *in d. c. Tum ex literis nu.* 4. sequitur Joan. Franc. Pavin. *in tract. de offic. & potest. Capituli Sede vacante in* 6. *prælud.* & Capyc. *decis.* 114. *num.* 9. *vers. Sic quoque Collegium Cardinalium*.

47 Infertur tertio, secundum aliquos, ut Collegium Apostolicum Sede vacante possit Cardinalibus recens creatis os aperire, ac possessionem Cardinalatus tradere. Ita Marcus Mantua, & Hieronymus Torniellus inter cons. Deciani *cons.* 8. *vol.* 1. quos novissime refert, & sequitur Hieronymus Campanil. *in diverс. jur. Canon. rubr.* 7. *cap.*
48 6. *nu.* 83. Verum hæc opinio potuisset fortasse obtinere, quando adhuc vigebat Constitutio Eugenii IV. incipien. *In eminenti*, quæ est prima inter ejus Constitutiones *in Bullar. tom.* 1. *pag.* 269. in qua disponitur, ut Cardinales pronunciati, etiam postea quam insignia receperint, in electione Pontificis vocem non habeant, donec eis fuerit os apertum: quasi tunc videretur urgere necessitas aperiendi os, ut Clericus ad electionem procederetur, ac proinde locus esset limitationi Decretalis, *Ubi periculum in d.* §. *Idem quoque de elect. lib.* 6. Licet revera, neque tunc temporis hujusmodi necessitas subesset: quandoquidem electionis negotium expediri poterat per Antiquiores Cardin. quibus os apertum jam fuerat. Sed quidquid sit de illo tempore, certe hodie cessat omnis difficultas, quia Constitutio Eugenii hanc in parte sublata fuit ex Decreto S. Pii V. edito 26. Januarii 1571. ubi hæc oris clausura declaratur esse simplex ceremonia, quæ ad substantiam electionis non pertinet, ut refertur in Ceremoniali electionis Papæ nuper edito a Gregorio XV. *in* §. *Porro, vers. de Cardinali autem*. Et ita vacante Sede per obitum Clementis VIII. dicitur observatum fuisse in persona bon. mem. Cardin. de Comitibus, cui nondum fuerat os apertum, & tamen ad Pauli V. electionem admissus fuit. Idemque hoc ipso tempore observatum vidimus in electione Sanctiss. D. N. Inn. X. in qua similiter ante aperitionem oris vocem habuerunt Cardinales Panzirolus, Rossettus & Estensis noviter pronunciati. Itaque jam omni necessitate accelerandæ electionis cessante minime licebit Collegio Apostolico tradere pileum, vel alia insignia Cardinalitia, nec claudere, vel aperire os cuiquam ex Cardinalibus noviter creatis; hæc nanque ad Romanum Pontificem dum viveret pertinebant, ac proinde est locus regulæ, de qua *in dict.* §. *Idem quoque*, necnon prohibitioni Clem. *Ne Romani*, §. *Irritum de elect.* & Bullæ Pii IV. §. 6.

Infertur quarto, ex quorundam sententia, ut Col- 49
legium Apostolicum Sede vacante ad effectum electionis faciendæ possit Cardinales electores a censuris absolvere, & cum eis super irregularitate dispensare. Ita August. Triumph. *de potest. Eccles. qu.* 3. *art.* 8. & Suar. *de cens. disp.* 41. *sect.* 2. *vers. Hæc vero*, quos refert, & sequitur Hieronym. Campanil. *in diversor. in tract. de potest. Colleg. rubr.* 7. *c.* 6. *n.* 84. Sed neque hæc illatio est admittenda: quia ratio necessitatis hoc casu nulla potest considerari; nam exceptio excommunicationis, irregularitatis, & consimiles non admittuntur contra electionem Papæ celebratam a duabus partibus Cardinalium, ut *in c. Licet de vitanda*, & ibi plene scripsi *n.* 12. *supra de elect.* & apertius in d. Clem. *Ne Romani*, §. *Ceterum eod. tit.* & in dict. Bulla Pii IV. §. 29. & in alia Gregorii XV. *de elect. Papæ* §. 122. quibus in locis expresse statutum est, ut ad evitandas dissensiones, & schismata, per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti Cardinales ab electione non repellantur. Nec Triumph. *loc. cit.* quidquam dicit in oppositum.

Infertur quinto, ex prædicta limitatione, ut duobus 50
de Papatu contendentibus, & generale Concilium convocare renuentibus, convocatio fieri possit a Collegio Cardinalium, ut ex facto respondit Cardinalis Zabarella *in cons.* 15. incipien. *in quæstione num.* 6. *in* 3. *quæst.* quoniam cum sint in possessione eligendi Romanum Pontificem, *cap. Licet de vitanda supra de elect. cum concordant.* per consequens ad eos spectant omnia, quæ sunt consequentia ad electionem, *cap. Cupientes*, §. *Ad hæc*, & §. *Si vero de electione lib.* 6. & *cap. fin.* & quod ibi notatur in gloss. 3. 65. *distinct.* Nec obstat dict. Clem. *Ne Romani in* §. *Irritum*, ubi irritatur quidquid faciat Collegium Cardinalium de his, quæ ad Papam dum viveret pertinebant; Convocatio autem generalis Concilii ad solum Papam pertinet, *cap. Significasti supra de elect.* Nam ut respondet Cardinalis, cum ille, §. *Irritum*, excipit ea, quæ permittituntur Collegio Apostolico in præcitato *cap. Ubi periculum*, §. *Idem*, quoque standum est eidem §. Ibi autem Cardinalibus non interdicuntur ea, quæ concernunt electionis negotium, sed alia extrinseca; Inhibetur enim ne de alio negotio se intromittant, nisi in casibus ibi exceptis, idque aut accelerandæ provisioni vacent attentius, ut ibi dicitur. Cum igitur convocatio generalis Concilii sit hoc casu necessaria ad sedandum schisma, merito ad Collegium Cardinalium pertinet, quid annexum, & accessorium provisioni; nec dicitur prohibita, quin potius permissa *in dict.* §. *Irritum*. Hæc enim sunt de his, quæ Sede vacante, vel quasi vacante melius expediuntur, quam non vacante, ut in simili notat Innoc. *in cap.* 1. *infra ne Sede vacan.* Hodie in casu electionis nulliter celebratæ propter simoniacam pravitatem, hoc est expressum in Bulla Julii II. quæ incipit, *Cum tam Divino in* §. *Et insuper in Bullar. tom.* 1. *fol.* 403. ubi disponitur, ut liceat Cardinalibus Concilium generale indicere, & convocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire.

Infertur sexto, ut eadem ratione possit, & debeat Car- 51

dinalium cœtus anathematizare intrusum in Papatu, ut est texus *inc. Si quis pecunia 79. dist.* cujus dispositio non est sublata, quin potius præservata *in dict. §. Idem quoque*. Nam extrudere invasorem Pontificatus negari non potest, quin spectet ad electionis negotium, cui attentius est vacandum; & hæc est urgens necessitas, & grande periculum, cui celeriter est occurrendum, ut ibi dicitur. Non tamen poterunt Cardinales esse judices intrusi, nisi deviaret a fide, ut post Hugon. firmat Cardinalis Turrecr. *in §. Pateat num. 1. & 3. qu. 1.* 52

Tertium tempus est post Constitutionem Clementis V. In Conc. Viennensi editam; ac relatam in dict. Clem. *Ne Romani de elect.* qua irritum, & inane decernitur quidquid potestatis, aut jurisdictionis ad Romanum, dum vivit, Pontificem pertinentis cœtus Cardinalium Romana Ecclesia vacante duxerit exercendum. Atque ita gesta a Cardinalibus contra hanc prohibitionem non sustinentur amplius ex vi authoritatis præexistentis, secundum ea, quæ dicta sunt supra *num.* 39. quia clausula Decreti irritantis operatur, ut quid contra fit, nullum sit ipso jure, ut est textus *in cap. penult. de prabend. lib. 6. & in cap. Si soli, vers. Nisi nos in gratia de conces. praben. eod. libr.* Brun. *in tract. de forma in rubr. Quando aliquid cens. trad. pro for. col. 2.* ubi plura cumulat. Quinimo quamvis ex dicta Clemen. *Ne Romani*, prima fronte non videatur sublata jurisdictio in radice, & quantum ad habitum, sed quantum ad actum, & exercitium duntaxat, ut innuit verbum illud, *exercendum*, argum. eorum, quæ dicta supra eodem *n.* 39. Nihilominus contrarium videtur verius: quia Decretum irritans inficit titulum, & possessionem, Rota *dec. 2. de restit. spoliat. in antiq. & decis. 3. eodem tit. in novis, & decis. 250. nu. 24. par. 7. recent.* Cassador. *decis. 1. de restitutione spoliat.* Mohedan. *decis. 15. de caus. possess. & propriet.* Itaque hodie regula constituitur negativa, videlicet jurisdictio, & potestas Papæ non transit in Collegium Cardinalium Sede vacante; & in hoc ipsorum Collegium est deterioris conditionis, quam Collegia inferiora, in quæ transit, ut hic *& in cap. His quæ supra eod.* ita Joan. de Imol. in dicta Clemen. *Ne Romani in 7. notab. n. 14.* Capyc. *decis. 114. n. 9.* & est speciale in Collegio Cardinalium, ut inquit Frideric. de Senis *cons. 16.* incipien. *Capitulum Ecclesiæ Cathedralis n. 2. vers. Præterea speciale est.* Rationem specialitatis assignat Zenzelinus in eadem & glos. magna *in fin. in cap. unic. de schism. lib. 6.* videlicet quia ob accelerandam provisionem Ecclesiæ, in cujus tardatione imminet periculum, speciale quid statui debuit. Et est simile *in c. Accusatus, §. Sane de accusat. eod. lib.* Aliam rationem diversitatis assignat Capyc. *dict. decis. 114. n. 3.* videlicet, quia Capitula inferiora habent majorem communionem cum Prælato, quam Collegium Cardinalium, cum illa condant statuta Sede vacante, per Frideric. *dict. cons. 16. per totum*, & Præpos. late *in c. Episcoporum n. 2. dist. 18.* Cœtus Cardinalium non, ut per Dec. *in c. Translato in 2. lecturan. 9. de Constitut.*

Sed hæc ratio non placet, quia Cardinales sunt pars corporis Papæ, secundum Jo. de Ligano *in c. 2. infra de Cler. non resid.* & ipsius membra, *c. Felicis de pœn. lib. 6.* Ideoque licet Episcopi jurent fidelitatem Papæ, ut *in c. Ego N. de jurejurand.* tamen Cardinales non jurant Papæ fidelitatem tanquam invisceratí, & pars corporis ipsius, ut notabiliter dixit Host. *in c. Antiqua de privil.* & post eum Barbat. *cons. 1. n. 17. vers. Et licet Cardinales*. Tene igitur primam rationem. Unde quamvis Bart. *in l. Ubi absunt n. 3. ff. De tutor. & curat. dat. ab his*, dixerit vacante Papatu jurisdictionem remanere apud Collegium Cardinalium, sicuti vacante Episcopatu remanet jurisdictio apud Capitulum: tamen ejus opinio confunditur per dictam Clem. *Ne Romani*, ut dicit Barbat. *ibi in addit. ad Barth. in ver. Apud Collegium*, & plenius in suo *cons. 1. n. 17. vol. 1.* Tene igitur incunctanter cum glos. *in dicto cap. Ubi periculum*, in dict. Clem. *Ne Romani, & in dict. cap. un. de schism. libr. 6.* Cum quibus etiam consentit Bald. *in suo consilio schismat. in ver. Suppono autem quod Cardinales*, & alibi passim Doctores.

Excipitur tamen in dict. Clem. Casus urgentis necessitatis, & grandis periculi imminentis ad præscriptum prædictæ Decretalis, *Ubi periculum*. Unde quæ poterat Cardinalium cœtus tunc temporis exercere secundum ea, quæ dicta sunt supra in illationibus *a n. 41.* poterit etiam exercere post dictam Clement. *Amplius*, cum officium Camerarii, & Penitentiariorum Papæ eo mortuo non expiret, iisdem deficientibus poterit Collegium Apostolicum in eorum locum alios subrogare pro tempore vacationis, ut disponitur in dicta Clem. *Ne Romani, §. Eo tamen proviso*. 58

Quartum, & ultimum tempus est post Bullam Pii IV. editam 7. Idus Octobris 1562. incipien. *In eligendis, que in §. 6. statuit ut infra*, videlicet, *Sedis autem vacatione durante Collegium Cardinalium in iis, quæ ad Pontificem Maximum dum viveret pertinebat, nullam omnino potestatem, aut jurisdictionem habeat, neque gratiam, neque justitiam faciendi, aut factam per Pontificem mortuum executioni demandandi, sed ea omnia futuro Pontifici reservare teneatur*. Hactenus verba Bullæ, quæ cum non procedant declarando, aut jurisdictionem suspendendo, aut illius exercitium prohibendo, sed jurisdictionem ipsam adimendo per illa verba universalia negativa, nullam omnino potestatem, aut jurisdictionem habeat: proculdubio abdicant a Cardinalibus, & evellunt radicitus quamcunque jurisdictionem, & potestatem, non solum quoad exercitium, & possessionem, sed etiam quoad habitum, & proprietatem; hoc enim importat verbum, *habere*, quod proprie est jure dominii possidere, ut *l. Stipulatio ista, §. Habere, ff. De verborum significat. l. Hoc Senatus*, juncta gl. *in ver. Habuit, ff. De usufr. ear. rer. quæ usu consum.* Præservatur tamen in Bulla Pii IV. jurisdictio illa, quam cœtus Cardinalium poterat exercere in vim Decretalis, *Ubi periculum*, videlicet in casibus urgentis necessitatis, & grandis periculi imminentis, ut plene dictum est supra *a n. 40.* sed hæc præservatio fit cum duplici differentia. Prima est, quia est *dicto cap. Uni periculum*, causa necessitatis dijudicanda erat concorditer ab omnibus, & singulis Cardinalibus præsentibus. Unde unius contradictio, vel dissensio poterat impedire, ut ibi notat glossa *in §. Idem quoque in ver. Singulis, vers. Si vero ultra prædicta*. At ex Constitutione Pii IV. in dict. §. 6. sufficiunt duæ tertiæ illorum partes. Secunda differentia est, quia ex Decretali, *Ubi periculum*, satis erat, ut Cardin. quoquomodo consentirent. Sed ex Bulla duæ tertiæ partes consentire debent per secreta suffragia, ut in *eod. vers. expresse disponitur*. Hæc de jurisdictione spirituali cœtus Cardinalium Apostolica Sede vacante. Quo vero ad statum temporalem Romanæ Ecclesiæ quatenus se extendat Cardinalium authoritas, & jurisdictio facile haberi potest ex eadem Bulla Pii IV. in *dicto §. vers. Neque de statu temporali*, cujus verba huc transferre supervacaneum duxi. 59 60 61 62

Successive QUÆRO, An jurisdictio Congregationum S. R. E. Cardinalium expiret, vel sit suspensa Apostolica Sede vacante. Hodie 8. Septembris 1644. Romana Ecclesia vacante per obitum san. mem. Urbani VIII. de hoc dubio consultus fui a Sac. Collegio Cardinalium in Conclavi existentium ex ordine dato ad Rotas R. P. D. Farnesio Archiepiscopo Patracen. a Secretis Sacræ Congregationis Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositæ. 63

Respondi jurisdictionem Congregationum per obitum Papæ non expirare: debere tamen conquiescere ipsis Cardinalibus in Conclavi manentibus quoad illa negotia, & causas, quæ in ipsis Congregationibus expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfecti, seu habentis sigillum. Alia vero, quæ ex communi forma a Secretario expediri solent vivente Pontifice, posse itidem expediri Sede vacante.

Quoad primam partem responsi, quod scilicet jurisdictio Congregationum mortuo Papa non expiret, motus fui primo, quia illarum jurisdictio est ordinaria; tum quia data est Congregationibus per Constitutionem Sixti V. de qua infra proxime; jurisdictio enim, quæ defertur a lege vel statuto ordinaria est, ut *l. Et quia, ff. De jurisd. omn. judic. l. 1. in 1. respon. ff. De offic. ejus cui mandat. est jurisdict.* & notat Innoc. *in c. Cum ab Ecclesiarum num. 3. vers. Et quia lex supra de offic. Ordinar.* & Abb. *in c. In singulis n. 3. infra de statu Monachor.* Tum quia eadem jurisdictio est ad universitatem causarum, seu negotiorum, ut patet in Constitutione Sixti V. edita 11. Kalend. Februarii 1587. in qua instituuntur quindecim Congregationes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium cum jurisdictionum, & facultatum partita concessione ad faciliorem universæ 64 65

Rei-

Reipublicæ Christianæ, Statusque Ecclesiastici, & Romanæ Curiæ negotiorum, & causarum expeditionem, ut legitur in procemio §. 1. & §. 2. & constat ex facultatibus cuique Congregationi attributis. Jurisdictio enim data ad universitatem causarum, vel ad unum negotium universale proculdubio est ordinaria, ut notat Bart. *in l. Ambitiosa n.* 34. *vers. Sed concedendo, ff. De decret. ab Ordin. facien. & in l. More qu.* 5. *nu.* 9. ubi etiam Jas. *num.* 51. & communiter Doctores, *ff. De jurisdict. omn. judic.* & probatur in *leg.* 1. *in princip. & §. Cum urbem, ff. De offic. Præfect. Urb. & in l. fin. Cod. Ubi, & apud quem*, ibi, *vel certæ administrationi, cui & jurisdictio adheret in prima constitutione, ff. quorum, §. penult.* & in Auth. *habita, C. Ne fil. pro part.* ubi Doctoribus conceditur jurisdictio in scholares, quæ sine dubio est,
66 Ordinaria, secundum Bart. *in d. l. Ambitiosa*. Quod procedit etiam partita inter plures judices jurisdictione, quia illa est potius distributio causarum, quam Delegatio, ut notat Bald. *in l. Præcipimus in princip. C. De appellat. & in l. fin. ad fin. C. Ubi Senat. vel Clariss.* dicens per illam legem ita fuisse consultum per sapientes: & sequitur
67 Jas. *in d. l. More n.* 52. Explorati autem juris est jurisdictionem ordinariam per obitum Papæ non expirare: hic est textus *in c.* 2. *de offic. legat. lib.* 6. ubi Clemens IV. declarat Legatos Apostolicæ Sedis habere jurisdictionem ordinariam, ac proinde illorum officium mortuo Papa non expirare: & ita ibi est casus secundum Jo. Andr. Gemin. Franc. & omnes, de quo dic, ut per Petr. Andr. Gambar. *de auctor. legat. lib.* 9. *n.* 40. Hinc est, ut ordinaria juris-
68 dictio, quam habent Cardinales in suis titulis ad præscriptum *c. His quæ supra eodem*, non expiret Sede vacante, ut per Cardin. in Clemen. *Ne Romani*, §. *Irritum qu.*
69 3. *de elect.* Hinc etiam est, ut officium Vicarii Papæ ad vitam deputati, ut moris est, per illius obitum non extinguatur, quia habet ordinariam, Gambar. *in eodem tract. lib.* 9. *n.* 78. Idemque dicendum de officio Camerarii, & Pœnitentiarii, ut probatur in dict. Clem. *Ne Romani*, §.
70 *Eo tamen proviso de elect.* Similiter hinc est, ut jurisdictio A. C. & Mareschalli non expiret Pontifice vita functo, ut tenet glossa in dict. §. *Eo tamen proviso in verb. Expirare*, & ibi etiam Cardin. *n.* 3. & hoc ideo, quia habet ordinariam, secundum Host. *in c. Quod de his in fin. infra de sent. excom.* Specul. *in tit.* 3. §. 1. Jas. Purpurat. & alios relatos a Petro Barbos. *in l. Cum prætor*, §. 1. *n.* 75. *ff. De judic.* & de Auditore Cameræ est expressum in Bulla Pii IV. quæ incipit, *Ad eximiæ*, §. 5. ibi, *Tua Ordinaria authoritate in Bullar. to.* 2. *pag.* 48. & in alia simili Pauli V. incipit, *Eximiæ*, §. 7. ubi eadem verba repetuntur *tom.* 3. *pag.* 212. Et propterea in suis literis semper inscri-
71 bitur, Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor, Romanæque Curiæ judex ordinarius. Qua ratione ex parte idem dici potest de Auditoribus Rotæ, quia illorum jurisdictio est ordinaria in procedendo, licet sit Delegata in sententiando, ut notat glos. 1. in Clem. *Auditor de rescript.* Speculat. *loco citato*, Gambar. *dict. tract. de offic. legat. lib.* 6. *n.* 64. *vers. Undecimo quæro*, licet Archid. *in c. Experientiæ* 11. *qu.* 1. dixerit Bonifacium interlocutum fuisse, quod in Curia nullus habet ordinariam nisi Papa, ut refertur in glossa prælegata.

72 Deinde principaliter motus fui quoad primam responsi partem, quia facultates Congregationibus Cardinalium attributas in præcitatis literis Sixti V. constat esse perpetuas, & perdurare etiam in tempus Pontificum successorum. Idque non solum ex generali regula, quod de natura Constitutionis est, ut sit perpetua, *c. ult. supra de offic legat.* Frider. de Sen. *cons.* 16. incipien. *Capitulum in princ.* Verum etiam, quia hoc casu id satis aperte cautum reperitur in declarationibus facultatum earundem Congregationum postea editis ab eod. Sixto V. *in §. 3. in Bullar. tom.* 2. *pag.* 616. ibi, *graviora vero quæcunque ad nos, vel Successores nostros deferantur*, & clarius in §. 8. Ubi sic legitur, *ut autem hæ nostræ literæ quam primum ubique locorum, & gentium innotescant, quas inter alias Apostolicas, & perpetuas Constitutiones annumeramus, &c.*

73 Tertio motus fui, quia in Clem. *Ne Romani*, §. *Irritum de elect.* & in Constitutione Pii IV. *In eligendis* §. 6. abdicatur á Cardinalibus Sede vacante illa tantum jurisdictio, quæ ad Pontificem Maximum dum viveret pertinebat, ut dictum est supra *num.* 53. *& num.* 59. sed jurisdictio Congregationibus attributa in literis Sixti V. non pertinebat ad Summum Pontificem dum viveret, scilicet privative, sed ad ipsasmet Congregationes, inter quas idem Sixtus Pontificiam jurisdictionem partitus est, ut patet ex iisdem literis, §. 2. ibi, *Pontificum hoc onus Angelicis plane humeris formidandum inter Senatores Orbis terræ fratres nostros Cardinales apta quadam distributione pro temporum conditione, negotiorum multitudine, & varietate, ipsaque utilitatis ratione salubriter partiri decernimus*. Ergo talis jurisdictio non censetur a Cardinalibus abdicata, & per consequens remanet apud illos, ut prius; nam quod non mutatur, &c. *l. Sancimus, C. de testam. cum similibus*. Præterea *in d. §. Irritum*, abdicatur jurisdictio Cardinalium Cœtu, & in Bulla Pii IV. *d.* §. 6. a Collegio Cardinalium. Hæc autem verba non comprehendunt jurisdictionem concessam particularibus Congregationibus, quia illæ non constituunt unum corpus universale, nec dici possunt Cœtus, seu Collegium Cardinalium, sed sunt corpora inter se distincta, nec ulla ex Congregationibus facultates exercet nomine Collegii, suo peculiari nomine, veluti Inquisitionis, Concilii, Rituum, & alias, prout in literis erectionis. Unde cum tali jurisdictioni non adaptentur verba Constitutionum, consequenter nec earum dispositio adaptari debet, *cap. Tua infra de sponsal. l.* 4. §. *Toties*, & ibi Bart. *ff. de damn. infect. cum simil.* ut per Gemin. *cons.* 88. Inn. *sub n.* 4. *vers. Cum ergo concurrant*. Et confirmatur, quia sicut in concessione jurisdictionis universalis non venit jurisdictio alteri specialiter demandata, ut est casus *in c. Studuisti*, & ibi dixi *in* 1. *not. supra de offic. leg.* eo quod mandatum speciale deroget generali, & ibi, *& in cap.* 1. *Cum materia supra de rescript.* & generi per speciem derogetur, ut *in reg. generi lib.* 6. ita e converso in abdicatione jurisdictionis universalis a Collegio Cardinalium non includitur jurisdictio particularibus Congregationibus specialiter attributa, ut idem operetur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, *l. Si ex toto, ff. de legat.* 1. *l.* 3. §. *fin. l.* 4. *& l. Legata, ff. de adim. legat.* & per consequens censeri debet eis permissum, quod non reperitur expresse prohibitum, *c. Illud* 30. *q.* 3. *& c. Qui spirituale q.* 4. *c. Sunt nonnulli* 16. *q.* 1. *l. Mutus*, §. 1. *ff. de procurat. cum multis similib.* 74

Quarto motus fui, quia in eadem Constitut. Pii IV. *in* §. 10. *vers. Pœnitentiarius vero*, limitatur jurisdictio Majoris Pœnitentiarii, itaut extra forum conscientiæ penitus conquiescat, & in §. 12. tolluntur facultates Cardinalium, & Prælatorum Signaturæ Gratiæ, quæ est secunda ex Congregationibus a Sixto V. institutis, ut in Bull. *t.* 2. *pag.* 612. & decernitur ut illius Card. & Prælati supplicationes, & commissiones aliquas, etiamsi supplicantes parvas datas antea obtinuerint, signare non valeant, & officia eorum omnino cessare intelligantur. Hæc autem plane convincunt in generali dispositione prius facta in §. 6. quod Colleg. Card. nullam habeat jurisdictionem in spectantibus ad Papam dum vivit, nullatenus fuisse comprehensas particulares Congr. Card. alioqui quid opus fuisset illarum facultates limitare, vel auferre, si in alia parte Constit. eædem facultates jam fuissent eis ex omni parte ademptæ? Et ita in terminis similis Constit. post Archid. arguit gl *in c. un. de schism. lib.* 6. *in ver. Sede vac. in princ.* ut dixi supra *n.* 5. 75

Ad extremum motus fui quoad hanc primam partem responsi ex diuturna observantia subsecuta, ad *l. Si de interpretatione, ff. de legib. & c. Cum dilectus de consuetud.* nam creato novo Pontifice facultates Congregationum non consueverunt renovari, sed fiunt Congregationes, prout solebant vivente Papa, quod clare demonstrat eas facultates non expirasse, alioquin opus esset nova concessione: quia jurisdictio semel extincta, etiam causa extinctionis cessante non reviviscit, *l. Qui res*, §. *Ar eam, vers. In perpetuum*, cum concordant. de quibus ibi per glos. *ff. de solut. c. Queris, vers. Non potest autem*, & ibi glos. *in verb. Contrahatur de consecr. dist.* 4. Speculator *in tit. de salar.* §. *Postremo, vers. Primo*, Bald. *in l. Qui liberatus n.* 1. *ff. de adopt.* licet secus esset, si tantum esset suspensa, ut notat Innoc. *in c. Cum inter in ver. Licitum n.* 2. *de consuetud.* & Bald. *loc. cit.* 76

Quoad secundam partem responsi, videlicet, quod jurisdictio Congregationum Sede vacante Cardinalibus in Conclavi manentibus debeat conquiescere, & dormitare quoad negotia, & causas, quæ in Congregatio- 78

ne expediuntur per subscriptionem Cardinalis Præfecti, seu habentis sigillum; motus fui, quia *in c. Ubi periculum*, §. *Idem quoque de elect. lib. 6.* præcipitur Cardin. existentibus in Conclavi, ut accelerandæ electioni Summi Pontificis, sic vacent attentius, ut se nequaquam de alio negotio intromittant: & excipiuntur duo tantum casus, id est, urgentis necessitatis pro terra Ecclesiæ, vel aliqua ejus parte defendenda, & grandis periculi imminentis, quæ exceptio in aliis firmat regulam in contrarium, itaut imminente electione Papæ electores non debeant se ad alia divertere; nam pluribus intentus, &c. *c. Diversis de Cleric. conjugat. l. Nemo, C. de sessor.* notant *in d. cap. Ubi periculum*, Joan. 79 Andr. *in ver. Alio negotio*, & Petr. de Anchar. *n. 4. vers. Item notat in ver. Idem quoque*, subdens Cardinales vacante Sede, nec in arduis posse se immiscere, nisi stricte, prout textus loquitur, idest, in defensione terræ, vel cum imminet grande periculum, alias non. 80 Præterea in dict. Decretali, *Ubi periculum in § Nulli*, fiunt quinque prohibitiones. Prima est, ut nemini ad Cardinales in Conclavi aditus pateat. Secunda, ut nec ipsi Cardinales aliquos ad se venientes admittant, nisi eos, qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium vocarentur pro instanti electionis negotio. Tertia, ut nulli liceat ad eosdem Cardinales, vel eorum aliquem nuncium mittere. Quarta, ut nec liceat ad eosdem mittere scripturam. Quinta, ne quis secreto cum eis loquatur. Et quamvis pœna excommunicationis non adjiciatur, nisi tribus posterioribus prohibitionibus, id est, contra mittentes nuncium, vel scripturam, & secreto loquentes: & hoc verbum, *secreto*, quoad ipsam pœnam determinet tertiam, & quartam prohibitionem, scilicet mittentium nuncium, vel scripturam; tamen salva manet inhibitio in reliquis omnibus, videlicet non solum quoad extraneos, qui accedunt ad Cardinales, & quoad Cardinales, qui extraneos admittunt; sed etiam quoad illos, qui publice, & palam mittunt ad Cardinales nuncium, vel scripturam; licet his quatuor casibus, in quibus hæc palam fiunt, & non secreto, contrafacientes non ligentur pœna excommunicationis, ut ibi declarat Archid. *sub n. 4. col. 3. in ver. Secrete*, Jo. Andr. *n. 6.* Butr. *n. 7. in eod. ver.* & alii communiter. Si ergo quicunque aditus, seu accessus ad Cardinales, & missio Nuncii, vel scripturæ etiam publice, & palam in prædicta Decretali interdicuntur, & viceversa non licet iisdem Cardinalibus quenquam admittere, nisi vocatum de consensu omnium pro negotio electionis: profecto hinc sequitur necessario, ut nec liceat illis Secretarios, vel Ministros audire, vel scripturas recipere, nec alia tractare, aut expedire negotia particularia Congregationum, quæ ad Papæ electionem non pertinent, ex his, quæ dicta sunt supra *n.* 78.

81 Dixi Cardinalibus in Conclavi manentibus; quia secus esset si illorum quipiam reperiretur extra Conclave, quia tunc cessaret ratio accelerandæ electionis, cum electio fieri non possit nisi in Conclavi, & eo clauso, & hodie hoc sit de forma, ut Constit. Gregorii XV. *de elect. Papæ in §. Quod si electio*. Unde 82 quamvis Cardinalis Major Pœnitentiarius, cujus officium non expirat per obitum Papæ, Clement. *Ne Romani*, §. *Eo tamen proviso de elect.* possit Sede vacante exercere, quæ pertinent ad forum conscientiæ, ut in præcitata Bulla Pii IV. §. 10. Hoc tamen fallit, si sit in Conclavi; quia tunc licet retineat jurisdictionem, non tamen retinet exercitium, cùm sit impeditus extra negotiari. Quo impedimento sublato, veluti si maneret extra Conclave, utique posset concernentia forum conscientiæ expedire. Ita singulariter declarat gloss. *in dict. §. Eo tamen proviso in ver. Majorem*, dicens, *tempore inclusionis Major Pœnitentiarius si est Cardinalis, per se non potest uti officio: si tamen nollet in clausura manere, etiam personaliter utetur officio*, & subdit glossa sic fecisse Cardinalem Tusculanum. Veruntamen etiam in Conclavi posset officium personaliter exercere quoad eos, qui in eodem conclavi existunt; exceptis tamen illis, quæ sunt ei specialiter interdicta, sicuti est absolutio a censuris in terminis ejusdem Constitutionis Gregor. XV. §. 19.

Quo vero ad ultimam partem, videlicet quod ne- 83 gotia, quæ in communi forma a solo Secretario expediri solent vivente Pontifice, possit similiter expediri ipso vita functo, breviter motus fuit: quia in his levibus, & ordinariis, quæ a Cardinalibus non per se ipsos, sed per Ministros expediri consueverunt, cessat omnino ratio prohibitionis, de qua in prædicta Decretali, *Ubi periculum*, videlicet ne electionis negotium protrahatur, in quo grave imminet periculum, ut ibi in principio, & in §. *Idem quoque*; Ergo & prohibitio cessare debet, *cap. Et si Christus, de jurejurand. cum similibus*, & consequenter cum facultates Congregationum mortuo Papa non sint extinctæ, ut abunde ostensum est supra in prima parte *a num.* 64. utique poterunt in his levibus per Ministros, ut antea exerceri, ut sentit gloss. in dict. Clem. *Ne Romani*, §. *Eo tamen proviso in ver. Expirare*. Unde dixi per Secretarium Congregationis super negotiis Episcoporum, & Regularium posse expedire licentias pro puellis educandis, prout fuerunt expeditæ hoc ipso tempore Sedis vacantis ex ordine dato a Cardinalibus ante ingressum in Conclave, & eadem ratione dari poterunt transumpta, & duplicata, seu ut vocant, *Ita reperitur*, & alia hujusmodi, quæ cum sola subscriptione Secretarii expediri solent. Idemque dicendum de causis, & negotiis ante obitum Papæ jam resolutis in Congregatione, quæ expediri poterunt a Secretario in illis casibus, in quibus sufficit ejus subscriptio, ut mos est in expeditionibus, quæ fiunt in Cu- 84 ria. Ex quibus etiam deducitur, ut liceat Cardinalibus tempore reclusionis exercere jurisdictionem, quam habent in suis titulis, secundum ea, quæ dicta sunt supra *n.* 68. non quidem per se ipsos, sed per suos Vicarios, & Ministros. Quod & licebit majori Pœni- 85 tentiario non personaliter, sed per Officiales Pœnitentiariæ, ut colligitur ex gloss. prælegata *in d. §. Eo tamen proviso in ver. Expirare*.

DE TREGUA, ET PACE.

Alexander III. in Concilio Lateranen.

CAPUT I.

TReguas a quarta feria post occasum Solis, usque ad secundam feriam in ortu Solis; ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & a Septuagesima usque ad octavas Paschæ ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treguas frangere præsumpserit post tertiam admonitionem si non satisfecerit, suus Episcopus sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptam vicinis Episcopis annunciet: quorum nullus excommunicatum in communionem recipiat, imo scriptam sententiam quisque confirmet; si quis autem hæc violare præsumpserit, ordinis sui periculo subjaceat. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut Episcopi ad solum Deum, & ad salutem populi habentes respectum, omni trepidatione sepositа, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium, & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quod si quis in hoc opere trepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

SUM-

SUMMARIUM.

1 TRegue Canonicæ quibus diebus, & quas ob causas sint servandæ.
2 Treguæ conventionales omni tempore servari debent.
3 Dies in actibus, qui commode nocturno tempore exerceri non possunt, non naturaliter, sed artificialiter sunt computandi.
4 Dies quotuplex sit.
5 Laicis potest Ecclesia indicere feriasin actu, ex cujus exercitio arguitur quadam quasi irreverentia Altissimi.
6 Excommunicatus in una diœcesi haberi debet pro excommunicato in universo Orbe.
7 Excommunicatio sequitur personam, sicut lepra leprosum.
8 Executionem, & publicationem sententiæ suæ Judex unius territorii potest committere Judici alterius territorii.
9 Verba, sui ordinis periculo subjaceat, quid importent.
10 Funiculus triplex difficile rumpitur.
11 Tregua est securitas præstita rebus, & personis discordia nondum finita.
12 Discordiæ verbum comprehendit etiam privatorum dissidia.
13 Bellum, & tregua large dici possunt etiam inter privatos.
14 Treguæ, & inducie in quo differant.
15 Pax est finis discordiæ.
16 Lex Ecclesiastica præceptum, vel prohibitionem continens, an obliget transgressores ad culpam, vel pœnam, si casu recepta non fuerit, & numer. seqq. usque in fin.
17 Constitutio de tregua servanda hodie non tenet, nec Episcopi censentur illius transgressores, quia non fuit moribus utentium approbata.
Contrarium, num. 22.
Declaratur, num. 71.
18 Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur.
Declaratur, num. 25. 27. 32. 39. 49. & 56.
19 Lex ad sui essentiam tria requirit, ut instituatur, ut promulgetur, ut moribus utentium approbetur.
Contrarium, num. 48. & 57.
20 Lex nullam vim habet, ut eis parcatur, nisi ex more.
Leges multæ moribus Patriæ non conveniunt, ibid.
21 Lex ab initio censetur lata a Principe sub conditione, si moribus utentium recipiatur, & num 47.
Contrarium, num. 48.
22 Lex præcepti necessitatem imponit, & contravenientes mortaliter peccant, & num. 34.
23 Desuetudo habens principium vitiosum non excusat.
Declaratur, num. 29. & 41.
24 Tempus non est modus tollendæ obligationis.
Declaratur, num. 30.
25 Intellectus, §. Leges 4. distinct. & num. 27. 32. 39. 49. 56.
Inter Leges præcipientes, & leges simpliciter statuentes debet esse differentia, ibid. & num. 35. & 44.
26 Magistrorum authoritas contra leges non excusat.
27 Lex non tollitur contraria consuetudine, si infligat pœnam ipso jure; secus si mandet infligi.
Contrarium, num. 72.
28 Lex lata super eo, cujus contraventio ex se generat mortale, non tollitur desuetudine etiam si a principio non recipiatur, & num. 42.
29 Legis primi transgressores, quamvis peccaverint, tamen sequentes non peccaverunt, & num. 41. Contrarium a num. 47.
31 Lex recepta ab initio non tollitur consuetudine, nisi quadraginta annorum; secus si non sit recepta, quia sufficit decennium etiam Principe ignorante.
Contrarium, num. 40. & num. 67.
32 Error communis excusat Prælatos non servantes legem usu non receptam a transgressione, & a pœna.
Contrarium a num. 47.
33 Prælati exequi possunt Constitutionem, licet moribus utentium approbata non fuerit.
34 Prælati non servantes legem usu non receptam excusantur a pœna, sed non a culpa secundum opinionem Cardinalis.
35 Lex permittens, vel puniens, aut disponens potest per desuetudinem tolli.
36 Lex præcipiens, aut vetans potest desuetudine abrogari, si lata fuerit ad commodum privatum.
37 Et quid, si fuerit lata in honorem Dei, vel ad commodum publicum.
38 Lex præceptiva non ligat, si nunquam fuit recepta in observantia sciente Legislatore, & valente contradicere, & non contradicente.
39 Nec requiritur tempus ad præscribendum, sed sufficit binus, vel trinus actus.
Contrarium, num. 66. & seqq.
40 Lex usu non recepta Principe ignorante non tollitur consuetudine, nisi illa sit rationabilis, & annorum quadraginta, num. 67.
41 Legem non recipientes ab initio ex aliqua rationabili causa Papa sciente, & tolerante non peccant.
42 Lex continens jus Naturale, vel Divinum, aut illius declarationem, nulla unquam consuetudine tolli potest, licet ab initio non fuerit recepta.
43 Secus si aliquid addat juri Naturali, vel Divino, quia respectu additionis de illa judicatur tanquam de lege positiva.
45 Lex consilii tollitur indistincte per desuetudinem.
46 Lex Ecclesiastica post promulgationem, an statim liget a principio antequam recipiatur a subditis, & num. seqq. usque ad num. 59.
47 Conditio nihil ponit in esse, etiamsi sit tacita, & a jure subintellecta.
48 Legis non receptio indistincte nihil operatur, nisi transeat in consuetudinem a Legislatore non ignoratam.
49 Lex recipit ex moribus firmitatem stabilitatis, non firmitatem authoritatis.
50 Legislatoris potestas, & voluntas requiruntur ad hoc, ut subditi obligentur ad acceptandam legem.
51 Legislator supremus potestatem habet legem ferendi absque subditorum consensu.
52 Papa immediate a Christo potestatem habet ferendi leges habentes vim obligandi Ecclesiam ad illas acceptandas, & observandas.
53 Voluntas Legislatoris obligandi subditos ad acceptandam legem præcipue ex verbis conjecturatur.
54 Pœna imponitur legem transgredientibus, ne de contumacia valeant gloriari.
55 Legis acceptatio est effectus, qui subsequitur ipsam legem, ideoque impossibile est, ut concurrat ad esse legis, vel ad producendam legis obligationem.
56 §. Leges 4. dist. non est Augustini, sed Gratiani, nec habet Canonis authoritatem.
57 Publicatio est ultimus actus perficiens legem.
58 Orientalis Ecclesia non ideo excusatur a lege continentiæ, quod illam non susceperit, sed quia Papa ejus consuetudinem approbavit.
59 Non usus legis tribus modis considerari potest, & num. seqq.
60 Lex per non usum nullo tempore abrogatur, si nunquam accidit casus, in quo potuerit observari.
61 Servitus aquæ ducendæ nunquam perditur per non usum, si fons aruerit.
62 Non usus legis non legem abrogat, nisi implicitum habeat contrarium usum.
63 Electio fieri potest per viam compromissi, quamvis ab immemorabili tempore facta fuerit per viam scrutinii.
64 Electio licet semper facta fuerit ex gremio unius Ecclesiæ; non tamen per hoc censetur præscriptum, quo minus fieri possit ex gremio alterius.
65 Appellandi facultas ad Patriarcham non censetur sublata, licet per mille annos fuerit semper appellatum ad Papam.
66 Negativa aliquando habet implicitum contrarium actum, & non facere est aliquid facere.
67 Lex Ecclesiastica non recepta ab initio non tollitur per

non usum minoris temporis annorum quadraginta, sive Princeps sciat, sive ignoret.

68 *Secus in legibus civilibus, quia sufficit spatium decem annorum.*

69 *Item secus si non usus non sit contra, sed prater legem.*

70 *Mos non fit nisi temporis longitudine.*

72 *Lex recepta ab initio indistincte abrogatur per desuetudinem, vel contrariam consuetudinem rationabilem, & legitime præscriptam.*

73 *Desuetudo ut legem abroget, quæ debeant concurrere.*

74 *Constitutiones Apostolicæ non tolluntur per non usum, vel contrarium usum, nisi spatio annorum quadraginta cum scientia, & patientia Papæ.*

75 *Desuetudo non excusat contravenientes, si aliqui in eodem loco legem servaverint.*

1 T *Reguas.* Statuit tempora treguarum, & pœnas violantium, & quatuor habet partes. Prima determinat tempus feriarum in actu bellandi. Secunda statuit pœnam frangentibus treguam. Tertia pœnam Episcopis negligentibus. Quarta instruit quid facere debeant, ut tregua, & pax serventur. Secunda ibi, *si quis autem*. Tertia ibi, *si quis autem hoc*. Quarta ibi, *& quoniam*.

2 Nota primo ex textu, quibus diebus, & quas ob causas servandæ sint treguæ; nam die Jovis a bello abstinendum propter Ascensionem Domini in Cælum, & propter Cœnam cum Discipulis, *c. Porro de consecr. dist.* 1. *& c. Literis dist.* 3. Die Veneris ob reverentiam Dominicę Passionis. Die Sabbati, quia die illa Discipuli latuerunt ob metum Judæorum, & quia Corpus Domini latuit in sepulchro, *c. Sabbato de consecr. dist.* 3. Die Dominico, quia quodlibet insigne ea die constitutum fuit a Domino, *c. Quod die in fin.* 75. *dist.* & in honorem Resurrectionis Dominicæ: & aliis diebus hic expressis ob illorum reverentiam, secundum Goffred. & Host. quos hic sequitur Jo. Andr. *num.* 1. & ita hunc text. summant Bellam. Butr. & Imol. Hæc autem vendicant sibi locum in tregua canonica, idest præscripta a Canone, ut hic: non autem in treuga conventionali, quæ omni tempore servari debet, quia fides etiam hosti servanda est, *c. Noli* 23. *qu.* 1. *& ff. De pact. convent. per tot.* secundum glos. 2. *hic*, & Innoc. *in princ.* dummodo tamen infidelis ipse fidem non frangat fideli, *c. Pervenit, il secondo de jurejur. cum multis similibus*, ut per Host. *in summa hoc tit.* §. *Quot sint species in princip.*

3 Secundo nota ibi, *post occasum Solis*. In actibus, qui commode nocturno tempore exerceri non possunt, dies non naturaliter, sed artificialiter esse computandos. Quod facit pro illis, qui locant operas ad terminum, ut hic notant Butr. & Imol. ambo *num.* 3. qui remittunt

4 ad *c. Consuluit supra de offic. Delegat.* Dies enim artificialis incipit ab ortu Solis, & desinit in occasu, ut hic patet; Naturalis vero est viginti quatuor horarum, ut *l. More Romano, ff. De feriis*. Sed Bald. *hic in princ.* dicit triplicem esse diem: Alius enim est dies lucis, donec Sol est super Terram. Alius dies tenebrarum ab occasu usque ad mane. Alius naturalis utrunque Hemisphærium complectens.

5 Tertio nota ibi, *ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus*. Ecclesiam posse ligare laicos, & indicere illis ferias, quando agitur de exercitio actus, ex quo arguitur quædam quasi irreverentia Altissimi, saltem in illis diebus, ut hic per Butr. *num.* 8. & Imol. *num.* 4.

6 Quarto nota ibi, *Nullus excommunicatum in communione recipiat*. Excommunicatum in una diœcesi habendum esse pro excommunicato in universo Orbe: concordat *cap. Cura* 11. *qu.* 3. & notant glos. *fin. in cap. Si quis Presbyter.* 7. *qu.* 1. *in c. Quisquis autem in ver. Communicet* 4. *qu.* 1. Archid. *in c. Si autem n.* 1, 11. *qu.* 3. glossa magna *in c. Pastoralis*, §. *Verum de appellat.* Abb. *hic n.* 2. & Felin. *in princip.* Ratio est, quia excommunicatio afficit animam, & corpus; & ideo non circumscribitur territorio,

7 sed sequitur personam, sicut lepra leprosum, *c. Cito turpem* 1. *qu* 1. *& c. Ad reprimendam supra de offic. Ordinar.* Facit quod notat Host. *in c.* 1. *n.* 9. *ver. Sed nec sequitur infra de reliq. & vener. Sanctor.*

8 Quinto nota ibi, *Sententiam quisque confirmet*, Judicem unius territorii posse committere executionem, & publicationem sententiæ suæ Judici alterius territorii, vel diœcesi, de quo plene per Canonistas *in cap. Postulasti infra de foro compet.* & per Bart. & Legistas *in l. A Divo Pio*, §. 1. *ff. De re judic.* & hic notant Butr. *n.* 10. & Imol. *num.* 6.

Sexto nota importantiam illorum verborum, *Sui ordinis periculo subjaceat*: idest excommunicetur, ut hic probatur juncto, *c. Illi qui* 24. *qu.* 3. & hic notat glos. *in ver. Periculo*. Vel deponatur secundum Host. *n.* 9. *in ver. Periculo*, & Joan. Andr. *num.* 11. 9

Ultimo nota illud tritum, quod *Funiculus triplex difficile rumpitur*, ut hic, & in concord. de quibus in glos. *penult.* & habetur originaliter Eccles. 4. *cap* 12. & sic ad multiplicationem vinculi gradatim sequitur difficultas in dissolvendo. Ad idem *cap. Ex suarum de privil.* Butr. *hic num.* 11. Imol. *num.* 8. Simile ponit Valerius Maximus *lib.* 9. *cap.* 3. *exempl.* 8. de caudis equorum, quæ paulatim carpi possunt, sed non simul evelli, referunt hic Joann. Andr. *num.* 3. & Anchar. *in* 7. *notab.* 10

In glossa prima nota, quid sit Tregua, & quid sit Pax. Tregua enim, ut diffinit glossa est securitas præstita rebus, & personis discordia nondum finita; quam lex vocat fœdus, vel fiduciam, ut *l. Non dubito, ff. De capt. & postlim. reverf.* Host. *in summ. hujus tit. in princ.* Arch. *in cap. Illi qui* 24. *qu.* 3. Calder. *cons.* 37. incipien. *Mandavit num.* 1. *de testam.* Aptius tamen glossa dixisset, bello nondum finito: quia verbum, *discordia*, nimis late patet, & comprehendit etiam privatorum dissidia, inter quos proprie bellum non est; licet lato sumpto vocabulo possit dici bellum, & consequenter tregua etiam inter privatos; & sic salvari potest glossa, quia diffinit treguam generaliter sumptam, ut hic per Butr. *n.* 17. Card. *n.* 3 *col.* 2. *ver. Quæro quid est tregua*, & Imol. *n.* 8. Differt autem ab induciis, quia induciæ sunt ad modicum tempus, tregua in longum extenditur, *l. Post liminum*, §. *Induciæ, ff de capt. & postlim. reverf.* Pax vero est finis discordiæ, secundum Goffred. & Joan. Andr. *hic in addit. post gloss.* 1. Idcirco enim bellamus, ut pacem habeamus, *cap. Nisi bella, & cap. Noli æstimare* 24. *quæst.* 1. & habetur *lib.* 10. *Ethicor. cap.* 6. Et quamvis hanc diffinitionem impugnet Cardinalis *hic in* 3. *quæstione*, eo quod possit esse pax, etiamsi discordia non præcesserit; tamen diffinitio salvari potest, quia pax magis dicitur quantum ad remotionem discordiæ, quam quantum ad unionem, ut docet sanctus Thomas *in* 3. *sentent. distinct.* 27. *quæst.* 2. *art.* 1. *ad sextum*. 11 12 13 14 15

In glossa secunda QUÆRO, Utrum Lex Ecclesiastica præceptum, vel prohibitionem continens obliget transgressores ad culpam, vel pœnam, si usu recepta non fuerit. 16

In hac perdifficili quæstione mirum est quanta sit opinionum discordia inter primarios Canonistas. 17

Prima opinio fuit glossæ secundæ hic, quæ dixit hanc Constitutionem de tregua servanda hodie non tenere, neque Episcopos censeri illius transgressores, quia non fuit moribus utentium approbata; & sic glossa relata ad textum, qui loquitur præceptive, ut patet ibi, *Præcipimus*, sentit aperte legem præcepti nullam vim habere obligandi si non fuerit usu recepta. Quam glossam dicunt esse singularem, Imol. *n.* 12. Abb. *n.* 4. & Joa. de Anan. *ad fin.* & famosam Felin. qui pluribus illam exornat *n.* 6. eamque sequuntur hic Goffred. *& in Summa hujus tit.* Innocen. *hic post princ.* Oldrad. *cons.* 259. incipien. *Impugnatur electio n.* 5. Imol. *in cap. Cum olim in* 2. *notab. de Cler. conjugat.* & alii quos more suo copiose cumulat hic Felin. *d. num.* 6. & Rota *decis.* 781. *num.* 11. *part.* 4. *divers.* & hanc fatetur esse communem opinionem, Host. *hic num.* 9. *in fin.* quam simpliciter secutus fuit *in Summa hujus tit.* §. *Quot sunt species in fin. vers. Sed quæritur*. De communi etiam testatur Ruin. *cons.* 13. *Videtur n.* 28. *lib.* 2. & de magis communi Alex. *in cons.* 132. *visa facti narratione num.* 1. *lib.* 1. 18

Fundatur opinio glossæ radicaliter *in* §. *Leges* 4. *dist.* ubi dicitur: Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur; nam si tunc firmantur, ergo prius non obtinent roboris firmitatem, & sic sunt nullæ, & non ligant, *cap. Ne captandæ de concess. præben. lib.* 6. Felin. *in c. Rodulphus num.* 30. *supra de rescript.* Quod aperte docuerunt Paul. & Matth. relati a Cardin. *in proœm. Clem. in ver. Universitati num.* 1. dum dixerunt per dictum §. *Leges*, tria requiri ad esse legis, primo, ut instituatur, secundo, ut promulgetur, tertio, ut moribus utentium approbetur; ac si quid horum deficiat non esse 19

legem

legem. Quorum dictum secutus est Henric. Bottæus
20 *in tract. de Synod. post tertiam partem art. 2. q n. 50. maxime n. 62.* & patet *ex lib. 2. Politic. cap. 6. circa fin.* ibi, *Nam lex nullam vim habet, ut ipsi pareatur, nisi ex more.*

Fulcitur etiam opinio glossæ plausibili ratione, quam reddit Petr. de Anchar. *in cons. 218. Juxta ordinem n. 1. in fin.* videlicet, quia multæ leges moribus Patriæ non conveniunt, ideo permittitur cuilibet Provinciæ abundare in sensu suo, *cap. Certificari de sepultur. & leg. Saccularii, §. Sunt quædam, ff. De extraordin. crimin.*

21 Item inquit Gemin. *in dict. §. Leges ad fin. 4. distin. Non est verisimile Principem velle subditos ligare, ex quo lex moribus utentium non approbatur, quia videtur a principio statuere sub tali conditione, videlicet si moribus utentium recipietur.* Ergo non servantes non videntur venire contra præceptum Superioris. Quæ verba Gemin. multum extollit dicens esse valde singularia, & aurea, Felin. *hic num. 12. vers. Intellige quarto*, & sequitur Ruinus *d. cons. 13. num. 28. lib 2.* & Covarr. *lib. 2. variar. resolut. c. 16. num. 6.* dicens hanc esse communem opinionem, & alii apud Suarez *lib. 4. de leg. cap. 16. in princip.* Et hic etiam spectat ratio Anchar. *in repet. cap. Canonum statuta num. 83. vers. Sed quæro, reperitur Constitutio supra de constit.* dum ait non esse verum, quod Constitutio adeo obliget a principio, ut hodie, & omni tempore duret talis obligatio, quasi lex semper loquatur, *leg. Ariani Cod. de hæret.* Nam si non fuit recepta moribus utentium, fingitur a principio me non obligasse. Quod patet, quia abrogatur per non usum, *d. §. Leges*, cujus dictum uti egregium approbat hic Felin. *num. 6. vers. Plenus loquitur.*

22 Secunda opinio fuit Host. *hic nu. 7.* qui reprobans glossam, & recedendo ab eo, quod dixerat in Summa, tenet hanc Constitutionem ligare, quamvis non fuerit usu recepta.

Movetur primo per id, quod habetur *in cap. 2. 12. distin. & in cap. Proposuisti in fin. 27. distin.*

Deinde movetur, quia lex præcepti, prout est hæc Constitutio, necessitatem imponit, *cap. Quisquis præceptis, §. Quod præcipitur 14. qu. 1.* adeout contravenientes mortaliter peccant, ut patet ibi, *& in cap. 2. supra de major. & obed.* & notat Archiac. *in c. Detestanda num. 4. de concess. præben. lib. 6.* & idem Hostien. *hic num. 9. in*
23 *ver. Periculo*, Abb. *in 2. not.* & alii communiter. Unde in talibus desuetudo, vel consuetudo non excusat, ut legitur, & notatur *in cap. fin. supra de consuetud.* quia principium fuit vitiosum; & contra inobedientiam non currit præscriptio, *cap. Cum ex officii, & cap. Cum non liceat, de præscript.* Collectar. *hic num. 3.*

24 Demum movetur, quia negari non potest, quin saltem ab initio ad legis observantiam adstringerentur Prælati, cum adhuc lex in desuetudinem non abiisset; Ergo ex ipsa vi legis sequitur, ut ad idem hodie adstringantur, quia tempus non est modus tollendæ obligationis, *l. Obligationum, la seconda, §. Placet, ff. de action. & obligat.*

25 Non obstat *d. §. Leges*, & jura concordantia. Quoniam ut respondet Hostien. intelligi debent de illis statutis, sive legibus, quæ non sunt præceptoriæ, sed simplices: exemplum *in c. Statuimus de major. & obed. & in cap. Statuimus cum duobus cap. seqq. 4. distin.* quorum fit mentio *in d. §. Leges, & in §. Hæc etsi legibus.* Debet enim inter has præceptorias, & alias leges esse differentia, *c. Omnis autem 3. distin.*

26 Rursus non obstat authoritas glossæ præallegatæ. Quoniam ut Host. subjungit, quamvis ita dicant Magistri, tamen in talibus Magistrorum authoritas non excusat: ut legitur, & notatur *in c. Anobis de bigam.* & ignorans, ignorabitur, *cap. Nisi cum pridem, §. Pro defectu supra de renunciatione.*

27 Tertia opinio, ut hic refert Joan. Andr. *num. 10.* distinguit Constitutiones, quæ infligunt pœnam ipso jure, ab his quæ mandant infligi, ut in primis locum non habeat contraria consuetudo, quia non servantes statim incidunt in factum damnatum, *cap. 1. 2. & 3. 24. qu. 1.* In secundis vero procedat *d. §. Leges, & §. fin. 4. distin.* & hoc modo distinxit Matth. relatus a Card. *in præm. Clement. in ver. Universitati in secunda quæstione.*

28 Quarta opinio fuit Joan. Calderin. *hic in addit.* qui ex not. *in Rubrica de consuetud.* per Innoc. *num. 10.* Compost. *in fin.* & Jo. Andr. *num. 15.* sic distinxit. Quandoque Constitutio fertur super eo, cujus contraventio ex se generat peccatum mortale: & tunc non tollitur per desuetudinem, etiamsi a principio non recipiatur, arg. *c. fin. supra de consuetud.* Quandoque fertur super eo, cujus contraventio ex 29
se non generat mortale: & tunc quanquam primi hujusmodi legi non obtemperantes mortaliter peccaverint, per *c. ult. §. Quod præcipitur 14. qu. 1. & §. final. 4. dist.* tamen contra ipsam potest præscribi, ut *in d. §. Leges*, & postquam erit præscriptum, contrafacientes non peccabunt mortaliter, ut *in eodem*, §. Et ex hoc patet responsio ad
30 rationem Host. Quia non sequitur, Primi non parentes peccaverunt; ergo & sequentes, quia ultimi non adstringuntur post præscriptionem. Item non obstat alia Hostien. ratio. Quod tempus obligationem non tollat. Quoniam hoc non operatur solum tempus, sed resistentia, seu actus contrarius subditorum una cum lapsu temporis hoc inducunt, & sequitur Collectar. *hic num. 3.* & Alex. *d. cons. 132. num. 1. vers. Et saltem hoc procedit lib. 1.* Hujusmodi
31 autem tempus, ut subdit notabiliter Calder. non debet esse annorum quadraginta; quia licet ubi Constitutio a principio fuit recepta, requiratur hoc spatium quadraginta annorum ad eam abrogandam, secundum ea, quæ notantur *in cap. fin. de consuet.* tamen quando a principio non recipitur, sufficit lapsus decennii, arg. eorum, quæ habentur *in d. §. Leges*, & quæ notantur per gloss. *in cap. fin. ver. Consuetudo de consuetud. lib. 6.* Quinimo secundum eum sufficit hoc casu tempus decem annorum etiam Principe ignorante: & dicit hic Imol. *num. 12.* hanc opinionem esse multum notandam, & approbari per Butr. & Card. hic, & cum eis transit etiam Felin. *num. 13. vers. Considera secundo, & vers. Primo modo*, dicens tutius esse ita tenere, & Covarr. *lib. 2. resolut. cap. 16. n. 6.*

Quinta opinio fuit Ægid. Bellam. *hic in 3. qu.* qui con- 32
ciliando opiniones, aliter distinguebat: videlicet aut quæritur, an Constitutio usu non recepta obliget Prælatos eam non servantes ad peccatum mortale, & ad pœnam incurrendam. Et concludendum non obligare, quia communis error totius Ecclesiæ eos excusat a peccato, & a pœna, arg. eorum, quæ notantur *in cap. un. de postulan. lib. 6.* & quia Romani Pontifices scientes legem non servari, videntur illius transgressioni tacitum consensum accommodasse, & ita intelligit *d. §. Leges 4. dist.* Quod tamen limitat; nisi Prælati haberent conscientiam remordentem, arg. *c. Literas de restitut. spoliat. & c. Inquisitioni de sentent. excomm.* Aut quæritur, An Episcopi exequi possint Constitutionem non obstante, quod moribus utentium approbata non fuerit; & concludendum 33
posse per motiva Hostiensis, de quibus supra in secunda opinione.

Sexta opinio est Cardinalis hic in lectura, prout eum re- 34
fert Jo. de Imola *n. 12. vers. Et cum illa*, qui distinguendo inter culpam, & pœnam, tenet Prælatos adstringi ad servandam legem præcepti usu non receptam; & sic peccare si eam non servent: nec quoad hoc legem censeri abrogatam per non usum; sed tamen in pœnam non incidere, & hoc respectu legem esse abrogatam, arg. ejus, quod notat glos. *in cap. Dolentes in ver. Divinum officium, de celebr. Missar.*

Septima opinio est Antonii de Butr. *hic num. 23. ver. Vi-* 35
de si Constitutio, quia alia utitur distinctione, videlicet, Aut Constitutio permittit, vel punit, aut disponit, & potest per desuetudinem tolli, & sic loquitur *dict. §. Leges*, & in hoc primo membro concordant Host. & omnes. Sed est extra punctum quæstionis, quæ proponitur de lege præce-
ptoria. Aut Constitutio præcipit, vel vetat, & tunc Butr. 36
subdistinguit; nam aut lata fuit ad commodum privatum, & potest per desuetudinem abrogari, quia etiam facto ipso, & renunciatione tolli potest, *cap. Ad Apostolicam, de regular.* Et ita notabiliter ait glos. *in l. De quibus in ver. Abrogentur circa fin. vers. Item alii distinguunt, ff. De leg.* & in hoc consentiunt Imol. & Gemin. hic, cum quibus transit Felin. *num. 12. vers. Intellige tertio.* Aut Constitutio fuit 37
lata in honorem Dei, ut hic, vel ad commodum publicum: & hoc casu si Constitutio non recipitur tempore editionis, seu promulgationis, & Superior scit, & patitur, & sic tacite consentit hujusmodi non receptioni: tunc jus non ligabit, & sic loquitur *d. §. Leges*. Secus si Superior ignorat: quia tunc ligabit secundum eum, nec consuetudo operabitur per motiva Hostiensis.

Octava opinio est Abb. *hic num. 4.* sic distinguentis, Aut 38
lex præceptiva nunquam fuit recepta in observantia scien-

sciente Legislatore, & valente contradicere, & non contradicente: & talis lex non ligat, per textum juncta gloss. *fin. in c. De libellis* 20. *dist.* & *in c. Cum olim de Cler. con-*
39 *jugat.* Nec secundum eum requiritur hoc casu tempus aliquod ad inducendam præscriptionem, sed sufficit binus, vel trinus actus in contrarium: quia hic non agitur de præscribendo contra legem, sed de impediendo vinculum legis; nam per binum, vel trinum actum apparet de consensu tacito Legislatoris, arg. *l.* 3. *C. de Episcop. audien.* & *c. Ita nos* 24. *q.* 2. & ita in hoc consentit Felin. *hic num.* 13. *vers. Primo modo*, dicens hoc casu non esse opus tempore, sed sufficere tot actus majoris partis populi, ex quibus eliciatur Superioris tolerantia; & ita secundum eum procedit text. *in d.* §. *Leges dist.* allegatus, & approbatus univer. saliter per omnes Glossatores, & Magistros nostros. Et quod sufficiant hoc casu duo actus contrarii, Benitend.
40 *decis.* 13. *n.* 9. & *seqq.* qui loquitur in Extravag. *Ambitiosæ Pauli II.* Aut legislator ignorat non usum legis: & tunc Abb. putat requiri tempus quadraginta annorum; & sic legem posse abrogari, dummodo consuetudo sit rationabilis; ut *in c. fin. de consuetud.* Et requiri tempus quadraginta annorum tenet etiam Joan. de Imol. *hic num.* 14 *ver. Et quod dixi de decennio:* licet Calder. Butr. & alii sentiant hoc casu sufficere tempus decem annorum, ut dictum est *supra in* 4. *opinione num.* 31.

41 Non obstat, quod in principio omnes peccaverint legem transgrediendo; nam ad hoc respondet Abbas dupliciter, & primo, quod si moti fuerunt ex aliqua rationabili causa, non peccaverunt, quia Superior ipse indulsisset, ex notatis per Archidiac. *in cap. Utinam* 26. *distin.* & est ex mente Cardin. *hic in* 3. *opposit. ver. Dic tenendo glossam.* Dum voluit legem a principio posse non recipi ex aliqua justa, & rationabili causa Papa sciente, & tolerante: & sequitur hic Felin. *num.* 12. *vers. Intellige hæc.* Deinde respondet Abbas: Esto primi contrafacientes peccaverint, tamen successores eorum propter bonam fidem non peccaverunt, quia potuerunt existimare illam legem ex aliqua rationabili causa non fuisse observatam, argum. eorum, quæ notantur *in cap. De quarta, de præscript.* Quam distinctionem inter primos Violatores, & sequentes posuit etiam Cardin. in Clem. *fin. in fin.* 3. *oppos. de ætate*, & *qualitate*, & admiserunt hic Calderin. Butr. & Imol. ut dictum est *supra in* 4. *opinione num.* 29. & Felin. *num.* 12. *vers. Intellige secundo.*

42 Ego vero in tanto opinionum discrimine, solo veritatis studio, ac salva reverentia tantorum Patrum, totam hanc materiam distinguo in tres articulos, qui videntur a Doctoribus confundi, & promiscue tractari. Proponuntur autem de legibus Ecclesiasticis mere positivis; nam si continerent jus Naturale, vel Divinum, aut illius declarationem; ineptum esset inquirere de illorum non usu, vel contrario usu, quia in talibus non cadit consuetudo, sed corruptela, & diuturnitas temporis non minuit, sed auget peccatum, *cap. fin. de consuetud. cap. Flagitia* 32. *qu.* 7. *cap. Veritate* 8. *dist.* Abb. *in c. Extirpanda*, §. *Qui vero num* 36. *ver. Consuetudo autem infra de præben.* & notant *in rubrica de consuetudine*, Innocen. *n.* 10. Compostell. *in fin.* Jo. Andr. *n.* 15. Felin. alios adducens *hic n.* 9. *ver. Tertia declaratio*, & consentiunt Calder. & alii supracitati pro quarta opinione in primo illius membro *num.* 28. & Domini de Rota *decis.* 10. incipien. *Utrum*
43 *valeat consuetudo num.* 4. *de consuet. in antiq.* licet si lex positiva per omnia non esset consona juri Divino, sed aliquid illi adjiceret, respectu additionis, de illa judicandum esset tanquam de lege positiva, ut probatur *in cap. Ut animarum in secundo responso de Constit. lib.* 6. & declarat Gemin. *in d.* §. *Leges* 4. *distin.* & Felin. *hic n* 8. *ver. Secun-*
44 *da declaratio*. Rursus proponuntur hujusmodi articuli de legibus Ecclesiasticis, quæ aliquid præcipiunt, aut vetant; non autem de illis, quæ consulunt, permittunt, puniunt, vel disponunt, in quibus Hostien. & Doctores videntur convenire, ut vim obligandi non habeant, si moribus utentium non sint approbatæ, ita intelligentes *dict.* § *Leges*, ut dictum est supra in secunda opinione, Hostien. *num.* 25. *& in* 7. *in* 1. *illius membro num.* 35. licet Joan. de Imol. *in cap.* 1. *num.* 14. *infra de vit. & honest. Clericorum*, reprobet hanc distinctionem: quia quando lex statuit, ut aliquid fiat, vel non fiat, satis vide-
45 tur præcipere, ut de se patet, ad hoc *cap. Consequens* 11. *dist.* Et de lege consilii, quæ indistincte tollitur per desuetudinem, notant Archid. & Gemin. *in d.* §. *Leges*, & Felin. *hic num.* 7. *vers. Prima declaratio*. Quibus ita constitutis, venio ad articulos.

Primus est, An lex Ecclesiastica post promulgationem a 46
principio statim liget antequam recipiatur a subditis?

Secundus est, An lex non recepta ab initio tollatur per non usum, vel desuetudinem?

Tertius, An lex usu recepta postea per desuetudinem, 47
vel contrariam consuetudinem abrogetur?

Circa primum in quo quæritur, an lex promulgata statim liget ante acceptationem populi, Ad partem negativam arguitur, quia leges firmantur moribus, §. *Leges* 4. *dist.* Unde nullam vim habent obligandi, nisi ex more, ut docuit Aristotel. *lib.* 2. *Politicor. c.* 6. *circa fin.* nec ulla alia causa nos tenent, quam quod judicio Populi receptæ sunt, ut dicitur *in l. De quibus, ff. de legib.* & hoc ea ratione, quia censentur latæ a Principe sub conditione, si moribus utentium approbentur, ut dixerunt Gemin. Felin. & alii supracitati in prima opinione *num.* 21. Ergo ante implementum illius conditionis lex non dicitur in esse producta, quia conditio nihil ponit in esse, *l. Si fundum, ff. De contraben. empt.* etiamsi conditio sit tacita, ut hoc casu, & a jure subintellecta, ut per Alexand. *cons.* 42. *Consideratis num.* 1. *lib.* 1. Quare legem, tam Civilem, quam Canonicam ex defectu voluntatis Legislatoris non obligari nisi a subditis recipiatur, censuerunt Gemin. *in d. l. Leges*, Navarr. *in Manual. c.* 23. *n.* 41. & *cons.* 1. *q.* 5. *de Constit.* Covarr. *lib.* 2. *variar. resolut. c.* 16. *n.* 6. & ex Theologis Major. *in* 4 *sentent. dist.* 15. *qu.* 4. *in argumentis contra secundam conclusionem*, Armil. *in verb. Lex nu.* 11. Angel. *n.* 4. *in fin.* quinimo Major. ubi supra opinatus est legem Pontificiam hoc casu non obligare, non tantum ex defectu voluntatis Papæ, sed etiam potestatis, quia non potest aliter jus ferre, & ad hoc suadendum dicit Ecclesiam esse supra Papam, & ideo si Ecclesia non acceptet legem Papæ, non posse per illam obligari.

Sed his non obstantibus intrepide concludendum est, le- 48
gem Ecclesiasticam post publicationem ligare, a sui principio ante ullam populi acceptationem. Quam conclusionem tenet aperte Cardin. *in proœm. Clem. in ver. Universitati quæst.* 2. Ait enim, non receptionem indistincte nihil operari, nisi transeat in consuetudinem, a Legislatore non ignoratam, & Turrecrem. *in* §. *Ideo* 4. *distinct.* dicens cum Hug. & Archid. Legislatorem posse compellere subditos ad acceptandam legem, quia alias potestas ejus esset illusoria, & *in* §. *Leges eadem distin.* dicit, leges accipere ex moribus firmitatem stabilitatis, non firmitatem auctoritatis, ubi etiam refert Lauren. & Archid. dicentes, leges firmari moribus de facto, nam de jure satis firmatæ sunt ab institutione. Idemque sentit ibi Præpositus, & inclinat Silvest. *in verb. Lex quæst.* 6. quatenus sentit non receptionem non tollere legem, nisi per modum consuetudinis, quando Princeps scit, & tolerat. Te- 49
net etiam Gregor. Lop. *in lib.* 16. *part.* 1. *num.* 4. ubi plures refert, & dicit esse communem intentionem Doctorum loquentium in hac materia. Et idem tenet *Medin. Cod. de restitut. qu.* 36. *ad quintum*, quibus subscribit Suarez *lib.* 3. *de legib. cap.* 19. ubi *de legib. civil.* & *lib.* 4. *c.* 16 *ubi de legib Eccles.* Et hanc conclusionem uti certam, & indubitatam supponit Hostien. *hic num.* 7. dum dicit: Nec negare possunt Magistri, quin saltem ab initio ad legem observandam adstringerentur Prælati, cum adhuc in desuetudinem non abiisset. Idemque supponunt Calder. Butr. Abb. & alii complures supracitati pro 4. 7. & 8. opinione, dum fatentur, primos transgressores legis ab initio non receptæ mortaliter peccasse, nisi ex aliqua rationabili causa excusentur. Hi enim omnes proculdubio admittunt legem ligare a principio antequam recipiatur a subditis. Ex quibus perspicue apparet hanc esse magis communem opinionem.

Præcipuum illius fundamentum est, quia ad hoc, ut sub- 50
diti obligentur ad acceptandam legem ex parte Legislatoris duo sunt necessaria, videlicet potestas, & voluntas, *c. Cum super, de offic. delegat.* Et quidem de potestate non 51
est ambigendum: quia cum supremus Legislator potestatem habeat legem ferendi absque subditorum consensu, *l.* 1. *ff. De constit. Princip.* §. *Sed & quod Principi institut. de jur. natur. cap. Cuncta per Mundum* 9. *qu.* 3. habet etiam potestatem obligandi subditos ad illius observantiam, *l. Leges, ff. de leg. cap. Supra de Constitut.* Et consequenter ad illius ac-

acceptationem, ut *est textus in cap. de libellis ad fin.* 20. *dist.* alioquin inefficax esset illa potestas, & plane inutilis, & leges essent ludibrio, quod esse non debet, *cap. Non frustra* 23. *quæst.* 5. *cap. Commissa. de elect. lib.* 6. *& l. final.* §. *Ubi autem, C. de bon. quæ liber.* Præterea forum sortiri, & statutis ligari a pari procedunt, *cap. Ut animarum de Constitut. lib.* 6. Butr. *in rubr. de consuetud. num.* 7. Dec. *in cap. Decernimus num.* 197. *de judic.* Sed ad hoc ut subditi forum sortiantur non requiritur eorum consensus, quia judicium redditur in invitum, *l. Inter stipulantem*, §. 1. *ff. de verborum obligatione* glos. 3. & Doctores *in cap.* 1. *de judic.* Ergo nec requiritur subditorum consensus ad hoc ut statutis, seu legibus constringantur, *d. cap. non frustra* 23. *qu.* 5.

52 Quæ conclusio in Summo Pontifice est tam certa, ut secundum fidem negari non possit, ut inquit Suar. *d. cap.* 16. *vers. Dico vero primo*, & notat glos. tertia, & Doctores *in d. cap. de libellis* 20. *distinct.* Quia soli Petro a Christo Domino data est suprema potestas in Ecclesia, & non alteri, *Joan.* 21. unde illam habent Pontifices Successores Petri immediate a Christo, a quo Petrus illam habuit, & non ab Ecclesia, *cap. Omnes, & c. Sacrosancta* 22. *distin.* glos. & DD. *in* §. *Hinc etiam* 11. *dist. dixi in c. Significasti a n.* 32. *supra de elect.* Hinc concluditur, Christum ita dedisse hanc potestatem Vicario suo, ut per se posset valide, & efficaciter operari sine dependentia a consensu populi; Ergo potest per illam ferre leges habentes efficaciam, & valorem ad obligandum Ecclesiam ad consentiendum, & acceptandum leges, & præcepta: quia alias potestas non esset absoluta & efficax; & lex Ecclesiastica non haberet vim, ut est a solo Pontifice, sed ut ab illo simul cum Ecclesia, ad hoc *bon. text. in cap. Bonæ memoriæ il secondo*, ibi, si possent ab ea recedere nobis frequenter illuderent, & judicium nostrum ab eorum pendere arbitrio videretur, *supra de postulat. Prælatorum*. Et sic potestas inter Papam, & subditos esset simultanea, secundum ea, quæ leguntur, & notantur *in cap. Cum Ecclesia Vulterana supra de electione, & in cap. Postulastis infra de concess. præben. in cap. Novit, & in cap. Quanto de his quæ fiunt a Prælat.* Si enim lex non potest esse lex nisi populo consentiente, profecto populus est Conlegislator simul cum Pontifice: quod absurdissimum dictum est, *cap. Ecclesia S. Mariæ de constit.* Præterea Christus absolute dixit: *Quodcunque ligaveris super terram, &c. Matth.* 16. *cap. Solitæ d. majorit. & obed. Et pasce oves meas, Joan.* 21. *cap. Significasti de elect.* De populo autem nihil dixit, nec posuit conditionem, si populus acceptaverit. Est ergo conclusio certa de hac potestate Summi Pontificis independenter a populo. Ad hoc *c. Cuncta per Mundum*, ibi etiam sine ulla Synodo præcedente *9. qu.* 3.

53 Quod autem nec voluntas desit, probatur primo ex vi verborum legis, quæ simpliciter sunt præceptiva. Præceptum autem absolute latum non obligat sub conditione, si subditus velit acceptare, sed absolute inducit necessitatem; alias esset potius lex consilii, & exhortationis, quam præcepti, ut irrefragabiliter probat textus *in cap. Quisquis præceptis* 14. *quæst.* 1. *facit cap. Præceptis* 12. *dist. & c. Proposuisti* 72. *distinct.* Voluntas autem Legislatoris præcipue
ex verbis conjecturatur, quia nullum est majus mentis testimonium, quam qualitas inspecta verborum, *leg. Labeo*, §. *Id. Tubero, ff. de supellect. legat.* Bald. *cons.* 305. *Verba Principis num.* 1. *vers. Aut est dubium lib.* 1. Secundo id constat, quia cum hæc potestas sit in Legislatore, certe non est vana, nec superflua, sed propter usum necessarium, & Reipublicæ congruentem, *ut textus est in cap. Non frustra* 23. *quæst.* 5. *& dictum supra num.* 51. Ergo quotiescunque Princeps fert legem, censetur hac potestate uti velle, quando aliud non declarat, & de contraria voluntate ex conjecturis non apparet, *argum. cap. Cum super*, cum ibi plene notatis per Dec. *in penult. colum.* post
54 Calder. & Abb. *supra de offic. Delegat.* Tertio idem probatur a posteriori, quia Principes pœnis, & suppliciis cogunt subditos ad legis executionem, *d. cap. Non frustra* 23. *quæst.* 5. *cap. Ut Clericorum, de vita & honestate Clericorum*, cum infinit. similib. Nec ab initio cum lex promulgatur, auderent subditi coram Judice excusationem afferre, quod legem non servaverint, quia illam non acceptarunt; nam hoc est quod tunc agitur, & ad quod coguntur, & propter quod puniuntur, scilicet quia legem non servant, nec observando acceptant: idcirco enim pœna imponitur, ne de contumacia valeant gloriari, dicit textus *in cap. Cum in Ecclesiis de major, & obed.*

Si igitur de potestate, & voluntate Principis non ambigitur; ergo lex sufficienter, promulgata statim obligat 55
subditos ad eam servandam, & acceptandam; & sic acceptatio legis est effectus, qui subsequitur ipsam legem, *cap. Commissa vers. Ne statutum de elect. lib.* 6. Sicut actio subsequitur obligationem, quæ propterea dicitur mater actionis, *l. Licet*, §. *Ea obligatio, ff. de procurat.* glos. *in leg.* 1. *in verb. Justitia, ff. de justit. & jur.* ergo impossibile est, ut acceptatio legis concurrat ad esse legis, vel ad producendam legis obligationem: quia nihil potest esse, vel operari antequam sit, *l. ult. ff. de collat. honor.* Oldrad. *cons.* 280. *Quæstio est utrum Imperator num.* 7. Quare hanc conclusionem, id est, in Constitutionibus Papæ, qui habet potestatem immediate a Deo, non esse necessariam acceptationem inferioris, firmavit Rota *decis.* 630. *num.* 6. *part.* 4. *recent.* & fuit decisum in Romana concordiæ S. Petri 11. Junii 1610. coram Cardin. Cavalerio, quæ habetur impressa *decis.* 85. & in recent. *decis.* 213. *p.* 1.

Non obstat *d.* §. *Leges* 4. *dist.* quia quamvis sit radica- 56
lis in hac materia, & approbatur universaliter per omnes glossatores, Magistros nostros, ut ait Felin. *hic num.* 13. *vers. Considerabam tertio*, & *vers. Primo modo*, tamen non est Augustini, ut incaute putavit Silvester. *in verb. Lex*, sed est Gratiani, qui non habuit potestatem legis condendæ, ut observat Imol. *hic num.* 13. *vers. Item nec constat*, & Suar. *lib.* 4. *de legib. cap.* 16. *vers. Deinde confirmari potest*, & cujus dicta quotidie reprobamus, ut inquit Joan. Andr. & omnes post eum *in cap.* 2. *supra de rescript.* & reprobationes plures cumulat ibi Felin. ut plenius scripsi *in cap. Canonum statuta num.... supra de Constit.* Sed quia forte male in practica audiretur, ut authoritas illius text. refricaretur in dubium; ideo respondere possumus legem firmari ex moribus, non ut tunc incipiat obligare, quia ipse usus ex obligatione nascitur; sed ut quandam stabilitatem ex usu acquirat, ita ut postea non ita facile per contrariam legem, vel consuetudinem abrogetur, arg. *l. Minime, ff. de legib.* & sic firmantur moribus de facto, & non de jure. Quem intellectum ad illum, §. *Posuerunt*, Archid. Turrecrem. & alii, ut tetigi *supra hoc eodem num. in princ.* Unde optime glossa magna 57
post medium *in proœmio Clemen. in verb. Universitati*, dicit publicationem esse ultimum actum perficientem legem, *per textum in l. Humanum, C. de leg.* Idque verius esse affirmat ibi Cardinalis *num.* 1. *in fin.* Ad idem in Auth. *ut factæ novæ Constitutiones*, §. 1.

Non obstant jura, quæ Abbas adducit pro sua opinio- 58
ne, ideſt *c. De libellis* 20. *dist. & c. Cum olim, de Cler. conjugat.* Quoniam Orientalis Ecclesia non ideo excusatur a voto continentiæ, & transgressione Canonum, quod illos non receperit; sed quia Papa eorum consuetudinem approbavit, ut *c. Si Romanorum* 19. *distin.* & notat glos. *ult. in d. c. De libellis.*

Circa secundum articulum, in quo quæritur, an lex 59
non recepta ab initio tollatur per non usum, vel desuetudinem. Dic tribus modis posse considerari non usum legis. Primo scilicet, quando nunquam contigit casus, in 60
quo lex potuerit observari. Et hoc primo casu sine trepidatione tenendum est, per hujusmodi non usum nullo unquam tempore legem posse abrogari, ita Joan. Andr. *in c. Joannes n.* 14. *vers. Ubi vero non usus infra de Cleric. conjug.* exemplum, Lex statuit, ut Hermaphroditus judicetur secundum sexum, in quo magis incalescit, *l. Quæritur ff. de statu homin.* Pone quod in loco mille annorum spatio non contigerit hic casus, ut ibi fuerit aliquis Hermaphroditus, & sic non fuerit usus legis: certe per hoc lex non tollitur, secundum Jo. Andr. & sequitur Gemin. *in d.* §. *Leges* 4. *distin.* & Felin. *hic num.* 10. & Silvestr. *in verb. Lex num.* 26. Alexand. *d. cons.* 132. *num.* 4. *lib.* 1. latissime Aret. *in proœm. instit.* §. *Igitur in ultim. colum.* & Jas. *in l. Rem non novam num.* 8. *cap. de judic. & in l. de quibus num.* 33. *ff. de leg.* Nam jura, quæ dicunt leges abrogari per non usum, 61
intelliguntur quando evenit casus, ut servari potuerit, ut probat textus notabilis *in l. Unus ex sociis*, §. *fin. cum l. seq. ff. de servit. Rustic. prædiorum*, ubi non omitto servitutem deducendi aquam in fundum, si ideo usus non fuit, quia fons exaruit, & per illum textum sic firmat in privilegiis glos. *ordin. in cap. Abbate in verb. ibid. ante fin. infra de verbor. significat.* & ibi etiam Butr. & Abb. *prope fin.* &

Felin.

Felin. *in cap. Cum accessissent num.* 25. *vers. Hanc regulam limita primo, supra de constit.* quibus adde glosam notabilem *in cap. ut privilegia in verb. Semel in anno in fin. infr. de privil.* & hoc planum.

62 Secundo modo potest considerari non usus legis, quando accidit quidem casus, ut lex potuerit observari, sed tamen non usus non habet implicitum actum contrarium dispositioni legis, nec in substantia, nec in forma, sed simpliciter homines non sunt usi lege pro illo casu, nec tamen fecerunt contrarium: & hoc casu lex per non usum non abrogatur, exemplum: Pone quod domus minatur ruinam, nec data est cautio damni infecti, quia non est petita, & sæpe damna illata fuerunt in agro, nec tamen fuit actum lege *Aquilia*, non per hoc tolluntur illæ leges: similiter si longissimo tempore ædificatum est usque ad certam altitudinem, & non altius ista est simplex abstinentia, quæ non tollit jus ædificandi usque ad Cælum. Ita Joan. Andr.
63 *loco citat.* & Felin. *hic num.* 10. Item pone, quod in aliqua Ecclesia fuit facta electio per viam scrutinii per tantum tempus, cujus non sit memoria in contrarium; utique ex hoc non censetur præscriptum contra eligentes, quominus si velint, eligere possint per viam compromissi. Et
64 idem si semper elegissent de gremio certæ Ecclesiæ, non enim ex hoc præscriptum esset, quominus possent eligere ex gremio alterius Ecclesiæ. Quæ duo exempla ponit Cal-
65 derin. *consil.* 19. incipien. *An in operaria num.* 1. *de præbend.* & eodem modo si per mille annos fuisset appellatum ad Papam, non propterea intelligeretur sublata potestas appellandi ad Patriarcham, ut dixit Cardin. *in suis notis causarum nota* 146. incipien. *Ad excludendam*, quem hic sequitur Felin. *num.* 10. *in* 4. *declarat. vers Similiter dixit*: & hanc theoricam posuit Barthol. *in proœm. Digestor.* §. *Et antea*, dicens: *Desuetudine, quæ deviat a lege, seu divertit a vera intellectu, tollitur lex, sed ex eo, quod nullus utatur lege, absit a seculo, ut lex illa dicatur tolli.* Idem docuit Martinus Episcopus Pampilonen. relatus hic a Bellam. *num.* 9. *vers. Dominus Martinus*; nam secundum eum solus non usus non potest tollere Constitutionem Canonicam; sed non usus habens implicitum usum contrarium cum tempore a lege præfinito, utique eam tollit. Idem firmat Cardin. *in proœm. Clem.* in *verb. Universitati in* 2. *qu.* Alex. *d. cons.* 132. *num.* 54. *lib.* 1. & *consil.* 136. *num.* 19. *lib.* 2. Roland. *cons.* 5. *Pulchra n.* 72. *lib.* 1. Jason alia exempla adducens *in d. l. De quibus n.* 33. & 34. *ff. de legibus*, ubi testatur hanc esse veritatem, & ita communiter teneri, & est de hoc bona gloss. *in* §. *Igitur in verb. Obtinebat*, juncta glos. marginali ibi posita *in proœm. Instit.* quod pluribus exemplis egregie confirmat Joan. Andr. *in d. cap. Joannes num.* 14. *vers. Contrariam consuetudinem de Cler. conjugat.*

66 Tertio modo potest considerari non usus legis prout habet implicitum contrarium usum. Negativa enim quandoque habet affirmativum contrarium actum, & non fa-
67 cere est aliquid facere, *c. Nemo de Simon.* & satis est ut cadat in intellectum, secundum Jo. Andr. *in d. c. Joannes n.* 14. *vers. Sic ad contrarium de Cleric. conjugat.* & in hoc tertio casu quando lex nova ab initio non fuit recepta, multi tenent eam tolli per duos, vel tres actus contrarios, sciente, & patiente Principe; nec ullum tempus requiri ad inducendam præscriptionem: ipso autem ignorante sufficere longi temporis præscriptionem, idest decem annorum, ut vidistis supra in 4. & 8. opinione 28. & 38.

Sed istæ opiniones judicio meo sunt falsæ, quia innituntur tantum illi fundamento, quod hic non agatur de præscribendo contra legem, sed de impediendo vinculo legis, ut per Felin. *hic num.* 13. *vers. Considera secundo*, & ita hoc fundamentum supponit vinculum legis non esse ortum ante legis acceptationem. Quod quidem esse evidenter falsum, satis superque ostendimus supra in primo articulo *a num.* 48. Quare cum non agatur de vinculo legis impediendo, sed potius de vinculo legis tollendo, & sic de ipsius legis abrogatione, dicendum est ad hoc requiri tempus quadraginta annorum, cum præscriptio sit contra jus, ex his, quæ notantur *in c. ultim. infr. de consuetud.* & in terminis nostris tenet Imol. *hic n.* 13. *vers.*
68 *Et quod dixi*, & Abb. *num.* 4. Et quod dicunt de decennio Calder. & Butr. non procedit in legibus Ecclesiasticis, de quibus loquimur, sed in legibus civilibus tantum, prout loquitur gloss. *in l. De quibus in verb. Inveterata, ff. de legibus*, & est magis communis opinio, ut testatur Alex. *d. cons.* 132. *num.* 1. *vers. Et subdunt isti lib.* 1.

Nec obstat alia glos. quam ibi allegant pro fundamento, *in c. ult. in ver. Consuetudo de consuetud. lib.* 6. Quia lo- 69
quitur in consuetudine, quæ est præter jus, & non contra jus, ut bene per Imol. *loc. cit. Ad* §. *Leges* 4. *dist.* abunde responsum est *supra in* 1. *art. num.* 56.

Item prædictis non adversatur gloss. 2. hic, quam totus 70
mundus amplectitur. Quoniam dum dicit hanc constitutionem hodie non tenere, quia non fuit moribus utentium approbata, intelligi debet de moribus longi temporis. Mos enim non fit nisi temporis longitudine, ut inquit Aristot. *lib.* 2. *Politicorum cap.* 6. *prope finem*, & sic debet intelligi de moribus cum lapsu temporis requisiti ad præscribendum contra legem, quod secundum Canones est qua- 71
draginta annorum, ut *in d. cap. fin. de Consuetud.* & ita contingit in casu hujus Constitutionis, quæ spatio annorum supra quadraginta, qui interceserunt a Concilio Lateranens. sub Alexandro Tertio illius Authore usque ad Gregorianam compilationem, nunquam fuit moribus utentium recepta, quia indistincte fuit bellatum etiam temporibus hic prohibitis, & sic abrogata fuit per non usum longi temporis habentem implicitum usum contrarium, juxta præallegatam theoricam Joan. Andr. *in dict. cap. Joannis*, quam ibi sequuntur omnes, præsertim Imol. ut hic testatur Felinus *num.* 13. *vers. Intellige*. Concludo igitur, legem etiam ab initio non receptam non tolli per desuetudinem minoris temporis, quam annorum quadraginta.

Circa tertium, in quo quæritur, an lex recepta ab ini- 72
tio, postea tollatur per desuetudinem, vel contrariam consuetudinem; Hostiensis, ut vidistis supra *in* 2. *opinione num.* 22. tenet, contra legem præcepti desuetudinem, vel consuetudinem non excusare. Sed eum reprobant communiter Doctores, & illius rationibus cumulate responsum est supra *n* 29. & 41. nam quod pertinet ad consuetudinem, nulla est lex humana, quæ abrogari non possit per contrariam consuetudinem rationabilem, & legitime præscriptam, *ut probatur in d. cap. fin. de consuetud.* secundum Abbatem *hic num.* 4. ibi enim contra consuetudinem præservatur tantummodo jus Naturale, & Divinum; nec privati dicuntur tollere legem Superioris, sed ipse Superior consensu præstando huic consuetudini legem abrogat, cum jura ipsa statuant, ut per consuetudinem tolli possit jus positivum, & sequitur Felinus *hic num.* 13. *vers. Secundo modo*. Quod per plura exemplа egregie prosequitur Jo. Andr. *in d. cap. Joannes n.* 14. *vers. Contrarium consuetudinem*. Et quod consuetudo etiam in Sacramentalibus tollat legem, si Papa scit, & tolerat, est glos. *unic. in cap. unic. de secundis nupt.* & ad prædicta plenius vide Barth. & Legistas *in l. fin. C. quæ sit longa consuetudo*, & Canonistas, præsertim Marian. Soccin. *in d. c. fin. de consuetud.*

Quod vero etiam desuetudine lex tolli possit, admit- 73
tunt fere omnes quatuor concurrentibus. Primo scilicet, ut casus acciderit, in quo lex potuerit observari. Secundo, ut materia non sit voluntaria, seu facultativa. Tertio, ut desuetudo non sit mere negativa, sed implicitum habeat contrarium usum, qui saltem cadat in intellectu. Quarto, ut sit rationabilis, & legitime præscripta, *secundum ea, quæ de non usu dicta sunt supra in secundo articulo*. Et intelligitur legitime præscripta spatio annorum 74
quadraginta cum scientia, & patientia Papæ, sine qua non usus Populi, vel contrarius usus contra Constitutiones Apostolicas nihil potest operari, ut post Joan. Andr. & Gemin. *in cap. Cum de benefic. de præbend. lib.* 6. declarat Præpos. *in d.* §. *Leges n.* 3. *vers. Nisi dato consensu Papæ* 4. *distin.* Idque habuerunt pro indubitato Domini de Rota *decis.* 387. *num.* 6. *part.* 2. *recent.* ex late deductis *in Romana concordiæ Sancti Petri* 23. *Novembris* 1609. 11. *Januarii* & 22. *Februarii* 1610. coram Cardinale Cavalerio, quæ habentur impressæ *in recent. decis.* 197. *num.* 3. & 4. *decis.* 223. *num.* 2. & *decis.* 221. *num.* 4. & *seq. par.* 1. Quibus concurrentibus legem tolli per desuetudinem probatur *in proœmio digestor.* §. *Et antea*, ibi, *Ceteris eam desuetis*, *in lege* 2. *in princip.* ibi, *in usitato recessit vestigio*, *Cod. de constit. pecun.* in Authent. *de hæredib.* & *falcid.* §. 1. ibi, *Leges jam neglectas venimus reparare*, & in Authent. *Quibus modis Natura effic. sui*, §. *prope finem*, ibi, *Quoniam non utendo peremptæ est*, & *in prima Constitutione Codicis*, §. *Quibus*, ibi, *in desuetudinem abjerunt*, *in l. De quibus*, ibi: *per desuetudinem abrogentur*, *ff. de legibus*, & *in leg.* 1. ibi, & *per desuetudinem abolita*, *C. de cadue. tollend.* cum simil. ut per Angel. Are-

sin.

tin. *In proœm. Institut.* §. *Igitur*, & Felinus *hic sub n.6. ver. Lex nova*, & firmat Joan. Andr. & exemplis comprobat in præallegat. *cap. Joannes num.*4. quem communiter Abbas & alii recipiunt, ut testatur Navarr. *in consil.*1. *nu.*2. *de consuetud.* & sequuntur Anchar. *cons.* 218. *juxta ordinem num.*1. *in fin.* Roch. *in cap. fin. section.*4. *num.*66. *eod. titul.* & Jason late *in d. l. de quibus num.*33. *ff. de legibus*.

75 Limita tamen conclusionem proxime firmatam, ut non procedat, si aliqui in eodem loco legem servaverint: quia tunc alii contravenientes non excusantur, arg. *cap. Cum jam dudum in fine*, *de præbend.* & tenet Abbas *hic num.*4. *ver. Si vero aliqui*, *& in cap. Cum olim num.*4. *ver. Et ex hoc nota*, *de Clericis conjugatis*, Butr. *in cap. quia circa ad finem de consanguinit. & affinit.* & Silvest. *in ver. Lex n.*6. Hoc enim casu tolerantia Papæ non inducit dispensationem, nec excusat transgressores a peccato, ut per eos, & per Felin. *hic num.*11. qui hanc limitationem tripliciter sublimitat.

DE TREGUA, ET PACE.

Idem Alexander III.

CAPUT II.

INnovamus ut Presbyteri, Monachi, conversi, peregrini, mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur.

SUMMARIUM.

1 *SEcuritatis privilegio quæ personæ gaudent tempore guerræ.*
2 *Rusticis tandiu privilegia suffragantur, quandiu agros colunt, & vadunt, & recedunt, & num.*10.
3 *Mercatores gaudent privilegiis, quandiu mercimonia exercent, & Peregrini quandiu peregrinantur, & milites quandiu militant.*
4 *Salvus conductus datus in eundo intelligitur datus etiam in redeundo.*
5 *Salvus conductus eundi, & redeundi an intelligatur datus pro una vice tantum, an vero pro pluribus: distinguitur ut numeris seqq. usque ad num.* 10.
6 *Concessio indeterminata intelligitur juxta formam petitionis.*
7 *Sermo simplex regulariter verificatur pro prima vice.*
8 *Fallit in septem casibus.*
9 *Salvus conductus eundi, & redeundi datus alicui pro pace facienda intelligitur, ut possit ire, & redire donec pendet tractatus pacis.*
10 *Animalia, quæ arant, & semina portant ad agrum, semper gaudent securitate sicut Presbyteri, nec pignori dari possunt.*
11 *Boves aratorii executioni non sunt obnoxii.*
12 *Boves aratorii, & instrumenta rustica in districta Urbis quibus gaudeant privilegiis.*

1 INnovamus. Personæ hic enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerræ. Hoc erat jus vetus, *ut cap. Si quis Romipetas*, *& cap. Paternarum* 24. *quæst.* 3. quod male observabatur, & ideo innovatur hic, sed nihilominus adhuc non bene observetur, ut dicunt Hostiens. & Abbas in princ.

2 Nota primo ibi, *In agricultura existentes*. Privilegium rusticis concessum tandiu eis suffragari, quandiu agros 3 colunt, & vadunt, & recedunt. Et idem intelligas de Mercatoribus dum mercimonia sua exercent: & de Peregrinis quandiu peregrinantur, secundum Hostiens. *hic num.*2. Sic milites quandiu militant, suo gaudent privilegio, *l. fin. C. de militi*, *testam. ult. C. Quibus non obest long. tempor. præscript.* Sic Clerici etiam Monachi quandiu regulariter vivunt, *l. Generaliter*, *Cod. de Episcopis*, *& Clericis*, quæ refertur a Gratiano in capite *Generaliter* 16. *quæst.*1.

Sic Legati quandiu in Legatione sunt, *leg.*2. §. *Legatis*, *&* §. *seq. ver. Plane*, *ff. de judic.* Host. *hic num.*5. & Joan. Andr. *eodem num.* Sic & Lectores, & Scholares quandiu Scholis publice docuerint, & studuerint, *cap. Super Specula in fine de Magistris*, Concilium Tridentinum, *cap.*1. *in fine*, *ver. Docentes vero sess.*5. & generaliter privilegium personis concessum respectu certi loci non sequitur eas extra locum, *ut est textus in cap. Quoniam de privileg.* & ibi hoc notant Innoc. *in fin.* Abbas antiquus *in princ.* Butr. *num.*2. Abb. Sicul. & Mar. Soccin. *in ult. notab.* concordat *cap. Ex ore*, *& c. Cum Capella*, *eod. tit. & cap. Volentes*, §. *Eos*, *de privileg. lib.*6.

Secundo nota ibi, *Euntes*, *& redeuntes*, argumentum 4 secundum Abb. *hic num.* 1. quod securitas data in eundo, intelligi debet data etiam in redeundo. Hæc enim duo communiter in jure pari passu ambulant, *ut cap. Magnæ*, *ad finem de voto*, & est textus optimus *in leg. Si cui*, §. *Tandiu*, *ff. Ex quibus caus. major.* Et notat Barthol. *in l. Utimur num.*1. *ff. de sepulchr. violat.* reddens rationem: quia non venit secure ille, qui non potest recedere, *leg. Sciendum*, §. 1. *ff. de Legationibus*, *leg. de ætate*, *ff. Trebellian.* & sequitur Felin. *hic in princip.* qui more suo hanc regulam pluribus exornat.

Sed hic dubitatur de quæst. quotidiana. Pone data est 5 alicui securitas, seu salvus conductus eundi, & redeundi, an intelligatur pro una vice tantum, an vero pro pluribus.

Abbas *hic num.* 2. examinat hanc quæstionem & ante eum Bart. *in l.* 1. *n.*5. *ad legem Julian. Majest.* ubi refert Oldradum disputasse quandam quæstionem in simili; & ex eorum dictis distingue tres casus: Primus est, quando securitas fuit determinate petita, & determinate concessa: & hoc primo casu quæstio procedit de plano, quia standum est determinationi, *ut l. Continuus*, §. *Cum ita*, *ff. de verb. obligat.* Secundus est quando securitas fuit de- 6 terminate petita, sed indeterminate concessa, veluti quia bannitus petiit salvum conductum per decem dies, & Superior concessit indeterminate. Et hoc casu indeterminata concessio intelligitur juxta determinatam petitionem, *ut* §. *Præterea*, Instit. *de Inutilibus stipulat*, *& l. Defensor.* §. *Qui interrogatus*, *ff. De interrogat. act.* Et est bonus text. *in c. inter dilectus*, §. *Ceterum*, ibi: *Ex forma petitionis*, *infr. de fide instrument.* Quippe omnis gratia, & concessio Principis facta ad preces intelligitur juxta petita, *leg.* 1. & ibi plene Jason *n.*7. *ver. Nota ex ista lege regulam*, *Cod. de diver. script.* Fulgos. *cons.* 153. *In casu num.*1. Roman. *cons.* 132. *Ut retulit in princip.* Paris. *cons.*9. *Olim Dominus n.*42. *lib.* 2. Tertius casus est, quando securitas fuit indetermina- 7 te concessa, & sic versamur in dubio. Et hoc tertio casu intelligitur pro prima vice: per regulam *l. Boves*, §. *Hic sermone*, *ff. de verbor. signific.* ubi, hoc sermone dum nupta erit, primæ nuptiæ intelliguntur, & ita post Oldrad. concludunt Bart. & Abb. *loc. supracitatis*, Gemin. *in cap.*1. §. *Ille vero*, *in* 3. *notat. de filiis Presbyter. lib.*6. Et Felinus 8 hic, qui hanc regulam pluribus exemplis roborat, & limitat septem modis. Primo, scilicet quando primus actus non valet. Secundo, ubi sermo simplex profertur in materia, quæ de consuetudine requirit iterationem. Tertio, ubi datur licentia in materia favorabili. Quarto, ubi licentia 9 veniendi, & recedendi data est usque ad certum tempus.

Sed

Sed hæc limitatio cadit sub primo membro distinctionis, de quo supra *num.* 5. Quinto, quando per primum actum non est satisfactum menti disponentis. Sexto, ubi profertur sermo negativus. Septimo, quando dispositio inducta esset per viam privilegii, de quibus limitationibus dic latius, ut per eundem Felinum *ubi supra usque in fin.* Et ad tertium membrum quæstionis propositæ adde singularem limitationem Bartoli *in d. l. sub num.* 5. *vers. Praedicta intelligo vera, ff. ad leg. Jul. Majest.* videlicet nisi concessio sit facta pro certa causa, ut puta concessa est securitas veniendi, & redeundi pro pace facienda; tunc enim debet intelligi ut possit venire, & redire donec pendet tractatus pacis, arg. *l. Continuus*, §. *Item qui insulam, ff. de verb. oblig.* Facit lex veteres cum *l. seq. ff. de itin. act. privat.*

10 In glossa ultima nota differentiam inter rusticos, & animalia; nam rustici gaudent securitate ad tempus, id est quandiu in agricultura existunt, ut supra est conclusum in 1. *notab.* Sed animalia, quæ arant, & semina portant ad agrum, gaudent hac securitate in perpetuum, secundum glossam. Unde nec pignori dari possunt, ut *l. Pignorum, C. Quæ res pignori obligar. poss.* Atque ita in hoc parificantur Presbyteris, & Clericis, qui similiter perpetua gaudent securitate, secundum Hostien. *nu.* 1. *in verb. Presbyt.* Unde dicebat Abbas Antiquus hic relatus a Joan. Andr. *hic nu.* 1. *in verb. Portant.* Privilegiatus est in hoc Asinus sicut Presbyter. Quo fit ut super Bobus aratoriis 11
non possit fieri executio, *ut l. Executores,* & Auth. *seq. C. Quæ res pignor. obligar. poss.* Qua de re plura Jacobus Cujacius *lib.* 4. *Observ. jur. c.* 20. & Menoch. *de arbitr. judic. cas.* 378. In districtu autem Urbis, quibus privilegiis agri- 12
culturæ causa gaudeant Boves aratorii, & alia instrumenta rustica, vide Constitutionem 19. S. Pii V. *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 197.

DE PACTIS.

Ex Concilio Africano.

CAPUT I.

ANtigonus Episcopus dixit: & infra. Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conventus (si se non cohibuerit) Ecclesiasticam sentiat disciplinam. Universi dixerunt, pax servetur, pacta custodiantur.

SUMMARIUM.

1 *ABbatis Panormitani, & aliorum error circa præsidentiam Papæ in Concilio Africano, & num.* 65.
2 *Sanctitatis vestræ titulo in veteribus Conciliis aliquando Episcopi designabantur.*
3 *Ad pacti observantiam paciscens compelli debet per censuram Ecclesiasticam.*
4 *Pacta contra leges, aut bonos mores, vel alia captiosa non sunt servanda.*
5 *Pactum non servans peccat mortaliter; & refellitur contraria opinio quorundam Theologorum.*
6 *Obligatio, quæ ex pacto proficiscitur, habet concursum juris naturalis, & divini.*
7 *Princeps naturaliter obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis.*
8 *Juris naturalis, & divini transgressio periculum salutis inducit.*
Pacti violatio opponitur justitiæ, & charitati, ibid.
9 *Judex Ecclesiasticus potest procedere ad observantiam pacti etiam contra laicum.*
10 *Ecclesia habet jurisdictionem etiam in laicos, ut pax servetur.*
11 *Idem ubi agitur de materia peccati.*
12 *Cancellaria non dat literas laico contra laicum ratione peccati, vel pacti, seu contractus bonæ fidei, nisi de antiqua consuetudine ad Curiam spectet cognitio.*
13 *Laicus ad observantiam pacti cogi potest per Ecclesiam saltem indirecte, & per Evangelicam denunciationem, & num* 25.
14 *Canon Provincialis Concilii allegari potest ad decisionem causarum in ea parte, quæ clausa est in corpore juris, & num.* 20. *vers. Ad hanc difficultatem.*
15 *Pactum quantumcunque nudum secundum Canones parit actionem, usque ad num.* 31.
16 *Verbum* conventus *quid importet.*
17 *Deus, & bona conscientia non distinguunt inter pactum nudum, & vestitum.*
18 *Pactum nudum quid sit.*
19 *Pactum nudum vestitur sex modis.*
20 *Pactum nudum vestitur Chirographo.*
21 *Pactum nudum de jure civili non parit actionem.*
22 *Fallit in octo casibus.*
23 *Specialitatem allegare non licet, nisi ratio specialitatis reddatur.*
24 *Pactum nudum de jure Canonico dicitur vestitum robore Canonicæ sanctionis.*
25 *Ex pacto nudo in foro Ecclesiæ an possit procedi per viam actionis inter laicos subjectos imperio, an vero sit procedendum per Evangelicam denunciationem, & num. seqq.*
26 *Judex laicus in terris subjectis Imperio potest repellere agentem contra laicum ex pacto nudo.*
Secus in terris Ecclesiæ, num. 30.
27 *Lex civilis in locis non existentibus de temporali dominio Ecclesiæ servanda est in foro laicali, & lex Canonica in foro Ecclesiæ etiam extra materiam peccati.*
28 *Papa in suo foro potest tollere legem civilem etiam ubi non habet temporalem jurisdictionem.*
29 *Jus Canonicum in causis mixti fori servari debet in foro Ecclesiæ etiam inter laicos subjectos Imperio, non autem jus civile discrepans a Canone.*
30 *Jus Canonicum contrarium juri civili prævalet etiam in mere temporalibus, & inter laicos, in locis, in quibus Papa habet temporalem jurisdictionem.*
31 *Constitutiones in Concilio generali an edendæ sint nomine Concilii, usque in finem.*
32 *Decreta in Conciliis, quibus Summi Pontifices non præfuerunt, aut concipiuntur imperative, seu imperſonaliter, aut nomine Concilii.*
33 *Pontifices Maximi quibus Conciliis universalibus præfuerint.*
34 *Constitutiones in Conciliis Generalibus præsente Papa variis nominibus reperiuntur conceptæ.*
35 *Constitutiones quæ fiunt a Papa de consilio Concilii denominari debent a Papa, & illius nomine promulgari.*
36 *Idem si de consensu Concilii, contra distinctionem Abbatis, vel de consilio, & consensu simul.*
37 *Constitutiones in Concilio edendæ sunt nomine Papæ, si materia legis originatur a Papa, & nomine Concilii, si materia originatur a Concilio.*
Contrarium num. seq. usque in fin.
Declaratur, num. 41.
38 *Authoritas actum præcedit.*
39 *Concilium primum ubi, quando, & cur ab Apostolis celebratum.*
40 *Concilium tertium Apostolorum fuit plenaria Concilii for-*

forma postmodum a Summis Pontificibus observata.

41 *Decreta in Concilio, cui Papa præsidet, ita demum edenda sunt nomine Concilii, si Papa in hoc consentiat; alias secus, & num. seqq. usque in fin.*

42 *Pontifices Maximi aliquando ex humilitate consenserunt, ut gesta, quæ sibi tribuenda essent, adscriberentur Concilio.*

43 *Dictio*, cum, *conjungit per modum accessorii, non autem principalis dispositionis.*

44 *Concilia omnia universalia congregantur, & authoritatem recipiunt a Romano Pontifice.*

45 *Legis denominatio sumitur a tribuente authoritatem, non a condente.*

46 *Actus tribuitur primæ causæ.*

47 *Concilia Generalia, & eorum Canones a Romano Pontifice confirmantur, alias nullum habent robur.*

48 *Denominatio fieri debet a Superiore confirmante.*

49 *Statuta confirmata per Papam dicuntur Papalia.*

50 *Papa est supra Concilium.*

51 *Denominatio fieri debet a majori, & digniori.*

52 *Papa in ordine scripturæ præferri debet Concilio.*

53 *Papa in Concilio potest Constitutiones facere etiam sine Concilio.*

54 *Etiam in materia dogmatum.*

55 *Patres in Concilio existentes non possunt aliquid statuere sine authoritate Papæ.*

56 *Papa Concilio deponit Imperatorem etiam non approbante Concilio.*

57 *Papa non subjicitur Canonibus, nec ab eis authoritatem habet, sed e contra.*

58 *Papa requirit consilium Patrum in Concilio non ex necessitate, sed de solemnitate tantum.*

59 *Denominatio facienda est ab eo, qui producit effectum. Item a potentiori, ibidem.*

60 *Metropolitanus in Concilio Provinciali non potest Constitutiones facere absque consilio, & consensu Episcoporum suffraganeorum.*

61 *Metropolitano, & Episcopis comprovincialibus in Concilio discrepantibus adeundus est Superior, & num. seqq.*

62 *Episcopi suffraganei in Synodo Provinciali habent votum decisivum, & sunt Conjudices.*

63 *Metropolitanus sine consensu Episcoporum Provincialium nihil potest statuere, neque agere quod pertineat ad communia negotia Provincia, nec e converso.*
Et in discordia recurrendum est ad Sedem Apostolicam.

64 *Constitutiones Concilii Provincialis non tribuuntur Concilio, sed Archiepiscopo.*
Et quomodo verba concipiantur, ibid.

65 *Conciliis Africanis Sardicensi, & Triburiensi Romanus Pontifex non præsedit.*

1 *ANtigonus.* Legitur varie, & hoc dicit simpliciter secundum Anton. de Butr. Pacta sunt servanda Jo. de Lignan. & Bellam. addunt verbum, *licita*. Secundum Joan. de Imol. Pax & pacta sunt servanda, alias quis potest excommunicari, vel secundum Petrum de Anchar. Per censuram Ecclesiasticam est quis paciscens ad pacti observantiam compellendus. Sed Cardin. Zabar. summat sic. Judex Ecclesiasticus providet servanti pactum contra non servantem. Abbas vero ponit duas lecturas. Secundum primam hoc dicit. Pacta quantumcunque nuda servanda sunt. In secunda concordat cum lectura Cardin. Secundum lectura omnium hoc dicit. Ad observantiam pacis, & pacti quantumvis nudi cogendus est quis per censuram a Judice Ecclesiastico. Dividitur in duas partes. In prima ponitur petitio Episcopi Madurensis. In secunda approbatio Synodi ibi. *Universi dixerunt.*

Desumptus est hic Canon ex Concilio Carthaginensi primo *cap.* 12. quod fuit Provinciale celebratum in Africa ab Episcopis illarum Provinciarum, tempore Julii primi, & deinde approbatum a Leone IV. *ut patet tom.* 1. *in cap. De libellis*, 2. *distin. part.* 1. *Concil. General. & Provincial. pag.* 456. & 457. Unde male hic Butr. Imol. Felin. & expressius Abb. *in ult. notab.* & alii quos retuli infra *num.* 65. Supponunt fuisse Concilium Generale eique Romanum Pontificem præfuisse ut ibi dicam. Errori forte causam præbuit quod in eodem *cap.* 12. legitur: Antigonus dixit, gravem injuriam patior, 2
& credo dolere Sanctitatem vestram contumeliam meam. Verum illa verba Sanctitatem vestram non designant Summum Pontificem, sed Episcopos in Concilio existentes. Mos enim fuit antiquorum Patrum in Conciliis eo titulo non raro Episcopos appellare, idque multoties in eodem Concilio fuit observatum, ut in specie legitur *in cap.* 8. ubi ad propositionem magni Episcopi Astyagensis Synodus respondit, Recte omnia statuit Sanctitas tua, & passim alibi.

Nota primo ex illis verbis, *Ecclesiasticam sentiat disci-* 3
plinam: quoad pacti observantiam posse quem compelli per censuram Ecclesiasticam, idest per excommunicationem, interdictum, vel suspensionem, *cap. Querenti in-* 4
fra de verbor. signif. quod habet locum, si pacta sint legitima, *cap. Puellæ* 20. *qu.* 1. *cap. Innocens* 22. *qu.* 4. *cap. Eleutherius* 18. *qu.* 2. Unde secus est si sint contra leges, aut bonos mores, aut si dolo fiant, *l. Jurisgentium, ff. eod.* aut si sint alii damnosa, seu captiosa, *l. Si id quod in fin. ff. de rescind. vendit.* aut si vergant in detrimentum salutis æternæ, vel corporalis, §. *Illicitum* 22. *qu.* 4. ut legitur & notatur *in cap. Si vero aliquis, infr. de jurejur. & cap. final. infr. eodem.* Unde Augustinus: *In malis promissis rescinde fidem, ut in turpi voto muta decretum. Quod incaute vovisti, ne facias. Impia enim est promisso, quæ scelere adimpletur*, refertur *in c. In malis* 22. *qu.* 4. Hodie tamen contra pacti quantumvis legitimi violatorem non debet Judex Ecclesiasticus uti gladio excommunicationis, nisi ubi alia remedia non suppetunt, & in subsidium. Ita enim generaliter sancitum est a Tridentina Synodo *in c.* 3. *sess.* 25. *de reform.* de quo vide quod scripsi *in cap. Pervenit num.* 30. *& seqq. infr. de adulter.*

Secundo, nota non servantem pactum peccare mortaliter, arg. *cap. Prædicandum* 22. *quæst.* 1. & tenet hic gloss. cum qua transeunt Hostien. Joan. Andr. Collectar. Bellam. Card. Butr. Imol. & alii communiter, & Archid. *in cap. Quicunque il secondo*, in gloss. *videtur* 12. *quæst.* 2. & probatur efficaciter ex hac litera, quia recedens a pacto potest excommunicari. Excommunicatio autem non infligitur nisi pro mortali, *ut est text. in cap. Nemo Episcoporum* 11. *quæst.* 1. Atque hinc patet perperam a quibusdam ex modernis Theologis traditum esse promissionem non obligare ad culpam lethalem etiamsi a parte fuerit acceptata. Loquuntur enim contra textum hic, & contra naturalem rationem. Nam violare fidem proculdubio peccatum est, cum grave sit fidem fallere, *lex.* 1. *ff. De constit. pecun.* Unde ex qualibet promissione obligatur quis ad implendum quod promisit, secundum Hugon. Archidiac. & Turrecrem. *in d. cap. Quicunque.* Scriptum est enim, *quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita*, Psalm. 88. *cap. Psalmista* 23. *distin.* ut per Host. *hic*, & Archid. *ubi supra*, & gloss. *in cap. Qualiter infra eodem.* Atque ita hæc obligatio habet concursum tam juris divini, ut per Abbat. *hic num.* 5. quam juris naturalis, *d. leg.* 1. *de constit. pecun. & l.* 1. *ff. eod.* & docet D Thom. *in* 2. 2. *qu.* 88. *art.* 3. *ad* 1. Et propterea Princeps licet sit solutus legibus, *l. Princeps, ff. De legib. & l. Digna vox, C. eodem*, tamen 7
obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis, *ut est text. in cap* 1. & ibi dixi *infr. de probat.* adeo ut ab eo recedere non possit etiam de plenitudine potestatis, ut notat Bald. *in cap.* 1. §. *Ad hæc col.* 5. *ff. De pact. juram. firman.* Paul. de Castr. *in d. l. Digna vox Cod. de leg.* & respondit Cardin. Zabarell. *cons.* 147. *Dominus noster Papa*, Socin. *cons.* 86. *num.* 14. *lib.* 4. Idque non alia ratione, nisi quia Princeps ex pacto obligatur jure naturali, & divino, cui etiam Papa, & Imperator subjiciuntur Clem. *Pastoralis de re judic.* Secundum Cardin. *dict. cons.* 147. *num.* 7. & Abb. *in cap.* 1. *num.* 7. *de constit.* Quinimo Deus ipse obligaretur ex sua promis- 8
sione, ut inquit Bald. *in leg.* 1. *in princ. ff. eodem*, ubi Magistrum sententiarum refert ita dicentem, & sequitur Dec. *in d. cap.* 1. *circa princ. de probat.* At transgressio juris naturalis, & divini periculum salutis inducit, *ut legitur in cap fin. de consuet.* & secundum hoc violatio pacti opponitur justitiæ. Nulla enim major justitia, quam pacta servare, §. *Sed nulla alia justior causa.* Quæ fuit prima causa benefic. amitten. In usib. feudorum. Præterea ex fidei violatione graviter læditur tranquillitas societatis humanæ; *ut leg.* 1. §. *Merito, ff de pos.* ibi: *crescit perfidiæ crimen, & publica utilitate coercendum est vindicandæ Reipublicæ*

blica causa; est enim inutile in causis hujusmodi fidem frangere; ubi gloss. exponit verbum illud, *inutile*, idest contra utilitatem, & secundum hoc violatio fidei opponitur charitati, & consequenter est mortalis, licet multa subtiliter hac de re differat Cajetan. *in* 3. 2. *qu.* 113. *art.* 1. Vide S. Thomam *in* 2. 2. *qu.* 88. *art.* 1. Richar. de Media Villa *in* 4. *sent. dist.* 38. *& qu.* 3. & Felin. *hic n.* 11.

9 Tertio nota, ad observantiam pacti posse quem compelli per Ecclesiam, seu Judicem Ecclesiasticum: quod probatur hic ponderando illa verba, *Ecclesiasticam sentiat disciplinam*, censura enim ferri non potest per Judicem laicum, cum careat clavibus, *cap.* 1. §. *Una*, *supra de Sum. Trinit. & fide Cathol.* glos. *in cap. Pastoralis*, §. *Praterea*, *in verb. Praterquam de offic. Ordin.* Idem probatur *in c.* 1. *infra de probat.* ubi super pactis initis inter prædecessores
10 Regis Tancredi, & Justinianum Principem super obsequiis Imperatori præstandis Papa est Judex competens, ut ibi notant Butr. Imol. & alii. Præterea etiam in laicos Ecclesias habet jurisdictionem ut pax servetur, *cap. Novit.* & ibi Innoc. *num.* 7. *de judic. cap. fin. in verb. Rustici de Treg. & pac.* & notant hic Host. *num.* 6. & Butr. *num.* 5.
11 Præterea omne pactum quantumcunque simplex potest appellari fides, *cap.* 1. *de spons. duor.* & in concernentibus animam, & ubi agitur de materia peccati, sicut est violatio pacti, ut probatum est supra *in* 2. *notab.* Ecclesia habet etiam in laicos jurisdictionem, *d. cap. Novit. de judic.* ibi: *Nullus qui sit sanæ mentis ignorat quin ad officium nostrum spectet de quacunque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correctionem contempserit, per districtionem Ecclesiasticam coercere*, ubi Innoc. *num.* 4. & alii notant, & in hoc concordant omnes, ut dicit hic Bellam. *num.* 3. Abb. *in sua qu.* incipien. *Episcopus colum.* 2. *circa med.* Paul. de Castr. *consil.* 229. *Visis & ponderatis num.* 3. *vers. Secundo probatur*, *& consil.* 396. *Quantum ad id. lib.* 1. Et quamvis ut dicit hic Collect. *num.* 1.
12 Cancellaria non daret literas laico contra laicum ratione peccati, vel pacti, seu contractus bonæ fidei, nisi diceretur quod de antiqua consuetudine ad Curiam spectaret cognitio; tamen præmissa sunt vera de jure, & servantur de facto, sicut per experientiam in pluribus locis habetur: quidquid sit de stylo Cancellariæ, secundum eum. Ne-
13 que vero constituenda est differentia quoad hoc inter laicos subjectos Imperio, & existentes de temporali jurisdictione Ecclesiæ. Hæc enim distinctio tantummodo admitti potest ad effectum procedendi contra laicos per viam actionis. Plerique enim censent communem opinionem Canonistarum quod laicus directo conveniri possit per viam actionis pro observantia pacti nudi, habere locum in terris Ecclesiæ tantum, non autem in terris
14 Imperii, *ut dicam infra num.* 25. *& seqq.* At secus dicendum est, si imploretur officium Judicis, aut procedatur per Evangelicam denunciationem: quia tunc laicus etiam non existens de temporali jurisdictione Ecclesiæ ratione peccati, quod committeret frangendo pactum, potest saltem indirecte conveniri coram Ecclesiastico Judice, arg. *cap. Qualiter infr. eodem*, *& cap. Cum C. Laicus*, *de for. compet. lib.* 6. cum ibi notatis in novella super verb. convenire, & tradit Butr. *in cap. Dilecti in* 3. *notab. de Judic.* Imol. *in cap.* 1. *De probat.* & Felin. *hic num.* 10. ubi ait secundum omnes hic inter laicos subjectos Imperio habere locum denunciationem Evangelicam, quam possunt practicare in Curia Episcopi. Nec diffentit hic Bellam. *num.* 3. *vers. Verum fateor*. Quod clare probatur *in d. cap. Novit. de Judic.* ubi diffinitur ratione pacis inter Regem Francorum, & Regem Angliæ, & sic inter laicos, & ubi agitur de peccato, Judicem Ecclesiasticum posse per viam denunciationis Evangelicæ, seu judicialis procedere. Id ipsum constat ex dictis *cap.* 1. *De probat.* ubi Summus Pontifex cognoscit super pactis initis inter Regem Vincestriæ, & Imperatorem: licet dici possit hoc ibi determinari non ratione pacti, sed quia de causa temporali inter Imperatorem, & Subditum ejus solus Papa cognoscit, non autem inferior, *ut ibi dixi in* 1. *notab.* Denique idem colligitur ex textu nostro, ubi Ecclesia procedit per censuram Ecclesiasticam contra pacti violatorem, nec distinguitur an talis violator sit laicus, Ecclesiasticus, & an de temporali jurisdictione Ecclesiæ vel Imperii. Nec refert quid hic ageretur de pactis initis inter duos Episcopos super juribus Parochialibus, & sic cognitio ad Ecclesiam spectaret, tam ratione personarum, quam ratione causæ; nam etsi hoc verum sit, quia *in cap.* 12. Concilii Carthaginensis apparet Antigonum Episcopum deposuisse querimoniam in Synodo contra Optantium Episcopum, qui pacta inita super divisione plebium non servabat, & populos usurpabat: tamen observandum est consulto in hac Gregoriana compilatione illud caput fuisse mutilate huc translatum, & omissam mentionem Episcopi Optantii, contra quem agebatur, & tituli causæ, & simpliciter fuisse appositum responsum Patrum in Synodo, *pax servetur*, *pacta custodiatur*; quia Papa intendit per Generalem Constitutionem decernere, ut pro pacti observantia Judex Ecclesiasticus posset procedere contra quoscunque, prout ex hoc textu deducunt Doctores, & in specie Abb. *num.* 2. dicens non apparere rationem quare glossa restringat istum textum ad pacta inita inter Episcopos, nisi forte causa exempli; ideoque textum melius esse intelligendum generaliter, ut pacta inita ex quo non sunt a lege improbata propter aliquam turpitudinem, observanda sint inter quoscunque, tam Clericos, quam laicos.

Quarto nota, ibi, *pacta suam obtineant firmitatem*, 15
&c. ex pacto quantumcunque nudo oriri actionem secundum Canones, prout tenet hic gloss. Host. Joan. Andr. Butr. Imol. Collect. Bellam. & alii communiter gloss. *fin.* Hug. Archid. Turrecrem. & Præpos. *in cap. Quicunque*, *il secondo*, per illum textum 12. *quæst.* 2. Quæ conclusio probatur hic: quia secundum Butr. *num.* 1. & Abb. *num.* 5. ubicunque lex mandat aliquid servari, inde oritur actio, ut *l. Statuas*, *ff. de acquir. rerum dominio*, & in simili de juramento notat Bart. *in l. Si quis pro eo*, *ff. de fidejussor.* concordat textus *in cap. Qualiter infra eod. in cap. Per tuas*, *de arbitr. & in cap. hoc tit. lib.* 6. Præterea pondero verbum, *Conventus*, positum 16
hic in textu, quod etsi secundum Abb. Antiq. exponatur, idest commonitus, vel convictus secundum Bellam. tamen Innocent. Hostiensis Joan. Andr. & alii rectius, & proprius ad literam exponunt; conventus, id est coram Ecclesiastico Judice. At conveniri ex vocabuli proprietate quis dicitur per viam actionis, non autem per denunciationem Evangelicam, seu per officium Judicis, *l. Quoties*, *ff. Si quis cautionem*, *& l. Quoties*, *la prima*, *ff. de noxal. act.* cum multis similibus. Albert. *in diction. in verb. Convenire*, idest contra aliquem agere. Et quam- 17
vis text. aperte non exprimat de pactis nudis, tamen cum generaliter decernat, ut pacta custodiantur, nec distinguat inter pacta nuda, & vestita, non est nostrum sic distinguere: quia ut inquit hic Bald. *num.* 5. inter pactum nudum, & vestitum nec Deus, nec bona conscientia distinguit, nec constituit Deus differentiam inter simplicem promissionem, & juramentum, *cap. Juramenti*, 15. *quæst.* 5. *cap. Rursus infr. Qui Cleric. vel voven.* Neque vero secundum Canones est curandum de nomine actionis, & secundum Baldum aut vocabitur actio in factum, *leg. Quoties*, *ff. de præscript. verb.* aut condictio ex hoc Canone. Quod ultimum tenet gloss. *in verb. Promiserint*, Archidiac. & alii supracitati *in dict. cap. Quicunque*, 12. *qu.* 2.

Sed adverte, quia in hoc textu opinio Canonistarum 18
non videtur concludenter probari; nam hic non agebatur de pactis nudis, sed vestitis, quod sic probo: Pactum nudum dicitur quod stat in puris, & simplicibus finibus conventionis, sicut ille dicitur nudus, qui est, sicut de utero processit, ut declarat Bart. *in l. Jurisgentium*, §. *Igitur num.* 1. *eod.* & Abb. *hic num.* 4. & dicitur nudum quando non intervenit stipulatio, neque literarum obligatio, aut aliquis contractus actualis nominatus, ex quo actio oriri possit; nec pactum habuit aliquod vestimentum, ut per Ægid. Bellam. *cons.* 8. *Supposito facto num.* 2. *vers. Secundo probatur*. Dicebat enim Azo. *in Summa eodem tit.* §. *Superest*, *num.* 16. cum paciscimur, pactum quidem sua nativitate nudum est; sed cum natum est, ante, & retro aspicit, & oculos aperit an præcesserit, vel sequi possit, vel statim insit aliquis contractus, cujus variis & grisiis pennis, seu vestibus induatur, ut Boream, rabiemque procellæ expellat, & suum suo Domino in agendo auxilium præbeat. Vestitur autem sex modis, ut notat glossa *in d. l. Jurisgentium*, §. *Quinimo* Azo *ubi supra* 19
& Barth. *in l. Legem num.* 3. *C. eodem*, videlicet re, verbis, literis, consensu, cohærentia contractus, rei interventu, *ut Instit. de obligat.* & illud dicitur nudum, quod non est vestitum aliquo de prædictis vestimentis, secundum Barthol. *in d. l. Legem num.* 7. Pactum vero initum 20
in-

inter Antigonum, & Optantium Episcopos fuit in scriptis redactum, *ut patet in d. cap.* 12. Concilii Carthaginensis, unde hic Canon fuit transumptus, ibi, *Optantius pactum mecum habuit, & divisimus plebes. Manuscriptiones nostræ tenentur epitacia.* Ergo pactum hoc fuit vestitum, & vallatum robore, ut vestimento Scripturæ, ut hic notat Abb *num.* 4. dicens, *Pactum esse nudum si stet in puris, & meris finibus conventionis, quia non intercessit aliquod extrinsecum, puta nec stipulatis, nec interventus alicujus rei, nec literarum solemnitas, nec Chirographum, & infra. Quando inquit vestitur Chirographo ut quando per scripturam meam promisi tibi dare decem, vel quid simile*, ut Institut. *de literar. obligat.* & scripsit Alex. *cons.* 113. *Perspectis num.* 12. *&* 13. *vers. Præterea scriptura lib.* 6.

Ad hanc difficultatem, quam hic Doctores non excitant, responderi potest Canonistarum opinionem non fundari in Canone Concil. Carthaginensis. Sed in hoc textum, qui de interventu scripturæ nullam facit mentionem. Propterea enim Gregorius IX. qui legis authoritatem tribuit huic compilationi, ut supra in proœmio, non transtulit illud caput integrum, quia non intendit Legem condere super pactis vestitis, de quibus nulla suberat difficultas, sed super nudis, & ideo clausit in corpore juris tantummodo illa generalia verba, *pacta suam obtineant firmitatem, &c.* quæ ex propria significatione conveniunt pactis nudis, non autem vestitis, quæ transeunt in proprium nomen contractus, *ut l.* 1. *in princip. juncto*, §. *fin. & l. Juris gentium, in princip. &* §. *Quinimo*, juncta glos. *in ver. Ex pacto, ff. eod.* Præterquam quod nec Synodus Carthaginesis restrinxit se ad pactum initum inter Episcopos, sed generaliter dixit, *Pacta custodiantur, cap. Si Romanorum* 19. *distin. cap. Si dormierit* 31. *quæst.* 1.

21 Porro Legistæ tenent ex pacto nudo non oriri actionem de jure civili per text. *in d. l. Jurisgentium*, §. *Sed cum nulla, &* §. *Quinimo, & in l. Ex placito, C. de rer. permut.* Nam ut inquit Azo. *in Summ. eodem tit.* §. *Superest num.* 14. Pactum nudum propter nimiam frigiditatem parere actionem non potest, nisi mirabiliter hoc in quibusdam casibus accidat, in quibus nudum pactum parit actionem,
22 ut in donatione, in pecunia constituta, in dote, in usuris Civitati promissis, in accessionem frumenti, in promissione nuda Civitati facta, *sed hic casus coincidit cum quarto*, in nautico fœnore, & in salario Advocati. Quos quidem octo casus recensent etiam hic Host. *nu.* 4. Joan. Andr. *num.* 8. & reliqui omnes, nisi quod loco octavi positi ab Azone de salario Advocati, Canonistæ po-
23 nunt, Si servus ita venierit ne in Italia esset: & in his casibus Legistæ asserunt esse speciale, ut ex nudo pacto secundum leges oriatur actio. Verum ut dicunt Host. & Joan. Andr. cum casus speciales non sint recipiendi, nisi ratio specialitatis reddatur, ut notatur *in cap. Si quando supra de rescript.* reddant rationem specialitatis de prædictis sufficientem, & sic eis adhæreamus. Sed cum omnino deficiat, maxime in usuris, & nautico fœnore, dicamus sicut & ipsi dicunt, ex pacto nudo naturalem oriri obligationem, *l.* 1. *ff. eodem, leg. Stichum*, §. *Naturalis, ff. de solut.* ex qua secundum Canones debemus actiones: alioquin dicitur esse refugium miserorum ad specialitatem confugere, glos. magn. *circa princip. in l. Filium quem habentem, C. Famil. herciss.* Unde Collect. *hic n.* 4. quasi deridens Legistas omissis multis subtilitatibus, & magnis indumentis, quibus pactum secundum leges vestiri oportet, secundum Canones agitur ex nudo pacto; Non enim Canonistæ pauperes ad id sunt bene solvendo, & ideo subveniunt Canones, quia nudo pacto sine aliqua veste eis subvenitur, & Bald. *num.* 7. omnia inquit sunt ambages, & verba superflua in foro Legistarum, & Antigonus bene cantavit, sed artem ignora-
24 vit. Præterea, ut idem Baldus ait *num.* 5. hoc non erit pactum nudum, sed vestitum robore Canonicæ sanctionis, & vocabitur istud vestimentum Canonis suffragio, subdens: Unde tu Canonista addis ad vestimenta pactorum vestimentum, quod appellatur vestimentum roboris, & sequitur Felin. *hic n.* 15. Et quamvis Innocent. *hic n.* 4 sentiat, nec secundum Canones ex pacto nudo oriri actionem, sed competere remedium denunciationis Evangelicæ, & implorationem officii Judicis ad observantiam ejus, quod naturaliter debetur, & ad peccatum vitandum; & hanc partem tenet Dynus in *c. Non est mora, de regul. jur. lib.* 6. Tamen Canonistæ communiter tenent oppositum, & de communi opinione testantur hic Butr. *n.* 5. *vers. Communiter tenetur, quod de jure Cnnonico ex pacto agatur, & ex juramento*, Imol. *num.* 1. Bald. *n.* 11. Abb. *n.* 15. & Felin. *n.* 4. Bellam. *cons.* 8. *n.* 2. *vers. Nec obstat.* Corneus *cons.* 83. *Circa primum in princ. lib.* 4. Alexand. *cons.* 16. *Viso themate, num.* 3. *lib.* 2. *ver. Præterea, & cons.* 91. *Circa primum n.* 3. *vers. Et ex his lib.* 4. Quæ etiam servaretur in practica, ut post Imol. *in c. Cum venissent de instit.* dicit hic Felin. *n.* 4. & de facto servatur teste Collect. *hic n.* 1. Alex. *d. cons.* 16. & ibi etiam Natta *in ver. Pratica*, ubi ait, ita servari in toto Regno, & opinionem Canonistarum dicit etiam de jure veriorem Bald. *hic num.* 12. quia ad roborandum pactum sufficit æquitas naturalis impulsiva causa subsistente.

Limitant multi communem opinionem Canonistarum, 25
ut procedat tantummodo inter Clericos, aut inter laicos existentes de temporali jurisdictione Ecclesiæ; secus vero inter laicos subjectos Imperio, quia tunc in foro Ecclesiastico procedi non potest per viam actionis ad observantiam pacti nudi, sed tantum per Evangelicam denunciationem, vel officium Judicis: cujus sententiæ sunt Bald. in Auth. *Ad hæc col.* 3. *num.* 16. *C. de usur.* Angel. qui loquitur in Civitate Pisarum *cons.* 26. *Punctus, & casus, talis est, col.* 5. Bellam. *hic num.* 3. *vers. Verum fateor*, & Felin. *num.* 10. Sed tu distingue, Aut loquimur in foro se- 26
culari, & inter laicos subjectos Imperio, & tunc Judex laicus potest repellere agentem ex pacto nudo. Ratio est secundum Bellam. *hic num.* 3. quia non tenetur potestas secularis servare Canones contrarios legi suæ, cum possit suam legem sine peccato servare propter distinctionem jurisdictionum, *cap. Quoniam idem* 10. *distinct. cap. Causam quæ, Qui fil. sint legit.* de qua distinctione habetur magistraliter per Joan Andr. ad Specul. *in Rubr. de off. Ordin. ver. Ad negativam*, & pulchre per Oldrad. *cons.* 53. *an Episcopus per tot.* Multis tamen in locis servatur in practica, ut etiam inter laicos non existentes de temporali jurisdictione Ecclesiæ procedatur hoc casu etiam in foro seculari per viam actionis, prout practicati in Regno Franciæ testatur Natta paulo ante citatus. Aut vero loquimur in foro Ecclesiæ; & tunc tene indistincte procedi posse per viam actionis ad observantiam pacti nudi non solum inter Clericos, sed etiam inter laicos subjectos Imperio. Ratio est, quia cum leges non dent regulariter actio- 27
nem ex pacto nudo, & contrarium reperiatur statutum per sacros Canones, in locis non existentibus de temporali dominio Ecclesiæ lex civilis servanda est in foro civili, & lex Canonica in foro Ecclesiastico etiam extra materiam peccati, ut notatur *in cap. Cum esses, & in cap. Relatum de testam. & in cap.* 1. *de nov. oper. nunc.* & tradit glos. *ordin. in cap. Possessor. de reg. jur. lib.* 6. dicens Papam in suo foro posse tollere legem civilem etiam ubi non habet temporalem jurisdictionnem, & ibi Joan. Andr. in Mercur. Abb. *in cap. Clerici num.* 2. *de judic.* ubi ait in materia indifferenti data contrarietate inter Canonem, & legem, Canonem servari in foro suo, & legem in foro suo: & sequitur Marant. *in praxi* 3 *part. num.* 73. *& seq. vers. Quoad novam.* Et certè cum ad ob- 28
servantiam pacti nudi uterque Judex Ecclesiasticus, & secularis possit procedere, & sic materia sit mixti fori, quod spectat ad forum Ecclesiasticum impertinens est, distinctio: An versemur in terris Ecclesiæ, vel in terris Imperii, quia in materia mixta in foro Ecclesiastico 29
ubique locorum, & indistincte etiam inter laicos servanda est lex Canonum, & non lex civilis discrepans a Canone, ut dicit Antonius de Butr. *in dict. cap. Clerici num.* 12. *vers. Si materia est mixta*, quem refert, & sequitur Alex. *consil.* 167. *Viso processu nu.* 5. *in fin. lib.* 2. Felin. dicens ita communiter teneri *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num.* 43. *de Constitut.* Et eodem modo in ter- 30
ris Ecclesiæ procedi potest per viam actionis ad observantiam pacti nudi etiam in foro seculari: quia in locis, in quibus Papa habet temporalem jurisdictionem, lex Canonica contraria legi civili prævalet etiam in mere temporalibus, etiam inter laicos, *ut est text. in cap. Si duobus de appellat.* quem textum dicit ad hoc singularem Abb. ibi *in* 2. *col. num.* 6. Ibi enim in terris Ecclesiæ licet laico appellare ante sententiam, & appellatur omisso medio, quæ duo non permittuntur de jure civili, ut in juribus per eum allegatis. Item tenet glos. *in cap.* 2.

in

in ver. Lex civilis de arbitr. lib.6. Bart. *in l. Privilegia n.4. C. de Sacrosanct. Eccles.* Calder. *cons.*18. *in princ. de Constitut.* & in terminis actionis ex pacto nudo tenet Imol. *in cap. Quæ in Ecclesiarum num.*22. *de Constitut.* quem refert, & sequitur Felin. *loc. cit. n.*47.

Alias octo declarationes ad communem opinionem Canonistarum ponit hic Felin. *num.* 7. & vide Socin. *reg.* 9. Actio ex pacto nudo non oritur, ubi ampliat duobus modis, & limitat quindecim.

Ultimo ex hoc textu notat Abb. *num.*1. *in fin.* quod lex edita in Concilio fit nomine ipsius Concilii, & non Papæ tantum, Quod an sit verum dicam plene in sequenti quæstione usque in fine.

31 QUÆRO, An Constitutiones in Concilio generali edendæ sint nomine Papæ, an nomine Concilii.

Constat apud omnes in Conciliis generalibus, quibus Pontifices Maximi non per se ipsos, sed per suos Legatos præsident, Constitutiones edendas esse nomi-
32 ne Concilii, *ut in cap. Diffinivit* 17. *quæst.* 8. *in cap.* 1. *infr. de judic. & in cap.*1. *de spons.* cum mult. simil. Unde in octo Synodis universalibus, *de quibus in cap. Canones cum duob. seqq.* 15. *distinct. in cap. Sancta octo universalia Concilia, & in cap. Sexta Synodus* 16. *distinctione.* Item in Tridentina Synodo Decreta reperiuntur concepta, aut imperative, id est Episcopi teneantur residere, fructus suos non faciant, habeant jus visitandi: aut impersonaliter, ut Synodi celebrentur, professio non valeat, & his similia: aut ipsius Concilii nomine, videlicet Sancta Synodus diffinit, statuit, mandat, prohibet, & alia hujusmodi. Quapropter præsens quæstio proponi-
33 tur de iis tantum Conciliis, quibus præsunt ipsimet Summi Pontifices, qualia fuerunt quinque Lateranen-
34 sia, duo Lugdunensia, Viennense, Constantiense, & Florentinum, in his enim videmus varie observatum fuisse, nam plerunque illorum Canones leguntur editi sub verbis, decernimus, sancimus, præcipimus, prohibemus, & consimilibus, nulla Pontificis, aut Concilii facta mentione, *ut in cap. Ne pro defectu, cum tribus seqq. supr. de elect. in cap. Irrefragabili, in cap. Quoniam idem, & in cap. Inter cetera, de off. ordin.* aliquando Sacro approbante Concilio, *in cap. Cum laicis, de reb. Eccles. non alien. in cap. Antiqua de privil. & in cap. Sacro approbante Concilio de sentent. excomm.* aliquando Sacro suadente Concilio, *ut in cap. Licet Græcos infra de Bapt.* Interdum Sacri authoritate Concilii, *ut in cap. Nimis de jurejur.* & nonnunquam etiam Sacro præsente Concilio, & cum Concilii deliberatione præhabita, *ut in cap. ad Apostolicæ infr. de re judic.* Præterea ejusmodi Constitutiones editæ in Conciliis generalibus, quibus Romani Pontifices præferunt, in inscriptione plerunque tribuuntur Pontifici in Concilio, *ut in c.*1. *supra de Summ. Trinit. & fid. Cathol. in cap.*1. *de Tregu. & pac. in cap. Sæpe infra de restit. spoliat.* & aliquando tribuuntur Summo Pontifici etiam absque ulla Concilii mentione, ut in compluribus Clementinis, quarum multæ simpliciter inscribuntur, per dictionem, *idem*, licet fere omnes editæ fuerint in Concilio Viennensi, & in specie sic inscribitur Clem. *Quia contingit de relig. domib.* quamvis in corpore dicatur edita Sacro approbante Concilio: Item quandoque simpliciter inscribuntur, ex Concilio generali, ex Concilio Lateranensi, ut in inscriptionibus, *cap. Nonnulli infra de Cler. non resid. & cap.* 2. *de stat. Monach.* & quandoque etiam idem ex Concilio generali, *cap. Adversus infra de immun. Eccles.*

35 In hac igitur varietate Abb. *in cap.* 1. *num.* 3. *infra de spons.* & in sermone, quem habuit in Concilio Basileensi *col.* 4. *in ultima parte*, ponit in effectu duas distinctiones. Prima distinctio est, quod aut Constitutiones fiunt a Papa de consilio Concilii; & denominari debent a Papa, & illius nomine promulga-
36 ri. Aut fiunt a Papa de consensu Concilii, & tunc Abbas sentit edendas esse nomine Concilii, allegat notata per Archid. 17. *distinct. in princ.* qui in Concilio Provinciali ponit hujusmodi differentiam inter consilium, & consensum.

Sed hanc distinctionem merito impugnat Dec. *in cap.*1. *in prima lectura n.*4. *infra de judic.* ubi concludit, Constitutionem esse tribuendam Summo Pontifici, quia ipse principaliter nominatur, Concilium vero consentit, & qui alteri facienti consentit, non dicitur facere, nec ab eo actus denominatur, *l. Si pater in fin. ff. de manum vind. & leg. Aliud est vendere in princ. ff. de reg. jur.* & quod per hæc jura tradit Bald. *in l.*2. *in* 20. *quæstione, C. de rescin. vendit.* Non ergo secundum eum constituenda est differentia quantum ad propositum, an dicatur de consensu, vel de consilio, quia utroque casu actus fundatur in persona Summi Pontificis, & ad hoc suffragantur multa jura, in quibus consensus alicujus requiritur, & tamen actus tribuitur illi tantum, qui principaliter illum facit, *cap. Causam quæ infr. de judic. cap. Nobis, de jurepatr. c. Apostolica, & cap. tua de his quæ fiunt a Prælat. cap. Super quæstionum*, §. 1. *Supra de off. deleg. & c. Sicut*, §. *ult. infr. de jurejur.* Quinimo etsi dicatur de consilio, & consensu simul; Constitutio tamen a Summo Pontifice denominatur *in c.* 1. *de renunc. lib.6.* ubi dicitur, de concordia, consilio, & consensu Cardinalium. Idemque habetur *in c.* 1. *infra de Reliq. & vener. Sanctorum, & in cap. unic. Ne sed vac.* secunda distinctio Abbatis ubi supra, & hic in *ultim. notab.* est quod aut materia legis originatur a Papa; & 37
quamvis Concilium approbet, tamen lex est edenda nomine Papæ, a quo sumpsit originem, & vigorem; nam & sine Concilio Papa potest legem condere, *cap. Cuncta per mundum 9. qu.*3. & notat gloss. *in cap. Ad Apostolicæ de re judic. lib* 6. Innoc. *in cap.*2. *de Cler. non resid.* Aut materia legis originatur a Concilio, & tunc nomine Concilii lex est edenda; nam in Concilio interest Papa, *ut caput allegat. cap Ossius de elect. cap. Convenientibus* 1. *quæst.*7. *& cap. Adrianus* 63. *dist.* & sequuntur *in cap.*1. *infra de spons.* Felin. *num.*4. *vers. Et ideo*, Alex. de Nævo *num.*13. *vers. Abbas tamen sic distinguit.* & Præpos. *num.*5. ubi nota, inquit, quod quando aliquid facit Papa in Synodo, vel Concilio, illud tamen adscribitur Concilio, non ipsi Papæ, *cap* 1. *de Pact.* Quod intellige verum, quando ad motum Concilii, vel suasum Papa una cum ipso aliquid facit: secus autem si ipse sit principalis promotor illius determinationis, quia tunc adscribitur Papæ, non Concilio, *cap. Licet de elect. cap. Adversus de immunit. Eccles.* juncta suprascriptione. Ceterum neque hæc posterior distinctio videtur vera, & contra eam adduco *text. in cap. Licet Græcos, infra de Bapt.* ubi Constitutio, ut loquar cum Præpos. *ubi supra* facta fuit ad motum, vel suasum Concilii, *ut patet in vers. Sacro suadente Concilio*, & tamen non fuit edita nomine Concilii, 38
sed Papæ, cui etiam tribuitur in suprascriptione. Ad idem videtur *text. in cap. Nimis de jurejur.* ponderando illa verba: Sacri authoritate Concilii prohibemus; nam de natura authoritatis est, ut actum præcedat, *l. Obligari*, §. *Tutori, ff. de authorit. tutor.* Bart. *in l. Si quis bona*, §. *Jussum, ff. de acquir. hæred.* & in proposito notat Felin. *in d. cap.*1. *num.*6. *vers. Et adde. prædictis, de sponsal.* & sic materia ibi videtur fuisse originata a Concilio, & tamen ille Canon in suprascriptione tribuitur Innocent III. & ejus nomine editus fuit. Præterea contra propositam distinctionem valde urget hæc consideratio, quod Constitutiones insertæ in Clementinis tribuuntur Clementi V. in Concilio Viennensi, & septuaginta capita generalis Concilii fere omnia tribuuntur Innocentio III. & tamen non est credendum nullam ex tot Constitutionibus habuisse originem ex propositione, & motivo Patrum in Concilio. Et viceversa in primo Concilio ab Apostolis celebra- 39
to Jerosolymis anno Christo 34. in domo Mariæ Matris Joannis, qui cognominatus est Marcus, ut in locum Judæ proditoris alius subrogaretur, & Episcopatum ejus acciperet, de quo Concilio habetur *Act.*1. & ibi per glos. ordin. & Baron. 34. *num.* 236. *Exsurgens Petrus in medio fratrum dixit: Viri fratres oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus de Juda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, &c. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Et ita hujusmodi actus originatus fuit a Petro Apostolorum Principe, & tamen determinatio non soli Petro tribuitur, sed universis in Concilio congregatis. Sequitur enim littera: *Et statuerunt duos, &c. & orantes dixerunt, &c. & dederunt sortes eis, &c. & cecidit sors super MATHIAM, &* 40
connumeratus est cum undecim Apostolis. Similiter in tertia Apostolorum Synodo itidem habita in Jerusalem anno 14. post mortem, & resurrectionem Christi, quæ fuit plenaria Concilii forma postmodum a Summis Pontificibus, & Sanctis Patribus observata, *ut tom.*1. *Concil. part.*1. *pag.* 2. Petrus tanquam Apostolorum supremus, & caput proposuit quæstionem de circumcisione gentibus non im-

po-

ponenda. Legimus enim *Actor.* 15. *Surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis, &c. Nunc ergo quid tentatis, &c. Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus Salvari, quemadmodum & illi. Tacuit autem omnis multitudo consentiens Petro*, & paulo post, respondit Jacob dicens: *Viri fratrens, audite me &c. Propter quod ego judico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.* Tandem sequitur determinatio his verbis: *Placuit Apostolis, & Senioribus, cum omni Ecclesia*, & sic Decretum sumpsit originem ex propositione Petri, & nihilominus fuit editum nomine totius Conc. Dicendum est
41 igitur non esse habendam rationem a quo materia legis fuerit originata; sed cum Summus Pontifex præsider Concilio, ita demum Decreta edenda esse nomine Concilii circumscripto nunc effectu, de quo dicam *in c. 1. infra*
42 *de judic.* si Pontifex in hoc consentiat. Hac enim ratione factum est, ut multæ Constitutiones a Concilio fuerint denominatæ, quia Romani Pont. ad limitationem B. Petri quandoque ex humilitate consenserunt, ut gesta quæ sibi tribuenda essent, adscriberentur Concilio. Et ita procedit text. in *c. fin. 2. q. 1.* ibi: *Decernente nobiscum sancta Synodo*, ponderando dictionem, *cum*, cujus
43 natura est conjungere per modum accessorii, non autem per modum principalis dispositionis, *l. Si cui fundus, ff. De fund. instruct.* Gemin. *cons.* 32. *Pro examinatione col. ult. sub n.* 11. *v. Quo autem ad concessionem*, Bart. in *l.* 3. *in fin. C. Ubi pend. appell.* & eodem modo intelligi debent alia jura initio allegata, quæ inscribuntur, *ex Concilio, &c.* Sed extra hunc casum consensum Papæ, cum factum Petri ejus Successoribus non intulerit præjudicium, ut in hac specie inquit Præp. in *c. Canones, n.* 48. 15. *dist.*
44 Constitutiones sive originatæ a Papa, sive a Concilio indistincte tribuendæ sunt Papæ, & ejus nomine edi debent, ut probant jura pro hac parte allegata: cujus assertionis multiplex etiam est ratio. Primo enim Concilia omnia universalia congregantur, & authoritatem accipiunt a Rom. Pontif. *c. Significasti, de elect. c. Bene quidem, 96. dist. c. Nec licet, c. Multis, & per tot. 17. dist.* Abb. post Jo. Andr. *in c. Super quibusdam, n.* 3. *de verb. signific.* S. Thom. *in* 1. *par. q.* 36. *art.* 2. *ad* 2. & *in* 2. 2. *q.* 1.
45 *art.* 10. Ergo ipsi Summo Pontifici Constitutiones sunt adscribendæ, quia denominatio sumitur a tribuente authoritatem, non a condente, *c. Apostolicæ, de præb. lib. 6. cum aliquibus*, & ibi Archid. Jo. Monach. Jo. Andr. & alii notant *de rescr. eod. lib.* 1. *ante med.* §. *Sed neque, C. de veter. jur. enucl.* & in proposito tradit Felinus in *c.* 1.
46 *n.* 4. *v. Unde denominatio, de Sponj.* Actus enim tribuitur primæ causæ, *c. Literis, de rescript. l. Item eorum*, §. *Si Decuriones, ff. Quod cujus, univers. nom.* Bart. in *l. Unum ex familia*, §. *Scirem, de leg.* 2. & a primordio tituli posterior formatus eventus, *l.* 1. *C. de imponend. lucrat.*
47 *descript. lib.* 10. Anchar. *cons.* 4. *in princip.* Secundo Concilia omnia œcumenica, & eorum Canones a Summo Pontifice confirmantur, *d. c. Significasti, de elect. d. cap. Multis*, & *c. Concilia* 17. *dist.* & patet ex sexta actione Concilii Chalcedonensis ubi dicitur: *In nominibus Synodis Apocrisiarii Apostolici decretas sententias, propter summam authoritatem ejusdem Apostoli, & Sedis, confirmabant; quia aliter nullum robur habebant*: Unde Patres Concilii Nicœni, quod fuit primum œcumenicum in Ecclesia celebratum, *c. Canones*, & *c. Sicut* 15. *dist.* humiliter petierunt, ut omnia sua gesta ac diffinita confirmarentur a beato Silvestro, ut constat ex literis Patrum, & Decreto confirmationis *tom.* 1. *p.* 1. *Concil. pag.* 284. Idemque cum Leone Papa observarunt Patres Concilii Chalc. quorum epistola, seu relatio itidem refertur *t.* 2. *Concil. p.* 1. *pag.* 353. *col.* 2. epistola autem, & confirmatio Leonis paulo post *pag.* 369. *col.* 1. & plura alia exempla congerit Turrecrem. *in Summa*, quam edidit contra adversarios Ecclesiæ, & principatus Petri Apostoli, *lib.* 2. *cap.* 100. ut idemmet refert in *c. S. Romana n.* 4. 15. *dist.* ubi etiam post D. Th. *loco cit.* idipsum multis rationibus comprobat. Et novissime his temporibus Patres Conc. Trid. eodem modo petierunt, & obtinuerunt confirmationem a Pio IV. ut in Decreto de fine Concilii, & confirmatione petenda a Serenissimo, *sess.* 25. & in Bulla ejusdem Pii IV. quæ incipit *Benedictus Deus*. Denominatio autem fieri debet a Superiore confirmante, *c. Si eum, de*
48 *præben. lib.* 6. Ad quod facit quod scripsit Bald. in *leg. Ex placito, in* 3. *col. C. de Rerum permutat.* dum ait, Statuta Spoletana confirmata per Papam dici Statuta Papalia, quod dixit etiam Rota coram Greg. XV. *dec.* 267. *n.* 6. & coram Cardinale Cavalerio *dec.* 433. *num.* 3. *non Spoletana.* 49 Item facit quod notat gl. *in* §. *fin. instit. de tutel.* ubi Tutor datus a Patre filio mancipato si confirmatur a Prætore dicitur dativus, non testamentarius. Et quod notat gl. *fin.* in *c. Ex frequentibus, de institut.* ubi decidit excommunicationem latam ab Archiepiscopo, & confirmatam a Papa censeri Papalem quoad absolutionem, & in terminis Concilii Generalis tradit Felin. alia cumulans in *d. c.* 1. *sub n.* 4. *vers. Sed mirum videri potest, de spons.*

Tertio Romanus Pontifex est supra Concilium, ut 50
fuit sæpius diffinitum:, videlicet ab Innocentio in *c. Nemo judicabit*, a Symmacho in *c. Aliorum*, ab Anthero in *c. Facta subditorum*, a Gelasio in *cap. Cuncta per mundum*, 9. *q.* 3. a Bonifacio Martyre *in cap. Si Papa*, 40. *dist.* & apertius a Pio II. in Constitutione quæ incipit, *In minoribus agentes, edita 6. Kalendas Maji* 1463. *in Bullar. tom.* 1. *pag.* 322. & est constans Theologorum, & Canonistarum sententia, ut scripsi latissime in *cap. Significasti, supa de electione*, quam pluribus tuentur Petrus de Monte, Episcopus Brixiensis *in sua Monarchia, seu tractatu de potestate Papæ in rubr. de Concilii præeminentia, a num.* 6. *vers. His ita expeditis, ingrediendum illud mare magnum*, Sanctus Antoninus *in* 2. *par. sua Summæ titul.* 2. *cap.* 11. Andreas Barbat. in Clemen. *Ne Romani de electione, ubi a n.* 31. *usque ad num.* 86. pro superioritate Papæ in Concilium adducit octuaginta septem argumenta, Turrecrem. *in dict. cap. Si Papa*, 40. *distin.* & *in Summa de Eccles. liber.* 2. *per tot.* Præpos. *in Summa* 15. *distin. a num.* 1. *usque ad num.* 76. & plenius Cardinal. Jacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 7. *n.* 72. *& seq.*
Ergo a Pontifice Maximo tanquam majori, & digniori 51
Constitutiones in Concilio editæ principaliter denominari debent, Bald. *in leg. Rogasti, n.* 4. per illum textus *ff. Si cert. petat*, Felin. *in præmio Decret. in ver. Gregorius, in princ.* & in terminis Constitutionum Conciliarum idem Felin. *in dict. capit.* 1. *sub n.* 4. *de spons.* Quem- 52
admodum & in ordine scripturæ Papæ præferri debet Concilio, *c. Ego Berengarius*, ibi, *Dominus & Venerabilis Papa Nicolaus, & hæc S. Synodus, de Consecr. distinct.* 1. Quarto, & ultimo Summus Pontifex in Con- 53
cilio potest Constitutiones facere etiam sine Concilio, text. est in *cap. Ad Apostolicæ de re judic. lib.* 6. & in *c. Cuncta per mundum*, 9. *quæst.* 3. Abb. *hic in ult. notab.* Et- 54
iam in materia dogmatum, *cap. Rogamus., c. Quoties*, 24. *q.* 1. *c. Majores, de Bapt.* Abb. *in sua q.* 1. *n.* 13. Præpos. in *c. Sicut, in fin.* 15. *dist.* & probat Sanctus Thomas *in quæstionibus suis de Christo, q.* 4. *art.* 10. *& in* 2. 55
2. *q.* 1. *art.* 10. At e converso existentes in Concil. non possunt aliquid statuere sine authoritate Papæ, ut docet idem S. Thom. *in opusc. contra impugnantes Religionem*, quem refert, & sequitur Turrecr. in *Summa de Eccles. q.* 56. & Felin. *in c.* 1. *num.* 6. *vers. Et adde prædictis, de spons.* Unde gloss. in *d. cap. Ad Apostolicæ*, singulariter 56
ait: nota quod in suprascriptione dicitur, *sacro præsente Concilio ad memoriam sempiternam*. Quod dicit de Concilio potius est ad honestatem, quam ad necessitatem; nam sine sententia Concilii sententia Papæ sufficeret contra Imperatorem, & quemcunque alium, *cap. Alius* 15. *q.* 6. ubi non dicitur, quod in Concilio facta fuerit depositio. Ipse enim habet plenitudinem potestatis, *c. De-* 57
creto, 2. *q.* 6. ibi, *Ut in parte sint, &c. c. Ad honorem, de usu pall.* & paulo post. Papa non subjicitur Canonibus, nec ab eis authoritatem habet, sede contra *c. Signific. de elect. & infr. in eadem gl.* super verbis inscriptionis, *sacro præsente Concilio*, sic legitur, *Præsente*, non dicit approbante, sicut in *c. Sacro de sent. excomm.* forsan ex causa ne crederet aliquis sine approbatione Concilii depositionem Imperatori fieri non posse. Unde infra dicit: *Nos itaque cum fratribus nostris, & sancto Concilio deliberatione præhabita*, quam glossam ad literam referunt, & sequuntur ibi Joannes Andreas *numer.* 5. *versic. in gloss.* 1. Geminian. *col.* 3. *vers. In ea gloss.* ibi, *præsente*. Idem ante eos adnotavit ibidem Joann. Mon. *n.* 3. *ubi nota*, inquit, *quod Papa sententiam suam non supposuit correctioni, vel emendationi Concilii, & requisitio Concilii non est necessitatis, sed solemnitatis tantum, quia Papa sine Concilio posset procedere ad senten-*

tiam, cum habeat plenitudinem potestatis, c. Cum ex eo de pœnit. & remiss. & Papa dat robur Conciliis, non e contra, & sequitur totidem verbis Franc. *n.* 3. *in* 5. *notab.* & propterea in discordia inter Papam, & Concilium prævalet sententia Papæ, glos. in *c. Istis, in ver. Judicent*, 4. *distinct.* glos. 1. in *capit. Quodcunque* 24. *quæst.* 1. Joan. Andr. in *c. Significasti, n.* 9. *de elect.* & ibi etiam Abb. *n.* 3. *ver. Et per ista*, Felin. *hic n.* 1. & in *c.* 1. *n.* 14. *in* 3.
59 *ampliat. de Const.* igitur cum Papa præest Concilio, Constitutiones edendæ sunt nomine Papæ, quia denominatio fieri debet ab eo, qui producit effectum, ut inquit Bal. in *l.* 1. *num.* 6. *Cod. de testam. tutel.* & a potentiori juxta text. in *l. Quæritur, ff. De stat. homin.* ubi id notant Bart. Bald. & reliqui Interpretes.

60 Et confirmatur; nam Metropolitanus in Concilio Provinciali non potest Constitutiones facere absque consilio, & consensu Episcoporum Suffraganeorum, ut patet in *cap. Ne Episcopi, de tempor. ordin.* ubi in fine in materia consecrationis dicitur Metropolitanum debere consentire majori parte suorum Suffraganeorum; &
61 communis opinio est eo casu discrepantibus Metropolitano, & Episcopis Comprovincialibus, adeundum esse Superiorem. Ita post Hugon. concludent glos. Archid. Gemin. Turrecrem. & Præpos. in *c.* 1. 65. *dist. in v. Contradicant*.
62 Habent enim Suffraganei votum decisivum, & sunt conjudices. Et propterea Metropolitanus debet cum consilio, & assensu Suffraganeorum, seu majoris partis pronunciare, ut generaliter docet Hostien. *in cap.*
63 1. *ad fin. de libell. oblat.* & Metropolitanum sine consensu Episcoporum Provincialium nihil posse statuere, neque agere quod pertineat ad dispositionem, & communia negotia provinciæ, neque e converso Episcopos Comprovinciales sine Metropolitani consensu, & votis discrepantibus neutri sententiæ adhærendum, nec Metropolitani, nec Suffraganeorum, sed absolute in quocunque casu ad Sedem Apostolicam referendum esse formaliter dicunt in *c. per singulas*, 9. *q.* 3. Archid. Gemin. Turrecrem. & Bellam. & idem Archid. in *cap. fin.* 36. *distin.* Quinimo Barbat. *de Concil. lib.* 6. *art.* 2. *vers. Nono facit*, amplius affirmat prævalere sententiam Provincialis Concilii sententiæ Archiepiscopi, & in hanc opinionem audita relatione, S. Congregationis Concilii super dubio
64 Archiepiscopi Ulixbonensis perpendit Gregorius XIII. *die* 14. *Januarii* 1577. Et tamen Constitutiones editæ in Synodo Provinciali non tribuuntur Synodo, sed Archiepiscopo; nam verba ita concipiuntur, *Nos Metropolitanus decernimus*, ut Gregorius animadvertit: & in specie in sex Conciliis Provincialibus Mediolanensibus a S. Carolo celebratis in principio legitur, *Nos Carolus Borromæus*, &c. *De consilio, & assensu DD. Coepiscoporum nostrorum statuimus*, &c. Inscriptio autem sic fieri solet, *Constitutiones editæ ab Archiepiscopo N. in Concilio Provinciali*, &c. ut vidi observatum in quamplurimis Conciliis a S. Congregatione Concilii recognitis ad præscriptum Constitutionis Sixti V. in institutione ejusdem Congregationis; Ergo si Constitutiones provinciales, quæ conflantur, & accipiunt esse simultaneo consensu Metropolitani, & Suffraganeorum, sive originatæ fuerint a Synodo, sive a Metropolitano, non Synodo, sed Metropolitano tribuuntur; longe magis Constitutiones ediræ in Concilio generali, cui Papa præsidet, adscribendæ sunt Papæ, cum hoc casu consensus Concilii non requiratur ad substantiandas Constitutiones, quas, ut dictum est, Summus Pontifex potest condere etiam sine Concilio. Non obstant jura, quæ Abb. allegat pro sua 65
distinctione; nam text. hic, in *cap. Osius, de elect. in cap.* 1. *de judic.* & in *c.* 1. *de spons.* ex quibus Doctores eliciunt Constitutionem edendam esse nomine totius Concilii, non autem solius Papæ, ponderando illa verba, *Synodus respondit, universi dixerunt, placuit omnibus Episcopis, diffinivit Sancta Synodus*, ad rem non pertinent. Et mirum est quod Abb. *hic in ult. notab.* tam libere dixerit: ultimo nota, & tene menti ex verbo, *Universi*, quod lex edita in Concilio fit nomine Concilii, & non Papæ tantum: hic enim nulla fit mentio de Papa, qui præsidebat in Concilio, sed de Concilio tantum. Lapsus est enim hoc loco Abb. & qui eum postea secuti sunt; nam vere ille Canon desumptus est ex *capit.* 12. Concilii Carthaginensis primi, cui Romanus Pontifex non interfuit, imo fuit Concilium Provinciale celebratum tempore Jul. I. & deinde confirmatum a Leone IV. ut dixi *supra in princ.* & Concilio Sardicensi, ex quo desumptum est *d. capit. Osius de elect.* Osius, Archidamas, & Philoxenus Julii Papæ nomine præfuerunt, ut habetur in historia ejus Concilii *tom.* 1. *pag.* 423. sed nec Concilio Africano, seu Milevitano, in quo acta fuit causa illius Episcopi Quodvultdei, relata in *cap.* 1. *infra de judic.* Præsidet Innocentius Primus, sed omnia illa octo Concilia ab anno 403. usque ad annum 410 ab Episcopis Provinciæ Africæ celebrata fuerunt, dum Innocentius in Urbe degeret, ad quem etiam quandoque legationes a Concilio fuerunt decretæ, ut ex cod. *tom.* 1. *par.* 1. apparet *pag.* 630. 631. & 727. *cap.* 5. Idemque dicendum de Triburiensi Concilio, ex quo desumpta est Decretalis prima de spons. fuit enim celebratum tempore Formosi Papæ a vigintiduobus Episcopi tantum præsidente Arnulpho Imperatore, ut *tom.* 3. *Concil. par.* 2. *pag.* 120. In Conciliis autem habitis absque præsentia summi Pontificis extra dubium est Constitutiones edendas esse nomine Concilii, ut dictum est supra *numer.* 32. Et eodem modo respondetur ad *c. Convenientibus*, 1. *quæst.* 7. & ad *capit. Adrianus*, 63. *distinct.* nam in 7. & 8. Synodo, quarum sunt prædicti Canones, Papa non interfuit, sed illius Legati, ut legitur in eodemet *c. Convenientibus*, & in *c. Adrianus*; unde non mirum si fuerint editi nomine Synodi.

Postquam hæc scripsissem, reperi propositam distinctionem Abbatis reprobari a Cardin. Jacobat. *de Concilio fol.* 294. *colon.* 4. Famagustan. *in eod. tract. verse. Dispositio*, §. *Videndum*, & ab aliis, quos refert, & sequitur Rota *decis.* 123. *numer.* 2. *ver. Nec obstat, par.* 1. *divers.*

DE PACTIS.

Alexander III. Exonen. & Vvigornen. Episcopis.

CAPUT IV.

CUm pridem S. Clericus procurator Prioris, & Monachorum de Acra, & P. Clericus pro causa, quæ inter eos, & prædictum P. ac fratrem ejus, cujus vicem se gerere dicebat, super Ecclesia, & Capella de L. vertebatur, ad nostram præsentiam accessissent: inter se (non tamen nobis mediantibus) convenerunt, quod eidem P. pro expensis quas fecerat, tres marchæ argenti solverentur, & idem P. liti cederet, & a Monachorum infestatione cessaret. Cumque compositionem istam auctoritate Apostolica peterent confirmari: Nos eam non duximus admittendam pro eo quod videbatur pravam illicitæ pactionis speciem continere: & infra. Ille igitur nostris monitis acquiescens, & eidem liti pro se ac fratre suo renuncians, authentica iustrumenta, quæ super hoc habebat, in nostris manibus resignavit, quæ nos Priori & Monachis destinantes, mandavimus ut eidem P. & fratri ejus in aliquo studerent beneficio providere: de quo majus lucrum valeant Apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita provenire. Ceterum quia Prior &

fra-

fratres acquiescere noluerunt; Mandamus quatenus moneatis eosdem, ut præfato P. & fratri ejus competens beneficium conferant, & assignent: alioquin si vobis constiterit dictos Clericos a prænominata Ecclesia & Capella, absque ordine judiciario violenter ejectos, ipsas eisdem restitui faciatis, non obstantibus literis nostræ confirmationis, quas prædicti Prior & Monachi a nobis impetrasse noscuntur.

SUMMARIUM.

1 *Pactum, per quod beneficium debet pecunia resignari, non valet.*
2 *Simoniaca quædam esse quia prohibita, & quædam prohibita quia simoniaca, an convenienter distinguant Canonistæ, & n. seq. usq. ad n. 30.*
3 *Durandi objecta referuntur adversus prædictam distinctionem.*
Diluuntur, n. 11. & n. 22.
4 *Peccatum non committitur nisi inobedientiæ in his, quæ non sunt in se mala nisi quia prohibita.*
Contrarium n. 12. & n. 22. & seqq.
5 *Prohibitio juris naturas rerum non mutat.*
Contrarium, n. 27.
6 *Jejunium frangere an sit peccatum inobedientiæ, vel gulæ, & n. 22. & 28.*
7 *Vendere gratiam, & Sacramenta est in se simoniacum, jure divino, ac natura prohibitum.*
8 *Simoniæ Authore qui fuerunt in novo, & veteri testamento.*
9 *Simonias quales habeat ex jure naturali inordinationes & deformitates.*
10 *Hæresis Macedonii, & sequacium tolerabilior est, quam simonia.*
11 *Ecclesia an potuerit simoniam inducere in his, quæ ex sui natura non sunt simoniaca.*
12 *Incestus committitur etiam in gradibus prohibitis ex Constitutione Ecclesiæ tantum.*
13 *Incestus quid sit.*
14 *Contractus, & officia spiritualia lege Ecclesiæ determinantur, sicut officia humana legibus humanis.*
15 *Ecclesia an re ipsa statuerit, ut in aliquibus casibus simoniacum esset quod prius non erat, & n. seqq. usque ad n. 30.*
16 *Species necessario infert genus, licet non comprehendat.*
17 *Officium Oeconomi, Sacristæ, aut Protectoris vendere non est simoniacum nisi quia prohibitum.*
18 *Permutationes beneficiorum, & resignationes cum pensione sine authoritate Papæ sunt simoniacæ de jure positivo tantum.*
19 *Simoniacæ non sunt partium conventiones super modo permutationum, & resignationum cum pensione, nisi fiant independenter a voluntate Superioris.*
20 *Tractatus non includit deliberatum consensum.*
21 *Simoniacum non est concludere tractatum permutationis, aut reservationis cum pensione sub conditione, si Papæ placuerit.*
22 *Medium in omni virtute conjecturatur non solum ex his, quæ per se incidunt, sed etiam ex iis, quæ per accidens.*
23 *Peccata quandoque simili nomine censentur, quæ simili pœna puniuntur.*
24 *Simonia, an & quando sit proprie hæresis.*
25 *Prohibitio juris non mutat res secundum naturam, sed secundum rationem.*
26 *Sacra ex Constitutione Ecclesiæ tantum possunt fieri non sacra authoritate Papæ.*
27 *Papa facit jus de eo, quod non est jus, & naturam rei immutare potest.*
28 *Jejunium constituit Ecclesia in virtute abstinentiæ.*
29 *Mendacium jocosum præcepto addito non solum est peccatum inobedientiæ, sed etiam linguæ.*
30 *Beneficium Ecclesiasticum vendere an sit prohibitum quia simoniacum, an e converso, & n. seq. usque in finem.*
31 *Simoniacum est, & jure divino prohibitum accipere pecuniam pro collatione beneficii, cui sit annexa executio Ordinis, vel potestas Clavium, & n. seq. usque ad n. 39.*
32 *Potestas Clavium tribuitur habitu in ordinatione, actu vero in collatione beneficii Curati.*
Fagnan. in l. Libr. Decretal.
33 *Ordinis executionem vendens censetur vendere ipsum Ordinem, & donum Dei.*
34 *Vendens unum, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit, & numer. 90. & 106. & seq.*
35 *Ordinis executio dicitur Ordinis perfectio.*
36 *Simoniacum est vendere Sacramenta vel principaliter vel per connexionem.*
37 *Potestas Clavium etiam in actu potest esse sine beneficio Curato; sed non e converso.*
38 *Intellectus* c. Constitutus de relig. domib.
Pensionem dare, vel accipere in concessione juris spiritualis, an sit simonia, ibid.
39 *Canonicatum vendere, vel aliud simplex beneficium an sit simoniacum quia prohibitum, vel e converso, & numer. sequenti usque ad numer. 53. & 67.*
40 *Simoniaci in Ordine, & in beneficio a Chalcedonensi Concilio simili pœna damnantur.*
41 *Beneficii Ecclesiastici venditores Domum Dei speluncam latronum faciunt.*
42 *Intellectus* c. Ex multis 1. q. 3.
43 *Canonicatibus Cathedralium Ecclesiarum quo tempore sacri Ordines annexi fuerunt.*
44 *Dictio*, deinceps, *quid importet.*
45 *Ecclesiæ Rom. authoritas in exponendis sacr. Scripturis.*
46 *Intellectus* c. Salvator 1. q. 3.
Res Ecclesiasticæ dona Dei sunt, ibid.
47 *Intellectus* c. Si quis dator 1. q. 3.
48 *Causarum dissimilium dissimiles debent esse effectus.*
49 *Intellectus* c. Ex diligenti de simonia.
50 *Simoniaca hæresis est altare, & decimas, & spiritum sanctum vendere, vel emere.*
51 *Simoniacum esse vendere titulum Canonicatus quibus rationibus probetur.*
52 *Beneficiato quid conferat Prælatus in collatione beneficii.*
53 *Papa an possit involvi crimine simoniæ, & n. seq. usq. ad n. 41.*
54 *Electus in Papam per simoniam non est Apostolicus, sed Apostaticus.*
55 *Papa non potest simoniam committere quoad pœnas juris positivi.*
56 *Nec incidit in Can.* Si quis suadente, *Si Clericum percutiat.*
57 *Papa si pro gratia, & Sacramentis pecuniam reciperet, simoniam committeret, & gravius peccaret, quam quilibet alius.*
58 *Peccatum quid sit.*
59 *Papa vendere non potest titulum beneficii, cui sit annexa potestas Clavium sine labe simoniæ.*
60 *Papa accipiens pecuniam pro collatione Canonicatus, vel alterius beneficii simplicis an simoniam comitat, latissime in utranque partem discutitur usq. ad n. 137.*
61 *Referuntur authores pro opinione negativa.*
62 *Papa non involvitur simonia in his, quæ sunt simoniaca quia prohibita.*
63 *Simonia in his, quæ simoniaca sunt quia prohibita, non habet locum in Curia Romana.*
64 *Princeps non potest committere simoniam laicalem, & n. 115.*
65 *Lex Julia de ambitu non habet locum Romæ.*
66 *Canones non ligant Papam, sicut nec leges Imperatorem.*
67 *Simoniacum non est nisi vendere Sacramenta, aut principaliter, aut per connexionem.*
Contrarium, n. 118.
68 *Vasa sacra possunt licite vendi, dummodo non pluris vendantur ratione consecrationis.*
69 *Tituli beneficiales sunt de jure positivo.*
70 *Ecclesia Romana usque ad Urbanum I. dicitur absque redditibus vixisse.*

71 *Cardinalis Turrecremata judicium de opinione Canonistarum circa simoniam in beneficialibus.*
72 *Referuntur authores pro opinione affirmativa.*
73 *Papa ex causa limitat jus divinum, ejusque prohibitionem relaxat.*
Declaratur, n. 81.
74 *Necessitas extrema eo redigit, ut censeantur omnia communia.*
75 *Papa ex causa dispensat contra Evangelium.*
Contrarium, n. 81.
76 *Dispensatio nulla fieri potest contra legem divinam, & n. seq. usq. ad n.* 84.
77 *Dispensatio inferioris contra legem superioris justam causam requirit.*
78 *Dei voluntas, a qua lex divina proficiscitur, est immutabilis.*
79 *Papa ita se habet ad legem divinam, sicut quilibet privatus ad legem humanam.*
80 *Papa in lege divina non dispensat proprie, sed declarat eam in aliquo casu non obligare.*
81 *Interpretatio obsequi debet Evangelio; alias non est interpretatio, sed corruptio.*
82 *Usurarum crimen est prohibitum de jure divino, & super eo Papa non dispensat.*
83 *Necessitas extrema excusat a simonia, usura, & furto.*
84 *Simoniacus non est Pater dans pecuniam Sacerdoti nolenti aliter baptizare parvulum in extremis positum.*
85 *Res Ecclesiæ sunt Papæ ut principalis dispensatoris, non autem ut Domini, & possessoris.*
86 *Docendi licentiam vendere an sit prohibitum, quia simoniacum.*
87 *Canonicatum vendens dicitur vendere jus eligendi Episcopum Canonicatui annexum.*
88 *Electio ex votis singulorum publicatis, & invicem collatis immediate producitur.*
89 *Episcopi dispensant cum simoniacis in præambulis ad Ordinem quoad pœnam juris positivi tantum.*
90 *Simonia in beneficialibus an excludatur ex eo quod vendantur fructus beneficii, seu Præbenda, non autem beneficium, seu Canonia, & n. seq. usque ad n.* 114. *&* 123.
91 *Instituere quid sit.*
92 *Præbenda an, & quando consistat in mera temporalitate, & cadat etiam in laicum.*
93 *Beneficio Ecclesiastico insunt Clericatus, & Præbenda.*
94 *Beneficium quodlibet requirit saltem primam tonsuram.*
95 *Clerici vivere debent de patrimonio Jesu Christi.*
96 *Canonia non datur sine præbenda.*
97 *Clericatus est de jure divino.*
Clericatus quid sit, ibid.
98 *Clerici officium in spiritualibus consistit.*
Spiritualium author est Deus, ibid. & n. 120.
99 *Spiritualis genus totum est materia repugnans venalitati.*
100 *Præbenda quid importet.*
101 *Jus stipendii spirituale est, & competit Clericis de jure divino.*
102 *Stipendium est quid temporale, sed Clericis divino jure debitum.*
103 *Clerico in collatione Præbendæ non confertur novum jus; sed juri quod habet a Deo, determinatur ab Ecclesia certa possessio.*
104 *Præbendæ seu stipendii determinatio est de jure positivo, & ex Constitutione Ecclesiæ.*
105 *Jus Præbendæ, seu stipendii etiam determinati vendere prohibitum est, quia simoniacum.*
106 *Præbenda ut res pure temporalis in se vendi potest.*
107 *Sed prohibetur vendi ratione connexionis cum Clericali officio.*
108 *Jus Præbendæ est annexum Clericatui per identitatem vel quasi, & n.* 123.
109 *Beneficium est sequela officii, & sine spirituali non potest consistere.*
110 *Clericus potest beneficii sui fructus vendere, & locare.*
111 *Præbenda, seu fructus illius cui beneficiato vendi non possint.*
112 *Jus, & illius executionem vendere, paria sunt.*
113 *Prabendam vendere duplex est peccatum.*
114 *Cardinalis Cajetani judicium de opinione Canonistarum in simonia beneficialia.*
115 *Magistratus, & officia laicalia vendere, an & quale sit peccatum.*
116 *Spiritualia in nullius sunt dominio nisi solius Dei.*
117 *Titulus Ecclesiasticus est spiritualis potestas ad actus spirituales exercendos.*
118 *Actus omnes spirituales lege divina prohibentur vendi.*
119 *Ministrum Templi pro pecunia instituere simoniacum erat in lege veteri.*
120 *Spirituali formaliter accidit, ut habeat causam spiritualem divinam.*
121 *Jus patronatus transit vendita Villa, vel Castro cum universitate bonorum.*
122 *Nec super ipso cadit venditio directe, vel indirecte.*
123 *Venditio beneficii Ecclesiastici an cadat directe super jure spirituali.*
124 *Spiritualitas quæ sufficiat ad hoc ut spiritualium venditio sit prohibita quia simoniaca, & n. seqq.*
125 *Jus Canoniæ spirituale est, & invendibile.*
126 *Tituli beneficiales sunt ex se formaliter spiritualia, licet effective per Ecclesiam.*
127 *Jus positivum dupliciter consideratur.*
128 *Consecrationes aliquæ subtrahi possunt ab Ecclesia, sed quandiu sustinetur repugnant venalitati.*
129 *Tituli Episcopatus sunt de jure positivo; & tamen vendi non possunt, sine labe simoniæ.*
130 *Simoniaci in Ordine gravius puniuntur, quam simoniaci in beneficio.*
131 *Pœnæ diversitas non probat in delictis diversitatem in specie.*
132 *Testamenti utriusque author est Deus.*
133 *Futurum, & præteritum non est in Deo.*
134 *Beneficium vendere habenti an æqualiter sit simoniacum.*
135 *Benficiati tenentur Ordines beneficiis annexos per seipsos exercere.*
136 *Canonistarum opiniones de simonia in beneficiis expenduntur.*
137 *Papa an possit simoniam committere in Hospitalibus, & aliis beneficiis, quorum executio concernit temporalia tantum.*
138 *Hospitalia, quæ in titulum conferuntur, vere, & proprie sunt beneficia Ecclesiastica.*
139 *Administrationes Hospitalium, & officiorum temporalium possunt committi etiam laicis, & illas vendere non est simoniacum, nisi quia prohibitum.*
140 *Annatæ an in Curia Romana licite exigantur, & sine labe simoniæ.*
141 *Simoniaci an sint dantes pecuniam Papæ pro collatione beneficii, & numer. sequentibus usque in fine.*
142 *Ligari vel absolvi a seipso nemo potest.*
143 *Correlativa in eodem subjecto esse non possunt.*
144 *Episcopus ludens cum subdito non ligatur pœna excommunicationis suo statuto contra ludentes imposita.*
145 *Papa faciens actum prohibitum, super quo potestatem habet dispensandi cum in habili, censetur tacite dispensare.*
146 *Correlativorum natura est, ut concesso uno, censeatur concessum & aliud.*
147 *Dispensare non censetur inferior a Papa faciendo actum suæ Constitutioni contrarium.*

CUM pridem. Non valet pactum, per quod Ecclesiasticum beneficium debet pecunia resignari. Hoc dicit: Dividitur in duas partes. Prima narrat factum, sub quo continetur processus causæ, partium transactio, ipsius rei probatio, Papalis ordinatio, & intercessio. Secunda dat Judices, ibi, *Ceterum.* 1

Glossa *in ver. Illicitæ pactionis*, quærit an auctoritas Papæ excuset a simonia, & ponit insignem distinctionem, qua utuntur passim Canonistæ in hac materia. Quædam enim, inquit, sunt prohibita, quia simoniaca, ut vendere Sacramenta, & hujusmodi spiritualia, quæ damnantur in veteri Testamento, & simoniaca sunt in sui natura: & in his non excusat auctoritas Papæ. Quædam vero

sunt

sunt simoniaca quia prohibita, quæ scilicet per Constitutionem Ecclesiæ simoniam inducunt: & in his Papæ auctoritas excusat, quia potest in talibus dispensare. In his dictis glossæ implicite continentur plura dubia. Et quia materia gravissima est, & valde a Doctoribus controversa, eam expediam per sequentes quæstiones.

Prima est, an distinctio glossæ sit in se vera, & conveniens.

Secunda est, an accipere pecuniam pro collatione beneficii sit prohibitum quia simoniacum, an e converso.

Tertia, an sit possibile, ut Papa involvatur crimine simoniæ.

Quarta, an Papa recipiendo annatas in beneficiorum collationibus simoniacum committat.

Quinta, & ultima an dantes pecuniam Papæ pro collatione beneficii sint simoniaci.

2 QUÆRO igitur primo juxta ordinem propositum, an supradicta distinctio, videlicet quædam sunt prohibita quia simoniaca, quædam simoniaca quia prohibita, sit in se vera, & sacris Regulis, & Canonicis Constitutionibus consentanea.

3 Petrus Brixiensis *in repert. in v. Simonia*, refert se vidisse hujusmodi distinctionem improbari a Theologis Parisiensibus, eamque quoad secundum membrum distinctionis: (Nam de primo non est dubium) refellit Th. Campeg. *in tract. An Papa labem Simoniæ incurere possit, num. 2. tom. 15. Tractatuum, part. 2. fol. 531.* ubi ait sibi non placere prædictam distinctionem glossatoris quamplures plus nimis faventes, ne dicam adulantes Romano Pontifici, sequuntur. Et illam acriter impugnat Durand. *lib. 4. sentent. dist. 25. quæst. 5.* nullam admittens simoniam contra jus mere positivum infrascriptis fundamentis.

4 Et primo. Circa illud, quod non est in se malum, nisi quia prohibitum, non contingit peccari nisi peccato simplicis inobedientiæ, quia in talibus tota ratio peccati est ex transgressione prohibitionis; Ergo nulla sunt simoniaca nisi ex sui natura sint talia, quia ex prohibitione juris non possunt esse, nisi in sola inobedientia.

5 Secundo, simonia est venditio rei Spiritualis pro temporali; sed prohibitio juris naturas rerum non mutat, ut de temporali facit spirituali, aut e converso; Ergo ubi non est simonia ex natura rei, non potest esse ex prohibitione juris.

6 Tertio, id probat exemplo; nam comedere pluries in die non est ex se illicitum, sed tantum ex prohibitione juris in diebus jejuniorum: sed qui tunc comedit pluries in die non peccat nisi peccato inobedientiæ; Ergo, &c.

Quarto, similiter mentiri jocose est pecatum veniale: si autem additur præceptum Prælatis ne quis mentiatur jocose, tunc mentiendo non additur mendacio simplici nisi peccatum solius inobedientiæ, & sic est in omnibus, quia prohibitio hominis, vel juris non addit nisi inobedientiæ peccatum.

Sed his non obstantibus non videtur recedendum a proposita distinctione glossæ Bernardi hic, quam etiam ponit glossa Vincentii, quæ est clavis in materia, & quotidie a Doctoribus allegatur *in c. Ex parte, il primo, in ver. Dimittere, supra de offic. deleg.* Item glossa Joannis Theutonici *in c. Salvator, in ver. Judicio, 1. q. 3.* & eam sequuntur Raymun. & Goffr. *in Summis suis.* Innoc. *in cap. Tua nos, in ver. Culpabiles, infra de Simon.* Henric. Boich *in capit. 1. in princ. Ne Prel. vices suas*, qui perperam ab aliquibus allegatur pro contraria sententia; nam etsi in oppositum recitet verba S. Thomæ; tamen postea subdit hanc distinctionem posse sustineri de jure. Cui etiam adhærent *in cap. fin. de Simon.* Host. *n. 9.* Joan. Andr. *in gloss. ult. n. 7.* & alii communiter, Joan. de Anan. *in cap. 1. num. 7. ver. Et hic concordant opiniones, eod. tit* Felin. *in c. Ad audientiam, il secondo n. 3. vers. Quod autem dicta conventio, de rescrip.* Alexand. *cons. 93. Repetitus, n. 7. vers. Nec obstat, lib. 6.* ubi Addentes *in vers. Ecclesiæ*, dicunt ita tenere Canonistas omnes, licet excipiant Henr. Boich & non bene, & Abb. *in repetit. c. Extirpandæ, §. Qui vero, n. 53. de præben. & in d. c. Ex parten 5.* ubi non improbat distinctionem ipsam, sed exemplum in beneficialibus, ut inferius patebit. Sequitur Turrecrem. *in c. Laterem, n. 5.* & ibi etiam Præpositus. *n. 12. vers. in oppositum, 1. quæst. 1.* ubi tellantur ita distinguere communiter scribentes in jure Canonico, & famosiores, Silv. *in vers. Simonia*, *Fagnan. in l. Libr. Decretal.* n. 4. & ex recentionibus Theologis Sot. *lib. 9. de just. & jur. q. 5. art. 2*, ubi affirmat distinctionem gl. *in d. cap. Ex parte*, solemnem esse Doctoribus Canonici juris, quin vero & multis Theologis, & Greg. de Valent. 3. *disput. 6. q. 16. punct. 5.* dicens eandem distinctionem communiter a Doctoribus Juris, & Theologiæ receptam fuisse. Allegantur etiam pro hac sententia a Turrecrem. *ubi sup.* Alexand. de Ales *in secunda sentent.* Petrus de Tharentasia *in 4.* Ulricus *in summa sua*, Petrus de Palude *in 4.* quos afirmat se vidisse; subditque valde durum esse illos; & alios, quos citat, ita faciliter damnare, cum multi eorum fuerint tam in jure Divino, quam Canonico illuminatissimi.

Et quidem quoad primum membrum hæc distinctio 7
est manifesta, quia certum est vendere gratiam, Sacramenta, & alia id genus in se simoniacum esse, & prohibitum jure Divino, & naturali. De jure Divino, authoritate scilicet novi, & veteris Testamenti, patet Matth. 10. ubi enumeratis donis supernaturalibus Spiritus sancti, subdit Christus: *Gratis accepistis, gratis date.* Et Joann. 2. in figuram ejus flagello ejecit de Templo ementes, & vendentes columbas. Et per columbas, Spiritum sanctum, ejusque dona designavit, prout hanc authoritatem interpretantur Alexander. II. *in c. Ex multis 1. q. 3.* & Gregor. *in cap. seq.* & Nazianzenus *in c. Qui studet, 1. q. 1.* Idem patet *Actor.* 8. ubi de Simone Mago, cui fuit simoniæ auctor in novo Testamento. Cum 8
enim Spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sententiæ a Petro audivit: *Pecunia tua tecum sit in perditione, quia donum Dei existimasti pecunia possideri: non est tibi pars, neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.* Idipsum patet 4. Regul. 5. ubi de Giezi, qui vendidit Naaman Syro gratiam sanitatis, & hujus vitii auctor fuit in lege veteri, prout de utroque habetur *in c. Qui studet, 1. q. 1.*

De jure naturali similiciter patet, quia vendere gra- 9
tiam, & dona supernaturalia Spiritus sancti natualiter habet plurimas inordinationes, & deformitates inseparabiliter annexas; tum ex parte Dei, cui atrox injuria infertur, ut in *c. Eos 1. q. 1.* ubi dicitur: *Tolerabilior est impia hæresis Macedonii, & sequacium, quam simonia. Illi enim servum Dei Patris, & Filii Spiritum sanctum esse delirandum fatentur: simoniaci vero eundem Spiritum sanctum efficiunt suum servum*; tum ex parte rei, quæ venditur, quæ cum longe sit excellentior omni pretio temporali, *cap. Illud, & capit. Solitæ, de major. & obedien.* inique emitur, & venditur. Et huic præcipuo fundamento innitur sententia damnationis Simonis, quia existimavit donum Dei pecunia possideri, ut per Turrecrem. *in cap. Presbyter, n. 13. 1. q. 1.* Qua ratione utitur Hormisda Papa in Epistola *ad Episcopus Hispaniæ*; tum 10
denique ex parte ejus, qui vendit, qui cum non sit dominus rei spiritualis, sed dispensator, ut 1. ad Corinth. 4. *cap. Fraternitatem, de donat. capit. Videntes 12. quæstion. 1.* non potest illa licite vendere, *ut leg. 1. Cod. de usucap pro empt.* Quas deformitates, & alias complures ponunt Theologi *in 4. distin. 25.* Sanct. Thomas *in 2. 2. quæst. 100. art. 1.* Sot. *lib. 9. de just. & jure, q. 6. art. 1.* & ex Canonistis Archid. *in capitul. ultim. 1. quæst. 7.* Et in hoc primo membro conveniunt glossæ prælegatæ, & unanimiter Doctores tam Theologi, quam Canonistæ.

Secundum vero distinctionis membrum, idest quædam esse simoniaca quia prohibita, pendet ex duabus inspectionibus. Prima est; an Ecclesia potuerit ex sua prohibitione simoniæ vitium inducere in his, quæ ex sui natura non sunt simoniaca. Secunda est, an re ipsa in aliquo casu constituere ut simoniacum esset, quod prius non erat.

Quoad primam inspectionem dicendum est Ecclesiam potuisse inducere hoc vitium etiam in his, quæ ex sui natura non sunt simoniaca, & ita efficere aliquid simoniacum quia prohibitum. Quod satis probatur exemplo; nam 12
clarum est ex Constitutione Ecclesiæ posse nunc prohiberi aliquem gradum consanguineitatis, vel affinitatis, qui antea non sit prohibitius, Clem. *Eos, de consang. & affinit.* Hoc autem dato, si quis copularetur carnaliter cum consanguinea in gradu noviter prohibito, proculdubio

non tantum peccaret peccato luxuriæ, & peccato inobedientiæ, sed etiam peccato incestus, *c. De incestis*, 35. q. 3. non faceret ante prohibitionem, cum incestus sit
13 abusus mulierum consanguinitate, vel affinitate junctarum, quæ uxores simpliciter esse non possunt, ut per D. Thomam, *in 4. dist.* 41. *q.* 1. *art.* 4. & in 2. 2. q. 154. *art.* 1. & patet *inc. Lex illa*, §. *Cum ergo*, *ver. Incestus est*, 36. *q.* 1. Potest enim Ecclesia efficere, ut carnalis copula sit licita, vel illicita secundum diversa tempora in diversis gradibus consaguineitatis, vel affinitatis, ut in
14 *c. Non debet*, *de consanguin. & affinit.* quia ut inquit S. Thomas apud Turrecremat. & Præpos. *locis citatis*. *Sicut officia humana legibus humanis determinantur; ita contractus, & officia spiritualia lege Ecclesiæ*. Hæc ille. Et ad idem propositum in 2. 2. q. 154. *art.* 9. *ad tertium*, docet personas, quæ non conjugantur secundum seipsas, sed per ordinem ad parentes, non habere ex se ipsis indecentiam, sed variari circa decentiam, vel indecentiam secundum consuetudinem, & legem humanam, vel divinam. Non igitur mirum, si in officiis Ecclesiasticis ex prohibitione juris fiat aliqua mutatio, *c. Miramur*, *de serv. non ordinan. c. Cum olim*, *de cleric. conjug.* ut quod non erat prius sit modo simoniacum. Sicut ex prohibitione juris constituitur aliqua species peccati, quæ talis non erat ante prohibitionem. Quæ assertio clarius etiam patebit ex responsionibus ad argumenta Durandi, de quibus infra *n.* 22.

15 Quoad secundam inspectionem similiter dicendum est Ecclesiam in aliquibus re ipsa statuisse, ut simoniacum esset, quod prius non erat. Quod probatur rationibus, & auctoritatibus inferius adductis *in* 2. & 3. *quæstione*; nam eadem fundamenta quæ probant simoniam in beneficiis esse prohibitam ex Constitutione Ecclesiæ tantum, & ideo auctoritate Papæ hoc vitium purgari posse; æqualiter probant quædam esse simoniaca quia pro-
16 hibita. Species enim necessario infert genus, licet non comprehendat, *c. Pœnale*, 14. *q.* 5. *c. Auditis*, *de præscript. c.* 2. *de Capell. Monach. l. Si quid earum*, §. *Inter exceptum*, *ff. De legat.* 3. *notab.* Bart. *in l.* 2. §. *Doli mali*,
17 *ff. De vi bonor. raptor.* Nunc vero satis erit afferre aliqua exempla simoniæ juris tantum positivo inhibitæ. Primum desumitur ex *c. Salvator*, 1. *q.* 3. ubi Urbanus Papa prohibet ne vendatur officium Oeconomi Ecclesiæ, aut Sacristæ, aut Protectoris, adducens Concilium Chalcedonense. Hæc enim officia vendere non est contra jus divinum, aut naturale, quoniam nec personæ hujusmodi, aut res sunt per se sacræ; nec eas Ecclesia facit sacras, sicut per consecrationem facit Sacerdotes, Templa, & vasa. Et ita tenet gloss. ibi *in ver. Judicem*, ubi post Hugon. concludit vendere, vel emere hujusmodi officia, & administrationes esse simoniacum quia prohibitum, non ideo prohibitum, quia fuit ante simoniacum, & sequitur Hostien. in *d. capit. Ex parte*, *il* 1. *num.* 5. *vers. Quædam vero*, *de offic. deleg.* & Sot. *lib.* 9. *de just. & jure in prælleg. q.* 5. *art.* 2. *col.* 5. *v. Sed inter-*
18 *rogando urges*. Aliud exemplum est in permutationibus beneficiorum, vel in resignatione Præbendæ cum pacto solvendi pensionem sine auctoritate Papæ, aut non reservato illius beneplacito: hoc enim non est in se simoniacum nisi quia prohibitum, *c. Quæsitum*, juncta glos. *de rer. permutat. c. Sicut unire*, *de excess. Prælat.* & *cap. Prohibemus*, *de cens.* & tenet Sotus *ubi supra*, Ratio est, quia permutare spirituale pro spirituali, præsertim si tale sit jure positivo tantum, non est contra jus divinum. Quod ex eo vel maxime deprehenditur, quod si hoc esset jure divino prohibitum, non posset Papa super his permutationibus, & reservationibus authoritatem impertiri, & simoniæ vitium purgare, sicut illius authoritas non purgat vitium simoniæ in venditione Sacramentorum, ut arguit Dec. *in c. ex parte*, *il* 1 *n.* 25. *de offic. deleg.* & tamen Ecclesia passim admittit hujusmodi permutationes, & reservationes, ut in *d. cap. Quæsitum*, in *cap.* 1. *de rer. permut. lib.* 6. & *cap. Nisi essent inf. de præben.* & notant DD. in *capit. Constitutus*, *de relig.*
19 *domib.* Et valere in his partium conventiones, & pacta super modo quem cupiunt Superiorem tenere in hujusmodi permutationibus quoad pensiones, dummodo non paciscantur independenter a Superioris voluntate, probavit ex Theologis Adrian. *quodl.* 9. *ad quintum principale*, Silvest. *in vers. Permutatio*, 2. *num.* 5. Sot. *lib.* 9. *de just. & jur. q.* 5. *art.* 2. *col.* 6. *vers. Secundo id confirmatur*, & Greg. de Valen. *tom.* 3. *disput.* 6. *q.* 16. *punct.* 3. Et contrariam opinionem Host. & Joan. Andr. uti periculosam, & falsam refellit Abb. *in d. cap. Quæsitum*, *n.* 10. *de rer. permut.* & Silvestr. *loco cit.* Est enim periculosa, quia pauci sunt, qui prius ad invicem non habeant tractatum: alioquin partes nunquam convenirent de permutatione coram Superiore, nisi a casu. Est etiam falsa, quia tra- 20
ctatus non includit deliberatum consensum, *cap. Tuæ de his quæ fiunt a Prælat.* & melius *in capit. fin. de his quæ fiunt a major. part. Capit.* & not. Abb. *in capit. Cum universorum*, *n.* 2. *de rer. permut.* Imo partes non solum tra- 21
ctare possunt, sed etiam concludere sub expressa conditione, & reservatione, si Superiori placuerit; quia talis conclusio non est conclusio, cum suspendatur usque ad Superioris consensum, ut tenet Silv. ibid. Sot. & Gregor. de Valen. *locis citatis*.

Aliud quoque exemplum simoniæ jure Ecclesiastico tantum prohibitæ ponit Abb. *in cap. Extirpandæ*, §. *Quia vero n.* 55. *de præben.* videlicet in beneficiis, quorum executio non concernit divina, sed administrationem temporalium duntaxat, puta in Hospitalibus, quia hoc non est vendere donum Dei; sed dicitur simoniacum quia prohibitum ab Ecclesia, ut ibi per eum. Quod tamen intellige ut dicam infra *n.* 137. Et in his exemplis, ac si quæ sint consimilia, satis salvari potest prædicta distinctio glossarum.

Non obstante objecta Durandi, de quibus sup. *n.* 3.

Ad primum enim respondetur negando assumptum. 22
Imo enim transgressio illa aliud peccatum constituit, quam inobedientiæ, quia in omni virtute medium conjecturatur non solum ex his, quæ per se incidunt, sed etiam quæ per accidens. Unde primi Parentes cum cibum vetitum comederunt, peccatum commiserunt non solum inobedientiæ, sed etiam gulæ. Et ita hoc primum Durandi objectum solvit post Palud. in 4. Turrecrem. in *d. cap. Latorem*, *n.* 5. *v. His habitis*, & post eum Præpos. *ibid. n.* 12. *in fine*, 1. *q.* 1. Et probatur exemplo incestus, de quo *supra n.* 12.

Deinde respondet ad objectum suum idemmet Durand. qui postquam improbavit supradictam distinctionem; quia tamen, inquit, prædicta distinctio ponitur in jure, ne videatur totaliter reprobari dictum Juristarum, potest sic exponi videlicet, illud quod non est simoniacum de se, est simoniacum quoad prohibitionem, non quidem quoad culpam, quia illud, ut ipse ait, non potest esse culpa simoniæ, sed quoad pœnam, quia faciens contra talem prohibitionem juris, eadem pœna punitur ac si esset vere simoniacus. Contingit autem 23
quandoque, ut illa peccata simili nomine censeantur, quæ simili pœna puniuntur. Faciunt quæ habentur in *l. quis servo*, *C. de furt.* & in *l.* 1. *ff. ad l. Cornel. de falsi.*

Tertio loco responderi potest simoniacum ex prohibi- 24
tione Ecclesiæ, licet non sit proprie tale, posse tamen appellari simoniacum similitudinarie ad eum plane modum, quo simonia dicitur hæresis in *cap. Presbyter*, *in cap. quisquis*, & in *cap. Qui studet*, 1. *quæst.* 1. quæ tamen non est hæresis proprie, si absit error intellectus, sed per quandam similitudinem, ut post Alex. *de Ales*, Alber. Magn. Divum Thomam, & D. Bonavent. declarat Turrecrem. in *dict. cap. Presbyter.*, *n.* 3. *vers. Secunda conclusio*. Simoniacus enim talia operatur, ac si æstimaret dona Spiritus sancti posse pecunia possideri. Ceterum hæ duæ ultimæ solutiones videntur destruere distinctionem Juristarum. Unde non videtur recedendum a prima, cui etiam magis adhærent Turrecr. & Præp. *in d. c. Latorem*.

Ad secundum respondetur secundum Petrum de Palu- 25
de apud Turrecremat. & Præposit. *ubi supra* etiſi prohibitio juris non mutet naturas rerum; mutare tamen secundum rationem, ad hoc *leg.* 1. *ff. De usufurt. eorum rerum*, *quæ usu consum.* Quædam enim dicuntur spiritualia ex sola juris, vel hominis ordinatione, sicut omnia, quæ ex consecratione Ecclesiastica dicuntur sacra, ut Calices, & alia hujusmodi. Quidquid autem non habet sanctitatem, vel spiritualitatem, nisi ex statuto Ecclesiæ, potest per Papam fieri non sanctum, vel spirituale. Quod tenent etiam Dyn. & Joann. Andr. *in reg.* 26
Semel Deo, *de regul. jur. lib* 6. per textum *in leg. Continuus*, §. *penultimo ff. De verbor. obligation.* Et sic sine labe simoniæ poterit emi, vel vendi amota illa spiritualitate. Præterea brevius responderi potest, quamvis

vis prohibitio juris non mutet naturas rerum; tamen inducere novam speciem in actu peccati, ut in exemplo incestus de quo supra *n.* 12. Confert quod hic notat gl. nostra *In ver. Illicitæ pactionis*, videlicet, Papa facit jus de eo, quod non est jus, *c. Hoc quippe*, 3. *q.* 6. & naturam rei immutare potest, ut *leg.* 1. *C. de rei uxor. action.* & ita simoniacum facere quod non erat prius. Consimilis gl. est in *c. Quanto in v. Veri Dei, de transl. Episc.* in Extravag. *Execrabilis in v. Vacare decernimus, de præb.*

28 Ad tertium respondet idem Petr. de Palude, & alii preallegati negando minorem. Imo enim qui comedit pluries in diebus jejunii, non solum peccat peccato inobedientiæ, sed etiam peccato intemperantiæ; sive gulæ: quia sobrietas attendit medium non solum pensatis circumstantiis, quæ sæpe occurrunt, sed etiam quæ tunc accidunt quando agendum est, & sequitur Sot. *lib. 9. de just. & jur. q. 5. art. 2. col. 6. v. Unde ad primum Durandi argumentum*, ubi ait Ecclesiam dum abstinentiam quadragesimalem indicit, jejunium illud constituens in virtute abstinentiæ, & ideo non solum ille contra obedientiam peccaret, qui jejunium ex contemptu frangeret; verum & ille contra abstinentiam, qui non ex contemptu, sed præ gula id faceret. Unde eodem modo Ecclesia potest aliquem actum in vitio simoniæ constituere.

29 Ad quartum similiter respondet Paludan. & post eum Turrecremat. & *ubi supra* Præpol. negando minorem. Ajunt enim mendacium jocosum præcepto addit non solum esse peccatum inobedientiæ, sed etiam linguæ. Aliquando enim est duplex deformitas in peccato, sed una non est nisi alia supposita. Sicut furripere rem alienam in Ecclesia est duplex peccatum, scilicet furti, & sacrilegii, & tamen nisi fuisset furtum, non esse sacrilegium: quia accipere rem sacram in Ecclesia nullum est peccatum. Ita ubi loqui non est peccatum; si sit prohibitum, non solum est peccatum inobedientiæ, sed etiam linguæ, licet non sit linguæ, nisi præsupposita inobedientia.

30 Secundo principaliter QUÆRO, An accipere pecuniam pro collatione beneficii sit simoniacum de jure divino, an vero ex Constitutione Ecclesiæ tantum; & sic an vendere titulum beneficii sit prohibitum, quia simoniacum, an e converso.

Pro solutione tres articuli sunt distinguendi. Primus est, quid juris sit in beneficiis, quibus annexa est executio Ordinis, seu potestas Clavium. Secundus, quid dicendum in Canonicatibus, & aliis beneficiis simplicibus. Tertius, quid in Hospitalibus, quorum executio non concernit divina, sede adminastrationem temporalium duntaxat.

31 Quoad primum articulum, communis conclusio est vendere titulum beneficii, cui sit annexa executio Ordinum, seu potestas Clavium, esse in se simoniacum, & jure divino prohibitum. Et ita concludit Abb. *in capit. Extirpandæ*, §. *Qui vero num.* 53. *de præb.* & de communi opinione testantur *in capit.* 1. *de simonia*, Joann. de Anan. *post num* 7. & Felin. *num.* 2. & Julius Clarus *in pract. crim. in* §. *Simoniæ*, *n.* 5. *vers. Quero etiam*, & sequitur Redoan. *in tract. de simonia*, *par.* 1. *cap.* 22. *n.* 8. quidquid contra scripserit Cardinal. Jacob. *de Concilio lib.*
32 *4. art.* 5. an in Papam cadat simonia. Et in hoc concordes esse tam sacræ Theologiæ professores, quam Canonum interpretes, affirmat Thomas Campeg. *in dict. tractatu*, *An Papa labem simoniæ incurrere possit in princ.* Probatur hæc conclusio, quia per titulum consimilium beneficiorum non tantum conferuntur bona temporalia, sed etiam executio Ordinis, & Clavium. In ordinatione enim datur potestas Clavium in habitu. Et ita procedit Decretum Concilii Tridentini in *cap.* 15. *in princ. sess.* 23. ubi Præsbyteri dicuntur in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipere. Sed non in actu. In institutione vero, seu collatione beneficii Curati tribuitur executio illius potestatis. Textus est apertus *in c. Generaliter*, §. *Ecce sufficienter*, & in *cap. seqq.* 16. *quæst.* 1. & constat ex *dict. cap.* 15. *in vers. Nisi aut Parochiale*
33 *beneficium*. Hæc autem executio est annexa Sacramento Ordinis; Ergo vendens executionem Ordinis, censetur vendere ipsum Ordinem, & donum Dei, ut clare probatur *in cap.* 1. *quæst.* 3. Ubi Paschalis Papa. Si
34 quis objecerit non consecrationes emi, sed res ipsas, quæ ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur; nam cum corporalis Ecclesia, aut Episcopus, aut Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat; sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit: quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit, ubi gl. exponit verba illa, *Episcopus aut Abbas*, idest dignitas Episcopalis, & Abbatialis. Et concordat text. in *c. Salvator*, immediate sequen. Quamobrem dum quis vendit Ordinis executionem, quæ non provenit sine Or- 35
dine, ipsum Ordinem vendere intelligitur. Quod tenet gl. fin. in *c. Licet de pœn.* ubi cum textus damnet abusum quorundam Archidiaconorum, qui a Vicariis pecunia exigebant, ut sibi permitterent in Ecclesia celebrare, & sic potestatem Ordinis exequi; gl. inquit, hoc erat simoniacum, cum Ordo sit Sacramentum, cui adhæret executio. Si ergo unum vendunt, & reliquum; & allegat præcitata jura, & illam gl. ad hoc reputat singularem Abb. in *d.* §. *Qui verò*, *eod. n.* 53. Item dum venditur Ordinis executio, videtur vendi donum Dei, & non Ecclesiæ. Ad hoc *c. Verbum de pœn. dist.* 1. Unde Ordinis executio dicitur Ordinis perfectio in *c. Qui perfectionem*, 1. *q.* 1. Sed vendere ipsum Ordinem, seu donum Dei proculdubio est prohibitum, quia simoniacum, & damnatum in novo, & veteri Testamento, ut *cap. Qui studet*, 1. *q.* 1. & *c. Vendentes*, *cum multis seqq.* 1. *q.* 3. & patet ex dictis supra *n.* 7. Ergo & vendere Ordinis executionem, & consequenter beneficium Curatum, in cujus collatione confertur Ordinis executio. Et hanc conclusionem esse claram dicit Præpos. in *capit. Latorem*, *numer.* 16. *quæst.* 1. De Curatis, inquit, & dignitatibus, 36
clarum est, quod vendere talia de se est simoniacum, & jure divino prohibitum; & sic est prohibitum quia simoniacum; nam cum versentur principaliter circa Clavium executionem, & Sacramentorum ministrationem, *cap. Cum sit*, *de ætat. & qualit. cap. Licet canon. de elect. lib. 6. cap. Cum ab Ecclesiarum*, & *cap. Si Sacerdos*, *de offic. ordin. capitul. Cum contingat*, *de foro competen.* clarum est, quod collatio talium transfert executionem spiritualium, & ad hoc fit collatio; Ergo si vendantur tales collationes, cum talia beneficia multipliciter habent annexa dona gratiæ Spiritus sancti, dicetur prohibitum quia simoniacum. Et infra *num.* 17. *vers. Secundo probatur*, dicit de se simoniacum esse vendere Sacramenta, vel principaliter, vel per connexionem, ut in beneficiis Curatis, quæ spiritualia dici possunt, quia propter Claves Ecclesiæ exercendas sunt instituta, & sunt curæ animarum connexa, & illud est principale vere, temporalitas est accessoria quasi dos ad matrimonium.

Sed adversus prædictam conclusionem Jo. de Anan. 37
in *c.* 1. *n.* 7. *v. Sed contra*, *de simon.* insurgit duobus fundamentis. Primus est, quia textus *in d. c. Si quis objecerit*, 1. *q.* 3. procedit in his connexis, quorum unum sine altero stare non potest. At potestas Clavium etiam in actu potest esse sine beneficio, ut patet in ordinato ad titulum patrimonii, qui de licentia Parochialis Presbyteri potest a peccatis absolvere, ut in *c. Omnis infra de pœniten. & remiss.* Et in Prædicatoribus, & Minoribus, qui similiter potestatem habent ligandi, & solvendi, licet sint ordinati ad titulum paupertatis, ut in Clemen. *Dudum*, *de sepult.*

Verum hæc prima raciocinatio non concludit, quia etsi potestas Clavium in actu possit esse sine beneficio Curato, ut in exemplis Joan. de Anan. tamen beneficium Curatum esse non potest sine potestate Clavium. Unde cum hanc potestatem necessario habeat annexam, & sine illa stare non possit, consequens est, ut in venditione beneficii Parochialis censeatur vendita etiam potestas Clavium, juxta textum in *d. c. Si quis objecerit*, & in *c. sequen.* quod est prohibitum jure divino.

Alterum fundamentum est, quia sicut concessio facta 38
ab Episcopo omnis juris, quod habebat in Monasterio pro annua pensione octo denariorum, non est simoniaca, quamvis in illo jure sit connexitas spiritualitatis, & temporalitatis, ut est text. in *c. Constitutus*, *de rel. domib.* quia nimirum pecunia censetur data pro temporali, non pro spirituali, ut ibi per Doctores: ita quamvis in collatione beneficii sit connexa executio Ordinis, seu potestas Clavium; tamen pecunia non videtur data pro ipsa executione Ordinis, ut res potius valeat, quam pereat. Ita Jo. de Anan. cui adstipulatur Dec. in *c. Ex parte*, *it* 1. *n.* 27. *de offic. deleg.*

Sed hoc argumento Jo. de Anan. nimis probat, quia concludit, ut sicut concessio illius juris facta authoritate Episcopi pro pecunia non fuit simoniaca; ita non sit simoniaca collatio beneficii facta pro pecunia Episcopi authoritate; quod tamen est falsum, & contra omnia jura, ut hic, & in *c. Si quis Episcopus*, & *c. Quæsitum*. *c. Ex multis*, & *c. Si quis dator*, 1. *q.* 3. cum sexcentis similibus. Ac præterea conclusio Joan. de Anan. est extra terminos præsentis quæstionis, quia hic non quæritur an sit simonia accipere pecuniam pro collatione beneficii curati; hoc enim supponitur tanquam indubitatum; sed quæritur an sit simonia jure divino prohibita. Ad quod nihil facit text. *in d. cap. Constitutus*. Præterquamquod ibi pensio non fuit imposita ex pacto, sed liberaliter data, ut ibi intelligunt DD. Et ita ad illum textum respondet Felin. *in d. c.* 1. *n.* 2. *ver. Sede contra istam conclusionem*, *de simonia*: & Andreas Barbatia relatus a Decio *loco citato*.

Concludendum est igitur in hoc primo articulo, vendere titulum beneficii hujus generis esse prohibitum, quia simoniacum, prout de Episcopatibus sunt jura clara *in c. Si quis neque*, & *in c. Reperiuntur* 1. *q.* 1.

39 Quoad secundum articulum, longe major est difficultas; nam plerique ex Canonistis sentire videntur vendere titulum Canonicatus, vel alterius beneficii cui non sit annexa executio Ordinis, seu potestas Clavium, non esse simoniam lege divina damnatam, sed Constitutione Ecclesiæ duntaxat, & hanc differentiam inter beneficia hanc potestatem annexam habentia, & non habentia, constituit, Abb. *in c.* 1. *n.* 6. *de simon.* & in *d. c. Extirpandæ*, §. *Qui vero n.* 53. 55. & 58. *de præben.* Et est communis distinctio, ut testantur Joan. de Anan. & Felin. & Clar. *locis supracitatis*, *n.* 31. Nititur autem hæc opinio fere iisdem fundamentis, quæ in sequenti quæstione adducentur ad probandum Papam posse accipere pecuniam pro collatione Canonicatus, vel alterius beneficii simplicis sine labe simoniæ; eadem enim concludunt hoc non esse prohibitum quia simoniacum, sed simoniacum quia prohibitum.

Sed in oppositum adduco quinque textus, qui, ni fallor, irrefragabiliter probant accipere, vel dare pecuniam pro collatione Canonicatus, vel consimilis beneficiis esse lege divina damnatum.

40 Primus textus est in *c. Ex multis* 1. *q.* 3. qui est Alexandri II. ubi habetur: *Chalcedonense Concilium unum ex principalibus simili pœna condemnat eos, qui Ecclesia beneficium interventu pecuniæ acquirunt, & eos qui sacram manus impositionem, per quam Spiritus sanctus confertur, mercari dignoscuntur; & utroque casu authoritate inexpugnabili illos a beneficio, istos a sacro Ordine jubet expelli. Unde humani generis Redemptor omnes ementes, &*
41 *vendentes de templo ejiciens, Cathedras vendentium columbas evertit, Nummulariorum effudit æs: præcepti sui authoritate denuncians, & dicens: Nolite facere Domum Patris mei Domum negotiationis.* Et paulo post subiicit textus: *Sicut per Columbarum venditores designantur qui sacram manus impositionem vendere conantur; sic per nummularios Ecclesiastici beneficii venditores denotantur, qui Domum Dei Evangelio teste, speluncam latronum faciunt*: & tandem concludit: *Quod si aliquis divinorum præceptorum, & animarum salutis immemor præfatum beneficium Ecclesiæ iniqua cupiditate ductus, vendere, vel temerario ausu præsumpserit; gradus sui, periculo eum, subjacere decernimus, & insuper terribili anathematis mucrone professus, (nisi respuerit) ab Ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur.* Hæc ibi. Pondera diligenter hunc Canonem, quia non restringit se ad bene-
42 ficia, quibus annexa est potestas clavium; sed loquitur de beneficio indefinite: ibi, *qui Ecclesiæ beneficium*. Et in specie de Canonicatibus, & Præbendis, ut patet in litera paulo post medium ibi, *Ecclesiæ beneficium*, quod quidam Canonicam, vel Præbendas vocant. Neque enim tunc temporis Canonicatus, & Præbendæ ha-
43 bebant annexum ministerium Altaris: cum Allexander II. Author illius Canonis electus fuerit Romanus Pontifex anno Christi 1061. Decretum vero de sacris Ordinibus per Canonicos suscipiendis editum fuerit in Concilio Viennensi post annos ducentos, & quinquaginta sub Clemente V. ut in Clem. *Ut ii*, *de ætat. & qualit.* & Host. in *capitul. Extirpandæ*, §. *Qui vero*, *de præb.* desideraverit illud Decretum fieri, argumen. *capitul. Episcopus*, *& capitul. Jubemus*, *de consecr. dist.* & *cap. Satis evidenter* 96. *distin.* ut notat gl. *in princip.* dict. Clem. *Ut ii*. Decretum vero de annexione sacrorum Ordinum Canonicatibus, & portionibus Cathedralium Ecclesiarum, primo editum fuit a Concilio Tridentino *in c.* 12. *vers. Neminem*, *sess.* 24. ponderando dictionem, *deinceps*, per quam patet illam fuisse novam Constitutionem, ut notat glossa in Clemen. *Eos in versicul. Deinceps*, *de reg.* Unde jure veteri Canonici non tenebantur sacros Ordines suscipere, sicut etiam advertit Præpos. *in capitul. Latorem num.* 17. *quæst.* 1. loquitur ergo præ-
dictus Canon de beneficiis non habentibus annexum mi- 44
nisterium altaris, seu clavium: & tamen tripliciter decidit simoniam in his beneficiis esse prohibitam jure divino. Primo dum juxta diffinitionem Chalcedonensis Concilii dixit pariformiter damnari simoniacos, qui interventu pecuniæ prædicta beneficia acquirunt, & simoniacos, qui sacram manus impositionem, & Spiritum sanctum mercantur, quos jure divino damnari nemo ambigit, ut patet ex dictis supra *numer.* 7. Secundo, dum decidit hujusmodi venditores sub nomine Nummulariorum damnari in lege Evangelica auctoritate præceptorum Christi, ex eo quod faciant domum Dei speluncam latronum. Tertio, dum disertis verbis ait, prædictorum beneficiorum venditores, & emptores esse divinorum præceptorum immemores, seu contemptores. Unde hic textus ita ponderatus apertissime convincit simoniam esse prohibitam lege divina etiam in beneficiis non habentibus annexam Ordinis executionem, seu potestatem clavium. Nec refert quod Præpos. in *c. Latorem*, *num.* 30. *ver. Nec obstat*, 1. *quæst.* 1. ut evitet illius dispositionem, dicat locum Evangelii alias etiam interpretationes admittere, Quandoquidem interpretatio, 45
quam ibi facit Alexander II. est necessaria, cum Princeps Ecclesiæ, & Christi Vicarius possit Evangelium authoritative exponere, & declarare, *cap. Quoties* 24. *q.* 1. *canon. Præceptis*, 12. *distinct. cap. Majores*, *de Baptis.* Extravag. *Cum inter nonnullos*, & in gl. *in vers. Declaramus*, *de verbor. significat.* Aliæ vero expositiones Doctorum sunt probabiles tantum, glos. in *cap.* 1. *in vers. Interpretatus de postul. Pral.* dixi late in *cap. Cum venissent*, *de jud.* Præterea etsi verbis Christi alii quoque sensus tribuantur a contemplativis; tamen fateri oportet quidquid sub latitudine illius prohibitionis includitur, jure Evangelico prohibitum esse sive sit peccatum simoniæ, sive alterius speciei. Ac demum multiplicitas aliarum expositionum non excludit authoritatem interpretationis, quam facit Papa in *d. cap. Ex multis*. Unde semper verum erit lege Evangelica damnari vendentes Ecclesiastica beneficia, cum in hunc sensum authoritatem illam intelligat Romana Ecclesia. Ad hoc Conc. Trid. *sess.* 4. *de edit. libror. c.* 2.

Secundus textus est Urbani II. *in c. Salvator*, 1. *q.* 3. 46
ubi consultus an vendere Ecclesiasticam rem, id est Ecclesiasticum beneficium, ut ibi explicat gl. *in v. Ecclesiasticum*: sit simoniacum, ponit determinationem his verbis: *Hoc simoniacum esse patenter colligitur ex hoc quod Beatus Apostolus Petrus ait Simoni: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia possideri. Domum quippe Dei est Spiritus sanctus, & domum Dei est res ipsi Ecclesiæ oblata. Et si bene animadevertis, Simon Magus, qui ad fidem ficte accessit non Spiritum sanctum propter Spiritum sanctum, quo ipse erat indignus; sed ideo quantum in ipso erat emere voluit, ut ex venditione signorum, quæ per eundem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur.* Et paulo infra. *Quisquis igitur res Ecclesiasticas, (quæ dona Dei sunt, quoniam a Deo fidelibus & a fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent) propter sua lucra vendit vel emit; cum eodem Simone donum Dei possideri pecunia existimat, & simoniacus est.* Et inferius per rerum Ecclesiasticarum venditores intelligit eos, qui pecuniam ordinant, seu instituunt Archipresbyterum, Archidiaconum, Canonicum, Monachum, vel quemlibet Ecclesiasticum manciparum officio. Et authoritate Augustini probat prædictos esse venditores, seu emptores Columbæ, id est Spiritu sancti. Si igitur qui interventu pecuniæ instituunt Canonicos, & ita vendunt res Ecclesiæ, seu Ecclesiastica beneficia, incurrunt simoniam Simonis, & dona Dei, & Spiritum sanctum vendunt, quis neget eos incurrere simoniam lege divina damnatam?

Ter-

47 Tertius textus est in *cap. Si quis dator*, *eod. caus. & qu.* ubi Gregorius: *Si quis dator, vel acceptor Dei Ecclesias, vel Ecclesiastica beneficia (quæ Præbendas vocant) sub pecuniæ interventu susceperit: sive dando emerit, sive accipiendo vendiderit, a Simonis non excluditur perditione.* Concordat *cap. Non satis*, *de simonia*, quod est Concilii Turonensis, ubi prohibentur vendi Prioratus, & Capellaniæ quælibet Monachorum, vel Clericorum. Et in fine subnectitur: *Quisquis contra hoc decretum attentare præsumpserit, tam ille qui dederit, quam ille qui recepit, vel consenserit, partem se cum Simone non dubitet habiturum.* Et consimilis textus in *capit. seq.* quod est Concilii Lateranensis, ubi damnat consuetudinem recipiendi pecuniam pro Episcopis, vel Abbatibus, aut quibuscunque personis Ecclesiasticis ponendis in sedem, vel Presbyteris introducendis in Ecclesiam, & concludit, *quisquis contra hoc venire præsumpserunt portionem cum Giezi se noverit habiturum.* Ergo (ut inquit Turrecrem. in *capit. Latorem*, *num. 9. vers. Quinto*, 1. *quæst.* 1.) nisi talia emere, vel vendere fuisset damnatum lege naturali, vel divina in personis Simonis, & Giezi; quomodo posset esse verum quod ibi dicitur, nisi vendere, vel emere beneficia Ecclesiastica, seu Præbendas esset peccatum ejusdem speciei, scilicet simoniæ, cum peccatis eorum? Quod si unum similium individuorum est lege divina, vel naturali prohibitum, omnia similia pariter sunt prohibita, quia
48 idem de similibus omnibus judicium, ut in *capit. Inter ceteras*, *de rescript. & in capit. inter corporalia*, *de translat. Episcop.* Si autem non sunt ejusdem speciei, quomodo Constitutio Papæ, vel Concilii posset efficere, ut qui non peccavit eodem peccato, vel eadem specie peccati cum Giezi, vel Simone, debeat cum eis magis portionem habere, quam cum homicidis, aut cum eis similem damnationis pœnam incurrere; cum tamen non similiter cum eis peccaverit? Et tamen dissimilium causarum dissimiles debent esse effectus. Ad hoc *cap. Legi*, 18. *quæst.* 1. *cap. Sane*, *de renunciat. cap. Pervenit*, *de fidejussor. cap. Majores*, *vers. Si ad hoc*, *de baptism. capit. Cum non deceat*, *de elect. lib.* 6. *leg.* 1. *Cod. de furt. leg. inter stipulantem*, *ff. de verbor. obligat.*

49 Quartus textus est in *capit. Ex diligenti*, *de simon.* ubi præstatio homagii, & sic rei temporalis, seu muneris ab obsequio pro beneficio Ecclesiastico obtinendo, judicatur simoniaca, & dicitur esse contraria divinis, & humanis legibus, ubi gloss. *in ver. Divinis*, exponit verbum illud, *quia*, hoc est contra vetus, & novum Testamentum, ut in *cap. Qui studet*, 1. *quæst.* 1. ubi de Giezi, & Simone. Et quamvis gloss. primo loco ibi ponat aliam solutionem; tamen in illa non persistit, nec videtur bona solutio, ut ibi dixi in 2. *notab.*

50 Quintus textus est, aliis omissis, qui pro hac parte induci possent, in *capit. Presbyter*, 1. *quæst.* 1. ubi imponitur pœna Presbytero, qui per pecuniam obtinuit Ecclesiam. Et in fine subjicitur ratio; quia altare, & decimas, & Spiritum sanctum emere, vel vendere simoniacam hæresim esse, fidelium nullus ignorat, concordat *cap. Altare*, 1. *quæst.* 3. Et quamvis hæc non sit proprie hæresis, si absit error intellectus, ut per Innoc. in *cap. Quoties*, *de simon.* & dixi supra *num.* 24. tamen sacri Canones non appellarent hoc crimen detestabili nomine hæresis, nisi esset lege divina damnatum.

51 Quæ sententia probatur etiam ratione; nam in simplici Canonicatu sunt duo, scilicet officium ad quod aliquis mancipatur, ut in Clement. *Ut ii*, *de ætat. & qualitat.* & beneficium temporale, quod inde percipitur. Beneficium enim datur propter officium ad sustentationem Ministri, *capit. final. de rescript. in* 6. *cap. Cum secundum*, *infra de præbend.* Illud autem beneficium non est aliud,
52 quam quodam emolumentum temporale datum a fundatoribus Ecclesiarum, & aliis devotis personis, loco, & officio pro sustentatione Ministri, qui debet in loco officiare, *capit. Nemo*, *de consecrat. distinct.* 1. Instituere autem Ministerium pro tali officio, & pro tali loco pertinet ad Prælatum, cujus est judicare de idoneitate Ministri, *capit.* 3. *de instit. capit. Conquerente*, *de offic. ordinar.* Cardin. in Clement. 1. *in* 6. *quæst. num.* 11. *de supplend. neglig. Prælator.* Sed quod institutus recipiat beneficium non est ex dono Prælati, qui nihil juris habet in beneficio quod hoc, sed ex dono fundatoris, qui tale beneficium dedit Ministro in tali loco, & in tali officio, ut in *capit. Salvator.* 1. *quæst.* 3. Et hoc satis innuitur in Authen. *sanct. Episcop.* §. *Si quis Oratorium*, *collat.* 9. ubi expresse dicitur fundatores Ecclesiarum debere expresse ministrare Clericis, sed Clericos debere institui per Episcopum, & institutos debere observare, hoc est inservire Ecclesiis suis, & adimplere ministerium Ecclesiasticum. Ex quo sic arguitur. Dare spirituale pro temporali est simoniacum, & contra jus naturale, & divinum, ut patet ex dictis a *num.* 7. Sed vendere Canonicatum est dare spirituale pro temporali, quia ut dictum est, Prælatus non dat aliquod beneficium, nisi quia instituit ministrum loco, & officio, quæ quidem institutio est jus mere spirituale, quod ex se vendi non potest; Ergo est in se simoniacum & contra jus naturale, & divinum. Quo argumento utuntur Duran. & Petr. de Palude apud Turrecremat. in *capit. Latorem*, *numer.* 8. *vers. Tertia ratio*, 1. *quæst.*

Præterea hæc sententia aliis etiam rationibus fulcitur, quas adducemus in quæstione sequenti *num.* 86. ad probandum Papam vendere non posse titulum Canonicatus, vel consimilis beneficii sine labe simoniæ. Eædem namque rationes æque concludunt hanc speciem simoniæ non esse prohibitam jure tantum positivo, cui Papa non subjicitur, *capit. Præposuit. de concess. præbend.* Unde authores ibi allegati *numer.* 72. & 114. sunt etiam pro hac sententia.

Tertio principaliter QUÆRO, An Papa possit involvi crimine simoniæ. 53

Hæc quæstio gravissima est, & perdifficilis ob multiplices rationes, & authoritates quæ utrinque afferuntur. Sed ut clara secernantur a dubiis, plures casus sunt distinguendi.

Aut enim quæritur, an Papa potuerit committere simoniam pro Papatu adipiscendo. Aut quæritur, an possit illam committere post Papatum adeptum, & electionem canonice celebratam.

In primo casu manifestum est, Papam pro acquirendo 54
Papatu potuisse simoniam committere: textus est apertus in *cap. Si quis pecunia*, 79. *dist.* & notant Gemin. in *capit. Pro humani*, *de homic. lib.* 6. & Præpos. in *cap. Latorem*, *n.* 6. 1. *quæst.* 1. & hodie est expressum in Constitutione Julii II. quæ incipit, *Cum tam divino*, *edita* 19. *kal. Februarii* 1505. & ita intelligendæ sunt glossæ, quæ dicunt Papam posse de crimine simoniæ accusari, ut per Præpos. in *cap. Si Papa*, 40. *dist.* licet hic casus videatur extra terminos quæstionis, quia simoniace electus non est Papa, nec est Apostolicus, sed Apostaticus, ut dicitur in *d. cap. Si quis*, & in prælleg. Constitutione Julii II.

In secundo autem casu subdistingue; nam aut quæritur, 55
an Papa canonice electus possit committere simoniam quoad pœnas juris positivi: aut an possit illam committere quoad culpam. Quoad pœnam concludendum est negative, quia Papa, sicut Imperator non ligatur legibus suis, vel Prædecessorum suorum quoad vim coactivam, ita ut incurrat pœnas suis Constitutionibus inflictas, *leg. Princeps*, *ff. de leg.* §. *His ita*, 25. *quæst.* 1. & scripsi late in *cap.* 1. *de Constitutione*. Unde fit, ut si Papa Clericum percutiat, non incidat in Canonem, *si quis suadente*, 17. *quæst.* 4. ut notat gloss. *unica in cap. Nulli*, *infra*, *de sentent. excommunic.* & Cardin. in *cap. Perpendimus*, *eod. tit.* Et ita in terminis simoniæ firmant in *cap. Latorem*, 1. *qu.* 1. Turrecrem. *n.* 3. & Præpos. *n.* 7. Silvest. post Petr. de Palude *in ver. Simonia*, *n.* 4. *vers. Limitat etiam*. Thomas Campeg. *in d. tractatu*, *An Papa labem simoniæ incurrere possit*, *n.* 25. Cardin. Jacob. *in tract. de Concil. lib.* 4. *artic.* 4. dicens idem esse si pœnæ sint impositæ per Decreta Conciliaria, cum Papa sit supra Concilium: & sequitur Redoan. *in tract. de simon. par.* 1. *cap.* 22. *n.* 8.

Quo vero ad culpam & peccatum tres casus sunt distinguendi.

Primus casus est in his, quæ ex sui natura principaliter 56
sunt simoniaca, & damnata in novo, aut veteri Testamento, ut vendere gratiam, sacram manus impositionem, & alia id genus. Et pro his si Papa, quod absit, pecuniam reciperet, proculdubio simoniam committeret sicut quilibet alius, & tanto gravius peccaret, quanto præ altitudine dignitatis ceteris omnibus præeminet. Hæc conclusio est S. Thomæ, Alberti Magni, Ulrici, Durandi, Petri de Palude, Turrecrem. & aliorum, de quibus *infra num.* 84. Et eam ponit glossa hic *in ver. illicitæ pactionis*. Item aliæ glossæ, & Doctores supracitati *n.* 6. *vers. Sed his non obstantibus*, dum firmant Papam posse involvi criminæ simo-

simoniæ in his; quæ prohibita sunt, quia simoniaca. Eandem sequuntur Host. & communiter Doctores *in cap. 1. de simonia*. Et ita in hoc conveniunt Theologi, & Canonistæ, ut testatur Silvest. *in ver. Simonia n.* 4. Et ita etiam omnes fateri affirmat Dec. in *d. cap. Ex parte il primo, n.* 26. *de offic. deleg.*

58 Et clare probatur, quia quisquis facit contra legem, cui subjectus est, peccat *cap. Qui peccat*, 23. *quæst.* 4. Sed Papa absque dubio est subjectus legi naturali, & divinæ: imo illam usque ad animam tueri debet, *cap. Sunt quidam*, 25. *quæst.* 1. *cap. Memor*, 24. *quæst.* 1. & notatur *in cap. Sicut* 15. *distinct.* Ergo si contra faciat, peccat, ut in *capit. Si Papa* 40. *distinct.* Peccatum enim est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam, ut diffinit Augustin. *lib.* 22. *contra* Faust. *cap.* 24. *in princip.* & explicat S. Thomas *in* 1. 2. *quæst.* 71. *artic.* 6. *& in* 2. *sentent. distinct.* 22. *artic.* 2. Sed vendere Sacramenta, & hujusmodi est simonia contra legem naturalem, & divinam, ut in *cap. Qui studet* 1. *quæst.* 1. & ostensum est *supra n.* 7. *&* 9. Ergo si Papa contrafaceret, proculdubio simoniam committeret.

59 Secundus casus est in his, quæ in se simoniaca sunt, non quidem principaliter, sed per connexionem; ut vendere beneficia, quibus annexa est Ordinum executio, seu potestas Clavium, & in his similiter concludunt fere omnes Papam posse involvi crimine simoniæ; & de communi opinione testantur Doctores, quos citavimus *supra num.* 31. Et probatur eodem argumento, de quo in casu proxime præcedenti; nam cum æque sit prohibitum lege naturali, & divina vendere Sacramenta, ac vendere beneficia, quibus dispensatio Sacramentorum, & potestas Clavium annexa est, ut probatum est in *præcedenti qu. num.* 32. Consequens est ut sicut Papa simoniacus esset, si venderet Sacramenta ipsa, ita etsi venderet hujusmodi beneficia, utroque enim casu faceret contra legem naturalem, & divinam.

60 Tertius casus, & quidem valde dubius est in Canonicatibus, & beneficiis simplicibus; nam plerique ex Theologis discrepant a Canonistis, nec Canonistæ conveniunt
61 inter se. Prima sententia est eorum, qui opinantur Papam in his beneficiis simoniam non committere. Et ita, licet valde succinte, firmat Cardin. in *cap.* 1. *num.* 2. *de simonia*, ubi tenet Papam posse vendere titulum beneficii sine labe simoniæ, licet subdat; res tamen est mali exempli, & deberet Curia abstinere, & boni Pontifices abstinent, *capit. Cum ab omni, de vita, & honestat. Cleric.* & dicit Abb. in *cap. Extirpande*, §. *qui vero, num.* 53. *de prabend.* se non reperisse hanc quæstionem expresse per alium tactam. Sed vere multo ante Cardin. Zabarellam hoc tenuit Henric. Boich. *in capit.* 1. *in princip Ne Prælat. vices suas*, ubi concludit, Papæ auctoritatem excusare a simonia in his, quæ sunt simoniaca quia prohibita, sicuti est vendere, vel emere titulum beneficii Ecclesiastici, Idemque probavit *in d. cap.* 1. *de simon.* Jo. de Lign. relatus a Silvestro *in ver. simonia*, *n.* 4.

Et in specie Papam non committere simoniam si vendat titulum beneficii, cui non sit annexa potestas Clavium, dicunt communem esse opinionem Joann. de Anan. Felin. & Jul. Clar. citati in *præcedent. quæst. num.* 31. plene idem Felin. in *cap. Ex parte, il primo, num.* 1. *versic. Dicunt hic Moderni, de offic. deleg.* ubi eandem sequitur, & dicit communem. In qua etiam post multa tandem residet Præpos. in *capit. Latorem*, 1. *quæst.* 1. *a num.* 28. ubi similiter eam communem esse testatur, quibus et-
62 iam non immerito adscribi possunt Doctores omnes, qui generaliter asserunt Papam non involvi crimine simoniæ in his, quæ sunt simoniaca quia prohibita, & exemplificant in beneficialibus, ut post multa concludit gloss. *hic in ver. illicitæ pactionis*. Hostiens. *in cap. final. num.* 9. & ibi etiam Joann. Andr. *num.* 7. *de simon.* Alexandr. *consil.* 93. repetitus *num.* 7. *vers. Nec obstat*, *lib.* 6. & passim
63 alii. Et ejusdem sententiæ sunt etiam illi, qui affirmant in Curia Romana non habere locum simoniam in his, quæ simoniaca sunt quia prohibita, ut emere, vel vendere beneficia, vel officia, si Papa sciat, & tolleret, Inter quos recensentur Joan. de Lign. & Henric. Boich. *locis citatis*, Cardin. & alii *in dict. cap.* 1. *de simon.* quos tacito nomine referunt Joan. de Anan. *ibidem*, *num.* 7. *vers. Et multi alii dicunt*, & Abb. *in dict.* §. *Qui vero, sub num.* 53. *& in cap. Cum venissent, num.* 7. *de judic.* Et hanc esse communem opinionem testatur ibi Felin. *col.* 1. *vers. In quantum Abbas*, prout illum refert Apostilla ad Abb. *in dict.* §. *Qui vero sub eodem num.* 53. *in ver. Non habet locum in Curia*; licet Felin. ibi nihil loquatur in hoc proposito, prout etiam advertit Clar. *in* §. *Simonia*, *num.* 6. *vers. Item quæro*, qui tamen tenet cum prædictis non committi simoniam in Curia Romana, cum sit ibi præsente Pontifice tolerata. Et hoc dicit tenendum esse Silvest. *in ver. Simonia*, *num.* 4. *vers. Imo secundum aliquos*, licet revera Henric. Boich. & ante eum Hostiens. *in eodem cap.* 1. *Ne Prælat. vices suas*, non loquantur de tolerantia, sed dicant in Curia Romana non committi simoniam, dummodo fiat Principe authorizante, & sciente. Et de authoritate Papæ similiter loquitur glossa nostra, Cassador. *decision.* 2. *tit. de simonia*, & Redoan. *de simonia*, *par.* 1. *capit.* 25. *num.* 27.

Probatur primo hæc sententia, quia non minus est Do- 64
minus Papa in spiritualibus, quam Imperator in temporalibus, imo plus, argum. *cap. Solitæ*, *de majorit. & obedient. & cap. Cum ad verum*, 96. *distinct.* Sed quia omnia sunt Principis, ipse non potest committere simoniam lai- 65
calem, quæ punitur per leg. *Jul. de ambitu*, ut patet in *leg.* 1. *ff. ad leg. Jul. de ambitu*, quia scilicet dignitates Urbis per Principem conferuntur; Ergo nec Papa committit simoniam spiritualem, conferendo beneficia Ecclesiastica. Quo argumento uti videtur glossa secunda in *capit. final.* 1. *quæst.* 6. & apertius Henric. *in cap.* 1. *Ne prælat. vices suas*, & passim Doctores asserentes simoniam non habere locum in Curia Romana, sicut ibi locum non habet lex *Julia de ambitu*.

Probatur secundo, quia quod non est ex sui natura simo- 66
niacum, sed tantum ex juris prohibitione, non ligat Papam, quia statuta Canonum Papam non adstringunt, sicut nec leges Imperatorem, *leg. Princeps*, *ff. de leg. capit. Cuncta per Mundum*, 9. *quæst.* 3. §. *His ita* 25. *quæst.* 1. Sed conferre simplicem Canonicatum, cui non sit annexa cura animarum, nec sacer Ordo, non est ex sui natu- 67
ra simoniacum, sed solum ex juris prohibitione; Ergo &c. Minor probatur, quia nihil videtur in se simoniacum, nisi emptio, vel venditio Sacramentorum vel principaliter, ut patet per illud quod legitur *Actor.* 8. unde radix simoniæ processisse videtur; Simon enim, a quo simonia dicta est, pro pecunia voluit emere gratiam conferendi Spiritum sanctum, quem videbat visibiliter dari in Sacramento Confirmationis per impositionem manuum Apostolorum: vel per connexionem, ut in beneficiis Curatis, quæ spiritualia dici possunt, quia propter Claves Ecclesiæ exercendas sunt institura, & potestatem Clavium habent annexam, ut probatum est *supr. n.* 31. sed in simplici Canonicatu sine cura nulla est obligatio ad susceptionem, vel administrationem Sacramenti, ut ostensum est in *prac. qu. n.* 43. ergo emere, vel vendere hujusmodi beneficium non est in se simoniacum.

Probatur tertio, quia quando spirituale, & temporale sunt connexa, licitum est ex venditione temporalis transferre spirituale dummodo pretium non augeatur, ut patet in *cap. Cum seculum, & in c. de jure, infra de jurepatr. Sed* in simplici Canonicatu sunt connexa spiritualia cum temporalibus, scilicet officium, Canonia cum Præbenda, *cap. Tua nos, de simonia, gloss. in cap. Cum Al. in ver. ad vacaturas, supra de constitut.* Ergo cum præbenda posset vendi circumscripta prohibitione juris positivi, cui Papa non subjicitur, *cap. Proposuit, de concess. prabend.* Si Papa vendat Præbendam, videtur cum ea posse licite transferre Canonicatum, dummodo pluris non vendatur Præbenda propter Canoniam.

Probatur quarto, quia non minus spiritualia sunt an- 68
tecedentia ad Sacramenta, quam sequentia. Sed antecedentia ad Sacramenta, ut vasa sacra, possint licite vendi, dummodo non pluris vendantur ratione consecrationis, ut patet in eo quod legitur, & notatur *in cap. Hoc jus porrectum*, 10. *qu.* 2. Ergo quodcunque beneficium Ecclesiasticum cum sit consequens ad Sacramentum, vel natum sequi, potest licite vendi, dummodo non plurius vendatur ratione spiritualitatis.

Et confirmatur, quia mere spirituale nullo modo vendere licet, temporale omnino vendi potest; Ergo quod est partim temporale, & partim spirituale, ut Canonicatus cum Præbenda, potest licite vendi, secluſa juris positivi prohibitione, cui ut prædixi, Romanus Pontifex non est subjectus.

Probatur quinto, quia illa, quæ non fuerunt instituta 69

item.

tempore Apostolorum, non videntur prohibita vendi nisi ex prohibitione juris positivi. Sed tituli beneficiorum Ecclesiasticorum, ut Decanatus, Archipresbyteratus, &c. non fuerunt tempore Apostolorum, sed postea videntur inducta ex institutione humana, *c.* 1. & 2. 22. *dist. c. Olim*, 95. *dist. c. In illis*, 80. *dist. c.* 1. 86. *dist.* Abb. *in sua quæstione prima n.* 4 *col.* 3. *vers. Nam tituli beneficiales*. Et patet ex eo, quia in primitiva Ecclesia erant Pastores, & Ordines absque præbendis. Imo usque ad Urbanum I. Ecclesia Romana dicitur absque redditibus vixisse; quod late prosequitur Præpos. *in Summa* 44. *dist.* & dixi *in c. fin. infra de pecul. Clericor.* Ergo hujusmodi venditio non videtur prohibita, nisi juris positivi prohibitione, quæ non ligat Papam, ut *in d. cap. proposuit*, *de concess. præb. cap. Non debet*, *de consang. & affinit. cum concordan.*

71 Hæ sunt rationes, quæ potissimum afferuntur pro dicta opinione, si tamen opinio, & non error dicenda sit, ut verbis utar Turrecrem. *in d. cap. Latorem*, *n.* 9. *vers. Respondeo dicendum*, 1. *qu.* 1.

72 Secunda sententia est eorum, qui censent etiam Papam irretiri crimine simoniæ, si vendat titulum Canonicatus, vel alterius beneficii simplicis. Cui videtur adhærere Abb. *in cap.* 1. *n.* 6. *de simon. & in repet. cap. extirpandæ*, §. *Qui vero n.* 55. & 58. *de præb.* dum firmat Papam esse immunem a vitio simoniæ tantummodo in Hospitalibus, & aliis habentibus tantum administrationes temporales; & eam expresse approbat, & pluribus tuetur Cardin. Turrecrem. *in d. cap. Latorem*, *in* 3. *qu. an.* 6. *usque ad num.* 10 *quæst.* 1. Thomas Campeg. *in præallegat. tractatu*, *An Papam labem simoniæ incurrere possit*, *Tractatuum tom.* 15. *par.* 2. *fol.* 531. Et pro eadem sunt gravissimi Theologi, quos citabimus *infra n.* 14.

Affertur pro hac sententia textus apertus *in cap. Ex multis*, *quæst.* 3. cui responderi non potest, ut inquit Felin. *in capit.* 1. *n.* 2. *vers. Sed fortius urget*, *de simonia*, & alia jura, quæ citavimus, & expedimus *in præced. quæst. a num.* 40. *usque ad num.* 51. quæ irrefragabiliter probant vendere, vel emere titulum Canonicatus esse in se simoniacum, & jure divino prohibitum. Manifestum est autem etiam Papam simoniæ labe posse inquinari, si vendat ea, quæ prohibita sunt quia simoniaca, cum faciat contra legem æternam, cui est subjectus, ut *in cap. Si Papa* 40. *dist.* & ostensum est *supra n.* 58.

73 Non me latet Felin. *in c. ex parte*, *il primo*, *n.* 1. *vers. Utrum Papa involvatur*, *supra de offic. deleg.* tripliciter respondere ad textum *in d. cap. Ex multis*, & omissa secunda, & tertia responsione, quæ non attingunt punctum præsentis disputationis, de quibus egimus *in c.* 1. *n.* 53. & 78. *infr. Ne Prel. vices suas*: principaliter respondet sic: *Quamvis vendere titulum beneficii sit prohibitum jure divino, juxta textum in d. c. Ex multis; tamen ex causa limitat Papa jus divinum, & probatur efficaciter in c. Salubriter de usur. ubi ex causa limitat prohibitionem usurarum. Ad idem c. Gaudemus de divort. ubi ex causa dissolvit matrimonium consummatum inter Judæos, quibus dicta fuerunt illa verba, Quos Deus conjunxit, homo non separet, ut in c. De infidelibus, de consangu. & affinit. Ad idem c. Præsul*, 2. qu. 4. *ubi limitat legem divinam*, *In ore duorum, vel trium*, &c. *ut in c. In omni*, *de testibus. Ad idem gloss. in c. A nobis il primo, inver. exemptus*, *de decim. ubi Papa limitat obligationem decimarum, quæ est de jure divino. Ergo potest dictam prohibitionem simoniæ firmatam in universali Ecclesia limitare respectu Apostolicæ Sedis; Et in dubio in ea præsumitur causa secundum omnes in c. Quæ in Ecclesiarum, de Constit. & hic est apparens; nam cessante hujusmodi reditu, qui maximus est, attenta hodierna Tyrannide, Sede Apostolica contemneretur.* Hæc ille. Et idem fere voluit Præpos. *in c. Latorem*, *n.* 17. 1. *qu.* 1. ubi in proposito simoniæ dicit Papam ex causa posse quandoque relaxare etiam prohibitiones juris divini, & notatur *in c. Lector*, 34. *dist.* & per Innoc. & alios *in d. cap. Quæ in Ecclesiarum*. Unde
74 videmus in præcepto, *Non furtum facies*, quod habet prohibitionem juris divini, hujusmodi prohibitionem relaxari in casu extremæ necessitatis, *capit. Si quis propter necessitatem*, *de furt.* Nam talis necessitas eo redigit, ut censeantur omnia communia; ita stante causa, ut inquit Præpos. Papa censetur redigere temporalitatem, ut pro tunc non sequatur beneficium, sed sit separata pro illo usu. Hæc & alia plura in materiis potestatis Papæ contra jus divinum cumulant Host. *in Summa de rescriptis*, §. *Quas vices*, *vers. Potest autem*, *& seq.* Jo. Andr. *in c. Actus legitimi*, *n.* 5. *in fin. vers. In contrarium allegatur in Evangelio*, *de regul. juris lib.* 6. Petr. de Anchar. *cons.* 373. *Revocatur in dubium*, *& cons.* 239. *Parum dubitationis*, & Dec. *cons.* 108. *In præsenti consultatione*, & adde Innoc. *in cap. Cum ad monasterium*, *n.* 3. *infra de statut Monach.* ubi dicit Papam ex causa posse dispensare contra Evangelium, & eum sequuntur ibidem Host. *n.* 3. *vers. Dicunt etiam*, Jo. Andr. *sub n.* 29. *vers. Refert etiam Innocentius*, Butr. *eodem n.* 29. *vers. Nunquid autem Papa*, & alii complures. 75

Verum hujusmodi propositiones, quas ubique infarciant Canonistæ, de dispensatione & limitatione juris divini, nisi declarentur, repugnant sacris regulis, ut patet *in c. Sunt quidam*, *& in duobus c. seqq.* 25. *q.* 1. & 5. *dist. in princ. in c. Super eo*, *de usur. in c. Literas*, *de rest. spoliat. & in cap Cum ad Monasterium*, *in fine de stat. Monach.* Item repugnant Theologorum traditionibus, qui unanimi consensu docent contra divinas leges non admitti Romani Pontificis dispensationem. Ita S. Thom. *quodlib.* 4. *art.* 13. *in corp. & ad* 1. *& in* 4. *dist.* 15. *q.* 3. *art.* 2. *& in* 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad* 3. Turrecrem. *in d. cap. Sunt quidam n.* 1. Sot. *in* 4. *dist.* 18. *q.* 1. *art.* 5. *& dist.* 21. *q.* 2. *art.* 2. *& lib. de just. & jur. q. ult. art.* 2. Silvest. *in ver. Papa*, *q.* 15. & 16. Navar. *cons.* 39. *n.* 16. *de sponsal. in antiq.* alias *cons.* 4. *num.* 16. *de Sponsal. impub. in novis*, Covarr. *de Sponsal. par.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 4. Gregor. de Valen. *in* 1. 2. *disput.* 7. *q.* 4. *punct.* 6. *vers. Et quod ad priorem*, *& q.* 8. *punct.* 4. *vers. Dispensatio autem*, *& in* 2. 2. *disput.* 10. *q.* 3. *punct.* 5. *col.* 4. *vers. Certum ea*, Suarez *tom.* 3. *de Eucharistia*, *q.* 74. *art* 2. *disput.* 4. *sect.* 4. *vers. Tertia sententia*, *& vers. Quinto potest*, *& alii passim.* 76

Nullitas autem dispensationis Apostolicæ in lege Divina surgit ex duplici capite. Primo, ex defectu causæ, quia dispensatio inferioris contra legem Superioris ad sui validitatem requirit justam causam, *cap. Et si illa*, 1. *quæst.* 7. *cap. Mutationes*, 7. *quæst.* 1. *cap. Ab excommunicatis*, 9. *quæst.* 1. *& cap. Nemo*, *de elect. lib.* 6. Archid. *in cap. Licet Canon*, *num.* 3. *eod. tit. & lib.* & docet S. Thom. *in* 1. 2. *quæst.* 97. *art.* 4. Dixi *in cap. fin. num.* 6. *de fil. Presbyter.* At nulla causa subesse potest, quæ justificat dispensationem contra legem Divinam, quoniam illius conditor Deus omnes vidit casus, & causas, quæ sub lege illa poterant contingere, *cap. Deus omnipotens*, 2. *qu.* 1. *capit. Novit*, *de judic. cap. Novit ille*, *de appellat.* & divina voluntas, a qua lex æterna proficiscitur, est prorsus immutabilis, *cap. Incommutabilis*, 22. *qu.* 4. Ergo si aliquo casu Deus voluit legem obligare, justissimum est ut obliget, nec potest esse justum, ut obligationem, & nexum hujusmodi relaxare possit quisquam mortalium, ut est textus *in cap. Quæ contra omnes*, 8. *dist.* Et consequenter dispensatio proprie, quæ scilicet legis vinculum relaxat, nullatenus cadere potest contra præcepta divini juris. 77

Secundo nullitas dispensationis surgit ex defectu potestatis; nam ad legem Divinam ita se habet quilibet homo, sicut persona privata ad legem publicam, cui subjicitur, ut inquit S. Thom. *d. qu.* 97. *art.* 4. *ad* 3. Imo minor est proportio Pontificis ad legem Divinam, quam inferioris Prælati ad legem humanam, *cap.* 2. *ad fin. vers. Nam inter Creatorem*, *& creaturam*, *supra de Summ. Trinit.* Sed in lege humana inferior non dispensat contra legem Superioris, *cap. inferior*, 21. *dist. cap. Cum inferior*, *de major. & obedien.* Clem. *Ne Romani*, *in princip. de elect.* Ergo nec Pontifex contra legem divinam. Quo argumento utitur etiam Turrecrem. in *d. cap. Sunt quidam*, *n.* 2. *vers. Sexto sic*, *qu.* 1. 78

Unde quod dicunt Doctores nostri de dispensatione, & limitatione juris divini, non potest intelligi proprie, prout dispensatio est juris relaxatio secundum ea, quæ notantur *in* §. *Nisi rigor*, 1. *q.* 7. *& in c.* 79

Ut con- 80

Ut constitueretur, *in gloss. in ver. Detrahendum*, 50. *dist.* & per Archid. *in c. Licet Canon*, *n.* 3. *de elect. lib.* 6. sed intelligi debet pro juris Divini declaratione, ut post Ricard. de media Villa *in* 4. *sent. dist.* 38. *q.* 9. *art.* 1. declarat. Cardin. *in c. Cum ad Monasterium*, §. *Abbas*, *n.* 16. *infra*, *de stat. Monach.* potest enim Apostolicus declarare Divinas leges in aliquibus casibus propter aliquas circumstantias non obligare, cum scilicet ex earum observantia, aut aliquid sequitur iniquum, aut majus bonum impeditur; alias enim cum pro interpretatione ad Deum recursus non pateat, non dedisset ipse Vicario suo sufficientem potestatem ad Ecclesiam gubernandam, quod erroneum esset asserere. Atque ita his casibus concedunt Theologi Summo Pontifici jus declarandi, non autem dispensandi, ut in specie S. Thomas *in* 2. 2. *q.* 54. *art.* 5. ibi, non tollitur lex naturalis humana lege, sed declaratur Almain. *de potest. Eccles. c.* 13. Turrecr. *in summa de Eccles. lib.* 2. *cap.* 7. *& lib.* 3. *cap.* 53. Silvest. post alios *d. q.* 16. *in fine*. Covarr. *variar. resol. lib.* 3. *c.* 13, *n.* 9. *vers. Fateor enim*, Sot. *de just. & jur. lib.* 10. *q.* 3. *art.* 1. & Vasq. *in opusc. moral. in tract. de benef. c.* 4. §. 2. *dub.* 1. *n.* 122. *in fin.* Et in terminis declarationis intelligenda sunt exempla; quæ in oppositum adducunt Felin. & Præpos. *locis supracit. n.* 73. Nam in illis casibus Pontifex non relaxat, nec restringit, aut limitat legem Divinam, sed illam declarat, ut in *c. Licet*, *in fine*, *de testib.* Et ita etiam notat gloss. unica *in d. c. Sunt quidam* 25. *q.* 1. dum dicit Papam dispensare in Evangelio interpretando ipsum.

81 Quinimo Turrecr. in eodem *c. Sunt quidam num.* 2. *in fine*, affirmat nec valere, nec verum esse quod dicit gloss. præalleg. *Quia*, inquit, *interpretatio obsequitur*, *& obsequi debet Evangelio*, *alias non esset interpretatio*, *sed corruptio. Interpretari quippe Evangelium ad sensum bonum*, *& Catholicum non contradicendo veritati fidei*, *& scripturæ sanctæ hoc licet Summo Pontifici*, *sed per hoc non dispensat in Evangelio*, *ut aliud dicat*, *quam quod Dominos*, *& Evangelium dicit*. Hæc ille.

Quæ cum ita sint, si lex Divina dicit simoniacum esse interventu pecuniæ beneficium dare, vel accipere, ut in superioribus probatum est: quomodo potest declarari Romanum Pontificem posse beneficium Ecclesiasticum vendere sine vitio simoniæ, quippe hæc non esset declaratio, seu interpretatio, sed potius inversio, & corruptio legis Divinæ. Et sane si ad dignitatem tuendam adversus hodiernam tyrannidem liceret Romano Antistiti accipere pecuniam pro collatione beneficii sine labe simoniæ, ut dicit Felin. liceret etiam ipsi accipere pecuniam pro gratia, & Sacramentis: & tamen admittunt omnes hoc Summo Pontifici non licere, ut ait Dec. qui propterea, licet multum succincte, reprobat Felini responsionem *in d. c. Ex parte*, *il primo n.* 25. *de off. deleg.* Item hac
82 ratione liceret Apostolico ad dignitatem servandam accipere lucrum ex mutuo sine usuraria pravitate, & tamen hoc nemo Catholicus auderet affirmare. Idque non alia ratione, nisi quia usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestatur. Et propterea super eo nulla fieri potest dispensatio, ut formaliter dicit textus *in c. Super eo*, *de usur.* & notat gloss. *in c. Ex parte*, *il primo*, *in ver. Dimittere*, *de off. deleg.* quæ aperte dicit: propterea Papam non posse super usura dispensare, quia in utroque Testamento prohibita est. Et idem notant Innoc. Host. Joann. Andr. & omnes *in cap. final. de simon.* Ergo idem dicendum de simonia, quæ similiter damnata est in novo, & veteri Testamento, ut *in d. cap. Ex multis*, *& c. Sal-*
83 *vator*, 1. *quæst.* 3. cum nulla sufficiens ratio diversitatis afferi possit. Atque ita diluitur responsio Felini. Inepta est etiam similitudo, quam ponit Præpos. *ubi supra*; *n.* 75. videlicet: sicut in extrema necessitate non committitur furtum; ita nec Papa, qui ex causa accipit pecuniam pro collatione beneficii committit simoniam: oportet enim ut procedat similitudo utrinque constituere extremam necessitatem; & tunc posset sustineri, ut positus in extrema necessitate sicut non committit furtum, ita nec simoniam. Quemad-
84 modum non committit usuram, qui in extrema necessitate promittit aliquid mutuanti ultra sortem, nec est simoniacus Pater nescius baptizare, qui dat pecuniam sacrilego Sacerdoti aliter baptizare nolenti parvulum in extremis agentem, ut post Abb. *in capit. In Ecclesiæ*, *de simon.* Richard. & Cajetan. fuse probat Sotus *lib.* 9. *de justit. & jur. quæst.* 8. *artic.* 1. *colum.* 8. *vers. Ad primum igitur*. Sed extra casum necessitatis retorqueri potest argumentum Præpositi; nam ad dignitatem sustinendam utique non liceret furari, & juris Divini prohibitionem relaxare, ut probatur *in dict capit Si quis*, cum ibi notat. per gloss. & DD. Ergo nec spiritualia vendere.

Atque hujus sententiæ est aperte S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 100. *artic.* 1. *ad septimum*, ait enim, *Papa potest incurrere vitium simoniæ*, *sicut & quilibet alius homo*. *Peccatum enim tanto in aliqua persona est gravius*, *quanto majorem obtinet locum*. *Quamvis ergo res Ecclesiæ sint ejus ut principalis dispensatoris*; *non* 85
tamen sunt ejus ut domini, *& possessoris*. *Et ideo si reciperet pro aliqua re spirituali pecuniam ex redditibus Ecclesiæ*, *non caret vitio simoniæ*. *Et similiter posset etiam simoniam committere recipiendo pecuniam ab aliquo laico*, *non de bonis Ecclesiæ*. Hæc ibi. Et idem docuit *in quarta distinct.* 25. *quæst.* 3. *artic.* 3. *ad* 2. in hæc verba: *Opinio illa erronea est* (*videlicet quæ adstruit Papam non posse simoniam committere*) *si enim Papa pro aliquo spirituali munus acciperet*, *simoniam committeret*, *sicut & alius homo*, *quia in ipso Petro*, *cui Papa succedit*, *simoniæ vitium damnationem inchoavit in novo Testamento*. Ejusdem sententiæ est Alber. Magn. itidem *in quarta dist.* 25. ubi respondendo quæstioni sic ait: *In veritate bene puto*, *quod Papa potest committere simoniam*, *nec videtur mihi hoc dubium quando vendit spirituale*. Idem sensit Ulricus, seu Udalricus de Argentina Alberti Magni Auditor *in sua Summa Theologiæ* relatus a Turrecrem. & Præpos. *in capit. Latorem*, 1. *quæst.* 1. ubi ait: *Dicunt quidam Papam non posse committere simoniam cum quacunque persona Ecclesiastica*, *quia nihil lucratur*, *cum omnes res Ecclesiarum sint suæ. Sed stultum est hoc dicere*; *cum origo ipsius hæresis fuerit in voluntate ineundi pactum cum primo Papa*, *idest cum Petro etiam tunc temporis quando omnibus omnia erant communia*; *nec res Ecclesiarum sint Papæ*, *nisi sicut secundum leges omnia sunt Principis*, *scilicet ad gubernandum*, *non ad possidendum*. *Etsi etiam secundo modo sint suæ*, *tamen esset simonia*, *quia non possidet eas actu*, *sed sibi debentur cum voluerit accipere*. *Et qui debitori suo daret aliquod spirituale*, *ut recuperet quod suum est*, *simoniam committeret*. *Idem est ergo in proposito*. Hæc ille. Nec refert, quod multi Doctores declarent seu potius restringant, & limitent doctrinam S. Thomæ, ut procedat in his tantum, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, non aut in his, quæ sunt simoniaca, quia prohibita, prout eam intelligunt, Archid. Bellam. & Gemin. quos citat, & sequitur Præpos. *in capit. Non decet*, *num.* 6. 12. *distinct.* Nicolaus de Ausmo *in supplement. Summæ Pisanæ in ver. Simonia* 1. *in fine*. Paul. in Clement. 1. *de Summ. Trinit.* & Felin. *in cap. Ad audientiam*, *il secondo*, *n.* 3. *vers. Est verum quod B. Thomas de rescript.* & Silvest. *in ver. Simonia*, *n.* 4. *vers. Quarto quæritur*. Quoniam esto hoc verum sit; tamen quod spectat ad rem præsentem, cum vendere titulum Canonicatus, vel alterius simplicis beneficii sit prohibitum quia simoniacum, ut probatum est in *præcedenti quæstione num.* 40. consequens est, ut si Papa pro collatione hujusmodi beneficii pecuniam accipiat, in sententia Div. Thomæ non sit a simoniæ vitio immunis. Idque non obscure docuit idem S. Thomas, *dict. quæst.* 100. *artic. quarto*, dum ait, beneficium Ecclesiasticum dici spiritualibus annexum quasi ab eis dependens. Non enim competit nisi Ordinem Clericalem habenti; & per consequens esse non posse sine spiritualibus: & propterea nullo præmio, aut pretio conferri debere, quia beneficio vendito, intelliguntur etiam spiritualia venditori subjici. Et apertius hoc sensit Joannes Gerson Cancellarius Parisiensis *in tract. de simon.* his verbis: *Super materia simoniacæ labis in collatione beneficiorum per Papam resolvendo materiam*

ad ra-

ad radicem Scripturæ ſacræ, qua dimiſſa percurrere ramos opinionum particularium ſine caret; ponitur hæc concluſio. Simoniacas labes contra jus divinum, vel de ſimoniaca ſpecie ſuſpectum eſt in conferente beneficium Eccleſiaſticum, etiamſi ſit Papa, exigere, vel extorquere a beneficiando promptam pecuniam ſub titulo primorum fructuum, ac impedire poſſeſſionem, & officiationem ſuam, quouſque ſolverit illam pecuniam; licet quod ſpectat ad primos fructus, ſeu annatam egregius hic vir deceptus fuerit ex illorum ſuggeſtione, qui in Concilio Conſtantienſi aſſerebant Papam quaſi ex contractu pro collatione beneficii exigere pecuniam contra Evangelicum præceptum, gratis ſcilicet accepiſtis, gratis date. Quod tamen eroneum eſſe fuſe oſtendimus *in cap. 1. Ne prel. vices ſuas in 3. oppoſ.*

Ex ſupradictis ſatis liquet de veritate hujus ſententiæ; ſed nihilominus ad majorem evidentiam ſubnectuntur etiam rationes infraſcriptæ, quas in propoſito adducunt Durandus, & Petr. de Palude apud Turrecrematam *in dict. capit. Latorem, num. 7. verſic. Pro qua opinione, 1. qu. 1.*

86 Prima ratio eſt. Major ſpiritualitas eſt authoritas officiandi Eccleſiam, quam authoritas docendi quamcunque humanam ſcientiam. Sed auctoritas, ſive licentia docendo ſine peccato vendi non poteſt, ut habetur infra de *Magiſtr. in Rubro, & Nigro, quaſi per totum.* Ergo fortiori ratione, nec auctoritas officiandi Eccleſiam. Et quamvis Præpoſ. *in dict. cap. Latorem, n. 21.* reſpondeat hanc prohibitionem eſſe juris poſitivi, in quo Papa poteſt diſpenſare; hoc tamen non videtur admittendum, quia prohibitio ne quid exigatur pro licentia docendi fundatur in authoritate Evangelii, *Matth. 10. Gratis accepiſtis, gratis date, ut in cap. 2. de Magiſtr.* & ſcientia eſt donum Dei, ut dicit *gloſſ. in cap. 1. in ver. pretium exigat., eod. tit.*

87 Secunda ratio. Venditio beneficii eſt prohibita jure divino in Evangelio, *Matth. 10.* non quidem in ſe, ſed in ſuo ſimili: non enim minus ſpirituale eſt auctoritas eligendi Epiſcopum, & officiandi Eccleſiam, quam auctoritas prædicandi. Sed in ſimplici Canonicatu eſt auctoritas eligendi Epiſcopum, *cap. 1. & quaſi per totum, de elect.* & officiandi Eccleſiam, *c. unico, de Cleric. non reſiden. lib. 6. c. fin. de reſcript. eod. lib.* Clemen. *Ut ii, de ætat. & qualit.* cum multis ſimilibus. Si ergo auctoritas prædicandi prohibetur vendi jure Evangelico; Ergo & auctoritas eligendi Epiſcopum, & officiandi Eccleſiam, quæ eſt in ſimplici Canonicatu. Nec ſatisfacit reſponſi Præpoſiti *ubi ſupra*, quod Canonici non eligant, ut ſinguli, ſed ut Collegium; nam nihilominus unuſquiſque cum ſua voce cauſat electionem, & concurrit in collatione juris ſpiritualis, quod per electionem acquiritur electo, ſecundum ea, quæ dixi in *c. Bonæ, il primo, n. 77. ſupra de poſtulat. prælat.* Nec ſubſiſtit quod ſubjicit
88 Præpoſ. quod cauſa ſit multum remota; imo enim eſt proxima, & immediata, quia ex votis ſingulorum publicatis, & invicem collatis immediate ſurgit, & producitur electio, ut in *c. Quia propter, de elect.* Et quarenus eſſet remota, eſt tamen originalis, quæ præcipue attenditur, ut *in c. Literis, de reſcript.* nam ad primordium tituli poſterior formatur eventus, *l. unica, ad finem, C. de imponen. lucrat. de reſcript. lib.* 10. Item ad rem
89 non pertinet, quod cum ſimoniaco in præambulis ad Ordinem diſpenſet Epiſcopus, ut *in c. per tuas, il terzo, de ſimonia*; quoniam diſpenſat poſt factum in pœnam, quæ eſt de jure poſitivo. Sed hinc non ſequitur, ut ſimonia illa non ſit prohibita jure naturali, & divino. Sicut videmus Epiſcopum diſpenſare poſſe in crimine adulterii, ut *in c. At ſi Clerici, §. de adulteriis, infra de jud.* Et tamen certum eſt adulterium eſſe prohibitum in lege æterna, & eſſe intrinſece malum, *c. Itane, 32. q. 5. c. Literas, de reſt. ſpol. & c. Inquiſitioni, de ſent. excomm.*

90 Tertia ratio. Si Papa recipiendo pecuniam in collatione beneficii Eccleſiaſtici non committeret ſimoniam; hoc ea tantum ratione proveniret, quia non reciperet pecuniam pro beneficiis, ſed pro fructibus, cum poſſit ſeparare Præbendam a Canonica ex notatis *in c. Cum M. Ferrarien. de Conſtit. & in c. fin. de conſuet. lib. 6.* Et in hac ſpecie tradit Præpoſ. *in c. Latorem, n. 22. ver. poteſt reſponderi, 1. qu. 1.* Cardin. Jo. *de Concil. lib. 4. art. 4.*

Sed hæc ratio falſa eſt, quia ut arguit ibidem Turrec. *n. 8. verſ. Quarto poteſt argui.* Si verum eſſet Papam non conferre niſi fructus; tunc nullus, cui Papa conferret beneficium, haberet titulum beneficii, nec dicendus eſſet talis Eccleſiæ Epiſcopus, Decanus, aut Canonicus, nec deberet ea exercere, quæ ſunt illius officii. Præterea literæ Papales ſuper talibus proviſionibus confectæ, patentiſſime declarant contrarium, dum proviſos jubent inſtitui. Inſtituere autem eſt jus Canonicum in Eccle- 91
ſia, ſeu Eccleſiæ beneficio conferre, ut in *cap. Ex frequentibus, de inſtit.* Card. in Clem. 1. *in 6. quæſt. in ſolut. num. 11. de ſupplen. neglig. Prælat.* Ergo fateri oportet non ſolum vendi fructus beneficiorum qui ſunt acceſſorii ad titulum, ſed etiam illud quod eſt mere ſpirituale, & principale, ſcilicet titulum, ſeu poteſtatem exercendi hujuſmodi miniſterium, propter quod iidem fructus ſunt deputati. Idque clare deciditur in *cap. Si quis objecerit, 1. q. 3. & in cap. ſeq.* ubi dicitur: Quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.

Præterea quamvis Præbenda poſſit conſiſtere in mera 92
temporalitate, & cadere etiam in laicum, & de hac intelligenda ſit gloſſa *in d. c. Cum M. in ver. Receperunt, de Conſtit.* tamen ſecus eſt ſi Præbenda ſit annexa Canoniæ, quia tunc eſt jus ſpirituale, ut in *cap. Dilecto, infra de præbend.* & declarat Abb. *in cap. Tua nos, num. 3. de Simonia.* Ac proinde prohibetur vendi jure divino, naturalique, ut efficaciter probat Cajetan. *loco proxime citando.*

Demum ut optime explicat Cajetan. *tom. 2. opuſcul. in* 93
tract. 9. de ſimonia q. 1. Eccleſiaſtico beneficio duo inſunt, videlicet Clericatus, & Præbenda; nam cuilibet beneficio annexa eſt ſaltem prima Clericalis Tonſura, *c. Cum adeo de reſcript. & c. Ex literis, de tranſaction.* & cuilibet inti- 94
tulato debita eſt Præbenda, quia Clerici vivere debent de patrimonio Jeſu Chriſti, cujus obſequio deputantur, *cap.* 95
Cum ſecundum, de præben. nec datur Canonia ſine Præben- 96
da, id eſt titulus beneficii ſine ſtipendio, *c. Relatum, & c. Dilectus, il primo eod tit. c. Cum ſuper, de conceſſ. præben. cap. Jacobus de ſimonia, cum concordan.* Et quidem Clerica- 97
tum eſſe ex jure divino, ut inquit Cajetanus, conſtat tum ex eo, quod Clericatus nihil eſt aliud, quam addictio ad miniſtrandum ſacrificiis divinis. Unde & a ſorte nomen accepit, quia in ſortem Domini qui Clerici ſunt, electi ſunt. Ad hoc *cap. Cleros, 21. diſt. cap. Duo ſunt, 12. q. 1. & d. c. Cum ſecundum.* Fuerunt enim omni tempore Clerici. Ante legem quidem primogeniti Clerici erant. Unde & primogenituræ jus ſacrum erat. Sub lege autem tota Tribus Levi ſanctificata eſt ad divina officia, tum ex eo 98
quod ſpirituale quoddam eſt; omnis enim Clerici officium in ſpiritualibus actibus conſiſtit, ut in *c. Perlectis, 25. diſtinct.* Unde in prima Tonſura ex utraque parte præciſio corporalis in capite fit, ſcilicet ſecundum partem ſuperiorem, in qua ſit Tonſura, & ſecundum partem inferiorem per quatuor angulos, in qua inciduntur capilli, ad ſignificandum eos a temporalibus undique præciſos, ad ſuperna, quæ ſpiritualia ſunt, miniſtros deputari, ut in *d. cap. Duo ſunt.* Tum auctoritate S. Thomæ in 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. qui officium Clericale non ſpirituali annexum, ſed ſpirituale eſſe a Deo dicit, itaut propterea beneficium Eccleſiaſticum Spirituali annexum cenſeatur, quia Clericali officio conjunctum eſt. Spiritualium autem author Deus eſt. Unde quemadmodum Summus Pontifex involveretur crimine ſimoniæ, ſi venderet titulum beneficii, cui eſſet annexa poteſtas Clavium; ita & ſi vendat titulum beneficii, cui ſit annexum officium Clericale. Quoniam, 99
ut Cajetanus ſubjicit, quamvis in ſpiritualibus ſint gradus, & Ordo ſit ſpiritualior Clericatu, & Claves ſint magis ſpirituales multis Ordinibus, omnia tamen in ſpiritualium genere ſunt, & omnia invendibilia ſunt, quia totum genus ſpiritualium eſt materia repugnans venalitati, id quod egregie oſtendit S. Thomas loco citato. Eſt ergo in omnibus Eccleſiaſticis beneficiis unum ſpirituale, & omnino invendibile ſcilicet officium Clericale, & in hoc Cajetanus ſupplet diſtinctionem Abbatis tanquam diminutam, qui in *c. Extirpandæ, §. Qui vero, n. 53. de præben.* enumeravit executionem Ordinis, & poteſtatem Clavium, & prætermiſit Clericatum, licet forte Abbas ſub executione Ordinis comprehenderit etiam primam Tonſuram, quæ a Canoniſtis habetur pro Ordine, ut dixi in *c. Cum contingat ſupra de ætat. & qualit.* cum præſertim excludat Papam a vitio ſimoniæ tantummodo in Hoſpitalibus, & aliis habentibus ſolam adminiſtrationem temporalem. Hæc quoad Clericatum.

Quo-

100 Quo vero ad Præbendam, observandum est diligenter ex Cajetano, ubi supra hoc nomen in se multa continere; nam Præbenda dicit duo, idest stipendium Clericale, & certam determinationem talis stipendii, vel ad certam quantitatem, puta mile ducatorum; vel ad certum tempus, puta ad annum; vel ad certum locum, puta ex fructibus talis prædii, &c. & consequenter in Præbenda possunt considerari quatuor. Primo jus stipendii; secundo stipendium ipsum; tertio jus talis, & tanti stipendii, in tali loco, &c. quarto ipsum tale & tantum stipendium, de quibus sigillatim dispiciendum est.

101 Jus stipendii procul dubio ex Divino jure est spirituale, sicut & jus accipiendi decimas, ut per D. Thom. in 2. 2. *quæst.* 100. *artic.* 4. *ad* 3. quia eo ipso quod quis Clericus est, & divinis officiis mancipatus, jus habet ut sustentetur ab Ecclesia, *cap. Clerici*, 1. *quæst.* 2. nam dignus est operarius mercede sua 1. ad Timoth. 5. *capit. Quicunque* 12. *quæst.* 2. & denario fraudari non debent in Vinea Domini laborantes, Matth. 20. *cap. final. de Magistr.* neque os bovi ligari debet trituranti. Deuteron. 25. *cap. Ecclesias*, *vers. Item non alligabis*, 13. *quæst.* 1. *cap. Extirpandæ*, *infra de præb.* Et qui ad onus eligitur, repelli non debet a mercede, *capit. Cum secundum*, *eod. titul.* Justum nanque est, ut illi consequantur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium, *cap. Charitatem*, 12. *quæst.* 2. Et propterea Sacerdotibus Ægypti ex publico providebatur, ut dicitur Genes. 14. & Tribus Levi quia jus hoc habebat, partem inter fratres suos non accepit. Et ut dicitur 1. ad Corinth. 9. *Qui altari deserviunt*, *cum altari participant*. Et paulo ante, *Quis militat suis stipendiis unquam?*

102 Stipendium vero ipsum est quid temporale, sed Divino jure debitum, ut probatum est. Iniquum quippe esset ut assistentibus Deo pro nobis opportuna non daremus, *cap. Ecclesias*, §. *His ita*, 13. *qu.* 1.

103 Jus autem talis & tanti stipendii, licet habeat determinationem seu taxationem ab Ecclesia; tamen re ipsa non est aliud a primo, quia per hoc, quod Clerico confertur certa Præbenda, non confertur ei novum jus, sed juri quod habet a Deo determinatur certa possessio; Jus enim, quod Clericus habet a Deo indeterminatum est, nec magis exigit hoc, quam illud stipendium: sed Ecclesia tribuendo certos redditus, determinat illud assignando illi propriam materiam, exemplo Sacerdotis, cui cum datur Parochialis Ecclesia, vel authoritas audiendi Confessiones, non confertur novum jus, cum in sua ordinatione jam a peccatis absolvendi potestatem acceperit, ut in Decreto Concilii Tridentini *capit* 15. *session.* 23. sed juri, quod habet a Deo, determinatur ab Ecclesia materia, circa quam operatur. Ad hoc *capit. Generaliter*, §. *Ecce sufficienter*, & *capit. sequent.* 16. *quæst.* 1. & docet S. Thom. *quodlib.* 12. *artic.* 30. Unde similiter non sunt duo jura in Clerico respectu beneficii, sed unum tantum a Deo indeterminate datum quoad materiam, & postmodum ab Ecclesia determinatum. Quod etiam patet exemplis præcepti de sanctificatione festorum, de confessione facienda, de jejunio, de decimis solvendis, & consimilibus, quæ ex jure Divino sunt indeterminate, & ab Ecclesia sunt quantum ad determinationem temporis, quantitatis, modi &c. Et tamen non sunt duo præcepta, unum de jure Divino, & alterum de jure positivo, sed unum tantum de jure Divino indeterminatum, & determinatum ab Ecclesia. Ad hoc Concilium Tridentinum *session.* 14. *de Sacram. Pœnitent. capit.* 5. & dixi *in capit. Omnis utriusque*, *num.* 25. *infra de pœnitent. & remiss.* Quemadmodum ergo ex determinatione Ecclesiæ non multiplicantur præcepta, ita nec multiplicantur jura, argum. *capit. Inter corporalia*, *de trænslat. Episcop.* Eorum

104 igitur, quæ in Clerico beneficiato sunt, omnia ex jure Divino sunt, præter quartum, videlicet determinatio stipendii. Quoniam ex jure positivo a Prælatis Ecclesiæ institutum est ut annua stipendia, & tantæ quantitatis, &c. in illa, aut illa sint Ecclesiæ, & tali Ministro applicata, ut in *cap. Nema*, *de consecr dist.* 1.

105 Quibus ita constitutis facile dignosci potest quid in Præbenda sit venale, & quid non; nam cum spirituale venditionis materia naturaliter esse non possit, & jus omne Clericale tam respectu stipindii indeterminati, quam respectu talis, & tanti stipendii spirituale sit: huic necessario sequitur ut jus Præbendæ non sit venale, & illud vendere simoniacum sit, non quia prohibitum, sed quia ex sui natura est simoniacum, & consequenter vetitum etiam Papæ secundum determinationem glossarum, *ut hic in ver. Illicitæ pactionis*, *& in dict. cap. Ex parte*, *in prima in ver. Dimittere*, *de offic. delegat.* Ipsum autem sti- 106
pendium, seu ipsa Præbenda cum sit res pure temporalis, vendi potest. Unde secundum D. Thomam in præalleg. *quæst.* 100. *artic.* 4. *ad* 3. cum Papa concedit decimas militibus, non concedit eis jus spirituale accipiendi decimas, sed tantummodo res temporales, quæ decimæ appellantur.

Quare superest tantum examinandum, an Præbenda 107
ipsa, quæ ut diximus, ex sui natura venalis est, prohibeatur venditiones connexionis cum Clericatu. Et quidem est hic duplex connexio, scilicet juris Præbendæ ad Clericatum, & ipsius Præbendæ ad hunc Clericum. Prima connexio venalitatem omnino excludit, tum ex natura connexorum, quia utrunque, idest tam Clericatus, quam jus Præbendæ spirituale est, ut patet ex dictis; tum 108
ex natura connexionis: constat enim jus Præbendæ non esse connexum quasi rem alienam conjunctam cum Clericali officio, sed per identitatem vel quasi, ut explicat Cajetanus. Ideoque beneficium, seu Præbenda dicitur sequela officii, *capit. Eos*, *& capit. Si quis Sacerdotum*, 109
81. *distinct. capit. Præterhoc* 32. *distinct. gloss. in capit. final in ver. Datur*, *de rescript. lib.* 6. Nec datur Canonia sine Præbenda, ut prædiximus, & notat glossa *penultim. in capit. unico de Clerico non resident. lib.* 6. Ideoque S. Thomas *dict. artic.* 4. *in corpore*, affirmat beneficium Ecclesiasticum esse necessario annexum officio Clericatus tanquam ab eo dependens, & nullo modo sine spiritualibus posse consistere. Quare Præbenda utcunque sit res temporalis: tamen cum sit annexa officio Clericatus ex debito Divini juris, & ex illo proveniat necessario quisquis horum alterum vendit, neutrum invenditum derelinquit, & simoniacus est, juxta textum *in capit. Si quis objecerit*, 1. *qu.* 3. relatum a D. Thoma *ubi supra in argumento contrario*.

Secunda autem connexio, idest ipsius Præbendæ ad 110
hunc Clericum secundum diversos respectus venalitatem compatitur, & excludit. Compatitur quidem ratione ipsius Clerici active, quia potest ipsi beneficii sui fructus vendere, & locare. Extravag. *Ambitiosæ*, *vers. ac de fructibus*, *de rebus Eccles. non alienan.* Excludit autem ratione ejusdem Clerici passive, quia non potest 111
eidem vendi propter duo. Primo, quia non potest res vendi a non Domino, *leg.* 1. *Cod. de usucap. pro empt.* Nullus autem Prælatus, nec Summus Pontifex est Dominus fructuum percipiendorum; redditus enim omnium Ecclesiarum quamvis sint Papæ ut in principalis dispensatoris: non tamen sunt ejus ut Domini, & possessoris, ut inquit S. Thom. & Ulric. *locis supratitatis*, *num.* 46. Secundo, quia conferre alicui Clerico 112
beneficium, & vendere illi fructus percipiendos nihil est aliud, quam vendere illi executionem proprii, & spiritualis juris. Paria autem sunt vendere jus, & illius executionem, ut patet ex dictis *supra num.* 31. Unde & duo peccata hic concurrunt, Injustitiæ, quia venditur Clerico quod suum est, *leg. Rei suæ*, *ff. de contrahend. empt. leg. Cum res*, *& leg Si Mater*, *Cod. eod.* Prius enim Clericus intelligitur habere titulum, 113
qui dicitur gratis dari, & deinde executionem, quæ titulum consequitur. Item peccatum simoniæ, quia vendi convincitur executio spiritualis juris. Et hoc ipsum ante Cajetanum docuerunt Petr. de Palude, & Turrecremata, ut patebit infra *num.* 123. *vers. At si venderentur*.

Quamobrem ex prædictis concludendum est vendi- 114
tionem beneficiorum Ecclesiasticorum sive habeant annexam potestatem Clavium, & executionem Ordinis, sive officium Clericatus esse prohibitam quia simoniacam, non autem simoniacam quia prohibitam: & consequenter nec Summo Pontifici licitam esse, cum emptionis materia res spiritualis sit, quæ jure naturali, & Divino venalitatem omnino excludit.

Unde hanc sententiam non tantum in Canonicatibus, sed etiam in aliis beneficiis simplicibus uti veram, & consonam sacris regulis, amplectuntur Durand. & Petr. de Palude *in* 4. *distinct.* 25. quos refert, & sequitur Cardin. Turrecrem. in *cap. Latorem*, *n.* 6. 1. *qu.* 1. Item Cardin. Cajet. *in præalleg. tract.* 9. *de simonia*, ubi testatur hanc esse communem Theologorum opinio-

opinionem, & oppositam appellat errorem Canonistarum, & consentit Sotus *lib. 9. de just. & jure quæst. 7. artic.* 1. Et quamvis impugnet rationem illam Cajetani, quod Clericalis Tonsura sit de jure Divino, existimans etiam minores Ordines esse ex Constitutione Ecclesiæ, tamen quoad hoc Soti doctrina nedum falsa, sed etiam periculosa est, ut vidimus *in cap. Cum contingat, n.* 72. *supra de ætat. & qualit.* Eandem late tuetur Thomas Campeg. *in d. tractatu*, An Papa labem simoniæ incurrere possit, ubi *num.* 11. dicit magno applausu recipiendam esse sententiam Petr. de Anchar. *in cap.* 1. *de Constit. in* 11. *oppositione*, quod facere beneficia Ecclesiastica venalia est denigrare universalem statum Ecclesiæ, per *leg. Si quenquam, Cod. de Episcop. & Cleric.* cum dicitur profecto enim quis locus tutus, & quæ causa poterit esse excusata, *Si veneranda Dei Templa pecuniis expugnentur*? Quod si denigratur status universalis Ecclesiæ, nec Romano Pontifici erit permissa, per ea, quæ habentur *in cap. Sunt quidam*, 25. *quæst.* 1. *& infra num.* 25. dicit esse rejiciendam, & prorsus abominandam doctrinam Cardinalis *in cap.* 1. *de simonia*, asserentis Papam ex justa causa posse quandoque in collatione beneficiarum aliquid recipere, licet non passim, ne scandalizet Ecclesiam.

115 Non obstant modo contraria argumenta. Ad primum enim respondetur ex Durando apud Turrecrem. *in d. c. Latorem, num. 9. vers. His habitis*, 1. *quæst.* 1. Imperatorem, si vendat Magistratum, quamvis non peccet contra legem Juliam de ambitu; tamen peccaret in legem naturalem, cui subjicitur. Unde similiter, & Papa vendendo quodcunque beneficium Ecclesiasticum, tametsi non peccet in legem Canonicam, cui non subjicitur; peccat tamen in legem divinam & naturalem. Sed hanc responsionem quatenus habet Imperatorem vendendo Magistratum peccare in legem naturalem, refellit Petr. de Palude apud Turrecr. *ubi supra*, quia illa potestas est temporalis, & propter utilitatem Reipublicæ potest institui ut Magistratus, seu Præposituræ laicales venderentur, sicut alicubi fit, & observatur in multis Curiis Regum, & Principum. Hoc enim secundum eum fieri posset sine peccato, dum tamen caveretur ne mala exinde sequerentur, licet hanc venalitatem etiam in Principe seculari plurimum damnet Præpos. *in Summa*, 1. *quæst.* 1. *num.* 35. & in eam invehat glossa pragmat. Sanct. *in titul. de Annatis, in princip. in ver. Ecclesiastici.*

Itaque respondetur secundo, leges civiles ad rem præsentem non pertinere; quia loquuntur in dignitatibus, & officiis secularibus, quæ multum differunt a dignitatibus, & officiis spiritualibus, ut *in cap. Solitæ, de major. & obedient.* Unde ex diversis non debet fieri illatio, vulgata, *leg. Papinianus exuli, ff. de minor.* nam sicut res temporales in quantum usui nostro deserviunt sunt in potestate nostra, *leg. in re mandata, C. Mand. & leg. Nemo externus, C. de Judæi*, & ideo vendi, & emi possunt; ita & jura, & officia, & dignitates ad gubernationem, & dispositionem quarumcunque rerum hujusmodi ordinatæ, naturæ non repugnat quin possint ven-
116 di, sed subsunt soli Constitutionis Principi. At contrarium est in spiritualibus, quæ in nullius sunt dominio, nisi solius Dei, sicut sunt virtutes spirituales, quarum naturæ repugnat venditio, ut *in cap. Gratia*, 1. *qu.* 1. cum nullum pretium sit, quo æstimari possint. Quare
117 idem dicendum in officiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, quæ cum disponant, aut versentur obiective circa talia, sunt ejusdem naturæ, vel sunt mere spirituales quædam potestates; nam quilibet titulus Ecclesiasticus est quædam spiritualis potestas, seu jus spirituale ad aliquos actus spirituales exercendos. Ad hoc *cap. Concessa*, 12. *qu.* 2. *cap. Generaliter*, 16. *qu.* 1. *cap. ult.* 1. *q.* 2. *& cap. fin. de rescr. lib.* 6. Et quod notat glossa *in c. Dudum, il secondo, in ver. Intitulatum, supra de elect.*

118 Ad secundum respondetur negando minorem; falsum enim est in sacra Scriptura non inveniri damnatum ut simoniaco, nisi venditionem Sacramentorum, & operationem miraculorum. Imo enim Matth. 10. prohibentur vendi omnes actus spirituales, ad quorum aliquem simplex quoque Canonicus deputatur, ut in Clem. *Ut ii, de ætat. & qualit.* & in Decreto Concilii Tridentini
119 *cap.* 3. *sess.* 21. *& cap.* 12. *sess.* 24. & in lege veteri reprobatur ut fiat Minister per pecuniam: habetur enim 3. Reg. 13. *Quicunque volebat, replebat manum suam, & fiebat Sacerdos.*

Nec obstat si dicatur: Olim erat quidem simoniacum ut quis fieret Minister Templi pro pecunia, quia institutio ministrorum Ecclesiæ erat de jure Divino, & sanctificatio Sacerdotum & Levitarum; licet distinctio, & ordinatio fuerit facta a David. At institutum Canonicorum est de jure Divino, sicut Ordinum, & Sacramentorum. Item authoritas Matth. 10. *Gratis accepistis*, &c. intelligi potest de his, quæ accipiuntur a Deo, non ab homine, ut sunt Canonicatus.

Id inquam non obstat, quia spirituali formaliter ac- 120
cidit, ut habeat causam spiritualem Divinam ad hoc ut ejus venditio sit simoniaca. Unde cum deputati ad Divinum cultum sit spirituale, sicut & ipse cultus, a quocunque fiat hæc deputatio, dum tamen ad illum pertineat, est ex potestate a Deo derivata: & consequenter deputare est in se simoniacum, eodem modo simoniacum erit illam deputationem vendere, sive eadem deputatio fiat a Deo immediate, sive ab homine habente potestatem Dei.

Et quæ de Canonicatu dicta sunt, eadem vendicant sibi locum in quolibet simplici beneficio, cum illi sit annexa necessario saltem prima clericalis Tonsura, & consequenter deputatio ad Divinum cultum, *c. Cleros*, 21. *distinct. cap. Psalmista* 23. *distinct. cap. Perlectis*, §. *Ad Psalmistam* 25. *dist. & cap. Duo sunt*, 12. *quæst.* 1. Quod efficaciter probat Cajetanus superius relatus *n.* 97. 98. *&* 99.

Ad tertium respondetur negando consequentia, quia 121
non procedit similitudo a jurepatronatus ad collationem beneficiorum; nam jus patronatus transit vendita villa, vel Castro cum universitate bonorum, nec venditur di- 122
recto, & principaliter, quia super ipsum non cadit venditio, sed super villam, nec indirecte, & secundario: quia villa non pluris venditur propter jus patronatus annexum, alioquin esset simonia, ut *in cap. Ex literis, & dict. cap. Cum seculum* cum utrobique notatis per Doctores *de jurepatron.* At si venderetur bene- 123
ficium Ecclesiasticum, venditio caderet directe super id, quod est spirituale: quia Prælatus non habet aliter beneficium conferre, nisi quia habet instituere ministrum ad officium. Et ideo si quid venderet, hoc principaliter venderet, & ratione hujus quodcunque annexum temporale. Atque ita caderet venditio directe super id, quod spirituale est, quod fieri non potest sine vitio simoniæ. Et ita ad argumentum contrarium respondet Durandus.

Verum hæc responsio non placet Petro de Palude: quia Prælatus non solum dat spirituale, sed etiam temporale; confert etiam Papa eodem contextu Canoniam, quæ est jus spirituale, & Præbendam primo vacaturam, quæ est beneficium temporale, ut *in capit. Cum M. de Constitutionibus*. Unde posset dicere; Ego confero tibi gratis Canoniam: sed si cum hac velis habere Præbendam, dabis mihi tantum. Unde dimidius Canonicus quoad jus spirituale est integer Canonicus; Ergo si Papa faceret cum integrum Canonicum pro pecunia, venditio caderet super pure corporale. Et cum Paludano simpliciter transit Turrecr. in *d. cap. Latorem, n.* 9. *vers. Ad tertiam rationem*, 1. *qu.* 1.

Quinimo ob hanc rationem separationis Cardinal. Jacobat. *de Concilio lib.* 4. *artic.* 4. relatus a Redoan. *de simonia, par.* 1. *capit.* 22. *num.* 8. tenet Papam non esse simoniacum, si pro pecunia conferat beneficium requirens Ordinis executionem, puta Episcopatum, vel beneficium Curatum, si non gerat in mente vendere Ordinem: quia pecuniam non videtur recipere pro Ordine, sed pro beneficio tantum. Et Papa potest separare Ordinis executionem ab ipso beneficio; nam ubi vult liberat aliquem, ut non teneatur ministrare in Ordine requisito in beneficio, quod habet, & potest facere, ut serviet per substitutum, ut ibi per eum. Et videtur sequi Gundisal. Villadiego in *tractat. de legat. num.* 36. Sed certe Durand. videtur immerito impugnari, quia Præbenda etsi temporalis res sit: tamen ex debito juris Divini est necessario connexa cum Clericali officio; & ideo vendito uno, neutrum invenditum derelinquitur, ut *in dict. capit. Si quis objecerit, & in capit. sequen.* 1. *quæst.* 3. & late probatum est supra *num.* 34. 90. *&* 106. Et nihilominus idem Petr.

de Pa-

de Palude, & Turrecremat. ad quintum argumentum contrarium respondet secundo loco, accessorium sequi suum principale, & non e converso, ut in reg. *Accessorium*. Unde cum principale est in se corporale; tunc super ipso utique cadit venditio, & spirituale gratis consequitur, & ita est in jurepatronatus, ut in *dict. capit. Ex literis*, & *cap. Cum seculum*, *de jurepatron.* At vero cum e converso spirituale est principale, & temporale accessorium, prout est in beneficio, tunc sicut titulus beneficii debet gratis concedi, & non vendi: ita & accessorium. Quapropter cum de jure Divino sit, ut qui altari servit, de altari vivat, ut *in cap. Cum secundum de præbend.* & ex dictis patet: contra jus Divinum esset, si illud quod pro officio dari debet, non daretur nisi pro pecunia. Quod si Prælatus de facto sic divisim ageret, dicens: *Do tibi gratis Canonicatum, & vendo tibi Præbendam*; ageret tum injuste, quia semel datum venderet: dando enim Canonicatum dat per consequens Præbendam, ut in *capit. Relatum*, & *cap. Dilectus il primo*, *de præbend.* tum simoniace, quia non venderet fructus ipsos, sed jus percipiendi fructus. Ipsum autem jus est spirituale per essentiam, quia est idem re quod Canonia, ut dictum est, *n.* 118. Ad hoc *c. Dilecto eodem tit.* & quod notat Abb. *in c. Tuanos*, *in secundo notab. de simonia.*

Ad quartum respondetur negando consequentiam. Ratio est, quia secundum Durandum, & Turrecrem. *locis citatis*, antecedentia ad Sacramenta possunt licite vendi, dummodo pluris non vendantur ratione consecrationis, quia super illud, quod est corporale, cadit directe venditio; sed officium sequens ad Sacramentum secundum se est spirituale, & ideo nec ratione temporalis annexi consequentis vendi potest, cum non transferatur, nisi prius translato officio. Unde oportet venditionem cadere super officium, quod est spirituale.

Et hinc patet etiam responsio ad sequentem confirmationem: quia quando est aliquid partim corporale, & partim spirituale potest aliquo modo fieri venditio ratione corporalis, ubi vendens directe, & per se potest illud corporale in alterum transferre, & non mediante spirituali, quod non est in proposito.

124 Ad ultimum respondetur negando majorem. Ratio est, quia, ut inquit Turrecrem. *in dict. capit. Latorem*, *num. 9. versic. Ad quintam*, post Petr. de Palude, ad hoc ut aliquid sit spirituale, itaut illud vendere sit simoniacum, non requiritur, ut sit in eo spiritualitas, quæ sit ens reale, naturale, vel supernaturale, sicuti sunt gratia, & Sacramenta, & hujusmodi; sed satis est, ut sit in eo spiritualitas, quæ sit relatio rationis, sicut vendere Calicem consecratum ratione consecrationis, quæ in eo nihil reale ponit: & tamen est ex se simoniacum. Similiter cum
125 per omne beneficium Ecclesiasticum Clericus ordinetur ad Divinum cultum, *cap. Cum ad hoc*, *de Cleric. non residen. & cap. Cum secundum de prabend.* Concilium Tridentinum, *cap. 2. sess. 21.* ipsum jus Canoniæ proculdubio est spirituale relatione, seu ordinatione ad Divinum cultum, licet in se non habeat rem spiritualem.
126 Ad hoc autem ut aliquid sit ex se simoniacum, non exigitur ut habeat causam spiritualem Divinam: sed sufficit, ut in se sit tale formaliter. Si enim Papa faciesset Calicem, non propterea Calix plus esset consecratus, quam si faber faciesset: cum formaliter sua spiritualitas sit ex consecratione. Quamobrem quæ sunt ex Constitutione Ecclesiæ Divino cultui annexa, sicuti sunt titulum Dignitatum, & beneficiorum quorumcunque, sunt ex se formaliter spiritualia, licet effective per Ecclesiam.

Sed clarius ad hoc argumentum, in quo Canonistæ constituunt vim totam præsentis disputationis, quodque, ut Cajetanus ait est fundamentum totius erroris, respondet idem Cajetanus duobus modis.

Et primo dicitur hoc argumentum peccare, quia assumit non causam ut causam; dependentia enim, quam habent tituli beneficiorum a jure positivo, non ex causa venalitatis, sed negotiatio spiritualitatis. Unde spiritualia, quæ ex jure positivo pendent, venalia non sunt, ut patet de consecratione sacrorum Vasorum, Vestium, de benedictione nuptiarum, &c. quæ sunt de jure positivo: & tamen vendi non possunt. Oportet ergo, ut oppositum argumentum procedat, pro fundamento assumere, quod titulus beneficii sit res temporalis, & non quia est de jure positivo, ut secundum se possit esse materia venditionis.

Deinde aliquid esse de jure positivo contingit dupli- 127
citer. Uno modo quoad substantiam rei, ut sunt officia, & administrationes temporales. Alio modo quoad determinationem tantum. Prima, quia sunt totaliter ab homine, venalia sunt, ut notat gloss. *in capit. Salvator*, *in ver. Judicem*, *1. quæstion. 3.* Alia vero, quia secundum substantiam eorum spiritualia sunt, & ab Ecclesia tantum modificationem, & determinationem recipiunt, venalitati repugnant. Rursus prima potest Ecclesia annullare, utpote totaliter sua opera. Secunda vero potest mutare, & aliter determinare. Unde quamvis in potestate Ecclesiæ sit separare a ju- 128
re clericali determinationem Præbendæ, quam constituit, si tamen illam sustinet, ex quo spiritualis juris determinatio est, omnino vendi non potest. Quemadmodum in potestate Ecclesiæ est subtrahere consecrationem Virginum, quam determinavit; si tamen sustinet, vendi non potest nisi simoniace. Ita Cajetanus in prælegat. *tract. 9. de simonia*, *qu. 1. ad fin. opusc. tom. secundi.*

Demum fallacia argumenti Canonistarum convinci- 129
tur ex eo quod tituli Patriarchatus, Archiepiscopatus, & Episcopatus sunt de jure positivo, ut est textus in *capit. 1. & 2. 22. distinct. & in capit. Olim*, *95. dist.* Dixi *in capit. Quanto*, *supra de translat. Episcop.* Et tamen constat apud omnes, Papam vendere non posse titulum Episcopatus sine labe simoniæ, ut firmatum est supra *num.* 31. Igitur non licet arguere. Papa est supra omne jus positivum; Ergo potest vendere titulos beneficiales, qui sunt de jure positivo. Sufficit autem dare instantiam ad tollendam vim consequentiæ, ut post Arist. 8. Topic. notat gloss. 2. *in cap. Sicut urgeri*, *1. qu. 1.* & Jo. de Anan. *in cap. Suscepimus*, *n. 5. vers. Facit etiam*, *de homic.*

Sed rursus adversus prædictam conclusionem insurgit 130
Præpositus *in dict. cap. Latorem*, *n. 29. 1. quæst. 1.* duobus fundamentis. Primum est, quia si simonia in beneficio esset jure Divino prohibita, sicut simonia in Ordine, diversimode non punirentur. Quod tamen est falsum, ut notatur *in cap. Presbyter*, *1. quæst. 1. & in §. Verum*, *& in §. Ad hec*, *32. dist.* Item non fieret tanta distinctio super dispensatione, ut cum simoniaco in Ordine non dispensetur: in simoniaco autem in beneficio in multis casibus dispensari possit, ut patet in *cap. Quicunque*, *in cap. Eos*, *in princ. & in cap. Presentium*, *1. qu. 5.*

Sed certe hoc primum fundamentum est valde infir- 131
mum: quia in peccatis etiam ejusdem speciei jure Divino prohibitis sunt gradus, & unum est gravius altero. Ideoque pro modo culpæ ab Ecclesia statuuntur pœnæ, & conceduntur dispensationes. Sicut homicidium ex insidiis gravius, est homicidio in pura rixa, vel ad defensam. Ideoque primum gravius punitur, & super eo non dispensatur: cum tamen dispensari soleat in secundo, *c. 1. infra*, *de homic. c. 1. eodem tit. lib. 6. c. Miror*, *50. dist.* & patet in Decreto Concilii Tridentini *c. 7. sess. 14.* Et nihilominus utrunque est divina lege prohibitum, ut in Decalogo, *Non occides.* Et idem patet in aliis criminibus jure Divino prohibitis, quæ ex variis circumstantiis gravius, vel mitius puniuntur, juxta textum in *l. Aut facta*, *ff. de pœnis*, & fuse explicat Henric. Boich. *in c. In Archiepiscopatu*, *col. 2. vers. Et in hac causæ consideratione*, *infr. de raptor.* & fusius Marian. Soccin. *in c. Licet*, *an. 22. de pœnis.*

Præterea Concilium Chalcedonense simili pœna con- 132
demnat eos, qui Ecclesiastica beneficia interventu pecuniæ acquirunt, ac eos, qui sacram manus impositionem, per quam Spiritus sanctus confertur, mercari dignoscuntur. Quæ sunt formalia verba textus *in c. Ex multis*, *1. qu. 3.* Atque ita argumentum Præpos. in oppositum retorquetur.

Alterum fundamentum est, quia Institutio beneficiorum est de jure positivo. Sed ad hoc satis, superque responsum est supra *num.* 125. *& seqq.* Et quod Præpositus subjicit neque legem Veteris, neque novi Testamenti potuisse de his titulis cogitare, cum nondum essent insti-

tuti,

tuti, ridiculum est, quia utriusque Testamenti Author est Deus, cui nihil est absconditum, sed omnia manifesta
133 sunt etiam antequam fiant, *c. Deus omnipotens*, 2. *q.* 1. Futurum enim, & præteritum non est in Deo: quia quidquid est in eo totum est in præsenti æternitatis, ut docet S. Thom. *in quæstionibus disputatis de potentia Dei*, *qu.* 1. *art.* 5. *ad secundum*. Imo Redemptorem nostrum de hoc cogitasse, satis convincitur *ex d. c. Ex multis*, ubi Summus Pontifex, qui authoritatem habet Evangelium declarandi dicit per nummularios, quorum fit mentio, *Matt.* 10. denotari venditores Ecclesiastici beneficii, qui *Domum Dei*, Evangelio teste, *speluncam latronum faciunt*.

Demum etsi daremus legem veterem, aut Evangelium de his titulis non cogitasse; satis est tamen ut damnaverit in genere venditionem spiritualium: nam sub hoc genere comprehenduntur etiam beneficia Ecclesiastica, quæ utique spiritualia sunt, ut in Superioribus monstratum est.

134 Nec videtur subsistere media opinio, quam Præpositus excogitavit *in eod. c. Latorem*, *nu.* 33. distinguendo an beneficium habens certum Ordinem annexum: puta Presbyteratum conferatur pro pecunia non habenti illum Ordinem; an vero conferatur talem Ordinem habenti, ut primo casu sit Simonia jure divino prohibita. In secundo autem sit Simonia de jure positivo tantum.

135 Hæc inquam distinctio non videtur subsistere; quandoquidem jam promotus ad Ordinem, quem requirit beneficium, licet per assecutionem beneficii non adstringatur ad novum Ordinem suscipiendum, adstringitur tamen ad illius executionem in loco, cum omnes obtinentes beneficia, quibus onera varia sunt annexa, videlicet ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant, seu cantent, teneantur, & cogendi sint ab Episcopo in diebus statutis dictos Ordines per seipsos exercere, ac cetera omnia officia, quæ debent, in cultu divino præstare, ut in Clem. *Ut ii*, *de etat. & qualit.* innovata, & ampliata a Conc. Trid. *c.* 4. *sess.* 22. Atque ita in venditione cujuslibet beneficii Ecclesiastici necessario venditur executio Ordinis, aut saltem officium Clericale, quod ex sui natura spirituale est, & invendibile, *ut ex dictis constat*. Et ita supradictam distinctionem refellit, licet multum succincte, Thom. Campeg. in præcitato tractatu. An Papa labem simoniæ incurrere possit, *n.* 13.

Postremo ad authoritatem Canonistarum responderi
136 potest paucissimos esse ex antiquis, & celebrioribus, qui affirment vendere titulum beneficii Ecclesiastici esse prohibitum de jure positivo tantum, adeo ut Abbas *in dict. cap. Extirpandæ*, *nu.* 53. *de præb.* dicat se non reperisse hanc quæstionem per aliquem tactam, nisi per Cardin. *in c.* 1. *de Simonia*: omnes enim affirmant Papam non involvi crimine Simoniæ in his, quæ sunt Simoniaca quia prohibita, & nullus eorum excepto Cardinali, *ubi supr.* Hostiens. *in c. Ex parte il primo*, *n.* 4. *vers. Quædam vero*, *de offic. deleg.* & Henrico Boich. *in c.* 1. *Ne Prælati vices suas*, exemplificat in venditione beneficii Ecclesiastici. Et Cajetanus *tom.* 2. *opusc. in tract.* 9. *de Simonia q.* 1. in hoc haud fideliter refert Ant. de Butr. & Joan. de Imol. *in c. Ex parte*, *il primo*, *de off. deleg.* Non enim dicunt vendere titulum beneficii esse prohibitum de jure positivo, prout illos refert Cajetanus, sed simpliciter distinguunt cum glossa quædam esse prohibita quia Simoniaca, quædam vero Simoniaca quia prohibita. Imo Butr. *n.* 10. declarans quæ sint Simoniaca quia prohibita, utitur exemplo glossæ, videlicet pastum, vel pastillum dare post receptionem in Canonicum, quasi innuens per hoc aliud esse, si daretur in actu ipsius receptionis. Similiter DD. citati supra, *n.* 63. qui dicunt in Curia Romana non committi Simoniam, excepto Henric. Boich. *ubi supra*, non exemplificant in venditione beneficii Ecclesiastici; sed generaliter in Simoniacis, quia prohibitis; ut in permutationibus, & consimilibus juxta terminos *d. c. Ex parte*, *il* 1. *de off. deleg.* & hujus Decretalis. Unde non video quomodo Præpos. *in d. c. Latorem n.* 29. & quidam alii recentiores attestari potuerint hanc esse communem opinionem, cum eam ex Classicis Canonistis nullus tangat præter Hostiensem, Henricum, & Cardin. qui etiam transeunt sicco, ut ajunt, pede, nec punctum ex professo examinant. Imo Host. & Henric. uno tantum verbo obiter hoc tetigerunt. Et nihilominus etsi hæc sententia esset communis Canonistarum, tamen illi opponitur communis sententia Theologorum. Quare arbitror concludendum Summum Pont. vendere non posse titulum cujuslibet beneficii Ecclesiastici absque vitio Simoniæ; quæ tamen omnia determinationi Sanctæ Matris Ecclesiæ humiliter subjicio.

Quoad tertium articulum Abbas *in c. Extirpande*, §. 137
Qui vero n. 55. *& 98. de præben.* concludit in Hospitalibus, & aliis beneficiis, quorum executio concernit temporalia tantum Papam non committere Simoniam recipiendo quid temporale. *Quia*, inquit, *hoc est vendere donum Dei*, *sed dicitur prohibitum ab Ecclesia*. Et in hoc putat posse procedere similitudinem legis *Juliæ de ambitu*, quæ locum non habet in Romana Curia. Et hoc ideo, quia ipse Princeps hoc prohibuit. Secus autem si prohibuisset Deus. Subdit tamen utroque casu Papam debere abstinere, & male facere si non abstinet. Licet hoc ultimo casu non dicatur Simoniam proprie committere; nam Papa non potest facere id, per quod denigratur, seu decoloratur status Ecclesiæ, *c. Et si illa*, 1. *q.* 7. facit quod notatur *in c. Et si Christus*, *de jurejur.* De hoc in Specul. *in tit. de legat.* §. *Nunc breviter*, ubi ponit casus, in quibus Papæ prohibitum est dispensare, & inter ceteros prohibitos connumerat supradictum. Sequitur Redoan. *de Simonia p.* 1. *c.* 22. *n.* 6.

Ego vero in hoc articulo sic arbitror distinguendum. 138
Aut Hospitalia conferuntur in titulum perpetui beneficii juxta terminos Clem. *Quia contingit*, §. *Ut autem*, *de Relig. domib.* Aut conceduntur in administrationem. Primo casu arbitror vendere titulum Hospitalis esse prohibitum, quia Simoniacum. Pater, quia hujusmodi Hospitalia in titulum collata, eo quod in eorum fundatione ita cautum sit, aut per electionem de illorum Rectoribus provideatur, vere, & proprie sunt beneficia Ecclesiastica, nec conferri possunt nisi Clericis, *ut est expressum in d.* §. *Ut autem*, habentque jura spiritualia, ut in Clem. *Per litt. de præb.* & consequenter cum habeant officium Clericale annexum, non possunt esse materia venalitatis, ut abunde probatum est supra, *n.* 96. & in hoc puto 139
supplendam distinctionem Abbatis, qui prætermisit Clericatum, prout eam supplet Cajetanus secundum ea, quæ dicta sunt sup. *n.* 99. In secundo autem casu existimo veram esse Abbatis doctrinam, ita ut recipere pecuniam pro hujusmodi administrationibus, & officiis temporalibus non sit ex se Simoniacum. Idque sive administrationes hujusmodi sint temporales instar Tutorum, & Curatorum, *ut d.* §. *Ut autem*, *vers. Illi etiam*, vel Præsidentium Civitati Romanæ, *ut in c. Fundamenta*, *de elect. lib.* 6. Aut Præsidentium aliis Civitatibus, vel Universitatibus, de quibus per Host. & Jo. And. *in c. fin. de judic.* sive sint perpetuæ; nam hodie, sicut olim, instituuntur Rectores perpetuo in locis talibus, ut dicit gl. *in d.* §. *Ut autem in ver. Committitur*. Et est ratio, quia hujusmodi administrationes, & officia possunt committi etiam laicis, ut probatur in eodem §. *Ut autem*; nam posteaquam textus prohibuit Hospitalia conferri Clericis ad titulum beneficii, immediate subdit, *sed eorum gubernatio viris providis*, *& idoneis*, *& boni testimonii committatur*. Unde nec personæ, nec administrationes hujusmodi sunt per se sacræ. Neque Ecclesia eas facit sacras, & ideo talia vendere non est jure divino, aut naturali prohibitum, sed tantum ex constitutione Ecclesiæ. Et ita in effectu post Hugon tenet gl. *in c. Salvator*, *in ver. Judicem*, 1. *q.* 3. Præp. *in c. Latorem*, *n.* 30. *vers. Alioquin sequeretur*, 1. *q.* 1. & dixi supra *in* 1. *q. n.* 21.

Quarto QUÆRO, utrum annatæ in Romana Cu- 140
ria licite exigantur, & sine labe Simoniæ.

Ex eo quod in præcedentibus quæstionibus firmatum sit accipere pecuniam pro collatione beneficii Ecclesiastici esse prohibitum quia Simoniacum, adeo ut hoc vitium nec supremæ Sedis purget auctoritas; existimare quispiam poterit annatas in Curia Romana exigi non posse a provisis absque Simoniaca pravitate. Sed profecto longe diversa est causa annatarum; quoniam illarum exactio nullatenus fit pro ipsa collatione, seu provisione, sed pro fructibus primi anni beneficiorum vacantium, qui pro dimidia spectant ad Sedem Apostolicam ex justissimo titulo reservationis, quam Romani Pontifices pro tanti officii, laboris, & dignitatis sustentatione sibi fecerunt a tempore, cujus initii non extat memoria. Idque non tam lege positiva Ecclesiæ, quam jure divino, & naturali. Unde solutioni annatæ, quam exigit Camera Apostolica non pro ullo jure spirituali, aut spiritualibus annexo, sed pro fructibus mere temporalibus ad se legitime perti-

pentibus, nefas est ullam simoniæ, aut turpis lucri notam ingerere, ut scripsi latissime *in cap. 1. infr. Ne Prel. vic. suas, a num. 6. usque ad num. 98.* ubi de annatarum origine, natura, & justitia copiose disserui adversus aliquot Scriptores tam hæreticos, quam Catholicos, qui in illas invehunt, ubi etiam respondi ad Decretum Concilii Basileens. *sess. 21.* & ad pragmaticam sanctionem *in tit. De annatis* cum sua temeraria, & sacrilega glossa *in ver. Annatarum* ibi videas.

141 Quinto, & ultimo QUÆRO juxta ordinem initio propositum, an dantes pecuniam Papæ pro collatione beneficii sint simoniaci.

Et quidem in illis casibus, in quibus etiam Papæ potest involvi crimine simoniæ secundum ea quæ dicta sunt *in 3. quæst. n. 53.* extra dubium est eodem vitio involvi solventes pecuniam pro beneficii collatione. In aliis vero, in quibus Papa simoniam non committit, eo quod sint simoniaca quia prohibita, Abb. *in prælleg. cap. Extirpande, §. Qui vero n. 57. de præben.* post Specul. *in tit. de legat. §. Nunc breviter*, putat nihilominus eum, qui dedit pecuniam Papæ, non esse tutum quoad Deum, & ligari Constitutione Papali contra simoniacos promulgata, licet ipse
142 Papa sua Constitutione non ligetur. Nec mirum esse ut unus ligetur, & alter non: quia hoc contingit propter diversas personarum qualitates; nam Papa ideirco non ligatur, quia nemo potest ligari a seipso, cum nec seipsum possit absolvere, *ut in cap. final. de Pœnitent. & remiss.*
143 Discretio enim personarum esse debet inter agentem, & patientem, cum sint correlativa, quæ in eodem subjecto esse non possunt, *ut in c. fin. de instit. in cap. Debitum, de bigam. & in c. Per vestras de jurepatr.* At subdito nihil obstat quominus ligetur, cum Constitutio prohibens remaneat firma, nec fuerit sublata per habentem potestatem illa vice dispensandi. Sic etiam videmus multoties in facto inseparabili unum peccare, & puniri, & alium non, *ut*
144 *in cap in lectum, 34. qu. 1.* Exemplum ponit Jo. Andr. *in reg. Cui licet, in Mercur. lib. 6.* ubi format quæstionem in his terminis, videlicet, Statuto Episcopi cavetur ut ludentes ad hazardum sint ipso jure excommunicati. Ludit Episcopus statuti Conditor cum Titio, quæritur an uterque in excommunicationem inciderit. Et post multa determinat Episcopum non incidisse, sed Titium duntaxat, quia Episcopus sua Constitutione adstringi non potuit. Ita ergo in proposito, tametsi Papa, qui ex pacto pecuniam recipit, simoniam non committit in his, quæ sunt prohibita de jure positivo tantum; nihilominus pecuniam dantes a simoniæ labe non sunt immunes.

Sed certe Abbas videtur falli, quia Papa dum facit actum prohibitum, super quo potestatem habet dispensandi cum inhabili, intelligitur tacite dispensare, *leg. Idem Vulpianus, ff. de excus. tutor. l. Quidam consulebat, ff. de re judic. l. Imperialis, vers. Sed si talis, Cod. de nupt.* Oldrad. *cons.* 31. *n.* 4. Et ad hoc accedit Calder. *cons.* 31. *n.* 3. *vers. Item queritur, alias 8. de rescript.* Bald. *cons.* 446. *Recolo me consuluisse n. 7. vers. Praterea quando Princeps lib* 5. Innoc. & communiter DD. *in cap. Diversis fallaciis, infr. de Cler. conjug.* Et hanc esse magis communem opinionem testatur Natta *cons.* 402 *n.* 9.

145

Non ergo procedit quod dicit Abbas dantem pecuniam 146
Papæ pro collatione beneficii simoniam committere, licet Papa illam non committat, eo quod Constitutio prohibitiva non sit suspensa. Imo enim Papa gerendo actum, satis censetur illam suspendisse, & cum contrahente secum dispensasse, cum hæc sit natura correlativorum, ut concesso uno censeatur concessum & aliud, *l. fin. C. de indict. viduit. tollen.* Gemin. *in c. Eos, de temp. ordin. lib. 6.* Felin. in terminis *in c. 1. n. 2. vers. In quantum Abbas, de Simonia.* Unde quemadmodum Constitutio non astringit Papam illius conditorem; ita nec contrahentem cum ipso. Nec urget simile de Episcopo: quia inferior a 147
Papa faciendo actum contrarium non censetur tacite dispensare sicut Papa, ut notat Innoc. *in d. c. Diversis, & in cap. Veniens,* & ibi etiam Doctores, *de fil. Presbyter.* Unde merito Abbatis discrimen inter Papam, & subditum refellit Præpositus *in c. Latorem, n. 2. ver. Mihi videtur quod Panormitanus fallatur, 1. q. 1.* & Felin. *loc. cit.*

DE PACTIS.

Idem Alexander III. Archiepiscopo Eboracen.

CAPUT V.

ACcepimus quod quædam Ecclesiæ Clericis sint tali tenore concessæ, quod post eorum obitum, alii nominatim succedant. Verum quoniam hoc iniquum est, & sacris Canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari. Mandamus quatenus hujusmodi successiones tam detestabiles, & iniquas appellatione cessante prohibeas, & omnino frivolas & inanes esse decernas.

SUMMARIUM.

1 *PActum de succedendo post mortem Prælati in ipsius Ecclesia non valet, & n. 12. & 14.*
2 *Dignitas Ecclesiastica non acquiritur successione, seu jure hereditario, sed Canonica institutione.*
3 *Pactum futuræ successionis in beneficiis Ecclesiasticis votum captandæ mortis inducit.*
4 *Educari non debet apud substitutum ex fideicommisso is, cui per obitum succedendum est.*
5 *Pactum de hereditate viventis valet, dummodo ille consenserit, & in consensu usque ad mortem perseveraverit.*
6 *Pactum de succedendo in beneficio non sustinetur ex consensu beneficiati.*
7 *Successio in beneficio viventis a jure improbatur in vacatione per obitum duntaxat, non autem per matrimonium, per ingressum Religionis, aut per alios modos vacationis.*
8 *Pactum initum tempore prohibito non valet, licet ejus effectus conferatur in tempus permissum.*
9 *Citatio, quæ fit die feriato pro non feriato, non tenet.*
10 *Actus confirmari non potest si adsit inhabilitas personæ a principio.*
11 *Heres potest institui in tempus cum capere poterit.*
12 *Principium an sit spectandum, vel finis.*
13 *Successio Ecclesia Dei est detestabilis, & Canonibus inimica.*
14 *Beneficium non potest alicui conferri ab Episcopo cum pacto, ut ei post mortem alius succedat.*
15 *Prælatus non potest sibi eligere Successorem nisi cum authoritate Romani Pontificis.*
16 *Papa an possit sibi Successorem substituere, & n. seq. usque in fin.*
17 *Referuntur authores, & fundamenta pro opinione affirmativa, & n. seqq. usq. ad n. 29.*
18 *Christi omnis actio nostra est instructio.*
Declaratur, n. 55.
19 *Petrus Clementem sibi Successorem instituit, & n. 57. & seqq.*
20 *Clementis Epistola 1. de ejus substitutione in Papatu refertur, & illius fides expenditur, n. 59.*
21 *Bonifacius II. in Concilio Romano Vigilium sibi Successorem instituit.*
Sed factum illud in Synodo iterum congregata fuit ab omnibus reprobatum, n. 60.
22 *Pontifices plures referuntur, qui Successores sibi elegerunt.*
Contrarium, n. 33.
Declaratur, n. 61.

Papa

23 *Papa ante transitum suum potest cum fratribus de successore decernere, ac deliberare.*
Declaratur, n. 62.
24 *Papa potest ex speciali gratia indulgere Episcopo, ut in mortis articulo sibi successorem designet, & n. 63.*
25 *Adrianus I. Carlo Magno, & Leo VIII. Othoni I. dederunt potestatem eligendi, seu confirmandi Romanum Pontificem.*
Contrarium n. 64.
Declaratur, n. 65.
26 *Papa potest Constitutiones facere super electione successoris.*
Declaratur, n. 67.
27 *Papa non prohibetur sibi successorem eligere nisi de jure Canonico.*
Contrarium, n. 38. & seqq.
28 *Papa non ligatur Constitutionibus Prædecessorum etiam in generali Concilio editis.*
29 *Referuntur Authores, fundamenta opinionis negativæ.*
30 *Paulus III. persuasus a Cardinali S. Marci, ut sibi successorem eligeret, omnino respuit.*
31 *Constitutio a Papa, vel a Collegio Cardinalium valide fieri non potest, ut Romanus Pontifex possit sibi successorem instituere.*
32 *Papa non potest immutare statum Ecclesiæ.*
34 *Tempore inhabili, vel habili aliud gerere paria sunt, si effectus conferatur in tempus inhabile.*
35 *Potentia ejus est, cujus est actus.*
36 *Papæ potestati repugnat potestas electiva Papæ.*
37 *Papa, & Episcopus se habent ad Ecclesiam sicut vir ad uxorem suam.*
38 *Papa prohibetur sibi instituere successorem jure nedum Canonico, sed etiam Divino, & naturali, & n. seq. usque ad n. 54.*
39 *Principis Summi institutionem sibi Deus reservavit.*
40 *In electione Papæ quanta sit virtus Spiritus sancti.*
41 *Sanctuarium Dei jure hæreditario possideri non potest.*
42 *Petro per illa verba,* Pasce oves meas, *non fuit collata potestas sibi successorem instituendi.*
43 *Vicarius non potest suam potestatem alteri committere.*
44 *Potestatis defectus in agente semper reddit actum ipso jure nullum.*
45 *Redditus Ecclesiarum dare consanguineis cur gravius sit peccatum, quam dare extraneis.*
46 *Caci sunt Episcopi erga nepotes.*
47 *Prælationem alicui conferre quia est consanguineus, est acceptio personæ, quæ opponitur justitiæ distributivæ.*
48 *Principem oportet esse optimum, & perfectum virtute.*
Papa qualis eligendus.
50 *Exceptio ætatis, dummodo adsit rationis usus, contra electum a duabus partibus Cardinalium non admittitur.*
51 *Quæstio de ambagibus, & ineptiis fieri non debet.*
52 *Cardinalium Collegium est honorabilius Ecclesiæ membrum.*
Cardinalium Collegium jure eligendi Romanum Pontificem privari non potest ibid. & n. seq.
53 *Error stultus Joannis VVicleff.*
54 *Petrus ministerialiter etiam ab Apostolis electus fuit.*
56 *Pontificalis authoritas non a quolibet, sed a Deo instituta est.*
57 *Petri factum sibi Clementem successorem substituentis non est trahendum ad consequentiam.*
58 *Clemens a Petro electus renunciavit Papatui, & cur.*
61 *Pontificum nullus præter Beatum Petrum, & Bonifacium II. sibi successorem substituit, sed tantum designavit.*
63 *Aliis multa indulgemus, quæ nobis indulgere non possumus.*
64 Cap. *Adrianus, & capit. In Synodo, 63. distin. authoritas, & fides expenditur.*
65 *Papa non potest alteri tribuere facultatem eligendi Romanum Pontificem.*
66 *Nemo potest per alium facere quod per seipsum facere non potest.*
Fagnan. in I. Lib. Decretal.

68 *Leges prohibitivæ feruntur ab Ecclesia etiam de his, quæ lege divina damnantur.*
69 *Pastore aliquandiu carere minus malum est, quam discolum, stultum, & malum habere.*

Accepimus. Non valet pactum de succedendo post mortem Prælati in ipsius Ecclesia. Hoc dicit. Prima pars narrat excessum, quem secunda præcipit corrigi, ibi, *Verum*. 1

Nota primo, pactum futuræ successionis in beneficiis Ecclesiasticis non valere, ut hic est casus secundum Joan. Andr. Bald. Bellam. Card. & omnes. Exemplificat Petrus de Sampsone in Ecclesia ære alieno gravata, quam se non locuples volebat recipere exonerandam, eo tamen pacto ut nepos in illa sibi succedere: & sequitur Joann. Andr. *n. 1. in vers. Alii*, Bellam. *in princ. in eod. ver.* & Butr. *n. 1.* Quod duplicem habet rationem. Prima ratio est, quia Ecclesiastica dignitas non acquiritur successione, seu jure hæreditario, sed Canonica institutione, *c. Apostolica, 8. quæst. 1. & c. Ad extirpandos, suprade fil. Presbyt.* & hic notant Butr. *in 2. not ab.* & Imol. *n. 1.* Altera ratio est, quia hujusmodi pactum inducit votum captandæ mortis, *ut l. De fideicommisso, C. de transact. & l. fin. C. de pact.* ubi dicitur: omnes hujusmodi pactiones odiosæ esse videntur, & plene tristissimi, & periculosi eventus, *c. Nulla infra de concess. præben.* ibi, *ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & beneficium se crediderit successurum, cap. Detestanda, eod. tit. libr. 6.* ibi, *alienæ mortis votum ingeritur, & Ecclesiis, & Prelatis, ac personis Ecclesiasticis gravamina plurima inferuntur, & cap. Ne captandæ, eod. tit. & libr.* Nefas autem est alicujus mortem sperare, *l. Inter stipulantem, §. Sacram, ff. De verb. oblig. l. Pater Severinam, §. Socius, ff. de condit. & demonstr.* ubi dicit gl. Mulieres multum gaudere de morte maritorum, Bald. *hic n. 2.* & ob hanc rationem leges civiles sanxerunt, ut quamvis possit quis habere spem succedendi ex fideicommisso eo quod illa non sit hæreditas viventis, sed defuncti, *ut c. Raynutius, inf. de testam.* tamen apud substitutum morari non debeat is, cui per obitum succedendum est, *ut l. ult. C. ubi pupill. educar. deb.* & hic notat Petr. de Anch. *nu. 2. vers. Ex fideicommisso*. Non obstat quod valeat pactum de hæreditate viventis, dummodo ille consenserit, & in consensu usque ad mortem perseveraverit, *ut l. fin. C. De pact.* Quoniam respondetur speciale esse in beneficiis Ecclesiasticis, ut quoad hoc consensus beneficiati nihil operetur. Et est ratio specialitatis, quia non spectat ad eum dare successorem in beneficio, *d. c. Detestanda de concess. præb. lib. 6.* & notat gl. *in d. c. Nulla, in ver. Condemnare, inf. eod. tit.* Jo. Andr. *hic n. 1.* Bellam. *in princ. in 1. oppos.* Butr. *n. 6.* & Card. *n. 2. in 1. oppos.* 2 3 4 5 6

Porro cum hæc ratio captandæ mortis alienæ in hac materia successionis in beneficiis Ecclesiasticis sit præcipua, ex hoc notabiliter infero ut successio hujusmodi a sacris Canonibus non improbetur nisi in vacatione per obitum ejus, cui succeditur in beneficio. Secus si vacatio contingat per alium casum, quam mortis, puta per contractum matrimonii, per promotionem, vel assecutionem incompatibilis, aut per ingressum Religionis, quia in his casibus Papa potest facere prout quotidie facit gratias de beneficiis viventium, cum esset ratio ante dicta, ut ex stylo Cancellariæ excipitur in literis casus vacationis per mortem. Ita post Collectar. notat hic Bellam. *n. 4. in 4. q.* 7

Secundo nota ex hac Decretali secundum Petr. de Anchar. *in 1. not ab.* & Joan. de Anan. *n. 1.* pactum initum tempore prohibito non valere, licet ejus effectus conferatur in tempus permissum, instar citationis, quæ fit die feriato pro non feriato, quæ similiter non valet, ut notat Bart. & Doctores *in l. 1. §. Nunciatio, ff. de nov. oper. nunc.* Canonistæ *in cap. fin. infra de fer.* & est opinio vera, & communis, ut per Lanfranc. de Oriano *in repet. c. Quoniam contra, §. Citationis, ver. Tandem quæritur, de probat.* Similis regula habetur *in l. Si minor, ff. de serv. ex port.* ubi actus confirmari non potest, si adsit inhabilitas personæ a principio, licet conferatur in tempus permissum, & ita ibi est casus secundum Bald. Sed contraria regula habetur *in l. In tempus, ff. de hæred. instit.* ubi patet posse institui hæredem in tempus cum capere poterit. Materia est brochardica, sed dici potest in casu hujus cap. Canonem resi- 8 9 10 11 12

stere a principio ex juxta causa viretur votum captandæ mortis, & ideo pactum non subsistere, licet effectum conferatur in tempus habile, secundum Anchar. & Joann. de Anan. *locis citatis*, vel dic in ultimis voluntatibus, quæ morte confirmantur, finem esse attendendum, & ita procedit textus *in d. l. In tempus*. In pactis vero, & ubi agitur de viribus contractus, spectandum esse initium, *ut in d. l. Si minor*, & ita declarat Henric. Boich. *in c. Dudum, il primo n.* 14. *vers. Si quæratur, de viribus relictorum, & n.* 21. *vers. Si de viribus contractus, supra de elect.* & ibi plene videas de hoc brocardo, utrum initium sit spectandum, an non? ubi materiam, *an.* 7. fere per novem columnas luculenter examinat. Plura etiam in proposito cumulat Everard. *in sua Centuria legali in loco, a virtute, finis*; & adde Abb. *in c. De uxore n.* 2. *& 4. inf. de sepultur.*

13 Tertio nota, successionem in Ecclesia Dei non esse aliquatenus tolerandam, quia est iniqua, detestabilis, & sacris Canonibus inimica, ut dicitur in textu: Canones autem eam improbantes allegantur hic in gl. ult. *Non obstat, c. Petiisti, 7. q.* 1. quia ibi fuit specialis indulgentia Papæ, ut hic notat Host. *num.* 2. *in vers. Omnino frivolas*, Bellam. *in princ. vers. Non obstat*, Butr. *num.* 8. & Jo. Andr. *in fin.* dicens idem tenere Goffred. Tancred. & Hostien. *in c. Constitutus, infra de concess. præb.* & eodem modo respondet Host. *hic num.* 2. *ad Constitutus, infr. eod. tit.* Vel dic melius illum textum non obstare, quia loquitur de potestate conferendi primum vacaturum, & hic vero de pacto succedendi, secundum Anton. de Butr. *num.* 8. *vers. Oppono ad idem*, & Card. *num.* 2. *in* 2. *oppos.* Verbaliter solve, ut hic per Card.

14 Ultimo nota, Episcopum non posse Ecclesiam alicui conferre cum pacto, ut ei post mortem alius succedat Butr. *hic in* 4. *not ab.* Quod secundum Abbatem facit ad

15 quæstionem, nunquid Prælatus possit sibi eligere successorem, & concluditur non posse, *cap. Episcopo non, ac fere per tot.* 8. *quæst.* 1. nisi cum authoritate Papæ, ut probat text. *in d. c. Petiisti, 7. quæst.* 1. ubi hæc facultas successorem sibi eligendi in mortis articulo tribuitur a Papa Archiepiscopo Moguntino ex speciali gratia: sed de intellectu illius textus vide, quod scripsi *in cap. Nulla n.* 48. *& 49. & 78. inf. de concess. preb.*

16 QUÆRO, An Papa possit sibi successorem substituere,

17 In partem affirmativam inclinat Petrus Episcopus Brixien. *in suo magno Repertorio in ver. Papa*, ubi relata opinione glossæ *in c. Apostolica*, 8. *quæst.* 1. sentientis Papam non posse sibi eligere successorem: forte, inquit, hoc non est verum, quia hoc tantum videtur prohibitum de jure positivo, contra quod Papa potest dispensare, sed tandem cogitandum relinquit. Hanc tamen opinionem sustineri posse in via disputativa, & de potestate absoluta, firmat Dec. *in cap. Licet de vitanda, n.* 8. *vers. Sed tamen disputative, supra de elect.* & ex Theologis eam sequuntur Victor. *in relect. de potest. Eccles. q.* 2. *n.* 23. Martin. Ledesm. 2. 4 *q.* 20. *conclus.* 2. *cum duab. seqq. pag.* 313. Suar. *de fide tract.* 1. *sect.* 4. *num.* 16. & Gabr. Vasq. *tom.* 3. *in* 3. *part. disp.* 244. *c.* 3. *an.* 2.

18 Pro qua affertur primo exemplum Christi Domini, qui suo arbitrio Petrum sibi successorem instituit cum post resurrectionem dixit ei Jo. 21. *Pasce oves meas, cap. Significasti*, & ibi glos. *in vers. Pasce*, Abb. & Dec. ambo *in* 3. *not ab. supra de elect.* Ergo idipsum licebit Romanis Pontificibus, qui vices Christi gerunt, *c. Ad Apostolicæ* §. *Nos itaque de re judic. lib.* 6. quia omnis Christi actio nostra est instructio, *d. c. Significasti*. Quo argumento utitur Dec. *in d. c. Licet, n.* 7.

19 Secundo, ad hanc partem inducitur text. *in c. Si Petrus, 8. quæst.* 1. ubi refertur B. Petrum Apostolorum Principem sibi elegisse successorem Sanctum Clementem.

20 Quod ipsemet Clemens attestatur in Epistola prima ad Jacobum fratrem Domini dicens: *Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vitæ finem sibi præsentia, apprehensa manu mea repente consurgens, in auribus totius Ecclesiæ hæc protulit verba: Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis, & doctrinæ Cathedram trado*, ut refertur *in c. Unde, eod. caus. & qu.* & latius in eadem Epistola, quæ habetur integra *tom.* 1. *Concilior. part.* 1. *fol.* 27. *col.* 1. Hoc autem Petrus utique non fecisset, si jure Divino, & Christi institutione prohibitum extitisset, *c. Sunt quidem*, 25. *q.* 1.

Tertio, ad idem affertur Decretum, quo Bonifacius II. 21
in Concilio Romano I. Vigilium Diaconum sibi successorem delegit anno Christi 531. Cum enim Gothorum Reges impie sibi usurpassent electionem Romani Pontificis, Bonifacius Ecclesiæ consultum putavit, ut nullo relicto Sedis vacantis loco, successorem sibi constitueret. Cujus rei meminit Anastasius Bibliothecarius *in vita ipsius Bonifacii*; & habetur *t.* 2. *Concil. part.* 1. *fol.* 463. *col.* 2. *& fol.* 646. *col.* 3. in hæc verba: *Hic*, scilicet Bonifacius, *congregavit Synodum in Basilica Beati Petri Apostoli, & fecit constitutum, ut sibi successorem ordinaret. Quo constituto cum chirographis Sacerdotum, & jurejurando ante confessionem B. Apostoli Petri in Diaconum Vigilium constituit*. Hæc ibi: nec desunt alia exem- 22
pla his similia; nam Gregorius VII. miraculis clarus Salerni ante tertiam diem sui obitus rogatus ab Episcopis, & Cardinalibus, qui tunc aderant, ut de Romanæ sedis post obitum suum ordinatione juberet, hortatus est ut Desiderium Pontificem facerent, aut Origenem Lugdunensem Archiepiscopum, aut Othonem Hostiens. Episcopum. Sicque post ejus mortem electus fuit a Cardinalibus ipse Desiderius, & Victor III. vocatus. Et subinde idem Victor gravi dysenteriæ morbo laborans, convocatis ad se Episcopis, & Cardinalibus, jussit ut juxta Gregorii Papæ voluntatem, Othonem Hostiensem Episcopum eligerent, quem manu apprehensum ceteris Episcopis tradidit, dicens: *Accipite eum, & in Romana sede locate*. Rem ut præfertur in Synodo gestam refert Leo Host. *lib.* 3. *cap.* 71. & habetur *t.* 3. *Concil. p.* 2. *fol.* 406. *col.* 4. *liter. F.* Itaque Gregorii tempore de consensu Patrum astantium statutum fuit, ut unusquisque ante mortem eligeret sibi successorem, prout Gregorius anno 1085. elegit Victorem III. Victor III. Urbanum II. anno 1086. Urbanus II. Paschalem II. anno 1099. lege Card. Baron. *ad annum Christum* 105. *fol.* 188. *annum* 1087.

Quarto, ad hanc partem inducitur textus in *c. Si transitus*, 79. *dist.* ubi innuitur Papam posse ante transitum 23
suum de successore decernere, & deliberare. Videtur enim hujusmodi Decretum, & deliberatio habere in summo Pontifice vim Canonicæ institutionis *arg. l. Quoniam, C. de testam.*

Quinto, inducitur textus *in cap. Petiisti, 7. q.* 1. ubi 24
patet Papam posse hanc facultatem sibi eligendi successorem alteri tribuere, prout ibi Zacharias Papa illam attribuit Archiepiscopo Moguntino; Ergo etiam poterit ipse sibi eligere, *c. Potest quis, c. Qui facit, & c. Nemo potest de reg. jur. lib.* 6.

Sexto, ad idem inducitur, *c. Adrianus, il secondo*, 25
63. *dist.* ubi expressum est hanc potestatem subrogandi successorem in locum Romani Pontificis prædefuncti ab Hadriano I. attributam fuisse Carolo Magno in Synodo Romana: & Bullam hujus concessionis asservatam fuisse Parisiis inter præcipuos Regni Thesauros testantur glos. *Pragmat. sanction. in tit. de annat. in vers. Regalia*, & Guilielm. de Benedic. *in recept. cap. Raynutius, in ver. Et uxorem, numer.* 367. *de testam. in antiq. impess. & in novis eod. ver. numer.* 61. Similem concessionem fecit Leo VIII. Othoni I. *ut in capit. In Synodo eod. dist.* Hanc autem potestatem eligendi Papam utique non potuissent Romani Antistites Imperatoribus tribuere, si eam non haberent, cum nemo possit dare quod non habet: dicit textus *in c. Quomodo de consecr. dist.* 4. *in c. Daibertum*, ibi, *Qui nihil habuit, nihil dare potuit*, 1. *quæst.* 7. *& in c. Quod autem de jurepatr.* Ad idem *c. Nemo potest de reg. jur. lib.* 6. Quod si hujusmodi potestatem Pontifices exercuerunt per Imperatores laicos, longe magis eam potuerunt per seipsos exercere, *arg. cap. ultim.* §. *Is autem, supra de off. deleg.* facit regula Sexti, *qui in jus, &c. Cum contra de pignor.*

Septimo allegantur, *cap. In nomine Domini*, 23. *dist.* 26
cap. Licet de vitanda, supra de elect. quæ probant, Papam posse constitutiones facere circa electionem sui successoris. Quod hodie apertius constat ex Bulla Greg. XV. quæ incipit, *Æterni Patris filius*, in qua præscribitur nova forma electionis Papæ. Quod igitur eis permittitur per viam legis universalis, debent etiam censeri permissum per viam specialis ordinationis, seu institutionis, *arg. cap. Privilegia*, 3. *dist.* & eorum, quæ not. gl. *in cap.* 1. *in ver. Noscatur de constit. lib.* 6.

Ul-

27 Ultimo hæc prohibitio sibi eligendi successorem in Principatu Ecclesiastico videtur esse tantum de jure positivo, & ex Constitutione Ecclesiæ, ut innuitur *in c. Apostolica, §. His omnibus, 8. quæst.* 1. ubi Gratianus dicit factum B. Petri posse in argumentum assumi ab illis, qui tales sibi eligerent successorem, qualem sibi B. Petr. elegit, scilicet S. Clementem. Verum quia officium non vitæ, sed sanguini deferri cœpit, ideo statutum est ne quisquam sui officii sibi quærat successorem. Ex quo §. *Decius in c. Licet de vitanda nu. 8. de elect.* desumit in primitiva Ecclesia permissum fuisse, ut Papa posset sibi successorem eligere, sed postea hoc fuisse prohibitum ex Constitutione Ecclesiæ, quia cessat ratio, quæ vigebat in Petro. Idem innuit textus *in c. Moyses 8. qu.* 1. ubi dicitur Moyses potuisse successores Principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem: sicut David Salomonem sibi successorem instituit, ut ibi notat gloss. *in ver. Non sanguini*. Adidem textus *in cap. Si transitus 89. dist.* ubi Symmachus Papa in Synodo Romana prima *c.* 4. Si transitus, inquit, Papa inopinatus evenerit, ut de sui successoris electione non possit ante decernere; Pondera quia textus non dicit, non potest, sed non possit: & sic non declarat jus vetus, sed jus novum inducit in futurum. Papa autem non li-
28 gatur Constitutionibus suorum Prædecessorum etiam in generali Concilio editis, *ut est textus apertus in c. Innotuit, supr. de elect.* cum sit supra omne jus humanum positivum, *c. Proposuit, infra de conces. præb.* & fusius dixi *in c. Conculcationibus n. 25. de Cler. ægrot.* & in his terminis notat Dec. *in d. c. Licet n.* 8.

Addit Victoria supracit. *de potest. Eccles. relect. 2. q. 2. n.* 23. multa inconvenientia evitari per hujusmodi electionem. Tum quia Ecclesia nunquam vacaret, sed suo orbata Pastore illico provideretur. Tum quia schismata, ambitiones, contentiones, & cetera mala cessarent.

29 Sed præmissis minime obstantibus sine trepidatione tenenda est hæc conclusio, videlicet Papa nullatenus potest sibi successorem eligere, ac si eligat, irrita est electio. Ita glos. *in c. Apostolica, §. His omnibus in vers. Beatus, 8. qu.* 1. quam sequuntur omnes teste Felino *in c.* 1. *sub n.* 23. *col.* 5. *vers. Fallit quarto, supra de constit.* Item glossa *in c. Si transitus, in ver. Non possit*, & ibi etiam Archidiac. Bellam. Gemin. & Præpos. 79. *dist.* Jo. de Lignano in Clem. *Ne Romani, de elect.* Abb. *in rubr. inf. de testam. n.* 2. *vers. Hinc dixit glossa*, & idem Abb. *hic num.* 2. ubi testatur hanc esse communem conclusionem. Doctores *in c. Licet de vitanda, supra de elect.* & ibi in specie Joan. Andr. *n.* 15. Butr. *n.* 3. *& n.* 21. Car-
30 din. *num. 9. in 6. quæst.* Abbas, qui similiter hanc dicit communem *n.* 2. & post eum Dec. *nu. 7. vers. Hic tamen non obstantibus, & n.* 8. ubi Silvester Aldobrand. *in addit. in ver. Communiter*, plures alios adducit; & refert Paulum III. persuasum a Cardinali S. Marci, qui fuit Franciscus Pisanus Venetus Episcopus Patavinus, ut sibi successorem eligeret, omnino respuisse. Idem firmat Jas. *in rubr. c. Qui testam. sacr. post. n.* 2. Joan. a Capistrano *de potest. Papæ, n.* 2. *inter tract. commun. tom.* 13. *fol.* 32. Cardinal. Jacobat. *de Concil. libr.* 10. *art.* 7. *in solutione undecimi argumenti fol.* 34. Augustin. Triumph. *de potest. Eccles. quæst.* 2. *art.* 3. *in corp.* Car-
31 din. Turrecrem. *in summa de Eccles. lib.* 1. *cap.* 13. *& lib.* 2. *cap.* 15. *& in d. cap. Si transitus num.* 1. 79. *dist.* Cardin. Zabarel. *in dict. Clem. Ne Romani in* 5. *quæst. num.* 5. *de elect.* qui tres posteriores affirmant nec posse fieri statutum, quod sit validam, ut Papa possit sibi successorem substituere, Martin. Lauden. *de Cardin. quæst.* 39. *inter tract. commun. tom.* 14. *fol.* 62. ubi ampliat id Papæ non licere etiamsi Collegium Cardinalium id statueret. Quod etiam tenent Bertach. *de Episc. in* 4. *seu* 40. *qu. tertiæ partis libr.* 1. Hieron. Manfred. *de Card. decis.* 15. *tom.* 13. *tract. part.* 2. *fol.* 6. Eidem sententiæ adhærent ex Theologis Petr. de Palud. *de potest. Eccles. lib.* 5. Cardin. Cajet. *opusc. t.* 1. *tract.* 2. *de potest. Papæ, & Concil. Apolog.* 2. *c.* 22. Silvest. *in ver. Excommunicatio nono, n.* 3. Greg. de Valen. *tom.* 3. *disp.* 10. *q.* 3. *de statu Fpisc. punct.* 3. §. *Quarta assertio*, & passim moderni, quibus adde Cardin. Baron. *ad annum Christi* 11. *fol.* 188.

Pro hac conclusione quamplura adduci possent, sed præcipua fundamenta sunt quinque.

Primum fundamentum deducitur ex glossis supraci-

Fagnan. in I. Lib. Decretal,

tatis, videlicet, quia si liceret Romanis Pontificibus sibi instituere successores, hoc esset immutare statum Ecclesiæ, quod non licet Papæ, per ea, quæ scribit B. Leo *in c. Ad perpetuam, 25. q.* 1. & facit singulare dictum Innocentii *in c. Quanto, ad fin. vers. Si Papa talia faceret de consuet.* quem referunt, & sequuntur Oldrad. *cons. 72. incip. Et circa n.* 2. *vers. Et hoc esset mutare generale statum Ecclesiæ*, Abb. *in c.* 1. *in* 2. *not. ab. de Cler. ægrot. & in c. Cum parati n. 9. de appellat.* Roman. *cons.* 483. *Dubitatur primo n.* 23. & Felin. *in c. Quæ in Ecclesiarum, vers. Limita tertio de constit.* Quandoquidem ab Adventu Christi ad hæc usque tempora nemo unquam 33
ad Apostolatus apicem evectus est nisi per electionem, ut tradit August. Triumph. *de potest. Eccles. quæst.* 2. *art.* 2. Ad exempla vero B. Petri, & aliorum Pontificum, qui dicuntur sibi successorem delegisse, respondebitur *infra n.* 57. *& 61.*

Secundum fundamentum est, cui innituntur glossæ, 34
& plerique ex Canonistis præcitatis, videlicet, quia institutio, seu electio successoris confertur a Papa in tempus, in quo ipse non est amplius Papa, & consequenter non valet ex defectu potestatis, *ut probat textus in l. Eum qui, ff. de jurisd. omn. judic.* nam, ut inquit, Abb. *hic num.* 2. quemadmodum Papa non posset tunc temporis ;
hujusmodi electionem facere, ita nec modo; quia paria sunt aliquid gerere tempore inhabili, vel tempore habili, si effectus conferatur in tempus inhabile, *ut l. Quod sponsæ, C. de donat. ante nupt.* & facit *cap. De uxore, infra de sepult.* & idem in casu controverso, *ut dixi supra in* 1. *not.*

Tertium fundamentum est acutissimi Cajetani loco 35
supracitato *n.* 31. quia scilicet ejus est potentia, cujus est actus, Arist. *de somno & Vigil.* Sed actus electionis Pa- 36
pæ simpliciter, & absolute non est Papæ. Ad hoc *c. In scripturis, 8. q.* 1. *& c. fin. de instit.* Ergo potestas electiva Papæ non convenit formaliter Papæ, quia potestas electiva Papæ est actus, qui facit Papam quantum ex se est; Ergo repugnat potestati electivæ, ut præsupponat tunc Papam, cum id quod fit, non sit: si enim esset, non fieret.

Quartum fundamentum est, quia ita se habet Papa, & 37
Episcopus ad Ecclesiam, sicut se habet vir ad uxorem suam *cap. Sicut vir, 7. q.* 1. *c. Sicut viri*, 40. *dist.* Sed vir licet sit caput uxoris, 1. *ad Corinth.* 6. non tamen potest uxori suæ alium virum relinquere, quia eo mortuo ab illius legibus est soluta, 1. *ad Corinth.* 8. Ergo nec Papa licet sit caput Ecclesiæ sponsæ suæ, *c. Ita Dominus*, 19. *dist.* potest eidem Ecclesiæ alium sponsum relinquere, cum eo mortuo spirituale conjugium sit solutum, & Ecclesia remaneat viduata, *c. Ne pro defectu, & c. Quia propter de elect.* gl. *un. in cap. Nullus, il* 2. & ibi Turrecr. *num. 6.* 79. *dist.*

Quintum, & ultimum fundamentum est, quia hæc 38
potestas sibi subrogandi successorem non solum est contra jus Canonicum, ut ostensum est supra *in ult. arg. contrario n.* 27. & habetur *in c. Episcopo non quasi per tot.* 8. *q.* 1. sed etiam adversari videtur de jure Divino, & naturali, ad quod non pertinet dispensatio, *cap. Sunt quidam, 25. & q.* 1. *& 5. dist. in summ.* §. *Jus naturale*, S. Th. *quodl. 9. art.* 15. Idem suadetur ex infrascriptis. Et 39
primo, quia etsi Deus dederit potestatem populo eligendi Principes inferiores, ut Exodi 18. *Provide de omni plebe viros sapientes, &c.* Num. 11. *Congrega mihi septuaginta viros de Senioribus Israel*, & Deut. 1. *Date ex vobis viros sapientes, gnaros, &c.* tamen ut inquit S. Th. *in* 1. 2. *q.* 105. *art.* 1. *ad* 1. Institutionem summi Principis Dominus sibi reservabit; & hoc est quod Moyses petiit. Nu. 27. *Provideat Dominus Deus Spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc*: & sic ex Dei ordinatione institutus est Josue in Principatu post Moysen, & de singulis Judicibus, qui post Josue fuerunt legitur quod Deus suscitavit Populo Salvatorem, & quod Spiritus Domini fuit in eis, ut patet Deuter. 17. *Eum constitues Regem, quem Dominus Deus tuus elegerit.* Hæc S. Th. Translato autem Sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat ad Hæbreos 7. *c. Translato, supra de const.* Unde quæ dicta sunt in lege Veteri de Moyse, qui erat summus Sacerdos, *ut c. Sacrosancta*, 22. *dist.* post legem Evangelicam ad Pontificem Maximum referenda esse, satis constat ex *c. Electionem*, 79. *dist.* ubi Anacletus Papa, *Electionem*, inquit, *Summorum Sacerdotum sibi Dominus reservavit*. Alia litera habet, *Summorum Pontificum*, ut etiam

innuit Gratiani rubrica ibi, *Preposita*: & de Summo Pontifice authoritatem illam intelligit August. Triumph. *de potest. Eccles. quæst. 2. art. 2. vers. In contrarium*, & ita per illum textum Cardin. Turrecrem. *in summa de Eccles. lib. 2. c. 51. vers. Septimo, de jure*, inquit, *naturali, & quasi divino videtur esse, ut Papa non faciat sibi successorem nec post mortem, nec post resignationem, quando non præest licet quandiu vivit, possit loco sui ponere Legatos, & Vicarios ubi vult, & sicut vult*. Hæc ille. Idipsum colligitur ex *cap. Si ergo*, 8. *q.* 1. ubi relato exemplo ipsius Moysis, qui non permisit judicio suo electionem successoris in Principatu, sed electus fuit extraneus ex alia Tribu, scilicet Josue filius Naye, quem Dominus ordinavit, dicit textus. Nulla hic populi acclamatio, nulla consanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio est: & mox exemplo hujusmodi ad summum Sacerdotium translato, subjicit: *Propinquis agrorum, & prædiorum relinquatur hereditas; gubernatio populi illi tradatur, quem Deus elegerit*, & concordat *c. Moyses ead. cau. & quæst.* Unde glos. prima *in c. Si transitus 79. dist.* dicit Papam non posse sibi substituere successorem, quia nec Moyses id potuit; & *allegat. d. c. Moyses*.

40 Sed objicies: Si electionem Summi Principis sibi Dominus reservavit; ergo nec Cardinalibus licebit eligere Apostolicum. Respondeo, Deus est, qui eligit, & Cardinales sunt Ministri, ac veluti instrumenta divinæ voluntatis, *ut in cap. Valentianus 63. dist. & in c. Licet*, 8. *quæst.* 1. *cap. Ubi periculum*, §. *Ceterum*, ibi, *Ut eorum ministerium, de elect. l. 6*, etiamsi malus eligeretur, quod est mirabile, *ut in c. Audaller, ead. cau. & qu.* de quâ voluntate tametsi non appareat per signa exteriora, *ut olim per Columbam, c. Statuimus*, §. *His omnibus*, & ibi Archid. *n.* 3. 61. *dist.* tamen invisibiliter operatur Spiritus sanctus, qui non datur nisi Congregatis, *c. Audivimus*, §. *Sin autem*, 24. *q.* 1. *& c. Cum Ecclesia Sutrina*, & ibi glos. 1. *infra de caus. possess. & propriet.* Unde Aug. Triumph. *de potest. Eccles. qu.* 3. *art.* 11. *in responsione ad primum*, sic ait: *Cooperatores Dei sumus, & ideo semper non est expectanda vocaliter terminatio divinæ sententiæ; sed illum eligit Deus, quem eligit charitas Ecclesiæ, & communis consensus eligentium, sicut dixit Aug. ad Hebr.* 5. Hæc ille. Cujus rei efficax argumentum est, quod cum instat tempus electioni Divinitus præfinitum; electores superna quadam vi sentiunt se rapi ad coeligendum, adeo ut interdum de seipsis mirati fuerint quod in talem electum consenserint. Et fama est recolendæ memoriæ Fridericum Cardinalem Borromæum e Conclavi exeuntem prorupisse in hæc verba: *Huc ingrediantur qui negant Spiritum sanctum, & fient credentes*.

41 Secundo idem suadetur, quia Sanctuarium Dei jure hæreditario possideri non potest, *c. Consuluit, infra de jurepatr. c. Ad hæc de decim. c. Plerique, & c. Apostolica*, 8. *q.* 1. & turpe est, & divini plenum animadversione judicii, si locum in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio habeat, dicit Canon Lateranen. Concilii *in cap. 2. inf. de concess. præb.*

42 Tertio idem suadetur, quia Dominus Pontificiam potestatem contulit Petro per illa verba, *Pasce oves meas*, Joan. 21. & dictum est supra *in 1. arg. contrario num.* 18. Hujusmodi autem verba cum sint personalissima ut per Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 185. *art.* 5. utique non includunt facultatem sibi eligendi successores: alium enim est pascere, aliud successorem sibi eligere, qui pascat. Ad hoc
43 textus optimus *in l. Inter artifices, ff. de solut.* & facit quod notat S. Th. *quodl.* 12. *art.* 31. *in corp.* ubi docet Vicarium non posse totam suam potestatem alteri committere. De quo est textus *in cap. Clericos, sup. de offic. Vicarii*, dicens hoc esse satis absonum, & absurdum; ergo hic actus instituendi successorem est extra potestatem Petro, & in ejus persona Rom. Pontificibus attri-
44 butam & sic non valet, quia defectus potestatis in agente semper reddit actum ipso jure nullum, *c. P. & G.* & ibi Doctores *sup. de offic. deleg.* Pulchre Bald. *cons.* 326. *n.* 2. *vers. Quod primum lib.* 1.

45 Quarto, si esset aperta hæc via subrogandi sive successorem in Papatu, verendum esset ne communiter substituerentur nepotes, & consanguinei per ea, quæ habentur *in c. Pervenit*, juncta glos. 1. *q.* 3. Nam textus dicit gravius esse jura, & redditus Ecclesiarum dare consanguineis, quam extraneis, gl. *in ver. Gravius*, opponit quod imo minus peccatum sit dare consanguineo, *c. Non satis* 86. *dist.* hæc est enim ordinata charitas, & dat duas solutiones. Prima est, quia tradendo consanguineis enormiter lædunt Ecclesiam; & ideo dicit textus, pejus est consanguineis dare, idest inde graviorem læsionem sentit Ecclesia: & est simile *in c. Latorem* 33. *q.* 2. Secunda solutio est, quod verbum, *gravius*, expo- 46
natur, idest communius, *c. Quid in omnibus*, 32. *q.* 7. Quia, ut glos. inquit, cæci sunt Episcopi erga nepotes, *c. Dilectissimi*, 8. *q.* 2. Unde tantus impetus in eos omnia fundendi fuit refrænandus, ut in alio casu *dicit l. Nec in ea, ff. ad l. Jul. de adulter.* Ad hoc Concil. Trid. *c.* 1. *sess.* 25. ibi, *affectum erga nepotes deponant, unde tot malorum in Ecclesia Seminarium extat*. Si igitur ex textu, & glossa Prælati erga nepotes gravius peccant, quia enormiter lædunt Ecclesias cum facultates illarum profusius effundant; idque communiter, quia cæci sunt, & impetu quodam erga illos feruntur: quis speret humanum affectum a carne, & sanguine tam abstinentem fore, ut possit nepoti suo supremum principatum post se relinquere, & non faciat? Atque ita summum Sacerdotium non pro meritis, & dignitate, sed affectu carnis quasi patrimonium transmitteretur in posteros. Et tamen, ut inquit S. Tho. *in* 2. 2. *q.* 63. *art.* 1. *in corp. Si aliquis promoveat aliquem ad Prælationem, quia est consanguineus, est acceptio personæ, quæ opponitur justitiæ distributivæ, & consanguinitas facit eum dignum, ad hoc ut instituatur heres patrimonii, non autem ad hoc ut instituatur ei Prælatio Ecclesiastica*. Hæc ille. Hoc autem esse contra dictamen juris naturalis, inde percipitur, quod qui præesse debet multitudini, & illam regere, melior ceteris est eligendus. Idque bruta ipsa nos docuerunt, ut Apes, & Grues, *cap. in Apibus*, 7. *qu.* 1. *Unde Regum* 4. scriptum est, *Eligite meliorem, & eum ponite super solium patris sui*, & 3. *Et hic*, dicitur. *Oportet principem esse optimum, & perfectum virtute*. Quod potissimum 49
procedit in Papa, qui est caput omnium fidelium, *cap. In novo* 21. *dist. & c. Sacrosancta*, 22. *dist.* Is enim proculdubio eligendus qui præstantior est, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, dicit textus *in cap. Licet*, 8. *qu.* 1. Unde Gregorius X. in Concilio Lugdunensi serio obtestatur Cardinales ut pensent attentius, quid eis imminet, cum agitur, de creatione Vicarii Jesu Christi, Successoris Petri, Rectoris universalis Ecclesiæ, Gregis Dominici Directoris, ut eorum ministerio acceleretur utilis & perneccessaria totius mundi provisio, refertur *in cap. Ubi periculum*, §. *Ceterum de elect. lib. 6.* Quid vero si inordinatus carnis affectus eo 50
usque captivaret humanum judicium, ut in successorem substitueretur minor, aut discolus, vel alias insufficiens? Ubique data hac potestate substituendis, talis esset Papa, quia exceptio ætatis, dummodo adsit usus rationis, & consimiles exceptiones, quæ juris positivi sunt, contra electum a duabus partibus Cardinalium non admittuntur, *ut cap. Licet de vitanda*, & ibi, dixi post Bellam. *& alios sup. de elect.* Quanta autem hinc pericula, & mala Ecclesiæ Dei proventura essent nemo non videt. Ad hoc bonus textus *in cap. Indecorum*, & quod ibi adnotavi *supra de elect. ætat. & qualitat.* Ne dica- 51
tur hoc absurdum posse contingere etiam in Collegio Cardinalium; nam respondetur id moraliter esse impossibile. Tum quia ratio sanguinis erga unum non concurrit æque in omnibus. Tum quia integrum est judicium, quod plurimorum sententiis confirmatur, *capit. Extra*, 63. *dist. cap. Prudentiam; supra de offic. deleg.* & multis argumentis comprobat Turrecrem. *in summa de Eccles. lib.* 2. *cap.* 51. Unde Bald. *in d. capit. Licet num.* 9. *de elect.* quærens, an possit opponi Papæ quod sit Hermaphroditus, surdus, vel mutus. Respondet his verbis: *Cardinales non facerent ita fatuam electionem, & ideo non debet fieri quæstio de ambagibus, & ineptiis*. Hæc Baldus. Quinimo, ut inquit Augustin. Triumph. *de potest. Eccles. quæst.* 2. *art.* 2. quia plura vident plures, quam unus, quia homines judicant de his, quæ foris patent, solus autem Deus intuetur cor; ideo talis electio caret errore, & meretur super hoc divinam inspirationem ipso Salvatore dicente, Matth. 18. 20. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*.

Ad extremum ex institutione successoris Collegium 52
Apo-

Apostolicum, quod est honorabilius Ecclesiæ membrum, *c. Constantinus 96. dist.* privaretur jure eligendi Romanum Pontificem, quod habet ex consensu universalis Ecclesiæ, & in cujus possessione per tot secula existit, ut *c. In nomine Domini* 23. *dist. & c. Licet de vitanda, supra de elect. cum suis concord.* August. Triumph. *de potest. Eccles. qu.* 3. *art.* 7. Idque per quam convenienter, ut so-
53 lidis rationibus probat Cardin. Turrecrem. *citatus in summa de Eccles. lib.* 2. *c.* 51. contra stultum errorem Joannis VVicleff dicentis electionem Papæ a Cardinalibus per diabolum esse introductam: & August. Triump. *ubi supra quæst.* 2. *art.* 2. *&* 3. repugnat autem naturali rationi, ut Cardinales hoc jure sibi quæsito sine justa, & necessaria causa spolientur, *reg. sine culpa libr.* 6. & notat Card. *cons.* 142. *vers. Sed his literis non obstantibus*, ubi late ostendit hoc esse peccatum, & impossibile etiam Papæ. Quod plenius prosequor *in c. Consultationibus in* 2. *qu. per tot. maxime n.* 50. *inf. de Cler. ægrot.* adeo ut propterea si Cardinales viderent sibi hanc potestatem ademptam, quæ ipsos ubique locorum, & gentium tam spectabiles, & honorabiles reddit, timendum foret ne successori a Papa electo negarent Canonicam obedientiam, & schismata in Ecclesia suscitarentur; cum præsertim sententia negativa sit Canonistarum omnium, & graviorum Theologorum consensu recepta, & melioribus sulcita rationibus arg. Clem. 1. §. *fin. de summ. Trinit. & fide Cathol.* & Papa volens turbare statum universalis Ecclesiæ, non sit sustinendus, ut inquit Innoc. *in c. Quanto ad fin. vers. Si Papa de consuet.* & alii supracitati *n.* 32.

Nunc reliquum est, ut ad argumenta contraria respondeamus.

54 Ad primum igitur respondetur negando consequentiam; nam Christus uti supremus Dominus potuit de re sua, id est Ecclesia, absolute disponere, eamque suo arbitrio fundare; non sic alii Pontifices, qui non domini, sed dispensatores existunt. Ita Cardin. Turrecrem. *in summa de Eccles. l.* 2. *d. c.* 51. *col.* 3. *vers. Ceterum.* Præterea ut inquit August. Triumph. *de potest. Eccles. q.* 2. *art.* 2. *in corp. Christus fuit Deus, & homo: ideo in suo judicio non potuit falli, neque fallere, sed quia judicium humanum est fallibile, quia purus homo potest falli, & fallere; ideo conveniens fuit post Christi ascensionem, & post mortem illius, qui immediate a Christo electus fuit, ut promotio cujuslibet alterius summi Pontificis fieret per electionem, ut ex collatione, & concordia plurium talis electio careret errore, & mereretur suscipere divinam inspirationem.* Hæc ille. Quinimo ipse quoque S. Petrus ministerialiter etiam ab Apostolis electus fuit post Domini in cælos ascensum, *ut patet in dict. c. in novo* 21. *dist. & d. c. Sacrosancta* 22. *dist.* Deinde
55 ad primum argumentum sic respondet Dec. *in c. Licet de vitanda numer.* 8. *de elect.* videlicet, quod Christus fecit ut homo nostra est instructio, secus quod fecit ut Deus; nam ipse ambulavit super aquas, & jejunavit quadraginta diebus, & ad hæc nos non adstringimur,
56 quia talia miraculose fecit ut Deus. Dum autem Petrum sibi successorem instituit, eique potestatem contulit ligandi, & solvendi, non ut homo quidquid dicat ibi Decius, sed ut Deus operatus est, *ut patet* 22. *dist. cap. Ita Dominus, & cap. Omnes*, ubi dicitur: Non ergo quælibet terrena sententia, sed per illud verbum, per quod constructum est cælum, & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam, *cap. Solitæ*, §: *Potuisses, de major. & obed.* ubi Pontificalis authoritas non a quolibet, sed a Deo dicitur instituta, cum suis concord. Unde & Ecclesia dicit: *Deus, qui B. Petro Apostolo collatis clavibus Regni cælestis ligandi, atque solvendi Pontificium tradidisti.*

57 Ad secundum argumentum respondet Turrecrem. *in cap. Si transitus n.* 1. *vers. Ad secundam 79. dist.* post gl. ibi, *in ver. Non possit*, non esse trahendum ad consequentiam factam S. Petri sibi Clementem substituentis. Quoniam motus fuit inspiratione divina; nam & ad ejus umbram curabantur infirmi, *facit c. Si non licet* 23. *q.* 5. *& c. Duæ sunt*, 19. *q.* 2. Præterea substitutio
58 illa effectum non habuit, nec eam sanctus vir acceptavit, sed Petro immediate successit Linus, Lino Cletus, & Cleto Clemens, ut tradunt Ignatius Martyr. *in Epist.* 4. *ad Mariam Cassabolitem*, quæ habetur *tom.* 1. *Concil. p.* 1. *fol.* 25. *col.* 2. *lit. B.* Irenæus *l.* 3. *c.* 3. Epiphan. *hæres.* 37. Optat. Milevit. *l.* 2. Aug. *Ep.* 161. & Hieron. secutus Optatum *in lib. de Scriptor. Eccles. in Clement. cap.* 15. ubi Clementem ponit quartum Pontificem post Petrum, corrigens sententiam, quam dixerat *in* 52. *Isaiæ in fin.* Quod ipsum constat ex Martyrologio, Breviario Romano, & Canone Missæ, ubi post Linum Cleti, deinde Clementis fit commemoratio, licet non desint qui contradicant. Unde gl. *in c.* 1. *in ver. Aut ligandi* 8. *q.* 1. *recitat versum.*

Disputat hic mundus quartus, fueritve secundus. Et enim, ut inquit glossa ibi, Post S. Petrum Clemens animadvertens perniciosum fore exemplo, ut aliquis sibi eligeret successorem, renunciavit Papatui, in manibus scilicet Sacerdotum, qui tunc Romæ aderant. Vide August. Triump. *de potest. Eccles. qu.* 2. *art.* 2. *in responsione ad primum.* Turrecrem. *in summa de Eccles. lib.* 2. *c.* 51. *col.* 3. *vers. Nec obviat quod S. Petrus*, & Baron. *ad annum Christi 69. n.* 39. *& notas ad Epistolas, & Decreta Clementis Papæ I. tom.* 1. *Concil. part.* 1. *fol.* 25. *col.* 2. *litera C.* & Platinam *in vita ipsius Clementis pag.* 8. *c. His accedit, quod de fide Epistolæ superius relatæ nu.* 59
20. Unde hoc factum desumitur, merito hæsitari potest; quia ut alia omittam, cum scripta sit post obitum S. Petri, & sic post annum Neronis decimum tertium, scribi non potuit ad Jacobum Fratrem Domini, qui teste Hieron. *de Vir Illustr.* 30. Neronis anno præcipitatus fuit Hierosolymis e vertice templi. Quare illa Epistola vel non est Clementis, vel scripta fuit ad Simonem, qui similiter fuit Frater Domini, & vox *Jacobum*, mendose irrepsi. Lege Baronium *ad annum Christi* 69. *fol.* 689. & Possevin. *in appar. sacr. in ver. Clemens Romanus.*

Ad tertium respondetur factum illud Bonifacii II. in 60
Concilio iterum congregato ab omnibus reprobatum fuisse, ut idem Anastasius testatur dicens: *Eodem tempore facta iterum Synodo, hoc censuerunt Sacerdotes omnes, propter reverentiam S. Sedis. Et quia contra Canones hoc fuerat factum, & quia culpa eorum respiciebat; ut successorem sibi constitueret, ipse Bonifacius Papa reum se confessus est Majestatis, quod Diaconum Vigilium sua subscriptione Chirographi ante confessionem S. Apostoli Petri constituisset, ac ipsum constitutum in præsenti omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus incendio consumpsit*, refertur *t.* 2. *Conc. p.* 1. *fol.* 643. *col.* 2. *lit. C.* Unde ex tam insigni retractatione validissimum desumitur argumentum pro hac sententia. Sed & Silverius Papa in Decreto anathematis in Vigilium exprobrat, quod contra jura Canonica tempore Bonifacii ipso vivente successor ejus designare conatus fuerat, ut patet ex Epistola ipsius Silverii ad Vigilium Pseudopapam quæ habetur *t.* 2. *Concil. p.* 1. *fol.* 772. *col.* 1. & vide Baron. *t.* 7. *ad annum* 521. *fol.* 166. Alia vero exempla in con-
trarium adducta *nu.* 22. præterquam quod adversantur 61
Decreto Symmachi Papæ *in d. c. Si transitus* 79. *dist.* non videntur obstare, quia si accurate considerentur, illæ non fuerunt substitutiones successorum, sed potius designationes. Pontifices enim a Cardinalibus rogati indicarunt quem dignum putarent Cathedra Petri, salvis tamen Cardinalium suffragiis. Ideoque nullus ex designatis post obitum Pontificis designantis gessit se pro Papa nisi post subsecutam Cardinalium electionem. Ad hoc *cap. Petisti* 7. *q.* 1. ibi, *Si eum aptum cognoveris, tibi successorem designa, ut huc veniat ordinandus.*

Ad quartum respondet gloss. *in d. cap. Si transitus in* 62
ver. Non possit 79. *distinct.* dicens aliud esse de sui successoris electione cum fratribus deliberare, quod ibi permittitur, & potest fieri, & aliud ex testamento quasi dignitatis suæ hæredem substituere, quod penitus prohibetur, *ut c. Episcopo non*, 8 *qu.* 1. & cum illa glossa transeunt ibi Archid. Bellam. Turrecr. & reliqui omnes. Quæ responsio ad literam est Gratiani *in c. Apostolica*, §. *His omnibus*, 8. *quæst.* 1.

Ad quintum respondetur negando consequentiam; 63
nam secundum Hugonem relatum *in d. cap. Si transitus, ab Archid. n.* 1. & Turrecrem. *eod. n. vers. Ad tertiam.* Multa sunt quæ aliis indulgemus, quæ nobis indulgere non possumus. Episcopus enim sæpe cum aliis dispensat, privilegium, vel honorem aliis confert, quæ ipse sibi impendere non posset, quia nemo sibi honorem assumit, *c. in scripturis* 8. *q.* 1. Ad hoc bonus text. *in c. fin. de inst. & in c.*

debitum cum concord. de quibus in glos. 1. *infra de Baptism.* Adde, quod *in d. cap. Petiisti 7. q. 1.* non continetur indultum sibi successorem substituendi, sed designandi, ut scripsi *in c. Nulla n. 79. & seqq. de concess. preb.* ubi plene videas de intellectu illius textus, & adde August. Triumph. *d. q. 2. art. 2. in respons. ad 2.*

64 Ad sextum nempe *ad c. Adrianus, & in c. Synodo 63. dist.* respondetur illos Canones esse Apocryphos, & commentitios, & primum illorum authorem fuisse Sigebertum Monachum, qui honoris avidus illos mendacissime conscripsit ad aucupandam gratiam Imperatoris schismatici, & Gratianus nimis credulus hanc fabulam, & impostoris Commentum veluti historiam Decreto suo inseruit. Lege Cardinal. Baron. *ad annum* 526. & 555. & præsertim *ad annum 774. an. 10. & Ad annum 964. an.* 22. Suar. *de defens. fid. Cathol. contra Anglicanæ sectæ errores lib. 3. c. 29. n. 7.* Card. Bellarm. *de Summo Pontifice l. 2. c. 22. & de Clericis c. 9. & notas in vita Adriani Papæ l. to. 3. Concil. part. 1. sect. 1. fol. 421. col. 2.* Sed

65 quatenus prædictis Canonibus aliqua esset adhibenda fides; tamen confirmatio electionis, quam ex asserto indulto Apostolicæ Sedis tunc temporis concedebant Imperatores, non conferebat Papæ authoritatem Papatus; alioquin Papatus esset ab Imperatore, quod est hæreticum, cum sit a Deo tantum, *c. Omnes, & c. Sacrosancta 22. dist.* sed solum dabat robur facto, ut schismatici, & hæretici non auderent contravenire, ut optime de-

66 clarat Turrecr. *in d. c. Adrianus n. 1.* Adde Cardinalem Albanum *in tr. de Cardin. quæst.* 32. ubi pluribus probat, Summum Pontificem non posse alteri impertiri facultatem eligendi Papam; quia regula, est neminem facere posse quod per se facere non potest, ut in regula Sexti, *quoad alicui suo* cum suis concord.

67 Ad septimum respondetur aliud esse ut Papa cum Cardinalibus faciat Constitutionem super modo electionis Romani Pontificis, quod potest, ut in juribus ex adverso allegatis; aliud ut creet sibi successorem, quod ei non licet, sicut non licet ex testamento sibi adscribere dignitatem. Ita ad calamum respondet Paul. de Eleaz. & post eum Cardin. in Clem. *Ne Romani in 5. q. n. 5. de elect.* & Gambar. *in Extravag. Julii II. n. 96.*

Ad ultimum respondetur, hanc prohibitionem sibi eli- 68
gendi successorem non inniti solum jure Canonico, sed etiam jure Divino, & naturali, ut superius monstratum est a *n.* 38. Nec refragatur §. *His omnibus 8. q. 1.* in contrarium adductus. Quoniam non loquitur in Papa, sed in Episcopi, qui ad exemplum S. Petri substituebant sibi successores. Id quod fuit eis inhibitum ex Constitutione Ecclesiæ: & ideo Papa potest cum eis dispensare, prout dispensavit cum Archiepiscopo Moguntino, *ut in c. Petiisti 7. q. 1.* sed hinc non licet inferre, ut Papa possit sibimet successorem ordinare, *ut dictum est supra in responsione ad quintum argumentum n. 63.* Similiter non refragatur quod Moyses potuisset sibi in Principatu filios substituere *ut dicitur in d. c. Moyses 8. q. 1.* Nam respondetur id verum esse antequam divina prohibitio emanasset, ut ibi notat gloss. *in ver. Potuit*, Et ad ponderationem *d. cap. Si transitus 79. distinct.* responderi potest nec absonum esse, nec inusitatum, ut leges prohibitivæ ferantur ab Ecclesia etiam de his, quæ lege divina damnantur, *c. Cum tu*, & ibi gloss. *in ver. Sive post infra de usur.* cum multis simil.

Demum ad id, quod addit Victoria circa utilitatem hu- 69
jus substitutionis cum Augustino Triumpho *de potest. Eccles. q. 2. art. 3. ad 4.* respondeo diuturnam Ecclesiæ vacationem quandoque esse bonam, si fiat propter bonum finem, ut si fiat propter hoc ut sufficientior, & sanctior quæratur. Tutius enim est, aut saltem minus malum populo Christiano tempore aliquo Pastore carere, quam discolum, stultum, & malum habere, qui non ut Pastor, sed ut Mercenarius proprium bonum quærat, vel ut lupus oves disperdat. Ad hoc *c. Tres personas 23. qu. 4.* Rursus itidem ait in responsione ad secundum discordiæ, lites, imo & contentiones possunt esse in electione Papæ absque peccato, dummodo sic discordantes ordinent eorum conscientiam ad bonum statum Ecclesiæ. Ad quod inducit authoritatem Daniel. 10. *ut ibi per eum, Salvo, &c.*

DE TRANSACTIONIBUS.

Alexander III. Abbati de Straphor. & Priori de Phe.

CAPUT VIII.

VEniens ad Apostolicæ Sedis clementiam Magister G. de Favill. sua nobis insinuatione monstravit, quod Monachi majoris monasterii terras in Parochia sanctæ M. de Marchia excolunt, & ab eadem Ecclesia coloni eorum omnia Ecclesiastica, tam necessaria quam voluntaria, suscipiunt sacramenta; & tamen eidem Ecclesiæ decimas solvere contradicunt: & infra. Arbitrantur autem se posse tueri cujusdam transactionis prætextu, inter præfatos Monachos & quendam Sacerdotem memorati G. prædecessorem factæ, ut de duabus carruatis terræ, quas in dominio suo Monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exsolvant: & infra: Mandamus, quatenus nisi præfati Monachi, transactionem præscriptam authoritate Apostolica confirmatam esse docuerint, cum alias inter personas facta potius quam inter Ecclesias videatur, nec pacta inter alios acta aliis obesse patiamur: ipsos & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum quas illicite detinuerant, justam æstimationem restituere eidem Ecclesiæ compellatis.

SUMMARIUM.

1 *TRansactio facta de rebus Ecclesiæ per Prælatum sine consensu Superioris non obligat successorem.*
2 *Sed valet in præjudicium transigentis, & quandiu Ecclesiam possidebit.*
3 *Transactio personalis efficitur realis, & obligat etiam successores, si fuerit per Sedem Apostolicam confirmata ex certa scientia.*
4 *Papa potest facere, ut transactio, quæ nulla est, sit aliqua.*
5 *Plus de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud.*
6 *Concordiæ per Papam confirmatæ ex certa scientia & cum causæ cognitione non sunt sublatæ a Concilio Trid. c. 4. sess. 6. & c. 6. sess. 25. & n. 10.*
7 *Secus in pacto gratuito.*
8 *Transactio omnis est pactum, sed non e converso.*
9 *Attrebatensis Episcopi concordia, seu exemptio an fuerit a Conc. Trid. sublata, & num. seqq. usq. in fin.*
10 *Congregatio Concilii consulitur a Nuncio Apostolico in Belgio de consensu Consilii Privati Archiducis in scriptis habito.*
11 *Concordia ex quibus diversificetur a pacto gratuito seu privilegio.*
12 *Exemptionis privilegium ab Episcopo concessum non obligat successorem.*

Tran-

13 *Transactionis substantiale est, ut aliquid utrinque detur, aut remittatur.*
14 *Reservatio juris nihil dat, & nihil aufert, sed tamen jus reservantis conservat.*
15 *Prælati tenentur sibi mutuum præstare auxilium.*
16 *Transactio fit super re dubia, & lite incerta; alias non tenet.*
17 *Concordia in latiori significatione accipitur, prout contra distinguitur a discordia.*
18 *Supplicationi tanquam matrici magis standum est, quam literis.*
19 *Enunciativis Papæ in literis ad supplicationem non statur in præjudicium tertii.*
20 *Juramenta contra utilitatem Ecclesiæ perjuria potius dicenda sunt.*
21 *Juramentum Prælati de non repetendis juribus Ecclesiæ suæ non valet.*
22 *Confirmatio non dicitur ex certa scientia, si illius tenor sit incertus in literis, non autem in supplicatione,*
23 *Clausula*, quorum tenores, *in supplicatione cum facultate inserendi tenorem in literis, inducit scientiam Papæ fictam, non autem veram.*
24 *Scientia Papæ ubi requiritur vera, non sufficit ficta, vel præsumpta per clausulam*, quorum tenores.
25 *Ex mere a se pleno jure non potest Episcopus Ecclesias sibi subjectas.*
26 *Exempti simpliciter a jurisdictione Episcopi sunt Sedi Apostolicæ immediate subjecti.*

I. V. *Veniens*. Transactio facta de rebus Ecclesiæ per Prælatum sine consensu Superioris non obligat successorem. Hoc dicit. Prima post factum narrat. Secunda dat judices, ibi, *Mandamus*,

2 In textu ibi, *Inter personas facta potius, quam inter Ecclesias*. Nota singulariter transactionem a Prælato initam super juribus Ecclesiæ validam esse in sui præjudicium, & quandiu Ecclesiam possidebit, etiamsi Superioris auctoritas non intercesserit; sed non obligare successores, cum sit mere personalis, ut hic est casus multum notabilis, secundum Jo. Andr. & omnes: & notat Abb. *n.* 1. Ab hoc Concilium Tridentinum *sess. 6. cap.* 4. ibi, *Concordiis quæ suos tantum obligent Auctores, non etiam Successores, & sess.* 25. *de reform. cap.* 6.

3 In glossa *in ver. Confirmatam*, nota ex hac glossa transactionem personalem fieri realem, & obligare etiam successores si fuerit per Sedem Apostolicam confirmata, ut dicitur in textu, dummodo tamen confirmatio non sit in forma communi, sed ex certa scientia, ut glossa dicit.

4 Nam Papa potest facere, ut transactio, quæ nulla est, sit
5 aliqua, arg. *cap. ult.* 16. *qu.* 1. *& cap. Cum Apostolica de iis, quæ fiunt a Prælat.* Ergo multo magis potest efficere, ut sit alia, seu alterius naturæ; quia plus est de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud, arg. *cap. Revera, de consecr. distin.* 2. *& l. unic. circa princip. C. de rei uxor. act.* & cum gloss. consentiunt Innoc. *num.* 1. *in ver. Confirmatum*, Hostiens. *n.* 3. *in ver. Auctoritate Apostolica*, Jo. Andr. *num.* 10. *ver. In glos.* 3. Butr. *n.* 14. Abb. *num.* 2. & alii communiter.

6 Et ex hac glossa collige, transactionem, seu concordiam in formam specificam a Sede Apostolica confirmatam superinduere aliam naturam, & habere duplex vinculum ad obligandum; Unum scilicet a Prælato transigente, aliud a Superiore confirmante, ut notat gloss. antepenult. in Clem. *Dudum de sepult.* Quo fit, ut Conc. Trident. tribuens Episcopis facultatem visitandi Capitula exempta *in cap.* 4. *sess.* 6. & procedendi contra Capitulares cum adjunctis *in cap.* 6. *sess.* 25. quamvis utrobique sustulerit concordias: non tamen censeatur sustulisse confirmatas a Sede Apostolica ex certa scientia, & cum causæ cognitione, ut per illam gloss. alias resolvit Rota: & declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii interpres, ut dixi *in c. Si quis n.* 24. & 34. *infr. de confirm. util. vel inutil.* nam per hujusmodi derogationes non censetur derogatum pactis, ut præfertur, confirmatis, Puteus *decis.* 171. *lib.* 3. Achill. *decis.* 1. *de confirmat.* Romanus *singul.* 7. Alex. *in l.* 1. *n.* 25. *ff. ad l. Falcid.* Ruin. *cons.* 201. *n.* 13.
7 *lib.* 1. Sarnen. *in regula de Annali q.* 78. *n.* 5. Hoc tamen intelligas dummodo agatur de vera, & reali concordia; secus si de pacto gratuito; nam etsi omnis transactio, seu concordia sit pactum, ut probat litera hujus textus, ibi, *Ne pacta inter alios acta:* & notat Butr. *n.* 10. tamen non convertitur, quia pactum gratuitum non est concordia; & confirmatio Apostolica resolvitur in nudum privilegium, quod sublatum est a Concilio. 8

Hinc sumpta occasione QUÆRO, de quæstione facti.

Fortigarius olim Attrebaten. Episcopus anno 1439. exemit, ac totaliter liberavit Ecclesiam suam Cathedralem, ejusque Canonicos, Præbendatos, ac Ministros a sua, & successorum suorum jurisdictione spirituali, ac temporali, & hanc exemptionem post aliquod menses confirmavit Eugenius IV. Nuper vero cum præsens Episcopus vellet procedere contra Præbendatum dictæ Ecclesiæ ob delictum incestus ab eo, ut dicebatur, patratum in vim *cap.* 4. *sess.* 6. *& cap.* 6. *sess.* 25. Concil. Trid. quod sustulit hac in parte quæcunque Capitulorum privilegia, 9 10
& exemptiones: Capitulum objecit coram Nuncio Apostolico in Belgio, cui causa commissa fuerat concessionem Episcopi Fortigarii non esse simplex privilegium, sed concordiam, quæ cum fuerit confirmata ab Eugenio ex certa scientia, & cum causæ cognitione, propter duplex vinculum non erat sublata per Decretum *dict. cap.* 4. & 6. Quemadmodum sæpius respondit Sac. Congregatio Concilii, ut tetigi supra *n.* 6. De quo quidem articulo Nuncius accedente ad hoc expresso consensu Consilii Privati Archiducis in scriptis habito, Sac. Congregationem duxit consulendam, tanquam de articulo pertinente ad interpretationem ipsius Concilii: Itaque nunc quæritur, an prætensa concordia fuerit a Concilio sublata, necne.

Multa hinc inde afferuntur ab Advocatis, sed difficul- 11
tas restringitur potissimum ad duo capita.

Primum est, an concessio Episcopi Fortigarii sit vere concordia, quam Concilium præservat ex sententia Sacr. Congregationis; an vero nudum privilegium, quod tollitur Decretis *d. cap.* 4. & 6.

Secundum caput est, quatenus sit concordia, an postea fuerit confirmata ex certa scientia, & cum causæ cognitione, quemadmodum requiritur ad hoc, ut non cadat sub Concilii derogationibus.

Quoad primum videtur respondendum, ejusmodi concessionem esse nudum privilegium, seu pactum gratuitum, non autem concordiam proprie sumptam. Id autem probatur a causis concessionis, & a rebus, quæ conceduntur.

Causa fuit beneficiorum retributio; nam cum ille Episcopus Fortigarius diu fuisset Canonicus, & Archidiaconus Attrebatensis Ecclesiæ, & probe a Canonicis tractatus, ideoque bene affectus erga Capitulum, & jure illius; Cumque ab eodem Capitulo in Episcopum electus fuisset, quod constat ex inscriptione ejus sepulturæ exhibita, & ex literis Eugenii IV. volens parem gratiam referre Capitularibus, concessit illis exemptionem tam exorbitantem in grave detrimentum Ecclesiæ, ac Successorum suorum. Quod constat ex illis verbis concessionis: *Accedit socialis dudum cum memoratis fratribus convictus, ac spatio ferme* 22. *annorum in ipsa Attrebaten. Ecclesia intitulatio, de cujus bonis enutriti sumus, prius quidem in Canonia, & Præbenda, postmodum in Archidiaconatu, utrobique pacifice, utrobique modeste tractati: Unde nobis justum videtur eidem Ecclesiæ nostræ respondere vices; & qui vos benigne, ac familiariter supportarunt, eos ad majora vocari paterno prosequamur affectu, & favore gratioso.*

Quæ quidem verba aperte sonant in gratuitam concessionem, & gratiam, non autem in concordiam, *c. Gratiam* 1. *qu.* 1. *cap. Si gratiose de rescript. lib.* 6. Rursus intentio principalis Episcopi fuit præservare, atque augere privilegia Capitularium, quod patet illis verbis: *Ad fratres nostros carissimos humaniter inclinati, eorum libertates, & privilegia volumus inviolabiliter observari, & quæ obscura in eisdem videbantur, augendo ad clarum reducere*, & infra: *Juncto etiam quod comperimus eosdem fratres nostros a nonnullis Prædecessoribus nostris Episcopis quamplura privilegia, & libertates obtinuisse, nos inducunt ut eos gaudere velimus suis libertatibus, & exemptione.*

Cum autem ejusmodi privilegia non obligarent succes- 12
sores, *c. Cum venerabilis*, ubi Innoc. & Abb. notant *infra de censib.* & patet ex dictis supra *n.* 1. & 2. hinc apparet mentem Episcopi Fortigarii fuisse merum privilegium concedere, non autem transigere, aut concordare.

Ac

Ac demum finis Episcopi fuit antiquas lites extinguere, & pacifice vivere; non per viam transactionis, sed per viam cessionis jurium sibi competentium. Quod similiter patet ex concessione, ibi, *Ut pro veritate, & pace acquirenda, & servanda parum nobis videatur cedere juri, vel rebus nostris*. Hæc enim verba, & alia suprascripta, cum sint apposita in proœmio, indicant mentem, & causam finalem Episcopi concedentis, *l. Cum hic in princ.* & ibi Bart. *n. 4. ff. De transact.* Oldrad. *cons. 103. Quæstio est, vers. Secundo ex hoc*, Alex. *cons. 7. Visis n. 3. lib. 2.*

13 Sed clarius hoc idem colligitur ex rebus, quæ conceduntur; nam cum de substantia transactionis sit, ut aliquid utrinque detur, aut remittatur, *l. 1.* ubi Doctores, *ff. De transact. l. Transactio, C. Eodem*, Rota diversorum *decis. 119. n. 2. part. 2.* tamen in hac aperta concordia Episcopus concedit Capitulo quam plura, eaque maximi ponderis; & viceversa aut nihil prorsus recipit, aut ita leve, ut parum distet a nihilo.

Nam Episcopus concedit primo, ut Canonici omnes, Capellani, & Vicarii, Choreales, & alii quicunque habitum dictæ Ecclesiæ deferentes sint prorsus exempti a jurisdictione tam spirituali, quam temporali Ordinarii Attrebatensis:

Secundo concedit, ut Ecclesia Attrebatensis sit omnino libera ab eadem jurisdictione Episcopi, itaut Episcopi non possint in eadem Ecclesia sua, seu claustro, vel domibus ejusdem facere, aut mandari facere aliquam personam citari, vel moneri, aut aliquam jurisdictionem exercere, nec in illis valvis affigere literas censurarum, seu pœnarum, & alias quascunque nisi cedulas pro Ordinibus celebrandis.

Tertio concedit Episcopus, ut omnes servitores dictorum de Capitulo in suis domibus commorantes sint similiter omnino exempti a jurisdictione spirituali, & temporali Episcoporum pro tempore.

Quarto, ut duæ domus jurisdictionis Ecclesiæ Attrebatensis sint de totali jurisdictione spirituali, & temporali Capituli.

Quinto, ut Ecclesia Parochialis sita in claustro Cathedralis, quam dicit esse de jurisdictione, & dominio Capituli, sit eodem modo exempta ab Episcopo, & successoribus.

Sexto concedit, ut oblationes, quæ fient in Capella domus Episcopalis, ipsi de Capitulo, & Curatus recipiant, ut consueverunt, exceptis tamen oblationibus, quæ offeruntur Episcopo in consecrationibus Episcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Abbatissarum.

Septimo concedit, ut si aliquis ex deferentibus habitum dictæ Ecclesiæ captus fuerit a ministris Curiæ Episcopalis teneatur Epscopus illum statim remittere Capitulo, sicut Capitulum tenebitur facere de familiaribus Episcopi.

Octavo concedit, ut si Canonici, & Beneficiati emere voluerint domos existentes in jurisdictione temporali Episcopi, ejusmodi emptionibus, atque etiam donationibus teneantur Episcopi consentire; salvis tamen eorum juribus.

Nono, ut Canonici, & Beneficiati libere uti possint privilegio Apostolico de percipiendis fructibus non residendo, & renunciat liti super hoc introductæ in Romana Curia.

Ac demum Episcopus jurat observationem prædictorum Capitulorum, promittitque per se, & successores suos nunquam contravenire, nec contra ea dispensationem prosequi, aut obtinere, ut patet in instrumento exhibito in forma probanti.

Videamus nunc quid e converso recipiat Episcopus a Capitulo pro ejusmodi concessionibus adeo præjudicialibus Ecclesiæ Attrebatensi. Et quidem toto tenore instrumenti perspecto reperitur Episcopum non recipere, nisi hæc quatuor, quæ sequuntur.

Primo enim, dum Episcopus transfert in jurisdictionem Capituli duas domus ad Episcopatum pertinentes, ut dictum est supra; adjicit hoc pactum, ut si (quod absit) Capitulum locaverit dictas domus alicui, qui publice in iisdem vendat vinum, illo casu Episcopus recipiat jus afferragii, idest gabellam pro venditione
14 dicti vini. Hæc reservatio ridicula est; transtulit enim Episcopus duas domus pro obolo in incertum eventum; & tamen nihil per hanc reservationem est assecutus, quia Episcopi Attrebatenses habent hoc jus afferragii in aliis domibus. Unde tradendo domos suæ jurisdictionis Capitulo, reservavit sibi illud jus afferragii, quod prius habebat: Reservatio enim nihil dat, & nihil aufert, ut Bald. *ait in l. Peremptorias, C. Sent. rescin. non poss.* & fit ad conservandum jus reservantis, non autem ad acquirendum de novo, *l. At si quis, §. Plerique, ff. de relig. & sumpt. funer. l. 3. §. 1. ff. Quib. modis pignus, vel hypoth. solut.* cum aliis adductis per Cravet. *cons. 29. Pro Clariori n. 8.*

Secundo, dum Episcopus eximit Capitulum a sua jurisdictione, adjicit hanc conditionem, ut in delictis degradationem requirentibus Promotor Episcopalis possit interesse processui fabricando, absque eo tamen, quod per hoc Episcopo ulla jurisdictio acquiratur; sed solum ad consulendum, & videndum, an dicti processus juste fiant. Hoc loco similiter Episcopus nihil acquirit, sed solum retinet minimam quandam particulam jurisdictionis Episcopalis, quam prius habebat; nam cum delicta hæc graviora ab ipso punienda essent, *cap. de persona 11. qu. 1.* nec de jure teneretur nisi Capituli consilium requirere, *c. 3. de consuet. lib. 6. c. Novit, &c. Quanto infra de his quæ fiunt a Prælat.* tamen privat se sua jurisdictione, nec sibi retinet nisi nudam assistentiam sui officialis in processu fabricando.

Tertio loco Episcopus promittit, ubi fuerit requisitus, mittere ejus subditos ad deponendum coram Capitularibus in causis pendentibus in Capitulo; & pari modo vult, ut Capitulum mittere teneatur ejus subditos ad deponendum coram Officiali Episcopi. Sed hic quoque nihil Episcopus recipit; tum quia omnes tenentur coram Episcopo testimonium ferre, *cap. 1. & tot. tit. de test. cogen.* etiam in causa criminali, *cap. Super eo*, secundum communem intellectum, *cap. Pervenit, & cap. seq. eod. tit.* Tum quia usu receptum est, ut subditi unius Prælati mittantur ad testimonium ferendum 15
coram alio Prælato; nec tamen propterea ulla jurisdictio alicui acquiritur. Tenentur enim Prælati sibi mutuum præstare auxilium, *cap. Præcipimus, & cap. Perlatum 90. distinct. cap. 1.* & ibi glos. *ult. supra de treg. & pac.* & vide quod ibi dixi *in 5. notab.* Ac demum, quia promissio de mittendis subditis ad testimonium ferendum, habet suam compensationem a promissione, quam similiter facit Episcopus de mittendis suis subditis ad testimonium ferendum coram Capitulo. Unde non potest Capitulum prætendere ut hæc promissio, quæ levissima est, debeat æquivalere aliis concessionibus Episcopi, ita ut propterea illius concessio appellari debeat concordia proprie sumpta.

Quarto denique statuit Episcopus ut deberet peti a Sede Apostolica confirmatio dictarum ordinationum communibus expensis; id est Episcopi, & Capituli. Et in hoc quoque non solum Episcopus nihil consequitur, sed mirum est eum voluisse contribuere pro sumptibus confirmationis privilegii tam enormiter damnosi Ecclesiæ suæ, *ad l. Sed an ultra, §. Iis autem, & §. Ego vero, ff. de negot. gest.*

Ex his ergo liquet quam longe distet dicta concessio a 16
natura transactionis, seu concordiæ proprie sumptæ, quæ non fit nisi super re dubia, & lite incerta, alias non tenet, *l. 1. & l. Post rem judicatam, ff. de transact. & l. Eleganter, §. Si post rem judicatam, ff. de condict. indeb.* & ex facto respondit Abb. *cons. 15. duo sunt per tot. lib. 2.*

Neque obstat quod Episcopus utatur verbo, *concorda- 17
vimus*; quia hoc verbum accipitur latiori significatione prout importat recessum a discordia: quod satis patet ex illis verbis: *ut rata sint, & firma inter nos fœdera pacis, certa capitula communi consensu edidimus*. Et hoc etiam modo accipi debet verbum, *concordia*, appositum in literis confirmationis Eugenii IV. idest prout contradistinguitur a discordia, juxta textum in *l. 2.* ubi Paul. de Castr. & alii *de jurejur.* & Bald. *in l. De fideicommisso in 1. not ab. C. de transaction.* Præterquamquod in supplicatione nullibi legitur hoc verbum, *concordia*, sed solum in ea dicitur, Episcopus Fortigarius de consensu edidit, & ordinavit. Supplicationi autem tanquam Matrici magis standum 18
est, quam literis, Verall. *decis. 75. n. 6. & decis. 227. lib. 1.* Rota *decis. 730. n. 1. part. 2. recent.*

Et quidquid sit de nomine, standum est veritati, non 19
autem enunciativis Papæ in facto alieno in præjudicium tertii, etiamsi in eis fundaret intentionem suam, quando emanarunt ad supplicationem partium, non motu proprio,

Alex.

Alex. *conſ.* 11. *Viſa copia literarum n.* 2. ubi de comm. *lib.* 7. *& n.* 5. ubi ait, omnes in hoc concordare. Hanc etiam eſſe communem concluſionem dicit Rota *deciſ.* 154. *part.* 2. *diverſ.*

20 Non obſtat juramentum ab Epiſcopo præſtitum ſuper obſervatione dictorum Capitulorum. Quoniam non juramenta, ſed perjuria potius ſunt dicenda, quæ contra utilitatem Eccleſiaſticam attentantur, dicit text. in
21 *c. Sicut, de jurejur.* Ideoque non valet juramentum præſtitum a Prælato de non repetendis juribus, aut rebus Eccleſiæ luæ, *c.* 2. *eod. tit.* Et quamvis actus eſſet talis, ut potuiſſet validari juramento, non tamen valuiſſet ut tranſactio, ſeu concordia præſervata a Concilio, ſed ut pactum gratuitum a Concilio ſublatum,
22 ut per Riminal. Jun. *conſ.* 28. *num.* 7. *lib.* 2. Sed quatenus prædicta conceſſio vere eſſet concordia, non tamen videtur confirmata ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione, quia totus tenor fuit inſertus in literis tantum: in ſupplicatione autem, cui magis eſt ſtandum, ex dictis ſupra *n.* 8. non fuerunt expreſſa omnia ſubſtantialia, ſed ſolum primum, & ſecundum caput exemptionis initio propoſitum. Et quamvis propter
23 clauſulam, *quorum tenores*, cum facultate ipſum tenorem inſerendi in literis, inducatur ſcientia Papæ juxta *conſ.* 2. Anton. de Butr. quod incipit, *Viſis literis*, & duplicatur *conſ.* 49. *n.* 1. tamen illa ſcientia dicitur ficta, vel præſumpta, ſecundum Butr. *ibid.* quia Papa ve-
24 re ignoravit id, quod in literis inſertum fuit. At ubi requiritur certa ſcientia cum cauſæ cognitione, non ſufficit ſcientia ficta, quæ inducitur per dictam clauſulam, *quorum tenores*, ſed requiritur ſcientia vera, ut in terminis tradit Mareſcot. *variar. lib.* 2. *cap.* 57. *per totum*, Ferret. *conſ.* 38. *In cauſa Burgundiorum, n.* 2. *& ſeqq. & n.* 6. *&* 8. Seraph. *deciſ.* 981. *n.* 1. & Mant. *deciſ.* 222. *per totam.* Præſertim vero, quia in eadem ſupplicatione habita fuit relatio ad inſtrumentum conceſſionis his verbis: *Nonnullaque alia, diverſa, honeſta, & utilia ipſius Eccleſiæ, & ejus perſonarum decus, decorem, & ſtatum contingentia. Idem Epiſcopus fecit, ſtatuit & ordinavit, prout in Epiſcopi literis plenius continetur.* Ex quorum verborum involucro potius apparet Pontificem deceptum fuiſſe, quam ut veram ſcientiam habuerit, ut per Ferrettum, & Mant. *loc. cit.* Et eo magis quia Eugenius ob graviſſimum ſchiſma, quod tunc torquebat Eccleſiam Dei, Florentiam ſe receperat, & ſummis perturbationibus agitatus minus vacare poterat negotiis peragendis, patet ex Hiſtoria Concilii Florentini *tom.* 4. *Concil. part.* 1. *fol.* 411.

Quod dicitur ante exemptionem Epiſcopi Fortigarii 25
Capitulum Attrebatenſe fuiſſe ſubjectum prius Archiepiſcopo Rhemenſi, ac poſtea Cameracen. eſt merum commentum; nam exemptio illa ab initio fuit nulla, cum Epiſcopus non poſſit Eccleſias ſibi ſubjectas pleno jure eximere, ſecundum communem ſententiam Canoniſtarum in *cap. Cum venerabilis*, ubi Abb. *n.* 3. *de cenſ.* Frider. de Sen. *conſ.* 111. *Quæſtio talis eſt, An Diœceſanus, n.* 4. Abb. in *c. Cum olim, il* 2. *n.* 4. *de privil.* Felin. in *cap. Cum inter, n.* 4. *circa princ. verſ. In contrarium, de re judic.* Ubi teſtatur hanc eſſe magis communem 26
opinionem. Unde propter confirmationem Apoſtolicam illa fuit ſimplex exemptio Papæ, *cap. Conſtitutus, de religioſ. domib.* per quam manifeſtum eſt Capitulum remanſiſſe immediate ſubjectum Sedi Apoſtolicæ, ut eſt text. in *cap. Si Papa de privil. lib.* 6. & notant Doctores in *cap. Cum inter vos, ſupra de conſuetud.* Et revera ſæpius audivi a Procuratoribus Epiſcopi Cameracen. eundem Archiepiſcopum nihil juris prætendere, nec ullam juriſdictionem ſibi vendicare in Capitulum Attrebaten. ſed Capitulum ipſum hoc allegat, ut remaneat acephalum, *cap. Nulla ratione*, 93. *diſt. cap. Abbatibus*, 18. *quæſt.* 2. & notat Hoſt. *in capit. Conquerente, num.* 8. *in ver. Subjectionem, ſupr. de Offic. Ordin.* Ac præterea etſi per dictam exemptionem remanſiſſet ſub Cameracen. jure Metropolitico; tamen Concilium *cap.* 4. *ſeſſ.* 6. *& cap.* 6. *ſeſſ.* 25. videtur ſuſtuliſſe non ſolum exemptiones eorum, qui ſubſunt immediate Sedi Apoſtolicæ, ſed etiam eorum, qui aliis, quam ſuis Epiſcopis ſubjiciuntur ob ampliſſimas derogationes, quibus utitur, uſque ob rationis identitatem.

Inquirendum hic eſſet an Concilium Tridentinum *d. cap.* 4. *ſeſſ.* 6. & *cap.* 6. *ſeſſ.* 25. ſuſtulerit concordias a Sede Apoſtolica confirmatas in forma communi: ſed hunc articulum plene examinavi in *cap. Si quis, a n.* 24. *uſque in fin. inf. de confirm. util. vel inutil.*

DE POSTULANDO.

Ex Concilio Lateranen.

CAPUT I.

CLerici in Subdiaconatu, & ſupra: in Ordinibus quoque minoribus, ſi ſtipendiis Eccleſiaſticis ſuſtententur, coram ſeculari judice Advocati in negotiis ſecularibus fieri non præſumant: niſi propriam cauſam, vel Eccleſiæ ſuæ fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus forte perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.

SUMMARIUM.

1 *CLericus in ſacris, vel minoribus beneficiatus in foro ſeculari poſtulare non debet, niſi pro ſe, vel ſua Eccleſia, vel miſerabili perſona.*
2 *Clericis opprobrium eſt, ſi ſe peritos diſceptationum forenſium oſtendant.*
3 *Clerici in minoribus non beneficiati non prohibentur eſſe Advocati etiam pro laico in foro ſeculari. Et quid, ſi aliunde habeant unde commode vivere poſſint n.* 5.
4 *Et quid in Clerico in ſacris non beneficiato, & indigente, & n.* 6.
7 *Clerici etiam in ſacris, & beneficiati coram Eccleſiaſtico judice etiam pro laico patrocinari non prohibentur.*
8 *Advocatus Clericus an poſſit ſalarium exigere.*
9 *Clerici quamvis generaliter prohibeantur eſſe Advocati, tamen unum negotium adminiſtrare non prohibentur.*
10 *Clerici in ſacris non beneficiati poſſunt in foro ſeculari eſſe Advocati pro negotiis, & cauſis Eccleſiaſticis.*
11 *Cauſæ Eccleſiaſticæ, quæ coram judice laico tractari poſſint, dicuntur ratione perſonæ, delicti, aut rei, & num. ſeqq.*
12 *Clericus poteſt pro Clerico eſſe Advocatus in foro ſeculari.*
13 *Fidejubere non poteſt Clericus pro laico, & tamen poteſt pro Clerico.*
14 *Advocatus in cauſa propria poteſt eſſe quilibet Clericus, nec cogitur Procuratorem conſtituere.*
15 *Agere per ſeipſum facilius eſt, quam alium conducere.*
16 *Advocatus pro Eccleſia ſua quilibet Clericus eſſe poteſt.*
17 *Item pro miſerabilibus perſonis.*
18 *Et quid, ſi tales ſint divites, nec ſit timor oppreſſionis.*
19 *Item pro perſonis conjunctis.*
20 *Clericus in ſacris, & beneficiatus non prohibetur domi conſulere etiam in ſcriptis, & n. ſeqq.*

21 *Postulare quid sit.*
22 *Advocationis, & procurationis munera Clerici in Romana Curia exercent ex tolerantia Pontificis.*
23 *Advocatus in causa sanguinis Clericus esse non debet etiam pro reo.*
24 *Irregularis an sit Clericus, qui fratrem suum criminaliter accusatum suo patrocinio adjuvit, propter quod accusatus fuit decapitatus.*

1 *Clerici.* Clericus in sacris, vel minoribus beneficiatus in foro seculari postulare non debet, nisi pro se, vel sua Ecclesia, vel miserabili persona. Hoc dicit, secundum Jo. Andr. cui ceteri consentiunt. Dividitur in duas partes. Primo ponit prohibitionem, a qua. Secundo excepit, ibi, *Nisi.*

2 Nota primo ex hac Decretali regulam negativam cum septem declarationibus, quæ infra juxta ordinem literæ explicabuntur, quibus si adjunxeris alias tres habebis totam materiam breviter, & dilucide explicatam.

Regula igitur hæc est. *Clerici in sacris, vel in minoribus beneficiati advocationis officium exercere non possunt:* & ita hic est casus, secundum Bald. Opprobrium enim est Clericis si se peritos disceptationum forensium ostendere voluerint *l. Repetita, C. De Episc. & Cleric. l. Consulta divalia, C. De testam.* glos. *ult. hic*, & communiter Doctores.

3 Declaratur primo hæc regula, ut locum non habeat in Clericis minorum Ordinum non beneficiatis; nam cum tales hic prohibeantur postulare si stipendiis Ecclesiasticis sustententur; ergo a contrario sensu si talibus stipendiis non sustententur, & sic beneficium non habeant, non prohibentur; & ita hic firmant glos. 1. *vers. Videtur a sensu contrario.* Innoc. *in prine.* dicens: *Si tamen non sunt beneficiati, & in inferioribus Ordinibus constituti, possunt coram seculari judice litigare.* Host *n.* 1. licet Codex sit mendosus. Jo. Andr. *num.* 2. *vers. Constituti vero.* Abb. in 1. *n.* 4. *vers. Si vere est Clericus in minoribus.*

4 Sed circa hoc emergit duplex difficultas. Prima difficultas est. Nunquid hæc prohibitio locum habet in Clerico in sacris, qui de facto competens beneficium non habet.

Ad partem affirmativam inducitur hoc capitulum quod constituit differentiam inter Clericos in sacris, & in minoribus; nam Clericos in sacris, prohibet fieri Advocatos simpliciter, & absolute; in minoribus vero ita demum si stipendiis Ecclesiasticis sustententur; Ergo in sacris constituti prohibentur, licet beneficium non habeant. Et hanc differentiam agnoscunt Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. & omnes supra in summario. Præterea ordinatus ad sacros sine competenti titulo potest agere contra Episcopum, ut sibi provideat, *cap. Episcopus si aliquem*, & *cap. Cum secundum, infra de præben.* Ergo non subest causa cur liceat ipsi advocationis officium exercere. Et hanc partem sequitur glos. 1. hic, dicens de iis, qui sunt in majoribus Ordinibus aliud esse dicendum, quam de minoribus Clericis, quia illi in foro seculari advocare non debent, & sine titulo sunt promoti, Episcopus debet eis providere.

Contrarium, & melius tenet *hic* Hostiens. *n.* 3. *vers. Sed & constituti, & n.* 8. ubi firmat, Clerici sacrorum Ordinum, qui de facto egent, hac necessitate instante, licitum esse etiam advocationis officio sibi victum quærere, argum. *c. Clericus victum, 91. dist.* & *l.* 2. *C. De patr. qui fil. distraxer. cap. Consilium, §. ult. de observat. jejun.* & sequitur Abb. *hic n.* 4. Nec obstat consideratio glos. quod talis egere non possit, cum Episcopus debeat ei providere. Quoniam ut respondet Abb. forte hoc ab Episcopo obtinere non potest vel propter impotentiam, vel indigentiam Episcopi, vel aliam causam, & sane scilicet Clerico in sacris opus rurale exercere, ut *c.* 1. *de celebr. missar. d. c. Clericus victum*, ibi, *artificiolo, vel agricultura, 91. dist. cap. Nunquam, de consecr. dist.* 5. & rudem materiam emere, ut illam redigat in aliam formam, ut *c. Ejiciens*, 88. *dist.* & notat glos. *un. in c. Canonum*, 14. *q.* 4. quinimmo & negociationem, seu mercaturam exercere, si ex artificio nequeat sibi victum comparare, ut dixi in *c. Secundum institutа, n.* 8. *& 9. infr. qui Clerici, vel Monachi*, longe magis eis licere debet urgente hac necessitate victum sibi quærere advocationis officio, cum hoc magis congruat dignitati Clericali; nam Advocati dicuntur Rempublicam defendere, nec minus prosunt humano generi, quam milites armatæ militiæ, ut *l. Advocati, C. De Advoc. diversf. judic.* quod verius, & æquius videtur.

Secunda difficultas est, an prohibitio hujus Decretalis vendicet sibi locum in Clerico in minoribus, qui licet beneficium Ecclesiasticum non obtineat, tamen aliunde habet unde commode vivere possit. 5

Ad partem negativam inducitur hæc litera, quæ interdicit Advocationis officium minoribus Clericis si redditibus Ecclesiasticis sustententur; Ergo a contrario sensu si non sustententur redditibus Ecclesiasticis, sed patrimonialibus vel aliunde quæsitis, non obtinebit hæc prohibitio.

Contrarium puto verum, quia Clericis minorum Ordinum etiam non beneficiatis non licet secularibus negotiis se immiscere, si aliunde habeant unde sustententur, ut latissime probavi in *c. 1. n.* 83. *usque in fin. infra. Ne Clerici, vel Monachi.* Officium autem Advocationis in foro seculari est unum est quatuordecim secularibus negotiis, quæ Concilium Maguntinum interdicit Clericis in *d. c.* 1. per illa verba, *In placitis secularibus disputare*, ubi glos. allegat text. nostrum; Ergo hoc officium interdictum est Clericis etiam non beneficiatis si aliunde necessariam habeant sustentationem.

Nec refragatur hæc Decretalis, quæ videtur suam prohibitionem restrinxisse ad Clericos, qui sustentantur redditibus Ecclesiasticis. Quoniam in hoc respexit ad id, quod de jure esse debet, quia etiam ad minores Ordines quis promoveri non debet sine titulo, ut *c. Non liceat*, & ibi dixi post glos. 1. & Abb. *n.* 1. & 2. *infra de præben.* licet de facto non servetur: sed si titulo careant de facto, & tamen aliunde habeant unde sustententur, idem dicendum videtur, quia cessat causa necessitatis, propter quam permittitur Clericis justum negotium exercere, ut in *d. cap.* 1. *vers. Nec tamen justum negotium. Ne Cler. vel Monach.* & notat glos. *in summ. circa fin.* 14. *q.* 3. & Host. *hic num.* 8. *vers. Quid ergo si de facto egeant;* & cum hoc capitulum in conditione illa, si redditibus Ecclesiasticis sustententur, respexerit unum, & determinatum finem, ut scilicet non immiscеant se negotiis secularibus Clerici non indigentes; non refert quid ex æquipollentibus fiat, ut *l. fin. ff. Mandati.* Unde quamvis beneficio careant si tamen non egeant, eo quod bonis patrimonialibus abundent, non videtur eis licere coram seculari judice causas agere, *cap. Quod pro necessitate*, 1. *q.* 1. ad hoc bonus textus in *c. Episcopus, il* 3. ibi, *Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere, infra de præben.* & secundum hoc non erit differentia inter Clericos in sacris, & Clericos in minoribus, & conditio illa, *si stipendiis*, &c. ad omnes erit referenda; nam si habeant unde vivant, nec isti, nec illi potuerunt in negotiis secularibus patrocinari: si vero non habeant, & indigeant, utique potuerunt 6
tam illi, quam isti; nam necessitate cogente etiam Clericis sacrorum Ordinum licitum est postulare, ut hic firmant Host. *n.* 8. Joan. Andr. *n.* 6. *in ver. Non præsumant, & num.* 11. *circa fin. vers. Tamen si de facto egeant:* & Butr. *n.* 4. & ita in hoc majores, vel minores Clericos pari passu ambulare affirmat Abb. *num.* 4. *vers. Si vero est Clericus in minoribus.*

Nec prædictis adversantur glos. & Doctores supracitati *num.* 5. quia dum dicunt Clericos in minoribus non beneficiatos posse postulare supponunt eos esse pauperes propter defectum tituli, sine quo de jure non sunt promovendi, ut prædixi: & adde quod scripsi in *cap. Sicut te, n.* 27. *& seqq. infr. Ne Cleric. & Monach.* ubi pluribus probavi, minores Clericos etiam non beneficiatos si aliunde habeant unde sustententur, non posse tabellionatus officium exercere, cum & illud sit genus negotiationis.

Declaratur secundo principalis regula superius firmata, 7
ut locum habeat in foro seculari duntaxat, ut patet in text. ibi, *Coram seculari Judice;* Ergo a contrario sensu in foro Ecclesiastico Clerici etiam in sacris, & beneficiati pro laico advocare non prohibentur: & ita per hanc literam tenent Innoc. *num.* 1. Abb. Antiq. *n.* 3. Hostiens. *num.* 8. *in ver. Seculari.* Card. *in* 1. *notab.* & communiter Doctores, ut Abb. Siculus testatur *num.* 3. & idem Abb. in *c. Per venerabilem, n.* 2. *qui filii sint legit. in c.* 1. *num.* 3.

num. 3. *Ne Cler. vel Monach. & in cap. Cum essent num.* 2. *de testam.* Frider. de Sen. *cons.* 270. *Quod Clericus in prin.* ubi respondit Clericum esse posse Procuratorem laici in Curia Ecclesiastica, adjiciens hoc probari in *cap. Per venerabilem infra, qui filii sint legit,* ubi apparet Archiepiscopum Arelaten. fuisse Procuratorem Regis in Audientia Papæ, & notat Innoc. *in cap. unic. num.* 3. *in ver. Imitari circa fin. vers. Intelligo supra de obligat. ad raciocin.* confert text. *in cap. Cum pridem supra de pact.* quæ tamen declaratio fallit in Sacerdote, qui nec in foro Ecclesiastico potest regulariter patrocinari, ut plene scripsi post Innoc.

8 Joan. Andr. & alios *in cap. ult. in* 1. *not. infra eod.* An autem in casibus, in quibus Clericus potest esse Advocatus, possit salarium exigere, vide textum *in cap.* 1. *&* §. *Hoc autem* 15. *qu.* 2. & quod hic notant Abb. Antiq. *num.* 2. & alter Abb. *num.* 5.

9 Declaratur tertio, secundum Innoc. *in d. cap. unic. in fin. de obligat. ad ratioc.* ubi singulariter sic ait: *Ubicunque invenitur, quod Clerici non possunt esse Procuratores, vel Advocati intelligendum est generaliter; nam unum negotium Clericorum, vel Laicorum procurare, vel administrare non prohibentur:* & hoc dictum Innocentii sequuntur Archid. *in cap. Pervenit n.* 1. *vers. Ipse tamen Innocentius* 86. *dist.* & Frider. de Sen. *in præalleg. consil.* 270. *n.* 1. *vers. Potest etiam esse Procurator,* Abb. *in d. capit. Per venerabilem num.* 2. *vers. Quinimo plus dico, qui fil. sint legit. & in cap. Cum I, & A, num.* 12. *vers. Secundo considero de sent. & re judic.*

10 Declaratur quarto, ut procedat in negotiis secularibus tantum, prout loquitur hoc capitulum. Unde a contrario sensu negotiis, & causis Ecclesiasticis Clerici etiam in sacris, & beneficiati non prohibentur patrocinari coram Judice seculari: & ita arguit Innoc. *hic n.* 3. cui adstipulantur Host. *n.* 9. *in ver. Negotii,* Joan. Andr. *n.* 3. *in ver. Secularibus,* Butr. *n.* 3. Card. *in* 14. *qu. & reliqui omnes.*

11 Dicitur autem negotium Ecclesiasticum, quod coram seculari Judice tractari potest; ratione personæ, veluti si Clericus agat contra laicum, quia sequi debet illius forum, *cap. Cum sit generale, & cap. Si Clericus laicum de*

12 *foro compet.* & hinc collige Clericum posse pro Clerico postulare in foro seculari, secundum Host. *hic n.* 11. Joan.

13 Andr. *n.* 3. *in ver. Secularibus.* Et est simile; nam Clericus non potest fidejubere pro laico, *cap. Te quidem* 11. *q.* 1. & tamen potest pro Clerico, *cap.* 1. 2. *&* 3. *de fidejuss.* item dicitur negotium Ecclesiasticum ratione delicti, ut quia pro sacrilegio, vel alio crimine mixti fori Ecclesia voluit convenire laicum coram Judice seculari, quod potest, ut *in d. c. Cum sit generale.* Item ratione rei, de qua agitur, puta quia est Ecclesiæ secundum Host. *d. n.* 10. In his casibus poterit Clericus esse Advocatus etiam in foro seculari, ut hic per Abb. *n.* 3. *in ver. In negotiis secularibus.*

14 Declaratur quinto, proposita regula, ut non procedat in causa propria in qua Clericus quilibet bene potest esse Advocatus in foro seculari, ut patet in textu ibi, *Nisi propriam causam,* & notat Innoc. *num.* 1. *vers. Sacerdotes autem,* neque enim cogitur in propria causa Procura-

15 torem constituere, *cap. Querelam infra de Procur.* & faciljus est per se agere, quam alium conducere, secundum Hostien. *hic n.* 12. Joan. Andr. *n.* 7. & Bellam. *num.* 1. *var. Propriam causam,* & vide gloss. *in cap. De occidendis in ver. Pro se* 23. *q.* 5.

16 Declaratur sexto, ut non procedat in causa Ecclesiæ suæ, cui Clericus deesse non debet, secundum Host. *num.* 12. Joan. Andr. *num.* 7. & Bellam. *num.* 1. omnes *in verb. Ecclesia suæ.*

17 Declaratur septimo, ut locum non habeat in causis miserabilium personarum, ut viduarum, pupillorum, orphanorum, & consimilium, quæ proprias causas administrare non possunt, ut dicitur in tex. & probatur *in cap.* 2. *& per tot.* 87. *dist.* & idem dicendum de aliis personis, quæ numerantur *in leg.* 1. §. *fin. & quinque ll. seq. ff. de postul.* secundum Innoc. *hic in fin.* Hostiens. *n.* 12. *&* 13. Jo. Andr. *num.* 7. Bellam. *numer.* 1. *in ver. Miserabilibus, & plenius in* 1. *not.*

18 Verum idem Hostien. *num.* 13. ponderando verba illa textus, quæ proprias causas administrare non possunt, dicit legem non esse verbis, sed rebus propriis imponendam, *l.* 2. *in fin. C. comm. deleg.* Ideoque non omnes viduas, & pupillos reputari miserabiles, quia multoties sunt divites & potentes; quare in talibus magis est considerandæ oppressionis potentia, quam denominatio: de quo remittit ad ea, quæ notantur *in cap. Significantibus supra de offic. delegat.* & eum sequuntur hic totidem verbis Joan. Andr. *n.* 8. *in ver. Non possunt,* Bellam. *n.* 1. *in eod. ver.* Card. *in 6. not.* qui restringit hunc textum ad impotentes propter sumptus; & sic ad pauperes, & Abb. *in* 3. *not ab.* dicens ad hoc non sufficere miserabilitatem in habitu, sed debere esse in actu: quia textus hoc non permittit indistincte pro miserabilibus, sed pro illis, quæ proprias causas administrare non possunt, ut quia sunt viduæ, & pauperes, vel si sint divites non reperiunt Advocatos. Tu adverte, quia secundum hæc pro vidua, vel pupillo, aut orphano divite Clericus in foro laico patrocinari non poterit, nisi in casu oppressionis, quod non puto verum, quia in his personis non requiritur oppressio, sed consideratur ipsa miserabilitas propter fortunæ injuriam, ut probat text. *in l. unic.* §. *Quod si pupilli, C. quando Imper. inter. pupill. & vid. ibi.* Præsertim cum alicujus potentiam perhorrescunt ponderando dictionem, *præsertim,* quæ implicat idem in casu contrario, prout illum textum ad hoc ponderat Natta *cons.* 590. *Circa præsentem n.* 3. Alioquin soli pauperes potirentur privilegio miserabilium personarum, & jura frustra expressissent viduas, pupillos, senio confectos, debiles, & diuturno morbo fatigatos, ut *in d. l. un.* & alios, de quibus per Innoc. & DD. *in d. cap. Significantibus de offic. deleg.* Nec placet expositio Cardinalis, quod personæ miserabiles hic dicantur, quæ res proprias administrare non possunt, id-est quoad sumptus. Imo enim textus considerat potius impotentiam ex ipsa miserabilitate provenientem, videlicet quia vidua propter sensus imbecillitatem, & carentiam viri, pupillus, & orphanus propter defectum ætatis, & parentum rebus suis superesse non possunt, nec habent defensorem, ut bene per Nattam *d. cons.* 690. *num.* 8. ad hoc *cap. Defensionis* 87. *dist.* ibi, *desolati auxilio, & qui suis actibus adesse præ ætatis infirmitate non possunt:* pondera, quia non dicit propter sumptus, sed propter ætatis infirmitatem. Unde illorum patrocinium suscipere opus pietatis est, quod & Sacerdotes decet impendere, ut *cap.* 1. *& per tot. ead. dist.* quamobrem consimilia privilegia competere personis miserabilibus etiamsi divitiis affluant, latissime defendimus in prædicta Decretali, *Significantibus a n.* 40. *vers. Contrarium tenet Azo, usque ad n.* 58. & hic junge quod de cæco divite scripsi *in cap. Licet an.* 9. *usque ad n.* 15. *infra de cens.*

Declaratur octavo, eadem regula ultra text. ut non 19
procedat in causa conjuncti, seu consanguinei, in qua Clericus bene potest esse Advocatus in foro seculari, ut *in cap. final. infra eod.* secundum Innoc. *hic n.* 1. *in ver. Sacerdotes autem,* Petrum de Sampsone, Abb. Antiq. & Host. quos sequitur Joan. Andr. *n.* 7. *in ver. Personis,* Bellam. *n.* 1. *circa finem in eod. ver.* Sed gloss. *in d. cap. final.* dicit non esse verum indistincte, ut Sacerdotes possint postulare pro conjunctis, sed solum quando sunt impotentes, vel ita bonum Advocatum invenire non possunt: & sequitur Anchar. *hic num.* 2. qui videtur restringere illum textum ad conjunctos si sunt miserabiles, alias non per gloss. præallegatam. Sed certe hæc est magna restrictio ad illum textum, qui loquitur alternative, ibi, *Pro personis conjunctis, aut miserabilibus:* tamen glossa bene dicit, quia text. hoc permittit sub illa conditione, *si necessitas immineat;* & vide quod ibi plenius scripsi *n.* 7. *& seqq.*

Declaratur nono, ut quamvis Clericus regulariter pro- 20
hibeatur postulare, non tamen prohibeatur domi allegationes conficere, & consilium petentibus dare etiam in scriptis, secundum Alciat. *respon.* 91. *n.* 4. Nam postula- 21
re est desiderium suum, vel amici sui in jure apud eum, qui jurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere, *cap. Infames,* §. *Sunt autem* 3. *qu.* 7. *l.* 1. §. *Postulare, ff. de postul.* gloss. *in cap. ult. in ver. Postulare infra eodem.* Pondera illa verba, *in jure,* id-est in loco, in quo solet jus reddi, ut *l. penult.* §. *final. ff. De just. & jur.* & exponit gloss. *in d. l.* 1. *in ver. In jure,* ex quo sequitur, ut prohibitus postulare non censeatur prohibitus domi consulere, & hoc tenet Bart. *in l.* 1. §. *Advocatus n.* 3. *& 4. ff. De var. & extraordin. cognit.* Abb. *supra in rubr. n.* 1. Alciat. *respons.* 30. *n.* 22. *vol.* 1. Rosella, Angel. Silvest. Armil. & Tabien. omnes *in ver. Advocatus in princ.*

Declaratur ultimo, suprascripta regula, ut non obti- 22
neat in Curia Romana, ubi contrarium servatur de consuetudine, ut attestatur Octavianus Vestrius *in sub pract. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 4. dicens, *ex tolerantia Pontificis servatum*

tum esse, ut Clerici in Romana Curia Advocationis, & Procurationis publica munera exerceant contra juris regulas, Majol. *de regul. lib.* 5. *cap.* 19. *n.* 4. & novissime Steph. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 57. *n.* 38.

23 Porro in omnibus illis casibus, in quibus dictum est, Clericum posse in foro seculari Advocationis officio fungi, hoc limitari debet, ut non procedat in causa sanguinis, in qua Clericus se immiscere non debet etiam ad defensam accusati propter periculum irregularitatis, si forte ex ejus imperitia accusatus succumbat, & decapitetur, vel mutiletur, vel propter ipsius Advocati malitiam, & cavillationem, pœnas talionis subeat accusator, ut hic firmat Host. *n.* 6. cum quo Joan. Andr. *n.* 11. & ceteri transeunt, & vide eundem Host. *in cap. Ad audientiam n.* 11. *vers. Quid si aliquis de homicid.* cujus dicta huc transtulit Joan. Andr. ubi supra, ubi quærit de Clerico jurisperito, qui fratrem suum accusatum criminaliter suo patrocinio adjuvit, adeout absolutus fuerit, & accusator ultimo supplitio affectus, an sit irregularis, & arguit pro, & contra, & post prolixam discrepationem videtur concludere, Clericum non esse irregularem, si reus absolvatur ex eo, quia accusator nil probavit, vel probavit per falsos testes, de hoc convictos: tunc enim videtur potius ex propria calumnia damnari, quam ex facto Advocati ipsius rei. Secus vero si constaret reum esse culpabilem, & Advocatus suis falsis probationibus, & allegationibus illum obtinuisset absolvi, vel alias directe, & sine protestatione, vel contra protestationem veniendo calumniam, accusatoris arguisset, propter quod accusator fuisset decapitatus; nam hoc casu Clericus absque dubio esset irregularis. Subdit tamen Host. quod & si hæc magistraliter, & ad studentium exercitium scripserit, hujus tamen dubii solutionem Papæ reservat, ad quem pertinet hujusmodi dubia declarare, *c. Per venerabilem*, §. *Rationibus infrà*, *qui fil. sint legit.*

DE POSTULANDO.

Gregorius IX.

CAPUT III.

CUm Sacerdotis sit officium nulli nocere, omnibus autem velle prodesse: nonnisi pro seipso, vel Ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis conjunctis, aut miserabilibus, sibi licitum est postulare: & infra. Clericus autem qui contra Ecclesiam, a qua beneficium obtinet, pro extraneis Advocatus, vel Procurator esse præsumit, tanquam ingratus potest (maxime si Clericus sit ejusdem Ecclesiæ) beneficio hujusmodi spoliari.

SUMMARIUM.

1 *ADvocationis officium Sacerdoti exercere non licet.*
Etiam in foro Ecclesiastico.
2 *Nisi in quatuor casibus hic exceptis, n.* 5. *& seq.*
3 *Sacerdotis officium est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse.*
4 *Advocationis officium coram judice Ecclesiastico Clerici etiam in sacris, & beneficiatis exercere possunt etiam pro laico; Sacerdotes secus.*
5 *Advocatus esse potest Sacerdos pro se, & Ecclesia sua.*
6 *Causa Ecclesiæ non dicitur propriè ipsius Rectoris.*
7 *Sacerdos potest esse Advocatus pro conjunctis, qui alium Advocatum non reperiunt, vel non æque bonum.*
8 *Conjuncti dicuntur consanguinei, & affines ex licita copula usque ad quartum gradum.*
9 *Illicita verò usque ad secundum.*
10 *Canonici, & Clerici ejusdem Ecclesiæ veniunt conjunctorum appellatione.*
11 *Amicus intimus fraterna charitate dilectus potest dici conjunctus.*
12 *Sacerdos potest patrocinari pro miserabilibus personis, etiamsi divites sint.*
13 *Non tamen contra Ecclesiam suam, nisi immineat necessitas, & n.* 20.
14 *Sacerdos qui est Advocatus, vel Procurator, pro extraneo contra Ecclesiam, in qua, vel a qua beneficium obtinet, tanquam ingratus est ipso jure privatus beneficio.*
15 *Libertus, qui contra Ecclesiam testificatur, vel agit, in servitutem revocatur.*
16 *Vassallus, qui est Advocatus, vel Procurator, contra Dominum potest feudo privari.*
17 *Beneficium collatum remunerationis causa non est gratuitum, nec eo privari quis potest propter ingratitudinem.*
18 *Doctor habens salarium a civitate non prohibetur contra eam esse Advocatus.*
19 *Donatio facta magistro ex causa disciplinæ non est mera donatio, nec indiget insinuatione.*
20 *Sacerdos, si necessitas immineat, potest esse Advocatus pro conjunctis contra Ecclesiam suam.*
21 *Vassallus, qui contra Dominum est Advocatus pro conjuncto, non potest ob id feudo privari.*

CUm Sacerdotis. Se summat, & partes per se patent. Secunda ibi, *Clericus*.

Nota ex prima parte, textus regulam cum quatuor 1
limitationibus.

Regula est, Sacerdoti non esse licitum Advocatio- 2
nis officium exercere, seu postulare, ut hic est expressum: & habet locum hæc regula etiam in foro Ecclesiastico; nam etsi Host. *hic n.* 1. dicat appellatione Sacerdotum, de quibus loquitur hoc capitulum comprehendi etiam Clericos in sacris, quinimo & in minoribus si sint beneficiati, & *num.* 8. sentiat Sacerdoti esse illicitum postulare in foro seculari duntaxat, non autem in foro Ecclesiastico, nisi cum perceptione salarii; tamen ejus opinio ab antiquis, & modernis Doctoribus communiter reprobatur; Tum quia Advocationis officium Sacerdotibus non prohibetur in hoc capitulo adjectis illis verbis, *coram seculari judice*, sicut fit *in cap.* 1. *supra eod.* Sed prohibetur simpliciter, & absolute; Ergo debet intelligi generaliter tam in foro seculari, quam in foro Ecclesiastico; Tum quia 3
secundum opinionem Hostien. hoc capitulum nihil adderet ad dictum *cap.* 1. & superflueret, quia Clericis in sacris, & inferioribus beneficiatis hoc jam fuerat prohibitum in eodem *cap.* 1. Ergo aliquid speciale voluit hæc Decretalis inducere in Sacerdote, cujus officium est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse, ut hic dicitur, & in *cap. Denique* 14. *qu.* 5. & sic Sacerdos non debet nocere alteri, neque in veritate, neque quoad opinionem, quia non debet inservire uni, & alteri displicere, & ideo prohibetur Advocationis officium exercere, ut hic per Abb. *in* 1. *notab.*

Tene igitur differentiam esse inter Clericos, & Sacer- 4
dotes; nam Clerici etiam in sacris, & beneficiati in foro Ecclesiæ possunt esse Advocati etiam pro laico, præterquam in causa sanguinis, ut dixi *cap.* 1. *n.* 7. & *n.* 23. *supra eod.* sed Sacerdotibus hoc non licet etiam coram judi-

ce

ce Ecclesiastico, nisi in quatuor casibus hic exceptis; & ita tenent hic Philipp. Pet. de Sampf. & Innocent. *in princ. in ver. Postulare n. 2. in ver. Licitum*, Joan. Andr. *n.* 4. Collectar. *n.* 1. Bellam. *n.* 1. *in verb. Postulare*, & communiter moderniores sequentes, ut testatur Abbas
5 Siculus *num.* 5. *vers. Et ex his sentit*. Idem tenet Speculator *in tit. de Advocat. vers. Sacerdos*. Primus casus hic exceptus, in quo Sacerdos potest esse Advocatus,
6 est pro seipso. Secundus pro Ecclesia sua: & hinc collige secundum Abb. *hic in* 2. *notab.* causam Ecclesiæ non dici causam propriam ipsius Rectoris, cum hic ponantur ut diversa: ad idem textus *in cap.* 1. *supra eodem*,
7 ubi hoc ipsum notat idem Abb. *in* 2. *notab.* Tertius casus hic exceptus est pro conjunctis, pro quibus tamen ita demum licet Sacerdoti postulare, si necessitas imminçat, ut dicitur in textu: nimirum quia propter impotentiam nequeunt habere advocatum, vel non æque bonum sicut Sacerdotem; prout hanc literam exponit glos. 2. Abb. Antiq. *num.* 1. *ver. Necessitas*, Hostiens. *num.* 7. *in eod. ver.* Collectar. *n.* 3. Abbas Siculus *in* 2. *notab.* & reliqui omnes argum. *l. Exigendi, C. De Procurat.* & sic limita, quod de conjunctis generaliter
8 dixerunt Innocent. & alii *in cap.* 1. *supra eodem*. Dicuntur autem conjuncti qui recensentur *in leg. Sed & hæc personæ, ff. De Procur.* & plenius *in c. Infames*, §. *Nam ut præmisimus, vers. Alii enim omnes* 3. *quæst.* 7. & late per Anchar. *in d. cap.* 1. *in* 1. *notab. supra eodem*, ac præter eos etiam consanguinei, & affines usque ad quartum gradum, ut *l. Petitionem*, §. *Licentiam*, *Cod. De Advoc. diversi. judic. & cap. Non debet infra de consang. & affinit.* secundum Hostiens. *hic num.* 7. *in ver. Conjunctus*.
9 Sed quoad affines hodie hoc intelligas ex legitima copula: quia affinitas ex fornicatione restricta est ad primum, & secundum gradum a Concilio Tri-
10 dentino *in cap.* 4. *sess.* 24. *de reformat. matrimon.* Conjuncti etiam dici possunt conjunctione spirituali Confratres, seu Clerici ejusdem Ecclesiæ, vel Canoniæ, argum. *cap. Cum R. Canonicus supra de offic. deleg.* & tenet hic glos. 2. Hostiens. *ubi supra, vers. Et etiam de Concanonico*, Anchar. *in* 2. *notab.* Abb. *n.* 4. & plerique
11 alii: licet Cardin. contra *in* 5. *quæst.* Sed dic, ut proxime dicam de amico. Quinimo conjunctus dici potest etiam amicus intimus fraterna charitate dilectus, argum. *l. Nemo dubitat*, §. *Qui frater*, *ff. De hæred. instit. l. Lata*, §. *Amicos*, *ff. De verbor. signific.* Quod satis potest permitti si non pecuniæ, sed Dei charitas hoc operetur, ut inquit Hostiens. *loc. cit.* quem totidem verbis sequitur Joan. Andr. *n.* 12. Butr. *n.* 18. Anchar. *ubi supra*, licet Abb. *n.* 4. videatur hoc indubium revocare, & contrarium teneat Cardinalis *in* 4. *quæst.* magis placet primum quoad potentiam exercendi advocationis officium, licet secus sit quoad potentiam agendi sine mandato, ut per Butr. *ubi supra*. Ad quod vide quod scripsi *in cap. Cum M. n.* 9. *supra de Constit.*
12 Quartus casus hic exceptus, in quo licitum est patrocinari, est pro miserabili persona, nempe vidua, pupillo, orphano, & consimilibus, de quibus *in cap.* 1. *&* 2. 87. *distinct. & in cap.* 1. *&* 7. 88. *distinct.* & per Innocent. & DD. *in cap. Significantibus supra de offic. deleg.* & hoc intellige etiamsi non immineat necessitas, id-est timor oppressionis, argum. *l. Unica*, §. *Quod si pupill. vers. Præsertim*, *Cod. Quand. Imper. inter pupill. & vid.* nam conditio illa, quæ habetur in hoc cap. ibi, *si necessitas immineat*, videtur referenda ad conjunctas duntaxat, non autem miserabile personas, de quibus textus loquitur disjunctive per dictionem, *Aut*, *cap. Nos in quenquam* 2. *quæst.* 1. Quod videtur ex mente glos. 2. hic dum ait, hanc Decretalem restringi quodammodo ad necessitatem quantum ad conjunctas; quasi sentiat non quantum ad miserabiles. Ex quo infero, ut pro miserabilibus personis possit Sacerdos esse Advocatus etiamsi divites sint, ut scripsi plene *in capit.* 1. *in* 7. *declaratione supra eodem*. Fateor tamen 13
dari casum, in quo non sufficit, ut persona sit miserabilis, nisi immineat necessitas, videlicet si Clericus vellet esse Advocatus pro aliquo miserabili contra Ecclesiam suam: hoc enim ei liceret tantum necessitate imminente, ut hic per Hostiens. *n.* 9. *vers. Quinimo*, & Joan. Andr. *n.* 7. & dicam infra *n.* 20.

Secundo nota ex secunda parte textus usque adeo 14
prohibitam esse Clerico Procuratoris, vel Advocati officio fungi pro extraneis contra Ecclesiam, a qua (id-est ab Episcopo secundum Abb. Antiq. *hic in fin.*) vel in qua beneficium obtinet, ut ex hoc cap. spoliari possit beneficio tanquam ingratus, ut hic est casus secundum 15
omnes, & dic spoliari, scilicet de facto, qui titulo est ipso jure privatus, secundum Hostiens. *num.* 13. *in ver. Spoliari*, & Joan. Andr. *n.* 8, & est simile in liberto, qui contra Ecclesiam testificetur, vel agat, in servitutem revocatur, *cap. De famulis supra de serv. non ordinan.* & ex hoc inferunt Doctores, ut Vassallus non 16
possit esse Advocatus, vel Procurator contra Dominum; alias tanquam ingratus posset feudo privari, ut *in tit. In quib. caus. feud. amitt. in usib. feud.* arg. hujus Decretalis, ut hic in glos. *ult.* & per Abb. *n.* 3.

Sed circa hoc declara primum hunc textum, ut 17
procedat in beneficio gratuito. Secus vero si quis obtinuerit beneficium ab Ecclesia, vel civitate ex causa remunerationis, & pro servitiis impensis, quia tunc beneficium non esset gratuitum; & ideo Clericus, aut Vassallus non posset eo spoliari propter susceptum munus Advocationis, vel Procurationis contra Ecclesiam, vel Dominum feudi, ut tenet Speculator *de Advocat.* §. 1. *ver. Sed nunquid potest n.* 22. & hic firmant Vincentius, Abb. Antiqu. *num.* 2, *in vers. Clericus*, Joann. Andr. *n.* 5. Butr. *n.* 13. & Abbas Siculus *n.* 3. qui ex hoc 18
deducit, ut Doctores habentes salarium a civitate non prohibeantur contra eam munus Advocationis suscipere, quia illa non est donatio gratuita, sed quædam remuneratio: ad quod est bonus textus *in l. Aquilius Regulus*, *ff. de donat.* ubi quod donatur Magistro ra- 19
tione disciplinæ, non est mera donatio, nec indiget insinuatione. Et quod concessio a Principe facta propter benemerita, seu ex causa remunerationis, revocari non possit etiamsi ingratitudo superveniat, per textum *in l. Si pater*, §. *Si quis*, *ff. de donat.* tradit Alexan. *cons.* 216. *n.* 2. *lib.* 2. Felin. *in cap.* 1. *num.* 10. *vers. Secunda dispositio supra de rescript.* Dec. *cons.* 186. *Pro tenui num.* 4. & adde in proposito quod scripsi *in cap. Consultationibus num.* 62. *& seqq. infra de Cleric. ægrot.*

Declara secundo hunc textum, ut vendicet sibi lo- 20
cum, si Clericus contra Ecclesiam suam munus Advocationis, vel Procurationis suscipiat pro persona extranea; nam litera dicit pro extraneis. Ergo a contrario sensu pro conjunctis stricte sumptis, vel pro miserabilibus si necessitas immineat, non prohibetur, ut contra Vincentium, qui literam ibi, pro extraneis supplebat, maxime firmant hic Abb. Antiqu. *numer.* 3. Hostiens. *num.* 9. *vers. Quinimo*, Joann. Andr. *numer.* 7. Butr. *num.* 14. Abb. Sicul. *numer.* 6, & communiter DD. de quo tamen dic plenius, ut per Specul. *de Advoc. num.* 19. inferentes ex hoc, ut si Vassallus sit Advoca- 21
tus, vel Procurator pro conjuncto contra Dominum, non possit ob id feudo privari, ut per Abb. Antiqu. *loc. cit.* Collect. *numer.* 5. & Specul. *dict. tit. de Advoc. num.* 30.

DE HIS QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

Alexander III. Oscen. Episcopo, & Priori Sanctæ Mariæ Cæsaraug.

CAPUT I.

PErlatum est ad audientiam nostram, quod cum quidam nobilis & potens M. uxorem suam suspectam haberet, milites sui ejus præcepto eam ad quandam silvam ducentes, evaginato gladio uccidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali conditione pepercerunt eidem, quod in Monasterio de Colobris habitum susciperet Monachalem: & infra. Episcopi vero missi a viro; ut ei velum imponerent: quia juvenis erat, & filium parvulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum convenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quod mortis timore Monasterium intrabat, proposuit: & quod inde quandocunque posset, exiret; sed alter Episcoporum (ut viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulavit: tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de Monasterio exiens, alium maritum accepit, quos Calagurritanus Episcopus ad instantiam Sororum, vinculo excommunicationis adstrinxit: & infra. Ideoque mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto Sacramento, quod vestro debeant stare mandato) ab excommunicationis vinculo absolvatis: deinde tam mulierem, quam Priorissam, & Moniales præscripti Monasterii, ante vestram præsentiam convocantes, si legitime probatum fuerit, non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum ratum habuisse, ipsam ad Monasterium redire, & habitum depositum reassumere, censura Ecclesiastica compellatis.

SUMMARIUM.

1 PRofessio metu mortis emissa non obligat, nisi sponte ratificetur, & n. 5. & seqq.
2 Moniales agere non possunt ad recuperationem sororis e Monasterio egressæ sine consensu Abbatissæ.
Abbas, vel Abbatissa possunt esse in judicio sine consensu Monachorum, vel Monialium, ibidem.
3 Metus mortis qualiter probetur.
4 Metus mortis in actibus a libera voluntate pendentibus inficit actum ipso jure.
5 Professio timore mortis emissa non est nulla, nisi metus fuerit incussus in ordine ad professionem extorquendam.
6 Metus mortis præsumitur semper durare, quandiu vivit is, qui metum incussit.
Declaratur n. 10. vers. Limita.
7 Metus continuus per patientiam non purgatur.
8 Silentium quando habeatur pro dissensu.
9 Religionem ingrediens timore mortis, quando & qualiter teneatur protestari.
10 Protestatio durante metu mortis, an & quando sit facienda coram probis viris.
11 Mulier quæ metu mortis Religionem intravit, potest quandocunque exire, & matrimonium contrahere, nisi mortuo viro ingressum ratificaverit.
12 Professus metu mortis, an statim cessante metu censeatur professionem ratificasse.
13 Intellectus c. 2. de Regular.
14 Professio expressa non inficitur ex metu, nisi cadente in constantem virum.
15 Protestatio debet esse vestita justo timore.
Professionem tacitam impedit qualiscunque metus, aut præsumptio, vel protestatio, ibidem.
16 Et quid in metu reverentiali.
17 Regularis, qui ex causa nullitatis professionis e Monasterio exivit, de jure communi potest in seculo remanere quandiu causa nullitatis discutitur.
18 Secus post Concilium Tridentinum.
19 Professus nulliter an possit in foro conscientiæ a Monasterio exire non servata forma a Concilio Tridentino præscripta.
20 Professi in Conventu non designato ad recipiendos Novitios contra formam Decretorum Clementis VIII. an possint libere ad seculum redire tam intra, quam post quinquennium a Tridentino Concilio præfixum in c. 19. sess. 25. de Regular. & n. seqq. usque in fin.
21 Professio in Conventu non designato ad recipiendos Novitios, nec expresse, nec tacite fieri potest.
22 Professionis appellationi venit etiam tacita, & ita sequenti.
Professionem expressam qui non potest emittere, nec potest tacitam, ibidem.
24 Professio expressa an sit majoris virtutis, quam tacita.
25 Professio etiam tacita sublata est a Tridentino Concilio c. 15. sess. 25. de Regular.
26 Restitutio adversus lapsum quinquennii ad deducendam professionis nullitatem, quibus clausulis concedatur, & n. 33. & 38.
27 Professi in locis non designatis ad recipiendos Novitios, an sint obligati ad Religionem in genere, & num. 32.
28 Professio infra annum probationis emissa de jure, an obliget ad Religionem in genere, & n. seqq. & num. 31.
Professio emissa in Religione non approbata, an obliget ad Religionem in genere, ibid. & num. 30.
34 Obligatio ad Religionem in genere, an dirimat matrimonium postea contractum.
35 Professi in Conventibus non designatis ad recipiendos Novitios, an teneantur deducere causas nullitatis professionis infra quinquennium, & coram Superiore Regulari, & Ordinario, & num. 37.
36 Concilium Tridentinum in c. 19. sess. 25. de Regul. an habeat locum in impedimentis perpetuis, & n. 39.
40 Professi per vim, & metum elapso quinquennio a die professionis, etiamsi prætendant vim, & metum semper durasse, non sunt audiendi nisi infra quinquennium reclamaverint.
41 Vir professus in Monasterio Monialium est illico ejiciendus, non obstante lapsu quinquennii.
42 Notorium facti permanentis nulla eget probatione.
43 Ordo judicii in notoriis non requiritur.
44 Lex non debet esse nutritiva peccati.
45 Professionem tacitam Concilium Tridentinum per præfixionem quinquennii non induxit, sed audientiam denegat, & n. 49.
46 Professio tacita an sit a Concilio sublata, & quando incipiat, & finiatur.
47 Professio, & votum requirunt consensum jure naturali divino.
48 Consensus defectus in matrimonio tam carnali, quam spirituali suppleri non potest.
Professus nulliter non potest cogi ad iterum profitendum, ibidem.
50 Restitutio in integrum contra professionem non datur, etiamsi dolus intercesserit.

51 Quæ-

51 *Quæſtionis ſolutio.*
52 *Epiſcopus, aut Capita Ordinum non poſſunt reſtituere Regulares adverſus lapſum quinquennii.*
53 *Decreta Clementis VIII. de Novitiis ad habitum & profeſſionem non recipiendis ad quos terminos reſtringantur.*
54 *Actus geſti a Superioribus non legitime profeſſis ſuſtineri poſſunt ex communi reputatione.*
55 *Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennii an poſſit juſte denegari nulliter profeſſis.*
56 *Literæ S. D. N. Urbani de amittendis profeſſis in locis non deſignatis ad novam profeſſionem qualiter intelligendæ.*

1 *Perlatum.* Si quis timore mortis poſtea ratum non habens Religionem profiteatur, exire, & matrimonium contrahere poterit. Secus ſi a principio, vel ex poſt facto libere conſenſerit. Hoc dicit. Secundum Joann. Andr. & DD. communiter, vel brevius ſecundum Baldum: Velum ſuſceptum metu mortis non obligat, ſi non eſt ſponte ratificatum. Et ſunt duæ partes. Prima narrat factum. Secunda dat Judices, ibi, *Ideoque.*

2 Nota primo ibi, *Ad inſtantiam ſororum, Religioſos agere poſſe contra eorum profeſſum, qui dimiſſa habitu e Monaſterio exivit, eumque judicialiter repetere.* Ad hoc *l.* 1. & quod ibi notatur, *ff. de rei vendic.* Intellige de conſenſu Superioris: alias enim Monachi, ſeu Moniales agere non poſſunt per ſe ſine Abbate, ſeu Abbatiſſa, *cap. Cauſam, infra de judic.* Nec refragantur verba hujus textus, *ad inſtantiam Sororum*, quia intelliguntur de Prioriſſa, & Monialibus, ut colligitur ex *verſ. Ideoque*, ſolus tamen Abbas, vel Abbatiſſa, ſeu Prioriſſa bene poteſt eſſe in judicio ſine conſenſu Monachorum, vel Monialium, arg. *cap. Edoceri, ſupra de reſcript.* & expreſſius *in cap. Abbates*, 18. *quæſt.* 2. & hoc tenet Innocent. *in princip. in ver. Sororum*, qui ſupplet, & Prioriſſæ, quia ipſæ ſine Prioriſſa non poſſunt agere, ſed ipſa ſine eis poſſet, & ſequuntur Hoſtien. *num.* 3. *in ver. Sororum*, Joan. Andr. *num.* 5. Abb. *num.* 3. & alii communiter, licet Butr. *num.* 13. dicat & non bene ſolam Abbatiſſam abſque Monialium conſenſu non poſſe in judicio eſſe pro recuperatione Monialis, quæ dicitur aufugiſſe. Motus forte ex litera ibi, *Prioriſſam, & Moniales ante veſtram præſentiam convocantes.* Quod tamen non obſtat, quia hic contigit in facto, ut actio fuerit intentata conjunctim nomine Prioriſſæ, & Monialium, ut patet ſupra ibi, *ad inſtantiam Sororum.* Unde merito omnes fuerunt vocandæ, intellige per Procuratorem, & non per ſe, *cap.* 2. *de judic. lib.* 6. Joan. Andr. *hic num.* 8. Sed hinc non ſequitur, ut a principio Prioriſſa non potuerit agere ſola ad recuperationem ſuæ Monialis.

3 Secundo nota, irritam eſſe profeſſionem emiſſam timore mortis, & obſerva practicam probandi juſtum metum, ut articuletur in probanda comminatione mortis, quod evaginato gladio in loco ſolitario minatus eſt, & ſic ad actum propinquum morti eſt deventum, ſecundum Anton. de Butr. *hic in* 2. *notab. num.* 4. & Joan. de Anan. *num.* 1. talis enim metus dicitur cadere in conſtantem virum, ut *l. Nec timorem, & l. Iſti quidem, ff. Quod met. cau.* Hoſt. *hic num.* 2. *in ver. Evaginato gladio*, & Joan. Andr. *num.* 3. Unde non mirum ſi in actibus a libera voluntate pendentibus timor mortis ipſo jure inficiat actum, ut hic per Butr. *num.* 9. *in* 3. *notab.*

5 Quod tamen notabiliter limita, dummodo metus mortis fuerit incuſſus in ordine ad extorquendam profeſsionem juxta terminos hujus Decretalis. Alias enim ſi metu mortis ex infirmitate, vel naufragio, aut conſcientia, ſceſerum, vel aliter ſibi imminentis, aut etiam ab homine incuſſo quis profiteretur, profeſſio non eſset nulla, ut probatur *in cap. Sicut, il ſecondo, infra de regul.* & dixi plene *in cap.* 2. *num.* 81. *eodem tit.*

6 Tertio nota ibi, *Viro de medio ſublato*, & ibi, *poſtmodum ratum habuiſſe*, metum præſumi ſemper durare quandiu vivit ille, qui metum incuſſit; & ſic cauſa metus perdurat, prout hic not. Innocent. *num.* 1. *in ver. Ratum*, dicens metum mortis non tantum imminere quando gladii erant præſentes, ſed toto tempore quo vixit maritus, qui poteſtatem necis habebat ſuper eam ex quo capitaliter eam perſequebatur, argum. ad hoc *cap. Literas*, §. *fin. infr. de reſtit. ſpol. & l. Si per impreſſionem, Cod. Quod met. cau.* & ſequitur totidem verbis Hoſtienſ. *num.* 10. *verſ. Cave tamen.* Nam cum metus non fuerit inſtantaneus, ſed continuus uſque ad mortem mariti per patientiam non purgatur, ſecundum Joann. de Anan. *num.* 10. & ſilentium habetur pro diſſenſu ubi præceſsit diſſenſus, niſi medio tempore ſupervenerit cauſa conſentiendi, *l.* 2. §. *Voluntate, ff. Solut. Matrimon.* Bald. *hic num.* 2. Quod adeo verum eſt, ut durante cauſa metus nec teneatur poteſtari, quia ſicut timor mortis excuſat a reclamatione, ut hic, ita & a proteſtatione, ut ſentit gloſſ. 1. *verſ. Quid ſi non audet proteſtari*, per textum *in l. Generaliter*, §. *Ipſe, Cod. de reb. credit.* ubi dicitur, qui Sacramentum ſibi illatum dare recuſaverit, vel hoc atteſtetur, vel ſi forte non audeat, habeat ſibi in ultima provocatione repoſitum auxilium, & argum. *cap. Non ſatis in princip.* 39. *queſt.* 2. dummodo tamen id conſtet in judicio, ſecundum gloſs. & Hoſtien. *num.* 3. *verſ. Quid ſi non audet*, qui tamen ſubdit hoc caſu proteſtationem fieri debere coram aliis probis viris, ut hic, & *in cap. Si juſtus, infr. de appellat. & cap. Paſtoralis*, §. *final. ſupra de offic. ordin.* Et cum eo tranſit Joan. Andr. *n.* 12. in gloſs. 1. ibi, *Cumana.* Licet hoc non placeat Abbati *num.* 6. quia potuit timere ne ſua proteſtatio a probis viris revelaretur marito. Unde putat ſatis eſse ut metum probet, ſi non audeat proteſtari, ut *in cap. ſeq. & in cap. Ad aures, infra eodem.* Sed tu intellige Hoſtien. dummodo proteſtatio coram probis viris tuto fieri poſſit, ut ipſemet declarat *num.* 13. & mox dicetur.

Limita nunc prædicta duobus modis; Et prima, ut procedant dummodo maritus ſit ira potens, ut mulier veriſimiliter non potuerit ſine metu mortis confugere ad locum tutum: & hoc tenet Innocent. *hic n* 1. *in ver. Ratum*, ait enim, *& intelligo hunc metum præſentem, cum ſemper poſſit occidi per maritum, quia ita potens erat, ut non poſſet habere locum, ad quem confugeret ſine timore mortis, ut l. Metum, in princ. ff. Quod met. cauſ.* Unde toto tempore vitæ ejus non præſumitur ratificare. Sequitur Abb. *num.* 15. *verſ. Ultimo nota*, ex gloſſa, poſt Hoſtienſ. *num.* 10. *verſ. Semper enim, & num.* 13. ubi ait: *Quod autem ſupradixit, quod quandiu vixit maritus videatur ſemper metus fuiſſe præſens, intelligendum eſt, quando ad alium aliquem locum non poterat tuto confugere, dum tamen & hoc frequenter proteſtaretur in Capitulo, vel ſaltem coram Abbatiſſa, ſi & hoc tuto fieri poterat; alioquin nec ei imputaretur, argum. in eo quod legitur, & not. in cap. Si juſtus, infra de appellat.* Imputaretur autem, ſi non feciſset, quod tuto, & commode facere potuiſset, argum. *cap. Faciat*, 22. *queſt.* 2. & quod legitur, & notatur *in cap. Sciſcitatus*, §. 1. *ſupra de reſcript.*

Deinde limita, ut poſt Concilium Tridentinum *in cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de regul.* hoc non procedat ſi elapſum ſit quinquennium a die profeſſionis, tunc enim ſive metus ſemper duraverit, ſive non, & ſive fuerit proteſtata, ſive non, audiri non poterit ad deducendam cauſam nullitatis ſuæ profeſſionis, ut dicam *infra num* 40.

Quarto nota ex fine literæ, mulierem, quæ metu mortis Religionem intravit, poſſe quandocunque exire, & matrimonium contrahere, niſi mortuo viro ingreſsum hujuſmodi ratum habuerit.

Ambigui tamen juris eſt, an mulier cenſeatur ingreſsum ratificaſse eo ipſo quod ſcivit maritum objiſse, & non reclamavit. Quidam dicunt expectandum per menſem, argum. *cap. Conſtat*, 1. *queſt.* 1. Quidam per duos menſes, argum. *cap. Ex publico, infra de converſ. conjug.* Alii dicunt expectandum per annum, ut *in cap.* 2. *de regul.* Alii vero ſentiunt ingreſsum cenſeri ratificatum eo ipſo quod marito de medio ſublato mulier non exivit e monaſterio. Et hoc tenet Innocent. *in dict. cap.* 2. *num.* 3. ait enim, *Si per metum vovit, vel profeſſus eſt, vel tonſuram accepit, quandiu metus durat, non fit ei præjudicium, ſed eo ceſſante, niſi incontinenti exeat, ratum habere videtur*, & allegat hanc Decretalem. Communiter tenetur hoc eſse arbitrarium, argum. *l. Continui*, §. *Cum ita, ff. de verb. obligat. & cap. de cauſis, ſupra de offic. delegat.* Et ita concludit Innocent. *hic numer.* 2. *verſic. Nos dicimus hoc relinquendum arbitrio Judicis*, Hoſtienſ. *num.* 10. *in fin. verſ. Ipſo autem mortuo:*

opportebit enim Judicem arbitrari ex qualitate personæ, & ex diuturnitate temporis an tacite approbaverit ingressum perseverando in monasterio per aliquod tempus post obitum mariti. Et hanc esse communem Doctorum opinionem testatur Abb. *hic num.* 13. Sed tu adverte, quia contra eam videtur textus *in dict. cap.* 2. *de regular.* ubi qui in legitima ætate per vim ingressus est monasterium, potest quandocunque exire, nisi cessante metu potuerit reclamare, & infra annum non reclamaverit, ut ibi not. gloss. *fin.* Innocent. Hostiens. Joann. Andr. & omnes; Ergo non est arbitrarium Judici infra quod tempus exire possit, cum ibi sit præfixum unius anni spatium ad exeundum.

13 Unde pro solutione tu distingue ex mente Innocentii *hic num.* 2. & Hostiens. *num.* 11. *vers. Item hoc intelligendum*. Aut mulier expresse vovit, vel solemniter velum accepit: quo casu ingrediendo monasterium voviſſe videtur; & tunc censetur votum tacite ratificare, si cessante timore in monasterio perseveret. Et hoc primo casu procedat communis opinio, ut relinquatur arbitrio Judicis, infra quod tempus censeatur votum ratificasse. Aut sine solemnitate velum accepit, nec verbo vovit; & tunc non intelligitur ratificare, ut notatur *in cap. Ex parte de regular.* nisi cessante metu per annum tacendo, & dissimulando in Religione perseveraverit. Et ita procedat textus *in d. cap.* 2. de cujus intellectu vide quod scripsi *in cap. Cum virum, num.* 7. *de regul.*

14 Item pondera aliam notabilem differentiam, quam ponit Innocent. *hic num.* 3. inter professionem expressam, & tacitam, quæ inducitur ex susceptione veli conversionis, seu habitus professorum, *ut in cap.* 1. *de regul. lib.* 9. & Clem. *Eos, eodem tit.* Nam ad irritandam professionem expressam requiritur probatio metus cadentis in constantem virum; nec aliter protestatio relevat, quia protestatio debet esse vestita justo timore, *cap. Cum M. de Constitut.* Secus in professione, quæ tacite inducitur per susceptionem habitus, quia illam impedit qualiscunque metus, vel etiam alia præsumptio, vel protestatio super hoc habita. Unde si patris comminationibus habitum quis suscepisset, illum posset dimittere, *cap. Præsens*, 20. *quæst.* 3. Et est ratio diversitatis secundum eum, quia votum, seu professio fit per verba expressa, quibus standum est, donec legitime probetur oppositum; sed ex susceptione habitus oritur sola præsumptio professionis, quæ de facili tollitur per contrariam præsumptionem; nam una præsumptio elidit aliam, & quandoque ad invicem colliduntur, *ut in cap. Literas, infra de præsumpt.* & notatur *in cap. Transmissæ. Qui fil. sint legit.* Et cum opinione Innocent. transeunt Hostiens. *num.* 12. *vers. Item differentia*, Joan. Andr. *num.* 9. *vers. Item dicit.* Cardin. *num.* 4. *in* 3. *quæst. vers. Dicit etiam*, Anchar. *num.* 6. & alii communiter. Nec refragatur, quod in hac Decretali intervenerit sola veli susceptio, & tamen Papa mandet requiri an metu mortis mulier Religionem intraverit: quoniam hoc ideo est, quia dicta mulier affirmabat in facto sic contigisse secundum Abb. *hic. in fine*. Vel secundum eum hoc *cap.* habet locum quando mulier solemniter recipit velum: tunc enim minæ præcedentes non impediunt ratihabitionem, sed requiritur metus cadens in constantem virum, quia qui susceptit habitum cum solemnitate, perinde habetur ac si verbo vovisset. Secus si velum susceperit sine solemnitate, quia tunc solæ minæ sufficiunt. Et pro hac solutione Abbatis facit prima distinctio Innocentii, de qua supra *num.* 13. *vers. Unde pro solutione*, ubi quoad inducendam ratihabitionem ingressus, æquiparantur professio expressa, & solemnis susceptio veli.

15

16 An autem metus reverentialis annullet professionem, vide per Abb. *in cap. Cum virum, num.* 8. *infra eod.* ubi contra Butr. tenet solum metum reverentialem non sufficere, nisi præcesserint minæ, vel verbera, aut pater sit terribilis, eique subscribunt Covarr. *de sponsal. part.* 2. *cap.* 3. §. 6. *num.* 7. & 8. & alii recentiores: licet primam opinionem teneat gloss. *in cap. Præsens, in ver. Patrem*, 20. *quæst.* 3. Hippolit. de Marsil. *singul.* 347. incip. *Matrimonium, num.* 3. Navarr. *cons.* 5. *Ex sexdecim, num.* 2. *de elect. & cons.* 10. *Quædam puella, nu.* 4. *hoc tit.* & alii complures.

17 Ultimo nota secundum Abb. *num.* 3. quod si professus qui e monasterio exivit justam causam timoris seu nullitatis suæ professionis deducat, interea non compellitur redire ad monasterium nisi prius discutiatur justitia causæ allegatæ. Unde Papa hic præcipit, ut mulier, & maritus ejus absolvantur recepto juramento de parendo mandatis Ecclesiæ, & causa prius examinetur.

Verum hodie hoc est abrogatum per Concilium Tri- 18
dentinum *in cap.* 19. *sess.* 25. *de regular.* quo statutum est, ut quicunque Regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem non audiatur, nisi infra quinquennium causas nullitatis deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcunque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam Apostata puniatur. Atque ita non est amplius locus huic Decretali, secundum quam Regularis qui exivit e monasterio ex causa nullitatis professionis non cogitur redire, sed potest remanere in seculo, dum causa nullitatis discutitur.

Hoc Decretum Concilii multi existimant non ha- 19
bere locum in foro conscientiæ, asserentes nulliter professum non solum posse, sed quod magis est etiam debere data occasione a monasterio fugere, tam infra, quam post quinquennium: Sed horum opinionem falsam, & perniciosam esse, latissime ostendimus *in cap.* 2. *infra de regular.* Sed quoniam alii putant etiam in foro externo dispositionem Concilii procedere in impedimentis temporalibus duntaxat, puta metus, defectus ætatis, & consimilibus non autem in perpetuis: Et idcirco professos in Conventibus non designatis ad recipiendos Novitios contra formam Decretorum Clementis VIII. vel alias nulliter ex perpetuo impedimento posse quandocunque etiam elapso quinquennio, & non servata forma a Concilio præscripta a Religione exire, & uxorem ducere, opere pretium putavimus hujus doctrinæ veritatem diligenter examinare.

QUÆRO igitur, an professi in conventu non desi- 20
gnato ad recipiendos Novitios contra formam Decretorum Clementis VIII. possint libere ad seculum redire, tam intra, quam post quinquennium a Tridentino Concilio præscriptum *in cap.* 19. *sess.* 25. *de regul.*

Quæstio proposita implicite continet dubia infrascripta.

Primum est, an hæc Decreta Clementis irritas decernant professiones non solum expressas, sed etiam tacitas.

Secundum, an professi contra formam ipsorum Decretorum remaneant saltem obligati ad Religionem in genere, ita ut propterea ad seculum redire non possint, sed teneantur eligere aliam ex Religionibus approbatis.

Tertium est, an sic professi teneantur nullitatem suæ pro- 21
fessionis deducere infra quinquennium, & coram Superiore suo, & Ordinario, adeo ut quinquennio elapso amplius audiri non debeant.

Quoad primum cum Decreta Clementis annullent professiones in locis non designatis per hæc formalia verba: *Receptiones vero, & professiones quaslibet eorum, qui contra hujusmodi Decretum nostram admissi fuerint nullas, & irritas esse ex nunc decernimus, & declaramus:* manifestum videtur decerni irritas professiones, tam expressas, quam tacitas.

Primo, quia simpliciter, & indistincte loquuntur de 22
professione, cujus appellatione vere, & proprie etiam tacita comprehenditur, ut probatur *in cap.* 1. ibi, *professionem per hoc fecisse*, atque ibi, *præsumitur veraciter esse professus, de regul. in* 6. & in Clem. *Eos*, ibi: *hoc ipso decernimus esse professos, eod. tit.* Et passim alibi: In quacunque enim materia etiam odiosa fit lata interpretatio quatenus patitur verborum proprietas, *l. Cum lege, ff. de test.* Decius *in rubrica infra de judiciis, in prima lectura, n.* 76. *& cons.* 534. *Procedendo breviter, num.* 5.

Deinde, quia cum hujusmodi Decreta irritent profes- 23
sionem expressam, ut apud omnes est in confesso, censentur irritam decernere etiam tacitam, quæ in substantia non differt ab expressa, sed cum illa eodem jure censetur, ut *in d. cap.* 1. ibi: *Nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consuevit, & in cap. Significatum*, ibi; *Si decimumquartum annum compleverit, cum religionem intravit, seu post decimumquartum annum professionem a se prius factam ratam habuerit, de regul.* cum concord.

Ideo-

Ideoque ubicunque prohibetur profeſſio expreſſa, cenſeri prohibitam etiam tacitam poſt Marian. Socin. quem citat, tradit Philip. Prob. *in d. c.* 1. *n.* 4.

24 Quinimo ſi aliqua differentia conſiderari poſſet, illa eſſet, quia profeſſio expreſſa aliquando eſt majoris virtutis, quam tacita, ut patet ex dictis *ſupra num.* 13. *verſ. Unde pro ſolutione*, *& num.* 14. & probatur *in cap. Conſtitutionem*, *de regul. in* 6. ubi profeſſio expreſſa infra annum emiſſa in Religionibus non Mendicantium, illi Religioni præciſe, quam quis eſt profeſſus, tacite vero facta non illi ſpecialiter, cujus habitus eſt ſuſceptus; ſed generaliter alicui Religioni recipientem obligat; Ergo ſi Clemens ſuſtulit profeſſionem expreſſam; cenſeri etiam debet ſuſtuliſſe tacitam, quod minus eſt.

Et propterea cum Decretum Tridentini Concilii *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regul.* eodem modo indiſtincte nullas decernat profeſſiones factas ante 16. annum completum, & non peracto anno probationis, Sac. Congregatio declaravit eo Decreto etiam profeſſionem tacitam comprehendi. Ac ſimiliter Sixtus V. cum in Conſtitutione contra illegitimos edita prius ſtatuiſſet, ut nulla eſſet profeſſio emiſſa ab illegitimis ex inceſtu, vel ſacrilegio, necnon ab aliis illegitimis, vel criminoſis, aut ære alieno obnoxiis contra formam ibi præſcriptam: poſtea in alia Conſtitutione edita ſuper dubiis in priori Conſtitutione emergentibus hoc ipſum aperte declaravit his verbis: Sed cum eadem ratio vigeat in tacita profeſſione emittenda, quæ militat in expreſſa, ſtatuimus quod in quibuſvis Ordinibus, & Religionibus, neque etiam tacita profeſſio quorumcunque Religioſorum induci poſſit, nec inducta intelligatur, niſi in receptione Conſtitutionis forma ſervata fuerit.

25 Præterea aut profeſſio tacita eſt minoris virtutis, quam expreſſa, aut paris, aut majoris; ſi minoris, juxta text. *in d. cap. Conſtitutionem*, *& reg. expreſſa nocent*, *&c.* ergo ſublata eſt ex Decretis Clementis a fortiori & ex majoritate rationis, *ad reg. cap. Cui licet*, *& cap. Cum in cunctis*, *in princip.* ubi gloſſ. Joan. Andr. Abb. Imol. & alii notant, *de elect.* Si paris, ſeu æqualis virtutis juxta *reg. l. Cum quid*, *ff. ſi cert. pet.* de qua per Bald. *in l.* 3. *ff. de teſtam. tutel.* & tunc quoque tacita profeſſio cenſeri debet ſublata a pari, ſeu ex identitate rationis, ut dicitur in prædicta Sixti V. Conſtitutione, inſpecto tempore, quo nondum redacta fuerat ad terminos
v juris per Clem. VIII. & notat Prob. *in d. cap.* 1. *de regul. in* 6. Si majoris quod eſſet contra omnes juris regulas: adhuc tamen idem dicendum, quia Decreta Clementis irritant receptiones, & profeſſione, quaslibet, &c. de natura autem illius dictionis, *quaslibet*, cum ſit univerſalis, *l. ſi pluribus*, ubi gloſſ. Bart. & DD. *de leg.* 2. eſt comprehendere etiam ea, quæ alias non comprehenderentur, *cap. Solitæ*, *in ver. Quodcunque ligaveris*, *de major. & obed.* Salyc. *in l.* 2. *num.* 9. *C. de noxal.* Roman. *conſ.* 31. *Viſis his*, *num.* 2. ubi Mandoſ. *in apoſtill.* id pluribus exemplis confirmat.

Ac demum ſi Decreta Clementis tacitam profeſſionem non ſuſtuliſſent, redderentur omnino eluſoria, quia Superiores Regulares, qui prohibentur Novitios ad profeſſionem expreſſam admittere, poſſent illos admittere ad tacitam, permittendo eos per annum deferre habitum indiſtinctum, vel illico expleto anno probationis habitum profeſſorum illis concedendo juxta *d. cap.* 1. & Clem. 2. *de regul.* aut admittendos eos ad actus, qui a ſolis profeſſis fieri conſueverunt, juxta *cap. Vidua*, *extr. eod.* contra expreſſam mentem Clementis, qui ad Religionum reformationem neceſſarium putavit prohibere, ne in Conventibus præſertim majore reformatione indigentibus ſinguli ad Religionem venientes paſſim reciperentur. Certum eſt autem Conſtitutionem utcunque juris communis correctoriam extendi debere ad caſum alias non comprehenſum quando alioquin eſſet fruſtratoria, & nullum ſortiretur effectum, niſi extenderetur, Felin. *in cap. Translato*, *circa fin. de Conſtit.* Bart. *in repet. l. Omnes populi*, *in penult. col. ff. de juſt. & jur.* Jaſ. *in auth. quas actiones*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & Roman. *d. conſ.* 31. *n.* 2. *verſ. Quinimo.*

26 Atque hunc ſenſum ſemper admiſit Sac. Congregatio Regularium, quæ profeſſiones non ſolum expreſſe emiſſas in locis non deſignatis habuit pro nullis, atque irritis, ſed & tacitas nunquam admiſit in caſibus contingentibus, & in reſtitutionibus, quas cenſuit concedendas adverſus lapſum quinquennii in Conventibus non deſignatis non conſuevit apponere clauſulam illam in aliis reſtitutionibus apponi ſolitam, videlicet, *dummodo profeſſionem*, *ut præfertur emiſſam tacite*, *vel expreſſe non ratificaverit*, nimirum quia profeſſio hujuſmodi nec expreſſe, nec tacite rata haberi poteſt, cum impedimentum Decreti irritantis ſemper duret.

Itaque quoad hoc primum dubium videtur concludendum ſic, profeſſos neque expreſſe, neque tacite eſſe alligatos illi Ordini in ſpecie in quo profeſſionem emiſerunt.

Videamus nunc an ſaltem ſint alligati Religioni in genere, quod eſt ſecundum dubium ſuperius propoſitum.

Pro ſolutione præmittendum eſt ex diſpoſitione juris 27
profeſſionem emiſsam infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium, non obligare præciſe ad illum Ordinem, in quo fuit emiſsa, ſed ad Religionem in genere: in aliis vero Ordinibus expreſſe emiſsam illi Religioni præciſe obligare, quam quis eſt profeſsus; tacite autem factam non illi ſpecialiter, cujus habitus, ſed generaliter alicui Religioni. Jura ſunt aperta *in cap. Non ſolum*, *& cap. Conſtitutionem*, *de regul. in* 6. Quam- 28
vis autem prædicti Canones loquantur in caſu profeſſionis emiſsæ infra annum probationis, tamen DD. ob rationis identitatem ubique interpretati ſunt illos habere locum etiam in aliis caſibus nullitatis profeſſionis ex defectu conſenſus. Et propterea profeſſos in Religione a Sede Apoſtolica non approbata remanere obligatos ad Religionem in genere cenſuerunt plerique *in cap. un. de voto*, *lib.* 6. idemque de profeſſione emiſsa in manibus Truffatorum poſt Joann. de Deo ſcripſit Specul. *in tit. de ſtat. Monachor. num.* 45. & de viro, qui fingens ſe feminam profeſsus fuit in Monaſterio Monialium, Butr. *in cap. Porrectum*, *de regular. num.* 10. & Abb. *in cap. Tuarum*, *num.* 7. *de privil.*

Supervenit deinde Tridentinum Concilium, quod *in* 29
cap. 15. *ſeſſ.* 25. *de regul.* ſtatuit, ut profeſſio in quibuſcunque Ordinibus ante 16. annum completum emiſsa, aut non peracto anno probationis ſit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel Religionis, vel Ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus. Quibus verbis S. Congregatio reſpondit, ſublatam eſſe obligationem ad Religionem in genere, & jura antiqua *in d. cap. Non ſolum*, *& cap. Conſtitutionem*, in hoc eſſe correcta.

Ceterum tam Decretum Concilii *in dict. cap.* 15. quam declaratio Sac. Congregationis vendicant ſibi locum in duobus illis caſibus duntaxat, in quibus loquuntur, videlicet cum profeſſio eſt nulla ob defectum ætatis, vel 30
ob defectum anni probationis. Unde in aliis caſibus nullitatis profeſſionis remanent incorrecta jura antiqua, ut in hac ipſa materia anni probationis perpendit gloſ. *in dict. cap. Conſtitut. in ver. Prorogamus*, idque habuit pro conſtanti, tam S. Congregatio Concil. quam S. Congregatio Regularium in diſputatione illius articuli: An profeſſio emiſsa in Religione non approbata obliget profitentem ad Religionem in genere; ſuppoſuit enim pro indubitato obligationem ad Religionem in genere in caſu illo non fuiſse ſublatam per Decretum Concil. *in d. c.* 15. Licet valde anceps fuerit, an verior eſſet opinio Joan. de Deo relati a Spec. *ubi ſupra*, diſtinguentis inter eum qui voluit abſolute vitam mutare, & eum qui intendebat ſe obligare in certo Ordine tantum, vel potius opinio Franc. *in c. Conſtitutionem*, *num.* 4. exiſtimantis generaliter, & indiſtincte ex hujuſmodi profeſſione oriri obligationem ad Religionem in genere.

Ex præmiſſis infertur, ut Decretum Tridentini Con- 31
cilii, qua parte ſuſtulit obligationem ad Religionem in genere ſimili modo non ſit extendendum ad profeſſionem nulliter emiſsam extra Conventus deſignatos ad recipiendos Novitios, ita ut propterea ſolutio quæſtionis, an hujuſmodi profeſſio pariat obligationem ad Religionem in genere, necne, non ſit petenda ex Concilio, quod ad hunc caſum non pertinet, ſed ex ipſiſmet Decretis Clementis, & juris communis diſpoſitione. Inſpectis autem verbis ultimi Decreti Clementis verius videtur ſublatam fuiſſe hujuſmodi obligationem ad Religionem in genere; nam in ea parte in qua Clemens decrevit receptiones, & profeſſiones quaslibet eorum, qui

contra hujusmodi Decretum admissi fuerint, nullas, irritas esse: adjecit statim illa verba, *ad quemcunque effectum*, quod non fecerat in primo Decreto. Quemadmodum autem ex verbis illis Concilii, *nullam inducat obligationem ad alicujus regulæ observationem, aut ad alios quoscunque effectus*, Congregatio existimavit correcta fuisse jura antiqua inducentia obligationem ad Religionem in genere; ita videtur respondendum eadem jura fuisse correcta ex illis verbis Decreti, *ad quemcunque effectum*: Dictio enim illa, *quemcunque*, universalis est, nihilque penitus excipit, *d. cap. Solita*, *vers. Quodcunque ligaveris*, & ibi Abb. *in ultim. not. de major. & obed. & cap. Si tibi absenti*, ubi Archid. *in vers. Quicunque de prabend. in 6.* complectitur etiam ea, quæ alias non comprehenderentur, gloss. in Clem. 2. §. *Dignitatem*, *in ver. Quodcunque*, *de vita & honest. Cler.* & gloss. in Clem. 1. *in vers. Quibuscunque*, *de judic.* quam singularem dicit Barbat. *cons.* 23. *Sapientissimus*, *col.* 2. *lib.* 2. eamque dictionem propterea cum ministerio videtur Clemens apposuisse, ut hac in parte se conformaret cum dispositione Concilii.

Et quamvis Concilii verba sint magis prægnantia ac geminata, quam verba Decreti, tamen cum præcipuus effectus professionis nullæ sit obligare ad religionem in genere, *ut in d. cap. Non solum*, *& cap. Constitutionem*, certe illa verba, *ad quemcunque effectum*, non alio videntur respexisse, quam ad tollendam hujusmodi obligationem, præsertim vero quia cum Sacr. Congregatio declaraverit, *d. cap.* 15. in illis verbis, *vel ad alios quoscunque effectus*, nihil disposuisse de voto, utique sublata obligatione quæ ex voto proficiscitur non apparet quis alius effectus possit prevenire ex professione nulliter emissa in Conventu non designato, quam obligationis ad Religionem in genere. Unde hic effectus potissimum sublatus per illa verba, censeri debet. Ad text. *in l. Nominatim*, *ff. de liber. & posthum. & l. Si optio*, *ff. de opt. leg.* Roman. *consil.* 385. *vers. Et hujus est ratio*, ne alioquin reddantur eluforia, *cap si Papa*, 33 *de privil. in 6.* Roman. *cons.* 295. *Donatio Patris*, *colum.* 2. *vers. Preterea*, Cravett. *consil.* 201. *num.* 13. Atque hanc interpretationem videtur semper admisisse Sac. Congregatio Regularium in restitutionibus, quas concessit hoc casu adversus lapsum quinquennii: commisit enim Ordinario, & Superiori Regulari, ut ibi eis constitisset professionem emissam fuisse in loco, ut præfertur non designato, professionem nullam declararent, nec unquam coegit sic professos ad ingrediendam aliam Religionem ex Religionibus approbatis, prout feciisset, si eos Religioni in genere adstrictos cognovisset.

A quo quidem stylo vix posset hodie absque periculo recedi, præsertim propter eos qui post sententiam declaratoriam nullitatis professionis ad seculum redierunt, & matrimonium contraxerunt. Matrimonia e- 34 nim hujusmodi nulla remanerent, ac mulieres diffamatæ non absque metu inimicitiarum, & scandali, si sequamur opinionem eorum, qui putant obligationem ad Religionem in genere non solum impedire matrimonium contrahendum, sed etiam dirimere postea contractum, cujus sententiæ videntur esse in specie Specul. post Joann. de Deo *in tit. de statut. Monachor. num.* 45. & apertius Anton. de Butr. *in cap. Cum virum*, *numer.* 3. *infra de regular.* dicens de hoc esse ibi textum expressum, & Franc. *in cap. Constitutionem*, *numer.* 4. *vers. Secundo adverte*, *eodem titul. lib.* 6.

Quamobrem quoad secundum dubium videtur posse concludi ex hac professione nullam esse ortam obligationem ad Religionem in genere, & in hoc capite professos impediri non posse, quominus libere ad seculum redire valeant.

35 Superest nunc tertium dubium, an saltem teneatur deducere causas nullitatis professionis infra quinquennium, & coram Superiore suo, & Ordinario ad præscriptum, *cap.* 19. *sess.* 25. *de regul.*

Quidam ex recentioribus arbitrantur, Decretum Concilii ad hunc casum non pertinere, & moventur præcipue hoc fundamento, quod impedimentum inductum ex Decreto Clementis est perpetuum, cum professio nulliter emissa in Conventu non designato neque ex parte Religionis, neque ex parte subditi ullo unquam tempore expresse, vel tacite ratificari possit; Decretum vero Concilii *in d. cap.* 19. dicunt non habere locum in impedimento perpetuo, sed temporali duntaxat, quod eliciunt non ex verbis *d. cap.* 19. ubi statuitur ut quicunque Regularis prætendat se per vim, & metum ingres- 36 sum esse Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunque de causa non audiatur, &c. Quibus verbis duo casus nullitatis professionis nominatim exprimuntur; alii vero generaliter tantum per illa verba, *vel quid simile*, sed casus expressi nullitatis professionis, videlicet ob vim, & metum, & ante ætatem non inducunt impedimentum perpetuum, cum professio per metum emissa cessante metu ratificare possit, ut patet in hac Decretali, sicut & professio ante ætatem, *cap. Significatum*, *de regul.* & *cap.* 1. *eodem tit. in 6.* Ergo nec alii casus a Concilio generaliter comprehensi per illa verba, *aut quid simile*; si enim hæc importarent perpetuum impedimentum hic casus non esset similis duobus superius specificatis, & sub hac generalitate comprehenderetur casus magis dubitabilis, quod non est dicendum. His adjiciunt, quod si Concilium impedimenta etiam perpetua sustulisset, sequeretur absurdum, ut vir, qui se feminam simulans professus fuisset in monasterio Monialium, vel e converso, ut *in cap. Quod interrogasti*, 27. *distinct.* elapso quinquennio prohiberetur deducere causam nullitatis suæ professionis, & cogendus esset in monasterio Monialium perseverare.

Præterea existimant Decretum *dict. cap.* 19. in præfixione quinquennii nihil aliud efficere, quam inducere tacitam professionem, quæ quidem professio cum nullo unquam tempore induci possit contra Decreta Clementis, ut initio probatum est, asserunt dispositionem Concilii ex his Decretis posterioribus sublatam fuisse. Neque enim est opus, ut Tridentino Concilio expresse derogaverint, sed satis est ut statuerint contrarium ejus, quod Concilium disponit, ut sæpius censuit S. Congreg. Pugnant autem hæc duo, ut per lapsum quinquennii inducta sit tacita professio, quod facit Concilium, atque, ut professio in loco non designato emissa nullo unquam tempore convalidari possit, quod faciunt Decreta Clementis.

Ceterum hæc sententia semper fuit a Congregatio- 37 nibus reprobata. Nam Sacr. Congregatio Concilii alias discusso articulo respondit ejusm di professos post quinquennium non esse audiendos; nam etsi impedimentum sit perpetuum, illud tamen deducendum fuit infra legitima tempora. Et Sac. Congregatio Regularium nun- 38 quam consuevit audire Regulares qui post quinquennium eam adierunt pro declaratione nullitatis ex hoc capite, nisi prævia remissione supplicationis Sanctissimo oblatæ super restitutione adversus lapsum quinquennii, & tunc rescribit pro commissione declaratoria juxta formam Concilii.

Nec vera sunt fundamenta in contrarium adducta, 39 nam quod pertinet ad verba, *cap.* 19. observandum est primum impedimentum metus non posse absolute dici temporale, cum possit durare usque ad obitum professi, & reipsa sæpius duraverit. Unde Concilium loquitur eo casu etiam de impedimento, quod potest esse perpetuum: Quod si urgeas tamen posse fieri etiam temporale per metus cessationem; Replicabimus hanc possibilitatem posse contingere etiam in terminis Decretorum Clementis, si Summus Pontifex indulget sic professis, ut professionem a se emissam ratam habere possint, ut fecit Sanctissimus Dominus Noster per literas in forma Brevis sub die 2. *Aprilis Anni* 1631. Licet regulariter dicatur impossibile, quod fieri non potest sine facto Principis, Lap. *allegat.* 93. *numer.* 3. *vers. Disponit*.

Deinde quamvis in primis duobus casibus Concilium egisset de impedimentis temporalibus tamen per subsequentia verba, *vel quid simile*, censeri debet voluisse comprehendere quascunque nullitates etiam perpetuas: similitudo enim non est consideranda respectu accidentis durationis, sed respectu nullitatis professionis; ita ut sit sensus: *Quicunque Regularis prætendat suam professionem esse nullam, sive quod facta fuerit per vim, & metum, sive ante ætatem, sive ex alia simili causa nullitatem importante non audia-*

audiatur, &c. Atque ita ſimilitudo in eo conſiſtit, ut profeſſio ſit nulla, nec curandum an nullitas ſit duratura, necne.

Qui intellectus clarius deducitur ex ſubſequentibus verbis Concilii, *velitque habitum dimittere quacunque de cauſa*, quæ cum ſint univerſalia, & apta comprehendere cauſas nullitatis etiam perpetuæ, aut declarant præcedentia, ita ut illa verba, *aut quid ſimile*, procedant ex quavis cauſa oriatur nullitas profeſſionis: aut certe ampliant, ut habeant locum in quacunque nullitate ſive ſit temporalis, ſive perpetua. Quemadmodum dictio, *Alius*, quamvis referatur ad ſimilia tantum, tamen adjecta dictioni univerſali, *quicunque*, referrur etiam ad caſus diſſimiles, ſecundum gloſſ. in Clem. 1. *in ver. Quavis, de re judic.* & ibi Imol. *n.* 8. Sarnen. *in reg. de Trien. quæſt.* 2. §. *Tandem*, Mandoſ. *in ren.* 12. *queſt.* 6. *num.* 8. & Covarr. *pract. quæſt. cap.* 25. *num.* 3.

Et quamvis Sanchez *de matrim. lib.* 7. *de imped. diſput.* 37. *num.* 32. affirmet verba illa, *quacunque de cauſa*, de quibus *in dict. cap.* 19. eſſe reſtringenda ad perſonas habiles ex theorica Jaſ. *in l.* 2. §. *Præter, n.* 3. *ff. Qui ſatiſdar.* Ideoque non comprehendere habentes impedimentum perpetuum: tamen fallitur, quia id procederet, ſi Concilium, ut ipſe putat, per lapſum quinquennii induceret novam profeſſionem, ad quam requiritur habilitas, *ut in cap.* 16. ibi: *quos habiles invenerint ad profeſſionem admittant, ſeſſion.* 25. *de regular.* Atqui hoc non facit Concilium ex ſententia Sacr. Congregationis, ſed tantum audientiam denegat, ad quod nulla habilitas requiritur. Unde verba, *quacunque de cauſa*, accipienda ſunt in ſuo proprio ſignificatu, ut caſus etiam diſſimiles comprehendant.

Præſertim vero quia cum nullitates temporales fere non reducantur, niſi ad profeſſiones emiſſas per vim, & metum, ante legitimam ætatem, & non expleto anno probationis, certe ſi Concilium hos tantum caſus comprehendiſſet, fere nihil feciſſet, & parum proſpexiſſet Religionum tranquillitati; nam profeſſio ante ætatem emiſſa, vel ante annum probationis expletum per delationem annalem habitus indiſtincti, vel per ſuſceptionem habitus profeſſorum poſt legitimam ætatem ex diſpoſitione ſacrorum Canonum jam cenſebatur ratificari præſumptione juris, & de jure, ut tradunt in *cap.* 1. *de regul. in* 6. Joan. Mon. *in ver. præſumitur*, Gemin. Anchar. & alii communiter. Quinimo etiam per vim in legitima ætate religionem ingreſſi elapſo anno præſumebantur tacite profeſſi, ut eſt textus *in cap.* 2. §. *Si vero*, & ibi dixi *in* 2. *notab. num.* 18. *&* 19. poſt gloſs. *fin* & Innocent. *num.* 1. *infra*, *de regular.* quapropter quoad eos tantum parum profuiſſet præfixio quinquennii, cum jam per Canones præfixus eſſet terminus unius anni, poſt quem audiendi non erant gloſs. communiter approbata *in cap. Ex parte, in ver. Per annum, de regul.* & in Clemen. 2. *in fin. eodem titul.* Conſequens igitur eſt, ut diſpoſitio Concilii ne fere inutilis videatur per illa verba, *aut quid ſimile, & quacunque de cauſa*, omnem ſpeciem nullitatis comprehendat. Ac demum magis a Concilio ſuccurrendum fuit his, qui profeſſionem fecerunt per vim, & metum, quam ſuccurrendum eſset his, qui illam emiſerunt in locis non deſignatis, cum illi nihil peccaverint, & inviti profeſſionem emiſerint: hi vero volentes, & contra legis prohibitionem, & tamen profeſſi per vim, & metum elapſo quinquennio a die profeſſionis non ſunt audiendi, niſi infra quinquennium reclamaverint, etiamſi prætendant vim, & metum ſemper duraſſe, ut olim articulo ſæpius diſcuſſo reſpondit Sacr. Congregatio Concilii, cujus ſententiam Gregorius XIII. ad ſe relatam approbavit; Ergo longe minus audiendi ſunt, qui contra formam Decretorum Clementis profeſſionem emiſerunt.

Neque obſtat abſurdum de viro profeſſo in monaſterio Monialium: reſpondetur enim ex eo caſu nullitatem profeſſionis poſſe deduci etiam poſt quinquennium; non propterea quod impedimentum ſit perpetuum; ſed quia eſt notorium facti permanentis, quod ex tempore apparere poteſt, ideoque nulla eget probatione, Cardin. *conſ.* 56. *ver. Sed ad hoc ſtatim*, & cum Concilium jubeat cauſas nullitatis deduci coram Superiore, & Ordinario, atque ita requirat ordinem judicii, manifeſtum eſt non habere locum in notorio facti permanentis, puta quod quis non habeat oculos, ut exemplificat Paul. de Caſtr. *in l. cives, Cod. de appellat.* tunc enim non debet judicium fieri, nec teſtes recipi, aut cauſæ in judicium deduci, Oldrad. *conſ.* 195. *verſ. ad primum*, Cardin. *d. conſil.* 59. *num.* 6. *&* 7. & Abb. *in ſua queſt. incip. Titius colum.* 2. *verſ. Sed nunquid*, nam ut inquit Bald. *conſ.* 379. *num.* 6. *lib.* 1. Quod oculus vidit, nemo faciliter negat, & extrinſecus, quod patet expreſſe non eſt probare neceſſe, *l. Si irruptione*, §. *Ad officium, ff. final. regund.* Ideoque tunc partes Judicis ſunt tantum in exequendo, Lap. *alleg.* 37. *num.* 3. *verſ. Item ex quo*, Bald. *conſ.* 502. *num.* 3. *verſ. Nam in notoriis, lib.* 5. & Canoniſtæ *in cap. Veſtra*, ut plene Butr. *de cohab. Cler. & Mulier.*

Præterea ex alio capite eo caſu non obſtaret quinquennium Concilii, nempe propter periculum ſcandali, & peccati, cum Concilium ita interpretari debeat, ut non ſit peccati nutritivum, *cap. Erit autem lex, diſtinct.* 4. nam ut legitur *in cap. Conſuetudo*, 1. *diſtinct.* Lex eſt omne quod ratione conſtat, quod Religioni convenit, quod diſciplinæ congruit, quod ſaluti proficit.

Quamobrem ex eo caſu particulari non licet inferre ad impedimentum nullitatis profeſſionis in loco non deſignato; tum quia negativa illa probari debet a profeſſo, qui in ea ſe fundat, *l. Hoc jure, & l. ita ſtipulatus*, ubi ſcribentes, *de verb. obligat.* & in his terminis tradit gloſs. *hic in ver. Non timore*, quam Doctores communiter recipiunt: nec probari poteſt illico per evidentiam facti, imo vidi multos in ea probatione ſuccubuiſſe; tum quia hoc caſu non viget illud peccati, aut ſcandali periculum, quod conſideratur in viro inter Moniales profeſſo, ut in Decreto 7. Synodi *cap.* 20. & Concilii Hiſpalen. 2. *cap.* 11.

Sed urgebis, ergo ducens originem a parentibus Hæreticis, vel Judæis, qui non habent impedimentum notorium facti permanentis, tenebitur ſemper perſeverare in Monaſterio non obſtantibus ſtatutis nonnullarum Religionum a Sede Apoſtolica confirmatis profeſſionem irritantibus, atque ita quinquennium in favorem Religionis inductum in ejus odium retorquebitur, contra *l. Quod favore, C. de leg. & regul. Quod in gratiam.*

At reſpondetur id non eſſe inconveniens, quia cum hoc impedimentum poſſit eſſe falſum, & incontinenti probari non poſſit per evidentiam facti, & infra quinquennium probatum non fuerit: ſtat præſumptio pro habilitate perſonæ, & profeſſio in foro externo cenſetur valida, cum ejus nullitas eo termino elapſo probari non poſſit. Aliquando enim Regulares comminiſcuntur hæc, vel ſimilia impedimenta, ut jugum Religionis excutiant: quemadmodum contigit ſuperioribus annis in quodam Regulari Luſitano, qui coram Collectore judicialiter deduxit ſe legitime profeſſum non eſſe, eo quod deſcenderet a progenitoribus Hebræis. Quod cum perſenſiſſent conſanguinei docuerunt id eſſe falſum, & confictum ab illo, ut poſſet ad ſeculum redire. Itaque cognita rei veritate rejecta eſt Religioſi imprudentia. Non eſt igitur abſurdum, ut qui tandiu tacuit, deinceps non audiatur. Quod ſi illico conſtare poſſet de obſtaculo impuritatis ſanguinis, conſuli poſſet, tam illius, quam Religionis indemnitati adeundo Sedem Apoſtolicam pro beneficio reſtitutionis in integrum.

Falſum eſt itidem ſecundum fundamentum, quod per quinquennium inducatur a Concilio tacita profeſſio: idque patet primo ex diverſitate loquendi, qua Canones utuntur, dum profeſſionis præſumptionem inducunt, & qua utitur Concilium *in dict. cap.* 19. Nam Canones his ferme verbis uti ſolent, videlicet: Profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam prius fecerat, ratam habuiſſe videtur, *cap.* 1. *de regul. in* 6. Præſumitur veraciter eſſe profeſſus, *ibidem* in ſecundo reſponſo Religioni habitum recipientem obligat, *cap. Conſtitutionem eod. tit. & lib.* Hoc ipſo decernimus eſſe profeſſos. Clem. 2. *eod. tit.* In eo quod cœperunt, perſeverare cogantur, *cap. Conſtituit* 20. *q.* 3. Ut regulam ſervent Eccleſiaſtica diſtrictione compellas, *cap. Ex parte de regul.* & aliis conſimilibus obligationem inducentibus. At Concilium ſimplicet

plicet ait: Non audiatur nisi causas deduxerit, atque ita non facit illum professum, sed tantum ei denegat audientiam.

46 Deinde professio ante ætatem emissa, de qua fit mentio *in dict. cap.* 19. censetur tacite ratificari, si professus post legitimam ætatem habitum professorum assumpserit, vel per annum gestaverit habitum indistinctum, ut *in dict. cap. Significatum extr. de regul. & in dict. cap.* 1. *eodem in* 6. & Sacr. Congregatio sæpius declaravit hujusmodi tacitam professionem non fuisse a Concilio sublatam, eamque incipere a prima hora post perfectum annum 16. & finire anno 17. Ergo Decretum *dict. cap.* 19. in præfixione quinquennii professionem non inducit; nam cum jam reperiretur a jure inducta per lapsum unius anni, quid opus fuisset illam rursus inducere per lapsum quinquennii;

47 Ad hæc cum Concilium *in dict. cap.* 19. primo, & principaliter statuat, ut professi per vim, & metum elapso quinquennio non audiantur; & Gregorius XIII. ex sententia Congregationis declaraverit id habere locum etiamsi professus alleget vim, & metum semper duravisse: hinc manifeste convincitur non induxisse tacitam professionem, quandoquidem in professione, & voto consensus requiritur jure naturali, & Divino, *cap. Præsens*, 20. *quæst.* 3. *cap. Licet de regul.* Silvest. *in verb. Religio* 2. *num.* 12. & tradunt passim Theologi.

48 Quomodo ergo Concilium potuisset invitum, ac dissentientem Religioni alligare, aut vi, ac metu durante tacitæ professionis præsumptionem inducere, cum in matrimonio, tam carnali, quam spirituali defunctum consensus Ecclesia supplere nequeat, ut per Cardin. *in cap. fin. num.* 10. *in* 14. *quæst. vers. Pars prima probatur, de postul. Prælat.* & dixi *in cap. Quanto, de translat. Episc.* & Navarr. *cons.* 10. *num.* 2. *Quod met. caus.* nec quenquam invitum cogere, ut professionem a se nulliter emissam ratam habeat, ut per eundem Navarr. *cons.* 30. *num.* 2. *de regul.*

49 Postremo Sanctissimus supplicationes eorum, qui petunt restitutionem adversus lapsum quinquennii ob professionem emissam in Conventibus non designatis, rejicere solet ad Sacr. Congregationem Regularium quæ receptis aliquibus probationibus super narratorum veritate, rescribit esse committendum Superiori Regulari, & Ordinario, ut postquam compererint professionem in loco non designato missam fuisse, declarent sic professum nullatenus esse Religioni alligatum, & posse libere ad seculum redire; quæ certe fieri non possent, si per quinquennium inducta esset a Concilio tacita professio: quia contra professionem nunquam datur restitutio in integrum, etiamsi dolus, aut seductio intercesserit, Glos. *in cap. Cum dilectus, in ver. Ad facultatem, infra eod.* Abb. *in cap. Cum virum, de regul. in* 6. & Silvest. *in ver. Religio* 3. *num.* 11.

50 Itaque Patres Tridentini Concilii animadvertentes ex eo quod nullitates hujusmodi quandocunque deduci possent, maximam oriri in Religionibus perturbationem, ut consuleretur Religiosorum quieti terminum quinquennii præfigendum duxerunt, quo elapso professis clauserunt aditum, ita ut super nullitate professionis non esset amplius audiendi, sed non propterea professionem convalidarunt, aut de novo induxerunt, quod etiam censet Navarr. *consil.* 23. Petrutius *de regular.*

Unde stant simul, & quis sit valide professus, & tamen infra quinquennium sit audiendus, si prætendat suam professionem esse nullam: & stant simul, ut quis sit nulliter professus, & tamen super hujusmodi nullitate elapso quinquennio audiri non possit.

51 His ita constitutis ad dubium videtur sub distinctione respondendum; nam aut professi in locis ut supra non designatis sunt adhuc infra quinquennium a die professionis emissæ, & cum nec tacite, nec expresse sint alligati Ordini, in quo professionem emiserunt, nec teneantur ad ullam Religionem in genere ex dictis *supra in* 1. *&* 2. *dub.* possunt quidem ad seculum redire, sed tamen servata forma a Concilio præscripta, idest posteaquam coram Superiore Monasterii, & Ordinario loci, ubi professionem emiserunt, causam nullitatis deduxerint, & super nullitate declaratoriam obtinuerint, nisi tamen non servata forma Concilii sponte habitum dimisissent: quia tunc etiam infra quinquennium in pœnam transgressionis nullatenus essent audiendi, *ut in dict. cap.* 19. *in vers. Si ante.* Aut vero elapsum est quinquennium, & tunc etiam si hujusmodi impedimentum sit perpetuum, quia tamen illud infra legitima tempora deductum non fuit, sic professi habent os clausum, nec sunt audiendi, nisi illis Papa os aperiat prævia restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii ex dictis *in* 3. *dubio*, 52
quam quidem restitutionem inferior Principe concedere non potest, cum sit contra Generale Concilium, super quo nec Episcopi, nec Superiores Ordinum habent dispensandi potestatem, *ut in extrav. unica, de relig. domib.* & tradit glos. *in cap. Cum dilectus in ver. In ætate, de elect.*

Præsertim stante clausula sublata, & Decreto irritante, de quibus in Constitutione Pii IV. quæ incipit, *Benedictus Deus*, edita super Tridentini Concilii confirmatione, & generaliter restitutionem in integrum prorsus ab alio, quam a Papa concedi non posse, ex facto respondit Abb. *cons.* 88. *Dico unum, per totum lib.* 1. Quod adeo verum est, ut nec Congregationes hanc sibi vendicent potestatem restituendi in integrum, nisi prævia Commissione Sanctissimi.

Sed objicies, quamvis de jure hæc ita procedere videantur; tamen expedire pro quiete Religionum, ut professi in prædictis locis non designatis, nec infra, nec post quinquennium audiantur, ne aperiatur via quamplurimis Religiosis ad seculum redeundi cum populi scandalo, & Religionum detrimento, præsertim quoad eos, qui muneribus, & officiis functi sunt, quorum actus legitimi nullitatis periculo subjacebunt, si eorum professionis irritæ decernantur. Navarr. *cons.* 40. *in ult. quæst. de regul.*

Verum ut hæc objectio tollatur considerandum est 53
Decreta Clementis non habere locum, nisi in Italia, & Insulis adjacentibus, ut in eis expresse cautum reperitur.

Deinde considerandum est in Decretis ipsis reperiri exceptas Religiones infrascriptas, videlicet, Carthusianorum, Minorum de stricteriori observantia, Capucinorum, Reformatorum S. Dominici, Discalceatorum Carmelitarum, Congregationis Foliensis, Eremitarum Camaldulensium, ac Montis Coronæ, Clericorum Regularium Theatinorum, Societatis Jesu, Sancti Pauli Decolati, de Somascha, & Ministrorum Infirmorum, inter quos Congregatio censuit esse comprehensos etiam Discalceatos Ordinis Sancti Augustini.

Considerandum tertio, Religiones post Decreta Clementis erectas in eis non comprehendi, cum omnes habeant peculiarem formam recipiendi Novitios a Sede Apostolica approbatam, quæ tanquam posterior servanda est.

Itaque hæc Decreta restringuntur ad aliquot tantum Religiones Italiæ, & Insularum adjacentium, easque laxioris observantiæ: & tamen in his etiam Religionibus non multi Conventus reperiuntur pro recipiendis novitiis, qui juxta formam Decretorum non sint designati.

Ex tot igitur restrictivis satis liquet numerum eorum, qui ex hoc capite possent habitum Regularem dimittere non esse tam magnum, ut Religionibus detrimento esse possit. Præterquamquod cum numerus Regularium in Religionibus antiquis, quæ a strictioris observantiæ instituto paulisper deviarunt, jam plus nimio excreverint, parum oberit, quod aliqui nulliter professi ab eis abscedant, cum præsertim qui professionis suæ validitatem impugnant, plerunque sint dyscoli aut inquieti, qui nituntur jugum Religionis excutere, ut propterea abeuntibus satius sit pontem, ut dicitur, argenteum construere, quam viam occludere, ex his quæ docet D. Thom. *quodl.* 12. *art. ultim.*

Nec prædictis officit consideratio superius facta quoad Superiores, & officiales; nam si agamus de iis, quibus quinquennium non est elapsum, hæc consideratio cessat, quia mos Religionum non est, ut subditi infra illud tempus ad gradus, & Prælaturas promo- 54
veantur. Quo vero ad eos quibus quinquennium est elapsum; respondetur actus ab hujusmodi Superioribus gestos sustinere posse ex communi reputatione

juxta

juxta terminos *l. Barbarius, ff. de off. Prætor.* quam etiam in ſpiritualibus habere locum, tradunt Innoc. Hoſt. Card. & alii communiter *in cap. Nihil, de elect.* Roſell. *in ver. Confeſſio Sacramentalis tertio, num.* 41. Angel. *Confeſſio* 4. *num.* 12. Silveſt. *Confeſſor* 2. *num.* 15. Tabien. *Abſolutio num.* 3. & Navarr. *in cap. Placuit, de pœnit. diſt.* 6. *num.* 177.

Præterquamquod hi caſus non admodum frequenter ſolent contingere; nam multorum annorum ſpatio, quibus Secretarii munere functus ſum in S. Congregatione Epiſcoporum, ac Regularium obſervavi vix tres aut quatuor Regulares quotannis petiiſſe reſtitutionem adverſus lapſum quinquennii ex hoc capite quod profeſſionem non emiſiſſent in Conventibus non deſignatis; iique fere nunquam fuerunt Superiores; nam qui in Religionibus poſſent authoritate, & aliis præſunt libenter in Religionibus perſeverant; ſed ſubditi, atque adminiſtratione carentes ſunt qui contendunt ad ſeculum redire. Quale autem inconveniens eſt, ut ex omnibus Religionibus laxiori obſervantiæ ſimul junctis in univerſum abſcedant quotannis tres, aut quatuor ſubditi nulliter profeſſi?

55 Et nihilominus ſi aliquis caſus contingeret, in quo non expediret, ut aliquis Regularis rediret ad ſeculum, poſſet forte Sanctiſſimus illi denegare reſtitutionem adverſus lapſum quinquennii, quæ eſt mera gratia, ſecundum Bald. *conſ.* 338. *Reparatio, in princip. lib.* 3. Et quemadmodum Tridentinum Concilium rem injuſtam non putavit denegare Religioſis omnibus etiam nulliter profeſſis audientiam poſt quinquennium: ita neque injuſtum videri debet, ut Sedes Apoſtolica ex aliqua juſta, & rationabili cauſa audientiam deneget alicui Religioſo in particulari abſtinendo a gratia reſtitutionis in integrum ex his quæ notat Silveſt. *in ver. præſcriptio* 1. *num.* 14. & in terminis *d. cap.* 19. Navarr. *conſ.* 23. Petrutius *num.* 4. *de regul.* aut certe Sanctitas Sua poſſet aliam rationem inire, ut ſic profeſſus vel induceretur ad iterum profitendum, vel ad aliam Religionem tranſire.

Non me latet poſt literas in forma Brevis quibus S. D. N. aſſerendo invalidam exiſtere profeſſionem eorum, qui annum probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios deſignatis, mandat Ordinariis locorum, & Superioribus Regularibus, ut ſic profeſſos ad profeſſionem denuo emittendam admittant abſque novo probationis anno, gravia ſcandala fuiſſe exorta, quia quamplurimi Religioſi, tam intra, quam poſt quinquennium nullo juris ordine ſervato dimiſſo habitu regulari ad ſeculum redierunt.

56 Hujus mali cauſa fuit, quia Regulares interpretati ſunt has literas eſſe facultativas: indeque inferri, ut nolentibus iterum profiteri licuerit ad ſeculum redire. Qui quidem intellectus verus eſt in ea parte, ut inviti non cogantur iterum profiteri; ſed falſus eſt in alia, ut propterea poſſint redire ad ſeculum abſque eo quod ſervetur forma e Concilio præſcripta, quæ conſiſtit in hoc, ut cauſa nullitatis infra quinquennium deducatur, & coram Superiore Regulari, & Ordinario, cui quidem formæ in literis Sanctitatis ſuæ nec expreſſe, nec tacite reperitur derogatum; neque enim cenſeri debet unico illo verbo Sanct. Sua funditus ſuſtuliſſe Trid. Concil. diſpoſitionem, ut in terminis alterius Concilii legitur *in cap. Eccleſia veſtra, il* 2. *de elect.* & in noſtris fere terminis tradit Navarr. *conſ.* 40. Matth. *num.* 6. *de regul.* Quamobrem pro remedio deliberandum an ſit edenda declaratio particularis per alias literas in forma Brevis, mentem Sanctitatis ſuæ non fuiſſe in primis literis ullatenus derogare Tridentino Concilio: ac proinde eos, quibus quinquennium a die profeſſionis elapſum non fuit, ita demum potuiſſe habitum regularem dimittere, ſi declaratoriam nullitatis obtinuerint a ſuo Superiore; eos vero quibus quinquennium jam fuit exactum nullo modo potuiſſe e Religione exire, & tam primos, quam ſecundos, qui de facto non ſervata forma Concilii habitum dimiſerunt teneri: cogendoſque eſſe habitum reaſſumere, atque ad Religionem redire, ac niſi paruerint tanquam apoſtatas eſſe puniendos ad præſcriptum *d. c.* 19. *ſeſſ.* 25. *de regul.* noviſſime ex ſententia Sac. Congregationis Concilii editum fuit a S. D. N. Decretum infraſcripti tenoris videlicet.

[Sanctiſſimus Dominus noſter Urbanus divina providentia Papa VIII. ad occurrendum moribus qui poſſent in Religionibus oriri occaſione receptionis Novitiorum, & profeſſionis per eos emiſſæ in Conventibus non deſignatis contra formam Decretorum Sanctæ memoriæ Clementis VIII. de Novitiis ad habitum regularem, & profeſſionem non admittentis, niſi in Conventibus deſignatis, audita ſuper hoc ſententia Sacræ Congregationis declaravit, & decrevit hujuſmodi ſuſceptos contra formam dictorum Decretorum allegantes propterea nullitatem receptionis, & profeſſionis non poſſe ſuper hujuſmodi nullitate poſt lapſum quinquennii quoquo modo audiri. Quod ſi aliqui contra formam præfatorum Decretorum recepti, & profeſſi e Religione infra quinquennium exire, vel Superiores extra eam reſpective illos ejicere voluerint, eadem Sanctitas Sua decrevit, ut tam ipſi profeſſi, quam Superiores reſpective teneantur Jura quæ ſibi favere viſa fuerint, prius deducere coram eadem Congregatione, quæ ex ſpeciali etiam Sanctitatis Suæ facultate ſuper hoc conceſſa providebit. Inhibendum propterea Primatibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Abbatibus, & Prælatis inferioribus Juriſdictionem exercentibus, & quibuſcunque Judicibus Ordinariis, & Delegatis etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditoribus, & S. R. E. Cardinalibus, etiam de Latere Legatis, Sediſque Apoſtolicæ Nunciis, ne in poſterum in hoc quoquomodo ſe ingerant abſque ſpeciali ejuſdem Sanctitatis commiſſione ſub pœna ipſo facto incurrenda quoad Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, & Primates interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ: quoad Abbates, Prælatos inferiores, ac alios Judices prædictos excommunicationis latæ ſententiæ: Quo vero ad Nuncios, ad Sanctæ Romanæ Eccleſię Cardinales etiam de Latere Legatos indignationis Suæ Sanctitatis & pœnarum arbitrio ejuſdem imponendarum.

Si vero iidem ut ſupra recepti, & profeſſi Juribus ſuis minime deductis coram Sac. Congregatione Concilii, & ſine illius expreſſa licentia e Religionis exire, vel Superiores Religionis ejicere auſi fuerint recepti, & profeſſi tanquam Apoſtatæ puniantur, & pro talibus habeantur, necnon contra eoſdem juxta formam Decreti de Regularibus Apoſtatis, & ejectis ejuſdem. Sanctitatis Suæ juſſu ab eadem Sacra Congregatione ſub die 21. Septembris 1624. editi procedatur, & Superiores, qui ejecerint pœnam ſuſpenſionis a divinis, necnon privationis officiorum omnium, quæ tunc obtinebunt, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea in poſterum obtinenda, vociſque activæ ac paſſivæ ipſo facto abſque alia declaratione incurrant. Datum Romæ die 15. Januarii 1636.]

DE HIS QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT:

Innocentius III. Vidronen. Archiepiscopo.

CAPUT V.

SAcris est Canonibus : & infra, Distinguimus autem utrum is qui communicat excommunicatis invitus, sit per coactionem adstrictus ; aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri , cum magis pati quam agere convincatur . In secundo licet metus attenuet culpam ; quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

SUMMARIUM.

1 *EXcommunicatus non est, qui absolute coactus excommunicato communicat ; secus si coactio fuerit conditionalis.*
2 *Coactio duplex ; ideſt absoluta, seu præcisa, & conditionalis, seu causativa, & num. 23.*
3 *Coactio absoluta, est majoris rei impetus, qui repelli non potest.*
4 *Fit per manum attractionem, vel detentionem, & num. 9.*
Consensu prorsus excludit num. 5.
5 *Coactus absolute magis pati, quam agere convincitur, & dormiente æquiparatur. Nec meretur, nec demeretur, num. 7.*
6 *Violentum est, cujus principium est extra, nihil conferente vim passo.*
8 *Vis quotuplex, & num. 17. & 19.*
9 *Coactionis absolutæ exempla.*
10 *Virginitatis flos perditur etiam per vim attrativam in femina.*
11 *Corrupta per vim absoluta dormiendo, vel in furore existens, non potest inter Virgines velari.*
12 *Martyris præclarum triumphatæ incontinentiæ exemplum.*
Coactio absoluta, seu oppressio ad culpam cadit in mulierem; sed non in virum, ibid.
14 *Coactio absoluta non potest intervenire in emissione verbi.*
Verba per vim extorqueri non possunt sine consensu, ibid.
13 *Ad juramentum verbale quis cogi non potest præcise; secus ad actuale.*
16 *Ad desponsationem verbalem non potest quis absolute compelli, sed bene ad actualem per annuli immissionem.*
17 *Coactio conditionalis, seu vis compulsiva, & metus idem sunt.*
18 *Metus est instantis, vel futuri periculi causa, mentis trepidatio.*
19 *Non excludit prorsus, sed attenuat consensum.*
Ejus principium est intra, num. 21.
20 *Facta per metum sunt magis voluntaria, quam involuntaria, & num. 24.*
22 *Voluntas coacta voluntas est.*
23 *Violentum aliud est simpliciter, aliud mixtum.*
24 *Violentum mixtum est voluntarium simpliciter, involuntarium secundum quid.*
25 *Excommunicato scienter communicans an peccet mortaliter, & num. seqq. usque in finem.*
Quid, si communicet per metum cadentem in constantem virum, num. 27. 31. & 45.
Quid, si communicet in oratione, convivio, & similibus, num. 33. & 35.
Et quid, si nimis frequenter, num. 41.
Quid, si excommunicatio sit lata etiam in participes, num. 34. & 40.
Quid, si communicet in Divinis, num. 35. & 40.
Quid, si in crimine, num. 35. 36. & 40.
Quid, si communicet cum excommunicatis a Canone, vel ab homine, num. 39.
Quid, si in contemptum Clavium, vel Superioris, ibidem, & num. 40.
Et quid post Concilium Constantiense, num. 43.
26 *Excommunicato communicare quis potest licite ad emendum, vel recipiendum victui necessaria, ne fame pereat, & num. 32.*
28 *Peccato mortali non consentiendum, sed potius omnia mundi mala toleranda.*
29 *Metus excusat a pœna, sed non a culpa.*
30 *Papa potest a sua sententia eximere, sed non licentiam peccandi tribuere.*
32 *Metus mortis excusat a peccato, quando est a causa naturali ; secus si ab accidentali.*
34 *Excommunicato communicans etiam simpliciter ligatur majori excommunicatione, si lata fuerit etiam in participes, & num. 40.*
35 *Idem si communicet in crimine, in Divinis, vel in contemptum, & num. seq. & 40.*
36 *Excommunicato communicans etiam in divinis ob metum mortis non peccat mortaliter.*
Contrarium, num. 38. & 46.
37 *Missam celebrans coram excommunicato ob metum sibi incussum ab hæretico, mortaliter peccat; secus si a Tyranno.*
38 *Contrarium, & num. 46.*
43 *Excommunicatis a Canone, vel ab homine post Concilium Constantiense licitum est communicare etiam in Divinis, nisi sint publice denunciati, vel notorii Clericorum percussores.*
44 *Et cum publice denunciatis scienter communicare etiam simpliciter est mortale peccatum.*
45 *Nec excusat metus etiam cadens in constantem virum.*
46 *Metus mortis non excusat a mortali eos, qui transgrediuntur præcepta non dum Divina, sed etiam Ecclesiastica.*
47 *Excommunicatis communicare in oratione, convivio, & similibus, imo etiam in Divinis est prohibitum ex Constitutione Ecclesiæ.*
48 *Ecclesia potest sub mortali obligare ad aliquid vitandum, vel faciendum etiam cum periculo mortis.*

Sacris. Excommunicatus non est, qui absolute coactus excommunicato communicat; secus si coactio fuerit conditionalis . Hoc dicit secundum Joan. Andr. qui in gratiam Milantiæ Dominæ suæ, quam didicit Divini, & humani juris sociam solemni commento hanc Decretalem illustravit, ut sacra esset eo amplius, & famosa. Dividitur in duas partes. In prima ponitur decisa Consultatio. In secunda bimembris responsio . Ibi, *distinguimus*. Et primum membrum prosequitur ibi, In primo, Secundum ibi in secundo . Et pars hujus dicitur esse *cap. Sacris, infra de sentent. excomm. & cap. Sacris, de sepult.* Et fundatur super dictis Philosophi *lib. 3. Ethicor. cap. 1. paulo post prine.* ut hic per Butr. *num. 2.* 1

Nota primo ibi, *per coactionem adstrictus, aut per metum inductus*, coactionem esse in duplici differentia . Quædam enim est coactio absoluta, seu præcisa : quædam vero conditionalis, seu causativa . Coactio absoluta est majoris rei impetus, qui repelli non potest, ut diffinit Jurisconsultus, 2

4 tas *in l. 2. ff. Quod met. cauſ.* vel cui reſiſti non poteſt, ſecundum Joan. & Andr. *hic in 1. quæſt. num.* 15. & fit per manum attractionem, vel detentionem, ſecundum Hoſtien. *in princip. in ver. coactionem*, & Joan. Andr. *ubi ſupra*. Quapropter conſenſum prorſus excludit; quia abſolute coactus potius pati, quam agere convincitur, ut hic dicitur. Imo dormienti æquiparatur, *ut l. 1. in fin. ff.* 6 *de author. tutor*, & hic notat gloſſ. 1. & DD. In eo enim, quod per vim agitur, voluntas interior nihil agit, & violentum non ſolum diffinitur eſſe, cujus principium eſt extra, ſed additur etiam, nihil conferente vim paſto. S. Thom. *in 1. 2. quæſt. 6. art. 6. in corpore ad pri-* 7 *mum*. Unde ſic coactus nec laudem, nec vituperium, nec præmium, nec pœnam meretur, Joan. Andr. *hic* 8 *numer.* 15. *ad fin. verſ. Primo igitur caſu*, & Butr. *num.* 1. Et ad hanc ſpeciem coactionis referuntur vis expulſiva, vis ablativa, & vis turbativa, ut notat gloſſ. *ultima in l. 1. ff. Quod met. cauſ.* Exempla ſecundum Boatin. & Joan. Andr. *hic num.* 15. Invitus trahor in Eccleſiam ad audiendam Miſſam excommunicati, vel cum excommunicatis, ibi audientibus; vel ibi exiſtens detineor invitus, nec permittor exire. Vel ſecundum Abb. *num.* 2 ligaris manibus, & pedibus cogor communicare excommunicato in lecto, vel in Eccleſia. Idem in Judæo, vel Pagano, quem invitum Chriſtiani veſti- 9 bus exeunt, & ad fontem portant, & baptizant. Idemque ſi hæretici per eundem modum baptizant Chriſtianum, vel cogunt illum Idola thurificare aperiendo ipſius manum, thus imponendo, & demum ipſam manum reſolvendo ſuper prunas ante Idolum exiſtentes, *cap. Presbyteros*, 50. *diſt. cap. Conſtat*, 1. *q.* 1. *& cap. Majores*, §. *ultim. de baptiſm.* Sic invitus detinetur Accolytus coram Epiſcopo, a quo Subdiaconus ordinatur. 10 Sic invitus quis inducitur habitu Religioſo, vel veſte Profeſſorum. Et his ſimilia. Et huc etiam ſpectat illud Beatæ Luciæ Virginis: Si invitam juſſeris violari, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam, ut per D. Thom. *in 3. ſentent. diſtinct.* 39. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 3. *ad tertium*, dicens: Luciam loqui de violento ſimpliciter, in 11 quo patiens nihil confert agenti. Flos tamen virginitatis perditur etiam per vim attractivam; nec poteſt corrupta velari inter virgines etiam ſi ſit defiorata dormiendo, vel in furore, vel in phreneſi exiſtens, ſicut lilium corrumpitur non ſentiens, ut hic per Bald. *num.* 4. Huc 12 demum ſpectat illud S. Martyris Nicetæ, qui dum lecto manibus, pedibuſque devinctus ab impudica femina vi opprimeretur, linguam ſibi dentibus amputavit, & in illius faciem expuit, teſte D. Hieronymo *in vita S. Pauli primi Eremitæ*, ut referunt Baron. *Annal. ad Annum Chriſti* 253. & Nicephor. apud Hieremiam Drexelium a Soc. Jeſu in libro *de Triumphata incontinentia*, licet Jo. Andr. *hic in* 1. *q.* 12. *n.* 16. *& in c. Is qui*, *n.* 3. *de ſponſ.* ſentiant abſolutam coactionem conjunctionis ſe- 13 xuum, vel oppreſſionem ad copulam cadere in mulierem, ſed non in virum. Fatetur tamen paſſive etiam virum abſoluta coactione poſſe ſtuprari, ut *c. In Archiepiſcopatu, de raptor.* quamvis hoc caſu florem virginitatis non per- 14 dat, *l.* 1. §. *Removet*, *ff. De poſtulan.* ſecundum Bald. *d. n.* 10. *in fin.* Et ſimili modo in emiſſione verbi non poteſt intervenire abſoluta coactio; quia ut inquit Bald. *hic n.* 3. actus verbi habet organa propria, quæ de ſubjecto in ſubjectum ambulare non poſſunt, nec extorqueri per vim, niſi interveniat aliquis conſenſus; ſicut totus mundus non poteſt facere, ut mutus loquatur. Quo fit, ut ad 15 juramentum verbale non poſſit præciſe quis cogi, licet poſſit ad actuale, per vim ponendo manum meam ſuper libro juramento mihi delato, ut notant Joan. Andr. & Abb. in *c. verum*, *de jurejur.* & Covarr. in *c. Alma mater*, *de ſentent. excomm. part.* 1. §. 3. *n.* 9. *verſ. Illud eſt* 16 *præmittendum*. Inde etiam fit, ut ad verbalem deſponſationem quis præciſe cogi non poſſit, ſed bene ad actualem per violentam annuli immiſſionem; manus enim poteſt attrahi, ſed non verbum, ſecundum Joan. Andr. *hic numer.* 16. *ad fin.*

17 Coactio conditionalis, quæ alias dicitur jus compulſiva; idem eſt, quod metus, ut notat gloſſ. 1. in *l. Nihil conſenſui*, *ff. De reg. jur.* & ideo metus nomine ſimpliciter appellatur in hac Decretali, nihil aliud eſt quam inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio, ut *l.* 1. *ff. Quod met. cauſ.* S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſt.* 29. *q.* 1. *art.* 1. 18 *in corp.* eo quod propter inſtans, vel futurum periculum aliquid ago quod ſponte non agerem, veluti ſi timens mortem, membrorum mutilationem, aut bonorum confiſcationem, aliquid faciam ex prædictis vel ſimilibus, ſine attractione abſoluta, ut explicat Joan. Andr. *hic n.* 15, *verſ. Coactio conditionalis*. Et hæc ſpecies coactionis, ad quam reducitur etiam jus inquietativa, ut per gloſſ. 19 *fin.* in *l.* 1. *ff. Quod met. cauſ.* non excludit prorſus, ſed attenuat conſenſum, ut hic in litera. Nam quod per metum fit, dicitur magis voluntarium. Eſt enim volunta- 20 rium ſimpliciter in quantum videlicet eſt hic, & nunc, prout ſcilicet in hoc caſu eſt impedimentum majoris mali, quod timebatur, ſicut projectio mercium in mare fit voluntarie tempore tempeſtatis propter timorem inſtantis periculi; unde competit ei ratio voluntarii ſimpliciter, 21 cum ejus principium ſit intra. Involuntarium autem eſt ſecundum quid, id eſt prout conſideratur extra hunc caſum periculi; unde eſt involuntarium ſub conditione; id-eſt ſi talis metus non immineret, ut docet D. Thom. in 1. 2. q. 6. *art.* 6. *in corp.* & in reſponſione ad tertiam. Et hoc caſu procedit quod dicit Canon, *Coacta voluntas eſt*, 22 *cap. Merito*, 15. *quæſt.* 1.

Utranque ſpeciem coactionis optime diſtinguit idem 23 S. Thom. in *4. ſentent. diſtin.* 29. *q.* 1. *art.* 1. dicens: *Duplex eſt coactio, vel violentia; una, quæ facit neceſſitatem abſolutam, & tale violentum dicitur a Philoſopho violentum ſimpliciter, ut cum quis alium corporaliter impellit ad actum. Alia, quæ facit conditionatam neceſſitatem. Et hanc vocat Philoſophus violentum mixtum, ſicut cum quis projicit merces in mare, ne periclitetur. Et in* 24 *iſto violento quamvis hoc, quod fit, non ſit per ſe voluntarium, tamen conſideratis circunſtantiis hic, & nunc, voluntarium eſt. Et quia actus in particularibus ſunt, ideo ſimpliciter voluntarium eſt, ſed ſecundum quid involuntarium.* Hæc S. Thom. quæ latius reaſſumit, & proſequitur hic Anton. de Butr. *numer.* 1. & 2. eandem diſtinctionem probarunt Domini de Rota in Valentina Nullitatis ſuſceptionis Ordinis Subdiaconatus apud Cæſarem de Graſſis *deciſ.* 1. & 2. *De his quæ vi met. cauſ.* Ad quæſtionem illam, An coacte promotus ad Ordinem Subdiaconatus teneatur ad continentiam, de qua ſcripſi latiſſime poſt alios in *c. Majores*, §. *Item quæritur*, *infra de baptiſm.*

Secundo nota ibi, *pro nullo metu debeat quis mortale pec-* 25 *catum incurrere*. Coactum conditionaliter communicare 26 cum excommunicato mortaliter peccare, & in excommunicationem incidere, ut hic eſt caſus; ſed quia pleriſque id per quam durum videtur, cum ob periculum mortis ratione famis procedens licita ſit communicatio cum excommunicato ad emendum, vel recipiendum ea, quæ ſunt victui neceſſaria, ut *cap. Si vere*, §. *Eſt autem*, *de ſentent. excommunicat.* idemque periculum excuſet a furto, ut *c. Si quis propter neceſſitatem*, *de furtis*: hinc emerſerunt varii intellectus ad hanc Decretalem.

Nonnulli enim verba illa textus, *Pro nullo metu debeat* 27 *quis mortale peccatum incurrere*, intelligunt de metu vano, ſeu levi, non autem de eo, qui cadit in conſtantem virum, ut hic refert Innoc. *poſt princip. in ver. Pro nullo*. Sed hanc expoſitionem merito refellunt Doctores, tum quia nimis reſtringit literam, & dictio illa univerſalis negativa, *pro nullo metu*, hujuſmodi reſtrictionem non patitur, ad gloſ. in Clem. 1. *in ver. Nullius*, *de præben.* Tum quia potius debemus omnia Mundi mala tolerare, 28 quam mortali peccato conſentire, *c. Itane*, 32. *q.* 5. a quo propterea non excuſat metus emiſſionis temporalium, *c. Illud*, *de major. & obed.* expedit enim potius poſt tunicam relinquere pallium, *cap. Suſcepimus*, §. *final. de homicid.* Nam quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur, *c. Mattheus*, *in fin. ae ſimon.*

Nec obſtat text. in *cap. Significavit*, *de ſent. excom-* 29 *mun.* qui ſignatur contra. Quoniam metus excuſat quidem a ſententia, & pœna, ut ubi, ſeu non a culpa, ut hic. Ratio differentiæ, quia Papa poteſt quem- 30 libet a ſententia ſua eximere, *cap. Quoniam multos*, 11. *quæſt.* 3. Sed non poteſt cuipiam peccandi licentiam impertiri, ut notatur in *cap. Ad aures*, §. 1. *ſupra de tempor. ordinat.* ſecundum Hoſt. *hic numer.* 5. *& ſeqq.* & Collect. *in fin.* Quamobrem metum mortis, vel 31 confiſcationis bonorum non excuſare a mortali peccato eum, qui excommunicato communicat, tenent hic Innocent. *poſt princip. in ver. Pro nullo*, Hoſt. *d. n.* 5. Joan.

nocent. *post princip. in ver. Pronulla*, Host. *d. num.* 5. Joan. Andr. *num.* 4. *exponens ver. Nullo*; ideſt etiam mortis, vel alio, qui etiam poſſit cadere in conſtantem, & *nu.* 7. Bellam. *in princ. in ver. Nulla*, Cardin. *num.* 3. *circa medium, verſ. Sed Innocentius dicit*, Anchar. *n.* 7. *in* 3. *qu. verſ. Sed ipſe cum Hoſtienſe*, & Abbas *n.* 4. *verſ. Sed quia hæc ſolutio*, & ſequuntur Theologi in 4. *ſentent. diſt.* 18. & ibi in ſpecie S. Thomas *qu.* 2. *art.* 4. & Durand. *qu.* 5. Idem S. Thom. *in quolibet.* 11. *art.* 9. *& in addit. ad* 3. *part. quæſt.* 23. *art.* 3.

32 Nec obſtant rationes oppoſitæ; nam ut reſpondet Covarr. *in cap. Alma mater, de ſentent. excomm. in* 1. *part.* §. 3. *num.* 9. *verſ. Primis igitur*, qui emit ab excommunicato neceſſaria ad victum, nec mortaliter, nec venialiter peccat, nec incidit in excommunicationem minorem, quia non agit directe ad communionem cum excommunicato, ſed ad petendum alimenta, ne fame pereat. At qui metu mortis ſibi incuſſo cum excommunicato communicat, utique primo, & principaliter in communionem ipſam conſentit. Unde metus mortis in primo caſu excuſat, non ſic in poſteriori, cum malefitia voluntate diſtinguantur, *cap. Cum voluntate, de ſentent. excommun. l. Qui injuriæ, in princ. ff. de fur.* Et eſt ſimile; nam ad vitandam mortem naturalem licet ſe ipſum mutilare, ut ſi membrum putridum ſit corporis corruptivum, *cap. Reſecanda* 24. *qu.* 3. S. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 65. *art.* 1. Item licet urgente neceſſitate ſe inebriare ad morbum depellendum, Cajet. *in* 1. 2. *qu.* 150. *art.* 2. *in reſponſione ad tertiam*, & tamen peccat mortaliter qui membrum ſibi obtruncat, vel ſe inebriat ad evitandam Tyranni ſævitiam, cum illud ſit a cauſa naturali, hoc vero ab accidentali, ut fuſe probavi *in cap. Acrapula, a num.* 33. *infra de vita, & honeſt. Cler.* Sic etiam Judæi coacti noluerunt carnes porcinas comedere, quas tamen comederunt fame compulſi, *Machabæor.* 1. *cap.* 2. *& Machab.* 2. *c.* 7. Sed adhuc remanet dubium de qua communione Decretalis ſit intelligenda.

33 Plerique autem ex Antiquis intellexerunt hanc literam generaliter, ita ut ſit mortale peccatum communicare excommunicato in quocunque caſu, in quo participatio eſt prohibita, & ſic etiam de communione, quæ inducit excommunicationem minorem tantum, ut quæ fit in oratione, ſalutatione, convivio, & ſimilibus. Et hunc ſecundum intellectum probarunt Goffred. *in ſumma de ſentent. excommun.* §. *ult. verſ. Queritur an peccet*, Raym. *in ſua Summa eod. tit. ad fin. verſ. Sic*, quid ſi aliquis communicat. Subdens quod contrarium tenentes blandiuntur peccatoribus in ſtragem, & periculum animarum, Innocen. *hic poſt princ.* Hoſtien. *num.* 5. & ita communiter hoc capitulum ſolet legi, ut teſtatur Joann. Andr. *in* 4. *qu. num.* 19. Imo ut formaliter inquit Abb. Antiquus *num.* 1. Doctores juris Canonici quaſi omnes communiter tenuerunt per hanc Decretalem, ut in caſu non conceſſo excommunicato communicare, ſit mortale peccatum. Et pro hac opinione Joan. Andr. *hic in* 5. *qu. num.* 20.

Jura plurima, & rationes inducit, eamque probare videtur Abb. Siculus, ut patebit infra *num.* 42.

34 Quidam vero intelligunt literam hujus textus in eo caſu, in quo aliqui ſunt excommunicati cum fautoribus, & complicibus ſuis: tunc enim cum eis participantes etiam ſimpliciter ligantur majori excommunicatione, & mortaliter peccant. Idque deducunt ex eo, quia hujus Decretalis pars eſt, *cap. Sacris, infra de ſentent. excommunic.* quod loquitur de communicante cum omnibus fautoribus, & complicibus. Et hunc tertium intellectum poſuit hic Abb. Antiq. *in princip. & ad fin. in ver. Excommunicationis*, & Hoſtienſ. *in Summa de ſentent. excomm.* §. *final. ver. Sic:* Sed nunquid participans, ut hic recitat Abb. Siculus *num.* 8. *poſt medium, verſ. Ad illud.* Sed idem Hoſtien. ſibi contrarius hunc intellectum reprobat *hic in princip.* dicens, melius eſſe hanc intelligere ut jacet: quia hodie talis ſententia in fautores non eſt ferenda, ut *leg. & not. in d. cap. Sacris, & cap. Statuimus, de ſentent. excommun. lib.* 6. Adde, non probari concludenter Decretalem illam eſſe partem iſtius: quia etſi idem Author Innocentius, & idem initium ſit utriuſque; tamen illa dirigatur ad Archiepiſcopum Strigonien. hæc ad Archiepiſcopum Vidronen. ut in ſupraſcriptione alias Victoſien. ut in gloſſ. Marginali, ſeu Nidroſien. ut refert Ant. Auguſt. *in* 3. *Collect. Decretal. titul.* 23. *cap.* 5. hic tamen intellectus, & ſi forte non congruat Decretali, eſt tamen in ſe verus, eumque probat Joan. Andreas & ſequaces, ut dicam infra *num.* 40. *ad finem*.

Alii intelligunt hanc literam in participantibus cum excommunicatis in crimine, vel in Divinis, aut in contemptum, ſeu poſt monitionem; hoc enim non excuſat metus mortis, quominus majorem excommunicationem, & mortale peccatum incurrant; ſecus vero in participantibus ſimpliciter: quia textus primo dicit peccatum mortale contrahi per communionem cum excommunicato; Ergo de ea tamen communione intelligi debet, quæ ſub reatu peccati mortalis prohibita: ad hoc *cap. ult.* 24. *qu.* 1. & hunc quartum intellectum poſuit Silveſt. *in ver. Metus, qu.* 7. & *ver. Excommunicatio*, 5. *qu.* 3. ut refert Covarr. *d. cap. Alma Mater, in* 1. *part.* §. 3. *num.* 9. *verſ. Tertio ſolet aliter*, & eſt ſententia D. Thomæ teſte Archid. *in cap. Rogo*, 11. *qu.* 1. & Theologorum, ut refert Abb. Antiq. *hic num.* 1. *verſ. Sed iſtæ rationes*. Imo eam tenent omnes DD. communiter, ut ait Collectar. *num.* 1. 35

Alii, ut Tancredus, & Ægidius adhuc ſtrictius intelligunt hoc capitulum in eo tantum caſu, in quo quis participat cum excommunicato in crimine, alias non putant metu coactum peccare mortaliter, ſi excommunicato communicet etiam in Divinis. Idque ob eam rationem, quia lex Canonica, quæ in humanis, & temporalibus prohibuit communicare cum excommunicatis, minime voluit obligare ad vitandum excommunicatos cum mortis periculo, & ſic dato metu cadente in conſtantem virum; dummodo tamen communicatio fiat citra contemptum Religionis. Unde inferunt, ut ſi hæreticus cenſuras Eccleſiæ vilipendens alicui mortem minaretur, niſi cum eo in Divinis communicaret, parendum non eſſet, ſed potius mors ſubeunda; ſecus ſi Tyrannus metu mortis cogeret Sacerdotem ad celebrandum coram ipſo non in contemptum fidei Catholicæ, vel diſciplinæ Eccleſiaſticæ: quia ſic celebrando non peccaret mortaliter, nec minorem excommunicationem incurreret: & in hac ſententia fuit Covarr. *d.* §. 3. *num.* 9. *verſ. Quarto*, & ante eum Joan. a Friburgo *in ſumm. Confeſſ. tit. de ſentent. excommun. quæſt.* 165. Silveſter *in ver. Excommunicatio*, 5. *dub.* 14. Joan. Major. *in* 4. *ſentent. diſt.* 18. *qu.* 4. & Navarr. *in cap. Inter verba*, 11. *qu.* 3. *prælud.* 8. 36

Verum hi duo poſteriores intellectus nimium reſtringunt literam hujus textus, quæ indiffinite loquitur, ſecundum Abb. *hic num.* 4. *verſ. Sed quia hæc ſolutio*, & contrarium tenent Innoc. Hoſt. Jo. Andr. & alii, ut patebit *infra num.* 40. 37. 38

Alii vero aliter diſtinxerunt, videlicet, Aut quis participat cum excommunicato contra prohibitionem Canonis, & venialiter peccat, niſi hoc faciat nimis frequenter, & in contemptum Canonis. Aut communicat contra prohibitionem hominis ſpecialem, vel generalem, & mortaliter peccat, quia ante prohibitionem hominis non poteſt excommunicari, poſtea vero poteſt; Ergo prius non eſt mortale, poſtea ſic, per *cap. Statuimus, de ſentent. excomm. lib.* 6. qua diſtinctione utitur Hoſtien. *in ſumma ejuſdem tit.* §. *ult. verſ. Sed nunquid participans*, & ſecundum eam dicit eſſe intelligendam hanc Decretalem, & *cap. Si celebrat infr. de Cler. excomm. miniſtr.* & *cap. Excellentiſſimus*, 11. *qu.* 3. qua etiam utitur Abb. Antiq. *in d. cap. Si celebrat, num.* 3. quia in ſecundo caſu mortaliter peccat magis ratione contumaciæ, quam ratione communionis: & hanc diſtinctionem nota propter ea, quæ dicam *infra num.* 44. *& ſeqq. de Concilio Conſtantienſi*. Poſtremo Joan. Andr. *hic in præallegata qu.* 5. *n.* 20. in utranque partem egregie examinat articulum, An ſcienter communicare excommunicato in caſibus non permiſſis ſit peccatum mortale: & poſt multa *d. num.* 20. *circa finem verſ. Mihi videtur ſalva pace Raymundi*, concludit, communicare excommunicato regulariter eſſe peccatum veniale, niſi in caſibus infraſcriptis. Primus, quando id fit in contemptum Clavium. Secundus, quando id fit in contemptum Superioris, & contra ipſius monitionem. Tertius, quando in crimine, *cap Si concubinæ, de ſentent. excommunicationis*. Quartus, quando excommunicatio fuit lata etiam in participantes, *c. Statuimus, eodem tit. lib.* 6. Quintus, quando in Divinis communicat, & præcipue in caſu, *c. Significavit, de ſent. excomm.* 39. 40. 41

Sextus,

Sextus & ultimus, quando communicat nimis frequenter, argum. *c. Unum*, §. *Criminis*, 25. *dist.* & hic ultimus casus posset etiam includi sub primo, & facit quod notat Speculator *de sentent. prolat.* §. *Vi autem*, *versic. Quandoque etiam in fin.* Alias non credit Joan. Andr. communicantem cum excommunicato in oratione, salutatione, convivio, & similibus mortaliter peccare, sed venialiter tantum: alioquin magnus esset rigor hujus Decretalis; & cum eo transeunt hic Bellam. *numer.* 10. *circa med. vers. Dicit Novella.* Butr. *n.* 17. *vers. Joan. Andr.* Card. *num.* 5. *circa med. vers. Joan. Andr. dicit*, & Anchar. *num.* 8. *in quæstion. Florian.* dicit eum, qui communicat ex proposito, peccare mortaliter; secus si
42 casu, vel quadam facilitate. Sed opinio Joan. Andr. communis est, ut hic testantur Jo. de Anan. *num.* 4. *in fin.* & Abb. *num.* 9. *vers. Unde videtur*, licet ipse multum dubitet de illius veritate, quia pro secunda opinione Goffredi, & Raymundi multum stringunt *c. Sicut Apostoli*, *cum tribus seqq.* 10. *q.* 3. Nam Christus videtur hoc primo prohibuisse, dum dixit Matth. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*, *cap. Si peccaverit*, 2. *q.* 1. & *c. Novit. de judiciis.* Item Apostoli hoc postmodum prohibuerint, ut in *d. c. Sicut Apostoli.* Item Canones diversorum Pontificum, ut in *cap. Excommunicatos*, & in *c. Cum excommunicato*, 11. *q.* 3. ad idem *cap. final. ead. caus. & quæst.* ubi communicans simpliciter excommunicato, etiamsi per mecum id fecerit, puniri debet. Si enim communio solum produceret veniale peccatum, non ita loquerentur illi textus, cum venialia peccata facile remittantur, *cap. De quotidianis*, *de pœnit. dist.* 6. Demum hoc capitulum generaliter loquitur, & si oppositum diceremus, evacuaretur effectus excommunicationis. Hæc Abbas qui tamen immediate subnectit notandam esse communem opi-
43 nionem.

Sed tu adverte, quia hæc altercatio hodie magna ex parte sublata est per Extravagan. Martini V. in Concilio Constantiensi editam incipien. *Ad evitandam*, qua generaliter indultum est, ut liceat communicare cum excommunicatis a Canone, vel ab homine etiam in administratione, & receptione Sacramentorum, vel aliis Divinis, præterquam in duobus casibus, videlicet si excommunicati sint publice denunciati, aut notorii Clericorum percussores, qui dicuntur excommunicati non tolerati, de qua Extravag. aliquid tetigi in *cap. Nuper*, *numer.* 15. *vers. Ceterum adverte*, *infra de sentent. excomm.* & disserui latissime in *cap. Quod a Prædecessore*, *a num.* 39. *de schismat.* Itaque hodie communicantes cum excommunicatis etiam in Divinis, exceptis duobus casibus ante dictis, non modo non peccant mortaliter, sed nec venialiter, nec incidunt in excommunicationem minorem, cum id faciant lege permittente, *c. Qui peccat*, 23. *q.* 4. Unde controversia Doctorum restringitur tantum ad communicantes cum ex-
44 communicatis non toleratis. Quidquid sit de notoriis percussoribus Clericorum, in quibus nihilominus videtur forte requiri declaratoria super facto, ut *cap. Secundum Apostolum de hæretic. lib.* 6. Certe quoad publice denunciatos verius existimo esse peccatum mortale cum eis scienter communicare etiam in oratione, convivio, & similibus. Moveor tum per rationes Abbatis, de quibus *supra num.* 42. quæ sunt satis validæ; tum quia in hoc videntur convenire quasi omnes intellectus superius relati. Concordat enim secundus Goffredi, & sequa- 45
cium, qui indistincte tenuerunt esse mortale cum excommunicato communicare etiam simpliciter, quorum opinio communis fuit usque ad tempora Joan. Andr. ut dixi *supra num.* 33. Item concordat septimus intellectus ipsius Joan. Andr. qui hodie est communis, ut tetigi *supra num.* 40. & 42. nam in secundo casu admittit esse culpam lethalem communicare etiam simpliciter contra monitionem Superioris. Rursus concordat manifeste sextus intellectus Hostiens. & Abb. Antiqu. distinguentium inter excommunicatum a Canone, & excommunicatos ab homine. Nec videntur dissentire tertius, quartus, & quintus, quia etsi restringant peccatum mortale ad casum, in quo excommunicatio lata est etiam in participes, vel communicantes in crimine, aut in Divinis: tamen fatentur idem esse si id fiat in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, vel contra monitionem Superioris, quod satis videtur verificari, quando excommunicati sunt publice denunciati per affixionem Cedulonum. Et ita hæc videtur communis fere omnium sententia. Quamobrem hoc casu nec coactio conditionalis excusaret communicantes a reatu mortalis peccati ad præscriptum hujus Decretalis. Quod probat Card. Cajetan. in 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. Et ex hoc notabiliter infero, ut metus cadens in constantem virum non modo 46
non excusat a culpa mortali eos, qui transgrediuntur præcepta Divinæ legis, *c. Injustum*, *c. Si quis Episcopus*, *cum tribus seqq. c. Qui resistit*, *cap. Imperatores*, *c. Quid ergo*, & *c. Si is qui præest*, 11. *qu.* 3. *cap. Ita ne*, 32. *q.* 5. Sed nec eos, qui contraveniunt præceptis Ecclesiæ: quod sentit Cardinalis *hic circa finem*, & aperte probatur in hac Decretali. Nam communicare cum excom- 47
municatis in oratione, salutatione, convivio, imo etiam in Divinis est prohibitum ex Constitutione Ecclesiastica tantum: alias Concilium Constantiense minime potuisset super hoc dispensare, *c. Sunt quidam* 25. *q.* 1. prout fecit in præallegat. Extravagan. *Ad evitandam*. Et tamen Pontifex determinat hic inductum per metum cadentem in constantem ad communicandum excommunicato in excommunicationem incidere, reddens rationem, quia pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurrere. Et est simile de metu excommunicationis in *c. Literas*, *de restit. spoliat.* & in *c. Inquisitioni*, *de sent. excomm.* Ergo metus mortis non excusat a mortali transgredientes præcepta Ecclesiæ. Nec mirum, quia Ecclesia 48
sancta divinitus potestatem habet obligandi etiam cum periculo mortis ad aliquid vitandum, vel agendum sub pœna mortalis peccati, ut efficaciter probat Cajetan. *loc. citato* dicens, contrariam opinionem esse erroneam, & sequitur Covarr. in *cap. Alma mater*, *de sent. excommun. in* 1. *par.* §. 3. *n.* 9. *vers. Tertio*, *circa medium*. Et adde quod scripsi in *c. Acrapula*, *circa fin. de vit. & honestat. Clericor.*

DE IN INTEGRUM RESTITUTIONE.

Alexander III. Alphanen. Episcopo.

CAPUT I.

REquisivit tua fraternitas, quid agendum sit de possessionibus laicis, sub modico censu concessis. Noveris itaque quod si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimentum ipsius (cum Episcopo ejusdem Ecclesiæ conditionem facere deteriorem non liceat, & Ecclesia jure minoris debeat semper illæsa servari) quæ in damnum ejus data constiterint, ad ipsius convenit jus, proprietatemque redire. Providendum est tamen, ne, si forte coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

SUM-

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia restituitur adversus contractus alias legitime celebratum, si enormiter ex illo sit lasa.*

2 *Locatio perpetua, seu ad longum tempus transfert utile dominium, & in ea servari debent solemnitates requisitæ in alienatione rerum Ecclesiæ.*

3 *Bona Ecclesiæ locari possunt sub annuo censu, & in emphyteusim concedi, servatis tamen solemnitatibus requisitis, & num. 5.*

4 *In emphyteusi census debet esse modicus, in locatione vero debet esse magnus, ita ut fructibus correspondeat.*

6 *Restitutio in integrum ut Ecclesiæ possit concedi, requiritur ut sit lasa, & de lasione appareat manifeste.*

Item, ut lasio sit magna, seu enormis, num. 8.

Item, ut Ecclesia sit infra tempus restitutionem petendi, num. 9.

Item, ut remedium ordinarium non competat, numer. 10.

7 *Lasio dici potest manifesta, si de illa constet per testes vel alia legitima documenta.*

11 *Restitutio in integrum post quadriennium non datur minori, neque Ecclesiæ, quæ jure minoris censetur, nisi ex rationabili causa, & num. seq.*

Et quadriennium non currit, quandiu vivit Prælatus, qui male alienavit, num. 14.

12 *Dictio, semper, quid importet.*

13 *Restitutio in integrum datur Ecclesiæ etiam post quadriennium, si enormissime sit lasa.*

15 *Alienationis contractus alias legitime celebratus non est nullus ex eo, quod Ecclesia enormiter ex illo sit lasa, sed annullandus ope restitutionis in integrum.*

16 *Restitutio in integrum est remedium extraordinarium, quod non datur, nisi in subsidium, & ubi remedium ordinarium non competit.*

17 *Sententia si sit nulla, agendum est via ordinaria nullitatis, non autem remedio restitutionis in integrum.*

18 *Ecclesia si sit lasa ultra dimidiam justi pretii, non juvatur beneficio restitutionis, sed experiri debet remedio juris ordinario.*

19 *Melioramenta, & sumptus, ut repeti possint, duo sunt probanda; idest tantum in sumptum, & tantundem melioratum, & num. seqq.*

20 *Expensæ repetuntur rei valore inspecto.*

21 *In melioramentis, & expensis repetendis, seu deducendis, semper attenditur quod minus est, sive illud minus sit insumptum, sive melioratum.*

22 *Melioramenta, & sumptus repeti possunt a bonæ fidei possessore.*

23 *Ædificans bona fide in solo alieno repetit sumptus rei valore inspecto.*

24 *Idem in eo, qui reficit domum, quam ex causa fideicommissi tenetur restituere.*

25 *Idem si in re communi ædificaverit communi nomine socio sciente, & patiente.*

26 *Frater major si in re communi amplum ædificium fecerit, a fratre minore sumptus non repetit.*

27 *Melioramenta bona fide facta possunt recuperari, vel excipiendo ante sententiam, vel officium Judicis post sententiam implorando.*

28 *Melioramenta si nullo modo sint liquida nec in genere, nec in specie, non dant retentionem nec impediunt immissionem, aut sententiæ executionem.*

Et multo minus mandatum de manutenendo, n. 31.

Neque hoc casu petens rem melioratam tenetur cavere de melioramentis reficiendis, num. 32.

29 *Melioramenta probari debent ab eo, qui dicit se illa fecisse.*

30 *Melioramentorum exceptio altiorem requirit indaginem.*

33 *Melioramenta, si sint probata in genere tantum, non retardant immissionem, sed succurritur bonæ fidei possessori per cautionem de illis reficiendis liquidatione facta,*

34 *Melioramenta mala fide facta non repetuntur. Declaratur, num. 42.*

35 *Ædificans scienter in solo alieno sumptus non repetit, & ædificatum cedit domino soli.*

36 *Melioramenta facta in re fideicommisso subjecta ab eo, qui rem illam scienter emit, non repetuntur.*

37 *Idem, si facta fuerit in re subjecta retractui.*

38 *Usus fructuarius non acquirit dominium meliorationum, quas sciens fecit, nec sumptus repetit.*

39 *Melioramenta faciens in re aliena Domino contradicente fingitur donare.*

40 *Denunciatio sola facit aliquem malæ fidei possessorem.*

41 *Ædificans in re communi nomine proprio non repetit melioramenta.*

42 *Melioramenta utilia, & necessaria repeti possunt etiam a malæ fidei possessore; secus si sint utilia tantum.*

RUBRICA. *Equisivit.* Legitur variis modis. Primo enim textus potest intelligi generaliter in omni contractu; nam etsi loquatur in speciali casu locationis, quia sic contingit de facto: ratio, in qua se fundat generalis est ad omnes contractus, ut patet ibi, *Cum Episcopo Ecclesiæ conditionem facere deteriorem non liceat, & Ecclesia jure minoris semper debeat illasa servari.* Et juxta hanc lecturam, quæ communis est, Decretalis hoc dicit secundum Joan. Andr. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Joan. de Anan. Ecclesia restituitur adversus contractum alias legitime celebratum, si enormiter ex illo sit læsa. Secundo potest intelligi textus stricte in locatione ad longum tempus: & huic lecturæ suffragatur litera ibi, *sub modico censu concessis*; necnon ibi, *Ne si forte Coloni.* Nec refragantur verba illa, *jus proprietatemque redire:* quæ impulerunt glossam penultimam ad credendum hoc capitulum intelligi in contractu alienationis, non autem locationis, in qua proprietas non transfertur: quia motivum procederet in simplici locatione, non autem in locatione perpetua, seu ad longum tempus, in qua utile dominium transfertur, & servari debet solemnitas, quæ requiritur in alienatione rerum Ecclesiæ, ut *in cap. Ad audientiam, infra de reb. Eccles. non alienandis:* & in Extravag. *Ambitiosæ, eod. tit.* & notatur *in cap. 1. & 2. eod. tit. lib. 6.* & hic per Bald. *n. 2.* Butr. & Imol. *in 1. notab.* Rot. *decis. 14. num. 16. & 30. par. 6. recent.* & juxta hanc lecturam textus hoc intendit, secundum Bald. *Ecclesia contra locationem solemniter celebratam restituitur in integrum, si est enormiter lasa, salva indemnitate Adversarii, qui bona fide fecit expensas. Tertio potest intelligi hoc capitulum, in contractu, quam venditionis, quam locationis prout intelligit Abb. secundum quem hoc dicit: si in contractu venditionis, vel locationis Ecclesia fuit enormiter lasa, potest adversus talem contractum petere restitutionem in integrum: emptor tamen, sive conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis.* Ceterum etsi lecturæ sint variæ, per hoc tamen non variatur juris effectus, quia Ecclesia potest petere in integrum restitutionem non tantum adversus venditionem, & locationem, ut hic in glos. prima; sed etiam adversus quemcunque alium contractum, in quo enormiter sit læsa, ut per Abb. *in 1. notab.* & Joan. de Anan. *in princip.* Communis divisio, Consultatio, & Responsio. Secunda, ibi, *Noveris.* 1 2

Nota primo, ibi, *sub modico censu concessis*, secundum Anton. de Butr. & Imol. *in 1. notab.* possessiones Ecclesiæ posse locari ad annuum censum præstandum: & sic super eis contractus emphyteuticus, & censualis iniri possunt, debitis tamen solemnitatibus observatis, ut *in d. cap. Ad audientiam, de reb. Eccles. non alienan.* cum aliis supracitatis. 3

Sed certe quod dicunt de emphyteusi, non probatur hic, quia textus decidit Ecclesiam esse in integrum restituendam, si fuerit læsa ex modicitate census: hoc autem non potest verificari in contractu emphyteutico, in quo census ex illius natura debet esse modicus; sed tantum in contractum locationis, in quo pensio debet esse magna, ita ut fructibus correspondeat. Quam differentiam inter hos duos contractus constituunt Bald. *in c. Literæ, num. 5. vers. Modo ergo quæro, de dilation.* Barbat. *in rubrica de locat.* 4 5

cat. num. 8. & alii, quos sequitur Rota *d. decis.* 14. *num.* 8. & 24. *part.* 3. *recent.* Dictum tamen Butrii, & Imolæ est in se verum; quia Ecclesia potest possessiones suas in emphyteusim concedere, ad præscriptum tamen prædictæ Extravag. *Ambitiosæ, de reb. Ecclesiæ non alien.*

6 Secundo nota ibi, *Læsa est, & manifeste apparet:* duo esse necessaria ad hoc ut Ecclesia adversus contractum possit in integrum restitui, videlicet ut occasione illius
7 contractus sit læsa, & de læsione appareat manifeste, ut hic per Butr. *in* 3. *notab.* Imol. *num.* 2. & Abb. *in* 2. *notab.* satis tamen potest dici læsio manifesta, si de illa constet per testes, vel alia legitima documenta, secundum Imol. & Abbatem *ubi supra:* quia interesse proveniens ex contractu debet probari per testes, ut notat glos. ult. *in cap. Dilecti, infra de foro compet.* Add-
8 de & tertium requisitum, videlicet ut læsio sit magna, seu enormis; nam pro modica causa non datur in integrum restitutio, *ut l. Si ex causa judicati, in* 1. *respons. ff. de minor. l. Scio illud, ff. de in integr. restit. cap. penult. de reb. Eccles. non alien.* & hic notant gloss. 2. Host. *num.* 2. Abb. *in* 2. *notab. vers. Adde & tertium*, Joann.
9 Andr. Bald. Butr. & omnes supra in Summario textus. Adde & quartum requisitum, videlicet ut Ecclesia sit infra tempus in integrum restitutionem perendi, de quo plene
10 dicam *in seqq. notab.* Adde & quintum nempe ut Ecclesiæ remedium ordinarium non competat, quia tunc non succurritur ei remedio extraordinario restitutionis in integrum, ut similiter dicam *infra in* 4. *notab.*

11 Tertio nota ibi, *semper illæsa servari.* Ecclesiam petere posse beneficium restitutionis in integrum quandocunque, & sic etiam post quadriennium elapsum, secundum unam opinionem, quam tenuerunt Alanus, Gui-
12 lielmus Naso, & Goffred. hic & idem Goffred. *in summa hujus tit. §. Sit computatio, & §. Quando autem*, inhærentes superficiei hujus verbi, *semper*, scilicet quocunque tempore. Sed alii contrarium tenuerunt, quia Ecclesia censetur jure minoris, cui post quadriennium non datur in integrum restitutio, ut *l. final. C. de tempor. in integrum restit.* atque ita verbum, *semper*, non notat tempus circa eundem contractum, vel circa eandem læsionem, ut de eodem contractu, vel de eadem læsione semper in perpetuum possit Ecclesia restitui; sed ita est intelligendum illud, *semper*, id est quotiescunque læditur illa Ecclesia, debet petere restitutionem super hujusmodi læsione usque ad quadriennium, ita ut si millies læderetur, millies posset restitui. Et hæc est communis opinio, ut hic testatur Bernardus in glos. *in ver. Semper*. Tu dicas hodie hoc esse expeditum *in cap.* 1. *infra eod. lib.* 6. ubi deciditur, Ecclesiam post quadriennium non admitti ad petendam restitutionem contra contractum, vel sententiam, nisi manifeste fraudis commentum, vel alia rationabilis causa aliud suadeat: quo textu reprobrata est prima opinio Alani, Guilielmi Nasonis, & Goffredi; & approbata opinio Vincentii, Bernardi, Joannis, Innocentii, Hostiensis, & Abb. Antiq. ut ibi notat Joan.
13 Andr. in gloss. ordinar. *in ver. Admittenda*. Quo fit, ut si Ecclesia sit læsa enormissime, possit restitui etiam lapso quadriennio, ut notat glos. ult. *in fin. in d. cap.* 1.
14 quam uti singularem extollit Abbas *hic num.* 2. *in fin.* Hoc tamen quadriennium non currit quandiu vivit Prælatus, qui male alienavit, *ut cap. si sacerdotes*, 16. *quæst.* 3. & tenent glossa, & Abbas *ubi supra*, post Innocent. *in c. Tum ex literis, infra eod.*

15 Quarto nota ibi, *Jus proprietatemque redire:* Contractum alienationis alias legitime celebratum non esse nullum ex eo, quod Ecclesia enormiter ex illo sit læsa,
16 sed tantum esse illi subveniendum ope restitutionis in integrum; nam si contractus esset nullus, non esset locus restitutioni, quæ est remedium extraordinarium, & non datur nisi in subsidium, videlicet ubi ordinarium remedium, seu alia actio non competit, ut *l. in causæ, la* 2. *in princ.* & ibi Bart. & alii, *ff. de minor. l. In provinciali*, §. 1. ubi Bart. & Doctores, *ff. de nov. oper. nunciat. cap. ult.* & ibi gloss. 2. *supra de offic. Judic.* & hic notat gloss. *in ver. Redire*, Innocent. *in princ. ver. Concessis*, Joann. Andr. *num.* 6. *in gloss. penultim.* & alii communiter, Odd. *de restit. in integr. part.* 1. *quæst.* 17. *art.* 2. *num.* 1. *& art.* 5.
17 *num.* 48. & Rota *decis.* 731. *num.* 2. *part.* 2. *recent.* ubi propterea decidit adversus sententiam nullam agendum esse via ordinaria nullitatis, nec posse intentari remedium subsidiarium restitutionis in integrum. Hinc fit, ut si Ecclesia sit decepta ultra dimidiam justi pretii, juvari non possit beneficio restitutionis, quia experiri 18
debet remedio ordinario, *l.* 2. *C. de rescind. vendit. cap. Cum dilecti, & cap. Cum causam, infra de empt. & vendit.* & tenet hic gloss. penult. & Doctores.

Quinto nota ibi, *expensis rediderint meliores:* & signa 19
perpetuo hunc textum, quod ad hoc, ut quis possit repetere expensas, vel meliorationes, quas bona fide fecit in re aliena, duo debet copulative probare, videlicet tantum fuisse insumptum, & tantundem fuisse melioratum. Unde si sint impensa centum, & res facta sit pretiosior in centum quinquaginta, non reficiuntur nisi centum impensa; quia in illis centum duntaxat concurrunt duo requisita, quod tantum impensum, & tantundem melioratum, in quinquaginta vero, in quibus melioramenta excedunt impensam, non concurrit illud requisitum, quod tantundem fuerit impensum, quia in illis nihil impensum fuit. Et e converso si sint impensa centum quinquaginta, & res facta sit pretiosior in centum, reficiuntur solum illa centum meliorata, quia in quinquaginta, in quibus impensa excedunt melioramenta, non verificatur illud requisitum, quod tantundem fuerit melioratum, cum pro illa summa nihil melioratum fuerit: & ita singulariter probat hoc capitulum, dum mandat restitui sumptus propter meliorationes. Si ergo melioratio non est facta nisi in centum, utique hæc centum solummodo sunt restituenda, & imputandum est illi, qui imprudenter fecit sumptus, ut bene hic per Abb. *num.* 4. *vers. Sed dubium majus*, & est ex mente Innocen. *num.* 1. *in ver. Sumptibus*, dum dixit, Colonum repetere sumptus, quos fecit utiliter ac necessario: innuens per hoc non fore locum repetitioni, nisi sumptus æquivaleant utilitati, seu melioration, & utilitas, seu melioratio sumptibus, ad hoc *cap. Ad nostram*, ibi, *Pro utilitate ipsius monasterii expendisse noscitur, infra de reb. Eccles. non alienan.* & apertius *in l. Paulus*, §. *Domus, ff. de pignor.* ibi, *sumptus in executione erogatos, quatenus res pretiosior facta est, reciperent, & in l. Domos, ff. de legat.* 1. ubi expensæ repetuntur rei valore inspecto. Et ibi notant Bartol. & communiter Doctores. Atque ita ad hoc ut expensæ melioramentorum debeantur, hæc duo esse copulative articulanda, & probanda, videlicet tantum in sumptum, & tantundem melioratum, docuit expresse Bart. *in l. In fundo, n.* 2. *ff. de rei vendicat.* & post alios Negusan. *de pign. in* 4. *membro* 5. *part. in* 4. *conclus. num.* 11. & resolvit Rota *decis.* 38. *n.* 15. *par.* 17. *recent.* 20

Et cum prædicta coincidit alia theorica, quam ponit 21
textus apertus *in d. l. In fundo, vers. Et si plus, ff. de rei vendicat.* videlicet in repetitione, seu deductione expensarum, aut melioramentorum, semper esse attendendum, quod minus est sive illud minus sit impensum, sive sit melioratum. Unde ut ibi ait gloss. *in ver. Plus pretio*. Si est impensa decem, & melioratio quindecim, repetuntur sola decem. Item si decem impensa, & melioratio quinque, sola quinque repetuntur, & sequuntur ibi Bart. *n.* 1. *vers. Secundo oppono*, Alber. *num.* 5. Fulgos. *num.* 3. Card. Alban. ad Bart. *ibi num.* 3. Jacob. de Arena *in l. Domos, ff. de legat.* 1. ubi Bald. & Jas. *num.* 4. Paulus de Castr. *cons.* 270. *Viso puncto supradicto, col.* 3. *circa medium, vers. Item quod dixi, lib.* 2. Abb. *in cap. Quod quibusdam, n.* 9. *vers. Item per eandem legem, infr. de fidejussor. & in dict. cap. Ad nostram, in* 3. *notab. de reb. Eccles. non alien.* Felin. *in cap. Cum causa, num.* 29. *in ver. Sumptus, de sentent. & de re judicat.* & est communis opinio, ut attestantur Burlattus *cons.* 71. *num.* 22. & 23. *lib.* 1. Joseph. Ludovis. *decis.* 24. *num.* 7. & Petr. Anton. a Petra *de Fideicommiss. quæst.* 15. ubi latissime *a num.* 261. *usque ad num.* 274. quam etiam passim servat Rota, ut apud Card. Seraph. *decis.* 890. *num.* 1. ubi de communi, & *in recent. decis.* 650. *num.* 2. *part.* 2. *decis.* 206. *num.* 2. *par.* 4. *decis.* 399. *num.* 47. *part.* 5. & *decis.* 116. *num.* 1. & 2. *part.* 6. ubi dicitur semper deberi quod minus est dictante ratione naturali, ut scilicet id solum recuperetur, quod vere fuit impensum, & non repetatur id, quod inutiliter fuit erogatum, & ex quo res non est facta melior, nec pretiosior.

Ultimo nota ibi, *quos bona fide fecerunt:* Sumptus, & 22
meliorationes repeti posse a bonæ fidei possessore, ut hic patet. Unde si quis nesciens alienum esse solum tanquam 23
in suo bona fide ædificaverit, si Dominus soli ædificium petat,

tat, nec solvat pretium materiæ, & mercedes fabrorum, poterit per exceptionem doli mali reppelli, *l. Adeò*, §. *Ex diverso*, *ff. de acquir. rer. domin.* §. *Certe. Instit. de rer. divis.*

24 Quod locum habet etiamsi quis refecerit domum, quam incertum eventum, puta ex causa fideicommissi, tenetur restituere; nam repetit sumptus rei valore inspecto, ut est text. *in l. Domos*, & ibi notant Bart. & communiter Do-

25 ctores, *ff. de legat.* 1. Rursus hoc procedit etiamsi quis ædificaverit in solo communi; nam quamvis ædificium commune efficiatur, tamen ædificans repetit a consocio sumptus, quos bona fide fecit, ut est textus *in l. Si in area*, *C. de rei vendicat. cum mult. concord.* de quibus ibi in glos. *ult.* & consuluit Corn. *cons.* 222. *In præsenti consultatione*, *num.* 5. & 6. *vol.* 2. & censetur in re communi bona fide ædificare, si hoc fecerit communi nomine, sciente, & patiente socio, qui sibi imputare debet si tacuit, & non prohibuit, ut *l. Sabinus*, *in* 2. *responso*, *ff. comm. divid.* &

26 tradit Bald. *cons.* 478. *super hoc puncto*, *lib.* 2. & Angel. *cons.* 1. *in princ.* Si tamen Frater major in re communi amplum ædificium fecerit, non repetit a Fratre minori sumptus nulla re urgente, sed voluptatis causa factos, ut est text. singularis *in l. Ex duobus*, *ff. de negot. gest.* & dicam plenius *in cap. Ad nostram*, *infra de reb. Eccles. non alien.*

27 Porro in supracitatis casibus bonæ fidei possessor potest sumptus recuperare excipiendo ante sententiam, vel officium Judicis post sententiam implorando, ut notat Bald.

28 *cons.* 257. *Titius emit fundum*, *in princ. lib.* 1. Et interim qui bona fide fecit melioramenta, habet retentionem rei, in qua impendit, donec melioramenta illa solvantur, *l. Si in area*, *in fin. ff. de condit. indebil. & l. Paulus*, *ff. de dol. mal. except.* & tradit Negusant. *de pignor.* 4. *membro* 2. *part. principalis*, *num.* 9. Capyc. *decis.* 17. *num.* 7. Thesaur. *quæst.* 672. *num.* 10. etiam si hujusmodi melioramenta bona fide fecerit in re communi, ut *l. In hoc judicio*, §. *Diversum*, *ff. comm. divid.* Ceterum in hoc puncto adverte, quia ut melioramenta nullo modo sunt liquidata nec in specie, nec in genere: & tunc exceptio melioramentorum non impedit immissionem, nec potest super illis fieri aliquod fundamentum, licet fuerint articulata, ut sæpius resolvit Rota, & in specie *decis.* 312. *num.* 5. *part.* 2. *diversi. & decis.*

29 610. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* Ratio est, quia cum melioramenta sint quid facti, non sufficit, ut articulentur, sed probari debent ab eo, qui dicit se illa fecisse; & bona fide,

30 Paris. *cons.* 33. *Exarato*, *num.* 53. *lib.* 1. Rot. *d. decis.* 312. *num.* 4. & eo magis, quia hujusmodi exceptio requirit altiorem indaginem, unde non mirum si immissionem, aut sententiæ executionem non impedit, per ea, quæ no-

31 tantur *in l. A Divo Pio*, §. *Si super*, *ff. de re judic.* & habetur *in l.* 4. §. *Condemnatum*, *eod. tit.* Benintend. *decis.* 77. *num.* 13. Gozadin. *cons.* 100. *num.* 21. Rota *decis.* 659. *nu.* 1. & 2. *part.* 1. *diversi.* qua ratione multo minus retardat exe-

32 cutionem mandati de manutenendo, ut censuit Rota *decis.* 604. *in fin. par.* 3. *recent.* Neque hoc casu petens rem melioratam, tenetur cavere de melioramentis, aut sumptibus reficiendis, licet dare possit cautionem ad omne dubium submovendum, ut dixit Rota *decis.* 276. *num.* 4. *part.* 6. *recent.*

33 Aut melioramenta sunt probata tantum in genere, ut quia de illorum valore per testes, vel alias non constat, nec probatum est quantum melioratum, licet probatum sit quantum impensum, vel e converso: hæc duo copulative requiruntur, ut *l. In fundo*, *ff. De rei vendicat.* & dictum est in præcedenti notab. & tunc exceptio melioramentorum tanquam illiquida non retardat quidem immissionem, sed tamen succurritur bonæ fidei possessori per cautionem de solvendis melioramentis liquidatione facta, ut articulo diligenter excusso, decidit Put. de stylo attestans *decis.* 471. *lib.* 2. quam multoties Rota secuta est, ut *in decis.* 52. 54. 86. & 543. coram Cardinali Cavalerio, & *decis.* 48. *num.* 16. *part.* 7. *recent.* & in hoc casu intelligenda est *decis.* 137. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Idem post prolixam disputationem concludit Benintend. *decis.* 77. & quamvis nonnullis sentiant competere retentionem pro melioramentis, de quibus constat solum in genere, etiam si actor offerret cedulam banchariam, vel fidejussionem de illis solvendis ubi fuerint liquidata, inter quos Anton. Massa Gallesi. *ad formam Cam. oblig. ad* 4. *part. quæst.* 2. *num.* 13. *& seqq.* ubi testatur ita fuisse determinatum in Rotæ Auditorio, per ea, quæ tradit Capyc. *decis.* 17. *nu.* 17. & Ruin. *cons.* 84. *col. fin. lib.* 1. quos sequitur Menoch. *de recuperat. possess. remed.* 15. *num.* 569. Nihilominus ad prædictas authoritates Capyc. & Ruin. bene respondet Put. *in præallegat. decis.* 471. Unde in practica servaretur prima opinio, præsertim in Curia propter stylum Rotæ, qui facit jus; & si reperiantur decisiones contrariæ, adeout nequeant conciliari, stabitur ultimis, ut notat Jo. Franciscus Pavin. celebris Rotæ Auditor *in Proœm. extravag. ver. Decisiones Rotæ*. Hæc de meliorationibus, & expensis factis a bonæ fidei possessore.

Sed e converso qui meliorationes fecit mala fide, illa- 34
rum repetitionem non habet, ut probatur in hoc *cap.* a
contrario sensu, ibi, *quos bona fide fecerunt*. Quapropter 35
si quis scienter in solo alieno inædificavit, sumptus non
repetit, & inædificatum cedit Domino soli, ut *l. Si quis sciens*, *C. de rei vendicat.* & §. *Ex diverso*, *institut. de rerum divis.* Ratio est, quia qui sciens solum esse alienum inibi ædificium construxit, sua voluntate amisisse proprietatem materiæ intelligitur, *d.* §. *Ex diverso*, & *l. Adeo*, §. *Ex diverso*, *ff. de acquir. rer. domin.* & ædificanti objici 36
potest quod temere ædificaverit in eo solo, quod intelligebat alienum esse, ut dicitur *in* §. *Certe*, *Instit. de rer. divis.* Quo fit, ut emens scienter rem fideicommisso subjectam, si in ea faciat melioramenta, propter malam fidem illa non repetit, ut *l. final.* §. *fin. C. Comm. Delegat.* ubi omnes notant, & in specie Paul. de Castr. *in* §. *Sed & quia*, *num.* 10. Igneus *in l. Dudum*, *num.* 40. *C. De contrahen. empt.* Joseph. Ludovicus *decis. Perus.* 24. *num.* 13. 37
Negus. *de pignor. in* 4. *memb.* 5. *part. num.* 10. & idem juris in eo, qui emit scienter rem subjectam retractui, eamque melioravit, ut ibi per Igneum. Rursus idem in usu- 38
fructuario, qui nec meliorationum, quas scienter fecit, dominium acquirit, nec sumptus repetit, ut decidit Rota *decis.* 116. *num.* 6. *par.* 6. *recent.* Conclusio autem supe- 39
rius firmata maxime procedit, si quis in solo alieno meliorationes fecerit Domino contradicente, & denunciante; quia fingitur donare, ut *l. final. Cod. de negot. gest.* & notat Florian. de S. Petro *cons.* 1. *num.* 11. *& seqq. vers. Alia est impensa*, ubi loquitur in Columbario, & Fornace ædificatis post intimationem. Sola enim denunciatio 40
facit aliquem malæ fidei possessorem, secundum eum: & idem docuit Baldus *d. cons.* 257. *Titius emit fundum*, *per tot. lib.* 1. Rursus procedit eadem conclusio etiam in eo, qui in 41
solo communi ædificavit mala fide, puta quia ædificavit nomine proprio; tunc enim melioramenta non repetit, *l. Si his contra*, *C. de ædific. privat.* Ad idem textus *in l. Si quis putans*, §. *sive autem*, *ff. Comm. dividit.* & tradit Corn. *d. cons.* 222. *num.* 6. *vers. Ubi autem militaret similitudo*, *vol.* 1. Jas. *in l. Creditor*, *la* 1. *in fin. ff. Si cert. petat.* & in §. *sequent. ad fin. Instit. de act.*

Fallit prædicta conclusio, si melioramenta sint simul uti- 42
lia, & necessaria, quia repeti possunt etiam a malæ fidei possessore; secus si sint utilia tantum, ut *l. Domum in fin.* 6. *de rei vendicat.* Jas. *in l. final.* §. *fin. in* 2. *notab. C. comm. deleg.* Joseph. Ludovicus *d. decis.* 24. *num.* 13. Menoch. *de recuper. possess. remed.* 15. *num.* 537. qui tamen limitat in fure, *num.* 538.

DE

DE ARBITRIS.

Alexander III. Eboracen. Archiepiſcopo.

CAPUT II.

NOn ſine multa neceſſitate A. Presbyter nobis propoſuit, quod cum in Eccleſia ſancti Alphridi, per manum R. Archidiaconi de Suella perſonæ illius Eccleſiæ capellanus inſtitutus fuiſſet, eodem R. mortuo M. nepos ejus, qui ſibi in Eccleſia jam dicta ſucceſſit, eundem Presbyterum capellanum ibidem iterum ordinavit: & infra. Cum autem idem Presbyter extra provinciam exulans, de ſuo beneficio non poſſet juſtitiam obtinere, nec ſuam ulterius inopiam ſuſtinere, per dolum & fraudem ipſius M. ab eo eſt Sacramentum extortum, ut arbitrium Clericorum duorum exinde ſuſciperet, & ſervaret: qui jam dicto M. faventes, Presbytero præceperunt, ut quinque marchas ab eodem ſuſciperet, & toti cederet quæſtioni. Quoniam igitur non decet te aliquatenus ſuſtinere, ut quod perperam arbitrati ſunt, debeat incorrectum relinqui. Mandamus quatenus ſi ſe cognoverint præfati Clerici tam nequiter arbitratos fuiſſe, dictum Presbyterum ab obſervantia juramenti auctoritate noſtra prorſus abſolvas: vel ſi arbitrium ipſum noveris æquitate ſubnixum, ad obſervantiam ipſius utranque partem appellatione remota compellas.

SUMMARIUM.

1 *ARbitrium ſimoniacum, & doloſum non valet.*
2 *Arbitramentum iniquum etiam juratum per Superiorem emendatur, & numer. 26. verſic. 4. nota.*
3 *Arbitrium ut una pars cedat liti ſuper beneficio, & recipiat pecuniam ab altera eſt ſimoniacum.*
Fallit, ſi intercedat authoritas Papæ, n. 5.
Item fallit, ſi renuncians nullum jus habeat in beneficio, num. 6.
Et quid in dubio, num. 8.
4 *Simonia ſicut committitur in beneficii aſſecutione, ita & in illius dimiſſione.*
5 *Intellectus* cap. Niſi eſſent, de præbend. *& numer. ſeqq.*
6 *Arbitri poſſunt ordinare, ut una pars de facto dimittat beneficium, in quo jus non habet, & pecuniam a collitigante recipiat.*
7 *Simoniacum eſt redimere adverſantium obſtacula ſuper dignitate, vel præbenda ante jus quæſitum; ſecus ſi poſt.*
8 *Arbitris an, & quando liceat ordinare, ut una pars cedat liti ſpirituali, & recipiat aliquid temporale.*
9 *Compromiſſum ſuper beneficio Eccleſiaſtico, ſeu jure ſpirituali licite fieri poteſt.*
10 *Compromiſſum de jure, & de facto alienationem includit, & habet vim tranſactionis, & num. ſequent.*
12 *Compromitti non poſſunt de facto, quæ alienari prohibentur de jure.*
13 *Compromiſſum de re ſpirituali in laicum fieri non poteſt.*
14 *Compromiſſum etiam juratum generaliter initum in laicum non includit cauſam ſpiritualem.*
15 *Laicus ſimul cum Clerico poteſt eſſe Arbiter in cauſa ſpirituali.*
16 *Etiamſi unus ſit Clericus, & plures laici.*
17 *Laicus in cauſa ſpirituali poteſt eſſe Arbitrator.*
18 *Compromittentes in Arbitrum, vel Arbitratorem de jure Canonico poſſunt ſe juramento adſtringere ad obſervantiam arbitrii, vel arbitramenti.*
19 *Et hoc jus Canonicum ſervari debet etiam in foro Civili.*
20 *Intellectus Authen.* Decernit. C. De arbitr.
21 *Compromiſſum de jure Civili prohibetur fieri cum juramento tam Arbitrorum, quam partium.*
22 *Legis Civilis præcepto contraveniens peccat mortaliter.*
23 *Lex Civilis non poteſt impedire obligationem juramenti.*
24 *Jus Canonicum in juramentis, & alii ſpiritualibus ſervari debet etiam ex præſcripto legis Civilis.*
25 *Juramentum a quacunque lege etiam Canonica, imo & Divina prohibitum ſervandum eſt, ſi fieri poſſit ſine interitu ſalutis æternæ.*
26 *Compromiſſum juratum quamvis de jure Civili actionem non producat; tamen ſecus eſt de jure Canonico.*
27 *Nepos ex fratre, vel ſorore non prohibetur immediate ſuccedere in beneficio Patrui, vel Avunculi.*
28 *Nepotis appellatione proprie intelligitur Nepos ex filio, vel filia.*
29 *Sed ex communi uſu loquendi venit etiam Nepos ex fratre, vel ſorore in materia quamtuncunque odioſa.*
30 *Succeſſio immediata collateralium in beneficiis Eccleſiaſticis de jure communi non eſt prohibita.*
31 *Etiam vacantibus per liberam reſignationem.*
32 *Reſignatio in manibus Ordinarii eſt ſimoniaca, ſi reſignans tacite, vel expreſſe in pactum deducat, ut beneficium certæ perſonæ conferatur.*
33 *Beneficia in eorum manibus reſignata Ordinarii prohibentur ſuis, aut reſignantium conſanguineis, affinibus, vel familiaribus conferre ex Bulla S. Pii V.*
34 *Bulla S. Pii V. an obſtet, quominus Ordinarii ſuis, aut dimittentium Conſanguineis, &c. conferre poſſit Parochiales per dimiſſionem vacantes ob alterius Parochialis aſſecutionem, & n. ſeqq. uſque in fin.*
35 *Parochialis vacans per aſſecutionem alterius non eſt Papæ reſervata.*
36 *Niſi ſecunda Parochialis eſſet collata a Sede Apoſtolica, vel niſi poſſeſſio ſecundæ capta fuiſſet in menſe reſervato, aut per proviſum ſtetiſſet quominus in ea menſe caperet.*
37 *Parochialis prima quamvis vacet ipſo jure adepta pacifica poſſeſſione ſecundæ, proviſus tamen tenetur primam illico dimittere cum effectu in manibus Ordinarii.*
38 *Bulla S. Pii V. permittit Epiſcopis, ut poſſint admittere dimiſſionem beneficii vacantis ob alterius incompatibilis aſſecutionem, & num. ſeqq. uſque ad num. 45.*
39 *Promotio fit de minori ad majus.*
40 *Beneficium vacans per profeſſionem, & matrimonium poteſt dimitti coram Ordinario.*
41 *Dimiſſio beneficii quam facit Novitius, non ſortitur effectum niſi poſt profeſſionem.*
42 *Beneficium matrimonii cauſa dimiſſum non vacat ante matrimonium reipſa contractum.*
43 *Bulla S. Pii V. loquitur tam de dimiſſione, quam de reſignatione.*
44 *Reſignationis appellatione ex proprietate vocabuli venit etiam dimiſſio.*
Dimittere quid oportet, ibid.

Ver-

45 *Verbum* admittentium *mendose appositum in Bulla S. Pii V.*
46 *Interpretatio latissima fieri debet ubi agitur de fraude tollenda.*
47 *Beneficia resignata cur Ordinarii prohibeantur suis, aut resignantium consanguineis conferre.*
48 *Bona Ecclesiastica jure consanguinitatis acquiri non debent.*
49 *Episcopus, qui ignoranter contulit Parochialem ob assecutionem alterius dimissam suo consanguineo, an incidat in pœnas Bullæ S. Pii V.*
50 *Bulla S. Pii V. quoad pœnam requirit temeritatem, & præsumptionem.*
51 *Decretum irritans quoad pœnas non ligat ignorantes.*
52 *Episcopus conferens beneficium resignatum contra Bullam S. Pii V. quas pœnas incurrat.*
53 *Bulla S. Pii V. habet locum etiam in Parochialibus per resignationem vacantibus, quæ per concursum conferuntur.*
Consanguinei, vel familiares Episcopi, aut resignantis admitti non debent ad concursum Parochialis sic resignatæ, ibidem.

1 NOn *sine*. Non valet arbitrium simoniacum, & dolosum. Hoc dicit secundum Joann. Andr. & Doctores communiter. Vel quia, ut dicitur in glos. *fin.* textus loquitur in arbitramento, juxta hunc in-
2 tellectum potest sic summari. Arbitramentum iniquum etiam juratum per Superiorem emendatur. Vel comprehendendo utrunque intellectum hoc intendit. Nullum est arbitrium, seu arbitramentum etiam juratum continens peccatum per partes non remissibile. Sunt duæ partes. In prima ponitur facti narratio. In secunda commisso, ibi, *Quoniam igitur*.

3 Nota primo ibi, *ut quinque marchas ab eodem susciperet*; arbitrium ut alter ex litigantibus cedat liti super beneficio, & pecuniam pro cessione recipiat a collitigante, esse irritum, & continere simoniacam pra-
4 vitatem, quia sicut simonia committitur in beneficiis assecutione, ita & in illius renunciatione, *cap. Cum pridem*, & ibi glos. *in ver. Illicitæ pactionis*, *supra de Pactis*, *cap. Ex parte*, *il primo*, ubi gloss. *in ver. Dimittere*, *de offic. deleg. cap. Præterea*, 1. & 2. *cap. Constitutus*, *de transaction.* gloss. *hic in ver. Ut quinque marchas*, Hostiens. *num.* 7. *in eod. ver.* Anton. de Butr. *num.* 9. *in* 6. *notab.* Cardin. *num.* 5. *in* 6. *oppos.* Joann. de Anan. *num.* 5. Bero. *num.* 48. glos. *fin. in cap. ultim. de rer. permut.* Guilielm. de Benedict. *in repetit. cap. Raynutius*, *in vers. Adiectæ*, *numer.* 25. *de testament.* Rebuff. *de pacif. possess. num.* 124. & 127.

5 Hoc limita dupliciter. Primo, si Superioris authoritas intercedat, quia purgatur vitium, textus est *in cap. Nisi essent*, *de præben.* & hic notat Butr. *num.* 8. Et pro Superiore intelligo, Papam. Nam Judicis authoritas non excusaret, cum de jure hoc facere non possit. Unde Pontifex ibi dicit: *Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus*, & *ad tempus tantum*. Et ita declarat glos. *ibi in ver. Ex jussione*. Et idem notant ibidem Goffred. Tancred. Vincent. & Joann. & post eos Joann. Andr. *num.* 11. Hostiens. & Henric. Boich. *in cap.* 1. *in princip. infra Ne Prælat. vices suas*. Dixi *in dict. cap. Ex parte*, *num.* 22. In hoc tamen vide invectivam Cardinalis Bellam. *hic num.* 1. *in* 1. *oppositione*.

6 Secundo limita, si renuncians nullum jus haberet in beneficio. Eo enim casu possent Arbitri ordinare, ut beneficium de facto dimitteret, & viceversa Collitigator ei pecuniam persolveret. Et ita procedit textus *in dict. cap. Nisi*, ut hic declarat Cardin. *num.* 5. *in* 6. *oppositione. vers. Dic quod sic mandatur*. Non enim semper est simoniacum dare pecuniam pro redemptione litis spiritualis, veluti si jus non habenti solveretur pecuniam ad redimendam vexationem, ut liti cederet,
7 secundum Joann. de Anan. *hic num.* 8. De quo dic, ut legitur, & notatur *in cap. Dilectus*, *de simonia*, & adde S. Thomam *in* 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 2. *ad* 5. ubi docet in casu contrario, *antequam alieni acquiratur jus in Episcopatu*, *vel quacunque dignitate*, *vel præbenda per electionem*, *vel provisionem*, *seu collationem*, *simoniacum esse adversantium obstacula redimere*. *Sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Sed postquam jus alicui acquisitum est, licet per pecuniam injusta impedimenta removere*. Hæc S. Thomas. Et ita intelligitur textus *in cap. Matthæus*, *de simon.* ut declarat ibi Abb. *in fine*, & fusius *in cap. Dilectus num.* 4. *eod. tit.*

Quod si dubium sit utrum renuncians habeat jus in beneficio, nec ne, & sic an detur spirituale pro temporali, & Arbitri pro bono pacis ordinent, ut pars renunciet juri, si quod habet, & cedat liti, & viceversa aliquid temporale recipiat; hoc non est simoniacum, habet tamen speciem simoniæ: quia si jus competit parti, datur temporale pro spirituali: & hoc casu contra arbitrium urget maxima præsumptio, quæ tamen purgari potest; eaque purgata arbitrium erit observandum. Et ita intelligitur hic textus in fine, secundum Abb. *num.* 10. Purgabitur autem si Arbitri aliquam allegent excusationem, ut sic dicant se ita ordinasse pro bono pacis, quia renuncians nullum jus habebat in beneficio, vel illud erat valde dubium: non tamen Arbitris omnino esset adhibenda fides; sed Superioris arbitrium erit circumstantiis, ex actis, & personarum qualitatibus illorum excusationem admittere, vel rejicere: ad quod est bonus textus *in cap. Cum dilecti*, *vers. Quod si excusationes*, cum glos. *in ver. Dilapidatione*, *infra*, *de accus.* Possent enim Arbitri, & partes esse talis qualitatis, ut præsumendi essent hoc feciisse pro bono pacis; & quia cedens quæstioni revera nullum jus spirituale habebat: & in hoc casu Abbas intelligit textum *in dict. cap. Nisi de præben.* ut ibi patet ex principio literæ. Et hæc videtur fuisse mens Innocentii *hic in ver. Clerici*, *vers. Hoc autem licet confiteantur*, dum dixit non esse simoniam, si renuncianti jus spirituale detur aliud temporale, forte quia pro bono pacis datur, vel causa pietatis; sed tamen quia speciem continet simoniæ non obstante juramento licet contravenire, ut hic, & *in cap. Constitutis de transaction.* Item nec Judex semper his adhibebit fidem, cum sæpe suum factum tueantur, & ex gratia loquantur, ut *l. Eum qui*, *ff. de judic.*

Ex prædictis cum quæritur utrum Arbitri possint ordi- 8
nare, ut una pars cedat quæstioni spirituali, & recipiat pecuniam ab altera, breviter distingue. Aut certum est renuncianti competere jus spirituale; & ordinatio non valet, sed est simoniaca, ut constat ex dictis supra *num.* 3. nisi fieret Papa sciente, & authorizante, ut dictum est *in prima limitatione num.* 5. Aut viceversa certum est renuncianti nullum jus competere; & absque dubio valet talis ordinatio secundum omnes, ut supra *in secunda limitatione num.* 6. Aut est dubium utrum jus competat, necne; & tunc quia talis ordinatio præsefert speciem simoniæ, Superior ex circumstantiis arbitrabitur, an eorum excusatio sit admittenda, vel rejicienda, ut proxime dictum est.

Secundo nota super beneficio Ecclesiastico, & sic su- 9
per re spirituali licite fieri posse compromissum, ut hic, & *in cap. Ex parte*, *infra eod.* & *cap. Nisi de præben.* & tenent hic Joann. Andr. *num.* 11. Bellam. *ante num.* 1. & Abb. *num.* 6. Idque non tantum in Arbitrum, sed etiam in Arbitratorem, ut hic est casus secundum intellectum glossæ *final.* & Cardin. *in* 13. & 15. *oppositione*. Quod 10
tamen intellige dummodo compromissum fiat de jure, ita ut compromissarius debeat cognoscere, & judicare quis eorum foveat bonum jus, & habeat Canonicum titulum, ut est casus *in d. cap. Nisi*, *de præben.* Secus si compromissum fiat de facto ita ut compromissario liceat adjudicare beneficium cui velit: hoc enim fieri non potest, cum beneficia Ecclesiastica non possint sine Canonica institutione obtineri, ut *in cap. Ex frequentibus*, *de Institution.* & in regula, *Beneficium*, *de regul. jur. lib.* 6. & ita ex facto respondit Gemin. *cons.* 109. *Circa primum dubium*, *in princ.* Et confirmatur, quia com- 11
promissum de jure, & de facto alienationem includit, ut notatur in Authen. *Si vero*, *Cod. de judic.* Unde quæ
alienari non possunt, ut res Ecclesiasticæ, & jura spiri- 12
tualia, nec de facto possunt compromitti, *cap. Pervenit*, & ibi glos. *fin. infr. eod.* Hostiens. infra *in cap. Cum tempore*, *in ver. Licentiam*, & Abb. *num.* 3. Lap. *alleg.* 102. *Non potest Clericus*, *vers. Hinc est quod Clericus*, Roman. *cons.* 175. *Dictum ultimum laudum*, *num.* 3. & *cons.* 369. *Circa primum*, *num.* 18. Item arbitramentum hoc est

quæ-

quædam tranſactio ; ut in Authen. *Ut differ. judic.* §. *Si vero contigerit*, & ibi gloſſ. in *ver. Conventum*, Petr. de Ancharan. *conſil.* 34. *In hac cauſa n.* 7. Paul. de Caſtr. *conſ.* 239. *Quod Nanes n.* 3. *lib.* 1. Super beneficio autem, aut jure ſpirituali tranſigi non poteſt ſine labe ſimoniæ, *c. Conſtitutus*, *c. Super eo*, *c. Præterea* 1. & 2. *ſupra de tranſact. d. cap. Niſi eſſent*, *de præben.* Ubi autem non valet tranſactio, nec valet arbitramentum ut notat Angel. *conſil.* 198. *col.* 2. *circa med. verſ. Aut*
13 *dicimus*. Rurſus hoc intellige, dummodo compromiſſum fiat in Clericum, prout hic factum fuit in duos Clericos; nam in laicum de re ſpirituali compromitti non poteſt, ut eſt textus in *cap. Contingit infra eodem*,
14 & tenent Abb. hic *num.* 6. & Frideric. de Sen. *conſil.* 125. *Super eo in princip.* ubi hoc extendit etiamſi compromiſſum in ſpecie non eſſet de re ſpirituali, ſed generaliter de omnibus, quia ſub generalitate non venit cauſa ſpiritualis in laicum compromiſſa, licet compromiſſum eſſet juramento vallatum, quia hujuſmodi ju-
15 ramentum non tenet, ut ibi per eum. Hoc tamen ſublimita in duobus caſibus. Primus eſt, cum cauſa ſpiritualis compromittitur ſimul in Clericum, & laicum: quia propter mixturam Clerici etiam laicus efficitur capax, ut eſt textus ſingularis in *cap. Per tuas infra de arbitr.* & ibi DD. Hoſtienſ. in *cap. Cum olim nu.* 1. *in ver. Arbitrium de præſcript.* Jo. Andr. *ibidem nu.* 3. *in eodem verb.* Roman. *conſ.* 173. *Pro deciſione circa princ. verſ. Aut compromiſſum*, Jaſ. in *l. Si emancipati col.* 4. *ad finem*, *C. de Collat.* & Lambert. *de jurepatron. lib.*
16 1. *par.* 1. *qu.* 1. *art.* 6. *n.* 7. Quod procedit etiamſi unus tantum ſit Clericus, & plures laici, ut eſt caſus in *d. c. Per tuas*, & ibi notat Abb. in 4. *notab.*

17 Secundus caſus eſt, cum compromiſſum de re ſpirituali fit in laicum non tanquam Arbitrum, ſed tanquam Arbitratorem. Hoc enim fieri poteſt ſecundum communem, & veriorem opinionem, ut ſcripſi plene in *cap. Contingit infra eod.*

18 Tertio, nota compromittentes in Arbitrum, vel Arbitratorem de jure Canonico poſſe ſe juramento adſtringere ad obſervantiam arbitrii, vel arbitramenti, & laudum eſſe executioni demandandum, ſi alias ſit licitum, concordat textus in *cap. Cum tempore infra eodem*, &
19 tenet gloſſ. hic in *ver. Sacramentum*, Abb. *n.* 3. *in* 4. *notab.* & ſequuntur omnes DD. dicentes hoc jus Canonicum ſervari debere etiam in foro civili, & teſtatur Jo. de Anan. *n.* 7.

20 Nec obſtat textus in Auth. *Decernit*, alias incipit, *Decernimus*, *Cod. de Arbitr.* ubi prohibetur fieri compromiſſum cum juramento; nam primo reſponderi poteſt illam Authenticam intelligi de juramento Arbitrorum, non autem partium, ut ſentit hic Innocent. in *princip. in ver. Extortum*, & fuit intellectus Bulgari, ut ibi gloſſ. 2. qui placet Collectario hic, quia alias corrigeretur *l. Ne in arbitris*, *C. eod.*

21 Sed quia gloſſa, & Doctores juris Civilis communiter intelligunt illam Authenticam generaliter, tam in juramento Arbitrorum, quam partium, ut hic teſtatur Abb. *num.* 8. & fuit originaliter intellectus Azonis, & Joannis; ideo reſpondetur ſecundo, prohibitionem illam procedere de jure Civili duntaxat, non autem de jure Canonico, ut hic probatur in fine. Unde illa Authentica per jus Canonicum corrigitur, & lex antiqua reſuſcitatur, quæ hoc admittebat in *d. leg. Ne in arbitris*, ut inquit diſertis verbis Hoſt. hic *n.* 4. *in Sacramentum*, cujus dictum ſequuntur Jo. Andr. *n.* 14. Bellam. *n.* 2. & 3. *in* 3. *oppoſit.* Cardin. *n.* 5. *in* 5. *oppoſit.* Anchar. *n.* 6. *in* 1. *oppoſit. & reliqui*.

22 Nec refert, quod Bart. in prædicta Authen. dicat etiam de jure Canonico, niſi aliud foret expreſſum, prædictum juramentum non ligare, eo quod cum lex inhibeat juramentum in compromiſſo, jurans in contrarium peccat mortaliter, quia venit contra præceptum legis, *c.* 2. *de majorit. & obed.* & conſequenter juramentum non ſit obſervandum, quia non ligat ad peccatum, ut *in c. Quanto de jurejur.* Nam ut bene reſpondet Abb. *d. n.* 8. poſt Cardin. *n.* 5. *in* 5. *oppoſit.* Bartolus loquitur contra hanc Decretalem, & contra *c. Cum tempore infra eodem*, ubi Pontifex mandat partes compelli ad obſervantiam juramenti, ſi arbitrium alias ſit licitum.

23 Nec urget Bartoli argumentum; quia lex Civilis non poteſt impedire obligationem juramenti, cum juramentum dirigatur in Deum, *ut c. Debitores de jurejur.* & Imperator ipſe jubet, ut in juramentis, & aliis Eccleſiaſticis non ſed ſecundum Leges, ſecundum Canones judicetur, ut patet in Auth. *ut Cleric. apud prop. Epiſcop.* §. *Si vero Eccleſiaſticum*, *& de Eccleſiaſt. tit.* §. 1. *cum ſuis con-* 24
cord. & in propoſito conſiderant hic Hoſt. *n.* 4. *verſic. Sacramentum*, & alii prælegati.

Imo quantumcunque juramentum prohibeatur a qua- 25
cunque lege etiam Canonica, imo & Divina; tamen ſi illud quod juratur, ſervari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ, jurans tenetur ad illius obſervantiam, licet peccaverit in jurando, & probat textus apertus *in c. Etſi Chriſtus de jurejur. & in c. Movet* 22. *q.* 1. ſecundum Abb. *eod. n.* 8.

Et quamvis habito reſpectu ad jus Civile non produ- 26
catur actio ex compromiſſo juramento vallato, & ut inquit Bald. in d. Authent. *Decernit*, *Cod. de Arbitr.* quoad privilegium actionis, ut noſcatur actio, ſtandum ſit hodie Jure Civili; ſed quoad hoc, ut jurans compellatur ad obſervantiam per cenſuram Eccleſiaſticam, ſtandum ſit juri Canonico: tamen dicendum eſt habito reſpectu ad jus Canonicum, & Divinum utique oriri etiam actionem: quia ex quo hujuſmodi jura præcipiunt hæc juramenta obſervari, hinc conſequitur etiam ut competat actio, ut *leg. unica*, *ff. de condit. ex leg.* ſecundum Abb. *dict. num.* 8. Et eſt ſimile in pacto nudo, quod etſi de jure Civili non producat actionem, *ut leg. Juriſgentium*, §. *Sed cum nulla*, *&* §. *Quinimo*, *ff. de pactis*; tamen ſecus eſt de jure Canonico, ut tenet gloſſ. communiter approbata *in cap.* 1. *ſupra de pactis*. Nam Canones jubent ſervari pacta quantumcunque nuda, ut ibi. Quotieſcunque autem lex mandat aliquid ſervari, inde oritur actio, ut *leg. Statuas*, *ff. de acquir. rer. domin.* & notant *in d. cap.* 1. Butr. *n.* 1. & Abb. *n.* 5. De quo articulo ſcripſi plene *ibidem in* 4. *notabili a n.* 15. & idem de juramento notat Bartol. *in leg. Si quis pro eo*, *ff. de fidejuſſor.* & Abb. *in cap. Cum veniſſent infra de Inſtitut.*

Quarto nota ibi, *Incorrectum*, laudum continens iniquitatem eſſe corrigendum per Superiorem Eccleſiaſticum, & reducendum ad arbitrium boni viri. Ad idem text. *in cap. Quintavallis infra de jurejuran.* notat gloſſ. *in cap. Expoſitæ in ver. Revocetis infra eodem*, & latius proſequitur hic Hoſtienſ. *n.* 9. *Ego autem*, & Joann. Andr. *num.* 18. *verſic. Unde colligebat Hoſtienſis*, qui etiam notant, an in hoc ſit differentia inter jus Canonicum, & jus Civile.

Ultimo nota ibi, *Nepos ejus, qui ſibi in Eccleſia jam* 27
dicta ſucceſſit, nepotem ex fratre, vel ſorore, de jure communi non prohiberi immediate ſuccedere in beneficio Patrui, vel Avunculi, ut hic, *& in cap. Ex parte*, *il primo ſupra de Offic. deleg. & in capit. Accedens de accuſat.* Et de hoc nepote tranſverſali Doctores in- 28
telligunt hanc Decretalem; nam etſi nepotis appellatione proprie intelligatur nepos ex filio, vel filia, *ut leg. Conſultus*, §. *Nepos*, *ff. de gradib.* tamen ex communi uſu loquendi dicitur nepos etiam ex fratre, vel ſorore, ut in præcitatis juribus, *& in c.* 1. *quib. mod. feud. amit.* prout etiam intelligitur in Decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *ſeſſ.* 25. ibi, *Synodus monet*, *ut omnes humanum hunc erga fratres*, *nepotes*, *propinquos carnis affectum*, *unde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat*, *penitus deponant*, & ita tenet Joann. Andr. *in cap. fundamenta*, *de elect. lib.* 6. ubi notabili- 29
ter concludit, quamvis mero jure inſpecto in materia odioſa appellatione nepotis non veniat filius fratris: tamen ex communi uſu loquendi hujuſmodi nepotem comprehendi, quantumcunque materia ſit ſtricte intelligenda. Et hoc dictum Abb. *hic in* 2. *notab.* dicit ſe ſemper ſecutum fuiſſe contra Frideric. de Sen. *conſ.* 30. *In meo Codice eſt conſ.* 39. & incipit, *Viſo puncto*. 30
Et hoc modo capitur hic. Et hinc collige ſucceſſionem immediatam Collateralium in beneficiis Eccleſiaſticis de jure non eſſe prohibitam; & ſic diverſam eſſe cauſam filiorum, & tranſverſalium; nam filius etiam legitimus non poteſt immediate ſuccedere in beneficio Patris, *c. Ad extirpandas ſupra de fil. Presbyt.* nec nepos in beneficio Avi, ut tenet ibi gloſſ. 1. & Doctores communiter, quidquid contra ſcripſerint moderni Collectores, ut ibi dixi, *& in d. cap. Ex parte in* 1. *notab.* Et hanc ſpeciem hæreditariæ ſucceſſionis ſacri Cano-

nes detestantur, *ut in c. Ex transmissa de fil. Presbyter.* At secus est in Collateralibus, quorum non est jus succedendi, ut hic firmant Abb. Antiq. *n.* 2. *in v. Successit*, Hostien. *n.* 3. *in eod. vers.* Joann. Andr. *n.* 2. Collectar. & Bellam. ambo in *princ.* Butr. in 2. *notab.* Cardin. & Ancharan. ambo in 3. *notab.* Abb. in 2. & Joann. de Anan. *n.* 1. & 4. Unde patet, hanc esse unanimem Canonistarum sententiam mero jure inspecto, licet secus videatur de
31 honestate, ut dixi in prædicta Decretali *Ex parte*. Procedit autem hæc conclusio non tantum in beneficiis vacantibus per obitum, ut hic, & *in dict. cap. Accedens*; sed etiam in vacantibus per resignationem in manibus Ordinarii, ut est textus in *dicto cap. Ex parte*, ubi de successione Nepotis in Archidiaconatu vacante per resignationem Avunculi: & ibi notant Joann. Andr. in *ver. Avunculus num.* 3. Anton. de Butr. *num.* 9. Cardin. in 1. *opposit.* Ancharan. in 2. *notab.* Abb. *numer.* 1. in 3. *notab.*
32 & Dec. *n.* 6. Dummodo tamen resignatio sit libera, & hoc innuit litera *d. c. Ex parte*, ibi, *Omnino dimittere*, ut explicat gloss. & Doctores; alias enim si resignans, tacite, vel expresse in pactum deduceret, ut beneficium conferretur Nepoti, imo & alteri cuipiam extraneo, resignatio esset nulla, & simoniaca, cum ab his omnis pactio, conventio, & conditio abesse debeat, *c. Talia 8. quæst. 3. cap. Cum pridem supra de pactis*, *cap. Veniens infra de testibus*, & notant omnes *in dict. c. Ex parte*, Innocen. in *capit. Tua nos in verb. Culpabiles*, Host. *ibi ad finem*, Cardin. in *prima quæst. de simon. gloss. unica ad finem in c. Apostolica 8. quæst. 1.* Navarr. in *Manual. cons. 23. n. 107. vers. Ad decimum*, & *cons. 18. de simon.* Et hodie apertius cautum est in Constitutione S. Pii V. proxime citanda in §. *Caveant autem Episcopi*. Sed si resignatio Patrui, vel Avunculi sit libera, Ordinarius prohibetur conferre illud beneficium Nepoti resignamis jure communi inspecto,

33 Verum hodie hoc corrigitur per Constitutionem S. Pii V. quæ incipit, *Quanta Ecclesiæ Dei incommoda*, editam Kalen. Aprilis 1568. qua provide interdictum est Episcopis ne beneficia in eorum manibus resignata, eorum, aut dimittentium Consanguineis, Affinibus, vel familiaribus conferant, alioquin collationes sint irritæ, ut ibi patet in §. *Ceterum præcipimus*. Atque ita hodie Collaterales obtinere non possunt beneficium dimittentis, quantumcunque resignatio sit libera: & in hoc corrigitur *d. c. Ex parte*, & salva manet juris communis dispositio in beneficiis per obitum vacantibus, ut hic, & in *c. Accedens de accusat.*

34 QUÆRO, an prædicta Constitutio S. Pii V. qua parte prohibentur Episcopi beneficia in eorum manibus resignata eorum, aut resignantium Consanguineis, Affinibus, vel familiaribus conferre, vendicet sibi locum in parochialibus per dimissionem vacantibus ob alterius Parochialis assecutionem.

35 In hac quæstione supponendum est, Parochialem vacantem ob assecutionem alterius non esse Sedi Apostolicæ reservatam ex Constitutione, quæ incipit, *Execra-*
36 *bilis*, *de præb.* Ideoque illius collationem ad Ordinarium pertinere, nisi assecutio secundæ facta sit Apostolica auctoritate, quo casu Parochialis est reservata ex Constitutione, *Ad regimen*, per regulas Cancellariæ innovata. Atque hunc esse longo tempore observatum stylum Cancellariæ, jam pridem testatus est Parcus inspectis vetustis formulis. Qui quidem stylus comprobatur authoritate Oldradi *cons.* 157. *n.* 2. Felin. in *cap. Causam quæ n.* 4. *col.* 6. *vers. Limita quinto*, *de rescript.* & Æneæ de Falcon. in *tr. reser.* 4. *q. princ. effectu* 41. qui refert ita etiam sensisse Frideric. de Sen. Ac propterea cum in hac dubitatione olim Sac. Congregatio Concilii divisa esset, Gregorius XIII. audita sententia Parci, declaravit primam Parochialem, quæ ipso jure post adeptam pacificam possessionem secundæ Parochialis vacavit, non esse reservatam Papæ, nisi secunda Parochialis esset collata a Sede Apostolica, vel nisi possessio secundæ capta fuisset in mense reservato, aut per provisum stetisset, quominus in eo mense caperet, cum posset.

37 Deinde supponendum est, quamvis adepta possessione secundæ Parochialis vacet prima ipso jure, *cap. De multa de præbend. & capit. Licet Episcopus eodem tit. in 6.* provisum tamen teneri primam Parochialem sic vacantem dimittere in manibus Ordinarii, ut statuitur in dicta Extravagan. *Execrabilis*, §. *Qui vero*, his verbis: *Qui vero deinceps receperint beneficium Curam animarum habens annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud quo ipso jure, postquam secundi possessionem habuerint, privati noscuntur, absque moræ dispendio in Ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo, idest verbaliter, realiter, & cum effectu*, ut ibi declarat glossa & fusius Bellamer. *decis.* 254. *sub numer.* 3. Et idem statuitur in *capitul. Cum singula de præbendorum in 6.* ibi, *Primum, quo sit ipso jure privatus, statim omnino dimittere teneatur.*

Quibus suppositis videtur respondendum, Constitutio- 38
nem S. Pii V. habere locum etiam in Parochialibus per dimissionem vacantibus ob assecutionem alterius Parochialis, ideoquem nullam esse collationem Parochialis dimissæ ab Ordinario factam suo Consanguineo; nam dicta Constitutio duas habet partes, in quarum prima prohibet Ordinariis, ne alias beneficiorum resignationes admittant, quam illic expressas, inter quas commemorat præcipue tacitam illam renunciationem, seu dimissionem, quæ fit ob promotionem ad aliud beneficium, in illis verbis: *Vel ad aliud contigerit promoveri.* Quo loco Constitutionem loqui de promotione ad aliud incompatibile, propter quod inducitur vacatio primi ipso jure.

Suadetur primo, quia de assecutione aliorum beneficiorum non adeo incompatibilium fecerat mentionem paulo superius, ibi, *Seu qui unum aliud, vel plura beneficia obtinuerint.* Unde ut hic secundus casus de eo, quia ad aliud beneficium promovetur, differat a priore de eo, qui obtinet unum aliud beneficium; dicendum est Constitutionem in primo casu loqui de beneficio, ob cujus assecutionem non vacat primum ipso jure; sed provisus habet electionem dimittendi quod maluerit, juxta *capit. Referente*, & *cap. Præterea de præben.* in secundo autem casu loqui de promotione ad beneficium, ob cujus assecutionem ipso jure inducitur vacatio primi, secundum *capit. De multa*, & *extravag. Execrabilis*; hic enim duo casus ponuntur in Constitutione tanquam diversi, ut patet ex dictione alternativa, *Vel*, *leg. Hæc verba*, *leg. Ille*, *aut ille*, *ff. de verbor. obligat. cum simil.* Et tanquam casus diversi recensentur a modernis, qui dictam Constitutionem interpretantur.

Suadetur secundo, quia verba illa: *Vel ad aliud con-* 39
tigerit promoveri, proprie referuntur ad dignitates, seu beneficia Curam animarum habentia; communiter enim non dicimus quenquam promoveri ad beneficium simplex, sed bene ad dignitatem, vel Parochialem Ecclesiam, cum promotio sit de minori ad majus, *capit. legimus in fine* 93. *dist. cap. si officia*, & *cap. Ordinatos* 59. *dist.*

Suadetur tertio, quia hæc prima pars Constitutionis 40
in duobus aliis casibus vult posse dimitti coram Episcopis beneficia ipso jure vacantia, nempe illorum, qui ingressuri sunt Religionem, & eorum, qui contracturi sunt matrimonium, si statim id re ipsa exequantur. Quo loco Constitutio debet intelligi *de resigna-* 41
tione beneficii vacantis per professionem, *juxta capitul. Beneficium de regul. in 6.* quia alioquin dimissio, quam facit Novitius, non potest sortiri effectum, nisi secuta professione, saltem post Decretum Concilii *capitul. 6. sess. 25. de regul.* ut jam censuit Sacra Congregatio. Et similiter Constitutio debet intelligi hoc loco de re- 42
signatione beneficii vacantis propter matrimonium contractum, quia prius non potest beneficium ex hac causa dimissum conferri, ut in terminis dictæ Constitutionis tradit Fuscus *de Visitationem liber. 2. capit. 26. sub numer.* 16. Ratio est, quia ante matrimonium re ipsa contractum beneficium non vacat, glossa Abb. & Doctores in *capit. 1. de Cler. conjug.* Cum ergo Constitutio in his duobus casibus intelligatur de renunciatione beneficii ipso jure vacantis, non est incongruum, ut etiam in casu promotionis ad aliud beneficium intelligatur de simili renunciatione, cum una pars Constitutionis declaret aliam, *leg. Utrum*, *ff. de petit. hæred. cum concordan.*

Denique hoc ipsum suadetur, quia nulla ratio considerari potest, cur liceat Ordinario admittere resignationem voluntariam eorum, qui plura beneficia obtinent, non autem necessariam illorum, qui ad aliud incompatibile promovetur. Imo ratio suadet, ut liceat ei longe facilius ad

mit-

mittere hanc necessariam: cum ab ea longius absit periculum suspectarum pactionum, & fraudum, quas S. Pius V. in dicta Constitutione consideravit, ut olim advertit S. Congregat. in vacatione per obitum.

43 Neque obstat, quod Constitutio solum loquatur de resignationibus; nam respondetur, imo & de dimissionibus loqui, ut patet initio, ibi: *Quia vero hoc malum cum in ceteris frequens, tum maxime in beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum dimissione admittitur*. Et infra ibi, *Denique cum quis ex aliis casibus acciderit qui in Constitutione Innocentii III. de dimitt. Cathed. Eccles. edita continentur*.

44 Rursus respondetur resignationis appellatione ex proprietate vocabuli etiam dimissionem comprehendi, cum verbum, *Dimittere*, importet quemcunque actum, quo quis a se abdicat beneficium, *c. Admonet de renunc. c. Significatum*, ubi Jo. And. *in ver. Dimittere, & c. Si beneficia*, juncta glossa *in ver. Dimissa de præb. lib.* 6. & pluribus probat Quintil. Mandos. *in reg. de infirm. q.* 3. *n.* 8. *& seqq.*

Itaque certum videtur hanc primam partem Constitutionis, in qua relinquitur facultas Episcopis in certis tantum casibus resignationes admittendi, aperte loqui etiam in dimissionibus beneficiorum ipso jure vacantium ob assecutionem alterius incompatibilis.

Secunda pars Constitutionis prohibet, quominus Episcopi conferant prædicta beneficia resignata aut suis, aut resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, his verbis: *Ceterum præcipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi de beneficiis resignandis prædictis aut suis, aut admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus audeant providere*: quæ secunda pars non potest intelligi nisi de beneficiis, quorum resignationes, seu dimissiones Ordinarii poterant admittere, & de quibus in prima parte Constitutionis facta fuerat mentio; nam cum aliæ resignationes nullatenus fieri possent coram Ordinariis, frustratorium fuisset eis prohibere, ne de beneficiis nulliter resignatis providerent suis consanguineis, vel familiaribus. Et hic sensus aperte etiam colligitur ex illis verbis, *Interdicimus, ne Episcopi de beneficiis resignandis prædictis aut suis, aut admittentium consanguineis, &c. audeant providere*; ponderando verbum, *Prædictis*, quod habet relationem ad præcedentem dispositionem, id est ad illas omnes resignationes, quarum superius meminerat. Unde cum in prima parte Constitutio relinquat Ordinariis facultatem admittendi in specie resignationem, seu dimissionem beneficii vacantis ob alterius assecutionem, ut initio probatum est, & in secunda parte provideat, ne beneficia dicto modo resignata, vel dimissa eorum, aut resignantium consanguineis conferantur: aperte sequitur, ut Constitutio etiam in secunda parte intelligatur de collatione beneficiorum in manibus Episcopi dimissorum ob assecutionem alterius incompatibilis, juxta Extravag. *Execrabilis*.

45 Præsertim quia etiam in hac secunda parte Pontifex utitur verbo, *Dimissiones*, ibi, *Ne Episcopi aut suis, aut admittentium consanguineis audeant providere*; verbum enim illud, *Admittentium*, videtur mendose appositum, pro *Dimittentium*; & hoc modo restitutum fuit in Codice septimi libri Decretal. Clementis VIII. *c.* 1. *tit. de renunc.* Quamobrem cum verba Constitutionis sint clara, ab ipsis non est recedendum, *l.*
46 *Ille aut ille*, ibi, *Cum in verbis nulla est ambiguitas, & l. Non aliter in princ. de l.* 3. & in terminis hujus verbi, *Dimissionis*, tradit Mandos. *d. regul. de infirm. q.* 13. *n.* 6. *cum seqq.* Nec est locus alicui interpretationi, quæ tamen latissima fieri debet, ubi agitur de fraude tollenda, *leg.* 1. §. *Sed & Constitutio*, & §. *Pecuniam autem, ff. de calumniat.* & in simili tradit idem Mandos. *d. q.* 13. *n.* 21.

47 Sed verbis Constitutionis accedunt etiam rationes; S. Pius V. noluit beneficia resignata posse consanguineis Ordinariorum, aut resignantium conferri. Primo, ad submovendas fraudes, & confidentiales pactiones, quæ solent sæpe in hujusmodi renunciationibus intercedere, ut colligitur ex §. *Caveant autem Episcopi*. Secundo, ne resignationes fierent ob carnis affectum, & Ecclesiastica bona quodammodo jure consanguinitatis acquirerentur, quod detestantur sacri Canones, *c. Apostolica* 8. *q.* 1. *c. Præsertim, c. Conquerenti, & c. Transmissa de fil. Presbyt. & c.* 1. *de præb.* Concilium Tridentinum *c.* 1. *sess.* 25. Ac demum, quia si Ordinarius posset conferre suis, aut resignantium consanguinei, vel familiaribus; resignationes tacite, & per indirectum censerentur factæ in ipsorum consanguineorum, vel familiarium favorem: quod esset absurdum; cum hujusmodi resignationes in favorem in manibus Episcoporum fieri non possint sine labe simoniæ, ut patet in ipsamet Constitutione *in* §. *Caveant autem Episcopi*, & latius dictum est supra *n.* 32. Hujusmodi autem rationes æque vigent in collatione Parochialis dimissæ ob alterius Parochialis assecutionem, atque in resignationibus factis ex aliis causis expressis in prima parte Constitutionis. Nam facile esset Ordinariis Parochialem Ecclesiam habenti conferre aliud beneficium incompatibile ad hoc, ut postea Parochialem sic vacantem conferre possent suo, vel dimittentis consanguineo. Atque ita quod una via non possent, per aliam indirecte consequerentur, contra regul. *Cum quid una via de regul. jur. lib.* 6. *l. fin. C. Si mancip. ita veni, l. Scire, ff. de Tutor. & Curator. cap. Tue*, & ibi glos. *in ver. Effectum de Procurat.* glos. *fin. in c. Constitutus de conces. præb.* Nec dimissiones carerent peri- 48
culo confidentiarum, atque illicitarum pactionum. Quinimo sæpe a dimittentibus tacite designarentur personæ consanguineorum, vel familiarium, in fraudem Constitutionis, §. *Caveant autem Episcopi*. Et hanc sententiam probavit S. Congregatio Concilii.

In pœnas tamen Bullæ forte non incidit Episcopus, 49
qui Parochialem sic dimissam ignoranter contulit suo consanguineo; quia Constitutio ad hoc requirit te- 50
meritatem, ac præsumptionem, ibi, *Audeant providere*, & ibi, *Temere attentatum*, ut in simili casu arguit Cardin. in Clement. 1. *sub num.* 7. *vers. Videtur tamen de privileg.* tum quia respectu pœnæ De- 51
creti irritans non videtur ligare ignorantes, ut est textus *cap. Si beneficia*, ubi Anchar. notat *in* 2. *notab. de præbend. in* 6. & de communi testatur Gabr. *commun. conclus. tit. de clausul. num.* 8. Tutius tamen videtur petere absolutionem a Sede Apostolica: cum præsertim etiam dictam Constitutionem ignorantes eam petere consueverint, si credimus Flam. Parisio hoc attestanti *in tractat. de resignat. benefic. lib.* 5. *qu.* 6. Et Ordinarios non excusari a pœna ob ignorantiam dictæ Bullæ S. Pii V. saltem in foro exteriori, respondit Navarr. *cons.* 9. *Quidam Chrysostomus de renunc.* Inde consultius est, ut Episcopus petat a 52
Summo Pontifice relaxationem suspensionis; nam in alias pœnas non incidit, si post suspensionem nullam fecerit collationem, ut patet ex *vers. Et nihilominus*. Alioquin petenda esset absolutio ab excommunicatione, & dispensatio ab irregularitate, si ministrasset, ut per Navar. *d. cons.* 9. *n.* 3.

An autem prædicta S. Pii V. Constitutio prohibens vacantia per resignationem, per Ordinarios eorum, vel resignantium consanguineis, vel familiaribus conferri, habeat locum etiam in Parochialibus, quæ conferuntur servata forma examinis per concursum a Concilio Tridentino præscripta *in c.* 18. *sess.* 24. adeo ut hujusmodi personæ ad concursum vacantis Parochialis admitti non debeant: S. Congregatio censuit Constitutionem S. Pii V. comprehendere etiam istas Parochiales, & istas personas, quibus per concursum conferuntur. Tamen cum Sanctissimo agendum, qui idem sensit, ut scilicet hæ personæ censeantur comprehensæ in Bulla S. Pii V. in collatione Parochialium per concursum; ideo monendum Episcopum, ne istos deinceps ad concursum admittat.

DE ARBITRIS.

Innocentius III. Abbati, & Conventui de Pigravia.

CAPUT V.

CUm tempore C. Papæ prædeceſſoris noſtri: & infra. Super controverſiis, quæ inter te & Mersburgen. Epiſcopum, & quoſdam tuos Monachos vertebantur, te promiſiſti arbitrium Magdeburgen. Archiepiſcopi ſervaturum: & infra. Quia legitime conſtitit, quod fide hincinde data, compromiſſum eſt in Archiepiſcopum memoratum: Nos arbitrium ab ipſo prolatum decernimus obſervandum, illis duntaxat capitulis exceptis, quæ contra libertatem ipſius Monaſterii, & duarum Capellarum ejuſdem, in arbitrio ſunt expreſſa: cum & ſi ſponte volueris, de jure tamen nequivetis ſine licentia Romani Pontificis renunciare privilegiis, vel indulgentiis libertatis, quæ Monaſterium illud indicant ad jus, & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia minor in præjudicium Papæ de libertate compromittere non poteſt, & n. 6. Declaratur, num. 11. & num. 28. & ſeqq. & n. 38.*

2 *Exemptionis privilegio Eccleſia exempta non poteſt renunciare.*

3 *Papa dum Eccleſiam ab aliis eximit, intelligitur eam ſibi imediate ſubjicere.*

4 *Privilegio libertatis poteſt exemptus renunciare in ſui præjudicium, non autem concedentis, vel alterius, & n. 20 26. & 29.*

5 *Prælatus an poſſit compromittere ſine conſenſu Capituli.*

6 *Compromiſſum cur fieri non poſſit ab Eccleſia exempta in præjudicium libertatis, & num. ſeqq. uſque ad n. 16.*

7 *Prælatus exemptus cum recipiat dignitatem a Papa, jurat bona Eccleſiæ non alienare ipſo inconſulto, & n. 19*

8 *Compromitti non poteſt de liberali cauſa.*

9 *De Privilegiis Apoſtolicæ Sedis inferior nec ut Judex, nec ut Arbiter poteſt cognoſcere, & n. ſeqq. uſq. ad n. 16. Arbitria redacta ſunt ad inſtar Judiciorum.*

11 *Arbiter eſſe non poteſt, qui non poteſt eſſe Judex.*

12 *Nec poteſt Arbiter, quod non poteſt Judex.*

13 *Compromiſſum ab initio eſt voluntatis, poſt factum neceſſitatis.*

14 *Arbiter an habeat coercitionem.*

15 *Lauda Arbitrorum ex conſuetudine mandantur executioni Judicis officio, ſicut ſententiæ Judicum.*

16 *Arbitrium latum ſuper pluribus capitibus, ſuſtinetur quoad illa, quæ a compromittentium poteſtate dependent.*

17 *Arbitria tot videntur, quot ſunt res, de quibus fuit compromiſſum.*

18 *Arbitri, vel Judicis ſententia, an & quando poſſit pro parte valere, & pro parte non.*

19 *Alienare prohibitus an poſſit compromittere, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

20 *Compromittere poteſt Clericus in ſui præjudicium, non autem in præjudicium Eccleſiæ, num. 26. & 29. Declaratur, n. 38.*

21 *Bona minorum alienari prohibentur ſine cauſæ cognitione, & Decreto, nec valet laudum ſuper his prolatum, & n. 40.*

22 *Arbitrium eſt quædam tranſactio in arbitrium boni viri collata, & boni viri arbitrio moderanda. Declaratur, n. 29. verſ. Et in hoc caſu.*

23 *Vaſſallus non poteſt ſuper feudo compromittere ſine ne licentia domini, & n. 28.*

24 *Curator datus hæreditati jacenti compromittere non poteſt, & n. 28. Poteſt tamen cogi ad compromiſſum ex forma ſtatuti, n. 40.*

25 *Prælatus qui juravit bona Eccleſiæ non alienare, ſi compromittat, non eſt perjurus.*

26 *Interpretatio in dubio facienda eſt, ut evitetur perjurium.*

27 *Tranſactio facta per eum, qui non poteſt alienare, valida eſt, ſi per ipſum non fiat alienatio.*

28 *Compromiſſum ſuper his, quæ alienari prohibentur, non valet, ſi fiat de facto, & n. ſeqq. Secus ſi de jure, num. 30. & ſeqqentib. uſque in finem.*

29 *Compromiſſum non valet, per quod Eccleſia obligatur.*

30 *Compromitti poteſt de rebus temporalibus Eccleſiæ etiam in mulierem habentem juriſdictionem de jure, vel conſuetudine.*

31 *Etiam ſine auctoritate Epiſcopi.*

32 *Compromiſſum ſuper juriſdictione Archidiaconali, item ſuper quæſtione ſpirituali Hoſpitalis valet, etiamſi auctoritas Superioris non interveniat.*

33 *Compromitti poteſt ſuper beneficio, dummodo arbiter ex vi compromiſſi beneficium adjudicare non poſſit titulum non habenti.*

34 *Caſus eventitii non computantur, & n. ſeqq.*

35 *Appellare, an & quomodo liceat a ſententia Arbitri.*

36 *Prælatus poteſt eſſe in Judicio ſuper re immobili Eccleſiæ etiam ſine Capituli conſenſu, & num. 41.*

37 *Appellationis remedium introductum eſt ad corrigendam Judicum iniquitatem, vel imperitiam.*

38 *Compromiſſum fieri poteſt de omnibus etiam tangentibus jus alterius, ſed arbitrium non tenet in alterius præjudicium.*

39 *Alienare prohibitus cogi poteſt ad compromittendum juxta formam ſtatuti.*

40 *Minor ſtante ſtatuto tenetur compromittere ſine ſolemnitatibus.*

Cum tempore. Minor Eccleſia in præjudicium Papæ de libertate compromittere non poteſt. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima recitat factum compromiſſi. In ſecunda laudum latum pro parte approbat, & pro parte reprobat, ibi, *Quia legitime.* 1

Nota primo *in verſ. Cum etſi ſponte volueris.* Eccleſiam exemptam privilegio libertatis renunciare non poſſe, ut hic eſt textus ad literam, qui quotidie ſolet a Doctoribus allegari: non enim hoc caſu agitur de favore ſolius renunciantis; ac proinde non eſt locus regulæ: *Quilibet poteſt renunciare ei, quod pro ſe noſcitur introductum, ut in cap. Ad Apoſtolicam de regular. & in l. Si quis in conſcribendo, C. de pact.* Sed agitur de jure Eccleſiæ Romanæ; nam cum nulla Eccleſia poſſit eſſe acephala, id eſt ſine capite, *c. Nulla 93. diſt.* dum Papa Eccleſiam ab aliis eximit, conſequenter juriſdictioni Sedis Apoſtolicæ immediate ſubjecit, ut hic per Hoſt. & omnes. Huic autem juri Eccleſiæ Romanæ, ac Beati Petri, Eccleſia exempta præjudicare non poteſt. Ad quod allego optimum textum *in c. 2. ad finem ſupra de in integr. reſtit.* ibi: *Jus tamen non tam ſuum, quam noſtrum, & in c. Cum olim, il ſecondo, verſ. Hos igitur attendentes infra de privileg.* Et ita hic firmant gloſſ. *final.* Innocent. *num. 1. in verb. Libertatem*, Cardin. *n. 4. in 5. notab.* Butr. *num. 6. in 4. notab.* & reliqui omnes, gloſſ. *in c. Cum olim in c. Tenorem infra de præſcript.* Abb. *in cap. Grave n. 3. de offic. Ordinar. & in cap. 1. n. 19. infra de re judic.* Silveſt. *in ver. Exemptio num. 11.* 2 3

n. 11. Covarr. *variar. resol. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 1. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 121. Accedit, quod non Prælatus, vel Conventus possidet subjectionem Ecclesiæ, vel Monasterii exempti, sed Romanus Pontifex: & hæc subjectio cum sit res incorporalis, non potest acquiri per alium sine consensu illius, qui eam possidet, ut in *l.* 2. *C. de servitut. & aqua*, ubi patet possessionem incorporalium quæri non posse sine conscientia, & patientia possessioris, & notat Innoc. *in c. Bonæ, il secondo de postulat. Prælator. & in c. Conquerente de offic. Ordin.* Bart. *in l.* 1. *ff. de aqua pluviali arcen.* quos in proposito refert, & sequitur Abb. *in c. Cum dilectus, n.* 7. *vers. Sed ego tenerem hoc dictum de relig. domib.* De quo dic plenius, ut scripsi *in c. Quod super his a n.* 14. *usque in fin. de major. & obed.* ubi in casu notabili Regularium Poloniæ latissime probavi, nec Synodum Provincialem Gnesnen. etiam Regularibus consentientibus, ac juri suo renunciantibus, potuisse illorum exemptiones, & libertates convellere, aut illis aliquatenus derogare;
4 fatetur tamen glossa exemptum posse renunciare privilegio libertatis quantum ad se, licet non quantum ad Papam, *per d. c. Cum olim de præscript. c. Sobortade re judic. & c. Inter dilectus de donat.* & consentiunt Goffr. Philipp. & Innoc. item Host. *n.* 5. *in fin.* ubi exponit verbum, *Renunciare*, idest in Domini Papæ præjudicium; nam quantum ad se bene posset, Joan. Andr. *in ult. gloss.* Butr. *n.* 12. Anchar. *n.* 5. *in* 2. *oppos.* Cardin. *in* 7. *oppos.* & Abb. *in* 5. *notab.* Qua de re plenissime consuluit Frid. de Sen. *cons.* 14. incipien. *Monachus Perusinus per tot.* & sequitur Felin. *in c. P. & G. n.* 13. *de off. deleg.* Sed circa illud consilium Friderici vide quod dixi *in d. c. Quod super his n.* 18. *ver. Et quamvis Fridericus.*

Secundo nota ex textu ibi, *Arbitrium Magdeburgensis Archiepiscopi*, juncta gloss. 1. in Judicem ordinarium posse fieri compromissum, concordat textus *in c. Ex parte infra eodem.* Et idem dicendum de Judice delegato, *ut in c. Literas de præsumpt. & in c. Nisi essent de præb.* An autem hoc procedat tam de jure Canonico, quam de Jure civili, plene examino *in d. c. Ex parte in* 1. *quæst.*

5 Tertio nota, Prælatum posse compromittere sine consensu Capituli; nam Abbas hic habebat Conventum, ut patet ex suprascriptione, & tamen solus compromisit, ut innuit litera, ibi, *Promisisti.* Facit quod notat gloss. 2. in Clement. *unica de restit. in integr.* Verum Hostiensis intelligit Abbatem compromisisse de consensu Monachorum, & remittit *ad c. Edoceri supra de rescript.* & consentit Imola *in* 4. *notaben.* & Petr. de Anchar. *in* 2. *notab.* quia hæc Decretalis dirigitur simul ab Abbatem, & Capitulum. Unde compromissum censeri debet initum de consensu Monachorum; alias factum Abbatis non potuisset illis nocere, *ut in d. c. Edoceri.* Tu dic Abbatem posse compromittere sine consensu Collegii in his, in quibus non agitur de perpetuo Ecclesiæ præjudicio, ut bene per Cardin. *n.* 1. *in* 1. *notab.* & fusius *in c. Contingit in* 1. *oppos. & in c. de cetero in* 2. *notab. supra de transact.* quem hic sequitur Jo. de Anan. *n.* 3.

6 Quarto nota, Ecclesiam exemptam non posse in præjudicium libertatis compromittere, ut hic est casus apertus secundum omnes. Quod multiplicem habet rationem.

Prima, & principalis ratio colligitur ex textu in *vers. Cum etsi sponte volueris*, quia scilicet exemptus non potest directo exemptionis privilegio renunciare, ut plenius dictum est supra *in* 1. *notabili*; Ergo nec potest super eo compromittere, quoniam hinc per indirectum sequi posset laudum contra exemptionem, ut hic per Abb. *n.* 3. Confert text. *in leg. Oratio, ff. de sponsal. cum concordan.* de quibus hic per glos. unicam.

7 Secunda ratio colligitur ex dictis Hostiensis *n.* 4. videlicet quia Prælatus exemptus cum recipiat dignitatem a Papa, jurejurando se adstrinxit jura Ecclesiæ non alienare inconsulto, *ut in c. Quod quis commisit*, juncta glos. 1. 35. *q.* 9. *c. Casellas*, §. *Hoc jus* 10. *q.* 2. *& cap. Nulli de rebus Eccles. non alienan.* Et consequenter de hoc jure exemptionis compromittere non potest; nam qui alienare non potest, nec potest compromittere, ne per arbitrium contingat alienationem fieri. Sed an hoc verum sit, latius dicam infra *in q. a n.* 19. *usque in finem.*

Tertiam rationem assignat glos. *final. hic*, & Innoc. *n.* 1. *in ver. Libertatem*, videlicet quia de liberali causa compromitti non potest, *ut in c. penul. de restit. in integr. & in l. Non distinguemus*, §. *Julianus*, & §. *de liberali*, *ff. de arbitr.* Sed hæc ratio non probatur a Doctoribus: quia jura prædicta loquuntur de libertate hominis; nos vero loquimur de libertate Ecclesiæ, ut dicunt Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. ejus Auditor *hic in fine*, Host. *n.* 6. *in ver. Libertatis*, Bellam. *n.* 10. *in* 3. *oppos.* Card. *in* 6. *oppos.* Abb. 3. *vers. Quarta ratio*, & Henr. Boich. *col.* 2. *vers. Super gloss. final.* ubi reddit rationem diversitatis. 8

Quarta demum ratio, quam puto magis adæquatam ad decisionem hujus Capituli, est, quia nemo inferior a Papa potest cognoscere de privilegiis Apostolicæ Sedis, ut est text. *in c. Cum venissent infra de judic.* Et hanc rationem uti potissimam reddunt Host. *eod. n.* 6. *in ver. Libertatis*, Jo. Andr. *n.* 5. *in verb. Privilegiis*, Henr. Boich. *col.* 2. *post med. vers. Aut est immediate subjecta Papæ*, & Bellam. *n.* 1. *in eod. verb.* Et quamvis Abb. *n.* 3. *vers. Tertia ratio*, videatur illam impugnare, eo quod ille textus procedat in Judice, cujus judicium redditur in invitum, *ut l. Inter stipulantem*, §. *Si stichum*, *ff. de verbor. obligat.* & quoniam in privilegiis tangentibus tantum favorem privilegiati bene possent partes se sponte subjicere arbitrio alicujus, sicut possent illis renunciare; tamen objectiones hujusmodi propositam rationem non convellunt: quia cum arbitria redacta sint ad instar judiciorum, *l.* 1. *ff. eod. l. Rem non novam*, §. 1. *C. de judic.* Dyn. *cons.* 50. *Prius dicendum in princ.* plene Innoc. *in cap. Quintavallis*, *n.* 4. & ibi DD. *de jurejur.* quemadmodum de privilegio Papæ inferior cognoscere non potest ut judex, *ut in d. c. Cum venissent*; ita nec potest cognoscere ut arbiter; nam qui non potest esse judex, nec potest esse arbiter, *l. Cum lege*, *ff. eod.* Et ita arguit Oldrad. *cons.* 156. *Primum quæritur in princ.* & Petr. de Anchar. *in cons.* 34. *In hac causa n.* 6. Et quod non potest judex, nec potest arbiter, ut notat Bald. *cons.* 470. *Statuto cavetur lib.* 1. Et quamvis compromissum ab initio sit voluntatis, *l. Si dictum*, §. *Si compromisero*, *ff. de evict.* & patet ex diffinitione Innoc. *in d. c. Quintavallis*, *n.* 4. ibi: *Causa voluntarie posita*: tamen post factum est necessitatis, *l.* 3. *ff. de arbitr. & l. Sicut*, *ff. de action. & obligat.* & arbitrium redditur in invitum: *l. Diem*, §. *Stari*, *ff. de arbitr.* Arbiter enim potest punire contumaciam litigantium, ut est textus *in leg. Non ex omnibus*, *ff. eod. & l.* 2. *ff. de judic.* & sic habet coercitionem, ut notat gloss. 2. *in c. Ex literis de off. deleg.* Imol. & alii *in c. Cum dilectus infra eod.* Quod saltem verum est, si ita sit cautum in compromisso, ut notatur *in dict.* §. *Si quis Judex*: Imo hodie ex consuetudine lauda arbitrorum mandantur executioni officio Judicis, prout aliæ sententiæ, ut testatur *cons.* 73. *Contra laudum n.* 2. *vers. Superest videre lib.* 2. Atque ita post initum compromissum pari passu ambulant arbitrium, & judicium. Facit textus *in c. seqq.* ubi arbiter dicitur judicare, & *in c. Ex parte infra eod.* ubi arbitrium appellatur sententia diffinitiva. Nec refert, ut Abbas subjicit, quod partes possint se subjicere arbitrio alicujus in tangentibus earum præjudicium; quia nihilominus compromissarius non potest sibi cognitionem assumere, nec laudare super privilegio Papæ, qui solus est Judex exemptorum, *ut in c. Auctoritate*, §. *Inhibemus*, *de privileg. lib.* 6. 9 10 11 12 13 14 15

Quinto nota *in vers. Illis duntaxat Capitulis exceptis*, arbitrium prolatum super pluribus capitibus, quorum aliqua excedunt compromittentium potestatem, sustineri quoad illa, quæ ab ipsorum potestate dependent, & non infici propterea inutilia: atque ita arbitrium pro parte tenet, & pro parte non; concordat *cap. Dilectus*, *il primo*, *& cap. Nisi infra de præben. & cap. Post appellationem*, §. *Si quis ex pluribus* 2. *qu.* 6. & hic notat glos. *in ver. Capitulis exceptis*, Innoc. *n.* 1. *in ver. Excepis*, & reliqui omnes. Et potest esse ratio secundum Abb. *in* 3. *notab.* quia tur viden- 16

tur arbitria, quot sunt res, de quibus fuit compromissum, argum. *leg. Scire debemus, ff. de verb. obligat. & leg. Etiam*, §. 1. *ff. de minor.* ubi tot videntur sententiæ, quot sunt articuli in ea contenti, & tot videntur stipula-
18 tiones, quot sunt res in stipulatione deductæ. Sed in hoc iu plenius distingue, ut per Henric. Boich. *col.* 2. *versic. Si quæris utrum arbitrium*, & Bellamer. *num.* 7. *in* 2. *oppositt.* post Goffræd. *hic*, & Archid. *in* §. *Diffinitiva* 2. *qu.* 6. videlicet cum quæritur, an arbitrium, vel sententia pro parte teneat, & pro parte non: aut in arbitrio, vel sententia sunt plura Capitula, aut est unum solum Capitulum; si sint plura Capitula, aut sunt diversa, & separata, aut sunt connexa; si sunt diversa, & separata, tunc aut non est actum inter partes, ut de omnibus simul pronuncietur; & tunc tenet pro parte laudum, vel sententia, & pro parte non. Et ita potest intelligi hæc Decretalis, & alia jura prælegata. Aut est actum, ut de omnibus simul pronuncietur; & tunc arbitrum, vel sententia non potest pro parte valere, & pro parte non. Et sic loquitur *l. Quid tamen ff. eodem*, & tenet Innoc. *ubi supra*, ubi dicit, si ea forma initum sit compromissum, ut arbiter teneatur super omnibus pronunciare, laudum non valere, si super uno tantum pronunciaverit: si vero Capitula sunt connexa, tunc non potest pro parte valere, & pro parte non. Et idem si unum tantum Capitulum esset in laudo, vel sententia; & ita intellige *leg. In hoc judicio, ff. famil. herciscun.* De hac materia vide plenius per Hippol. de Marsil. *singul. suo* 199. incip. *Confirmatio Superioris.*

19 QUÆRO generaliter, an prohibitus alienare possit nihilominus compromittere.

Opinionem negativam amplectuntur hic Doctores fere unanimiter, ducti auctoritate Hostiens. qui *num.* 4. formaliter dicit: Omnes exempti quando fidelitatem faciunt Romano Pontifici, jurant nihil alienare sine licentia, *cap. Ego N. de jurejur. & cap.* 2. *primo respons. de feud.* Et per consequens non possunt compromittere, ne occasione sententiæ contingat fieri alienationem, vel Ecclesiam gravari quoad pœnam. Cujus dictum in specie secuti sunt Joann. Andr. *num.* 4. Bellam. *col.* 1. *in ver. Licentiam*, Butr. *num.* 11. *in* 3. *oppositt.* Anchar. *num.* 2. *in* 6. *notab.* Imol. *num.* 4. *&* 7. Abb. *num.* 3. *vers. Ultimo potest colligi, & vers. Nam circa prædicta*, ubi ait posse in prædictis dari regulam, ut super omnibus, quæ quis potest alienare, possit compromissum facere; in aliis autem, quæ alienare non potest saltem sine certa solemnitate, nec possit sine hujusmodis solemnitate compromittere. Idem
20 tenet gloss. *ultim. in cap. Pervenit supra eodem*, Lap. *alleg* 102. incipien. *Non potest Clericus*, *n.* 3. ubi ait, Clericum non posse compromittere quoad perpetuum Ecclesiæ præjudicium. Et inde infert, ut is, qui juravit non alienare Romano Pontifice inconsulto, non possit compromittere, ne per arbitrium contingeret alienationem fieri. Quibus accedit Cardin. *consil.* 95. *Ad primum col. penult.* ubi quærit, an valeat compromissum initum a Prælato sine licentia Superioris: & respondit valere quoad ea, quæ cadunt in potestate Prælati, quoad alia vero non. Unde si per laudum fuit pronunciatum aliquid, per quod perveniatur ad alienationem rei Ecclesiasticæ, non valet compromissum quoad hoc, nisi auctoritas Superioris intercedat. Et ita intelligit quod notat Speculator *in titul. de arbitr.* §. *Restat*, *versic. Sed nunquid Clericus*. Idem firmat Roman. *consil.* 175. *Dictum ultimum num.* 3. dicens compromissum reddi nullum ex eo, quia Clerico non est permissum de re Ecclesiastica compromittere, nisi in sui tantum præjudicium, non autem in præjudicium Ecclesiæ, sine auctoritate Diœcesani, ut notat gloss. *in capit. Pervenit de arbitr.* & ibid. Hostiens. & alii, Anton. de Butr. *hic*, & Speculat. *in dict.* §. *Restat*, *versic. Sed nunquid Prælatus*. Quod idem repetit *consil.* 369. *Circa primum*, *num.* 18. *versic. Tria autem*, ubi consuluit immediate subjectum Romanæ Ecclesiæ non posse sine consensu Apostolico compromittere. Eodem spectat quod scripsit Soccin. *consil.* 18. *Prosequendi col.* 10. ubi concludit compromissum factum per Abbatissam de re suæ Ecclesiæ non tenere; & hanc videri communem opinionem ex notatis per Butr. & Imol. *hic*. Hanc ipsam regulam, id est, qui non potest alienare non potest compromittere, constituit Decian. *in cap. Quæ in Ecclesiarum num.* 115. *& seqq.* ubi sequitur dicta Hostiensis, & Doctorum *hic supra de Constit. in consil.* 39. *Juridicam*, *num.* 4. ubi ait: *Quemadmodum bona minorum, & pupillorum non possunt alienari sine causa legitima, & Decreto, ut leg. Lex quæ tutoris, Cod. de administr. tutor. ita nec tenere laudum arbitri, vel arbitratoris super his prolatum*. Quod ante ipsum docuit Bald. *in leg.* 1. *num.* 3. *versic. Secundo oppono*, *Cod. Si adverss. transact.* ubi determinat non valere compromissum factum in arbitratorem super rebus minorum, quæ non possunt alienari sine Decreto, nisi minor compromiserit cum Decreto judicis, & authoritate tutoris, vel curatoris; nam ipsum compromissum est quædam transactio in arbitrium boni viri collata, & boni viri arbitrio moderanda; & ideo requiritur Decretum tempore compromissi, non tempore laudi. Facit quod notatur in Authen. *ut differ. judic.* §. 1. *col.* 9. Et idem Decian. *consil.* 282. *Viso puncto col.* 1. *volum.* 2. ubi affirmat eum, qui non potest aliqua bona alienare, similiter prohiberi super illis compromissum facere, quia ex compromisso posset sequi alienatio. Plene Tiraquell. *de legib. connubial. in gloss.* 5. *num.* 205. Gratian. *respons.* 155. *Dubitatur*, *num.* 20. Et sequitur in compromisso voluntario Marcus Antonius Blacus *in tractat. de compromisso quæst.* 4. *num.* 28. *inter tractatus communes volum.* 3. *pag.* 165. Et ex prædicta regula infert Hostiens. *hic num.* 7. ut vassalus non possit super feudo compromittere sine licentia domini: allegat notata *in cap. Pervenit supra eodem*, & notata per seipsum *in summa eod. tit.* §. *De qua re*, *versic. Sed nunquid vassalus*, & sequuntur Jo. Andr. Bellam. Butr. Imol. & alii supracitati *num.* 10. Hinc etiam infert Angel. *consil.* 192. *Quæritur*, ut curator datus hæreditati jacenti, sicut non potest alienare, ita nec possit compromittere.

Fundatur principaliter hæc opinio in hac Decretali, ubi secundum communem intellectum Ecclesia exempta in præjudicium libertatis compromittere non potest: & subnectitur illa ratio; quia etsi sponte voluerit, de jure tamen nequiverit sine licentia Romani Pontificis renunciare privilegiis, vel indulgentiis libertatis; Ergo qui non potest renunciare, seu alienare, non potest compromittere; alias enim illa ratio non esset concludens, & adæquata, ad *leg. Neque natales*, *Cod. de probat. & leg. Non hoc*, *Cod. Unde legit. cum vulgar.* Ideoque Butr. & Abb. prælegati ex hoc capitulo dicunt colligi argumentum optimum, quod prohibitus alienare non possit compromittere.

Contrariam opinionem sequitur Cardin. *hic sub nu.* 4. *col.* 4. *in* 2. *quæst.* ubi contra Hostiens. dicit se consuluisse cum Guasc. de Calder. Prælatum, qui juravit bona Ecclesiæ non alienare inconsulto Romano Pontifice, & deinde compromisit, non esse perjurium. Movetur primo, quia non semper per compromissum sequitur alienatio. Et quatenus sequeretur, non tamen sequitur immediate ex facto compromittentis. Et in dubio debemus interpretari, ut evitetur perjurium, *capit. Cum tu de testib.* Deinde movetur, quia compromissum de his, quæ probibentur alienari, validum est, ut hic, *& in cap. Præsentata infra de testib.* Sed si per laudum potest fieri perpetuum præjudicium Ecclesiæ, *non* tenet laudum nisi in vita compromittentis, argum. *leg.* 1. *Cod. Si adverss. transact.* Movetur demum, quia valet transactio facta per eum, qui non potest alienare, si per eum non fiat alienatio, *leg. Nulli*, *ff. de transact. in gloss. quæ est notabilis*. Et de hoc ibi per Bart. Ergo eodem modo valet compromissum, quod secundum eum tenet Bald. *in d. l.* 1. & cum Cardin. transit hic Jo. de Anan. *n.* 5. *vers. Ultimo quærit*.

Quid dicendum? Ego existimo primam opinionem esse declarandam, ut procedat, si compromissum fiat de facto. Et hanc puto fuisse mentem Host. & sequacium, licet explicite non distinguant; nam fere omnes asserunt non valere compromissum, si fiat in præjudicium Ecclesiæ, aut per quod Ecclesia obligetur, ut inquit Jo. Andr. post Host. *in c. Pervenit in fine supra eodem*, & Abb. *in c. Contingit itidem in fine de transact.* Itidem dicunt compromissum non valere, si fiat de his, quæ non dependent a potestate compromittentium. Quæ verba utique verificari non possunt, nisi in compromisso sit data facultas pronunciandi etiam de facto, & ad præjudicium Ecclesiæ. Et ita potest intelligi hoc Capitulum, quia hic initum fuerat compromissum in præjudicium libertatis, cui etiam expresse Ecclesia exempta renunciare

21 22 23 24 25 26 27 28 29

tiare non potuit, & sic de facto. Similiter Hostiens. & omnes dum affirmant non tenere compromissum de his, quæ alienati prohibentur, reddunt rationem illam, quia ex laudo posset contingere alienationem fieri; quæ quidem ratio non explicatur, nisi arbiter juxta latitudinem facultatis sibi attributæ de facto possit pronunciare. Et in compromisso inito de facto, satis aperte loquitur Lap. *in prædicta allegat.* 102. & apertius Geminian. *in consil.* 109. *in princip.* & in hoc casu puto compromissum non valere, quia est species transactionis, & alienationem in-
30 cludit, ut scripsi plenius *in capit.* 2. *a num.* 10. *supra eodem*. At vero contrarium puto, si compromissum fiat de jure tantum: quod probo primo per textum *in capit. Cum olim de præscript.* ubi patet super juribus Ecclesiæ compromitti posse etiam in Clericos ejusdem Ecclesiæ; nam Pontifex ibi approbat arbitrium, ut patet in fine Capituli, & illic notant Joann. Andr. *num.* 4. *in ver. Lucanis*, Butr. *num.* 6. *in* 9. *notab.* Cardin. *num.* 1. Ancharan. & Abb. ambo *in* 5. *notab.* & tamen certum est jura Ecclesiæ alienari non posse sine licentia Romani Pontificis, Can. *Ea enim* 10. *quæst.* 2. qui est desumptus ex *leg. Jubemus*, *la seconda*, §. *Scientes*, *vers. Ea enim*, *Cod. de sacrosanct. Eccles.* Ergo de prohibitis alienari non est prohibitum compromitti. Deinde hoc probo per textum apertum *in cap. Dilecti supra eodem*, ubi deciditur, de rebus temporalibus Ecclesiæ etiam in mulierem habentem jurisdictionem de jure, vel consuetudine, posse compromitti tanquam in arbitra-
31 tricem. Quem textum intelligunt Doctores etiamsi Superioris authoritas non interveniat, ut probat litera ibi, *Præsertim*, & notat Tancred. Vincent. Innocent. & Hostiens. ut dixi *in cap. Contingit*, *num.* 3. *supra eodem*. Et tamen similiter constat, res temporales Ecclesiæ sine beneplacito Apostolico alienari non posse, *capit. Nulli infra de rebus Eccles. non alienan.* & Ex-
32 travag. *Ambitiosæ eodem tit.* Tertio hoc probo per *cap. Præsentata infra de testam.* ubi patet valere compromissum factum ab Archidiacon. Suessionen. super jurisdictione, quam in dicta Ecclesia ratione Archidiaconatus se habere proponebat, ad idem textus *in capit. Per tuas supra eodem*, ubi patet valere compromissum super quæstione spirituali Hospitalis, licet factum fuerit in Clericum, & duos laicos; nam & ibi Pontifex jubet arbitrium executioni demandari, si a partibus receptum fuerit; & tamen eodem modo manifestum est tam jurisdictionem spiritualem, quam jura, & bona Hospitalis Ecclesiastici absque licentia Sedis Apostolicæ alienari non posse, *dict. capit. Ea enim* 10. *quæst.* 2. & notatur per DD. *in capit. De Xenodochiis de releg. domib. & in capit. Nulli de rebus Eccles. non alienan.* & patet in Auth. *Hoc jus porrectum*, *C. de Sacr. Eccles.* Et quamvis Doctores intelligant text. *in d. cap. Per tuas*, dummodo compromittatur auctoritate Superioris, ut tenet ibi gloss. *fin.* communiter approbata, item gl. Host. Henrich. Bellamer. Butr. & Abb. *in c. Contingit*, & ibi dixi *n.* 8. *& 9. supra eodem*; tamen hoc dicunt propter mixturam laici. Sed si compromissum fiat simpliciter in Clericum, hanc solemnitatem non exigunt.

33 Similiter super beneficio potest fieri compromissum, dummodo fiat de jure tantum, non autem de facto, ut consuluit Gemin. *in prælegat. cons.* 109. Et consentit Cardin. *in cap. penult.* §. *In matrimoniali in* 1. *oppos. supra de in integr. restitut. & in cap. Ex parte in* 3. *oppos. infra eodem*, ubi tenet super beneficio posse fieri compromissum, dummodo non ita fiat, ut ex vi compromissi arbiter adjudicare possit beneficium ei, qui titulum non habet; & tamen beneficio renunciari non potest sine licentia Superioris, *ut in cap. Admonet de renunciat.* Non est igitur bona consequentia: prohibetur quis alienare jura, & bona Ecclesiæ; ergo etiam prohibetur de his compromittere, ne ex laudo contingat alienationem fieri. Ratio est, quia cum arbiter teneatur de jure pronunciare, si male pronunciaverit, & contra jura Ecclesiæ, alienatio non contingit ex facto compromittentium, sed ex facto arbitri; & ideo possibilitas alienationis non inficit compromissum, ut colligitur ex Baldo *in leg.* 1. *n.* 3. *C.*
34 *Si adverss. transact.* Et hujusmodi casus eventitii non computantur, argum. *l. Julianus*, *ff. Qui*, *& quibus*, *& c. fin. de homic.* & notant *in cap. Cum terra de elect.* Joann. Andr. *n.* 4. *vers. Oppones*, & Card. *n.* 3.

Præterea cum a partibus nihil sit collatum in libe- 35
ram voluntatem arbitri, si ille de facto male laudaret, & contra jus; supperetet remedium appellationis, saltem in casu, *l. Cum speciali*, *C. de jud. & c. Arbitris de offic. deleg. lib.* 6. & in casu *l. Arbitro*, *ff. Qui satisd. cogan.* secundum unam lecturam. Item supperet correctio, & emendatio laudi de jure Canonico, *c.* 2. *supra eodem*, & ibi plene per Hostiens. *post n.* 7. *in ver. Incorrectum*, & Joan. Andr. *n.* 18. Roman. *cons.* 27. *Viso themate*, *n.* 3. *vers. Aut dictum fuit*, *quod procederent ut Arbitri*; Ergo hic casus alienationis non est considerabilis ad invalidandum compromissum. Quod aperte sensit Lap. *in prædicta allegat.* 102. *in princip.* ubi arguens pro validitate compromissi facti de jure, *Nihil*, inquit, *compromittitur cum effectu arbitrio alicujus, sed jure. Quod si non sit servatum, locus est appellationi*: licet per alias rationes concludat in suo casu compromissum non valere.

Nec urget consideratio Decii *in d. c. Quæ in Ecclesiarum n.* 115. *de Constit.* quod appellans posset succumbere, & sic occasione compromissi posset contingere alienatio. Etenim si hæc consideratio valeret, eodem modo non liceret cuiquam de juribus, aut rebus Ecclesiasticis in judicio experiri, quia ex parte actoris judicium est voluntarium sicut compromissum, & judex posset male judicare, & appellans succumbere in causa appellationis, & sic contingeret alienatio rei Ecclesiæ. Et tamen certum est Prælatum 36
posse esse in judicio super re immobili Ecclesiæ etiam sine Capituli consensu, *cap. Edoceri de rescript.* & est communis opinio, ut testatur Abb. *in cap.* 6. *supra de transact.* nam jura ad corrigendam Judicum iniquita- 37
tem, vel imperitiam, satis putarunt remedium appellationis instituere, *ut leg.* 1. *ff. de appellat. & leg. Prafecti*, *ff. de Minor.* Sicut igitur ex eo, quod judex possit iniquam sententiam proferre, & appellans in secunda instantia possit succumbere, non impeditur quis de rebus alienari prohibitis in judicio agere; ita nec impeditur compromissum de jure facere, cum nulla sufficiens ratio diversitatis afferri possit, *c. Inter corporalia de translat. Episcop.* Accedit, quod in- 38
distincte de omnibus etiam tangentibus jus alterius, & sic de alienari prohibitis potest fieri compromissum a partibus, sed arbitrium non tenet, quatenus concernit alterius præjudicium, ut citatis opinionibus post multa concludit hic Innocentius *num.* 1. *in ver. Libertatem*. Et secundum hoc opiniones conciliantur, & solvuntur contrarietates, arg. opt. *in c.* 2. *inf. de Capell. Monach.* Nec contradicit hæc Decretalis: quia secundum eam hic compromissum tenuit, sed arbitrium non valuit in capitibus contrariis libertati. Et in hac opinione etiam residet Host. *in ver. Sine licentia*, *n.* 5. *vers. Alii dicunt*, Jo. Andr. *in ult. gloss.* Martinus de Salva Episcopus Pampil. & Jo. de Lignano, quos refert, & sequitur Bellam. *n.* 11. *vers. Finaliter tamen*, *& n.* 12. ubi dicit hanc esse veritatem, & consentit Card. Zabarell. *n.* 4. *in* 7. *oppos.* Ex quibus arbitror concludendum, prohibitum alienare non esse prohibitum compromittere, nisi ea forma fiat compromissum, ut inde sequi possit alienatio, & sic de facto.

Quod si magis placeat adhærere contrariæ opinio- 39
ni, eam limitabis, ut procedat in compromisso voluntario duntaxat, non autem in compromisso necessario ex forma statuti. In hoc enim stat regula in contrarium, videlicet, qui non potest alienare, tenetur nihilominus compromittere.

Ideoque minor de re sua immobili etiam cum tuto- 40
ris auctoritate non potest disponere, *ut leg. Lex quæ Tutoris*, *C. de administr. Tutor.* nisi interveniat cautæ cognitio, & Decreti interpositio, ut ibi: & tamen minor tenetur compromittere sine solemnitatibus, stante hujusmodi statuto, arg. text. *in l. Si plures*, *ff. de pact.* ubi hoc tenent Angel. Paul. de Castr. Alex. & Jas. qui ponit eam legem *in l. Et suum*, §. *Hodie eod. tit.* & decidit Bald. Salyc. Aret. Paul. de Castr. Alex. & Jas. dicens hanc opinionem esse veram *in l. fin. Cod. de in integr. restitut* & consuluit Alexand. in *cons.* 254. *Abunde satis vol.* 6. post Bald. *consil.* 358. *Super eo quod quæritur volum.* 3. Similiter Curator datus hæreditati jacenti non potest voluntarie compromittere, ut superius dixi ex Angelo *consil.* 92. *Quæritur*; & nihilominus

talis curator potest stante hoc statuto compromittere, cum non dicatur eo casu alienare, ut idem Angel. tenet *in d. cons. 92. & in cons. seqq. Pro decisione col. fin.* Ratio diversitatis inter compromissum voluntarium, & necessarium potest colligi ex Abbate *in cap. Contingit in fine sup. de transact.* nam, ut ipse ait, Prælatus solus potest esse in judicio, etiam super re immobili, quia judicium est necessarium; & ideo in eo esse potest. Quæ ratio militat etiam in compromisso necessario ex forma statuti. At vero cessante hujusmodi statuto regulariter compromissum est voluntarium, *ut leg. Si dictum*, §. *Si compromisero*, ibi, *Nulla enim necessitatem cogente id feci*, *ff. de evict.* Blancus *in tractat. de compromisso in 4. quæstione principali, num. 28. vers. Contrarium mihi magis semper placuit*, ubi reprobat Decium, qui consuluit oppositum *in consil. 44. Et diligenter*.

DE ARBITRIS.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT VIII.

COntingit interdum, quod cum actori: & infra. Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spirirualibus compromittatur in laicum: quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur.

SUMMARIUM.

1 *COmpromissum de rebus spiritualibus in laicum fieri non potest, & n. seq.*
2 *Compromissum initum contra legis prohibitionem est irritum, quamvis lex non procedat ulterius ad irritationem actus.*
3 *Laico delegari non potest causa spiritualis, nisi per Papam.*
4 *Laici spiritualia negotia tractare non debent. Declaratur, n. 29.*
5 *Compromissum de re spirituali in laicum fieri non potest etiam auctoritate Episcopi.*
6 *Inferior constitutionem Superioris tollere, modificare, aut illi aliquatenus detrahere non potest.*
7 *Laicus nec incidenter potest esse arbiter in causa spirituali.*
8 *Compromissum de re spirituali fieri potest in Clericum, & laicum simul.*
9 *Etiamsi unus sit Clericus, & plures laici. Dummodo tamen fiat authoritate Superiuris, ibidem.*
10 *Causa spiritualis simul Clerico, & laico delegari non potest. Arbitrari de re spirituali non est actus spiritualis, ibidem.*
11 *Laicus non est capax juris spiritualis etiam admixto Clerico.*
12 *Compromitti potest in laicum de rebus Ecclesiæ non spiritualibus, sed mere civilibus.*
13 *Nec requiritur consensus judicis Ecclesiastici.*
14 *Usuraria quæstio an possit in laicum compromitti; remissive.*
15 *Laicus an possit esse arbitrator in causa spirituali, & n. seqq. usque in finem.*
16 *Compromissum de jure, & de facto super beneficio, vel jure spirituali fieri non potest etiam in Clericum.*
17 *Laici nec principaliter, nec ministerialiter tractare possunt negotia Ecclesiæ. Contrarium, n. 27.*
18 *Verbum*, Tractare, *quid importet, & n. 29.*
19 *Transactio de spiritualibus fieri non potest.*
20 *Arbitramentum est quædam transactio.*
21 *Arbitria redacta sunt ad instar judiciorum.*
22 *Arbiter procedit in substantialibus servato ordine judiciali.*
23 *Arbitrium quid sit.*
24 *Laicus cur non possit esse arbiter in causa spirituali, & tamen possit esse arbitrator, & n. seqq.*
25 *Arbitrator eligitur, ut differentia amicabiliter componat sine ordine judiciario.*
26 *Arbitramentum non dicitur proprie sententia, vel quasi; neque actio oritur ex arbitramento, sed compromisso.*
27 *Laicus etiam in spiritualibus Procurator esse potest, & acceptare beneficium pro Clerico absente.*
28 *Laico causa civilis Ecclesiastica ab Episcopo delegari potest.*
29 *Intellectus* cap. de Judic.
30 *Causa spiritualis, quamvis non possit transigi, potest tamen amicabiliter componi, & cur.*
31 *Transactio ex sui natura requiritur, ut aliquid detur, promittatur, vel retineatur.*
32 *Et dicitur species alienationis.*
33 *Compromissum factum in laicum de re spirituali tanquam in arbitrum arbitratorem an sustineatur.*
34 *Compromissarius in dubio an censeatur pronunciasse ut arbiter, an ut arbitrator.*

COntingit. De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest. Hoc dicit. Et est pars *c. Contingit infra de dol. & contum.* Primo ponit prohibitionem. Secundo prohibitionis rationem, ibi; *Quia*. 1

Nota ex textu, non valere compromissum initum in laicum super rebus, vel causis spiritualibus; nam etsi hæc litera simpliciter prohibeat; tamen gesta contra legis prohibitionem sunt ipso jure nulla, licet lex non procedat ulterius ad irritationem actus, *l. Non dubium, C. de legib.* quæ est canonizata *in cap. Imperiali 15. q. 2. cap. Nimia de relig. domib. cap. Unico in princ. eod. tit. lib. 6. cap. Quæ contra jus, de regula juris eodem lib.* glos. *in cap. Vides in verb. Dissolvi 10. distinct.* Dixi *in cap. Cum accessissent, num. 14. supra de Constitut.* Et ita intelligunt DD. summantes hoc Capitulum, dum dicunt in laicum de rebus spiritualibus non posse compromitti: negant enim potentiam, ad glos. *ordinar. in capit. 1. in ver. Non potest, de regul. jur. lib. 6.* quam Bartol. & Legistæ sequuntur *in leg. Gallus, ff. de liber. & posthum.* & expressius hujusmodi compromissum, seu arbitrium non tenere, firmat hic glossa *in ver. Si vero compromittatur*, quam Butr. *num. 4.* & reliqui sequuntur. Et quamvis textus reddat rationem illam, quia non decet, ut in talibus laicus arbitretur; tamen ut dicunt Hostiens. *num 4.* & Joan. Andr. *num. 2.* nec debet, nec expedit: & secundum Abb. *in ult. not.* id quod non decet, non licet, ut hic, licet quandoque quod non decet liceat, *ut in c. Magnæ de voto, & in c. 1. de disponsat. impuber.* Itaque laicus non potest esse arbiter in causa spirituali, ut hic, sicut non potest esse delegatus, nisi delegatio ei fieret per Papam, *c. Præter hoc*, §. *Verum. 32. dist. cap. Mennam 2. quæst. 5. & c. Nos. si eadem caus. q. 7.* plene notatur *in cap. Decernimus infra de judic.* per glos. *hic ad fin.* Innocent. *num. 2.* Hostiens *num. 5.* Henric. Boich. & Bellam. *num. 2. vers. Sed circa hoc subdistinguit*, & Abb. *num. 1.* Nec potest in talibus esse judex etiam in causa reconventionis, *ut in capit. 1. de mut. petit.* Ratio est, quia spiritualia negotia laici tractare non debent, *c.* 2 3 4

Mas-

Massana, supra de elect. ne illorum arbitrio talia disponantur, in quibus eis manet necessitas obsequendi, non auctoritas imperandi, *c. Pene quidem, 96. dist.* Et quoniam si res spiritualis in laicum compromitteretur, ex illius judicio videretur pendere talis rei dispositio; cum tamen de universa Ecclesia male judicet, qui judicium quærit laicorum, *cap. Placuit*, 11. *q.* 1. & hic per glossam, & Host. *n.* 4. *in v. Ut laicus*: qui addit hoc procedere etiam de jure civili, ut in *Authen. de Ecclesiast. tit.* §. *Si vero, collat.* 6. & sequitur Jo. Andr. *n.* 5. *in glos.* 1.

5 Ampliatur primo hæc conclusio, ut habeat locum etiamsi Episcopi authoritas intercedat; nam nihilominus compromissum non sustinetur: quia sicut nullus inferior a Papa potest laico causam spiritualem committere, ut dictum est supra proxime; ita nullus inferior a Papa potest authorizare, ut de jure spirituali in laicum compromittatur, ut concludit glossa nostra *ad fin. v. Sed in laicum*. Et quamvis oppositum tenuerint Vincentius hic, & Joannes in *c. Plures, in glos. in v. Decernant*, per illum textum, 16. *q.* 1. idemque Innoc. hic in *princ. & n.* 2. *v. Quod autem diximus*, in eo speciali casu, in quo compromissum authoritate Judicis sive ordinarii, sive delegati fit post litem contestatam; tamen primam opinionem glossæ sequitur indistincte Host. *n.* 1. *in v. Laicum*, *& n.* 5. & Bellam. post Henric. *n.* 2. *& 3. v. Quia quoad verum arbitrium*, eamque putant tutiorem Henricus, & veriorem Abb. *n.* 3. quia textus hic generaliter prohi-
6 bet, ne hujusmodi compromissum fiat in laicum; Ergo nullus citra Papam potest hanc Constitutionem violare, cum inferior Constitutionem Superioris non possit tollere, nec modificare, aut illi aliquatenus detrahere, ut in *Clem. Ne Romani, de elect.* & est adeo expressum in *c. Institutionis*, 25. *q.* 2. ut responderi non possit, secundum Archid. in *c. Licet Canon. n.* 3. *v. Et ibi assertive dixit, de elect. lib.* 6. & scripsi plenius in *c. Dilectus, supra de temp. ordinat.* Præsertim vero quia hæc prohibitio est Concilii generalis, contra quod non dispensant Episcopi, ut est textus in Extravagan. Joannis XXII. *S. Romana, circa med.* §. *Quidam autem*, & ibi notat gloss. in *v. Concilii generalis, de relig. domib.* & probavi latissime in *c. fin. supra de fil. Presbyt.* Eidem opinioni suffragatur textus in *c. Decernimus, infr. de judic.* ubi est expressum non debere Prælatos negotia Ecclesiastica laicis committere per eos tractanda.

7 Ampliatur secundo eadem conclusio, ut nec incidenter de re spirituali compromitti possit in laicum; nam de talibus Judex laicus nec incidenter potest cognoscere, *c. Tuam de ordin. cognit. c. Lator, qui fil. sint legit.* & hic tenet glossa, Innoc. *n.* 1. & Host. *n.* 4. *in v. Ut laicus*.

8 Fallit tamen conclusio ut supra fimata primo, si compromissum de re spirituali fiat in laicum, & Clericum simul, quia sustinetur propter mixturam Clerici, ut est text. in *c. seq.* nam magis dignum trahit ad se minus dignum, ut res potius valeat quam pereat, *c. Quod in du-*
9 *biis, de consecr. Eccles. & c. Abbate de verbor. signific.* Quod procedit etiamsi unus tantum sit Clericus, & plures laici, ut est casus in *d. c. seq.* dummodo tamen ejusmodi compromissum fiat authoritate Superioris, prout ibi factum fuit authoritate Archiepiscopi; alias non valeret, & tenet hic glos. *circa med. v. Sed si compromittatur*, Host. *n.* 1. *in v. Laicum*, Henric. & Bellam. *n.* 2. Butr. *n.* 4. & Abb. *n.* 3. *v. Cum ergo*, gloss. *fin.* communi-
10 ter approbata in *d. c. prox. infra eod.* Non obstat, quod causa spiritualis non possit delegari simul Clerico, & laico, ut hic per Abbat. *n.* 4. Quoniam arbitrari de re spirituali non est actus spiritualis, secundum Joann. Andr. *in d. c. prox.* & Martinum de Salva relatum a Bellam. hic *n.* 3. *ver. Martinus autem*; nec ab eo removetur laicus, nisi propter decentiam, & authoritatem judiciorum, & arbitriorum, quæ ad instar judiciorum sunt redacta, merito in Clericum, & laicum potest compromitti authoritate Superioris: at judicare de causa spirituali est quid spirituale, ut in *c. Quarto, de judic.* laicus autem
11 non est capax juris spiritualis etiam admixto Clerico, ut probatur in *cap. Massana, supra de elect.* & notat Jo. Andr. in *c. Nobis de jurepatr.* & Abb. hic *n.* 4.

12 Fallit secundo, si compromissum fiat in laicum de rebus Ecclesiæ non spiritualibus, sed mere civilibus, seu temporalibus; nam tenet compromissum, ut firmat glossa hic, argumento hujus Decretalis: cum enim tantum prohibeat de spiritualibus, de temporalibus censetur permittere, *c. Qualis*, 25. *q.* 1. *c. Exposita, infra eod. & c. Nonne de præsumpt.* sequitur Innoc. *n.* 2. Host. *n.* 1. Joan. Andr. *n.* 5. Henric. Boich. in *princ.* Bellam. *n.* 2. Butr. *n.* 3. & est casus in *c. Dilecti, supra eod.* & infra in *c. Ex-* 13 *posita*, adeo ut in tali compromisso nec requiratur consensus Judicis Ecclesiastici, secundum Tancred. Innocen. Host. in *d. c. Dilecti*, & Bellam. hic *n.* 2. qui etiam allegat Archid. in *c. Clericum cujuslibet ordinis*, 11. *q.* 1. licet Goffr. contra in prædicta Decretali, *Dilecti*. Quod intellige, dummodo compromissum fiat de jure; secus si de facto, ut patebit infra *n.* 16.

An autem super quæstione usuraria iniri possit com- 14 promissum, præsertim in laicum, plene examinant Abb. hic *n* 2. Joann. de Anan. in *c. Post miserabilem, de usur.* & Felin. in *cap. Cum sit, n.* 3. *de foro compet.* Et quid de causa electionis, vide hic Innoc. in *fine*, concludentem negative. Idem Jo. Andr. itidem in *fin. per c. Massana, de elect.*

QUÆRO, utrum de re spirituali possit in laicum 15 compromiti tanquam in arbitratorem, seu amicabilem compositorem.

Pro solutione duo casus sunt distinguendi. Primus est, 16 cum compromissum hujusmodi fit de jure, & de facto, ita ut liceat arbitratori controversiam dirimere pro libito suæ voluntatis, & uni rem auferre, & dare alteri. Et manifestum est hoc compromissum non valer: quoniam nec in Cleticum potest sub hac forma de rebus spiritualibus cowpromitti, ut respondit Gemin. *cons.* 109. *Circa primum dubium in princ.* & scripsi plenius in *c.* 2. *n.* 10. *& seqq. supra eodem.*

Secundus casus est, cum compromissum in arbitratorem fit de jure tantum, ita ut teneatur controversiam amicabiliter decidere, & componere tanquam vir probus, & declarare cui ex compromittentibus res de jure debeatur. Et in hoc secundo casu Doctores non conveniunt.

Prima opinio est eorum, qui absolute affirmant laicum esse non posse arbitratorem in causis spiritualibus, sive Ecclesiasticis: cui adhærent Abb. hic *n.* 1. *v. An autem possit compromitti*, Andr. Siculus in *c.* 2. *infra de judic.* & Roman. in *l. Titia col.* 5. *v. Et quia possus notabilis, ff. solut. matrim.* ubi refert se ita consuluisse, ut plene habetur in ejus *consil.* 299. *In proposita consultatione, col. penult. n.* 9. *& n.* 10. *v. Quod autem*, ubi hoc extendit, ut nec incidenter in causa spirituali laicus possit esse arbitrator.

Moventur primo, per hanc Decretalem, quæ generaliter prohibet fieri compromissum in laicum de re spiritali, nec distinguit, an in arbitrum, vel arbitratorem; ergo generaliter, & indistincte est intelligenda, *l. Non distinguemus, ff. eod. cum similib.* cum præsertim texus reddat rationem prohibitionis, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur. Quæ ratio militat etiam in arbitratore, secundum Roman. *d. n.* 9.

Deinde movetur, quia laici nec principaliter, nec mi- 17 nisterialiter, seu ministraliter possunt tractare negotia Ecclesiæ, ut videturprobari in *d. c.* 2. *de judic.* ubi hoc tenet Abb. post alios, & ceteri sequuntur, ponderando illud verbum, *Tractare*, quod generale est. Confert tex- 18 tus ig *c. prox. sup. eod.* ibi, *Tractare cum ea, & in cap. Tua*, in glos. in *v. Tractatu, de his quæ fiunt a Prel. & in l. Eleganter*, §. *fin. ff. de pignor. act.* ibi, *Male tractavit creditor*, cum aliis allegatis per Dec. in *d. c.* 2. *n.* 2.

Demum moventur, quia de his spiritualibus non pot- 19 est transigi, *cap. Super eo, de transact.* Arbitramentum vero est quædam transactio, ut per glos. in *Authen. Ut differen. judic.* § *Si vero contigerit, in vers. Conventum*, Oldrad. *cons.* 176. *Factum tale est, n.* 1. *v. Per amicabilem tamen compositionem*, dixi in *c.* 2. *n.* 12. *supra eod.*

Sed contrariam opinionem, idest compromissum de 20 re spirituali fieri posse in laicum tanquam arbitatorem, amplectuntur communiter Doctores, & in specie Host. & Jo. Andr. in *c. fin. in princ. de rer. permut.* quos refert Roman. *d. cons.* 299. Specul. in *tit. de arbitr.* §. *Restat, v. Quid de sentent. excomm.* Bald. in *d. c.* 1. *col. fin. de jud. & in tit. de pace Constan. in v. Possessionis in princip.* Petr. de Anchar. *cons.* 34. *In hac causa; n.* 7. *cons.* 98. *Istam quæstionem in princ.* Quod consilium probavit Roman. sibi contrarius *cons.* 173. *pro decisione*, Idem tenent Alessand. in *l. Quoties, C. de judic. & cons.* 91. *Visis actis col.* 2. *lib.* 2. & Joann. de Anan. in *c. Sicut in uno col.* 1. *de hæret.* quos refert,

refert, & sequitur Dec. *d. c.* 2. *n.* 4. ubi affirmat hanc esse communem opinionem, & ab ea non recedendum, De communi etiam testatur Horat. Mandos. ad Romanum *d. cons.* 299. ubi amplius allegat Ruin. *cons.* 96. *Quia dubia n.* 11. *lib.* 4. & Felin. in *c. Cum sit generale n.* 3. *infra de foro comp.* Et pro hac opinione Hostien. & Joann. Andr. allegant *c. prox. supra eod.* Item *hoc c. & infra c. Penult. & c. Nisi de præben.* de cujus veritate patebit etiam infra ex responsionibus ad objecta,

21 Non obstat igitur primum motivum, quia hæc Decretalis procedit in arbitro, prout loquitur, non autem in arbitratore, secundum Anch. *d. cons.* 34. Jo. de Anan. in *c. Post miserabilem n.* 20. *v. Non obstat de usur.* Felin. & Dec. *loc. cit.* Ratio differentiæ est, quia arbitraria ad instar judiciorum sunt redacta, *ut l.* 1. *ff. eod. & l. Rem non novam*, §. 1. *Cod. de judic.* Nam secundum Innoc. in
22 *c. Quintavallis n.* 4. & Host. post eum *n.* 8. *infr. de jurejur.* arbiter dicitur qui eligitur ut Judex, scilicet, ut procedat in substantialibus servato ordine judiciali, & litem dirimat contra se cœptam, vel coram alio, *l.* 1. *l. Qua-*
23 *lem, & l. Diem*, §. *Stari, ff. de arbitr.* Unde arbitrium diffinitur, trium actus personarum sicut in judicio con-
24 sligentium, vel causa in dicendo jure voluntarie posita. secundum eos, & Bellam. in *c.* 2. *n.* 8. *sup. eod.* Atque ita quamvis arbitrari de re spirituali non sit actus spiritualis, ut dictum est supra *n.* 10, tamen ab eo removetur laicus propter decentiam, & authoritatem judiciorum, & arbitriorum, secundum Martinum de Salva, & Bellam. ibi citatos. Et hanc rationem ponderat textus noster, dum dicit, quia non decet, ut in talibus laicus arbitraretur; idest cum arbiter procedat instar judicis, si laicus posset esse arbiter, videretur quodammodo sibi cognitionem assumere de causa spirituali, quod laicis non est per-
25 missum, ut in *c. Quanto de judic. cum concordant.* At hæc ratio indecentiæ cessat in arbitratore, quia eligitur, ut aliquid æstimet, & sine ordine judiciario dicat, & arbitretur quid sibi videatur, & amicabiliter componat, *ut Instit. de empt. & vendit.* §. *Pretium, l. Si societatem, la prima ff. Pro socio, leg. Si quis arbitratu, ff. de verb. obligat. & l. Fideicommissa*, §. *Sic fideicomissum, ff. de leg.* 3. secundum Innoc. in *d. c. Quintavallis, n.* 5. cum quo
26 Host. Joann. Andr. & ceteri transeunt. Nec arbitramentum dicitur proprie sententia, nec quasi sententia, sed implementum compromissi; ideoque actio oritur ex compromisso, non ex arbitramento, ut per Cardin. *cons.* 139. *n.* 6. *v. Et si hæc vera sunt*, quod est Salyceti, ut Jo. de Anan. *cons.* 16. *Viso puncto n.* 3. Et complures alias differentias inter arbitros, & arbitratores recensent Innoc. Host. & Bellam. *loc. cit.* Non igitur mirum, si de re spirituali in laicum compromitti non possit, ut in arbitratorem. Simile in *Authen. Si vero contigerit, de jud.* ubi patet in judicem posse compromitti, ut in arbitratorem, non ut in arbitrum.

27 Non obstat secundum motivum, quia non videtur verum, cum laicus etiam in spiritualibus Procurator esse possit, *c.* 1. *de Procurator. in* 6. Item laicus acceptare potest beneficium pro Clerico absente, ut notat Jo. Andr. in *c. Accedens de præb.* quem ceteri communiter sequuntur, ut testatur Dec. in *d. c.* 2. *n.* 6. *de judic.* & consuluit Calder. in *cons.* 222. *incip. An acceptatio, alias* 1. *de præ-*
28 *ben.* Item laico causa civilis Ecclesiastica ab Episcopo delegari potest, ut tenet glos. in *d. c.* 2. *in ver. Non præsumant*, quæ communiter approbatur, teste Decio *ibid.*
29 *n.* 7. & conferunt quæ dixi supra *n.* 12. Ergo laici non prohibentur negotia Ecclesiastica spiritualia tractare tanquam ministri. Nec reffragatur text. in *d. c.* 2. quia verbum, *Tractare*, ibi accipitur non ita generaliter, sed prout congruit *Rubricæ de judic.* sub qua collocatur *l. Imperator, ff. de in diem addict.* notatur in *l. Si vero*, §. *Si uno, ff. Locati;* & ita laici prohibentur ibi tractare negotia Ecclesiæ, scilicet judicando, & disponendo. Et hoc suadent verba ibi in medio posita, videlicet, *Præ-*
lati de negotiis Ecclesiasticis laicorum judicio non disponant. Atque ita, quod supra dixit immediate, videlicet, Laici Ecclesiastica tractare negotia non præsumant, intelligi debet judicando, & disponendo, non autem ut nudi ministri. Quod confirmant etiam subsequentia verba, idest, *Propter eorum prohibitionem justitiam exercere non dimittant;* quæ indicant prohibitionem illam de administratione justitiæ esse intelligendam, ut bene ibi Dec. *num.* 7.

Non obstat ultimum: quia etsi de his spiritualibus 30
non possit fieri transactio, ut in contrariis; potest tamen fieri amicabilis compositio. Ita Petrus de Anchar. *d. cons.* 34. *n.* 7. *v. Sed tunc dices, & v. Si est ita*, Joann. de Anan. in *d. cap. Post miserabilem n.* 20. *ver. Collige tamen de usur.* & Felin. in *d. cap. Cum sit n.* 3. *de foro com-* 31
pet. Ratio diversitatis est, quia transactio ex sua natura requirit, ut aliquid detur, promittatur, vel retineatur, *l.* 1. & ibi glos. 1. *ff. de transact. l.* 3. *C. de repud. hæred.* glos. in *leg. Tutores*, §. *Ab eo, in ver. Transactum, ff. de administr. tutor.* Angel. *cons.* 240. *Punctus est de quolibet.* Unde fieri non potest in spiritualibus sine labe simoniæ, *d. c. Super eo, de transact.* glos. in *c. fin. in v. Temporalia, infra de rer. permut.* Item transactio dicitur species alie- 32
nationis, *l. Si profundo, C. de transact.* notat Bald. in *c. Si Vassallus de beneficio suo in fine; Si de feudo controv. fuer. inter domin. & agn. & in c.* 1. *de controv. inter Vassallum, & alium de beneficio*, Roman. *cons.* 166. *Visa diligenter n.* 1. Tiraquell. *de utroque retract. tit.* 1. §. 1. *glos.* 14. *n.* 66. *& seq. & post num.* 55. merito de spiritualibus, quæ alienari prohibentur, non potest transigi. Et ob has rationes in *c.* 2. *n.* 10. *supra eod.* dixi non valere compromissum in his spiritualibus de jure, & de facto. At hæc omnia cessant in amicabili compositione, ut patet in prædicta Decretali *Super eo*.

Sed nunquid sustineatur compromissum factum in lai- 33
cum de re spirituali tanquam in arbitrum arbitratorem, seu amicabilem compositorem, pœna adjecta, ut communiter fieri solet.

Breviter respondeo sustineri, ut si res magis valeat, quam pereat, *c. Abbate, de verb. significat.* & utile per inutile non vitietur, ut regula Sexti, *Utile*, ad hoc *l.* 2. §. 1. *v. Proinde, de judic.* & quod dixi in *c. Cum tempore in* 2. *q. supra eodem*, & tenet Joan. de Anan. *in d. cap. Post miserabilem n.* 20. *in fin. ver. Collige tamen de usur.* & est ex mente Collectarii post Host. in *c.* 2. *n.* 4. *supra eod. per cap. Nisi de præben.* ubi compromissarii fuerunt assumpti, ut arbitri; & tamen ordinatio valet, ut arbitratoris, quia ut arbitri valere non posset. Confert, quod notat Specul. in *tit. de Arbitr.* §. *penul. alias ult. ver. Sede pone*, ubi tenet, si compromissum fuerit in aliquem 34
ut arbitrum arbitratorem, nec appareat quo jure pronunciaverit, dictum ejus sustineri eo jure, quo melius valere potest. Et quamvis Specul. ibi concludat valere jure arbitri; hoc tamen dixit, quia in suo casu utroque jure valere potuit; Ergo ex mente ipsius si ut arbitrium valere non potuisset, debuisset valere ut arbitramentum, ne partes censerentur elegisse viam, per quam judicium suum infringeretur, *leg. Miles, ff. de testam. milic. & leg. Claudius, ff. de acquiren. hæred.* & ita declarat Bald. in *leg. Non Codicillum, n.* 7. *C. de testam.* & scripsi plenius in *d. c. Cum tempore, supra eodem*. Et nihilominus etiamsi utroque jure valere possit, tamen sustineri, ut arbitramentum, cum hoc sit humanius propter reductionem ad arbitrium boni viri. Contra Specul. tenet Collectar. post Host. in *d. c.* 2. *n.* 5. & Bell. *ibid. n.* 18. *in* 3. *q. supra eod.* Similiter secundum Innoc. in *c. Quintavallis, de jurejur.* & Collectar. *ubi supra in fin.* propter naturam negotii intelliguntur electi ut arbitratores, ubi alias de mente non apparet. Et hoc casu secundum Jo. de Anan. *loc. cit.* cautela est, ut in laudo arbitrator declaret se procedere tanquam amicabilem compositorem, juxta plene notata in *d. c. Quintavallis*.

DE

DE ARBITRIS.

Honorius III. Archiepiſcopo Colonien.

CAPUT X.

EX parte tua noſtris eſt auribus intimatum, quod vacante Præpoſitura Sancti Cuneberti in Colonia, Canonici ejuſdem Eccleſiæ vota ſua diviſerunt in duos, videlicet H. de Juliaco, & C. de Lombardia: & infra. Cumque poſtmodum tractaretur ſuper electione hujuſmodi, & partes eſſent in tua præſentia conſtitutæ, in te demum ſuper hoc fide præſtita compromittere curaverunt: qui cauſæ meritis diligenter inſpectis, ad proferendam diffinitivam ſententiam, diem ipſis conſentientibus præfixiſti. Interim vero præfato H. ab una parte electo, ſublato de medio, ſupradictis Canonicis inhibere curaſti, ne tua pendente ſententia, procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilominus B. Colonien. Canonicum elegerunt. Die igitur quo ſententia proferri debuit, in tua præſentia partibus conſtitutis, dictus B. allegavit, quod procedere ulterius non deberes. Quapropter tibi edoceri a nobis humiliter poſtulanti, breviter reſpondemus, quod licet arbitrium ſit finitum per mortem ipſius H. prius tamen de primæ electionis meritis debuiſti cognoſcere, quam proceſſus fieret ad ſecundam; nam ſi dictus C. qui ſupereſt in electione jus habet, ſecundam conſtat penitus non valere.

SUMMARIUM.

1 *COmpromiſſum expirat morte alterius compromittentium.*
Etiamſi ante mortem fuerit concluſum in cauſa, & præfixus terminus ad ſententiam, numer. 15.
2 *Ordinarius, mortuo uno ex duobus electis, qui in eum compromiſerunt, procedit ex poteſtate ordinaria ſuper jure ſuperſtitis, antequam fiat nova electio.*
3 *Compromitti poteſt ſuper electione, & matrimonio ſpirituali.*
4 *Secus ſuper matrimonio carnali.*
5 *Cauſa matrimonii majores Judices requirit, nec compoſitionem admittit.*
6 *Compromitti non poteſt de libertate hominis; ſecus de libertate Eccleſiæ in præjudicium compromittentium.*
7 *Laudum arbitri appellari poteſt ſententia diffinitiva.*
9 *Arbiter citare debet partes, & præfigere illis terminum ad audiendam ſententiam.*
Electio ſecunda eſt attentata, ſi lite pendente inter duos electos alter moriatur.
10 *Etiamſi ſuperſtes nullum jus habeat.*
11 *Duos ſimul in eodem beneficio jus habere impoſſibile eſt, & n. ſeqq.*
12 *Electiones duæ de eodem ad eandem non valent.*
13 *Incluſio juris unius in beneficio eſt excluſio juris alterius.*
14 *Dominium, vel poſſeſſio non poſſunt eſſe in ſolidum apud plures.*
15 *Terminus ad ſententiam præfixus a Judice, vel Arbitro extinguitur per mortem citati, & ſententia poſtea lata non tenet.*
16 *Inſtantia cauſæ in judicio non permittitur per mortem alterius collitigantium, ſed in hæredem continuatur.*
17 *Secus in arbitrio.*
18 *Compromiſſum eſt ſtricti juris, nec extenditur ad hæredes, vel alios, de quibus expreſſe non eſt cautum,*
19 *Arbitrium, & judicium in quibus differant, remiſſive.*
20 *Ordinarius an poſſit eſſe arbiter tam de jure civili, quam de jure canonico, & n. ſeq. uſque ad num. 34.*
21 *Compromiſſum fieri poſt in Judicem, ut in arbitratorem, tam ſecundum Leges, qua ſecundum Canones.*
22 *Sive ſit Judex Ordinarius, ſive Delegatus.*
23 *Intellectus hujus Capituli, & n. ſeq.*
24 *Arbitrator non fert ſententiam, nec coram ipſo judicium vertitur.*
25 *Intellectus cap. Cum tempore, ſupra eodem.*
26 *Intellectus leg. Sed & ſi in ſervum, §. Si quis judex, ff. de arbitr. & num. ſequentibus uſque ad n. 34.*
27 *Judex non poteſt partes cogere, ut in ſeipſum compromittant.*
28 *Dictio, Ve, quandoque ſtat copulative.*
29 *Lex non debet eſſe de indubitabili.*
30 *Lex civilis dubia intelligi debet ſecundum determinationem legis Canonicæ.*
31 *Jus Canonicum majoris eſt authoritatis, quam conſuetudo.*
32 *Differentia non eſt conſtituenda inter jus Canonicum, & jus civile, niſi ubi clare id reperitur expreſſum.*
33 *Jus civile ubi eſt dubium, & jus Canonicum clarum, ſervari debet ubique jus Canonicum.*
34 *Judex, in quem initum eſt compromiſſum, an in dubio cenſeatur procedere, ut judex, an vero ut arbiter, & n. ſeq. uſque in finem.*
35 *Poteſtatem duplicem habens, in dubio cenſetur ea uſus, per quem actus ſuſtinetur.*
36 *Arbitri, & arbitratores habent ſolam notionem, nec pœnam, vel mulctam poſſunt partibus infligere.*
37 *Clauſulam,* Omni meliori modo, *operatur, ut quis cenſeatur uſus ea validiori poteſtate, quanti poterat.*
38 *Commiſſio facta ab habente duplicem dignitatem cenſetur facta nomine ejus dignitatis, quæ facit actum valere, etiamſi illa expreſſa fuerit per dictionem, &c.*
39 *Judex ordinarius ſi dicat ſe procedere authoritate delegata, quam non habet, an ſententia ſuſtineatur. Et quid in caſu converſo.*
40 *Laudum latum ab arbitro, & arbitratore, ſi utroque modo poſſit valere, valet fortiori modo; ſin minus, ut valere poteſt.*
41 *Judicis, & arbitri, ſeu arbitratoris poteſtas poſſunt ſimul concurrere.*
42 *Sententia contra Capitulum lata præjudicat etiam ſucceſſoribus.*
43 *Compromiſſum cenſetur factum ut in arbitratorem, ſi data ſit poteſtas procedendi de jure, & de facto, & renunciatum reductioni ad arbitrium boni viri.*
44 *Compromiſſum ſub nomine dignitatis factum an tranſeat in ſucceſſorem.*
45 *Dignitas, quæ jure hereditario defertur, non comprehen-*

prehenditur in capit. Quoniam Abbas, de offic. deleg.

46 *Laudi effectus per arbitrum lati contra compromittentem transit ad illius hæredem,*

1 EX *parte*. Morte alterius compromitentium expirat compromissum. Hoc dicit secundum Abb. Antiq. Joann. Andr. Butr. Ancharan. & Imol. Vel plenius sequendo intellectum Innocentii, quod compromissum hic factum fuerit per electos, Decretalis secundum Cardin. & Abbat. Siculum hoc intendit: Si per duos electos ad eandem Prælaturam in discordia compromittitur in Ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromissum; Ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super jure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem. Communis divisio. Consultatio, & responsio. Secunda ibi, *Quapropter*.

2 Nota primo, ex textu juncta suprascriptione, compromissum fieri posse in Ordinarium tanquam in arbitrum; ut hic probatur efficaciter, & latius dicam in prima quæstione.

3 Secundo, nota super electione, & sic super matrimonio spirituali posse compromitti, ut hic patet, *& in*
4 *capit. Cum inter Canonicos, supra de elect.* Et hinc colige unam differentiam inter conjugium carnale, & spirituale; nam de carnali compromitti non potest, *capit. ultim. supra de transact. & capit. penult. in fin. de in integr. restitut.* Secus de spirituali, ut hic est casus. Et quamvis glos. in *vers. Allegavit*, sentiat nec de matrimonio spirituali posse compromissum fieri, & Archiepiscopum Colonien sem hic non processisse, ut arbitrum; tamen eam reprobant Joan. Andr. *dict. capitul. penult. numer.* 8. & ibi etiam Cardin. in §. *Matrimoniali*, *in* 1. *oppos.* Abb. in 1. *notab.* & omnes Doctores, ut inquit Jann. de Anan. *numer.* 7. per id, quod habetur in *capit. Causam, supra de elect.*, *& in capit. Si Compromissarius, eod. tit. lib.* 6. Nec urget consideratio glossæ, & Hostiensis, quod Archiepiscopus hic processerit non tanquam arbiter, sed tanquam Ordinarius; nam oppositum colligitur ex litera, dum ponderat arbitrium esse finitum per mortem alterius compromitentium, quasi
5 sit sensus: Quamvis post mortem compromittentis tu Archiepiscope non potueris cognoscere tanquam arbiter, quia arbitrium jam erat finitum; debuisti tamen cognoscere, ut judex Ordinarius de jure superstitis, priusquam fieret transitus ad secundam electionem, Ratio autem differentiæ, cur de matrimonio spirituali possit compromitti, non autem de carnali, ea est, quia causa matrimonialis majores judices requirit, *dict. cap. penult. de in integr. restitut. capitul.* 1. *de consanguin. & affinit. & capitul. Accedentibus, de excess. Prælator.* Et quoniam Sacramentum conjugii compositionem non ad-
6 mittit, *dict. capit. fin. de transact.* Similem differentiam ponunt Doctores in *cap. Cum tempore, supra eodem*, dicentes de libertate hominis non posse fieri compromissum, cum causa status majores judices requirat, ut in *dict. cap. penul. & in leg. Non distinguemus*, §. *Julianus*, & §. *De liberali, ff. de arbitr.* & tamen de libertate Ecclesiæ compromitti posse, quoad præjudicium compromittentium. Ita Petrus de Sampsone, & Abb. Antiq. in *d. cap. Cum tempore in fin.* Host. *num.* 6. *in ver. Libertatis*, Bellam. *num.* 10. *in* 3. *oppos.* Henric. Boich. *col.* 2. *versicul. Super glossa finali*, qui latius prosequitur rationem diversitatis, Card. in 6. *oppos.* & Abb. *n.* 3. *v. Quarta ratio.* Alias differentias inter carnale, & spirituale conjugium indicavi in *cap. Quarto, n.* 3. & 4. *supra de translat. Episc.*

7 Tertio, nota ibi, *Ad proferendam diffinitivam sententiam terminum præfixisti*, laudum arbitri posse appellari sententiam diffinitivam: concordat *c.* 1. *supra eod.* Quod tamen est verum in lata significatione, & largo modo, secundum Anton. de Butr. *numer.* 4 & Abb. in 4. *notab.* nam proprie, & stricte intelligendo non dicitur sententia, sed arbitrium, seu laudum, ut in *c. Per tuas,*
8 *& in c. Cum tempore, supra eodem.* Item nota ex prædictis verbis arbitrum instar judicis debere partes citare, eisque terminum præfigere ad audiendam sententiam, ut per Butr. *d. num.* 4. & poterit citare per nuncium, vel per epistolam, ut in *leg. Sed & interpellatur*, §. *Arbiter, ff. eod.*

Quarto, nota ibi, *Prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere*; defuncto altero ex duobus in discordia electis, ad novam electionem deveniendum non esse, nisi prius cognitum, & discussum fuerit de jure superstitis; & judicem posse inhibere electoribus, ne ad novam electionem procedant, ut hic est casus, & notant Butr. *numer.* 5. Abb. in 6. *notab.* & Joann. de Anan. *numer.* 6. Hodie tamen secundum Joann. Andr. *numer.* 13. *in vers. Inhibere*, & Cardin. in 7. *notab.* non est necessaria inhibitio; sed si lite pendente inter duos electos alter moriatur, secunda electio est attentata, & ipso jure nulla, ut deciditur in *capite* 1. *Ut lite penden. lib.* 6. Quod procedit etiamsi superstes nullum jus habeat: nam etsi Innocent. *num.* 6. *in ver. Jus habet*, oppositum senserit; tamen hodie expeditum est absolute secundam electionem non valere, ut in *dict. c.* 1. secundum Jo. Andr. hic *n.* 16.

Quinto, nota ex fine Capituli, de jure impossibile esse, ut duo eodem tempore jus habeant in eodem beneficio, secundum Joann. Andr. *numer.* 17. *in ver. Non valere*, Petrum de Ancharan. *numer.* 4. *in* 8. *notab.* & Joan. de Anan. *num.* 1. Nec mirum, quia etiam impossibile est, ut valeant duæ electiones de eodem ad eandem, *c. Ut quis duas de elect. lib.* 6. Unde statim atque pronunciatur Jus uni competere, simul etiam tacite pronunciatur jus alteri non competere, ut hic in litera: & est simile in dominio, ut in *leg. Pomponius*, §. *Sede & his qui in fine*, ibi, *Nam cum judicatur rem meam esse, simul judicatur illius non esse, ff. de Procurat.* non enim potest esse insolidum apud plures, ut *leg. Si ut certo*, §. *Si duobus, ff. commod.* & idem in possessione, ut ibi est textus, & in *leg. Duo, ff. de precar.* Itaque sicut in matrimonio carnali non est possibile, ut unus simul habeat plures conjuges, *c.* 2. *infra de eo qui dux. in matrim.* ita nec in matrimonio spirituali est possibile, ut una Ecclesia, vel beneficium simul habeat plures sponsos, seu Rectores, *cap. Sicut alterius, & c. Sicut vir,* 7. *quæst.* 1. *capit. Cum non ignores, infra de præb.* Joann. Andr. in *c. Super inordinata, num.* 2. *in vers. Ecclesiis, eod. tit.*

Ultimo, nota textum ad hoc singularem, quod per mortem alterius compromittentium solvitur compromissum, etiamsi ante mortem fuerit conclusum in causa, & præfixus terminus ad audiendam sententiam. Et ad hoc multum extollit hunc textum Abbas *n.* 2. nam alibi non ita clare hoc probatur. Alia enim jura simpliciter dicunt compromissum extingui morte alterius ex compromittentibus, ut in *leg. Diem proferre*, §. 1. *& leg. Sed & interpellatur, ff. eod. & in cap. fin. infra eod.* Sed non exprimunt, an hoc vendicet sibi locum in casu, in quo omnia erant expedita, ita ut non superesset nisi sententiam proferre. Quod notabiliter probatur hic. Et ita per hanc literam firmat Bald. in *dict. leg. Diem proferre*, ubi allegat Innocentium hic. Sed ut Abb. inquit, non oportuit allegare Innocentium, cum habeamus textum hoc decidentem. Et hinc collige unam differentiam inter arbitrium, & judicium; nam etsi etiam in judicio terminus præfixus ad sententiam audiendam extinguatur per mortem citati, adeo ut sententia postea lata vigore illius citationis non valeat, ut *leg. In summa*, §. *fin. ff. de re judic.* & notat hic Innocen. in *vers. Sublato*; atque ita in hoc pari passu ambulent judicium, & arbitrium, ut hic patet; tamen in hoc differunt, quod in judicio instantia causæ non perimitur per mortem alterius collitigantium, sed in hæredem continuatur, *ut leg. Tam ex contractibus, ff. de judic. Auth. Principales, Cod. de juram. calumn.* & notat glos. *un. in capit. fin. infra eod.* Et sic quamvis citatio expiret mortuo citato, & sit opus nova citatione; tamen in judicio extat persona hæredis, quæ citari potest: merito judicium non extinguitur. At vero compromissum solvitur omnino per obitum citati, quia cum sit opus nova citatione, non supereat persona, quæ possit citari, cum compromissum non extendatur ad hæredes, nisi de illis cautum fuerit, ut est casus in *dict. cap. fin. infra eodem*, *& in l. Sed & interpellatur*, §. *Si ab altera, ff. eodem*, notat Bald. *cons.* 102. *Omnis potestas, & cons.* 103. *Lex compromissi, in fine liber.* 3. arbitria enim stricti juris sunt, nec compromissum extenditur nisi ad ea tantum, de quibus in ipso expresse cavetur, *capit. Cum dilectus, supra eod. dict. leg. Non distinguemus*, §. *De officio, ff. de*

arbi-

arbitr. & notat glos. & DD. in *dict. cap. fin.* Dyn. *conf.* 54. *Quæstio quæ vertitur*, Bald. *conf.* 101. *Nobiles viri, num.* 8. *ver. Videtur concludendum lib.* 2. Socin. *conf.* 20.

19 *Visis actis in princ. liber.* 1. Alias differentias inter judicium, & arbitrium congerit Socin. in *reg.* 27. *Arbitria ut judicia tractantur*: ubi ad dictam regulam ponit 31. limitationes.

20 QUÆRO, an Ordinarius possit esse Arbiter. Doctores non conveniunt. Prima opinio est Innocentii hic *n.* 6. *in ver. Ut Ordinarius vellet*, qui dicit Ordinarium posse esse Arbitrum secundum Canones, ut in *cap. Cum tempore, supra eodem*; secndum leges autem secus, per textum in *leg. Sed etsi in servum*, §. *Si quis judex*, *ff. de arbitr.* Eodem modo distinguit Bart. in *dict.* §. *Si quis judex*: ubi per illum textum tenet compromissum, ut in Arbitrum fieri non posse in judicem Ordinarium de jure civili. Et est comunis opinio Legistarum, ut in *d. cap. Cum tempore*, testatur Joann. de Imola *n.* 5. *in glos.* 1. & Joan. de Anan. *n.* 3. Secus de jure Canonico, ut hic, *& in cap. Innotuit, infra eodem, qui tamen ultimus textus per Bartolum allegatus ad rem pertinet*. Et ita tenent communiter Canonistæ, ut inquit idem Imola in prælegato *cap. Cum tempore n.* 5. *v. Canonistas autem, & n.* 6. *vers. Sed de jure Canonico*.

21 Secunda opinio est, glos. 1. in *d. l. Sed etsi in servum*, §. *Si quis judex*, *ff. eod.* & Hostien. hic *n.* 2. *& in d. cap. Cum tempore n.* 1. item Hugon. & Lauren. in *cap. infames*, §. *Si quis vero*, 3. *quæst.* 7. existimantium nec de jure civili, nec de jure Canonico compromitti posse in judicem Ordinarium tanquam in Arbitrum, sed tantummodo tanquam in Arbitratorem, & amicabilem compositorem. Secunda pars, id est compromitti posse in Ordinarium ut in Arbitratorem utroque jure est clara; nam de jure civili hoc est expressum in *Authen. Si vero contigerit*: & in corpore, unde sumitur *Cod. de judic.* ubi glos. in *vers. Compositionem*, tenet illam Authenticam non loqui de Arbitro ex compromisso, sed de Arbitratore; & in hoc glos. in *d.* §. *Si quis judex*, communiter approbatur, ut ibi testatur Bartol. *sub num.* 1. *vers. Sed hæc glossa*. Idquæ verissimum esse, & communiter teneri affirmat etiam Abbas in *d. c. Cum tempore num.* 5. *vers. Hæc opinio*. De communi etiam testatur Imola *num.* 5. in glos. 1. & non reperiri contradictorem. De jure Canonico similiter dubium non est, quin
22 judex possit esse Arbitrator, sive sit Ordinarius, ut in *cap. Causam de elect.* sive Delegatus, ut in *capit. Nisi essent de præben.* Prima autem pars, id est compromitti posse ut in Arbitrum, secundum eos probatur de jure civili in *dict.* §. *Siquis judex*, intelligentes illum textum prohibere duos casus, juxta secundum intellectum, quem ponit ibi glos. 1. Et in hoc conveniunt cum prima opinione Innocentii, & Bartoli. De jure autem Canonico dicunt hoc probari in *cap. Infames*, §. *Si quis vero*, 3. *q.* 7. qui Canon desumptus est ex *d.* §. *Si quis judex*. Atque ita lex civilis, & Canonica in hoc pari passu ambulant.

Nec obstat *cap. Cum tempore, supra eod. cap. Literas de præsumpt.* & alia jura, quæ in contrarium allegantur: quia secundum eos loquuntur in Arbitratore, non autem in Arbitro. Et ad hanc Decretalem respondent, Archiepiscopum hic non processisse tanquam Arbitrum, sed jure suo ordinario, juxta intellectum glossæ in *ver. Allegavit, vers. Sed licet sit finitum*. Cur autem judex non possit esse Arbiter, tres rationes assignat glos. in *d.* §. *Si quis vero, in vers. Judex*, 3. *quæst.* 7. & tres alias magis tamen plausibiles quam concludentes reddit Host. in prædict. Decretali, *Cum tempore n.* 1. & Joan. Andr. *num.* 10.

Tertia, & ultima opinio ex diametro secundæ opposita est glos. 1. in *eod. c. Cum tempore supra eod.* quæ tenet in hoc non esse differentiam inter jus Canonicum, & civile, Sed utroque jure compromitti posse in judicem Ordinarium non solum ut in Arbitratorem, in quo omnes conveniunt, sed etiam ut in Arbitrum. Idem firmat glos. in *d. c. Infames*, §. *Si quis vero in ver. Judex*, 3. *q.* 7. item Joann. Tancred. Vicen. Philipp. & Goffr. in *c. fin. de rer. permut.* quos hic refert, & sequitur Joann. Andr. in glos. 1. *n.* 9. & 10. & est quasi communis opinio Canonistarum, ut testatur Abb. in *d. c. Cum tempore n.* 5. *v. Et concludendo*.

23 Hæc tertia opinio complectitur duo membra. Alterum est, Ordinarium posse esse Arbitrum de jure Canonico. Alterum, posse itidem esse Arbitrum de jure civili. Primum membrum, in quo concordant prima, & tertia opinio, probatur primo irrefragabiliter in hac Decretali juncta suprascriptione; nam Archiepiscopus Colonien. erat hic ordinarius partium; & tamen in eum fuit initum compromissum tanquam in Arbitrum. Quod convincitur ex eo, quod tanquam Arbiter præfixit terminum ad audiendam sententiam. Quod non congruit 24
Arbitratori, qui non fert sententiam, nec coram ipso judicium vertitur, vel quasi, ut notant Innoc. in *cap. Quintavallis, n.* 5. *vers. Item non facio de jurejur.* Sed Arbiter sententiam profert, quia arbitria ad instar judiciorum redacta sunt, *ut leg.* 1. *ff. de arbitr. & leg. Rem non novam*, §. 1. *Cod. de judic.* confert textus in *c. Cum dilectus sup. eod.* ubi Arbiter dicitur judicare. Nec refragatur quod Archiepiscopus reservaverit sibi potestatem ordinariam, & sic processerit utraque potestate, scilicet judicis, & Arbitri. Quoniam hoc non colligitur ex hoc Capitulo; quin potius contrarium, cum allegaretur Archiepiscopum non debere ulterius procedere, eo quod compromissum esset finitum. Quæ allegatio inepta fuisset, si non ut verus Arbiter, sed ut Ordinarius processisset. Itaque ut formaliter hic dicit Abb. Antiq. *numer.* 2. Nota luce clarius ex ista Decretali, quod potest in Ordinarium compromitti, & alibi non ita invenies; licet subdat textum calumniari posse, ex eo quod unus non erat immediate subjectus Archiepiscopo, in quem factum fuerat compromissum. Similiter Abb. Sicul. *num.* 1. *in* 2. *notab.* dicit hunc textum optime probare in Ordinarium compromitti posse tanquam in Arbitrum, & alibi non ita bene hoc probari. Deinde hoc
ipsum probatur in *d. cap. Cum tempore supra eod.* si intel- 25
ligamus Episcopum Mersburgensem fuisse reum; hoc enim casu Archiepiscopus, in quem factum fuerat compromissum, fuisset judex Ordinarius ipsius. Secus si fuisset Actor, ut in *capit. Si Clericus* 11. *quæst.* 1. & ibi advertunt Joann. Andr. *numer.* 9. in glos. 1. Bellamer. *n.* 10. *in* 1. *oppos.* Cardin. *num.* 2. Imol. *n.* 3. & Anchar. in 3. *notab.* Nec verum est illum textum loqui in Arbitore. Imo enim loquitur in Arbitro, ut patet ibi *Arbitrium Magdeburgen. Archiepiscopi servaturum*: & ibi, *Nos arbitrium ab ipso prolatum*; & infra ibi, *In arbitrio*. Hoc ipsum de judice Delegato probatur in *capit. Literas de præsumpt.*

Secundum vero membrum, in quo hæc tertia opinio 26
discrepat a prima, & secunda, id est Ordinarium posse Arbitrum esse de jure civili, pendet ab intellectu *leg. Sed etsi in servum*, §. *Si quis judex*, *ff. de arbitr.* nam cum textus dicat prohiberi lege Julia, ne judex arbitrium recipiat ejus rei, de qua judex est, *inve se compromitti jubeat*: difficultas ad hoc restringitur, videlicet, an illa dictio, *Ve*, stet ibi copulative, ita ut sit unus 27
tantum casus, quando scilicet judex vellet arbitrium recipere cogendo partes, ut in se ipsum compromitterent: an vero stet disjunctive, ita ut sint duo casus, & lex prohibeat non solum ne judex vim faciat nolentibus, sed etiam ne recipiat in se compromissum a volentibus initum. Et glossa nostra, ut prædixi, approbat primum intellectum, id est prohiberi unum tantum casum, cum judex vult partes cogere ad compromitendum in se. Et hunc intellectum de jure puto veriorem ex considerationibus infra scriptis.

Primo, quia in *d. cap. Infames*, §. *Si quis vero*, 3. *q.* 28
7. refertur ad literam integer ille §. *Si quis Judex*, & loco illius dictionis, *Ve*, ponitur copula, *Et*; Atque ita ubi lex civilis dicit, *Inve se compromitti*, lex Canonica quasi jus civile exponendo dicit, *Et in se compromitti*. Ergo dictio, *Ve in dict.* §. *Si quis Judex*, est accipienda copulative ut sic prohibeat unum casum duntaxat. Quod etiam advertit juris Pontificii illuminator Joann. Andr. licet valde succincte, in *dict. c. Cum tempore num.* 10. *v. Facit quia supra eodem*. Secundo, quia non est novum, ut dictio illa, *Ve*, stet copulative, ut in *leg. Sape*, *ff. de verb. signific.* & notat Joan. Andr. *loc. citato*. Tertio, quia lex non fertur nisi in casu dubio, 29
leg. Labeo, *ff. de carbon edicto*. At si dictus §. *Si quis Judex*, duos casus prohiberet, secundus casus esset de indubitabili, & supervacaneus, quia si judex simpliciter, & absolute prohibetur in se arbitrium recipere etiam a volentibus, quod minus est, ut in primo casu; extra

dubium

dubium est cum non posse partes compellere, ut se compromittant, quod plus est, facit *capite Cui licet*, & *cap. Plus semper*, cum utrobique notatis per Dyn. & 30 Joan. Andr. *de regul. jur. lib.* 6. Quarto, quia cum de jure Canonico clare sit cautum, ut Ordinarius possit esse arbiter, ut ostensum est supra *n.* 23. lex civilis dubia intelligi debet secundum determinationem juris Canonici; nam ut in proposito arguit Abb. in *d. c. Cum tempore*, 31 *n.* 5. *in fine*, *vers. De jure civili*, *supra eod.* si in dubio pro interpretatione legis recurrimus ad consuetudinem, ut in *cap. Cum dilectus*, *de consuetud.* & *in leg. Si de interpratatione*, *ff. de legib.* longe magis recurrendum est ad jus Pontificium, quod est majoris authoritatis, quam consuetudo, arg. a simili in *cap. Quis ne-* 32 *sciat*, 11. *dist.* Confert textus in *cap. Per venerabilem*, *qui fil. sint legit.* Ultimo, aliis omissis, non est constituenda differentia inter jus Canonicum, & jus civile, nisi ubi clare id reperitur expressum, *arg. cap.* 1. cum ibi notatis, *infr. de nov. oper. nunciat.* Ergo cum habeamus legem Canonicam hunc articulum expresse decidentem, lex civilis habens varios intellectus accipienda est in eo sensu, in quo magis convenit cum lege Canonica, ut 33 sic jura juribus concordentur, *capitul. Cum expediat de elect. liber.* 6. Facit quia ubi jus civile est dubium, & jus Canonicum est clarum, seu declarativum ejus, quod de jure civili non est expresse decisum, servari debet ubique locorum, & in utroque foro jus Canonicum, ut notabiliter voluit Angelus *cons.* 217. *in causa numer.* 3. *versic. Non obstat*, Abbas in *dict. capit.* 1. *numer.* 9. *de nov. oper. nunciat.* & Marant. in *Praxi in* 3. *part. numer.* 73.

34 Secundo QUÆRO, an Judex in quem initum est compromissum, in dubio censeatur in causa procedere, ut Judex, an vero ut Arbiter.

Pendente lite inter Decanum, & Capitulum Ecclesiæ Audomaren. ex una, & Abbatem, & Conventum Monasterii S. Bertini Ordinis S. Benedicti immediate Sedi Apostolicæ subjecti ex parte altera, super præcedentia, Episcopus Vercellen. tunc Nuncius Apostolicus in Belgio, in quem partes hanc differentiam compromiserunt, diffinivit, ut Decanus, & Capitulum a latere dextro, ipsi vero Religiosi dicti Monasterii a sinistro semper, & ubique incederent. Ut die Sanctissimi Sacramenti dicti Religiosi convenirent ad Cathedralem Ecclesiam, unde processio initium sumeret, Canonicis eos, ut moris est, excipientibus, processionemque ad eandem Ecclesiam comitarentur, & Episcopo Sacramentum gestante, Abbas solus clauderet processionem ante umbellam. In iis vero poccessionibus, quæ jussu Summi Pontificis, vel regia Majestate instante indicerentur; tunc servaretur in omnibus antiqua alternativa consuetudo, & vicissitudo, non autem id quod de latere dextro, & sinistro constitutum est: dictaque consuetudo, & vicissitudo etiam servaretur, quando Corpora Sanctorum Audomari, & Bertini in processionibus sunt deferenda. Utque Sanctissimum Sacramentum semper a digniori, videlicet ab Episcopo, si præsens esset; sin minus ab Abbate, & eo absente a Decano, tum a Priore dicti Monasterii deferretur. Et quando Abbas in Ecclesia sua Episcopo præsente celebraret, tunc antequam benedictionem impertiretur, eidem Episcopo cum Mitra reverentiam facere deberet, & absente Episcopo, in Cathedrali Ecclesia ipso die Sanctissimi Sacramenti celebrare deberet requisitus. Cum autem habendæ sunt processiones, quibus certus dies non est præscriptus, tunc ex humanitate Decanus, & Capitulum cum Religiosis ipsis convenirent ad deliberandum quo die, & qua ratione haberi deberent. Indictio autem earum omnino ad Episcopum, Decanum, & Capitulum prædictum pertineret: & prædicta observari mandavit sub pœna 500. scutorum, adjecta clausula, *Et omni meliori modo*.

Quæ quidem sententia cum ab utraque parte, & Sixto tunc Episcopo Audomaren. approbata, & observata fuerit, supplicatur pro illius confirmatione.

35 Visum est confirmationem posse concedi, quia Nuncius videtur usus utraque potestate; imo illa, quæ facit actum magis valere, & perpetuam roboris firmitatem habere, text. est in *l.* 1. §. 1. *ver. Perinde*, *ff. de judic.* & scripsit Roman. *cons.* 143. *Ex proposita num.* 9. & *cons.* 446. *Primus n.* 3. & *seqq.* & sic judiciaria, cum sub pœna quingentorum scutorum præceperit partibus observantiam contentorum in sententia prædicta. Quæ omnia clarum est assumenti tantum partes judicis convenire, & non Arbitris, & Arbitratoribus, qui jurisdictionem non habent, *ut leg. Ait Prætor*, cum ibi not. *ff. de re judic.* Abb. hic in 4. *notab.* sed habent solam notionem, nec pœnam, vel mulctam possunt partibus infligere, gloss. ult. & ibi DD. in *capit. Cum dilectus supra* 37 *eod.* Et ultimo loco appositi etiam clausulam, *Et omni meliori modo*, per quam actus dicitur factus ea validiori potestate, qua uti poterat, & sic judiciaria, gloss. in *l.* 1. *in vers. Consentiant in fin. ff. de jud.* Bald. *cons.* 478. *num.* 3. *lib.* 3. Alexand. *consil.* 112. *num.* 1. & *seqq. lib.* 3. Dec. in *cap. Super quæstionum num.* 59. ubi etiam alii *de offic. deleg.* Achill. de Grass. *decis.* 1. *tit. de clausulis*. Con- 36 fert quod tradit Roman. *cons.* 343. *Ex proposito*, ubi late consuluit valere commissionem ab Archiepiscopo Colonienti, qui est etiam Episcopus Badæ, seu administrator, factam super administratione Episcopatus Badensis per hæc verba: *Theodoricus Archiepiscopus Colonienstis*, *Bessaliæ Dux &c.* Et vigore illius clausulæ, *Etc.* censeri omnes dignitates expressisse, & sic valere actum tanquam factum a Badæ administratore, quia expressio non est restricta. Et illa verba, *Archiepiscopus Colonienstis*, *dux Bassaliæ*, *&c.* stant causa demonstrationis. Et quæ abundant, non vitiant actum, ut ibi per eum, qui pluribus hanc partem confirmat, & ab objectis tuetur. Si ergo duplicem habens potestatem censetur ea usus, per quam actus sustinetur, etiamsi illam non expresserit, nisi per dictionem ceteratam; quanto magis idem dicendum erit hoc casu, in quo Nuncius utranque potestatem expressit nominatim? Imo secundum 39 unam opinionem, de qua per Innocentium in *capitul. cum ex officii*, *de præscript.* quem refert Bald. in *l. Falsus*, *circa finem*, *Cod. de furtis*, & *leg. Non Codicillum*, *Cod. de testam.* & Angel. *in l. Si per errorem*, *ff. de jurisd. omn. judic.* valida est sententia judicis, licet dicat se nolle procedere ex capite jurisdictionis ordinariæ, secundum quam in veritate procedere potest, sed ex capite delegatæ, quam putat se habere, licet vere non habeat: cum enim adsit potestas procedendi, & voluntas, quamvis erret in specie jurisdictionis; valebit, quod agitur, quia principalis voluntas non deficit, nec in genere potestas, & sequitur Roman. *consil.* 446. *Primus propositæ consultationis numer.* 3. 4. & 5. de quo tamen articulo dicit per Sigismundum Loffred. *cons.* 45. *Magnificus Fridericus post n.* 5. & eundem Roman. *cons.* 343. *Ex proposita n.* 5.

Et in terminis fere nostris si judex pronunciet ut Ar- 40 biter, & Arbitrator, siquidem actus utroque modo possit valere, valet fortiori modo, quo potest, *arg. leg. Si domus*, *ff. de servitut. urban. præd. leg. Si non lex*, *ff. de hæred. instituen.* Sin autem valere non possit nisi uno modo; tunc quia actus in dubio debet valere, judex censetur processisse eo modo, quo potuit. Hæc est theorica Baldi in *dict. leg. Non Codicillum numer* 7. adjicientis hanc opinionem esse æquiorem, & servari de consuetudine. De quo dic plenius, ut scripsi in *capitul. Contingit num.* 34. & 35. *infra eodem*. Quippe hoc casu Nuncius censeri non debet elegisse viam, per quam ejus judicium possit subverti, *l.* 3. *de milit. testam.* Facit Regula Sexti, *Utile per inutile*: necnon regula, *Si non valet quod ago ut ago*, *valet ut valere potest*, *dict. leg. Si tam angusti*, *ff. de servitut.* cum notatis per Bart. in *l.* 1. §. *Si quis ita*, *ff. de verbor. obligation*.

Neque vero in præsentia dubitandum est de potesta- 41 te, quia etsi de jure civili res habeat aliquam difficultatem, an utraque potestas concurrere possit, ut dixi late in præcedenti quæstione; tamen de jure Canonico, quod attendi debet inter personas Ecclesiasticas, res est expedita, ut est textus rotundus hic, ponderatus ut supra *n.* 43. & *seq. in cap. Cum tempore supra eodem*, & *c. Lileras*, *de præsumption.*

Supposita igitur potestate, & voluntate, sequitur 42 consequentia necessaria, ut sententia sit valida, & præjudicet nedum illismet Canonicis, qui tunc temporis intervenerunt, sed etiam successoribus eorum, *leg. Ex contractu*, *ff. de re judic.* Ripa *in leg. Sepe*, *numer.* 69. *de re judic.* Rot. *decis.* 17. *sub num.* 1. & 4. *eod. tit. in antiq.*

Quod etiam dicendum est, quatenus dicta sententia dici 4

possit

posset aliquo modo arbitramentum propter potestatem eidem Nuncio traditam a partibus decidendi causam de jure & de facto, cum renunciatione cuicunque appellationi, & reductioni ad arbitrium boni viri; quæ operantur, ut in eum censeantur compromisisse, ut in Arbitratorem, ex tradit. per Bart. *in l. Si Societatem*, §. *Arbitratorem*, *ff. pro Soc.* & per Canonistas
44 *in cap. Quintavallis*, *de jurejur.* quia etiam dicto casu cum in compromisso, & laudo per Arbitratorem lato intervenerit præsentia, & consensus Ordinarii, præmisso tractatu cum his solemnitatibus, licite compromitti potuit, & transigi etiam in præjudicium successorum, *cap. Præsentata*, ubi Abb. & Felin. *num.* 1. *de testibus*.

Idque eo magis recipiendum videtur ex eo, quod compromissum nomine dignitatis factum fuit, ut patet ex illis verbis, *Decanum, & Capitulum Ecclesiæ Audomaren. ex una, & Abbatem, & Monachos San. Bertini ejusdem civitatis ex altera:* compromissum autem factum sub nomine dignitatis, quamvis non transeat in hæredes, *capit. fin. infra eod.* tamen transit in successorem in eadem dignitate, ut probatur *in capit. Quoniam Abbas*, *supra de offi. deleg.* ubi Dec. *col. penult. vers. Postremo num.* 86. *& seqq.* late hanc partem tuetur. Idem probatur *in l. Quod principi*, *ff. de leg.* 2. & formant Alex. Aretin. & Raphael. Cuman. *in l. Qui liberis*, §. *Hæc verba*, *ff. de vulg. & pupill.* Bald. *in leg. fin.* §. *Sed si quis col. fin. C. Communia de legat.* Marsl. *in rubr. de fidejussor. num.* 135. & Bertach. *de Episcop. in 4. part. de potest. Episcop. in tempor. quæst.* 54. *num.* 290. Et quamvis Bart. *in d.* §. *Hæc verba in vers. Ultimo hanc legem*, dixerit compromissum, sicut non transit in hæredem, *ut in l. Diem proferre*, §. 1. *ff. eod.* pari ratione non transire in successorem; & ejus opinio communis sit, ut testatur Dec. alios cumulans loco citato, & Jas. *in d.* §. *Hæc verba*; tamen primam opinionem contra Barthol. dicunt veriorem in puncto 45
juris Alexand. & Dec. *ubi supra*. Præsertim si dignitas sit talis, ut non deferatur jure hæreditario, ut in casu nostro. In his enim dignitatibus, & non in 46
hæreditariis procedit textus *in dict. cap. Quoniam Abbas*, ut ibi per Dec. *num.* 88. Præterea quidquid sit de veritate harum opinionum, vitari potest hoc casu hujusmodi controversia, quia esto compromissum expiraverit per mortem compromittentium, nec transiverit in successorem; tamen effectus laudi per Arbitrum lati contra compromitentem durat, & transit non tantum in successores, sed etiam in hæredem, textus est *in d. l. Diem proferre*, §. 1. *ff. eod.* & hic notat Abb. *num.* 2. *vers. Effectus tamen sententiæ*.

Finis Primi Libri Decretalium.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Fagnani, Prospero,

Prosperi Fagnani Commentaria in ... librum Decretalium

Bd.: 1 : Cum Disceptatione De Grangiis, quae in aliis Editionibus desiderab atur ; ac ipso Textu suis loci

Venetiis (1742)

2 J.can.u. 66 m-1/2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10489509-9